
بسم الله الرحمن الرحيم

فهرست‌نویسی پیش از انتشار کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه:	درایتی، مصطفی، ۱۳۳۴ - ، گردآورنده
عنوان و نام‌پدیدآور:	فهرستگان نسخه‌های خطی ایران (فنخا) / به کوشش مصطفی درایتی.
مشخصات نشر:	تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱-
مشخصات ظاهری:	ج.؛۲۲/۵*۲۸/۵ س‌م.
فروست:	نسخه شناسی؛۱
شابک:	دوره: ۹-۲۷۱-۴۶۶-۹۶۴-۹۷۸ ؛ ج.۱۹: ۰-۲۹۰-۴۴۶-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی:	فاپا
مندرجات:	ج.۱۹.شرح اساس - شرح شمسیه.
موضوع:	نسخه‌های خطی--ایران --فهرستگان‌ها
شناسه افزوده:	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۱ ۳۶د۹الف/ Z۶۶۲۰
رده‌بندی دیویی:	۰۱۱/۳۱
شماره کتابشناسی ملی:	۲۵۹۶۷۰۸

فهرستگان

نسخه‌های خطی ایران (فنخا)

جلد نوزدهم

شرح اساس – شرح شمسیه

به کوشش:

مصطفی درایتی

نسخه‌شناسی/۱

فهرستگان نسخه‌های خطی ایران (فنخا)

مولف : مصطفی درایتی | Derayatimostafa@yahoo.com

ویراستار: دکتر مجتبی درایتی

چاپ اول: ۱۳۹۱

ناشر: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

مدیریت هماهنگی: عباسعلی علیزاده یزدی

مدیریت فنی و کامپیوتر: مهندس امین رشیدی، مهندس محبوبه درایتی

آماده سازی اطلاعات: علی علیزاده یزدی، حسین متدین طوسی

تقی چیت‌ساز، عباسعلی علیزاده یزدی

تایپ و تصحیح: سمیرا عابد پور، فاطمه محمودی، هدی محمدی، سارا محمدی

طرح روی جلد: برگرفته از جلد نسخه خطی کلیات سعدی دورهٔ صفوی

با شماره ثبت ۱۹۱۶۵ کتابخانه ملی

خوشنویسی روی جلد: مهدی فلاح

صفحه آرایی: مهندس محبوبه درایتی

ناظر چاپ: نصرت‌ا... امیر آبادی

چاپ و صحافی: قلم قم

نشانی: تهران بزرگراه شـــهید حقانی (غرب به شرق)،
بعد از ایســـتگاه مترو، بلوار کتابخانه ملی
تلفن فروشگاه: ۸۱۶۲۳۳۱۸ - ۸۱۶۲۳۳۱۵- ۸۸۹۴۱۹۴۶ دورنگار: ۸۸۹۴۷۴۹۶
وب گاه : www.nlai.ir | پست الکترونیک انتشارات: Publication@nlai.ir

الفهرس الموحّد
للمخطوطات الايرانية

التاسع عشر
شرح اساس - شرح شمسيه

اعداد:
مصطفى الدرايتي

رموز و اختصارات

- **آتشی:** مجموعه آقای سید علی آتشی در یزد
- **آثار ملی:** کتابخانه آثار ملی کاشان
- **آغاز: برابر:** آغاز برابر نمونه کتاب
- **آغاز و انجام برابر:** آغاز و انجام برابر نمونه کتاب
- **احتمالاً غیر همانند:** در مورد نسخه‌های فاقد مؤلف به کاررفته است که نام مشترک دارند و ما به احتمال آنها را متفاوت می‌دانیم
- **احتمالاً همانند:** در مورد نسخه‌های فاقد مؤلف به کار رفته که نام مشترک دارند ولی ما احتمال می‌دهیم برخی از آنها یک اثر است ولی مطمئن نیستیم.
- **احتمالا بعضا همانند:** در مورد نسخه‌هایی به کار رفته که نام مؤلف آنها معلوم نیست ولی نام مشترک دارند و تعدادی نسخه به این نام معرفی شده است و برخی از آنها احتمال می‌رود یک کتاب باشند ولی مطمئن نیستیم
- **ادبیات: با نام شهر تهران:** کتابخانه دانشکده ادبیات دانشگاه تهران؛ با نام شهر مشهد: کتابخانه دانشکده ادبیات دانشگاه فردوسی مشهد؛ با نام شهر اصفهان: دانشکده ادبیات دانشگاه اصفهان.
- **اصغر زاده:** مجموعه اصغر زاده
- **الفبائی:** فهرست الفبائی نسخه‌های خطی کتابخانه آستان‌قدس رضوی.
- **الهیات:** با نام شهر تهران: کتابخانه دانشکده الهیات دانشگاه تهران؛ با نام شهر مشهد: دانشکده الهیات دانشگاه‌فردوسی مشهد.
- **امام جمعه:** کتابخانه امام جمعه زنجان
- **امام صادق:** مدرسه امام صادق چالوس و مدرسه امام صادق قزوین و کتابخانه مؤسسه امام صادق قم و کتابخانه حوزه علمیه امام صادق اردکان یزد. که هر کدام با قرینه نام شهر قبل از آن قابل تشخیص است.
- **امام عصر:** کتابخانه مدرسه امام عصر شیراز
- **امام هادی:** کتابخانه عمومی امام هادی در مشهد
- **امیر کبیر:** کتابخانه امیر کبیر در باغشاه فین
- **امیرالمؤمنین:** کتابخانه امیر المؤمنین بشرویه
- **انجام برابر:** انجام برابر نمونه کتاب.
- **اندازه:** اندازه صفحه.
- **اوراق عتیق:** مجموعه ای به همین نام که به کوشش محمد حسین حکیم از طریق کتابخانه مجلس شورای اسلامی منتشر شده است.
- **اهدائی ف:** فهرست نسخه‌های خطی اهدائی رهبری به آستان قدس رضوی، تالیف رضا استادی
- **اهدائی رهبر:** مجموعه فهارس نسخه های خطی اهدائی رهبری به آستان قدس رضوی که چندین جلد آن منتشر شده است.
- **بی تا:** بدون تاریخ کتابت.
- **بی کا:** بدون کاتب.
- **پ:** پشت

- **تا:** تاریخ کتابت.
- **جا:** محل کتابت.
- **چهل ستون:** مدرسه چهل ستون تهران
- **حجتیه:** کتابخانه مدرسه حجتیه
- **حججی:** کتابخانه آیهٔ الله حججی نجف آباد
- **حقوق:** دانشکده حقوق دانشگاه تهران
- **حوزه علمیه:** حوزه علمیه آشتیان
- **خاتم الانبیاء:** کتابخانه مدرسه خاتم الانبیاء (صدر) بابل
- **دائرهٔ المعارف:** کتابخانه مرکز دائرهٔ المعارف بزرگ سلامی
- **دار الحدیث:** کتابخانه مرکز دار الحدیث در قم
- **دانشگاه:** کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
- **د.ث:** به معنای دفتر ثبت کتابخانه مجلس شورای اسلامی است.
- **دهگان:** مجموعه ابراهیم دهگان اراک.
- **دیانی:** کتابخانه شیخ محمد علی دیانی بیرجند
- **ذکاء، یحیی:** مجموعه ذکاء یحیی
- **ر:** رو
- **رایانه:** رایانه کتابخانه ملی ایران و کتابخانه آستان قدس رضوی و در مواردی کتابخانه مسجد گوهرشاد. لازم به ذکر است که شماره بعد از آن در مورد کتابخانه ملی غیرقابل‌پیگیری است و منظور شماره صفحاتی است که متن پیاده شده فایل آن می‌باشد که در اختیار ماست و برای کنترل کار خود ما می‌باشد.
- **رضوی:** کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی
- **روضاتی:** مجموعه شخصی سید احمد روضاتی
- **سپهسالار:** کتابخانه مدرسه عالی شهید مطهری (سپهسالار)
- **سر یزدی:** کتابخانه مسجد حظیره (سر یزدی)
- **سعید نفیسی:** نسخه‌های خطی مرحوم سعید نفیسی
- **سم:** سانتیمتر
- **سناف:** فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس سنا (که مجموعه آن به کتابخانه مجلس شورای اسلامی منتقل شده است.
- **سلطنتی:** کتابخانه کاخ گلستان (سلطنتی)
- **شاهچراغ:** کتابخانه آستانه حضرت شاهچراغ شیراز
- **شیخ علی حیدر:** مکتبه شیخ علی حیدر (مؤید)، این مجموعه شخصی که ظاهراً هنگام جنگ کویت توسط صاحب آن از کویت به ایران منتقل شده بود ابتدا در قم نگهداری می‌شد و بعد دچار مشکلاتی شد و معلوم نبود در چه محلی نگهداری می‌شود. آخرین اطلاع این است که این مجموعه به شهر مشهد و به آستان قدس رضوی انتقال یافته است و ضمن مجموعه اهدائی رهبری نگهداری می شود.
- **ص:** صفحه
- **صادقیه:** کتابخانه مدرسه فتحعلی بیگ (صادقیه) دامغان
- **طبسی:** کتابخانه طبسی حائری در قم
- **عبدالعظیم:** آستان مقدس حضرت عبدالعظیم در شهر ری

- **عکسی:** این تعبیر در دو جا به کار رفته است: یکی در کنار شماره برخی از نسخه‌ها که به معنای آن است که نسخه، عکسی است و باید برای یافتن نسخه در کتابخانه معرفی شده، به عکسی بودن توجه شود؛ و دوم در معرفی مأخذ است که منظور فهرست عکسی آن کتابخانه می‌باشد.
- **علامه طباطبائی:** کتابخانه علامه طباطبائی شیراز که نام شیراز در قبل از آن آمده است.
- **علامه طباطبائی:** مکتبه علامه طباطبائی قم که نام شهر قم در قبل از آن آمده است.
- **علوم پزشکی:** کتابخانه دانشگاه علوم پزشکی تهران
- **عمومی ساری:** کتابخانه عمومی ساری
- **عمومی:** با کلمه قبل سمنان: کتابخانه عمومی سمنان
- **عمومی:** با کلمه قبل مراغه: کتابخانه عمومی مراغه
- **غیر همانند:** در مورد نسخه‌هایی که نام آنها یکی است ولی نسخه‌ها متفاوت است و به دلیل صرفه‌جویی و جلوگیری از تکرار، نام مکرر آنها حذف شده است.
- **ف:** این رمز در مورد مأخذ به کار رفته است و هنگامی که برای یک کتابخانه فهرستی به نام همان کتابخانه به صورت مستقل منتشر شده باشد، نام مأخذ آن با رمز «ف:» به معنای فهرست، به کار رفته است و اگر نام مأخذ با نام کتابخانه متفاوت باشد، نام مأخذ ذکر شده است.
- **فاضل:** کتابخانه آیة‌الله فاضل خوانساری
- **فاضل قائینی:** کتابخانه فاضل قائینی قم
- **فرهاد معتمد:** مجموعه فرهاد معتمد
- **فرهنگ و هنر:** کتابخانه فرهنگ و هنر مشهد
- **فرهنگ و ارشاد:** کتابخانه فرهنگ و ارشاد اسلامی کاشان
- **فیاض:** مجموعه دکتر علی اکبر فیاض
- **فیضیه:** کتابخانه مدرسه فیضیه قم
- **فیلمها:** فهرست فیلم‌های کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
- **قاضی طباطبائی:** مجموعه محمد علی قاضی طباطبائی تبریز
- **قمر بنی هاشم:** کتابخانه قمر بنی هاشم دامغان
- **کا:** کاتب
- **کاتب = مؤلف:** نسخه به خط مؤلف است.
- **کاظمینی:** کتابخانه میرزا محمد کاظمینی
- **گ:** برگ.
- **گلپایگانی:** کتابخانه عمومی حضرت آیة‌الله العظمی گلپایگانی.
- **گوهرشاد:** کتابخانه مسجد جامع گوهرشاد.
- **مجلس:** کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- **محدث ارموی مخ:** فهرست مجموعه نسخه‌های خطی محدث ارموی، مخطوط
- **محمد هلال:** کتابخانه امامزاده محمد هلال آران کاشان، مخطوط.
- **مختصر ف:** فهرست مختصر نسخه‌های خطی مجلس شورای اسلامی که در سال ۱۳۸۷ منتشر شده است.
- **مخ:** به معنای مخطوط بودن فهرست می‌باشد.
- **مدارک فرهنگی:** سازمان مدارک فرهنگی انقلاب

- **مدرسه غرب:** کتابخانه مدرسه غرب همدان
- **مدرسی:** کتابخانه سید محمد مدرسی در یزد
- **مرعشی:** کتابخانه عمومی آیةُ الله العظمی مرعشی نجفی
- **مرکز احیاء:** مرکز احیاء میراث اسلامی، قم.
- **مرکز مطالعات:** کتابخانه پژوهشگاه علوم و تحقیقات اسلامی قم
- **مروی:** کتابخانه مدرسه مروی تهران
- **مسجد اعظم:** کتابخانه مسجد اعظم قم
- **مطالعات فرهنگی:** کتابخانه (پژوهشگاه) مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی
- **معصومیه:** آستان مقدسه حضرت معصومه علیها سلام
- **مفتاح:** مجموعه محمد حسین مفتاح
- **ملک:** کتابخانه ملک
- **ملی:** با نام قبلی تهران: کتابخانه ملی ایران؛ با نام قبلی شیراز: کتابخانه ملی شیراز؛ با نام قبلی تبریز: کتابخانه ملی تبریز.
- **مهدوی:** مجموعه دکتر اصغر مهدوی
- **موزه ملی:** کتابخانه موزه ملی ایران (موزه ایران باستان)
- **مؤسسه آیةُ الله بروجردی:** مؤسسه حضرت آیةُ الله العظمی بروجردی.
- **مولوی:** عبد المجید مولوی (قسمتی از این مجموعه به کتابخانه دانشکده الهیات دانشگاه فردسی مشهد منتقل شده است.)
- **مینوی:** مجتبی مینوی
- **نجومی:** مجموعه سید مرتضی نجومی
- **نسخه‌پژوهی:** مجموعه‌ای با همین عنوان که چند شماره از آن از طرف کتابخانه مجلس شورای اسلامی و به کوشش ابوالفضل حافظیان منتشر شده است.
- **نشریه:** نشریه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
- **نک:** این علامت به معنای «نگاه کنید» می‌باشد و در موارد ارجاع به کار رفته است. ارجاع دو گونه است: گاهی عنوان ارجاع داده شده کلاً در جای دیگری که راهنمائی شده، ثبت شده است و گاهی قسمتی از عنوان ارجاعی در محل دیگری ثبت شده است که در واقع به معنای «نیز نگاه کنید» می‌باشد.
- **نواب:** کتابخانه مدرسه نواب مشهد
- **نمازی:** کتابخانه مدرسه نمازی خوی
- **نوربخش:** کتابخانه نوربخش (خانقاه نعمت اللهی تهران)
- **وابسته به:** این اصطلاح در جایی به کار رفته که کتاب معرفی شده به اثری دیگر وابسته است و بیشتر در مورد شرح‌ها، حاشیه‌ها، تعلیقه‌ها، منتخب‌ها، مختصرها، گزیده‌ها، و ترجمه‌ها به کار رفته است و نام کامل اثر اصلی، همراه با نام مؤلف آن معرفی شده است و در صورت نیاز می‌توانید به اثر اصلی مراجعه کنید.
- **وزیری:** کتابخانه وزیری یزد
- **همانند:** این کلمه در جایی به کار رفته، که اثر معرفی شده فاقد نام مؤلف است و چند نسخه از آن در کشور وجود دارد و به معنای آن است که نسخه‌ها یک اثر است.

آوانگاری و اختصارات

در آوانگاری عناوین کتاب‌ها چند نکته هست که باید یادآوری شود:

۱–در آوانگاری فقط حروفی که تلفظ می‌شوند، ضبط می گردند. مثال: آداب الشریعه = ādāb-oš šarī'a

۲–عنوان کتاب‌های فارسی با تلفظ فارسی و عنوان کتاب‌های عربی با تلفظ عربی آوانگاری شده‌اند.

مثال: آداب صوفیه =ādāb-e sūfīye

آداب الصوفیه =ādāb-us ṣūfīya

۳–کلمات و ترکیباتی که از زبان‌های دیگر (از جمله عربی) به فارسی وارد گردیده، با تلفظ متداول در فارسی ضبط شده است.

مثال: اسطرلاب = ostorlāb

ابواب الجنان =abvāb-ol jenān

۴–چون در آوانگاری مقصود فقط نشان دادن تلفظ کلمات است، حروف اول عناوین مانند دیگر حروف کوچک نوشته شده است.

۵–برای آوانگاری کلماتی که بارها تکرار شده‌اند، از اختصار استفاده شده است.

ترجمه	tarjuma(t) / tarjome	t.
دیوان	dīvān / dīwān	d.
رساله	risāla(t) / resāle	r.
شرح	šarh / šarḥ	š.
کتاب	ketāb / kitāb	k.
منتخب	montaxab / muntaxab	mn.
منظومه	manẓūma(t) / manzūme	mnz.
مختصر	moxtasar / muxtaṣar	mx.

الف – آوانگاری کلمات و ترکیبات فارسی:

۱. مصوت‌ها:

اَ	در کلمه	زَن	a
اِ	در کلمه	دل	e
اُ	در کلمه	گُم	o
آ	در کلمه	راه	ā
او	در کلمه	سود	ū
ای	در کلمه	بیرون	ī

۲. صامت‌ها:

ء، همزه	'
ب	b
پ	p
ت،ط	t
ث، س، ص	s
ج	j
چ	č
ح، ه	h
خ	x
د	d
ذ، ز، ض، ظ	z
ر	r
ژ	ž
ش	š
ع	'
غ، ق	q
ف	f
ک	k
گ	g
ل	l
م	m
ن	n
و	v
ی	y

ب - آوانگاری کلمات و ترکیبات عربی:

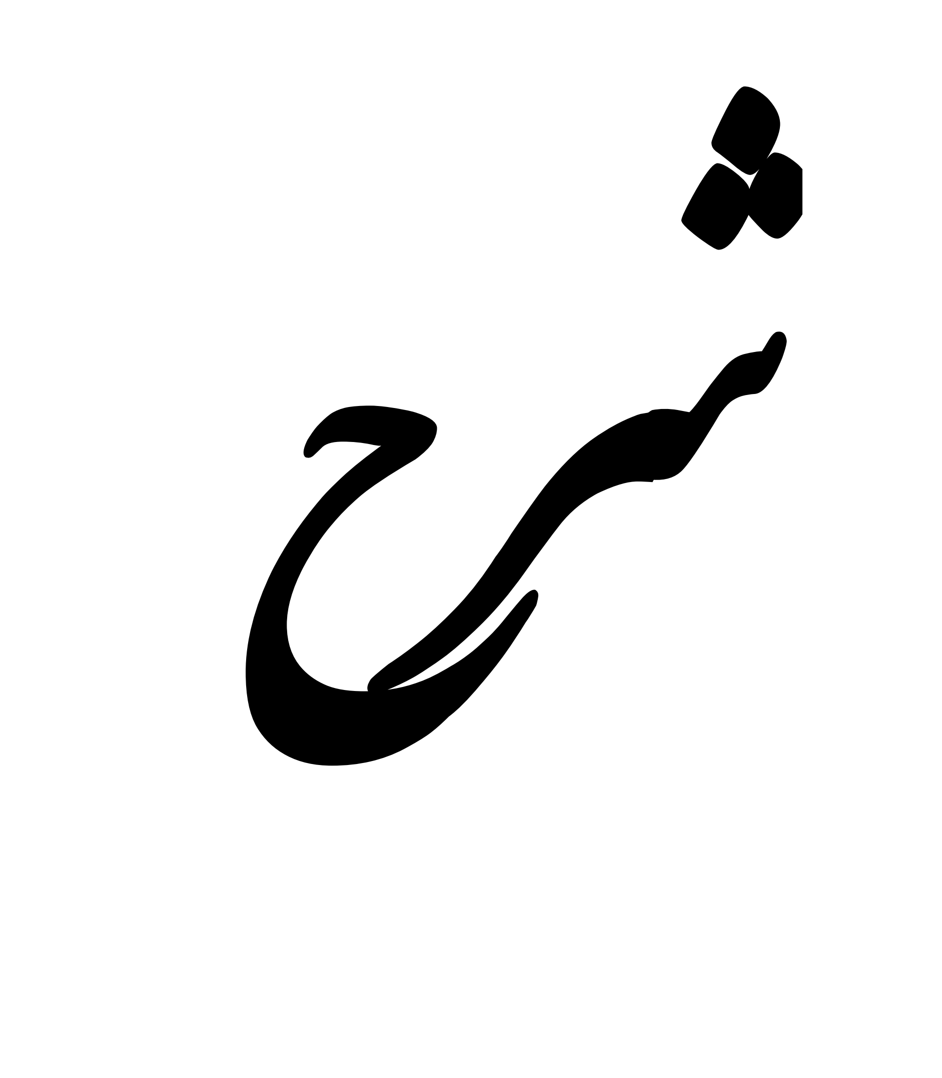
۱. مصوت‌ها:

a	فتحه
i	کسره
u	ضمه
ā	آ
ū	او
ī	ای

۲. صامت‌ها:

ˋ	همزه
b	ب
t	ت
ṯ	ث
j	ج
ḥ	ح
x	خ
d	د
ḏ	ذ
r	ر
z	ز
s	س
š	ش
ṣ	ص

ḍ	ض
ṭ	ط
ẓ	ظ
ʼ	ع
ġ	غ
f	ف
q	ق
k	ك
l	ل
m	م
n	ن
h	ه
w	و
y	ی

شرح

● **شرح اساس الکیاسة** / فلسفه / عربی

š.-u asās-il kīyāsa

نسفی، محمد بن محمد، ۶۰۰؟ – ۶۸۷ قمری

nasafī, mohammad ebn-e mohammad (1204 - 1289)

مؤلف متن (اساس الکیاسة) محققاً شناخته نشد لیک در دیباچه اول کتاب آورده: «فان النسخة المسماة باساس الکیاسه مفتقرة الی ایضاح ما هی متضمنة لها من القواعد الحکمیه و المعاقد الحکمیه» و در دیباچه بخش ریاضیات نیز آورده: «لما اختصرت من الریاضیات رسالة فی غایة الاختصار و اقتصرت علی ما هو من القواعد فی الاعتبار هجس فی خاطری ان اکتب فیها للایضاح حاشیة لیکون فائده اتم». این دو فقره عبارت اشعار دارد که متن هم اثر خامه شارح است. تبویب کتاب بدین نمط است: بخش ۱. منطق، پس از دیباچه و تقسیم علم در سه قسمت ترتیب داده شده و هر قسمتی در انواع و هر نوعی حاوی فصولی است: ۱) المفردات، در دو نوع، ۲) المرکبات، در چهار نوع، ۳) القیاسات، در چهار نوع؛ بخش ۲. طبیعیات در پنج «قسمت»: ۱) فی الاجسام، در سه نوع، ۲) لواحق الاجسام، در چهار نوع، ۳) فی الامور الطبیعیة و غیر الاجسام (این بخش ناقص است و موجودی از آن عنوان سه نوع است)، ۴) المرکبات، در سه نوع، ۵) النفس، در پنج نوع؛ بخش ۳. الهیات، در سه «قسمت»: ۱) امور العامه، در چهار نوع، ۲) فیما هو من الالهیات الخاصه، در چهار نوع، ۳) الانتفاع بالعلوم، در سه نوع؛ بخش ۴. ریاضیات، در سه «قسمت»: ۱) ارثماطیقی، در سه نوع، ۲) الهندسیات، در سه نوع، ۳) فیما یکون من الحسابیات و الهندسیات (موجودی از آن تا قدری از نوع دوم است). (مهدی ولایی)

آغاز: و بالله العون و العصمة و التوفیق الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین و الصلوة و السلام علی رسوله محمد و آله اجمعین اما بعد فان النسخة المسماة باساس الکیاسة ...

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۸۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فصل و اما المربع فانه اذا کان متساوی الاضلاع کان مربع الضلع تکسیره و اذا لم یکن کان مسطح احد الطولین فی احد العرضین

خط: نسخ شکسته، کا: محمد بن علی بدخشانی کاشغری، تا: ۱۰ محرم ۶۷۸ق، جا: بغداد؛ افتادگی: وسط و انجام؛ این نسخه بر شارح خوانده شده؛ واقف: نائینی، ۱۶۷گ، اندازه: ۱۲× ۱۷سم [ف: ۴ – ۱۶۷]

● **شرح الاسباب** / طب / فارسی

š.-ol-asbāb

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۱۷۱

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی، مجموعه نوازی؛ ۳۳۷گ، اندازه: ۲۱/۴×۲۸/۵سم [رایانه]

● **شرح الاسباب و العلامات = شرح نفیسی** / طب / عربی

š.-ul-asbāb wa-l ʻalāmāt = š.-e nafīsī

نفیس کرمانی، نفیس بن عوض، – ۸۴۲ ؟ قمری

nafīs kermānī, nafīs ebn-e ʻavaz (- 1439)

وابسته به: الاسباب و العلامات = اسباب العلل و علاجها و علاماتها؛ سمرقندی، محمد بن علی (–۶۱۹)

اهدا به: سلطان الغ بیک گورکان

تاریخ تألیف: اواخر صفر ۸۲۷ق؛ محل تألیف: سمرقند

شرح مزجی و تحقیقی است و مشتمل بر بیان مشکلات متن و توضیح آنچه احتیاج به توضیح دارد، با نقل گفته‌های بعضی از بزرگان این فن که مطالب را فوق آنچه تصور می‌رفته توضیح داده است. در دیباچه دارد که درباره بیماری‌ها تاکنون کسی گفتگو نکرده مگر ابقراطس در فصول که پاره‌ای از آنها را

آورد و من این کتاب را برگزیدم که هم کوچک است و هم همه بیماری‌ها را دارد و آن را گزارش می‌کنم.
آغاز: بسمله. حمدله. و الصلاة و السلام الاتمان علی من يداوی الارواح بطب الحقيقة ... و بعد فيقول ... نفيس بن عوض بن حكيم الطبيب، انی قد كنت من اهل بيت مشهورين بهذه الصناعة
انجام: و الابهل و ساير ما يقع فی ضما و الفتق فانشد العضو و تنشف الرطوبات و الله اعلم ...
چاپ: تهران، ۱۲۷۲ق؛ طهران، سنگی، ۱۲۸۳، رحلی، ۳۱۲ص (صص ۱-۳۱۲)
[كشف الظنون ۷۷/۱؛ معجم المطبوعات ۱۸۶۴؛ فهرس المخطوطات الطبية المصورة بقسم التراث العربی ص ۱۰۸-۱۰۹؛ الذريعة ۸۲/۱۳ و ۹۵/۱؛ نسخ خطی پزشکی ایران ص ۱۷۰ و۱۷۱؛ هدية‌العارفين ۴۹۸/۶ و ۴۹۸/۲؛ دنا ۴۲۷/۶-۴۳۱ (۱۴۳ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- شرح الاسباب و العلامات (ترجمه)؛ تنکابنی، احمد بن محمد حسين (-۱۳)
۲- حاشية شرح الاسباب و العلامات؛ ركن الدين

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۰۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد بن روح الله طبیب، تا: ۸۲۷ق؛ کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۳۹۸ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱۹ - ۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۱۱۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: شیخ محمود بن پیر احمد تبریزی، تا: اواخر جمادی الاول ۸۳۹ق، جا: سمرقند؛ محشی با نشان «منه سلمه الله»، با انهایی به خط مؤلف (نفیس بن عوض) است حاکی از این‌که کاتب کتاب را بر او خوانده است، به تاریخ ذیقعده ۸۴۰ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج زرد، ۲۹۰گ، ۲۷ سطر (۱۱/۵×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱۱ - ۱۱۱]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۴۶۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۴۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۶۰گ، اندازه:۱۶/۵× ۲۶سم [ف: ۱۷ - ۶۱]

۴. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۱۹
آغاز: الحمد لله ب العالمين ... قال المصنف رحمه الله الصداع الم ... و هو خروج من حالة طبيعية
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰ شعبان ۸۴۵ق، جا: سمرقند؛ مصحح، محشی با عبارت «منه رحمه الله»، با علامت بلاغ؛ با مهر: «میر محمد حسین موسوی» (مربع)؛ تملک: سعدالله جیلانی لاهیجانی، محمد باقر گیلانی رشتی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۹۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱ - ۱۶۸]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۲
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ - ۳۳]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۳۹/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمود اصفهانی، تا: ۸۵۶ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: میشن عنابی مذهب، ۳۸۶گ (۷پ-۳۹۲)، ۲۳ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۳ - ۲۰۳]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۹۸۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: ابونصر بن شهاب الدین بن حاجی بن حسن بن علی طبیب کرمانی، تا: ۸۸۰ق، جا: اصفهان؛ مصحح، محشی با نشان «۱۲»؛ با یک نامه طنزآمیز به قاضی تاج الدین قاضی رها، دستخطی از مرحوم محمد امین خنجی در برگ نخست؛ مهر: کاتب «عبده المتوکل علی الله الحبیب ابونصر بن شهاب الدین الطبیب»(هشت ضلعی)؛کاغذ:شرقی، جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۳۷۷گ، ۲۱ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه:۱۸×۲۵سم [ف: ۳۵-۴۴۱]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۴۶
آغاز: الحمدلله رب العالمين ... قال المصنف رحمه الله الصداع الم ... و هو خروج من حالة طبيعية؛ **انجام:** برابر
از مرض صداع تا پایان کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۰ شعبان ۸۸۴ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: محسن و مهر «بنده آل محمد محسن» (مربع)، علی بن محمد حسینی؛ ۳۱۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۳ - ۲۳۷]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۱۰
آغاز: اعلال الطبقة الصلبة و هی طبقة منشاؤها اطراف؛ **انجام:** او شحم الحنظل او ماء ورق الخوخ او طبيخها
قسمت مربوط به امراض چشم فقط؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۹؛ با یادداشتی به این عبارت: «این رساله نورالعین (کذا) را اقل خلق الله حکیم فتح الله ابن حکیم محمود گیلانی تکلیف فضیلت سعاد (کذا) ملامحمد حسین نمودم بتاریخ ۲۲ شهر جمادی الاخر سنه ۱۰۲۵ بدارالسلطنه شهر کابل»؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با رویه پارچه، ۴۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۹ - ۲۹۲]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۲۲۹
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن یشمی، ۴۲۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲/۱×۱۸/۴سم [ف: ۱ - ۲۷۹]

۱۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۵۶۹
خط:شکسته،نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۹؛ بی دیباچه؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن مشکی،۲۴۳گ،۲۳ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹/۷سم [ف: ۱ - ۲۸۰]

۱۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۱۶۰
آغاز: الصداع الم و هوخروج عن حال الطبيعية الى حال غير طبيعية على ما عرفه جالينوس و من تبعه كالرازی و صاحب الكامل وابرسهل المسيحی صاحب المائة و عرفه الشيغ بانه ادراک؛ **انجام:** بدل ما يتحلل مه و لذلک اذا [...] و نام انبتة و قد قوی من الحواس

و الحركات الارادية ما لم يقو عليه قبل واذا تحرك حركته كثيرة كان اشتد استفراغا فى النوم ...
از صداع تا امراض العين؛ خط: نستعليق كهنه، بى‌كا، تا: قرن ۹؛ افتادگى: انجام؛ مصحح ؛ ۱۴۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۴۷]

۱۲. قم؛ مرعشى؛ شماره نسخه:۱۲۴۷۶

آغاز: أو من العروق التى يخرج منها شيء و هى العروق المتشعبة من الأجوف المنقسمة فى جرم الكبد المتصلة فوهاتها بفوهات؛ **انجام:** مع كونها فى أعضاء لحمية لاينضج و لايصر مدة لتفرقها فى جميع أجزاء الأعضاء كالماورد فى الورد و صيرورتها كالحر
خط: نسخ، بى‌كا، تا: قرن ۹؛ افتادگى: آغاز و انجام؛ مصحح، محشى، ركابه‌دار؛ مهر: «محمد على» (بيضى)؛ كاغذ: شرقى، جلد: تيماج مشكى، ۱۷۷گ، ۱۹ سطر (۹×۱۳)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۳۱ - ۴۹۳]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۱۴۱

خط: نسخ، بى‌كا، تا: قرن ۸ و ۹؛ تملك: محمد حسينى؛ كاغذ: سمرقندى، جلد: تيماج قهوه‌اى، ۳۵۴گ، ۲۵ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۵ - ۴۱۲۳]

۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۰۶۴

آغاز: فى هذاالامر لمبين منهج فى شهاب المسالك المتوعرة ... الصداع الم و هو خروج من حال طبيعية الى حال غير طبيعية
خط: نسخ، كا: عبدالحميد بن محمد بن تقى الدين، تا: ۱ ربيع الثانى ۹۰۰ق؛ افتادگى: آغاز؛ كاغذ: سمرقندى، جلد: تيماج سرخ، ۳۸۱گ، ۲۵ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۱/۵×سم [ف: ۱۵ - ۴۱۰۲]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹۴۴

خط: نسخ، كا: محمد بن يوسف بن محمد جدى (مجدى) خوافى، تا: دوشنبه ۲۴ شوال ۹۰۰ق، جا: هرات؛ مصحح، محشى؛ تملك: على بن جلال طبيب؛ جلد: تيماج مشكى، ۳۴۲گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [ف: ۲۰ - ۳۵۷]

۱۶. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۳۳۱

خط: نسخ، بى‌كا، تا: پنج‌شنبه محرم ۹۴۰ق [نشريه: ۷ - ۱۸۱]

۱۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۹۰۰

آغاز: و اذلل من مسايله صعابها و استوضح مكنون غامضه و استخرج مرحلوه و حامضه و ابين رموزه و اظهر ذخايره و كنوزه بحسب ما سمع به ... قال المصنف ... و هو خروج من حال؛ **انجام:** و علاجه ان يدق هذا الحيوان و يشد على عضته و تعطى من الزراوند الطويل و الجنطيانا و قشور اصل الكبر ... وربما كفى فيه استعمال الملح والخل على موضع العضة.
خط: نسخ، بى‌كا، تا: ۱۰ صفر ۹۴۱ق؛ مجدول؛ جلد: تيماج قهوه‌اى، ۴۶۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۴۷]

۱۸. مشهد؛ الهيات؛ شماره نسخه:۲۶۲

خط: نسخ، كا: عبدالرزاق طبيب بن يحيى كسلى، تا: ربيع الثانى ۹۶۲ق، جا: شوشتر؛ جلد: تيماج قهوه‌اى، ۵۳۳گ، ۱۸ سطر(۱۰×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۵۶]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۴۱۱

خط: نسخ، كا: حسين بن عارف حسنى، تا: ۵ ربيع الثانى ۹۷۷ق؛ مجدول؛ كاغذ: سمرقندى، جلد: مقوا، ۳۵۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۱۲ - ۱۰۸]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹۹۵

خط: نستعليق، بى‌كا، تا: ۹۸۴ق؛ مجدول، مصحح، محشى؛ يادداشتى درباره كتاب و تاريخ تأليف آن به خط سيد على رضا بن حسين بن سليم سليم آبادى تنكابنى؛ تملك: عبدالله مشهور به وجنى زاده؛ جلد: گالينگور سبز، ۳۷۶گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۳سم [ف: ۲۰ - ۳۸۵]

۲۱. همدان؛ جواهرى، حبيب؛ شماره نسخه:۱

آغاز: برابر
خط: نسخ، بى‌كا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ مهر: «فضل الله»؛ جلد: تيماج، قطع: وزيرى [رشت و همدان: ف: - ۱۶۷۸]

۲۲. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۴۵۲۱

خط: نسخ، بى‌كا، تا: قرن ۱۰؛ كاغذ: ترمه، جلد: ميشن سرخ، ۳۲۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۵/۵سم [ف: ۱ - ۲۸۰]

۲۳. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۴۴۶۱

از وجع الاعضاء الظاهرة است تا ماليخوليا؛ خط: نستعليق، بى‌كا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگى: آغاز و انجام؛ كاغذ: ترمه، جلد: ميشن سياه، ۷۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷/۷×۲۲/۷سم [ف: ۱ - ۲۷۹]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۵

خط: نسخ، كا: يوسف بن عبدالله رأس الجراحان پادشاهى، تا: قرن ۱۰؛ افتادگى: آغاز؛ كاغذ: سفيد، جلد: تيماج ترياكى، ۳۵۰گ، ۲۱ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [سنا: ف: ۱ - ۲۸۹]

۲۵. قم؛ فيضيه؛ شماره نسخه:۵۳۰

خط: نستعليق، بى‌كا، تا: گويا از قرن ۱۰؛ ۲۳۶گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۱ - ۱۳۷]

۲۶. مشهد؛ رضوى؛ شماره نسخه:۳۶۰۹۵

خط: نسخ، بى‌كا، تا: قرن ۱۱؛ مذيل است به ۹ برگ در باب «سقى السموم» گرفته شده از آخر كتاب «الاسباب و العلامات» سمرقندى كه توسط ابن عوض كرمانى شرح داده نشده. اين باب اگر چه شرح نشده اما به لحاظ اهميت و اينكه جزء متن بوده و گاهى (از جمله اين نسخه و نسخه ۱۰۴۴۴رضوى) در ادامه شرح كرمانى كتابت مى‌شده است، آغاز ضميمه: «فى سقى السموممن خاف ان يسقى سما فيجب ان يحترز عن»، انجام ضميمه: «و اما العنكبوت المعروف ... اذا قدم اليه حلال قاتل بيديه تمت»؛ اهدايى: رهبرى، مهر ۱۳۸۶؛ كاغذ: نخودى، جلد: گالينگور، ۴۱۷گ (با ضميمه ۴۲۶گ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [اهدائى رهبر: ۹ - ۳۰۲]

۲۷. مشهد؛ رضوى؛ شماره نسخه:۲۴۵۸۶

آغاز: المولودة للرياح و يكون بشركة المعدة لا نصا لها بحجب

الدماغ بواسطة العصب؛ **انجام:** كثرة اللعاب و سيلانه من الفم بالنوم عند تعطيل القوة
از امراض سر (الصداع) تا امراض دهان (الاكلة فى الفم)؛خط: نستعليق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن زرشکی، ۲۱۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۳۰۴]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۱۵۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [رایانه]

۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۱۰
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج مشکی، ۴۵۲ص، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۱۹ - ۶]

۳۰. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۳۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ از روی نسخه‌ای به تاریخ ۸۹۹ هجری مقابله و تصحیح شده؛ ۵۹۹ص، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [نشریه: ۳ - ۳۷۶]

۳۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۱۸۲
از «تآكل الاسنان» تا «و جع المفاصل» است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۱۳۲گ، ۲۱ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱۵ - ۴۱۳۹]

۳۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۳ ط
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مهر: «محمد جلیل بن محمد صادق»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۳۰۹گ، ۲۲سطر، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۲۴/۲ - ۱۱۰]

۳۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۸۳۹/۱
آغاز: بسمله، حمدله اما بعد فى الحميات الحمى حرارة غريبة من حيث انها ليست مقومة لوجود البدن؛ **انجام:** برابر
از حمیات (تبها) تا پایان کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ واقف: سید سعید طباطبائی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی مستعمل، اندازه: ۱۷×۲۸سم [ف: ۵ - ۲۴۷]

۳۴. یزد؛ یزدی، شرف الدین علی؛ شماره نسخه:۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: وزیری [نشریه: ۴ - ۴۳۵]

۳۵. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۴۴
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۲۲۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: - ۵۸]

۳۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۳۰۱
آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمين و الصلوة و السلام الاتمان الاكملان ... قال المصنف الصداع الم و هو خروج من حال طبيعية الى حال غير طبيعية.؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴ سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۶سم [ف: ۴ - ۱۹۰۸]

۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۲۰۵
آغاز: فيها من طريق الدروز الى خارج و قد يكون فى عضل؛ **انجام:** فالخلع هو الخروج زائدة العظم من حفرته المركبة فيها
از مبحث سرسام تا اواخر مبحث جراحات بسیطه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی، ۳۳۵گ، ۲۹-۳۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف: ۱۹ - ۲۸۷]

۳۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۵۳-۲/۷۳
آغاز: بسمله. حمدله وصلاة ... وبعد فيقول العبد الفقير إلى الله تعالى نفيس بن عوض بن حكيم الطبيب ... الصداع ألم وهو خروج من حال طبيعية إلى حال غير طبيعية؛ **انجام:** فيجب أن يكون علاجها مبدواً به حتى يسكن الوجع ولاتزداد عدا العضو ثم يشتغل لرد الخلع مع السعتمال الرفق فى جميع المواضع
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج، مشکی، ۴۸۴گ، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۲۴۱۱]

۳۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۹۶
آغاز: بسمله، رب يسر، الحمدلله رب العالمين و الصلوة و السلام الاتمام الاكملان؛ **انجام:** خبث النفس و سيجىء بيانه انشاء الله تعالى.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۷۱گ، ۲۴ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۳/۵×۲۴/۵سم [ف: ۹ - ۵۱۳]

۴۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۱۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛کاغذ: کشمیری، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۱۹۷گ، ۲۷ سطر (۹×۱۹)، اندازه: ۱۵/۵×۲۸سم [ف: ۸ - ۱۸]

۴۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۳۵۴
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ تملک: محمد شریف بن محمد قایمی در اصفهان در ۱۰۴۷، محمد تقی بن حسین مدرس در ۱۰۵۰؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۳۹۵گ، ۳۴ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۱۶ - ۲۴۸]

۴۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۱۸۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۳۳۹گ، ۲۳ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۵ - ۴۱۴۲]

۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۹۳
آغاز: بسمله حمدله ... و بعد فيقول الفقير الى الله تعالى ... انى كنت من اهل بيت مشهورين بهذه الصناعة الخ؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق خوش، کا: مولانا طالب شیرازی، تا: چهارشنبه ۱۲ ربیع الاول ۱۰۰۴ق، جا: بخارا؛ واقف: رضا نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۲۶۰گ، ۲۷ سطر (۸/۳×۱۹/۵)، اندازه: ۱۷×۳۱سم [ف: ۱۹ - ۲۸۷]

۴۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۱۸۷

آغاز: ... اليه فيتفرق من حيث ينجذب عنه، و اما الرطب و الياس فلايؤلمان بالذات؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: امين الدين محمد بن احمد، تا: جمعه ذیحجه ۱۰۱۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مذهب، ۳۰۰گ، ۲۸ سطر (۱۰×۱۸/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۵سم [ف: ۲۸ - ۲۶۵]

۴۵. مشهد؛ مدرسه میرزا جعفر؛ شماره نسخه:۲۱۷
خط: نسخ، کا: اشرف بن علی لاهیجی، تا: ۱۰۱۴ق؛ قطع: وزیری [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۳۶]

۴۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۰۵۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۱۴ق، جا: ایران؛ محشی؛ اهدایی: دکتر امیر عباس جلالی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با رویه چرمی، ۳۲۲گ، ۲۳ سطر (۱۰×۱۶/۵)، اندازه: ۱۷/۲×۲۵سم [رایانه]

۴۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۲۳
آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمين و الصلوه والسلام الايمان على من يراد الارواح؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۱۴ق [رایانه]

۴۸. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۳۷
خط: نستعلیق، کا: سید حسن بن میرشاهرخی جیلی، تا: ۲۶ شعبان ۱۰۱۶ق؛ ۴۵۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: - ۵۳]

۴۹. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۲۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** قد اتفق الفراغ من تسويده في اثنى عشر من شهر ربيع الاول سنه تاريخها ست عشر و الف على يد ... ابن مير حسين عبدالرزاق غفر لهما اللهم وفق كاتبه بلطفك
خط: نسخ خوش، کا: عبدالرزاق بن میر حسین، تا: ۱۲ ربیع الاول ۱۰۱۶ق؛ دارای سرلوح؛ ۸۰۴ص، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳/۵سم [نشریه: ۳ - ۳۷۵]

۵۰. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۳۹۵
آغاز: الحمدلله رب العالمين ... الصداع الم و هو خروج من حال طبيعته؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، کا: میرزا بیک بن حسن حسنی، تا: ۱۰۲۳ق، جا: قاین؛ محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج مشکی، ۶۸۰ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [ف: ۲ - ۱۰۸]

۵۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۳۶
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۱۸ جمادی الاول ۱۰۳۱ق؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱۳گ، ۲۳ سطر (۹/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۸ - ۱۶۳]

۵۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۴۷۶
خط: شکسته، نستعلیق، کا: اسماعیل بن خلیل الله حسینی، تا: دوشنبه ۲۹ جمادی الثانی ۱۰۳۴ق؛ محشی؛ تملک: میر محمد حسن در ۱۱۳۴، حسینی موسوی، میرزا رضی، شاهزاده ابوالحسن شیخ الرئیس می‌نویسد که آن را حکیم شفائی برای من خریده؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳۹۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵/۹سم [ف: ۱ - ۲۸۰]

۵۳. مشهد؛ مرتضوی؛ شماره نسخه:بدون شماره
کا: عبدالرزاق بن حسن، تا: ۲۴ ذیقعده ۱۰۴۳ق؛ مصحح، محشی [ف: - ۱۹]

۵۴. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۲۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** تم الكتاب بعون الله الملك الوهاب فى تاريخ يوم الاربعاتا سع من شهر شعبان المعظم سنه ست و اربعين و الف من الهجرة النبويه عليه افضل الصلوات و اكمل
خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۹ شعبان ۱۰۴۶ق؛ ۷۵۲ص، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [نشریه: ۳ - ۳۷۵]

۵۵. قم؛ مفتی الشیعة؛ شماره نسخه:۶۵
آغاز: للمعدة سهل النفوذ الى جميع البدن لذيذ ليس بالبشع و العفص معتدل الغذاء مسكن للعطش؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد امین بن آقا جلال طبیب، تا: یک‌شنبه ۲۹ محرم ۱۰۶۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج سبز، ۳۸۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [ف: - ۷۰]

۵۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۵۰
آغاز: شرح اسباب: بسملة، حمدلة و الصلاة و السلام الاتمان الاكملان ... و بعد فيقول ... نفيس بن عوض بن حكيم الطبيب: انى قد كنت من اهل بيت مشهورين بهذه الصناعة ... و اخترت هذا الكتاب لأن أملى عليه الحواشي؛ **انجام:** عض الاربعة و الاربعين و هو الحيوان المعروف بدخال الاذن ... و ربما كفى فيه استعمال الملح و الخل على موضع العضة و الحمدلله رب العالمين و الصلاة و السلام على محمد و آله اجمعين.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۵ ذیقعده ۱۰۷۰ق؛ مجدول، محشی با نشان «منه رحمه الله»، «قانون»، «۱۲» و «فتح الله» و ...؛ مهر: با حروف لاتین: «علی آقا فخرالدوله ۱۵ آپریل ۱۹۱۰ م» (بیضی)؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، نخودی، جلد: مقوایی رویه تیماج سرمه‌ای مذهب، ۴۹۰گ، ۲۳ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: ۱۱ - ۶۴۴]

۵۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۷۳۸
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۷ ربیع الثانی ۱۰۷۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۰۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۴۶]

۵۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۳۶
خط: نسخ، کا: صفی کرمانی، تا: ۱۰۷۵ق؛ مصحح، محشی از کتاب‌های معروف پزشکی و لغت فارسی و عربی مانندکامل، منهاج، قانون، غنی و منی؛ مرحوم میرزا طاهر تنکابنی (مالک قبلی این نسخه) نیز خود اصلاحات وتعلیقات و یا نقلهایی از کتب پزشکی و لغت در حواشی نسخه دارد؛ کاغذ: کاهی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۰۷ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۳۵سم [ف: ۱۰ - ۱۸۷۲]

۵۹. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۹۸
خط: نسخ، کا: محمد مفید بن افضل بن حیدر حسینی اردکانی، تا:

سه‌شنبه اواخر ربیع الاول ۱۰۸۱ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: عبدالقیوم یزدی بارخنی؛ واقف: ابوالقاسم حکیم‌باشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۹۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۶سم [ف: ۱- ۸۴]

۶۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۰۹

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۰۸۲ق؛ ۳۴۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۲ – ۲۹۸]

۶۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۱۱۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قال المصنف رحمه الله الصداع الم ... و هو خروج من حالة طبیعیة؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: محمدابراهیم بن محمد رضی، تا: ربیع الثانی ۱۰۸۳ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۵گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۹×۲۸سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۴۷]

۶۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۶۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حسین (نام کاتب و نام پدر او را سیاه کرده‌اند)، تا:۱۰۸۵ق،واقف: خان بابامشار، اردیبهشت ۱۳۴۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۳۵۹گ، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۱۹ – ۲۹۱]

۶۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۱۹۷

خط: نسخ، کا: محمود تفرشی، تا: ۷ شوال ۱۰۸۹ق؛ محمد سلیم طبیب مامور به خدمت عساکر در ۱۱۱۶ در مشهد آن را مقابله کرده؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج عنابی، ۴۳۴گ، ۲۳ سطر (۱۰×۱۶/۵)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۱۶ – ۲۱۶]

۶۴. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۹۷

کامل؛ خط: نستعلیق، کا: امیر شیرازی طبیب زاهدی، تا: پنج‌شنبه ۱۰ جمادی الاول ۱۰۹۵ق، جا: شیراز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج، ۳۱۲گ، ۲۳ سطر [ف: ۱ – ۱۵۲]

۶۵. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۵۴

آغاز: لا یتألم من التبدل لعدم الإدراک و إنما قید بالحیثیة لأن الشیء قد ینافی من وجه دون وجه

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ ۴۲۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰/۵سم [ف: ۱ – ۶۹]

کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۵۴مشهد

همان نسخه بالا [ف: – ۱۸۱]

۶۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۹۱

آغاز: اجزاء الزاج فی خلل اجزاء العفص القوة نفوذه و ضغطها العفص لقوة قبضه ... و قد یکون الصداع من ریاح غلیظه؛ **انجام:** فی حمی الدق و اما حمی الدق فهی ان ... فان فی الزاج قوة نافذة و فی العفص قوة قابضة. فاذا اختلطا نفذت اجزاء الزاج

حدود ۶ برگ از ابتدا و حدود ۶۰ برگ از مباحث پایانی کتاب در نسخه افتادگی دارد و مباحث موجود در نسخه، مطابق با صفحات ۱۶ تا ۳۱۴ نسخه شماره ۲۷۳۹/ع است؛ خط: نسخ، بی کا، تا: احتمالاً قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ با یادداشت خرید کتاب و هبه آن به فرزند میرزا ابراهیم دستان توسط میرزا احمد صفایی به سال ۱۲۷۳ و با تحریر ابوالحسن نعیما همراه با مهر «ابوالحسن»؛ کاغذ: اصفهانی نخودی و فرنگی الوان، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۲۴۶گ، ۲۵و۲۷ سطر(۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۳ – ۴۱۱]

۶۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۶۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** او تقصیر علی مثل جوز السود و الابهل و سایر ما یقع فی ... الفتق

خط: نسخ، بی کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج زرد مذهب، ۳۴۰گ، ۲۰ سطر (۹/۵×۱۸)، اندازه: ۱۷/۵×۲۷/۵سم [ف: ۸ – ۲۶۵]

۶۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۷۷۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: سید عبدالباقی آیت اللهی شیرازی، اسفند ۱۳۷۴؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج، ۲۵۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۹ – ۲۸۸]

۶۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۱۹۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: اوایل قرن ۱۲؛ مجدول؛ واقف: سید اصغرزاده موسوی، بهمن ۱۳۳۰؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۴۲۶گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۱۹ – ۲۹۲]

۷۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۲۸۰

آغاز: و تصیر للرأس مکانا؛ **انجام:** هو خروج زایده العظم من حفرته المرکبه فیها خروجا

خط: نستعلیق، بی کا، تا: اواخرقرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج خرمایی، ۲۳۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۱۹ – ۲۹۲]

۷۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۹۱۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** استعمال الملح و انحل علی موضع العضة. تم

کامل؛ خط: نسخ، بی کا، تا: نیمه اخیرقرن ۱۲؛ واقف: زین الدین جعفر زاهدی، بهمن ۱۳۷۷؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱۳گ، ۲۵ سطر (۹×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۳/۵سم [ف:۱۹–۲۸۹]

۷۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۸۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲، اواخر نسخه نونویس در کابل؛ تاریخ وقف: ۱۳۵۹؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۲۶۵گ، اندازه: ۲۰×۳۵سم [ف: ۱۹ – ۲۹۳]

۷۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۶۵۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** استعمال املح والحل علی موضع العضه تم الکتاب

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: سید عبدالباقی آیت اللهی شیرازی، اسفند ۱۳۷۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج زرشکی، ۳۰۱گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۱۹ – ۲۹۴]

۷۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۹۵۰

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ جلد: تیماج تریاکی، ۴۴۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [محدث ارموی مخ: ۲-۸۴۱]

۷۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶-۴۰۶-۳/۲۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی از «تحفة البیان» و «حکیم سالک»؛ تملک: محمدجعفر به تاریخ ۱۱۳۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۰۲گ، ۲۳-۲۴ سطر، اندازه: ۱۹×۲۴/۵سم [ف:۵-۲۴۱۰]

۷۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۱۶۷/۲-۲۶/۴۷
آغاز: العرق به لان فصده ینقی الرأس وحجاته الساق بالشرط یستفرغ شیء من المادة ویتوجه الباقی الی الاسافل؛ **انجام:** و علامة الفصد ان کان واجباً لتقلیل المادة و میلها الی الجهة المخالفة و تلیین البطن لذلک ایضاً یطبخ البنفسج و اصل السوس و الحظمی و السفستان والعتاب
بخشی از میانه کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا با روکش کاغذی آبی، ۶۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۴۱۱]

۷۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۸۶۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۳۵۱گ، ۲۳ سطر (۱۰×۱۹)، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۱۷ - ۴۹۶]

۷۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۶۵۶
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ تملک: احتشام الدوله؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۵۲۸ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۳۳ × ۹۲سم [ف: ۱۰ - ۱۵۸۹]

۷۹. شیراز؛ میر (دکتر)؛ شماره نسخه:۱۲
بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [نشریه: ۵ - ۲۸۳]

۸۰. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۳۰۷
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲ [نشریه: ۷ - ۱۸۱]

۸۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹۷۵
آغاز: من الاحوال الثلاثة و متقدما علیها بالذات کالکاین عن الاحتراق فی الشمس و غیرها کالنار فان المسخن بالفعل کالشمس مثلا؛ **انجام:** و ذلک یدل علی ان الطبیعة ارسلت مادة جیدة کثیرة الیه فرشحت عن المسام فکانه فضل زائد من کثرة ما توجه الی العضو من الدم
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۳۷۷]

۸۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۳۳۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، آیات معرب، کا: اسحق بن میرزا ابراهیم قاجار، تا: چهارشنبه ۱۰ شوال ۱۱۰۳ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «عبده نصرالله بن فتح الله» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۳۰-۲۸ سطر (۱۲/۵×۲۲)، اندازه: ۱۸×۲۶/۵سم [ف: ۱۹ - ۴۴۹]

۸۳. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۳۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** قد فرغت من تسوید فی یوم الخامس من ایام الاسبوع فی آخر عشر الاخر من شهر الثالث بعد الالف و المایه علی ید ملک محمد بن نصر الله غفرالله و لولدیه تمت ۱۱۰۳
خط: نسخ، کا: ملک محمد بن نصرالله، تا: چهارشنبه در پایان دهه سوم ربیع الاول ۱۱۰۳ق؛ ۳۵۴ص، ۳۲ سطر (۱۱×۱۱/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۲۹سم [نشریه: ۳ - ۳۷۵]

۸۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۳۹۱
خط: نسخ، کا: عطاء الله، تا: جمادی الاول ۱۱۰۹ق؛ تملک: عباس بن محمد حسین در ۱۲۴۰؛ ۲۱ سطر، قطع: وزیری [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۳۱۳]

۸۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۴۲۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ربما کفی فیه استعمال الملح و الخل علی موضع الغضه و الله اعلم بحقایق الامور.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲ جمادی الاول ۱۱۰۹ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: عباس بن محمد حسین در محرم ۱۲۴۰ق با مهر «عباس بن محمد حسین» (چهارگوش)، ملا محمد باقر بن ملا محمد طبیب؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹۳گ، ۲۱ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۲ - ۵۲۷]

۸۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۴۰
آغاز و انجام: برابر
خط: تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ در گ ۶۳ر حاشیه‌ای است به خط قطب الدین محمد اشکوری که از فرج بعد الشده تنوخی داستانی می‌آورد از رازی می‌گوید که مانند همان است که علی (ع) کرد و من آن حدیث را در محبوب القلوب خود یاد نمودم در پایان دارد «انا الفقیر قطب الدین محمد عفی عنه»، در گ ۲۰۱پ حاشیه‌ای است از محمد تقی که از من لایحضره الطبیب داستانی آورد، در گ ۲۲۲ و ۲۲۳ از زبدة الطب و قرابادین نجیب الدین آورده شد؛ تملک: میرزا سید احمد پسر میرزا محمد علی موسوی در ۱۰ رمضان ۱۱۱۶؛ مهر: کتابخانه ترقی تهران به تاریخ ۱۳۲۴؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۳۸۶گ، ۲۱ سطر (۱۳×۲۱/۵)، اندازه: ۱۵×۱۷سم [ف: ۴ - ۷۶۹]

۸۷. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۲۸۶/۶
بندی از شرح الاسباب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۱۷ق؛ ۲۳ص (۲۴-۴۶) [نشریه: ۳ - ۳۶۰]

۸۸. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۳۲
آغاز: و اظهر ذخایره و کتوزه بحسب ماسمح به النظر و الفکر القاصر؛ **انجام:** قد فرغ من تحریر هذا الکتاب المسمی بشرح اسباب بعون الملک الوهاب یوم الخمیس ثامن عشر من شهر شوال ختم بالخیر و الاقبال سنه تسع عشر و مائة بعد الالف من الهجرة المبارکة النبویه العبد الاقل ابن عبدالجبار الکازرونی محمد طاهر ... و الحمدلله رب العالمین

خط:نسخ، کا: محمد طاهر بن عبدالجبار کازرونی، تا: پنج‌شنبه ۱۸ شوال۱۱۱۹ق؛افتادگی:آغاز(تقریباً هشت سطر)،مابین ورق (۳۴۳-۳۴۴) افتاده؛ ۹۱۲ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۷سم [نشریه: ۳ - ۳۷۵]

۸۹. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۱۵۸

خط: نسخ، کا: ابوطالب بن حاجی حسین طبیب یزدی، تا: جمادی الثانی ۱۱۲۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قرمز، ۵۲۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: - ۸۰]

۹۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۶۷

از اول کتاب تا بیماریهای؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۵۲ق؛ تملك: محمد حسین بن محمد مؤمن طبیب به تاریخ ۱۱۵۲ و مهر «یا امام حسین» (بیضی)؛ مهر: «صالح امید لطف حلیم لم یزل دارد» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۴۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۴/۵سم [ف: ۳ - ۲۵۲]

۹۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۶۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق و نسخ، کا: سید علی، طباطبائی، تا: رجب ۱۱۹۱ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: سمرقندی، ۳۷۶گ (۵-۳۸۰)، ۲۰ -۲۴ سطر، اندازه:۱۲× ۱۸سم [ف: ۲۸ - ۶۰۱]

۹۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۸۱۱

خط: نستعلیق خوانا، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی توضیحی فارسی و گاهی ملمع با نشان‌های ۱۲، تحفه، ذخیره خوارزمشاهی، مجمع، صحاح، مجربات، قرابادین معصومی، زبده الطب، ص م، دارد؛ کاغذ: فرنگی آبی و نخودی، جلد: مقوا رویه چرم سرخ، ۳۳۴گ، ۱۹ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۷ - ۴۲]

۹۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۵۵۵

آغاز: بسمله قال المصنف الصداع الم و هو خروج

کاتب خطبه و دیباچه را ننوشته؛ خط: نسخ ممتاز، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول مذهب، صفحات دارای دو کمند مزدوج، دارای یك سرلوح مذهب نفیس پرکار؛ کاغذ: نباتی، جلد: ساغری، ۳۳۷گ، اندازه: ۱۷×۲۸سم [ف: ۱۹ - ۲۸۹]

۹۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۴۴۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۳؛ مذیل است به یازده ورق از قسمت «فی سقی السموم» از کتاب اسباب و علامات و هشت ورق از تشخیص رابع از کتاب تحفة المؤمنین در مداوای سموم؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱۷گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۹ - ۲۹۰]

۹۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۰۷

آغاز: قال المصنف رحمه الله الصداع الم و هو خروج؛ **انجام:** لاسترخاء ما یحیط به و ما یدق ... و ترطبه.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، کاتب خطبه و دیباچه را انداخته؛واقف:تاج ماه بیگم،شعبان۱۲۶۲؛کاغذ: شکری، جلد: مقوا با رویه پارچه،۱۹۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱۹ - ۲۹۰]

۹۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۰۸

انجام: الذی ینبت علی العظم المسکور

جلد اول؛ خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: میرزا محمود موزع، ۱۳۰۷ش؛ کاغذ: آبی، جلد: ساغری، ۱۹۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۹ - ۲۹۱]

۹۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۰۹

آغاز: بسمله و امراض الکبد سوء مزاج؛ **انجام:** الی الثدیین لیقلب لبنا و یغتذی به

جلد دوم؛ خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: میرزا محمود موزع، ۱۳۰۷ش؛ کاغذ: آبی، جلد: ساغری، ۱۹۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۹ - ۲۹۱]

۹۸. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۶۶

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم و به نستعین. الصداع الم و هو ادراك بالمنافی من حیث هو مناف. قال القرشی ان الا الم اعم فانه هو ادراك المنافی بای قوة کانت؛ **انجام:** برابر

خط: تحریری، بی‌کا، تا: میانهای ماه رمضان ۱۲ (= ۱۰۰۲ یا ۱۰۲۰ یا ۱۲۰۰)ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۳۴۸ص، ۱۶-۲۲ سطر (۸/۵×۱۰)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [نشریه: ۳ - ۳۷۶]

۹۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۰۴

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج زرد، ۵۲۵ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۱۹ - ۳]

۱۰۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۲۱۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی نباتی، جلد: تیماج نیلی، ۶۹۸ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۱۹- ۱۹۷]

۱۰۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۰۴۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۱۰۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۸۵۸

آغاز: آغاز ضمیمه: فی سقی السموممن خاف ان یسقی سما فیجب ان یحترز عن؛ **انجام:** التریاق العسکری او التریاق المتخذ من الطر خشقوق الیابس و درق

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۶۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۰×۳۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۳۰۴]

۱۰۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۳۲۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** قد تم اتمام تصنیف هذا الشرح الشریف النفیس بعون الله تعالی و الحمد لله رب العالمین.

خط: نستعلیق خوش، کا: جیون رام کشمیری، تا: ۱۲۰۷ق؛ محشی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۴۲۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۸/۵سم [ف: ۹ - ۳۰۹]

۱۰۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲۷۰

آغاز: الجلد الثانی من کتاب شرح الاسباب و العلامات، بسمله،

باب امراض المعده؛ **انجام:** برابر
خط:نسخ،بی‌کا، تا: ۱۲۲۰ق؛ مصحح؛ مهر: «صدرالدین الموسوی» مورخ به ۱۳۳۱؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج حنایی، ۲۴۲گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۵ – ۷۹]

۱۰۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۸۵۰
بی‌کا، تا: ۱۲۲۶ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی – مجموعه نوازی؛ ۲۴۲گ، اندازه: ۱۸/۱×۲۹/۵سم [رایانه]

۱۰۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۳۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اما من رای انه یتکون من النطفة فانما یعود عنده شیء شبیه بالخمل کالدشبذ الذی ینبت علی العظم المکسور
جلد اول: از ابتدا تا پایان امراض معده؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد نصیر هزارجریبی چهاردانگه، تا: چهارشنبه ۳ شعبان ۱۲۲۷ق؛ مصحح؛ واقف: حسینعلی محفوظ، مهر ۱۳۷۰؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۲۰گ، ۱۹ سطر (۶×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۰ – ۱۱۵]

۱۰۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۸۷۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن محمد صادق خبوشانی، تا: شوال ۱۲۲۹ق؛ واقف آن را سهواً شرح فصول دانسته؛ واقف: حاج محمد ایرانی مجرد، بهمن ۱۳۵۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۳۱۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱۹ – ۲۹۳]

۱۰۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۵۲۷
خط: نسخ، کا: علی اصغر بن عبدالله فومنی، تا: چهارشنبه ۲۸ صفر ۱۲۳۰ق؛ با سرلوح؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن تریاکی، ۳۹۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۱ – ۲۸۰]

۱۰۹. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۱۹۵
خط: نسخ خوب، بی‌کا، تا: ۱۲۳۲ق [ف: – ۲۱۰]

۱۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۲۵۵-۱۷/۳۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۹ رمضان ۱۲۳۶ق، جا: مدرسه حکمتیه مشهور به کاسه گران؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۰۳گ، ۱۹–۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۵ – ۲۴۱۱]

۱۱۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۳۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۳۸ق؛ محشی با نشان «منه رحمه الله»؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج سرخ، ۳۰۲گ، ۱۹ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: – ۵۶۹]

۱۱۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۹۵
خط: نسخ، کا: آقا بابا بن کربلائی حسن، تا: ۱۲۳۸ق، جا: مشهد رضوی؛ مهر: «محمد هاشم الحسینی» (بیضی)؛ تملک: محمد هاشم بن محمد حسین حسینی اصفهانی حلی اعرجی؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۷۷گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۷سم [ف: ۳ – ۳۳۶]

۱۱۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۲۵۸/۱
بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق،؛ محشی با نشان «شرح العلامة»؛ کاغذ: میشن کاغذ پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۲۰گ (۱پ–۱۲۰پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۶×۱۷/۹سم [ف: ۵ – ۴۴۹]

۱۱۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۱۳–عکسی
آغاز انجام: برابر
خط: تحریری شکسته، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۴۴ق؛ تملک: محمد کریم بن ابراهیم (کرمانی) با مهر «... کریم» (بیضی)؛ ۵۸۷ص، ۲۱ سطر (۱۳×۲۱)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف:۱–۲۱۹]

۱۱۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۳۹۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: میرزا حسین بن میرزا سلیم شیروانی، تا: ربیع الاول۱۲۴۶ق؛کاغذ:فرنگی،جلد:مقوایی با تیماج مشکی، ۲۲۵گ، ۲۹ سطر (۱۱/۵×۲۱/۵)، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: ۵–۱۶۳۹]

۱۱۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۵۹۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۸ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۸۵گ، ۱۷ سطر (۱۳/۵×۲۳)، اندازه: ۲۲×۳۳سم [ف: ۱۹ – ۲۲۹]

۱۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۵۱۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۰ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۴۱۴گ، ۲۱ سطر (۷۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۱۹ – ۱۴۱]

۱۱۸. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۲۷
آغاز و انجام: برابر
خط: تحریری، کا: محمد حسین، تا: یک‌شنبه ربیع الثانی ۱۲۵۰ق؛ ۹۸۳ص، ۱۵ سطر (۸/۵×۹)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [نشریه: ۳ – ۳۷۵]

۱۱۹. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۳۱
آغاز: برابر
خط: تحریری، کا: زین العابدین، تا: ۸ ذیقعده ۱۲۵۶ق؛ ۴ص (۱۸–۲۱)، ۳۱ سطر (۹/۵×۱۰)، اندازه: ۱۸×۳۱سم [نشریه: ۳ – ۳۷۵]

۱۲۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۲۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۳ ذیحجه ۱۲۵۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۸۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۱×۳۵سم [ف: ۱ – ۴۲۹]

۱۲۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۹۴
شامل ثلث دوم کتاب تا آخر؛ خط: نسخ، کا: اسمعیل بن کریم، تا: ۱۲۵۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۴۷گ، ۱۶ سطر(۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ – ۱۵۶]

۱۲۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۴۶۰
آغاز: بسمله قال رحمه الله التعلیم الثانی جملتان اقول هذا التعلیم فی مباحث الاسباب و هو مشتملة علی جملتین
شامل التعلیم الثانی و التعلیم الثالث من الفن الثانی – هست؛ خط: نسخ، کا: علی اصغر دهنوی، تا: ربیع الاول ۱۲۶۲ق؛ محشی؛ مهر:

«ص را ط علی حق نمسکه»؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۶۶۵]

۱۲۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۲۷۵

بی‌کا، تا: ۱۲۶۳ق [نشریه: ۱۳ - ۳۸۲]

۱۲۴. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۱۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: میرزا جعفر طبیب، تا: آغاز رجب ۱۲۶۶ق؛ کاغذ: ایرانی و فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۸۰۰ص، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۱ - ۱۶۱]

۱۲۵. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۱۵۶

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن ملا حسنعلی محدث، تا: ۱۲۶۶ق [ف: - ۶۰]

۱۲۶. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۸۳

خط:نستعلیق،کا:محمد زمان کهنلوی قاجار، تا: ۱۲۶۸ق [ف: - ۶۱]

۱۲۷. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۶۶ ـ ب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۲۴۹گ، ۲۶ سطر (۱۲×۲۲/۵)، اندازه: ۲۱/۵×۳۱سم [ف: ۱ - ۳۲۷]

۱۲۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۲۴۸

خط: نستعلیق، کا: علی اصغر بن محمد باقر منجم تبریزی پسر حاجی ملا عبدالکریم منجم، تا: ۲۵ ذیقعده ۱۲۶۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۲۰گ، ۳۱ سطر (۱۱×۲۳)، اندازه: ۲۰×۳۴سم [ف: ۱۷ - ۳۳۰]

۱۲۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۳۳

خط: نستعلیق، کا: میرزا محمد بن محمد کاظم قرنچایی، تا: ۱۲۷۱ق، جا: تهران مدرسه حاجی محمد حسین خان مروی؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۴۰۸گ، ۱۷ سطر (۱۱×۱۵/۵)، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۱۶ - ۳۵۳]

۱۳۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۳۶۸

خط: نسخ، کا: محمد طباطبائی طبیب پسر امیر محمد حسین اردستانی، تا: پنج‌شنبه ۲۲ ذیقعده ۱۲۷۸ق؛ با یادداشت ذیقعده ۱۲۵۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱۲گ، سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۱۶ - ۲۵۳]

۱۳۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۹۶۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۸۲ق؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۳۰۵؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۳۸۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: ۱۹ - ۲۸۸]

۱۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۶۳۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** میرزا محمد تقی الطبیب الموسوی بتاریخ ۱۹ شهر صفر المظفر سنه ۱۲۸۴

خط: نستعلیق، کا: موسوی (میرزا طبیب)، ابن محمد تقی، تا: ۱۲۸۴ق [رایانه]

۱۳۳. سمنان؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله حسینی، تا: ۹ ذیقعده ۱۲۹۴ق، ، حسب الامر آقا میرزا عبدالکریم طبیب؛ مصحح؛ جلد: گالینگور طوسی، ۴۰۰گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۶سم [ف مخ]

۱۳۴. کاشان؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶

خط: نستعلیق، کا: علی طبیب شیروانی، تا: ۲۴ ربیع الثانی ۱۳۳۱ق؛ قطع: رحلی [نشریه: ۷ - ۳۵]

۱۳۵. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۰۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** قصار الأرجل یمطاء بالأرض و اذا قدم الیه خلال قاتل بیدید

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ تملک: محمد باقر بن محمد جعفر الطبیب الموسوی، ابن محمد یوسف ... سنة ۵۸؛ ۵۳۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [مؤید: ۱ - ۱۹۵]

۱۳۶. نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه:۱۰۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و مشارکتها للاعضاء الرئیسة و قربها من القلب و لشدة ضیق النفس ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۵سم [ف: - ۱۵۸]

۱۳۷. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:ز-۳

آغاز: ابتداء لان المرة السوداء انما نتولد فی الاکثر من احتراق الاخلاط الآخر؛ **انجام:** برابر

این نسخه که با شرح اسباب چاپی مقابله شد از صفحه ۲۶۱ می‌باشد؛ خط: نستعلیق بد، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ شرح نفیسی در ۱۲ صفحه در آخر این نسخه مانده قسمت جداگانه‌ای درباره سمومات نگاشته که آغاز آن: «من خاف آن یسقی سما فیجب آن تحرز من الاغذیه ...» و انجام آن «فیه استعمال لملح و الخل علی موضع الغضته» می‌باشد؛ کاغذ: کاهی سفید، جلد: مقوای ابری، ۱۶۶ص، ۲۱ سطر (۱۳×۲۴)، اندازه: ۲۳/۵×۳۷سم [ف: - ۷۰]

۱۳۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۳۷۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و علاجه ان یدق هذا الحیوان و یشد علی عضته و یعطی من.

خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ پایان نسخه یادداشت‌های پراکنده به نظم و نثر از جمله دستورات و نسخه‌های طبی، اشعاری از مولوی، نظامی و غیره، دو یادداشت منظوم در تاریخ تولد میرزا کوچک مسمی به علی که در شب ششم ذیحجه متولد شده مورخ ۱۲۵۸؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۱۴ص، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲/۵سم [ف: ۵۰ - ۱۴۵]

۱۳۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۲۶۹

بی‌کا، بی‌تا؛ مجموعه آقا رفیع قزوینی استاد اخلاق و فلسفه امام خمینی؛ خریداری از منصوره تالهی معین الدین [رایانه]

۱۴۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۷۱۷

خط: نستعلیق، کا: محمد تقی حسینی متطبب اردستانی، تا: شنبه

۲۷ ذیقعده سال ۵۰ جلوس سلطانی که در شوال آغاز کرده و در ۷۵ روز آن را به انجام رسانده؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج، ۱۰۷گ، ۲۰ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۸ – ۲۵۸]

۱۴۱. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲-ش/۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا با تیماج قهوه‌ای، ۳۱۲گ، ۲۳ سطر (۱۲×۲۱/۵)، اندازه: ۲۰/۵×۳۰/۵سم [ف: ۱ – ۳۵]

۱۴۲. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۱۹

انجام: برابر

خط: مختلف، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: مقوا با تیماج قهوه‌ای، ۳۸۱گ، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم[ف: ۲ – ۲۰۹]

۱۴۳. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۹۲۰

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: – ۱۳۳۲]

۱۴۴. تبریز؛ مدرسه ولیعصر تبریز؛ شماره نسخه:۲۴/۱

آغاز: و اسبابها و علاماتها ... قال یشتمل علی جملتین الجمله الاولی الاولی. جزء النظری من؛ **انجام:** فلا تعالجه السبجح و قوی ح امعاء اکثر ما یکون مع الاسهال و قد اشرنا التی اسبابه و علاماته

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۴۳گ (۱ر–۱۴۳پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف مخ]

۱۴۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۰۱۷

آغاز: فی الاس عن سوء المزاج و فرق الانصال لیست مخصوصة باعضاء الاس بل مشترکة بینها؛ **انجام:** فی ذهاب البصر فی المطامیر وهی الحضر الحفر التی تحبار فیها الطعام والحبوس المظلمه هی العلة تحدث

از مریض «صداع الساذح» تا «سل العین»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی به فارسی و عربی و امضای «منه»؛ جلد: گالینگور سبز، ۳۱۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۴۷]

۱۴۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۱۲۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «محمد تقی بن محمد رضای الموسوی ۱۲۱۴» (بیضی)؛ جلد: تیماج، ۴۱۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۴۶]

۱۴۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۶۳-۵/۵۳

آغاز و انجام: برابر

از اول تا آخر؛خط:نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛مصحح،محشی؛جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵۹گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۵سم [ف: ۵-۲۴۱۱]

۱۴۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۲۷۷

آغاز: بسمله الصداع ألم و هو خروج من حال طبیعیة الی حال غیر طبیعیة علی ما عرفه جالینوس.؛ **انجام:** فانها یشد العضو و ینتف الرطوبات و الله اعلم بحقایق الامور و منه الابتداء و الیه الانتهاء.

خطبه و دیباچه شرح را ندارد و بقیه آن را تا کسر و ضلع دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوا با روکش کاغذ ابری، ۲۵ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۱۹/۵×۲۸سم [ف: ۴-۱۸۹۱]

۱۴۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای کمند اندازی، مجدول، مصحح، محشی با امضای منه؛ کاغذ: فرنگی نخودی و شکری، جلد: تیماج مشکی مجدول، مذهب، ۲۵۴گ، ۲۳ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۱۹ – ۲۶۹]

۱۵۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۵۶۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد جعفر بن محمد یوسف المتطبب، بی‌تا؛ مهر: «عبده محمد جعفر»، «المذنب محمد بدیع الخادم»، «محمد شریف المشرف»، «المتمسک بحبل الله اللطیف محمد شریف الشریف»، «العبد محمد بدیع»؛ جلد: مقوایی تیماج مشکی و قرمز، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [ف: ۳ – ۹۹۰]

۱۵۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۱۹۷

آغاز: و الغرا غر المتخذه من الایارج؛ **انجام:** سهل علاجه و عمله ثم التسویه.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی با کاغذ مشکی، ۲۹۰گ، ۳۳سطر(۵/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۴ – ۱۱۹۹]

۱۵۲. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۶۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی القروح، القروح یتولد من الجراحات المنفجرة وعن الشورالمنقحة فان تفرق ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲۰گ، ۲۵ سطر [ف: ۱ – ۱۵۱]

۱۵۳. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۷۶

کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: گالینگور سیاه، ۳۳۹گ، ۲۱ سطر [ف: ۱ – ۱۵۲]

۱۵۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۹۲۷

آغاز: برابر ؛ **انجام:** و عود فی جانب الاخر منالمفصل ومن فقدان المنفصل

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۱۵۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۰۳۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** اللهم الا ان یکوهن خلفا سهل الارتداد

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

● شرح الاسباب و العلامات (ترجمه) / طب / فارسی

š.-ol-asbāb va-l-ʻalāmāt (t.)

تنکابنی، احمد بن محمد حسین، ق۱۳ قمری

tonekābonī, ahmad ebn-e mohammad hoseyn (- 19c)

وابسته به: شرح الاسباب و العلامات = شرح نفیسی؛ نفیس

کرمانی، نفیس بن عوض (-۸۴۲)
متن (الاسباب و العلامات) تصنیف امام نجیب الدین محمد بن علی بن عمر سمرقندی است و سپس برهان الدین نفیس بن عوض کرمانی آن را شرح کرده است و نسخه ما ترجمه و گزارشی است از این شرح.
آغاز: بسمله، بحمدک یادیان و یا طبیب النفوس و الابدان ... رنجور مرض و نادانی احمد بن محمد الحسینی عفی عنهما، بر الواح اذهان صافیه برادران ایمانی مینگارد که این ترجمه ایست بلکه شرحیست که بلغت فارسی تقریر یافته است.
انجام: و سایر آنچه در ضماد فتق استعمال میکنند برای آنکه عضو را شدید و رطوبت را نشف نماید.
[دنا ۴۳۱/۶ (۲ نسخه)؛ کشف الظنون ۷۷؛ فهرستواره منزوی ۳۲۷۸/۵ از احمد بن محمد حسین شریف تنکابنی دانسته]

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۴۱۵
خط: نستعلیق، کا: محمد محسن بن شریف طبیب آقا عبدالمطلب بن محمد محسن بن حاجی قاسم یزدی، تا: یک‌شنبه ۴ رمضان ۱۲۳۵ق [ف: ۳ - ۱۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۳۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۳ق؛ مهر: موید الدوله (مربع)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۲۷۷گ، ۲۳ سطر (۱۲×۲۱)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۵ - ۱۲۱]

● **شرح الاسباب و العلامات** / طب / عربی
š.-ul asbāb wa-l ‘alāmāt
هرندی، محمد عابد، قرن ۱۰ قمری
harandī, mohammad ‘ābed (16c)
وابسته به: الاسباب و العلامات = اسباب العلل و علاجها و علاماتها؛ سمرقندی، محمد بن علی (-۶۱۹)
اهداء به: ابوالغازی ناصرالدین محمد همایون (۹۳۷-۹۶۳)
متن از نجیب الدین سمرقندی است.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۰۳۳
جلد۲، از امراض قلب تا پایان؛ خط: نسخ، کا: علی زمان خان سکندر فوری شاه آبادی، تا: شنبه ۱۷ ربیع الاول ۱۳۰۵ق، به دستور سید اکبر حسین خان؛ با مهر: کتابخانه حکیم سید علی آشفته معلم نظامیه طبیه کالج دکن در ۷ ربیع الاول ۱۳۰۶؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹۴ص، ۲۳ سطر (۱۳×۲۴/۵)، اندازه: ۱×۳۲سم [ف: ۱۷ - ۱۱]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۰۳۲
جلد۱؛ خط: نسخ، کا: علی زمان خان سکندر فوری شاه آبادی، تا: دوشنبه رجب ۱۳۰۶ق؛ مهر: کتابخانه حکیم سید علی آشفته معلم نظامیه طبیه کالج دکن، از کتابخانه کعمری به سه صد روپیه در ۷ ربیع الاول ۱۳۰۶ خریده بوده؛ ۹۰۱ص، ۲۳ سطر (۱۳×۲۴/۵)، اندازه: ۲۱×۳۲سم [ف: ۱۷ - ۱۱]

● **شرح الاسباب و العلامات** / طب / عربی
š.-ul-asbāb wa-l-‘alāmāt
نسخ کهن به بعضی حروف کوفی. نام مؤلف و شارح کتاب به علت نقص نسخه ابداً معلوم نشد ولی کاملا پیداست که مؤلف و شارح هر دو زماناً خیلی مقدم بر عصر نجیب الدین سمرقندی مؤلف الاسباب و العلامات بوده‌اند (لااقل حدود دو قرن).

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۹۷۲
آغاز: المعدة و علی الکبد و علی الدماغ؛ **انجام:** اعراض اخر کثیرة فانه ان شارک
خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: اواسط قرن ۵؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا با رویه پارچه، ۵۰گ، ۱۲-۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۶سم [ف: ۱۹ - ۲۹۴]

← شرح الاستبصار ≻ استبصار الاخبار

● **شرح الاستبصار** / شرح حدیث / عربی
š.-ul-istibṣār
وابسته به: الاستبصار فیما اختلف من الاخبار؛ شیخ طوسی، محمد بن حسن (۳۸۵-۴۶۰)

مشهد؛ حیدری؛ شماره نسخه:۲۱
چند برگی را کاتب بیش ننوشته؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [اندیشه حوزه: س۲، ش۷ - ۲۱۲]

● **شرح استخراج اسم مولانا امیر المؤمنین** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-e estexrāj-e esm-e movlānā amīr-ol-mo’menīn
رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ - ۱۲۵۹ قمری
raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)
در شرح رساله‌ای است که اسم مبارک حضرت امیر علیه السلام و کنیه و لقب ایشان و بعضی از اسماء جلاله را از لفظ ولی الله و بنا بر قاعده جفری استخراج کرده است. در فهرست کتب مشایخ آمده که شرح کلام سید حسین اخلاطی در آن باره است. جز آن‌که در دیباچه و پایانه نسخه ش ۱۷۳۹/۵ کرمان (عکس آن در دائرة المعارف) از اخلاطی نامی به میان نیامده است. متنی است سپس گزارش، با سربندهای «قال، اقول».
آغاز: الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین و لعنة الله علی اعدائهم اجمعین اما بعد ... ان بعض

من علی طاعته و اوجبت علی نفسی اجابته ... قد امرنی ان املی کلمات فی شرح کلام من استخراج اسم مولانا امیرالمومنین (ع) و کنیته و لقبه و بعض اسماء الله الحسنی من لفظ ولی الله علی قاعدة الجفریة ...
[فهرست کتب مشایخ، ۳۵۲ «رساله»]

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۷۷۳/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولو انهم اذ ظلموا انفسهم جاؤک فاستغفرو الله و استغفرلهم الرسول لوجدوا الله توابا رحیما و الامین فی مقام الابواب و کونه خزانه لجمیع العلل و الاسباب و المؤمن فی مقام انا بشر مثلکم و علی فی المقامات کلها الوفا ... فلیکن هذا اخرما اردنا ایراده

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۴۸]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۳۹/۵–عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ما یستجن فی الخاطر و البال. و علی الله التوکل فی المبداء و المآل و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین و الحمدلله رب العالمین.

خط:نسخ پخته،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛۲۳ص(۴۸–۶۶)[عکسی ف: ۱ – ۲۰]

● شرح استخراج انصاف اقطار المدارات المتوازیة / هیئت / عربی

š.-u istixrāj-i anṣāf-i aqṭār-il madārāt-il mutawāziya

ابن معروف، محمد بن معروف، ۹۳۲ – ۹۹۳ قمری

ebn-e ma‘rūf, mohammad ebn-e ma‘rūf (1526 - 1585)

تاریخ تألیف: ۹۸۲ق

این رساله در ۶ «باب» است و باب ۶ دارای ۳ «فصل» و سپس ۹ صفحه جدول است.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹۰/۹–طباطبائی

آغاز: بسمله، هذا جدول شرح استخراج انصاف اقطار المدارات المتوازیه الشمالیه. الباب الاول فی استخراج انصاف الاقطار و ابعاد المرکز للافق؛ **انجام:** پایان: یقتضی ذلک علی مامر فی البرهان علی تسطیح الافاق و هذا آخر ما قصدته فی هذه الرساله و الله ولی التوفیق و الهدایه الی سواء الطریق قال ذلک الفقیر الی رحمة الرؤف تقی الدین بن معروف لطف الله بها.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۰؛ مؤلف بالای صفحه جدول (ص ۱۳۱–۱۳۲) چنین نوشته: «حساب العبد الفقیر تقی الدین بن معروف ... انهاه تحریرا و تصحیحا ... فی عام ۹۸۲»؛ کاغذ: ترکی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷ص (۶۲–۶۸)، ۲۵ و ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲۳ – ۱۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۶۲/۱۰

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین ... و بعد مهره رساله فی معرفة استخراج انصاف اقطار المدارات و المقنطرات لکل افق؛ **انجام:** پایان: و هو نصف القطر و علی هذا فقس.

تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه ۶۹۰/۹ مجلس ذکر شد. رساله ایست در مقنطرات و حواشی فارسی زین الدین منجم لاری در کنار این رساله نیز هست؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۵ص (۸۸–۹۲)، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۱۹ – ۴۱۶]

← شرح استخراج المواليد > استخراج مواليد

● شرح الاستصحاب = اصل فی الاستصحاب / اصول فقه / عربی

š.-ul-istṣḥāb = aṣl-un fi-l-istiṣḥāb

وابسته به: الاستصحاب؛ انصاری، مرتضی بن محمد امین (۱۲۱۴–۱۲۸۱)

تاریخ تألیف: ربیع الثانی ۱۲۶۹ق

کتاب فرائد الاصول یا مسائل تألیف شیخ مرتضی انصاری است که شامل چند رساله اصولی است که یکی از آنها استصحاب است. بر این مسائل شروح زیادی نوشته شده است. این کتاب شرحی است بر مسئله یا اصل استصحاب که نام شارح ذکر نشده است.

شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۸۳۵

آغاز: بسمله و به نستعین – اصل فی الاستصحاب و تنقیح الکلام فیه برسم مقدمات؛ **انجام:** لنستکمل فیها لعقبانا و نفع بما سودنا من الاوراق اخواننا و جعله خالصة لوجهه الکریم ...

خط: نسخ روشن، کا: علی اکبر ابن حاجی محمد مهدی شیرازی، تا: جمادی الاول ۱۲۶۹ق، نسخه نسبتاً تمیز و کامل است؛ محشی، تاریخ مقابله این نسخه با اصل کتاب محرم ۱۲۷۲ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با تیماج مشکی، ۳۰۵ص، ۲۱ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ – ۱۱]

● شرح استعارات دیباچه شرح شمسیه منطق / ادبیات

š.-e este‘ārāt-e dībāče-ye š.-e šamsīye-ye manteq

کمال الدین بن حمید

kamāl-od-dīn ebn-e hamīd

تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۱۰۳۰/۵

بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [ف: – ۳۳۳]

← شرح الاستعارة و العقود > شرح رسالة الاستعارة
← شرح اسحق > شرح الکافیة
← شرح اسرار > شرح مثنوی معنوی
← شرح اسرار الآیة الفرقانیة > تفسیر آیة «و تری الجبال تحسبها

جامدة»

● **شرح اسرار البسمله = مراتب عالم الارواح و الاجسام** / عرفان و تصوف / عربی

š.-u asrār-il basmala = marātib-u ʻālam-il arwāḥ wa-l ajsām

ناشناخته. بخش‌بندی نشده. در مراتب عالم ارواح و اجسام و شرح تک تک حرف‌های «بسمله»، از «باء» تا «میم». گزارشی عرفانی، حروفی.

آغاز: اعلم أن مراتب عالم الارواح و الاجسام منحصرة فی تسعة عشر مرتبة کلیة، عدد حروف بسم الله الرحیم، کعالم الامر و العقل و النفس و الطبیعة و الافلاک و الانجم

انجام: الصادرة من الباری بواسطة هذه الوسایط و ذلک تقدیر العزیر العلیم

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۰۷۶/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، کا: محمد شیرازی، تا: ۸۸۹ق؛ ۳گ (۱۳پ-۱۵ر) [ف: ۲ - ۱۴۷]

۲. اصفهان؛ روضاتی، سید محمد علی؛ شماره نسخه:۳/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ایضا روی برگ ۱۵ اشعاری از خواجه ابوالوفاء و حدیث نبوی؛ کاغذ: اصفهانی، ۳گ (۱۳پ-۱۵ر)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [نشریه: ۵ - ۱۴۶]

● **شرح اسطرلاب** / اسطرلاب / عربی

š.-e ostorlāb

خلخالی، حسین بن حسن، - ۱۰۱۴ قمری

xalxālī, hoseyn ebn-e hasan (- 1606)

شرح رساله اسطرلاب یا تعیین قبله علامه می‌باشد.

تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۰۰

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی نبیه محمد سید الاولین و الاخرین ... و بعد؛ **انجام:** اذ لایتعین فی هذا الموضع شیئی من المشرق و المغرب و الجنوب و الشمال

خط: نستعلیق، کا: احمد، تا: ۱۰۷۸ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: مقوا، ۷گ، ۲۲-۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۸۵۵]

← شرح اسکندرنامه ≻ شرح سکندرنامه نظامی

← شرح اسکندرنامه ≻ شرح سکندرنامه

● **شرح اسکندرنامه** / ادبیات / فارسی

š.-e eskandar-nāme

آرزو، سراج الدین علی بن حسام الدین، ۱۱۰۱ - ۱۱۶۹ قمری

ārezū, serāj-od-dīn ʻalī ebn-e hosām-od-dīn (1690-1756)

وابسته به: اسکندرنامه = شرف نامه = اقبال نامه؛ نظامی، الیاس بن یوسف (۵۳۰-۶۱۴)

چاپ: مشار فارسی، ج۴، ص۳۲۳۶؛ کانپور، سنگی، ۱۸۸۶م، وزیری، ۳۷۴ص (در هامش)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۸۶

آغاز: اصل پر بازه بوده یعنی گشاده پر بعد از آن بمعنی طیران شهرت گرفته پس اعتراضات

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: گالینگور مشکی، ۲۷۵گ، ۱۹ سطر (۱۳/۵×۲۲)، اندازه: ۲۰×۳۱/۵سم [ف: ۵۱ - ۱۴۵]

● **شرح اسکندر نامه نظامی** / ادبیات / فارسی

š.-e eskandar-nāme-ye nezāmī

وابسته به: اسکندرنامه = شرف نامه = اقبال نامه؛ نظامی، الیاس بن یوسف (۵۳۰-۶۱۴)

غیر همانند:

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۳۵۲

کا: محمد شاکر، تا: ۱۲۴۳ق؛ خریداری از مصطفی حسینی؛ ۱۹۱گ، اندازه: ۱۷×۲۸سم [رایانه]

۲. هران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۵۸/۱

آغاز: بدانکه در تلایش روایات قصه اسکندر و جمعیت آیات جهانگیری ... (خدایا جهان پادشاهی تراست) قلب ترکیب اضافی است ذی پادشاهی جهان یعنی حکم رانی بر جهان تراست؛ **انجام:** چرخ پنج گردش کردن درین دید بر آسمان.

متفاوت با شروح دیگر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج کرمی،۹۴گ،۲۱سطر(۱۱×۲۰)،اندازه:۱۹×۲۶/۵سم[ف: ۵۱ - ۱۳۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۱۸۸

آغاز: بسمله خدابا جهان پادشاهی تراست ... مخفی نماند ... کلمه خدایا که آخر است بدایت است و ترکیب؛ **انجام:** خیریت در این است و سعادت امور کونین مسند عالی مظهر معالی ... بالنبی و آله الامجاد.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۲ یا ۱۳؛ مصحح؛ جلد: گالینگور مشکی،۲۸۰ص،۱۵سطر،اندازه:۱۵/۵×۲۲سم[ف:۵۰- ۵۱]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۱۶۳/۴

آغاز: قوله خدایا آه ای باری تعالی پادشاهی جهان علی الاطلاق تراست قوله زما خدمت آه خدایی صاحبی ای ما سزاوار بندگی و عبودیت ایم و تو سزاوار خدایی؛ **انجام:** قوله سکاهن بآهن کمین

آورد کمین نقصان یعنی اگر چه اهن سختی دارد اما سکاهن او می‌گدازد ... به خاك در آمدن عبارت از عاجز شدن است
شرح کوتاهی است با عناوین «قوله - قوله» بر منظومه «اسکندر نامه» نظامی گنجوی؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۲۹گ (۸۳پ-۱۱۱پ)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳۸ - ۲۰۴]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲۰۷/۱

آغاز: بسمله الحمدلله ... و الصلوة و السلام علی سید المرسلین و آله الطیبین و صحبه الطاهرین. خدایا جهان پادشاهی تراست ×× ز ما خدمت آید خدایی تراست
لفظ خدای بالضم که نام متبرك ذات باری تعالی است مرکب است از کلمه خود و کلمه آی؛ **انجام:** و بسیار سنگ‌های کوه و دشت را تهی ساخت در وزن خود تا هم ... بصد مرد قبان برافروختند.
شرح مفصلی است بر «اسکندرنامه» نظامی گنجوی. شارح ابتدا یك بیت را ذکر می‌کند و به شرح لغوی آن می‌پردازد و سپس مضمون و مفهوم بیت را توضیح می‌دهد و بعداً به بیت بعدی می‌پردازد.نسخه حاضر تا شرح این بیت را شامل است: «چو بیداری بخت شد رهنمون ×× ز تاریکی اسکندر آمد برون»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ جلد: مقوایی زرد، ۲۸۰گ(۱پ-۲۸۰رمتن)،۱۹سطر،اندازه:۲۳×۳۳/۵سم[ف:۳۸-۲۸۷]

● **شرح اسماء اثنا عشرية** / کلام و اعتقادات / فارسی
š.-e asmā’-e asnā ‘ašarīyye

فخر رازی، محمد بن عمر، ۵۴۴؟ - ۶۰۶ قمری
faxr-e rāzī, mohammad ebn-e ‘omar (1150 - 1210)

در دیباچه آن از دعاهای عبری و سریانی یاد شده و آمده که مؤلف موسی را در طور سیناء در خواب دیده و از امیر زکریاء بن یعقوب عزیز بن صدیق از سادات هارونی در بیت المقدس دعای بشمخ (نشریه ۴۳۰/۴ - مجله ادبیات تهران ص ۱۱ ش ۴-۴۳ص ۳۸۵) را شنیده است و در بلخ شیخ زمان ابوعبدالله اندلسی از فرزندان محمد بن جبرئیل اندلسی را دیده است؛ در دوازده «مقاله» و «خاتمه»؛ نام مؤلف در دیباچه «فخر بن محمد الرازی» آمده و در پایان چنین است: «این شکلها را نقل کرده محمد سید محمد سمرقندی از خط ملك الفاضل قدوة المحققین قطب الملة و الدین شیخ محمد هروی قدس الله تعالی سره و او نقل کرده است از خط مصنف سلطان العلماء و الفضلاء و الاولیاء المحققین فخر الدولة و الدین محمد الرازی ... المطلق قد تم فی غرة شهر رجب المرجب من شهور سنة ۱۱۳۰ من نسخة عتیقة سقیمة».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۸۷۶/۵

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوای پارچه‌ای، ۱۵گ (۶۳پ-۷۷پ)، ۲۱ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۱۱۸]

● **شرح اسماء الادوية باليونانية** / طب / عربی
š.-u asmā’-il-adwīyat-i bi-l-yūnānīyya
به ترتیب حروف تهجی.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۶۹۳/۲

آغاز: بسمله باب الالف اَ اَ هو تمر الشرح االانس هو الابنوس باليونانية؛ **انجام:** ظلام هی عشبة ... تم تفسير ما وقع فی هذه الابواب.
به ترتیب حروف تهجی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۸ شوال ۹۹۶ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن، ۸۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۶سم [ف: ۱۹ - ۵۰۷]

← شرح الاسماء الاربعين > شرح اسماء الحسنی (شرح کبیر)
← شرح اسماء الله > دعوات الاسماء (دعوات صغیر)
← شرح اسماء الله > اوراد سهروردی

● **شرح اسماء الله** / اسماء الله / فارسی
š.-e asmā’-ol-lāh

شبانکاره ای، محمد بن علی، ۶۹۷؟ - ۷۳۸ قمری
šabānkāre’ī, mohammad ebn-e ‘alī (1298 - 1338)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۱۲۵/۱۱

نقل از جلال الدین محمد شبانکاره؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: حاج محمد مؤمن شیرازی، تا: ذیقعده ۱۰۹۶ق [ف: ۵ - ۴۲۶]

● **شرح اسماء الله** / اسماء الله / فارسی
š.-e asmā’-ol-lāh

کوکدی، علی بن یوسف، ق۹ قمری
kūkadī, ‘alī ebn-e yūsof (- 15c)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۶۳۵/۱

آغاز: بسمله. حمدله. چنین گوید فقیر حقیر درویش علی بن یوسف الکرکری حققه الله ... باحصاء اسماء کما هو حقه ... که از اهل طریقت عزیزی ... ازین فقیر التماس کرد که رسول ... فرموده است که «ان الله تعالی تسعة و تسعون اسما من احصاها دخل الجنة» بیان کن که احصاء اسماء الهی بر چه نوع خواهد بود؛ **انجام:** پس هر که را خدای تعالی ستایش کرده باشد «دخل الجنة» صادق آیدان شاء الله، صدق الله العظیم و صدق رسوله الکریم و الحمدلله رب العالمین فی التاریخ سنة ۸۳۵ آمین.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۳۵ق؛ کاغذ: سمرقندی، ۲۶گ (۱پ-۲۶ر)، ۱۵ سطر [ف: ۱۷ - ۱۸۴]

● **شرح اسماء الله** / اسماء الله / فارسی
š.-e asmā'-ol-lāh
عارف شیرازی، محمد حسن، ق۱۱ قمری
'āref-e šīrāzī, mohammad hasan (- 17c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۵/۸
کا: محمد بن صفی الدین سید محمد حسینی، تا: دوشنبه ۱۶ جمادی الاول ۱۱۰۶ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۸ص (۹۹-۱۰۶)، اندازه: ۹×۱۵سم [سنا: ف: ۱ - ۱۴۴]

● **شرح اسماء الله** / اسماء الله / عربی
š.-u asmā'-il-lāh

غیر همانند:
۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۳۳۶/۱
آغاز: بسمله و بالله التوفیق و علیه التکلان سبحان من تقدست عظمة حضرته عن سمة الاحسان و تفرست اسرار حکمة اعناق العزایم فی الاقتباس قوادم الافکار مخصوصه فیها بالانطماس و مناکب الحدوس مقوصة فی الاقتباس ... و بعد فقد التمس منی بعض اصحابی ان اکتب فی شرح اسماء الله تعالی کتابا مختصراً یشتمل علی ما هو من اللوازم معرفته فی هذا الفن من الفوائد النقلیة و الفرائد العقلیة فالتزمت ذلک و ان سقنی الی شرح هذه الاسماء کثیر من العلماء بل الحکماء؛ **انجام:** و لایبعدان یکون الاسم الاعظم فی ضمن تلک الالفاظ لکنه بهم فیها فلا یعرفه الانبی اوولی فلذلک تظهر علیها مالا یظهر علی غره من التاثیرات التی تعد من الکرامات و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المات الحمدلله علی التوفیق بالاتمام ... علی یدی العبد ... خلیل بن بوعلی بن اسمعیل الملیفذ فهی الروحی بمدینة ... بغداد ... یوم الاربعاء ثامن و عشرین ربیع الآخر سنة عشر و سبعماءة حامداله تعالی و مصلیا علی نبیه و آله اجمعین و تسلیما کثیراً.
از روی مقصد اقصی و لوامع البینات غزالی و فخر رازی ساخته شده و در سه بخش است:مبادی و مقاصد و زواید؛ خط: نسخ، کا: خلیل بن بوعلی بن اسماعیل، تا: چهارشنبه ۲۸ ربیع الثانی قرن ۸ جا: بغداد؛ جلد: تیماج تریاکی، ۵۴ص (۲-۵۵)، ۲۵ سطر (۸/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۲/۵سم [ف: ۸ - ۱۸]
۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۵۳/۱۰
آغاز: قال النبی (ص) ان الله تعالی تسعة و تسعین اسماء
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۷ - ۴۵۳]

● **شرح اسماء الله** / اسماء الله / فارسی
š.-e asmā'-ol-lāh

غیر همانند:
۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۷۶
آغاز: بدان اهل تحقیق ابن اسم اعظم گفته اند جهت آنکه اسمی است که حرف و نقطه ندارد؛ **انجام:** و در حق یکدیگر دعا کردن عبادت است.
در دیباچه آن از شیخ برهان الدین علی بن یوسف کرکهری و نجم الدین عبدالمجید مغربی یاد شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲ ذیحجه ۱۲۴۹ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۸۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۴×۱۵/۵سم [ف: ۳ - ۴۹۴]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۲۷/۱۷
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: الوان، جلد: مشما و مقوایی، ۱۲ص (۳۶۱-۳۷۲)، ابعاد متن: ۷×۱۴، اندازه: ۱۳×۲۱سم [سنا: ف: ۲ - ۱۲۶]
۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۷۲۰
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از محمد سبحان اسدیان [رایانه]

● **شرح اسماء الله الاعظم** / شرح دعا / فارسی و عربی
š.-e asmā'-ol-lāh-el-a'zam

قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۳/۷۸/۴-۵۷۷۹
به فارسی و خود «الاسماء الاعظم» به عربی؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۵ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۲۱۱]

● **شرح أسماء الله الحسنی = شرح أسماء الحسنی** /
عرفان و تصوف / عربی
š.-u asmā'-il lāh-il ḥusnā = š.-u asmā'-il ḥusnā
قشیری، عبدالکریم بن هوازن، ۳۸۶ - ۴۶۵ قمری
qošayrī, 'abd-ol-karīm ebn-e havāzan (997 - 1073)
کتاب مهمی است در شرح أسماء الله تعالی که به درخواست برخی نگاشته شده، مؤلف در مقدمه آن می‌گوید: «و ضمنت هذا الکتاب معانی أسماء الله الحسنی و آثرت الترتیب فیه لما روی عن النبی صلی الله علیه و سلم فی قوله: إن لله تسعة و تسعین أسماء، من أحصاها دخل الجنة». وی مطالب کتاب را با عناوین «باب فی معنی ...» آورده است؛ مؤلف، کتاب دیگری نیز موسوم به التحبیر فی شرح أسماء اللطیف الخبیر، در همین موضوع نگاشته که جز این کتاب است.
چاپ: با تصحیح و تحقیق احمد عبدالمنعم حلوانی، قاهره، ۱۹۶۹م

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۳۸
آغاز: بسملة، قال الأستاد ... رحمه الله تعالی: الحمدلله القدیم الذی لایستفتح له وجود الکریم الذی لایستفتح منه موجود العظیم الذی لم یلده والده فیرثه مولود ... اما بعد، فقد کثر سؤال الراغبین فی علم التذکیر منا فی إملاء کتاب یشتمل علی أبواب فی هذا الفن أن یکون تبصرة للمبتدین و تذکرة للمحققین و کنت أزهد فی

الإجابة الی ذلک؛ **انجام:** فصل: و من آداب من علم انه المحصی أن یتکلف عد الآیة لربه فإن علم انه لایحصیها و قد صبرنا عنکم ساعة ما هکذا فعل المحبین ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، با نشان «بلغ» مقابله گردیده، محشی به فارسی در برگ‌های نخستین؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۹۸گ، ۱۷ سطر (۱۰/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [ف: ۳۹ – ۴۴۳]

● **شرح اسماء الله الحسنی** / اسماء الله / عربی

š.-u asmā'-il lāh-il ḥusnā

محی الدین محمد بن بهاء الدین، - ۶۷۳ ؟ قمری

mohī-od-dīn mohammad ebn-e bahā'-od-dīn (- 1275)

از محی الدین محمد بن بهاء الدین درگذشته ۶۷۳ یا ۹۵۱ به نام بهاءالدین زاده محمد محی الدین.

[بروکلمن، ذیل ۱۲۵۳/۳؛ چلبی ۵۱/۲؛ قرطای ۴ و ۵۵۶۳؛ عثمانلی مؤلف لری ۴۱/۱؛ دنا ۴۳۳/۶]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۴۲۳/۱

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی تفرد فی ذاته بالعلو و الغناء، و تسمی فی الازل باسمائه الحسنی ... و بعد یقول ... محمد بن بهاءالدین؛

انجام: و هو رب العالمین و اکرم الاکرمین و ارحم الراحمین. تم شرح اسماء الحسنی ... علی ید ... محی الدین بن نصرت ... فی اواخر اخری الجمادین ... سنة ستین و تسعمأیة ...

خط: نستعلیق، کا: سید عبدالله بن یوسف الحسینی، تا: اواسط جمادی الثانی ۱۱۱۲ق؛ از روی نسخه محی الدین بن نصرت که در جمادی الثانی ۹۶۰ نوشته بود؛ کاغذ: کهنه، جلد: ابری، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۶سم [ف: ۸ – ۳۷۶]

● **شرح اسماء الله الحسنی** / اسماء الله / عربی

š.-u asmā'-il lāh-il ḥusnā

زروق، احمد بن احمد، ۸۴۶ – ۸۹۹ قمری

zarrūq, ahmad ebn-e ahmad (1443 - 1494)

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۶۷/۱۷

آغاز: بسمله و حمدله ... یا هو من داوم علیه کل یوم الفا رزق الیقین یا عالم الغیب و الشهادة من داوم علیه دبر کل صلاة

بی‌کا، بی‌تا؛ جا: نجف اشرف؛ جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۹×۲۰سم [ف: ۱ – ۲۶۷]

● **شرح أسماء الله الحسنی** / اسماء الله / فارسی

š.-e asmā'-ol lāh-el hosnā

صفاهانی، حبیب الله، ق۱۱ قمری

sefāhānī, habīb-ol-lāh (- 17c)

اهداء به: شاه عباس ثانی

تاریخ تألیف: ۱۰۶۱ق

خداوند تبارک و تعالی را نامهایی است بس گرامی، که از جمله آنها نود و نه نام بسیار مشهور و در دعاها و روایات اسلامی و مخصوصاً در دعای جوشن معروف که منسوب به امیر المؤمنین علیه السلام است وارد شده است. دانشمندان در قرون مختلفه این نامها را گزارش داده و کتاب‌هایی با عنوان «شرح الأسماء الحسنی» نوشته‌اند؛ که یکجا در الذریعه (۶۶:۲) از ۱۷ شرح و در کشف الظنون (۱۰۳۱:۲ به بعد) از ۳۱ شرح یاد شده است. از نفیس‌ترین و پرفایده‌ترین این گزارش‌ها کتاب «علم الهدی و أسرار الاهتدا فی فهم معنی سلوک أسماء الله الحسنی» است تألیف شیخ أبوالعباس أحمد بن علی بونی (-۶۳۰ق). شرح حاضر از شخصی است به نام حبیب الله صفاهانی که در زمان شاه عباس ثانی می‌زیسته، اما مؤلف را درست نشناختیم.

از دانشمندان زمان صفویه سه نفر به نام حبیب الله مشهورند: ۱. سید میرزا حبیب الله بن حسین بن حسن حسینی موسوی عاملی کرکی نزیل اصفهان مشهور به صدر که معاصر شیخ بهائی (-۱۰۳۰ق) بوده و در «أمل الآمل» و غیره یاد شده؛ ۲. میرزا حبیب الله بن میرزا عبدالله اصفهانی صاحب «توصیف الوزراء» در أحوال وزراء سلاطین صفوی (به فارسی) که صاحب «ریاض العلماء» در ترجمه خلیفه سلطان از آن نقل کرده، و از آنجا معلوم می‌شود که مؤلف قبل از سال ۱۱۰۰ فوت شده؛ ۳. ملاحبیب الله عباس آبادی اصفهانی که حزین در «تذکره: اصفهان» شرح حال مجملی از او نوشته و می‌گوید: «العارف بالله المولی حبیب الله طاب ثراه. ساکن عباس آباد اصفهان، و در عقلیات مشهور زمان بود، نتائج أفکار حکما را با معارف أصحاب شهور تطبیق نموده و بمشرب و مسلک صوفیه أنس و عادت گرفته ...». تاریخ تألیف «تذکرة حزین» در ۱۱۶۵ بوده، و ملاحبیب الله قبل از آن تاریخ وفات کرده است که می‌نویسد «رحمه الله». ممکن است مؤلف «شرح اسماء الله» یکی از این سه نفر باشد. (محمد علی روضاتی)

آغاز: بسم ... ستایش و سپاس بی اندازه و قیاس؛ صانعی را که خزاین قلوب عارفانرا از جواهر شناخت و معرفت خود رشک أطباق پر دراری أفلاک ساخت ... و بعد چنین گوید عبد جانی حبیب الله صفاهانی که این رساله ایست در بیان معانی أسمای شریفه إلهی و تنبیه بر آنکه عباد الله را چه بهره وحظ خست از باطن آن أسماء و ظاهر آنها. مزین بنام نامی و معنون باسم سامی نواب کامیاب ... ابوالمظفر شاه عباس ثانی حسینی بهادرخان ... مقدمة: أشهر أسماء الله نود و نه اسمست، و هی هذه: الله الذی لا إلا الا هو. الرحمن الرحیم. الملک القدوس. السلام. المؤمن و المهیمن. العزیز، الجبار. المتکبر الخالق ... الباری. المصور. الغفار و القهار، الوهاب. الرزاق. الفتاح، العلیم القابض. الباسط. الخافض. الرافع. المعز. المذل. السمیع. البصیر. الحکیم. العدل و

اللطیف. الخبیر. العلیم. العظیم. الغفور و الشکور العلی. الکبیر. الحفیظ. المقیط و الحسیب. الجلیل. الکریم. الرقیب. المجیب. الواسع. الحکیم الودود. المجید. الباعث. الشهید. الحق. الوکیل. القوی. المتین. الولی. الحمید. المحصی. المبدی. المعید. المحیی. الممیت. الحی، القیوم. الواجد الماجد. الواحد. الأحد. الصمد. القادر. المقتدر. المقدم. المؤخر. الأول. الاخر. الظاهر، الباطن. الولی. المتعال. البر. التواب. المنعم. المنتقم. العفو. الرؤوف. المالک الملک. ذوالجلال و الإکرام. المقسط. الجامع. الغنی. المغنی.المانع. الضار. النافع. الهادی. البدیع. الباقی. الوارث. الرشید. الصبور. الله اسم موجود بحق ...

[دنا ۴۳۳/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۲۶/۷]

اصفهان؛ کتابخانه‌های اصفهان؛ شماره نسخه:۱۱

آغاز: برابر [سپس شروع به گزارش لغوی عرفانی هر یک از أسماء شریفه موافق شرع مطهر نموده و گاه به مناسبت مقام حکایتهای شیرین آورده است. اما تعداد این نامها ۱۰۲ می‌شود، و در پاره‌ای موارد و نام را طی یک عنوان شرح داده است، مانند (الواحد الاحد)]؛ **انجام:** دیگر آنکه صبر کند بر امور وارده خلاف مقتضای طبع، و راضی باشد بآنچه جاری میشود از قضا و قدر إلهی تا ترقی کند بعالم قدس و کرامه، کما أشار الیه تعالی: إن الله مع الصابرین. وفقنا الله تعالی لذلک بمنه و رحمته. هذا آخر ما أردنا ایراده، و نسأل الله تعلای العفو عما وقع فیه من الزلل و الخلل. و کان ذلک د آدی شهر جمادی الاولی لسنة إحدی و ستین بعد الألف من الهجرة النبویة، علی مهاجرها ألف صلوة و تحیه، و کتب بیمناه الفانیة العبد المذنب حبیب الله عفی عنه

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۰۶۱ق؛ محشی از مؤلف با امضای «منه عفی عنه»؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی، جلد: تیماج پسته‌ای، ۱۱۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [فهرست روضاتی: - ۳۱]

● شرح اسماء الله الحسنی / اسماء الله / فارسی

š.-e asmā’-ol-lāh-el hosnā

آباده ای، محمد جعفر بن محمد صفی، - ۱۲۸۰ قمری

ābāde’ī, mohammad ja‘far ebn-e mohammad safī (-1864)

شرح نیکویی است بر نود و نه نام الهی معروف به «اسماء حسنی» با مقدمه گسترده در بحث‌های مربوطه به اسم و اسماء الهی و خواص حروف، هر نامی در بابی شرح شده و گویا فقط ده باب آن تدوین شده و در شرح به روایات اهل بیت علیهم السلام و مطالب فلسفی نیز اشاره می‌شود و گاهی جدول‌هایی مناسب مطالب ساخته شده است. در مقدمه کتاب این شش مطلب آمده: مطلب ۱. بیان اسمای حسنی؛ ۲. بیان لفظ اسم؛ ۳. بیان اسم و مسمی و تسمیه؛ ۴. در اینکه اسماء الله اختصاص به این اسماء ندارد؛ ۵. در آنکه موجود کامل منحصر است در فرد؛ ۶. معنی ابداع و مشیت و اراده. پس از این مطلب خواص حروف از حرف الف تا یاء ذکر شده است.

آغاز: بعد حمد واجب الوجود علی آلائه و الصلاة علی اشرف انبیائه ... این چند کلمه ای است در بیان اسماء الله تعالی ...

۱. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۱۰۲۲/۱

آغاز: برابر

شامل مقدمه و نود و نه باب و خاتمه، نسخه اصل و تا اسم قادر را دارد؛ کاتب = مؤلف، بی‌تا، ۵۷گ، قطع: خشتی [ف: - ۳۳۲]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۷۸۴

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: از عصر مؤلف؛ در پایان کاتب نسخه آرزو می‌کند که مؤلف تألیف کتاب را پایان دهد؛ جلد: گالینگور مشکی، ۶۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۰۲]

● شرح اسماء الله الحسنی = مختصر شرح معانی اسماء الله الحسنی / عرفان و تصوف / عربی

š.-u asmā’-il-lāh-il ḥusnā = muxtaṣar-u š.-i ma‘ānī asmā’-il-lāh-il ḥusnā

عبدالرحیم بن یحیی

‘abd-or-rahīm ebn-e yahyā

شرح نسبتاً مفصلی برای اسماء حسنی الهی است که در آن به مناسبت به روایات فراوان و اشعار بسیاری از جمله اشعار حسان بن ثابت و دیگران استناد جسته و نیز از گفته‌های بزرگان تصوف همچون «ابوعلی الدقاق» بهره جسته است. در این اثر همچنین در ذیل اسم «ولی» به مناسبت به «حدیث منزلت» پرداخته و شمه‌ای از فضایل حضرت امیر المؤمنین علی بن ابی طالب را نقل نموده است. گاه از امامان شیعه همچون حضرت امام جعفر صادق با عنوان «قال جعفر الصادق» روایتی نقل کرده است. به شرح حال مؤلف در هیچیک از منابع موجود دست نیافتیم، وی در آغاز خود را خطیب مسجد الاقصی معرفی نموده، لیکن در کتب تاریخ بیت المقدس نام وی را نیافتیم. این کتاب با اثر غزالی «المقصد الاسنی فی شرح معانی اسماء الحسنی» ارتباطی ندارد و قاعدتاً کلمه «مختصر» هم الزاماً معنای اصطلاحی آن که اقتصار کتابی باشد وجود ندارد. در این اثر اسماء الله الحسنی با عنوان «قوله» بیان شده و پس از شرح وافی آن‌گاه در زیر فائده‌ای را با عنوان «فصل» بیان می‌دارد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۹۷۲

آغاز: الحمد لله حمداً کثیراً طیباً مبارکاً فیه و الصلوة علی رسول الله و علی آله و اصحابه، اما بعد فهذا مختصر من الکلام علی معانی اسماء الله الحسنی جمعه الفقیر الی الله تعالی ... قوله: الله، قال

بعض العلماء هذال الاسم غیر مشتق؛ **انجام:** قال یا رب أرید أن تغفر لهم و تدخلهم الجنة ثم نظر إلی الرجل و قال هذه حقیقة الکرم و الله اعلم، تم الکتاب المبارک.
خط: نسخ، کا: محمد بن علی زردناوی، تا: اواخر جمادی الثانی ۱۱۶۶ق؛ مصحح؛ تملک: سید علی بن سید عبد الفتاح شهیر به ابن ملاعون در سال۱۲۰۲ق؛کاغذ:فرنگی،جلد:تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۲۴۰گ، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۸)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۲ - ۹۰۶]

● **شرح اسماء الله الحسنی** / علوم غریبه / عربی
š.-u asmā'-il-lāh-il-ḥusnā

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۹۹۰/۵-عکسی
آغاز: باب ذکر الشیخ ابوالعباس البونی (رح) فی کتاب التعلیقة فی شرح اسماء الحسنی. اما اسمه الفاطر ذوالجلال و الاکرام من اکبر اسماء الله تعالی. جمعت اوصاف المحامد کلها؛ **انجام:** و الداعی الی صراط المستقیم. سیدنا محمد و علی آله و اصحابه و ازواجه و ذریته اجمعین. و السلام علی المرسلین. و الحمدلله رب العالمین. تم ذلک بالخیر ۱۰۸۴ق
گویا در ۱۰۸۴ق که این تاریخ در پایان آمده است. بخش‌بندی نشده؛ خط: نسخ ثلث، بی‌کا، تا: ۱۰۸۴ق؛ ۱۵ص (۳۱۲-۳۲۶) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۰]

● **شرح اسماء الله الحسنی** / اسماء الله / فارسی
š.-e asmā'-ol-lāh-el hosnā

غیر همانند:
۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۹۸/۱۴
به روایت از ابن بابویه به فارسی با دیباچه و شرح خواص نام‌های خدا از الله تا الصبور؛ بی‌کا، تا: ۹۲۰ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹ص (۴-۲۲)، ۲۰ سطر (۱۲×۲۰)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [ف: ۹ - ۱۰۰۳]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۴۶/۲
آغاز: صحت این بصحت پیوسته ... الفتاح مشتق است از فتح بمعنی حکم؛ **انجام:** به سعادت قبول نظر وصول یابد. صد شکر که این نامه چو بر وفق مرام ×× گردید به طالع دل غمدیده تمام / توقیع قبول یافت از حضرت میر ××منظور خواص گشت و مرغوب عوام. الحمدلله الاول و الاخر و السلام علی من اتبع رسوله.
به روش عرفانی در پایان شرح هر اسمی فائده‌ای است از اخبار و سخنان پیران و مشایخ درباره خاصیت آن و برای «حضرت مخدومی افندی» ساخته شده است. در آن یاد می‌شود از مولانا سید الدین کاشغری و شیخ زین الدین خافی. نسخه از «الفتاح» است تا «الصبور»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱ رمضان ۱۰۶۸ق، جا: اردبیل؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، ۵۶ص (۹-۶۴)، ۱۱ سطر (۶/۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۸ - ۱۷۲]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۳۰۰
آغاز: بسمله اللهم بنور وجهک الکریم و بصفات ذاتک القدیم ... سلام بی عیب بود و داننده غیب بود.؛ **انجام:** حمد و منت خدایرا که بدید کرد این رمز را به نطق حمید قدس الله روحه العزیز.
خط: نسخ ممتاز، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ جلد: گالینگور آبی، ۲۲۶گ، ۲۳سطر، اندازه: ۱۷×۲۳/۵سم [ف: ۳۲ - ۳۰۹]
۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۰۲
آغاز: افتتاح کرده شد شرح اسامی خداوند جل جلاله بپارسی ... معنی او هو او بوذ و در میان عوام تا هورا بالله تعریف نکنی؛ **انجام:** و در آیند آنج صافی است اعضا و اجزا باندازه خوذ می‌ستانند ما بقی ثفل را بأصل ...
شرح مهم عرفانی است بر نام‌های الهی، مشتمل بر روایت‌های نبوی و گفتار بزرگان عرفان و تصوف و اشعار فارسی و عربی عرفا. مؤلف این شرح از دانشمندان اهل سنت و با سبک فارسی قدیم نوشته شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد:تیماج قهوه‌ای،۲۱۴گ،۲۵سطر،اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۴ - ۳]

← شرح اسماء الله تعالی ⟩ خواص اسماء الله تعالی الحسنی

● **شرح اسماء الهی** / اسماء الله / فارسی
š.-e asmā'-e elāhī
به روایت از امام رضا (ع).

تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۱۰/۷
خط: نستعلیق، کا: کریم فراهانی، بی‌تا؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵-۶۳۷]

← شرح الاسماء الحسنی ⟩ شرح دعاء الجوشن الکبیر
← شرح الاسماء الحسنی ⟩ حضرة الحضرات الجامعة للاسماء الحسنی
← شرح الاسماء الحسنی ⟩ شرح اللمعة النورانیة فی الاوراد الربانیة
← شرح أسماء الحسنی ⟩ شرح الحصن الحصین

● **شرح الاسماء الحسنی** / اسماء الله / عربی
š.-ul-asmā'-il-ḥusnā

حرالی، علی بن احمد، ق۶۳۸ قمری
harālī, 'alī ebn-e ahmad
شرحی است مهم بر ۹۹ اسم حضرت باری تعالی.
آغاز: قال الشیخ الامام العالم الاوحد ... الحمدلله الذی من احصی جوامع اسمائه دخل الجنة و من وفی احصاها اکمل الله له الدین و

اتم علیه النعمة و عظمت لدیه المنة ...
انجام: ذلک یتم هذا الاحصاء لیکمل به الدین و تتم به النعمة علی المتقین و الحمدلله رب العالمین.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۴۱۰/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن یوسف بن ابی الفرج عسقلانی، تا: سه‌شنبه ۴ رمضان ۶۹۶ق؛ در آخر نسخه حکم مولوی سلطانی الملکی المنصوری الحسامی که به قضاوت و تولیت مدارس و بیمارستانات و الخوانک الربط و الترب و المساجد و تیز تولیت تدریس چند مدرسه در دمشق منصوب شده و این حکم در سال ۶۹۶ ق برای وی صادر شده؛ جلد: تیماج سرخ، ۴۶ص (۴۵-۹۰)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۳۵ - ۳۶۳]

● شرح اسماء الحسنی / اسماء الله / عربی

š.-u asmā'-il-ḥusnā

صدرالدین قونیوی، محمد بن اسحاق، ۶۰۷-۶۷۳ قمری

sadr-od-dīn qūnīyavī, mohammad ebn-e eshāq (1211 - 1275)

شرحی است به گفته مؤلف: «بلسان اهل الذوق و الاشاره من ارباب الهمم العالیه والنفوس الفاضله لا ما وقف علیه اصحاب النظر». قونوی در این رساله برای اسماء حسنی تقسیم‌های خاص آورده است. قونوی قبل از شروع، اسماء خداوند را به مضمرات، کنایات، اسماء نیابه و ... ذکر می‌کند. پس از این مقدمه و توضیحات وارد اصل مطلب در شرح اسماء نکوی خداوند می‌شود. این رساله در کشف الظنون و فهرست مکتبه عاشر افندی ترکیه (نسخه مورخ ۸۶۵ق) از قونوی دانسته شده اما در ظهر برگ اول نسخه ۳۵۴۶ سی‌دی‌های آستان قدس (نسخه ۳۴۳۴۹ الازهر) از عبدالقادر بن موسی جیلانی (-۵۶۱ ق) و نیز از محیی الدین ابن عربی (۶۳۸ق) و در نسخه گلپایگانی از همدانی دانسته شده است.

آغاز: الحمدلله الذی نور سماء الوجود بمصابیح اسمائه الحسنی و فتح ابواب خزائن الجود بمفاتیح صفاته الاسنی ... اما بعد فلما کانت الاسماء الالهیه مواد الکاینات و اصول الممکنات التی لایمکن ظهور عین من اعیان الکون الابهما و قد طال شوقی الی کشف بعض ما امکن مناسرارها و بث ماتیسر من حقائقها لطول استیناسی بتلاوتها کل صباح و رواح ... فاستخرت الذی یخلق ما یشاء ... فلما الهمت و ایدت قیدت ما سنح لی من حقایقها کما اقتضی الحکم الوقت بلسان اهل الذوق ...

انجام: جعلنا الله ممن لزم الادب عند شهود حقائق اسمائه و صفاته و سعد بنعیم العرفان عند سواطع انوار اسرار ذاته. ربنا لاتزع قلوبنا بعد اذ هدیتنا..

[دنا ۴۳۴/۶؛ کشف الظنون: ۱۰۳۴ برو کلمان ۱ص ۵۸۵]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۶۳۳/۲-۱۸/۱۵۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** ان فی ذلک لذکری لمن کان له قلب أو ألقی السمع وهو شهید نفسه مقبلة توجهها علی
تذکر: در فهرست این کتاب از همدانی دانسته شده که به قرینه آغاز نسخه و همخوانی با نسخه مجلس ج ۲۰۶۵/۱۰ نام مؤلف تغییر یافت؛ خط: نسخ، کا: علی بن فخر بن محمد بن محمد بن ابی بکر جهرمی دیلمی، تا: غره محرم ۸۸۴ق؛ افتادگی: انجام؛ مجدول، با سرلوح؛ جلد: مقوای، ۶۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۵ - ۲۴۱۲]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۴۸۱
آغاز: برابر ؛ **انجام:** المحروم کل المحروم من لایتعلق همته فی الدنیا بتحصیل تعالی الدرجات
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ اهدایی: رهبری، مهر۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۱۰]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۸۱۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** حاشا من منصب النبوه ان تعقد فیه السخر یه و الاستهزاء ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ ضمیمه نسخه ش ۱۷۷۸۸؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج [رایانه]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۳۹/۱۰
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: هندی نخودی، جلد: تیماج قرمز، ۱۹۰ص (۱۷۲-۳۶۱)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۶سم [ف: ۱۰ - ۲۰۶۵]

۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۳۵۴/۴
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام کتاب و مؤلف به قرینه آغاز و انجام انتخاب شد؛ خط: نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛ محشی با امضای «سید علی تنکابنی»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف مخ - ۲-۷۹۲]

● شرح اسماء الحسنی (شرح کبیر) = شرح دعوات الاسماء = شرح الاسماء الاربعین = شرح چهل اسم ادریس / اسماء الله / فارسی

š.-e asmā'-ol-hosnā (š.-e kabīr) = š.-e da'avāt-ol-asmā' = š.-e asmā'-ol-arba'īn = š.-e čehel esm-e edrīs

بغدادی، فخرالدین ابوالمکارم، ق۷ قمری

baqdādī, faxr-od-dīn ab-ol-makārem (- 13c)

وابسته به: دعوات الاسماء (دعوات صغیر) = الاوراد = شرح اسماء الله = اسماء الادریسیة؛ سهروردی، یحیی بن حبش (۵۴۹-۵۸۷)

ترجمه شرح کبیر «دعوات الاسماء» شهاب الدین سهروردی است از شاگردش ابوالمکارم فارسی. دعوات الاسماء شامل چهل اسم از نام‌های الهی است که سهروردی جمع‌آوری نموده

و به عربی شرح کرده، یک بار شرح صغیر و بار دیگر شرح کبیر که رساله حاضر شامل ترجمه شرح کبیر است و شرح صغیر را ابن ساوجی ترجمه کرده است. مؤلف در مقدمه کتاب به نقل از شیخ عماد شهاب الدین مقتول می‌گوید که: «چهل اسم است که هیچکس را نمی‌توان یافت که بدان احتیاج نداشته باشد و تمام جن و ملائکه و آنچه در زمین و آسمانند فرمانبردار این اسمائند». مؤلف بعد از ذکر هر یک از اسماء آنها را شرح بسیار مختصر می‌کند.

آغاز: سپاس و ستایش آفریدگار را جل جلاله که به تقدیر حکمت ازلی و تأثیر قدرت لم یزلی از نابود محض، بود و عالم غیب و شهادت پیدا کرد.

انجام: و اگر تواند درین روز سخن نگوید و اگر ناگزیر بود و نتواند باری از سخن بیهوده اجتناب نماید. تمت بعون الله العزیز الجبار القدیم.

[گنج بخش ۲۳۷۷/۴ و ۵۶۵/۱-۵۶۷؛ نسخه‌های منزوی ۱۱۴۶/۲؛ دنا ۴۳۴/۶ - ۴۳۵ (۳۲ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۲۸۹/۷؛ فهرستگان حدیث ۱۳۵/۷-۱۳۷]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۲۴۷

خط: میان نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن محمد بن محمد ابی المحامد کیدری بیهقی، تا: ۹۹۱ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۱۱۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۱×۱۸/۱سم [ف: ۳-۴۹۴]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۴۱۰/۱

آغاز: از شیخ شهاب الدین مقتول منقول است. روایت است از امیرالمومنین علی علیه السلام که چون خواجه کائنات و خلاصه موجودات؛ **انجام:** علی محمد و آله اجمعین الطیبین الطاهرین المعصومین برحمتک یا ارحم الراحمین

در فهرست با عنوان «شرح دعای چهل اسم و خواص آنها» و ناشناس؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۱۷ محرم ۱۰۶۶ق؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: میشن مشکی، ۱۷گ (۲پ-۱۸پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۲/۵سم [ف: ۹ - ۳۷۱]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۲۲۳

آغاز: بسمله، هذا شرح ابی الفتوح شهاب الدین سهروردی، المقتول المسمی بکتاب الدعوات الاسماء ... اسم اول سبحانک لا اله الا انت یا رب کل شیء و وارثه. هرگاه کسی این اسم را دعوت کند جناب اقدس الهی؛ **انجام:** هر روزی دو هزار و پانصد بار بخواند تا علم باطن برقرار گردد.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوای ابری، ۴۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۷×۱۸/۶سم [ف: ۲-۲۵۰]

۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۴۱۷

آغاز: شیخ شهاب الملة و الدین قدس سره مصاحبت ایشان را غنیمت شمرده و از اعزاز وحرمت ... و شیخ ابوالمکارم ترجمه آن به فارسی کرد تا جمله اهالی عجم ... و هر اسمی را دو شرح فرمود صغیر و کبیر؛ **انجام:** و لم یکن له کفواً احد. خاصیت این جمله مداومت باقلت طعام. تمت

در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: تیماج حنایی، ۸۴گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۴ - ۱۳۴]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۰۲۹-۱۱/۱۲۹

آغاز: الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی نبیه محمد و آله اجمعین اما بعد این سرچند است از آن چهل اسم اعظم از قول ادریس علیه السلام؛ **انجام:** و الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین برحمتک یا ارحم الراحمین.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲گ، ۲۲-۲۱ سطر، اندازه: ۸×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۳۶۶]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۲۹/۳

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۹ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۱۶ - ۶۱۲]

۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۶۰/۶

آغاز: بسمله و حمدله شرح این اسماء منقولست از شیخ شهاب الدین سهروردی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: حنایی و سفید، جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۱ - ۲۲۷]

۸. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۹۵/۱

آغاز: و اسم او را باسم خود متعلق و متسلسل داشته و الله اعلم. اما بعد: تقلست از امام اهل تحقیق شیخ عماد؛ **انجام:** هر که هر روز بر این اسم مداومت نماید هر مراد و مقصود که از حضرت معبود طلب نماید بمراد رسد انشاءالله تعالی.

خط: نستعلیق، کا: میر فاضل بن میر باقر اسفرازی، تا: محرم ۱۱۹۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مشکی، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۲ - ۱۵]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۱۷/۵

آغاز: برابر **انجام:** خاصیت اسم ۲۵ در شرح کبیر آنست که صاحب دعوت را معلومست که هر شخص ...

در فهرست از شهاب الدین عمر بن محمد سهروردی دانسته شده؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، ۸گ (۶۷- ۷۴)، ۴۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف:۲۸-۴۹۹]

۱۰. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۲۷۰/۱

خط:نستعلیق،کا:یوسف،تا:قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۲ - ۱۰۰]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۱۹۷/۳

آغاز: اما بعد بدانکه این بابی شریف و لطیف از قول خواجه کاینات و خلاصه موجودات و مقصود آفرینش ضیاءالقلوب اهل دانش و بینش سید الانبیاء محمد المصطفی صلی الله علیه و اله از خواص چهل اسم اعظم الله تعالی ... و شیخ شهاب الدین سهروردی رحمة الله از قول حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام

تصنیف کرده و مکرر زینهار داده ... اما در این کتاب باختصار نسخه نمود تا خواننده و شنونده و نویسنده را ملالی نگیرد
در فهرست با عنوان «شرح خواص چهل اسم اعظم» و ناشناس آمده؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نخودی و حنایی فرنگی، اندازه: ۹/۵×۱۳/۷سم [ف: ۱۵ - ۱۵۱]

۱۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۱۶/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لاحول و لاقوة الا بالله العلی العظیم.
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲۰گ (۱۰۲ر-۱۲۱ر) [ف: ۳ - ۹۰]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۹۵۵/۵

آغاز: ... بود و شرح این اسما می‌جست و خاصیت می‌خواست بعد از طلب بسیار که ... خاصیت اسم اول در صغیر آن است که چون پادشاه روند؛ **انجام:** چهلم این است یا غیاثی عند کل کربه و معاذی عند کل شدة ... انشاءالله خدایتعالی محصل گرداند و هرکس شک آورد کافر گردد بمحمد و آله. تمت الاسماء ادریسیه. و الله اعلم بالصواب.
در فهرست از شهاب الدین عمر بن محمد سهروردی دانسته شده؛ خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی:آغاز؛ مصحح، مجدول، دارای کمند؛ تملک: میرزا محمدجواد جهان بخش؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۴گ (۷۷ر-۱۱۰ر)، ۱۹ سطر(۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۵ - ۴۰۳]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۴۷۸/۲

خط: نسخ و نستعلیق، کا: علی بن محمد حسین حسینی، تا: جمادی الاول ۱۲۴۲ق، جا: سادات محله تنکابن؛ واقف: عبدالله نورانی، اردیبهشت ۱۳۵۲؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۵×۱۰/۳سم [ف: ۱۷ - ۴۳۸]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۲۷/۴-ف

نسخه اصل: مدرسه نواب ش ۵۸ (شماره ۸ فهرست)؛ بی‌کا، تا: ۱۲۵۴ق [فیلمها ف:۱ - ۶۴۵]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۱ و ۱۳۴۵عکسی

آغاز: خواندن میسر گردانید و قال و لقد یسرنا القرآن للذکر فهل من مدکر، و در وقت تصویر خلایق را صورتی خوب و صورکم فأحسن صورکم ... خاصیت اسم اول در صغیر آنست که چون نزدیک پادشاه وقت روند هفده بار برابر روی او بخوانند؛ **انجام:** و اسم اعظم اینست یا غیاثی عند کل کربتی ... اللهم هذا الجهد و علیک التکلان و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین.
در فهرست بدون نام مؤلف. در مقدمه کتاب آمده که شهاب الدین سهروردی به أسماء حسنی اهمیت زیادی می‌داد و هیچگاه از خود دور نمی‌نموده است، مدتی فخرالدین ابوالمکارم به خدمت شیخ رسیده و درخواست نمود که این نامها را شرح نماید، پس از چهل اربعین این کتاب را بیافت و به جانب فارس برفت و از عربی به فارسی برگرداند. هر نامی در این کتاب دو شرح دارد یکی صغیر و دیگری کبیر، در هر مقطعی اول شرح صغیر و پس از آن شرح کبیر و پس از آن خود نام می‌آورد، و مجموع نامها که بدینگونه شرح شده اند چهل نام است؛ خط: نستعلیق شکسته زیبا، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۵۵ق، جا: قزوین، حسب فرمایش حاجی حسنعلی؛ مجدول، با سر لوح زیبا؛ تملک: محمود یخچالیان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۱ - ۷۲] و [عکسی ف: ۴ - ۹۱]

۱۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۷۳۵/۷

آغاز: بسمله در شرح و قواعد اسامی اعظم و اعتصام و اختتام از کشکول، اما بعد بدانکه این چهل اسم اعظم است
در فهرست با عنوان «خواص چهل نام پروردگار جل و عز» و ناشناس آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۲۸۵ق؛ اهدایی: اکبر آقا شاکر؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳گ (۹۸-۱۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۴ - ۱۴۰۸]

۱۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۸۰۷

انجام ننوشته مانده و تا نام جنان است (ص ۱-۱۰) در ص ۱۳ آغاز نان و حلوا است و در ص ۱۵ و ۱۷ و ۲۱ و ۲۲ شعر فارسی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، ۱۲گ، ۱۴ سطر (۵×۱۳)، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۱۴ - ۳۸۴۵]

۱۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۸۷۶/۴

خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛کاغذ:سپاهانی، جلد: مقوای پارچه‌ای، ۲۶گ (۳۷پ-۶۲ر)، ۲۱ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۱۱۸]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۶۰۵/۴

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در صفحه [۸۴ر] مطلبی در مورد شیخ فخرالدین ابوالمکارم بغدادی (مترجم کتاب) ذکر شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۷گ(۸۴ر-۱۸۰ر) [ف: ۳۶ - ۱۵۹]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۵۸۴

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در آغاز نسخه حاضر، نام مؤلف اصل «شهاب الدین ابی حفص سهروردی» ذکر شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۳۶ - ۱۳۳]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۳۷۴/۷

آغاز: الحمدلله ... محمد و آله اجمعین اما بعد چنین روایت میکنند راویان معتبر از حضرت مهتر و بهتر موجودات محمد المصطفی (ص)؛ **انجام:** آیات موافق دعا این است ربنا ما خلقت هذا باطلا ... و ینصرک الله نصرا عزیزا یا حی یا قیوم یا الله یا الله تمت.
در فهرست با عنوان «اسماء چهل گانه که شب معراج هدیه شده» و ناشناس آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی قهوه‌ای، ۷گ (۲۸پ-۳۴پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۳۸ - ۵۰۳]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۰۸۵/۲

آغاز: خواندن مسیر گردانیدن و قال و لقد یسرنا القران للذکر فهل من مدکر، و در وقت تصویر خلایق را صورتی خوب و صورکم فأحسن صورکم ... خاصیت اسم اول در صغیر انست که چون

نزدیک پادشاه وقت روند هفده بار برابر روی او بخواند؛ **انجام:** و اسم اعظم اینست یاغیاثی عند کل کربتی ... اللهم هذا الجهدو علیك التکلان و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین
در فهرست ناشناس. در بعضی عبارتها با آن نسخه اندکی دگرگونی دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۴گ (۷پ-۱۰ر)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۱۶ - ۹۲]

۲۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۶۷۶/۳

آغاز: در شرح چهل اسم باری تعالی در اخبار آمده که این
در فهرست ناشناس؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۴۵گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۷]

۲۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۹۲۴

آغاز: از حضرت رسول صلی الله علیه واله مروی است که الدعاء صلاح المؤمن یعنی دعاء صلاح مؤمن است و ستون دین است و نور آسمان و زمین است؛ **انجام:** لقضاء الحوائج: الهی بحق العرش و من علاه و بحق الوحی ومن اوحاه و بحق النبی ومن
در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ جلی، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ جلد: مقوا، ۱۲گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۹۳]

۲۶. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲۴۰

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین نقلست از شیخ جهان شیخ شهاب الدین که چهل اسم است از اسمای الله سبحانه و تعالی که؛ **انجام:** اسم چهلم اینست یا غیاثی عند کل کربة و مجیبی عند کل دعوة و معاذی عند کل شدة این دعا را بعد از چهل اسم باید خواند ... اللهم انی اسئلك ان تصلی علی محمد و آل محمد و ان ترزقنی ایماناً ...
در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، مذهب؛ با خواص قرآنی و خواص اسماء الحسنی بنظم در یک مجلد؛ ۲۹گ، ۱۱سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۸۷۴]

۲۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۷۸۹

آغاز: بسمله، نقل است از سلطان اولیا و برهان ... شیخ شهاب الدین مقتول رحمة الله این چهل اسم از اسماء اعظم است و هیچکس نیست از بنی آدم؛ **انجام:** و اسم چهلم که شرحش گذشت این است یا غیاثی عند کل کربه و یا مجیبی عند کل دعوة و یا معاذی عند کل شدة الحمدلله رب العالمین ...
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۷گ (۷۴پ-۸۰)، ۲۰ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۶/۲×۲۲/۲سم [رایانه]

۲۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۷۸۹

آغاز: بسمله، نقل است از سلطان اولیا و برهان ... شیخ شهاب الدین مقتل رحمةالله این چهل اسم از اسماء اعظم است و هیچکس نیست از بنی آدم؛ **انجام:** و اسم چهلم که شرحش گذشت این است یا غیاثی عند کل کربه و یا مجیبی عند کل دعوة و یا معاذی عند کل شدة الحمدلله رب العالمین ...

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج عنابی، ۷گ (۷۴پ-۸۰)، ۲۰ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۶/۲×۲۲/۲سم [رایانه]

۲۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۵۲۵

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از میردادخان [رایانه]

۳۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۴۲۲/۳

آغاز: بسمله. شرح خواص چهل اسم ادریسی بدین تفصیل است یا همو اکیل بحق شتخیتا سبحانك لا اله الا انت ... هرگاه کسی این اسم را دعوت کند.؛ **انجام:** پیدا شدن عجایب و غرایب و علم و حکمت جمالی است یکهزار و دو هفتاد عدد دارد
در فهرست ناشناس؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۹گ(۱۰۷پ-۱۱۵ر)، اندازه: ۲۰×۳۴سم [ف: ۹ - ۳۸۳]

۳۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۵۱۱/۲-۵۷/۱۸۱

آغاز: بسمله، نقلست از شیخ شهاب الدین رحمة الله علیه که چهل اسمست از حضرت باری تعالی که هیچ از بنی آدم نبود که بدین اسمهای اعظم محتاج نباشد
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۳گ (۳۴-۴۶)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۴ - ۱۸۳۵]

۳۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۸۶-۵۳/۹۶

آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰۸گ، ۱۴-۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۷۲]

۳۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۹۹۲-۳۵/۱۷۲

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین والصلوة والسلام علی محمد وآله اجمعین اما بعد بدانکه مؤلف این دعوات ... ابوالمکارم از اقطاب واکابر فارس بود ... قریب چهل سال ملازم صحبت شیخ شهاب الدین مقتول ... فارسی کرد و خود این دعوت کرد و خواص همه دریاقیه گفت کتابی بفارسی کردم؛ **انجام:** دعاء ختم چهل اسم اسألك بحق اسمائك العظیم و وجهك الکریم و ذاتك القدیم ... و علیك التکلان و لاحول و لاقوة الابالله العلی العظیم و الحمدلله رب العالمین
خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛تملك: شیخ رضا ساکن مدرسه طالبیه؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۵گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۵۷۲]

۳۴. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۲۳۳/۱۹

آغاز: بسمله حمدله و الصلوة ... اما بعد این شرحی است از آن چهل اسم از گفتار ادریس پیغمبر علیه السلام که شیخ شهاب الدین مقتول قدس الله سره العزیز ترجمه کرده بود؛ **انجام:** که چون صاحب چهل اسم بدین حالات خود را مشاهده کند اسم این است یا غیاثی عند کل کربة و مجیبی عند کل دعوة و معاذی عند کل شدة تمت هذه.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف مخ - ۱ - ۲۸۷]

● **شرح اسماء الحسنی** / اسماء الله / فارسی
š.-e asmā'-ol-hosnā
طبری، عبدالعزیز بن نصر، ق۹ قمری
tabarī, 'abd-ol-'azīz ebn-e nasīr (- 15c)
تاریخ تألیف: ۸۷۵ق
در تفسیر اسماء الله و ذکر خواص و توجیهات و لطائف و نکات اسامی مبارکات مرتب بر رابطه و ضابطه و خاتمه و حاوی یکصد و دو کلمه، که پس از ملاحظه شرح اسماء الله قاضی عضدالدین عبدالرحمن ایجی صاحب المواقف تدوین نموده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۱
آغاز: افتتحت باسمک العظیم یا ذالجلال و الاکرام
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۸۷۵ق؛ ۲۱۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۲ - ۴۸۵]

● **شرح اسماء الحسنی** / اسماء الله / ترکی
š.-u asmā'-il-ḥusnā
آق حصاری، الیاس بن عیسی، - ۹۶۷ قمری
āq hesārī, elīyās ebn-e 'īsā (- 1560)
تاریخ تألیف: ۹۴۹ق
شرح و بیان اسماء الحسنی است به نظم، حدود هزار بیت، ناظم از عرفای سلسله «بایرامیه» بوده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۴۹۵/۲
آغاز: فتحت باسم ذات ذی الجلال ×× هو الله القدیم بالبقاء؛ **انجام:** بو دور اول یادگار ابن عیسا ×× بونوکله مرده دللر اولوراحیا
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ کاغذ: شرقی، ۳۳گ (۲-۳۴)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱× ۱۸سم [ف: ۳۶ - ۴۸۵]

● **شرح اسماء الحسنی** / اسماء الله / عربی
š.-u asmā'-il-ḥusnā
نیشابوری، حسن بن محمد
neyšābūrī, hasan ebn-e mohammad
شرح مختصری است بر نود و نه اسم الهی (اسماء الله الحسنی)، بیشتر از جنبه صرفی و اشتقاقی و مختصر اشاراتی به بعضی از تحقیقات درباره مفهوم آنها.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۳۸۶/۳
آغاز: الله لا اله الا هو له الاسماء الحسنی و الحمدلله ... و بعد فهذه اشتقاقات اسماء الله تعالی التسعة و التسعین؛ **انجام:** و الصلاة علی من أبرز من الکمال ما کان کامناً.

خط: نسخ، بی‌کا، تا:۳ ربیع الاول ۹۸۶ق؛ جلد: مقوایی، ۱۳گ (۴۶پ-۵۸پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۶ - ۳۶۷]

● **شرح اسماء الحسنی** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u asmā'-il ḥusnā
بخاری، علی بن ابی کهف
boxārī, 'alī ebn-e abī kahf
وابسته به: تحفة الاحباب و منیة الانجاب فی اسرار بسم الله = خواص البسمله = خواص و اسرار بسم الله؛ بونی، احمد بن علی (-۶۲۲)
[دنا ۴۳۵/۶؛ کشف الظنون ۱۱۶۱/۲]

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۶۷۲/۱
آغاز: احمدالله علی حسن توفیقه و اسأله الهدایة لطریقه.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۹۳ق؛ ۷۸گ (۱-۷۸ر)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۱۳]

● **شرح اسماء الحسنی** / عرفان و تصوف / ترکی
š.-u asmā'-il ḥusnā
حمزة بن سلیمان
hamzat ebn-e soleymān
شرح اسماء حسنی با ذکر خواص آنها، به روشی مختصر و کوتاه، گرفته شده از بیانات شیخ جلال الدین تبریزی.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۸۲۱/۲
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... بعده و بدرستی و راستی بو مذکور اولان الله تبارک و تعالینک اسماء حسنی سنک؛ **انجام:** اهل معرفت دخی عرفان دخی اهل علم و اذهان حاصل اوله
خط: نسخ، کا: محمد بن ابراهیم معلم کودکان در جامع عتیق قصبه ربزه، تا: سه‌شنبه ربیع الثانی ۱۱۳۲ق؛ جلد: مقوایی، ۹گ (۱۸۶پ-۱۹۴ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۸ - ۲۶]

● **شرح اسماء الحسنی** / اسماء الله / عربی
š.-u asmā'-il ḥusnā

غیر همانند:
۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۹۰/۱
خط: نستعلیق، کا: محمد مظفر، تا: ۱۰۸۳ق، جا: ماهان کرمان؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: میشن سیاه، ۷۳گ(۱پ-۷۳ر)، اندازه: ۱۱/۸×۱۹/۴سم [ف: ۹ - ۲۲۹]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶۱۶/۲
دارای عنوانهای الفصل السابع و العشرون فی النمط السابع من اسماء الله تعالی، الفصل السابع و الثلثون فی اسمه سبحانه؛ خط:

نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: بخارایی، جلد: مقوا، ۳۲گ (۱۱۸ر-۱۴۹پ)، ۲۱ سطر (۹×۱۸/۵)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۱۷ - ۴۳۶]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۶۴۱/۱۱

آغاز: من الصحاح عن ابی هریرة انه قال ... بدل الکل من اسم ان أو تأکید أو نصب بتقدیر أعنی؛ **انجام:** و قوله علیه السلام ما احد أصبر علی اذی سمعه من الله.

شرح کوتاه مختصری است بر نود و نه نام الهی که در آنها اسم اعظم می‌باشد، با بیان اجمالی اشتقاق بعضی از آنها و اختلافاتی که در بعضی از آنها گفته شده است؛ خط: نستعلیق، کا: عمر بن عمر بن ابی بکر کریدی حاینوی معروف به سعید، تا: ۱۱۸۶ق؛ مجدول، مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۱۲گ (۱۶۲پ-۱۷۳پ)، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۱۲]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶۰۵/۱

آغاز: یضع الاشیاء مواضعها فلا یتعرض علیه فی تقدیره و لایتسخط علیه فی تدبیره العلیم هو العالم بالسرایر و الخفیات

در این اثر پنجاه و دو نام از نام‌های الهی بدون ترتیب خاصی به طور مختصر مورد شرح قرار گرفته است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: گالینگور آبی، ۷گ (۵-۱۱پ)، ۱۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۹ - ۲۴۹]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۴۹۹/۱۱

آغاز: قال رسول الله صلی الله علیه و سلم ان لله تسعة و تسعین اسماء من احصاها دخل الجنة (الله الذی لا اله الا هو) کل من قرأها کل یوم الف مرة جعله الله من اهل الیقین؛ **انجام:** فأن محل العقاب الحقیقة انما هو الآخرة و خاصیته من کان به مرض او جوع یقرء هذا الاسم ثلاثة و ثلاثین مرة فان الله یبرئه و یعافیه و یشفیه به.

حدیثی است پیامبر صلی الله علیه و آله که درباره نود و نه اسم حضرت باری تعالی فرموده، در کتاب به صورت کوتاه توضیح داده شده است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۱۵ص (۱۴۶-۱۶۰)، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [ف: ۳۵ - ۴۴۸]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۵۷۷۸

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۲۳]

● شرح الاسماء الحسنی / عرفان و تصوف / عربی

š.-ul-asmā'-il-ḥusnā

شرحی است بر اسماء حسنی الهی با استناد به روایات و نیز کلمات و حکایات بزرگان صوفیه.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۳۷۶/۵

آغاز: بسمله. تأدیب القوم قوله تعالی فسبح بسم ربک العظیم التسبیح التنزیه و هو تارة یکون بالقول؛ **انجام:** لرسول الله صلی الله علیه و سلم فی المجلس الواحد مائة مرة رب اغفرلی و تب علی انک انت التواب الرحیم خرجه ابن ماجه وابو داود و کذا الترمذی و قال حدیث حسن صحیح

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۹ق، جلد: تیماج، ۹۶گ (۶۱پ-۱۵۶ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳۰ - ۹۹]

● شرح الاسماء الحسنی / دعا / فارسی

š.-ol-asmā'-el-husnā

غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۲۷۸

آغاز: جای پاک دفن کند از آن اخلاق ذمیمه اجتناب؛ **انجام:** هو بکل شیء علیم ... و نعم المولی و نعم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۰۴۱

آغاز: بسمله، الحمدلله المحمود بالاسماء الحسنی؛ **انجام:** باطن آرام گیرد و از آن برهد انشاء الله تعالی

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج [رایانه]

● شرح اسماء الحسنی / اسماء الله / فارسی

š.-e asmā'-ol-hosnā

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۰۱/۵۳-طباطبائی

آغاز: بسمله الحمدلله الذی نورالقلوب العارفین للمعات وجهه و جماله و اسنی وجوه المحبین بتجلیات صفات کماله ... کو زبانی که بدان شرح جمالش گویم ×× یا کجا نطق، که اوصاف کمالش گویم. سرتاسر کائنات حمد است و ثناست ... اما بعد به میامن توفیق الله و توجهات باطن قدسی مواطن حضرات ولایت ... در تحقیق و ایضاح اسمی چند از اسماء عظام ... که ان الله الملک القادر العزیز العدل است ... بعضی از مذهب کلامیه بر وفق مذهب حق ... ائمه اثناعشر؛ **انجام:** و به ضرورت میل می‌کند به اجتماع و این میل را محبت میگویند پس محبت از مقدمات حکمت باشد

شرح است بر اسامی عظام: الله الملک القادر العزیز العدل «بر وفق مذهب کلامی حق و حقیق ائمه اثنا عشریه صلوات الله علیهم و برخی از اقوال اکابر اصحاب نقل»، این رساله دارای چهار «باب» است: ۱. در اختلافات علما در موضوع له اسم بزرگوار الله (مشتمل بر شش فصل)، ۲. در تحقیق اسم القادر و تحقیق در معنی قدرت و اختیار، در آن که تأثیر واجب تعالی به طریق اختیار است یا ایجاب (شامل یک تذکره)، ۳. در تحقیق اسم الملک و اسم العزیز و تفسیر آیه شریفه قل اللهم مالک الملک (یک فصل)، ۴. تحقیق در اسم بزرگوار العدل و تحقیق معنی عدالت در حضرت واجب و ... بندگان (مشتمل بر یک تبصره)، مؤلف در اواخر باب اول از پیر شیخ محمد پالان دوز نام می‌برد و داستان ملاقات

پدرش را با او می‌آورد؛ خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۴۴ص (۳۱۸-۳۶۱)، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۲۳ - ۲۲۳]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۱۸۸/۶

آغاز: بسمله، روایت می‌کند شیخ حسن ابن الحسین بابویه از شیخ جعفر بن محمد؛ **انجام:** و آن بلا و مشقت بر وی سهل باشد و به خیر مبدل گردد و الحمدلله ... و آله و سلم.

محمد بن جمهور می‌گوید حضرت علی بن موسی الرضا علیهما السلام با گروهی از حکما و دانشمندان از جمله یوحنان بن ماسویه و جبرئیل بن بختیشوع و صالح بن هندی حضور داشتند و بحث درباره خواص اشیاء و همچنین اسماء الله به میان آمد همگان سخن گفتند و امام علیه السلام خاموش بودند مأمون از حضرتش نظرخواهی کرد فرمود درباره خواص اسماءالله چند چیز است که تجربه کرده ام و صحت آن به ثبوت رسیده امام علیه السلام دو نسخه یکی در ادویه و اطعمه و نحوه به کارگیری آنها و همچنین حجامت و فواید مسواک و دیگری در خاصیت اسماء الله و بیان حاجات دنیوی و اخروی مرقوم فرمودند و برای مأمون ارسال داشتند او بسیار شاد گشت و دستور داد آنها را با آب طلا نگاشتند؛ خط: نسخ خوش، کا: معز الدین محمد بن سلطان محمد قاری نیریزی، تا: ۱۰۸۵ق؛ دارای سرلوح مزدوج مذهب، مجدول؛ واقف: محمد حسام واعظی، ۱۳۹۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۵ - ۵۵۴]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۹۵۶

آغاز: عنید بقهر عزیز سلطانه خاصیت اسم سی و یکم در شرح؛ **انجام:** یضمر ونه الی خیر ما لایملکه غیرک ... لا حول و لاقوة الا بالله العلی العظیم ... حسبی الله و نعم الوکیل ... (انجام نسخه) احدیت بتابد و نقاب ظلام

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج [رایانه]

● شرح اسماء حسنی / علوم غریبه / ترکی و عربی

š.-e asmā'-e-hosnā

رساله ی مختصری در بیان تأثیرات برخی اسمای الهی است که با برخی تعویذات و اشکال و رسوم علوم غریبه ممزوج شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۵۲/۶ کر

آغاز: کتاب یشتمل علی أبواب محبات و قبول و تهایج نافعة إن شاء الله تعالی؛ باب تکتب هذه الأسماء ثلث ورقات بیاض یوم الأربعة و تخرقهم ... باب الحب و المجرب و تهیج الانسان من مکان إلی مکان اگر دلرسکه بر کشی بی قرار ایده سین یزغیل بو طلسم سورکوک ... یا عزیز ۹۴ ساعت مریخده مشغول اولان اولولر قاتنده عزیز اوله و دشمنی مقهور اوله؛ **انجام:** بو اسمه مشغول اولسون بوش اولور ساعت عطارد در؛ یا جامع ۱۱۴ ساعات مشتریده مشغول اولان کمسنه هر نه مرادی واریسه حاصل اوله تسیر اکبر در عاشق معشوقه ایرشدرر

به نظر می‌رسد ناتمام مانده؛ خط: رقعی، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۱گ (۶۷پ)، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۲× ۱۹سم [ف: ۴۰/۲ - ۲۰۳]

● شرح اسماء العقار / - عربی

š.-u asmā'-il-'iqār

قرطبی، موسی بن میمون، ۵۲۹ - ۶۰۱ قمری

qortobī, mūsā ben maymūn (1135 - 1205)

چاپ: بیروت، محقق: ماکس مایرهوف، جامعة القدیس یوسف، مجلة الآداب الشرقیة، ۳۳۴ص، م۶ص، ف۵۱ص، ۱۹۴۰م.

تهران؛ مطالعات فرهنگی؛ شماره نسخه:ف۳۹

بی‌کا، بی‌تا؛ از روی همین چاپ (ع ۲۱۴) [ف: - ۱۷۴]

تهران؛ بنیاد فرهنگ ایران؛ شماره نسخه:ف۳۹

همان نسخه بالا [نشریه: ۱۱ - ۹۹۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۳۷۶-ف

همان نسخه بالا [فیلمها ف:۲ - ۶]

● شرح اسماء القمر / علوم غریبه / عربی

š.-u asmā'-il-qamar

بخشی از کتابی است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۴۵/۷

آغاز: فصل فی شرح اسماء القمر و لها من المنافع. اعلم ایها الطالب اذا اتاک مصاب من الجن فتوضا فصلی رکعتین؛ **انجام:** و طرح حمام اسود و دو عنز سوداء فافهم ترشد. تمت دعوة القمر بشرحها و خواتمها و الله اعلم بالصواب

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن حاجی مقیم سمنانی، تا: با تاریخ ۱۲۷۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲گ(۲۳۴-۲۳۵پ)، ۳۲ سطر (۱۳/۵×۲۴/۵)، اندازه: ۲۲/۴×۳۶/۲سم [ف: ۲۹/۱ - ۱۱۴]

● شرح اسماء منتخب / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-e asmā'-e montaxab

مطالب تحت عنوان ده «جمله» بیان شده و در هر جمله‌ای چند اسم از اسماء پروردگار و خاصیت آن ذکر شده است.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۹۴/۴۰

آغاز: بسمله این رساله در شرح اسماء منتخب است چنانچه کسی که حاجتی داشته باشد؛ **انجام:** واز بهر گم کرده موثر است

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۵۹ق؛ کاغذ فرنگی و فستقی؛

جلد: تیماج عنابی، ۲ص، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱ – ۵۴۱]

● **شرح اسماء منطقیة** / منطق / عربی

š.-u asmā'-in manṭiqīyya

قرطبی، موسی بن میمون، ۵۲۹ – ۶۰۱ قمری

qortobī, mūsā ebn-e maymūn (1135 - 1205)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۰/۴-ف

نسخه اصل:اسماعیل صائب ش۱۸۳؛ بی کا، بی تا [فیلمها ف:۱–۴۵۰]

← شرح اسماء النبی (ص) > المستوفی فی اسماء المصطفی

● **شرح اسماء النبی** / - عربی

š.-e asmā'-on-nabī

لبیب، ابراهیم بن عمر، ق۱۴

labīb, ebrāhīm ebn-e 'omar (- 14c)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۹۳۰/۵

خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ قطع: رقعی [میراث شهاب: س۹ش۲ – ۳۳]

● **شرح اسم تفصیل** / صرف و نحو / فارسی

š.-e esm-e tafsīl

شیرازی، فتح الله بن محمد ابراهیم

šīrāzī, fath-ol-lāh ebn-e mohammad ebrāhīm

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۸۹۳

آغاز: بسمله، نخستین مقالی که دیباچه الواج صافیه را لایق و قابل است؛ **انجام:** و اخرف الا ما و فی الله ساریا

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

← شرح الاشارات > حل مشکلات الاشارات و التنبیهات

← شرح الاشارات > بشارات الاشارات

← شرح اشارات > حل مشکلات الاشارات و التنبیهات

● **شرح الاشارات** / فلسفه / عربی

š.-ul-išārāt

صدقة بن علی

sadaqat ebn-e 'alī

شرح مسائل عویصة من کتاب الاشارات.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۷/۱۹-ف

نسخه اصل: روان کوشکو، ش ۲۰۴۲؛ کا: عبدالرحمن بن علی بن موید، تا: ۲۷ صفر ۸۸۸ق، جا: شیراز [فیلمها ف:۱ – ۴۳۷]

● **شرح الاشارات** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul išārāt

ابن میثم، میثم بن علی، ۶۳۶ – ۶۸۹ قمری

ebn-e meysam, meysam ebn-e 'alī (1239 - 1291)

وابسته به: الاشارات؛ بحرانی، علی بن سلیمان (–۷)

این کتاب شرح است بر کتاب «الاشارات» از جمال الدین علی بن سلیمان بحرانی مؤلف «مفتاح الخیر» در شرح رساله الطیر ابن‌سینا و شرح قصیده عینیه ابن‌سینا در نفس. صاحب الذریعه آورده‌اند نسخه‌ای مورخ ۶۸۵ از کتابی به نام «اشارات الواصلین الی علوم العمیان و تنبیهات اهل العیان من ارباب البیان» در کلام و حکمت در عراق دیده‌اند که به خط فرزند مؤلف است و مؤلف آن (که نام او در نسخه ذکر نشده است) این کتاب را خاتمه کتاب دیگر خویش به نام «کشف الاسرار الایمانیه و هتک الاستار الخطاییه» قرار داده است (و بنابراین مؤلف هر دو کتاب یکی است) و سپس احتمال داده و استظهار کرده‌اند این نسخه «اشارات الواصلین الی علوم العمیان ...» همان اشارات مولی علی بن سلیمان بحرانی و خط آن از شیخ حسین فرزند مولی علی است که از مشایخ اجازه و اساتذه علامه حلی بوده و وی در اجازه کبیره بنی زهره از او یاد می‌کند. صاحب الذریعه سطری از آغاز خطبه «اشارات الواصلین الی علوم العمیان ...» را نیز می‌آورند که جز آغاز متن در نسخه جای سخن است. مستند صاحب الذریعه در این که این کتاب خاتمه کتاب «کشف الاسرار الایمانیه ...» می‌باشد، شاید همان نسخه عراق بوده و گویا با استناد به همین مستند در معرفی «کشف الاسرار الایمانیه» (ج ۱۵/۱۸) نیز آن را تألیف مؤلف اشارات الواصلین که به جای خاتمه آن کتاب آمده است، می‌دانند. حقیقت آن است که: کتاب اشارات الواصلین الی علوم العمیان ... کتابی دیگر است به جز این کتاب اشارات جای سخن، خاصه آن‌که آغاز آن نیز متفاوت است و دیگر این‌که در کتاب حاضر نشانی از این که خاتمه کتاب کشف الاسرار الایمانیه است، نیست و برای این مطلب سندی وجود ندارد. یادآوری این نکته لازم است که کشف الاسرار الایمانیه و هتک الاستار الحطامیه (یا الخطابیه) کتاب شناخته شده‌ای است و مؤلف آن کتاب امام ضیاء الدین ابوالحسن مسعود بن محمود شیرازی از شاگردان مورد توجه امام فخر رازی است که در ۶۵۵ق درگذشته و در ۶۴۶ق از تألیف آن فراغت یافته است. ترجمه او و فرزندش ابو حامد محمود بن مسعود در شد الازار (ص ۶۸) و وقایع السنین خواتون آبادی آمده و مؤلف شد الازار می‌گوید وی در خاتمه کتاب کشف الاسرار، کتاب اشارات الواصلین خود را آورده (البته به نظر نمی‌رسد این سخن مستند صاحب الذریعه باشد).

کتاب کشف الاسرار نقد و توضیح و یا نقض است بر کتاب «رشف النصائح الایمانیه و کشف الفضائح الیونانیه» و «ادالة العیان علی البرهان فی الرد علی الفلاسفة بالقرآن» تألیف شیخ

الاسلام شهاب الدین سهروردی. این کتاب دارای «مقدمه» و چند «باب» و «خاتمه»ای است مشتمل بر فصول جامع اشارات و اصلان از حکماء ربانیین. در دیباچه کتاب کشف الاسرار الایمانیه محتوای آن کتاب این‌گونه بیان شده است: «احببت ان اولف هذا الکتاب و افصل فیه ما ذکرها الشیخ فی الابواب ... و ان تقدم علیها مقدمة فیها فصول مشتمله علی مباحث العلماء تنبیها و اختمها بخاتمة فیها فصول جامعه الاشارات» الواصلین من الربانیین الحکماء و تذنیبا». چنان‌که ملاحظه می‌شود این عبارات اشارتی به درج کتابی به نام اشارات الواصلین ندارد. قرائن قطعی دیگری نیز وجود دارد بر این که این کتاب اشارات که در اسرار وجود و توحید ولایت است و نسخه شرح ابن میثم بر آن در دست است، به‌جز آن اشارات الواصلین است که گفته شده است ابوالحسن ضیاء الدین مسعود شیرازی آن را ساخته و در خاتمت کتاب خویش (کشف الاسرار) آورده است، به دلیل تغایر کامل مدخل آن دو کتاب. متن اشارات که در الذریعه معرفی شده و نسخه آن را مؤلف دانشمند الذریعه در عراق دیده‌اند و آغاز آن را در الذریعه نقل کرده‌اند، با متن اشارات بحرانی می‌توان مقایسه کرد و تفاوت آن را دریافت، تفاوت مشرب و مذاق و روش آنها و سرانجام تاریخ تألیف آن دو را نیز در نظر باید داشت. در ذیل نسخه حاضر ــ پس از پایان رقم کاتب ــ این یادداشت به خط کاتب مجموعه دیده می‌شود: «اعلم ان متن هذه الرساله الشریفه من جمله مصنفات امام المتکلمین و المتصوفین ... شیخ الاسلام شیخ علی بن سلیمان و الشرح لتلمیذه البحر القمقام المستطلع علی دقائق الحکمة و الکلام العالم الربانی الشیخ میثم البحرانی». متن رساله اشاراتی چند است در اسرار وجود، توحید و ولایت و نبوت و عنوان تعدادی از اشارات آن از این قرار است: اشارة فی الوجود ... اشارة فادراک الحق سبحانه ... اشارة الواصل الی مقام الاستغراق ... اشارة ارایت انطماس جمیع التعینات ... اشارة حقیقة الوجود یقتضی مطلق الوحده ... اشارة واجب الوجود لذاته لا جنس له و لا فصل ... اشارة ارایت کیف ظهر فی المرآة عکس عکس صورة الرائی ... اشاره ان لک منک حجابا ... . در ذیل شرح این اشاره از مسائل دقیق و از آن جمله اسرار محاوره خضر و موسی سخن می‌آورد. در اوائل شرح، شارح از کتاب «البحر الخضم» تألیف خود یاد و تفصیل سخن درباره محاذاة عالم اصغر و اکبر را به آن کتاب ارجاع می‌دهد.

آغاز: بسمله. الحمد لمن عین قابلیات آثار صفات ذاته بفیضه الاقدس و جمل صور الاثار انوارا قاهرة بمحض وجوده المقدس ... اما بعد فلما وجب البحث علی الخلق معرفة لوازم الصفات کتب یعجز عن ضبطها اهل الارض السموات ... فالقیت عصی الیسار الی حضرة اللطیف الخبیر و کان من جملة ما صنف فی الملک اللوازم الربانیة و البوارق الومضیة الالهیة رسالة اوجز لفظها و عظم فی نفوس الاخوان وقفها و هی مشتملة علی معرفة اسرار الوجود و معرفة النبوة و الولایة المستضی ء بنورها کل موجود فاحتیج الی کشف بیان اسرارها ... قوله قدس الله سره بعز قدسک اللهم اقول لما علم شیخنا طاب ثراه ان الذات المقدسة ان دون ملاحظه اسمائها و صفاتها لا یمکن التوجه نحوها ... سئل و توجه فی الطلب الیها ...

انجام: اشاره لا تطمئن ان الرتبة الکلیه الی آخرها هذا البحث خاتمه الرساله و لقد احسن فی ذلک حیث بدا بوحدةالوجود و ختم بوحدة المرتبة النبویه و جعل الکثرات و التعینات بینهما لان الابتداء بمرتبة الوحده و الختم بها انسب ... فاعلی مراتب الالصول هی المرتبه الاصلیه و هو لمحمد (ص) و یتلو هذه المرتبه بلافصل مرتبة باب مدینة علمه علی بن ابی طالب ثم الائمه الاحد عشر ثم باقی الانبیاء و الاولیاء الامثل فالامثل. و باقی البحث الی آخره ظاهر غنی عن الشرح. و الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی من لا نبی بعده و عترته الطاهرین.

[دنا ۴۳۷/۶ (۴ نسخه)؛ الذریعه ۹۸/۲، ۹۱/۱۳، ۱۵/۱۸؛ انوار البدرین ۶۱؛ لولوة البحرین ۲۵۳-۲۶۵]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۷۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۲۲ جمادی الاول ۱۰۷۳ق؛ پشت برگ خط نوه شهید اول؛ جلد: تیماج، ۶۶ص (۱۰۶-۱۷۱)، ۱۹-۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۳×۲۰/۳سم [ف: ۵۰ - ۹۵]

۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۷۸۷/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: کرم الله بن سید عطاء الله حسینی جزایری شیرازی، تا: جمعه ۲۳ صفر ۱۰۷۵ق، کاغذ نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵گ، ۱۸-۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴/۵سم [ف: ۲ - ۸۸]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۳۹۸/۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله لا تظنن ان الرتبة الکلیة الخ هذا البحث خاتمة الرسالة ... الطاهرین فرغ منه الفقیر الی الله ... احمد بن حسن بن صالح ... عصر الاثنین ثامن عشر شهر شوال احد شهور سنة سبع و ستین و تسعمائة هجریة نبویة ... آمین.

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن محمد حسین خاتون آبادی، تا: ۲۰ صفر ۱۰۸۳ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج، ۴۱گ (۳۱۴پ-۳۵۴ر)، ۱۵ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۵ - ۴۲۴۱]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۳۷۳/۲۶

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: سید محمد بن عبدالحسین نخعی جزائری نجفی، تا: ۱۰۸۴ق؛ جلد: چرم مشکی، ۸۳ص (۱۷۵-۲۵۷)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۴۵ - ۱۹۶]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۱/۱-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: ۱۱ ذیحجه ۱۰۸۷ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد:

تیماج قهوه‌ای، ۳۰گ (۵پ-۳۴ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم
[ف: ۲۲ - ۲۰۵]

● شرح الاشارات الکافیة فی علمی العروض و القافیة /
عروض و قافیه / عربی
š.-ul-išārāt-il-kāfīya fī ʻilmay-il-ʻarūḍ-i wa-l-qāfīya

جزار، احمد بن محمد، - ۹۴۳ قمری
jazzār, ahmad ebn-e mohammad (- 1537)

وابسته به: شرح الاشارات الکافیة فی علمی العروض و القافیة؛ جزار، احمد بن محمد (-۹۴۳)
شرح مزجی نسبتاً مفصلی است بر قصیده مؤلف در عروض به نام «الاشارات الکافیة فی علمی العروض و القافیة» که در آن مشکلات و مبهمات قصیده خود را توضیح داده است.
[دنا ۴۳۸/۶؛ ایضاح المکنون ۸۴/۱]

شرح و حواشی:

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۱۴/۹
آغاز: الحمدلله الذی جعل من الشعر حکمة و من البیان سحراً و ألهمنا انتهاج عروض شکره قافیة انعامه
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان -رم ۱۰۷۸؛ خط: نسخ، کا: علی بن عبدالله الجلال، تا: با تاریخ ۱۲۱۳ق؛ مصحح؛ در ابتدای آن علامت قرائتی از عبدالله بن الجلال آمده که کتاب را نزد پدرش علی بن عبدالله بن احمد الجلال خوانده؛ تملک: علی بن اسماعیل بن یحیی؛ ۱۰۷ص (۲۴۰-۳۴۶) [عکسی ف: ۵ - ۴۰]

● شرح اشارات و اصطلاحات حافظ / ادبیات / فارسی
š.-e ešārāt va estelāhāt-e hāfez

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۷۷/۱
به نثر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد:میشن یشمی،۱۱گ،۹سطر،اندازه:۱۸/۳×۲۵/۸سم[ف:۸ - ۲۲]

● شرح الاشارات و التنبیهات / فلسفه / عربی
š.-ul-išārāt-i wa-t-tanbīhāt

فخر رازی، محمد بن عمر، ۵۴۴؟ - ۶۰۶ قمری
faxr-e rāzī, mohammad ebn-e ʻomar (1150 - 1210)

وابسته به: الاشارات و التنبیهات؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)
الاشارات و التنبیهات کتابی است (در منطق و طبیعیات و ما بعدالطبیعه) از ابن سینا. بر حسب غالب فهرست‌های آثار شیخ آخرین تألیف شیخ الرئیس است، لااقل می‌توان حدس زد که آخرین اثر مهم اوست. این کتاب نسبت به کتاب‌های شفا و نجات بسیار مختصر است. لکن در عین ایجاز شامل رؤوس مسائل و مطالب مهم است و پیداست که شیخ در انشای آن مخصوصاً نظر به فصاحت و بلاغت به اعلی درجه داشته است، و سبک و روشی که شیخ در آن برای بیان مسائل انتخاب کرده است، و عنوان کتاب حاکی از آن است. شاید به همین جهت و به علت ایجاز آن و این که مخصوصاً در سه نمط آخر این کتاب مطالبی در مقامات عارفان آورده شده است که برای عامه طلاب فلسفه غیرمأنوس بوده است، شیخ نسبت به این کتاب، ضنت می‌کرده است و آن را مخصوص خواص اهل علم می‌دانسته است. شرح‌ها و ردها و حاشیه‌ها و انتقادها که بر این کتاب نوشته شده است و کتبی که در محاکمه بین شارحین ساخته شده است حکایت از اهمیت این کتاب در نزد دانشمندان در دوره‌های بعد از شیخ، می‌کند. این کتاب شامل دو موضوع منطق (۱۰ نهج) و علم الطبیعه و مابعده (۱۰ نمط) می‌باشد. قدیمی‌ترین شرح آن همین شرح فخرالدین محمد بن عمر رازی است، که در آن آراء شیخ را مورد انتقاد قرارداده است و اعتراضات بسیاری بر مؤلف کرده است. (اردلان)
آغاز: اما بعد حمد من یستحق الحمد لذاته ...؛ آغاز فلسفه: النمط الاول فی تجوهر الاجسام و هم و اشارة ... التفسیر: النهج الطریق
انجام: پایان منطق: و عرض ذلک علی نفسه مرات ثم غلط فهو جدیر بان یهجر الحکمة و تعلمها فکل میسر لما خلق له؛ پایان کتاب: قال الامام الداعی (... ؟) محمد بن عمر رحمه الله و انا ایضا اوصیک یا اخی فی الدین و نسال الله ان یجعل ما کتبناه حجة لنا لا علینا. و هذا آخر الکتاب و الحمدلله رب العالمین
چاپ: این شرح مکرر به طبع رسیده است
[دنا ۴۳۶/۶-۴۳۷ (۱۷ نسخه)؛ کشف الظنون: ۹۴/۱]

شرح و حواشی:

۱- المحاکمات بین شرحی الاشارات = شرح الشرح؛ قطب الدین رازی، محمد بن محمد (۶۹۴-۷۶۶)
۲- حاشیة المحاکمات؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)
۳- حاشیة المحاکمات؛ ابن کمال پاشا، احمد بن سلیمان (-۹۴۰)
۴- حاشیة المحاکمات = حاشیة شرح الاشارات؛ میرزا جان باغنوی، حبیب الله (-۹۹۴)
۵- حاشیة المحاکمات؛ محقق خوانساری، حسین بن محمد (۱۰۱۶-۱۰۹۹)
۶- حاشیة المحاکمات؛ احمد بن سلیمان
۷- حاشیة الاشارات و شرح الاشارات و حاشیة المحاکمات
۸- حاشیة المحاکمات (۲عنوان)
۹- حاشیة شرح الاشارات
۱۰- حاشیة شرح الاشارات و المحاکمات (۲عنوان)
۱۱- حواشی المحاکمات بین شرحی الاشارات (۳عنوان)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶۰۹
آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: جمعه ۱۹ جمادی الاول ۶۱۴ق؛ مصحح؛ تملک: محمد تقی بهار، محمد بن محمود بن جبرئیل، ابوالهدی اسمعیل بن عبدالوهاب، محمدعلی بن سلطان المحققین واعظ همدانی؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۳۳گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۲۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۸۴۸

آغاز: مقبلین علی تحقق معانیه با حثین عن اسراره و مبانیه متفحصین عما فیه من الغوامض والمشکلات متصفحین ما فیه من الفوائد ... قال الشیخ احمده علی توفیقه ... أقول انک ستعرف أن للنفس الناطقة قوتین عالمة و عاملة و یمکن هذه الخطبة؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۶۶۸ق؛ افتادگی: آغاز (به جز برگ نخست، دارای تمامی ابواب و فصول و کامل می‌باشد)؛ مصحح؛ رقم کاتب در پایان جلد اول (برگ ۱۶۵) به این صورت است: «کتبه الفقیر الی رحمة ربه، محمد بن الحسن بن عصیبة ... من سنة سبع و ستین و ستمأة»؛ واقف: حاج ملا محمد جعفر بن محمد صفی فارسی؛ کاغذ: شرقی، جلد: چرم آجری، ۳۷۷گ، ۱۸ و ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵× ۱۸سم [ف: ۳۲ - ۶۱۱]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۸۵

از مباحث ادراک تا پایان شرح؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷ و ۸؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۱۸۴گ، ۲۱ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۸ - ۵۹۴]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۹۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: قرن ۸ و ۹؛ مصحح؛ تملک: عبدالعظیم بن عبدالغنی حسینی با مهر «ذلک الفوز العظیم ۱۱۴۰» (بیضی)، جمال بن عبدالله حسینی، محمد بن عبدالوهاب مدعو به امین؛ تملکی به تاریخ ۸۵۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۳۵گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۶/۵سم [ف: ۳۲ - ۱۱۹]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۲۸۵

آغاز: والکشاف اسراره و التعمق فی اغواره

فقط قسمت منطق و قسمتی از طبیعی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ یادداشتی به نام سید محمد علی میرزا فتوحی طباطبائی فرزند سید محمد زوارئی در ۱۳۵۷؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: کاغذ ابری آبی، ۶۸گ، ۲۴ سطر (۱۲×۱۹)، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم[ف:۱۶-۲۰۹]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۳۴/۶

دارای نمط نهم در مقامات العارفین؛ بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۳۶گ (۲۶۱پ-۳۹۶ر)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۵ - ۳۱۵]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱

آغاز: برابر فلسفه؛ **انجام:** و هذا ما اردنا من شرح الکتاب و نشکر الله تعالی بما هدانا ای ماکنا آملین ... تمت هذاالکتاب یوم الجمعه شهر شوال بتاریخ دوازدهم سنه ۹۸۹.

شرح بخش حکمت و علم الطبیعه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: شوال ۹۸۹ق؛ مهر: ملا میرعبدالله ۱۰۶۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج سبز، ۱۵۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۳۶]

۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۸

از اوایل نهج اول منطق تا آخر نمط ثامن حکمت؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ در برگ ۸۸ دو صفحه از رساله تحریر الوداد و تقریر الاتحاد یا نامه رازی به شاگردش که در آن از شرح عیون الحکمة یاد کرده است دیده می‌شود؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۷۸گ، ۲۵ سطر (۷×۱۸)، اندازه: ۱۲/۵×۲۵سم [ف: - ۵۶۹]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۲۱۲

آغاز و انجام: برابر

سه جزو: منطق، علم الطبیعة، علم ماقبل الطبیعة را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: محمد زمان بن حبیب الله در اصفهان، حاجی فتاح ولد حاجی عبدالرزاق ملاحسن کاشانی در ۱۲۱۷، محمد مهدی ۲ ربیع الثانی ۱۲۹۳؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: قهوه‌ای، ۲۴ سطر (۹/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۶×۲۴/۲سم [ف: ۱۶ - ۴۴]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۸۴۱

آغاز: لازم آخر و هو ان یحصل لاجلها امکان الفعل و الترک؛ **انجام:** و ان ینفعنا و جمیع طالبی الحق انه خیر معین.

کامل نیست؛ خط: نسخ، کا: از کاتب‌های مختلف در ازمنه مختلف، بخش منطق کم اعجام و بالنسبه قدیمی، کاتب بخش آخر: علی بن محمد بن امیر حسن معلم خورسکانی در ربیع الثانی ۱۰۳۱ق؛ صفحه‌های اول بخش منطق افتاده، بخش حکمت تا اوائل «نمط ثالث» نوشته شده، از «نمط رابع» تا آخر کتاب مرتب؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن خرمایی، ۳۶۴گ، ۱۷ و ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۱ - ۱۷۹]

۱۱. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۱۴۴

آغاز: بیان الامور التی من اجتماعها تحققت ماهیة الجسم؛ **انجام:** وان ینفعنا و جمیع طالبی الحق انه خیر معین

بخش حکمت و از نفی جزء لا یتجزی تا آخر؛ خط: نسخ کم اعجام، کا: محمد حسین بن مراد علی تبریزی، تا: ۱۰۷۴ق؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ مجدول؛ جلد: تیماج عنابی، ۲۵۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: - ۱۵۱]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۴۷

انجام: نجز بعون الله و حسن توفیقه نهار الاثنین تاسع ربیع الاول من شهور سنة اربع و تسعین و الف من الهجرة النبویه ... بقلم افقر عبادالله ... ابراهیم بن علی بن موسی العاملی

شامل منطق، طبیعیات و الهیات است؛ خط: نسخ، کا: ابراهیم پسر علی عاملی، تا: ۱۰۹۴ق؛ مرحوم تنکابنی در ذیل بخش منطق (ص ۱۷۱) نوشته: «در لیله دوم شهر رمضان ۱۳۳۹ از مقابله قسم منطق و تصحیح آن با نبودن نسخه صحیحه فراغت حاصل شد»، مرحوم تنکابنی علاوه بر تصحیح، در برخی از صفحات قسمت منطق

حاشیه‌هایی نیز دارد که زیر بیشتر آنها نشان «ط» به چشم می‌خورد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۶۸ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: ۵ - ۳۱۰]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۸۹

آغاز: المسئله الثالثه فی بیان جواز الکون و الفساد علی العناصر الاربعة تنبیه قد یبرد الاناء بالجمد؛ **انجام:** فاعلم ان من الناس من انکر التاثیرات النقسانیه اصلا و قصر الامر علی التاثیرات الجسمانیه از اواخر نمط دوم تا آخر نمط دهم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: نائینی؛ ۱۹۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۱۹سم [ف: ۴ - ۱۶۹]

۱۴. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۳-ش/۴۸۰

آغاز: المطلقتین اللاحقین للجنس و کالمناسبة المقداریة اللاحقه ... و الصحة و السقم؛ **انجام:** تؤتیه مجراک متأسیابک فان اذع هذا العلم او اضعه فالله بینی و بینک و کفی بالله و کیلا فهذا آخر ما سطرناه و الحمدلله و الصلوة علی ...

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: نخودی کلفت، جلد: مقوا با کاغذ ابری، ۱۲۷ص، ۱۵ سطر(۸/۵×۱۲/۵)، اندازه:۱۳×۱۷سم[ف: ۲ - ۷۶]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۰۵۹/۲۲-ف

نسخه اصل: کتابخانه ملی ش ۹۹۲ فردوسی؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف:۲ - ۵۱]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۱۱-ف

نسخه اصل: بانکی پور ش ۱۸۸۹عربی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴۱۵گ [فیلمها ف:۱ - ۳۳۸]

● **شرح الاشارات** / فلسفه و کلام / عربی

š.-ul-išārāt

خاتون آبادی، اسماعیل بن محمد باقر، ۱۰۳۱ - ۱۱۱۶ قمری

xātūn-ābādī, esmā‘īl ebn-e mohammad bāqer (1622 - 1705)

وابسته به: الاشارات و التنبیهات؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

اهداء به: مستوفی الممالک محمد ابراهیم

به دو شرح طوسی و رازی و حاشیه آقا حسین خوانساری نگریسته است.

یزد؛ علومی، شیخ علی؛ شماره نسخه:۳۳

خط:نسخ،بی‌کا،تا:۱۷ربیع الاول۱۱۰۳ق؛قطع:ربعی[نشریه:۴- ۴۴۰]

● **شرح الاشارات** / فلسفه / عربی

š.-ul-išārāt

وابسته به: الاشارات و التنبیهات؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۴۸

آغاز: یجب علی المنطقی البحث عن احوال الالفاظ لتاثیرها فی احوال المعانی لاجل العلاقة التی بینهما کما تقدم لکن لا من حیث هی لغة قوم بل مطلقا فان مباحث الالفاظ منها ما لا یختص بلغة دون لغه کالبحث عن دلالتها علی المعانی ... الفصل الرابع فی انقسام المنطق الی القول الشارح قال اشارة و لا المجهول بازاء المعلوم؛ **انجام:** الفصل السابع فی النصیحه قال نصیحه ایاک ... اقول ان قوما من المتفلسفة الظاهر بین یبادرون الی انکار المعجزات و الکرامات و کل ما یخالف العاده لزعمهم ان ذالک یرفعهم عن درجة العوام و وصف ذالک بالطیش و العجز من الاستبصار ... فیجب علی العاقل اذا سمع شیئاً ان لا یبادر الی انکاره بل ترجع الی الحجه فان قامت علی وجوده او عدمه ...

بر تمام منطق و طبیعیات و الهیات، دارای عنوان‌های «فصل» و «مسئله» مؤلف، متن اشارات را که با «قال» و «اقول» شرح کرده، در ضمن فصولی آورده که خود عنوان ساخته و مقصود وی تا آنجا که این نگارنده تتبع کرد توضیح و شرح کامل اشارات بوده و لذا هیچ جا با شیخ مخالفت نورزیده و خرده‌گیری نکرده و در یک‌جا که سخن شیخ را با سخن پیشین او سازگار ندانسته کوشیده است که آنها را سازگار سازد و در آخر می‌گوید «عبارت شیخ را بدین گونه باید فهمید» (نمط چهارم ص ۲۹۳ نسخه مجلس)، نکته‌ای دیگر که در این شرح به چشم می‌خورد آن است که از هیچیک از دانشمندان (جز آنچه در متن اشارات است) یاد نگردیده. تا کنون با هیچ یک از شروح اشارات آن را مطابق نیافته‌ام اما با توجه به قدمت نسخه‌ای که در دست ماست که مسلماً پیش از فرا رسیدن قرن ۹ (در حدود قرن ۸ کتابت شده) مسلم می‌گردد که این شرح در قرن ۸یا ۷ تألیف شده. مؤلف، نمط ۹ و ۱۰ را با تفصیلی بیشتر شرح کرده و از طرز سخنانش در شرح این نمط ها پیداست به عارفان و فن عرفان پیوستگی بیشتری داشته. بر پشت نخستین برگ فلسفه (نسخه حاضر) یکی از مطالعه‌کنندگان کتاب احتمال داده که این شرح از آن علامه باشد. پایان منطق: «قال و من التفت لفت المعنی و هجر. اقول کل من راعی القیاس باجزائه و حدوده و مقدماته و راعی توابع الحمل فی المقدمتین و وضع الاوسط من الطرفین فیها و راعی صورة القیاس و مادته و امتنع عن المغالطات اللفظیه و نظر الی المعانی التی ذکرنا ها ثم عرض ذلک علی نفسه مرات کثیره ثم غلط مع ذلک فهو اهل لان یترک الحکمه و تعلمها فانه لم یخلق لذلک و کل میسر لما خلق له و الله الموفق و بع العصمه و لا حول و لا قوة ... و هذا آخر المنطق». آغاز فلسفه (نمط اول، طبیعات): «قال النمط الاول فی تجوهر الاجسام اقول النمط ضرب من الجمع و التجوهر صیرورة الشیء جوهر و المراد هنا من الجوهر ذات الشیء و حقیقته یقال السواد فی جوهره کذی ای فی ذاته و المراد بالجسم لیس هو الجسم التعلیمی بل الجسم الطبیعی و قد فسره

الشیخ بانه الجوهر الذی یمکن ان یفرض فیه الامتداد آخر مقاطع له علی قوائم و امتداد ثالث مقاطع لهما علی قوائم ...»، پایان نمط اول: «قال علی ان الحق هو الفرق و علیه بناء ما یتلو هذا الفن من الکلام اقول یجب ان تعلم ان الجواب الثانی جدلی و الاول جواب حقیقی و هو الفرق بان یدعی وجود الجهة قبل الحرکه. و النمط الثانی مبنی علی هذا و ستعرفه عن قریب انشاءالله»، آغاز نمط دوم: «قال النمط الثانی فی الجهات ... اقول قد عرفت المناسبة بین الکلام فی الاجسام و مقادیرها ... فنقول الجهة انما تکون جهة للاجسام بحسب ابعادها و امتداداتها ...»، پایان: «و اقرب الامزجة من الاعتدال هو المزاج الانسانی فخصه تعالی به لیکون للنفس الناطقه کالمسکن و المأوی یستکمل به لیقرب من الروحانیات العالیه جلت قدرته و عظمت»، آغاز نمط سوم: «النمط الثالث ... اقول رسم الشیخ النفس بانها کمال اول لجسم طبیعی آلی ذی حیوة بالقوة ...»، پایان: «و الاول طریق غیر الصدیقین و الثانی طریق الصدیقین فانهم یستشهدون به علی غیره لا بغیره علیه ...»، آغاز نمط چهارم: (=الهیات) «قال النمط الرابع ... اقول المراد من علل الوجود لیس هو علل کل وجود بل علل بعض الموجودات و فیه مسائل ...»، پایان: «قال فهذه هی المذاهب ... اقول هذا ظاهر لا غموض فیه فلا یحتاج الی شرح». آغاز نمط ششم: «النمط السادس فی الغایات و مبادیها ... اقول غایة الشی ما ینتهی الیه حرکته ... و فیه مسائل المسئلة الاولی فی ان الفعل الارادی ... و هذه کالتکمله لمسئله حدوث العالم ...»، پایان: «و قد بینا ان الاجرام الفلکیه معاونات فیما یحدث کما عرفت»، آغاز نمط هفتم: «قال النمط السابع ... اقول تحب ان تنظر الی حکمة الصانع تعالی جده کیف ابتدء الوجود من الاشرف ...»، پایان: و الامور الضروریة لا یترک لاجل المقدمات ... التی لا یمکن اثباتها بالبرهان. آخر هذا النمط.»، آغاز نمط هشتم: «النمط الثامن فی البهجه ... قال و هم و تنبیه ... اقول من الناس من انکر اللذة بالکلیه و منهم من اعترف بها ...»، پایان: «علی نحو ما سبق من معنیی العنایة الالهیه و هذا آخر النمط الثامن»، آغاز نمط نهم: «النمط التاسع مقامات العارفین و هذا النمط مقصور علی علوم الصوفیه و الشیخ رتب تلک العلوم ترتیبا حسنا بالغا و هذا النمط مرتب علی اقسام ثلثه القسم الاول فی کلیات هذا الباب القسم الثانی فی درجات العارفین القسم الثانی فی شرح احوالهم»، پایان: «فلیس کل امر باهل له کل واحد بل لا میسر له الا ما خلق ... و هذا آخر النمط التاسع»، آغاز نمط دهم: «النمط العاشر فی اسرار الآیات - الآیات الکرامات ... و فیه مسائل المسئلة الاولی فی التمکن من ترک العمل و فیها فصول الفصل الاول ان العارف قدیمسک عن القوت مدة قال اشاره اذا بلغک ان عارفا»؛ بی‌کا، تا: قرن ۸؛ آغاز منطق و نیز از پایان نمط دهم اندکی افتاده؛ روی ۱۳۵ یادداشتی است متضمن اینکه این شرح از امام فخر است و یادداشتی دیگر دیده می‌شود که مضمون یادداشت نخست را منکر شده و نوشته «شاید از علامه باشد»؛ جلد: تیماج عنابی، ۴۶۸ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳/۵سم [ف: ۵ - ۳۱۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۲۶

آغاز: فلو جعلنا تعلیم المنطق لنفس العلم؛ **انجام:** اشارة النوم شاغل للحس ... بمایتحدث معه الی جانب الطبیعة المستعصمة للفدا المنصرفة فیه الطالبة للراحة عن الحرکات الاخر

تنها شرح مقامات العارفین است و در آن از امام زین العابدین و غزالی و ابویوسف همدانی نام رفته است با تاریخ روز چهارشنبه ۲۳ رمضان ۸۸۴؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹۵گ، ۲۷ سطر (۱۲×۱۸)، اندازه: ۱۹×۲۳سم [ف: ۱۵ - ۱۱۸]

۳. مشهد؛ مدیر شانه چی؛ شماره نسخه:۲۳/۱

آغاز: والا ظهر لان ذلک هو اللازم من المقدمات ... الا ان العدول باطل له قوله غیر مرکب الاجزاء و یلزم منه کونه غیر مرکب لان الکلام فی الجسم المفرد قوله کما هو عند الحسن قیل علیه انه انما یلزم ذلک ان لو لم یکن ذلک من الاجسام التی لایحس بها؛ **انجام:** انجام مانند دانشگاه: قوله ای یعزی به وانتمی وانتسب. فرغ من کتابة الحواشی بتوفیق الملک العلام

در آن یاد شده از سراج الدین ارموی و نخجوانی و بدرالدین شوشتری و ابن کمونه و شرح تلویحات سهروردی و طوسی و شرح مسئلة العلم او. نسخه دیگری از این شرح در دانشگاه هست (ش ۲۴۳۰) [در فنخا با عنوان حاشیة شرح الاشارات معرفی شده]؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۶۴ق، قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۶۰۶]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۲۵

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی شرح صدور اولیائه لاقتباس انوار نعمته ... و بعد فهذه فی بیان النمط التاسع و العاشر من اشارات الشیخ الرئیس تنبیه و هو فی اصلاح فی هذا الکتاب [عبادة] عن حکم جلی؛ **انجام:** فلهم الزلفی و حسن مآب فتحرکوا عما تحرکنا و نطقوا مما نطقنا ثم فارقنی و خلفنی ابکی علی فراقه فهو الهفنی علی تلک الحالة.

شرح نمط نهم و دهم الاشارات و التنبیهات ابن سینا؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: عبدالحسین بن محمد مهدی مورخ ۱۰۰۲، محمد موسوی ۱۳۲۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن آلبالویی، ۱۵۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰/۶×۱۶/۶سم [ف: ۱ - ۲۸۱]

۵. تبریز؛ قاضی طباطبائی؛ شماره نسخه:بدون شماره/۱

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۵۱۸]

۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۰۰۰/۲۳

آغاز: الطبیعیات. قال. النمط الاول فی تجوهر الاجسام (و هم و اشارة) من الناس من یظن أن کل جسم ذو مفاصل؛ **انجام:** دون الوهم و الخیال انشاءالله تعالی. فهذا ما فهمته من کلامهم ... و ذلک ما اردت ایراده فی جواب سئوال مولانا العالم المحقق فخرالملة و الدین شمس الاسلام و المسلمین، سید الافاضل المتبحرین قاضی القضاة ادام الله علوه ... و هو ولی التوفیق و ملهم الصواب.

گزارش از ناشناس. با روش «قال، اقول». شرح هر ده «نمط» آن

است. برای نشانی: «قال النمط الثامن فی البهجة و السعادة «اقول» البهجة السرور و السعادة ما یقابل الشقاوة. و فیه مسائل «المسئلة» فی أن الذات الباطنة اقوی من اللذات الحسیة»؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: یدالله کجوری، تا: ۱۳۳۴ق [ف: ۲ – ۱۴۷]

۷. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۴۹۳

آغاز: قال الشیخ: هذه اشارات ... أقول: ان هذان النوعان من الحکمة النظریة؛ **انجام:** و هیهنا قد صرح بکون التذکر مرکباً من حفظ و ادراک علی ما أوضحناه.

شرح با عناوین «قال–أقول»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ تملک: محمد قلی بن ملا علی؛ در صفحه آخر صورت تاریخ جمادی الاول ۱۱۶۴؛ جلد: چرم زرد، ۱۶۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [مؤید: ۱ – ۴۰۲]

● شرح اشارة الانسان الکامل / عرفان و تصوف / عربی

š.-u išārat-il insān-il kāmil

۱. تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه:۱۷۸/۱

خط: نستعلیق، کا: ابن قطب الدین، تا: ۱۰۴۳ق، جا: برهانپور؛ مجدول، با سرلوح زیبا؛ کاغذ: ترمه، ۴گ، اندازه: ۱۵×۲۴سم [نشریه: ۳ – ۲۳۱]

۲. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۷۲۲/۲

خط: شکسته و رقاع، کا: عباسقلی بن محمد زکی خان نوری سردار فارس و کرمان، تا: یک‌شنبه دهه سوم ذیحجه ۱۲۷۹ق؛ کاغذ: سمرقندی [نشریه: ۲ – ۱۲۷]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۳۶۵

آغاز: بسمله سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر؛ **انجام:** التی لا یختص عنها کاینا ما کان من الالهیات و الکونیات

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● شرح الاشبیلیة / علوم حدیث / عربی

š.-ul išbīliyya

حنبلی، محمد بن عبدالرحمن

hanbalī, mohammad ebn-e ‘abd-or-rahmān

وابسته به: القصیدة الغرامیة؛ لخمی، احمد بن فرح (۶۲۵–۶۹۹ق)

شرح قصیده احمد بن فرح اشبیلی است در القاب حدیث.

[دائرة المعارف بزرگ اسلامی ۴: ۳۹۵: «ابن فرح اشبیلی»]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۵۹/۱۳عکسی

آغاز: بسمله. قال الشیخ الامام الحافظ شهاب الدین احمد بن فرح الشبیلی

نسخه اصل:کتابخانه چستربیتی، شماه ۳۸۵۴؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۵ شوال ۹۲۹ق؛ ۵ص (۱۲۶–۱۳۰)، ۲۲ سطر [عکسی ف: ۴ – ۱۲۳]

● شرح الاشراق فی مطلع الاحقاق / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-išrāq fī maṭla‘-il iḥqāq

وابسته به: الاشراق فی مطلع الاحقاق؛ تبریزی، محمد رضا بن عبدالمطلب (قرن ۱۲)

شرحی است استدلالی با عناوین «قال المصنف» و نقل گفته‌های بزرگان فلسفه و کلام، و شارح این متن را نزد مؤلف دیده هنگامی‌که مؤلف نزد امیر محمد صادق خان فرزند علی خان والی آذربایجان آمده بود و شارح چند روزی صحبت وی را درک نمود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۳۹۲/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... أما بعد فلما ورد الفاضل البارع الالمعی اللوذعی مولانا محمد رضا بن عبد المطلب التبریزی؛ **انجام:** و الصلاة و السلام علی نبیه و أو صیائه من بعده ابداً دائماً سرمداً و لا حول و لاقوة الا بالله العلی العظیم

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور نیلی، ۵۱گ (۲۸ر–۷۸ر)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۱۶ – ۳۴۸]

← شرح اشعار > صد و پنج خطابه

● شرح اشعار / ادبیات / عربی

š.-e aš‘ār

شرح عربی بیت‌هایی به فارسی از مولوی و اوحدی کرمانی و ابوسعید ابی الخیر و شهاب الدین سهروردی و شیخ اسحاق محقق و حافظ و غزالی (همان خط) نخستین شعر مولوی چنین است: «دوش وقت صبح دم در عرش پالان داشتم ×× در میان دانه خشخاش سندان داشتم / یک کلاهی داشتم از لبلبو گم شد زمن ×× در میان دفتر منلا سلیمان یافتم».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۴۷۰/۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: استانبولی، جلد: مقوا، ۲۶گ(۱۱۲پ–۱۳۷پ)، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱۷ – ۳۷۷]

● شرح اشعار / نحو / عربی

š.-e aš‘ār

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۷۶۱

آغاز: موجود: و الجهة الجامعة بینهما السهولة القلوص الشابة من النوق؛ **انجام:** الاسابغات و لاجأ واء باسلة

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری، ۶۲گ، ۱۵ سطر

(۱۵×۷/۵)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۵ - ۱۷۸۶]

● **شرح اشعار احسایی** / ادبیات / فارسی

š.-e aš'ār-e ahsāyī

متن سروده‌هایی است از شیخ احمد احسایی (۱۱۶۶-۱۲۴۲ق) در سوگواری. ترجمه و گزارش از کسی که نام خود را یاد نکره است و در انجامه می‌گوید که در کرمان روز پایانی شعبان ۱۲۵۴ق انجام گرفته است و بایستی به خامه گزارش‌کننده باشد، که در جای دیگر مجموعه خود را صادق بن حسن کرمانی، در مدرسه ابراهیمیه جمادی الاول ۱۲۵۴ ق یاد کرده.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۳۳/۳-عکسی

آغاز: و این اشعار شیخ مرحوم شیخ احمد احسایی اعلاالله مقامه ... در مرثیه ... مصابهم هو المصاب الاجد. و حزنهم مثاله لایوجد.؛

انجام: علی الدوام باصال و ابکار ... پس لعنت خدا بر ایشان باد علی الدوام بلکه در هر صبح و شام بحق محمد و آله الاطهار الابرار [...] کتب فی کرمان فی خارج بلدها فی اخر یوم من شعبان ۱۰۵۴.

خط: نسخ خوش، کاتب = مؤلف، تا: پایانی شعبان ۱۲۵۴ق؛ (ص ۸۵-۸۶ و ۸۷ و جاهای دیگر) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۰]

● **شرح اشعار الاصمعی و الشاعر البدوی** / ادبیات / فارسی

š.-e aš'ār-el asm'ī va-š šā'er-el badavī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۸/۱۲

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن موسوی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۱۱ص (۳۸۲-۳۹۲)، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [سنا: ف: ۱ - ۶۲]

● **شرح اشعار البهجة المرضية** / ادبیات / فارسی

š.-e aš'ār-ol-bahjat-ol-marzīyya

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۳۲۰/۳

آغاز: بسمله، حمدله، این کلمات چندیست که نوشته می‌شود در توضیح شعرها که در شرح سیوطی است اعم از اینکه صاحب فرائددر شواهدخود ذکر کرده باشد این ابیات را یا نکرده باشد؛

انجام: بین بین یعنی میان الف و همزه

کا: سید ابوالقاسم فرزند سید سامع نصرآبادی یزدی، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۴۵ص (۵۸-۱۰۲)، اندازه: ۹×۱۳سم [ف: ۵ - ۱۶۱۴]

● **شرح اشعار حافظ** / ادبیات / فارسی

š.-e aš'ār-e hāfez

آزاده، محمد بن محمد

āzāde, mohammad ebn-e mohammad

وابسته به: دیوان حافظ شیرازی؛ حافظ شیرازی، شمس الدین محمد (-۷۹۲)

نویسنده می‌گوید بعضی بر حافظ طعن می‌زنند که او را گاه اشعاری است که معنی آن بسیار معقد است چون «ماجرای کم کن و بازآ که مرا مردم چشم» و بعضی دیگر سست چون «دل من در هوای کوی فرخ»، بعضی دیگر موافق عقاید اشعری است نه شیعی. من چون از عاشقان اشعار دلپذیر حافظ می‌باشم ابتداء به این اعتراض پاسخ می‌گویم و بعد مطالب و اصطلاحات عرفانی را شرح می‌دهم و در آخر اشعاری از حافظ نقل می‌کنم و نشان می‌دهم که با این اشعار او پای‌بند عقاید شیعی بوده و صوفی شیعی است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۲۶/۱

آغاز: بسمله، فصاحت ترین کلامی که فصحای بلاغت شعار؛

انجام: بوسهای نباتی شکر ساخته.

بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۰؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۹ص (۱-۲۹)، ۱۷ سطر (۱۰-۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف:۶-۶۵۲]

● **شرح اشعار حافظ** / ادبیات / فارسی

š.-e aš'ār-e hāfez

خوئی، مصطفی بن محمد، ق۱۳ قمری

xū'ī, mostafā ben mohammad (- 19c)

وابسته به: دیوان حافظ شیرازی؛ حافظ شیرازی، شمس الدین محمد (-۷۹۲)

شرح بعض اشعار حافظ.

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۳۱۰/۳

خط: نستعلیق، کا: مصطفی، بی‌تا؛ اهدایی: شیخ محمد جواد علمیه؛ کاغذ: کبود اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۵۱گ (۴۷-۹۷)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۴ - ۱۲۴۴]

● **شرح اشعار حافظ** / ادبیات / فارسی

š.-e aš'ār-e hāfez

وابسته به: دیوان حافظ شیرازی؛ حافظ شیرازی، شمس الدین محمد (-۷۹۲)

غیر همانند:

۱. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۷۷۹/۱

آغاز: شرح قواعد عرفا و شعرا بدان که مجملی از اصطلاحات عرفا که در قواعد شعر استعاره می‌نمایند ... غرض از میخانه عبارت از اصل ماهیت انسانی است که جامع کمالات حق است و

پیمانه عبارت از اصل حقیقت است؛ **انجام:** و عود درگذشته آن نیست و به فکر موت بیفتی و ترک گناه کنی. بعد از آن تم الکلام ۱۲۲۰
گفتاری است که در عنوان آن آمده: «شرح قواعد عرفا و شعرا» اما نویسنده توجه به اشعار حافظ داشته و پس از تفسیر کلماتی مانند: میخانه و پیمانه و دیرمغان به شرح تعدادی از اشعار حافظ می‌پردازد و گاه آیت یا روایتی در تأیید مضمون آن شعر می‌آورد. از جمله اشعار دو بیت نخست از نخستین غزل دیوان و دو بیت از غزل دیگر است با این مطلع: «ساقی به نور باده برافروز جام ما ...» و در شرح دو بیت غزل نخست چنین گوید «یعنی ای ساقی بدور انداز کاسه و برسان او را، غرض از ساقی عقل است و غرض از کاسه موجودات و ممکنات است. یعنی ای عقل به جلوه در آورد و در نظر من موجودات را»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۱-۶)، ۱۳ و ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [نشریه: ۱۳ - ۱۶۱]

۲. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۷۷۹/۲
گفتاری است (در حواشی گفتار نخست) در تطبیق مضامین پاره‌ای از ابیات حافظ با ایات و روایات و گویا از نویسنده گفتار نخستین است. در آغاز آن آمده: «بدان که بعضی از نادانان و جهال که خواجه مرحوم را قدس سره را صوفی و دهری مذهب دانسته اند از فرموده او غافلند که اکثر ابیات او بل همه آنها مطابق با آیات قرآنی است مجملا چند بیتی از آنها را آیات مطابق می‌سازد که چون مشتی نمونه خروار است ... گفته خواجه: به عزم مرحله قرب پیش نه قدمی / که سودها کنی از این سفر توانی کرد. قوله تعالی الذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا ...» در حاشیه برگ ۱۲پ دو بیت از «محرر اوراق» یاد شده و بیت نخست آن این است: «نیم غنچه گل هست و فصل فصل بهار ×× بیا و یک قدحی ساقی از شراب بیار»؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۱-۶حاشیه)، ۱۳ و ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [نشریه: ۱۳ - ۱۶۱]

● شرح اشعار حکیم خاقانی / ادبیات / فارسی

š.-e aš‘ār-e hakīm-e xāqānī

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۰۳۹/۳
آغاز: اما بعد الحمد و الصلاة علی النبی الامجد محمد المصطفی؛ **انجام:** مقمر حریف شد شش بازی طرح داده غالب می‌آیند نسبت من با سایر سخنوران ... است
شرحی است بر اشعار حکیم خاقانی که در حاشیه صفحات آورده شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ از روی کتاب میرزا ابوطالب تبریزی نوشته شده؛ جلد: تیماج زرد، ۲گ (۱۷۵ر-۱۷۶پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۳ - ۴۹]

● شرح اشعار سیوطی / ادبیات / عربی

š.-e aš‘ār-e soyūtī

غیر همانند:
۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۹۹۴
خط: نستعلیق، کا: محمد صادق، تا: ۱۰۵۵ق؛ نسخه هنری، دارای سرلوح مرصع عالی از عصر صفوی، عناوین با آب طلای ناب، مجدول زرین؛ قطع: رقعی بزرگ [میراث شهاب: س۹ش۲ - ۱۶]
۲. کاشان؛ عاطفی، حسن؛ شماره نسخه:بدون شماره/۲
کا: اسدالله بن حیدرقلی قرچه داغی، تا: ۲۹ جمادی الثانی ۱۲۴۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی مشکی نرم، ۳۲گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [نشریه: ۷ - ۷۵۲]

● شرح اشعار عرفانی / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e aš‘ār-e ‘erfānī

شرحی است بر اشعاری اخلاقی و عرفانی در پند و موعظه.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۹۷/۴
آغاز: فارغ است و پروای آن ندارد سلیمانی است این همت به ملک خاص در شبی که کوس رب هب لی میزند؛ **انجام:** یعنی کسی در جهان نمانده و دوران فلک این فعل می‌کند.
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۰گ (۴۲-۵۱پ)، ۱۰ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه:۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱۶ - ۴۵۶]

● شرح اشعار مشکل حکیم خاقانی / ادبیات / فارسی

š.-e aš‘ār-e moškel-e hakīm xāqānī

کاشان؛ فرهنگ و ارشاد؛ شماره نسخه:۴۱/۴
آغاز: چه بود آن نفخ روح و غسل روزه ... نفخ دمیدن، اینجا نفخ دمیدن روح مراد است که جبرئیل دمیده بود
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ (۲۹۵-۳۰۸)، اندازه: ۹/۵×۱۸سم [ف: - ۴۷]

● شرح اشعار منسوب به حضرت امیرالمؤمنین / ادبیات / فارسی

š.-e aš‘ār-e mansūb be hazrat-e amīr-al-mo’menīn

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۷۲۸/۳
آغاز: رباعیه دارند جماعتی باهم و ز غایت طاعتند دایم خرم؛ **انجام:** و زود بیاورد تمام شد این ارقام پریشان بین همت درویشان در تاریخ و ... شهر صفر تسعین و ثمانمأه از هجرت خاتم ... مهما لاصف عقد من مدیحهم - فی نظم و در هر الجو تضمینا

خط: نستعلیق، کا: محمود بن هدایت الله شریف، تا: محرم ۱۰۱۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ، ۱۱ص(۱۰-۲۰)، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۵ - ۱۷۶۶]

● **شرح اشعار و شواهد سیوطی** / ادبیات / فارسی

š.-e aš'ār va šavāhed-e soyūtī

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۴۱۸/۲

آغاز: بسمله، این کلمات چندیست که نوشته می‌شود و در توضیح شعرهای سیوطی است اعم از آنکه فواید در شواهد خود ذکر کرده باشد این ابیات را یا ذکر نکرده باشد تا نسبت بحال متعلمین نفع بخشد؛ **انجام:** بلفظ ماضی جیاد بنی ابی بکر شاهی علی کان المسومة العراب اسمای تازی پسران بنی بکر بلندی دادند اسبهای باغی دارد.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۳ق؛ افتادگی: انجام؛ مهر: «قاسم الحسینی»، «محمد عیار» (چهارگوش)، «محمد تقی» (چهارگوش)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۸گ (۱۴۲پ-۱۴۹پ)، ۱۴-۱۶ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۹ - ۵۵۹]

● **شرح اشعر ستة** / ادبیات / عربی

š.-u aš'r-in sitta

بطلیوسی، عاصم بن ایوب، - ۴۹۴ قمری

batalyūsī, 'āsem ebn-e ayyūb (- 1102)

شرحی لغوی و مهم بر اشعار شش نفر از شعرای بزرگ عرب، امرؤالقیس، نابغه و علقمه آمده و هر کدام از این شروح مقدمه جداگانه‌ای دارد.

آغاز: شرح دیوان امرؤالقیس: بحمدالله نستفتح و بالصلوة علی محمد رسوله ...

شرح دیوان نابغه: قال النابغة بمدح النعمان بن المنذر و یعتذر الیه مما بلغه عنه

شرح دیوان علقمه: قال علقمة بن عبدة بن النعمان بن قیس احد بنی عبید بن ربیعة و هی ربیعة الجوع ...

انجام: کأن ذراعیها علی الخل بعد ما ×× و نین ذراعاً ماتح متجرد

چاپ: در مصر بچاپ رسیده است؛ بغداد، وزارة الثقافة والفنون، محقق: ناصف سلیمان عواد، چاپ اول، جزء اول، ۷۱۲صف ۱۳۹۸ق.

[معجم المطبوعات ۵۶۹ و ۴۷۲؛ کشف الظنون ۱۰۴۱/۲ و ۷۷۶/۱؛ هدیة العارفین ۴۳۵/۱؛ سزگین ۵۱/۲ و ۷۰ و ۱۰۹ و ۱۲۲ و ۱۲۵؛ چلبی در معلقات؛ زرکلی ۱۲/۴؛ کحاله ۵۱/۵؛ سزگین ج۲، جزء ۱۲۱/۳؛ دنا ج۶، ص ۷۰۳؛ معجم التاریخ التراث الاسلامی، ج۲، ص ۱۳۲۰؛ دانشنامه جهان اسلام ج۳، ص ۵۰۱]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۳۶۶/۴

آغاز و انجام: برابر

شرح معلقات سبع؛ خط: نسخ، کا: مهدی بن علی نقی تبریزی، تا: رمضان ۱۲۷۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۸گ (۷۶پ-۱۷۳پ)، ۲۵ سطر [ف: ۲۵ - ۳۵۳]

← شرح اشکال التأسیس ‹ فواید جمالی فی اصول الهندسة

● **شرح اشکال التأسیس** / هندسه / عربی

š.-u aškāl-it ta'sīs

قاضی زاده رومی، موسی بن محمود، - ۸۱۵ قمری

qāzī-zāde rūmī, mūsā ebn-e mahmūd (- 1413)

وابسته به: اشکال التأسیس؛ سمرقندی، محمد بن اشرف (-۷)

اهداء به: الغ بیک خان بن شاهرخ بن امیر تیمور

تاریخ تألیف: ۸۱۵ق؛ محل تألیف: سمرقند

متن از شمس الدین سمرقندی و شرح از قاضی زاده رومی است. در این کتاب یک مقدمه (در مبادی تصوری و تصدیقی) و بررسی و تحقیق در ۳۵ شکل از اشکال اقلیدسی است و به نوشته شارح بیشتر اشکال از مقاله اولی از کتاب اصول اقلیدس و چند شکل از مقاله دوم و یک شکل از مقاله ۶ است. مؤلف از رسالاتی که در این موضوع تألیف شده و منسوب است به حکیمان و مهندسانی مانند ابن هیثم، عمر خیام، جوهری، نصیرالدین طوسی، اثیرالدین ابهری و قاضی حماد یاد و آنها را تخطئه و نقد می‌کند. قاضی‌زاده در یکجا در برابر این سخن می‌گوید: «و العهدة علیه فی جمیع ما نسبه الی تلک الرسائل اذ لم یصل الینا شیئ منها حتی نتکلم علیها. و اما وفقنا لمطالعته فی بیان هذا المسئلة من کلام نصیرالدین الطوسی فی التحریر و اثیرالدین الابهری فی الاصلاح فهو بری من الفساد». قاضی زاده در این شرح در صحت انتساب کتاب اصول هندسه و حساب به اقلیدس تردید می‌کند و می‌گوید: «آورده‌اند که یکی از پادشاهان یونان در پی خواندن و فهمیدن این کتاب برآمد، از عهده آن برنیامد و فهمیدن آن را دشوار یافت. در جستجو همی‌بود که از وجود مردی استاد در علم هندسه و حساب در صور به نام اقلیدس آگاه شد. ترتیب و تهذیب کتاب اصول را از او طلب کرد و اقلیدس نیز به کار ترتیب و تهذیب آن همت گماشت و از این رو کتاب اصول حساب و هندسه به نام اقلیدس صوری اشتهار یافت، سپس بارها به عربی ترجمه شد و از این میان ترجمه ثابت بن قره و حجاج بن یوسف بیش از دیگر ترجمه ها شهرت یافت».

آغاز: بعد بسمله. الحمدلله الذی خلق کل شیء بقدر و قدر له ما یلیق به من اشکال و الصور ... و بعد فان جماعة من الفضلا و طایفة من الاصدقاء التمسوا منی رسالة

انجام: الذی هو مربع حرد النصف مع الزیادة و ذلک ما اردناه و الخمسة هذه الاخیرة من ثانیة کتاب الاصول لاقلیدس و لیکن

هذا آخر الکلام و الحمدلله علی الاتمام
[الذریعة ۹۲/۱۳-۹۳؛ عثمانلی مؤلفلری ۲۹۱/۳؛ کشف الظنون، حاجی خلیفه ۱۰۵/۱؛ بروکلمن ۴۶۸/۱، ذیل ۸۴۹/۱؛ دنا ۴۳۹/۶- ۴۴۱ (۵۰ نسخه)؛ الاوقاف العامة موصل ۲۴۳/۲ و ۲۰۱/۳]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح اشکال التأسیس؛ تاج السعیدی، محمد بن ابی سعید (- ۹۵۰)

۲- حاشیة تحفة الرئیس؛ کردی، حیدر بن احمد (۱۰۳۶-۱۱۲۹)

۳- حاشیة شرح اشکال التأسیس

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۳۵۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** جری عادة القوم أن أرخوا ×× و تاریخ تألیفه خیره

خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد بن مهدی ابوالرضا استرآبادی، تا: ۱۰ جمادی الاول ۸۴۳ق، جا: مشهد رضوی؛ با اشکال هندسی، مصحح؛ جلد: مقوایی، ۳۷گ (۱۸پ-۵۴ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۹×۱۷/۵سم [ف: ۹ - ۱۳۰]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۹۸/۲

خط: نسخ، کا: جلال بن سلمان محمود، تا: ۵ جمادی الاول ۸۴۹ق؛ محشی؛ کاغذ: سمرقندین، جلد: تیماج مشکی، ۴۲گ (۱۳ر-۵۴ر) [ف: ۱۰ - ۱۶۴۶]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۳۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق تحریری،کا:افتخار محمد خبیصی، تا: ۳ صفر ۸۵۳ق؛ از۱۱۵۴ق تا۱۳۴۸ش (= ۱۳۸۹ق) دوازده نوبت داخل عرض شده؛ واقف: مولانا موسی؛ کاغذ: حنایی سمرقندی، جلد: پارچه‌ای، ۲۵گ، ابعاد متن: ۹×۱۲/۵، اندازه: ۱۳×۱۸/۴سم [ف: ۸ - ۱۹۸]

۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۶۴/۳

خط: نستعلیق، کا: علی بن حسین راوندی، تا: جمعه جمادی الاول ۸۵۷ق؛ محشی با رمز «منه سلمه الله»، کاغذ: ترمه، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹ سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۳۶۸]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۲۶۴

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۳۷]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۵۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: بایزید بن مسعود، تا: چهارشنبه اواخر جمادی الاول ۸۶۳ق؛ محشی از مؤلف با نشان «منه رحمه الله»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی قرمز، ۹۲ص (۱-۹۲)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۱۹سم [ف: ۱۰ - ۱۱۶۹]

۶. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۵۵۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواسط صفر ۸۶۸ق؛ در آخر نسخه زیر خط کاتب نوشته شده: «این رساله خط شریف حضرت والدیست قدس الله تعالی سره و انا الفقیر علی بن الحسین الواعظ الکاشفی المدعو بالصفی عفی عنه»، مصحح، محشی با لفظ «منه»؛ اندازه: ۱۰×۱۷سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۵]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۰۵۲

آغاز: و تساوی الثلثان و لیکن اب ... قد ساوی ضلع اب من مثلث الاول؛ **انجام:** هوبرابر

خط: تحریری، بی‌کا، تا: ۸۷۳ق، جا: هرات؛ افتادگی: آغاز؛ ۳۰ص، ۲۳ سطر (۹ × ۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۴۷/۱ - ۱۹۲]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۵۸۹/۲

آغاز: ... للامام الهمام و الحجة الصمصام ذی الحسب السنی و النسب العلی ... نعم العون لطالبیها و الراغبین فیها غیر أن فیها اجمالاً یفتقر الی مزید تفصیل و اعمالاً لا بد لها من تنبیه او تعلیل؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۷ شعبان ۸۸۸ق؛ مصحح، محشی با نشان «۱۲»، با اشکال هندسی؛ مهر: «عبده الراجی علی بن محمد صادق» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج سبز، ۴۷گ (۱۴ر-۶۰ر)، ۱۷ سطر (۶ × ۱۳)، اندازه:۱۰×۱۸سم [ف: ۳۶ - ۶۵۶]

۹. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۸۴۵/۲

آغاز: برابر

کا: امرالله بن بایزید، تا: ۸۹۰ق؛ قطع: رقعی [ف: - ۳۱۵]

۱۰. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۰۵/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۸۹۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۸گ (۱۰۱پ-۱۳۸پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۲ - ۴۹]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷۳/۳-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

کا: محمود بن احمد بن محمود رومی (شاگرد قاضی زاده)، تا: ۸۹۶ق؛ کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵گ (۶۸پ-۹۲پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۲ - ۱۸۲]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ تملک: مصطفی سایل رجائی زاده در ۱۲۴۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۲گ، ۲۱ سطر (۹×۱۱)، اندازه: ۱۴×۱۸سم [سنا: ف: ۲ - ۱۱۱]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۳۵۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ خطبه و دیباچه را فاقد است و از شروع به مطلب آغاز می‌شود؛ در سال ۸۸۲ هجری داخل در نوبت نورالدین محمد بوده؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه‌ای، ۲۹گ، ۲۱ سطر (۷/۳×۱۲/۲)، اندازه: ۱۳×۱۸/۱سم [ف: ۸ - ۱۹۸]

۱۴. تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۳۰۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج تریاکی، قطع: بغلی [نشریه: ۳ - ۴۲۲]

۱۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۱۱۲/۳

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ کاغذ: ترمه، جلد:

میشن سیاه، ۴۷گ (۳۶پ-۸۲ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸/۲×۱۲/۵سم [ف: ۶ - ۲۲۳]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۳۵۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲ محرم ۹۳۷ق؛کاغذ: حنایی سمرقندی، جلد: پارچه‌ای، ۳۶گ، ۲۰ سطر (۷/۵×۱۱)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۹سم [ف: ۸ - ۱۹۷]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۱۱/۲

خط: نسخ، کا: حسین بن عبدالصمد عاملی، تا: دوشنبه ۱۹ جمادی الثانی۹۴۳ق،جا:قاهره؛کاغذ:سفید و زرد،جلد: تیماج سرخ، ۵۲ص (۲۲-۷۳)، ۱۹ سطر (۹×۱۲)، اندازه: ۱۴×۱۸سم [سنا: ف: ۱ - ۹۸]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۶۴۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کا:خیرالدین بن عبدالرزاق بن مکی، تا: دوشنبه ۱۲ صفر ۹۹۶ق؛مصحح؛مهر:«لا اله الا الله الملک الحق المبین محمد حسین بن ابوالقاسم»(مستطیل)؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۳۳گ (۱۷۲-۲۰۴)، ۱۹ سطر، اندازه:۷ × ۱۳سم [ف: ۳۲ - ۱۲۷]

۱۹. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۳۷۸/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۲ - ۱۱۶]

۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۴۸/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: استانبول، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۱گ (۸۸پ-۱۲۸پ)، ۱۵ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۲۶۸]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹۳۸/۴

آغاز: کثیرة کعلم المناظر وجر الاثقال و غیرهما مما یضاهیها علی انها ای مع ان تلک الاشکال ... لقوی العقل فانها تروضها ریاضة یعتادبها؛ **انجام:** و ننصف ا ح علی ه و نصل ب ه و یخرج ه ا الی ان یصیره ر مثل ه ب و نرسم علی ان مربع ا ح

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۴۲ر-۵۵پ و ۶۰ر-۶۱پ)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲۰-۳۵۴]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۹۸۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** لعل هذا المقدار اوردت کاف لتحصیل ما اردت واف بما جرت الاشارة الیه فالاولی ان اقتصر علیه هذا آخر خاتمة الکتاب

خط: نسخ، کا: محمد بن حاجی حسین، تا: حدود قرن ۱۱؛ اهدایی:رهبری،مهر۱۳۸۶؛کاغذ:نباتی فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۷۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۱۵۰]

۲۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۲۶/۵

آغاز و انجام: برابر؛ و قد فرغ من تحریره الأقل المستهام محمد صالح بن علی الطالقانی فی الف و سبعة عشر من العام ... قال الشارح العلامة فی تاریخ هذا الشرح: جری عادة القوم أن ارخوا ×× و تاریخ تألیفه خیره

خط: نستعلیق ریز، کا: محمد صالح بن علی طالقانی، تا: ۱۰۱۷ق؛ کاغذ: نخودی، ترمه، جلد: تیماج مشکی، ۲۹ص (۶۱-۸۹)، ۱۹ سطر، اندازه:۱۲×۱۸سم [ف: ۱۱ - ۶۰۵]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۱۰۱۵/۵

همان نسخه بالا [نشریه: ۷ - ۲۶۶]

۲۴. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۲۴۹۹/۱

خط: نسخ، کا: محمد مؤمن بن عبدالرضا موسوی خطیب، تا: ۱۰۲۲ق؛ ۴۸گ (۱-۴۸)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳ - ۱۲۷]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۲۲۹/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۰۶۸ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۵ و ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۳۵]

۲۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۷۴۵/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۴ق؛ محشی با نشان «ح س، احمد چلبی، منه، الاستاد محیی الدین کردی»؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه کاغذ، ۴۹گ (۱۰۱پ-۱۴۹پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ - ۳۵۶]

۲۷. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۳۸۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۰۷۵ق، قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۲]

۲۸. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۲۲۱

کا: عبدالرحمن بن احمد، تا: ۱۰۸۰ق [ف: - ۲۲۱]

۲۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۴۴۷/۷

بی‌کا، تا: ۱۰۸۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن سیاه، ۲۸گ (۱۹پ-۴۶پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۶ - ۴۲۲]

۳۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۴۳۷/۶

خط:نسخ و نستعلیق،کا: مصطفی بن احمد صوفی، تا: دوشنبه آغاز ربیع الثانی ۱۰۹۸ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: رویه میشن سبز، ۵۲گ (۱۲۵پ-۱۷۶پ)، ۱۸و ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۶ - ۴۱۶]

۳۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۱۸۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد شریف، تا: قرن ۱۲، جا: ساوجبلاغ؛ محشی از ابن آدم و ملافصیح و محمد بن رسول و ابراهیم؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۳۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۶۶]

۳۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۲۹۴

خط: شکسته، نستعلیق، کا: عبدالغنی بنجانی، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه کاغذ ساغری فرنگی، ۳۰گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۲/۴×۲۳/۱سم [ف: ۱ - ۲۸۱]

۳۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۴۹۵/۵-۲۷/۱۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ با اشکال هندسی؛ جلد: مقوا، ۲۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۰۵]

۳۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۱۰/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی با نشان «منه» و نشان‌های دیگر مانند: تاج السعیدی، عبدالرحمان، مائی، ابن مائی، جلی، محمد الوالبی قروی، زین العابدین، تعریف العلوم مشهدی، فتح الله، ابوالفتح (یامیر ابوالفتح) و نورالدین و احمد بن علاقبند که نسخه را تمام خوانده و تعلیقات دقیق و فاضلانه به خط خود دارد و در حاشیه آخرین صفحه نسخه نوشته: «قد تمت هذه الرساله قرائة مع الفاضل السید محمد الهندی و انا الفقیرا احمد بن ملا مصطفی الشهیر با ابن العلاقبند سنه ۱۱۵۸»؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قرمز مذهب، ۶۵ص (۳۳–۹۷)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۰ – ۱۸۲۶]

۳۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۱۵/۲-۱/۱۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۱۴ق؛ محشی؛ ۵۱گ، ۱۵ سطر [ف: ۵ – ۲۴۰۵]

۳۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۴۳/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: اسمعیل بن علی بن عثمان، تا: ۱۱۲۲ق، جا: ارز روم مدرسه فیضیه؛ محشی از چلبی و محمد (گویا محمد بن محمد قاضی زاده یا فصیح الدین محمد نظامی م ۹۱۹ که در محرم ۸۷۹ برای امیر علی شیر آنها را نوشته) و از محی الدین گویا تاج سعیدی ابی الفتح محمد بن سعید حسینی شاگرد قاضی زاده و میرزا جان و دیگران و نشان «منه»، آغاز حاشیه ابی الفتح محمد الهادی بن ابی نصر حسینی عراقی تاج سعیدی چنین است: «الحمدلله مقدر مقادیر الاشیاد»؛ ۲۸گ (۵۲پ–۷۹ر) [ف: ۴ – ۹۰۲]

۳۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۴۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۱۴۷ق، برای محمد الیشدری؟؛ محشی با رمز «عبدالله بن حیدر» و «احمد بن حیدر»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۴گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۵۱ – ۸۴]

۳۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۰۹۰/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** جری عادة القوم أن ارخوا ×× و تاریخ تألیفه خیره

خط: نسخ، کا: حافظ عثمان (بن حاج عمر) آمدی، تا: ۱۱۶۳ق؛ جلد: مقوایی، ۲۷گ (۲۹پ–۵۵پ) [ف: ۲۱ – ۹۳]

۳۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و زاویة بینهما من مثلث آخر ...

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فستقی، جلد: پارچه‌ای، ۴۰گ، ۱۶ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱ – ۱۴۳]

۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۵۶۲

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق و نسخ، کا: محمد بن ملاحسن تبریزی خطیبی، تا: ۵ رمضان ۱۲۷۸ق؛ محشی از فصیح الدین و ابن آدم؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: پارچه‌ای، ۵۶گ، ۱۱ سطر (۶/۷×۱۶/۷)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۸ – ۱۹۶]

۴۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۳۲۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، کا: ایوب المذنب، تا: ۱۳۱۱ق، جا: قلعه اربل، به درخواست ملا حسن؛ ترسیم اشکال توسط محمد حسن بن اویس عثمانی انجام یافته، با اشکال هندسی؛ جلد: مقوایی، ۸۱ص (۱–۸۱)، ۱۵–۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵۰ – ۱۱۹]

۴۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۷۶۴-۱۰/۷۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد امین، تا: رمضان ۱۳۱۴ق، جا: مسجد کبیر؛ محشی از «عبدالله بن حیدر رحمه الله» و «ابی الفتح محمد بن سعید حسینی مدعو به تاج سعیدی» و «امین» و «منه» و «شوکی»، با اشکال هندسی؛ جلد: مقوای زرد، ۳۸گ، ۱۳–۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ – ۲۴۰۵]

۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: مهدی بن علی طباطبائی، تا: ۱۳۴۹ق؛ کاغذ: سفید فرنگی،۵۳گ،۱۳سطر(۹/۵×۱۲)،اندازه:۱۷×۲۱/۸سم[ف: ۸ – ۱۹۷]

۴۴. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۶۷ فیاض

خط: نسخ، کا: احمد بن اسماعیل، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: مقوا، ۱۴ سطر (۸×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: – ۱۰۹]

۴۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۷۷۲/۲-۱۰/۸۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشان «ق» و «م» و «عبدالرحمن» و «قاضی»، با اشکال هندسی؛ جلد: مقوا با روکش پارچه‌ای، ۳۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۵ – ۲۴۰۵]

۴۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۸۰/۳

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۳۹گ (۳۱پ–۶۹)، ابعاد متن: ۸×۱۵، اندازه: ۱۷×۲۳/۵سم [ف: ۱۴ – ۲۰۳]

۴۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۹۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با امضای «منه»؛ تملک: محمد شفیع؛ کاغذ: هندی نخودی، جلد: مقوا با روکش کاغذی ابره آبی، ۴۶گ، ۱۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۱۳ – ۲۸۸]

۴۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۳

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۴ – ۲۲۴]

۴۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۹۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** مثلا علی خط اب فنخرج من نقطه اعمود اج و

نجعله مساویا لب و من ب خط ب د موازیا و من ج خط ج موازیا لاب ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با امضای بیضاوی، ابن آدم، محی الدین، منه، میر ابوالفتح و ...، با اشکال هندسی؛ کاغذ: نخودی، ۲۴گ، ۱۵ سطر (۱۰×۱۶/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۲۲سم [رایانه]

۵۰. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۹۲/۱

آغاز: برابر **انجام:** لتحصیل ما أردت واف بما جرت الاشارة الیه فالاولی أن أقتصر علیه فلیکن هذا آخر ...
خط: نسخ، کا: محمد بن الحاج حسین، بی‌تا؛ جلد: چرم مشکی، ۴۴گ(۱پ-۴۴پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [مؤید: ۱- ۲۵۹]

۵۱. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۳۸۹/۵

کا: حسن بن محمد مقیم ایروانی، بی‌تا؛ ۳۶گ(۵۹پ-۹۴پ)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۲۳۷]

۵۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۸۸۴/۲

آغاز: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رقعی [ف: - ۳۲۴]

۵۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۷۴۶/۲

خط: نسخ، کا: محمد بن مرتضی بن محمود مشهور به محسن (فیض کاشانی)، بی‌تا؛ با اشکال هندسی، مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۰گ (۱۷پ-۸۶ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۸×۱۳سم [ف: ۲۰ - ۲۳۳]

● شرح اشکال التأسیس / هندسه / عربی

š.-u aškāl-it ta’sīs

عماد، مسعود بن معتز، ق۹ قمری

‘emād, mas‘ūd ebn-e mo‘tazz (- 15c)

وابسته به: اشکال التأسیس؛ سمرقندی، محمد بن اشرف (-۷)
تاریخ تألیف: جمادی الاول ۸۲۳ق؛ محل تألیف: سمرقند
شارح مسعود بن معتز مدعو به عماد نظامی مشهدی است. در پایان نسخه آمده است: «للشارح رحمه الله فی التاریخ: ساء ل یوماً عن تاریخه ×× مقترح ابغض اشکاله / ثم اذ اجدت به لمغزاً ×× صور بالعسجد اشکاله (۸۲۳)»

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۳۵۵

آغاز: بسمله، افتتح المص رحمه الله کتابه بعد ما قال، بسمله تمیناً و تبرکاً بقوله الحمدلله اداءً لبعض حقوق ما استغرقته من اصناف الانعام التی تألیف هذه الرسالة اثر من آثارها؛ **انجام:** و حسن اولئک رفیقاً، و قد کان فراغی عنه و انا الفقیر الی الغنی الازلی الابدی مسعود بن معتز المدعو بعماد النظامی المشهدی لسبع لیال تعین من جمادی الاولی سنه ثلاث عشرین و ثمانمائة بسمرقند حمیت عن الآفات و وقیت عن العاهات
خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه اول قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ پس از آن یازده صفحه فوایدی است درباره بعضی مطالب هندسی از شارح مزبور از جمله حاشیه‌ای است بر قول او در شکل ۳۴ (= و الالزم تساوی الکل و الجزء) و فواید دیگر (آخر موجود: اعنی حـ هـ و، وهو)؛ واقف: ملامحمد کاظم؛ کاغذ: حنایی سمرقندی، جلد: پارچه‌ای، ۷۸گ، ۱۵ سطر (۷×۱۰/۶)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۸ - ۱۹۹]

● شرح اشکال التأسیس / هندسه / عربی

š.-u aškāl-ut-ta’sīs

ثقفی، احمد بن ابراهیم

saqafī, ahmad ebn-e ebrāhīm

وابسته به: اشکال التأسیس؛ سمرقندی، محمد بن اشرف (-۷)
متن آن در برهان‌های جبر و مساحت است از اصول اقلیدس.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۴۱۸/۵

آغاز: و الخاقان الافخم ... اصدق السلاطین دنیا و احقهم یقینا و او فرهم علما ... «بسمله، حمدله، و بعد فان جماعة من الفضلاء و طایفة من الاصدقاء التمسوا منی رسالة تکون مقدمه ... فی اقتناء» اتخاذ «براهین العلوم الحسابیة» الظاهر انه اراد بالعلوم الحسابیة هاهنا القوانین التی هی مسائل علم الحساب.؛ **انجام:** و هذه الاشکال الخمسة الاخیرة من ثانیة کتاب الاصول للاقلیدس و لیکن هذا آخر الکلام و الحمدلله علی الاتمام ... و کان الفراغ من تعلیق هذه النسخة المبارکة علی ید مؤلفها لنفسه ... احمد بن ابراهیم المرحوم ... ابن ابراهیم بن محمد لبوساش بن محمد بن ابی احمد بن ابراهیم بن علی ابراهیم بن قاسم بن یحیی بن ساعد الثقفی الطالعی البصری ... یوم السبت رابع عشرین شوال احد شهور ستة و تسعین و تسع مائة و صلی الله علی محمد و آله و صحبه و سلم
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۹۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه، ۲۴گ (۶۲ر-۸۵ر)، ۳۲ سطر، اندازه: ۱۵/۶×۲۱/۱سم [ف: ۶ - ۴۰۳]

● شرح اشکال التاسیس / هندسه / عربی

š.-u aškāl-ut-ta’sīs

وابسته به: اشکال التأسیس؛ سمرقندی، محمد بن اشرف (-۷)

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۳

خط: نسخ، کا: مصطفی پسر علی اسکداری دروان، تا: رجب ۱۰۹۵ق؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۲]

● شرح الاشکال الکریة لمنالاوس / ریاضیات / عربی

š.-ul-aškal-il-kurīyya li-minālāwus

ابن عدیم، محمد بن هبة الله، - ۵۱۸ قمری

ebn-e ‘adīm, mohammad ebn-e hebat-ol-lāh (- 1125)

وابسته به: الاکر؛ مانالاوس
جمال الدین محمد بن کمال الدین ابن العدیم عمر بن احمد بن هبة الله بن محمد بن ابی جراد، شاگرد جمال الدین محمد بن واصل.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۷۰/۱-ف

نسخه اصل: مانیسا گنل ش ۱۷۰۶؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۶۹۹ق، جا: تبریز؛ ۱۰۵گ(۱پ-۱۰۵پ)، ۱۸ سطر [فیلمها ف:۱ - ۵۲۱]

● **شرح الاشکنوانیة** / ادبیات / عربی
š.-ul-ašknawānīya
ریزی، ابوالقاسم بن علی، ق۱۳ قمری
rīzī, ab-ol-qāsem ebn-e ʻalī (- 19c)

اصفهان؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۴

کاتب = مؤلف، تا: جمادی الثانی ۱۲۸۱ق [نشریه: ۵ - ۳۰۰]

● **شرح اصطلاحات جامع الرموز** / فقه / عربی
š.-u iṣṭilāḥāt-i jāmiʻ-ir-rumūz
مهاجر بلغاری بخاری
mohājer-e bolqārī boxārī
وابسته به: جامع الرموز؛ خراسانی قهستانی، شمس الدین محمد (-۹۶۲)
الفاظ و اصطلاحات «جامع الرموز» شمس الدین محمد خراسانی قهستانی در این کتاب جمع‌آوری و به ترتیب الفبائی تنظیم و به عربی و فارسی و ترکی ترجمه شده است.

قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۵۰۶/۲

آغاز: الحمد لله الذی حمدته الموجودات بالالسنة المختلفات و نطقت البرایا بنعوت جلاله بانواع الاصطلاحات و متفاوت اللغات؛
انجام: و یطفوء اطفاء فوق الماء و طفوا علاق، یتجاسرو التجاسر جرئت و اقدام، یتجافی التجافی بیکسو شدن، یستأنی الاسیتناء چشم داشتن و یعدی بالباء مصادر امام بیهقی
خط: نسخ، کا: عوض محمد، تا: پنج شنبه آخر ربیع الثانی ۱۲۸۴ق؛ جلد: تیماج سوخت، ۱۵گ (۲۵پ-۳۹پ)، ۲۱ سطر (۱۱×۲۱)، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۲ - ۱۲۶]

● **شرح اصطلاحات الحکمة** / فلسفه / عربی
š.-u iṣṭilāḥāt-il ḥikma
شبیه رسالة الحدود ابن سینا است.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۶۸۶/۴

آغاز: بسمله. حمدله. فهذا انجم الولایة لمن اراد لمن اراد الهدایة و بالنجم هم یهتدون بل شمس الحقیقة لمن سلك الطریقة؛ **انجام:** الدلیل ما یکشف عن مدلوله عقلا ... و المتنبه الی اللفظیة و ما للغویة ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه و فستقی آبی، جلد: میشن تریاکی، ۱۷گ (۸۱پ-۹۷پ)، اندازه: ۱۳/۸×۲۰/۵سم [ف: ۸ - ۴۶۵].

● **شرح اصطلاحات حل المسائل** / هیئت / فارسی
š.-e estelāhāt-e hall-ol-masā’el
نوبخت منجم باشی، عبدالله
nowbaxt monajjem bāšī, ʻabd-ol-lāh

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۶۳۱

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح اصطلاحات دیوان حافظ = اشارات دیوان حافظ** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e estelāhāt-e d.-e hāfez = ešārāt-e d.-e hāfez
وابسته به: دیوان حافظ شیرازی؛ حافظ شیرازی، شمس الدین محمد (-۷۹۲)
رساله‌ای کوتاه در بیان اصطلاحات عرفانی دیوان حافظ شیرازی است که به روش عرفانی قادریه تحریر شده است در اسرار لسان الغیب، مقدمه در اسامی عشق و عاشق و معشوق، فصل توسط اسامی آلات طرف عشرت، خاتمه در اسامی احوال عاشق و معشوق. سرآغاز آن با رشف الالفاظ حسین بن احمد خالدی شبیه است ولی انجام آن متفاوت است.
آغاز: حمد و سپاس خدای را جل جلاله که در معانی در صورت بیان عیان می‌کند و طراز حقایق را در پس پرده دقایق مجاز نهان؛
انجام: آفتاب: فنای مطلق و وصلت را گویند؛ ماه تابان: تجلی جمال مهر و محبت را گویند و الله اعلم بالصواب.

۱. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۲۰/۲**
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۱۱گ (۴۶پ-۵۶پ)، ۱۴ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۲۷۹۹]

۲. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶۹۱/۲**
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، ۹گ (۶۲ر-۷۰ر)، اندازه: ۱۹×۲۰سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۶۸]

● **شرح اصطلاحات دیوان حافظ** / ادبیات / فارسی

š.-e estelāhāt-e d.-e hāfez

وابسته به: دیوان حافظ شیرازی؛ حافظ شیرازی، شمس الدین محمد (-۷۹۲)

شامل یک مقدمه است در اسامی: عشق و عاشق و معشوق دوستی محض را گویند و خاتمه در احوال عاشق و معشوق مقام وصال و قدرت را گویند ... . این رساله شباهت‌هایی با رساله مشواق فیض کاشانی و با رساله رشف الالحاظ فی شرح الالفاظ خالدی دارد و ظاهراً همان رساله قبل است که «اشارات دیوان حافظ» نیز نامیده شده و انجام آن کاملاً هماهنگی دارد.

آغاز: بسمله الحمدلله اولا و آخرا ... اما بعد بدانکه اهل تحقیق الفاظ خط و خال در سلک نظم کشیده اند و هر یک مظهر معنی عظیم گردانیده و حقایق و دقائق را در این خط نموده اند علی الخصوص اشاراتی و نکاتی که حضرت خواجه شمس الدین محمد در دیوان شریف الفاظ غریبه بسیار آورده در سلک بیان کشیده از عوام که معتقد اشعار لطیف ایشانند پی به معانی آن نبرده‌اند و اسرار لسان الغیب ندانسته اند پس واجب بود آن الفاظ و لغات مشکله را در رشته شرح کشیدن تا بدانند که چرا فرموده‌اند بدین اسماء اشارات چه معنی حقایق خواسته‌اند خواص را از این تکرار و عوام را از این اظهار نفع کلی رسد

نجام: وجود صفای عاشق و معشوق را گویند و آفتاب فنای مطلق را گویند. ماه تابان تجلی جمال مهر و محبت را گویند.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۰۹/۱۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: گالینگور مشکی، ۸ص (۲۸۶-۲۹۳)، ۱۳سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۳ - ۵۶۱]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۶۹۴/۳-۱۴/۱۴۴

آغاز و انجام: برابر

فقط خطبه و مقدمه کتاب که در اسامی عشق و عاشق و معشوق است موجود می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۳۷۹]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۹۱۱/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** تجلی جمال مهر و محبت را گویند وجود صفای عاشق و معشوق را گویند وصال دریافتن اسرار و مراقبت را گویند هجر بند اهتمام طلعت معشوق را گویند تمت الاستعارات مؤلف در حل و توضیح کلمات و اصطلاحات دیوان حافظ که باعث اشتباه در نزد عوام شده بود این رساله را تألیف نموده و کلمات عرفانی را از دیدگاه آنان معنی کرده است؛ خط: نستعلیق، کا: مجرم نائینی، تا: قرن ۱۳؛ ۱۰گ، ۱۰ و ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ - ۱ - ۱۴۱]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۳۸۹/۸

آغاز و انجام: برابر

دو عنوان دارد: در اسامی عاشق و معشوق، در اسامی احوال عاشق و معشوق؛ خط: نستعلیق، کا: محمد شفیع بن محمد تقی لاری، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۱۳۴-۱۴۰)، ۱۴ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۳ - ۳۳۵۳]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۸۵/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** بوسه: استعداد قبول کلام و معنی را گویند (تمت ترجمه الفاظ و معنی کلام ... خواجه حافظ شیرازی رحمه الله.)

در تفسیر اصطلاحات دیوان حافظ است در یک مقدمه در اسامی عشق و عاشق و معشوق و خاتمه در اسامی احوال عاشق و معشوق؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۸گ (۴۴-۵۱)، ۲۲ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۳ - ۳۱۵۲]

۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۸۸/۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ سفید فرنگی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ، ۱۶ سطر (۶/۵×۱۶)، اندازه: ۱۰×۲۱سم [ف:۱-۵۱۲]

● شرح اصطلاحات دیوان حافظ / کلام و اعتقادات، عرفان و تصوف / فارسی

š.-e estelāhāt-e d.-e hāfez

وابسته به: دیوان حافظ شیرازی؛ حافظ شیرازی، شمس الدین محمد (-۷۹۲)

رساله کوتاهی است در شرح اصطلاحات عرفانی دیوان حافظ و مشتمل بر یک مقدمه در اسامی عشق و عاشق و معشوق و یک فصل در توضیح اسامی آلات طرب. این رساله غیر از لطایف غیبی با لطیفه غیبی محمد دارابی می‌باشد.

قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۲۲۱/۴

آغاز: حمد بی حد و ثنای بی عدد و سپاس بی قیاس خدایی را که جمیع دایره حافظان ارزاق پروانه سلطان ارادت اوست بی مانندی که رفع بنیاد سبع طبقات؛ **انجام:** سعادت خواندن ازلی را گویند شقاوت راندن ازلی را گویند پاکبازی توجه خالص را گویند حضور مقام وحدت و فرح دل را گویند خواب فنای اختیاری را گویند. تمت الکتاب.

خط: نستعلیق، کا: محمود بن عبدالعلی بیک قراگوزلو از طایفه حاجیلو، تا: ۱۲۸۳ق؛ ۵گ (۱۵۲پ-۱۵۶ر)، ۱۵ سطر [ف: - ۲۳۸]

● شرح اصطلاحات دیوان مولوی و عطار و شهاب سهروردی / ادبیات / فارسی

š.-e estelāhāt-e d.-e movlavī va ‘attār va šahāb-e sohravardī

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۹۲۰/۱۴
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۵ شعبان ۱۰۸۰ق؛ ۴گ (۱۲۳ر – ۱۲۶ر) [ف: ۵ – ۳۹۸]

● **شرح اصطلاحات صوفیان** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e estelāhāt-e sūfīyān

مودود لاری، محمد علی، – ۹۳۷ قمری
movdūd lārī, mohammad ʻalī (- 1531)

وابسته به: اصطلاحات صوفیان = اصطلاحات صوفیه؛ عبدالرزاق کاشی، عبدالرزاق بن احمد (–۷۳۶)
اهدا به: نظام الدین خلیفه
شرحی است بر«اصطلاحات الصوفیة» مولی عبد الرزاق کاشانی، متن را با عنوان «قوله» گزارش کرده و از خود بر آن افزوده است و شعرهایی از خود نیز آورده است. در آن از حجة الاسلام در کنوز الجواهر و قیصری و صاحب رساله قدسی یاد شده است.
آغاز: بسمله، یا من انطق لسان الکمل من الکلم بحقایق المعارف و دقایق اللطایف ... و بعد مقرر است که صوفیه را مثل دیگر علماء مصطلحی چند است، اما آنچه خدمت علامه ... عبدالرزاق کاشی نوشته اند ...
انجام: فی کل یوم سبعین مرة و الله اعلم و احکم بالصواب.
[نسخه‌های منزوی ۱۰۳۷/۲؛ دنا ۴۴۲/۶ (۵ نسخه)؛ طرایق الحقایق ۱۱۴/۳؛ لارستان کهن ۱۴۸؛ فهرستواره منزوی ۸۸/۷ (۲ نسخه)]

۱. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۶۳۴ر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ مجدول؛ تملک: میرزا مسیح پسر امام جمعه؛ جلد: تیماج، ۱۵۶گ، ۱۷ سطر (۱۵/۵×۷/۵)، اندازه: ۱۲×۲۳سم [رشت و همدان: ف: – ۱۱۳۷]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۳۰۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن علی مردان کمره‌ای، تا: شنبه ۱۹ شوال ۱۲۷۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: رویه میشن قهوه‌ای، ۱۴۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳/۴×۲۰/۲سم [ف: ۲ – ۳۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۲/۳
آغاز: الالف یشار به الی الذات الاحدیة ای الحق. من حیث هو اول الاشیاء
بی‌کا، تا: ۱۲۸۸ق؛ ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲ – ۳۵۹]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۵۰۰/۱–۹/۵۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن حاجی محمد قلی قزوینی عاشوری، تا: ۲۹ رجب ۱۲۹۷ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج سبز، ۱۰۶گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [ف: ۵ – ۲۴۰۶]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۷۷/۱
آغاز و انجام: برابر
تا «باب الغین الغراب ... الغین» است؛ خط: نستعلیق، کا: شیخ محمد علی کرمانشاهی، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۳۴۷ص (۱–۳۴۷)، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۲ – ۲۸۶۵]

● **شرح اصطلاحات صوفیان** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e estelāhāt-e sūfīyān

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۰۰۳/۴
آغاز: آغاز نانویس مانده و در آن آمده: وصل دوم در اسامی که میان عاشق و معشوق دایر و مشترک است
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۳گ(۷۰ر – ۸۲پ) [ف: ۷ – ۱۳۹]

● **شرح اصطلاحات عارفان** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e estelāhāt-e ʻārefān

نویسنده پس از دعا و التماس از حضرت باری تعالی به بیان «فرق بعد الجمع» و «بقاء بعد الفناء»، «مازاغ البصر و ماطغی»، «ان تعبدالله کانک تراه»، «معنی مشاهده»؛ «رهانیدن مرغ لاهوتی که محبوس قفس ناسوتی است» و «معنی عشق» می‌پردازد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۲۶/۵
آغاز: بسمله، خداوندا بعزت آنکه بفردانیت؛ **انجام:** تیغ لادر قتل غیر حق براند در نگر زان پس که بعد لا چه ماند.
بی‌کا،تا:محتملاً قرن۱۰؛کاغذ:فرنگی، جلد: تیماج، مشکی، ۱۱ص (۸۷–۹۷)، ۱۷ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۶ – ۶۵۶]

● **شرح اصطلاحات عرفاء** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e estelāhāt-e ʻorafā'

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۵۳۷ ض
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح اصطلاحات علوم = تعریفات** / فرهنگ اصطلاحات / عربی
š.-e estelāhāt-e ʻolūm = taʻrīfāt

در این رساله، اصطلاحات علوم مانند: کلام، آداب البحث، علم معانی، علم بیان، بدیع و غیر اینها شرح و توضیح داده شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۸۳۸/۲
آغاز: الحمد هو الثناء باللسان الوصف بالجمیل علی جهة التعظیم و التبجیل الشکر هو فعل شیء بتعظیم المنعم بسبب کونه منعماً؛ **انجام:** هو قوة یحفظ ما یدرک الحس المشترک من صور

المحسوسات بعد غیبوبة المادة بحیث یشاهده الحس المشترک کلما التفت الیها فهو ...
خط: نستعلیق، کا: عبدالله فرزند امام وردی، تا: ۱۲۵۱ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با روکش کاغذی سبز، ۵گ (۹۹-۱۰۳)، ۱۴ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۰ - ۸۴]

● **شرح اصطلاحات من کتاب التقریب** / کیمیا / عربی
š.-u iṣṭilāḥāt-in min k.-it taqrīb
وابسته به: التقریب فی اسرار الترکیب؛ جلدکی، علی بن ایدمر (-۷۶۲ق)
شرحی است بر برخی از اصطلاحات علم کیمیا که جلدکی در کتاب «التقریب فی اسرار الترکیب» ذکر نموده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۵۲۷/۳
آغاز: فی ذکر الاشیاء التی احال علیها الشارح فی کتابه المسمی بالتقریب و غیر ذلک مما یحتاج الیه الطالب فی تدبیر الاجساد من تصعید و تشمیع و تطهیر؛ **انجام:** فهذه هو القوی التی اشار الیها الشیخ انها تقوی الناظر یعنی انها تناسب العین و توجب فیها قوة و زیادة و منفعة و السلام.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج زرد، ۴گ (۲۰۴پ-۲۰۷پ)، ۲۶ سطر [ف: ۳۶ - ۵۵]

● **شرح اصل** / نحو / عربی
š.-u aṣl
این کتاب که در نحو است ابتداء از کلمه آغاز می‌نماید و بعد ابواب نحو را از مرفوع و منصوب و مجرور تابع و مبنی را شرح می‌کند. به ظاهر کتاب باید شرح متنی باشد که متن به صورت «اصل» و شرح با کلمه «ش» آمده است. در آخر نسخه دو صفحه درباره صله و موصول دارد. [به نظر می‌رسد همان «شرح قطر الندی و بل الصدی» ابن هشام باشد]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۳۷
آغاز: بسمله و به نستعین، الکلمه قول تفرد تطلق الکلمه فی اللغة؛
انجام: و بمنه و کرمه انه الجواد الکریم الروؤف الرحیم.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، رویه تیماج مشکی، ۱۱۳گ، ۱۶ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۰سم [ف: ۱۰ - ۳۱۹]

● **شرح الاصلاح و فیه الفوز و الصلاح** / فقه / عربی
š.-ul-iṣlāḥ wa fīhi-l-fawzu wa-ṣ-ṣalāḥ
وابسته به: الاصلاح و فیه الفوز و الفلاح = اصلاح العمل؛ طباطبائی، محمد بن علی (۱۱۸۰-۱۲۴۲)
رساله‌ای متوسط در شرح «الاصلاح و فیه الفوز و الصلاح» سید محمد بن علی مجاهد طباطبایی است و در آن به شرح مشکلات لفظی و معنوی آن پرداخته شده است.

کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۱۵۴/۴
آغاز: الحمدلله رب العالمین والعاقبة للمتقین والصلوة والسلام علی محمد وآله اجمعین ... وفیه مقاصد ... فی الوضوء قال الله تعالی اذا قمتم الی الصلوة فاغسلوا وجوهکم وایدیکم الی المرافق؛ **انجام:** و هل یثبت له الخیار فورا او یمتد بامتداد مجلس الخبر او یمتد الی ان یتفرق المیت الاقرب الاخیر کما فی لک.
از ابتدای طهارت تا پایان آن و تمام کتاب البیع؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ذیحجه ۱۲۳۹ق؛ با خط خوردگی بسیار، محشی، در برگ اول نسخه جمله‌ای است که ظاهراً مؤلف رساله نوشته: «شرحی علی زبدة الاصلاح قلیل من طهارة و تمام بیعه» با توجه به اینکه کتابی به نام زبدة الاصلاح نداریم و نسخه در سال ۱۲۳۹ق کتابت و تألیف شده و همان زمان سید محمد مجاهد طباطبائی صاحب «الاصلاح وفیه الفوز والصلاح» در حال حیات بوده است، محتمل است شرح یکی از تلامذه ایشان بر آن کتاب باشد، در هامش برخی صفحات آورده «قوله دام ظله» که اشاره به متن شرح شده می‌باشد؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۰گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ]

● **شرح اصل الاصول** / کلام و اعتقادات / فارسی
š.-e asl-ol-osūl
وابسته به: اصل الاصول؛ استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین (۱۱۹۸-۱۲۶۳)
[دنا ۴۴۳/۶؛ فهرستواره منزوی ۳۶۸/۹]

غیر همانند:
۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۸۵۲/۲
آغاز: و بدانکه بیان مطالب مذکوره در توحید در این اصل و شرح است؛ **انجام:** و دفع احتیاج کننده همه ممکنات است در همه افعال
شرح و توضیح مختصری است بر رساله «اصل الاصول»، با عناوین «ص - ش» شاید از خود شریعتمدار استرآبادی؛ خط: نسخ، کا: اسدالله موسوی، تا: ۹ ذیحجه ۱۲۵۳ق، جلد: تیماج مشکی، ۴گ (۳پ-۶ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۱۰ - ۲۴۰]
۲. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲۰۸/۴
آغاز: بدانکه بیان مطالب مذکوره در توحید در این اصل و شرح است ص توحید یعنی خداوند عالم واجب الوجود بالذات که صاحب جمیع صفات کمال و جمالست و منزه از جمیع صفات نقص و صاحب جلالست و صفات ذاتیه او عین ذات او است واحد و یکتا است و بی شریک و بی همتاست ص خداوند واجب الوجود ش یعنی خدائی که هستی او ضرور است؛ **انجام:** از جمله

اصول دین است و منکرش کافرین است و نجس است و با تقصر مخلد در آتش جهنم است. چون جماعتی از حکماء قاصرین تمت بالخیر و الظفر
مؤلف و شارح معلوم نشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۱۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۶سم [ف: ۲ - ۷۲۶]

← شرح اصول ‹ روضه

● **شرح اصول اقلیدس** / ریاضیات / عربی
š.-u usūl-i uqlīdis
کرابیسی، احمد بن عمر، قرن ۳ قمری
karābīsī, ahmad ebn-e ʻomar (10c)
وابسته به: الاصول = فی اصول الهندسه و الحساب = کتاب الاصول؛ اقلیدس (۳۰۶-۲۸۳ق.م)

رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۸۱س
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۳ ذیحجه قرن ۱۳؛ اندازه: ۱۳/۵×۲۳سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۳۷]

● **شرح الاصول الاکبریة** / صرف / عربی
š.-ul-uṣūl-il akbarīyya
الله آبادی، علی اکبر بن علی، - ۱۰۹۱ قمری
allāh ābādī, ʻalī akbar ebn-e ʻalī (- 1680)
وابسته به: الاصول الاکبرية؛ الله آبادی، علی اکبر بن علی (- ۱۰۹۱)
شرح مزجی است بر الاصول الاکبریه خود با توضیح عبارات و آوردن مثال.

۱. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۲۸۱/۲
آغاز: بحمد المنان الكريم و بالصلواة على رسوله محمد ذى الخلق العظيم، و على آله الذين هم على الصراط القويم؛ **انجام:** اكتفى بعضهم بنقطة واحدة لان الفرق بين المعجمة و المهملة يحصل بها.
خط: نستعلیق، کا: میان بختا، تا: ۱۱ شوال ۱۰۵۹ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج حنایی، ۱۵۷گ (۵۳پ-۲۰۹ر)، اندازه: ۱۶/۵×۲۹سم [ف: ۱ - ۲۷۸]
۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۳۹۲
آغاز: و بحمد الله المنان الكريم و بالصلوة على رسوله محمد.؛ **انجام:** و حمل عليه اولاء فى زيادة الواو.
تذکر: در فهرست شارح ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۱۰گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۱ - ۱۳۷]

← شرح اصول البزدوی ‹ کشف الاسرار

● **شرح اصول البزدوی** / اصول فقه / عربی
š.-u usūl-il-bazdawī
وابسته به: کنز الوصول الی معانی الاصول = اصول الفقه = اصول البزدوی؛ بزدوی، علی بن محمد (۴۰۰-۴۸۲)
شرح مزجی است بر نیمه دوم کتاب کنز الوصول. این شرح، غیر از «کشف الاسرار و التقریر» می‌باشد.
[دنا ۴۴۳/۶؛ ایضاح المکنون ۳۸۸/۲؛ کشف الظنون ۱۱۲/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۳۹۹
آغاز: باب اقسام السنة: السنة طريق الرسول فى بيان الاحكام، قولاً او فعلاً او سكوتاريا، و الخبر و الحديث يختصان بالقول؛ اعلم ان السنة النبى عليه السلام؛ **انجام:** له تناوله نظراً له و يضمن الجزاء لبقاء الخطر و كذا هيهنا يرخص له التناول لكن يجب الضمان و الله المستعان و عليه التكلان و الله اعلم باالصواب و اليه المرجع و المآب
خط: نسخ ترکستانی، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، جلد: برون چرم مذهب، ۲۷۱گ، ۲۱ سطر (۱۴×۱۹)، اندازه: ۲۲×۳۰سم [ف: ۳۱ - ۳۵۴]

● **شرح اصول الحدیث** / درایه / عربی
š.-u usūl-il ḥadīṯ
قارصی، داود بن محمد، - ۱۱۷۲ ؟ قمری
qāresī, dāvūd ebn-e mohammad (- 1759)
وابسته به: رسالة فی اصول الحدیث؛ برکلی، محمد بن پیرعلی (۹۲۹-۹۸۱)
تاریخ تألیف: ربیع الثانی ۱۱۵۱ق؛ محل تألیف: مصر
رساله‌ای در شرح اصول الحدیث در بیان اصطلاحات و فروعات علم حدیث به روش و شیوه اهل سنت است.
آغاز: بسمله، الحمدلله الذى اعز العلماء العالمين و المحدثين العادلين و رفع الحافظين المتصلين و المنقطعين و الواقفين ...
انجام: فصلناها اى الاسامى مع بيان مدلولاتها ازاله لحيرتهم و صدقة جارية لهم و لغيرهم الحمدلله الذى هدانا لهذا و ما كنا لنهتدى لولا ان هدانا الله ...
چاپ: در مصر چاپ شده.
[الاوقاف العامة بغداد ۲۵۵/۱؛ دنا ۴۴۳/۶]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۲۷/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۹۲ق؛ جلد: مقوا با روکش اسلیمی، ۱۹گ (۲پ-۲۰ر)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۳۳/۱ - ۷۶]
۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۲۲۳/۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن صوفی، تا: ۱۳۵۷ق، جا: اربل؛ مصحح؛

کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: گالینگور، ۲۴گ (۹۸پ-۱۲۱)، ۱۶ سطر (۹/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱۸ - ۱۷۹]

● **شرح اصول الحکم فی نظام العالم** / متفرقه / ترکی

š.-e osūl-el hokm fī nezām-el ʻālam

کافی آق حصاری، حسن بن طرخان، ۹۵۱-۱۰۲۵قمری

kāfī āq hesārī, hasan-e bn-e tarxān (1545 - 1616)

اهدا به: سلطان محمد خان

تاریخ تألیف: ذیحجه ۱۰۰۴ق

از کافی آق‌حصاری که نخست به عربی نوشته و سپس به دستور سلطان محمد خان بن مراد خان به ترکی ترجمه و شرح آمیخته کرد، در یک مقدمه است: سبب نظام العالم و چهار اصل: سبب نظام السلطنة، الرای و التدبیر، وجوب استعمال آلات الحرب و القتال، اسباب الظفر و العون من الله، و خاتمة فی الصلح و العهد. نام مؤلف و کتاب و تاریخ در دیباچه و پایان هست.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۷۴۵

آغاز: حمد اول ناصر قهاره که ایتدی منصور ×× عسکر دین ظفر رهبری کفری مشهور ... اما بعد شول زمانکه پادشاه ظل الله و شهنشاه عالم پناه ... محمد خان بن سلطان مرادخان بن سلطان سلیم خان بن سلطان سلیمان خان؛ **انجام:** معذور بیورلران شاءالله تعالی.

خط: نستعلیق، کا: حمدی آقحصاری (شاگرد مؤلف)، تا: نیمه‌های ذیقعده ۱۰۴۲ق؛ مجدول؛ کاغذ: استنبولی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵گ، ۲۱ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۲۷۳۸]

● **شرح الاصول الخمسة** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul uṣūl-il xamsa

همدانی، عبدالجبار بن احمد، ۳۵۹ - ۴۱۵ قمری

hamadānī, ʻabd-ol-jabbār ebn-e ahmad (971 - 1025)

بحث‌های مفصل اعتقادی و کلامی را با توجه به مذهب اعتزال که قاضی عبدالجبار رئیس آن بوده در این شرح مطرح کرده در فصول متعدده، با رد و ایرادات فراوان و عناوین «فان قیل - قلنا».

[معجم المؤلفین ۷۸/۵؛ هدیة العارفین ۴۹۸/۱؛ دنا ۴۴۳/۶]

شرح و حواشی:

۱- تعلیق شرح الاصول الخمسة

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۵۹۵

آغاز: ... الاصول الخمس ... مادلک الشیء فقال الواجب هو ... احترازا من الواجبات المجبرة التی لها بدل یقوم مقامها و یسد مسدها

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان - رم ۱۰۲۸؛ خط: نسخ کم نقطه، بی‌کا، تا: شنبه شعبان ۷۴۵ق؛ مصحح، در پایان نیز سوالی در معنای غیبت و جواب آن از قاضی عبد الجبار و شکلی نجومی؛ تملک: ... بن احمد بن ... المرادی؛ ۴۹۵ص [عکسی ف: ۴ - ۴۶۷]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۱۳/۴ عکسی

آغاز: ان قیل ما اول ما اوجب الله علیک فقل النظر المؤدی الی معرفة الله تعالی

کا: علی بن عبدالله عناری، تا: چهارشنبه ۳ شوال ۱۱۰۸ق؛ ۸ص (۲۴-۳۱) [عکسی ف: ۴ - ۱۳۵]

● **شرح الاصول الخمسة** / فلسفه و کلام / عربی

š.-ul-uṣūl-il xamsa

آل عبدالجبار خطی، محمد بن عبد علی، -۱۲۵۹ قمری

āl-e ʻabd-ol-jabbār-e xattī, mohammad ebn-e ʻabd-e ʻalī (- 1843)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۶۸۸/۴

آغاز: بسمله الحمد لله الذی الهمنا معرفته

کامل؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن یوسف بحرانی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با تیماج لیمویی، ۱۴۲گ (۶۱-۲۰۲)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۴ - ۱۳۹۱]

● **شرح اصول خمسه** / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-e osūl-e xamsa

مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۸/۲۰

خط: نستعلیق، کا: سید صدرالدین عربی استرآبادی، تا: ۱۲۵۴ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲گ (۹۲-۱۰۳)، ۱۴-۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: - ۲۱]

← شرح اصول الدین > شرح العقائد

● **شرح اصول الدین** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u usūl-id-dīn

حسینی خلخالی، عزیزالله بن عنایت الله، ق ۱۰ قمری

hoseynī xalxālī, ʻazīz-ol-lāh ebn-e ʻenāyat-ol-lāh (-16c)

وابسته به: الاعتقادات = اصول الدین؛ شیخ طوسی، محمد بن حسن (۳۸۵-۴۶۰)

اهداء به: شاه زاده سلطانم صفویه

تاریخ تألیف: ۹۶۷ق

شرحی است بر رساله اصول دین ابوجعفر محمد الطوسی.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۴

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی لا اله الا هو و هو العلی العظیم و

الصلوة؛ **انجام:** ما اخبر به المعصوم فهو حق و صدق لما تقرر من استحالة الکذب علی المعصوم.
خط: نسخ، کا: عبدالقادر التونی، تا: ۹۶۷ق؛ واقف: سلطانم صفویه، قرن نهم؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۱۶گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱ - ۱۳۹]

● **شرح اصول الدین** / فقه / فارسی
š.-e osūl-ed-dīn

بروجردی، محمد علی بن محمد کریم
borūjerdī, mohammad ʻalī ebn-e mohammad karīm

در سه «باب».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۱/۳

آغاز: پس از بسمله و حمد. الحمدلله الذی احل لنا النکاح ... غرض از تحریر و جیزه آن است که جمعی از برادران اعیانی و دوستان ... اما باید دانست که ظاهر اقوال اصحاب آن است که عقد دائم به لفظ نکاح و تزویج هر دو واقع می‌توان گردد؛ **انجام:** که اول مدت ثانی را بعض از مدت اول قرار دادم صحیح نخواهد بود چار حال این است که تجدید صیغه نماید به مدتی که منظور طرفین بوده.

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۲۱ص (۷۴-۹۴)، ۱۳ سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [سنا: ف: ۲ - ۸۵]

● **شرح اصول الدین** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u usūl-id-dīn

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۲۹۰/۸

آغاز: قوله یجب علی المکلف، هذا الکلام مشتمل علی بحثین الاول وجوب معرفة الله تعالی؛ **انجام:** و کتب التواریخ المدونة و اخبار المعمرین، و هذا ما ذکرناه من شرح المسائل الاصولیة

شرحی است توضیحی مختصر با عناوین «قوله-قوله» بر رساله‌ای در اصول دین که مطالب در آن متن با عناوین «یجب أن یعلم» شروع می‌شود؛ خط: نستعلیق، کا: محمد هاشم بن محمد سمیع جنیدی شیرازی، تا: ۱۱۱۷ق؛ جلد: مقوایی، ۷گ (۱۱۱پ-۱۱۷ر)، اندازه: ۱۸/۵× ۲۹سم [ف: ۱۴ - ۷۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۹۷/۳

آغاز: بسمله و به نستعین. الحمدلله الذی شهدت بوجوده جمیع الکائنات و الصلوة و السلام علی سیدنا المبعوث بالآیات الواضحات؛ **انجام:** نحو ذلک مما هو مسطر فی کتب علماء السنة (و یوخذ منه وجوب صدق الرسل ... فیلزم ان لایکون. فی جمیعها مخالفة.

گزارشی است آمیخته برای رساله «اصول الدین» سنوسی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ این گزارش در نسخه کم دارد؛ ۲۱گ (۱۲۳پ-۱۴۳پ) [ف: ۶ - ۲۲۸۱]

● **شرح اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی
š.-e osūl-e dīn

غیر همانند:

۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۷۴

خط:نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۹۹ق؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۲]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۴۵۰/۲

آغاز: بسم الله یعنی ابتداء می‌کنم من در خواندن و مانند آن در حالتیکه متلبسم من بذکر اسم الله؛ **انجام:** در بهشت بنده مؤمن را هشتصد زن باکره و چهار هزار زن و دو حورالعین کرامت می‌کند که ...

شرحی است مختصر بر رساله‌ای در اصول دین که با عناوین «اصل-شرح» آن را شرح نموده است و ظاهراً متن «آب حیات صغیر» مرحوم استرآبادی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ ۲۹گ (۷۹ر-۱۰۷پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۴۱]

۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۶

آغاز: الحمدلله الذی جعلنا من المتمسکین بولایة علی أمیرالمؤمنین علیه السلام؛ **انجام:** و ذهابنا ایاک و صلی الله علی محمد و آله الطیبین الطاهرین المعصومین

کتابی است در بیان اصول پنجگانه عقاید؛ خط: نستعلیق، کا: احمد قوام، تا: جمعه ۱۵ رمضان ۱۲۸۱ق؛ مجدول؛ مهر: «یا علی الأعلی» (بیضی)، غلامحسین خان مالک ۱۳۱۵؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [مؤید: ۳ - ۶۱۴]

● **شرح اصول الشاشی** / اصول فقه / عربی
š.-u usūl-iš šāšī

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۳۴۸

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی؛ اندازه: ۱۷×۲۲/۳سم [رایانه]

↩ شرح اصول کافی ≻ فهرست الکافی
↩ شرح اصول کافی ≻ تحفة الاولیاء
↩ شرح اصول کافی ≻ الشافی فی شرح الکافی
↩ شرح اصول الکافی ≻ حاشیة الکافی
↩ شرح اصول الکافی ≻ کشاف حقائق الاحادیث
↩ شرح اصول الکافی ≻ شرح الکافی

● **شرح اصول الکافی** / شرح حدیث / عربی

š.-u usūl-il kāfī

خاتون آبادی، اسماعیل بن محمد باقر، ۱۰۳۱ - ۱۱۱۶ قمری

xātūn-ābādī, esmā'īl ebn-e mohammad bāqer (1622 - 1705)

وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)

تاریخ تألیف: ۱۱۰۸ق

شرح مفصل بر بخش‌هایی از «کافی» شیخ کلینی، با عناوین «قوله، قوله» که در آن از استادش آقا حسین خوانساری نام برده است. این شرح باید بسیار بزرگ باشد (الذریعه ۹۵/۱۳). سراسر آن گویا ردی است بر شرح الکافی صدرای شیرازی و جای جای عبارت‌های او را می‌آورد و سخت از او خرده می‌گیرد، او را «الشارح القدیم» می‌خواند و در یکجا «صدرالافاضل» می‌نامد. در آن از «الشارح الجدید» هم یاد می‌کند و از آن گویا محمد صالح مازندرانی را منظور باشد.

آغاز: الحمدلله الذی جوده حدیث کل ناطق و احسانه فتق آثار کل عمل راتق الذی جعل الحدیث من الصالحات.

[الذریعة ۹۵/۱۳؛ دنا ۴۴۳/۶-۴۴۴ (۵ نسخه)]

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۸۲۶

آغاز: الجلد الخامس من شرح اصول الکافی لمحمد بن یعقوب الکلینی من الحدیث الثانی من باب جوامع التوحید و هو باب الثانی و العشرون من کتاب التوحید من اصول الکافی الحدیث الثانی من باب جوامع التوحید؛ **انجام:** الی کتاب الایمان والکفر من اصول الکافی لمحمد بن یعقوب الکلینی فی المجلد السادس انشاء الله وحده العزیز مستعینین بعونه و توفیقه و متوکلین علی احسانه و تاییده و هو المستعان وعلیه التکلان

جلد پنجم (شرح احادیث توحید) یعنی از باب جوامع التوحید تا آخر باب الهدایة من الله ادامه یافته است؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: جمعه ۲۵ شوال ۱۱۰۸ق؛ ۲۵۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۴۹]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۹۹۳

آغاز: بسمله و به ثقتی، المجلد الثالث من شرح اصول الکافی من الباب السابع من کتاب التوحید باب النسبة احمد بن ادریس ... الروات کلها ثقات و عیون الا ابو ایوب فانه مشترک و الحدیث ضعیف بعلة اشتراکه و النسبة بالکسر مصدر ... قال الشارح القدیم کان من عادة العرب ان یحافظوا علی الانساب؛ **انجام:** و علی کل تقدیر فهذه الارادة غیر الارادة و الکراهة الشرعیة التابعة للامر و للنهی الواردین فی التکالیف الشرعیة علی ماسیجی فی الاخبار الاتیة مفصلا و بالله التوفیق و قد تم المجلد و قد تم المجلد الثالث من شرح اخبار اصول الکافی لمحمد بن یعقوب الکلینی و بعده نشرع فی شرح الباقی من الباب الخامس عشر فی حدوث الاسماء ان شاء الله وحده العزیز و علیه التکلان و هو المستعان.

هفت هزار بیت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۰ جمادی الثانی ۱۱۰۴ق؛ تملک: ابوطالب حسینی؛ مهر: اسدالله؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج زرد، ۲۶۹گ، ۱۵ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۶سم [ف: ۱۶ - ۴۲۱]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۳۳۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** بل هی علی نحو آخر علی مامر مرارا لا کاحاطة وجود الشیء بمهیته والله اعلم بکیفیة ملکوته و احاطة جبروته علی ماهی علیه ... سنة الاربع التی بعد المائة التی بعد الالف من الهجرة النبویة حامدا مصلیا مسلما

ج۴-۱؛ خط: نسخ، کا: علی بن حیدر اصفهانی، تا: ربیع الثانی ۱۱۰۵ق؛ مهر: «المتوکل علی الله الغنی عبده محمد علی» (مربع)؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۴۹۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۹۵]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۴۴۲-۲۷/۱۱۲

آغاز: بسمله المجلد الرابع من شرح اصول الکافی من الباب الخامس عشر من کتاب التوحید منه لمحمد بن یعقوب الکلینی رحمه الله باب حدوث الاسماء و فیه اربعة احادیث؛ **انجام:** یوجد شرور وخیرات و المبداء الواحد لکونه ... لا یمکن ان یکون مبداء لهما جمیعاً و الا لکان شیء واحد خیر او شر.

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۲؛ افتادگی: انجام؛ تملک: احمد بن محمد الفقیه اصفهانی بن محمد علی هرندی در رمضان ۱۲۴۲؛ جلد: تیماج سرخ، ۳۰۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۰۶]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۵۴۹

آغاز: برابر ؛ **انجام:** و فیها الکلام و النزاع اذ الکلام فی بطلان الرؤیة العینیة التی تکون بآلة البصر أو ما یقوم ...

جلد اول و دوم و سوم کتاب و تا باب نهم از کتاب توحید را (باب فی ابطال الرؤیة) دارد و در نوشتن ناتمام مانده است. در فهرست بدون نام مؤلف؛ خط: نسخ، کا: احمد حسینی، تا: ۱۰ محرم ۱۳۱۱ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۷ - ۱۳۲]

● **شرح اصول الکافی** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u usūl-il-kāfī

اردبیلی، عبدالحمید بن عبدالله، ق۱۳ قمری

ardabīlī, 'abd-ol-hamīd ebn-e 'abd-ol-lāh (- 19c)

وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)

شرح فلسفی بخش جبر و اختیار اصول کافی

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۹۶۴

کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۷۰ق [د.ث. مجلس]

● **شرح اصول الکافی** / شرح حدیث / عربی

š.-u usūl-il-kāfī
وابسته به: الکافی کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)

غیر همانند:
۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۰۶۴
کتاب عقل؛ بی‌کا، تا: ۱۰۶۳ق؛ خریداری از مهدی رحیمی [رایانه]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۴۱/۱۲
آغاز: هو. قوله تعالی الیوم اکملت لکم دینکم الآیة معناه بحسب تفسیر اهل الذکر علیهم السلام الیوم اکملت لکم دینکم بولایة علی علیه السلام و اتممت علیکم نعمتی باکمال الشرایع؛ **انجام:** انه بلا فائدة لتقیید رضاه بالیوم باعرف قبح الاعتراض و قبح توجبهه و کان من الشاکرین. شرح ملا محمد محمد صالح ره
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۱گ (۸پ)، ابعاد متن: ۹×۲۰، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۲۰ - ۳۸۰]
۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۶۹۵
ج ۳؛ بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۱۰۴گ، اندازه: ۲۱×۳۵سم [رایانه]

← شرح اصول کشف الغطاء ⪢ شرح مقدمة کشف الغطاء
← شرح اعتقادات ⪢ شرح عقائد

● **شرح الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / فارسی
š.-ol-e‘teqādāt
قزوینی، صفی بن ولی، ق۱۱ قمری
qazvīnī, safī ebn-e valī (- 17c)
وابسته به: الاعتقادات = العقائد؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)
تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۱۸ شوال ۱۰۹۰ق؛ محل تألیف: شاه جهان آباد
در چهل و چهار «باب» که پس از انوار العرفات ساخته شده است. شرحی است مزجی بر رساله اعتقادات شیخ صدوق که قبل از شروع مقدمه‌ای مشتمل بر ۱۲ اشاره آورده است. شارح تاریخ شروع را در مقدمه به رمز آورده و در انجام نسخه رمز را گشوده و تاریخ ۱۰۹۰ق را به دست آورده است البته ممکن است رمز آن هم بعد از پایان رساله از کاتب یا شخص دیگری باشد. شارح در مقدمه چنین نگاشته: «بخاطر این احقر افقر اهل ایمان بعد از روز اتمام انوار العرفان رسید که شرحی موضح مکنونات عبارت و مفصح مخزونات اشارات آن حاوی اکثر نکات ضرورية معارف دینی که... به زبان فارسی قریب به فهم ... بر آن نوشته ... در دارالخلافه شاهجهان آباد شروع در تحریر آن نمود». وی در شرح باب ششم از زیارات عتبات به سال ۱۰۶۴ق یاد نموده است.
آغاز: الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی و بعد فقیر واثق بفضل الله وفی علی برجاء یقینی ... و ثبته علی الرشاد و السداد بموالاة من نزل فیه
انجام: و ساجرد فی هذا المعنی کتابا انشاء الله و بزودی مجرد میسازم یعنی تألیف می‌نماییم در این معنی تاویل و تطبیق آیات متشابهه متنافیه کتابی ان شاء الله تعالی.
[دنا ۴۴۴/۶؛ الذریعة ۱۰۲/۱۳؛ معجم التراث الکلامی ۳۰/۴؛ دانشنامه ادب فارسی ۱۶۰۷/۴؛ تراجم الرجال ۴۱۹/۱؛ فهرستواره منزوی ۳۶۹/۹]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۱۷۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد برات بن ملا اسماعیل قاری، تا: ۱۲۷۱ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی سبز مذهب، ۱۳۳گ، ۲۳ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۵ - ۷۵۰]
۲. یزد؛ سعیدی، سید ابوالفضل؛ شماره نسخه:۱۴
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد طاهر بن محمد جعفر تبریزی، بی‌تا [نشریه: ۴ - ۴۶۰]
۳. مشهد؛ مدرسه خیرات خان؛ شماره نسخه:۲۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** آن حضرت متصل به مذکور سابق یا منفصل از آن که نیست میان شما مومنان.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ واقف: علیمردان خان تیموری (نصرت الملک)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۹۳گ، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [رشت و همدان: ف: ۱۷۴۶]

● **شرح الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-ul-i‘tiqādāt
خاتون آبادی، اسماعیل بن محمد باقر، ۱۰۳۱ - ۱۱۱۶ قمری
xātūn ābādī, esmā‘īl ebn-e mohammad bāqer (1622 - 1705)
وابسته به: الاعتقادات = العقائد؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)
محل تألیف: نجف اشرف
شرح مفصلی است با عناوین «قال، اقول» بر اعتقادات شیخ صدوق با رد و ایراد بسیار، نگاشته شده پس از شرح فارسی مفصل‌تر وی که به او حوالت می‌دهد و می‌گوید چون این شرح را در نجف اشرف تألیف می‌کنم به عربی می‌نویسم.
آغاز: نحمدک اللهم و الحمد من آلائک و نشکرک و الشکر من نعمائک حمداً یوازن عرشک المجید و کرسیک الرفیع ...

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۹۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** عما یشرکون اقول
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، گویا اصل؛ تملک: فاضل تونی با

تاریخ ۱۳۵۵؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹۴گ، ۲۲-۲۵ سطر (۱۰×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: - ۵۶۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۰۱۶/۲

آغاز: نحمدبرابر

در این نسخه قطعه‌ای از آغاز شرح در پاره‌ای از مباحث توحید آمده؛ خط: نسخ، کا: محمد حسین بن شرف الدین نجفی، تا: قرن ۱۱ یا ۱۲، در عصر مؤلف، جا: نجف اشرف؛ به شیخ ابراهیم کردی هدیه شده؛ جلد: مقوایی، ۹۰گ (۴۳پ-۱۳۲پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۶ - ۱۳]

● **شرح الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-ol-e‘teqādāt

حسینی طالقانی، محمد باقر، ق۱۲ قمری

hoseynī tāleqānī, mohammad bāqer (- 18c)

وابسته به: الاعتقادات = صراط النجات = اعتقادات مجلسی = سیر و سلوک = رد صوفیه = مغنی الاصول = اعتقادیه = العقائد = لیلیه؛ مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی (۱۰۳۷-۱۱۱۰)

ترجمه و شرح مختصری است از اعتقادات عربی مجلسی. قطعه‌ای از اصل عربی نقل می‌شود و به فارسی برگردانده شده و شرح می‌گردد و دارای سرآغاز مفصلی است در نکوهش از علمای کلام و فلاسفه و ضرورت برگشت به ائمه هدی علیهم السلام در شناخت عقاید صحیح.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۲۵۱

آغاز: الحمدلله الذی أخرجنا من ظلمات الوهم ببحار الانوار ... و بعد چنین گوید مسود این اوراق فقیر حقیر کثیر التقصیر؛ **انجام:** و بگرداند ما را و تو را از آن کسانی که پند گیرند پس نفع دهد ایشان را پند گرفتن.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ مهر: «افوض امری الی الله عبده لطفعلی» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳× ۱۹سم [ف: ۶ - ۲۳۶]

● **شرح الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-i‘tiqādāt

شولستانی، عبدالله بن حسن

šūlestānī, ‘abd-ol-lāh-e bn-e hasan

وابسته به: الاعتقادات = العقائد شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)

گویا از ملا عبدالله بن حسن شولستانی باشد، که دو شرح او به فارسی و عربی در الذریعه (۱۰۱/۱۳) یاد شده است. شرحی است بر اعتقادات صدوق و مؤلف در آن یادآور شده که پیش از این به فارسی نیز اعتقادات را شرح کرده است و اکنون به شرح عربی آن می‌پردازد.

آغاز: بسمله، و به نستعین. نحمدک اللهم و الحمد من آلائک ... و کان رسالة الاعتقادات للشیخ الجلیل ... محمد بن الحسین بن بابویه القمی ... و لما کان فی سالف الزمان شرحت نبذة من اوائله ... بالفارسیة ... فشرعت فی تحریره بالعربیة.

انجام: قال الیمین الیه و الیه القدرة و القوة یقول عزوجل و السموات مسطورات بقدرته و قوته، سبحانه و تعالی عما یشرکون.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۲۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج قرمز، ۱۹۴گ، ۱۴ سطر [ف: ۱۲ - ۲۱]

● **شرح الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-i‘tiqādāt

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā’ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

تاریخ تألیف: شب ۱۴ جمادی الثانی ۱۲۳۷ق

چون شیخ جعفر قراگوزلو همدانی را تهمت صوفی‌گری داده بودند، وی اعتقادات خود را نگاشته تا شیخ احسائی در آنها نظر کرده که آیا موافق مبانی تصوف است یا خیر. شیخ رساله او را با توضیحات مختصر در تبیین برخی از عبارات شرح کرده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۲۰۶/۱۳

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... انه قد ارسل الی الشیخ الافخر العالم ... کلمات ذکر فیها اعتقاده لانظر فیه و اقرر منه ما وافق الحق

نسخه اصل: کتابخانه مشایخ - کرمان الف ۷؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۸ص (۲۲۴-۲۳۱) [عکسی ف: ۶ - ۲۶۱]

● **شرح الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-i‘tiqādāt

شریف، محمد کاظم بن محمد قاسم، ق۱۳ قمری

šarīf, mohammad kāzem ebn-e mohammad qāsem (- 19c)

وابسته به: الاعتقادات = العقائد؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)

شرح مفصلی است بر «اعتقادات» شیخ صدوق که با عناوین «قال، اقول» برگزار شده است و از روایات و نیز اقوال فلاسفه استفاده کرده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۷۰۲

آغاز: اللهم یا من ازلک نهی لمحاول الافکار والاوهام و دوامک

ردع لطامحات العقول و الافهام انت الله لا اله الا انت قبل القبل و خالق القبل و بعد البعد؛ **انجام:** قال الشیخ رضی الله عنه و قد نقل مخالفونا انه اذا خرج المهدی علیه السلام نزل عیسی بن مریم علیه السلام فصلی خلفه و نزوله الی الارض رجوعه الی الدنیا بعدموته
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ یادداشت به تاریخ ۱۲۵۶ و ۱۲۵۸ق در اول کتاب؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۵گ، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۴۹]

● **شرح الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-ul i'tiqādāt
کاشانی، حبیب الله بن علی مدد، ۱۲۶۲ - ۱۳۴۰ قمری
kāšānī, habīb-ol-lāh ebn-e 'alī madad (1846 - 1922)
وابسته به: الاعتقادات = العقائد؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)
تاریخ تألیف: از دهه آخر ذیحجه ۱۳۱۶ق تا ۲۰ محرم ۱۳۱۷ق
شرح مختصری است با عناوین «قوله، قوله» بر کتاب «اعتقادات» شیخ صدوق.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۹۰۲
آغاز: الحمد لله الذی شرح قلوبنا بلمعات عقائد الایمان و الصلاة و السلام علی من انزل علیه القرآن و آله المخصوصین باسرار التأویل و البیان
نسخه اصل: کتابخانه مؤلف ـ کاشان؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۱۷۶ص [عکسی ف: ۳ - ۱۰۲]

● **شرح الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / فارسی
š.-ol-e'teqādāt
ناسوتی یزدی، علی بن محمد حسن، ق۱۴ قمری
nāsūtī yazdī, 'alī ebn-e mohammad hasan (- 20c)
وابسته به: الاعتقادات = الاعتقادیة = العقائد؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
تاریخ تألیف: ۱۳۵۲ق
شرح مختصر توضیحی نیکویی است بر رساله «الاعتقادات» شیخ بهاء الدین عاملی که بخشی از گفته وی را با عناوین «قال» آورده و شرح می‌کند.
آغاز: خداوندی را سپاس و ستایش کردن سزاست که اگر متکلمان روزگار و سخن گستران نامدار در معرفت کنهش بیندیشند
انجام: گر نیاید بگوش رغبت کس ×× بر رسولان پیام باشد و بس
[دنا ۴۴۵/۶؛ الذریعه ۱۰۳/۱۳؛ فهرستواره منزوی ۳۶۹/۹]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۹۷۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: مرتضی غروی (فرزند شیخ شعبان گیلانی)، تا: ۱۳۵۲ق؛ دارای چند حاشیه از میرزا خلیل کمره‌ای و شیخ عباس تهرانی؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳× ۲۱سم [ف: ۲۵ - ۲۴۱]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۶۱۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: مرتضی غروی، تا: ۱۳۵۲ق؛ محشی؛ کاغذ: دفتری، جلد: مشمع مشکی، ۴۰گ، ۱۵ سطر (۱۰/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۱۸/۵سم [ف: ۳۷ - ۴۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۷۸۱/۲
آغاز:برابر؛ **انجام:** و هو مقام الوقوف هذا آخر ما اردنا من المقصد الثانی من الخاتمة و ... الذی هم نجوم الهدایة فی البدایة و النهایة.
خط: نسخ، کا: مرتضی بن شعبان بن محمد مهدی بن عبدالوهاب نجفی مشهور به مدرس گیلانی، تا: ذیحجه ۱۳۵۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۵گ (۳۱پ-۸۵ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۴۴ - ۶۲]

● **شرح الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-ul i'tiqādāt

غیر همانند:
۱. اهواز؛ شوشتری، محمد؛ شماره نسخه:بدون شماره
کا: نظام الدین ساوجی شاگرد شیخ بهائی، تا: ۱۰۱۲ق [نشریه: ۷ - ۷۹۶]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲۶۱/۲
آغاز: ابتدا ... (و تجوز الصلوة خلف کل بر و فاجر) لقوله علیه الصلوة و السلام صلوا خلف کل بر و فاجر و لان علماء الامة کانوا یصلون خلف الفسقة؛ **انجام:** و هما ای الجنة و النار مخلوقتان الآن موجودتان تکوین و توکید و زعم اکثر المعتزلة انهما تخلقان یوم ... الجزا ... یکفی الخروج عن الانتفاع به و لو اسلم.
شرحی است مزجی بر متن مختصری در کلام و اعتقادات، نویسنده متن و شارح هر دو از عامه هستند؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۴گ (۵۶ر-۹۹ر)، ۱۷-۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۳۸ - ۳۷۳]

● **شرح اعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-e e'teqādāt
شارح قبلاً شرحی به فارسی بر اعتقادات نوشته سپس شرحی هم به عربی نگاشته است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۱۸۷/۳
آغاز: نحمدک اللهم والحمد من الائک و نشکرک و الشکر من

نعمائك حمدا ... عرشك الحميد و كرسيك الرفيع وشكرا يملا سمواتك وارضك؛ **انجام:** من وجوه الاول ان وجوب الوجود اما ان يكون شيئا لازما لمهية تلك المهية هى التى وجوب الوجود.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۴۹]

● **شرح اعتقادات (ترجمه)** / کلام و اعتقادات / فارسی
š.-e e‘teqādāt (t.)
وابسته به: الاعتقادات = العقائد؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱–۳۸۱)
با عنوان «باب. باب»؛ جز آنچه که در الذریعه آمده است.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۰۵۳/۵۶
آغاز: باب اعتقاد در باب لوح و قلم، آنست که ایشان دو فرشته‌اند؛ **انجام:** و ابوطالب وصی و قائمقام اوست. تمت بعون الملک العلام رساله اعتقادات ابن بابویه.
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن زرد، ۲۰گ (۹۷ر–۱۱۶ر)، اندازه: ۱۰×۲۴/۲سم [ف: ۹–۱۲۷]

← شرح اعتقادات صدوق ﹥ اعتقادات صدوق (ترجمه)
← شرح اعتقادات صدوق ﹥ تصحیح الاعتقاد

● **شرح اعتقادات صدوق = شرح فارسی عقائد صدوق** / کلام و اعتقادات / فارسی
š.-e e‘teqādāt- sadūq = š.-e fārsī-ye ‘aqā’ed-e sadūq
قزوینی، فضل الله بن ولی الله، ق۱۱ قمری
qazvīnī ‹fazl-ul lāh ben valī-yul lāh (- 17c)
وابسته به: الاعتقادات = العقائد شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱–۳۸۱)
تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۱۸ شوال ۱۰۹۰ق؛ محل تألیف: شاه جهان آباد (دارالخلافه)
شرحی است بر کتاب اعتقادات صدوق. شارح آن را در ۴۴ «باب» و پس از«انوار العرفات» نگاشته است. صاحب الذریعه این نسخه را زیارت کرده است.

مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۴۴۸
آغاز: بسمله الحمدلله وسلامه علی عباده الذین اصطفی. فقیر واثق به فضل الله و به رجاء یقینی ابن ولی قزوینی رزقه الله حسن الاعتقاد و ثبته علی الرشاد ... رساله اعتقادات منسوب ... ابو جعفر محمد بن علی بن حسین بن موسی بن بابویه قمی ... و چون فارسی زبانان عوام را بهره؛ **انجام:** یا منفصل از آن که نسبت میان شما مومنان
از اول تا اواخر باب ۴۱ در منزلت علویه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ واقف: علیمردان خان تیموری (نصرت الملک)، ۱۳۰۳ق؛ جلد: مقوا، ۱۹۲گ، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: – ۳۶۶]

● **شرح اعجاز البیان** / تفسیر / عربی
š.-u i‘jāz-il bayān
عجیمی، حسن بن علی، ۱۰۴۹ – ۱۱۱۳ قمری
‘ajīmī, hasan ebn-e ‘alī (1640 - 1702)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۸۳۹
آغاز: و تاثیرکل شیء منه و به وفی احواله و ان الانسان؛ **انجام:** خصوصا النبوه فهم و الاطفال و الله الملهم و امولی
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [رایانه]

● **شرح الاعراب عن قواعد الاعراب** / نحو / عربی
š.-ul-i‘rāb ‘an qawā‘id-il i‘rāb
کافیجی، محمد بن سلیمان، ۷۸۸ – ۸۷۹ قمری
kāfījī, mohammad ebn-e soleymān (1387 - 1475)
وابسته به: الاعراب فی قواعد الاعراب = قواعد الاعراب؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸–۷۶۱)
شرح مزجی است بر رساله معروف «الاعراب عن قواعد الاعراب» ابن هشام نحوی مشتمل بر کشف مشکلات کتاب و توضیح شواهد آن و اضافه مطالبی از تفسیر و دیگر فنون مناسب آن و رد و ایراد در بعضی موارد.
آغاز: الحمد لله الرافع لقواعد الدین و الاسلام الناصب لرایات الهدی الی دار الخلد والسلام و الصلاة و السلام علی الرسول محمد سید الانام
چاپ: دار طلاس، محقق: فخر الدین قباوة، ۱۹۸۹م.
شرح و حواشی:
۱– حاشیة شرح القواعد؛ عاملی حریری

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۷۰۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** والحمد لله علی جزیل نواله و الصلاة و السلام علی محمد و آله
خط: نستعلیق ترک، بی‌کا، تا: ۱۱۴۸ق؛ مصحح، محشی؛ تاریخ وقف: جمادی الاول ۱۲۰۵؛ جلد: مقوایی، ۱۴۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۷ – ۱۵۶]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۰۰۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** یقتضی متأملها جادة الصواب ... سنه ۱۲۵۲
خط: نسخ، کا: احمد بن لطف الله، تا: ۱۲۵۲ق [رایانه]

● **شرح الاعراب عن قواعد الاعراب = کاشف القناع** / نحو / عربی

š.-ul-i‘rāb ‘an qawā‘id-il i‘rāb = kāšif-ul qinā‘

محمد بن عبدالکریم

mohammad ebn-e ‘abd-ol-karīm

وابسته به: الاعراب فی قواعد الاعراب = قواعد الاعراب؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)

اهدا به: بایزید خان سلطان عثمانی

ابن هشام نحوی کتاب جامعی در نحو نگاشته است که به نام‌های «الاعراب عن قواعد الاعراب» و «قواعد الاعراب» موسوم می‌باشد که بر آن شروحی نوشته شده است که از آن جمله است، شرح حاضر که شرح مزجی است و در هیچ جای کتاب نامی از شارح آن نیامده است. در فهرست ظاهریه دمشق کتابی با همین سرآغاز و آغاز شرح به شیخ زاده مصلح الدین محمد محی الدین بن مصطفی قوجوی حنفی (- ۹۵۰ یا ۹۵۱ق) نسبت داده شده است که به نام‌های مختلف معرفی شده است و از آن جمله آمده: «حل المعاقد فی شرح قواعد الاعراب»؛ صاحب کشف الظنون کتاب «حل معاقد القواعد» را از ابو الثناء احمد بن محمد زیلی می‌داند که آن را در ذیقعده ۹۶۷ق، ساخته است. آیا ممکن است که هر دو نام مربوط به یک کتاب باشد؟ در آخر نسخه کاتب نوشته است: «تم الکتاب الموسوم بکاشفة الغناء شرح قواعد الاعراب ...»، در پشت صفحه اول نسخه با خط مغایر آمده است «کتاب کاشفة الغنا من شروح قواعد الاعراب» که گویا مراد همان «کاشف القناع علی متن قواعد الاعراب» باشد. در فهرست ظاهریه دمشق این عنوان را با همان «شرح قواعد الاعراب» و عنوان «حل المعاقد ...» یکی دانسته که مؤلف آن شیخ زاده است. باز در کشف الظنون، مؤلف کاشف القناع را شیخ محمد بن عبدالکریم دانسته است. (فاضل)

برای نشانی: «الباب الثانی» الباب مبتداً و الثانی صفة و «الجار» خبره و «المجرور» بالجر عطف علیه. «و فیه ایضاً» ای فی الباب الثانی کما الباب الاول «اربع مسایل، احدیها» ای احدی المسایل الاربع «انه» الضمیر للثانی «لابد» ای لافراق. قال فی الصحاح لابد من کذا کانه قال (احمد منزوی)

آغاز: اعلم ان الشیخ لم یصدر سالته بالحمد کما فعله اما اکتفاء بالبسملة بناء علی ان المراد بالحمد الواقع فی الحدیث هو الوصف بالجمیل علی جهة التعظیم و التبجیل ... قوله بسم الله الرحمن الرحیم الباء متعلق بمحذوف تقدیره بسم الله ابداء و تقدیم المعمول علی الاختصاص

انجام: لایصال الثابت و فی هذا القدر کفایة لمن تأمله و المراد من هذا الکلام تاکید و دلیل لقو و ینبغی ان یجتنب المعرب بقول المتقدمین تم الکتاب ...

[دنا ۴۴۵/۶؛ حاجی خلیفه ۱۲۴/۱ «کاشف القناع»]

۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۴۶۷/۱

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ، کا: اسماعیل بن محمد، تا: ۱۱۱۵ق؛ مهر: «عبده قاسم»؛ تملک: حسن بن محمد علی؛ جلد: مقوا، ۱۶ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۶۶۹]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۷۱۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، کا: ملا یوسف بجاموس، تا: چهارشنبه ربیع الاول ۱۲۰۹ق؛ ۸۸(۶۵پ-۱۵۲پ) [ف: ۲ - ۱۴۷]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۵۵۹

آغاز: الحمدلله الذی جعل النحو أتم الوسائل الی تحصیل علم الشریعة و القرآن و أهم الذرائع الی تجمیل الکلام العربی علی وجه البدیع و البیان؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «ما رآه المؤمنون حسناً فهو حسن عبدالله» (هشت گوشه)؛ جلد: مقوایی، ۸۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۱۴ - ۳۲۱]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶۷۰/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** بالفعل فالوجه بها ذکر الواو و ان کانت مخففة

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۴گ (۵۳پ-۵۶پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۰ - ۴۴]

● شرح اعراب العوامل المائة = اعراب عوامل المائة /

نحو / عربی

š.-u i‘rāb-il ‘awāmil-il mi’a = i‘rāb-u ‘awāmil-il mi’a

حسینی استرآبادی، زین العابدین بن محمد هاشم، ق۱۱ قمری

hoseynī estarābādī, zayn-ol-‘ābedīn ebn-e mohammad hāšem (- 17c)

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

تاریخ تألیف: ۱۰۹۱ق

شرح مختصری است بر«العوامل المائه» جرجانی که آن را به درخواست برخی از شاگردانش نگاشته است و گاهی به بعضی از فواید نحوی لازم نیز اشاره می‌کند.

آغاز: یقول اضعف عبادالله ... الحمد الذی هدانا النجدین و رفع قدر من اعرب بالشهادتین ونصب الدلیل ان اظهر علی وجود ذاته.

انجام: والجملة مستأنفة ولفظها خبر ومعناه خبرأو انشاء أی اللهم اهدنا الی الرشاد بالفتح الطریق المستقیم.

[الذریعه ۲۳۵/۲؛ دنا ۴۴۶/۶]

۱. شاهرود؛ مدرسه اسماعیلیه؛ شماره نسخه:۷۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی اکبر بن محمد صادق، تا: ۲۸ ربیع الاول ۱۱۱۶ق؛ ۱۹۰ص (۲-۱۹۱) [ف: - ۲۷]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۵۰۴/۱
نسخه اصل: همان نسخه بالا[عکسی ف: ۴ - ۳۲۰]
۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۲۳۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ تملکی به سال ۱۲۷۳؛ کاغذ: الوان، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۹گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۵۵]

● **شرح اعراب الكافية** / نحو / عربی
š.-u i'rāb-il kāfīya
وابسته به: شرح الكافية = المعافية فی شرح الكافية = شرح هندی؛ دولت آبادی، احمد بن شمس الدین (-۸۴۹)
شرح مفصل مزجی است بر «اعراب الكافيه» شهاب الدین بن شمس الدین دولت آبادی هندی مشهور به فاضل هندی.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۲۸۹-۵۶/۱۳۹
آغاز: بسمله نحمدالله نحو الاية الوافية و نشكره لنوال نعمائه الكافية
از اول تا آخر؛ خط: نستعلیق، کا: ابن بکر بن مکائیل بن عمر الکلسی، تا: قرن ۱۱؛ تملک: یحیی بن نوح؛ ۱۲۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۰۷]

● **شرح الاعضالات = شرح العشرينية = الرسالة العشرينية** / چند دانشی / عربی
š.-ul i'ḍālāt = š.-ul 'išrīnīya = ar-r.-ul 'išrīnīya
کاشف یزدی، قاضی بن کاشف الدین محمد، - ۱۰۷۵ قمری
kāšef-e yazdī, qāzī ebn-e kāšef-od-dīn mohammad (-1665)
وابسته به: الاعضالات العويصات = الاعضالات العشرينية؛ میرداماد، محمد باقر بن محمد (-۱۰۴۱)
شرحی است بر «الاعضالات العويصات فی فنون العلوم و الصناعات» اثر میرداماد، در پاسخ بیست مسأله دشوار ریاضی، فلسفی، کلامی، منطقی، فقهی و اصولی. در دیباچه از متن به «الرسالة العشرينية» یاد شده است. در دیباچه از خود نام می‌برد و می‌نویسد که میرداماد «عشرینیه» خود را نزد من فرستاده و من اعضال نخستین آن را حل کردم. اعضال نخستین عشرینیه شکل ۱۵ مقاله سوم اصول اقلیدس است و درباره کوچکتر بودن زاویه حاده از خط مماس و دائره است از هر زاویه حاده مستقيمة الخطين. این اعضال را او در یک مقدمه و دو جمله حل کرده است. جمله یکم آن دو مطلب دارد، در جمله دوم از نه تقریر در همین موضوع (شبهه طفره در همین موضوع) بحث شده است.
[دنا ۴۴۶/۶؛ الذریعه ۳۷/۲]

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۲۰۴/۱
آغاز: بسمله. الا لا آلاء الا آلاء الاله الحكيم يا من احتجب بنوره فی العز الشامخ و الملك الباذخ و تاه فی قطع مراتع روايع نعمه المنهمكون فی عرفان بدايع حكمه؛ **انجام:** ثم وصوله الى المكان الثانی ثم الى
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ خط خوردگی دارد؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: تیماج زرد، ۳۳گ (۲پ-۳۴پ)،۱۵سطر(۱۲/۵×۱۸)،اندازه:۱۲/۵×۱۸سم[ف:۵- ۲۰۹]
۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۶۶/۲
آغاز: بسمله ... الاله الحكيم. يا من احتجب بنوره فی العز الشامخ ... و بعد، فيقول اقصر عبادالله علما ... قاضی بن كاشف الدين محمد.؛ **انجام:** بعد بيان القصد هذر و فضل. انتهى مقاله ...
خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد تقی بن محمد رضا رازی (شاگرد مؤلف)، تا: ۱۰۳۲ق؛ ۳۴گ (۱۴پ-۴۷پ) [ف: ۱ - ۱۴۳]

● **شرح اعمال خافیه قمری** / هیئت / فارسی
š.-e a'māl-e xāfīya-ye qamarī
رساله‌ای است در ذکر و شرح اعمال خافیه قمری که تکسیر آن مطلقاً منوط به سیر قمر است و آن‌چنان لست که حروف بیست و هشت‌گانه را به منازل قمر قسمت گرداند بدین طریق.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۰۰۹
آغاز: بسمله و به نستعین این رساله ایست در ذکر و شرح اعمال خافیه قمری که تکسیر آن مطلقاً منوط بسیر قمر است؛ **انجام:** بیست هشت نوب که سوار شر است و نمونش شکل اینست که در صفحه نیت خاهد شد»
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، با اشکال جفریه، نسخه بسیار مغشوش و درهم است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴گ (۲۹پ-۳۲پ)، ۱۵ سطر (۸×۱۷)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [رایانه]

● **شرح الاعمال الهندسية** / هندسه / عربی
š.-ul-a'māl-il handasīyya
عقیلی، موسی بن یونس، ۵۵۱ - ۶۳۹ قمری
'aqīlī, mūsā ebn-e yūnos (1157 - 1242)
وابسته به: اعمال هندسية؛ ابوالوفای بوزجانی، محمد بن محمد (۳۲۸-۳۸۸)
اهداء به: ملك الناصر صلاح الدين ابوالمظفر يوسف بن ايوب (۵۶۴-۵۸۹ق)
متن از ابوالوفاء محمد بن محمد بن یحیی بن اسمعیل بن عباس مهندس بوزجانی است که در حساب و هندسه تألیفات عدیده دارد و شرح از کمال الدین ابوالفتح موسی بن یونس بن محمد بن منعة بن مالک عقیلی.

[هدية العارفين ۲: ۵۵؛ اعلام زرکلی ۸: ۲۸۸–۲۸۹]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۳۵۷

آغاز: بسمله، اما بعد حمدالله اهل الحمد و مستحقه و السلم علی خیرته من خلقه محمد النبی و آله و صحبه فان شرف المطالب معتبر بشرف المطلوب، و قدر الخاطب مستفاد من قیمة المخطوب؛ **انجام:** الغرض المطلوب منه فلیکن هذا ختمه و المحمود المستکفی

خط: نسخ بی نقطه، کا: حسین بن عمر بن احمد ماردینی، تا: سه‌شنبه ۲۱ صفر ۶۸۰ق، جا: مراغه؛ خط و امضا و مهر شیخ در سه موضع مشهودست، و در یک موضع عبارت این است: «وقع انتقاله لی فی محروسة اصفهان حمیت عن حوادث الزمان، العبد بهاءالدین» و بالای همان صفحه مسطور است که: «این کتاب منجمله کتبی است که مفقود شده بود و در عهد تولیت جناب جلالتمآب آقای عضدالملک متولی باشی سرکار فیض آثار داخل کتابخانه مبارکه شد، بتاریخ شهر جمیدی الاول ۱۲۸۲»؛ مهر: فضل الله الحسینی؛ واقف: شیخ بهائی؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹–۲۰ سطر (۱۳/۵×۸/۷) [ف: ۸ – ۲۰۰]

← شرح الاقالیم السبعة > هفت اقلیم

● **شرح الاقالیم السبعة = جغرافیا** / جغرافیا / فارسی

š.-ol-aqālīm-os-sab‘a = joqrāfīyā

تاریخ تألیف: یک‌شنبه ۷ نوروز = ۱ جمادی الثانی ۱۲۳۴ق؛ محل تألیف: تهران

از دانشمندی که می‌خواست برای کتب‌خانه مبارز الدین محمد طرحی برکشد و این رساله را به فارسی در دو «باب» ساخته است: نخستین در دو فصل، دومی در هفت «وصل». در آغاز آمده که افلاطون به دستور اسکندر که «طرح ربع مسکون و اشکال صور اقالیم و بلاد» را خواسته بود آن را کشیده و ارسطو را نزد او فرستاده و او وزیرش شد، اسکندر در ۷۷۰ سال پیش از هجرت، جهانگیری کرده است.

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۵۴۳/۱

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن محمد جعفر طبیب، بی‌تا [نشریه: ۲ – ۱۲۲]

← شرح اقرب الطرق > الاصول العشره (ترجمه و شرح)

● **شرح الاکر لمنالاوس و ثاوذوسیوس** / ریاضیات / عربی

š.-ul ukar li-minālāws wa ṯāwḏūsīyūs

یزدی، محمد باقر بن زین العابدین، ق۱۱ قمری

yazdī, mohammad bāqer ebn-e zayn-ol-‘ābedīn (- 17c)

تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه:۱۱۷/۱۷

بی‌کا، تا: سه‌شنبه ربیع الثانی ۱۲۵۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر (۱۳×۷/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [نشریه: ۳ – ۲۲۸]

● **شرح الالغاز** / معما / عربی

š.-ul alġāz

طبیب، علی المعلی بن محمد

tabīb, ‘al-al-mo‘alā ben mohammad

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۰۶/۴-ف

آغاز: کسائی ابوعثمان ثوبان فی الوغی و هل ینفع الثوب الرقیق لدی الجرب

نسخه اصل: گویا از نسخه ای از اصفهان؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۵ رجب ۱۰۷۰ق [فیلمها ف:۲ – ۱۵۶]

۲. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۸۹/۴

آغاز: بسمله. حمدله. و بعد فیقول اقل عبادالله علی المعلی بن محمد بن عبدالله الطبیب الاوژی (؟) وفقه الله تالی لما یحب و یرضی لما رایت المتعلمین مشتغلین بحفظ ابیات شتی مفصلة من جملة الاعراب و اللغة و المعنی ممتحنین بها خواطر الالباب منهم، یقال لها الالغاز اردت ان اشرح لها شرحا یبین وجوه الاعراب بحیث یستفید منه

خط: نسخ، کا: عبدالله بن الشیخ محیی الدین بن الشیخ عبداللطیف بن الشیخ علی بن ابی جامع عاملی حارثی همدانی، تا: ۲۵ رجب ۱۰۷۰ق؛ ۲۳گ (۲۰ر–۴۲پ)، ۱۵–۱۶ سطر، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف: – ۵۷]

← شرح الغاز ابن الفارض > المنحة العارضية علی الغاز الفارضية

● **شرح الغاز الابیات** / معما / عربی

š.-u alġāz-il abyāt

قطعه‌ای از کتابی ادبی است شامل باب دوم در ذکر ابیات الغاز به ترتیب حروف قافیه آنها و بیان اعراب آنها. این ابیات از اشعار شعرای عرب انتخاب شده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱/۷۲-۷۲/۱

آغاز: بسمله. و به نستعین. الباب الثانی فی الالغاز التی یطلب توجیه اعرابها واذکر ابیات الالغاز مرتبة القواض فی علی حروف الهیجا تسهیلاً لتنا ولها حرف الهمزة قال حسان بن ثابت الانصاری رضی الله عنه فی الوافی؛ **انجام:** یقال طاف البیت وطاف به وکتب الف النصب علی صورة النون للالغاز کما فصل سل عن عن فی الوجه الاول لذلک ویحتمل أن

شامل باب ثانی از حرف همزه تا حرف راء؛ خط: نسخ، بی کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی از «عبدالرحمن» و «قاسم» و «منه»؛

۸گ، ۲۱ سطر ، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۴۵۲]

● **شرح الالغاز النحوية** / ادبیات / عربی

š.-ul-alġāz-in naḥwīyya

متطبب ابزری، علی بن محمد، - ۸۱۵ قمری

motatabbeb-e abzarī, 'alī ebn-e mohammad (- 1413)

شرح ابیات مشکله است از جهت اعراب و لغت و معنی که برای امتحان طلاب استفاده می‌شود. آن را برای تمرین در ادبیات عرب نوشته است.

آغاز: الحمد لله خالق الانسان من ماء مهین و مجل بعضهم و صیر متین رهین مهین ... لما رایت المتعلمین المشتغلین بحفظ ابیات شتی معضلة من جهت اعراب و اللغة و المعنی، ممتحنین بها خواطر الباء منهم، یقال لها الغاز، اردت ان اشرح لها شرحا بین وجوه اعراب ...

انجام: ابدل من التانیث هاء فی الوقف کما فی رحمة و هی حال من الضمیر فی لم تقرب و الله اعلم

۱. مشهد؛ مرتضوی؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۰ ربیع الثانی ۱۰۷۸ق؛ ۶۶ص (۲-۶۷) [ف: ۳۰]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۱۰/۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۷ - ۱۹۹]

۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۶۴۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: سید عبدالله؛ ۲۸گ، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۶]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۶۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۲۲ رجب ۱۳۰۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای،۱۸گ،۱۱و ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳/۶×۲۱/۳سم [ف: ۴۳-۱۰۷]

← شرح الالفاظ ← رشف الالحاظ فی کشف الالفاظ

← شرح الالفاظ الخاص فی شرح الالفاظ ← رشف الالحاظ فی کشف الالفاظ

● **شرح الفاظ خطبة الوافية فی شرح الكافية = شرح مقدمة الوافية** / نحو / عربی

š.-u alfāẓ-i xuṭbat-il wāfīya fī š.-il kāfīya = š.-u muqaddamat-il wāfīya

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰ - ۸۱۶ قمری

jorjānī, 'alī ebn-e mohammad (1340 - 1414)

وابسته به: الوافية فی شرح الكافية؛ استرآبادی، حسن بن محمد (۶۴۵-۷۱۷ق)

کتاب الكافية فی النحو تألیف ابن حاجب نحوی (-۶۴۶ق) می‌باشد. بر کافیه شروح بسیاری نگاشته شده، از جمله شرح رکن الدین حسن بن محمد استر آبادی است که «الوافية» نام دارد. بر کتاب الوافية نیز شروحی نگاشته شده از جمله شرح حاضر که شرحی است مزجی و کوتاه و فقط بر خطبه آن.

مؤلف این شرح در اکثر فهرست‌ها تشخیص داده نشده است اما در بسیاری از نسخه‌ها همراه با شرح میر سید شریف جرجانی بر کل «الوافیه» (با عنوان «حاشية الوافية فی شرح الكافية») آمده است و همین گواهی شده است برای اسناد آن به میر سید شریف. البته آقای غلامعلی عرفانیان (فهرست‌نگار کتابخانه آستان قدس) معتقدند که از آنجا که میرسید شریف خطبه الوافية را شرح نکرده بود، بعدها فرزندش محمد آن خطبه را شرح کرده است و لذا این شرح از آن محمد بن علی جرجانی (-۸۳۸ق) است و نه خود میرسید شریف (ن.ک.: آستان قدس ج۱۲: ص ۷۷ و ۴۷۸).

آغاز: ۱: احمد و ابسمل اولا تیمنا ثم حمداً ثانیاً شکراً و المضارع لیدل علی الاستمرار رعایة للموافقة بین الحمد و المحمود علیه من نعمه المتتابعة فان حمدنا لیس الاشکر امتتابعا فان الوجه فی دللالته علیه الی المعانی الله علم خاص بذاته

۲: احمد الله ابتداء بالتحمید بعد التیمن بالتسمية لیکون اداء الشیء من مواجب شکره علی ما لایتناهی من مواهبه و بره التی هذا التألیف

انجام: الا بالله الباء للاستعانة و الاستثناء مفرغ و ما توفیقی حاصل باعانة احد الا بالله علیه لاعلی غیره توکلت اعتمدت و الیه انیب ارجع فانه المرجع و المآب

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۶۵۱/۲

آغاز: برابر ۲؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: مبارکشاه بن موافق الدین بغدادی، تا: قرن ۹؛ این شرح در آغاز این نسخه با خطی غیر اصلی به میرسید شریف جرجانی نسبت داده شده، مصحح، محشی با نشان «۱۲»؛ تملک: محمد داود حسینی به سال ۱۱۴۲؛ کاغذ: شرقی، ۴گ (۶۶-۶۹)، ۱۶ سطر، اندازه: ۷×۱۲سم [ف: ۳۲ - ۱۳۸]

۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۸۴۹/۴

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر

کا: حسین بن یوسف بن حاج محمد شکاجانی، تا: قرن ۹؛ محشی؛ ۶گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۹۹]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۲۶۹/۳

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر

فهرست‌نگار محترم اذعان کرده است که گرچه این نسخه با نسخه‌های دیگر این شرح (دارای آغاز برابر ۱) در الفاظ و ترکیبات و عبارات و جملات و فقرات بسیار شبیه است، به احتمال قوی مؤلف آن کسی غیر از مؤلف نسخه‌های دیگر و

ظاهراً از فضلای عثمانی است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۷۶ق، جا: ترکیه؛ پس از آن یک ورق فوائد است در باب نحو بخصوص حدود بعضی از اصطلاحات آن که شروع آن چنین است: «بسمله رب یسر و لاتعسر و تمم بالخیر فی فواید النحو لاسیما حدود کل شی و مما یدام (کذا) فی علم النحو غالبا فان [قیل] ما حد الحد قلنا هو ... »، و خاتمه آن چنین: «و الترکیب الصوتی نحو سیبویه و الترکیب التعدادی نحو زید عمر و بکر»؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۳گ (۶۴-۶۶)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۳۹۴]

۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۶۸۰/۳/۱

آغاز: برابر ۱؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۸۳ق؛ محشی، پس از آن حاشیه جرجانی بر الوافیه آمده است؛کاغذ:سمرقندی،جلد: تیماج مشکی، (از ۳۰پ- ...)، ۲۱ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۴ - ۲۸۰]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۹۶

آغاز: برابر ۱؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ واقف: زین العابدین خادم اصفهانی، ۱۱۶۶ق؛ ۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [الفبائی ف: - ۲۰۰]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۶۷۴/۱

آغاز: برابر ۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۱۰۵۳ق؛ مصحح، محشی، پس از آن حاشیه جرجانی بر الوافیه آمده است؛ جلد: گالینگور سبز، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲ - ۳۳۷]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۹۸/۱-طباطبائی

آغاز: و اهن الجاهل، علی عظمة جلاله، قال الجوهری جلال الله تعالی عظمته و هذه الاضافة اضافة عام الی الخاص، لان المضافة الیها عظیمة ... حمد غریق، بیان لکمال حمده ای حمدا مثل حمده فاقیم الصفة مقام الموصوف ثم المضاف الیه مقام المضاف. بمطالعة جماله. ای؛ **انجام:** برابر

تذکر: در فهرست با عنوان «شرح دیباجة الکافیة» و از مؤلف ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج سبز، ۵گ (۱-۵ر)، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۲۲ - ۸۸]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۰۸۹

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر

تذکر: در فهرست با عنوان «شرح دیباجة الوافیة فی شرح الکافیة» از مؤلف ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، پس از رساله اشعاری از کلیم و عطار و معنای عرفانی کلمه اللهم؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱گ (۴۹ر-۴۹پ)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸/۳×۲۴/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۴۶]

۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۴۲۵/۲-۱۳/۱۰۵

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر

در فهرست با عنوان «شرح دیباجة شرح الکافیة (المتوسط)» با مؤلف ناشناس؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: گالینگور، ۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۷۵]

۱۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۹۲۳

آغاز: برابر ۱؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: علی محمد بن قربان علی، تا: ۲۴ ذیقعده ۱۲۰۹ق؛ جلد: مقوا، ۷گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۸]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۲۷۵/۳

آغاز: برابر ۱؛ **انجام:** برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۲گ (۴۳پ-۴۴پ)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۶ - ۲۶۰]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۶۵۱/۴

آغاز: برابر ۱؛ **انجام:** برابر

تذکر: در فهرست با عنوان «عطف بر وافیه در شرح کافیه» با مؤلف ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [الفبائی ف: - ۴۰۵]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۹۱۴/۲

آغاز: برابر ۱؛ **انجام:** برابر

تذکر: در فهرست با عنوان «شرح خطبة شرح الکافیة (المتوسط)» با مؤلف ناشناس؛ خط: نسخ ترکی، کا: ابن حاجی، بی‌تا؛ کاغذ: ترکی، جلد: تیماج فیلی، ۱۰ص (۳۴-۴۳)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۰- ۳۱۵]

● شرح الفاظ الصوفیة / عرفان و تصوف / عربی

š.-u alfāẓ-iṣ-ṣūfīyya

رساله‌ای است در شرح الفاظ و اصطلاحات رایج بین صوفیه با استفاده از کتاب «الفتوحات المکیة» محیی الدین ابن عربی.

[معجم المطبوعات العربیة ۱/۱۸۰]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۴۲/۳

آغاز: بسمله، الحمدلله مزین کنوز الالفاظ بجواهر المعانی و الصلاة و السلام ... و بعد، فهذه رسالة فی شرح الالفاظ المصطلحة بین الطائفة الصوفیة ملتقطة من الفتوحات المکیة -قدس الله تعالی روح مصنفها- قال صاحب الفتوحات قدس سره: التحلی بالحا المهملة؛ **انجام:** فهو المتجرد عن ارادته و قال ابو حامد هو الذی صح له الاسماء و دخل فی جملة

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی، ۷گ (۷۵پ-۸۱)، اندازه: ۱۵×۱۹سم [ف: ۱۳ - ۲۰۹]

● شرح الفاظ غریبه دیوان حافظ / ادبیات / فارسی

š.-e alfāz-e qarība-ye d.-e hāfez

وابسته به: دیوان حافظ شیرازی، حافظ شیرازی، شمس الدین محمد (-۷۹۲ق)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۰۶۰/۳
بی کا، بی تا [نشریه: ۱۳ - ۳۶۰]

↩ شرح الالفاظ فی کشف الالفاظ ≻ رشف الالحاظ فی کشف الالفاظ

● شرح الفاظ فی نهج البلاغة / شرح حدیث / عربی

š.-u alfāẓ-in fī nahj-ul-balāġa

وابسته به: نهج البلاغة؛ شریف الرضی، محمد بن حسین (۳۵۹-۴۰۶)

پاسخ پرسشی فارسی است درباره بعضی از الفاظ مشکل در نهج البلاغه، چون فتق هوا و شق ارجا و مخض سقا و اعتقام مهب. در این پاسخ عربی الفاظ مذکور از دید عرفانی و اهل تأویل توضیح داده شده و شواهدی از آیات نیز در آن آمده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۳۹/۱
آغاز: فی نهج البلاغة قیمة کل امریء ما یحسنه ... مضمون هذه الجوهرة منظوم أیضاً فی دیوانه علیه السلام بقوله و قیمة المرء ما قد کان یحسنه؛ **انجام:** اذ لا کمال فی معرفة المفهوم الا من حیث الوجود و لذا کان موضوع الالهی هو الوجود الحقیقی المطلق
خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۲۷۰ق، جلد: تیماج مشکی، ۳۱گ (۲پ-۳۲ر)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲۶ - ۲۸۱]

● شرح الفاظ قصیده میمیه خمریه فارضیه / ادبیات / عربی

š.-e alfāz-e qasīde-ye maymīyye-ye xamrīyye-ye fārezīyye

وابسته به: القصیدة الخمریة = قصیده میمیه؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶-۶۳۲)

رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۶۷۵/۷الف
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرمی، ۶۵ص (۳۷۱-۴۳۵)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [رشت و همدان: ف: - ۱۲۲۴]

● شرح الفاظ الکفر / فقه - عربی

š.-u alfāẓ-il-kufr

مختصری است در شرح و تفسیر الفاظی که موجب کفر می‌گردند. مؤلف این رساله را به عنوان شرحی بر بخش الفاظ الکفر کتاب «فتاوی بزازیه» و «فتاوی قاضی خان» قرارداده و با استفاده از کتاب‌های «قنیة المنیة لتتمیم الغنیة»، «جامع الفتاوی»، «هدایه»، «درایه»، «درر»، «کافی»، «مهمات»، «الاشباه و النظایر» و «مفتاح السعاده» آن را شرح نموده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۹۹۳/۲
آغاز: اما بعد حمد الله الکریم المتعال و الصلوة علی نبیه خیر الآل دعانی الحاجة الی کتب الفاظ الکفر من فتاوی البزازیة و مسائل الحظر و الاباحة؛ **انجام:** و الذی حررته و هو مختار مشایخی الشافعین لداء العقام بوأهم الله ... بجودک و لطفک یا حنان یامنان یا دیان یا سلطان یا غفور یا سبحان
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳گ (۱۳۶پ-۱۴۸پ) [ف: ۳۷ - ۵۹۰]

● شرح الفاظ مستعمله در کتب حکمت / فلسفه / عربی

š.e alfāz-e mosta‘male dar kotob-e hekmat

ساری؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۵۴/۵
آغاز: بسمله هذا شرح الفاظ المستعمله فی کتب الحکمه متقاربه المفهوم یظن بها ... منها الادراک و هو اللقاء و هو الوصول فالقوه العاقله..؛ **انجام:** انجام موجود: و الشاهد هو القسم الثانی و هو الاستدلال بالاشکال.
بی کا، تا: ۱۲۵۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲ سطر (۴×۸/۵)، اندازه: ۸/۵×۱۲سم [عمومی ساری و تنکابن: ف: - ۱۲۱]

● شرح الفاظ المستعملة من الصوفیة / عرفان و تصوف / فارسی

š.-u alfāẓ-il musta‘mala min-aṣ ṣūfīyya

نسخه‌ای از این رساله در دارالکتب قاهره (فارسی، ج۱، ص ۲۲۵) با تردد به عبدالرحمن جامی (۸۹۸ق) نسبت داده شده است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خاتم النبیین محمد المعلی المزکی الامین و علی آله و صحبه الطاهرین و بعد هذا شرح الفاظ المستعملة من الصوفیة قدس اسرارهم. محبت: دوستی مخصوص را گویند بی سببی و علامت و بی حرکتی و سکونی با حق تعالی. محب: صاحب دوستی مخلص را گویند خاصه با حق تعالی ...

انجام: عنت: خرده گیری را گویند که از او تقصیری در وجود آمده باشد و منازعت معشوق و عاشق را گویند و الحمدلله رب العالمین. آن چه در ذهن در می‌آید خالی نیست که به تشکیک مشکک زایل می‌شود ... و مطابق واقع نباشد آن را جهل مرکب گویند. تمام شد این نبذه و السلام علی تابع الهدی

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۲۸۲/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: شنبه ۱۰ رجب ۱۲۹۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۵گ (۴۱پ-۴۵پ)، ۱۸ سطر [ف: ۵ - ۴۵۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۵۸/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی کا، تا: با تاریخ ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۵گ (۶۲ر-۶۶پ)، ۱۷سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴/۱×۲۰/۶سم [ف: ۲۹/۱ - ۴۷۰]

● **شرح الفاظ من دعاء السجاد (ع)** / دعا / عربی
š.-u alfāẓ-in min do'ā'-is-sajjād
بحرانی، علی بن عبدالله، - ۱۳۱۹ قمری
Bahrānī, 'alī ebn-e 'abd-ol-lāh (- 1902)
تاریخ تألیف: ۱۶ محرم ۱۲۹۹ق
یکی از دوستان بحرانی توضیح الفاظ دعای حضرت سجاد علیه السلام را می‌خواهد که در روزهای ماه رمضان خوانده می‌شود: «اسالک اللهم بحیاتک التی لا تموت»، و وی پاسخ او را می‌نگارد.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۴۶/۵
آغاز: الحمدلله علی نعمائه و الشکر له علی آلائه و الصلاة و السلام علی خیر اولیائه نبینا محمد و اوصیائه؛ **انجام:** و فیما رسمناه کفایة عن التطویل و الاکثار و الحمدلله حق حمده و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴، نزدیک عصر مولف؛ جلد: مخمل نیلی، ۵گ (۲۵ر-۲۹پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۱-۲۰۱]

● **شرح الألفاظ و الاسماء التی اختص اطلاقها بکتاب الوافی = مصطلحات کتاب الوافی** / فهرست / عربی
š.-ul alfāẓ wa-l asmā'-il-latī ixtaṣṣa iṭlāqu-hā bi k.-il wāfī = muṣṭalaḥāt-u k.-il wāfī
شریف کاشانی، فضل الله بن محمد، ق۱۱ قمری
šarīf kāšānī, fazl-o-llāh ebn-e mohammad (- 17c)
وابسته به: الوافی؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱ق)
شرحی است بر الفاظ و اسمای راویان که به صورت رمزی در کتاب الوافی فیض کاشانی به کار رفته است. این شرح پس از درگذشت فیض نگاشته شده و به ترتیب الفبایی تنظیم گشته و تا حرف خاء را دارد. شارح از علماء و صاحب چند اثر علمی است و فیض کاشانی دایی مادر اوست. وی حاشیه وافی را در سال ۱۱۰۶ق و حاشیه شرح دیوان حضرت علی بن ابیطالب (ع) را به سال ۱۱۰۹ق تألیف کرده است (محمود مرعشی)
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد، فیقول اقل خلق الله فضل الله، هذا بیان المقصود من الالفاظ التی اختص اطلاقها بالکتاب الوافی ... حرف الالف، الاربعة عن صفوان عبارة عن محمد بن اسمعیل ...

[دنا ۴۴۸/۶؛ طبقات اعلام الشیعة، قرن ۱۲ هـ ص ۵۸۴]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۵۹۸/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** حرف الخاء، الخمسة التی هی تمام السند عبارة عن علی بن ابراهیم ... المذکور انفاً و الحلبی هو ...
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱گ (۱۴۹)، ۲۷ سطر (۱۴×۲۱)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵/۵سم [ف: ۳۴ - ۴۳۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۶۳۰/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** ابن بکیر مصغراً هو عبدالله بن بکیر، حرف التاء، التمیمی ...
این نسخه تا پایان حرف باء به انجام می‌رسد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا:قرن۱۱یا اوایل قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: شرقی، ۱گ (۲)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۳۴ - ۵۱۳]

● **شرح الالفاظ و الاصطلاحات** / کیمیا / عربی
š.-ul alfāẓ wa-l iṣṭilāḥāt
[دائرة المعارف بزرگ اسلامی ۱۴۴/۱]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۷۲/۵
آغاز: فنقول انه لابد لاهل کل صناعة من الفاظ یتعاطونها، و اصطلاحات یتداولونها بینهم، یمتازون بها عمن سواهم ... کوضع اهل المنطق، الموضوع و المحمول، و اهل علم الکلام المقدم و التالی و اهل النحو؛ **انجام:** الاشکال لاشتغلنا عما نحن بصدده. و فی هذا القدر کفایة
نامبوب، با شکلها؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۱۰گ (۹۷پ-۱۰۶ر) [ف: ۱ - ۱۴۴]

● **شرح الف سؤال** / فقه / عربی
š.-u alf su'āl
مؤلف در اول کتاب آورده که کتابی به زبان فارسی به نام «ألف سؤال» (هزار سؤال) که مشتمل بر هزار سؤال و جواب در احکام شرعی از عبادات و معاملات و سایر ابواب فقه و علل احکام و اوقات استخاره و مطالب متفرقه دیگر بوده، به دستش رسیده است و چون در بسیاری از سؤال‌ها و جواب‌ها اشکال و نظر می‌دیده و کتاب مشتمل بر اصطلاحات غیرمألوف و فتاوای غیرمعروفه به نقل از معصومین بدون ذکر روایت بوده، مؤلف تصمیم می‌گیرد رساله‌ای بنویسد که مشتمل بر توضیح اصطلاحات و تسهیل معضلات آن کتاب باشد و در آن قصد مدح یا قدح را نداشته، رعایت غایت انصاف و نهایت انصراف از اسراف در وقت بنماید. کتاب حاضر حاشیه و شرحی بر کتاب «الف سؤال» محسوب می‌شود. مؤلف در کتاب خود از نویسنده «الف سؤال» با نام «الشیخ سلمه الله» یاد می‌کند و

کلمات او را با عنوان «قال الشیخ المجیب سلمه الله تعالی فی جواب سئوال ...» و توضیحات خودش را با عنوان «اقول» می‌آورد.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۶۷-۵/۵۷

آغاز: بسمله حمدله وصلاة ... أما بعد فقد اوصل إلی کتاباً موسوماً برسالة «ألف سئوال بلغة الفرس» سئوالاً و جواباً فی الاحکام الشرعیة الفرعیة؛ **انجام:** انما هو بعد زوال عین النجاسة فما دامت عینها باقیةً محکومة بالنجاسة واتمام فقه تلک الفروع خارج عروضه هذه الرسالة والله اعلم.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ مصحح؛ ۴۶گ، ۱۵-۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۴۵۳]

← شرح الالفیة > اصول الدین
← شرح الالفیة > حاشیة الالفیة
← شرح الألفیة > شرح الفیه ابن مالک
← شرح الالفیة > الالفیه (ترجمه)
← شرح ألفیه > اوضح المسالک الی الفیة ابن مالک

● شرح الالفیة / فقه / عربی

š.-ul-alfīyya

خادم جابلقی، عبدالعلی بن محمود، ق ۱۰ قمری

xādem-e jābalqī, 'abd-ol-'alī ebn-e mahmūd (- 16c)

به دستور: سلیمان میرزا فرزند شاه تهماسب صفوی

این شرح را به امر سلطان حیدرآباد سلیمان میرزا فرزند شاه تهماسب صفوی که از طرف آن پادشاه به حکمفرمایی حیدرآباد منصوب بود نوشته و در دیباچه می‌گوید که شاهزاده این شرح را به جهت خواهر خود پری خانم خواسته است. ترجمه و شرحی فارسی از او بر الفیه معرفی شده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۸۳

آغاز: بسمله، لک الحمد یا ذالجود و المجد و العلی تبارکت تعطی من؛ **انجام:** لایخفی ان روایة عمار آخرها صریح فی العضو.

کتاب طهارت می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ واقف: ابن خاتون عاملی، ۱۰۶۷ق؛ جلد: مقوا با روکش پارچه، ۸۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۲۰ - ۲۴۷]

● شرح الالفیة (مختصر) / فقه / عربی

š.-ul-alfīyya (mx.)

حسینی سبزواری، محمد بن میر علی

hoseynī sabzevārī, mohammad ebn-e mīr 'alī

وابسته به: المقاصد العلیة فی شرح الرسالة الالفیة؛ شهید ثانی، زین الدین بن علی (۹۱۱-۹۶۵)

شرح الفیه شهید ثانی را در این رساله مختصر نموده است.

بیرجند؛ دیانی؛ شماره نسخه:۱۴۲/۵

آغاز: الحمدلله الذی جعل الصلاة عماد الدین و صیرها بحکمته معراج المومنین و امرهم بتعلم حدودها و احکامها

خط: نستعلیق، کا: علی بن محمد علی تلوینی، تا: شنبه غره محرم ۱۱۲۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ (۱۴۷ر-۱۵۷ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: - ۱۱۰]

● شرح الالفیة / نحو / فارسی

š.-ol-alfīyya

غیر همانند:

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۴۸۵

آغاز: و لیتنی فشا و لیتنی ندرا ... در این دو بیت بیان احکام نون وقایه می‌کند

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اندازه: ۱۲/۵× ۲۱سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۶]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۸۲۶/۲

آغاز: و الصرف تنوین تمکن صرف ×× عن مفرد مجرد لاینصرف صرف تنوین تمکن است منع شده است از اسم مفرد مجردی که غیر امکن است؛ **انجام:** و لایجوز ذکر فعل القسم ×× فی التاء کالو او بتعویض نمی. و آشکار است برهنه بودن مکان ورود قسم ... تا عوض از واو آمده است.

متن جز خلاصه الفیه ابن مالک است و شرح به فارسی است و در آن آمده «مصنف دام ظله» و «مصنف ادام الله تعالی ظله فرمودند»؛

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۶۲گ (۷پ-۶۸ر)، ۱۸ سطر (۱۰×۱۹)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۸ - ۴۲۳]

← شرح الفیة ابن مالک > جواهر الفرائد
← شرح الفیة ابن مالک > الدرة المضیئة فی شرح الالفیة
← شرح الفیة ابن مالک > البهجة المرضیة فی شرح الالفیة

● شرح الفیة ابن مالک = شرح الخلاصة فی النحو / نحو / عربی

š.-u alfīyyat-i ibn-i mālik = š.-ul xulāṣa fi-n naḥw

ابن ام قاسم، حسن بن قاسم، - ۷۴۹ ؟ قمری

ebn-e omm-e qāsem, hasan ebn-e qāsem (- 1349)

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفیة ابن مالک = الالفیة فی النحو؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)

در این شرح متوسط مزجی، بیشتر به توضیح ابیات می‌پردازد و گاهی اقوال نحویین را نیز می‌آورد.

آغاز: الحمدلله و الشکر له و صلاته علی أشرف نبی أرسله سیدنا

محمد خاتم النبيين و على آل محمد و اصحابه و التابعين ... و بعد فهذا توضيح لمقاصد الفية بن مالك رحمه الله ...
انجام: و الأصح بناؤه للمفعول و بناؤه للفاعل لغة حكاها فى اليواقيت و أنشد عليها عان بإجراها طويل ثم ختم الكتاب بحمدالله ... فأحمد الله مصلياً على ... و صحبه المنتجبين الخيرة.
[دنا ۴۵۳/۶؛ معجم المؤلفين ۲۷۱/۳؛ كشف الظنون ۱۵۲/۱–۱۵۲]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۸۹۲
آغاز و انجام: برابر؛ تم و الحمدلله رب العالمين و صلى الله على سيدنا محمد خاتم النبيين و الكل و سائر الصالحين (بلغ مقابلة باصل معتمد فى تواريخ آخرها سلخ ذى قعدة سنة اثنتين و سبعمائة).
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷ و ۸؛ محشی، با بلاغ مقابله، در میانه نسخه و با اصل معتمدی در پایان ذیحجه ۷۰۲ مقابله شده؛ تملک: احمد بن خلیل در قسطنطنیه در رجب ۹۴۷، شکرالله بن فوزی افندی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۷گ، ۲۲ سطر (۱۴×۲۰)، اندازه: ۱۹×۲۷سم [ف: ۸ – ۴۹۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۸۸۲
خط: نسخ نازیبا، کا: قاسم بن محمد کازرونی، تا: ۱۹ ربیع الاول ۸۹۴ق؛ مجدول، مصحح، محشی؛ تملک: معتوق بن محمود به تاریخ ۱۰۷۸، محمد بن ابی بکر؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۶گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۸ – ۸۷]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۶۱
آغاز و انجام: برابر
خط: رقعی، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی؛ تملک: عبدالله بن حاج ناصر السعدی، مقبل بن حسن به تاریخ ۱۱۸۵ در مصر، محمد حسن شراره عاملی فتونی به تاریخ ۱۲۲۵، کتاب را شیخ حسین مروة به تاریخ ۱۲۰۸ نزد محمد بن سید محسن رهن گذاشته؛ جلد: مقوایی، ۳۹۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۴ – ۶۶]

۴. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۲۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ اندازه: ۱۵×۲۱سم [نسخه‌پژوهی: ۲ – ۱۷۶]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۳۸
آغاز و انجام: برابر؛ تم الكتاب تكاملت ×× ابدى السرور لصاحبه / و عفى الاله بفضله ×× عن قارئيه و كاتبه
خط:نسخ،بی‌کا،تا:شنبه۲۳صفر۹۴۵ق؛محشی؛واقف: رضا نائینی، مرداد۱۳۱۱؛ کاغذ: حنایی و نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۷۲گ، ۲۹ سطر (۱۲/۴×۱۹/۵۲)، اندازه: ۱۸×۲۶/۵سم [ف: ۱۲ – ۱۲۵]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۲
آغاز: قال الشيخ الامام ... بدرالدين حسن بن قاسم تغمده الله برحمته: الحمد و الشكر له و صلواته على اشرف نبى أرسله ... و بعد فهذا توضيح؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی با امضای «اجرومیه» و «قطر» و «تسهیل»؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج زرد، ۱۹۷گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۷×۱۹سم [ف: ۲ – ۳۹۹]

۷. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه:۱۵۱
انجام: الثالث اذا وقف على المستغاث و المتعجب منه جاز له الحاق الالف و اجاز الوقف بهاء السكت.
جزء اول کتاب؛ خط: نسخ، کا: احمد بن رفیع بن سلیمان، تا: پنج‌شنبه ۲ ذیحجه ۱۰۳۷ق؛ مصحح؛ تملک: ناصر بن علی بن سلیمان حسینی (بحرانی) به سال ۱۰۷۴؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [کتابخانه‌های قائن: ف:۱۳۱]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۵۰۹/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، جا: آسیای میانه (خراسان بزرگ) در حدود بخارا و سمرقند؛ مصحح، محشی با نشان «م»؛ مهر: «جلال حاتمی» (مستطیل)؛ کاغذ: شرقی، ۲۷۲گ (۱–۲۷۲)، ۲۱ سطر، اندازه: ۹×۱۷/۵سم [ف: ۳۱ – ۵۵۲]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۱۱۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** الياء و هى اوسع حروف الابدال ذكروا أنها أبدلت من ثمانية عشر حرفا و هو الالف نحو ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج زرد، ۲۱۳گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۲۵ – ۱۲۸]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۱۹۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۷؛ مصحح؛ مهر: «يا قاهر العدو يا والى الولى يا مظهر العجائب يا مرتضى على» (مربع) و در وسطش «على الحسينى» نوشته؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۲۰۴گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۶/۵سم [ف: ۳۶ – ۲۷۸]

● شرح الفية ابن مالك = شرح ابن عقيل = شرح الخلاصة لالفية / نحو / عربی

š.-u alfīyyat-i ibn-i mālik = š.-u ibn-i ʻaqīl = š.-ul xulāṣa li-alfīyya

ابن عقیل، عبدالله بن عبدالرحمن، ۶۹۸ – ۷۶۹ قمری
ebn-e ʻaqīl, ʻabd-ol-lāh ebn-e ʻabd-or-rahmān (1299 - 1368)

وابسته به: الخلاصة فى النحو = الفية ابن مالك = الالفية فى النحو؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰–۶۷۲)

ابن مالک نحوی ارجوزه‌ای در نحو سروده است به نام «الخلاصة» که چون شامل هزار بیت بوده به «ألفیه» مشهور گردیده است. بر ألفیه ابن مالک شروحی نوشته شده است از جمله شرحی است از ابن عقیل، که از بهترین شروح الفیه است و پیوسته مورد توجه اکابر بوده است. جرجی زیدان می‌گوید: مشهورترین شروح الفیه شرح ابن عقیل می‌باشد که مکرر چاپ شده و به آلمانی ترجمه گردیده و این ترجمه به سال ۱۸۵۳م در

برلین چاپ شده است.
آغاز: بسمله قال محمد هو بن مالك ... الكلام المصطلح عليه عند النحويين عبارة عن اللفظ المفيد فايده ...
انجام: ... فانه يجب فيه فكه نحو احبب ... فاحمد الله تعالى ... و صحبه المنتجبين بالخيره
چاپ: مصر، ۱۳۵۰؛ بولاق، ۲۹۰ص، ۱۲۵۱ق؛ بیروت، مطبوعات الاتحاد، ۳۳۶ص، ۱۸۷۲م؛ دارالخلافه طهران، سنگی، ۱۳۲۸ق، وزیری، ۲۷۳ص
[دنا ۴۵۳/۶– ۴۵۶ (۸۷ نسخه)؛ سرکیس ۱۸۷/۱؛ کشف الظنون ۱۵۲/۱؛ چلبی، دارالکتب ۱۲۱/۲؛ دبا ۳۲۰/۴ ابن عقیل؛ الاوقاف العامة موصل ۵۹/۲ و ۲۴۸/۲]

۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۱۴۳
آغاز: ... ص و باولى أشر لجمع مطلقا و المد اولى و لدى البعد انطقا الكاف حرفاً دون لام او معه و اللام ان قدمت ها ممتنعة؛
انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۸ رجب ۸۵۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی به امضای «عینی» و دیگران؛ جلد: مقوایی با روکش پارچه، ۸۱گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۱ – ۱۲۰]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۷۶۵
آغاز: لغة و منه قوله شاعر
خط: نسخ، کا: فلاح بن صادق، تا: ۱ رمضان قرن ۹؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، ۱۴۰۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن، ۱۷۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۳۱سم [ف: ۱۲ – ۱۲۵]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۶۵۳
آغاز: ... كزيد و رجل الا جمع المؤنث السالم نحو مسلمات و الا نحو جوار و غواش و سيأتى حكمها و تنوين التنكير هو اللاحق اللأسماء المبنية فرقاً بين معرفتها و نكرتها نحو مررت بسيبويه؛
انجام: نحو جاء الذى إنه منطلق فلايجوز حذف الهاء من أنه و كذلك يمتنع الحذف اذا كان منصوباً متصلاً بفعل ناقص نحو جاء الذى كانه زيد ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی، با نشان «بلغ مقابلة و تصحيحاً» مقابله شده؛ تملک: عباس بن علی کرزکانی بحرانی به تاریخ ۱۲۴۸ق با مهر «الواثق بالولی، عباس بن علی» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۶۳ر–۶۵پ)، ۲۰سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳۹ – ۶۱۰]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۸۶
خط: نسخ، کا: میرزا محمد بن علی رضا بن شیخ احمد، تا: ۱۵ ربیع الثانی ۱۰۰۱ق؛ محشی با رمز «خالد، شرح رضی»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۶گ، ۲۳ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۱۶ – ۲۳۵]

۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۱۲۱
آغاز: احصى من الكافية الخلاصة ××كما اقتضى غنا بلاخصاصة / فاحمدالله مصليا على ×× محمد خير نبى ارسلا / و آله الغر الكرام البررة ×× و صحبه المنتجبين الخيرة اللهم صل على سيدنا محمد عبدك و رسولك النبى الامى و على آله و صحبه و سلم ... العلى العظيم؛
از اوایل کتاب تا پایان مبحث ادغام؛ خط: نسخ، کا: محمد زمان بن شیخ حسن، تا: ۱۰۵۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی از خالد، سیوطی و دیگران؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۲۹۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۵ – ۵۰۵]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۲۹۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ متوسط، بی‌کا، تا: ۱۰۷۰ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۴۱گ، ۱۶ سطر (۸/۸×۱۶ و ۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۰/۳سم [رایانه]

۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۷۸۲
آغاز: كلمة قالها شاعر كلمة لبيد: الا كل شىء ما خلا الله باطل ×× و كل نعيم لا محالة زائل؛ **انجام:** المهمات من علم العربية ثم ختم الكلام بحمد لله تعالى و بالصلوة على محمد وآله ... الى آخر الزمان.
خط: نسخ، کا: احمد هزار جریبی، تا: ۴ محرم ۱۰۷۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با کاغذ ابری، ۲۳۵گ، ۲۰ سطر (۷/۵×۱۸)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۲ – ۶۵۵]

۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۱۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۵ق؛ مصحح، محشی؛ یادداشت محمد علی بن میرزا ابوالحسن اصفهانی؛ مهر: «عبدالله» (بیضی)؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج سیاه، ۲۸۰گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۴سم [ف: ۱۶ – ۳۳۰]

۹. یزد؛ مدرسه خان؛ شماره نسخه:۶۲
آغاز: من كلمتين فصاعداً و اخص من قبل انه لا يتناول المركب من كلمتين
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محرم ۱۰۸۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۳۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: – ۴۷]

۱۰. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۵۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۷ق؛ ۱۸۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: – ۶۲]

۱۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۱۸۴
آغاز: كل مجرور مخبر عنه فى المعنى و لا يخبر الا عن الاسم فلا يجر الا الاسم كزيد و عمرو فى قولك نظرت الى زيد؛ **انجام:** و انه قد اشتمل على اعظم المهمات من علم العربية ثم ختم الكلام بحمدالله تعالى و بالصلوة على محمد نبيه صلى الله عليه و آله و سلم
خط: نسخ زیبا، کا: سلطان حسین بن ملا رمضان خبوشانی، تا: غره ذیقعده ۱۰۸۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ در صفحه آخر نسخه دیباچه رساله تعادل و تراجیح از کتاب نثارة الدرر نقل شده که آغاز آن

چنین است: «الحمدلله الذی عالجنا فی خیرة معاریض الانبیاء»؛ اهدایی: خانم طباطبایی، ۱۳۵۵/۱۲/۱؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱ - ۱۵۲]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۲۷۷

آغاز: فایدة یحسن السکوت علیها فاللفظ جنس یشتمل الکلام؛
انجام: احصی من الکافیة الخلاصة ××کما اقتضی غنی بلا خلاصة.
خط: نسخ، کا: حمزه، تا: شوال ۱۰۹۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه، ۲۵۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۳×۱۹/۲سم [ف: ۱۲ - ۱۲۴]

۱۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۷۱۴/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شوال ۱۰۹۲ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۶ - ۱۰۰]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۱۸۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، کا: مویدی، محمد شفیع بن یارعلی، تا: ۱۰۹۲ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۱۶ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [رایانه]

۱۵. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۳۵۹

خط: نسخ، کا: ابن نظام الدین علی شریف دارابجردی، تا: جمادی الثانی ۱۰۹۹ق؛ ۱۹۰گ، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۳ - ۵۴]

۱۶. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۹

آغاز: انه یتناول المفید و غیر المفید و اخص من قبل انه لا یتناول المرکب؛ **انجام:** و المنفصلة فی ذلک کالمتصله و قد جمع مثالها فی قوله من تب ابتداء ای من قطعک ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ **۲۵۳**گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [ف: ۱ - ۱۹]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۳۶۶

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۱؛ تملک: محمد موسی ساکن لاهور؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۶گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۲۷/۲ - ۸۱]

۱۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۳۹۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۱۵۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۰/۱×۲۶/۸سم [ف: ۱ - ۲۹۰]

۱۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۷۸۷

آغاز: قوله و هو عند قوم یطرد یعنی ان الجراء؛ **انجام:** ان یحذف الیاء و تلحق یاء النسب مکانها.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ اهدایی: محمد جواد؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی زرد، ۱۳۲گ، ۱۹ سطر (۱۰×۱۹)، اندازه: ۲۰×۲۵سم [ف: ۲ - ۶۶۳]

۲۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۰۲

آغاز: و الدلیل علی وجوب المعرفة مسنداً للاجماع عقلی و سمعی؛ **انجام:** و ما یجمعه عنیت قد کمل نظما علی جل المهمات اشتمل.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی تیماج مشکی، ۱۰۴گ، ۲۲ سطر (۶/۵×۱۷)، اندازه: ۱۲/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱ - ۳۶۶]

۲۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و صلی الله تعالی علی سیدنا و مولانا محمد و علی واله و صحبه و سلم تسلیما کثیرا دائما الی یوم الدین و الحمد لله رب العالمین.
از ابتدای الفیه تا آخر باب افعل التفعیل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ مهر: ناصر الدین شاه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرمه‌ای، ۱۱۵گ، ۲۳ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۷ - ۹۸]

۲۲. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۵۲

خط:نستعلیق،کا:هادی بن مهدی بن محمد امین قزوینی،تا: دوشنبه ۵ ربیع الاول قرن ۱۲؛ محشی؛ قطع: وزیری [نشریه: ۵ - ۶۵۴]

۲۳. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه:۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۲۲۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: - ۱۹]

۲۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۶۱۲

آغاز: ولکن فیه تاء التانیث نحو علامه فیقال فیه علامون ... و شبه ذین و به عشرونا ×× و مابه الحق والا هلونا؛ **انجام:** قوهل تعالی، سبحان الذی اسری بعبده لیلا من المسجد الحرام الی المسجد الاقصی ومثالها لابتداء الغایة فی الزمان قوله تعالی: المسجد اسس علی التقوی من اول یوم احق ان تقوم.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی به نشانه‌های ترکیب خالد و ترکیب الفیه؛ اهدایی: ورثه آقا سید حسین و آقا سید مرتضی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با روکش پارچه‌ای، ۱۳۴گ، ۲۲ سطر (۷×۱۸)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۲ - ۵۱۷]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۴۳۸

آغاز: یریدان المعرب خلاف المبنی و قد تقدم المبنی؛ **انجام:** فتقول فی افتعل من الاکل ائتکل ثم.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ واقف: مهدی قدوسی، اسفند ۱۳۱۹؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه، ۲۱۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۵سم [ف: ۱۲ - ۱۲۴]

۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۹۱۳

آغاز: الکلام المصطلح علیه عند النحویین عبارة عن اللفظ المفید؛
انجام: اعلم بانه قد انتهی غرضه من هذا النظم و انه قد اشتمل علی اعظم المهمات. (حدود یک سطر کسر دارد).
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ واقف: حاج محمد ایرانی مجرد، بهمن ۱۳۵۰؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی فرنگی، ۱۹۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱۲ - ۱۲۲]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۷۸۱
آغاز: الکلام المصطلح علیه عند النحویین عبارة عن اللفظ المفید؛ **انجام:** اعلم بانه قد انتهی غرضه من هذاالنظم و انه قد اشتمل علی اعظم المهمات. (حدود یک سطر کسر دارد).
خط: نسخ، کا: محمد علی ابن جعفر حسنی، تا: قرن ۱۲؛ محشی منقول از ترکیب خالد و شرح جامی؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۴۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۹/۳×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ – ۱۲۳]

۲۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۱۲۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: ترمه فستقی اسلامبولی، جلد: رویه ابری، ۲۴۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ – ۲۹۰]

۲۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۵۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد قاسم، محمود بن محمد بن محمود بن قفار (کذا)؛ مهر: «این کتاب مستطاب داخل کتابخانه جناب میرزا محمد خان مستوفی شد» (مستطیل)، «عبده میرزا رضا ۱۲۵۰» (بیضی)، «محمدرضا الحسینی» (مستطیل)؛ جلد: گالینگور، ۱۹۱گ، ۲۱ سطر (۷×۱۹)، اندازه: ۱۲/۵×۲۶سم [ف: ۲۰ – ۴۲۹]

۳۰. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۰۲
آغاز: برابر
از ابتدا تا باب تصغیر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۲۱۷گ، ۱۵ سطر و نونویسها ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ – ۲۴۲]

۳۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۳۶۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً ۱۱۰۶ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۲۴گ، ۲۰ سطر (۷/۵×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۳/۵سم [ف: ۹ – ۳۵۶]

۳۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۱۴
آغاز: و هو المنصرف کزید و عمرو والی متمکن
خط: نسخ، کا: علی نقی بن بهرام، تا: ۱۱۰۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: کاهی، جلد: میشن، ۲۷۸ص، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲ – ۳۳۴]

۳۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۳۰۷-۲۲/۲۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۵ق، جلد: تیماج سبز مذهب، ۱۹۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۵ – ۲۴۶۰]

۳۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۹۰۵
آغاز: ان یقول فایدة یحسن السکوت علیها فکانه قال الکلام هو اللفظ المفید؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: حاج محمد ایرانی مجرد؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۹۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴/۸سم [ف: ۱۲ – ۱۲۴]

۳۵. همدان؛ همراه، رضا؛ شماره نسخه:۲۸
خط: نسخ، کا: محمد سعید بن ملا حسن الجیلانی المتوطن به بالانکاه من توابع بلو رودبار من محال تیمجان، تا: دوشنبه ۱ صفر ۱۱۱۷ق؛ اندازه: ۱۴×۱۹سم [رشت و همدان: ف: – ۱۶۹۲]

۳۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۱۴۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** التزم فی هذا النوع الفک، کذلک التزم فی هلم الادغام ... یقل فیه هلهم والله سبحانه وتعالی اعلم.
خط: نسخ، کا: میرطالب بن میرمحمد رحیم هزاروی، تا: محرم ۱۱۲۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۵۱]

۳۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۸۵
آغاز: افتاده: عن اللفظ المفید فایدة یحسن السکوت علیها و اللفظ یشتمل؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: عباسعلی بن احمد، تا: ۱۱۲۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ مهر: «عبده سلطان محمد بن علی»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۸گ، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ – ۵۳۲]

۳۸. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۷۴ش
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۱۱۳۸ق، جا: آمل؛ اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [رشت و همدان: ف: – ۱۱۳۸]

۳۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۸۴۴
آغاز و انجام: برابر
خط: ثلث، کا: علی بن الحاج محمد بن الشیخ کمال، تا: پنج‌شنبه ۱ جمادی الثانی ۱۱۳۸ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۹گ، ۲۵ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ – ۱۴۷]

۴۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۷۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** التزم فی هذا النوع الفک، کذلک التزم فی هلم الادغام ... یقل فیه هلهم والله سبحانه وتعالی اعلم
خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۱۴ صفر ۱۱۹۲ق، جا: اصفهان محله بیدآباد؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۶۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۵۰]

۴۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۲۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۹۵ق؛ ۱۷۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ – ۱۳۸]

۴۲. کرمانشاه؛ مدرسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۱۲۰
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۵گ، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: – ۹۶]

۴۳. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۲۲
آغاز: موضع الفعل و اسماء الافعال اشترکا فی النیابة مناب الفعل لکن المصدر متأثر بالعامل؛ **انجام:** فی الفاظ قیاسها وجوب الادغام فجعل شاذاً یحفظ و لا یقاس علیه نحو
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: شاهوردی؛ ۲۷۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [کتابخانه‌های

گلپایگان: ف: - ۱۰۲]

۴۴. مشهد؛ مدرسه سلیمانیه؛ شماره نسخه:۸۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ از کتابخانه شاهزاده احمد علی میرزا بوده؛ قطع: وزیری [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۱۳]

۴۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۵۷۵

آغاز: الکلام المصطلح علیه عند النحویین عبارة عن اللفظ المفید فائدة بحسن السکوت علیها فاللفظ جنس؛ **انجام:** رجل الندد ویلندد أی خصم مثل الالد والیاء لا الواو احذف لمن جمعت ما ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۶گ،۱۸سطر،اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲-۸۵۸]

۴۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۷۷۲-۲۹/۱۱۲

آغاز: وقد یصیر علماً بالغلبة ×× مضاف او مصحوب ال کالعقبة ... اقسام الالف واللام انها تکون للغلبة نحو المدینة والکتاب فان حقهما الصدق علی کل مدینة؛ **انجام:** ص وفک افعل فی التعجب التزم والتزم الادغام ایضا فی هلم ش لما ذکر ان فعل الامر یجوز فیه الوجهان نحو احلل وحل استثنی من ذلک شیئین احدهما افعل فی التعجب ... کما اقتضی غنی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا، ۲۰۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۶۰]

۴۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۰۹۶-۵۵/۶۶

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: وسط و انجام؛ در آخر نسخه قصیده‌ای به دست محمد الحسینی در آخر صفر ۱۲۷۱ تحریر شده؛ ۱۷۲گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۶۰]

۴۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۳۸۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۲۱-۲۳ سطر (۱۰/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۳سم [ف: ۴ - ۱۹۶۶]

۴۹. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۲۹/۴-۶۲۱۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: محمد وحید خورکامی رشتی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۳گ، ۲۱ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۳۲]

۵۰. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۷۸۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲۱۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳ - ۵۸۶]

۵۱. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۸۸۵

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ یا ۱۳؛ ۲۲۹گ، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۳ - ۶۶۱]

۵۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷-طباطبائی

آغاز: الکلام علیه عند النحو بین ... الکلم و هو ما یترکب من ثلاث کلمات و لم یحسن السکوت؛ **انجام:** احببت بزید و اشدد ببیاض وجهه ما الثانیه هلم فانهم التزموا ادغامه و الله اعلم

خط: نستعلیق آمیخته با نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عسلی، ۱۰۴گ، ۲۱سطر، قطع: وزیری [ف: ۲۴ - ۱۳۶]

۵۳. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۲/۲۶۰

آغاز: للمخاطب نحو تبارك و المکسور و للمخاطبة نحو فعلت و یمتاز ایضا بتاء اتت و المراد بها تاء التأنیث الساکنة؛ **انجام:** فانه یجب فکه احببت یزید إلی و اشدد بیاض وجهه الثانی هلم فانهم التزموا ادغامه باجماع. فاجتمعت الواو و الیاء و سبقت احدهما بالسکون فقلبت الواو یاء و ادغمت الیاء فی الیاء فصار سید و مرمی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۳۲گ (۶۸ر-۲۰۰پ)، ۲۰ سطر [ف: - ۱۵۴]

۵۴. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۵۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا معنی قوله فنوی منصوبها و اشار بقوله و ثابتاً ایضاً روی الی انه قد روی اثبات منصوبها ولکنه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مهر: «میرزا علی محمد» (بیضی)؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۴۹گ، ۱۶ سطر (۷/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: - ۶۸]

۵۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۷۴

خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۰۸ق؛ با علامت «بلغ مقابلة علی الاصل و قریء علی المصنف»؛ تملك: یوسف بن عبدالله ... عراق ملك باشی جزائری و برادرش یوسف خواجه از سید محمد بن محرز به چهارده «ذهب جزیریه» آن را در تاریخ ۱۲۴۱ خریده، تاریخ تملك ۱۲۰۸ دارد؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۱۱۰گ، ۲۵سطر (۱۲×۱۹)، اندازه: ۱۷/۵×۲۶سم [ف: ۹ - ۱۲۴۳]

۵۶. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۴۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد جعفر بن کربلایی آقای مراغی، تا: ۱۲۲۱ق؛ در حاشیه و هامش؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: - ۲۰۰]

۵۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۵۵۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد مهدی خوانساری، تا: رمضان ۱۲۴۴ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۰]

۵۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۶۵

خط: نسخ، کا: محمد بن حسین بن میرزا آقا حسینی، تا: ربیع الاول ۱۲۴۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۶گ، ۱۷ و۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۵۸]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۲۶۵

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۳۷]

۵۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۸۵۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۱۱ جمادی الثانی ۱۲۴۹ق، جا: کاشان مدرسه محمدصالح بیک؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۱]

۶۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۶۲۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: مشهدی، محمد بن علی مردان، تا: ۱۲۶۳ق [رایانه]

۶۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۸۱۲-۱۵/۵۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد هاشم بن محمد رضا حسینی، تا: ۱۴ ذیحجه ۱۲۷۱ق، ۱۶ محرم ۱۲۷۴؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۵گ، ۱۸-۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۵۹]

۶۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۶۰/۱
خط: نسخ، کا: سید حسین بن محمد موسوی، تا: ۴ ذیحجه ۱۲۷۶ق؛ ۹۶گ (۱پ-۹۶پ)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۲ - ۳۶۷]

۶۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۶۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: فرهاد میرزا ۲۷ رجب ۱۲۹۰؛ جلد: تیماج آبی مذهب، ۱۳۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۲۶ - ۲۴۹]

۶۴. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۳۱/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: شوال ۱۲۹۹ق؛ ۱۲۱گ (۲۸پ-۱۴۸پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [مؤید: ۲ - ۳۲]

۶۵. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۰۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن یوسف بن علی اکبر کلارستاقی، تا: ۱۳۰۰ق، جا: تهران مدرسه ام السلطان ناصرالدین شاه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۱گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۹۶]

۶۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۷۰۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و لا یجوز البناء إلا فیما أضیف إلی جملة فعلیة صدرت بماض هذا حکم ما یضاف.
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمعی قهوه‌ای، ۷۵گ، ۲۲ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۱۹/۵×۲۹/۵سم [ف: ۲۹ - ۴۸۶]

۶۷. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۳۱۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** وجهه الثانی هم فانهم التزموا ادغامه. و ما بجمعه عنیت قد کمل
خط: نستعلیق، کا: میر أبوطالب بن میرزا سید محمد حسنی حسینی اصفهانی، تا: دوشنبه ۲۲ صفر ۱۳۱۹ق؛ مصحح؛ جلد: چرم قرمز، ۱۹۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [مؤید: ۱ - ۲۷۳]

۶۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۱۰۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته، کا: میر ابوطالب میرزا سید محمد حسنی حسینی اصفهانی، تا: دوشنبه ۲۲ صفر ۱۳۱۹ق؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: صنعتی نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۸۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۳۰]

۶۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۸۳۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** زید و هو لایجوز لما عرفت فی باب
خط: نسخ خفی، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: آبی، جلد: میشن، ۱۹ سطر (۷/۲×۱۵/۲)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [رایانه]

۷۰. قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه:بدون شماره
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ نسخه قدیمی است [ف: - ۱۸]

۷۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۶۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** فالف اکثر من اصلین صاحب زاید ... فان صحب اصلین فقط و لیس بزایدة بل هو اما اصل کالی و اما بدل من.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: مقوا، ۲۳۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲ - ۱۲۶]

۷۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۰۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از «شرح التوضیح» و «تصریح» و «سیوطی» و به امضای «محی» و «ص» و «م ح»، «خالد»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۸۱]

۷۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۹۱۳
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از عباس محسنی [رایانه]

۷۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۳۲۵
خط: نسخ خوانا، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی به نقل از شواهد عینی و کتب دیگر و حواشی دیگر؛ اهدایی: جواد کمالیان، ۱۳۵۴ش؛ جلد: تیماج، مشکی، ۱۴۱گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۱ - ۲۸۶]

۷۵. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۳۷۳
آغاز: فنقول جاء الزیدان انفسهما او اعینهما و الهندان انفسهما او اعینهما؛ **انجام:** فی جمعی التصحیح او فی التثنیة و الحق مجبور بهذا توفیه س اذا کان المنسوب الیه محذوف اللام فلا یخلوا
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ ۳۸گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۳۲۲]

۷۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۱۸۰
آغاز: ینقسم الی قسمین احدهما المعرب و هو ما سلم من شبه الحرف؛ **انجام:** فلا تقول زید حالا احسن من عمرو بل یجب تأخیر الحال فتقول.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۸۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۶ - ۲۶۹]

۷۷. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۳۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان کان بد لا من و او قلبت و اوا، فیقول- فی حی:حیوی؛ لانه من حییت و فی طی: طووی لانه من طویت.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ دارای بلاغ؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱ - ۱۵۹]

۷۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۳۸
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۹۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف:

۱ – ۱۳۸]
۷۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۳۰۴
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۸۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ – ۱۳۸]
۸۰. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۲۴۳
بی‌کا، بی‌تا [ف: – ۶۲]
۸۱. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۲۶۷
بی‌کا، بی‌تا [ف: – ۶۲]
۸۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۴۱۴
آغاز: و منه ذوفتح و ذو کسر و ضم؛ **انجام:** تنوناً اثر فتح اجعل الفا وقفا
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری، ۱۴۲گ، ۲۲ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۵ – ۱۶۴۴]
۸۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۴۶
آغاز: برابر **انجام:** فصل فی زیادة همزة الوصل ... وجب ابدال همزة الوصل الفا نحو الامیر قائم او تسهیلها.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۲گ، ۱۸ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۲ – ۲۶۱]
۸۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۶۲
آغاز: و نحو هما رفعا و جرا نحو هؤلاء جوار و مررت بجوار فحذفت الیاء ...، بتافعلت و اتت و یا افعل ×× و نون اقبلن فعل ینجلی؛ **انجام:** فالف اکثر من اصلین ×× صاحب زائد بغیر مین، ... فان صحب اصلین فقط فلیس زائدة
خط: نسخ کهن، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز (یک برگ) و انجام (حدود۱۰برگ از مبحث پایانی کتاب در ابدال و ادغام)؛ مصحح، محشی با استفاده از شواهد و شرح شواهد و با امضای «خالد»، مقابله شده؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۷۹گ، ۳۱–۳۳ سطر (۱۲/۵×۲۰)، اندازه: ۱۹/۵×۳۰۰سم [ف: ۱۳ – ۸۳]
۸۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۷۱۵
آغاز: صفة المشبهه فرعا فی العمل؛ **انجام:** و الاصل فیه ان ینفصل عن الفعل.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری، ۱۳۳گ، ۱۵ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۴ – ۱۴۰۱]
۸۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۹۲۱-۳۵/۱۰۱
آغاز: زید قائم وعمر منطلق وهو من خواص الاسماء ... اصل بناء فعلت واتست وياء افعلی ونون اقبلن فعل ینجلی ای یعرف الفعل وینجلی امره بالصلاحیة لدخول ضمیر المخاطب؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵–۲۴۶۰]
۸۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۲۴۸-۳۷/۳۸
آغاز: بسمله کلامنا لفظ مفید کا استقم ×× واسم وفعل ثم حرف الکلم ... الکلام المصطلح علیه عند النحویین عبارة عن اللفظ المفید القائدة یحسن السکوت علیها؛ **انجام:** وفی جزم وشبه جزم تخییر ففی یعنی ان المدغم فیه اذا سکن فی جزم نحو لم یرد وی شبه الجزم و هو الوقف نحو رد جازفیه وجهان بقاء الادغام
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۳۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم[ف:۵–۲۴۶۰]
۸۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۹۹۹-۲۵/۸۹
آغاز: وهو اشتمل من قول غیره بحرف الجر لان هذا لایتناول الجر بالاضافة بالتبعیة؛ **انجام:** ومذهب البصریین انه لایجوز النقل اذا کانت الحرکة فتحه الا اذا کان الإخر مهموزاً. مهموزا
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۶۱گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ – ۲۴۶۰]
۸۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۴۲-۵۲/۸۲
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: وسط و انجام؛ با حواشی؛ ۷۱گ، ۱۵ و ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۵ – ۲۴۶۰]
۹۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۸۳۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** اذا وقعت الواو و الیاء محرکه بعد فتحه قلبت الفاً نحو قال وباع و اصلها قول و بیع فقلبنا الفاً لتحرکهما و انفتاح ما قبلهما هذا ان کانت حرکتهما اصلیة فان کانت عارضیة لم یعتدبها کجیل و قوم و اصلهما جیال وقوام فنقلت حرکة الهمزة الی الیاء و الواو فصار جیل و قوم فلوسکن ما بعد الیاء و الواو ولم یکن احدهما ما وجب لتصحیح
خط:نستعلیق،بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۰۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۸×۲۱سم [ف مخ-۳-۱۱۵۱]
۹۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۱۶
انجام: نقلت حرکة الواو الی القاف ثم قلبت الواو الفالمجانسة الفتحه.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج، ۲۱۷ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۴سم [ف: ۲ – ۳۳۵]
۹۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۱۵
کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ احتمال دارد که از خطوط قرن یازدهم هجری باشد؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: کاهی، جلد: تیماج، ۲۴۴ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲ – ۳۳۴]
۹۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۶۶
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۶۷گ، ۱۲ سطر (۸/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۱ – ۱۵۸]
مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۲۶۶
همان نسخه بالا [نشریه: ۵ – ۳۷]
۹۴. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۵ فیاض
آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، ۱۹ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: - ۱۱۰]

● **شرح الفية ابن مالك = شرح الالفية فی النحو = شرح صغیر** / نحو / عربی

š.-u alfīyyat-i ibn-i mālik = š.-ul-alfīyya fi-n-naḥw = š. ṣaġīr

مکودی، عبدالرحمن بن علی، - ۸۰۷ قمری

mokkūdī, ʻabd-or-rahmān-e bn-e ʻalī (- 1405)

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفية ابن مالك = الالفية فی النحو ابن مالك، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)

عبدالرحمن بن علی مکودی دو شرح کبیر و صغیر بر الفیه ابن مالك نوشته است. رساله حاضر ظاهراً همان شرح صغیر ایشان باشد زیرا در ابتدای برخی نسخه‌ها آمده: «فهذه شرح مختصر علی الفية ابن مالك». در این شرح اعراب اشعار الفیه مورد بررسی قرار گرفته است و وجوه اعراب آن بیان شده است. از کشف الظنون استفاده می‌شود که شرح بزرگ مکودی در دست نیست.

آغاز: الحمد لله رب العالمین و صلاته و سلامه علی سیدنا و مولانا محمد (ص) ... و بعد فهذا شرح مختصر علی الفیه ابن مالك مهذب المقاصد و اوضح المسالك لیفهم به الفاظها ...

انجام: فالحمد لله علی منح به من التیسیر و التسهیل و فتح به من التبصرة و التکمیل و هو حسبی الله و نعم الوکیل.

چاپ: مکرر در فاس و مصر، قاهره، مطبعة مصطفی محمد، ۱۳۰۱ق؛ مطبعة الشرقية، ۱۳۰۳ق؛ مطبعةالخیریة، ۱۳۰۵ق چاپ شده

[دنا ۴۵۶/۶؛ کشف الظنون ۱۵۲/۱]

شرح و حواشی:

۱- ارشاد العمودی الی شواهد المکودی؛ عیاشی، عبدالرحمن بن محمد (-۱۲)

۱. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۳۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹ ذیقعده ۸۸۵ق؛ ۱۷۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: - ۵۰]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۷۹۵

در اعمال اسماء الفاعلین؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۸گ، ۱۷ سطر (۹×۱۲)، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۱۲ - ۲۷۸۱]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۴۳

آغاز و انجام: برابر

در فهرست بدون نام مؤلف و آغاز و انجام آن با شرح مکودی هماهنگ است، شرحی است به قول و به زبان عربی، و با همه فحص بلیغی که به کار رفت مع الاسف تعیین نام و زمان حیات شارح به طور قطعی ممکن نشد. [بلی به موجب این که در یک موضع بر مرادی (یکی از شراح الفیه و متوفی در سنه ۷۴۹) اعتراض می‌کند پس معلوم می‌شود که عصر او مقدم بر قرن هشتم نیست و چون نسخه در سنه ۹۷۷ کتابت شده قطعی است که از این طرف نیز متأخر از این تاریخ نخواهد بود و از این قرار عصر او محصور می‌شود به سنوات بین نیمه دوم قرن هشتم و نیمه اول قرن دهم]؛ خط: نسخ جلی، کا: فلاح بن صادق بن علی بن حسن، تا: ۹۷۷ق؛ افتادگی: انجام؛ محشی منقول از ابن ناظم و سلطان محمد؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۸۱گ، ۲۱ سطر (۹/۵۱×۱۴/۳)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۱۲ - ۱۲۸]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۰۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد شعبان بن صوفی حق وردی همدانی، تا: ۱۰۹۴ق؛ مصحح، محشی با امضای «سیوطی»، «ابن الحاج»، «عبد الرحمن» و «منه»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۲۸گ، ۱۹ سطر(۹×۱۸)، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [ف: ۱۲ - ۳۷۱]

۵. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۴۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مهر: «محمد رضا» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۲۳]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۶۲۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۲ق؛ با سرلوح، مجدول، مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا با روکش تیماج مذهب، ۱۹۷گ، ۲۵سطر (۷/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۶ - ۲۰۵]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۹۷۱

همان نسخه بالا [نشریه: ۷ - ۱۸۳]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ متوسط، بی‌کا، تا: ۱۱۲۸ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی نازك، جلد: تیماج قرمز، ۴۳۱ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۱۹سم [ف: ۴ - ۳۳۹]

۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۸۱۶

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۷ جمادی الاول ۱۲۳۴ق؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: مقوا، ۱۹۹گ، ۲۱ سطر (۱۰×۱۹/۵)، اندازه: ۲۰×۳۱/۵سم [ف: ۳ - ۹۳۹]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۲۹

آغاز و انجام: برابر

در فهرست بدون نام مؤلف و آغاز و انجام آن با شرح مکودی هماهنگ است؛ خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: ۲۲ ذیقعده ۱۱۴۸ق؛ جلد:تیماج آبی،۲۶۲گ،۱۷سطر،اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۶ - ۲۱۹]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۰۸۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم ... و الحمد لله رب العالمین
خط: نسخ مغربی، بی‌کا، تا: ۱۲۹۳ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج، ۱۹ سطر (۱۱×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲/۳سم [رایانه]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۹۳۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: امین بن طاهر بن طیب، بی‌تا [رایانه]

۱۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۸۰۲

آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: احمد بن ابراهیم التملی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی روکش کاغذ، ۲۴۰گ، ۲۲ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۸۰۱]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۶ معزی

آغاز: و لایدخل علیه ال اشار الی ذلک بقوله مالم یضف الی اخره فشملت ... الی نحو المزید و غیر المزایدة نحو الحسن؛ **انجام:** ثم قال وفک حیث مدغم فیه ... لکونه بمضر الرفع اقترن یعنی انه اذا التحق بالمدغم فیه ما یوجب ...
خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ رکابه‌دار، دارای یادداشتی در ۲۳ ذیحجه ۱۳۲۱ دال بر نام کتاب و مؤلف ظاهراً به خط محمدطاهر معزی؛ تملک: محمد بن محمدرضا با مهر «اللهم صل علی محمد و آله محمد» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۲گ، ۲۰سطر (۹×۱۵)، اندازه:۱۴×۱۹/۵سم[ف: ۳۹ - ۳۶]

● شرح الفیه ابن مالک / نحو / فارسی

š.-e alfīyya-ye ebn-e mālek

؟جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰ - ۸۱۶ قمری

Jorjānī, ʻalī ebn-e mohammad (1340 - 1414)

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفیة ابن مالک = الالفیة فی النحو؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)

در نسبت آن به میر سید شریف تردید بسیار است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین و صلی الله علی سید الاولین و الآخرین محمد و آله و اهل بیته، قال محمد هو ابن مالک ... یعنی گفت محمدی که او پسر مالک است حمد و ستایش می‌گویم ...

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۵۶۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** چون افتتاح کتاب خود بحمد و صلوة کرده بود اراده نمود که ختم او بحمد خدا و صلوة بر رسول او که محمد است و بر آل او که کرام و گزیده اند نماید.
در فهرست از تویسرکانی دانسته؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: حسن بن آقا علی مدرس؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۶ - ۵۴]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۶۵۱-۵۸/۱۰۱

آغاز: برابر
از اول تا بحث منع صرف؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ تملک: ابوالقاسم موسوی به تاریخ ۱۲۹۷؛ ۱۸۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۴۶۶]

● شرح الفیة ابن مالک / نحو / عربی

š.-u alfīyyat-i ibn-i mālik

نویری، محمد بن محمد، ۸۰۱ - ۸۵۷ قمری

novayrī, mohammad ebn-e mohammad (1399 - 1454)

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفیة ابن مالک = الالفیة فی النحو؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)

شرح گزیده الخلاصة الالفیة ابن مالک است با افزودن عروض و قافیه، گزیده و شرح هر دو از نویری است. او شرح المقدمات الکافیة فی النحو و الصرف و العروض و القافیة هم دارد.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۲۳۷

آغاز: متن: قال الحقیر المشرف الذی مفتقر محمد و بالنویری اشتهر.شرح: الحمدلله الذی نحا بمن احبه نحو الطاعات و صرفه احسن تصرف فی الافعال و المقالات؛ **انجام:** متن در نسخه: عده بحرف الجرول نصب ارفع ... نقلا و قیل کی ان ان لیس اختلف. انجام: صدت لک طایرا و صدتک ... (میان این دو بند که دومی آن در آغاز صفحه آخرست باید افتاده باشد) الفعلین ... فلیلزم [انتهی الی هنا کلام الشارح رحمه الله تعالی].
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۱۷۶گ، ۱۹ سطر (۱۰×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۷ - ۸۱]

● شرح الفیه ابن مالک / نحو / فارسی

š.-e alfīyya-ye ebn-e mālek

تویسرکانی، محمد علی بن ملابابا، ق۱۱ قمری

toyserkānī, mohammad ʻalī ebn-e mollā-bābā (- 17c)

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفیة ابن مالک = الالفیة فی النحو؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)

ترجمه وشرح مزجی است در غایت ایجاز و اختصار کاشف مغلقات و فاتح مبهمات (به تعبیر مؤلف) بر الفیه ابن مالک طائی. شارح در ابتدا بیت یا ابیات الفیه را می‌آورد، پس از آن به فارسی ترجمه نموده و در برخی موارد توضیح و شرح مختصری بر آن می‌افزاید.

آغاز: بسمله، الحمد الله رب العالمین و العاقبة للمتقین ... اما بعد بر ضمائر صافیه اصحاب سخن و ابصار ثاقبه ارباب حکم پوشیده نیست که اصل علوم دینیه.

انجام: و آله العز الکرام البررة ... چون فارغ شد از آنچه عرض او بود از احکام نحو و صرف ... و بر آل او که کرام و برگزیده اند نمایند تا کتاب او واسط بین الحدین باشد و قد تمت الرسالة

شرح الفیه.
[دنا ۴۵۶/۶ (۱۴ نسخه)؛ الذریعه: ۸۱/۴؛ نسخه‌های منزوی ۲۰۵۷/۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۱۲۶
آغاز: شکر و سپاس فراوان بعدد ستاره آسمان و قطره باران و برگ درختان؛ **انجام:** افتتاح کتاب خود بحمد و صلات کرده بود اراده نمودکه ختم او نیز بحمد خدا و صلات بر رسول او که محمد است.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۱۷ رجب ۷۵۲ق؛ مصحح؛ پایان جزء اول تاریخ کتابت ۷۵۲ ق یادداشت شده ولی تعدادی از برگ‌ها در اوایل نیمه و پایان نسخه نونویس می‌باشد؛ کاغذ: شرقی، جلد: مشمعی قهوه‌ای، ۱۵۸گ، ۱۹ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۲۸ - ۱۹۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۳۰۷
انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۱۲ق [اگر صحیح باشد چون انجامه کتاب پاک شده و تاریخ کتابت شده بر روی بخش پاک شده به نظر متأخر می‌رسد]؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۵۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۸×۱۹/۲سم [ف: ۴۳ - ۱۰]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۶۳۴
آغاز: مصلیا علی الرسول المصطفی ×× و آله المستکملین الشرفا؛ **انجام:** برابر.
خط: نسخ و نستعلیق شکسته، کا: ابوالبرکات بن زین العابدین عبدالعالی، تا: رمضان ۱۰۴۷ق؛ افتادگی: آغاز (فاقد خطبه و دیباچه است)؛ محشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه، ۱۴۹گ، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۱۲ - ۱۲۷]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۵۳۵/۲-۹/۸۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ معرب و نستعلیق، کا: شیخجان بن ابراهیم دماوندی، تا: دهه دوم جمادی الاول ۱۰۵۱ق؛ افتادگی: وسط؛ مصحح، محشی به نقل از سیوطی و ابن الحاج و شواهد و دیگر حواشی؛ جلد: تیماج طوسی،۱۱۶گ،۱۶-۱۹سطر،اندازه:۱۳×۲۰سم[ف:۵- ۲۴۶۶]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۳۶۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حاجی غیاث الدین بن ابوالفضل گیلانی، تا: ۱ ذیحجه ۱۰۶۴ق، جا: توس؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۵ - ۴۲۲۱]

۶. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۸۵
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه اواسط رجب ۱۰۹۴ق؛ تملک: محمد حسین به سال ۱۳۲۵؛ جلد: مقوایی، ۱۴۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱ - ۷۰]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۲۴۱
آغاز و انجام: برابر
کا: میرزا علی بن حسین قاینی، تا: غره شوال ۱۰۹۸ق؛ مصحح، دارای علامت بلاغ مقابله، محشی با نشان‌های مختلف مانند «کنزاللغات» و «سیوطی» و «حسین» و «۱۳» و «شرح التسهیل» و بیشتر آنها بدون علامت، رکابه‌دار؛ مهر: «علی نفی الطباطبائی الموسوی الحسنی الحسینی ۷ (؟)۱۲۶» (مستطیل)؛ تملک: ملا نذر حسین بن حسین تبریزی، محمد علی بن محمد صادق اصطباناتی با مهر «محمد صادق (؟)» (مستطیل)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی و نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۲۴گ، ۲۲-۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۳۲]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۲۲۸
همان نسخه بالا [مؤید: ۳ - ۱۹۳]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۳۵/۲-ف
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۸ص [فیلمها ف: ۲ - ۱۷۴]

۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۷۸
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: محمد زمان بن حاجی عبداللطیف تبریزی، تا: ۱۱۲۲ق؛ محشی؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن، ۸۰ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۲ - ۳۴۲]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۳۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالجلیل، تا: ربیع الثانی ۱۱۲۸ق؛ واقف: حاج عماد، تیر ۱۳۱۰؛ جلد: تیماج خرمایی، ۱۳۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۱۲ - ۱۲۶]

۱۱. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۱۹۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و گاهی مفعول له با وجود شروط جمیعاً مجرور می‌شود مثل لزهد و امتنع که در اصل.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: احمد طاهری، ۱۳۵۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۱۴]

۱۲. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۸۷
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۸گ، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۳ - ۵۴]

۱۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۹۱۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: باقر بن محمد علی، تا: شنبه ۵ صفر ۱۲۴۷ق؛ جلد: مقوا، ۲۴۲گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۲ - ۱۸۷]

۱۴. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۴۹۵
آغاز: ... که در اصل فنع زیداً بوده و مفعول له مقدم شده و مجرور بلام جر، و قل أن یصحبها مجرد و العکس فی مصحوب ال و انشد؛
خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد جعفر ساوجی، تا: ۱۲۵۴ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ واقف: علی حمیدی، ۱۳۳۵؛ جلد: تیماج

قهوه‌ای، ۱۰۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۱۳]

۱۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۴۱۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** بر اصحاب او که مختارند و برگزیده خداوند گارند الحمدلله علی الفراغ ... و لا حواس و لا ادراک.

خط: نستعلیق، کا: محمود بن ابوطالب حسینی، تا: اواخر قرن ۱۳ و اوایل قرن ۱۴؛ تملک: سید محمد هاشم مورخ صفر ۱۳۱۶ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷۵گ، ۲۴-۳۸ سطر (۱۱×۱۷/۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲ - ۵۲۱]

● **شرح الفیه ابن مالک** / نحو / فارسی

š.-e alfīyya-ye ebn-e mālek

قزوینی، عبدالله بن شاه منصور، ق۱۱ قمری

qazvīnī, ʻabd-ol-lāh ebn-e šāh mansūr (- 17c)

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفیة ابن مالک = الالفیة فی النحو ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)

شرح نسبتاً مفصلی است بر الفیه ابن مالک که در آن ابتداء به تجزیه و ترکیب ابیات پرداخته، سپس آن را شرح کرده است.

آغاز: بسمله، خوبتر کلمه ای که ارباب کلام نحو بآن صرف اوقات نموده جمل و مفردات را بآن مفتوح سازند ...

[الذریعة ۱۰۵/۱۳ ش ۳۳۱؛ نسخه‌های فارسی ۲۰۵۷/۳؛ دنا ۴۵۷/۶]

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۷۷۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** لما انتهی عرضه مما قصده من احکام النحو و التصریف شرع بذکرها اشتملت علیه هذه الارجوزة ...

خط: نسخ شکسته، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ محشی؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۹۹گ، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۹)، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۲ - ۶۵۳]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۴۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** أراد أن یختم بما ابتدأ به لیکون کتابه مکتنفین بین حمدین و صلاتین فیکون أجدر للدوام.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۲ ذیحجه ۱۰۲۷ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه عفی عنه»؛ تملک: مسعود بن فضل الله حسنی حسینی بهبهانی، محمد رضا به سال ۱۱۹۴؛ مهر: «المتوکل علی الله عبده عبده حاجی محمد علی» (بیضی) با تاریخ ۱۱۸۴ق؛ جلد: مقوایی، ۱۸۱گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۳۱سم [محدث ارموی مخ: ۲-۸۴۲]

۳. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۶۱۶

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: میرزا علی بن استاد حسین قاینی، تا: ۹ شوال ۱۰۹۵ق؛ ۲۰۲گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [ف: ۳ - ۵۴]

● **شرح الفیه ابن مالک** / نحو / فارسی

š.-e alfīyya-ye ebn-e mālek

کاشانی، سلطان محمد بن علی، قرن ۱۱ قمری

kāšānī, soltān mohammad ebn-e ʻalī (-17c)

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفیة ابن مالک = الالفیة فی النحو؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)

تاریخ تألیف: صفر ۱۰۰۹ق

ترجمه و شرح مزجی فارسی است بر «الفیه» ابن مالک در نحو با استفاده از شرح ابن ناظم که به اعتراضات و نقدهای وارده بر آن پاسخ می‌دهد. کاشانی این شرح را برای فرزندش محمدجعفر نگاشته است.

آغاز: بسمله. سپاس و ستایش مر واضعی را که مفردات الفاظ را مبانی مرکبات و مرکبات را مبادی معانی گردانید و درود نامعدود برجمیع پیغمبران خصوصاً بر خلاصه کائنات ... بسمله یعنی تألیف این رساله می‌کنم بنام خدائی بخشاینده مهربان، قال محمد هو ابن مالک ...

انجام: و ما بجمعه عنیت قد کمل ×× نظماً علی جل المهمات اشتمل. و آله العز الکرام البرره ×× و صحبه المنتخبین الخیره ... و حکایت کرده فراقوم خیرة بررة و بر جمیع تقادیر لغت صحت است و چون ختم این نظم شریف بخیره شد امیدوارم که ختم حال فقیر بحال خیره شود ...

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۶۵۸

آغاز: ... یعنی هر جا که خلا و عد اجر کنند بس حرف جر خواهند بود چناچه هر جا نصب کنند؛ **انجام:** برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه انطباق انجام با نسخه ش ۲۷۳۰ ملی تبریز به دست آمد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۲۹ق، جا: اصفهان؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: «الراجی الی الله حبیب الله بن محمدرضا» (چهارگوش)، «افوض امری الی الله عبده حبیب الله» (چهارگوش)، «حبیب الله» (بیضی)، «عبده احمد» (بیضی)، «الموحد لایة الله احمد علی» (چند ضلعی)؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۸گ، ۱۵-۱۸ سطر (۷/۵×۱۳/۶-۱۴)، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [رایانه]

۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۱۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قرن فی اقررن و قرن ثقلا ... و تسکین عین بدون نقل مثل ظللت و قرن بکسر قاف و قرن بفتح قاف نقل شد

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی، ۲۰۵گ، ۱۵-۱۸ سطر (۱۱/۵- ۱۳×۲۰)، اندازه: ۱۸/۵×۲۵/۵سم [ف: - ۸۲]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۴۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** وزن فعلی بضم فا و فتح عین مثل اربی بمعنی واهیه و وزن. (ناقص)

تا آخر مبحث تأنیث را بیشتر ندارد؛ خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه، ۲۱۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۲۸]

۴. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۳۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: خداداد دستجردی، تا: ذیحجه ۱۱۲۴ق؛ جلد: چرمی تریاکی، ۱۶۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۲ – ۸۵۸]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۸۵۷/۲–۱۰/۱۶۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** واجعل کبئس ساء واجعل فعلا من ذی ثلثه کنعم مسجلاً یعنی بگردان ساء را مثل بئس ... مسجلاً ای مطلقاً خواه مبنی شده باشد فعل بضم عین از فعل ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۱۰۳گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۲سم [ف: ۵ – ۲۴۶۴]

● شرح الالفية لابن المالك / نحو / عربی

š.-ul-alfīyya li-ibn-i mālik

قزوینی، عبدالنبی بن محمد تقی، ۱۱۲۵–۱۱۹۷ ؟ قمری

qazvīnī, ʻabd-on-nabī ebn-e mohammad taqī (1713-1783)

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفیة ابن مالک = الالفية فی النحو؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰–۶۷۲)

گویا همان مؤلف تتمیم امل الامل در ۱۱۹۱ و زنده در ۱۱۹۷. دیباچه‌ای ندارد و نام مؤلف در ص ع است، متن از ابن مالک است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۰۴۸
آغاز: بسمله، جار و مجرور بسم متعلق است به محذوف به اتفاق؛
انجام: و احذف من المقصور ... نتیجه این باب کیفیت جمع مقصور است ... و در حین رفع و ما قبل.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۴۳۰گ، ۱۵سطر(۸×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۷ – ۱۶]

● شرح الفیه ابن مالک / نحو / فارسی

š.-e alfīyye-ye ebn-e mālek

بروجردی، محمد صادق، ق۱۲ قمری

borūjerdī, mohammad sādeq (- 18c)

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفیة ابن مالک = الالفية فی النحو؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰–۶۷۲)

تاریخ تألیف: ۱۰۹۱ق

شرح بسیار مختصر توضیحی است که برای گروهی از محصلین و فرزندش محمد محسن تألیف کرده است. وی به دنبال هر بیت متن مشکلات اعرابی و نحوی را با عناوین «الترکیب – یعنی» توضیح داده و به قدر ضرورت شرح کرده است.

آغاز: الحمد لله علی آلائه ... و بعد ... بنده قلیل البضاعة محمدصادق بروجردی ... که چون بعضی از طلبه مترددین سیما فرزند [عزیز] ... که به گمان خود ... ناچیز کارخانه صنع، استفاده بعضی از مراتب علمیه می‌نمودند ... قال محمد هو ابن مالک ... الترکیب، قال فعل ماضی معلوم ...
انجام: و جهت دویم هلم که التزام کرد [ره] ... در او ادغام ... و آله الغر الکرام البررة–و صحبه المنتخبین الخیرة
[نسخه‌های منزوی ۲۰۵۶/۳؛ الذریعه ۸۵/۴ با عنوان ترجمه الفیه؛ دنا ۴۵۷/۶ (۲۰ نسخه)]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۹۱۶/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** اکسر او اشم هر دو فعل امر. (ناقص)
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۰گ (۱–۷۰)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ – ۳۸۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۷۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمدتقی بن ابی الحسن ارانی؛ مهر: «رهرو دین محمد، علی» (بیضی)، «بنده شاه دین، ابوالحسن» (بیضی)، «... طباطبایی» (بیضی) با تاریخ ۱۲۴۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۲۹۴گ، ۱۵ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴۰ – ۶۵۸]

۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۰
خط: نسخ، کا: محمد صالح بن عبدالفتاح اصفهانی، تا: اواخر ذیقعده ۱۱۰۶ق؛ مصحح؛ مهر: «صدر الشریعه» (بیضی)، «عبده ابوالحسن الحسنی الحسینی» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳/۵سم [ف: ۱ – ۲۱۲]

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۳۷
همان نسخه بالا [نشریه: ۱۱ – ۸۸۶]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۰۳/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: علی محمد بن محمد عقیل فومنی، تا: ۱۱۷۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، مقوایی، ۳۸گ (حاشیه اوراق ۱پ–۳۸)، اندازه: ۱۷×۲۲ سم [ف: ۱۲ – ۳۶۶]

۵. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲/۴
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۹ ذیقعده ۱۱۸۷ق، جا: خانه آقاسمیع دراجی تپه رشت، برای ابوطالب پیشنماز [نشریه: ۱۱ – ۹۴۱]

۶. تهران؛ حوزه آستان حضرت عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۴۵
آغاز: در حالتی که بهترین مالکانست یا این صفت دارد که بهترین مالکان ... ص مصلیاً علی الرسول المصطفی. و آله المستکملین الشرفا، ت مصلیاً حالست از فاعل احمد و علی الرسول؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه سلخ محرم ۱۱۹۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: – ۳۶]

۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۴۶

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حسنعلی بن میر محمد رضاء تقوی رضوی موسوی حسینی لاریجانی ساکن قریه دبنان، تا: پنج‌شنبه آخر شعبان ۱۱۹۳ق؛ مهر: «عبده حسنعلی التقوی» (بیضی)؛ تاریخ وقف: ۱۲۲۹؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۱]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۶۸۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: حسین بن زین العابدین، تا: دوشنبه ۲۱ ذیقعده ۱۱۹۹ق؛ مصحح، محشی، رکابه‌دار؛ مهر: کاتب «العبد المذنب حسین ۱۱۹۹» (مستطیل)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۵گ، ۱۸ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۰سم[ف:۳۲-۲۶۳]

۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۳۶۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** یعنی مطرد است فعله بضم فاء و فتح عین که از امثله جمع کثرة است در مثل رام و مطرد است در وصف مذکر عاقلی که بر وزن فاعل و صحیح اللام باشد چون کامل ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ مهر: «اسدالله» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۸گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۲]

۱۰. شیراز؛ دستغیب، بدرالدین؛ شماره نسخه:بدون شماره
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام [نسخه‌پژوهی: ۱ - ۶۰]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۰۸۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۱۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۱۷۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ معرب و نستعلیق، کا: محمد بن رمضان آدریانی از توابع اصفهانی، تا: سه‌شنبه ۴ ذیقعده ۱۲۲۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳ - ۴۲۲]

۱۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۹۷۳/۱-۲۵/۶۳
آغاز: بسمله قال محمد هو ابن مالک ×× احمد ربی الله خیر مالک؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۴ق؛ جلد: مقوای، ۵۱گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۶۵]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۹۹۷
آغاز: ابن مالک خبر و مجموع این مبتدا و خبر در محل رفع است تا صفت محمد باشد و احمد به فتح میم صیغه متکلم وحده است؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: محمد مؤمن متطبب، تا: ۱۲۴۴ق؛ افتادگی: آغاز (دیباچه شارح و شرح بیت اول الفیه افتاده)؛ مصحح؛ تملک: عبدالغفار بن محمد ... با مهر «عبدالغفار بن محمد ... » (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نیلی، جلد: گالینگور قهوه‌ای،۱۹۲گ،۲۰سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۱۰-۲۳۲]

۱۵. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۲۸۳
خط: نسخ، کا: محمد رفیع ابن میرزا حسین خوانساری، تا: ۴ رجب۱۲۶۲ق؛ واقف: محمد حسن بن آخوند ملا رفیع، ۱۲۹۵؛ ۱۹۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۷۷]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۳۱۱
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کا: نوری، تا: ۱۲۶۹ق [رایانه]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۵۰۸
آغاز: قال محمد هو ابن مالک ×× احمد ربی الله خیر مالک. الترکیب: قال فعل ماضی معلوم. محمد فاعل آن. هو مبتداء. ابن مالک خبر و مجموع این مبتدا و خبر در محل رفع است که صفت محمد باشد و احمد به فتح میم صیغه متکلم وحده از فعل مضارع معلوم؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: اسماعیل بن عبدالله خوانساری، تا: دوشنبه ۱۴ ربیع الثانی ۱۲۷۲ق؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۶گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰-۲۳۳]

۱۸. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۱۰۴
آغاز: بسمله قال محمد هو ابن مالک احمد ربی الله خیر مالک الترکیب قال فعل ماضی معلوم محمد فاعل ... یعنی گفت محمد که پسر مالک است که حمد و ثنا میگویم پروردگار خود را؛ **انجام:** لا ان کان من الجاهلین الحمدلله رب العالمین
خط: نستعلیق خوانا، کا: سید یوسف بن میر اسماعلیل ساکن بارفروش، تا: ۱۲۷۵ق؛ کاغذ: نخودی، ۱۷۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۱۵۲]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۴۴۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: غره جمادی الاول ۱۲۸۱ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «حسن بن موسی الطباطبائی» (بیضی)، «عبده حسن الطباطبائی»؛ جلد: مقوایی، ۱۱۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [ف: ۷ - ۴۳]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۹۹۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۲۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۱۸ - ۱۶۵]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۱۸۱
خط: نسخ معرب و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۳گ، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱۶ - ۱۸۲]

۲۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۶۱۹/۱
خط: نستعلیق، کا: میرنبی بن غلامعلی دینه سری، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۳گ (۱پ-۱۹۳پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲۰ - ۲۵]

۲۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۱۳۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ما بجمعه غیب قد تحمل نظما علی حل

المهمات اشتمل اقصی من الکافیة الخلاصه کما اقتضی اعینی بلا خصاصه فاحمد الله مصلیا علی محمد ... وصحبه المنتخبین الخیرة
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۲]

۲۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۰۳۲

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از محسن هوائی [رایانه]

● شرح الفية ابن مالك / صرف و نحو / عربی

š.-u alfīyyat-i ibn-i mālik

ابوطالب لندنی، ابوطالب بن محمد، ۱۱۶۶-۱۲۲۱ قمری

abū-tāleb-e landanī, abū-tāleb ebn-e mohammad (1753 - 1806)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۵۹۹

آغاز: بسمله. ربنالک المحمد لما درفعنا نحوک و تحفظ حواشینا؛ **انجام:** بید العبد المذنب محمد هادی ... شهر رمضان المبارک سنه ۱۲۴۸
خط: نسخ، کا: محمد هادی، تا: ۱۲۴۸ق [رایانه]

● شرح الفية ابن مالك / نحو / عربی

š.-u alfīyyat-i ibn-i mālik

ایلابادی ساوجی، عبدالحمید بن محمد علی، ق۱۳ قمری

īlābādī sāvajī, ‘abd-ol-hamīd ebn-e mohammad ‘alī (-19c)

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفية ابن مالك = الالفية فی النحو؛ ابن مالك، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)
تاریخ تألیف:۱۲۷۴ق
شرحی است بر الفية ابن مالك. در این نسخه، الفیه در متن برگ‌ها نوشته شده و در حاشیه آن شرح، تحریر شده است. این شرح به صورت کوتاه برگزار شده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۶۲۰/۴-۵۱/۸۰

آغاز: قال محمد هو ابن مالك ×× احمد ربی الله خیر مالك
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۷۴ق؛ ۵۱گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۳۲]

● شرح الفيه ابن مالك / نحو / فارسی

š.-e alfīyya-ye ebn-e mālek

حسینی، محمد باقر بن احمد، ق۱۳ قمری

hoseynī, mohammad bāqer ebn-e ahmad (- 19c)

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفية ابن مالك = الالفية فی النحو؛ ابن مالك، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)

شرحی است بر منظومه «الفیه» ابن مالك در نحو شامل معنی در ترکیب و شواهد شعریه وآیات قرآنی که در الفیه مندرج است، شارح در حین تحصیل نزد استادش فوایدی را که از استاد در شرح الفیه آموخته، دراین کتاب ثبت کرده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۸۰۹/۳-۱۰/۱۱۹

آغاز: بسمله حمدله والصلوة ... اما بعد این کلمات چندیست که این حقیر محمد باقر بن احمد الحسینی در حین خواندن کتاب الفیه ابن مالك را از جناب استاد سلمه الله فراگرفته ام از معنی و ترکیب و شواهد شعریه و آیات قرآنیه ... بسمله یعنی ابتدا می‌کنم بنام خداوند؛ **انجام:** مبحث اعراب جمع مذکر سالم خلاصه اینست که یکی دیگر از چیزهایی که ... داخل او نمی شود دروقتی که باید داخل بشود و ...
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، با خط خوردگی؛ تملک: مؤلف با مهر «عبده محمد باقر بن احمد الحسینی ۱۲۸۵» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۶۳]

● شرح الفية ابن مالك / نحو / عربی

š.-u alfīyyat-i ibn-i mālik

حسینی، زین العابدین بن محمد باقر، ق۱۳ قمری

hoseynī, zeyn-ol-‘ābedīn ebn-e mohammad bāqer (-19c)

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفية ابن مالك = الالفية فی النحو؛ ابن مالك، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)
شرح متوسطی است بر «الفیه ابن مالك» نحوی، این شرح با عناوین «قوله، قوله» برگزار شده است.
آغاز: نحمدك یا من دل علی عظمته رفع السموات بغیر عمد ترونها وعلی تفضله نصب الارض کانها نقطة ساکنة بین دورانها ... اما بعد فیقول الراجی الی عفو ربه الغنی ... لما امعنت النظر فی المختصر الذی

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۸۰۱-۱۵/۴۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** وما سواه ناقص والنقص فی ×× فتی لیس زال دائماً قفی. قوله وفی جمیعها متعلق بتوسط وهو مفعول مقدم ... و دائماً حال من مرفوع قفی و هو بمعنی تبع مبنیاً للمجهول خبر المبتدأ و المعنی.
از آغاز تا بیت: وما سواه ناقص والنقص فی ×× فتئ ولیس زال دائماً قفی؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۸۳گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۴۶۴]

۲. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۲۴۵/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** عطف علی المثنی و اذا ظرف بمعنی الشرط و بمضمر متعلق بوصلا و مضافاً حال من ضمیر و صلا ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۵گ (۲۹۵ر-۳۰۹پ)، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۱۹۷]

● **شرح الفیه ابن مالک** / نحو / فارسی

š.-e alfīyye-ye ebn-e mālek

رشتی اصفهانی، محسن بن محمد رفیع، ۱۲۱۵-قرن۱۳ قمری

raštī esfahānī, mohsen ebn-e mohammad rafī‘ (1801 - 19c)

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفية ابن مالك = الالفية فی النحو ابن مالك، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)

شرحی است مزجی و کوتاه بر الفیه ابن مالک در نحو و حدود سال‌های ۱۲۶۸ تا ۱۲۷۱ق نگاشته شده (در پایان بسیاری از برگ‌ها تاریخ‌های یاد شده آمده است). این شرح به قرینه نسخه‌های بسیاری که از این مؤلف در کتابخانه مرعشی وجود دارد از همین مؤلف می‌باشد و نامی از آن در الذريعة نیامده است.

[الذريعة ۹۰/۲۵ و ۱۰۷/۸؛ تذكرة القبور ۳۴۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۷۷۲

آغاز: قال محمد هو بن مالك ... مالك مضاف اليه و ليس تكرار مالك ههنا تكرار بلاطائل ... یعنی حمد می‌کنم پروردگار خود را؛ **انجام:** و آله الغر الكرام البررة ... و بر آل که این صفت دارند ... و یا که این صفت دارند که مختارند

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۴ رمضان ۱۲۷۱ق؛ مصحح، محشی با نشان «خالد» و غیر آن، با یادداشت سید علی اصغر صراف زاده؛ یادداشت سید خلیل موسوی نجفی؛ مهر: «غلام حسین الموسوی» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۳۴گ، ۱۲ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۳۴ - ۷۷۶]

● **شرح الفیه ابن مالک** / نحو / فارسی

š.-e alfīyye-ye ebn-e mālek

ضیاء الدین حسین، ق۱۳ قمری

zīyā’-od-dīn hoseyn (- 19c)

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفية ابن مالك = الالفية فی النحو؛ ابن مالك، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)

شرحی است به فارسی تألیف ضیاءالدین حسین از فضلای امامیه و ظاهراً از رجال قرن دوازدهم و سیزدهم و در آن بین ترکیب و تفسیر جمع نموده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۴۳۹

آغاز: بسمله الف الف حمد يؤلف بين اشتات النعم لمالك الف بين اللوح و القلم ... قال فعل ماضی مفرد مغایب مذکر از باب فعل یفعل اجوف واوی؛ **انجام:** که مخصوص است و مقدم شده است بر فعلش که نعم باشد. واجعل كبئس ساء واجعل فعلا ×× من ذی ملامه كنعم مسجلا

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۳؛ واقف: مهدی قدوسی، اسفند ۱۳۱۹؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: پارچه، ۱۵۹گ، اندازه: ۱۶×۱۹سم [ف: ۱۲ - ۱۲۹]

● **شرح الفیه ابن مالک** / نحو / فارسی

š.-e alfīyye-ye ebn-e mālek

قزوینی، محمد مقیم بن صفی، ق۱۳ قمری

qazvīnī, mohammad moqīm ebn-e safī (- 19c)

به درخواست: جعفر فرزند شارح

ترجمه و شرحی است مختصر بر ارجوزه «الالفیه» ابن مالک. اصل ارجوزه را با رمز «ص» و ترکیب بیت‌ها که به عربی است با رمز «ک» و ترجمه و شرح آنها را به فارسی با رمز «ش» آورده است.

آغاز: بسمله الحمدلله الذی جعلنی من المستقرين و لم يجعلنی من المستود عين و الصلوة علی سيد الاولين و الاخرين محمد و اهل بيته الطاهرين ... آغاز شرح: ک. قال فعل ماضی معتل العين الواوی اصله قوله قلبت الواو الفاء لتحركها و انفتاح ما قبلها و محمد فاعل قال ...

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۰

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد قاسم بن محمد مؤمن، تا: ۱۱۱۵ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج، ۱۹۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۳۰سم [ف: ۳ - ۱۱۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۴۵۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و آله الغر الكرام البرره ×× و صحبه المنتجبين الخيره

خط: نسخ، کا: محمد اسماعیل بن محمد حسین شهرستانی، تا: ۱۷ ربیع الاول ۱۱۲۵ق؛ تملک: عبدالمطلب بن محمد اسماعیل علی یاری؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۹ - ۲۵۸]

۳. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۱۵۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** كذاك نحو تتجلی واستقر ... مفعول به لا فككُ و أفلكُ ...

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ واقف: شیخ غلامحسین خیری، غره محرم ۱۳۷۷، کاغذ رنگی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۳گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف مخ - ۱۰۶]

۴. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۶۴۸

آغاز: و یکی دیگر از خواص اسم تنوینست و این نونیست ساکن

که لاحق می‌شود آخر کلمه را وقت تلفظ و ساقطست در کتابت و اقسام تنوین پنج است؛ **انجام:** یعنی هرگاه در یک کلمه دو حرف علت باشد و هر دو متحرک و ماقبل مفتوح باشند لازم است

از بحث تنوین تا باب ابدال؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ مهر: «لا اله الله الملک الحق المبین عبده حسن بن جعفر الطباطبائی» (مربع)؛ جلد: مقوا پسته‌ای، ۱۴۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف مخ - ۱ - ۲۷۷]

۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۱۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** اللهم اغفرلی و لوالدی و لأولادی و لمن حقه علی ...

خط: نسخ و نستعلیق، کا: رحیم بن محمد رضا خلخالی، تا: ۶ ربیع الاول ۱۲۵۶ق؛ افتادگی: انجام؛ تملک: محمد حسین بن عبدالله به تاریخ ۱۳۰۲؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۲۴۲]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۸۸۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** مره را از مصدر ثلاثی مزید فیه زیاده کرده می‌شود بر مصدر تاء تانیث نحو کرمته اکرامة و دحرجته دحراجة و شاذ است بناء هیت از غیر ثلاثی مزید فیه. تمت الکتاب بعون الملک الوهاب

کامل؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۱۸ رمضان ۱۲۵۹ق؛ مصحح، با علامت بلاغ، رکابه‌دار؛ تملک: محمد صادق؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده صدرالدین ابن عبدالحمید ۱۲۶۰» (مستطیل)، «عبده صدرالدین۱۲۸۳» (مستطیل)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۴۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم[اهدائی رهبر:۱۰-۲۳۵]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۰۱۱

همان نسخه بالا [مؤید: ۳ - ۲۷]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** پس بدرستیکه التزام کرده شد در و ادغام. و ما بجمعه عنیت قد کمل ... و صحبه المنتجبین الخیرة.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا روی آن پارچه، ۲۵۳گ، ۱۶ سطر (۸/۵×۱۷)، اندازه: ۱۶×۲۵/۵سم [ف: ۶ - ۲۲۸۲]

● شرح الفیة ابن مالک / نحو / عربی

š.-u alfīyyat-i ibn-i mālik

لاهیجانی، ابوتراب بن محمد، ق۱۳ قمری

lāhījānī, abū-torāb ebn-e mohammad (- 19c)

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفیة ابن مالک = الالفیة فی النحو؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)

البهجة المرضیة فی شرح الالفیة = شرح الفیة ابن مالک = شرح الخلاصة فی النحو سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۸۴۹-۹۱۱)

تاریخ تألیف: ۱۲۷۴ق

شرح مزجی نسبتاً مفصلی است بر الفیه ابن مالک با شرح آن «البهجة المرضیة» جلال الدین سیوطی، که بیشتر جنبه توضیحی دارد. از این شرح تا بحث حرف تعریف «ال» نگاشته شده و به واسطه گرفتاریها و درگذشت پدر شارح در ماه شوال ۱۲۷۴ق نوشتن باقی آن را رها کرده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۸۶۴/۱

آغاز: هذا القدر للتعظیم و یطلق علی معان أخر و هی کثیر العلم و کثیر المال و کثیر الولد و کثیر القبیلة؛ **انجام:** و مصدر الزلل و العصیان و الحمدلله رب العالمین ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ گویا به خط مؤلف؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۶گ (۲ر-۵۷ر)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۱۵ - ۲۴۸]

● شرح الفیة ابن مالک / نحو / عربی

š.-u alfīyyat-i ibn-i mālik

یزدی، عبدالسمیع بن محمد علی، ق۱۳ قمری

yazdī ،'abd-os-samī' ben mohammad 'alī (- 19c)

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفیة ابن مالک = الالفیة فی النحو؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)

تاریخ تألیف: ۲ رمضان ۱۲۵۵ق

شرح نسبتاً مفصلی است بر الفیه ابن مالک با در نظر گرفتن مطالب سیوطی در «البهجة المرضیة» و گفتگو در آنها. یک یا چند بیت از الفیه را آورده و مقصود ناظم و سیوطی را بیان می‌کند، پس از آن اشکالات بر آنها را می‌آورد و از مجموع سخنان نتیجه‌گیری می‌کند. شارح در آخر آن می‌گوید که شرح را به دستور بعضی از برادران نگاشته و هر روزی دو جزء از کتاب را بدون داشتن کتابی می‌نوشته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۸۲۴

آغاز: یقول الغریب الجانی ... بعد الحمد لمن کفی و الصلاة علی من اصطفی و آله اهل الوفا، ان هذه درة مضیة و غرة وضیة؛ **انجام:** و حیث کان الفراغ عن الشعر المذکور بهذه الکلمات الشریفة فلیکن الاختتام بها من دون تعرض لسائر الأشعار

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا، تحریر اول کتاب؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۵گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۵ - ۱۵۱]

● شرح الفیة ابن مالک / نحو / عربی، فارسی

š.-u alfīyyat-i ibn-i mālik

معتمد السلطان، علی بن نصرالله

mo'tamed-os-soltān, 'alī ebn-e nasr-ol-lāh

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفیة ابن مالک = الالفیة فی النحو؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)

شرحی است به عربی با ترجمه هر بندی به فارسی. نسخه می‌رسد تا شرح بیت «فتی و انفک و هذاالاربعة – لشبه نفی او لنفی متبعة».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۷۳۸

آغاز: هذا کتاب شرح الفیه. بسمله. الحمدلله الذی علم آدم الاسماء کلها ... فیقول ... علی بن نصرالله الملقب بآقاخان الذی هو معتمد السلطان وزیر عسکر الخاقان؛ **انجام:** و آنچه بعد از انست تم شرح الفیة ابن مالک بحمدالله و المنة و عونه و کرمه.

خط: نستعلیق و نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۰گ، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۲ – ۲۷۳۲]

● **شرح الفیه ابن مالک** / نحو / فارسی

š.-e alfīyye-ye ebn-e mālek

حسینی، حسن بن علیرضا

hoseynī, hasan ebn-e ‘alī-rezā

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفیة ابن مالک = الالفیة فی النحو؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰–۶۷۲)

شرح و ترجمه مختصری است بر الفیه ابن مالک، در این شرح بیشتر نظر به ترجمه ابیات اصل و توضیح آنها دارد. در برگ‌های اول این کتاب حواشی دیده می‌شود که از افادات آخوند ملا علی خلخالی استاد مؤلف می‌باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۲۷

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قال محمد هو ابن مالک ... یعنی کلام ما لفظی است فایده دهنده مثل فایده استقم؛ **انجام:** درحالی که صلوات میفرستم بر محمد که بهتر نبی مرسل است و بر آل او که واضح و مشهور و نیکو کارند و بر اصحاب او که برگزیده و مختارند.

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین گلپایگانی، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۳سم [ف: ۳ – ۱۱۳]

● **شرح الفیه ابن مالک** / نحو / فارسی

š.-e alfīyya-ye ebn-e mālek

خلخالی هرآبادی، ملاعلی قلی بن محمد شریف

xalxālī harābādī, mollā-‘alī qolī ebn-e mohammad šarīf

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفیة ابن مالک = الالفیة فی النحو ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰–۶۷۲)

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۹۶۳-۱۱/۶۳

آغاز: قال محمد هو بن مالک ... بالجر و التنوین یعنی تمیز حاصل میشود از برای؛ **انجام:** فاحمدالله مصلیا علی ... پس حمدمی کنم خدای را درحالی که صلوات می‌فرستم بر محمد (ص) که بهترین مرسل است وآله ... وصحبه ... وبر اصحاب او که برگزیده ومختارند

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۵گ، ۱۸–۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۵ – ۲۴۶۵]

● **شرح الفیة ابن مالک** / نحو / عربی

š.-u alfīyyat-i ibn-i mālik

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفیة ابن مالک = الالفیة فی النحو؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰–۶۷۲)

نامعلوم و ظاهرا غیر همانند:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۹۶۷

آغاز: الفاعل من کونه بمعنی الحال او الاستقبال او مطلقا ... فهو کفعل صیغ للمفعول فی×× معناه کالمعطی کفافا یکتفی. یعنی ان اسم المفعول مثل الفعل المصنوع للمفعول فی معناه ... ابنیة المصادر؛ **انجام:** قال المؤلف رحمه الله تعالی قد اتینا علی ما اردنا جمعه من الشرح و الاعراب و استوفینا ما وعدنا به فی اول الکتاب فجاء شرحا مکمل المقاصد مسهل المعانی و الفوائد ... و نعم الوکیل و کان الفراغ من تعلیقه نهار الاربعاء ثانی عشری جمادی الآخرة سنة ثمانین و ثمان مائة علیید محمد بن سعدون بن احمد الرملی امام الجامع المحمدین بالصالح بدمشق المحروس و الحمدلله رب العالمین.

خط: نسخ، کا: محمد بن سعدون بن احمد رملی، تا: چهارشنبه ۱۲ جمادی الثانی ۸۸۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۰گ، ۱۷ سطر (۹×۱۲)، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۱۲ – ۲۹۶۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۲۴۸

آغاز: باب شرح الکلام و ما یتألف منه قول مفید طلبا او خبرا هو الکلام ... الشرح لغة البسط و السعة؛ **انجام:** قیل اتباعه و هنا انتهی الشرح و الحمد لله.

تاریخ تألیف: یک‌شنبه ۲۵ ربیع الثانی ۷۵۸ق، گویا شرحی است بر الفیه ابن مالک نام شارح معلوم نیست و نیاز به بررسی بیشتری دارد؛ خط: نسخ کهن، کا: محمد بن محمد شافعی، تا: قرن ۹؛ از روی نسخه‌ای که از خط مؤلف نقل شده کتابت شده، مصحح؛ تملک: محمد حسین قاضی، عیسی بن محمد حنفی، محمد حسین بن عبدالغنی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۴ص، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [ف: ۲۷/۲ – ۲۹]

۳. اراک؛ بیات، عبدالحسین؛ شماره نسخه:۵۸

آغاز: قال محمد هو ابن مالک ×× احمد ربی الله خیر مالک؛ **انجام:** فاعلم انه قد انتهی غرضه من هذا النظم و انه قد اشتمل علی اعظم المهمات من علم العربیة.

خط: نسخ، کا: احمد بن حسن عاملی، تا: ۱۰۵۷ق؛ کاغذ: شکری، ۴۰۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۳سم [نشریه: ۶ – ۹۶]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۷۹۲/۳

آغاز: پس از خطبه: و بعد فهذا تعلیق لطیف و مجموع شریف اختصرت فیه نکت الشیخ الامام العلامه مولانا جلال الدین السیوطی المتعلقة بالالفیة مع زیادات لابد منها و استدلال لا یستغنی عنها؛ **انجام:** لایخفی ما فیه من التکلف و الخروج عن الظاهر.

کتاب گزیده و خلاصه از شرح جلال الدین سیوطی بر «الفیه» ابن مالک است؛ خط: نسخ، کا: ابوبکر بن رجب الطولوین، تا: چهارشنبه ۲۴ رمضان ۱۰۸۱ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج خرمایی، اندازه: ۱۴/۳×۱۹/۷سم [ف: ۱۱ – ۴۹۶]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۳۱۶/۱

آغاز: بسمله. قال محمد هو ابن مالک ... درجات الاخره الکل م ما یتالف منه ص کلامنا لفظ ... قدیوم ش الکلام المصطلح علیه عند الهویین عبارة عن اللفظ المفید؛ **انجام:** الخیره هذا آخر المشرح المبارک ... و الحمدلله رب العالمین

مقابله شده در ۱۰۹۵؛ خط: نستعلیق، کا: میرزا محمد طالقانی، تا: ۱۰۹۳ق، جا: قزوین؛ کاغذ: پستهای، جلد: رویه کاغذ آبی، ۱۷ سطر [ف: ۵ – ۴۶۵]

۶. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۴۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [ف: ۳ – ۹۲]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۷۸/۲

آغاز: (قال محمد هو ابن مالک ... لی وله فی درجات الاخرة) محمد اسم الناظم و هو جمال الدین ابوعبدالله محمد ... الاندلسی الاقلیم الجیانی المنشاء الدمشقی الدار؛ **انجام:** انتهی و فیما ذکره غرابة.

خط: نسخ، کا: گویا اصل خط شارح است، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۳گ (۱۵۰پ-۱۸۲پ)، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۸ – ۷۰۳]

۸. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۷۰

آغاز: عشرونا و بابه الی تسعین الحق فی الاعراب بالحرفین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول؛ اندازه: ۱۴×۲۰سم [نسخه‌پژوهی: ۲ – ۱۷۶]

۹. اصفهان؛ علامه فانی (ضیاء الدین)؛ شماره نسخه:۲۱

آغاز: اما بعد حمدالله سبحانه و بما هو اهله و ماله من المحامد علی ما اسبغ من نعمه الواد و العواید؛ **انجام:** فاعلم انه قد انتهی غرضه من هذا النظم و انه قد اشتمل علی اعظم المهمات من علم العربیة

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ با یادداشتی از محمد صادق بن علی رضا در رمضان ۱۲۴۴؛ جلد: مقوایی، ۲۱گ، ۱۷سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: – ۱۰۱]

۱۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۹۴۵

آغاز: جئت یوم الجمعة و سرت فرسخین او وجوبا کما اذا وقع الظرف صلة نحو مررت؛ **انجام:** و کذا ما بعد الثلثة الی التسعة و یقال للمونث احدی و عشرون.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: سید ابولقاسم همدانی؛کاغذ:اصفهانی، جلد: مقوایی با کاغذ ابری، ۶۸گ، ۱۶ سطر (۸/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۲ – ۷۷۲]

۱۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۳۲

آغاز: سواهما الحرف کهل وفی ولم ... یشیر الی ان الحرف یمتاز عن الاسم و الفعل بخلوه من علامات الاسماء

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۵۸گ، اندازه: ۱۵×۲۰سم [نسخه‌پژوهی: ۲ – ۱۷۶]

۱۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۸۳۵

آغاز: ... غیر الغالب اذ الغالب فی البدل الجمود علی ان ابن هشام؛ **انجام:** لج به الحرص علی نکتة×× نکتبها عنه بماء الذهب

شرح ممزوج بالاختصار علی کتاب «الالفیة» لابن مالک؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۱۴ صفر ۱۱۱۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ تملک: محمد صادق جهرمی؛ ۱۱۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹سم [مؤید: ۲ – ۲۷۶]

۱۳. تهران؛ شهشهانی ، حسین؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۱۲۳ق [میراث اسلامی: ۵ – ۵۹۹]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۵۴۴

آغاز: سکوت و الهوی یتکلم و الرمز کقوله تعالی قال اتیک ان لا تکلم الناس ثلاث ایام الارمزا؛ **انجام:** باب الادغام. اعلم ارشدک الله ان النحویین و الفراء قد جرت عادتهم ان یذکروا فی فصل الادغام احکام النون الساکنة و التنوین ... و حی فک و ادغم دون حذر یعنی ان الفک و الادغام جایزان فیما کان المثلان منه ... فمن ادغم نظر الی انهما مثلان فی کلمة.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: «قال انی عبدالله» (هشت‌گوش)، «محمد الحسینی» (چهارگوش)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۲۰۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۹×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۱۰ – ۲۳۶]

۱۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۵۵۳

آغاز: بسمله قال محمد هو ابن مالک ... ش الکلام المصطلح علیه عند النحویین عبارة عن اللفظ المفید؛ **انجام:** من وجهه الثانی هلم فانهم الزموا ادغامه. و ما یجمعه عنیت قد کمل ... و صحبه المنتجبین الخیره. تمت.

کامل، در پشت صفحه اول با خط مغایر آمده که این شرح از ابن ناظم می‌باشد، لکن باید جز آن باشد. شرحی است تحقیقی و نسبتاً مفصل که ناظر بر ابن ناظم می‌باشد. ابتدا یک بیت از الفیه را با رمز «ص» می‌آورد و سپس با رمز «ش» آن بیت را گزارش می‌نماید. در باب حال آمده «... خلافاً للفارسی و قول ابن المصنف ان هذه الصورة ممنوعة بلا خلاف لیس بجید ...»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر (۹/۵×۱۵/۵) [ف: ۲ – ۶۶۳]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۶۷۸

انجام: هذا آخر ما تضمنه هذه الارجوزة من علم احکام النحو و لذلک لما انتهی الیه لم یعقبه باکثر من قوله: و ما بجمعه عنیت قد کمل ... و صحبه المنتجبین الخیرة، فاعلم انه قد انتهی غرضه من هذا النظم و انه قد اشتمل علی عظم المهمات من علم العربیة.
با نشان «ص ش»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ با تاریخ روز یک‌شنبه ۲۱ صفر ۱۲۳۴ در صفحه آخر که نونویس است؛ تملک: محمد باقر یزدی مهریجردی در ۱۲۴۷ [ف:۱۶-۳۳۱]

۱۷. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۴۵۹/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [نشریه: ۲ - ۱۱۸]

۱۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۰۳۱-۵۵/۱

آغاز: النحو فی اللغة هو القصد و فی اصطلاحنا عبارة عن العلم باحکام مستنبطة من استقراء کلام العرب
خط: نسخ، کا: امیر خان بن مرحوم ملا درویش چاولی من جماعه عرب شیبانی، تا: یک‌شنبه ۲۴ شوال ۱۲۱۶ق، جا: نیریز مدرسه الحسامیة واقعة فی القطرة؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۶۷گ، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۵ - ۲۴۶۴]

۱۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۰۸۷

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی ارسل الینا الکتاب و اوضحه بواسطة العربیة ... فلما عثرت علی شرح للالفیة من حیث الوضع و الترتیب غریبة؛ **انجام:** فا حمد الله مصلیا علی ×× محمد خیر النبی خیر مرسلا
خط: نستعلیق، کا: حسن بن کربلایی خداداد، تا: سه‌شنبه ۲۴ رمضان ۱۲۲۳ق؛ مهر: جواد بن سلیمان؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۵۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۲۹۰]

۲۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۲۶۴

کا: ابن زین العابدین، تا: ۱۲۳۲ق؛ خریداری از محمد مهدی ابراهیمی؛ اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۸سم [رایانه]

۲۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۹۱۸

بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۱۰

آغاز: انه علی ذلک قدیر و بالاجابة جدیر و قد آن ان نشرع فی المقصود فنقول بسم جار و مجرور متعلق بمحذوف؛ **انجام:** لا للمنتخبین خلافا للمکودی و هذا آخر ما اردنا جمعه فی هذا المختصر.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۹ شعبان ۱۲۴۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن مشکی، ۱۳۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۱۳۰]

۲۳. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۱۳۴

آغاز: الصیدی و هو ان کل امر ذی بال لم یبدأ فیه بحمد الله فهو أقطع و لاریب ان الفاعل ان ابتدأ؛ **انجام:** وهو اجتماع المثلین وتحرک الثانی.
شرحی است بر الفیه ابن مالک که چون آغاز افتاده معلوم نشد از کیست؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۷ ذیحجه ۱۲۶۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ واقف: شیخ محمدرضا خدایی؛ جلد: مقوایی، ۱۸۸گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف مخ - ۱۰۷]

۲۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۳۵۳

آغاز: کما تقدمت الاشارة الیه انفا یا الله حذف حرف النداء و عوض عنه المیم المشددة ... قوله علی نعمک ای لاجلهاء جمع نعمه بمعی انعام لان الحمد فی الحقیقة ... قوله علی فی معناها؛ **انجام:** و ان عمل صالحا ترضیه و ادخلنی برحمتک فی عبادک الصالحین و الصلاة و السلام علی محمد المبعوث بخلایقه و علی خیر البرایا علی و آله (قد تمت)
شرحی است که در شب سه‌شنبه ۱۹ رمضان ۱۰۷۳ بانجام رسیده؛ خط: نسخ، کا: احمد بن محمد علی خوشنویس، تا: ۵ جمادی الاول ۱۲۶۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ برای آقا محمد باقر خان سرهنگ؛ مهر: هادی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: رویه میشن سیاه، ۲۶۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۲۱/۶×۳۴/۴سم [ف]

۲۵. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۷۵

آغاز: هذا باب شرح ماهیة الکلام و شرح ماهیة مایتألیف الکلام منه و هو الکلام الثلاث و التألف و التألیف وقوع الالفة
شرحی مزجی متوسطی است با نقل بعضی از اقوال دانشمندان علم نحو و گفتگو در آنها؛ خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۹۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: - ۴۹]

۲۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۹۲۱-۵۴/۱۱

آغاز: بسمله، قال العبد الفقیر الی رحمة ربه محمد بن محمد بن عبد الله بن مالک الطائی الجیانی الشافعی؛ اما بعد حمد الله سبحانه بما له من المحامد
شرحی است بر الفیه ابن مالک که چون آغاز افتاده معلوم نشد از کیست؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن حسین بن محمد حسین بن عبدالکریم موسوی جزائری، تا: جمعه جمادی الاول ۱۳۲۸ق؛ ۲۰۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۵ - ۲۴۶۲]

۲۷. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۲۶/۳

آغاز: و قد آل أن نشرع فی المقصود فنقول قال الناظم بسم الله الرحمن الرحیم بسم جار و مجرور متعلق بمحذوف اتفاقا؛ **انجام:** تعلیلا مفعول ابان کجد الکاف جارة ... و بقی مفعوله وجد بضم الجیم أو من جاد یجود شکراً مفعوله دون بسکر ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۴۶؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۹گ (۹۵پ-۱۴۳پ)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۴۰۶]

۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۹ معزی

آغاز: و مما یختص به الصفة المشبهة استحسان جرها الفاعل بالاضافه نحو طاهر القلب جمیل الظاهر تقدیرخ ظاهر؛ **انجام:** یدعم اول المثلین ان تحرکا فی کلة واحدة ولم یصدر اولم یمکن ... ولم یعرض تحرک ثانیها اولم یکن ما هما فیه ملحقا یغیره و ذلک نحو روفطن و لب اصلها رود فطنن و لیب فلوکان.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با امضای

«زکریا» و «شواهد»؛ جلد: تیماج مصنوعی مشکی، ۲۱۵گ، ۱۴ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۳۹ - ۸۳]

۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۷ معزی

آغاز: فی الناس من رفیق اولی به الفضل من الصدیق یعنی ایاکم فهذه الصور و نحوها؛ **انجام:** بخلاف نحو لمن یحیی فان حرکة ثانی المثلین منه عارضة بصدد ان نزوله بزوال الناصب و من فکر نظر الی ان اجتماع المثلین فی باب حیی کالعارض لکونه مختصا بالماضی.

شرح مزجی؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۱۳گ، ۱۸ و ۱۹ و ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۳۹ - ۱۰۷]

۳۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۰۰ معزی

آغاز: الساکنة نحو نعت و بنت و هو موضوع للماضی؛ **انجام:** کلن تری فی النالس من رفیق ×× ولی الفضل من الصدیق ... فصار فی التقدیرین من جمیل زید ثم حذف المضاف و اقیم المضاف الیه مقامه و نظیر ذلك قوله کلن تری.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با تذهیب، ۱۳۶گ، ۲۳ سطر (۶×۱۶/۵)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۳۹ - ۱۲۴]

۳۱. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۰۵/۲

آغاز: مضاف الیه ما موصول اسمی لغت لمحذوف فی موضوع رفع المبتدا؛ **انجام:** و کوصل متعلق بجری و جملة مجری خبر فصل و تقدیر البیت و فصلهم عاملا مشغولا بحرف جر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، ۴۰گ، ۲۰سطر [ف: ۲ - ۷۵۷]

۳۲. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۳۱۰/۳

آغاز: بسمله وقد آن ان نشرع فی المقصود فنقول قال الناظم ره بسم الله الرحمن الرحیم بسم جار و مجرور متعلق بمحذوف اتفاقاً قدره البصریون ابتدائی و الکوفیون ابتدأ؛ **انجام:** علی الجزم وسمه بکسر السین بمعنی علامته جرحذفها و التقدیر وحذفها

شرح مزجی است بر «الفیه» ابن مالك، نسخه حاضر خطبه شرح را فاقد است و از انجام افتادگی دارد، غیر از شروح مشهوری است که در دسترس است. نسخه دیگری از این شرح با همین آغاز در فهرست آستان قدس رضوی معرفی شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۱گ (۱۸۶پ-۱۹۶پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۱ - ۲۷۸]

۳۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۸۴۰

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۳۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۴۳۰

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۴۴گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۲سم [رایانه]

۳۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۱۴۱

آغاز: قال النبی صلی الله علیه و اله و سلم کل امرء ذی بال لایبداء فیه به اسم الله الرحمن الرحیم فهو ابتر ای ذاهب البرکه و لایبدء بالحمدلله فهو اجزم ... الحمد لغتة الوصف بالجمیل الاختیاری ... و صلواتاً و اسلاماً اسماً مصدرین منصوبان علی المفعولیة؛ **انجام:** و نحو یومئذ و حینئذ و عتابن و اصابن الاصل عتابا و اصابا فجیء با التنوین بدلاً من الاف و ... عوضاً من الیا ...

حواشی لغوی غیرمرتبط با متن و حواشی توضیحی مختصر. بخش کوتاهی از اوایل شرحی بر الفیه است. با بسیاری از شروح الفیه مقابله شد، مطابقت نمی‌کرد. با حدیث «کل امر ذی بال» و شرح و ترکیب آن آغاز شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۳۳-۳۵پ)، ۱۱ و ۱۲ سطر (۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [رایانه]

● شرح الفیه ابن مالك / نحو / فارسی

š.-e alfīyya-ye ebn-e mālek

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۵۶۸

آغاز: کلامنا لفظ مفید کاستقم ×× واسم و فعل ثم حرف الکلم کلام ما که نحوئیانیم لفظی است فائده دهنده همچو فائده استقم؛ **انجام:** فالحمدلله مصلیا علی ×× محمد خیر نبی ارسلا پس حمد میگوییم الله تعالی را در حالتی که صلوات فرستنده ام که بهترین پیغمبران است.

شرحی فارسی بر اشعار الفیه ابن مالك که برای بیان مبهمات و توضیح مشکلات آن نگاشته شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ جلد: مقوا با روکش اسلیمی، ۲۱۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۳/۲ - ۱۸۲]

۲. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۵۲

آغاز: ای حل مقاصد والنحو مضاف الیه ... یعنی طلب می‌کنیم یاری خدا را در تالیف الفیه که حل مقصدهای نحو فرا گرفته شده است

نیمه اول کتاب و تا بحث «ابنیة المصادر» را دارااست. شرح و توضیح مختصر و اعراب ابیات اصل به عربی و فارسی می‌باشد که بیتها با رمز «ص» و اعراب آنها به عربی با رمز «ك» و شرح آنها به فارسی با رمز «ش» آمده و برای فارسی زبانان شرح نیکوئی می‌باشد؛ شاید همان کار محمد مقیم قزوینی باشد؛ خط: نسخ معرب، کا: محمد زمان بن کتاب الله بن علی وزوائی قمی، تا: غره ذیحجه ۱۱۲۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۲۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: - ۳۲]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۸۱۸-۱۹/۱۴۸

آغاز: قال محمد هو ابن مالك ... یعنی گفت محمد که آن پسر مالك است حمد وستایش میگویم پرودرگار خود را که الله است و بهترین مالکان اوست؛ **انجام:** و بر آل او که کرام و برگزیده‌اند تا کتاب او واسطه بین الحدین باشد

شرح مختصری است بر الفیه «الخلاصة» ابن مالك. در این شرح

بیشتر به ترکیب ابیات و ترجمه تحت اللفظی آنها اهمیت می‌دهد و چون سرآغاز نسخه افتاده معلوم نشد از کیست؛ خط: نسخ، کا: علی نقی بن میرمحمد شریف حسینی، تا: غره جمادی الثانی ۱۱۲۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ مهر: کاتب «العبد علی نقی الحسینی» (بیضی) و «العبد نقی الحسینی» و «عبده نقی الحسینی» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۴۶۵]

۴. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۱۱۰

آغاز: بسمله قال محمد هو ابن مالک ... الشرفا قال فعل ماضی محمد فاعل و هو مبتدا ابن خبرش مضاف شده ... حاصل معنی آنکه گفت محمدی که او پسر مالک است ثنا و ستایش میکنم من موجود و پرورنده خود را که حضرت واجب تعالی جل و جلاله؛ **انجام:** فاحمدلله مصلیاً علی محمد خیر نبی ارسلا احصی من الکافیه الخلاصة

نسخه غیر از شرح الفیه محمد صادق بروجردی است اما همانند آن شرح و ترکیب عبارات منظومه الفیه ابن مالک نحوی است، روش مترجم آن است که دو بیت از متن را نقل و سپس ترکیب و معنی می‌کند؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن ملا عبدالله، تا: ۱۱۵۶ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: - ۱۵۳]

۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۳۴۸

آغاز: قال محمد هو ابن مالک ... الترکیب قال فعل ماضی احوف واوی دراصل قول بود؛ **انجام:** بدلیل اینکه لفظ مونث در حقیقه بازاء لفظ مذکر است پس باید که مناسب او باشد و مناسب لفظ او اذی است و در او چهار وجه است

ترجمه و ترکیب «الفیه» ابن مالک است که ابتدا ترکیب هر بیت به تفصیل آمده و سپس ترجمه به اختصار به دنبالش ذکر شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۹×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۳]

۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۹۰۱

آغاز: و رفع فعل و نصب مشترک میان فعل و اسمند و چون اسم مرفوع و اسم منصوب و فعل مرفوع که مضارع مفرد باشد بی عامل لفظی ظاهر و بین بود لهذا اکتفا نمود در تمثیل بفعل منصوب؛ **انجام:** فاحمدالله مصلیا علی ×× محمد خیر نبی ارسلا / و اله العز الکرام ام البررة ×× وصحبه المنتجبین الخیره

شرح و ترجمه روانی است از «الفیه» ابن مالک، شارح نخست چند بیت از «الفیه» را می‌آورد سپس به ترکیب آنها پرداخته و بعد از آن، ترجمه ابیات به طور آزاد روان ذکر می‌کند که تحت عنوان «حاصل معنی» است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۷ شعبان ۱۲۱۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: گالینگور سبز، ۲۱۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۳]

۷. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۶۷

آغاز: ما ثبت خواهد آمد مثل مررت برجل. صفة استحسن جر فاعل ×× معنی هما المشبهة اسم الفاعل. الترکیب صفة مبتدأ استحسن در موقع نعت از برای صفت، استحسن فعل مجهول؛ **انجام:** بواسطه آن که واجب است فک او چون احبب و اشذذ وجه دویم هلم کرده شده در او ادغام و ما بجمعه عنیت قد کمل ×× نظماً علی جل المهمات اشتمل / ... و آله العز الکرام البررة ×× و صحبه منتجبین الخیره

شرح مفصلی است بر «الخلاصة فی النحو» مشهور به الفیه ابن مالک، شارح ابتدا یک یا دو بیت از متن می‌آورد و پس از آن به ترکیب، و بعد به معنی و تفسیر آن می‌پردازد؛ خط: نسخ، کا: جعفرولدحاجی محمد لطیف،تا:۱۲۶۳ق؛افتادگی:آغاز؛جلد:تیماج قهوه‌ای مذهب،۱۶۸گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۹۴]

۸. اراک؛ کتابخانه مدرسه سپهدار؛ شماره نسخه:۱۶۴/۳۳

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین ... قال محمد هو ابن مالک، احمد ربی و لله خیر مالک ...؛ آغاز شرح: در حالیکه درود می‌فرستم بر پیغمبر برگزیده و بر آل و ذریه او که تمام کرده اند ... بدانکه الشرفا مفعول مستکلمین باشد یا آن که مستکمل صفات حمیده اند و بزرگان بنابر آنکه الشرفا آل باشد؛ **انجام:** واله الغر الکرام البرره ×× و صحبه المنتخبین الخیره؛ انجام شرح: و آنچه خواسته شد به جمع و تالیف او و مستحق که کامل و تمام شد نظم او که مشتمل است بر حل و معظم مهمات و احصا کرد خلاصه را ازکافیه که تضیف منصف است، پس چون چنین است حمد می‌گویم خدایرا در حالیکه تقدیر می‌کنیم که صلوات فرستم بر محمد که مرسل است و بر آل او که واضع و مشهور کریمانند و نیکوکار و بر اصحاب او برگزیده خداوندگارند

خط: نسخ و تحریری، بی‌کا، تا: سلخ ذیحجه۱۲۷۱ق؛ مصحح؛ مهر: «پیرو دین محمد مهدی» (بیضی)، «عبده میرزا محمد ابن محمد علی» (بیضی)؛ کاغذ: لیمویی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۹۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [دو کتابخانه اراک: - ۱۹۴]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۰۳۴

آغاز: و احمد بفتح المیم صیغه متکلم وحده از فعل مضارع معلوم و فاعل او ضمیر انا که مستتر است در او؛ **انجام:** و حذف کرده اند احد التائین را و این بسیار است مثل قوله تع لتنزل الملائکة و الروح.

شرحی است مفید و ممتع و در حد خود مبسوط که در آن شارح فاضل هر بیت از الفیه را ابتدا ترکیب و سپس معنی نموده و به لحاظ این که ورق اول از نسخه ساقط است نام شارح را علی العجاله بدست نیاوردیم؛ خط: نستعلیق، کا: مهر علی ابن ... قاجار قوانلو، تا: چهارشنبه ۱۳ ذیحجه؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: آقا جمال الدین نوری، مهرماه ۱۳۶۴؛ کاغذ: شکری، ۱۹۴گ، ۲۲-۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۳۰]

۱۰. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۴۶

آغاز: تقرب الأقصی بلفظ موجز ... نزدیک می‌کند این الفیه مطالب اقصی را بعضی مطالب دور از فهم را

ترجمه و شرحی است مختصر بر ارجوزه «الخلاصة – الفیه ابن مالك» که بین سطرها نوشته شده و در بعضی ابیات فقط به ترجمه بسنده شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ گویا به خط مؤلف؛ ۵۵گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۶۴]

کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۴۶مشهد

همان نسخه بالا [ف: - ۱۷۶]

۱۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۵۴۳

آغاز: ابو عبدالله محمد بن عبدالله بن مالك الطائی را که در غایت صعوبت و دشواری است

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۰۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲ - ۷۴]

۱۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۸۳۳

آغاز: بسمله و به نستعین، قال محمد هو ابن مالك احمد ربی الله مالك احمد ربی اجتمع فی قوله الاعراب اللفظی و التقدیری و المحلی ... هر گاه کسی بحث کند که چرا مالکین نگفت؛ **انجام:** من ذاك ام عریط للعقرب.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ، ۳۸گ، مختلف السطر (۹×۱۲)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۴ - ۱۴۴۴]

۱۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۶۷

آغاز: بیان بارز متصل شود و بدانکه ... کالیاء و الکاف من ابنی اکرمك و الیاء و الهاء من سلیه ما ملك. الترکیب کالیاء خبر محذوفی است یعنی و ذلك کالیاء و الکاف عطف

متن در آن تجزیه و ترکیب و تفسیر شده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی آبی، ۱۷۲گ، ۱۵ سطر (۱۳×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۰سم [ف: - ۸۲]

۱۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۸۰

آغاز: بسمله قال محمد هو بن مالك احمد رب الله خیر مالك گفته پسر مالك است حمد می‌گویم پروردگار خود را که این صفت دارد که بهترین مالکان است الخ؛ **انجام:** و بر صحابه او که این صفت دارند که برگزیده شده اند یا این صفت دارند که اختیار کرده شده اند و این صفت دارند که مختاراند تم.

این کتاب شرحی فارسی و یا ترجمه ابیات الفیه ابن مالك می‌باشد، شارح یا مترجم نامی از خود در آغاز و انجام کتاب نبرده و پس از بسمله نخستین شعر الفیه را نقل و به ترجمه آن پرداخته و در آخر هم چون از ترجمه آخرین بیت الفیه فراغت یافته قلم را از دست انداخته است. از مندرجات نسخه نتوانستم قرینه‌ای بر مؤلف و زمان و عامی و خاصی بودن او به دست آورم، این شرح مسلماً شرح قزوینی و شرح کاشانی و شرح تویسرکانی نیست، شاید شرح محمد بن سلیم و یا شرح دیگری باشد. این شرح با متن در حدود ۳۸۰۰ بیت کتابت دارد و گذشته از ترجمه ابیات متن توضیح ها و مثال‌هایی برای بیان مقصود آورده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در متن هم اصلاحاتی شده احتمال می‌رود که خط شارح باشد، از مبحث منع صرف و نواصب هریك در حدود دو ورق افتاده؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: کاهی، جلد: تیماج، ۱۱۸ص، ۱۶ سطر، اندازه: ۸×۱۴/۵سم [ف: ۲ - ۳۴۳]

● شرح الفیه عینکی / شعر / فارسی

š.-e alfīyya-ye ʻaynakī

وابسته به: فسوة الفصیل = الالفیة = منظومة فسوة الفصیل = الفیه عینکی؛ نیر ممقانی، محمد تقی بن محمد (۱۲۴۷-۱۳۱۲)

تاریخ تألیف: ۱۳۰۶ق

شارح که خود فاضلی از آذربایجان بوده و به جریانات و بزرگان آنجا آشنا بوده شرح و توضیح حاضر را برای منظومه هزلی و هجوی «الفیه عینکی» یا «فسوة الفصیل» محمد تقی نیر تبریزی ــ که درباره مسائل مختلف و علمی و اجتماعی به شوخی و هزل به ترکی و فارسی و عربی سروده شده ــ به نگارش درآورده است.

[الذریعة ۲۲۴/۱۶؛ نسخه‌های منزوی ۲۶۴۹/۴ (الفیه عینکی)]

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۶۱۳

آغاز: بسمله، الحمدلله ... دراین چند روزه نسخه فسوة الفصیل که مستند مینماید شیخ بزرگواری پرهیزگار نام، بدست افتاد وبعد از ملاحظه ومطالعه دیدم که بعضی از حکایات و لعبات ... محتاج بشرح و تحقیق است؛ **انجام:** ولیك هذا آخرالکلام ×× لانه من احسن الختام تمت کتاب الفیه شلفیه در شب جمعه هفدهم رجب المرجب ۱۳۰۸ از هجرت نبوی.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۷ رجب ۱۳۰۸ق؛ ۴۳گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۴]

← شرح الالفیة فی النحو > شرح الفیة ابن مالك

● شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة / فقه / عربی

š.-ul alfīyya fī fiqh-iṣ ṣalāt-il yawmīyya

استرآبادی، محمد بن نظام الدین، ق۹ قمری

estarābādī, mohammad ebn-e nezām-od-dīn (- 15c)

وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

شرح مختصر توضیحی و بعضاً استدلالی است بر الفیه شهید اول. مشتمل بر «مقدمه» و سه «فصل» و «خاتمه»: المقدمة: فی ماهیة الصلاة؛ فصل ۱. مقدمات الصلاة؛ ۲. المقارنات؛ ۳. المنافیات؛ خاتمة: الف – فی بیان احکام الخلل الواقع فی الصلاة، ب – فی خصوصیات باقی الصلوات.

آغاز: بسمله لمن وفقنا لمعرفة واجبات الصلوة ... حمدا یملأ

اقطار الارضین و السموات
انجام: و صلاة الجنازة علی ما قلناه فمجاز اطلاقه اذ لا وقت لهما و کذا النذر المطلق لا یقضی اذ لا وقت له
[دنا ۴۶۲/۶]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۸۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: امیر جبرئیل، ۱۰۳۷ق؛ جلد: مقوا با روکش پارچه، ۴۴گ، ۱۵ سطر، اندازه:۱۰×۱۸سم [ف: ۲۰ – ۲۵۰]

۲. قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه:بدون شماره
آغاز و انجام: برابر
کا: محمد تقی خوافی، تا: اواخر ربیع الاول ۱۰۷۱ق [ف: – ۲۸]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۲۰۱/۵
آغاز: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: مقوایی با تیماج عنابی، ۳۷ص (۱۱۳–۱۴۹)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ – ۱۵۶۹]

● شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة / فقه / عربی
š.-ul alfīyya fī fiqh-iṣ ṣalāt-il yawmīyya
بحرانی، ابراهیم بن منصور، ق۹ قمری
bahrānī, ebrāhīm ebn-e mansūr (- 15c)
وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴–۷۸۶ق)
تاریخ تألیف: ۸۰۷ق
شرحی است متوسط با عناوین «قال طاب ثراه–اقول» بر کتاب «الالفیة» شهید اول.
[الذریعه ۱۰۸/۱۳؛ دنا ۴۶۲/۶]

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۰۹/۳
آغاز: الی آخر وقتها طمعا فی وجود ما ستر فبه فان لم یجده صلی جالسا مطلقا، السادس قال الشیخ فی المبسوط لایجب علی صبیة تغطیة الرأس
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۸۰۷ق؛ افتادگی:آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج صورتی، ۷۷گ (۲۵–۱۰۱)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ – ۱۶۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۵۱۷/۳
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ – ۱۱۱]

● شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة / فقه / عربی
š.-ul alfīyya fī fiqh-iṣ ṣalāt-il yawmīyya
محقق کرکی، علی بن حسین، ۸۹۰ – ۹۴۰ قمری
mohaqqeq-e karakī, ‘alī ebn-e hoseyn (1486 - 1534)
وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴–۷۸۶)
شرح مختصر استدلالی است بر الفیه شهید اول.
آغاز: بسمله، قال سیدنا العلامه المحقق و الحبر المدقق ابوالحسن علی بن عبدالعال شارحاً للرساله الالفیة فی فضل مدخل الصلاة الیومیة

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۸۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** یکون التأخیر عنه تقدیراً بالمنذورة و الله اعلم بالصواب.
خط: نسخ و نستعلیق، کا: علی بن انوشیروان مازندرانی، تا: قرن ۱۰؛ محشی با رمز «ع ل»، دارای بلاغ؛ واقف: امیر جبرئیل، ۱۰۳۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه پارچه، ۸۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۲۰ – ۲۵۲]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۷۲/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** لمن نسی صلاة الطواف فاتابها بعد السعی مثلاً او ترک صلوة الجنازه حتی دفننت ففعلها بعده او لضیق الوقت تم الشرح و الحمدلله.
خط: نسخ، کا: سلمان بن خلیفه جزایری، تا: ۱۰۱۸ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۴ – ۸۲]

۳. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۸۷۵/۴
فقط چند برگ از آن؛ بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رقعی [ف: – ۳۲۲]

● شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة / فقه / عربی
š.-ul-alfīyya fī feqh-iṣ ṣalāt-il-yawmīyya
قطیفی بحرانی، ابراهیم بن سلیمان، – ۹۵۰ ؟ قمری
qatīfī bahrānī, ebrāhīm ebn-e soleymān (- 1544)
وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴–۷۸۶)
این شرح گویا از ابراهیم سلیمان قطیفی معاصر محقق کرکی و مؤلف خراجیه است. وی با کرکی معارضات بسیار داشته در این شرح نیز از «شارح الفیه» و «بعض الشارحین» یاد و خرده‌گیری‌های تعریض‌آمیز بسیار کرده و او را به «خبط» و «اشتباه» منسوب داشته است. چنان‌که در بحث از موجبات وضوء می‌نویسد: «و قد خبط الشارح هنا و نسب الاصحاب الی ایجاب الوضوء بهذه الاشیاء حملا علی النوم و الحمل هو القیاس و لم یشعربان فی المسئلة نص متناقلا فی کلام الاصحا و فی جمله بحثه مالا محصل له و هو یلیق بالتزییف لکن لانطول بذکره». در مسئله علایم حیض می‌گوید: «وادعی الشارح انه لاوجه له الا روایة رواها ابن بابویه فی من لا یحضره الفقیه معارضة بمثلها هذا کلامه و لا ازال یداخلنی العجب من جرأته علی الاحکام و تصرفه فی وجوه الاستدلال من غیر علم بها و انما الذی وجد فی

الباب ...». نویسنده شرح حاضر از شرح یا حاشیه خود بر قواعد بدین‌گونه یاد می‌کند: «و قد حققنا المسئله فی ما افدناه علی کتاب القواعد فلیطلب من هناک ...». مؤلف الذریعه از شرح یا حاشیه قطیفی بر الفیه یاد می‌کند و گوید عنوان‌های آن «قوله» و «اقول» است و در ۹۳۹ق از تألیف آن فراغت یافته است.
[دنا ۴۶۲/۶؛ ذریعه ۱۰۷:۱۳، ۶: ۲۲]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۱/۷ خوئی

آغاز: (بسمله)، و هی قرینة ... الخ الضمیر المنفصل عابد الی الرساله و الترتیب فی اللغة جعل کل شیء فی مرتبته و فی الاصطلاح جعل ... و المقدمة بکسر الدال اسم فاعل ... و یقال بفتح الدال اسم مفعول؛ **انجام:** الواجب العاشر اباحته ای اباحة التراب المضروب علیه ... لتضمنه اتلاف مال الغیر عدو انا فلو تعذر علی المکلف و الحال هذه التراب و الماء المباح فهو فاقد للطهورین الواجب الحادیعشر.

کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ شماره فرعی نسخه باتوجه به مجموعه در ۳۰۳ تعیین شد؛ ۵۵ص (۲۴۵–۲۹۹) [ف: ۷ – ۱۴۶]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۴۸۳

آغاز: بسمله. الحمد لله الذی تفرد بالکبریا و توحد بالجلال؛ **انجام:** بالنسبة الی اصل التکلیف ... و احلمد لله رب العالمین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۲۶ق؛ ۱۴۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [رایانه]

● شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة / فقه / عربی

š.-ul-alfīyya fī fiqh-iṣ ṣalāt-il-yawmīyya

اشرفی جرجانی، عبدالحی بن عبدالوهاب، -۹۵۹؟قمری

ašrafī jorjānī, ʻabd-ol-hayy ebn-e ʻabd-ol-vahhāb (-1552)

وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴–۷۸۶)

تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۲۸ شوال ۹۴۵ق

شرحی است مزجی تحت عنوان «قوله». مؤلف دارای دو شرح بر الفیه شهید است که نخست این کتاب را به تفصیل گزارش کرده است و سپس بر اثر حوادث و مشکلاتی ناگزیر به مهاجرت می‌شود و تنها راهی دیار غربت می‌گردد تا این‌که به کرمان می‌رسد و عده‌ای طلاب گردش می‌آیند و چون به دقایق کتاب الفیه شهید آگاه می‌شوند و از شرح او بر این کتاب باخبر می‌گردند از او می‌خواهند تا دوباره این کتاب را به طور خلاصه شرح نماید و بر اثر اصرار کسی که مخالفتش را روا نمی‌دانسته سرانجام این شرح را نگاشته است و آن را به نام سلطان وقت که گویا شاه تهماسب باشد معنون داشته است. (فاضل)

آغاز: اللهم انا نحمدک علی ما علمتنا من قواعد العقائد الدینیه و الهمتنا من شرایع المعارف الیقینیه و هدیتنا الیه من التبصرة و الارشاد و خصصتنا به ...

[دنا ۴۶۲/۶ (۳ نسخه)]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:بدون شماره

کاتب= مؤلف، بی‌تا؛ قطع: جیبی [میراث شهاب: س۵ش۳و۴ – ۱۵۱]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۰۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا ما تیسر لی فی شرح الرسالة المشهورة بالالفیة فی الفقه المنسوب الی العترة الطاهرة النبویة.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰، از عصر مؤلف؛ مصحح، محشی از مؤلف؛ مهر: «عبده الراجی محمد صادق» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۳ – ۲۳۳]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۲۷۸/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلو اطلق علیها القضا کما مجازا هذا ما یسرلی فی شرح الرسالة المشهورة بالالفیه فی الفقه المنسوب مع الارضین و قد اتفق اتمامه یوم الخمس الثامن و العشرین من شوال المنتظم فی شهور خمس و اربعین و تسعمائه حامدلله مصلیا علی نبیه مستغفرا منه متوسلا بارواح ائمة المعصومین صلوات الله علیه و علیهم اجمعین فالمرجو من الناظرین ان ینظروا الیه منصفین غیر معاندین مصلحین غیر متعرضین لعل الله یغفرهم و آیانا و یرحم الله عبداً قال آمینا.

خط: نسخ، کا: محمد بن حاجی قاسم سبزواری، تا: با تاریخ ۱۰۷۳ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۰۲گ (۱۰۰پ–۲۰۱پ)، ۱۹ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۱۹ – ۳۸۴]

۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۸۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلو اطلق علیها القضاء کان مجازاً هذا ما تیسر لی فی شرح ... ما دامت السموات مع الارضیین و قد اتفق اتمامه ... و یغفر الله عبدا قال آمینا.

خط: نسخ، کا: تقی بن محمد صادق موسوی، تا: ۲۰ ربیع الثانی ۱۰۹۸ق؛ مصحح، مقابله شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۶گ، ۱۸ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳ – ۱۱۱۵]

● شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة / فقه / عربی

š.-ul-alfīyya fī fiqh-iṣ ṣalāt-il yawmīyya

عاملی، حسین بن عبدالصمد، ۹۱۸ – ۹۸۴ قمری

ʻāmelī, hoseyn ebn-e ʻabd-os-samad (1513 - 1577)

وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴–۷۸۶)

تاریخ تألیف: اواخر محرم ۹۸۱ق؛ محل تألیف: هرات

شرح مزجی توضیحی مختصری است بر رساله «الالفیة» شهید اول، با اشاره به بعضی از ادله؛ در مقدمه تصریح کرده که بدواً شارح حواشی و تعلیقاتی بر کتاب الفیه نوشته بوده و چون شرح حضرت محقق کرکی و شهید ثانی را بر آن کتاب مطالعه و

مراجعه کرده آنها را ناقص دیده و برای تکمیل شرح یا حاشیه اولیه خود این شرح را تألیف و در اکثر موارد نقل از آن دو شرح به نام شرح علائی و زینی کرده و به رد آنها پرداخته است.
آغاز: اللهم انا نحمدك حمدا يدرس و لايندرس بل يسرد ما تعاقبت الدروس و نشكرك شكرا يطرد و لاينعكس.
[دنا ۴۶۲/۶ (۱۲ نسخه)؛ الذريعة ۱۰۹/۱۳–۱۱۰]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۸۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ما غفلت عنه بوائق الدهر الخوان.
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۹۸۱ق، جا: هرات؛ مصحح، مقابله شده، دارای بلاغ؛ واقف: امیرجبرئیل، ۱۰۳۷ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۱۰۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۸سم [ف: ۲۰ – ۲۴۹]

۲. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۳۴
خط: نسخ، کاتب = مؤلف [ظاهرا صحیح نیست]، تا: دهه دوم محرم ۹۸۱ق؛ مصحح، متن خط خوردگی دارد؛ تملک: ملا محمد امین استر آبادی به خط وی و تصدیق شیخ آقا بزرگ طهرانی و عبارت «قد كان هذا الكتاب بخط المصنف» آمده است؛ جلد: تیماج قرمز مذهب، ۲۰۷گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۱ – ۲۹]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۵۷۱
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ – ۱۶۴]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۶۱۴
خط: نسخ، کا: بدرالدین بن احمد عاملی حسینی، تا: جمعه ۱۰ جمادی الثانی ۱۰۲۶ق، جا: تفلیس؛ تملک: اسدالله، محمد باقر بن اسدالله، محمد رضوی؛ مهر: «أشهد ان محمداً رسول الله» (بیضی)، «الواثق بالله الغنی محمد مهدی الحسنی الحسینی» (مربع)، کاتب «عبده بدرالدین الحسینی» (بیضی)، «عبده بدرالدین» (مقرنص)؛ با اجازه‌ای که شیخ بهاء الدین عاملی به تاریخ هشتم ذیقعده ۱۰۲۶ق به جهت کاتب نوشته؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۱۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۱۰ – ۱۳]

۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۵۲۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** مقدم على العشاء التمام او مؤخرة وفرضه فيه
خط: نسخ خوب، بی‌کا، تا: ۱۰۶۷ق؛ افتادگی: انجام؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج، ۱۵۷ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۹سم [ف: ۱ – ۴۴۵]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۸۲۸
خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۹ ربیع الاول ۱۱۶۵ق؛ مهر: «حسین الموسوی» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [ف: ۸ – ۳۵]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۶۸/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و جاز كون امامها منها للحكم بصحة الجمعة الاخرى شرعاً او التباعد قدر النصاب ...
خط: نسخ، کا: مقبل بن الحسن، تا: پنج‌شنبه ۶ صفر ۱۱۸۵ق؛ مجدول، مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۷۲گ (۳۹پ-۱۱۰پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۵ – ۳۳۹]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۳۹۷/۱
خط: نسخ مغلوط، کا: اسماعیل بن عبدالوهاب ساکن گجرات، تا: قرن ۱۳؛ از روی نسخه دوست محمد بن ملا درویش محمد همدانی استنساخ شده که به اشتباه مؤلف دانسته شده؛ جلد: مقوایی، ۱۲۶گ (۱پ-۱۲۶ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۳سم [ف: ۲۱ – ۳۶۴]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۸۳۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** فانه يطلق عليه القضاء ... ترصيفه
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: میشن ماشی، ۱۳۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵× ۲۱/۲سم [اهدائی رهبر: ۳ – ۳۷۹]

۱۰. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۱۹۷
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: میرزا حیدر علی زوار، تا: ۱۲۳۰ق، جا: فیض آباد هند؛ مهر: واقف «الواثق بالله الغنی فتح الله شریف حسینی» (مربع)؛ واقف: فتح الله بن ابراهیم خویی، ۱۲۴۰؛ جلد: تیماج روغنی مذهب، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: – ۱۰۲]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۳۱۱۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا ما لم يعق عنه عوايق الزمان و غفلت عنه بوايق الدهر الخوان ... عن جمعه و ترصيفه تمام
خط: نسخ خوش، کا: اشرف علی، تا: ربیع الثانی ۱۲۴۴ق؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۹۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۳ – ۳۷۸]

۱۲. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۴۰۰/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و قد تيسر الخلاص من مد رافعة الصوارف عن جمعه و ترصيفه و اتفق الفراغ من مشقة مشقه و كلفه بالبقعه ...
خط: نسخ، کا: محمد صادق بن آقا احمد مشهور به ملا طاهر، تا: دوشنبه غره ذیحجه ۱۲۴۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۵گ(۱پ-۶۵پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ – ۲۵۲]

۱۳. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۶۰
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۱۰ق؛ مصحح، محشی بعضا با عناوین «عبدالحسین المحلاتی مالك النسخه»؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۰۰گ، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱ – ۶۴]

۱۴. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۵۵۰
خط: نسخ خوش، کا: عبد الحسین بن عنایة الله قهپائی، بی‌تا؛ مقابله شده با نسخه تصحیح شده شارح؛ قطع: وزیری [رشت و همدان: ف: – ۱۳۳۲]

● **شرح الالفية فی فقه الصلاة اليومية** / فقه / عربی
š.-ul-alfīyya fī fiqh-iṣ ṣalāt-il-yawmīyya

حسینی، محمد بن علی، ق۱۰ قمری
hoseynī, mohammad ebn-e ʻalī (- 16c)
وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)
تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۲۴ صفر ۹۹۷ق؛ محل تألیف: کربلا
شرحی است با عنوان «قوله».
آغاز: نحمدک الله علی ما کلفتنا بالعبادات ... و بعد فهذه قیود موجزة و تنقیحات مختصرة لایستغنی عنها المکلف

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۵۸۷
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن عیسی صیمری، تا: ربیع الثانی ۱۰۰۹ق، جا: اصفهان؛ افتادگی: وسط؛ مصحح، مقابله شده؛ ۶۸گ [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۶]

● **شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة** / فقه / فارسی
š.-ol alfīyya fī feqh-es salāt-el yawmīyya
بسطامی، قاسم بن حسن
bastāmī, qāsem ebn-e hasan
وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)
ترجمه و شرحی است بر الفیه شهید اول. وی آن را به درخواست برخی از مؤمنان به خصوص وزیر الوزرا ابراهیم بن محمد بن عبدالخالق نگاشته است.
آغاز: الحمدلله دبر النجوم و الشمس و القمر و سیر السحاب و انزل المطر و اخرج النبات و الثمر ... و بعد چنین گوید عبدالضعیف العاصی.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۷۹۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** لوجوبه قربة الی الله، یعنی تعیین آنچه مذکور شد در نماز احتیاط لازم است.
خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ ۶۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۲ - ۳۲۴]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۱۶۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** بلکه بواسطه غلبه ظن است به تضییق وقت ... طالب العلم بن العلم بین الجهال.
خط: نستعلیق، کا: محمد مؤمن غیاث الدین، تا: ۲۰ ذیقعده ۱۶۲۰؟؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۴۶گ، ۱۸-۲۰ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۲۰سم [ف: ۲۱/۱ - ۸۶۷]

● **شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة** / فقه / فارسی
š.-ol alfīyya fī feqh-es salāt-el yawmīyya
شریف سبزواری، محمد جعفر بن محمد باقر، - ۱۱۳۵ ؟ قمری
šarīf sabzevārī, mohammad ja'fa ebn-e mohammad bāqer (- 1723)
وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)
ترجمه و شرحی است با قلمی سلیس و روان بر الفیه شهید اول. وی علاوه بر ترجمه، خلاصه اقوال و آراء فقها را نیز در اثنای شرح مسائل آورده که خود در مقدمه به این نکته تصریح کرده است.
آغاز: بسمله، حمدی که ساکنان جوامع ملکوت به السنه تقدس و تنزه ادا نمایند.
انجام: و اگر چه فی الحقیقة قضا نیست ... ما دامت الغبراء و ما دارت الخضراء و سلم تسلیما کثیرا کثیرا.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۶۰۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۵ جمادی الثانی ۱۱۷۸ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه پارچه مشکی، ۱۵۷گ، اندازه: ۱۱/۲×۱۹/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۵۱]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۷۷
آغاز: پس از آن دو سطر: زینت داده و لقد کرمنا بنی آدم که بطراز و علم الانسان ما لم یعلم مطرزاست زیب قامت قابلیات ایشان گردانیده و صلوات نامعدود و تحیات نامحدود نثار مرقد انور و مضجع اطهر آن صدرنشین بارگاه نبوت و بالا گزین پیشگاه فتوت که واسطه آفرینش کونین و سبب تکوین عالمین اوست و بر آل معصومین و عترت طیبین او که هر یک مؤسس اساس دین و مشید قواعد شرع مبین اند ص ع و علیهم صلوة دائمة ببقاء السموات و الارضین و متعاقب بتعاقب الشهور و السنین؛
انجام: برابر
خط: متن نسخ و شرح نستعلیق، کا: علی حسن بن حاج محمد کربلائی، بی‌تا؛ دو سطر اول کتاب به جهت صحافی تمام آن خوانده نمی‌شود؛ واقف: فهرستی، تیر ۱۳۱۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۸۳گ، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۵ - ۵۴۵]

● **شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة** / فقه / عربی
š.-ul-alfīyya fī fiqh-iṣ ṣalāt-il yawmīyya
کرمانشاهی، محمد بن عاشور، ق۱۲ قمری
kermānšāhī, mohammad ebn-e ʻāšūr (- 18c)
وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)
شرحی است مزجی بر الفیه شهید اول، و شامل مقارنات نماز است. در الذریعة چنین آمده: شامل مقارنات نماز و نماز مسافر و بعض دماء ثلاثه است.

آغاز: الحمدلله الذی وعد عباده هدایة سبله بالمجاهدة فیه و انه لمع المحسنین ... و بعد، یقول ... لما اردت النظر فی المسائل التکلیفیة

انجام: من الاشتراط بالاستقبال و الطهارة و ترک سایر الشروک و المنافیات

[دنا ۴۶۳/۶؛ اعیان الشیعة ۳۷۷/۹؛ الذریعة ۱۱۳/۱۳ و ۸۳/۵ و ۱۱۵/۱۵]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۷۱۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۲ یا ۱۳؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۶۸گ(۲۸-۹۵)، ۱۴-۱۵ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۳۴ - ۶۶۱]

● **شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة** / فقه / عربی

š.-ul alfīyya fī fiqh-iṣ ṣalāt-il yawmīyya

استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین، ۱۱۹۸ - ۱۲۶۳ قمری

estarābādī, mohammad ja‘far ebn-e sayf-od-dīn (1784 - 1847)

وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

مؤلف، در دیباچه این گزارش می‌گوید که من نخست به شرح قواعد پرداختم چون دیدم آن دیری می‌کشد که به انجام رسد خواستم رساله وجیزه شهید اول را شرح کنم و بدین کار پرداختم. این گزارش آمیخته با متن است. در پایان آن بحثی است مبسوط درباره نماز جمعه.

آغاز: بسمله. الحمد لله رب العالمین ... اما بعد فیقول ... محمد جعفر الاسترآبادی لما کان الواجب علی المکلفین فی امثال زماننا.

انجام: و طهرنا عن دنس المعصیه و حملنا علی الطاعات سیما الصلوة السنیة و قد اتفق الفراغ من تألیف هذا الشرح ... فی ... الاسترآباد ... بعد مضی اربعة عشر شهرا من اول الشروع تخمینا فی النصف الثانی من السبع الاول من العشر الرابع من الثلث الثانی من السدس الخامس من النصف الاول من العشر الاول من العشر الرابع من العشر الثالث من الالف الثانی من الهجرة ... اللهم اغفرلنا و لوالدینا و لجمیع المومنین و المومنات سنة ۱۲۳۱

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۴۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی اصغر بن اسدالله موسوی هزار جریبی سنوری، تا: ۱۲۳۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۷گ، ۲۳ سطر (۱۵×۲۱)، اندازه: ۸×۱۴سم [ف: ۷ - ۲۷۳۹]

● **شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة** / فقه / عربی

š.-ul alfīyya fī fiqh-iṣ ṣalāt-il yawmīyya

محمد جعفر بن محمد باقر، ق۱۳ قمری

mohammad ja‘far ebn-e mohammad bāqer (- 19c)

وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

شرح مختصر توضیحی و بعضاً استدلالی است بر الفیه شهید اول، مشتمل بر «مقدمه» و سه «فصل» و «خاتمه»: المقدمة: فی ماهیة الصلاة؛ فصل ۱. المقدمات: ۱) الطهارة، ۲) ازالة النجاسات، ۳) ستر العورتین، ۴) مراعات الوقت الصلاة، ۵) المکان الصلاة، ۶) القبلة؛ فصل ۲. المقارنات؛ فصل ۳. المنافیات؛ الخاتمه: البحث الاول: فی احکام الخلل فی الصلوة، البحث الثانی: فی باقی الصلوات الواجبة

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۹۳۶

آغاز: فیقول الراجی عفو ربه الغافر محمد جعفر بن محمد باقر لما حثنی؛ **انجام:** لیست اوقاتاً حقیقة مضبوطة محدودة بل مشبهة بالوقت المحدود و الله اعلم و الحمدلله رب العالمین.

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۲۴۹گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲۰ - ۲۴۵]

● **شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة** / فقه / عربی

š.-ul-alfīyya fī fiqh-iṣ ṣalāt-il-yawmīyya

عریضی خراسانی، حسن بن محمد علی، - ۱۳۰۶ قمری

‘arīzī xorāsānī, hasan ebn-e mohammad ‘alī (- 1889)

وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

شرح مفصلی است بر الفیه شهید اول.

بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه:۶۶/۳

آغاز: بسمله. الحمدلله العدل الحکیم و الصلوة علی المبعوث بالدین القویم محمد خاتم النبیین ... و بعد فهذا شرح شریف و فرع لطیف للوجیزة المسماة بالالفیه؛ **انجام:** هذا اخرما و فقنی الله تعالی لایراده من هذا الشرح الشریف و ارجو من فضله التوفیق للاتمام فانه کریم لطیف و الحمدلله اولا وآخرا

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: صفر ۱۲۶۷ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۹۰گ (۱۲۶ر-۲۱۵پ)، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف مخ]

● **شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة** / فقه / عربی

š.-ul-alfīyya fī fiqh-iṣ ṣalāt-il-yawmīyya

وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۷۲۴

آغاز: مقدم شعرالراس حقیقة او حکما او بشرته؛ **انجام:** الکلب العقور و کل موذی کالفارة.

شرح استدلالی است بر الفیه شهید اول از مؤلفی نامعلوم، مشتمل بر: کتاب الصلاة: فصل ۱. المقدمات الصلاة، فصل ۲. المقارنات، فصل ۳. المنافیات، خاتمه: البحث الاول: فی الخلل الواقع فی الصلاة. البحث الثانی: فی خصوصیات باقی الصلاة؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: نیمه اول قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه گالینگور، ۱۳۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۷×۱۳سم [ف: ۲۰ – ۲۴۵]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۷۹

آغاز: قال بسم الله العلی العظیم اصنف او تصنیفی لان الذی شرع فیه بعد البسمله و الحمدله؛ **انجام:** الا تری انهم کیف یطلقون علی المعین الاداء و القضاء و یوجبونه لما عین له النادر من الوقت ... و تدقیقه بطول الله و توفیقه.

شرحی است مزجی بر (الفیه) شهید اول. نسخه دیباچه ندارد و پس از «بسم الله الرحمن الرحیم» شروع به مطلب شده. در یکی از صفحات اواخر نسخه به خط تازه نوشته شده که مؤلف این شرح محقق کرکی است. اما این کتاب غیر از حاشیه بر الفیه محقق کرکی است. مشتمل است بر مقدمه و خاتمه و سه فصل: المقدمه: فی ماهیة الصلاة، فصل ۱. المقدمات، ۲. المقارنات، ۳. المنافیات، الخاتمة: الف – الخلل الواقع فی الصلاة، ب – خصوصیات باقی الصلاة. تذکر: این رساله در ج ۵۴۴/۵ نیز معرفی شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۱۷ق؛ افتادگی:آغاز؛ مصحح، محشی؛ واقف: ملا نصرت، ۱۱۳۳ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۲۰ – ۲۴۸]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۸۰۶/۱۵

آغاز: نحمدك یا من ارشد عبده الی قواعد الاحکام، و نشکرك یا من ... لتحریر شرایع الاسلام، حمدا یکون منتهی المطلب؛ **انجام:** و محبتهم کمن الانسان ایمانه (یوم الجمعة السادس عشر من شهر شعبان ۹۵۵)

در دیباچه می‌نویسد که برای شکیات جدولی اختراع کردم؛ بی‌کا، تا: شعبان ۹۵۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن یشمی سبز، ۳۱گ (۱۰۸پ–۱۳۸پ)، اندازه: ۱۹/۱×۱۳/۳سم [ف: ۹ – ۵۲]

۴. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۷۸/۲

آغاز: بسمله، قال المصنف رحمه الله بسم الله الرحمن الرحیم ... فی الابتداء بالبسملة بکتاب الله تعالی و بالخبر المشهور عن رسوله (ص)؛ **انجام:** فصح اطلاق اسم القضاء علیها بسبب هذه المشاکلة لکن کما له یکن بهذه الاشیاء موجبا ... کان اطلاق القضاء علیها عن وجه المجاز لا الاحقیقة تمت.

شرح متوسطی بر «الفیة» نگاشته شهید اول که در آن به توضیح مبهمات و مشکلات لفظی و معنوی آن پرداخته شده؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: ۲ رجب ۹۵۶ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: – ۱۸۸]

۵. یزد؛ مدرسی؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: موجود: الابحاث الشریفه و ینطوی النکات اللطیفه؛ **انجام:** تقدیرا بالمنذور و الله اعلم بالصواب.

شرح الفیه محمد بن مکی است؛ خط: نسخ تحریری، کا: ابن حاجی الحرمین الشریفین میرزا علی شاه میرزا اردکانی، تا: ذیقعده ۱۰۵۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۵۹گ، ۱۵ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۹×۱۵سم [میراث اسلامی: ۸ – ۴۴۱]

۶. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه:۱۳۱/۱

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم مبتدئاً فی الابتداء بالبسملة بکتاب الله تعالی وبالخبر المشهور عن رسول الله صلی الله علیه وآله کل امر ذی بال لم یبدأ فیه

شرح مزجی مختصری است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن حاجی محمد حسن قائنی، تا: ربیع الاول ۱۰۵۷ق؛ مصحح؛ ۵۲گ (۱–۵۲)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [کتابخانه‌های قائن: ف: – ۱۱۲]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۶۸۹

آغاز: ... ای بسم الله أؤلف الکتاب و انما علق الجار علی الاسم مع انه فی المعنی انما یرد تعلقه بالمسمی للاشعار بعدم الاختصاص بلفظ الله؛ **انجام:** فی المجتهد انتصابه بین الناس و الشتهار فتیاه بین العلماء و هو الطریق

خط: نسخ مایل به نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ سطور زیادی خط خورده و اصلاح شده و با خط متن یا خط دیگری اضافات دارد؛ تملك: محمد بن ابی الفتح حسینی خوراسکانی در ۱۱۳۹ با مهر «محمد بن ابی الفتح الحسینی» (بیضی)؛ مهر: کتابخانه مجد الدین؛ واقف: محمد بن ابی الفتح الحسینی الخوراسکانی، ۱۱۳۹؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۴۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۶×۱۹/۶سم [ف: ۴۳ – ۲۴۲]

۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۳۲۶/۶

آغاز: ... المقدمة الخامسة المکان و یشترط فیه امران الاول کونه غیر مغصوب و طهارته و یجوز فی النجس ان لاتتعدی النجاسة الی المطر او إلی؛ **انجام:** و الإیات لغیر العالم بها مالم یستوعب الاحتراق ولو اطلق القضا علی صلات – الطواف و الجنازة فجاز و کالنذر المطلق و الحمدلله اولاً و اخراً و ظاهراً و باطناً

حاشیه ی متوسطی بر رساله «الفیه» شهید اول؛ خط: نستعلیق نازیبا، کا: احمد بن قاسم خالص کاظمی، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ ۱۴گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۵۰]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۴۸۳۸

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی هدانا الی الدین الحقیق و ارشدنا الی الدین الوثیق و الصلوة علی محمد و آله اهل التحقیق؛ **انجام:** وضعت فی القبر فاطلق القضا علی هذه الصلاة انما هو بالمجاز و المشابهة و کذا البواقی تمت

خط: نسخ خفی، کا: سالم بن شیخ دخیل، تا: شنبه ۱ ذیحجه ۱۱۲۳ق؛تاریخ وقف:اردیبهشت۱۳۸۶؛کاغذ: نخودی، جلد: میشن عنابی،۱۷گ،۲۶سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۷۸]

۱۰. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۵۶/۶

شامل مباحث صلوة جمعه و عیدین و جماعت و شکوک است و در آن از ابن فهد حلی و فاضل مقداد یاد می‌شود، و مالک نسخه سید محمد حسن طباطبائی نگارنده «الحجة البالغة» که در حرف حاء این فهرست معرفی شده در برگ نخست نوشته است: «شاید از پدر شیخ بهائی باشد»؛ خط: نسخ، کا: احمد بن محمد تقی شیرازی، تا: ۱۱۵۶ق، ۱۹گ (۱۳۲پ-۱۵۰پ)، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۷۱]

۱۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۴۴۴

آغاز: ممایل الاذن هذا هو الذی یقتضیه تحقیق المقابله؛ **انجام:** و ان استدرک المسح

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: حاج شیخ احمد شریعت عقدایی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری، ۱۰۹گ، ۱۹ سطر (۱۰×۲۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۶۵۶]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۱/۱۲ خوئی

آغاز: (بسمله) فی البسمله فوائد الاولی جرت العاد بالابتداء بالبسمله لفوائد مشهوره اعظمها اتباع الکتاب العزیز ... و من هنا قال الصادق (ص) کل امر ذی بال ... الثانیه اصل بسم السم و الباء مزیده لربط المبتداء بالخبر و الالم یحسن السکوت علیه ... بل هو علم علی الذات المقدسه من جمیع الحیثیات ... قوله الحمده، هو الثناء اللسانی علی الفعل الاختیاری قوله فی فرض الصلوة ای فی واجب الصلوة و علم انها الواجبه لان غیر الواجب لاواجب لها الا علی معنی لا یفهم عند اطلاق الواجب؛ **انجام:** قوله حریر امحضاه [نشان نهایت] و لاباس بالممزوج و انکان الحریر تسعة اعشاره و لاباس ... فی ذیل الثوب و الجامه، لکن لاتجاوز قد رابع اصابع مضمومات ... و لاباس به فی الحرب و الضروره و حیث لاغیره ... او للتقیه قوله.

شرحی بر الفیه شهید با عنوانهای «قوله»؛ و تا لباس مصلی است و از آن پس نوشه نشده؛بی‌کا،بی‌تا؛ ۹ص (۳۳۹-۳۴۷) [ف: ۷ - ۱۴۷]

۱۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۰۰/۱

آغاز: من شرائط وجوب الجمعة الحریة فلا یجب علی العبد؛ **انجام:** تم بعض ابحاث جزء الاول من بحث صلوة الجمعة و العیدین و الجماعة

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۵۳گ (۱-۱۵۳)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳ - ۱۰۵]

● **شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة** / فقه / فارسی

š.-ul-alfīyya fī feqh-is-salāt-il-yawmīyya

وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

غیر همانند:

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۵۳/۲-۳۹/۲۳۳

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی ... اما بعد این مختصری است در حل و ترجمه بعضی از کلام محقق ... المشهور بالشهید ... در رساله موسومه بالفیه می‌فرماید که لوفاتته فریضة مجهولة؛ **انجام:** ادله و براهین در علم کلام است ثم المکلف بها الإن من الرعیة صنفان مجتهد ... مع عدالته الجمیع فمن لم یعتقد

مختصری است در بیان کیفیت نماز قضای یک شبانه روز که ترجمه‌ای است از بحث نماز قضای رساله «الالفیة» شهید اول، ابتدا قطعه‌ای از کلام شهید را می‌آورد و سپس ترجمه و شرح می‌نماید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوای سفید، ۱۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۶۹۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۹۵۰/۴

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد این مختصری است در حل و ترجمه بعضی از کلام محقق فاضل و نحریر کامل؛ **انجام:** و چون مامور بود مختصری در حل عبارت شیخ علیه الرحمه نوشته شود بنا براین بهمین چند کلمه اختصار نمود.

شرح عباراتی از الفیه شهید اول. ترجمه و شرح بسیار مختصری است بر عبارت «لو فاتته فریضة مجهولة من الخمس ... و کذا لو فاتته الخمس» از رساله «الالفیة» شهید اول که بنا به درخواست بعضی از دوستان نگاشته شده و در آن شارح این عبارات مشکل را حل می‌نماید؛خط:نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۸گ (۷۲پ-۷۹پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۴سم [ف: ۲۳ - ۱۲۲]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۵۵۲/۲-۳۸/۱۷۲

آغاز: اقل مرتبه جاری شود درحال اختیار بطریقی که دروضو گذشت ... الثانی عشر اباحة المکان ولو شک فی شیء من افعاله هو علی حاله فکالوضوء دوازدهم از واجبات غسل آنست که مکانی که غسل؛ **انجام:** ویک نماز دورکعتی بعد از نماز شام بکند و فرض او نیز تعیین است وچون مأمور بود که مختصری درحل عبارت شیخ علیه الرحمه نوشته شود بنابراین بهمین چند کلمه اختصار نمود بعون الله الملک المعبود تمام شد.

شرح مزجی و فارسی است بر «الالفیة» شهید اول دراحکام نماز؛ خط: نسخ، کا: محمدعلی بن مرحوم احمد بیدگلی کاشانی، تا: ۷ ربیع الثانی ۱۲۵۳ق؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ جلد: مقوا، ۲۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۱۳]

۴. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۷۳۹/۲

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... و نماز پنجگانه که آن نماز یومیه یعنی نماز صبح و پیشین و پسین و شام و خفتن واجب است به دو چیز؛ **انجام:** از برای این سه نماز نه ادا و نه قضاء و از این جهت است که در نیت این سه نماز اداء و قضاء

شرح کوتاه ترجمه گونه‌ای است بر: «الألفية» شهید اول با عباراتی ساده و روان؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۴۳گ (۸۱پ-۲۲۳پ)، ۱۲ سطر (۱۰×۱۵) [ف: ۲ - ۳۶۹]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۰۸۳

آغاز: بنام خدائی که بخشاینده است در دنیا بر مؤمن و کافر بشرط جان و مهربانست در آخرت بر مؤمن تنها بشرط ایمان؛ **انجام:** و نماز دو رکعتی پیش از مغرب و یک نماز دو رکعتی بعد از مغرب.

ترجمه و شرح بسیار مختصر توضیحی است بر رساله «الالفیه» شهید اول؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ پس از کتاب چند برگ دارای حاشیه‌ای در احکام ستر عورت بر متنی فقهی عربی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۱۱-۹۷]

● شرح الفية يحيى بن معط / نحو / عربی

š.-u alfīyyat-i yaḥy-a-bn-i ma‘aṭ

وابسته به: الدرة الالفية فی علم العربية؛ الفية ابن معطی؛ ابن معطی، یحیی بن عبدالمعطی (۵۶۴-۶۲۸ق)

غیر همانند:

۱. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:۱۷۵

آغاز: فلو بين ذلك لكان يقتضى أن يسمى الجملة المفيدة كلماً لا كلاماً لأن حكم الحرج على زعمه تسميته كلماً لوجود التأثير؛ **انجام:** و اطلاق النحاة القول على مثل زيد و عمرو و غيره من الاسماء انه معرب قبل ائتلافه مع ما يصير به كلاماً فهو على سبيل

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ تملک: محمود حسینی؛ مهر: «عبدالواسع بن محمد الحسینی» (بیضی)؛ واقف: صفی الدین محمد بن ولی گیلانی، جلد: تیماج قرمز، ۱۷۰گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [اوراق عتیق: ۱ - ۱۸۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۹۱۸

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمين. يقول راجى ربه الغفور يحيى بن معطى بن عبدالنور. الراجى الامل و الخائف و يجوز ان يكون حالا مقدما على ذى الحال؛ **انجام:** نحو عور فهو عاور كذلك يبدلان فى فعيله مثل فعاله مع الفعوله.

الفیه از یحیی بن معط در نحو است و شروح چند دارد شرح حاضر با چند شرح شناخته آن مطابقت ندارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ در پایان شرح (که ناتمام است) نوشته‌ای درباره اعتراضی که بر تعریف ابن حاجب برای کلام شده؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج عنابی، ۳۰۴ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۱۷ - ۳۰۵]

● شرح الله اکبر / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e al-lāh-o akbar

عین القضاة ، عبدالله بن محمد، ۴۹۲ - ۵۲۵ قمری

‘ayn-ol-qozāt, ‘abd-ol-lāh ebn-e mohammad (1100-1132)

شاید یکی از «نامه»های او باشد. در سه «اصل»: ۱. در شرح ما فی الوجود الا الله؛ ۲. بیان ما فی الوجود الا الله و افعاله؛ ۳. بیان ما فی الوجود الا الله و افعاله و صفاته.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۶۴/۳-عکسی

آغاز: این هفتم نوشته است، در شرح الله اکبر، و هنوز برادران اعز اطال الله تعالی، دانستنی است که چون یکی بیش نیست هر چه غیر آن یکی است حادث است و قومی از اهل معرفت گویند؛ **انجام:** و از هزار معلم انواع بیان بشنیده بود و هنوز او را حاصل نبود چنین تشبیهی. و هذه کفاية و السلام، تمت بحمدالله و حسن توفيقه و الصلاة على ...

مباحث: اصل نسخه: گنج بخش، ش ۵۲۵۰ (گنج ۷۲۰/۲)؛ خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: ۱۰۰۳ق؛ ۷گ (۸-۱۵) [عکسی ف: ۲ - ۱۷۰]

● شرح الله اکبر / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e al-lāh-o akbar

جمله «الله اکبر» را به روشی عرفانی آمیخته با فلسفه شرح کرده و این دهمین مکتوبی است که کاتب در بیان صفات الهی به مریدان خود نوشته است. آقای منزوی در فهرستواره احتمال داده است که این رساله از عین القضاة همدانی باشد.

[فهرستواره منزوی ۵۲۹/۷]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۴۱۰/۱۲

آغاز: دانم برادر اعز سلک الله به سبیل رضاه فی عافیة در شرح صفات نخوانده است و نه شنوده؛ **انجام:** حالی میخوان و می‌بین و تا توانی راحتی می‌رسان و الله یرزقنا و ایاک بغیر حساب فضلا منه و کرماً لااستحقاقاً و استیجاباً منا.

خط: نستعلیق، کا: نصیری، تا: ۱۰۴۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۵۴پ-۵۶ر)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱۹ - ۲۲۱]

● شرح «اللهم ان عادتک الاحسان و عادتی ...» / شرح دعا / عربی

š.-u «al-lāhumma inna ‘ādat-u-ka-l iḥsān wa ‘ādatī ...»

بحرانی ، محمد بن عبدالله، ق۱۲ قمری

bahrānī, mohammad ebn-e ‘abd-ol-lāh (- 18c)

تاریخ تألیف: ۱۱۷۳ق

شرح یکی از کلمات حضرت سجاد (ع) با عبارت: «اللهم ان عادتک الاحسان و عادتی الاساءة فلاتغیر عادتک بتغیر عادتی».

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۹۳/۱

آغاز: الحمدلله الذى ادار دوائر الاحسان على اقطاب القوابل و

اطلع؛ **انجام:** فان اجبت فانظر ثمه هذا ما تیسرلی الان ابرازه من خزانة
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۳گ، ۱۷ و ۲۱ سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱ - ۴۶۳]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۴۹۳/۱
همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۷۱]

● شرح «اللهم انی اسألک بمعانی جمیع ما یدعوک»
/ عرفان و تصوف،شرح دعا / عربی

š.-u «al-lāhumma innī as'alu-ka bi-ma'ānī jamī'-i ma yad'ū-k»

احسائی ، هاشم بن احمد، - ۱۳۰۹ قمری
ahsā'ī, hāšem ebn-e ahmad (- 1892)

گویا از سید هاشم بن احمد احسایی. در یک «مقدمه» و چند «مقام» و یک «خاتمه». در گزارش عرفانی «اللهم انی اسألک بمعانی جمیع ما یدعوک» در دعای ماه رجب.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۲۲۷/۳-عکسی
آغاز: الحمدلله علی ما اخترع من لطیف المعان للتوصیف و ابتدع من شریف الاعیان ... فهذه عبارات فی بیان وجیزة و اشارات لمعان ... فی دعاء شهر رجب اللهم انی اسألک بمعانی؛ **انجام:** و قد اتینا علیه فلم نال لصبحا فیه حامدین مصلین علی محمد و آله الطاهرین .
همراه «انموذج الحق المبین» سید هاشم احسایی که می‌تواند این نیز از همو باشد؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ۲۷ص (۱۴۱-۱۶۷) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۱]

● شرح «الهی هب لی کمال الانقطاع الیک» / شرح
دعا / فارسی

š.-e «elāhī hab lī kamāl-al enqetā'-e elayk»

رشتی ، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ - ۱۲۵۹ قمری
raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)

تاریخ تألیف: آخر شعبان ۱۲۳۶ق
شرحی است بر فقره‌ای از مناجات شعبانیه: «الهی هب لی کمال الانقطاع الیک ...»، که به درخواست یکی از صاحبدلان و بر مبنای عقاید شیخیه نوشته شده است.
آغاز: بسمله ای آنکه ز اشراق نور جمالت تمامی کاینات مستشرق وموجود واز ظهور کوکبه سلطان جلالت جملگی ممکنات نیست و نابود ... اما بعد چنین گوید ... محمدکاظم بن محمد قاسم الحسینی الرشتی که یکی از صاحبدلان ... که در فقرات شریفه الهی هب لی کمال الانقطاع الیک و انرا ابصار القلوب مجب النور
انجام: و ان کان عندک اعتذاره والسلام علی تابع الهدی ومن خشی عواقب الردی ... و بدقت نظر کنند و لاحول و لاقوة الا بالله العلی العظیم
[فهرست کتب مشایخ۹۱/۲؛ دنا ۴۶۴/۶ (۱۵ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۵۴۷/۷]

۱. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۳۴۱/۲-۳۷/۱۳۱**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: آخر شعبان ۱۲۳۶ق؛ مجدول محرر مذهب؛ جلد: تیماج زیتونی، ۱۸گ، ۱۹ سطر ، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۶۷۷]

۲. **قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۸۰/۷**
آغاز: برابر
بی‌کا،تا:آخر شعبان۱۲۳۸ق؛جلد:گالینگور سیاه،۱۵گ[ف:۱- ۳۹۱]

۳. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۵۶/۵**
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محسن مازندرانی، تا: ۱۲۴۶ق، جا: تهران؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ (۷۳پ-۸۷ر)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲۷ - ۲۷۹]

۴. **قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۱۶/۱**
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالحمید بن محمد رضا تفرشی، تا: ۱۷ شوال ۱۲۵۸ق، جا: تهران؛ مهر: «الواثق بالله الغنی عبده عبدالحمید» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱/۷×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۹۸]

۵. **تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۴۷/۳**
خط: نسخ، کا: قنبر بن ملا جعفر، تا: ۱۲۶۰ق، جا: قزوین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ (۸۳پ-۹۴پ)، ۲۲ سطر (۷/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: - ۲۸۴]

۶. **شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۰۴۳/۱**
آغاز: برابر
خط:نسخ،بی‌کا،تا: ۱۲۶۰ق؛اندازه:۱۵×۲۰سم[نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۳۱]

۷. **قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۵۳۱/۳**
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: علی بن احمد موسوی، تا: ۱۲۷۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ (۴۵ر-۶۰پ)، ابعاد متن: ۷/۵×۱۳، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲ - ۱۵۳]

۸. **تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۹۹۳/۱۰**
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: شب نوروز ۱۲۷۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۰گ (۸۶پ-۹۵پ)، ۱۸-۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۶ - ۱۸۳]

۹. **تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۰۱/۱-عکسی**
آغاز: برابر؛ **انجام:** بر او ظاهر شده باشد و الله اعلم بالصواب کتبه العبد الحقیر ...

خط: نسخ خوش، کا: ابن عباس علی اصفهانی محمد صادق مشهور بن صحاف، تا: صفر ۱۲۸۱ق؛ سپس «قصر و اتمام» از حاج محمد کریم خان کرمانی؛ ۳۶ص (۲-۳۷)، ۲۱ سطر (۱۴/۵×۲۲) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۹]

۱۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۸۸۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳گ، ۱۲ سطر ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۴]

۱۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۵۹/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۰گ (۱پ-۲۰ر)، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: - ۳۲۷]

۱۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۹۶۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۵گ (۱پ-۲۵ر)، ۱۵ سطر ، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲ - ۲۳۰]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۷۸۸/۵

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴گ (۱۴۵پ-۱۵۸ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۲ - ۳۲۲]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۸۳۹/۲

آغاز و انجام: برابر

کا: ابوتراب قزوینی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶گ (۱۹پ-۳۴ر) [ف: ۱۸ - ۳۳]

۱۵. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۴۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** من شقوق اجوبته المسئلة فیما یحضرنی من الاعتراضات.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۱۷۳]

← شرح الامالی > شروط الصلاة
← شرح الامالی > شرح الفقه الاکبر

● شرح ام البراهین / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u umm-ul-barāhīn

سنوسی ، محمد بن یوسف، ۸۳۲ - ۸۹۵ قمری

sanūsī, mohammad ebn-e yūsof (1429 - 1490)

وابسته به: ام البراهین = العقیدة الصغری = السنوسیة = العقیدة السنوسیة = السنوسیة الصغری؛ سنوسی ، محمد بن یوسف (۸۳۲-۸۹۵)

شرحی است با عنوان «اصل، شرح» بر متن رساله «ام البراهین» خود سنوسی در اعتقادات اهل سنت. این شرح مانند شرح دیگر وی و قدری مفصل‌تر از آن است.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۹۸۰

خط:نسخ،بی‌کا،تا:آخرجمادی الثانی۹۹۸ق؛مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۵۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۵ - ۲۴۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۱۰۲/۲

آغاز: الحمدلله واسع الجود و العطاء الذی شهدت بوجوب وجوده و وحدانیته و عظیم جلاله وجوب افتقار الکائنات؛ **انجام:** و غفل عن ذکرک و ذکره الغافلون و آخر دعوانا أن الحمدلله رب العالمین و حسبنا الله و نعم الوکیل.

خط: نسخ مغربی، بی‌کا، تا: ۱۱۸۶ق؛ جلد: مقوایی، ۳۸گ (۲۱ر-۵۹ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۶ - ۱۱۵]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۱۰۲/۱

آغاز: الحمدلله الذی من علینا بالایمان و الاسلام و هدانا بنبینا و مولانا محمد علیه الصلاة و السلام؛ **انجام:** لما وجب له جل و عز عقلا و نقلا الوجود و ما عطف ...

خط: نسخ مغربی، بی‌کا، تا: ۱۱۸۶ق؛ ناتمام؛ جلد: مقوایی، ۱۷گ (۱ر-۱۷پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۶ - ۱۱۴]

● شرح ام البراهین / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u umm-ul-barāhīn

تلمسانی ، محمد بن عمر

talmasānī ،mohammad ebn-e ʻomar

وابسته به: ام البراهین = العقیدة الصغری = السنوسیة = العقیدة السنوسیة = السنوسیة الصغری سنوسی ، محمد بن یوسف (۸۳۲-۸۹۵)

شرح مختصری است با عناوین «قوله، قوله» بر رساله «ام البراهین» شریف محمد بن الحسین سنوسی.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۳۵۸/۱۱

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۲؛ مقدمه مؤلف در این نسخه نیامده؛ جلد: مقوایی، ۱۶گ (۱۵۰پ-۱۶۵ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۱ - ۳۱۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۷۷۹/۳

آغاز: الحمدلله المنفرد بوجوب الوحدانیة فی الذات و الصفات و الافعال الذی تنزه عن الشریک و الشبیه؛ **انجام:** ولیکن هذا آخر ما قصدته من هذا الشرح المبارک المفید فنسأله سبحان أن ینفع به دنیا و أخری ...

خط: نسخ، کا: عمر بن علی بن عمر الهندوان، تا: ۱۱۱۲ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۱۴گ(۲۵پ-۳۹ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۷ - ۳۳۶]

● شرح ام البراهین = شرح السینوسیة / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u umm-ul barāhīn = š.-us sīnūsīyya

هدهدی ، محمد بن منصور

hohodī, mohammad ebn-e mansūr

وابسته به: ام البراهین = العقیدة الصغری = السنوسیة = العقیدة السنوسیة = السنوسیة الصغری؛ سنوسی ، محمد بن یوسف (۸۳۲–۸۹۵)

شرح مزجی مختصری است بر «ام البراهین» محمد بن یوسف بن حسین سنوسی، در عقاید به روش پیروان سنت. نویسنده، مباحث اعتقادی زیرین را در این کتاب مطرح نموده است. نخست سه مفهوم «واجب»، «استحاله» و «جواز» را تعریف می‌کند. باید توجه داشت که اصطلاح رایج در علم فلسفه در این موضوعات «وجوب»، «امتناع» و «امکان» است و به‌کار بردن «استحاله» و «جواز» به‌جای «امتناع» و «امکان» در این کتاب گویا ناشی از تعصب ضد فلسفی مؤلف باشد. سپس آنچه را که واجب است بر مکلفین که درباره خداوند بدانند می‌شمارد. نویسنده برای خداوند تعالی، ۲۰ صفت ثبوتی را تعریف می‌کند از جمله: وجود، قدم، بقاء، وحدانیت و ...، پس از آن ۲۰ صفت دیگر که برای خدا محال است (صفات سلبی) و ضد صفات پیشین می‌باشد، نام می‌برد از جمله: عدم، حدوث، جهل و ...، در بخش بعدی آنچه را که در مورد خداوند جایز است می‌آورد، پس از آن برای هر یک از صفات برهان می‌آورد، در بخش بعدی کتاب به ذکر آنچه بر پیامبران (علیهم السلام) واجب یا محال یا جایز است، می‌پردازد و برای آنها دلیل می‌آورد. در خاتمه، تمام این عقاید را در کلمه توحید «لااله الا الله» جمع می‌کند و به شرح و تفسیر آن می‌پردازد.

کتاب «ام البراهین» در حرف الف کشف الظنون (ج۱: ص۱۷۰) معرفی شده است و برای آن سه شرح نام برده است. شرح از مؤلف (سنوسی) و شرحی از محمد بن عمر بن ابراهیم تلمسانی و شرحی از شیخ شهاب الدین ابوالعباس احمد بن محمد الغنیمی الانصاری (-۱۰۴۴ق). اما در آنجا نامی از شارح این نسخه یعنی محمد بن منصور هدهدی نیامده است.

آغاز: متن: الحمدلله و الصلوة و السلام علی رسول الله ، اعلم ان الحکم العقلی ینحصر فی ثلاثة اقسام الوجوب و الاستحالة و الجواز ، فالجواب ما لا یتصور فی العقل عدمه ، و المستحیل ما لا یتصور وجوده ، و الجائز ما یصح فی العقل وجوده و عدمه و یجب علی کل مکلف شرعا ان یعرف ما یجب فی حق مولینا جل و عز و ما یستحیل و ما یجوز و کذا یجب علیه ان یعرف مثل ذلک فی حق الرسل (علیهم الصلوة و السلام) ... شرح: بسملة ، الحمدلله الذی شهد بوجوده جمیع الکائنات و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد المبعوث بالایات الواضحات و علی آله و صحبه و التابعین لهم فی الکرامات الی یوم الدین ، الحمدلله و الصلوة و السلام علی رسول الله ، الحمد هو الثناء باللسان بالجمیل

انجام: بکلمتی الشهادة عالمین بها و صلی الله علی محمد کلما ذکره الذاکرون و غفل عن ذکره الغافلون و رضی الله عن اصحاب رسول الله اجمعین و عن التابعین لهم باحسان الی یوم الدین و سلام علی المرسلین و الحمدلله رب العالمین

[دنا ۴۶۵/۶ (۶ نسخه)؛ الاوقاف العامة الموصل ۱۹۷/۳]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح ام البراهین؛ رودباری ارمانی، احمد

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۱۵۴/۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فالله تعالی یوفقنا و یوفق جمیع اخوانی و احبابنا بفضله لمقتضی أمره و نهیه ... و الحمد لله رب العالمین ، تمت .

خط: نسخ، کا: عمر بن حسین، تا: ۱۰۹۰ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۶گ (۱۳۰پ–۱۴۵پ)، ۲۲ سطر [ف: ۳۳ - ۳۰۰]

۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۱۳/۱

آغاز و انجام: برابر

این رساله در فهرست با عنوان «رسالة فی الکلام» و بدون نام مؤلف آمده؛ خط: نسخ، کا: بکر بن عثمان، تا: شنبه شعبان ۱۱۱۷ق، جا: عینتاب مدرسه الای بگی؛ در برگ ۶ تا ۹ ترجمه آیة الکرسی و روایتی از پیغمبر در نکاح و چگونگی وقوع نطفه از ابن مسعود منقول از کتاب مرشد المتأهلین و روایات دیگری از پیغمبر در دخول جنت و نار بدون حساب و آداب خوابیدن دیده می‌شود؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۲پ–۵پ)، ۱۶ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۲۳۷]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۲۵/۳

آغاز: التکرر مع صحه التخلف و عدم تاثیر احد هما فی الاخر البته و الحکم العقلی هو اثبات امر او نفیه؛ **انجام:** قدره الطاعه. فالله تعالی یوفقنا و یوفق جمیع اخواننا بفضله لمقتضی امره و نهیه بجاه اکرم رسله و اشرف خلقه سیدنا و مولانا محمد صلی الله علیه و سلم و علی آله و صحبه اجمعین والحمدلله رب العالمین.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوا با روکش پارچه‌ای سیاه، ۱۸گ (۴۰–۵۷پ)، ۲۳–۲۵ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۱۶ - ۳۴۳]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۶۲۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن محمد سلمان بن محمد غاوی مالکی حنفی، تا: ۱۰ جمادی الاول ۱۲۴۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۲۴پ–۲۴پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳/۵سم [ف: ۲۵ - ۱۹]

۵. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۳۰۰/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سعدالله، تا: ۱۲۷۷ق؛ پس از آن چند حاشیه از عبدالله سویدان دملیجی؛ ۳گ (۱۰۵ر–۱۰۸پ)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱ - ۲۹۵]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۳۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ نزدیک به نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی،

جلد: مقوایی، رویه کاغذ زرد، ۲۰گ (۱پ-۲۰)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۱ - ۳۷۳]

● **شرح ام البراهین** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u umm-ul barāhīn

وابسته به: ام البراهین = العقیدة الصغری = السنوسیة = العقیدة السنوسیة = السنوسیة الصغری؛ سنوسی ، محمد بن یوسف (۸۳۲-۸۹۵)

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۱۰۲/۶

آغاز: الحمدلله ... بدأ الشیخ رضی الله عنه کتابه بالحمد اقتداء بالکتاب العزیز لکن فی الوضع لافی النزول؛ **انجام:** علی أن الاسلام و الایمان مترادفان و الافا لاسلام محله الظاهر و الایمان محله القلب.

این شرح به عناوین «قوله- قوله» است و شاید این شرح‌ها مطابق باشد با دو شرحی که در کشف الظنون (۱۷۰/۱) به محمد بن عمر ابن ابراهیم تلمسانی و ابوالعباس احمد بن محمد غنیمی انصاری نسبت داده شده ولی چون در نسخه خطبه آنها نیامده معلوم نیست که از کیست؛ خط: نسخ مغربی، بی‌کا، تا: ۱۱۸۶ق؛ جلد: مقوایی، ۳۰گ (۱۱۷پ-۱۴۷پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۶ - ۱۱۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۱۰۲/۵

آغاز: الحمدلله و الصلاة و السلام علی رسول الله اعلم نفعنا الله و ایاک أن الشیخ انما بدأ بالحمد تأسیاً و اقتداءاً بکتاب الله؛ **انجام:** و اثبات المنفی منها کل فرد من افراد حقیقة الافراد له و المثبت من تلک الحقیقة فرد واحد.

شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر رساله «ام البراهین» سنوسی در اعتقادات اهل سنت؛خط: نسخ مغربی، بی‌کا، تا: ۱۱۸۶ق؛ جلد: مقوایی، ۲۴گ (۹۳ر-۱۱۷ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۶-۱۱۶]

● **شرح الامثال** / ادبیات / عربی

š.-ul-amṯāl

بکری، عبدالله بن عبدالعزیز، ۴۳۲ - ۴۸۷ قمری

bakrī, ʻabd-ol-lāh ebn-e ʻabd-ol-ʻazīz (1041 - 1095)

در بیست «باب».

چاپ: بیروت، دارالقلم، محقق: احسان عباس و عبدالمجید عابدین، چاپ دوم، ۶۱۹ص، ۱۳۹۰ق.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۷۹-ف

شرح الامثال لابی عبید قاسم بن سلام الهروی نسخه اصل: لاله لی ش ۱۷۹۵؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۶۰گ، ۲۱ سطر [فیلمها ف:۱ - ۳۵۹]

● **شرح الامثال** / صرف / عربی

š.-ul amṯāl

اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۸۹

آغاز: غیر منصرفة و علی هذا تنون فی البیت لان غیر النصرف سائغ صرفه فی الشعر ولایستحسن ایثار منع الصرف مع القبض علی سلامة الجزء؛ **انجام:** و قال طرفة: رایت القوافی یتلجن موالجا ×× تضایق عنها ان تولجها الابر یراد نفاذه ... هو البعیر الکثیر الویر یری

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۹۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ - ۷۰]

● **شرح امثله** / صرف / فارسی

š.-e amsela

دانی ، عثمان بن سعید، ۳۷۱ - ۴۴۴ ؟ قمری

dānī, ʻosmān ebn-e saʻīd (982 - 1053)

این شرح امثله جز شرحی است که در آغاز جامع المقدمات گذارده شده و گویا از امام ابو عمر دانی باشد بلکه این شرح با سبک آسان‌تری و گویا از روی همان ساخته شده است.

تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۱۶۱/۳ - ج

آغاز: بسمله. و به نستعین . بسم الله یعنی ابتدا میکنم بنام ذات پاک خدائی که این صفت دارد که مستجمع صفات و کمالات است؛ **انجام:** راه عین الفعل باء لام الفعل

خط: نسخ، کا: اسمعیل بن جمشید بیک ارمنی، تا: ۱۲۴۰ق، جا: تهران؛ ۳۴گ (۴۸پ-۸۱ر) [ف: - ۱۴۴]

● **شرح امثله** / صرف / فارسی

š.-e amsela

جرجانی ، علی بن محمد، ۷۴۰ - ۸۱۶ قمری

jorjānī, ʻalī ebn-e mohammad (1340 - 1414)

رساله‌ای مختصر و معروف در علم صرف که بارها در ضمن جامع المقدمات چاپ شده و شروح و ترجمه هایی بدان نگاشته شده است.

آغاز: بسمله، قال النبی صلی الله علیه وآله وسلم اول العلم معرفة الجبار و آخر العلم تفویض الامر الیه بدانکه هر آوازیکه بوده باشد آنرا عرب صوت خواند

انجام: از فعل استفهام هل استفهامیه بر سرش در آوردیم خبر رابدل بانشاء کرد هل نضرب شد هل حرف استفهام و نون علامت متکلم مع الغیر ضاد فاء الفعل را عین الفعل باء لام الفعل

چاپ: مشار عربی، صص۲۴-۲۴۶۵؛ ایران، سنگی، ۱۳۱۲ق، وزیری، ... ص (جامع المقدمات: صص۳- ...)؛ ۱۳۱۹ق، ۲۶ص (جامع المقدمات: صص۲-۲۷)

[دنا ۴۶۶/۶؛ نسخه‌های منزوی ۲۰۵۹/۳ و۲۰۴۸/۳]

شرح و حواشی:
۱– شرح امثله (ترجمه)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۸۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** هل نضرب آیا بزنیم. انجام شرح : گوید هل نضرب.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: ملا محمد تقی، ۱۰۶۲ق؛کاغذ:حنایی، جلد: مقوا، ۲۲گ، ۵ ورق رساله اول و بقیه مربوط به رساله دوم، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۲ – ۱۴]

۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۹۹۵/۱
کا: محمد حسن بن فتح الله، تا: دوشنبه ۲۲ ربیع الاول ۱۰۶۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵گ (۱پ–۲۶پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲ – ۲۵۹]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۱۰۶/۱۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** هل نضرب آیا می‌زنیم ما صیغه متکلم با غیر است از فعل استفهام .
تذکر: نام کتاب و مؤلف از آغاز نسخه به دست آمد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد قاسم بن احمد طبرستانی آملی، تا: ۱۰۷۸ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ (۱۶۳پ–۱۷۷ر)، ۱۷ سطر (۵×۱۴)، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۱۱ – ۲۰۶۱]

۴. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۷۱/۴
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ ۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱ – ۳۱۴]

۵. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۹۴/۷
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۱۷گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱ – ۳۱۴]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۸۴۵/۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۹گ (۸۵پ–۹۴ر)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ – ۳۸۱]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۳۴۹/۲
آغاز: برابر
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۷گ (۴ر–۳۱پ)، اندازه: ۱۰/۸×۱۶سم [ف: ۹ – ۳۴۷]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۱۵۰
آغاز: ضارب پس آن یک مرد زننده است فاعل ضرب ظد آن یک مرد در زمان گذشته؛ **انجام:** لم تضرب لم تضربائم تضربو و آن سه که مؤنث را بود همچون لم تضربی
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۶گ (۴۷ر–۵۳ر) ، ۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۶/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ – ۲۳۷]

۹. قم؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۳۶/۱
آغاز: فعلا ضادفاء الفعل را عین الفعل با لام الفعل دراو علامت تثنیه است
خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۵ جمادی الاول ۱۲۲۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵گ (۱ر–۲۶ر)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: – ۱۰۳]

۱۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۴۸۰/۳
خط:نسخ،کا:محمد علی بن علی اکبر، تا: ۱۲۳۶ق؛ اهدایی: محمد تقی عقدایی؛ کاغذ: کبود اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۹گ (۳۰–۵۹)، ۹ سطر (۵/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۴ – ۱۳۱۰]

۱۱. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۸۶/۷
آغاز: بسمله بدانکه مصدر اصل کلامست یعنی اصل سخن است و از وی نه وجه باز می‌گردد یعنی نه صیغه حاصل می‌شود ماضی مستقبل اسم فاعل اسم مفعول؛ **انجام:** هل نضرب یعنی آیا می‌زنیم ما دو شخص یا بیشتر خواه مذکر و خواه مؤنث درین زمان یا در زمان آینده.
تذکر : آغاز و انجام نسخه با شرح امثله جرجانی منطبق نیست!؛ خط: نسخ، کا: خلیفه آقا بابا بن خلیفه دده خان مصرقانی ساوجی، تا: ۱۲۳۸ق؛ واقف: شهاب الدین مرعشی نجفی؛ ۲۹گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۴/۵سم [ف: ۱ – ۳۱۴]

۱۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۵۴۶/۲
آغاز: برابر
کا: علی اکبر بن کربلائی حسن بن محمد صالح بیرجندی، تا: ۱۲۳۹ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: شمیز، ۳۱ص (۱۴–۴۴)، ابعاد متن: ۷×۱۲، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۵ – ۱۶۹۱]

۱۳. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:ف۱۸۲/۲
آغاز: بسمله و به نستعین – بسم الله یعنی ابتدا میکنم بنام خداوندی که مستجمع جمیع صفات کمالیه است؛ **انجام:** تمت – قدفرغت من تحریر شرحی علی الامثله لقرة عینی و مخدومی المکرم السید علی اکبر فی یوم الاثنین سادس شهر ذی الحجه الحرام من شهور سنه ۱۲۴۷
تذکر : آغاز و انجام نسخه با شرح امثله جرجانی منطبق نیست!؛ بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۲۴۷ق؛ ۳۶گ، ۱۵ سطر[ف: ۱ – ۱۶۲]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۳۹۴
آغاز: بدان که مصدر اصل کلام است و از وی نه وجه باز می‌گردد ماضی و مستقبل، فاعل و مفعول، امر و نهی، جهد نفی استفهام و از ماضی نیز چهارده وجه باز می‌گردد؛ **انجام:** و آن دو که حکایت نفس بود هل اضرب آیا می‌زنم؟ هل نضرب آیا می‌زنیم؟
کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۷ق؛ محشی؛ مهر: «تابع دین سرمدی احمد ۱۲۴۱» (بیضی)، «عبده محمد علی» (بیضی)، «کل نور محمد شأن علی (؟)» (بیضی)، «عبده جواد بن عبدالله الحسینی» (مستطیل)؛ اهدایی: رهبری ، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی

نخودی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۰گ (۴۰پ-۵۰ر)، ۵ و ۱۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۳۷]

۱۵. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۲/۲۶

آغاز: برابر **انجام:** مضاعف، لفیف ناقص، مهموز اجوف.

خط: نسخ پست، کا: ملا ابراهیم بن حسین علی محمود آبادی، تا: ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: کاهی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۱سم [ف: - ۴۴]

۱۶. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱/۳۴۵

خط: نستعلیق، کا: محمد ابراهیم خلیل بن اسدالله نوری، تا: پنج‌شنبه ۲۷ جمادی الاول ۱۲۶۲ق، جهت میرزا محمد تقی نوری؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷گ (۱پ-۱۷پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۲۴۸]

۱۷. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۲/۶۳۳

خط: نسخ، کا: محمد اسماعیل بن محمد علی طبسی خراسانی، تا: ۱۲۶۶ق؛ ۲۶گ (۵پ-۳۰پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۲-۴۶۴]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۸۴۴

آغاز: بسمله. بدانکه مصدر اصل کلام است و از وی نه باز میگردد ماضی مضارع اسم فاعل اسم مفعول امر و نهی؛ **انجام:** آیا می‌زند او یکمرد غایب در این زمان یا در زمان آنیده و مابقی بنهج المسطور تمت

خط: نستعلیق، کا: برهانی، شعابن بن منصور، تا: ۱۲۷۰ق [رایانه]

۱۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱/۲۵۰۹

خط: شکسته نستعلیق بدخط، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۵ شوال ۱۲۷۹ق؛ کاغذ: پسته‌ای سفید و آبی، جلد: رویه میشن سیاه، ۴۰گ (۱پ-۴۱پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۶ - ۲۸]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳/۱۹۳۹

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه شخصی مدرسی یزدی؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: سید محمد بن مرتضی بن محمدعلی مدرس بن محمد بن مرتضی بن محمد بن صدرالدین، تا: چهارشنبه ذیقعده ۱۳۱۷ق؛ تملک: سید احمد مدرس در ۱۳۳۲ق، سید محمد حسین بن احمد مدرس در ۱۴۲۰ق؛ ۱۸ص (۱۲۳-۱۴۰)، ۱۲ سطر [عکسی ف: ۵ - ۳۶۶]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۵۵۳

آغاز: برابر ؛ **انجام:** نون علامت جمع مونث ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۲۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۱/۹۶۴

آغاز: بسمله ، بدانکه هر آوازی که باشد عرب آن را صوت گویند و هر چه از دهن بیرون آید لفظ خوانند؛ **انجام:** هل یضرب آیا می‌زند او یک مرد غایب در زمان آینده ... هل اضرب هل نضرب

مختصر شرح امثله؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰گ (۱پ-۲۰ر)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۲ - ۲۲۸]

● شرح الأمثلة / صرف / عربی

š.-ul-amsila

سروری، مصطفی بن شعبان، ۸۹۷ - ۹۶۹ ؟ قمری

sarvarī, mostafā ben šaʻbān (1492 - 1562)

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳/۹۶۱۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوایی، ۹گ (۸۸پ-۹۶پ)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۵ - ۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵/۱۵۶۱۴

آغاز: بسملة، الحمدلله الذی جعل الأمثلة میزان العلوم العربیة و صیرها معیاراً صحیحاً لمثال المعارف الأدبیة ... أما بعد، فیقول ... قد کتبت فی أوائل الشباب حین کونی من عداد الطلاب شرح الأمثلة المختلفة لبعض الأحبة المختلفة المؤتلفة؛ **انجام:** و لینصف من نفسه هل کان یعرف من قبل جمیع ما فیه من فوائد یستفید منها

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۲۹ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: شرقی، ۱۹گ (۷۱پ-۸۹ر)، ۱۱ سطر، اندازه: ۵/۵×۹/۵سم [ف: ۳۹ - ۵۶۲]

● شرح امثله / صرف / فارسی

š.-e amsela

حسینی ، محمد حسین بن رضا

hoseynī, mohammad hoseyn ebn-e rezā

رساله‌ای کوتاه و بسیار معروف است. در این رساله شقوقات نه‌گانه که از مصدر باز شده را به طریق دلایل عقلی اثبات می‌کند و با این طریق دگرگونی در صیغه‌ها را نشان می‌دهد.

آغاز: بسمله ، قال رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم . اول العلم معرفة الجبار و آخر العلم تفویض الامر الیه . بدانکه هر آوازی که باشد عرب آنرا صوت گوید ...

انجام: هل نضرب آیا می‌زنیم ما متکلم با غیر است از فعل استفهام و الله اعلم بالصواب

چاپ: همراه کتاب «منقح الصرف» مؤلف در سال ۱۳۰۱ق

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱/۳۶۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ بدخط، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۴ جمادی الثانی ۱۲۳۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز مذهب، ۴۴ص (۱-۴۴)، ۹ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۳۵۲]

۲. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۷۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و در اصل نضرب بود صیغه متکلم مع الغیر بود در فصل مضارع خواستند که متکلم مع الغیر بنا کنند ... در اولش در آوردند ... معنی اخباری را انشائی کرد هل نضرب شد، تم

کامل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۲۴۱ق؛ ۲۲گ، ۱۲

سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: – ۷۶]

۳. اراک؛ کتابخانه مدرسه حاج محمد ابراهیم؛ شماره نسخه:۱۲۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ایشان گروه زنان زده شده است، تمت

خط: نسخ و تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: زرد، جلد: تیماج مشکی، ۶۱گ (۱۰۴پ-۱۶۴پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [دو کتابخانه اراک: – ۱۵۳]

● **شرح امثله** / صرف / فارسی

š.-e amsela

نوری ، محمد تقی بن علی محمد، ۱۲۰۱–۱۲۶۳ قمری

nūrī, mohammad taqī ebn-e ‘alī mohammad (1787 - 1847)

شارح باید همان میرزای نوری پدر نگارنده مستدرک الوسائل باشد که سرگذشت او در اعلام الشیعة (۲۲۲/۱۳) و دارالسلام و خاتمه مستدرک و دفتر خانوادگی چاپ ۱۳۱۹ش (الذریعه ۲۱۰/۸) هست.

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۴۵/۱

خط: نستعلیق، کا: خلیل و محمد ابراهیم پسر اسدالله نوری نایی لاویجی، تا: ۲۷ جمادی الاول ۱۲۶۲ق [نشریه: ۱۱ – ۹۵۰]

● **شرح الامثلة** / صرف / فارسی

š.-ul-amsila

رضوی، سلطان حیدر بن غیاث الدین محمد

razavī, soltān heydar ebn-e qīyās-od-dīn mohammad

وابسته به: امثله؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰–۸۱۶)

شرح مختصری است بر کتاب «الامثله» میر سید شریف گرگانی.

بیرجند؛ دیانی؛ شماره نسخه:۱۴۱/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... چون همواره داعی را اشتیاق بسیار به مطالعه کتب علما و رسائل فضلاء زیاده از اندازه است

کا: محمد شفیع بن محمد قاسم، تا: ۱۰۶۷ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۸پ-۱۴پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: – ۱۰۸]

● **شرح الامثلة** / صرف / عربی

š.-ul amsila

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۸۹۷

آغاز: بداء بها اقتداء بالکتاب العظیم و عملا بحدیث الرسول الکریم و لم یجعل الحمد جزا عن رسالته اما خمصا لنفسه و لا یخالفه حدیث الابتداء؛ **انجام:** کذا فی المراح یعنی لا یجیء من الاول و السادس فهذه سبعة اقسام نجمعها هذه البیت: صحیح است مثال است مضاعف ×× لفیق (کذا؛ لفیف) ناقص مهموز اجوف.

خط: نسخ، کا: ولی ولد حاجی گل محمد نجفی، تا: ۱۱۲۱ق، در خدمت ملا میر محمد کرد امیرلو؛ محشی به نشانی‌های «احمد» و «ملا پیرعلی» و «ملازاده» و «پر علی سم سلمه الله»؛ نسخه مربوط به مناطق امپراتوری عثمانی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۴۱گ (۴۴پ-۸۴پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ – ۲۳۷]

● **شرح الامثلة** / صرف / عربی

š.-ul-amsila

وابسته به: امثله؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰–۸۱۶)

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۹۰/۱

آغاز: الحمدلله الذی جعل الامثلة میزان العلوم العربیة و صیرها معیاراً صحیحاً لمثال المعارف الادبیة؛ **انجام:** و لینصف من نفسه هل کان یعرف من قبل جمیع ما فیه من فوائد یستفید منها و السلام علی من اتبع الهدی.

نسخه اصل: کتابخانه موزه بریتانیا شماره ۱۶۷۲. شرحی است ممتاز بر کتاب «الامثلة» میر سید شریف گرگانی (ق ۹) گویا مؤلف شرحی نگاشته بود ولی گم شده و بار دوم این شرح را نوشته است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد ادیب القاضی، تا: ۲۵ شوال ۱۱۸۵ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۰گ (۱پ-۲۰پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۴ – ۱۶۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۳۷۳/۸

آغاز: اللهم لک الحمد یا ذالجلال و الاکرام ذوالفضل و الانعام مصدر ما لا یعلم تأویله الا انت و الراسخون فی الکلام ایادیک باسطة فی الماضی و المستقبل؛ **انجام:** قد وقع الفراغ من تحریر شرح الأمثلة مذ طال بی ألسنة طعون الأقران و الامثلة ...

در این شرح تمام صیغه‌ها و مثال‌ها را با اصطلاحات عرفا و صوفیان تطبیق و شرح کرده و از حالات صرف بیرون آورده و کتابی صوفی شده است. احتمالاً کاتب نسخه محمد جعفر بن محمد شفیع بن ابوطالب حسنی حسینی طباطبائی تبریزی مؤلف شرح و تاریخ جمعه ۱۵ ربیع الاول ۱۲۲۸ در پایان نسخه تاریخ تألیف باشد؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابوطالب عبدالواسع بن محمد هادی فاری، تا: ۱۲۲۲–۱۲۲۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ (۴۲پ-۴۷پ)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۲۱ – ۳۴۱]

۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۶۴/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۸۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶گ، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ – ۵۶۹]

۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۳۸/۳

آغاز: الحمدلله الذی جعل الامثلة میزان العلوم العربیة و صیرها معیاراً صحیحا لمثال المعارف الادبیة ... اما بعد، الامثلة جمع مثال، و هو مصدر من المفاعلة بمعنی المفعول، ههنا، فان قیل الامثلة

جمع قلة؛ **انجام:** و اکثر باستخراجه، و هذا آخر ما اردناه و اسخرجناه من الکتب.
صرف فعل از ماده «نصر، ینصر، نصراً» است، تا «انصر و انصریه»؛
خط: نسخ پخته، کا: محمد، تا: ۱۳۳۴ق؛ مهر: «یا محمد ۱۳۲۸» (بیضی)؛ ۵گ (۱۰۶ر-۱۱۰پ) [ف: ۳ - ۱۸۳]

● **شرح امثله** / صرف / عربی

š.-e amsela

وابسته به: امثله، جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۰۳/۶

آغاز: بسمله ، قل النبی صلی الله علیه و آله اول العلم معرفة الجبار و اخرالعلم تفویض الامور الیه؛ **انجام:** هل الاستفهام و لا عمل لهافیه (کذا ؟) و الحمدلله رب العالمین. پایان نسخه: تمت الکتاب بعون الله الملک الوهاب فی تاریخ یوم سه‌شنبه ماه جمادی الاول ۱۲۳۸ هـ ق.

بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۴ص (۱۹۹-۲۲۲) [ف: ۳ - ۶]

● **شرح الامثلة** / صرف / عربی؛ فارسی

š.-ul-amsila

وابسته به: امثله؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)
کتابی است در صرف زبان عربی که اصل کلمات و انواع آن را بررسی کرده است اول متن عربی را می‌آورد و سپس آن را به فارسی شرح می‌کند. بسیار شباهت به شرح الامثله معروف که در جامع المقدمات چاپ شده است دارد.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۷۸۵/۵

آغاز: اعلم ان المصدر اصل الکلام و یصدر منه تسعة اوجه الماضی و المضارع و اسم الفاعل و اسم المفعول و الامر و النهی و النفی و الجحد و الاستفهام؛ **انجام:** و معنا عمل کرد که معنای مضارع را نقل به انشاء کرد هل نضرب شد یعنی آیا می‌زنیم ماخواه یک شخص مذکر و خواه یک شخص مؤنث در زمان حال یا آینده

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۵]

● **شرح امثله** / صرف / فارسی

š.-e amsela

وابسته به: امثله؛ جرجانی ، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۳۵/۳-ف

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ قطع: ربعی [فیلمها ف: ۲ - ۱۷۴]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۰۷۱/۲

خط: نستعلیق مخلوط بشکسته و نسخ، کا: محمد رفیع ابن محمد علی حسینی، تا: ۱۲۲۵ق؛ مجدول، محشی؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۳۵۱]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۶۹۳

آغاز: بسمله بدان ایدک الله تعالی که مصدر اصل کلامست و از وی نه وجه باز می‌گردد ماضی مستقبل؛ **انجام:** هل تضرب یعنی آیا می‌زنیم گروه مردان جمع مونث گوید هل نضرب یعنی آیا می‌زنیم ما گروه زنان تمت

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۱ق [رایانه]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۱۲۶/۱-۵۵/۹۶

آغاز: بسمله ، بدانکه مصدر اصل کلام است ؛ یعنی اصل سخن است و از وی نه وجه باز می‌گردد

خط: نستعلیق، کا: علی پناه زنجانی، تا: پنج‌شنبه ۱۵ رجب ۱۲۴۸ق؛ ۳۳گ، ۹-۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۰۷]

۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۶۳۹

آغاز: حمدله. صلاة ... بدان بدرستی و تحقیق که مصدر اصل کلام است و از آن نه وجه باز می‌گردد. و مصدر بر دو قسم است. در لغت و اصطلاح. مصدر در لغت محل بیرون آمدن شتر و گوسفندان است. ؛ **انجام:** یا دوانیدن یا جمیع مردان یا جماعت زنان در زمان حال یا آینده.

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: ۲۸ رجب ۱۲۴۸ق، به حسب خواهش نور چشمی نورمحمد ولد کربلایی رجب علی نوری؛ ۴۴گ (۵پ-۴۸پ) [ف: ۳ - ۱۸۳]

۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۳۷۷/۱

آغاز: الحمدلله ... اما بعد بدانکه لفظ آوازیست که از دهن انسان بیرون بیاید و با او باشد بعض حروف هجا و این لفظ با چیزی از او فهمیده می‌شود یا نه اگر چیزی از او فهمیده شود آن لفظ را؛ **انجام:** هل نضرب صیغه متکلم مع الغیر است از فعل استفهام یعنی آیا می‌زنیم ما دو مردان یا دو زنان یا جمع مردان یا جمع زنان در زمان حال یا آینده

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۱ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۵۶گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۴]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۶۹/۲

آغاز: بسمله . الحمدلله علی الائه ... اما بعد بدانکه لغت بمعنی لهجه و زبانست؛ **انجام:** علامت جمع مؤنث تنوین علامت اسمیت.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵گ (۲۲پ-۴۶پ)، ۱۷ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۸ - ۲۳۵]

۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۹۶۷/۲

آغاز: مصدر دو معنی دارد ، از روی لغت و از روی اصطلاح. از روی لغت مصدر بازگشتن گاه ابل و غنم را گویند؛ **انجام:** خواه مذکر خواه مؤنث، در زمان حال یا استقبال . تمام شد ...

شرح از ناشناس که نام او در نسخه نیامده است و جز شرحی است که بارها در «جامع المقدمات» چاپ شده؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: سید علی بن سید هاشم زیتون رودباری، تا: ۱۲۶۵ق؛ ۲۸گ (۵ر–۳۲پ) [ف: ۲ - ۱۴۸]

۹. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۷۶۴

آغاز: بسمله بدانکه مصدر اصل کلام است یعنی اصل سخن است و از وی نه وجه باز می‌گردد یعنی نه صیغه حاصل می‌شود، ماضی گذشته، مستقبل، اسم فاعل، اسم مفعول، امر، نهی؛ **انجام:** آیا یاری می‌کنیم ما دو مردان یا دو زنان خواه حاضر خواه غایب و در زمان آینده

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۴ق؛ تملک: شیخ محمد علی بن حاجی عبدالرسول حیدرآبادی ۱۲۸۹؛ ۱۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف مخ - ۱ - ۲۷۸]

۱۰. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۹۱/۲

آغاز: بسم الله یعنی آغاز می‌کنم بنام خداوند بخشاینده بسیار مهربان که مستجمع

کا: شیخ یوسف بن محمد پیش نماز، تا: ذیقعده ۱۲۷۸ق؛ ۴۱گ (۱۱پ–۵۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۱۸]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۱۳۴

آغاز: بدانکه مصدر اصل کلام است و از وی نه وجه باز می‌گردد ماضی مستقبل اسم فاعل اسم مفعول؛ **انجام:** و آن دو حکایت متکلم را بود بکسر وجده را بود هل اضرب و بکسر متکلم مع الغیر را هل یضرب بر آن قیاس که گذشت . الحمدلله اولاً و آخراً

شرح فارسی است بر امثله سید شریف جرجانی. به شیوه شماره ۱ مجموعه «شرح نصاب الصبیان» نگاشته شده و احتمالاً شارح هر دو نسخه یکی است. در برخی قسمت‌های نسخه به ویژه در اواخر آن بندها با علامت «۱۲» از یکدیگر جدا شده. مشابه شرح امثله «جامع المقدمات» با اضافاتی بیشتر است این شرح به شیوه پرسش و پاسخ با عنوان «اگر گویند - جواب گوییم» آغاز شده، شارح در گ ۳۹پ از مرحوم ملانعیم نام برده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۸ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: پارچه آبی، ۱۵گ (۳۹–۵۳پ)، ۱۳–۱۸ سطر (۱۲/۵×۱۵/۵) و (۱۴×۱۷/۵)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [رایانه]

۱۲. تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۹۶/۳

خط: نستعلیق، کا: علی بن حسین موسوی جاسیری، تا: ۱۲۸۷ق [نشریه: ۶ - ۶۸۰]

۱۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۹۸

آغاز: عند الفعل مصدر باشد پس از مصدر نیز مشتق شود از چیزی؛ **انجام:** هل نضرب ... هل استفهامیه داخل او شد لفظا عمل نکرد معنی عمل کرد طلب فهم فعل کرد از فاعل یعنی آیا می‌زنیم ما تمت

شرح مزجی متوسطی است بر «امثله» میر سید شریف گرگانی. این شرح جز شرح امثله معروف در کتاب «جامع المقدمات» است؛ خط: نسخ خوانا، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۹۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ اهدایی: آقای جواد کمالیان، ۱۳۵۴؛ جلد: تیماج سرخ، ۴۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱ - ۵۰۹]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۰۱۸

آغاز: بسمله بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین که کلمات؛ **انجام:** خواندند و بعضی ترک ادغام کرده احتداء خواندند

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۱۵. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۳۱/۴

آغاز: اگر کسی بحث کند که چرا ضرب را از الضرب بالف لام گرفتند

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۷/۵×۲۳/۵سم [ف: - ۱۶۲]

۱۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۴۲۸/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳ - ۹۵۷]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۹۲/۱

آغاز: بسمله، بدانکه مصدر اصل در کلام است و از وی نه وجه باز می‌گردد: ماضی، مضارع، اسم فاعل، اسم مفعول، امر، نهی، نفی، جحد، استفهام؛ **انجام:** معنی مضارع مثبت اخباری را بدل استفهام انشایی گردانید هل ینصر شد. و قیاس بکن باقی مثالها را بر این قیاس .

شرح فارسی است بر «امثله» شریف جرجانی که ضمن جامع المقدمات مکرر به چاپ رسیده است. شارح، علت تغییرات وجوه نه گانه مشتق از مصدر را همراه با استدلال توضیح می‌دهد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی الوان، ۲۱گ (۱پ–۲۱)، ۱۲–۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۶ - ۴۴۴]

۱۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۳۷۴۱/۱

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فستقی و نخودی، جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۰۰۰]

۱۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۳۷۴۱/۲

آغاز: بسمله سپاس و ستایش خدا را و درود غیر متناهی ... اما بعد این چند سطر را نوشتم برای نور چشمی ام . حمید از فضل عمیم ... هبهٔ بسم در اصل باسم بود همزه ...

آن را برای نور چشمی حمید نوشته؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی و نخودی، جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۰۰۰]

۲۰. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۳۷۴۱/۳

آغاز: بعد از سپاس و ستایش پروردگار ... این چند ورق شرح بود بر امثله عربی حاجبی و نوشته میشود برای نورچشمی فضل الله محمد علی که در سن هفت سالگی است ...

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فستقی و نخودی، جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۰۰۰]

۲۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۱۳۵

آغاز: بسم الله یعنی ابتدا می‌کنم بنام خداوندی که مستجمع جمیع

صفات و کمالات است و منزه از اوصاف نقایص که این صفت دارد رحمن است و رحیم ... بدانکه مصدر اصل کلام است یعنی اصل سخن است؛ **انجام:** پیش از هل استفامیه نضرب بود هل استفهامیه داخل او شد لفظا عمل نگرد ... صیغ جمه مکسر این است هرگاه از برای متکلم مع الغیر باشد بدین تقدیر است که سخن مضربات یعنی ماییم جمع زنان زاده شده.
شرح فارسی بر امثله سید شریف جرجانی است. مقدمه‌اش شبیه مقدمه نسخه «شرح نصاب الصبیان» به شماره ۵-۶۱۳۴/ف همین فهرست است. به همان سیاق شرح امثله جامع المقدمات. فهرست نویس نسخه ش ۵-۱۰۳۶۳/ف نام شارح را سید محمد حسین بن رضا حسین ثبت کرده، این نام در نسخه و فهارس و منابع دیگر نیامده است. در انتها با قسمتی اضافی بر سایر نسخ با عنوان (صیغ جمع مکسر) به پایان رسیده است؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوایی روکش کاغذ قهوه‌ای [رایانه]

۲۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۱۳۹

بی‌کا، بی‌تا؛ توضیحات: خریداری از رضا شیخان [رایانه]

● **شرح الامثلة** / صرف / فارسی

š.-ul-amsila

وابسته به: امثله؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)
شرحی است فارسی بر کتاب الامثله میر سید شریف گرگانی.

دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۲۵۱/۵

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اما بعد از حمد خدا ونعت رسول بدانکه هر آوازی که باشد عرب آنرا صوت خواند؛ **انجام:** واو بر کسرهء ما قبل یاء باشد ادعو اصلش دعووا بود واو در سوم بود ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶گ، اندازه: ۱۷×۲۰/۵سم [ف مخ - ۱۰۷]

● **شرح امثله (ترجمه)** / صرف / ترکی

š.-e amsela (t.)

وابسته به: شرح امثله؛ جرجانی ، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)
«شرح امثله» مشهور را به ترکی ترجمه کرده است.

خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۶۹۴/۳

آغاز: نصر ینصر عنصراً فهو ناصر و ذاک منصور . نصر مشتقدر نصراً دن بر ذلدک نصرادن مفرد مذکر فعل ماضی بناقلاور
خط: نسخ، کا: عبدالله، بی‌تا؛ مهر: «عبده الراجی عبدالله» (بیضی)، «العبد المذنب سلیمان» (مربع)؛ جلد: تیماج روغنی، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: - ۳۷۶]

← شرح أمثلة البناء ﴿ مرشد الغناء شرح امثلة البناء

← شرح أمثلة البناء ﴿ شرح بناء الأفعال

● **شرح امثله صرفیه به طریق عرفانی** / عرفان و تصوف / عربی

š.-e amsele-ye sarfīyya be tarīq-e ʻerfānī

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۳۳

خط: نسخ، کا: محمد علی آزاد، بی‌تا [الفبائی: - ۳۲۵]

● **شرح الأمثلة المختلفة** / صرف، ادبیات / عربی

š.-ul-amṯilat-il-muxtalifa

ابن کمال پاشا، احمد بن سلیمان، - ۹۴۰ قمری

ebn-e kamāl pāšā, ahmad ebn-e soleymān (- 1534)

وابسته به: امثله جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)
شرح مختصری است بر رساله مشهور «امثله» در صرف که کتاب درسی مبتدیان و متن آن تألیف میرسیدشریف جرجانی است.
آغاز: بسمله الحمدلله الذی زین اذهان المبتدئین بالمثال والصلوة علی نبیه الذی یجب علیه الامتثال وعلی آله واصحابه الموصوفین باحسن الخصال ... قوله نصرفعل ماضی وهو فی اللغة السابق وفی الاصطلاح ...
انجام: و اعلم ان مجهول امر الحاضر یجیء باللام نحو لتنصراه وکذلک المتلکم نحو لانصر لننصر والحمدلله علی الاتمام هذا آخر ما اوردنا فمن حفظه یکون عالماً تمت.
[نسخه‌های منزوی ۲۰۵۸/۳ و ۲۰۵۹]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۴۵/۵ کر

آغاز: برابر؛ **انجام:** فإن قیل القرینة إن یکون عمل الفعل معتبراً مع المثال قلنا إن القرینة ذکر المصدر و منصوباً و الا یذکر ساکناً لان القیاس ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ناتمام؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۱گ (۹۲ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۸×۱۷سم [ف: ۴۰/۲ - ۱۸۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۵۳۴/۶

آغاز: برابر **انجام:** وفی المجهول لأنصر للنصر و کذا فی جج العارضیة فکان.
خط: نسخ، کا: علی بن قاسم، تا: ۱۱۱۳ق؛ جلد: مقوایی با روکش پارچه‌ای سبز، ۱۹ص(۱۸۸-۱۶۹)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۸سم [ف: ۴۳ - ۱۴۵]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۵۳/۶-۵۲/۹۳

آغاز: برابر
در فهرست بدون مؤلف؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۰۷]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۱۱/۱-۳۹/۱۹۱

آغاز و انجام: برابر

در فهرست بدون مؤلف؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، محشی با امضای «اسکیج زاده»؛ جلد: مقوای سفید، ۳گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۵ – ۲۴۱۳]

● **شرح امراض** / طب / فارسی
š.-e amrāz

بخشی از کتابی است شامل شرح امراض اعصاب و چشم و نشانی‌های آنها.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۸۲/۱

آغاز: الخبطة بفتح خاء المعجمة و سکون باء الموحدة و فتح طاء المهملة و هاء حالة کالحیرة و الهیمان و منها صداع الخبطی و بجیء بمعنی الزکام ایضاً. یقال عرض لذلک الشخص خبطه ای زکام. السرسام بفتح سین سکون راء و فتح سین هر سه مهمله و الف و میم و گویند به کسر سین اول اصح است. لفظی مرکب از فارسی و یونانی زیرا که سر به فارسی به معنی رأس است و سام یونانی به معنی مرض؛ **انجام:** الاتساع بکسر اول و تاء مثناة فوقانیه مشددة و فتح سین مهمله و الف و عین مهمله. مرضی است که گشاده می‌گردد در آن عصبه مجوفه چشم

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ سطور چلیپا، مجدول، پیش از رساله (برگ ۲پ–۵ر) فهرست مطالب کتاب و امراض آمده که از آن فقط دو بخش پیش گفته در نسخه ما نوشته شده است؛ تملک: نعمت الله احقاقی جهرمی زرگر در ۱۸ جمادی الاول ۱۳۵۱ق؛ یادداشت کتابخانه محمد کریم اشراق جهرم ۱۳۵۵؛ جلد: تیماج سرخ، ، ۹گ (۵پ–۱۳پ)، ابعاد متن: ۱۲×۱۵/۵، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲۰ – ۱۸۱]

● **شرح «الامربین الامرین»** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u «al-amr-u bayn-al amrayn»

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۱۵/۳

آغاز: بسمله، السابع شرح قول الامام الهادی فی رسالته لاصحابه فی الامر بین الامرین و المنزله بین المنزلتین و هذه صورته عن علی بن محمد سلام علیکم و علی من اتبع و رحمه الله؛ **انجام:** تم کلامه صلوات الله علیه و علی آبائه و ابنائه الطاهرین و الحمدلله رب العالمین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه، ۳۹گ (۳۱پ–۶۹ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶ – ۱۱۳]

● **شرح «انا اصغر من ربی»** / شرح حدیث / فارسی
š.-e «ana asqar-o men rabbī»

مازندرانی ، محمد صالح بن احمد، – ۱۰۸۱ ؟ قمری
māzandarānī, mohammad sāleh ebn-e ahmad (- 1671)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۸۵۸/۸

آغاز: عبارت مشهور در السنه مردم بعضی نسبت به رسول (ص) و بعضی بحضرت امیر (ع) ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱گ (۲۷پ–۲۸ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸/۳×۳۰سم [ف: ۹ – ۷۷]

● **شرح «انا النقطة تحت الباء»** / شرح حدیث، عرفان و تصوف / عربی
š.-u «ana-n nuqṭat-u taḥt-al bā’»

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۰۵/۳

در فهرست با عنوان «رساله عرفانی»؛ خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۱–۹۴۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۰۴۰/۳–ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۳ – ۷]

● **شرح « انزل القرآن علی سبعة احرف»** / تجوید / عربی
š.-u « unzil-al-qur’ān-u ‘alā sab‘at-i aḥruf»

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۹۳/۷

آغاز: قال بعض المحققین استقری ذلک فوجد جمیع اختلاف القرآآت شاذها و صحیحها لایخرج عنها و ذلک؛ **انجام:** ولاتعلق لذلک باختلاف اوجه القرآآت والله اعلم نقلت من خط الشیخ خلد الله ظلاله

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ مصحح، محشی؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین»؛ کاغذ: سپاهانی؛ جلد: تیماج تریاکی، ۱ص، ۱۷ و ۲۱ سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱ – ۴۶۴]

● **شرح الانسان الکامل** / عرفان و تصوف / عربی
š.-ul insān-il kāmil

جیلانی، عبدالکریم بن ابراهیم، ۷۶۷ – ۸۳۲ قمری
jīlānī, ‘abd-ol-karīm ebn-e ebrāhīm (1366 - 1429)

وابسته به: الانسان الکامل فی معرفة الاوائل و الاواخر؛ جیلانی، عبدالکریم بن ابراهیم (۷۶۷–۸۳۲)

شرح بر رساله انسان کامل از خود او.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۲۹/۱۲

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲گ (۱۳۶ر–۱۳۷پ)، اندازه: ۱۷/۷×۲۳سم [ف: ۴۱ – ۱۸۵]

← شرح انشاء الصلوات و التحیات ⟨ الباقیات الصالحات
← شرح انک لجرم صغیر ⟨ العالم الکبیر و الصغیر

← شرح الانموذج > حدائق الدقائق فی شرح رسالة علامة الحقائق
← شرح انموذج فرید > شرح مقدمة الصلاة

● **شرح الانموذج فی النحو** / نحو / عربی
š.-ul-unmūḏaj fī-n-naḥw

اردبیلی، محمد بن عبدالغنی، - ۶۴۷ ؟ قمری
ardabīlī, mohammad ebn-e ʻabd-ol-qanī (- 1250)

وابسته به: الانموذج زمخشری، محمود بن عمر (۴۶۷-۵۳۸)
شرح معروفی است با سبک «قال، اقول» بر انموذج زمخشری و تا اواخر جزو کتاب‌های درسی حوزه‌های علمیه بوده است. بعضی از مؤلفان کتب تراجم، درباره تاریخ درگذشت مؤلف و همچنین درباره آثار علمی او، مانند «اسماعیل پاشا» در هدیة العارفین و «عمر رضا کحاله» در معجم المؤلفین و بعضی از فهرست‌نگاران معاصر، در داخل و خارج کشور، دچار اختلاف شده و در نتیجه سه‌گونه تاریخ وفات (۶۴۷ و ۷۹۹ و ۱۰۳۶ق)، ارائه نموده و مجموعه‌ای از آثار عربی، فارسی و ترکی را به او نسبت داده‌اند که گویا این سه تاریخ وفات گوناگون به سه نفر، جدا از یکدیگر تعلق دارد که در نام و نسبت، با هم اشتراک دارند: ۱. جمال الدین، محمد بن عبدالغنی اردبیلی، شارح «انموذج» فقط، درگذشته به سال ۶۴۷ق (کشف الظنون، ج ۱، ص ۱۸۵)؛ ۲. جمال الدین، یوسف بن ابراهیم اردبیلی شافعی صاحب «الانوار لعمل الابرار» در فقه شافعی، درگذشته به سال ۷۹۹ق (کشف الظنون، ص ۱، ج ۱۹۵)؛ ۳. ملا محمد بن عبدالغنی مشهور به غنی زاده، متخلص به نادری صاحب حاشیه بیضاوی، درگذشته به سال ۱۰۳۶ق (کشف الظنون، ج ۱، ص ۸۱۶). افزون بر گواهان یاد شده، گواه دیگری که دوران زندگی مؤلف را نشان می‌دهد، همانا پیش‌کش نمودن کتاب به احمد بن عمادالدین کاشی از بزرگان اواخر قرن ۷ق و صدر الافاضل، قاسم بن حسین خوارزمی است که در بیشتر نسخه‌ها در دیباچه آمده است و منابع موجود، درگذشت صدرالافاضل را به سال ۶۱۷ق آورده‌اند (الاعلام زرکی، ج ۵، ص ۱۷۵).
آغاز: البسملة ... الحمدلله الذی جعل العربیة مفتاح البیان ... و بعد: فیقول الفقیر العالم العابد ... جمال الملة و الدین محمد بن عبدالغنی الأردبیلی ... لما رأیت مختصر الإمام ... جار الله العلامة ... أعنی أنموذجه فی النحو قلیل اللفظ کثیر المعنی صغیر الحجم عزیز الفحوی، مرغوباً به للمبتدئین و غیرهم، مطلوباً للسالک سبیل خیره، و لم یکن له شرحاً وافیاً یلیق قاصده و یلقی إلیه مقاصده. و قد کنت أرید تلمیظه للمبتدئین من أصحابنا المنخرطین فی سلک أحبابنا، لا سیما قرة عین الرمدة ... علاء الملة و الدین أحمد بن صدر الإمام رئیس الأنام أقضی القضاة و الحکام. أردت أن أشرحه شرحاً یفید طالبه ...
انجام: عصمنا الله تعالی من شرورهم و رد الله الیهم بلطفه کید نحورهم
چاپ: در ضمن جامع المقدمات در ایران چاپ شده است؛ مشار عربی، صص ۲۴۶ -۵۴۲
[دنا ۴۶۸/۶- ۴۷۶ (۲۵۸ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۲۴۷/۱ و ۳۱۴/۱؛ الذریعة ۱۳۱/۱۳ و ۱۸۸/۳؛ ریحانة الأدب ۱۱۶/۵؛ مشترک پاکستان ۲۴۸/۱]

شرح و حواشی:
۱- شرح الانموذج (ترجمه)؛ حسینی نجف آبادی، حسن بن مصطفی (-۱۴)
۱- حاشیة شرح الانموذج (۲عنوان)

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۲۹۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: موسی بن یحیی، تا: ۹۷۵ق؛ مهر: «عبدالفتاح» (بیضی) در صفر ۱۳۲۲ق؛ جلد: مقوا، ۶۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۶]

۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۷۵ق؛ تملک: عبدالصمد بن ملاابوالحسن؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷۴گ، ۱۵ سطر (۹×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: - ۵۷۰]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۱۸۷
انجام: و حروف التذکیر مدة تراد علی آخر کل کلمة.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: سید محمد شکوهی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی با تیماج تریاکی، ۱۴۶گ، ۱۳ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳ - ۸۸۸]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۹۶۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** یکون نقیضته لا نحو ما جاء نی زید.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۴گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۲ - ۱۳۲]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۵۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالعلی بن ملا محمد زنوزی، تا: قرن ۱۱؛ مجدول، دارای کمند؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، ۹۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۲سم [ف: ۱۲ - ۱۳۴]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۸۴/۲
خط: نسخ، کا: شریف الدین بن حبیب الله انقروی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: استامبولی، جلد: تیماج مشکی، ۵۰گ (۷۸پ-۱۲۷ر)، ۲۵ سطر (۶/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۲۳۴]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۸۲/۴
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳گ (۷۱ پ - ۹۳پ)، ۲۱ و ۱۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۴۱ - ۲۱۱]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۵۵۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [رایانه]

۹. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۴۸/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۸ص (۲-۱۹۹)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۲ - ۲۶۷]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۵۹/۱
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد بن حاجی عثمانی، تا: ۱۰۵۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۴۳گ (۱-۱۴۳)، ۱۱ سطر (۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۱×۲۰/۵سم [ف: ۳۴ - ۳۳]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۸۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابن اویس، تا: جمادی الاول ۱۰۶۲ق؛ مجدول؛ واقف: تاج ماه بیگم، ۱۲۶۲؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا رویه پارچه، ۵۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۱۳۴]

۱۲. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۶۳
خط: نسخ، کا: موسی بن مسیح، تا: اواسط جمادی الثانی ۱۰۶۳ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: - ۲۹۴]

۱۳. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۳/۱۲۰/۱-۶۱۹۵
خط: نسخ، کا: محمد شریف بن عوض بیك لیشاوندانی، تا: ربیع الثانی ۱۰۷۷ق؛ کاغذ: سپاهانی، ۲ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم:۲۰۲]

۱۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۸۶۱
آغاز: ... قال وقد یقدم الخبر علی المبتداء نحو منطلق زید، اقول؛
انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد حسین بن عبدالحسین ترشیزی (ساکن قریه دستجرد شهان از توابع ترشیز)، تا: اواسط ذیحجه ۱۰۸۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۶]

۱۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۰۷
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: مراد علی فومنی، تا: ۱۰۸۳ق؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۱۵۴ص، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۳۴۴]

۱۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۰۲۸/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: ملا احمد بن ملا قاسم، تا: ۱۰۸۳ق؛ محشی بانشان: ۱۳، عماد، مغنی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۳گ (۱پ-۱۲۳ر)، ۸-۱۱ سطر (۷×۱۱ و ۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۷ - ۳۲۱]

۱۷. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۲۲۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: قوچعلی بن قوز والد امیر علی قوز، تا: ۱۶ شوال ۱۰۸۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۷گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف مخ - ۱۰۷]

۱۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۴۴۹-۲۲/۱۶۹
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ،کا: خاجه امیر شیخ بن صفی کردستانی، تا: چهارشنبه ۶ ذیقعده۱۰۸۶ق،۷۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۱۵]

۱۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۱۰۰
خط: نسخ، کا: محمد بن شفیع بن محمد جعفر، تا: ذیحجه ۱۰۸۸ق؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۵۴گ، ۱۷ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۴ - ۱۱۶۵]

۲۰. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵-الف/۳۶۳
انجام: برابر
خط: نسخ، کا: هادی بن کاکای صادق، تا: ۱۰۸۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا با تیماج مشکی، ۸۴گ، ۱۵ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم[ف: ۱ - ۳۴۳]

۲۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۸۴۶/۳-عکسی
آغاز: برابر؛ **انجام:** الی تحصیل مطلوب وانما اشترط الاستقبال
دیباچه از دیگری ست که از اردبیلی به بزرگی یاد می‌کند؛ خط: نسخ خوش، کا: عبدالمؤمن بن محمد باقر کرمانی، تا: ۱۰۹۵ق؛ افتادگی: انجام؛ ۱۴۵ص(۲۶-۱۷۰) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۱]

۲۲. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۶۵۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، برخی از برگ‌ها به سال ۱۲۸۰ بازنویسی شده؛ ۱۴۲گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۲- ۴۸۳]

۲۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۳۴۵
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ تملك: «المتوکل علی الله علی اکبر» و «الراجی الی الله علی اکبر»؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج ماشی، ۱۱۲گ، ۱۴ سطر (۶×۱۰/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۵/۵سم [ف: ۳ - ۹۳۵]

۲۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۹۷۶/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۸۹گ (۱-۸۹پ)، ۱۳ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳×۱۹/۳سم [ف: ۱۷ - ۲۶۲]

۲۵. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۴۹۶
آغاز: متعددة أراد المصنف أن یذکر تلك الافراد ... قال و الملحق به خمسة أضرب المبتدأ و الخبر أقول لما ذکر الأصل؛ **انجام:** افتاده: قرینة تدل علی ذلك المحذوف کما قال الله تعالی.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی به نقل از «خصیبی»، «شرح مغنی»، «حاشیه مغنی»، «شرح لباب»، و «جامی»؛ واقف: حسنعلی شاهرخی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [ف: ۱ - ۳۱۵]

۲۶. مشهد؛ مدرسه میرزا جعفر؛ شماره نسخه:۸۲/۲
بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ قطع: خشتی [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۴۰]

۲۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۳
آغاز: بسمله، قال الکلمة مفرد اقول قبل الشروع فی المقصود لابد من تقدیم مقدمة و هی هذه؛ **انجام:** الا انها ترفع المبتدء و یسمی اسمها و تنصب الخبر و تسمی خبرها کما تقدم و انها سمیت افعالا
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مهر: ناصر الدین شاه؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۷۹گ، ۱۱ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۷ - ۳۴]

۲۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۶۹۴/۱
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر: «صل علی محمد» (بیضی)، «افوض امری الی الله عبده عبدالله ۱۲۲۱» (چهارگوش)؛ کاغذ: سفید و آبی و فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۷ سطر، اندازه: ۱۳/۳×۱۹سم [ف: ۸ - ۴۶۸]

۲۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۰۲۰/۲-۱۶/۳۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: میر جعفر بن میرشمس الدین، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۵-۲۴۱۴]

۳۰. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۱۷۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و یعصمنی عن لومة فمه والحمد لله علی التمام و للرسول افضل السلام.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۸گ، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف مخ - ۱۰۷]

۳۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۳۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** کما فی قول الشاعر اقل اللوم عاذل
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری؛ کاغذ: شکری، ۶۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۱۳۳]

۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۵۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: حاج آقا محمد ایرانی مجرد، بهمن ۱۳۵۰؛ کاغذ: آبی و حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۰۸گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۳۵]

۳۳. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۳۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** الآن حان ان اردنا ان نقطع کلامنا علی تألیف لابواب اذ وفقنا الله ...
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی با امضاء: «مغنی، سندی، ح، متوسط، شرح اللباب، رضی»؛ کاغذ: کاهی، جلد: مقوا، ۱۱۸گ، ۱۱ سطر (۱۰×۱۳)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴۹]

۳۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۸۳۵
آغاز: یعنی ان اقسام لاسم المذکورة فی هذا فی الکتاب منحصرة فی خمسة عشر الاول اسم الجنس و هو ما یدل علی شیء غیر معین؛ **انجام:** کایجاد الممتنع بالذات و التصنیف لا یوجد الا طیف منه فی السنات و ذلک لانه شان اسس علی الاستعداد و انی ینسنی الترقی.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ مهر: «افوض امری الی الله عبدالله ۱۱۵۴» (مربع)؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۹۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۳۸]

۳۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۷۲/۱
خط: نسخ، کا: محمد زمان بن ابراهیم بن حسرت قلی، تا: ذیحجه ۱۱۰۶ق؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۲۸۱]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۵۷۲/۱
همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۹۳]

۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۶۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ به شیوه ترکی، کا: همت بن سلطان قلی ابن همت، تا: ۱۱۰۷ق؛ مذیل ست به شرح مجهول المؤلفی بر عوامل مائه شیخ عبدالقاهر جرجانی، محشی؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۹۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۳۲]

۳۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۳۵۶/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۸گ (۱پ - ۸۸پ)، ۱۳-۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶/۵سم [ف: ۲۷/۲ - ۷۶]

۳۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۵۵
خط: نسخ، کا: عبدالله بن صوفی بن سید صوفی، تا: ۱۱۱۰ق [ف: ۱ - ۱۳۹]

۳۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۱۶۱
آغاز: ... قال و اذا وصف المنادی بابن نظر فیه فان وقع بین العلمین فتح المنادی مع الابن کقولک یا زید بن عمرو والا فضم نحو یا زید ابن اخ ویا رجل ابن زید اقول اذا وصف المنادی؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سلخ ربیع الاول ۱۱۱۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: «پیرو دین محمد صالح» (مربع)، «اکبر زبعد محمد علی است ۱۱۷۷» (مربع)، «رب نجنی بمحمد و علی» (بیضی)، «یأتی من بعدی اسمه احمد ۱۲۰۵» (بیضی)؛ ۴۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۷]

۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۶۹۵/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد جعفر ابن دین محمد کرکبودی، تا: صفر و ذیحجه ۱۱۱۶ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۳۹۳]

۴۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۰۷۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و یعصمنی عن لومة فمه، و الحمدلله علی التمام و للرسول افضل السلام
خط: نستعلیق، کا: نوح بن محمد، تا: ۱۱۱۶ق؛ جلد: مقوایی، ۷۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲۱ – ۷۸]

۴۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۵۰۹/۱
آغاز: ... فیقول المولی المعظم الإمام الأعظم جامع بین المعقول و المنقول؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: یعقوبعلی فرزند تقی، اسبوکلائی، تا: رمضان ۱۱۱۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ مهر: «الراجی محمد تقی بن محمد باقر الحسینی» (بیضی)؛ تاریخ وقف: ۱۲۸۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۱۰۹گ (۱–۱۰۹)، ۱۵ سطر، اندازه:۶/۵ × ۱۳سم [ف: ۲۹ – ۱۴۸]

۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۴۵۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** لایوجد ... سنه ۱۱۱۹ علی ید الحقیر محمد بن امین ندرانی
خط: نسخ، کا: ندرانی، محمد بن امین، تا: ۱۱۱۹ق [رایانه]

۴۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۱۰۷
کا: محمد جعفر، تا: ۱۱۲۱ق؛ خریداری از حسین هدایتی؛ اندازه: ۱۱/۶×۱۷/۵سم [رایانه]

۴۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۳۵۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** و رد الیهم بلفظ تأکید نحو درهم.
خط: نسخ، کا: طهماسب بن محمد علی خان گدسرائی گیلانی، تا: سه‌شنبه ۲۱ ذیقعده ۱۱۲۱ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۲گ، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۲۷/۲ – ۷۹]

۴۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۳۵۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته، کا: ابراهیم بن علی، تا: ۱۱۲۳ق [رایانه]

۴۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۰/۵ معزی
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۲۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۴گ (۱۶۷پ–۲۳۰ر) [ف: ۳۹ – ۷۷]

۴۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۰۰۳/۱–۲۵/۹۳
آغاز: قال الکلمة مفرد اقول قبل الشروع فی المقصود لابد من تقدیم مقدمة؛ **انجام:** برابر
خطبه شارح تحریر نشده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۳۲ق؛ جلد: مقوای با روکش پارچه‌ای، ۵۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ – ۲۴۱۶]

۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۵۰۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** لانه شأن اسس علی الاستعداد ... سنه ۱۱۴۶
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۴۶ق [رایانه]

۵۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۳۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۱۸۸ق؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری؛ کاغذ: فستقی و حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۸۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱۲ – ۱۳۳]

۵۱. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:ف۳۴۲/۴
انجام: تمت الرساله بعون الله ... علی ید ... بوطالب فی شهر جمادی الثانی من شهور سنه ۱۱۹۰
خط: نسخ، کا: ابوطالب دهشتی، تا: جمادی الثانی ۱۱۹۰ق؛ محشی؛ ۷۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۶×۱۲سم[ف: ۱ – ۳۲۴]

۵۲. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۸۸/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** اقول الرابع عشر شرع فی الصنف الخامس عشر الذی هو آخر اصناف الاسم ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۹۰ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۰۲ص (۶۲–۱۶۳)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۲ – ۲۹۵]

۵۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۶۵۸–۲۳/۱۷۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** و من العامی اذا تذکر و لم یرد ان یقطع کلامه و الان حال ان اردنا ان نقطع کلامنا ... الحمدلله اولا وآخرا و الصلوة علی نبیه باطنا و ظاهرا و علی آله طیباً و طاهرا
خط: نسخ و نستعلیق، کا: یوسف بن محمد حسن کواسرائی، تا: شنبه ربیع الثانی ۱۱۹۳ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۸گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ – ۲۴۱۶]

۵۴. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۶۰۰
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۱۹۴ق؛ مصحح؛ مهر: «محمد شفیع الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: – ۹۷]

۵۵. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۶۸۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۱۹۴ق؛ مصحح؛ مهر: «محمد شفیع الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۵گ، ۱۶سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: – ۹۷]

۵۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۳۹۹
آغاز: بالتحریف و ارجو من الله تعالی ان یغنی ... و یجعله فایدی الی دارالسلام؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۹۴ق؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۵۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۲۵۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۶ رجب ۱۱۹۸ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۶۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۵۶]

۵۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۳۹۴/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و عن معاویة انه قال یوماً من افصح الناس فقام رجل من الفصحاء و قال قوم تباعدوا عن قرانیه ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: گالینگور سرمه‌ای، ۷۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۵۷]

۵۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۹۱۶/۲–۳۵/۹۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** لان الاعراب یدل علیه ماقبله بخلاف النبا واختصت بحاله الوقف لان انتفاء

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۱۱۷گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۱۷]

۶۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۵۳۲-۲۷/۲۰۲

آغاز: باطل لان تمام المضاف بالمضاف الیه فهو کالوسط والثانی لذلک لانه لیس بآخر المنادی ویشترط ایضا ان یکون زائداً علی ثلاثة احرف؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوا، ۷۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۱۷]

۶۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۳۱۲-۲۶/۱۹۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۶گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۴۱۵]

۶۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۱۶۳-۲۱/۸۳

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوای زرد، ۱۵۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۱۵]

۶۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۳۹۴/۲-۱۳/۷۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۱۴]

۶۴. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۸۵۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال المتعدی وغیر المتعدی فالمتعدی کان له مفعول به ویتعدی الی واحد کضربت زیداً

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۱۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [ف مخ - ۱ - ۲۷۸]

۶۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۵۴۴/۴

آغاز: برابر**انجام:** التی تسمی لاالنفی الجنس و لاتدخل الا علی النکرة و قدیجیء لنفی غیر العلم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۸۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ - ۱ - ۲۱۱]

۶۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۲۸۰/۲-۳۷/۷۰

آغاز: بسمله قال الکلمة مفرد اقول قبل الشروع فی المقصود لابد من تقدیم مقدمة و هی هذه اعلم ان طالب کل شیء ینبغی ان یتصور اولاً ذلک الشیء بوجه ما؛ **انجام:** الا النفی منّها فان ان لاتضمر بعده والا مثلة نحو ایتنی اکرمک ای ایتنی فانک ان تأتینی اکرمک و لاتکفر تدخل الجنة

تذکر: تغییر نام کتاب و تعیین نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه صورت پذیرفت؛ خط: نسخ، کا: محمد علی حسینی، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۸گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۸۱]

۶۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۹۰۰

آغاز: لایوصف به فی اصطلاح النحویین الا لفظ الموضوع؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، ۶۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۳۴]

۶۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۳۸۴/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** اقول هذه النون اما خفیفة او ثقیلة مشددة مفتوحة و تمام مباحثها مذکورة فی التصریف و قد شرحناها فی شرحه ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۴۹گ (۴۹پ-۹۷پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۷×۱۴/۵سم [ف: ۳۳ - ۶۶۳]

۶۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۸۱۶

انجام: اقول انما خصت هذه الهاء بالمبنی لان الحاجة الی بیان حرکة المبنی اشدمنها

خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مهر: «ظنی بالله حسن»، «لا اله الا الله الملک الحق المبین حسین بن ابراهیم»، «عبده الراجی محمد حسن»، «عبده ابراهیم بن داود»، «لا اله الا الله الملک الحق المبین حسین بن ابراهیم»؛ اهدایی: سید ابوالقاسم هدائی؛ کاغذ: کبود فرنگی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری، ۱۰۳گ، ۱۰ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳ - ۱۰۶۳]

۷۰. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۳۰۸

انجام: بعض اصناف الحروف کالتنوین و الفی

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج خرمایی، ۷۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۵۰]

۷۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۸۸۱/۱

آغاز: فلا یکون فی حکم فائده ... اقول: الخبر علی ضربین الاول مفرد؛ **انجام:** نحو الماء فی الکور و الخامس الباء للالصاق

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۴۵گ (۱-۴۵پ)، ۱۵ سطر (۹/۸×۱۴/۶)، اندازه: ۱۵×۲۰/۶سم [ف: ۴۱۷ - ۱۲۳]

۷۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۳۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۱گ، ۱۰ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۷ - ۲۰۸]

۷۳. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۱۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۳گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲ - ۵۷]

۷۴. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۶۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۵۶]

۷۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۹۶۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج حنایی، ۸۰گ (۲پ-۸۱ر)، ۱۴ سطر (۹×۱۴)، اندازه:

۱۴/۲×۲۱سم [ف: ۱۷ - ۲۵۲]

۷۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۵۴/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ممن اطلع علی یعصمنی عن لونه.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، تیماج مشکی، ۹۰ص (۲۳- ۱۱۲)، ۱۳ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۳۳۲]

۷۷. شاهرود؛ مدرسه اسماعیلیه؛ شماره نسخه:۸۸

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ورقه اول و آخر جدید است [ف: - ۱۳]

۷۸. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۴۰/۲

آغاز: برابر **انجام:** لایکون مسنداً و مسندالیه فی حالة واحدة.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی الوان، جلد: مقوایی، رویه کاغذ رنگی، ۱۲۰ص (۱۰۷-۲۲۷)، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: - ۲۲۶]

۷۹. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۷۲/۱

خط: نسخ، کا: حسن بن اله ویردی، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۵گ (۱پ-۸۵پ)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۲۶۴]

۸۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۷۲۶

آغاز: متکر رمن الاسباب ... و کل واحد من تلک الاسباب فرع الاصل

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی زرد و سفید، جلد: تیماج حنایی، ۲۲۸ص، ۱۲ سطر، اندازه: ۲۲×۲۲/۵سم [ف: ۱۷ - ۱۷۳]

۸۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۸۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ اندازه: ۱۴×۲۰سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۶]

۸۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۱۶۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۶]

۸۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۵۵۶/۳

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: ترکی و فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱۹ص (۱۰۰-۳۱۸)، اندازه: ۱۳×۱۸سم[ف:۱۷-۲۳]

۸۴. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۱۰۴

آغاز: مثل ان یقول الرجل قال و یقول و من العام قال یقول و من العامی اذا ترک و لم ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۸۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۸۵]

۸۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۰۴۳/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۳۹گ (۴ر-۴۲پ)، ۲۴ سطر (۱۱×۱۵)، قطع: ربعی [ف: ۱۷ - ۲۸۰]

۸۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۳۲/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۳۳/۲ - ۸۴]

۸۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۲۷۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** فیه مذهبین الصرف لخفته و عدم الصرف لحصول النبین فیه ...

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۸۸. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۵۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** اقول: انما اختصت هذه الهاء بالمبنی لان الحاجة الی بیان حرکة المبنی اشد.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ حواشی در هامش تا ۲۸۴؛ ۱۴ سطر [ف: ۲ - ۲۸۵]

۸۹. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۲۷۰

آغاز: اما اسم کرجل و اما فعل کضرب و اما حرف کقد؛ **انجام:** و حروف الانکار زیاده تلحق آخر الکلمة.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۱۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۲۲]

۹۰. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۲۵۲

آغاز: برابر

خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: آبی، جلد: تیماج، ۱۷۸گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۲ - ۱۲۱]

۹۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۱۱۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا آخر ما اوردناه فی هذا الباب و الله الهادی الی الصواب

خط: نسخ، کا: محمد تقی، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۹۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۵۵۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** حروف التصدیق ... کقولک لمن قال زید او لم یقم نعم و کذلک اذ قال اقام زیدا والم یقم زید نعم

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، رکابه‌دار؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوای صورتی، ۷۶گ (۱پ-۷۶پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۳۹]

۹۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۹۱۸/۲-۳۵/۹۸

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کا:ملا محمد محلاتی، تا: ۱۸ ربیع الثانی ۱۲۰۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۸گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۱۵]

۹۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۳۸۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۰۵ق [رایانه]

۹۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۸۸/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** الان حال ان ادرنا ان تقطع کلامنا علی تألیف الابواب اذا وفقنا الله للاتمام ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الاول۱۲۰۶ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فستقی و شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲۰ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۵۰۴]

۹۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۶۵۹

آغاز: قال و فی کلا و کلتا مضافا الی مضمر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۰۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری، ۸۵گ، ۱۴ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۳۸۰]

۹۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۶۷۶/۵

کا: محمد بن محمد باقر، تا: ذیحجه ۱۲۰۷ق؛اهدایی: وزیری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی مذهب، ۳۱گ (۶۲-۹۲)، ۲۱ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۴ - ۱۳۸۶]

۹۸. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۴۹۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و یقولوا من العامی الی ان اذا یتذکر و لم یرد ان یقطع کلام قد تم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۷ رمضان ۱۲۰۷ق؛ افتادگی: وسط و انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۰۴گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۳سم [ف: ۱ - ۳۱۵]

۹۹. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۹۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی بن صادق حسینی تنکابنی، تا: غره شوال ۱۲۰۷ق؛ جلد: مقوا، ۱۰۱گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۲۱]

۱۰۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۲۲۷/۲-۲۱/۱۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد صالح بن احمد بیدگلی، تا: ربیع الثانی ۱۲۰۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۱۵]

۱۰۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۵۳۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و یعصمنی عن لومة فمه و الحمدلله علی التمام و للرسل أفضل السلام.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۱۳ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۴۲]

۱۰۲. قم؛ شریعتی، محمد حسین (کتابخانه)؛ شماره نسخه:۷

آغاز: لیعلم أن امتناع البدل فی موجبهما بالطریق الأولی لأنه اذا کان تقدم المستثنی

خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن عبدالله اصفهانی، تا: چهارشنبه ۱۱ ربیع الاول ۱۲۱۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ از کتب مرحوم سید محمد باقر امامی؛ ۴۹گ، ۱۲- ۱۳رسطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: - ۴۰]

۱۰۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۳۲

خط: نسخ، کا: محمد باقر بن گدا علی حراس شیرازی، تا: ربیع الثانی ۱۲۱۵ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۳۳]

۱۰۴. اراک؛ کتابخانه مدرسه سپهدار؛ شماره نسخه:۶/۱۳۷/۳

خط: نسخ و تحریری، کا: محمد صادق ابن حاجی حسین علی گلپایگانی، تا: با تاریخ ۱۲۱۶ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور آبی، ۱۴۱ص (۱۵۶-۲۹۶)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [دو کتابخانه اراک: - ۱۶۶]

۱۰۵. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۳۴۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن محمدعلی طبیب کاشانی، تا: ۲ ربیع الثانی ۱۲۱۷ق؛ مهر: «یا علی بن موسی الرضا» (بیضی)، «افوض امری الی الله عبده محمد» (هفت ضلعی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف مخ]

۱۰۶. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۲۶۴/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۸-۱۲۱۹ق؛ ۶۳گ (۱پ-۶۳پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۱۸]

۱۰۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۲۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۷ق؛ مصحح، محشی با نشان‌های شرح، حاشیه، عبدالغفار شرح مغنی؛ یادگاری از میرزا ابوطالب بن محمد اسمعیل علوی مورخ ۱۲۲۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۴۲گ، ۱۵ و ۱۶ سطر (۹/۲×۱۴/۳ و ۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۶/۳×۲۱/۵سم [رایانه]

۱۰۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۹۰۸/۳

آغاز: قال الکلمة مفرد أقول قبل الشروع فی المقصود لابد من تقدیم مقدمة هی هذه اعلم ان طالب کل شیء ینبغی ان یتصور اولا ذلک الشیء بوجه من الوجوه لان المجهول؛ **انجام:** فانی بارض التألیف فیها کایجاد الممتنع بالذات والتصنیف لایوجد الاطیف منه فی السنات وذلک لانه شأن أسس علی الاستعداد دوانی یتیسر الترقی فیه الا لمن ابتلی بشر صحبة الاضداد والحمدلله رب العالمین

خط:نستعلیق،کا:شیخ عبدالرحمن لاریجانی،تا:۱۲۱۹ق؛جلد:تیماج مشکی، ۶۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف مخ- ۳-۱۱۵۷]

۱۰۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۱۸۸

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۲۰ق؛ اهدایی: علیرضا وثوق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۷گ، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [ف: ۴ - ۱۱۹۶]

۱۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۹۵۷/۲-۵۹/۱۷۷

آغاز: علی حدث فی زمان قبل زمانک نحو ضرب. اقول: لما ذکر اضاف الفعل علی طریق الاجمال شرع فی ذکرها علی طریق التفصیل

از «قال و هو مبنی علی الفتح الا اذا اعترض علیه ما یوجب سکونه او ضمه اقول الماضی مبنی علی الفتح ...» تا آخر کتاب؛ خط: نسخ، کا: قاسم بن محمد تقی ولد ملا احمد بروجردی، تا: ۱۲ محرم ۱۲۲۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۱گ (۶۵-۸۵)، ۱۵-۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۴۱۷]

۱۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۶۵۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زر، ۱۷۶ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۵۹۰]

۱۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۸۷۵/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ متوسط، بی‌کا، تا: ۱۲۲۶ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: مقوا، رویه تیماج مشکی، ۹۵گ (۱-۹۵ر)، ۱۳ سطر (۱۵×۸/۵)، اندازه: ۱۶×۱۹سم [ف: ۱۷ - ۱۱۴]

۱۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۲۶۱/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۴ ذیحجه ۱۲۲۷ق؛ کاغذ: فرنگی کبود، ۲۱ سطر (۱۲/۵×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۵۰۱]

۱۱۴. نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه:۶۷
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۲۷ق، جا: نجف آباد؛ ۱۱۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۵/۵سم [ف: - ۱۱۲]

۱۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۳ معزی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۸ ربیع الثانی ۱۲۲۷ق، جا: کرمان؛ مصحح؛ جلد: مقوایی با روکش کاغذی ابر و باد، ۴۹گ، ۲۳ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۳۹ - ۵۴]

۱۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۹۹۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: نادعلی خلف ابراهیم اشتهاردی، تا: ۹ رجب ۱۲۲۸ق، جا: مدرسه التفاتیه؛ مصحح، محشی؛ مهر: «رب نجنی بمحمد و علی ۱۲۴۸» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۶۵گ (۷۶پ-۱۴۰ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۳۸]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۸۹۰/۲
همان نسخه بالا [مؤید: ۲ - ۳۲۰]

۱۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۳۰۱
آغاز: ... الخمسه عشر و قسمه علی قسمین اسم عین کرجل و هو ما یقوم بنفسه؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۲۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج یشمی، ۱۳۰گ، ۱۱ سطر (۵×۹/۵)، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۱۵ - ۱۱۴]

۱۱۸. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۱۳/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و یقولوا من العامی الی ان اذا یتذکر و لم یرد ان یقطع کلام قد تم.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳ جمادی الثانی ۱۲۲۹ق؛ افتادگی: وسط و انجام؛ مصحح، محشی؛ ۷۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۱۵]

۱۱۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۲۹۴-۵۶/۱۴۴
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲ ذیحجه ۱۲۲۹ق؛ ۶۵گ، ۱۷ و ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۱۶]

۱۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۶۲۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** و لا تأکل السمک و تشرب اللبن.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۹ق؛ افتادگی: انجام؛ مذیل است به کبری در منطق از میر سید شریف جرجانی؛ واقف: محمد زهرائی، تیر ۱۳۵۰؛ کاغذ: آبی، جلد: میشن مشکی، ۶۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۱۲ - ۱۳۶]

۱۲۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۳۶۷/۳
کامل؛ خط: نسخ، کا: قاسمعلی، تا: ۱۲۲۹ق، جا: مدرسه التفاتیه قزوین؛ کاغذ: آبی، ۱۴۱ص (۴۸-۱۸۸)، ۱۵ سطر [ف: ۲ - ۴۲۹]

۱۲۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۹۷۳/۱
آغاز: قال الکلمة مفرد أقول قبل الشروع فی المقصود لابد من تقدیم المقدمة هی هذه اعلم ان طالب کل شیء ینبغی ان یتصور اولا ذلک الشی بوجه مامن الوجوه لان المجهول؛ **انجام:** والان جاز ان یقع کلامنا علی ثالث الابواب اذ وفقنا الله لانجار ما وعدنا صدور الکتاب و المؤمل فیه بمن یعثر علی خلل فیه ان یصلحه بکرمه و یعصمنی عن لومة فیه فانی بارض التألیف
خط: نستعلیق، کا: محمدصالح بن محمدرضا مغاکسار، تا: ۱ رمضان ۱۲۳۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۴گ، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۷]

۱۲۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۷۵/۱ -۵۲/۱۱۵
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: آقا بابا ابن کربلائی جبار دستجردی، تا: ۱۲۳۰ق؛ ۵۷گ، ۱۷ و ۱۶-۱۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۱۶]

۱۲۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۵۷۴-۲۳/۹۴
آغاز: بسمله قال الکلمة مفرد اقول قبل الشروع فی المقصود ولابد من تقدیم المقدمة و هی هذا اعلم ان طالب کل شیء؛ **انجام:** برابر خطبه شارح حذف شده؛خط:نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۸ صفر ۱۲۳۱ق، جلد: مقوا، ۱۰۴گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۱۶]

۱۲۵. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۳۱۷۶
خط: نسخ، کا: سید محمد بن سید علی شیرازی، تا: ۱۶ رمضان ۱۲۳۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج نارنجی، ۱۲۴ص، ۱۹ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱ - ۲۵۴]

۱۲۶. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۰۴/۱
خط: نستعلیق، کا: علی محمد بن محسن سینگی، تا: ۱۲۳۱ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: - ۲۶۳]

۱۲۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۶۵۵/۱
بی‌کا، تا: ۱۴ ربیع الاول ۱۲۳۱ق، با افتادگی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹۳گ (۱ر-۹۳پ)، ۱۲ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۶۶۶]

۱۲۸. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۸۹۹/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محسن بن حسین حسینی، تا: ۱۲۳۱ق؛ محشی؛ کاغذ: آبی رنگ، ۱۵ سطر [ف: ۲ - ۲۰۱]

۱۲۹. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۱۸۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** انما خصت هذه الهاء بالمبنی لان الحاجة الی بیان حرکة المبنی اشد منها
از اغاز تا هاء السکت؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۱ق؛ افتادگی: انجام؛ ده برگ مانده به آخر نسخه تاریخ ۱۲۳۱ با نام میر محمود با مهر «یا امام محمد باقر» (بیضی)؛ ۷۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ – ۱۲۲]

۱۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۲۲۵

آغاز: الکلام انما یرکب الکلمین فلذلک جرق عادتهم فی ترتیب کتب نحویة.؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۱ق؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۱۳۱. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۲۷/۱

خط: نسخ، کا: نور محمد بن علی محمد نوری، تا: ۱۲۳۲ق؛ جلد: گالینگور آبی، ۱۵سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: – ۲۱۰]

۱۳۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۷۶۰

خط: نسخ، کا: محمد شفیع بن ملا محمد علی، تا: ۱۲۳۲ق [ف: ۱ – ۱۳۸]

۱۳۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۳۷۱/۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن عبدالصمد اردبیلی، تا: جمادی الاول ۱۲۳۲ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۹۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۵۶]

۱۳۴. قوچان؛ مدرسه عوضیه؛ شماره نسخه:۵۷

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۸ رجب ۱۲۳۲ق؛ جلد: پارچه مشکی، ۶۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ]

۱۳۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۰۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲ رجب ۱۲۳۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴ سطر (۹/۵×۱۴/۵) [ف: – ۷۷۸]

۱۳۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۹ جمادی الاول ۱۲۳۲ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۸۷گ، ۱۳ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [سنا: ف: ۱ – ۲۷۸]

۱۳۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۰۰۷/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۳ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۸۱ص (۶۵–۱۴۵)، ابعاد متن: ۸×۱۴، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ – ۱۵۰۳]

۱۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۸۰۹

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: میر محمد علی ابن حاجی میرتراب، تا: سه‌شنبه ۲ جمادی الاول ۱۲۳۳ق؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن، ۶۱گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۹سم [ف: ۱۲ – ۱۳۵]

۱۳۹. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۶۱۰

بی‌کا، تا: ۱۲۳۳ق؛ قطع: خشتی [ف: – ۱۵۳]

۱۴۰. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۳۳۶

خط: نسخ، کا: حسین، تا: غره صفر ۱۲۳۴ق، جا: مدرسه نظام الدوله؛ دو برگ آغازین بازنویسی شده؛ ۷۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ – ۲۳۶]

۱۴۱. تبریز؛ خادم حسینی؛ شماره نسخه:۷۲/۲

آغاز: الحمدلله الذی جعل العربیة مفتاحاً للبیان؛ **انجام:** وعصمنا من شرورهم ورد الیهم بلطفه کید فجورهم.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۹۳گ (۹–۱۰۱)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [اوراق عتیق: ۱ – ۱۰۴]

۱۴۲. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۲۹۶

آغاز: الحمدلله الذی جعل العربیة مفتاح البیان و صیرها آلة یحترز بها عن الخطاء؛ **انجام:** عصمنا الله تعالی من شرورهم و رد الله الیهم بلطفه کید نحورهم
خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق؛ کاغذ: آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۲ – ۱۲۲]

۱۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۲۱۳

آغاز: مفرد علیه لان المفرد لا یوصف به فی اصطلاح النحویین الا لفظ موضوع قال و هی؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: احمد بن علی محمد، تا: ۱۲۳۴ق؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۱۴۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۶۱۸/۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۷ ربیع الاول ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۷گ (۱۹–۹۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۲ – ۴۲۱]

۱۴۵. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۸

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوانا، کا: محمد امین بن آقا صادق کرمانشاهی، تا: ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: – ۱۴۹]

۱۴۶. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۴۹۴/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولم یزد ان یقع کلامه و الان حان ان اردنا ان تقع کلامنا علی ثلاث ابواب اذ وفقنا ...
خط: نسخ، کا: حسن، تا: رمضان ۱۲۳۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۸گ (۱۶۰پ–۱۹۷پ)، ۱۲ سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۲ – ۱۱۲]

۱۴۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۶۵۴/۱

خط: نسخ، کا: علی اکبر بن کربلائی محمد حسن ساروی، تا: شعبان ۱۲۳۵ق؛ ناقص؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳گ (۱پ–۱۳پ)، ابعاد متن: ۹×۱۴، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱۶ – ۶۶۶]

۱۴۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۶۵۴/۲

خط: نسخ، کا: علی اکبر بن کربلائی محمد حسن ساروی، تا:

شعبان ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶۷گ (۱۴پ–۸۰ر)، ابعاد متن: ۹×۱۴، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱۶ – ۶۶۶]

۱۴۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۵۶۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۰ ذیحجه ۱۲۳۵ق؛ ۸۵گ (۲۳پ–۱۰۷ر) [ف: ۲ – ۱۴۸]

۱۵۰. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۷۴/۱

خط: نسخ، کا: خداوردی فرزند محمد ساکن زرند خوی حسن آباد، تا: دوشنبه ۴ جمادی الثانی ۱۲۳۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۳گ (ار–۷۳پ)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ – ۳۹۹]

۱۵۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۰۰۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، رویه گالینگور، ۷۹گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ – ۳۸۷]

۱۵۲. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۱۹۴/۱

خط: نسخ، کا: حسین علی زنگنه، تا: پایان ذیقعده ۱۲۳۵ق؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ – ۶۴۸]

۱۵۳. تهران؛ مدرسه قنبر علی خان (حضرت ولی عصر)؛ شماره نسخه:۳۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالرحیم بن عبدالغفار نوری اوزودی، تا: ۱۲۳۶ق، جا: مدرسه متکاکل؛ مهر: کاتب «یا راحم کل رحیم ۱۲۳۶» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۵گ (۲پ–۶۶ر)، ۱۶ سطر [ف: – ۵۲]

۱۵۴. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۴۷۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۶ق [ف: – ۶۲]

۱۵۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۲۶۵

آغاز: قبل الشروع فی القصود

خط: نسخ، کا: حسن بن احمد یزدی، تا: ۱۲۳۶ق؛ اهدایی: میرزا محمود شیخی زاده؛ کاغذ: کبود اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۹گ، ۱۴ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۴ – ۱۲۲۴]

۱۵۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۳۱۹/۱

آغاز: اسم اسند ذالک الفعل الی ذالک الاسم؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: علی مردان بن امیر اصلان هروی، تا: محرم۱۲۳۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: فقیهی (خانم)، اسفند ۱۳۶۴؛ کاغذ: فستقی، جلد: مقوا، رویه گالینگور، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۵ – ۶۷۹]

۱۵۷. اراک؛ کتابخانه مدرسه سپهدار؛ شماره نسخه:۱۶/۱۴۷/۱

خط: نسخ، کا: نعمت الله ابن صفرعلی، تا: شنبه ۹ شوال ۱۲۳۷ق، در نزد حاجی سیدزین العابدین که مشغول درس بود؛ مصحح؛ مهر: «افوض امری الی الله عبده نعمت الله» (بیضی)، «محمدرضا ...»، «لا اله الا الله الملک الحق المبین ...» (چهارگوش)؛ کاغذ: لیمویی، جلد: گالینگور آبی، ۱۳۴گ (۱پ–۱۳۴پ)، اندازه: ۱۵×۱۹/۸۰سم [دو کتابخانه اراک: – ۱۷۶]

۱۵۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۴۱۹

آغاز: جمال الملة و الدین محمد بن عبد الغنی الاردبیلی ...

خط: نستعلیق، کا: محمد بن ملا نور محمد، تا: ۱۲۳۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با تیماج قهوه‌ای، ۶۵گ، ۱۴ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [ف: ۴ – ۱۲۸۸]

۱۵۹. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۷۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۷ق؛ جلد: تیماج، ۱۳۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: – ۹۷]

۱۶۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۴۵۲

رساله‌ای در صرف و نحو؛ بی‌کا، تا: ۱۲۳۸ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی – مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [رایانه]

۱۶۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۳۲

خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن سید کریم و شتانی، تا: ۱۲۳۹ق [ف: ۱ – ۱۳۸]

۱۶۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۲۷۸/۱–۵۶/۱۲۸

آغاز: برابر

از اول تا آخر؛ خط: تحریری، کا: علی عسکر بن مشهدی الله ویردی، تا: ۸ ربیع الثانی ۱۲۳۹ق؛ ۳۹گ (۱–۳۹)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ – ۲۴۱۶]

۱۶۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۱۴۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان یصلحه بکرمه ویصمت عن لومه فیه فانی مارض التألیف فیها کایجاد الممتنع بالذات و التصنیف لایوجد الا حطیف منه فی السبأ و ذلک لانه شان الشیء علی الاستعداد الحمدلله رب العالمین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۹ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۷۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۵۶]

۱۶۴. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۱۶۲/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** وکذا دحرجته دحرجة واحدة للمرة و دحرجة لطیفة و نحوها للنوع و انطلاقه واحدة للمرة وحسنة و قبیحة و غیرهما للنوع و کذلک البواقی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۴ صفر ۱۲۳۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ]

۱۶۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۵۲۴

آغاز: بسمله، قال الکلمة مفرد اقول قبل الشروع فی المقصود لابد من تقدیم مقدمة و هی هذا اعلم ان طالب؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد زکی، تا: ۱۲۳۹ق [رایانه]

۱۶۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۳۱۳/۲–۵۶/۱۶۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۰ ربیع الثانی ۱۲۴۰ق؛ ۶۰گ (۶۵–۱۲۴)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵ – ۲۴۱۶]

۱۶۷. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۹۲/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۶۹گ (۱پ-۶۹ر)، اندازه: ۱۸×۲۱سم [ف: ۱ - ۴۲۵]

۱۶۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۲۴۳/۵

خط: نسخ، کا: بخط محمد حسین اردکانی، تا: ۱۲۴۰ق؛ جلد: مقوایی، ۵۶گ (۴۹ر-۱۰۴پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۴ - ۵۲]

۱۶۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۸۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: علی قلی، تا: ۱۲۴۱ق؛ محشی؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری،محرم۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، ۸۳گ، ۱۵ سطر (۷/۳×۱۴/۲)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۱۳۱]

۱۷۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۰۲۲-۲۵/۱۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق شکسته، کا: محمد بن علی، تا: ۱۲۴۲ق؛ ۱۳۹گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۱۵]

۱۷۱. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴عکسی

خط: نستعلیق، کا: علی کجوری کندلوسی، تا: ۴ شعبان ۱۲۴۲ق؛ جلد: مقوا اسلیمی، ۱۵۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۲۲سم [ف: ۳۳۳]

۱۷۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۳-۱۲۴۲ق؛ مذیل است به فوائد الصمدیه شیخ بهائی؛ واقف: عباس فخیمی، آذرماه ۱۳۶۲؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۷×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۳۵]

۱۷۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۳۳۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** اتوسل الیك بجیبك محد اجمعین سنه ۱۲۴۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۳ق [الفبائی: - ۳۲۵]

۱۷۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۳۸۶-۱۳/۶۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۲۴۴ق؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۸۷گ، ۱۲-۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۱۴]

۱۷۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۲۹۴/۱

آغاز: ... قال متی اجتمع فی الاسم سببان منها اوتکرر واحد منها کمساجد ومصابح لم ینصرف ذلك الاسم الا ما کان علی ثلثة احرف ساکن الوسط کنوح و لوط فان فیهما؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن الله یار شبستری، تا: ۲۰ رجب ۱۲۴۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج سیاه، ۶۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۸]

۱۷۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۵۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ذلك لانه شان الشیء العمل علی استعد و مراسی ثم العرف فی لذائلی فیه یشترط الارمار عفی الله عن مراواتهمم و ارانی المبهم بلفظ کثیر نحو اهم ... (در نسخه چنین است).

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۴ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی و فستقی، جلد: تیماج تریاکی، ۹۴گ (۱۰۳پ-۱۹۶پ)، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۷سم [ف: ۱۴ - ۱۷۴]

۱۷۷. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۷۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۵ق؛ ۱۳۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: - ۹۷]

۱۷۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۶۳۲

آغاز: یعنی ان اقسام الکلمة محضرة فی الثلاثه لانها ان دلت بنفسها؛ **انجام:** فان یصلحه یکرمه یعصمنی عن لومة فیه فانی ناقص الثاء فیها تمت

خط: نسخ و نستعلیق، کا: همدانی، محمد حسن، تا: ۱۲۴۵ق؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۱۷۹. قم؛ شریعتی، محمد حسین (کتابخانه)؛ شماره نسخه:۱۴/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۴۶ق؛ ۶۱ص (۶۵-۱۲۵) [ف: - ۴۸]

۱۸۰. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۶۸/۱

خط: نستعلیق، کا: محمد بن علی رضا ابن ابراهیم ابن محمد ابن مؤمن اصفهانی الاصل و رشت مسکن، تا: ۴ جمادی الاول ۱۲۴۶ق؛ ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۵۷۲]

۱۸۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۲۲

خط: نسخ، کا: غلامعلی بن مرتضی، تا: ۱۲۴۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۱سم [ف: ۳۳/۲ - ۸۱]

۱۸۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۰۶

خط: نستعلیق، کا: محمد رضا شاه ابن ملا عبدالمحمد نوری ملخص به پروین، تا: ۱۲۴۷ق؛ ۷۳گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۴۱]

۱۸۳. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۵۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی پناه بن اسماعیل کلارستاقی، تا: ۱۲۴۸ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۶۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: - ۹۷]

۱۸۴. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه:۹۶

خط: نستعلیق، کا: سید محمد بن آقا میر علی رضا کلوری، تا: ۱۲۴۸ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۱۱۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: - ۱۰۰]

۱۸۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۷۵۷-۲۹/۹۷

آغاز: علامة العالم استاد بنی آدم جارالله قدس الله روحه اعنی انموذج فی النحو قلیل اللفظ کثیر المعنی صغیر الحجم؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: تقی بن میرمحمد نوری، تا: ۱۲۴۸ق؛ جلد: مقوای سفید، ۱۰۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۱۷]

۱۸۶. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۱۴۲

آغاز: بسمله قال الکلمة مفرد اقول قبل الشروع فی المقصود لابد من تقدیم مقدمة و هی هذه اعلم ان؛ **انجام:** برابر

خطبه کتاب تحریر نشده؛ خط: نستعلیق، کا: محمد طیب موسوی بن میرزا محمد تقی طبیب، تا: چهارشنبه ۱۵ جمادی الاول ۱۲۴۸ق؛ مهر: «عبده محمد بن محمدتقی الموسوی» (مربع)، «عبده الراجی محمد الموسوی» (بیضی)، «محمدحسین حافظ الصحة» (بیضی)، «محمد الموسوی ۱۲۴۸» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف مخ - ۱ - ۲۷۹]

۱۸۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۹۶/۱

خط: نستعلیق، کا: علی محمد آشتیانی قمی، تا: پنج‌شنبه ۱۷ ربیع الثانی ۱۲۴۸ق؛ محشی؛ جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۶۸گ (۱پ – ۶۸پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۲×۲۰/۵سم [ف: ۴۱ – ۲۱۷]

۱۸۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۳۱۳-۳۷/۱۰۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ذیحجه ۱۲۴۹ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوا، ۸۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ – ۲۴۱۵]

۱۸۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۰۰۹/۴-۲۰/۱۲۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۰ق، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۶۸گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ – ۲۴۱۵]

۱۹۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۰۰۰/۱

آغاز: عصاً او الف التأنیث کسعدی اویاءً ما قبلها مکسور کالقاضی فتقول هذه عصاً بالتنوین و سعدی و القاضی بالسکون و رأیت عصاً و سعدی و القاضی بالفتح و مررت بعصا و سعدی و القاضی بالسکون فلا یظهر الاعراب؛ **انجام:** و حروف التذکیر مدة تزاد علی آخر کل کلمة یقف المتکلم علیها لیتذکر ما یتکلم به بعدها مثل ان یقول الرجل فی قال و یقول و من العام قالا و یقولوا و من العامی اذا تذکر و لم یرد ان تقطع کلامه

خط:نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۵۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: گالینگور سبز، ۸۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ- ۳-۱۱۵۸]

۱۹۱. اراک؛ کتابخانه مدرسه حاج محمد ابراهیم؛ شماره نسخه:۸۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد صادق ولد آخوند ملا محمد باقر، تا: یک‌شنبه ۸ جمادی الثانی ۱۲۵۱ق؛ کاغذ: لیمویی، ۷۵گ (۲۳۹ر– ۳۱۳ر)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [دو کتابخانه اراک: – ۱۱۲]

۱۹۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۲۹۵-۵۶/۱۴۵

آغاز: برابر

از اول تا آخر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۲ق؛ ۱۰۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ – ۲۴۱۶]

۱۹۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۳۹۴/۲

خط: نسخ، کا: محمد علی استبانی قمی، تا: ۱۲۵۳ق؛ مصحح؛ مهر: «محمد علی»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج زیتونی، ۱۳۹گ، ۱۴ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف:۱۵-۲۰۳]

۱۹۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۱۳۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و المصنف لا یوخذ الا طبق منه فی ... ذلک لانه شان لیس علی الاستعداد و انی بمنیة فیه یکن ما یتلی مرشد صحبة الاضداد و یعصمنی الله شرتمت الکتاب بعون الملک الوهاب.

خط: نستعلیق شکسته، کا: جواد بن احمد، تا: ۱۲۵۳ق؛ کاغذ: فرنگی شکری و آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب [رایانه]

۱۹۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۵۵۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: باقی ابن ابراهیم، تا: ۱۲۵۳ق [رایانه]

۱۹۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۶۴/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد، فهذه مختصر فی علم النحو جمیع هذه الرسالة الشریفة الامام العادل ... قال: الکلمة مفرد، اقول: قبل الشروع فی المقصود لابد عن تقدیم مقدمة؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد نبی بن حمزه فراهانی مجد آبادی، تا: ۲۶ ذیقعده ۱۲۵۳ق؛ مصحح، محشی با نشان «۱۲و۲۲»، مقابله شده با نشان «ابداء المقابلة»؛ مهر: کاتب «همه انبیا را نبی سرور است» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، ۴۳گ (۶۳-۱۰۵)، ۲۴-۲۸ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۳۸ – ۴۹۰]

۱۹۷. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۵۰/۲

خط: نسخ، کا: محمد علی بن رمضانعلی مشهور به آقا بابا، تا: سه‌شنبه ۲۵ رجب ۱۲۵۵ق، جا: فروشان؛ مصحح، با امضای بلاغ؛ مهر: «عبده محمد» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۴گ (۱۹پ- ۱۲۲ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ – ۱۹۱]

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۷۰/۲

همان نسخه بالا [نشریه: ۱۱ – ۹۴۹]

۱۹۸. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۲۳۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کا:آقا گل بن اسماعیل قبه‌ای(ساکن بادکوبه)،تا:دوشنبه ۲۰ شوال ۱۲۵۶ق؛ ۱۲۱گ (۱پ-۱۲۱پ)، ۱۱سطر [ف: ۱۵۱]

۱۹۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۴۵۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ذلک لانه شان الشیء العمل علی استعد و مراسی ثم العرف فی لذائلی فیه یشترط الارمار عفی الله عن مراواتهمم و ارانی المبهم بلفظ کثیر نحو اهم ... (در نسخه چنین است).

خط: نسخ بدخط، کا: نجف علی گرمرودی، تا: ۱۲۵۶ق؛ مصحح، محشی با امضای یا علی، یا علی مدد؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی، جلد: کاغذی، ۷۹گ، ۱۵ سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷/۷×۲۱/۵سم [ف: ۱۹ – ۶۸]

۲۰۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۹۳۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** الصدر کغیرها و قد احتمل المنصف ... الی انها مختص بالجمله الاسمیه و المصدریه فی الفعل اظهر

خط: نستعلیق، کا: لاهیجی، تا: ۱۲۵۶ق؛ مجدول؛ کاغذ: اصفهانی سفید، جلد: مقوا رویه تیماج مشکی، ۳۴گ (۱-۳۴)، ۱۴-۱۸ سطر (۸/۵-۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۲سم [ف: ۱۷ – ۱۸۸]

۲۰۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۸۷۶

آغاز: برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: عباس بن ملا محمد قلی، تا: ۱۲۵۶ق؛ اهدایی: حاج عبدالرسول مساح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۹۰گ، ۱۳سطر(۸/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳ - ۱۰۸۱]

۲۰۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد، تا: ۱۲۵۷ق؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری؛ کاغذ: شکری، ۸۷گ، ۱۵ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۲ - ۱۳۳]

۲۰۳. تبریز؛ مدرسه ولیعصر تبریز؛ شماره نسخه:۶

آغاز و انجام: برابر

کا: قربانعلی ولد کریم طوقوطی، تا: ۲۶ شعبان ۱۲۵۷ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف مخ]

۲۰۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد، تا: ۱۲۵۷ق [الفبائی: - ۳۲۵]

۲۰۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۰۱۸/۱-۵۴/۱۰۸

آغاز: برابر

خط: نسخ و تحریری، کا: میرزا آقا سواد کوهی زیرابی، تا: پنج‌شنبه ۱۰ ذیحجه ۱۲۵۸ق، جا: مدرسه نواب علیه عالیه؛ ۶۳گ، ۱۲-۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۱۶]

۲۰۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۰۹۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد زنجانی، تا: چهارشنبه سلخ محرم ۱۲۵۸ق؛ جلد: میشن قهوه‌ای، ۵۷گ (۳۲پ-۸۸پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶/۱×۲۰/۸سم [ف: ۹ - ۱۴۳]

۲۰۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۶۱۳/۲

خط: نسخ و نستعلیق، کا: زکریا کجوری، تا: ۱۲۵۹ق؛ مصحح، محشی، به درخواست ملا مهدی لاهیجی استنساخ شده؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج سیاه مذهب، ۹۹گ (۹۶پ-۱۹۴پ)، ۱۳و۱۲ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۱۸۹]

۲۰۸. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۴۱۶

بی‌کا، تا: ۱۲۵۹ق [ف: - ۶۲]

۲۰۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۳۸۲/۱

آغاز: برابر ؛ **انجام:** الی تحصیل امطلوب و انما اشترط الاستقبال لان الطلب لایکون الا فیه فلا ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۹ق؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۲۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۲۷۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی نخودی و فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۸گ، ۱۴ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۸ - ۲۲۹]

۲۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۳۳۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۹۵گ (۲۵پ-۱۱۹)، ۱۳ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۱/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۸ - ۳۰۰]

۲۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۶۵۰/۲-۱۴/۱۰۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: میرزا عبدالکریم بن میرزا مهدی، تا: ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۷۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۱۴]

۲۱۳. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه:۸۳/۱

آغاز: بسم ... قال: الکلمة مفرد. اقول قبل الشروع فی المقصود لابد من تقدیم المقدمة؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ متوسط، کا: ملامحمد نبی، تا: محرم ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۸گ (۱پ-۱۰۸پ)، ۱۵ سطر (۶×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: - ۶۹]

۲۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۶۷/۱

آغاز: بسمله قال الکلمة مفرد اقول قبل الشروع؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۱ق، جا: تبریز؛ فاقد خطبه و دیباچه است؛ کاغذ: شکری، ۹۸گ (۱-۹۸)، ۹ و ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۴۰۱]

۲۱۵. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۵۸۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** اذا کان کثیر السفر الی و کقولک لمن قال غلب الامر. تمت.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: سید علینقی، تا: ۳ ذیحجه ۱۲۶۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۳گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۴۷۶]

۲۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۳۱۷۶

خط: نسخ، کا: محمد، تا: ۱۲۶۲ق، جا: استرآباد [الفبائی: - ۳۲۵]

۲۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۵۷۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ملک زاده، تا: ۱۲۶۲ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «هاید بن صادق الحسنی ۱۲۵۹» (چهارگوش)، «تقی الحسنی» (چهارگوش)، «عبده تقی الحسینی» (چهارگوش)؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۶۲گ (۱پ-۶۲پ)، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [رایانه]

۲۱۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۴۳۱/۲

خط: نسخ، کا: ابراهیم حسینی، تا: ۱۲۶۳ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی مذهب، ۶۶ص (۴۶-۱۱۱)، ۲۰ سطر (۱۱×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۶۵۱]

۲۱۹. سبزوار؛ صد و بیست و پنج نسخه؛ شماره نسخه:۱۱/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** بلی ربی آمنت دین و من جهة لو قبل.

خط: نستعلیق تحریری، کا: سید مهدی بن سید یوسف دعوی

سرای، تا: ۱۲۶۳ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج تریاکی، ۶۴گ (۱۰۱-۱۶۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۶۷]

۲۲۰. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۳۷۷

خط: نسخ، کا: جواد ابن حاج کریم صدقیانی، تا: ربیع الثانی ۱۲۶۴ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «عبده جواد» (بیضی)؛ جلد: گالینگور صورتی، ۹۷گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲-۶۶]

۲۲۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۹۳۳

آغاز: حمدله ... اما بعد الکلمة مفرد أقول قبل الشروع فی المقصود لابد من تقدیم مقدمه و هی هذه اعلم ان طالب کل شیء ینبغی ان یتصور اولا ذلک الشی بوجه مامن الوجوه؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمدحسین بن محمدقدیر، تا: ۱۲۶۴ق؛ جلد: مقوا، ۹۶گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۷]

۲۲۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۴۳/۱

خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابوالحسن ابن ملا محمد قاسم کنی، تا: ۱۲۶۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۶گ (۱پ-۶۶ر)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۶۹]

۲۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۵۸/۵

خط: نسخ، کا: عبدالجواد، تا: ۱۲۶۵ق؛ محشی؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۳۶۸]

۲۲۴. تبریز؛ خادم حسینی؛ شماره نسخه:۴۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: یحیی بن محمد باقر بن یحیی بن علی، تا: ۱۲۶۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۰گ (۱-۵۰)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [اوراق عتیق: ۱ - ۹۶]

۲۲۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۱۰۴-۳۶/۱۰۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: نصر الله بن علی خان قراجه داغی، تا: ۱۲۶۷ق؛ مجدول، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۱۵]

۲۲۶. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۶۰۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: رضا جیلانی، تا: ۲۰ رجب ۱۲۶۷ق؛ مهر: «عبده محمدرضا» (بیضی)، «عبده احمد الحسینی» (بیضی)؛ واقف: سید احمد بن محمد چوبیندری، ۱۲۹۷؛ ۱۷۹ص (۲-۱۸۰)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۵۰]

۲۲۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۰۹۵

خط: نسخ، کا: محمد علی بن عبدالله، تا: ۱۲۶۸ق؛ اهدایی: حسین مصاحبی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۷۷گ، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۱۵۳۰]

۲۲۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۷۶۲/۱

خط: نسخ، کا: سید علی بن سید محمد علی یزدی، تا: ۱۲۶۹ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری، ۸۵ص (۱-۸۵)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۱۷۸۶]

۲۲۹. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۲۴

آغاز: برابر

خط: نسخ خوب، کا: محمد علی بن قربان علی اردبیلی، تا: ربیع الثانی ۱۲۶۹ق، به دستور میرزا مهدی قلی؛ مجدول محرر؛ اهدایی: جوادکمالیان،۱۳۵۴؛ ۱۱۰گ،۱۲سطر،اندازه:۱۴×۲۱سم[ف:۱-۵۳۲]

۲۳۰. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۲۹۶/۱

خط: نستعلیق، کا: محمد میرزا، تا: پنج‌شنبه ۳ شعبان ۱۲۶۹ق؛ ۷۴گ (۱پ-۷۴ر)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۷۴]

۲۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۶۹۶/۲

خط: نستعلیق مایل به نسخ، کا: محمد شعبان بن میرزا ابراهیم رودباری، تا: ذیحجه ۱۲۷۰ق، جا: حجره زاویه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۷سم [ف: ۴۱ - ۱۶۴]

۲۳۲. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۹۰

آغاز: کغطفان فانه وضع أولاً لقبیلة، و العلم اما منقول کجعفر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۰ جمادی الاول ۱۲۷۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ ۹۰گ، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: - ۶۹]

۲۳۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۵۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۲ جمادی الثانی ۱۲۷۱ق؛ مصحح، محشی گویا به خط محمد علی بن میرزا قوام الدین محمد مشهور به آقا و یکی از حاشیه به تاریخ ۲۱ شعبان ۱۲۵۲؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۴۶۰]

۲۳۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۸۴۲/۲-۲۹/۱۸۲

آغاز: بسمله قال الکلمة مفرد اقول قبل الشروع فی المقصود لابد من تقدیم مقدمة وهی هذه اعلم ان طالب کل شی ینبغی ان یتصور اولاً؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد جواد بن ملا محمود، تا: ۲۵ ربیع الثانی ۱۲۷۱ق؛ پرغلط است؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۴۱۷]

۲۳۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۱۸۸

بی‌کا، تا: ۱۲۷۱ق [نشریه: ۱۳ - ۳۷۴]

۲۳۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۸۹۳-۲۴/۱۹۳

آغاز: اصناف التی یذکر کل واحد منها مع ما یتعلق به فی هذا الکتاب بالترتیب قال اسم الجنس وهو؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۲ ربیع الثانی ۱۲۷۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۱۲۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۴۱۷]

۲۳۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۰۶/۱

خط: نسخ، کا: سید رضا بن سید اسماعیل، تا: ربیع الثانی ۱۲۷۳ق؛ کاغذ:فرنگی،فاقدجلد،۳۱گ(۱-۳۱)،۲۰سطر(۹×۱۶)[ف:۳-۱۰۹۱]

۲۳۸. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۶۷

خط: نسخ، کا: علی بن محمد علی حسینی میبدی، تا: ۲۴ جمادی الاول ۱۲۷۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۲گ، ۱۲ سطر، اندازه:

۱۷/۵×۱۱سم [خاندان میبدی-ف: - ۵۴]

۲۳۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۹۸/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۷ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «عبده الراجی عبدالرحیم الموسوی» (بیضی)، «الراجی علی الموسوی» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۴۴ص (۴۹-۹۲)، ۱۴ و ۲۵ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۱۷۰]

۲۴۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۵۳۷/۱-۲۳/۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۷گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۱۵]

۲۴۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۱۳۸/۱-۲۱/۵۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۸ق؛ جلد: مقوا، ۵۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۱۵]

۲۴۲. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۶۴

خط: نسخ، کا: سید میرزا محمد کاظم بن سید میرزا محمد علی مشهور به لواف، تا: ۲۶ محرم ۱۲۷۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۹۳گ، ۱۲سطر (۷/۵×۱۱)، اندازه: ۱۷/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۵۳]

۲۴۳. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۲۹۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: کاغذی، ۱۱۰ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۲ - ۳۷]

۲۴۴. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۸۶۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۴ جمادی الثانی ۱۲۸۰ق؛ ۱۲۸گ، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۳ - ۶۴۷]

۲۴۵. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۲۰۷

انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی، تا: دوشنبه ذیقعده ۱۲۸۰ق، جا: حجره مسجد شفیع خان؛ کاغذ: حنایی فرنگی، جلد: تیماج خرمایی، ۹۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: - ۱۵۰]

۲۴۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۸۱۹

آغاز: قال الكلمة مفرد. اقول قبل الشروع فی المقصود لابد له من تقدیم مقدمة و هی هذه اعلم ان طالب كل شیء ینبغی ان یتصور اولا ذلك الشیء؛ **انجام:** برابر

بدون خطبه و دیباچه کتاب؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن میرزا علی کرمانشاهانی، تا: ۱۲۸۱ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۵۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۳۹]

۲۴۷. سمنان؛ مدرسه صادقیه؛ شماره نسخه:۶۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد اسماعیل بن آقا محمد، تا: پنج شنبه جمادی الثانی ۱۲۸۳ق؛ جلد: مقوا با روکش پارچه آبی، ۹۴گ (۱ر-۹۴ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف مخ]

۲۴۸. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۷۸/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۴ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: - ۱۹۰]

۲۴۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۷۰۴/۲

خط: تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۸۸ق؛ افتادگی: انجام؛ ۹گ (۵۷ر-۶۵پ) [ف: ۲ - ۱۴۸]

۲۵۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۲۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۰ق؛ جلد: گالینگور زرشکی، ۶۷گ (۱پ-۶۷پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳۳/۲ - ۸۱]

۲۵۱. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۴/۱۴۵/۱-۵۸۶۱

خط: نستعلیق، کا: خلیل بن میرزا عبدالباقی حکیم باشی، تا: شنبه ۶ محرم ۱۲۹۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۲ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۲۱۹]

۲۵۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۳۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: تنکابنی، محمد مهدی، تا: ۱۲۹۲ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۵۶۷۶ [رایانه]

۲۵۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۰۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۴ق [رایانه]

۲۵۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۶۱۸

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد علی، تا: ۱۲۹۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی روکش کاغذ آبی، ۱۰۵گ، ۱۴ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۱۷۲۱]

۲۵۵. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۲۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی اصغر بن مهدی، تا: ۲۵ صفر ۱۲۹۷ق؛ ۱۱۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۲ - ۱۲۲]

۲۵۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷/۳ معزی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۹۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۷گ (۶۳پ-۱۳۹پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۳۹ - ۱۱۲]

۲۵۷. یزد؛ مدرسه خان؛ شماره نسخه:۷۱/۲

انجام: لأن احدهما منشأ المعانی و الآخر مظهرهما و اما للعهد فهو فعل الرجل المعهود

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: - ۵۱]

۲۵۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۲۳۱/۱

خط: نسخ، کا: میر اسدالله بن آقا میر محمد استرآبادی، تا: شنبه ۱۷ صفر ۲۳۳ (؟)؛ کاغذ: فرنگی کبود، ۱۶ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۴۹۴]

۲۵۹. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۲-۶۱۷۸
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ چاپ سنگی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۶ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۲۲۵]

۲۶۰. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۸۰
خط: نسخ خوانا، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «یا محمد» (بیضی)؛ اهدایی: جواد کمالیان؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۷۴گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۴۹۷]

۲۶۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۵۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** ما جائنی بکر بل خالد و هل یحتمل وجهین الاول ان یکون المعنی بل ما جائنی خالد و جائنی بکر
خط: نسخ خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ واقف: جواد کمالیان، ۱۳۵۴؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۰۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱ - ۵۵۶]

۲۶۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۳۷۱
آغاز: و غیرهم مطلوباً للسالک سبیل خیره و لم یکن له شرح یلیق مقاصده و قد کنت ارید تلمیطه للمبتدئین من اصحابنا؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن ابراهیم چلبی، تا: سه‌شنبه ۱۰ ذیقعده؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ اهدایی: جواد کمالیان، ۱۳۵۴ش؛ ۹۹گ، ۱۲سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۲۱]

۲۶۳. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۸-ش/۱۷۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ درشت، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی درشت، جلد: مقوا با تیماج مشکی، ۱۷۹گ، ۱۰ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۳]

۲۶۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۹۷۷
قسمتی از خطبه و آخر نسخه افتاده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۲ - ۲۴۳]

۲۶۵. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۷
آغاز و انجام: برابر
کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جا: مدرسه زرهکرانی (کذا) فی مسجد جامع و استادنا حاجی محمود؛ نسخه عتیق و کهنه است؛ محشی؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۴۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: - ۷۷]

۲۶۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۵۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و کذلک اذا قال أقام زید أو لم یقم زید. نعم
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ تملک: میر علینقی رضوی؛ ۸۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۱ - ۲۳۰]

۲۶۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۳۳۴ ض
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۲۶۸. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۲۷/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲۶۱]

۲۶۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۱۲۰/۱
آغاز: فی ترتیب کتب النحویة؛ **انجام:** اقول انما سکنت لانها مبنیة.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۷۷ص (۱-۷۷)، ۲۰ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۵۳۹]

۲۷۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۰۱۸
آغاز: المجهول من جمیع الوجوه
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: استاد حاج محمد حسین جعفری معمار؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۱۳۶گ، ۹ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۱۵۰۷]

۲۷۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۲۰۷/۲
خط: نسخ، کا: کاظم بن نوروز، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۹۱گ (۴۱-۱۳۱)، ابعاد متن: ۷×۱۵، اندازه: ۱۵×۱۸سم [ف: ۳ - ۸۹۶]

۲۷۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۹۴۷/۵
بی‌کا، بی‌تا [ف: ۳ - ۴۱]

۲۷۳. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۲۷/۳
آغاز: کثیر المعنی صغیر الحجم عزیز الفحوی مرغوبا للمبتدی و غیره؛ **انجام:** و الطمطمانیة بضم الطائین و تشدید الیاء تشبیه الکلام بکلام العجم و حرف الانکار زیادة یحلق آخر کلمة فی الاستفهام کقولک
خط: نسخ، کا: سلیمان، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۷گ (۴۱پ-۸۷پ)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱ - ۲۱۷]

۲۷۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۷۷۴
آغاز: جاز ذلک للتوسع فی الکلام؛ **انجام:** و قوله فیها توقع و انتظار
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: اصفهانی، ۷۸گ، ۱۴ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۴ - ۱۴۲۲]

۲۷۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۷۹۳
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: آقای صدر؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عنابی، ۱۰۹گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۴ - ۱۴۲۹]

۲۷۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۷۹۵
آغاز: ذلک الاسم و انما لم یذکره صریحا
خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عنابی، ۸۰گ، ۱۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۴ - ۱۴۲۹]

۲۷۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۷۹۶/۱
بی‌کا، بی‌تا [ف: ۳ - ۲۳]

۲۷۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۰۷۹/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ مهر: «عبده محمد رضا»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج سیاه، ۶۶گ (۸۷پ-۱۵۲)، ۱۲ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۷ - ۴۱۲]

۲۷۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۳۴۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و حروف الانکار زیادة تلحق اخر الکلمه فی الاستفهام کقولک لمن قام زید ازیدنیه بضم الدال و کسر النون و سکون الیاء و الهاء ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۸۷گ (۳۶پ-۱۲۲پ)، ۹-۱۴ سطر (۸×۱۴/۵و ۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۱۸ - ۳۱۲]

۲۸۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۳۵۸/۱

آغاز: برابر
چاپ سنگی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ با حاشیه‌ای بر این شرح به خط محمد علی الطهرانی و به تاریخ ۱۲۷۲ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۷۹گ (۱پ-۷۹)، ۱۵ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۸ - ۳۳۰]

۲۸۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۲۸۴

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۸۶گ، ۱۲-۱۴ سطر (۱۰/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۸×۲۱/۵سم [ف: ۱۸ - ۲۴۹]

۲۸۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۴۴۴

آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی نخودی و فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۱گ، اوراق اصلی ۱۴ سطر و اوراق الحاقی ۱۲-۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۹ - ۶۱]

۲۸۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۵۳۲

آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با امضای هندی، چلبی، جامی و ...؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۹۱گ، ۱۳ سطر (۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۹ - ۱۶۲]

۲۸۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۴۶/۱

آغاز: و کطلبته فی نحو جائنی ما طلبته
خط: نسخ زیبا، کا: عبدالعظیم بن محمد طاهر الویری، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۳۰گ (۱-۳۰پ) [ف: ۱۱ - ۶۳۴]

۲۸۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۸۵۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** لایوجد الاضیف منه فی السیئات قولک لانه سان اسس علی الاستعداد انی یکون الی فی فیه لمن ابتلی فیه سرصحبته الامتداد.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۴۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۶]

۲۸۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۷۸/۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۰گ، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۵]

۲۸۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۰۳۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان اردنا أن نقطع کلامنا فی ثالث الابواب اذ وفقنا الله لاتمام ماوعدنا فی صدر الکتاب والمؤمل ممن یعثر علی خلل فیه ان یصلحه بکرمه ویعصمنی ان لومة فیه فانی بارض التألیف فیها
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: سید علیرضا تقوی؛ جلد: مقوا با، ۵۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۵]

۲۸۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۰۹۳/۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد مهدی نوری، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۴گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۶]

۲۸۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۱۷۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: ختایی، جلد: میشن سبز، ۷۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶/۱×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۲۸۲]

۲۹۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳/۳۸۶۳-۱۹/۱۹۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** اقول کل اسم غیر من اصله بالقلب اوالحذف یجب ان یرجع الاصل
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۴۱۵]

۲۹۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۹۷/۱-۵۳/۱۰۷

آغاز: برابر
از اول تا لام ابتداء؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۸۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۱۷]

۲۹۲. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۲۱۸/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** اثینن نحو علمه القرآن فان علم بمعنی عرف الی ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۱گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف مخ - ۱۰۸]

۲۹۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۴۸۶-۳۸/۱۰۶

آغاز: الفحوی مرغوبا للمبتدئین ... احمد بن صدر الانام ... عماد الملة و الدین مفضل الکاشی ... قال المصنف رحمه الله الکلمة مفرد اقول الشروع فی المقصود لابد من تقدیم مقدمة وهی هذه اعلم ان الطالب؛ **انجام:** فمن برابر
تا آخر. تغییر نام کتاب و تعیین نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه صورت پذیرفت؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ تاریخ وقف: ۱۲۵۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۸۱]

۲۹۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۶۴/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۹۱گ (۲۰-۱۱۰)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۳۵۳]

۲۹۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۷۹۵

آغاز: بسمله قال الکلمة مفرد اقول قبل الشروع؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ فاقد خطبه و دیباچه، مذیل است به رساله

کبری از تألیفات علامه میر سید شریف جرجانی و شرح حسام الدین کاثی بر کتاب ایساغوجی از تألیفات اثیرالدین ابهری؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج خرمایی، ۱۲۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۳۲]

۲۹۶. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۷۷۴

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: - ۴۱۶]

۲۹۷. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۶۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: شهید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: - ۲۹۴]

۲۹۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۹۰/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ مهر: یوسف الصدیق، کاغذ: سفید و فستقی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۲۹۰]

۲۹۹. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۷۶۴

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۱۵سم [ف: - ۴۱۱]

۳۰۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۸۷۹/۴-۵۹/۹۹

آغاز: احتزان اختلاف الاخر لابعامل نحو من ضرب و من الضارب؛

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۳۶گ (۲۱-۵۶)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۴۱۷]

۳۰۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۳۵۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** یلحق بکاف المونث فی الوقف اکرمشکش و مررت بکس ...

خط: نستعلیق و نسخ تحریری، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۳۰۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۹۷۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** بضم الفاء و تشدید البالغه اهل العراق و ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۳۰۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۳۳۰

آغاز: مظهر کضرب زید فان زیدا اسم اسند الیه فعل (کذا)؛ **انجام:** وحروف انکار و زیاده ملحق آخر الکلمه فی الاستفهام کقولک

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

۳۰۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۱۵۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** لضعف التاتیث فان فصل بین الفعل و الفاعل ...

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۳۰۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۱۵۲

آغاز: و قد کنت ارید تلمیذ للمبتدئین من اصحابنا المتحرطین فی سلک احبابنا لاسیما قرة عین؛ **انجام:** فی ذاک و انت و یلحقا التثنیة و الجمع و التذکیر و التانیث ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ضمیمه نسخه ش ۲۹۱۵۱ [رایانه]

۳۰۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۶۱۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** کبعلبک و العجمه کا ابراهیم والف و النون المضارعنان ...

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۳۰۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۲۲۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله و هی الواو و الباء و الالف..

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۳۰۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۲۵/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان جاز ان یقطع کلامنا علی ثلاثة ابواب اذ وفقنا الله لایجاز ما وعدنا صدر الکتاب

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۶گ (۷۷-۱۳۲)، مختلف السطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۳۴ - ۲۳]

۳۰۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۵۱۵/۲

آغاز: تنقیح معناه الا مسافة یسیرة و التزمت ان اکتب الفاظ المتن بتمامها من اول کتابة الشرح الی تمامها حتی یکون کالزیادة للمتعلمین

خط: نستعلیق، کا: محمد زمان بن گدا علی کیانی شاهرودی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹گ (۷ر-۴۵پ)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۸ - ۸۱]

● شرح الانموذج (ترجمه) / نحو / فارسی

š.-ul unmūḏaj (t.)

حسینی نجف آبادی، حسن بن مصطفی، ق۱۴ قمری

hoseynī najaf ābādī, hasan ebn-e mostafā (- 20c)

وابسته به: شرح الانموذج فی النحو؛ اردبیلی، محمد بن عبدالغنی (-۶۴۷)

ترجمه «شرح الأنموذج» جمال الدین محمد بن عبدالغنی اردبیلی است همراه با متن. گفتنی است که شرح الانموذج ضمن «جامع المقدمات» بارها به چاپ رسیده است.

نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه:۱۳۸/۱

آغاز: بسمله. قال یعنی گفت مصنف، الکلمة مفرد یعنی کلمه مفرد است اقول می‌گویم من که شارحم قبل الشروع فی المقصود پیش از آنکه؛ **انجام:** و حرکت دادن بآن هاء سکت غلط است، اقول انما خصت هذه الهاء بالمبنی لأن الحاجة الی بیان حرکة المبنی اشد منها الی بیان حرکت المعرب ... می‌گویم من که شارحم.

کا: سید حسن حسینی نجف آبادی، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۲۶۳گ (۱پ-۲۶۳ر)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: - ۲۰۶]

● شرح الانموذج / صرف و نحو / عربی

š.-ul unmūḏaj

اردبیلی، یوسف بن ابراهیم، - ۷۹۹ ؟ قمری

ardabīlī, yūsof ebn-e ebrāhīm (- 1397)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۴۵۳

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی جعل العربیة مفتاح البیان؛ **انجام:** الله الیهم بلطفه کید نحو رهم و السلام

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۸۱ق؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

● شرح الانموذج / نحو / عربی

š.-ul-unmūḏaj

میلانی، محمد بن عبدالرحیم، - ۸۱۱ قمری

mīlānī ‹mohammad ebn-e ‘abd-or-rahīm (- 1409)

وابسته به: الانموذج؛ زمخشری، محمود بن عمر (۴۶۷-۵۳۸)

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح المیلانی

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۴۶

آغاز: بسمله الحمدلله الفاطر الحکیم القادر العلیم ... و بعد فیقول ... محمد بن عبدالرحیم بن محمد القمری المیلانی

خط: نسخ، کا: یوسف بن محمد بن یوسف، تا: جمادی الاول ۱۱۳۲ق، جا: شوره مدرسه ملا عباس؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۷۱گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۵/۹×۲۱/۸سم [ف: ۱ - ۲۸۲]

● شرح الانموذج / صرف / فارسی

š.-ul-unmūḏaj

بهبهانی ارگانی، محمود بن احمد، ق۱۵ قمری

behbahānī argānī, mahmūd ebn-e ahmad (- 21c)

تاریخ تألیف: ۱۳۵۳ش

شروع آن بتاریخ ۱۳۵۳/۳/۵ش بوده و تا ۱۳۵۳/۴/۱۵ ادامه یافته است.

قم؛ ارگانی بهبهانی؛ شماره نسخه:۴۱/۱

آغاز: قال می‌گویند اجیمال و حمیراء و سکیران و حبیلی برای حفظ الفهای آنها؛ **انجام:** اعلمت زیداً عمراً خیر الناس دانستم زید و عمرو بهترین از مردم نیستند، برای سه مفعولی و غیر متعدی مختص به فاعل است

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: دفترچه، ۱۹- ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۶۴]

● شرح الانموذج / نحو / عربی

š.-ul-unmūḏaj

وابسته به: الانموذج؛ زمخشری، محمود بن عمر (۴۶۷-۵۳۸)

شرح کتاب «الانموذج» زمخشری با عناوین: «قوله ... الشرح».

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۳۳

آغاز: قوله باب الفعل ... ان یدخله قد آه، ش: کلمة جاز دخول قد و حرفی الاستقبال؛ **انجام:** و علی الرسول افضل السلام و علی آله ... البررة الکرام ما نطق الحمام و ترعد الغمام

از باب الفعل آغاز می‌شود؛ خط: نسخ، کا: کریم بن عبدالرحیم، تا: ۵ رمضان ۱۱۶۹ق، جا: قملاق السلطانی من محال اللپاوت؛ محشی؛ جلد: چرم زرد، ۸۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [مؤید: ۲ - ۱۴۳]

● شرح انموذج / نحو / فارسی

š.-e onmūzaj

وابسته به: الانموذج؛ زمخشری، محمود بن عمر (۴۶۷-۵۳۸)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۵۳

آغاز: و معنی مقصودیست در ذهن که آن را خواهند که بیان می‌کنند و لفظ معنی یا مفعلی است به معنی مقصد یا صیغه مفعولست که اصلش معنی است؛ **انجام:** این جمله را از برای تخفیف انداختند به تنوین عوض آن مضاف الیه را یاد داده اند تا کلمه ناقص نماند و از این قبیل است و کلا اتیناه ای کلهم چهارم تنوین مقابله و آن تنوین است که در اخر.

خط: نسخ و تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب مجدول، ۲۰۷گ، ۱۵ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۳۴ - ۳۲]

● شرح الانوار / فلسفه / عربی

š.-ul-anwār

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۳۶۲/۲

آغاز: موجود: نظر واحد الی مبدعهم لاینظرون؛ **انجام:** علی نبی الرحمة و شفیع الامه محمد و آله الطاهرین اجمعین.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵۸گ (۱-۵۸)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [نشریه: ۱۳ - ۳۹۲]

← شرح انوار التنزیل ← حاشیة انوار التنزیل

● شرح انوار التنزیل = شرح تفسیر البیضاوی / تفسیر / عربی

š.-u anwār-ut-tanzīl = š.-u tafsīr-il-bayḏāwī

وابسته به: انوار التنزیل و اسرار التأویل = تفسیر بیضاوی؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (-۶۸۵)

نامعلوم:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۴۳

آغاز: بسمله. تمم بالخیر یا کریم. الحمدلله الذی خلق النسیم و رزق القسیم و بین الحجة و عین المحجة؛ **انجام:** و معرفاً لفهم شمول ذلک الواحد لانها تسمی بالعالم کما سبق.

از آغاز تفسیر تا شرح تفسیر «العالمین» از سوره مبارکه حمد می‌باشد. شرحی است مزجی و موجز بر انوار التنزیل از شارحی ناشناس هر چند که بر روی برگ نخست آن را منسوب به مولانا رئیس قوهستانی دانسته اند؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ واقف: آغا سلطان زاده؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۴۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱ – ۵۱۳]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۱۱۳

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مهردخت همایی [رایانه]

➥ شرح انوار الملکوت فی شرح الیاقوت ⟵ اشراق اللاهوت فی نقد شرح الیاقوت

● شرح انوار الملکوت فی شرح الیاقوت / کلام و اعتقادات

š.-u anwār-il-malakūt fī š.-il-yāqūt

وابسته به: انوار الملکوت فی شرح الیاقوت؛ علامه حلی ، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

شرحی است بر شرح علامه حلی.

یزد؛ علومی ، شیخ علی؛ شماره نسخه:۳۴

خط: نسخ، کا: عبدالحسین بن عبدعلی بن حاجی حسین شهیر به مؤذن، تا: یک‌شنبه ۱۶ رجب ۹۲۱ق، جا: حله سیفیه؛ تملک: محمد امین کاظمی؛ قطع: وزیری [نشریه: ۴ – ۴۴۰]

➥ شرح انوار الیقین ⟵ انوار الیقین فی امامة امیرالمؤمنین

● شرح اوراد عصریه / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e ovrād-e ʻasrīyya

حسینی ، محمد بن ابی الصفا، ق۱۱ قمری

hoseynī, mohammad ebn-e ab-es-safā (- 17c)

شامل ترجمه و شرح اوراد کوچکی و ادعیه پس از آن و تفسیر سوره حمد و آیة الکرسی و سوره نباء که در آن از تفسیر تیسیر نسفی، شمس الدین حلوانی، خواجه شمس الدین محمد درجی قدس سره، خواجه محمد علی حکیم ترمذی، خواجه محمد پارسا قدس سره و مولانا یعقوب چرخی و ... یاد کرده است.

آغاز: بسمله حمد و سپاس بی حد و قیاس مرمعبودی را که ناسکان صوامع ملکوت و ساکنان مجامع افلاک ... اما بعد می‌گوید بنده نفس و شیطان را درمقام بی روی آرزومند اتباع سلسله سنیه کبروی سالک بادیه پریشانی ... بعضی از درویشان و برادران طریقت از این کمینه بی بضاعت التماس نموده می‌فرمودند که او اوراد عصریه متبرکه را که درین سلسله شریفه همدانیه ملتزم اند و مشتمل است بر آیات کثیر البرکات و اذکار و ادعیه مبارکه مأثوره اگر شرحی کرده شود ...

[دنا ۴۷۶/۶ ؛ فهرستواره منزوی ۱۳۲/۷]

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۵۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الذائقین و بگردان ما را از چشیده گان شرابا طهورا شرابی پاکیزه.

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: هندی، جلد: گالینگور آبی، ۴۷گ (۱-۴۷)، ۱۳ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۳ – ۱۴۵۰]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۴۱/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فیاض از بغایت فیض رساننده، من جمیع البلایا و الأمراض، از همه بلاهای دنیا و آخرت و بیماریهای لوازم نفس و هوا، برحمتک یا ارحم الراحمین، به رحمت تو ای رحم کننده ترین رحم کنندگان ...

در فهرست با عنوان «شرح اوراد فتحیه» آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شوال ۱۱۹۶ق؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۷گ (۱ر-۷پ)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۳۹ – ۴۴۹]

● شرح الاوراد الفتحیة / عرفان و تصوف / فارسی

š.-ol awrād-ol fathīyya

جعفری، محمد جعفر، ق۸ قمری

jaʻfar-e afzal (- 14c)

وابسته به: الاوراد الفتحیة = فتوحات قادریه؛ همدانی، علی بن محمد (۷۱۴-۷۸۶)

شرح مفصلی است بر اوراد فتحیه امیر سید علی همدانی، شارح در مقدمه خود را «محب طریق جنید و سری سقطی» معرفی کرده و عنوان نموده است که در حلقه ذکر شیخ عماد الدین فضل الله – که اوراد فتحیه را می‌خوانده – حاضر بوده است. این شرح مزجی است و مؤلف بعد از هر قطعه به معنای لغوی آن پرداخته و پس از آن خواص آن را می‌آورد.

آغاز: بسملة، الحمد للفتاح الذی فتح علی المحبین أبواب الفتوح و جعل الأوراد الفتحیة ازداداً للراکبین علی النفس الجموح ... اما بعد،همی گوید سالک بادیه پریشانی و ساکن زاویه حیرانی ... اورادیست کثیر البرکات و عظیم الخاصیات و آیات البینات ...

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۴۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و به موجب رحمتی وسعت کل شی فاتحه کار همه یوم الحساب مغفرت است و خاتمه کار همسر رحمت، اللهم اختم بالسعادة أجالنا و حقق بالزیادة آمالنا ...

خط: نستعلیق، کا: محمد سعید، تا: ۲۷ شوال۱۱۹۶ق؛ محشی با نشان «۱۲»؛ کاغذ: شرقی، ۷۵گ (۱پ–۷۵ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۷سم [ف: ۳۹ – ۴۴۸]

۲. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۶۹

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: مسعود بن میرزا محمود، تا: ۱۲۶۱ق؛ پس از پایان کتاب در چند برگ شامل مطالب: الف) الاوراد الظهریه و العصریة در ۳ برگ ب) ختم نقشبند از شیخ احمد سرهندی ج) نسب نامه شیخ احمد سرهندی که به عبدالله بن عمر می‌رسد د) منظومه‌ای به فارسی در سلسله اقطاب نقشبندیه در سه صفحه؛ جلد: تیماج زیتونی مذهب، ۱۵۶گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: – ۲۴۰]

● **شرح اوراد فتحیه** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e owrād-e fathīyya

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۹۷۵

آغاز: بسمله. الحمد لله علی نعمائه و الصلوة و السلام؛ **انجام:** فارغ ز دو کون وز جهان دگرند

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● **شرح اوراد محمد بن اسامه** / علوم غریبه / فارسی

š.-e owrād-e mohammad-e bn-e osāma

اصفهانی ، محمد بن اسامه، ق۷ قمری

esfahānī, mohammad ebn-e osāme (- 13c)

از: محمد بن اسامه به روایت ابونصر بن طاهر بلخی

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹ معزی/۲

آغاز: روایت کند ابونصر بن طاهر امام بلخ که مردی در اصفهان و او را محمد بن اسامه المفزی خواندندی و مردی عالم و متقی بود و او را به مذهب قرامطه متهم کردند؛ **انجام:** روز پنج شنبه همه دعاها بخواند ... ربنا لا تجعلنا کان عزاما ربنا هؤلاء اضلونا فانهم عذابا ضعفا من النار و صلی الله علی محمد و آله اجمعین الطیبین الطاهرین المعصومین

بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۸گ (۶۸ر–۹۵پ) [ف: ۳۹ – ۵]

← شرح الاوزان فی المیزان > مشروح الاوزان فی شرح المیزان

● **شرح اوصاف پیامبر** / تاریخ پیامبر اکرم (ص) / فارسی

š.-e owsāf-e payāmbar

رفتارهای او و «خلاصه روش و افعال و اخلاص ناصری» است و پس از دیباچه عنوان «فی حسن الخلق» است تا عنوان «فی الصوم».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۶/۴-ف

نسخه اصل: یوسف آغا ش ۳۹۷۳؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۳ سطر [فیلمها ف: ۱ – ۴۵۴]

← شرح اوضح المسالک > التصریح بمضمون التوضیح

● **شرح الاوعیة الثلاثة = الاوعیة الثلاثه** / عرفان و تصوف / عربی

š.-ul aw‘īyat-it̲ t̲alāt̲a = al-aw‘īyt-ut̲ t̲alāt̲a

حسینی خفری، محمود، ق۱۳ قمری

hoseynī xafrī, mahmūd (- 19c)

در گزارش «اوعیة ثلاثه» سرمد، دهر و زمان، که می‌گوید هر یک از آنها را معناهایی بسیار است، و این به کار بردن آنها را دشوار کرده است. بخش‌بندی نشده، در منابع در دسترس نشانی از این کتاب به دست نیامد.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۴۴/۳

آغاز: الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی ... هذه کلمات ذات تبیین کتبتها و انا العبد الجانی محمود الحسینی الخفری فی شرح الاوعیة الثلاثة علی ما قدر الله لی ... فمرة یطلق «الزمان» علی امتدادات المقیدات و نسبة کون کل الی فساده و نسبة بعضها الی بعض، و یطلق فی مقابلة الدهر علی امتداد المطلق فی کل رتبة، و نسبة الی نفسه من حیث نفسه؛ **انجام:** و التنقیح فی کتاب و لایسمع من خطاب فاحفظه و کن بر ضنیا. و قد تم هذه الرسالة الشریفة علی ید مصنفها العبد ...

خط:نسخ پخته،بی‌کا،تا:۱۲۸۸ق؛۱۵گ(۳۸پ–۵۲ر) [ف: ۳ – ۱۸۳]

← شرح : « اول ما خلق الله نوری» > ناظر و منظور

← شرح : « اول ما خلق الله نوری» > نور علی نور

● **شرح الاهلیلجة** / شرح حدیث / عربی

š.-ul-ihlīlaja

وابسته به: الاهلیلجة فی التوحید = الاهلیجیة؛ جعفر بن محمد (ع)، امام ششم (۸۰–۱۴۸)

شرح نامه امام صادق (ع) به مفضل.

[دنا ۴۷۶/۶؛ الذریعة ۴۸۴/۲]

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۵۷۶

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۱؛ اندازه: ۹×۱۶سم [نسخه‌پژوهی: ۲ – ۱۸۴]

● **شرح الایجاز** / فقه / عربی

š.-ul-iījāz

خضر بن صوفی علی

xezr ebn-e sūfī ‘alī

کتاب شرحی است مختصر در عناوین «قوله» بر کتابی به نام «الایجاز» در فقه شافعی.

کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۴۰۷

آغاز: موجود: کک عطف تفسیر للمناهج آصف الزمان الاصف الکبیر قال الجوهری؛ **انجام:** انه شی قلیل و هو اکثر فلما ظنه مما ظنه

موجودی از اول کتاب (طهارت) تا اواخر ضمان؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: جمادی الاول ۹۸۸ق، جا: بروژ؛ محشی از شارح (خضر بن علی) و دیگران؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۱۶۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۱×۲۹/۵سم [ف: - ۱۵۳]

● شرح الایجاز / فقه / عربی

š.-ul-iījāz

وابسته به: ایجاز المحرر؛ اصفهیدی کرمانی، محمود بن محمد (-۸۰۷)

شرحی است با عنوان‌های «قال، اقول» بر کتاب «الایجاز» تاج الدین محمود بن محمد شافعی کرمانی اصفهیدی (-۸۰۷ق) و شارح در آن در یک مورد از علاء الدین محمد طاوسی قزوینی صاحب «التعلیق علی الحاوی» مطلبی را نقل کرده است.

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۰

آغاز: او میت فی فرجها وجب الغسل علیها و لا یجب اعادة غسل المیت و کذا لو اولج رجل ذکره فی فرج المیتة و لا ... و هو موجب الغسل للاجماع؛ **انجام:** و اما ما کان سببه مقدماً کالفایتة فرضا کانت او سنة و کنفل اتخذه و رداً او کنذوره او صلوة الجنازة و تحیة المسجد اذ دخله لفرض من الاعتکاف و الدرس لا ان دخل لمجرد تحیة المسجد و کذلک صلوة الکسوف و الاستسقاء و رکعتا

بخش کوتاهی از این شرح (قسمت هایی از کتاب الطهارة و الصلاة) موجود است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۱×۳۲سم [ف: ۱ - ۷۳]

← شرح ایساغوجی ← شرح الایساغوجی

← شرح الایساغوجی ← معین الطلاب

● شرح الایساغوجی / منطق / عربی

š.-ul īsāġūjī

کاتی، حسام الدین حسن، - ۷۶۰ قمری

kātī, hesām-od-dīn hasan (- 1359)

وابسته به: ایساغوجی = الکلیات الخمس = المدخل الی علم المنطق = الرسالة الاثیریة فی المنطق؛ اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

فرفوریوس حکیم یونانی صوری (۲۳۲-۳۰۴م) مقدمه‌ای بر کتاب مقولات ارسطو نگاشت که به «ایساغوجی» (در یونانی به معنای مقدمه و مدخل) شهرت یافت. احمد سرخسی (- ۲۸۶ق) آن را از یونانی به عربی ترجمه کرد. این فیلسوف دانشمند مشاور و معلم معتضد عباسی (خلیفه ۲۷۹-۲۸۹ق) بود. معتضد این آموزگار خویش را به تهمت اینکه می‌خواهد مرا به الحاد بکشاند بکشت. سپس اثیرالدین ابهری (-۶۶۳ق) خلاصه‌ای از این کتاب را به همین نام بازسازی کرد. ایساغوجی در اصطلاح منطق نام باب کلیات پنج‌گانه (جنس، فصل، نوع، عرض عام، عرض خاص) است که خود یکی از نه باب منطق صوری ارسطویی است. گروهی از علمای متقدم و متأخر در این باب آثاری نگاشته‌اند. گر چه در ایساغوجی باید کلیات خمس را که جنس و فصل و نوع و عرض عام و عرض خاص است شرح دهد، ولی ابهری به شرح آنها قناعت نکرده بلکه یک دوره منطق را می‌آموزد. ایساغوجی بازسازی ابهری به صورت کلاسیک قرن‌ها تدریس می‌شد. این کتاب از آنجا که بر اهل تحقیق مشکلاتی پیش می‌آورده لذا کاتی به شرح آن پرداخته و با عناوین «قال، اقول» است که به درخواست بعضی برادران نگاشته شده است.

آغاز: بسمله الحمدلله الواجب وجوده الممتنع نظیره الممکن سواه و غیره الصادر باختیار شره و خیره ... اما بعد فان کتاب الشیخ الامام قدوة الحکماء اثیر الدین ابهری طیب الله ثراه و جعل الجنة مثواه المشهور بایساغوجی لما کان علی بعض الاخوان متعسرا و علی بعضهم متیسرا اردت ان اکتب بالتماسهم اوراقا لتنزیل تعسره و تعمیم تیسره و الله خیر المیسرین و الموفقین ...

انجام: و اعلم ان ما علیه الاعتماد و التعویل من هذه القیاسات انما هو البرهان لکونه مرکبا من المقدمات الیقینیة و لیکن هذا آخر ما کتبناه من الاوراق لایضاح ما فی کتاب الایساغوجی

چاپ: و در مجموعه «گنجینه بهارستان» دفتر دوم با تصحیح علی اوجبی؛ گانپور، سنگی، ۱۳۱۳ق، وزیری، ۶۰ص

[دنا ۶/۴۷۷ (۲۰۷ نسخه)؛ کشف الظنون ۱/۲۰۶؛ الذریعة ۱۱۶/۱۳؛ معجم المؤلفین ۳/۲۷۲؛ معجم المؤلفین ۳/۲۷۲؛ مشار عربی ۱۰۶و ۵۴۲؛ هدیة العارفین ۱/۲۸۶؛ الاوقاف العامة موصل ۷۲/۲ و ۹۸/۲ و ۱۲۴/۲ و ۲۰۶/۲ و ۲۴۴/۲-۲۴۵]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح الایساغوجی = حاشیة التالجی؛ تالجی، محمد بن موسی (-۸۸۷)

۲- حاشیة شرح الایساغوجی؛ عماد الدین فارسی، عماد بن یحیی (-۹)

۳- حاشیة شرح الایساغوجی = حاشیة البردعی؛ حنفی تبریزی، شمس الدین محمد (-۱۰)

۴- حاشیة شرح الایساغوجی؛ حنفی تبریزی، شمس الدین محمد (-۱۰)

۵- حاشیة شرح الایساغوجی؛ قره باغی، یوسف بن محمد جان (- ۱۰۵۴)
۶- حاشیة شرح الایساغوجی؛ کشمیری، محمد صادق
۷- حاشیة شرح الایساغوجی؛ نعمان
۸- حاشیة شرح الایساغوجی للکاتی (۱۴عنوان)
۹- شرح شرح الایساغوجی

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۶۸۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: علی بن محمد بن علی، تا: ۸۲۰ق؛ محشی از محیی الدین، احمد، عبدالحلیم، بردعی و دیگران، سه صفحه از آخر نونویس در سال ۱۲۸۵؛ واقف: احمد شاهد، آبان ۱۳۸۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۶۰گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۴ - ۱۹۸]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۳۷۸
خط: نستعلیق، کا: ناصرالدین بن شهاب الدین اخسیکتی، تا: محرم ۸۳۰ق؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۱۱ - ۳۸۲]
۳. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۴۸/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: تعلیق، کا: حسین بن قنبر علی حسینی، تا: ۸۶۶ق؛ مصحح، محشی؛ واقف: شاه عباس صفوی؛ ۲۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۳۱۶]
۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۲۱۶/۱
خط: نسخ، کا: محمد سیف الله بن مصلح الدین رومی، تا: ۸۸۲ق؛ محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج آلبالویی، ۲۱گ (۱پ-۲۱پ)، ۱۷ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۱۷ - ۵۸]
۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۹۳/۲
خط: نستعلیق، کا: محمد بن ابراهیم طباطبائی حسنی، تا: ۸۸۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سرخ، ۲۱ سطر [ف: ۵ - ۳۳۷]
۶. مشهد؛ مدیر شانه چی؛ شماره نسخه:۶۰
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۵۹۷]
۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۵۲۸/۳
خط: نسخ، کا: سلطان علی بن حسن سلطان علی، تا: ۶ محرم ۹۳۳ق؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۳گ (۱۲۷پ-۱۴۹پ)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲۰ - ۱۰۲]
۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۹۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** فانه اذا صدق قولنا فی الانسان بحجر صدف لاشی.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیقعده ۹۵۹ق؛ محشی؛ واقف: خواجه شیر احمد، نیمه اول قرن ۱۱ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۱۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱ - ۳۲۴]
۹. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۴۶/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: سیف الدین ترکستانی، تا: ۹۶۳ق؛ کاغذ: ایرانی، جلد: مقوایی، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱ - ۵۶]
۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۷۰۳
آغاز: یدل علی الملکة کالبصر التزاما لان العمی عدم البصر عما من شانه ان یکون بصیرا؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۹۶۵ق؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ محشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۶گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۴ - ۲۰۰]
۱۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۴۵/۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** مرکبا من المقدمات الیقینه ولکن هذا ... هذا المختصر والنوع
خط: نستعلیق، کا: فخرالدین علی بن ملانیکو یزدی مروی، تا: جمعه ۶ رمضان ۹۹۹ق، جا: مزار خواجه عبدالخالق غجدوانی؛ کاغذ اصفهانی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵ سطر (۵×۸/۵)، قطع: جیبی [ف: ۱ - ۴۳۰]
مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۵۴۵/۴
همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۸۳]
۱۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۴۶/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ ۱۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳ - ۹۲]
۱۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۵۶۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ و۱۰؛ کاغذ: بغدادی؛ جلد: مقوا با پوشش ابری، ۱۵گ، ۲۳ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳ - ۷۵۰]
۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۴۶۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ واقف: جعفر زاهدی، ۱۳۷۷ش؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۴گ، ۲۱ و ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۴ - ۱۹۷]
۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۳۷۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الذی [له] طبع مستقیم و عقل سلیم لایحتاج الی الرد الشکل الثانی (کذا) الی الأول
از ابتدای کتاب تا مباحث قیاس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ واقف: علی اصغر احمدئی، ۱۳۶۵ش؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۱×۱۸/۴سم [ف: ۲۴ - ۱۹۵]
۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۴۳/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۹گ (۲پ-۳۰)، ۱۵ سطر (۵×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۸ - ۲۱۹]
۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۹۹

آغاز: ذاته و قوله کلی جنس للکلیات بخمس و قوله یقال علی الشی فی جواب ای شی؛ **انجام:** فانه اذا صدق قولنا فی الانسان بحجر صدف لاشی.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ کاغذ: استانبولی نباتی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۳۵گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱ - ۳۲۴]

۱۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۴۲۲/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول، مصحح؛ ۳۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۸×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۰]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۴۰۹
آغاز: قطع عروة الشرکة عنه لکن عند العقل لم یمتنع عن صدقه علی کثیرین و الا لم یفتقر الی دلیل اثبات الوحدانیة؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ محشی از عبدالحلیم،محیی الدین،عصام الدین و دیگران؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۲۵گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲۴ - ۲۰۰]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۵۷۹/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ مهر: «عبده محمد ابراهیم بن محمد تقی» (بیضی)، «عبده یحیی الطباطبائی»، «عبده یحیی طباطبائی» (بیضی)؛ کاغذ: سمرقندی، ۲۵گ (۱-۲۵)، ۱۴ سطر، اندازه: ۸×۱۲سم [ف: ۲۹ - ۲۹۰]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۰۰/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** انما هی برهان لکونه مرکبا من المقدمات ... هذا آخر ما اردنا شرحه ... و الیه المرجع و المآب
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۳۳ص (۲۴-۵۶)، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۳۲ - ۱۲۳]

۲۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۰۵/۲
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با یادداشت خرید سلخ رمضان ۱۲۸۸ق؛ ۴۸گ (۴پ-۵۱پ) [ف: ۳ - ۱۸۴]

۲۳. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۷۱۷/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** اما ان یکون العدد زوجا او فردا لکن هذا العدد زوج ینتج انه لیس بفرد
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ ۲۷ص (۶۰-۸۶)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۲ - ۳۱۶]

۲۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۶۱/۱
آغاز و انجام: برابر
کا: قطب الدین محمد، تا: ۱۰۰۳ق؛ محشی؛ کاغذ: بخارایی، جلد: تیماج سرخ، ۶۶ص (۱-۶۶)، ۱۸ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۸ - ۳۶۲]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۵۰/۱-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف:۱ - ۷۳۷]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۷۴۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: محرم ۱۰۰۷ق؛ محشی؛ واقف: سید علی اصغرزاده، مرداد ۱۳۷۱؛ کاغذ: شکری، ۱۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹/۵سم [ف: ۲۴ - ۱۹۳]

۲۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۷۸۲/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۱۰ق؛ محشی؛ واقف: سید سعید طباطبائی، ۱۳۳۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۶۶گ، ۹ سطر، اندازه: ۷×۱۴سم [ف: ۵ - ۲۰۴]

۲۷. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۹۷/۳
خط: نسخ، کا: حسین بن سرمست صوفی، تا: ۲۶ صفر ۱۰۲۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹گ (۱۲پ-۳۰پ)، ۱۷-۱۵ سطر، اندازه: ۸×۱۵/۵سم [ف: ۱ - ۱۲۰]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۸۷۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: حیدر بن محمد محسن حسینی جرفادقانی، تا: صفر ۱۰۲۷ق؛ محشی؛ واقف: عبدالباقی آیةاللهی، اسفند ۱۳۷۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۲۳گ، ۱۶- ۱۹ سطر، اندازه: ۹/۸×۲۰/۵سم [ف: ۲۴ - ۱۹۷]

۲۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۱۸/۱
بی‌کا، تا: محرم ۱۰۲۸ق؛ قطع: جیبی [میراث شهاب: س۹ش۲ - ۳۷]

۳۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۴۱۸/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** مرکب من المقدمات الیقینیه. تم بعون الله الملک الوهاب و حسن توفیقه.
تذکر:نام مؤلف به قرینه آغاز ذکر شد؛ خط: نستعلیق، کا: عطاءالله بن خواجه هادی استروشنی، تا: ۱۰۴۳ق؛ جلد: تیماج سبز، ۲۱ص (۴۸-۶۸)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳۳/۲ - ۱۲۰]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۲۳۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: جعفر بن علی بن حاج سلطانعلی مرندی، تا: ۱۰۵۳ق؛ محشی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: گالینگور، ۵۳ص، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۸۱۴]

۳۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۲۸۵/۱
آغاز و انجام: برابر
کا: ضیاء الدین محمد بن محمد سلیم، تا: ۱۰۶۲ق، جا: توشقان؛ با اشکال هندسی؛ کاغذ: فرنگی سفید سمرقندی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۶۶ص (۲-۶۷)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۹۰۹]

۳۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۰۷/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۱۰۷۴ق؛ محشی؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۲ سطر (۴×۱۱/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۸سم [ف:۳-۱۳۷۶]

۳۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۵۰۰/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان قوبل بها الجدلی یسمی [...] فالمغالطة

منحصرة فی القسمین السفسطة والمشاغبة و العمدة [...] المعتمدة علیه هو البرهان لاغیر لان تحصیل العقاید وتزییل العقیدة الباطلة لیس الا [...]

کا: شیخ محمد بن شیخم بابا (من اولاد شیخ شهقباد)، تا: ربیع الثانی ۱۰۷۷ق؛ محشی؛ ۵۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۰]

۳۵. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۴۵۲/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۰۸۳ق؛ مهر: «عبده جابر ۱۳۴۶» (بیضی)، «المتوکل علی الله عبده ولی» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: - ۲۲۷]

۳۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۷۲۲/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۰۸۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۲۳سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۹]

۳۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۰۷/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۶ق؛ ۳۰گ (۳۸-۶۷) [ف: ۳ - ۸۸]

۳۸. بیدگل؛ مجتهد الزمان بیدگلی؛ شماره نسخه:۴۲/۱

خط: نسخ، کا: محمدرضا ابن محمد مفید، تا: ۱۰۸۸ق؛ محشی؛ ۳۴گ (۲پ-۳۵پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۶سم [ف: - ۵۷]

۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۶۲۰

آغاز: قال ایساغوجی اقول للمنطقیین اصطلاحات یجب استحضارها للمبتدی؛ **انجام:** فکقو لنا کل انسان فرس فهو انسان و کل انسان فرس فهو فرس ینتج من بعض الانسان فرس

خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: ۸ شوال ۱۰۸۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ کاغذ: نخودی، ۳۹گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۲۴ - ۱۹۷]

۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۰۲۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن احمد بن خضر بن مسرزز (کذ) بن علی، تا: ۱۰۹۱ق، جا: ماوشا؛ محشی؛ واقف: ملکزاده کوثر؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۲۲گ، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۱- ۴۷۳]

۴۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۶۴۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله حسینی، تا: ۲۰ شوال ۱۰۹۲ق؛ ضمیمه نسخه ش ۷۶۴۰؛ کاغذ: نخودی، ۲۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۹×۲۰سم [ف: ۱۱ - ۴۷۴]

۴۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۶۴۰/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله حسینی، تا: ۲۰ شوال ۱۰۹۲ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج ماشی، ۵۸ص (۹۹-۱۵۶)، ۱۴ سطر (۷/۷×۱۳)، اندازه: ۱۳/۸×۱۹/۸سم [ف: ۸ - ۲۹۹]

۴۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۲۵/۴

خط: نستعلیق تحریری، کا: مصطفی بن حسن بن محمد قلی، تا: ۱۰۹۲ق؛ محشی؛ ۵۹گ (۲۵پ-۸۳ر) [ف: ۳ - ۱۸۴]

۴۴. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۱۸۳/۳

خط: نسخ، کا: محمد رفیع بن محمد سلیم واعظ، تا: سه‌شنبه جمادی الاول ۱۰۹۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۲گ (۸۶ر-۸۷پ)، اندازه: ۱۴×۱۷سم [ف: ۱ - ۲۴۴]

۴۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۵۳۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اما مایکون من جهة المعنی فکقولنا کل انسان فرس فهو انسان و کل انسان و فرس فهو فرس یصح ان بعض الانسان فرس، تمت

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۵ق؛ ۳۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۰]

۴۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۶۴۷/۳-۵۱/۱۰۷

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: ملا محمد زمان بن محمود، تا: شنبه صفر ۱۰۹۵ق؛ ۳۶گ، ۱۰ سطر [ف: ۵ - ۲۴۱۹]

۴۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۲۲۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمدبن علی بن محمد، تا: ۱۰۹۶ق، جا: آرموده مدرسه مولانا ابراهیم؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۹]

۴۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۵۱/۳

آغاز: برابر

خط: تحریری، کا: عبدالقادر بن مولانا بیک محمد، تا: ۲۸ ربیع الثانی۱۰۹۶ق؛۴۵گ(۳۳ر-۷۷ر)،اندازه:۱۱×۲۰/۵سم[ف:۳۲- ۱۸۸]

۴۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۳۱۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل ربیع الاول ۱۰۹۶ق، جا: اسکندریه؛ مصحح، محشی، در برگ اول یادداشت‌های پراکنده از جمله خطبه حضرت علی (ع) در نکاح فاطمه (س) به تعلیم جبرئیل، مطلبی راجع به مهرجان و نیروز، فرق بین کل و کلی، در گ ۲۶ اقسام قضیه (منطقی) به صورت مشجر آمده است و در برگ ۲۷ یادداشتی است به این عبارت: «حرره فی ایام متفرقه و انا اقل الحاج میرزا بابای الخوانساری فی سنه ۱۲۷۹هـ»؛ جلد: تیماج مشکی،۲۵ص(۱-۲۵)،۱۳سطر،اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۲ - ۳۱۷]

۵۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۸/۱ کو

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۸ق؛ مصحح، محشی با نشان‌های «محی الدین و ...»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی با روکش کاغذی قهوه‌ای، ۳۶گ (۱پ-۳۶ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۳سم [ف: ۴۰/۲ - ۱۴۶]

۵۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۹۴۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی با رمز «ص»؛

اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۹سم[اهدائی رهبر:۵-۳۵۹]

۵۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۹۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد قاسم بن ملا میرزا محمد قاری، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی با رمز «ص، ۱۲»؛ مهر: «علی بن محمد» (مربع)، «عبده محمد تقی» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۳۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۵۹]

۵۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۱۲۶

انجام: کونه مساویاً و قد کان بینها منع الجمع لکونه منفصلاً

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۶۰]

۵۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۱۶۴/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام (انجام در برهان افتاده)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [ف: ۱۶ - ۴۷۱]

۵۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۵۸۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۷]

۵۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۱۹/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱۵ سطر، قطع: ربعی [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۳۱۵]

۵۷. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۳/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [نشریه: ۱۱ - ۹۴۱]

۵۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۴۹۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۵۰گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۹]

۵۹. تبریز؛ خادم حسینی؛ شماره نسخه:۹۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و منها المغالطة و هی قیاس المؤلف ... کاذبة شبیهة بالحق او بالمشهور او مرکب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ برگ آخر پاره شده است؛ ۴۸گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [اوراق عتیق: ۱ - ۱۲۱]

۶۰. خوی؛ گنجینه (موزه)؛ شماره نسخه:۲۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ینتج من هاتین المقدمتین اللتین اولهما متصلة والاخری حملیة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۴گ (۵۰-۷۳)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ]

۶۱. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۴۸۱/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** یخرج الجهل المرکب وقوله غیر ممکن الزوال یخرج اعتقاد

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، با خط خوردگی؛ مهر: «مصطفی بن ابوالقاسم حسینی ۱۲۴۶» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف مخ - ۱ - ۲۷۹]

۶۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۰۸۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: بریم بن بوبکر، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۴گ (۱پ-۷۴)، ۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۴۳]

۶۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۳۴۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول، مصحح، محشی از محیی الدین و غیره؛ تاریخ وقف: شهریور ۱۳۸۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۵گ، ۲۰- ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۴ - ۱۹۶]

۶۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۶۶۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: مرتضی علی بن محمد، تا: قرن ۱۲؛ محشی از عبدالرحیم، محی الدین، عمادی و دیگران؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه گالینگور، ۲۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۸سم [ف: ۲۴ - ۱۹۴]

۶۵. کرمانشاه؛ مدرسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۱۱۵/۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶گ (۳۰پ-۴۵پ)، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف: - ۸۷]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۷۸۵/۲

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵ - ۲۴۹]

۶۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۸۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج تریاکی، ۴۴گ، ۱۰ سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۰۶۵]

۶۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۴۹ص (۹۹-۱۴۷)، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۲۲]

۶۸. ساوه؛ کتابخانه هاشمی نژاد؛ شماره نسخه:۵۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ... مازندرانی، تا: ۲ محرم ۱۱۰۱ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: لیمویی، جلد: چرم زرشکی، ۵۳گ (۱پ-۵۳ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [اوراق عتیق: ۲ - ۴۸۷]

۶۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۸۷۵/۲

خط: نسخ پخته، کا: محمد نصیر بن محمد اشرف نایینی، تا:

۱۱۰۷ق؛ ۳۳گ (۳۵ر–۶۷پ) [ف: ۲ – ۱۴۸]

۷۰. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۵۹۶/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۲ شوال ۱۱۰۹ق؛ مصحح؛ ۳۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱ – ۳۱۶]

۷۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۰۸/۲

خط: نسخ، کا: حسینخان بن حاج خوانویس اشتهاردی، تا: ۱۱۰۹–۱۱۱۰ق [ف: ۳ – ۸۹]

۷۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۴۷۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ملاقول علی بن سبزی علی قرچه داغی دوزماری، تا: شنبه ۲۱ رمضان ۱۱۱۱ق؛ محشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۸۷گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۴ – ۱۹۹]

۷۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۸۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: اسماعیل طبیب ابن مشرف طبیب حسینی، تا: ۱۱۱۲ق؛ محشی با نشان‌های «محیی الدین»، «محمود»، «۱۲»، «شرح»؛ مهر: کاتب «محمد اسماعیل حسینی ۱۱۱۲» (بیضی)؛ کاغذ: ترمه، اصفهانی، نخودی، جلد: مقوایی، ۵۰گ، ۸ سطر (۶×۱۰/۴)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۱سم [ف: ۱۱ – ۷۲۴]

۷۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۴۷/۲

آغاز: بسمله، قال الشیخ الامام العلامة افضل المتاخرین قدوة الحکماء الراسخین اثیر الدین الابهری ... اما بعد فهذه رسالة فی المنطق اوردنا فیها ما یجب استحصاره؛ **انجام:** و المغالطة قیاس مؤلف من مقدمات الشبهیه بالحق و نقیضه من مقدمات و هی و همیة کاذبة و العمدة هی البرهان لاغیر تمت هذه الرساله.

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۱۱۳ق؛ جلد: تیماج یشمی، ۸گ (۵۵پ–۶۲ر)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲ – ۱۱۴]

۷۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۹۳۶

آغاز: اقسام الاول ان لا یکون له جزء نحوق علما و الثانی ان یکون له جزء لکن لا معنی له نحو زید علما؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه گالینگور، ۲۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۲۴– ۱۹۴]

۷۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۴۰۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۸ق؛ محشی؛ جلد: چرم مشکی، ۳۷گ (۱پ–۳۷پ)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [مؤید: ۱ – ۳۲۷]

۷۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۴۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۸ق؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ – ۳۵۸]

۷۸. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۴۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: میرعبدالهادی بن رضا بنابی، تا: ۱۱۲۴ق؛ محشی با امضای محی الدین؛ تملک: محمد تقی بن عبدالحمید بن محمد نصیر ... بن خواجه محی الدین مغربی؛ جلد: تیماج سیاه، ۳۸گ، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: – ۲۲۲]

۷۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۸۰/۵

خط: نسخ، کا: محمد اکرم آصفی، تا: ۲۹ جمادی الثانی ۱۱۲۴ق، برای فرزندش محمد آقا ابوالعرب؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹گ (۱۲۶پ–۱۴۴پ)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱ – ۳۸۲]

۸۰. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۲۹۳/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، کا: خلیل الله بن اسماعیل بن صالح بن علی حسینی همدانی، تا: ۱۱۲۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱ص (۸۰پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱ – ۲۶۲]

۸۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۶۳۷/۵

خط: نستعلیق، کا: شفیع بن نریمان، تا: ۱۱۲۶ق؛ ۲۵گ (۸۶–۱۱۰)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [نسخه‌پژوهی: ۳ – ۱۵۸]

۸۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۹۶/۱۶

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۱۱۲۷ق، جا: شهر سنندج؛ ۲۸گ (۹۶پ–۱۲۳پ)، ۱۱ سطر (۷×۱۵) سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۳سم [ف: ۳ – ۱۸۴]

۸۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۶۰

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۱۱۲۷ق؛ محشی؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوا ته پارچه، ۴۴گ، ۱۱ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۶/۵×۳۳سم [ف: ۳ – ۱۸۴]

۸۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۹۲۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالعظیم بن صفر علی، تا: ۱۱۲۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۳گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۵۹]

۸۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۲۷۸/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ ریز، کا: مصطفی بن فضل الله بن سلطان، تا: ۱۱۲۹ق، جا: قریه بارخال به ناحیه پنکوک تورتوم به قرب ارض روم تابع آخسنحه؟؛ مصحح؛ جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۴ص (۱۴۶–۱۶۹)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۲۰سم [ف: ۴۷/۲ – ۱۱۴]

۸۶. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:ج-۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ بدخط، کا: محمد بن یوسف، تا: ۱۱۳۰ق؛ اهدایی: آقایان محمد و حسینعلی الهی؛ کاغذ: کاهی سفید تیره، جلد: مقوای ساغری مشکی، ۴۲ص، ۱۵ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: – ۲۷]

۸۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۰/۳

خط: نسخ، کا: محمد علی بن نوری، تا: رمضان ۱۱۳۴ق؛ محشی با نشان «محیی الدین، عبدالحلیم، سعد الله، شرح شمسیه، عبدالکریم، شرح الطوالع»؛ کاغذ: فرنگی، ۳۲گ (۸۰پ-۱۱۱)، ۱۲ سطر (۸×۱۲/۵)، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: - ۲۶۰]

۸۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۵۸۰/۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۴۷ق؛ افتادگی: انجام؛ ناتمام؛ اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳ - ۱۰۳]

۸۹. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۲۲۱/۱

خط: نسخ، کا: علی نقی حسینی، تا: ۱۱۶۰ق؛ ۱۸گ (۱ر-۱۸پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۵۴]

۹۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۹۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** فانه اذا صدق قولنا فی الانسان بحجر صدف لاشی.

خط: نستعلیق بدخط، بی‌کا، تا: ۱۱۶۳ق؛ محشی؛ واقف: حاج سید محمد شوشتری جزائری، ۱۳۰۹ق؛ کاغذ: استانبولی نباتی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۱۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۲۳]

۹۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۴۵/۴-ف

خط: نسخ، کا: نور محمد کاتب، تا: ۱۱۶۹ق [فیلمها ف:۲ - ۱۳]

۹۲. اهواز؛ شوشتری، محمد؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۱۷۶ق [نشریه: ۷ - ۷۹۶]

۹۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۱۵

خط: نسخ، کا: علی بن علی حیدری (از شاگردان ملا محمود صدری)، تا: جمعه ۱ شعبان ۱۱۷۶ق، جا: بایزید مدرسة السفلی؛ محشی؛ ۹۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۲ - ۲۰۴]

۹۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۱۸۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن علی حیدری، تا: جمعه ۱ ربیع الاول ۱۱۷۶ق، جا: بایزید؛ محشی، مصحح با رمز «۱۲»؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: گالینگور، ۹۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۵۹]

۹۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۱۸۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** لاحصاء لمدادها صلوة تشحن الهواء و نملاء الارض و السماء.

تذکر: نام مؤلف و کتاب به قرینه آغاز نسخه تغییر یافت؛ خط: نسخ، کا: محمد باقر بن حسن بن محمد، تا: ۱۱۸۰ق؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج مذهب، ۴۵گ، ۹ سطر (۶/۵×۱۵)، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۹ - ۱۶۷]

۹۶. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۴/۱۷/۳-۵۹۴۰

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن خلیل، تا: محر۱۱۸۳ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۵ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۲۰۷]

۹۷. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۲۴۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن یوسف ازکهی همدانی حریری، تا: رجب ۱۱۸۹ق؛ محشی از «احمد» و «فناری»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۱ - ۲۷۹]

۹۸. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۳۵۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالرحیم یا محمد رحیم بن میر نعمت الله موسوی قزوینی، تا: ۱۱۹۲ق؛ مصحح، محشی؛ ۳۳ص (۲۱-۵۳)، ۱۶ سطر [ف: ۲ - ۴۱۸]

۹۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۸۷۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: میر محمد بن میر محمد ابراهیم سیادت مآب، تا: ۱۱۹۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۲گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۹]

۱۰۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۳۱/۲

آغاز: اما بعد فهذه رسالة فی المنطق اوردنا فیها ما یجب استحضاره ... قال المص ایساغوجی: اللفظ الدال علی تمام ما وضع له بالمطابقة ... اقول اعلم ان ... (گ۸)؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد صادق تبریزی، تا: ۱۱۹۸ق؛ تملک: حسنعلی ابن محمد ناصر حسینی سنه ۱۱۸۰؛ کاغذ: نخودی اصفهانی، جلد: مقوایی، رویه تیماج سبز، ۴۶ص (۶-۵۱)، ۱۱ سطر (۶/۰۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۱ - ۳۶۶]

۱۰۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۳۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: شهوار بن ملا ماشی، تا: ۱۱۹۸ق؛ مصحح، محشی با رمز «۱۲، ۵»؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۷؛ کاغذ: فرنگی، جلد: شومیز، ۳۲گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۵۹]

۱۰۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۳۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد ولد حاجی امیر خان سعدانی، تا: محرم ۱۱۹۹ق؛ جلد: گالینگور سبز، ۲۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۸]

۱۰۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۹۹۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۹]

۱۰۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۵۱۶/۲-۳۸/۱۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۱۹]

۱۰۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۹۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: «محمدحسن بن غلامرضا طباطبائی» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹ سطر (۵/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۱۵۱۳]

۱۰۶. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۱۴۰/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج ۱۲۸گ (۱۰ر-۱۳۷ر)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: - ۹۲]

۱۰۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۵۴/۴

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، تیماج مشکی، ۲۶ص (۱۷۶- ۲۰۱)، ۱۳ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۳۳۲]

۱۰۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۹۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۳۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۷ - ۳۱۰]

۱۰۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۲۸۱۶۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الشعر قیاس مؤلف من مقدمات تنبسط منها

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ واقف: محمد تولیت، خرداد ۱۳۸۱؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۱گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [ف: ۲۴ - ۱۹۵]

۱۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۹۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ مهر: «کاظم بن محمد حسن ۱۳۲۳»؛ واقف: سیدمحمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: فستقی، جلد: مقوا رویه گالینگور، ۳۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۲۴ - ۱۹۹]

۱۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۷۹۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** فان کلاهما (کذا) من هاتین المقدمتین جمیلة (کذا) و اما ان یترکب من

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: سید عبدالباقی آیةاللهی شیرازی، اسفند ۱۳۷۴؛ کاغذ: فستقی، جلد: مقوا، ۲۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۴ - ۱۹۹]

۱۱۲. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۷۹/۳

انجام: عن جنس الشی ء و خاصته اللازم له کالحیوان الضاحک فی تعریف الانسان

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج، ۵گ (۷۲پ-۷۶پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: - ۶۲]

۱۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۳۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: «عبده الطبیب ابوالحسن بن محمد الشیرازی»، «العبد الشهیر محمد الشیرازی»؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۹×۱۵/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۶۰]

۱۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۲۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ مهر: «هو الکریم و انی عبدالکریم» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: مقوا، ۱۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۶۰]

۱۱۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۵۱

آغاز: متساویین و اما؛ **انجام:** کان الحق الایجاب. قال

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: نخودی، ۲۹گ، ۱۲ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۱۸۴]

۱۱۶. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۷۳/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** لما فرغ من بیان الاستثنائی شرع فی بیان البرهان

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ ۴۳ص (۵۴۶-۵۸۸)، ۱۶ سطر [ف: ۲ - ۷۳]

۱۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۶۷۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** بحسب اختلاف اوضاعه من الشمس فریاد بعد اومنها متواترات و هی ما یحکم النص ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ واقف: کتابخانه شخصی احمد شاهد؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا [رایانه]

۱۱۸. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۶۱۸/۱

آغاز: سواه و غیره الصادر باختیاره شره و خیره و الصلوة علی محمد ... فهذه الکتاب؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: ای، جلد: مقوا، ۱۴ سطر(۵/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۴۹۸]

۱۱۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۰۱۹/۲

آغاز: بسمله، الحمدلله مصدر معلوم و لام للجنس معلوم ... الحمدلله الواجب وجوده الممتنع نظیره الممکن سواء و غیر الصادر باختیار شره و خیر الصلاة علی محمد الذی انتشر به نهیه و امره؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۳؛ کاغذ: نخودی و شکری، جلد: مقوا، ۳۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۹/۵سم [ف: ۵ - ۴۰۱]

۱۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۱۳۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۲۰۶ق؛ ۲۰گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴ - ۳۸۳]

۱۲۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۷۹۷/۶

خط: نسخ، کا: نبی بن احمد بن محمود بن خضر بن یوسف بن شیخ بزم، تا: ۱۲۰۶ق؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۸گ (۶۹پ-۸۶پ)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲ - ۷۸]

۱۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۴۱۷/۱

آغاز: قال ایساغوجی اللفظ الدال علی تمام ما وضع له بالمطابقة و علی جزئه ان کان له جزء بالتضمن؛ **انجام:** برابر

مقدمه شرح را فاقد است؛ خط: نسخ، کا: سید حبیب، تا: شنبه ۱ ذیقعده ۱۲۰۸ق؛ جلد: تیماج، مشکی، ۴۳گ (۱ر-۴۳پ)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۸ - ۵۵۱]

۱۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۷۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: تقی، تا: ۲۳ ذیحجه ۱۲۰۹ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: آیت الله سید محمد علی روضاتی؛ کاغذ: فرنگی، ۱۹گ (۲پ-۲۰پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۲سم [ف: ۳۹ - ۴۹۸]

۱۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۶۰/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، کا: علی محمد اشکوری، تا: ۹ ربیع الثانی ۱۲۱۰ق؛ محشی؛ روی برگ ۱۰۷ اشعاری از امام محمد قزالی (=غزالی)، بوعلی سینا، خواجه نصیر، شیخ بهاء الدین، جلال الدین دوانی نقل شده، این دوبیت را نیز به ارسطو نسبت داده: «اسرار وجود خام و ناپخته بماند ×× آن گوهر بس شریف ناسفته بماند / هر کس ز سر قیاس چیزی گفتند ×× آن نکه که اصل بود ناگفته بماند»؛ جلد: تیماج تریاکی، ۵۲گ (۱۰۷پ - ۱۵۸پ)، ۸-۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۴۳ - ۱۰۵]

۱۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۹۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۵ق؛ مجدول؛ واقف: حاج سید محمد شوشتری جزائری، ۱۳۰۹؛ کاغذ: استانبولی نباتی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۱۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۲۲]

۱۲۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۵۰۶/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۱۷ق، جا: قلعه بادکوبه؛ تملک: «رحیمی» با تاریخ ۱۳۴۸ در مدرسه لاله زاری؛ مهر: «محمد بن آل آقا»، «آقا الحسینی» در ۱۲۳۰؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا رویه تیماج عنابی، ۳۳گ (۵۴ر-۸۶ر)، ۱۶-۱۱ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۹ - ۶۸۹]

۱۲۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۷۳/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۳گ (۶۷پ-۸۹ر)، ۸ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۸ - ۱۸۷]

۱۲۸. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۲۶۱/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۰ق؛ قطع: خشتی [ف: - ۱۰۲]

۱۲۹. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه:۸۶/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین، تا: ذیقعده ۱۲۲۰ق؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۲۲گ (۳پ-۲۴ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۸۷]

۱۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۸۹۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رضا، تا: پنج‌شنبه ۲۲ ربیع الثانی ۱۲۲۱ق؛ محشی؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه گالینگور، ۲۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۴ - ۱۹۶]

۱۳۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۲۹۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عیسی بن علی الفاوجی، تا: ۱۲۲۲ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۰]

۱۳۲. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۵۰ض

کا: ابوالحسن بن گلنظر قراجه داغی، تا: ۱۲۲۲ق [ف: - ۱۴۵]

۱۳۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۶۵

خط: نسخ خوب، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۸ محرم ۱۲۲۳ق؛ مصحح؛ ۲۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۵۷۰]

۱۳۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۱۲۳-۳۶/۱۲۳

آغاز: الحمدلله الواجب وجوده الممتنع نظیره الممکن سواه وغیره الصادر باختیاره؛ **انجام:** البرهان لکونه مرکباً من المقدمات الیقینیة ولیکن هذا آخرما ... تمت الرسالة

خط: نسخ، کا: قاسم بن باقر موسوی لاهیجی، تا: ۱۲۲۵ق؛ جلد: مقوا با روکش پارچه مشکی، ۴۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۱۹]

۱۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۰۹۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی بن حسین قلی شاهرودی، تا: شنبه ۱۹ شوال۱۲۲۶ق؛مجدول؛واقف:رمضانعلی شاکری،دی ۱۳۷۰؛ کاغذ: شکری، ۲۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۳سم [ف: ۲۴ - ۱۹۵]

۱۳۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۵۶/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۸ صفر ۱۲۲۶ق، جا: کربلا؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۲۷گ (۵۹پ-۸۵ر)، ۱۵ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۲۸۳۳]

۱۳۷. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره/۴

کا: ابوطالب بن قاسم حسینی، تا: ۱۲۲۶ق [تراثنا: س۲ش۴ - ۶۲]

۱۳۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۳۷۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۲۸ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۴۴ص (۲۹-۷۲)، ۸-۱۳ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۲ - ۳۵۱]

۱۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۵۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۱ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۱۴۶ [رایانه]

۱۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۱۴۷۹۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، مذهب، ۲۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۳/۵سم [ف:

۲۴ – ۲۰۱]

۱۴۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۱۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۳۴ق؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۴گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۴ – ۱۴۶]

۱۴۲. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۱۰۴/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۲۰گ (۱پ–۲۰پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: – ۶۸]

۱۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۷۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حیدر بن محمد دزفولی، تا: جمعه ۲۰ جمادی الاول ۱۲۳۶ق؛ محشی با رمز «م هـ د ی»؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۲۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۴ – ۱۹۶]

۱۴۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۷۱۳/۲

خط: نستعلیق، کا: نصرالله بن میرزا محمد، تا: ۱۲۳۶–۱۲۳۸ق، جا: همدان [ف: ۳ – ۱۲۲]

۱۴۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۶۹/۲ معزی

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز و انجام نسخه ذکر شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۳۷ق؛ جلد: مقوایی با روکش پارچه‌ای، ۹۸۹گ (۱۳۲ر–۱۱۲۰پ)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۹ – ۱۶۹]

۱۴۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۷۱۶/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی محمد بن حاجی بابابک طایمه قلعه خانی، تا: ۱۲۳۸ق؛ کاغذ: فرنگی، ۱۵گ (۱۵۶–۱۷۰)، ۱۷ سطر، اندازه: ۸×۱۵سم [ف: ۴۰ – ۳۷]

۱۴۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۹۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۹ق؛ واقف: جعفر زاهدی، ۱۳۷۷ش؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۴ – ۱۹۲]

۱۴۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۳۴۴/۱

خط: نسخ، کا: محمد جواد، تا: ۱۲۴۰ق؛ کاغذ: کبود اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۶۱گ (۱–۶۱)، ۱۱ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۹/۵×۱۵/۵سم [ف: ۳ – ۹۳۵]

۱۴۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۹۸–۳۹/۱۷۸

آغاز: من العلم به العلم بشیء آخر والشیء الاول هو الدال والثانی هو المدلول فمن هذا عرفت ان الدلیل؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوا، ۴۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ – ۲۴۱۹]

۱۵۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۶۳۲/۳–۲۳/۱۵۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید محمد هادی بن میر صادق حسینی، تا: سه‌شنبه ۱۰ جمادی الثانی ۱۲۴۲ق، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۴۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۵ – ۲۴۱۹]

۱۵۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۶۸۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد علی ارومی، تا: شنبه ۲۱ رجب ۱۲۴۲ق، جا: مراغه مدرسه مسجد جامع؛ محشی از «محی الدین»؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۴۲گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۴ – ۱۹۸]

۱۵۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۲۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: آقا حسین بن محمد صادق لردوی مشکینی، تا: ۱۲۴۲ق؛ مصحح، محشی با نشان‌های «محیی الدین» و «۱۲»؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج سیاه مذهب، ۲۵گ (۲پ–۲۶پ)، ۱۱ و ۱۳ سطر (۸×۱۲/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶–۳۳۲]

۱۵۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۵۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد قاسم بن ملا میرزا محمد قاری، تا: ۱۲۴۲ق، جا: مسجد العباسی الجدید؛ محشی با رمز «۱۲»؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۵ – ۳۶۰]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۶۳/۳

همان نسخه بالا؛ ۲۸گ (۲۲پ–۴۹ر) [مؤید: ۲ – ۶۹]

۱۵۴. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۵۸۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمدباقر اردبیلی، تا: ۱۲۴۴ق؛ جلد: مقوا، ۱۲ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: – ۴۷۴]

۱۵۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۲۵۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی اکبر بن معصومعلی، تا: یک‌شنبه ۲۲ ربیع الثانی ۱۲۴۴ق؛ محشی؛ واقف: سیدمحمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۴ – ۱۹۸]

۱۵۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۹۰۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۴۵ق؛ محشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۳۴گ، اندازه: ۱۱/۵×۲۰/۷سم [ف: ۲۴ – ۱۹۴]

۱۵۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۲۰/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالمحمد بن علی محمد، تا: شعبان ۱۲۴۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۰ص (۴۴–۷۳) [ف: ۸ – ۹۲]

۱۵۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۶۵۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد صالح بن محمد حسین، تا: ۱۲۴۹ق؛ محشی توسط محمد صالح بن محمد حسین؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: مقوا با روکش پارچه‌ای، ۲۷گ (۲پ-۲۸)، ۱۳ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۶ ۲۵۲]

۱۵۹. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۷۵۷/۲

خط: نسخ، کا: علی بن مشهدی مهدی، تا: ۲۰ رجب ۱۲۵۳ق؛ جلد: مقوایی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۴۰۷]

۱۶۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۹۵۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۴ق؛ کاغذ: حنایی و شکری، جلد: تیماج، ۲۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۴۳۳]

۱۶۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۱۰۰۷۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۹ق؛ محشی؛ واقف: شمس الدین جزایری، مرداد ۱۳۴۸؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا رویه گالینگور، ۳۲گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲۴ - ۲۰۱]

۱۶۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۰۰۰/۴

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۱۶ صفر ۱۲۵۹ق، برای میر فاضل سلماسی؛ کاغذ: پسته‌ای حنایی، جلد: میشن سیاه، ۲۷گ (۱۹پ-۴۵ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶ - ۱۸۵]

۱۶۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۲۵

خط: نسخ تحریری، کا: قاسم بن ملا کریم، تا: ۱۲۵۹ق؛ محشی؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: مقوایی، ۷۸گ، ۹ سطر (۱×۱۴)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۳ - ۱۸۴]

۱۶۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۲۹۳/۲

خط: نسخ، کا: محمد بن حاجی عباس علی، تا: ۲ ربیع الاول ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سیاه، ۳۱گ (۷۵ر-۱۰۵ر)، ۱۳ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۳۴۱]

۱۶۵. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۰۱/۳

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۹ صفر ۱۲۶۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰گ (۱۰۶پ-۱۳۵پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۸۲]

۱۶۶. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۱۰۷/۲

خط: نستعلیق، کا: صفرعلی بن قربانعلی، تا: چهارشنبه ذیقعده ۱۲۶۴ق؛ جلد: مقوایی، ۳۱گ (۳۶پ-۶۶پ)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: - ۷۰]

۱۶۷. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۱۱۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۶۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۸گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۷۵]

۱۶۸. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۷۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید حسن بن سید عبدالصمد بن سید محمد، تا: سه‌شنبه ۱۲ ربیع الاول ۱۲۶۸ق، جا: کرکوک مسجد احمد بیگ؛ خدمت استاد ملا مولود سال ۱۲۸۶؛ جلد: گالینگور، ۲۹گ (۱ر-۲۹پ)، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱ - ۹۱]

۱۶۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۶۸/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۷۰ق؛ ۱۷گ (۸۱پ-۹۷ر) [ف: ۱ - ۱۴۴]

۱۷۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۱۶۱

خط: نستعلیق، کا: یعقوب حسینی، تا: پنج‌شنبه ۲۱ ربیع الثانی ۱۲۷۱ق؛ جلد: مقوایی، ۸۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵× ۲۱سم [ف: ۱۸ - ۳۰۵]

۱۷۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۷۳/۲-۵۳/۸۳

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبد الجواد بن عبد الرحیم اردبیلی، تا: ۱۲۷۳ق؛ ۴۷گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۰۸]

۱۷۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۱۵/۱

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: ۱۲۷۵ق؛ محشی؛ ۲۰گ (۲پ-۲۱پ) [ف: ۳ - ۱۸۴]

۱۷۳. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۴۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۷ق؛ مهر: «علی مع الحق و الحق مع العلی عبده علی» (مربع)، «ثقة الاسلام محمود صدر» (برجسته)؛ جلد: مقوایی با روکش پارچه‌ای، ۲۹گ، ۱۲ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۳۳]

۱۷۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۳۶/۶

خط: نسخ تحریری، کا: محمد رشید، تا: ۱۲۷۸ق؛ ۲۲گ (۱۱۶پ-۱۳۷ر) [ف: ۲ - ۱۴۸]

۱۷۵. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۶۱۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۸ق؛ ۳۴ص (۲۳۱-۲۶۴)، ۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲ - ۹۹]

۱۷۶. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۳۱۷/۱

خط: نسخ، کا: علی اصغر موسوی، تا: شوال ۱۲۸۷ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۵۰گ، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۲ - ۴۵]

۱۷۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۵۶/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رضا ابن محمد رحیم، تا: بین سال‌های ۱۲۶۹ تا ۱۲۸۸ق؛ جلد: مقوایی، ۱۹۴گ، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۵۱ - ۱۳۳]

۱۷۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۵۸۴/۱

خط: نسخ، کا: محمد رسول بن ابی طالب علویقی، تا: ذیقعده ۱۲۸۸ق؛ جلد: مقوایی، ۱۲گ (۱پ-۱۲ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۷ - ۱۷۲]

۱۷۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۸۹/۱

بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴۵ص (۱-

۴۵)، ۱۴ و ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۹۱۵]

۱۸۰. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۴۷۲/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** او بالمشهود اومن مقدمات.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: - ۳۹۰]

۱۸۱. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۱۸۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ محشی؛ کاغذ: فستقی و نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱ سطر(۸×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۷۱]

۱۸۲. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۱۲۷/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۰۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰گ (۲۱پ-۵۰پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: - ۸۲]

۱۸۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۲۰۸/۳-۳۱/۸۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: زین العابدین بن ابراهیم، تا: ۱۳۰۲ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۶گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۱۹]

۱۸۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۴۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محسن بن حاج آقا گل سلطان آبادی، تا: ۲۰ جمادی الاول ۱۳۰۲ق؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۰گ (۱۱۳پ-۱۵۲ر)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۳۴۰]

۱۸۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۹۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کا:اقل الطلاب محمد بن ملا سعدالله بن ملا میرزا بن ملا رمضان بن ملا میرزای دولابی، تا: ۱۸ رمضان ۱۳۰۴ق؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۹گ، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۵۱ - ۱۰۸]

۱۸۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۵۹۸/۲

کامل؛ خط: نسخ، کا: آق میرزا بن مرحوم حاجی ملا احمد مشقطعی، تا: سه‌شنبه ذیحجه ۱۳۰۴ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوا، ۳۸گ (۲۵پ-۶۲پ)، ۱۰ سطر (۱۰/۵×۱۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۰ - ۵۷]

۱۸۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۲۱۳

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی فتح علی الخلایق ابواب جوده و نعمته و افاض علی القوابل حسب الاستعداد؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی، تا: ۱۳۰۵ق؛ مصحح، محشی با رمز «۱۲»؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: مقوا، ۵۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۶۱]

۱۸۸. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۷۶/۲ ـ د

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد مهدی، تا: سه‌شنبه ۶ رجب ۱۳۰۵ق؛ ۴۲ص (۲-۴۳) [ف: ۱ - ۲۳۸]

۱۸۹. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۵۰۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: صالح بن عبدالغفار تختی، تا: صفر ۱۳۱۱ق، جا: ترجان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۵۹ص (۲-۶۰)، ۹ و ۱۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۷سم [ف: ۲ - ۱۷۲]

۱۹۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۴۱۴/۱-۲۷/۸۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد محسن بن علی تهرانی مشهور به شیخ آغا بزرگ تهرانی (صاحب الذریعه)، تا: جمعه ۲۵ ذیحجه ۱۳۱۱ق؛ جلد: تیماج، ۱۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۱۹]

۱۹۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۷۵۶/۲-۱۰/۶۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالخالق، تا: ۱۳۱۳ق؛ محشی از «محی الدین»، «قره باغی» و دیگران؛ جلد: مقوا، ۲۸گ، ۱۲-۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۱۸]

۱۹۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۸۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: مسیح الدین بن حسین طباطبائی، تا: جمادی الثانی ۱۳۱۵ق؛ مصحح، محشی با امضای «مسیح طبائی»؛ ۳۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۹]

۱۹۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۶۰۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حیدر بن محمد اسفرنجانی، تا: جمادی الثانی ۱۳۱۷ق؛ ۲۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۹]

۱۹۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۶۳۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی محمد قوبوئی، تا: ۱۵ شعبان ۱۳۱۸ق؛ افتادگی: وسط (قبل از ورق آخر یک برگ ساقط است)؛ محشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۶۵گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۲۴ - ۱۹۳]

۱۹۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۷

آغاز: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۲۲ق؛ ۴۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۸×۱۴سم [ف: ۲ - ۶۵]

۱۹۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۵۸۵/۲

آغاز: المنطق آله قانونیة تعصم مراعاتها الذهن عن الخطاء فی الفکر. الحمدلله الواجب وجوده الممتنع نظیره الممکن سواه و غیره؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: شاکل حسین از قریه قویی، تا: یک‌شنبه ۲۵ محرم ۱۳۲۵ق؛ محشی؛ انتقالی از مدرسه آیت الله بروجردی شهر ری در اردیبهشت ۱۳۷۰. با مهر: «وقف کتابخانه مدرسه آیة الله الکبری الطباطبائی البروجردی شهر ری تأسیس ۱۳۸۱هـ لاله زاری» و مهر: «وقف بر مسجد لاله زار است. بیرون بردن از مسجد حرام است»؛ واقف: مدرسه آیت الله بروجردی شهر ری،

اردیبهشت ۱۳۷۰؛ جلد: تیماج سرخ، ۴۴گ (۶۴پ-۱۰۷پ)، ۱۰-۱۲ سطر (۱۰/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲۰ - ۴۶]

۱۹۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۲۹۰/۳

خط: نسخ تحریری، کا: عبدالله بن فضل الله اوبهنکی صدیقی (مردوخی)، تا: ۱۳۳۱ق، در خدمت استادش ملا حسین اثر ریژی؛ ۶۷گ (۸۳ر-۱۴۹ر) [ف: ۳ - ۱۸۴]

۱۹۸. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۷۴۲/۳

خط: نسخ، کا: عبدالرحمن، تا: ۱۷ شعبان ۱۳۳۱ق، برای عبدالرحیم؛ ۳۸گ (۱۱۷پ-۱۵۴پ)، مختلف السطر (۱۸×۲۲) [ف: ۲ - ۳۷۳]

۱۹۹. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۱۹۱

آغاز انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رکایی، تا: ۱۷ ربیع الاول ۱۳۴۰ق؛ محشی به امضای «قره باغی»؛ واقف: احمد طاهری، ۱۳۵۱/۵/۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۱۶]

۲۰۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۸۲۴

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن خلیفه ملا علی به جهت «کامل شا»، تا: چهارشنبه ۲۷ ربیع الاول ۱۳۵۲ق؛ محشی؛ کاغذ: خط دار، جلد: چرم قهوه‌ای، ۲۴گ، ۱۱سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۰سم [ف: ۴۱ - ۲۳۱]

۲۰۱. تهران؛ مدرسه معمارباشی؛ شماره نسخه:۱۰۰/۲

آغاز و انجام: برابر

کا: حسین بن محمد جعفر رضوی، بی‌تا؛ تملک: سید حسین رضوی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۹گ (۹پ-۵۷ر)، ۱۱-۱۵ سطر [ف: - ۱۲۴]

۲۰۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۴۸۳/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۲۶گ (۳۸پ-۶۳پ)، ۱۳-۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳۸ - ۶۳۹]

۲۰۳. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۴۲/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی نرم، ۲۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۸۵۹]

۲۰۴. مشهد؛ مدرسه خیرات خان؛ شماره نسخه:۹۴/۱

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تغییر یافت؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی و فستقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷گ، ۱۰ سطر، قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: - ۱۷۷۵]

۲۰۵. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۴۵/۵

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۰گ (۲۸پ-۴۷پ)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۷۳]

۲۰۶. رامسر؛ فرید تنکابنی، عبدالوهاب؛ شماره نسخه:۶۶/۳

آغاز: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: ترمه، اندازه: ۱۱×۱۷سم [نشریه: ۷ - ۷۹۲]

۲۰۷. ساری؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۳۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ابعاد متن: ۷×۱۱، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [عمومی ساری و تنکابن: ف: - ۱۰۶]

۲۰۸. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۲۷۸/۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹گ (۷۰پ-۸۸ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [مؤید: ۳ - ۲۳۱]

۲۰۹. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره/۹

آغاز: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ کا: جمال الدین حسین بن مرتضی حسینی،بی‌تا؛افتادگی:انجام[تراثنا: س۲ش۴ - ۶۱]

۲۱۰. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۷۶۲/۱

خط: نسخ، کا: مسافر، بی‌تا، جلد: تیماج مشکی، ۳۴گ (۲ر-۳۵پ)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۳۹]

۲۱۱. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۷۵۷/۲

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۲۵۶]

۲۱۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۸۳/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۰گ (۲۹پ-۶۸پ)، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۳۳]

۲۱۳. مشهد؛ مدرسه خیرات خان؛ شماره نسخه:۴۷/۱

آغاز: سواه و غیره الصادر باختیاره ... فهذا الکتاب للشیخ الامام ... اثیرالدین الابهری؛ **انجام:** برابر

در فهرست بدون نام مؤلف؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۳۳گ، ۱۳ و ۱۴ سطر (۶×۱۹)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [رشت و همدان: ف: - ۱۷۸۳]

۲۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۵۳۴ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۲۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۳۵۶ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۲۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۶۸۷ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۲۱۷. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۳۴/۱

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا،بی‌تا؛محشی؛جلد:گالینگور آبی، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: - ۲۷۸]

۲۱۸. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۲۶۹/۷

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۹گ (۲۳۳ر-۲۷۱ر)، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۲ - ۳۶۶]

۲۱۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۸۸/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الوسط ما یقترن بقولنا لانه حین یقال کذا و کذا و الجدل اه من الاصطلاحات

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۱۳۱پ-۱۳۴پ)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [ف: - ۷۲۵]

۲۲۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۲۵/۱

آغاز: للمنطقیین اصطلاحات یجب استحضارها للمبتدی اذا اراد ان یشرع فی شیء من العلوم منها ایساغوجی؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: قره جی داغی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوا با روکش پارچه‌ای، ۲۴گ (۲-۲۵پ)، ۱۶و۱۷سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۱۶ - ۳۴۱]

۲۲۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۳۸/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشان‌های «محیی الدین»، «عبدالرحیم»، «بردعی»، «مطول»، «یوسف»، «احمد»، «شرح مطالع»، «فناری»، «چالق»، «قره باغی»؛ ۲۷ص (۹۰-۱۱۶) [ف: ۱۱ - ۳۸۵]

۲۲۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۲/۳

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ جا: مدرسه ملا صدر الدین؛ کاغذ: ترمه، جلد: ابره کاغذی، ۴۶ص (۱۸۶-۲۳۱)، ۱۳ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۷ - ۲۲۱]

۲۲۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۵۱۰/۱

آغاز: فانه یدل علی الحیوان الناطق؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق نازیبا، کا: محمد تقی بن ابراهیم شاه کرمانشاهی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: حاج شیخ جلال ایت اللهی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۴۲گ (۱-۴۲)، اندازه: ۱۰×۱۳سم [ف: ۴ - ۱۳۲۳]

۲۲۴. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۲۴۸/۶

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۵ص (۱۳۰-۱۴۴) [ف: - ۲۴۵]

۲۲۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۱۴۰/۴

آغاز: برابر **انجام:** قد فرغت عن تسوید هذا ... سنة سبعین و الف ...

بی‌کا، بی‌تا؛ اندازه: ۸×۱۳سم [ف: ۳ - ۸۷۱]

۲۲۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۵۷

آغاز: ان للمنطقین اصطلاحان؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۰۰گ، ۱۰سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۳۹]

۲۲۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۹۵۹/۷

انجام: من هاتین المقدمتین اللتین اولاهما متصد ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی، ۱۷گ (۹۲پ-۱۰۸پ) [ف: ۱۳ - ۱۵۸]

۲۲۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۵۲۵/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سبز، ۷گ (۳۱پ-۳۷ر)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱۷ - ۱۰۶]

۲۲۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۹۳۶

آغاز: برابر **انجام:** و الخطابة مؤلفة من مقدمات مقبوله من شخص معین او مظنونه والشعر قیاس مؤلف من مقدمات ینبسط منها النفس او ینقبض والمغالطة مؤلفة من مقدمات یشبه بالحق والمشهورات قیاس مؤلف من مقدمات و همیة کاذبه والعمدة هی البرهان لاغیر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ یادداشت در اول کتاب به تاریخ ۱۱۶۳؛ تملک: ابراهیم بن سید علیرضا حسینی تبریزی؛ جلد: مقوا، ۳۸گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۰]

۲۳۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۸۸۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** وان کانت منفصله فاستثناء عین احد الجزئین ینتج یقتضی الإخر و الاستثناء یقتض احدهما ینتج عین الإخر قیاس مؤلف من مقدمات یقینیه لاینتاج الیقین اقسام کقولنا الواحد نصف الاثنین و الکل اعظم من الجزء ومشاهدات کقولنا

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مهر: «مهدی بن باقر الحسینی ۱۲۰۲» (مربع)؛ جلد: مقوا، ۷گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۰]

۲۳۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۰۶۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ با تاریخ ۱۳۴۴ق دریادداشتهای برگ آخر؛ جلد: تیماج سیاه، ۴۶گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۹]

۲۳۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۲۸۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۲۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۵۹]

۲۳۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۹۱۸/۳-۱۵/۱۵۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۱۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۱۹]

۲۳۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۹۴۵-۱۵/۱۸۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمدبن علاء الدین سیا کل رودی، بی‌تا، جلد: گالینگور قهوه‌ای،۴۱گ،۱۱سطر،اندازه:۱۰×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۱۹]

۲۳۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۶۵۹-۹/۲۰۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۴۱۸]

۲۳۶. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۳۳۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** او مرکب من مقدمات وهمیة کاذبة والغلط اما من جهة

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ ۱۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف مخ - ۱ - ۲۷۹]

۲۳۷. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۶۵۶/۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۰×۱۹سم

[ف: - ۳۵۴]

۲۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن محمود صابونچی، بی‌تا؛ واقف: سید علینقی اصفهانی، شهریور ۱۳۰۸؛ ۸۹گ، ۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۴ - ۳۸۳]

۲۳۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۸۶/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ مهر: «اعبدالله مولای» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵گ (۱۲۶پ-۱۵۰پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۳ - ۱۷۹]

۲۴۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۰۰۲/۴

خط: نستعلیق، کا: عبدالحمید بن ملا محمد واعظ، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۱گ (۱۵۸ر-۱۶۸پ)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۶ - ۶]

۲۴۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۷۰۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۸گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۱ - ۴۷۴]

● شرح الایساغوجی = شرح الفوائد الفناریة / منطق / عربی

š.-ul-īsāġūjī = š.-ul-fawā'id-il-fanārīya

احمد بن محمد بن خضر، ۷۰۶ - ۷۸۵ قمری

ahmad ebn-e mohammad ebn-e xazer (1307 - 1384)

وابسته به: شرح الایساغوجی = الفوائد الفناریة علی الرسالة الأثیریة؛ فناری، محمد بن حمزه (۷۵۱-۸۳۴)

حاشیه با عناوین «قوله- قوله» بر شرح شمس الدین محمد فناری بر رساله «ایساغوجی» اثیرالدین ابهری است. به گفته چلبی این حاشیه از بهترین و دقیق ترین حواشی شرح فناری می‌باشد.

آغاز: بسمله. حمداً لک علی ما منحت به علی من معارف و الافاضل و شکراً لک علی ما من له من ذوارف

انجام: العمده فی البرهان جعلنا الله تعالی الواصلین الی الغیر العمده فی البرهان جعلنا الله تعالی الواصلین الی الغیر السامعین و رزقنا معانیه تمت

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۵۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید بن حاجی جبرئیل، تا: ۱۰۹۷- ۱۰۹۸ق، جا: در قیره بیلوه از ناحیه بانه، نزد شیخ شمس الدین؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۰گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۵۱ - ۱۷۷]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۳۶۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن حسین، تا: قرن ۱۲، جا: بلده اکیل مدرسه اسفل؛ محشی با رمز «منه»؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۴۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۲۲]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۰۶۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن محمود، تا: قرن ۱۳؛ از روی نسخه تحریر محرم ۱۰۷۹ استنساخ شده، مصحح، محشی با رمز «صح، عبدالرحیم»؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۴۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۳سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۲۳]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۹۶۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد کزانی، تا: ۱۲۸۸ق، جا: سقز؛ مصحح، محشی با رمز «منه»؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: مقوا، ۳۷گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۲۳]

● شرح الایساغوجی / منطق / عربی

š.-ul-īsāġūjī

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰ - ۸۱۶ قمری

jorjānī, 'alī ebn-e mohammad (1340 - 1414)

وابسته به: ایساغوجی = الکلیات الخمس = المدخل الی علم المنطق = الرسالة الاثیریة فی المنطق؛ اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

اهدا به: امیر محمد قلاون شاه

شرح توضیحی مختصری است با عناوین «قال - اقول» بر رساله «ایساغوجی» اثیرالدین ابهری. در بیشتر فهارس ناشناس آمده و در انتساب آن به جرجانی تردید است و ذکر انتساب به استناد فهرست آستان قدس (۲۰۲/۲۴) است.

آغاز: بسمله الحمدلله الذی جعل منطق الانسان مظهر المعلومات و یسر له طرقا لتحصیل المجهولات و الصلاة علی رسوله محمد المبعوث با الحجج و البینات ... اقول الحمد معناه علی ما ذهب الیه المحققون هو الثناء و النداء علی الجهل من نعمة و غیرها

انجام: لکونه مرکبا من الیقینیات المنتجة للیقین و ماعداه توابع و لواحق له الوارد بان و شرحه فی هذا الکتاب

[دنا ۴۸۲/۶-۴۸۳ (۷ نسخه)؛ کشف الظنون ۲۰۸/۱ که در آن نیز مؤلف ذکر نشده]

شرح و حواشی:

۱- العنایتیة = حاشیة شرح الایساغوجی؛ عنایت الله بن محمد بن عبدالکریم

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۷۷۴/۲

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس مانده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۳ جمادی

الاول ۸۲۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۸گ (۷۹پ-۱۲۶پ)، اندازه: ۱۷/۵×۹سم [ف: ۲۰ - ۱۳۸]

۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۲۹۴/۲

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس مانده؛ خط: نسخ، کا: عبدالقادر بن ابوبکر بن عمر حضرتی، تا: چهارشنبه آخر جمادی الثانی ۹۰۲ق؛ جلد: مقوا، آبی، ۳۰گ (۶۰پ-۹۰)، ۱۰سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱- ۲۶۳]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۱۲۹۷۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و منها الخطابة و هی القیاس المرکب من مقدمات مقبولة ... کالقضایا المأخوذة من الأنبیاء و الأولیاء و العلماء ... کل من یطوف

خط:نستعلیق،کا:محمد بن اسکندر،تا:۹۶۳ق؛افتادگی:انجام؛واقف: شیخ عبدالله مجتهدپور، مرداد ۱۳۶۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۲۴ - ۲۰۱]

۴. سبزوار؛ صد و بیست و پنج نسخه؛ شماره نسخه:۲/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فالفساد من جهة الصورة لعدم تکرار الواسطة أو من جهة.

توضیح:نام مؤلف از آغاز و نام کتاب معلوم گردید؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۱۱۳۹ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج نخودی، ۱۱۱گ(۱۶-۱۲۶)،۷سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۶۴]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۲۲

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس آمده است، اهداء به غیاث الاسلام شده؛ خط: نسخ، کا: میان صدرالدین، تا: شوال ۱۲۵۵ق؛ جلد: گالینگور، ۳۱گ، ۱۵ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۵/۵×۲۶/۵سم [ف: ۵۱ - ۱۶۲]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۲۶۴

آغاز و انجام: برابر؛ انجامه: تمت هذه النسخه المیمونه المسمی بمیر شرح ایساغوجی بیدحقیر فقیر تراب اقدام اهل العلم روح الله ... فی سنه ۱۳۱۰ من هجره النبی علیه الصلوة و السلام.

خط: نسخ بدخط، کا: روح الله، تا: ۱۳۱۰ق؛ مصحح، محشی با امضای شرح مطالع، ۱۲ع، ۱۲ مولوی و ...؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۸گ (۱۷پ-۵۴پ)، ۱۱-۱۳ سطر (۱۲/۵×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [رایانه]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۹۰۵ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۹۰۶

احتمالا از میر سید شریف؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۷۷

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس مانده؛ خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: فهرستی؛ ۲۶گ، اندازه: ۱۷×۲۰سم [ف: ۴ - ۳۸۳]

● شرح الایساغوجی = الفوائد الفناریة علی الرسالة الأثیریة

الأثیریة / منطق / عربی

š.-ul-īsāġūjī = al-fawā'id-ul-fanārīya 'ala-r-r.-il-aṯīrūya

فناری، محمد بن حمزه، ۷۵۱ - ۸۳۴ قمری

Fanārī, mohammad ebn-e hamze (1351 - 1431)

وابسته به: ایساغوجی = الکلیات الخمس = المدخل الی علم المنطق = الرسالة الاثیریة فی المنطق؛ اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

شرح مزجی مختصری است بر رساله «ایساغوجی» اثیرالدین ابهری که به تصریح مؤلف این شرح در یک روز نگاشته شده؛ مشتمل بر چهار «باب»: ۱. الایساغوجی (الکلیات الخمس)؛ ۲. مقاصد التصورات؛ ۳. مبادی التصدیقات؛ ۴. مقاصد التصدیقات.

آغاز: حمداً لک اللهم علی ما لخصت لی من منح عوارف الافاضل و خلصتنی من محن عواصف الفضائل ...

انجام: و العمدة ای المعتمد علیه هو البرهان لا غیر لان تحصیل العقاید الحقة و تبدیل العقیدة الباطلة لیس الا به و لکن هذا آخر الرسالة فی المنطق ختم الله تعالی اعمالنا بالعقائد الحقة و زوال العقیدة الباطلة و حشرنا فی زمرة السعداء و الصالحین و بوانا فی اعلی علیین مع النبیین و المرسلین و صلی الله علی محمد و آله اجمعین المعصومین تمت الرسالة الموسومة بالفناری فی علم المیزان ...

چاپ: اسلامبول: ۱۳۰۵ ق

[دنا ۶/۴۸۳-۴۸۵ (۷۱ نسخه)؛ کشف الظنون ۲۰۷/۱؛ الذریعه ۳۵۴/۱۶ و ۶۳/۱۳؛ ریحانة الأدب ۳۵۵/۴ و ۲۲۹/۳؛ الاوقاف العامة موصل ۹۵/۲ و ۱۲۳/۲ و ۱۳۲/۲ و ۲۴۴/۲]

شرح و حواشی:

۱- شرح الایساغوجی = شرح الفوائد الفناریة؛ احمد بن محمد بن خضر (۷۰۶-۷۸۵)

۲- الفوائد البرهانیة فی تحقیق الفوائد الفناریة = الفراید البرهانیة فی تحقیق الفوائد الفناریة؛ برهان الدین بن کمال الدین حمید (-۹)

۳- حاشیة الفوائد الفناریة = حاشیة شرح ایساغوجی = حاشیة قول احمد؛ عمری، احمد بن محمد (-۹۵۰)

۴- جهة الوحدة بین المتعلمین = حاشیة شرح الفناری = حاشیة جهة الوحدة؛ شروانی، محمد امین بن صدرالدین (-۱۰۳۶)

۵- حاشیة حاشیة الفوائد الفناریة؛ کردی حسین آبادی، عبدالله بن حیدر (-۱۱۰۷)

۶- حاشیة الفوائد الفناریة؛ کردی حسین آبادی، عبدالله بن حیدر (-۱۱۰۷)

۷- منشآت آدنوی، موسی بن مصطفی (-۱۲)

۸- حاشیة جهة الوحدة؛ کردی، محمود بن حیدر

۹- حاشیة قول احمد؛ ماورانی، عبدالله بن حیدر

۱۰- حاشیة حاشیة شرح ایساغوجی بیتکاری

۱۱- حاشیة الفوائد الفناریة

۱۲- حاشیة شرح الایساغوجی للفناری (۲عنوان)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۹۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، کا: عبدالحسین بن عبدالعزیز رازی، تا: سلخ ربیع الثانی ۸۵۹ق؛ محشی؛ واقف: محمد ایرانی مجرد، بهمن ۱۳۵۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۲۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [ف: ۲۴ - ۲۰۴]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۲۱۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد سیف الله بن مصلح الدین رومی، تا: ۸۸۲ق؛ محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج آلبالویی، ۱۸ص (۲۲پ-۳۹پ)، ۱۷ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۱۷ - ۵۸]

۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۹

خط: نسخ، کا: علی بن محمد بن ... حنفی، تا: ۱۶ صفر ۸۹۶ق؛ مصحح، با امضای بلاغ، محشی؛ جلد: تیماج عنابی، ۲۳گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۱۴۶]

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۴۷

همان نسخه بالا [نشریه: ۱۱ - ۹۰۳]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۷۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بؤانا فی اعلی علبین مع النبیین و المرسلین و صلی الله علی سیدنا محمد و آله اجمعین

خط: نستعلیق، کا: کمال بن بهاءالدین، تا: ۸۹۹ق؛ محشی؛ واقف: نائینی؛ ۲۵گ، ۱۴ و ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۴ - ۳۸۳]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۴۶۱/۱-۱۳/۱۴۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اذا انتهی التفسیر الالفاظ صلبیة فلیس للسائل المطاوعة فی طلب توضیحها من المدضر و المعلل. تمت

خط: نسخ، کا: حسین بن محمود بن عبدالله، تا: قرن ۱۰؛ جلد: ساغری مشکی، ۳۲گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵- ۲۴۲۱]

۶. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۲۹۴/۱

آغاز: المنطق علم یبحث فیه عن الاعراض الذاتیة للتصورات و التصدیقات من حیث نفعها؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۹۰۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی به امضای «برهان»، «بردعی» و ... به نقل از کتب؛ جلد: مقوا آبی، ۵۸گ (۲ر-۵۹پ)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱ - ۲۶۲]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۸۶۷/۱

آغاز: ... فان قید یفوله فی ذاته فمعنی الممیز الذاتی و ان قید بقوله فی عرضه فمعنی الممیز العرضی؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن علی جبلی، تا: ۱۸ ربیع الثانی ۹۱۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ تملک: ابن احمد بن ابی ابراهیم ابو سعید؛ مهر: «عبده علی رضا» (بیضی)، «... محمد»؛ کاغذ: فرنگی؛ ۵۱گ، ۹ سطر (۴×۹)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۳۵ - ۲۲۷]

۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۰۳۰/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، کا: یوسف بن ابراهیم بن حسین بن کاکور برزنجی، تا: قرن ۱۱؛ ۲۹گ (۳۲پ-۶۰ر) [ف: ۲ - ۱۴۸]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۸۱۵/۳

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، ۱۸گ (۱۷پ-۳۴پ)، ابعاد متن: ۹×۱۶، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۷ - ۴۸۸]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۷۳/۱

خط: نستعلیق ترک، کا: ابراهیم بن ملاعبدالله، تا: قرن ۱۱، جا: بیلو؛ محشی؛ کاغذ: ترمه، جلد: مشکی، ۲۲گ (۱پ-۲۲ر)، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۸ - ۲۳۷]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۳۴۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۲۳ق، جلد: تیماج یشمی، ۵۱گ، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳۲ - ۳۳۳]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۰۳/۱

خط: تعلیق، کا: ادهم بن قاضی بیك هرآبادی خلخالی، تا: ۱۰۲۵ق؛ جلد: تیماج، ۱۹ سطر (۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱×۱۹/۵سم [ف: ۳ - ۶۵]

۱۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۰۳۱/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن سیدی بن سید احمد مسکری از روستای لکی، تا: ۱۰۲۶ق؛ حاشیه‌ها با نشانه «شرح، برهان»؛ ۴۸گ (۵۷پ-۱۰۴) [ف: ۵ - ۳۸۶]

۱۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۰۷۹/۲

آغاز: ... و لما اراد المصنف ان یلمح الی کل من هذه الابواب تسهیلاً علی من یرید الشروع فی العلوم من الطلاب رتب الابواب علی وفق ما اشرناالیه فصار تقدیم مباحث ایساغوجی؛ **انجام:** برابر خطبه را ندارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا تا: ۱۰۲۷ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: گالینگور سبز، ۳۴گ (۱۱ر-۴۴ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۱]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۳۰۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالصمد بن محمد خراسانی، تا: ۱۰۳۵ق؛ محشی با نشانهای «س قدس سره»، «شرح مروی»، «رحمه الله»، «شرح شمسیه»، «حاشیه عماد رحمه الله»، «حاشیه ملا برهان»، «شرح تجرید»، «شرح طوالع»، «شرح مطالع»، «سعدیه» دارد؛ مهر: «ابوالمعالی الحسینی» (چهارگوش) با تاریخ ۱۰۲۳ق؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، نخودی، جلد: مقوایی، ۳۱گ (۱پ -۳۱ر)، ۱۷ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۱ - ۷۵۵]

۱۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۴۲۲/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: شعبان ۱۰۳۶ق؛ مهر: «صدر الدین محمد

بن عبدالباقی الفیضی» (بیضی)؛ مجدول، محشی؛ ۳۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۸×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۱]

۱۷. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۱۲۱/۳

آغاز: بالاقتضاء لا عدمه فی نفس الامر فلایرد ما یقال؛ **انجام:** برابر

تذکر: نام کتاب و مؤلف به قرینه انجام نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: خضر بن عباسی مذحجی حایری، تا: ۱۰۳۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳ و ۱۵ سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: - ۱۱۹]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۰۴۴ق؛ مغلوط می‌باشد؛ کاغذ: استانبولی نباتی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۴۵گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱ - ۳۲۵]

۱۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۵۰/۳

خط: نسخ تحریری، کا: عبدالله بن شمس الدین بن یوسف بن سلیمان بن سیف الدین، تا: رمضان ۱۰۴۵ق، جا: قریه بوکر؛ محشی؛ ۴۱گ (۶۱ر-۱۰۱پ) [ف: ۳ - ۱۸۴]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۲۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: مصطفی بن حسن بن خلیف قاسم، تا: ۱۰۵۰ق، جا: قریه چانیکان؟؛ مصحح، محشی، یادداشت مطالعه نسخه از محمود بن احمد بن الشریف فی خدمت سید ملا عبدالرحمن؛ مهر: «عبده الراجی محمد»، «یاتی من بعدی اسمه احمد ۱۱۸۸هـ»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۰ص، ۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۴۷/۲ - ۹۸]

۲۱. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۳۲۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲ شعبان ۱۰۵۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۲۲۹]

۲۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۷۹/۱

آغاز: عرضیت تتبع الجهة الاولی

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۱۰۶۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ ۲۶گ (۱ر-۲۶پ) [ف: ۳ - ۱۸۴]

۲۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۲۹۱/۱-۵۶/۱۴۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۶۳ق؛ ۳۰گ (۱-۳۰)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۲۱]

۲۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۴۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۴ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۹گ (۳۱پ-۵۹ر)، ۱۵ سطر (۵×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۸ - ۲۱۹]

۲۵. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۵۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن محمود، تا: اواخر ذیقعده ۱۰۷۸ق؛ جلد: چرم قرمز، ۱۶گ (۷پ-۲۲پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۲ - ۵۴]

۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۱۴۵۴۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسن بن محمود حدیثی، تا: سه‌شنبه اواخر صفر ۱۰۷۹ق؛ محشی به حواشی «قول احمد» و غیره؛ واقف: سید محمد باقر موسوی، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماجی مشکی، ۱۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۲۴ - ۲۰۴]

۲۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۱۸۲/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ابعاد متن: ۶×۱۳، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۳ - ۸۸۶]

۲۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۰۷/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۷ق؛ ۳۸گ (۱-۳۸) [ف: ۳ - ۸۸]

۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۶۱/۱ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن خالد، تا: شنبه ۱۳ جمادی الثانی ۱۰۹۰ق؛ جلد: تیماج نارنج، ۳۳ص (۱-۳۳)، ۱۵ و ۳۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶/۵سم [ف: ۲۴/۳ - ۴۳]

۳۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۲۵/۵

خط: نستعلیق تحریری، کا: یوسف بن اسکندر، تا: ۱۰۹۲ق؛ محشی؛ ۳۲گ (۸۵پ-۱۱۶پ) [ف: ۳ - ۱۸۴]

۳۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۰۳۹۵/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن ابراهیم بن محمد، تا: ۱۰۹۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹ سطر (۶×۱۴) [ف: ۲ - ۴۶۶]

۳۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۵۲۳-۲۷/۱۹۳

آغاز: او یزید علیه بانتعم الاسم و الفعل و منها دخول التنوین باقسامه الاتنوین الترنم و سیجیء فی آخر الکتاب انشاء الله تعالی تعریفه؛ **انجام:** نحو کل رجل الازیداً جائنی و له علی عشرة الا درهماً و انما یصار عند وجود هذه الشرط الی حمل الا علی غیر تعذر الاستثناء

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی به نقل از شروح دیگر کافیه؛ جلد: مقوا، ۴۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۴۲۱]

۳۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۰/۴

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی بن نوری، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «برهان»؛ کاغذ: فرنگی، ۱۲ سطر (۸×۱۲/۵)، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: - ۲۶۰]

۳۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۴۸۵/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان معناه شئ له النطق و نحوه لم یکن حداً

لان الشیئیة ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ تملک: خاندان فیض کاشانی؛ کاغذ: فرنگی، ۱۲گ (۱-۱۲)، ۱۳سطر، اندازه: ۵×۱۲سم [ف: ۳۴ - ۲۱۳]

۳۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۰۴/۲

آغاز و انجام: برابر
کا: عبدالله بن محمد پالوی، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۵۷ص (۱۲۹-۱۸۵)، ۱۳ و ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۱۸۱۷]

۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۰۴۹

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: مقوا با روکش پارچه‌ای، ۲۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۵۷]

۳۷. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۳۱۸/۲

کا: تنکوریوش، تا: ۱۱۰۱ق؛ محشی [اوراق عتیق: ۱ - ۲۵۴]

۳۸. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۲۶۸/۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد طاهر بن محمد باقر نجار، تا: ۱۱۰۶ق؛ ۳۵گ (۲پ-۳۵ر)، ۱۴سطر [ف: - ۲۴۱]

۳۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۴۳۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ذیقعده ۱۱۰۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۹گ، ۱۱سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۳۴۲]

۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۷۲۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد امانت بن ملا احمد بن حاج محمد، تا: ۳۰ جمادی الثانی ۱۱۱۳ق، جا: مدرسه مولانا ابوبکر واقع در قریه مکنیه (کذ)؛ محشی، ضمیمه: تعلیقی است (ضمن ۷ صفحه) بر این رساله از شخصی به نام زین الدین، آغاز آن: «اما بعد فهذه تعلیقات علقتها بالمبحث المتداول بین المحصلین الموسوم بجهة الوحدة»، و نیز ضمن ۷ صفحه حاشیه بر این رساله از شخصی بنام عبدالرحمن، آغاز آن: «قوله و خلاصة الکلام الخ یعنی ان قوله اعلم الی قوله»؛ واقف: حسین کی استوان؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۳۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف:۱۱-۴۷۴]

۴۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۵۱/۴

آغاز و انجام: برابر
خط: تحریری، کا: عبدالقادر بن آخوند بیک احمد بن شیخ عبدالواحد، تا: حدود ۱۱۱۴ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج سبز، ۴۵گ (۳۳ر- ۷۷ر)، اندازه: ۱۱×۲۰/۵سم [ف: ۳۲ - ۱۸۸]

۴۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۵۵/۵

خط: نسخ، کا: محمد بن احمد، تا: ربیع الاول ۱۱۱۷ق، جا: دهار مدرسه قویل؛ محشی با نشان «سعد الله، برهان الدین، سید شریف، شرح، ق، مفصل، حاشیه، ح ر، برق، محی الدین، بردعی، شهر و سی، شرح شمسیه، مطارح، الافکار، یوسف، مطالع، شقائق النعمان، طوالع»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۳۰گ (۳۳پ-۶۲پ)، ۱۳ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: - ۲۴۷]

۴۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۷۰۹/۱

آغاز: برابر
خط:نسخ،کا: نبی بن اسحق بن محمد اوجکی سفلی، تا: ۱۱۱۹ق؛ مهر: «ماشاالله لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم»؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱ سطر (۴×۱۱)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۵۷۹]

۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۲۷۸/۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ ریز، کا: مصطفی بن فضل الله بن سلطان، تا: ۱۱۲۴ق، جا: قریه بارخال به ناحیه پنکوک تورتوم به قرب ارض روم تابع آخسنجه؟؛ جلد: میشن قهوه‌ای مذهب، ۳۰ص (۲۴-۵۳)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۲۰سم [ف: ۴۷/۲ - ۱۱۴]

۴۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۸۶۰

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۱۳۱ق؛ مصحح، محشی به نقل از شرح شمسیه، شرح مواقف و ...؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمعی آبی، ۳۱گ، ۱۵ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۳۰ - ۱۱۸]

۴۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۳۷۷

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: حسن بن حسین بن حسن یازیجی، تا: ۱۱۳۳ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۳۳گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۲۴ - ۲۰۲]

۴۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۳۴۹

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۹۲ق؛ محشی ؛ واقف: شهریور ۱۳۸۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۲۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۴ - ۲۰۴]

۴۸. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۴/۱۳۰/۳-۵۸۳۶

کا: محمد باقر (کطکر بوقد) سیاوشانی، تا: آخر ذیقعده ۱۱۹۳ق؛ کاغذ: سپاهانی، ۱۹ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۲۱۷]

۴۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۳۷/۳

آغاز: الحمدلله الذی لامانع لعطائه و لامعارض لقضائه و لا مناقض لانشائه و الصلوة علی سید انبیائه و سند اصفیائه و علی آله و اصحابه ادله اولیائه و بعد؛ **انجام:** هذا الذی ذکرناه من وظایف المتخاصمین و آداب المناظرة غایة ما یراد فی هذا الباب ای فی آداب البحث اذ لا مزید علیه فی تقریر القواعد و تحریر الاصول
تذکر: آغاز و انجام نسخه با شرح آداب المناظرة فاضل کاشی منطبق است!؛ خط: نسخ، کا: احمد ولد حاجی امیر خان ولد حاجی اوردخان سعدانی، تا: محرم ۱۱۹۹ق؛ جلد: گالینگور سبز، ۵گ، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۱]

۵۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۷۲۴

آغاز: وحدة حقيقية او اعتبارية وجهة وحدة عرضية تتبع الجهة الاولى؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: مقوا، ۲۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۴ - ۲۰۵]

۵۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۸۴

خط: نسخ، کا: قاسم ولدی امام ویردی، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۳۸گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۷ - ۳۰۶]

۵۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۱۷/۲ کر

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، کا: ابراهیم ادهم بن عثمان بوسنوی، تا: اوایل قرن ۱۳؛ مصحح، محشی، مجدول؛ کاغذ: فرنگی سفید، ۲۶گ (۷پ-۳۲ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۲سم [ف: ۴۰/۲ - ۶۰]

۵۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۰۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن محمود، تا: قرن ۱۳؛ از روی نسخه تحریر ذیقعده ۱۰۷۸، محشی، مصحح با رمز «برهان» «صح»؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۵۸]

۵۴. ساوه؛ کتابخانه هاشمی نژاد؛ شماره نسخه:۱۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه از ماه رمضان (گویا قرن ۱۳)؛ اهدایی: واعظ تهرانی؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۶گ (۲۶۸پ-۳۰۳پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [اوراق عتیق: ۲ - ۴۷۴]

۵۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۸۶۳/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۰۱ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۶۷]

۵۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۹۱/۱

خط: نسخ تحریری، کا: موسی بن عبدالله بن محمد صالح کلاشی ابوبکری، تا: رمضان ۱۲۰۸ق؛ محشی با نشان «عبدالله الکلاشی» و «موسی الکلاشی»؛ ۵۱گ (۴ر-۵۴پ) [ف: ۳ - ۱۸۴]

۵۷. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۳۳۳/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۱ق [ف: - ۱۰۵]

۵۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۸۴/۲

خط: نسخ تحریری، کا: محمد بن عبدالله، تا: ذیقعده ۱۲۳۳ق؛ محشی؛ ۳۷گ (۱۳پ-۴۹پ) [ف: ۳ - ۱۸۴]

۵۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۵۱۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۲ ذیحجه ۱۲۴۳ق؛ مهر: «عبدالملک الوهاب محمدجعفر» (چهارگوشه)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴ - ۲۰۷۲]

۶۰. اصفهان؛ ابوالبرکات، رضا؛ شماره نسخه:۵۹/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد ابراهیم بن محمد کریم ورنوسفادرانی، تا:۱۲۴۵ق؛۲۵گ (۱۳۲پ-۱۵۶پ) [سه کتابخانه اصفهان: ف: - ۶۴]

۶۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۱۱۴۹۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: میرابوالحسن بن سید محمد بن سید پیر محمد شماحنی، تا: ۸ رمضان ۱۲۷۳ق؛ محشی به حواشی «عباس حسینی» و غیره؛ واقف: توسط آقای تقدیسی، مرداد ۱۳۵۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۴گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۴ - ۲۰۳]

۶۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۲۶۲/۵-۵۶/۱۱۲

آغاز: برابر

از اول تا آخر؛ خط: تحریری، کا: محمد بن ملا مصطفی بن ملا محمود بن ملا حسین بن ملا طه بن ملا مقصود الکلا وقطی قریة و الشوانی عشیرة و الاشعری عقیدة و الشافعی مذهبا، تا: ۱۲۸۳ق؛ ۲۵گ (۳۲-۵۶)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۲۱]

۶۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۳۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد کلنی، تا: سه‌شنبه ۲۱ ذیقعده ۱۲۸۹ق؛ مصحح، محشی به امضاهای: «منه» و «حسن الچوری» و «پینجوینی» و «گلنبوی» و «برهان ره» و «عباس» و «یوسف» و «عبدالله یزدی» و «عباس احمدی» و «عباس» و «قزلجی مدظله» و «میر ابوالفتح» و «شروینی» و «حسین خلخالی» و «جمال الدین» و «احمد بن حیدر» و «زیباری» و «ق» و «کنز» و «جامی» و ...؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۸گ (۱ر-۱۸پ)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۰ - ۳۵۹]

۶۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۷۵۷/۲-۱۰/۶۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن سید محمد برزنجی، تا: ۱۲۹۹ق، جا: سلیمانیه مدرسه شیخ محمد بن سید عبد الرحیم؛ محشی، در پایان فایده کوتاهی در اجزاء قضیه. آغاز: «بسمله اعلم ان اجزاء القضية عند المتأخرين اربعة الموضوع و المحمول و»؛ جلد: مقوا با روکش پارچه، ۳۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم[ف:۵-۲۴۲۱]

۶۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۲۶۳/۱

آغاز: برابر؛**انجام:** اذ لا مزيد عليها فى تقرير القواعد و الاصول.

خط: نسخ، کا: مهدی، تا: ۱۳۰۲ق؛ جلد: مقوایی با تیماج قهوه‌ای، ۶۴گ، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳ - ۹۱۰]

۶۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۱۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: غفور سلیمانی، تا: یک‌شنبه ۱۹ رمضان ۱۳۰۴ق،

جا: بانه مدرسه ملا عبدالرحمن؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۲۶گ (۱پ-۲۶ر)، ۹-۱۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۶]

۶۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۹۶/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن ملا سعدالله بن ملا میرزا بن ملا رمضان بن ملا میرزای دولابی، تا: دوشنبه ۶ صفر ۱۳۰۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۹گ، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۵۱ - ۱۰۹]

۶۸. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۵۰۳/۳

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کا:صالح بن عبدالغفار، تا: ۱۳۰۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۷۱ص، ۹ و ۱۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۷سم [ف: ۲ - ۱۷۳]

۶۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۷۵۶/۳-۱۰/۶۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالخالق، تا: ۱۳۱۰ق؛ محشی؛ جلد: مقوا، ۲۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۲۰]

۷۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۰۹۴-۶۰/۳۴

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: یحیی بن عبدالحمید، تا: جمادی الثانی ۱۳۱۰ق؛ محشی؛ ۱۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۲۱]

۷۱. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۶۵۶/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: - ۳۵۴]

۷۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۷۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با رمز «منه رحمه الله»؛ کاغذ: فرنگی و نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۴۱گ، ۱۲ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۱ - ۳۹۸]

۷۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۷۲۸

آغاز: وحدة حقيقية او اعتبارية وجهة عرضية؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ضمیمه: ضمن ۱۳ صفحه رساله در منطق، آغاز: «اللفظ الدال بالوضع يدل على تمام ما وضع له بالمطابقة»، انجام: «و المغالطة قياس مؤلف من مقدمات كاذبة بشبهته بالحق»؛ واقف: حسین کی استوان؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۳۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۱۱ - ۴۷۵]

۷۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۸۶/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ مهر: «اعبدالله مولای» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳گ (۸۳پ-۱۰۵پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۳ - ۱۷۸]

۷۵. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۲۴۵/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی از «سید شریف» و «برهان» و عبدالله بن ملاعیسی طایی، به تاریخ‌های ۱۲۳۹ تا ۱۲۴۳ درج شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۱ - ۳۶۰]

۷۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۰۰۹/۲-۵۴/۹۹

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۲۱]

۷۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۲۳۸

آغاز: کالحساس و النامی؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق بدون نقطه، کا: بن عابد، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: حاج ماشاءالله سلامتی؛ کاغذ: اصفهانی، ۲۶گ، ۱۵سطر (۱۰×۵/۵) [ف: ۵ - ۱۵۸۳]

۷۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۹۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۳۰گ (۹۹ر-۱۲۸پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۴ - ۲۲۸]

۷۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۲/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الا فعقليه كدلاله العالم على الصانع.

تا آخر باب دلالت در منطق را حاوی است؛ بی‌کا، بی‌تا، جا: مدرسه ملا صدر الدین؛کاغذ:ترمه،جلد:ابره کاغذی مقوایی، ۵ص (۲۷۵-۲۷۹)، ۱۳ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۷ - ۲۲۳]

۸۰. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۹۱/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۵گ (۹۷پ-۱۲۱پ)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱ - ۷۷]

۸۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۳۲۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با امضای برهان الدین، مولا عبدالرحیم، سید قدس سره و ...؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۷گ (۸پ-۳۴پ)، ۱۶ سطر (۵×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۱۸ - ۲۹۶]

۸۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۴۱۲/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ بدخط، کا: نبی بن حسین، بی‌تا؛ مصحح، محشی با امضای کاتب، یوسف، شهر وشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۶گ (۹۲پ-۱۱۷پ)، ۱۴ و ۱۵ سطر (۷×۱۳/۵ و ۱×۹/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۷سم [ف: ۱۹ - ۲۸]

۸۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۲۴/۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: چرم زرد، ۶۱گ (۳ر-۶۳ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [مؤید: ۲ - ۱۳۴]

۸۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۹۷۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا با روکش کاغذی، ۲۹گ

(۲۴پ-۵۲)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۲ - ۲۴۳]
۸۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۶۵/۲
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه شخصی ـقم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۶۰ص (۱۹۷-۲۵۶) [عکسی ف: ۳ - ۳۲۴]

● شرح الایساغوجی = شرح ایساغوجی / منطق / عربی

š.-ul-īsāġūjī = š.-e īsāqūjī

عماد الدین فارسی، عماد بن یحیی، ق۹ قمری

'emād-od-dīn-e fārsī, 'emād ebn-e yahyā (- 15c)

وابسته به: ایساغوجی = الکلیات الخمس = المدخل الی علم المنطق = الرسالة الاثیریة فی المنطق؛ اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)
تاریخ تألیف: ۸۴۰ق یا ۸۴۲ و یا ۸۶۶ق
نویسنده پس از آن‌که شمه‌ای در مناقب منطق می‌پردازد و می‌گوید هر که منطق نداند به علم او ثقه و اطمینانی نیست، سپس می‌گوید چون کتاب ایساغوجی اثیر الدین ابهری را نکو یافتم بر آن شدم که آن را شرح کنم و از صعوبت و اشکالش بکاهم. تاریخ تألیف این کتاب متفاوت آمده و تاریخ‌های ۸۴۰ و ۱۴ ربیع الثانی ۸۴۲ق و روز چهارشنبه ۳ رمضان ۸۶۶ق در آنها دیده می‌شود.
آغاز: نحمدک یا من بالحمد حقیق ... اما بعد فیقول اقل عباد عماد بن یحیی بن علی الفارسی ... من احسن ما صنف فی هذا الفن کتاب ایساغوجی المنسوب الی الامام المحقق ... اثیر الملة والدین الابهری و کثیر امادار فی خلدی ان اکتب ما یذلل مشکلاته الابیه ... فشرحته بمیامن دولته شرحا جامعا ... اعلم ان المنطقی من حیث انه منطقی لایبحث عن الالفاظ
انجام: لانه الموصل الی التصدیقات الکامله التی وصلت الی قرینةی الیقین و نختم کتابنا علی الیقین جعلنا الله تعالی من اهل الیقین.
[الذریعة ۱۱۶/۱۳؛ دنا ۶۸۵/۶ (۲۲ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۴۹/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی از شرح فناری و رومی و جز اینها و حاشیه‌هایی نیز به فارسی؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۲ص (۸-۴۹)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰/۵سم [ف: ۱۰ - ۲۰۸۵]
۲. خوانسار؛ مدرسه علوی؛ شماره نسخه:ض۳
تاریخ ختم تألیف در این نسخه ۱۴ربیع الثانی ۸۴۲ ذکر شده؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن ابراهیم بن عیسی اوالی، تا: قرن ۱۰؛ ۱۹گ (۱۹-۳۷)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [آینه پژوهش: سال۴ش۲۲-۱۰۳]
۳. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۱۰۳۰/۴
کا: علی بن ابراهیم بن حسین استرآبادی، تا: ۹۳۴ق، جا: کاظمین [ف: - ۳۳۳]
۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۱/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۶۰ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۴۵ص (۱-۴۵)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱ - ۳۸۲]
۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۹۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۳ رمضان ۹۷۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲۷ - ۳۱۰]
۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۱۸/۴
آغاز و انجام: برابر؛ قد وقع الفراغ من تألیفه یوم السبت رابع عشر من ربیع الآخر من شهور سنة إثنین و أربعین و ثمانیة»
خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن عبد الرحیم النصاری، تا: ۹۷۷ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «حسین انصاری حسینی؟» (دایره)، «خسیت منی و أنا من حسین» (مربع)؛ کاغذ: شرقی، ۲۲گ (۱۱۸-۱۳۹)، ۱۸ سطر، اندازه: ۵/۵×۱۱سم [ف: ۳۶ - ۱۷۸]
۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۱۴/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: غالب بن سالم براقی حسنی و حسن بن غالب براق، تا: ۹۸۱ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۳۶گ (۱۲پ-۴۷)، ۱۳ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۱/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱۴ - ۱۲۴]
۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۶۳/۲
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۸۵ق؛کاغذ: نخودی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹گ، ۱۷ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۳۶۰]
مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۴۶۳/۱
همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۶۵]
۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۵۵۲/۲
آغاز: ... و ینقسم ای الکلی و الجزئی لانه اما أن یکون نفس تصور مفهومه ... قال: و الکلی اما ذاتی و هو ... أقول: الکلی ینقسم الی ذاتی و عرضی، لأنه اما أن یکون داخلاً فی حقیقه؛ **انجام:** برابر
خط: شکسته نستعلیق، کا: محب علی بن میر شفیع استر آبادی، تا: شعبان ۹۸۷ق، جا: سمنان؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با نشان «۱۲ومحیی الدین»؛کاغذ:شرقی،جلد:تیماج قهوه‌ای،۴۱گ(۱۸۷ر-۲۲۷پ)، ۱۵ سطر (۵/۵×۹)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳۶ - ۵۶۵]
۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۳۹۳/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد صالح بن پرزاد قراداغی، تا: قرن ۱۱، جا: اردبیل؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱گ (۷۷پ-۱۰۷پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۴۳]
۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۰۴/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ کاغذ: سمرقندی و ترمه،

جلد: تیماج تریاکی، ۲۲ص (۱۳۴–۱۵۵)، ۲۱ سطر (۹×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۹ - ۴۱۹]

۱۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۳۰۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حسن بن احمدحسینی، تا: محرم ۱۰۱۱ق؛ مصحح؛ ۲۸گ (۸۵پ–۱۱۲پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۹×۱۵/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۴۳]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۵۴/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: قاسم ابن سلطان احمد قاسم، تا: ۱۰۳۲ق؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۲۰گ، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۵۱ - ۸۷]

۱۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۰۵۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۱۰ ذیقعده ۱۰۸۱ق؛ مصحح؛ جلد: گالینگور سبز، ۲۲گ (۲۷پ–۴۸پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۲]

۱۵. بیدگل؛ مجتهد الزمان بیدگلی؛ شماره نسخه:۴۲/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمدرضا ابن محمد مفید، تا: ۱۰۸۸ق؛ محشی؛ ۴۹گ (۳۷ر–۸۵ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۶سم [ف: - ۶۱]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۲ سرود

خط: نستعلیق ریز و خوش، کا: محمد شفیع بن یار علی، تا: ۱۰۸۹ق؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج مشکی، قطع: رقعی [نشریه: ۱۳ - ۴۱۵]

۱۷. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۹۴/۳

خط: نسخ، کا: ناصر بن نورالدین محمد، تا: شوال ۱۱۰۱ق [ف: ۳ - ۴۵]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۵۴۹/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: مجمد علی بن محمد کشمیری، تا: جمعه ۶ محرم ۱۱۰۱ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵گ (۴۰پ–۶۴ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۳۶ - ۵۶۰]

۱۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۸۷۵/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ پخته، کا: محمد نصیر بن محمد اشرف نایینی، تا: ۱۱۰۷ق؛ ۳۳گ (۷۷پ–۱۰۹پ) [ف: ۲ - ۱۴۸]

۲۰. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:۱۸۹

آغاز و انجام: برابر

کا: محمد محسن، تا: ۱۱۱۰ق [تراثنا: س۱۳ش۲و۳ - ۳۵۱]

۲۱. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره۵/

کا: جمال الدین حسین بن مرتضی حسینی،بی‌تا[تراثنا:س۲ش۴–۶۱]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۳۰۵/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳گ (۳۵پ–۵۷پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۳۸ - ۴۳۱]

۲۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۶۵۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان کانت شمس طالعه فالارض مضیئه لان المستلزم یلزم للشی مستلزم لذلک الشیء و اما من.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ تملک: علی بن محمد حسینی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوا با روکش کاغذی مذهب، ۳۳گ، ۱۴ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱۶ - ۲۴۶]

۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۵۸۵/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ما ذکر فی القیاس لیست قضیة بالفعل لانه طرف الشرطیة و لا حکم فی ...

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی، ۱۶گ (۱۱۰پ–۱۲۵پ)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۴ - ۳۵۰]

۲۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۱۷۰/۲-۶۰/۱۱۰

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۱۸گ (۱۶–۳۳)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۱۸]

● شرح الایساغوجی / منطق / عربی

š.-ul īsāġūjī

گلنبوی، اسماعیل بن مصطفی، - ۱۲۰۵ قمری

golnabavī ‹esmā‘īl-e bn-e mostafā (- 1791)

وابسته به: ایساغوجی = الکلیات الخمس = المدخل الی علم المنطق = الرسالة الاثیریة فی المنطق؛ اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۱۰۵

تذکر: نام مؤلف با توجه به موارد مشابه کامل شد؛ خط: نسخ، کا: حسین، تا: آخر رجب ۱۳۰۳ق، جا: اردبیل، به محضر شیخ عثمان وسوینی؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۹۸]

● شرح الایساغوجی = التعلیقات الیومیة / منطق / عربی

š.-ul īsāġūjī = at-ta‘līqāt-ul yawmīyya

سنبهلی، محمد حسن، ق۱۳ قمری

sonbohlī, mohammad hasan (- 19c)

وابسته به: ایساغوجی = الکلیات الخمس = المدخل الی علم المنطق = الرسالة الاثیریة فی المنطق؛ اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۱۱۷

آغاز: بسمله حامدین للحامد المحمود المحمد و مصلین علی محموده محمد و آله و اصحابه الذین کل منهم لوجوه الفجار مسود ... ثم نروم ان نعلق علی المتن الشهیر بایساغوجی ... شرحا ینجبر به المکسور من جروحهم؛ **انجام:** او لنوع عرضه الذاتی و لما قال المصنف و لکن هذا آخر الرساله نقول ولیکن هذا آخر شرحها بدءنا بالشرح غدوة عاشر ... و قد وقعت اثناء التحریر فقرات و مشاغل عاقتنا عن اتمامها ... و قد بقی اقل منه مبناه هذا التعلیقات تعلیقات یومیة علی الرسالة المسمی بایساغوجی و آخر دعوانا ... رب العالمین.

خط: نسخ تحریری، کا: محمد امین، تا: ۱۴ جمادی الاول ۱۳۲۶ق؛ محشی به نشان «منه» و ابوالوفا و غیره؛ جلد: مقوایی ابر و باد، ۴۹ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۴۷/۲ - ۲۰]

● شرح الایساغوجی / منطق / عربی

š.-ul īsāġūjī

علائی بخاری، محمد

ʻalā'ī boxārī, mohammad

وابسته به: ایساغوجی = الکلیات الخمس = المدخل الی علم المنطق = الرسالة الاثیریة فی المنطق؛ اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

شرح مزجی توضیحی است بر رساله «الایساغوجی» اثیرالدین ابهری مختصر و بنا به گفته شارح بدون تطویل و تعقید.

آغاز: الحمدلله المتقدس بجلال ذاته عن أن یدرک کهنه بالتصور و التصدیق الممجد بکمال صفاته عن أن یعرف حقیقته بالتفکر و التدقیق

انجام: و أعیان کنوز نتائج أفکار المدققین، و الحمدلله رب العالمین ...

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۱۱۵/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۵گ (۱۰۶پ-۱۴۰پ)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۱۱ - ۱۳۱]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۶۱/۳

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: بخارایی، جلد: تیماج سرخ، ۶۴ص (۱۲۲-۱۸۵)، ۱۸سطر(۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۸ - ۳۶۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۵۰/۲-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف:۱ - ۷۳۷]

● شرح الایساغوجی / منطق / عربی

š.-ul-īsāġūjī

وابسته به: ایساغوجی = الکلیات الخمس = المدخل الی علم المنطق = الرسالة الاثیریة فی المنطق؛ اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

غیر همانند:

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۰۳/۴

آغاز: ان ینتفع به و اندولی ذلک ... قال نحمدالله اول الحمد معناه ... هو الثناء؛ **انجام:** و لیکن هذا ما اوردناه فی شرح الکتاب بعون الله الملک الوهاب

شرح الایساغوجی (گویا؟)؛ خط: نسخ، کا: صمد بن خلیفه محمد، تا: ۸۹۴ق [ف: ۵ - ۳۰۴]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۹۹/۱۰

آغاز: الحمدلله الذی عجز عن احصاء مواهب کرمه منطق العلماء ... اما بعد، فلما کان العلوم کثیرة، و اعمار المتعلمین قصیرة؛ **انجام:** و المغالطة قیاس مؤلف ... عن العلوم و الدقایق، لانه لایکون مستعد الدرک الحقایق. و الحمدلله علی التوفیق و الاتمام، و الصلاة و السلام ...

از ناشناسی که نام خود را در دیباچه نیاورده است. به نام سلطانی که از وی ستایش می‌کند ولی نام نمی‌برد. شرحی است حامل متن؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۳۲گ (۱۴۰پ-۱۷۱پ) [ف: ۳ - ۱۸۴]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۰۲۱/۲

انجام: و ما عداه توابع و لواحق به و بکن هذا آخر ما اردنا فی شرح هذا لکتاب بعون الله الملک الوهاب و الحمد الله رب العالمین ... اجمعین.

به قول است؛خط:نستعلیق، کا: احمد بن ابراهیم بن عبدالله، تا: ربیع الاول ۹۲۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۷گ (۷۹ر-۸۵پ)، ۱۹ سطر (۹×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۴۳۲]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۸۶/۹-ف

نسخه اصل: از آقای فقیه زاده؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۲۱ سطر [فیلمها ف:۱ - ۵۲۴]

۵. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۷ - ۵۳۵]

۶. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۳۶۵/۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اقول افتتح الکتاب بالحمد للابتداء بالتسمیة لانه اداء الواجب فیه شکر نعمائه واجب الحمد؛ **انجام:** کما یحکم بان کل موجود متحیز لانه یدرک ان کل ما هو مشاهد محسوس فهو متحیز و الغرض فی المغالطة تغلیط بالخصم و دفعه.

شرحی است متوسط و استدلالی با عناوین «قال، قول» بر ایساغوجی اثیرالدین ابهری؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۲۳ق؛ واقف: ساجدی؛ جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۱۸۵]

۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۶۲۷

آغاز: تفاقم المصائب فی حسین و اوان ... فشرحته شرحاً جامعاً لفوائد شریفة ... ایساغوجی ای هذا باب ایساغوجی و هو لفظ یونانی؛ **انجام:** الموصل الی التصدیقات الکاملة التی وصلت الی

مرتبة الیقین و لنختم کتابنا علی الیقین جعلنا الله تعالی من اهل الیقین و رفعنا لیحصل الحق المبین و صلی الله علی محمد و آله اجمعین

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد حسن یزدی، تا: ۱۰۶۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی نرم، ۲۴گ، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۳/۵سم [ف: ۵ – ۱۷۲۷]

۸. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۳۴۸/۲

آغاز: بسمله و به نستعین الحمدلله تعالی علی افضاله و الصلوة و السلام علی سیدنا محمدوآله و بعد فهذه شرح لطیف علی المختصر المشهور بایساغوجی للعلامة اثیر الدین ... قال المصنف بسمله ای اؤلف؛ **انجام:** هو البرهان لاغیر لا افهمه صیغة ضمیر الفصل بل تعریف الجزئین وانما کان العمدة هو البرهان لان یحصل العقاید الحقه وازاحة العقاید الباطلة لایتانی شیء منها الا به والله سبحانه وتعالی اعلم

نسخه حاضر بالقول است و شارح شناخته نشد، انجام رساله شباهت دارد با شرح فناری؛ خط: نسخ، کا: عبدالله بن ابراهیم، تا: سه‌شنبه ۲۳ شوال ۱۰۷۱ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۳۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ – ۱ – ۲۸۰]

۹. اصفهان؛ شفتی، مهدی؛ شماره نسخه:۴۴

آغاز: الحال جانحا الی ما اجنح الصواب الیه مقولا علی الحق الصریح ... السلطان ابوالفتح میر بوذاق بهادرخان ... قال: الحمدلله رب العالمین الواجب وجوده اقول: لما رقاه الله خصیص المرتبة الهیولانیة الی ذروة التألیف و التصنیف؛ **انجام:** قال: و منها المغالطة و هی قیاس مرکب ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ، ۲۱سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: – ۱۸۷]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۹۳۱/۱

آغاز: بسمله، حمدا لمن جعل علم المیزان وسیلة الی تصور وحدانیته و ذریعة الی التصدیق بما افاض علینا من زلال هدایته ... اما بعد، فان الرسالة المسماة بایساغوجی ... لما کانت مع صفر حجمها تشتمل علی اصطلاحات لابد منها لکل مبتدا التمس منی؛ **انجام:** و ان کان غیر السمع فاما ان یحتاج العقل فی الجزم الی تکرار المشاهدة مرة بعد اخری او لا یحتاج، فان احتاج فهی المجربات و ان لم یحتج فهی الحدسیات ...

شارح در مقدمه آن گوید: برخی دوستان از من خواهش نمودند، شرحی بر آن بنگارم و معضلات و مجملات آن راتبیین و تفصیل نمایم، از این رو این شرح را ترتیب دادم. نام دقیق شرح و مؤلف آن مشخص نگردید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، ۲۴گ (۱پ–۲۴پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۸×۱۵سم [ف: ۳۷ – ۵۸۳]

۱۱. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۳۱۸/۱

شرح احتمالاً از حسام الدین کاتی (۷۰۶ق)، با حواشی متوسط در سراسر نسخه؛ کا: تنکوریوش، تا: ۱۱۰۱ق [اوراق عتیق: ۱ – ۲۵۴]

۱۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۴۶۲/۱

آغاز: و آیات نصرته راسخة و ان الاوقح الی اوج القبول اوصل و ان الناس کالنتیجة تابع للآخر ... قال نحمدالله علی توفیقه الخ. اقول الحمد معناه علی ما ذهب الیه المحققون؛ **انجام:** فیکون هو المقصد الاعلی و هو عندهم عبارة من المؤلف المعقول لکن قد یطلق.

شرحی است مزجی تحت عنوان: «قال – اقول». در برگ پنجم موجود آمده: «و اذا اردت الاطلاع علی مراهم هذا الکلام فعلیک بحاشیتنا لشرح الشمسیته ...» شارح این کتاب را به غیاث الاسلام و مغیث المسلمین الامیر بن الامیر میر احمد هدیه کرده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ – ۵۶۵]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۵۰۳

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: رقعی [د.ث. مجلس]

۱۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۳۶۹/۲

آغاز: ای الفصل بانه کلی یقال علی الشیء ... اقول قوله کلی لجنس ... قال و اما العری اما ان یمتنع انفکاکه عن الماهیة و هو العرض اللازم اولا یمتنع؛ **انجام:** قال المصنف العکس هو جعل الجزء الاول من القضیة ... لکن یخرج عن التعریف المذکور.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۱۶ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۸گ (۵ر–۱۲پ)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۹ – ۳۵۸]

۱۵. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۶۰۳

آغاز: علام معالیه مشرفه علی الانعکاس در صفحه دوم اقول الحمد معناه علی ما ذهب الیه المحققون هو الثناء و النداء؛ **انجام:** و ما عداه توابع و لواحق به و لیکن هذا آخر ما اوردنا فی شرح هذا الکتاب بعون الله تعالی اللهم اغفر ...

شارح شناخته نشده چون ناقص الاول است لکن آمده که شارح آن را به غیاث الاسلام و مغیث المسلمین الامیر بن الامیر میر احمد هدیه کرده است. جز شرح حسام الدین کاتی و شمس الدین محمد فناری است. مطالب تحت عنوان: «قال، اقول»، مثلاً بعد از شرح مقدمه: «قال و المفرد اما کلی آه اقول: قد عرفت فیما سبق ان ...»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۲۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فستقی، جلد: پارچه‌ای، ۴۴گ، ۱۵ سطر (۱۱×۱۵/۵)، اندازه: ۱۷×۲۰/۵سم [ف: – ۴۸۷]

۱۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۰۴/۲

تذکر: در فهرست این کتاب را به اثیرالدین ابهری نسبت داده است ولی نامبرده شرح ایساغوجی ندارد؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالرحمن ابن عبدالعلی نوری، تا: ۱۲۳۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱ – ۴۴۲]

۱۷. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۳۸۳/۲

خط: نسخ، کا: افضل بن کربلایی نوروز علی، تا: ۱۸ صفر ۱۲۶۳ق، جا: مشهد رضوی مدرسه عباسقلی خان؛ جلد: تیماج

مشکی، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۶۹]

۱۸. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۲۴۴/۲

خط: نسخ، کا: محمد کاظم همدانی، تا: ۱۲۶۸ق، جا: کربلا؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: - ۱۴۰۶]

۱۹. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۲۳۵/۲

خط: نسخ، کا: محمد مومن بن محمد صادق دزفولی، تا: سه‌شنبه ۲ ربیع الاول ۱۲۸۷ق؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: ۱۴۰۱]

۲۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۹۶۸/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۳ - ۴۵]

۲۱. قزوین؛ میر حسینا قزوینی؛ شماره نسخه:۱۶۶/۶

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۶ - ۳۵۱]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۵۷/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی، ۴۵ص (۶۴-۱۰۸) [سنا: ف: ۲ - ۲۳۲]

۲۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۱۰۲/۲

آغاز: ... ان اکتب ما یزیل مشکلاته الابیه و یوصل الطالبین الی مباحثة الحقیقة لکن یعوفین عن ذلک حوادث الایام و تعاقب سهام الألام؛ **انجام:** و کلیة الکبری لانه لو لم یتحقق احدهما لتحقق الاختلاف الموجب [...] اما تحقق الاختلاف علی تقدیر عدم الاختلاف فی الکیف..

شرح مزجی مختصری است بر رساله «ایساغوجی» اثیرالدین ابهری با توضیح مسائل مشکل آن و به احتمال زیاد از عمادالدین محمد فارسی باشد؛ خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: گالینگور سبز، ۲۲گ (۱۱۳ر-۱۳۴پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۲]

۲۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۷۷/۵

شارح شناخته نشده، شرحی است تحت عنوان «قوله»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی؛ جلد: تیماج خرمایی، ۳۴گ، ۱۱سطر (۴/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف:۱- ۳۹۹]

۲۵. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۵۵/۱

آغاز: بسمله. نحمد الله علی توفیقه و نساالله هدایة طریقه و نصلی علی محمد و عترته اجمعین الطیبین الطاهرین؛ **انجام:** و ما عداه توابع و لو احق له و لکن هذا آخر ما اردنا فی شرح هذا الکتاب بعون الملک الوهاب - الیه المرجع و المآب و الله اعلم بالصواب تم.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: نخودی و شکری کلفت، جلد: مقوا با تیماج مشکی، ۴۹گ، ۱۰ سطر (۵×۱۱/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲ - ۲۳۹]

۲۶. مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۴۷۷/۳

آغاز: آغاز پس از هر خطبه: فان کتاب الشیخ الامام قدوة الحکماء

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۱ سطر [نشریه: ۵ - ۶۸]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۹۰۹

جز شروح معروف؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● شرح الایساغوجی / منطق / فارسی

š.-ol-īsāġūjī

وابسته به: ایساغوجی = الکلیات الخمس = المدخل الی علم المنطق = الرسالة الاثیریة فی المنطق؛ اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

غیر همانند:

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۶۳۵-۹/۱۸۵

آغاز: نظر آنست که این مسوده را بعین رضا ملاحظه فرموده چون بر غلطی شعور یابند با برخبطی عبور نمایند ... الحمدلله یعنی هرثنای جمیل و وصف جلیل که از ازل تا ابد موجود بوده ... ایساغوجی بدانکه ایساغوجی خبر متداول محذوفست یعنی هذا باب ایساغوجی و آن لغت یونانی است که زبان قوم موسی و عیسی است؛ **انجام:** و العمدة هی البرهان و آنچه عمده است از اقیسه مذکوره برهانست بواسطه آنکه مرکبست از مقدمات یقینیه ظاهره و هذا آخرما اردنا ایراده فی شرح هذه الرسالة و الحمدلله علی تتمیمه و الصلوة علی نبیه و آله الطاهرین تم بالخیر.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، خط خوردگی دارد؛ جلد: مقوا، ۳۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۰۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۱۰

بی‌کا، تا: قرن ۱۰ [د.ث. مجلس]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰۱۰

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی فضل نوع الانسان علی اجناس بریته بالمنطق الفصیح و فصل الخطاب ... اما بعد چون در حدیث نبوی علیه افضل الصلوات و اکمل التحیات آمده است که هر امر که معتد به که ابتدای او باسم لله و حمدالله واقع نشود، آن امر ناقص و ناتمام می‌باشد؛ **انجام:** لا جرم گفت و لیکن هذا آخر الرسالة فی المنطق یعنی چون غرض از تألیفات اینجا بآخر رسید پس می‌باید که این موضع آخر رساله باشد در منطق و احتمال دارد که لفظ هذا اشارت باشد به برهان ... قادر باشد بر تألیف برهان و استنباط علوم یقینیه از آن.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ رکابه‌دار؛ تملک: محمد ... ابن مصطفی در ۵ صفر ۱۰۰۹ (یا ۱۰۹۰ق)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۴۴ - ۱۹۵]

← شرح الایضاح فی المعانی و البیان ز ایضاح الایضاح

● شرح الایضاح فی المعانی و البیان / بلاغت / عربی

š.-ul-īḍāḥ fī-l-ma'āi wa-l-bayān

وابسته به: الایضاح فی المعانی و البیان؛ خطیب قزوینی، محمد بن عبدالرحمن (۶۶۶-۷۳۹)

محمد بن عبدالرحمن قزوینی، خطیب دمشق، قسم سوم «مفتاح العلوم» سکاکی را که در ۳ فن معانی و بیان و بدیع بود به نام

«تلخیص مفتاح» تهذیب و مختصر کرد. پس از آن در کتاب «الایضاح فی المعانی البیان» همان مباحث را به صورت نسبتاً مفصل به ترتیب تلخیص ذکر کرد. خودش در مقدمه می‌گوید: این مطالب را مفصل‌تر نوشتم تا مانند شرحی بر تلخیص باشد که معانی پیچیده آن را حل کند. بدین جهت هم مطالب حذف شده مفتاح را یاد کردم و هم مباحثی که سکاکی در مفتاح نیاورده را از دو کتاب «دلائل الاعجاز» و «اسرار البلاغه» عبدالقاهر جرجانی نقل نمودم تا هیچ مطلبی باقی نماند. کتاب حاضر شرح ایضاح است، با این ویژگی که مباحث کتاب را به ترتیبی نوین و بدیع مرتب و فصل‌بندی کرده و آن را به گونه درس‌نامه‌ای مدون درآورده است. گاهی نیز بر مؤلف اشکالاتی می‌گیرد و نظر سکاکی را تأیید می‌کند. در کشف الظنون از شرح‌های محمد بن محمد آقسرایی (پیش از ۸۰۰ ق، با نام ایضاح الایضاح که مسلماً این نیست)، علی بن عمر اسود (حدود ۸۰۰ ق)، حیدر بن محمد حوافی صدر هروی (-۸۲۰ق) و محمد بن ابراهیم نکساری (-۹۰۱ق) یاد کرده، اما به یقین مشخص نشد کدام یک از آنهاست.

[کشف الظنون: ۱/۲۱۰–۲۱۱]

تهران؛ مدرسه معمارباشی؛ شماره نسخه:۶۹

آغاز: اما المفرد او الکلام. المفرد الفصاحة فی المفرد خلوصه عن امور ثلثة عند المؤلف و عن ملك الامور و امر آخر عند غیره؛ **انجام:** متی اضع العمامة تعرفوه. اصله انا ابن جلا و تعرفونی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ تملک: شیخ صالح در ۲ شوال ۱۲۹۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۱گ [ف: - ۷۴]

● شرح ایقان / کلام و اعتقادات / فارسی و عربی

š.-e īqān

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۸۱۸

آغاز: باسم ربنا العلی الاعلی الباب المذکور فی بیان ان العباد لن یصلوا الی شاطر بحر العرفان؛ **انجام:** و السلام علی من سمع نغمة الورقاء فی سدرة المنتهی فسبحان ربنا الاعلی

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● شرح الایماضات و التشریقات / فلسفه / عربی

š.-ul īmāḍāt-i wa-t tašrīqāt

علوی عاملی، احمد بن زین العابدین، - ۱۰۵۴ قمری

ʻalavī ʻāmelī, ahmad ebn-e zayn-ol-ʻābedīn (- 1645)

وابسته به: الایماضات و التشریقات؛ میرداماد، محمد باقر بن محمد (-۱۰۴۱)

یزد؛ علومی، شیخ علی؛ شماره نسخه:۶۲/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، قطع: ربعی [نشریه: ۴ - ۴۴۷]

● شرح باء البسمله / تفسیر / عربی

š.-u bā’-il-basmala

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۱۰

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی هو مدهر الدهور و مدبر الامور تجلی لخلقه بخلقه ... (پس از خطبه) اما بعد فقدر صدر امره العالی المبرم و حکمته المتعالی المحکم و خطابه الفصل ... پس از دو صفحه): بسمله الحمدلله الذی جعل طرز مشیة جلال ازلیته التی علت و رفعت بعد ما اخترعت قبل ما بدعت؛ **انجام:** کذلک حقیقتك و لافرق بینهما بوجه فاعرف قدرك و اکتمها الاعن اهلها فانا الله و انا الیه راجعون

محمد حسین بن عبدالله، در ۱۴ باب؛ خط: شکسته نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: حسین بن نجف با تاریخ محرم ۱۳۳۲؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۳گ، ۱۱ سطر (۶/۵×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: - ۵۷۰]

● شرح باب الارادة / فلسفه / عربی

š.-u bāb-il irāda

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۷۵/۳

آغاز: باب الارادة. قوله من صفات الفعل ای الارادة متعلق بالفعل. قال الشیخ سلمه الله لیست الارادة فی الحدیث بمعنی ما ذهب الیه المتکلمون؛ **انجام:** لانه یجوز ان یقال یجب من اطاعه و یبغض من عصاه و اراد هذا و لم یرد هذا

کا: ابراهیم بن محمد حرفوشی کرکی عاملی، تا: با تاریخ ۱۰۷۰ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن عنابی، مذهب، ۲گ (۲۵ر–۲۶پ)، ۱۸–۱۷ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲/۳×۲۰/۱سم [ف: ۲۹/۱ - ۵۱۶]

← شرح الباب الحادی عشر > الباب الحادی عشر (ترجمه و شرح)

← شرح باب حادی عشر > مفتاح الباب الحادی عشر

← شرح باب حادی عشر > النافع یوم الحشر فی شرح الباب الحادی عشر

← شرح باب حادی عشر > مفتاح الباب الحادی عشر (ترجمه)

● شرح الباب الحادی عشر / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-bāb-il ḥādī ʻašar

حسینی، عبدالله بن شرفشاه، ق۱۰ قمری

hoseynī, ʻabd-ol-lāh-e-bn-e šarafšāh (- 16c)

وابسته به: الباب الحادی عشر = باب حادی عشر؛ علامه حلی،

حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۷۰۶/۴

آغاز: بسمله؛ قوله: الباب الحادی عشر الی آخره فیما یجب علی عامة المتکلفین: الواجب هو الذی اذا فعله الانسان استحق علیه المدح و الثواب؛ **انجام:** فالامر به مندوب و النهی عن المنکر کله واجب لعدم انقسامه فهذا آخر ما قصدنا ذکره من هذه المقدمة.

خط: نسخ کهن، بی کا، تا: ۱۱ ذیقعده ۸۲۱ق؛ مصحح، مقابله شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰ص (۱۶۵-۱۹۴)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۱۷سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۸۰]

● **شرح الباب الحادی عشر** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul bāb-il ḥādī ʻašar

خواجگی شیرازی، محمد بن احمد، ق۱۰ قمری

xājagī šīrāzī, mohammad-e-bn-e ahmad (- 16c)

وابسته به: الباب الحادی عشر = باب حادی عشر علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

تاریخ تألیف: ۹۵۲ق

آغاز: بسمله. یا مفتح ابواب الحق علی اصحاب العدل و التوحید ... و بعد فیقول ... محمد بن احمدالشهیر بخواجگی شیرازی ...

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** فرغ مؤلفه من تعلیقه یوم الاربعاء الخامس من شهر شعبان المعظم سنه ۹۵۲ فی بلده کولکنده من اعمال دکن ... سلم تسلیماً کثیراً.

خط: نسخ، کا: حاجی علی بن مولانا شکرالله الشیرازی، تا: رجب ۹۵۵ق؛ کاغذ: کشمیری، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۷/۵سم [ف: ۱ - ۱۴۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۹

آغاز: الحادی عشر من مختصر المصباح المسمی بمنهاج الصلاح؛ **انجام:** فرغ مؤلفه من تعلیقه یوم الاربعاء الخامس من شهر شعبان المعظم سنه ۹۵۲ فی بلده کولکنده من اعمال دکن ... سلم تسلیماً کثیراً.

خط: نسخ خوب، کا: ابوالاحمد بن شیخ احمد بن شیخ محمد یعقوب قریشی،تا:محرم۹۵۵ق؛افتادگی: آغاز؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی،۱۲۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵/۵سم [ف: ۱ - ۱۴۱]

● **شرح الباب الحادی عشر** / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-ol-bāb-ol-hādī ʻašar

واعظ استرآبادی، سلطان حسین بن سلطان محمد، ۹۸۷؟ - ۱۰۸۲ قمری

vāʻez-e estarābādī, soltān hoseyn ebn-e soltān mohammad (1580 - 1672)

وابسته به: الباب الحادی عشر = باب حادی عشر؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

شرح مزجی مفصلی است بر «الباب الحادی عشر» علامه حلی. مؤلف در این شرح از دو اثر دیگر خود «تحفة المؤمنین» (الذریعة ۴۷۳/۳ رقم ۱۷۴۵) و «ذخایر الواعظین» (الذریعة ۸/۱۰) یاد نموده است.

[نسخه‌های منزوی ۱۶۰۷/۲؛ الذریعة ۱۷۰/۸؛ فهرستواره منزوی ۳۷۰/۹]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۴۴۹

آغاز: نسخه: ندارم گویند بخواب براحت و فراغت خاطر و اگر گوید فلانی این میگفت یا از فلان شیخ شنیدم گویند که تو دین را از افواه رجال فرا گرفته ای و هر چه از افواه رجال گرفته شود بافواه رجال نیز زایل می شود چنانکه امیرالمؤمنین فرموده؛ **انجام:** نسخه: که دعای این دو نفر مردودست و در معرض قبول نمی افتد روایت شد از امام.

خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۱۶۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۳۸ - ۵۹۳]

● **شرح الباب الحادی عشر** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-bāb-il ḥādī ʻašar

تونی، عزالدین بن محمد اشرف، ق۱۱ قمری

tūnī, ʻezz-ed-dīn-e-bn-e mohammad ašraf (- 17c)

وابسته به: الباب الحادی عشر = باب حادی عشر؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

اهداء به: شیخ عبد اللطیف

شرح مختصری است با عناوین «قال، اقول» بر رساله معروف «الباب الحادی عشر» علامه حلی، شارح بیشتر به توضیح مطالب مؤلف و رفع اشکال متن می پردازد و از بحث‌های گسترده می‌پرهیزد.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۲۲۶/۱

آغاز: حمده کما حمده و شکره کما شکره و وصفه کما وصفه و وصف رسوله کما هو بما هو و آله بما کما هو؛ **انجام:** فما لم یحصل الامتثال وجب علی کل مکلف وقف علی الحال بقدر الوسع و الطاقة و الامداد تحصیلاً لغرض الله تعالی

خط: نسخ، کا: عبد الستار بن نور الله حسینی تونی، تا: غره ربیع الاول ۱۰۸۰ق، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۵گ (۱پ-۴۵پ)، اندازه: ۱۰×۱۹/۵سم [ف: ۴ - ۳۳]

● **شرح الباب الحادی عشر** / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-ol-bāb-ol-hādī ʻašar

ندوشنی یزدی، سلطان حسین بن محمد، ق۱۱ قمری

nadūšanī yazdī, soltān hoseyn ebn-e mohammad (-

17c)
وابسته به: الباب الحادی عشر = باب حادی عشر؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)
شرحی بر باب حادی عشر علامه حلی است.
[فهرستواره منزوی ۱۴۴/۹]

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۷۷۲/۵
آغاز: این شرح فارسی در باب حادیعشر تألیف الفاضل الکامل المدقق کاشف ... اکمل المتقدمین و المتاخرین الغریق فی بحار الطاف السبحانی مولا سلطان حسین بن محمد الدوشنی الیزدی قدس سره القدوسی بحرمة النبی و الوصی الباب الحادیعشر فیما یجب علی عامة المکلفین من معرفة اصول الدین یعنی باب یازدهم از مختصر مذکور در بیان آنچیزی است که واجب است بر جمیع مکلفین؛ **انجام:** و وجوب التوبة و الامر بالمعروف و النهی عن المنکر بشرط ان یعلم الامر و الناهی کون المعروف معروفا و المنکر منکرا و ان یکون ... و وجوب توبه بر جمیع مکلفین به ندامت بر مخالفین و عزیمت بر عدم رجوع و همچنین امر به معروف و نهی از منکر به شرط آنکه آمر و ناهی عالم باشد به معروف و منکر و آنکه بعد از این واقع میشود چه امر و نهی در ماه گذشته عبث است و به شرط تجویز تاثیر و امن ضرر نسبت بمومنی و الحمد لله رب العالمین.
خط: نسخ و نستعلیق، بیکا، تا: نزدیک ۱۱۳۳ق؛ قطع: ربعی
[رشت و همدان: ف: - ۱۴۹۴]

● **شرح الباب الحادی عشر** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-ul bāb-il ḥādī ʻašar
بهبهانی، محمدجعفر بن محمدعلی،۱۱۷۸-۱۲۵۹ قمری
behbahānī, mohammad jaʻfar ebn-e mohammad ʻalī (1765 - 1843)
وابسته به: الباب الحادی عشر = باب حادی عشر؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۴/۱
آغاز: بسمله. نحمده حمدا نتقرب به الی صقع الربوبیة و المنازل الملکیة و تیلالابه وجوه ... اما بعد فیقول ... انی کنت فی عنوان الشباب ... ان اکتب ما تیسرلی علی باب الحادیعشر و ان کان قلیلا؛ **انجام:** و رد هذا الاستدلال بان معنی ام به جنة ام لم یفتر فعبر
خط:نستعلیق، کاتب = مؤلف، بیتا؛ افتادگی: انجام؛ در ۹ر-۱۵پ بندی است از کتابی در صرف به عربی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸گ (۱پ-۸پ)، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: - ۷۲۹]

● **شرح الباب الحادی عشر** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-ul-bāb-il-ḥādī ʻašar

احسائی، صالح بن زین الدین، ق۱۳ قمری
ahsāʼī, sāleh ebn-e zeyn-od-dīn (- 19c)
وابسته به: الباب الحادی عشر = باب حادی عشر؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)
تکملهای بر شرح معنی بسمله

کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۶۷/۷
آغاز: الحمدلله الذی حبت اسمائه عن الحول و تعالت ذاته عن الازل؛ **انجام:** کما ورد و نذکر ایض تعلیل البسمله فی الباطن لیتذکر من تذکر
تکملهای بر شرح معنی بسمله؛ خط: نسخ، بیکا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: علی بن شیخ صالح (فرزند مؤلف)؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۱۳۳]

● **شرح الباب الحادی عشر** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-ul bāb-il ḥādī ʻašar
سامغانی، حسین بن محمد
Sāmqānī, hoseyn ebn-e mohammad
وابسته به: الباب الحادی عشر = باب حادی عشر؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)
اهداء به: شاه اسماعیل صفوی
شرح مزجی متوسطی است آن را برای، شاگردش از ذریه آل الرسول صلی الله علیه و آله نوشته است.

کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:بدون شماره
آغاز: ... اجره بعد الدعلجة و الحملجة و اثر القرحة و الحرفجة؛ **انجام:** فلما احضر الطعام امتنع ذلک الرجل عن الاکل فقال الحسن له مامنعک
بی کا، بیتا؛ افتادگی: آغاز و انجام [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۳۵]

● **شرح الباب الحادی عشر** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-ul bāb-il ḥādī ʻašar
وابسته به: الباب الحادی عشر = باب حادی عشر؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

غیر همانند:
۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۴۴/۳
آغاز: بسمله، قوله یجب علی المکلف الی آخره اعلم ان هذا الکلام مشتمل علی بحثین؛ **انجام:** و هذا آخر ما ذکرناه من شرح مسائل الاصولیه و الله الموفق.
شرحی است بر باب حادی عشر علامه حلی که در آن مؤلف به شرح هفت فصل باب حادی عشر به ترتیب ذیل پرداخته است: اثبات واجب الوجود، بیان صفات ثبوتیه، صفات سلبیه باریتعالی،

عدل، نبوت، امامت، معاد؛ خط: نسخ، کا: جعفر بن حسن استرآبادی، تا: ۸۴۵ق، جا: لامبلنگی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج سدری مذهب، ۱۲ص (۶۲-۷۳)، ۱۷ سطر (۸×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۶/۵ سم [ف: ۱۴ - ۱۶۱]

۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۳۰

آغاز: حمداً لک یا فاتح باب التوفیق. ما غیرک فی الوجود بالحمد حقیق؛ **انجام:** إنه یجوز ذلک بغیر إذن الإمام علیه السلام و صلی الله علی ...

کامل، به نام شاه طهماسب تألیف شده. شرحی است ممزوج بر «الباب الحادی عشر» از کتاب مختصر المصباح علامه حلی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه أواخر جمادی الاول ۹۵۷ق (عصر مؤلف)؛ مصحح، محشی به خط أبوتراب بن میر محمد صالح موسوی اصطهباناتی؛ تملک: عبدالله بن محمد بن مسلم در ۱۱۶۶، تملک علی بن أحمد السیرا با مهر «و رفعناه مکانا علیا»، ابوتراب بن محمد صالح الموسوی فی ۱۳۲۹؛ مهر: «محمدرضا ریاضی»، «محمود ریاضی»؛ جلد: چرم زرد، ۱۴۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [مؤید: ۳ - ۵۷۱]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۸۱۴/۱

آغاز: بسملة قوله الباب الحادی عشر أقول إنما سمی هذا الباب حادی عشر لأن الشیخ جمال الملة و الدین - رحمة الله تعالی و قدس روحه ونور ضریحه - لما نظر فی مصباح المتهجد ... قوله فیما یجب أقول الواجب هو ما یذم تارکه فی الدنیا و یعاقب فی الآخرة؛ **انجام:** و إذا کفی الأقل لا یترقی إلی الأصعب فإن کفی بغیر العادة لم یترقی ألی غیرها و الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی سیدنا محمد و آله أجمعین وسلم کثیراً کثیراً

صاحب الذریعة نسخه‌ای چون این نسخه را در کتابخانه مرحوم آیت الله میرزا محمد طهرانی در سامرا رویت کرده است؛ خط: نسخ، کا: ابراهیم بن مولی حاجی محمد بن مولی علی بن حسن حسینی خزاعی، تا: ۱۵ رجب ۹۹۸ق، جا: کرمانشاه؛ کاغذ: شرقی، ۲۱گ (۱پ-۲۱پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۳۵ - ۷۵]

۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۷۲۲/۲

آغاز: قال قدس الله سره الباب الحادی عشر ... اقول انما کان هذا الباب الحادی عشر لان المصنف رحمه الله؛ **انجام:** بین القدیم و الحادث و اما انهما مسبوقان فلان الحرکة عبارة عن الحصول

با عناوین «قال، اقول»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی، در چند برگ آخر صلوات بر چهارده معصوم و خطبه واعظ قزوینی در جمعه وداع ماه رمضان و چند یادداشت متفرقه مکتوب است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ (۱۰۰ر-۱۰۵پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۴۴]

۵. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۵۸ ـ د

آغاز: الباب الحادی عشر وهو ملحق بالابواب العشر التی فی الفروغ و الدعوات و اصلها مصابع المتجهد

دانسته نشد از کیست و همین اندازه پیداست که از شیخ مقداد نیست؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، ۳۲گ، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۱ - ۳۲۸]

۶. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۸۷

آغاز: مختصة بالبسایط و العلم مختص بالمرکبات و یعنی بالبسایط المتصورات الساذجة الخالیة عن الحکم و بالمرکبات التصدیقات؛ **انجام:** فان هذا جهدی و طاقتی بقلة الصناعة و ضعف البصیرة حصول التشویقات من الدهر العتوف و الزمان العسوف و الحمدلله علی کماله بعد تقصان و به نستعین

شرحی است مزجی که شارح کلمات یا جملاتی را که احتیاج به بیان و توضیح داشته با روشی ساده و مختصر بیان نموده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ تملک: محمد باقر؛ ۷۷گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۶۹]

۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۵۵۵/۱

آغاز: الرابعة من الصفات الثبوتیة، انه تعالی مرید و کاره لان تخصیص الافعال المتعلقة بالممکنات کالصور و الاشکال

شرح مزجی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۳گ (۱-۲۳)، اندازه: ۱۰×۲۰سم [نسخه پژوهی: ۳ - ۱۵۱]

۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۷۴۷/۳

آغاز: ... الاصول جمع اصل والاصل ... و المراد باصول الدین معرفة الله تعالی و صفاته الثبوتیه و السلبیة و النبوة و الامامة و المعاد؛ **انجام:** الاول ان یعلم الإمر والناهی کون المعروف معروفاً و المنکر منکراً و الا لجاز الامر بوقوع المنکر و النهی عن المعروف، تمت

رساله‌ای مزجی در شرح و توضیح معانی «باب حادی العشر»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ ۴۲گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۳]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۸۱۳

آغاز: بسمله. و بع و الاستعاذه من الخطاء بعله القدیم؛ **انجام:** لابد من الرجوع الی الکتب المصنفه فی احادیثهم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کتابت شده به نام: طهماسب صفوی اول، شاه ایران [رایانه]

۱۰. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۶۷۵

ناشناخته، از دوانی و حاشیه قدیم و جدید او و از سید صدر یاد می‌کند، در آغاز بخشی از یکی از شروح باب حادیعشر با عنوان: قوله قوله در بیست برگ نقل کرده و سپس می‌نویسد: «هذا آخر ما نقلته من کلام الشارح رحمه الله بعبارته ... و بعد ذلک نقتصر الکلام فی شرح المتن و توضیح المقام و الاشارة الی ما فی کلام الشارح ... الفصل الاول فی اثبات واجب الوجود ای فی اجراء الدلیل علی ان بعضاً من الموجودات هو واجب الوجود»؛ خط: نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۰و۱۱؛ ۷۳گ، ۲۳ سطر، قطع: خشتی [ف: - ۶۲]

۱۱. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۲۴۲

بی کا، تا: صفر ۱۰۷۲ق؛ افتادگی: آغاز [اوراق عتیق: ۱ - ۲۴۶]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۲۴۷/۴

آغاز: ... و من ذلک ای و من جملة ما جاء به النبی صلی الله علیه و آله الثواب و العقاب و تفصیلها علی ما جاء به النبی صلی الله علیه و اله و سلم؛ **انجام:** و قد رتبت هذا الباب علی فصول الفصل الاول فی اثبات واجب الوجود ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۷گ (۱۱۴-۱۲۰)، ۱۹ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۵سم [ف: ۲۸ - ۳۵۵]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۸۰۶/۵

آغاز: حمدا لک یا فاتح باب التوفیق، ما غیرک فی الجود بالحمد حقیق ... اما بعد، فلما وجدت الناس فی عقایدهم متفرقه ... و من ینصرنی فی هذا الباب الا عنایة السلطان الهاشمی الفاطمی الکاظمی ... السلطان ابن السلطان ابوالمظفر سلطان محمد خدابنده ... قال المص رضوان الله علیه: الباب الحادی عشر، من اسماء العدد مقلوب من الواحد عشر؛ **انجام:** و قد ذهب ابن ادریس الی ان الوجوب عقلی و کفائی. واعلم ان الامر بالمعروف و النهی عن المنکر ممکن نوشته نیست.

این شرح به سلطان محمد خدابنده پیشکش شده است؛ خط: نسخ، کا: علی بن عباس بن علی کرزکانی بحرانی، تا: اواخر قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۹۹گ (۵۹-۱۵۷)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۴۰ - ۱۹۲]

۱۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۴۹۰/۲

آغاز: بسمله، قال الشیخ جمال الدین ابو منصور ابن مطهر قدس الله روحه الباب الحادی عشر فیما یجب علی عامة المکلفین من معرفة اصول الدین اقول؛ **انجام:** اقول لما ثبت نبوة نبینا محمد (ص) و عصمته ثبت انه صادق فی کل ما اخبر بوقوعه سواء کان علماء زمانه کاخباره عن الانبیاء ...

شرح مختصری است با عناوین «قال - اقول» بر «الباب الحادی عشر» علامه حلی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۱ق؛ مصحح، محشی با امضای ۱۲؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۵۹گ (۶۶-۱۲۴پ)، ۱۳ سطر (۴/۵×۱۱)، اندازه: ۱۱/۲×۱۵/۲سم [ف: ۱۹ - ۱۰۵]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۰۹۷/۴

خط: نسخ، کا: علی بن عباس بحرانی، تا: ۱۲۷۱ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، قطع: وزیری [میراث شهاب: س۸ش۲ - ۲۲]

۱۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۱۷۷/۴

آغاز: الباب لغة ما یدخله الأشخاص الحیوانیة إلی المواضع کباب الدار و المسجد و فی الاصطلاح هو العنوان المحقق علی مسائل متحدة جنساً

نسخه اصل: کتابخانه سید علی عدنانی ـخرمشهر؛ خط: نسخ نازیبا، کا: عیسی بن حسن بن عبدالله بن مرهون بن محمد آل شهاب درازی بحرانی،تا:۱۳۰۴ق؛۱۵۱ص(۹۹-۲۴۹) [عکسی ف: ۳- ۴۶۳]

۱۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۸۹۵

آغاز: حمداً لک یا فاتح باب التوفیق ×× ما غیرک فی الوجود بالحمد حقیق / نور عینی من جمال الامعان ×× ثبت قدمی فی مقام التحقیق / وصل بقدسک علی مدینه العلم ...

اما بعد فبعد ماوجدت الناس فی عقائد هم مفترقة؛ **انجام:** فقال علیه السلام قل ببرکة الله فقال حسان بن ثابت یا رسول الله ایذن لی ان اقول بغیانا ... ینادیهم یوم الغدیریتهم ×× بخم واسمع بالنبی منادیا / بانی مولکم نعم ولیکم ×× فقالوا لم یبدوا هناک التعامیا.

شرحی است مزجی با عناوین «اقول - اقول» بر کتاب «الباب الحادی عشر» علامه حلی (۷۲۶ ق). شارح کتاب دیگری دارد که حاشیه بر تفسیر بیضاوی است و در متن به آن تصریح کرده است. همچنین از کتاب‌های «نهایة الاقدام» عبدالکریم شهرستانی، «جمع الجمع» ابوجمهور احسائی (زنده در ۹۰۱ ق) و «نهایة العقول» فخر رازی، «تنزیه الانبیاء» سید مرتضی و غیره نام برده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: وسط و انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۳]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۲۰۴/۱

خط: نسخ، کا: شیخ علی بحرانی، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ قطع: وزیری [میراث شهاب: س۸ش۴ - ۶۷]

● شرح الباب الحادی عشر / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-ol-bāb-ol-hādī ʻašar

وابسته به: الباب الحادی عشر = باب حادی عشر؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

غیر همانند:

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۲۰۴/۱

آغاز: الباب الحادی عشر فیما یجب علی عامة المکلفین من معرفة اصول الدین باب یازدهم در آنچه واجب است بر همه مکلفین از شناختن اصول دین؛ **انجام:** مگر آنکه انسان نفع نکند و تفصیل این در کتب فقه مذکور است و این رساله گنجایش آن ندارد.

ترجمه و شرح مختصری است برباب حادی عشر که در آن مختصراً به بیان ادله پرداخته است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی به نقل از مؤلف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۳گ (۱پ-۷۳)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۲- ۸۷۱]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۴۸-۴/۱۱۸

آغاز: علوم لایزالی المتوکل بعلی العالی علی کل بن عبدالعالی که چون آن عالمیناه لوای فرخ لقای ... الباب الحادی عشر درآن وقت که مصنف کتاب مصباح متهجد رااختصار نمود برده باب ترتیب فرمود؛ **انجام:** بعد از آن امیرالمومنین نهی فرمود او را از این اعمال و گفت در صورت اول که اگر ترا بر آن زن حامله راه سخنی باشد پس راه سخن

شرح مزجی است بر «الباب الحادیعشر» علامه حلی (۷۲۶ق) که احتمالاً «مفتاح الباب الحادی عشر» از میرابوالفتح بن میرزا مخدوم حسینی عربشاهی (حدود ۹۷۶ق) باشد که به نام شاه تهماسب اول (۹۳۰-۹۸۴ق) نگاشته است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، صفحات مجدول مذهب؛ تاریخ وقف: محرم ۱۲۲۰؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۷۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۰۹]

۳. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۱۸

آغاز: تذنیب بدانکه خلافست میان علما در اینکه معرفت اصول دین بدلیل می‌باید حاصل شود یا تقلید کافی است و جناب شیخ الاسلام و المسلمین شیخ بهاءالدین محمد رحمه الله در زبدة الاصول؛ **انجام:** تمام شد آنچه در این شرح مطلوب بود ... بوحدانیت تو و رسالت پیغمبر تو و خلافت اولیاء تو معترفم بر بیچارگی من در روز درماندگی تم

رساله مفصل در شرح و ترجمه کتاب «الباب الحادی عشر» اثر علامه حلی (۷۲۶ق) که در چند باب و هر باب در چند فصل تنظیم شده است؛ خط: نسخ زیبا، کا: محمد تقی بن حاجی ابول بهبهانی، تا: ۱۶ ربیع الثانی ۱۲۵۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: حسین بن محمد باقر بهبهانی؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۶۵گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: - ۹۸]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۴۷۶/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۲ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۱۰ص (۱۰۰-۲۰۹)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳۳/۲ - ۱۴۳]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۴۵۸/۳

آغاز: بسمله قال المصنف الیخ العلامه جمال الدین ... یعنی باب یازدم از کتاب منهاج الصلاح که مختصر مصباح شیخ ابوجعفر طوسی است؛ **انجام:** و واجب است امر و نهی بدل و زبان و دست یا بزبان توان التفات بدست نکنند.

غیر از شرح میر ابوالفتح مخدومی(ق ۱۰ هـ) است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳۳/۲ - ۱۳۷]

۶. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۲۸۱۰

آغاز: و میان ممکنی که وجود و عدم به نظر به ذات او مساوی باشد و امری از خارج منشا رجحان وجود آن بشود ... و هو المطلوب و این دلیل نیز چون افاده وجود تساوی طرفین را ممکن نمی‌کند؛ **انجام:** اگر مدعای ایشان این است که در واقع جهت سببی عقلی از برای وجوب امر به معروف و نهی از منکر نیست چنانچه ظاهر سخن ایشان است این سخن بنا بر اینکه حسن و قبح را عقلی می‌دانند ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: - ۱۲۴۵]

● شرح الباب الحادی عشر / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-bāb-il-ḥādī ʻašar

وابسته به: الباب الحادی عشر = باب حادی عشر؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

شرح کوتاهی است بر باب حادی عشر؛ در کتاب الذریعه هم مؤلف آن را مجهول آمده است.

آغاز: بسمله و به نستعین. قوله الباب الحادی عشر فیما یجب علی عامة المکلفین الواجب هو الذی اذا فعلة الانسان استحق بفعله المدح و الثواب و اذا ترک استحق الذم و العقاب قوله علی عامة المتکلفین و المکلف هو الحی العاقل البالغ

انجام: فهذا ما قصدنا ذکره فی هذه المقدمة و لله الحمد و المنة و صلی الله علی محمد و آله اجمعین

۱. قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه:نامعلوم/۴

آغاز و انجام: برابر

شرحی است کوتاه بر این متن، نگارنده شرح شناخته نشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۱۹گ (۷۴-۹۲)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [صد و شصت نسخه: - ۶۵]

۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۲۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حیدر بن درویش حسینی گازر سبزواری، تا: نیمه ربیع الاول ۹۶۶ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سبز، ۱۱گ (۲پ-۱۲ر)، ۱۹ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: - ۲۹۶]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۳۰/۱-عکسی

اصل نسخه: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۹۴]

۳. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۵۴/۵

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۷۹ق؛ جلد: پلاستیکی قرمز، اندازه: ۹×۱۶/۵سم [ف: ۱ - ۲۲۹]

۴. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۴۹۳/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ ریز، کا: علی اکبر ابن عنایت الله حسینی طالقانی، تا: ۹۸۱ق؛ کاغذ: نخودی و زرد، جلد: مقوا با کاغذ آبی، ۷گ، ۲۴ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲ - ۱۹۶]

۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۰۶/۳

آغاز:برابر؛ **انجام:** و الامر بالمندوب و النهی عن المنکر کله واجب و اختصرنا فی تطویلها من الملامة حذراً من الاسهاب و الملالة و الحمدلله وحده و الصلاة و السلام علی من لا نبی بعده

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ در پایان مقابله نسخه با تاریخ سه شنبه ۸ ربیع الثانی ۱۱۱۷ دیده می‌شود؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۳گ (۵۱پ-۶۳ر)، ۱۹ سطر (۸×۱۷)، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: - ۲۰۶]

۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۶۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ ۱۲گ (۳۳پ-۴۴ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [مؤید: ۲ - ۱۶۸]

● **شرح الباب الحادی عشر** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-bāb-il-ḥādī ‘ašar

وابسته به: الباب الحادی عشر = باب حادی عشر؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

شرح متوسطی است با عناوین «اصل، شرح» بر رساله «الباب الحادی عشر» علامه حلی، شامل توضیحات و فواید نیکو که برای فهم مطالب متن کمک خواهد بود.

آغاز: الحمدلله واجب الوجود ... الحمد هو الوصف بالجمیل علی جهة التعظیم فالوصف کالجنس و بقید الجمیل خرج الذم و الهجاء

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۳۴۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** ناتمام: فهو فی ولده حتی الیوم و فی ذلک یقول حسان، شعر ...

خط: نسخ و نستعلیق، کا: یوسف بن عبدالعظیم تبریزی، تا: یک‌شنبه ۳ رمضان ۱۳۰۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۱گ (۲پ-۱۳۲پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۲۱ - ۳۰۷]

۲. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه:۹۲/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلما کان الظلام فقدوا علیاً من بینهم فقالوا یا رسول الله انا لا نری علیا معنا فقال ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۲گ (۱۱ر-۲۳۲پ)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: - ۹۲]

↩ شرح باب دوازدهم جامع المقال ≻ مشترکات الرجال

● **شرح الباقیات الصالحات = الباقیات الصالحات** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul bāqīyāt-iṣ ṣāliḥāt = al-bāqīyāt-uṣ ṣāliḥāt

شهید اول، محمد بن مکی، ۷۳۴ - ۷۸۶ قمری

šahīd-e avval, mohammad ebn-e makkī (1334 - 1385)

رساله بسیار مختصری است در تفسیر و شرح ذکر معروف تسبیحات اربعه «سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر» که به الباقیات الصالحات معروفند. تمام این رساله را کفعمی در حاشیه فصل بیست و هشتم مصباح کبیر خود موسوم به «جنة الامان الواقیة» آورده است.

آغاز: بسمله. معنی سبحان الله تنزیهه سبحانه و تعالی عن السوء و برائته عن الفحشاء لیدخل فی ذلک جمیع صفاته السلبیة کنفی الحدوث و الامکان و الحاجة و العجز و الجهل و الجسمیة و العرضیة و التحیز و الجوهریة فی محل او جهة و الاتحاد و الصاحبة و الولد ...

انجام: فمن حصلهن حصل الایمان و هن الباقیات الصالحات تم و لله الحمد و المنة

چاپ: ضمن موسوعة الشهید الاول، قم، ۱۴۳۰ق، جلد ۱۸

[الذریعه ۱۲/۳]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۱۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ جلد: تیماج مشکی، ۱ص (۱۰۳ر)، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۳۰ - ۱۱۹]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۴۴/۱۹

آغاز و انجام: برابر

کا:حسن بن محمد داود،تا:قرن۱۰؛ کاغذ: سپاهانی و فرنگی، جلد: مقوا با پارچه زری،۱ص(۲۷۷)، اندازه: ۱۰/۵×۲۳سم [ف: ۹ - ۸۲۴]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۱۵/۴۳

بی کا، تا: با تاریخ ۹۱۳ق؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: تیماج، ۱ص (۱۷۱پ)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۲۰۰]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۸۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن فتح الله بسطامی، تا: ۱۰۰۳ و ۱۰۰۴ق، جا: قزوین مدرسه رزم سارية؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۲۰]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۴۰۴/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شیخ حسن بن حاجی هلال عرب ساکن قم، تا: ۱۰۵۶ق، جلد: تیماج عنابی، ۳ص (۱۶۹-۱۷۱)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۱۸سم [ف: ۵۰ - ۱۷۰]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۳۵۹/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: سید محمد مقیم موسوی، تا: شنبه ۱۶ ربیع الاول ۱۰۶۳ق، جا: نجف اشرف؛ جلد: تیماج یشمی، ۲ص (۲-۳)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸/۸سم [ف: ۴۳ - ۴۵]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۶۷۳/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد سعید خوانساری، تا: ۱۲۳۳ق؛ مجدول مذهب؛ کاغذ: فرنگی، ۲گ (۱۶۳پ-۱۶۴ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۲سم [ف: ۳۷ - ۱۵۵]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۱۳/۷عکسی

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه شخصی فخرالدین نصیری، تهران؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲ص (۸۸-۸۹)، ۱۴ سطر [عکسی ف: ۴ - ۲۶]

● **شرح بانت سعاد** / ادبیات / عربی

š.-u bānat su‘ād

اعلم شنتمری، یوسف بن سلیمان، ۴۱۰ - ۴۷۶ قمری
a'lam-e šantamarī, yūsof ebn-e soleymān (1020-1084)
وابسته به: قصیدة بانت سعاد؛ کعب بن زهیر (-۲۶ق)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۶۴۴/۲
آغاز: قال کعب بن زهیر ... سلمی المزنی یمدح النبی صلی الله علیه و سلم ... و لیس فی العرب سلمی بضم السین غیره ... بانت سعاد فقلبی الیوم مبتول؛ **انجام:** و یقال هلك عن كذا ذا نكص عنه و تأخر یقول هم شجعان لیس لهم تأخر عن حیاض الموت اذا تأخر غیرهم عنها و نكص
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، با امضای بلاغ؛ تملک: ابوالقاسم قزوینی، مصطفی بن حاج احمد؛ یادداشت انتقال کتاب از شیخ عبدالنبی به حسن حسینی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰گ (۴۰پ-۶۹ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۶/۵سم [ف: ۲۸ - ۱۷۹]

● شرح البحار الزاخرة / اصول فقه / عربی
š.-ul biḥār-iz zāxira

عمری عدوی، محمد بن محمد
'omarī 'advī, mohammad ebn-e mohammad
وابسته به: البحار الزاخرة = منظومة درر البحار؛ تبریزی، حسن بن شرف (-۷۹۰)
اهداء به: سلطان با یزید بن محمد خان عثمانی
«البحار الزاخرة» قصیده‌ای است لامیه از حسام الدین رهاوی در مبادی فقه مذاهب اربعه اهل سنت و چگونگی ترجیح بعضی از آراء بر بعضی دیگر، گرفته شده از «مقدمة القدوری» و «المجمع الزخار» و «المنظومه». در این شرح هر بیت اول از جنبه ادبی بحث شده پس از آن شرح و توضیح داده شده پس از آن مطالب مورد احتیاج افزوده شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۹۹۸/۱
آغاز: الحمدلله الذی عظم العلماء بمزید الفضل و الاکرام و شرفهم بالشعور علی شعائر الاسلام؛ **انجام:** أطلب منک تفضل الرحمة و الاراحة حال کونک مریحاً و أنا مستریحاً
خط: نسخ معرب، کا: امام میراخور، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۵۸گ (۲پ-۵۹ر)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱۰ - ۳۷۳]

● شرح البحار الزاخرة / فقه / عربی
š.-ul-biḥār-iz-zāxira
وابسته به: البحار الزاخرة = منظومة درر البحار؛ تبریزی، حسن بن شرف (-۷۹۰)
[بروکلمان ۱۹۸/۲ و ذیل ۲۶۸/۲؛ چلبی منظومة فی فروع الحنیفة قرطای ۳۹۹۷؛ جبوری ۵۶۱/۱]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶۵۶
آغاز: آغاز متن چنانکه جبوری و قرطای آورده اند: بدأت ببسم الله نظمی تفؤلا ×× و شکری لرحمن رحیم مؤملا؛ متن و شرح در نسخه ما: و کم من عائب قولا صحیحاً ×× بفهم سقیم عن صواب تحولا / و آخر دعوانا ان الحمد للذی ×× له الفضل و الاحسان و المن و العلا / ثلاثة آلاف و الف سطرتها ×× و مائتان و الخمسون و الست جحفلا. اقول ای کتابی هذا ثلاثة آلاف و الف یعنی اربعة آلاف و مائتان و ستة و خمسون بیتا قوله و مائتان اصله ما یتان فخذفت الهمزة بعد اعطاء حرکتها لما قبلها للوزن قوله جحفلا.
از کتاب الوقف تا حساب الفرایض. از حسام الدین ابوالمحاسن (ابو عبدالله) حسن بن شرف تبریزی رهاوی درگذشته ۷۷۰ با قافیه «لا» که زین الدین عبدالرحیم عینی درگذشته ۸۹۳ و شمس الدین محمود بخاری بر آن شرح دارند. این شرح را من نمی‌دانم از کیست چون نسخه نیمه دوم است و از آن نتوانستم نشانه‌ای بیابم. در ص ع نسخه ما آمده است که آن بحار زاخره است و از ابن وهبان، ولی نباید چنین باشد و نظم درر البحار شمس الدین ابوعبدالله محمد قونوی دمشقی حنفی (- ۷۸۸ق) و ساخته ۷۴۹ که ابن وهبان ابومحمد عبدالوهاب بن احمد بن وهبان دمشقی حنفی (۷۲۶-۷۶۸) هم بر آن متن شرحی دارد و در «عقد القلائد فی حل قید الشرائد و نظم الاوابد» که شرح خود او است بر نظم رائیه خودش به نام «قید الشرائد و نظم الاوابد» از آن یاد کرده است. (چلبی در بحارز اخره و درر البحار، معجم المولفین ۶:۲۲۰، قرطای ۳۹۹۴ - ماخ) مگر اینکه این شرح از ابن وهبان باشد، باید نسخه کاملی را دید و داوری نمود؛ خط: نسخ، کا: حاجی محمود بن حاجی علی بن محمود تکوربیکاری، تا: چهارشنبه نزدیک به پایان ذیحجه ۸۶۶ق؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۳گ، ۳۱ سطر (۱۳×۲۲)، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۱۷ - ۴۴۵]

● شرح بحر الغرایب = قائمه = لغت حلیمی / لغت / فارسی به ترکی
š.-e bahr-ol qarāyeb = qā'eme = loqat-e halīmī

حلیمی، لطف الله بن یوسف، - ۹۲۲ قمری
halīmī, lotf-ol-lāh ebn-e yūsof (- 1517)
وابسته به: بحر الغرایب = قائمه = لغت حلیمی = القاسمیه؛ حلیمی، لطف الله بن یوسف (-۹۲۲)
اهدا به: سلطان بایزید بن محمد خان (۸۸۶-۹۱۸ق)
فرهنگ فارسی به ترکی است به ترتیب حروف هجا که در توضیح بحر الغرائب (اثر دیگر خود) نوشته و مشتمل بر دو دفتر است، دفتر نخست در لغت و دفتر دوم در عروض و قوافی و بدیع. در مقدمه می‌گوید: «زبان فارسی به فراست فارسان فصاحت و بلاغت و دو این کبار و رسائل نامران که بدین زبان در این زمان صورت تحلی یافته است در حد ذات هیچ زبانی معلوم نیست، پس بنابر عرض فصاحت بالذات و ضبط اغراض

ثقات تتبع اسلوب این زبان کرده و جهت استعمالاتش به ضبط آورده بهر عنادل حدایق مکاتب کتاب جامع جمیع مطالب به سلک نظام آورده بودم و بحر الغرایب نام کرده، به از باشارت امر واجب الامتثال برای عجزه استحفاظ با ترتیب حروف و الفاظ دفتری مقنن بر قانون احسن به تسوید آوردم و به تفسیر صواب سدید کردم ...».
آغاز: حمد بلیغ و ثنای بی دریغ مر خدای را جل جلاله و عم نواله که شرح کننده صدورست از بهر اسلام و پراکننده نور شعورست اندر دل انام؛ آغاز دفتر دوم: دفتر دوم در بیان عبارات غیر ظاهره و قواعد معتبره از اول کتاب تا آخر والله المعین الناصر. باسمک اللهم. شبلرهم ستوک آدکله؛ **انجام:** انجام دفتر اول: یهیدن. یقمق و بوزمق. لطیفی: اگر چه خانه عمرم یهیده کرد به جور ×× اساس عمر و اندر امان حق بادا

[معجم المؤلفین ۱۵۶/۸؛ ریو ۱۳۷؛ خاورشناسی سرایوو ش ۲۹؛ هدیةالعارفین (۸۴۰/۱)؛ فرهنگ نویسی در هند ص ۲۷۴؛ لغت‌نامه دهخدا ۴۲/۳؛ کشف الظنون ۲۲۵/۱؛ الاوقاف العامة موصل ۱۵۴/۴]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۱۶/۳۱-ف
نسخه اصل: آغاز و انجام چند نسخه از کتابخانه های یوگسلاوی؛ بی کا، تا: با تاریخ ۸۹۶ق [فیلمها ف: ۱ – ۶۳۸]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۷۴/۱-ف
نسخه اصل: ملی ونیز ش ۱۸۰؛ خط: نسخ ترکی، بی‌کا، تا: ۹۱۹ق [فیلمها ف: ۳ – ۲۴]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۴۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۳ جمادی الاول ۹۲۳ق (دفتر اول)، ۲۱ شوال ۹۶۷ق (دفتر دوم)؛ مجدول؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: میشن قهوه‌ای، اندازه: ۱۶/۵×۲۴/۵سم [ف: ۳ – ۵۸۶]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۴۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۱ شوال ۹۶۷ق؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۱۸۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱ – ۶۱۸]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۳۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: ابره مقوایی، ۱۳۰گ، ۱۹ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳ – ۳۸]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۹۲۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** مصدرک مفردی و جمعی و غائبلری ... (دو کلمه خوانده نشد) قطعه تک بحری رمل مخبون در
خط: نستعلیق، کا: علی بن کردوی، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، با کتیبه قلمدانی مذهب، مجدول؛ تملک: محمد ذهنی زاده با مهر «السید محمد ذهنی» (؟) (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نباتی، جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۲۶۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ – ۶۵]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۶۱
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج مذهب، ۱۷۶گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۳ – ۹۲]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۱۴۶-ف
نسخه اصل: بنیاد خاورشناسی لنینگراد B. 554 (ص ۴۱۱ فهرست)؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳ – ۱۳۷]

۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۱۱۸
بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی – مجموعه نوازی؛ اندازه: ۹/۸×۱۴/۸سم [رایانه]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۶۸/۲
آغاز: بسمله. حمد و سپاس بی حد و قیاس عالم السر و الخفیات و مالک الملک و الجهات را که نوآموز مکتب تعلیمش در محفل ملاء اعلی؛ **انجام:** نظامی: من سرگشته راز کار جهان ×× تو توانی رهاند باز رهان / دیگران رساند آنچه بود شرط پیام ×× وین شنید آنچه بود شرط کلام. تم الکتاب بعون الله ذی الانعام.
نسخه اصل: کتابخانه اسکوریال در مادرید اسپانیا، شماره ۱۸۴۷؛ خط: نسخ ریز، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵۲ص (۵۰-۱۰۱)، ۱۳ سطر [عکسی ف: ۳ – ۱۴۲]

← شرح بدء الامالی ﴿ نفیس الریاض لاعدام الامراض

● شرح بدء الامالی = شرح قصیده بدء الامالی = شرح قصیده یقول العبد = شرح قصیده امالی / ادبیات / فارسی

š.-e bad'-ol-amālī = š.-e qasīde-ye bad'-ol-amlī = š.-e qasīde-ye yaqūl-ol-'abd = š.-e qasīde-ye amālī

درویزه ننگرهاری، - ۱۰۴۸ قمری

darvīze nangerhārī (- 1639)

وابسته به: بدء الامالی = قصیدة یقول العبد = قصیدة الامالی؛ سراج الدین اوشی، علی بن عثمان (-۵۷۵)

ترجمه و شرح کوتاهی است از قصیده «بدء الامالی» سراج الدین علی بن عثمان اوشی که شارح نخست نام مصنف را امام محمد اویسی آورده است. وی در پایان شرح می‌گوید ابتداء این قصیده را شرحی نمودم که بعضی الفاظ آن نامناسب بود و از آن شرح که نامش «بحر اللالی» بود عدول کرده و این شرح را به عبارت بهتر نگاشتم. در دانشنامه ادب فارسی (۳۹۷/۳) آمده که ننگرهاری ترجمه و شرح دیگری نیز به زبان پشتو بر قصیده بدء الامالی نوشته که در سال ۱۳۰۱ق به چاپ رسیده است.
آغاز: ملیک مالک مولی الموالی×× له وصف التکبر و التعال. یعن یخدا بادشاه بادشاهان است و خداوند خداوندان است مراورا سزد صفت بزرگی و برتری ...
انجام: آمرزیده دارد مصنف مراد شارح را ... بحرمت محمد

آخر الزمان صلی الله علیه و سلم ... اکنون از آن عدول نموده بعبارت خوب و رمزی مرغوب در حیز شرح بیان نموده شد.
چاپ: لاهور هند، ۱۸۹۱م
[فهرستواره منزوی ۳۸۰/۹؛ دانشنامه ادب فارسی (افغانستان): ۳۹۷/۳؛ جامع الشروح و الحواشی ۵۰۰/۱؛ کشف الظنون ۱۳۴۹/۲]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۷۸۹/۳
آغاز و انجام: برابر
تذکر: در فهرست مؤلف ناشناس، نام مؤلف به استناد مرعشی ۳۵: ۳۸۹ تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد غالب مصطفی انکری کنداپلی،تا:۱۲۷۲ق؛کاغذ:هندی،جلد:مقوا،۴۹گ (۴۹پ–۹۷پ)، ابعاد متن: ۸/۵×۱۴، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۷ – ۴۸۳]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۹۴۸/۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عمر، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شرقی، ۳۴گ (۱۶۷ر–۲۰۰پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۳۵ – ۳۸۹]
۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۸/۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** اما بعضی الفاظ نامناسب درآن مسطور و مزبور بوده و اکنون از آن عدول نموده بعبارت دیگر آوردم تا مقبول گردد و الاجر من الله
تذکر: در فهرست نام مؤلف «حافظ علی محمد» ثبت شده است که به استناد مرعشی ۳۵: ۳۸۹ تصحیح شد؛ خط: نستعلیق، کا: حافظ علی محمد، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۱۵گ (۱۹۶پ–۲۱۰ر)، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۳ – ۲۳۲]

● **شرح بدء الامالی** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u bad'-il amālī

ختنی، احمد بن محمد
xotanī, ahmad ebn-e mohammad
وابسته به: بدء الامالی = قصیدة یقول العبد = قصیدة الامالی؛ سراج الدین اوشی، علی بن عثمان (–۵۷۵)
اهداء به: وزیر الممالک شهاب الدین احمد
شرح توضیحی است بر قصیده معروف «بدء الامالی» سراج الدین علی بن عثمان اوشی فرغانی با اشاره به بعضی از اقوال در مسائل اعتقادی؛ در این شرح یک بیت یا ابیاتی آمده و مزجی شرح می‌شود جز شش بیت پایان ارجوزه که شرح نشده است.
آغاز: بسمله. الحمدلله الازلی الواحد الاحد الموصوف ذاته بالقدم ... اما بعد فیقول ... احمد بن علی بن محمد الخشنی ... لما کانت القصیدة اللامیة التی جمعها ... شمس الدین یقول العبد فی بدء الامالی ×× لتوحید بنظم للئالی
انجام: و ان الدهر ادعوه و نسعی ×× لمن بالخیر یوما قد دعالی ... قوله کونوا عن هذا العبد اراده المصنف نفسه. الابتهال التضرع المآل المرجع.

[در فهرست بانکیپور (۱۰: ۲۴ تا ۲۷ س۵۱۳ تا ۵۱۶) از چند شرح و حاشیه این متن یاد شده است و نیز در فهرست مونیخ (ش۱۴۷) و فهرست شیرانی (۲: ۲۳۱) و بروکلمان (۱: ۴۲۹ و ذیل ۱: ۷۶۴)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۸۴/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: احمد بن عبدالغفار، تا: قرن ۱۱؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۴۵گ (۵۱پ–۹۵ر)، ۱۱–۱۵ سطر، اندازه: ۱۸/۳×۲۲/۳سم [ف: ۴۳ – ۱۲۱]
۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۹۲/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** و انی الدهر ادعو کنه و سعی ×× لمن بالخیر یوماً قد دعا لی
تذکر: در فهرست نام مؤلف به صورت «احمد بن علی بن محمد منثنی» ثبت شده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۰۴ق؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۶۲گ (۱۷۱پ–۲۳۲ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۴ – ۲۲۹]
۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۶۵/۴
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه شخصی ـقم. تذکر: در فهرست نام مؤلف به صورت«احمد بن علی بن محمد منثنی»ثبت شده است؛خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۲ق؛ ۱۲۲ص (۳۴۰–۴۶۱) [عکسی ف: ۳ – ۳۲۵]
۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷۳/۴
آغاز: قال الفاضل ... شمس الدین ابی الحسین علی بن محمد بن سلیمان الشهید الاوشی قدس سره. یقول العبد فی بدء الامالی. لتوحید بنظم کاللآل. اله الخلق مولانا قدیم ×× و موصوف باوصاف الکمال / هو الحی المدبر کل امر ×× هو الحق المقدر ذوالجلال قال الشارح احمد بن محمد الختنی غفرالله له: قوله یقول العبد الخ قال العبد الضعیف اراد المصنف یقوله العبد نفسه و انما بدء بنفسه باسم العبد، من رویة عجز النفس و رویظ عجز النفس اداء شکرالله تعالی؛ **انجام:** یلی القلب کالبشری بروح ×× و یحیی الروح کالماء الزلال ای یفرح بهذا الوشی کلما یفرح البشارة باتیان محبوب او بخیر، و کل منها راحة القلب و یحیی الروح ایضا بعلمه بعد موته بالجهل کالماء الذی لاکدورة فیه فانه یحیی الارض بالنبات بعد یبسبها. فخوضوا فیه حفظاً و اعتقاداً ×× تنال الحفظ اصناف المقال / و کونوا عون هذا العبد دهراً ×× بذکر الخیر فی حال ابتهال / لعل الله یعفوه بفضل ×× و یعطیه السعادة فی المآل / و ان الحق ادعو کل وقت ×× لمن بالخیر یوماً قد دعال
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۶۰ص (۳۱۶–۳۷۵)، ابعاد متن: ۷×۱۳، اندازه: ۱۰×۱۷سم [سنا: ف: ۱ – ۲۷۴]
۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۳۲۹/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حسن مزین بن محمد آلائی، بی‌تا، جا: تخته؛

محشی با نشان«یوسف»و جز آن؛۳۴گ(۹۸پ–۱۳۱ر)[ف:۵– ۲۲۱]

● **شرح بدء الامالی** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u bad'-il-amālī

وابسته به: بدء الامالی = قصیدة یقول العبد = قصیدة الامالی؛ سراج الدین اوشی، علی بن عثمان (–۵۷۵)

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۳/۳

آغاز: یقول العبد ... المراد من العبد نفسه، البدء الابتداء، الامالی جمع الاملاء و هو الکتب عن ظهر القلب؛ **انجام:** و ادعو الله تعالی له بالرحمة و الرضوان و المغفرة و الغفران انه ولی الاجابة و التوفیق.

این شرح از «هدایة العباد» مختصرتر است و چون خطبه ندارد معلوم نشد از کدام یک از شراح می‌باشد؛ خط: نسخ معرب، کا: داود بن ابراهیم، تا: ذیحجه ۸۵۱ق؛ مصحح، محشی؛ ۱۱گ (۵۷پ–۶۷ر)، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۳ – ۲۲۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۲۱/۱

آغاز: بسمله الحمد لمولی القدیم الموصوف باوصاف الکمال المدبر ... و بعد فقال القاضی سراج الدین الاوسی ... یقول العبد فی بداء الامال ... یقول من القول و هو التکلم؛ **انجام:** و الموصول مع صلة و متعلقاتها فی محل الجر لاجل الام اللام الجارة فیه.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد شریف، تا: ۱۱۳۴ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج ارغوانی، ۴۲ص (۲–۴۳)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۵۰ – ۶۷]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷۳/۳

آغاز: آغاز متن: یقول العبد فی بدء الامالی ×× لتوحید بنظم کاللآل / اله الخلق مولانا قدیم ×× و موصوف باوصاف الکمال؛ آغاز شرح: اله مالک مولی الموالی ×× له وصف التکبر و التعالی / اله لاینا زعه شریک ×× و یخلق ماشاء بالمثال / جلیل جل عن مثل و شبه ×× عزیز عز من عم و خال / یقول العبد فی بدء الامالی ×× لتوحید بنظم کاللآل المراد بالعبد لنفسه، البدء الابتداء، الامالی جمع الاملاء و هو الکتب عن ظهر القلب من غیر استعانة بکتاب، المراد بالتوحید توحید الله تعالی؛ **انجام:** و کونوا عون هذا العبد دهراً ×× بذکر الخیر فی حال ابتهال / لعل الله یعفوه بفضل ×× و یعطیه السعادة فی المآل / و ان الحق ادعو کل وقت ×× لمن بالخیر یوماً قد دعالی انجام شرح قد و یجعل عاقبة امره خیراً جزاه الله مالی من ذلک جزاء حسنا و یعفو عنه لطفاً و کرما و ادعوا الله له بالرضوان و الرحمة و الغفران انه ولی الاجابتة و التوفیق و جعله و ایا نامع النبی الکریم الرفیق.

در ۶۶ بیت و لامیه است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۴۳ص (۲۷۲–۳۱۴)، ابعاد متن: ۷×۱۳، اندازه: ۱۰×۱۷سم [سنا: ف: ۱ – ۲۷۳]

۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۷۱۱/۵

آغاز: بسمله قولی رضی الله عنه یقول العبد فی بداء الامالی. لتوحید بنظم کاللالی. قال الخلیل بن العلاء اصلح الله تعالی شأنه اراد بقول العبد نفسه و قوله فی بداء متعلق بیقول؛ **انجام:** قوله و ان الدهر ادعو کنه و سعی ×× لمن بالخیر یوماً قد دعالی ... و هذا النظم للطلاب عون – علی ضبط الاصول بابتفال تمت الرساله المنسوبه ...

شرحی است مزجی که هر بیتی را با «قوله» شروع می‌کند؛ خط: نستعلیق، کا: فیض الله افندی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲ – ۵۸۲]

↞ شرح بدایة الدرایة ← الرعایة فی شرح البدایة فی علم الدرایة

↞ شرح البدایة فی علم الدرایة ← الرعایة فی شرح البدایة فی علم الدرایة

↞ شرح بدایة المبتدی ← الهدایة فی شرح البدایة

↞ شرح بدایة الهدایة ← نور ساطع

↞ شرح بدایة الهدایة ← وسیلة اهل الدرایة

↞ شرح بدایة الهدایة ← الدماء الثلاثة (ترجمه)

● **شرح بدایة الهدایة** / فقه / عربی

š.-u bidāyat-il-hidāya

حسنی بهبهانی، محمد علی بن محمد مؤمن، ق۱۲ قمری

hasanī behbahānī, mohammad 'alī ebn-e mohammad mo'men (- 18c)

وابسته به: بدایة الهدایة؛ حر عاملی، محمد بن حسن (۱۰۳۳–۱۱۰۴)

تاریخ تألیف: از یک‌شنبه ۲۲ شعبان ۱۱۹۰ق تا جمعه ۴ رجب ۱۱۹۱ق

شرحی مفصل با عنوان «قال» «اقول» بر بدایة الهدایة شیخ حر عاملی. مؤلف از شاگردان وحید بهبهانی است.

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۲۲۱

آغاز: الحمدلله الذی هدی الخلق فی البدایة و النهایة و جعل لنا خیر بریته نهایة الهدایة

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ – ۱۷۷] و [نسخه‌پژوهی: ۱ – ۳۷]

● **شرح بدایة الهدایة** / فقه / فارسی

š.-o bidāyat-el hedāya

وابسته به: بدایة الهدایة؛ حر عاملی، محمد بن حسن (۱۰۳۳–۱۱۰۴)

[الذریعه ۱۳:۱۲۴]

۱. یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه:۸۶
خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۳ ذیقعده ۱۱۱۵ق [نشریه: ۴ - ۳۸۶]
۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۸۱۹/۱
آغاز: بآن که عبارتست از زنده شدن بعد از مردن و این قیامت بزرگتر است و بالرجعة و هی القیمة الصغری؛ **انجام:** لان فی بعضها تداخلا و تکراراً یسیرا و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین
خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۱۵۳ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری، ۲۱۸ص (۱-۲۱۸)، ۱۲ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۳ - ۱۰۶۴]
یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه:۱۶۳/۱
همان نسخه بالا [نشریه: ۴ - ۴۰۴]

● شرح بدیع المیزان / منطق / عربی

š.-u badī'-il mīzān

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۴۳۶
بی کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی؛ ۲۹گ، اندازه: ۱۶×۲۴/۵سم [رایانه]

← شرح بدیعیة > خزانة الادب و غایة الارب
← شرح البدیعیة > النتایج الالمعیة فی شرح الکافیة البدیعیة
← شرح بدیعیة الیوسفی > شرح ثمرة البدیع فی مدح الجناب الرفیع

● شرح البدیعیة / ادبیات / عربی

š.-ul-badī'īyya

وابسته به: الکافیة البدیعیة = البدیعیة؛ صفی الدین حلی، عبدالعزیز بن سرایا (۶۷۷-۷۵۰)
متن از شیخ صفی الدین عبدالعزیز حلی است که بر آن شروح عدیده نوشته‌اند.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۱۸
آغاز: و نعجنی قول الشیخ جمال الدین ابن نباته فی لامیة التی عارض بها بانت سعاد؛ **انجام:** و انا الیه راجعون و النقصان ماتقدم.
خط:نسخ،بی کا،تا:قرن۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: چرمی، ۶۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۷ - ۶۰۴]

● شرح برء الساعة / طب / عربی

š.-u bar'-is sā'a

وابسته به: برء الساعة؛ رازی، محمد بن زکریا (۲۵۱-۳۱۳)
شرح مزجی مختصری است بر رساله برء الساعه محمد بن زکریای رازی که چون از آغاز و انجام افتاده معلوم نشد از کیست.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹۵۲
آغاز: هذا الصداع نعم ان ارید به ان اکثر ذلک من فضل الدم کما سیأتی ان الصداع الذی موخر الراس اکثره عن بلغم لکان اقرب؛ **انجام:** یلطف ما غلظ من الفضول و یرقفه و یزیل الجمود عنه و یحلل ما فسد و حیث منها و اما ماء البارد فیحتمل.
خط: نسخ زیبا، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوایی، ۸۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۲۰ - ۳۶۲]

● شرح براعة الاستهلال / بلاغت / عربی

š.-u barā'at-il istihlāl

یزدی حائری، محمدباقر بن مرتضی، ۱۲۳۹-۱۲۹۸قمری
yazdī hā'erī, mohammad bāqer ebn-e morteza (1824 - 1881)
شرح مزجی است بر ارجوزه براعة الاستهلال که خود شارح در قواعد علم بدیع سروده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۶۳/۱
آغاز: أحمدک یا بدیع الارضین و السماوات و خالق المجردات و المادیات و جامع الشتات و مؤلف المشاکلات؛ **انجام:** أحمدک یا الهی علی التوفیق لاتمامه سرا و جهراً و اجعل خاتمه أمورنا خیراً بحق من اصطفیته من الخلق لبنی آدم فخراً.
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۰گ (۱ر-۲۰ر)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۵۸]

● شرح براهین العلوم الحسابیة / حساب / عربی

š.-u barāhīn-il-'ulūm-il-ḥisābīyya

وابسته به: براهین العلوم الحسابیه (مقدمة فی البراهین) = تحریر اشکال اقلیدس؛ قطب الدین شیرازی، محمود بن مسعود (۶۳۴-۷۱۰)
تاریخ تألیف: ۸۱۵ ق
شرح مزجی مختصری است بر رساله «براهین العلوم الحسابیة» که از کتاب‌های ریاضی قدیم مانند اصول اقلیدس و جز آن گرفته شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۶۷۸
آغاز: اجمعین، و بعد فان جماعة من الفضلاء و طائفة من الاصدقاء التمسوا منی رسالة؛ **انجام:** و لیکن هذا آخر الکلام و الحمد علی الاتمام والصلاة علی نبیه محمد و آله الاکرام.
خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: مسعود بن علاء الدین بن علی بن یحیی المقرب القمی و شعری به خط وی به تاریخ شعبان ۸۷۵ و مهر «المستظهر بعنایة الملک ... مسعود بن

علاء الدین بن علی ...» (دایره)، محمد زمان بن شرف الدین منجم شیرازی به تاریخ ۱۰۱۷، فخر الدین بن فضل لعی الایمور با مهر «الفقر فخری و به افتخر» (دایره)؛ جلد: گالینگور نیلی، ۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۲ – ۲۶۴]

← شرح بر تهذیب المنطق و بر حاشیه تهذیب > حاشیة حاشیة الیزدی علی تهذیب المنطق

● **شرح برخی اصطلاحات** / فرهنگ اصطلاحات / عربی

š.-e barxī estelāhāt

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۰۴/۷۱

به نقل از شهید اول؛ خط: نسخ، کا: شمس الدین محمد بن علی بن حسن جباعی، تا: قرن ۹؛ ۱ص (۳۰۷) [ف: ۵ – ۱۱۰]

● **شرح برخی اصطلاحات ادبی و طبی** / فرهنگ اصطلاحات / عربی

š.-e barxī estelāhāt-e adabī va tebbī

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۰۴/۵۴

خط: نسخ، کا: شمس الدین محمد بن علی بن حسن جباعی، تا: قرن ۹؛ ۳ص (۲۵۶–۲۵۸) [ف: ۵ – ۱۰۹]

← شرح البردة > شرح قصیدة البردة
← شرح البرده > شرح قصیدة البردة

● **شرح بر شرح عوامل مائة** / نحو / فارسی

š. bar š.e ‘avāmel-e me’a

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۱۳۱

آغاز: بسمله. الحمد لله الذی صیر طلب العلم عبادة للعالمین ... اما بعد چون تراب فعال طالبین همیشه عازم؛ **انجام:** کما نقول زید مبتلا ضارب ... پس این است حد عامل که بی نیاز نیست بزرگ و کوچک ... سنه ۱۲۹۶

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۶ق [رایانه]

● **شرح بروج و سالها** / هیئت / فارسی

š.e borūj va sāl-hā

ماه‌های رومی و فارسی و سال‌های ترکی از شرح نصاب و شرح بروج و ابیاتی در تناظر مطلع با شروح در حواشی. در پایان این پراکنده‌ها فائدتی است در طریق دانستن ساعات گذشته از روز.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴/۳-فیروز

خط: نستعلیق، کا: علی پناه سالکی، تا: ۱۲۳۹ق؛ کاغذ: فرنگی شده، جلد: تیماج قرمز مذهب، ۲۵ص (۶۶–۹۰)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۱ – ۲۳۰]

● **شرح بسم الله الرحمن الرحیم** / تفسیر / عربی

š.-u bism-il-lāh-ir-raḥmān-ir-raḥīm

غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۳

آغاز: بسمله. بعد حمداً لاله و ثناء کماله و صلوة الرسول و سلام آله؛ **انجام:** و ایضاً الرحمن ناسب السم العلم من جهة الاختصاص فکان بالتقدیم اولی و اقدم.

مؤلف، در باب نام و علت تألیف این رساله می‌گوید: «فانی کتبت لالتماس رفیقی و شرحت لادعاء شفیقی موجزة فی بیان البسمله»، این رساله مرتب بر یک افق و چهار مطلع به ترتیب ذیل می‌باشد: الافق فی بیان البسمله فی انه آیة ام لا؟، مطلع ۱. بیان الباء و متعلقه، مطلع ۲. بیان الاسم، مطلع ۳. بیان لفظ الله، مطلع ۴. بیان لفظ رحمن و رحیم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۶۰ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۱۵ص (۶۴–۷۸)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱ – ۳۸۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۷۲۹/۳

آغاز: قوله افتتح کلامه بالتسمیة امتثالاً لما ورد من الحدیث کل امر ذی بال لم یبدأ فیه ببسم الله فهو ابتر؛ **انجام:** و کذلک الرب و غیره فلیکن هذا فی ذکر منک ینفعک فی مواضع و الله الموفق و المعین

رساله‌ای است کوتاه در شرح بسم الله الرحمن الرحیم و ظاهراً دیباچه شرح کتابی ناشناخته باشد. از فخرالدین محمد بن عمر رازی(–۶۰۶ق)با عنوان «قال المحقق فخر خوارزم»؛ خط: نستعلیق، کا: فرج الله بن محمد، تا: ۱۰۷۵ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، ۲گ،۱۷–۱۸، ۲۷ سطر، اندازه: ۸×۲۰سم [ف: ۳۴ – ۶۸۶]

● **شرح البسمله** / تفسیر / عربی

š.-ul-basmala

ترکه اصفهانی، علی بن محمد، – ۸۳۶ ؟ قمری

torke esfahānī, ‘alī ebn-e mohammad (- 1433)

تاریخ تألیف: ۲۸ شعبان ۸۲۹ق

در سه جمله (تفسیر ظاهری، حکمی و فلسفی، و حروفی) و یک خاتمه در شرح بسمله.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۹۶/۴۳

آغاز: بسمله الحمدلله الذی جعل سماء اسمائه مجال نیرات علومه؛ **انجام:** یسرالله لنا ذلک بحرمة الخاتم ... تسلیما کثیرا.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۲۸–۸۴۱ق؛ تملک: محمد حسین حسینی

در تبریز سنه ۱۰۱۶ق؛ مهر: «عبده علی نوری ۱۱۹۶ هـ» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰ص (۳۳۲-۳۵۱)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۳۲ - ۲۴۲]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۹۳۰/۲

بی کا،تا:شنبه۱۹ صفر ۸۴۵ق، جا: ابرقوه [ف ادبیات تهران: ۳ - ۴۸]

● **شرح بعض لغات رساله طب النبی** / طب / فارسی و عربی

š.-e ba‘z-e loqāt-e r.-ye tebb-on-nabī

حسینی همدانی، محمد بن موسی، - ۱۳۴۹ قمری

hoseynī-ye hamadānī ‹mohammad ebn-e mūsā (- 1931)

شرح کوتاهی است بر بعض لغات رساله «طب النبی» ابوالعباس، جعفر بن محمد مستغفری یا ابوالوزیرین بن احمد ابهری.

[اعیان الشیعة ۷۸/۱۰؛ معجم المؤلفین ۹۳/۱۲؛ موسوعة طبقات الفقهاء ۵۹۴/۱۴؛ العرفان (مجله) ۲۹۹/۲۳]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۱۳/۲

آغاز: الحمدالله رب العالمین ... و بعد، فالغرض هو التعرض لمعانی بعض لغات رسالة طب النبی ص ع و ذکرها ... الاالسام، یعنی مرگ؛ **انجام:** و یذهب بالنصب، اسم دردی است از دردهای سینه و [القنبط]، اسمن دابه [ای] است.

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ با قلم خوردگی؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۲گ (۷-۸)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۴۰ - ۵۳۶]

← شرح بغیة الباحث عن جمل الموارث ⊲ شرح الرحبیة

● **شرح بلد** / هیئت / فارسی

š.-e balad

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۲۱۴/۱۲

فائده ای در ...؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱ص [ف: ۶ - ۳۰۳]

● **شرح بلدان چین** / جغرافیا . فارسی

š.-e boldān-e čīn

قاجار، محمد حسین بن رضا قلی، ق۱۳ قمری

qājār, mohammad hoseyn ebn-e rezā qolī (- 19c)

اهداء به: محمد شاه قاجار

مترجم این رساله که از فرانسوی‌دان‌های زمان خود بوده، عقیده دارد بهترین وسیله برای نشر فرهنگ جدید ترجمه احوال مردم و چگونگی بلدان کشورهای خارجی است. لذا اطلاع بر جغرافیای کشورهای بیگانه موجب اطلاع بر فرهنگ اقوام می‌شود و بالنتیجه باعث ترقی و گسترش تمدن می‌گردد. او با ترجمه این کتاب به شرح بلدان چین در نه فصل می‌پردازد و این نه فصل از وجه تسمیه چین شروع می‌شود و به عرض جغرافیایی و خصوصیات طبیعی و اقتصادی و سیاسی آن کشور ختم می‌گردد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۶۱

آغاز: بسمله، حمد و ستایش صانعی را سزاست که صنوف مصنوعات سماء و ارضاً و حدود موجودات طولاً و عرضاً در جنب ملك قدرتش نطفه موهوم است؛ **انجام:** امید که در بارگاه حضرت ظل اللهی موافق حکایت سلیمان و مور بشرف قبول مقرون گردد.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳، جا: تهران (شاید)؛ با سرلوح مذهب، مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج قرمز، ۵۵گ، ۱۰ سطر(۶×۱۳)، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۳۹۵]

● **شرح بلوغ الادب** / معانی بیان / عربی

š.-u bulūġ-il adab

از ناشناسی که شاید نام او در بخش نانوشته دیباچه بوده است، که از به‌جا مانده دیباچه برمی‌آید، نگارنده، نخست رساله «الاستعارات»، ابوالقاسم سمرقندی را گزیده «بلوغ الادب» نامیده است، سپس آن گزیده را خود شرح کرده است و «بلوغ الارب» می‌نامد: «حمداً لك اللهم علی ما علمت من المعانی و البیان، و علی ما اولیت من بدایع التخلیص و الایضاح فی البیان، و الصلاة و السلام فائضان علی سید بن عدنان (چنین) و آله و صحبه. و بعد، فهذا مخلصاً مختصراً اختصرت فیه رسالة الاستعارات للامام ذی التحقیقات ابی القاسم السمرقندی تغمده الله بالروح و سمیته «بلوغ الارب» من تحقیق استعارات العرب».

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۶۷/۲

آغاز: بسمله. به نستعین. ای اولف و الباء للمصاحبة، و «الله» علم الذات الواجب الوجود، المستحق لجمیع المحامد و «الرحمان الرحیم» صفتان مشبهان بنیا للمبالغة من الرحمة ... «حمداً» مصدر معمولاً لفعل محذوف و جوبا ... «لك» جار و مجرور متعلق باستقرار محذئف ... «اللهم» اصله یا الله، فخذف حرف الندا؛ **انجام:** «المکنیة» اؤ «المصرحة و غیره» ای غیر الا قوی اختصاصاً من الامرین الملائمن للمشبه فی تلك، تجرید الاستعارة المصرحة و الله اعلم.

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۷۴ق؛ ۱۲گ (۱۳ر-۲۴ر) [ف: ۳ - ۱۸۴]

← شرح بلوغ الارب ⊲ شرح رسالة الاستعارة

← شرح بناء الأفعال ⊲ مرشد الغناء شرح امثلة البناء

● **شرح بناء الافعال** / صرف / عربی

š.-u banā’-il af‘āl

در این شرح مزجی که بر رساله «بناء الأفعال» نگاشته شده، به تصریف الفاظ پرداخته و در بسیاری از موارد اقوال بزرگان فن را با اختصار می‌آورد.
آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم و به نستعین، بدأ بها إقتداءً بالکتاب العظیم بحدیث الرسول الکریم و لم یجل الحمد جزءاً من رسالته، اما حضاً لنفسه و لا یخالف حدیث الأبتدا، لأنه لم یکن ذابال فی ظنه و إعتقاده او لانه لات یلزم من عدم جعله جزءاً منها ...
انجام: و اما خبر مبتداً محذوف هو هو، اما بدل الکل من هذا البیت، یقول الفقیر احمد الی ربه الغنی الصمد.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۶۱۰/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۵ق، (پایان کتاب اول ربیع ۷۷۰ به غلط آمده)؛ پس از برگ اول مجموعه افتادگی دارد؛ جلد: مقوایی، ۹گ (۸۸پ–۹۶پ)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۵ – ۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۵۵۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۵ق؛ دارای سر لوح، مجدول، مصحح؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قرمز مذهب، ۳۰گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳۶ – ۵۷۲]

● شرح بناء الأفعال / صرف، ادبیات / عربی

š.-u banā'-il-af'āl

شرحی مزجی بر رساله ۳۵ بابی مختصر بناء الأفعال = أمثلة البناء منسوب به شمس الدین احمد بن عبدالله رومی بروسوی مشهور به «دیکقوز» یا «دینقوز» (د.پس از ۸۶۰ق) است. شارح این رساله دانسته نشد چه کسی است؛ اما باید دانست که استاد رمضان ششن، در معرفی نسخه کتابخانه سلطان محمود ثانی در قبرس، آن را با استناد نادرست به فهرست کتابخانه کوپریلی (ج۳، ص ۲۹۴) به تقی الدین محمد بن پیرعلی بالکسیری برگوی مشهور به «برگلی» و «بیرکلی» (– ۹۸۱ق) نسبت داده است که با اندکی تأمل متوجه می‌شویم که این نسبت نمی‌تواند صحیح باشد. همچنین جناب آقای سید احمد اشکوری در ذیل نسخه کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی (ره) در قم به شماره «۱۷۵۸/۲» احتمال داده‌اند که این شرح از حسین بن مصطفی آیدینی رومی مشهور به «ابن قره تپه لی» (– ۱۱۹۱ق) بوده باشد؛ لیکن با بررسی دقیق آثار وی در مصادر و منابع، اثبات چنین اثری به وی محل تأمل است. باید دانست که رساله مختصر بناء الأفعال، دارای چند شرح دیگر از داود قارصی (– حدود ۱۱۶۹ق)، سید محمد کفوی (– ۱۱۷۴ق) و دیگران است که در برخی فهرست‌ها، همچون فهرست قبرس به بعضی از آن شروح، اشاره شده است.
آغاز: بسملة، الحمدلله الذی صرف صیغ وجودنا إلی کلمات [التـ]صحیحات و خففه بادغام رحمته ثقل اوزار التکریرات و الصلوة و السلام علی رسول ... و بعد فإن المصنف رحمة الله الملك العلام ... إن أبواب التصریف ... خمسة و ثلثون باباً کما هو المشهور ...
انجام: و تحصیله انما یکون بثلاث خصال بالرجاء من الله تعالی و الخدمة لاهله، خصوصاً للاستاذ و المواظبة علیه و الاجتهاد و الحمدلله علی التمام و علی رسوله أفضل السلام و علی آله

۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۷۱۱/۲
آغاز: برابر
شامل ابواب صرف؛ خط: نسخ، کا: حسن بن ملا خان بداق، تا: ۱۱۲۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲ – ۵۸۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۴۵/۲ کر
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۹۹ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه»، در انجام برگ‌های (۵۵ر–۵۶ر) چند یادداشت نحوی در بیان جمله معترضه به نقل از «هندی»، مواضع همزه استفهام، فایده‌ای درباره «حمد» از شرح در الیتیم لصاحب المجالس و منقول از حمزه افندی آمده است؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۱۵گ (۴۰پ–۵۴پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۸×۱۷سم [ف: ۴۰/۲ – ۱۷۷]

۳. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۲۶۰
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ،کا:خلیل بن ابراهیم،تا: ۱۲۰۵ق؛ پس از کتاب دو صفحه با عنوان شرح عوامل آمده که آغاز آن چنین است: «بسمله، حمد له، و بعد فاعلم انه لابد لکل طالب معرفة الاعراب من معرفة ماة شی»؛ ۳۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۱ – ۲۵۹]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۷۵۸/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** یسمی هذا النوع من المهموز مهموز العین کسئال لکون عینه همزة و ان کانت ...
احتمال می‌رود که این شرح نیز از ایدنی باشد؛ خط: رقعی، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مجدول، محشی از مؤلف؛ جلد: مقوایی، ۱۱گ (۷۹پ–۸۹پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۵ – ۱۴۱]

← شرح البناء فی التصریف > مرشد الغناء شرح امثلة البناء
← شرح البناء فی التصریف > شرح بناء الأفعال

● شرح بنای همدان / جغرافیا / فارسی

š.-e banā-ye hamedān

اعتضادالسلطنه، علیقلی بن فتحعلی،۱۲۳۴؟–۱۲۹۸قمری
e'tezād-os-saltane, 'alī-qolī ebn-e fath-'alī (1819 - 1881)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۵۱/۸۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱ص (۲۴۱) [ف: ۹ – ۱۹۸]

↩ شرح بوستان ⟵ انهار الاسرار

● **شرح بوستان** / ادبیات / فارسی

š.-e būstān

سروری، مصطفی بن شعبان، ۸۹۷ – ۹۶۹ ؟ قمری

Sarvarī, mostafā ben ša'bān (1492 - 1562)

وابسته به: بوستان سعدی؛ سعدی، مصلح بن عبدالله (–۶۹۱)

به دستور: سلطان مصطفی بن سلطان سلیمان

شرح مزجی مفصلی است بر بوستان سعدی که شارح پس از اتمام شرح گلستان خود نگاشته است.

آغاز: حمد محسوب به عدد اوراق ریاض و شکر مکسوب به شمار قطرات حیاض آن خالق الوان بهارستان عالم را

[کشف الظنون ۲۴۳/۱؛ نسخه‌های منزوی ۳۴۹۰؛ فهرستواره منزوی ۳۵۶/۱۰]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۸ شعبان ۹۶۱ق؛ مهر: مصطفی بن احمد؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سرخ، ۲۰۰گ، ۱۹ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [سنا: ف: ۲ – ۲۳۸]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۲۱۹-۱۲/۱۰۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** سر ... بادا این یکی را ×× زفضل تو بیاید اندکی را / که اندک فضل تو بسیار باشد ×× خنک آنکو بفضلت یارباشد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه آخر رجب ۹۹۳ق؛ جلد: تیماج کرم مذهب، ۱۷۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ – ۲۵۱۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۰۹۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** حکایت فقیهی بر افتاده مستی گذشت، یعنی مستی ... شاید او نیز مبتلای به بلا باشد، و لههنا مصنف ...

از سودی دانسته؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱–۱۲؛ افتادگی: انجام؛ سه برگ در [گفتار پروردن فرزندان] و سپس در [باب ششم در شکر] افتاده است؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوایی، ۱۹۱گ، ۱۹ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۱ – ۹۴]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۷۶۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۸ جمادی الثانی ۱۲۷۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۸گ، ۱۵ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۶ – ۸۵]

● **شرح بوستان** / ادبیات / ترکی

š.-e būstān

شمعی برزینی، مصطفی، – ۱۰۰۰ قمری

šam'ī barzīnī, mostafā (- 1592)

وابسته به: بوستان سعدی؛ سعدی، مصلح بن عبدالله (–۶۹۱)

ترجمه و شرح بسیار مختصری است بر بوستان شیخ مصلح الدین سعدی شیرازی، بیشتر جنبه ترجمه را دارد و گاهی به بعضی از نکات می‌پردازد.

آغاز: آغاز فارسی: حمد بی حد و ثنای بی عد اول صانع ذو الجلال که بوستان کون و مکان؛ آغاز ترکی: حمد بی حد و ثنای بی عد

[فهرستواره منزوی ۳۵۸/۱۰]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۷۶۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** خدای ز عفوم مکن ناامید ای خدا بنی عفو رحمتکده نومید و محروم ایلمه

خط:نسخ،کا:عثمان بن مصطفی اسلامبولی،تا:شعبان۱۰۵۵ق؛تطبیق و تصحیح متن بوستان به تاریخ ۲۸ ذیقعده ۱۰۶۲ پایان یافته؛ جلد: مقوایی، ۲۹۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۵ – ۱۴۷]

● **شرح بوستان** / ادبیات / فارسی

š.-e būstān

عبدالصمد بن کمال الدین، ق۱۱ قمری

'abd-os-samad ebn-e kamāl-od-dīn (- 17c)

وابسته به: بوستان سعدی سعدی، مصلح بن عبدالله (–۶۹۱)

تاریخ تألیف: ۱۰۷۳ق

شرح مزجی است بر «بوستان سعدی« که مؤلف در سال ۱۰۷۳ به امر برادر بزرگترش شیخ عبدالله نگاشته است. مؤلف ابتدا به شرح لغوی هر بیت پرداخته و پس از آن مضمون هر بیت را بیان کرده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۹۷۷-۵۴/۶۷

آغاز: بسمله؛ حمد بیحد خالقی را که بقطرات مطرات و انزلنا من المعصرات ماء ثجاجاً لنخرج به حباً و نباتاً بوستان جهان را نضارت داده

خط: نستعلیق، کا: حسین ولد امام الدین بن سید تاج الدین حسین ساکن زید پوری، تا: چهارشنبه ۳۰ شوال ۱۱۷۶ق؛ افتادگی: وسط؛ ۴۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۵ – ۲۵۱۰]

● **شرح بوستان** / ادبیات / فارسی

š.-e būstān

هانسوی، عبد الواسع، قرن ۱۲ قمری

hānsav ī, 'abd-ol-vāse' (18c)

وابسته به: بوستان سعدی؛ سعدی، مصلح بن عبدالله (–۶۹۱)

شرح ابیات مشکله بوستان سعدی است از عبدالواسع هانسوی که از فضلای قرن دوازدهم هندوستان است و غیر از شرح بوستان تألیفات دیگری هم دارد، که از آن جمله است: امثال العجم و لغات فارسی در لغات هندی. در تاریخ ادبیات اته (ترجمه دکتر

شفق) در ذیل شروح گلستان و بوستان نام این شارح به غلط «عبدالواعظ هانوی» ترجمه شده است.
آغاز: بسمله، ربنا لاتواخذنا ان نسینا سیدنا و مولانا ... می‌گوید معترف به عجز و نادانی، در فهم الفاظ و درک معانی، عبدالواسع (فهرستواره)
[فهرستواره منزوی ۳۶۲/۱۰]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۷۷۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و عدم اطلاع بر محاوره ایشان
خط: نستعلیق بسیار مغلوط هند، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۳؛کاغذ: کشمیری، جلد: پارچه‌ای، ۱۱۹گ، ۱۱ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۷ - ۶۰۴]

● **شرح بوستان** / ادبیات / ترکی
š.-e būstān
وابسته به: بوستان سعدی؛ سعدی، مصلح بن عبدالله (-۶۹۱)

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۱۱۵
آغاز: فضیله نبود تقدیرنده در آفاج واوماج اوق نشانه دیر سر وگاه کاف عجمله ظرف مکاندور اوق سانگامی دیمکدر؛ **انجام:** اگر نیک بخت وارنلره لایق یوریشه ایسک یعنی اولیاء طریقه سلوک، تمت
نسخه حاضر شامل بخشی از شرح می‌باشد. شرح مزجی «بوستان» شیخ مصلح الدین سعدی شیرازی که بزبان ترکی عثمانی برای استفاده ترک زبانان در عصر سلاطین عثمانی شده است، چون نسخه به بخشی از شرح تعلق دارد قسمتهای پیشین و پسین در دست نبود شارح شناخته نشد؛ خط: نستعلیق نازیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ جلد: مقوا اسلیمی، ۶۳گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۴]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۸۱
آغاز: الحمدلله الذی خلق الانسان من حمأ مسنون ... أما بعد بر صبح کیم أبواب سعادت مفتوح و اسباب قساوت مطروح؛ **انجام:** سعادت لوسون او قیوب یازانلر و خی سهو و خطا سین دوزن انسان
شرح ترکی است بر «بوستان» سعدی، این شرح متضمن توضیح لغات و بیان بعضی مطالب عرفانی است که شارح به دستور شیخ حرم مدینه شیخ عمر افندی نوشته و در دوم شوال سال ۱۰۰۶ به پایان رسیده است: بیت بیت از بوستان را می‌آورد و آنها را جداگانه شرح می‌کند؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نیمه ذیحجه ۱۱۱۱ق؛ مجدول، دارای سرلوح؛ تملک: العباس بن احمد بن حمزة المدرس بمدینة پلونه، و تملك نوه اش احمد بن محمد بن موسی الکاتب بمدینة پلونه و مهر «احمد صدقی» (دایره)؛ جلد: پارچه سبز، ۴۳۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۱ - ۳۰۸]

● **شرح بوستان** / ادبیات / فارسی
š.-e būstān
وابسته به: بوستان سعدی؛ سعدی، مصلح بن عبدالله (-۶۹۱)

ظاهرا غیر همانند:
۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۵۷۴
بی کا، تا: ۹۷۰ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۶۲۴ص، اندازه: ۱۳/۷×۲۰/۵سم [رایانه]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶۳۷
تازه است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ مجدول، ناتمام؛ جلد: تیماج سیاه با مهر «محمد عربی کابروی هر دو سرا است، کسی که نیست خاك درش خاك بر سر او است»، ۵۴گ، ۱۷ سطر (۱۱×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۴۴۲]
۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۱۶۱
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از رضا میدانی [رایانه]

● **شرح بوستان سعدی** / ادبیات / فارسی
š.-e būstān-e sa'dī
قرشی، عبدالرسول بن شهاب الدین، ق۱۱ قمری
qorašī, 'abd-or-rasūl ebn-e šahāb-od-dīn (- 17c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۵۷/۲
آغاز: بسمله،حمد بیحد مر خالقی را که بقطرات مطرات؛ **انجام:** باب دهم در مناجات و ختم کتاب ... نعمتهای متکاثره در باب یمین.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۰گ، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۵۱ - ۱۳۴]

● **شرح بهارستان** / ادبیات / ترکی
š.-e bahārestān
شمعی برزینی، مصطفی، - ۱۰۰۰ قمری
šam'ī barzīnī, mostafā (- 1592)
وابسته به: بهارستان؛ جامی، عبدالرحمن بن احمد (۸۱۷-۸۹۸)
اهداء به: محمد پاشا به بگلی وزیر مراد سوم پسر سلیم (- ۹۸۷)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۲۰۶
خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن معروف بوسنوی قوجه ای، تا: جمادی الاول ۹۹۲ق؛ خریداری از حافظ ابراهیم افندی جانیوی با علی بن محشر افندی بن حاج علی آقا؛ کاغذ: استانبولی، ۱۶۲گ، ۱۹سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۷ - ۳۱۹]

← شرح بهجة المرضیة ← الحلیة اللامعة للبهجة المرضیة

● **شرح البهجة المرضية فی شرح الالفية** / نحو / عربی
š.-ul-al-bahjat-il-marḍīyya fī š.-il-alfīyya
محمد بن الحاج
mohammad ebn-el-hāj
وابسته به: البهجة المرضية فی شرح الالفية = شرح الفية ابن مالک = شرح الخلاصة فی النحو؛ سيوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۸۴۹-۹۱۱)
شرحی است بر کتاب «البهجة المرضية فی شرح الالفية» جلال الدين سيوطی با عناوين «ش» برای شرح سيوطی و «م» برای متن ابن مالک.
آغاز: الحمدلله الذی اليه يصعد الكلم الطيب و العمل الصالح يرفعه و ينصب لمن خفض نفسه لأوامره
انجام: اذ كل من تامل «الالفية» لجودة نظمه و غزارة مسائله، يعلم انها تغنی الطالبين بلاتعب كثير. و ما انه احصی الخلاصة من «الكافيه». فمعلوم باخبار الناظم كما هو بعض الاقوال فيه. و قد تقدم فی الخطبة عن المحققين انه المراد فی مقام الدعا. و هو الاسم ای مصدر فی مقام الدعاء و هو الاسم ای اسم مصدر و قال بعض هو المصدر. قد تم ابن الحاج ...

۱. قم؛ مركز احياء؛ شماره نسخه:۴۴۱۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعليق، كا: عمر، تا: ۲۳ شوال ۱۲۵۲ق، جهت شيخ عبدالسلام؛ مصحح، محشی؛ جلد: تيماج قهوه‌ای، ۱۵۲گ (۱پ-۱۵۲ر)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۴۴]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۲۳۷
آغاز: (مبحث عطف البيان): العطف يعنی المعطوف و هو قسمان اما ذوبيان و اما ذونسق و الثانی هو المتبادر من اطلاق العطف؛
انجام: برابر
تذكر: نام كتاب و مؤلف به قرينه همخوانی انجام نسخه با نسخه ش ۴۴۱۳/۱ محدث ارموی شناسائی شد؛ خط: نسخ تحريری، بی‌كا، تا: ۱۳۲۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: «محمد امين ۱۳۲» (چهارگوش)؛ جلد: مقوا، ۳۹گ، ۲۸ سطر (۱۷×۲۲)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۷]

● **شرح البهجة المرضية فی شرح الالفية** / نحو / عربی
š.-ol bahjat-ol marzīyya fī š.-el alfīyya
بناء يزدی، علی اكبر بن عبدالكريم، - ۱۲۸۵ ؟ شمسی
bannā' yazdī, 'alī akbar ebn-e 'abd-ol-karīm (- 1906)
وابسته به: البهجة المرضية فی شرح الالفية = شرح الفية ابن مالک = شرح الخلاصة فی النحو؛ سيوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۸۴۹-۹۱۱)

يزد؛ وزيری؛ شماره نسخه:۱۹۵۴
كامل؛ خط: نسخ، كا: علی، تا: ۱۲۶۲ق؛ مقابله شده با نسخه اصل؛ مهر: «يا علی اعلی»؛ اهدايی: شيخ مهدی طاهری؛ كاغذ: حنايی، جلد: مقوايی با تيماج مشكی، ۲۲۹گ، ۱۹ سطر (۹×۱۳)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۱۰۵]

● **شرح البهجة المرضية فی شرح الالفية** / نحو / فارسی
š.-ol-bahjat-ol-marzīyya fī š.-el-alfīyya
بهبهانی ارگانی، محمود بن احمد، ق۱۵ قمری
behbahānī argānī, mahmūd ebn-e ahmad (- 21c)
وابسته به: البهجة المرضية فی شرح الالفية = شرح الفية ابن مالک = شرح الخلاصة فی النحو؛ سيوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۸۴۹-۹۱۱)
تاريخ تأليف: ۱۰ جمادی الاول ۱۳۹۵ق تا ۱۴ ربيع الاول ۱۳۹۸ق

۱. قم؛ ارگانی بهبهانی؛ شماره نسخه:۴۱/۳
آغاز: اين باب شرح كلام و شرح آنچه از كلام تأليف و بدست می‌آيد، و آن كلمه سه گانه است؛ **انجام:** و النصب ان لم يجز العطف يجب أو اعتقد اضمار عامل تصب
خط: نستعليق، كاتب = مؤلف، بی‌تا؛ كاغذ: دفترچه، ۱۹ - ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۶۵]

۲. قم؛ ارگانی بهبهانی؛ شماره نسخه:۴۳
از مباحث باب نداء تا اواخر كتاب (بخش تصريف)؛ خط: نستعليق،كاتب=مؤلف،بی‌تا؛ ۱۰سطر،اندازه:۱۹/۵×۲۳سم[ف: - ۶۶]

● **شرح البهجة المرضية فی شرح الالفية** / نحو / عربی
š.-ul-al-bahjat-il-marḍīyya fī š.-il-alfīyya
وابسته به: البهجة المرضية فی شرح الالفية = شرح الفية ابن مالک = شرح الخلاصة فی النحو؛ سيوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۸۴۹-۹۱۱)

غير همانند:
۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۱۲۶
بی‌كا، بی‌تا؛ با حواشی؛ خريداری از مجيد كريمی علويجه [رايانه]
۲. اراک؛ كتابخانه مدرسه حاج محمد ابراهيم؛ شماره نسخه:۱۲۹
آغاز: قال المستكلمين الشرفا ×× فاستيعوا الله فی الفيه / و اصطفی من قريش بنی هاشم ×× و اصطف لی من ... هاشم؛ **انجام:** و آله الغنی جمع غير و هو من الخليل ... الجهه ای افهم اشرفهم
خط: نسخ و نستعليق، بی‌كا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اشعار در حاشيه صفحات و شرح در متن آمده و از باب الاسماء الافعال تا مقداری از ادغام را داراست (گويا سده ۱۳)؛ كاغذ: شكری، جلد: مقوای، ۱۰۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [دو كتابخانه اراک: - ۱۵۷]

● **شرح البهجة المرضیة فی شرح الالفیة** / نحو / فارسی
š.-ol-bahjat-ol-marzīyya fī š.-el-alfīyya
وابسته به: البهجة المرضیة فی شرح الالفیة = شرح الفیة ابن مالک = شرح الخلاصة فی النحو؛ سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۸۴۹–۹۱۱)

غیر همانند:
۱. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:۱۹۰
انجام: پس بدرستی که التزام کرده شده در او ادغام.
النسخة تشتمل علی مبحث أعمال: لا، و الی آخر الکتاب؛ کا: محمد بن أحمد دهقی، تا: ۱۲۷۳ق [تراثنا: س۱۳ش۲و۳ – ۳۵۲]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۵۷۹/۲
آغاز: دلالت بر انقطاع حمد می‌کند و احمدک ففل مضارع است و دلالت بر استمرار حمد می‌کند از این جهت احمدک گفت و حمدتک نگفت؛ **انجام:** در ضرب کلمه است و مستوی است با لفظ تقدیری که ضرب باشد
شرحی است نیکو بر «البهجة المرضیة» سیوطی به طریق سؤال و جواب با عناوین: «اگر گویند – جواب گوئیم» که فقط مقدمات آن را مشتمل است و آغاز و انجام آن افتاده و ناتمام است؛ خط: نستعلیق، کا: به خط مؤلف جنگ، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول؛ در آغاز فوت شاهزاده مهدیقلی میرزا ابن محمد حسین حشمت الدوله را در دوشنبه غره ذیحجه ۱۳۲۲ ضبط کرده؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۶گ (۲۹ر–۳۴پ)، اندازه: ۱۲/۶×۲۰سم [ف: ۴۳ – ۱۷۲]
۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۹۷/۵
آغاز: تفوح بحاء المهملة، فعل مضارع به معنی و زیدن. البهجة المرضیة ای الحدیقة یعنی باغچه پسندیده شده، جاو بمعنی جامع؛ **انجام:** فاعلیت و مفعولیت هر یک از زید و عمرو در مثال اولی و در ثانی اگر چه از ضمیر مؤنث فهمیده می‌شود لاکنی اون را بعضی لازم می‌دانند
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ نستعلیق؛ محشی؛ جلد: مقوا، ۳۴گ (۱۰۳ر–۱۳۶ر)، مختلف السطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۰ – ۲۰۷]

● **شرح البیان** / کیمیا / عربی
š.-ul-bayān
ازنیقی، علی بن خسرو، – ۱۰۱۸ قمری
eznīqī, ʻalī ebn-e xosro (- 1610)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۹۳۷/۳
آغاز: بسمله. الحمدلله خالق السبحان و اله الدیان ذوالمنن و الاحسان ... اما بعد اعلم ایها الاخ لما قال الله تعالی فی محکم کتابه و منزل خطابه الذین یکنزون الذهب و الفضة ... انی لما ظفرت بعلم الالهی صرفت عمری فی تألیف رسایل الحکمة و صنفت الکتب واضحا متفرقون المسایل فیهم و بعد ذلک اردت ان اصنف کتابا و یجمع المسایل فیه ... فصنفت ستة رسایل و نذکر جمیع المطالب المتعلق بالحجر فی ذلک الستة احدها درر الانوار و ثانیها سر مصون و ثالثها حدیقة الصنایع و رابعها منتخب فی اظهار رموزات نهایة الادب و خامسها بدر المستنیر فی تحقیق الاکسیر و سادسها ذلک الکتاب البیان الذی یکون شرحا للتبیان و رتبتها علی ثلاثة مقدمات. المقدمة الأول فی تحقیقات الحجر؛ **انجام:** فتکون الحکمة البالغة السیاسة التامة. فاحتفظ بما القیت الیک من هذه الوصای و حسبنا الله و نعم الوکیل لارب غیره و هو رب العرش العظیم.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۹ق؛ رکابه‌دار؛ جلد: مقوا، ۱۳۵ص (۱۰۷–۲۴۱)، ۱۷سطر، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: ۴۴ – ۱۴۲]

● **شرح بیان** / بهائیت / فارسی
š.-e bayān
وابسته به: بیان؛ باب، علی محمد بن محمد رضا (۱۲۳۶–۱۲۶۶)
تاریخ تألیف: ۱۲۷۰ق
شرحی تلخیصی به فارسی که بر بیان سید علی محمد باب رهبر گروه بابیان و بهائیان نوشته شده است و از باب ۱ واحد ۱ است تا باب ۱۰ واحد ۹.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۴۱۴
آغاز: بسم الله الا منع الاقدس. تسبیح و تقدیس بساط قدس عز مجد سلطانی را لایق که لم یزل و لایزال بوجود کینونت ذات خود بود و هست؛ **انجام:** بآن ماء زنده ولی از آن محتجب و لتطهرن انفسکم علی حق ما انتم علیه مقتدرون.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۳۱۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۹۶گ، ۱۹ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۳سم[ف:۱۱–۲۴۱۸]

● **شرح بیان القدر فی افعال العباد** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u bayān-il qadr fī afʻāl-il ʻibād
شرح بیان القدر فی افعال العباد و وصف آن بنا به تقریر السید الشریف به امر شیخ عبدالله.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۴/۵
بی کا، تا: ۲۰ جمادی الاول ۱۲۰۴ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی، ۱۷ص (۳۶–۵۲)، ۲۱ سطر [سنا: ف: ۲ – ۱۲۸]

● **شرح بیت** / عرفان و تصوف / عربی
š.-e bayt
نوربخش خراسانی، محمد بن محمد، ۷۹۵– ۸۶۹ قمری
nūrbaxš-e xorāsānī, mohammad ebn-e mohammad

(1393 - 1465)

در گزارش بیتی منسوب به حضرت علی (ع): «اقول و روح القدس منبعث فی نفس».

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۹۸/۷-عکسی

آغاز: بیان معنی بیت حضرت امیر ... از کلام غوث اعظم سید محمد نوربخش اقول و روح القدس منبعث فی نفس / فان وجود الحق من عدد خمس. اعلم ان العوالم الکلیة خمسة. الاول عالم اللاهوت و هو عالم الذات البحت و الوجود المطلق؛ **انجام:** المنزه عن التقلید و الالحاد بحرمة اولائک الاقطاب و الافراد. تمت.
اصل نسخه: دانشکده ادبیات گنجینه امام جمعه، ش ۳۳۱؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۹۵۱-۹۱۸ق؛ ۲گ (۱۰۸ر-۱۰۹ر) [عکسی ف: ۲ - ۱۷۰]

● شرح البیت / هیئت / فارسی

š.-ol-beyt

حزین، محمد علی بن ابی طالب، ۱۱۰۳ - ۱۱۸۰ قمری

hazīn, mohammad ʻalī ebn-e abī-tāleb (1692 - 1767)

مختصری است در بیان سال قمری و شمسی، ماه‌های شمسی، ماه‌های شمسی، سال حقیقی و شمسی ماه قمری، مدت سیر آفتاب در برج، اقسام شهور، تحقیق شبانه روز، تعیین شبانه روز شرعی، ساعت، دقیقه و ثانیه، تقسیم بروج ... قران و مقارنه، احتراق ... تنلظر زمانی، ... میل شمس ... شرف و هبوط قمر ... ساعات نصف النهار، تسدیس و تربیع سیارات ... اختیارات قمر در بروج.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۰۸۰

آغاز: بسمله، بعد از ستایش و سپاس ایزد پاک و درود نا معدود بر روان مخاطب بخطاب لولاک و آل اطهار؛ **انجام:** و امید از ناظران داریم که معذور داشته عثرات قلم را مذیل اصلاح پوشند
خط:نسخ خوش،کاتب=مؤلف،تا:جمادی الثانی ۱۱۷۹ق؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: نخودی کم آهار، جلد: میشن زرشکی، ۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۳×۲۱/۳سم [اهدائی ف: ۹ - ۷۲]

● شرح بیت «آیات حق من الرحمن محدثة» / ادبیات / فارسی

š.-e beyt-e «āyāt-o haqq-en men-ar-rahmān-e mhdaṯa»

شرح بیتی از قصیده برده. گزارش بیت: «آیات حق من الرحمن محدثه / قدیمة صفة الموصوف بالقدم» درباره قرآن و قدم آن و گفتار اشعریان و معتزلیان در این باره.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۹۰۹/۹

آغاز: ... و چون این بیت از قصیده بوده مشتمل بر وصف قرآن بود و در آن باب؛ **انجام:** از توطئه و تمهید سابق ظاهر و معلوم می‌شود لهذا تعرض بر شرح این بیت نرفت، و الله اعلم
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: میشن آلبالویی، ۴گ (۹۴پ-۹۷)، اندازه: ۱۴/۸×۲۱/۳سم [ف: ۶ - ۱۶۲]

● شرح بیت ابوالفیض دکنی / ادبیات / فارسی

š.-e beyt-e ab-ol-feyz-e dakanī

علامی، ابوالفضل بن مبارک، ۹۵۸؟ - ۱۰۱۱ ؟ قمری

ʻallāmī, ab-ol-fazl ebn-e mobārak (1551 - 1603)

شرح کوتاهی بر یک بیت از سروده‌های برادر بزرگترش ابوالفیض بن مبارک دکنی، فیضی (-۱۰۰۴ق) است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۵۳/۱۱۲

آغاز: شرحی که شیخ ابوالفضل به این بین برادر خود شیخ فیضی نوشته. به شش نصیحت محمل سخن تمام کنم ×× مگر مباز میاور مبین مگشای. مگو یعنی بیجا مگو و سخن بی تأمل مگو و حرفی که به تو
خط: نستعلیق، کا: جعفر بن محمد بدیع، تا: ۱۱۰۹ق، جا: مشهد رضوی؛ کاغذ: نخودی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب؛ ۱گ (۲۸۹پ حاشیه) [ف: ۲۹/۱ - ۱۴۹]

● شرح بیت «الاکل شیء ما خلا الله باطل» / ادبیات / عربی

š.-u bayt-i «alā kull-u šay'-in mā xal-al-lāh bāṭl-un»

انصاری ازهری، احمد بن نورالدین

ansārī azharī, ahmad ebn-e nor-od-dīn

بیت معروفی است از شاعر مشهور لبید بن ربیعه عامری که گوید: «الا کل شیء ما خلا الله باطل ×× و کل نعیم لا محالة زائل». در آغاز به احوال لبید و بیت وی اشارت رفته و در شرح بیشتر به مطالب عرفانی و نقل گفته‌های دیگران بسنده شده است و نگارنده تفصیل را به رساله دیگر خود «النسمات العطریة بمطلع الفتوحات المکیة» حوالت می‌دهد.

قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۳۹۹/۵

آغاز: حمدا لمرسل بره الواصل و شکرا لباعث معصرات ثجاج جوده الهاطل؛ **انجام:** هذا ما تیسر لی جمعه فی هذا الجواب و الله اعلم بالصواب ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، جلد: تیماج قرمز، ۵گ (۴۲پ-۴۶پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۲۴۷]

← شرح بیت انوری در نجوم ⟵ اصطلاحات نجومی
← شرح بیت امیر خسرو «از دریای شهادت» ⟵ شرح بیت «از دریای شهادت ...»

● **شرح بیت «ای روی در کشیده به بازار آمده»** /
عرفان و تصوف / فارسی
š.-e beyt-e «ey rūy dar kašīda be bāzār āmada»
شرح غزلی است از عطار با این مطلع: «ای روی درکشیده به بازار آمده ×× خلقی به این طلسم گرفتار آمده». این شرح به شیوه عرفان است و شارح درباره توحید و وجود و نور به تفصیل پرداخته و از ابن العربی ابوطالب مکی و علاءالدوله سمنانی (-۷۳۶ق) یاد می‌کند. قطعات اشعاری به فارسی نیز در اثنا مطالب خویش می‌آورد که گویا از خود اوست.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۲۱/۱۰
آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین ... بدانکه حق تعالی نزدیک محققان صوفیه وجود محض است ... زیرا که وجود نور است ... (و پس از مقدمه ای در سرایت موجودات) ... بنابرین مقدمات شیخ فرید الدین محمد عطار میفرماید ... یعنی ای آنکه روی خود را نور ظاهر وجود است روی پوشش بعثیات محصور در کشیده و پوشیده به بازار ظهور آمده ای؛ **انجام:** و این کلمه ای چند که از کلام صوفیه بر سبیل نقل و استدلال در ذیل ابیات این قصیده غیر از که بر تحقیق و توحید است به تحریر پیوست و تعینان آن چنانکه لایق باشد در اینطور عقل و نقل و استدلال است. شعر از اینجا آغاز شده: پای استدلالیان چوبین بود ×× پای چوبین سخت بی تمکین بود / بر زبان حرف آمد و در دل خیال ×× بر ترست از هر دو ملك لایزال.
بی کا، بی‌تا؛ کاغذ: شکری و سفید، جلد: تیماج مشکی، ۲۲ص (۱۱۸-۱۳۹)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۰ - ۱۹۷۳]

● **شرح بیت «ای روی ماه»** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e bayt-e «ey rūy-e māh»

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۴۲/۲۴-ف
نسخه اصل: بادلیان اکسفورد ش ۹۴ والکر (ش ۱۲۹۸)؛ بی‌کا، تا: ۱۰۹۵ق [فیلمها ف: ۱ - ۵۶۸]

● **شرح بیت «ای مشکل حل و حل مشکل»** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e beyt-e «ey moškel hall va hall-e moškel»
نعمة الله ولی، نعمة الله بن عبدالله، ۷۳۰؟ - ۸۳۴ قمری
ne'mat-ol-lāh-e valī, ne'mat-ol-lāh ebn-e 'abd-ol-lāh (1330 - 1431)
گزارش بیت ابوسعید به نثر بی‌نظم و جز «مشکل حل» میر سید علی همدانی است.
آغاز: قال الشیخ المحقق ... ابو سعید ای الخیر. بیت: ای مشکل حل و حل مشکل ... بدان وفقك الله تعالی که معنی این مشکل حل و حل مشکل آن است (فهرستواره)
[فهرستواره منزوی ۵۳۱/۷]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۲۶۲/۱۷
خط: نستعلیق، کا: میرغلام محی الدین، تا: ۳ ذیحجه ۱۰۳۲ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲گ (۱۸۳ر-۱۸۴ر)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۴ - ۶۷۳]
۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۱۸۴/۵
بی کا، تا: ۱۲۵۸ق [ف: ۴ - ۶۶۹]

● **شرح بیت «بشنو از نی ...»** / عرفان و تصوف، ادبیات/ فارسی
š.-e beyt-e «bešnv az ney..

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۳۴/۲۱
آغاز: بشنو از نی چون حکایت می‌کند ... اول چیزی که در دین و طریقت لازم است استماع است
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴ [ف: ۶ - ۳۸]

● **شرح بیت «به اصل خویش یک ره نیک بنگر»** /
عرفان و تصوف / فارسی
š.-e beyt- «be asl-e xīš yek reh nīk bengar»
دوانی، محمد بن اسعد، ۸۳۰ - ۹۰۸ ؟ قمری
davvānī, mohammad ebn-e as'ad (1427 - 1503)
وابسته به: گلشن راز؛ شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰ق)
این رساله شرح این بیت از گلشن راز می‌باشد: «به اصل خویش یک ره نیک بنگر ×× که مادر را پدر شد باز مادر».
آغاز: بسمله. چون عزیزی التماس معنی این بیت کرده بود از گلشن راز ... بدان ای عزیز وفقك الله تعالی لما یجب و یرضی که مراتب پدری و مادریرا عالم غیب و شهادت معلوم باید تا حل این سخنان آسان گردد
[فهرستواره منزوی ۵۸۵/۷]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۰۷۰/۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** و از کمال اخلاص بیاید که هرگز شکر گوینده را از لذت شکر خاییدن در کام نباشد، و الله اعلم بالصواب و الله المرجع و المآب
خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم بن محمد حسن تویسرکانی، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سمرقندی، ۳گ (۸۳-۸۵)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۵/۵سم [ف: ۲۸ - ۱۰۳]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۸/۲۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** که هرگز شکر گوینده را لذت شکر خائیده نباشد و الله اعلم بالصواب.

خط: تعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۹۸ق؛ پس از این تا پایان دفتر سخنان پراکنده‌ای است از دانشمندان از تحفة الاحباء و درج الدرر که هر دو در عرفان است ۹۰ر از سید ابراهیم قزوینی و صدرای شیرازی هر دو در عرفان ۹۰پ-۹۱ر. باز عرفان است و ادب و حدیث ۹۱ب-۹۲ب. قصیده‌ای در ۱۲ بیت که ۴۲۰ گونه می‌توان آن را خواند ۹۳ر. از صدر الافاضل و اصطلاحات عارف کاشی و شرح فصول نصیریه علامه حلی و سخنان عرفانی و فلسفی و کلامی ۹۳پ-۹۵پ. پیش از این سخنی است از امام در «السر المکتوم» در اینکه فرشته همان پردگار (رب النوع) است ۸۸ر؛ ۳گ (۸۸پ-۹۰ر) [ف: ۳ - ۴۵۳]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۱۲۳/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و از شایبه وهم و شک، خالی شد و از کمال اخلاص بیابد، که هرگز شکر گوینده را لذت در کام نباشد، و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج سبز، ۴گ (۳۲پ-۳۵پ)، ۱۲ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: ۱۱ - ۱۱۹]

● **شرح بیت «پیر ما گفت ...»** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e beyt-e «pīr-e mā goft ...»

دوانی، محمد بن اسعد، ۸۳۰ - ۹۰۸ ؟ قمری

davvānī, mohammad ebn-e as‘ad (1427 - 1503)

تاریخ تألیف: ربیع الاول ۹۰۰ق

در تبیین یک بیت از اشعار حافظ: «پیر ما گفت خطا بر قلم صنع نرفت ×× آفرین بر نظر پاک خطا پوشش باد». در چهار مقدمه و یک فذلکه به خواهش اخوان الصفاء که در این رساله به طرفداری اشاعره برخاسته و معتزله را مجوس می‌داند.

آغاز: بسمله. (و به نستعین فی التتمیم) لک الحمد اللهم ملهم الصواب و علی نبیک الاواب الصلوة المستجاب و السلام المستطاب و علی اتباعه من الآل و الاصحاب. و بعد (اما بعد) کلمه چند در تبیین معنی یک بیت از اشعار لسان الوقت حافظ شیرازی رحمه الله بر حسب التماس بعضی از اخوان صفا و خلان وفا ... بیت: پیر ما گفت خطا بر قلم صنع نرفت ×× آفرین بر نظر پاک خطا پوشش باد

انجام: با آنکه صعوبت مطلب و غموض مبحث و قلت مستأهلان ادراک غوامض اسرار و کثرت معاندان و اهل انکار و شیوع جدال و اصرار و نفاذ سوق اشرار (نیز) مانع است. شعر: اقول بالخد خال حین انعته ×× خوف الرقیب و ما بالخدمن خال. اللهم ارنا الحق حقاً و ارزقنا اتباعه و ارنا الباطل باطلا و ارزقنا اجتنابه و الحمدلله حمداً کثیراً یبلغ مبلغ اللاتناهی و علی نبیه الصلوة و السلام صلوه یؤدی (یزری) علی نفحات الدراری و تباهی (تمت حامداً و مصلیاً و مستغفرا. م.)

[الذریعة ۱۲۹/۱۳؛ نسخه‌های منزوی ۱۲۱۸/۲؛ کتاب‌شناسی مکتب فلسفی شیراز ۱۰۰؛ فهرستواره منزوی ۵۵۴/۷]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۲۱/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۳۹ق؛ ۴گ (۶۲پ-۶۵ر) [ف: ۶ - ۲۲۴۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۵۴/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۷ص (۴۷-۵۳)، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۴/۵سم [ف: ۳۲ - ۱۹۰]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۲۶۵/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۱۰۰۵ق، جا: بغداد؛ مجدول؛ کاغذ: سپاهانی، ۱۲ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف:۱۶-۵۰۱]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۲۹۰/۲

خط: نستعلیق، کا: ابوالفتح بن عبدالحی، تا: ۱۰۱۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۲۳پ-۲۷پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۱۹ - ۷۸]

۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۸۹/۲

خط: نستعلیق، کا: مظفر حسین بن احسان الدین، تا: ۱۰۱۶ق؛ در برگ ۴۰ر تا ۴۲ر اشعار فارسی: لسانی و درویش و خواجه عبدالله انصاری و شیخ اوحدی و پراکنده‌های دیگر دیده می‌شود؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۴گ (۴۲پ-۴۵پ)، اندازه: ۹/۵×۳۰سم [ف: - ۲۵۵]

۶. اصفهان؛ ابوالبرکات، رضا؛ شماره نسخه:۴۵/۱۰

بی کا، تا: ۱۰۳۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گ (۷۹پ-۸۷پ)، ۱۵ سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: - ۴۷]

۷. نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه:۲۰/۵

آغاز و انجام: برابر

کا: محمد قاسم بن تاج الدین محمود حسینی، تا: ۱۰۴۰ق؛ ۷گ (۳۴پ-۴۰ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: - ۴۰]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۴۷/۸

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۴۲ق؛ ۵گ (۱۰۳پ-۱۰۷ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۶ - ۲۲۴۸]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۴۱۰/۱۳

خط: نستعلیق، کا: نصیری، تا: ۱۰۴۶ق، جا: شیراز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۵۷ر-۵۹ر)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱۹ - ۲۲۱]

۱۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۹۲/۱۸

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته، تحریری، کا: محمد بن حسین عقیلی استرآبادی، تا: ۱۰۵۸ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قرمز، ۷ص (۲۲۱-۲۲۷)، ۲۴ سطر [ف: ۹ - ۲۳۵]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۴۶/۱۹

آغاز: پیر ما گفت ... قبل از خوض در اداء معنی بیت تمهید مقدمه

چند ... خواهد رفت؛ **انجام:** پس اگر خطا در واقع بودی و پیر آنرا ندیده بودی پاک بودی.
خط: تعلیق، کا: محمد شریف پسر محمد قائمی، تا: ۱۰۶۱ق؛ ۳گ (۹۳پ–۹۵ر) [ف: ۳ – ۴۵۳]

۱۲. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۳۰۱/۱۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: با تاریخ شنبه ۵ رجب ۱۰۶۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج سبز، ۴گ (۱۴۷–۱۵۰)، ۲۱ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۹/۵سم [ف: – ۲۵۴]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۱/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: حیدر بن علی بن اسماعیل بن عبدالعالی هاشمی کرکی، تا: سه‌شنبه ۲ ذیقعده ۱۰۷۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۵۵پ–۵۹ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱ – ۱۲۰]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۲۹۲/۱۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۲ و ۱۰۸۳ق؛ با نشان «بلغ قبالا»، مقابله شده؛ جلد: تیماج سیاه، ۷ص (۲۳۷–۲۴۳)، قطع: بیاضی [ف: ۳۳/۲ – ۶۷]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۴۹۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** و علی نبیه الصلوه و السلم ... سنه ۱۰۸۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۳ق [رایانه]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۹۸/۲۴
خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: ۱۰۹۲ق، ناقص؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱ص (۱۱۵)، ۱۷ سطر (۱۱×۱۸/۵)، اندازه: ۱۹/۵×۲۴سم [ف: ۱۶ – ۶۴۸]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۷۰۹/۱۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: اسحاق بن نوروز شولستانی، تا: ۱۰۹۵ق؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۳گ (۱۹۰ر–۱۹۲ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۳۷ – ۲۴۴]

۱۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۱۵/۶
خط: نسخ، کا: علی بن حاجی محمد امین قاری ساروی، تا: شنبه ۲۰ جمادی الاول ۱۰۹۷ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۱۰۳پ–۱۰۵ر)، ۱۶ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶ – ۱۵۱]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۹۳۵/۶
بی کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۸۷پ۱۸۸ر)، اندازه: ۱۹/۵×۳۱سم [ف: ۲۰ – ۲۶۱]

۲۰. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۴۶/۱۹ – ج
انجام: و نظر پیر آنرا ندیده بودی این بود آنچه عجالة الوقت بی اعمال رویتی و استعمال فکرتی بزبان کلک دو زبان آمد
خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۱؛چلیپا؛۲گ(۳۰۹ر–۳۱۰پ)[ف:–۱۴۵]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۶۶۳/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سبز، ۷گ (۱۴۰–۱۴۶)، ۲۳ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۸ – ۴۱۳]

۲۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۷۵/۷ حکمت
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج مشکی، قطع: ربعی [ف: ۲ – ۴۹]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۵۷ ض
بی کا، تا: قرن ۱۱ [د.ث. مجلس]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۷۱/۳۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** عجالة الوقت بی اعمال رویتی و استعمال فکری به زبان کلک دو زبان برآمد و درین مقام حقایق بسیار و دقایق بی شمار است اما اقتصار نموده شد. و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب
کامل؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد کاظم بن محمد رضا اصفهانی، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن مشکی، ۴گ (۷۷پ–۸۰پ)، ۲۳ سطر (۹/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۶/۲×۲۶/۱سم [ف: ۲۹/۱ – ۵۰۴]

۲۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۵۶۸
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه [ف: ۵ – ۲۹۲]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۱۹/۱۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی با نشان «منه دام ظله العالی»؛ کاغذ: نازک اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۴ص (۳۴۰–۳۴۳)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۹ – ۲۶۱]

۲۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۴۲/۱۱۴
کا: ابوالقاسم وفا، تا: قرن ۱۳؛ در هامش [ف: ۶ – ۱۳۷]

۲۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۶۵۰/۹
خط: نسخ، کا: علی اصغر شاه کوهی، تا: ۱۲۲۶ق؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج سرخ، ۸ص (۱۳۳–۱۴۰)، ۱۸ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۴ – ۳۵۹۵]

۲۹. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۷۲۷/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۱۳۹پ–۱۴۴پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲ – ۱۶]

۳۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۸۸۶/۱۰
خط: نستعلیق، کا: محمد تقی پازواری، تا: ۱۶ ربیع الاول ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۵گ (۳۹پ–۴۳پ)، ۱۸ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۶ – ۱۳۱]

۳۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۱۱/۱۲

بی کا، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۰ص (۱۳۴-۱۴۳)، ۱۸ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۱۴۸]

۳۲. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۲۳۳

بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ، ۲۵سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۱۴۲]

۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۲/۲۲

آغاز: پیر ما گفت ... مقدمه اول خطا و صواب گاه صفة اقوال میشود بمعنی مطابقة؛ **انجام:** پس اگر خطا بودی و نظیر آنرا ندیده بودی پاک نبودی و السلام

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳ص (۱۷۷-۱۷۹)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۹ - ۴۲۷]

۳۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۵۹/۱

آغاز: وجه الیق واصلح است یا معلوم نیست و بر تقدیر اول جهل بر الله تعالی لازم آید تعالی عن ذلک و بر تقدیر ثانی عجز یا بخل چه اگر بر آن نباشد؛ **انجام:** پس اگر خطا در واقع بودی و نظر پیر آنرا ندیده بودی پاک نبودی این بود که آنچه عجالة الوقت ... اشرار نیز مانع است ... و ارنا الباطل و ارزقنا اجتنابه ... العالمین.

بخشی از پایان شرح است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید و زرد، جلد: تیماج مشکی، ۳ص (۱-۳)، اندازه: ۸×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۱۸۴]

۳۵. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۸/۲ ـ د

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۶پ-۷ر) [ف: ۱ - ۳۲۹]

۳۶. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۴۳/۳ فیاض

در فهرست ناشناس آمده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با رمز ح م؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج عنابی، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: - ۱۷۷]

● **شرح بیت «پیر ما گفت ...»** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e beyt-e «pīr-e mā goft ...»

؟ رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ - ۱۲۵۹ قمری

raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)

بندیست به فارسی با عنوان «مسئله اول الجواب» در شرح «پیر ما گفت خطا بر قلم صنع نرفت ...» شاید از سید کاظم رشتی.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۶۲۲/۴۳

بی کا،تا: با تاریخ ۱۲۳۳ق، جا: قزوین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۷ص (۴۶۹-۴۹۵)، ۱۸ سطر (۹×۱۵) [ف: ۱۲ - ۲۶۲۷]

● **شرح بیت «تفکر رفتن از باطل سوی حق ...»** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e beyt-e «tafakkor raftan az bātel suy-e haqq

دوانی، محمد بن اسعد، ۸۳۰ - ۹۰۸ ؟ قمری

davvānī, mohammad ebn-e as'ad (1427 - 1503)

وابسته به: گلشن راز؛ شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰ق)

این رساله شرح این بیت از گلشن راز می‌باشد: «تفکر رفتن از باطل سوی حق ×× بجز و اندر بدیدن کل مطلق».

آغاز: بسمله. بعد الحمد بما یستحقه و الصلاة علی نبیه کما هو حقه. نموده می‌شود که از دیوان وزارت که مرکز رایت اقبال و محیط سعادت و اجلال و محط رجال ... مثال واجب الامتثال رسید مشتمل بر امر به تبیین معنی بیتی از گلشن راز ...

انجام: بتکثیر محامل و تشعیب وجوه ... فلا حاجة الی التطویل و الله یحق الحق و هو یهدی السبیل

چاپ: به کوشش اسماعیل واعظ جوادی، ۱۳۴۲ق

[مکتبة امیرالمؤمنین ۴۳۴/۲؛ فهرستواره منزوی ۵۸۵/۷؛ دنا ۵۰۱/۶؛ کتابشناسی آثار جلال الدین دوانی ص ۹۰]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۲۱/۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و چون اشاره (اشارت) علیه بر اختصار رفته بود بتکثیر محامل و تشعیب وجوه شعف ننمود. و الکلام مع یفهم من النقطة الحرف و من الالف الالف فلا حاجة الی التطویل و الله (یحق) الحق و (هو) یهدی السبیل.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۳۹ق [ف: ۶ - ۲۲۴۹]

۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۵۳/۱۰ حکمت

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۴۷ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ مذهب، قطع: بغلی [ف: ۲ - ۵۶]

۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۱۹/۶ حکمت

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۹۷۰ق؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، قطع: ربعی [ف: ۲ - ۴۰]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۵۴/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الکلام مع من یفهم من النقطة الحرف ... و هو یهدی السبیل.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۹ص (۲۸-۳۶)، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۴/۵سم [ف: ۳۲ - ۱۸۹]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۹۴۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوایی، مختلف السطر (۱۷/۵×۳۵/۵)، اندازه: ۲۹/۲×۴۳/۵سم [ف: ۷ - ۷۸۲]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۶۰/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۴ص (۴۲-۴۵)، اندازه: ۱۱/۳×۲۱/۷سم [ف: ۲۹/۱ - ۴۷۲]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۲۶۵/۳

آغاز: بعد الحمدلله بما یستحقه

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۱۰۰۵ق، جا: بغداد؛ مجدول؛ کاغذ: سپاهانی، ۱۲ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف:۱۶-۵۰۱]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۸۲/۸

خط: نستعلیق، کا: زین العابدین بن شاه محمد استرآبادی، تا: ۱۰۰۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۵۵ر-۵۷ر)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۲۷ - ۳۰۳]

۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۸۹/۴

خط: نستعلیق، کا: مظفر حسین بن احسان الدین، تا: ۱۰۱۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۴گ (۵۷پ-۶۰پ)، اندازه: ۹/۵×۳۰سم [ف: - ۲۵۵]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۱۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۰ شعبان ۱۰۳۲ق؛ ۱۸ص (۵۲-۶۹)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳۳/۱ - ۶۵]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۴۱۰/۱۴

خط: نستعلیق، کا: نصیری، تا: ۱۰۴۶ق، جا: شیراز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۵۹پ-۶۲ر)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱۹ - ۲۲۱]

۱۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۹۲/۱۹

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد بن حسین عقیلی استرآبادی، تا: ۱۰۵۸ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قرمز، ۷ص (۲۲۸-۲۳۴)، ۲۴ سطر [ف: ۹ - ۲۳۵]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۱/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حیدر بن علی بن اسماعیل بن عبدالعالی هاشمی کرکی، تا: سه‌شنبه ۲ ذیقعده ۱۰۷۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۵۹پ-۶۳ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱ - ۱۲۰]

۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۵۷/۱۰

کا: علی نقی بن حاجی محمد امین قاری ساروی، تا: ۲۴ صفر ۱۰۸۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶ سطر (۱۴×۲۰)، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۷ - ۲۶۶۶]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۷۰۹/۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اسحاق شولستانی، تا: ۱۰۹۵ق؛ با دو واسطه از روی خط مؤلف؛ کاغذ: شرقی، ۲گ (۱۹۲ر-۱۹۳پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۳۷ - ۲۴۵]

۱۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۴۹/۶

خط: نستعلیق، کا: شاه میرک بن میر سید علی قاینی، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۵۲پ-۵۴پ)، ۲۲ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: - ۳۷۹]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۰۷۰/۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم بن محمد حسن ، تویسرکانی، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سمرقندی، ۵گ (۸۵-۸۹)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۵/۵سم [ف: ۲۸ - ۱۰۳]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۵۹/۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و چون اشار علیه بر اختصار فیه بود ... و الله یحق الحق و هو یهدی السبیل

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۱۲۲ق؛ ۷ص (۳۹۹-۴۰۵)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۲ - ۸۲]

۱۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۰۵۷/۶

خط: شکسته نستعلیق، کا: حاج محمد زمان بن کلبعلی متطبب خراسانی، تا: ۱۲۵۶ق [ف: ۷ - ۱۸۳]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۱۲۳/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج سبز، ۸گ (۳۵پ-۴۲ر)، ۱۲ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: ۱۱ - ۱۱۹]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰۷/۸

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۲ص (۵۰-۵۱) [ف: ۵ - ۵۰۱]

● **شرح بیت «تفکر رفتن از باطل سوی حق»** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e beyt-e «tafakkor raftan az bātel suy haqq»

نصیرای همدانی، نصیرالدین بن مسعود، - ۱۰۳۰ قمری

nasīrā-ye hamadānī, nasīr-od-dīn ebn-e mas'ūd (-1621)

وابسته به: گلشن راز؛ شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰ق)

در شرح این بیت از شبستری: «تفکر رفتن از باطل سوی حق ×× به جزو اندر بدیدن کل مطلق».

آغاز: بسمله سپاس بی قیاس مالک الملکی را ... قلب صنوبری بر عرش روح حیوانی استقرار دارد ... اما بعد در نزد ارباب کشف و عیان ... مبرهن و معین است ...

[تذکره نصرآبادی ۱۶۶۰، فهرست قاهره از طرازی ج ۱:۳۵۶؛ فهرستواره منزوی ۵۸۷/۷]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۰۱/۴۲-طباطبائی

آغاز: برابر؛ **انجام:** پاک گردان چشم را از موی عیب ×× تا ببینی باغ و سروستان غیب

خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۷ص (۲۷۵-۲۸۱)، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۲۳ - ۲۱۸]

● **شرح بیت «تفکر رفتن از باطل سوی حق»** / عرفان و

تصوف / فارسی
š.-e beyt-e «tafakkor raftan az bātel suy-e haqq
وابسته به: گلشن راز؛ شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰ق)

نامعلوم:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۰۴۱/۷

از گلشن راز به دستور دیوان وزارت؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۱۳گ (۷۴پ-۸۶پ)، ۱۷ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۶ - ۴۳۶]

۲. یزد؛ علومی، شیخ علی؛ شماره نسخه:۵۸/۷

از گلشن راز شبستری؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ قطع: ربعی [نشریه: ۴ - ۴۴۶]

● **شرح بیت «چرخ با این ...»** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e beyt- «čarx bā īn …»

میرداماد، محمد باقر بن محمد، - ۱۰۴۱ ؟ قمری
mīrdāmād, mohammad bāqer ebn-e mohammad (-1632)

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۶۸۴/۳

آغاز: ناظم (ره) عنوان کلام را فلک قرار داده و به اعتبار کمال ظهور ایشان بحسب حسن چه هیچ چیز از آفتاب و ستارگان روشن تر نیست. تعبیر از فلک بچرخ

خط: نستعلیق، کا: ابراهیم فمی تفرشی، تا: ۱۲۲۴ق، جا: قزوین؛ ۲۳گ (۶۶-۸۸)، اندازه: ۱۵/۵×۲۳/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۶۵]

● **شرح بیت «چونکه بی رنگی اسیر رنگ شد ...»** /
عرفان و تصوف، ادبیات / فارسی
š.-e beyt- «čonke bī rangī asīr-e rang šod»

لاهیجی، محمد بن یحیی، ۸۴۰ - ۹۱۲ قمری
lāhījī, mohammad ebn-e yahyā (1437 - 1507)

گزارش کوتاهی از دو بیت مثنوی است که به خواهش یکی از برادران نگاشته شده است: «چون که بی رنگی اسیر رنگ شد ×× موسی با موسی درجنگ شد / چون به بیرنگی رسی کان داشتی ×× موسی و فرعون دارند آشتی»

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی کانت احدیته الذاتیة منقطعة الاشارات ... امابعد یکی از برادران دینی

[فهرستواره منزوی ۵۹۱/۷]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۴۴/۲۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** اولی می‌نماید کما لا یخفی علی المتامل. یا رب بکرم بر من درویش نگر ... گر من گنهی از سر غفلت کردم

کا: چلبی سلمانی فارسی، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: متن و حاشیه سپاهانی و فرنگی، جلد: مقوا، ۷ص (۳۵۸-۳۶۴)، اندازه: ۱۰/۵×۲۳سم [ف: ۹ - ۸۲۵]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۴۰/۱۲

خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوایی، ۲گ (۵۸ر-۵۹پ)، ۱۷ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۸ - ۵۵۸]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۷۹۴/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، ۳ص (۱-۳)، ۲۰سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۴ - ۳۸۳۵]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۵۱۲/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** اینست کمال مرد در راه یقین ×× در هر چه نظر کند خدای بیند

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:شاید قرن۱۱؛مصحح؛جلد:پارچه سفید، ۲گ (۱۳۴ر-۱۳۵ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۸۸]

۵. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۳۶۵/۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و توجیه اول با ابیات لاحق انسب و اولی می‌نماید کما لایخفی علی المتأمل

خط: نستعلیق، کا: محمد شفیع فیروز آبادی، تا: ۱۰۸۳ق، جا: حیدرآباد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۴۲پ-۴۳پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [مؤید: ۳ - ۳۰۳]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۸۷/۴

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن فاضل سبزواری، تا: ۱۲۱۸ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج، ۳ص (۳۱۷-۳۱۹)، ۴۱ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳ - ۴۷۹]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۲۷۳/۳

خط: نستعلیق، کا: عباس بن محمد علی دزفولی، تا: ۱۲۲۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱ص (۱۹۱ر)، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۵ - ۴۱۹۰]

۸. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۶۶۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اولی می‌نماید که لایخفی عن السائل

خط: نستعلیق، کا: محمد علی پسر محمد صادق رازی، تا: ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۳گ (۵ر-۷ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [نشریه: ۱۳ - ۴۷]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۰۸/۱۱

از محمد لاهیجی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۶ - ۱۴۴]

۱۰. کاشان؛ جعفری؛ شماره نسخه:۷۷/۱۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** اگر چه درمرتبه ظهور درجمالیة و جلالیه مخالفت داشته باشند و توجیه اول با ابیات لاحق انسب و اولی می‌نماید کما لایخفی.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۸۵ر-۸۷ر)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ]

● **شرح بیت «چونکه بی رنگی اسیر رنگ شد ...»** / ادبیات / فارسی

š.-e beyt- «čonke bī rangī asīr-e rang šod …»

کاشف دزفولی، صدرالدین بن محمد باقر، ۱۱۷۴ - ۱۲۵۸ قمری

kāšef-e dezfūlī, sadr-od-dīn ebn-e mohammad bāqer (1761 - 1842)

شرح بیت مثنوی «چونکه بی رنگی اسیررنگ شد».

[فهرستواره منزوی ۶۰۱/۷]

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۲۱۷/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۳ق؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۲ - ۹۶]

● **شرح بیت «چون ممکن گرد امکان بر فشاند ...»** / عرفان و تصوف / عربی

š.-e beyt- «čon momken gard-e emkān bar fešānd ... »

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۴۲/۸۱

خط: نسخ، کا: ابوالقاسم وفا، تا: قرن ۱۳؛ در هامش [ف: ۶ - ۱۳۶]

● **شرح بیت «خلق به معلوم خرد ملحق است»** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e bayt-e «xalq be ma‘lūm-e xerad molhaq ast»

فانی شیرازی دهدار، محمد بن محمود، ۹۴۷ - ۱۰۱۶ قمری

fānī šīrāzī dehdār, mohammad ebn-e mahmūd (1541 - 1608)

شرح این بیت: «خلق بمعلوم خرد ملحق است ×× آنچه بحس یافته ای آن حق است».

[فهرستواره منزوی ۵۳۳/۷]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۴۸/۵

آغاز: بسمله. من کلام خواجه دهدار (ره) در بیان معنی بیت شاه داعی الله که در لباب مشاهده فرموده: خلق بمعلوم خرد ... زید را ملاحظه کن و بدن او و او را از عوارض جسمی پاک ساز و از اجرای فضلیه که لاینقطع در تبدیل است پاک ساز

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سمرقندی و سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱ص (۱۲۱-۱۲۱)، اندازه: ۱۱/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۳ - ۲۸۲]

← شرح بیت «در آشیان چرخ دو مرغان زبر کند» ← شرح پنج بیت ناصر خسرو

● **شرح بیت «در آشیان چرخ دو مرغان زیر کند»** / ادبیات / فارسی

š.-e beyt-e «dar āšyān-e čarx do morqān zīr kond»

در شرح: «در آشیان چرخ دو مرغان زیر کند ×× کاندر فضای ربع زمین دانه می‌خورند». درباره دو گوهری که نه عرض و نه جوهر است.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۱۱۶/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱گ (۵۳ر و پ) [ف: ۶ - ۲۲۶]

● **شرح بیت «در جوانی کن نثار دوست جان»** / شعر / فارسی

š.-e beyt-e «dar javānī kon nesār-e dūst jān»

مثنوی است دارای ۲۶ بیت در شرح بیت زیر از نان و حلوای شیخ بهائی: «در جوانی کن نثار دوست جان ×× رو عوان بین ذلک را بخوان».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۹۱/۲۳-فیروز

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم ×× منبع انهار بهشت نعیم / ای که شیرین با شدت از ذوق کام ×× نشاة (کذا) یابد طبعت از شهد کلام / شرح بیت نان و حلوا را شنو ×× تا ازو هر دم بیابی جان نو

بی کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: مختلف، جلد: تیماج مشکی، ۱ص (۵۱۴)، اندازه: ۲۲×۳۵سم [ف: ۲۱ - ۲۷۸]

● **شرح بیت «در چله چهل در است از ظلمت و نور»** / ادبیات / فارسی

š.-e beyt-e «dar čelle čehel dar ast az zolmat va nūr»

در حل اشکال این بیت از شیخ سعد الدین «در چله چهل در است از ظلمت و نور ×× گر فهم کنی حل شود کل امور».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۰۳/۱۸

آغاز: در چله چهل در است ... بدان علمک الله بالتفهم که حل اشکال این بیت صورتی تمام دارد چه اکثر محققان روزگار در تحقیق این بیت در مقام توقف دیده ام انشاء الله؛

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، ۱ص (۶۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳۲ - ۱۲۸]

● **شرح بیت «در همه دیر مغان نیست چو من شیدائی»** / ادبیات / فارسی

š.-e beyt- «dar hama deyr-e moqān nīst čo man šydā’ī»

شرحی است بر یک غزل حافظ شیرازی با مطلع: «در همه دیر مغان نیست چو من شیدایی ...»

فردوس؛ قائم؛ شماره نسخه:۱۸/۸

آغاز: بسمله دیریست تا بحکم وجوب اداء حق اخوت در شرع فتوت و دین مروت بر رقبه قلم سست قدم اداء معنی این غزل از سخنان لسان الوقت ترجمان الزمان حافظ شیرازی؛ **انجام:** لکن باز از کثرت ذوق بعضی الفاظ را که ملایم و مناسب هر مطلبی دانستم از خارج داخل نمودم که یحتمل که داخل بخارج مساوی باشد تمت

خط: تحریری، کا: محمود موسوی، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱گ (۶۷-۷۷)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف مخ]

● شرح بیت «دوش دیدم که ...» / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e beyt-e «dūš dīdam ke ...»

دوانی، محمد بن اسعد، ۸۳۰ - ۹۰۸ ؟ قمری

davvānī, mohammad ebn-e as‘ad (1427 - 1503)

شرح مختصری است بر این بیت از خواجه حافظ: «دوش دیدم که ملائک در میخانه زدند ×× گل آدم بسرشتند و به پیمانه زدند».

آغاز: (بسمله) سپاس حضرت واجب الوجودی که دریای فیض وافرش ... و بعد بر وفق جوان مردانی که از مسافرت و مجاورت

چاپ: امیر کبیر، به همت و تعلیقات حسین معلم، تهران، ۱۳۷۳.

[الذریعة ۳۷۶/۱۳؛ نسخه‌های منزوی ۱۲۱۸/۲؛ کتاب‌شناسی مکتب فلسفی شیراز ۱۰۰؛ فهرستواره منزوی ۵۵۳/۷]

۱. نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه:۲۰/۶

آغاز: بعد بر ذوق جوانمردانی که از مسافرت و مجاورت وجود خبری دارند و بر نهال نهاد از شاخسار معرفت تازه بر می‌آرند، پوشیده نیست که دایره وجود را آغاز و انجام نیست؛ **انجام:** این بود نمونه از شرح بیت بذوق صوفیه که در وحدت محو بودند و در وقت تکلم بطور اهل محو نموند و الحمدلله رب العالمین ...

مقدمه دوانی را فاقد است؛ کا: محمد قاسم بن تاج الدین محمود حسینی، تا: پنج‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۴۰ق؛ ۲۱گ (۴۳پ-۶۳ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: - ۴۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰۷/۳

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۲۹ ربیع الاول ۱۰۶۶ق؛ مجدول؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۲۲ سطر [سنا: ف: ۲ - ۱۶۷]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۴۳/۳

آغاز: برابر

همان نسخه بالا [نشریه: ۷- ۲۲۳]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۸۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** آیینه چون نمود مرا آنچنانکه هست ×× آیین نه آن بود که من آیینه بشکنم

بی‌کا، بی‌تا؛ ۴۴ص (۵۲-۹۵) [ف: ۵ - ۵۰۲]

● شرح بیت «دوش وقت صبحدم از ...» / ادبیات /فارسی

š.-e beyt- «dūš vaqt-e sobhdam az..»

نوربخش، محمد خاموش

nūrbaxš, mohammad xāmūš

گزارشی است بر قطعه معمایی که با بیت زیر آغاز می‌شود: «دوش وقت صبحدم از چرخ پالان یافتم ×× در میان دانه خشخاش سندان یافتم / نعل می‌بستند روزی اشترانش را بروم ×× حلقه‌ای گم شد از آن در کیش خاقان یافتم».

آغاز۱: بسمله. و به نستعین. شکر بی غایت و سپاس بی نهایت واجب الوجودی را که [به] مقتضای جود و وجود جمیع ممکنات را از عدم بوجود آمده.

۲: اما بعد معلوم ارباب معارف و اهل الله بوده باشد که شرح ابیات حضرت

[فهرستواره منزوی ۵۹۵/۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۱۱۰/۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** نه آنچه از موالید ثلاثه حاصل می‌شود، تعالی الله عما یقول الظالمون این درجه اصل حقیقتند، و الحمدلله رب العالمین و الصلاة علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین و عترته المعصومین (این چند کلمه برای الحاج ... بعضی از برادران دینی از این بی بضاعت (احقر ... بود)

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۵۷ق؛ مجدول؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۱ - ۱۰۶]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۶۵۰/۵

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** پس بنالد که نخواهم ملک را ×× ملک آن سجده مسلم کن مرا

خط: نسخ، کا: علی اصغر شاه کوهی، تا: ۱۲۲۶ق؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج سرخ، ۱۶ص (۴۸-۶۳)، ۱۸ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۴ - ۳۵۹۴]

● شرح بیت «دوش وقت صبحدم در چرخ پالان یافتم» / عرفان و تصوف / ترکی

š.-e beyt- «dūš vaqt-e sobhdam dar čarx pālān yāftam»

سیواسی زیلی، احمد بن محمد، - ۱۰۰۹ ؟ قمری

sīvāsī-ye zeylī, ahmad ebn-e mohammad (- 1601)

گزاره‌ای است به ترکی بر قطعه‌ای از مولانا جلال الدین رومی که در حدود ۹ بیت می‌باشد با مطلع: «دوش وقت صبحدم در چرخ پالان یافتم».

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۳۱۹/۱

آغاز: اما بعد حمد من انعمنا بنفایس انفاس النفوس القدسیه ... قد کلفنی بعض الاخوان ان اشرح ابیات شیخ المشایخ و برزخ البرازخ مولانا جلال الدین الرومی ... قال قدسنا الله بسره العزیز: دوش وقت صبحدم ... تحقیق دوندن مراد عالم است در صبحدم مدن مراد تجلی افعالدر

خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛کاغذ:حنایی و فستقی و نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰ - ۳۳ سطر (۶×۱۷)، اندازه: ۹×۱۹/۵سم [ف: ۲ - ۳۸۲]

● **شرح بیت «دوش وقت صبحدم در چرخ پایان یافتم»** / ادبیات / ترکی

š.-e beyt- «dūš vaqt-e sobhdam dar čarx pālān yāftam»

امیر بخاری، - ۷۷۲ قمری

amīr boxārī (- 1371)

شرحی است بر غزلی از مولوی با این مطلع: «دوش وقت صبحدم در چرخ پایان یافتم ×× در میان دانه خشخاش سندان یافتم».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۹۴/۳۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۲ص (۹۰-۹۱) [ف: ۳۷ - ۳۴۰]

● **شرح بیت «ز دریای شهادت ...»** / عرفان و تصوف/فارسی

š.-e beyt-e «ze daryā-ye šahādat..»

گیسودراز، محمد بن یوسف، ۷۲۱ - ۸۲۶ ؟ قمری

gīsūderāz, mohammad ebn-e yūsof (1322 - 1423)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۰۴۳/۵

خط: نسخ، کا: شیخ حسین علی، تا: ۱۰۳۶ق؛ ۳ص [ف: ۷ - ۱۶۱]

● **شرح بیت «ز دریای شهادت ...»** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e bayt-e «ze daryā-ye šahādat ...»

داعی شیرازی، نظام الدین محمود، ۸۱۰ - ۸۷۰ قمری

dā'ī-ye šīrāzī, nezām-od-dīn mahmūd (1408 - 1466)

شرح بیت منسوب به امیرخسرو دهلوی «ز دریای شهادت چو نهنگ لا بر آرد هو ×× تیمم فرض گردد نوح را در وقت طوفانش» است.

چاپ: ضمن «شانزده رساله شاه داعی» به کوشش دبیر سیاقی ۱۳۴۰ش چاپ شده

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۵۹۴/۹

آغاز: بسمله، رب یسر و لاتسعر،حمد و سپاس بر حضرت احد صمد و درود و ثنای بیعدد پیغمبر ما متواتراً؛ **انجام:** اوست جمله در همه ذرات کل ×× کل انا الحق میزنند از ذات کل

خط: نسخ و نستعلیق، کا: قنبر علی بن ابراهیم بید هندی، تا: ۱۰۷۵ - ۱۰۷۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۳۰گ، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۵۱ - ۵۵]

● **شرح بیت «ز دریای شهادت ...»** / عرفان و تصوف / فارسی

š.e beyt-e «ze daryā-ye šahādat ... »

جامی، عبدالرحمن بن احمد، ۸۱۷ - ۸۹۸ قمری

jāmī, 'abd-or-rahmān ebn-e ahmad (1415 - 1493)

در این گزارش کوتاه بیت معروف امیر خسرو دهلوی: «ز دریای شهادت چون نهنگ لابرآرد سر ×× تیمم فرض گردد نوح را در وقت طوفانش» به نثم و نظم شرح شده است. جامی یکایک کلمات این بیت را از جنبه عارفانه به بسط می‌کشد و توضیح می‌دهد و حاصل را در بیان بیت می‌آورد، این رساله به فارسی است.

آغاز: یا من لا رب غیره و لا اله سواه ... دل عشق تو را مرید بادا همه عمر ×× در دید تو ناپیدا بادا همه عمر

انجام: جامی غم دوست را بعالم ندهی ×× باهر که نه اوست شرح این غم ندهی / مرغ غم او بحیله شد ما را رام ×× خاموش که مرغ رام را رم ندهی

چاپ: به کوشش حسن عباس، دانش، ش۳۴ (تابستان ۱۳۷۲): ۵۵-۶۶.

[فهرستواره منزوی ۵۳۱/۷-۵۳۲؛ منزوی ۱۲۱۹/۲-۱۲۲۰؛ مشترک پاکستان ۱۵۸۷/۳-۱۵۸۸]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۵۹/۸-ف

نسخه اصل: دهلی نو ش ۵۰۴ (۱۸۱)؛ بی کا، تا: با تاریخ ۸۶۷ق [فیلمها ف: ۱ - ۱۶۳]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶/۹-ف

نسخه اصل:ایاصوفیا ش۴۲۰۷؛خط:نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۲ شعبان۸۷۷ق، جا: بغداد؛ ۱گ (۳۳۱)، ۳۰ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۱۶۱]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۷۹۵/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۹۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲گ (۳۲۹پ-۳۳۰ر)، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۵/۲×۳۴سم [ف: ۸ - ۹۳]

۴. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۳۱۴/۱۱

خط: نستعلیق، کا: ظهوری، تا: ۹۰۲ق؛ کاغذ: بخارایی شکری، جلد: مقوای روکش مذهب، اندازه: ۲۶×۳۶سم [ف: ۳ - ۲۴۹]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۲۵۳/۲۱

خط: نسخ، کا: محمد بن حسن معرف هروی، تا: شوال ۹۰۹ق؛ کاغذ: سمرقندی، ۲۷ سطر (۲/۵×۱۵)، اندازه: ۲۳/۵×۳۳/۵سم [ف:

۱۷ - ۹۰]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۳۸۰/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** سگ مگش را اگر کنی مقلوب ×× قلب آن غیر سگ مگس نشود

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ]

۷. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۳۱۶/۱۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: بخارایی شکری، جلد: مقوای روکش تیماج زیتونی، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۴×۳۶/۵سم [ف: ۳ - ۲۴۴]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۷۴/۱۷

خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: ۱۰۳۷ق؛ راسته و چلیپا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج آلبالویی، ۴گ (۲۲-۲۵)، ۱۸ سطر (۸×۱۹)، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۱۶ - ۶۳۴]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۱۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ره به سوی تو از تو می‌خواهم قطع این ره..راه ننمایی

خط: نستعلیق و نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۰۵۱ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲ص (۱۴۵-۱۴۶)، ۱۷-۲۲ سطر، اندازه: ۱۱×۲۲/۵سم [ف: ۳۲ - ۲۴]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۴۹۳/۵۷

کا: محمد جعفر شیرازی، تا: ۱۰۵۵ق؛ جلد: چرمی ماشی، ۳ص (۸۹۵-۸۹۷)، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [ف: ۷ - ۵۹۷]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۷۷/۱۰

بی کا، تا: ۱۰۶۶ق؛ ۱ص (۱۴۴)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۲۳سم [ف: ۱۳ - ۳۱۴۳]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۶۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد شفیع فیروزآبادی، تا: ۱۰۸۳ق، جا: حیدرآباد؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۰۷]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۲۹/۲۱-فیروز

انجام: برابر

خط:نستعلیق،کا:محمد رضا پسر علی جان طرشتی،تا:۱۰۸۹ق؛پس از این رساله در ص۲۴۱ چند رباعی است از سید محمود نوربخش میرزا عبدالله مشهور؛ کاغذ: کاهی، جلد: مقوا با روکش مشمع، ۳ص (۲۳۸-۲۴۰)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۲۱ - ۳۰۴]

۱۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۵۷۰/۱۴

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه مدرسه نمازی - خوی ۸۴۸؛ خط: نستعلیق، کا: علی اکبر، تا: ۱۰۹۲ق؛ ۵ص (۲۶۴-۲۶۸) [عکسی ف: ۴ - ۴۰۶]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۴۲/۲۹-ف

نسخه اصل: بادلیان اکسفورد ش ۹۴ والکر walkar (ش ۱۲۹۸)؛ بی کا، تا: ۱۰۹۵ق [فیلمها ف: ۱ - ۵۶۸]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۴۸/۱۰

آغاز: برابر

خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سمرقندی و سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۴گ، اندازه: ۱۱/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۳ - ۲۸۴]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۷۴۴/۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: مقوایی، ۲گ (۴۹۷پ-۴۹۸ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۱۷ - ۲۹۷]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۸۲/۲۶

آغاز: یا من لا رب غیره و لا اله وفقنا فی القول و العمل لما تحبه و تضاه. این چند کلمه ایست که بر حسب اشاره خدمت امارت مآبی فلانی ... نوشته میشود در شرح معنی بیتی که بر دل و زبان بعضی از اصحاب نطق و بیان

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مذهب، ۱گ (۲۲۲ر-۲۲۲پ)، اندازه: ۱۳×۲۲/۲سم [ف: ۲۹/۱ - ۵۵۱]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۴۰۴۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مذیل به شرح قطعه هزلی از «نعمت خان عالی»؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش سرخ، ۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۰۸]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۰/۸-طباطبائی

آغاز: برابر؛ **انجام:** قطع این ره به راه پیمایی ×× کی توانی گر تو راه ننمایی

خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد رحیم بن محمد بن محمد علی طالقانی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۱ص (۱۵۵ر متن و حاشیه)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۲۳ - ۳۰۴]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۰۹/۱۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: گالینگور مشکی، ۶ص (۲۰۷-۲۱۲)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۳ - ۵۵۹]

۲۲. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۲۶۱/۶

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: خشتی [ف: - ۱۰۲]

۲۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۶۷/۱۹

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، کا: عباسعلی بن نعمت الله کرمانی احمد آبادی، تا: ۱۲۱۳ق؛ ۳گ (۲۵۷ر-۲۵۹ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۳ - ۴۵۳]

۲۴. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۸۷/۷ - ج

آغاز: برابر؛ **انجام:** و مرتبه مقدم بر آن اولی و هو سبحانه و تعالی اجل و اعز و اعلی و الله اعلم بالصواب
خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: ۴ ربیع الاول ۱۲۲۶ق؛ ۱ص (۷پ) [ف: - ۱۴۵]

۲۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۱۰/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی تیماج، ۲ص (۴۷- ۴۸)، ۲۰ سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۵۰]

۲۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۳۹/۵
خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد بن محمد باقر کاشانی، تا: ۱۲۹۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۱۷۶پ-۱۸۲پ)، ۱۳ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: - ۲۸۱]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۴۰/۱۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹ شعبان ۱۳۰۵ق؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴ص (۵۵۳-۵۵۶)، ۱۹ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۳ - ۲۶۸]

۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۲/۳۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** ره بسوی تو از تو میخواهیم ×× قطع این ره براه پیمائی کی توان تو راه ننمائی تمت الرساله
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴ص (۲۳۱-۲۳۴)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۹ - ۴۳۱]

۲۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۷۰/۹-ف
نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۴۲۰۹؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱گ (۸۴۸)، ۲۷ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۱۶۲]

۳۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۵۴/۹-ف
نسخه اصل: موزه بریتانیا ش Add. 26294 (ریو ۸۶۲)؛ بی کا، بی تا [فیلمها ف: ۱ - ۶۰۲]

۳۱. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۷۸۶/۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و جز هویة حق سبحانه در دیده شهود او نماند معنی لا اله الا الله: لا هو الا هو شود که توحید خواص است. نظم: چون کنی ورد خویش بیگه و گاه ×× گفتن لا اله الا الله. و بعد از سیزده سطر دیگر به ابیات ذیل ختم می‌شود: تا دهد لاوهوت قوت وقوت ×× ببرد تا سرادق لاهوت / بهوا و هوس در او نرسی ×× تا ز لا نگذری بهو نرسی
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ سپس پراکنده‌های دیگر است؛ ۴ص (۱۵۶-۱۵۹)، قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۴۴۹]

● **شرح بیت «ز دریای شهادت ...»** / عرفان و تصوف/فارسی
š.-e beyt- «ze daryā-ye šahādat …»

لاهیجی، محمد بن یحیی، ۸۴۰ - ۹۱۲ قمری
lāhījī, mohammad ebn-e yahyā (1437 - 1507)

در شرح این بیت امیر خسرو دهلوی (-۷۲۵ق): «ز دریای شهادت چون نهنگ لا بر آرد هو ×× تیمم فرض گردد نوح را در وقت طوفانش»، همراه با بیان برخی اصطلاحات صوفیه. شارح در اثنای بحث، نقل قول‌هایی از بزرگان صوفیه مثل شیخ جنید بغدادی، سلطان بایزید بسطامی و دیگران آورده است.
آغاز: بسمله رب یسر و لا تعسر حمد و سپاس بیحد بر حضرت احد صمد و درود و ثنای بیعد ... بدان ایدک الله بنصر من عنده که معنی این بیت که ز دریای ...

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۴۴/۲۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** بر همین اختصار رفت اللهم وفق ... و سلم تسلیما کثیرا
کا: چلبی سلمانی فارسی، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: سپاهانی و فرنگی، جلد: مقوا با پارچه زری، ۹ص (۳۴۹-۳۵۷)، اندازه: ۱۰/۵×۲۳سم [ف: ۹ - ۸۲۴]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۷۹۴/۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، ۴ص (۶-۹)، ۲۰ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۴ - ۳۸۳۶]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۵۱۲/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** از این جهت بر همین اختصار رفت، اللهم وفق القائلین لمتابعة المرشدین. مبایعة الکاملین.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: پارچه سفید، ۲گ (۱۳۶ر-۱۳۷ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۸۹]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲۸۰/۳۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** اللهم وفق القابلین بمتابعت ... یا اکرم الاکرمین و یا ارحم الراحمین.
خط:نستعلیق،بی‌کا، تا: ۱۰۸۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲گ (۱۰۲پ-۱۰۳پ)، ۲۱-۳۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۳۸ - ۴۰۰]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۵۰۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** این معنی که مذکور گشت اقرب نمود ازین جهت اختصار رفت ... الحمدلله رب العالمین
خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد شفیع فیروزآبادی، تا: ۱۰۸۳ق، جا: حیدرآباد؛ افتادگی: انجام؛ ضمیمه: مذیل است به دو برگ سؤال و جواب؛ دو برگ در معنی بیت «از دریای شهادت ... » و یک برگ اخبار، مکاتبه و مطالب دیگر؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۰۶]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۳۶۵/۹
همان نسخه بالا؛ ۲گ (۴۴ر-۴۵پ) [مؤید: ۳ - ۳۰۳]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۰۲۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** یا ارحم الراحمین و سلم تسلیما کثیرا
خط: نسخ، کا: نوربخش، عبدالله بن محمد امین، تا: ۱۰۹۸ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۳۰۱۵ [رایانه]

۷. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۴۸۴/۲**

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج عنابی، ۱۴ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۱۹]

۸. **تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۶۸۱/۲**

آغاز: برابر؛ **انجام:** و تحصیل کمالات ارباب الیقین بحق خاتم النبیین یا اکرم الاکرمین یا ارحم الراحمین و سلم تسلیماً کثیراً کثیراً.

خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲گ (۳۹ر-۴۰ر)، اندازه: ۱۳/۱×۱۹/۵سم [ف: ۸ - ۴۵۳]

۹. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۸۷/۳**

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن فاضل سبزواری، تا: ۱۲۱۸ق؛ در فهرست به نام رساله اسیری معرفی شده؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج، ۴۱ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳ - ۴۷۷]

۱۰. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۲۴/۱۲**

آغاز: برابر؛ **انجام:** فاما علم را از کتاب جستن دأب اهل الله نیست خذ العلم ... فتأدبوا

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ۱۲۲۱ق؛ ۱۱ص (۷۵-۸۵)، اندازه: ۱۱/۵×۲۳سم [ف: ۳۲ - ۱۵۵]

۱۱. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۲۷۳/۲**

خط: نستعلیق، کا: عباس بن محمد علی دزفولی، تا: ۱۲۲۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۵گ (۱۸۷پ-۱۹۱ر)، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۵ - ۴۱۹۰]

۱۲. **تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۶۶۰/۱**

خط: نستعلیق، کا: محمد علی پسر محمد صادق رازی، تا: ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۴گ (۱-۴)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [نشریه: ۱۳ - ۴۷]

۱۳. **کاشان؛ جعفری؛ شماره نسخه:۷۷/۱۱**

آغاز: برابر؛ **انجام:** این بیت محتمل معانی بسیار است فاما بمقصود ناظم عارف سالك این معنی که مذکور گشت اقرب نمود از این جهت اختصار رفت.تمت

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ]

● شرح بیت «ز دریای شهادت ...» / عرفان و تصوف/فارسی

š.-e beyt-e «ze daryā-ye šahādat …»

شرح بیت: «ز دریای شهادت چون نهنگ لا برآردسر ×× تیمم فرض گردد نوح را در وقت طوفانش».

۱. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۶۷/۵**

آغاز: بدان که دریای شهادت عبارت از لا اله الا الله است و تشبیه و تشبیه او به دریا به سبب کمال احاطه اوست؛ **انجام:** قطع این ره به راه پیمایی ×× نتوان کرد گر تو ننمایی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۰۵ق؛ واقف: عضدالملك، قرن ۱۳؛ کاغذ: استانبولی نباتی و آبی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۳ص (۳۱-۳۳)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱ - ۵۵۵]

۲. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۳۶۶**

اواخر رجب ۱۰۴۱ تألیف شده؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد طاهر بن حسن (بابا حسن بیك) اراسنجی قزوینی، تا: ۱۰۷۹ق؛ ۱گ (۲۸۲ر - ۲۸۲پ) [ف: ۴۳ - ۵۵]

۳. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۶۰۳/۱۶-ف**

نسخه اصل: نسخه آقای افشار شیرازی؛ بی کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱ - ۷۱۹]

● شرح بیت «سایه خورشید سواران طلب ...» / شعر / فارسی

š.-e beyt-e «sāya-ye xoršīd savārān talab …»

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۰۷۵/۳

آغاز: سایه خورشید سواران طلب ×× رنج خود و راحت یاران طلب

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: رنگارنگ سپاهانی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱ص (۴پ)، اندازه: ۱۲/۸×۲۲/۶سم [ف: ۹ - ۱۳۳]

● شرح بیت «سایه نشین بود ...» / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e beyt-e «sāye nešīn būd ...»

خلخالی، احمد

xalxālī, ahmad

در شرح این بیت عطار: «سایه نشین بود عقل روی به خلوت نهاد ×× سایه برانداخت عشق تا به ملامت کشید».

آغاز: هو العالم بالاسرار، عطار ره: سایه نشین بود عقل روی به خلوت نهاد ×× سایه برانداخت عشق تا به ملامت کشید: سایه معنی لفظ ظل است در لغت و مراد از ظل در اصطلاح اهل معرفت تابعیت است در وجود

[فهرستواره منزوی ۵۳۳/۷]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۸۸۲/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ این رساله را نویسنده که مردی آشنا به فلسفه بوده در اوراق اضافی آغاز نسخه اصلی (جواهر الاسرار آذری) که در ملك او بوده به چلیپا نوشته و فرزند مؤلف عبدالغفور بن احمد خلخالی تملك نسخه را (به ارث) گواهی کرده. در ذیل این شرح یادداشتی است از یکی دیگر از مالکان نسخه به نام محمد مهدی بن ابی القاسم که خواندن آثار عرفا را سودمند نمی‌داند. وی چنین نوشته: «چون این کتاب مشتمل بر کلمات عرفا و شعرا بود نور چشمی میرزا احمد ملقب به آقا جانی

از مطالعه ... این نسخه خطی ... و ثمری نداشت لهذا با ثمره فؤادی میرزا فضل الله ملا باشی با کتاب شرایع ... معاوضه و مبادله شرعیه نمودند. ۱۳۱۲»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج عنابی، ۵ص (۲-۶)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۲۷۷]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۷۵/۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳ - ۱۵۳]

● **شرح بیت «شکر نعمت نعمتت افزون کند»** / اخلاق / فارسی

š.-e beyt-e «šokr-e ne‘mat ne‘matat afzūn kond»

اراسنجی قزوینی، محمد طاهر، ق۱۲ قمری

arāsanjī qazvīnī, mohammad tāher (- 18c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۶۹/۴۲

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۱؛ هامش؛ ۱ص (۵۶) [مختصر ف: - ۹۱۹]

● **شرح بیت «عارفان در دمی دوعید کنند ...»** / ادبیات / فارسی

š.-e beyt-e «‘ārefān dar damī do ‘īd konand..»

کوثر همدانی، محمدرضا بن محمدامین، - ۱۲۴۷ قمری

kowsar-e hamadānī, mohammad rezā ebn-e mohammad amīn (- 1832)

شرح یک بیت از حدیقه سنائی است: «عارفان در دمی دو عید کنند ×× عنکبوتان مگس قدید کنند». ملا محمدرضا آن را در جواب یکی از فاضلان عصر تحریر در مجلسی برای فتحعلی شاه این بیت را با این شرح بیان کرده، چه فتحعلیشاه مراد از دو عید را خواسته و نویسنده جواب او را داده است.

آغاز: الحمدلله الذی کشف عن جماله حجاب الجلال ...

انجام: و از هیچکس این تحقیق را ندیده و این تدقیق را نشنیده ام، و الیه الهادی الی سواء الصراط و ولی السداد.

[فهرستواره منزوی ۵۳۲/۷]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۳۰۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق مغلوط، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: ملکزاده کوثر؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی، ۴گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۷ - ۶۳۸]

۲. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۴۵/۱

آغاز: شرحی است از جناب مرحمت ماب حاجی ملامحمد؛

انجام: برابر

خط: نستعلیق خوش، کا: محمد صادق بن حاج محمدرضا، تا: ۱۲۷۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۵ ص (۱-۵)؛ ۱۵ سطر (۱۲×۷/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: - ۷۶]

● **شرح بیت «عاشقان هر دمی دو عید کنند»** / عرفان و تصوف,ادبیات / فارسی

š.-e beyt «‘āšeqan har damī do ‘īd konand»

لاهیجی، محمد بن یحیی، ۸۴۰ - ۹۱۲ قمری

lāhījī, mohammad ebn-e yahyā (1437 - 1507)

شرح بیت مولوی در مثنوی: «عاشقان در دمی دو عید کند ...»

آغاز: هو الحق المبین. عاشقان در دمی دوعید کنند ... بدان نورالله بصیرتک بنور العیان که در نظر اهل کشف و شهود عالم هر لحظه به اقتضای ذاتی قطع نظر از موحد عدد بیست می‌شود.

[فهرستواره منزوی ۵۳۲/۷]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۴۴/۲۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** سراسر حال او لهو است و بازی

کا: عنایت بن حسین شیرازی، تا: ۹۸۸ق؛ کاغذ: سپاهانی و فرنگی، جلد: مقوا با پارچه زری، ۲ص (۳۶۵-۳۶۶)، اندازه: ۱۰/۵×۲۳سم [ف: ۹ - ۸۲۵]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۷۹۴/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** سراسر حال اوریو است و بازی.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، ۱ص (۴)، ۲۰سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۴ - ۳۸۳۵]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۴۰/۱۱

خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی رنگارنگ، جلد: مقوایی، ۲گ (۵۷ر-۵۸ر)، ۱۷ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۸ - ۵۵۸]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۲۷۳/۴

خط: نستعلیق، کا: عباس بن محمد علی دزفولی، تا: ۱۲۲۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲گ (۱۹۳پ-۱۹۴ر)، ۱۷سطر (۷/۵×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۵ - ۴۱۹۱]

● **شرح بیت «عاشقان هر دمی دو عید کنند»** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e beyt «‘āšeqan har damī do ‘īd konand»

رساله در شرح این بیت: «عاشقان هر دمی دو عید کنند ×× عنکبوتان مگس قدید کنند»، در شانزده بیت می‌باشد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۸۷/۵

خط: نسخ، کا: محمد بن فاضل سبزواری، تا: ۱۲۱۸ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج، ۱ص (۳۱۹)، ۴۱ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳ - ۴۷۹]

● **شرح بیت عطیه هیلاج انوری** / ادبیات / فارسی

š.-e beyt-e ‘atīyye-ye heylāj-e anvarī

حکیم، عبدالغنی

hakīm, ‘abd-ol-qanī

وابسته به: دیوان انوری ابیوردی؛ انوری، محمد بن محمد (-۵۸۳)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۵۶/۱۲

خط:نستعلیق، بی کا، تا: ۱۳۱۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱ص (۲۳۳)، ۱۵ سطر (۳×۷)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۶ - ۶۲۷]

● **شرح بیت «عینان عینان لم یکتبهما قلم»** / شرح حدیث / عربی

š.-u bayt-i «‘aynān-i ‘aynān-i lam yaktubhumā qalm»

میرداماد، محمد باقر بن محمد، - ۱۰۴۱ ؟ قمری

mīrdāmād, mohammad bāqer ebn-e mohammad (-1632)

در شرح این دو بیت منسوب به امام امیر المومنین علیه السلام: «عینان عینان لم یکتبهما قلم ×× فی کل عین من العینین عینان ... قیب فی حله العینان عین الابداع و عین الاختراع». این دو بخش منقول است از کتاب مقامع الفضل آقا محمد علی کرمانشاهی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰۲/۷-طباطبائی

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ ۸گ [ف: ۲۳ - ۷۱۴]

● **شرح بیت «عینان عینان لم یکتبهما قلم»** / فلسفه، عرفان و تصوف / عربی

š.-u bayt-i «‘aynān-i ‘aynān-i lam yaktubhumā qalm»

علوی عاملی، احمد بن زین العابدین، - ۱۰۵۴ قمری

‘alavī ‘āmelī, ahmad ebn-e zayn-ol-‘ābedīn (- 1645)

وابسته به: جذوات؛ میرداماد، محمد باقر بن محمد (-۱۰۴۱)

شرح عرفانی فلسفی بسیار کوتاهی است در دو بیتی که میرداماد سید محمد باقر استرابادی در آغاز دیباچه کتاب «جذوات» خود انشاء کرده و می گوید: «عینان عینان لم یکتبهما قلم ×× فی کل عین من العینین عینان / نونان نونان لم یکتفهما رقم ×× فی کل نون من النونین نونان».

آغاز: بعد حمد الله سجاله العظیمة و نعمائه الجسیمة و الصلاة علی محمد و آله خیر البریة

انجام: و الآخر علوم حقائق الامکان و معارف علوم حقائق الکون و معارف الکیان.

۱. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۲۸۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خفی، کا: محمد بن عبدالجلیل کرمانشاهی، تا: پنج‌شنبه ۲۰ ربیع الثانی ۱۲۵۲ق، جا: کرمانشاه؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۳ص (۸۲-۸۴)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: - ۱۹۹]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۷۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالعلی، تا: ۴ شوال ۱۲۷۹ق، به دستور آقا میرزا شمس الدین؛ جلد: تیماج مشکی، ۱گ (۳۰۹ر-۳۰۹پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۸۷]

۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۶۵/۳

خط: نستعلیق، کا: ابراهیم تهرانی شاگرد سبزواری، تا: جمادی الثانی ۱۲۸۴ق؛ ۱ص [ف: ۳ - ۲۶]

← شرح بیت کتاب جذوات > شرح بیت «عینان عینان لم یکتبهما قلم»

● **شرح بیت «کورکورانه مرو در کربلا ...»** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e beyt-e «kūrkūrāna maro dar karbalā …»

گیلانی، علی بن فضل الله، ق۱۱ قمری

gīlānī, ‘alī ebn-e fazl-ol-lāh (- 17c)

تاریخ تألیف: ذیحجه ۱۰۶۶ق؛ محل تألیف: شیراز

شرح مفصلی است به نثر و نظم بر یک بیت از «مثنوی معنوی» جلال الدین محمد بلخی (۶۷۲ق): «کورکورانه مرو در کربلا ×× تا نیفتی چون حسین اندر بلا»؛ شارح این شرح را به درخواست شخصی نگاشته است. وی در ابتدا اشاره‌ای به تفاوت میان نسخه‌های مثنوی در ضبط این بیت کرده، سپس بحثی راجع به ادراکات سالک از تجلیات الهیه می کند. او بر این باور است که نباید به ظاهر کلمات عرفا و بزرگان ایشان در مبحث توحید توجه کرد، بلکه باید دیدگاه ایشان در ورای الفاظ به دنبال بیان چه حقایقی هستند. سپس به بیان مراتب عشق می‌پردازد و با استناد به آیات و برخی روایات و اشعار عرفا می گوید مقصود مولانا این است که حسین (ع) در کربلا به چنان مرتبه‌ای از عشق و شوق به خداوند رسیده که گویی هیچ به جز پروردگار را نمی‌بیند و از ما سوی الله نیز به عنوان برخی نشانه‌ها و مظاهر تجلیات غافل و نابینا شده است.

آغاز: بسمله و به نستعین. ستایش و سپاس بی قیاس احدیة الذات و احدیة الصفاتی را سزد که در مقام احدیت جمله موجودات را در حجب عدمیت مکمون و مستور گردانیده ... چنین گوید ... علی گیلانی که بعضی اعزه ... فرمودند که این بیت مثنوی از مولوی معنوی که: کورکورانه مرو در کربلا ×× تا نیفتی چون حسین اندر بلا؛ در مجالس مذکور می گردد بعضی اعزه تشنیع می کنند و بعضی توجیه می‌فرمایند ... و از این فقیر ... پرسیدند که شما را در این بیت چه بخاطر می‌رسد ...

[نسخه‌های منزوی ۱۲۲۳/۲؛ فهرستواره منزوی ۶۰۱/۷]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۷۰۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** هم تو بنا نهادی هم تو تمام گردان ×× دارالسلام ما را دار لمالام کردی. دار الملام ما را دار السلام گردان

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیقعده۱۰۹۴ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۹/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۰۸]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۳۴۴/۲

همان نسخه بالا [مؤید: ۳ - ۲۸۲]

۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۹۳/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۱۴گ (۱۹پ-۳۲پ)، ۲۴ سطر (۱۲/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۲۴سم [ف: - ۱۹۹]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۵۵/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی البعث و النشرانه هو الخالق الخیر و الشر. تمت الحاشیة بعونه ...

خط: نستعلیق، کا: کرمعلی خراسانی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فستقی آبی، جلد: فستقی آبی، ۹گ (۳۲پ-۴۰پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۶×۱۸/۵سم [ف: ۷ - ۴۵۵]

۴. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۱۵۷/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و نزول تو به اتمام می‌رسد و قوسین وجوب و امکان یکی می‌شود.

خط: نستعلیق زیبا، کا: یعقوب بن مقیم بارفروشی مازندرانی، تا: ۱۲۵۴ق،مهر: «عبده الراجی یعقوب» (بیضی)، «حسین منی و انا من حسین» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۰۷]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۷۸۹/۳

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵ - ۲۵۷]

۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۵۱۷/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۲ق؛ ۵۴گ (۱-۵۴)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۰۳]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۸۵۹/۵-۲۴/۱۵۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** هیچ یک از انبیاء و اولیاء بچنین بلیه گرفتار نگردیدند و چنین ظلم و ستم از امة نکشیدند و هیچ یک از شهدا نیز از جهت شهادت باین درجه اعلی نرسیدند تمام شد

خط: شکسته، نستعلیق، کا: محمد خویی، تا: ۱۲۶۲ق؛ ۲۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۵۱۱]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۳۸/۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** او را غلام گردان. تم بتوفیق الله ... در سال هزار و شصت و شش در ماه ذی الحجه این دو کلمه در شهر شیراز مرقوم رقم شکسته قلم علی بن شیخ فضل الله گیلانی قو [ا]می زاهدی گردید ... بگرمه و عفوه.

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۳۶گ (۱۰۴-۱۳۹)، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۲۱۹۷]

● شرح بیت «ممکن ز تنگنای عدم ناکشیده رخت» / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e beyt-e «momken ze tangnā-ye ʻadam nākešīda raxt»

جامی، عبدالرحمن بن احمد، ۸۱۷ - ۸۹۸ قمری

jāmī, ʻabd-or-rahmān ebn-e ahmad (1415 - 1493)

جامی در تفسیر بیت «ممکن ز تنگنای عدم ناکشیده رخت ×× واجب به جلوگاه عیان نانهاده گام» این رساله را پرداخته است. او در ابتداء «ممکنات» را بیان می‌کند و به تشخیص ممکنات از یکدیگر می‌پردازد و سپس حقایق ممکنه را شرح می‌دهد و منظور از ماهیات را توضیح می‌کند، بعد در ذیل این مطالب بیت را تفسیر می‌نماید.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۹۵/۱

آغاز: آن کان حسن بود نبود از جهان نشان ×× و الان ان عرفت علی ما علیه کان؛ **انجام:** پایان: جامی معاد و مبدء ما وحدتست و بس ×× ما در میانه کثرت موهوم و السلام

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۰؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۱۶ص (۱-۱۶)، ۲۰ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۶ - ۱۲۷]

● شرح بیت «منم معلول بی علت که علت گشته پیوندم» / فلسفه / فارسی

š.-e beyt-e «manam maʻlūl-e bī ʻellat ke ʻellat gašta peyvandam»

نائینی، محمد رضا بن رشید، ق۱۲ قمری

nā'īnī, mohammad rezā ebn-e rašīd (- 18c)

در شرح این بیت که از مولوی نقل می‌کند: «منم معلول بی علت که علت گشته پیوندم ×× ازل فرزند من باشد ابد فرزند فرزندم».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۳۲/۱۵-طباطبائی

آغاز: للمولوی ... منم معلول بی علت - این مبتنی بر چند مقدمه است که نزد فلاسفه مسلم است

کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱ص (۱۹ر)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۳ - ۳۲۶]

● شرح بیت «منم معلول بی علت که علت گشته پیوندم» / فلسفه / فارسی

š.-e beyt-e «manam maʻlūl-e bī ʻellat ke ʻellat gašta

peyvandam»

شرح این بیت است: «منم معلول بی علت که علت گشت پیوندم / ازل فرزند من باشد ابد فرزند فرزندم». مراد از معلول عقل کل ... لفظ علت اول به معنی نقص است یعنی معلول بی نقص مجرد محض است ... .

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۲/۵-طباطبائی

انجام: و مراد از معلول مجعول اوست که عقل کل باشد ... که علت نفس کل است انتهی کلامه اعلی الله مقامه.

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۲۶۲پ-۲۶۳ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۲۲ - ۲۲۵]

● شرح بیت «من هماندم که وضو ساختم از چشمه عشق ...» / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e beyt-e «man hamāndam ke vozū sāxtam az češma-ye ʻešq ...»

کاشف دزفولی، صدرالدین بن محمد باقر، ۱۱۷۴ - ۱۲۵۸ قمری

kāšef-e dezfūlī, sadr-od-dīn ebn-e mohammad bāqer (1761 - 1842)

تاریخ تألیف: ذیقعده ۱۲۳۹ق

شرح این بیت از حافظ: «من هماندم که وضو ساختم از چشمه عشق ×× چار تکبیر زدم یکسره بر هر چه که هست».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۲۸/۳

آغاز: بسمله الحمد لله المنعم المفضل علی العالمین ... بعد بر خاطر فاتر کمینه بندگان رب العالمین ابن محمد باقر الموسوی صدرالدین رسید که شرحی و تحقیقی در بیان یک بیت عارف شیرازی؛ **انجام:** اینست چند کلمه که بر سبیل اختصار در معنی این بیت مسطور گردید ... سنه ۱۲۳۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، ۵ص (۳۶-۴۰)، اندازه: ۱۲×۱۲/۵سم [ف: ۳۲ - ۱۶۱]

● شرح بیت «مه طلعت ترا بتمامی غلام شد» / معما / فارسی

š.-e beyt- «mah-e talʻat torā be tamāmī qolām šod»

علی بن عبدالغفار

ʻalī ebn-e ʻabd-ol-qaffār

چگونگی استخراج معمیات بسیار از این بیت: «مه طلعت ترا بتمامی غلام شد ×× در مطلع سخن سخن ما تمام شد».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۵۸۹/۴

آغاز: مه طلعت ترا بتمایم غلام شد ... از این بیت معمیات غیر محصوره بدر می‌آید؛ **انجام:** امیر تمر و تمر بیک و میر تمر نیز بدر می‌آیند.

خط: نستعلیق، کا: احمد، تا: ۱۰۱۴ق، جا: جزیره دروست؛ جلد: مقوایی، ۴گ (۲۲پ-۲۵ر)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۲- ۱۶۸]

● شرح بیت «می‌گفت در بیابان رند دهل دریده» / عرفان و تصوف، ادبیات / فارسی

š-.e beyt-e «mī-goft dar bīyābān rend-e dohol darīde»

لاهیجی، محمد بن یحیی، ۸۴۰ - ۹۱۲ قمری

lāhījī, mohammad ebn-e yahyā (1437 - 1507)

شرح این بیت مولوی است: «می‌گفت در بیابان رند دهل دریده ×× عارف خدا ندارد کو نیست آفریده».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۵۱۲/۵

آغاز: الحمد لله ملهم الصواب و السداد و معطی سؤل کل سائل علی قدر الاستعداد و کاشف عن بصائر أهل العرفان؛ **انجام:** پیر باید راه را تنها مرو ×× وز سر عمیا در این دریا مرو

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:شاید قرن۱۱؛مصحح؛جلد:پارچه سفید، ۲گ (۱۳۷ر-۱۳۸پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۹۰]

● شرح بیت «هر آنکس را که ...» / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-e beyt-e «har ānkas rā ke ...»

شرح بیت: «هر آن کس را که مذهب غیر جبر است ×× نبی گفتا که او مانند گبر است». در گلشن راز در پایان از «سعادت نامه ناظم منظومه» یاد شده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۸۸۶/۱۳

خط: نستعلیق، کا: محمد تقی پازواری، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۲گ (۵۵پ-۵۶ر)، ۱۸ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۶ - ۱۳۱]

● شرح بیت «هر که بالاتر رود ابله‌تر است» / ادبیات / فارسی

š.-e beyt-e «har ke bālātr ravad ablahtar ast»

شریف لاهیجی، قطب الدین محمد بن علی، - ۱۰۹۷ قمری

šarīf-e lāhījī, qotb-od dīn mohammad ben ʻalī (- 1686)

آن را به خواهش یکی از دوستانش در شرح این بیت نگاشته: «هر که بالاتر رود ابله‌تر است ×× استخوان او بتر خواهد شکست».

آغاز: حمد نامحدود احدی را که بلند ساخت هر که را پستی گزید و پست ساخت آنکه بلندی طلبید

[فهرستواره منزوی ۶۰۰/۷]

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۱۹۴/۱۲
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: مهر علی، تا: ۱۲۳۲ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۳ص (۱۵۹–۱۹۷)، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ – ۱۵۶۷]
۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۵۴/۱۵
آغاز:برابر؛ **انجام:** داده خود سپهر بستاند ×× نقش الله جاودان ماند
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: میشن مشکی، ۸ص (۲۰۰–۲۰۷)، اندازه: ۱۲/۲×۲۰سم [ف: ۵– ۷۶]
۳. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۳۵۵/۴
خط: شکسته نستعلیق، کا: عباسقلی سیف الملک نوری پسر محمد زکیخان سردار فارس، بی‌تا [نشریه: ۲ – ۱۱۵]

● **شرح بیت «یا حادی العشر العقول ...»** / ادبیات / عربی
š.-u bayt-i «yā ḥādīy-al-ʻašar-il-ʻuqūl ...»
بحرانی، علی بن عبدالله، – ۱۳۱۹ قمری
bahrānī, ʻalī ebn-e ʻabd-ol-lāh (- 1902)
شرح بیتی است از سید شهاب موسوی حویزی در مدح یکی از ملوک حویزه: «یا حادی العشر العقول و بانی الـ ×× دهر المهول و ثالث القمرین». این شرح فلسفی ادبی به درخواست سلطان مسقط نگاشته شده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۴۶/۱۵
آغاز: الحمدلله ... و بعد فقد بعث الی سلطان مسقط یسالنی عن معنی ما معنی قول الموسوی؛ **انجام:** و هو مدح جلیل و ثناء جمیل و هذا ما سنح بالبال فی تفسیر البیت و ما یتعلق به.
خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۴، نزدیک عصر مولف؛ جلد: مخمل نیلی، ۵گ (۱۰۳پ–۱۰۷پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۱ – ۲۰۵]

● **شرح بیتی از جامی** / ادبیات / فارسی
š.-e beytī az jāmī

غیر همانند:
۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۳۱/۱۲
آغاز: بسمله: شرح بیت مولانا ... از صراحی دوباره قل قل می؛ از: عبدالمؤمن المرازی ؟؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، مجدول؛ مهر: کتابخانه باقر ترقی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۴/۵سم [ف: ۳۲ – ۲۶۸]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۶۷/۲۷
خط: نستعلیق، کا: محمد بن جمشید مراغی، تا: قرن ۱۳؛ ۲گ (۴۶ر– ۴۷ر) [مختصر ف: – ۴۷۴]

● **شرح بیتی از شاه محمد** / ادبیات / فارسی
š.-e beytī az šāh mohammad
گزارش بیت شاه محمد که دانسته نیست که کیست: «کفاك لم تخلقنا للندی ×× ولم یکن بخلهما بدعة».
[فهرستواره منزوی ۵۳۳/۷]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۵۹/۳۶
آغاز: من افادات استادنا ... شاه محمد ... کفاك لم تخلقا للندی ... العلم عند الله و عند اهله مقصود ازین کلام شاعر مذمت مخاطب خود می‌نماید بسبب بخل و عند اهله مقصود ازین کلام آنکه شاعر مذمت مخاطب خود می‌نماید بسبب بخل سرشاریکه دارد؛ **انجام:** هر که نه گویا بتو خاموش به ×× هر چه نه یاد تو فراموش به ختم کلام به حدیث حضرت سید الانام ... قال رسول الله (ص) و یل لمن زادت آحاده علی عشرانه.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید و زرد، جلد: تیماج مشکی، ۵ص (۱۳۲–۱۳۶)، اندازه: ۸×۱۸سم [ف: ۱۰ – ۲۰۱]

● **شرح بیتی از عبدالمطلب** / اخلاق / فارسی
š.-e beytī az ʻabd-ol-mottaleb
اراسنجی قزوینی، محمد طاهر، ق۱۲ قمری
arāsanjī qazvīnī, mohammad tāher (- 18c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۶۹/۱۶
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ ۱ص (۲۶) [مختصر ف: – ۴۷۴]

● **شرح بیتی از عطار** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e beytī az ʻattār
شرح بیتی است از عطار نیشابوری : «همراهان رفتند و ما ماندیم و دزدان در کمین ×× خانه ملاح در چین است و کشتی در فرنگ».
[فهرستواره منزوی ۵۳۳/۷]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۰۷۷/۵
آغاز: بسمله، رساله تنبیهیه لشیخنا عطار مالك ممالك اسرار علیه ... همرهان رفتند و ماماندیم ... یعنی سالکان راه خدا از انبیاء و اولیا که همراهان کنایه از ایشان است از درکات دنیا در گذشتند؛ **انجام:** که فرنگستان کفار اخلاق ذمیمه و نفوس اماره است. خلصنا من مهالك درکات الشهوات
در فهرست به عنوان «رساله تنبیهیه» آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱گ (۴۰ر–۴۰پ) [ف: ۱۵ – ۳۸]

← شرح بیتی از مثنوی مولوی ≻ نی نامه

↩ شرح البیتین ← رسالة المعمولة

● **شرح البیتین فی مدح الحسین بن علی الوزیر** /
ادبیات / عربی
š.-ul baytayn fī madḥ-il ḥusayn-i bn-i ʻalī-yi-l-wazīr
بصری، احمد بن عبدالرضا، ق۱۱ قمری
basrī, ahmad ebn-e ʻabd-or-rezā (- 17c)

شرح و ترکیب دو بیت زیر از خود مؤلف است: «اعلام حسین بن علی سمیت ×× بالحلم و من نصر نصیر بنیت / لو سلم لا شک عنان الغبرا ×× فی قول ذوی العقول عدلا ملثت».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۲۲/۲۴
آغاز: احمد من جعل محمداً خاتم النبیین فافتخرت به الکاینات من الاولین و الآخرین واصلی علیه صلوة المخلصین الموقنین؛ **انجام:** و هذا بدیهی لا نظری حقیقی لا مجازی و الحمدلله وحده. اتفق الفراغ من مشقة مشقتها یوم الثلاثا ثالث العشر الاول من الشهر الثامن من السنة الثالثة من العشر السابع بعد مضی الحاصل من تضعیف النون و ضربه فی باز من الهجرة النبویة علی صاحبها افضل الصلوة واتم التحیة.
خط: نسخ، کا: محمد بن ملک محمد مصعب بیگی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ:نخودی و حنایی،جلد: میشن مشکی، ۵گ (۳۳۶پ-۳۴۰ر)، ۲۵ سطر (۱۱/۷×۲۲/۷)، اندازه: ۱۸×۳۱/۷سم [ف: ۲۹/۱-۳۵۰]

● **شرح بیتین مثنوی** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e baytayn-e masnavī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۳۵/۳
خط: نستعلیق، کا: محمد طباطبائی یزدی، تا: سلخ ربیع الثانی ۱۲۸۵ق؛ ۲گ (۱۵پ- ۱۶پ) [مختصر ف: - ۴۷۵]

↩ شرح بیست باب ← شرح بیست باب در معرفت تقویم
↩ شرح بیست باب ← مطلع الانوار

● **شرح بیست باب** / اسطرلاب / فارسی
š.-e bīst bāb
؟ کرمانی، علاء الدین بن محمود
kermānī, ʻalā‘-od-dīn ebn-e mahmūd

وابسته به: بیست باب در معرفت اسطرلاب؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)
متن از خواجه نصیر است، گزارش از علاءالدین فرزند محمود (محمد) کرمانی با مقدمه‌ای در مبادی تصوری. به عنوان حاشیه و شرح هر دو آمده است.
آغاز: بسمله. و به نستعین. این مختصریست در معرفت شرح بیست باب باب اول در القاب آلات و خطوط و دوایر اصطرلاب و آن آلتی است بحسب عرف و عادت.
انجام: درین باب کفایت باشد این است تمامی سخن در اصطرلاب و در شرح آن.
[فهرستواره منزوی ۲۸۳۲/۴]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۰۱۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: آقا میر بن عبدالله بن ملا شیخ منجم گیلانی، تا: رمضان۹۰۲ق؛ تملک: محمد حسین بن محمد رضا حسینی خاتون آبادی مورخ ۱۲۰۱؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۶گ، ۱۹ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۱۳-۳۰۰۹]

۲. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۳۰۸
آغاز: و قسط وافی محظوظ و بهره ور گردید، در اثنای آن احوال مطالعه کتاب بیست باب در معرفت اعمال اسطرلاب؛ **انجام:** یزدجردی با عروض و اقدار آنها درین جدول آوریم و الله الموفق، جدول این است
در فهرست با عنوان «حاشیه بر بیست باب». این نسخه دارای یک مقدمه و ۲۰ باب است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۲۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲ - ۴۰۳]

● **شرح بیست باب** / اسطرلاب / فارسی
š.-e bīst bāb
بیرجندی، عبدالعلی بن محمد، - ۹۳۴ قمری
bīrjandī, ʻabd-ol-ʻalī ebn-e mohammad (- 1528)

وابسته به: بیست باب در معرفت اسطرلاب؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)
اهدا به: خواجه ناصرالدین
تاریخ تألیف: جمادی الثانی ۸۹۳ق
خواجه نصیر طوسی در شناختن اسطرلاب دفتری به نام صد باب برای حاجی امیر محمد نوشت، سپس آن را کوتاه ساخته در بیست باب گذارد که گزارش‌ها و حاشیه‌هایی بر آن نوشته شد. نظام الدین عبدالعلی بن محمد بن حسین بیرجندی شاگرد معین الدین کاشی و شیخ الاسلام سیف الدین تفتازانی بر این بیست باب فارسی گزارشی برای خواجه ناصرالدین وزیر و به درخواست دانشمندان نگاشته است و از خود هم چیزهایی بر آن افزوده است. بیرجندی در دیباچه از گزارش‌ها و حاشیه‌های دانشمندان بر این کتاب یاد می‌کند و می‌گوید که آنها در آوردن برهان ریاضی آنچه می‌بایست نگفته‌اند. خود او همه جا دلیل ریاضی می‌آورد. در دیباچه و پایان نام بیرجندی برده شده است.
آغاز: بسمله، فاتحه خطاب در هر باب و خاتمه مقال در همه حال سپاس و ستایش حکیمی را سزد، که درجات ارتفاع آفتاب

عزت و کبریایش ... اما بعد، فیقول الفقیر ... عبدالعالی بن محمد البیرجندی ...
انجام: در آن اسطرلاب دیگر نقش توان کرد. چنانچه مخفی نماند. اینست تمامی سخن در معرفت اسطرلاب و الله اعلم بالصواب. بغایت رسید و بنهایت انجامید روش قلم تیزکام و جنبش خامه بی ارام در قطع منازل و طی مراحل جمع و ترتیب اجزاء کتاب شرح بیست باب در معرفت قواعد فن اسطرلاب. در جمیدالآخر که بزبان تاریخ سال نیز باز میکوید. والحمدلله اولا و اخرا و الصلواة و السلام علی خاتم الانبیاء محمد المصطفی ص و آله الطاهرین.

[نسخه‌های منزوی ۳۱۲/۱ و ۲۸۳۱/۴؛ الذریعة ۱۳۰/۱۳ و ۱۳۱/۱۳؛ ریحانة الادب ۳۰۴/۱؛ آثار و احوال خواجه ۲۳۹؛ مکتبة امیرالمؤمنین ۴۳۶/۲؛ فهرستواره منزوی ۲۸۳۱/۴]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۶۱۱

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۷ – ۸۱]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۷۳

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۶۶گ، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲ – ۲۹۸]

۳. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:الف–۲۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۸۹ق؛ با اشکال هندسی؛ محشی با امضاء «منه صح»؛ کاغذ: کاهی صیقلی سفید، جلد: چرمی، ۱۸۸ص، ۱۸ سطر (۶/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: – ۷۱]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۶۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۶۸ق؛ تملک: تنکابنی مورخ ۱۳۰۷؛ کاغذ: خان بالغ، جلد: تیماج عنابی، ۱۹۶ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۰ – ۱۸۹۴]

۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۵۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۸ رمضان ۹۷۵ق؛ نسخه از ورثه مرحوم حاجی نصیر نزد دارنده امانت بوده؛ تملک: ابوالقاسم موسوی؛ مهر: عبدالکریم، محمد امین الله، فاضل تونی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۳۷گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: – ۸۰]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۹۵۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۷۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲۵ – ۲۳۱]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۰۰

خط: نسخ، کا: شکرالله بن فضل الله، تا: شنبه ۷ شعبان ۹۷۷ق؛ در دنباله حاشیه‌ای آمده «للاستاد الاکرم محمد صادق دام مجده»، یک حاشیه نشان «لمحرره»؛کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۳گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۹ – ۹۳۴]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۰۲۳

آغاز: چهل و پنج با آنکه مخصوص است باسطرلابی که درو سمت الرأس موجود باشد؛ **انجام:** برابر

این نسخه آغازش از ثلث اخیر باب اول از ابواب بیست گانه است و خطبه و مقدمه و دو ثلث اول باب مزبور را فاقد می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۸۴ق؛ محشی به لفظ «منه سلمه الله»، در صفحه آخر یادداشتی است محتملاً از شیخ بهائی به این عبارت «هو بلغ مقابلته من اوله الی آخره فصح بقدر الامکان والحمدلله وحده»؛ مهر: «یا محسن اغفر لمحمد علم الهدی نصیرالدین سلیمان ۱۱۱۷»؛ کاغذ: حنایی، ۸۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۰ – ۶۷]

۹. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۶۱۰/۴

خط: نسخ و نستعلیق، کا: وحید مشهور به عبد الرشید ساکن عقبه اندری، تا: جمادی الاول ۹۸۹ق؛ با اشکال هندسی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۹ص (۳۰۹–۳۵۷)، ۲۰ سطر (۶/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲ – ۲۴۱]

۱۰. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۶۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ (نیمه نخستین) و قرن ۱۱ و ۱۲ (نیمه دوم)؛ محشی با نشانی «منه رحمه الله»؛ تملک: قاسم بن نعمت الله شیرازی با تاریخ ۱۰۰۰، ضیاءالدین دری با تاریخ ۱۳۴۷؛ کاغذ: اصفهانی و فرنگی، ۱۱۵گ، ۱۸ سطر (۸–۸/۵×۱۲/۵–۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [ف: – ۸۰]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۸۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** در جمید الاخر ۸۸۹ که بزبان راز تاریخ.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ واقف: ابوالوفاء معتمدی کردستانی، شهریور ۱۳۵۱؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج زرد لیمویی، ۱۰۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۸ – ۷۸]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۵۹۴

آغاز: علاقه را که بر پشت اسطرلاب بود بجهت امتیاز؛ **انجام:** بجهت انکه مصنف مثال از قسم اول ایراد.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اشکال به سرخی؛ واقف: حاج حسین نمائی، مهر ۱۳۶۷؛ کاغذ: حنایی، ۸۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۹/۶سم [ف: ۱۸ – ۷۸]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۸۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰ و ۱۱؛ مجدول؛ کاغذ: سپاهانی، ۱۹ سطر (۸×۱۵) [ف: ۱۶ – ۴]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۳۱۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با اشکال؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۹گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۴ – ۱۱۰]

۱۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۳۲

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با صور فلکی و هندسی؛ کاغذ: هندی، ۱۰۶گ، ۱۵ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۸۰]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۳۴۲

انجام: و اینهمه برای آنست که رسیدن (ناقص)

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: نادرشاه افشار، ۱۱۴۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه‌ای، ۴۷گ، ۱۷-۱۸ سطر (۸/۸×۱۵)، اندازه: ۱۵/۱۸×۲۴/۶سم [ف: ۸ - ۲۰۳]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۷۴۰/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشنی دارچینی، اندازه: ۱۳/۴×۲۲/۵سم [ف: ۱۸ - ۱۳۵]

۱۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۰۸/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۱۴۴گ (۲۲پ-۱۶۵پ)، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۸ - ۶۲۹]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۸۱ ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با علامت «منه عفی عنه» از مصنف؛ کاغذ: ترکی، جلد: تیماج عسلی مذهب، ۱۳۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۳/۵سم [ف: ۲۴/۲ - ۲۲]

۲۰. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۴۱۴

انجام: باین طریق که بیست درجه و سه دقیقه بر مواضع آنها که بطلمیوس در مجسطی آورده است.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی از مولف؛ تملک: محمد حسین بن محمد شریف، فخر الدین بن جمال الدین طباطبائی در اصفهان، اسماعیل اصفهانی به تاریخ ۱۱۲۰؛جلد:تیماج،۱۰۷گ،۱۶سطر،اندازه:۱۲×۱۹سم [ف: ۲ - ۲۶۲]

۲۱. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۱۳۰

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۰۸گ، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۱ - ۱۱۲]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۷۲۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۳۳گ، ۱۵ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۱۷ - ۲۰۵]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۳۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ایشان بر گردن و سینه و صورت شبیه اسداند که صورت پنجم است از صور منطقة البروج و سر او بجانب مغرب و پشت بجانب شمال کواکب نقش.

خط: نستعلیق و شکسته نستعلیق، کا: شهاب الدین علی علوی حسینی، تا: قرن ۱۱؛ در صفحه ما قبل آخر نوشته: «مخفی نماند این است تمامی سخن در معرفت اسطرلاب و الله اعلم بالصواب بغایت رسید و به تمامت انجامید روشن قلم تیزکام و جنبش خامه بی دوام در قطع منازل و طی مراحل جمع و ترتیب اجزاء کتاب شرح بیست باب در معرفت قواعد اسطرلاب یعنی بنده بی بضاعت المستریق بعنایة ربه الهادی عبدالعلی بن محمد البیرجندی در جمادی الاخر سنه که زبان را از تاریخ آن ... قد تم کتابته شهاب الدین علی العلوی الحسینی غفره الله و لوالدیه و للمؤمنین»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج آبی، ۱۴۰گ، ۱۴ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۳ - ۲۴۸]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۴۳/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ در حواشی منقولاتی است از جامع المبادی و الغایات (مراکشی) زیج خواجه، زیج گورکانی، صفی الدین و محمد رضا؛ مجدول؛ کاغذ: دولت آبادی شکری، جلد: تیماج قرمز، ۱۹۰ص (۲-۱۹۱)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱۹ - ۳۶۸]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۱۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ خط و مهر آقا علی مدرس؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج قرمز، ۴۱۷ص، ۱۴ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۸سم [ف: ۱۹ - ۳۰۷]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۱۹۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با اشکال نجومی؛ مهر: «عبده محمد تقی» (بیضی)؛ تملک همان محمد تقی مورخ ۱۱۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۴۱۸ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۷سم [ف: ۱۹ - ۱۸۴]

۲۷. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۴۲۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مهر: محمد ابراهیم [نشریه: ۷ - ۱۸۲]

۲۸. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۳۲۱۸/۲

خط: نستعلیق، کا: محمد قاسم بن ناصرالدین، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج آلبالویی، ۲۴۸ص (۱۹۱-۴۳۸)، ۱۴ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱ - ۳۳۵]

۲۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۱۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و جنبش خامه ناآرام، در قطع منازل و طی مراحل و جمع و ترتیب اجزاء کتاب شرح بیست باب در معرفت قواعد فن اسطرلاب به سعی بنده بی بضاعت، المتوثق به عنایت ربه الهادی عبدالعلی بن محمد بن حسین البیرجندی تم. انجام در باب ۱۵ افتاده: و مغب اعتدال گیرند

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: پایان قرن ۱۰ یا آغاز قرن ۱۱؛ افتادگی:انجام؛مجدول،محشی به نشانی«منه»؛ کاغذ: ترمه نخودی، ۱۰۳گ، ۱۲ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۸۵]

۳۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۲۹۳

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، مقابله شده؛ مهر: «محمد حسن بن امامقلی» (بیضی)؛ کاغذ: ترمه نخودی، ۱۷۹گ، ۱۲ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳ - ۱۸۵]

۳۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۴۰/۱

کا: محمد علی بن ولی حسینی اصفهانی، تا: دوشنبه ۲۶ ربیع الاول ۱۰۰۵ق، جا: کربلا؛ مجدول، محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۷۵گ (۱پ-۷۵ر)، ۲۴ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۱×۲۰/۵سم [ف: - ۳۷۷]

۳۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۸۴۸

کا: محمد بن حافظ علی بن محمود، تا: ۱۰۰۸ق؛ از روی نسخه مولف نوشته شده بود؛ قطع: رقعی [ف: - ۱۵۴]

۳۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۷۵۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** جمع وترتیب اجزاء کتاب شرح بیست باب در معرفت قواعد فمن اسطرلاب بسعی بنده بی بضاعت

خط: نستعلیق، کا: محمد یوسف بن محمد مهدی حسینی آملی، تا: ۲۳ رجب ۱۰۲۴ق، جا: اجمیر؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد زمان تنکابنی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۹/۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۷۳]

۳۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۰۶۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲۲ شوال ۱۰۲۵ق؛ محشی؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۱۱۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۷سم [ف: ۳ - ۴۹۶]

۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۶۷۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد صادق ترشیزی، تا: دوشنبه غره ربیع الاول ۱۰۴۲ق، جا: کابل؛ واقف: حاج سید علی اصغر اصغرزاده موسوی، اردیبهشت ۱۳۳۸؛ جلد: چرمی خرمایی، ۱۳۸گ، ۱۷ سطر (۶×۲۵)، اندازه: ۱۱/۲×۱۸سم [ف: ۸ - ۲۰۲]

۳۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۱۵/۲

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۰۵۰ق؛ دیباچه‌ای که عبدالواسع نظامی بر این شرح دارد در آغاز نسخه حاضر نیز موجود است؛ کاغذ: امیری شکری، جلد: تیماج قرمز، ۳۰۶ص (۳۵-۳۴۰)، ۱۵سطر، اندازه: ۱۵/۵×۳۳/۵سم [ف: ۱۹ - ۳۰۳]

۳۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۲۵/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۴ ذیحجه ۱۰۵۲ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج آلبالویی، ۲۶۶ص (۱-۲۶۶)، ۱۴ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [سنا: ف: ۱ - ۱۶۵]

۳۸. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۴۰۳

آغاز: و بر محیط آن دایره یک دوره تمام کند ... باب اول در معرفت القاب آلات و خطوط و دوایر اسطرلاب شرح: مراد از آلات اجزای اسطرلاب؛ **انجام:** چنانچه در اکثر اسطرلاب ... در جمیدی الآخر که به زبان راز از تاریخ سال ۸۸۹ بود

خط: نسخ، کا: محمود بن علی حاجی حسین دیهشکی طبسی، تا: دوشنبه ۲ ربیع الثانی ۱۰۵۲ق؛ در حواشی ابیاتی به خط حمزه علی تیموری در سال ۱۱۸۲ تحریر شده، نسخه حاضر خطبه آغازین کتاب را فاقد است؛ جلد: تیماج سرخ، ۳۳۸گ، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲ - ۱۰]

۳۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۹۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین ابن ... حاجی محمد علی، تا: ۱۰۵۵ق، جا: کاشان؛ از روی نسخه به خط مصنف کتاب استنساخ شده، دارای اشکال؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج قرمز، ۱۴۶گ، ۱۴ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۷۲]

۴۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۵۰/۱

بی‌کا، تا: ۱۰۵۶ق؛ با اشکال هیئت و نجوم؛ کاغذ: شکری اصفهانی، جلد: تیماج زرشکی، ۱۲۱ص (۲-۱۲۲)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱/۵سم [ف: ۱۹ - ۳۹]

۴۱. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۶۳۳

آغاز: برابر

کا: محمد مراد بن مهدی کشمیری، تا: ۱۰۶۷ق؛ قطع: خشتی [ف: - ۱۵۴]

۴۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۷۸۳

خط: نستعلیق، کا: عین علی، تا: ۱۰۶۸ق؛ مجدول، با اشکال هندسی، مصحح، با سرلوح و کتیبه مرصع مذهب؛ مهر: کتابخانه «جعفر سلطان القرائی»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۰۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۸سم [ف: ۲۰ - ۲۵۴]

۴۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۱۱۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۰ق، جا: اصفهان؛ محشی بانشان «منه»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۰ص، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۱۹ - ۱۰۵]

۴۴. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۸۳

خط: نسخ و نستعلیق، کا: عباس مشهور به محسن بن حسن صوفی تبریزی، تا: ۱۰۷۲ق [ف: - ۲۲۲]

۴۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۹۳۵

آغاز و انجام:برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد تقی بن حاجی جعفر دیلمی دهخوارقانی، تا: پنج‌شنبه ۱۴ جمادی الاول ۱۰۷۲ق، جا: قزوین مدرسه خلیلیه؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۷۳]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۳۵۲/۳

همان نسخه بالا؛ ۷۵گ (۸۸پ-۱۶۲پ) [مؤید: ۳ - ۲۸۹]

۴۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۰۷

خط: نسخ و نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۹ رمضان ۱۰۷۴ق؛ مهر: «عبده الراجی محمدعلی الموسوی» (بیضی)؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۱۴گ، ابعاد متن: ۶/۵×۱۳/۵، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۸۵]

۴۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۷۰/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵ سطر

(۶×۱۵/۵))، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱ - ۳۵۷]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۴۷۰/۳

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۶۶]

۴۸. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۲۴۵

خط:نستعلیق،کا:محمود مقصود بن حسن ارشی،تا:سه‌شنبه۶ذیقعده ۱۰۷۶ق؛ ۱۰۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: - ۱۳۱]

۴۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۰۹/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۷ق، جا: برهانپور؛ با اشکال هندسی، مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۱۵گ (۱پ-۱۱۵پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۵سم [ف: ۲۰ - ۲۷۴]

۵۰. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۱۰۵ش

خط: نسخ، کا: عبدالغفار بن محمد کاظم، تا: ۱۰۸۶ق؛ اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۳۷]

۵۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۲۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۶ق؛ مهر: «سید محمد شوقی»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: پارچه مشکی، ۱۱۰گ، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۴ - ۹۰۴]

۵۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۹۵۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** در معرفت و احدفن اسطرلاب ... اصفهان

خط: نستعلیق، کا: محمد علی، تا: شنبه ۴ ذیحجه ۱۰۸۹ق، جا: اصفهان؛ با اشکال ریاضی، محشی به حواشی شارح؛ واقف: حاج حسین نمائی، مهر ۱۳۶۷؛ کاغذ: نخودی، ۹۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۱۸ - ۷۹]

۵۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۴۳۱/۱-۱۳/۱۱۱

آغاز و انجام:برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰ جمادی الثانی ۱۰۹۴ق؛ دوبرگ فایده‌ای از شیخ بهایی درباره تقویم شمس با اسطرلاب تحریر شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵-۲۵۱۴]

۵۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۸۴/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۱ محرم ۱۰۹۵ق؛ از نسخه مورخ ۱۳ شوال ۱۰۰۱ استنساخ شده؛ یادداشت محمد بن زین العابدین حسینی تفرشی قمی ۱۲۷۷؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: رویه مقوایی، ۱۶ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۴ - ۲۶]

۵۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۳۲/۱

آغاز و انجام:برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۶ق؛ دارای جداول بسیار دقیق، مصحح، محشی؛ مهر: «عبده الراجی، محمد هادی بی محمد رحیم» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، ۹۲گ (۱-۹۲)، ۱۷ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۱/۵سم [ف: ۳۶ - ۲۱۵]

۵۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹۹۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ با اشکال هندسی، مصحح، محشی؛ تملک لطفعلی به سال ۱۳۱۱ق، چند سطر پایانی و تاریخ تألیف به خط مجدالدین نصیری تکمیل شده است؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۲۰ - ۳۸۴]

۵۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۵۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۷۴]

۵۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۴۷۴۰

آغاز: و خط سمت قبله فصل مشترکست میان سطح افق؛ **انجام:** و این در اسطرلاب شمالیست و در اسطرلاب جنوبی اگر از نود کمتر بود شمالی بود

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مذیل است به یک برگ در موضوع فقه؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۸۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۷۴]

۵۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۷۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی با نشان «۱۲»؛ وقف‌نامه میرزا هدایت الله نوری به سال ۱۱۲۵ یا ۱۲۰۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرشکی، ۱۱۳گ، ۱۹ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: ۴۰ - ۵۰]

۶۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۷۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ با اشکال هندسی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۰ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۱۹ - ۵۹]

۶۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۲۸۶/۱

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۱۴۲ص (۲-۱۴۳)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱۹ - ۲۶۵]

۶۲. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۳۹۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۷۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱ - ۲۴۱]

۶۳. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۵۶۸/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اندازه: ۱۴×۲۴سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۰۷]

۶۴. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه:۱۱۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و به سطح فلک اعلی رسد بشرطی که از ربع زیاد نبود و ارتفاع

خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ با اشکال هندسی؛ کاغذ: زرد، جلد: میشن مشکی، ۱۲گ (۱پ-۱۲پ)، ۳۰ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: - ۸۸]

۶۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۰۷۱-۱۶/۸۱

آغاز: لطایف علوم و معارف بارکه انوار آثار بر صفایح صحایف روزگار کالشمس فی نصف النهار است به قوت مساعدت وقت مشروع نمود؛ **انجام:** بیست درجه و بیست و سه دقیقه بر مواضع آنها تا که بطلیموس در مجسطی آوردیم افزودیم چه ... تاریخ و موضع وضع ثوابت در جداول ... شمس حقیقی است و حرکت ثوابت.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۵-۲۵۱۴]

۶۶. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۴۴۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** فروگذاشته و کواکب سی سیزده است بر صورت شتری

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ تملک: محمد بن محمد صالح قزوینی؛ ۱۲۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف مخ - ۱ - ۲۸۰]

۶۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۰۸۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سرخ، ۷۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۰/۹سم [ف: ۳ - ۴۹۶]

۶۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۹۳۳/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** تا بر مقنطره له شرقی کدام جزو افتاده است.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج عنابی، ۲۴گ (۶۹-۹۲)، ۱۶ سطر (۵/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۳ - ۱۲۸۰]

۶۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: محمد ایرانی مجرد؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۱۸ - ۷۷]

۷۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۹۳۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن حمزه التوفانی، تا: رمضان ۱۱۰۰ق، جا: قسطنطنیه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۵گ، ۱۷ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۴۷۴]

۷۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۳۳۱/۲

خط:نسخ،بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۹گ (۸۷پ-۲۰۵ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۱ - ۲۹۲]

۷۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۰۴۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: محمدهادی بن محمد تقی سهروردی مشهور به شولستانی، تا: ۱۱۰۴ق، جا: شیراز مدرسه صالحیه؛ متن و حواشی مقابله و از روی نسخه شارح استنساخ شده؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، اندازه: ۱۴×۲۶سم [ف: ۱۰ - ۱۷۱]

۷۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۱۵/۱-۱/۱۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن درویش، تا: پنج‌شنبه ۶ ذیحجه ۱۱۱۴ق؛ مصحح، محشی با عنوان «منه» و «ظ»؛ جلد: پارچه سرخ، ۸۹گ، ۱۹ سطر [ف: ۵ - ۲۵۱۳]

۷۴. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۷۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد سلیم، تا: ۱۱۲۲ق؛ مهر: «التائب الی الله محمد زاهد الموسوی»، «عبده محمد الموسوی»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی تریاکی، ۱۱۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۸۶۱]

۷۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۸۰/۳-ف

بی‌کا، تا: ۱۱۲۳ق [فیلمها ف: ۱ - ۷۰۱]

۷۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۹۹۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۲۳ - ۱۵۷]

۷۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۹۹۲

خط: نستعلیق، کا: محمد عابد، تا: ۵ جمادی الثانی ۱۱۲۹ق؛ با اشکال هندسی در ۱۶ شوال ۱۱۳۱ توسط کاتب، مصحح، محشی؛ تملک: عبدالجواد با مهر «عبده الراجی الجواد بن عبدالکریم الحسینی» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، عطف قرمز، ۱۴۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۷۳]

۷۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۹۳۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی دارالسلطنه اصفهان در غره محرم سنه ۱۱۳۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محرم ۱۱۳۰ق، جا: اصفهان [رایانه]

۷۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۷۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۱۱۳۸ق؛ جلد: مقوا عنابی، ۱۳۶گ، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱ - ۱۵۹]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۲۶۸

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۳۷]

۸۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۴۵۵/۲۸۸

آغاز: باب ششم در معرفت خطا و ایقور و این مشتمل بر ده فصل است

بی‌کا، تا: بین ۱۱۶۳ تا ۱۱۴۱ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۵ص (۴۲۱-۴۲۵)، اندازه: ۱۵/۵×۳۳سم [ف: ۱۰ - ۱۳۷۸]

۸۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۴۷/۵

خط: نستعلیق، کا: سیام لال عظیم آبادی، تا: ۱۱۷۵ق؛ با حاشیه‌ای مختصر (از باب هفتم تا پایان باب بیستم)، در ۱۲۰پ تا ۱۲۱پ بندی است در نجوم بفارسی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۳۴گ (۸۷پ-۱۲۰ر)، ۱۹ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: - ۳۴۷]

۸۲. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۷۶۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۹۸ق، جا: ارومیه؛ در پایان نسخه اشعاری از سبحة الابرار جامی بر دو صفحه نقل شده و بر پشت

نخستین برگ نیز چند بیت از جامی و چند یادداشت دیگر است؛ کاغذ: فرنگی سفید متوسط، جلد: تیماج قرمز، ۱۱۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۰/۸سم [نشریه: ۱۳ – ۱۴۹]

۸۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۸۸/۴

آغاز: بسمله. اما بعد این مختصریست در صنعت اسطرلاب شمالی و جنوبی مشتمل بر بیست باب؛ باب اول در مقدمات صناعیه که معرفت آن در صنعت اسطرلاب ضروریست چون خواهند که خطی تنصیف کنند؛ **انجام:** و مرجع همه یکی است اگر تعرض بذکر آن طریق شود این مختصر بتطویل انجامد پس باینقدر اختصار کنیم و الله الموفق بیستم جمیدی الاول باتمام رسید سنه ۱۲۱۳

تذکر: در فهرست مولف ناشناخته مانده است که به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴۱ص (۲۲۹–۲۶۹) [ف: ۱۰ – ۱۶۴۰]

۸۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۵۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: روغنی مشکی مذهب، ۱۴۷گ، ۱۲ سطر (۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۹ – ۹۰۹]

۸۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۵۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲ و اوایل قرن ۱۳؛ مالک این نسخه پیش از مرحوم نابینی شخصی بنام اسدالله منجم دو دانگه بوده، و وی از اینکه کاتب حرفه یی در استکتاب بوده تا آخرین عبارت شارح و نام ویرا بقلم آورده است، تصور نسخه اصل کرده و درهامش صفحه چهارم نوشته است: «مخفی نماناد که از اینجا تا آخر این کتاب متناً و هامشأ خط خود مؤلف شکرالله سعیه میباشد جای هیچ شبهه و تردیدی نیست و پیش اهلش این کتاب قیمت ندارد. از چیزهای نفیس و نوادر روزگارست، فعلا در این جزو زمان بیست تومان قیمت اوست بواسطه صحت و اعتبار والا کسیکه کتابخانه داشته باشد باید مفاخرت نماید که شرح بیست باب خط مؤلف در کتابخانه من موجودست. نمیدانم نور چشمی نصرالله طول الله عمر قدر او را خواهند دانست یا نه. حرره العبد اسدالله منجم ۱۳۱۹»؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن عنابی، ۱۴۹گ، ۱۴ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۵/۷×۲۳/۳سم [ف: ۸ – ۲۰۱]

۸۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۹۵۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جا: کرمانشاه، به فرموده آقا محمد رضا همدانی؛ کاغذ: آبی فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۶۲گ، ۱۸ سطر (۵×۱۶)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱۲ – ۲۹۵۴]

۸۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۵۶۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۸ص (۱–۱۳۸)، ۲۱ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۳/۷سم [ف: ۸ – ۳۲۷]

۸۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۰۶۳

خط: شکسته، نستعلیق، کا: محمد هاشم، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن مشکی، ۸۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۸سم [ف: ۳ – ۴۹۶]

۸۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۸۹/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی با نشان «منه»، «هی»، «۱۲»، «همایون»، «ملا همایون» «مظفر»، «لمحرره» و غیر آن، مقابله شده با نشان «بلغ قبالاً»؛ کاغذ: فرنگی، ۴۷گ (۱۱۸–۱۶۴)، ۲۵–۲۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳۸ – ۵۵۹]

۹۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۳۰۶/۳

خط: نستعلیق، کا: محمد باقر ملایری، تا: ۱۵ ذیحجه ۱۲۰۶ق، جا: تهران؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۴×۲۰/۸سم [ف: ۶ – ۳۶۵]

۹۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۲۲۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا، به امر محمد علی اخوی کاتب؛ تملک: احمد لاهیجی در ۱۲۱۲، محمد بن محمد صادق موسوی حسینی با مهر «الراجی محمد بن محمد صادق الموسوی» (بیضی)؛ مهر: «محمد علی» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۲گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۶×۲۴/۵سم [مؤید: ۳ – ۱۹۱]

۹۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۶۵۱/۲

خط: نسخ، کا: سید علی اکبر بن سید عبدالحسین بن محمد صادق حسینی طباطبائی، تا: چهارشنبه ۱۱ جمادی الثانی ۱۲۱۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۷ص (۵۲–۲۶۸) [ف: ۱۰ – ۱۵۲۲]

۹۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۴۵۹/۵

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۵ صفر ۱۲۱۶ق، جا: قزوین؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: رویه میشن سیاه، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۶ – ۴۳۵]

۹۴. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۴۷۱/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد کرمانی، تا: ربیع الثانی ۱۲۲۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴۵ص (۱۳۸–۳۸۲)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ – ۱۵۱]

۹۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۲۱۵/۶

انجام: و بر سطر مقوسی که آنرا یدالثریا گویند کوکبی است روشن تر از همه آن کواکب از قدر ...

خط: نستعلیق، کا: حسین حسنی لاریجانی نیاکی، تا: ۱۲۲۷ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۲گ (۲۰۸پ–۲۴۹پ)، اندازه: ۲۱×۳۵سم [ف: ۲۱ – ۱۸۳]

۹۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۳۵۷

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۰ رمضان ۱۲۳۱ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۶۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶/۴سم

[ف: ۳ - ۴۹۶]

۹۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۸۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،بی‌کا،تا: صفر ۱۲۳۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: روغنی، بوم سبز، ۲۰۷گ،۱۹سطر(۸×۱۳/۵)،اندازه:۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۰۳]

۹۸. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۶۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد کربلایی حسنخان سبزواری، تا: ۱۲۳۳ق، جا: مشهد رضوی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴۷ص، ۱۸ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: - ۱۰۰]

۹۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۹۷۰/۱-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته خوش، کا: محمد علی بن عبدالله، تا: ۱۱ ربیع الثانی ۱۲۳۴ق؛ ۱۳۵ص (۲-۱۳۶) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۱]

۱۰۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۴۹/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ترتیب اجزاء کتاب شرح بیست باب در معرفت قواعد اسطرلاب بسعی بنده بی بضاعت المستوثق بعناية ربه الهادی تمت بالخير.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج عنابی،۱۴۵ص(۲۳۴-۳۷۸)،۲۱سطر،اندازه:۱۸×۲۱سم[ف:۱۹ - ۳۹]

۱۰۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۶۲۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۴ صفر ۱۲۳۷ق؛ محشی با نشان «منه»؛ اندازه: ۱۰×۱۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۷]

۱۰۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۴۷۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن محمد باقر میمه‌ای، تا: ۱۲۳۸ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه» و «ه» و غیر از آن، بسیار زیبا و چشم نواز، دارای سرلوح مرصع، مجدول مذهب؛ مقابله شده، مهر: «عبده محمد باقر» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۹گ، ۲۳ سطر (۶/۷۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۱×۲۱/۵/۵سم [ف: ۳۱ - ۴۸۷]

۱۰۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۳۸

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد کاظم خراسانی، تا: جمعه پایان شعبان ۱۲۳۹ق [ف: ۳ - ۲۰]

۱۰۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۵۰۸

خط: نستعلیق تحریری، کا: میرزا فرخ گرایلی و عبدالمطلب قزوینی، تا: سلخ رجب ۱۲۴۵ق؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۱۴۳گ، ۱۴ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۴/۳×۲۰/۷سم [ف: ۸ - ۲۰۲]

۱۰۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۵۸/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۲ق، جا: مشهد رضوی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۸۰]

۱۰۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۵۷۵

خط:نستعلیق،کا:محمد صادق بن میرزا محمد جعفر آشتیانی قمی، تا: چهارشنبه ۱۰شعبان ۱۲۶۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۸۲گ، ۲۱ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱۷-۱۶۴]

۱۰۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۲۱۹/۱-عکسی

انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته زیبا، کا: رحیم بن ابراهیم، تا: ۱۶ محرم ۱۲۶۸ق؛ ۱۸۷ص (۲-۱۸۸) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۲]

۱۰۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۰۳۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: محمد علی بن محمدصالح مازندرانی، تا: ۴ ربیع الاول ۱۲۷۳ق؛ با اشکال و جداول نجومی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۱۰- ۱۹۹]

۱۰۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۱۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد باقر کاشانی، تا: سه‌شنبه ۱۰ محرم ۱۲۷۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۵گ (۱۵پ-۸۹پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۳ - ۲۰۷]

۱۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۰۲/۴

آغاز: الحمدلله فی السماء و الارض و هو العزيز الحكيم ... اما بعد، فيقول الفقير الى ربه الهادی ... که چون این بضاعت؛ **انجام:** برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: سید موسی بن فضل الله جسینی کلانتری همدانی، تا: ۱۲۸۰ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: فرنگی، ۸۰گ (۲۲۵-۳۰۴)، ۲۰-۲۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۴۰ - ۵۱۵]

۱۱۱. تهران؛ مدرسه قنبر علی خان (حضرت ولی عصر)؛ شماره نسخه:۳۸/۵

آغاز و انجام: برابر

کا: محمد کاظم بن ملا محمد حسین خویینی، تا: ۲۸ صفر ۱۲۸۲ق؛ ۸۶گ (۱۰۵ر-۱۹۰ر) [ف: - ۶۷]

۱۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۴۲/۷

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق؛ اندازه: ۱۹×۲۷سم [ف: ۲ - ۴۰۹]

۱۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۵۸۴/۲

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین ... اما بعد این مختصریست در معرفت اسطرلاب بر بیست باب؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۸۴ق؛ بیرجندی بر این شرح مقدمه‌ای دارد که در نسخه حاضر حذف شده؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج حنایی، ۲۳۶ص (۳۹-۲۷۴)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱۷ - ۴۳]

۱۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۴۱۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد تقی قمی ابن محمد هاشم آشتیانی، تا: ۲۷ صفر ۱۲۹۰ق؛ تملک: حسین کی استوان؛ کاغذ: فرنگی سفید و آبی، جلد: عطف و لبه چرمی عنابی مذهب، ۱۵۸گ، ۱۲

سطر(۶×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳۱ - ۳۸۳]

۱۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۰۳۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: خوینی، محمد کاظم، تا: ۱۲۹۱ق [رایانه]

۱۱۶. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۴۰۴

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد باقر، تا: شنبه ۱۸ رمضان ۱۲۹۳ق [نشریه: ۷ - ۱۸۲]

۱۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۰۵۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۲۰ق؛ دارای مطالب هندسی و جز آن؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۵۳]

۱۱۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۱۶۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: حسن صدر؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری، ۱۶۰گ، ۱۲ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۱۵۵۷]

۱۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۹

آغاز: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۸۶گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۸×۱۵سم [ف: ۲ - ۱۰۴]

۱۲۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۶۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ پس از سطرهای پایانین کتاب با خامه‌ای همانند خامه متن چنین دارد: «اللهم ارحم مؤلفه و کاتبه و قاریه. بتاریخ اول خمسه جلالی سند ۱۱۲۶ در خدمت حضرات مجان حاجی بهاء الدین محمد و حاجی محمد ابراهیم در دولتخانه ها عالی حضرت ... میرزا شیخ عبدالعالی سلمه الله حالتی روی دارد» [سپس شعری از املح الشعرا حکیم رکنا می‌آورد] (گ۷۳پ)، در کرانه صفحه‌های پایانی نشان مقابلت و تصحیح نسخه دارد، در برخی صفحه‌ها جدول‌های ریاضی و دائره‌های نجومی است که بیشتر نادرست و کج و بد خط است، محشی با نشان «منه»، «۱۲»، «جلال» و (شاید جلال منجم) قرن یازدهم مؤلف تاریخ جلال منجم یا روزنامه ... باشد که در الذریعه (ج۲۶ ش۷۰۹ و ج۱۱ ش۱۶۵۱) دیده می‌شود که شعری با تاریخ ۱۰۱۱ (=خانه دلگشا) برای شاه عباس سروده است؛ کاغذ: نخودی، هندی، جلد: مقوایی، ۶۷ص (۷-۷۳) [ف: ۱۱ - ۴۲۹]

۱۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۹۷۰

انجام: در قطع منازل و طی مراحل جمع و ترتیب اجزاء کتاب شرح بیست باب در معرفت قواعد فن اسطرلاب.

خط: نستعلیق، کا: محمد علی، بی‌تا، واقف: حاج حسین نمائی، مهر ۱۳۶۷؛ کاغذ: نخودی، ۹۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۱۸ - ۷۹]

۱۲۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۶۷/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با اشکال نجومی؛ کاغذ نخودی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۸گ، ۱۶ سطر (۷×۱۴/۲)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱ - ۳۶۹]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۲۶۷

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۳۷]

۱۲۳. شیراز؛ بغایری، عبدالرزاق؛ شماره نسخه:بدون شماره/۱

بی‌کا، بی‌تا [میراث اسلامی: ۵ - ۵۷۵]

۱۲۴. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۴-ش/۵۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالعلی بن بیرجندی [بعید است این نسخه به خط مؤلف باشد]، بی‌تا؛ بعد از خاتمه یک صفحه دیگر بدان ملحق گشته که اول آن چنین است: «بود که از دو ستاره دیگر تاریکتر که از دو جانب او باشد بر خطی مقوس - و در پایان آن چنین آمده - هر که آنرا بشناسد چنانکه در اشتباه نیافتد او را در این باب کفایت بود اینست تمامی دریافت اسطرلاب تمت»؛ محشی، اندازه: ۱۳/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱ - ۴۹]

۱۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۵۶/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: هندی شکری، جلد: تیماج قرمز، ۱۹۵ص (۲-۱۹۶)، قطع: وزیری [ف: ۱۹ - ۳۹۹]

۱۲۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۴۶۰/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۹۴گ (۱۷پ-۱۱۰پ)، ۲۱ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۷ - ۳۷۴]

۱۲۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۲۳/۱

خط:نسخ،بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: روغنی مذهب، ۲۹ص (۲-۳۰)، ۱۹ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۴×۲۰/۵سم [ف: ۸ - ۵۳۵]

۱۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۱۵۱

آغاز: للشارح البیرجندی - و تحقق منازل شرطین بطین ثریا و بران؛ **انجام:** اما اصناف قوتهای قسم دوم چهل و چهار است ده میانه اثر اعلی مراتب اقامت بجهت استقامت ۲- سرعت سیر..

خط: نستعلیق، کا: شعاع، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ضمیمه نسخه ش ۲۸۱۴۴ [رایانه]

● شرح بیست باب / اسطرلاب / فارسی

š.-e bīst bāb

وابسته به: بیست باب در معرفت اسطرلاب؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

ظاهراً غیر همانند:

۱. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۱۰۵۸/۲الف

آغاز: محرابی باشد آن را کرسی خوانند و کرسی تکیه گاه سلاطین باشد و آنچه بر صفایح و غیر آن مشتمل بود و بر پشت او آلات ارتفاع؛ **انجام:** سماک الرامح، سماک الاعزل، راس الجوزاء، ردف کف الخضیب و بیشتر اسطرلابها این کواکب را

نقش کنند بدان سبب که در اول باب معلوم شد.
در معرفت اسطرلاب با عنوان‌های «باب دوم در معرفت ارتفاع گرفتن از آفتاب و ستاره ارتفاع و باب سیم در معرفت ستاره‌ای چند که بر اسطرلاب نقش کنند جهت ارتفاع گرفتن»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوایی، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۸×۱۱سم[رشت و همدان: ف:۱۲۳۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۷۴۷/۱

آغاز: مقدمه هر چه که قابل اشاره حسی بود اگر قابل انقسام باشد مطلقا آنرا نقطه خوانند؛ **انجام:** در آن اسطرلاب دیگر نقش توان کرد چنانکه مخفی نماند، اینست تمامی سخن در اسطرلاب و الله أعلم بالصواب.
شرح مزجی است با توضیحات و اشکالی، به اضافه مقدمه‌ای در شرح اصطلاحات این فن؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۰۵۱ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۰۴گ (۱پ-۱۰۴ر) [ف: ۲۲ - ۲۸۰]

۳. یزد؛ سعیدی، سید ابوالفضل؛ شماره نسخه:۱۵

یک مقدمه در آغاز دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۳ق، جا: خبیص کرمان؛ قطع: ربعی [نشریه: ۴ - ۴۶۱]

۴. جهرم؛ کریم اشراق؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۲۴۶ق [میراث اسلامی: ۵ - ۶۱۰]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۷۲۴

بی‌کا، تا: ۱۲۴۶ق؛ خریداری از محمد سبحان اسدیان [رایانه]

۶. تهران؛ مدارک فرهنگی؛ شماره نسخه:۳۰/۲

آغاز: بسمله ... این رساله‌ای است در شرح متن بیست بابی که در علم اسطرلاب حکما و علما این فن تصنیف کرده‌اند؛ **انجام:** و دوم مطالع القوس و آن قوسی باشد.
کتاب در شرح متن بیست باب در علم اسطرلاب است، در القاب آلات و خطوط و دوایر اسطرلاب، در معرفت ارتفاع گرفتن از آفتاب و ستاره‌ها، در معرفت ارتفاع از طالع، در معرفت مطالع بروج به خط استوا و غیره؛ خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی حنایی، جلد: مقوایی با روکش کاغذی، ۱۵گ (۲۵پ-۳۹پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [ف: - ۲۷]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۲۷۴

بی‌کا، بی‌تا؛ مجموعه آقا رفیع قزوینی استاد اخلاق وفلسفه امام خمینی؛ خریداری از منصوره تالهی معین الدین [رایانه]

۸. تهران؛ خاکپور، اسدالله (خاندان)؛ شماره نسخه:۴۳

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۵۶۶]

● شرح بیست باب بقراط / طب

š.-e bīst bāb-e boqrāt

اردستانی، محمد بن عبدالله

ardestānī, mohammad ebn-e ʻabd-ol-lāh

مشهد؛ اصغر زاده؛ شماره نسخه:۳۳

بی‌کا، تا: ۷۴۵ق [نشریه: ۷ - ۷۷۰]

➥ شرح بیست باب بیرجندی < شرح بیست باب در معرفت تقویم
➥ شرح بیست باب بیرجندی < جداول احکام اختیارات

● شرح بیست باب در اسطرلاب / اسطرلاب / فارسی

š.-e bīst bāb dar ostorlāb

کوبنانی، ابواسحاق، - ۸۸۶ قمری

kūbnānī, ābū-eshāq (- 1482)

وابسته به: بیست باب در معرفت اسطرلاب؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)
به نام امیر شمس الحق و الدولة و الدین محمد بن الامیر الکبیر جلال الدین چقماق با اشکال و صور.

رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۱۲۰۲/۳

خط: نسخ خوش، کا: محمد جعفر بن محمد طبسی، تا: ۱۰۹۷ق؛ مجدول ؛ جلد: چرمی، ۱۹گ (۳۱ر-۴۹پ)، ابعاد متن: ۷×۱۳، اندازه: ۱۲×۱۹سم [رشت و همدان: ف: - ۱۲۳۴]

● شرح بیست باب در اسطرلاب / اسطرلاب / فارسی

š.-e bīst bāb dar ostorlāb

حسینی، امیر نظام الدین بن حبیب الله، ق۹ قمری

hoseynī, amīr nezām-od-dīn ebn-e habīb-ol-lāh (- 15c)

وابسته به: بیست باب در معرفت اسطرلاب؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)
تاریخ تألیف: ۸۷۳ق
شرح بیست باب است.
[فهرستواره منزوی ۲۸۳۲/۴؛ کشف الظنون ۲۶۴/۱؛ الذریعه ۱۳۰/۱۳]

اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۱۳۵

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ با اشکال هندسی؛ ۷۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: - ۸۶]

● شرح بیست باب در اسطرلاب / اسطرلاب / فارسی

š.-e bīst bāb dar ostorlāb

؟ الهی اردبیلی، حسین بن عبدالحق، ۸۷۰-۹۵۰؟ قمری

elāhī ardabīlī, hoseyn ebn-e ʻabd-ol-haqq (1466 - 1544)

وابسته به: بیست باب در معرفت اسطرلاب؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)
گزارشی است مزجی و مبسوط. در بالای صفحه اول آمده است: «مطلع الانوار در شرح رساله اسطرلاب از مولانا حسین اردبیلی».
آغاز: بسمله این مختصری است در معرفت اسطرلاب و اعمال

آن مشتمل است بر ۲۰ باب، اسطرلاب لفظی است یونانی در تفسیر آن اختلاف است بعضی گفته اند که اسطر ترازو را گویند و لاب، آفتاب را ...
[فهرستواره منزوی ۲۸۳۱/۴]

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۸۱۳/۱۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** چنانکه در آن اشتباه نیفتد او را در این باب کفایت باشد ما جدول عرض و جهت اعظم این کواکب را در اینجا وضع کردیم بدین صورت و این است صورت تمامی سخن در معرفت اسطرلاب و الله اعلم بالصواب بعد از آن در نیم صفحه آخر ... جدول معرفت رسیدن کف الخضیب بنصف النهار.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۸ق؛ با جداول نجومی؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۷ص، قطع: پستی [ف: ۲ - ۱۱۲]

● **شرح بیست باب در معرفت تقویم = شرح بیست باب بیرجندی** / هیئت / فارسی
š.-e bīst bāb dar ma‘refat-e taqvīm = š.-e bīst bāb-e bīrjandī

گنابادی، مظفر بن محمد قاسم، ۹۷۰؟ - ۱۰۳۱ ؟ قمری
gonābādī, mozaffar ebn-e mohammad qāsem (1563 - 1622)

وابسته به: بیست باب در تقویم؛ بیرجندی، عبدالعلی بن محمد (-۹۳۴)
اهدا به: شاه عباس صفوی
تاریخ تألیف: ۱۰۰۵ق (موافق جمله «استکمل الکتاب»)
شرح مزجی مختصری است بر رساله «بیست باب» نظام الدین عبدالعلی بیرجندی؛ مشتمل بر توضیح مجملات و تبیین معضلات آن مفید برای مبتدی و منتهی با شرح مصطلحات فن که تألیف شده است. گنابادی این شرح را پیش از کتاب «تنبیهات المنجمین» خود تألیف کرده است.
آغاز: بسمله؛ حمد و ثنای بی ریب و ریا قدیری را که کلک صنعت او اوراق افلاک را بر مقتضای انا زینا السماء الدنیا بزینة الکواکب
انجام: در معرفت اختیارات اینجا کافی است و زیاده از این بتطویل مفضی است. و الله خیر الواقفین و احکم الحاکمین قد تممت و کملت شرح هذه الابواب ... فی السنة التی تخرج تاریخها جملة مناسبة و هی «استکمل الکتاب» و الحمدلله الذی هو رب الارباب و الصلوة علی خیر خلقه محمد ... خیر احباب.
چاپ: مشار ۳۲۱۲/۳ (۷ چاپ)؛ مشار فارسی، ج۴، صص۲۸۳۴-۲۸۳۵؛ تهران، سنگی، ۱۳۱۶ق، خشتی، ۴۲ص (صص۱۰۶-۱۴۷) در هامش؛ بی‌ناشر، ۱۲۹۸ق؛ ۱۲۷۹ق (در هامش)؛ ۱۲۷۶ق، رقعی؛ ۱۲۷۴ق؛ تهران، ۱۳۰۱ق، ۴۳ص (در هامش)؛
[نسخه‌های منزوی ۲۴۷/۱ و ۳۱۴/۱؛ الذریعة ۱۳۱/۱۳ و ۱۸۸/۳؛ مشترک پاکستان ۲۴۸/۱؛ فهرستواره منزوی ۲۸۳۴/۴]

شرح و حواشی:
۱- معرفت تقویم؛ بسطامی، حسین بن اسماعیل (-۱۳)
۲- شرح بیست باب (منتخب)؛ بسطامی، اسماعیل

۱. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۲۱۰ش
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۸۰ق [این تاریخ با آنچه در باره تاریخ تألیف آن گفته شده ناسازگار است و آغاز و انجامی ندارد که بتوان قضاوت کرد که منشأ اشتباه کجاست]؛ افتادگی: انجام؛ در پایان آمده «اتمام کردم و تحکیم نمودم به شرح این کتاب را برای استفاده برادران و دوستان و در تاریخ ششم شعبان ۹۸۰ از نوشتن فارغ شده» پس نسخه گویا اصل شارح و تحریر نخستین او باشد چنانکه بهاء الدین املشی در آغاز آن گمان برده؛ تملک: عبد الرزاق لاهیجی؛ جلد: چرمی، ۱۹۰ص، ۲۷ سطر (۷×۱۸/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۴/۵سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۳۷]

۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۲۰/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: ۱۰۰۵ق؛ جلد: تیماج زیتونی، ۱۶۴گ (۴۱پ-۲۰۴پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱-۵۲۹]

۳. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۳۷۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۰۵ق؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷ - ۱۸۱]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۶۴۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: مقبلی اردبیلی، تا: ۱۲ رمضان ۱۰۱۵ق؛ مستنسخ از نسخه اصلی است، مجدول؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۱۲۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۳/۵سم [ف: ۱۸ - ۷۹]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۶۱۴
خط: نستعلیق، کا: محمد حسین رمال پسر ملا آقاجان گیلانی، تا: ۱۰۱۶ق، جا: توس، به فرموده سید محمد پاشا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۰گ، ۱۲ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۱۲ - ۲۶۱۷]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۶۳۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سلخ محرم ۱۰۲۴ق؛ مصحح، محشی از مولف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۲ - ۲۲۸]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۵۶۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، کا: اسلام ولد هدایت لاهیجی، تا: پنج‌شنبه ۸ ذیقعده ۱۰۳۶ق؛ واقف: حاج وزیر وظایف، ۱۳۰۹ش؛ کاغذ: حنایی اصفهانی، جلد: چرمی، ۲۶۴ص (۱-۲۶۴)، ۲۴ سطر (۴/۵×۱۵)، اندازه: ۹/۵×۲۱سم [ف: ۸ - ۳۳۱]

۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۱۲/۱

خط: نستعلیق، کا: محمد بن مظفر سکوکلایی، تا: رجب ۱۰۴۴ق؛ با تقریظی که شیخ بهائی به تاریخ ربیع الاول ۱۰۲۳ق که گویا بر این کتاب نگاشته با مهر «علی فی الامامة کالقطب فی الرحی»، محشی با رمز «منه رحمه الله»؛ کاغذ اصفهانی؛ جلد: تیماج خرمایی، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۱ - ۳۴۴]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۵۱۲/۱

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۷۵]

۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۷۷

خط: نستعلیق، کا: رکن الدین محمد، بی‌تا، کاتب برگ آخر محمد نصیر بن فزونی حسینی سمنانی در ۱۰۶۷ق؛ ۸۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۷۴]

۱۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۶۳۹/۲-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق پخته، کا: محمد علی صوفی، تا: ۸ شعبان ۱۰۷۴ق، جا: حیدرآباد؛ مهر: شیخ محمد فاضل بن الشیخ حامد، ۲۱ ذیقعده ۳۴ (بیضی)؛ تملک: عبدالکریم کتابفروش کشمیری، شعبان ۱۱۰۲ ق؛ ۲۵۹ص (۲۷۵-۵۳۳)، ۱۸ سطر (۱۱/۵×۲۳)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ - ۲۲۲]

۱۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۶۰/۲-۴/۱۳۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد مؤمن جرپادقانی، تا: پنج‌شنبه ۸ شعبان ۱۰۷۴ق؛ در اول نسخه حاضر تقریظ شیخ بهائی بر این کتاب درج شده با این آغاز: «بسمله نحمدك یا من خص الانسان بمزید التکریم ... و بعد فقد وقفت علی هذا الشرح المستطاب»، این تقریظ در ربیع الاول ۱۰۲۳ نگاشته شده، درپایان نسخه نوشته‌ای مبنی بر اینکه کاتب از شاگردان شیخ بهایی است، مجدول، محشی؛ ۱۵۵گ، ۱۶ سطر [ف: ۵ - ۲۵۱۱]

۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۰۵۷-۳۶/۵۷

آغاز: بسمله المحلی الثانی و فیه صور المصورة الاولی جلوه در مجلی اولی بوضوح پیوسته که به روح دوازده است و سیارات هفت و ثوابت بسیار؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: حاج محمد، تا: غره ذیقعده ۱۰۷۴ق؛ مجدول، محشی با نشان «ق» و «عبدالنبی عفی عنه»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای لولادار، ۹۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۹سم [ف: ۵ - ۲۵۱۳]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۹۷۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۶ق [رایانه]

۱۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۴۲۱/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۰ ذیقعده ۱۰۷۷ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن پرتقالی، ۲۴ سطر، اندازه: ۹×۲۰سم [ف: ۶ - ۴۰۵]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۳۸۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۰۸۴ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۹/۵سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۷۴]

۱۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۰۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۰ ذیقعده ۱۰۸۵ق؛ مجدول؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با کاغذ ابری، ۲۰۱گ، ۱۴سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۴ - ۱۱۳۰]

۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۳۹/۹-ف

نسخه اصل: بادلیان Ind, Inst. M Arahb. S. 20؛ خط: نستعلیق، کا: میر علی نقی بن نورالدین محمد گیلانی، تا: ربیع الثانی ۱۰۸۵ق؛ ۲۳ سطر چلیپایی [فیلمها ف: ۱ - ۵۶۱]

۱۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۱۳۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: افضل بن محمد تقی لاهیجانی، تا: صفر سال ۱۰۸۷ق؛ مهر: «محمد رضا ۱۱۲۴» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۴]

۱۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۹۰۳-۳۵/۸۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد مؤمن بن محمد صالح رازی، تا: دهه دوم رمضان ۱۰۹۰ق؛ مصحح، محشی با امضای «منه رحمه»؛ ۱۱۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۵۱۲]

۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۲۹

خط: نستعلیق، کا: علی نقی قزوینی، تا: ۱۲ صفر ۱۰۹۶ق، برای میرزا ابوالفتح؛ در ۱ ربیع الاول ۱۱۸۱ مقابله و تصحیح شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۷۷گ، ۲۳ سطر (۱۱/۵×۲۱)، اندازه: ۹/۵×۲۸/۵سم [ف: ۹ - ۷۷۳]

۲۱. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۳۸۹

بی‌کا، تا: رجب۱۰۹۷ق [نشریه: ۷ - ۱۸۱]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد صالح، تا: ۲۵ صفر ۱۰۹۸ق؛ دارای یک سرلوح، مجدول، محشی؛ محمد باقر بن محمد تقی می‌نویسد که نسخه را امین خزاین السلطان در شعبان ۱۱۰۳ بر همه شیعیان وقف کرد و مهر او «محمد باقر العلوم»؛ واقف: امین خزاین السلطان، شعبان ۱۱۰۳؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۱۶۱گ، ۱۷ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۴ - ۹۰۵]

۲۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۴۲/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشان «منه، رحمه الله، ع، هـ ت، صحاح»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۱گ (۲پ-۱۲۲ر)، ۲۱ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۶۳]

۲۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۳۱۳/۲

از میانه‌های باب دوم است تا پایان؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۱۸ سطر، اندازه:

۱۱×۲۰سم [ف: ۶ - ۳۶۸]

۲۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۱۱۳

خط:نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: محسن بن حسیب حسینی الگلبایگانی با مهر «الراجی محسن الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۱ - ۱۱۴]

۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۶۴۵

انجام: و از آنچه گفتیم واضح و لایح گردد که در روز یک‌شنبه

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام (باب بیستم آن افتاده)؛ واقف: سید علی اصغر اصغر زاده موسوی، اردیبهشت ۱۳۳۸؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوایی، ۱۲۲گ، ۱۹ سطر (۷×۱۸)، اندازه: ۱۳/۵×۲۵/۴سم [ف: ۸ - ۲۰۴]

۲۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۵۹۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سرخ، ۱۱۹ سطر، اندازه: ۱۶/۶×۲۳/۹سم [ف: ۳ - ۴۹۶]

۲۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۴۹۰/۱-۱۳/۱۷۰

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ، کا: نورمحمد بن کوکچه آقا علشالی، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج مشکی،۱۵۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۵۱۲]

۲۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۷۱/۱-۶/۶۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی به امضاء «منه»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۱۲]

۳۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی با نشان «منه سلمه الله تعالی، منه رحمه الله» و جز آن؛ تملک: میرزا علی اکبر بن غلامعلی خان به سال ۱۳۰۹ق با مهر «هو العلی الاکبر» (مستطیل)، محمدصالح بن محمد [جعفر] با مهر «محمدصالح ۱۲۴۵»(بیضی)و«افوض امری الی الله عبده محمدصالح»(مستطیل)، محمدمهدی بن ابی الحسن؛ مهر: «ابراهیم بن مهدی الحمزاوی الموسوی» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع مشکی، ۱۲۰گ (۴-۱۲۳)، ۱۶ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۴۰ - ۶۴۳]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۰/۲۰-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۴۸ص (۱۶۳-۲۱۰)، ۱۹ و ۲۰ و ۲۷ سطر، اندازه: ۱۰×۲۱سم [ف: ۲۳ - ۶۵]

۳۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱۰۳گ (۵۲ر-۱۵۴پ) [ف: ۱ - ۱۴۴]

۳۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۵۹

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۲؛ محشی با نشان «منه مد ظله السامی»، با زایچه میرزا یوسف مستوفی الممالک پدر میرزا حسن مستوفی در ۲۵ ربیع الاول ۱۲۲۸؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۳گ، ۱۸ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۱۶ - ۶۲۸]

۳۴. اصفهان؛ علامه فانی (ضیاء الدین)؛ شماره نسخه:۲۵/۲

آغاز: برابر

بی‌کا،تا:قرن۱۲؛۱۶گ (۱۰پ-۲۵ر) [سه کتابخانه اصفهان: ف: ۱۰۶]

۳۵. تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه:۱۲۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ با سرلوح زیبا، مذهب، مجدول؛ نسخه را حاجی میرزا سید حسین خان نایینی به احتشام الدوله داده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [نشریه: ۳ - ۱۸۸]

۳۶. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۹۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** یک کوکب نباشد بلکه به حسب تفاوت شب و روز تبدیل یابد ...

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مجدول، مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۲۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۲ - ۱۸]

۳۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۱۹-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۱-۱۲؛ یادداشت «مصالحه شرعی» میرزا جوادخان به ملا محمد؛ ۳۲۸ص (۳۲۴+۴)، ۱۷ سطر (۱۰×۲۰/۵)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ - ۲۲۲]

۳۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۶۵۲/۱

آغاز: نیست و هر کمیت که او را بر واحد و ما یتألف منه اطلاق کنند آنرا عدد گویند

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ محشی از مولف و «احمد مدظله»؛ تاریخ وقف: جمادی الثانی ۱۳۱۶؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۹گ (۳ر-۱۲۱ر)، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۲۷ - ۱۰۸]

۳۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۱۸۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و رساله را بآن ختم نمودیم و الله الهادی علی سواء الطریق و الموصل الی مقام التحقیق.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سیاه، ۱۰۶گ، ۱۷ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۳ - ۲۱۸]

۴۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۳۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هر یک را قوائی باشد پس اگر هر دو قوام سه طرف ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۴ص، ۱۷ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۵ - ۵۷۶]

۴۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۹/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۸گ (۳پ-۱۶۰ر)، ۱۹ و ۲۰ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: - ۱۶۲]

۴۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۲۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ درشت، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ مهر: «عبده ... الحسینی» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، ۸۹گ (۱-۸۹)، ۱۷-۲۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۳۸ - ۳۷۶]

۴۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۳۶۸

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد مؤمن، تا: شوال ۱۱۱۱ق؛ با جداول نجومی، یادداشت بیع در بلده باکویه مورخ ۱۱۶۹ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۶گ، ۲۰ سطر (۷/۵×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [ف: ۱ - ۳۰۲]

۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۷۹۸/۲

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۱۱۷ق؛ با جداول و اشکال هندسی، مصحح، محشی؛ با تملکی که میر محمد رضی بن محمد مومن قزوینی به سال ۱۱۶۵ق در قزوین به صاحب یادداشت داده، با تقریظی به نقل از شیخ بهائی بر شرح بیست باب گنابادی به خط محمد قلی و چند فائده نجومی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۰گ (۶۵ر-۱۳۴پ)، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۲۰ - ۲۶۶]

۴۵. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۲۳۹/۱

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۱۲۱ق؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۲ - ۹۷]

۴۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۵۳

خط:نستعلیق،بی کا،تا:جمادی الثانی۱۱۴۲ق؛ محشی با نشان «منه»؛ تملک:هدایت ابن مرحوم محمد امین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۷گ، ۱۵ سطر (۱۱×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: - ۸۱]

۴۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۰۶۲

خط: شکسته، نستعلیق، بی کا، تا: ۲۶ ربیع الاول ۱۱۷۵ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۲۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۲×۲۰/۲سم [ف: ۳ - ۴۹۶]

۴۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۱۰/۱

خط: نستعلیق، بی کا، تا: پایان ۱۱۷۸ق؛ محشی با نشان «منه، لاستادنا عبدالرحیم»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۴۶گ (۲پ-۱۴۷ر)، ۲۱ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۶۹]

۴۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۵۸۵

خط: نستعلیق، کا: عبدالکریم، تا: ۱۱۹۲ق؛ مصحح، محشی، مقابله نسخه را عبدالاحد بن محمد باقر ارونقی به تاریخ ۲۷ صفر ۱۱۹۴ در مدرسه سلطانیه اصفهان به پایان برده؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۲ - ۱۶۵]

۵۰. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۹۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رضا، تا: شعبان ۱۱۹۵ق؛ محشی به لفظ «منه»؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۷۳گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [ف: ۵ - ۳۰۰]

۵۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹۱۸/۱

خط: نستعلیق، کا: علی اکبر مراغی، تا: ۱۱۹۸ق؛ با اشکال هندسی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۱گ (۱پ-۱۰۱ر)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۰ - ۳۴۳]

۵۲. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۲۰۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن حاج محمد علی سبزواری، تا: قرن ۱۳؛ تملک: نصرة الملک امیر تیمور؛ جلد: تیماج زرد، ۱۲ سطر(۷×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: - ۱۸۳]

۵۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۰۰

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول، با اشکال هندسی، دارای ۱۸ شکل آب و رنگ از ستارگانی که به نام یکی از حیوانات نامیده شده اند؛ تملکی به سال ۱۲۹۶؛ جلد: تیماج سبز، ۱۹۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۲۰ - ۲۶۷]

۵۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۵۰۱/۱

فقط شش باب آغازین را دارا و چند سطر از آغاز خطبه افتادگی دارد؛ خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ با اشکال هندسی، مجدول، مصحح، محشی با عنوان «صادق» و «محمد حسین رحمه الله»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹گ (۱ر-۳۹پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۸۰]

۵۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۰۴ کر

آغاز: برابر؛ **انجام:** در معرفت اوقات صلوات و معرفت قبله است ... بعد از استیفای غروب تمام جرم آفتاب است و اول نماز خفتن بعد از غروب شفق باشد و این هر دو بمذهب طایفه سنیه است اما بمذهب فرق ناجیه ...

خط: نستعلیق و شکسته نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی سبز، ۸۰گ، ۱۴ سطر (۱۵/۵×۸/۵)، اندازه: ۶×۲۱سم [ف: ۴۰/۲ - ۳۲۴]

۵۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۸۷

خط: نسخ، بی کا، تا: اوایل قرن ۱۳؛ دارای اشکال نجومی؛ قطع: وزیری [میراث شهاب: س۸ش۴ - ۷۰]

۵۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۲ سرود

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، قطع: وزیری [نشریه: ۱۳ - ۴۳۷]

۵۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۰۷

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ در پایان ۲۹ جدول نجومی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۷۴گ، ۱۶ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۲۶۰]

۵۹. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۸۹/۳-۶۱۵۲

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: میر سید حسین؛ کاغذ: فرنگی، ۱۲۵گ، ۱۵ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۳۰]

۶۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۰۲

آغاز: و علامت تناظر مطلعی نویسند؛ **انجام:** و جلب بمعنی ربودن است.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ نسخه پس و پیش شده است؛ محشی از ملا عبدالواسع رامی و با نشان «منه» و یکی از این حاشیه‌ها به خط فرج الله مورخ ۱۲۵۵ نوشته در رشت است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶۸گ، ۲۰ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۱۳ - ۳۴۵۱]

۶۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۰۹/۲-طباطبائی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: فرنگی آبی و زرد، جلد: تیماج سرمه‌ای، ۱۳۳گ (۳پ-۱۳۵ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۲ - ۱۶۳]

۶۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۲۱۴

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج سبز، ۹۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۶ - ۱۸۷]

۶۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۴۸۷/۲

آغاز: ۲۰ استیلا بر جزو مقدم و بهره هر یکی از این اصناف در مرتبه هفت باشد

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷گ (۲۲ر-۳۸پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۲ - ۷۴]

۶۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۰۳۶

آغاز: بسمله ... بعضی از الفاظ مصطلحه که پیش از شروع در شرح محتاج الیه است قابل اشاره؛ **انجام:** و آنکه اصحاب زیجاة میلاد حضرة یحیی (ع) را علیحده کنند مصدق این ...

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی تیماج مشکی، ۸۲گ، ۱۲ سطر (۱۰×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۸۲۹]

۶۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۶۲۹-۲۸/۴۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۵۱۲]

۶۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۵۰۹/۱

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۷۰۶]

۶۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۱۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مهر: محمد تقی؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج سرخ، ۱۴۸گ، ۱۵- ۱۷ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: - ۸۱]

۶۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۱۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسن بن محمد حسین، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج، ۱۰۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶/۵سم [ف: ۱۰ - ۶۸]

۶۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۷۷۸

آغاز: زاکیات قدر ادا و از فلک دوار؛ **انجام:** خواه راجع باشد و خواه مستقیم.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: نخودی، ۲۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۱۸ - ۸۰]

۷۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۱۲۶

آغاز: باب اول در معرفت حساب جمل حروف بیست و هشت گانه مشهوره چون مقطع باشد حروف تهجی و حروف هجا خوانند؛ **انجام:** اثر قیام قیامت از اثر این قیام ظاهر و باهر می‌گردد وحوادث عظیم واقع شود والله اعلم بالصواب.

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۰۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۷۲]

۷۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۶۵ ـ ج

خط: نستعلیق، کا: محمد امین حسینی، تا: رجب ۱۲۰۱ق، به دستور میرزا احمد طبیب؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۵۵گ، ۲۵ سطر (۱۱×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱- ۳۳۰]

۷۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۳۸۶

خط:نسخ،بی‌کا،تا:دهه دوم صفر ۱۲۰۱ق؛کاغذ:فرنگی،جلد:پارچه، ۱۳۰گ، ۱۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۷ - ۱۲۶]

۷۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۹۶/۱-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته خوش، کا: محمد محسن بن محمد جعفر الشریف، تا: ۱۶ ذیقعده ۱۲۰۱ق؛ با جدول‌های نجومی؛ محشی، بخشی بی‌دیباچه از کتابی در ستاره شناسی: باب ۱. در اتصالات قمر، باب ۲. در بیان رؤیت اهله، ۳. در دانستن بست، جدول معانی حروف و اعداد، «قانون» با امضای محمد کریم (قاجار؟)؛ ۲۰۱ص، ۲۰ سطر (۱۱×۲۰)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف:۱-۲۲۲]

۷۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۶۸۵/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۱ شعبان ۱۲۰۳ق؛ با رونویس تقریظ شیخ بهائی و توصیف از این کتاب؛ مهر: «عبده علی بن زین العابدین الحسینی» (چهارگوش)، «محمد علی بن محمد صالح الشریف» (بیضی)، حاج سید سعید؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۷۹۴]

۷۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۸۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۴ ربیع الثانی ۱۲۰۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، مشکی مذهب، ۱۴۹گ، ۱۴ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۳ - ۱۰۷]

۷۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۷۷۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** الف الف صلواه و التحیه فی دار السلطنه قزوین

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۰۳ق، جا: قزوین [رایانه]

۷۷. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۸۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲ شوال ۱۲۰۴ق [ف: ۳ – ۲۰]

۷۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۴۰/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۳ شعبان ۱۲۰۷ق؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۸ سطر [ف: ۱۸ – ۱۵۲]

۷۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۲۱۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۷=۱۲۰۷؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۱۶گ، ۱۹ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۵ – ۴۱۶۲]

۸۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۷۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۰۸ق؛ ۱۴۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲ – ۷۴]

۸۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۴

خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، کا: محمد اسماعیل، تا: ۱۲۰۸ق؛ کاغذ: نخودی و آبی، جلد: مقوا، ۸۳گ، ۱۸ سطر (۱۱×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱ – ۱۴۴]

۸۲. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۱۳۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۱۳ق؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ – ۶۳۲]

۸۳. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۱۴۱۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰ جمادی الثانی ۱۲۱۶ق؛ مجدول [نشریه: ۷ – ۱۸۱]

۸۴. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۴۳۲/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۱۶ق؛ با اشکال هندسی؛ واقف: ساجدی؛ ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: – ۲۱۷]

۸۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۵۶۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۲۱۶ق؛ مجدول؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: فستقی با جدول و کمند، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۷×۲۰/۵سم [ف: ۸ – ۲۰۳]

۸۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۱۳۹/۱-۵۵/۱۰۹

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: جان محمد، تا: شوال ۱۲۱۶ق؛ ۱۰۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۵ – ۲۵۱۲]

۸۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۲۶۸/۱

خط: نستعلیق، کا: علی اصغر اردبیلی، تا: ۲۹ صفر ۱۲۱۷ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۷×۲۱/۳سم [ف: ۶ – ۳۴۵]

۸۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۷۰۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه سلخ شعبان ۱۲۱۷ق؛ محشی از مؤلف و دیگران؛ مهر: «فتح الله» (بیضی)، «الواثق بالله فتح الله بن فرج الله» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ – ۳۶۵]

۸۹. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۴۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه شوال ۱۲۱۸ق [ف: ۳ – ۲۰]

۹۰. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۶۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۸ق؛ کاغذ:، جلد: چرمی، ۱۱۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ – ۸۶۲]

۹۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۳

خط: نستعلیق خوش، کا: صادق منجم (که گویا از نوادگان شارح بوده، تا: ۱۲۲۰ق؛ از روی نسخه‌ای که به خامه همان گنابادی بوده و به تصحیح او رسیده بوده، محشی، مجدول، در آغاز تقریظ شیخ بهایی به زبان عربی با آغاز: «بسمله. نحمدك يا من خص الانسان»؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۴گ، ۱۶ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱ – ۱۴۴]

۹۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۲۳۷

آغاز: ... و القمر قدرناه منازل حتی عاد کالعرجون القدیم مسرع سپهر اولین را در قطع منازل ... اما بعد ارباب فهم و فطرت؛ **انجام:** برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: اقل السادات، تا: ۱۲۲۰ق، به حسب خواهش عالیجناب میرزا ابوالحسن؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۲۶۰ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳/۵سم [ف: ۴۵ – ۱۰۳]

۹۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۱۳۷-۳۶/۱۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ذیقعده ۱۲۲۰ق؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵– ۲۵۱۲]

۹۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۴۴۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۲۰ق؛ مجدول، مصحح؛ مهر: «شعاع» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۸۷۲]

۹۵. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۶۱۸/۱

آغاز و انجام: برابر

از اول تا آخر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۳ صفر ۱۲۲۱ق؛ مصحح، محشی به امضاء «منه ره» وحواشی دیگر، با دوایر وجداول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای،۱۲۲گ،۱۷سطر،اندازه:۱۱×۱۵سم[ف مخ-۱ – ۲۸۱]

۹۶. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۴۱۸

خط: نستعلیق، کا: هادی بن حمید نهاوندی، تا: پایان جمادی الاول ۱۲۲۱ق [نشریه: ۷ – ۱۸۱]

۹۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۱۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** یوم جمعه هشتم شهر ربیع الاخر قلمی گردید سنه ۱۲۲۲ از آن که من بنده گنه کارم

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۲۲ق [الفبائی: – ۶۵۱]

۹۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۲۰۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۲۲ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج مشکی، ۳۰۰ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۹ - ۱۹۲]

۹۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۵۲

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۲۸ جمادی الثانی ۱۲۲۴ق؛ محشی با نشان «منه ره»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۳گ، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: - ۸۱]

۱۰۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۲۱۵/۳

خط: نستعلیق، کا: حسین حسنی لاریجانی نیاکی، تا: ۱۲۲۷ق؛ با اشکال شنگرف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۷گ (۵۶پ-۱۱۳ر)، اندازه: ۲۱×۳۵سم [ف: ۲۱ - ۱۸۲]

۱۰۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۱۲۱/۱-۶۰/۶۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: فضل الله حسینی سبزواری، تا: دهه سوم ذیحجه ۱۲۲۷ق، جا: اصفهان مدرسه حاجی حسن؛ افتادگی: آغاز؛ ۵۳گ (۲-۵۴)، ۳۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۱۲]

۱۰۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۲۳/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: روز چهارشنبه ۲۶ ربیع الاول ۱۲۲۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: روغنی، ۲۵۶ص (۳۲-۲۸۷)، ۱۹ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۴×۲۰/۵سم [ف: ۸ - ۵۳۵]

۱۰۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۸۹/۲

آغاز: مقدمه در بیان بعضی از الفاظ مصطلحه که پیش از شروع در شرح محتاج الیه است قابل اشاره حسیه از اعراض مقاریه اگر در هیچ جهت ... اما بعد، این مختصریست در معرفت تقویم تام مشتمل بر بیست باب، تقویم در لغت بمعنی تصحیح ست؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سلخ ذیقعده ۱۲۲۷ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه»، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، ۶۰گ (۲۵-۸۴)، ۲۳-۲۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳۸ - ۵۵۵]

۱۰۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۷۵۲

آغاز: مسرع سپهر اولین را در قطع منازل و طی مراحل ازدیاد و انتقاص نور تقدیر نمود الاله الخلق ... اما بعد بر ارباب فهم و فطرت و اصحاب ذکاء و فطنت محجوب؛ **انجام:** برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۲۰ ربیع الثانی ۱۲۲۸ق، جا: اصفهان مدرسه جده؛ محشی با امضاء «منه رحمه الله»، مجدول؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰ سطر (۸×۱۵/۵) [ف: ۲ - ۸۶۲]

۱۰۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۲۶۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد بن محمد شریف مدعو به سعید، تا: ۲۹ صفر ۱۲۲۸ق؛ افتادگی: انجام؛ جدول و شکل‌های نجومی؛ کاغذ: فستقی آبی، جلد: میشن تریاکی، ۸۲گ (۶۸پ-۱۴۹ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲/۳سم [ف: ۹ - ۳۰۰]

۱۰۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۹۲۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد خوانساری، تا: پنج‌شنبه ۶ رمضان ۱۲۲۹ق، به دستور ملا محمد تنکابنی استاد کاتب؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۸ - ۱۱۷]

۱۰۷. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۱۱۴/۲

خط: نسخ، کا: الله ویرودی بن حاجی بابا، تا: جمادی الاول ۱۲۶۷ق؛ مهر: رضا بن صادق (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۱۲۲گ (۵۵پ-۱۷۶ر)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: - ۷۳]

۱۰۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۷۰۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: مولی نظام الدین بیرجندی، تا: یک‌شنبه رجب ۱۲۳۱ق؛ دارای جدول‌ها و اشکال هندسی و نجومی، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۵ص (۲-۲۴۶)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴۴ - ۹]

۱۰۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۳۴۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: جعفر بن کربلایی عرب علی، تا: صفر ۱۲۳۲ق، جا: مشهد رضوی مدرسه فاضلیة؛ واقف: میرزا محمود عاملی، ۱۳۰۸ش؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج بنفش، ۱۱۹گ، ۲۳ و ۲۴ سطر (۵/۷×۱۴/۷)، اندازه: ۱۱/۷×۲۲/۳سم [ف: ۸ - ۲۰۴]

۱۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۸۹۰-۳۵/۷۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۸ ذیقعده ۱۲۳۲ق؛ مصحح؛ جلد: مقوا، ۱۱۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۱۲]

۱۱۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۸۶۲

خط: نستعلیق، کا: باقر بن محمد تقی، تا: چهارشنبه از ربیع الاول ۱۲۳۲ق؛ با جداول و اشکال هندسی، مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۷۳]

۱۱۲. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۶۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** بیست وسه برابر جرم زمین است

خط: نسخ، کا: بن میرزا صفر علی، تا: ۱۶ جمادی الثانی ۱۲۳۳ق؛ با جدول‌ها و دوایر نجومی، با علامت بلاغ؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۱ - ۲۸۱]

۱۱۳. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۳۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۳۳ق؛ با اشکال هندسی، محشی، دارای سرلوح رنگین؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۱ - ۴۳]

۱۱۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۱/۱

خط: نسخ پخته، کا: علی بن محمد درویش، تا: پنج‌شنبه میانه‌های جمادی الاول ۱۲۳۴ق؛ ۱۲۹گ (۷پ-۱۳۵ر) [ف: ۱ - ۱۴۴]

۱۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۳۴۴

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد علی بن ملامحمد اسمعیل کلاتی، تا: ۱۲۳۵ق؛ واقف: میرزا محمود عاملی، ۱۳۰۸ش؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۱گ، ۲۰ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱/۹سم [ف: ۸ - ۲۰۵]

۱۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۳۶۹
خط: نسخ، کا: محمد حسن، تا: ۱۲۳۵ق، برای آقا عبدالرزاق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۶گ، ۱۷سطر (۸×۱۴)، اندازه: ×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۱۲۳]

۱۱۷. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۵۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته زیبا، بی‌کا، تا: ۱۲۳۵ق؛ محشی؛ مهر: واقف «عبده الراجی حیدر علی» (بیضی)؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۶۹گ، ۱۶سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: - ۹۸]

۱۱۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۸۸/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** هو رب الارباب و مسبب الاسباب و الصلوة ... اله خیرال و احبابه خیر احباب
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۹ق؛ با سرلوح مذهب؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۶ - ۱۱۹]

۱۱۹. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۱۹۳
آغاز: تحیرت فی وصف آلائه و قصرت فی شکر نعمائه و صلوات نامیات و تحف تحیات زاکیات به قدر ادوار فلك دوار ... اما بعد بر ارباب فهم و فطرت و اصحاب زکاء و فطنت؛ **انجام:** و این امر از جمله شرایط گرفته اند و وصول کف الخصیب بدایره نصف النهار درسی باب مشهور و معروفست اینقدر که مصنف ایراد نموده و ما الحاق کردیم در معرفت اختیارات اینجا کافیست
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۳ ذیحجه ۱۲۴۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ دارای جداول و اشکال، در آخر نسخه چهار صفحه جدول معرفت احکام اختلاجات و معرفت فتق و ...؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف مخ - ۱ - ۲۸۱]

۱۲۰. بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه:۷۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: میرزا خان بن ملا محمد باقر، تا: پنج‌شنبه ۴ ذیحجه ۱۲۴۰ق؛ دارای جدول و اشکال هندسی - نجومی؛ اهدایی: سرکار آقای نجفی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف مخ]

۱۲۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۶۷/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** در مربعات نوشته است بخواند از قرار معلوم خواهد شد
خط: نستعلیق، کا: محمد شفی بن محمد عیسی افشار، تا: ۱۲۴۲ق؛ اشکال هندسی؛ کاغذ: فرنگی (آبی)، جلد: چرمی تریاکی، ۶۹ص (۱۵-۸۳)، ۴۰ سطر (۱۵×۲۹)، اندازه: ۲۳×۳۵سم [ف: ۶ - ۵۲۷]

۱۲۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۰۹۷/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: میرزا عبدالباقی بن محمود آقا چورسی، تا: ۱۰ محرم ۱۲۴۲ق، جا: خوی؛ مصحح، با جداول و اشکال هندسی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۸۱گ (۳۹پ-۱۱۹ر)، ۲۲ سطر (۱۳×۲۲)، اندازه: ۲۰×۳۰/۵سم [ف: ۳۳ - ۱۹۶]

۱۲۳. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۴۰۰
خط: نستعلیق، کا: اسماعیل حسینی قاینی، تا: جمادی الاول ۱۲۴۲ق، جا: اصفهان [نشریه: ۷ - ۱۸۱]

۱۲۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۷۱۶
آغاز: ... و در بعضی احوال نحس یعنی نیرین و اقوا را باعظم یعنی نهم را بآفتاب؛ **انجام:** برابر
ناقص است و تنها باب هجدهم تا بیستم را در بر می‌گیرد؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: نظر علی بن علیقلی، تا: ۱۲۴۲ق؛ مهر: «سلطان الواعظین» (بیضی)، «... الحسینی ...» (چهارگوش)؛ کاغذ: فرنگی آبی، ۱۷گ، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱سم [رایانه]

۱۲۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۵۷۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالله دهکردی، تا: ۱۲۴۵ق؛ مهر: «عبده الراجی محمد حسین بن محمد علی» (بیضی)، «افوض امری الی الله عبده محمد علی» (بیضی)، «یا علی ادرکنی» (بادامی)، حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹۶گ، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۶۸۰]

۱۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۸۳۷/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** بلکه قیامت از اثر این قران ظاهر و باهر می‌گردد و حوادث عظیم واقع شود و الله اعلم بالصواب.
خط: نستعلیق، کا: لطفعلی لواسانی، تا: ۱۲۴۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۵گ (۱پ-۹۵ر)، ۲۲سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۳سم [ف: ۴۱ - ۲۳۸]

۱۲۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۸۴۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۲ جمادی الثانی ۱۲۴۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۲۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۵]

۱۲۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۵/۱
خط: نستعلیق پخته، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۴ ربیع الاول ۱۲۴۶ق؛ مجدول؛ ۱۱۴گ (۱پ-۱۱۴ر) [ف: ۱ - ۱۴۵]

۱۲۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۷۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۲۴۶ق؛ مصحح، محشی با علامت «منه»؛ تملک: نعمت الله احقاقی جهرمی بن محمدباقر در ۴ جمادی الاول ۱۳۵۰ق؛ یادداشت کتابخانه محمد کریم اشراق جهرم ۱۳۵۵؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۲گ، ۱۸-۲۰ سطر،

اندازه: ۱۶/۵×۲۳سم [ف: ۲۰ – ۱۶۵]

۱۳۰. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۱۳۵۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۹ شعبان ۱۲۴۷ق؛ کاغذ: کبود [نشریه: ۷ – ۱۸۱]

۱۳۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۹۹۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ربیع الاول ۱۲۵۰ق؛ مصحح، محشی با امضای «لمحرره» و «منه ره»، با رونوشت تقریظی از شیخ بهایی، با قلم خوردگی، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۶گ، ۱۹ سطر (۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۳۰ – ۳۲۸]

۱۳۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۳۷

خط: نستعلیق، کا: نجف بن محمد رضا رشتی، تا: ۱۵ رجب ۱۲۵۰ق، جا: اصفهان مدرسه چهار باغ [ف: ۳ – ۲۰]

۱۳۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۷۱/۲

خط: نستعلیق، کا: اسمعیل بن اسحق خان دره جزی، تا: یک‌شنبه ۲ ذیحجه ۱۲۵۲ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: مقوا، ۱۷ سطر (۹×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱ – ۴۰۷]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۲۷۱

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ – ۳۷]

۱۳۴. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۲۴۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۳ق [چند نسخه-ف: – ۳۶۰]

۱۳۵. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۱۰۱/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۸ ربیع الثانی ۱۲۵۴ق؛ ۲۶۴گ (۵۶پ–۳۱۹ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱ – ۱۱۳]

۱۳۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۵۹

کامل؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: صادق بن محمد جعفر، تا: ذیحجه ۱۲۵۵ق؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۱۶۴گ، ۱۵ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳ – ۱۱۰۷]

۱۳۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۰۳۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۰ ذیحجه ۱۲۵۵ق؛ اهدایی: حاج علومی نجار؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج ماشی، ۱۴۰گ، ۱۷ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۴ – ۱۱۳۴]

۱۳۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۲۱۰/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد یوسف بن محمد مهدی نائینی شریف، تا: صفر ۱۲۵۶ق؛ با اشکال و جداول نجومی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۶۵]

۱۳۹. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲-ب/۶۶۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۲۶۰ق؛ دارای جداول و اشکال، محشی؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: مقوا با تیماج قهوه‌ای، ۱۶۰گ، ۱۵ سطر (۹/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۹×۲۲سم [ف: ۲ – ۲۵۵]

۱۴۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۳۱۸/۱۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸ محرم ۱۲۶۱ق، جا: اصفهان مدرسه مبارکه؛ کاغذ: فرنگی، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۱۶ – ۵۱۱]

۱۴۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۱ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، تیماج تریاکی، ۱۳۵گ، ۱۷ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۶ – ۷۷۶]

۱۴۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۰۷۸۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۲ق [الفبائی: – ۳۲۷]

۱۴۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۷۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ کاغذ فستقی؛ جلد: مقوا، ۱۲۳گ، ۱۹ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱– ۱۶۰]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۲۷۰

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ – ۳۷]

۱۴۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۸۴۴

خط: نستعلیق تحریری خوش، کا: عبدالله رازی، تا: ۱۶ ربیع الاول ۱۲۶۶ق، به خواهش ملا عباسعلی لواسانی؛ با جداول و اشکال نجومی، محشی با نشان «منه ره، منه منه، صح، عبدالرحیم»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۱گ، ۱۴ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [رایانه]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۱۳۵۱

همان نسخه بالا [نشریه: ۷ – ۱۸۱]

۱۴۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۶۶۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن محمد تبریزی، تا: ۱۲۶۶ق؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: چرمی، ۲۹۴ص (۱–۲۹۴)، ۱۹ سطر (۶/۵×۱۲/۷)، اندازه: ۱۱×۱۶/۲سم [ف: ۸ – ۳۱۳]

۱۴۶. سبزوار؛ صد و بیست و پنج نسخه؛ شماره نسخه:۸۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و در بعضی تقاویم تجاه باشد که چون در آن واحد میان دو کوکب نظر و تناظر هر دو.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ تملک: علی بن محمد حسن بن حاجی ملا محمد بن حاجی عباس بن حاجی صالح مورخ ربیع الثانی ۱۲۶۶ق؛ کاغذ: نخودی، ۱۳۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [اوراق عتیق: ۲ – ۳۹۴]

۱۴۷. سبزوار؛ صد و بیست و پنج نسخه؛ شماره نسخه:۵۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ محشی، با اشکال هندسی؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن، ۱۰۰گ (۱–۱۰۰)، ۲۰–۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [اوراق عتیق: ۲ – ۳۷۹]

۱۴۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۹۵

خط: نستعلیق، کا: غلامحسین بن میرزا علی یزدی، تا: جمادی الثانی برابر نوروز فارسی ۱۲۷۱ق، جا: اصفهان؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان «منه ره»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۲۱گ، ۲۰سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: - ۸۰]

۱۴۹. سبزوار؛ صد و بیست و پنج نسخه؛ شماره نسخه:۱۱۹

خط: شکسته نستعلیق، کا: حبیب الله ایروانی، تا: ذیقعده ۱۲۷۴ق؛ از روی نسخه اصل در دارالسلطنه قزوین، محشی؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [اوراق عتیق: ۲ - ۴۱۲]

۱۵۰. شیراز؛ بغایری، عبدالرزاق؛ شماره نسخه:بدون شماره/۱

بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق [میراث اسلامی: ۵ - ۵۷۴]

۱۵۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۱۶۳/۱-۱۲/۵۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۱۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۲گ، ۱۲-۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۱۲]

۱۵۲. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۸۸۳

انجام: و فرق مذکور خواسته اند که در اول سال شود و در باقی اقسام فرد هم به طبیعت لیجن ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ یا ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ ۶۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۳ - ۶۶۰]

۱۵۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۱۵۴-۷/۵۴

آغاز: یقال رجب المرجب اذا کان مقطوع الید وروایت است از حضرت رسول صلی الله علیه واله که رجب نام جویست دربهشت از شیر شیرین تر واز برف سفید تر؛ **انجام:** برابر

از اواسط باب دویم تا آخر کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ جلد: گالینگور زرین، ۱۴۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۱۲]

۱۵۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۸۹۵

آغاز: القویمة المصطفویه سالک الطریقة المرضیه المرتضویه شاهی که آسمان فرو خورشید منظر است ×× درپیشه جلالت و صولت غضنفر است / از هیبتش [...] نایب صور قیامت است ×× وز لشکرش که ثانی سد سکندر است؛ **انجام:** و حذر باید کرد از اتصال قمر به زحل و بگو کسی که مقیم باشد و همچنین حذر باید کرد از حلول کوکب مقیم به طالع که اینها هم سکون کشتی و فروماندن سکان او باشد و از برای دخول بلد قمر در برج باید اگر مطلوب کثرت اقامة

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول؛ جلد: گالینگور سبز،۹۲گ،۲۶سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ-۳-۱۱۶۵]

۱۵۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۲۹۹-۵۶/۱۴۹

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۹۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۱۲]

۱۵۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۶۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با جداول نجومی؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۳گ، ۲۶ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۵۹]

۱۵۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۶۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۱گ، ۱۷سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۶۰]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۲۶۹

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۳۷]

۱۵۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۹۴۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی فرنگی، جلد: مقوا، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۱۸ - ۱۴۱]

۱۵۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۷۳/۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳ - ۶۴]

۱۶۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۷۲۴/۱

آغاز: ... نامیات و تحف تحیات زاکیات بقدر ادوار ملک دوار بعدد کواکب ثوابت و سیار؛ **انجام:** را بعست دلیل باشد بر حال ثالث از عبید و خدام و ستور از جمله اسباب مسکنت ...

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فستقی آبی مغز پسته‌ای، جلد: میشن تریاکی، ۹۳گ (۱پ-۹۳پ)، اندازه: ۱۸×۲۲/۳سم [ف: ۸ - ۴۸۲]

۱۶۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۶۳۴

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «یا علی ادرکنی»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج زرد، ۲۳۶گ، ۱۲ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۱۷۳۰]

۱۶۲. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۴۳۵/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** الذی هو رب الارباب و مسبب الاسباب و الصلوة علی خیر خلقه محمد صاحب الوحی و الکتاب و آله خیر آل و احبابه خیر احباب.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۵گ (۴۳پ-۱۱۷پ)، ۲۱ سطر (۶×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۴۸]

۱۶۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۸۹۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** خاصه که آن به نحس منصرف بود و هیچ کار بر آن نشاید بالله التوفیق وعلیه التکلان.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: خاندان فرساد؛ جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۹۱گ (۱-۹۱)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲ - ۷۳۷]

۱۶۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۰۰۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق و شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، روکش تیماج مذهب، ۱۶۵گ، ۱۷ سطر (۹/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [رایانه]

۱۶۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۰۰۷
آغاز: فلك رقعه کلك تقدير دوست، زمين بقعه فلك تسخير اوست؛ **انجام:** برابر
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز (یک صفحه)؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: فرنگی، ۱۷۲گ، ۱۴ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [رایانه]

۱۶۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۲۳۰
بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۲/۸×۲۱سم [رایانه]

۱۶۷. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:ب-۴۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ با اشکال هندسی، محشی با امضاء «منه ز»، پس از ختم کتاب در حاشیه صفحه آخر نوشته شده: «قد فرغت من تألیفه فی جمادی الاولی سنه ثلث و ثمانین و ثمانمائه و انا العبد المذنب عبدالعلی بن محمد البیرجندی تجاوز الله عنه سیاته مضه»، احتمال نمی‌رود کتابت این نسخه به خط مؤلف باشد؛ کاغذ: کاهی سفید، جلد: چرم، ۱۷۴ص، ۲۳ سطر(۷×۱۶)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: - ۷۱]

۱۶۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۳۰
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۱۶۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۴۰۱/۴
انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی و اصفهانی ضخیم، جلد: مقوای سفید، ۱۰-۲۷-۲۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۲سم [ف: ۱۹ - ۵۵۷]

۱۷۰. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:بدون شماره
بی‌کا، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۳۶]

۱۷۱. مشهد؛ مدرسه خیرات خان؛ شماره نسخه:۷۶/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد بن حاجی محمد علی سبزواری، بی‌تا؛ مهر: نصرة الملك؛ واقف: علیمردان خان تیموری (نصرت الملك)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۱۱گ، ۱۴ و ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [رشت و همدان: ف: - ۱۷۸۵]

۱۷۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۱۴۹
آغاز: ... که مستقیم یا منحنی مراد خط مستقیم باشد و سطح نیز مستولی بوده یا غیر مستوی مستوی آن بوده که اخراج خطوط مستفاد در جهت طول و عرض و سطح ممکن و میسر باشد. این است آنچه تصدیر کتاب به آن واجب بوده و باقی مصطلحات در هر محلی که تقریر اقتضا کند بتحریر درآید ... فقال المصنف ... اما بعد این مختصریست در معرفت ... تقویم در لغت به معنی تصحیح است ... لیکن اینجا مقصود دفتر تقویم است و آن صفحایح است؛ **انجام:** پایان نسخه: ۱۱ خلاف محل ۱۲ وحشت سیر ۱۳ خلاء سیر و بهره هر یک ازین کلمه آخر را ده صفحه بعد است که در سرمت.
از اندکی از شرح دیباچه و اواخر باب ۱۸ تا آخر را ندارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام (از آغاز اندکی از دیباچه و ارباجه نزدیک به دو باب افتاده، از اواخر باب ۱۸ تا پایان کتاب از نسخه افتاده)؛ محشی از خود مؤلف و از نویسنده دیگری که از فضلا و شاگردان آقا حسین خونساری و محمد باقر مجلسی بوده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، قطع: خشتی [ف: ۱۰ - ۷۲۷]

۱۷۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۷۸۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** مرتبه ما قبل خود باشد چنا که در باب سیم شروح گردد
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۱۷۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۲۱۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● شرح بیست باب (منتخب) / تقویم / فارسی
š.-e bīst bāb (mn.)

بسطامی، اسماعیل
bastāmī, esmā'īl

وابسته به: شرح بیست باب در معرفت تقویم = شرح بیست باب بیرجندی؛ گنابادی، مظفر بن محمد قاسم (۹۷۰-۱۰۳۱)
در معرفت تقویم، در یک «مقدمه» و دو «تذکره» و یک «خاتمه».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۰۹/۳
خط: نستعلیق، کا: ابوالحسن بن میرزا عبدالکریم گرگانی، تا: دوشنبه ۱۸ محرم ۱۲۹۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۱۶ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۶ - ۱۴۴]

● شرح بیست باب (منتخب) / تقویم / فارسی
š.-e bīst bāb (mn.)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۷۱/۶
آغاز: بسملة، این مختصریست یک باب از بیست باب خواجه مظفر از جهت شناختن ستاره ها، اول گوید: صورتی که به قطب عالم نزدیک است، بنات النعش دوم و هر یک هفت ستاره اند، چهار ایشان را نعش گویند؛ **انجام:** موضوع این مهم در نصف النهار آن روز برای هر روزی موضع این مهم در نصف النهار آن روز ثبت کنند و به سه رقم، اول برج، دوم درجه، سوم دقیقه
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: «عبده بهرام بن بهروز» (بیضی)، «عبده بهروز» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع قهوه‌ای، ۱۷گ (۱۲۳پ-۱۳۹ر)، ۱۳ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۳۹ - ۴۹۴]

● **شرح بیست و یک نام خدا** / اسماء الله / فارسی و عربی
š.-e bīst va yek nām-e xodā
رساله کوچکی است در شرح بیست و یک نام خدا و خاصیت و طریقه خواندن آنها. در پایان نامها آمده که در این نامها اسم اعظم خدا است و مؤید این مطلب حدیثی است که در عده (گویا عدة الداعی باشد) نقل شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۵۹/۸
آغاز: اسناد بیست و یک ... پیغمبر ... فرمود که آن شب که مرا بمعراج بردند این نامها را بر خزانه عظمت حق تعالی نوشته دیدم؛
انجام: یا افصح یا افتح یا انجح لاحول و لاقوة ... و آله اجمعین تمت الکلمات ... ان اسم الاعظم فی هذه الکلمات و یؤیده حدیث الذی فی العدة.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید و زرد، جلد: تیماج مشکی، ۵ص (۴۲-۴۶)، اندازه: ۸×۱۸سم [ف: ۱۰ – ۱۸۷]

● **الشرح البیقونیة فی مصطلح الحدیث** / درایه / عربی
aš-š.-ul-bayqūniyya fī muṣṭalaḥ-il ḥadīṯ
وابسته به: البیقونیة فی مصطلح الحدیث؛ بیقونی، طه بن محمد (– ۱۰۸۰ق)
تاریخ تألیف: روز عاشورا ۱۰۸۰ق
شرحی است بر منظومه «البیقونی فی مصطلح الحدیث» سروده طه بن محمد بن فتوح البیقونی. در ذیل کشف الظنون (۲۰۸/۱) شرحی بر البیقونیه از سید محمد عثمان بن محمد مکی میر عنی ذکر شده که گویا با شرح حاضر یکی است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۸۷۷/۱
آغاز: آغاز شرح: الحمد لله العزیز القوی الغافر الذی نضر اصحاب الحمدیث و حسنهم فی القدیم و الحدیث و رفع قدرهم فی مضارع الازمان و الغابر ... اما بعد فقد سألنی بعضی الاخوانافاض الله علینا ... ان اشرح له منظومة البیقونی فی مصطلح الحدیث ... علم الحدیث علیم بقوانین او قواعد یعرف با احوال السند و المتن ... (بسمله ابدأ بالحمد) لله امتثالاً لقوله (ص) ان الله عزوجل یحب ان یحمد؛ **انجام:** انجام شرح: و الله عند قول کل قایل ×× و ذو الحجا من نفسه فی شاغل
و قد طالعت علیها شرح الفیة العغراقی لمصنفها و شرحها لشیخ الاسلام وشرح النخبة لمؤفها و بعض حواشیها و الفیة السیوطی و امام الدرایة له و قد فرغت من تسوید ... و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله وصحبه و سلم تسلیما
خط: مغربی، کا: العربی بن محمد بن العربی بن عقیل، تا: ۲۷ شوال ۱۲۷۰ق؛ جلد: مقوا، ۳۸گ (۱پ-۳۸ر) [ف: ۳۷ – ۴۴۸]

● **شرح پرگار** / ریاضیات / عربی
š.-e pargār
ابوسهل کوهی، ویجن بن رستم، – ۴۰۵ ؟ قمری
abū-sahl-e kūhī, vayjan ebn-e rostam (- 1015)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۱۵۲۲
خط: مختلف، کا: برجعلی، بی‌تا [الفبائی: – ۳۲۸]

● **شرح پنجاه** / ادبیات / فارسی
š.-e panjāh

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۰۴/۱۰-ف
نسخه اصل: بادلیان Land Or. 224؛ خط: نسخ، کا: درویش حسن، تا: جمعه پایان ربیع الثانی ۸۸۶ق؛ ۱۵ سطر[فیلمها ف:۱-۵۵۳]

● **شرح پنج بیت ناصر خسرو** / ادبیات / فارسی
š.-e panj beyt-e nāser xosrow
لاهیجی، حسام الدین بن یحیی، ق۱۱ قمری
lāhījī, hesām-od-dīn ebn-e yahyā (- 17c)
در شرح: «در آشیان چرخ دو مرغان زبر کند ×× کاندر فضاء ربع زمین را نه می‌خورند»؛ در آن یاد می‌شود از اشارات ابن سینا و فتوحات و غوثیه ابن العربی و شرح هیاکل میرغیاث الدین منصور و کافی کلینی و الواح صاحب اشراق و نهج البلاغة رضی و کشکول بهائی و از امام صادق و شارح شیعی است.
[نسخه‌های منزوی۱۲۱۶؛مکتبة امیرالمؤمنین ۴۳۱/۲؛ فهرستواره منزوی ۵۲۴/۷]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۱/۳۶
آغاز: بسمله. تحمدک یا ارافع لواء الحمد علی لسان الانام ... و بعد بر خاطر خطیر ارباب ادراک پوشیده نماند که دو نفر از فضلاء عصرنا هذامدالله ظلال افادتها و متعنا عن متاع فضلهما چند بیت حکیم ناصر خسرو را که بر طبق رمز و ایماء معانی آن را در سلک نظم کشیده شرحی وافی و معنی کافی گفته اند و بسا دقایق حقایق در ضمن آن منطوی گردانیده و آن ابیات اینست
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی، ۴ص (۲۱۸-۲۲۱)، ابعاد متن: ۸×۱۳، اندازه: ۱۶×۲۹سم [سنا: ف: ۱ – ۲۳۹]

● **شرح پندنامه عطار** / ادبیات / ترکی
š.-e pand nāma-ye ʻattār
وابسته به: پندنامه؛ عطار، محمد بن ابراهیم (۵۳۷-۶۲۷ق)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۱۹۶/۳
همان سعادت نامه سمعی ش ۹۱۹۸ است بی دیباچه؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تیماج مشکی،

۱۲۷ص(۱-۱۲۷)،۲۴سطر(۱۳×۲۰)،اندازه:۱۳×۱۵سم[ف:۱۷- ۳۱۶]

← شرح التائیه > نور العین فی شرح سلك العین
← شرح تائیة ابن فارض > مشارق الدراری الزهر فی کشف حقائق نظم الدرر
← شرح تائیه ابن فارض > کشف وجوه الغر لمعانی نظم الدر

● **شرح تاج الافاضل** / صرف و نحو / عربی

š.-u tāj-ul-afāḍil

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۹۳۳

آغاز: لامقدم بادلته عمی بصرا ... لمناسبه العمل؛ **انجام:** ویهب الیه الکسائی اذا یلزم منه عمل جزء الشی فیه
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

← شرح تاریخ الیمینی > بساتین الفضلا و ریاحین العقلا (الفضلاء)
← شرح تبصره > الآیة المبصرة فی شرح التبصرة
← شرح تبصرة المبتدی > فتح المغیث بشرح الفیة مصطلح الحدیث
← شرح تبصرة المتعلمین > تکملة المحصلین
← شرح تبصرة المتعلمین > التکملة فی شرح التبصرة

● **شرح تبصرة المتعلمین** / فقه / فارسی

š.-e tabserat-ol mota‘allemīn

مشهدی، محمد بن حسین، ق۱۱ قمری

mašhadī, mohammad ebn-e hoseyn (- 17c)

وابسته به: تبصرة المتعلمین فی احکام الدین؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

تاریخ تألیف: ۱۸ ذیقعده ۱۰۱۳ق

شرحی است فارسی و روان به صورت مزجی بر کتاب تبصرة المتعلمین فی احکام الدین از علامه حلی. نامی از این شرح و مؤلف آن که از علمای دولت صفویه بوده در منابع موجود یافت نشد. طبق یادداشت آیة الله مرعشی نجفی، مؤلف این کتاب محمد بن حسین مشهدی می‌باشد. در طبقات اعلام الشیعة (قرن ۱۲، ص ۷۰۲) از محمد مشهدی که معاصر شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۷-۱۱۰۵ق) بوده یاد شده و مشخص نیست همین محمد بن حسین مشهدی باشد.
[الذریعة ۳۲۱/۳]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۷۱۶

آغاز: ... در مواضع لعن یعنی هر جایی که متقضی و مستلزم ... در حاشیه شرایع آورده که مواضع لعن را؛ **انجام:** و اگر وصیت کند به بیرون کردن بعضی از فرزندان خود ... وصیت، الحمدلله الذی وفقنا لاتمام شرح
جلد نخست، تا پایان مسائل وصیت؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نیمه نخست قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج طلایی مذهب، ۲۷۵گ، ۲۳ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۳۴ - ۶۵۵]

● **شرح تبصرة المتعلمین** / فقه / عربی

š.-u tabṣirat-il muta‘allimīn

کرمانشاهی، محمد بن عاشور، ق۱۲ قمری

kermānšāhī, mohammad ebn-e ‘āšūr (- 18c)

وابسته به: تبصرة المتعلمین فی احکام الدین؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

شرح استدلالی مختصر با تفصیل در بعضی از مسائل که از آغاز کتاب طهارت تا احکام نفاس و کتاب‌های صوم و زکات و خمس نگاشته شده و نسخه حاضر بخشی از آغاز کتاب می‌باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۸۲۶

آغاز: الحمدلله الموفق المعین ... و بعد فهذا ما هدانی قائد التوفیق الی تعلیقه علی مختصر الموسوم تبصرة المتعلمین
خط:نستعلیق،کاتب=مؤلف، بی‌تا؛ با خط خوردگی و اضافه شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۱گ، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۲۳ - ۱۸]

● **شرح تبصرة المتعلمین** / فقه / عربی

š.-u tabṣirat-il-muta‘allimīn

کرمانشاهی، محمدمحسن بن محمدسمیع، -۱۲۲۳قمری

kermānšāhī, mohammad mohsen ebn-e mohammad samī‘ (- 1808)

وابسته به: تبصرة المتعلمین فی احکام الدین؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

شرح مزجی مختصری است.

کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... انی لما رأیت المختصر الموسوم بتبصرة المتعلمین من مصنفات النحریر الأعظم
کاتب = مؤلف، بی‌تا [تراثنا: س۲ش۴ - ۳۳]

● **شرح تبصرة المتعلمین** / فقه / عربی

š.-u tabṣirat-il muta‘allimīn

استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین، ۱۱۹۸ - ۱۲۶۳ قمری

estarābādī, mohammad ja‘far ebn-e sayf-od-dīn (1784 - 1847)

وابسته به: تبصرة المتعلمین فی احکام الدین؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)
تاریخ تألیف: ۱۲۵۶ق؛ محل تألیف: کربلا
شرح مزجی مختصری است بر کتاب «تبصرة المتعلمین» علامه حلی، با نقل گفته‌های بعضی از دانشمندان بزرگ فقه. کتاب طهارت از این شرح در ۱۲۵۶ق در کربلا به پایان رسیده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۰۷۸

آغاز: الاول فی المیاه، لعل جمعه باعتبار تعدد افراده و انه جمع مکسر باعتبار الکثرة لانه اسم جنس شامل للقلیل و الکثیر؛ **انجام:** ناتمام: مضافاً الی المروی عن محمد بن مسلم و أما مع عدم التمکن فلا ضمان لو تلفت، الباب الثانی فیما یجب فیه الزکاة
از کتاب طهارت تا مقداری از آغاز کتاب زکاة؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ وقف‌نامه کتاب خط نوه مؤلف به تاریخ جمادی الثانی ۱۳۱۶؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۸ - ۳۰۱]

● **شرح تبصرة المتعلمین** / فقه / عربی
š.-u tabṣirat-il muta'allimīn
قراچه داغی، محمد بن محمد علی، ق۱۳ قمری
qarāče dāqī, mohammad ebn-e mohammad 'alī (- 19c)
وابسته به: تبصرة المتعلمین فی احکام الدین؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)
شرح مزجی استدلالی است که در این نسخه تا منزوحات بئر آمده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۵۵۴/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد قال المصنف اعلی الله درجته کتاب الطهارة خبر محذوف المبتدأ و حذف للتبرک بلفظ الکتاب
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰گ (۴۱پ-۵۰پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۹ - ۳۶۰]

● **شرح تبصرة المتعلمین** / فقه / عربی
š.-u tabṣirat-il muta'allimīn
بهاری همدانی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۷۷ - ۱۳۳۳ قمری
bahārī hamadānī, mohammad bāqer ebn-e mohammad ja'far (1861 - 1915)
وابسته به: تبصرة المتعلمین فی احکام الدین؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)
شرح استدلالی و مفصلی است که در آن شارح از آیات و روایات و نقل اقوال بزرگان فقیهان متقدم و متأخر امامیه فراوان آورده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۲۹۸/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قال المصنف رفع الله درجته «کتاب الصید و توابعه و فیه فصول الفصل الاول فیما یؤکل صیده» ... من الأصحاب من جعل عنوان الصید؛ **انجام:** لم یعلم منه ارادة طعنه فی هذه البتة خاصة بل المراد ... فلاحظ لعلک تجد قرینة علی أحد الأمرین فی الخبر
کتاب حاضر مشتمل بر کتاب الصید و الذباحة می‌باشد؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۱۶گ (۲۲۱-۲۳۶)، ۲۲-۲۵ سطر، اندازه: ۷×۱۴/۵سم [ف: ۳۱ - ۱۶۶]

● **شرح تبصرة المتعلمین** / فقه / عربی
š.-u tabṣirat-il muta'allimīn
آقا ضیاء عراقی، ۱۲۷۸ - ۱۳۶۱ قمری
āqā zīyā'-e 'erāqī (1862 - 1942)
وابسته به: تبصرة المتعلمین فی احکام الدین؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)
شرحی است بر تبصرة المتعلمین علامه حلی.

قم؛ حجت کوهکمری؛ شماره نسخه:۱۹

آغاز: کتاب الطهارة وهی من الطهر بمعنی النظافة الحاصلة من الامور المخصوصة
از ابتدای بحث طهارت تا مقداری از مباحث حج؛ خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمدحسن هشترودی تبریزی، تا: ۲۷ ذیقعده ۱۳۴۰ق؛ بعضی از مباحث کتاب اسقاط شده و در حاشیه تذکر داده شده؛ مرحوم سید محمد حجت و سید حسین حجت به نام کتاب و مؤلف تصریح کرده‌اند [ف: - ۲۹]

● **شرح تبصرة المتعلمین** / فقه / عربی
š.-u tabṣirat-il-muta'allimīn
همدانی، حسین بن محمد حسن، ق۱۴ قمری
hamadānī, hoseyn ebn-e mohammad hasan (- 20c)
وابسته به: تبصرة المتعلمین فی احکام الدین؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)
شرح مزجی مفصلی است بر کتاب«تبصرة المتعلمین» علامه حلی، مؤلف این شرح را در چند جلد نگاشته است.

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۲۸۲-۱۲/۱۷۲

آغاز: الحمدلله ... وبعد فلما فرغت من مهمات شرحی علی تبصرة الامام الهمام آیة الله العلامة العلماء البرهان الفقهاء شکر الله سعیه؛ **انجام:** کالملح فی الطعام والکحل فی العین اللهم ان عز نبیک

(ص) ودینه وکتابه اعظم واجل من اَجال
از میراث تا آخر شرح؛ خط: تحریری، کاتب = مؤلف، تا: ۲۷ جمادی الاول ۱۳۲۴ق؛ جلد: مقوایی، ۴۲۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۱۵]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۵۰-۳/۷۰

آغاز: بسمله کتاب الحدود، الحدود جمع وهو لغة المنع وشرعا عقوبة خاصه؛ **انجام:** اللهم عظم اجور العلماء من سلف ومن الی یوم القیامة ولو لاهؤلاء لما عَبدالله وبیض وجوههم واحشرهم مع الابرار لانهم جاهدوا فی سبیلک حق الجهاد.
حدود و دیات؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ توسط مؤلف تصحیح و عباراتی در آن تغییر داده شده؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۹۱گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۵۱۴]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۷۳۵-۱۴/۱۸۵

آغاز: قال المصنف قدس سره اعنی به ... علامة الحلی ... الباب الثالث فی بقیة الصلوة الواجبة و فیه فصول الاول الجمعه ای فی صلوتها و هی واجبة؛ **انجام:** شعر آن مگس را که تو پرواز دهی شاهین است، و انا العبد الذلیل عندالخلق و المولی المجاهد فی سبیل الله الراجی بفضل الله حسین بن محمد حسین المشتهر بالهمدانی عفی عنهما.
از الباب الثالث فی بقیة الصلوة الواجبة تا آخر صلوة عیدین؛ خط: نستعلیق شکسته، کاتب = مؤلف، بی‌تا، جلد: تیماج سرخ، ۱۳۵گ، ۹-۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۱۵]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۸۹۰/۲-۱۰/۲۰۰

آغاز: بسمله حمدله و الصلوة و السلام علی اشرف خلقه محمد و آله الطیبین الطاهرین ... الفصل الثالث فی الوصایا جمع وصیة من اوصی یوصی او وصی او وصی یوصی بالتشدید او وصی یصی بالتخفیف؛ **انجام:** اللهم اخرجنا من هذه القریة الظالم اهلها وانا مؤلفه الجانی ومصنفه الفانی حسین بن محمد حسن الهمدانی عفی عنهما.
کتاب الوصایا؛ خط: تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح، متن خط خوردگی دارد؛ جلد: مقوا، ۷۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۱۴]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۸۴۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... الفصل السابع فی الوکالة بفتح الواو و کسرها و هی لغة التعویض؛ **انجام:** کیف أصبر بما لا یطیقه صبر الصابرین و لا حول و لا قوة الا بالله و الحمدلله رب العالمین
کتاب الوکالة و النکاح و الطلاق و الخلع و المباراة شرح شده و به دستور استادش حاج ملا حسینعلی توسرکانی بسال ۱۳۳۰ در خرم آباد باین جلد اشتغال داشته؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ مهر: مؤلف «محمد حسین» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۳۱۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۲۲۸]

● **شرح التبیین لابن العربی** / عرفان و تصوف / عربی

š.-ut-tabyīn li-ibn-il-‘arabī

عسکری، احمد بن سعد، ۷۰۰؟ - ۷۵۰ ؟ قمری
‘askarī, ahmad ebn-e sa‘d (1301 - 1350)

از شهاب الدین ابوالعباس احمد به درخواست ابوالمحاسن عبدالله بسطامی که از وی در نوشته خود درخواست کرده بود.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۳۴/۸

آغاز: کنا حروفا عالیات لم نقل
بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ ۱ص (۳۹۸پ) [ف: ۵ - ۳۱۵]

← شرح التجرید ﹥ شرح تجرید الاعتقاد

● **شرح التجرید** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ut tajrīd

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۳۲/۱

آغاز: و کون قوانا مختلفه و احتیاجها فی اعداد ما؛ **انجام:** کما هو حال المراه مع الرطوبات و لذلک اقوی الادرک فی حاله
خط:تحریری،بی‌کا،بی‌تا؛افتادگی:آغازوانجام؛جلد:تیماج قهوه‌ای، ۲۰۷ص (۱-۲۰۷)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۵سم [ف: ۳۲ - ۴۶]

← شرح تجرید الاصول ﹥ جواهر العقول فی شرح تجرید الاصول

● **شرح تجرید الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u tajrīd-il-uṣūl

نراقی، احمد بن محمد مهدی، ۱۱۸۵؟ - ۱۲۴۵ ؟ قمری
narāqī, ahmad ebn-e mohammad mahdī (1772 - 1830)

وابسته به: تجرید الاصول؛ نراقی، مهدی بن ابی ذر (۱۱۲۸-۱۲۰۹)

تاریخ تألیف: ۱۲۲۲ق

کتابی مبسوط و استدلالی در مبانی و قواعد اصول فقه در شرح کتاب «تجرید الاصول» محمدمهدی نراقی پدر شارح تألیف و در هفت مجلد تنظیم شده است.

چاپ: ایران، ۱۳۱۷ق، با تصحیح و مقابله سید مرتضی، سنگی، جیبی، به در خواست (محل فروش) آقا سید محمد صادق تاجر یزدی، ۲۵۰+۴صص (در هامش)

[الذریعة ۱۳۸/۱۳]

۱. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۱۲۳

آغاز: بسمله خیر الکلام حمد الملک العلام الذی الانام و شرع لهم الشرایع و الاحکام و بین لهم مسائل الحلال و الحرام ... و بعد فیقول ... ان اعلم اصول الفقه مما لایخفی سمو مکانه و علو شأنه و

عظم فائدته؛ **انجام:** قدتمت المبادی اللغویة من شرح تجرید الاصول و بتمامها تمت المجلد الاول و تیلوه المجلد الثانی فی المبادی الاحکامیة و الحمدلله علی اتمامه و الصلوة و السلام علی خیر انامه و آله و اصحابه [...] لاحکامه.

جلد اول (مبادی اللغویه)؛ خط: نسخ جلی، کاتب = مؤلف، تا: ۹ محرم ۱۲۱۶ق؛ مصحح؛ مهر: «یا محسن قداتاک المسیء ۱۲۱۸» (مربع)، «محمد الموسوی ۱۲۸۳» (بیضی)؛ جلد: تیماج سیاه، ۳۹۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۰۲

آغاز: فصل فی بیان المقام الثالث و هو حجیه الاجماع. اعلم اولا انه قد یقال لاخلاف فی حجیه الاجماع بین الخاصه و العامه و لکن قد وقع الخلاف بین الفریقین فی وجه حجیته؛ **انجام:** و ان کانت من المتاخرین لدقه انظارهم ... و قله الخلاف من الاقتحام علی الافشاء و التمکن من.

مبحث «اجماع» از این شرح با افتادگی در آخر آن است و در آن نظرات اصولیین شیعه همچون سید مرتضی و شیخ طوسی و فاضل تونی، محقق خوانساری، شهید ثانی، صاحب مدارک، صاحب کفایه، صاحب معالم مورد بحث و بررسی قرار گرفته و مؤلف هنگام ذکر نظرات شیخ بهایی و شیخ یوسف بحرانی با عبارت «شیخنا» از آنها یاد می‌کند. از قرائن و شواهد زیر در عبارات کتاب، نام کتاب و مؤلف آن مشخص گردید: «و قال والذی المصنف طاب ثراه فی رسالته المعموله فی الاجماع: ص ۲»، «و نقل کثیرا منها والدی المصنف طاب ثراه فی رسالته فی صلوه الجمعه: ص ۲۹پ» و «قال الوالد المصنف قدس سره فی انیس المجتهدین: ص ۴۴ پ»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً معاصر مؤلف قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سیاه مذهب، ۵۷گ، ۲۴ سطر، ابعاد متن: ۱۰×۱۵، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ – ۳۰۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۳۹۰

آغاز: بسمله خیر الکلام حمدا لملک العلام الذی خلق الانام؛ **انجام:** بل کان علی الحجج بیانها ایضا کما لایخفی فالوجه عدم الحجیه تم المجلد الثالث ... فی قصبه نراق و الحمد لله علی اتمامه ... الشارحین لاحکامه.

شامل مجلد اول تا سوم کتاب بوده که مؤلف آنها را در ۱۲۱۶ق و ۱۲۱۸ق و ۱۲۲۱ق در نراق به پایان رسانده؛ خط: نسخ، کا: علی محمد بن غلامعلی تبریزی ملقب به آقا جان، تا: قرن ۱۳، حسب امر آخوند ملا محمد هاشم؛ مصحح، مقابله محمد علی بن محمد حسین تبریزی؛ تملک: محمد جواد بن احمد بن محمد مهدی بن ابی ذر نراقی در ۱۲۵۷؛ مهر: «عبده هاشم بن احمد»؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۱۹ص، ۳۲ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۵۰ – ۱۵۷]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۹۷۱

آغاز: بسمله. باب المطلق و المقید فصل قد تقدم؛ **انجام:** و لما روی من علم الدین حدیث الاخر ... سنه ۱۲۲۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۲۲ق [رایانه]

۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۳۶۷

آغاز: بسمله لما استوفی الکلام فی مبادی هذا العلم من اللغات اخذ فی مبادیه من الاحکام وبعبارة اخری لما فرغ من مبادیه التصدیقیة شرع فی مبادیه التصوریه فقال ... ای هذا بابها ولما کان الکلام متعلقاً؛ **انجام:** و فقد انه قبل مضی زمان یتمکن فیه من الطهارة او حصول مانع منها علی القول بانتقاض التیمم بوجود الماء قد تمت المبادی الاحکامیة شرح تجرید الاصول وبتمامها تم المجلد الثانی و یتلوه المجلد الثالث فی الکتاب و السنة و الحمدلله.

جلد دوم؛ خط: نستعلیق، کا: محمد تقی بن علی محمد محلاتی، تا: ربیع الثانی ۱۲۳۴ق؛ جلد: تیماج روغنی، ۲۳۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۶۶]

۶. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۷۱۹

از مطلق و مقید تا پایان تعادل و ترجیح؛ خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن محمد شریف، تا: ۱۲۴۴ق؛ ۲۱۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۳ – ۵۳۵]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۵۷۳

آغاز: باب المطلق و المقید فصل (قد تقدم) فی بحث العام (ان المطلق ما دل علی شایع فی جنسه) ای علی حصة محتملة الصدق علی حصص کثیرة مندرجة تحت جنس تلک الحصة؛ **انجام:** و قد بینا سابقا وجه التخییر عند تعارض المرجحات الواردة عن الائمة المعصومین عصمنا الله عن الخطاء و الزلل و هدانا لاوضح السبیل عند اختلاف المذهب و الملل و ارشدنا الی طریق الاقوم فی القول و العمل بحق ساداتنا شفعاء یوم المحشر علیهم صلوات الله الملک الاکبر و هذا اوان امساک عنان جواد العلم عن هذا المضمار بعد ان حال فی ... شرح هذا الکتاب فی عشرة سنین تقریبا فی اللیل مع کثرة المشاغل و الفوایق و توفر الموانع و العلایق کیف و انی فی زمان عز فیه العلم و ذل اهله و تصدر الجاهل و نسی جهله لایری من العلماء الاخیرة عین و لا اثر و لایروی من علم الدین حدیث و لا خیر آه آه زماننا کاهله و اهله کماتری. تمت۱۲۶۷

نام کتاب و مؤلف از آغاز و انجام کتاب دانسته شد. المقصد الرابع فی الاجتهاد و التقلید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۱گ، ۲۵ سطر (۱۳×۲۲)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۵۱ – ۳۸]

۸. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره

جلد اول؛ بی‌کا، بی‌تا؛ [تراثنا: س۲ش۴ – ۳۴]

۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۲۱۵

آغاز: المطلق والمقید. قد تقدم فی بحث العام ان المطلق مادل علی شایع فی جنسه ای علی خصمه محتمله الصدق؛ **انجام:** وکیف یمکن دعوی الاجماع مع مخالفة کثیر من الاصحاب وقد نسب المنع من التقلید مطلقا الشهید.

مطلق و مقید تا اجتهاد و تقلید؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی:

آغاز؛ جلد: تیماج زرشکی، مذهب، ۲۴۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۶]

۱۰. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۵۶

آغاز: بسمله الاجماع و هو ثالث الادلة؛ الاجماع اما لغة فيطلق لمعنيين: احدهما العزم ومنه قوله تعالى فاجمعوا امركم وشركاء كم اى اعزموا امركم اى ما يقصدونه؛ **انجام:** واعتق رقبة مؤمنة هذا امثال لغير المتنافيين و يمكن ابداء التنافى فيهما بسبب المنطوق و المفهوم فيكون من باب المتساويين ولكنه بعيد وسياتى تفصيل حكم المقيد والمطلق من وجه فى الباب الإتى.

جلدهای چهارم و پنجم کتاب (از ابتدای الاجماع تا پایان عام و خاص)؛ خط: نسخ، کا: علی محمد بن غلامعلی تبریزی معروف به آقاجان، تا: ۱۲۴۲ق (پایان جلد چهارم) و جمادی الاول ۱۲۵۱ق (پایان جلد پنجم)؛ مصحح؛ تملک: محمدجواد بن احمد بن محمدمهدی بن ابی ذر نراقی در ۱۲۵۷ ق؛ مهر: «عبده الراجی محمدجواد بن احمد» (بیضی)؛ جلد: تیماج سیاه مذهب، ۳۲۱گ، ۳۲ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف مخ]

۱۱. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۱۸۰

آغاز: فصل اعلم انه قد وقع الخلاف فى مقدمة الواجب هل هى واجبة ام لا وتنقيح المرام فى هذا المقام يتوقف على بيان المقدمة و اقسامها و بيان الواجب الذى وقع الخلاف فى وجوب مقدمة و الوجوب؛ **انجام:** انه لاثواب على الفائدة وغير ذلك من القراين و المؤيدات التى يظهر لمن تتبع كتب الاخبار وكلمات العلماء الاخيار.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: محمدعلی بن محمد باقر آرانی، ۱۲۲۴ ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۸۹گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ - - ۹۲]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۲۴۱

آغاز: خير الكلام حمد الملك العلام الذى خلق الانام و شرع لهم الشرائع و الاحكام و بين لهم مسائل الحلال و الحرام

جلد اول؛ خط: نستعلیق، کا: فتح الله بن حسن محلاتی، تا: در روزگار شارح؛ افتادگی: آغاز (پس از برگ اول افتاده دارد)؛ مهر: «عبده ابراهیم بن محمد ولی» (بیضی)، «سلام علی ابراهیم» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۶ - ۲۰۴]

● شرح تجريد الاصول = مفتاح الاصول الى كنوز تجريد الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u tajrīd-il uṣūl = miftāḥ-ul uṣūl ila kunūz-i tajrīd-il uṣūl

مجذوبعلی شاه، محمد جعفر بن صفر، ۱۱۷۵ - ۱۲۳۸ قمری

majzūb-ʻalī-šāh, mohammad jaʻfar ebn-e safar (1762 - 1823)

وابسته به: تجريد الاصول؛ نراقی، مهدی بن ابی ذر (۱۱۲۸-۱۲۰۹)

متن از مهدی نراقی استاد او است. فرزند شارح میرزا علی نقی در حاشیه چنین نوشته است: «هذه الكراريس مما صنفها الوالد العلامة ... فى شرح تجريد الاصول الذى صنفه شيخه و استاده ... محمد مهدى طاب ثراه ... و قد خطر ببالى القاصر ... ان اسميه بمفتاح الوصول الى كنوز تجريد الاصول و انا الافقر على نقى بن مرحوم حاج محمد جعفر ... ۱۲۵۵».

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۱۰۵/۹

آغاز: قال المصنف دام ظله تعالى بعد الخطبة نبين مرادك على ما يتثبت فوادك فى مقاصد؛ **انجام:** فيكون من جزئيات المحدود فلا يكون اشتمال الحد عليه موجبا لنقض.

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ قطع: وزیری [رشت و همدان: ف: - ۱۴۶۴]

● شرح تجريد الاعتقاد = شرح تجريد العقايد = شرح تجريد الكلام = شرح التجريد / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u tajrīd-il-iʻtiqād = š.-u tajrīd-il-aʻqāyid = š.-u tajrīd-il-kalām = š.-ut-tajrīd

قوشچی، علی بن محمد، - ۸۷۹ قمری

qūščī, ʻalī ebn-e mohammad (- 1475)

وابسته به: تجريد الاعتقاد = تجريد العقايد = تجريد الكلام فى تحرير عقايد الاسلام؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

اهدا به: ابوسعید کورکان

تاریخ تألیف: ۸۳۲ق؛ محل تألیف: بغداد

شرح مزجی مفصل و معروفی بر تمام رساله «تجريد الاعتقاد» خواجه نصیر الدین طوسی است. شرح شمس الدین محمود بن عبدالرحمن اصفهانی (- ۷۴۶ق) که به نام «تسديد القواعد فى شرح تجريد العقائد» موسوم است، مشهور به شرح قدیم تجرید است و در مقابل آن، شرح ملاعلی قوشچی میان علمای علم کلام به «شرح جدید تجرید» شهرت یافته است. او در این شرح به آراء شمس الدین محمد اصفهانی و سید میرشریف جرجانی استناد و آن را تأیید می‌کند و در نقد آراء طوسی و رد مذهب شیعه اهتمام دارد. این شرح در شش «مقصد» تنظیم شده است: ۱. امور عامه؛ ۲. جوهر و عرض؛ ۳. اثبات صانع؛ ۴. نبوت؛ ۵. امامت؛ ۶. معاد. بر این شرح شروح و حواشی بسیاری نگاشته شده است. شارح مباحث جواهر و اعراض را در جوانی نگاشته و سپس به مباحث امور عامه و الهیات پرداخته است.

آغاز: بسمله خير الكلام حمد الملك العلام بما ابدع العالم على احسن الوجه و نظام ... و بعد فان اسبغ الايادى و افضل النعم و انفس الجواهر المودعة فى بنى آدم هو العلم الذى من تحلى به

فاز بالقدح المعلی و بلغ المقصد الاعلی ... اما بعد حمد واجب الوجود علی نعمائه و الصلوة علی سید انبیائه و علی اکرم احبائه ای علی آله و اصحابه الذین هم موصوفون بزیادة الکرم علی من عداهم من محبوبیة فافعل التفصیل ... المقصد الاول فی الامور العامة ای ما لا یختص بقسم من اقسام الموجود ... المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول ثلثة الاول فی الجواهر، قدم مباحثها علی المباحث الاعراض لان وجود العرض متوقف علی وجود الجوهر ... المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و فیه فصول ... استدل علی وجود الواجب تعالی بانه لا شک فی وجود موجود ...

انجام: ثم انه فرض کفایة لافرض عین فاذا قام به قوم سقط عن الآخرین لان غرضه یحصل بذلک و اذا ظن کل طائفة انه لم یقم به الاخری ثم الکل بترکه هذا آخر ما تیسر لنا من تجرید الکلام و الحمدلله علی التوفیق للاتمام ... و جعله ذخرا لنا یوم الدین انه خیر موفق و معین.

چاپ: مشار عربی، صص۵۴۳-۵۴۴؛ تبریز، سنگی، ۱۳۰۱ق، رحلی، ۴۹۲ص؛ تبریز، سنگی، ۱۳۰۷ق؛ تهران، سنگی، خط کلب علی بن عباس قزوینی، ۱۲۸۵ق، ۳۹۵ص؛ تهران، سنگی، ۱۲۷۲ق، رحلی؛ قم، افست از روی چاپ سنگی تهران، انتشارات بیدار و رضی و عزیزی با اضافه نمودن حواشی مولا احمد اردبیلی مشهور به مقدس اردبیلی، ۱۲۸۵ق؛ تهران، سنگی، ۱۲۷۴ق، رحلی

[کشف الظنون ۳۴۶/۱ و ۲۴۸/۱؛ الذریعة ۱۳۸/۳ و ۳۵۴/۳؛ کتابشناسی تجرید ۵۹-۶۲]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة القدیمة علی شرح التجرید الجدید؛ دشتکی شیرازی، میر صدرالدین محمد (۸۲۸-۹۰۳)

۲- حاشیة الجدیدة علی شرح التجرید الجدید = تجریدات الغواشی؛ دشتکی شیرازی، میر صدرالدین محمد (۸۲۸-۹۰۳)

۳- حاشیة علی شرح التجرید الجدید؛ دشتکی شیرازی، میر صدرالدین محمد (۸۲۸-۹۰۳)

۴- حاشیة فی مغالطة جذر الاصم علی شرح التجرید = حل شبهة جذر الاصم = حل شبهة ابن کمونة = شبهه جذر اصم؛ دشتکی شیرازی، میر صدرالدین محمد (۸۲۸-۹۰۳)

۵- حاشیة شرح تجرید العقائد؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)

۶- حاشیة القدیمة علی شرح التجرید = حاشیة شرح تجرید؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)

۷- حاشیة الأجد علی شرح تجرید الاعتقاد؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)

۸- تحقیق التقابل؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)

۹- حاشیة الجدیدة علی شرح التجرید الجدید؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)

۱۰- حاشیة شرح التجرید؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)

۱۱- حاشیة شرح التجرید الجدید؛ محمد بن الحاج حسن (-۹۱۱)

۱۲- تعلیقات علی الشرح الجدید للتجرید = النفس و الهیولی؛ دشتکی شیرازی، منصور بن صدرالدین محمد (-۹۴۸)

۱۳- حاشیة شرح التجرید الجدید؛ الهی اردبیلی، حسین بن عبدالحق (۸۷۰-۹۵۰)

۱۴- تعلیقات بر شرح تجرید = محاکمات التجرید؛ عجم، محمد بن احمد (-۹۵۷)

۱۵- حاشیة شرح التجرید الجدید = حاشیه بر شرح الهیات تجرید = تعلیقه بر الهیات شرح تجرید؛ خفری، محمد بن احمد (-۹۵۷)

۱۶- حاشیة شرح التجرید الجدید (امور عامه)؛ خفری، محمد بن احمد (-۹۵۷)

۱۷- حاشیة شرح التجرید؛ اشرفی جرجانی، عبدالحی بن عبدالوهاب (-۹۵۹)

۱۸- حاشیة حاشیة الدوانی القدیمة علی شرح التجرید = حاشیه بر حاشیه قدیم ملا جلال بر شرح جدید تجرید؛ ملا عبدالله بن حسین یزدی (-۹۸۱)

۱۹- حاشیة شرح التجرید الجدید = اثبات الله؛ فخرالدین حسینی، محمد بن حسین (-۹۸۴)

۲۰- حاشیة شرح التجرید الجدید = حاشیه امور عامه؛ فخرالدین حسینی، محمد بن حسین (-۹۸۴)

۲۱- حاشیة شرح التجرید الجدید = حاشیة الجواهر؛ فخرالدین حسینی، محمد بن حسین (-۹۸۴)

۲۲- الحاشیة علی الهیات شرح الجدید علی التجرید؛ مقدس اردبیلی، احمد بن محمد (-۹۹۳)

۲۳- حاشیة شرح التجرید الجدید؛ میرزا جان باغنوی، حبیب الله (-۹۹۴)

۲۴- حاشیة حاشیة الدوانی القدیمة علی شرح التجرید = حاشیه حاشیه بر حاشیه قدیم تجرید؛ میرزا جان باغنوی، حبیب الله (-۹۹۴)

۲۵- حاشیة حاشیة الدوانی القدیمة علی شرح التجرید؛ شیرازی، شاه فتح الله بن حبیب الله (-۹۹۷)

۲۶- حاشیة شرح التجرید الجدید؛ حسینی، فضل الله بن محمد (-۱۰)

۲۷- حاشیة شرح التجرید الجدید؛ مشکک رستمداری، محمد بن علی (-۱۰)

۲۸- حاشیة حاشیة الدوانی القدیمة علی شرح التجرید؛ استرآبادی صدری، جلال الدین (-۱۰)

۲۹- حاشیة حاشیة الدوانی القدیمة علی شرح التجرید؛ شریف گیلانی، قاسم بن عزیز الدین (-۱۰)

۳۰- حاشیة حاشیة الدوانی القدیمة علی شرح التجرید؛ اصفهانی، حسین بن میرزا علی (-۱۰)

۳۱- حاشیة شرح التجرید الجدید؛ استرآبادی، شمس الدین محمد (-۱۰)

۳۲- حاشیة حاشیة الدوانی القدیمة علی شرح التجرید؛ شیرازی، محمود بن یعقوب (-۱۰)

۳۳- حاشیة حاشیة الدوانی القدیمة علی شرح التجرید = حاشیه حاشیه شرح جدید تجرید العقائد؛ لاری، کمال بن محمد (-۱۰)
۳۴- ملحقات لاری؛ لاری، کمال بن محمد (-۱۰)
۳۵- حدائق الفوائد فی تحقیق شرح تجرید العقاید؛ غفاری، حامد بن برهان (-۱۰)
۳۶- حاشیة شرح التجرید الجدید؛ حسینی دشتکی، احمد بن ابراهیم (-۱۰۱۵)
۳۷- حاشیة شرح التجرید؛ شوشتری، نورالله بن شرف الدین (۹۵۶-۱۰۱۹)
۳۸- حاشیة شرح التجرید الجدید؛ همدانی، ابراهیم بن حسین (-۱۰۲۶)
۳۹- حاشیة حاشیة الخفری علی شرح التجرید؛ میرداماد، محمد باقر بن محمد (-۱۰۴۱)
۴۰- ریاض القدس و حظیرة الأنس؛ علوی عاملی، احمد بن زین العابدین (-۱۰۵۴)
۴۱- مصابیح القدس و قنادیل الانس؛ علوی عاملی، احمد بن زین العابدین (-۱۰۵۴)
۴۲- حظیرة الانس من ارکان ریاض القدس = حاشیة شرح التجرید؛ علوی عاملی، احمد بن زین العابدین (-۱۰۵۴)
۴۳- حاشیة شرح التجرید؛ علوی عاملی، احمد بن زین العابدین (-۱۰۵۴)
۴۴- حاشیة حاشیة الخفری علی شرح التجرید = حاشیة حاشیة شرح تجرید العقائد؛ سلطان العلماء، حسین بن محمد (۱۰۰۱-۱۰۶۴)
۴۵- حاشیة حاشیة الخفری علی شرح التجرید = حاشیه فخریه؛ شیرازی، محمد ابراهیم بن ملاصدرا (-۱۰۷۰)
۴۶- حاشیة شرح التجرید الجدید = حاشیة رزاقیة؛ لاهیجی، عبدالرزاق بن علی (-۱۰۷۱)
۴۷- حاشیة حاشیة الخفری علی شرح التجرید؛ لاهیجی، عبدالرزاق بن علی (-۱۰۷۱)
۴۸- حاشیة التشکیک علی الحاشیة القدیمة علی التجرید = التشکیک؛ محقق سبزواری، محمد باقر بن محمد مؤمن (۱۰۱۷-۱۰۹۰)
۴۹- حاشیة حاشیة الخفری علی شرح التجرید؛ حسینی قزوینی، محمد معصوم بن فصیح الحق (-۱۰۹۱)
۵۰- حاشیة حاشیة الدوانی القدیمة علی شرح التجرید گلپایگانی، ابوالقاسم بن محمد (-۱۰۹۲)
۵۱- کحل الابصار و نور الانظار = حاشیة حاشیة شرح التجرید؛ قزوینی، محمد بن حسن (-۱۰۹۶)
۵۲- حاشیة شرح التجرید الجدید؛ ملا شمسا، شمس الدین محمد (۱۰۱۶-۱۰۹۸)
۵۳- حاشیة شرح التجرید الجدید = حاشیة شرح القوشچی علی التجرید؛ شیروانی، محمد بن حسن (۱۰۳۳-۱۰۹۸)
۵۴- حاشیة حاشیة الدوانی القدیمة علی شرح التجرید؛ شیروانی، محمد بن حسن (۱۰۳۳-۱۰۹۸)
۵۵- حاشیة حاشیة الخفری علی شرح التجرید؛ شیروانی، محمد بن حسن (۱۰۳۳-۱۰۹۸)
۵۶- حاشیة شرح التجرید الجدید؛ محقق خوانساری، حسین بن محمد (۱۰۱۶-۱۰۹۹)
۵۷- حاشیة حاشیة التشکیک = التشکیک؛ محقق خوانساری، حسین بن محمد (۱۰۱۶-۱۰۹۹)
۵۸- حاشیة حاشیة الدوانی القدیمة علی شرح التجرید؛ محقق خوانساری، حسین بن محمد (۱۰۱۶-۱۰۹۹)
۵۹- حاشیة شرح التجرید الجدید (جواهر)؛ قاضی زاده کرهرودی، عبدالخالق (-۱۱)
۶۰- حاشیة شرح التجرید الجدید (الهیات)؛ قاضی زاده کرهرودی، عبدالخالق (-۱۱)
۶۱- حاشیة حاشیة الدوانی القدیمة علی شرح التجرید؛ حسنی حسینی، حمزه بن محمد (-۱۱)
۶۲- حاشیة حاشیة الخفری علی شرح التجرید؛ مدرس اصفهانی، محمد قاسم بن محمد صالح (-۱۱)
۶۳- حاشیة حاشیة الخفری علی شرح التجرید؛ حسینی تونی، میرک موسی بن امیر محمد اکبر (-۱۱)
۶۴- بطلان الخلأ؛ گیلانی، علی بن فضل الله (-۱۱)
۶۵- حاشیة حاشیة الدوانی القدیمة علی شرح التجرید؛ حسنی، محمد باقر بن ابومحمد (-۱۱)
۶۶- حاشیة شرح التجرید؛ شیرازی، محمد هادی بن معین الدین (-۱۱)
۶۷- نقد الحواشی؛ شیرازی، محمد هادی بن معین الدین (-۱۱)
۶۸- التشخص؛ رشتی، عبدالغفار بن محمد (-۱۱)
۶۹- حاشیة حاشیة الخفری علی شرح التجرید؛ تنکابنی، حسین بن ابراهیم (-۱۱۰۵)
۷۰- حاشیة حاشیة الخفری علی شرح التجرید؛ قمی مشهدی، محمد بن محمد رضا (-۱۱۰۷)
۷۱- حاشیة حاشیة الخفری علی شرح التجرید = حاشیه جمالیه؛ آقا جمال خوانساری، محمد بن حسین (-۱۱۲۵)
۷۲- حاشیة شرح التجرید الجدید؛ گیلانی، حمزه (-۱۱۳۴)
۷۳- تعلیقات حاشیة الخفری علی شرح التجرید؛ مسیحا فدشکوئی، محمد مسیح بن اسماعیل (۱۰۳۷-۱۱۲۷)
۷۴- حاشیة شرح التجرید الجدید؛ مسیحا فدشکوئی، محمد مسیح بن اسماعیل (۱۰۳۷-۱۱۲۷)
۷۵- ابطال الزمان الموهوم = حاشیة حاشیة آقا جمال الخوانساری علی حاشیة الخفری علی شرح التجرید الجدید؛ خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین (-۱۱۷۳)
۷۶- حاشیة شرح التجرید الجدید؛ سلطان العلماء قاینی، محمد (-۱۲)
۷۷- حاشیة حاشیة الخفری علی شرح التجرید؛ عبدالباقی بن محمد حسین (-۱۲)
۷۸- حاشیة حاشیة الخفری علی شرح التجرید؛ کاشانی، غلامرضا بن

۷۹- عبد العظیم (-۱۲)
۸۰- حاشیة حاشیة آقا جمال علی حاشیة الخفری علی شرح التجرید = زمان موهوم (رسالة در اثبات ...)؛ اصفهانی، محمد بن محمد زمان (-۱۲)
۸۱- حاشیة حاشیة آقا جمال علی حاشیة الخفری علی شرح التجرید؛ موسوی، محمد بن فتح الله (-۱۲۲۵)
۸۲- تحقیق التجرید = حاشیه بر شرح جدید تجرید؛ نقوی نصیرآبادی، دلدار علی بن محمد معین (۱۱۶۶-۱۲۳۵)
۸۳- حاشیة حاشیة آقا جمال علی حاشیة الخفری علی شرح التجرید؛ اردکانی، احمد بن محمد ابراهیم (۱۱۷۵-۱۲۳۸)
۸۴- حاشیة حاشیة الخفری علی شرح التجرید؛ اردکانی، احمد بن محمد ابراهیم (۱۱۷۵-۱۲۳۸)
۸۵- حاشیة حاشیة آقا جمال علی حاشیة الخفری علی شرح التجرید؛ هرندی، محمد بن محمد علی (-۱۲۴۳)
۸۶- حاشیة حاشیة آقا جمال علی حاشیة الخفری علی شرح التجرید؛ نوری، علی بن جمشید (-۱۲۴۶)
۸۷- حاشیة حاشیة اللاهیجی علی حاشیة الخفری علی شرح التجرید؛ واحدالعین، اسماعیل بن محمد سمیع (-۱۲۷۷)
۸۸- حاشیة حاشیة آقا جمال علی حاشیة الخفری علی شرح التجرید؛ واحدالعین، اسماعیل بن محمد سمیع (-۱۲۷۷)
۸۹- حاشیة حاشیة آقا جمال علی حاشیة الخفری علی شرح التجرید؛ سبزواری، هادی بن مهدی (۱۲۱۲-۱۲۸۹)
۹۰- منتخباتی از شرح تجرید؛ گلپایگانی، محمد تقی (-۱۲۹۲)
۹۱- حاشیة شرح التجرید الجدید؛ لاهیجی، محمد جعفر بن محمد صادق (-۱۳)
۹۲- حاشیة شرح التجرید الجدید؛ حسینی، محمد تقی بن اسدالله (-۱۴)
۹۳- حاشیة شرح التجرید الجدید؛ علی نقی
۹۴- حاشیة شرح تجرید الاعتقاد = رساله فخریه؛ مازندرانی، ابراهیم بن اسماعیل
۹۵- حاشیة حاشیة شرح التجرید الجدید؛ فراغی، حسین
۹۶- حاشیة شرح التجرید الجدید؛ میر مرتاض
۹۷- تعلیقات بر مبحث خلاء شرح جدید تجرید
۹۸- حاشیة حاشیة الجلالیة علی شرح التجرید (۵ عنوان)
۹۹- حاشیة حاشیة الدوانی القدیمة علی شرح التجرید (۳ عنوان)
۱۰۰- حاشیة حاشیة السماکی علی شرح التجرید (۲ عنوان)
۱۰۱- حاشیة شرح التجرید (۳۰ عنوان)
۱۰۲- حاشیة شرح التجرید ؟
۱۰۳- حاشیة شرح التجرید الجدید (۲۶ عنوان)
۱۰۴- حاشیة شرح التجرید الجدید و حواشیه
۱۰۵- حاشیة شرح التجرید القدیم و الجدید (۲ عنوان)
۱۰۶- حاشیة شرح التجرید و الحاشیة القدیمة للدوانی
۱۰۷- حاشیة شرح التجرید و حاشیة الخفری علیه
۱۰۸- حاشیة شرح الجدید للتجرید
۱۰۹- حاشیة شرح تجرید العقاید
۱۱۰- حواشی شرح التجرید = حواشی شرح جدید
۱۱۱- حواشی شرح التجرید الجدید

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۶۲
از مقصد ۲ آغاز می‌شود: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول. الاول فی الجواهر قدم. قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض متوقف؛ **انجام**: برابر
خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد مؤمن بن غلام علی الترکانی (؟) (نیمه دوم)، تا: ۸۲۱ق [تاریخ اشتباه است و حداقل ۸۳۱ باید باشد]، جا: مدرسه متصل به روضه منوره قم؛ محشی با نشانه «م ن»، «س م س»، «ف ح»، «شرح طوالع» و «شرح نهج»؛ کاغذ: نخودی و حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۲۴۴گ، ۲۱-۳۵ سطر (۶×۱۶/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۳۳سم [ف: ۳ - ۱۸۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۳۶
آغاز: اما بعد حمد واجب الوجود علی نعمائه و الصلواة و السلام علی سید انبیائه انه؛ **انجام:** برابر
خطبه و دیباچه قوشچی را ندارد و آغاز نسخه همان آغاز متن تجرید است؛خط:نسخ،بی کا،تا:۸۴۶ق؛دارای یک سرلوح،محشی؛ تملک: حاج سید نصرالله تقوی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج، ۲۴۸گ، ۲۸ سطر (۵/۵×۱۴)، اندازه: ۱۱×۲۲سم [ف: ۱۴ - ۱۶۶]

۳. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۶۸۰
خط: نسخ و نستعلیق شکسته، کا: محمود بن شیخ محمد خجندی، تا: پایان جمادی الثانی ۸۶۴ق؛ کاغذ: بخارایی [نشریه: ۲ - ۱۵۶]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۲۵۱
خط: نستعلیق، کا: اسماعیل الباهلی، تا: ۲۶ ذیقعده ۸۷۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ تملک: ضیاءالدین محمد بن قطب الدین محمد طبیب و مهر «و کان الله علیماً حکیماً» (دایره)، رضا بن ابی القاسم به تاریخ نهم ربیع الاول ۱۲۳۳؛ جلد: مقوایی، ۳۷۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱۱ - ۲۵۱]

۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۸۸۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق خوش، کا: مبارک بن عبدالله هندی شیرازی، تا: پنج‌شنبه غره محرم ۸۸۱ق؛ تملک: محمد کاظم بن محمد صادق با مهر «عبده محمد کاظم» (چهارگوش)، داود بن حسن بحرانی؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۳ - ۱۲۰۴]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق ریز، کا: محمد بن علی القناة شیرازی، تا: جمادی الثانی ۸۸۷ق؛ دارای سر لوح، مجدول، محشی؛ واقف: میرزا سید علی خان طبیب، ۱۲۷۳؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای،

۳۳۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۱۴۵]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۳۱۰

آغاز: و العدم و فیه فصول ثلاثة لانحصار الامور العامة بالاستقراء فی الوجود و العدم و ما یتعلق بهما و الماهیة و لواحقها؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: منصور بن قوام الدین حسینی، تا: رمضان ۸۹۰ق، جا: هرات خانقاه اخلاصیه؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، با عبارت «بلغ» مقابله شده، محشی با نشان «منه رحمه الله، خفری، صدرا محمد م ن - الشرف» برخی حواشی به احتمال بسیار از «ملا صدرای شیرازی» است که به خط شریف خود نگاشته‌اند؛ مهر: «بعون الملك الحق المبین عبده محمد کاظم بن علی» (دایره)؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۲۸۱گ، ۲۵ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۶/۵×۲۶سم [ف: ۳۳ - ۵۴۴]

۸. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۴۴

آغاز: و کذا الحال و العرض و قد مر ان العرض هو الحال فی الموضوع و الحال قدیکون لا فی موضوع کالصورة فالحال اعم مطلقاً؛ **انجام:** برابر

بخش جواهر و اعراض؛ خط: نسخ معرب، کا: حسین بن محمد، تا: چهارشنبه ۲۲ ربیع الثانی ۸۹۴ق، جا: شیراز مدرسه دارالصفاء سلطانی؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ مهر: «افوض امری الی الله الغنی عبدالحسین الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۸۵گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: - ۹۹]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۰۷۳

بی دیباچه، تا «لان القسر یختلف باختلاف القاسر»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ محشی با نشان «منه»، با شعری از دوانی سروده در پایان صفر ۸۹۹ در خوی آذربایجان در ستایش قوشچی نوشته شاگردش ابوالعلاء تاج الدین حسین صاعد برای مخدوم و استادش همان دوانی؛ کاغذ: سپاهانی، ۱۰۸گ، ۲۵ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱۷ - ۲۸۶]

۱۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۳۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ محشی بامضای «م ش» و «س» و «منه»؛ مهر: «عبده علی و عبده صفی»؛ تملك: طبیب و تملك دیگری به تاریخ ذیحجه ۸۸۹؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۱۲گ، ۲۱ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۹۲۷]

۱۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۶۳۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: گویا قرن ۹؛ ۲۴۲گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱ - ۱۳۹]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۲۹

آغاز: المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و اثاره؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ [رایانه]

۱۳. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۱۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج [ف: - ۱۰۰]

۱۴. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۹۸

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۱۷۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: - ۱۰۰]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۴۸۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مهر: «هو العلی» (بیضی)؛ تملك: علی مدرس؛ جلد: تیماج سیاه مذهب، ۳۹۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۳۳/۱ - ۵۰]

۱۶. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۷۱ حکمت

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی از میر صدرالدین محمد دشتکی و ملا عبدالرزاق کاشی (گویا به خط خود او) دارد و نشانه‌های «م ن ل، م ن، جم، ع ب، ع ر ق، ف ح، جلال، سید المدققین»؛ جلد: تیماج سرخ [ف: ۲ - ۸۰]

۱۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۴۰۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ مذهب و لاجورد، مجدول، مصحح، محشی؛ تملك: ضیاء الدین بن محمد نبی تویسرکانی در شوال۱۲۸۹؛اندازه:۱۳×۲۰سم[نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۷]

۱۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۵۴۵

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ فاقد دیباچه؛ تاریخ اوایل ذیقعده ۸۶۵ در سمرقند پایان این نسخه دیده می‌شود، مصحح، محشی؛جلد:تیماج قهوه‌ای،۳۰۳گ،اندازه:۱۴×۲۶سم[ف:۴ - ۳۹۷]

۱۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۳۲۹

آغاز: بسمله، المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: حسن علی پسر حافظ علی، تا: قرن ۱۰؛ محشی؛ تملك: مظفر حسین طبیب مورخ ربیع الثانی ۱۱۲۶؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج قرمز، ۷۶گ، ۱۸سطر(۶×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳ - ۹۳۰]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۲۳۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ فاقد دیباچه مؤلف؛ مجدول، مصحح، محشی؛ تملك: خلیل بن علی بیك حسینی تونی به تاریخ ذیقعده ۱۰۵۷ در اصفهان؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۱۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۲۱ - ۱۹۶]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۸۵۳

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی؛ واقف: محمد جعفر شریعتمدار استرابادی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۴گ، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۲۵ - ۱۶۸]

۲۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۶۲۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ برگ‌هایی از جاهای مختلف نسخه به خط محمد علی بن احمد حسینی موسوی استرابادی قزوینی به تاریخ ۱۰۵۴ می‌باشد؛ مصحح، محشی، در آغاز فوایدی به خط سید علی بن احمد حسینی موسوی افزوده شده؛ جلد: تیماج قرمز،

۳۶۵گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۷سم [ف: ۲۵ – ۲۲]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۰۷۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ فاقد دیباچه مؤلف؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۲گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۲۳ – ۲۲۱]

۲۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۴۵۸

آغاز: بسمله المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی

شامل مبحث جواهر و اعراض تا اندکی از الهیات؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی از: شرح مواقف م ن، شرح طوالع، شرح اشارات، ملاجلال میر صدرالدین محمد، شرح علامه؛ تملک: لطفعلی مورخ ۱۲۹۸ق؛ جلد: تیماج ماشی، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۴) [ف: ۲ – ۵۶۲]

۲۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۶۶۵

آغاز: کالخشب للسریر اذا اخذت مع بعض عوارضها و الغایه العرضه کشراء المتاع بالنسبه الی السفر؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۲۱گ، ۲۵ سطر (۶×۱۶)، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۱۶ – ۲۶۳]

۲۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۷۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مجدول مذهب؛ تملک: شاهزاده فرهاد میرزا مورخ شعبان ۱۳۰۳؛ جلد: تیماج خرمایی، ۳۵۱گ، ۲۱ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۱ – ۱۶۱]

۲۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۱۹۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الایمان فی اللغة هو التصدیق مطلقا قال الله تعالی حکایة عن اخوة یوسف وما انت بمومن لنا ای مصدق فیما حدثناك و قال ص الایمان ان تومن با الله و ملائکته الحدیث ...

تا اوایل مقصد سادس «فی المعاد و الوعد و الوعید»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با امضای «م ن سلمه الله»، «میر صدرالدین محمد شیرازی رحمه الله»، «م ص ر رحمه الله»، «ملا محمد مشککك»، «س قدس سره»، «میر فخر الدین رحمه الله»، «منه علیه ما علیه»، «لمحرره»؛ تملک: ابراهیم قاضی زاده ساوجبلاغی ۱۳۳۰ق؛ جلد: مقوا با روکش کاغذ، ۲۹۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۶۸]

۲۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۹۵۸–۱۱/۵۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** ای شرط وجوب الامر بالمعروف و النهی عن المنکر ان یکون فاعلهما عالما بان ما یامر به معروف و ان ماینهی عنه منکر وان ذلك لیس من المسایل الاجتهادیة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۵ – ۲۵۲۰]

۲۹. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۷۴

آغاز: لزم قیام العرض الواجد بمحلین و هو محال فرؤیة الطول هی رؤیة الجواهر؛ **انجام:** برابر

از «بحث صدقه تعالی» از مقصد «اثبات صانع» تا انتهای کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ ۴۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم [ف: ۲ – ۴۵۹]

۳۰. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۵۷

آغاز و انجام: برابر

فاقد خطبه کتاب؛ خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: ۹۴۷ق؛ مصحح، دارای علامات بلاغ، محشی با رمز «منه»؛ مهر: «افوض امری الی الله عبده محمد حسین الحسینی» (مربع)، «عبده الراجی محمد علی بن ابوالقاسم الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ – ۵۶۵]

۳۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۷۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه سلخ جمادی الثانی ۹۵۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۹گ، ۲۷ سطر (۱۰×۱۸/۵)، اندازه: ۱۸×۲۵/۵سم [ف: ۱ – ۱۶۰]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۲۷۳

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ – ۳۷]

۳۲. تهران؛ شهشهانی ، حسین؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: ۹۶۰ق [میراث اسلامی: ۵ – ۶۰۲]

۳۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۰۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱ ربیع الاول ۹۶۲ق؛ محشی؛ مهر: عبدالکریم؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۳۲۰گ، ۲۴ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱۶ – ۲۵۹]

۳۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۶۱

آغاز: أو معدومة لا انه یجعلها تلك المهیة اذ لا مغایرة بین المهیة و نفسها؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: حسین بن علی بن نظام الدین اسحاق، تا: غره رجب ۹۶۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۲۷۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳ – ۵۱]

۳۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۳۹۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: علی بن لطف الله مفاد الحسینی، تا: ۹۶۴ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه رحمه الله»، مجدول، با سرلوح مذهب و مرصع؛ با یادداشت‌هایی از وزیر تألیفات عباسقلی سپهر کاشانی از جمله خرید این نسخه از فتحعلی خان فتح الممالك در هنگام تقسیم ورثه میرزا هدایت الله؛ جلد: تیماج جگری، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۳۲ – ۳۵۷]

۳۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۶۵

آغاز: بسمله. اما بعد حمد واجب الوجود ... فانی مجیب الی ... تحریر مسائل الکلام و ترتیبها علی ابلغ النظام

خط: نستعلیق، کا: ید الله دماوندی، تا: ۹۶۵ق؛ محشی با نشان «منه، مرتاض و شرح مبسوط»؛ مهر: «نصرالله تقوی» (بیضی)، محمد طالب جلیلی اصفهانی «یا من بابه مفتوح للطالبین»؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج مشکی، ۳۴۸گ، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۴/۵)،

اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۴ - ۲۵۶]

۳۷. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:بدون شماره

کا: محمد پسر سید نعمة الله حسنی شولستانی، تا: ۱۶ رمضان ۹۶۷ق، جا: نجف اشرف [نشریه: ۷ - ۵۳۵]

۳۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۳۷۲-۸/۸۲

آغاز و انجام: برابر

فاقد دیباچه؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن نعمت الله حسنی شولستانی، تا:سه‌شنبه۱۶رمضان ۹۶۷ق، جا: نجف اشرف؛ مصحح، محشی به امضاء «منه»، «جم»، «ص د»، «ص م»؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۱۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۳سم [ف: ۵-۲۵۱۷]

۳۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۱۳۳

خط: نسخ، کا: یوسف بن عفان بن عثمان دمشقی، تا: جمعه ۲۴ رجب ۹۶۷ق، جا: دمشق؛ مصحح، مجدول؛ جلد: تیماج، ۲۳۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲۶ - ۹۷]

۴۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۷۳۱

فاقد خطبه کتاب؛ خط: نستعلیق، کا: حیدر محمد کاتب، تا: اواخر ربیع الاول ۹۶۸ق؛ مصحح، محشی، با شعری به تاریخ ربیع الثانی ۹۸۹ که در طبس نوشته؛ جلد: تیماج، ۳۱۳گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۱۷ - ۲۸۴]

۴۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۰۴۰-۱۶/۵۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حیدر محمدکاتب ساکن مشهد مقدس، تا: ۲۵ رجب ۹۶۹ق؛ محشی با نشان «منه»؛ جلد: تیماج سرخ، ۳۰۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۵۱۷]

۴۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۱۴۹

خط: نسخ، کا: حسین بن محمد، تا: رجب ۹۷۰ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد بن حسین حسینی تبریزی با مهر «محمد الحسینی» (بیضی)؛ مهر: «عبده ابو الحسن الحسنی الحسینی» (مربع)، «المتوکل علی الله الولی العبد پیر علی»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۸۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۸ - ۲۹۲]

۴۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۵۰۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، کا: کرم الله (کرم الدین ؟) هروی بن یحیی صائم جزایری مولد و مسکن و مازندرانی الاصل، تا: جمعه ۱۲ جمادی الثانی ۹۷۰ق؛ مصحح؛ مهر: «ان اکرمکم عندالله اتقیکم» (دایره)؛ تملک: محمد هاشم بن عباسعلی در ۱۲۶۰ق و مهر «الواثق بالله العلی محمد هاشم بن عباسعلی ۱۲۴۱» (چهارگوش)، عبدالرحیم بن محمد رفیع طبیب و مهر «صح یا رحیم» (بیضی)؛ کاغذ: ترمه نخودی و نباتی، جلد: تیماج قرمز، ۲۲۸گ، ۲۶ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۴۵]

۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۸۵/۱

آغاز: موجود ما یدل الحدیث علی امامته و لوسلم فغایته الدلالة علی استحقاق الامامه و ثبوتها فی المآل؛ **انجام:** برابر

از اواخر مقصد ۵ (نبوت) تا پایان کتاب؛ کا: حیدر محمد کاتب، تا: ۹۷۲ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج خرمایی، ۳۹ص (۱-۳۹)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۰ - ۲۳]

۴۵. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۴۰/۴-۶۲۸۲

الهیات است؛ خط: نستعلیق، کا: افضل بن عبدالحی پنجاه هزاری، تا: محرم ۹۷۶ق؛ محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۸۷گ، ۱۹ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۳۱]

۴۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۴۹۶

بی‌دیباچه، با حاشیه‌ها؛ خط: نستعلیق، کا: شاه حسین عبدالمجید تربتی، تا: رمضان ۹۷۶ق، جا: نجف؛ کاغذ: سپاهانی، ۳۵۰گ، ۲۳ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۱۷-۳۸۴]

۴۷. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۶۳

آغاز: لأن الثبوت مرادف للوجود و کذا النفی المعدم و أما الثانی فلأن الامکان قد أخذ فی کل من هدی الوجود و العدم

خط: نسخ، کا: فدا بن عیس بن حاج فدا(ندا) بن صدقه بن عمران بلیثی شافعی علوافی، تا: شنبه ۱۰ ذیحجه ۹۷۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ تملک: محمد رضا حسینی به سال ۱۲۳۹؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۲ - ۴۳۱]

۴۸. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۴۰۹/۱

آغاز: بسمله المقصد الثالث فی اثبات الصانع ... الفصل الاول ... استدل علی وجود الواجب؛ **انجام:** برابر

از مقصد سوم تا آخر؛ خط: نسخ، کا: سلطان محمود بن شیخ محمد، تا: ۹ ربیع الاول ۹۸۰ق، جا: مشهد رضوی مدرسه قدمگاه؛ محشی با امضاء: «م سلمه الله، ملا شمس الدین، احمد مد ظله، خفری، نصیر، شرح شیخ جمال الدین و ...»؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج، ۱۶-۲۰ سطر (۶×۱۰/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۳۴۰]

۴۹. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۷

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول: الأول فی الجواهر؛ **انجام:** و لفظ أن ینفعل و أن یفعل مخصوص بذلک تم الممکنات و الآن حان فی الالهیات الحمدلله اولاً و آخراً

المقصد الثانی من المقاصد الستة؛ خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: ۹۸۱ق؛ مصحح، محشی به نشان «ج ب» و «م ک» و «منه»؛ تملک: محمد بن محمد مشهور به حسن حسینی در ۱۳ جمادی الاول ۱۰۸۹، محمد علی بن محمد بن علی اکبر میر میران (؟) حسنی حسینی طباطبائی؛ جلد: چرم سیاه، ۲۶۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۵سم [مؤید: ۱ - ۸۳]

۵۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۷۶/۱

۱-۸ تنها دیباچه و ۷۷-۳۹۰ از مقصد سوم تا پایان آن؛ خط: نستعلیق، کا: ابو القاسم بن سلطان حسین عبدالعظیمی، تا: ۹۸۴ق؛ محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر (۳×۱۱)، اندازه: ۹×۱۹سم [ف: ۱۳ - ۳۱۴۲]

۵۱. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۱۱۳

خط: نستعلیق خوب، کا: نورالله بن شریف حسینی مرعشی

شوشتری معروف به امیر سید (قاضی نورالله تستری)، تا: ۹۸۵ق؛ ۴۳۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱ – ۷۵]

۵۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۶۱۵-۱۴/۶۵

آغاز: بسمله المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض؛ **انجام:** برابر

از مقصد ثانی فی الجواهر و الاعراض تا آخر شرح؛ خط: نستعلیق، کا: عزالدین محمد انصاری، تا: سه‌شنبه ۲ محرم ۹۸۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۴گ، ۲۲–۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۵ – ۲۵۱۸]

۵۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۲۰۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سیف الدین بن محمد، تا: چهارشنبه ذیحجه ۹۸۶ق، جا: ماردین؛ مصحح، محشی با امضای «منه رحمه الله» و «ع ل»؛ تملک: لطفعلی بن علی بن لطفعلی بن احمد تبریزی با مهر «عبده لطفعلی» (مربع)؛ مهر: کتابخانه جعفر سلطان القرائی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۵۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۷/۵سم [ف: ۳۰– ۹]

۵۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۴

آغاز: المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول؛ **انجام:** برابر

از آغاز مقصد ثالث (الهیات) تا پایان کتاب؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: خواجه شیراحمد بن عمیدالملك بن شیراحمد تونی، تا: ربیع الاول ۹۸۸ق؛ واقف: خواجه شیر احمد؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج دارچینی، ۱۳۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۳سم [ف: ۱ – ۱۴۶]

۵۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۲۹۶

آغاز و انجام: برابر

دیباچه شارح را ندارد و بقیه آن کامل است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ مهر: «عبده الراجی علیحسین ۱۲۳۲» (بیضی)؛ کاغذ: صیقلی، جلد: تیماج عنابی مذهب در ترنج‌های کوچك آمده: «یا علی مدد»، ۲۲ سطر (۷/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۸سم [ف: ۴ – ۱۹۰۴]

۵۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۳۹۶/۲

آغاز: بسمله المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول الفصل الاول فی وجوده الموجود؛ **انجام:** برابر

از مقصد سوم تا آخر؛ خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول مذهب، مصحح، مقابله شده و در ۲۶ صفر ۱۰۷۷ق قراءت شده؛ مهر: «فقیر فقری باب الله الغنی محمد مهدی ابن خانیار خان الحسینی» (دایره)، «العبد محمد اسمعیل الحسینی» (چهارگوش)؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوا آبی، ۲۳ سطر (۷×۱۵/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف: ۴ – ۱۹۸۱]

۵۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۹۸۷

آغاز: بسمله المقصد الثالث فی اثبات الصانع تعالی و صفاته و آثاره و افعاله و فیه فصول ... استدل علی وجود الواجب تعالی بانه لاشک فی وجود؛ **انجام:** برابر

از مقصد سوم در اثبات صانع و صفات و آثار و افعالش را دارد تا آخر؛خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۱؛ مهر: «صراط علی حق نمسکه» (بیضی)، حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۱۷ سطر (۵/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۳ – ۱۳۵۴]

۵۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۵۸۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ تملك: محمد قاسم بن احمد طبرستانی؛ کاغذ: اصفهانی، ۲۰۵گ، ۲۵–۲۷ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳ – ۷۶۷]

۵۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۰۵۶

آغاز: القاصرین من ان العدم اولی بالاعراض السیالة کالحرکة و الزمان بدلیل امتناع البقاء علیهما

جواهر و اعراض تا آخر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ تملك: سید محمد هاشم بن مهدی حائری طباطبائی در ۱۴ جمادی الثانی ۱۲۹۲ در کربلا؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۸۷۵]

۶۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۹۹۶-۳۰/۶۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** وتردد الذهن حال الجزم بمطلق الوجود ... ولم یجزم العقل بالانحصار لجواز ان لایکون معدوما ولاموجود بالمعنی

چند برگ از اول کتاب (مقداری از فصل اول از مقصد اول) خطبه و مقدمه شارح تحریر نشده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «منه»، کتابی درصرف ملحق شده به تاریخ ۱۰۷۵؛ جلد: مقوای سفید، ۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۵ – ۲۵۲۱]

۶۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۶۸۷-۳۹/۶۷

آغاز: اختلفوا فی ان الاجسام هل هی مرئیة بذواتها ام لا ... والاجسام کلها حادثة لعدم انفکاکها من جزئیات متناهیة حادثة؛ **انجام:** اشار بقوله الحالة بین المحسوسات واعترض علیه بان الحاکم هو النفس لیس الا واستناد الحکم الی القوة مجاز

از مبحث حدوث اجسام تا محسوسات؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی از شرح قدیم و «م ن» و «دم»؛ جلد: مقوای سفید، ۴۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳/۵سم [ف: ۵ – ۲۵۲۲]

۶۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۳۲۲-۳۷/۱۱۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و تمسك الاشاعرة بوجوه اشار المصنف الی الجواب عنها منها ان العبد لوکان موجداً لفعله ... و ذلك المرجح لایکون صادراً عنه باختیاره و الالزم التسلسل لانانتقل الکلام الی صدور

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱۷گ، ۲۲–۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۵ – ۲۵۲۱]

۶۳. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۲۳۵

آغاز: ... لقوله تعالی کتاب احکمت ایاته ثم فصلت قابلا للنسخ وهو من ایات الحدوث لانه اما رفع او انتهاء شیء منهما بتصور فی القدیم لان ما ثبت قدمه امتنع عدمه وارد؛ **انجام:** برابر

از ابتداء دو فصل افتادگی دارد؛ خط: نستعلیق، کا: حافظ محمد، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوا با روکش پارچه سرمه‌ای، ۶۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف مخ – – ۹۳]

۶۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۰۸۱–۵۵/۵۱

آغاز: منها فی بابه احتاج الی باب لمعرفة الاحوال المشترکة اما بین الثلاثة کالوجود و العلیة و اما بین الاثنین کالمهیة و المعلولیة

از الفصل الاول فی الوجود و العدم تا آخر کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: محمد رضا بن احمد شولستانی در سال ۱۰۶۷؛ ۴۱۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۵ – ۲۵۲۲]

۶۵. سمنان؛ مدرسه صادقیه؛ شماره نسخه:۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشان «منه» و «م ن» و «لمحرره عفی عنه» و «صدر» و «ج م» و «محمد رضا»؛ مهر: «المتوکل علی الله محمد بن عبدالله» (بیضی)، «رق الحسن الزکی»؛ واقف: مرحوم ملا عبدالله نوری، ۱۲۹۵؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۰۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف مخ]

۶۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۹۳۶

تنها مقصد نخستین است بی دیباچه؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۱۱۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵/۵سم [ف: ۱ – ۲۸۳]

۶۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۲۰۸

خط: نستعلیق، کا: محمد تقی بن محمد رضا، تا: قرن ۱۱؛ فاقد خطبه کتاب؛ مصحح، محشی، مجدول، دارای سرلوح؛ مهر: کاتب «عز من قنع و ذل من طمع محمد تقی» (بیضی)؛ جلد: روغنی، ۳۵۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱۴ – ۸]

۶۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۶۶۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: وزیری؛ جلد: مقوایی، ۲۰۶گ، ۲۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۳/۵سم [ف: ۳ – ۱۰۱۶]

۶۹. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۷۴

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها؛ **انجام:** ان یفعل مخصوص بذلک المقصد الثانی فی اثبات الصانع

بخش جواهر و اعراض تا مبحث الهیات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ واقف: عبدالاحد کرمانشاهی، ۱۲۴۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۷۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵/۵سم [ف: – ۱۵۵]

۷۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۶۷

بخش جواهر و اعراض است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ مهر: «امامقلی» (بیضی)، «علی نقی الحسینی» (بیضی)، «محمد باقر» (بیضی)، «عبده الراجی عبدالصمد»، «المتوکل علی الله عبده امامقلی» (بیضی)؛ تاریخ وقف: دوم شعبان ۱۲۹۷؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۱گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۳ – ۳۰۰]

۷۱. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۴۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی با رمز «منه»؛۱۳۶گ،۲۵سطر(۶/۵×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۵/۵سم [ف: ۱ – ۵۴]

۷۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۹۷

آغاز: فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الخ؛ **انجام:** و انما المقولة ما کان توجها الی غایة من وضع او کیف او غیر ذلک غیر مستقر من حیث هو کذلک ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: دکتر سید احمد آقا معتمد ریاضی؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوایی با تیماج آلبالویی، ۱۵۳گ، ۲۶ سطر (۶/۵×۱۸)، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۱ – ۴۳۵]

۷۳. مشهد؛ امام هادی؛ شماره نسخه:۶۳

خط: نستعلیق و متن کتاب نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲/۵سم [ف: – ۴۷]

۷۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۷۰۵

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الخ؛ **انجام:** و لوجود التکذیب فیه و انتفاء التصدیق عنه کاستخفاف بالشرع.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی به نشانه‌های «صدر» و «م ن» و «۱۲» و «علی» و «س» و «م ع ف» و غیره و بعضی مذهب دارد؛ اهدایی: خاندان شیخ محمود فرساد؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی با تیماج تریاکی، ۳۵۸گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۲ – ۵۹۸]

۷۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشان «منه رحمه الله»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۱۱۳گ، ۲۰ سطر (۱۱×۱۶/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۲۵سم [ف: – ۵۷۰]

۷۶. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۵۲

از جواهر و اعراض است تا آخر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز [ف: ۳ – ۹۲]

۷۷. قم؛ زنجانی (آیة الله)؛ شماره نسخه:۸۶

الهیات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ مهر: «عبده الراجی محمد جواد الموسوی»؛ تملک: محمد مهدی بن محمد کاظم خوانساری در جمادی الاول ۱۲۸۴؛ قطع: ربعی[چند نسخه-ف:۲۲۸]

۷۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۲۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** نفع الله به الطالبین و جعله ذخر الیوم الدین انه خیر موفق و معین.

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، فستقی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۳۰۶گ، ۲۳ سطر (۸×۱۷)، اندازه: ۱۴×۲۴/۵سم [ف: ۷ - ۳۵۹]

۷۹. قم؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۱

انجام: ولا عذاب للمونين والصلحاء یوم القیامة. قالوا بل المراد طریق الجنة المشار الیه بقوله تعالی

مباحث جواهر و اعراض می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵/۵سم [ف: - ۲۴]

۸۰. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۰۴

آغاز: بیان احواله علی بیان احوال العرض و منهم من قدم مباحث الاعراض نظر الی انه قد یستدل باحوال بعض الاعراض علی احوال الجواهر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۰۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲ - ۱۲۹]

۸۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۸۷۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق کم نقطه، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد اسماعیل حسینی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۷گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۴۴ - ۱۱۰]

۸۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۱۷

آغاز: متناهیة و هی مذهب النظام و علی الثانی اما ان یکون هی فی الانقسامات حاصلا بالفصل او یکون بعضها حاصلا؛ **انجام:** انما قلنا لما اشتهر عندهم لما اسلفنا من المنع علی المقدمة الثانیة اذا وقع باحدهما امتنع ان یقع بالآخر و قد مر مشروحا فی مبحث ان المعلوم ینعدم بانعدام علته و الاستبعادی فی عاملتها

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ اهدایی: آقای اشکوری؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۲۵گ، ۲۳ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۴/۵×۲۵/۵سم [ف: ۳۴ - ۱۸]

۸۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۴۸۹

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۱؛افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹×۲۸سم [ف: ۳۳/۱ - ۵۴]

۸۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۴۱۳

آغاز: المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول: الاول فی وجوده؛ **انجام:** برابر

از مقصد سوم تا پایان کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج سبز مذهب، ۸۹گ، ۲۴سطر [ف: ۳۳/۱ - ۱۵]

۸۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۱۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی، رکابه‌دار؛ واقف: فخرالنساء خانم بنت مولانا عبدالکریم طبسی، ۱۱۰۲؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۵۹۲ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۴۵-۳۱]

۸۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۵ ط

انجام: تمت کتابة شرح التجرید ×× مصنف العلامة الفرید / بتوفیق الله الوحید ×× صاحب الوعد و الوعید / و نبیه و وصیه الحمید ×× علی ید عبید العبید / المفتقر الی ربه الغنی ×× حبیب الله الحسینی

خط: نستعلیق، کا: حبیب الله حسینی، تا: قرن ۱۱؛ تعلیقاتی است با علامت: «ج م رحمه الله، منه، مرتاض» و هفت بیت در تقسیم وجود با این آغاز: «موجود منقسم بدو قسم است نزد عقل ×× یا واجب الوجود و یا ممکن الوجود»، محشی با علامات: «منه، ح م رحمه الله تعالی، محمد، م ن، ص، ۱۲، مولانا علینقی، مولانا نعیما طالقانی، شرح تذکره، نظرعلی، صحایف، عبدالحسن، مصادر، شرح طوالع، شرح عقاید التفتازانی، علامه»، دارای فایده ای در باب «شبهه قسطاسیه» به نقل از خط سید جلال الدین محمد حسنی سیفی قزوینی، تعلیقه‌ای است با علامت «رن»، فایده‌ای در باب دوزخ به نقل از فلاسفه صوفیه، فوائدی به نقل از شرح مقاصد؛ تملک: رضی الدین الحسینی الخادم؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سبز، ۷۶۲گ، ۲۳سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۳سم [ف: ۲۴/۲ - ۱۰۷]

۸۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۷۳۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۲۶۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۸ - ۲۶۶]

۸۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۴۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۷۹گ، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۸ - ۲۲۲]

۸۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۸۶۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی به خط شیخ ابوالقاسم گلپایگانی با نشان «ا ب عفی عنه»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: روغنی مذهب، ۳۳۲گ، ۲۳ سطر (۶/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۳×۲۵/۵سم [ف: ۸ - ۴۶۱]

۹۰. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۲۶/۴-۵۸۲۰

جواهر و اعراض؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۳۷گ، ۱۶ سطر، قطع: وزیری [آستانه قم: - ۱۳۱]

۹۱. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۹۹/۱-۶۳۰۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام (آغاز پیش از تضاد جواهر و انجام در حافظه افتاده)؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۲۵گ، ۲۰ سطر، قطع: وزیری [آستانه قم: - ۱۳۱]

۹۲. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۲۷۵

آغاز: الا بعد معرفة البعد و الزوایا القائمة الممکن إما أن یکون موجودا فی الموضوع و هو المحل المتقوم بنفسه

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۷۷گ، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۱۹۵]

۹۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۶۰۶/۱

آغاز: ... قوام ما فی المسافة کاف فی تحدید حال الحرکة و ظاهر ان الاستدلال؛ **انجام:** ان المعنی المذکور هو الکائنة فاشار المصنف الی ابطال هذا التوهم بقوله و لا یعلل ...
از بخشی از فصل نخست از مقصد دوم آغاز و تا بخشی از فصل پنجم از همان مقصد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با نشان «حلی، زین» و غیر آن؛ کاغذ: شرقی، ۱۳۹گ (۱-۱۳۹)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۳۴ - ۴۷۰]

۹۴. تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۲۲۰
مقصد دوم است در جواهر و اعراض؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰و۱۱؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، قطع: وزیری [نشریه: ۳ - ۴۲۲]

۹۵. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۱۹/۴-۵۷۸۶
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ تملک: میرزا ابوطالب حسینی قمی؛ کاغذ: سپاهانی، ۲۹۵گ، ۲۱ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۳۱]

۹۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۶۵۱
از جواهر و اعراض؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشان «م ن ره، جم، صدرالمحققین»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی،۲۴۱گ،۱۷سطر(۸×۱۴)،اندازه:۱۵×۲۴سم [ف: ۱۷ - ۱۸۷]

۹۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۶۸۹
الجواهر و الاعراض است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۱۱گ، ۱۷ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۷ - ۱۹۹]

۹۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۱۰
خط: نستعلیق، کا: شفیعا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول، محشی با نشانه‌های «م، م ن، صدر م ل رحمه الله»، با سرلوح؛ کاغذ: سپاهانی سفید و کبود، جلد: تیماج، ۲۴۶گ، ۲۲سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۸ - ۸۶]

۹۹. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۱۸ - ج
دیباچه را ندارد و مقصد یکم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشان «منه»؛ یادداشت شب ۱۶ رمضان ۱۱۰۶ در آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۲۹گ، ۲۰سطر (۷/۵×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [ف: - ۳۷۰]

۱۰۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۰۱-طباطبائی
آغاز: برابر؛ **انجام:** علی مباحث الأعراض لان وجود العرض متوقف علی وجود الجوهر فناسب ذلک أن یقدم بیان احواله علی بیان
امور عامه تجرید است و تا آغاز مبحث جوهر و عرض را در بردارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی از آقا حسین خوانساری با عنوان «آقا حسین سلمه الله» و دیگر تعلیقاتی از قوشچی با علامت «منه»؛ تملک: محمد مؤمن لمراسکی،محمد حسین بن ملا حمزه اشرفی؛کاغذ:اصفهانی، جلد: تیماج مشکی،۹۲گ،۲۷سطر، اندازه: ۱۲×۲۲/۵سم [ف: ۲۴ - ۴۳۳]

۱۰۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۹۳ حکمت
خط: نسخ، کا: محمد بدیع کاشانی، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ مهر: فضل الله حسینی مورخ ۱۱۰۱؛ جلد: تیماج تریاکی، قطع: ربعی [ف: ۲ - ۷۹]

۱۰۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۷۳
خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی با نشان‌های: «ملا جلال، ف ر، م ن»؛ تملک: رضی حسینی در ۱۱۹۹ ق و مهر «الواثق بالله الغنی رضی الحسینی» (بیضی)؛ کاغذ: نخودی حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۴۰۴گ، ۲۱ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۴۵]

۱۰۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۲۴۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ینبغی ان لا یتجسس عن احوال الناس للکتاب و السنة اما الکتاب فقوله تعالی و لا تجسسوا و قوله ان الذین یحبون
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی به نقل از شرح علامه حلی و به امضای «منه» و «جم» و دیگر حواشی و آوردن معانی لغت به نقل از کتب لغت؛ تملک: احمد رفعت، خلیل بن عبدالوکیل عبدی، محمد محسن بن محمد سمیع و مهر «المؤمنین و المؤمنات ۱۰۵۶» (بیضی)؛ مهر: «کتاب موقوفه حاجی حسین طهرانی بسعی محمد جعفر ۱۳۱۰» (نیم دایره)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با نقش آهو، ۲۶۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۵سم [ف: ۱ - ۲۱۸]

۱۰۴. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۸۸۶
از اول تا مقاصد ثالث؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۷]

۱۰۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰۶۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** علة فاعلیة عرضیة لحصول البرودة مع انه علة معدة ذاتیة لحصول البرودة. و لنقطع التحریر علی لفظی الحصول و البرودة ... قد تم المقصد الأول من شرح رسالة التجرید و نبدأ بالمقصدی الثانی و الثالث ...
خط: نسخ درشت، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، دارای علامت بلاغ، با خط خوردگی، محشی با امضای «منه» و «عبدالغفار» و «آقا حسین سلمه الله» و «جلال» و «جم»؛ تملک ضیاء الدین با مهر «الواثق بالله ضیاء الدین بن اسدالله» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۲گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۵سم [ف: ۴۴ - ۲۲۸]

۱۰۶. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۲۷۲۹/۱
مقصد اول در امور عامه با حذف مقدمه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۱۸۲ص، ۲۳ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۳سم[ف:۱-۳۳۱]

۱۰۷. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۲۷۲۶
مقصد دوم جواهر و اعراض؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۴۱۰ص، ۲۰سطر (۶×۱۶)، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۱ - ۲۵۴]

۱۰۸. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۲۷۲۷

مقصد اول امور عامه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۲۰۱ص، ۲۳ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱ - ۲۵۴]

۱۰۹. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:بدون شماره

کا: تقی پسر محمد رضا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ دارای سرلوح، مجدول مذهب، این کتاب را در نزد استاد فرا می‌گرفته و جزوه و جزوه می‌نوشته است [نشریه: ۷ - ۵۳۵]

۱۱۰. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با دیباچه؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۳]

۱۱۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۴۲

بحث امور عامه است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج خرمایی، ۱۴۳گ، ۱۹ سطر (۶/۳×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۱۶۵]

۱۱۲. تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۲۱۸

از الفصل الخامس فی الاعراض تا پایان آن؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی «قاسم»؛ جلد: تیماج مشکی، قطع: رحلی کوچک [نشریه: ۳ - ۴۲۲]

۱۱۳. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه:۸۳

بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۵ - ۲۱۳]

۱۱۴. تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه:۱۷۶

«المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض» است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ تملک: عبدالعلی میرزای عبدی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۴/۵سم [نشریه: ۳ - ۱۸۸]

۱۱۵. تهران؛ شهشهانی ، حسین؛ شماره نسخه:بدون شماره

الهیات شرح تجرید؛ کا: محمد معصوم بن نصیرالدین حسینی، تا: قرن ۱۱ [میراث اسلامی: ۵ - ۶۰۲]

۱۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۹۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی نادر و مهم با نشان عبدالغفار سلمه الله، ح.ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۴۴گ، اندازه: ۱۲/۵×۲۴سم [ف: ۵۱ - ۱۹۹]

۱۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۴۶۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** بترکه لقد ... صفا و تفیعه بالاستقرار

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [رایانه]

۱۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۵۱۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلیسترها ستر الله و یضاقد علم

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۱۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۹۰۵

آغاز: لکل حال امر مشترک و امر مختص؛ **انجام:** الملموسة عبارة عن امکان کونه ملموسا ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

۱۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۴۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: مشهدی، محمد کاظم، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی محمد باقر سروقد رضوی [رایانه]

۱۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۵۸۴

آغاز: یصیر هواء و الهواء المجاور لبداننا انما یحس برودته لانه ممتزج بالخیرة؛ **انجام:** المقصد السادس فی المعاد ... و قیل المراد به الادلة الواضحة و قیل العبادات کالصلوة و الزکوة و نحوهما و قیل الاعمال

از اواخر فصل دوم مقصد دوم تا اوایل مقصد ششم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با نشان «س» و «م ن»؛ تملک: محمد حسینی متخلص به خاک صدر صدوری؛ انتقالی از مدرسه آیت الله بروجردی شهر ری در اردیبهشت ۱۳۷۰؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۷۹گ، ۲۲ سطر (۶×۱۷/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۲۳سم [ف: ۲۰ - ۴۵]

۱۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۳۳

آغاز: برابر

فاقد خطبه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷۲گ، ۲۵ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [ف: ۲۰ - ۳۶۴]

۱۲۳. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۱۷/۱

آغاز: بسمله المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته ... استدل علی وجود الواجب تعالی بانه لاشک فی وجود الموجودات؛ **انجام:** برابر

بخش الهیات تا آخر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج، ۲۱ سطر(۶/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: - ۳۶]

۱۲۴. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۱۴/ح-۵۰

آغاز: المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول؛ **انجام:** برابر

مقصد اول و دوم ندارد و شامل ۴ مقصد است بدینسان: مقصد سوم در اثبات صانع، مقصد چهارم در نبوت، مقصد پنجم در امامت، مقصد ششم در معاد؛ کا: حیدر ابن محمد معلم سبزواری، تا: ۱۰۰۲ق، جا: شیراز مدرسه لطفیه؛ محشی؛ جلد: مقوا با تیماج قهوه‌ای، ۹۰ص،۱۶سطر(۶/۵×۱۱/۵)،اندازه:۱۲×۲۰سم [ف: ۲ - ۱۲]

۱۲۵. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶-ش/۴۸۹

آغاز: بسمله و به نستعین - الحمدلله رب العالمین - الرحمن الرحیم مالک یوم الدین؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: عزیز الله بن نورالله دلیجانی، تا: ۱۰۰۶ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا با تیماج قهوه‌ای، ۷۳ص، ۲۳ سطر (۷×۱۸)، اندازه: ۱۲×۲۳/۵سم [ف: ۲ - ۸۷]

۱۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۵۶ ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۰ ذیحجه ۱۰۱۰ق؛ مجدول، محشی با علامت‌های «منه، م ن، صدرالدین، ج ن م ح ص، مدظله، مخ،

فح، ح، احمد، سط مدظله» و نیز تعلیقاتی به نقل از صحاح و شرح مواقف و شرح علامه حلی، در پایان فایده‌ای در باب نقطه و خط به نقل شمس الدین محمد خفری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۲۷۴گ، ۲۷سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۲۴/۲ – ۸۵]

۱۲۷. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۶۲۰

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه انجام نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۴ محرم ۱۰۱۱ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد باقر بن محمد امین؛ ۳۳۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۲ – ۳۸۶]

۱۲۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۶۴

ج ۲، در جواهر و اعراض؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۰۱۱ق؛ محشی با نشان «م ن، شرح قدیم، ص، جم، میرصدرالدین محمد، شرح مواقف، سید، صحائف»؛ واقف: حاج لطفعلی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۸گ، ۲۰ سطر (۷/۵×۱۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۵/۵سم [ف: – ۵۷۱]

۱۲۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۰۷۸–۵۵/۴۸

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصولاً الاول فی الجواهر

از اول مقصد ثانی در جواهر و اعراض تا آخر کتاب؛ خط: نستعلیق، کا: محمد هاشم مشهدی، تا: جمعه رجب ۱۰۱۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۸۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف:۵–۲۵۱۹]

۱۳۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۸۹۵

خط: نستعلیق، کا: مهدی بن صدر الدین محمد حسن کیا حسینی، تا: پنج‌شنبه ۲۰ ربیع الاول ۱۰۱۲ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۱گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۸سم [ف: ۲۳ – ۸۱]

۱۳۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۱۸۲

آغاز و انجام: برابر

فاقد مقدمه؛ خط: نستعلیق، کا: امین الدین محمد بن سیف الله بیابانکی، تا: شوال ۱۰۱۴ق؛ واقف: سید جلال الدین طهرانی؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۲۶۹گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۱×۲۴/۵سم [ف: ۱۱ – ۱۸۶]

۱۳۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۸۲۰

از مقصد دوم تا پایان کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۱ صفر ۱۰۱۵ق (۱۱۰۵)؛ مصحح، محشی؛ ۲۸۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۸۷۵]

۱۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۹۱/۱–طباطبائی

آغاز: بسمله المقصد الثالث فی اثبات الصانع ... استدل علی وجود الواجب؛ **انجام:** برابر

از آغاز مقصد ثالث = الاهیات است؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: نظام الدین محمد بن حسن فرسی، تا: ۱۰۱۵ق؛ محشی از خفری و نیز با نشان کرمانشاهی میر محمد مهدی بهاء الدین محمد سلمه الله من الافات، ضیاء سلمه الله و منقولاتی از معارف شرح صحائف وشرح مواقف؛ تملک: جلال شاهی رضوی؛ ۵۴گ (۱– ۵۴) [ف: ۲۳ – ۵۴۰]

۱۳۴. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:۱۳۷

خط: نستعلیق، کا: نظام بن حسن سلیمی، تا: ۱۰۱۷ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد سعید بن شیخ عبدالله سویدی به سال ۱۱۸۶ق، سید محمد بن قاسم حسینی طارمی (زنجانی)؛ مهر: وقف کتاب بر خزانه مجتهدیه (دایره)؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۹۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۵/۵سم [اوراق عتیق: ۱ – ۱۷۶]

۱۳۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۷۵

آغاز: بسمله المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول الفصل الاول فی وجوده الموجود ان کان واجبا فهو المطلوب و الا استلزمه

مشوش است، در آغاز از مقصد سوم در اثبات صانع تا اواخر کتاب (فی الایمان و الاحکام) و پس از آن از اوایل مسئله ششم از مقصد دوم (فی المبصرات) تا اواخر اعراض را دارد؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: مراد بن مصطفی، تا: ۱۰۱۸ق؛ محشی؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوا روکش کاغذ ابری، ۲۶۴گ، ۲۳–۲۱ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۴/۵سم [ف: ۱ – ۲۳۷]

۱۳۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۲۶

نیمه دوم؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن محمد علی، تا: ۱۰۱۹ق؛ ۳۰۲گ، ۱۸سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۱ – ۱۴۰]

۱۳۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۲۹ معزی

آغاز و انجام: برابر

خط: معتاد، کا: علی بن محمد بن حسن، تا: جمعه ۶ جمادی الثانی۱۰۲۴ق؛ رکابه‌دار؛ تملک: محمدطاهر بن محسن معزی، محمد جواد؛ جلد: تیماج مذهب، ۱۷۲گ، ۲۹ سطر (۱۲×۱۶/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [ف: ۳۹ – ۲۰۶]

۱۳۸. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۴/۶/۱–۵۷۹۷

خط: نستعلیق، کا: حیدر حسنی حسینی میانجی، تا: ۲۰ جمادی الاول ۱۰۲۵ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۱۹ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: – ۲۰۶]

۱۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۰

آغاز و انجام: برابر

کامل، اما فاقد خطبه؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد مؤمن بن شاه قاسم سبزواری، تا: ربیع الاول ۱۰۲۷ق؛ واقف: تاج ماه بیگم، شعبان ۱۲۶۲؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۴۷۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱ – ۱۴۴]

۱۴۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۵۲۷/۱–۱۸/۴۷

آغاز: علی شرط حادث آخر ... متعاقبة او مجتمعة و کلاهما محالان علی زعم الحکماء و المتکلمین؛ **انجام:** برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه انجام بدست آمد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ۱۰۲۷ق؛افتادگی:آغاز؛در خدمت میر محمد سعید به تاریخ غره ذی القعده۱۰۲۷در احمدآباد کجرات مقابله شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۰گ،۲۳سطر،اندازه:۱۴×۲۵سم[ف:۵– ۲۴۲۲]

۱۴۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۳۷۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد تقی بن رفیع الدین بن علی غفاری کاشانی، تا: ۲۵ شعبان ۱۰۲۸ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳ سطر (۶/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۴ – ۱۹۶۴]

۱۴۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۹۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، کا: امین الدین بن مولانا احمد، تا: دوشنبه دهه آخر ذیحجه ۱۰۳۱ق؛ مقابله شده در ۱۰۷۹ق، محشی؛ مهر: «العبد المذنب محمد حسین» (بیضی)؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰۱گ، ۲۳ سطر (۱۰/۵×۱۷)، اندازه: ۱۸/۵×۲۶سم [ف: ۳ – ۱۸۵]

۱۴۳. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۲۷۳۴
از مقصد ثالث تا آخر کتاب؛ خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۰۳۲ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: چرمی، ۱۲۸ص، ۲۳ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱ – ۲۵۶]

۱۴۴. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۴
از مقصد دوم تا پایان کتاب؛ خط: نستعلیق، کا: میرزا محمد بن حاجی علی نصاریخانی کمره‌ای، تا: ۳۰ شعبان ۱۰۳۳ق، جا: گلپایگان؛ مصحح، با علامت بلاغی، محشی؛ ۲۴۰گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۶سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: – ۶۹]

۱۴۵. سمنان؛ مدرسه صادقیه؛ شماره نسخه:۳۸
آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر؛ **انجام:** برابر
المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض تا آخر کتاب؛ خط: نستعلیق، کا: محمد قاسم مدرس بن محمد صالح اصفهانی، تا: چهارشنبه ذیقعده ۱۰۳۴ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج، ۲۷۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۵سم [ف مخ]

۱۴۶. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۲۶/۲
انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد صالح بن علی بصیری (نصیری طالقانی)، تا: ۱۰۳۴ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا با تیماج قهوه‌ای، ۹۱گ، ۲۰ سطر (۶×۱۶)، اندازه: ۱۲/۵×۲۴/۵سم [ف: ۲ – ۱۲۰]

۱۴۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۳۹۰
آغاز: معطوفا علی سید انبیائه و یویده ما یوجده فی بعضی النسخ؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: جمال الدین محمد بن دوست محمد مسیبی خزاعی، تا: ۱۰۳۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ تملک: حسینعلی بن محمد صالح؛ مهر: «هذا من المهدی»؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۵۸گ، ۲۱- ۲۵ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۱۲ – ۱۵۸]

۱۴۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۰۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق زیبا، کا: جمال الدین محمد پسر شیخ دوست محمد، تا: ۴ جمادی الاول ۱۰۳۵ق؛ محشی؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱–۲۸ سطر (۶/۵×۱۳–۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۴/۵سم [ف: ۱۱ – ۶۷]

۱۴۹. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۱۹۵
قسمت اول «امور عامه» می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۳۶ق؛ مقابله شده؛ مهر: «عبده عبادالله»؛ واقف: حسن صدرزاده خویی، ۱۳۴۷ ش؛ جلد: سوخت، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: – ۱۰۱]

۱۵۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۲۰
آغاز: برابر؛**انجام:** فان شرب السمقونیا علة فاعلیة عرضیة لحصول البرودة مع انه علة معدة ذاتیة لحصول البرودة
شرح مقصد اول، در امور عامه؛ خط: نستعلیق، کا: علی بن حسین، تا: ۱۰۳۸ق؛ مصحح، محشی با امضای «منه»؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۱۰۵گ، ۳۰ سطر (۷/۵×۱۸)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱۳ – ۳۱۴]

۱۵۱. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۳۹۰
مبحث جواهر و اعراض؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۳۸ق، جا: مشهد رضوی، در اطاق صحن خواجه علی بن حاج محمد هاشم مشهدی؛ محشی از اسفار، حاشیه قدیم، ملا عبدالرزاق و جز اینها؛ جلد: تیماج حنایی،۲۵۷گ،۲۱سطر،اندازه:۱۳×۲۵سم[ف:۱– ۳۶۸]

۱۵۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۴۶۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** لمولانا المحقق المدقق حمزه الجیلانی تمت
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۰۴۵ق [رایانه]

۱۵۳. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۱۳
آغاز: المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول؛ **انجام:** برابر
مقصد ثالث، قسم الهیات به معنی الاخص؛ خط: نسخ، کا: احمد اردبیلی، تا: ۱۴ رمضان ۱۰۴۷ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: علی بن فضل الله حائری؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: – ۱۴۶]

۱۵۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۳۰۱
بی‌دیباچه و تا پایان مبحث علل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۰۴۷ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۹گ، ۱۹ سطر (۴×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۱۶ – ۲۳۷]

۱۵۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۷۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: احمد بن یوسف شهر زوری، تا: صفر ۱۰۴۸ق، جا: آستارا؛ محشی؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۵۷۸ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۰ – ۱۲۱۵]

۱۵۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۹۱۵/۱
الهیات؛ خط: نستعلیق، کا: بدیع الزمان بن مرتضی انصاری، تا: جمعه ۲۴ جمادی الاول ۱۰۴۸ق؛ ۹۳گ (۱–۹۳)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳ – ۳۷]

۱۵۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۲۸۷

آغاز: بسمله، المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول الاول فی وجوده الموجود ان کان واجباً فهو ... و الا استلزمه؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی بن علاء الدین لوحامی مازندرانی سورکی، تا: ۲۸ ربیع الاول ۱۰۴۸ق، جا: مدرسه الحانیة؛ محشی با عناوین علامه حلی، احمدی، خوی فخرالدین، علی و نشان بلغ؛ مهر: «رب نجنی، بمحمد و علی»؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۶گ، ۲۳ سطر (۶×۱۶/۵)، اندازه: ۱۴×۲۶سم [ف: ۱۹ – ۳۹۶]

۱۵۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۲۴۲

آغاز: الاتحب قلة المعارفة و کثرتها فیلزم تساوی زمان؛ **انجام:** و ان تفعل مخصوص تمت اعراض التجوید بعون الله

خط: نستعلیق شکسته، کا: استرآبادی، محمد امین بن محمد مؤمن، تا: ۱۰۵۱ق؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

۱۵۹. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۲۶۱۰

میانه‌های مقصد دوم که در جوهر و عرض است؛ خط: نسخ، کا: محمد محسن بن محمد سعید حسینی، تا: ۱۵ ربیع الاول ۱۰۵۱ق؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: – ۱۳۳۲]

۱۶۰. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۱۲۳

آغاز: آغاز مقصد دوم: بسمله. المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض متوقف علی وجود الجوهر. بان المتحرک لایوصف بالحرکة حال کونه فی الجزء الاول لکنه یوصف بها فی اول زمان حصوله فی الجزء الثانی؛ **انجام:** برابر

شامل مقصد دوم (جواهر و اعراض) و مقصد سوم (الهیات) است؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: قوام الدین، تا: پنج‌شنبه ۱۹ ربیع الاول ۱۰۵۴ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با امضای «م.ن» که گویا ملاعلی نوری منظور است؛ جلد: مقوا، ۱۸۶گ، ۲۵سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: – ۱۲۳]

۱۶۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۷۶۵

نیمه دوم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۵۴ق؛ همراه با متن تجرید در ۱۳ برگ؛ ۱۶۶گ، ۲۴سطر، اندازه: ۱۳×۲۶سم [ف: ۱ – ۱۳۹]

۱۶۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۶۲۲/۵

از مقصد سوم تا آخر؛ خط: نسخ، کا: طعمة بن عطاء الله، تا: جمعه ۱۸ رمضان ۱۰۵۴ق؛ محشی؛ مهر: کتابخانه مجدالدین؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوا با مشمع آبی، ۷۵گ (۸۸–۱۶۲)، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ – ۷۳۶]

۱۶۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۹۹۹

آغاز: المقصد الثالث فی اثبات الصانع؛ **انجام:** برابر

بخش آخر کتاب و در مبحث الهیات است؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالرشید حسینی، تا: پنج‌شنبه ۲۸ صفر ۱۰۵۴ق؛ واقف: شمس الدین جزایری؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۱۳۱گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱۱ – ۱۸۹]

۱۶۴. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۵۲/۱–۶۲۲۵

بی دیباچه و جواهر اعراض است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد مقیم شیرازی، تا: ربیع الاول ۱۰۵۴، جا: مدرسه آصفیه؛ محشی؛ مهر: محمد بن احمد؛ واقف: محمد وحید خورکامی رشتی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۳گ، ۲۳ سطر، قطع: وزیری [آستانه قم: – ۱۳۰]

۱۶۵. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۸۳۷/۱

آغاز: بسمله، المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول؛ **انجام:** برابر

بخش الهیات؛ خط: نستعلیق، کا: عقیل بن محمدرضا حسینی رازی عبدالعظیمی، تا: ربیع الثانی ۱۰۵۵ق؛ مصحح، محشی از ملاعبدالرزاق و ملاشمسا جیلانی؛ تملک: محمد رضا بن محمد رشید نائینی در ۱۱۴۵ق در بلده طهران؛ مهر: «اذکر فی الکتاب اسماعیل» (مربع)؛ وقف‌نامه به خط مرحوم فاضل جلو خانی فرزند ملا علی اکبر بن محمد مهدی بن اسد الله جلو خانی؛ ۱۲۲ص (۱۲۱–۲۴۲)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۲ – ۴۴۳]

۱۶۶. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۱۰۹

آغاز: ... و العلیة و المعلولیة الفصل الاول فی الوجود و العدم و تحدیدهما بالثابت العین والمنفی العین او الذی یمکن ان یخبر عنه و بنقیضه ای لایمکن ان یخبر عنه او بغیرذلک مثل قولهم؛ **انجام:** برابر

جلد دوم؛ خط: تحریری، کا: محمدسعید، تا: ۱۰۵۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ مهر: «عبده الراجی ابن الرضا احمد» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف مخ]

۱۶۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۱۲

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض یتوقف علی وجود الجوهر فناسب ذلک ان یقدم؛ **انجام:** و قوله علیه السلام من ابتلی بشی من هذه القاذورات فلیسترها یستر الله تم وایضا قد علم من سیرته علیه السلام انه کان لایتجسس عن المنکرات بل یسترها و یکره اظهارها ثم انه فرض کفایة لافرض عین فاذا قام به قوم سقط عن الاخرین و اذا ظن کل طایفة انه لم یقم به الاخر اثم الکل بترکه

جواهر و اعراض؛ خط: نستعلیق، کا: اسدالله ابن ظهیر الدین علی دوانی، تا:جمادی الاول۱۰۵۷ق؛افتادگی:آغاز؛مصحح؛جلد: تیماج زرشکی، ۲۶۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۶۹]

۱۶۸. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۱۱۸

خط: نستعلیق، کا: نصرالله بن عبدالکریم، تا: ۱۰۵۷ق؛ جز چند برگ اول که نونویس است، حواشی دارد [چند نسخه–ف: – ۳۲۵]

۱۶۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۳

از مقصد ثانی تا پایان کتاب؛ خط: نسخ، کا: محمود بن حاجی

هدایت اصفهانی، تا: شنبه ۲۲ رمضان ۱۰۵۸ق؛ محشی با نشان «منه، م ن، خواجه خان، م ق، م ع ق، شرح علامه، شرح قدیم، مواقف، سیف الملوک، ع ب سلمه الله»؛ تملک: ابن مرحوم حاج محمد رضی، حاج محمدامین؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۲۶۵گ، ۱۸ سطر (۶/۵×۱۸)، اندازه: ۱۲/۵×۲۴/۵سم [ف: - ۵۷۱]

۱۷۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۹۸

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول؛ **انجام:** انه خیر موفق و معین

از مقصد دوم به بعد را حاوی است؛ خط: نسخ، کا: منصور بن نورالدین هدایت کریجیانی، تا: رجب ۱۰۵۸ق؛ واقف: قائم مقام، ۲۱۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۴ - ۱۷۳]

۱۷۱. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۲۷۳۰

مشتمل بر شش مقصد با حذف مقدمه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۳ ذیحجه ۱۰۵۸ق؛ ۶۱۶ص، ۲۳ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۱ - ۲۵۵]

۱۷۲. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۸۸/۱-۶۰۶۵

بی دیباچه؛ خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن میرزا علی گسکری، تا: ذیقعده ۱۰۵۹ق، جا: رشت؛ تملک: مصطفی خوانساری؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۲گ، ۱۶ سطر، قطع: وزیری [آستانه قم: - ۱۳۱]

۱۷۳. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۱۰۲۶

امور عامه؛ کا: محمد باقر بن احمد جیلانی، تا: ۱۰۵۹ق، جا: شیراز مدرسه قوامیه؛ قطع: وزیری [ف: - ۱۵۴]

۱۷۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۷۶۴

نیمه دوم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۵۹ق؛ ۱۱۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱ - ۱۳۹]

۱۷۵. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۲۹۶

الهیات؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۶۰ق [ف: - ۶۳]

۱۷۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۴۲

بخش الهیات کتاب؛ خط: نسخ خوب، کا: زین الدین بن صدر الدین (شیرازی)، تا: رمضان ۱۰۶۰ق؛ مصحح، محشی، خواندن و تصحیح کتاب را کاتب در همان سال در شیراز به پایان برده؛ تاریخ وقف: محرم ۱۰۸۸؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۴ - ۱۷۲]

۱۷۷. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۱۶۳

خط: نستعلیق، کا: جمال بن علی اصطهباناتی، تا: ۱۰۶۲ق؛ دارای حواشی بسیار؛ ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵/۵سم [ف: - ۱۰۷]

۱۷۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۹۰۲

آغاز و انجام: برابر

شامل دیباچه و مباحث الامور العامه، الجواهر و الاعراض و الالهیات می‌باشد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد مشهور به نصیرالدین رضوی، تا: سه‌شنبه ۳ ربیع الثانی ۱۰۶۲ق، جا: اصفهان؛ محشی از صدر المحقق و دیگران با رموز مختلف؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۲۵۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۹۰]

۱۷۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۱۶

از مقصد سوم؛ خط: نستعلیق، کا: محمد قاسم بن امیر جانی محمد اسیاجی، تا: ۱۰۶۳ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۴ سطر، قطع: ربعی [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۳۱۶]

۱۸۰. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۸

خط: نسخ، کا: بهاء الدین، تا: ۸ شوال ۱۰۶۳ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج زرشکی، ۲۷۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱ - ۸۹]

۱۸۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۳۶۵

آغاز: صعوبة الانفکاک الی الصاق الفاعل المختار لاالی عرض و احد قائم بکل منها یسمی تألیفا

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۵ ربیع الثانی ۱۰۶۳ق، جا: مدرسه آقاحکیم؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمدباقر جزی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۷۵]

۱۸۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۰۱۶

آغاز: بسمله، المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول ... استدل علی وجوب الواجب تعالی بانه لا شک فی وجود موجود فان کان واجبا ثبت المط؛ **انجام:** برابر

از مقصد سوم تا پایان کتاب؛ خط: نستعلیق، کا: محمد قاسم بن امیر حاجی محمد، تا: یک‌شنبه محرم ۱۰۶۳ق؛ محشی با رمز «جم»؛ تملک: محمد بن محمد تقی اصفهانی، رفیع الدین محمد حسینی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۱۰۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۳۹۹]

۱۸۳. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۲۷

بخش جواهر و اعراض (المقصد الثانی)؛ خط: نستعلیق، کا: نصیر بن محمد محسن ابلوندی، تا: ۱۰۶۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸۱گ، ۲۵ سطر [ف: ۱ - ۱۵۴]

۱۸۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۱۷

آغاز: بسمله، المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض متوقف علی وجود الجوهر؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: میرقاسم مشهدی، تا: ۱۰۶۶ق، جا: قم؛ برحسب درخواست حاج حسین تنکابنی، محشی از: «م س/ص ر م ن/م ک/ ع ذ ق / ع / ح»؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۶۹گ، ۲۲ سطر (۶/۵×۱۶)، اندازه: ۲/۵×۲۵ [ف: ۱۴ - ۱۹]

۱۸۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۵۸۳-۱۴/۳۳

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض؛ **انجام:** برابر

مقصد دوم جواهر و اعراض و مقصد پنجم؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: زین الدین بن ملارحمت الله طبالوندان خشکبجاری، تا: ۱۰۶۴-۱۰۶۶ق؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۰۶گ، ۲۰ سطر،

اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۵ - ۲۵۱۸]

۱۸۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۳۷۲

آغاز: بسمله، المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول؛ **انجام:** وجود معروض المتغیرات اولا عدمه الی الزمان لان معروض المتغیرات متقدم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۶۷ق؛ مصحح؛ تملک: محمد تقی بن محمد طاهر الحکیم مورخ به ۱۱۰۵ ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴۲گ، ۲۴ سطر (۷×۱۸/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱۵ - ۱۸۰]

۱۸۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۰۲۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** علیه معده لحصول البرودة.

بخش امور عامه؛ خط: نستعلیق، کا: مراد پسر خواجه محمد اورزمانی، تا: ۲۰ جمادی الاول ۱۰۶۷ق؛ واقف: شمس الدین جزایری؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۵۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱۱ - ۱۸۷]

۱۸۸. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۴۴۲

خط: نسخ، کا: محمد معصوم شریف، تا: منتصف شعبان ۱۰۶۷ق؛ محشی از شارح؛ تملک: سید هاشم حسینی تهرانی ۱۲۱۹ با مهر «عبده الراجی هاشم حسینی» (بیضی)، سید محمد باقر «محمد باقر بن هادی حسینی» (بیضی)؛ مهر: «عبده مرتضی بن محمد مهدی حسینی ۱۱۷۹» (بیضی)؛ واقف: شهید؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: - ۲۲۲]

۱۸۹. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۶۱۶

از بحث جواهر و اعراض می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: شعبان ۱۰۶۷ق؛ مصحح، محشی، مجدول؛ تملک: علی قلی، محمد بن رضی الدین هروی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۴۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۳۰سم [ف: ۲ - ۳۸۴]

۱۹۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۳۴۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** اما الکتاب فقوله تعالی و لا تجسسوا و قوله ان الذین یحبون ان تشیع الفاحشة.

خط: شکسته نستعلیق ریز، کا: غیاث الدین محمد خوانساری، تا: ۱۰۶۸ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با امضای «م ن» - «ب ه» - «جلال»؛ مهر: «العبد الصادق»، «محمد تقی»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۷۶گ، ۱۹- ۲۱ سطر (۶/۵×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱۲ - ۸۳]

۱۹۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۳۱۴

خط: نسخ و نستعلیق، کا: شکرالله بن مرشد تویسرکانی، تا: محرم ۱۰۶۸ق؛ مصحح، محشی از خفری، م ن و دیگران؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۴گ، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳۲ - ۳۱۷]

۱۹۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۴۳۸

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول، الاول فی الجواهر؛ **انجام:** او غیر ذلک غیر مستقر من حیث هو کذلک و لفظ ان یفعل و ان ینفعل مخصوص بذلک

شامل بخش جواهر و اعراض است؛ خط: نستعلیق، کا: خان محمد اردبیلی، تا: ۲ رجب ۱۰۷۰ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۳۳/۱ - ۲۷]

۱۹۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۰۰۸

خط:نستعلیق، کا: عبدالعظیم پسر عزیزالله پسر سعیدالله، تا: سه‌شنبه ۱۵ شعبان ۱۰۷۰ق؛ با حاشیه‌های «جم» بی دیباچه؛ کاغذ: سپاهانی، ۲۰۹گ، ۲۳ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۱۷ - ۵۲۳]

۱۹۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۴۹۳

از آغاز تا اواخر مقصد سوم (الهیات)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۰ق؛ محشی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰ سطر، اندازه: ۲۱×۲۹/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۴۵۴]

۱۹۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۸۶۵

آغاز: بسمله. [المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر] قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض متوقف (برگ ۴)؛ **انجام:** تمت المقصد الثانی من الجواهر و الاعراض من شرح تجرید فی السبت ۱۷ رمضان ۱۰۷۱

خط: نسخ خوش، کا: محمد رضا بن مصطفی قلی کربلائی قلی خان، تا: ۱۰۷۱ق؛ محشی با نشان‌های میرزاجان، م ن، ۱۲، رضی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا رویه تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۳۰۸گ، ۱۷ سطر (۶/۸×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۱۷ - ۱۰۳]

۱۹۶. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۳۵۹

از مبحث جواهر و اعراض تا پایان کتاب؛ خط: نستعلیق، کا: عطاءالله بن ملا عطاء الله، تا: سه‌شنبه ۱۴ محرم ۱۰۷۲ق، جا: اصفهان؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۲۷۳گ، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۱ - ۳۴۴]

۱۹۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۱۸۸

آغاز و انجام: برابر

فاقد خطبه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۰۷۲ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مذهب، ۳۲۹گ، ۱۷ سطر(۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۲۸ - ۲۶۶]

۱۹۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۶۷۷

بخش جواهر و اعراض تا پایان؛ خط: نسخ، کا: میرزا محمد حسین حکیم، تا: ۲۷ شعبان ۱۰۷۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶۹گ، ۱۷-۲۳ سطر (۹×۱۷/۵)، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۳ - ۸۲۸]

۱۹۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۷۲۳

حواشی از مقصد دوم تا پایان؛ خط: نستعلیق، کا: محمد معصوم بن ناصر الدین محمد سبزواری، تا: ۲۰ رمضان ۱۰۷۲ق، جا: اصفهان؛تاریخ وقف: ۱۲۳۵؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۷۶گ، ۲۵ سطر (۸×۱۸)، اندازه: ۲۲×۲۴سم [ف: ۱۶ - ۶۸۴]

۲۰۰. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۸۹۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: اسدالله بن حبیب الله بافقی، تا: ۸ ربیع الثانی ۱۰۷۲ق، جا: اصفهان مدرسه جدة؛ محشی از میر صدر الدین و

دیگران با رموز مختلف از جمله «جم»، «م د»، «م ن»، «منه» و «ج ن»؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۴۰۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۸۲]

۲۰۱. مشهد؛ مدیر شانه چی؛ شماره نسخه:۶۱

جواهر و اعراض و الهیات؛ خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۰۷۲ق؛ محشی از «فخر، م ن»؛ قطع: وزیری [نشریه: ۵ - ۵۹۷]

۲۰۲. تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه:۱۹۱

«المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض» است؛ خط: نستعلیق، بی کا،تا:نزدیک به پایان صفر۱۰۷۳ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۲۲ سطر (۷/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [نشریه: ۳ - ۱۸۸]

۲۰۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۷۷۸

خط: نستعلیق خوب، کا: محمد قاسم بن منوچهر، تا: جمادی الاول ۱۰۷۳ق؛ مصحح، محشی؛ چند بیت شعر فارسی از محمد صادق بن احمد و به خط وی؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۰۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵/۵سم [ف: ۲ - ۴۳۷]

۲۰۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۳۰۶

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق،کا:محمد زمان بن یار علی، تا: ۱۰۷۳ق، جا: مدرسه خواجه محب؛ مصحح، محشی با امضای م، ن س؛ مهر: «عبده میرزا بابا»؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۷۰گ، ۲۳ سطر (۶/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۴سم [ف: ۱۵ - ۱۱۸]

۲۰۵. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:۱۶۹

خط: نستعلیق، کا: محمد تقی بن محمد طاهر اصفهانی، تا: سه‌شنبه دهه آخر شعبان ۱۰۷۳ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ تملک: میرزا محمد ابراهیم، عثمان افندی رحبی زاده؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۰۰گ، اندازه: ۱۴×۲۴/۵سم [اوراق عتیق: ۱ - ۱۸۶]

۲۰۶. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۶۸۱

جواهر و اعراض تا آخر؛ کا: محمد علی، تا: ۱۰۷۴ق؛ قطع: خشتی [ف: - ۱۵۴]

۲۰۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۵۷۹

آغاز: المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول؛ **انجام:** برابر

از آغاز مقصد ثالث (الهیات) تا پایان؛ خط: نستعلیق، کا: محمد مهدی بن قاسم، تا: شنبه رمضان ۱۰۷۴ق؛ مصحح؛ تملک: محمد حسینی متخلص به خاک صدر صدوری؛ انتقالی از مدرسه آیت الله بروجردی شهر ری در اردیبهشت ۱۳۷۰؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۹گ، ۱۹ سطر (۶/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۲۰ - ۴۰]

۲۰۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۸۲

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر. قدم مباحث الاعراض لان وجود العرض؛ **انجام:** برابر

تنها از مقاصد ثانی جواهر و اعراض تا پایان کتاب؛ خط: نستعلیق ریز متوسط، کا: محمد مؤمن مازندرانی فرزند محمد نوروز، تا: ۱۵ رمضان ۱۰۷۵ق؛ در برگ ۱ تفسیری برای واژه «مشاء» و تفسیرهایی برای نام برخی از حکما چون سقراط و ارسطو، مصحح، محشی با نشانه‌های «جوهر»، «م ن»، «حسینی»، «ق ح»، «منه»، «م س»، «منه رحمه الله» و «لمحرره»؛ کاغذ: نخودی، اصفهانی، جلد: میشن نخودی، ۲۵۰گ، ۲۱ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱۱ - ۴۵۵]

۲۰۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۱

از مقصد ثانی جواهر و اعراض تا پایان آن؛ خط: نستعلیق، بی کا، تا: محرم ۱۰۷۶ق؛ محشی با نشان «م ن، احمد، عبدالرزاق»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۴۱گ، ۲۸ سطر (۷×۱۷/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: - ۵۷۱]

۲۱۰. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۳۲

آغاز: نسخه: المقصد الثانی فی الجواهر و الأعراض و فیه خمس فصول الأول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الأعراض لأن وجود العرض؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: میر آقا میر رضوی قمی، تا: ۱۰۷۶ق؛ محشی به نقل از «شرح حکمة العین» و «جم» و شروح و حواشی دیگر بر تجرید؛ واقف: شهاب الدین مرعشی نجفی، ۱۳۳۸؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۶/۵سم [ف: ۱ - ۳۱۷]

۲۱۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۰۴۴

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض متوقف علی وجود الجوهر فتناسب ذلک ان تقدم بیان احواله علی بیان احوال العرض؛ **انجام:** انه کان لایتجس عن المنکرات بل یسرها و یکره اظهارها ثم انه فرض کفایة لافرض عین مادام قام به قوم سقط عن الاخرین لان عرضه یحصل بذلک و ... والحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و اله اجمعین

از مقصد دوم در جواهر و اعراض تا انتها؛ خط: نستعلیق، کا: طهماسب قلی،تا:سلخ ذیقعده ۱۰۷۶ق؛ مصحح، محشی، یادداشت محمد رضا بن اسمعیل استرآبادی در ۱۲۴۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۶سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۸]

۲۱۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۳۳۳

آغاز: بسمله المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الفصل الاول فی الجواهر. قدم مباحثها

از مقصد دوم در جواهر و اعراض تا آخر؛ خط: شکسته نستعلیق خوش، کا: اسماعیل بن امام ویردی، تا: ذیحجه ۱۰۷۷ق؛ مصحح؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۹گ، ۲۴ سطر (۶/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۱ - ۲۷۶]

۲۱۳. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۹۱۰

آغاز: و کذا النفی للعدم و اما الثانی فلان الامکان قد أخذ فی کل من حدی الوجود و العدم

خط: نستعلیق، بی کا، تا: جمادی الثانی ۱۰۷۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۷۰گ، ۲۷سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۳ - ۶۸۰]

۲۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۵۹۹/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد جلال بن محمد باقر بن کمال الدین طبیب قزوینی، تا: ۱۰۷۷ق؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: مقوای، ۵۷۱ص (۷۲-۶۴۲)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۵/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۵۶۵]

۲۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۰۸۹
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن محمد حسین استرآبادی اشرفی، تا: ۱۰۷۸ق، جا: اصفهان مدرسه ملا عبدالله؛ امور عامه بی‌دیباچه، محشی با نشان «منه»؛ مهر: اسدالله؛ تملك: محمد بن عبدالرحیم خوراسکانی در جمادی الثانی ۱۱۶۵؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۱۶۰گ، ۱۶ سطر (۶×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۴۵۰]

۲۱۶. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه:۱۱۴
آغاز: یرتکز الکواکب فیها مختلفه بالقدر اذهی مساویة لمقادیره الکواکب المختلفة الاقدار المالیة؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: محمد سعید، تا: نیمه ذیقعده ۱۰۷۸ق؛ افتادگی: آغاز؛مصحح،محشی؛واقف:ابوالحسن چرمه‌ای؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۰۵گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [کتابخانه‌های قائن: ف: - ۱۰۰]

۲۱۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۹۳۷-۱۱/۳۷
آغاز: بسمله المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها الاعراض لان وجود العرض متوقف علی وجود الجوهر؛ **انجام:** وایضا الضوء اذا وقع فی البیت من الکوة ثم سددناها دفعة واحدة یصیر البیت مظلما ... والانعدم ایضا جسم والا لزم ان یکون ...
المقصد الثانی فی الجواهر والاعراض؛ خط: ثلث، کا: عبدالله بن میرزا علی، تا: سه‌شنبه ۳ ذیحجه ۱۰۷۸ق؛ افتادگی: انجام؛ با علامت بلاغ؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۲۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۵ - ۲۵۲۰]

۲۱۸. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۵۰ت
خط: نسخ، کا: ابراهیم بن هاشم حسینی عمیدی، تا: ذیحجه ۱۰۷۸ق؛ محشی؛ ۹۴۶ص، قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: ۱۱۳۷]

۲۱۹. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۳۹
آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحث الاعراض لان وجود العرض متوقف علی وجود الجوهر؛ **انجام:** برابر
جلد دوم و تمام مباحث آن را دربردارد؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالرضا بن خلیل کاظمی، تا: شنبه ۱۷ جمادی الاول ۱۰۸۰ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۵گ، ۲۷ سطر [ف: ۱ - ۱۵۴]

۲۲۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۷۹۶-۱۵/۳۶
آغاز: بسمله المقصد الثانی فی الجواهر والاعراض وفیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض متوقف علی؛ **انجام:** برابر
مقصد ثانی تا آخر شرح؛ خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن علی، تا: ۱۰۸۱ق؛ جلد: تیماج، ۴۲۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۵۱۸]

۲۲۱. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۴۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۹ ربیع الاول ۱۰۸۲ق؛ محشی با رمز «منه»؛ ۳۴۵گ، ۲۱ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [ف: ۱ - ۵۴]

۲۲۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۱۲۷/۱
آغاز: و هو المحل المقسوم بنفسه ای لا بذاک الحال
خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه شعبان ۱۰۸۳ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با کاغذ ابری سبز، ۴۶گ (۱-۴۶)، ۱۶ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۳ - ۸۶۶]

۲۲۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۷۷۷
آغاز: برابر
فاقد دیباچه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۰۸۴ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۸۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۲ - ۴۳۶]

۲۲۴. تهران؛ مدرسه معمارباشی؛ شماره نسخه:۹۴
آغاز: المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره ... استدل علی وجود الواجب تعالی بانه لا شک فی وجود موجود فان کان واجباً ثبت المطلب؛ **انجام:** برابر
از مقصد سوم تا پایان کتاب؛ خط: نستعلیق، کا: محمدرضا حسینی، تا: جمعه ۱۶ صفر۱۰۸۴ق؛ ۹۹گ، ۱۷سطر [ف: - ۱۱۳]

۲۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۶ خوئی
آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول. الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود الغرض؛
انجام: برابر
مقصد اول را ندارد و از آغاز مقصد دوم است تا پایان شرح؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۵ق؛ محشی از شارح، عبدالغفور، خفری جمال الدین و فقراتی از حاشیه قدیم، صحائف، شرح اشارات؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۲۲ص، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۴/۵سم [ف: ۷ - ۱۴۸]

۲۲۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۷۸۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** فحینئذ ایضا یکون النظر فی احوال العلل الغائیة افضلها قد فرغت ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۷ جمادی الثانی؛ محشی با علامت «منه»، فهرست کتاب در پشت برگ عنوان چنین است: «امور عامه، شرح تجرید ملا علی قوشچی حاشیه ملا عبد الله یزدی ... بر حاشیه قدیم دوانی، ایضا حاشیه بر مبحث تشکیک و حواشی دیگر ... »، نسخه را محمد قاسم استرابادی در تاریخ ۱۰۸۵ مقابله نموده؛ اهدایی: سید علی محمد وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج قرمز، ۳۵۱گ، ۲۰ سطر (۷×۱۷/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۵سم [ف: ۲ - ۶۶۴]

۲۲۷. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۱۲۶

آغاز: اقتضاء الاستدارة کان الحیوان کرة واحدة فان منع فلم لایجوز ان یکون مع طبایع الاجسام ما یمنعها عن ذلک
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱ رجب ۱۰۸۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با امضای «م ن»؛ مهر: «مسیب خاک قدم علی ۱۰۸۹» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۹×۲۴سم [ف: - ۲۴۲]

۲۲۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۴۶۸

خط: نستعلیق، کا: محمد غنی بن حسین بافقی، تا: دوشنبه ۲۰ شعبان ۱۰۸۵ق، جا: اصفهان مدرسه جدة؛ مصحح، محشی؛ ۳۹۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱۷ - ۶۴]

۲۲۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۶۰۱

شامل مقصد ۲ و ۳ می‌باشد در جواهر و اعراض و الهیات است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد مهدی بن حسن رودباری، تا: ۱۰۸۴-۱۰۸۵ق؛ محشی با امضاء «کذا سمعت من الاستاد الذی قرأت عنده سلمه الله»، در آخر نسخه آمده «قد قوبل من اوله الی آخره فصحح مع کمال التدقیق الامازاغ عنه البصر بتاریخ شهر رجب الاصم من شهور سنه ۱۲۵۶ هـ ق»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹ سطر (۶/۵×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۳ - ۷۷۴]

۲۳۰. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۳۲۰

آغاز: المقصد الخامس فی الأعراض و تنحصر أجناسها العالیة فی تسعة؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: محمد هادی بن محمد جعفر، تا: رجب ۱۰۸۶ق؛ مصحح، محشی به امضای «م ن»؛ تملک: جعفر بن محمد ابراهیم سلامی حسینی احدی عریضی، محمد حسین در ۱۲۶۶، میرزا محمد طهرانی، فتح الله در ۱۲۳۱، محمد کاظم بن محمد بروجردی به تاریخ ۱۲۰۶ق؛ واقف: علی حایری مفسر؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۵۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۱۹سم [ف: ۱ - ۳۱۷]

۲۳۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۳۸

کامل؛خط:نسخ،کا: محمد معصوم بن محمد باقر، تا: پنج‌شنبه دهه اول رجب ۱۰۸۶ق؛ مصحح؛ تملک: عبدالرضا بن علی رضا؛ جلد: چرم زرد، ۲۱۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [مؤید: ۲ - ۲۱۷]

۲۳۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۴۰-۵۳/۵۰

آغاز: بسمله، المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول: الاول فی الجواهر
مقصد ثانی در جواهر و اعراض؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹ محرم ۱۰۸۷ق؛ در آخر نسخه دو صفحه در تحقیق «معرف با الف و لام» که از علی قلی خلخالی نقل شده؛ ۱۷۶گ، ۲۴-۲۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۵۱۹]

۲۳۳. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۶۷

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر والاعراض وفیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض؛ **انجام:** برابر
از ابتدای مقصد دوم تا پایان کتاب؛ خط: نسخ، کا: نظام الدین بن محمد شفیع، تا: دوشنبه سلخ رمضان ۱۰۸۷ق؛ مصحح، محشی؛ واقف: ملا محمد بن ملا عبدالرزاق و سرکار محمد مهدی میرزا، رجب ۱۳۸۸ و رمضان ۱۲۴۷؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۳گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف مخ - ۱۱۰]

۲۳۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۸۰۱

از جواهر و اعراض تا آخر؛ خط: نسخ، کا: محمد صادق بن لطف علی بک، تا: ۵ شوال ۱۰۸۸ق؛ محشی؛ مهر: محمد تقی بن محمد باقر شریف یزدی ۱۲۶۵؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۹۲گ، ۲۵ سطر (۶×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱۶ - ۳۶۳]

۲۳۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۲۴۱/۱

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر والاعراض و فیه فصول، الاول فی الجواهر، قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض متوقف علی وجود الجوهر؛ **انجام:** برابر
از مقصد دوم تا پایان کتاب؛ خط: نسخ، کا: عبدالله بن عبدالرزاق رضوی حسینی، تا: ۱۰۸۸ق؛ کاتب به سال ۱۱۰۸ق، مباحثه این نسخه را به پایان رسانیده؛ مصحح، محشی با نشان «م ن، ف ح، ح ل، ۱۲، ج ل» و غیر آن؛ تملک: عبدالوهاب رضوی، عبدالحسین امین یا امینی به سال ۱۳۶۶؛ کاغذ: شرقی، ۱۷۸گ (۲-۱۷۹)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۳۸ - ۷۰۰]

۲۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۶۱۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولفظان ینفعل و ان یفعل مخصوص بذلک
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۸ق [رایانه]

۲۳۷. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:بدون شماره

مبحث الجواهر و الاعراض؛ کا: محمد اسماعیل بن محمد صالح حسینی، تا: ۱۶ شوال ۱۰۸۹ق [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۳۶]

۲۳۸. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۴۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان «م خ» و جز آن و سه حاشیه با رقم «لمحرره محمد مهدی گلستانه اصفهانی»؛ ۲۷۲گ، قطع: ربعی [چند نسخه-ف: - ۲۰]

۲۳۹. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۴۰۶

اعراض؛ خط: نستعلیق، کا: کاظم بن ملا باقر فومنی، تا: ۱۰۸۹ق [ف: - ۶۳]

۲۴۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۱۸۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: رحمت بن حسن کوچغسهانی، تا: عید غدیر خم ۱۰۹۰ق؛ مهر: «رحمت بن الحسین» (بیضی)، «صراط علی حق نمسکه - محمد علی» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۰گ، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۷]

۲۴۱. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:۱مجموعه بدون شماره

کا: محمد اسماعیل بن محمد صالح حسینی حسنی اعرجی سمنانی،تا:اواسط جمادی الاول۱۰۹۰ق[دلیل المخطوطات:۱- ۲۵۰]

۲۴۲. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۷-ش/۵۶۳

انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: نوروز بن یحیی، تا: ۱۰۹۰ق؛ محشی؛ کاغذ: نخودی دولت آبادی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۴گ، ۱۵ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم[ف: ۲ – ۱۵۳]

۲۴۳. ساوه؛ کتابخانه هاشمی نژاد؛ شماره نسخه:۷۵

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول، الاول فی الجواهر، قدم مباحثها؛ **انجام:** هو کذلک و لفظ ان ینفعل و ان یفعل مخصوص بذلک

خط: نستعلیق، کا: قدیر بن میرزایی عبدالعظیمی الاصل و المسکن، تا: ۱۱ صفر ۱۰۹۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی از خواجه زاده، رومی، صدرالدین، عبدالرزاق، کنز، شرح مواقف، صحایف، ابوالحسن، م ن، ح ن، ص ح، ح م، م سلمه الله، م ه، ش و منه؛ اهدایی: واعظ تهرانی؛ کاغذ: نخودی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۲۰۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [اوراق عتیق: ۲ – ۴۹۳]

۲۴۴. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۴۵

خط: نسخ، کا: محمد امین بن عبدالوهاب، تا: دوشنبه ۱۸ شوال ۱۰۹۱ق؛ ۲۶۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [ف: – ۲۹]

۲۴۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۸۶

از مقصد دوم در جواهر و اعراض تا پایان کتاب؛ خط: نستعلیق، کا: محمد سیاح، تا: ربیع الاول ۱۰۹۱ق؛ محشی با نشان «م ن، ج ل، شرح مواقف»؛ کاغذ: هندی، ۲۱ سطر (۷×۱۷) [ف: – ۷۷۸]

۲۴۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۲

از مقصد ثانی در جواهر و اعراض تا پایان آنها؛ خط: نسخ، کا: محمد نبی قاینی، تا: جمعه ۴ ربیع الاول ۱۰۹۳ق، جا: عباسیه خراسان؛ محشی با نشان «شرح اصفهانی، م ن، ج، صدرالدین محمد، منه، جم، ره، م خ، ف د، ح س دام ظله، ح ن»؛ تملک: محمد بن محمد لاهیجی در ۱۲۳۷، ابوالحسن دشتی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۲۰۶گ، ۲۲ سطر (۹×۱۶/۵)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: – ۵۷۱]

۲۴۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۸

آغاز: بسمله و به نستعین، فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الخ؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشانه‌های «منه» و «م ن»؛ مهر: «محمد کاظم بن محمد باقر»، مهر وقف «محمد مهدی»؛ تملک: محمد مهدی ۱۰۹۳؛ واقف: محمد مهدی؛ جلد: مقوایی، ۲۲۸گ، ۱۹ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱ – ۱۹]

۲۴۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۶۸

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول. الفصل الاول فی الجواهر؛ **انجام:** برابر

جواهر و اعراض شرح تجرید الکلام؛ خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن حاجی قربانعلی المهتدی، تا: ۱۰۹۳ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج سبز، ۲۰۳گ، ۲۲ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [ف: ۷ – ۳۲۲]

۲۴۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۲۶۶

نیمه دوم؛ خط: نستعلیق، کا: قاسم بن خواجه خسرو لرستانی، تا: ۱۰۹۳ق؛ ۲۲۷گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۱ – ۱۴۰]

۲۵۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۰۷۶-۵۵/۴۶

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول: الاول فی الجواهر، قدم مباحثها علی مباحث الاعراض

جواهر و اعراض؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰ رمضان ۱۰۹۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با امضا «م ن»؛ ۱۶۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۵ – ۲۵۱۹]

۲۵۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۷۸۰-۳۴/۱۵۰

آغاز: بسمله المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول الفصل الاول فی وجوده ... استدل علی وجود الواجب تعالی بانه لاشک فی وجود موجود؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد فاضل بن محمد صالح کشمیری، تا: یک‌شنبه ۲۳ جمادی الثانی ۱۰۹۵ق، جا: اصفهان مدرسه جلالیه؛ مصحح، محشی با نشان «م ن»؛ تملک: محمد جعفر شریف اصفهانی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۵ – ۲۵۲۰]

۲۵۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۹۲۰

آغاز: المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول. فصل الاول فی وجوده الوجودیة؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۲۶ رمضان ۱۰۹۹ق؛ مهر: «الراجی محمد بن حسین محمد»؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۷۲گ، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲ – ۷۵۷]

۲۵۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۳۹۹

آغاز: بسمله، المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره؛ **انجام:** برابر

شرح مقصد سوم در اثبات صانع و صفات و آثار او؛ خط: نستعلیق،کا:محمد شفیع بن علی، تا: ۱۰۹۹ق؛ مصحح، محشی از م د و جمال الدین؛کاغذ:فرنگی نخودی،جلد:تیماج مشکی، مذهب، ۹۹گ، ۱۸ سطر (۵/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱×۲۰/۵سم [ف: ۱۵ – ۲۰۶]

۲۵۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۹۲۱

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۴ ربیع الاول ۱۰۹۹ق [مختصر ف: – ۴۷۶]

۲۵۵. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۲۳۷۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۴۵گ، اندازه: ۱۳×۲۷/۵سم [ف: ۳ – ۵۵]

۲۵۶. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۲۳۸۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اندازه: ۱۲/۵×۲۳سم [ف: ۳ – ۵۵]

۲۵۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۵۹۶

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر

از مقصد دوم در جواهر و اعراض؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی، با امضای مقابله به تاریخ ۱۲۰۶ق؛ تملک: رفیع الحسینی با مهر «یا رفیع الدرجات» (بیضی)؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۷۵گ، ۲۲سطر، اندازه: ۱۷/۳×۲۵/۷سم [ف: ۴۱ - ۱۱۶]

۲۵۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۶۸

نسخه دیباچه را ندارد و امور عامه است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج سرخ، ۱۵۸گ، ابعاد متن: ۶/۵×۱۵/۵، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۸ - ۶۹۵]

۲۵۹. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۹۰۱

الهیات؛ کا: محمد نصیر بن محمد رضا جیلانی، تا: ۱۱۰۰ق؛ قطع: رقعی [ف: - ۱۵۴]

۲۶۰. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۳۹۹

جواهر و اعراض تا آخر؛ کا: محمد حسین بن حسنعلی، تا: ۱۱۰۰ق؛ قطع: وزیری [ف: - ۱۵۴]

۲۶۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۱۹۳/۱

دیباچه است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۲۸/۵سم [ف: ۱۶ - ۴۸۰]

۲۶۲. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۷۶۶

از مقصد دوم است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۲ - ۱۵۶]

۲۶۳. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۹۹۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ اندازه: ۱۳×۲۷/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۷]

۲۶۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۶۱۵

آغاز: بسمله، المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر هر قدم مباحثها - عربی؛ **انجام:** برابر

از مقصد ثانی (جواهر اعراض) است تا پایان شرح؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی به نقل از محاکمات شوارق و با نشانهای گوناگون؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱۸ص، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۱۷ - ۶۸]

۲۶۵. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۴۳

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱۴۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: - ۵۸]

۲۶۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۶۶

آغاز: العلة یستلزم عمومیة الصفة یعنی عموم علة القدرة یستلزم؛ **انجام:** برابر

الهیات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۶۸گ، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۷/۵×۲۳/۵سم [ف: ۹ - ۴۹۲]

۲۶۷. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه:۱۶۴

آغاز: و الانصاف لا یتوقف علی امتیاز سابق و الحاصل ان ذلک دور معیة کما مر فی بحث التشخیص

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با عناوین «اشرف عفی عنه» و «لکاتبه عفی عنه»؛ ۲۹۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۵سم [کتابخانه‌های قائن: ف: - ۱۴۳]

۲۶۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۴۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی با نشان‌های «منه»، «م ک»، «خف»، «ح»، «حم»، «ملا نصر»، «ح م»، «ح ک»؛ تملک: ابراهیم حسین دامغانی ۱۱۵۹؛ کاغذ: اصفهانی، نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۲گ، ۲۳ سطر (۶/۵×۱۷)، اندازه: ۱۲/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۱ - ۳۹۱]

۲۶۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۵۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** نفع الله به الطالبین و جعله ذخر الیوم الدین انه خیر موفق و معین.

شامل مقصد دوم که در جواهر و اعراض است؛ خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ تملک: سید محمد باقر موسوی»؛ واقف: بهرام بیک، ۱۳۰۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد مذهب، ۱۸۴گ، ۲۱-۲۶ سطر (۸×۱۹)، اندازه: ۱۵/۵×۲۷/۵سم [ف: ۱۱ - ۴۱۸]

۲۷۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** فان شرب اسقمونیا مثلا عله فاعلیه عرضیه لحصول البروده مع انه عله معده ذاتیه لحصول البروده.

امور عامه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یشمی، ۲۳۹گ، ۱۷ سطر (۸×۱۷)، اندازه: ۱۷/۵×۲۶/۵سم [ف: ۷ - ۴۰۵]

۲۷۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۳۰۵

آغاز: بسمله، المقصد الثانی الجواهر و الاعراض و فیه فصول؛ **انجام:** و لفظه «ان یفعل» و «ان ینفعل» مخصوص بذلک.

از مقصد ثانی در جواهر و اعراض تا «ان یفعل» و «ان ینفعل»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ محشی؛ کاغذ: اصفهانی و ترمه، جلد: تیماج مشکی، ۱۹۷گ، ۲۴ سطر (۶×۱۶/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۵/۵سم [ف: ۹ - ۲۹۲]

۲۷۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۰۲

آغاز: بسمله و به نستعین، المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول؛ **انجام:** کیف و غیر ذلک غیر مستقر من حیث هو کذلک و لفظ «ان ینفعل» و ان «یفعل» مخصوص بذلک.

مبحث جواهر و اعراض تجرید؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ محشی؛ کاغذ: دولت آبادی، ۱۷۵گ، ۱۹ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۹ - ۴۱۷]

۲۷۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۱۶

آغاز: بسمله، المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره فیه فصول؛ **انجام:** برابر

از المقصد الثالث شرح تجرید در الهیات و «اثبات الصانع» تا آخر آن مقصد می‌آید؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول؛ مهر:

ناصر الدین شاه؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۴۰گ، ۱۴ سطر (۵/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: ۷ - ۱۰۴]

۲۷۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۷۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** الذوات عندهم ثابتة فی الاول مستغنه عن الموثر مطلقا بل یلزم ...

خط: شکسته نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن، ۵۵گ (۵۳پ-۱۰۷پ)، اندازه: ۱۲/۸×۲۲سم [ف: ۹ - ۲۱۷]

۲۷۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۹۴۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** ناقص در مبحث قیاس و الاخیران یفیدان الظن و تفاصیل هذه مذکور فی غیر هذا الفن ... لا تاثیر له اصلا و علم ان تفاصیل هذا الطریق (افتاده در پایان برگ ۱۹۵) تا فصل پنجم مقصد دوم را دارد

دارای مقدمه در هفت صفحه و فهرستی در ۷ صفحه؛ خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی با نشان: «لاری، منه، ح و»؛ کاغذ: ترمه نخودی، جلد: مقوا، رویه تیماج مذهب؛ ۱۹۵گ، ۲۳ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۷ - ۲۲۴]

۲۷۶. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** أثم الکل بترکه هذا آخر ما تیسر لنا من تجرید الکلام و الحمد لله بالتوفیق علی الاتمام ... و لا نسبة فی الخیریة بین فعلنا و فعله تعالی یعنی أن النسبة ... اذ لا معنی لشکر العهد الغیر علی فعل نفسه.

خط: نستعلیق، کا: ابو طالب بن مولا بن اسماعیل قاری، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، با علامت بلاغ، محشی با امضای «منه»و «م ن»؛ واقف: علی حمیدی، ۱۳۳۸؛ جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۱۴۳گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸×۳۱/۵سم [ف: ۱ - ۳۱۸]

۲۷۷. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۲۳۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال لن ترانی ولکن أنظر الی الجبل فان استقر.

فاقد خطبه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان «منه»، مطلبی در ابهر نامه برات از سالک همدانی؛واقف:هادی اسکویی حائری،شوال۱۳۷۲؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۳۶گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱ - ۳۱۸]

۲۷۸. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۶۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با رمز «منه»؛ ۸۶گ، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۵۴]

۲۷۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۵۲۱-۲۳/۴۱

آغاز: بسمله المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها؛ **انجام:** و انما المقولة ما کان توجها الی غایة ما من وضع اوکیف او غیر ذلک غیر مستمر من حیث هو ککٔ و لفظ ان یفعل و ان ینفعل مخصوص بذلک.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۶۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۵۱۸]

۲۸۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۵۱۹-۲۳/۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین (پایان امور عامه)، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۷۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۵۱۷]

۲۸۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۱۹۰-۲۶/۷۰

آغاز: بسمله المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قد ... مباحث الاعراض لان وجود العرض متوقف علی وجود الجوهر؛ **انجام:** و انما المقوله کان توجها الی غایة ما من وضع اوکیف او غیر ذلک غیر مستقر من حیث هو کذلک و لفظ ان ینفعل او ان ینفعل مخصوص بذلک.

جواهر و اعراض؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ تملکی درتاریخ ۱۱۸۸؛ جلد: گالینگور، ۱۸۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۵۱۸]

۲۸۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۹۹۲/۱-۳۰/۶۲

آغاز: و لایعم فلایلزم من کون الجسم المتحرک ... اجاب بقوله بخلاف الطبیعة المختلفة المستلزمه فی حال ما یعنی ان الطبیعة مختلفة فی الاجسام مستلزمة للحرکة؛ **انجام:** غیر مستقر من حیث هو کذلک و لفظ ان ینفعل و ان یفعل مخصوص بذلک تمت بعون الله

مقصد اول درامور عامه و مقصد ثانی در جواهر و اعراض؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ یا ۱۲؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ جلد: مقوا با روکش کاغذی، ۸۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۶سم [ف: ۵ - ۲۵۲۱]

۲۸۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۴۷۰-۱۳/۱۵۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اللطف واجب لیحصل الغرض به اللطف ما یقرب العبد الی الطاعة ... وتقریر الجواب ان اللطف لیس معناه هو ما حصل الملطوف فیه عند حصوله بل اللطف کما ذکر ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مومن بن حاج علی اصغر قزوینی درجمادی الاول ۱۱۲۰ فهرستی برای کتاب تنظیم وتحریر نموده؛ جلد: تیماج سرخ مذهب، ۲۵۱گ، ۲۱-۲۴ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۵۲۰]

۲۸۴. تبریز؛ خادم حسینی؛ شماره نسخه:۵۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** مع انه علة معدة ذاتیه بحصول البرودة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۷۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱/۵سم [اوراق عتیق: ۱ - ۹۷]

۲۸۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۸۹

آغاز: بسمله المقصد الثانی و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی

از اول مقصد دوم. در جواهر و اعراض، تا آخر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲۶گ، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۳×۲۶سم [ف: ۱ - ۱۶۱]

۲۸۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۶۴۴

شامل بخش جواهر و اعراض است تا اواخر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ اصفهانی؛ جلد: تیماج

مشکی، ۲۱۷گ، ۲۲ سطر (۱۴/۵×۷/۵)، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [ف: ۳ – ۸۰۷]

۲۸۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۲۹۵/۲

آغاز: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن حسین بن محمدرضا بن علاءالدین محمد مشهور به اسماعیل مازندرانی، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی بعضاً با عناوین «نوری دام ظله» و «اسماعیل مازندرانی»؛ ۱۷۱گ (۶پ-۱۷۶پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۸۷۶]

۲۸۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۶۵۹

مقصد دوم در جواهر و اعراض؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۳گ، ۳۵ سطر (۶×۱۸)، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۱۶ – ۶۶۶]

۲۸۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۱۴۳/۲

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول خمسة الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض؛ **انجام:** لآن اشتراکها فی الشکل یستلزم اتحادها فی الطبیعة کما ان اختلافها فی المکان یستلزم ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۰گ (۱۴۰پ-۱۶۹)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۸۷۵]

۲۹۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۶۷۳

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول؛ **انجام:** تمت هذه بعون الله و نصرته ... اللهم اغفر لهما سنه ۱۱۰۱

خط:نستعلیق،کا:طالقانی، هاشم بن حسین علی، تا: ۱۱۰۱ق [رایانه]

۲۹۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۲۰۸-۲۶/۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** بالنسبته الی ما هو علة فاعلیة عرضیة له فان شرب السقمونیا علة فاعلیه عرضیه لحصول البرودة مع انه علة معدة ذاتیة لحصول البرودة تم.

امور عامه؛ خط: نستعلیق، کا: محمد قاسم، تا: ۱۱۰۲ق؛ جلد: تیماج زرد، ۷۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۵ – ۲۵۲۲]

۲۹۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۸۴۷

بخش جواهر و اعراض؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: غره ذیحجه۱۱۰۲ق؛ مهر: «فوضت امری الی الله الأحد الصمد و انا ابن احمد التمامی الامامی محمد» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۳ – ۵۹]

۲۹۳. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۵۶۸

مقصد دوم در جوهر و عرض؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۳ق؛ قطع: وزیری [رشت و همدان: ف: – ۱۳۳۲]

۲۹۴. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۷۷۸

مقصد اول در امور عامه؛ خط: نسخ، کا: محمد بن حبیب گیلانی، تا: جمعه ۱۵ رجب ۱۱۰۵ق، جا: اصفهان؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: – ۱۳۳۲]

۲۹۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۷۰/۱

آغاز: التسلسل و الواسطة غیر معقولة اشارة الی جواب؛ **انجام:** قد تم الفن الرابع المسمی بالفن الالهی من فنون تجرید الکلام علی ید العبد الاقل الجانی محمد علی مامقانی سنة۱۱۰۵

مقصد سوم تا آخر مقصد ششم؛ خط: نستعلیق، کا: محمد علی مامقانی، تا: ۱۱۰۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سفید، ۲۰۶ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [فهرست عراقی: ۱ – ۳۴۸]

۲۹۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۵۱۶/۱

الهیات؛ خط: نستعلیق، کا: محمد علی ممقانی، تا: ۱۱۰۵ق؛ ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳ – ۹۶]

۲۹۷. تبریز؛ قاضی طباطبائی؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۱۰۵ق [در فهرست به خط مؤلف دانسته که خطای بین است] [نشریه: ۷ – ۵۱۵]

۲۹۸. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۱۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۶ رمضان ۱۱۰۶ق؛ به ضمیمه حاشیه‌ای در اول در عرض و جوهر به فارسی با علامت «م.صالح مد ظله»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: – ۹۹]

۲۹۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۴۰۶

آغاز: کالصورة فالحال اعم مطلقا من العرض و بین الموضوع والعرض مبانیة لان الموضوع؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: جیلانی، محمود، تا: ۱۱۰۶ق؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۳۰۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۱۹۳-۵۶/۴۳

آغاز: بسمله المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض؛ خط: نسخ، کا: علی اکبر بن محمد شریف همدانی، تا: یکشنبه ۱۶ شعبان ۱۱۰۸ق، جا: اصفهان مدرسه جده کوچک؛ ۱۶۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۵ – ۲۵۱۹]

۳۰۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۰۰

از اثبات صانع تا پایان؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمود بن محمد صالح حسینی اردبیلی، تا: یکشنبه ۷ ذیقعده ۱۱۰۹ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج زرد، ۱۲۰گ، ۱۱ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۳ – ۳۴۴۹]

۳۰۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۶۰۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** ذلک غیر مستقر من حیث هو کذلک و لفظ ان ینفعل و ان یفعل مخصوص بذلک.

فاقدخطبه، و شرح دو مقصد اول و دوم – در امور عامه و در جواهر و اعراض – است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد زمان بن محمد قاسم بن محمد طاهر، تا: ۱۱۱۰ق، جا: اصفهان؛ مصحح، محشی با نشان «منه»، در حواشی بیشتر اوراق اشعاری فارسی از شعرایی همچون: میرزا بدیع، صائب، جامی، هاتف، طالب کلیم، وحید، میرزا حسن، ملا شمسا دماوندی، فائضا، علیرضا تجلی، شاه عباس،

غنی، خواجه شعیب، میرزا جلال، ملا عبدالرحیم، واعظ نوشته شده؛ مهر: کاتب «... محمد زمان بن محمد قاسم» (بیضی)؛ کاغذ: اصفهانی حنایی و نخودی، جلد: تیماج سیاه، ۲۷۴گ، ۱۹ سطر (۱۸×۷/۵)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱۶ - ۱۷۶]

۳۰۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۳۵

آغاز: المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول، الفصل الاول فی وجوده الموجودان کان واجبا ... استدل علی وجود الواجب تعالی بانه لاشک فی وجود موجود؛ **انجام:** برابر

از مقصد سوم تا پایان کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۱ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «عبده الراجی محمد قاسم» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۷۲گ، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۳ - ۳۴۱]

۳۰۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۱۳

آغاز: بسمله، المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم؛ **انجام:** لفظ ان یفعل و ان نفعل مخصوص بذلک.

قسمت جواهر و اعراض؛ خط: نسخ، کا: محمد یوسف، تا: ۱۱۱۲ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن بادنجانی مذهب، ۱۹۹گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۳سم [ف: ۷ - ۲۸۳]

۳۰۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۴۷

آغاز: بسمله المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان

از اول مقصد دوم در جواهر و اعراض تا آخر؛ خط: نسخ، کا: محمد معصوم بن ملا عبدالله، تا: ۲۵ شوال ۱۱۱۴ق؛ مجدول، مصحح، مقابله شده، محشی با امضاء «صدرالدین و غیره»؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: صیقلی، جلد: تیماج عنابی، ۲۲۳گ، ۲۲ سطر (۱۰×۱۶/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۵/۵سم [ف: ۱ - ۲۱۵]

۳۰۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۴۹۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** لحصول البرودة مع انه علة ذاته لحصول البرودة. تمت مباحث الامور العامة.

از آغاز تا آخر امور عامه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۱۵ق، جا: مدرسه امامزاده؛ در آخر نسخه چهار برگ در مبحث «حکم»؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۰ سطر (۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴ - ۲۰۶۲]

۳۰۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۴۲۲

خط: نسخ، کا: محمد رضا بن محمد معصوم حسینی رضوی، تا: پنج‌شنبه ۹ ربیع الثانی ۱۱۱۵ق، جا: اصفهان؛ مصحح، محشی؛ واقف: ملامهدی نراقی؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۰۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [ف: ۱۹ - ۲۳۴]

۳۰۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۳۴۲

آغاز: اما بعد حمد واجب الوجود علی نعمائه و الصلوة علی سید انبیائه؛ **انجام:** برابر

فاقد خطبه؛ خط: نستعلیق، کا: محمد نعیم بن عرفی طالقانی، تا: ۱۱۱۲ و ۱۱۱۷ق؛ محشی؛ مهر: «العبد محمد نعیم»؛ واقف: محمد نعیم بن عرفی طالقانی؛ کاغذ: اصفهانی و فرنگی، جلد: مقوا با روکش چرم قرمز، ۲۷۹گ، ۱۷-۲۱ سطر (۱۱×۱۵)، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۱۲ - ۸۶]

۳۰۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۲۵۰

از المقصد الثانی است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد باقر قریمی، تا: ۱۲ ذیقعده ۱۱۱۶ق، جا: اصفهان مسجد شاه؛ محشی؛ واقف: محمد باقر بن گودرز، ربیع الاول ۱۱۱۹؛ کاغذ: سپاهانی، ۲۰۲گ، ۱۸ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۱۶ - ۴۹۹]

۳۱۰. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۲۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۴ ربیع الاول ۱۱۱۷ق، گویا نوشته محمد بن نعیم بن عرفی طالقانی؛ بی دیباچه؛ تملک: نجف قلی بن محمد مؤمن در ۱۱۳۲ [نشریه: ۷ - ۱۸۲]

۳۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۴۵/۲

مقصد سوم در اثبات صانع است تا پایان آن؛ خط: نستعلیق، کا: صنع الله بن شهر الله سمنانی، تا: ۲۸ ربیع الثانی ۱۱۱۹ق، جا: توس؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۸۱ص (۴۴-۱۲۴)، ۱۶ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۸ - ۲۲۲]

۳۱۲. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۱۵۱

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحث الاعراض لان وجود العرض متوقف علی وجود الجوهر؛ **انجام:** و انما المقولة ماکان توجها الی غایة من وضع او کیف او غیر ذلک غیر مستقرة من حیث هو کذلک و لفظ ان ینفعل و ان یفعل مخصوص بذلک.

مقصد ثانی (جواهر واعراض)؛ خط: نسخ، کا: محمدعلی بن محمدتقی اصفهانی چیت ساز، تا: ۱۱۱۹ق؛ محشی؛ مهر: «بهاءالدین» (مربع)، «یا اباعبدالله ادرکنی»، «عبده علی اکبر الحسینی»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف مخ - - ۹۳]

۳۱۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۸۰

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض وفیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض متوقف علی وجود الجوهر؛ **انجام:** اما المقوله ما کان توجها الی غایة من وضع او کیف او غیر ذلک غیر مستقر من حیث هو کذلک ولفظه ان ینفعل وان یفعل مخصوص بذلک.

جواهر و اعراض؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۱۲۰ق؛ مصحح؛ مهر: «ملک میر محمد» (مستطیل)، «الواثق بالله احمدی موسوی» (بیضی)؛ تاریخ وقف: ۱۲۲۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۱۸۷گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۸]

۳۱۴. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۶۵۳

جواهر و اعراض تا آخر؛ کا: محمد امین بن محمد ابراهیم، تا:

۱۱۲۰ق؛ قطع: خشتی [ف: - ۱۵۴]

۳۱۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۰۸۰

آغاز افتاده و می‌رسد به مبحث قوای حیوانی؛ خط: نسخ، کا: ابوالبرکات بن محمد اسماعیل خادم، تا: پایان ربیع الثانی ۱۱۲۲ق؛ محشی از ملا میرزا جان؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۱۹۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۲۴/۹سم [ف: ۱ - ۲۸۳]

۳۱۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۲۶

آغاز: بسمله، و به نستعین، المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الخ؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: از یک‌شنبه ۱۰ محرم ۱۱۲۲ق؛ محشی؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوایی، ۱۷۱گ، ۲۲ سطر (۹×۱۰)، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: ۱ - ۳۱۵]

۳۱۷. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۴۵

خط: نستعلیق نازیبا، بی‌کا، تا: ۱۱۲۵ق؛ محشی به نقل از عبدالرزاق و آقا جمال و دیگران؛ ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: - ۳۸]

۳۱۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۹۸۵

خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابراهیم بن محمد فصیح طبیب حسینی طبسی، تا: چهارشنبه ۱۷ شوال ۱۱۲۷ق، جا: هرات، در هنگام استفاده از استادش ابراهیم بن محمد کاظم هروی؛ مصحح، محشی؛ مهر: «المتوکل علی الله عبده محمد کاظم» (بیضی)، «عبده محمد حسن بن احمد» (بیضی) به سال ۱۲۵۸، «محمد حسن بن احمد احسن الله حاله» (بیضی)؛ تملک: محمد شفیع بن محمد معصوم حسنی بروجردی به سال ۱۰۴۰؛ جلد: مقوایی، ۱۷۳گ، اندازه: ۱۳/۵×۲۳/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۷۴]

۳۱۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۳۷۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۸ق؛ مجدول، دارای کمند اندازی، محشی با امضای «منه» و «ملا جلال» و «محمد رضا» و «م ن» و «م»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۰گ، ۲۵ سطر (۱۳×۲۱)، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۱۲ - ۱۳۰]

۳۲۰. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۱۸

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن محمد محسن مشهور به تاج، تا: ۱۱۲۸ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «عبده الخاطی علی رضا» (بیضی)؛ واقف: شهر بانو و شرف نساء دختران اسماعیل ناطری، ۱۲۶۵ق؛ جلد: تیماج [ف: - ۱۰۰]

۳۲۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۲۹۶

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول خمسة الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض؛ **انجام:** من حیث هو کذلک و لفظة من أن ینفعل و أن یفعل مخصوص بذلک.

مقصد دوم در جواهر و اعراض؛ خط: نسخ، کا: عبدالباقی بن عبدالغفار رضوی، تا: محرم ۱۱۳۱ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «عبدالباقی الرضوی» (بیضی)؛ جلد: تیماج، ۲۱۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۷۵]

۳۲۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰ ربیع الاول ۱۱۳۲ق؛ دارای سرلوح زرین، مجدول، مصحح، محشی؛ مهر: «محمد باقر العلوم» (مربع)؛ واقف: حسین فرشید، ۱۳۳۵؛ جلد: تیماج سوخت، ۳۶۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۵۰]

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۷

همان نسخه بالا [نشریه: ۱۱ - ۹۰۳]

اصفهان؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۳

همان نسخه بالا [نشریه: ۴ - ۴۷۶]

۳۲۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۲۶۸

نیمه دوم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک عبدالرضا بن عبدالله عاملی ۱۱۳۴؛ ۲۶۰گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۱ - ۱۴۰]

۳۲۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۰۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** لحصول البروده مع انه عله معده ذاتیه لحصول البروده.

فاقد خطبه، و فقط شرح مقصد اول - در امور عامه - موجود است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد صالح بن مرشد تویسرکانی، تا: ۱۱۶۶ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه»، حاشیه‌ای با امضای محسن بن حسیب حسینی؛ تملک: محمد باقر، میرزا عبدالجواد؛ مهر: «ابوالقاسم ...» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۵۸گ، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۳۱۳]

۳۲۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۵۶

فاقد دیباچه؛ خط: نستعلیق، کا: محمدرضا بن کمال الدین، تا: ۸ ذیقعده ۱۱۷۵ق؛ مصحح؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۲۹گ، ۲۶ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۸ - ۵۷۲]

۳۲۶. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۸۶/۴-۶۴۰۰

جواهر و اعراض؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: گویا ۱۱۸۰ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، ۱۹ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۳۱]

۳۲۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۷۲۲/۵

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول ... قدم مباحثها علی مباحث العرض لان وجود العرض متوقف علی وجود الجوهر؛ **انجام:** و باعتباره یصدر عن الثابت متغیر یرید ان یبین ...

دارای مقصد دوم در جواهر و اعراض است و تا بخشی از فصل ۵؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: ابوالحسن، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان «منه، ع ر ق، خفری، مواقف، م ن» و غیر آن؛ کاغذ: فرنگی، ۷۲گ (۳۳-۱۰۴)، ۱۹سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳۴ - ۶۷۲]

۳۲۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۰۳/۳

جواهر و اعراض است تا مبحث بصر؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۸۱گ (۳۸پ-۱۱۸پ)، ۱۱ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۹ - ۸۸۴]

۳۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۶۹۸/۳

مقصد پنجم؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۱گ (۳۲۰پ–۳۳۰ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۷/۵سم [مختصر ف: – ۴۷۶]

۳۳۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۹۹۸/۷

آغاز: بسمله، المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول، الاولی فی الجواهر، قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض یتوقف علی وجود الجوهر؛ **انجام:** و قد عرفت بما عرفت انفا من الفرق بین المکان و الجهة فساد قوله مقصودة بالحرکة للحصول فیها و ان الصواب ان یقال وصولا الیها ...

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان «م ن، لمحرره، ع ق، ملا عبدالرزاق»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۲گ (۲۰۹پ–۲۳۰پ)، ۲۵ سطر (۹/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف:۳۷-۷۰۴]

۳۳۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۹۷۰

آغاز: فهو عرض لمکان الصوره و یظهر من ذلک ان الجوهر ایضا یصدق علی المحل و الحال جزئیا کلیا؛ **انجام:** فرویه الطول هی رویه الجوهر التی ترکب الجسم منها فقد ثبت ان صحه الرویه ...

خط: نسخ و نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصح، محشی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج مذهب، ۱۵۴گ، ۱۸–۲۲ سطر (۱۰/۵×۱۶/۵–۱۹)، اندازه: ۱۹×۲۴/۵سم [ف: ۱۷ – ۲۵۶]

۳۳۲. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۹۹ش

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اندازه: ۱۶/۵×۲۴/۵سم [رشت و همدان: ف: – ۱۱۳۷]

۳۳۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۷۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق ریز، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۳؛ کاغذ: دولت آبادی و فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴۱۳گ، ۲۰ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۹ – ۲۶۴]

۳۳۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۲۹/۱

از آغاز مقصد اول تا اواخر همین مقصد: قسمة الوجود الی الواجب و الممکن؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی با نشانه «منه رحمه الله، جمال الدین محمود، ع ظم رحمه الله»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸۶گ (۱پ–۸۶پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: – ۲۹۹]

۳۳۵. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۲۰

از ابتدای مبحث جوهر و عرض می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲۸۴گ، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱ – ۵۴]

۳۳۶. کرمانشاه؛ مدرسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۵۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۲۱۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: – ۴۵]

۳۳۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۸۴۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ تملک: یوسف بروجردی با مهر «افوض امری الی الله یوسف» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۹گ، اندازه: ۱۸×۲۷/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۸۷۵]

۳۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۶۳۶/۱

آغاز: بسمله، المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته؛ **انجام:** کما هو الی الذایقه فان المریض اذا

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۳۶گ، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱۶ – ۱۴۹]

۳۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۲

آغاز: بسمله. المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول. الاول فی الجواهر؛ **انجام:** برابر

از آغاز مقصد ثانی است تا پایان کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ قرن ۱۳؛ محشی؛ واقف: ملاموسی گیلانی، قرن ۱۳؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۱ – ۱۴۵]

۳۴۰. خوی؛ ملا علی خوئی (شریف)؛ شماره نسخه:۲

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول خمسه اربعة منها فی الجواهر؛ **انجام:** و الی بطلان کلام المصنف و الاشاره الی ما شار الیه هناک اشار ههنا بقوله و النفسانی غیر معقول

مقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۷۱گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۸×۳۰سم [اوراق عتیق: ۱ – ۱۲۳]

۳۴۱. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۸۴

انجام: منکم أحد یدعون الی الخیر ویأمرون بالمعروف وینهون عن المنکر

خط:نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۱۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۲/۵سم [ف مخ – ۱۰۹]

۳۴۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۹۰۳-۲۰/۲۳

آغاز: بسمله المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض وفیه فصول خمسة اربعة منها فی الجواهر و الخامس فی الاعراض و وجه تقدیم مباحث الجواهر؛ **انجام:** فی ان الحرکة موجودة فی الخارج اعلم ان لفظ الحرکة بحسب المفهوم ... بل هو فی حد متوسط بحیث لیس یوجد فی وقت و لافی ان من الإنات التی یقع فی مدة.

مقصد ثانی در جواهر و اعراض است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی، ۱۰۹گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۶سم [ف: ۵ – ۲۵۲۰]

۳۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۰۲۹

آغاز: بسمله و به نستعین، المقصد الثانی فی الجواهر؛ **انجام:** بعد ملاحظه اظراف علی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۳۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۸۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و حدوث العالم یستلزم حدوثه یعنی اذا ثبت ان ...

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱-۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ تملک: چاند بن حسام الدین، محمد کاظمی، علی بن رستم بن اثیرالدین گیلانی معروف به فومنی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸۸گ، اندازه: ۱۵×۲۳/۳سم [ف: ۴۱ - ۲۱۴]

۳۴۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۵۷۷

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول. الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض مسبوق علی وجود الجوهر؛ **انجام:** من هذه القوی اذا لا حارس هناک من الحواس فتکثر مصادماتها المؤدیة الی الاختلال. الفصل الخامس فی الاعراض

از فصل اول تا ابتدای فصل پنجم از مقصد ثانی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با امضاهای: «م ل، س، س م س، س سره، حم، عط، اصفهانی، صدرالدین، م ن، منه، عبدالغفار رحمة الله، دم»؛ تملک: محمد حسینی متخلص به خاک صدر الصدوری؛ انتقالی از مدرسه آیت الله بروجردی شهر ری در اردیبهشت ۱۳۷۰؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۶گ، ۲۳ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۳/۵×۲۵سم [ف: ۲۰ - ۳۸]

۳۴۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۳۳/۱-۵۲/۷۳

آغاز: بسمله؛ المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول: الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض متوقف علی وجود الجواهر

مقصد ثانی و ثالث؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن محمد علی (مقصد ثانی)، تا: ۷ ربیع الثانی ۱۲۰۲ق؛ تملک: محمد رضا بن محمد سعید، محمد تقی بن محمد حسین؛ ۲۰۸گ، ۲۵ و ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۵۱۹]

۳۴۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۳۳۱

آغاز: بسمله، المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان؛ **انجام:** الی غایه من وضع او کیف او غیر ذلک غیر مستفرض من حیث هو کذلک و لفظه ان ینفعل و این یفعل مخصوص تلک ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۰۲ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی نخودی و فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۷گ، ۲۱-۲۷ سطر (۷-۷/۵×۱۵/۵-۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۵/۵سم [ف: ۱۸ - ۳۰۱]

۳۴۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۵۲

نیمه دوم؛ خط: نستعلیق، کا: هاشم بن سید محمد تولمی گیلانی، تا: ۱۲۰۳ق؛ ۳۰۰گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۴۰]

۳۴۹. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۲۷۲۸

مقصد دوم، جواهر و اعراض؛ خط: نستعلیق، کا: محمد تقی عبدالرحیم بحرینی، تا: ۱۲۰۵ق، جا: تهران مدرسه عبداله خان؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: ساغری یشمی، ۳۷۶ص، ۲۱ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۶سم [ف: ۱ - ۲۵۵]

۳۵۰. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۲۵۷

آغاز: بسمله المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض؛ **انجام:** برابر

از مقصد دوم در جواهر و اعراض تا آخر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۱۱ق؛ واقف: محمد نعیم، غره ذیقعده ۱۲۷۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۵گ، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۳×۲۳/۵سم [ف: - ۲۲۵]

۳۵۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۷۷۰-۲۹/۱۱۰

آغاز: وقع الخارج ظرفاً لنفسه کالوجود فی مثالنا فلاجزم بکونه موجوداً من الموجودات فان عاقلاً لایشک فی ان زیداً موجود فی الخارج؛ **انجام:** ان بعض العلل الفاعلیة العرضیة یکون علة معدة ذاتیة بالنسبة الی ماهی علة فاعلیة عرضیة له فان الشرب السقمونیا علة فاعلیة لحصول البرودة و علة معدة ذاتیة ایضا الحمدلله ... و السلام علی اشرف المخلوقین محمد و آله الطاهرین

امور عامه؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: علی بن حسین بروجردی، تا: جمعه ۳ ذیقعده ۱۲۱۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوای سفید، ۱۵۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۲۱]

۳۵۲. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۲۳۲

آغاز: المطلق کما وقع فی عبارة الامام لان تعریف الجوهر هو الموجود لافی موضوع و مفتاح ... کانت لا فی موضوع و لیس للمواجب ماهیة و وجود زائد علیها

خط: نسخ، کا: محمد جعفر ایلایی، تا: جمعه ۷ محرم ۱۲۱۳ق، جا: سمنان؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۲۵گ، ۲۰-۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: - ۲۴۲]

۳۵۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۳۶۵

آغاز و انجام: برابر

کا: علی محمد بن قربان علی، تا: پنج‌شنبه ۲۷ جمادی الثانی ۱۲۱۳ق؛ مصحح، با بلاغ سماع، محشی با نشان‌های «منه، شرح علامه، شرح طوالع، شرح مواقف، عبدالغفار، محمد خوانساری، محی الدین و جز آن»؛ ۳۳۳گ، ۲۲-۱۵ سطر (۷×۱۵ و ۸×۱۸)، اندازه: ۱۵/۵×۲۶سم [رایانه]

۳۵۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷۱ کر

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خوش، کا: محمد مهدی تبریزی (بخش نونویس)، تا: سه‌شنبه ۱۷ ربیع الاول ۱۲۱۹ق؛ مصحح، دوبار مقابله شده، با نشانی «بلغ و بلغ ثانیاً»، محشی با نشان‌های «منه، ع، مستدرک ... »؛ کاغذ: شرقی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۷گ، ۲۳ سطر (۱۰/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۴۰/۲ - ۲۵۵]

۳۵۵. سمنان؛ مدرسه صادقیه؛ شماره نسخه:۳۵

آغاز: بسمله المقصد الثانی فی الجواهر والاعراض وفیه فصول الفصل الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض موقوف علی وجود الجوهر؛ **انجام:** قال الشیخ انما اوثر لفظ ان یفعل و ان ینفعل علی الفعل و الانفعال ... ولفظ ان یفعل و ان ینفعل مخصوص بذلک تمت هذه الرسالة.

المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض؛ خط: نسخ، کا: محمد باقر

استرآبادی، تا: ۱۲۲۰ق؛ مصحح، محشی از «ملا عبدالرزاق لاهیجی» و «حم»؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۸گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف مخ]

۳۵۶. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۴۹

مباحث جواهر و اعراض؛ خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن بهادر ملقب به آقا بابا کجوری پنچکرستاقی ایلواشمی، تا: ۱۲۲۲ق؛ واقف: زهرا بانو دختر ملا ابراهیم، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۷سم [ف: - ۱۰۰]

۳۵۷. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸

از مقصد دوم تا پایان کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۲۵ق و غره ربیع الاول ۱۲۲۷ق؛ مصحح، یادداشت تصحیح از عبدالله زنوزی تبریزی که میرزا احمد مازندرانی به سال ۱۲۲۷ کتاب را نزد وی خوانده، با یادداشت فارسی در تشکیک و اهدای کتاب از صدرالاسلام اصفهانی به سال ۱۳۴۶ و یادداشتی به نقل از کنز العرفان، با چند یادداشت متفرقه فلسفی و کلامی و تاریخ ورود محمد نصیر هزار جریبی به اصفهان در سال ۱۱۸۹؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۸گ، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱ - ۴۳]

اصفهان؛ شهرداری اصفهان؛ شماره نسخه:۱۲

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۳۰۹]

۳۵۸. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۴۱۱

فقط بحث جواهر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه از ربیع الثانی ۱۲۲۵ق؛ مصحح، محشی با عناوین «میر أبوالفتح»، «س ن عفی عنه»، «م ن»، «صدر الدین»، «فخر الدین»، «لمحرره ف د عفی عنه»، «کذا افید من الاستاد مد ظله»، با علامت بلاغ؛ تملک: ملا محمد ابراهیم؛ مهر: «رحیم بن ابراهیم» (بیضی)، «و ما محمد الا رسول» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۷۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۲ - ۸۸]

۳۵۹. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه:۱۰

آغاز: احواله علی بیان احوال العرض و منهم من قدم مباحث الاعراض نظرا الی انه قد یستدل باحوال بعض الاعراض علی احوال الجواهر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه جمادی الاول ۱۲۲۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۵۲گ، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: - ۲۷]

۳۶۰. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۷

از آغاز مقصد دوم تا پایان کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اوراق پایانی به خطی دیگر در چهارشنبه ۳ جمادی الاول ۱۲۲۵ بازنویسی شده؛ ۱۹۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۱-۸۹]

۳۶۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۲

جواهر و اعراض؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱ ربیع الاول ۱۲۲۷ق؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۳]

۳۶۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۷۰۷

آغاز: بسمله. المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه؛ **انجام:** ان یفعل مخصوص بذلک حرره العبد المذنب سنه ۱۲۲۸

خط: نسخ، کا: استرآبادی محمد صالح، تا: ۱۲۲۸ق [رایانه]

۳۶۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۱۷-۵۲/۵۷

آغاز: بسمله؛ المقصد الاولی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول: الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض

مقصد ثانی و ثالث؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد هاشم ابن میر طاهر الرضوی (مقصد ثالث)، تا: رمضان ۱۲۲۹ق؛ ۱۷۷گ، ۱۹-۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۵ - ۲۵۱۹]

۳۶۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۷۸۰

آغاز: بسمله، المقصد الثانی فی الجواهر والاعراض وفیه فصول، الاول فی الجواهر الخ؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: مقصود بن میرزا معصوم جیلانی، تا: ۱۲۳۱ق؛ محشی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج تریاکی، ۲۵۴گ، ۲۲ سطر (۸×۱۸)، اندازه: ۱۴×۲۵/۵سم [ف: ۲ - ۶۵۴]

۳۶۵. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۶۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ یادداشتی به خط معصوم بن محمد علی حسینی در ۱۲۴۱؛ صورت وقف کتاب بر فرزندان در ۱۲۳۲ق به توقیع عبدالکریم تنکابنی؛ صورت عاریه کتاب به اسم مسعود بن عبدالله حسینی ساکن تهران؛ تملک: علی بن مقصود؛ ۳۷۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [مؤید: ۲ - ۷۲]

۳۶۶. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۶۶

آغاز: المقصد الثانی، الجواهر و الاعراض و فیه فصول: الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض متوقف علی وجود الجوهر

از ابتدای مقصد ثانی است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: میر حسین بن محمد علی زنجانی، تا: شعبان ۱۲۳۳ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۲۵۰گ [ف: ۱ - ۱۵۲]

۳۶۷. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۵۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الایمان فی اللغة هو التصدیق مطلقا قال الله تعالی حکایته عن اخوة یوسف و ما کنت بمومن لنا ای مصدق فیما هدیناک به.

بخش امور عامه؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: میر حسین بن محمد علی زنجانی، تا: شعبان ۱۲۳۳ق؛ افتادگی: انجام؛ واقف: حاج عباس، رجب ۱۲۹۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۰گ، ۲۱ سطر [ف: ۱ - ۱۵۳]

۳۶۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۷۱

آغاز: و ذهب ارسطو من تابعه الی ان ذلک الجوهر المتصل حال فی جوهر؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: احمد علی بن یوسف، تا: ۹ رجب ۱۲۳۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با نشان «م ن» ؛ جلد: گالینگور قرمز، ۲۷۹گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۳۲ - ۲۹۳]

۳۶۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۷۰۲

آغاز: بسمله. المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض. و فیه فصول. الاول فی الجواهر. قدم مباحثها علی مباحث الاعراض، لان وجود

العرض متوقف علی وجود الجوهر، فناسب ذلک ان یقدم بیان احواله علی؛ **انجام:** او کیف، او غیر ذلک مستقر من حیث هو کذالک، و لقط ان ینفعل و ان یفعل مخصوص بذلک. تمت ...
تنها دو مقصد ۲ و ۳ از شش مقصد را دارد؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۳۳ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۴گ، ۱۵ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲ – ۱۴۹]

۳۷۰. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۲۷۲

انجام: و لفظ ان ینفعل و ان یفعل مخصوص بذلک
مقصد ثانی، جواهر و اعراض؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: اسدالله بن مؤمن حسنی (مشهور به بهجت طبرسی ساروی)، تا: صفر ۱۲۳۴ق؛ محشی از ملا حمزه لاهیجی؛ جلد: تیماج، ۱۷۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: – ۲۴۳]

قم؛ حافظیان، ابوالفضل؛ شماره نسخه:۲۴

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض متوقف علی وجود الجوهر
همان نسخه بالا؛ مصحح، محشی از «عبدالرزاق» و «لمحرره» غیر او دارد، در آغاز نسخه قطعه‌ای از حاشیه تجرید ملا حمزه لاهیجی در بحث جوهر و عرض درج شده [ف مخ]

۳۷۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۹۹

آغاز: برابر
تا اول المقصد الثانی ادامه دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛مصحح، محشی؛ واقف: حاجی میرزا هدایت الله، ربیع الاول ۱۲۳۴ق؛ جلد: گالینگور آبی، ۲۹۸گ، ۱۵ سطر [ف: ۱ – ۱۵۳]

۳۷۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۲۷۱–۵۶/۱۲۱

آغاز: بسمله المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض
از اول تا آخر المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض؛ خط: شکسته، کا: سید احمد بن سید محمد موسوی بحرینی استرآبادی المسکن، تا: پنج‌شنبه غره جمادی الثانی ۱۲۳۵ق، جا: مدرسه مفیدیه؛ ۲۰۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ – ۲۵۱۹]

۳۷۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۷۴۴

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض یتوقف علی وجود الجوهر؛ **انجام:** لانهما قد یقالان للحاصل بعد انقطاع الحرکة والمقولة ما کان توجها الی غایة من وضع او کیف او غیر ذلک غیر مستقر من حیث هو کذلک و لفظ ان ینفعل وان یفعل مخصوصة بذلک.
مقصد ثانی جواهر و اعراض؛ خط: نسخ، کا: علی اکبر بن حسین خان الجیلان درویشانبر، تا: ۳ جمادی الثانی ۱۲۳۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۶سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۶۹]

۳۷۴. تهران؛ مطالعات فرهنگی؛ شماره نسخه:13E

از مقصد دوم تا آخر؛ خط: نسخ، کا: علی محمد حسنی، تا: سه‌شنبه ربیع الاول ۱۲۳۷ق [نشریه: ۱۱ – ۲۴۵]

۳۷۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۹۲۵

با دیباچه ناقص؛ خط: نستعلیق، کا: آقا خان بن حسین عرب عمرانی، تا: چهارشنبه ۲۵ جمادی الثانی ۱۲۳۸ق، جا: کابل؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۲۴۰گ، ابعاد متن: ۸×۱۶/۵، اندازه: ۱۵/۵×سم [ف: ۱۶ – ۷۴۲]

۳۷۶. اراک؛ کتابخانه مدرسه حاج محمد ابراهیم؛ شماره نسخه:۴۰

آغاز: بسمله، المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول، الفصل الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض؛ **انجام:** او غیر ذالک غیر مستقیم من حیث هو کذالک و لفظ ان لنفعل و ان یفعل مخصوص بذالک تمة الکتاب
خط: نستعلیق، کا: (نام کاتب را سترده اند) ... رشتی الاصل، تا: دوشنبه ۱۸ رجب ۱۲۳۸ق؛ مصحح، محشی از: ملا عبدالرزاق، شیخ الاسلام، مواقف، ملامیرزا جان، سید قدس سره، حاشیه کبیر، صدرالدین، شرح اصفهانی، شرح مفتاح و بعضی با رمز: «عط رحمه الله، منه رحمه الله، ص»؛ اهدایی: حاج شیخ حسین امامی؛ کاغذ: کرم، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۹/۵سم [دو کتابخانه اراک: – ۶۴]

۳۷۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۳۰۹

کا: زین العابدین، تا: ۱۲۳۹ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی – مجموعه نوازی؛ ۲۵۶گ، اندازه: ۱۵×۲۵/۵سم [رایانه]

۳۷۸. سمنان؛ مدرسه صادقیه؛ شماره نسخه:۲۶

آغاز: بسمله المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول الفصل الاول فی وجوده الموجود ان کان واجباً فهو المطلوب و الا استلزمه لاستحالة الدور والتسلسل استدل علی وجود الواجب؛ **انجام:** برابر
المقصد الثالث تا آخر کتاب؛ خط: نستعلیق، کا: شفیع بن مشهدی مجید دابویی، تا: ۱۲۳۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۱/۵سم [ف مخ]

۳۷۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۰۹۶

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها؛ **انجام:** ان یفعل و ان ینفعل مخصوص بذلک.
مباحث جواهر و اعراض؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: نصیر بن زین العابدین لاهجانی، تا: ۹ رمضان ۱۲۳۹ق؛ محشی؛ ضمیمه: گفتاری در ۳۸ سطر از ملا حمزه گیلانی تعلیق و حاشیه بر این جمله از عبارت تجرید:«الجوهریة و العرضیة من ثوانی المعقولات»؛ واقف: مرتضی مدرس چهاردهی، دی ۱۳۲۷؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۱۱ – ۱۸۷]

۳۸۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۸

آغاز: بسمله. المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول. الفصل الاول فی الجواهر؛ **انجام:** مستقر من حیث هو کذلک و لفظ ان ینفعل و ان یفعل مخصوص بذلک. تمت. قد وقع الفراغ ...

و احسن الیها و الیه.
خط: شکسته نستعلیق، کا: نصرالله بن ابوطالب شاندشتی موسوی لاریجانی، تا: صفر ۱۲۴۱ق؛ محشی؛ واقف: مرتضی قلیخان نائینی طباطبائی، شوال ۱۳۴۰؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج دارچینی، ۱۳۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۱ - ۱۴۳]

۳۸۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۶۷

آغاز: الیه فی تشخصه و هو باطل لانه خلاف الواقع تامل؛ **انجام:** و اما کونه بالعکس اعنی کونه قائماً بذاته فی الوجود الظلی و قائما بالموضوع فی الوجود الاصلی مما لامجال ان یرتاب فی استحالته، تمت ... فی شهر رمضان المبارک ۱۲۴۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۴۳ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: محمد حسین طباطبائی بروجردی، ۱۲ ذیحجه ۱۳۶۹؛ کاغذ: آبی، جلد: میشن مشکی، ۱۷۴ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۴۶]

۳۸۲. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۴۸

جلد دوم؛ خط: نستعلیق کهن، کا: محمد علی کل بابا نوری، تا: رمضان ۱۲۴۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ قسمت کوتاه اول کهن و عتیق و حدود قرن ۹ قمری تعلق دارد، محشی؛ ۱۶۵گ، ۲۰سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: - ۱۰۰]

۳۸۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۷۴۴-۳۴/۱۱۴

آغاز: بسمله المقصد الثانی فی الجواهر والاعراض وفیه فصول الاول فی الجوهر قدم مباحثها؛ **انجام:** او کیف او غیر ذلک ... ولفظه ان ینفعل وان یفعل مخصوص بذلک تم الکتاب.
ج ۲؛ خط: نسخ، کا: صادق بن محمد حسین قمی، تا: ۱۲۴۴ق؛ محشی از صادق قمی و«منه»؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۱۸]

۳۸۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۳۰

آغاز: ... المتالهین، نصیرالحق و الملة و الدین محمد بن محمد الطوسی قدس الله تعالی تعالی نفسه ... آغاز شرح: بسمله، اما بع دحمد واجب الوجود علی تعمانه و الصلوة علی سید انبیائه؛ **انجام:** برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با رمز ۱۲، م ن، م، س، ۵ ؛ یادداشتی از مالک به تاریخ ۱۴ شعبان ۱۲۴۵ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج اناری مذهب، ۳۳۹گ، ۲۱ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [رایانه]

۳۸۵. خوی؛ ملا علی خوئی (شریف)؛ شماره نسخه:۴۹

آغاز: الثانی من وجوه استدلال الامام علی بداهة تصور الوجود وهو ناقص علی من یعترف بان الوجود متصور؛ **انجام:** فان شرب السقمونیا علة فاعلیة عرضیة لحصول البرودة وعلة ذاتیه ایضاً قد فرغت..
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۵ق، جلد: تیماج مشکی، ۱۵۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اوراق عتیق: ۱ - ۱۳۷]

۳۸۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۱۲

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول خمسة الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض؛ **انجام:** من حیث هو کذلک و لفظة من أن ینفعل و أن یفعل مخصوص بذلک».
از مقصد ثانی تا پایان بحث جواهر و اعراض؛ خط: نستعلیق، کا: احمد ساکن قاضی محله سلمان، تا: ۱۸ شوال ۱۲۴۵ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۷۴]

۳۸۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۵۱/۱

آغاز: ای لایحتاج فی ذاته و فعله الی الماده و هو العقل؛ **انجام:** برابر
شرح مقصد دوم در جواهر و اعراض و مقصد سوم در اثبات صانع؛ خط: نستعلیق، کا: محمد سعید بن میر ابوطالب جیلانی اشتری، تا: ۱۲۴۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی از ملا میرزا جان باغنوی، جلال الدین دوانی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی و فرنگی شکری، جلد: تیماج یشمی، ۴۰۳گ، ۱۹ سطر (۶×۱۷/۵)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱۵ - ۲۶۵]

۳۸۸. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۴۷

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه الاصول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض ...
مبحث جواهر و اعراض؛ خط: نستعلیق نازیبا، بی‌کا، تا: ۱۲۴۵ق؛ مهر: «عبده الراجی الخاطی محمد» (بیضی)؛ جلد: تیماج، ۱۲۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: - ۹۹]

۳۸۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۲۴۵۵

آغاز: بسمله المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض یتوقف؛ **انجام:** برابر
از آغاز مقصد دوم تا آخر کتاب؛ خط: نسخ، کا: محمد صادق بن حاجی ملا اسماعیل دنگلانی، تا: ۱۲۴۸ق، جا: بارفروش، مدرسه صدرالاعظم؛ محشی با رمز «ملا میرزا جان ره، عبدالرزاق»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۹گ، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۲ - ۱۸]

۳۹۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۸۳۶/۲

جلد دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۹ق؛ محشی از سید احمد تنکابنی؛ ۲۰سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳ - ۲۷]

۳۹۱. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۱۵۲

بخش «جواهر و اعراض»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ واقف: ملا غلامعلی، ۱۲۵۰؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۹گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: - ۱۰۳]

۳۹۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۹۳

از اول مقصد دوم، فی الجواهر و الاعراض، تا اول مقصد سوم فی اثبات الصانع را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۰ق؛ محشی از کاتب نسخه و آقا جمال و صدر و م ن و شرح قدیم و ...؛ مهر:

حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: گالینگور مشکی، ۲۰۵گ، ۱۹ سطر (۶×۱۷/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱ - ۲۵۰]

۳۹۳. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۱۰۲/۲

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض یتوقف علی وجود الجوهر؛ **انجام:** واجیب عن الاول بان تکلیف الکافر فی الحال بایقاع الایمان فی ثانی الحال

از مقصد ثانی؛ خط: نستعلیق، کا: صدرالدین محمد شریف بن مدد علی محمد بن شریف عربی استرآبادی، تا: غره جمادی الثانی ۱۲۵۰ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی از شرح مواقف و میرزا جان و ...، با خط خوردگی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف مخ - ۱ - ۲۸۲]

۳۹۴. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۲۷۳۳

مقصد ثانی، جواهر و اعراض؛ خط: نستعلیق، کا: اسمعیل بن حسین رشتی، تا: ۱۲۵۳ق؛ ۴۳۸ص، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱ - ۲۵۶]

۳۹۵. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۸۱۶

بحث جواهر و اعراض تا پایان کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱ شعبان ۱۲۵۵ق؛ اهدایی: آیة الله صادقی؛ ۲۱۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۳ - ۶۰۸]

۳۹۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۴۲۸-۳۸/۴۸

آغاز: الفصل الثانی فی المهیات و لواحقها من الوحدة و الکثرة و الکلیة و الجزئیة و نظائرها و هذا الفصل یشتمل علی مقدمة و مسائل اما المقدمة ففی اشتقاق لفظ المهیة و تعریفها؛ **انجام:** فان شرب السقمونیا علة فاعلیة عرضیة لحصول البرودة و علة معدة ذاتیة له ایضاً المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض تمت

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق؛ مصحح؛ جلد: مقوا، ۱۱۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۵۱۷]

۳۹۷. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۸۹/۳

آغاز: المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول الفصل الاول فی وجوده الموجود؛ **انجام:** برابر

از ابتدای مقصد ثالث؛ خط: نستعلیق، کا: میرزا بابا بن ملا حسینعلی تویه درواری، تا: ۲۳ شوال ۱۲۵۶ق؛ مصحح، محشی؛ ۵۸گ، اندازه: ۱۵×۲۸سم [ف مخ - ۱۰۹]

۳۹۸. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۹۶/۳

آغاز: بسمله، المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول، الاول فی الجواهر قد مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض متوقفة علی وجود الجوهر ...

از ابتدای مقصد ثانی را دربردارد؛ بی‌کا، تا: ۱۲۵۷ق، جلد: تیماج، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۳۱۷]

۳۹۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۸۶۵-۱۵/۱۰۵

آغاز: بسمله المقصد الثانی فی الجواهر والاعراض وفیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض متوقف علی وجود الجوهر؛ **انجام:** برابر

مقصد ثانی تا آخر شرح؛ خط: نسخ، کا: محمود بن داود بن شریف اورامانی اسفند آبادی، تا: ربیع الثانی ۱۲۵۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۸گ، ۲۸-۲۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۵۱۸]

۴۰۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۳۴

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول ثلثة الاول فی الجواهر، قدم مباحثها علی المباحث الاعراض

خط: نستعلیق، کا: عبدالله علیاوی، تا: رمضان۱۲۵۹ق؛ مصحح، محشی؛ اهدایی: آقای حائری زاده؛ جلد: تیماج عسلی، مذهب، ۲۳۰گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۷سم [ف: ۳۲ - ۱۶۶]

۴۰۱. کاشان؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷

خط: نسخ، کا: جعفر بن محمد حسین کاشانی، تا: ذیقعده ۱۲۰۶ یا ۱۲۶۰ق؛ میانه چندین برگ است به نستعلیق کهن تر از سده ۱۱؛ قطع: وزیری [نشریه: ۷ - ۳۵]

۴۰۲. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۲/۲-۵۹۰۴

از مقصد دوم در جواهر و اعراض؛ خط: نسخ، کا: محمد رضی بن نورالله نوری، تا: شوال ۱۲۶۰ تا سه‌شنبه ۳ ربیع الاول ۱۲۶۱ق؛ تملک: ابوالقاسم بن محمد زمان در ۱۳۲۸ در تهران، علی بن محمد نوری شریف رضوی در ۱۲۶۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۲۲گ، ۲۵ سطر، قطع: رحلی [آستانه قم: - ۱۳۱]

۴۰۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۵۳

آغاز: بسمله و به نستعین، المقصد الثانی، الله ولی التوفیق فی الجواهر؛ **انجام:** و برابر

خط: نسخ، کا: محمد یوسف بن ملا باقر، تا: ۱۲۶۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، تیماج مشکی، مذهب، ۲۷۶گ، ۱۵ سطر(۹×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۰ - ۳۳۰]

۴۰۴. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۰۷

خط: نسخ، کا: حسین بن سید علی حسینی، تا: ۲۵ ذیحجه ۱۲۶۴ق، جا: سبزوار مدرسه فصیحیه [ف: ۳ - ۹۲]

۴۰۵. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۳۷۵

مقصد ثانی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۴ق [ف: - ۶۳]

۴۰۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۶۶۲

آغاز: بسمله. و به نستعین، المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض؛ **انجام:** تمت الجواهر و الاعراض بعون ... بحق محمد و آله الامجاد

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد رضا بن اخوند ملابابا، تا: ۱۲۶۵ق [رایانه]

۴۰۷. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۱۲۴

آغاز: کتاب الجواهر و الاعراض بسمله المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض یتوقف علی وجود الجوهر فناسب ذلک ان یقدم؛ **انجام:** او غیرذلک غیر مستقر من حیث هو ککَ و لفظة ان یفعل و ان ینفعل مخصوص بذلک.

مقصد ثانی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه دهه دوم رمضان ۱۲۷۵ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۹۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۱ - ۲۸۲]

۴۰۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۸/۴-۵/۷۸

آغاز: بسمله المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و فیه فصول الفصل الاول فی وجوده الموجود ان کان واجباً فهو المطلوب و الا استلزمه الاستحالة ... استدل علی وجود الواجب؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن حسین موسوی جرفادقانی، تا: ۱۲۷۶ق؛ مصحح؛ یادداشتی از سید احمد موسوی حجازی گلپایگانی در ۱۳۹۷ق که اسامی علمای گلپایگان و سلسله موسویه حجازیه سعید آباد آن شهر را نگاشته؛ جلد: مقوا، ۸۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۵۱۹]

۴۰۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۹۴۸

آغاز و انجام: برابر

فاقد خطبه؛ خط: نسخ، کا: داود بن جعفر حسینی، تا: ۱۲۷۷ق؛ واقف: حکمت علیخان؛ ۴۷۱ص، ۱۹ سطر [الفبائی: - ۳۲۸]

۴۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۳۸

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض؛ **انجام:** برابر

از مبحث مقصد دوم در جواهر و اعراض تا پایان کتاب؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: علی اصغر بن ملا محمد حسین خراسانی، تا: ۱۲۷۸ق؛ مصحح؛ تملک: شیخ نصر طالقانی دیرانی به سال ۱۳۹۰؛ مهر: «بای ن ص ر» (بیضی)، «محمد ابن علی اصغر»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سیاه مذهب، ۲۳۲گ، ۲۳ و ۲۵ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۱×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۳۵۸]

۴۱۱. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۵۰/۱

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن حداد، تا: جمعه محرم ۱۲۷۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: - ۱۷۹]

۴۱۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۶۰

خط: تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۸۰ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج زیتونی، ۵۱۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲ - ۱۲۳]

۴۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۰۵۳

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها؛ **انجام:** و بین قولنا یتغیر و یتحرک.

خط: نستعلیق، کا: احمد تبریزی، تا: شعبان ۱۲۸۱ق؛ واقف: شمس الدین جزایری؛ کاغذ: فرنگی نیلی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۱ - ۱۸۸]

۴۱۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۵۸

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان الوجود العرض متوقف علی وجود الجوهر فناسب ذلک؛ **انجام:** برابر

جواهر، اعراض و اثبات صانع را دارد؛ خط: نستعلیق، کا: مهدی علی سالفی تبریزی، تا: جمعه رمضان ۱۲۸۲ق؛ مهر: «عبده اسماعیل ۱۲۶۴» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۸۵گ، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۸]

۴۱۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۹۴۲

آغاز: بسمله، المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و هو فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض متوقف علی وجود الجوهر

مبحث جواهر و اعراض است؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد صالح بن محمد تقی تنکابنی، تا: ۲۰ ذیقعده ۱۲۸۲ق، جا: قزوین مدرسه الله وردی خان؛ واقف:غیاثی، ۱۳۳۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۹گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۳۲۶]

۴۱۶. بیرجند؛ دیانی؛ شماره نسخه:۸۴/۲

خط: نسخ، کا: ولی الله بن محمد شفیع هردنگی، تا: جمادی الاول ۱۲۸۸ق، جا: بیرجند؛ ۶۴گ (۱۹۳ر-۲۵۶پ)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: - ۶۹]

۴۱۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۷۹۵/۳-۳۴/۱۶۵

آغاز: بسمله المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول الفصل الاول فی وجوده الموجود ان کان واجباً؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: زین العابدین بن مولانا محمد رضا، تا: چهارشنبه جمادی الثانی ۱۲۹۰ق؛ جلد: مقوایی، ۷۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۲۰]

۴۱۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۲۲۶/۱

الهیات؛ خط: نستعلیق، کا: احمد بن صادق لنگرودی، تا: ۱۲۹۵ق؛ ۹۰گ (۱-۹۰)، ۲۱سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۳ - ۷۱]

۴۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۹۰۷

آغاز: التام و ان لم یستجمع امتنع و تقریر الجواب ما اشار الیه بقوله؛ **انجام:** فاذا قام به قوم شفط عن الاخرین و اذا ظن کل ظائفة انه لم یقم به الاخری

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۸ق؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۴۲۰. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۵۳

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن ملا ابو القاسم کیاکلائی، تا: ۱۳۰۵ق، جا: مدرسه حاج کاظم بیک؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: - ۱۸۲]

۴۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** مستقر من حیث هو کذلک و لفظ ان ینفعل و ان یفعل مخصوص بذلک. تمت. قد وقع الفراغ ... و احسن الیها و الیه.

خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: صفر ۱۳۰۸ق؛ افتادگی: انجام؛ مجدول، دارای کمند، محشی؛ کاغذ: نباتی، جلد: میشن گلی، ۳۳۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۱۴۴]

۴۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۷

آغاز: بسمله. المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول. الفصل الاول فی الجواهر؛ **انجام:** مستقر من حیث هو کذلک و

لفظ ان ینفعل و ان یفعل مخصوص بذلک. تمت. قد وقع الفراغ ... و احسن الیها و الیه.
از ابتداء مقصد ثانی (در جواهر و اعراض) تا آخر آن مقصد؛ خط: نستعلیق، کا: هادی بن ملا علی محمد شفیع استرابادی، بی‌تا؛ محشی؛ واقف: مرتضی قلیخان نائینی طباطبائی، ۱۳۴۰؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج عنابی، ۱۴۵گ، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: ۱- ۱۴۳]

۴۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۸

آغاز: المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول؛ **انجام:** برابر

خط: متن نسخ و شرح نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: تاج ماه بیگم، شعبان ۱۲۶۲؛ کاغذ: نباتی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۸۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۱۴۷]

۴۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۳۰

آغاز: فی الجوهر و الاعراض و فیه فصول؛ **انجام:** برابر

از مقصد دوم به بعد را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۷۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۴ - ۱۷۳]

۴۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۲۹

آغاز: التصدیق به لا تعقله بل یستلزم به؛ **انجام:** مع انه علة معدة

تنها مقصد اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۴۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۴ - ۱۷۴]

۴۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۹۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** مع انه علة معدة ذاتیه لحصول البرودة

حاوی مقصد اول است و فاقد دیباچه؛ خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۶سم [ف: ۴ - ۱۷۴]

۴۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۹۶

آغاز: المقصد الثالث فی اثبات الصانع؛ **انجام:** الکفار و خصهم بکونهم

از مقصد سیم تا اوایل مقصد چهارم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۴۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۴ - ۱۷۴]

۴۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۹۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول مذهب؛ واقف: نائینی؛ ۵۹۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۴ - ۱۷۲]

۴۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۹۳

آغاز و انجام: برابر

فاقد دیباچه؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: میرزا علینقی، ۱۲۳۲؛ ۲۹۹گ، اندازه: ۱۳×۱۶سم [ف: ۴ - ۱۷۲]

۴۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۹۵

آغاز و انجام: برابر

فاقد دیباچه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: نائینی؛ ۳۳۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۴ - ۱۷۲]

۴۳۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۹۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: اویس، بی‌تا؛ این نسخه پاره از اوایل دیباچه شارح و تمام دیباچه متن را فاقد است؛ مجدول مذهب؛ واقف: نائینی، ۳۳۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۴ - ۱۷۳]

۴۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۹۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** فانه اذا اخل فی اخراجها فالذنب باق

خط:نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛افتادگی:وسط و انجام؛ واقف: شیخ حسن هروی،۱۳۱۵ش؛۴۰۴گ،۲۰سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۴ - ۱۷۳]

۴۳۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۹۱

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول؛ **انجام:** و لفظ ان ینفعل و ان یفعل مخصوص بذلک

مقصد دوم «جواهر و اعراض»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: وزیر وظائف، ۱۳۰۹ش؛ ۳۰۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۶سم [ف: ۴ - ۱۷۳]

۴۳۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۳۲۷

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها؛ **انجام:** للمسخن ما دام یسخن.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ واقف: شیخ محمد صالح علامه حایری؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۲۴سم [ف: ۱۱ - ۱۸۹]

۴۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۴۸۵

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها؛ **انجام:** برابر

بخش جواهر و اعراض تا آخر کتاب؛ خط: نستعلیق، کا: نجم الدین بن فقیه حسن اشکوری، بی‌تا؛ واقف: سنابادی، شهریور ۱۳۵۲؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۲۴۷گ، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۱۱ - ۱۸۹]

۴۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۴۰۳

آغاز: المقصد الثالث فی اثبات الصانع؛ **انجام:** و آله بالتمام و صلی الله علیهم اجمعین.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: حسین کی استوان؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۹۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱۱ - ۱۹۰]

۴۳۷. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۷۸۹

از مقصد سوم تا آخر؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: - ۴۲۳]

۴۳۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۷۵۳۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: گالینگور، ۲۳ سطر (۱۱/۵×۲۱/۵)، اندازه: ۲۱×۳۳/۵سم [ف:۲-۱۸]

۴۳۹. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۳۲

آغاز: فالبحث عن الامتناع لکونه من احوال العدم و عن الوجوب و القدم لکونهما من احوال الوجود

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی و بیشتر آنها پس از روزگار مؤلف نوشته شده، در صفحه پایان

کتاب قوشچی به خط خود از رفاقت با مولانا نظام الملة و التقوی و الدین اسحاق بن شمس الملة و الشریعة و التقوی و الدین به تاریخ اوایل شوال ۸۶۷ یاد می‌کند؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۸۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: - ۲۰]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۵۴۳

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴ - ۳۶۰]

۴۴۰. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۶۸۷

آغاز: بسمله فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض؛ **انجام:** فی اکثر الامر لاکثر الناس لان الروح الباصره اذا جاور الملتقی لم یتحد الصورتان ...

شامل مبحث جواهر و اعراض تا آخر فصل چهارم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «عبده الراجی علی رضا حسینی»، «الراجی محمود»؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵۷گ، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۳/۵×۱۹سم [ف: ۲ - ۵۵۳]

۴۴۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۷۷

شامل بخش جواهر و اعراض؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی، کاغذ اصفهانی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰۹گ، ۲۹ سطر (۱۱×۲۱)، اندازه: ۱۸×۲۸/۵سم [ف: ۱ - ۱۶۱]

۴۴۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۷۳۳-۳۴/۱۰۳

آغاز: بسمله المقصد الثانی فی الجواهر والاعراض وفیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی الاعراض؛ **انجام:** هو ککَ ولفظ ان ینفعل وان یجعل مخصوص بذلک

از جواهر واعراض تا پایان کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ تاریخ وقف: ۱۲۷۷؛ جلد: تیماج مشکی مجدول، ۱۳۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۵۱۸]

۴۴۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۰۵۶-۳۶/۵۶

آغاز: هو الجوهریة و لا فی السواد مثلا امر متحقق زائد علی ذاته هو العرضیة ... و لاتضادبین الجواهر و لابینها و بین غیرها ... العدم و قدیطلق التضاد علی النقض باعتبار اخر قدمر ان بعضهم اعتبروا فی التقابل؛ **انجام:** افادت التعین اوقام دلیل علی صدق قائله داخل فی المتواتر علی ما ذکر من وجه الحصر و لیس متواتراً بلا اشتباه قلنا

جواهر و اعراض؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با نشان: «شرح اصفهانی» و «م ن» و «شرح المواقف» و «حاشیه قدیم» و «چلبی»؛ جلد: مقوایی با روکش پارچه مشکی، ۹۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۲۶سم [ف: ۵ - ۲۵۲۲]

۴۴۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۰۴۱-۳۶/۴۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فان شرب السقمونیا علة ما علیه وفیه لحصول البرودة مع انه علة معدة ذافیة لحصول البرودة تم

از اول تا آخر (فاقد مقدمه است)؛ خط: نستعلیق، کا: اسماعیل بن مراد آقا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با نشان: «منه» و «کمال الدین» و «اردبیلی»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۵ - ۲۵۱۷]

۴۴۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۸۷۷-۳۵/۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: رمضان؛ مصحح، محشی با امضای «م ن»، «ع د ر»؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۴۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۵۲۲]

۴۴۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۷۰۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الاعداد قریب کاعداد الجبین بالنسبة الی الصورة الانسانیة او بعید کاعداد النطفة بالنسبة الیها و من العلل العرضیة ماهو معد معنی ان بعض العلل الفاعلیة العرضیة تکون علة معدة فان شرب السقمونیا علة فاعلیة عرضیة لحصول البرودة مع ان علة معدة ذاتیه لحصول البرودة

امور عامه، فاقد دیباچه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «المومن فی الدارین حی»؛ مجدول؛ جلد: مقوا، عطف تیماج مشکی، مذهب و مرصع، ۱۶۴گ، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۷]

۴۴۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۷۴۱

آغاز: المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول الاول فی وجوده الموجود ان کان واجبا فهو المطلوب والا استلزمه لاستحالة الدور و التسلسل؛ **انجام:** وایضا قدعلم من سیرته صلی الله علیه و آله انه کان لایتجسس عن المنکرات بل یسترها و یکره اظهارها ثم انه فرض کفایة لافرض عین فاذا اقام به قوم سقط عن الإخرین و اذا ظن کل طایفة انه لم یقم به الإخر اثم الکل بترکه

مقصد ثالث را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ چند فائده از فیض کاشانی ره، آقا جمال؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، مجدول، ۶۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۷]

۴۴۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۰۸۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** انه کان لایتجسس عن المنکرات بل یسرها ویکره اظهارها الیها ثم انه فرض کفایة لافرض عین فاذا قام به قوم سقط عن الإخر واذا ظن طائفة انه لم یقم به الاخر اثم الکل بترکه.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۴۴۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۶]

۴۴۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۲۸۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** فان شرب السقمونیا و علة فاعلیة عرضیة لحصول البرودة مع انه علة معدة ذاتیة لحصول البرودة.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۹]

۴۵۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۷۶۱

آغاز: قریب کاعداد الجنین بالنسبة الی الصور الانسانیة او بعید کاعداد النطفة بالنسبة البهاد من العلل العرضیة ما هو معد یعنی ان بعض العلل الفاعلیة العرضیة؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۲گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۶۷]

۴۵۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۷۷۷

آغاز: و هذا یمنع الخلو و لایمنع الجمع. اذا حذف احد قسمی الانفصال الحقیقی و اورد بدله ما لا یساویه بل یکون اما اخص منه او اعم حدثت منفصلة؛ **انجام:** انه کان لایتجسس عن المنکرات یسترها ویکره اظهارها ثم انه فرض کفایة لافرض عین فاذا قام قوم سقط عن الاخرین واذا ظن کل طایفة انه لم یقم الاخر اتم الکل بترکه.

الهیات را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی،۶۲گ،۲۱سطر،اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف مخ -۳- ۱۱۶۷]

۴۵۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۰۵۱

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجود العرض متوقف علی وجود الجوهر فناسب ذلک ان یقدم بیان احواله علی بیان؛ **انجام:** و لایقبل فی الإخره لانتفاء الشرط فان ندم العاصی عند المعاینه لیس لقبحها وعذاب القبر واقع لامکانه و تواتر السمع موقوعه عذاب القبر الکافر والفاسق مما اتف علیه سلف ...

از مقصد ثانی (جواهر و اعراض) تا پایان کتاب؛ خط: نسخ و نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛افتادگی:انجام؛مصحح،محشی، با علامت بلاغ؛ جلد: تیماج سیاه، ۲۳۸گ، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف مخ-۳-۱۱۶۹]

۴۵۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۴۷/۱

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳ - ۹۲]

۴۵۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۴۴

آغاز: فیها لا ان یبلغ تساوی منطقه الفلک الا عظم فلا یزید اجزاء هذه الدائره؛ **انجام:** و اکرمهم الی الله من ینظر الی وجهه غدوه و عشیه ثم قراء رسول الله صلعم وجوه یومئذ ناظره الی ربها ناظره

مشتمل بر مقصد دوم و بخشی از مقصد سوم است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹۶گ، ۱۷ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۵ - ۲۵۸]

۴۵۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۲۹۵

آغاز: بسمله، المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان؛ **انجام:** و لایفتقر وجود معروضها و ع دمه الیه ای لایفتقر وجود معروض المتغیرات او لاعدمه الی الزمان لان معروض التغیرات متقدم ...

تنها مقصد دوم از این شرح؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با امضای «م ن، منه، س»؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۰۰گ، ۱۷ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۲/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۸ - ۲۶۰]

۴۵۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۷۳

آغاز: المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول ... استدل علی وجود الواجب تعالی بانه؛ **انجام:** برابر

شرح مقصد سوم تا پایان کتاب؛ خط: نسخ، کا: صدرالدین بن عماد الدین الحسینی طالقانی، بی‌تا؛ مصحح، محشی با نشانه‌های «جم، م، س، خفری، مواقف، شرح مواقف، صحاح کنز اللغه»؛ تملک: محمد مراغی با مهر «عبده محمد»؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۲گ، ۱۳ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۴۱۲]

۴۵۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۴۵۹

آغاز: الاول و الیه اشار بقوله و انتفاء ضد المط علی تقدیر ثبوته کان التکلیف عقلیا ای و لانتفاء الوجوب الشرعی الذی هو ضد المط اعنی الوجوب العقلی؛ **انجام:** کما یقول تلامذه نحن اولی باستادنا و الاتباع نحن اولی بسلطاننا و لا یریدون الاولویة فی التدبیر و التصرف و ح لا یدل الحدیث ...

از ثلث آخر مقصد دوم در جواهر و اعراض تا اواسط مقصد چهارم در امامت؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با امضای م ن، خفری، ۱۲ و ... و با استفاده از شرح طوالع؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۱گ، ۱۷ و ۲۱ سطر (۷/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱۹ - ۷۵]

۴۵۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۵۰۷

آغاز: بسمله، و لما فرغ من بیان الحواس الظاهرة شرع فی اثبات الحواس الباطنة فقال و من هذا القوی المدرکة؛ **انجام:** برابر

از اواخر فصل چهارم از مقصد دوم تا آخر کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۷گ، ۲۳-۲۸ سطر (۶/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۳×۲۴/۳سم [ف: ۱۹ - ۱۳۱]

۴۵۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۴

مقصد ثانی از مقاصد شش گانه؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از مرحوم میرزای جلوه، در فهرست با عنوان الجواهر و الاعراض معرفی شده (فهرست رایانه‌ای ۶۱۲)؛ ۱۸۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۸×۱۷سم [ف: ۲ - ۴۳]

۴۶۰. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۱۱۷

بی‌کا، بی‌تا؛ تحریر محمد رضا رازی و سفناردی، جواهر و اعراض [چند نسخه-ف: - ۳۲۵]

۴۶۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۷۷۵

نیمه اول؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۶۴گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱ - ۱۴۰]

۴۶۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۷۷

نیمه دوم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۹۵گ، ۱۶سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱ - ۱۴۰]

۴۶۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۲۲۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۴۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۴۰]

۴۶۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۲۵۶

نیمه دوم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۲۹گ، ۲۳سطر، اندازه: ۱۳×۲۶سم [ف: ۱ - ۱۴۰]

۴۶۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۲۵۹
نیمه دوم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۱۵گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۱ – ۱۴۰]

۴۶۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۷۳۹
نیمه دوم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۷۷گ، ۱۸سطر، اندازه: ۱۶×۲۷سم [ف: ۱ – ۱۳۹]

۴۶۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۷۴۸
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۵۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ – ۱۳۹]

۴۶۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۲۲۸
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۱۵۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۳۰سم [ف: ۱ – ۱۳۹]

۴۶۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۵۵۰
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۱۷۱گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱ – ۱۳۹]

۴۷۰. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۲۱
آغاز: وجود الشی لکان قادرا علی عدمه، لان نسبة القدرة علی الطرفین علی السواء لکن اللازم باطل؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: سلام بن ربیع، تا: جمعه ۱۲ رمضان ۱۰۶؟؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوا، ۸۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱ – ۱۴۵]

۴۷۱. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۳۰۲
از المقصد الثالث فی اثبات الصانع تا بحث احباط می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱ – ۲۹۸]

۴۷۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۶۹۳
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: – ۱۳۳۲]

۴۷۳. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۳۰۸/۱
مقصد ثالث؛ خط: نستعلیق، کا: نظام ساوجی، بی‌تا، جا: کاشان [چند نسخه–ف: – ۳۸۰]

۴۷۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۶۰/۲
آغاز: المقصد الثالث فی اثبات الصانع و حیاته و آثاره و فیه فصول. الفصل الاول فی وجوده الموجود ان کان واجبا فهو المط و الااستلزمه لاستحالة الدور و ان استدل علی وجود الواجب و ان کان ممکنا فله موثر موجود بالضرورة؛ **انجام:** برابر
مقصد سوم تاپایان؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۸۵ص (۱۰۸–۲۹۲)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۹ – ۲۷۸]

۴۷۵. همدان؛ همراه، رضا؛ شماره نسخه:۲۹
آغاز: المشارکون لی فی البحث عن فوائد و اسراره و الکشف عن خرایده و ابکاره
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ کاغذ: اصفهانی، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [رشت و همدان: ف: – ۱۶۹۲]

۴۷۶. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۹۱
آغاز: نسخه: المقارنة فی العقل لالان صحة المقارنة المطلقه موقوفة؛ **انجام:** نسخه: المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول
قسمت کیفیات نفسانی تا بحث معاد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: «یا هادی المضلین» (بیضی)؛ اهدایی: جواد کمالیان، ۱۳۵۴ش؛ جلد: تیماج، مشکی، ۹۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱ – ۴۲۵]

۴۷۷. مشهد؛ مدرسه خیرات خان؛ شماره نسخه:۹۷
آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض؛ **انجام:** اواخر المقصد الثالث فی اثبات الصانع ... تا اواخر توبه ... ان یکون الندم علی البعض الذی یتحقق معه الترجیح لا تعجه از لا یخرج الداعی.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱۲گ، ۲۸ سطر (۶/۵×۱۸)، اندازه: ۱۱/۵×۲۳سم [رشت و همدان: ف: – ۱۷۴۶]

۴۷۸. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۷۱ – ج
مقصد دوم (جواهر و اعراض) است؛ خط: نستعلیق، کا: صالح ابهری، بی‌تا؛ محشی با نشان «منه»؛ تملک: صالح ابهری، ابوذر محمد محتشم عدولی، خلیل بن ابراهیم؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۲۳۱گ، ۲۳ سطر (۶×۱۶/۵)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: – ۳۷۱]

۴۷۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۶۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** ان نفعل الان مثل ما فعلتاه سابقاً بلا تفاوت و ان بذلنا الجهد
فاقد مقدمه؛خط:نسخ،بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن سبز، ۵۰۸ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [فهرست عراقی: ۱ – ۳۴۴]

۴۸۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۶۵
آغاز: بسمله. قال المصنف و الجوهرية و العرضية من ثوانی المعقولات؛ **انجام:** تمت الجواهر و الاعراض بعون الملک الفیاض بید الحقیر الفقیر المحتاج الی الله الغنی الرافع للاحتیاج آقا بابا ولد ملا بابا مرحوم غفرالله له و لوالدیه
مشتمل است بر شرح مقصد ثانی از مقاصد شش گانه تجرید (فی الجواهر و الاعراض)؛ خط: نستعلیق، کا: آقا بابا ولد ملا بابا مرحوم غفرالله له و لوالدیه، بی‌تا؛ واقف: محمد حسین طباطبائی بروجردی، ۱۲ ذیحجه ۱۳۶۹ق؛ کاغذ: آبی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳۵۴ص، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۶/۵سم [فهرست عراقی: ۱ – ۳۴۵]

۴۸۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۶۶
آغاز: یجوز ان یحدث من غیر ان یکون هناک مادة؛ **انجام:** طلب مصحفه منه فابی ذلک مع ما کان فیه من الزیارة و النقصان.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سفید، جلد: کاغذ، ۳۱۴ص، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۹/۵سم [فهرست عراقی: ۱ – ۳۴۶]

۴۸۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۶۸

آغاز: بسمله. المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول: الاول فی الجواهر؛ **انجام:** و منها اللذة و الالم ای و من الکیفیات النفسانیة

بحث جواهر و اعراض؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۵۸ص، ۲۱سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۵/۵سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۴۷]

۴۸۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۶۹

آغاز: بسمله. المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول؛ **انجام:** و لیس الامر هیهنا کذلک لصدقها

قسمت جواهر و اعراض؛ خط: مختلف، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: وسط و انجام؛ واقف: محمد حسین طباطبائی بروجردی، ۱۳۶۷؛ کاغذ: سفید، جلد: کاغذ، ۱۵۶ص، ۱۷-۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۴۷]

۴۸۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۷۰/۲

آغاز: بسمله. و به ثقتی ان الترتیب الطبیعی و ان استدعی ان تقدم مباحث الجواهر و اقسامها؛ **انجام:** فان کون النقطة المفروضه او الموجودة علی سمت واحد معناه علی بعد واحد.

مبحث اعراض تا مبحث اضافه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: وسط و انجام؛ کاغذ: سفید، ۱۰۴ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۴۸]

۴۸۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۷۱/۲

آغاز: بسمله. المقصد الثالث فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره و فیه فصول؛ **انجام:** و منها انه لو کان موجدا لا فعاله

خط:نسخ،بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن قرمز،۱۷-۱۸سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۴۹]

۴۸۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۷۲

آغاز: کما انهما علتان للوجود ایضالتوقفه علیهما؛ **انجام:** الایمان فی اللغة هو التصدیق مط قال الله تعالی حکایة عن اخوة یوسف: و ما انت

مقداری از مباحث جواهر و اعراض و الهیات؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: شکری، جلد: کاغذ آبی، ۳۴۲ص، ۲۴-۲۷سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۴۹]

۴۸۷. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۴۰۰

آغاز: بسمله - ثقتی و اعتمادی - المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول، الاول فی الجواهر؛ **انجام:** و هو کذلک و لفظ ان ینفعل و ان یفعل مخصوص بذلک، تمام شد کتاب شرح تجرید بعون الله الملک الوهاب، از دست اقل عبادالله محمدرضا و ملاموسی و نصرالله.

فقط مقصد دوم کتاب؛ خط: نستعلیق بد، کا: محمد رضا و ملاموسی و نصرالله، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوا با تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۲۲۴گ، ۱۴سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۷۰]

۴۸۸. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۴۰۱

آغاز: المقصد الثانی الجواهر و الاعراض و فیه فصول، الاول فی الجواهر؛ **انجام:** برابر

فقط مقصد اول را ندارد ولی از مقصد دوم تا پایان کتاب را دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: نخودی و سفید، جلد: مقوا با کاغذ سبز، ۲۷۲گ، ۲۰ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۳/۵سم [ف: ۲ - ۳۷۲]

۴۸۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۰۴

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: فرهاد بن ولیعهد در تاریخ ۱۳۰۴ق؛ ۳۱۶گ، ۱۸سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۳۳/۱ - ۶۱]

۴۹۰. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۲۵۹۹

امور عامه؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۲]

۴۹۱. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۲۱۷

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض؛ **انجام:** انه خیر موفق و معین.

از مقصد دوم تا پایان کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج مشکی، ۴۰۰ص، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱ - ۲۰۵]

۴۹۲. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۲۸۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** فیلزم خلاف الواقع و ان کان تار کالهما یلزم.

تا مسئله نبوت؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی از: آقا جمال «جم»، «م. ف»، میرزا محمد ابراهیم «گویا فرزند ملاصدرا باشد»، «منه»؛ کاغذ: ایرانی مختلف، جلد: تیماج مشکی، ۷۵۲ص، ۱۹ و ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۲ - ۳۳]

۴۹۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۴۵۰

آغاز: المصد الثانی فی الجواهر و الاعراض؛ **انجام:** و ان یفعل مخصوص بذلک ... الشیخ الرفیع الشوشتری

خط: نستعلیق، کا: رفیع شوشتری، بی‌تا [الفبائی: - ۳۲۸]

۴۹۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۰۳

آغاز: بسمله. المقصد الثانی فی الجواهر و الاعرض؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۲۸]

۴۹۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۶۹۲

آغاز: بسمله. الفصل الخامس فی الاعرض و تنحصر اجناسیها العالیه؛ **انجام:** الدورو التسلسل استدل

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۲۸]

۴۹۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۳۱۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۲۸]

۴۹۷. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۵۳۸۲

مقصد ثانی، جواهر و اعراض؛ خط: نسخ شکسته، کا: محمد، بی‌تا؛ ۱۵ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱ - ۲۵۶]

۴۹۸. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۲۷۳۱

از مقصد ثانی تا آخر کتاب؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛

۵۱۴ص، ۲۱ سطر (۶×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۶سم [ف: ۱ - ۲۵۵]

۴۹۹. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۲۷۳۲

مقصد ثانی، جواهر و اعراض؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن حسین یزدی، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۳۴۴ص، ۲۱ سطر (۶×۱۷)، اندازه: ۱۴×۲۶سم [ف: ۱ - ۲۵۵]

۵۰۰. قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مجدول و مذهب [ف: - ۱۸]

۵۰۱. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:ب-۱۴

آغاز: و ابطاء و ذالک ظ البطلان و کذا الکلام فی قوله؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی بامضای «م. ن» و «صدرالدین»؛ اهدایی: ر. شاکری؛ کاغذ: کاهی، جلد: مقوای ابری، ۶۰۷ص، ۱۹ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: - ۴۰]

۵۰۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۰۹۸

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول الاول؛ **انجام:** اجماع المیل الی حدمع المیل عنه مبین الانین زمان لامتناع

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۶۵۱]

۵۰۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۲۷۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** کما لم ینخذانی المزاج ... تاثیر و ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۶۵۱]

۵۰۴. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۸۲

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض

فقط شرح مقصد ثانی؛ بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول [ف: - ۹۰]

۵۰۵. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:۱۹۲

قسم اول، ناقص؛ بی‌کا، بی‌تا [تراثنا: س۱۳ش۲و۳ - ۳۵۲]

۵۰۶. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:۱۹۳

شامل المقصد الثانی فی الجواهر و الأعراض؛ بی‌کا، بی‌تا [تراثنا: س۱۳ش۲و۳ - ۳۵۳]

۵۰۷. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۰۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:**أی الامکان الذی فرضناه منفیاً لایستلزم ثبوته لما بیناه من أن الاعدام ...

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «محمد باقر الحسینی»، «منه علیه ما علیه»، «کذا سمعت من الاستاذ»؛ جلد: چرم زرد، ۴۰گ (۱پ-۴۰ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۴سم [مؤید: ۱ - ۱۹۵]

۵۰۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۰۶۹

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۱/۲×۲۴/۲سم [رایانه]

۵۰۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۶۷۷

آغاز: قائم فی العرض ایض فانه یجوزان یکون امتناع انفکاک العرض عن الموضوع لاحتیاجه الیه فی عرضیه التی هی من لوازمه؛ **انجام:** و یعرض له کیفیه ممیزه یسمی باعتبارها جرفا قد بعرض لصوت کیفیه بها یتمیز عن صوت آخر یماثله فی الحده و الثقل یمیزا فی السموع ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۳گ، ۱۵ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۲/۸×۲۰/۴سم [رایانه]

۵۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۹۸۶

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

۵۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۸۳۹

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۵۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۶۱۰

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۱۱۳گ، اندازه: ۱۲/۲×۱۹/۲سم [رایانه]

۵۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۸۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو العقل او مفارق عن المادة أعنی المحل المتقدم بالحال فی ذاته دون فعله و النفس.

مقصد اول؛ خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «عبده المذنب ...» (بیضی)، «الواثق بالله الغنی عبده مرتضی الحسینی»، «الواثق بالله اللطیف عبده محمد ...» (خشتی)، مهری با تاریخ ۱۲۶۰ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۴گ، ۱۹ و ۲۵ سطر (۷-۷/۵×۱۳-۱۷)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [رایانه]

۵۱۴. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۱۹۴

آغاز: او معدومة لا انها یجعل المهیة تلک المهیة اذ لا مغایرة بین المهیة ... یتصور توسط جعل بینهما فیکون احدیهما ... المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض؛ **انجام:** و کذا النهی عن المکروه مندوب سمعا اختلفوا فی وجوب الامر بالمعروف و النهی عن المنکر

مقصد دوم (جواهر و اعراض) و مقصد سوم (الهیات)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۴گ، ۲۵سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: - ۲۴۲]

۵۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۸۵۱

آغاز: الثانیه و سندهم مامرعلی انهالو ... یکون؛ **انجام:** مبادا اربعه ترتبه کما ذکرنا و الیه

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۵۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۷۱۰

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض؛ **انجام:** و احقاء الکفر و الفاسق ... فیه خلاف

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۵۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۳۱۲

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر الاعراض و فیه فصول الفصل الاول؛ **انجام:** تلاقی الکبد بکلیته الکیاوس فیهنضم هناک

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۵۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۹۳۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** ذانیه لحصول البروده المقصد الثانی

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۵۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۰۷۶
آغاز: بسمله. الفصل الخامس فی الاعراض؛ **انجام:** و کذا الفاعل اعنی الحرک
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۵۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۳۱۱
آغاز: بسمله. المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض؛ **انجام:** و الجواب ان ذلک انما
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۵۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۶۶۰
آغاز: بسمله. المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض و فیه فصول؛ **انجام:** و تقلیب الحدقة لیس هو الرؤیة ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۵۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۲۰۷
آغاز: المقصد الثالث فی اثبات الصانع؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۵۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۷۱۶
آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض؛ **انجام:** نفع الله الطالبین و جعله خیرا لنا یوم الدین و الصلوة علی سید المرسلین
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۵۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۹۶۵
آغاز: بسمله. لمقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض؛ **انجام:** برابر
خط: مختلف، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۵۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۲۸۰
آغاز: ذکرنا ان الموضوع اخص مطلقا من ... لامر منه انه ... عن الحال و المحل؛ **انجام:** قال بعض الفضلاء و هذا معنی قولهم انه یعلم الجزئیات علی وجه ... ماتوهم بعضهم من ان علمه
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

۵۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۶۰۹
آغاز: بسمله، المقصد الثانی فی الجواهر الاعراض و فیه فصول الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ ضمیمه نسخه ش ۲۸۶۰۸ [رایانه]

۵۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۱۳ ط
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با علامت «ح د م» و منقول از حاشیه صدرالدین دشتکی و جز آن؛ تملک: حمزه بن حسین حسنی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج جگری، ۳۹۵گ، ۱۸سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۴/۲ - ۲۰۵]

۵۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۷۶
آغاز: الحقیقة بل المقصود به الاشارة الی وجود حاصله و تعیینها بین الصور الحاصلة لیعلم ان اللفظ المذکور موضوع بازاء الصورة المشارالیها؛ **انجام:** اما مع الضد او بدونه یعنی ان عدم الایمان اعم من ان یکون مقارنا لضد الایمان
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۹۴گ، ۲۲ سطر (۶/۵×۱۴)، اندازه: ۲۱/۵×۲۱سم [ف: ۳۴ - ۴۱]

● شرح تجرید الاعتقاد / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-o tajrīd-el-e'teqād

تبریزی، عبدالله بن محمد کاظم، ق۱۲ قمری

rabrīzī, 'abd-ol-lāh ebn-e mohammad kāzem (- 18c)

وابسته به: تجرید الاعتقاد = تجرید العقاید = تجرید الکلام فی تحریر عقاید الاسلام؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۶۷۲-۵۹۷)

تاریخ تألیف: شنبه ششم ذیقعده ۱۱۲۶ق (جلد اول)؛ محل تألیف: نجف اشرف مسجد شیخ طوسی

شرح مزجی توضیحی نیکویی است بر «تجرید العقائد» خواجه نصیرالدین طوسی و جلد اول آن که مشتمل بر مباحث جواهر است.

[فهرستواره منزوی ۳۷۱/۹]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳/۴
آغاز: عمیق پیدا شود پس نظام را لازم آمده که این جسم مرکب از اجزاء غیر متناهیه نباشد
جلد اول؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ با خط خوردگی و اصلاح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۵گ (۱۳۹ر-۱۸۳ر)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۹ - ۱۰۳]

● شرح تجرید الاعتقاد / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u tajrīd-il-i'tiqād

محمود بن محمد، ۱۳ قمری

mahmūd ebn-e mohammad (19c -)

وابسته به: تجرید الاعتقاد = تجرید العقاید = تجرید الکلام فی تحریر عقاید الاسلام؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۶۷۲-۵۹۷)

شرح مزجی مفصلی است با رد و ایراد بسیار، در هر فراز اول آنچه را که شارح خود در توضیح مراد خواجه نصیر، اختیار نموده و به نظرش صحیح آمده، ثبت می‌شود، پس از آن به گفتگو با شارحان دیگر می‌پردازد و به نظر خود حق را از ناحق جدا می‌سازد. شارح در پایان مقدمه مؤلف به شرح خود بر تهذیب الکلام تفتازانی نیز اشارتی دارد و در مقدمه شرح تمجید بسیار از شرح اصفهانی و قوشچی می‌کند گر چه خود شیعه و در صدد پاسخ گفته‌های آنان می‌باشد. ممکن است مراد از محمود بن محمد، محمود بن محمد نیریزی شاگرد صدرالدین دشتکی باشد و این رساله قسمتی از تألیف او به نام تحریر تجرید العقائد باشد. وی شرح منطق تجرید هم دارد.

آغاز: خیر کلام تکلم به اصحاب العدل و التوحید و اصح مقال تلفظ به ألسنة ارباب التجرید حمد قدیم تفرد بوجوب الوجود

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۸۴۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** او أن بعض المعدات من العلل العرضیة اذ ذاک یتوقف علی اثبات أن لهما هذین الاعتبارین او آنها تنقسم الی هذین القسمین و لیس فلیس

مشتمل بر امور عامه تا بحث علت و معلول؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: مقوایی، ۱۹۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۶۷]

● **شرح تجرید الاعتقاد** / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-o tajrīd-el-e‘teqād

تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴ - ۱۳۰۲ قمری

tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819 - 1885)

وابسته به: تجرید الاعتقاد = تجرید العقاید = تجرید الکلام فی تحریر عقاید الاسلام؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۶۷۲-۵۹۷)

ملا محمد بن سلیمان تنکابنی برای پسر خود موسی این گزارش کوتاه را نوشته و به انجام هم نرسانده است. خود او در قصص العلما (ص۶۰) آن را شصت و سومین تألیف خود به شمار آورده و می‌گوید که نزدیک پانزده هزار بیت است. در آغاز از تعلیقه‌های خود بر شرح سیوطی و شرح جامی و حاشیه ملا عبدالله و شرح صمدیه یاد کرده است.

آغاز: بسمله. و به نستعین. الحمد للمحمود الوجود الفعال الذی لا یحویه ماض و لا حال و لا استقبال ... و بعد چنین گوید ... محمد بن سلیمان تنکابنی ... خواست شرح مختصری بزبان فارسی بر آن کتاب نوشته تا فرزند ارجمندم موسی ... از آن منتفع گردند.

[فهرستواره منزوی ۱۷۶/۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۴۸

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: احمد بن فرج الله تنکابنی جلجانی، تا: شب سه‌شنبه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۱۸۲گ (۱پ-۱۸۲ر)، ۲۰ سطر (۱۷×۲۲)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۷ - ۲۷۳۹]

● **شرح تجرید الاعتقاد** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u tajrīd-il-i‘tiqād

میرزای شیرازی، محمد حسن بن محمود، ۱۲۳۰ - ۱۳۱۲ قمری

mīrzā-ye šīrāzī, mohammad hasan ebn-e mahmūd (1815 - 1895)

وابسته به: تجرید الاعتقاد = تجرید العقاید = تجرید الکلام فی تحریر عقاید الاسلام؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۶۷۲-۵۹۷)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۳۷۳

آغاز: حتی انحت رکاب الطلب محله المطلب و حططت رحلی؛

انجام: تحریرا فی المشهد الرضا سنه ۱۱۲۵ قاسم بن مسیر سید علی سبزواری

خط: نسخ، کا: سبزواری، قاسم بن علی، تا: ۱۱۲۵ق، جا: مشهد رضوی [اطلاعات ثبت شده در رایانه آستان قدس در خصوص مؤلف و کاتب با هم سازگاری ندارد و کاتب دو قرن قبل از مؤلف می‌زیسته است! که قطعاً دست کم یکی از آنها نادرست است]؛ واقف: علی اصغر احمدی، ۱۳۶۵؛ کاغذ: کشمیر، جلد: تیماج، ۱۱۶گ، ۱۴ سطر [رایانه]

● **شرح تجرید الاعتقاد** / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-o tajrīd-el-e‘teqād

اشرفی مازندرانی، خضر بن اسماعیل، - ۱۳۳۶ ؟ قمری

ašrafī māzandarānī, xezr ebn-e esmā‘īl (- 1918)

وابسته به: تجرید الاعتقاد = تجرید العقاید = تجرید الکلام فی تحریر عقاید الاسلام؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۶۷۲-۵۹۷)

آغاز: بسمله و بعد چون کمال انسان بحصول معارف الهیه و ادراکات کمالات ربانیه میباشد

[فهرستواره منزوی ۳۷۲/۹]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۹۴۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو الخالی عن المعارض

خط: نسخ تحریری، کاتب = مؤلف، تا: نیمه اول قرن ۱۴، ناقص؛ و اوراق پراکنده در مبحث حجیت ظن؛ واقف: محمد حسن اشرفی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا، ۹گ، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۷۹]

● **شرح تجرید الاعتقاد** / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-o tajrīd-el-e‘teqād

امام جمعه خوئی، محمد امین بن یحیی، - ۱۳۶۷؟ قمری

emām jom‘e xū’ī, mohammad amīn ebn-e yahyā (- 1948)

وابسته به: تجرید الاعتقاد = تجرید العقاید = تجرید الکلام فی تحریر عقاید الاسلام؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۶۷۲-۵۹۷)

شرح تجرید العقائد «خواجه نصیرالدین طوسی» با عناوین «قال رحمه الله، أقول» است، و در آن از شرح‌های دیگر «تجرید العقائد» همچون شرح «لاهیجی» و دیگران سود جسته است. این

نسخه مشتمل بر فصل نخست کتاب، تا مسأله ۱۹ می‌باشد و مباحث، ناتمام مانده است. مؤلف در دیباچه درباره انگیزه تألیف این کتاب می‌نویسد: «متأسفانه کتاب مزبور تا کنون به لغت پارسی، هیچ شرح نشده، به عربی هم که لسان علمی عالم اسلامی است، شرح شده نه به طوری که هر کس بتواند استفاده از آن بنماید، مگر اوحدی فضلا ... اینجانب واقعاً رشکم آید که جامعه پارسی‌زبان از این فیض و فضیلت عظمی محروم و مهجور و از چنین نعمت بزرگی، بی‌بهره و دور مانده باشد و نگارنده تا کنون گر چه هر چه با خون جگر نوشته‌اند بدبختانه همه در زاویه خمود خامد مانده و منتشر نشده تا مورد استفاده عمومی بوده باشد ... اینست که پس از تروی و تفأل بحکم استخاره از مبدء غیب الغیوب دامن همت به کمر زده فقط و باز هم فقط به «مقصد قربت» تصمیم گرفتم که کتاب نامبرده [تجرید العقائد] را برای هموطنان خود به فارسی سهل و ساده شرح و تفسیر نمایم».

آغاز: الحمدلله الذی لا یوصف ذاته و لا یکنه صفاته و هو بالأفق الأعلی و فی الظهور اسنی و اجلی ... و بعد البته نزد هر دانشمند ... قال قدس سره اما بعد حمد واجب الوجود ... اقول چون غرض اسنی و اصلی و مطلوب

[معجم المؤلفین ۸۱/۹]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۲۷۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ناتمام:و ثاقة الرابطة و ضعفها هی الوجوب و الامتناع و الامکان اقول

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، مؤلف شخصاً تعلیقات، تصحیحات و افزودگی‌هایی را آورده، با قلم خوردگی‌های فراوان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۴۶گ، ۱۹ و ۲۰ سطر (۱۳×۱۹/۵)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۳۱ - ۱۱۶]

● **شرح تجرید الاعتقاد** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u tajrīd-il-i‘tiqād

وابسته به: تجرید الاعتقاد = تجرید العقاید = تجرید الکلام فی تحریر عقاید الاسلام؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۶۷۲-۵۹۷)

نامعلوم و احتمالاً غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۰/۱۴

بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۲ - ۳۹۱]

۲. قائن؛ امام، سید حسن؛ شماره نسخه:۱۰

آغاز: و النقاهة و ما یترکب منها و اما بالشم فهی الروایح و هی طیبة و کریهة و اما باللمس فالاعتماد و هو الخفة و الثقل؛ **انجام:** و لقوله صلی الله علیه و سلم و من اتی من هذه القاذورات شیئا فلیس بها یستر الله تعالی ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۵گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵/۵سم [کتابخانه‌های قائن: ف: - ۱۸۵]

۳. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۲۰۶

آغاز: ایضاً و هو کون الوجود لاموجوداً و لا معدوماً ضرورة ان سلب الوجود و العدم وصف للوجود مغایر له فتأمل؛ **انجام:** و المایل تحرکها بالحرکة الشرقیة والله اعلم بالصواب

شرحی است بر تجرید العقائد خواجه نصیر الدین طوسی با عناوین «قوله - اقول» و تا مبحث فلکیات را داراست؛ خط: نستعلیق، کا: ضیاء الدین علی بن محمد استرآبادی، تا: یکشنبه ۳ شعبان ۹۷۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، با علامت بلاغ، محشی؛ مهر: «ابراهیم بن هدایت الله» (بیضی)؛ واقف: میرزا عبدالوهاب بن حاجی میرزا هدایت الله اورسنجی؛ جلد: روغنی، ۱۴۸گ، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف مخ - ۱۱۱]

۴. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه:۷

آغاز: بسم ... اما بعد حمد واجب الوجود علی نعمائه و الصلوة علی سید انبیاء؛ **انجام:** مع انه معدة ذاتیة لحصول البرودة تمت مبحث امور عامة بعونه الله الملک المنان المقصد الثانی

امور عامه؛ خط: تعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ عنوان «المقصد الثانی» در پایان کتاب آمده ولی مقصد ثانی در این مجلد نیست؛ کاغذ: زرد، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۴۰گ، ۲۰ سطر (۶/۲×۱۶/۸)، اندازه: ۱۳×۲۴/۵سم [ف: - ۵]

۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۸۵/۳-عکسی

آغاز: هذا ما اردنا ایراده فی المقدمة فلنتهی فی شرح الکتاب. قال المصنف اعلی الله مقامه و رفع درجته. بسمله. «اما» کلمة شرط قال فی الصحاح و قولهم اما بالفتح فهو لافتتاح الکلام و لابد من انفا فی جوابه تقول اما عبدالله فقائم ... (۳ صفحه بعد) «ذخر الیوم المعاد، و سمیته تحریر العقاید» لاشتماله علی عقاید الفرقة [...] مقتصر علیها. «و رتبته علی ستة مقاصد» لان البحث فی علم الکلام اما عن نفس العقاید اعنی التوحید و النبوة و الامامة و المعاد. فان التوحید مشتمل علی العدل ایضاً؛ **انجام:** و لو ثبت اصالت لکان ...

گزارش ناشناخته. بی دیباچه؛ خط: نستعلیق شکسته تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۰-۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ ۱ص (۲۷۴) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۳]

۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۲۹۳

آغاز: الثالث لان الخارجی من غیر العلم باختصاصه بالشئ لاستلزم تصوره (کذا) تصور الشئ؛ **انجام:** قال و عن السادس و اقول الجواب عن الوجه السادس ان ما ذکرتم من الفضائل فی حق علی معارض بمثله فی فضائل ابی بکر و الدلیل.

شرح استدلالی مفصلی است با عناوین «قال - اقول» و بعضاً «قوله - اقول» بر «تجرید العقاید» با رد و ایراد بر مؤلف؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۰ و اوایل قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛

محشي؛ كاغذ: نخودی، جلد: مقوا، رويه گالينگور، ۲۸۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۹×۱۴/۵سم [ف: ۵ - ۶۵۸]

۷. مشهد؛ امام هادی؛ شماره نسخه:۳۷

آغاز: المقصد الثالث فی اثبات الصانع ... استدعل علی وجود الواجب تعالی بأنه لا شک فی وجوده

خط: نسخ، کا: سه‌شنبه ۱۶ جمادی الثانی، تا: ۱۰۷۲ق؛ مصحح، محشي؛ تملک: سيد محمود حسنی؛ جلد: تيماج قهوه‌ای، ۹۶گ، ۲۲سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۵سم [ف: - ۳۱]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۰۴۴

به روش شیعی و مفصل؛ خط: نستعليق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ درباره امامت؛ كاغذ: سپاهانی، ۳۸گ، ۲۳ سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۱۹×۲۵/۵سم [ف: ۱۷ - ۲۸۰]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۲۱۰

آغاز: ... افراده الی اخره ... عن قوله ان يكون الی قوله و يحور علی تقدير كون المراد ما فی الحواشی فيكون ذكره؛ **انجام:** ان حرك تصف القوة جسمه من ذلك المبدأ غير النهاية و انما يلزم ان لو كانت فی الموجود بالفعل.

تا پايان امور عامه و آغاز احكام جواهر و اعراض را داراست؛ خط: نستعليق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ محشي؛ جلد: گالينگور مشكی، ۱۴۴ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹/۴سم [ف: ۴۵ - ۸۱]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۸۰/۴۳

شرح فقره‌ای از تجريد الاعتقاد به نقل از شرح قوشچی مشهور به شرح جديد؛ خط: نستعليق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ ۲ص (۲۰۱-۲۰۲) [مختصر ف: - ۴۹۹]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۳۴۲

بی‌کا، تا: ۱۱۱۳ق؛ انتقالی از كتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم [رایانه]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۱

آغاز: بسمله. رتب هذا الكتاب علی خمسة مقاصد لما كان من المقاصد الكلاميه التی تتلی عليك اثبات المعاد؛ **انجام:** يعنی ان الدليل جازفيها مع ان الحكم قدتخلف عنه لانها منتفية اتفاقاً.

شرح بر امور عامه تجريد. شرحی است به ترتيب «قال اقول» بر امور عامه تجريد العقايد خواجه نصير؛ خط: نستعليق، بی‌کا، تا: با تاريخ ۱۱۴۵ق؛ در پشت [ورق اول] كتاب نوشته: «شرح فاضل نيشابوری. ولی معلوم نشد كدام فاضل می‌باشد»، محشي؛ واقف: نادرشاه افشار، ۱۱۴۵؛ كاغذ: حنايی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۲۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۴سم [ف: ۱ - ۱۴۲]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۵۰۴۳

خط: نستعليق تحريری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [الفبائی: - ۶۵۱]

۱۴. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۶۲۱/۱

آغاز: قوله: علی معنی آنه يصح منه فعل العالم و تركه، اقول: ای معنی ان ليس شیء منهما لازما لذاته بحيث يستحيل انفكاكه عنه

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ ۶۵گ (۱-۶۵)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۵۴]

۱۵. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۱۵۵

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر و الاعراض انما اورد الجواهر و الاعراض فی مقصد واحد؛ **انجام:** و عروضه له موجود فی الخارج و باعتبارالكلية و عروضها له غير موجودفيه.

نسخه حاضر شامل مقصد ثانی جواهر و اعراض می‌باشد. شرح حاضر غير از شرح قوشچی و شوارق الالهام و كشف المراد می‌باشد. و ظاهراً بايد شرح قديم يعنی «تسديد القواعد فی شرح تجريد العقائد» تأليف محمودبن عبدالرحمان اصفهانی شافعی (-۷۴۶ق) باشد؛ خط: نسخ، کا: محمد مؤمن حاجی اسماعيل تافته باف تبريزی، تا: ۹ شعبان ۱۲۲۲ق، به امر سيد محسن تبريزی؛ جلد: تيماج، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: - ۸۶]

۱۶. تهران؛ فياض؛ شماره نسخه:۱۶۶

خط: نسخ، کا: مرتضی قلی بن محمد باقر ساوجبلاغی، تا: ۱۲۴۴ق [نشريه: ۷ - ۶۹۷]

۱۷. دامغان؛ صادقيه؛ شماره نسخه:۱۲۳

آغاز: و بحث المعدوم والحال من لو احق مسألة الوجود توضيحاً للمقصود و تيمماً له بالتعرض؛ **انجام:** فان شرب السقمونيا عله عرضية لحصول البرودة وعلة معتبرة ذاتية أيضاً.

شرحی است بر تجريد العقائد خواجه نصير الدين طوسی با عناوين «قوله، اقول»؛ خط: نستعليق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی بعضاً با عنوان «محمد اسماعيل» و «محمد جعفر»؛ از موقوفات «شيخ محمدرضا خدايی»؛ جلد: تيماج كرمی، ۲۳۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف مخ - ۱۱۰]

۱۸. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۱۸۴/۳

آغاز: قوله فناسب ذلك ا. حاصل وجه المناسبة انه لما كان وجود العرض متوقفاً علی وجود الجوهر؛ **انجام:** نعم الاعداد غير متناهية بمعنی عدم التوقف الی حد ...

شرحی است بر تجريد العقائد خواجه نصير الدين طوسی با عناوين «قوله، اقول»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تيماج مشكی، ۶۳گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف مخ - ۱۱۰]

۱۹. قم؛ گلپايگانی؛ شماره نسخه:۶۳۰۸-۳۰/۱۸۸

آغاز: بسم الله الرحمن الرحيم وبه الاستعانه فی التتميم وهذا المسئول عن الله تعالی ان ينتفع به الطلاب ... لما اوجب علی ما انعم عليه شكره وكان الاقتدار علی تحرير المسائل الكلامية؛ **انجام:** هو المهية لابشرط شیء هو جزء من نوعه بل فصول جزء له اذا اخذ بشرط لا وجنس اذا اخذ لابشرط شیء ونوع

مقصد اول درامور عامه. شرح مزجی مفصلی است بر«تجريد العقائد» خواجه نصيرالدين طوسی به طوری كه بدون علامت گذاری متن از شرح متمايز نمی‌شود. اين شرح غير از «شرح تجريد» قوشچی و «كشف المراد» علامه حلی است. با توجه به قديمی بودن نسخه حاضر و اينكه با نسخه شماره ۵۰/۲۴ همين

کتابخانه که به عنوان «شرح تجرید» اصفهانی (تسدید القواعد) معرفی شده مطابقت ندارد و با توجه به توضیحات الذریعة در خصوص شروح قدیمی تجرید (۳۵۳/۳ و۳۵۴ و ۲۱۴/۴) به نظر می‌رسد که کتاب حاضر«تعرید الاعتماد فی شرح تجرید الاعتقاد» تألیف شمس الدین محمد اسفراینی بیهقی باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا با روکش کاغذی، ۲۰۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۱۵]

۲۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۹/۷۴

آغاز: وان لم یستقل فهو الحال. أقول لما فرغ من المقدمة شرع فی الکتب وجعل الکتاب الاول فی الممکنات؛ **انجام:** فان لم یمکن له التصرف فی اقل الامر لاقل الاشخاص فکیف یمکن له أن یولی الغیر علی التصرف فی کل الامة

شرح مفصلی است با عناوین «قال، أقول» و چون از آغاز و انجام افتاده معلوم نشد از کیست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ نسخه قدیم و نفیس؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۲گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۱۶]

۲۱. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه:۱۲۲/۱

آغاز: لایقتضی ان یکون الواجب الوجود تعالی هو القادر فلم لایجوز أن یکون الواجب لذاته یقتضی علی سبیل الایجاب

شرحی است بر تجرید خواجه نصیرالدین طوسی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۳گ (۱-۸۳)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [کتابخانه‌های قائن: ف: - ۱۰۶]

۲۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۵۳/۲

این شرح با شرح‌های علامه حلی تحت عنوان کشف المراد و لاهیجی تحت عنوان شوارق الالهام و شرح محمود بن احمد اصفهانی و شرح قوشچی مقابله گردیده و مشخص شد که با این شروح مغایرت داشته است. از سه بخش تشکیل شده: بخش اول در امور عامه، دوم در ماهیت سوم در علت و معلول است. مطلب آن ناتمام است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۴ - ۱۷۱]

۲۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۳/۲

آغاز: کنتم فی بیوتکم لبرز الذین کتب علیهم القتل الی مضاجعهم الآیه و لایوجب ذلک ان یکون المشرکون غیر قادرین علی ترک القتال؛ **انجام:** لایقال لا تکفی جواز الحصول فی ثانی الحال بل یعتبر ظن القادر او علم الله تعالی فی الحال بالحصول فی ثانی الحال ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ در این رساله ظاهراً به خط مؤلف و با خط خوردگی و اضافات در حاشیه؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۶گ (۵۷ر-۱۸۲پ)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱ - ۱۵۲]

۲۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۱۸۲

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

۲۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۲۵۱

بی‌کا، بی‌تا؛ مجموعه آقا رفیع قزوینی استاد اخلاق و فلسفه امام خمینی؛ خریداری از منصوره تالهی معین الدین [رایانه]

۲۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۹۹۳

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از محمدرضا فرید تنکابنی [رایانه]

۲۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۸۷۰

آغاز: اعنی ذات الواجب بلا محذور؛ **انجام:** اشارة الی انهم لایفهمون.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با نشان «۱۲»؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی روکش کاغذ قهوه‌ای، ۵۹گ، ۱۹ سطر (۴/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۴ - ۱۴۵۶]

۲۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۹۴-عکسی

آغاز: المقصد الثالث فی الجواهر والاعراض و فیه فصول الاولی فی الجواهر. قدم الجواهر علی مباحث الاعراض لان وجود العرض متوقف؛ **انجام:** فاذاقام به قوم سقط عن الاخرین و اذا [...] لم یقم به الاخر تم الکل بترکه هذا ما تیسر لنا من الکلام بشرح التجرید و الحمد لله بالتوفیق علی الاتمام وجعله ذخرالنا فی یوم القیام

گزارش ناشناخته. برای نشانی: «الفصل الثانی فی الاجسام و هی قسمان فلکیة» هی الافلاک بما فیها من الافلاک و «عنصریة» و هی العناصر بما فیها من الموالید الثلاثة اعنی المعدنیات و النباتات و الحیوانات «اما الفلکیات فالکلیة منها، یسمی الکواکب (ص ۴۰). «الفصل الثالث فی بقیة احکام الاجسام» لما ذکر فی الفصل الثانی اقسام الاجسام و انجزء البحث عنها الی البحث عن بعض احکامها (ص۵۷)؛خط:نستعلیق تحریری،بی‌کا،بی‌تا؛افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با نشانه‌های: موافقت، م ن، ح ن، شرح مطالع، قدس سره؛ ۳۳۵ص،۲۳سطر(۱۱×۲۵)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ - ۲۲۲]

۲۹. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۰۹

آغاز: قال المصنف طاب ثراه المقصد الثالث فی اثبات الصانع اه، اقول اشار بقوله؛ **انجام:** من الله التوفیق فی تحریر المقاصد الباقیة انه ولی ذلک و القادر علیه

شرح علی کتاب «تجرید الاعتقاد» المقصد الثالث منه فی اثبات الصانع؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم قرمز، ۱۵۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [مؤید: ۲ - ۱۱۸]

۳۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۰۶

آغاز: بسمله اما بعد حمد واجب الوجود علی نعمائه ... و علی کرم احبائه ای علی آله و اصحابه الذین هم موصوفون بزیادة الکرم علی من عداهم؛ **انجام:** او بعید کاعداد النطفة بالنسبة الیها و من العلل العرضیة ما هو معد.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با امضای «منه رحمه الله»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۲۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۲ - ۲۵۳]

● **شرح تجرید الاعتقاد** / کلام و اعتقادات / فارسی
š.-o tajrīd-el-e‘teqād

وابسته به: تسدید القواعد فی شرح تجرید العقاید = تشیید العقاید فی شرح تجرید العقاید = شرح قدیم تجرید؛ اصفهانی، محمود بن عبدالرحمن (۶۷۴-۷۴۹)

در آن از شرح قدیم و شرح تجرید یاد شده، منه: «المقصد الاول فی الامور العامة. قال صاحب المواقف ای ما لا یختص بقسم من اقسام الوجود».

شاهرود؛ مدرسه اسماعیلیه؛ شماره نسخه:۲۶

بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام [ف: - ۱۳]

← شرح تجرید العقاید > شرح تجرید الاعتقاد
← شرح تجرید العقاید > حاشیة حاشیة الخفری علی شرح التجرید
← شرح تجرید الکلام > کشف المرام فی شرح تجرید الکلام
← شرح تجرید الکلام > شرح تجرید الاعتقاد

● **شرح تجرید الکلام فی تحریر عقاید الاسلام= الحاشیة علی تجرید الکلام** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u tajrīd-il kalām fī taḥrīr-i ‘aqāyid-il islām= al-hāšīya ‘alā tajrīd-il-kalām

کشمیری، محمد بن مهدی
kešmīrī, mohammad ebn-e mehdī

در دیباچه پس از ستایش از متن می‌گوید: «لم یدرکوا معضلاتها فحول العلماء و خبطوا مفسروها فی اکثر المواضع خبط العشواء» و من خواستم دشواری‌های آن را بگشایم. با سربندهای «قوله، قوله الشارح، قوله المصنف».

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۲۱۶

آغاز: الحمدلله رب التجرید و التفرید، صاحب العز و التمجید ... اما بعد، فیقول الفقیر ... محمد بن مهدی الکشمیری ... اعلموا اخوانی ان الکتاب التجرید من مصنفات ... «قوله المصنف» ره اما بعد حمد واجب الوجود علی نعمائه و الصلاة علی سید انبیائه و علی اکرم احبائه. الظاهر ان المراد بعد الاقرار بالعجز علی اتیان حمده عزوجل، کما هو اهله. و التذکر بذلک؛ **انجام:** الذی هو من العلل الفاعلیة العرضیة لحصول البرودة لان یتحصل و یتحقق البرودة. تم بحمدالله ... هذا المقصد الذی هو فی الامور العامة. و الحمدلله رب ...

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ کاغذ: کاهی، جلد: تیماج یشمی، ۹۱گ، ۲۹ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۳ - ۱۸۵]

● **شرح تجرید المنطق** / منطق / عربی
š.-u tajrīd-il-manṭiq

نیریزی، محمود بن محمد، ق۱۰ قمری
neyrīzī, mahmūd ebn-e mohammad (- 16c)

وابسته به: تجرید المنطق؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

اهدا به: امیر نظام الدین محمود

تاریخ تألیف: سه‌شنبه ۲۳ ذیحجه ۹۱۳ق؛ محل تألیف: اصفهان - قزوین

شرح مزجی مفصلی است بر تجرید المنطق. «الذریعه» آورده است: برخی آن را شرح جوهر النضید دانسته‌اند که معلوم نشد با چه دلیلی، آنان که تألیفی از او با عنوان شرح تجرید المنطق آورده‌اند اشاره‌ای که این کتاب شرح جوهر النضید است نکرده‌اند.

[در کتابخانه حکیم نجف به شماره ۵۹، کتابت سال ۱۰۲۱ نیز یاد شده است؛ الذریعه ۱۴۰/۱۳؛ کتابشناسی تجرید الاعتقاد، صدرائی خوئی، با عنوان شرح جوهر النضید ص ۱۸]

شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۱۷/۱

آغاز: و اذ قد عد من المحسنات ان یذکر قبل الشروع فی مسائل الفن؛ **انجام:** و اما البرهان فکا (کذا) البرهان علی ان الحد لا یکن و ان الشکل الثالث منتج مثلا - نقل من شرح مولانا جمال الدین محمود النیریزی علی تجرید المنطق.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوا با تیماج قهوه‌ای مذهب، ۶گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم[ف: ۲ - ۲۰۷]

● **شرح التجلیات** / عرفان و تصوف / عربی
š.-ut-tajallīyāt

نوری، اسماعیل بن سودکین، - ۶۴۶ ؟ قمری
nūrī, esmā‘īl ebn-e sūdkīn (- 1249)

وابسته به: التجلیات؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

شاگرد شیخ محیی الدین از استاد درخواست کرد که برای توضیح مطالب کتاب و اقناع منکران که بر دعاوی محیی الدین در کتاب تجلیات خرده‌گیری می‌کردند، آن را شرح کند و محیی الدین خواهش او را پذیرفت و توضیحاتی بر اصل افزود و او توضیحات استاد را با پاره‌ای از توضیحات شفاهی که به تفاریق از استاد شنیده بود در این کتاب گرد آورد، به این گونه که نخست تمام یا قسمتی ازهر «تجلی» را باعنوان «من تجلی ...» یا «قال فی الاصل المشروح» نقل می‌کند و سپس با عنوان «قال فی الشرح» یا «سمعته یقول فی اثناء شرحه» یا «قال جامع هذا الشرح سمعت سیدی و شیخی» به شرح و توضیح می‌پردازد. ابن سودکین مقدمه مبسوطی برای این شرح نوشته و در آن تاریخچه

و سبب درخواست کردن شرح تجلیات را از استاد شرح می‌دهد و چنین به دست می‌آید که تألیف این شرح چندی پس از تاریخ ۶۱۰ و در حلب انجام یافته است. وی می‌گوید: «و لما وقف من کنت اظنه خلیلا ... علی هذا الکتاب المسمی بالتجلیات ورای ما فیه من متابعات اسرار الا ولیاء لشیخنا فی المشاهدات الملکوتیه و انهم قد اقروا بسبقه و ان تقدموه بالزمان ... قال اکاد اقسم بالله ان هذا ظلم وعد و ان و زور و بهتان و دعوی بغیر برهان فلما کان بعد ذلک رایت هذا المنکر فیالمنام و هو یبالغ فی سب النبی (ص) ... و کان ذلک سنه عشره و ستمایه بحلب و کان شیخنا رضی الله عنه غائبا فلما قدم بعد هذه اعلمته بما ذکره هذا الخائب و لا عتنائی بالقضیه قصدت تحقیق المسئله مع الشیخ». در فهرست مصنفات محیی الدین ــ مستدرک ــ از کتابی به نام «الاجوبة علی مسائل شمس الدین اسماعیل بن سودکین النوری بحلب عن اعلی المراتب التی انتهی الیهاهمم الرجال» یاد شده و گورگیس عواد در تعلیقات خود نسخه‌ای از آن را در جون ریلاندز نشان می‌دهد. در تذکره النوادر مجموعه‌ای از مصنفات محیی الدین ابن العربی شناسانده شده که در آن نسخه‌ای از کتاب «الاجوبه ...» هست و ندوی چند سطر از آغاز آن رساله را نقل می‌کند (مجموعه‌ای که ندوی شناسانده متعلق به کتابخانه دائرة المعارف حیدر آباد و رونویس شده از نسخه مورخ ۹۹۷ کتابخانه آصفیه است).

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۲۰/۱۲

آغاز: اللهم انا نسالك الفهم عنك و الاخذ منك قال الشیخ الامام ... شمس الدین ابو طاهر اسماعیل بن سودکین ابن عبدالله النوری الحمدلله الذی من علی عباده الذین اصطفی لمعرفة مراتب التجلیات ... اما بعد فلما انتهت مراتب التجلیات سیدنا و شیخنا و امامنا ... و سمی ماتنفس به عن الاذن الالهی کتاب التجلیات؛ **انجام:** پایان: فقام عبدالله وقال بفضله و اعترف بعلوشانه رحمة الله علیهما (۱) تم شرح التجلیات بفضل الله و عوائده الجملیه فی المدینه المشرفه.

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۷ص (۲۲۲-۳۱۸)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۱۹۵۹]

● شرح التجلیات / عرفان و تصوف / عربی

š.-ut-tajallīyāt

جیلانی، عبدالکریم بن ابراهیم، ۷۶۷ - ۸۳۲ قمری

jīlānī, ʻabd-ol-karīm ebn-e ebrāhīm (1366 - 1429)

وابسته به: التجلیات؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۸۶۳/۱

آغاز: بسمله، به وثقتی، الحمد لله الذی حجبنا به عنه عز به ان نعرف له کنه؛ **انجام:** فان ماهنا هی عین المقضی الاتعجل ما زائدة فحینئذ یجوز لک والله سبحانه اعلم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: شیخ مهدی طاهری؛ کاغذ: ترمه، جلد: مقوایی با تیماج تریاکی، ۴۳گ (۱-۴۳)، ۲۶ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۷۲۱]

↤ شرح تجوید ملامختار اعمی ← شرح درج المضامین
↤ شرح تجوید منظوم ← حاشیه قصیده محمد حافظ مشهور به امیر عز الدین

● شرح تجوید منظوم / تجوید / فارسی

š.-e tajvīd-e manzūm

علی محمد بن علی محمد، ق۱۴ قمری

ʻalī mohammad ebn-e ʻalī mohammad (- 20c)

شرح مختصری است بر تجوید منظوم «ابوالقاسم»که بعد از هر بیت توضیح و شرح داده شده است.

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۹۲۲

آغاز: از میانه کام از وسط زبان ... ×× قبل شین دانند در اخراج اکثر؛ **انجام:** بعد از اهدای دعای ازدیاد عمر شاه ×× ناظم این را بحمد سوره یاد آرید گاه. جامع این رساله ناظم خادم قاریان ابوالقاسم ×× مولدش مشهد امام رضا برضا نیست در دکن برضا قد تمت التجوید بعون الملک المجید ...

خط: نسخ، کا: علی محمد بن علی محمد، تا: ۱۳۳۲ق؛ ۲۰گ، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲ - ۱۸۹]

● شرح تجوید منظوم / تجوید / فارسی

š.-e tajvīd-e manzūm

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۳۵/۵

آغاز: بسمله هر چه قاری را اهم باشد بدانی بی گمان نظم حافظ عزالدین را گر بخوانی ای جوان یعنی هرگاه خواهی ابتدا کنی قرآن را؛ **انجام:** این نیز بر دو نوع است.

اشعار از عزالدین حافظ در احکام تجوید و گزارشی بر آن؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۵۶ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۴ص (۱۰۲-۱۰۵)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳۲ - ۲۷۲]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۹۳۷/۱۱

حاشیه‌ای است از حافظ محمد صادق؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۰ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۷۴۴]

● شرح تحریر الاحکام الشرعیة علی مذهب الامامیة / فقه / عربی

š.-u taḥrīr-il aḥkām-iš šar'īyya 'alā maḏhab-il imāmīyya

وابسته به: تحریر الاحکام الشرعیة علی مذهب الامامیة؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

شرح مزجی است بر «تحریر الاحکام» علامه حلی با نقل اقوال فقها و استادش با عنوان «الاستاد العلامة» و استناد به روایات بسیار. ظاهراً شارح همان سید ابوالحسن یزدی باشد.

یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۱۷۵

آغاز: قوله و ان کانت بالغة رشیدة فان کانت ثیباً کانت الولایة لها خاصة الی قوله و ان کانت بکراً فکذلک اقول فی البکر البالغة الرشیدة ستة اقوال

مشتمل بر کتاب النکاح و الطلاق می‌باشد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ یادداشت امانتی از سید علی اکبر به سال ۱۲۵۵؛ ۲۷۱گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۴۶]

● شرح تحریر اصول اقلیدس / ریاضیات / فارسی

š.-u taḥrīr-i usūl-i uqlīdis

دوانی، محمد بن اسعد، ۸۳۰ - ۹۰۸ ؟ قمری

davvānī, mohammad ebn-e as'ad (1427 - 1503)

وابسته به: تحریر اصول اقلیدس = تحریر اصول الهندسة و الحساب = تحریر اقلیدس؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۵/۲

آغاز: پس از ۶ س آمده: لاجزء له اصلا و لو بالعرض یعنی من ذوات الاوضاع ... کون الشی بحیث یمکن ان یشار الیه بالحس الخط طول بلاعرض کذا فی الشفاء؛ **انجام:** قد بان الخ لانه کلی و جد ثلثة اعداد ... و ضروب الواحد فیها و ثالثها مربع الوسط قطعاً و نسبته ط. ای نسبة د.ک. الجزء الاول من شرح تحریر اصول هندسه مولانا جلال الدین دوانی قدس الله سره العزیز.

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی، ۱۶ سطر (۱۷×۲۳)، اندازه: ۲۸×۳۵سم [سنا: ف: ۲ - ۲۹]

● شرح تحریر اصول اقلیدس = شرح المقالة العاشرة من اصول اقلیدس / ریاضیات / عربی

š.-u taḥrīr-i usūl-i uqlīdis = š.-ul maqālat-il 'āšira min usūl-i uqlīdis

یزدی، محمد باقر بن زین العابدین، ق۱۱ قمری

yazdī, mohammad bāqer ebn-e zayn-ol-'ābedīn (- 17c)

وابسته به: تحریر اصول اقلیدس = تحریر اصول الهندسة و الحساب = تحریر اقلیدس؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

شرح مقاله دهم اصول اقلیدس از محمد باقر بن زین العابدین یزدی مؤلف عیون الحساب و مطالع الانوار و کتاب‌های دیگر. در بروکلمان و دیگر مراجعی که در دست است این اثر از یزدی یاد نشده است. وی جمله‌های کوتاهی از تحریر خواجه نصیر را نقل کرده و پس از نقل هر جمله به شرح و خرده‌گیری پرداخته است. وی در آغاز هر جمله می‌گوید «قال المحرر النحریر» یا «قول المحرر النحریر». در پایان رساله از فرزند خود محمد حسین یاد و سخنی نقل کرده است. (عبدالحسین حائری)

آغاز: بسمله. الحمدلله حق حمده و الصلاة علی رسوله و عبده و بعد فیقول ... ابن زین العابدین محمد باقر الیزدی، هذا ما تیسرلی فی شرح عاشر مقالات کتاب الاصول المنتمی الی اقلیدس الصوری.

انجام: یتبین من هذه الاشکال الستة انه لایمکن ان یکون الفصل بین خطین متباینین فی الطول منطبقین فبالقوة مساویا للفصل بین اخرین کذلک ... و ان یکون الفصل بین خطین متوسطین مشترکین فی القوة فقط محیطین بموسط مساویا اللفصل بین متوسطین آخرین کذلک و قس علیه الثلاثة الباقیة. تم بحمد الله و حسن توفیقه.

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۶۴/۵

آغاز و انجام: برابر؛ نسخه: هذه آخر ما وجدته من هذه الحاشیه علی عاشر مقاله کتاب الاصول فی الهندسه و نقل من خط من نقل و قابل من خط مصنفه ره و کان المنتسخ کثیر السقم لایخلو من حذف و ترک و تصحیف و لم یحصل لنا نسخه صحیحه حتی نقابلها و ما امکن تصحیحه حین الکتابه قد صححته و بقی الغلط اکثر من ان یحصی و انه اعلم بحقیقه الحال

کا: محمد رضا بن محمد معصوم حسینی، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ با سرلوح، مجدول؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج تریاکی، مذهب، ۴۸ص (۴۳۹-۴۸۶)، ۱۶ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۸ - ۳۷۱]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۰۴/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ای ثلثه اعشار فی الاثنین

خط: نستعلیق، کا: علی بن تقی تبریزی، تا: ۱۱۲۲ق؛ با اشکال هندسی؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: میشن تریاکی، ۱۸ص (۲۶۵-۲۸۲)، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۸ - ۳۰۸]

۳. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۱۱/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا آخر ما وجدته من هذه الحاشیة علی عاشر مقالة کتاب الاصول فی الهندسه و نقل من خط من نقل و قابل من خط مصنفه ره و کان المنسخ کثیر السقم لا یخلو من حذف و ترک ...

خط: نستعلیق، کا: سید علی محمد کاظم حسینی، تا: ۱۱۸۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۲۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲ - ۹۱۶]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۳۶/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** اعنی سطح اخ حینئذ مایة و تسعة و تسعون ... اربعة عشر ومربع ف ع اربعة و ثماثون و هو لیس بمربع فف ع منطق فی القوة فقط ... بزیادة مربع ...
خط: نستعلیق، کا: عبدالحسین فرزند حاج میر عبدی محمد دزفولی، تا: ۱۲۸۶ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوایی، ۲۵ص (۳۶-۶۰)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۹- ۷۷]
۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۹۰۱/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد علی رهنانی، تا: یک‌شنبه ۱۹ ربیع الثانی ۱۳۲۲ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۰گ (۳۶پ-۵۵پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۵ - ۲۷۹]
۶. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۹/۱
کا: محمد باقر بن محمد تقی بن محمد باقر بن محمد تقی اصفهانی، تا: سه‌شنبه ۵ ربیع الثانی ۱۳۲۵ق، جا: نجف اشرف [نشریه: ۱۱ - ۹۳۷]
اصفهان؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۹/۱
همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۳۰۲]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۲۶/۱-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا؛ [فیلمها ف: ۳ - ۶۹]
۷. تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه:۱۱۷/۱۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۳۸۲ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [نشریه: ۳ - ۲۲۸]
۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۸۳۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با اشکال هندسی، مصحح، محشی با نشان «کاظم» و «شمس الدین»؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج ماشی مذهب، ۲۰گ (۵۳پ-۷۲)، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [رایانه]
۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۴/۱ خوئی
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ از روی نسخه اصل خط مصنف نوشته شده، محشی با نشان «منه»؛ شماره بازیابی با توجه به ص ۲۸۸ اصلاح شد؛ ۱۶ص (۶-۲۱) [ف: ۷ - ۱۴۹]
۱۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۹۰/۱۳
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ نویسنده نسخه می‌گوید که من این حاشیه مقالت دهم را از روی نسخه‌ای نادرست نوشتم و به قیاس آن را تصحیح کردم؛ ۱۷گ (۱۰۶پ-۱۲۲پ) [ف: ۵ - ۲۰۸]

● شرح تحریر اصول اقلیدس / ریاضیات / عربی
š.-u taḥrīr-i usūl-i uqlīdis
وابسته به: تحریر اصول اقلیدس = تحریر اصول الهندسة و الحساب = تحریر اقلیدس ؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)
اهداء به: ابی المظفر السلطان یعقوب بهادرخان
شرح مزجی مختصری است که مقاله چهارم آن در ۱۲ ربیع الثانی ۸۸۷ق پایان یافته است.
آغاز: الحمدلله الذی یتلألأ علی صفحتی اللیل و النهار تباشیر آثار قدرته و یتنزل من السبع الشداد تفاسیر آیات معرفته ...

۱. قم؛ علامهٔ طباطبائی؛ شماره نسخه:بدون شماره
آغاز: برابر
کا: ابوسعید سبط المؤلف، تا: جمعه اواسط رجب ۹۰۲ق [تراثنا: س۲ش۳ - ۱۵۴]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۵/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** قد ذکره الشیخ فی الشفاء و هو ان زوج الزوج هو الذی کل عدد بعده زوج بعد زوج الفرد هو الذی بعده فرد بعد زوج فان کان نصفه فرداً یسمی زوج ...
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی، ۱۶ سطر (۱۷×۲۳)، اندازه: ۲۸×۳۵سم [سنا: ف: ۲ - ۲۹]

● شرح تحریر اصول اقلیدس / ریاضیات / عربی
š.-u taḥrīr-i usūl-i uqlīdis
وابسته به: تحریر اصول اقلیدس = تحریر اصول الهندسة و الحساب = تحریر اقلیدس؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

غیر همانند:
۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۶۳۹
آغاز: عند هولاء أولضنة مضنة ماء بکربلاء و الحقت به مالم اسمعها عن المعاصرین ... الحمد لله الذی منه الابتداء ابتداء الوجود و فیه براعة استهلال؛ **انجام:** ذا خمسة عشر ضلعا متساویة الزوایا علی ما قرر ذلک فی اول الشکل الحادی ...
شرح مزجی توضیحی مختصری است بر «تحریر الاقلیدس» خواجه نصیر الدین طوسی با ترسیم دوائر و اشکال مناسب موضوعات کتاب و گاهی گفتگو در نظرات خواجه و شارح می‌گوید که در این شرح مطالبی افزودم که از معاصرین آنها را نشنیده‌ام؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیقعده ۸۸۵ق (مقاله اول) و صفر ۸۸۷ق (مقاله سوم)؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ تملک: فرهاد میرزا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲ - ۲۹۷]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۲۰۲
آغاز: الحمدلله یتلألأ علی صفحتی النهار تباشیر آثار قدرته و ینزل من السبع الشداد تفاسیر آیات معرفته؛ **انجام:** و هو اذا ساوی

زاویتان و ضلع من مثلث زاویتین ...

شرح مزجی مختصری است بر رساله «تحریر اصول الهندسة و الحساب» خواجه نصیرالدین طوسی، این شرح توضیحی است با اضافه مطالبی که بدانها احتیاج بود؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی، ۳۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف: ۲۶ - ۱۶۷]

۳. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۲۳/۳

آغاز: المقالة الخامسة المقدار الاصغر یکون جزء ای المقدار الاعظم متی قدر الاعظم و الاعظم اضعاف الاصغر اذا قدر الاصغر؛ **انجام:** ای من اطول من ب س من ب الاصول من من اطول من ب س تمت المقاله الثالثه عشر بعون الله و حسن توفیقه و هی کاشکلا

از شرح مقاله پنجم تا پایان سیزدهم؛ خط: نستعلیق، کا: حسین، تا: سه‌شنبه ۲۷ رمضان ۱۰۱۱ق؛ ۷۸گ (۴۱پ-۱۱۸پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱ - ۳۱]

۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۹۹/۲

آغاز: آثر الفکر علی خاطری حین توجهی الی مطالعة تحریر کتاب اقلیدس الصوری الذی حرره ... مدقق الطوسی ... ولما آل الامر الی کمال العسر ... نادالی منادی الهدایة بالعلن من شاطیء الواد الایمن بشری لک قدظهر من سواد بلاد الهند نور ظاهر ... فقلت لاهلی امکثوا انی آنست نارا لعلی آتیکم منها بقبس ... ابعد التامل والاستخارة ... جعلت مالمحت الیه بماسحت به ... فی سلک خدام هذا السلطان ... السلطان بن السلطان ابوالفتح ... فاتحفت نسخة منها الی حضرته

اصل از خواجه طوسی و شارح شناخته نشده در کتاب از استادش سید سندمیر غیاث الدین منصور و سید محقق و صدرالشریعه یاد کرده است و به کتاب‌های شرح التذکرة سید محقق وحواشی شرح اشکال التاسیس میرغیاث الدین منصور و تحریر کتاب اقلیدس اثیر الدین ابهری و اشکال التاسیس اشاره نموده است. شرحی است مزجی تحت عنوان «قوله - اقول»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ با دوائر و اشکال هندسی؛ تملک: محمد بن عبدالحسین نیشابوری، محمد بن محمد علی طبیب؛ مهر: عبدالراجی عبدالهادی؛ جلد: تیماج سبز، ۵۵گ، ۱۱ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱ - ۳۱۵]

۵. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۳۳۳/۶

آغاز: و لبرهان قوله و هو وتر لنصف قوس یکون سهمها أربعة أخماس القطر علی أن القطر واحد نفرض قطر الکرة المحیطة بهذا المجسم؛ **انجام:** علی أحد اضلاعه یحصل قطره الأقصر أقول ... الشکل و نخرج ب ۱ رج إلی أن تتلاقیا علی م و نخرج ...

کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۶۴گ (۹۸ر-۱۶۱پ)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۲۳۴]

● **شرح تحریر اصول الهندسة و الحساب** / ریاضیات / عربی

š.-u taḥrīr-i usūl-il hindisat-i wa-l-ḥisāb

وابسته به: تحریر اصول اقلیدس = تحریر اصول الهندسة و الحساب = تحریر اقلیدس؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

اصل از اقلیدس صوری (-۲۸۳ق)، ترجمه از حجاج بن مطر کوفی(-۳ق)، اصلاح از ثابت ابن قره حرانی (- ۲۸۸ق)، تحریر از خواجه نصیر طوسی و شارح نامعلوم می‌باشد. شرحی است با عناوین «قال - اقول» بر «تحریر اصول الهندسة و الحساب».

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۰۶۸/۲

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین ... و بعد قال المحقق اعلی الله درجته بعد الحمد و التصلیة لما فرغت عن تحریر المجسطی رأیت احببت و زحح فی نظری ان احرر کتاب الموسوم «باصول الهندسة و الحساب» المنسوب الی اقلیدس الصوری بضم الالف و کسر اللام و ضم الدال؛ **انجام:** و لتساوی خطی ا ح در علی قیاس ما ذکرنا تطبق ضرورة خطاب ح علی خط هـ د.

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ ۱۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۵ - ۴۵۴]

← شرح تحریر اقلیدس > توضیح الاشکال

● **شرح تحریر اقلیدس** / هندسه / عربی

š.-u taḥrīr-i uqlīdis

کوفی، حجاج بن یوسف

kūfī, hajjāj ebn-e yūsof

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۵۸۱/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اعلم ان اقلیدس عمل کتابه المعروف بکتاب الاسطقسات المشهور عند الخاص و العام من اهل العلم و جمع فیه من اصول الهندسة و طرقها ما بلغ به الصناعة من کمالها؛ **انجام:** بعضها الی بعض متساویة یکون ا مجسم ... عن تلک الخطوط و الزوایا ذا اثنتی عشرة قاعدات متساویات الاضلاع، تمت المقالة الخامسة عشر و هی ... اشکال.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳ محرم ۸۵۹ق (ظاهرا این تاریخ بر روی نسخه اصل بوده که نسخه حاضر از آن کتابت شده و نسخه حاضر از اوایل قرن ۱۱ می‌باشد)؛ با اشکال هندسی؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۱۸۸پ-۱۹۰ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲۰ - ۱۳۶]

● **شرح تحریر اقلیدس** / هندسه / عربی

š.-u taḥrīr-i uqlīdis

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۷۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، با اشکال هندسی؛ تملک: محمد زمان بن حبیب الله که نسخه را در بندر سورت (هند) خریده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۴۲۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۴سم [ف: ۲۰ - ۳۱۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۷۸/۲

آغاز: قال استاد البشر ... الحمدلله و لنا غنی بما اشتهر فی حل هذا المقام عن اطالة الکلام فی الجمع بین حدیثی الابتداء و تفصیل معانی الحمد و الشکر؛ **انجام:** بصدر الخامسة بل کنسبة نصفیهما بشکل یط ح ای زاویتی اء المحیطتین و ذلک ما اردناه

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ یا ۱۲؛ مصحح، با اشکال هندسی بسیار دقیق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰۶گ (۸پ-۲۱۳ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۰ - ۳۱۶]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۵۸۱/۱

آغاز: المقالة الاولی من کتاب اقلیدس فی الاصول ... النقطة هی شیء ما لا جزء له و الخط هو طول لا عرض له و نهایة الخط نقطتان و الخط المستقیم هو الموضوع علی مقابله ای النقطه کانت علیه بعضها لبعض؛ **انجام:** فیکون المجسم الحادث علی تلک الخطوط و الزوایا ذا اثنی عشر قاعدة مجسمات متساویات الاضلاع و الزوایا و ذلک ما اردنا ان نبین تم القول الخامس لا نسقلانس المنسوب الی اقلیدس الصوری.

ترجمه ابویعقوب اسحاق بن حنین و اصلاح ابوالحسن ثابت بن قره؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ با اشکال هندسی، مصحح، ولی نسخه بسیار پر غلط است؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۶گ (۱پ-۱۸۶پ)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲۰ - ۱۳۶]

● شرح تحریر القواعد المنطقیة فی شرح الشمسیة /

منطق / فارسی

š.-o tahrīr-el qawā‘id-el manteqīyya fī š.-eš šamsīyya

تقوی بهبهانی، ضیاء الدین، ۱۳۲۰ - ۱۳۸۸ قمری

taqavī-ye behbahānī, zīyā’-od-dīn (1902 - 1968)

وابسته به: تحریر القواعد المنطقیة فی شرح رسالة الشمسیة = شرح شمسیه قطبی؛ قطب الدین رازی، محمد بن محمد (۶۹۴-۷۶۶)

شرح و ترجمه‌ای است با عناوین «قوله» بر تحریر القواعد المنطقیة قطب الدین رازی. مؤلف به اشکالات میر سید شریف گرگانی نیز اشاره کرده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۷۴۲

آغاز: بسمله قوله الاول ان التقسیم فاسد لان احد الامرین لازم الخ یکی از دو امر لازم می‌آید که قسم شیء قسیم شیء بشود یا لازم می‌آید که قسیم شیء قسم شیء بشود؛ **انجام:** و بدان که مطلب خیلی مشکل است قدر بدان فافهم و اغتنم اللهم وفقنا ... و قیاس دیگر ترتیب می‌دهیم فافهم و اغتنم

تذکر: نام کتاب در فهرست شرح شمسیه ذکر شده که با توجه به کتابشناسی آن تصحیح شد؛خط:نستعلیق تحریری،کاتب = مؤلف، تا:قرن۱۴؛این شرح ناتمام و موجودی تا اواخر مبحث قیاس است؛ واقف: تقوی بهبهانی، ضیاء الدین، دی ۱۳۶۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۹گ، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲۴ - ۲۱۷]

● شرح تحریر القواعد المنطقیة فی شرح الشمسیة /

منطق / عربی

š.-o tahrīr-el-qawā‘id-el-manteqīyya fī š.-eš-šamsīyya

وابسته به: تحریر القواعد المنطقیة فی شرح رسالة الشمسیة = شرح شمسیه قطبی؛ قطب الدین رازی، محمد بن محمد (۶۹۴-۷۶۶)

همدان؛ جواهری، حبیب؛ شماره نسخه:۱۴/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی به حاشیة الصغری سید شریف جرجانی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای [رشت و همدان: ف: - ۱۶۸۴]

● شرح تحریر القواعد المنطقیة فی شرح الشمسیة /

منطق / فارسی

š.-o tahrīr-el-qawā‘id-el-manteqīyya fī š.-eš-šamsīyya

وابسته به: تحریر القواعد المنطقیة فی شرح رسالة الشمسیة = شرح شمسیه قطبی؛ قطب الدین رازی، محمد بن محمد (۶۹۴-۷۶۶)

چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۳۰/۶

آغاز: بسمله و لما اشار الی من سعد بلطف الحق و الدین بتحریر کتاب الخ اشار مشتق از اشاره است اگر شخصی گوید که اشاره در لغت ...

بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای [ف: - ۲۷۵]

← شرح تحریر مجسطی ﴿ تفسیر التحریر

● شرح تحریر المجسطی / هیئت / عربی

š.-u taḥrīr-il-majasṭī

سمرقندی، محمد بن اشرف، ق۷ قمری

Samarqandī, mohammad ebn-e ašraf (- 13c)

وابسته به: تحریر المجسطی = تحریر مجسطی؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

شرحی است بر تحریر خواجه طوسی از این کتاب.

[تاریخ علم الفلک فی العراق ص ۴۶ و ۷۳؛ سرگذشت طوسی از مدرس رضوی ۲۰۴]

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۷۸

خط: نستعلیق، کا: محمد بن احمد، تا: سه‌شنبه ۱۰ شوال ۱۰۱۳ق؛ مهر: زین العابدین حسینی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۵گ، ۲۰ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف: - ۵۸۸]

● شرح تحریر المجسطی / هیئت / عربی

š.-u taḥrīr-il majasṭī

بیرجندی، عبدالعلی بن محمد، - ۹۳۴ قمری

bīrjandī, ‘abd-ol-‘alī ebn-e mohammad (- 1528)

وابسته به: تحریر المجسطی = تحریر مجسطی؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

کتاب مجسطی یکی از کتب بسیار با اهمیت در هیئت و نجوم است که به زبان یونانی به وسیله بطلیموس فلوزی تحریر یافته است. این کتاب در زمان مأمون از یونانی به عربی برگشته شده و سپس در زبان عربی چون کتاب مهمی بوده روی آن کارها شده است که معروف‌ترین آنها کار خواجه نصیرالدین طوسی است. همچنین شرح حسین نیشابوری بر مجسطی خواجه معروف می‌باشد. بیرجندی می‌گوید از جوانی چون با این کتاب سر و کار داشتم همواره سعی بر این داشتم که مشکلاتش را بازگشایم و با ثبت آن باز گشوده‌هایم در هامش نسخه خود حاشیه و تعلیقه‌ای فراهم آورم. چون از این کار فارغ آمدم شرح و تعلیقه خود را کافی در توضیح مجسطی دیدم لذا بر آن شدم که آن را علیحده مدون کنم و حاصل آن این کتاب شد.

[الذریعه ۱۴۲/۱۳ شماره ۴۷۴]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۵۴

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی جعلنا من المتفکرین فی خلق السموات؛ **انجام:** و السلام علی زبدة اللیالی و الایام محمد سید الثقلین و خیر الانام و قد فرغت من تحریر هذا الشرح و تسویده و تصحیحه ... ضحوة یوم السبت فی اوایل ذی القعدة حجة احدی و عشرین و تسعمائه من الهجرة النبویة و انا العبد المفتقر الی رحمة رب الثقلین عبدالعلی بن محمد بن حسین روح الله تعالی روحه

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۹۲۱ق؛ توضیح در پایان نسخه چیزیکه دلالت بر کتابت و انتساخ آن کند وجود ندارد شاید کاتب همان مؤلف باشد [ف: ۱۰ - ۲۳۴]

۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با اشکال هندسی، مصحح، محشی با عناوین «لمولانا عبدالواسع دام ظله» و «عبدالواسع دامی»؛ مهر: «ابوالقاسم الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۵۷گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۵/۵سم [ف: ۱ - ۱۶۵]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۶

خط:نستعلیق،بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۵۴۱گ، ۱۸ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۱×۲۲سم [سنا: ف: ۱ - ۲۹]

۴. قم؛ علامة طباطبائی؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کتابت آن جدید است [تراثنا: س۲ش۳ - ۱۵۴]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۵۳ض

خط: نستعلیق، کا: روح الله مازندرانی، بی‌تا؛ در حواشی تحریر المجسطی آمده و گویا تمام شرح است، در ذیل حاشیه ص آخر آمده: «تم کلام الشارح البیرجندی عبدالعلی»؛ کاغذ: سمرقندی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۵×۲۵/۵سم [ف: ۱۰- ۱۸۸۵]

● شرح تحریر المجسطی / هیئت / عربی

š.-u taḥrīr-il-majasṭī

گیلانی، صدرالدین علی بن محمد، - ۱۰۱۸ قمری

gīlānī, sadr-od-dīn ‘alī ebn-e mohammad (- 1610)

وابسته به: تحریر المجسطی = تحریر مجسطی؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

متن از خواجه طوسی، در کتاب نامی از شارح نیست ولی مظفر گونابادی ستاره‌شناس در ص ع گواهی می‌دهد که از همان گیلی است. مدرس از چنین شرحی یاد نکرده است و در الذریعه (۱۴۲:۳) هم یادی از این نیست.

آغاز: بعد بسمله و حمد و بعد فقد کنت برهة من الزمان عازماً علی ان احرر لنفسی و لسایر طلبة العلم من الاخوان کتاب المجسطی قد اشتهر ان لفظة المجسطی بکسر المیم و فتح الجیم و انه اسم للعلم بالقواعد التی یتوسل بها الی اسباب الاوضاع الفلکیة بادلتها التفصیلیة.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۶۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** فصل الحادی عشر فی خاتمة الکتاب و اذا تممنا جمیع ما یفتقر الی ارشاده من وجود ما یحتاج الی وجوده ... و اقوال و اذوفقنی الله تعالی ... تم بالخیر.

خط: نستعلیق، کا: محمد مؤمن بن حاج برشتی براآنی از بلوک نه گانه اصفهان، تا: ربیع الاول ۱۰۱۸ق؛ تملک: مظفر منجم گونابادی سپس پسرش محمد تقی سپس محمد صادق سپس پسرش محمد اشرف سپس پسرش ابوطالب؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۴۲۷گ، ۲۳ سطر (۷×۱۸)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [سنا: ف: ۲ - ۲۷۶]

● شرح تحریر المناظر = تحریر تحریر المناظر / ریاضیات / عربی

š.-u taḥrīr-il-manāẓir = taḥrīr-u taḥrīr-il-manāẓir

وابسته به: تحریر المناظر لاقلیدس؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲ق)

رساله‌ای است در شرح «تحریر المناظر» خواجه نصیرالدین طوسی؛ مرتب بر دو «مقاله»: ۱. مقدمات یا مبادی؛ ۲. مقاصد. این

شرح به ضبط آقا بزرگ در ۱۲۶۰ق در مدرسه سلطانی لکهنو تألیف شده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۸۳۶

آغاز: بسمله. حمدله ... اما بعد فلما کان علم النجوم الذی هو لب العلوم بواسطة توقف اصوله؛ **انجام:** فاذن الاضلاع متساویة فی الزاویة (الزاویة) و کذلک القطران و ذلک ما اردناه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواسط قرن ۱۳؛ مصحح، مقابله شده؛ مهر: «ابوالحسن بن علی الموسوی»؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج فرنگی، ۴۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۷×۲۳/۵سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۱۵۰]

● **شرح تحصیل الایقان فی شرح نظم البرهان** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u taḥṣīl-il-īqān fī š.-i naẓm-il-burhān

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۲۱۳

بی‌کا، بی‌تا؛ مجموعه آقا رفیع قزوینی استاد اخلاق و فلسفه امام خمینی؛ خریداری از منصوره تالهی معین الدین [رایانه]

● **شرح تحفة الائمة** / صرف / فارسی

š.e tohfat-ol a'emma

«تحفة الائمة» متنی است عربی از مؤلفی شناخته نشده در علوم ادبی زبان عرب در دوازده فصل، و بخش حاضر فصل اول آن می‌باشد که مشتمل بر علم صرف است و در یک «مقدمه» و سه «باب» تنظیم شده بدین ترتیب: المقدمة: فی تعریف الصرف. باب ۱. أوزان الاسم و الفعل و الامر؛ باب ۲. القواعد، در چهل «قاعده»؛ باب ۳. الاوزان غیر الصحیحة. شرح حاضر ترجمه و شرح مختصری است که به التماس گروهی که تحفه را نزد شارح می‌خواندند، تألیف شده است.

آغاز: شکر و سپاس بی قیاس معبودی را سزد که تصریف احوال مخلوقات بقدرت او است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۱۳۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اگر بفتح دال اول تقدیر کنند اسم مفعول است.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۲۴ شعبان ۱۱۶۰ق (شاید تاریخ تألیف باشد)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۱ - ۱۵۲]

● **شرح تحفة الاصحاب** / اسطرلاب / عربی

š.-u tuḥfat-il-aṣḥāb

وابسته به: تحفة الاصحاب فی علم الاسطرلاب؛ کمالی، ابوالفتح (-۸)

تحفة الاصحاب منظومه‌ای است در اسطرلاب از ابوالفتح کمالی متضمن بیان کیفیت عمل اسطرلاب مسطح و شناختن ظل و وقت و سمت قبله از آن. وی در آغاز منظومه می‌گوید اسطرلاب نخست کروی بوده (و ادریس آن را به صورت کره به وحی دریافت) و نسبت اسطرلاب به یونان از آن است که یونانیان آن را تسطیح کرده‌اند. در ارجوزه از کسی یاد نشده جز از «استاد».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۲۱/۱۷

آغاز: بسمله احمدالله الذی جعل فی السماء بروجا و جعل فیها سرجاً و قمراً منیرا ... اما بعد فیقول الامام الهمام افضل الانام ... تاج الاعالی قطب فلک المعالی ابوالفتح الکمالی اوصل الله الیه ماموله العالی لمارزقت الاسطرلاب ... احببت ان ارزق ضوابط صناعته لما رایت من قباحة التذلل بین یدی الاغیار ... فانشات کتابا مستبدعا فی علم الاسطرلاب مسمی بتحفة الاصحاب ... فرحم الله امرءاً دعالی بالمغفره ... الحمدلله الذی اکرمنا ×× لعلم الاسطرلاب اذ علمنا / ... قال ابوالفتح الکمالی عفا ×× رب لانام عن جمیع ما هفا / لاغروان کان صحیحا ما ذکر ×× من ان الاسطرلاب وحی قداثر / ... و ماروو ا ان ذاک یونانی ×× فذاک حجی و برهانی / ... فانهم قالوا بان مانزل ×× تیسیر ذاالامر و تسهیل الشان / تفکروا فصنعوا صفیحه ×× عریضه عمیقه فسیحة؛ **انجام:** تم کتاب تحفة الاصحاب ×× مستبدعا فی علم الاسطرلاب / و الحمدلله علی الاتمام ×× ذی الطول و الجلال و الاکرام / مصلیا علی الرضی المختار ×× محمد و آله الا برابر؛ تمت هذا آخر ما جمعته و التزمته و لم ازل اعتنی بشانه حتی اختتمته فجاء مقررا فی العقول حریا بالقبول ... ما ضیعت اعماری و اوقاتی الاطامعا منکم صوالح ادعیتکم بعد وفاتی.

بی‌کا، بی‌تا؛ در نسخه‌ای دیگر از شرح (که از نسخه حاضر کهن‌تر است) شارح از رصدی که در پنج‌شنبه ۲۶ فروردین جلالی ۷۵۵ یزدگردی (زنه) برای شناختن موضع دبران انجام داده یاد می‌کند، اما در نسخه حاضر به‌جای این مطلب (که در حدود ۲ صفحه است) یازده صفحه است شامل متن و شرح و جدول‌هایی که در نسخه کهن‌تر نیست و در نخستین صفحه (از این صفحات اضافی) که به دنبال شرح این دو بیت است (که در هر دو نسخه موجود است): «و فیه ایضا نصف دائرات ×× فیها لها من بعض ثابتات / لحد ما یزول مسطورتها ×× زوائد و هذه صورتها»، از استخراجی به سال ۸۰۰ (به افق خوارزم) و نیز از قوشچی در این یازده صفحه یاد شده علاوه بر جداول (و تفاوت‌های دیگر) هفت بیت از ارجوزه هست که در نسخه کهن نیست و از جمله این هفت بیت است: «و ان اردت درج الممر ×× و کان فیه قلق المضر / فاضرب تمام جیب عرض الکواکب ×× فی جیب بعده من المنقلب». پیش از صفحات اضافی، در نسخه حاضر (در دنبال شرح دو بیت

نخستین) این عبارت دیده می‌شود: «اعلم ان الثوابت یقطع کل سنة شمسیه اربع و خمسین ثانیه و فی کل ست و ستین سنه درجه فلذلک یثبتون تاریخ صنعة الاسطرلاب ... فیجب علی عملة هذا الفن ان یعرفوا اجزاء الثوابت المعروفه الاسامی عند العمل و قد وضعت جدو لالاطوال بعض الکواکب لاول سنه ثلث و ثمانماته ... و الجدول هذا». در نسخه کهن، مطلب بالا بدین‌گونه آمده: «و اعلم ان الثوابت یقطع ... فیجب ... ان یعرفوا درجات الثوابت المعروفه الاسامی و دقائقها عند العمل و لذلک جدول» و سپس جدولی است بسیط و ساده (نسبت به جدول نسخه حاضر) با این عنوان «مواضع الکواکب الثابته لاول سنه ۵۸۳ الیزدجردیه». پس از این جدول (در نسخه کهن) نزدیک به دو صفحه مطلب است که در نسخه حاضر نیست و در اینجاست که از صاحب زیج رشیدی یاد می‌کند و می‌گوید «این جدول را او در ۵۸۳ یزدگردی برای تعیین طول و عرض و جهت و عظم ثوابت رسم کرده و گفته است اگر بخواهیم در تاریخ دیگر از این جدول استفاده کنیم، تفاضل دو تاریخ را به دست می‌آوریم و رقم را بر ۶۶ تقسیم می‌کنم». پس از نقل سخن صاحب زیج رشیدی می‌گوید: «قلت مثال ذلک انی اردت ان اعرف یومی هذا یوم الخمیس السادس و العشرین من فروردین ماه الجلالی سنه ذند: خمس و خمسین و سبعمائه یزدجردیه موضع الدبران فاخذت فضل ما بین التاریخین و هو قعب مایة و اثنان و سبعون، ثم قسمته علی سته و ستین فاعتبرت کل سو ... درجه ... و لما کان تاریخی زائداً علی تاریخ الجدول هذا زدتها علی موضع الدبران ... و علی هذا القیاس سایر الکواکب». در آغاز دفتر نوشته‌ای است ظاهراً از مؤلف رساله حاضر و به خط او و بر همین برگ نام خجندی دیده می‌شود. بر ذیل برگ رساله آخر و تمام پشت آن ابیات و قطعات متفرقه نوشته است. این بخش و این رساله دفتر با قلم دیگر (کهن‌تر و تازه‌تر)؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قرمز، ۴۲ص (۱۸۲-۲۲۳)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۹ - ۳۱۹]

● شرح تحفة الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u tuḥfat-il-uṣūl

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۳۷۱۳/۷

آغاز: بسمله ابتداء بخیر الکلام و اقتداء بحق المقام ای ابتداء بقرأة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۲ق؛ کاغذ سپاهانی؛ جلد: تیماج تریاکی، ۲۵گ، ۱۸ و ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۲ - ۶۱]

● شرح تحفة الطلاب فی نظم قواعد الاعراب (صغیر) / نحو / عربی

š.-u tuḥfat-il ṭullāb fī naẓm-i qawā‘id-il i‘rāb (ṣağīr)

ابن هائم، احمد بن محمد، ۷۵۳؟ - ۸۱۵ قمری

ebn-e hāem, ahmad ebn-e mohammad (1353 - 1413)

وابسته به: تحفة الطلاب فی نظم قواعد الاعراب؛ ابن هائم، احمد بن محمد (۷۵۳-۸۱۵)

«الاعراب عن قواعد الاعراب» از متون نحوی بسیار مختصر و مشهور است و ابن الهائم این متن را به نظم کشیده است و خود او بر آن دو شرح کوچک و بزرگ نوشته است.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۳۳۰/۲

آغاز: آغاز تحفة: الحمدلله علی التعلیم ×× و افضل الصلوة و التسل / علی النبی المصطفی محمد ×× و آله والصحب طول الابد / و هذه مقاصد الاعراب ×× منظومة من دون ما اسهاب / و الله استعین فی التکمیل ×× و ارتجی فی النفع و التسهیل؛ شرح الجملة و اقسامها: کلامنا مرادف للجملة ×× فی رای قوم هو عند زجلة؛ آغاز شرح: بسمله. اما بعد حمدالله ذی الجلال الباهر و الشکر له علی ترادف نواله المتظافر ... فان منظومتی فی قواعد الاعراب المسماة بتحفة الطلاب لما وافقت. غرض الراغبین فی حفظ النظم الوجیز الجامع و کنت قد ار دفتها بشرح مستوف واسع احببت ان اقصر علی مقاصده الجلیلة فی اوراق قلیلة؛ **انجام:** و قد تقضت تحفة الطلاب ×× و دعته قواعد الاعراب / نظم الفقیر احمد بن الهائم ×× یرجوبها ثواب رب راحم / حامدا الله علی التمام ×× و مردف الصلاة بالسلام؛ انجام شرح: انک حمید محید قال مؤلفه عفی الله عنه:و کان الفراغ من تعلیق هذه الحواشی المختصرة من الشرح الوافی ببیان تحفة الطلاب فی نظم قواعد الاعراب لثمان مضین من ذی الحجة الحرام سنة خمس و تسعین و سبعمائة بالقدس الشریف علی ید مؤلفها احمد بن محمد بن عماد (الدین ابن علی) ابن الهائم الشافعی عفی الله عنه. وقف صحیحاً شرعیاً ملیاً.

نسخه شرح کوچک است؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۷۹۵ق، جا: قدس شریف؛ در نسخه ما حاشیه‌ای است بر آن از احمد بن محمد ... شعرانی مدنی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج عنابی، ۳۷ص (۱۲۶-۱۶۲)، ۱۵ سطر (۱۱×۱۸/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۲۶/۵سم [ف: ۸ - ۱۰]

● شرح تحفة المبتدی / منطق / عربی

š.-u tuḥfat-il mubtadī

عاملی، علی بن حسین، - ۱۱۳۵ قمری

‘āmelī, ‘alī ebn-e hoseyn (- 1723)

وابسته به: تحفة المبتدی = ارجوزة فی المنطق؛ عاملی، علی بن حسین (-۱۱۳۵)

شرحی است بر منظومه «تحفة المبتدی» که خود مؤلف سروده است. این شرح به دستور پدر شارح و به صورت مزجی نگاشته شده است. در آن یک یا چند بیت نقل می‌شود و آنها را گزارش می‌دهد و توضیح مطالبی که احتیاج به توضیح بیشتر داشته باشد، در حواشی درج شده است تا شرح به تفصیل

نیانجامد.
آغاز: الحمدلله الذی اختص بالمنطق الانسان فأقدره علی ابزار ما استتر فی الجنان، و میزه بالنطق عن سائر انواع الحیوان ...

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۰۳۳/۱-۲۵/۱۲۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** ان یکون موز ونامسمونا بصوت طیب و بعصهم انفرد فی انه لابد فیه من الوزن و الحق انه لیس بواجب و الحمدلله
خط: نسخ، کا: ملا محمد بن معز الدین شوشتری، تا: ۱۹ ربیع الثانی ۱۱۱۹ق؛ محشی از مؤلف که از روی خط وی توسط همین کاتب تحریر شده؛ جلد: گالینگور، ۵۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۷۸]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۸۶۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ینقذنا من امواج الخطایا المتلاطمة و الحمدلله فی الاولی و الآخرة و الصلاة علی محمد و عترته الطاهرة.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۴۴ق؛ مصحح، محشی از مؤلف، یادداشت خواندن کتاب به تاریخ ۱۱۴۴ و مهر «الواثق بالله الغالب عبده ابوطالب» (مربع)، چند یادداشت منطقی و معمائی از ابوطالب بن محمد شوشتری آمده؛ جلد: تیماج قرمز، ۶۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳ - ۸۶]

● شرح التحفة المرسلة / - فارسی

š.-ot-tohfat-ol-morsala

صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم، ۹۷۹ - ۱۰۵۰ قمری

sadr-od-dīn-e šīrāzī, mohammad ebn-e ebrāhīm (1572 - 1641)

[فهرستواره منزوی ۱۸۶/۷]

زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:۱مجموعه بدون شماره
بی‌کا، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱ - ۱۵۰]

● شرح تحفة الملوك و السلاطین / فقه / عربی

š.-u tuḥfat-il mulūk wa-s salāṭīn

ابن فرشته، عبداللطیف بن عبدالعزیز، - ۸۰۱ ؟ قمری

ebn-e ferešte, ‘abd-ol-latīf ebn-e ‘abd-ol-‘azīz (- 1399)

وابسته به: تحفة الملوك فی الفروع؛ زین الدین الرازی، محمد بن ابی بکر (-۶۶۶)
شرح بر کتاب «تحفة الملوك» در فقه عامه قسم عبادات.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۶۳۲
آغاز: بسمله. الحمدلله الذی هدانا الی صراط المستقیم و وفقنا بالفهم لمنهج الدین القویم؛ **انجام:** و الشوق الیه من نغمات المباحاً لا من المحرمات ... و کاتبه رمیم فی التراب

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: شنبه غره جمادی الثانی ۱۲۱۹ق؛ مصحح؛ با فهرست به خط عبدالکریم بن گل محمد مباری در ۱۲۶۳؛ تملک: ملاعبیدالله نسفی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن زرشکی مذهب [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۷۹]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۷۰
همان نسخه بالا [مؤید: ۲ - ۱۷۷]

● شرح التحفة الوردیة / شعر / عربی

š.-ut tuḥfat-il wardīyya

نماوی، حسین بن محمد، - ۱۰۶۰ قمری

namāvī, hoseyn ebn-e mohammad (- 1650)

وابسته به: التحفة الوردیة؛ ابن وردی، عمر بن مظفر (۶۹۱-۷۴۹)
شرحی است بر متن منظومه ابن الوردی که در ۱۵۰ بیت است و خود او هم آن را شرح کرده است. چلبی (۲۶۷/۱) و بروکلمان (۱۴۰/۲، ذیل ۱۷۵/۲) از این شرح یاد نکرده‌اند.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۵۶
آغاز: بسمله. الحمد الله الذی جعل الاعراب حجة ای حجة و روضة ذات بهجة یانعة الثمار عاطرة الازهار ... و بعد فقد سالنی من لایسعنی مخالفته ... ان اعرب المنظومة المسماة بالتحفة الوردیة للامام ... زین الدین یعدله عمر. متن: بسمله. قال الفقیر عمر بن الوردی ×× لله شکری ابدا وحدی / و بعد فالجاهل بالنحو احتقر ×× و کل علم فالیه یفتقر / فاغن بهذی التحفة الوردیة ×× و مائة و نصفها محویة؛ **انجام:** ما ضحک الزهر فی الکمام و طلع بدرالتمام و کان الفراغ من جمع هذا الاعراب مستهل جمادی الاولی من شهور سنة خمس و خمسین و الف ختمت بالخیر و الشرف علی ید مؤلفه فقیر مولاه حسین بن محمد بن علی بن احمد السماوی المالکی غفر الله له و لهم و للمسلمین. متن: و وزن فاعل و فعال فعل ×× یغنی عن الباتم نظمی و کمل / و حامدا مصلیا علی ×× محمد و الآل و الصحب و لا
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۰۵۵ق؛ کاغذ: استنبولی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶گ، ۲۱ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۳ - ۳۴۹۶]

● شرح تحفه حاتمیه / اسطرلاب / فارسی

š.-e tohfe-ye hātamīyya

منجم، محمد زمان

monajjem, mohammad zamān

وابسته به: تحفه حاتمیه = تحفه حاتمی = هفتاد باب در اسطرلاب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
رساله اسطرلاب فارسی موسوم به تحفه حاتمیه از تألیفات شیخ بهائی است و این شرحی است که ملامحمد زمان منجم بر آن نوشته است به حکایت صدر رساله که بدین عبارت است: «شرح

رساله اصطرلاب از تألیفات ملامحمد زمان منجم» و از این شرح در کتاب احوال و اشعار فارسی شیخ بهائی یاد نشده است.
آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین، مقاله اول در ذکر مسائل و اعمال آن بر جمیع صفایح بلاد [و] آن ۳۸ بابست، باب اول در معرفت القاب آلات و خطوط دوایر اسطرلاب
انجام: و ارتفاع هریک باسطرلاب چنانچه ذکر رفت هم توان شناخت، چنانچه در اشتباه نیفتد، و جدول در صفحه آینده ثبت شده
[فهرستواره منزوی ۲۸۴۲/۴]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۵۷۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد مؤمن بروجردی، تا: ۱۱۹۰ق، جا: اصفهان، برای طلاب دستگاه درویش قاسم مشهدی نوشته و تاریخ آن چنین است: «در روز چهارشنبه سلخ شهر رجب المرجب سنه ۱۱۹ [تحریر نسخه از اواخر قرن دوازدهمست و تاریخ صحیح علی الظاهر باید ۱۱۹۰ باشد]. علی ید الحقیر الفقیر ... الخ»؛ کاغذ: فستقی، جلد: پارچه‌ای، ۶۷گ، ۱۲ سطر (۱۰×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵/۲×۲۱/۵سم [ف: ۸ - ۲۰۵]

● شرح تحفه شاهدی / لغت / عربی
š.-e tohfa-ye šāhedī
بغدادی، عبدالقادر بن عمر، ۱۰۳۰ - ۱۰۹۳ قمری
baqdādī, ʻabd-ol-qāder ebn-e ʻomar (1621 - 1682)
وابسته به: تحفه شاهدی = تحفه شاهدیه؛ مغلوی، ابراهیم بن صالح (۸۷۵-۹۵۷)
«تحفه شاهدی» منظومه‌ای است در لغت فارسی که سید ابراهیم دده مولوی فرزند شیخ صالح خدائی به ترکی سروده است و بیشتر نظر به لغات مثنوی ملای رومی دارد، و به سال ۹۲۱ق نظمش به پایان رسیده است. کتاب حاضر ترجمه و شرح مختصری است به عربی بر این منظومه.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۹
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... هذه کلمات عربیة أملاها شیخنا و استادنا لسان المتکلمین حجة الناظرین؛ **انجام:** شفاعت مصطفی، شفاعت مصطفی یعنی من دعا له بالخیر.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵ صفر ۱۱۰۲ق؛ مصحح؛ تملک: امام زاده حافظ احمد به تاریخ ۱۲۹۶؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۲۳۰]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۰۰۶
خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: ولی بن محمد مسمی به امیر ولی اوغلو قینوی، محمد طاهر اطلابی به تاریخ ۱۲۹۰؛ مهر «السید محمد طاهر» (دایره)؛ جلد: مقوایی، ۸۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶/۵سم [ف: ۱۱ - ۶]

● شرح تحفه شاهدی / عروض و قافیه / عربی
š.-e tohfa-ye šāhedī
فردی، علی بن مصطفی، ق۱۲ قمری
fardī, ʻalī ebn-e mostafā (- 18c)
وابسته به: تحفه شاهدی = تحفه شاهدیه؛ مغلوی، ابراهیم بن صالح (۸۷۵-۹۵۷)
تاریخ تألیف: رجب ۱۰۸۹ق
در این شرح وجه نام‌های بحرهای عروضی و اجزاء و زحاف‌های آنها را که در «تحفه شاهدی» سید ابراهیم دده مولوی آمده، بدون آوردن مطالب تحفه بیان شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۶۴۱/۶
آغاز: الحمد لله الذی رکب تفاعیل ابداننا من أوتاد الاعصاب و فواصل العظام؛ **انجام:** و علی آله و أصحابه الذین هم فازوا عن ظلمة الجهل و الفاسق.
خط: نستعلیق، کا: عمر بن عمر بن ابی بکر کریدی حاینوی معروف به سعید، تا: ۱۱۸۶ق؛ مجدول، مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۸گ (۹۰پ-۹۷ر)، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۱۰]

● شرح تحفه شاهی / ستاره‌شناسی / فارسی
š.-e tohfa-ye šāhī
نائینی، محمد کاظم
nāʼīnī, mohammad kāzem
شرح بخش معرفت قبله و جهت آن از تحفه شاهی مولانا محمد کاظم نائینی است، با این عبارت: «توضیحی که سرکار مولانا محمد کاظما نایینی سلمه الله تعالی کرده‌اند در پشت همین صفحه نوشته می‌شود».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۰۴/۱۰۸
آغاز: بباید دانست که هر بلدی که طول وعرض آن معلوم باشد جهت سمت و جهت انحراف قبله آن بلد؛ **انجام:** و در آن وقت به امتداد طور عضاده خطی بکشیم این خط سمت قبله باشد؛ انجامه:تذکرة للسید السند الحسیب النجیب العالم العامل الفاضل الکامل صاحب النفس القدسیه و الکمالات البشریه مخذدوم المجتبی میرزا محمد ابراهیم سلمه الله تعالی والتمس منه دام ظله ان لا ینسانی فی مظان استجابه دعواته حرر الفقیر الی الله الغنی محم صادق الصفهانی فی دار المؤمنین حیدراباد فی محرم الحرام سنه ثلث و سبعین و الف من الهجرة النبویه.
خط: نسخ و نستعلیق و تحریری، کا: محمد صادق اصفهانی، تا: محرم۱۰۷۳ق، جا: حیدرآباد؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۸۵ر-۸۶ر)، اندازه: ۱۴/۹×۲۵/۳سم [ف: ۲۹/۱ - ۲۸۷]

● **شرح التحقیق** / فقه / عربی
š.-ut-taḥqīq
شرح استدلالی است بر کتاب «التحقیق» خود شارح که در آن درباره مسائل فقهی به روشی گسترده بحث شده، و در شرح ادله آن مسائل و اقوال فقها را می‌آورد با عناوین «تحقیق، شرح».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۶۸۰
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... کتاب الطهارة، الطهارة عند اکثر فقهائنا حقیقة فیما یباح به الصلاة من الوضوء و الغسل و التیمم
جلد اول کتاب و تا احکام غسل را دارد؛ خط: نسخ، کا: علوان بن حسن، بی‌تا؛ مهر: کتابخانه محمد امین خوئی نجفی، «جعفر بن محمد سلطان الفقها» (مربع)؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۷۲گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۲۲ – ۲۳۰]

● **شرح تحقیقات صدرا** / عرفان و تصوف / عربی، فارسی
š.-e tahqīqāt-e sadrā
نوری، علی بن جمشید، – ۱۲۴۶ قمری
nūrī, ʻalī ebn-e jamšīd (- 1831)
شرح گفته صدرالدین شیرازی (– ۱۰۵۰ق) در تفسیر آیه «... خلق السماوات و الارض ... فی ستة ایام ثم استوی علی العرش ...» که می‌گوید: مراد از «روز» هزار سال است و مراد از «استوا بر عرش» ظهور به اسماء است و ... به عربی و فارسی. نامبوب.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱/۵۳۴/۵
آغاز: اعلم هذه الکلمات من کلام الاستاد ... نوری رفع قدره. قال صدر المحققین ... فی تفسیر سورة السجدة المعنونة بـ «الم تنزیل الکتاب لا ریب فیه من رب العالمین؛ **انجام:** سبعة الآف سنة. هذا تلخیص ما وجدنا من کلام الاکابر العظام. انتهی ...
خط: تحریری، کا: محمد صادق بن محمد جعفر (شاگرد مؤلف)، تا: ۱۲۴۸ق؛ ۶گ (۳۰ر–۳۵ر) [ف: ۱ – ۱۴۵]

● **شرح تحقیق الکلیات** / منطق / عربی
š.-u taḥqīqt-il kullīyāt
حنفی تبریزی، شمس الدین محمد، ق ۱۰ قمری
hanafī tabrīzī, šams-od-dīn mohammad (- 16c)
وابسته به: تحقیق الکلیات = رسالة الکلیات؛ قطب الدین رازی، محمد بن محمد (۶۹۴–۷۶۶)
آغاز: بسمله الحمد لمن هو محیط بکلیات الاشیاء و جزئیاتها و مقوم لمهیات الامور ... و بعد فهذه فوائد وافیه فی شرح رساله تحقیق الکلیات التی تلیت فیها الایات البینات کتبتها تذکرة لاولی الالباب قال العلامة الرازی شکرالله سعیه الحمد هو لغة الوصف بالجمیل
انجام: قد اختصرنا علی حل اللغات فی هذا المقام لانه لاخفاء بعده فی المرام هذا آخر ما قصدنا ایراده فی شرح رسالة تحقیق الکلیات و قد اندرج فیه کثیر من الایات البینات

۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۰۳۸۰/۱۱
آغاز و انجام: برابر؛ تم بعون الله و حسن توفیقه فی یوم الاربعا غره شهر جمادی الاول سنه ۹۵۹ هـ ق، حال کونه منقولا من خط الحضرت الاستاد علی ید محمدالحسینی عبده و اقل العباد فی دارالارشاد الاردبیل حماها الله عو التغییر و لاتبدیل و ذلک للعالم المحقق المدقق مولانا حنفی علیه اضعاف ما یستحق.
تذکر: مؤلف این رساله در فهرست عصام الدین اسفراینی ذکر شده که به قرینه انجامه نسخه: «للعالم المحقق المدقق مولانا حنفی» و نسخه ش ۳۴۳۰/۱۱ دانشگاه تهران، نام مؤلف تصحیح شد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن شاه میر حسینی، تا: رمضان ۹۵۷ تا جمادی الاول ۹۵۹ق، جا: اردبیل؛ مصحح، محشی با امضاء «منه سلمه الله تعالی»؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۳ سطر (۳/۵×۸)، اندازه: ۹×۱۳سم [ف: ۲ – ۴۵۱]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۲۶۱/۱۵
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: ۹۶۰ق؛ محشی با نشان «منه ره»؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۲گ (۱۰۰پ–۱۱۱پ)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵– ۴۵۳]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۲۸۴/۱۵
آغاز و انجام: برابر
در فهرست بدون نام مؤلف، قاعده یکم آن در تحقیق مفهوم اشتراک کلی در جزئیات است به روش: «قوله، قوله»؛ خط: نستعلیق، کا: سلطان محمد بن علیشاه اصفهانی، تا: سلخ رجب ۹۶۲ق؛ از روی خط نگارنده نوشته شده؛ محشی به نشانی «منه رحمه الله» و «فتح سلمه الله». [ف: ۱۶ – ۲۰۹]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۲۴/۱۳
خط:نستعلیق،بی‌کا،تا: پایان شوال ۹۶۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه،۸گ(۶۶پ–۷۳پ)،۲۳سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۶ – ۱۲۳]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۴۳۰/۱۱
آغاز و انجام: برابر
کا: کلب علی، تا: نیمه نخستین ذیحجه ۹۸۵ق؛ محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵گ (۲۵۸–۲۹۲)، ۱۷ سطر (۱۱/۵×۱۷)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱۱ – ۲۴۴۲]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۲/۵
آغاز: برابر
در فهرست بدون نام مؤلف؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه میان دهه اول شوال ۹۸۸ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۰ص (۲۲–۶۱)، ۲۶ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۹×۱۶سم [سنا: ف: ۱ – ۳۸۸]

● **شرح تخت جمشید** / تاریخ / فارسی

š.-e taxt-e jamšīd

تاریخ تألیف: ۱۳۰۱ق
نویسنده که نام او در رساله نیامده به سال ۱۳۰۱ق که به منزل کناره دو منزلی شهر شیراز می‌رود نیم فرسخ به ده کناره مانده به تخت جمشید سری می‌زند و آثار متعدد و قصرهای خراب هخامنشیان را می‌بیند و در اینجا شرح می‌دهد که بسیار گزارش او دلکش است. این گزارش قبل از کاوش‌های جدید باستانشاسی است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۵۶/۶
آغاز: روز دهم ماه ربیع الاول ۱۳۰۱ که بمنزل کناره دو منزلی؛
انجام: و مدتی مبهوت بود خدا مولم بفرماید روح اسکندر را.
خط:شکسته نستعلیق،بی‌کا،تا:محتملاً قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۴ص، ۱۵ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۱۳]

● **شرح تخلیص المفتاح** / بلاغت / عربی
š.-u taxlīs-il miftāḥ

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۶۴۷
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از علی رضائی تازه کند [رایانه]

← شرح التذکرة ≻ توضیح التذکرة

● **شرح التذکرة الفاخرة فی فقه العترة الطاهرة** / فقه / عربی
š.-ut-taḏkirat-il-fāxira fī fiqh-il-ʻitrat-iṭ-ṭāhira
وابسته به: التذکرة الفاخرة فی فقه العترة الطاهرة؛ نحوی، حسن بن محمد (-۷۹۱)
حاشیه و شرح متوسطی بر کتاب «التذکرة الفاخرة» در فقه زیدیه اثر «حسن بن محمد نحوی» است که متأسفانه شارح آن شناخته نشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۹۱۱/۲
آغاز: ... فی الحدیث عنه صلی الله علیه و آله انه قال کل أمر ذی بال لم یبدأ فیه باسم الله فهو أبتر و لاجماع السلف علی الافتتاح باسم الله فی الأقوال و الأفعال و التبرک به؛ **انجام:** و قد ورد أن عیسی صلوات الله علیه لبث فی بطن أمه ثلاث ساعات ...
مباحث طهارت تا نکاح می‌باشد؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ در هامش متن کتاب التذکرة الفاخرة نگاشته شده؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۶۸گ (۳-۷۰)، سطور چلیپایی، اندازه: ۱۹×۲۷ سم [ف: ۳۰ - ۱۹۴]

← شرح التذکرة النصرانیة فی الهیئة ≻ شرح التذکرة النصیریة

← شرح التذکرة النصیریة ≻ التکملة فی شرح التذکرة
← شرح التذکرة النصیریة ≻ بیان التذکرة و تبیان التبصرة
← شرح التذکرة النصیریة ≻ توضیح التذکرة

● **شرح التذکرة النصیریة** / هیئت / فارسی
š.-ot-tazkirat-on nasīrīyya
خبوشانی، شمس الدین محمد، ق۸ قمری
xabūšānī, šams-od-dīn mohammad (- 14c)
وابسته به: التذکرة النصیریة = تذکره نصیریه = التذکرة = التذکرة فی الهیئة؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)
اهداء به: شاه یحیی
با نقد و شرح توضیح التذکره نظام نیشابوری.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۳۲۱
کاتب = مؤلف، تا: قرن ۸ [د.ث. مجلس]

● **شرح التذکرة النصیریة** / هیئت / عربی
š.-ut taḏkirat-in naṣīrīyya
جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰ - ۸۱۶ قمری
jorjānī, ʻalī ebn-e mohammad (1340 - 1414)
وابسته به: التذکرة النصیریة = تذکره نصیریه = التذکرة = التذکرة فی الهیئة؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)
تاریخ تألیف: ذیحجه ۸۱۱ق؛ محل تألیف: شیراز
این شرح کتابی است بسیار سودمند و (همان‌گونه که خود او در دیباچه می‌گوید) شرحی متوسط است «بلا اخلال و لا املال ... لیبصر به المبتدی فی هذه الصناعة و یتذکر من کان له فیها بضاعة». دارای چهار «باب» و هر باب چند «فصل»: باب ۱. مقدمات (مبادی طبیعی و ریاضی هیئت)؛ باب ۲. فلکیات؛ باب ۳. سفلیات؛ باب ۴. مقادیر اجرام؛ مؤلف در فصل دهم از باب سوم (در معرفت ایام و ساعات) از تواریخ مختلف ایرانی و غیرایرانی و کبائس و کسور سخن می‌گوید و سنت‌ها و روزها و جشن‌های ایرانی پیش از اسلام و از روزهای سرود، زمزمه ایرانیان و از فروردین متغیر آنان (که به هنگام زوال دولت ایرانیان بر دست یزدجرد و در خلافت عثمان به آبان ماه افتاده بود) و از ساخته شدن تاریخ ملکشاهی به وسیله خیام و لوکری و دیگر افراد هیئت هشت نفری یاد می‌کند؛ در فصل یکم از همین باب ۳ از دریاها، رودها و جزایر ربع مسکون به تفصیل یاد کرده و این فصل حاوی اطلاعات و اسناد تاریخی گرانبهایی است. وضع خلیج فارس را از هر لحاظ روشن ساخته و حدود آن و رودها و نهرهایی را که در آن می‌ریزد به تفصیل مشخص می‌کند. فاضل خفری در شرح خود که موسوم به «التکملة فی شرح التذکره» است عبارات شرح سید شریف را ـ تبرکا ـ

مندرج ساخته و خود نیز در مقدمه به این مطلب تصریح کرده است.
مدرس رضوی آورده: ابتدای شرح در نسخه‌های موجود مختلف است. بعضی از نسخ دارای مقدمه‌ای است که آغاز آن این است: «تبارک الذی جعل فی السماء بروجا متخالفة المراتب و الآثار. زینها بثواقب الکواکب متفاوتة الانوار» و حاجی خلیفه نیز همین آغاز را آورده است ولی بعضی نسخ فاقد مقدمه است و با عبارت که اول مطلب است آغاز شده: «من القضایا التی یشهدها الفطرة السلیمة ان العاقل المتیقظ متی لاحظ ما هو فیه من کونه مستغرقا فی نعم جلیلة سابغة ظاهرة». علی رغم سخن مدرس رضوی، آغاز دوم را در آغاز هیچکدام از نسخ موجود در ایران یافت نشد و رضوی نیز به جای مشخصی راهنمایی نمی‌کند و نسخه‌های نامبرده او با آغاز اول است نه آغاز دوم.
آغاز: تبارک الذی جعل فی السماء بروجاً متخالفة المراتب و الآثار و زینها بثواقب الکواکب متفاوتة الانوار ...
انجام: وقع الفراغ عن بسط الکتاب و حل جمل هذه الابواب تذکرة للاحباب و تبصرة لاولی الالباب علی حسب ما اقتضاه الحال مع تزاحم الاشغال و تطرق الاختلال الی احوال البال یوم الثلثاء
[الذریعه ۱۴۴/۱۳؛ کشف الظنون ۳۹۱/۱؛ آثار و احوال خواجه از مدرس رضوی ۲۲۹ و همین فهرست:۲۰۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۱۹۵
آغاز: ذاته و عظمته صفاته ما متحیر فیه بصائر الافهام و تدهش بمناظر العقول و الاوهام و یستعاد منه الفوز؛ **انجام:** برابر
خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:۸۱۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی،۴۳۱ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۱۰ - ۷۷۵]
۲. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:۱۶
کا: محمد بن علی بن فخرالدین حسینی طالقانی گرگانی، تا: سه‌شنبه نیمه‌های ذیحجه ۸۱۱ق [نشریه: ۴ - ۳۲۶]
۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۸۹
خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد بن عمر المعاوی شافعی تبریزی بغدادی، تا: ۸۱۳ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۱۵گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۲۶ - ۳۲۵]
۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۵۶۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ تحریری، کا: سلیمان بن علی الجیلی، تا: ۸۲۵ق، جا: سمرقند مدرسه الغ بیگ؛ محشی؛ واقف: حاج عماد فهرستی؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه‌ای، ۱۰۳گ، مختلف السطر (۱۱×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷/۳×۲۵سم [ف: ۸ - ۲۰۷]
۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۵۶۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر ربیع الاول ۸۳۶ق؛ مصحح، محشی، با نسخه اصل مقابله شده، عبارت روی برگ نخستین چنین است: «شرح التذکرة فی علم الهیئة تصنیف المرتضی الاعلم و الفیلسوف الاعظم سند الحکما و سید الفضلا شریف الحق و الملة و الدین الجرجانی قدس الله سره، کتبه و صححه و قابله مع نسخة المص و درس منه علی افاضل اقرانه و اماثل اوانه المولی الاعظم و النحریر المعظم اسوة المحققین قدوة المدققین سلطان الحکما فی الایام ملک العلماء بین الانام استاد البشر و العقل الحادی عشر مولانا و استادنا و شیخنا و سیدنا جلال الحق و الملة و الدین محمود بن محمد بن محمد بن محمد بن ابی بکر القاضی الوالشتانی ثم الغوری الهروی المعروف بالهیوی تغمدالله برحمته و رضوانه و احله بحبوحة جنانه»؛ واقف: حاج قائم مقام؛ کاغذ: حنایی، جلد: چرمی عنابی، ۱۵۱گ، ۲۵ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [ف: ۸ - ۲۰۷]
۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۰۷۴
کا: محمد بن علی، تا: ۸۴۱ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۲۸۸گ، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [رایانه]
۷. مشهد؛ صحت، رضا (دکتر)؛ شماره نسخه:بدون شماره
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر جمادی الثانی ۸۴۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ با خط شیخ بهائی در درون جلد؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷- ۵۵۷]
۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۱۷۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ ریز، کا: عبدالحی بن امیر شاه محمد حسین استرآبادی، تا: ۸۷۷ق؛ تملک: اسماعیل موسوی، حبیب الله بن رجبعلی، عبدالعلی؛ کاغذ: هندی شکری، جلد: تیماج قرمز، ۲۲۴ص، قطع: خشتی [ف: ۱۹ - ۲۱۸ و ۱۶۵ و ۲۵۷]
۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۳۴۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواسط محرم ۸۸۱ق؛ با رقم ساختگی شمس الدین بن کمال الدین؛ محشی از شرح عبیدی؛ واقف: نادرشاه افشار،۱۱۴۵ق؛کاغذ:حنایی سمرقندی،جلد:تیماج جگری، ۱۸۷گ،۲۱سطر (۶/۵×۱۴)، اندازه: ۱۲/۸×۲۱/۹سم [ف: ۸ - ۲۰۹]
۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۲۲۴
خط: نسخ به شیوه ترکی، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۹؛ پشت برگ اول نسخه نوشته که این نسخه اصل و به خط شریف است؛ کاغذ: ترکی زرد، جلد: تیماج یشمی، ۳۲۲ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۹ - ۲۰۱]
۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۰۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ با یادداشت سلطان حسین در ۱۰۲۹ در اصفهان در ص ع و یادداشت ۲۸ رجب ۹۱۱؛ مهر: محمد تقی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۲گ، ۲۷ سطر (۷×۱۰)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [سنا: ف: ۱ - ۹۷]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۸۵-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۲ - ۱۳۳]

۱۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۹۵

خط: نستعلیق، کا: احمد بن کمال بن امیر حاج، تا: ۹۲۹ق؛ با دوائر نجومی؛ جلد: تیماج عنابی، ۲۰۰گ، ۱۶ سطر (۱۴/۵×۷/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۷]

۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۲۵۶

کا: شمس الدین محمد ...، تا: ۹۳۰ق؛ خریداری از التفات اباذری؛ اندازه: ۱۲/۸×۲۱/۶سم [رایانه]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۰۰۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: علی بن ولی استرابادی، تا: ۷ جمادی الاول ۹۳۴ق، جا: کاشان؛ کم نقطه، با دوایر و اشکال نجومی، دارای یک نقشه جغرافیایی از کره زمین به وجهی که نظام اعرج اختیار کرده، محشی به لفظ «منه قدس سره» و «سم مدظله» (گمان می‌کنم که منظور شمس الدین خفری باید باشد) و برخی منقول از شرح نظام؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۷۱گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۰ - ۶۹]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۲۳۸

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: علاء الدین محمد بن حسین قاری، تا: ۹۸۳ق؛ محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج زرد، ۲۳۷ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۱۹ - ۲۰۷]

۱۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد محسن بن شریف الکاحکی، تا: ۹۹۹ق؛ مصحح، محشی با امضای منه؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج زرشکی، ۲۰۶گ، ۱۷ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۹ - ۲۵۵]

۱۷. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۳۹۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی با نشان «منه قدس سره»؛ تملک: علی بن محمد بن محمود عبدالوافی [نشریه: ۷ - ۱۸۲]

۱۸. اصفهان؛ کتابخانه‌های اصفهان؛ شماره نسخه:۴۷

خط: تعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ روی برگ ۱ اشتباهاً نوشته‌اند: «شرح تذکره خفری»، در آخر نسخه این شرح نوشته شده: «بسم الله خیر الأسماء: مما أعارنیه مالك الملوك، ۱۱۴۸، و أنا الواثق بالله القوی» مهر «زین الدین علی الشریف الموسوی» نسخه ابتداء به خط نستعلیق ۲۱ سطری نوشته شده لکن قبل از سال ۹۸۳ اوراق بسیاری از مواضع مختلف آن مفقود گردیده و در آن سال کاتب مذکور اوراق مفقود را به خط تعلیق ۲۶ الی ۳۰ سطری نگاشته و تکمیل کرده است، محشی از مؤلف با به کلمه «منه»، مصحح، مقابله شده؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: میشن زرد، ۱۲۱گ، ۲۶ -۳۰ سطر (۱۰×۱۸)، اندازه: ۱۷/۵×۲۴سم [فهرست روضاتی]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۲۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلابد من انطباق احدیهما علی الاخری نانوشته.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ تملک: عنایت الله بن محمد نصیر رضوی به سال ۱۲۳۳ق با مهر «عبده عنایت الله بن محمد نصیر الرضوی» (بیضی)، خاندان کمالی و کلانتری همدانی؛ مهر: «اهدایی سید کاظم کمالی الحسینی همدانی» (بیضی)؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: شرقی، جلد: چرم مشکی، ۵۹گ، ۱۴ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۴۰ - ۵۷۴]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹۱۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی با رمز «مح مدظله»؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۵/۵سم [ف: ۲۰ - ۳۴۳]

۲۱. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۱۰۵

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۷ق؛ انجام این نسخه با نسخه‌ای که در فهرست رضوی (۸: ۲۰۶) شناسانده شده مطابق نیست و نیز در نسخه ما تاریخ پایان نگارش ۲۴ جمادی الثانی ۷۲۸ آمده که با نسبت آن به میر سید شریف سازش ندارد؛ ۱۳۰گ، ۲۳ سطر، قطع: رحلی [ف: - ۶۳]

۲۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۳۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** الفلك الاعظم فلا یعلمه الا الله سبحانه و تعالی. وفی بعض النسخ و لنختم الکتاب ههنا.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۲۰۷گ، ۱۷ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۷۳]

۲۳. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۲۱۲

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱۹۱گ، اندازه: ۱۳×۲۴/۵سم [ف: ۳ - ۵۵]

۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۶۵۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** فقال تحرك الثوابت هذا مع ما عطف

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج فرنگی، ۱۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۷۶]

۲۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۹۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۳۳۷ق؛ مصحح؛ مهر: «محمد جواد» (بیضی)، «حسینعلی اکبرنیا»؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۸ - ۱۱۶]

۲۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۳۸۱

انجام: نسبة الواحد الی ست و خمسین دقیقة و تسع و اربعین ثانیة و کذا نسبة ن ی الی ء م ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مجدول، مصحح؛ تملک: اسماعیل کامل افندی زاده؛ واقف: ابراهیم چوته لی زاده، جلد:

مقوایی، ۱۲۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۹ - ۱۵۸]
۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۰۹۰
آغاز: حرکة الشمس مساویا بالحرکة الکوکب فی الاختلاف و الطول معا فقسمت تلك القوس؛ **انجام:** هذا ذریعة الی الخذلان بل وسیلة الی تذکرة الاخوان ... ومنه المبدا و الیه المعاد و الصلوة السلام علی محمد الهادی الی الرشاد و علی آله و اصابه الی یوم التناد
خط: نستعلیق، کا: دماوندی، عبدالحی بن اسعد، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

● **شرح التذکرة النصیریة** / هیئت / عربی
š.-ut taḏkirat-in naṣīrīyya
؟ شابرانی، مولی فتح الله، ق۹ قمری
Šāborānī, mawlā fath-ol-lāh (- 15c)
وابسته به: التذکرة النصیریة = تذکره نصیریه = التذکرة = التذکرة فی الهیئة؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

از مولی فتح الله بن مولی ابی زید فرضی فقیه شابرانی شروانی که بر گزارش استاد خود قاضی زاده رومی بر ملخص چغمینی حاشیه نوشته است (چلبی ۵۱۷:۲). او در دیباچه این گزارش آمیخته از دو گزارش شریف گرگانی و نظام نیشابوری یاد می‌کند. در آن می‌گوید که ما در بامداد روز سه‌شنبه ۲۰ جمادی الاول سال ۸۵۷ دیده‌ایم که قسطنطنیه را بگشودند و جنگ پس از نماز بامداد، آغاز شده بود (پس این دفتر پس از ۸۵۷ق به نگارش درآمده است). وی می‌نویسد که من گزارش گرگانی را در طوس «مشهد امام علی رضا رض» نزد سید ابی طالب خوانده، آنگاه شرح نظام را نزد قاضی‌زاده رومی در سمرقند در مدرسه فرمانروای آنجا الغ بیك می‌خوانده‌ام. الغ بیك در هر هفته یکی دو روز به مدرسه می‌آمد. یك روز که ما به گزارش این گفتار طوسی «و الخطوط المستقیمة الکائنة فی سطح» در فصل ۱ مقدمه رسیده بودیم او رسید و پرسید که چرا گفته «الکائنة فی سطح»؟ یکی از مدرسان پاسخی داد و از اقلیدس گواه آورد. من که ۱۲ مقاله اقلیدس را در هنگام تعطیل خوانده بودم دریافتم که او نادرست گفت و چیزی نگفتم تا این که الغ بیك دو بار و سه بار پرسید و گویا می‌خواست بیازماید چه او برای آزمودن دانشجویان آنان را به سه دسته بخش کرده بود گرانمایه و میانین و پست. و الغ بیك باز پرسید. من سخنانم را بگفتم و نادرستی گفتار آن استاد آشکار گشت. چون روز بازپسین آن هفته بود او را برکنار کرد و مرا به جای او نشاند. شروانی باز می‌گوید که نزدیك پنج سال کشید تا گزارش نظام نیشابوری را به پایان برم و پس از آن هم دانش آموختن من به انجام رسید و پدرم را شاه شروان به سمرقند فرستاده بود و او می‌خواست مرا با خود ببرد. الغ بیك این را پذیرفت و استاد هم اجازه‌ای برای من نوشت. در این اجازه نام شروانی و پدرش چنان‌که یاد گردید برده شده و دارد که شروانی از باختر به خاور و به سمرقند آمد و نزد ما دانش فرا گرفت و به پایگاه ارجمند رسید و این دفترها را نزد ما خوانده و شنیده است: شرح تذکره و شرح مختصر در دو علم اصول و جدل و شرح مواقف. نام استاد در آن چنین آمده است: «موسی بن محمد بن محمود معروف به قاضی زاده رومی» در تاریخ میانه ربیع الثانی سال ۸۴۴ شروانی در فصل تواریخ درباره سال‌های خطائی و اویغوری سخن بسیار گفته و جدول‌هایی آورده است.
در آن از شرح نظام بر الملخص فی الهیئة و از قانون مسعودی و دیگر کتاب‌ها یاد می‌شود و نکته‌های سودمند فراوانی درباره سالشماری و ستاره‌شناسی ایرانی و چینی و ترکی در آن هست. (دانش پژوه)
در فهرست کتابخانه ملی تبریز گفته شده که ظاهراً از قطب شیرازی است که غلط است و این شرح بعد از شرح میر سید شریف و شرح نظام اعرج نوشته شده است و نسخه‌ای از آن در دانشگاه است که دانش پژوه از مولی فتح الله شابرانی شاگرد قاضی زاده دانسته و البته مدرس رضوی نیز به چنین شرحی اشاره کرده و مؤلف آن را نشناخته است.
آغاز: بسمله و به نستعین. الحمدلله الذی هیأ هیئة العالم بحکمته و شیأ زمرتنا علی التفکر فیها بشیئیته. خلق اللیل و النهار و الشمس و القمر کل فی فلك یسبحون ... و بعد ... ان الهیئة لعلم حامله فی اوج العلو و الاعزاز ... و کان فیها کتاب التذکرة فی احسن تقویم ... و قد شرحه العلمان ... اعنی السید و النظام.

۱. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۳۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اما اول وقت صلوة الصبح فبطلوع الصبح الصادق ... البیاض المنبسط العریض
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۰۳ق؛ جلد: چرمی تریاکی، ۲۷۶گ، ۲۳ سطر، اندازه:۲۰/۵×۳۸ سم [ف: ۲ - ۸۶۵]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۹۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اما اول وقت العشاء فبغروب الشفق و هو الحمرة التی تلی الشمس عند الشافعی و البیاض عند ابی حنیفه. و اما اول وقت صلوة الصبح فبطلوع الصبح الصادق و هو البیاض المنبسط العریض» درباره گفتار طوسی:«فی الافاق التی تزید عروضها علی المیل الکلی ... من غیر اختلاف» در پایان فصل ۱۱ «درجات ممر الکواکب بنصف النهار» از باب ۳ «هیئت زمین و لوازم آن» - باب چهارم در نسخه ما نیست.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۲۳۱گ (۱پ-۲۳۱ر)، ۲۵ سطر (۱۳×۲۴/۵)، اندازه: ۲۱/۵×۳۴/۵سم [ف: ۴ - ۹۰۷]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۸۷/۲
تنها شرح فصل ۷ باب ۴ (آخرین فصل کتاب)؛ خط: نستعلیق، کا:

میر نصیر مازندرانی، بی‌تا، جا: اصفهان مدرسه محمد شفیع؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز مذهب، ۱۰۰ص (۳۷۸-۴۷۷ دفتر)، ۱۵ سطر [ف: ۱۰ - ۱۹۱۳]

● شرح التذكرة النصيرية / هیئت / عربی

š.-ut taḏkirat-in naṣīrīyya

بیرجندی، عبدالعلی بن محمد، - ۹۳۴ قمری

bīrjandī, 'abd-ol-'alī ebn-e mohammad (- 1528)

وابسته به: التذكرة النصيرية = تذكره نصيريه = التذكرة = التذكرة فى الهيئة؛ نصيرالدين طوسى، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

تاريخ تأليف: ربيع الاول ۹۱۳ق

شرح مزجی توضیحی معروفی است بر کتاب «التذکرة» خواجه نصیرالدین طوسی در هیئت، با بیان براهین هندسی و ریاضی و رد و ایراد بر بعضی از شارحان همین کتاب. به نوشته استاد عباس عزاوی بیرجندی در این شرح برخی از اعتراضاتی که بر تفهیم بیرونی وارد کرده‌اند و نیز اعتراضات ابوالمحامد غزنوی را بر او در کفایة التعلیم پاسخ گفته است. (عبدالحسین حائری) صاحب الذریعه، در ذیل عنوان «شرح تذکره» از این شرح و نسخه‌های موجود در مشهد و تهران و راغب پاشا «استامبول» یاد کرده‌اند. در مجلد ۱۴ نیز از شرح بیرجندی بر مختصر الهیئه خواجه یاد کرده و آن را احتمالاً همان سی فصل عربی پنداشته‌اند و نوشته‌اند یک نسخه ناقص از آن در کتابخانه مجلس موجود است. حقیقت آن است که مختصر هیئت همان تذکره هیئت خواجه است (نه مختصر تقویم مشهور به سی فصل) و از شرح بیرجندی بر آن نسخ متعدد در دست است. دارای چهار «باب» است: ۱. مقدمات، در دو فصل؛ ۲. اعداد اجرام علویه و اشکال و حرکات آن، در چهارده فصل؛ ۳. احوال اجرام سفلی و اوضاع علوی، در دوازده فصل؛ ۴. کمیات متصله در هفت فصل.

آغاز: الحمدلله الذى خلق السموات و الارض و جعل الظلمات و النور و بسط على بسائط الساهرة وجه الارض بميامن قدرته الباهرة الظل و الحرور زين بحكمة السماء الدنيا بزينة الكواكب و نور وجه الغبراء بانوار النجوم الثواقب ...

انجام: بل وسيلة الى تذكرة الاخوان و الخلان فالمرجو منهم ان يعذرونى ان عثروا على الخطاء و الفساد و تجنبوا عن طريقة التعسف و العناد و الله ملهم السداد و اليه المعاد و الصلوة و السلام على محمد الهادى الى الرشاد و على آله و اصحابه الى يوم..

[الذریعة ۱۳۵۰/۴ و ۱۴۴/۱۳ و ۶۱/۱۴؛ آثار و احوال خواجه از مدرس رضوی: ۹۲۳۹ همین فهرست: ۴۶]

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۳۲۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد امین، تا: جمعه ۹ ربیع الاول ۹۲۹ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج عنابی، ۳۷۵گ، ۲۵ سطر (۸/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۳×۲۴/۵سم [ف: ۱ - ۲۶۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۳

خط: نستعلیق، کا: زین العابدین پسر شاه محمد استرابادی، تا: شنبه ۲۷ رجب ۹۹۲ق؛ تملک: صدرالدین محمد بن محمد عبدالحسیب، محمد بن غیاث الدین محمد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۴۱گ، ۲۱ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [سنا: ف: ۲ - ۲۷۹]

۳. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: رجب ۹۹۲ق [نشریه: ۷ - ۵۳۵]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۷۲۹

خط: نسخ، کا: ابوبکر مکی بن ابی محمد، تا: با تاریخ ۹۹۷ق؛ مقابله شده در ۹۹۷ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۷۷۴ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۷۱۰]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۹۰

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۹۷ق؛ افتادگی: انجام؛ تذکر: تاریخ کتابت در نسخه نبود و این تاریخ را مدرس رضوی در شرح آثار آورده؛ ۳۱۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۲ - ۱۰۵]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۳۸۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۳۹۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۷×۲۴/۶سم [ف: ۱ - ۲۸۳]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۱۵۵/۲

آغاز: الفصل العاشر من كتاب التذكرة ... وحد كل منها تازة فى سطح منطقة البروج و تارة فى احد جانبيها بحيث كان نصف الدورة فى ذلك الجانب؛ **انجام:** على زوايا قائمة لما فى اول الكتاب ... قوس من قطعة دائرة عظم من النصف مرسومة تلك القطعة على ...

از فصل دهم تا باب سوم و چهارم؛ کا: احمد بن زین العابدین علوی عاملی (از شاگردان بهائی و میرداماد)، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، با جداول و اشکال هندسی؛ مهر: «العبد المذنب عبدالله» (مربع)؛ کاغذ: فرنگی، ۱۳۰گ (۸۲-۲۱۱)، ۲۱ سطر، اندازه: ۵/۵×۱۵/۵سم [ف: ۳۳ - ۳۰۴]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۱۲/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۰۲گ (۱پ-۲۰۲ر) [ف: ۱۰ - ۱۵۹۱]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۱۵۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ این نسخه را مولی خلیل بن محمد زمان قزوینی دیده و حاشیه‌های با نام خلیل بن زمان یا «لراقمه خلیل» یا نشان «خ ل» بر آن دارد و ظاهراً به خط خود اوست و نیز منقولاتی از مظفر علی و شرح ملانظام و حاشیه‌هایی بدون نشان دارد؛ کاغذ: کاهی شکری، جلد: تیماج قرمز مذهب،

اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱۹ – ۱۴۲]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۱۴۵

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۹۴گ، ۲۵ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۶سم [ف: ۱۷ – ۴۲]

۱۱. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۳۹۵

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام [نشریه: ۷ – ۱۸۲]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۷۵۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با اشکال هندسی، مصحح، محشی به نقل از مؤلف؛ جلد: تیماج سبز مذهب، ۳۲۶گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۵/۵سم [ف: ۲۰ – ۲۳۸]

۱۳. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۲۱/۳–۵۹۵۲

خط: نسخ، کا: سید علی حسینی، تا: ۱ رمضان ۱۰۰۳ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: عطف تیماج سرخ، ۳۸۲گ، ۲۱ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: – ۱۳۱]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۳۴۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قد اتفق جفاف القلم عن تألیفه و ترتیب ما اوردت فیه و ترصیفه فی شهر ربیع الاول من السنة الثالثة عشر المنیفه علی التسعمائة من الهجرة و انا المتوسل الی الله تعالی بنبی الثقلین عبدالعلی بن محمد بن الحسینی اصلح الله شأنه و صانه عما شانه آمین یا رب العالمین

خط: نستعلیق، کا: محمد یوسف بن عبدالخالق حسینی، تا: رجب ۱۰۳۱ق، جا: مشهد رضوی، به دستور میرزا سید ابوطالب رضوی؛ از روی نسخه دستنویس مصنف استکتاب کرده، دارای سرلوح، مجدول؛ واقف: زین العابدین خادم اصفهانی، ۱۱۶۶ق؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: چرمی عنابی، ۳۲۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۳۱/۶سم [ف: ۸ – ۲۰۶]

۱۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۷۳

آغاز و انجام:برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد یوسف طالقانی، تا: ۱۶ شعبان ۱۰۵۷ق؛ مهر: «عبده الراجی جعفر بن محمد» (بیضی)؛ جلد: تیماج سبز مذهب، ۳۱۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۷۰]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۷۹۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قد وجد القسی المتخللة بین تلك الأجزاء من البروج مختلفة مبتدئة من التناقص الی التزاید فی احد نصفی البروج.

خط: نستعلیق، کا: محمد سعید بن محمد امین کاشانی، تا: ربیع الاول ۱۰۶۱ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد طالب بن محمد جعفر به تاریخ ۱۰۹۹ با مهر «محمد و العترة الطاهرةشفیع طالب فی الاخرة» (بیضی) ، محمد جعفر بن محمد صادق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۱گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۲۰ – ۱۵۹]

۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۸۶

آغاز و انجام: برابر؛ قد اتفق جفاف القلم من تألیفه ... فی شهر ربیع الاول من السنة الثالثة عشر المنیفة علی التسعمائة من الهجرة و انا المتوسل الی الله ... عبدالعلی بن محمد بن حسین اصلح الله عما شأنه ... آمین یا رب العالمین.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۶۸ق؛ مجدول، محشی، روی متن خط سرخ کشیده شده از لطف الله دهلوم در شهر فنجپور به سال ۹۹۰ که محمد معصوم حسینی تبریزی قزوینی سپاهانی آن را با نسخه برابر شده با نسخه بیرجندی و از آن ملا مظفر علی گنابادی سنجیده و در سه‌شنبه ۱۴ جمادی الثانی سال ۱۰۶۸ مقابله را به پایان رسانده (گ ۴۲۷)؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۴۲۸گ، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۴ – ۹۰۹]

۱۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۳۶۱

خط: نستعلیق، کا: عبدالغفور حسینی، تا: یک‌شنبه ۱۶ شوال ۱۰۷۲ق؛ با بلاغ مقابله در ۸ ربیع الاول ۱۰۷۹؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سرخ، ۲۷۳گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴/۶×۲۴/۲سم [ف:۱–۲۸۳]

۱۹. قزوین؛ میر حسینا قزوینی؛ شماره نسخه:۱۲۵

خط: نستعلیق، کا: محمد علی، تا: جمادی الاول ۱۰۷۹ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی [نشریه: ۶ – ۳۴۴]

۲۰. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۱۶۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۲ صفر ۱۰۹۲ق؛ با اشکال هندسی؛ مهر: «سید حسین الحسینی» (بیضی)، «لا اله الا الله الملک الحق المبین محمد حسین الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۹۲گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [ف: ۱ – ۱۳۴]

۲۱. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۵۰۰

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: صالح بن حسین علی، تا: پنج شنبه آخر شعبان ۱۰۹۸ق؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: – ۱۳۳۲]

۲۲. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۳۶۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز [نشریه: ۷ – ۱۸۲]

۲۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۱۸۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: میرزا اسدالله، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی، با اشکال هندسی و نجومی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۴۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۷۰]

۲۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۳۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ با نسخه نوشته مصنف مقابله شده، محشی با نشان «منه، میرزا نصرالله رحمه الله، خفری، نهایه، تحفه»؛ تملک: محمد حسین بن حاج محمد هادی سبزواری با تاریخ ۱۲۶۸، فاضل تونی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۳۸گ، ۱۸ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: – ۵۷۲]

۲۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۳۹

آغاز: و یحتمل انه اراد بها الانواع و حینئذ یمکن ان یجعل التسلیم

من جملتها و یندفع به کراهه الاقتصار علی الصلوه علی ما صرح به ائمه الحدیث؛ **انجام:** اقول هذا ما سمعت به قریحتی القریحه و فکرتی الجریحه فی تحریر عویصا المسائل من هذا الکتاب و تقریر معضلات الدلائل فی کل باب ... اصلح الله شانه و صانه عماشانه. آمین رب العالمین.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با استفاده از شرح خفری و با امضای «رض عفی عنه»؛ مهر: «محمد حسین الحسنی الحسینی» (خشتی)؛ کاغذ: بخارایی شکری و نخودی، جلد: تیماج سیاه، ۲۴۹گ، ۲۵ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۱۶ - ۷۴]

۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۲۸۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** ک فضربنا ... قوس ه ک
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با رمز «منه» و «صح»؛ تملک: مصطفی الحسینی، ریحان الله موسوی در ۱۳۲۳ق، ابوالقاسم بن محمد رضا الحسینی؛ مهر: «المتوکل علی الله العبد علی الحسینی ۱۰۹۱»؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۷۵]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۷۸

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۴۷]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۲۴۸

انجام: و طلوع النصف الآخر ای النصف الشمالی لترکان
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ صفحات مجداول؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور، ۲۶۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۷۶]

۲۸. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۲۸

خط: نسخ، کا: احمد بن محمد آمدی، تا: ۲۳ جمادی الاول ۱۱۵۰ق، به جهت استادش صنع الله بن سید علی مدرس مدرسه جامع الصفا در آمد؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۴۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: - ۱۸]

۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۰۳۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ با اشکال هندسی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۴۳۹ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۱۰ - ۵۶۲]

۳۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۸۴

تنها فصل ۵-۸ باب دوم است؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: جعفر بن محمد، تا: اواخر قرن ۱۳ یا قرن ۱۴؛ تملک: فرهاد میرزا؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قرمز، ۱۹۶ص، ۱۶ سطر، قطع: رقعی [ف: ۱۹ - ۴۸۸]

۳۱. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۱۴۲

انجام: و قد اتفق جفاف القلم عن تألیفه (إلی أن قال) فی شهر ربیع الاول من السنة الثالث عشر المنیفة علی التسعمأة من الهجرة.
بی‌کا، تا: ۱ رجب ۱۲۲۷ق، جا: اصفهان محله بیدآباد؛ افتادگی: انجام؛ ۱۶۴گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: - ۸۹]

۳۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۷۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** استبعاد منکری الاسراء لیلة المعراج و الله سبحانه الموفق و الهادی ... و نعم الوکیل تمت.
خط: شکسته نستعلیق، کا: عبدالوهاب بن محمد علی حسینی بیرجندی، تا: ۱۲۵۸ق؛ با دوائر و اشکال هندسی، محشی؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۲۹۸ص، ۲۶ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱/۵سم [ف: ۱۹ - ۵۸]

۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۱۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** اعنی اربعة آلاف و ثمان مائة و تسعة و سبعین فرسخا و خمس فرسخ و ظاهران محدبه یتحرک اکثر من ذلک یضمحل استبعاد منکری الاسراء لیلة المعراج. و الله سبحانه الموفق ... و لنختم الکلام هیهنا ... تمت الکتاب. قد وقع الفراغ من کتابة ... در فهرست به نام شرح مختصر الهیئة آمده که به قرینه آغاز و انجام نسخه تصحیح شد؛ خط: نسخ، کا: محمد علی ثانی ابن محمد صالح ثانی ابن محمد صالح مازندرانی، تا: سه‌شنبه ۲۴ رمضان ۱۲۶۵ق؛ با نسخه میرزا محمد نصیر در ۱۲۶۶ مقابله شده، محشی از صحاح اللغة و محیط و شرح کلمة العین و اکر و مجسطی؛با مهر:نصرالله تقوی؛کاغذ: فرنگی، جلد: قهوه‌ای مذهب، ۲۸۲گ، ۲۳ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه:۱۵/۵×۲۶ سم [ف: ۱۳ - ۲۲۰]

۳۴. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۰۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** الافاق الجنوبیة التی لایکون عروضها اقل من
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: عادی، ۲۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [مؤید: ۲ - ۱۹۶]

۳۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۱۲۰

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مهردخت همایی [رایانه]

۳۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۰۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: میر زین العابدین، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۰]

۳۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۱۱۷-۳۶/۱۱۷

آغاز: انه لیس بعدد و ان تألف منه الاعداد کما ان الجوهر الفرد ... الباب الاول فی حساب الصحاح زیادة عدد علی عدد آجر جمع ونقصه ... الفصل الاول فی الجمع ترسم العددین متحازیین وتبداء من الیمین بزیادة؛ **انجام:** مبتدیاً من نقطة السمت فی عرض جهة القطب الخفی ان کانت الشمس فی تلک الجهة وبقدر مجموع السمت وربع الدور ایضاً فی تلک الجهة
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ محشی با نشان «منه» با نوشته‌ای به تاریخ ۱۲۶۰ در اول نسخه؛ مهر مستطیلی با تاریخ ساخت ۱۱۲۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۲۲]

۳۸. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۲۰/۲

بی‌کا، بی‌تا؛ در هامش رساله نخست [ف: - ۳۹]

● **شرح التذکرة النصیریة** / هیئت / عربی

š.-ut taḏkirat-in naṣīrīyya

دشتکی شیرازی، منصور بن صدرالدین محمد، - ۹۴۸ قمری

daštakī šīrāzī, mansūr ebn-e sadr-od-dīn mohammad (-1542)

وابسته به: التذکرة النصیریة = تذکره نصیریه = التذکرة = التذکرة فی الهیئة؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

متن از خواجه طوسی و شرح از منصور دشتکی است.

آغاز: بسمله. بعد الحمد و الثناء و الصلاة و الدعاء یقول العبد الحقیر غیاث المشتهر بمنصوران هذه تذکرة فمن شاء اتخذ الی ربه سبیلا ... قال صاحب التذکرة الحمدلله مفیض الخیر و ملهم الصواب. ان الفظ لفظ الفیض

انجام: ان یکون کثافة البخار فی اسافل الجبل کثافة مانعة عن الرویة الانه فی اطراد هذا نظر لایخفی

[الذریعة ۴۴۳/۳؛ بروکلمان ۴۱۴/۲، ذیل ۵۹۳/۲]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۳۶۰/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوتراب محمد بن محمود حسنی حسینی خوفی، تا: قرن ۱۰؛ محشی با نشان «منه دام ظله»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۹گ (۱۲۹پ-۱۸۷پ)، ۱۶ سطر (۱۱/۵×۴/۵)، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۱۶ - ۱۲۶۹]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۴۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۳۵گ(۲پ-۳۶پ)، ۱۰-۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳ - ۳۸۵]

● **شرح التذکرة النصیریة** / هیئت / عربی

š.-ut-taḏkirat-in-naṣīrīyya

وابسته به: التذکرة النصیریة = تذکره نصیریه = التذکرة = التذکرة فی الهیئة؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

غیر همانند:

۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۹۶

آغاز: الفصل الخامس فی اسناد بعض الحکایات المختلفة فی الروایة الی اصول تقتضی تسلیمها بالنسبة الی مراکز مایحصل منه الحرکة ومع ذلک یقتضی اختلافها بالنسبة الی موضع الابصار

باب اول تا بخشی از فصل چهارم از باب دوم را ندارد ونیز برگ آخرآن کسر است. اصل از خواجه نصیرالدین طوسی متوفی ۶۷۲ق شارح شناخته نشد، گمان می‌رود از آن شیخ نظام الدین عبدالعلی بن بیرجندی متوفی ۹۸۴ق و یا نظام اعرج باشد؟ البته جز شرح الدین محمدخفری می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی با امضای «منه سلمه الله» از «منه رحمة الله»؛ جلد: تیماج سبز، ۳۲۵گ، ۲۳ سطر (۹/۵×۱۸)، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۱ - ۱۵۶]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۲۶

آغاز: در میان فصل دوم از باب اول چنین است:فی الشکل المذکور. ثم الظاهر من قوله قبل کل نقطه أن المنطقة و المدارات عبارة عن المحیطات، و من قوله: و المحور عموداً علی الکل، انها عبارة عن السطوح ... متساویة بالعاشرة من ثانیة اکثر ثاوذوسیوس فیلزم منه توازی المحیطین [و کل مدارین عن جنبتی المنطقة متساوی البعد عنها متساویان] ان ارید بالمدارین و المنطقة ... /و پس از ده برگ چنین دارد: و ذلک لا یکون بالحرکة المستقیمة ... [الباب الثانی فی هیئة الاجرام العلویة اربعة عشر فصلاً] هو خبر بعد خبر و المراد بالهیئة اما الشکل؛ **انجام:** الفصل الرابع عشر فی النطاقات و احوال الظهور و الخفاء و الاقترانات. اعلم انهم قسموا کل واحدة من منطقة خارج الشمس ... و المصنف اشار الی هذین المذهبین فقال [أما مبادی الاول و الثالث من النطاقات هی الأوج] فی النطاقات الخارجیة ... (و پس از چهار برگ):عند الجمهور اذا جاوزت الشمس تسدیداتها الاولی. سه صفحه پس از اینجا با خامه ای دیگر نوشته شده است: ... و نظیره علی الافق الشرقی فاذن قدمر فی مده ظهور ...

ده برگ از پایان فصل دوم باب اول تا چهار برگ از آغاز فصل چهاردهم باب سوم را دارد و از آنجا تا پایان باب چهارم افتاده است. تذکره نصیریه در علم هیئت در الذریعه (ج۴ش۲۰۳) و حاشیه‌های آن در الذریعه (ج۶ص۳۸-۳۹) و شرح‌های آن در الذریعه (ج۱۳ص۱۴۳-۱۴۴) آمده است. یکی از شرح‌های آن به نام تکمله تألیف خفری است، اینک جای گفتگوی ما شرحی دیگر از آن است که آغاز و انجام ندارد شارح شناخته نیست، مانند تکمله خفری شرح مزجی است. لیکن غیر از آن است. ده برگ از پایان فصل دوم از باب اول را دارد و تا هفت برگ از فصل چهاردهم از باب دوم می‌رسد و ناقص می‌ماند. متن تذکره زیر خط شنگرف نمایان و برابر تذکره است لیکن این شرح با تکمله فرق دارد و چون شرح نظام نیشابوری به نام «توضیح التذکره» با عنوان «قال، اقول» است (الذریعه ۴ش۲۲۰۶)، پس آن نیز نیست. تنها احتمال آن است که شرح شریف گرگانی (۷۴۰-۸۱۶ق) یا شرح بیرجندی عبدعلی (-۹۳۲یا ۹۸۴ق) باشد که در ربیع الاول ۹۱۳ق پایان یافته است (الذریعه ج۱۳ش۴۷۸)، پس باید با نسخه‌های آن که در سپهسالار و مجلس و دانشگاه هست تطبیق داده شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛کاغذ:نخودی، اصفهانی، جلد: مقوایی، رویه تیماج قهوه‌ای، ۲۲۸گ، ۲۷ سطر (۱۰×۲۳)، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۱۱ - ۱۰۴]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۹۳۲

آغاز: (افتاده در باب دوم از مقالت اول:) نصف النهار الا یری انه کان ذلک النصف؛ **انجام:** الحاسبین تم الکتاب بعون الله ... علی یداقل الطلبه نورالدین کلپایجانی من قریه بیجا فی یوم خمسین ۱۵شهر ذی القعده سنه ۱۰۸۴

خط: نستعلیق، کا: نورالدین کلپایجانی، تا: ۱۰۸۴ق، جا: کلپایجان (قریه بیجا)؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان ع.ب، منه الغ بیک میرزا رحمه الله،قاضی؛کاغذ:اصفهانی نخودی،جلد: تیماج مشکی، ۷۴گ، ۱۸ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۰/۵×۲۰سم [ف: ۱۷-۱۸۸]

۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۲۳-عکسی

آغاز: آغاز باب ۲ «الباب الثانی فی هیئة الاجرام العلویة» قدم مباحثها لانها اشرف و اعلی. و هی المقصد الاقصی فی هذا الفن. و اورد «فیه اربعةعشرفصلا» علی مااقتضاه

دیباچه و آغاز تا میانه باب یکم افتاده. متن از خواجه نصیرالدین طوسی، گزارش از ناشناس. در الذریعه (۱۴۳/۱۳-۱۴۴) دو شرح از آن را نشانی داده است: ۱. نظام اعرج نیشابوری به نام «توضیح التذکره» که نباید نسخه در دست باشد، ۲. نظام بیرجندی، عبدالعلی. شرحی است حامل متن. آغاز باب ۲: «الباب الثانی فی هیئته الاجرام العلویة» قدم مباحثها لانها اشرف و اعلی، و هی المقصد الاقصی فی هذا الفن، و اورد «فیه اربعة عشر فصلاً» علی ما اقتضاه؛ خط: نسخ ثلث، بی‌کا، تا: شوال ۱۰۹۱ق؛ مجدول، با شکل‌های هندسی دقیق؛ ۶۰۹ص، ۱۹ سطر (۱۰/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ - ۲۲۳]

۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۰۹۸

آغاز: للبسیطة العلویة والسفلیة من حیث کمیامها اوضاعها ... اقول لما ذکر ان لکل علم موضوعاً و مبادی ومسایل شرع فی بیان موضوع الهیئة؛ **انجام:** لاوجه لتعطیل هذا البعد من الافلاک وهذا هو الوجه لقولنا فیما مر ان بعد الشمس من الارض یناسب کون الزهرة.

شرحی است بر «تذکره نصیریه» خواجه نصیر الدین طوسی، با عناوین «قال - اقول»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۵۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۴/۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۰]

● شرح التذکرة فی لطیف الکلام / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ut-taḏkira fī laṭīf-il-kalām

متن از ابو محمد الحسن بن متویه شاگرد قاضی القضاة ابوالحسن عبدالجبار بن احمد و مؤلف الکفایة فی علم الکلام و المحیط فی اصول الدین (المنیة و الامل فی شرح الملل و النحل ابن المرتضی ص ۷۱ چاپ هند؛ شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید: ۳ چاپ ایران). شارح دانسته نشد کیست و از خود نسخه که او در آن به مانند زنده یاد شده برمی‌آید که در ۵۷۰ زنده بوده است. همه متن در شرح نیامده بلکه آغاز و انجام بندها در آن هست. کتابی است بسیار گرانبها و تنها کتاب مفصلی است که از معتزلیان برای ما مانده است چه کتاب‌های کلامی جاحظ و انتصار خیاط نسبت به آن بسیار کوچک است و از المغنی عبدالجبار همدانی هم نسخه کامل در دست نیست. فهرست آن چنین است: القول فی: الجواهر، اثبات الجزء و فروعه، فناء الجواهر و اعادتها، الالوان، الطعوم، المعدوم، الحرارة و البرودة، الالام و اللذات، الاصوات و الکلام، الاکوان، التألیف، الاعتماد، الرطوبة و الیبس، الحیوة، الشهوة و النفار، القدرة، الارادة و الکراهة، الاعتقادات و العلوم و الظنون، النظر، الادراک. این نسخه را برخی گویا پنداشتند که از سلار عبدالعزیز دیلمی طبرستانی دانشمند شیعی شاگرد مفید و مرتضی است چه او التذکرة فی الجواهر دارد ولی چنین نیست چه این کتاب به روش اعتزال محض است و تنها از بزرگان معتزلی در آن یاد شده و در جواهر تنها هم نیست. در فهرست دانشگاه (۱۱۷۲:۶) از چندین «ابن متویه» نام یاد شده است: یکی احمد بن حسین بن محمد بن متویه راوی و مترجم صحف ادریس از سریانی، دیگری ابن متویه ابراهیم بن محمد بن الحسن بن احمد بن حسین بن محمد بن علی بن سعدی اشعری قمی قزدانی شیعی نگارنده النوادر الکبیر سومی ابوالحسن علی بن متویه زنده در ۴۴۷ و جز اینها. (دانش پژوه)

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۵۱۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۶ شوال ۵۷۰ق؛ در آغاز آن «قال ابو محمد بن الحسن بن متویه» آمده و درست نمی‌نماید. در پایان نسخه «فصل فی الکلام فی الضحک و البکاء و الحیاء نقلا من جامع ابی هاشم» بخط نسخ فضل الله بن ... عبدالله ابوالرضا الحسینی المرعشی القزوینی آمده سپس «فصل فی حدوث الجوهر» و «فصل فی تماثل الاعراض نقل من کتاب النهایة فی الکلام» و «فصل فی المعلومات» همه اینها در ۷ص و بخط دیگر؛ تملک: کمال الدین حسین بن محمد علی استرابادی؛ ۱۹۱گ، ۴۴سطر [نشریه: ۲ - ۱۵۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۶۱-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۳۸]

● شرح ترتیب الجامع الصغیر = جامع الصدر الشهید = تلخیص الجامع / فقه / عربی

š.-u tartīb-il jāmi'-iṣ ṣaġīr = jāmi'-uṣ ṣadr-iš šahīd = talxīṣ-ul jāmi'

صدر الشهید، عمر بن عبدالعزیز، ۴۸۳ - ۵۳۶ قمری

sadr-oš-šahīd, 'omar ebn-e 'abd-ol-'azīz (1091 - 1142)

وابسته به: الجامع الصغیر فی الفروع؛ شیبانی، محمد بن حسن (۱۳۱-۱۸۹)

اصل کتاب الجامع الصغیر فی فروع الحنفیة از محمد بن حسن شیبانی است و ابوطاهر محمد بن محمد دباس بغدادی آن را

مرتب ساخته، سپس صدر شهید ابن مازه، این ترتیب را شرح نموده است. بر این شرح، شروح بسیاری نیز نگاشته شده و بسیاری از آنها در کشف الظنون آمده است.
آغاز: الحمد الله ... قال الشیخ الامام الاجل حسام الدین ... اما بعد مشایخنا کانوا یعظمون هذا الکتاب تعظیما و یقدمونه علی سایر الکتب تقدیما حتی قالوا لاینبغی
انجام: التغیر لان المقصود ههنا لایحصل ببعضهم فیصیر من فروض الاعیان
[هدیة العارفین ۷۸۳/۱؛ کشف الظنون ۵۶۳/۱؛ معجم المؤلفین ۲۹۱/۷؛ الاوقاف العامة موصل ۲۷۸/۲؛ الاوقاف العامة بغداد ۴۱۱/۱-۴۱۲]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۶۸۷/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن سیف الدین میدانی، تا:۴ شعبان ۷۹۷ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج آجری، ۱۱۹گ (۸۳–۲۰۱)، ۱۹ سطر (۱۲×۱۹)، اندازه: ۱۶×۲۷سم [ف: ۳۴ – ۵۹۵]
۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۵۱۳
خط: نسخ، کا: مصطفی بن بیرام بن حسن بن محمد، تا: چهار شنبه ۱ صفر ۱۰۵۷ق؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: – ۱۳۰۲]
۳. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۸۶۴
آغاز و انجام: برابر
کا: محمد قلیج خواجه بن سید قاسم خواجه بن سید محمد نظر خواجه بن عوض محمد خواجه (از اولاد امام موسی کاظم)، تا: ۱۲۳۲ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوا با روکش پارچه کرباس، ۲۰۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۲ – ۱۸۳]

● **شرح ترجیع بند شیخ اوحد الدین کرمانی** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e tarjī‘-band-e šeyx owhad-od-dīn-e kermānī
رشتی استادی، احمد بن موسی، ق۹ قمری
raštī ostādī, ahmad ebn-e mūsā (- 15c)
با ترجیع: «در خرابات عاشقا کوییست».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۴۲/۱۷-ف
نسخه اصل: بادلیان اکسفورد ش ۹۴ و الکر walkar (ش ۱۲۹۸)؛ بی‌کا، تا: ۱۰۹۵ق [فیلمها ف: ۱ – ۵۶۸]

● **شرح ترددات المختصر النافع** / فقه / عربی
š.-u taraddudāt-il-muxtaṣar-in-nāfi‘
قطیفی بحرانی، علی بن ابراهیم، ق۱۰ قمری
qatīfī bahrānī, ‘alī ebn-e ebrāhīm (- 16c)
وابسته به: المختصر النافع = النافع فی مختصر الشرایع؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲–۶۷۶)

رساله‌ای متوسط در شرح مواردی از کتاب «مختصر النافع» که در آن موارد تردید و تشکیک شده است و موارد تردید و منشأ تردید بیان شده است و به گفته شارح تا کنون کسی بدین گونه به طرح مسائل نپرداخته است.
آغاز: بسمله الحمدلله الذی بنعمته تتم الصالحات و الشکر لله الذی بشکره تندفع المحذورات و الصلوة ... و بعد فهذه فواید الفتها لشرح الترددات المتعلقة بالنافع مختصر الشرایع حیث
انجام: قوله فالضمان علی الحافر علی تردد منشاوه من عموم الاحادیث الدالة علی لزوم الدیة للعاقلة ... و الاقوی عدم الاخذ و ان قلنا انه یرث ایضا فهذا آخر
[الذریعة ۱۴۵/۱۳]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۶۰۴/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۴ محرم ۹۶۷ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۱۱گ (۱۱۰ر–۱۲۰ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۶ – ۷۰]
۲. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۳۰۰/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۶ محرم ۱۰۱۹ق؛ جلد: تیماج سرخ مذهب، ۲۵گ (۱۶پ–۴۰پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف مخ]
۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۶۵۷/۱۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۸۷ق؛ تملک: معصومعلی بن علی عسکر به تاریخ شعبان ۱۱۸۷؛ جلد: مقوایی، ۹گ (۱۷۱پ–۱۷۹ر)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۵ – ۵۶]

● **شرح الترصیف فی التصریف** / صرف / عربی
š.-ut tarṣīf fi-t taṣrīf
قمی مشهدی، محمد بن محمد رضا، – ۱۱۰۷ قمری
qomī mašhadī, mohammad ebn-e mohammad rezā (- 1696)
وابسته به: الترصیف فی التصریف؛ مرشدی، عبدالرحمن بن عیسی (۹۷۵–۱۰۳۷)
تاریخ تألیف: ۵ جمادی الثانی ۱۰۹۰ق
شرحی است بر «الترصیف» اثر عبدالرحمان ابن عیسی عمری مرشدی که ارجوزه‌ای پانصد بیتی در علم صرف است. شارح از شاگردان و صاحب اجازه از علامه مجلسی است.
آغاز: بسمله، الحمد لمصرف الامور و الصلوة علی من ارسله لنظم الدهور و آله الشفعاء یوم النشور. اما بعد فهذه فواید شارحة لمشکلات الرسالة المنظومة فی علم الصرف المسماة بالترصیف لابن عیسی علقتها علیها حین قرأها علی قرة عینی اسمعیل وفقه الله ... و انا اقل عبید رب العالمین میرزا محمد المشهدی بن

محمد رضا بن اسمعیل بن جمال الدین القمی ...

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۰۵۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** للمفعول معترضة للدعاء قد وقع الفراغ من تألیف الشرح وقت الظهر من یوم الثلثاء خامس جمید الاخری بعد مضی تسعین بعد الالف فی مشهد ثامن الائمة علی بن موسی الرضا علیه التحیة و الثناء علی ید مؤلفه الفقیر میرزا محمد بن اسمعیل بن جمال الدین القمی. [رقم:] کتبه العبد سلطانمحمد بن محمد طاهر جنابدی.

خط: نستعلیق تحریری، کا: سلطان محمد بن محمد طاهر جنابذی، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ رکابه‌دار، مصحح، محشی با جمله «منه حفظه/ سلمه الله»؛ مهر: «یا محمد» با تاریخ احتمالی ۱۲۲۳؛ واقف: مدرسه قاسمخان طهران؛ جلد: میشن، ۹۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۹/۳×۱۸/۸سم [ف: ۱/۲۷ – ۹۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۶۲۳

در فهرست با عنوان «الترصیف فی التصریف» آمده؛ خط: نسخ، کا: عبدالوهاب بن حاجی محمد صادق کاشانی، تا: ۱۱۱۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ قطع: جیبی [میراث شهاب: س۹ش۲ – ۷]

● شرح الترغیب / تجوید / عربی

š.-ut-tarqīb

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۰۵۱

آغاز: بسمله و به ثقتی، الباب الثالث فی بحاء المصحف؛ **انجام:** و ابتغوا اولا ... بحق محمد و آله اشرف المخلوقات.

از امامی. متن ؟؛ خط: نسخ، کا: محمد مومن، تا: ۱۰۲۰ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا [الفبائی: – ۳۲۹]

● شرح ترقیات ممالک فرانسه / حکومت و سیاست / فارسی

š.-e taraqqīyāt-e mamālek-e farānsa

در این کتاب ترقیات مملکت فرانسه در عهد ناپلئون سوم می‌آید. ابتدای این ترقیات از سال ۱۸۵۱م است. قضایای مندرج در این کتاب در سه جزء و هر جزئی مشتمل بر چند فصل است که به شرح زیر مورد گفتگو قرار می‌گیرد: جزء ۱. بیان عناصری که موجب بهبودی ما یحتاج و رسومات می‌شود؛ جزء ۲. بیان ممر مداخلاتی که دولت به‌واسطه آنها این انبساط را آسان می‌نماید؛ جزء ۳. ذکر ترقیاتی که در خارج فرانسه به وقوع پیوسته است.

آغاز: بسمله: ترقیات ممالک فرانسه در عهد دولت امپراطور بنا بر نوشتجات رسمی. مقدمه. منظور از این بیانات ظهور ترقیات عمده است که از سنه ۱۸۵۱ در ممالک فرانسه در انواع شعبات

[فهرستواره منزوی ۳۹۲/۶]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** رابعاً علم نصرت امپراطوری چهار قسمت روی زمین رفته خلاصه اینست کیفیت مملکت امپراطوری

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج آبی، ۴۱گ، ۲۲ سطر (۱۰×۱۹)، اندازه: ۲۱/۷×۲۷سم [ف: ۱ – ۲۵۴]

● شرح ترکیب خاتم ابی حامد الغزالی = وفق الزحل = مستوجبة المحامد فی شرح خاتم ابی حامد /

علوم غریبه / عربی

š.-u tarkīb-i xātam-i abi-ḥāmid-il ġazzālī = wifq-uz zuḥal = mustawjibat-ul maḥāmid fī š.-i xātam-i abi-ḥāmid

ابن بنت ابی سعد، محمد بن عثمان، ۶۵۳-۷۱۳ ؟ قمری

ebn-e bent-e abī sa‘d, mohammad ebn-e o‘smān (1256 - 1314)

وابسته به: خاتم ابی حامد الغزالی؛ غزالی، محمد بن محمد (۴۵۰-۵۰۵)

متن «الخاتم» منسوب به غزالی طوسی است، که در انتساب آن به غزالی تردید است. نام گزارش‌کننده در نسخه نیامده است ولی بدوی از او به محمد بن عثمان انصاری معروف به ابن بنت ابی سعد نام برده است. با سربندهای «فصل» بی‌شماره و سربندهای در خور مطالب در میانه: فصل فی ذکر الحروف، فصل (ملائک)، فصل (حروف وفق)، فصل من نظر الی جهة العالم ... با مربعات و جدول‌ها و شکل‌ها جادویی. (احمد منزوی)

آغاز: بسمله، قال الشیخ الامام ... محمد الغزالی الطوسی ... الحمدلله رب [...] و الصلاة و السلام علی رسوله و خیر خلقه سیدنا محمد و آله و صحبه اجمعین اما بعد، فهذا شرح الخاتم [...] و هی الزحل و سمیتها مستوجبة المحامد خاتم ابوحامد الغزالی رح و فیها تداخل الحروف المذکورة علی مذهب اهل المصر و الشام و علماء اهل الفلک ...

[حاجی خلیفه ۶۹۸/۱؛ نسخه ای از «شرح» این متن از ابوعبدالله شرف الدین معروف به ابن بنت در این کتابخانه به شماره ۲۳ سلطانی هست (سلطانی ۱۴۵/۱)؛ چلبی – بدوی ۱۱۱؛ بوئیژ ۲۰۴]

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۸۴۰/۵

آغاز: برابر

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۱؛ ۳۰گ (۱۵۰ر–۱۷۹ر) [ف: ۲ – ۱۴۹]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و یوم السبت تصلح للخروج ...

خط: نستعلیق پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ مهر: «افوض امری الی الله عبدالحسین ۱۱۴۵» (چهارگوش)، «عبدالحسین» (چهارگوش)؛ تملک: محمد یوسف عارف کازرونی؛ کاغذ:

نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۱گ، ۱۴ سطر (۶×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۱ – ۱۴۵]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۶۸/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** نابیض مدور علی هیئتالبیض و البخور قبل الترکیب ثم تقول عند اعدها ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: شرقی، ۱۴گ (۱۵۰–۱۶۳)، ۱۸ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۳۶ – ۲۹۲]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۴۱۷/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و سندروس و لبان جاوی و النقاس صایم.

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶۲گ (۱۳۱–۱۹۲)، ۲۲ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۱ – ۲۴۲۱]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۴۴۹/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان کتبت هذا العهد.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴گ (۶۳پ–۸۶پ)، ۱۶ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱۱ – ۲۴۶۰]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۱۶۳/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۲گ (۲۶پ–۳۷ر)، ۲۳ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۵ – ۴۱۳۲]

۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۰۰۴/۴-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هی هذه الاوفاق، فالاول ناری و الثانی ترابی، و الثالث هوائی و الرابع مائی. و هی آخر نسخة الامام الغزالی بعد ستة اوفاق لعبد الکریم الگیلانی. ان ازیدهما نسخة الامام الغزالی الموافقة النسخةو هما اثنان للهواء و اثنان للنار و اثنان للتراب و هی هذه ...

خط:نسخ تحریری،بی‌کا،بی‌تا؛۶ص(۱۰۴–۱۰۹)[عکسی ف:۱-۲۲۳]

۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۷۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** ید فلان مغلولة الی عنقه اذا خرج یده لم یکد یراها و من لم یجعل الله له نورا فما له من نور.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: میشن تریاکی، ۵۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷/۲×۲۱/۶سم [ف: ۱ – ۴۹۵]

۹. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۳۴۸/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۲ص (۳-۱۴)، قطع: رحلی [رشت و همدان: ف: – ۱۴۸۷]

● شرح تسبیحات اربعه / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-e tasbīhāt-e arba‘a

به نام: شاهزاده سلطانم دختر شاه طهماسب صفوی اول

مؤلف رساله بنا به مرقوم در پشت صفحه اول نسخه «سید عزیزالله» از فضلاء دوره صفوی است. رساله مختصری است در ترجمه و شرح کلمات طیبات (سجان الله و الحمدلله و لا اله الا الله و الله اکبر) و از آن اصول پنج‌گانه عقاید را استفاده نموده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۳۷۲

آغاز: حمد و ثناء معراء از شایبه ریا مر خدیرا (کذ) سزاوار است (کذ) که مبدا وجود هر موجود دو مالک جود نعیم یوم الخلود است؛ **انجام:** و اولاده الکرام الابرار و اصحابه الاخیار.

خط: نسخ متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: شاهزاده سلطانم صفوی، قرن ۱۱؛ ۱۲گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۶ – ۲۵۱]

● شرح التسویة بین الافادة و القبول / عرفان و تصوف / فارسی

š.-ot tasvīya bayn-al efāda va-l qabūl

الله آبادی، محب الله، – ۱۰۵۸ قمری

allāh-ābādī, moheb-ol-lāh (- 1648)

وابسته به: التسویة بین الافادة و القبول؛ الله آبادی، محب الله (– ۱۰۵۸ق)

ترجمه و شرح مختصری است بر متن عربی «التسویة بین الافادة و القبول» تألیف خود محب الله آبادی که مؤلف به درخواست بعضی از اخوان باصفا بدان پرداخته است. وی در این رساله درباره وجود، ماهیت و وحدت وجود بحث کرده است و در آن متأثر از آرای عرفانی ابن عربی است و بارها به گفته‌های وی اشاره و استناد می‌کند. وی قطعه‌هایی از اصل را آورده و سپس آنها را ترجمه و شرح نموده است.

آغاز: الحمد لمن وحد بکل ما وحد و سجد بکل سجد یعنی ثناء لسانی و محب و اخلاص حنانی و خدمت و طاعت ارکانی مر ذاتی و حقیقی راست که موجود باشد بوجود هر موجود لطیف و کثیف از اینجا است که جنید می‌گوید طلبته فی الصفاء وجدته فی الکدر

انجام: ایمان نوری باشد مثل باقی انوار پس عمل بکند مثل باقی انوار بکشف و وجدان تعلق دارند پس درین مضایقه و مکابره نکنی‌ها انتم هؤلاء حاججتم فیما لکم به علم فلم تحاجون فیما لیس لکم به علم و الله یعلم و انتم لاتعلمون.

چاپ: مشار ۳: ۳۲۱۵؛ هند، چاپخانه کنزالعلوم، سنگی، وزیری، ۳۲ص (متن عربی همراه با شرح فارسی)

[فهرستواره منزوی ۶: ۱۰۷؛ تذکره علمای هند، ص ۱۷۵]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۱۹/۱۹

آغاز و انجام: برابر

تذکر: در فهرست نام مؤلف به استناد ضبط واقف نسخه «محمد دهدار» ثبت شده است، که با تطبیق آغاز و انجام نسخ و به استناد اهدائی رهبری (ج۵: ص ۱۰۱) تصحیح شد [این نسخه در فنخا (ج۸: ص ۲۱۱) با عنوان «التسویة بین الافادة و القبول (ترجمه و شرح)» آمده و به محمد دهدار اسناد داده شده]؛ خط: نسخ، کا:

محمد حسن،تا:۱۱۰۲ق؛واقف: محمد ایرانی مجرد؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم[ف:۱۱-۳۲۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۱۰/۲

آغاز: حمد و ثنا راجعند بسوی حق غیور ألا الی الله تصیر الامور و در نامتناهی نازل باد بر حضرت قبله گاهی؛ **انجام:** برابر

این نسخه پیش‌تر در فنخا (ج ۸: ص ۲۱۲) با عنوان «التسویة (ترجمه)» معرفی شده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: رکن الدین بن عبدالله، تا: ۱۴ شعبان ۱۱۴۳ق، جا: جهان آباد هند؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۵گ (۷پ-۴۱پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۱۰]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۲۳۰۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: نیمه اول قرن ۱۲؛ محشی با رمز «ص»، مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج یشمی، ۲۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۶سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۰۱]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۰۵۷/۱۴۷

بندهایی از آن؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد زمان بن کلبعلی متطبب خراسانی،تا:قرن۱۳؛ ۲ص (۲۶۹ر و ۲۷۰پ) [ف: ۷ - ۱۹۴]

● شرح التسوية بين الافادة و القبول / عرفان و تصوف / عربی

š.-ut taswīya bayn-al ifāda wa-l qabūl

خواجه خورد

xāje xūrd

وابسته به: التسوية بين الافادة و القبول؛ الله آبادی، محب الله (-۱۰۵۸ق)

شرح مزجی مختصری است که به موضوعات عرفانی و فلسفی بیشتر پرداخته است و گویا به ترجمه و شرح خود مؤلف نیز نظر داشته، اما در مقام پاسخ از گفته‌های وی برمی‌آید و در آخر شرح می‌گوید که به این گفته‌ها راضی نیستم و چنانچه مؤلف را درک می‌کردم او را از این آراء منصرف می‌نمودم.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۱۰/۳

آغاز: الحمد لمن وجد بکل ما وجد؛ اما من الوجد ان کما هو الظاهر عندی أو من الوجود کما هو مختار المصنف قدس سره؛ **انجام:** ارجو من الله أن یوفقنی بتألیف الرسالة التی اسمیها بالقول السدید فی الفرق بین القابل و المفید، و الحمدلله رب العالمین ...

خط: نسخ و نستعلیق، کا: رکن الدین بن عبدالله، تا: ۱۴ شعبان ۱۱۴۳ق، جا: جهان آباد هند؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۵گ (۴۳پ-۶۷ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۱۰]

● شرح التسوية بين الافادة و القبول (اول) / عرفان و تصوف / عربی

š.-ut taswīya bayn-al ifāda wa-l qabūl (awwal)

پتنه‌ای، حبیب الله، ق۱۲ قمری

patne’ī, habīb-ol-lāh (- 18c)

وابسته به: التسوية بين الافادة و القبول؛ الله آبادی، محب الله (-۱۰۵۸ق)

در این شرح که با عنوان «قال المرشد» می‌باشد شارح گفته‌های خواجه خورد را پاسخ می‌گوید و به اقوال محی الدین عربی زیاد استشهاد می‌نماید.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۱۰/۴

آغاز: بعد الحمد و الصلاة، اقول اعلم ان کلام المرشد قدس سره الالهی فی رسالة التسوية بين الافادة و القبول؛ **انجام:** و انه لحق الیقین و ماذا بعد الحق الا الضلال المبین فحقق الحق و کن من الصادقین.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: رکن الدین بن عبدالله، تا: ۱۴ شعبان ۱۱۴۳ق، جا: جهان آباد هند؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۶گ (۶۸پ-۸۳ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۱۱]

● شرح التسوية بين الافادة و القبول (دوم) / عرفان و تصوف / عربی

š.-ut taswīya bayn-al ifāda wa-l qabūl (duwwum)

پتنه‌ای، حبیب الله، ق۱۲ قمری

patne’ī, habīb-ol-lāh (- 18c)

وابسته به: التسوية بين الافادة و القبول؛ الله آبادی، محب الله (-۱۰۵۸ق)

در این شرح مزجی مختصر پتنه‌ای کلمات مصنف رساله «التسوية» را حمل به صحت می‌کند و به گفته‌های جونپوری در رساله «حرز الایمان» پاسخ می‌گوید.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۱۰/۶

آغاز: الحمد لمن انطق أفضل الناطقین بأبلغ حکمه و أحسن خطاب علیه اکمل الصلاة و اجمل التحیات؛ **انجام:** و علی آله و أصحابه اولی المناقب و المفاخر بعدد کل أول و آخر و بعدد باطن و ظاهر.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: رکن الدین بن عبدالله، تا: ۱۴ شعبان ۱۱۴۳ق، جا: جهان آباد هند؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۶گ (۱۰۵ر-۱۲۰ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۱۱]

● شرح التسهیل / نحو / عربی

š.-ut-tashīl

ابوحیان، محمد بن یوسف، ۶۵۴ - ۷۴۵ قمری

abū-hayyān, mohammad ebn-e yūsof (1257 - 1345)

وابسته به: تسهیل الفوائد و تکمیل المقاصد؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)
متن از ابن مالک است. ابوحیان دو شرح دارد: یکی «التنجیل الملخص من شرح التسهیل» که گزیده‌ای است از شرح خود ابن مالک بر آن و تتمیم بدرالدین پسرش محمد ابن مالک بر آن، دیگری «التذییل و التکمیل» که گزارشی مبسوط وگسترده خود او است.

شرح و حواشی:

۱- تمهید القواعد
۲- التکمیل المختصر من شرح التسهیل؛ هادوی، عبدالله بن محمد

مشهد؛ مدرسه میرزا جعفر؛ شماره نسخه:۹۲

آغاز: بسمله رب یسر بخیر یا کریم. ص باب مازیدت المیم فی اوله لغیر ما تقدم ای لیس بصفة. ش الذی تقدم هو ما زیدت المیم فی اوله الخ؛ **انجام:** تم الجزء الثامن من شرح التسهیل للشیخ ... ابی عبدالله محمد بن مالک تغمده الله برحمته ... تألیف الشیخ الامام العالم ... الشیخ اثیر الدین ابی حیان فتح الله فی مدته و اعاد علی المسلمین برکة علمه
خط: نسخ کهن، بی‌کا، بی‌تا؛ گویا از زمان شارح؛ قطع: وزیری [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۳۶]

← شرح تسهیل الفوائد و تسدید المقاصد > شرح تسهیل الفوائد و تکمیل المقاصد

● **شرح تسهیل الفوائد و تکمیل المقاصد** / نحو / عربی
š.-u tashīl-il fawā'id wa takmīl-il maqāṣid

ابن ام قاسم، حسن بن قاسم، - ۷۴۹ ؟ قمری
ebn-e omm-e qāsem, hasan ebn-e qāsem (- 1349)
وابسته به: تسهیل الفوائد و تکمیل المقاصد؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)
تسهیل ابن مالک یکی از کتب بسیار معروف نحو است و در آن یک‌دوره نحو مورد بحث قرار می‌گیرد. این کتاب یکی از شروح تسهیل است در دو جزء: جزء ۱. از کلمه شروع می‌شود و تا آخر نائب فاعل می‌آید؛ جزء ۲. از باب صفه مشبهه شروع می‌شود و تا آخر شرح تسهیل می‌آید.
[معجم المؤلفین ۲۷۱/۳]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۴۶

آغاز: بسمله، قال الشیخ الامام الفاضل الکامل وحید دهره فرید عصره بدر الدین حسن؛ **انجام:** و مثال نیابة فعیل عن مفعل ... فهو علیل بمعنی معل و الله اعلم.
جزء اول است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: کشمیری، جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۲۹۷گ، ۲۵ سطر (۱۲×۱۹/۵)، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [ف: ۷ - ۳۷۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۸۶۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: انجام (انجام افتاده در باب المستثنی)؛ تملک: علی بن محمد بن سلیمان بن ابوسبایة حسینی در ۱ رجب ۱۰۷۸؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۵۷گ، ۲۹ سطر (۱۴×۲۰)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۱۶ - ۳۸۵]

● **شرح تسهیل الفوائد و تکمیل المقاصد = المساعد علی تسهیل الفواید** / نحو / عربی
š.-u tashīl-il fawā'id wa takmīl-il maqāṣid = al-musā'id 'alā tashīl-il fawāyid

ابن عقیل، عبدالله بن عبدالرحمن، ۶۹۸ - ۷۶۹ قمری
ebn-e 'aqīl, 'abd-ol-lāh ebn-e 'abd-or-rahmān (1299 - 1368)
وابسته به: تسهیل الفوائد و تکمیل المقاصد؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)
چاپ: مکة المکرمه، محقق: محمد کامل برکات، مرکز احیاء التراث الاسلامی، ۴ج، ۱۴۲۲ق.

۱. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۹۸

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم اللهم لا سهل الا ما جعلته سهلا قال الشیخ الامام العالم العلامة جامع اشتات الفضایل و ملحق الاواخر بالأوایل ... اما بعد حمد الله تعالی علی نعمائه؛ **انجام:** ای فانها لا تستعمل الامع القسم ...
الجزو الاول؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: چرمی زرد، ۲۹۸گ، ۱۸سطر، اندازه: ۱۶×۲۴/۵سم [ف: ۲ - ۸۶۵]

۲. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۹۹

آغاز: و هو فی حرف الجر کثیر متفق علیه و یجب فی نحو مررت بزید به و اختلف فی اظهار الرافع و الناصب و؛ **انجام:** فی اولیک فرقا بینه و بین الیک و کانت الزیادة واواً لمناسبة ضمة الهمزة و لم تکن الزیادة
الجزء الثانی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: چرمی، ۳۳۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴/۵سم [ف: ۲ - ۸۶۶]

● **شرح تسهیل الفوائد و تکمیل المقاصد** / نحو / عربی
š.-u tashīl-il fawā'id wa takmīl-il maqāṣid
وابسته به: تسهیل الفوائد و تکمیل المقاصد؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)
شرحی است نسبتاً متوسط با عناوین «ص، ش» بر کتاب «تسهیل الفوائد».

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۱۸۲

آغاز: ص و یسکن اخر المسند الی التاء و النون و یا و یحذف ما قبله من معتل و نیقل حرکة؛ **انجام:** حتی ذهبن کلا کلا و صدورا اراد مزقت الهواجر و السری لحهن فاقام مع مقام الواو و الله اعلم تمت الجرء الاول

جلد۱؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۵۷گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم؛ واقف: حاج آقا نیری، تیر ۱۳۸۲ [رایانه]

● شرح تشریح الافلاک / هیئت / عربی

š.-u tašrīḥ-il-aflāk

کاشانی، مرتضی بن محمد مؤمن، - ۱۰۸۳ قمری

kāšānī, mortazā ebn-e mohammad mo'men (- 1673)

وابسته به: تشریح الافلاک؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

اهداء به: رفیع الدین محمد

شرحی است مزجی بر «تشریح الافلاک» شیخ بهائی. از این شرح در کتاب احوال و اشعار شیخ بهائی یاد نشده است.

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی جعل فی السماء بروجا و جعل فیها سراجا و قمرا منیرا

انجام: ای فیما بین المغرب والشمال فی الاول و فیما بین المشرق و الشمال فی الثانی هذا آخر الکلام المصنف طاب ثراه و لنختم الکلام

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۰۱۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد تقی بن حاجی خواجه محمد تبریزی، تا: ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: چرمی، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۰ - ۲۱۵]

۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۶۹۵/۴

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد صالح بن شیخ محمد علی بن شیخ حسن میسی، تا: ۱۷ ربیع الثانی ۱۰۷۷ق، جا: اصفهان مدرسه شیخ لطف الله؛ دارای حواشی با رمز «فخری زاده»؛ تملک: محمد رحیم بن محمد هادی بن محمد صالح در سال ۱۳۳۶، ابراهیم بن محمد موسوی دزفولی؛ اندازه: ۹/۵×۱۹سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۶۸]

● شرح تشریح الافلاک / هیئت / عربی

š.-u tašrīḥ-il-aflāk

حسینی خلخالی، علی بن محمد، ق۱۱ قمری

hoseynī xalxālī, ʻalī ebn-e mohammad (- 17c)

وابسته به: تشریح الافلاک شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

تاریخ تألیف: پایان صفر ۱۰۰۸ق

متن از شیخ بهائی و شرح از یکی از شاگردانش هست که در زمان حیات او نوشته شده است.

آغاز: بسمله الاستاد دام فضله بعد التسمیة و التحمید و تعد هو من الغایات ...

انجام: ولم تبنه له طواراق الحدثان و الحمدلله رب العالمین و لما کان غرض المصنف سلمه الله وابقاه من وضع هذه الرسالة الشریفه اختصار المطالب و ایجاز الکلام کتبت له شرحا مختصرا خالی عن غایة الایجاز و نهایة الاطناب مبینا للمطالب و موضحا للمرام و الحمدلله رب العالمین وصلی الله علی خیر خلقه و مظهر حقه محمد و علی آله و اصحابه اجمعین

۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۷۶

آغاز و انجام: برابر؛ ثم انی فرغت من تسویده یوم الاثنین آخر شهر صفر ختم بالخیر و ظفر الکاین فی حجه ثمان و الف من الهجرة ببلدة اکره صانها الله تعالی - کاتب اضافه کرده - کتبه محمدصادق الحسینی در ذیقعده ۱۰۳۸ در برگ ۱۱ دارد و قدحکی المصنف سلمه الله فی شرح الچغمینی حکایة عن شیئی شاهدناه ایضا وهی بعبارته انه قدظهر من زماننا سنة خمس وثمانین وتسعمائه ایام اقامتنا بدار السلطنة قزوین ذات ... از آنچه گفته شد گمان می‌رود که شارح سید شمس الدین علی بن محمد بن علی الحسینی الخلخالی باشد.

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: محمدصادق حسینی، تا: ذیقعده ۱۰۳۸ق، جا: اکره؛ دارای سرلوح مرصع، مجدول مذهب، کاغذ ترمه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۷گ، ۱۳ سطر (۴/۸×۹/۵)، اندازه: ۱۶×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۱۶۳]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۲۷۶

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۳۸]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۸۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالله خلیفة بن نجم الدین، تا: جمعه ۴ شوال ۱۲۴۱ق، جا: اشرف البلاد احمد شاهی؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج سرخ، ۷۴گ (۱پ-۷۴ر)، ۱۴ سطر (۸/۵×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۹ - ۹۷۲]

● شرح تشریح الافلاک / هیئت / عربی

š.-u tašrīḥ-il-aflāk

حسینی طباطبائی، محمد اشرف بن حبیب الله، ق۱۱ قمری

hoseynī tabātabā'ī, mohammad ašraf ebn-e habīb-ol-lāh (- 17c)

وابسته به: تشریح الافلاک؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

تاریخ تألیف: ربیع الاول ۱۰۴۹ق

شرح مزجی مفصلی است بر تشریح الافلاک شیخ بهائی

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۵۴/۱
خط:نستعلیق،کا:محمد هادی بن محمد تقی سهروردی شواستانی، تا: پنج شنبه ۱۴ ذیقعده؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۶۰گ(۱پ-۶۰ر)،۱۹سطر(۷×۱۲)،اندازه:۱۳×۲۱سم[ف:۱۶- ۲۲۷]

● **شرح تشریح الافلاک** / هیئت / عربی
š.-u tašrīḥ-il-aflāk
سهارنپوری، عصمة الله بن اعظم، - ۱۱۰۰ قمری
Sahāranpūrī, ʻesmat-o-llāh ebn-e aʻzam (- 1689)
وابسته به: تشریح الافلاک؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
تاریخ تألیف: ۱۰۸۶ق
آغاز: بسمله الحمدلله الذی خلق سبع سموات والارض طباقا و جعل القمر فیهن نورا ... و بعد فیقول اعلی عبادالله
[فهرستواره منزوی ۲۸۶۳/۴]

مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۰۴/۱ فیاض
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالله، تا: غره شوال ۱۰۹۶ق، جا: سهار انوری؛ با اشکال نجومی؛ کاغذ: هندی؛ جلد: تیماج سبز، ۲۳ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۱۶۳]
تهران؛ فیاض؛ شماره نسخه:۵۸
همان نسخه بالا [نشریه: ۷ - ۶۹۷]

● **شرح تشریح الافلاک** / هیئت / عربی
š.-u tašrīḥ-il-aflāk
شریف کاشانی، فضل الله بن محمد، ق۱۱ قمری
šarīf kāšānī, fazl-ol-lāh ebn-e mohammad (- 17c)
وابسته به: تشریح الافلاک؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
تاریخ تألیف: ۱۰۷۲ق
شرح مزجی است بر رساله «تشریح الافلاک» شیخ بهایی. شارح در ابتدای شرح سبب تألیف را چنین بیان کرده است: نوشتن شرح بر رساله «تشریح الافلاک» مدتها در ذهنم بود تا آنکه روزی مجموعه‌ای را از میان کتاب‌های خود برداشتم که مشتمل بر همین رساله و دیگر مصنفات شیخ بهائی بود. مجموعه را باز کرده ساعتی در آن نگاه کردم و اراده تحقق آرزوی سابق خود نمودم. در همین زمان یکی از افرادی که در منزل ما بود به من گفت که شب گذشته در رؤیا دیده شیخ بهائی به منزل ملا فضل الله آمده و به ایشان هدیه داده است. سپس ملا فضل الله تعبیر رؤیا را در تصمیم خود بر شرح رساله شیخ بهائی می‌بیند و بدین ترتیب شرح حاضر به رشته تحریر در آمده است. در بخش‌های متعددی از شرح، حواشی و تعلیقات خود شیخ بهائی درباره رساله «تشریح الافلاک» بیان شده است.
آغاز: بسمله، المنة الله صیرنا من المتحریین فی خلقه السموات ولارضین وبعد یقول احقر العباد واقل الانام ...
انجام: هذا ما غفلت عنه عوایق الزمان ولم تتنبه له طوارق الحدثان والحمدلله رب العالمین ... هذا ماتیسر لحاظی شرح هذا الکتاب
[الذریعه ۱۴۸/۱۳]

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۵۵۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۲۳ رمضان ۱۰۸۰ق؛ از نسخه مؤلف و در حین قرائت بر مؤلف توسط جعفر بن محمد باقر، مصحح، محشی «منه سلمه الله»، در آخر نسخه رساله کوچک فارسی در چگونگی ظهور صبح کاذب از خواجه نصیرالدین طوسی؛ ۹۷گ، اندازه: ۹/۵×۱۷سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۸]
۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۸۰/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: زکریاء استرآبادی، تا: دوشنبه ۱۹ شوال ۱۱۱۰ق، جا: اصفهان مدرسه فاطمیه؛ محشی با رمز؛ کاغذ ترمه، جلد: تیماج عنابی، ۱۹-۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱ - ۳۰۵]
۳. بیدگل؛ مجتهد الزمان بیدگلی؛ شماره نسخه:۳۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** أو الثالثة و العشرین من السرطان من مقنطرات الارتفاع و هی دوائر مرسومة ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۰۶گ، ۱۸سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: - ۵۶]
۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۹۶۵/۲
آغاز و انجام: برابر
خط:نستعلیق،کا:محمد کاظم بن ابو محمد جهرمی، تا: ۱۱ ذیحجه ۱۲۱۳ق، جا: اصفهان مدرسه جلالیه در محله احمد آباد؛ مصحح، محشی؛ ۹۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۱]
۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۷۵/۲
آغاز: سنی و لکن الفضل بید الله ذلک فضل الله یوتیه من یشاء و لقد وقع من الاتفاقیات امر لا یخلو من غرابة احب ذکره؛ **انجام:** خلاف جهة الظل قال هذا ما تیسرلی فی شرح هذه الکتاب من المقال مع ضیق المجال و توزیع البال.
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی و اصفهانی، جلد: مقوایی با روکش کاغذی، ۱۰۳گ (۹-۱۱۱)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۲ - ۵۰۷]
۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۹۶
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح تشریح الافلاک** / هیئت / عربی
š.-u tašrīḥ-il-aflāk
ارومی، حسن بن محمد ولی، ق۱۳ قمری

orūmī, hasan ebn-e mohammad valī (- 19c)

وابسته به: تشریح الافلاک؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳–۱۰۳۰)

اهداء به: محمد شاه قاجار

متن از شیخ بهائی است و شرح از حسن بن محمد ولی ارومجی. ازین شرح در الذریعة (۴: ۱۸۵–۱۸۷ و ۱۳: ۱۴۶–۱۴۹) و کتاب احوال و آثار شیخ بهائی (ص ۹۴ و ۱۶۰) یاد نشده است.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۳۵۵

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی جعل فی السماء بروجاً و جعل فیها سراجاً و قمراً منیراً و قدر فیها منازل؛ **انجام:** و هی ای القبلة الی خلاف جهة الظل

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فستقی فرنگی، جلد: تیماج، ۵۹گ، ۱۶ سطر (۱۴×۷/۷)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۸ – ۲۰۹]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۶۵۵

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: – ۳۲۹]

● شرح تشریح الافلاک / هیئت / عربی

š.-u tašrīḥ-il aflāk

اصطهباناتی، ابوالحسن بن اسماعیل، ۱۲۵۰؟ – ۱۳۳۸ قمری

estahbānātī, ab-ol-hasan ebn-e esmā‘īl (1835 - 1920)

وابسته به: تشریح الافلاک؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳–۱۰۳۰)

شرحی است بر کتاب «تشریح الافلاک» شیخ بهایی از ابوالحسن بن اسماعیل سبط سید جعفر کشفی که در ریاضیات دستی داشته است.

چاپ: ایران، ۱۲۸۴ق، سنگی، رقعی

[الذریعه ۱۴۶:۱۳]

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۰۶۳

آغاز: بسمله، احمدک یا من سمک المسموکات بلامسماک و دحی المدحوات بلا مسمار؛ **انجام:** من معرفة العرض و الطول للبلد ... بابی انت و امی یاسیدی و مولای و معتمدی ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: شیخ محمد جواد علمیه؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۹۰گ، ۱۶ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۳ – ۸۴۰]

یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه:۸۷

همان نسخه بالا [نشریه: ۴ – ۳۸۶]

۲. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۷۲

خط: نسخ، کا: محمد تقی بن محمد اسماعیل، تا: جمعه دهه اول محرم ۱۳۳۵ق؛ ۶۴گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ – ۹۱]

● شرح تشریح الافلاک / هیئت / عربی

š.-u tašrīḥ-il aflāk

حسینی، ابوالحسن بن محمد، ق۱۴ قمری

hoseynī, ab-ol-hasan ebn-e mohammad (- 20c)

وابسته به: تشریح الافلاک؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳–۱۰۳۰)

تاریخ تألیف: چهارشنبه آغاز رجب ۱۳۰۰ق

شرح مزجی مختصری است بر رساله «تشریح الافلاک» شیخ بهایی در نجوم. شارح قبل از شروع در شرح مقدمه‌ای را جهت تسهیل فهم متعلمین آورده در دو فصل: ۱. بیان موضوع علم هیأت و کمیت و کیفیت و اوضاع آن؛ ۲. مبادی آن مانند هندسه و طبیعیات.

[الذریعة ۱۴۶/۱۳–۱۴۹ «شروح تشریح الافلاک»]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۵۲۸–۳۳/۷۸

آغاز: بسمله سبحان من زین السماء بمصابیح الانوار وجعل فیها بروجاً متفاوتة الاقطار ... و بعد فیقول المحتاج ... ابوالحسن بن محمد الحسینی لما رأیت الکتاب المسماة بتشریح الافلاک؛ **انجام:** له طوارق الحدثان وهذه صورته هذا آخر ما تیسر لنا ایراده فی هذه الرسالة مع تشتت الحال وضیق المجال وقلة البضاعة وعدم الاستطاعة والحمدلله اولاً وآخرا ...

خط: نسخ، کا: محمد بن جلال حسینی تبریزی، تا: ۱۳۰۰ق؛ مجدول مذهب محرر، با سرلوح مزدوج مذهب مرصع، مصحح، با اشکال هندسی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱گ، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ – ۲۵۲۴]

● شرح تشریح الأفلاک / هیئت / عربی

š.-u tašrīḥ-il-aflāk

ساوجبلاغی، عبدالرحمن، ق۱۴ قمری

sāvajbolāqī, ‘abd-or-rahmān (- 20c)

وابسته به: تشریح الافلاک؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳–۱۰۳۰)

اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۱۷۳/۲

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۲۷ق؛ ۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱سم [ف: – ۱۱۷]

● شرح تشریح الافلاک / هیئت / عربی

š.-u tašrīḥ-il-aflāk

عاملی، احمد بن حسن

‘āmelī, ahmad ebn-e hasan

وابسته به: تشریح الافلاک؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳–۱۰۳۰)

غیر همانند:

۱. **مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۰۴۴**

آغاز: بسمله، نحمدک اللهم یا مدبر الافلاک الدائرة علی ترتیب و نظام و مسخر النجوم؛ **انجام:** انک ولی ذلک و القادر علیه.

شرح مزجی مختصر و مفیدی است بر «تشریح الافلاک» که شیخ بهاءالدین محمد بن حسین عاملی به ترتیب: فصل ۱. فی الدوایر الدائرة فی الاصل، فصل ۲. صور الافلاک السبع السیارة، فصل ۳. الحرکات و ما ینبعها، فصل ۴. فیما یتعلق بالارض و اختلاف اوضاع بقاعها، فصل ۵. الصبح و الشفق؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مذیل است به دو رساله موجز از مؤلفی نامعلوم در همین موضوع (هیأت و نجوم). رساله ضمیمه به ترتیب ۴ و ۲ صفحه، آغاز رساله اول: «بسمله، اعلم انه قد اشتهر علی السنة علماء الهیته و غیرهم تسمیة الکواکب الخمسة اعنی ما عد النیرین بالمتحیرة»، انجام: «الا انه من حیث المجموع یحصل منه الجزم ببطلان هذه الدعوی و الله اعلم»، آغاز ذیل دوم: «بسمله، سألنی بعض الطلبة من الاعاجم عن مسئلة فاجبته بما اقتضاه المقام و هذه صورة مسئلة»؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۲گ، سطور مورب، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۴۲۱]

۲. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۵۷۱**

آغاز: بسمله، تبارک الذی جعل فی السماء بروجاً و جعل فیها سراجاً و قمراً منیراً و هو الذی جعل اللیل و النهار؛ **انجام:** سمت القبلة و هی الی خلاف جهة الظل

شرحی است ممزوج از یکی از شاگردان شیخ که در زمان حیات استاد نوشته است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: حاج عماد فهرستی، تیر ۱۳۱۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه‌ای، ۵۱گ، ۱۵ سطر (۱۲/۵×۷/۲)، اندازه: ۱۲/۶×۲۰/۶سم [ف: ۸ - ۲۱۰]

۳. **اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶/۴**

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲۷ محرم ۱۰۴۴ق؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۲۵]

۴. **اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۲۰۲**

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: «رق الرضا محمد حسین بن محمد» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۵گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۲۴]

۵. **مشهد؛ مرتضوی؛ شماره نسخه:بدون شماره**

آغاز: الحمد لله الذی جعل فی السماء بروجا؛

بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: - ۱۹]

۶. **مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۲۷**

آغاز: قائم برأسه فی الشمال و رجلاه فی الجنوب متوجه الی المشرق مادالیدین باحدیهما ... (درصفحه دوم آمده): السادسة من العظام المشهوره دایرة الافق الحقیقی و هی دائرة عظیمة ... قال ره الحاشیه ان قلت طرده؛ **انجام:** و هی ای القبلة الی خلاف جهة الظل تامل ثم کلام المصنف ره لکونه وجدت فی بعض نسخ المتن بعد ذلک هذه العبارة سقیمة هذا ما غفلت عنه عوائق الزمان و لم یتنبه له طوارق الحدثان و الحمدلله رب العالمین ... کاتب نسخه اضافه کرده است: کتبت بعض الحواشی من المصنف و اشرت الی بعضها لعدم وقت واسع للکتابة و هذه الحواشی کأن الشارح علیه الرحمه لم یظفر علیها والا لکتبه فی اصل الکتاب کما هو دأبه

از اوائل فصل دوم تا آخر را دارد. شرحی است بر شرح تشریح الافلاک شیخ بهائی که چون ناقص الاول است. شارح دوم را نشناختم. لکن چنین می‌نماید که شارح از شاگردان مصنف بوده است و آن را در ربیع الاول ۱۰۸۲ق ساخته است؛ خط: نستعلیق زیبا، کا: محمد کاظم بن حاج محمد صادق اصفهانی، تا: محرم ۱۲۲۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با امضاء «محمد کاظم اصفهانی»؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: صیقلی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۱گ، ۱۷ سطر (۵/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۳ - ۱۴۰۶]

۷. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۹۲۰/۱**

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و لما کان تعریف کل علم من المبادیء التصوریة و تقسیمه من التصدیقیة؛ **انجام:** لکون الکسر حینئذ اثنان و عشرون جزءاً من ثلاثین جزء و هو زائد عن النصف.

شرحی است مختصر با عناوین «قوله-قوله» بر کتاب «تشریح الافلاک» شیخ بهاء الدین عاملی که بیشتر گفته‌های علماء این فن مخصوصاً خود شیخ را می‌آورد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی،۳۱گ(۲ر-۳۲پ)،اندازه:۱۵×۲۱/۵سم[ف:۱۵- ۳۰۲]

● شرح التصرفات = شرح مقدمة الادب / نحو / عربی

š.-ut-taṣarrufāt = š.-u muqaddamat-il-adab

عصمت بخاری، - ۸۴۰ ؟ قمری

'esmat-e boxārī (- 1437)

وابسته به: مقدمة الادب؛ زمخشری، محمود بن عمر (۴۶۷-۵۳۸)

شرح مزجی است بر کتاب «التصرفات» زمخشری، شارح می‌گوید که این کتاب جزیی (قسم سوم و چهارم) از کتاب المقدمه زمخشری است. آغاز تصرفات: «فصل فی بیان الحروف التی تجر الاسماء فقط وهی سبعة عشر حرفاً ... فصل فی الحروف التی تنصب الاسم فقط». مؤلف در مقدمه گفته که چون «مقدمة الادب» جارالله زمخشری را مطالعه کردم پس برای حل مشکلات و توضیح معضلات چهارم و پنجم کتاب که تصرفات اسم و فعل است این رساله را نگاشتم.

آغاز: بسمله. حمداً لمن فتح ابواب العلوم علی اولی الالباب ونصبهم معارفنا فصلاً بین الخطاء والصواب و ... علی آله واصحابه الذین نرجوا شفاعتهم یوم الحساب ...

انجام: لیکون فضله قلیلا مع ان المقصود و هو بیان الجنس یحصل بذلک.

۱. **قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۳۹۳/۳**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالواحد بن ملا عبدالباقی، تا: قرن ۱۰؛ مصحح؛ ۳۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۵]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۴۲

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه مسجد اعظم ش ۳۳۹۳/۳ انتخاب شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۹۸۸ق؛ واقف: آقا زین العابدین؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۵۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۲ - ۱۳۹]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۰۳۱-۱۶/۴۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** والکراع بانجه وهی مادون الکف من الدواب ومادون الرکبة من الانسان والقدوم به فتح القاف.

تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه مسجد اعظم ش ۳۳۹۳/۳ انتخاب شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی با امضاء «منه سلمه الله»؛ جلد: مقوا، ۵۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۴۲۳]

↩ شرح تصریف ← توضیح و ترکیب ابیات شرح تصریف
↩ شرح تصریف ← شرح التصریف العزی
↩ شرح التصریف ← شرح العزی فی التصریف
↩ شرح التصریف ← شرح الشافیة
↩ شرح تصریف الزنجانی ← شرح العزی فی التصریف
↩ شرح تصریف الزنجانی ← شرح الشافیة
↩ شرح تصریف العزی ← شرح الشافیة
↩ شرح التصریف العزی ← الاوضحة

● شرح التصریف العزی / صرف / عربی

š.-ut taṣrīf-il ‘uzzā

جاربردی، احمد بن حسن، - ۷۴۶ قمری

jārbardī, ahmad ebn-e hasan (- 1346)

وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)

۱. شیراز؛ ثامنی، محمد رضا؛ شماره نسخه:۳۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ چند برگ آخر نسخه در سال ۱۰۷۲ق توسط مالک و کاتب نسخه عبدالکریم معروف به خواجه عبدالکریم ابن ... ترمیم شده؛ واقف: محمد صادق تمامی امام جماعت دارالعلم شیراز، ۱۲۵۱ق؛ جلد: تیماج قرمز، قطع: جیبی [اوراق عتیق: ۱ - ۲۷۱]

۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۲۶۹

انجام: اذا کان رکوبه حسنا یعنی ذلک عادة من الرکوب

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ اهدایی: اخوان مصلائی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۸۵گ، ۱۳ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳ - ۹۱۲]

● شرح التصریف العزی / صرف / عربی

š.-ut taṣrīf-il ‘uzzā

جیلی، احمد بن محمود، ق۸ قمری

jīlī, ahmad ebn-e mahmūd (- 14c)

وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)

مؤلف، شرحی مفصل بر «العزی» عزالدین زنجانی در علم صرف، نگاشته بود، و شرح حاضر مختصر آن است که با عناوین «قال، اقول» تنظیم شده و بنا بر حل الفاظ و نقل اقوال علمای بصره و کوفه می‌باشد.

آغاز: الحمدلله الذی هو مصدر الکنایات و مبدع الماهیات و مخترع الاجرام العلویات و السفلیات ...

انجام: أو حسنة و اجابة وافدة أو حسنة و استجابة واحدة أو حسنة و دحرجة واحدة أو حسنة.

[معجم المؤلفین ۵۷/۱ و ۱۷۱/۲؛ الاوقاف العامة ۱۵۰/۳]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۰۴

کاتب = مؤلف، تا: ۱۰ شوال ۷۳۰ق، جا: تبریز مدرسه صدریه؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۴گ، ۱۷ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۲۱۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۷۷۴

آغازو انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالرحیم بن ابراهیم بن جنید، تا: جمادی الاول ۸۴۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [ف: ۷ - ۳۳۲]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۴۱۴/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۱۴۳گ (۱۴-۱۵۶)، ۱۴ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۲۸۶]

● شرح التصریف العزی / صرف / عربی

š.-ut taṣrīf-il ‘uzzā

متطبب ابزری، علی بن محمد، - ۸۱۵ قمری

motatabbeb-e abzarī, ‘alī ebn-e mohammad (- 1413)

وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)

شرح مزجی متوسطی است بر رساله معروف «التصریف» عزالدین زنجانی، مشتمل بر توضیح مطالب متن و نقل بعضی اختلافات صرفیین در بعضی مسائل و گفتگو در آنها.

آغاز: الحمدالله الذی صرف الریاح و جعل السحاب مسخرا لها بین السماء و الارض بقدرته آیات للبشر و خلق الانسان و صورة ... اما بعد فیقول اقل عباد الله العلی علی بن محمد بن عبدالله

الاقدری ... ان التصریف مما نبه قدره و المختصر المنسوب الی ... الزنجانی ... من اوجز ما الف فی هذا الفن و هو محتو علی فصول مشتملة علی اصول لابد للخائض فی العربیة من معرفة تفاصیلهل و کان فی لفظه نوع اجمال فشرحت له شرحا ... و ضممت الیه من الابحاث الشریفة و النکت اللطیفة ما خلا عنه ... اعلم ان التصریف فی اللغة ای فی لغة العرب و اصلها لغو و لغی و الهاء عوض من قولهم لغوب ...
انجام: و قد جمع الشاعر فی بیت الفعلة للمرة و الفعلة للحالة کالفعل للموضع و المفعل للآلة و لیکن هذا آخر ما اردنا ایراده فی شرح هذا المختصر. تم الکتاب و ربنا المحمود و له المکارم و العلی و الجود و علی النبی و آله صلواته ما ناح قمری و اورق عود.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۱۸۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه شعبان ۷۸۷ق؛ مصحح، با دو نسخه مقابله شده و این کار روز چهارشنبه هفتم ربیع الاول ۸۴۹ به پایان رسیده، روی برگ اول امضای محمود بن عبدالله؛ مهر: «العبد محمد الحسینی» (مربع)، «عبده محمد الحسینی» (بیضی)، «عبده ابراهیم ...» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۷۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲۶ – ۱۴۸]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۸۰۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ نزدیک به ثلث، بی‌کا، تا: ۸۲۴ق؛ مهر: «حسن ظنی بالله» (بیضی)؛ کاغذ: سمرقندی نخودی، جلد: تیماج حنایی، ۴۹گ، ۲۹سطر (۹×۱۶/۷)، اندازه: ۱۴/۵×۲۳سم [ف: ۱۷ – ۱۰]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۷۷۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۵ محرم ۹۷۵ق؛ مصحح؛ مهر: «دارد امید شفاعت ز محمد ...» (بیضی)، «خاک راه دوستان عبدالحسین» (بیضی)، «عبده الراجی محمد حسین» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۱۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ – ۲۴۲]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱
همان نسخه بالا [مؤید: ۳ – ۵۲۳]

● شرح التصریف العزی / صرف / عربی
š.-ut-taṣrīf il-‘uzzā

زیدی، یحیی بن ابراهیم
zeydī, yahyā ebn-e ebrāhīm

وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (–۶۶۰)

مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۳۵۸/۱
بی‌کا، تا: قرن ۹ [اوراق عتیق: ۱ – ۲۵۴]

● شرح التصریف العزی / صرف / فارسی
š.-ot tasrīf-ol ‘ozzā

حسینی، محمد بن قاسم، ق ۱۰ قمری
hoseynī, mohammad ebn-e qāsem (- 16c)

وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (–۶۶۰)
این شرح در کشف الظنون و ذیل‌های آن یاد نشده است. شیوه این شرح چنین است که پس از نقل فقراتی کوتاه از متن، به شرح و استدلال و نقل اقوال پرداخته است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۴۲
آغاز: بسمله، بک یا ذوالجلال و الاکرام افتتاح الکلام و الاتمام حمداً لمن صرف قلوبنا نحو شکر نعمائه و نطق لسانها ببیان جزیل آلائه و الصلوة علی من کلمته عن اسقام الجهالات شافیه و شفاعته فی محو ارقام الضلالات کافیه و مطابعة اولاده–و اصحابه فی حصول الکمالات وافیه اما بعد، – این رساله ایست در ترجمه صرف مشهور بزنجانی که منسوب است به امام فاضل کامل عزالمله و الدین عماد الاسلام و المسلمین عبدالوهاب بن ابراهیم الزنجانی ... که تسوید نموده بنده محتاج بعنایت خداوند غنی محمد بن قاسم بن یوسف الحسینی (یا حسنی) بر سبیل استعجال ... آغاز کرد مصنف این رساله را به تسمیه؛ **انجام:** وی تا نباشد بنا کنند اما از غیر ثلاثی مجرد که در وی نا باشد چون میآمد بی تفاوت بعادت و الحاق فارق قرینه ایست و الله اعلم بالثواب و الیه المرجع و المآب
خط: نستعلیق، کا: محمود بن حسین خطیب طهرانی رازی، تا: ۹۷۲ق؛ محشی یکی از آنها نشان «منه دام ظله»؛ کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۴ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۰ – ۱۱۴۰]

● شرح التصریف العزی / صرف / عربی
š.-ut-taṣrīf-il-‘uzzā

فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، ۱۰۰۶ – ۱۰۹۱ قمری
feyz-e kāšānī, mohammad ebn-e šāh morteza (1598 - 1680)

وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (–۶۶۰)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۵۷۳
بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی – مجموعه نوازی؛ ۱۲۳گ،

اندازه: ۱۶×۲۰/۶سم [رایانه]

● **شرح التصریف العزی** / صرف / عربی
š.-ut taṣrīf-il ʻuzzā

کلکودی، عبدالله بن الیاس، ق۱۱ قمری
kalakūdī, ʻabd-ol-lāh ebn-e elīyās (- 17c)
وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)
تاریخ تألیف: ربیع الثانی ۱۰۹۹ق؛ محل تألیف: قلعه عمادیه
از عبدالله بن شیخ الیاس کلکودی که در حکومت آل سید عثمان بیک بن سعید خان ساخته است.

قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۵۶/۴-۵۹۲۷
خط: نسخ، کا: علی محمد بن حاجی محمد گسکری، تا: ۲۵ ذیقعده ۱۲۶۱ق؛ محشی با نشان «منه»؛ تملک: محمد صالح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۹۹گ، ۲۷ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۳۱]

● **شرح التصریف العزی = القمریة فی رسالة الصرفیة** / صرف / عربی
š.-ut-taṣrīf-il ʻuzzā = al-qamarīyya fī r.-iṣ-ṣarfīyya

جبلی، ابراهیم بن عکاشه
jebelī, ebrāhīm ebn-e ʻokāše
وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)
گزارش التصریف زنجانی است.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۸۸/۱-ف
بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام [فیلمها ف: ۱ - ۶۳۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۷۱/۴
آغاز: الحمدلله المنزه عن الحذف و الابدال المقدس عن النقل و القلب و الاعلال والصلوة والسلام علی اشرف الرسل ... اما بعد فیقول الفقیر الی الله تعالی حاجی بن ابراهیم بن عکاشیه الجبلی ... لما کان کتاب التصریف الذی صنفه ... الزنجانی ... صغیر الحجم کثیرالعلم مشتملا علی قواعد کلیة ولطایف شریفة ولم یتفق له شرح ینحل به الفاظه و تنقیح به ما اوردوا علیه من الاعتراضات و النقوض الغربیة و الاستعاراة و التفحصات اللطیفة مما یکسب عنها الفحول و یعجز عنها الخطور و غیر ذلک من النظرات الواردة فی هذا کتاب بل فی هذا الفن التی خلت عنها الکتب واردت ان اکتب فی شرحه کتابا ینحل به الاعتراضات و النقوض و یکشف به التفحصات و المعقود بعبارة واضحة الایحة مختصرة تسهیلا للامر علی طالبیه و الزمت ان اذکر ما اوروا علیه من الاعتراضات بطریق السؤال و الجواب و اضیف الیه خاطری من النکت و الغرایب و جواب النظرات بالحجج والبراهین و المشهدات من الاشعار و الامثال و الایاتوابنی الصیغ المشکلة المتعلقة بهذا العلم فی کل موضع هی منه و سمیته بکتاب القمریة فی الرسالة الصرفیة ... اعلم ان التصریف اقول انه لابد لمن شرع فی العلم ان ستصور قبل الشروع ثلثة اشیاء؛ **انجام:** نحو ضربته ضربا شدیدا و بالالف واللام نحو ضربت الضرب و بالاضافة نحو ضربته ضرب الامیر».
انجامه:«تمت النسخة المبارکة الصرفیة المسماة بالقمریة فی یوم الخمیس من شهر جمادی الثانیة سنه ۱۲۵۳ علی ید العبد الاقل المشهور بملا محمد حسن حفظه الله عن الافات و العاهات و غفرالله له ولوالدیه بمحمد و آله الطاهرین. فالحمدالله الذی وفقنی لاتمامه و جمل الاتمام من تتمة ما نعمه علی مصلیا علی نبیه و آله.
خط:نستعلیق،کا:محمد حسن بن محمد علی مازندرانی بارفروشی، تا: جمادی الثانی ۱۲۵۳ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: گالینگور سبز، ۸۸ص (۹۶-۱۸۳)، اندازه: ۱۹/۳×۲۲/۸سم [ف: ۲۹/۱ - ۱۹۳]

● **شرح التصریف العزی** / صرف / فارسی
š.-ot-tasrīf-ol-ʻuzzā

حسینی عسکری، علی بن ابوالقاسم، ق۱۲ قمری
hoseynī ʻaskarī, ʻalī ebn-e ab-ol-qāsem (- 18c)
وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)
آغاز: احمد الله من استمسک بالعروة الوثقی و انصرف عن موجبات الندامة فی العقبی ... و بعد چنین گوید نیازمند عفو الملک الغنی ابن ابوالقاسم علی عسکری الحسینی که بعضی ... که رساله شهیر ست بتصریف زنجانی بعبارت فارسیه واضحه شرح نماید ... اصل، بسم الله الرحمن الرحیم اعلم ان التصریف فی اللغة التغییر ... شرح بدان ایدک الله فی الدارین وفقک بتحصیل ما یوجب صلاح النشاتین که متصدی بیان هر علم ...

۱. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۵۷۰/۱
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۵۷ق؛ ۷۶گ (۱-۷۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۰۹]

۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۲۶۶/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** و چون دیدند که میان متکلم مع الغیر در ماضی فرق هست و خواستند که میان آنها در مضارع نیز فرق کنند زیاد کردن نون را در متکلم مع الغیر از جهة مشابهت.
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۴۰۷]

● **شرح التصریف العزی** / صرف / عربی
š.-ut-taṣrīf-il-ʻuzzā

پیر خضری، یوسف جان بن ابی بکر

pīr xezrī, yūsof jān ebn-e abī-bakr

وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)

شرح متوسطی بر «العزی فی الصرف» نگاشته ابراهیم بن عبدالوهاب زنجانی است که با استفاده از افادات سید حسن بن سد عباس سیرخفری شاهوی حسینی و او از افادات استادش شیخ ابراهیم شاحوی شیخ مدینه منوره تألیف و به صورت مزجی تنظیم شده است. یک اثر ابتدایی و متکلفانه است و احتمال دارد در روستاهای دور از محافل علمی، نگاشته شده باشد.

آغاز: الحمدلله الذی زین جمیع الأشیاء بوجود نبی من الأنبیاء و شرفهم بکرامته من الأولیاء و الأصفیاء ...

انجام: تقول هو حسن الطعمة و الجلسة بکسر الفاء أی فاء الفعل فیهما أی حسن النوع من الطعم و الجلوس؛ تمت الکتاب بعون الملک الوهاب.

[فهرست المخطوطات اللغویة فی مکتبة المتحف العراقی فی بغداد ۲۶]

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۶۳۵

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه مرعشی ج ۵۳۸/۳۰ انتخاب شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۳]

۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۷۶۲/۳

آغاز: کتوقف الالف علی الیاء و هو المسح بالدور المصرح او بمراتب کتوقف الالف علی التاء؛ **انجام:** برابر

تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه مرعشی ج ۵۳۸/۳۰ انتخاب شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۳گ (۹۴ر-۱۳۶ر)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۴۰]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۹۴۶

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه مرعشی ج ۵۳۸/۳۰ انتخاب شد؛ خط: نسخ تحریری، کا: عبدالغفور برای نور چشمی محمد علی، تا:۱۱۳۱ق، ۱۳۱ (۱۱۳۱ ق ؟)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: پارچه، ۶۸گ، ۱۸ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲-۱۵۷]

۴. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۳۱۲

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به استنادنسخه مرعشی ج ۵۳۸/۳۰ انتخاب شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نباتی، ۷۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: - ۱۵۴]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۰۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: اسدالله، تا: جمادی الاول ۱۲۴۰ق؛ مصحح، محشی با نشان «۸۲»؛ یک یادداشت از «ایوب شهبازی» در روز یک‌شنبه ۱۲ بهمن سال ۱۳۲۵؛ کاغذ: فرنگی، ۵۱گ (۱-۵۱)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳۰ - ۵۳۸]

۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۰۴/۱

آغاز و انجام: برابر

تذکر: با توجه به آغاز و انجام و کتاب‌شناسی نام مؤلف به دست آمد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۷۴گ (۱پ-۷۴پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [مؤید: ۲ - ۱۱۳]

● شرح التصریف العزی / صرف / فارسی

š.-ot-tasrīf-ol-‘uzzā

نسابه، محمد حسین بن محمد

nassābe, mohammad hoseyn ebn-e mohammad

وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)

شرحی است بر تصریف زنجانی که برای فرزندش ابوتراب شمس الدین محمد نگاشته است.

دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۲۵۲/۷

آغاز: بسم الله صرفت البنان و بحمدلله شرفت فی اللسان و بعد احقر عبادلله ... چیزی چند از اعتراضات و اعلال و معانی باقصور حالت بر تصریف علامی امیر؛ **انجام:** ونون یقیمون بسبب لام افتاده و بعد از حذف لام امر یقیمو مجزوم بحال خود مانده.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۱۵ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰گ، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ - ۱۰۹]

● شرح التصریف العزی / صرف / عربی

š.-ut-taṣrīf-il-‘uzzā

عمادی، عبدالله

‘emādī, ‘abd-ol-lāh

تاریخ تألیف: ۱۰۹۹ق

شرح مزجی مفصلی است بر کتاب «العزی فی التصریف» زنجانی.

آغاز: الحمد لله الذی ارسل ریاح فن التصریف کتصریف الریاح ... اما بعد فقد رأیت رغبة بعض الاخوان فی معرفة التصریف

انجام: ان المراد رحمة واحدة اونوعا حسنا او قبیحا من الرحمة و کذا اذا قلت انطلقه و استغفرت استغفارة الحمد لله علی التمام ...

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۳۹

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به استناد نسخه اوقاف موصل ج۲۰۷/۷ ذکر شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳ ذیحجه ۱۲۱۶ق؛ کاغذ: کاغذ فستقی، جلد: میشن سرخ، ۹۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۸سم [ف: ۱ - ۲۸۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶۷۷/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** کل مصدر فیه تاء التأنیث للمصدریة و الفعلیة

بالکسر ای بکسر الفاء للنوع
نام مؤلف به استناد نسخه اوقاف موصل ج۲۰۷/۷ ذکر شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۹گ (۴۲ر-۱۱۰پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۱ - ۴۷]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۹۷۹
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف به استناد نسخه اوقاف موصل ج۲۰۷/۷ ذکر شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی به امضاء «منه»؛ جلد: مقوایی قهوه‌ای، ۱۱۲گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۷ - ۵۷۲]

● **شرح التصریف العزی** / صرف / فارسی
š.-ot tasrīf-ol ‘ozzā

اردبیلی، احمد بن غنی
ardabīlī, ahmad ebn-e qanī

وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)
در مقدمه این کتاب ملا احمد می‌گوید: «چنین گوید محرر این حروف اضعف عبادالله الرؤوف احمد بن الغنی الاردبیلی عفی الله عنه چون در خاطره می‌گردید که بر سبیل تنقل از مسائل تصریفی ضم وظیفه بنده زاده علاء الدین احمد متع الله به گردانم و مقدمه مولانا امام التمام عزالسملة الزنجانی رحمة الله علیه درین مرغوبه مبتدی بلکه محبوب متوسط و منتهی بود لاجرم مناسب دیدم که ترجمه از فارسی بنویسم بر وجهی که تعلیم مبتدی را دستور و در تفهیم او روشن‌تر از نور تواند تا هر که چون یاد گیرد بفوائد عزیزه ازین علم مختص گردد انشاء الله». او پس از این مقدمه به شرح و ترجمه فارسی تصرف می‌پردازد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۴۷
آغاز: بسمله و به ثقتی رب اعنی، حمد آن خداوندی را که ارباب سعادت را؛ **انجام:** نشستن قد و قع الفراغ من تسوید فی یوم الخمیس
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۶۸گ، ۱۷سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۶ - ۳۵۶]

● **شرح التصریف العزی** / صرف / فارسی
š.-ot-tasrīf-ol-‘ozzā

انصاری، عبدالسلام
ansārī, ‘abd-os-salām

وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)
شرحی است از عبدالسلام انصاری بر تصریف عزالدین زنجانی که آن را به جهت فرزند خود محمد رضا نگاشته است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۶۶/۲
آغاز: بسمله حمد و سپاس (کذا) که اعلم مدرسه قدس احصای آن نتواند کرد و ثنای بینهایت و قیاس که محققان حقایق پناه بحکم لااحصی ثناء علیك از عهده آن بیرون نتوانند آمد؛ **انجام:** و مراد بنوع حالتی است که فاعل بر آن حالست.
خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق، جا: دو سه (کذا) آباد در مکتب آخوند ملاعلی؛ کاغذ: حنایی و آبی، جلد: تیماج، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۳۵۰]

● **شرح التصریف العزی** / صرف / فارسی
š.-ot-tasrīf-ol-‘ozzā

تهرانی نجفی، هادی بن محمد امین، - ۱۳۲۱ قمری
tehrānī najafī, hādī ebn-e mohammad amīn (- 1903)

وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)
[نسخه‌های منزوی ۲۰۶۰]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۷۵/۱
آغاز: بسمله، فاقول لما کان من الواجب ... فی طلبه این کلام پیش از متن است و مقصود آن است که؛ **انجام:** با کثرت استعمال مطلوب است، پس جز ساء دلیل دیگری نیست
خط:شکسته نستعلیق،بی‌کا،تا:جمادی الاول ۱۳۰۱ق؛کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۶ سطر، اندازه: ۲۲×۲۷سم [ف: ۶ - ۱۴۸]

● **شرح التصریف العزی** / صرف / عربی
š.-ut-taṣrīf-il ‘ozzā

اشنوی، علی بن حامد
ošnavī, ‘alī ebn-e hāmed

وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)
مؤلف این کتاب ملا علی بن شیخ حامد اشنوی است که به لحاظ این که تصریف زنجانی را در مواضیع عدیده وافی به تمام ما لابد منه و کافی به جمیع مالایستغنی عنه نمی‌دیده با نسخ و تغییر و تبدیل الفاظ و عبارات آن کتاب به زعم خود به کلمات و عبارات بهتر این کتاب را که از قضا هیچ مزیتی هم بر آن ندارد نوشته است. نگارنده در دیباچه بدان نامی نداده و می‌گوید: خواستم «تصریف زنجانی» را تکمله‌ای بسازم و برخی از عبارت‌های آن را به‌گونه بهتر بیاورم. اشنوی در کتاب دیگر خود به نام «تفصیل الجرجانی» از این کار خود به نام «تکمیل الجرجانی» یاد کرده است.
آغاز: حمله. صلاة. اما بعد، فیقول الفقیر الی الله الغنی علی بن الشیخ حامد الاشنوی، لما کان تصریف الزنجانی احسن المختصرات فی هذا الفن ... اردت ان اضم الیه ما یتمم فوائده و

ازید علیه ما یعمم فزائد ...
[الاوقاف العامة موصل ۲۶۵/۲]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح التصریف العزی؛ چوری، حسن بن عبدالله (۱۲۲۰-۱۲۹۲)

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۶۱/۳
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ ۲۴گ (۱۸۸پ-۲۱۱پ) [ف: ۳ - ۶۴]

۲. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۴۰۸/۶
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالرحمن بن محمد بیرمی، تا: قرن ۱۲ یا ۱۳؛ ۲۶گ (۹۵پ-۱۲۰ر)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۰۳]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۷۲/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** فان لم تکن تاء و ذلک فی غیر الثلاثی المجرد، زدتها.
خط: نسخ پخته، کا: عبدالرحمان، تا: ۱۲۹۹ق؛ محشی؛ ۳۱گ (۷۵پ-۱۰۵پ) [ف: ۳ - ۶۴]

۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۷۶۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** فان لم تکن تاء و ذلک فی غیر الثلاثی المجرد زدتها
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۴۳گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲ - ۴۱۸]

۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۲۹/۲
خط: نسخ پخته، کا: سعدالدین، تا: ۱۳۰۴ق، جا: سنندج؛ محشی؛ ۳۴گ (۲۵پ-۵۸ر) [ف: ۳ - ۶۴]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۲۷۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** فی غیر الثلاثی المجرد زدتها الحمدلله فی اول و آخر الکلام الصلوة و السلام علی من بظهوره ... الحمدلله رب العالمین.
خط: نسخ، کا: محمد امین بن ملا عبدالله سیلکی، تا: ۱۳۰۸ق، برای فرزندش محمد سعید؛ محشی، نسخه دارای اوراق الحاقی زیادی است که در لابه‌لا گنجانده شده و بعضی کاغذ خط‌دار و معاصر است و نشان می‌دهد که تا دهه‌های پیش نسخه هنگام تعلیم استفاده می‌شده است. در آغاز نسخه، سه بیت در ترجیح بعضی از شارحان بر دیگران نقل شده: «هر کس بفهم و دانش مرغی بود شکاری ×× بازیست تیز پرواز عبدالغفور لاری / عبدالغفور لاری بازیست تیزاندام ×× کبک ایست پرشکسته در نزد ما ز عصام / عصام اگر چه بازیست بازیست لیک بندی ×× آزاده شاه بازیست عبدالحکیم هندی»، در آخر نسخه طلب‌نامچه‌ای معاصر که در آن قریه کانی باغ آمده، ثبت است؛ جلد: مقوایی ضخیم با روکش چاپی، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱سم [ف: ۴۵ - ۱۳۰]

۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۱۵
خط: نسخ تحریری، کا: فیض الله خانقاهی، تا: رمضان ۱۳۱۱ق، جا: ساوجبلاغ؛ محشی؛ کاغذ: حنایی و نخودی، جلد: مقوا، ۷۹گ، ۹ سطر (۷/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳ - ۶۴]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۰۵۱/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** فان لم تکن تاء و ذلک فی غیر الثلاثی زدتها.
خط: نسخ، کا: موسی بن عیسی، تا: ۱۳۲۰ق، جا: ساوجبلاغ مسجد احمر؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۴۰گ (۱-۴۰)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۵/۸×۲۲/۱سم [ف: ۱۲ - ۵۰۰]

۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۲۹۰/۲
خط: نسخ تحریری، کا: عبدالله ابی فضل الله الاولهنگی (مردوخی)، تا: ۱۳۲۹ق؛ محشی؛ ۳۵گ (۴۸پ-۸۲پ) [ف: ۳-۶۴]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۷۵
آغاز: برابر
در پایان نسخه آمده تمت النسخة المسماة بتتمیم الزنجانی؛ خط: نسخ، کا: شهر سلیمانی، تا: ۱۳۴۰ق؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۵۸گ، ۹ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵۱ - ۱۹۰]

۱۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۹۵
خط: نسخ تحریری، کا: محمد صدیق خالدی سنندجی، تا: دوشنبه ۲۷ جمادی الاول ۱۳۴۴ق، ابتدای جلوس رضا خان در مسجد اقا حبیب الله؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: مقوایی ته پارچه مشکی، ۳۷۲ص، ۶ سطر (۷×۹)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۳ - ۶۴]

۱۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۸۷
خط: نسخ، کا: احمد ناوچوانی، تا: شعبان ۱۳۴۷ق، جا: نوا و نزد محمد کژالی؛ محشی به امضای «سعدالله» و «سعد الدین» و «ابراهمیم» و «ابن رسول محمد» و «یوسف اصم» و «سید عبدالله»؛ جلد: مقوا، ۷۷گ، ۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ - ۵۸۶]

۱۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۵۷/۲
خط: نسخ تحریری، کا: عبدالله بوکانی، تا: ۱۳۵۲ق، جا: بلده سلیمانی و مسجد عرفان؛ محشی؛ ۷۳گ(۱۶پ-۸۸ر) [ف: ۳ - ۶۴]

۱۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۲۲۵/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الفارق القرائن کحسنة واحدة فان لم تکن تاء و ذلک فی غیر الثلاثی المجرد زدتها تم الکتاب
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا قهوه‌ای، ۷۹گ (۱۳۹پ-۲۱۷پ)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۹۷]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۸۵۹
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۱۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۶۳/۶
آغاز: برابر ؛ **انجام:** فی غیر الثانی المجرد زیادتها، من العلم ارزقنی العلم بحرمه سید الکونین و رسول الثقلین لوجه ما موجب لرضائک آمین رحمتک یا ارحم الراحمین.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشانه‌های «منه» و «س»؛ تملک: نصر الله جهانگیری؛ با یادداشت محمد امین جرانرودی به سال

۱۳۳۷؛ مهر: «صالح بدری ۱۳۳۶»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا با روکش کاغذی، ۱۱۴گ (۴۴-۱۵۷پ)، ۷ سطر (۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۶ - ۳۹۸]

● **شرح التصریف العزی** / صرف / فارسی

š.-ot-tasrīf-ol-'ozzā

حسینی، نعمت الله بن محمد

Hoseynī, ne'mat-o-llāh ebn-e mohammad

وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)

کتاب حاضر شرح فارسی کتاب تصریف زنجانی است. که متن اصلی آن آمده سپس ترجمه و شرح گردیده است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلاة علی رسول ... و بعد چون کتاب تصریف قدوة المحققین عز الملة و الدین الزنجانی عربی بود و اکثر طالبان علم صرف از فوائد آن مرحوم ...

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۵۳۹/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و یسمی الأول مدغماً و الثانی مدغماً فیه و حرف اول را در متجانسین چون ادغام کند ...

خط: نسخ و شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ تملک: محمد جعفر فرزند ملا محمد شفیع در ۱۲۵۹؛ کاغذ: فرنگی، ۶۹گ (۴۰-۱۰۸)، ۱۴ سطر، اندازه: ۵/۵×۱۲سم [ف: ۲۹ - ۲۱۲]

۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۱۹۹

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «عبدالغفور الحسینی»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۷۱گ، ۲۰سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵ - ۱۵۶۹]

● **شرح التصریف العزی** / صرف / عربی

š.-ut-taṣrīf-il-'uzzā

حلی، احمد بن محمود

hellī, ahmad ebn-e mahmūd

وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۰۴/۳

آغاز: بسمله الحمدلله هو صدر الکاینات و مبدع الماهیات؛ **انجام:** لکن فی مصدرها التاء فلکسان تبنی للمره

خط: نسخ، کا: مهدی بن حسن حسینی، تا: ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۱۲۰ص (۲۶-۱۴۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۰۹۰]

● **شرح التصریف العزی** / صرف / عربی

š.-ut taṣrīf-il 'uzzā

ریحاوی، محمد خیر

reyhāvī, mohammad xayr

وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)

در این نسخه چهار برگ از آغاز این شرح مفصل بر رساله «التصریف» عزالدین زنجانی آمده و باقی برگ‌های پراکنده از حاشیه‌ای است بر کتابی سنی در فقه و چون خطها شبیه و شاید از یک نویسنده باشد، خلط شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۶۳۳

آغاز: الحمد لله الذی زین اذهان الطالبین بالمثال و الصلاة و السلام علی نبیه الذی یجب علیه الامتثال

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۴گ، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۲۰ - ۳۷]

● **شرح التصریف (ترجمه)** / صرف / فارسی

š.-ot-tasrīf (t.)

سبزواری، محمد رضا، ق۱۳ قمری

sabzevārī, mohammad rezā (- 19c)

ترجمه شرح نظام ظاهراً از محمد رضا سبزواری.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۷۲/۳-طباطبائی

آغاز: بل یقصد مجرد تشارکهما بل که قصد میشده مجرد مشارکت؛ **انجام:** و حتی از جهت بودنش به معنی الی گفته است محتاج به سوی عفو پروردگار کریم حسن بن محمد بن حسین نیشابوری معروف به نظام نظم بدهد خداوند احوال او را.

خط: نستعلیق متوسط، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قرمز، ۱۳۴ص (۱۲۳-۲۵۶)، ۲۱و ۲۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲۳ - ۱]

● **شرح التصریف العزی** / صرف / فارسی

š.-ot-tasrīf-ol-'ozzā

شریف، محمد

Šarīf, mohammad

وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)

شرح مفصلی است بر رساله التصریف عزالدین زنجانی.

[مشترک پاکستان ۲۵۵۶/۱۳]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۳۲۹/۱-۱۷/۱۰۹

آغاز: بسمله بدان به درستی که تصریف در لغت عرب به معنی تغییر است و تغییر گردانیدن چیزی است از جایی به جایی یا حالی

به حالی و در اصطلاح صرفیان گردانیدن یک لفظ است که آن؛ **انجام:** رون در دو بود مؤکد ساختیم و ضمه دادیم و او را به جهت مناسبت واررون شد رین دراصل ری بود مؤکد ساختیم وکسره دادیم یا را به واسطه مناسبت رین شد
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۸گ، ۱۶–۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۵۲۵]

● **شرح التصریف العزی** / صرف / عربی
š.-ut-taṣrīf-il-'uzzā

شیخانی، علی بن حامد
Šayxānī, 'alī ebn-e hāmed
وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۳۴/۱
آغاز: الحمدلله ... اما بعد فیقول ... لما کان تصریف الزنجانی احسن المختصرات فی هذا الفن؛ **انجام:** نسخه: و المبنی للمفعول منه و هو مطلقا بحسب المعنی الفعل الذی لم یسم فاعله ما کان اوله مضموناً ... و همزة ...
رساله از انجام تا بحث همزه زائدة در اول افعال را شامل است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۲ق، جلد: پارچه توسی، ۸گ (۱پ–۸پ)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ - ۴۵۹]

● **شرح التصریف العزی** / صرف / فارسی
š.-ot-tasrīf-ol-'ozzā

کازرونی، محمد تقی بن محمد شفیع، ۱۳۰۵–قرن۱۴ قمری
kāzerūnī, mohammad taqī ebn-e mohammad šafī' (1888 - 20c)
وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)
تاریخ تألیف: دوشنبه ۲۶ ذیقعده ۱۳۱۵ق
شرح مزجی مفصلی است بر «تصریف» زنجانی.
آغاز: الحمدلله ... اما بعد این موضحه ایست در کشف دقایق کتاب تصریف زنجانی با ضیق مجال و تشویش احوال

۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۴۳
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۵ جمادی الاول ۱۳۱۵ق؛ مهر: «محمد تقی الموسوی» (بیضی)؛ جلد: مقوا، عطف پارچه، ۵۲گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱ - ۴۷۰]
۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۳۶۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** بکسر الطاء و الجیم یعنی آن نیکو نوع طعامی است و نیکو نوع نشستن است و الحمدلله رب العالمین قد تم
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: دوشنبه ۲۶ ذیقعده ۱۳۱۵ق؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۸۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۱۵]
۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۸۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و دورد و سلام بر افضل فرستاده شدگان محمد سید ... تا روز قیامت
خط: نسخ، کا: محمد مهدی بن محمد شفیع موسوی کازرونی، تا: یک شنبه ۱۸ ذیقعده ۱۳۲۳ق؛ محشی به امضای «منه»؛ جلد: مقوا، ۷۱گ، ۱۵–۱۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۵۸۲]

● **شرح التصریف العزی** / نحو، صرف / فارسی
š.-ot tasrīf-ol 'ozzā

عبدالکریم
'abd-ol-karīm
وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)
شرح مختصری است بر تصریف زنجانی.

قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۶۹۲/۵
آغاز: چنین گوید حقیر عبدالکریم چونکه بدو خواندن کتاب تصریف بود بجهت تشریح ذهن خود کتاب تصریف را به فارسی شرح نویسم؛ **انجام:** وزن مذکرش یفعون وزن مؤنث تفعون در خطاب و غیبت یکی هست اما در تقدیر مختلف است.
خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۴گ (۷۵ر–۱۰۸پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲ - ۳۳۳]

● **شرح التصریف العزی** / صرف / عربی
š.-ut-taṣrīf-il-'uzzā

غیر همانند:
۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۱۵۲
به نام تاج الدین علی ساوی که پدر دستور صاحب دیوان سعدالدین ابوالمکارم محمد ساوی باید باشد و این سعدالدین وزیر اولجایتو بوده و در ۷۱۱ کشته شده است (نسائم الاسحار ص ۱۱۴، آثار الوزراء ص ۲۸۳، دستور الوزراء ۳۱۳) این تاج الدین علی ساوی همان است که جاربردی شرح شافیه خود را به نام او نگاشته است (حقوق ص ۳۷۵، شد الازار ص ۵۴۸)، گویا او هم مانند پسر کشته شده است (دستور الوزراء ۳۱۴)؛ خط: نسخ، کا: یونسی بن عبدالرحیم بن صادق کورانی، تا: قرن ۸ و ۹؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ کاغذ: سمرقندی، ۱۸۸گ، ۱۷ سطر (۱۱/۵×۱۸)، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۱۷ - ۴۴]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۸۵۳
آغاز: ... فان قلت لم تخصصت هذه الحروف الاربع دون غیرها بالزیادة قلت ... زیادة الحروف لنصب العلامات؛ **انجام:** فرع علی اعتلال الفعل کما مر ... الثالث المعتل اللام و یقال له الناقص و ذو

الاربعة ...
از ناشناخته، شرحی است مزجی با عنوان‌های «ان قلت – قلت، قال – اقول» بر تصریف عبدالوهاب بن ابراهیم زنجانی که در آن از اخفش، سیبویه و ابن مالک نام برده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۱گ، ۱۱ سطر (۹×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۵/۵سم [ف: ۳۵ – ۱۹۹]

۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۶۳۶

آغاز: لان التصریفی یصرف الانبیة من حال الی حال ما یوجه الغرض و منه تصریف الریاح؛ **انجام:** حال کون هذه الابنیة کلها مضمومة المیم و العین ای و عین الفعل و القیاس ان یکون علی وزن مفعل تمت الکتاب بعون الملک الوهاب.

کتاب شرح مزجی متوسطی است بر «التصریف» عزالدین زنجانی، این تصریف مورد توجه دانشمندان قرار گرفته و چندین شرح بر آن نگاشته اند که شرح مسعود تفتازانی، احمد بن محمود جیلی اصفهبدی، محمد شیرینی و یحیی بن ابراهیم بن عبدالسلام زنجانی از جمله آنها است. به علت ناقص بودن ابتدای نسخه، شارح شناخته نشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: محمد مقیم خطیب عبدالعظیمی در ۱۱۶۱؛ واقف: سید سعید طباطبائی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن مشکی، ۷۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۵ – ۵۰]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۵۶

آغاز: بسمله الحمد لولیه و الصلوة علی محمد و آله اجمعین قال اعلم ان التصریف فی اللغة التغییر ... اقول اعلم ان من جملة العلوم الادبیة علم التصریف و له معنیان لغوی و صناعی؛ **انجام:** والوصف بغیر الواحدة نحو دحرجته دحرجة شدیدة للفرق بینه و بین المرة.

شرحی است به قال و اقول و مجهول المؤلف بر تصریف عزالدین عبدالوهاب زنجانی؛ خط: نسخ، کا: حسین بن مصطفی، تا: اواسط قرن ۱۰؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۸۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۲ – ۱۵۱]

۵. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۹۸

آغاز: اللغة التغییر فالتصریف اسم لان و الکاین اسم الفاعل من الکون ... مستتر فاعل له و فی اللغة التغییر خبراً لکاین و الکاین مع اسمه و خبره فی محل الرفع؛ **انجام:** یؤدی الی اجتماع الالفین هما الالف الفاعل و الالف المنقلبة عن الواو و الیاء فیلزم ...

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: سده ۱۰ یا ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ تملک: میرزا محمد به سال ۱۳۳۷؛ مهر: «محمد علی الموسوی» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۴۶گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۱ – ۷۹]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۷-طباطبائی

آغاز: المفعول و غیرها علی ما مرکما قالوا بعض الاباء المصادر لصراف ... و لا یخرجها الا التصریف ای تصریف المصادر الی امثلة مختلفة؛ **انجام:** و قوله الا ما فیه تاء التانیث استثناء من قوله بزیادة الهاء الی تبنی المصدر للمرة الواحده

شرحی است بر تصریف عزالدین ابراهیم زنجانی، این شرح به شیوه «قال –اقول» است و نویسنده آن شناخته نشد. حاجی خلیفه سه شرح قولی بر تصریف از افراد زیر نام می‌برد: یحیی بن ابراهیم زنجانی، احمد بن محمود جیلی اصفهبدی، حاج ابراهیم بن عکاشه جیلی و شاید شرح مورد سخن یکی از همین سه شرح نامبرده باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عسلی، ۹۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲۴ – ۳۷۷]

۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۱۱۴/۳

آغاز: اعلم ایها المتعلم ان التصریف ای هذه اللفظ معناه فی اللغة ای فی لغة العرب التغییر مطلقاً قال الله تعالی و تصریف الریاح ای تغییرها؛

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان ـرم۸۳۲. شرحی است مزجی بر «تصریف» زنجانی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۰۷ق؛ ۱۰۵ص (۱۳۹–۲۴۳) [عکسی ف: ۳ – ۳۹۶]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۹۲۸

آغاز: بسمله اعلم ان التصریف فی اللغة التغییر ... ثم الفعل اما ثلاثی و اما رباعی و کل واحد منهما اما مجرد او مزید فیه ... و نعتی بالسالم ما سلمت حروفه الاصلیة التی تقابل بالفا و العین و اللام؛ **انجام:** تقول هو حسن الطعمة و الجلسة.

شرح دیگری است بر تصریف که به لحاظ این که فاقد خطبه و دیباچه است شارح آن را نمی‌توان به‌طور قطعی معلوم نمود. تذنیب آن چهار کتاب است از این قرار: ۱. ترکیب عوامل، نسری، ابراهیم، ۲. شرح عوامل، ۳. العوامل المأة = عوامل جرجانی، جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن، ۴. شرح عوامل؛ خط: نسخ، کا: علی بن محمد بن عمر بن سین، تا: حزیزان ۱۰۹۰ق، جا: جقان؛ اکثر اوراق معلق به حواشی؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۴۱گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ – ۱۵۲]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۷۸۵

آغاز: هو اسم ان و العامل فیه معنی الفعل الذی فی ان؛ **انجام:** فالوصف بالواحدة کقولک رحمته رحمة.

با «قال و اقول» و مجهول المؤلف است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: محمود شهابی، آبان ۱۳۶۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۶×۱۹/۱سم [ف: ۱۲ – ۱۵۱]

۱۰. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۲۱۲

آغاز: و بین الغائبتین و ضموا ما قبلها لأن المیم شفویة کالوا و فمناسبها الضم و وضعوا للمتکلم مع غیره ضمیرا آخر کما فی المنفصلات؛ **انجام:** نقلت فتحة السین الی الحاء و حذفت احدی السینین فقیل أحست و الشذ الاخفش ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۲۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۵۰]

۱۱. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۲۲۴

آغاز: اللفظ صعابه وذلک لانه لیس له شرحا یکشف عن وجه المعانی نقا به یحتوی هذه الاوصاف ... اعلم ان التصریف فی اللغة ای لغة العرب واهلها؛ **انجام:** والنوع من الثلاثی المجرد الذی فی مصدره التاء یجیء علی مصداق المستعمل تمت

شرح مزجی مفصلی است بر رساله «العزی فی التصریف» عزالدین ابراهیم زنجانی. کتاب حاضر همانند شرح تفتازانی شرحی مزجی است و به آن شباهت بسیاری دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: محمدبن حاجی عابدین لاری در ۱۲۵۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف مخ - ۱ - ۲۹۵]

۱۲. شیراز؛ ثامنی، محمد رضا؛ شماره نسخه:۳۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: میرزا کوچک، ربیع الثانی ۱۲۸۰؛ جلد: تیماج قرمز، قطع: جیبی [اوراق عتیق: ۱ - ۲۷۲]

۱۳. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۲۴۳/۱

بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [اوراق عتیق: ۱ - ۲۵۴]

۱۴. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۱۷۰

خط: نسخ، کا: السید احمد، تا: ۲۴ ذیحجه ۱۲۱۸ق؛ واقف: أحمد کربلائی؛ کاغذ: فرنگی، ۱۵ سطر (۱۰/۵×۱۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [تراثنا: س۶ش۲ - ۸۹]

۱۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۸۹۲/۳

خط: نسخ، کا: محمد بن احمد موسوی، تا: ۱۲۴۲-۱۲۴۲ق، جا: همدان مدرسه کوچک [ف: ۳ - ۳۴]

۱۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۸۰۳

بی‌کا، تا: ۱۲۴۵ق؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۹۳۳/۶

آغاز: بسمله، اعلم ان التصریف و هو تفعیل من الصرف للمبالغه و التکثیر فی اللغه التغییر؛ **انجام:** ناقص: لما وقع بین الیاء و الکسر ثقل کالضمه بین الکسرتین فحذفت ثم حملت علیه

این شرح خطبه ندارد و انجام آن نیز ناقص نوشته شده است و لذا شرح‌کننده شناخته نشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوا، رویه تیماج مشکی، ۴۱گ (۱۲۶پ-۱۶۶)، ۱۲ سطر (۸/۸×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۲سم [ف: ۱۷ - ۱۹۳]

۱۸. مشهد؛ حیدری؛ شماره نسخه:۲۳/۱

کا: سید اسماعیل، تا: ۱۲۶۱ق [اندیشه حوزه: س۲، ش۷ - ۲۱۲]

۱۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۰۶/۲

خط: نسخ، کا: سید رضا بن سید اسماعیل، تا: ربیع الثانی ۱۲۷۳ق؛ کاغذ: فرنگی، ۴۷گ (۴۱-۸۷)، ۲۰ سطر (۹×۱۶) [ف: ۳ - ۱۰۹۱]

۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۵۱۴

آغاز: الحمدالله الذی زین جمیع الاشیاء بوجود النبی من الانبیاء و شرفهم بکرامة من الاولیاء و الاصفیاء و اکرمهم بتاج نبوة ... اعلم ایها المتعلم ان التصریف ای لفظه الذی مرکب من التاء و الصاد و الراء و الیاء؛ **انجام:** ای بکسر الفاء للنوع تقول هو حسن الطعمة و الجلسة بکسر الفاء فیهما ای حسن النوع من الطعم و الجلوس الحمدالله علی انمامه ثم صلوته مع سلامه علی سیدنا محمد خیر انامه و علی آله و اصحابه.

کامل. شارح در مقدمه از خود نام نبرده اما توضیحاتی درباره استادانش ارائه کرده است: «اما بعد فما زال التماس المشتغلین علی المحصلین لعلم الصرف لان اشرح لمختصر التصریف الذی من مصنفات ... الزنجانی ... مع انی علی امتداد الضمیر فی الشتاء و الزمهریر ... کسبته من عبارات استاذی العلامة الاخ سید حسن بن سید عباس الپیرخضر الشاهوی الحسنی استفادها من کلام قدوة الاثمین ... شیخ ابراهیم الشیخ بالمدینة المنورة المنسوب الی الشازنی الشاهوی ... تسهیلا للمتعلم مع الاختصار بایراد ما هو المشهور و الافصح من لغات العرب و ا ارید الغرائب فلیرجع الی المطولات خصوصا الی سعد التفتازانی»؛ خط: نسخ، کا: احمد کوره قلعه‌ای، تا: صفر ۱۲۷۸ق، جا: شهر کوی در مدرسه مولانا محمد اسعد؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: صنعتی نخودی، جلد: مقوا، ۳۸گ (۵۲پ-۸۹ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۳سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۴۴]

۲۱. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۲۶۳

آغاز: فی الصناعة فی اصطلاح الصرفیین تحویل الاصل الواحد؛ **انجام:** و اعطیته زیدا اعطانا الله.

از شارح آن نشانی یافت نشد. این شرح با شرح تفتازانی که ضمن جامع المقدمات چاپ شده است، مغایرت دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۳۸ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۱۲]

۲۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۹۲۴

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۲۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۹۳۰

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۲۴. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۶۷۰/۲

آغاز: کالصلوة و الزکوة و الواجب الاستحسانی هو الذی لا یکون تارکا آثما و قد یکون ذا عوض کعیادة المریض و قد لا یکون ذا عوض ... قبل الشروع لبدایة المصدر کتابة بتعریف التصریف علی وجه ... اعلم ایتها المتعلم ان التصریف ای اللفظ المرکب من التاء و الصاد؛ **انجام:** کالمدخل و المقام و الزمان او مکان یدخل او یقوم فیه اصلهما یدخل و یقوم من باب الافعال من الصحیح و الاجوف ... و المد حرج و المجتمع و المستخرج و المحر نجم بضم المیم و فتح ما قبلها فی الکل و لما کان

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: - ۱۵۲۱]

۲۵. قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه:بدون شماره

شرح بر تصریف زنجانی به صورت سؤال و جواب؛ بی‌کا، بی‌تا [ف: - ۲۸]

۲۶. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۱۷۱

خط: نسخ، کا: السید أحمد، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، قطع: رقعی [تراثنا: س۶ش۲ - ۸۹]

۲۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۵۰-ف

نسخه اصل: کتابخانه دانشکده ادبیات تهران ش ۷۵ کرمان (ص ۹۲ فهرست)؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۰]

۲۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۹۴۷/۱

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۳ - ۴۱]

۲۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۵۰/۲

خط: نستعلیق، کا: عبدالرحیم بن بدرالدین کوفی، بی‌تا؛ اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۱۱]

۳۰. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۲۹۱/۱

بی‌کا، بی‌تا [اوراق عتیق: ۱ - ۲۵۴]

۳۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۹۹۷

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

۳۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۹۲۳

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از قاسمی معصوم آباد [رایانه]

۳۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۲۱۰

بی‌کا، بی‌تا؛ مجموعه آقا رفیع قزوینی استاد اخلاق و فلسفه امام خمینی؛ خریداری از منصوره تالهی معین الدین [رایانه]

● شرح التصریف العزی / صرف / فارسی

š.-ot-tasrīf-ol-ʻuzzā

وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۹۰۱/۴

آغاز: حمدی که امداد آن بتصاریف ایام در معرض فتور و قصور نیاید و ثنائی که آثار آن بتحاویل فصول و اعوام قابل تغییر و تبدیل نگردد؛ **انجام:** و خوب نوعی است از نشستن و الله أعلم بالصواب

ترجمه و شرح مختصری است بر تصریف زنجانی، که به سال ۸۵۹ بنا بر التماس دوستی نگاشته شده است. در این شرح قطعه‌ای از اصل آمده و ترجمه و شرح می‌نماید؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲ شعبان۸۶۲ق، جا: بغداد؛ جلد: مقوایی، ۷۸گ (۱۱۵پ-۱۹۲پ)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۳ - ۷۸]

۲. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۶۰۵

آغاز: ثم الفعل اما ثلاثی و امارباعی یعنی پس فعل بحسب لفظ بر دو قسم است

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: گویا قرن ۱۱ [ف: - ۱۷]

۳. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۲۹

آغاز: ثم الفعل اما ثلاثی و اما رباعی ... پس فعل بر دو قسم است یا ثلاثی یا رباعی، ثلاثی یعنی سه حرفی؛ **انجام:** و فعله بکسر فاء از برای نوعست از فعل چنانچه می‌گوئی: هو حسن الطعمه یعنی خوب نوع و هو حسن الجلسه یعنی خوب نوع نشستن دارد. والله اعلم

خط: نسخ، کا: محمد شفیع بن رشید حسینی، تا: شنبه ۲۰ محرم ۱۰۶۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ اندازه: ۹/۵×۱۶/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۸]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۶۷۴

آغاز: تیمنا و تبرکا بذکره الاقدس الاشرف الامجد الاعلی، اعلم ان التصریف فی اللغة التغییر و فی الصناعة بدان بدرستی که تصریف در لغت بمعنی تغییرست و در اصطلاح؛ **انجام:** که دلالت میکند بر نوعی از طعام و جلسة که دلالت میکند بر نوعی از نشستن.

ترجمه و شرح فارسی تصریف است از شارحی نامعلوم؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۱۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۵۴]

۵. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۱۶

آغاز: پیش از شروع هر عملی ناچار است از دانستن سه چیز: ماهیت، غایت؛ **انجام:** و اما اسم الا له و هو ما یعالج به الفاعل المفعول ... و اما اسم آلت و این اسم آلت چیزیست که علاج میکند بسبب او همان آلت فاعل و مفعول را مثل تیشه.

شرحی است موجز بر تصریف عزی؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۲۴۹]

۶. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۰۷۲

آغاز: یعنی علم صرف علمی است به اصل قاعده چندی که دانسته می‌شود به آن اصول قواعد

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۱۱۰۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۸]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۹۰

آغاز: بسمله اعلم ان التصریف فی اللغة التغییر و فی الصناعة ... بدان بدرستی که تصریف در زبان عرب بمعنی گردانیدن است و در اصطلاح صرفین نقل کردن اصل واحد؛ **انجام:** الفعلة بالکسر لنوع من الفعل تقول و هو حسن الطعمة و الجلسة.

ترجمه و شرحی بر کتاب تصریف العزی است؛ کا: حسین بن غلامحسین بن ملا علی بن محمد رضا قمی، بی‌تا، جا: قم؛ مصحح؛ با یادداشت حسین بن غلامحسین اسحاقی قمی؛ تملک: نصیرالدین سلیمان که این نسخه را در ۱۱۱۹ق در اصفهان خریداری کرده با مهر «نصیر الدین سلیمان علم الهدی ...» (بیضی)؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۴۷ص، ۱۷ سطر، اندازه:

۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵۰ - ۱۰۶]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۰/۴ معزی

آغاز: بسمله. حمد آن خداوندی را که ارباب سعادت را توفیق تحصیل بخشید و اصحاب دولت را در سلک زمره اهل علم کشید ... اعلم ان التصریف الخ بدان بدرستی که تصریف در لغت عرب؛ **انجام:** گفتند یعنی البته یاری کنی تو یکزن حاضره در زمان آینده و قیاس کن بر این مثال نظایر این مثالها را و اما.

بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۲۸ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۴گ (۱۴۳پ-۱۶۶پ) [ف: ۳۹ - ۷۷]

۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۰۰۰/۱

آغاز: بسمله، ان اروی زهر الی قوله حمدلله سبحانه مقصود شارع (کذا) به ایراد این جمله اثبات آن است که حمدلله احسن حمدها است؛ **انجام:** و ذکر غالب از ترجمه و شرح مقدمه «شرح التصریف» مسعود بن عمر تفتازانی بر «التصریف» عبدالوهاب بن ابراهیم زنجانی. شرح مفصل و استدلالی مفید و سودمند است؛ خواص مشبه به است ترشیح استعاده افراغ است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۴ ذیحجه ۱۲۰۰ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ - ۳۸۳]

۱۰. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۳۰۳

آغاز: و ظلم و جور و عدو آنرا از غایت حماقت و نامردی شجاعت و جوانمردی شمارند ... اصل بسم الله الرحمن الرحیم اعلم ان التصریف ... شرح بدان ایدک الله؛ **انجام:** بین مصدر الثلاثی المجرد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: وسط وانجام؛ کاغذ: نباتی هندی، جلد: تیماج مشکی، ۹۷گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: - ۱۵۴]

۱۱. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۵۹

آغاز: اعلم ان التصریف فی اللغة التغییر ... بدان بدرستی که تصریف در لغت عرب به معنی تغییر است؛ **انجام:** و جلسه یعنی یک نوع از نشستن و دو نوع از نشستن و سه نوع از نشستن یا بیشتر گاهی می‌تواند ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۷۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم[ف:۱-۵۳]

۱۲. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۴۹۷

آغاز: اعلم ان التصریف فی اللغة ... یعنی بدان بدرستی و راستی که تصریف در لغت عرب تغییر است و تغییر گردانیدن چیزی است از جائی به جائی؛ **انجام:** و قد یدخل علی بعضها ... یعنی گاهی داخل می‌شود بر بعضی از اسمای زمان و مکان تاء تأنیث..

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ اهدایی: حسن بن ابوالحسن نصیری اصفهانی، ۱۳۲۴ش؛ ۱۰۵گ، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۲ - ۳۶۱]

۱۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۲۷۰/۱-۲۱/۱۹۰

آغاز: بسمله یعنی ابتداء میکنم به نام خدای بخشاینده مهربان بدان به تحقیق که تصریف در لغة روزمره عرب به معنی تغییر است و در اصطلاح و عرف؛ **انجام:** بر وزن اکراما چون در ماضی قلب و او را به الف کردند در مصدر نیز چنان کردند الف به التقاء ساکنین افتاد.

شرح مزجی است بر رساله تصریف العزی عزالدین زنجانی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۵۲۵]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۲۶

آغاز: بسم یعنی بنام، الله یعنی خداوند، رحمن یعنی بخشاینده، رحیم یعنی مهربان، یعنی ابتدا میکنم بنام خداوند بخشاینده مهربان، بسم جار و مجرور ظرفست مستقر؛ **انجام:** و تائی در آخر او متصل میکنیم و صفتی غیر از لفظ واحده از برای او ... یک کلمه انجام، خوانده نشد.

شرح مزجی است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۳۵ق؛ تملک خاندان کمالی و کلانتری همدانی بوده و احتمال دارد از آثار سید علی حسینی کمالی همدانی یا پدرش سید محمد حسینی کمالی همدانی بن موسی کلانتری همدانی باشد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، با روکش کاغذ بنفش، ۴۸گ، ۲۰-۲۳ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۴۰ - ۵۷۳]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۱۱۸

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۱۱۵

آغاز: کند یا فعل ... مقدم نمود و گفت من حروف العلة اما فعل ثلاثی مجرد پس ابنیه اوسه است ... و التضعیف اما الثلاثی المجرد ... فمضارعه یفعل پس اگر باشد ماضی ثلاثی مجرد بر وزن مفتوح العین؛ **انجام:** و الفعلةبالکسر للنوع تقول حسن الطعمة و الجلسة یعنی و فعله به کسر فاء از برای نوعی از فعل است و فایده وضع مصدر از برای نوع بیان صفت فعل است ... نیکو است او را نوعی از طعام و جلوس و الحمد الله رب العالمین الذی وفقنا لاتمام هذا الشرح ... بعون الملک الوهاب.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شب شنبه ۳ ذیحجه هزار و چند صد و ده و اندی؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۹گ، ۲۱ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۴۵۸]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۲۰۱

آغاز: اعلم ان التصریف فی اللغة التغییر یعنی بدان به درستی و تحقیق که تصریف بمعنی تغییر است در لغت و؛ **انجام:** می‌گویی هو حسن الطعمه و الجلسه یعنی آن شخص نیکوست طعم او نشستن او

شرحی مزجی است بر کتاب «التصریف» عبدالوهاب زنجانی که در صرف نوشته شده و جزو برنامه‌های درسی قدیم بوده است؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ یادداشت تملیکی به تاریخ ۱۳۳۸؛ خریداری از عاطفی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوای زرد، ۱۶گ، ۲۱ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۸سم [رایانه]

۱۸. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۹۹۹/۵
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [نشریه: ۷ - ۲۶۵]

● **شرح التصریف الملوکی** / صرف / عربی
š.-ut-taṣrīf-il-mulūkī
ابن صائغ، یعیش بن علی، ۵۵۶ - ۶۴۳ قمری
ebn-e sāeq, ya'īš ebn-e 'alī (1162 - 1246)
شرح مفصلی است با عناوین «قال، قلت» بر رساله «التصریف الملوکی» ابوالفتح ابن جنی. این شرح بیشتر جنبه توضیحی دارد و به بیان مطالب مؤلف می‌پردازد. در شناخت کتاب باید دقت شود.
چاپ: حلب، المکتبة العربیة، محققک فخرالدین قباوه، چاپ اول، ۵۵۲ص، ۱۳۹۲ق.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۶۸۹
آغاز: أن یتصل هذا بقوله و أصلها العطف فان قوله و فائدتها التکثیر اجنبی بینهما؛ **انجام:** قال ش قوله اذا کانت مفردات، یعنی..
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۳گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۲۰ - ۷۲]

← شرح التصریف للدیکقوز > مرشد الغناء شرح امثلة البناء
← شرح التصریف للدیکقوز > شرح بناء الأفعال
← شرح التصریف للزنجانی > شرح التصریف العزی

● **شرح تصریف نظام** / صرف / عربی
š.-e tasrīf-e nezām

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۶۳۰
کا: علی، تا: ۱۲۶۹ق، خریداری از محمد حسین علوی [رایانه]

● **شرح تصنیف البدیع** / قرائت / عربی
š.-u taṣnīf-il badī'
وی در این باب احکام همزه در قرآت و حکم تحقیق و تلیین آن را بیان داشته، سپس به احکام همزه نسبت به حروف ماقبل و ما بعد آن و حرکات هر یک از این حروف پرداخته و کیفیت تلفظ آن را ضمن ۱۵ وجه بیان داشته که نه وجه آن مختص اتفاق حرکت همزتین و شش وجه آن مختص اختلاف حرکت همزتین می‌باشد.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۹۸۱
آغاز: بسمله. اعلم ان الهمزة یجوز تحقیقها و تلیینها و معنی تحقیقها ترکها علی حالها؛ **انجام:** و من استفعل استأکل یستأکل هذا باب المهموزات کلها تمت بالخیر تمت
باب المهموزات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا با روکش مشمع زرشکی، ۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳/۵سم [اهدائی رهبر: ۱علوم قرآن - ۳۴۰]

۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۳۳۰
آغاز: ... یرزقکم و خلقک و شبهه و وجوب الاظهار الا قوله تعالی فی سورة التحریم
رسالة فی علم التجوید و القرائة و کتابة العربیة و تختص رسالة منه بتجوید سورتی الفاتحة و التوحید؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ در آخر آن جداولی که ناقص مانده؛ ۱۲گ (۱۰۱ر-۱۱۲پ)، اندازه: ۱۲×۲۳/۵سم [مؤید: ۱ - ۲۸۳]

● **شرح التعادل و التراجیح** / اصول فقه / عربی
š.-ut-ta'ādul wa-t-tarājīḥ
شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر رساله تعادل و تراجیح شیخ مرتضی انصاری که مقداری از آن شرح شده و ناتمام مانده است.

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۱۰
آغاز: قوله خاتمة فی التعادل و التراجیح، التعادل فی الاصل تساوی طرفی العدل و نحوه و المراد به فی باب الادلة انما هو تساوی؛ **انجام:** فنحن انما نتعبد بالمخالف و لا نتعبد بالموافق اصلا لا لعدم صدوره من اصله و لا لصدوره تقیة ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ افتادگی: انجام؛ محشی با عبارت «منه قدس سره»؛ جلد: تیماج قرمز مذهب، ۷۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۲]

● **شرح تعدیل العلوم** / منطق، کلام / عربی
š.-u ta'dīl-il-'ulūm
صدرالشریعة الثانی، عبیدالله بن مسعود، - ۷۵۰ ؟ قمری
sadr-oš-šarī'e as-sānī, 'obeyd-ol-lāh ebn-e mas'ūd (-1350)
مؤلف ابتدا کتاب «تعدیل العلوم» را در دو قسم (قسم اول در منطق،قسم دوم در علم کلام) تألیف نموده و سپس خود، آن را به صورت مزجی شرح نموده است.
[کشف الظنون ۴۱۹/۱]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۸۸۶/۵۰
آغاز: ثم نختم الکتاب بقوله آمین فهو تحقیق التثبت علی الصراط المستقیم؛ **انجام:** و قد مر ان الروح فی مقام المحبة یسمی قلباً و فی المشاهدة سراً و فی تجلی الذات روحاً و الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی سیدنا محمد و آله اجمعین
بخش آخر از شرح قسم ثانی در علم کلام موجود است؛ بی‌کا،

تا: قرن ۱۱؛ جلد: مقوا، ۹گ (۱۴۲پ-۱۵۰ر) [ف: ۳۷ - ۴۷۷]

● **شرح التعرف لمذهب التصوف** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-ot-ta'rrof le mazhab-et-tasavvof

مستملی، اسماعیل بن محمد، - ۴۳۴ قمری

mostamlī, esmā'īl ebn-e mohammad (- 1043)

وابسته به: التعرف لمذهب التصوف؛ کلابادی، محمد بن ابراهیم (-۳۸۰)

آغاز: بسمله الحمدلله القاهر العلی القادر القوی الملک الغنی الاول الازلی آخر الابدی. آغاز باب یکم: الحمد لله المحتجب بکبریائه عن درک العیون. سپاس مر خدای را جل جلاله که محتجب است به بزرگواری خویش ...

آغاز ۲: قولهم فی الایمان. الایمان عند الجمهور ... واین از بهر دو معنی است، یکی شرعی و دیگر حقیقی، شرعی این است که

چاپ: چهار جلد، لکنهو، ۱۳۳۰ق؛ تهران، چاپ دکتر مینوچهر، ۱۳۴۶ش؛ مشار فارسی، ۳۲۵۸/۳ (۲ چاپ)

شرح و حواشی:

۱- شرح التعرف لمذهب التصوف (مختصر) (۲عنوان)

۲- شرح التعرف بمذهب التصوف (منتخب)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۶۱۱-ف

نسخه اصل: موزه ملی کراچی NM1959-20 ۷۹۴/۱۳۰۴. مجلد سوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۴ شوال ۴۷۳ق؛ مقابله شده با نسخه شیخ الاکابر ابونسیم سعدالملک بزدوی [فیلمها ف: ۳ - ۷۹]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۴۸-ف

نسخه اصل: آماسیه کتابخانه بایزید ش ۷۲۰. چهارده باب. ج ۱؛ خط: نسخ، کا: محمد بن علی بن زیاد بن ملکان، تا: جمعه ۶ ذیقعده ۵۶۷ق؛ ۲۵۲گ، ۲۷ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۱۲۹]

تهران؛ مطالعات فرهنگی؛ شماره نسخه:ع ۸۰

نسخه اصل: همان نسخه اصل بالا [فهرست‌واره مینوی: - ۱۷۴]

تهران؛ بنیاد فرهنگ ایران؛ شماره نسخه:ع ۸۰

همان نسخه بالا [نشریه: ۱۱ - ۹۹۷]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷ خوئی

آغاز: قولهم فی الایمان، الایمان عند الجمهور منهم قول و عمل و نیه و معنی النیه هو التصدیق و این از بهر دو معنی است یکی شرعی و دیگر حقیقی - شرعی اینست که؛ **انجام:** اما چون اختیار پدید آمد آن سماع را معلول داشته اند و ما سخن سماع بر سبیل اختصار ذکر کردیم و فیما ذکرنا کفایة لمن تامل و تدبر و تفکر.

خط: ثلث، کا: محمود پسر حبش پسر یونس رومی معروف به حاجی نظام، تا: جمعه مطابق عرفه ۶۶۷ق؛ در روز پنج‌شنبه ۱۱ صفر ۶۶۸ مقابله و تصحیح آن در بغداد انجام گرفته، با قلمی دیگر نوشته شده «قوبل بالاصل المنقول عنه مقابلة صحیحه بقدر الممکن و کان فراغه و مقابلته بر باط السعاده فی مدینة بغداد حرسها اله تعالی یوم الخمیس حادی عشر صفر ... و ذلک فی سنه ثمان و ستین و ستمأیه و الحمد لله رب العالمین»؛ کاغذ: سمرقندی ضخیم شکری، جلد: تیماج مشکی، ۵۰۱ص، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۷ - ۱۵۰]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۲۵-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۱۳۰]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۸۸-ف

نسخه اصل: توبینگن M.S. Sprenger 742. چهارده باب؛ خط: نسخ، کا: احمد بن عبدالله بن محمد ابی المکارم مسکانی، تا: جمعه اواخر صفر ۷۱۳ق [فیلمها ف: ۱ - ۱۳۰]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۷-ف

نسخه اصل: قلیج علی پاشا ش ۶۰۴. چهارده باب؛ خط: نسخ، کا: محمد بن حاج حسن، تا: جمادی الاول ۷۱۴ق؛ ۲۵۵گ، ۱۸ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۱۲۹]

۶. تهران؛ بنیاد فرهنگ ایران؛ شماره نسخه:ع ۷۸

نسهخ اصل: قلیج علی پاشا ۵۹۱/۶۰۴. ج ۱؛ کا: محمد بن حاج حسن بن ابی البرکات، تا: جمادی الاول ۷۱۴ق [نشریه: ۱۱ - ۹۹۷]

تهران؛ مطالعات فرهنگی؛ شماره نسخه:ع ۷۸

همان نسخه بالا [فهرست‌واره مینوی: - ۱۷۴]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۷۳

آغاز: الباب الثالث و العشرون، قولهم فی الملائکه والرسل علیهم السلام؛ **انجام:** که شکر بندگان مکافات منت وی نباشد ازین معنیاست که همی گوید فاشکر نفسک عنی.

از باب بیست و سوم کتاب مزبور است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن الحاج حسن بن ابی البرکات، تا: ربیع الاول ۷۱۵ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، مذهب، ۲۵۳گ، ۱۹ سطر (۱۱×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۳ - ۵۲۹]

تهران؛ مطالعات فرهنگی؛ شماره نسخه:ع ۷۹

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فهرست‌واره مینوی: - ۱۷۴]

تهران؛ بنیاد فرهنگ ایران؛ شماره نسخه:ع ۷۹

نسخه اصل: همان نسخه بالا [نشریه: ۱۱ - ۹۹۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۷۷-ف و ۲۲۵۸-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۱۲۹]

۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۴-عکسی

آغاز: الحمدلله القاهر القوی الملک الغنی، الاول الازلی. آغاز باب یکم: الحمدلله المحتجب بکبریائه عن درک العیون. سپاس مر خدای را جل جلاله، که محتجب است به بزرگواری خویش

اصل نسخه: گنج بخش، ش ۳۰۲ (گنج ۲/۵۸۱). با فهرست باب‌ها در آغاز، ۴ مجلد در ۱۲۷۴ص. در ۳ مجلد؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ ۶۸۸گ (۵۸۸-۸۲۰ و ۸۲۱-۱۰۴۱ و ۱۰۴۱-۱۲۷۴) [عکسی ف: ۲ - ۶۹]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۸-ف

نسخه اصل: حراجچی اوغلو ش ۷۸۰. چهارده باب؛ خط: نستعلیق

ریز، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ ۲۹۴گ، ۳۸ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۱۲۹]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۷۹۵

آغاز: پس از بسمله و عبارت متن: این مسئله ایست که اهل قبله اندر آن خلاف کرده اند که فرشتگان فاضلترند یا آدمیان؛ **انجام:** سخن سماع بر اختصار یاد کردیم و فیما ذکرناه کفایه لمن تدبر و تامل و تفکر و الحمدلله علی ما وفق و نستغفره من زلة و تفصیر وقع فیه و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم.

جلد دوم است: از باب ۲۴ (فی تفضیل الرسل علی الملائکة) تا باب ۷۷ (فی السماع و آدابه) صفحه اول: فهرست ابواب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۵۸ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۳۲۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۱ - ۱۸۵]

۱۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۲۰۰-۲۶/۸۰

آغاز: بسمله الحمدلله القاهر العلی القادر القوی الملک الغنی الاول الازلی آخر الابدی؛ **انجام:** هر آن وقتی که معرفت ناقص باقی باشد قدر معرفت نشناسد بغیروی اقبال کند اقبال بغیر وی اعراض باشد از وی با زهر چند معرفت غالب وهمی گردد شغل وی.

از آغاز تا باب الثانی و العشرون فی نفس المعرفة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶۴گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۴۲۸]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۳۰۲-ف

نسخه اصل: اوزبکستان ش ۵۹۵۰. چهارده باب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۴ق [فیلمها ف: ۱ - ۱۳۰]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۰۸-ف

نسخه اصل: مرکز اسناد علمی و فنی ملی کراچی پاکستان ش ۱۴۶۸. چهارده باب؛ خط: نستعلیق، کا: عطاءالله، تا: ۹ رجب [فیلمها ف: ۱ - ۱۲۹]

۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۰-ف

نسخه اصل: یوسف آغا ش ۵۴۶۷. چهارده باب؛ خط: نسخ ریز و درشت، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۲۱۵گ، ۳۰ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۱۲۹]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۸۱-ف و ۱۰۷۵-ف و ۱۲۳۷-ف و ۱۴۰۵-ف

نسخه اصل: پاریس S. P. 981 (بلوشه ۸۰). چهارده باب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۵۹گ، ۱۵ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۱۳۰]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۱۶/۱-ف

نسخه اصل: کتابخانه گنج بخش؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳ - ۲۱۰]

۱۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۹۹-عکسی

آغاز: الحمدلله القاهر القوی الملک الغنی، الاول الازلی. آغاز باب یکم: الحمدلله المحتجب بکبریائه عن درک العیون. سپاس مر خدای را جل جلاله، که محتجب است به بزرگواری خویش

اصل نسخه: نیمه یکم همان نسخه ۳۰۲ گنج بخش است. در ۳ مجلد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵۸۶گ (۱- ۱۸۵ و ۱۸۶-۳۷۰ و ۳۷۱-۵۸۵) [عکسی ف: ۲ - ۶۹]

● **شرح التعرف لمذهب التصوف (مختصر)** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-ot ta‘arrof le mazhab-et-tasavvof (mx.)

وابسته به: شرح التعرف لمذهب التصوف؛ مستملی، اسماعیل بن محمد (-۴۳۴)

تاریخ تألیف: ۷۱۰ق

خلاصه‌ای است شیوا بر «شرح التعرف» ابوابراهیم اسماعیل بن محمد بخاری که بر کتاب «التعرف لمذهب التصوف» ابوبکر ابراهیم بن محمد بخاری کلاباذی (-۳۸۰ق) در آداب تصوف و خصائص و اخلاق و عقاید صوفیان در ۷۴ باب نگاشته بود. **چاپ:** احمد علی رجائی در بنیاد فرهنگ در ۱۳۴۹ چاپ کرده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۱۶۴

آغاز: الحمد لله الذی یحکم الاحکام احکامه و یحسن المحاسن کلامه و عنده مفاتح الغیب

نسخه اصل: کتابخانه تومینگن ـ برلین ۷۴۲ اشپرنگر Spernger.

خط: نسخ، کا: احمد بن عبد الله بن محمد ابی المکارم مسکانی، تا: جمعه نزدیک پایان صفر ۷۱۳ق، جا: مدینه السلام؛ مصحح؛ ۴۰۴ص [عکسی ف: ۳ - ۴۴۹]

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۴۶بخش۲

نسخه اصل: همان نسخه اصل بالا [ف - ۷۲]

● **شرح التعرف بمذهب التصوف (منتخب)** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-ot ta‘arrof be mazhab-et tasavvof (mn.)

وابسته به: شرح التعرف لمذهب التصوف؛ مستملی، اسماعیل بن محمد (-۴۳۴)

خلاصه‌ای از شرح التعرف.

چاپ: از روی نسخه مورخه ۷۱۳ق با تحقیق احمد علی رجایی بخارایی به وسیله انتشارات بنیاد فرهنگ ایران در سال ۱۳۴۹ش به چاپ رسیده

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۲۹۴/۱۶

آغاز: بسمله. الباب الاول فی التحمید قال الشیخ ابوبکر الحمدلله المتحجب بکبریائه عن درک العیون محتجب و محجوب هر دو آن باشد که حجاب؛ **انجام:** را معلول داشتند که باختیار باشد، تمت الانتخاب

گزیده از ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵۷ص (۳۹پ-۹۵ر)، سطور مورب، اندازه: ۹/۵×۲۰سم [ف: ۳۰ - ۵۹]

● **شرح تعریف الفصاحة** / تفسیر، ادبیات / عربی

š.-u ta‘rīf-il-faṣāḥa

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۱۳۳/۲
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: جیبی [میراث شهاب: س۸ش۲ - ۲۳]

● شرح تعلیقة منهج المقال = رجال الخاقانی / رجال / عربی

š.-u ta'līqat-il minhaj-il maqāl = rijāl-ul xāqānī

خاقانی، علی بن حسین، ۱۲۵۵ - ۱۳۳۴ قمری

xāqānī, 'alī ebn-e hoseyn (1839 - 1916)

وابسته به: تعلیقة منهج المقال = فوائد رجالیه = فوائد بهبهانیه = تعلیقة بهبهانیة؛ وحید بهبهانی، محمد باقر بن محمد اکمل (۱۱۱۸-۱۲۰۵)

تاریخ تألیف: چهارشنبه ۱۵ جمادی الاول ۱۳۱۵ق

این کتاب شرحی است با عنوان «قوله» بر فوائد پنج‌گانه که وحید بهبهانی در ابتداء «تعلیقه بر منهج المقال» نگاشته و هم فوائد شانزده‌گانه رجالی دیگری بر آن افزوده که جمعاً شامل ۲۱ فائده رجالی است.

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اما بعد فیقول ... بانه لما کان اللازم علی المجتهد معرفة الاحکام من الادلة الاربعة ...

انجام: و موضوع الدلیل ما تعلم فکذا هاتان القاعدتان کما عرفت مفصلا و الله اعلم. هذا ما اردنا بیانه ...

چاپ: نجف اشرف، تصحیح سید محمد صادق بحر العلوم و با مقدمه نوه مؤلف حسین بن الشیخ حسین بن حسن خاقانی، ۱۳۸۸ ق؛ نیز به انضمام الفوائد الرجالی وحید بهبهانی با عنوان الرجال الخاقانی؛ قم، ۱۴۰۴ ق، افست از روی همان چاپ.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۵۰۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** فلابد من التأمل و التروی فی الجمیع و من الله التأیید و التسدید.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۱۵گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۶ - ۶۱۳]

● شرح تعلیم المتعلم / اخلاق / عربی

š.-u ta'līm-il muta'allim

زین العرب، ابراهیم بن اسماعیل، ق ۱۰ قمری

zayn-ol-'arab, ebrāhīm-e bn-e esmā'īl (- 16c)

وابسته به: تعلیم المتعلم فی طریق التعلم؛ زرنوجی، عثمان بن عمر (-۶)

اهدا به: سلطان مرادخان فرزند سلطان سلیم عثمانی

تاریخ تألیف: ۹۹۶ق

شرحی مزجی است بر کتاب «تعلیم المتعلم» منسوب به برهان الدین زرنوجی. حاجی خلیفه می‌گوید: «این شرح به سال ۹۹۶ق تألیف شده و به سلطان مرادخان سوم [ابن سلطان سلیم خان عثمانی] پیشکش شده. شارح از استادان خدام حرم سلطان مراد بوده و شرح موجود را برای آنان نگاشته است. این شرح به نوعی هم نسبت داده شده است».

آغاز: الحمدالله الذی انعم علینا بانواع النعم و لطائف الاحسان ... و بعد، فلما رأیت الکتاب المسمی بتعلیم مرغوبا و مقبولا بین اولی التعلیم و التعلم خصوصا بین الطالبین الساکنین فی حرم الشرف الملوک و السلاطین ...

انجام: فلابد للطالب من ان یجده و یتبرک بالآثار و الاخبار مذکورة فیه، الحمدالله علی التمام و الصلوة و السلام علی محمد افضل الرأس الکرام

چاپ: چاپ محمد مصطفی، ۱۳۰۱، ۵۲ص؛ الیمنیة ۱۳۱۱، ۶۲ص، و در هامش تعلیم المتعلم؛ مصر، ۱۳۲۲ق؛ در سال ۱۲۷۳ق در محلی نامشخص به چاپ رسیده است؛ مصر، ۱۳۴۲ق

[کشف الظنون ۴۲۵/۱؛ فهرس المخطوطات العربیة با کتیبة عبدالله بن العباس بمدینة الطائف ص ۱۲۷؛ سرکیس ۱۱/۱؛ دارالکتب قاهره فؤاد سید ۱۹/۲]

شرح و حواشی:

۱- شرح تعلیم المتعلم (ترجمه)؛ حسینی موسوی، ابایزید بن اسماعیل (-۱۲)

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۱۴-۲/۱۳۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۷ رمضان ۱۰۴۳ق؛ مصحح؛ در اول نسخه وصیة ابی حنیفة به تلمیذش یوسف بن خالد بصری در دو صفحه ناقص است و در آخر نسخه شرح دعای قنوت در دو صفحه با آغاز: «اللهم ای یا الله انا نستعینک ای انا نطلب منک»؛ جلد: مقوا، ۹۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۲۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۶۴/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱ق؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی، ۹۹ص (۱-۹۹) [سنا: ف: ۲ - ۱۹۶]

۳. خوی؛ گنجینه (موزه)؛ شماره نسخه:۳۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** له ما فی السموات والارض ینمزهم عن النقایص وهو العزیز الحکیم الجامع للکمالات.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف مخ]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۷۲/۲۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: درویش محمد بن حاج ولی بن حاج رسول طرسوسی برازی حنفی قادری ملقب به قوپرانی از گروه پیچان، تا: پنج‌شنبه ۲۱ محرم ۱۱۳۶ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن زیتونی، ۴۵گ (۲۹۰پ-۳۳۴پ)، ۱۲-۱۳ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۲/۳×۱۵/۴سم [ف: ۲۹/۱ - ۲۰۴]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۸۰/۳
آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالرحمن بن عبدالله بن عبدالرحمن ملطی، تا: صفر۱۱۵۵ق،جا:انطاکیه؛مصحح، محشی، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، ۳۷گ (۱۵۰-۱۸۶)، ۱۹ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۴۰ - ۶۷۷]

۶. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۵۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۰گ، ۱۳سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۴۷۵]

● **شرح تعلیم المتعلم (ترجمه)** / اخلاق / فارسی

š.-e ta‘līm-ol-mota‘allem (t.)

حسینی موسوی، ابایزید بن اسماعیل، ق۱۲ قمری

hoseynī mūsavī, abāyazīd ebn-e esmā‘īl (- 18c)

وابسته به: شرح تعلیم المتعلم؛ زین العرب، ابراهیم بن اسماعیل (-۱۰)

تاریخ تألیف: ذیقعده ۱۱۲۷ق

«تعلیم المتعلم» کتاب مختصری است از برهان الدین زرنوجی در سیزده فصل، این کتاب را ابن اسماعیل به سال ۹۹۶ شرح مزجی نموده و متداول است. شرح مذکور را حسینی موسوی برزنجی در اواسط سال ۱۱۲۶ به فارسی ترجمه کرده و در مقدمه می‌گوید: مقداری از این شرح ترجمه شده بود که گرفتاری بیشماری به من روی‌آور شد و به فلاکت افتادم تا احمد پاشا فرزند حسن پاشا به بغداد آمد و شهر زور مولد و مسکنم را از ظلم نجات داد و من از بیچارگی رهایی یافتم. عبارت‌های عربی را ذکر می‌کند و آنها را ترجمه می‌نماید. در ماه ذیقعده ۱۱۲۷ ترجمه به پایان رسیده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۱۸/۲

آغاز: الحمدلله الذی أنعم علینا بأنواع النعم و لطائف الاحسان ... چون این فقیر بی بضاعت و حقیر بی استطاعت؛ **انجام:** در کتاب خودش که او را یاد کرده است بطب النبی یجده من یطلبه بدستش می‌افتد آنکه طلبش نماید.

خط: نسخ، کاتب = مترجم (ظاهراً)، تا: ذیقعده ۱۱۲۷ق؛ مهر: «عبده الراجی قربانعلی» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۵گ (۱۸۲پ-۲۷۶ر)، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [ف: ۲ - ۳۱۳]

● **شرح تعلیم المتعلم** / اخلاق / عربی

š.-u ta‘līm-il-muta‘allim

وابسته به: تعلیم المتعلم فی طریق التعلم؛ زرنوجی، عثمان بن عمر (-۶)

مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۲۷۶/۱

از شارحی ناشناخته؛ بی‌کا، بی‌تا [اوراق عتیق: ۱ - ۲۵۴]

● **شرح تغییر التنقیح** / اصول فقه / عربی

š.-u taġyīr-it-tanqīḥ

ابن کمال پاشا، احمد بن سلیمان، - ۹۴۰ قمری

ebn-e kamāl pāšā, ahmad ebn-e soleymān (- 1534)

وابسته به: التوضیح فی حل غوامض التنقیح؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

تاریخ تألیف: رمضان ۹۳۱ق

کتاب «تنقیح الاصول» صدرالشریعة عبیدالله بن مسعود محبوبی بخاری (- ۷۴۷)، متن مشهوری در اصول فقه اهل سنت است. مؤلف، خود شرح ممزوجی بر همین کتاب به نام «التوضیح فی حل غوامض التنقیح» نگاشت. سعدالدین مسعود تفتازانی نیز شرحی بر متن تنقیح و شرح آن به نام «التلویح فی کشف حقایق التنقیح» به رشته تحریر درآورد. همچنین ابن کمال پاشا، متن و شرح تنقیح را در کتابی به نام «تغییر التنقیح» مورد شرح و تعلیق قرار دارد؛ و به گفته خود، در این کتاب نواقص متن را که مورد اشاره جارح بوده اصلاح و موارد سهو و تساهل مؤلف در متن و موارد خطا و تغافل شارح در شرح را تذکر داده است. سپس ابن کمال پاشا کتاب «تغییر التنقیح» خود را به سال ۹۳۱ شرح نمود و در رمضان همین سال آن را به اتمام رسانید. با توجه به آنکه: اولاً در حواشی نسخه حاضر، عباراتی همچون «رد لصاحب التنقیح، رد لصاحب التوضیح، رد لصاحب التلویح و دخل لصاحب التنقیح» و در حواشی اوراقی دیگر عبارت «فیه تغییر لتحریر التنقیح» توسط محشی نسخه نوشته شده؛ و ثانیاً زمان تألیف کتاب در نسخه حاضر، مطابق با عبارت پایانی آن، رمضان سال ۹۳۱ است و این زمان منطبق با اتمام شرح تغییر التنقیح است؛ بنابراین می‌توان گفت نسخه حاضر همان «شرح تغییر التنقیح» ابن کمال پاشا است. (حبیب الله عظیمی)

[کشف الظنون از ص ۴۹۶-۴۹۹؛ هدیة العارفین ۱:۱۴۱]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۸۰

آغاز: بسمله، اصول الفقهای هذا اصول الفقه لما اراد تعریفها باعتبار المعنی الاضافی احتاج الی تعریف المضاف و المضاف الیه، فقال الاصل یعنی، فی اللغة؛ **انجام:** و یجب الضمان بوجود العصمة، ای یجب علی من اکره غیره علی اتلاف مال المسلم ضمان ما اتلف. لان المال معصوم حقا لصاحبه یسقط بحال

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۷۱ق؛ دارای سرلوح، مجدول، مصحح، محشی با امضای «منه»؛ تملک: محمود بن مصطفی و محمد بن محرم طوسوی با مهر «محمد اردربار سرمدی خواهد ... »؛ مهر: «سید سلیمان شکری»؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۲۷۰گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۳ - ۱۰۶]

● **شرح التفاسیر** / تفسیر / عربی

š.-ut-tafāsīr

دزفولی، محمد تقی بن علی، ۱۲۲۳ - ۱۲۹۵ قمری

dezfūlī, mohammad taqī ebn-e ʻalī (1808 - 1878)

تفسیر و توضیح لغات قرآن است به ترتیب حروف آغاز آنها و مشتمل بر بیان‌های لغوی و تفسیر با نقل اختلاف مفسرین و لغویین، و در نسخه حاضر به صورت پیش‌نویس نگاشته شده و با اضافات در حواشی، و چنانچه از نوشته فراز برگ اول کتاب فهمیده می‌شود بعداً به گونه‌ای مبسوط‌تر مرقوم شده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۵۸

آغاز: باب الهمزة المفتوحة مع الالف و ما یثلثهما، ءانذرتهم بقره ۲ جزو ۱ آیه ۵ اعلمتهم بما تحذرهم منه و لا یکون المعلم منذرا حتی یحذر باعلامه

نسخه اصل: کتابخانه سید محمد نبوی-دزفول؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا، مصحح، محشی؛ ۳۸۳ص [عکسی ف: ۱-۷۰]

● **شرح تفسیر البسمله = حاشیة تفسیر البسملة** / تفسیر / عربی

š.-u tafsīr-il basmala = ḥāšīyat-u tafsīr-il basmala

شرح یا حاشیه‌ای است بر تفسیری از بسم الله الرحمن الرحیم با عناوین «قال الشیخ، اقول». شارح ضمن ارائه برخی نظریات مفسران، به رد و ایراد آنها پرداخته است. نام مؤلف یا شارح را در منابع موجود نیافتیم، لیکن احتمال داده می‌شود نسخه موجود، «تعلیق علی کون البسملة من القرآن» از تألیفات ابوالخیر احمد بن مصطفی بن خلیل، طاشکبری زاده (م ۹۶۸ق) باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۶۴۳/۳

آغاز: بسمله، قال الشیخ طال بقاه، قال القاضی البیضاوی: بسم الله الرحمن الرحیم من الفاتحة و کذا ذکره المفسرون، لکن لا یثبت هذا الا بعد اثبات کونها من القرآن و کونها منه ... ان نصدق علیها تعریف القرآن و هو المنزل علی الرسول ... اقول: هذا الکلام حسن لولا فیه اشتباه انه مع المفسرین او المجتهدین؛ **انجام:** و هذا الاخیر لا یشق عبارة بحث فحوی العلم الادنی و انما یشقه بحث فرسان العلم الاعلی فارباب العلم الادنی بمعزل عنه فلایرو علیهم شیئی تمت.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: شرقی، ۲گ (۴۶ر-۴۷پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۳۷ - ۸۹]

← شرح تفسیر بیضاوی ← شرح انوار التنزیل

● **شرح تفصیل وسائل الشیعة** / شرح حدیث / عربی

š.-u tafsīl-i wasā'il-iš-šī'a

وابسته به: تفصیل وسائل الشیعة الی تحصیل مسائل الشریعة = وسائل الشیعة؛ حر عاملی، محمد بن حسن (۱۰۳۳-۱۱۰۴)

در این شرح، کاتب، اصل متن را از ابتدای تجارت تا پایان وصیت برای شارح نوشته و بین باب‌ها به اندازه مواضع شرح فاصله انداخته و شارح از ابتدای تجارت تا باب «ان من دفع الیه مال یفرقه فی المحاویج» را شرح داده و توفیق توضیح مابقی ابواب را نیافته و جاهای آن همچنان خالی و سفید است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۸۱

آغاز: کتاب التجارة فهرست انواع الابواب اجمالا ... باب استحبابها و اختیارها علی اسباب الرزق؛ **انجام:** اقول و تقدم مایدل علی ذلک عموماً.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج ماشی مذهب، ۲۳۳گ، اندازه: ۱۹×۲۹/۲سم [ف: ۱۴ - ۳۱۲]

← شرح تقدمة المعرفة ← تفسیر تقدمة المعرفة

● **شرح تقدمة المعرفة** / طب / عربی

š.-u taqdimat-il-ma'rifa

ملطی، غره غوریوس، - ۱۲۸۶ میلادی

meltī, qareqūrīyūs (- 1286)

وابسته به: تقدمة المعرفة = ترجمة تقدمة المعرفة؛ بقراط (۴۶۰-۳۷۷)

شرحی است مختصر بر کتاب تقدمة المعرفة بقراط حکیم، که عبارات متن را با عنوان «النص» آورده، آنگاه با عبارات «التفسیر» به شرح و تفسیر آن پرداخته است. شروح این کتاب به تفصیل در فهارس کتابخانه‌ها و هیچ یک با این نسخه همخوانی ندارند، به جز نسخه‌ای که در کتابخانه ولی الدین افندی در استانبول ترکیه موجود است و مؤلف آن با مؤلف نسخه حاضر با اندکی تفاوت در تلفظ نام یونانی همسان می‌باشند، در ضمن شارح قبل از این، شرحی نیز بر کتاب فصول بقراط نگاشته است.

[کشف الظنون، ۱۲۶۸/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۰۰۱/۱

آغاز: رب اختم بخیر، قال الاب العالم الکامل ملک العلماء و الفضلا سید وقته و فرید عصره ... الحمد للهالذی زین کل بدایة حمده ودرن کل نهایة مجده ... و بعد، فانی لما فرغت من تلخیص شرح کتاب الفصول المغبوط ابقراط؛ **انجام:** قال الشارح هذا الکتاب ... فی الوقت الفقیر و توزع الحاضر ... و الحمد لله رب، تم شرح کتاب تقدمة المعرفة ابقراط ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۵ رجب ۷۰۸ق؛ مصحح، مقابله شده؛ کاغذ: شرقی، ۶۲گ (۱پ-۶۲پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۷/۵سم [ف: ۳۳ - ۱۱]

● **شرح تقدمة تقویم الایمان** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u taqdimat-i taqwīm-il-īmān

میرداماد، محمد باقر بن محمد، – ۱۰۴۱ ؟ قمری

mīrdāmād, mohammad bāqer ebn-e mohammad (-1632)

کتابی است در اثبات حقانیت ولایت امیرالمؤمنین (ع) با استفاده از آیات قرآن و روایاتی که در کتاب‌های اهل سنت نقل شده است. در بخشی از کتاب کلمات امیرالمؤمنین (ع) به نقل از نهج البلاغه آمده است. مطالب را با عناوین «و منها، و یلحق بذلک، نبیه، ألیس من الحق و ...» می‌آورد. مؤلف در جایی از تألیفات خود این چنین یاد می‌کند: «کتاب التقدیسات و کتاب الایماضات و التشریفات و کتاب خلسة الملکوت و کتاب التصحیحات و التقویمات و کتاب الصراط المستقیم و هو کتاب تقویم الایمان و کتاب الأفق المبین و سایر صحفنا الحکمیة و واظب علی ملازمتها و خاض فی أغوارها و أسرارها و غاض فی أعماق أغمارها ...». در بین تألیفات میرداماد کتابی که در امامت و شامل اخبار معتبره در نزد عامه باشد، محجة الاستقامة و شرح تقدمه تقویم الایمان را می‌شناسیم و از این دو، از کتاب اول نسخه‌ای در دست نیست. (ابوالفضل حافظیان)

چاپ: در سال ۱۴۱۲ ق به تصحیح اقای شیخ غلامعلی نجفی و آقای حامد ناجی و با مقدمه فارسی مفصل سید محمود میردامادی به چاپ رسیده است

[الذریعة: ۱۵۱/۱۳؛ معجم التراث الکلامی: ۴۲/۴]

۱. تهران؛ حوزه آستان حضرت عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۷۹/۱

آغاز: و اذ قد رمی رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم الی أرضه و ضربه خالد بن الولید و أصحابه المشرکون ... و منها ما روته رواة الأمة عن طائفة من الصحابة کنا جلوساً فی المسجد فخرج علینا رسول الله؛ **انجام:** و لایرد حکمه و قوله و ولایته الا کافر و لایرضی لحکمه و قوله و ولایته الا مؤمن فلما سمع الیمانیون قول رسول الله صلی الله و آله فی علی قالوا یا رسول الله رضینا بقول علی و حکمه فقال رسول الله

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، با خط خوردگی، با علامت بلاغ، محشی با نشان «منه مدظله» و «فخ» و حواشی لغوی؛ مهر: «الفقر فخری و به افتخر ۱۰۷۵» (بیضی)؛ جلد: تیماج سرخ، ۸۹گ (۱ر–۸۹پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: – ۳۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۰۶۷/۱

آغاز: ... المهیة المنزه عن کل وصف یدرکه حسن او یتصوره خیال أو یسبق الیه ... تنبیه، قدس العبد فی قوتیه النظریة العقلیة؛ **انجام:** و ذکر الراوندی ان لاولیاء الرابع مطالبة کل من ولی الاول و الثانی ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی در پایان، گوید: «وفقنا الله للوصول الی اصل النسخة تامة و اتمام هذه وتصحیحها و بقاء هذه کذلک لیقضی بالاسف»؛ کاغذ: فرنگی، ۸۴گ (۱–۸۴)، ۱۵ سطر، اندازه: ۸×۱۴سم [ف: ۳۸ – ۱۶۲]

● **شرح تقویم** / ریاضیات / فارسی

š.-e taqvīm

رشتی، ابوالخیر بن محمد

raštī, ab-ol-xayr ebn-e mohammad

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۶۲۹

آغاز: بسمله. بعد از حمد و ثنا و صلوة و دعا مخفی نیست که این رساله؛ **انجام:** و بروج مثلثه خاکی و آبی مؤنث و لیلی لمعه بباید ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۲۵گ، ۱۵ سطر [رایانه]

● **شرح تقویم** / تقویم / فارسی

š.-e taqvīm

زوپائی، عبدالقادر

zūpā'ī, 'abd-ol-qāder

در یک «مقدمه» و دو «باب» و یک «خاتمه»: مقدمه در تقسیم علامات تقوی، در دو باب: باب ۱. حساب جمل و ترتیب و شرح آن مشتمل بر چهار «فصل» است: ۱) علامات روزهای هفته و ماهها، ۲) ماههای رومی، ۳) ماههای فرس قدیم، ۴) ماههای جلالی (فصول باب اول نامرتب است)؛ باب ۲. علاماتی که تعلق دارد به حروف آخر اسامی کواکب، مشتمل بر دو «فصل»: ۱) ارقام کواکب، ۲. در نظرها که در کواکب واقع شود؛ خاتمه در مدار احکام و آن مشتمل بر هفت «فصل» است: ۱) بیوت کواکب، ۲) منسوبات کواکب از سعد و نحس، ۳) خانه و بال کواکب، ۴) شرف کواکب و هبوط آن، ۵) بیان اوج و حضیض کواکب، ۶) طالع طبایع و طبایع بروج، ۷) اختیارات روزها.

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۵۳/۲

آغاز: الحمد لله العلی و الصلوة علی نبی المصطفی (ص) اما بعد این کتابیست در معرفت تقویم خالی از اطناب مشتمل بر دو مقدمه و بر دو باب و خاتمه این کتاب را بنده جانی عبد القادر زوپائی بر سم مطالعه عزیزان در تحریر آورد متوقع آنکه بر خطائی که واقع کردند از بال اغماض بر آن پوشند و بقلم عفو اصلاح فرمایند مقدمه بدانکه؛ **انجام:** و نظر دشمنی و بر جمله اتصال قمر بر دو وجه پسندیده و بر کوکبی که کاری شاید کرد منسوب به آن کوکب باشد و قمر باذنب و کید میان دو نحس طریقه محترقه خاصه که از نسخ منصرف شود هیچ کاربر را نشاید کرد و الله بعلم بحقایق الامور ...

بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: – ۱۳۸۸]

● **شرح تقویم** / هیئت / فارسی
š.-e taqvīm

غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۹۴۹/۲

آغاز: الحمدلله الذی اخرج الاشیاء من العدم؛ **انجام:** و زیاده از این بتطویل مقتضی المست و قد تمت با الیف هذا الابواب بعون الملک الوهاب فی یوم الاحاد ۱۲۲۸ (کذا با مهری بخط نستعلیق که نقش آن نجفعلی پیرو دین نبی) (کذ).

مؤلف شناخته نشد. توصیف رساله: «این مختصریست در بیان قدرت از قواعد و اصطلاحات اهل نجوم اختیارات» رساله مرتب است بر چهار باب: ۱. در اجرام کواکب و بعض احوالات انظار و اصطلاحات متداوله، ۲. در معرفت بیوت و منسوبات ایشان، ۳. در معرفت احوال انظار تثلیث و تسدیس، ۴. در معرفت احوالی که در اختیارات به کار آید؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی فرنگی، جلد: مقوا، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۱۸ – ۱۴۱]

۲. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۳۹۱/۴

آغاز: بدانکه تقویم را دو معنی است لغوی و اصطلاحی در لغة بمعنی تسویة و تصحیح است گویند شیئی را تقویم نمودم یعنی زایل نمودم اعوجاج او را و مساوی نمودم؛ **انجام:** و اگر در میانه دوازده درجه و چهارده درجه باشد حکم میکنند باعتدال رویه و اگر از

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۱گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲ – ۸۶۷]

← شرح تقویم الاذهان > سحر البیان

● **شرح تکملة البحر الرائق** / فقه / عربی
š.-u takmilat-il-baḥr-ir-rā'iq

وابسته به: تکملة البحر الرائق؛ طوری، محمد بن حسین (–۱۱۳۸)
شرح مختصر مزجی است بر «تکملة البحر الرائق» محمد بن حسین بن علی طوری قادری.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۲۸۶

آغاز: بسمله. احکام الاجارة هی فعالته او اعالت علی تقدیر حذف فاء الفعل من اجرياء جر من باب؛ **انجام:** للختم اربعین یوماً یقرء فی کل یوم حزباً و نصف حزب او اقل و الله اعلم بالصواب

حاوی کتاب اجاره تا اول کتاب فرائض می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی به حواشی زیعلی (۷۰۴ق) و دیگران که کاتب برای تتمیم فایده آورده است؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج فرنگی قهوه‌ای، ۱۴۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۲۲/۵×۳۴سم [اهدائی رهبر: ۳ – ۳۸۰]

← شرح تکملة التبصرة > مکملة التکملة

← شرح التلخیص > شرح القانون

● **شرح تلخیص البیان فی ایضاح المعانی** / علوم قرآن / عربی
š.-u talxīṣ-il-bayān fī īḍāḥ-il-ma'āi

همدانی، محمد زکی بن ابراهیم، ق۱۲
hamadānī, mohammad zakī ebn-e ebrāhīm (- 12c)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۴۹۷

بی‌کا، تا: ۱۱۵۴ق؛ خریداری از الهام حمیدی [رایانه]

← شرح تلخیص الفوائد السنیة و منتخب الفرائد الحسنیة > تنقیح المقاصد الاصولیة فی شرح ملخص الفوائد الحائریة
← شرح تلخیص المفتاح > مفتاح تلخیص المفتاح
← شرح تلخیص المفتاح > الاطول
← شرح تلخیص المفتاح > مختصر المعانی

● **شرح تلخیص المفتاح** / بلاغت / عربی
š.-u talxīṣ-il-miftāḥ

وابسته به: تلخیص المفتاح فی المعانی و البیان؛ خطیب قزوینی، محمد بن عبدالرحمن (۶۶۶-۷۳۹)

ظاهرا غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۵۵۲

آغاز: الحمدلله المرشد ببدائع حکمته الی معانی القرآن الموجد علی ألسنة بریته بدائع البیان المقدس من انشاء الشر و قصر الاحسان؛ **انجام:** أو تفعلون فعل من یکون سقیماً لایمیز بین الحسن و القبیح بتاء الخطاب و القیاس بیاء الغیبة ...

شرح مزجی بسیار مختصری است بر کتاب معروف «تلخیص المفتاح» جلال الدین قزوینی مشهور به خطیب دمشق. در این شرح مشکلاتی حل می‌شود که مؤلف در شرح خودش «الأیضاح» این مشکلات را حل نکرده است از دیباچه این شرح بر می‌آید که در عصر خطیب نگاشته شده و او را چنان دعا می‌کند که زندگان را دعا کنند؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱۹ – ۳۵۶]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۱۴۷

شرحی است مزجی و آمیخته و در آن از شرح المفتاح فاضل علامه یاد شده است. چنین است پایان آن: «(یظهر ذلک بالتامل مع التذکر لما تقدم من الاصول) المذکورة فی الفنون الثلاثة و تفاصیل ذلک هی لایفی لها الدفاتر بل لایمکن الاطلاع علی کنهها الاعلام الغیوب. هذا آخر ما اوردنا جمعه من الفوائد و نظمه من الفرائد مع توزع البال و تشتت الاحوال و تفاخم الاحزان و

المحن و تکاثر الافزاع و الفتن و تواتر حوادث اورثت الطبع ملالا و الخاطر کلالا لکن الله جلت حکمته قد وفقنا للاتمام و حقق لنا الفوز بهذا المرام و تهیأ الفراغ من نقله الی البیاض فی الیوم المبارک یوم السب الرابع عشر من شهر الله المحرم سنة تسعین و سبعمایة علی ید موسی بن عبدالله بن خلف الله - میر المالکی غفرالله له ولو الدیه و لمحد ثه (؟) و لجمیع المسلمین. خالق الخلق طورا بعد اطواری ×× و عالم السرمن جهری و اضماری / اغفر لصاحبه ایضا و کاتبه ×× من المقالة ان زد (؟) و القاری»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ محشی؛ آغاز در مجاز عقلی پیش از باب دوم «احوال المسند الیه» افتاده؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۱۴۷گ، ۲۵سطر (۱۲/۵×۱۸)، اندازه: ۱۸/۵×۲۷/۵سم [ف: ۱۷ - ۴۲]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۹۸۷/۱

آغاز: المقدمة ففی بیان معنی الفصاحة و البلاغة و المراد بها ههنا ما یتوقف علیه المباحث الاتیة من جهة الشروع؛ **انجام:** یظهر ذلک بالتامل مع التذکر لما تقدم من الاصول المبینة لذلک

شرح مزجی بسیار مختصری است بر «تلخیص المفتاح» خطیب دمشقی؛ خط: نسخ، کا: محمود بن علی بن ابی بکر عطار، تا: چهارشنبه ۱۰ رجب ۷۶۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۹گ (۱ر-۵۹پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۷ - ۳۹۷]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۶۰۹

آغاز: البلاغة یوصف بهما الاخیران، فیقال مثلا کلامه بلیغ و هو شاعربلیغ؛ **انجام:** احتسابا للثواب من المنعم المنان انه المتفضل بالاحسان

شرح مزجی مختصر توضیحی است بر «تلخیص المفتاح» جلال الدین قزوینی معروف به خطیب دمشق (۷۳۹). این شرح بین دو ماه شعبان سال ۴۴؟ در هرات نگاشته شده است؛ خط: رقعی، کا: محمد بن حسین بن علی ابدی، تا: پنج‌شنبه ۲۰ ربیع الثانی ۸۲۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ از روی نسخه مؤلف؛ تملک: محمد باقر بن سید علی حسینی خواتون آبادی به تاریخ ۱۱۶۸؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۷ - ۱۸۲]

۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۴/۲

آغاز: بسمله، حمدله. و صلی الله علی محمد و آله المطهرین. قال المصنف ... «الحمدلله الواحد الاحد الفرد». فیها براعة الاستهلال، لانه یفهم من الواحد و اخویه، أن هذا الکتاب فی علم الحساب. «القدیم» هو الذی لا اول لوجوده. «الصمد» بفتح المیم؛ **انجام:** «حامدین لله تعالی» لاداء بعض نعمائه و آلائه، مصلین لرسوله العربی، محمد (ص) ...

متن تلخیص المفتاح از غیاث الدین جمشید کاشانی است. شرح حامل متن. در الذریعه (۴۷۱/۴) از تنویر المصباح در شرح تلخیص المفتاح نشانی‌هایی داده شده است که آن نشانی‌ها در نسخه در دست نیست؛ خط: نسخ کهن، کا: محمد بن احمد رضوی، تا: ربیع الاول ۸۹۶ق؛ ۵۸گ (۲۴پ-۸۱پ) [ف: ۱ - ۱۴۵]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۵۵

از دانشمندی که در آن از شرح اصول ابن حاجب خود و از صاحب المفتاح و جرجانی و مؤلف یاد می‌کند. نخستین عنوان: «الباب الاول فی بیان احوال الاسناد الخبری انما قدم البحث عن الاحوال الخبریة علی الانشائیة و قدم من الخبریة البحث عن الاحوال الاسناد لان الغرض الاصلی من وضع المفردات هو افادة النسب و المعانی الترکیبیة بضم بعضها الی بعض»؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۱۴۹گ، ۱۹ سطر (۷×۱۰)، اندازه: ۱۲×۱۶سم [سنا: ف: ۲ - ۷۷]

۷. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۹۳۹

از دانشمندی که در آن از «شرح اصول ابن الحاجب» خود یاد می‌کند. شارحان التلخیص و مختصر المنتهی هر دو با هم جز سعد تفتازانی اینها هستند: ۱. اکمل الدین محمد بن محمود بابرتی (درگذشته ۷۸۶ یا ۷۱۶)، ۲. بهاءالدین الدین احمد بن عبدالکافی (- ۷۷۳) مؤلف عروس الافراح فی شرح تلخیص المفتاح (مطول کالاطول)، ۳. شمس الدین محمد بن مظفرالخلخالی (- ۷۴۵) (مفتاح تلخیص المفتاح فی شرح التلخیص) (چلبی)، ۴. قطب الدین محمود شیرازی (- ۷۱۰) (سرگذشت ملاقطب از مجتبی مینوی ص ۲۶ و ۳۱). نسخه ما را نمی‌دانیم که از کیست. نمونه: «الباب الاول فی بیان احوال الاسناد الخبری انما قدم البحث عن الاحوال الخبریة علی الانشائیة و قدم من الخبریة البحث عن احوال الاسناد» «الکنایة لفظ الی قوله من لسانه و یده المقصد الثالث من مقاصد علم البیان الکنایة و هی لفظة ارید به لازم ...»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام [نشریه: ۷ - ۱۸۲]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۸۶/۱۱

آغاز: قال المص الحمدلله الواحد الفرد، فیها براعة استهلال لانه یفهم من الواحد و اخوبه ان الکتاب فی علم الحساب القدیم هو الذی لا اول له؛ **انجام:** المخرج تحت الکس و ان لم یکن فعه ...

شرح است بر تلخیص المفتاح جمشید کاشانی و به جز تنویر المصباح خود اوست. حاج خلیفه از شرحی که بعضی از علماء بر تلخیص المفتاح کاشی نوشته‌اند یاد کرده است؛ خط: نسخ، کا: زین العابدین بن عبدالله مازندرانی، تا: ۱۰۲۲ق، این رساله خطبه و مقدمه ندارد و نسخه ناتمام مانده؛ کاغذ:امیری شکری، جلد: تیماج خرمایی، ۳۹ص (۱۶۱-۱۹۹)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۰ - ۳۴]

۹. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۳۹۴

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی محمد و اله المتطهرین؛ **انجام:** و هو مجموع الکتاب المسمی بتلخیص المفتاح حامدین فی الله تعالی لاداء بعض نعمائه و الائه مصلین لرسوله العربی ...

تألیف غیاث الدین جمشید بن مسعود ابن محمود طبیب کاشی است که آن را به خاطر الغ بیک تألیف کرده، و مسائل هندسه و حساب را به خوبی تشریح نموده و دارای یک مقدمه و پنج مقاله است، سپس مؤلف آن را مختصر کرده و تلخیص المفتاح موسوم

گردید، و دیگری آن را شرح نموده که همین نسخه ماست و آن را شرح تلخیص المفتاح نامیده، حاجی خلیفه و دیگران نام شارح را ذکر نکرده‌اند این شرح به جز تنویر المفتاح خود اوست، در هر حال این کتاب بدون مقدمه است و متن تلخیص المفتاح دارای سی فصل است که آن را شارح شرح نموده: «فصل اول فی صور الاعداد و مراتبها، متن: ان مراتب الاعداد ثلث آحاد وعشرات و مآت، شرح: فصل سی ام الفصل الثلثون فی بعض القواعد الحسابیه الذی یحتاج الیه المحاسب فی بعض المحاسبات والذی اوردها المصنف ههنا سبعة شرح»؛ خط: نستعلیق، کا: مصطفی بن احمد، تا: ۱۰۷۷ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: چرمی، ۵۲گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۲ – ۸۶۸]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۸۹۵

آغاز: دفعا لتوهم التخصیص به فقال و هکذا النفی فیه من الاعتبارات جمیع ما سبق فی الاثبات من التجرید عن الموکدات فی الابتدائی (کذا) نحو لیس زید قائما؛ **انجام:** و علی هذا یکون مقابلا لا یجاز القصر و الاطناب بالانواع السابقة مقابلا لایجاز الحذف و بهذا انتهی بنا الکلام فی شرح الفن الاول من فنون هذا الکتاب و هو علم المعانی و یلیه فن البیان

شرح مزجی استدلالی نسبتا مبسوطی است بر «تلخیص المفتاح» خطیب دمشق؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۱ رجب ۱۰۸۷ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ موجودی از مبحث اسناد خبری تا پایان علم معانی است؛اهدایی:سازمان حج و اوقاف، آبان ۱۳۶۹؛ کاغذ: نخودی، ۱۷۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۵ – ۹۸]

۱۱. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۰۵/۸

آغاز: اعلم ان هذا الشرح یتعلق بهذه الرسالة فی بعض المواضع التی یحتاج الیه

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵گ (۱۷۳پ–۱۷۷ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۲ – ۴۹]

۱۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۹۵

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین والصلوة علی محمد وآله الطاهرین قال المصنف رحمه الله الحمدلله الواحد الاحد المنفرد ... فیها براعة الاستهلال لانه یفهم من الواحد واخویه ان هذا الکتاب فی علم الحساب؛ **انجام:** مساویا لحاصل ضرب جذر احد العددین فی جذر الاخر مثلا اذا ضربنا لاربعة فی الستة ... هو جذرالتسعه ... سته ولنختم الکلام ههنا لانه قد ... ثلاثون فصلا وهو مجموع الکتاب المسمی بتلخیص المفتاح حامدین الله تعالی لاداء بعض نعمائه و لرسوله العربی محمد (ص)

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ ترمه؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۲۳گ، ۱۲ سطر (۵/۲×۱۰/۳)، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۱ – ۱۶۲]

۱۳. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۱۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله المتطهرین قال رحمه الله الحمدلله الواحد الاحد الفرد. فیها برائة الاستهلال لانه یفهم من الواحد منه و اخویه ان هذا الکتاب فی علم الحساب؛ **انجام:** و ثلثون حذر الحاصل ستة و هی ای الستة مساویا بحاصل ضرب الاثنین الذی هو حذر الاربعة ... و هو مجموع الکتاب المسمی بتلخیص المفتاح حامدین لله تعالی لاداء بعض نعمائه و الامة متمثلین لرسوله العربی محمد مسلمین له ولاله الطاهرین

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با اشکال و جداول؛ جلد: چرمی، ۵۱گ، ۱۶–۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲ – ۸۶۷]

۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۰۳۴/۸-ف

شماره ۳۸۷۷ سپهسالار؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳ – ۱۲۵]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۸۳/۷

آغاز: قال المصنف: الحمدلله الواحد الاحد الفرد. فیها براعة استهلال. لانه یفهم من الواحد و اخویه ان هذا الکتاب فی علم الحساب. القدیم هو الذی لا أول لوجوده، الصمد بفتح المیم

شارح مانند «تنویر المصباح فی شرح تلخیص المفتاح» که در الذریعه (ج۴ش۲۰۹۳) معرفی شده ناشناس است و مقدمه نیز ندارد. لیکن آغاز آن با «تنویر» معرفی شده در الذریعه اختلاف دارد و مانند نسخه مجلس است که در فهرست حائری (ج۱۰ص۳۴) معرفی شده است، این شرح مانند اصل تلخیص المفتاح، سی فصل دارد، در صورتی که خود «مفتاح الحساب» یک مقدمه و پنج مقالت دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ صفحه‌ها طوری نوشته شده که چون به سطر ماقبل آخر پایین صفحه برسیم باید به حاشیه سمت راست بالا برویم و چون تا پایین برسیم باید به صفحه بعد رویم و تا پایین سطر ماقبل آخر بخوانیم و سپس به بالای حاشیه سمت چپ برویم و تا پایین بخوانیم، پس هر حاشیه دنباله متن می‌باشد و جای افتادگی با علامت «۷» نشان داده شده؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور مشکی، ۱۴گ (۱۱۶پ–۱۲۹پ)، ۱۵ سطر (۴–۴/۵×۱۲–۱۴/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۱ – ۱۵]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۰۸۱۱

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: – ۳۳۰]

۱۷. جهرم؛ کریم اشراق؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [میراث اسلامی: ۵ – ۶۱۰]

۱۸. جهرم؛ کریم اشراق؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [میراث اسلامی: ۵ – ۶۱۰]

● **شرح تلخیص المفتاح** / بلاغت / فارسی

š.-o talxīs-el meftāh

وابسته به: تلخیص المفتاح فی المعانی و البیان؛ خطیب قزوینی، محمد بن عبدالرحمن (۶۶۶–۷۳۹)

ترجمه و شرح مختصری است از مترجمی نامعلوم بر کتاب «تلخیص المفتاح» خطیب دمشق. شارح بخشی از متن را ذکر کرده و پس از توضیح و ترکیب مفردات به ترجمه و شرح آن پرداخته است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۹۱۳

آغاز: توان گفت مطلقا و حال این است که در تنزیل عزیز که در اعلی مراتب بلاغت نازل است. آن جناب کثرت تکرار و تتابع اضافات واقع است قال الله تعالی مثل دأب قوم نوح و نفس و ما سواها فالهمها فجورها و تقواها و انج مصنف در ایضاح آورده است از قول شیخ عبدالقاهر مشعر بر آنست که او تتابع اضافات را عام تر از آن مراد داشته که مترتبه باشد چنانکه واقع نشود میان دو مضاف غیر مضافی؛ **انجام:** و ما در طریق آخر که دو طریق اخیر یکی طریق انماست و دوم طریق تقدیم فیقال فی مجامعة النفی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: فاضلخان، ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۳۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۷سم [ف: ۲۵ – ۹۷]

● **شرح تنقیح الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u tanqīḥ-il-uṣūl

وابسته به: تنقیح الاصول؛ صدرالشریعة الثانی، عبیدالله بن مسعود (-۷۵۰)

متن دوم از عبیدالله بن مسعود محبوبی بخارایی و متن نخستین از فخرالاسلام علی بزودی است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۲۲

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:۴ ذیقعده ۸۶۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ عنوان متن و شرح با علامت م و ش به زر؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۱۷۲گ، ابعاد متن: ۸×۱۴، اندازه: ۱۶×۲۴سم [سنا: ف: ۲ – ۱۲۴]

● **شرح تنقیح العبارات فی توضیح الاستعارات** / بلاغت / عربی

š.-u tanqīḥ-il ʻibārāt fī tawzīḥ-il isti‘ārāt

نودهی، محمد معروف بن مصطفی،۱۱۶۶-۱۲۵۴ قمری

Nowdehī, mohammad ma‘rūf ben mostafā (1753 - 1838)

متن و گزارش از محمد معروف بن مصطفی بن احمد نودهی شهرزوری برزنجی شافعی. متن ارجوزه‌ای است در استعارات با سرآغاز زیر: «قال الفقیر المذنب الملهوف ×× آمل عفو ربه، معروف / الحمدلله علی ما انعما ×× و علم الانسان ما لم یعلما».

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۵۶/۳

آغاز: الحمدلله الذی شرف بالبیان الانسان، و الصلاة ... و بعد، فهذا شرح بمنظومتی «تنقیح العبارت فی توضیح الاستعارات» اختصرت فیه شرحها الکبیر مقتصراً؛ **انجام:** و صحبه، ذوی الکمال، فی العلم و العمل، و فیه حسن الختام من صنایع البدیع. و ختمت النظم بالحمد و الصلاة کما فتحت بها التشتمل کل جزء منه برکتها و یتطبق علی اوله ...

خط: نسخ تحریری، کا: اسماعیل ذبیح الله، تا: ۲۷ رمضان ۱۳۲۸ق، جا: قریه زنبیل؛ ۲۲گ (۵ر-۲۶پ) [ف: ۳ – ۱۸۷]

● **شرح تنقیح الفصول فی اختصار المحصول فی علم الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u tanqīḥ-il fuṣūl fī ixtiṣār-il maḥṣūl fī ʻilm-il uṣūl

قرافی، احمد بن ادریس، ۶۲۶ – ۶۸۴ قمری

qarāfī, ahmad ebn-e edrīs (1230 - 1286)

تاریخ تألیف: ۶۷۷ق

تنقیح الاصول و این شرح، هر دو از شهاب الدین ابی العباس احمد بن ادریس القرافی المالکی است.

چاپ: قاهره، المکتبة الازهریة، محقق: طه عبد الرؤوف سعد، چاپ جدید، ۴۶۰ص، ۱۳۹۲ق.

[روضات الجنات ص ۹۱؛ ریحانة الادب ۳:۲۸۶؛ کشف الظنون:۴۹۹]

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۵۹۳

آغاز: الحمد لله باسط الارزاق فی الانفاق و واهب النعم؛ **انجام:** فیحرم الجمع حتی یتاتی اصلاحه بما یجوز ان یرتب علی تلک الجنایة.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: گویا از قرن ۸؛ با این یادداشت بر برگ نخست: «من مؤلفات القزافی: الاستغناء فی الاستثناء خمسون بابا فیه اربعمائة مسالة و کتاب الامنیة فی النیة و الاجوبة الفاخرة عن الاسئلة الفاجرة و شرح المحصول»؛ ۲۸۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱ – ۱۴۲]

● **شرح التلویحات** / فلسفه / عربی

š.-ut-talwīḥāt

ابن کمونه، سعد بن منصور، – ۶۸۳ قمری

ebn-e kamūne, sa‘d ebn-e mansūr (- 1285)

وابسته به: التلویحات سهروردی، یحیی بن حبش (۵۴۹–۵۸۷)

تاریخ تألیف: ۶۶۷ق

کتاب شرحی است به طور «قال و اقول» بر تلویحات تألیف شیخ اشراق شهاب الدین یحیی سهروردی مقتول. لیکن کشف الظنون (ج ۱ ص ۳۲۹) آورده است که طرز این شرح به طور مزج است. در تذکرة النوادر و الذریعه، شرح تلویحات ابن کمونه با نام «تنقیحات» شناسانده شده و به نقل از فهرست دانشگاه نسخه مورخ ۱۱۱۸ نور عثمانیه، «تنقیحات فی شرح التلویحات تألیف شمس الدین شهرزوری مؤلف الشجرة الالهیه و تاریخ الحکماء» است. شمساء گیلانی در رساله حدوث عالم می‌نویسد: «سید شریف در حاشیه شرح حکمة العین از دو شارح حکمة الاشراق یاد کرده در صورتی که آن تلویحات است که دو شرح دارد یکی از شمس الدین شهرزوری و دیگری از ابن کمونه». مرحوم آقا ضیاءالدین دری پس از نقل سخن شمسا، در مقدمه کنز

الحکمه، از حاشیه شمساء بر نسخه‌ای از رساله حدوث عالم چنین نقل کرده: «پس از چندی بر من معلوم شد که استادم در این مطلب اشتباه نموده و تلویحات را فقط ابن کمونه شرح نموده و شرح شمس الدین شهرزوری بر حکمة الاشراق است»، آنگاه می‌گوید: «و این شرح فعلاً نزد من موجود است و بسیار مفصل و مبسوط و غالب عبارات علامه شیرازی مأخوذ از شرح شهرزوری است». ابن‌کمونه از ایرادات نجم الدین دهرانی بر کتاب المعالم یاد کرده و ه صورت «متع الله بدوام افاداته» او را دعا گفته است. در شرح آخرین فصل تلویحات که مشتمل بر وصایا و نصایح است می‌گوید: مؤلف در این فصل ۳۵ وصیت کرده که بسیار مهم و پر فائده‌اند و با شریعت حقه نیز مغایرتی ندارند و نیز الفاظی چند را که نیازمند تفسیر و شرحند در آن گرد آورده و شرح کرده اما کسی که سراسر کتاب را با دقت خوانده و در آن غور کرده باشد مطالب این فصل بر او پنهان نیست و تکرار آن هر چند خالی از فایدتی نیست اما ضرورت ندارد به‌خصوص که خود خالی از تداخل و تکرار نیست از این رو از شرح آن صرف نظر کردم جز آنکه از تفسیر و بحث درباره سه لفظ ناچارم: «رضا، شکر و توکل». آنگاه ابن کمونه به بحث درباره هریک از این ۳ کلمه پرداخته و پس از پایان بحث درباره آنها می‌گوید: «این شرح تلویحات را بدین گونه پرداختم که با مقصود و مرام درخواست‌کنندگان سازگاری دارد و بسا که دیگران را ناخوش آید و مطلوب نیفتد و از آنجا که گرفتاری‌های روزگار مانع از تنقیح مجدد و تجدید نظر گردید، امیدوارم که از زلات من در این کتاب در گذرند به‌خصوص که بسیاری از اغلاط نسخه‌ها از ناسخان است نه از مصنفان و من خود بسیار دیده‌ام که نسخه‌نویسان یک کلمه و یا یک حرف را نیز به غلط دگرگون ساخته‌اند و اتفاق را در نسخه همین شرح تلویحات پیش از به پایان آمدن آن، از این نوع غلط‌ها مشاهده کردم. بنابراین نسخه‌هایی که مدتی دراز از تاریخ تألیف آنها می‌گذرد بیشتر در معرض غلط نویسندگان است». این شرح شامل منطق طبیعیات و الهیات است. (عبدالحسین حائری)

آغاز: بعد حمد الله تعالی علی آلائه المتواترة و الرغبة ان یوفق الهدایة فی الدنیا و السعادة فی الآخرة و الصلاة علی ملائکته اولی بالذوات الزکیة الظاهرة ...

چاپ: محقق: حسین ضیائی و احمد الوشاح، باللغة الانجلیزیة، نصوص عن علم النفس والفلسفة الطبعیة للقرون الوسطی، المکتبة الایرانیة، التراث الفکری والعلمی، کالیفرنیا، کستامسا، ۲۰۰۳م.

[الذریعة ۱۵۲/۱۳–۱۵۳و ۴۶۷/۴–۴۶۸؛ کشف الظنون ۴۸۲/۱ ؛ تذکرة النوادر ۱۴۴–۱۴۵؛زرکلی چاپ۲ج۴؛بروکلمن ج ۱ ذیل: ۷۶۸؛ ملخص مجمع الآداب ابن الفوطی بنقل معجم المؤلفین۲۱۴/۴؛ فهرس المخطوطات المصورة ۲۲۲/۱]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۲۸

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه احمد ثالث ترکیه ۳۲۴۴؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۱۶ جمادی الثانی ۶۸۷ق؛ مصحح؛ یادداشتی در هبه کتاب از طرف «محمود بن مسعود الشیرازی» به فرزندش «کمال الدین» در تبریز شب قدر ماه رمضان نزدیک صبح سال ۶۹۲؛ ۶۱۷ص [عکسی ف: ۳ – ۲۸۶]

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۶۵بخش۲

نسخه اصل: همان نسخه اصل بالا [ف: – ۸۰]

۲. اصفهان؛ میناسیان، کارول (دکتر)؛ شماره نسخه:۱

بی‌کا، تا: قرن ۷ [نشریه: ۵ – ۳۲۵]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۴۹

آغاز: طبیعی (ص ۱): (بسمله) قال المصنف رحمه الله نستعین بالله واهب العقل ... اقول انما قدم الکلام فی هذا العلم علی الکلام فی العلم الالهی ... آغاز الهی (برگ ۸۱ ب) – بسمله – قال المصنف ... تبارکت ربنا ... اقول انما قدم علی هذا العلم؛ **انجام:** پایان طبیعی (برگ ۸۰): هذا آخر ما سمح به الخاطر من شرح العلم الطبیعی من کتاب التلویحات ... انه ولی الخیرات و منتهی الرغبات پایان: (برگ ۲۲۷ ب): و اتصلوا بمحل السعادة القصوی برحمتک، یا اکرم الاکرمین وقع الفراغ من تصنیفه فی اوائل سه سبع و ستین و ستمأة ... و فرغ کاتبه من نقله فی اول یوم من المحرم سه اثنی و سبعمئة و من الله التوفیق

این نسخه طبیعی و الهی تنقیحات است و منطق را ندارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷۰۲ق؛ یادداشت زیر به عربی از محمد حسین بن علی نقی بن محمد رضا همدانی به تاریخ ۱۲۱۱ دیده می‌شود: «چون کاتب در پای اوراق را ده نگذارده بود من آنرا شماره گذاری کردم»؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۵ص، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۴/۵سم [ف: ۵ – ۳۱۴]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۹۳۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۰ ربیع الاول ۷۰۴ق، جا: بغداد مدرسه نظامیه؛ تملک: فضل الله بن محمد اسمعیل حسینی افطسی خورزنی تفرشی در ۱۰۶۸، ابوالبقاء بن محمد اسماعیل تفرشی در ۱۱۳۳؛ مهر: عادل شاه؛ کاغذ: کاغذ دولت آبادی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۸۳گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲/۲سم [ف: ۱ – ۲۸۴]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۰۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فارتفعوا عن حضیص النقاوة و البلوی فاتصوا بمحل السعادة القصوی برحمتک یا ارحم الراحمین و یا اکرم الاکرمین و صلواته علی نبی الرحمة سیدنا محمد و آله اجمعین

حاوی بخش‌های منطق و طبیعیات و الهیات است؛ خط: نسخ، کا: عبدالرحمن بن محمود القرمی، تا: ۷۰۵ق؛ مصحح؛ واقف: فهرستی؛ ۳۳۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۴ – ۱۷۰]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۲۲–ف و ۲۹۰۹–ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ – ۳۴۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۶۶۳

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ – ۲۸۹]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۸۸۷

آغاز: ... لیکون موجوداً فی الاعیان؛ **انجام:** فیکون دوراً محالاً بل مثل هذا الدور ... التلویحات ... و عترته الطاهرین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قبل از جمادی الثانی ۷۳۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۵۰گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵/۳×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ – ۲۶۳]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** منطق: فارتفعوا عن حضیص النقاوة و البلوی فاتصوا بمحل السعادة القصوی برحمتک یا ارحم الراحمین و یا اکرم الاکرمین و صلواته علی نبی الرحمة سیدنا محمد و آله اجمعین؛ طبیعی: و هذا ما آخر سمح به الخاطر من شرح العلم الطبیعی من کتاب التلویحات ... تم الجزء الثانی و لواهب العقل الحمد و المنة؛ الهی: و هذا آخر شرح التلویحات ... وقع الفراغ ... فی اوائل سبع و ستین و ستمائه هجریة.

دارای بخش منطق و طبیعی شرح ابن کمونه است و یک صفحه از الهی آنرا هم دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: ... محمد بن محمد بن برکات در۹۶۱؛کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: تیماج زرد، ۲۱۴گ،۲۳سطر (۱۲/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۶×۲۴/۵سم [ف: ۳ – ۲۱۱]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۵۰

منطق را ندارد و تنها طبیعی و الهی است؛ کا: مظفر حسین کاشانی، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۸۱ص، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۶/۵سم [ف: ۵ – ۳۱۷]

۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۸۶۲

قسمت منطق را ندارد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد شهیر به مؤمن کاشانی بن جلال الدین محمد، تا: ۱۰۳۰ق؛ افتادگی: انجام؛ ۲۸۵گ، ۲۷سطر، اندازه: ۱۳×۲۶سم [ف: ۱ – ۵۲]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۰۰

آغاز: قال المصنف رحمه نستعین بالله واهب العقل عز سلطانه فی تحریر الفن الثانی؛ **انجام:** بمحل السعادة القصوی برحمتک یا ارحم الراحمین و صلی الله علی سیدنا محمد و آله اجمعین

منطق را ندارد؛ خط: نسخ، کا: وجیه الدین بن اسمعیل بن عباس معلم مکی، تا: چهارشنبه ۸ ذیقعده۱۰۳۱ق؛ واقف: نائینی؛ ۳۲۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۴ – ۱۷۱]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۰۲

آغاز: قال المصنف رحمه الله نستعین بالله واهب العقل عز سلطانه؛ **انجام:** و منتهی الرغبات و الله المعین و هو نعم المولی و نعم النصیر

تنها بخش طبیعیات را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۷ق؛ پس ازین در ۴ صفحه عبارتی است در تعریف کلی که کاتب آن را از افادات میرزا ابوالحسن ضبط کرده. شاید همان میرزا ابوالحسن جلوه باشد، سپس ضمن ۲۷ صفحه بخشی از حاشیه حاج ملا هادی سبزواری است بر شواهد الربوبیه؛ واقف: قائم مقام؛ ۲۰۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۴ – ۱۷۱]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۵۲۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** لیس لهما جعلان فی الخارج و المعاد.

شامل بخش منطق و طبیعیات؛ خط: نسخ، کا: محمود حسینی، تا: غره محرم ۱۲۹۸ق؛ افتادگی: انجام؛ واقف: حسن فرید محسنی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن خرمایی، ۲۸۷گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳/۵سم [ف: ۱۱ – ۱۸۶]

۱۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۴/۱

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد کاظم، تا: ۱۵ محرم ۱۳۴۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۰۳گ (۳پ–۱۰۵پ)، اندازه: ۲۱/۵×۳۴سم [ف: – ۱۴۲]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۰۱

آغاز: علیها لکان یرتفع القمقم بارتفاع تلک الاجراء؛ **انجام:** و ربما یفلح فی الحال یهلک الطعام و قدره الشاول «کذا»

حاوی طبیعیات و الهیات است. موجودی از طبیعیات از اواخر مرصد دوم (در بسایط اجسام) تا اواخر الهیات است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: نائینی؛ ۱۴۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۴ – ۱۷۲]

۱۵. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۵۹۱

آغاز: اقول هذا اصطلاح ثان فی الموجهات ... قال و الامکان العام اعم من جمیع الجهات و من المطلقه العامه ... اقول قوله فان الممکنة یدخل فیها اشیاء لا تقع ابدا هو مثل قولنا زید بالامکان کاتب؛ **انجام:** قال فصل اما و العادیات لفرط شوق دارت علی ارجاء الکون ... اقول العادیات التی اقسم بها هی الافلاک اذهی التی یتحرک.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ قطع: وزیری [رشت و همدان: ف: – ۱۳۳۳]

← شرح تنویر الابصار > منح الغفار فی شرح تنویر الابصار

← شرح توحید الصدوق > شرح التوحید للصدوق

← شرح التنویر علی سقط الزند > التنویر علی سقط الزند

← شرح توحید مفضل > گوهر یکدانه

● شرح التوحید / شرح حدیث / عربی

š.-ut tawḥīd

قمی، امید محمد علی، ق۱۱ قمری

qomī, omīd mohammad ʻalī (- 17c)

وابسته به: التوحید = توحید صدوق = التوحید و نفی التشبیه و الجبر؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱–۳۸۱)

تاریخ تألیف: ۴ جمادی الثانی ۱۰۸۳ق

شرحی است کلامی و فلسفی نسبتاً مبسوط باعناوین «متن، ش» یا «م ش» بر توحید شیخ صدوق که آن را به درخواست گروهی از مؤمنین از جمله حفیدش جمال الدین محمد نگاشته است. وی به تصریح خود جهت اختصار اکثر اسناد را حذف و از قواعد ادبی

و نکات بدیعی جز موارد ضرور صرف نظر نموده و در عین حال غوامض و مشکلات الفاظ و معانی را مفصل و مشروح بیان کرده است. (براتعلی غلامی مقدم)
آغاز: بسمله، الحمدلله المتفرد بالازلیة و القدم و المتوحد بامتناع الزوال و العدم ...
انجام: و قلوبهم المنتکسه العادله عن السداد بالامراض القلبیه التی لادواء لها.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱/۱۱۷۵ط
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد علی بن عبدالهادی رضوی، تا: ۱۰۸۳ق؛ در پایان نسخه و در متن، نام مؤلف محمد ... بن سلمان و زوائی تحریر شده اما دور آن را خط کشیده و در حاشیه محمد علی بن عبدالهادی رضوی را ثبت و صحیح دانسته شده، از ص ۴۳۱ -۴۳۳ فهرست ابواب کتاب توحید شیخ صدوق و ص ۴۳۳- ۴۳۵ نامه امام حسن عسکری (ع) به علی بن حسین بابویه درج شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۳۱ص (۱-۴۳۱)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۴/۳ - ۳۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۸
آغاز: علی نیف و ستین باباً و جعل الباب الاول فی ثواب الموحدین و العارفین ترویحاً لمقاصد هذا الکتاب؛ **انجام:** برابر
در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نسخ، کا: خلیل بن رکن الدین مسعود بن محمد تقی حسینی (شاید مؤلف کتاب باشد)، تا: سه‌شنبه ۲۴ ذیقعده ۱۰۸۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول، مصحح، پشت برگ آخر زین الدین جعفر زاهدی نوشته که خواندن کتاب را بتاریخ پنج‌شنبه اول ذیحجه ۱۳۷۴ به پایان برده؛ حضرت آیة الله مرعشی احتمال داده اند که این شرح تألیف سید محمد خلیل ابن رکن الدین مسعود بن سید محمد تقی حسینی کاشانی (کاتب نسخه) باشد که از شاگردان ملا محسن فیض کاشانی و پسرش علم الهدی بوده؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۹گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۱×۲۵سم [ف: ۴ - ۱۳]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۸۷۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد حکیم بن محمد معصوم رضوی، تا: جمعه ۲۷ رجب ۱۰۸۳ق؛ مصحح؛ تملک: عبدالعظیم حسینی؛ واقف: عباسعلی واعظ چرندابی، اسفند ۱۳۴۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۰گ، ۲۱-۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۱۴ - ۲۸۱]

● **شرح التوحید** / کلام و اعتقادات / فارسی
š.-ot tawhīd

استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین، ۱۱۹۸ - ۱۲۶۳ قمری
estarābādī, mohammad ja‘far ebn-e sayf-od-dīn (1784 - 1847)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۸/۵
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۵ص (۹۰-۹۴)، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [سنا: ف: ۱ - ۶۱]

● **شرح التوحید** / کلام و اعتقادات، شرح حدیث / عربی
š.-ut tawḥīd
وابسته به: التوحید = توحید صدوق = التوحید و نفی التشبیه و الجبر؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)

نامعلوم:
۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۹۸۷
بی‌کا، بی‌تا؛ اندازه: ۱۸/۸×۲۹/۱سم [رایانه]
۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۴۸۰
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از سید مرتضی علی حسینی [رایانه]

● **شرح التوحید** / کلام و اعتقادات / فارسی
š.-ot-tavhīd

قم؛ زنجانی (آیة الله)؛ شماره نسخه:۹۶
آغاز: حدیث دوم - خطبه حضرت رضا است و چون این خطبه شریفه در فصاحت
می‌رسد به میانه شرح باب دوم کتاب توحید. از یکی از دانشمندان خوانسار (یادداشت مرحوم آیت الله زنجانی بر برگ آغاز)؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: آقا سید مصطفی صفایی خوانساری؛ ۱۹۶گ، ۱۷ سطر، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف: - ۲۳۲]

● **شرح التوحید للصدوق = شرح توحید الصدوق = شرح کتاب التوحید** / کلام و اعتقادات، شرح حدیث / عربی
š.-ut tawḥīd li-ṣ ṣadūq = š.-u tawḥīd-iṣ ṣadūq = š.-u k.-it tawḥīd

قاضی سعید قمی، محمد سعید بن محمد مفید، ۱۰۴۹ - ۱۱۰۳ ؟ قمری
qāzī sa‘īd-e qomī, mohammad sa‘īd ebn-e mohammad mofīd (1640 - 1692)
وابسته به: التوحید = توحید صدوق = التوحید و نفی التشبیه و الجبر؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)
تاریخ تألیف: چهارشنبه ۵ محرم ۱۰۹۹ق
شرحی است مبسوط، فلسفی، عرفانی و تحقیقی بر توحید شیخ

صدوق که در چهار جزء تنظیم و هر جزء مشتمل بر چند «باب» به شرح ذیل می‌باشد: ۱. از ابتدای کتاب تا انتهای «اسرار الامر بالمعروف و النهی عن المنکر»؛ ۲. از باب سوم «فی معنی الواحد و التوحید و الموحد» تا باب بیست و پنجم در معنی کریمه «و نفخت فیه من روحی»؛ ۳. از باب «نفی المکان و الزمان و السکون» تا باب «فی أنه عزوجل لایعرف الابه»؛ به علت عدم دسترسی به جزء۴ از وضع آن بی‌خبریم. نویسنده می‌گوید کتاب توحید شیخ صدوق ابوجعفر محمد بن علی بن حسین بن موسی بن بابویه قمی را چون خواندم و بر بعضی از اسرار آن آگهی یافتم بر آن شدم که به شرح آن پردازم و احادیث آن را توضیح دهم تا همگان را بهره دهد پس به شرح توحید صدوق می‌پردازم. مؤلف در این شرح بحث‌های رجالی نیز مطرح کرده و اقوال عارفان همچون ابن عربی و قونوی را آورده است. سند احادیث را حذف و متن را با عناوین «الشرح» گزارش کرده است.

آغاز: جلد ۱: بسمله. سبحانك و حنانیك یا سبوح یا قدوس ... و بعد فهذا علق مضنون الا عن عبادالله ... هذا اصول اصول الدین ... اسداه ... محمد بن محمد مفید المدعو بسعید الشریف القمی اوقات مطالعة کتاب التوحید لشیخنا صدوق.

جلد ۲: الحمد لله علی عباده الذین اصطفی خصوصا محمد المصطفی و آله الاصفیاء ...

چاپ: تهران، مؤسسه چاپ و نشر وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تصحیح دکتر نجفقلی حبیبی، ۳ جلد، ۱۴۱۵ – ۱۴۱۹ق، ۸۷۷ + ۹۱۹+ ۷۱۱ ص، به ضمیمه تعلیقات ملا علی نوری بر این شرح

[الذریعة ۱۵۳/۱۳ و ۴۷۹/۴ و۴۸۲]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۵۹۸

آغاز: برابر جلد ۲؛ **انجام:** المعرفة الی حقایق الاشیاء جعلنا الله من اهل الاصطفاء و فی حزب الاولیاء فلله الحمد علی مارقنا مرقی لا یرقی الیه ... و نرجو ... للصعود الی ثالث الاسفار من شرح هذه الاسرار ... مصلیا مستغفرا و الحمد لله ... و کان الافتتاح و الاختتام فی دار السلطنة باصفهان.

جلد دوم؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف مؤلف (شاید)، تا: چهارشنبه ۵ محرم ۱۰۹۹ق، جا: اصفهان؛ با خط خوردگی‌های بسیار، قرینه‌ها نشان می‌دهد نسخه اصل است؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۶گ، ۳۱ سطر (۱۰/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۲ – ۲۹۷]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۳۳

آغاز: بسمله، الحمد لله الولی الحمد و الصلوة علی محمد صاحب لواء الحمد؛ **انجام:** قد اتفق الفراغ بعون الله و توفیقه من هذا المجلد الثالث ... منة سبع و مائه من الالف من الهجره حامدا مصلیا مستغفرا.

جلد سوم کتاب توحید شیخ صدوق قمی را شرح شده است؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف (محتملاً)، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، تیماج مشکی، ۱۸۸گ، ۱۹ سطر (۱۱×۱۷/۵)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۱۰ – ۶۰۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۷۱

آغاز: برابر جلد ۱

نسخه از: الباب الاول، فی ثواب الموحدین، الباب الثانی: فی التوحید و نفی التشبیه تا کتاب اسرار الامر بالمعروف ... قصیده میر فندرسکی: زیر چرخ این اختران نغز و خوش و زیباستی ...؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی؛ مهر: نصر الله تقوی؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۶۰گ، ۲۵ سطر (۷×۱۸/۵)، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۱۴ – ۱]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۹۱۳

جلد ۳؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱ ربیع الاول ۱۰۲۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سرخ، ۳۴۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۴×۲۱/۶سم [ف: ۱ – ۲۸۵]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۳۸۶

آغاز: برابر جلد ۲؛ **انجام:** ذالك فضل الله یؤتیه من یشاء ...

جلد۲؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن مظفر حسین، تا: چهارشنبه ۵ محرم۱۰۹۹ق؛واقف:سید محمد باقر سبزواری،محرم۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، ۲۴۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۱/۲سم [ف: ۱۴ – ۲۸۳]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۶۲۸

آغاز: بسمله. الحمد لله ولی الحمد و الصلاة علی محمد صاحب لواء الحمد ... اما بعد فهذا بعون الله هو المجلد الثالث من شرح کتاب التوحید ... تصنیف ... محمد المدعو بسعید؛ **انجام:** ان لی صانعاً و هو الله رب العالمین فقام و ما اجاد جوابا الشرح ابطل علیه السلام بذالك

جلد ۳؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۸۳گ، ۱۸ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵ سم [ف: ۱۳ – ۲۰]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۷۱۱

جلد سوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی زرد، جلد: تیماج سرخ، ۲۶۷گ، ۱۹ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۸ – ۲۵۶]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۱۲۹

آغاز: ایس بالعله و لاریب ان السائل ذکر الواحد من غیر تغییر و توصیف؛ **انجام:** بنا عرف الله و بنا عبدالله نحن الادلاء علی الله لولانا ما عبدالله تصدیر الخبر بالوحدانیه.

جلد۲؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز (یک ورق) و انجام (از اواخر باب ۱۲ ناتمام گذارده)؛ محشی؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳/۸×۲۳/۵سم [ف: ۱۴ – ۲۸۳]

۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۲۲۷/۱

آغاز: برابر جلد ۲؛ **انجام:** و اما أن یکون لأحد الطرفین أو لکهما و هذا الثانی اما أن یتساوی الداعیان أو یکون أحدهما أقوی فهذه أربعة اقسام ...

جزء دوم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۰گ (۱پ-۴۰پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۷۸]

۱۰. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۳۸۷**

آغاز: برابر جلد۱؛ **انجام:** و رزقنا و ایاکم محامدها دون نقص هذا آخر ما اردنا ایراده فی المجلد الاول

ج۱؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن دارچینی، ۱۳۴گ، ۲۷سطر، اندازه: ۱۹×۲۹سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۶۸]

۱۱. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۱۲**

آغاز: برابر جلد ۱؛ **انجام:** علی ید مصنفه الخاطی الجافی المدعو بسعید الشریف فی العام الثانی من تقلد شیخ الاسلامیه بدار المومنین قم المحروسه ثانی عشر شهر رمضان المبارک لسنه سبع و مائه من الالف الثانی من الهجره حامداً مصلیاً مستغفراً.

تا مجلد ثالث از کتاب شرح توحید را حاوی است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد مدعو بسعید، تا: ۱۱۰۷ق، جا: قم؛ کاغذ: رنگی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۳۰۹گ، ۳۸ سطر (۱۲×۲۳)، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۹ - ۱۹۷]

۱۲. **کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:بدون شماره**

جزء ۳؛ کا: زین العابدین بن محمد حسین، تا: ۱۱۳۱ق؛ از روی نسخه مؤلف، در صفحه آخر بلاغی به خط صدرالدین محمد شریف رضوی (ابن الولف) به تاریخ روز مبعث ۱۱۳۲ [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۳۷]

۱۳. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۸۲۶**

جلد اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، مصحح، با نشانی بلاغ به تاریخ ۱۲ رمضان ۱۱۳۱ در مسجد مزرعه کمیدان؛ واقف: میرزا ابوطالب الحسینی، ۱۲ رمضان ۱۱۳۱؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۲۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱۰ - ۲۰۶]

۱۴. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۶۷**

جزء اول؛ خط: نسخ، کا: محمد حسن اردهی، تا: اواخر شعبان ۱۱۴۳ق؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ تملک: عبدالعلی متخلص به عبدی نعمت اللهی به تاریخ رجب ۱۳۰۴؛ مهر: «احتشام الملک» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۷۳]

۱۵. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۲۷۷**

جلدسوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۷ شعبان ۱۱۹۶ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۴۲گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۶ - ۲۶۲]

۱۶. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۹۶۱۵**

آغاز: برابر جلد ۱؛ **انجام:** الذی بطن من خفیات الامور و ظهر فی العقول بما یری فی خلقه.

ج۱؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام (موجودی تنها ۸ ورق است)؛ واقف: خان بابا مشار، اردیبهشت ۱۳۴۶؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشگی، ۸گ، ۲۴-۲۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۴ - ۲۸۴]

۱۷. **قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۲۵۷/۳**

آغاز: برابر جلد۱؛ **انجام:** مستشهد بحدوث الاشیاء علی ازلیته وبما وسمها به من العجز علی قدرته وبما اضطرها الیه من الفناء علی دوامه هذه الفقرات الثلث مبتنیة علی قاعدة شریفة مقتبسة من انوار هم

جلد اول؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۱۰۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۴]

۱۸. **تبریز؛ خادم حسینی؛ شماره نسخه:۱۲/۱**

آغاز: برابر جلد ۲؛ **انجام:** کانت او غیرها بوجه یعرفه الاقلون اذا عرفت هذا فاعلم

از اول جلد دوم تا الباب السادس فی انه عزوجل لیس بجسم ولا صورة است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ تملک: احمد بن زین الدین احسایی در ۱۲۱۵؛ مهر: «احمد زین الدین» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۱گ (۱-۶۱)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [اوراق عتیق: ۱ - ۸۶]

۱۹. **تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۲۴/۱**

جلد یکم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: فاضل تونی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۳۲گ، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: - ۵۸۷]

۲۰. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۹۲/۲**

آغاز: برابر جلد ۲؛ **انجام:** فتنور باطن العبد بحکم و اشرقت الارض بنور ربها ...

جلد دوم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴۸گ (۸۶-۱۳۳)، ۲۰ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۰ - ۵۴۴]

۲۱. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۲۷۹**

جلد دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۰گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۹×۳۰/۵سم [ف: ۱۴ - ۶۵]

۲۲. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۰۸/۲**

آغاز: برابر جلد۱؛ **انجام:** و ظنی ان لما المجروره ینبغی ان یکون نسخة جمع مع لا فتدبر. انجام: بعیدا و خسروا خسرانا مبینا و صلی الله علی محمد النبی و آله الطاهرین.

بخشی از آغاز جلد اول؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: گالینگور، ۱۳۱ص (۱۰۱-۲۳۱)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۰ - ۹۵۹]

۲۳. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۸۲**

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: میرزا طاهر تنکابنی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قرمز، ۴۴۳ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۰ - ۱۹۱۱]

۲۴. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۳۱
جلد دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲۹۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶/۵سم [ف: ۱ - ۲۷]

۲۵. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۵۸۲
جلد دوم؛ خط: نستعلیق و متن کتاب نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۴۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۳۶۵]

۲۶. بیدگل؛ مجتهد الزمان بیدگلی؛ شماره نسخه:۱۲
آغاز: الحمد لله الولی الحمد و الصلاة علی محمد صاحب لواء الحمد؛ **انجام:** اضیف إلی الصدق مثل مبوء صدق و دار صدق و مقعد ثم ان ترک حی علی خیر العمل لمکان التقیة لم یذکره ...
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۶۸گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: - ۲۱]

۲۷. مشهد؛ حیدری؛ شماره نسخه:۴۸
بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [اندیشه حوزه: س۲، ش۷ - ۲۱۵]

۲۸. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۳۰۹/۱
جلد اول؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد ابراهیم بن مرحوم فتح الله خویی، تا: ربیع الاول ۱۲۰۲ق، جا: قمشه؛ محشی از فتح الله بن ابراهیم خویی بن کاتب متن و محمد رضابن فتح الله بن ابراهیم خویی و فتح الله محمد رضا خویی؛ از موقوفات رمضانیه ۱۲۳۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۱۵۱]

۲۹. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۸۶
آغاز: الحمد لله ولی الحمد والصلوة علی محمد صاحب لواء الحمد
جزء سوم؛ خط: نسخ خفی، کا: حسین زنوزی، تا: ۱۲۰۴ق، جا: مشهد رضوی؛ مصحح، مقابله شده، با علامت بلاغ؛ تملک: سید محمد حسن حسینی زنوزی خویی صاحب ریاض الجنة با مهر «عبده حسن الحسینی ۱۱۸۵» (بیضی) و «الواثق بالله العلی عبده حسن حسینی» (مربع)، حاج شیخ علی؛ مهر: «عبده الراجی ابراهیم ۱۲۴۷» (بیضی)؛ واقف: شهید، جلد: تیماج مشکی، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۷×۳۰سم [ف: - ۵۳]

۳۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۷
آغاز: برابر جلد۱؛ **انجام:** هذا آخر ما ادرنا ایراده فی المجلد الاول من شرح توحید شیخنا الفقیه القمی ... و یتلوه ... فی المجلد الثانی باب تفسیر سورة التوحید و الحمدلله وحده و الصلوة علی محمد و آله.
جلد یکم؛ خط: تعلیق، کا: محمد حسین بن علیشاه زنوزی تبریزی، تا: دوشنبه ۱۰ ذیحجه ۱۲۰۴ق، جا: توس؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹۲گ، ۲۴ سطر (۱۰×۱۹/۵)، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۳ - ۵۸۸]

۳۱. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه:۱۳
جلد اول؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن احمد، تا: یک‌شنبه ۳ ذیقعده ۱۲۰۶ق؛ ۱۲۰گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۹]

۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۱۲۱
آغاز: برابر جلد ۱؛ **انجام:** و اعاذنا و ایاکم من ذمایم النفس و رزقنا و ایاکم محامدها منه دون نقص هذا آخر ما اوردناه ایراده.
جلد۱؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالکریم بن حسین خان نوری، تا: یک‌شنبه ۱۷ رجب ۱۲۲۲ق؛ واقف: مکتبة امیرالمؤمنین (ع)، اردیبهشت ۱۳۶۵؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۱۶۴گ،۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۴ - ۲۸۲]

۳۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۰۲۲
آغاز: برابر جلد۱؛ **انجام:** و اعاذنا و ایاکم من ذمایم النفس و رزقنا و ایاکم محامدها من دون نقص هذا آخر ما اردنا ایراده
جلد ۱؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: شیخ یوسف بن شیخ احمد اشرفی، تا: ۲۳ صفر ۱۲۲۳ق؛ واقف: جعفر زاهدی، دی ۱۳۷۷؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۲۶ - ۳۰۳]

۳۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۹
ج۱؛ خط: نسخ، کا: حاج بابای سمنانی، تا: سه‌شنبه محرم ۱۲۲۵ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن آلبالویی، ۱۹۸گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۴×۲۱/۳سم [ف: ۱ - ۲۸۴]

۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۲۳
آغاز: بسمله، الحمدلله ولی الحمد و الصلوة علی محمد صاحب لواءالحمد؛ **انجام:** فهذا برهان شریف و طریق لطیف لاثبات الصانع تعالی و الحمدلله ولی الهدایه ...
جلد۳؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۲۲۷ق؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج عنابی، ۱۸۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۱سم [ف: ۱۴ - ۲۸۴]

۳۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۱۵۶
آغاز: الحمدلله ... و بعد هذا بعون الله و توفیقه هو المجلد الثالث من شرح کتاب التوحید لشیخنا الصدوق رضی الله عنه؛ **انجام:** لاثبات الصانع تعالی و الحمدلله ولی الهدایة و الصلوة علی شارع الطریقة المستقیمة و علی اهل بیت الحکمة و الولایة.
جلد سوم کتاب و از «باب نفی المکان و الزمان و ... عن الله عزوجل» تا آخر «فصل و اما الهواء و الکرسی و العرش»؛ خط: نسخ، کا: هادی بن محمد تقی، تا: ۲۵ رمضان ۱۲۳۰ق، جا: قمشه اصفهان؛ جلد: تیماج سرخ مذهب، ۱۸۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۵ - ۱۶۵]

۳۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۳۶۹
آغاز: برابر جلد۱؛ **انجام:** محامدها من دون نقص هذا آخر ما اردنا ایراده فی المجلد الاول من شرح توحید شیخنا الفقیه القمی رضوان الله علیه و بتمامه تم الباب الثالث حامداً مصلیاً کثیراً.
جلد اول و تا آخر باب سوم آن؛ خط: نسخ، کا: صالح ارداق دشتی، تا: ۱۲۳۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۲۲۱گ، ۲۵ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۹ - ۳۶۹]

۳۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۷۰
ج۲؛ خط: نسخ، کا: تقی بن محمد علی حسینی، تا: پایان رجب

۱۲۴۰ق؛ تملک: محمد جواد بن جلال الدین در ۱۲۳۵؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۱۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۱۴/۴سم [ف: ۱ – ۲۸۴]

۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۶۸۷

آغاز: برابر جلد۱؛ **انجام:** و اعاذنا و ایاکم من ذمایم النفس و رزقنا و ایاکم محامدها من دون نقص هذا آخر ما اردنا ایراده

ج ۱؛ خط: نسخ، کا: محمد علی نقی حسینی، تا: پنج‌شنبه ۱۱ ربیع الثانی ۱۲۴۰ق؛ مهر: محمد باقر بن محمد تقی اصفهانی؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ساخت محمد علی، ۱۵۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۱×۱۴سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ – ۳۶۹]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۱۰

همان نسخه بالا [اهدائی ف: – ۱۴۸]

۴۰. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۸

سه جلد کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۵ رمضان ۱۲۴۰ق، جا: مراغه؛ مصحح، با امضای بلاغ، محشی؛ تملک: حسنعلی ایروانی مشهور به واعظ در سال ۱۲۷۰؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۸۰گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۳۱×۲۰/۵سم [ف: ۱ – ۱۷۶]

۴۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۱۲-عکسی

آغاز: ج۳: الحمدلله ولی احمد و الصلاة علی محمد صاحب لواء الحمد ... و بعد، فهذا بعون الله و توفیقه هو المجلد الثالث من شرح کتاب التوحید لشیخنا ... تصنیف ... محمد المدعو بسعید الشریف القمی؛ **انجام:** و طریق لطیف لاثبات الصانع تعالی. و الحمدلله ولی الهدایة و الصلاة علی شارع الطریقة المستقیمة و علی اهل بیت الحکمه و الولایة. قد اتفق الفراغ ... قریب مجیب

مجلد سوم با «باب الاول، نفی المکان و الزمان و السکون و الحرکة و النزول و الصعود» آغاز می‌شود، در چند «تمهید»: التمهید الاول. اعلم ان المکان و لازمان من اعظم الظروف؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۱ صفر ۱۲۴۰ق؛ ۳۳۹ص، ۲۳ سطر (۲۲×۱۱/۵)، اندازه: ۳۰×۲۱سم [عکسی ف: ۱ – ۲۲۴]

۴۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۸

خط:نسخ،بی‌کا،تا:شعبان ۱۲۴۱ق؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱ – ۹۰۳]

۴۳. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۴۹

آغاز: برابر جلد ۱؛ **انجام:** و طریق لطیف لاثبات الصانع تعالی و الحمدلله ولی الهدایة و الصلوة علی شارع طریق المستقیمة و علی اهل بیت الحکمة و الولایة قد اتفق الفراغ ... تم

جلد اول و دوم؛ خط: نسخ جلی خوش، کا: محمد جعفر بن کربلایی، تا: چهارشنبه ۱۵ محرم ۱۲۴۱ق، جا: مراغه؛ محشی در توضیح یا رد و ایراد نظرات مؤلف به خط محشی توسط حاج سید هدایة الله مجتهد مراغی معروف به مجتهد آقا نگاشته شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۶۱گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۲۸×۱۷سم [ف:۷۸]

۴۴. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۸۷

آغاز: برابر جلد۲؛ **انجام:** تلک الاخبار انه الرئوف البار و العزیز الغفارو ملهم الاسرار.

جلد دوم؛ خط: نسخ خفی، بی‌کا، بی‌تا؛ با علامت «بلغ قبالأ» در آخر کتاب؛ تملک: حاج شیخ علی؛ مهر: «عبده الراجی ابراهیم ۱۲۴۷» (بیضی)؛ واقف: شهید؛ ۳۱ سطر، اندازه: ۲۸/۵×۱۸/۵سم [ف: – ۵۴]

۴۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۴۵۷/۱

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد کاظم موسوی، تا: ۱۲۴۹ق [ف: ۵ – ۲۶۹]

۴۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۴۵۷/۱

کا: محمد کاظم موسوی، تا: ۱۲۴۹ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن تریاکی، ۲۳ سطر [ف: ۵ – ۲۶۹]

۴۷. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:۵مجموعه بدون شماره

جزء ۳؛ کا: فتح علی بن ملک محمد، تا: ۲ رجب ۱۲۵۴ق [دلیل المخطوطات: ۱ – ۱۳۹]

۴۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۳۹۱

آغاز: الحمدلله و سلام علی عباده ... الباب الثالث فی معنی الواحد و التوحید والموحد أقول ذکرره فی هذاالباب؛ **انجام:** و اولاده الذین هم انوار الحجب العلیا و ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء فقد ساعدنا التوفیق باتمام ...

جزء دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۵۸ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۸گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۲۶×۱۵/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۸۷۷]

۴۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۹۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ امانت شیخ رضای تبریزی نزد یوسف ایروانی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۷۴گ، ۲۵ سطر (۱۵×۸/۵)، اندازه: ۲۰/۵×۱۴/۵سم [ف: – ۵۸۷]

۵۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۴۸۳

جلد ۳؛ خط: نسخ، کا: عبدالمطلب شیرازی، تا: ۱۲۷۰ق، برای ناصرالدین شاه؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: ساغری سیاه، ۱۵۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۹/۸×۱۸/۲سم [ف: ۱ – ۲۸۵]

۵۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۵۲۹

جلد دوم؛ خط: نسخ زیبا، کا: محمود قمری، تا: ۱۲۷۰ق، به امر مؤتمن السلطان مملکت خراسان سام خان؛ مجدول، محشی به نقل از مؤلف؛ مهر: «والده شجاع الدوله» (بیضی)، «امیر حسن ۱۲۳۱» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۵۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۴×۱۴/۵سم [ف: ۲۸ – ۸۶]

۵۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۹۵۱/۴

انجام: محامدها من دون نقص هذا آخرما اردنا ایراد فی المجلد الاول من شرح توحید سجیا ... و هنا تم الباب الثالث ... و یتلوه فی المجلد الثانی باب تفسیر سورة التوحید و الحمدلله.

جلد۱؛ خط: نستعلیق، کا: محمد عبدالصمد نجومی، تا: ۱۲۸۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۲۵۱ص (۲۹۷–۵۴۷)، ۲۸ سطر، اندازه: ۲۶/۵×۱۷سم [ف: ۱۷ – ۳۳۶]

۵۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۷۲۳/۲

جزء اول؛ خط: نستعلیق، کا: حسین ابن محمد تقی طسوجی، تا: یک‌شنبه ۲۰ رمضان ۱۲۸۰ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۲۵گ (۱۹پ–۱۴۳پ)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱۵ – ۱۲۱]

۵۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۳۶ط

آغاز: برابر جلد ۱؛ **انجام:** هذا آخر ما اردنا ایراده فی المجلد الاول من شرح توحید شیخنا الفقیه ... باب تفسیر سورة التوحید ... و الصلوة علی محمد و آله.

ج۱؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا، گویا به جهت میرزا محمد طاهر نگارش یافته؛ مصحح؛ تملک: عبدالله ... طبری مورخ ذیحجه ۱۲۸۱ق و مهر «یا ابا عبدالله»؛ جلد: تیماج سرخ، ۵۲۷ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۶/۵سم [ف: ۲۴/۳ – ۱۲۵]

۵۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۴۹۵

آغاز: برابر جلد۱؛ **انجام:** و الحمد لله ولی الهدایة و الصلاة علی شارع المستقیمة و علی اهل بیت الحکمة و الولایة. قد اتفق الفراغ بعون الله و توفیقه من هذا المجلد الثالث من کتاب شرح التوحید بتاریخ یوم سه‌شنبه ۱۱ شهر صفر المظفر سنة ... قلمی گردید انه قریب مجیب.

خط: نسخ، کا: سید کاظم طباطبائی، تا: ۱۶ شوال ۱۲۸۳ق، و دوشنبه ۲ ذیحجه ۱۲۷۳؛ تملک: حاج ملا باقر به تاریخ ربیع الاول ۱۲۸۹؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی قهوه‌ای، ۴۳۴گ، ۲۹ سطر (۱۲×۲۳/۵)، اندازه: ۲۲×۳۵سم [ف: ۱۲ – ۱۷۲]

۵۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۷۱

انجام: هذا آخر ما اردنا ایراده فی المجلد الاول من شرح توحید ... فی اتمامه فتم فی غفرک

جلد یکم؛ خط: نسخ پخته، کا: زین العابدین بن محمد جعفر، تا: هفتم دهه سوم شعبان ۱۲۹۱ق؛ مهر: شیخ فضل الله نوری (چهارگوش)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۸گ، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳– ۲۰۲]

۵۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۷۸۰/۶

آغاز: الصلاة و هی لغة الرحمة و الدعاء فیضاف الی الله بمعنی الرحمة والی الملائکة بمعنی الاستغفار للمؤمنین

نسخه اصل: کتابخانه مدرسه بروجردی–کرمانشاه ۱۱۹. از آغاز اسرار الصلاة تا پایان اسرار امر به معروف و باب سوم و جزء اول کتاب؛ خط: نسخ، کا: محمد باقر بن محمد حسن بروجنی، تا: با تاریخ ۱۲۹۵ق؛۸۲ص (۱۲۴–۲۰۵) [عکسی ف: ۵ – ۲۳۹]

۵۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۹۳ ط

آغاز: بسمله الحمدلله ولی الحمد و الصلوة علی محمد صاحب لواء الحمد و وصیه ... اما بعد فهذا بعون الله و توفیقه هو المجلد الثالث من شرح کتاب التوحید؛ **انجام:** و هو الذی کان ازلاً و ابداً فهذا برهان شریف و طریق لطیف لاثبات الصانع و الحمدلله ولی الهدایة و الصلوة علی شارع المستقیمه و علی اهل بیت الحکمة و الولایة.

خط: نسخ، کا: محمود بن موسی موسوی، تا: ۲۴ رجب ۱۲۹۹ق، به جهت سید طباطبایی سنگلجی؛ لازم به ذکر است که کاتب از معظم له با عنوان خاله زاده و با لقب قطب السالکین و زین العارفین یاد می‌کند؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عسلی، ۳۰۸گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۸سم [ف: ۲۴/۲ – ۱۳۷]

۵۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۳۷ط

آغاز: برابر جلد۲؛ **انجام:** و هذا آخر ما اردنا ایراده فی تلک علی سبیل العجاله و الحمد لله فی الاولی و الآخرة.

جلد۲؛ خط: نسخ، کا: حاج ابوالقاسم کاشانی، تا: ۱۴ رجب ۱۲۹۹ق؛ جلد: تیماج عنابی، ۷۵۶ص، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۷/۵سم [ف: ۲۴/۳ – ۱۲۶]

۶۰. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۸۵

جلد اول؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: مهدی بن علی نقی تبریزی، تا: اوایل قرن ۱۴؛ ۱۹۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ – ۵۶]

۶۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۵۷۹

آغاز: بسمله، الحمدلله ولی الحمد و الصلاة علی محمد صاحب لواء الحمد و وصیه الذی بیده لواء الحمد و آلهما الذین بتحمید هم الله الملائکة و الثقلان طریق الحمد؛ **انجام:** فهذا برهان شریف و طریق لطیف لاثبات الصانع تعالی و الحمدلله ولی الهدایة و الصلاة علی شارع الطریقة المستقیمة و علی اهل بیت الحکمة و الولایة

خط: نستعلیق، کا: محمود بن عبدالعظیم موسوی خوانساری، تا: پنج‌شنبه ۲۸ شعبان ۱۳۰۰ق؛ واقف: سید مصطفی صفائی خوانساری، تیر ۱۳۷۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۴۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۲سم [ف: ۲۶ – ۳۰۴]

۶۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۵۰۸

ج۲؛خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۳۸گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۲۱/۷×۳۳/۶سم [ف: ۱ – ۲۸۵]

۶۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۲۴/۲

جلد دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۹۰گ، ۱۹ و ۲۰ سطر (۱۰–۱۰/۵×۱۶/۵–۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: – ۵۸۷]

۶۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۶۶

آغاز: برابر جلد۲؛ **انجام:** (ج ۲): الحدیث السادس، باستثناء عبدالکریم بن عمرو ... و یوفقنا للصعود الی «ثالث الاسفار» من شرح هذه الاسرار، ثم یساعدنا علی الوصول الی اقصی مطالع تلک الاخبار، انه رؤف البار و العزیز الغفار ...

جلد دوم و در باب ۲۴ پایان می‌یابد؛ خط: نسخ پخته، کا: زین العابدین بن محمد جعفر بروجردی، تا: ۱۳۰۶ق؛ تملک: شیخ فضل الله نوری؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۴گ، ۲۴سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۳ – ۲۰۲]

۶۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۰۲/۲

جلد ۱و۳؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسین، تا: ۱۳۱۲ق؛ کاغذ:

فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۸گ (۴۹پ-۳۱۶) [ف:۱۰-۱۵۸۲]

۶۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۰۳۰-عکسی

آغاز: برابر جلد۱؛ **انجام:** محامدها من دون نقص. هذا آخر ما اردنا ایراده فی المجلد الاول من شرح توحید شیخنا الفقیه القمی (رض) و بتمامه تم الباب الثالث حامداً مصلیاً، مستغفراً. و یتلوه انشاءالله فی المجلد الثانی فی باب تفسیر سورة التوحید. الحمدلله وحده ...

مجلد یکم؛ خط: نسخ خوش، کا: محمود اصفهانی بن غلام علی، تا: سه‌شنبه ۲۵ جمادی الثانی ۱۳۱۴ق؛ ۴۲۲ص، ۲۰ سطر (۱۲×۱۹)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ - ۲۲۴]

۶۷. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:بدون شماره

جزء ۱؛ کا: احمد بن محمد رضا حسینی، تا: شوال ۱۳۱۴ق [دلیل المخطوطات: ۱ - ۱۱۳]

۶۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۵۵۸

آغاز: برابر جلد۲؛ **انجام:** فهذا برهان شریف و طریق لطیف ... و علی اهل بیت الحکمة و الولایة

جلد۲ و ۳؛ خط: نسخ، کا: سید احمد بن محمد رضا حسینی خوانساری، تا: ۱ ربیع الثانی ۱۳۲۰ق؛ از نسخه مکتوب در چهارشنبه پنجم مرداد ۱۰۹۹ استنساخ شده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن مشکی مذهب، ۳۶۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۶۹]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۹۶

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۴۸]

۶۹. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۳۶۵

جلد اول؛ خط: نسخ، کا: لطف الله بن عبدالله بن زین العابدین، تا: جمعه ۱۰ شعبان ۱۳۴۳ق، به دستور آیة الله بروجردی؛ ۲۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱ - ۲۲۰]

۷۰. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۳۳۵

جلد سوم؛ خط: نسخ، کا: احمد بن علی اکبر بروجردی (حاج احمد خادمی)، تا: سه‌شنبه ۲۱ شعبان ۱۳۴۳ق، به دستور آیة الله بروجردی؛ ۲۳۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۱۹۶]

۷۱. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۳۰۷/۲

بخش اسرار عبادات؛ خط: نسخ، کا: احمد بن علی اکبر بروجردی (حاج احمد خادمی)، تا: ۱۳۴۴ق، به دستور آیة الله بروجردی؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۴گ (۱۲۸ر-۱۹۱پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۸۱]

۷۲. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۵۷۸

جلد دوم؛ خط: نسخ، کا: علی بن احمد خوانساری بروجردی، تا: یک‌شنبه ۱۹ جمادی الاول ۱۳۴۴ق؛ ۲۶۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲ - ۳۶۳]

۷۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۵۴۵

آغاز: برابر جلد۲؛ **انجام:** علی الممسوس فی ذات الله تعالی و اولاده الذین هم انوار الحجب العلیا و ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء

خط: نسخ، بی کا، تا: دوشنبه از محرم؛ با نشانی بلاغ، با امضای «بلغ مقابلته و لله الحمد»، محشی؛ مهر: «هو المالک بالاستحقاق من عواری الزمان لدی الاحقر الجانی عبده الحسین بن عبدالله الطهرانی» (هشت گوش)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۵گ، ۲۳سطر، اندازه: ۲۱/۳×۳۱سم [ف: ۴۱ - ۴۱]

۷۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۹۵۲

خط: نسخ، کا: ابوطالب بن محمد رضی، بی‌تا؛ در پایان ختامه یا تقریظ میرزا محمد طاهر وحید قزوینی است؛ تملک: احمد بن محمد ابراهیم اردکانی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۹گ، ۲۰ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۲۶۱]

۷۵. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۲۱

انجام: صادف الفراغ (تا آنجا که می‌گوید: عصیرة نهار الثلثاء العاشر من شهر الصیام ببنان عبیدة البائس المستهام لقیب خامس الائمة الطاهرین و عقیب سابعهم بسبعة و عشرین و تاریخی که گذاشته است ۱۲۴۹.

جلد اول؛ خط: نسخ خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: حاج آقا اکبر امامی؛ ۲۵۷گ، ۲۰سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: - ۲۷]

۷۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۸/۱

آغاز: برابر جلد ۲؛ **انجام:** یساعدنا علی الوصول الی اقصی مبالغ تلک الاخبار انه الرؤف البار ... و ملهم الاسرار و اتفق الفراغ فی عصر یوم الاربعاء لخمس مضین من محرم الحرام مبتدأ الف و تسع و تسعین ... و الحمدلله و اتفق الفراغ من الانتساخ عصر الجمعه و هو السبعة و العشرین من شعبان المعظم علی ید ابوالقاسم الشریف فی دار الخلافة طهران. اللهم اغفر. قد بلغ قبالا بنفسی و جهدی ...

جلد دوم؛ خط: نسخ، کا: ابوالقاسم شریف، تا: شام آدینه ۲۷ شعبان؛ مقابله شده؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۲۰۷گ، ۲۵ سطر(۱۰/۵×۱۹)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۳ - ۵۸۸]

۷۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۹

آغاز: برابر جلد ۱؛ **انجام:** هذا آخر ما ادرنا ایراده فی المجلد الاول من شرح توحید شیخنا الفقیه القمی ... و یتلوه ... فی المجلد الثانی باب تفسیر سورة التوحید و الحمدلله وحده و الصلوة علی محمد و آله.

جلد۱؛خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۱۹۹گ، ۲۰ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۳-۵۸۶]

۷۸. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۶۲۷

از باب ۳ تا ۲۲؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۳]

۷۹. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:بدون شماره

جزء ۳؛ کا: محمد سعید بن محمد جعفر طبسی کلیلی، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۳۷]

۸۰. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۸۵

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** ثم الباب و یتلوه انشاءالله تعالی فی المجلد الثانی باب تفسیر سورة التوحید و الحمدلله رب العالمین
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: محمد باقر؛ جلد: چرم سبز، ۱۳۵گ، ۲۷ سطر [مؤید: ۳ - ۶۴۶]

۸۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۰۶

جلد دوم و از باب سوم تا پایان باب بیست و پنجم را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۴ - ۳۱۰]

۸۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۹۳

آغاز: برابر جلد۱؛ **انجام:** و لقد أحسن رحمه الله فی هذه الوصیة فجزاه الله حسن العاقبة و اعاذنا و ایاکم من ذمائم النفس ...
جلد اول، و متضمن شرح باب اول و دوم است، و در آخر این جزء بحث‌های بسیار مفصلی است در اسرار عبادات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: در عصر مؤلف؛ مصحح، محشی بعلامت «منه»، با آثار بلاغ، در پایان حدیث سی و سوم از باب دوم اجازه‌ای است که مؤلف به جهت الاخ الفاضل ؟ به تاریخ ۱۱ رمضان ۱۰۹۶ در اصفهان نوشته، در صفحه آخر نیز اجازه‌ای است که مؤلف برای همان شخص به تاریخ آخر شوال ۱۰۹۵ نوشته؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۸سم [ف: ۱ - ۳۳۸]

۸۳. کرمانشاه؛ مدرسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۹۳

جلد اول؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۳۷گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: - ۷۰]

۸۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۹۹۶/۲-۱۱/۹۶

آغاز: باب معنی جنب الله عزوجل ذکر الشیخ ره فی هذا الباب حدیثین [...] باسناده عن عبدالرحمن بن کثیر عن ابی عبدالله (ع) قال ان امیرالمؤمنین انا علم الله انا قلب الله الراعی ولسان الله الناطق؛
انجام: ولیعلم انه قد سبق منا فی المجلد الاول لهذا الشرح علی مباحث اسرار الصلوة ... وبالجملة جمیع الامور المتعلقة بالولایة العظمی فمن تمسک منها بالسبب الاوفی فطوبی لو ثم طوبی.
باب معنی جنب الله تا پایان همین باب؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۲۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۵۳۲]

۸۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۸/۱

آغاز: کلام المصنف قال محمد بن علی مؤلف هذا الکتاب ... أقول یظهر من هذا أنه قد بلغ مبلغ القرار من التوحید؛ **انجام:** فان القائل به لا یقول بمطابقة ذلک لتدبیر الله و مشیئة الله و أمثال ذلک
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۶گ (۱پ-۴۶پ)، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱ - ۳۹]

● شرح التوحید للمفضل / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-ot-towhīd le-l mofazzal

امامی، شریف بن موسی، ق۱۱ قمری

emāmī, šarīf ebn-e mūsā (- 17c)

وابسته به: التوحید = توحید مفضل = کتاب الفکر = کنز الحقایق و المعارف؛ مفضل بن عمر (-۲)
تاریخ تألیف: ۱۰۹۵ق
گویا از عبدالصمد شریف بن موسی الرضا امامی؛ شرح با عنوان «بیان» است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۱۴/۱۱

آغاز: (احسن تقویمک و صورک فی اتم صورة ...) بیان و صدقک بالتخفیف ای قال لک صدقا؛ **انجام:** ثم اعلم ان بعض الفقرات یومی الی تجرد النفس و الله یعلم و حججه صلوات الله علیهم اجمعین هذا آخر ما الزمت علی نفسی فی بدایة الحال کتابته تذکرة للاخ ... مولانا محمد محسنا ... بتاریخ شهر شعبان ... فی ... اصفهان فی المدرسة الرفیعة السلیمانیة ... سنةخمس و سبعین بعد الف ... و انا ... ابن موسی رضا عبدالصمد الشریف الامامی ۱۰۹۵.
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان «محسن عفی عنه»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۰ص (۱۱۳-۱۶۲)، سطور چلیپایی (۱۲×۲۰)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۱۲ - ۲۵۲۵]

● شرح التوحید للمفضل / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-ot-tovhīd le-l mofazzal

حسینی، محمد بن محمد باقر، ق۱۲ قمری

hoseynī, mohammad ebn-e mohammad bāqer (- 18c)

وابسته به: التوحید = توحید مفضل = کتاب الفکر = کنز الحقایق و المعارف؛ مفضل بن عمر (-۲)
تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۲۸ ربیع الثانی ۱۰۹۲ق
ترجمه و شرح مفصلی است بر توحید مفضل که در آن اشعاری از خود نیز آورده است. مترجم بعد از آوردن پاره‌ای از ترجمه متن، با عناوین «توضیح، ایضاح» به شرح آن پرداخته است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۸۷۵

آغاز: سپاس بی نظیر و قیاس و ستایش بیرون از احاطه فهم و حواس حکیمی را سزد که کالبد فرومایه انسان را که از ازل الإزال در بیابان بی پایان عدم بر خاک مذلت افتاده؛ **انجام:** و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین. بحمدالله که از الطاف یزدان ×× رسید این نامه نامی بپایان
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، با خط خوردگی و اضافات؛ تملک: زین العابدین بن سید محمد حسینی خادم روضه رضویه؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۲۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۳۴سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۷۸]

● شرح التوحید المفضل / شرح حدیث / عربی

š.-ut-tawḥīd-il muffaḍḍal

محصص لاهیجی، محمدسعید بن اسماعیل، ق۱۳قمری

mohasses-e lāhījī, mohammad sa‘īd ebn-e esmā‘īl (-19c)

وابسته به: التوحید = توحید مفضل = کتاب الفکر = کنز الحقایق و المعارف؛ مفضل بن عمر (-قرن ۲)

متن پس از عنوان «مصباح» می‌آید و شرح پس از آن. در پایان پرسشی که درباره حجب از میرزا جعفر بن میرزا احمد نواب کرده اند پاسخ داده شده است.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۸۰/۱

آغاز: بسمله. حمدله ... اما بعد فان ... بهاءالدین محمد بن محمد سعید اللاهجی یرجو ان یکون ... من الحزب الذین استیقظوا من رقدة الفضلات؛ **انجام:** و لعنة الله علی اعدائهم اجمعین.

خط: نستعلیق، کا: محمد باقر، تا: سه‌شنبه ۱۳ ذیقعده ۱۲۹۵ق، جا: همدان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۳۹گ (۲پ-۴۰ر)، ۱۹سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۲ - ۲۵۹۷]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۴۳/۱-۶/۱۳۳

آغاز: بسمله حمدله وصلاة اما بعد فان هذا الفقیر الی الله الوحید بهاء الدین محمد بن محمد سعید اللاهیجی یرجو ان یکون ... اقول بوساطة آل الرسول علیهم الصلوة و السلام من الله ... ان السبب فی التعویق؛ **انجام:** و رفع فی الخلد اعلامه ففیه الکفایة لاولی الدرایة و الحمدلله فعلیک ... ولعنة الله علی اعدائهم اجمعین ... بقلم المقصر القاصر محمد الباقر ... حامداً مصلیاً مستغفراً.

خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن علی اصغر، تا: شنبه ۵ ربیع الثانی ۱۲۹۶ق؛ ۷۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۳۳]

● **شرح التوحید للمفضل = شرح حدیث مفضل** / شرح حدیث / عربی

š.-ut-tawḥīd li-l mufaḍḍal = š.-u ḥadīṯ-i mufaḍḍal

بهاری همدانی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۷۷ - ۱۳۳۳ قمری

bahārī hamadānī, mohammad bāqer ebn-e mohammad ja‘far (1861 - 1915)

وابسته به: التوحید = توحید مفضل = کتاب الفکر = کنز الحقایق و المعارف؛ مفضل بن عمر (-قرن ۲)

به درخواست: بهاء الدین محمد بن محمد سعید لاهیجی

تاریخ تألیف: شنبه ۱۳ ذیقعده ۱۲۹۵ق؛ محل تألیف: همدان

شرح فلسفی و عرفانی بر توحید مفضل است مؤلف عبارات توحید مفضل را با عنوان «مصباح» و شرح خود را با عنوان «اقول» آورده است. حدیث مفضل درباره خلقت است. حدیث را جمله به جمله در عنوان مصباح آورده و به شرح پرداخته است. [ظاهراً این رساله همان «رساله شریفه مصباح است که در کتاب تاریخ عبرة لمن اعتبر یاد شده است].

[الذریعة ۴۸۲/۴ ؛ فهرستواره منزوی ۵۲۷/۹]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۸۴۳/۳

آغاز: پس از یک سطر خطبه عربی: اما بعد فان هذا الفقیر (کذ) الی الله الوحید بهاء الدین محمد بن محمد سعید اللاهیجی میرجوان یکون انشاءالله من الحزب الذین استیقضوا من رقدة الغفلات؛ **انجام:** فعلیک بالاستکشاف فانه کشاف شاف انشاءالله تعالی و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین و لعنة الله علی اعدائهم اجمعین.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: یوسف شریف کرمانی، تا: محرم ۱۳۰۸ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج خرمایی، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۳سم [ف: ۱۸ - ۱۳۹]

۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۲۴۱/۶

خط:نسخ،بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: ۱۴۰۶]

● **شرح التوحید للمفضل** / شرح حدیث / عربی

š.-ut-tawḥīd li-l muffaḍḍal

وابسته به: التوحید = توحید مفضل = کتاب الفکر = کنز الحقایق و المعارف؛ مفضل بن عمر (-۲)

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۸۵/۲ حکمت

گویا از بحار مجلسی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ جلد: تیماج تریاکی، قطع: جیبی [ف: ۲ - ۵۸]

● **شرح التوحید للمفضل** / شرح حدیث / فارسی

š.-ot-tovhīd le-l mofazzal

وابسته به: التوحید = توحید مفضل = کتاب الفکر = کنز الحقایق و المعارف؛ مفضل بن عمر (-۲)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۲۰۷/۵

آغاز: بسمله. روی محمد بن سنان قال حدثنی مفضل بن عمر، قال کنت ذات یوم بعد العصر ... یعنی روایت کرده است محمد بن سنان از مفضل بن عمر که گفت روزی نشسته بودم بعد از عصر در روضه مقدسه نبوی علی مشرفها الصلاة؛ **انجام:** گفت مفضل که پس برگشتم از نزد مولای خود ... با چنین حالی

خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد صادق قمی، تا: ۱۱۷۷ق؛ جلد: میشن قهوه‌ای، ۳۵ سطر [ف: ۹ - ۲۶۴]

● **شرح التوحید و الحجة = التوحید و الحجة و فروعهما** / حدیث / عربی

š.-ut tawḥīd wa-l hujja = at-tawḥīd wa-l hujja wa furū‘-u-humā

شیروانی، حیدر علی بن محمد، ق۱۲ قمری

Šīrvānī, heydar ‘alī ebn-e mohammad (- 18c)

تاریخ تألیف: ۱۱۲۹ق؛ محل تألیف: نجف اشرف

شرح احادیث بخش‌های توحید و حجت از دو کتاب الکافی کلینی (-۳۲۹ق) و التوحید (-۳۸۱ق) صدوق است. در آغاز می‌گوید: «انی لما رأیت کتاب الکافی ... و کتاب التوحید للشیخ النبیل الصدوق محمد بن علی بن بابویه القمی ... حاویین من اخبار التوحید و الحجه الفراید و الفواید ما لا یوجد فی مصنف و لا یتضمنه مؤلف مشتملین علی بعض المتشابهات متناً او سنداً اجبت ان اجمع منهما و من غیرهما کتاباً مختصراً یتضمن من اصول التوحید و الحجه و فروعهما المحکمة دون المتشابه مقتصراً علی ما یجوز و یسوغ و یفید و یسیغ کما تبنه المقدمة علی المرام و المراد». با عنوان‌های: «باب فی التوحید» تا «باب ذکر صاحب الزمان» خاتمه: و فیها ان الامام لایلی امره الا الامام.

آغاز: بسمله. حمدله. و صلواته و سلامه علی خیر خلقه محمد وآله الطاهرین. فیقول ... علی بن المیرزا محمد الشروانی انی لما رأیت کتاب الکافی ... و کتاب التوحید ... حاویین من اخبار التوحید و الحجة الفراید.

[فهرستگان حدیث: ۲۱۳/۴-۲۱۴؛ دنا ۵۶۱/۶؛ الذریعه ۱۸۲/۴ و ۴۷۹]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۹۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اما ما ینسب الی بعض العلماء من استبعاد ذلک فهو زور ... و الرسالة المتضمنة له لیست له مزورة مکذوبة علیه کما یظهر لمن نظر فی کلامه و الحمدلله اتفق الفراغ ...

کاتب = مؤلف، تا: ۱۲ رجب ۱۱۲۹ق؛ محشی از مانند کامل ابن اثیر و جز آن؛ با این یادداشت: «قد اشتریته من سید حسین الکاتب»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۰۵گ، ۱۹ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۱۶ - ۲۸]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۳۲۶/۳

آغاز: برابر

تا به باب «الفاظ وارد در قرآن» می‌رسد چنانکه نسخه دانشگاه هم کم دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۲۸گ (۴۸پ-۷۵پ) [ف: ۵ - ۲۲۵]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۰۱۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اما ما ینسب الی بعض العلما استبعاد ذلک فهو زور و الرسالة المتضمنة له لیست له مزورة مکذوبة علیه کما یظهر لمن نظر فی کلامه و تتبع احواله و مقالاته و الحمدلله وحده علی نعمه کلها و صلی الله علی خیرته من خلقه محمد و عترته و آله الطیبین الطاهرین.

خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن محمد، تا: قرن ۱۳؛ مهر: «خ ل یل ۱۲۳۲» (بیضی)، «اللهم الغفر (کذا) للخلیل یا رب الجلیل»، کتابخانه جعفر سلطان القرایی؛ واقف: خلیل تبریزی، ۱۲۴۹ ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۲۱گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۷×۲۰/۸سم [ف: ۲۹/۲ - ۶۳۰]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۹۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** «و روی عن المفید قدس الله روحه انه روی مستداً عن مولی لامیر المؤمنین» از بند ۲۵ «اجابة دعائه ص فی ردالشمس علیه ببابل» از باب «آیات و بینات علی».

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشان «منه طاب ثراه»؛ تملک: محمد باقر بن محمد تقی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۳۱گ، ۱۸ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۶×۲۱سم [ف: ۶ - ۲۲۸۲]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۸۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و روی فی الاستیعاب و غیره من وجوه کثیرة ان النبی صلی الله علیه و آله قال ...

قسمت خداشناسی و حجت شناسی هر دو آمده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ تملک: مهدی بن حسن حسینی اعرجی و مهر «رق الصاحب مهدی بن الحسن» (هشت گوش)؛ مهر: «کاظم» (بیضی)، «محمد کاظم بن محمد حسین» (بیضی)، «أحب الله من احب الحسین» (مربع)؛ تاریخ وقف: صفر ۱۲۴۹؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۳ - ۱۷۶]

● شرح التوضیح / نحو / عربی

š.-ut tawḍīḥ

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۷۴۰

آغاز: اسم مکان ای حبة البقلة الحمقاء صلوة الساعة الاولی و مسجد المکان الجامع؛ **انجام:** و اجاب عنه المرادی بان الاصل اذا سقط لعله مقدر الوجود بخلاف الزاید و الزاید

جلد دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ آبی، ۳۰۱گ، ۱۹ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۱۷۷۶]

● شرح توضیح النقل فی تنقیح العقل / فقه / عربی

š.-u tawzīḥ-il naql fī tanqīḥ-il ʻaql

تاریخ تألیف: ۷۹۹ق

در فقه استدلالی شیعی به صورت شرح بر متن با عناوین «قال-اقول». شرح و متن از یک مؤلف است و در شرح می‌گوید: «قال احسن الله تعالی عواقبه ... اقول ...». تألیف قسمت حاضر از شرح در ۷۹۹ق به پایان رسیده و شارح در برخی موارد از شیخش یاد می‌کند و مثلاً می‌گوید: «وان کان مخالفاً لاختیار شیخنا فی کتبه». در پایان مؤلف از کتاب متن با عنوان «توضیح النقل فی تنقیح العقل» نام می‌برد. نام این کتاب و مؤلف آن را در منابع کتاب‌شناسی به دست نیامده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۶۴-۳/۸۴

آغاز: احسن الله تعالی عواقبه باب کالحدث الخبث رافعه ماء طاهر اقول هذا شروع فی کتاب الطهارة و انما قدمه لان الفقهاء قسموا الفقه اربعة اقسام عبادات و عقود و ایقاعات و احکاماً؛ **انجام:** فاذا

أراد ایجارها للارضاع او البرع بلبنها لم یکن لاحد منعه منه علی الشروط المذکور و هذا آخرما اردنا شرحه من ربع النکاح من کتابنا الموسوم بتوضیح النقل فی تنقیح العقل والله الموفق للصواب طهارت تا آخر نکاح. کتابی است؛ خط: نسخ، کا: محمد بن حسن بن محمد استرابادی، تا: ۱۳ ربیع الثانی ۸۰۴ق، جا: نجف اشرف؛ مجدول، مصحح، درا نتهاء علامت بلاغ: «بلغت المقابلة بالجهد و الطاقة»؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۳۳]

← شرح التهذیب ‹ حاشیة التهذیب

● **شرح التهذیب** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ut tahḏīb

وابسته به: تهذیب المنطق و الکلام؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

نامعلوم:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۰۶

آغاز: بسمله هذای ما سیتلی علیک قسم الکلام من التهذیب ای الکتاب المسمی به و علی الستة وقع التبویب لان ما یذکر فیه اما ان یجب تقدیمه فی علم الکلام و هو الباب الاول فی المقمه اولا؛

انجام: ثم کثیر من الصحابه ... علی صحة الاستثناء فی الایمان بان یقال انا مؤمن ان شاء الله. لا بمعنی ان ایمان الحال لیس بایمان بل بمعنی انه المنجی و ان کان الناجز.

شرح بخش کلام از تهذیب تفتازانی است که از یکی از متأخران (شاید اوایل قرن ۱۳ و اواخر ۱۲) که اشعری مذهب بوده. در مبحث ماهیت آنجا که شارح قولی نقل می‌کند، در حاشیه با همین خط متن آمده: «القائل هولا استاد الشیخ محمد الوسیم ذهب الله به الی جنة النعیم» بنابراین مؤلف شاگرد شیخ محمد وسیم است؛خط:نسخ تحریری،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛کاغذ:ترکی،جلد: تیماج مشکی، ۱۶۰ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [ف: ۱۰- ۱۹۳۳]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۹۷۱

بی‌کا، تا: ۱۲۳۹ق؛ خریداری از حوزه علمیه عصر کرمان [رایانه]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۷۹۰

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از سید مجید آل احمد [رایانه]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۷۹۰

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از سید مجید آل احمد [رایانه]

← شرح تهذیب الاحکام ‹ ملاذ الاخیار فی فهم (شرح) تهذیب الاخبار
← شرح تهذیب الاحکام ‹ حاشیة تهذیب الاحکام

● **شرح تهذیب الاحکام = حاشیة تهذیب الاحکام** /
شرح حدیث / عربی

š.-u tahḏīb-il-aḥkām = ḥāšīyat-u tahḏīb-il-aḥkām

استرآبادی، محمد امین بن محمد شریف، -۱۰۳۳ قمری

estarābādī, mohammad amīn ebn-e mohammad šarīf (-1624)

وابسته به: تهذیب الاحکام فی معرفة الحلال و الحرام؛ شیخ طوسی، محمد بن حسن (۳۸۵-۴۶۰)

شرح مختصری است با عناوین «قوله - قوله» بر کتاب تهذیب الاحکام شیخ طوسی، در بعضی از مطالب حاشیه‌های مفصل و مؤلف خواسته است که کتاب اجتهادی باشد نه شرح توضیحی و گویا فقط قطعه‌ای از اوایل کتاب الطهارة شرح شده است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قال قدس سره: و کثیر منهم رجع عن اعتقاد الحق لما اشتبه علیه الوجه فی ذلک. أقول: الذی بعثهم علی الرجوع

چاپ: از طرف دار الحدیث

[الذریعه ۱۵۶/۱۳ شماره ۵۳۱؛ کشف الحجب ص ۳۹۲ شماره ۱۷۹۷]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۷۵۰/۳ و ۲۳۵۲/۳ عکسی

آغاز: باب الاحداث لان ما عداها الطریق الیه اخبار آحاد الخ یرید اخبار الإحاد التی لا توجب علماً و عملاً؛ **انجام:** وکذلک الثانیة و اصل الاولی القرء بمعنی الحیض و أصل الثانیة الغرث بمعنی السرجین.

خط: نستعلیق، کا: محمد بن جابر النجفی، تا: ۱۰۵۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج سبز، ۴۱گ (۴۲پ-۹۲پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۵۶۱] و [عکسی ف: ۶ - ۴۵۶]

۲. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه:۱۴۰/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** وقد سمعت من بعض مشایخی رحمهم الله تعالی فی تصحیح لفظ قال و فی تصحیح ...

فقط مقداری از آغاز کتاب طهارت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: غره محرم ۱۰۴۶ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، با یادداشتی در استکتاب کتاب توسط «محمد المشتهر بابن خاتون»؛ تملک: سلطان محمود قائنی به سال ۱۱۶۷؛ مهر: «خاک ره حق نظر علی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۷۸گ (۱-۷۸)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۸/۵سم [کتابخانه‌های قائن: ف: - ۱۱۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۹۰/۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵ - ۱۳۹]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۶۰۴/۲

انجام: فارجع الی الباب الاخر من أبواب کتاب السرائر و الی المحاسن و الی الکافی

خط: نستعلیق، کا: ابو سعید محمد رضا بن مالک اشتری نخعی عروسی اخباری، تا: اواخر شعبان ۱۰۵۶ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قرمز، ۸۴گ (۱۰۵پ-۱۸۸پ)، اندازه: ۱۵×۲۵/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۷۱]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۷۸۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لکن زیادة الشرط بهذا المعنی علی مشروطه بهذه الزیادة المخصوصة اظهر فی ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ تملک: محمد باقر بن اسدالله، ریحان الله موسوی به تاریخ رجب ۱۳۱۵ با مهر «العبد ریحان الله الموسوی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۴۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۷۴]

● **شرح تهذیب الاحکام** / فقه / عربی

š.-u tahḏīb-il aḥkām

قزوینی، خلیل بن غازی، ۱۰۰۱ - ۱۰۸۹ قمری

qazvīnī, xalīl ebn-e qāzī (1593 - 1678)

وابسته به: تهذیب الاحکام فی معرفة الحلال و الحرام؛ شیخ طوسی، محمد بن حسن (۳۸۵-۴۶۰)

ملاخلیل قزوینی آن‌چنان‌که در صفحه عنوان نسخه ما آمده است بر تهذیب حلی این گزارش آمیخته را نوشته و بیشتر از کتاب‌های سنی و کمی از شیعی در آن بهره برده است. در دیباچه آن نه به کتاب نامی داده شده و نه از نگارنده آن یاد شده است و از خود گزارش تا آن اندازه‌ای که در نسخه ما هست بر نمی‌آید که از قزوینی باشد و در سرگذشت او هم در کتاب‌ها چنین گزارشی یاد نکرده‌اند. همین اندازه از این گزارش بر می‌آید که نگارنده پس از «شیخ علی» و «شهید ثانی» می‌زیسته است و در خیلی جاها از «الشارح رحمه الله» عبارت‌هایی آورده و خرده گرفته است. تهرانی در الذریعه در دنبال «تهذیب الوصول» که گزارندگان آن را برشمرده، از قزوینی یاد ننموده است (نیز کنتوری) و تا نسخه کاملی از آن دیده نشود چیزی نمی‌توان گفت. (دانش پژوه)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۰۹

آغاز: بسمله. نحمدالله فی البدایة و النهایة و نشکره علی منتهی العنایة الذی نور قلوبنا بتهذیب بیان الخطاب و شرح صدورنا بایضاح متشابه الکتاب ... اما بعد فقیر خفی علی ذوی العقول النقادة و البصائر الوقاده شرف العلوم الفقهیة ... و قد نصب علی تلک الدلائل و الامارات و خص من شاء بتمهید قواعد المدارک و الاستنباطات ... فاکثر و فی ذلک النهج من التألیف ... فممن حاز المکارم فی میدان السباق ... آیة الله فی العالمین ... جمال ... الدین الحسن بن یوسف بن مطهر ... فانه قد صنف فیه کتبا ... و کان من جملتها تهذیب الوصول الی علم الاصول ... و کنت قد علقت من الفوائد علی هذا الکتاب ... ملتقطالها من اماکن عدیدة فی اوقات مدیدة ... فجمعتها شرحا ... متصفحاً لجملة من کتب هذا الفن؛

انجام: البحث الحادی عشر فی بیان طریق یعرف به النسخ و یتمیز الناسخ من المنسوخ ... و ذا یعلم بالتضاد کتحویل القبلة من

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشانه «محمد بن عبدالله»؛ تملک: علی بن محمد بن حسن بن زین الدین عاملی (۱۰۱۳-۱۱۰۳) با «الحسن الظن بربه العلی عبد محمد و آله علی ۱۰۴۳» پس نسخه نسخه روزگار قزوینی خواهد بود؛کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۱۲۲گ، ۲۹ سطر (۱۱×۲۱)، اندازه: ۲۰×۲۸/۵سم [ف: ۶-۲۲۸۴]

● **شرح تهذیب الاحکام** / فقه / عربی

š.-u tahḏīb-il aḥkām

وابسته به: تهذیب الاحکام فی معرفة الحلال و الحرام؛ شیخ طوسی، محمد بن حسن (۳۸۵-۴۶۰)

از کتاب حج تا نکاح. از ناشناس.گزارش «تهذیب الاحکام» ابوجعفر محمد بن حسن بن علی، شیخ طوسی (۳۸۵-۴۶۰ق) می‌باشد. شرحی است حامل متن. برای نشانی: «کتاب الحج. باب وجوب الحج. قال الشیخ رحمه الله. الحج فریضة علی کل حر بالغ مستطیع الیه السبیل ... ثم وجود الزاد و الرحلة. یدل علی ذلک ما رواه محمد بن یعقوب عن عدة من اصحابنا، عن احمد بن محمد، عن ابن محبوب، عن خالد بن جریر، عن ابی الربیع الشامی. قال سئل ابوعبدالله (ع) ...». واپسین کتاب این مجلد: «کتاب النکاح. باب السنة فی النکاح. محمد بن یعقوب، عن عدة من اصحابنا، عن احمد بن محمد، عن ابن فضال. قال قال ابوعبدالله (ع). رکعتان یصلیهما المتزوج، افضل من سبعین رکعة یصلیها الاعزب.»

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۶۲۰

انجام: قال سألته عن العقیقة واجبة هی، قال نعم یعتق عنه و یحلق راسه.

خط: نسخ خوش، کا: ابن مرحوم میر حیدر محمد جعفر بن قوام الدین حسینی، تا: ۱۱۰۱ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۹۷گ، ۲۵ سطر (۱۲×۲۱/۵)، اندازه: ۲۲×۳۳سم [ف: ۲ - ۱۵۰]

← شرح تهذیب البیان ← مفتاح الغوامض

● **شرح تهذیب الکلام** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u tahḏīb-il-kalām

مازندرانی، محمد امین بن محمد سعید

māzandarānī, mohammad amīn ebn-e mohammad sa'īd

وابسته به: تهذیب المنطق و الکلام؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

مؤلف در بیشتر مباحث، اعتقادات و استدلالات متکلمان امامیه را به تفصیل می‌آورد. از شرح جد خود بر کافی کلینی و نیز از شرح عم و استاد خود بر آن کتاب و از استاد خود علامه استرابادی یاد می‌کند.

آغاز: بسمله بحمدک یا من یتلی اوراق الاطباق آیات توحیده ... و بعد فیقول المفقرالی رحمة الله ... ابن محمد سعید بن محمد

صالح الحسام محمد امین انی لما رایت قسم الکلام من التهذیب ... هذا قسم الکلام من التهذیب. هذا اشارة الی المرتب الحاضر فی الذهن الالفاظ المرتبه لاحضور لها مثل المطر لایدری اوله خیرام آخره (متن) و رزقنا الله خیر الآخرة و الاولی و وفقنما للعمل بما یحب و یرضی ...
[الذریعه ۱۳: ۱۵۹–۱۶۰]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۵۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۸۶ق؛ نسخه را میرزا حیدر علی حفید محمد تقی مجلسی نویسانیده و خط و مهر او «با نقش حیدر علی بن عزیز الله»، وی بر همین برگ نیز نوشته: «شارح این کتاب خال والده والد مرحوم میرزا عزیز الله بن النحریر العلامه میرزا محمد تقی المجلسی الماسی اصفهانی است»، محشی از مؤلف با نشان «منه رحمه الله»، مصحح، مقابله شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۵۱۷ص، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۰ – ۲۰۹۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۵۶
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: حاج بابا ابن محمد السالیانی، تا: ۱۲۸۳ق، برای فرزندش محمد هاشم؛ پشت برگ نخست شرح حال مؤلف به نقل از اجازه میرزا حیدر علی (به عین عبارت اجازه) به خط نیما فتوحی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۷۴ص، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۶سم [ف: ۱۰ – ۲۰۹۶]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۵۹۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** مثل امتی مثل المطر لایدری اوله خیر ام آخر رزقنا الله خیر الآخرة و الاولی ووفقنا للعمل بما یحب و یرضی انه خیر موفق و معین و الحمدلله ... الطاهرین و لعنة الله علی اعدائهم و غاصبی حقوقهم ابد الابدین و دهر الداهرین
کامل؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ مصحح، محشی به امضای علی حسینی شیروانی؛ انتقالی از مدرسه آیت الله بروجردی شهر ری در اردیبهشت ۱۳۷۰؛ جلد: تیماج مذهب، ۱۷۷گ، ۱۸ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۹×۲۱/۵سم [ف: ۲۰– ۵۵]

● **شرح تهذیب الکلام** / منطق / فارسی
š.-e tahzīb-el-kalām
وابسته به: تهذیب المنطق و الکلام؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲–۷۹۲)

تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۲۶/۲
آغاز: بر مضاف جایز نیست که غیر ظرف باشد اما اگر ظرف باشد؛ **انجام:** تصدیق است به اینکه علم را فایده معتدبها هست.
کتاب «تهذیب الکلام» از تفتازانی (مسعود بن عمر) در منطق است و بین طلاب مشهور است. در این نسخه این کتاب به فارسی ترجمه شده است و از ابتدای غایة تهذیب الکلام مطلب دارد تا آخر مقدمات علم. آخر آن افتادگی دارد و بر اثر افتادگی صفحات نام شارح از آن به دست نیامد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوایی، رویه کاغذی سفید، ۱۵ سطر (۵×۸/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: - ۵۶]

← شرح تهذیب المنطق ← ذخیرة الادیب فی شرح التهذیب
← شرح تهذیب المنطق ← حاشیة تهذیب المنطق
← شرح تهذیب المنطق ← حاشیه حاشیه تهذیب المنطق
← شرح تهذیب المنطق ← حاشیه تهذیب المنطق (ترجمه)
← شرح تهذیب المنطق ← التذهیب فی شرح التهذیب

● **شرح تهذیب المنطق** / منطق / عربی
š.-u tahḏīb-il manṭiq
شاه میری شیرازی، هبة الله بن عطاء الله، – ۸۹۸ قمری
šāh-mīrī šīrāzī, hebat-ol-lāh ebn-e ʻatā'-ol-lāh (- 1493)
وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲–۷۹۲)
شرح مزجی است بر بخش منطق از کتاب «تهذیب المنطق و الکلام» تفتازانی. از مقدمه شرح بر می‌آید که بنا بر شرح هر دو قسم کتاب بوده است، اما فقط نسخه‌های بخش منطق آن معروف است. شیوه خود را در این شرح بدین گونه بیان می‌دارد: «و اقتصدت ان اضمحل معاقده بالتحلیل من غیر ایراد قال و قیل و التزمت فی البیان ان لایحتاج الی ما تقدم و تاخر لیلا یتعسر الامر علی المبتدی او یتعذر و اکتفیت فی الاوائل بحل الکلام ثم زدت فی تنقیح المرام فیکون البیان علی طریق الافهام». (عبدالحسین حائری)
آغاز: بسم ... غایة تهذیب الکلام فتح المنطق بحمد المنعام، و تثنیه نبیه النسیبه المقدام محمد، و مقنن قواعد الاسلام، و آله المهدیین سبیل السلام، و أصحابه المهتدین مسالک الإعتصام، أما بعد فیقول الفقیر الحقیر هیبة الله الحسینی الشهیر بشاهمیر ألهمه الله بفیضه الکثیر: إنی علقت علی «تهذیب المنطق و الکلام» للإمام الهمام التمام البحر العلامة النحریر الفهامة سعد الملة و الإفاضة و الدین مسعود التفتازانی أدرکه الله بفضله السبحانی علی طریق التعلیم و التفهیم حواشی موصلة إلی المعنی المستقیم المفهوم من فحاوی کلامه التقویم؛ تسهیلاً لموارد الکتاب علی الاولاد و الاحباب ... ثم سألنی بعض من أجلة الاصحاب و شطر من ذوی الألباب أن أجعله شرحاً ممزوجاً متیناً ... و أقول: قال المصنف ...
[کشف الظنون ۵۱۷/۱؛ الذریعة ۱۶۴/۱۳؛ الاوقاف العامة ۱۳۸/۳]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۴۹/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و علی التحقیق ختمنا الکلام فی قسم المنطق ... و نسأل ان ینفع به جمیع مطالب
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ق ۹ و ۱۰؛ جلد: مقوایی، ۱۱۴ص (۱–۴۳و ۴۰۴–۴۷۳)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۳۲ – ۶۲]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۴۹/۲

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ جلد: مقوایی، ۱۸۱ص (۴۵-۱۷۸ و ۴۷۴-۵۲۰)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۳۲ - ۶۲]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۳۹۱/۳ و ۲۰۱۰/۳ عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و یقابله الوهم و بالثابت و هو ما لایزول بتشکیک التقلید أعنی اعتقاد المقلد و ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۳گ (۳۵پ-۸۷پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۷۶] و [عکسی ف: ۶ - ۲۵]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۲۶۲/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الصلاة و السلام علی سید الانام محمد و آله - علیهم السلام - بعون الملک العلام

خط: نستعلیق، کا: بایزید عنایت الله، بسطامی «بایزید دوم»، تا: جمادی الثانی ۹۷۲ق، جا: استرآباد در مدرسه دارالشفاء؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، ۵۷گ (۱۰-۶۶)، ۲۱ سطر، اندازه: ۶×۱۲/۵سم [ف: ۲۸ - ۳۹۰]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۱۸/۲

آغاز: ... و اکمل تسلیم عیث قال ذی بال[لم یبدء] فیه ببسم الله فهو أبتر و کل أمر ذی بال لم سبدء فیه بلحمد هو أجزم، الحمد هو أبتر و کل أمر ذی بال لم یبدء بالحمد هو أجزم، الحمد هو الثناء بالجمیل علی؛ **انجام:** و أن یوفقنا لشرح قسم الکلام فآنه المفضال المنعام الموفق لحصول المرام و الصلوة و السلام علی سید الأنام محمد و آله علیه السلام

خط: نسخ مایل به نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۷۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، ۷۳گ (۶-۷۸)، ۱۷ سطر، اندازه: ۵/۵×۱۱سم [ف: ۳۶ - ۱۷۷]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۸۶۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان توفقنا لشرح قسم الکلام فانه المفضال المنعام الموفق بحصول المرام و الصلوة و السلام علی سید الانام محمد و آله علیهم السلام.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۵ ذیقعده ۹۸۲ق؛ مصحح؛ تملک: محمد قاسم بن محمد تقی حسنی حسینی؛ مهر: «ان الله لا یضیع اجر المومنین» (بیضی)، «میر حسین الحسینی ...» (دایره)؛ واقف: محمد علی فتحی، ۱۲۶۰؛کاغذ:فرنگی،جلد:تیماج مشکی،۷۷گ (۸۴پ-۱۶۰ر)، ۱۴ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۳۵ - ۲۱۹]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۴۲/۱

آغاز: بسمله الحمد حمد در لغت وصفی است بجمیل اختیاری به جهت تعظیم و تبجیل نه بطریقه سخریه و استهزاء؛ **انجام:** یعنی آنچه مذکور شد در ثامناز روس ثمانیه بمقاصد اشبه است و این ظاهر شد از بیان مذکور.

خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم بن سلطان حسین عبدالعظیمی، تا: جمادی الاول ۹۹۸ق؛ تملک: ابوالقاسم بن سلطان حسین عبدالعظیمی در ۹۹۸ق؛ محشی؛ جلد: تیماج، ۷۲گ (۲پ-۷۳ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۳۳/۱ - ۸۹]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۵۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الافهی مقاصد للمنطقی بالتحقیق ختمنا الکلام فهی قسم المنطق من تهذیب المنطق و الکلام ... فی یوم الاثنین الرابع عشر من محرم ... فی عام واضح جدید بین الانام ... و نسال الله ان ینفعنی به و جمیع طالبیه و من توجه الیه من مطالعیه و یکثر رغبة را غبیه و ان یوفقنا لشرح قسم الکلام فانه المفضال المنعام الموفق بحصول المرام.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰-۱۱؛ کاغذ: زرد، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۶ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۰-۲۰۸۹]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۳۳۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الصلاة و السلام علی سید الانام محمد و آله علیهم السلام بعون الملک العلام

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳ رجب ۱۰۲۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹/۵سم [ف: ۱۶ - ۳۰۱]

۱۰. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۸۹/۵

خط: نسخ، کا: عبدالله بن الشیخ محیی الدین بن الشیخ عبداللطیف بن الشیخ علی بن ابی جامع عاملی حارثی همدانی، تا: ۱۰۷۰ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۴۷گ (۴۵پ-۹۱پ)، ۱۵-۱۶ سطر، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف: - ۵۷]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۷۹۳/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ختمنا الکلام فی قسم المنطق من تهذیب المنطق و الکلام مع غایة ینفح المرام بعون المفیض الملهم العلام.

خط:نسخ،کا: علی فرزند محمد فرزند ثائر، حویزی طرفی، تا: ۱۰ ربیع الاول۱۰۸۵ق؛افتادگی:انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۶۳گ (۱۰۹-۱۷۱)، ۲۱ سطر، اندازه: ۸×۱۴/۵سم [ف: ۲۹ - ۶۰۷]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۴۳۴

خط: نسخ عالی، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ قطع: رقعی [میراث شهاب: س۸ش۴ - ۶۷]

۱۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۲۷۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و نسأل من الله ان ینفع به جمیع مطالبه ... فانه المفضال المنعام الموفق لحصول المرام و الصلوة و السلام ... تمت

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۴ محرم؛ مصحح؛ تملک: محمد جواد الشریف؛مهر:«و رفعناه مکانا علیا۱۲۲۷»(مربع)؛جلد:گالینگور قهوه‌ای، ۱۰۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۱ - ۲۴۳]

۱۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۷۶۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فهی مقاصد للمنطقی بالتحقیق و علی التحقیق ختمنا الکلام فی قسم المنطق من تهذیب المنطق و الکلام مع غایة تنقیح المرام بعون المفیض الملهم العلام فی یوم الاربعا خامس شهر ذیحجة الحرام عمت بالفیض و الهام فی عام واضع جدید بین الانام و نرجوا ان یکون ... و ان یوفقنا لشرح قسم الکلام فانه المفضال المنعام الموفق لحصول المرام و الصلوة و السلام علی سید الانام.

خط: نستعلیق، کا: محمد مهدی، تا: ۱۲۷۵ق؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: میشن عنابی، ۸۹گ، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۸۹۴]

مشهد؛ مدیر شانه چی؛ شماره نسخه:۲۹

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۵۹۳]

۱۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۹۲۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** انما یمکن بالاستقراء التام وهو متعذر ولو امکن مع التعیر فلم یکن حینئذٍ بالتمثیل بل بالاستقراء التام الذی هو القیاس ولان العلة الاخیرة یدارمع المعلول وجوداً وعدماً مع انه لیس لعلة تامة

خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مهر: «عبده محمد حسین الحسینی» (بیضی)؛ جلد: مقوا، ۶۳گ، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۴]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۰۶/۵-ف

نسخه اصل: گویا از نسخه‌ای از اصفهان؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [فیلمها ف: ۲ - ۱۵۶]

۱۷. اصفهان؛ کتابخانه‌های اصفهان؛ شماره نسخه:۲۰

آغاز: برابر؛ **انجام:**و إلا فپی مقاصد للمنطقی بالتحقیق. ختمنا الکلام فهی قسم المنطق من «تهذیب المنطق و الکلام» مع غایة ینتج المرام بعون المفیض الملهم العلام فی یوم الإثنین فی الرابع عشر من محرم الحرام، عمت میامنه بالفیض و الإلعام فی عام واضح جدید بین الأنام، و نرجو إن یکون لتقویة قواعد الإسلام ... و أن یوفقنا لشرح قسم الکلام فإنه المفضال المنعام الموفق بحصول المرام

خط: تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج سرخ، ۶۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [فهرست روضاتی: - ۶۶]

● شرح تهذیب المنطق / منطق / عربی

š.-u tahḏīb-il-manṭiq

حفید تفتازانی، احمد بن یحیی، - ۹۱۶ ؟ قمری

hafīd-e taftāzānī, ahmad ebn-e yahyā (- 1511)

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

تاریخ تألیف: ذیقعده ۸۸۲ق

شرح مزجی متوسطی بر بخش منطق «تهذیب المنطق والکلام» جد شارح سعدالدین تفتازانی است. بدون تطویل و نقل اقوال و اگر خواسته تفصیلی بدهد درحاشیه مطالبی نوشته است. مؤلف پس از تعریف و تمجید از علم کلام و منطق درباره هدف و انگیزه تألیف چنین می‌نویسد: «فصرفت اوان شبابی الی استقراء مسائلهما ... فحال قلبی ان ارتب لتحقیق قواعد المنطق و الکلام فنظرت الی ما انتظم فی سلک التألیف لقواعدهما و ما افرغ فی قالب تصنیف لکشف مقاصدهما فاخترت کتاب التهذیب المنسوب الی جدی الاعلی ... فانه کتاب لم یکتحل عین الزمان بشایقه فی وجازة الفاظه و کثرة معانیه و تسدید عباراته و معانیه و لطایفة مقاصده ... فشرحته شرحا یظهر المخفیات من کنوزه و یکشف المطویات من رموزه ملتقطا من درر فوایده ممتلیا من درر عوایده مختصرا علی ما استقرء علیه رأی المحققین ... محترزا عن طریق الاخلال و الاطناب معرضا عن الاقوال المختلفة ... لکننی اوضحت فی الحواشی و الاطراف الدقایق المختفیة کالدرر فی الاصداف ...».

آغاز: احسن ما یتوشح به صدر المنطق و الکلام و اجری الیه عنان الاهتمام حمد من طلع من مطالع خطابه طوالع الانوار و لمع من مقاصد کلامه الاشارات الی کشف الاسرار ...

انجام: و یجعل فاتحة مقاصدنا رضاه و غایة و مطالبنا لقاه قد فرغ عن تألیف شرح هذا القسم مؤلفه ... احمد بن یحیی بن محمد بن سعد التفتازانی فی ... رجب ... لسنة ستین و تسعمائة نفع الله به قاطبة المحصلین انه خیر موفق و معین.

[معجم المؤلفین ۲۰۵/۲؛ بروکلمان ۲۹۵/۱ و ۲۱۵/۲ و ۲۱۸ و ذیل ۱: ۵۱۷/۸ و ۶۴۷ و ۶۵۱ و ۲: ۳۰۱ و ۳۰۹؛ کشف الظنون ۵۱۶/۱؛ الاوقاف العامة الموصلی ۱۸۷/۳]

۱. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:۱۹۵

کا: مقصود فضل الله موسوی، تا: ۹۵۷ق [تراثنا: س۱۳ش۲و۳ - ۳۵۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۲۵۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۱۹ رجب ۹۷۲ق؛ جلد: مقوایی، ۴۲گ (۱پ-۴۲پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۱- ۲۵۴]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۰۰/۳

آغاز و انجام: برابر؛ قد فرغ عن تألیف شرح هذا القسم و کتابته مؤلفه ... احمد بن یحیی بن محمد بن سعد التفتازانی فی شهر ذی القعدة سنة اثنین و ثمانین و ثمانمائة سائلا من الله ... ان یوفقه الکلام فی شرح القسم الاخیر من تهذیب المنطق و الکلام بحرمة نبیه النبیه و آله العظام و صحبه الکرام.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر۹۸۲ق؛ محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۶۶ر-۱۶۷پ)، ۱۱ سطر (۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۱ - ۲۲۸۰]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۱۲۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۸۴ق؛ محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۴۶۱]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۶۶۱/۱-ف

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: فرخ ش ۱۷۷؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، قطع: ربعی [فیلمها ف: ۲ - ۲۱۶]

۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۶۹۹/۲

آغاز: فاحتج الی قانون الی قضیة کلیة مشتملة علی الفروع المتسخرجة منها اکتساباً او تنبیهاً بالنظر الی الاذهان القاصرة من

حیث انها مشتملة علیها؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ محشی از مؤلف؛ مهر: «عبده الراجی عبدالعزیز بن محمد شریف» (بیضی)؛ ۶۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۷۶]

۷. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۳۷۹/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۳۶گ (۱۲۵پ–۱۶۰ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ – ۲۶۹]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۶۸۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** ثم الاجناس تترتب متصاعدة الی العالی الذی فوق جمیع الاجناس الحقیقیة المترتبة و یسمی ذلک الجنس جنس الاجناس ...
از ابتدای کتاب تا اوایل کلیات خمس است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالله بن محمد بن حسن مشهور به آل کوفی، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۴ – ۲۱۰]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۹۶۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: کمال الدین حسین بن عبدالکریم گرگانی، محمد جعفر بن حاج حبیب الله؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۷۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۳سم [ف: ۱ – ۲۸۶]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۴۰۰

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: بهاء الدین محمد حسینی، تا: ۱۰۲۴ق؛ محشی با نشان «منه، شاه علی، بهاء الدین محمد حسینی، بهاء حسینی»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۵۹گ، ۱۹ سطر (۵×۱۳)، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۱۳ – ۳۳۶۱]

۱۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۰۵۱/۳

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: ملا حسن بن عبدالقادر، تا: سلخ ربیع الاول ۱۰۸۲ق؛ ۵۰گ (۵۰پ–۹۹پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۷۵]

۱۲. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۷/۱ فرخ

آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: شمس الدین تبریزی آذربایجانی، بی‌تا؛ مجدول مذهب، کاغذ سپاهانی؛ جلد: تیماج عنابی، ۵۳گ، ۱۹ سطر (۵×۱۱)، قطع: ربعی [ف: – ۱۶۷]

۱۳. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۶۰/۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حسین بن محمد داود، بی‌تا؛ محشی به لفظ «منه»؛ تملکی در ۲۷ جمادی الاول ۱۲۹۴؛ واقف: شهاب الدین مرعشی نجفی؛ ۱۰۴گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱ – ۳۲۰]

۱۴. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۱۰۳۰/۲

آغاز: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [ف: – ۳۳۲]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۹۲۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** خاتمه: اجزاء العلوم تلیه (کذا) الجزء الاول بالموضوعات المعلوم و هی التی ... فی جنس العلم عن اعراضها الدانیه کما سیق التحقیق ذلک علی ما ... و یلیق بالکتاب.
خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۶۶گ، ۱۷ سطر (۴×۱۰)، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۴۷/۱ – ۳۵]

۱۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۹۰۹/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و یمکن ان یقال لاضد فی الالتزام ان هذا اللفظ مفید حین قصد.
تا بحث دلالت را دارد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۳ – ۱۲۳۴]

● شرح تهذیب المنطق / منطق / فارسی

š.-e tahḏīb-el-manṭiq

حسینی شیرازی، محمود بن محمد، – ۹۳۲ قمری

hoseynī šīrāzī, mahmūd ebn-e mohammad (- 1526)

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲–۷۹۲)

چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۸/۱عکسی

خط: نسخ، کا: جلال بن نورالدین احمد بن قاسم حسین حسنی حسینی، تا: اواخر جمادی الثانی ۹۸۷ق؛ مصحح، محشی، با علامت بلاغ و قرائت و مطالعه؛ جلد: مقوا، ۱۰۴گ (۱–۱۰۴ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۸×۱۲سم [ف: – ۳۳۵]

● شرح تهذیب المنطق / منطق / عربی

š.-u tahḏīb-il manṭiq

اشرفی جرجانی، عبدالحی بن عبدالوهاب، –۹۵۹؟قمری

ašrafī jorjānī, ‘abd-ol-hayy ebn-e ‘abd-ol-vahhāb (- 1552)

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲–۷۹۲)
تاریخ تألیف: ۲۰ صفر ۹۵۹ق
شرحی است به طریق مزج بر بخش منطق تهذیب الکلام و المنطق سعدالدین تفتازانی.
آغاز: بسمله الحمدلله الملک المحمود الحی الوهاب المنعم المعبود و الصلاة و السلام علی سیدنا محمد الصالح المسعود و آله ثمرة الشافعین فی الیوم الموعود فان العبد المحتاج ... یقول ان الفضیلة لاتکون الا بالعلم و ان العلوم الکسبیة لاتکون الا بالفکر و ان الفکر لا یکون صحیح العبارة الابرعایة القواعد المنطقیة و محافظة الضوابط ...
[الذریعه ۱۶۱/۱۳]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۸۷

آغاز: برابر **انجام:** و حیث وصل القلم الی لفظ الهین ختمنا الشرح به رجاءً لعنایة اللدان یجعل الصعائب هیناً و الصلائب لیناًتم الکتاب

خط: نستعلیق، کا: شمس الدین بن رستم رستمداری، تا: ۹۶۲ق؛ محشی؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن خرمایی، ۸۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱ - ۳۲۶]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۳۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** بحیث لا یوجد مثله فی غیره و الأمر فی ذلک هین و حیث

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ واقف: عبدالرحیم بن شیخ محمدبن مهدی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۸گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۶/۵سم [ف: ۲۴ - ۲۱۲]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۵۳۸

آغاز: و الموعظة الحسنة و جادلهم بالتی هی احسن ان الحکمة اشارة الی القیاس البرهانی المفید للیقین؛ **انجام:** او یقال انه شدید الارتباط بحیث لایوجد مثله غیره و الامر فی ذلک هین و حیث و بیان العلم (کذا) الی الفظ الهین ختمنا الشرح به رجاء بعنایة الله ان یجعل الصعائب هینا و الصلابت لینا.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه غره جمادی الثانی۱۰۶۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، ولی با وجود این اغلاطش فراوان است؛ واقف: شکرالله فقیه نیا، آذر ۱۳۷۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۶۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲۴ - ۲۱۲]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۶۷۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱ [د.ث. مجلس]

● شرح تهذیب المنطق / منطق / فارسی

š.-e tahḏīb-el-manṭiq

فخرالدین حسینی، محمد بن حسین، - ۹۸۴ ؟ قمری

faxr-od-dīn-e hoseynī, mohammad ebn-e hoseyn (-1577)

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

تاریخ تألیف: ۱۰ ذیقعده ۹۶۹ق

شرحی مزجی و متوسط است بر بخش منطق کتاب تهذیب المنطق سعدالدین تفتازانی.

آغاز: التصدیقات، یعنی اینست مبحث تصدیقات و چون از موصل به تصور با مقدمات فارغ شد اراده کرد که شروع نماید در موصل بتصدیق ...

انجام: و هذا بالمقاصد اشبه، یعنی این امر ثامن بمقاصد علم خصوصاً منطق مشابهة بیشتر دارد جهة شدة احتیاج مسائل به این و اله اعلم بالصواب.

[نسخه‌های منزوی ۱۴۹۹]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۸۴۶

آغاز و انجام: برابر؛ جنبش قلم ... در شرح علم منطق از کتاب تهذیب المنطق ذی قعده سنه ۹۶۹ ... الحمدلله علی الانعام ... حرره مؤلفه ... محمد بن حسین الشهیر به فخرالدین حسینی.

خط: شکسته، نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۰ ذیقعده ۹۶۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن قرمز، ۷۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸/۳سم [ف: ۳ - ۴۹۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۰۸۳/۲

آغاز و انجام:برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد امین بن ابی البرکات (شولیانی)؛ کاغذ: شرقی، ۷۲گ (۲۷-۹۸)، ۲۳ سطر، اندازه: ۵×۱۲سم [ف: ۳۸ - ۲۲۷]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۸۹۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالله، تا: ۱۰۵۱ق؛ مصحح، محشی با نشان «ع ع»، «عبدالکریم فکری» و «ع من علا»؛ مهر: «عبده محمد ...» (مستطیل)؛ کاغذ: شرقی، ۸۰گ (۱پ-۸۰ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۵×۱۳/۵سم [ف: ۳۵ - ۲۷۷]

● شرح تهذیب المنطق / منطق / عربی

š.-u tahḏīb-il-manṭiq

نیریزی، محمود بن محمد، ق۱۰ قمری

neyrīzī, mahmūd ebn-e mohammad (- 16c)

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

شرحی است بر کتاب تهذیب المنطق و الکلام سعدالدین تفتازانی. این شرح بسیار مرغوب و مفید است و تمام منطق و کلام تهذیب را شرح نموده و نفاست این شرح به حدی است که امیر غیاث الدین منصور الدشتکی بر پشت کتاب به خط خود این عبارت را در وصف شرح مزبور مرقوم داشته: «هذه مجلة جلیله البیان حلیة البنان لقد احسن مؤلفها تألیفها و اعجب مصنفها تصنیفها و اغرب مرصعها ترصیعها ادیم بقاؤه و زادفی مصاعد القرار ارتقاؤه انه محمود مشکور فی نصرة الحق المنصور محرر السطور ابن محمد منصور و نسخه موجود همان شرح منطق تهذیب است». مؤلف به نیریز از بلاد فارس منسوب است و از سید صدرالدین دشتکی در سال ۹۰۴ق اجازه گرفته است. تقریظی از پسر استادش امیر غیاث الدین منصور دشتکی بر این کتاب آمده است و شرح تمام منطق و کلام است.

آغاز: بسمله. ان احسن ما یهذب به المنطق و الکلام و اجمل ما یصدر به المقاصد والمرام حمد من وجب تقدس ذاته عن الامثال

[الذریعة ۱۶۳/۱۳؛ الذریعة ۱۶۳/۱۳؛ کشف الظنون ۵۱۵/۱]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان الشکل الکذائی منتج لذلک هذا آخر ما عقلته علی قسم المنطق من کتاب التهذیب و یتلوه علی ما علقناه

علی القسم الآخر الذی هو فی علم الکلام سائلاً منه تعالی ان ینفع به الطلاب و جعلنی ذخر الیوم.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: پایان قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۲۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۷۹۳/۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** اذا صرح به عادت القضیة الی متصلة و منفصلة اذ قولک ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان «هـ»، برگ پایانی به خط کاتب شرح تهذیب المنطق است و در سال ۹۲۱ق کتابت شده، تقریظ غیاث الدین منصور دشتکی شیرازی به خط خودش در آغاز نسخه، چنین است: «... جلیلة البیان حلیة البنان ... مؤلفها ... مصنفها تصنیفها و اغرب مرصعها ترصیعها ... و زاد فی مصاعد الغرار ارتقاؤه ... الحق و الحق منصور ...» اصل کامل این تقریظ که ادعا شده به خط دشتکی است در فهرست آستان قدس رضوی ثبت شده؛ مهر: «عبدالحسین» (بیضی)، «المتوکل علی الله عبده رضا قلی» (مستطیل)، «رضا قلی» (مربع)، «عبده محمد حسین» (مستطیل)؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی، ۲۷گ (۱۶۳-۱۸۹)، ۲۵ سطر (۱۷×۷)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳۴ - ۸۳۲]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۰۵۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ثانیا بعد فراغه عن المنطق هذا قسم کلام من التهذیب و علی السنة.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مهر: اسدالله؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۵گ، ۲۴ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۴۳۹]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۷۲۶/۱-۱۹/۵۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** اعتبره المتأخرون فی القضیة الحقیقیة اذلیس افراد هذین العنوانین مما یمکن
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۶۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۵۲۹]

● شرح تهذیب المنطق / منطق / فارسی

š.-e tahd̲īb-el-manṭiq

لاهیجی، عبدالرزاق بن علی، - ۱۰۷۱ ؟ قمری

lāhījī, ʻabd-or-razzāq ebn-e ʻalī (- 1661)

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)
تاریخ تألیف: جمعه ۱۰ رمضان ۱۰۴۳ق
شرحی است فارسی از ملا عبدالرزاق بر تهذیب المنطق.
آغاز: بسمله. و به ثقتی بفضله العظیم. الحمد لملهم الصواب ... و بعد فیقول ... عبدالرزاق بن علی بن حسین لاهیجی ... این کلمه چندیست در شرح تهذیب منطق که نوشته می‌شود به التماس بعضی از اعزه اخوان ... قال المصنف الحمدلله الذی هدانا سواء الطریق حمد ذکر کردن صفتهای نیک است.
انجام: یعنی ذکرش در مقاصد مناسب است از ذکرش در مقدمه ... هذا آخر ما اردنا ایراده فی شرح هذا المختصر و الحمدلله الذی وقفنا للاتمام ... برحمتک یا ارحم الراحمین.
[نسخه‌های منزوی ۱۴۹۸؛ الذریعه ۱۶۱/۱۳]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۲۴۰

آغاز و انجام: برابر؛ قد وقع الفراغ من تألیفه صبیحة یوم الجمعة عاشر شهر رمضان المبارک سنة ۱۰۴۳ ... مستغفراً
خط:شکسته،نستعلیق، کا: علی بن حمدالله بن علی حسینی گیلانی، تا: جمعه ۱۸ جمادی الثانی ۱۰۵۸ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۷۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۳×۱۶/۸سم [ف: ۳- ۴۹۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۳۲۰/۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: سید امین بن میر محمد شریف رضوی، تا: ۱۹ صفر ۱۰۷۶ق، به جهت میرزا محمود؛ مصحح؛ تملک: سید حسین با مهر «عبده حسین الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج آبی، ۱۰۰ص (۱-۱۰۰)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳۲ - ۳۲۱]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۹۹

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالواحد بن حاجی محمد امین شیرازی، تا: ۱۰۹۹ق؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۸۷گ، ۱۷ سطر(۶×۱۲)، اندازه: ۹×۱۹سم [ف: ۳ - ۶۱]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۶۱۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** چون العالم حادث و نظر کن هر یک از طرفین را جداگانه.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۳ شعبان ۱۲۲۷ق، جا: اصفهان مدرسه جده بزرگ؛ تملک: لطفعلی صدر الافاضل به سال ۱۳۰۷؛ جلد: مقوایی با روکش پارچه‌ای، ۸۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱/۴×۱۵/۷سم [ف: ۴۳ - ۱۹۳]

● شرح تهذیب المنطق = شرح فارسی حاشیه ملا عبدالله / منطق / فارسی

š.-e tahd̲īb-el-manṭiq = š.-e fārsī-ye hāšīya-ye mollā ʻabd-ol-lāh

کنبو لاهوری، عنایت الله، ۱۰۱۷ - ۱۰۸۲ قمری

kambū lāhūrī, ʻenāyat-o-llāh (1609 - 1672)

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)
ترجمه و شرح تهذیب المنطق تفتازانی که ناظر به حاشیه ملاعبدالله یزدی می‌باشد. تذکر: این ترجمه با همین آغاز و انجام به خود ملاعبدالله یزدی و نیز محمد بن محمود حسینی شهرستانی (قرن ۱۰) نسبت داده شده است
آغاز: یک ثقتی ... الحمد، حمد در لغت وصفی است بجمیل

اختیاری بر جهت تعظیم و تبجیل نه بطریق سخریه و استهزاء **انجام:** و هذا بالمقاصد اشبه یعنی آنچه مذکور شد در ثامن از رؤس ثمانیه بمقاصد اشبه است و این ظاهر شد از بیان مذکوره.
[نسخه‌های منزوی ۱۴۹۹/۲؛ الذریعه ۶۱/۶]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۷۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۱۹ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۴۴گ، ۱۸ سطر (۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۴ - ۴۷۷]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۷۶
آغاز: و فرق میان این دو معنی آنست که اول مستلزم وصول مطلوبست؛ **انجام:** مثل کل انسان کاتب لا بالضروة ترکیب او از موجبه مطلقه عامه است که آن جزء اولست
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۹گ، ۲۲ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۴ - ۴۷۱]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۸۷۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** خاتمه اجزاء العلوم الموضوعات و هو ما یبحث فی العلم عن اغراضها الذاتیه خاتمه کتاب در بیان اجزاء علوم است و اجزاء علوم سه جزء است تمت هذا الکتاب بعون الملک الوهاب
خط: نستعلیق، کا: ملاشاه وردی، تا: ۱۱۲۵ق؛ مهر: «عبده الراجی محمدکریم بن رحیم» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۲گ، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۶]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۶۵
آغاز و انجام: برابر
خط: تعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۰۸ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ شرح از برگ ۱پ است تا برگ ۷۷پ و در یک ۱ر چنین نوشته شد، «شرح تهذیب المنطق مولوی میا عنایت اله هندی من متملکاتی و انا العبد الاقل بن محروم مبرور نجم الملة و الدین القندرهای عبداله الشهیر بحاجی آخند»؛ در برگ ۷۷پ دارد: «مالکه هبة الدین محمد اسمعیل ابن محمد عابد»؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: مقوا، ۸۰گ، ۱۸ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۳ - ۶۱]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۱۱/۲
خط: نسخ، کا: حاجی خضر سلیمان قرشی، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۶۹گ (۲۲۱-۵۸۹)، ۱۳ سطر (۵×۱۰/۵)، اندازه: ۹×۱۸سم [ف: ۱۱ - ۲۱۶۸]

● **شرح تهذیب المنطق** / منطق / عربی
š.-u tahḏīb-il manṭiq

حسنی هادوی، حسن بن احمد، ق۱۱ قمری
hasanī hādavī, hasan ebn-e ahmad (- 17c)

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)
تاریخ تألیف: ۲۶ شعبان ۱۰۴۵ق؛
شرح خوبی است بر متن منطق تفتازانی.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶۳۱
آغاز: بسمله و هو حسبنا و نعم الوکیل. لک الحمد یا معطی تهذیب المنطق و الاخلاق لمن علیه اقبل؛ **انجام:** فرغ من تألیف هذه الحواشی ... الحسن بن احمد الجلال فی تاریخ اربع بقین من شعبان سنة ۱۰۴۵ و لاحول ... تسلیما کثیرا.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، مجدول، محشی با نشان سید شریف و جز آن؛ کاغذ: بغدادی، جلد: مقوا، ۴۵گ، ۲۵ سطر (۱۲×۱۲)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱۷ - ۴۴۱]

● **شرح تهذیب المنطق** / منطق / عربی
š.-u tahḏīb-il-manṭiq

کازرونی، ابوالقاسم بن ابی حامد، ق۱۱ قمری
kāzerūnī, ab-ol-qāsem ebn-e abī-hāmed (- 17c)

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)
پاره‌ای است از شرحی که او بر منطق تهذیب تفتازانی نوشته و مربوط است به عبارت «یقتسمان بالضرورة».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۴۴/۱۰
کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: سپاهانی و فرنگی، جلد: مقوا با پارچه زری، ۲ص (۷۷-۷۸)، اندازه: ۱۰/۵×۲۳سم [ف: ۹ - ۸۲۲]

● **شرح تهذیب المنطق** / منطق / فارسی
š.-e tahzīb-el manteq

هندی، غیاث الله، ق۱۱ قمری
hendī, qīyās-od-lāh (- 17c)

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)
شرح فارسی تهذیب المنطق تفتازانی است به جهت میر ابوالحسن. این شرح در فهارس به چند نفر نسبت داده شد از جمله عبدالله بن شهاب الدین یزدی و جمال الدین محمد بن محمود حسینی شهرستانی و مولوی عنایت الله هندی. برخی نسخ فاقد دیباچه است. این اثر چاپ شده است.
[الذریعه ۱۶۱/۱۳-۱۶۴؛ نسخه‌های منزوی ۱۴۹۹/۲؛ مشار ۳۲۱۶/۳]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۱۹
آغاز: بسمله الحمد حمد در لغت وصفیست بجمیل اختیاری؛ **انجام:** یعنی آنچه مذکور شد در بیان از روس ثمانیه بمقاصد اشبه است.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۰۱۰ق، به جهت میرابوالحسن؛ تملک: محمد بن محمد تقی موسوی، نظام الدین

علی؛ مهر: «و اتخذ الله ابراهیم خلیلا» (بیضی)؛ جلد: تیماج یشمی، ۷۰گ، ۲۰-۲۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳۲ - ۲۶۰]

● **شرح تهذیب المنطق** / منطق / عربی
š.-u tahḏīb-il-manṭiq

حسینی، حمزه بن محمد
hoseynī, hamze ebn-e mohammad

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)
شرح مزجی و هنگام قرائت نزد پدر و استادش نوشته است.

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۵۷۳
آغاز: خیر الکلام ما قل و دل علی حمدالله عز و جل
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ ۷گ، اندازه: ۸/۵×۱۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۸]

● **شرح تهذیب المنطق** / منطق / عربی
š.-u tahḏīb-il-manṭiq

انصاری لکهنوی، محمد عبدالحلیم بن محمد امین، ق۱۳ قمری
ansārī lakahnavī, mohammad ‘abd-ol-halīm ebn-e mohammad amīn (- 19c)

وابسته به: تهذیب المنطق و الکلام؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)
تاریخ تألیف: ۱۲۵۶ق

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۹۶/۲
آغاز: بسمله، الحمد لمن هو اهله و الصلوة علی من هو مستحقها و بعد فهذا هو البیان العجیب؛ **انجام:** فالمتنافیان فی صورتی القدیم و التأخیر ههنا لم یبقیها علی حالها و نتهی هذا ... تم شرح الضابطة
خط: نسخ، کا: محمد، تا: ۱۳۱۴ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۱۰۹۶ [رایانه]

● **شرح تهذیب المنطق** / منطق / عربی
š.-u tahḏīb-il manṭiq

نجفی، عبدالجواد، ق۱۳ قمری
najafī, ‘abd-ol-javād (- 19c)

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)
شیخ عبدالجواد قصد داشت شرحی بر «تهذیب المنطق» تفتازانی بنویسد و بر فصول مختلف آن یادداشت‌هایی آماده کرده بود، اما اجل مهلت نداد تا آنها را تنظیم کرده و به صورت کتاب درآورد. پس از وفاتش یکی از شاگردان وی نوشته‌های پراکنده استاد را جمع‌آوری نموده و بدون افزودن مطلبی به خط خوش استنساخ کرده و در آخر هر بحثی می‌گوید: «هذا آخر ما وجد بخط المصنف قدس الله روحه و نور ضریحه فی هذه النبذة و قد جف قلمه الشریف و حال امر الله القوی اللطیف بینه و بین تمام الکلام فی هذا المقام وکان امرالله قدر مقدوراً». از آثار عبدالجواد بن سلیمان نیشابوری نجفی (تلمیذ کاشف الغطاء) کتاب‌های «اصول فقه»، «حدوث العالم» و «شرح الشرایع» در الذریعة معرفی شده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۲۰۵-۳۱/۸۵
آغاز: بسمله هدایة الجزئی هو ما یمنع نفس تصوره عن وقوع الشرکة فیه و الکلی بخلافه ای ما لا یمنع نفس تصوره عن وقوع الشرکة؛ **انجام:** او مرکب من الموضوع و العرض الذاتی کقولهم. هذا آخرما وجد بخط المصنف اعلی الله فی الجنان درجته.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با امضای «منه طاب ثراه»؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۳۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۲۹]

● **شرح تهذیب المنطق** / منطق / فارسی
š.-e tahḏīb-el-manṭiq

طباطبایی یزدی، علی اکبر بن حسین
tabātabāyī yazdī, ‘alī akbar ebn-e hoseyn

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)
شرح مزجی نیکویی است بر رساله تهذیب المنطق مسعود بن عمر تفتازانیکه هنگامی نگاشته شده که شارح رساله را نزد استادش مولانا محمد امین مستوفی می‌خوانده است.

اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۵۳
آغاز: تهذیب منطق حمد واجب الوجودی است که کلیات و جزئیات دلایل وحدانیت او است و تجرید کلام شکر مبدعی است؛ **انجام:** و انسان و فرس حیوان است،و التحدید ای فعل الحد
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [اوراق عتیق: ۲-۳۲۴]

● **شرح تهذیب المنطق** / منطق / فارسی
š.-e tahḏīb-el-manṭiq

حسنی، رضا بن محمد
hasanī, rezā ebn-e mohammad

وابسته به: تهذیب المنطق تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)
شرحی است بر تهذیب المنطق تفتازانی که نوعی شرح و ترجمه به حساب می‌آید.
آغاز: بسمله. قوله الحمدالله گشود مصنف کلام خود را بحمد خداوند بعد از بسم الله اولا ایراد کردند که چرا ...
انجام: مطلوب آنچه موضوعست و بعد الحمدلله علی ان کتبته باحسن الوجوه و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله

محمد

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۱۵۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: = مؤلف، تا: ۱۳۱۷ق؛ مصحح، محشی با رمز «رضا»؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۴۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۶۲]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۳۷۶

همان نسخه بالا [مؤید: ۳ - ۳۱۱]

● **شرح تهذیب المنطق** / منطق / عربی

š.-u tahḏīb-il manṭiq

همدانی شیخی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۳۹ - ۱۳۱۹ قمری

hamadānī šayxī, mohammad bāqer ebn-e mohammad ja‘far (1824 - 1902)

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

به درخواست: ضیاء الملک امان الله والی

شرحی است به «قال، اقول».

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی خلق الانسان و علمه المنطق والبیان و وضع المیزان اقامة للبرهان ... فیقول ... محمد باقر بن محمد جعفر الشریف المنتهی الی الطباطبا انه قد اتفق لی التلاق ... بحضرة ... ضیاء الملک امان الله خان ...

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۴۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فان کان الموضوع فی القضیة شخصا (ننوشته مانده)

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۱۴۰گ، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۱ - ۲۲۰۲]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۰۷۵/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** فان کان الجزء الاول کلیالزم ان یکون الجزء الثانی ایضا کلیا

خط: مختلف، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ تا آخر قضایای سبع را بیشتر ندارد؛ کاغذ: نخودی، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۲۱۴]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ندارد

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ کاتب نسخه را تمام نکرده است ... [ف: ۱۱ - ۴۸۰]

● **شرح تهذیب المنطق** / منطق / فارسی

š.-e tahzīb-el manteq

کازرونی، محمد تقی بن محمد شفیع، ۱۳۰۵-قرن۱۴ قمری

kāzerūnī, mohammad taqī ebn-e mohammad šafī‘ (1888 - 20c)

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

شرح متوسطی است بر تهذیب المنطق تفتازانی که شارح در زمان اشتغال به تحصیل نزد پدرش آن را نوشته است.

[الذریعه ۱۶۰/۱۳]

۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۶۷

آغاز: بهترین رفیق و از اینجا این مفهوم می‌شود که این کس باعث؛ **انجام:** و این ظاهر شد از بیان مذکور. تم بعون الملک الوهاب فی ...

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: شوال ۱۲۷۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ مهر: «محمد شفیع الموسوی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱ - ۴۸۵]

۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۳۰

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین ... اما بعد چنین گوید اقل السادات و الطلبه محمد تقی؛ **انجام:** بلکه مقصود از علم عمل بآن است، جعلنا الله ... و الحمدلله رب العالمین و قد فرغت من تسوید هذا الشرح المسمی شرح التهذیب

خط:نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: جمعه ۱۷ ذیحجه ۱۳۱۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۹گ، ۱۶سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱ - ۴۵۵]

● **شرح تهذیب المنطق** / منطق / عربی

š.-u tahḏīb-il manṭiq

کرد، عبدالکریم،

kord, ‘abd-ol-karīm

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۳۳۳ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح تهذیب المنطق** / منطق / عربی

š.-u tahḏīb-il manṭiq

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

شرحی است توضیحی و استدلالی بر رساله «تهذیب المنطق» مسعود تفتازانی. در نسخه آستان قدس آمده: مؤلف این کتاب را به شهریار وقت به نام سنغرشا (کذ) اهداء نموده است. نویسنده بیشتر ناظر به کلام میر سید شریف است و از حاشیه شمسیه و شرح مواقف یاد کرده است. در نسخه دیگری در آستان قدس آن را به جامی نسبت داده است که بسیار بعید است و چنین رساله‌ای به او نسبت داده نشده است.

آغاز: بعد حمدالله سبحانه خالق الاشخاص و الماهیات و عالم

الکلیات و الجزئیات و الصلوة و السلام علی رسوله المختار من جمیع و آله الطیبین الطاهرین فاعلم ایها الطالب الراغب المتجلی بحلیة الحقایق و المعارف و المترقی فی غوامض الدقایق و العوارف ان هذا شرح تهذیب المنطق للمولی الامام الهمام علامة علماء الاسلام سلطان المحققین برهان المدققین سعد الشریعة و الحقیقة و الدین مسعود التفتازانی اسکنه الله تعالی فرادیس ...
انجام: لأنه هو المقصد الأقصی من العلم و المطلب الأعلی فی الکتاب لأنه انسب البواقی لعله بطریق الزوال الیه بخلاقها

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۴۶۴

آغاز و انجام: برابر

در دیباچه نام مؤلف ذکر نشده است. در پشت صفحه اول نسخه به خط مشابه با خط نسخه نوشته شده: «شرح تهذیب مولانا عبدالرحمن» در صفحه آخر نسخه به خطی مغایر و بالنسبه تازه نوشته شده: «شرح ملا عبدالرزاق بر تهذیب» مؤلف این کتاب را به شهریار وقت به نام سنغرشا (کذ) اهداء نموده است؛ خط: نستعلیق، کا: علی بن محمد استرابادی، تا: شوال ۹۷۳ق، جا: اصفهان؛ واقف: محمد حسینی خراسانی، آذر ۱۳۳۲؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج دارچینی، ۷۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۱ - ۴۷۶]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۴۶۴

آغاز و انجام: برابر

همان نسخه بالاست که دوباره معرفی شده و در این فهرست این شرح به جامی نسبت داده شده؛ واقف: شیخ غلامعلی فائقی، آذر ۱۳۳۲ [ف: ۲۴ - ۲۱۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۲۵۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۳ رجب ۹۷۳ق؛ جلد: مقوایی، ۴۱گ (۴۳پ-۸۳ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۱ - ۲۵۵]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۰۴/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا آخر ما اوردناه من تشریح الکلام فی التهذیب سائلاً من الله ان ینفع لی و لسائر الطالبین برأفتك یا ارحم الراحمین.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ جلد: تیماج تریاکی، ۱۱۰ص (۱۷۶-۲۸۵)، ۲۱ سطر (۹×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۹ - ۴۲۰]

۴. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۳۷۹/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** اما کونها وقتیة فلاعتبار تعین الوقت فیها و اما کونها مطلقة فلعدم ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ در آغاز رساله اشعاری فارسی از مانی و میر خاموش و در دو برگ پایانی یادداشتی مفصل در تعریف کلام به نقل از کتاب المواقف؛ مهر: «ز فیض حقم جان آگاه شد که نگینم نقش فیض الله شد» (دایره)؛ جلد: مقوایی، ۱۶گ (۱۶۱پ-۱۷۶ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۲۶۹]

۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۵۶۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۱۱۴ق، ۴ برگ آخر، جدول ضروب ستین، طریق رفتار الواح زوج و فرد و طالع نامه؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عنابی، ۶۵گ، ۱۸ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳ - ۷۴۷]

مشهد؛ مدیر شانه چی؛ شماره نسخه:۲۷

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۵۹۳]

۶. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۸۷/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال المصنف بعد ذلك فی اول القسم الثانی و علی الستة وقع التبویت و الثامن

خط: نسخ، کا: محمد بن علی بن هارون بن محیا (کیا) الصائم مازندرانی جزائری، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قرمز، ۵۴گ (۶۰پ-۱۱۳پ)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۷۳]

● شرح تهذیب المنطق / منطق / عربی

š.-u tahḏīb-il-manṭiq

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

غیر همانند:

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۶۹۹/۱

آغاز: برهان ققین ... والدین مسعود التفتازانی اسکنه الله ... یشتمل علی حقایق انظارالمتقدمین ویحتوی علی دقایق افکار المتأخرین راعیت فیه طریقتی العدل والانصاف؛ **انجام:** وذلك لان احتیاج المسائل الیه اشد حیث یطلب فیها الیقین لانه هو المقصد الاقصی من العلم والمطلب الاعلی من الکتاب ولانه اثبت من البواقی لعلة تطرق الزوال الیه بخلافها

شرح متوسط بر بخش منطق کتاب «تهذیب المنطق والکلام» نگاشته سعدالدین تفتازانی که به سلغزشاه گویا پادشاه جزیره هرمزی بعد از سال ۸۴۰ق تقدیم شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۲۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج سیاه، ۶۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۶]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۸۹

آغاز: طرفاً من المجهود بعون الملك المعبود و کان ذلك ... القسم الاول فی المنطق. مقدمة؛ **انجام:** وضع الآخر لامتناع الخلو. بینهما ینتج وضع الآخر لما مر و لا ینتج وضعه رفع الآخر.

شرحی مزجی بر تهذیب المنطق است که به علت افتادگی آغاز نسخه شارح شناخته نشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: رمضان ۹۵۴ق؛ در پایان این نسخه شرحی است از ملاحاجی محمود نیریزی شیرازی (-۹۰۳ق) در سه صفحه، بر «شرایط اشکال چهارگانه» یا «ضابطة الاشکال الاربعه» تهذیب المنطق تفتازانی. آغاز: «بسمله. و اذقد

وقع للمصنف الفراغ عن بیاض تفاصیل شرایط انتاج الاشکال الاربعه اراد ان یشیر الی ضابطه»، انجام: «اهتداء الی هذا النوع من التحریر و التقریر و الله اعلم بالمبین»؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۶۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۱ – ۳۲۷]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۱۰۷

آغاز: و یمکن ان یقال ان هذا انما یوجب ذلک ... فقد یقال فیه ان العلم ان کان اذعانا للنسبة الحکمیة الحملیة اوالا تصالیة اوالا نفصالیة و ادراک انها واقعة کما فی الموجبات او انها غیر واقعة کما فی السوالب فهو من حیث هو کذلک تصدیق؛ **انجام:** و ان الکل ینتج لذلک و اذ قد وفقنی الله..علی اتمام ما اردته من شرح هذا القسم من هذا الکتاب یوم السبت الرابع و العشرین من ذی قعدة سنة ۹۱۹.

تاریخ تألیف: شنبه ۲۴ ذیقعده ۹۱۹، در آن بندی از اساس الاقتباس فارسی طوسی آمده است، شرحی است اندک مفصل؛ خط: نسخ، کا: سعدالله بن محمد، تا: رمضان ۹۶۸ق؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ تملک: علی رضا بن حاجی محمد با مهر او مورخ ۱۱۲۶؛ مهر: نظام الدین احمد؛ کاغذ: سپاهانی، ۹۴گ، ۱۹ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۷ – ۲۹۵]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۸۱

آغاز: و کل امر ذی بال لم یبدی بالحمدلله فهو أجزم. الحمد هو الثناء بالجمیل علی الجمیل الاختیاری [... لله] اسم للذات الواجب بالذات [... الذی هدانا] الهدایة الدلالة علی [... الی سواء الطریق] ای الطریق السوی ای المستقیم من اضافة الصفة الی موصوفها (گ۲) ... الولد الاعز اسمه محمد و لذا قال [سمی حبیب الله علیه التحیة و السلام لازال له] الی للولد المذکور [من التوفیق] بیان لقوله (گ۳)؛ **انجام:** [و هذا] ای المذکور فی الثامن [بالمقاصد] لا سیما فی علم المنطق [اشبه] فانها مسائل حقیقة للمنطق بل هی المطالب العلیة ... و لما کان الکلام فیما یعینی علی تحصیل جمیع العلوم فال انها بالمقصاد اشبه و الافهی مقاصد للمنطقی بالتحقیق و علی التحقیق ختمنا الکلام فی قسم المنطق من تهذیب المنطق و الکلام مع غایة تنقیح المرام ... فی یوم الاثنین ۲۴ رمضان ... و نسال من الله ... ان یوفقنا لشرح قسم الکلام ... و السلام و الاکرام.وقع الفراغ من تسویده یوم الاثنین ربیع الاول سنة اثنین و سبعین و تسعماءة من الهجرة

شرحی است مزجی برای بخش منطق از «تهذیب المنطق و الکلام» نگارش سعد الدین تفتازانی که غیر از حاشیه‌ای است که فخرالدین سماکی بر شرح دوانی زده، لیکن چون یک برگ آغاز نسخه جای گفتگو افتاده است نام شرح‌کننده نادانسته ماند؛ خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، تا: دوشنبه ربیع الاول ۹۷۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان‌های «تاج المصادر»، «شرح شمسیه»، «منه»؛ کاغذ: نخودی، اصفهانی، جلد: تیماج سیاه مذهب، ۸۴گ، ۱۷ سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۱ – ۲۵۲]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۸۶۲

آغاز: بسمله تذهیب صحایف المنطق و الکلام تصدیره بحمد الله المفضل المنعام فنحمده علی ان علمنا الأشیاء تصورا او تصدیقا ... و بعد فقد تکرر الحاح الخلان علی فی ان املی لهم شرحا لمنطق التهذیب لکون کواکب المسائل الجامعة لدقایق الفن من مطالعة طوالع و انوار الحقایق فی ضمن اشاراته و تنبیهاته سواطع؛ **انجام:** و هذا البرهان بالمقاصد اشبه و عند ذلک ختم المصنف الرسالة و انما اختم ایضا ما تیسر لی من شرحه بحسب ذهن القاصر و فهم الفاتر و الغرض منه اطاعة الامر و اسأل الله ان ینفع به کما ینفع بالکتب السابقة انه ولی ذلک و هو حسبی و کافی و الحمدلله ... و آله اجمعین.

شرحی است توضیحی بر رساله «تهذیب المنطق» سعد الدین تفتازانی. در این شرح مطالب مشکل و پیچیده متن با قلمی روان و استوار توضیح داده شده و گاهی رد و ایراد نیز دیده می‌شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۸ ربیع الاول ۹۸۴ق؛ محشی؛ واقف: جعفر زاهدی، دی ۱۳۷۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۸۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۲۴ – ۲۰۹]

۶. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۱۶۰

آغاز: یقتسمان، ظاهر هذا الکلام تقسیم کل الضروری و النظری الی التصور و التصدیق مع ان المشهور عکسه

شرحی مزجی است به عربی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اندازه: ۹×۱۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ – ۱۷۸]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۱۹۸

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [مختصر ف: – ۴۷۸]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۳۷۴

جز شروح متداوله است؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [د.ث. مجلس]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۲۳/۱

آغاز: الاخص مطلقا اعم مطلقا بمعنی أن کل ما صدق علیه نقیض الاعم صدق علیه نقیض الاخص؛ **انجام:** الموفق لحصول المرام و الصلاة و السلام علی سید الانام محمد و آله الکرام علیهم من الله التحیة و السلام

شرح مزجی مختصری است بر قسم منطق «التهذیب» سعدالدین تفتازانی، و چون نسخه از آغاز افتاده دارد معلوم نشد که شرح از کیست. روز جمعه بیست و چهارم رمضان ؟ به پایان رسیده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۸۷گ (۱ر–۸۷پ)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۲ – ۱۲۶]

۱۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۵۲/۲

از عبدالله یزدی یا شهرستانی یا مولوی عنایة الله هندی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۰۶۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن مشکی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۹سم [ف: ۶ – ۴۴]

۱۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۳۹۱

آغاز: هو اما تام ان کان مفیدا فائدة تامة بحیث لایحتاج فی افادة اصل الحکم الی جزء

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی

با نشان «منه»؛ اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۸]

۱۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۸۸

متن از تفتازانی، شارح شناخته نشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام [ف: ۳ - ۹۲]

۱۳. قم؛ حجت کوهکمری؛ شماره نسخه:۲۰

خط: نسخ نازیبا، کا: محمود نامراد، تا: ۱۱۳۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی [ف: - ۲۹]

۱۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۱۵/۵

آغاز: (در بحث اقسام دلالت افتاده): نوع منه ایضا فان الموجود فی ذلک الغیر یکون فی الحقیقة من احوال الاعم و کذا ما یشترط فی عروضه للموضوع ان یصیر نوعاً فهو حاصل النوع حقیقة. و العرض الذاتی ثلاثة اقسام؛ الاول ما لا یحتاج عروضه ... الی واسطة ... الثانی ما یلحقه بواسطة امر قائم بالموضوع ... الثالث ما یلحقه بواسطة جزئه المساوی ... اذا عرفت هذا فاعلم ان موضوع المنطق المعلومات التصوریة و التصدیقیة من حیث الایصال ... [دلالة اللفظ] الوضعیة دلالة مطلقة [علی تمام ما وضع له] من حیث هو کذلک [مطابقة] ... [و علی جزئه] من حیث هو کذلک [تضمن] ... [و علی الخارج] اللازم من حیث هو کذلک [التزام] ... (گ۵۲پ)؛ **انجام:** و تفصیل نقائض المرکبة و البسیطة یطلب من الکتب البسیطة. فصل [عکس المستوی] قد یطلق علی اخص قضیة لازمة لنقیضه بتبدیل جزئیها مع الموافقة فی الصدق و الکذب، لکن (گ۶۴پ).

شرحی است مزجی بر تهذیب المنطق تفتازانی و شارح نیز شناخته نیست؛ خط: نستعلیق ریز، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی، اصفهانی، جلد: مقوایی، رویه تیماج حنایی مذهب، ۱۳گ (۵۲-۶۴پ)، ۲۲ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۱ - ۵۴۴]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۸۸۷

آغاز: قال فی الحاشیه و ما قالوا ان الموجود فی الذین اعم من وجه من الموجود فی نفس الامر؛ **انجام:** بحال الجزئیات علی الکلی و باشتغال الثالث علیهما و هو فی التمثیل

شرح مزجی نسبتاً مفصلی است بر کتاب «تهذیب المنطق» تفتازانی (۷۹۲ق) مؤلف در این کتاب به حاشیه دوانی و شرح مطالع و کتاب‌های دیگر منطق استناد کرده است؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۶۳]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۶۵۶/۲

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۶ق؛ محشی؛ اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۴۲۳]

۱۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۰۱۸

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی هدانا سواء الطریق و ترکیب هذا ان الحمد مبتدأ لله جار مجرور؛ **انجام:** من الظلمات الی النور و اخرجنا من هذه الدار الغرور

خط: نسخ، کا: فرج الله الهادی بن محمد ربیع نوری یوشجی، تا: ۱۲۸۰ق؛ کاغذ: کاغذ فرنگی، جلد: رویه میشن تریاکی، ۱۸۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱/۳×۱۷/۷سم [ف: ۱ - ۲۸۵]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۲۴۲/۱

آغاز: حسبی و نعم الوکیل افتتح بحمدالله فیه اشارة الی ان صدور الفعل من الفاعل المختار لابدله من علة باعثة علیه و غایة راعیة الیه؛ **انجام:** بل روی اهل النار لیتأذون من ریح العالم التارک لعلمه و ان عقاب العالم غیر العامل اشد من غیره.

خط: نسخ و تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۸۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۳۰گ (۱-۱۳۰)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۴۷/۲ - ۹۰]

۱۹. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۲۳۹/۱

آغاز: تهذیب المنطق و الکلام توشیحه بذکر المفضل المنعام و ترشیحه بالصلوة و السلام علی صفوة الانام و اصحابه العز الکرام؛ **انجام:** فالممکنة العامة اما تسمیتها بالممکنة فلا شتمالها علی الامکان و اما العامه فلعمومها الی الممکنة الخاصه کما سیاتی فهذه بسائط قد فرغت ...

خط: نسخ، کا: محمد بن حاج حسن، بی‌تا؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: - ۱۴۰۳]

۲۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۹۱۸

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از عباس محسنی [رایانه]

● شرح تهذیب المنطق / منطق / فارسی

š.-e tahzīb-el manteq

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

بیشتر این شرح مختصر توضیحی از حاشیه ملاعبدالله یزدی استفاده شده است.

آغاز: حمد در لغت ثنائی است بلسان بر قصد تعظیم و تبجیل خواه در مقابل نعمت باشد یا نباشد

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۰۰۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** (افتاده در وما به البیان جهة): در این صورت مخطوری.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه کاغذ، ۱۳۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹/۴سم [ف: ۲ - ۲۰۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۳۲۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و از منشأ وصول سعادات جاودانی در جهان است انشاءالله همه را حاصل شود ...

خط: نسخ، کا: محمد بن باقر بن ابوالقاسم حسینی موسوی، تا: ۱۹ رجب ۱۱۲۴ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳گ (۲پ-۲۴پ)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱۹ - ۱۱۴]

● **شرح تهذیب المنطق** / منطق / فارسی
š.-u tahḏīb-il-manṭiq
وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

غیر همانند:
۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۰۲۵/۱
آغاز: و لم توجد او وجد الواحد فقط مع امکان غیر او امتناعه او الکثیر مع التناهی او عدمه و این مفهوم که ممتنع نیست فرض صدق او بر کثیرین شش احتمال دارد یا ممتنع الافراد است یعنی در خارج اصلا وجود ندارد چون شریک باری یا ممکن الافراد است و این ممکن الافراد چهار قسم است یا آنست که در خارج هیچ فرد او یافت نشده است مثل عنقا؛ **انجام:** و اینست غرض از براهین و حدود و اندرین اوراق آنجه یاد کرده ایم خواسته ایم نگرنده را و جوینده را.
شرح نسبتاً مفصلی است که به فارسی قدیم نگاشته شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۹سم [ف: ۵ - ۴۰۷]

۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۸۱۸
آغاز: او مادام و صفه فمشروطة عامة ... یعنی اگر حکم در قضیه موجهه به ضرورت نسبت شود مادام الوصف العنوانی
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اندازه: ۹×۱۶سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۸]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۲۷۱/۱
با ترجمه فارسی حاشیه مولی عبدالله یزدی بر این کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۷ سطر (۵/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۵ - ۴۱۸۹]

۴. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۹۸۷
خط: نسخ، کا: محمد رضا بن قطب الدین اسکندر، تا: ۲۱ ذیحجه ۱۰۷۱ق، برای محمد سمیع بن ملا محمد علی؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷ - ۱۸۲]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۳۰
شرح و ترجمه فارسی تهذیب منطق تفتازانی است و این است نمونه ای از آن: المقصد الثانی: القضیة قول یحتمل الصدق و الکذب چون مصنف فارغ شد از مبحث تصورات شروع کرد در مبحث تصدیقات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، ۱۴۲گ، ۱۶ سطر (۵×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۸ - ۲۱۳]

۶. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۳]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۱۱۷
آغاز: شکر عبارت از ذکر کردن صفتهای مذکوره است و صحبت داشتن به دل و خدمت کردن به اعضا در برابر نعمت و پس و بس (کذا) نسبت میان هر دو عموم و خصوص من وجه باشد چه حمد اعم است به حسب متعلق که نعمت است و غیر نعمت؛ **انجام:** فصل الاستقراء تصفح الجزئیات لاثبات حکم کلی دانستی که حجت بر سه قسم است قیاس و استقراء و تمثیل بعد از فارغ شدن مباحث قیاس شروع کرد در تعریف استقراء و تمثیل و استقراء تصفح یعنی پیروی کردن
موجودی از اوایل دیباچه تا مبحث استقراء است. شرح فارسی روانی است بر «تهذیب المنطق» سعدالدین تفتازانی؛ شارح ابتدا بندی از متن را ذکر می‌نماید و سپس به توضیح و شرح آن می‌پردازد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: خانم بیگم عقیلی، خرداد ۱۳۷۱؛ کاغذ: نخودی و فستقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۲گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۲۴ - ۲۱۴]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۳۷۵
آغاز: بسمله الحمدلله الذی هدانا سواء الطریق و جعل لنا التوفیق خیر رفیق یعنی سپاس و ستایش پروردگاریرا که راه نمود بما وسط طریق را طریقی که مفضی سالک خود است به سوی مطلوب و وسط طریق کنایه از راه راست است که آن منطق است؛ **انجام:** یعنی امرثا من به مقاصد فن اشبه است و ازین جهت است که صاحب مطالع ما سوی تحدید را در مبحث حجت ذکر کرده است و تحدید را در مبحث معرف.
شرحی است کوتاه بر بخش «تهذیب المنطق» سعدالدین مسعود تفتازانی که شارح پس از ذکر بخشی از متن و ترجمه تحت اللفظی آن به طور اختصار به شرح و توضیح مطالب پرداخته است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۴ محرم ۱۲۷۸ق؛ حاشیه صفحه اول اقوال علما درباره حقیقت روح و کیفیت اسلام حضرت ابوطالب و فاطمه بنت اسد علیهما السلام؛ واقف: حجةالاسلام محمدی گلپایگانی،مهر۱۳۷۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی،۲۴گ،۱۹سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۲۴ - ۲۱۱]

۹. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۲۳۹
آغاز: و معنی لغوی شکر عین معنی اصطلاحی حمد است بشرط تعمیم در نعمت نسبت بواسطه؛ **انجام:** یعنی آنچه مذکور است که ثامن از رؤس ثمانیه بمقاصد اشبه
شرح مزجی نسبتاً مختصری است بر بخش منطقی رساله «تهذیب» سعدالدین تفتازانی، که بیشتر به مطالب حاشیه معروف ملا عبدالله یزدی نظر دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۹۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: گالینگور مشکی، ۹۱گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: - ۱۲۷]

۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۹۲/۲-۳۹/۲۷۲
آغاز: از مقدمتین سالبه نباشند وسالبه کلیه را اگر ... بالخلف او بالعکس الترتیب ثم النتیجة ... دلیل انتاج شکل رابع از یکی خلف است و آن ضم نقیض؛ **انجام:** مغالطه نهم باب شعر دهم ذکر

الحاء ... و هی التقسیم اعنی التکثیر من فوق و التخیل عکسه
قطعه‌ای از شرحی فارسی است بر «تهذیب المنطق» تفتازانی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا، ۱۷گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۵ – ۲۵۲۸]

۱۱. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۵۰۱/۵–۳۸/۱۲۱**

آغاز: بعضی از بعضی و قید هیأت در تعریف کلمه بواسطه آن کرد که تا مثل لفظ ماضی و حال و استقبال بدر رود؛ **انجام:** و اما وقتیه سالبه مثل لاشیء من القمر بمنخسف وقت التربیع لادائما ترکیب

شرح به صورت مزجی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ – ۲۵۲۸]

۱۲. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۰۷۰/۱–۲۰/۱۹۰**

آغاز: بسمله قوله روی فی کل من البسملة و التحمید روایت شده از پیغمبر (ص) که فرمود کل امر ذی بال ... یعنی هر امری صاحب قدری که ابتدا کرده نشده باشد به بسم الله الرحمن الرحیم؛ **انجام:** بدانکه صریح عبارت مصنف این است که قسمت می‌کند تصور وتصدیق ضرورت واکتساب بالنظر را پس ضرورت منقسم خواهد شد بضرورت

از انجام ناتمام مانده. بخش آغازین از رساله مفصلی است در شرح و تفسیر تهذیب المنطق؛ خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۷گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ – ۲۵۲۸]

۱۳. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۶۳۲/۵**

آغاز: الحمد لله الذی هدانا سواء الطریق ... یعنی سپاس و ستایش مر خدای را آنچنان خدائی

فقط شرح مقدمه تهذیب آمده. در این شرح که از مطالب حاشیه ملا عبدالله یزدی بسیار استفاده شده است؛ خط: نسخ، کا: محمد مؤمن بن حاج علی اصغر قزوینی، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۲۷پ–۲۹پ)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۲ – ۱۹۴]

۱۴. **تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۴۲/۵ – د**

آغاز: بمنطق بیان ماهیت منطق معلوم میشود اما در ضمن بیان ماهیت احتیاج بمنطق معلوم نمیشود ... ان کان اذعانا للنسبة فتصدیق یعنی صورت حاصل اگر اذعان و گرویدن نسبت است تصدیق است و الا تصور است و چون اذعان و اعتقاد متعلق نمیتواند شد الا بنسبت چیزی پس تقسیم چنین است؛ **انجام:** و الحقیقیة وضع کل کما نعة الجمع و رفعه کما نعة الخلو و استثنائی نتیجه میدهد از حقیقیة وضع هر یکی رفع دیگری مثل ما نعة الجمع ... پس از رفع هر یک وضع دیگری لازم می‌آید

شرحی است بفارسی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۸۵گ (۱۰۱ر–۱۸۵پ) [ف: – ۱۴۶]

۱۵. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۲۰**

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [د.ث. مجلس]

● شرح تهذیب المنطق و الکلام / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u tahḏīb-il-manṭiq-i wa-l-kalām

وابسته به: تهذیب المنطق و الکلام؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲–۷۹۲)

گزارش «تهذیب المنطق و الکلام» تفتازانی است. نسخه تنها گزارش بخش کلام آن را دارد. برای نشانی: «الباب الاول فی المقدمة» بکسر الدال و صح الفتح و هی ما یذکر امام المقصود لارتباطها به و نفعها فیها. و الظرفیة مجازیة اقامة للشمول العمومی مقام الشمول الظرفی».

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۳۲/۱۱

آغاز: هذا قسم الکلام من التهذیب. اعلم ان تقابل هذه الفقرة مع قوله فیما قبل القسم الاول فی المنطق یقتضی ان یقول القسم الثانی فی الکلام، لکن تفنن فی الکلام فقال؛ **انجام:** وفقنا للعلم بما یجب و یرضی انه خیر موفق و معین. الحمدلله رب العالمین و الصلاة و السلام علی خیر ...

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۳۰ق؛ مقابله شده؛ ۸۰گ (۶۷ر–۱۴۶ر) [ف: ۳ – ۱۸۸]

← شرح تهذیب الوصول الی علم الاصول > منیة اللبیب فی شرح التهذیب

← شرح تهذیب الوصول الی علم الاصول > نهایة التقریب فی شرح التهذیب

● شرح تهذیب الوصول الی علم الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u tahḏīb-il wuṣūl ilā ‘ilm-il uṣūl

اعرجی حلی، عبدالمطلب بن محمد، ۶۸۱ – ۷۴۵ قمری

a‘rajī-ye hellī, ‘abd-ol-motalleb ebn-e mohammad (1283 - 1345)

وابسته به: تهذیب الوصول الی علم الاصول = تهذیب طریق الوصول = تهذیب الاصول؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸–۷۲۶)

شرح استدلالی و توضیحی است بر کتاب «تهذیب الوصول» علامه حلی، با عناوین «قال–اقول». برادر کوچک‌تر وی سید ضیاءالدین نیز شرحی دارد بر «تهذیب الوصول» به نام «منیة اللبیب». شهید اول که شاگرد آن دو برادر بوده است بین دو شرح جمع کرد، به نام «جامع البین من فوائد الشرحین». سید عمیدالدین شرح خودش را در زمان علامه نوشته است و سید ضیاءالدین پس از وفات او.

چاپ: ایران، تهران، ۱۳۰۸ق، سنگی، خشتی، ۱۱۲ص، باتصحیح و مقابله ابوالقاسم بن علی اکبر جیلانی

[الذریعه ۱۶۸/۱۳؛ ۲۰۷/۲۳]

۱. شیراز؛ وصال (دکتر)؛ شماره نسخه:۲۳

کا: محمد علی بن شیخ سهل خالدی منصوری نجفی، تا: دوشنبه ۲۲ رمضان ۱۰۳۸ق [نشریه: ۵ - ۲۹۲]

۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۲۵

آغاز: أن یکون بعضها خفیاً عنده و الخفاء عند الناس لا یمنع الوضع منه؛ **انجام:** فیبقی الناتج من ضروبه خمسة الأول من موجبتین کلیتین

خط: نسخ خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: «عبده حسین الحسینی» (بیضی)، «عبده الراجی محمد صادق»، «و العافیة فی کل محمود یا الله» (مربع)؛ جلد: مقوا، ۳۵۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۵۳۲]

● شرح تهذیب الوصول الی علم الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u tahḏīb-il wuṣūl ilā ʻilm-il-uṣūl

الهی اردبیلی، حسین بن عبدالحق، ۸۷۰ - ۹۵۰ ؟ قمری

elāhī ardabīlī, hoseyn ebn-e ʻabd-ol-haqq (1466 - 1544)

وابسته به: تهذیب الوصول الی علم الاصول = تهذیب طریق الوصول = تهذیب الاصول؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

تاریخ تألیف: اواخر ربیع الاول ۹۴۳ق

شرحی است بر کتاب تهذیب الوصول علامه حلی.

اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۳۵

آغاز: الحمدلله الذی افاض علی قلوب العارفین رحیق التحقیق فی اصول الشریعة الغراء وشرح صدور العلماء بنور تهذیب الظاهر؛ **انجام:** ثم القول بالموجب مع سوال ترکیب و العقد یکون خمسة و عشرین و قد بلغ الکلام فی هذا المقام

خط: نستعلیق، کا: علی بن محمد بن مقیم، تا: ۹۷۸ق؛ ۲۰۲گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: - ۵۱]

● شرح تهذیب الوصول الی علم الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u tahḏīb-il wuṣūl ilā ʻilm-il uṣūl

حسینی جرجانی، جمال الدین بن عبدالله، ق۱۰ قمری

hoseynī jorjānī, jamāl-od-dīn ebn-e ʻabd-ol-lāh (- 16c)

وابسته به: تهذیب الوصول الی علم الاصول = تهذیب طریق الوصول = تهذیب الاصول؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

تاریخ تألیف: نیمه ربیع الثانی ۹۲۹ق

شرحی مزجی متوسطی است بر کتاب «تهذیب الوصول الی علم الاصول» علامه حلی و از بهترین شروح این کتاب شمرده شده، موارد نظرش را در عنوان «اقول» ذکر نموده است. متن دارای ۱۲ «مقصد» است: ۱. مقدمات؛ ۲. لغات؛ ۳. امر و نهی؛ ۴. عام و خاص؛ ۵. مجمل و مبین؛ ۶. افعال؛ ۷. نسخ؛ ۸. اجتماع؛ ۹. اخبار؛ ۱۰. قیاس؛ ۱۱. تعادل و تراجیح؛ ۱۲. اجتهاد.

آغاز: اللهم ان العجز عن احصاء ثنائک مقام سید أنبیائک و سند اولیائک فأنی لنا دعوی العجز عن تحمیدک ...

انجام: و تجاوز النهایة فی ابلاغ السالک منهج السداد و الله الموفق للصواب و الیه المرجع و المآب. (قال الشارح المحقق) و قد فرغ العبد المفتقر الی الله الغنی جمال الدین بن عبدالله بن محمد بن الحسن الحسینی الجرجانی عن تعلیق ما هو بمنزلة الشرح فی اواسط شهر ربیع الآخر سنة تسع و عشرین و تسعمائة اوتی کتابه بیمینه و حشر یوم یدعی کل اناس بامامهم بمن اقتدی بهم فی دینه

[الذریعة و ۵۱۲/۴ و ۱۶۶/۱۳؛ کشف الحجب ص ۲۳۰]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۶۷۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: داود بن شمس بن داود بن احمد بن حسن الفقیه شیبانی بغداد بحرانی، تا: پنج‌شنبه ۸ جمادی الثانی ۹۵۲ق؛ مصحح؛ تملک: محمد بن محمد لاهیجانی؛ مهر: «عبده صدرالدین الموسوی» (بیضی)، «الواثق بالغنی عبده صدرالدین الحسینی» (مربع)، «و رفعناه مکاناً علیاً» (مربع)؛ جلد: مقوایی، ۲۴۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۷ - ۲۴۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۲۴۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: علیشاه بن محمد تهرانی، تا: جمعه ۲۹ ذیحجه ۹۵۹ق؛ مهر: ابوالقاسم ابن احمد؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج ماشی، ۲۱۴گ، ۲۶ سطر [ف: ۱۱ - ۲۵۷]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۴۷

آغاز و انجام: برابر

کا: ابوالعلاء بن علاءالدین استرابادی، تا: ۹۷۵ق؛ ضمیمه: رساله‌ای به فارسی در علم فراست منسوب به میر سید علی همدانی در ۵ صفحه؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج قرمز، ۸۴۸ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۴ - ۱۱۰]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۹۵۶

خط: نسخ، کا: مغیث الدین میر جعفر حسینی، تا: ۱۰ ذیحجه ۹۸۰ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۹۱گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۲۰/۳×۲۵/۳سم [ف: ۱ - ۲۸۶]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۱۰

آغاز و انجام:برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیقعده ۹۸۰ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج زرد، ۲۱۰ص، ۲۷ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۶ - ۲۲۸۳]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۹۷

آغاز و انجام:برابر
خط: نسخ، کا: حسین بن عیسی حوری اوالی، تا: یکشنبه ۱۴ رمضان ۹۹۱ق؛ مجدول؛ واقف: فاضلخان؛ ۴۸۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۶ – ۵۳]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۸۰۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** بامام بمن اقتدی بهم ... و الحمد لله رب العالمین
خط: نسخ، کا: حوری، حسین بن عیسی، تا: ۹۹۱ق [رایانه]

۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۰-۱/۷۰
آغاز و انجام:برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۵۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۵ – ۲۵۳۱]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۴۲۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ تملک: کلب علی کاظمی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۵/۵سم [ف: ۲۶ – ۳۴۹]

۱۰. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۱۱۷
آغاز: ... الفصل الثانی فی مدلول الصیغة سواء کان بالدلالة المطابقیة اولا و فیه مباحث تسعة الاول فی ان الامر الوجوب وقع الخلاف فی صیغة افعل وما فی معناها انها هل للوجوب ام لا؛
انجام: و من اراد التطویل فی ذکر المسائل و تفصیلها و تحقیق ما دون فی هذا الفن من المسائل و السؤال و الجواب فلیطلبه فی کتابنا المسمی بنهایه الاصول الی علم الاصول ... یدعوا کل اناس بامامهم بمن اقتدی بهم فی دینه.
خط: نسخ، کا: عبدالله بن حسین قاری، تا: ۱۰۱۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج سیاه، ۲۱۵گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف مخ]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۱۰
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد مازندرانی، تا: ۱۱ رمضان ۱۰۱۴ق، جا: ساری، در حین تلمذ خدمت حکیم کامل مولا ابراهیم؛ جلد: گالینگور، سبز، ۲۷۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف:۲۶-۲۰۱]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۲۸۹۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** البحث الثانی الاستحسان و قد ذهب الیه اکثر الحنفیة و الحنابلة و انکره الباقون ... جواز ان یقول الله للنبی (ص) او الحاکم احکم بما شئت فانک
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: مشمع سرخ، ۲۶۲گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷×۱۹/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۱ – ۲۹۴]

۱۳. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۱۱۱/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** ان الاثر یتحقق فی العبادات والمعاملات اما فی العبادات فهو اما سقوط القضا او موافقة الشرع والاثر فی العقود والمعاملات انتقال المبیع و ...
چند ورق از ابتدا را در بردارد؛ خط: نسخ، کا: غلامرضا بن محمدعلی آرانی، تا: ۱۲۴۳ق؛ افتادگی: انجام؛ محشی با امضای «غلامرضا»؛ جلد: تیماج سبز، ۱۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ – ۹۴]

۱۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶۸۲
آغاز و انجام:برابر
خط: نسخ، کا: حسین بن غلامرضا ارانی، تا: ۱۲۶۵ق؛ تملک: رضا موسوی زنجانی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج زرشکی، ۲۷۴گ، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۹ – ۳۵۰]

۱۵. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۱۹۲
آغاز: اقول اذا ارید باسم العلم المضاعف الیه الاصل المسائل؛ **انجام:** برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [ف: – ۶۴]

۱۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۳۸
آغاز: ... و فیه فصول ثلاثة الاول فی مباحث مهمة ذکر فی هذا البحث ماهیة العلم و التصدیق؛ **انجام:** و لا یفتقر الی اصل الوصف الذی عارض به
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۲۲۲گ، ۲۷سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱ – ۱۴۲]

● شرح تهذیب الوصول الی علم الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u tahḏīb-il-wuṣūl ilā ʻilm-il-uṣūl

عمیدی حسینی، حسین، ق۱۰ قمری

ʻamīdī hoseynī, hoseyn (- 16c)

وابسته به: تهذیب الوصول الی علم الاصول = تهذیب طریق الوصول = تهذیب الاصول؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

این شرح از عمیدالدین ابی عبدالله عبدالمطلب (۶۸۱-۷۵۴ق) بر تهذیب علامه حلی که در حیات ماتن ساخته است نیست و از ضیاءالدین عبدالله برادر عمید الدین (قرن ۸) که در ۱۵ رجب ۷۴۰ ساخته است نیز نیست؛ بلکه از سید حسین عمیدی حسینی نجفی است و از قرن ۱۰ (الذریعه ۵۱۳:۴ و ۱۶۷:۱۳) با عنوان‌های «قوله». (دانش پژوه)

آغاز: بسمله احمدالله کما امر و اصلی علی من اشق له القمر و آله المیامین الغرر ما غاب نجم و ظهر و بعد فیقول الفقیر حسین العمیدی الحسینی هذه نبذة من الفوائد علقتها علی کتاب تهذیب الوصول الی علم الاصول للعلامة المستغنی بسبب الاشتهار عن الاکثار اعلی الله مقامه ... اخذتها من کتب عدیدة فی مدة مدیدة و اضفت الیها مالها و علیها مما بفکری القاصر و خاطری الفاتر ... قال المصنف طاب ثراه الحمدلله هو الثناء باللسان علی قصد التعظیم و التبجیل ...

انجام: و باقی الاعتراضات و اجوبتها نقدمت و حیث انتهی کلام المص قدس الله روحه الی ههنا فلنقطع الکلام حامدین لله تعالی ... صلوة لا انقطاع و لا انقضاء.

[الذریعة: ۵۱۳/۴ و ۱۶۷/۱۳؛ طبقات اعلام الشیعة: ۶۸/۱۰-۶۹؛ امل الآمل: ۹۱/۲ -۹۲؛ معجم رجال الحدیث: ۱۲۶/۷]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح تهذیب الوصول الی علم الاصول

۱. تهران؛ مدرسه معمارباشی؛ شماره نسخه:۴۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عرب حسین بن مولانا میران کوبنانی، تا: ۲۰ ربیع الاول ۱۰۳۷ق؛ مهر: «محمد علی ابن علی محمد» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۰گ، ۲۶ سطر [ف: - ۴۹]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۵۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** [قوله] فی شرایط الحکم الی آخره لما فرغ من ذکر شرایط علیة الحکم شرع فی ذکر شرایط الحکم نفسه ... فاذادل النص علی ان الخمر مطلقا حرام غلب علی الظن ان النبیذ حرام و الظن (ننوشته گذارده شده).

خط: نستعلیق، کا: قاضی زاده عبدالخالق، بی‌تا، نزد مصنف در نجف آن خوانده است؛ محشی با نشانه «شرح عمیدی، منه»؛ تملک: سعدالدین محمد غفاری، محمد ابراهیم بن فضل الله موسوی استرابادی؛ کاغذ: استنبولی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۴گ، ۲۱ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۲۸۳۶]

● **شرح تهذیب الوصول الی علم الاصول** / اصول فقه /

عربی

š.-u tahḏīb-il wuṣūl ilā ʻilm-il uṣūl

آرانی کاشانی، غلامرضا بن محمد علی، ۱۱۹۲ - ۱۲۶۵ قمری

ārānī kāšānī, qolām rezā ebn-e mohammad ʻalī (1778 - 1849)

وابسته به: تهذیب الوصول الی علم الاصول = تهذیب طریق الوصول = تهذیب الاصول؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

شرحی است مزجی .

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۷۵۱/۱

آغاز: قال العلامة فی یب و لیس المقصد بوضع المفرد افادة معناه لتقدمها علیه بل الممکن من ترکیب المعانی بواسطة ترکیب الالفاظ؛ **انجام:** و قد اشرنا الی هذا الجواب عند تحقیق مجازیته فی الاستقبال اتفاقاً فارجع الیه و بالجملة هذه الایرادات موهونة جداً فلیتأمل.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ ۱۰۹ص (۵-۱۱۳) [عکسی ف: ۵ - ۲۰۵]

● **شرح تهذیب الوصول الی علم الاصول** / اصول فقه /

عربی

š.-u tahḏīb-il wuṣūl ilā ʻilm-il uṣūl

بهبهانی، محمد تقی بن محمد جعفر، - ۱۲۹۹ قمری

behbahānī, mohammad taqī ebn-e mohammad jaʻfar (-1882)

وابسته به: تهذیب الوصول الی علم الاصول = تهذیب طریق الوصول = تهذیب الاصول؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

شرحی است با عنوان «قوله، قوله» بر تهذیب الوصول علامه حلی، آراء و اقوال گذشتگان را زیاد نقل می‌کند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۳

آغاز: قوله رحمه الله بعد الخطبة و رتبت هذا الکتاب ... و اعلم ان العلامة رتب کتابه علی مقاصد؛ **انجام:** و لم یبینه عند وقت الخطاب فیکون تأخیر البیان عن وقت الخطاب جائزا کما هو المطلوب.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مهر: واقف «علی اکبر بن محمد تقی» (بیضی)؛ تاریخ وقف: جمادی الثانی ۱۲۹۹؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۸۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۵سم [ف: ۱ - ۳۵]

● **شرح تهذیب الوصول الی علم الاصول** / اصول فقه /

عربی

š.-u tahḏīb-il wuṣūl ilā ʻilm-il uṣūl

اشرفی مازندرانی، خضر بن اسماعیل، - ۱۳۳۶ ؟ قمری

ašrafī māzandarānī, xezr ebn-e esmāʻīl (- 1918)

وابسته به: تهذیب الوصول الی علم الاصول = تهذیب طریق الوصول = تهذیب الاصول؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

تاریخ ختم تألیف جلد اول: جمعه دوم شعبان ۱۲۹۵ق.

کتاب شرح توضیحی است بر «تهذیب الوصول» علامه حلی که در مرحله اولیه تألیف مانده است و بدون نظم و ترتیب صحیحی صحافی شده است.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۰۳۴

آغاز: فصل اختلفوا فی وقوع التعبد بالخبر الواحد؛ **انجام:** علی المراد من ذلک الالفاظ لا یستلزم عدم

جلد۱، موجودی نسخه طبق نظم و ترتیب صحافی: بخشی از شرح مقصد هشتم در اخبار، شرح عبارات مقصد سوم در امر و نهی، بخشی از شرح مقصد یازدهم (تعادل و تراجیح)، بخشی از شرح مقصد دوم در لغات (حقیقت و مجاز و حقیقت شرعیه)؛ خط:

نسخ تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ضمائم صدر نسخه: ۱. متفرقات در فقه (۶ برگ)، ۲. تقریرات درس «فرائد الاصول» مباحث قطع (ناقص، ۲۶ برگ)، ۳. اوراقی در مبحث طهارت فقه - وضو (۷ برگ)، ۴. توضیحات در جزء لا یتجزاء (۸ برگ). ضمائم ذیل نسخه: ۱. متفرقات در فقه، بیع (۳ برگ)، ۲. شرح سه حدیث در مباحث فقهی (۳۲ برگ)، تاریخ شرح: ربیع الثانی ۱۳۲۹، ۳. ۱۳ برگ در مباحث کلامی به عربی و فارسی؛ انجام نسخه: «چه ثواب فرع مطلوب می‌باشد»؛ وقفی فرزند مؤلف به مدرسه میرزا جعفر، حسن اشرفی در ۲۵ شعبان ۱۳۹۲ انتقالی به کتابخانه آستان قدس در مهر ۱۳۶۸؛ تاریخ وقف: ۲۵ شعبان ۱۳۹۲؛ کاغذ: فرنگی و مشقی، جلد: مقوا، ۱۶۸گ، اندازه: ۱۳/۸×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۲۷۲]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۹۴۷

آغاز: فلیرجع الی کلام المحدث المذکور فنقول ثم قال؛ **انجام:** تکون بدلا من الطهارة الواقعه

ج۲، موجودی نسخه طبق ترتیب صحافی: شرح عبارات مقصد دوم در لغات تا فصل دهم در مبحث خطاب، شرح عبارات مبحث ششم از فصل دوم و نیز مبحث فور و تراخی از مقصد سوم در امر و نهی، شرح عبارات مقصد هشتم در اجماع و بعضی مباحث دیگر؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ وقفی فرزند مؤلف، حسن اشرفی به مدرسه میرزا جعفر در ۲۵ شعبان ۱۳۹۲، انتقالی به کتابخانه آستان قدس در مهر ۱۳۶۸؛ واقف: حسن اشرفی، ۲۵ شعبان ۱۳۹۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۲۵۳گ، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۳سم [ف: ۱۶ - ۲۷۳]

● شرح تهذیب الوصول الی علم الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u tahḏīb-il-wuṣūl ilā ʻilm-il-uṣūl

وابسته به: تهذیب الوصول الی علم الاصول = تهذیب طریق الوصول = تهذیب الاصول؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

ظاهراً غیر همانند:

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۹۲۱

آغاز: شرحا موضحاً لمسایله مقرراً لدلایله؛ **انجام:** و المعارضة فی الفرع، و قد عرفته و باقی الاعتراضات و اجویتها تقدمت و حلت کلام المصنف الی هاهنا فلنختم الکلام حامدین لله تعالی علی تواتر نعمه و تظافر آلائه و قسمه و مصلین علی سید الرسل و هادی السبل و خاتم الانبیاء محمد.

جزء یکم و دوم آن است. از ناشناسی که پیش از ۱۰۷۶ق می‌زیسته است. گزارش «تهذیب طریق الوصول الی علم الاصول» علامه حلی، با سربندهای «قال قدس سره» و بخش بندی بر پایه متن: «المقصد الاول، الثانی» و «المبحث الاول، الثانی» و «الفصل الاول، الثانی» ... برای نشانی: «و قال هذا منسوخ قبل، لانه لولا ظهور النسخ فیه لم یطلق، و هو ضعیف لجواز ظهوره فی ظنه الا فی نفس الامر. ولیکن هذا آخر الجزء الاول من شرح التهذیب و یتلوه الجزء الثالث، المقصد السابع فی الاجماع ... بسمله. قال قدس الله روحه. المقصر السابع فی الاجماع و فیه مباحث. الاول فی تحقیقه و هو عبارة عن اتفاق اهل الحل و العقد من امة محمد» (گ ۲۰۴پ)؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۲۴ جمادی الثانی ۱۰۷۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: «عبده محمد الموسوی» (بیضی)؛ کاغذ: ترمه نخودی، جلد: مقوا و کاغذ ابری، ۳۳۰گ، ۲۱ سطر (۸×۱۷)، اندازه: ۱۲/۵×۲۵/۵سم [ف: ۲ - ۱۵۱]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۸۶۳-۲۹/۲۰۳

آغاز: ادخل فی الرد علیهم و هو انما یحصل عند کون الباء للمصاحبة لا الاستعانة و الثالث هو ان باء الاستعانة یستلزم جعل اسم الله تعالی آلة للفعل و هو غیر مناسب لتبعیة الإلة؛ **انجام:** واما الموسع فانه عبارة عن الامر بشیء فی وقت یفضل عنه ... فلا یصدق فی حقه ح انه تارک للواجب بالنسبة الی الخصلة التی لم یؤتی بها لما عرفت من ان الواجب.

شرح مفصلی است بر تهذیب الوصول الی علم الاصول علامه حلی، این شرح غیراز منیة اللبیب است. مؤلف ابتدا بسمله و خطبه مؤلف را به تفصیل شرح نموده است. در فهرست سابق مؤلف این شرح سید محمدباقر حجة الاسلام شفتی ذکر شده ولی در نسخه چنین نامی ذکر نشده واز شفتی شرحی بر تهذیب در الذریعة یاد نشده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ (در زمان حیات شارح)؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با امضای «منه عفی عنه»؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۵۲۷]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۶۷۶

آغاز: بسملة، الحمدلله رب العالمین ... اللهم أیدنی و سدنی و أرشدنی و وفقنی للإتمام و اجعل سعیی فیما تحب و ترضی، قوله: تصور المرکب یستلزم تصور مفرداته اه، أقول: ینبغی لطالب العلم أن یتصوره قبل الشرع فیه بوجه ما و یعلم ثمرته و موضوعه لیکون فی طلبه علی بصیرة؛ **انجام:** قوله: فالخارج من الدار ... أقول: قد مر المسئلة بالتفصیل فی ذیل مبحث بطلان الصلاة فی الدار المغصوبة فلایفید فراجع و تأمل.

شرح مزجی تهذیب الوصول علامه حلی است که شارح با عناوین «قوله- اقول» به شرح برخی عبارات آن پرداخته، نام شارح را در منابع موجود نیافتیم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی مذهب، ۱۵گ، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۳)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳۹ - ۶۴۷]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۶۶۴-۳۹/۴۴

آغاز: لهما او نفیه عنهما بامر جامع بینهما بین المعلومین سواء کان الجامع حکماً شرعیاً کالعدوانیة او وصفا عقلیاً ... قال المصنف فی النهایة ... البحث الثانی العام المخصوص بالمتصل المخصص المتصل خمسه؛ **انجام:** للعلم الضروری بقبح الکذب الضار والجهل وحسن الصدق النافع والاحسان والعلم مثل للحسن والقبیح

من الصفات والافعال ولهذا یحکم به ... وفیه انا یعلم ان الجهل من الله تعالی اقبح بالضرورة هکذا الکذب

شرح مزجی مفصلی است بر «تهذیب الوصول الی علم الاصول» علامه حلی با اشاره به اقوال علمای اهل سنت خصوصاً «شرح مختصر الاصول عضدی» و نیز «المواقف» و شرح میرسید شریف جرجانی بر آن وکتب دیگر. به نظر می‌رسد این شرح از «سید جمال الدین بن عبدالله حسینی جرجانی» باشد که در التراث العربی (۲۷۵/۳) معرفی شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۶۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۵ - ۲۵۳۲]

۵. بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه:۹۴

آغاز: قال المصنف قدس روحه و نور ضریحه بعد الخطبه و رتبت هذا الکتاب علی مقاصد المقصد الاول فی المقدمات و فیه فصول الاول فی مباحث مهمة تصور المرکب؛ **انجام:** فانه یکون مجملا محتاجا الی البیان الا ان ... تلک الصلوة ما یدل علی الوجه کما لو صلی باذان و اقامة فانه قرینة الوجوب

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ اهدایی: ورثه آقای نجفی؛ جلد: تیماج حنایی، ۱۶۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف مخ]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۶۱/۲

آغاز: المقصد الثانی فی اللغات و فیه فصول: الاول فی الواضع، ذهب عباد الی ان اللفظ یدل علی المعنی لذاته ... لما کان کتاب المصنف مشتملا علی مقاصد اثنی عشر الاول فی المقدمات و المقصد الثانی فی اللغات؛ **انجام:** الرابع التخصیص خیر من الاشتراک ... الرابع من اقسام العشره انه اذا دارالامر بین التخصیص و الاشتراک فایهما اولی.

شرح توضیحی و مزجی متوسطی است بر کتاب «تهذیب الوصول الی علم الاصول» علامه حلی. شرح مباحث المقصد الثانی فی اللغات تا آخر الفصل الثامن فی تعارض الاحوال از همین مقصد در نسخه موجود است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ با خط خوردگی عبارات در متن که گویای آن است که محتملاً کاتب نسخه خود مؤلف بوده؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج تریاکی، ۱۵ص (۵۶-۷۰)، ۱۸-۲۱ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱۶ - ۱۱۴]

← شرح تهذیب عمیدی ← شرح تهذیب الوصول الی علم الاصول

● **شرح التیسیر الدافع للداهیة** / عروض و قافیه / عربی

š.-ut taysīr ad-dāfi‘ li-d dāhīya

ابن خطیب، عبداللطیف بن علی، - ۹۳۲ ؟ قمری

ebn-e xatīb, ‘abd-ol-latīf ebn-e ‘alī (- 1526)

وابسته به: تیسیر الدافع للداهیة فی تحصیل علمی العروض و القافیة؛ ابن خطیب، عبداللطیف بن علی (-۹۳۲ق)

در عروض و قافیه است و متن و شرح از عبداللطیف بن علی بن ابراهیم. در دو «باب»: ۱. در عروض؛ ۲. باید در قافیه باشد. شرح مزجی است.

آغاز: بسمله. ان احق ما ینتظم فی سلک التقریر و سمط التحریر؛ التقریر البیان باللسان و التحریر البیان باالقلم و السمط الخیط مادام فیه الخرز و الافهو سلک (بالتقدیم و التصدیر حمد الله تعالی عالی ما اتقن نظام العالم) النظام الخیط الذی ینظم به اللولو ... (اما بعد فیقول ... عبداللطیف بن علی بن ابراهیم ان علمی العروض و القافیة مما لابد منه فی العلوم العربیة)

چاپ: اسلامبول، ۱۲۶۱ق

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۳۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** افضل الصلوة و التحیة

خط: نسخ، کا: محمد حسن بن محمد تقی خراسانی شهیر به هروی، تا: رجب ۱۳۲۵ق، جا: مشهد رضوی مدرسه فاضلیة؛ از روی چاپ اسلامبول نوشته است؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۴۴گ، ۱۵ سطر (۱۱/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۷ - ۶۰۵]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۴۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** کما فی فاعلن ضرب البسیط (فی المقصد فی بیان البحور المستعملة و احوالها المتعارفة)

شارح در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵گ (۱-۱۵)، ۲۲ سطر (۹/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۲۳۴۰]

● **شرح الثانیة من السماع** / طبیعیات / عربی

š.-ut-tānīyya min-as samā‘

ابن باجه، محمد بن یحیی، - ۵۳۳ ؟ قمری

ebn-e bājje, mohammad ebn-e yahyā (- 1139)

وابسته به: السماع الطبیعی؛ ارسطو (۳۸۴-۳۲۲)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۷/۲۰ عکسی

نسخه اصل: کتابخانه بودلیان در آکسفورد، شماره ۲۰۶؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵۴۷ق؛ ۲۷ و ۳۲ سطر [عکسی ف: ۴ - ۴۸۹]

● **شرح ثلاثون فصلا = شرح المختصر فی معرفة التقویم** / هیئت / عربی

š.-u talātūn-a faṣl-an = š.-ul muxtaṣar fī ma‘rifat-it taqwīm

نظام الاعرج، حسن بن محمد، - ۷۲۸ ؟ قمری

nezām-ol-a‘raj, hasan ebn-e mohammad (- 1328)

وابسته به: المختصر فی معرفة التقاویم = ثلاثون فصل = سی فصل

= مختصر در معرفت تقویم؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

اهدا به: شاهنشاه اعظم شرف الاسلام عضدالمسلمین

شرح گویا از نظام الدین حسن بن محمد قمی، معروف به نظام اعرج نیشابوری. در نسخه نامی از شارح نیامده، ولی سرآغاز آن و نشانی‌ها برابر نسخه‌ای است که حاجی خلیفه (۱۰۱۰/۲) از نظام اعرج دانسته است. نسخه‌ای دیگر از این شرح در برلین با شماره ۵۶۷۹ نگاهداری می‌شود که در آنجا نیز شرح‌کننده شناخته نیست. مدرس رضوی (ص ۳۴۵) با ذکر نشانی از این نسخه، احتمال داده است که شرح نیز از خود خواجه باشد، اما این گمان درست نیست، چه گذشته از ستایشی که در دیباچه از خواجه شده است، در متن نیز شرح‌کننده از صاحب متن به گونه شخص سوم یاد می‌کند. شرحی است کوتاه، با سربندهای «قال» و «اقول»: قال: الفصل الاول، اقول: لما كانت الكتب المؤلفة فى علم النجوم من الدفاتر و غيرها مبنية على حساب الجمل، مرقومة بحروف المعجم طالباً للاختصار؛ قال: الفصل الثانى، اقول: هذا هو الشروع فيما هو بصدده من بيان الاشياء المثبتة فى الدفتر المشتهر بالتقويم؛ ... قال: الفصل الخامس، اقول: قد كان من عادة الفرس فى زمن دولتهم أن يؤرخوا بايام ملك تولى امرهم فاذا انقضى امر ذلك الملك؛ ... قال: الفصل العاشر، اقول: مما اثبت فى الصفحة اليمنى الرأس؛ ... قال: الفصل العشرين، اقول: قد قسم كل واحد من البروج بين الكواكب المتحيرة الى خمسة اقسام مختلفة؛ ... قال: الفصل الثلاثين، اقول: لما فصل الاختيارات و كان قوام الاختيارات كلها بصلاح اشياء سبعة، هى القمر و ... .

(احمد منزوی)

اتفاقی در یکی از روزهای آخر مرداد ماه ۱۳۸۶ برای دیدن عبدالحسین حائری به کتابخانه مجلس رفتم نسخه‌ای از افغانستان آورده بودند و ایشان برای مجلس قصد خرید داشت بدان تصور که رساله‌هایی از آن منحصر به فرد است. گفتگو و تفحص درباره آن دنبال شد که یکی از آن رساله‌ها شرح سی فصل خواجه بود به عربی. شب آن روز بیشتر به آن پرداختم و حاصل این‌که نه تنها رساله‌های گوناگونی را یافتم بلکه نکاتی بیش بر من روشن شد: ۱. ادعای مدرس رضوی مبنی بر این که رساله از خواجه طوسی است به همان دلایل که احمد منزوی گفته و در رساله مشهود است، مسلم خطاست؛ ۲. این‌که نسخه‌ای از آن در کتابخانه دانشگاه است که دانش پژوه مؤلف آن را ابواسحاق کوبنانی دانسته و مدعی است در ۸۶۸ در جرون ساخته، به نظر می‌رسد این هم خطاست: چون در نهایت تصریح شده: «قد تم كتابته فى اول العشر من شهر ربيع الاول عام ثمان و ستين و ثمانماة ببلدة الجرون» و این سال باید سال کتابت باشد همانند شش رساله قبل که از همو دانسته شده است. از آنجاکه دانش پژوه این نسخه را با احتمال به خط ابواسحاق ندانسته محتمل است که کاتب آن در همان تاریخ‌ها و در همان شهر کسی جز ابواسحاق بوده است؛ ۳. نسخه‌ای که فیلم آن در دانشگاه است و از آن حسن نراقی بوده، سال کتابت آن یک‌شنبه ربیع الثانی ۸۳۶ در هرات ذکر شده؛ گرچه آغاز آن عبارتی با عنوان «رب يسر بفضلك و برحمتك و تمم بالخير» آمده که در هیچیک از نسخه‌های دیگر دیده نشد ولی ادامه آن با دیگر نسخه‌ها هماهنگ است و محتمل است افزوده کاتب آن باشد. این نسخه نافی ادعای دانش پژوه است که گمان برده سال ۸۶۸ سال تألیف آن و مؤلف آن ابواسحاق کوبنانی است؛ ۴. چندین نسخه از این رساله موجود است که ناشناس مانده است؛ ۵. انتساب این رساله به نظام اعرج به استناد سخن کشف الظنون قوی‌تر است بالاخص این‌که آغازی که نقل کرده شباهت زیادی با رساله‌های موجود دارد، باید تا یافتن اطلاعات بیشتر آن را از نظام اعرج نیشابوری دانست.

آغاز: بسمله. الحمدلله الذى جعل الاحوال الجزئية فى السفليات مربوطة بالاوضاع الفلكية و الاتصالات الكوكبية ... اما بعد فان المختصر الذى الفه فى علم النجوم (التنجيم) و معرفة التقويم اصل الامام ... نصيرالدين الطوسى ... مما كان مشتملا على مسائل دقيقة و مباحث عميقة من الهيئة و غيرها لم يكن له به من شرح ... فالتنرمته على ما وصفته تحفة للحضرة الساسانية ... الامير المعظم و الشاهنشاه الاعظم ... سيف الدولة و الدين شرف الاسلام و عضد المسلمين ... قال هذا مختصر فى معرفة التقاويم و مشتملا على ثلثين فصلا الفصل الاول فى حساب الجمل و هو على ترتيب ابجد ... اقول لما كانت الكتب المؤلفة فى علم النجوم من الدفاتر و غيرها مبنية على علم الجمل مرقومة بحروف المعجم ... لم يجد بدا من ايراد فصل يحتوى على مقدمة

انجام: لكونه متصلا بسعد و لنقنع من الكلام بهذا القدر حامدين لمالك القدر و مصلين على سيد البشر صلى الله عليه و آله و سلم و تسليما دائما كثيرا قدتم كتابته فى اول العشر من شهر ربيع الاول عام ثمان و ستين و ثمانمائة ببلدة جرون و لله الحمد و المنة

[کحاله ۲۸۱/۳و ۲۹۱؛ حاجی خلیفه ۱۰۱۰/۲؛ مدرس رضوی ۵۹۶؛ فهرستواره منزوی ۲۹۷۶/۴ با انتساب به کوبنانی به استناد سخن دانش پژوه در فهرست دانشگاه که صحیح نیست. و در ادامه با انتساب به نظام اعرج]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۶۴/۳-ف

آغاز: برابر

نسخه اصل: نسخه آقای حسن نراقی. تذکر: در فهرست ناشناس مانده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شب یک‌شنبه ربیع الثانی ۸۳۶ق، جا: هرات؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج، ۲۹گ (۵۲پ-۸۱پ)، ۱۹ سطر (۸×۱۱)، اندازه: ۱۳×۱۷سم [فیلمها ف: ۲ - ۱۸۵]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۱۷/۷

آغاز و انجام:برابر

تذکر: در فهرست از آن ابواسحاق کوبنانی دانسته شده؛ کا: کوبنانی، ابواسحاق، تا: ربیع الاول ۸۶۸ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد:

تیماج عنابی، ۱۶۲ص (۴۸۵-۶۴۶)، ۱۴ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۹ - ۱۰۵۵]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۵۷۶/۸-عکسی

اصل نسخه: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۱۷۴]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۷۵/۶

آغاز و انجام:برابر

تذکر: در فهرست ناشناس مانده است؛ بی‌کا، تا: ۹۰۹ق؛ کاغذ: فرنگی و اصفهانی، جلد: مقوایی با روکش کاغذی، ۲۴گ (۱۵۹پ-۱۸۳)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۲ - ۵۱۰]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۰/۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** افتاده از فصل بیست و پنجم: لکونه دالا علی القوة التی بها یکمل الشخص الموجود فی ذلک الوقت.

تذکر: در فهرست ناشناس مانده؛ خط: نسخ و نستعلیق نازیبا، کا: محمد حسینی، تا: ۹۲۴ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۲گ (۱۹۱پ-۲۳۳پ)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۳۵]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۵۷۵/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** افتاده از فصل بیست و پنجم: لکونه دالا علی القوة التی بها یکمل الشخص لاموجود فی ذلک الوقت.

تذکر: در فهرست ناشناس مانده؛ خط: نستعلیق، کا: زین العابدین بن محمد حسینی، تا: دوشنبه غره جمادی الثانی ۹۸۱ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد موسوی کاشانی به تاریخ شعبان ۱۳۲۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۸گ (۱پ-۴۸ر)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱۷ - ۱۵۳]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۵۵۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه نخست قرن ۱۰؛ محشی با نشان «۲،ق۲»، با اشکال هندسی؛ تملک: عبد الفتاح بن حاجی محمود؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبن، محمد مهدی» (بیضی)، «عبده الراجی اسماعیل» (بیضی)، «عبده محمد مهدی بن محمد شریف» (مربع)، «من بعدی اسمه احمد» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قرمز، ۳۰گ، ۲۳ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۳۶ - ۵۷۶]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۲۸/۲

آغاز و انجام: برابر

تذکر: در فهرست ناشناس مانده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ [تذکر: در رؤیت این نسخه خط آن بسیار تازه‌تر از زمان منسوب دیده شد. البته این تازگی را عبدالحسین حائری که خود نیز حاضر بود، قبول داشت و شاید خط بیشتر به قرن دوازده و سیزده می‌ماند. البته خط بسیار خوب و خوانا است]؛ محشی به نقل از شرح تذکره نظام و مجمل؛ کاغذ: ترکی و فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۱۴۶ص (۷۹-۲۲۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۱۱۰۳]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۸۹۷/۲

تذکر: در فهرست ناشناس مانده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۱گ (۱۳۰پ-۱۷۰پ)، اندازه: ۱۲×۱۶/۵سم [ف: ۱۳ - ۷۱]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۷۱/۲

تذکر: در فهرست ناشناس مانده است؛ خط: نسخ، کا: محمد بن محمد بحرانی، تا: سلخ رجب ۱۰۲۹ق؛ جلد: مقوایی، ۲۷گ (۷۵پ-۱۰۲پ)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۲۷ - ۲۹۲]

۱۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۷/۲

آغاز و انجام:برابر

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: میانه رجب ۱۰۷۶ق؛ ۴۵گ (۲۹پ-۷۳پ) [ف: ۱ - ۱۵۱]

۱۱. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۱۶۱/۳

خط: نسخ، کا: محمد، تا: ۱۰۷۸ق؛ ۴۹گ (۲۰۵پ-۲۵۴پ)، اندازه: ۹×۱۶/۵سم [ف: ۱ - ۱۴۶]

۱۲. مشهد؛ مرتضوی؛ شماره نسخه:بدون شماره

کا: صدر الدین محمد بن محمد صادق حسینی، تا: با تاریخ ۱۰۸۱ق [ف: - ۳۹]

۱۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۵۰/۲

آغاز و انجام:برابر

تذکر: در فهرست ناشناس مانده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ در برگ ۱۰۱ اشعار فارسی از محمد علی شو و محمد امین؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۶گ (۴۵پ-۱۰۰ر)، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: - ۳۸۲]

۱۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۷۵۳/۱۰

آغاز: بسمله ... تسعون مائة مائتان، ثمانمائة، اربعمائة ... اقول لما کانت الکتب - المؤلفة فی علم النجوم من الدفاتر و غیرها مبنیة علی حساب الجمل مرقومة بالحروف المعجمة

تذکر: در فهرست ناشناس مانده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۵ص (۹۷-۸۲)، ۴۱ سطر (۱۰×۱۸)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۱۷۸۳]

● شرح ثلاثون فصلا / حدیث / عربی

š.-u ṯalāṯūn-a faṣl-an

وابسته به: المختصر فی معرفة التقاویم = ثلاثون فصل = سی فصل = مختصر در معرفت تقویم؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

شرحی است به زبان عربی بر ترجمه عربی سی فصل خواجه طوسی. در سرگذشت طوسی از مدرس رضوی (ص ۲۲۶) و الذریعه (۳۱۱/۱۳) از چنین شرحی یاد نشده است.

اصفهان؛ شهرداری اصفهان؛ شماره نسخه:۱۸/۱

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵ - ۳۱۰]

● شرح ثلاثون مسألة فی معرفة الله / کلام و اعتقادات /

عربی

š.-u ṯalāṯūn-a mas'ala fī ma'rifat-il-lāh

وابسته به: ثلاثون مسئلة فی معرفة الله = ثلاثون مسأله = سی مساله در معرفت خداوند = اعتقادات؛ شیخ طوسی، محمد بن حسن (۳۸۵-۴۶۰)

ظاهرا غیر همانند:

۱. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۸۹/۳

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی اشرف الانبیاء و سید المرسلین محمد و آله الطاهرین. قوله. مسألة - معرفة الله تعالی واجبة علی کل مکلف ... المراد بالمعرفة هی العلم بان الباری تعالی موجود و انه واجب الوجود و انه قدیم ازلی باقی ابدی؛ **انجام:** تم الکتاب الموسوم بشرح مسائل الشیخ الطوسی..

خط: نسخ، کا: عبدالله بن الشیخ محیی الدین بن الشیخ عبداللطیف بن الشیخ علی بن ابی جامع عاملی حارثی همدانی، تا: ۲۰ ربیع الثانی ۱۰۷۰ق؛ ۱۲گ (۸پ-۱۹پ)، ۱۵-۱۶ سطر، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف: - ۵۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۰۶/۳-ف

نسخه اصل: گویا از نسخه‌ای از اصفهان. متن از شیخ طوسی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۰ ربیع الثانی ۱۰۷۰ق [فیلمها ف: ۲ - ۱۵۶]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۰۱/۲

آغاز: حمدا لمن توجه بالملك و الملکوت شکرا لمن تفرد بالعز ... اما بعد فهذه فوائد لطیفة و ضوابط و فیه بحل المسائل الکلامیة المنسوبة الی الشیخ الطوسی؛ **انجام:** کما تستیقظون و ما بعد الموت الا الجنة ... هذا آخر ما علقته علی هذه المسائل ... علی نبیه محمد و آله اجمعین.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۶ص (۱۲۱-۲۰۷)، ۱۴-۱۵ سطر [ف: ۳۲ - ۱۲۴]

● شرح ثلاثیات الصحیح البخاری = شرح منتخب الصحیح البخاری / حدیث / عربی

š.-u ṯulāṯīyāt-iṣ-ṣaḥīḥ-il buxārī = š.-u mn.-iṣ-ṣaḥīḥ-il-buxārī

وابسته به: الجامع الصحیح = صحیح البخاری؛ بخاری، محمد بن اسماعیل (۱۹۴-۲۵۶ق)

شرحی است بر ثلاثیات جامع الصحیح محمد بن اسماعیل بخاری که آنها را به سه واسط از نبی اکرم (ص) نقل نموده است. شارح به صورت مزجی به شرح آن پرداخته است. برخی از افراد اقدام به جمع‌آوری ثلاثیات بخاری نموده‌اند، لیکن در منابع موجود به نام منتخب و شارح دست نیافتیم.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۵۴۷

آغاز: بسملة، الحمدلله الذی میزنا عن إخواننا بغلبة الشرعیات، فوقیات، فوفقنا علی الثلاثی من العلوم المنجیة الرافعات، فی الجامع الصحیح بالأسانید الحسنة العالیات ... اما بعد: فلما صرف عمری فیما لا ینبغی و عجزت عن ... و کیف و قد وهن العظم منی و اشتعل الشیب فی رأسی؛ **انجام:** الحمدلله علی دفع المشکلات فی قصر زمان و خیز ساعات بمحض من النیات فی محظ من السنوات، اللهم لاتواخذنی بالتصرفات فی المنظوم من الثلاثیات بحرمة سید السادات علیه افضل التحیات

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۴۸ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه سلمه الله» دارد؛ کاغذ: شرقی، جلد: مقوایی، ۱۴گ، ۲۳ سطر (۹×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۳۶ - ۵۵۵]

← شرح الثلاثین مسألة ⟵ الیتیمة

← شرح ثلاثین مسألة فی اصول الدین ⟵ مصباح العلوم فی معرفة الحی القیوم

← شرح ثمانا بعد ما جاوزت الاثنین ⟵ شرح ابیات تمیز الاعداد

● شرح «ثماناً بعد ما جاوزت الاثنین» / نحو / فارسی

š.-e «samān-an ba'd-a mā jāvazt-ol-esnayn»

تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴ - ۱۳۰۲ قمری

tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819 - 1885)

چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۶۱/۳

آغاز: الحمدلله ... و بعد فهذا شرح لطیف علی الابیات التی الفها العالم الکامل فی الفنون محمد بن مرتضی الملقب بمحسن احسن الله حاله؛ **انجام:** و السواء مصدر است بمعنی مساوات کقوله تعالی سواء علیهم ءأنذرتهم و مفعول به می‌شود از برای تری و تری فعل مضارع و ضمیر فاعل

بی‌کا، تا: ۱۲۹۱ق، جلد: تیماج، ۸گ [ف: - ۲۵۳]

● شرح «ثماناً بعد ما جاوزت الاثنین» / نحو / فارسی

š.-e «samān-an ba'd-a mā jāvazt-ol-esnayn»

شکرکوهی، ملك محمد بن ابراهیم

šekarkūhī, malek mohammad ebn-e ebrāhīm

وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن؛ قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-۱۱۵۰ق)

رساله‌ای مختصر در ترجمه و توضیح فقره «ثماناً بعد ما جاوزت ...» عوامل ملامحسن که درباره اعداد می‌باشد که به التماس بعضی اصحاب تحصیل به نگارش در آمده است.

چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۶۶۳/۷

آغاز: بسمله، الحمدلله ... و بعد بر الواح قلوب صافیه برادران دینی و اخلاء ایمانی ... مینگارد که مرحوم مغفور ملامحسن فیض (!) اعلی الله مقامه کتابی در نحو نوشته مشهور بعوامل ملامحسن است

... قال المصنف ثماناً بعد ما جاوزت الاثنین؛ **انجام:** چنانکه گوئی در مذکر عشرون رجلاً ثلثون رجلاً اربعون رجلاً و در مونث گوئی عشرون امرئةش، ثلثون امرئة، اربعون امرئة، هذا آخر ما اردناه فی هذه الوجیزه و ختمتها مستعیناً بالله تعالی
کا: حسین بن حسنعلی گلیردی، تا: ۱۲۹۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ [ف: - ۱۷۴]

● **شرح ثمرة البدیع فی مدح الجناب الرفیع = شرح بدیعیة الیوسفی** / ادبیات / عربی
š.-u ṯamarat-il badīʻ fī madḥ-il jināb-ir rafīʻ = š.-u badīʻīyyat-il yūsufī

یوسفی، عبدالله بن یوسف، - ۱۱۹۴
yūsofī, ʻabd-ol-lāh ebn-e yūsof (- 1194)

مؤلف در پیروی از بدیعیه‌سرایان، بدیعیه‌ای در مدح پیامبر اکرم (ص) سروده که در آن انواع صنایع بدیع را به کار برده و آن را به «ثمرة البدیع فی مدح الجناب الرفیع» نام نهاده و کتاب حاضر در شرح بدیعیه مذکور است. مؤلف در مقدمه از بدیعیه استادش قاسم بکره‌چی (۱۱۶۹ق) و شرح او بر بدیعیه‌اش (موسوم به حلیة العقد البدیع) یاد می‌کند. (حافظیان)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰۱۵
آغاز: بسمله و به ثقتی. نحمدک یا من طرز حلت البدیع بأحسن الفراید و زبر براعة حسن مطلعه بافتتان تفریع الفواید؛ **انجام:** و اجعل هذه القصیدة و ترجمتها هدیة مقبولة لدی نبیک و صفیک و خیرتک من خلقک سیدنا و اسعدنا و حبیبنا و قرعت عیوننا سیدنا محمد صلی الله تعالی علیه و سلم و خصنا بشفاعته و ارزقنا حلاوة محبته و امتنا علی دینه و سننه و ارض بفضلک آل بیته الطیبین و عترته الطاهرین و صحابته اجمعین و لکافة المسلمین اجمعین.
خط: نسخ ترکی، کا: قاسم بن حاج عبدالرزاق مشهور به ابن شیب، تا: سلخ ذیحجه ۱۱۹۲ق؛ مجدول؛ فهرستی از صنایع مندرج در کتاب بقلم مالک نسخه (صدرالافاضل)؛ تملک: فرهاد میرزا (قاجار) که در ۲۳ محرم ۱۲۸۹ق که آن را از آخوند هدایت الله هدیه گرفته؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۲گ، ۲۲سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۴۴ - ۲۰۰]

● **شرح الثمرة لبطلمیوس** / هیئت / عربی
š.-uṯ ṯamara li-baṭlamīyūs

ابن دایه، احمد بن یوسف، ۲۴۵؟ - ۳۴۰؟ قمری
ebn-e dāye, ahmad ebn-e yūsof (860 - 952)

وابسته به: الثمرة = الثمرة فی احکام النجوم = مأة کلمة؛ بطلمیوس، کلاودیوس، ش (۱۰۰-۱۷۸م)
شرح توضیحی است بر یک صد و دو کلمه منسوب به بطلمیوس در احکام نجوم، با عناوین «الکلمة» برای متن و «التفسیر» برای شرح.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۷۸۷/۲
آغاز: اطال الله بقاک بادوم نعمة و افضل صحة و اوسع کرامة و قرن سعیک بارشاده و صوابک بتوفیقه؛ **انجام:** فان اختیاره محرم علی امثاله یوصله الیه،و انااسال الله الکریم ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۰گ (۱۹۵پ-۲۲۴پ)، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۲ - ۴۴۴]

● **شرح الثمرة لبطلمیوس** / هیئت / عربی
š.-uṯ ṯamara li-baṭlamīyūs

؟ صوفی، عبدالرحمن بن عمر، ۲۹۱ - ۳۷۶ قمری
sūfī, ʻabd-or-rahmān ebn-e ʻomar (905 - 987)

وابسته به: الثمرة = الثمرة فی احکام النجوم = مأة کلمة؛ بطلمیوس، کلاودیوس، ش (۱۰۰-۱۷۸)
در صفحه عنوان نسخه ما آمده که این کتاب ترجمه و شرح ابوعلی حسین بن عبدالرحمن صوفی رازی است و تاریخ کتابت آن ۳۷۱ یاد شده است. این رقم شاید تاریخ تألیف باشد، چه مؤلف در زمان عضد الدوله می‌زیسته است.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۹۲۴
آغاز: بسمله الحمدلله حمد الشاکرین ... و بعد فهذا کتاب ثمرة بطلمیوس الحکیم من تمام الکتب الاربعة التی الفها فی الاحکام لسورس تلمیذه؛ **انجام:** محرم علی امثاله و موثم لموصله الیه و انا اسئل الله هدایتک و کفایتک، و هو حسبی و نعم الوکیل، تم کتاب بطلمیوس.
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۳۷۱ق؛ صفحه نخستین نونویس و خط صدر الافاضل است؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن تریاکی، ۵۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۷×۱۹سم [ف: ۱ - ۱۸۹]

● **شرح ثمره بطلمیوس = ترجمه ثمره بطلمیوس = شرح الثمرة فی احکام النجوم = صد کلمه بطلمیوس** / هیئت / فارسی
š.-e samare-ye batlamīyūs = t.-ye samare-ye batlamīyūs = š.-os samara fī ahkām-en nojūm = sad kalame-ye batlamīyūs

نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد، ۵۹۷ - ۶۷۲ قمری
nasīr-od-dīn-e tūsī, mohammad ebn-e mohammad (1201 - 1274)

وابسته به: الثمرة = الثمرة فی احکام النجوم = مأة کلمة؛ بطلمیوس، کلاودیوس، ش (۱۰۰-۱۷۸م)
اهدا به: بهاءالدین محمد بن شمس الدین محمد جوینی
تاریخ تألیف: ۹ جمادی الاول ۶۷۰ق؛ محل تألیف: مراغه

بطلمیوس، ریاضی دان مشهور یونانی. متولد در سده دوم میلادی در مصر است. ثمره (Karpos = میوه و بر) بطلمیوس قلوذی یا کلاودیوس پتولمایوس ثمره و مکمل اربع مقالات یا تترابیبلون اوست و آن را «مائة کلمة» نیز می‌خوانند. چلبی درباره آن می‌گوید: «الثمرة فی احکام النجوم لبطلیموس القلوذی الحکیم الفلکی و اسمها بالرومیة «انطرومطا» ای «مائة کلمة» و تمام الکتب الاربعة التی الفها لسورس تلمیذه یعنی ثمرة تلك الکتب». فلوگل در ترجمه لاتینی کشف الظنون در برابر واژه «انطرومطا» چنین آورد: «Andromeda» و پس از آن نشانه اختصاری «i.e.» گذاشته و رسانده که درست آن را در یونانی یا لاتینی نیافته است. برخی «انطورومطا» نوشته‌اند و درست آن «اقطن ریطا» یا اکاتن رتا (صد اندرز) می‌باشد (فهرست بلوشه ۲:۵۲–۵۱). ابویوسف اقلیدسی و ابومحمد شیبانی و ابی سعید ثمالی و ابن طیب جاثلیقی سرخسی بر ثمره گزارش نوشتند. ابوجعفر علی بن یوسف بن الدایه مصری نویسنده طولون (م ۳۴۰) نیز بر آن گزارش نوشته که در برلین و واتیکان و آمبروزیانا و پترسبورک هست. سید عبدالرزاق عیوقی تکمله‌ای بر آن نوشت (بلوشه). دانشمندی نیز از گفته‌های امیر ابی شجاع رستم مرزبان بهره برده و در ۴۸۵ق دفتری بپرداخت و در آن گزارش‌های اقلیدسی و شیبانی و ثمالی و سرخسی را گرد آورد. خواجه طوسی شرح ثمره را به دستور وزیر بهاءالدین محمد (صاحب دیوان ۶۵۴–۶۸۳) که حکومت اصفهان و اکثر ولایات عراق عجم از جانب ابقاخن بن هلاکو به او مفوض بود، نوشته و در آغاز گفتار بطلیموس را می‌آورد که این کتاب دنباله چهار کتاب (تترابیبلون) در احکام نجوم و تقدمة المعرفة است که برای شاگرد خود سورس نوشته بود. باز می‌گوید: او در این کتاب و اربع مقالات، از سورس یاد کرد و در اربع مقالات هم گفته که مجسطی نوشته‌ام پس نگارنده همه اینها یکی است نه چنان‌که دیگران پنداشته‌اند. باز می‌گوید: که بر ثمره دو گزارش نوشتند یکی از ابوالعباس احمد بن علی سپاهانی حاسب دیگری از احمد بن یوسف مصری مهندس و نویسنده طولون. طوسی می‌نویسد: که ما پس از نگارش ترجمه خویش بدین گزارش‌ها نگریستیم و آنچه می‌باید بر آن افزودیم. این کتاب صد کلمه است و طوسی گفتار بطلیموس را بند به بند آورده و ترجمه و گزارش کرد. (دانش پژوه)

آغاز: بسمله. الحمدلله حمد الشاکرین، و الصلاة علی ... چنین گوید مخدوم مولانا ... الطوسی ... به حکم اشارت مخدوم و مخدوم زاده ... مطلع کتاب: کتاب الثمرة لبطلمیوس الحکیم. تمام الکتب الاربعة التی الفها فی الاحکام لسوریس تلمیذه. قال قد قدمنا لک یا سورس کتبا فیما تؤثره الکواکب فی عالم الترکیب کثیرة المنفعة فی مقدمة المعرفة و هذا الکتب ثمرة ما اشتملت علیه تلك الکتب و ما خلص عن التجربة منها و لیس یصل الی معرفته من لم یمعن النظر فیما قدمنا قبله و علوم اخر من العلوم الریاضیة فکن به سعیدا. بطلمیوس گفته است خطاب با شاگرد خویش سورس نام کی ما در پیشتر جهت تو ای سورس چند کتاب ساخته ایم در شرح کواکب در عالم ...

انجام: پس گفته است اگر سیر کند خارجی کی قصد اقلیم کند و از موضعی دور آید و اگر سیر نکند هم از آن اقلیم برخیزد. اینست تمامی «کتاب ثمره» و تفسیر آن و در آخر کتاب باین عبارت آورده اند: تمت الکتاب الثمرة المسمی بالرومیة انطرومطا و معناه المائة الکلمه و الحمدلله رب العالمین.

چاپ: با تصحیح و تحقیق جلیل اخوان زنجانی، تهران، نشر میراث مکتوب، ۱۳۷۸ش

[نسخه‌های منزوی ۲۷۸/۱؛ الذریعة ۱۳/۵ و۱۷۱/۱۳ و۳۶۰ و ۹۳/۴؛ فهرستواره منزوی ۲۸۹۵/۴؛ کشف الظنون ۵۲۴/۱؛ سزگین ۴۵/۷؛ احوال و آثار طوسی، ص ۲۳۱؛ نسخه‌ای در کتابخانه ملی پاریس است که کتابت ۶۷۱ دارد که یکسال بعد از تألیف است (آثار و احوال، مدرس رضوی، ص ۴۰۸)]

شرح و حواشی:

۱- ثمرة الارواح؛ رمال اصفهانی، زین العابدین بن قاسم (–۱۱)

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۹۲۵/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ این رساله در حاشیه کتاب روضة المنجمین آمده؛ کاغذ: شرقی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای با شمسه سبک تیموری، ۳۱گ (۳۷–۶۷)، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [ف: ۳۰ – ۲۱۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۲۶۳/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۵۲ق؛کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: تیماج قرمز، ۷۹ص (۲–۸۰)، ۱۵طر سطر، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۱۹ – ۲۳۱]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۰۶/۱–ف

نسخه اصل: بادلیان Marsh 683 (۱۵۱۰)؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۶۸ق [فیلمها ف: ۱ – ۵۵۳]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۱۷/۱

آغاز: بسمله، و لیس یصل الی معرفة من لم یمعن النظر فیما قدمنا قبله؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۵ ربیع الثانی۸۷۴ق [در فهرست گرچه آن را خط مؤلف دانسته که خطاست ولی نام مؤلف را هم تشخیص نداده و با عنوان «ثمره بطلیموس» و ناشناس آورده]؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج ماشی، ۱۰۴ص (۱–۱۰۴)، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲ – ۳۵۲]

۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۲۶۷/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ مصحح؛ اندازه: ۱۲×۱۷سم [نسخه‌پژوهی: ۱ – ۳۳]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۴۵۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ تملک: محمد حسین منجم هروی، میر محمد عراقی، خواجه بابا پسر خواجه عارف؛ مهر: فاضلخان؛ کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: پارچه چیت، ۸۸ص (۱–۸۸)، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱۰ – ۱۳۱۰]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۶۰۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ مصحح؛ تملک: ابوالحسن بن محمد نصیر حسینی؛ مهر: «افوض امری الی الله الغنی عبده ابوالحسن الحسینی» (مستطیل)، «عبده ابوالحسن الحسینی» (مستطیل)، «یا امیر المؤمنین حیدر» (بیضی)، «عبده ابوالفضل» (بیضی)، «العبد المذنب صابر بن حسین الحسینی ؟» (مربع)، «عبده حسین الحسینی» (بیضی)؛ واقف: علی محمد؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج زرشکی، ۶۲گ، ۱۳ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۳۲ – ۲۲]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۶۱۲/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام (در کلمه نودم افتاده)؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۴۶گ (۳۱پ–۷۶پ)، ۲۲ سطر (۴×۱۳/۵) [ف: ۱۷ – ۱۷۶]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹/۲ سرود

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ [نشریه: ۱۳ – ۴۲۰]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۴۷۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و از صاحب سهم السعاذة درازی و کتاهی او شناسند و آن صاحب حد درجه طالع و صاحب حد درجه وسط السماء هر کدام که در..

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: شرقی نخودی، جلد: مقوایی، ۱۳۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۲۴ – ۲۳۷]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۶۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اضطراب هوا از همه جوانب.

مشتمل بر ۱۰۱ کلمه است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ واقف: حسین کی استوان؛ کاغذ: حنایی، ۳۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۹×۱۳/۶سم [ف: ۱۸ – ۳۴]

۱۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۸۱۰/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۲ ربیع الاول ۹۰۲ق؛ در ۱۰۳۴ مقابله شده؛ ۴۳گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۳ – ۱۳۶]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۰۵۲

آغاز: نور الظاهر الباهر المقدس لا شریک له ... اما بعد این ثمره بطلمیوس را بفارسی ترجمه کرده اند؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۱۹ق؛ مصحح؛ تملک: شمس الدین محمد حسینی با مهر «عبده شمس الدین محمد الحسینی» (مربع)، محمد اسماعیل بن شمس الدین محمد طبیب حسینی به تاریخ ۱۲۳۴ و مهر «العبد محمد اسماعیل الحسینی» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۳گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱۱ – ۵۴]

۱۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۶۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج شنبه ۲۷ رجب ۹۱۹ق؛ واقف: سید سعید طباطبائی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۵ – ۳۰]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۵۲۲/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** کنفوس الانبیاء و الاولیاء و اطلاع هذه النفوس علی الغیب یکون ...

خط: نسخ بدخط، بی‌کا، تا: ۹۶۷ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی با روکش کاغذی ابری، ۴گ (۹۱–۹۴پ)، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۹ – ۱۵۲]

۱۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۱۲۵/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شوال ۹۶۸ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۲سم [ف: ۶ – ۲۳۷]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۷۱۵

آغاز: کلمه ۱۳ و بین القوه الفلکیه و القوامات و کذلک ینبغی ان یتکلم علی ما قدمت؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: فتح الله الطبیب، تا: ۹۸۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج اناری، ۱۰گ (۵۳پ–۶۲پ)، ۳۵–۳۷ سطر (۱۸×۲۸)، اندازه: ۱۹/۵×۳۱سم [رایانه]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۴۶۵

بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [د.ث. مجلس]

۱۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۱۲۱/۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوا، ۶۳ص (۱۰۰–۱۶۲هامش)، ۱۲ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۲×۱۷سم [ف: ۱۷ – ۳۶]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۷۹۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** کلمه ۱۰۲: و ان النیارک یدل علی ... ترجمه: در کتب آثار علوی گفته اند که ادخنه ... اگر در هوای حار مستعمل شود از اشتعال آن شب ...

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی، مقابله شده با نشان «بلغ»؛ کاغذ: شرقی، ۴۲گ (۱–۴۲)، ۱۷سطر، اندازه: ۷/۵×۱۳سم [ف: ۳۴ – ۸۴۰]

۲۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۹۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق پخته، بی‌کا، تا: آغاز قرن ۱۱؛ انجام کمی در کلمه ۱۰۲ افتاده: «... پادشاه آن دولت با بزرگی که به مثابه ...»؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۲گ، ۱۷ سطر (۴/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۸×۱۶سم [ف: ۱ – ۱۴۶]

۲۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۶/۱

در ۱۰۲ کلمه؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۵۱گ (۱پ–۵۱پ) [ف: ۱ – ۱۴۶]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۶۳۹

آغاز: نور الظاهر الباهر المقدس لا شریک له ... اما بعد این ثمره

بطلمیوس را بفارسی ترجمه کرده اند؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: ملا رمضان علی به تاریخ ۱۱۱۷؛ مهر: «عبده توحید» (مربع)، «رفعناه مکاناً علیاً» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۷سم [ف: ۱۰ - ۳۹]

۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۲۵۴

آغاز و انجام: برابر
خط:نستعلیق تحریری،بی‌کا،تا:قرن۱۱؛کاغذ:حنایی، جلد: مقوایی، ۱۶گ، ۲۶ سطر (۱۱×۲۰)، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [ف: ۸ - ۸۳]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۷۹۷/۱

آغاز: برای سودش چند کتاب ساخته ایم در شرح تأثیر کواکب در عالم ترکیب که منفعت آن در شناختن حوادث پیش از وقوع اش بسیار است
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ با اشکال هندسی، مجدول، مصحح؛ مهر: کتابخانه «باقر ترقی»؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۹گ (۱ر-۵۹پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۲۰ - ۲۶۴]

۲۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۷۷/۱-۵۳/۸۷

آغاز: باشد بموضعی که موافق او باشد در طبیعه چنانکه دلیل سفر بخانه سفر رسد مثلا کلمه ۸۴
از کلمه ۸۴ تا آخر کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دهه آخر ذیقعده ۱۰۰۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۳۵]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۲۰/۴-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۲۷ق، جا: کاشان؛ این نسخه نیز جابه‌جا است و قسمت اول آن از ص ۱۲۹ تا ۱۸۹ است و بقیه از ۳۱۹ تا آخر؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۸ص (۵۹-۹۶ جابه جا)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۹سم [ف: ۲۳ - ۱۱۴]

۲۸. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۹۵/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۱۰۳۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۲۶۶گ (۹۰پ-۱۱۵پ)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: - ۶۲]

۲۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۶۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: نادر محمد مشهدی طوسی، تا: ۱۰۳۹ق؛ کاغذ: بخارایی، جلد: تیماج قرمز، ۱۰گ، ۲۱ سطر (۷×۱۷/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۱۹]

۳۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۹۱۹

خط: نسخ و نستعلیق، کا: عین علی، تا: ۲۰ ربیع الثانی ۱۰۵۳ق؛ مهر: محمد بن جعفر راحتی در ۱۲۱۷؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن تریاکی، ۶۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۸×۱۹سم [ف: ۳ - ۴۹۸]

۳۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۲۴۶

خط: نسخ، کا: عبدالله بن علی بن محمد بن محمود بروسی قاضی، تا: اواخر شعبان ۱۰۵۵ق؛ کاغذ: کاغذ ترمه اصفهانی، جلد: میشن قرمز، ۷۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳/۷×۲۰/۲سم [ف: ۲ - ۱۳۰]

۳۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۸۰/۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: باقیجان محمد فولاد کاتب بخاری، تا: ۱۰۵۵ق؛ ۵۲ گ (ر-۵۲ پ) [ف: ۴ - ۸۵۶]

۳۳. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۱۸۹/۱۰

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: طیب، تا: ۵۵-۱۰۵۶؛ کاغذ: ترکی نخودی، جلد: مقوای روکش چرم لاکی مذهب، اندازه: ۲۴/۵×۳۶سم [ف: ۷ - ۱۷۲]

۳۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۱۴۵

آغاز و انجام: برابر
خط: تحریری، بی‌کا، تا: رمضان ۱۰۶۴ق؛ کاتب در پایان نسخه رقم کرده: «تمت ... ثم اشار حضرة المخدومی ... اعنی میرزائی میرزا مظفر علیا ... حسین بروجردی و قدتم ... هشتم شهر شوال ختم بالخیر و الاقبال سنة ۱۰۶۴ من الهجرة ...»؛ این نسخه جزو مجموعه‌ای بوده که به مظفر علی نوه ملا مظفر منجم معروف تعلق داشته و وی در پشت صحیفه اول به خط خود نوشته: «هو المالک بتاریخ شهر رمضان المبارک ۱۰۶۴ نسخه شریفه ... نویسانیده شد ... شرح صد کلمه بطلیموس خلاصة الحساب قدوة الافاضل شیخ بهاء المله و الدین العاملی رساله بجهة تعیین قبله من مصنفات جدی مولانا مظفر منجم جنابدی رحمه الله تعالی مالکه العبد ... مظفر علی بن محمد تقی بن مظفر المنجم ...»؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: میشن خرمایی، ۱۴۴ص، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۶ - ۱۱۵]

۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۰۱۲/۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد تقی بن حاجی خواجه محمد تبریزی، تا: سلخ رمضان ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: چرمی اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۰ - ۲۱۴]

۳۶. رشت؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۵/۱ر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۰۶۹ق [نشریه: ۵ - ۳۸۹]

۳۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۴۵/۴ط

آغاز: برابر؛ **انجام:** این است تمامی کتب ثمره و تفسیر آن ... عبارت آورده اند تم کتاب الثمرة.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۶ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۷ص (۱۳۵-۲۵۱)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۲۴/۳ - ۷۴]

۳۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۰۰/۳

آغاز: من شرح ثمرة بطلیموس. کلمة ۲۱. من تناول دواء مسهلا و القمر مع المشتری قصر عمره و ضعف عمله؛ **انجام:** بیست و هفتم برج حوت در تمامی بلاد وصول الخضیب بوسط السماء در حین مسئلت دعا به استجابت میرسد
از کلمه ۲۱ تا پایان کلمه ۵۸ است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۸ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۹ر-۱۰ر)، ۲۵ سطر

(۱۵×۲۹)، اندازه: ۲۳×۳۵سم [ف: ۱۴ – ۵۵]

۳۹. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۷۰/۱

آغاز: این کتاب صد کلمه است قال بطلیموس: علم النجوم منك و منها

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن ملاصالح یزدی، تا: جمادی الثانی ۱۰۸۳ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۶۰گ (۱–۶۰)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: – ۷۷]

۴۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۸۶/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳ رجب ۱۰۹۲ق؛ کاغذ: شرقی نخودی، جلد: پارچه، ۲۳گ (۲۱پ–۴۳پ)، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۴سم [ف: ۱ – ۴۰۴]

۴۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۲۹۱/۲

بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۹۵ق؛ در ۱۰۹۵ مقابله شده، به دست یکی از اهل اطلاع اصلاح و خوانده شد؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۸۲ص (۳۲۲–۴۰۳)، ۱۸سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۹ – ۲۷۱]

۴۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۰۳/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد معصوم رضوی، تا: ۱۰۹۸ق، جا: دلیجان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴ص (۱۲۳–۲۲۷)، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۶ – ۱۴۷]

۴۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۹۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** این است تمامی کلمات ثمره ... در آخر کتاب بانی عبارت آورده اند.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی و دولت آبادی، نخودی، جلد: تیماج، ماشی، ۳۸گ، ۱۴ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۲۱/۵سم [ف: ۳ – ۵۴۶]

۴۴. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۶۶۹/۱

آغاز: معرفة و هذا الکتاب ثمرة اشتملت علیه تلك الکتب و ما خلص عن التجربة منها و لیس یصل الی معرفة من لم یمعق النظر ... و این کتاب ثمره آن جمله است که به تجربه معلوم شده است؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۶گ (۲ر–۶۷ر)، اندازه: ۹×۱۵سم [ف مخ – ۱ – ۲۸۳]

۴۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۲۹/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۲ برگ، شامل بخشی از باب چهارم کتاب احکام الاعوام علیشاه خوارزمی بخاری معروف به علاء منجم در پایان؛ کاغذ: فرنگی، ۴۵گ (۱۱۱–۱۵۵)، ۱۵ سطر، اندازه: ۸×۱۴سم [ف: ۳۸ – ۳۹۰]

۴۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۴۶۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محی الدین موسوی خادم، تا: ربیع الثانی ۱۱۰۷ق؛ در پایان یادداشت‌هایی است در طالع مسأله؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: شکری، جلد: پارچه‌ای، ۴۵گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۸ – ۸۴]

۴۷. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۲۸۱/۱۳

خط: نستعلیق، کا: محمد ابراهیم سپاهانی، تا: سه‌شنبه ۳ ربیع الثانی ۱۱۰۸ق، جا: کرمان [نشریه: ۲ – ۱۰۵]

۴۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۳۹/۳

خط: شکسته نستعلیق، کا: ملا علی بن خواجه محمود گیلانی، تا: ۱۱۲۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج (به شیوه هندی)، ۷۲ص (۱۱۱–۱۸۲)، قطع: رقعی [ف: ۱۹ – ۳۵۸]

۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۳۷۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد کریم، تا: ۱۱۳۳ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۶۳۷۳ [رایانه]

۵۰. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۷۸/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول، با اشکال هندسی؛ تملك: سید محمدعلی روضاتی؛ جلد: تیماج سبز، ۲۶گ (۳پ–۲۸پ)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲ – ۴۴۷]

۵۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۹۲۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: پارچه سفید، ۸۸ص (۱–۸۸)، ۱۴و ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱۰ – ۳۲۸]

۵۲. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۱۵۱۷/۱۱

تذکر: در فهرست بدون نام مؤلف آمده؛ بخش نهم؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۵ – ۲۸۳]

۵۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۵۷ ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ گواهی کتاب دار محمد ولی میرزا است مبنی بر اینکه کتاب جای سخن به تاریخ ۱۲۲۴ در یزد عرض دیده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۳۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۴/۲ – ۱۸]

۵۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۷۵۲/۱

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۲ص (۹۵–۹۶)، ۱۷ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۲ – ۲۷۴۷]

۵۵. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۳۶۵۱/۵

تذکر: در فهرست بدون نام مؤلف است. تنها چهار ثمره را دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱گ (۱۹۶ر–۱۹۶ر) [ف: ۷ – ۱۲]

۵۶. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۱۵۵۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛کاغذ: کاغذ فستقی، جلد: میشن سیاه، ۴۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۸×۲۱/۸سم [ف: ۲ – ۱۳۰]

۵۷. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۶۵/۱ر
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۹۴]

۵۸. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۱۰۶
خط: نسخ و نستعلیق، کا: بدیع الزمان، تا: یک‌شنبه ۶ ذیحجه ۱۲۲۳ق؛ ۶۱گ، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۹۸]

۵۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۴۸۵/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: احمد البانی، تا: ۱۲۳۷ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۳۱گ (۲۰۰پ-۲۳۰ر)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳/۵سم [ف: ۲۶ - ۳۹۵]

۶۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۳۷/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: مسیح نوری واری، تا: ۱۲۳۷ق؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۷گ (۱۳۸پ-۱۷۴پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۳ - ۱۲۵]

۶۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۶۹/۵-۶/۱۵۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد ابهری، تا: ۱۲۶۶ق؛ ۵۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۳۴]

۶۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۲۳۸/۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۵ق؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: رویه میشن قرمز، ۵۰گ (۶۵ر-۱۱۴ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۲۰سم [ف: ۶ - ۳۱۸]

۶۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۸۰/۳
خط: نسخ پخته، کا: محمد کاظم ولد استاد آقا کوچک چاوشی اصفهانی متخلص به خاموش، تا: ۱۲۸۹ق؛ آغاز در کلمه ۳ افتاده: «... به معلول باشد آنچه ایشان را از غیب معلوم شود ...»، انجام در کلمه ۹۷ نانویس مانده است: «... و کذلک ما یحتاج الی اثباته ...»؛ ۴۴گ (۷۵ر-۱۱۸ر) [ف: ۱ - ۱۴۶]

۶۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۷۲
خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن آقا بابای کرد محله ای استرابادی، تا: پنج‌شنبه ۱۵ ربیع الاول ۱۲۹۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۶۰گ، ۱۳ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۷/۵×۱۰/۵سم [ف: - ۵۷۲]

۶۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۲۹۷/۱۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، کا: محمد طاهر مشهدی، تا: ۱۳۰۹ق، جا: مشهد رضوی؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۳۵ص (۱۱۸-۱۵۲)، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۰/۲×۳۳/۱سم [ف: ۱۰ - ۲۴۶]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۸۶/۱۵-عکسی
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۱۷۰]

۶۶. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۲۸۲/۲۲
خط: نسخ، کا: محمد طاهر بن ولی محمد طبیب مشهدی، تا: ۱۳۰۹ق؛ کاغذ: ترمه، ۲۹ص (۱۴۱-۱۶۹) [نشریه: ۲ - ۱۰۶]

۶۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۰۹/۱
خط: نسخ و نستعلیق، کا: حبیب سمنانی، تا: ۲۸ ربیع الثانی ۱۳۵۲ق؛کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴گ (۳ر-۲۶پ)، ۲۴ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: - ۳۶۹]

۶۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۷۵/۲
آغاز: این کتاب صد کلمه است قال بطلیموس علم النجوم؛
انجام: پایان: و اگر سر نکند هم از آن اقلیم برخیزد
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محتملاً سید رضا، تا: ۱۲۸۰/۱۲۸۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج ماشی، ۶۹ص (۳۳-۱۰۲)، ۱۷ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۶ - ۹۶]

۶۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۹
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۹۲]

۷۰. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۵۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۷گ، ۱۹ سطر (۸×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱ - ۳۳۳]

۷۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۸۴۰/۱
خط: نسخ، کا: عبدعلی، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۴۲گ (۱پ-۴۲پ)، ۲۱ سطر (۷×۱۴/۵) [ف: ۱۷ - ۲۳۳]

۷۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۲۷۵/۷
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۴گ (۸۰پ-۱۳۴ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۳۰ - ۴۸]

۷۳. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:۲مجموعه بدون شماره
کا: محمد مهدی بن محمد کاظم خوانساری، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱ - ۱۳۹]

۷۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۲۰/۸
آغاز: برابر
نسخه اصل:کتابخانه احمد ثالث ـ ترکیه ۳۰۳۶؛ خط: نسخ ریحان، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ ۱۲۸ص (۹۸-۲۲۴) [عکسی ف: ۳ - ۲۷۸]

۷۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۴/۸-ف
نسخه اصل: توپقو سرای احمد ۳ ش ۶۰۶۳؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۶۳گ (۵۱-۱۱۴)، ۱۵ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۴۳۶]

۷۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۳۳۷/۳
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه مجلس شورای اسلامی - تهران ۱۸۰۵؛ برخی از قطعه‌های کتاب آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲ص (۲۰-۲۱) [عکسی ف: ۶ - ۳۹۸]

۷۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۴۲۴ ض
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۷۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۴۲۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** اللهم وفقه بمطالعة هذا الکتاب المستطاب بحق محمد و آله

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● **شرح الثمرة لبطلمیوس** / هیئت / عربی

š.-uṯ-ṯamara li-baṭlamīyūs

وابسته به: الثمرة = الثمرة فی احکام النجوم = مأة کلمة بطلمیوس، کلاودیوس، ش (۱۰۰–۱۷۸)

یک صد و دو «کلمه» است در احکام نجومی که گویند بطلمیوس حکیم از چهار کتاب که در تأثیر کواکب نوشته بود، برای شاگردش «سورس» نگاشته و در این کتاب شرح شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۳۸۳

آغاز: الحمدلله حمدالشاکرین ... و بعد فهذا کتاب ثمرة بطلمیوس الحکیم من تمام الکتب الأربعه التی ألفها فی الأحکام؛ **انجام:** فان احتیازه محرم علی أمثاله و مؤثم لموصله الیه و أنا اسأل الله هدایتک و کفایتک و هو حسبی و نعم الوکیل.

خط: نسخ، کا: حسین بن نصرالله تفریشی، تا: سه‌شنبه ۱۷ ذیقعده ۱۳۱۲ق؛ جلد: مقوایی، ۵۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۱۹ – ۱۸۶]

← شرح الثمرة فی احکام النجوم ≺ شرح ثمره بطلمیوس
← شرح جاربردی ≺ شرح الشافیة

● **شرح جالینوس لتقدمة المعرفة (مختصر)** / طب / عربی

š.-u jālīnūs li taqidamt-il-ma'rifa (mx.)

ابن تلمیذ، هبة الله بن صاعد، ۴۶۵ – ۵۰۶ ؟ قمری

ebn-e telmīz, hebat-ol-lāh ebn-e sā'ed (1073 - 1113)

وابسته به: تقدمة المعرفة = ترجمة تقدمة المعرفة؛ بقراط (۴۶۰–۳۷۷)

تفسیر تقدمة المعرفة لبقراط؛ جالینوس (۱۲۹–۱۹۹)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۴۵۲/۹

آغاز: بسمله. هذا ما اختصره و لخصه امیرالدولة ابوالحسن هبة الله بن صاعد بن تلمیذ من شرح جالینوس لتقدمة المعرفة. قوله. قال انی اری الی قوله؛ **انجام:** یدخل فی باب الدلایل العامة. تم ما اختاره و لخصه ... هبة الله ابن ... من شرح جالینوس لتقدمة المعرفة.

سرآغاز نسخه به شیوه «قوله – ح»؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۴۳ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۶گ (۶۰پ–۸۵ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹/۷سم [ف: ۷ – ۴۰۴]

● **شرح جام جهان نما = کلیات علم توحید = مراتب وجود** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e jām-e jahān namā = kollīyāt-e 'elm-e towhīd = marāteb-e vojūd

رشتی استادی، احمد بن موسی، ق۹ قمری

raštī ostādī, ahmad ebn-e mūsā (- 15c)

وابسته به: جام جهان نما؛ شمس مغربی، محمد شیرین (۷۵۰–۸۰۹)

محل تألیف: باکویه

متن از مولانا محمد شیرین مغربی است و او آن را از شرحی که سعید فرغانی بر قصیده فارضیه نوشته است برگزیده است و مقدمه اصول اربعه شرح فرغانی را نیز در آن گذارده است. شارح در دیباچه می‌گوید که در ۸۲۰ به آذربایجان و شهر تبریز رفتم و در مدرسه شیخیه بماندم و طالب علمانی چند از آشنا و بیگانه کتاب مغربی را نزد من می‌خواندند. من آن را دوبار نزد شیخ مغربی مؤلف کتاب خوانده بودم و از دشواری‌های آن آگاه شده بوده و در نزد او حواشی نوشته بودم و او به خط خود اجازت‌نامه برای من نوشته بود. بار دیگر به سال ۸۵۰ باز به شهر تبریز گذارم افتاده و به مدرسه رفته بودم، گروهی از مریدان مؤلف در آنجا بودند و جوینده این رساله یکی از آنها کمال الدین یوسف مشهور به میرشکی بوده است. او مرا از مدرسه به درآورد و به جایی فرود آورد و با همدیگر بودیم و به خواندن این کتاب بپرداختیم و از من درخواست که به یادگار شرحی بر آن بنویسم و من از روی همان نسخة العرض که مغربی اجازت به من داده بود بدین شرح آغاز کردم. در پایان آن پاسخ سه پرسشی است که از شارح درباره همین کتاب کرده‌اند. در آن یاد شده است از: محیی الدین و فخر الدین عراقی و شیخ کمال الدین و صاحب فتوحات مکی. مولا شیخ احمد بن موسی شرحی بر ترجیع‌بند شیخ اوحدی دارد (بادلیان ش ۹۴ والکر ۱۲۹۸؛ اته ص ۴۱۶–۴۷۲؛ ف ۱۱۴۲ ع ۶–۳۲۸۰ دانشگاه) و در فهرست رضوی (۶۸/۴ و ۹۶) از حاشیه شیخ عثمان مغربی بر جام جهان نما و از حل جام جهان نمای که در محرم ۸۴۰ به نام بابرخان آغاز شده است یاد گردیده است. (دانش پژوه).

آغاز: بسمله سبحان ربک رب العزه ... اما بعد روزی از روزهای گذشته در تاریخ سنه عشرین و ثمانمایه بر سبیل سیاحت گذری به دیار آذربایجان

[دانشمندان آذربایجان ص ۳۵۱؛ فهرستواره منزوی ۲۵۳/۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۴۶/۳

آغاز: بسمله سبحان ربک رب العزه ... اما بعد روزی از روزهای گذشته در تاریخ؛ **انجام:** هر گاه که عبد ازین هر سه فنا بگذرد ... و منه الهدایة و الغفران

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۸۲ق؛ جلد: تیماج سبز، ۱۶ و ۲۲ سطر،

اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۳۲ - ۵۹]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۶۱/۳-ف

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: سمرقندی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶ سطر، اندازه: ۸×۱۳سم [فیلمها ف: ۱ - ۶۶۱]

● **شرح جام جهان نما** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e jām-e jahān namā

گجراتی، وجیه الدین، ۹۱۱ - ۹۹۸ قمری

'alavī, vajīh-od-dīn (1506 - 1590)

وابسته به: جام جهان نما؛ شمس مغربی، محمد شیرین (۷۵۰-۸۰۹)

تاریخ تألیف: ۹۰۶ق

شرحی است مزجی بر رساله «جام جهان نما» محمد شیرین مغربی، که متن در توحید به روش عرفانی است، در دو دایره و هر یک بر دو قوس و خطی که برزخ میان دو قوس است: دایره ۱. احدیت و وحدت و اعتبار وجود و علم و شهود؛ ۲. ظاهر وجود و ظاهر علم.

آغاز: حمد بی حد وشکر بی عد سزای ذاتی که وحدتش ... و حقیقت محمدی خود او است یعنی وحدت که اصل قابلیات جمع اشیاء است و واحدیت

انجام: که قیل وقال استغراق درحق است وصفات حق ذاته ذاته صفاته صفاته افعاله افعاله در پیش است

[نسخه‌های منزوی ۱۲۲۵/۱؛ فهرستواره منزوی ۲۵۴/۷ و ۳۷۲/۹]

۱. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۵۷۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۹ ربیع الاول ۱۰۰۰ق؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج تریاکی، ۵۷ص (۲-۵۸)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲ - ۲۲۲]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۶۸۶

آغاز: باعتبار وجود بآن معنی که ماهیت را متصف میگرداند بوجود؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: راجی محمد بن جمال محمد، تا: ۱۰۹۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: رهبری، ۱۳۸۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج فرنگی، ۷۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۸×۱۹/۲سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۰۹]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۱۶۵

آغاز: لا تعین ازل الآزال غیب الغیوب الوجود البحث مجهول النعت عین الکافور؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق شکسته، کا: میر لطف علی، تا: چهارشنبه ۱۴ رجب ۱۲۷۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج فرنگی، ۲۹گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۱۰]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۱۳۵/۳-۱۲/۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: غلام محی الدین، تا: آخر شعبان ۱۳۰۵ق؛ جلد: مقوا، ۴۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۵۳۵]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۴/۵-ف

نسخه اصل: پاریس S. P. 143 (بلوشه ش ۱۵۳)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۷ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۵۳۵]

● **شرح جام جهان نما** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e jām-e jahān namā

جیلانی، حسن

jīlānī, hasan

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۳۹/۲-ف

نسخه اصل: بادلیان Ind. Inst Arahb M. S. 20؛ خط: نستعلیق، کا: میر علی نقی بن نورالدین محمد گیلانی، تا: ربیع الثانی۱۰۸۵ ق؛ ۲۳ سطر چلیپا [فیلمها ف: ۱ - ۵۶۱]

● **شرح جام جهان نما** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e jām-e jahān namā

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۶۹/۳-ف

نسخه اصل: پاریس S. P. 80 (بلوشه ۱۵۷). فائدة فی شرح جام جهان نما و بندی از روضة الریاحین؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۳ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۵۳۶]

← شرح جامع الاصول > ایضاح جامع الاصول

● **شرح جامع جمیع اقوال حکما و جابر** / - فارسی

š.-e jāme'-e jamī'-e aqvāl-e hokamā va jāber

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۳۴۶/۱

آغاز: ... کند در عقب هر نماز پنجگانه صد مرتبه و قسم بدهد بر ارواح طالع

خط: نسخ، کا: رجبعلی بن عبدالله صراف، تا: با تاریخ ۱۲۷۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: چرم زرشکی، ۹ص (۱-۹)، ۱۵ و ۲۲ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۴۵ - ۱۶۴]

● **شرح جامع الشواهد** / ادبیات / عربی

š.-u jāmi'-iš šawāhid

شریف اردکانی، محمد باقر بن علی رضا، ق۱۳ قمری

šarīf-e ārdakānī, mohammad bāqer ebn-e 'alī rezā (-19c)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۶۴۱

آغاز: بن الصلت بن طارقة بن عمر؛ **انجام:** و کل انسان لابدان یذوقها.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۹۴۶گ، ۲۴ سطر (۶×۱۶)، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۳ - ۱۰۰۹]

↩ شرح جامع الصحیح ⟵ تیسیر القاری فی شرح صحیح البخاری

↩ شرح الجامع الصحیح ⟵ شرح صحیح مسلم

● **شرح جامع عباسی** / فقه / فارسی

š.-e jāme‘-e ‘abbāsī

وابسته به: جامع عباسی؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

در آن از محشی جامع عباسی بسیار یاد شده است. محمد بن خاتون عاملی دکنی (- ۱۰۵۷ق) مؤلف ترجمه قطب شاهی و شاگرد بهائی (الذریعة ۱۷۲/۱۳؛ آستان قدس ۳۹۲/۵) بر آن شرحی دارد و آن حواشی او بوده و با صواب دید او برهان تبریزی آنها را در اواخر ۱۰۵۴ق گرد آورده است (ایوانف ۵۲/۴؛ کشف الحجب ص ۱۷۲). حسین علی بن نوروز علی ملایری تویسرکانی اصفهانی (- ۱۲۸۶ق) هم بر آن حواشی دارد (الذریعة ۵۳/۵ و ۶۵/۶). دو نسخه ما گویا شرح ابن خاتون باشد.

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۸۷۸

آغاز: آنکه عقل را پیوسته اما حواس را از کار باز ندارد و جنون آنکه عقل را زایل کند؛ **انجام:** اگر بعد از دخول حمام فوت شود مستحق کل اجرت می‌شود و الا مستحق آن قدر مسافت که طی شده باشد.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر ذیحجه ۱۱۵۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سبز، ۳۰۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۸/۲سم [ف: ۳ - ۴۹۹]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۴۳۴

آغاز: به یگانگی پروردگار گفت راست گفتی ای ابو حازم چیست فرض و چیست فرض الفرض؛ **انجام:** و در آن سه مبحث است مبحث اول در احکام قرائت فاتحه و سوره در نماز یومیه ... و هیچ کس از علمای ما خلاف نکرده است.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام (انجام در فصل چهارم در بیان قرائت افتاده)؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۱۴۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۱×۲۵/۵سم [ف: ۳-۴۹۹]

● **شرح الجامع لاحکام الشرایع** / فقه / عربی

š.-ul-jāmi‘ li-aḥkām-iš šarāyi‘

وابسته به: الجامع لاحکام الشرایع = الجامع لجمیع مسائل الدین و آثار الائمة؛ کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم (۱۲۲۵-۱۲۸۸)

از کتاب الوکالة تا کتاب الصید والذباحة. شرح مفصل مزجی است بر کتاب «الجامع لاحکام الشرایع» محمدکریم خان کرمانی و او در اثنا از فصل الخطاب کرمانی نقل می‌گوید و آن را می‌ستاید. تألیف کتاب شرکة از این کتاب را در شعبان ۱۳۱۲ق به پایان رسانیده است. مؤلف تا سال ۱۳۴۱ درقید حیات بوده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۹۲۸-۲۰/۴۸

آغاز: بسمله کتاب الوکالة و هی بفتح الفاء و کسرها اسم من وکله توکیلا اذا اسلم الامر الیه و فیه مسائل الاولی الوکاله جائزة لیست من العقود اللازمة کالبیع و الصلح؛ **انجام:** «ولکن ان اخذه حیا وشواه اکله» ففی فصل الخطاب سئل ابوعبدالله علیه السلام عن الجراد یشوی وهو حی قال نعم لاباس به.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: شعبان ۱۳۱۲ق (پایان کتاب رهن)؛ جلد: مقوا، ۲۰۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۲۸]

↩ شرح جامع المقال ⟵ هدایة المحدثین الی طریقة المحمدیین

↩ شرح جبریات ⟵ شرح خلاصة الحساب

● **شرح جدول تنور در معرفت عمر مولود** / طالع بینی / فارسی

š.-e jadval-e tanūr dar ma‘refat-e ‘omr-e mowlūd

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۱۳۷/۵

از قول والیس حکیم، خود جدول نیز آمده است؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: اسدالله، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ ۲گ (۱۲پ - ۱۳ر) [ف: ۶ - ۲۴۲]

● **شرح جدول زایجة طالع الامر** / طالع بینی/ عربی و فارسی

š.-e jadval-e zāyeje-ye tāle‘-ol-amr

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۳۱۲/۱۰

به عربی سپس ترجمه آن به فارسی؛ خط: نستعلیق، کا: ابراهیم افشار، تا: ۱۲۹۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۸۰ر-۸۵ر)، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۲)، قطع: ربعی [ف: ۱۷ - ۱۰۵]

↩ شرح جدید ⟵ شرح تجرید الاعتقاد

↩ شرح جدید تجرید ⟵ شرح تجرید الاعتقاد

↩ شرح جرجانیه ⟵ شرح الجمل

● **شرح جزیره سراندیب** / جغرافیا / فارسی

š.-e jazīra-ye sarāndīb

صحافباشی، اسماعیل بن ابراهیم، ق۱۳ قمری

sahhāfbāšī, esmā‘īl ebn-e ebrāhīm (- 19c)

اهدا به: ناصرالدین شاه (۱۲۶۴-۱۳۱۳ق)

این کتاب ترجمه‌ای است از انگلیسی که مؤلف آن می گوید: در سال‌های ۱۸۸۰ و ۱۸۷۹م مراسلات چندی از اطراف برای من آمد و در آنها خواهش شده بود تا آنچه درباره چای‌کاری سراندیب می‌دانم به رشته تحریر درآورم، من هم این کتاب را محض مراسلات مزبور تألیف کردم.

آغاز: هو الله تعالی شأنه. شرح جزیره سراندیب و عمل چائی کاری آنجا. فصل اول مقدمه، عمل چای کاری سراندیب چندان مدتی نیست احداث شده با این حال یکی از محصول مهم تجارت عالم گشته و اینکه بزودی چای این جزیره قبول عامه پیدا کرده برای آنست

انجام: در حقیقت زمان تعطیل چندین روزی اینجا آمده از اوراق اشجار و چوب سقفهای موقتی بسته جشنی سترک می گیرند که قابل تماشا است

[فهرستواره منزوی ۳۸۲۲/۵]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۳، جا: تهران؛ با سرلوح مذهب، مجدول؛ کاغذ: فلفل نمکی، جلد: مخمل قرمز، مذهب، ۱۹۷گ، ۹ سطر (۱۱×۱۶/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۲۷/۵سم [ف: ۱ - ۲۱۰]

● **شرح «الجسد العنصری لایعود»** / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-e «al-jasad-ol-‘onsorī lā ya‘ūd»

کرمانی، محمد بن محمد کریم، ۱۲۶۳ - ۱۳۲۴ قمری

kermānī, mohammad ebn-e mohammad karīm (1847 - 1906)

به درخواست: ناصرالدین

تاریخ تألیف: ۸ ربیع الاول ۱۳۰۰ق؛ محل تألیف: لنگر

شرح جمله «الجسد العنصری لایعود» می‌باشد که از گفته‌های شیخ احمد احسائی است. مشتمل بر یک «مقدمه» و سه «مطلب»: مقدمه: در مطالبی که ذکر آنها لازم است؛ مطلب ۱. در مذهب شیخ احسائی در موضوع؛ مطلب ۲. شرح مسأله به طور واضح؛ مطلب ۳. ذکر ادله عقلیه و نقلیه بر اثبات مدعی.

آغاز: حمد بیرون از اندازه قیاس مرخدای راست عزوجل که برتر است از حد و هم قیاس.

انجام: و فهم ثاقب حضرت و الا دام عزه و تو فیقاته را اندک اشاره کافی است ...

[فهرستواره منزوی ۱۷۶/۶]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۳۸۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد باقر بن محمد موسوی حسینی تبریزی زنوزی، تا: ۲۸ جمادی الاول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای،۲۶گ (۱۶پ-۴۱ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۹ - ۱۹۰]

← شرح الجعفریة ≻ المطالب المظفریة فی شرح الرسالة الجعفریة

← شرح الجعفریة ≻ حاشیة الجعفریة

● **شرح الجعفریة** / فقه / عربی

š.-ul-ja‘farīyya

میسی، علی بن عبدالعالی، - ۹۳۸ ؟ قمری

mīsī, ‘alī-e bn-e ‘abd-ol-‘ālī (- 1532)

۱. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:بدون شماره

کا: روح الله بن عزالدین رستمداری، تا: یک‌شنبه صفر ۹۸۱ق، جا: مشهد رضوی [دلیل المخطوطات: ۱ - ۱۱۳]

۲. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱ - ۱۱۳]

● **شرح الجعفریة** / فقه / عربی

š.-ul-ja‘farīyya

قطیفی بحرانی، ابراهیم بن سلیمان، - ۹۵۰ ؟ قمری

qatīfī bahrānī, ebrāhīm ebn-e soleymān (- 1544)

وابسته به: الجعفریة = واجبات الصلاة؛ محقق کرکی، علی بن حسین (۸۹۰-۹۴۰)

جعفریه (یا) واجبات الصلوة از علی بن حسین بن عبدالعالی کرکی است و این شرح از ابراهیم قطیفی است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۹۶۹/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۱۱۵ص (۲-۱۱۶)، ۷-۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱۷-۳۵۲]

● **شرح الجعفریة** / فقه / عربی

š.-ul-ja‘farīyya

خوانساری، علی اکبر بن ابراهیم، - ۱۲۷۱ قمری

xānsārī, ‘alī akbar ebn-e ebrāhīm (- 1855)

وابسته به: الجعفریة = واجبات الصلاة؛ محقق کرکی، علی بن حسین (۸۹۰-۹۴۰)

شرح مزجی استدلالی متوسطی است بر رساله «الجعفریة» محقق کرکی که قسمتی از موضوعات بدون شرح مانده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۶۲۴-۱۸/۱۴۴

آغاز: الفصل الاول فی المقدمات التی هی شرائط لصحة الصلاة فی الجملة و تعتبر فیها من الافتتاح الی الاختتام و هی ستة لاازید الاولی الطهارة هی لغة النظافة و النزاهة؛ **انجام:** ثم ارتج علیه واکتفی بالواحداة القصیرة و الخامس الاجزاء عین الظهر

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ تقریظی از محمد نقی بن ابی طالب اردگانی با مهر «عبده الراجی محمد نقی» (بیضی)، دربرگ آخر یادداشتهای مهم تاریخی از فرزند مؤلف، کمال الدین محمد حسین خوانساری آمده است؛ جلد: مقوایی، ۱۹۸گ، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ – ۲۴۲۹]

● شرح الجعفرية / فقه / عربی

š.-ul-ja‘farīyya

وابسته به: الجعفرية = واجبات الصلاة؛ محقق کرکی، علی بن حسین (۸۹۰-۹۴۰)

غیر همانند:

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۵۶۰

آغاز: الباب الثانی فی الوضوء. و هو بضم الواو لا بالفتح، فانه الماء الذی یتوضاء به و فیه فصول ثلثة. الفصل الاول فی عدد موجباته و قد عبر عنها فی النهایة و المهذب بالنواقض و فی المنتهی و القواعد؛ **انجام:** فیه ان یکون حال الوضع ناویا و اما عدم الفساد مع العود.

تألیف قرن ۱۳. نسخه‌ای بدون آغاز و انجام. به گزارشی می‌ماند بر یکی از متون فقهی و در باب جواز عدول از سورتین به جمعتین می‌گوید: «و المصنف فی جامع المقاصد و حاشیته علی الارشاد ...»، معلوم می‌شود که ماتن شیخ نورالدین علی بن حسین بن عبدالعالی معروف به محقق کرکی (– ۹۴۰ق) است و در بیان حکم مبتدئه می‌گوید: «و زاد علیها والدی العلامه ادام الله سبحانه ظلاله فی شوارع الهدایته قولاً سادساً ...»، چون مؤلف کتاب شوارع الهدایه فی شرح الکفایة السبزواریه، حاج شیخ محمد ابراهیم بن محمد حسن خراسانی کلباسی کاخی اصفهانی (– ۱۲۶۲ق) می‌باشد پیداست که شارح پسر اوست و زنده به سال ۱۲۶۲ق، چنین گمان می‌رود که شرح جعفریه باشد؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی سفید و آبی، جلد: تیماج عنابی، ۲۶۳گ، ۲۰ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ – ۶۶۹]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۲۱

آغاز: بسمله، سبحانک ما عبدناک حق عبادتک فایدنا بالقواعد الجعفریه؛ **انجام:** لقوله علیه السلام مفتاح الصلاة الطهور و بین کل رکعتین تسلیمه اجماعاً.

شرح مزجی استدلالی تحقیقی و ادبی است از شارحی نامعلوم بر «الرسالة الجعفریه» محقق کرکی، متأسفانه تحقیقات ما درباره شناسایی مؤلف ناکام ماند و عنوان‌هایی که در فهارس یا دفاتر به آن داده شده غلط است. در جلد دوم فهرست آستان قدس رضوی صفحه ۱۲۶ تحت شماره ۴۱۱ به آن، عنوان «مطالب مظفریه در شرح رساله جعفریه» داده شده ولی این عنوان و مؤلف، به کلی اشتباه و سخن درباره آن موجب تضییع وقت است. از سوی دیگر در پاورقی جلد پنجم فهرست آستان قدس صفحه ۵۰۸ آمده است: «کتابی که به شماره ۴۱۱ فقه خطی است به اشتباه به نام مطالب مظفریه ضبط شده کتاب مذکور شرح جعفریه تألیف مولانا شاه طاهر بن رضی الدین اسماعیلی کاشانی دکنی است»، این نوشته نیز منطبق با کتاب شاه طاهر نمی‌باشد چه نام کتاب نامبرده «الحیدریة فی شرح الجعفریة الکرکیة» است و آغاز آن: «الحمدلله کالمدح له هو الوصف» و آغاز نسخه مورد اختلاف: «سبحانک ما عبدناک حق عبادتک» می‌باشد عناوین دیگر نیز امثال «الفوائد العلیة فی شرح الجعفریة» از شیخ جواد کاظمی و آغاز آن: «الحمدلله علی انعامه العمیم و افضاله الجسیم» «الغرویة فی شرح الجعفریة» تألیف شرف الدین علی حسینی استرآبادی غروی، آغاز: «الحمدلله الذی نور قلوبنا بنور الهدایة ...» و تحفة الرضویة از شرف الدین یحیی عزالدین حسین بحرانی نیز عنوان کتاب مزبور نمی‌باشد. کتاب مشتمل است بر مقدمه و خاتمه و چهار باب به شرح ذیل: المقدمة: فی معنی الصلاة، باب ۱. الطهارة، باب ۲. باقی مقدمات الصلاة، باب ۳. افعال الصلاة، باب ۴. توابع افعال الصلاة، الخاتمة: فی باقی الصلوات. سومین ورق نسخه ساقط است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: وسط؛ واقف: امیر جبرئیل، ۱۰۳۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۱۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم[ف:۲۰-۲۵۲]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۶-۱/۱۰۶

آغاز: المحلل ولایرد النقض المذکور علی طرده لان الذکر المذکور لایدخل فیه علی تحقیقه حیث قال دام ظله فی بعض تعلیقاته ان التسلیم لیس علی الوجه المذکور عباده؛ **انجام:** لان ذلک أبلغ فی التذلل و الخشوع ولقول الصادق علیه السلام یخرج کما یخرج فی العیدین و ینبغی أن یکونوا فی مشیهم

طهارت و صلات. شرح مزجی است بر رساله «الجعفریة» نورالدین علی بن عبدالعالی کرکی که در زمان حیات کرکی نوشته شده و شارح از ماتن با دعای «مدظله» یاد می‌کند. به جهت افتادگی طرفین نسخه نام شارح به دست نیامد. احتمال می‌رود این شرح همان «المطالب المظفریة فی شرح الرسالة الجعفریة» میر محمد بن ابی طالب موسوی استرآبادی باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی از «ع ل»؛ جلد: گالینگورکرم، ۱۷۵گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۵ – ۲۴۲۹]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۶۵۷/۱۲

آغاز: بسمله، الحمدلله الکریم الستار العزیز القهار، مکور الیل علی النهار ... فحری لمن اکرمه الله من عباده و اولاه من ید فضله؛ **انجام:** و الثالث کالسماء فوقنا و الارض تحتنا و الرابع لخدیجة

زوج النبی (ص) و الخامس کالسقمونیا مسهل و السادس کالواحد نصف الاثنین قوله حتی ...
کتاب موجود شرحی است بر کتاب «الجعفریة» محقق کرکی در فقه شیعه، متاسفانه نام شارح در منابع موجود یافت نگردید، لیکن در الذریعه شرحی به نام التحفة الرضویة فی شرح الجعفریة از شاگرد محقق کرکی، شرف الدین یحیی بحرانی آمده که احتمال می‌رود همان شرح باشد.شرح یحیی بحرانی جز این شرح است؛
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۵گ (۵۶ر-۶۰پ)، ۳۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳۷ - ۱۲۸]

۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۰۸

آغاز: لکل من الظهرین ثمان و قبل الفرض و للمغرب اربع و للعشاء رکعتان من جلوس بعدها بعدان یرکعه و للیل ثمان و رکعتان للشفع و رکعة للوتر و للصبح رکعتان قبلها؛ **انجام:** ولو فعل ذلک جاز ولوسقوا قبل الخروج لم یخرجوا وکذا لوخرجوا فسقوا قبل الصلوة و فی الموضعین یستحب صلوة الشکر و سؤال الزیاده من الله تم ... ولوسقوا فی اثناء الصلوة اتموها ولوکثرت الغیوث فخیف هیهنا الضرر حاز الدعاء بازالة مضرته فی الحقیقة لان النبی صلی الله علیه واله فعل لک کما مری

صلاة را دارد. کتاب «جعفریه» محقق کرکی در واجبات و مندوبات نماز است و این شرح احتمالاً از یکی از شاگردانش اوست که در زمان حیات استاد نوشته است و با عناوین «قوله سلمه الله تعالی» برگزار کرده است و احتمال دارد که همان «الغرویة فی شرح الجعفریة» سید شرف الدین علی حسینی استرآبادی باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۶۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: «الله الملک الواحد القهار» (گنبدی شکل)؛ تملک: موسی بن محمدرضا بن موسی بن جعفر کاشف الغطاء؛ جلد: تیماج زرکشی، ۱۱۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۸]

۶. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۵۵۷/۲

آغاز: و یرشد الی ما ذکرناه من الافضلیة مع ما تقدم من النص ... و اما الابواب فاربعه» الباب الاول فی الطهارة و فیه فصول ستة الفصل الاول فی اقسامها ای اقسام الطهارة انواعاً و اصنافاً جمع سبب و المراد به هنا الوصف الدال علی المخاظبة بالطهارة و جوباً؛ **انجام:** الثانی من افعال الصلوة تکبیرة الاحرام و لا تنعقد الصلوة بدونها اجماعاً و ذهب بعض العامة الی خلافه ...

از اول تا «الباب الثالث فی افعال الصلاة، الثانی تکبیرة الاحرام» را شامل است. شرحی مزجی مفصلی است بر رساله «الجعفریة» نور الدین علی بن عبد العالی کرکی (۹۴۰ق) که در زمان حیات وی تألیف شده و ازمصنف یا دعای «دام ظله» یاد می‌کند؛ خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۰گ (۸۷ر-۲۰۶پ)، ۲۰ سطر (۱۱×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۱۸۸]

● شرح جفر الجامع = شرح جفر الجامع و النور اللامع / علوم غریبه / فارسی

š.-e jafr-ol-jāme‘ = š.-e jafr-ol-jāme‘ va-n-nūr-ol-lāme‘

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۲۶۸

آغاز: هذه رسالة فی جفر الجامع و النور اللامع؛ **انجام:** که مدعی از سطور غیر منصوب بیرون آید. تمام شد
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

← شرح جفر الجامع و النور اللامع ⟵ شرح جفر الجامع

● شرح جفر خابیه / جفر / فارسی

š.-e jafr-e xābīya

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۶۵/۳

آغاز: بعد بسمله و حمد، این رساله ایست در شرح جفر خابیه ... بباید دانست که حروف معجمه ۳۲ حرف است؛ **انجام:** کل الممکنات فی حکم ممکن واحد انکار عقل است تمت رساله بعون الله تعالی.
خط: نستعلیق، کا: سید صدرالدین علی پسر فاتحه خوان عاشور خانه پادشاهی، تا: جمعه ۱۴ جمادی الثانی۱۲۵۶ق، جا: حیدرآباد؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی، ۱۱ص (۹۷-۱۰۷) [سنا: ف: ۲ - ۱۳]

● شرح جمع الجوامع / اصول فقه / عربی

š.-u jam‘-il-jawāmi‘

محلی، محمد بن احمد، ۷۹۱ - ۸۶۴ قمری

mahallī, mohammad ebn-e ahmad (1390 - 1460)

وابسته به: جمع الجوامع فی اصول الفقه؛ سبکی، عبدالوهاب بن علی (۷۲۷-۷۷۱)

«جمع الجوامع» از تاج الدین عبدالوهاب سبکی در اصول فقه شامل مباحث مقدماتی و هفت کتاب است. پنج کتاب در مباحث ادله فقه که عبارتند از ۱. کتاب، ۲. سنت، ۳. اجماع، ۴. قیاس، ۵. استدلال و کتاب ششم در تعادل و تراجیح بین ادله در زمان تعارض آنها و کتاب هفتم در اجتهاد و توابع آن مانند مسائل تقلید و احکام مقلدین و نیز منضمات این کتاب از علم کلام که با مسئله تقلید در اصول دین آغاز می‌شود و با مسئله تصوف پایان می‌پذیرد.

آغاز: الحمدلله علی افضاله و الصلاة والسلام علی محمد و اله هذا ما اشتدت الیه حاجة المتفهمین من شرح یحل الفاظه و یبین مراده و یخفف مسائله و یحرر دلائله علی وجه سهل للمبتدئین
انجام: اللهم یا ذا الفضل العظیم تفضل علینا بالعفو و بما تشاء من النعیم و صلی الله علی سیدنا محمد و اله و صحبه اجمعین
چاپ: مصر، ۱۳۰۴ق، در هامش «جمع الجوامع»

[کشف الظنون ۵۹۵/۱؛ زرکلی ۳۳۳/۵ «البدر الطابع فی حل جمع الجوامع» که می‌گوید چاپ شده است؛ سرکیس ۱۶۲۴/۲ «البدر الساطع شرح جمع الجوامع» سبکی؛ الاوقاف العامة موصل ۱۶۴/۲]

شرح و حواشی:

۱- الدرر اللوامع بتحریر جمع الجوامع؛ مقدسی، محمد بن محمد (۸۲۲-۹۰۵)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۱۵

آغاز: ... الآخر نجس واشتبه علیه الطاهر من النجس تتجزی و یصلی ... اقول لما تحقق ان حجج الشرع لا تتعارض فی انفسها وضعاً اراد أن یذکر المخلص

امکان تطبیق با شروح و حواشی جمع الجوامع نبود ولی این نسخه باید در عصر سبکی یا کمی بعد از آن تألیف و کتابت شده باشد. در فهرست مفصل ناشناس آمده ولی در مختصر از محمد بن احمد محلی دانسته؛ خط: نسخ مایل به نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۸ یا ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با خط خوردگی و اصلاحات فراوان؛ مهر: «وقف فضیل الجمالی ۹۹۱» (دایره)، کتابخانه مجد الدین نصیری؛ واقف: فضیل الجمالی، ۹۹۱؛ جلد: تیماج مایل به مشکی، ۱۴۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۸×۱۸/۵سم [ف: ۴۳ - ۸۰]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۷۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۰۴گ، ۳۳ سطر (۱۲/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۷سم [ف: ۹ - ۱۲۴۴]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۱۹۸

آغاز و انجام:برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: مقوایی، ۲۰۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶/۵سم [ف: ۲۱ - ۱۷۳]

۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۶۱۶

آغاز و انجام:برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن علی محمد، تا: ربیع الاول ۱۱۵۰ق؛ محشی از کمال الدین شافعی وقاضی زکریا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، مجدول، ۲۱۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۹]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۴۴۵

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: علی خیبری شافعی، تا: ۱۰ رمضان ۱۱۸۱ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «عبده محمد شفیع الحسنی الحسینی» (مربع)، «عبده فتح الله» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۳۴۴گ، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۴ - ۲۲۹]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۵۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۸۴ق؛ تملک عبدالله زنوزی بن خان بابا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [ف: ۲۶ - ۷۰]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۰۹

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالامیربن ناصر کعبی، تا: ۱۲۰۸ق؛ محشی از: قاضی زکریا و ابن ابی شریف و ... و نیز فقراتی منقول از شرح سبکی بر منهاج بیضاوی، کاتب نسخه نخستین سطور حاشیه مقدسی را بر این کتاب نقل کرده است: «بسمله قال الشیخ الامام العلامه وحید دهره ... محمد بن ابی شریف المقدسی الشافعی ... احمدالله علی ما منح من الاهتداء بانوار اصول الشریعه ... و اقول انه لما کان کتاب جمع الجوامع تألیف العلامه ... یجری من کتب الاصول مجری الانسان من العین ... حتی انه خلاصه کل بسیط و مستصفی کل وجیز فی الفن و وسیط و کان شرحه للعلامه جلال الدین ... قد حل من الشروح محل البدر من الکواکب ... غیرانه لما غلب علیه من الایجاز کادت اشاراته فی بعض المواضع تعد من الالغاز حدا نی ذلک الی تعلیق حواش تفتح من الشرح مقفله و توضیح مجمله و تنبه علی مهم اهمله و تنتصب لعبارة المتن احیاناً ... لایضاحها برهانه و تتضمن شیأ من دقیق المناقشه»، با یادداشت‌هایی است با قلم‌های مختلف و از جمله چند طلسم و چند فائده درباره طالع و نیز چند بیت از یک منظومه در اصول فقه. این ابیات از آن منظومه است: «دلالة الفظعلی المدلول ×× کالجسم و الروح لدی التحصیل / و هی علی التحقیق فیما یعتبر ×× فیه کمال الربط فی سامی النظر / ... و مدرک الحکم الکتاب المنزل ×× من عالم الغیب بامر یفصل / والبعض منه معجز لکونه ×× نسخة کون قد بنا لبونه / والجزء ضمن الکل فی الاحاطه ×× رابطة ظاهره الاماطه / و ذاک معنی السرفی الاعجاز ×× فارع لکشف غامض المجاز / و اعلم بان الوحی بالخطاب ××کمال قرب العبد فی الایجاب / ثم جری فی اشرف المظاهر ×× معجزة باهرة للناظر»؛ تملک: محمد بن احمد بن زین الدین با مهر «یا امام محمد تقی»؛ کاغذ: فرنگی ضخیم، جلد: تیماج مشکی، ۳۴۰ص، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۳سم [ف: ۱۰ - ۱۸۲۳]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۲۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** کما قال عطیته انه قد رزق المرضی بحاله و ذهب عنه ان یعتقد انه مؤمن حق الله حسبنا و نعم الوکیل و لا حول و لا قوة ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۴ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۲۹۵]

۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۶۴۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فهذا کتاب ینطق بالحق ... مسمی بالبدر الطالع فی شرح جمع الجوامع للعلامة تاج ... وفقنا الله لترقیمه علی الاستعجال ...

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: ۱۲۶۴ق؛ جلد: مقوایی تیماج مشکی

پوشانیده، ۱۵۷گ، ۱۷ سطر (۶×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۲ – ۲۷]

۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۰۸۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ذهب عند ان یتعقد انه مغفول انتفاء للحره فی الجنة التی تختلف المراتب فیها علی قدر الاعمال و علی قدر فضل الله تعالی علی ...

خط: نسخ، کا: عبدالوهاب بن علی سبکی، تا: ۱۲۹۲ق؛ مصحح، محشی با نشان‌های «قاضی زکریا انصاری شافعی و ابن الحاج در حاشیه شرح لب الاصول، منه علی قزلجی، قاموس ابن سید حسین و جز آن، دارای بلاغ مقابله؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوایی، روکش تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۱۹۲گ، ۱۵ سطر (۸/۸×۱۲/۷)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [رایانه]

۱۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۲۱۷/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** سکت المصنف عن التنبیه علیه و الاکثر من العلماء علی ان جمعه باعتبار معنییه کقولک عندی

خط: نسخ خوانا، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۶۲گ (۵۵پ–۱۱۶پ)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۱ – ۱۸۷]

۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۵۵۱–۵۸/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۶۷گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۳۰سم [ف: ۵ – ۲۵۳۵]

● شرح جمع الجوامع / اصول فقه / عربی

š.-u jam'-il jawāmi'

وابسته به: جمع الجوامع فی اصول الفقه؛ سبکی، عبدالوهاب بن علی (۷۲۷–۷۷۱)

۱. یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه:۱۷۴/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ قطع: وزیری [نشریه: ۴ – ۴۰۷]

۲. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۲۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵ ربیع الثانی ۱۱۵۱ق؛ ۲۰۶گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: – ۱۰۲]

● شرح الجمل / منطق / عربی

š.-ul-jumal

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰ – ۸۱۶ قمری

jorjānī, 'alī ebn-e mohammad (1340 - 1414)

وابسته به: الجمل؛ خونجی، محمد بن ناماور (۵۹۰–۶۴۶)

به درخواست: ابوعبدالله بن ابی عبدالله بن ابی عمرو تمیمی

شرحی متوسط است با عناوین «اصل، شرح» بر کتاب «جمل القواعد» افضل الدین بن ناماور خونجی شافعی. شارح در این مختصر سعی بر بیان معانی و ایضاح مشکلات و تحقیق مبانی آن با رعایت ایجاز را دارد.

[کشف الظنون ۶۰۲/۱]

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۱۲۶

آغاز: بسمله ... الحمدلله الذی غرس فی الجبلات العقلیة حدایق العلوم الفرضیات؛ **انجام:** من الاختیارات لما فی ذلک من الخروج عن الفرض و الله الموفق للصواب.

خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ مصحح، محشی با عناوین «احمد» و «علی نقی»؛ تملک: حسین بن حبیب کرکی، عزیزالله با مهر «عبده عزیزالله بن محمد» (بیضی)، علی رضا در سال ۱۲۸۳؛ مهر: «مظهر لطف الهی نور محمد» (بیضی)؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قرمز، ۲۷۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۱ – ۹۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۷

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ – ۳۰]

● شرح الجمل = شرح جرجانیه / نحو / فارسی

š.-ol-jomal = š.-e jorjānīyya

ادیب، احمد بن محمد

adīb, ahmad ebn-e mohammad

وابسته به: الجمل فی عوامل الاعراب = جرجانیة = الجمل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (–۴۷۱)

ترجمه و شرح بسیار مختصری است از کتاب «الجمل» شیخ عبد القاهر بن عبدالرحمن جرجانی که به درخواست شاگردان هنگام تدریس کتاب نگاشته شده است. این کتاب شامل پنج فصل است: ۱. مقدمات؛ ۲. عوامل افعال؛ ۳. عوامل اسماء؛ ۴. عوامل حروف؛ ۵. اشیاء منفرده.

۱. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۱/۱

آغاز: هو الفتاح العلیم بسمله و به نستعین – الحمد الله رب العالمین و الصلوه و السلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین؛ **انجام:** وزید ضارب اخوه لم یکن فی ضارب و لا فی ضرب ضمیر باب المفرد و الجمله تمام شد بخط حقیر عبد الرحیم و لدمرحوم محمد رشید دریوم پنج‌شنبه شهر ربیع الاول من شهور سنه ۱۲۹۴

کا: عبد الرحیم ولد محمد رشید، تا: ربیع الاول ۱۲۹۴ق؛ محشی؛ ۹۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۱ – ۱۳۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۳۴۴

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... جمعی متعلمان که پیش این ضعیف بتحصیل علم عربیت نحو و صرف اشتغال می‌نمودند؛ **انجام:** و همچنین جاءنی الرجل الظریف تابع اوست که او معرفه است و این نیز معرفه است.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ تملک: سید حسین حسینی با مهر «حسین منی و انا من حسین» (بیضی)؛ مهر: «عبده مهدی ابن محمد الفیضی» (بیضی)، «محمد بن صدر الدین

الفیضی» (بیضی)، «صدرالدین محمد» (مربع)، «بمحمد علم الهدی یا محسن اغفرلی»(مربع)،«صدرالدین محمد الحسینی»(مربع)؛جلد: تیماج قهوه‌ای،۱۸۳گ،۱۱سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۳۰۸]

● **شرح الجمل** / منطق / عربی

š.-ul-jumal

وابسته به: الجمل؛ خونجی، محمد بن ناماور (۵۹۰-۶۴۶)

غیر همانند:

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۷۶۶/۴

آغاز: بسمله. بعد حمدا له والثناء علیه ... فاعلم ان الرسالة المسماة بالجمل فی المنطق التی صنفها الامام المحقق ... محمد بن ناماور الخونجی؛ **انجام:** البحث الخامس عشر فی ذکر مغالطات و حلها ... (پس از سه برگ) لانسلم صدق قولکم کلما تحقق المناقض للعدم فیهاتحقق ...

شرح الجمل محمد بن ناماور خونجی به «قول» است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۷۰۸ق؛ در ۱۷۳ر فهرست کتاب‌های عبدالله بن محمد بن مسلم اصیغی بحرانی است که نزد محمد بن شیخ عبدالنبی بن لطف الله بحرانی و کتاب‌های او که نزد شیخ محمد بن عبدالمهدی بن سلیمان شاحوزی امانت گذارده بوده آمده؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۵۶گ (۱۱۷پ-۱۷۲پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۸/۶سم [ف: ۵ - ۱۷۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۳۴۵/۲

آغاز: بعد حمد الله و الثناء علیه ... فاعلم أن الرسالة المسماة بالجمل فی المنطق التی صنفها ... و إن کانت صغیرة الحجم لکنها کثیرة العلم؛ **انجام:** یجب أن تعلم انه لیس من شرط برهان الکم کون الا وسط علةللاکبر مطلقاً بل لثبوته للاصغر فان قولنا الانسان حیوان و کل حیوان جسم برهان الکم مع ان الاوسط فیه لیس علة ...

افضل الدین، ابو عبدالله محمد نامور، خنجی از علمای بزرگ سده هفتم هجری و صاحب فی ضبط قواعد المنطق است که شرح‌های گوناگونی بر آن نگاشته شده، شرح حاضر که مؤلف آن در منابع یافت نشد، از جمله آن شروح است، شارح در مقدمه چنین می‌گوید: وقتی دیدم کتاب جمل در منطق دارای مشکلات و معظلاتی است، از این رو برای تسهیل مشکلات به شرح آن پرداختم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۷گ (۱۰۱پ-۱۴۷پ)، ۲۳ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳۳ - ۶۰۶]

● **شرح الجمل** / منطق / فارسی

š.-ol jomal

وابسته به: الجمل؛ خونجی، محمد بن ناماور (۵۹۰-۶۴۶)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۳۴۵/۲

اصل در کتاب جمل از محمد بن نام آور خونجی فیلسوف و شرح آن از شهاب تلمسانی است، لیکن این شرح از تلمسانی نیست؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: جانمازی [میراث شهاب: س۸ش۴ - ۶۲]

← شرح جمل الاعتقاد ← شرح جمل العلم و العمل

● **شرح جمل الاعراب** / نحو / عربی

š.-u jumal-il i‘rāb

وابسته به: جمل الاعراب؛ فراهیدی، خلیل بن احمد (۱۰۰-۱۷۵)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۹۸۱/۳

آغاز: بسمله و به نستعین. قال الخلیل بن احمد رحمه الله هذا کتاب جمل الاعراب اذا کان جمیع النحو فی الرفع و النصب و الجر و الجزم؛ **انجام:** و لا یخلو من خلل و سقم. و الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی خیر خلقه محمد النبی و آله و سلم تسلیما کثیرا برحمتک یا ارحم الراحمین.

عنوان باب دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۶گ (۶۰پ-۷۵پ)، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۵ - ۴۰۷۵]

← شرح جمل العلم ← التمهید فی الاصول

● **شرح جمل العلم و العمل = شرح جمل الاعتقاد** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u jumal-il ‘ilm-i wa-l ‘amal = š.-u jumal-il i‘tiqād

علم الهدی، علی بن حسین، ۳۵۵ - ۴۳۶ قمری

‘alam-ol-hodā, ‘alī ebn-e hoseyn (967 - 1045)

وابسته به: جمل العلم و العمل؛ علم الهدی، علی بن حسین (۳۵۵-۴۳۶)

کتاب «جمل العلم و العمل» یا «جمل الاعتقاد» از مصنفات سید مرتضی علم الهدی. شامل دو قسمت است: اصول عقائد و فقه و قسمت اصول عقائد خود متضمن پنج «باب» است: ۱. باب بیان ما یجب اعتقاده فی ابواب التوحید؛ ۲. باب ما یجب اعتقاده فی ابواب العدل کلها و ما یتصل به؛ ۳. الکلام فی النبوة؛ ۴. الکلام فی الامامه؛ ۵. الکلام فی الاجال و الارزاق و الاسعار. عبارت متن با جمله «قال سیدنا المرتضی» یا «قال السید المرتضی» و شرح با جمله «و شرح ذلک» شروع می‌شود. مؤلف متن سید مرتضی مشهور به علم الهدی است و به‌طوری‌که یاد آور شدیم وی در کتاب جمل، اصول و فروع دین را به طور اجمال بیان کرده و در پایان (قسمت فروع) چنین گفته است: «و من اراد المزید فی اصول الدین فعلیه بکتابنا الموسوم بالذخیره و ابسط

منه «الملخص» و من اراد التفریع و استیفاء الشرع و ابوابه فعلیه بکتابنا المعروف بالمصباح. انتهی ...». شیخ الطائفه محمد بن حسن طوسی (متوفی ۴۶۰ق) بر قسمت اصول کتاب جمل، شرحی نوشته که نجاشی آن را «تمهید الاصول» نام داده است؛ قاضی عبدالعزیز بن البراج از شاگردان بنام سید مرتضی نیز شرحی بر کتاب «جمل» نگاشته که تنها قسمت فروع آن به دست ما رسیده و یا جز آن تألیف نشده است. ابوالفتح محمد بن علی بن عثمان کراچکی (- ۴۴۹ق) و از شاگردان سید مرتضی نیز شرحی بر قسمت اصول این کتاب نگاشته که در معالم ابن شهر آشوب و امل الامل و بسیاری از کتب تذکره و فهرست‌ها از آن نام برده شده است. در اثری که اینک در کار معرفی آن هستیم نام مؤلف نیست و آنچه از مطالعه کتاب می‌توان دریافت آن است که: مؤلف شرح، از شاگردان سید مرتضی (مؤلف کتاب جمل) بوده و یکبار قسمت اصول «الجمل و العقود» را نزد استاد خود قرائت و از وی درخواست کرده که، درباره مشکلات آن کتاب توضیحاتی بدهد. سید مرتضی این پیشنهاد را پذیرفته و سخنانی به رسم تفسیر و توضیح املاء کرده و او نوشته است بنابراین این شرح اگر خود تألیف سید مرتضی به شمار نیاید، املاء او است و اگر فرض کنیم که جز سه تن مذکور کسی دیگر جمل را شرح نکرده ناچار این شرح از کراچکی خواهد بود. اینک قسمتی از دیباچه این کتاب: «لما قرأت علی سیدنا الشریف الاجل المرتضی علم الهدی ذی المجدین قدس الله روحه کتابة الموسوم بجمل العلم و العمل ... الی: و کان ما املی فیهذا الکتاب من ذکر اصول الدین جملا یتعذر علی المبتدی فهمها و لا یحصل له علمها الا مع شرح واضح یقرب الی فهمه و ینتفع معه بعلمه سالته ان یملی علی لذلک شرحاً جلیا اقف علیه و اتصوره و انظر فیه و اتدبره لتکون المنفعة بذلک شاملة و المعرفة به کاملة فاجابنی الی ذلک و انعم علی به و املی علی شرح ما یتعلق منه بالعلم فی اصول الدین ...». (عبدالحسین حائری)

آغاز: الحمدلله الواحد الاحد الفرد الصمد الذی لم یتخذ صاحبة و لا ولدا ... اما بعد فانی لما قرأت علی سیدنا الشریف الاجل المرتضی علم الهدی ذی المجدین قدس الله روحه کتابه الموسوم بجمل العلم و العمل الذی جعله للمبتدی تبصرة یعول علیه ... و کان ما املی فی هذا الکتاب من ذکر اصول الدین جملا
[الذریعه ۴۳۳/۴ و ۱۴۴/۵]

۱. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۶۲۰/۳

در فهرست بدون نام مؤلف؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج زرشکی، ۴۹گ (۹۵پ-۱۴۳پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۹×۱۲/۵سم [ف: ۲ - ۴۵۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۴/۱ خوئی

کا: امام قلی فرزند ملا علی اکبر، تا: ۱۲۴۴ق؛ کاغذ: آبی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۸ص (۲-۱۲۹)، ۲۲ سطر، اندازه: ۲۲×۱۷سم [ف: ۷ - ۳۰۲]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۹۲/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** لان من سبق من الامة اجمعوا علی انه لم یکن مقطوعاً عصمته و یبطله ایضاً انه لو کان

نسخه فاقد قسمتی از باب ۴ و همه باب ۵ است؛ خط: نسخ، کا: محمد هاشم آقاسی یا قائنی، بی‌تا؛ محشی، با علامت «بلغ»، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۴۱ص (۷۹-۱۱۹)، ۱۷ سطر، اندازه: ۲۰×۱۲سم [ف: ۵ - ۱۵]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۹۳۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لا یلزم أن یکون الحرام رزقاً لنا لان الحرام ممنوع منه لان الله سبحانه ...

خط:نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ نسخه قدیم؛ جلد: مقوایی، ۴۰گ (۱پ-۴۱پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۲۱×۱۵سم [ف: ۱۰ - ۳۱۵]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۵۳۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و یبطله ایضا انه لو کان.

خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ چهار صفحه از اعتقادات صدوق ضمیمه است؛ جلد: مقوا با روکش پارچه، ۵۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۹×۱۱سم [ف: ۱۱ - ۱۹۰]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۱۲-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۱]

● شرح جمل العلم و العمل / فقه / عربی

š.-u jumal-il ‘ilm wa-l ‘amal

ابن براج، عبدالعزیز بن نحریر، ۴۰۰؟ - ۴۸۱ قمری

ebn-e barrāj, ‘abd-ol-‘azīz ebn-e nahrīr (1010 - 1089)

وابسته به: جمل العلم و العمل؛ علم الهدی، علی بن حسین (۳۵۵-۴۳۶)

کتاب «جمل العلم و العمل» یا «جمل العقائد» شریف مرتضی علم الهدی در اصول و فروع دین پرداخته شده در بخشی از کتاب مختصری از عقاید واجب در اصول دین از توحید و عدل و نبوت و امامت و معاد مورد بررسی قرار گرفته است و در بخش دیگر کتاب مختصری از شرعیاتی که عمل بدان واجب است از طهارت و صلاة و صوم و حج و زکات مورد بحث قرار گرفته است. شیخ طوسی بخش اصول دین کتاب علم الهدی را در کتاب «التمهید» خود شرح نموده و ابن البراج که از شاگردان علم الهدی و شیخ طوسی است بخش فروع دین کتاب را مورد شرح قرار داده است. اثر حاضر شرح ابن البراج بر مباحث فقهی کتاب «جمل العلم و العمل» علم الهدی می‌باشد. این شرح احکام المیاه تا احکام الزکوة را دربر دارد. عبارات علم الهدی در شرح با عنوان «قال الشریف الاجل المرتضی» بیان شده است. (حبیب الله عظیمی)

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین ... و العاقبة للمتقین اما بعد

القاضی الفقیه سعدالدین عزالمؤمنین ابی القسم عبدالعزیز بن نحریر بن عبدالعزیز بن البراج رضی الله تعالی عنه و ارضاه. فصل ثم قال الشریف الاجل المرتضی رض فصل فی احکام المیاه ...
انجام: فصل اعلم ان الاجماع منعقد علی ان الزکوة کانت تحمل الی النبی ... فان اراد المزکی ان یفرقها بنفسه کان ذلک جائزا الا انه یکون تارکا للافضل و کذک یجوز له فی زمان الغیبة و نقد من نصیبه. تمت.
چاپ: مشهد، منشورات جامعة مشهد، محقق: کاظم مدیر شانه چی، ۲۸۸ص، ۱۳۹۳ق.
[کشف الحجب و الاستار /۳۳۲؛ ریحانة الادب ۴۰۹/۷؛ روضات الجنات ۲۰۳/۴]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۵۰۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ضمیمه نسخه ش ۲۱۵۰۴؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج، ۶۳گ، ۱۷ سطر [رایانه]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۰۵/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن محسن خراسانی کدینی، تا: نزدیک ۱۲۳۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶۰گ (۲پ-۶۲ر)، ۲۵ سطر (۱۰×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۱۹۳۶]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۰۵۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد مهدی بن محمد هادی خوانساری، تا: ۱۲۷۹ق؛ مصحح توسط سید مصطفی حسنی خوانساری در ۱۳۷۲ مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۸۱]
۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۰۱۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۶۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۸۱]
۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۸۵۹
آغاز و انجام: برابر
از طهارت تا پایان زکات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۴ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۱/۱ - ۸۶۸]
۶. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۱۸/۲
خط: نسخ و نستعلیق، کا: احمد بن محمد صادق قمی، تا: ۱۳۷۱ق؛ ۸۵گ (۲۰ر-۱۰۴ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۱ - ۱۷]
۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۲۰/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: پارچه مقوایی، ۴۵گ (۸۱ر-۱۲۶پ)، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۱۹۳۴]
۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۲۷عکسی
آغاز: برابر؛ **انجام:** اعلم ان الاجماع منعقد علی ان الزکوة کانت تحمل الی النبی (صلی الله علیه و اله) ... الی هنا وجدنا شرح الجمل للقاضی و باله التوفیق و الیه المآب
خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالا سده ۱۲؛تعداد صفحات: ۷۲گ، ۱۷ سطر [عکسی ف: ۱ - ۲۹۰]
۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۷/۱ خوئی
آغاز: الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خر خلقه محمد و آله اجمعین؛ **انجام:** برابر
کا: امامقلی، بی‌تا؛ ۱۲۷ص [ف: ۷ - ۱۵۴]
۱۰. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۲۰۸/۲
از احکام میاه تا زکات؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷ - ۲۲۸]
۱۱. اهواز؛ شوشتری، محمد؛ شماره نسخه:بدون شماره
بی‌کا، بی‌تا؛ ناقص [نشریه: ۷ - ۷۹۵]
۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۴۱/۳
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... کل ماء علی اصل الطهارة الا أن یخالطه؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۲گ (۱۸۱پ-۲۵۲پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۴۳]
۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۶۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرمه‌ای، ۶۱گ (۶۵پ-۱۲۵)، ۲۲ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۲ - ۴۹۱]

● شرح الجمل فی النحو / نحو / عربی
š.-ul-jumal-i fi-n-naḥw

ابن خروف، علی بن محمد، ۵۲۱؟ - ۶۰۶ ؟ قمری
ebn-e xarūf, ʻalī ebn-e mohammad (1128 - 1210)

«الجمل فی النحو» اثری بسیار معروف در نحو و ادبیات عرب است که توسط ابوالقاسم عبدالرحمن بن اسحاق زجاجی نحوی (۳۲۹ق) نگاشته شده، گفته‌اند این کتاب اگر کثرت و تفصیل مثال زدن در آن نبود اثری بسیار مفید بود، شروح متعددی بر این کتاب زده شده که در ایضاح المکنون به تعدادی از آنها اشاره شده است، از جمله آنها این شرح است که در آن به توضیح مبهمات معنوی و مشکلات لفظی متن پرداخته شده است.

مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۰۸

آغاز: بسمله و به القوة و العصمة و العون قال الشیخ الفقیه الاستاذ النحوی ابوالحسن ... الحمدلله رب العالمین ... قصدت فی هذا الکتاب بیان المقدمات تحضر کثیرا من اصول العربیة علی سبیل الایجاز و ... الاهم من کلام الزجاجای علی شواهده بما فیه کفایة؛ **انجام:** الاول اشهر و کنیته ابوفراش و مات من ذات الجنب و رماه حریر و لم یبق بعده الا اشهرا یسیرة رحمهما الله تم الکتاب بحمدالله و منه

کامل؛ خط: نسخ عتیق، بی کا، تا: چهارشنبه ۱۴ ربیع الثانی ۶۷۹ق، جا: المهجم المحروس؛ تملک: اسمعیل بن العباس؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۲گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: - ۸۰]

● شرح الجمل فی النحو / نحو / عربی

š.-ul-jumal-i fi-n-naḥw

وابسته به: الجمل فی عوامل الاعراب = جرجانیة = الجمل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

غیر همانند:

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۶۹۲/۶

آغاز: وینصب بلن نحولن نبرح لما انقضی الکلام علی الحالة التی یرفع فیها ثنی بالکلام علی الحالة التی ینصب فیها وذلک اذا دخل علیه حرف من حروف اربعه وهی لن وکی واذن وان؛ **انجام:** الا ان المرادبهما الطلب والمعنی لیتق الله ولیفعل خیرا وکذلک قوله تعالی هلا دلکم علی تجارة تنجیکم من عذاب الیم تؤمنون بالله ورسوله تجاهدون

شرحی است بر کتاب «الجمل فی النحو» جرجانی؛ خط: نسخ، بی کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۹]

۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۵۸۶

آغاز: رجل و فرس و التنوین نون ساکنه؛ **انجام:** قال اسعده الله بطاعته فهذا آخر ما تیسر املائه من التعلیق علی المختصر الموسوم بالجمل لعبد القاهربن عبدالرحمن الجرجانی.

خط:نسخ،بی کا،بی تا؛افتادگی:آغاز؛کاغذ:سمرقندی،جلد: مقوایی، ۱۶۵گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۴ - ۱۳۵۴]

● شرح الجمل الکبیرة / نحو / عربی

š.-ul jumal-il kabīra

ابن بابشاذ، طاهر بن احمد، - ۴۶۹ ؟ قمری

ebn-e bābešāz, tāher ebn-e ahmad (- 1077)

اصل از ابوالقاسم عبدالرحمن بن اسحاق زجاجی صیمری نحوی (- ۳۳۹) است.

[الذریعة ۱۷۸/۱۳]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۹۰۶

آغاز: بسمله، رب عونک و صل علی نبیک محمد وآله و سلم قال ابوالحسن طاهر بن احمد بن بابشاد النحوی الجوهری اما بعد حمدالله سبحانه بجمیع محامده ... فان هذا الکتاب لما کان مجملا علی طالبیه بحسب غرضه من الاجمال و التوسط بین الایجاز و الاقلال؛ **انجام:** و نحن نستقصیه هنالک ان شاء الله عزوجل.

جزو نخستین است؛ خط: نسخ، کا: علی بن سالم بن عبدالله شطی، تا: سه‌شنبه ۲۷ رمضان ۶۹۶ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: رویه کاغذ مغزی میشن، ۱۰۶گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۶سم [ف]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۴۶۷/۱-ف

نسخه اصل: کتابخانه دانشگاه توبینگن MaVI 61. نزدیک به خط مغربی؛ خط: نسخ کهن معرب، بی کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [فیلمها ف: ۳ - ۱۵۴]

● شرح جنة الاسماء = شرح خواص جنة الاسماء = شرح دائرة علی بن ابی طالب = کنزالجواهر = نخبة الاسماء / علوم غریبه، شرح دعا / عربی

š.-u jannat-il asmā' = š.-u xawāṣṣ-i jannat-il asmā' = š.-u dā'irat-i 'alī-yi-bn-i abi-ṭālib = kanz-ul jawāhir = nuxbat-ul asmā'

غزالی، محمد بن محمد، ۴۵۰ - ۵۰۵ قمری

qazzālī, mohammad ebn-e mohammad (1059 - 1112)

وابسته به: جنة الاسماء؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰ق)

شرحی است بر دو قصیده تائیه (۳۸ بیتی) و رائیه (۳۱ بیتی) منسوب به حضرت علی(ع) در آداب و شرایط نوشتن دعای جنة الاسماء و ترتیب کتابت حروف دائره و توصیف خواص آن که حضرت آن را به خواهش ابن منذر عبدالله بن حسان (از شیعیان امام(ع) و بزرگان کوفه) برای جلوگیری از بلای مرگبار طاعون سروده است. غزالی، در دیباچه این کتاب مدعی است هنگامی که در مدرسه نظامیه بغداد به وعظ و تدریس اشتغال داشته، خلیفه عباسی این دو قصیده را به او نمایانده که مشتمل بر اسم اعظم می‌باشند و خلفای سابق در جنگ‌ها با خود داشته و هنگام گرفتاری به آنها متوسل می‌شدند و بدین وسیله از هر شدت و گزندی مصون می‌ماندند. آغاز قصیده تائیه که سی و هشت بیت می‌باشد این است: «لقد بدات ببسم الله مفتتحا ×× ازکی المحامد حمد الله افتتحت» و آغاز قصیده هائیه که سی و هشت بیت می‌باشد این است: «احمد الله و اثنی شکره ×× فهو مولی زائد من شکره». بدوی، در مؤلفات غزالی (ص ۳۷۷-۳۸۱) در انتساب آن به حضرت علی و غزالی تردید کرده، آن را ساخته یک شیعی دانسته است.

آغاز: بسملة، الحمدلله منزل الکتاب ذکراً مفصلاً و جاعل الملائکة رسلاً ... و بعد، فهذه مقدمة قدمتها المنظومة من کلام امیرالمومنین و قطب العارفین ذی المناقب المشهورة و الفضائل

المذکورة مظهر العجائب و مفرق الکتائب امیرالمومنین ابی الحسن علی بن ابی طالب- صلوات الله و سلامه علیه- و ذلک لما قدمت مدینة السلام و کنت فی المدرسة النظامیة و انا جالس بها فی خلوتی، اذ جاءنی رجل من عند الخلیفة و قال: یدعوک الخلیفة فقمت ... فقال یا امام اتدری لای شیء احضرتک قلت: لا، فقال ان عندنا تحفة مدخرة من ذخائر هارون الرشید و هی اوراق مکتوبة، بخط الامام امیرالمومنین علی ابن ابی طالب (ع) موضوعه فی صندوق من الفولاد لم ندر ما هی ... و قال افتح الخزانة ففتح و اخرج ... مکتوب فیها بعد البسملة و حمدالله تعالی ... من لم یکن اقوالنا تردعه ×× فذلک عن صدر لنا ندفعه ... کان بالکوفة رجل یدعی بعبدالله حسان ... و لقبه ابوالمنذر و هو من اعیان اهل الکوفة ... یا ابا المنذر لقد ادخلت علینا حزناً شدیداً ... و قد نظمتها لک یا ابا المنذر ...، لقد بدات ببسم الله (مفتتحاً) ...
انجام: بهذه التحفة و هذه الحکم التی قد اودعتها لکم فی هذه الابیات و هذه الدایرة اذ هی من الفوائد التی لم یسمح الزمان بمثلها وهذا ما انتهی الیه الکلام من امر هذه المنظومة المبارکة ... نفعنا الله بها و سائر المسلمین آمین یا رب العالمین
[دنا ۶۶۹/۶: «شرح خواص جنة الاسماء» (۲۰ نسخه)؛ اهل البیت فی المکتبة العربیة، سیدعبدالعزیز طباطبایی، ص ۱۲۰؛ الذریعة ۱۵۴/۵؛ مؤلفات الغزالی، عبدالرحمن بدوی ۳۷۷-۳۸۱]

شرح و حواشی:
۱- زابعة الجنة فی ترجمة دایرة الجنة = ترجمه شرح جنة الاسماء؛ قزوینی خزاعی، محمد علی بن یوسف
۲- شرح جنة الاسماء (ترجمه)

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:ذیل ۳۸۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** فهذه هبة من ربکم منحت، یعنی ان الله تعالی قد منحکم بالفدیة من عهد ابیکم ابراهیم (ع) هذا ماانتهی الیه الکلام من امر هذه المنظومة المبارکة و قد نقلت من نسخة الامام حجة الاسلام الغزالی ... والحمدلله حق حمده و الصلاة علی محمد و آله ...
خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: شرقی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۱پ-۵ر)، سطور چلیپایی در هامش، اندازه: ۱۴×۲۵سم [میراث شهاب: س۱۳ ش۱و۲ – ۱۵۴]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۳۸۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد نصیر، تا: ۱۱۴۷ق؛ در ص ۴۵ میانه رساله حاشیه‌ای است در هشت سطر از نویسنده نسخه با تاریخ شعبان ۱۱۴۵؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۱گ (۳۲-۴۲)، سطور چلیپایی (۱۰×۲۳)، اندازه: ۱۲×۲۵سم [ف: ۱۳ – ۳۳۴۸]
۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۴۴۰/۱
خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن محمد مهدی هرندی قهپائی، تا: حدود ۱۱۶۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ(۱۱پ-۲۱پ)، اندازه: ۹×۲۰سم [ف: ۲۴ – ۲۰۳]
۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۴۴۲/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: تحریری، کا: محمد بن محمد زمان و مهدی بن محمد حسین حسنی حسینی و احتمالاً دیگران، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج، ۲۴ص (۲۲۴-۲۴۷)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵۰ – ۲۰۳]
۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۴۹/۱۲
آغاز: بسمله، قال الشیخ العالم الفاضل حجة الاسلام ابو حامد محمد بن الغزالی الطوسی؛ **انجام:** بسم الله الرحمن الرحیم فرد حی قیوم حکم عدل قدوس.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۰ ص (۳۳۹- ۳۴۸)، ۱۸ سطر، اندازه: ۸×۱۵سم [ف: ۳ – ۶۵]
۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۰۳
آغاز و انجام: برابر (سپس دایره‌ای با حرفها و نشانه‌های طلسمی)
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نخودی، ۴۱گ (۱۷ر-۵۷ر)، ۱۳ سطر (۵×۹)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۳- ۱۸۸]
۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۷۳۴/۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ارتفع بقدرة الله تعالی و ببرکة اسمائه و ببرکة الامام الانزع من الشرک البطین من العلم هذا ما رایت من تلک الاوراق المتقدم ذکرها و هذه هی الدائرة المبارکة نفع الله بها امین (شکل دایرة)
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ ۱۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ – ۵ – ۲۱۰۳]
۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۷۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** آمین یا رب العالمین و کل واحد من الأرواح هدیتها مثقال من الذهب الخالص
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم سرمه‌ای مذهب، ۱۰گ، ۱۹سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳۶-۳۱۱]
۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۸/۹
بندی از خواص دائرة الجنة در شرح بسم الله از غزالی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۳ص (۱۶۶-۱۶۸)، ۱۷سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [سنا:ف:۱- ۶۱]
۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۷۱۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** و لطب الجاه عند السلاطین و جلب قلوب الخلائق قوله تعالی
خط: نستعلیق شکسته تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی:رهبری،خرداد۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی و فستقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۶ – ۳۱۳]
مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۲۲/۲
همان نسخه بالا [اهدائی ف: – ۳۶۹]
۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۶۰۱
آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خفی، کا: محمد زنوزی، تا: ۱۲۳۷ق؛ اهدایی: رهبری، مهر۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۱۲]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۴۵/۱

همان نسخه بالا ۹گ (۱پ-۹ر) [مؤید: ۱ - ۱۳۷]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۲۶/۶

خط: نستعلیق خوش، کا: عبدالله حسینی تفرشی، تا: ۱۲۶۱ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ(۸۸ر-۹۵پ)، اندازه: ۹/۵×۲۰سم [ف: ۲۰ - ۲۸۹]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۷۰۲/۵

بی‌کا،تا: یک‌شنبه ۲۹ ذیحجه ۱۲۶۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵گ (۸۸پ-۱۰۲پ)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۷ - ۴۵۵]

۱۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۱۱۶/۲-۳۶/۱۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رضا، تا: ۱۸ شعبان ۱۲۷۷ق، به جهت آقا محمد جواد؛ مجدول، مصحح توسط سردار کابلی در شب پنج‌شنبه ۶ محرم ۱۳۳۰، به ضمیمه دوائر واشکال متعدد؛ جلد: مقوایی با روکش کاغذی، ۲۱گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۳۶]

۱۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۵۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن ابوالحسن موسوی (مرتضی شوشتری)، تا: ۱۳۰۸ق؛ بین دو کتاب چند دعا افزوده شده است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ (۱۳۲پ-۱۴۳ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۸۵]

۱۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۱۴۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ متوسط، کا: عبدالحمید بن جلال الدین، تا: ۱۳۱۹ق؛ کاغذ: فرنگی شکری و نخودی، جلد: مقوایی با روکش کاغذی الوان، ۱۱گ (۲۴پ-۳۴پ)، اندزه: ۱۷/۷×۲۳سم [ف: ۱۴ - ۲۵۳]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۶۱۸

آغاز: آغاز شرح: برابر؛ آغاز ترجمه: گفت شیخ ... شکر و سپاس مرخدای که فرستنده کتابی است که یاد آورنده و تفضیل داده شده است؛ **انجام:** انجام شرح: و کل واحد من الألواح هدیتها مثقال من الذهب الخالص؛ انجام ترجمه: و هر یک از الواح پنجگانه را هدیه تصرف در آن یک مثقال طلاست.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ با ترجمه زیرنویس؛ تملک: ابو القاسم بن علی محمد لاهیجانی به تاریخ ۱۳۳۰؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۴]

۱۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۱۱۶/۳-۳۶/۱۱۶

آغاز: بسمله الحمدلله الذی علم ما یکون و خلق کل شیء فقدره تقدیراً وخلق الانسان وعلمه البیان و انطق له اللسان وجعله سمیعاً بصیراً وشرفه وکرمه باشرف ... و بعد قال المؤلف حجة الاسلام ابوحامد الغزالی اشتغلت فی معرفة خواص اسرارکتاب الله المبین و اسرار اسمائه الشریفة ... منظومة الامام المرتضی؛ **انجام:** وقالوا سمعنا و اطعنا غفرانک ربنا و الیک المصیر. تمت الرسالة الغزالیه التی علی الدائرة المسماة بجنة الاسماء ... وهی المعمولة علیها فی هذا الکتاب

خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، مصحح توسط سردار کابلی درشب پنج‌شنبه ۱۴ محرم ۱۳۳۰ به ضمیمه دائره مسمی به جنة الاسماء؛ جلد: مقوایی با روکش کاغذی، ۲۱گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۳۶]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۹۳۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید مصطفی صفائی خوانساری، تا: دوشنبه ۱ ربیع الثانی ۱۳۴۱ق؛ از نسخه آقا رضی الدین بن آقا حسین خوانساری استنساخ و با آن مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۱۲]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۰۰/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: مقوایی، ۲۰۵گ، اندازه: ۲۱×۳۲سم [ف: ۲۷ - ۲۲۳]

۲۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۳۵۴/۵-۱۳/۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۶۲]

۲۲. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۹/۶

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۲۳۴]

۲۳. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ دارای آثار بلاغ و مقابله [تراثنا: س۱۳ش۱ - ۱۵۸]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۳۸۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هاک ابیاتاً ابین لک فیها ما سیکون سببا لدفع هذا الطاعون و لکل داء عضال الا و هو الاسم الله الاعظم الذی تذل لهیبته الجبال و هی ابیات تظهر.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۲گ (۱۶۹ر-۱۷۰پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۳۸ - ۵۱۷]

۲۵. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۱۸۱/۱

بی‌کا، بی‌تا [اوراق عتیق: ۱ - ۲۵۲]

● **شرح جنة الاسماء (ترجمه)** / علوم غریبه / فارسی

š.-e jannat-ol-asmā’ (t.)

وابسته به: شرح جنة الاسماء؛ غزالی، محمد بن محمد (۴۵۰-

۵۰۵)
[الذریعة ۱۵۴/۵]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۱۵۶/۴-۳۶/۱۵۶

آغاز: شرح دائره مبارکه جنة الاسماء، با رخدایا ثنای همچون تویی را ×× همچو تویی هم مگر ثنای تو گوید سبحانك لااحصی ثناء علیك انت کما اثنیت ... بدانکه ابوحامد غزالی بعد ازافتتاح شرح خود به سپاس و ستایش؛ **انجام:** دایره مبارکه جنة الاسماء فی دفع الطاعون والبلاء الوبا ... الخبیر العزیز المذل المنتقم

ترجمه ای است ازشرح جنة الاسماء ابوحامد غزالی؛ خط: نسخ معرب و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ، ۶-۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲ - ۸۷۵]

۲. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۲۷۴/۴

آغاز: از امام غزالی رسیده که تتبع کردم قرآن مجید را از اول تا آخر و استنباط کردم از آنچه هر مطلب دنیوی و اخروی؛ **انجام:** زیادتی نعمت و الحمدلله رب العالمین.

رساله بسیار کوتاهی جهت برآمدن نیازها، اسماء شش گانه الهی: «فرد، حی، قیوم، حکم، عدل، قدس» آورده و شماره هر کدام را با بسم الله الرحمن الرحیم نوزده حرف می‌داند، دستور می‌دهد که برای حاجتی آیتی از آیات مطابق مقصود را نوزده بار بخواند، تا پایان دستور، عنوانی که ذکر شد بر فراز صفحه آمده، مطالب مقصود را نوزده بار بخواند، تا پایان دستور، عنوانی که ذکر شد برفراز صفحه آمده، مطالب را به امام غزالی نسبت داده و برای هر حاجت کلماتی از قرآن آورده است؛ خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج حنایی، ۴گ (۹۱پ-۹۴ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱ - ۲۷۱]

● شرح جوابات المسائل / فقه / عربی

š.-u javābāt-il-masā'il

شفتی بیدآبادی، محمد باقر بن محمد نقی، ۱۱۷۵؟ - ۱۲۶۰ قمری

šaftī bīd-ābādī, mohammad bāqer ebn-e mohammad naqī (1762 - 1844)

به دستور: میرزای قمی

شرحی است بر پاسخ‌های میرزای قمی به سؤالاتی که از او شده است. شفتی در این رساله ابتدا متن سؤال و پس از آن جواب میرزای قمی و در آخر توضیحات خود در شرح پاسخ قمی را می‌آورد.

[الذریعة ۱۷۹/۱۳]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۶۹/۱-۳/۸۹

آغاز: بسمله الحمدلله الذی کلت الالسن عن بلوغ ثنائه کما یلیق بجلاله اذا احاطة المخلوق الحادث الفانی بصفات الخالق الدائم الباقی ... و بعد یقول ... محمد باقر بن محمد نقی الموسوی؛ **انجام:** الی هذا التفسیر ویوجه التعریف بما وجهناه فیما سلف فلیلاحظ الحمدلله الذی وفقنی لاتمامه و الصلوة و السلام علی محمد و آله

خط: نسخ، بی‌کا، تا: عصر مؤلف؛ محشی با نشان «منه دام مجده العالی»؛ ۲۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۳۷]

← شرح جواد ‹ شرح خلاصة الحساب

● شرح الجوامع = شرح الفصول / طب / عربی

š.-ul-jawāmi' = š.-ul-fuṣūl

تنکابنی، احمد بن محمد حسین، ق۱۳ قمری

tonekābonī, ahmad ebn-e mohammad hoseyn (- 19c)

وابسته به: الاسباب و العلامات = المعالجات الایلاقیة = الطب الایلاقی = مختصر القانون؛ ایلاقی، محمد بن یوسف (-۵۳۶)

اهداء به: فتحعلیشاه قاجار

در دیباجه این کتاب می‌نویسد که من شرحی که آملی بر این متن نوشته است نیافتم و خودم شرح کردم. متن همان فصول ایلاقی است که تنکابنی آن را جوامع نامیده است.

تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۴۰

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم. احمدك یا من یستر العیوب و یغفر الذنوب و یا من بیده شفاء کل معلول و معیوب؛ **انجام:** و قد وقع اتمامه فی یوم الاربعاء و هی الخامس و العشرون من شهر الشوال المکرم سنه اثنین و ثلاثین و ماتین بعد الالف من الهجرة النبویه ... و فرغ کاتبه ... عن الرابع من العشرون الثالث من الشهر الثامن من السنه التاسعه من العشر الرابع من المائة الثالثه من الالف الثانی من الهجرة ... الصلوة و التحیه تم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۴۱۲۳۹/۸ق، جلد: مقوای روغنی مذهب؛ در پیشانی کتاب به قلم طلا نوشته شده (السلطان فتحعلیشاه)، ۷۷۱ص، ۱۵ سطر (۷×۷/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [نشریه: ۳ - ۳۷۶]

← شرح جوامع ارسطو ‹ تلخیص مقالات ارسطو
← شرح جوامع ارسطو ‹ تلخیص کتاب النفس

● شرح جوامع الکلم النبویة / حدیث / عربی

š.-u jawāmi'-il-kalim-in-nabawīyya

وابسته به: جوامع الکلم و بدایع الحکم = هزار و صد کلمه؛ قفال، محمد بن علی (۲۹۱-۳۶۵)

این کتاب شرحی است بر کتاب جوامع الکلم النبویة (در کشف الظنون، کتابی با عنوان جوامع الکلم النبویة تألیف ابو بکر محمد بن علی بن قفال شاشی شافعی (- ۳۶۵ق) آمده و مشخص نیست که متن نسخه حاضر همان است یا نه) با عناوین «قوله». از صحاح

اللغة جوهری، شرح السنة، صحیح مسلم، اسحاق بن ابراهیم موصلی، توریشی، حافظ ابوموسی و دیگران مطالبی نقل کرده است.
[کشف الظنون: ۶۱۱/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۶۴۸/۱
آغاز: ... فی ذیله فقال له ربه تعالی ... قوله بعثت من خیر قرون بنی آدم قرناً فقرناً حین کنت من القرن الذی کنت منه؛ **انجام:** و انما اختصوا بهذه الکرامة لانهم متصبرون بالفقر و هو ما اختاره رسول الله صلعم ...
این نسخه افتادگی بسیار دارد و از بخشی از باب ۲۷ آغاز و به باب ۳۰ آنگاه به شرح احادیث عشره طوال می‌پردازد و با حدیث دهم به فرجام می‌رسد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی، رکابه‌دار؛ کاغذ: شرقی، ۲۱گ (۱–۲۱)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۲سم [ف: ۳۲ – ۱۲۹]

● شرح جواهر الآیات = اوراد قرآنی = الادعیة و الاوراد / دعا / عربی، فارسی

š.-e jawāher-ol āyāt = owrād-e qor'ānī = al-ad'īyat-o va-l awrād

اصفهانی، محمد بن اسامه، ق۷ قمری

esfahānī, mohammad ebn-e osāme (- 13c)

دعاهایی که گفته شده وقتی محمد بن اسامه اصفهانی دراصفهان به اتهام قرامطه بودن بازداشت بود، در خواب حضرت پیامبر (ص) به وی یاد داد و او با خواندن آنها خلاصی یافته است. این اوراد که در یک هفته خوانده می‌شود، برای هر روزی عنوانی انتخاب شده که آیه‌های قرآنی همان عنوان به ترتیب سوره‌ها گرد آورده شده است و باید در آن روز خوانده شود. عنوان‌ها چنین است: جمعه تحمیدها، شنبه استغفارها، یک‌شنبه تسبیح‌ها، دوشنبه توکل‌ها، سه‌شنبه سلام‌ها، چهارشنبه تهلیل‌ها، پنج‌شنبه دعاها. در اکثر فهارس با نام‌های متفاوت و بدون نام مؤلف است.

آغاز: «روایة کند یونس بن طاهر البصری رحمة الله علیه که مردی در اصفهان بود که اورا محمد بن اسامه المقری کفتندی و مردی بود بغایت عالم و پرهیزکار و دشمنان و مخالفان دین او را بجرمی متهم ساختند که او از آن جرم مبرا بود ...

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۷۱/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** ی یجیء من غاب یساره خیر.
خط: نسخ، کا: ابن الخطیب الجوینی، تا: یک‌شنبه ۲۸ جمادی الثانی ۶۹۷ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۷۵گ (۱۲ر–۸۶پ)، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۱ – ۱۸۸]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۷۱/۱۴
آغاز: روی عن محمد بن اسامة انه اتهم بمدینة اصفهان بمذهب القرامطة فسجن و جلد خفیا
نسخه اصل: کتابخانه آکادمی لینچی–رم ۳۴ روسی ۳۳۵؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۲۹گ (۴۴۴–۴۷۲) [عکسی ف: ۲ – ۷۱]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۲۳۷/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** واعنی علی ذکرک یا لطیف برحمتک یا ارحم الراحمین ... و الحمدلله رب العالمین.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، ۱۶گ (۸۸–۱۰۳)، ۱۹ سطر، اندازه: ۷×۱۷سم [ف: ۳۸ – ۶۸۵]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۰۱۹
آغاز: بسمله. اوراد مستخرجة من القرآن العظیم مرویة عن رسول الله صلی الله علیه و آله، حکی محمد بن السلام [اسامة] رضی الله عنه انه اتهم فی مدینة اصفهان بمذهب القرامطه؛ **انجام:** و لا تزد الظالمین الا تباراً تمت الاوراد المستخرجة من القرآن العظیم و الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین ...
خط: نسخ، کا: محمود بن نصار بن محمد بن حسان صیمری، تا: ۱۰۲۰ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی کشمیری، جلد: تیماج عنابی، ۱۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [اهدائی رهبر: ۶ – ۲۰۸]

۵. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۳۶۱/۳
با عنوان «اوراد مستخرجه من القرآن»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۷ صفر ۱۰۲۰ق، جلد: چرم قرمز، ۱۸گ (۱۳۱پ–۱۴۸ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [مؤید: ۱ – ۳۰۳]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۵۴۳/۱
آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم الحمدلله رب العالمین الرحمن الرحیم ... و من سورة الانعام الحمدلله الذی خلق السماوات و الارض؛ **انجام:** ان وعد الله حق و لا یستخفک الذین لا یوقنون
خط: نسخ و نستعلیق، کا: کرم الله بن عطاء، تا: دوشنبه ۱۸ شوال ۱۰۸۳ق، جا: مکه مکرمه؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۳گ (۲پ–۱۴پ)، اندازه: ۲۳×۳۶/۵سم [ف: ۱۷ – ۱۲۲]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۰۷۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** یا اکرم الاکرمین و یا أرحم الراحمین و بکرم وجهک الکریم.
خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۰ صفر ۱۰۹۰ق؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۴۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۱۶ – ۸۱]

۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۵۷۲۰/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** برحمتک یا ارحم الراحمین.
خط: نسخ، کا: زین العابدین طالقانی، تا: ذیقعده ۱۱۳۱ق؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: تیماج سرخ، ۴۴گ (۳۴پ–۷۷ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۳ – ۹۴]

۹. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۴۹۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ایضاً وارد است که هر که این کلمات را در روز نوروز بنویسد و با خود دارد هیچ موذی به او اذیت نتواند

رساند، لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم اعوذ برب السهی و السهیة من العقرب و السارق و الحیة تم
خط: ثلث، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ آیات و ادعیه معرب؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۵گ، ۱۴ سطر (۱۱/۵×۵/۵)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲ - ۱۰۱]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۰۰۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** پس در آی در میان بندگان من و در آی در بهشت من
خطبه کتاب را کاتب ننوشته تنها در آغاز نسخه نوشته است «شرح جواهر الایات» و سپس مؤلف می‌نویسد از یونس بن طاهر روایت شده است که محمد بن اسامه در اصفهان در خواب آیاتی را که برای رفع مشکلات مانند اوراد باید خواند از رسول (ص) فراگرفته است و آنها را از قرآن بیرون آورده و در کتابی جمع کرده و چون نسخه‌های آن با یک دیگر اختلاف داشته وی نیز در رؤیا از (رسول ص) استمداد کرده به راهنمایی او بار دیگر آیاتی را از قرآن بر آورده و بر آن نسخه افزوده است. ترتیب این نسخه بر روزهای هفته است و نخست از روز جمعه شروع کرده و آیاتی را که در هر روز باید خواند با تعیین سوره‌های قرآن پی در پی نقل کرده و در زیر آیات ترجمه فارسی آنها را آورده است؛ خط: نسخ متوسط، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ معتمد الدوله فرهاد میرزا تاریخ ۷ شوال ۱۲۹۶ را گذاشته؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: میشن سرخ، ۱۴۹ص، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۶ - ۷]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۶۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** یا اکرم الاکرمین و یا أرحم الراحمین و بکرم وجهک الکریم.
خط: نسخ، کا: محمد بن کاظم اشکوری کاکرودی، تا: شنبه ۱۸ جمادی الثانی ۱۳۲۰ق، مجدول؛ جلد: مقوایی، ۶۰گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۷ - ۱۸۳]

۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۲۷۹/۲-۱۲/۱۶۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** فوقاهم الله شر ذلک الیوم ولقاهم نضرة وسرو را وجزاهم بما صبروا جنة و حریرا.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، ۱۵۰گ، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱ - ۵۵۴]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۰۰/۳

آغاز: حمد و سپاس و ثنا مرواجب الوجودی را سزاست که ابواب خزائن اسرار قلوب انبیا و مرسلین را؛ **انجام:** رب اغفرلی و لوالدی و لمن دخل بیتی مؤمناً و للمؤمنین و المؤمنات و لاتزد الظالمین الا خسارا.
در فهرست بدون نام مؤلف، در مقدمه به نقل از یوسف بن طاهر روایت کند که محمد بن اسامه در اصفهان به تهمتی زندانی شد و پس از تضرع حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله را در خواب دید بوی دستور داد که آیاتی را در روزهای هفته بخواند تا رهائی یابد. آیه ها در هر روز هفته بترتیب سوره ها گرد آورده شده است، و در فهرست «شرح جواهر القرآن» آمده است؛ خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ (۲۳۵پ-۲۴۵پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۹سم [ف: ۱ - ۳۴۴]

● شرح جواهر الاسلام / فقه / فارسی

š.-e javāher-ol-eslām

زیارتگاهی، خلیل الله بن محمود

zīyāratgāhī, xalīl-ol-lāh ebn-e mahmūd

نظام الدین شهید هروی مثنوی دارد به نام «جواهر الاسلام» در اصول و فروع دین بر مبنای اعتقاد اهل سنت که آن را در سال ۸۴۴ق به پایان رسانده و سید خلیل الله بن سید محمود زیارت گاهی هروی آن را به نثر شرح نموده است. مؤلف در مقدمه آورده که برخی از یاران، جواهر الاسلام نظام الدین شهید هروی که در خیاوان هرات مدفون است را به نظم آورده و پیش مؤلف خوانده‌اند و از ایشان شرح برخی از ابیات آن را درخواست نمودند و این اثر به جهت ایشان نگارش یافته است.
[فهرستواره منزوی ۲۵۴/۹ و ۳۸۴/۹]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۷۸/۲

آغاز: ... و اضربوهم بها اذا بلغوا عشر یعنی حضرت صلی الله علیه و سلم فرمود که بفرمائید کودکان خود را بنماز چون برسند هفت سالگی و بزنید ایشان را چون بده سالگی رسند؛ **انجام:** و بقول امام محمد و امام زفر و امام شافعی غسل است و پیش از مسئله بار گران باتفاق غسل است و شارح فقه بیچاره نیز از هر که درین نظر کند دعا و فاتحه و اخلاص طمع دارد امید دارم که هر که آمرزش خواهد خدا ویرا بیامرزد بکرم خود و [الله] اعلم. در ختم کتاب. گر کنی احکام شرع دین قبول پس یقین کردی ...
در فهرست بدون نام مؤلف. این نسخه، از آغاز، افتادگی دارد و از مسائل حیض آغاز شده و احتمالاً تا پایان مسائل نماز جمعه و آیات به انجام رسیده با این عبارت: «جواهر الإسلام تمام شد»، سپس ملحقاتی از فقه کیدانی و غیر آن در مسائل نماز جمعه، مبطلات نماز، نماز میت و مسائل روزه، گویا با همان اشعار و شرح آنها افزوده شده است. شارح از کتابهای «شرح کنز، شرح وقایة الروایة، فقه کیدانی، تحفه» و اشخاصی چون «امام شافعی، ابوحنیفه، ابو یوسف، امام محمد و امام زفر» نام برده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: شرقی، جلد: مشمع مشکی، ۱۸گ(۱-۱۲و۱۷-۲۲)،اندازه:۱۵×۲۱/۵سم[ف: ۳۸ - ۵۳۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۱۹۳

آغاز: بسمله الحمد لله رب العالمین و العاقبة للمتقین ... بدان وفقک الله بالعلم و العمل که بعضی از یاران جواهر الاسلام را که حضرت؛ **انجام:** مرحبا کو باد جمع تابعین ×× بر کسی کو گفت این معنی به این
خط: تحریری، کا: روزی محمد بن ملا کومک بن ملا ابراهیم

قلی امیر سپاری، تا: ۱۲۳۴ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۷۶ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [ف: ۵۰ – ۵۳]

۳. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۰۰ فرخ

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای یک سرلوح، مجدول مذهب؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۳۷گ، ۱۵ سطر (۹/۵×۱۷)، اندازه: ۱۲/۵×۱۶/۵سم [ف: - ۱۱۱]

← شرح جواهر خمسه ← مخزن الجواهر الاسرار فی حل غوامض جواهر الشطار

● شرح جواهر الکلام فی شرح شرایع الاسلام = حاشیة جواهر الکلام فی شرح شرایع الاسلام / فقه / عربی، فارسی

š.-o javāher-el kalām fī š.-e šarāye‘-el eslām = hāšīyat-o javāher-el-kalām fī š.-e šarāye‘-el-eslām

حسینی همدانی، محمد بن موسی، - ۱۳۴۹ قمری

hoseynī hamadānī ‹mohammad ebn-e mūsā (- 1931)

وابسته به: جواهر الکلام فی شرح شرایع الاسلام؛ صاحب جواهر، محمد حسن بن باقر (۱۲۰۰–۱۲۶۶ق)

حاشیه یا شرحی مزجی و گاه با عناوین «قوله» است بر کتاب «جواهر الکلام فی شرح شرایع الاسلام» شیخ محمد حسن بن باقر نجفی اصفهانی. کتاب خمس به سال ۱۳۳۹ق در نجف اشرف و کتاب صوم در سال ۱۳۴۰ق در همان مکان مقدس، به انجام رسیده است.

[اعیان الشیعة ۷۸/۱۰؛ معجم المؤلفین ۹۳/۱۲؛ موسوعة طبقات الفقهاء ۵۹۴/۱۴؛ العرفان (مجله) ۲۹۹/۲۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۰۸

آغاز: الحمدالله رب العالمین ... و بعد، الکلام فی الصوم و هو یکون ذا مراتب ثلاثة، اعلی و اوسط و ادنی؛ **انجام:** و هو بالفارسیة هم لحاف ... فتکون کنایة عن معامله زن و شوهری با هم کردن فیعم الجمیع کما لایخفی

بر اساس فهرستی که در آغاز نسخه آمده، شامل کتاب‌های صوم، استحاضه، وصیت، خیار، بیع، صلح و نکاح می‌باشد؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۳۹ق، جا: نجف اشرف؛ با قلم خوردگی، مصحح؛ مهر: مؤلف «محمد بن موسی الحسینی» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم زرشکی، ۱۳۳گ، ۱۷–۱۹ سطر (۱۳×۱۸)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲/۵سم [ف: ۴۰ – ۵۲۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۰۹

آغاز: الطهارة، قوله و لاسم الطهر، و الفرق بینه و بین الطهارة ... قوله و هی لغة النظافة و النزاهة من الادناس؛ **انجام:** قوله و لو رجع احدهما عن الشهادة علی احد الاصلین ای الشهادة التی تکون علی عهدته بمعنی ان ینکر شاهدیته. هذا آخر ما تیسر ی من التعرض لهذا المقام ...

شامل کتاب‌های: بخشی از طهارت، حج، [قصر]، تیمم، قضاء و شهادت می‌باشد و کتاب حج در روز چهارشنبه ۲۶ ربیع الاول ۱۳۳۹ق در نجف اشرف، و کتاب قضاء، در پنج‌شنبه هفتم ربیع الاول ۱۳۳۹ق در همان مکان مقدس، به پایان رسیده؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۳۹ق، نجف اشرف؛ با قلم خوردگی، مصحح؛ مهر: مؤلف «محمد بن موسی الحسینی» (بیضی)؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم زرشکی، ۲۰۷گ، ۱۹–۲۴ سطر (۱۲×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۴۰ – ۵۲۸]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۹۷۸

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم و الصلوة و السلام علی محمد و آله الطیبین ... و بعد، فالغرض من التسوید هو التعرض لبعض اللغات او العبارات من کتاب خمس جواهر. قوله بالاصالة ای بالاصل الاولی الشرعی؛ **انجام:** از ظهر شنبه الی ظهر سه‌شنبه مثلا، هذا آخر ما تیسرلی من تسویده هذه الاوراق و قد حصل الفراغ فی لیلة ...

شامل شرح کتابهای خمس، زکات، احکام اموات، غصب و صوم میباشد؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۲۷ ربیع الثانی ۱۳۴۰ق، جا: نجف اشرف؛ با قلم خوردگی، مصحح؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: دفتری، جلد: چرم قرمز، ۱۵۱گ، ۱۸–۲۵ سطر (۱۰×۱۸)، اندازه: ۱۴/۵×۲۳سم [ف: ۴۰ – ۴۸۳]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۰۳

آغاز: الحمدالله رب العالمین ... و بعد، فالغرض هو التعرض لبیان معانی بعض اللغات و توضیح بعض العبارات من کتاب الصید و الذباحة من الجواهر تذکرة لی و لمن انتفع به؛ **انجام:** علی نحوه من الناس ممن اسلم ای من مثله از تازه مسلمان ها، هذا آخر ما ساعدنی التوفیق و الحمدالله ... و قد حصل الفراغ من التسوید ...

شامل کتابهای صید و ذباحه، شفعه، احیاء موات، لقطه، فرائض، طهارت، صلاة، نکاح، طلاق، اقرار، متاجر، سبق و رمایه، وقوف و صدقات، عتق، شرکت، رهن، قرض، جهاد، امر به معروف، حدود و تعزیرات، و قصاص و دیات است و حدود سال‌های ۱۳۴۰ تا ۱۳۴۳ق تألیف شده؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲ ربیع الثانی ۱۳۴۳ق، جا: نجف اشرف؛ بیشتر این جلد، به فارسی و اندکی از آن به عربی نگاشته شده، با قلم خوردگی، مصحح؛ اهدایی:سید کاظم کمالی حسینی همدانی؛کاغذ:فرنگی،جلد:مقوا، ۱۹۶گ، ۱۸–۲۳ سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۴۰ – ۵۱۸]

● شرح جوهر الترکیب / دستور زبان / فارسی

š.-e jowhar-ot tarkīb

لطیف پوری، حیدر علی بن شجاع الدین محمد، - ۱۲۳۶ قمری

latīf-pūrī, heydar ‘alī ebn-e šojā‘-od-dīn mohammad (-

1821)

تاریخ تألیف: ۱۲۳۶ق
شرحی است بر قصیده «جوهر الترکیب» در دستور زبان فارسی تصنیف شیوا رام منتهی من لکهر متخلص به جوهر متوطن بریلی و شاهجان پور که هنگام استفاده صحبت مصنف مذکور بر اکثر نکات و غوامض آن وارسیده، مبوب و مفصل بر پنج «باب» و هر باب مشتمل بر پنج «فصل»: باب ۱. بحث حرف؛ ۲. بحث اسم؛ ۳. بحث مرکبات ناقص؛ ۴. بحث فعل وجمله بسیط؛ ۵. جمله‌های مرکب و عبارت.
چاپ: بارها چاپ شده است
[مشترک پاکستان ۲۴۸۹/۱۳ و ۲۴۹۰؛ مشار، فارسی ۳۲۳۴/۳]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۵۱۰–۹/۶۰
آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین و الصلوة و السلام علی رسوله محمد و آله و اصحابه اجمعین بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین که این شرح ضروری است بر اکثر مقامات قصیده جوهر الترکیب تصنیف منشی ... آغاز قصیده بعد حمد و نعمت مدح ظل سبحان کرام خوان×× زجوهر این قصیده جوهر الترکیب نام؛ **انجام:** طریق شایسته تعلیم اطفال ابجد خوان هرگاه ابجد خوان در ابتدا دو سه نسخه نظم ... و در این نسخه اکثر جا خصوصاً باب پنجم به خوف تطویل اجمال به کار رفته ... من بعد نسخه علیحده به بسط و تفصیل قلمی خواهد گردید.
خط: نستعلیق، کا: محمد ولی الدین برای خواندن برخودار عبدالمجید، تا: ۲۷ جمادی الاول ۱۲۸۲ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج نارنجی، ۷۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ – ۲۵۳۷]

● شرح جوهر منظوم / تجوید / فارسی

š.-e jowhar-e manzūm

وابسته به: حرز الامانی و وجه التهانی؛ شاطبی، قاسم بن فیره (۵۳۸–۵۹۰ق)
جوهر منظوم، ترجمه منظوم حرز الامانی شاطبی در ۱۱۷۴ بیت است. نام سراینده «واصلی» و از اهالی هرات و اطراف آن، که ظاهراً استادش سیف الدین احمد بوده است. جوهر منظوم از تألیفات قرن دهم و مؤلف شیعه است. ناظم، مطالب یاد شده را ضمن چند بیت بیان کرده است.

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۶۷۰
آغاز: ابتدا کردم ببسم الله در نظم از وفا ×× حق چو رحمن رحیم است و تبارک ملتجا ... آغاز شرح: بسم سه حرفتس به رمز است به آنکه الله تعالی باقیست
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۹۷گ، اندازه: ۱۶×۲۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ – ۱۷۹]

● شرح الجوهرية / طب / عربی

š.-ul-jawharīyya

شرحی است بر رساله «الجوهرية» محمد تقی طبیب شیرازی معروف به آقا باب که در آن به اشکالات مؤلف اشاره کرده و به شرح مزجی آن رساله پرداخته است. متن رساله به سال ۱۲۹۹ق تألیف شده است. در مقدمه، شارح به بخشی از شرح حال مؤلف کتاب اصل اشاره کرده که در آغاز در شیراز بوده و در زمان فتحعلی شاه به تهران آمده و سپس راهی گیلان شده است ولی به‌واسطه اتهام وی به فتنه به تهران برگشته و در بدترین وضع روزگار می‌گذرانیده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۶۵۵
آغاز: الحمدلله الذی جعل جوهرة عالم الامکان نجاحا لاسقام فطرية و علاجا و صير خلاصة اجرام الاکوان فلاحا لآلام نقمته و افلاجا الذی فج الارض فجاجا و سلط علیها کواکب و ابراجا.؛ **انجام:** و لم یبق الیوم من یعرف العلاج من الملاج و ینصرف فی المزاج بقدر الاحتیاج بل الصناعة قد قامت قیامتها و کسرت بعض العرجان هامتها.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی با عنوان «حرره مصطفی»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۰ – ۱۸۳]

← شرح چغمینی ◁ الملخص فی الهیئة
← شرح چغمینی ◁ شرح الملخص فی الهیئة

● شرح چکامه فارسی / انشاء / فارسی

š.-e čakāme-ye fārsī

دانش تبریزی، لطفعلی بن محمد کاظم، ۱۲۶۸ – ۱۳۵۰ قمری
dāneš-e tabrīzī, lotf-ʻalī ebn-e mohammad kāzem (1852 - 1932)

مؤلف که یکی از منشیان امیر عبدالله بن علیرضا بن رستمخان بوده، به درخواست وی چکامه‌ای فارسی سروده و خود آن را شرح نموده است. بعدها آن مورد توجه منشیان و ادیبان واقع شده و شروح و حواشی بدان نگاشته شد.
آغاز: ای دربن بودت شده اندیشه تباه ×× نایافته دانش مهین سوی تو را / گفتم سخنی مگر زرازت دانم ×× با این همه فرهنگ نگشتم آگاه

۱. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۹۰۰
آغاز: برابر
تذکر: نام کتاب و مؤلف به استناد نسخه ش ۲۱۲۵/۲ مسجد اعظم تعیین شد؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد باقر اصفهانی، تا: ۱۲۹۳ق، جا: تهران؛ از روی مسوده اصل، مجدول، محشی، با

سرلوح، با دو ترنج؛ تملک: صدیق الملک در همان سال ۱۲۹۳؛ قطع: وزیری [نشریه: ۷ - ۱۸۴]

۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۱۲۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ای خدای پاینده هم از تو خواهنده ام که این حروف را در جملت مصنفات نیاری و مرا درشمارش مصنفان نداری و بار درگاهت پناهم که هدف اعتراض انامم نفرمائی فانك انت الكافی الكريم

تنها دیباچه شرح مزبور را در بردارد و تمام ابیات چکامه در پایان نسخه آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ یادداشتی به خط مؤلف روی برگ ۹۷ مبنی بر تصحیح و توصیه به مقابله با نسخه اصل در سال ۱۲۹۸؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۸۰]

● **شرح چند بیت حافظ** / ادبیات / فارسی

š.-e čand beyt-e hāfez

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۲۲۷

آغاز: دیریست تا بحکم وجوب اداء حق اخوه؛ **انجام:** والی معارج القدس رقاناتم الرساله بعون الملك الوهاب

خط:نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج [الفبائی: - ۳۳۲]

● **شرح چند قصیده** / ادبیات / عربی

š.-e čand qasīde

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۲۶۳

آغاز: بسمله. قد ... ان نجمع فی هذا الديوان من شعر؛ **انجام:** بذكر اسمك عن وصفك و ذكر لقبلك من

شرح چند قصیده از ابوطیب متنبی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۴ق؛ افتادگی: انجام؛ ضمیمه نسخه ش ۱۹۲۶۲ [رایانه]

← شرح چهارده حدیث ⟵ اثبات رجعت

● **شرح چهارده نام سریانی خدا** / اسماء الله / عربی

š.-e čahārdah nām-e soryānī-ye xodā

شرح چهارده نام سریانی خدا گرفته از انجیل و از دعاها.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۴۰/۱۲-ف

نسخه اصل: پاریس S. P. 125 (بلوشه ۱۵۱). خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: ۱۰۵۲-۱۰۵۷ق [فیلمها ف: ۱ - ۵۳۳]

← شرح چهل اسم ادریس ⟵ شرح اسماء الحسنی (شرح کبیر)

● **شرح چهل اسم اعظم** / اسماء الله / عربی

š.-e čehel esm-e a‘zam

؟ جلالی یزدی، علی بن اکبر

jalālī yazdī ‹‘alī ebn-e akbar

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۴۰۹/۴

احتمالا از علی بن اکبر جلالی یزدی؛ کاتب = مؤلف، بی‌تا [نشریه: ۱۳ - ۳۹۸]

← شرح چهل حدیث ⟵ اربعین الفقراء

← شرح چهل نام خدا ⟵ دعوات الاسماء (مختصر)

● **شرح حاشیه تحریر القواعد المنطقیة فی شرح الشمسیة** / منطق / فارسی

š.-e hāšīye-ye tahrīr-ol-qavā‘ed-el manteqīyya fī š.-eš-šamsīyya

محمد بن محمد علی، ق۱۳ قمری

mohammad ebn-e mohammad ‘alī (- 19c)

وابسته به: حاشیة تحریر القواعد المنطقیة = حاشیه شریفی = حاشیه کوچک؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)

متن «الشمسیة» از کاتبی قزوینی، شرح آن از قطب الدین رازی به نام «تحریر القواعد المنطقیة»، حاشیه بر آن از میرسید شریف گرگانی. شرح این حاشیه از محمد بن محمد علی، که نام خود را در دیباچه آورده است و روزگار او به دست نیامد. شرحی است حامل متن. در منابع در دسترس نشانی از این کتاب به دست نیامد.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۸۷۷/۲

آغاز: الحمدلله مبدع النفوس العلية، المحدث بقدرته الكاملة الاجرام الفلكية ... و بعد، فيقول الفقير ... محمد بن محمد علی غفرالله لهما، لما رأيت «الحاشية الشريفية» علی «شرح الشمسية» مشتملة علی تحقیقات رایعة؛ **انجام:** المقالة الثانیه فی القضایا ...

خط: نستعلیق ریز و خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲-۱۳ق؛ افتادگی: انجام؛ ۳گ (۶۵پ-۶۷پ) [ف: ۲ - ۱۵۱]

● **شرح حاشیه تحریر القواعد المنطقیة فی شرح الشمسیة** / منطق / فارسی

š.-e hāšīye-ye tahrīr-el qavā‘ed-el manteqīyya fī š.-eš-šamsīyya

وابسته به: حاشیة تحریر القواعد المنطقیة = حاشیه شریفی = حاشیه کوچک؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)

ترجمه و شرح مختصری است بر حاشیه میر سید شریف جرجانی بر «تحریر القواعد المنطقیة» قطب الدین محمد رازی بویهی (۷۷۶ق) که آن نیز شرح بر «رساله شمسیه» نجم الدین

علی کاتبی قزوینی (۶۷۵ق) است. به جهت افتادگی طرفین نسخه حاضر نام شارح روشن نشد.

نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه:۷۳

آغاز: و اعتراض کرده اند که ترتیب متعدی به علی نمی‌شود، جواب گفته اند پس احتیاج به تضمین داریم ... ترتیب دادم من این کتاب را در حالتی که مشتمل بود بر مقدمه و سه مقاله و خاتمه قوله هکذا وجد عبارة المتن فی کثیر من النسخ

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۷۱گ، ۱۳ و ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: - ۱۱۸]

● **شرح حاشیه تهذیب المنطق** / منطق / فارسی

š.-e hāšīye-ye tahzīb-ol-manteq

خوانساری، رضی الدین محمد بن حسین، - ۱۱۱۳ قمری

xānsārī, razī-od-dīn mohammad ebn-e hoseyn (- 1702)

وابسته به: حاشیة تهذیب المنطق = حاشیه ملا عبدالله؛ ملا عبدالله بن حسین یزدی (-۹۸۱)

شرح فارسی حاشیه ملا عبدالله یزدی بر تهذیب المنطق تفتازانی است که شارح ضمن ترجمه عبارات حاشیه به توضیح آن نیز پرداخته است. مؤلف برادر کوچک آقا جمال خوانساری است، وی تألیفات دیگری نیز دارد که برخی عبارتند از: تتمیم مشارق الشموس، شرح حدیث البیضه و شرح الدروس.

[الذریعة: ۱۹۳/۱۳]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۳۹۶

آغاز: الحمد، حمد در لغت و صفیست به جمیل اختیاری به جهت تعظیم نه بطریق سخریت و استهزاء و در اصطلاح فعلی است که دال باشد بر تعظیم؛ **انجام:** فهذاالمقاصد اشبه یعنی آنچه مذکور شد در ثامن از رؤس ثمانیه بمقصاد اشبه است و این ظاهر از بیان مذکور.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمعی آبی، ۷۵گ، ۲۲ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۳ - ۶۷۸]

● **شرح حاشیة تهذیب المنطق** / منطق / عربی

š.-u ḥāšīyat-it tahḏīb-il manṭiq

وابسته به: حاشیة تهذیب المنطق = حاشیه ملا عبدالله؛ ملا عبدالله بن حسین یزدی (-۹۸۱)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۴۸۹

شرح قاضی بر حاشیه ملا عبدالله؛ بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از جعفر محسنی [رایانه]

● **شرح حاشیه تهذیب المنطق** / منطق / فارسی

š.-e hāšīye-ye tahzīb-ol-manteq

مهدوی، علی اکبر

mahdavī, ‘alī akbar

وابسته به: حاشیة تهذیب المنطق = حاشیه ملا عبدالله؛ ملا عبدالله بن حسین یزدی (-۹۸۱)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۱۶۸

خط: نسخ و نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۳۷ق؛ محشی به خط مؤلف؛ کاغذ: فرنگی سیمی، قطع: وزیری [میراث شهاب: س۸ش۲ - ۱۹]

● **شرح حاشیه تهذیب المنطق** / منطق / فارسی

š.-e hāšīye-ye tahzīb-ol-manteq

وابسته به: حاشیة تهذیب المنطق = حاشیه ملا عبدالله ملا عبدالله بن حسین یزدی (-۹۸۱)

غیر همانند:

۱. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۲۳۵

آغاز: بسمله الحمدلله بدان بدرستیکه مروی است از حضرت خاتم النبیین کل امر ذی بال لم یبدأ بالبسملة هو ابتر ... قوله الذی هدانا بدانکه بعضی‌ها گفته‌اند که هدایت معنایش ایصال به مطلوب است؛ **انجام:** قوله و التحدید یعنی فعل حد ... جنس از عرض عام و فصل از عرض خاص ثم ترکب ای قسم شئت من اقسام المعرف بعد اعتبار الشرایط المذکورة فی باب المعرف

شرح فارسی بر حاشیه تهذیب المنطق ملاعبدالله یزدی است با عناوین «قوله - قوله» ظاهراً از شهرستانی و علیرضا تجلی نیست؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ محشی به امضای «عباس القمی»؛ جلد: مقوایی، ۶۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف مخ - ۱ - ۲۸۴]

۲. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: قوله الحمد لله، افتتح بحمد الله یعنی قول آن مصنف که گفت الحمد لله افتتاح کرد

ترجمة و شرح «حاشیة تهذیب المنطق» مولی عبدالله یزدی؛ بی‌کا، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۳۷]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۳۷۶

کا: ملا عبدالله، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۹۲گ، اندازه: ۱۲×۲۳سم [رایانه]

← شرح حاشیه تهذیب المنطق یزدی ⊳ شیر و شکر

● **شرح حاشیه در نحو** / نحو / فارسی

š.-e hāšīye dar nahv

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۱۸۹/۷

آغاز: بسمله، قوله الله علم علی الاصح بین علمای لغة و بعضی علمای صرف و نحو در موضوع له و وضع لفظ جلاله؛ **انجام:** تا قصر تعیین شود یا بر سبیل تعیین تا قصر قلب شود ... جایز است تعلق امر از نسبة بخیر فتأمل.

خط: شکسته نستعلیق، کا: خلیل الله بن حبیب الله میرزای، تا: با تاریخ ۱۲۷۷ق؛ جلد: مقوایی با روکش کاغذی کرم، ۱۴ص (۳۶۹-۳۸۲)، ۱۵-۱۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۳سم [ف: ۴۵ - ۷۰]

● **شرح حاشیة شرح حکمة العین** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u ḥāšīyat-i š.-i ḥekmat-il-ʻayn

رانکوئی، عبدالرزاق بن ملا میر، ق۱۱ قمری

rānko'ī, ʻabd-or-razzāq ebn-e mollā mīr (- 17c)

وابسته به: ضیاء العین = حاشیة شرح حکمة العین؛ دشتکی شیرازی، منصور بن صدرالدین محمد (-۹۴۸)

شرحی است بر یکی از حواشی میر غیاث الدین منصور دشتکی شیرازی بر یکی از متون فلسفی چرا که در ابتدای رساله می‌گوید «قال المحشی مد الله ظلاله» و بعد در حاشیه افزوده که مراد از محشی همان میرغیاث الدین منصور است.

آغاز: قوله: فاطر ذوات العقول قیل انما قال فاطر ذوات العقول و لم یقل فاطر العقول لئلا یتوهم ان للعقول صفات زائدة علی نفس العقول کالواجب تعالی.

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۶۳/۱

آغاز: برابر

تذکر: نام کتاب در فهرست «حاشیة رسالة فی الحکمة» آمده و مؤلف ناشناس، نام کتاب و مؤلف به قرینه نسخه عکسی تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف (احتمالاً)، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳ص (۱-۱۳)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۲۳۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۱۴۵/۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا؛ تذکر: نام رساله فلسفی که در فهرست مجهول مانده به قرینه آغاز نسخه تعیین شد [عکسی ف: ۳ - ۴۲۹]

● **شرح حاشیة فقهیة** / فقه / عربی

š.-u ḥāšīyat-in fiqhīyya

تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه:۳۰/۱

آغاز: بسم ... الحمدلله رب العالمین ... قال فی الحاشیة ماکان متعلقة؛ **انجام:** و ان کانا فیه اشد تقارنا من مخرجی المرءة فتدبر تمام شد

خط: نستعلیق ریز، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مقابله شده؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۴۸گ (۱پ-۴۸ر)، ۲۲ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۲۷]

● **شرح حافظ** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e hāfez

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۱۹۲

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از رضا میدانی [رایانه]

← شرح حافظیه ← شرح المنتخب فی اصول المذهب

● **شرح حال** / تراجم / فارسی

š.-e hāl

صادقی افشار، صادق، ۹۴۰ - ۱۰۲۲ ؟ قمری

sādeqī afšār, sādeq (1534 - 1614)

همان که در دانشمندان آذربایجان (ص۲۱۳) یاد شده، از صادقی افشار خدابنده لوی شاملوی گیلانی کتابدار شاه عباس و شاعر نقاش (۹۴۰-۱۰۱۸ق) است و به وزن مثنوی بوستان و مخزن الاسرار. پس از هفت بند که هر یک داستانی است عنوان‌های حلیه اول و ثانی و ثالث و رابع می‌آید و می‌رسد به «در نصیحت».

آغاز: حاتم طی را چو جوابی گذشت ×× عمر بدانگونه که دانی گذشت / دست اجل دامن جانش گرفت ×× کشمکش مرگ میانش گرفت ...

انجام: صادقی بیش از این فسانه مگوی ×× پس ازین شاه راه پند مپوی / کان پری را چه حاجت پندست ×× ادب آموز صد خردمندست

[الذریعه ۱۸۴/۱۳ و ۲۷/۲۰؛ دیباچه مجمع الخواص؛ ارمغان ۱/۱۲ و ۳؛ تاریخ تذکره‌های فارسی ۱۳۲/۲]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۳۲۵/۱

آغازو انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: رویه میشن سیاه، ۱۴گ (۱پ-۱۴پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۴ - ۶۵۸]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۳۹۵/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: باستانی راد، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۴گ (۲۵ر-۳۹ر)، ابعاد متن: ۷/۵×۱۶، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۱۶ - ۵۴۱]

● **شرح حال آقا محمد علی مجتهد هزار جریبی و صورت اجازات وی** / تراجم / عربی

š.-e hāl-e āqā mohammad ʻalī mojtahed-e hezār jarībī va sūrat-e ejāzāt-e vey

هزار جریبی، محمد حسین بن محمد علی، ۱۲۳۵ق۱۳ قمری

hezār-jarībī, mohammad hoseyn ebn-e mohammad ʻalī (1820 - 19c)

تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۳۸۱/۲

آغاز: الحمدلله الذی اتم علینا النعمة و اکمل لنا الدین؛ **انجام:** و الصلوة علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین الی یوم الدین
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۳۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲ – ۷۷۸]

● شرح حال آقا محمد علی هزار جریبی (تتمیم) /

تراجم / عربی

š.-e hāl-e āqā mohammad ʻalī hezār jarībī (tatmīm)

هزار جریبی، محمد حسین بن محمد علی، ۱۲۳۵ق۱۳ قمری

hezār-jarībī, mohammad hoseyn ebn-e mohammad ʻalī (1820 - 19c)

تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۳۸۱/۲

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم الحمدلله الذی اتم علینا النعمة و اکمل لنا الدین ... اما بعد فهذا تتمیم شریف متضمن للمطالب المهمة التی لایطلع علیها غیری الحقتها الی جمیع مصنفات الوالد؛ **انجام:** و لنا طرق الی کتب العامة من الاحادیث و التفاسیر و اللغة ذکرناها فی جملة من اجازاتنا ... قد فرغ من تألیفه و کتب بیمینه الحقیر الخاطی محمد حسین بن محمد علی ...
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: فرنگی نیلی، جلد: چرمی، ۳۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲ – ۸۷۰]

● شرح حال آقا میرزا رضا عدل امینی / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e āqā mīrzā rezā ʻadl-e amīnī

عدل امینی، رضی، ق۱۴ شمسی

ʻadl amīnī, razī (- 20c)

تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۱۵۰

آغاز: راست گفته اند ایران سرزمین حکمت و ادب و صنایع متظرفه است برای اشخاصیکه منکر این قول اند باید بمفارقت سر دهند و چندی در شهرها و قصبات این کشور پهناور جویای اهل دل شوند ... یکی از این نوع مردان نامور عالم بی انتهای ادب و عرفان مرحوم مبرور آقا میرزا رضای عدل امینی استاد و عم پدر روحانی نگارنده ... فقید مذکور بعد از طی دوره صباوت بتحصیل کمالات پرداخت؛ **انجام:** در پایان از روان پاک و روح تابناک حضرت استادی و پدر روحانی و عم مرحوم مبرورم که در ترتیبت من رنج بیشمار کشیده بطوریکه زندگی و هستی من مدیون الهامات و القاآت مشفقانه و تعلیمات شبانه روزی چندین ساله اوست استدعا میکنم که اگر در این وجیزه خلاف ادب و انحراف از حقیقت قلمی رفته بدیده گذشت بنگرد و اجازت فرماید از بارگاه خداوند بخشنده مهربان بخواهم که رحمت بسیار بر تربت پاک او بفرستد و روح او را در کنگره جنت جایگزین سازد–آمین
خط: نستعلیق، کا: سید رضی عدل امینی، تا: فروردین ۱۳۱۷ش؛ کاغذ: فرنگی، جلد: شمیز، ۷گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [ف: ۲ – ۸۷۲]

● شرح حال ائمه معصومین و منسوبان آنها (مختصر) /

تاریخ معصومین / فارسی

š.-e hāl-e a'emma-ye maʻsūmīn va mnsūbān ānhā (mx.)

نویسنده می‌گوید اصل این کتاب را در مسجد اقصی یافتم به زبان عربی از ابن جعفر بن محمد بن الحسن ابی البرکات پس به فارسی ترجمه و بعد مختصر کردم این شد. کتاب حاضر حاوی شرح حال ائمه معصومین و اهل بیت و خاندان و منسوبان آنها می‌باشد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۷۲/۷

آغاز: بسمله و به نستعین، الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه؛ **انجام:** از فرزندان آن حضرت
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۵۷ص (۱۷۷–۲۳۴)، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸/۵سم [ف: ۶ – ۳۹۳]

● شرح حال ابراهیم ادهم (منظوم) / شعر / فارسی

š.-e hāl-e ebrāhīm-e adham (manzūm)

در یادداشتی که پایان رساله آمده منظومه حاضر را اثر گوهر نظام مؤلف خلد آشیان دانسته است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۷۲۹/۲

آغاز: بود ادهم نامی اندر شهر بلخ ×× عیش و شیرینیش فقر و فاقه تلخ؛ **انجام:** گشت در راه حقیقت از مهان ×× بعد عمری رفت بیرون از جهان
خط: شکسته نستعلیق، کا: عباس قلی بن مشهدی رمضان طالش، بی‌تا؛ جلد: پارچه‌ای ترمه، ۴گ (۷۵پ–۷۸پ)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۸ – ۲۳۲]

● **شرح حال ابوالدنیا، معمر مغربی** / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e ab-od-donyā mo‘ammar-e maqrebī
خوانساری، محمد هاشم بن زین العابدین، ۱۲۳۵ – ۱۳۱۸ قمری
xānsārī, mohammad hāšem ebn-e zeyn-ol-‘ābedīn (1820 - 1901)

به درخواست: ظل السلطان
مشتمل بر هفت «مقصد» است: ۱. اسم و لقب ابوالدنیا ...؛ ۲. در نوشیدن آب حیات ...؛ ۳. در زمان تولد و ملاقات با معصومین علیهم السلام؛ ۴. بیان بدایة و نهایت عمر او ...؛ ۵. بیان چند حدیث از چند کتاب معتبر ...؛ ۶. بیان مذهب او و نیکی و بدی او ...؛ ۷. بیان حال معمر مشرقی ... .

اصفهان؛ صارم الدوله (کتابخانه فرهنگ اصفهان)؛ شماره نسخه:۹۸۵
آغاز: الحمدلله الذی دل علی ذاته بذاته و الصلوه و السلام علی ... و بعد چون امر جهان مطاع حضرت ... ظل السلطان ... صادر شد که این اقل ... شرح حال ابوالدنیا معمر مغربی را در رساله علیحده برشته تحریر در آورم؛ **انجام:** هر چند که امر آن بزرگوار منوط به خرق عادت و معجزات باهرات و آیات بینات میباشد
نسخه دیگری از این کتاب در بیت مرحوم روضاتی در اصفهان یافت می‌شود؛ خط: نسخ شکسته، کاتب = مؤلف، تا: ۲۰ ذیقعده ۱۳۰۱ق؛ ۴۳ص، ۱۸ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: – ۱۰۶]

● **شرح حال ابوالقاسم جعفر موسوی** / تاریخ / عربی
š.-e hāl-e ab-ol-qāsem ja‘far-e mūsavī
موسوی، هاشم بن زین العابدین، – ۱۳۱۸ قمری
mūsavī, hāšem ebn-e zayn-ol-‘ābedīn (- 1901)
شرح حال کوتاهی است که مؤلف برای جدش ابوالقاسم جعفر بن حسین اصفهانی نوشته و در آن اساتید، تألیفات و کسانی را که از وی روایت می‌کنند ذکر نموده است. او از شاگردان علامه مجلسی و آقا جمال خوانساری و دایی خودش آقا حسین گیلانی است و از آثارش رساله در وجوب عینی صلاة جمعه و حاشیه ذخیرة الاحکام را یاد می‌کند و می‌گوید که از سوی محمد صادق تنکابنی معروف به خادم اجازه روایت داده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۷۹۴/۲-۲۹/۱۳۴
آغاز: بسم الله و الحمدلله والصلوة والسلام علی رسول الله و الائمه المیامین الاطیبین من عترته واهل بیته امناء الله وبعد فهذه منظومة لطیفة شریفة منیفة خالیة من الالف المألوفة قد صدرت؛ **انجام:** ونسب جدی هذا الی ان ینتهی الی اجدادی المعصومین علیهم السلام علی ماذکره فی رسالة صلوة الجمعة هکذا ابوالقاسم جعفر ... علی بن الحسین بن علی بن ابی طالب امیر المؤمنین الحقه الله بآبائه کتبه العبد الفقیر ... و الحمدلله اولا وآخرا تمت ... من المأة الرابعة من الالف الثانی ۱۸ صفر الخیر
خط:نسخ تحریری،کا:محمد حسین جربادقانی،تا:۱۸صفر ۱۳۳۱ق، جلد: مقوای سفید، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۵ – ۲۵۳۸]

● **شرح حالات امامزاده یحیی** / تاریخ / فارسی
š.-e hālāt-e emāmzāda yahyā
پس از شرح زندگی او، سفر خود را در رکاب شاه در ۶ شعبان ۱۲۷۹ به ورامین می‌نویسد و مشاهدات خود در مسجد رفیع البناء امامزاده و دیدنی‌های آنجا را از شبستان و محراب و درها و کتیبه‌های ساختمان مزار شرح می‌دهد.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۵۱/۱۱۱
آغاز: نسب حضرت امامزاده یحیی که در ورامین است. آنچه از کتب معتبره انساب و مشجرات بنظر رسیده این است: صاحب سرالانساب در نسب این بزرگوار؛ **انجام:** باسین اخت الشین نوشته بود. حسب الامر نواب اشرف والا شاهزاده اعظم افخم اعتضاد السلطنه وزیر علوم دام اجلاله تحریر یافت. فی شهر فوق ۱۲۷۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ ۴ص (۱۲۸–۱۳۱) [ف: ۹ – ۲۰۰]

● **شرح حالات ائمه (ع)** / تاریخ معصومین / فارسی
š.-e hālāt-e a’emma
شاه محمودی، ملاعلی، ق۱۴ قمری
šāh mahmūdī, mollā-‘alī (- 20c)
تاریخ شروع تألیف: ۱ رمضان ۱۳۶۴ق
حالات و زندگانی امام زین العابدین (ع) تا حضرت ولی عصر عجل الله فرجه الشریف را از ولادت تا وفات در این کتاب با ذکر حکایاتی مناسب، گرد آورده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۵۲۳
آغاز: شرح حالات حضرات ائمه معصومین صلوات الله و سلامه علیهم از ولادت ... قطب راوندی بسند معتبر از حضرت امام محمد باقر (ع)؛
نسخه اصل: کتابخانه مسجد چهل ستون–زنجان؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا، ۱۰۶ص [عکسی ف: ۲ – ۱۱۵]

● **شرح حالات ائمه معصومین** / حدیث / فارسی
š.-e hālāt-e a’emme-ye ma‘sūmīn
محمودی، علی اوسط، ق۱۴ قمری
mahmūdī, ‘alī-ye awsat (- 20c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۰۵۳
آغاز: بسمله، حمدله ... علی اعدائهم و ظالمیهم و غاصبی حقوقهم

اجمعین الان الی قیام یوم الدین اللهم وفقنی با تمام هذا الکتاب ... از خداوند توفیق و تائید می‌خواهم؛ **انجام:** شکر او را ملاحظه کردم هیچگونه اثری ندیدم برگشته قضیه را عرضکردم حضرت تبسم فرمودند تا اخر حکایت که در کتابهای معروف است لازم نوشتن نیست اللهم اجعلنا شیعة و ناصره بحق محمد و آله تمت ... سنه ۱۳۶۴

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۶۴ق [رایانه]

● **شرح حالات حضرت امام حسین (ع)** / تاریخ معصومین / فارسی

š.-e hālāt-e hazrat-e emām hosayn

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۸۲۳

آغاز: بی مهر حسین بمقصد دل نرسی ×× تا تخم نیفکنی بحاصل نرسی؛ **انجام:** وانصاره، ولعنة الله قاتل الحسین و اعدائه و عذاب الله عذابا الیما والسلام.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۲۱۳گ، ۱۲ سطر (۱۱×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۲ – ۶۹۸]

● **شرح حالات قراء** / تراجم / فارسی

š.-e hālāt-e qorrā’

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۴۱۲/۱

آغاز: الباب الاول فی ذکر اسماء القراء و انسابهم و بلدانهم و کنانهم و وفاتهم؛

نقل از کتاب مبسوط؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۶گ (۱–۶)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۴ – ۱۲۸۵]

● **شرح حال احسایی** / تاریخ / عربی

š.-e hāl-e ehsāyī

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۵۳۷

آغاز: بسمله. حمدله اما بعد فیقول العلد المسکین احمد بن زین الدین بن ابراهیم بن صفر بن ابراهیم بن داغر غضرالله لهم؛ **انجام:** تعبیر ما ذکرت من الروایا التی تقدم ذکرها فانه مما لایحسن بیانه خصوصا للجهال و الحساد و اما انا فان اقرئیه فعلی اجرامی تمت

خط: نستعلیق شکسته، کا: ابوالقاسم، تا: ۱۲۶۳ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۱۶۷ [رایانه]

● **شرح حال احمد بن حسن میمندی وزیر** / تاریخ / فارسی

š.-e hāl-e ahmad-e bn-e hasan-e meymandī vazīr

امیرخیزی، اسماعیل بن محمد تقی، ۱۲۵۵ – ۱۳۴۴ شمسی

amīr-xīzī, esmā‘īl ebn-e mohammad taqī (1876 - 1965)

رساله مختصری است در شرح حال اکفی الکفاة ابوالقاسم احمد بن حسن میمندی وزیر محمود سبکتکین و داستان‌هایی که درباره او بر سر زبان‌ها بوده و در منابع ذکر شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۸۲۶

آغاز: الوزیر الکامل الفاضل اکفی الکفاة ابوالقاسم احمد بن الحسن المیمندی وزیر سلطان محمود سبکتکین بود و اکثر عوام الناس بلک از عوام و خواص در قصه ها و سرگذشتها حسن میمندی گویند و آن غیر واقع است؛ **انجام:** آن حال چنان سازد که رای عالی را نیکو نماید و سودمند اما باید دانست

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ محشی؛ مهر: «حاجی اسماعیل امیر خیزی»؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۳۱ – ۱۰۵]

← شرح حال ادباء و علماء استرآباد > تذکره استرآباد و گرگان

● **شرح حال اسعد بن عبدالقادر** / تراجم / عربی

š.-e hāl-e as‘ad-e bn-e ‘abd-ol-qāder

صفائی خوانساری، احمد بن محمد رضا، ۱۲۹۱ – ۱۳۵۹ قمری

safā’ī xānsārī, ahmad-ebn-mohammd reza (1874-1940)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۹۸۶۶

کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ تذکر: شماره بازیابی اصلاح شد؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوا، قطع: رقعی [اهدائی ف: – ۲۸۴]

● **شرح حال امام حسن و امام حسین (ع)** / تاریخ / فارسی

š.-e hāl-e emām hasan va emām hosayn

در شرح حال امام حسن علیه السلام در سه مقام است که هر مقام دارای چند مرتبه می‌باشد و قسمت دوم کتاب شرح حال امام حسین (ع) است در چهار مقام و هر مقام دارای چند مرتبه. از کتاب‌های جنات الخلود و حدیقة الشیعه و احسن الکبار و غیره نقل کرده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۴۲۳

آغاز: رکن الرابع من ارکان التوحید فی احوال السید المجتبی و امام المرتجی صاحب الجود و المنن کاشف البلوی و المحن ... المقام الاولی فی ولادته و فضائله و مناقبه و فیه مراتب؛ **انجام:** کسی که یاد کند بر تشنه آن مظلوم و این قدر ثواب داشته باشد پس نمی‌دانم چه خواهد بود حال کسی که صدای العطش آن

حضرت را شنیدند جواب ندادند و هر چند می‌فرمد دعونی ادد ماء الفرات الخ تمت
خط:نستعلیق،کا:سید محمد بن سید حیدر،تا: ۱۲۹۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف مخ-۳- ۱۱۸۱]

● **شرح حال امام حسین** / تاریخ معصومین / فارسی
š.-e hāl-e emām hosayn
۲۴ «باب» کوتاه درباره زندگی امام حسین است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۴۵/۸
آغاز: در دانستن اسامی چهارده معصوم پاک. بسمله. الحمد لله رب العالمین اما بعد بدان که هر در شریعت و طریقت دم می‌زند و کیفیت و ... چهارده معصوم را نمی‌داند کاسبی بر وی حرام است؛ **انجام:** پس گفت یا رسول اما هیچ یک داخل خواهد شد فرمود سگ اصحاب کهف.
خط: نستعلیق و شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۱۱۱۳ق؛ کاغذ: الوان، جلد: گالینگور بنفش، ۱۲ص (۳۵-۴۶)، اندازه: ۱۵/۶×۲۷/۸سم [ف: ۲۹/۱ - ۴۲۲]

● **شرح حال امام رضا** / تاریخ معصومین / فارسی
š.-e hāl-e emām rezā
بخش باقیمانده نسخه «مقدمه» و سه «فصل» است: مقدمه: در بیان کیفیت طلبیدن آن حضرت را مأمون علیه اللعن از مدینه طیبه به بلده مرو؛ فصل ۱. بیان تاریخ ولادت و نسب اسم؛ فصل ۲. بیان خبر دادن آن حضرت و پدران بزرگوار آن حضرت به شهادت او؛ فصل ۳. بیان کیفیت شهادت.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۴۵/۱۳
آغاز: مقدمه در بیان کیفیت طلبیدن آن حضرت را مأمون علیه العنة (کذا) از مدینه طیبه به بلده مرو و اعمال آن حضرت در عرض راه موافق سن مولانا محمد باقر مجلسی نور الله مرقده نقل نموده اند. بدان که رئیس المحدثین محمد بن بابویه قمی قدس الله روحه در کتاب عیون اخبار الرضا؛ **انجام:** کیفیت شهادت آن جگر گوه رسول خدا. روایت ابوالصلت هروی چنان است که گفت روزی در خدمت حضرت ایستاده بودم فرمود که داخل قبه هرون.
خط: نستعلیق و شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۱۳ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: الوان، جلد: گالینگور بنفش، ۶ص (۶۴-۷۰)، اندازه: ۱۵/۶×۲۷/۸سم [ف: ۲۹/۱ - ۴۲۳]

● **شرح حال امام زاده طاهر و امام زاده یحیی** / تاریخ / فارسی
š.-e hāl-e emām-zāda tāher va emām zāda yahyā
در احوال امام زاده طاهر که به شهر ری مهاجرت کرده و در این شهر درگذشته است و نیز امام زاده یحیی در تهران. این رساله در مجموعه‌ای است، همراه با دو رساله از علیقلی میرزا اعتضاد السلطنه (۱۲۳۴-۱۲۹۸ق). وی رساله‌ای با عنوان شرح امامزادگان شهر ری دارد.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۰۲/۱
آغاز: در شرح احوال حضرت ... شیخ ابو نصر سهل بن عبدالله بخاری که از محققین نسابین است در کتاب سرالانساب گوید؛ **انجام:** بایستی به جلد یازدهم کتاب بحار الانوار و غیر آن از کتب رجوع نمایند که مفصلاً و مشروحاً مذکور است
خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ همراه بازی نرد و شطرنج و سفرنامه لاریجان از علیقلی میرزا قاجار؛ ۲۵گ (۲ر-۲۶ر) [ف: ۱ - ۱۴۶]

● **شرح حال امام زاده عبدالله** / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e emām zāda ʻabd-ol-lāh
اعتضادالسلطنه، علیقلی بن فتحعلی، ۱۲۳۴؟ - ۱۲۹۸ قمری
eʻtezād-os-saltane, ʻalī-qolī ebn-e fath-ʻalī (1819 - 1881)
اهداء به: ناصرالدین شاه
تاریخ تألیف: ذیحجه ۱۲۹۵ق
از طرف ناصرالدین شاه به علیقلی میرزای اعتضاد السلطنه امر می‌شود تا شرح حال امام زاده عبدالله را، که مقبره‌اش در نزدیکی تهران واقع و در قصبه حضرت عبدالعظیم است، به نگارش درآورد. او نیز این رساله را در شرح حال امام زاده عبدالله و چند امام زاده دیگر می‌نویسد و ضمناً از طرز ساختمان و سبک معماری مقبره امام زاده عبدالله مطالب جالب توجهی نقل می‌کند.
آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی خاتم الانبیاء محمد المصطفی و اهل بیته الطیبین و ذریته الطاهرین الی یوم الدین، فبعد حکم همایون و فرمان قدر نمون شهریار ...
انجام: و آن بنای مقرنس را بزیب تذهیب و نصب آینه مزین داشتند.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۲۹۵ق، جا: تهران؛ با سرلوح مذهب؛ کاغذ: فرنگی، شکری، جلد: تیماج قرمز، ۱۳گ، ۱۵ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۳۴۳]

● **شرح حال امام زاده یحیی** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e emām zāda yahyā

اعتضادالسلطنه، علیقلی بن فتحعلی،۱۲۳۴؟-۱۲۹۸قمری

e'tezād-os-saltane, 'alī-qolī ebn-e fath-'alī (1819 - 1881)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۹۴ ط

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد حسینی برغانی، تا: ۱۲۹۶ق [ف: ۲۴/۳ - ۵۸]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۵۱/۵۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۹ - ۱۹۷]

● **شرح حال برخی از مشایخ چشت** / عرفان و تصوف، تراجم / فارسی

š.-e hāl-e barxī az mašāyex-e čašt

از ابواحمد ابن فرسنافه چشتی شروع کرده و ذکری از کرامات ناصرالدین محمد ابن ابی احمد چشتی نموده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۱۷

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین و الصلوة و سلم علی رسوله و آله اجمعین اما بعد این نسخه ایست در معنی ظهور خاندان و مشایخ ماضی چشت قدس الله ارواحهم سبب آنکه یکی از اولاد و مشایخ خلیفه را از خلفا درخواست کرد که بر طریق اعجاز آنچه بما رسیده است؛ **انجام:** حضرت سید قطب الدین مودود و گفت آری هر که بزرگ باشد او را شاید که اول.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: آبی، جلد: گالینگور مشکی، ۷۱گ، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۵۱ - ۱۱۷]

● **شرح حال بزرگان عرفان و تصوف** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e bozorgān-e 'erfān va tasavvof

گلپایگانی، محمد تقی، - ۱۲۹۲ قمری

golpāygānī, mohammad taqī (- 1875)

شرح حال بزرگان عرفان و تصوف و بعضی از دانشمندان و حکمای قدیم را در این مجموعه گرد آورده است.

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۲۰/۱۰

آغاز: در ذکر شمه‌ای از احوال حکیم ابوعلی، بروایتی در شهر صفر سنه ثلاث و سبعین و ثلاثمائه ولادت اوست

خط: شکسته، نستعلیق، کا: ملا محمد تقی گلپایگانی، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج، ۲۹گ (۵۶۳-۵۹۲)؛ اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف:۱-۱۷۰]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۵۵۷/۱۰

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۱۴۸]

● **شرح حال بقراط = سرگذشت ابقراطس** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e boqrāt = sargozašt-e aboqrātes

ابقراطس یا هیپوکراتس پزشک نامور یونان کسی است که پزشکی را از خاندان دینی رهانده در دسترس همگان گذاشت و آن را از فلسفه هم جدا ساخت. سرانوس او را از خاندان اسکولاپیوس دانسته و پدرش را هراکلئیدس نامید. او در شهر کوس (قوس یا قو) به سال ۴۶۰ پیش از مسیح زاده و ۹۵ سال بزیست و در لاریسا در گذشت. ارتخشره یا اردشیر هخامنشی (۴۶۵-۴۲۵ق.م) ارمغان‌هایی نزدش فرستاده و از او درخواست که به دربار او رود. وی نپذیرفت و گفت که من دوست دارم هم میهنانم از دانش من بهره برند نه دیگران. افلاطون در محاوره پروتاگوراس از او یاد نموده است. این گفتار پاره‌ای است از سرگذشت ابقراطس و سخنان او و بیشتر آن در خزرجی (ج ۱ ص ۲۸) و شهرزوری و محبوب القلوب (ص ۴۸-۵۰) به عربی دیده می‌شود و آغاز آن ترجمه گفتار مبشر بن فاتک است در مختار الحکم و محاسن الکلم که در این دفترها آورده شد. (دانش پژوه)

آغاز: در کتاب مختار الحکم ذکر است که بقراط مردی بود چهار دانگ سفید رنگ خوب صورت صاحب چشم شهلا و استخوان غلیظ ...

انجام: هر که خواهد از او باشد باید نخواهد چیزیرا که میسر نشود و اگر چنین نکند بنده آن چیز خواهد بود و آنحکیم را (کلمات) حکمت آمیز بسیار است که این رساله گنجایش ندارد.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۴۲/۸-طباطبائی

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۱۲۸-۱۳۰)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۸سم [ف: ۲۲ - ۸۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۳۵/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته و نستعلیق خوب، کا: جلال الدین، تا: ۱۲۷۶ق؛ تملک: جلال الدین به تاریخ ۱۲۷۶ق؛ مهر: «عبده جلال الدین» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲ص (۱۰۷-۱۰۸)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۳۲ - ۵۰]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۳/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۸ق؛ ۴گ (۹۶-۹۹ر) [ف: ۴ - ۶۹۸]

● **شرح حال بهاء الله و عبدالبهاء** / تاریخ / فارسی

š.-e hāl-e bahā'-ol-lāh va 'abd-ol-bahā'

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۶۳۳
آغاز: قسمتی از سرگذشت حضرت بهاء الله و حضرت عبدالبهاء بزبان بهائیه حضرت ورقد علیا و قلم؛ **انجام:** یا اولی الالباب افتکروا یا اولی الافکار و علیکم التحیه و الثناء
خط: نستعلیق تحریری، کا: فیضی، تا: قرن ۱۴؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۵۳۹ [رایانه]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۵۳۹
آغاز: قسمتی از سرگذشت حضرت بهاء الله و حضرت عبدالبهاء؛ **انجام:** لاتدعنی بنفسی لان المکاره باسرها اخذتنی
بی‌کا، تا: قرن ۱۴ [رایانه]

● **شرح حال بیرم خان قراقویونلو** / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e bayram xān qarāqoyonlū
اراسنجی قزوینی، محمد طاهر، ق۱۲ قمری
arāsanjī qazvīnī, mohammad tāher (- 18c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۶۹/۷۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۱ص (۷۵ هامش) [مختصر ف: ۴۸۱]

● **شرح حال پادشاه انگلستان** / تاریخ / فارسی
š.-e hāl-e pādešāh-e engelestān
شرح حال پادشاه انگلستان و امپراطریس هندوستان دختر ادوارد دوک دو کنت است. از سرگذشت همین شاه بانو پرداخته بارون دنرمان به نام ناصرالدین شاه یاد شده است.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۷۱۱/۱
خط: نستعلیق، کا: حسن حسنی فراهانی، تا: ۲۰ ذیقعده ۱۳۰۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قرمز، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷/۲×۱۰/۹سم [ف: ۷ - ۳۲]

● **شرح حال پارسیان** / تاریخ / فارسی
š.-e hāl-e pārsīyān
دردی اصفهانی، اسمعیل، ق۱۴ قمری
dordī esfahānī, esmā'īl (- 20c)
اهداء به: ناصرالدین شاه
در مزایای اخلاقی و انسانی پارسیان (زردشتیان) مقیم هند و بدسلوکی کنسول دولت ایران میرزا حسینقلی خان با آنان، با بعضی از گزارشهای روزنامهای هند مربوط به موضوع و چند نامه و سند که بین زردشتیان و دولت و پادشاه ایران ردو بدل شده است. این کتاب را مؤلف برای دفاع از زردشتیان هند هنگامی که در آن سرزمین می‌زیسته نگاشته و چنانکه از اشعار آخر آن برمی آید به ناصر الدین شاه قاجار تقدیم نموده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۵۲۶
آغاز: پوشیده نماند که این مطلب مطلبی است که بر بنده لازم است نوشتن و درج آن در این کتاب بجهت آگاهی پادشاه؛ **انجام:** برومند دار از درخت امید ×× سرش سبز و رویش برحمت سفید
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶/۵سم [ف: ۲۷ - ۱۷]

● **شرح حال پیامبر (منظوم)** / شعر، تاریخ پیامبر اکرم (ص) / فارسی
š.-e hāl-e payāmbar (manzūm)
نویسنده از اهل سنت است. زندگی‌نامه مختصری از پیامبر(ص) همراه با ذکر معجزات و وقایع بعد از فوت پیامبر (ص) و واقعه کربلا.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۴۷
آغاز: خداوندا بده توفیق ما را ×× که گویم وصف نعت مصطفی را؛ **انجام:** هزاران درود هزاران سلام ×× زما بر محمد علیه السلام
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۱۳۲۸ق؛ جلد: گالینگور، ۲۸گ، ۱۲ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۵۱ - ۱۲۹]

← شرح حال تراکمه یموت ◄ جغرافیای تراکمه یموت

● **شرح حال چشتیه = چشتیه = سلسله چشتیه** / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e češtīye = češtīye = selsele-ye češtīye
کتابی است در شرح حال بزرگان چشیتیه دارای عناوین «نقل است، نقل است» که در آن به شرح حال، آثار، اشعار و برخی از مکتوبات چشتیه اشاره شده و از کتاب‌هایی چون سیر الاقطاب، اسماء الابرار، سیر الاولیاء، بحر الاسرار و روضة الاولیا نقل گردیده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۰۰۴
آغاز: ... که این چنین جانور مهلک را نگاهداشتن و با افسون محتاج گشتن شیخ مولانا ضیاء الدین حامد حکیم ارادت و خلافت؛ **انجام:** سید نظام الدین حسنی هندوی ... و صاحب خانه را آواز داد و گفت که معلومی زیر خاک است بردار تا به کار عمارت به کار ید ...
از: ناشناخته؛ خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، با نشان «بلغ» مقابله شده، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع سبز، ۳۷۴گ، ۲۱ سطر (۱۱×۲۳)، اندازه: ۱۷/۵×۲۹/۵سم [ف: ۳۵ - ۴۶۷]

● **شرح حال چهارده معصوم (ع)** / تاریخ معصومین / فارسی
š.-e hāl-e čahārdah ma‘sūm

مشهدی، عبدالله بن محمد جعفر، ق۱۱ قمری
mašhadī, ‘abd-ol-lāh ebn-e mohammad ja‘far (- 17c)

در دو «قسمت»: قسمت ۱. شرح حال پیغمبر (ص) تا امام حسین (ع)؛ قسمت ۲. از امام سجاد (ع) تا امام دوازدهم (ع).

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۰۲۱۲/۲

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۰۹۸ق؛ اندازه: ۱۲×۱۹سم [رشت و همدان: ف: – ۱۵۹۷]

● **شرح حال حاج اسدالله خان شیرازی** / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e hāj asad-ol-lāh xān-e šīrāzī

قوام شیرازی، اسدالله بن ابراهیم، ۱۱۹۷ – ۱۲۸۰؟ قمری
qavām-e šīrāzī, asad-ol-lāh ebn-e ebrāhīm (1783 - 1864)

اهداء به: فتحعلی شاه
تاریخ تألیف: ۱۲۳۹ق

مؤلف شرح حال خود را در چهار «باب» در سال ۱۲۳۹ق تا ۱۲۶۳ق بر حسب درخواست دوستان صادق و یاران موافق نگاشته: ۱. در کیفیت نسب (که نسبش به قوام الدین شیرازی می‌رسد)؛ ۲. از زمان ولادت الی اوان منصوب شدن ...؛ ۳. در انحراف مزاج مبارک سلطانی و اثبات حقیقت احکام قضا نظام به ادله و براهین عقلیه؛ ۴. تفصیل احوال بعد از سیاست ... . در آن همچنین شرح حال ملوک عجم که به چهار طبقه تقسیم شده‌اند را ذکر می‌کند. در انتها گویا تکمله‌ای است بر شرح حال خود چنان‌که در آن می‌نویسد: «مرا به خیال آمد که به طریق اختصار احوالات ذمیمه سنوات ماضیه را ضمیمه این صحایف سازم ...». در پایان نیز داوری (احتمالاً داور میرزا کوچک وصال) مرثیه‌ای در فوت مؤلف سروده است.

آغاز: الحمد رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین. اما بعد چون چندی بود که بخاطر فاتر قاصر این بنده شرمنده و شرمنده سرافکنده ... چنین می‌آید که مجملی از مفصل ... احوال خود بر سبیل اجمال مرقوم قلم شکسته رقم ...

انجام: تارنجی بخاطر فاتر رسیده بیادگاری رشته تحریر کشیده تاریخ پدر پیر او بگفت که وای از جوانم هدایت اله خان امیدوارم که حضرت آفریدگار چنین مسائب نصیب دوستان ننماید و در صورت وقوع صبر جزیل که موجب اجز جمیل است عنایت فرماید.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۱۵۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** چار بود گر ترا از تو حق نستاند ×× تا که پیوسته بود سلسله هفت و چهار

خط: نسخ، کا: عبدالله فسائی ابن رئیس محمد جعفر نوبندگی، تا: دوشنبه ۱۷ شوال ۱۲۷۹ق؛ مجدول، با سرلوح؛ جلد: تیماج جگری، ۱۴۳ص (۱–۱۴۳)، ۱۸–۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۴۷/۲ – ۴۱]

۲. اصفهان؛ صارم الدوله (کتابخانه فرهنگ اصفهان)؛ شماره نسخه:۹۶۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۸۶ق؛ ۱۴۴ص (۱–۱۴۴)، ۱۲ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: – ۹۱]

● **شرح حال حاجی میرزا عبدالله** / تاریخ ایران / فارسی
š.-e hāl-e hājī mīrzā ‘abd-ol-lāh

سلماسی، عبدالله، ق۱۳ قمری
salmāsī, ‘abd-ol-lāh (- 19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۶۹ق

حاجی میرزا عبدالله که طبق گفته خودش مدتی پیش خدمت ناصرالدین شاه بوده بنا بر سخن‌چینی و نمامی تنی چند از درباریان از این شغل رانده می‌شود و از شدت افسردگی و ناراحتی به شرح حال خود می‌پردازد و آن را به صورت نامه شکوائیه به عبدالعلی خان (که ظاهراً از دوستان او بوده) تقدیم می‌کند. این کتاب حاوی مطالبی راجع به دربار قاجارها و اسرار پس پرده آنهاست و با عباراتی مشحون از کلمات زشت و فحش به بدخواهان نویسنده تحریر یافته است. نویسنده در نگارش آن سعی کرده که از صنایع ادبی چیزی فرو گذار نکرده منتهی چون وارد به این صنایع نبوده ظاهراً از عهده بر نیامده است.

آغاز: بعد البسمله. ستایشی که رود سرشک از دیده ریزد و نیایشی که دود رشک از سینه انگیزد هدیه پیشگاه و فدیه بارگاه پیش کاران سپهر ...

[فهرستواره منزوی ۱۰۰۴/۲ و ۲۲۰۶/۳]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۳۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** تا بدانی که صاحب این قطر و قواره چند مرده و چکاره است باری در خانه اگر کس است یکحرف بس است

خط: نستعلیق خوش، کا: محمد مهدی ابن عبدالله خان یوزباشی گرجی، تا: چهارشنبه ۱۸ رجب ۱۲۶۹ق، جا: تهران؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج قرمز، ۶۷گ، ۱۴ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۲۱/۱۳/۵سم [ف: ۱ – ۳۲۵]

● **شرح حال حاجی میرزا محمد حسن شیرازی** / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e hājī mīrzā mohammad hasan-e šīrāzī

از: صفا (محتملاً)
تاریخ تألیف: ۱۳۱۲ق

حاجی میرزا محمد حسن شیرازی که به نام میرزای شیرازی مشهور است یکی از پیشوایان بزرگ شیعه است. وی شاگرد شیخ مرتضی انصاری فقیه بسیار بزرگ عالم شیعه است و پس از استاد به جای او نشست. میرزای شیرازی همان کسی است که به دوران ناصر الدین شاه فتوای تحریم تنباکو را داد. نویسنده این رساله که از معتقدان اوست در این شرح حال آنچه لازم است آورده و این کتاب را بعد از مرگ میرزا پرداخته است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۴۱

آغاز: شرح احوال حجة الاسلام مرحوم حاجی میرزا محمد حسن شیرازی، بسمله ماضی جناب؛ **انجام:** تا ترانه هر گلشن و افسانه هر انجمن و پیرایش هر ناله و آرایش هر بار نامه اش شدم

خط: نستعلیق خوش، کا: سلطان الکتاب محلاتی، تا: ۱۳۱۲ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۱۳گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۵۸۱]

● **شرح حال حجر بن عدی** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e hojr-e bn-e ʻadī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۶۹/۲۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱ص (۳۹۵)، اندازه: ۱۳/۱×۲۴/۳سم [ف: ۲۹/۱ - ۱۸۸]

● **شرح حال حسن بیک بهادرخان** / تاریخ / فارسی

š.-e hāl-e hasan bayk bahādorxān

نویسنده که ظاهراً از درباریان و حاشیه‌نشینان دربار ابوالنصر حسن بیک بهادر خان است بنا بر امر او بر آن می‌شود که شرح حال و عزیمت او را به شیراز به رشته تحریر کشد و ضمن جمله‌پردازی‌های با رد مفصل از اخلاق و محاسن خلقی او صحبت کند.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۰۶/۲

آغاز: اللهم صل علی محمد و اله اجمعین قال الله سبحانه و تعالی؛ **انجام:** فی جمیع اصقاع الغبراء بحق محمد عین الاعیان الانسان (کذا فی الاصل) و آله فی الشهود و الاعیان

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملا ۹۹۹/۹۴۲ق، جا: قم؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۶۱ص (۴۵- ۱۰۶)، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۵/۵×۱۶/۵سم [ف: ۵ - ۵۲۹]

● **شرح حال حسینعلی خان (مختصر)** / سفرنامه / فارسی

š.-e hāl-e hosayn-ʻalī xān (mx.)

میرزا بزرگ، محمد تقی، ق۱۳ قمری

mīrzā bozorg, mohammad taqī (- 19c)

فصول و ابواب: فصل و بابی ندارد شرح حال و گزارش مأموریت حسنعلی خان گروسی است.

تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲۰۹

آغاز: حسنعلی خان کبود وند گروسی ژنرال آجودان و ایلچی مخصوص اعلیحضرت شاهنشاه ایران؛ **انجام:** امروز که چهارشنبه دوازدهم ربیع الاول هزار و دویست و هفتاد و هشت مطابق هیجدهم سپتامبر هزار و هشتصد و شصت و یک است در سفارتخانه دولت ایران در رون پوان دلتوال نمره سوم در پاریس اقامت دارد و بادای تکالیف ماموریت خودش مشغول است

خط: نستعلیق، کا: میرزا بزرگ، محمد تقی، تا: ۱۲۷۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: زرکوب، ۱۲گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۴۶۸]

● **شرح حال حسین قلی خان سلطانی** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e hosayn qolī xān soltānī

دیوان بیگی، محمد باقر بن مصطفی قلی خان، - ۱۳۰۳ قمری

dīvān beygī, mohammad bāqer ebn-e mostafā qolī xān (- 1886)

تاریخ تألیف: ۲۲ محرم ۱۳۱۷ق

شرح حالی است که مؤلف در حالات برادر خود «حسینقلی خان» متخلص به «سلطانی» نگاشته است. او می‌گوید که رضا قلی خان هدایت در «مجمع الفصحاء» شرح حال برادرش را آورده؛ لکن به جهت اختصار آن، او این کتاب را پرداخته است. [فرهنگ سخنوران ۲۷۴؛ مجمع الفصحاء ۱۵۲/۲ و ۱۵۶؛ مجله ارمغان، سال هفدهم، مقاله «سلطانی کرمانشاهی و آثار او»؛ حدیقة الشعراء ۸۹-۹۳ و ۲۸۲- ۲۸۳]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۰۰۶/۳

آغاز: الحمدلله ... اما بعد چنین گوید حقیر سراپا تقصیر محمد باقر کلهر کرمانشاهانی بن مرحوم مغفور مصطفی قلی خان دیوان بیگی طاب ثراه شرحی مختصر از احوال برادر کهتر خود مرحوم حسینقلی خان المتخلص بسلطانی اگر چه مرحوم مغفور جنت مکان رضاقلی خان هدایت طاب ثرا؛ **انجام:** بندگان اجل اکرم آقایی آقای اقبال الدوله روحی فداه برقرار

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ شامل مطالب متفرقه دیگری می‌باشد که فهرست آنها چنین است: قصیده در مدح مقرب الخاقان غلامحسین خان، قصیده در مرثیه میرزا حسین بن معزالدین غفاری متخلص به مشرقی، سروده حاجی میرزا ابوالحسن خان زرین قلم کرمانی متخلص به خرم به خط خودش به تاریخ ۱۳۲۰ (برگ ۴۸)، اشعاری از: ابوالقاسم خان لاهوتی، شاطر عباس قمی، سید محمدرضا باد رودی، عباس فاطمی نسب به خط وی به تاریخ

۱۳۲۲، سید مهدی به خط خودش در ساوه به تاریخ ۱۳۳۶، محمود قمی به خط خودش به تاریخ ۱۳۳۲ (برگ ۷۹-۸۰)، قطعه‌ای از میرزا نیر شاعر مازندرانی در توصیف مشهدی قنبر (برگ ۱۰۱)، شعری از غلام حسین کاشانی (رضوان)، اشعار امینی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ (۹۱پ-۱۰۰)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۲۵ - ۹]

← شرح حال حضرت خدیجه ≻ مجالس

● **شرح حال حضرت زهرا و جناب امام حسن (ع)** / فضایل و مناقب / فارسی

š.-e hāl-e hazrat-e zahrā va jenāb-e emām hasan

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۰۲۱۲/۴

خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛ اندازه: ۱۲×۱۹سم [رشت و همدان: ف: ۱۵۹۷]

● **شرح حال حضرت عباس** / فضایل و مناقب / فارسی

š.-e hāl-e hazrat-e ʻabbās

شرح حال حضرت عباس. این رساله با شعری در مدح او شروع می‌شود و سپس به شرح حال او می‌پردازد.

شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۷۷۵/۳

آغاز: علمدار سپاه کربلا سقای مظلومان نهنگ قلزم قهر خدا عباس نام آور؛ **انجام:** بعد آن نیزه را حواله گلوی مادر نمود و ذبحه من الاذن الی الاذن آنهرامزاده (کذا) (آن حرام زاده) در خون خود غلط میخورد.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ، ۱۸ص، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۲۴۴]

← شرح حال حضرت عبدالعظیم ≻ سرگذشت امام زادگان ری

● **شرح حال حضرت میرزا عبدالوهاب اصفهانی** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e hazrat-e mīrzā ʻabd-ol-vahhāb-esfahānī

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۷۱/۳

در فاصله میان دو صفحه نامه، شعری از شیخ نجیب الدین علی ابن محمد بن مکی شامی عاملی در وصف امیرالمؤمنین آمده است «علی وصی بهی وفی/صفی ولی سمی علی» که با تغییرات و جابجایی کلمات چهار هزار و بیست و سه بیت حاصل می‌شود؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۳ جمادی الثانی ۱۲۴۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۹۶]

● **شرح حال حکماء قدیم** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e hokamā'-e qadīm

گلپایگانی، محمد تقی، - ۱۲۹۲ قمری

golpāygānī, mohammad taqī (- 1875)

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۲۰/۱۱

خط: شکسته، نستعلیق، کا: ملا محمد تقی گلپایگانی، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۷۰]

● **شرح حال حکما و شعرا** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e hokamā va šoʻarā

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۹۳

از نگارش‌های تازه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۳]

● **شرح حال حکما و فلاسفه** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e hokamā va falāsefa

از پسر حاج زین الدین علی العطار الشیرازی صاحب «اختیارات بدیعیة» ترجمه حال حکما و اطبا و فلاسفه است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۳۸/۹

آغاز: من کتاب لولد الحاج زین الدین العطار صاحب الاختیار البدیعیه افلاطون پنج سال ملازمت سقراط کرد پس تصنیف کتب بسیار کرد

خط:نستعلیق،بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۲گ (از برگ ۹۶) [ف: ۱۵ - ۱۳۲]

● **شرح حال حمزه میرزا** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e hamze mīrzā

علی آبادی مازندرانی، محمد حسن بن نصرالله، ق۱۳ قمری

ʻalī-ābādī māzandarānī, mohammad hasan ebn-e nasr-ol-lāh (- 19c)

مؤلف کتاب در خطبه خود به «مآثر الحشمة» میرزا ابراهیم اصفهانی قلزم نیز اشاره کرده است. این قسمت از پایان افتادگی دارد و می‌رسد به عبارت «آخر الامر مصطفی قلی خان بقیة السیف آن دیوان ...».

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۷۷۸/۲

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۴ق؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: رویه کاغذ روغنی فرنگی، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۲سم [ف: ۷ - ۳۶]

● **شرح حال خاتون آبادی و نقد تصوف** / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-e hāl-e xātūn ābādī va naqd-e tasavvof

خاتون آبادی، اسماعیل بن محمد باقر، ۱۰۳۱ - ۱۱۱۶ قمری

xātūn-ābādī, esmā'īl ebn-e mohammad bāqer (1622 - 1705)

مصنف مختصری از طرز تحصیل و علوم مکتسبه خود و پیروی از سیره و روش اجداد خود را شرح داده و سپس به تناسب بر درویش مسلکان و مدعیان تصوف خرده گیری کرده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۴۵۳/۸

آغاز: بسمله، و به نستعین، حمد بی حد و ثنای بیعد صانعی را سزد که نفحات نفوس روحانی و رشحات عقول ربانی شمیمی از ریاض و قطره از بحار ملکوت اوست و سواطع بروق ملاء اعلی و لوامع شروق ... اما بعد بر ارباب عقل و بینش و اصحاب ذکاو دانش مخفی و پنهان نیست که کمال نوع انسان بجنس علم و فضل و مفارق ساختن عرض غفلت و جهل و ذاتی نمودن عوارض فطرت و عقل و فصل کردن ذمیمه اعمال و سیه افعال و تکمیل نفس بصفات مرضیه و شرایع الهیه و عبادات سنیه است. و چون این بنده داعی دوام دولت قاهره ابدی اسمعیل الحسینی الخاتون آبادی (الشهیر بالمدرس مدتی مدید و عهدی بعید است که از ریعان صبی و عنفوان شباب عمر پرشتاب را بتکمیل علوم دینیه و تحصیل معارف یقینیه و بتأدب بآداب نبویه و سلوک مسالک مرتضویه؛ **انجام:** و سد راه علم کل میگردد که مقصود اصلی و وصول حقیقی است چنانکه مشاهداست این ...

بخشی از؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: شکری اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳ص (۳۶۴-۳۶۶)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۰ - ۱۳۳۱]

● **شرح حال خاندان بهبهانی** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e xāndān-e behbahānī

بهبهانی غروی، حسین بن اسدالله، - ۱۳۵۶ قمری

behbahānī qaravī, hoseyn ebn-e asad-ol-lāh (- 1937)

گزارشی است از ترجمه حالات جد و پدر مؤلف در سه «باب»: باب ۱. در شرح حال جد مؤلف که به نام میرزا محمد بزاز از تجار بوده و در جزیره زنگبار بوده است؛ باب ۲. بیان حالات والد مؤلف که از او با عنوان عالم و فقیه حاج شیخ اسدالله یاد می‌کند؛ باب ۳. ظاهراً شرح حال خود مؤلف است که در نسخه حاضر موجود نیست و مشخص نیست چه مقدار از باب دوم ناقص است گرچه به نظر می‌رسد خود مؤلف بقیه مطلب را رها کرده باشد.

قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۱۴/۳

آغاز: بسمله شکر و سپاس خدایی را رواست که وجود غیر محدود او را نباشد امدی و نعماء نامتناهیه او ندارد شمار و عددی ... و بعد چنین گوید اسیر زندان بلا ... و بالجملة غرض نگارش گزارش خود فقط نیست بلکه ناچارم از اینکه جمله از احوال گذشتگان را در سلک بیان آرم؛ **انجام:** کتاب طلبید ومدتی مطالعه کرد بمقصد نرسید و چون ابتداء ریاست بود حالش متغیر شد ناچار والد جواب از آن مسأله داد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۳گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۱×۳۳سم [ف مخ - ۱ - ۲۸۵]

● **شرح حال خطاطان** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e xattātān

در این رساله از شرح حال و تراجم احوال خوش‌نویسان مشهور سخن رفته است. نام نامی خطاطان خوش‌دست و معروفی که در این رساله ذکر شده عبارت است از: مولانا میر علی، خواجه محمود، احمد رومی، کمال الدین محمود رفیقی، مولانا مجنون چپ نویس، مولانا ادهم، شیخ عبدالله کاتب، مولانا سلطان محمود نور، مولانا سلطان محمد خندان، عبدی نیشابوری، مولانا شاه محمود، مولانا قاسم شادلشاد، میر محمد حسین حریری، مولانا جمشید، میر عبدالوهاب، میرزا احمد حسینی، مولانا علیرضا، مولانا مالک دیلمی، میر صدرالدین محمد، دوست محمد، مولانا رستم علی، مولانا محبعلی ابراهیمی، میر خلیل الله، میر محمود، مولانا عبدالله شیرازی، حافظ کمال الدین حسین واحد العین، مولانا سلیم کاتب، شاه محمد مشهدی کاتب متخلص به واثقی، مولانا محمد امین مشهدی، مولانا عیشی، عبدالهادی قزوینی، عیسی بیک، سلطان ابراهیم میرزا ابن بهرام میرزا ابن شاه اسماعیل صفوی که در شعر به جاهی تخلص می‌کرد، مولانا قاسم قایونی هراتی، مولانا باباشاه اصفهانی، مولانا محمد رضای چرخ تاب مشهدی، مولانا محمد زمان کرمانی، مولانا درویش، مولانا محمد شریف. در پایان نسخه چند صفحه مختصر راجع به پیدایش خطوط سته (شش‌گانه) مرقوم شده است و نام چندتن دیگر از هنرمندانی که در شهر هرات در آن زمان به خلق آثار عزیز الوجود پرداخته بودند ذکر شده است.

تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۲۲۷۶

آغاز: ... به بخارا فرستاد چون مولانا میر علی همراه بود خواجه محمود را بمناسبت همشهری بودن بشاگردی برداشت و در مقام تربیت او شد خواجه در خدمت میر خط را بجائی رسانید که بعضی خط او را بخط میر ترجیح می‌دادند و میر میگفته شاگردی پیدا کرده ام که بهتر از من می‌نویسد و این قطعه را مولانا میر علی جهت خواجه گفته قطعه خواجه محمود آنکه یک چندی بود

شاگرد این فقیر حقیر: یاد دارم باور قلت عقل ×× آنچه دانستم از قلیل و کثیر / بهر تعلیم او دلم خون شد ×× تا خطش یافت صورت تحریر / در حق او نرفت تقصیری ×× لیک او هم نمی‌کند تقصیر / هر چه او می‌نویسد از بدو نیک ×× جمله را می‌کند بنام حقیر / خواجه بعد از چند مدت که در آنجا بسر برد دلگیر شده بام البلاد بلخ آمد و در آنجا ساکن شده جمعیت بسیار بهم رسانید احتیاج بکتابت و قطعه نویسی نداشت از این سبب خط وی کمیاب است لیکن مصاحب سلاطین بود و ساز ارغنون را نیکو می‌نواخت و بیشت از لهو و لعب می‌لافید هر کس بدیدن او می‌رفت قطعه از خط بدو تکلف می‌کرد این بیت ازوست که در آخر قطعها بسیار نوشته بیت: بود این مشق محمود شهابی ×× که مثلش در جهان هرگز نیابی؛ **انجام:** قبله الکتاب مولانا سلطان علی المشهدی سرآمد کتاب روزگار است در زمان سلطان حسین میرزای بایقرا در کتابخانه خاصه بکتابت اشتغال داشت و در نسخها اسم خود را کاتب السلطانی قید می‌کرد و کتابهای عمارت و منازل باغ جهان آرا مشهور بباغ مراد تمامی بخط ایشان است و اوراق مجالس النفایس که از تألیفات ترکی امیر کبیر میر علی شیر است و در خانه امیر بسنگ مرمر نوشته خط آنجناب است مشهور است هنگامیکه شاهی بیک خان اوزبک هرات را بگرفت مولانا قطعه نوشته بدیدن او رفت آن ترک جاهل قلم بدست گرفته ملاانا را پیش ...
خط: نستعلیق عالی، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: ختائی نخودی، جلد: مقوای روکش کاغذ کبود، ۱۵۹ص، ۷ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۱سم [ف: ۷ - ۴۸۳]

● شرح حال خواجو / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e xājū

فکری سلجوقی

fekrī-ye saljūqī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۵۲۶
بی‌کا، بی‌تا؛ ۱گ (۱پ) [ف: ۸ - ۲۱۸]

● شرح حال خواجه نصیرالدین طوسی / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e xāja nasīr-od-dīn-e tūsī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۷۷/۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲ص (۴-۵)، اندازه: ۱۴/۳×۲۳/۵سم [ف: ۲۹/۱ - ۵۳۶]

● شرح حال دانشمندان / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e dānešmandān

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۷۳۸
خواجه نصیر و ... شیخ مفید - نقل از مجالس المؤمنین و روضة الواعظین؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: سید محمد نواب صفوی؛ کاغذ: اصفهانی آبی شکری، جلد: تیماج عنابی،۸۵گ،۱۷سطر(۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۰۴۰]

● شرح حال دعبل / تراجم / عربی

š.-e hāl-e de‘bel

شرح حال دعبل است به نقل از شرح کمال الدین فسوی بر تائیه دعبل خزاعی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۸۸/۱۷-طباطبائی
آغاز: و فی الشرح ایضافی جمله احوال الناظم و حکی جماعه منهم صاحب المعاهد انه روی عنه انه لما هرب مرة من الخلیفه الی نیشابور
خط: نستعلیق متوسط، کا: سید محمد صادق طباطبائی، بی‌تا؛ اهدایی: سید محمد صادق طباطبائی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۲ص (۱۴۷-۱۴۸)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲۳ - ۲۷۳]

● شرح حال رجال مشروطیت / تاریخ / فارسی

š.-e hāl-e rejāl-e mašrūtīyyat

شرح حال رجال مشروطیت و شرکت عمومی و گزارش مازورنیل دومارس.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۷۵-ف
نسخه اصل: از یادداشتهای سید حسن تقی زاده؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳ - ۷۴]

● شرح حال رضی الدین / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e razī-yod-dīn

فیروزآبادی، محمد بن یعقوب، ۷۲۹ - ۸۱۷ قمری

fīrūzābādī, mohammad ebn-e ya‘qūb (1329 - 1415)

شرح حال کوتاهی است در حالات رضی الدین ابوالفضل حسن بن محمد بن حسن بن حیدر بن علی بن اسماعیل صغانی لاهوری مکی حنفی متوفای جمعه ۱۹ شعبان ۶۵۰ق مدفون در مکه در آخر این شرح حال چنین آمده: «من شرح الفه مجدالدین شیرازی فیروزآبادی سلمه الله»

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۸۷۱/۲
خط: نسخ قدیم خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۴۳ر-۴۵پ) [ف: ۳۷ - ۴۳۸]

● شرح حال رودکی / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e rūdakī

آشتیانی، محمد شفیع، ق۱۳ قمری
āštīyānī, mohammad šafī' (- 19c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۵۶۴/۱
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: جمعه ۱۱ رمضان ۱۲۶۲ق؛ پشت برگه آغاز [مختصر ف: - ۴۸۱]

● **شرح حال ژوزف بارون سملین** / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e žozef bāron semlīn

لئوپلدویک وید مانستر، ق۱۳ قمری
le'opoldvīk vīd mānster (- 19c)

این کتاب مشتمل است بر شرح حال یکی از فرزندان نادرشاه افشار به نام ژوزف بارون سملین که پس از مرگ نادر به عثمانی می‌رود و از آنجا به بلگراد و سپس به اروپای مرکزی و ضمناً در ارتش اطریش جنگ‌ها و مردانگی‌ها می‌کند تا آنکه با منصب یاوری در ۲۵ فوریه ۱۸۲۴ میلادی درمی‌گذرد و در باغ «شن برن» مدفون می‌شود.
آغاز: شرح احوال پسر یکی از سلاطین ایران در خدمت نظامی اطریش بواسطه لاوپلدویک ویدمانستر، زمان تغییر اخلاق و احوال می‌دهد
انجام: و در باغ شن برن که مدفن پادشاه رم است که پسر ناپلئون اول بود مدفون گردید

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی فلفل نمکی، جلد: ابره سوف ارغوانی (نوعی پارچه است)، ۴گ، ۱۱ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [ف: ۱ - ۱۷۰]
۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۵۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی، جلد: گالینگور سبز، ۴گ، ۱۱ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۳/۵سم [ف: ۶ - ۷۲]

● **شرح حال سلمان فارسی** / تراجم / عربی
š.-e hāl-e salmān-e fārsī

رساله مختصری است درزندگی نامه و شرح حال سلمان فارس و در یک «مقدمه» و چند «باب» نگاشته شده است. نسخه حاضر شامل مقدمه و باب نخست می‌باشد بدین ترتیب: المقدمة: فی اسمه و کنیته و بلده؛ باب ۱. فی حاله قبل تشرفه بشرف الاسلام و کیفیة اسلامه.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۱۵۹/۱
آغاز: اما المقدمة، ففی اسمه و کنیته و بلده فی اکمال الدین کان اسم سلمان روز به بن خشنودان و فی حدیث اسلامه فیه فاعتقنی رسول الله؛ **انجام:** فقال لا اعراف یقول بمقالتی هذه الا راهبا بانطاکیة فاذا قیته فاقرأه منی السلام و ادفع الیه هذا ... افتاده.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۳گ (۸پ-۱۰پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۶×۱۲سم [ف: ۳۳ - ۳۱۰]

● **شرح حال سید جمال الدین اسدآبادی** / تاریخ / فارسی
š.-e hāl-e sayyed jamāl-od-dīn-e asadābādī

شرح حال مختصری است از زندگی سیدجمال الدین اسدآبادی مصلح معروف، به نقل از دیوان دبستان الفرصة میرزا محمدنصیر حسینی ملقب به فرصت الدولة بن میرزا جعفر متخلص به بهجت که سید جمال را در بوشهر دیده بود.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲/۱۷۲-۳۵۲/۲
آغاز: محمد نصیر الحسینی ملقب بفرصة الدوله در زمان مسافرت خود بسمت بوشهر ... درکتاب دیوان دبستان الفرصة خود می‌نویسد که اوقاتی که در بوشهر بودم ... دیدم سیدی جلیل ... پرسیدم از شخصی که این بزرگوار کیست ... نامش جمال الدین است؛ **انجام:** چیزی به سید خورانیدند که کام ودهانش مجروح شد وطبیبی را نیز سپردند که دواهای سمی گاه معالجه بکار برد کم کم حنجره وفک اسفل سید فاسد شد ... در سنه ۱۳۱۴ درگذشت ... گل صدبرگ گلبن یاسین ×× ابن طاها بود جمال الدین
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ۱۳گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۳۸]

● **شرح حال سید حسن اردشیر** / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e sayyed hasan ardešīr

امیر علیشیر نوائی، علیشیر بن کیچکنه، ۸۴۴ - ۹۰۶؟ قمری
amīr 'alī-šīr-e navā'ī, 'alī-šīr ebn-e kīčakne (1441-1501)

تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۱۷۷۰/۲۰
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول زرین، با یک شمسه مذهب ممتاز، دو صفحه اول تمامی متن مذهب مرصع ممتاز به سبک کار هرات، با سرلوح مرصع مذهب؛ تملک: سلیمان بن محمد خان قاجار؛ کاغذ: عادلشاهی، جلد: مقوای روکش چرم مذهب، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۴×۳۵سم [ف: ۳ - ۹۰]

● **شرح حال سید حسن رئیس الاطباء شیرازی** / تراجم / فارسی

š.e hāl-e sayyed hasan-e ra'īs-ol-atebbā'-e šīrāzī

منصوری، حسین، ۱۳۰۴ قمری

mansūrī, hoseyn (1887 -)

مقاله کوتاهی است در نسب نامه منظوم و شرح حال و اشعار پدرش میرزا سید حسن رئیس الاطباء فسایی شیرازی (۱۲۶۰–۱۳۲۶ق) متخلص به کئیب و نیز شرح حال مختصر و مقداری از اشعار خود که به جهت درج در مجله ارمغان فرستاده شده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۴۷۲/۱

آغاز: منت ایزد را که از دریای جود ×× آدمی را شد گهر بخش وجود / خیمه زد از مهر در آب و گلش ×× پرتو افکن گشت بر جان و دلش؛ **انجام:** اشعار در اوراق که مهر آئین است ×× زینت ده هر بزم و پر از تزئین است / گفتم بخود زکیست اشعار بگفت ×× کز خامه میرزا علاء الدین است

خط: نستعلیق، کا: مؤلف، تا: صفر ۱۳۵۲ق = ۲۶ خرداد ۱۳۱۲ش؛ مهر: مؤلف «علاء الدین حسینی الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۸۱]

● **شرح حال سید عبدالله جزایری شوشتری** / تاریخ / عربی

š.e hāl-e sayyed 'abd-ol-lāh-e jazāyerī šūštarī

جزائری، نورالدین محمد بن نعمة الله، ۱۰۸۸ – ۱۱۵۸ قمری

jazā'erī, nūr-od-dīn mohammad ebn-e ne'mat-ol-lāh (1678 - 1745)

شرح حال مختصری است که در آن آثار به تفصیل ذکر گردیده و اساتید وی و بخشی از اشعارش را نقل نموده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۰۲۳/۵–۲۵/۱۱۳

آغاز: بسمله قال کاتب هذه السطور لایخفی ان مؤلف الکتب الثلاثة المتقدمة فی هذه المجموعه اعنی الرمحیه و؛ **انجام:** فی تحفة العالم عند ترجمة المترجم هذا ما کتبته فی الترجمة علی سبیل العجاة والله الموفق

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: رمضان ۱۳۷۱ق، جا: نجف اشرف؛ جلد: مقوای با روکش کاغذ سرخ، ۷گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۵ – ۲۵۳۹]

● **شرح حال سید عبدالمجید شاعر قمی** / تراجم / فارسی

š.e hāl-e sayyed 'abd-ol-majīd šā'er-e qomī

فیض قمی، علی اکبر بن محمد، ق۱۳ قمری

feyz-e qomī, 'alī akbar ebn-e mohammad (- 19c)

[کتابشناسی آثار مربوط به قم، مدرسی:۹۴]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۱۷۹/۴

آغاز: سید تخلص آقا میرزا مجید یکی از شعرای قم است که حالات او را درتذکرة الشعرا بدین گونه نوشته‌ام، سید دوحة الفصاحة؛ **انجام:** که این آن قضای آسمانی است که رافعی جز طلاق ندارد او را مطلقه نموده جان به سلامت در برد آری حجر بیاید تا بشکند حجر کتبه.

خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد حسین صحفی قمی، تا: ۱۳۶۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۲۲پ–۲۵پ)، ۱۴ سطر (۱۲/۵×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۳۳ – ۳۴۴]

● **شرح حال سید محمد خان نائینی** / تراجم / فارسی

š.e hāl-e sayyed mohammad xān-e nā'īnī

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵ – ۱۲۸۸ قمری

kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810 - 1871)

شرح حال کوتاهی است که کرمانی در مقام مدح نائینی که از مریدانش بوده نوشته و در آن مراتب ارادت وی را به شیخیه متذکر شده و خدمات دولتی، سابقه اجداد وی را در نائین به طور خلاصه ذکر نموده است. وی در پایان اشعاری به عربی در مدح وی سروده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۴۶۳/۴–۲۷/۱۳۳

آغاز: بسمله خجسته گوهر بحر اختبار و امتحان و فرخنده مهر سپهر محبت و احسان ثمر شجر مودت و امتنان نهال ریاض روح و روان؛ **انجام:** و رجائی منک فی الحشر ×× ان لاتترکونی / سادتی مالی سواکم ×× من ملاذ فارحمونی / والی غیرکم من ×× جودکم لا

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جلد: مقوا، ۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ – ۲۵۳۹]

← شرح حال شاه نعمت الله ولی ﴿ الوان النعم

● **شرح حال شاه نعمت الله ولی** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e šāh ne'mat-ol-lāh-e valī

تهرانی، عبدالجلیل بن عبدالباقی

tehrānī, 'abd-ol-jalīl ebn-e 'abd-ol-bāqī

شرح احوال و آثار شاه نعمة الله ولی شاعر و صوفی معروف قرن هشتم هجری است که به وسیله عبدالجلیل بن عبدالباقی تهرانی از روی مؤلفه میرزا محمد مفید مستوفی مورخ معروف اختیار و انتخاب و اختصار شده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۵۶۵

آغاز: از ائمه اهل طریقت و اجله ارباب سلوک است؛ **انجام:** و هکذا امیر نظام عبدالدین الباقی وکیل خاص شاه اسماعیل صفوی که در جنگ پالیزان شهید شد.

خط: نسخ و نستعلیق و شکسته، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۲۴گ، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۹ - ۴۸]

● شرح حال شاه نعمت الله ولی / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e šāh ne'mat-ol-lāh-e valī

نعمت اللهی، میرزا احمد

ne'mat-ol-lāhī, mīrzā ahmad

ظاهراً نگارش میرزا احمد نعمة اللهی کرمانی (گردآورنده مجموعه شامل این رساله) است. وی می‌گوید این شرح حال را «از کتب فضلای متأخرین به دست آورده» است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۲/۱-فیروز

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۰۴ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج عنابی، ۴۰ص (۲-۴۱)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۲۱ - ۲۴۸]

● شرح حال شاه نعمت الله ولی / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e šāh ne'mat-ol-lāh-e valī

شرح حال نورالدین نعمت الله بن میر عبدالله شاعر معروف قرن نهم (- ۸۳۴ق). از جمله عناوین این کتاب: «در بیان شرفیابی حضرت سر حلقه عارفان سید نعمة الله ولی به زیارت حضرت امام رضا علیه السلام: شهید خاک خراسان امام طیب طاهر ×× علی موسی بن جعفر محمد باقر».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۵۸۱

آغاز: ... تحریر آن تواند پرداخت و شدت آن رزیه و تعزیه نه آن مرتبه داشت که زبان بیان شرح آنرا در این اوراق مبین تواند ساخت؛ **انجام:** اسکندر است بنده او از میان جان ×× چوبک زن درش بمثل صد چو قیصر است.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۳۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۲سم [ف: ۴۳ - ۱۷۳]

● شرح حال شاه نعمت الله ولی / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e šāh ne'mat-ol-lāh-e valī

شرح حال شاه نعمت الله است در پنج مقاله درباره حالات و زندگی او، از مسافرت‌ها و دیدارها و معاصرین وی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۴۸/۹

آغاز: بسمله. بر ضمیر منیر خورشید قیاس هوشمندان سخن شناس ... مشتمل بر تبیین احوالات سادات و وزرا و فضلاء و سایر فرق و این مبنی است بر پنج مقاله و خاتمه؛ **انجام:** سینه اش بود مخزن اسرار ×× در دلش بود گنج حق مدغم / نعمت الله مرید حضرت اوست ×× شیخ «عبدالله» است آن فافهم

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج کبود، ۹گ (۸۵ر-۹۳پ)، ۱۶ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۴ - ۲۰۶]

● شرح حال شمس طبسی / تراجم / فارسی

š.e hāl-e šams-e tabasī

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۵۱/۲۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۹ - ۱۹۶]

● شرح حال شیخ احمد احسائی / تراجم / عربی

š.-e hāl-e šeyx ahmad-e ahsā'ī

احسائی، عبدالله بن احمد، ق۱۳ قمری

ahsā'ī, 'abd-ol-lāh ebn-e ahmad (- 19c)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۱۸۰

آغاز: بسمله، حمدله ... و بعد فانی اقول و انا الفقیر الی الله عبدالله بن ... انه قد التمس منی ... الحاج عبدالله؛ **انجام:** و قد تزوج اطال الله بقائه بخمس نسوة غیر الجوار و ولدله ثلثون ولداً ... بین الذکور عدد الذکور سبعة و الباقی اناث ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: حاج وزیریست؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با پارچه چیت، ۵۲گ، ۱۶ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳ - ۸۸۵]

← شرح حال شیخ الثار > سبیل النضار

● شرح حال شیخ بهائی / تراجم / عربی

š.-e hāl-e šeyx-e bahā'ī

اشرف، محمد، ق۱۲ قمری

ašraf, mohammad (- 18c)

تاریخ تألیف: ۱۱۲۷ق

شرح حال شیخ بهائی و پدرش و تألیفات آن دو می‌باشد که به خامه شخصی به نام «محمد اشرف» نگارش یافته است. نویسنده ذکر می‌کند که مطالب خود را به نقل از «مشکاة العقول» (الذریعه ج ۲۱ص ۵۹) شیخ محمد مؤمن جزایری شاگرد علامه خوانساری آورده است. احوال محمد مؤمن بن قاسم نیز در طبقات اعلام شیعه (قرن ۱۲ص ۷۴۸-۷۵۰) مفصل آمده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۹۳/۴

آغاز: ذکر الشیخ العالم الشیخ محمد مؤمن الجزایری تلمیذ العلامة الخوانساری فی مشکوة العقول نبذا من احوال شیخنا البهایی ... و هذه عبارته ... لاباس بان نذکر نبذا من احواله المحمودة؛ **انجام:** و قد تصدی بعضهم تاریخ وفاته رحمه الله ففی العربیة «الشیخ فاز» و فی الفارسیة «افسوس ز مقتدای دوران» ثم کتبت بیدی القصیرة مع الوساوس الکثیرة فی مدة یسیر بملک گجرات تاریخ عشر الآخر من شهر جمادی الاولی سنة الف و ماءة و سبع و عشرین ... محمد اشرف جاوز الله عن خطایاه ...

خط: نسخ جلی و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: نخودی دولت آبادی، جلد: مقوایی، رویه تیماج زرشکی مذهب، ۲ص (۱۷۲-۱۷۳)، ۱۵ سطر (۷×۱۵/۵)، اندازه: ۱۲×۲۲/۵سم [ف: ۱۱ - ۴۸۲]

← شرح حال شیخ صنعان ← شیخ صنعان (شرح حال)

● شرح حال شیخ عبدالقادر جیلانی / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e šeyx-e ʻabd-ol-qāder-e jīlānī

شرح حال شیخ عبدالقادر جیلانی به نقل از نفحات الانس.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۱۴۷/۲

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۵ محرم ۱۲۷۹ق؛ جلد: تیماج،۲۳ص(۱۳-۳۵)،۱۱سطر، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۵۰ - ۳۴]

● شرح حال شیخ عطار / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e šeyx-e ʻattār

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۰۶/۱

آغاز: آغاز شرح حال عطار: ذکر شیخ فریدالدین عطار علیه الرحمه و هو محمد بن ابراهیم العطار النیشابوری مرتبه او عالی است و مشرب او اوصافی

این مختصر در ابتدای نسخه شماره ۶۳/۲ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی نیز در ابتدای پندنامه عطار آمده همانند این نسخه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۵ق؛ ۷گ (۳پ-۹پ) [ف: ۴۱ - ۱۶۸]

● شرح حال شیطان / اخلاق / فارسی

š.-e hāl-e šaytān

طباطبائی، ابوتراب، ق۱۴ قمری

tabātabā'ī, abū-torāb (- 20c)

اهدا به: اعتضاد السلطنه (= محمد علی میرزا ولیعهد)

تاریخ تألیف: ۱۳۰۵ق

در این کتاب با استفاده از آیات قرآنی وجود شیطان اثبات شده است و ضمن آن توضیح شده که چرا پاره‌ای از اعمال انسانی اعمال شیطان می‌باشد. نویسنده در آن نشان می‌دهد که چگونه شیطان در نزد بعضی از پیامبران ظاهر شده و اعمالی انجام داده است. در آخر کتاب او از نصیحت و اندرز شیطان به یکی از صوفیان مطالبی می‌آورد و مجموع این گفتارها را در چهل و هشت مجلس مرتب می‌کند و هر مجلس ظاهراً حکم بابی از کتاب می‌باشد.

آغاز: بسمله. مجلس اول و الجنان خلقناه من نارالسموم. بدانکه قبل از خلقت آدم دو طایفه در روی زمین مسکن داشتند.

[فهرستواره منزوی ۶/۵۰۶]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** ترک سجده از حسد کردم که بود ×× آن حسد از عشق خیزد نی از حجود (=کذا).

خط: شکسته نستعلیق خوش، کاتب = مؤلف (شاید)، تا: یکشنبه ۲۴ شعبان ۱۳۰۵ق، جا: تبریز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۲۱۹گ، ۱۷ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲ - ۲۱]

● شرح حال صفی علی شاه / تراجم / فارسی

š.e hāl-e safī ʻalī šāh

صفی علیشاه، محمد حسن بن محمد باقر، ۱۲۵۱ - ۱۳۱۶ قمری

safī-ʻalī-šāh, mohammad hasan ebn-e mohammad bāqer (1836 - 1899)

سرگذشت خودنوشت صفی علی شاه است که در شصت سالگی به درخواست دوستش علی خان ظهیر الدولة نگاشته و در آغاز نصایحی را که از عارف نیر القلب در اصفهان شنیده آورده است و در خاتمه نصایحی به مریدانش آورده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۶۳۷-۹/۱۸۷

آغاز: سخن کان کز زبان هوشمند است ×× گر از تحت الثری آید بلند است. گفتن ونوشتن سهل است ولکن آزموده گفتن و سنجیده نوشتن بسیار صعب چه بسا سخنها که درگفتن؛ **انجام:** کسی که خیری را محتاج نباشد و از کسی بگیرد محتاج بفروختن آن شود تمام شد. الها پروردگا را بباطن اولیاء و مقربان درگاهت سوگند می‌دهم که این عبدذلیل را به پیروی اندرزهای پیران موفق بدار برحمتک یا ارحم الراحمین

خط: نستعلیق، کا: محسن حضوری، تا: ۱۳۴۰ق، ۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۵۴۰]

● شرح حال صوفیان / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e sūfīyān

این کتاب که در شرح حال صوفیان بعد از صوفیان و حتی اقطاب بعد از صفویه است از زندگی صفی علیشاه صوفی معروف شروع و تا شرح حال حاج شیخ محمد حین نجفی

می‌آید. در این شرح حال‌ها از عمده افعال و گذشته‌های وارد بر صاحب ترجمه سخن می‌رود. متأسفانه نام نویسنده معلوم نشد و آخر نسخه نیز پاک شده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۳۵۹/۳

آغاز: بسمله و به نستعین صفی اصفهانی از اجله فقراء و امروز یکی از مشایخ معتبر؛ **انجام:** ملا محمد حسین فاضل اردکانی ازین نوع علمایظاهر و باطن بوده رحمة الله علیه اجمعین.
خط: نستعلیق و نسخ و شکسته نستعلیق، کا: اسد خان، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج بنفش، ۲۹ص، ۱۵ سطر (۱۶/۵×۸/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۳ - ۴۱]

● **شرح حال عباس میرزا قاجار** / تاریخ / فارسی
š.-e hāl-e ʻabbās mīrzā qājār
فرهاد میرزا قاجار، ۱۲۳۳ - ۱۳۰۵ قمری
farhād mīrzā qājār (1818 - 1888)
یادداشت‌هایی است گویا از فرهاد میرزا معتمد الدوله که در آنها حوادث و شرح حال عباس میرزا در سال‌های آخر عمر وی (بیست و پنج ذیحجه ۱۲۴۵ق تا شب پنج‌شنبه ۱۰ جمادی الثانی ۱۲۴۹ وفات وی در مشهد) به صورت تقویم نگاشته شده است. در این یادداشت‌ها عمر عباس میرزا در وقت مرگ ۴۵ سال و شش ماه و شش روز ذکر شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۹۸۴/۲

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵ص (۱۱۴-۱۱۸) [ف: ۳۷ - ۵۸۰]

● **شرح حال عباسه دختر مهدی** / تاریخ / فارسی
š.-e hāl-e ʻabbāsa doxtar-e mahdī
اعتضادالسلطنه، علیقلی بن فتحعلی، ۱۲۳۴؟-۱۲۹۸قمری
eʻtezād-os-saltane, ʻalī-qolī ebn-e fath-ʻalī (1819-1881)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۵۱/۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۹ - ۱۹۵]

← شرح حال عبدالحمید بن سالم عطار و پسرش ‹ ترجمة عبدالحمید العطار و ابنه

● **شرح حال عبدالحمید کاتب** / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e ʻabd-ol-hamīd kāteb
اعتضادالسلطنه، علیقلی بن فتحعلی، ۱۲۳۴؟-۱۲۹۸قمری
eʻtezād-os-saltane, ʻalī-qolī ebn-e fath-ʻalī (1819-1881)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۵۱/۷۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۹ - ۱۹۸]

● **شرح حال عبدالخالق غجدوانی** / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e ʻabd-ol-xāleq-e qojdavānī
گزارش حال و شرح سلسله مشایخ «غجدوانی» است که در پایان گزارش، بخشی از وصیت‌های شیخ را نیز آمده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۴۲۸/۱۳

آغاز: حضرت خواجه عبدالخالق غجدوانی قدس سره ایشان خلیفه چهارمند از خلفاء اربعه خواجه یوسف همدانی قدس الله تعالی سره و سر دفتر طبقه خواجگان؛ **انجام:** جامه تو کهنه و رفیق تو درویش و مایه تو فقر و خانه تو مسجد و مونس تو حق سبحانه و تعالی است
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: شرقی، ۲گ (۷۹-۷۸)، ۲۳ سطر، اندازه: ۶×۱۲/۵سم [ف: ۳۱ - ۴۰۶]

● **شرح حال عبدالقادر کوی طبیب** / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e ʻabd-ol-qāder kūy-e tabīb
کوی طبیب، عبدالقادر، ق۱۳ قمری
kūy-e tabīb, ʻabd-ol-qāder (- 19c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۳۱/۴۵

آغاز: ای فرزندان و ای برادران ایمانی امانت صد امانت اگر کسی بگوید من کیمیا می‌دانم به او فریفته مشوند
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای مذهب، ۱گ (۶۹پ)، ابعاد متن: ۱۰/۵×۲۳، اندازه: ۱۳×۲۷/۷سم [ف: ۲۹/۱ - ۳۶۸]

● **شرح حال عده ای از طبیبان و پزشکان اردستان** / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e ʻedda-ī az tbībān va pezeškān-e ardestān
شفیعی اردستانی، مرتضی بن احمد، ق۱۴ شمسی
šafīʻī ardestānī, morteza ebn-e ahmad (- 20c)
تاریخ تألیف: دوشنبه ۱۶ مهر ۱۳۷۵ش
شرح حال یکصد و هفت تن از پزشکان منسوب به اردستان و حومه آن است که در دو بخش از قرن هشتم تا زمان حاضر تدوین شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۷۸۶

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: پلاستیک قرمز، ۶۸گ، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۲۷ - ۲۰۴]

● **شرح حال عرفا** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e ʻorafā

شرح حال مختصری از پانزده تن از مشاهیر عرفان و تصوف است.که از جلال الدین محمد بلخی و شمس الدین محمد بن علی بن ملک داد تبریزی شروع و تا حکیم سنائی غزنوی پایان می‌پذیرد.

شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۳۹۹/۱

آغاز: مولانا جلال الدین ... ولادت حضرت مولانا در بلخ بوده در ششم ماه ربیع الاول سنه اربع و ستمائه.می گویند که بر حضرت مولانا از پنج سالگی

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۲۴۵ق، جا: محلات؛ ۱۸گ (۱–۱۸)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۱۲۵]

● **شرح حال عرفی** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e ʻorfī

نهاوندی، عبدالباقی، - ۱۰۴۵ قمری

nahāvandī, ʻabd-ol-bāqī (- 1636)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۵۹۴/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۱۱ص (۲–۱۲) [ف: ۸ - ۳۲۶]

● **شرح حال علمای اسلام** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e ʻolamā-ye eslām

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۰۲

از هفت قاری تا استاد غلام رضا، از نگارش‌های تازه؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۳]

● **شرح حال علمای امامیه و فقهای اثنی عشریه** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e ʻolamā-ye emāmīyya va foqahāy-e esnā ʻašarīyya

تبریزی خیابانی، علی بن عبدالعظیم، ۱۲۸۱–۱۳۶۶ قمری

tabrīzī xīyābānī, ʻalī ebn-e ʻabd-ol-ʻazīm (1865 - 1947)

رساله‌ای است در تراجم عالمان امامیه و فقیهان اثنی عشریه به نقل از کتاب‌های لجة الاخبار، قصص العلماء تنکابنی و کتاب‌های دیگر.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۴۵/۶

آغاز: در لجه، ابوالحسن علی بن اسماعیل بن شعیب بن میثم بن یحیی ... الاسدی الکوفی فی البصری از نوادر از کیای روزگار و اکابر متکلمان شیرین گفتار است؛ **انجام:** شیخ فخر الدین محمد بن شیخ حسن صاحب معالم. در قصص العلماء. شیخ محمد بن شیخ حسن بن شیخ زین الدین شهید ثانی، فاضل و مدقق و ورع ... فرمود که از خرابات است. شیخ خواست بعد از آن ...

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۵۴گ (۹۰–۱۴۳)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳۸ - ۴۴۳]

● **شرح حال علی محمد قرقی** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e ʻalī mohammad qurqī

فیض قمی، علی اکبر بن محمد، ق۱۳ قمری

feyz-e qomī, ʻalī akbar ebn-e mohammad (- 19c)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۱۷۹/۳

آغاز: شرح حالی است که نواب اشرف و الا شاهزاده عضد الدوله احمد میرزا خلف خاقان خلد مکان؛ **انجام:** این تفاصیل را این بنده علی اکبر فیض از روی خط و تحریر نواب اشرف اعظم و الا شاهزاده عضدالدوله حکمران همدان تحریر نمود.

خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد حسین صحفی قمی، تا: ۱۳۶۶ق؛ کاغذ: فرنگی، ۶گ (۱۷پ–۲۲ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۶سم [ف: ۳۳ - ۳۴۳]

● **شرح حال عنصری بلخی** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e ʻonsorī balxī

امیرخیزی، اسماعیل بن محمد تقی، ۱۲۵۵–۱۳۴۴شمسی

amīr-xīzī, esmāʻīl ebn-e mohammad taqī (1876 - 1965)

امیر خیزی که بنای بر تصحیح دیوان عنصری داشته، کارهای مختلفی در این زمینه انجام داده از جمله فیش‌برداری از منابع برای نگارش شرح حال عنصری، دفتر حاضر مطالب پراکنده‌ای است که وی بدین جهت گرد آورده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۸۳۵

آغاز: بدایت حال عنصری اغلب تذکره نویسان در شرح حال عنصری می‌گذراند که عنصری در ایام جوانی

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ پیش نویس مؤلف بوده و تنظیم نهایی نشده است؛ جلد: تیماج فرنگی مشکی، ۳۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۳۱ - ۱۰۷]

● **شرح حال غلامرضا مشتاقعلی شاه شیرازی و برخی شاگردان او** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e qolām rezā moštāq ʻalī šāh šīrāzī va barxī šāgerdān-e ū

فیض قمی، علی اکبر بن محمد، ق۱۳ قمری

feyz-e qomī, ʻalī akbar ebn-e mohammad (- 19c)

شرح حال تفصیلی غلامرضا مشتاقعلی شاه شیرازی (م ۱۳۰۱ق)

است که ضمن آن به شرح حال برخی شاگردان وی نیز از جمله: ملا یوسف مظفر علی شاه استرآبادی، میرزا علی نقی فیاض علی شاه، میرزا علی نقی بروجردی و کربلایی حسین مهتر پرداخته است. عناوین رساله به صورت «فصل، فصل» آمده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۱۱۰

آغاز: الحمد لله کما هو اهله و مستحقه ... و بعد چنین گوید این بنده ضعیف ... سال هجرت بر یکهزار و سیصد و شش خیال بستم حالات مرحوم مبرور قطب الاقطاب حاجی غلامرضای مشتاقعلی شاه را؛ **انجام:** این بود آنچه این بنده را خیل نگارش بود شکر که این نامه بعنوان رسید ×× بیشتر از عمر به پایان رسید

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۰۶ق؛ مصحح، با قلم خوردگی، مجدول، یادداشت‌هایی از «محمد قمی صفائی» به تاریخ ۱۳۳۰ق، و چند بیت برادر وی «حسین قمی» به سال ۱۳۱۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۱گ، ۱۴ سطر (۱۴/۵×۷/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۳۳ - ۲۲۴]

← شرح حال فخر رازی ← ترجمة فخر الدین رازی

● شرح حال فدا و نیاز / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e fadā va nīyāz

شفیعی اردستانی، مرتضی بن احمد، ق۱۴ شمسی

šafī‘ī ardestānī, morteza ebn-e ahmad (- 20c)

شرح حال و اشعار میرزا محمد سعید فدا اردستانی و سید حسن نیاز طباطبائی زواره‌ای دو تن از شعرای اردستانی را مؤلف در بهمن ماه ۱۳۷۱ش و آذر ماه ۱۳۷۲ش نگاشته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۵۵۳

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۰گ، اندازه: ۲۱/۵×۳۳سم [ف: ۲۷ - ۳۹]

← شرح حال فردریک پادشاه پروس ← تاریخ فردریک کبیر پادشاه پروس

● شرح حال فردوسی / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e ferdowsī

امیرخیزی، اسماعیل بن محمد تقی، ۱۲۵۵-۱۳۴۴شمسی

amīr-xīzī, esmā‘īl ebn-e mohammad taqī (1876 - 1965)

شرح حال مختصری از حکیم ابوالقاسم فردوسی است در حد یک مقاله چند صفحه‌ای.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۸۶۳

آغاز: شرح حال یگانه شاعر رزمی منصور ابوالقاسم فردوسی علیه الرحمة گویند مسقط الراس فردوسی شهری در طوس بوده که شاداب نام داشت

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ جلد: تیماج فرنگی مشکی، ۵۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۳۱ - ۱۱۵]

● شرح حال فیثاغورس / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e fīsāqūres

شرح حال فیثاغورس و زندگی او.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۴۵۷/۲۱

آغاز: فیثاغورس از بندر سورت است و او مردی بود بصورت و سیاحت مایل و مردم را بعلم و عمل با عدل و احتراز و دست باز داشتن از خطایا و تحصیل معرفت طبایع اشیاء؛ **انجام:** و سخن در ذات باری تبارک و تعالی آنکس را رسد که بران سخن افعال را که شایسته و پسندیده حق باشد مقدم دارد

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۴ص (۴۷-۵۰)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۵سم [ف: ۱۰ - ۱۳۹۸]

● شرح حال فیض / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e feyz

فیض قمی، علی اکبر بن محمد، ق۱۳ قمری

feyz-e qomī, ‘alī akbar ebn-e mohammad (- 19c)

تاریخ تألیف: رجب ۱۲۹۳ق؛ محل تألیف: قریه میم از دهات قم

شرح حال خود مؤلف و پدران و برادران و خواهران وی است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۳۰

آغاز: سپاس بی قیاس و درود غیر معدود و ثنای بی منتها شایسته و سزای یزدان که محرک افلاک مدبر آسمان و زمین؛ **انجام:** افتاده: با حرارت آفتاب و ستارگان گرم می‌کند تا اینکه ...

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ تملک: محمد بن علی اکبر بتاریخ ۱۳۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۳گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲۷ - ۲۵۰]

● شرح حال قطران تبریزی / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e qatrān tabrīzī

کسروی، احمد، ۱۲۶۹ - ۱۳۲۴ شمسی

kasravī, ahmad (1890 - 1945)

شرح حال حکیم ابومنصور امیر شرف الدین بن منصور جیلی دیلمی تبریزی (۴۶۵ق) شاعر معروف قرن پنجم هجری است به قلم کسروی تاریخ‌نگار معاصر.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۸۸۲/۱

آغاز: شرح حال و شناسایی حکیم (قطران) معروف تبریزی با قلم

آقای سید احمد کسروی تبریزی مقیم طهران مدیر مجله ادبی پیمان ... در میان سخن وران ایران کمتر یکی همچون قطران شاعر آذربایجان است

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ مجدول؛ کاغذ: دفتری، جلد: مقوا رویه کاغذ ابر و باد، ۲۹گ (۱پ- ۲۹ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۴۴ - ۱۱۴]

← شرح حال کاترین دوم ← تاریخ قترینه

● شرح حال کاترین دوم = تاریخ روسیه و احوال کاترین دوم / تاریخ جهان / فارسی

š.-e hāl-e kātrīn-e dovvom = tārīx-e rūsīyya va ahvāl-e kātrīn dovvom

کاسترا، ژان

kāsterā, žān

مترجم: دنبلی، سلیمان به حسینقلی خان، قرن ۱۳ قمری

donbalī, soleymān ebn-e hoseynqolī xān (19c)

وابسته به: تاریخ قترینه = تاریخ روسیه (کاترین دوم) = شرح حال کاترین دوم؛ کاسترا، ژان؛ مترجم: یاکوواکی

تاریخ ترجمه: ۱۲۷۱ق

سفیر فرانسه به دربار تزار روسیه کتابی در شرح حال کترین (کاترین) امپراطوریس معروف روس به زبان فرانسه می‌نویسد که به وسیله باقوداکی (یاکوواکی) از آن زبان به ترکی ترجمه می‌شود. دنبلی که بنا بر گفته خود از عشاق تاریخ بوده و از جوانی با عشق به تاریخ ساعات کتابخانی خود را گذرانده است می‌گوید مع التاسف توایخ ایران آن طور که باید و شاید رافع نیازمندی‌های تاریخ‌خوان و پژوهشگر در امور تاریخی نیست. خوشبختانه او به ترجمه باقوداکی برمی‌خورد و آن را نیکو می‌یابد پس بر آن می‌شود که از روی ترجمه ترکی تاریخ کاترین را به زبان فارسی برگرداند. حاصل کار او این ترجمه است در دو قسمت: قسمت ۱. اشاره بوضع دولت روسیه و اوایل آن است که در ذیل آن تاریخ کاترین می‌آید؛ قسمت ۲. اشاره به قوه بریه و بحریه و واردات و مصر وفات و دخل و خرج سالیانه روسیه است.

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۲۷/۱

آغاز: بسمله، این بنده درگاه خلایق پناه سلیمان ابن حسینقلی خان؛ **انجام:** تمام شد تاریخ کترینه ثانی امپراطوریچه دولت روسیه در ایران مشهور بخورشید کلاه.

خط: شکسته نستعلیق، کا: عبدالستار گرگانی، تا: ۲۱ جمادی الاول ۱۳۰۰ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۴۹۰ص (۱-۴۹۰)، ۱۶ سطر (۷/۵×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۳ - ۲۷۱]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۹۶۱/۱

آغاز: بسمله. این کتاب اجمالاً تاریخ بعضی از سلاطین و طوایف مختلفه ممالک روسیه است و تفصیلا احوالات کاترینه ثانی امپراطوریسه ... که در مملکت ایران مشهور به خورشید کلاه است ... (جزء ۱۷۱۶ و ۱۴۶ملی)؛ **انجام:** مطالعه کنندگان به این کیفیت اطلاع حاصل شود. این کاترینه ثانی در ایران به خورشید کلاه مشهورست. سنه ۱۳۰۶.

نگارشی دیگری است از مجموعه ۱۲۲۷ کتابخانه ملی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن زرد، ۱۷ و ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۷ - ۱۱۲]

● شرح حال کرم / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e karam

کرم بن اسکندر، قرن ۱۴ قمری

karam ebn-e eskandar (20c)

تاریخ تألیف: محتملاً ۱۳۰۷ق

کرم نام دزدی بوده که در خاک روسیه و عثمانی و ایران سال‌ها به دزدی و راهزنی اشتغال داشته است. چون ناصرالدین شاه به سال ۱۳۰۷ق از سفر فرنگستان برمی‌گردد وی به ناصرالدین شاه ملتجی می‌شود و تقاضای عفو می‌کند. پادشاه ایران از او درمی‌گذرد و او را همراه خود به تهران می‌آورد و ماهی یکصد تومان برای او برقرار می‌سازد تا دیگر دزدی نکند، او نیز از دزدی دست بر می‌دارد و به تحریر شرح حال خود می‌پردازد که بسیار جالب توجه و خواندنی است.

[فهرستواره منزوی ۲۲۰۸/۳]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲۳

آغاز: کرم پسر اسکندر نواده ملا زال است ملا زال از سکنه چرس واقعه در نواحی خوی است اوقاتیکه بلاد قفقاز واگذار بدولت روس شده ملا زال از چرس بقفقاز رفته؛ **انجام:** و الحمدلله در زیر سایه همچو شاهنشاه عادل باذلی براحت و تنعم گذران می‌کنم

خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: محتملاً ۱۳۰۷ق، جا: تهران (شاید)؛ کاغذ: فرنگی، فلفل نمکی، جلد: تیماج قرمز، ۳۴گ، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۳۱۸]

● شرح حال مادام کامپان = شرح حال ماری آنتوانت / تاریخ / فارسی

š.e hāl-e mādām kāmpān = š.e hāl-e mārī āntovānt

مادام کامپان

mādām kāmpān

مترجم: منوچهر بن عماد الدوله، ق۱۴ قمری

manūčehr ebn-e ‘emād-od dowle (- 20c)

اهداء به: ناصرالدین شاه

تاریخ ترجمه: ۱۳۱۲ق
مادام کامپان کتابخوان ماری انتوانت ملکه معروف است. این خانم بر اثر کیاست و اطلاعات وافر خود به دربار لوئی پانزدهم راه یافت و کتابخوان شاهزادگان گشت و چون ماری انتوانت به زوجیت لوئی شانزدهم درآمد کتابخوان او گشت و در دربار بود تا سقوط لوئی شانزدهم و به زیر گیوتین رفتن ماری انتوانت. مادام کامپان در این شرح حال آنچه بر او گذشته و به چشم دیده است به قلم آورده و چون در مکان ارفعی قرار داشته مشاهداتش جنبه تاریخی بسیار دارد. این اثر را به امر ناصرالدین شاه قاجار و تصویب محمد حسنخان اعتماد السلطنه رئیس دارالترجمه همایونی، شاهزاده منوچهر بن عماد الدوله از فرانسه به فارسی ترجمه کرده است

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۳۱۲
آغاز: فصل دوازدهم - چندی بعد از مسأله بازی عروسی فیکارو؛ **انجام:** و همیشه از ایامی که با هم بسر بردیم یاد آورد.
جلد دوم؛ خط: نستعلیق، کا: محمد صادق تویسرکانی، تا: ۷ جمادی الثانی ۱۳۱۲ق؛ مجدول، با یک سرلوح زرین؛ کاغذ: فلفل نمکی فرنگی، جلد: مخمل آبی، ۷۷گ، ۱۱ سطر (۱۳×۲۶/۵)، اندازه: ۲۲×۳۵سم [ف: ۷ - ۱۲۸]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۸۶
آغاز: بسمه تعالی، دربار لوئی پانزدهم. وقتی که بکتابخوانی؛ **انجام:** و در این مسئله موسیو (و دردل) خیانتی بزرگ نسبت بخانواده سلطنت و ولینعمت خویش نموده بود
خط: نستعلیق، کا: محمد صادق تویسرکانی، تا: ۱۳۳۲ق، جا: تهران؛ با سرلوح، مجدول؛ کاغذ: فرنگی (فلفل نمکی)، جلد: مخمل، مذهب، ۴۱گ، ۱۵ سطر (۱۲/۵×۲۵)، اندازه: ۲۱×۳۵سم [ف: ۴ - ۲۴۳]

← شرح حال ماری آنتوانت ← شرح حال مادام کامپان

● شرح حال متمهدی سودانی / تاریخ / فارسی
š.-e hāl-e motamahdī sūdānī

گروسی، عیسی، ق۱۳ قمری
garrūsī, ʻīsā (- 19c)

اهداء به: ناصرالدین شاه قاجار
تاریخ ترجمه: ۱۳۰۱ق
گزارش مختصری است از قیام محمد بن احمد متمهدی سودانی در سودان و ادعای مهدویت وی و کشتارهایی که بدین مناسبت به راه افتاد. این نوشته بر اساس گزارشی است که دکتر موسی نبی از شهر خرطوم سودان به مجمع جغرافیایی فرانسه نوشته است و توسط گروسی از فرانسه به فارسی ترجمه شده.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۷۰۴
آغاز: در مجمع ژغرافیائی فرانسه در کتابچه موسوم بسوسیته ژئگرافی که هر ماه دو نسخه اش بطبع میرسد؛ **انجام:** و دو سه واقعه دیگر ترجمه کرده بنظر آفتاب اثر اعلی حضرت اقدس همایون روحنا فداه رسیده است
خط: نستعلیق زیبا، کاتب = مؤلف، تا: ربیع الثانی ۱۳۰۱ق؛ به خط ناصر الدین شاه جمله «تماماً ملاحظه شد»؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۵گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۱۰۵]

← شرح حال مجلسی ← ترجمة المجلسي و فهرست مصنفاته

● شرح حال مجیر الملك و میرجمله / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e mojīr-ol-molk va mīr jomle

شفیعی اردستانی، مرتضی بن احمد، ق۱۴ شمسی
šafīʻī ardestānī, morteza ebn-e ahmad (- 20c)
شرح حال کیا ابوالفتح علی بن حسین طغرائی اردستانی ملقب به «مجیر الملك» و «مجیر الدوله» و میر محمد سعید اردستانی ملقب به «میر جمله» دو تن از شخصیتهای اردستان است که نگارنده به تاریخ اول بهمن ماه ۱۳۷۲ش به پایان برده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۵۵۲
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا، جلد: گالینگور سبز، ۱۳گ، اندازه: ۲۲×۳۵سم [ف: ۲۷ - ۳۸]

● شرح حال محمد تقی سپهر / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e mohammad taqī sepehr

سپهر، محمد تقی بن محمد علی، ۱۲۱۶ - ۱۲۹۷ قمری
sepehr, mohammad taqī ebn-e mohammad ʻalī (1802 - 1880)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۹۱
بی‌کا، بی‌تا؛ در دیباچه دیوان آمده؛ ۱۲ص (۱-۱۲) [ف: ۳ - ۴۸۶]

● شرح حال محمد حسین خان صدر اصفهانی / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e mohammad hosayn xān sadr-e esfahānī

از: حیدر علی؟
مختصری است در شرح حال محمد حسین خان اصفهانی صدر اعظم که تا اواخر دولت فتحعلی شاه در قید حیات بوده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۴۲۴/۵
آغاز: بسمله تبارک و تعالی شهد الله انه لا اله الا هو ... اقل عباد راقم این کلمات ... عرضه میدارد که چون باقی داشتن نام کرام و

صاحبان خیرات از جمله مبرات است؛ **انجام:** الراجی من ربه اللطیف الخفی و الجلی حیدر علی که راقم این حروف و بگمنامی معروف است اللهم اغفرلی ... و السلام علیکم و رحمة الله و برکاته.

خط: نسخ، کا: احتمالاً میرزا عبدالحسین شاعر، محمد کریم خان و حیدر خان صدری، تا: قرن ۱۳، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸ص (۲۰۱–۲۰۸)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۳سم [ف: ۵۰ – ۱۹۱]

● **شرح حال محمد سلیم جهانگیر** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e mohammad salīm jahāngīr

جهانگیر، محمد سلیم، ۹۳۶–قرن ۱۱ قمری

jahāngīr, mohammad salīm (1530- 17c)

تاریخ تألیف: صفر ۱۰۰۶ق

محمد سلیم، که فرزند یکی از ملوک لاهور هندوستان است، در این کتاب شرح حال خود را مفصل می‌آورد و می‌گوید: پدرم که شاه لاهور بود به انتظار طفلی بود و نذرها می‌کرد تا آنکه به او گفتند در مرقد خواجه معین الدین چشتی پیری است سلیم نام که اگر به او نیت کنی خدا فرزند تو را نگاه می‌دارد چه فرزندان پدرم پس از تولد درمی‌گذشتند. باری پس از آن‌که من به سال ۹۳۶ق (هفدهم ربیع الاول) به دنیا آمدم پدرم با پای پیاده با امرای خود به کوی آن درویش روانه شد و مرا به خدمت او برد. او مرا محمد سلیم نام گذاشت و از همت آن درویش من باقیماندم و بعدها لقب جهانگیر را بر نام خود اضافه کردم.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۵۲

آغاز: در هم پیش تخته همی ریختند؟ بفرق سرم مشک می‌بختند؛ **انجام:** تو خواه از سخنم پندگیر و خواه ملال تم بحمدالله و چشم؟ و حسن توفیقه فی یوم الثلاث من شهر صفرالمظفر سنه ۱۰۰۶ هـ.ق.

خط:شکسته نستعلیق خوش، کا: ملک الکتاب عبدالله، تا: ۱۳۰۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، فلفل نمکی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۸گ، ۱۲ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ – ۴۲]

← شرح حال محمد (ص) و دوازده امام ← عترت نبی

● **شرح حال محمد طاهر وحید** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e mohammad tāher-e vahīd

وحید قزوینی، محمد طاهر بن حسین، ۱۰۱۵ – ۱۱۱۲ ؟ قمری

vahīd-e qazvīnī, mohammad tāher ebn-e hoseyn (1607 - 1701)

انشاء میرزا محمد طاهر وحید در شرح حال خود و بعضی حوادث مهم تاریخی.

چاپ: هند، مطبع دریای لطافت کمال، سنگی، وزیری بزرگ، ۱۲۸ص

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸/۱۲

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، ۷ص (۳۸–۴۴)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [سنا: ف: ۱ – ۴۷]

● **شرح حال محمد علی رجائی زفره‌ای** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e mohammad ʻalī rajā'ī zafara ī

رجایی زفره ای، محمد حسن، ۱۳۱۰ شمسی

rajāyī zefre'ī, mohammad hasan (1931 -)

شرح حال کوتاهی از مرحوم رجاء زفره‌ای به قلم فرزندش محمد حسن رجائی زفره‌ای است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۵۲/۲

خط: تحریری، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۴۸ق؛ واقف: محمد حسن رجائی زفره‌ای، ۱۳۴۸ق؛ جلد: پلاستیکی سبز، ۲گ (۱۰–۱۱)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۴ – ۳۱]

● **شرح حال محمود بن ابوالقاسم خوئی** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e mahmūd-e bn-e ab-ol-qāsem-e xū'ī

خوئی، محمود بن ابوالقاسم، ق۱۳ قمری

xū'ī, mahmūd ebn-e ab-ol-qāsem (- 19c)

مؤلف در رساله حاضر به شرح حال مختصری از پدر و اجداد خود از طرف پدر و مادر پرداخته است و خود را از طرف پدر محمود بن ابوالقاسم بن احمد بن ملاعلی بن دولت علی معرفی نموده و از طرف مادر محمود بن شهربانو مشهور به شهری سلطان بنت محمود آقا بن شیخ احمد آورده است. شاید رساله اول مجموعه حاضر نیز به خط همو باشد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۰۷/۲

آغاز: نسب حقیر به قراری است که نوشته می‌شو محمود بن میرزا ابوالقاسم بن حاجی ملااحمد بن ملاعلی بن ملادولت علی ابا محمود بن شهربانو الشهیر شهری سلطان بنت محمود آقا بن شیخ احمد اما؛ **انجام:** و فتنه سلیمان خان به وقوع پیوست و رشته کار از دست رفت، بیان این احوال بر سبیل اجمال آنکه ابراهیم خان حاکم قراباغ که سر از ربقه اطاعت

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۵۸پ–۶۲پ)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲۰ – ۲۷۰]

● **شرح حال مختصر هفت تن از سلاطین عثمانی** / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e moxtasar-e haft tan az salātīn-e ʻosmānī

مؤلف یا شارح معلوم نشد؛ شرح حال: ۱. سلطان سلیم سوم، ۲. سلطان مصطفی چهارم، ۳. سلطان محمود دوم، ۴. سلطان عبدالمجید، ۵. سلطان عبدالعزیز، ۶. سلطان مراد پنجم، ۷. سلطان عبدالحمید دوم.

اصفهان؛ صارم الدوله (کتابخانه فرهنگ اصفهان)؛ شماره نسخه:۹۷۶

آغاز: یک مائه از احوال سلاطین، تصویرات هفت نفر از سلاطین اخیر عثمانی که معروفند بزمان اضمحلال مملکت و آن ممتد است از مجاهداتیکه بیچاره سلطان سلیم دوم در اصلاحات سیاسی بعمل آورد تا زمان حالیه؛ **انجام:** در اطراف تنگه‌های معروف برای دفع اتفاقاتیکه از شدت وضوح محتاج بهیچ بیانی نیست.

خط:نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ دارای سرلوح مذهب و مصور به تصاویر هفت تن از سلاطین مذکور؛ کاغذ: خان‌بالغ، جلد: مخمل سبز، ۲۲ص، ۱۰ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: - ۱۰۰]

● شرح حال مسیو کروگر (ترجمه) / تاریخ / فارسی

š.-e hāl-e mūsīyo kerūger (t.)

جلد اول کتاب سرگذشت پل کروگر است به قلم خود او که از سال ۱۸۸۳ تا ۱۸۸۸م مسیحی ریاست دولت جمهوری ترانسوال از مستعمرات آفریقایی انگلیس را داشته و پیش از آنکه وی بدین سمت منصوب گردد مستعمره مزبور معروف به جمهوری جنوب آفریقا و جمهوری بوئر بوده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۲۶۰

آغاز: شرح حال مسیو کر گر رئیس جمهوری ترانسوال که از زبان فرانسه ترجمه شده است، فصل اول در باب جوانی مخصوص، سرگذشت من از وقت طفولیت یعنی نه سالگی که در آنوقت؛ **انجام:** این مطلب را در همان روزنامه در شانزدهم ماه آوریل ۱۸۹۶ ثبت کرده بود.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۱۳۲۴ق؛ در آغاز نسخه عکس صاحب ترجمه با زیرنویس فرانسه و در پایان یک صفحه نقشه چاپی ترانسوال ضمیمه است که از متن فرانسه آن جدا کرده‌اند؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: مخمل کله اردکی، ۱۴۰گ، ۱۵ سطر (۱۱×۱۵/۵)، اندازه: ۱۸×۲۲/۳سم [ف: ۷ - ۱۲۹]

● شرح حال مشاهیر / تراجم / عربی

š.-e hāl-e mašāhīr

مشتمل بر شرح حال ابوحنیفه، شافعی، مالک، احمد بن حنبل، اویس قرنی، عمر بن عبدالعزیز، حسن بصری، کسائی، محمد بن حسن قاضی القضاة، معروف کرخی، اخفش، اصمعی، بشر حافی، بخاری، مسلم بن حجاج، ابومعشر منجم بلخی، بحتری، جنید بغدادی، ابن الشریح، محمد بن زکریا رازی، ابن مقله، ابن انباری، اشعری، شبلی، صولی شطرنجی، ابونصر فارابی، صاحب بن عباد، ابوعلی سینا، جارالله زمخشری، قاضی عیاض، عبدالقادر جیلی، سهروردی، ابن عساکر، شیخ احمد رفاعی، ابن الجوزی، فخرالدین رازی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۵۸۲/۱۱

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ وقوع زلزله عظیم در بلده کاشان در ذیقعده ۱۱۹۲ق نیز در صفحه ۸۴ گزارش شده، نیز یادداشت زلزله تبریز در ۱۱۹۴ق در آن آمده است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹ص (۱۳۰-۱۵۸)، اندازه: ۱۰×۲۱سم [ف: ۴۱ - ۶۰]

● شرح حال مشاهیر انبیاء و پیغمبران / تاریخ پیامبران / فارسی

š.-e hāl-e mašāhīr-e anbīyā’ va peyqambarān

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۴۲/۳۳

خط: شکسته نستعلیق، کا: ابوالقاسم وفا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۳ص (۴۸۹-۵۰۲) [ف: ۶ - ۱۳۴]

● شرح حال مصاحب نائینی و اشعار او / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e mosāheb nā’īnī va aš‘ār-e ū

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۰۴۱/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱ص [ف: ۶ - ۱۹۳]

● شرح حال مظفر علیشاه / تاریخ / فارسی

š.-e hāl-e mozaffar ‘alī-šāh

جرفادقانی، محمد بن علی اصغر، ق۱۳ قمری

jorfādeqānī, mohammad ebn-e ‘alī asqar (- 19c)

به دستور: علی بن محمد حسن زنوزی

تاریخ تألیف: ۱۲۶۵ق؛ محل تألیف: گلپایگان

شرح حال کوتاهی است از میرزا محمدتقی بن میرزا محمد کاظم کرمانی ملقب به مظفرعلیشاه که در سال ۱۲۱۵ در کرمانشاه شربت شهادت نوشیده است.

آغاز: در شهر ربیع المولود سنه ۱۲۶۵ در بلده گلپایگان شرف صحبت و فیض خدمت جناب مستطاب سید الاجل

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۰۷۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** روح پاکش به جوار حضرت عزت خرامید انا الله و انا الیه راجعون.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ربیع الثانی ۱۲۶۵ق؛ جلد: مقوا، ۱گ (۴۳ر-۴۴پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۳۸ - ۹۴]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۸۲/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** بجوار عزت خرامید انا لله ... راجعون کتبه ... المترجم فی شهر ربیع الثانی سنة ۱۲۶۵.
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۵۲۲–۵۲۴)، ۲۰ سطر (۹/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۲۱/۵×۳۵سم [ف: ۱۰ – ۱۸۹۵]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۹۲۸/۱–۵۹/۱۴۸

آغاز: بسمله ذکر احوال قدوة العارفین و زبدة المحققین العارف بالله مظفر علیشاه طاب ثراه رحمة الله علیه اسم شریف آنجناب میرزا محمد تقی ابن میرزا محمد کاظم افضل فضلای زمان
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴گ (۱–۴)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۵ – ۲۵۴۱]

● شرح حال مکتشفین و مخترعین / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e moktašefīn va maxtare'īn

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۹۱/۴

تألیف شده در ۱۲۹۶؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۹ص [ف: ۱ – ۴۲۴]

● شرح حال ملا هادی سبزواری / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e mollā hādī sabzevārī

اشرف زاده، محسن بن ابی القاسم، ق۱۴ شمسی

ašraf-zāde, mohsen ebn-e abe-l-qāsem (- 20c)

شرح حال ملا هادی سبزواری، تألیفات، محل تدریس، شیوه تدریس و قبول شاگردان، اخلاق، زهد، خوارق عادات، ماجرای ملاقات او با ناصرالدین شاه قاجار، با قلمی روان نگاشته شده است.

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۲۶۲

آغاز: به نام خداوند بخشنده مهربان مرحوم حاج ملا هادی حکیم سبزواری متخلص به اسرار و ملقب به محقق سبزواری یکی از بزرگترین حکما و فلاسفه نیمه دوم قرن نوزدهم می‌باشد که علاوه بر مقامات معنویه و کمالات نفسانیه حکمیه مقام جامعی از اغلب علوم مخصوصا فقه و اصول و ادبیات و علوم ریاضیه داشته؛
انجام: وقتی که عقب در می‌رود در را باز کرده یک مرتبه شوهر خود را در آغوش می‌کرد، ۱۳۱۲/۵/۲۵.
خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۲۴ ربیع الثانی ۱۳۵۲ق؛ واقف: محسن بن ابی القاسم اشرف زاده؛ کاغذ: مشقی، ۲۶گ، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۵ – ۶۳۵]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۲۶۱

آغاز: بسمله، در سال ۱۳۱۲ شمسی از طرف وزارت علوم و فرهنگ به وسیله ریاست فرهنگ سبزوار ... به نام خداوند بخشنده مهربان؛ **انجام:** و لکن برای نمونه بهمین تعداد اکتفا می‌شود رحمة الله علیه و برکاته انا الاحقر و العبد الذلیل العاصی محسن ... ۱۳۱۲/۵/۲۵ شمسی.
بی‌کا، بی‌تا [ف: ۵ – ۶۳۴]

● شرح حال ملای رومی = سرگذشت مولوی / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e mollā-ye rūmī = sargozašt-e mowlavī

شمس العلماء، محمد مهدی بن غلامعلی، ق۱۴ قمری

šams-ol-'olamā', mohammad mahdī ebn-e qolām 'alī (- 20c)

اهدا به: ناصر الدین شاه (۱۲۶۴–۱۳۱۳ق)
تاریخ تألیف: ۱۳۰۹ق

نویسنده که از مجلسیان دارالتألیف ناصری بوده و به ضبط احوال رجال اشتغال داشته است در این نسخه شرح حال مولانا جلال الدین رومی را به رشته تحریر می‌کشد و به سبک فرنگیان اقوالی بس مستند در ذکر حال مولانا می‌آورد. طبق مندرجات کتاب شمس العلماء دسترسی به کتاب‌های بسیار داشته و ظاهراً مرد بسیار اندیشمند و پرکاری بوده است.
آغاز: بسمله، مدتی این مثنوی تأخیر شد ×× مدتی بایست تا خون شیر شد
انجام: مردی کن برو از خدمتشان مردم شو ×× زانکه این مردم همه مردم خوارند
[فهرستواره منزوی ۱۹۱۶/۳]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۴۹

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۹ق، جا: تهران؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مخمل قرمز، ۸۵گ، ۲۱ سطر (۱۱×۲۳)، اندازه: ۲۱×۳۵سم [ف: ۴ – ۱۲۹]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۶۲۱

خط: نستعلیق، کا: محمد رضای شیرازی، تا: جمعه ۲۸ رجب ۱۳۱۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۵۷گ، ۱۸ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ×۳۲سم [ف: ۱۷ – ۱۷۸]

● شرح حال ملکه ویکتوریا / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e malake-ye vīktorīyā

بارن نرمان، ق۱۳ قمری

bāron normān (- 19c)

اهداء به:ناصرالدین شاه

ملکه ویکتوریا که از شاهزادگان بنام و شاهان با افتخار انگلیس است در قرن نوزدهم میلادی بر کشور انگلیس پادشاهی کرد و به زمان او بسیاری از کشورها برای انگلیس گشوده شد. در این کتاب شرح حال مفصل این ملکه از دوران شاهزادگی و

ولیعهدی تا زمان امپراطوری می‌آید و در خلال آن وضع دربار انگلیس به قرن نوزدهم میلادی نیز نشان داده می‌شود.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۵۳

آغاز: وقائع احوال اعلیحضرت ویکتوریا ملکه انگلیس. فصل اول در سنه ۱۸۱۹ در خانواده انگلیس؛ **انجام:** او بقدریکه عمر طبیعی است زندگی کند و همیشه او را دعای خیر می‌نمایند
خط: شکسته نستعلیق، کا: محمود بزچلوئی، تا: ۱۲۹۸ق، جا: تهران؛ با سرلوح مذهب، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مخمل آبی، ۴۶گ، ۱۱ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۲۱×۳۲سم [ف: ۴ - ۳۱۰]

● **شرح حال منوچهری** / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e manūčehrī
هدایت، رضا قلی بن محمد هادی، ۱۲۱۵-۱۲۸۸ قمری
hedāyat, rezā qolī ebn-e mohammad hādī (1801 - 1871)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۶۷۴

کاتب= مؤلف، بی‌تا؛ در پایان نسخه یک صفحه رضا قلیخان چلیپا نوشته؛ ۱ص، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۸ - ۴۳۶]

● **شرح حال موقر السلطنة** / تاریخ / فارسی
š.-e hāl-e movaqqar-os-saltana
موقر السلطنه بن عبدالله، ق۱۳ قمری
movaqqar-os-saltane ebn-e ʻabd-ol-lāh (- 19c)
شرح مفصلی است از زندگانی و خاطرات موقر السلطنه فرزند عبدالله خان ملقب به ناظم السلطنه کشیکچی باشی ناصر الدین شاه قاجار. این شرح حال را موقر السلطنة املاء نموده و مؤلف تحریر کرده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۶۴۰-۲۸/۶۰

آغاز: فصل دوم والد ماجدم جناب عبدالله خان ملقب بناظم السلطنة ... مرا در سن شش سالگی بشناختن خط وآموختن ابجد بازداشت؛ **انجام:** گفتم تمام اشرفی‌های من ناصرالدین شاهی می‌باشد ومساعدت شما درخلاصی من همین است که اگر لازم شود از قول
فصل دوم تا آخر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوای با روکش پارچه طوسی، ۱۷۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۴۱]

● **شرح حال مهاراجه رنجیت سنگه** / تاریخ / فارسی
š.-e hāl-e mahārāje renjīt senge
سید حسین بن سید محمد رضا، ق۱۴ قمری
seyyed hoseyn ebn-e seyyed mohammad rezā (- 20c)

رساله‌ای کوتاه در شرح حال مهاراجه رنجیت سنگه پسر سردار مهان سنگه حاکم مملکت پنجاب که با استفاده از روزنامجات هندوستان به فارسی نگاشته شده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۲۷۴

آغاز: شرح حال مهاراجه رنجیت سنگه فرمانروای مملکت پنجاب پسر سردار مهان سنگه سال هزار وهشتصد وسی وهفت بکرمی هندوئی مطابق سنه ۱۷۸۰ میلادی سردار مهان سنگه از سرداران؛ **انجام:** و وقایعی که مابین رنجیت سنگه وخانواده احمد شاه درانی واقع شده وسلوک او باشاه شجاع الملک وگرفتن الماس کوه نور وسایر جواهرات ... لهذا تذکار آن را دراین مقام خالی از فایده دانسته ترک نمود
خط: نستعلیق، کا: شاید مترجم، تا: قرن ۱۳، جلد: تیماج با روکش کاغذ نارنجی،۴۳گ، ۱۰سطر،اندازه:۱۵×۲۱سم[ف مخ - ۳ - ۱۱۸۲]

● **شرح حال میرزا ابراهیم خان کلانتر** / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e mīrzā ebrāhīm xān-e kalāntar
کلانتر، ابراهیم بن ابوالقاسم، قرن ۱۳ قمری
kalāntar, ebrāhīm ebn-e ab-ol-qāsem (19c)
تاریخ تألیف: ۱۲۰۰ق؛ محل تألیف: تهران
وی پسر میرزا ابوالقاسم از علمای شیراز و از نوادگان سید محمد قاسم مشهور به مدرس از علمای دوره صفویه است. وی مشکلات و مصایبی که در طول زندگی خویش داشته نگاشته است. او در زمان جعفر خان زند کلانتر فارس بوده و مدتی هم در رکاب جعفرخان در اصفهان اقامت داشت و به فرمانروایی فارس منصوب شد اما سرانجام که جعفرخان از آقا محمد خان قاجار شکست خورد و فرار کرد مؤلف کتاب نیز با کسان جعفرخان در اصفهان اسیر شد و آقا محمدخان او را به اسارت به طهران آورد.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۳۸۸

آغاز: بسمله، و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد و آله سیما امیرالمؤمنین علی علیه السلام الی یوم الدین. اما بعد چون از تقدیرات ربانی در سن وقت که سال هجرت خیر الانام صلی الله علیه و آله بهزار و دویست رسید بجهاتی که مفصلا بعد از این نگارش خواهد یافت (زنارسایی و عدم مساعدت)؛ **انجام:** و این جمعیت از عراق فارس هر دو با او بودند خلاصه جلادت خان رستم نشان بظهور رسید فعلیه لعنة الله و الملائکة الناس اجمعین و السلام خیر ختام و صلی الله علی محمد و آله.
خط: نسخ خوش، کا: محمد علی ناصح، تا: ۷ آذر ۱۳۱۷ش؛ با یادداشتی از محمدعلی ناصح (مالک و کاتب نسخه) مبنی بر آنکه وی نسخه حاضر را در ۷ آذر ۱۳۱۷ شمسی از روی نسخه سعید نفیسی برای خود استنساخ نموده، نفیسی نیز آن را از روی خط

اصل خوشنویس عصر «علی اکبر شیرازی» که در ۱۳۲۴ق نوشته شده در ۱۳۴۲ق نگاشته، محمد علی ناصح همچنین شرح و توصیفی را که سعید نفیسی در پایان کتاب آورده عیناً نقل کرده است که تاریخ تألیف کتاب در ۱۲۰۰ق در طهران است و این نسخه غیر از آنکه منحصر به فرد و نادر است از خط خوشنویس معروفی برخوردار است. ناصح در توضیح پایانی خود می‌گوید که علی اکبر شیرازی با وجود خط خوش، سواد چندانی نداشته و تحریفات و اغلاط املایی فراوانی دارد که به وضوح دیده می‌شود وی صحیح کلمات را در بالای هر کلمه نوشته است تا اگر بعدها نسخه معتبر دیگری یافت با آن مقابله کنند؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۹۳گ، ۱۶سطر (۸×۱۶/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۱۹ – ۵۱۰]

● شرح حال میرزا حسن زنوزی و خاندانش / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e mīrzā hasan-e zonūzī va xāndānaš

حسینی زنوزی، حسین بن روح الله، قرن ۱۵ قمری

hoseynī zonūzī, oseyn ebn-e rūh-ol-lāh (21c)

گزارش شرح حال مرحوم میرزا محمد حسن زنوزی صاحب دانش‌نامه ارزشمند ریاض الجنه است که مؤلف از نوادگان آن مرحوم می‌باشد. سروده‌هایی از مرحوم زنوزی و خاندانش را ضمیمه رساله نموده و به شرح اوضاع ایران معاصر نیز به صورت اجمال پرداخته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۳۸۴

آغاز: حمد و ثنا خدایرا سزاست که عالم و آدم را به نور علم و معرفت منور فرموده و در کتاب خود فرماید: اقرأ باسم ربک الذی خلق؛ **انجام:** از خداوند متعال خواهان و خواستارم که ما را به طریق هدایت قرآن و پیروی از رسالت پیغمبر اسلام و ولایت حضرت مولای متقیان و آلش پایدار داشته و مسلمانان جهان را نسبت به یکدیگر متحد و متفق فرماید

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: خرداد ۱۳۷۱ش، جا: مکزیکوسیتی؛ کاغذ: دفتری، جلد: مشمع زرشکی، ۸۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۲۲×۲۹سم [ف: ۳۹ – ۱۱۲]

● شرح حال میرزا رفیع تبریزی نظام العلماء / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e mīrzā rafī‘-e tabrīzī nezām-ol ‘olamā’

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰۱۱/۶

به نقل از: زین العابدین گنجه‌ای؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۱۳۰۲ق؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۷۶پ–۱۷۷ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۴۴ – ۱۹۷]

● شرح حال میرزا سیف الدین خان وزیر خارجه / داستان / فارسی

š.-e hāl-e mīrzā sayf-o dīn xān vazīr-e xāreja

شرح حال وزیر خارجه ایران در تاریخ ۱۸۷۵ میلادی مصادف با ۱۲۸۸ قمری می‌باشد که در چهار مجلس نگاشته شده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۱۶۴/۲

آغاز: این حکایت را به طرز طیاتر فرنگستان درچهار مجلس نوشتم که برادران وطن ما در آینده بخوانند؛ **انجام:** مشیرالدوله – تعظیم نموده بیرون می‌رود میرزا محمد رئیس هم با وزیر می‌رود. پرده می‌افتد مجلس تمام می‌شود.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ بخشی از قصه قاضی و دزد، چند داستان ناقص دیگر از جمله «عشق کشنده»، جزوه درسی در تاریخ طبیعی؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۵گ (۱۷۰پ–۱۸۴پ)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۸۲]

● شرح حال میرزا طاهر دیباچه نگار اصفهانی / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e mīrzā tāher dībāča negār-e esfahānī

شرح حال ستایش‌آمیز میرزا طاهر دیباچه نگار اصفهانی متخلص به شعری (۱۲۴۴–۱۲۷۴ق) است. در صفحه ۳۵۶ به نام او و کتابش گنج شایگان اشاره شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۶۸/۳۶

آغاز: در دبستان معارف انگریز آموزگار بر مسند افادت چون محیط موج می‌زد و در عرشه افاضت از هر اوج؛ **انجام:** طهران چیزی نیست که نیست. گروهی از متنجده منصور که به این مشق مأمورند خود هم می‌سازند و هم می‌نوازند

خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی نخودی و فستقی، جلد: چرم قهوه‌ای مذهب، ۵ص (۳۵۲–۳۵۶)، اندازه: ۱۲/۶×۲۱/۸سم [ف: ۲۹/۱ – ۴۹۶]

● شرح حال میرزا محمد حسن زنوزی / تراجم / فارسی

š.-e hāl-e mīrzā mohammad hasan-e zonūzī

ولائی، تاج الدین، ۱۳۰۵ شمسی

velā’ī, tāj-od-dīn (1926 -)

تاریخ تألیف: ۱۳۶۹ش؛ محل تألیف: مکزیکو سیتی

شرح حال اجمالی میرزا محمد حسن بن عبدالرسول حسینی زنوزی متخلص به فانی (– ۱۲۱۸ق) صاحب دانشنامه عظیم ریاض الجنة می‌باشد که از سوی سید تاج الدین ولائی که از نوادگان زنوزی است نگارش یافته است. وی، مقیم کشور مکزیک و در مکزیکوسیتی زندگی می‌کند و این کتاب را در آستانه انتشار کتاب ریاض الجنة نگاشته و در ضمن آن به شرح

حال خود نیز پداخته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۷۴۲

آغاز: الحمدالله رب العالمین ... اما بعد، این بی مقدار سید تاج الدین حسین ولائی که روز چهاردهم تیر ماه ۱۳۶۷ شمسی در دولت منزل جناب آیة الله امام جمعه تبریز مهمان بودم جناب آقای دکتر سید محمود مرعشی فرزند برومند حضرت آیة الله [العظمی] آقای سید شهاب الدین مرعشی نجفی مدظله العالی که ریاست کتابخانه و تولیت موقوفات با آنجناب می‌باشد از شهر مقدس قم تلفن فرمودند که قصد طبع کتاب ریاض الجنة را دارند و جناب آیت الله امام جمعه تبریز اظهار داشتند خوشبختانه نوه مؤلف کتاب مزبور در اینجا تشریف دارند؛ **انجام:** و بنا به تعجیلی که وجود داشت مجالی برای اصلاح نشد از مطالعه کنندگان التماس دعا داشته و از اشتباه خط و ربط پوزش میطلبیم

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴، جا: مکزیکوسیتی؛ ترقیمه: «این دفتر بعد از اختتام مجلس جشن عید سعید غدیر خم که در بنده منزل در شهر مکزیکوسیتی برپا بود از ساعت سه و نیم ۵/۳ بعد از ظهر شروع به نگارش کرده و ساعت ده ۱۰ به پایان رسانیدم و بنا به تعجیلی که وجود داشت مجالی برای اصلاح نشد، از مطالعه کنندگان التماس دعا داشته و از اشتباه خط و ربط پوزش میطلبم، بیمقدار: سید تاج الدین حسین ولائی بن روح»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع مشکی (نام مؤلف بر روی جلد حک شده است)، ۲۵گ، ۱۲-۱۴ سطر (۱۲×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۴۰ - ۶۸]

● **شرح حال میرزا یعقوب متحده** / تاریخ / فارسی

š.-e hāl-e mīrzā ya‘qūb-e mottaheda

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۰۸۷

آغاز: آقا میرزا یعقوب متحده از جوانهای کلیمی کاشانی و از خانواده علم بود متوسط القامه؛ **انجام:** انک انت العظیم انک انت الرحمن الرحیم

خط: نستعلیق، کا: یوسف ثابت وحدانی، تا: ۱۳۳۹ق [رایانه]

● **شرح حال میکلا اسکیر** / داستان / فارسی

š.-e hāl-e mīkelā eskīr

داستانی است در شرح حال جوانی به نام میکلا اسکیر از اهالی باسک که در اثر کوشش و رشادت به مقام ژنرالی در ارتش فرانسه در زمان ناپلئون بناپارت می‌رسد. در ضمن ماجرای عشقی و علاقه وی با دختری بنام کنتس روزالین و ازدواج وی و بعد خیانت میکلا باعث جدایی آن دو می گردد. نسخه کامل است و مترجم ناشناخته ماند.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۱۷۳

آغاز: هو روزی جوانی بیست و پنجساله موسوم به Micala Skier که در بازی (Paume) کوی سبقت از تمام اهل (باسک) ربوده؛ **انجام:** این جهان فانی را بدرو گفته به جهان جواودانی گذشت (کذ)

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوایی، ۱۴۹گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۲سم [ف: ۱۷ - ۳۰۴]

● **شرح حال ناپلئون** / تاریخ پادشاهان / فارسی

š.-e hāl-e nāpel’on

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۳۹

آغاز: مشرق زمین با جمهور فرانسه خیلی متجس می‌باشد؛ **انجام:** غیرمعقوله خود ضعیف و منفود و بی طاقت خواهد شد

جلد اول، این نسخه که قسمت اول آن افتاده است و از صفحه ۳۲۱ شروع می‌شود از ابتدای کار بناپارت آغاز گفتار می کند و سپس از حمله او به مصر و اوضاع فرانسه در غیاب او و بعد از آن از ورود مجدد او به فرانسه و تشکیل امپراطوری او تا قانونگذاری سال دهم او و حوادث ایام را شرح می‌دهد، بر اثر افتادگی صفحات اول نام مترجم و نویسنده آن معلوم نشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن۱۳،جا:تهران(شاید)؛افتادگی:آغاز؛کاغذ:فرنگی،جلد: مقوایی، ۱۵۸گ، ۱۵ سطر (۱۳/۵×۲۳)، اندازه: ۲۲×۳۵سم [ف: ۴- ۱۲۰]

● **شرح حال نجدیه** / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-e hāl-e njdīyya

در بیان اعتقادات اهل نجد (وهابیان) و شرح حال بزرگان اهل این عقیدت در یک «مقدمه» و دو «باب» بدین ترتیب. مقدمه: در کیفیت، حدوث و شیوع مذهب نجدیه؛ باب ۱. عقاید نجدیه؛ باب ۲. مکاید نجدیه.

آغاز: الحمدالله رب العالمین ... اما بعد این رساله ایست در شرح حال نجدیه و بیان اصول و فروع مذهب ایشان

[فهرستواره منزوی ۳۷۳/۹]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۴۸۴

آغاز: برابر

فقط چند برگ اول کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۲×۲۹سم [ف: ۱۷ - ۷۷]

● **شرح حال نشاط اصفهانی** / تاریخ / فارسی

š.-e hāl-e nešāt-e esfahānī

نشاط اصفهانی، عبدالوهاب بن محمد رحیم، ۱۱۷۵ - ۱۲۴۴ قمری

nešāt-e esfahānī, ‘abd-ol-vahhāb ebn-e mohammad

rahīm (1762 - 1829)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۵۷۰

آغاز: رب الشرح لی صدری و یسرلی امری و احلل عقدة من لسانی نام نامش میرزا عبدالوهاب و از جمله سادات؛ **انجام:** باید از دهان کافرم کرکفی زخاک درش نفروشم بتملک هر دو جهان
خط: نستعلیق شکسته، کا: گرمرودی، معصوم، تا: ۱۲۴۰ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۴۱۷ [رایانه]

● **شرح حال نشاط اصفهانی** / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e nešāt-e esfahānī

مختصری است در شرح احوالات میرزا عبدالوهاب نشاط اصفهانی. نویسنده درباره نشاط چنین نوشته است: «همت در علم حکمت می‌کرد و تونه طبع به طبیعی و ریاضی ریاضت می‌فرمود، چون از مباحثه حکیمان ملول می‌گشت به مصاجت مشغول می‌شد و از مسائل علم و فضل به رسائل نظم و نثر می‌پرداخت و گاه گاه دیده التفات به خانه دوات می‌گشود، خط شکسته را به درس سه استاد و نستعلیق را به پایه رشیدا و عماد می‌نوشت و در نسخ و نستعلیق به جایی رسیده که یاقوتش بندگی اختیار ...». بعضی از فقرات این رساله به نثر مسجع است این‌گونه: «و یک چند از پی زهاد و عباد افتاد و کشف اسرار از اهل و ستاد می‌خواست، عاقبت جان طالب به تنگ آمد و ذیل مطلوب به چنگ نیامد»، ابیاتی نیز موجود است: «دو جهان کام دل و راحت جان است ×× من وصل تو جویم که به از هر دو جهان است».

آغاز: بسمله، رب اشرح لی صدری و یسر لی امری و احلل عقدة من لسانی، نشاط نام نامیش میرزا عبد الوهاب از اجله سادات جلیل الشان است و مولد شریفتش محروسه اصفهان ...
انجام: قصر شاه است ویاران دشوار ؟ – ببهشت است وصل آن آسان، بس جفا برد باید از حاجب – بس قفا خورد باید از دریان کافرم گر کفی زخاک درش بفروشم بملک هر دو جهان

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۴۱۷/۳

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق و شکسته خوش، کا: معصوم به محمد گرمرودی، تا: ۱۲۴۰ق؛ دارای کمند، مجدول؛ واگذاری بنیاد مستضعفان در شهریور ۱۳۶۷؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج ماشی، ۶ص (۸۶–۹۱) [ف: ۱۷ – ۵۲۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۸۳/۱۳

آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد حسین بن اسماعیل بن حسین تفرشی، تا: ۱۲۴۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۴ص (۶۱۹–۶۲۳)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۹ – ۲۸۷]

● **شرح حال نیکولای اول** / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e nīkolāy-e avval
مترجم: پولاک، یاکوب ادوارد، ۱۸۱۸ – ۱۸۹۱ میلادی
pūlāk, yākūb edvārd (1818-1891)

اهداء به: ناصرالدین شاه
تاریخ ترجمه: ۱۲۷۴ق

در این کتاب شرح حال نیکولای اول پادشاه روسیه و مطالب بسیار جالب توجهی از وقایع ایام او آمده است. اصل آن به زبان روسی در سال ۱۲۷۲ ق نوشته شده و سپس در همان سال از آن زبان به فرانسه و در سال ۱۲۷۴ق از فرانسه به فارسی برگردانده شده است. حکیم پولاک که متصدی ترجمه فارسی آن بوده به سال ۱۲۷۵ق این ترجمه را در شمیران به خدمت ناصرالدین شاه می‌برد و تقدیم به آن شاه کند.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۵

آغاز: بسمله. هرگاه از قضا چنین مقدر میشد که زیاده از یکساعت در تخت سلطنت متمکن و برقرار نباشم با وجود این لیاقت و استحقاق خود را بر تخت سلطنت در همان یک ساعت بر همگنان اثبات و مبرهن می‌کردم؛ **انجام:** خدا کناد که من بعد سلاطین روسیه دیگر به چنین سیاستها ملزوم نشوند و در عفو اینگونه جرائم مقتضی نگردند
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۷۴ق، جا: ییلاق نیاوران؛ با سرلوح مذهب، مجدول؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: پارچه گلی، ۱۰۲گ، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۳/۲×۲۲/۲سم [ف: ۱ – ۲۹۷]

● **شرح حال و آثار سید جمال الدین اسدآبادی** / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e va āsār-e sayyed jamāl-od-dīn-e asadābādī
اسدآبادی، لطف الله بن حسین، ۱۲۷۳ – ۱۳۴۰ قمری
asadābādī, lotf-ol-lāh ebn-e hoseyn (1857 - 1922)
چاپ: چاپ ایران شهر در ۱۳۰۴ در برلین

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۶۴۸-ف

بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳ – ۱۷۴]

● **شرح حال و آثار محمد طالب آملی** / تراجم / فارسی
š.-e hāl va āsār-e mohammad tāleb-e āmolī
مرسلین، محمد، ق۱۴ قمری
morsalīn, mohammad (- 20c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۷۵

خط: تایپی، بی‌کا، تا: قرن ۱۴ [مختصر ف: – ۷۳۵]

● **شرح حال و آثار معزی** / تراجم / فارسی
š.-e hāl va āsār-e mo‘ezzī
شیرازی، محمد حسین، ق۱۴ قمری
šīrāzī, mohammad hoseyn (- 20c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۴۹۹
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۲۰ص (۱-۲۰) [ف: ۸ - ۱۹۳]

● **شرح حال و اشعار فریدالدین احول (مختصر)** / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e va aš‘ār-e farīd-od-dīn ahval (mx.)
فرخ، محمود، ۱۲۷۵ - ۱۳۶۰ شمسی
farrox, mahmūd (1896 - 1981)
فرید الدین احوال اصفهانی از شعرای نامی قرن هفتم هجری و مادح اتابیک سعد بن زنگی بوده است. آقای محمود فرخ از روی یادداشت‌های مرحوم سید نفیسی این کتاب را گرد آورده‌اند.

مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۲۲ فرخ
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: مرداد ۱۳۳۰ش؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: مشقی؛ جلد: مقوا، ۳۴گ، ۱۷ سطر (۱۱×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: - ۵۶]

● **شرح حال والی خان تذکرة الوالی** / داستان، تراجم / فارسی
š.-e hāl-e vālī xān = tazkerat-ol-vālī
مؤلف آن از نوادگان فتحعلیشاه قاجار بوده است و چون برادر ارشدش به نام والی خان پیشخدمت مقرب و مخصوص پادشاه بوده و در سنین جوانی درگذشته بنابراین ناصرالدین شاه قاجار محض دلجویی به استدعای میرزا آقاخان نوری اعتمادالدوله صدراعظم وقت نام و منصب برادر ارشد را به محمدعلی خان تفویض می‌کند. در این اثر، مؤلف شمه‌ای از احوالات روزگار خود و مطالبی راجع به دوستان و نزدیکانش در دو مقصد و یک مقاله به رشته تحریر کشیده است.

تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۹۱۸
آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم - حمد بیعد معبودی را سزاست که این خرگاه نیلگون اساس را چنین گشاده قرار داده که جمیع مخلوقات را که از کتم عدم بعرصه وجود آورد و سپاس بی قیاس خالقی راسزاست که جمیع مخلوقات را از یک لفظ کن ایجاد فرمود ... این ذره بیمقدار خواستم که از احوالات و برخی حالات روزگار خود و دوستان و رفقای منافق تحریر شود که بر ارباب کمال معلوم شود و عبرت الوالبصار گردد گه روزگار بیک چشم برهم زدن از تخت بتخته تابوت شخص میرسد. در یک مقاله و دو مقصد ذکر شده که مطالعه کنندگان را کسالت نباشد. مقصد اول از اصل خود و مقصد ثانی در وخامت نادانی و مقاله در نصیحت فرزند خود؛ **انجام:** همیشه با صداقت باش پس تمام شد نصایح و سرگذشت این بنده حقیر و عبد ذلیل سگ آستان شیر خدا و خانه زاد حقیقی ظل خدا حضرت ملک الملوک العجم ابوالمظفر المنصور. راقم الحروف والی خان پیشخدمت و این کتاب مسما به تذکرة الوالی میباشد حرره بیداقل ۱۲۸۸ تمام.
خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد علی بن سهراب خان گرجی، تا: ۱۲۸۸ق؛ کاغذ: فرنگی الوان، جلد: تیماج لاکی، ۱۴۸ص، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۶۱۹]

● **شرح حال و ترجمه سید رضی** / تراجم / فارسی
š.-e hāl va tarjoma-ye sayyed-e razī

تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۱۵۳/۴
بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رحلی [ف: - ۲۷۳]

● **شرح حال و حالات شیخ روزبهان** / تراجم / فارسی
š.-e hāl va hālāt-e šeyx-e rūzbehān

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۱۰/۶
آغاز: بسمله وفات شیخ روزبهان سنه ست و ستماة چون وفاتش نزدیک رسید؛ **انجام:** گفت حاش لله ما این به کس نمی‌زنیم وای بر آنکس که خود را بدین تیغ زند
شاید از کتاب تحفه اهل العرفان شیخ شرف الدین ابراهیم منقول باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۷ص (۴۲ - ۴۸)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۳۲ - ۱۳۳]

● **شرح حال وحشی بافقی** / تراجم / فارسی
š.-e hāl-e vahšī bāfqī
نوآموز، ق۱۵ قمری
noāmūz (- 21c)
رساله‌ای است در خصوص شاعر پرآوازه ایرانی وحشی بافقی که در ده بخش نگاشته شده است: ۱. اشاره اجمالی به اوضاع اجتماعی و سیاسی ایران در قرن دهم هجری؛ ۲. اوضاع ادبی و شعر و شاعری در قرن دهم؛ ۳. ترجمه احوال و حوادث حیات وحشی؛ ۴. آثار وحشی؛ ۵. غزلیات وحشی؛ ۶. ترجیعات، رباعیات و مقطعات وحشی؛ ۷. مثنویات وحشی؛ ۸. سبک وحشی؛ ۹. اشعار وحشی؛ ۱۰. شاعران معاصر وحشی.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۱۷۲
آغاز: بخش اول، اشاره اجمالی به اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران

در قرن دهم زمان وحشی ظهور سلسله صفویه در ایران در اوایل قرن دهم؛ **انجام:** چون بازگشت به دربار شاه طهماسب تقربی یافت و گویند بگرانی گوش دچار بوده است. آن آهوی رسیده قدم بر سر نهاد ×× اما دمیکه سبزه ز خاکم دمیده بود
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۲۹ق؛ مصحح، با قلم خوردگی، با یادداشتی از مؤلف خطاب به «دکتر ذبیح الله صفا» قبل از برگ نخست؛ کاغذ: دفتری خط دار، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۹گ، ۱۹ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳۳ - ۳۳۵]

● **شرح حال و طریق سلوکی بهاء الدین نقشبند** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e hāl va tarīqe solūkī-ye bahāo-d-dīn-e naqšband

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۳۲۶

آغاز: بسمله. ناکرده طلسم هستی خویش خراب ×× از گنج حقیقت نتوان کشف حجاب؛ **انجام:** جامی که نه مرد خانقاهست و نه دیر ×× نی با خبر از واقعه نی آگاه ز سیر / هم فاتحه هم خاتمه اش جمله تویی ×× فافتح بالخیر رب اختم بالخیر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ اهدایی: رهبری، تیر ۱۳۸۱؛ کاغذ: نخودی کشمیری، جلد: مقوا، ۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۷سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۱]

● **شرح حال و منتخب اشعار اثیرالدین اخسیکتی** / شعر، تراجم / فارسی

š.-e hāl va montaxab-e aš‘ār-e asīr-od-dīn axsīkatī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۸۲

کاتب = مؤلف، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حال و منتخب اشعار اثیرالدین اومانی** / شعر، تراجم / فارسی

š.-e hāl va montaxab-e aš‘ār-e asīr-od-dīn ūmānī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۸۶

کاتب = مؤلف، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حال و منتخب اشعار اشرفی سمرقندی و ضیاء الدین خجندی** / شعر،تراجم / فارسی

š.-e hāl va montaxab-e aš‘ār-e ašrafī samarqandī va zīyā’-od-dīn xojandī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۷۸

کاتب = مؤلف، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حال و منتخب اشعار امامی هروی** / شعر، تراجم / فارسی

š.-e hāl va montaxab-e aš‘ār-e emāmī heravī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۷۷

کاتب = مؤلف، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حال و منتخب اشعار جلال الدین ورکانی** / شعر،تراجم / فارسی

š.-e hāl va montaxab-e aš‘ār-e jalāl-od-dīn-e varkānī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۸۷

کاتب = مؤلف، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حال و منتخب اشعار جمال الدین عبدالرزاق** / شعر، تراجم / فارسی

š.-e hāl va montaxab-e aš‘ār-e jamāl-od-dīn ‘abd-or-razzāq

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۷۹

کاتب = مؤلف، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حال و منتخب اشعار رضی الدین نیشابوری** / شعر، تراجم / فارسی

š.-e hāl va montaxab-e aš‘ār-e razī-yod-dīn-e neyšābūrī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۸۳

کاتب = مؤلف، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حال و منتخب اشعار رفیع الدین لنبانی و افضل الدین کاشانی** / شعر، تراجم / فارسی

š.-e hāl va montaxab-e aš‘ār-e rafī‘-od-dīn-e lonbānī va afzal-od-dīn kāšānī

لنبانی، حسین بن حسن، - ۱۱۲۹ قمری
lombānī, hoseyn ebn-e hasan (- 1717)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۷۰

کاتب = مؤلف، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حال و منتخب اشعار سراج الدین قمری** / شعر، تراجم / فارسی

š.-e hāl va montaxab-e aš‘ār-e serāj-od-dīn qamrī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۸۴
کاتب = مؤلف، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حال و منتخب اشعار سید ذوالفقار شروانی** / شعر، تراجم / فارسی
š.-e hāl va montaxab-e aš‘ār-e sayyed zo-l-faqār šervānī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۷۲
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حال و منتخب اشعار سیف الدین اسفرنگ** / شعر، تراجم / فارسی
š.-e hāl va montaxab-e aš‘ār-e sayf-od-dīn esfarang

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۷۶
کاتب = مؤلف، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حال و منتخب اشعار فریدالدین عطار** / شعر، تراجم / فارسی
š.-e hāl va montaxab-e aš‘ār-e farīd-od-dīn-e ‘attār

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۸۵
کاتب = مؤلف، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حال و منتخب اشعار قاضی رکن الدین قمی** / شعر، تراجم / فارسی
š.e hāl va montaxab-e aš‘ār-e qāzī rokn-od-dīn-e qomī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۷۵
کاتب = مؤلف، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حال و منتخب اشعار قاضی شمس الدین طبسی و فریدالدین احول** / شعر، تراجم / فارسی
š.-e hāl va montaxab-e aš‘ār-e qāzī šams-od-dīn-e tabasī va farīd-od-dīn-e ahval

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۷۴
کاتب = مؤلف، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حال و منتخب اشعار کمال الدین زنجانی و عبدالواسع جیلی** / شعر، تراجم / فارسی
š.-e hāl va montaxab-e aš‘ār-e kamāl-od-dīn zanjānī va ‘abd-ol-vāse‘-e jīlī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۸۱
کاتب = مؤلف، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حال و منتخب اشعار مجدالدین همگر و بدرالدین جاجرمی** / شعر، تراجم / فارسی
š.-e hāl va montaxab-e aš‘ār-e majd-od-dīn hamgar va badr-od-dīn-e jājarmī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۶۹
کاتب = مؤلف، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حال و منتخب اشعار مجیرالدین بیلقانی** / شعر، تراجم / فارسی
š.-e hāl-e va montaxab-e aš‘ār-e mojīr-od-dīn baylaqānī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۸۰
کاتب = مؤلف، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حال و منتخب اشعار نجیب الدین جرفادقانی و جمال الدین منشی** / شعر، تراجم / فارسی
š.-e hāl va montaxab-e aš‘ār-e najīb-od-dīn-e jorfādeqānī va jamāl-od-dīn-e monšī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۷۳
کاتب = مؤلف، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حال و منتخب اشعار نظامی و شرف الدین شفروه** / شعر، تراجم / فارسی
š.-e hāl va montaxab-e aš‘ār-e nezāmī va šaraf-od-dīn-e šafarve

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۷۱
کاتب = مؤلف، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حال و وصایای خواجه غجدوانی** / تراجم/فارسی
š.-e hāl va vasāyā-ye xāja qojdavānī
قبل از شرح وصایا سه فصل آمده: فصل ۱. در ابتداء خواجه عبدالخالق غجدوانی و شروع وی در سلوک؛ فصل ۲. بیان سلسله مشایخ او؛ فصل ۳. خلفای وی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۳۱/۲۳

آغاز: بسمله ثنای فایق لایق پروردگار خالق را که عموم خلایق را از فیض رحمانی؛ **انجام:** و مغفرت شامل حال همگنان ساز و ختم عواقب امور ما بخیر گردان.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول زرین؛ مهر: کتابخانه باقر ترقی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۴/۵سم [ف: ۳۲ - ۲۶۹]

● شرح حال الله قلی میرزا ایلخانی = تذکره الله قلی / داستان، تراجم / فارسی

š.e hāl-e al-lāh-qolī mīrzā īlxānī = tazkere-ye al-lāhqolī

به دستور: ناصرالدین شاه قاجار

تاریخ تألیف: ۱۲۸۷ق

در این نسخه شرح حال الله قلی میرزای ایلخانی مرقوم است به قلم حاجی سلطان ابراهیم میرزا ملقب به «بلها». نویسنده این تذکره شرح حال خاطراتی را از سال ۱۲۵۳ق (زمان عزیمت محمدشاه قاجار به هرات) شروع و تا سال ۱۲۸۷ق ادامه داده است که تمامی در نکوهش و تنقید اعمال و رفتار الله قلی میرزای ایلخانی است.

تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۹۱۶

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم - سپاس مریزدانی را که جنبش آفرینش را عبرت نظر اهل بینش و رفتار افراد وجودات را بجهة اعتبار بنی نوع بشر پیرایش قرارداد ... و بعد مخفی نماناد که هر چه انسان بیشتر اطلاع از احوالات عالم و آگاهی از گذارشات بنی آدم بهم رساند کمال او بیشتر و در تجربه از همگنان پیشتر خواهد بود اینک رأی روشن و طبع گلشن سلطان السلاطین ... ناصرالدین شاه ... بر آن است که شرحی از مجاری حالات و ذکری از وقوع حکایت الله قلی میرزا ایلخانی رقمزد خامه بیان گردد من بنده سلطان ابراهیم میرزا چون یکی از خلفای مجلس و جلسای محفل ایلخانی بود و کما هو اطلاع بکاست و فزون آداب وی داشت بر آن شد که در این باب چند سطر برنگارد ... (نگارنده کمترین بعلت مطالب دور از ادب و عفت در این نسخه از ذکر بیشتر مقالات این کتاب خودداری کرده است)؛ **انجام:** اکنون بسر مبارک پادشاه عالم پناه قسم است و بحق خدا که باغ بهارستان مال منست و ضبط دیوانست و این قرض و پریشانی از همان روز باقی است یا حکم نموده باغ را بتصرف من بدهند یا مالکین باغ اقلاسه سه هزار تومان قرض مرا بدهند از من حلالیت بخواهند و در اول دولت شاه مرحوم مغفور خلد آشیان معلم خانه خانه زر خریدی این جان نثار بود و ضبط دیوان شده بسی سبب و حال در عالم پیری و گرفتاری بخدمتی سرافرازم بفرمائید که اقلا قرض خود را داده باشم و اگر از احوالات ایلخانی چیزی را فراموش نموده باشم پریشانی و قرض و پیری بکلی خرابم نموده این است انجام سخن و پایان کلام در این جایگاه اینک نگارش را در این مقام بدوام زندگی و جاودانی پایندگی سلطان السلاطین و خاقان الخواقین دوران ناصرالدین شاه قاجار خلدالله ملکه و ایداله فی بحر الدوام ملکه که آغازاین نامه و ابتدای این گذارش بقوت گوهر پاک و تأئید نام بلندتر از افلاک او است خاتمت دادیم چنانچه باز رأی جهان مطاع اقدس شهریاری و آهنگ با فرهنگ مقدس شاهنشاهی بر آن شود که نگارش نامه در همین باب باسلوب تفصیل و اینسان گذارش باسامی تطویل پذیرای خامه بندگی و شایان اندیشه جان نثاری گردد بجان ایستاده و فرمان و مطیع حکم قدر توأمان هستیم سنه ۱۲۸۷.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، با کمندکشی زرین، با یک سرلوح و کتیبه مذهب مرصع بسیار خوب؛ کاغذ: فرنگی بخور رنگ، جلد: مقوای روکش میشن گلی رنگ، مذهب، ۴۸۴ص، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۳سم [ف: ۵ - ۶۱۶]

● شرح حال هما علائی / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-e hāl-e homā ʻalā’ī

علائی، هما، ق۱۴ قمری

ʻalā’ī, homā (- 20c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۱۹۲

آغاز: الله ابهی، بوحدانیت آلهیه پس از قرار؛ **انجام:** بامید تو یا بهائ الابهی ... هما علائی

خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۴۱ق [رایانه]

● شرح الحاوی / فقه / عربی

š.-ul-ḥāwī

وابسته به: الحاوی؛ قزوینی، عبدالغفار بن عبدالکریم (-۶۶۵)

در دیباچه و انجامه از خود نام نبرده است و نیز از متن جز با واژه «الحاوی» یاد نکرده است، و بایستی «الحاوی الصغیر فی الفروع» (حاجی خلیفه ۶۲۵/۱) نجم الدین عبدالغفار بن عبدالکریم قزوینی شافعی (- ۶۶۵ق) باشد. متن با سربندهای «باب» و هر باب در چند «فصل»: باب الطهارة، فصل اذا اشتبه شاة غیر لشاتک، فصل فرض الوضو و المسح علی الخف، فصل قضاء الحاجة، فصل الحدث، فصل الغسل. باب التیمم ... و شرح با سربندهای «قال، قوله».

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۶۰۰-عکسی

آغاز: الحمدلله المتفضل بانزال الکتب لتبیین الشرایع ... اما بعد، فان فقهاء هذا العصر لما شفعوا بمارسة الکتاب الموسوم بالحاوی و ماحواه و یولعوا بمذاکرة ما اشتمل علیه من المتفق ... با. قوله رحمه الله علیه. کالحدث الخبث جملة و قوله رافعة؛ **انجام:** قوله و یجب فی التمتع باحرام الحج الی قوله ایام التشرف (۵۴ سطر بعد) فی

العمرة. و المعلومان فی القرآن غیر ذی الحجة الاول و المعدودات فیه ایام التشریق و هی ثلاثة ایام بعد النحر. تم کتاب الحج. ثم قال باب انما ینعقد البیع. و هذا آخر ربع العبادات.
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: شاید قرن ۱۰؛ تملک: عیسی بن عبدالله مخزومی، سلطان بن ناصرجیوری قبیلة الشافعی مذهباً، ولی بن علی کرکوکی در ۱۱۹۴؛ ۲۷۲ص، ۲۱ سطر (۱۴×۲۲)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ - ۲۲۴]

● شرح حاوی الصغیر / فقه / عربی

š.-u ḥāw-iṣ-ṣaġīr

انصاری، زکریا بن محمد، ۸۲۶؟ - ۹۲۶ ؟ قمری
ansārī, zakarīyā ebn-e mohammad (1423 - 1520)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۵۵
کتاب طهارت، صلات و صوم؛ بی‌کا، تا: ۱۱۸۶ق؛ یادداشتی در آخر بخط احتمالا فرهاد میرزا در باره نام کتاب و مؤلف [د.ث. مجلس]

● شرح الحاوی فی الفتاوی / فقه / عربی

š.-ul-ḥāwī fī-l-fatāwā

علاء الدین تبریزی، علی بن اسماعیل، ۶۶۸-۷۲۰ قمری
'alā'-od-dīn-e tabrīzī, 'alī ebn-e esmā'īl (1270 - 1321)

وابسته به: الحاوی؛ قزوینی، عبدالغفار بن عبدالکریم (-۶۶۵)
شرحی است استدلالی بر الحاوی نجم الدین عبدالغفار قزوینی که در فقه شافعی اهمیت فراوان دارد. کشف الظنون این شرح را برگرفته از دو شرح علاء الدین طاوسی و ضیاء الدین طوسی با پاره‌ای افزایش می‌داند.
آغاز: الحمدلله باعث الرسل و موضح السبل و مؤید الاسلام بشرایع الاحکام و صلی الله علی سیدنا محمد خیر الانام وعلی آله البررة الکرام وسلم تسلیما کثیرا وبعد ... لما کثر الاشتغال به وحاز من القبول فی اکثر البلاد ...
[کشف الظنون ۶۲۵/۱]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۷۱
آغاز: بسمله و به نستعین، قوله باب خص النبی؛ **انجام:** و النزاع فی نصیب الموسی ... و المومنات
خط: نسخ، کا: دار مهری، محمد بن عبدالله، تا: ۷۶۲ق [الفبائی: - ۳۳۲]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۵۸۶-۱۴/۳۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله والربع ای ومن ذی الربع الزوج اذا کان مع فرع وارث ... علی نصیب الزوج قال الرافعی وهذا توجیه اقناعی وکفی بالاجماع حجة.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۰گ، ۲۹-۳۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۵ - ۲۴۳۰]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۹۶۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** اوصم ثلاثة ایام اوتصدق بفرق من الطعام علی ستة مساکین والفرق ثلاثة اصع واما فی غیر الحلق فالحاقا به لاشتراکها جمیعاً فی
طهارت تا حج؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۱۴گ، اندازه: ۲۲×۳۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۸۳]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۴۶۹
آغاز: قوله باب انما ینعقد العقد الاصل فی الباب الاجماع و آیات من الکتاب نحو قوله تعالی الا أن تکون تجارة عن تراض
جلد دوم؛ خط: نسخ، کا: محمد العلاء ابیوردی، تا: پنج‌شنبه ۲۷ جمادی الاول، جا: بغداد مدرسه مستنصریه؛ مصحح، محشی؛ ۲۷۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۳سم [ف: ۹ - ۲۶۸]

● شرح الحجب و الاستار فی مقامات اهل الانوار و الاسرار / عرفان و تصوف / عربی

š.-ul ḥujub wa-l astār fī maqāmāt-i ahl-il anwār wa-l asrār

فصولی است عرفانی از مکاشفات شیخ در بیان حجاب‌هایی که برای عرفا است تا وصول به حق، نام این کتاب در کتب تراجم‌های موجود دیده نشد و ظاهراً این کتاب هم غیر از کتاب الانوار فی کشف الاسرار است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۵۸
آغاز: الحمدلله الذی تقدس بجلاله عن نسبت الحدثان و تنزه بجماله عن الاحتجاب بالزمان و المکان؛ **انجام:** و امان کل خائف و ماوی کل عارف و الحمدلله رب العالمین
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۵۹ق؛ واقف: نائینی؛ ۱۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۰×۲۷سم [ف: ۴ - ۱۳۱]

← شرح الحجة البالغة > الشمس البازغة

● شرح حجیة الظن / اصول فقه / عربی

š.-u hojjīyyat-iẓ ẓann

خوئی، علی، ۱۲۵۳ - ۱۳۰۹ قمری
xū'ī, 'alī (1838 - 1892)

وابسته به: حجیة الظن؛ انصاری، مرتضی بن محمد امین (۱۲۱۴-۱۲۸۱)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۵۵۲/۵
آغاز: بسمله. حمدله ... قوله قده اعلم ان المکلف اذا التفت اه الشرط سبق لاحراز الموضوع لاناطة التکلیف به؛ **انجام:** لعدم التقیید بالظن الموافق الی هنا جف قلمه الشریف رضوان الله علیه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۱۲۰گ (۱۷۲پ-۲۹۱پ)، ۱۸ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۹ - ۱۳۴۶]

● **شرح حجية الظن** / اصول فقه / عربی

š.-u hojjīyyat-iẓ-ẓann

طباطبائی بهبهانی، محمد صالح بن علینقی، ق۱۴ قمری

tabātabā'ī behbahānī, mohammad sāleh ebn-e 'alī-naqī (- 20c)

وابسته به: حجية الظن؛ انصاری، مرتضی بن محمد امین (۱۲۱۴-۱۲۸۱)

شرح استدلالی است با عناوین «قال، اقول» بر رساله «حجية المظنة» استادش شیخ مرتضی انصاری که در عصر استاد نگاشته شده و در آراء وی گفتگو می‌کند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۴۴۵

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... هذه کلمات علقتها علی رسالة حجية المظنة لخاتم المجتهدین و رئیس المحققین؛ **انجام:** و لو کان رواة احدهما اعدل و اصدق و الاخر افقه فلا ریب ان الافقه مقدم

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۷۶ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۷ - ۵۰]

● **شرح حدائق السحر** / ادبیات / فارسی

š.-e hadā'eq-os-sehr

وصال شیرازی، فرهنگ بن محمد شفیع، ق۱۳ قمری

vesāl-e šīrāzī, farhang ebn-e mohammad šafī' (- 19c)

شیراز؛ وصال (دکتر)؛ شماره نسخه:۲۶

کاتب = مؤلف، بی‌تا [نشریه: ۵ - ۲۹۲]

← شرح حدود الالفاظ المستعملة علی لسان المتکلمین ← الحدود و الحقایق

● **شرح حدود النحو** / نحو / عربی

š.-u ḥudūd-in-naḥw

فاکهی، عبدالله بن احمد، ۸۹۹ - ۹۷۲ قمری

fākehī, 'abd-ol-lāh ebn-e ahmad (1494 - 1565)

وابسته به: حدود النحو؛ فاکهی، عبدالله بن احمد (۸۹۹-۹۷۲ق)

شرح مزجی بر کتاب «حدود النحو» عبدالله بن احمد بن علی فاکهی و در آن تعاریف وارده در کتب نحو برای مفردات نحویه را گردآورده است. اصل متن از فاکهی است و محتملاً شرح نیز از خود اوست.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۲۲۱

خط: نسخ عالی، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با سرلوح رنگین، مجدول. [میراث شهاب: س۸ش۴ - ۶۶]

۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۶۹/۱

آغاز: علی الجمیل الاختیاری علی قصد التعظیم سواء کان تعلق بنعمة ام لا؛ **انجام:** کتب هکذا یس، و منهم من یکتبه یاسین و اختاره ابن الحاجب والله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: چرم زرد، ۳۷گ (۳ر-۴۰ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [مؤید: ۲ - ۷۵]

۳. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۶۵۵/۳

آغاز: نحمدک یا من من بالفضل علی من یشاء من عباده

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ قطع: خشتی [ف: - ۱۱۷]

← شرح حدیث ← گزارش حدیثی از امام صادق (ع)

● **شرح حدیث** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs

علاء الدوله سمنانی، احمد بن محمد، ۶۵۹ - ۷۳۶ ؟ قمری

'alā'-od dowle-ye semnānī, ahmad ebn-e mohammad (1262 - 1336)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۵۲۵/۲-ف

نسخه اصل: قاهره ۱۱ مجامیع فارسی م (طرازی ۱۴۲۵)؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۶گ (۱۳۱-۱۳۶) [فیلمها ف: ۳ - ۱۶۵]

● **شرح حدیث** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs

ترکه اصفهانی، علی بن محمد، - ۸۳۶ ؟ قمری

torke esfahānī, 'alī ebn-e mohammad (- 1433)

در شرح حدیثی است به نقل از اصباح.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۹۶/۵۱

آغاز: بسمله و به نستعین الحمدلله الذی جعل الصحیح من الحدیث کاشفا لکلامه القدیم؛ **انجام:** جاء الحقیقة تشخصا فمادة تقومه هی الستة.

خط:نسخ،بی‌کا، تا: ۸۲۸-۸۴۱ق؛ ناتمام است؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳ص (۴۰۴-۴۱۶)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۳۲ - ۲۴۳]

● **شرح حدیث** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ

قاضی سعید قمی، محمد سعید بن محمد مفید، ۱۰۴۹ - ۱۱۰۳ ؟ قمری

qāzī sa‘īd-e qomī, mohammad sa‘īd ebn-e mohammad mofīd (1640 - 1692)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۳۲۹/۹

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳گ (۱۶۵ر–۱۶۸پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳/۲×۲۱/۵سم [ف: ۹ – ۳۴۳]

● **شرح حدیث** / شرح حدیث، زیارات / عربی

š.-u ḥadīṯ

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، – ۱۱۷۳ قمری

xājū’ī, mohammad esmā‘īl ebn-e hoseyn (- 1760)

شرح حدیث ابی عبدالله فی زیارة القبور و انس اهله.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۰۶/۲۰

خط: نسخ، کا: محمد کاظم پسر میرزا محمد، تا: ۱۲۴۷ق، جا: اصفهان مدرسه جده؛ ۶گ (۲۵۵پ–۲۶۰پ) [ف: ۵ – ۳۰۶]

● **شرح حدیث** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ

شفتی بیدآبادی، محمد باقر بن محمد نقی، ۱۱۷۵؟ – ۱۲۶۰ قمری

šaftī bīd-ābādī, mohammad bāqer ebn-e mohammad naqī (1762 - 1844)

شرح مشکل دو حدیث.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۶/۲۵-طباطبائی

آغاز: الظاهر ان لفظ جمیعا مقدر ... هکذا محمد بن یحیی عن بعض اصحابه و علی بن ابراهیم عن هارون بن مسلم جمیعا عن مسعده ... و لایخفی ما فی روایة هارون بن مسلم عن مسعدة بن صدقه من الاشکال لان النجاشی

خط: نسخ متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱گ (۱۳۶پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲۲ – ۳۱۶]

● **شرح حدیث** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵ – ۱۲۸۸ قمری

kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810 - 1871)

تاریخ تألیف: ۱۲۵۷ق

درباره شرح و توضیح دو حدیث است حدیث اول: «ان لنا مع الله حالات نحن فیها هو ...»، حدیث دوم: «ان امرنا سر مستسر ...». تألیف این رساله به درخواست یکی ارادتمندان مؤلف انجام گرفته و پاسخ‌های مؤلف بر طبق اصول فلسفی و روش خاص وی می‌باشد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۷۸

آغاز: پس از خطبه: اما بعد فقد امرنی بعض الاخوان صانه الله عن الحدثان؛ **انجام:** و المرجو ان تعذرنی فی الاقتصار و الصلوة علی محمد و آله الاطهار.

خط: نسخ، کا: محمد تقی، تا: ۱۲۷۱ق؛ مجدول، مسطر؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۲۹ سطر، قطع: رحلی [ف: ۴ – ۱۶۷]

● **شرح حدیث** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ

انجدانی، محمد ابراهیم بن علی

anjodānī, mohammad ebrāhīm ebn-e ‘alī

مرحوم دهگان در یادداشت خود بر کتاب نوشته: «و او ملا محمد ابراهیم غیر از آخوند ملا محمد ابراهیم متوفی در راه عتبات در وبای سال ۱۳۲۲ق است که وابسته شیخیه بود».

اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۱۴۵/۲

آغاز: بسمله، روی عن الشیخ الثقة ابی الحسین محمد بن علی الحلبی عن الشیخ السید ابی عبدالله الحسین بن حمدان قال حدثنی جعفر بن مالک؛ **انجام:** فکانت الاشاره الی بابه انا مدینة العلم و علی بابها فمن اراد ... تم الحدیث الشریف الصعب ... محمد ابراهیم بن علی الانجدانی فی یوم الخامس من شهر جمادی الاول من شهور سنة سادس و تسعین و مأتین بعد الالف ... فی دار الخلافة فی بیت المرحوم قوام الدوله ۱۲۹۶.

خط: نستعلیق، کا: محمد ابراهیم ابن علی انجدانی از محال عراق، تا: ۵ جمادی الاول ۱۲۹۶ق، جا: دارالخلافه خانه مرحوم قوام الدوله؛ ۳گ (۱۸۶پ–۱۸۸پ)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ – ۱۸۸]

● **شرح حدیث** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ

غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۲۱۴۷۸

شرح حدیث اصول کافی و توحید صدوق پیرامون اسماء و صفات الهی؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳، تذکر: شماره بازیابی اصلاح شد؛ قطع: خشتی [اهدائی ف: – ۳۴۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۵۰۴/۸

مهر نبوت از امیرالمؤمنین؛ خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳ص (۴۱۴-۴۱۶)، ۱۲ سطر [ف: ۳۶ – ۸]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۸۵۲/۲

آغاز: بسمله. و الاعتصام بالعزیز العلیم فی الحدیث من طرق العامة و الخاصه و قد اخرجناه فی کتاب شرح التقدمة و هو شرح تقدمة

کتابنا تقویم الایمان عن جابر؛ **انجام:** مسلما مستغفرا.

شرح حدیث «قال رسول الله بوروا اولاد کم بحب علی بن ابی طالب، فمن احبه فاعلموا انه لرشده، و من ابغضه فاعلموا انه لغیبه و عن عبارة». او آن این حدیث را از «شرح التقدمة و هو شرح تقدمة کتابنا تقویم الایمان» آورده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: هندی، جلد: گالینگور، ۱۳ سطر (۶/۵×۱۳/۵) [ف: ۱۷ - ۲۳۶]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۶۹/۱۲۹

شرح دو حدیث منقول از وافی ملا محسن فیض کاشانی؛ خط: نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۱و۱۲؛ ۲ص (۳۰۷-۳۰۸) [مختصر ف: - ۴۸۷]

۵. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۹۱۸/۷

آغاز: حمدا یرتقی به الی رضاه

رساله در شرح حدیثی از بصائر الدرجات راجع به تفضیل بعضی از ائمه بر بعض دیگر؛ کا: محمد بن محمد باقر، تا: قرن ۱۳؛ ۹گ، قطع: رقعی [ف: - ۳۲۷]

● **شرح حدیث** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs

غیر همانند:

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۱۳۷/۲۰

خط: نستعلیق، کا: محمد شریف، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ ۱گ (۱۶۱پ) [ف: ۷ - ۲۱۳]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۶/۲-ف

نسخه اصل: یوسف آغا ش ۳۹۷۳. بندی از کتابی است در شرح حدیث؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱گ (۹ر-۱۰ر)، ۱۳ سطر [فیلمها ف: ۱- ۴۵۴]

● **شرح حدیث: «الائمة من بعدی بعدد نقباء بنی اسرائیل»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i: «al-a'immat-u min ba'dī bi 'adad-i nuqabā'-i banī isrā'īl»

ساوه ای، محمد بن پاینده، ق۱۰ قمری

sāve'ī, mohammad ebn-e pāyande (- 16c)

مطالبی درباره حدیث معروف «الائمة من بعدی بعدد نقباء بنی اسرائیل» تحت عناوین «اعلم، اعلم» به اختصار آورده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۶۳۶/۵

آغاز: الحمدلله العالم العلیم العادل الحکیم الذی یفعل ما یشاء و یحکم ما یرید و الحمدلله الذی علم لعلمائه من العلوم الخفیه التی اخفی عن خلقه وانطقهم باظهار الجواهر النفیسه؛ **انجام:** وان اخذنا من حسن بن علی یظهر الامام محمد المهدی فی مأة بعد الالف و هذه نکته ما حلها و لاخطر بخاطر ولاعلمها احدا بی هذا الضعیف الذی طلب من الله هذالعلم و نسئل الله الهدایه و ادامة العنابه و نتوکل علیه و الیه المصیر والله اعلم

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۹۷۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف مخ - ۲ - ۷۷۲]

● **شرح حدیث ابوذر عقیلی** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e hadīs-e abūzar-e 'aqīlī

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۳۳/۶-ف

نسخه اصل: بادلیان ۲۶۹۲ وینفیلد ۷۴ (فهرست ۵۱/۳)؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱ - ۷۴۳]

← شرح حدیث ابو رزین العقیلی ← شرح حدیث «من کنت مولاه»

← شرح حدیث ابو رزین العقیلی ← شرح حدیث عماء

● **شرح حدیث ابی الاسود الدئلی** / اصول فقه / عربی

š.-u ḥadīṯ ab-il-aswad-id-du'ilī

حسینی، محسن بن محمد تقی، - ۱۳۳۲ قمری

hoseynī, mohsen ebn-e mohammad taqī (- 1914)

تاریخ تألیف: ۱۲ جمادی الثانی ۱۳۳۰ق

بحث‌هایی مفصل درباره حدیث مروی از ابی الاسود الدئلی که در آن امیر المومنین علیه السلام کلام را به اسم و فعل و حرف تقسیم می‌کند. در آن اصول ادبی و اصول عقلی با هم آمیخته شده و آن را در ذیل مباحث اصول فقه قرار داده است.

زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... ان هذا کتاب الاحکام یشبه ارکان الاسلام و یجدد شریعة خیر الانام؛ **انجام:** و اما الخصوصیات فانما هی ناشئة من الموارد، هذه جملة من الفوائد الاصولیة

کاتب = مؤلف، تا: ۱۲ جمادی الثانی ۱۳۳۰ق [دلیل المخطوطات: ۱ - ۱۱۳]

● **شرح حدیث ابی ذر** / اخلاق / فارسی

š.-e hadīs abī zar

شرح مفصلی است بر حدیثی که پیغمبر اکرم (ص) در آن پندها و اندرزها به ابی‌ذر غفاری می‌دهد و آن حدیث را طبرسی در مکارم الاخلاق (ص ۵۳۹) ذکر نموده و آغازش این است: «یا أباذر أعبدالله کأنک تراه فان کنت لا تراه فانه یراک». در این شرح فصول بسیار مفصل و زیبایی در مکارم و مساوی اخلاقی و فضل قرآن و دعا و اذکار و اوراد آورده، و قطعه قطعه از حدیث را می‌آورد و شرح می‌کند. گمان می‌رود که مؤلف از دانشمندان قرن دوازدهم هجری قمری باشد و تا آنجا که کتاب خوانده شد دارای عبارت‌هایی روان و آسان می‌باشد و از تکلفات لفظی دور است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۹۵

آغاز: بدانکه اکثر عالم مذمت دنیا میکنند و خود گرفتار آن هستند و بسیار است که امر حقی را دنیا نام میکنند؛ **انجام:** و أوجب لی المزید من لدنک و لا تنسنی ذکرک و لا تجعلنی من الغافلین فصل دوم در تعقیب و اذکار که در عقب هر نماز باید خواند

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مجدول، مصحح؛ تملک: محمد بن حاج صادق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۲ – ۱۸۷]

● **شرح حدیث ابی لبید** / شرح حدیث

š.-e hadīs-e abī lobayd

باب، علی محمد بن محمد رضا، ۱۲۳۶؟ – ۱۲۶۶ قمری

bāb, ʻalī mohammad ebn-e mohammad rezā (1821 - 1850)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۷۲۵/۳

خط: نسخ، کا: غلامرضا متخلص به حیران، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش تیماج ماشی، ۷ص (۱۰۲–۹۵)، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۵ – ۱۷۶۴]

● **شرح حدیث ابی لبید مخزومی** / حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e abī lobayd-e maxzūmī

مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۰۳۷–۱۱۱۰ قمری

majlesī, mohammad bāqer ebn-e mohammad taqī (1628 - 1699)

تاریخ تألیف: ۱۰۷۸ق

شرح حدیث مشکلی است منقول از حضرت امام جعفر محمد باقر که فیض کاشانی صاحب تفسیر صافی به نقل از تفسیر عیاشی آن را آورده است. در این حدیث مدت عزم خاندان بنی العباس و اسرار حروف مقطعه قرآن و قیام حضرت امام مهدی بیان گردیده است. علامه مجلسی می‌نویسد: «چند وجه از توجیهات این حدیث را در کتاب بحار الأنوار نوشته‌ام و یک وجه آن را در این رساله ذکر می‌کنم». بر این رساله شروح فروانی نگاشته‌اند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۹۶۲/۲۰

آغاز: حدیثی که شیخ محمد بن مسعود عیاشی که از اکابر محدثین است در تفسیر خود روایت کرده است از ابی لبید مخزومی که حضرت امام محمد باقر؛ **انجام:** امید که حق تعالی در این زودی دیده جمیع مؤمنین را بغبار مرکب همایون آنحضرت منور گرداند بمحمد و آله الطاهرین.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۲گ (۷۴ر–۷۵ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۳۲ – ۸۷۷]

● **شرح حدیث ابی لبید مخزومی** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i abi lubayd-i maxzūmī

بحرانی، سلیمان بن عبدالله، ۱۰۷۵؟ – ۱۱۲۱ قمری

bahrānī, soleymān ebn-e ʻabd-ol-lāh (1665 - 1710)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۸۲۲/۳

آغاز: اما بعد حمدالله علی سوابغ آلائه و فواضل نعمائه ... فیقول العبد الفقیر ... قد جری فی المجلس السامی و المقام العالی مجلس الجناب الافخم ... حاکم دارالمؤمنین البحرین محمد سلطان لازالت ... بذکر معالیه المسامع ... فاشار الی دام مجده ان اکتب ما ینسح للنظر القاصر فی توجیهه و تعلیله؛ **انجام:** و هذا آخر ما اردنا تحریره ... و یجعلنا من القائمین بنصره، آمین رب العالمین

خط: نسخ، کا: علی بن عباس بن علی کرزکانی بحرانی، تا: ۱۲۷۰ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه» و جز آن، با یک مسئله کوتاه در خصوص نذر روزه، احتمالاً از محمد بن احمد آل عصفور، به سال ۱۲۶۹ق و به خط همین علی بن عباس بحرانی در پایان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ (۱۱–۲۰)، ۲۳–۲۴ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۴۰ – ۲۳۸]

● **شرح حدیث ابی لبید مخزومی** / حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i abi lubayd-i maxzūmī

ناظم الشریعة همدانی، محمد علی بن محمد حسن، ق۱۴ قمری

nāzem-oš-šarīʻe hamadānī, mohammad ʻalī ebn-e mohammad hasan (- 20c)

تاریخ تألیف: ۲۴ جمادی الثانی ۱۳۳۲ق

شرح حدیثی است که ابولبید از حضرت باقر علیه السلام روایت کرده و در آن از عمر بنی العباس و اسرار حروف مقطعه آغاز سوره ها خبر می‌دهد و قیام حضرت قائم را بازگو می‌کند، با این سرآغاز: «یا ابا لبید انه یملک من ولد العباس اثنا عشر».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۲۵/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... انی کنت کثیر الاشتیاق الی حمل مرموزات الخبر المروی عن ابی لبید المخزومی عن مولانا الباقر علیه السلام؛ **انجام:** فلذا أخبر الباقر علیه السلام امر ولادته و قیامه بأمر الله علی نحو الرمز و الکنایة، و الحمدلله رب العالمین ...

خط: نستعلیق، کا: یحیی بن احمد حسینی کبودر آهنگی ساکن همدان، تا: شنبه ۱۰ ربیع الثانی ۱۳۲۷ق؛ محشی از مؤلف؛ جلد: تیماج قرمز، ۲گ (۱۲پ–۱۳پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۲×۳۵سم [ف: ۲۶ – ۲۶۸]

● شرح حدیث «أخبرنی عن الاسلام» = رساله خالد / عرفان و تصوف,حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «axbernī ʻan-il-eslām» = r.-ye xāled

شهرزوری، خالد بن حسین، ۱۱۹۳؟ - ۱۲۴۲ قمری

šahrazūrī, xāled ebn-e hoseyn (1779 - 1827)

شرح حدیث نبوی است که از «عمر بن خطاب» نقل شده، مبنی بر اینکه جبرئیل، در هیأت شخصی سفید پوش به خدمت حضرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آمده و پرسش مطرح نموده: «أخبرنی عن الإسلام» (کنز العمال ۲۷۰/۱) و آن حضرت پاسخ فرموده است: «شهادة أن لا اله الا الله ...»؛ تا آنجا که کلیات اسلام و ایمان، بیان شده است. مؤلف، بنیانگذار طریقه خالدیه و در شمال عراق و ترکیه بوده و طریقه خود را از «شیخ عبدالله دهلوی» گرفته است. وی دارای آثار بسیاری، از جمله دیوان فارسی و مثنویات، بوده است.

[الاعلام، زرکلی: ۲۹۴/۲؛ نسخه‌های منزوی: ۱۱۵۶؛ فهرستواره منزوی: ۳۸۹/۷]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۰۷/۶

آغاز: الحمدلله الذی انعم علینا و هدانا الی الإسلام و جعلنا من أمة سید الأنام علی و علی آله الصلوة و السلام باید دانست که حضرت حق سبحانه و تعالی منعم علی الاطلاق است؛ **انجام:** پس هیچ صورت نماند، مگر حصول مراد الهی و تأثیر و ایجاد او تعالی شأنه و هو المطلوب

خط:نستعلیق،بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۲۸گ (۱۰۹-۱۳۷)، ۱۵ سطر، اندازه: ۷×۱۱سم [ف: ۳۶ - ۱۴۸]

● شرح حدیث «اذا مات المؤمن الفقیه ثلم فی الاسلام» / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «ezā māt-al-moʻmen-ol-faqīh saloma fe-l-eslām»

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۵۳۸/۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ ۱گ (۴۸) [مختصر ف: - ۴۸۲]

● شرح حدیث اشتراک الوجود / فلسفه / عربی

š.-u ḥadīṯ-i ištirāk-il-wujūd

در این گزارش حدیثی آورده شده که برخی خواستند آن را برای مشترک نبودن وجود واحد دلیل سازند و گزارنده این را نمی‌پذیرد و این حدیث را رساننده این مطلب نمی‌داند.

آغاز: قوله علیه احلت. ثبتک الله. انما التشبیه فی المعانی فاما فی الاسماء فهی واحدة و هی دلالة علی المسمی ... فاما الانسان المخلوق المصنوع المؤلف فمن اجزاء مختلفة و جواهر شتی غیر انه بالاجتماع شئی واحد - استدل بعض العلماء بهذا الحدیث و امثاله علی ان الواحد و الموجود و سائر الالفاظ التی تطلق علی الواجب و الممکن لیست مشترکة معنویة بینهما.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۷۴/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** یحصل فی احدیهما باعتبار انه قائم بذاته و فی الاخر باعتبار انه عارض لغیره فیحکم بالاشتراک المعنوی.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۱۷۰ر-۱۷۱پ) [ف: ۵ - ۱۳۷۴]

● شرح حدیث: «اشدکم حبا لنا اشدکم حبا للنساء» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i: «ašddukum ḥubb-an lana ašddukum ḥubb-an li-n-nisāʼ»

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵ - ۱۲۸۸ قمری

kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810 - 1871)

این حدیث را که حضرت صادق علیه السلام نقل می‌کند به درخواست سید حسن بن ابو الحسن اصفهانی به دو معنی شرح نموده است (ظاهر و باطن) و در معنی دوم مراد از زنان را حضرت فاطمه زهرا علیها السلام دانسته و محبت به زنان را محبت آن حضرت می‌داند.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۷۱۵/۴

آغاز: الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی اما بعد فقد سالنی المولی الجلیل و السناد النبیل المعری عن الشین؛ **انجام:** و لا یسع الوقت لا زید من ذلک فلنختم الکلام و صلی الله علی محمد و آله الکرام

خط: نسخ، کا: محمد رضا بن حاجی چمن، تا: ۱۲۸۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۲۱۷پ-۲۲۰پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۳۷۴]

● شرح حدیث: «اعرفوا الله بالله و الرسول بالرسالة و اولی الامر بالمعروف و العدل و الاحسان» / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u ḥadīṯ-i: «iʻrif-ul-lāh-a bi-l-lāh wa-r rasūl-a bi-r-risal wa ul-ul-amr-a bi-l-maʻrūf wa-l ʻadl wa-l iḥsān»

از یکی از شاگردان ملا محسن فیض کاشانی در زمان خود او به روش فلسفی شیعی و شاید بخشی از کتاب او باشد و در آن آمده «قال استادنا فی العلوم القیقة دام تفیضه العالی فی جامعه الکافی الوافی».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۰۹/۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۷ ذیقعده ۱۲۶۴ق، جا: خمسه،

هنگام فرمانروای نواب اشرف و الا عبدالله از طرف ناصرالدین شاه در خمسه و در ۲۲ این ماه شاه بتخت نشسته بود؛ ۴ص (۳۰۳-۳۰۷) [ف: ۱۰ - ۱۷۵۶]

● **شرح حدیث «اعلمکم بنفسه اعلمکم بربه»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «a'lamukum bi nafs-i-h a'lamakum bi rabb-i-h»

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، - ۱۱۷۳ قمری

xājū'ī, mohammad esmā'īl ebn-e hoseyn (- 1760)

آغاز: الحمدلله المعروف بآثار ذاته و صفاته و الصلاة علی اکمل الهداة محمد و آله المسمتین بسماته

چاپ: در مجموعه ثانیه از رسائل اعتقادیه مؤلف چاپ شده

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۵۶۵/۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا هو المراد بمعرفة الله تعالی بقدر الطاقة البشریة

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۱۳۴پ-۱۳۹ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۱۴ - ۳۲۹]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۰۶/۱۵

خط: نسخ، کا: محمد کاظم پسر میرزا محمد، تا: ۱۲۴۷ق، جا: اصفهان مدرسه جدة؛ ۵گ (۱۳۱پ-۱۳۶ر) [ف: ۵ - ۳۰۵]

● **شرح حدیث «أفضل الأعمال احمزها»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «afḍal-ul a'māl aḥmazuhā»

درچه ای اصفهانی، محمد باقر بن مرتضی، ق۱۴ قمری

darčeī esfahānī, mohammad bāqer ebn-e morteẓā (-20c)

توضیح این حدیث که بهترین عمل‌ها سخت‌ترینشان دانسته شده است، با بیان چگونگی جمع بین این حدیث و روایت‌های فراوانی که در آنها نماز یا بعضی عبادت‌های دیگر بهترین اعمال معرفی شده‌اند. با دفع و پاسخ به اشکالاتی که در موضوع این حدیث بعضی از دانشمندان گفته‌اند.

اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۱۴۹

آغاز: و الحمد لله ... اما بعد وجیزة فی الجمع بین الأخبار التی وردت فی کثیر من الأعمال الواجبة و المندوبة أنها أفضل الأعمال؛ **انجام:** یظهر بالتأمل فی جمیع ما ذکرناه فلا یحتاج الی التطویل.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸ صفر ۱۴۱۱ق؛ ۲۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۲۴]

● **شرح حدیث «اکثر اهل الجنة البله»** / شرح حدیث

š.-e hadīs-e «aksar-o ahl-el-jannat-el-bolh»

مولوی، جلال الدین محمد بن محمد، ۶۰۴ - ۶۷۲ قمری

mowlavī, jalāl-od-dīn mohammad ebn-e mohammad (1208 - 1274)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۹۸/۳۴

خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: ۱۰۹۲ق؛ با سخن داود پیامبر و اشتقاق مرجئه و استدعاء محمود غزنوی در هنگام رفتن به سومنات همتی از امام مقری غزنوی از تفسیر بصایر و بندی از احیاء غزالی (۱۲۵-۱۲۶)؛ ۱گ (۱۲۵) [ف: ۱۶ - ۶۴۹]

● **شرح حدیث الاسماء = شرح حدیث خلق الاسماء** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-ol-asmā' = š.-e hadīs-e xalq-ol-asmā'

حسینی، محمد طاهر بن محمد، ق۱۲ قمری

hoseynī, mohammad tāher ebn-e mohammad (- 18c)

در شرح حدیث خلق الاسماء به نقل از امام صادق در کتاب التوحید شیخ صدوق.

آغاز: الحمدلله که هواهله و مستحقه ... که چون حدیثی که ترجمه می‌شود از احادیث متشابهه است و سر تقسیم اسماء مقدسه به جز از مظاهر معلوم نمی‌تواند شد

[فهرستواره منزوی ۳۷۴/۹]

گلپایگان؛ امام جمعه، محمد حسن؛ شماره نسخه:۶۲/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** چندین هزار ملائکه ساکنند که نمی‌دانند عدد ایشان را مگر خدای عز و جل و ایشان تسبیح می‌کنند شب و روز

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین جرپادقانی، بی‌تا، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ (۱۳۶پ-۱۴۵پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۱۷۲]

● **شرح حدیث الاسماء = شرح حدیث خلق الاسماء** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il-asmā' = š.-u ḥadīṯ-i xalq-ul asmā'

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

به درخواست: شیخ علی بن صالح بن یوسف

تاریخ تألیف: ۲۹ صفر ۱۲۲۰ق

شرحی است بر حدیث حدوث الاسماء که در کافی نقل شده است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین وصلی الله علی محمد وآله الطاهرین اما بعد فیقول العبد المسکین احمد ... انه قد التمس منی الابن الروحانی الشیخ علی ابن المقدس الصالح ... فی الکافی فی باب

حدوث الاسماء علی بن محمد عن صالح بن ابی حماد ... عن ابی عبدالله علیه السلام قال ان الله تبارک و تعالی خلق الاسما بالحروف غیر مصوتة

انجام: علی ما ذکره الشارحون فلیطلب مبتغیه ذلک من کتب دونه [ذویه] و الحمدلله اولاً و آخراً و ظاهراً و باطناً و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین

چاپ: دارالسلطنه تبریز، دارالطباعه مشهدی حاجی آقا، سنگی، ۱۲۷۶ق، رحلی (جوامع الکلم: ج ۲؛ صص ۳۱۱-۳۱۳)

[الذریعه ۱۸۷/۱۳؛ فهرست کتب مشایخ ۲۲۵ «رساله»]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۳۸/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج ضربی، ۶گ (۱۰۴پ-۱۰۹پ)،۱۸سطر(۹×۱۵)،اندازه:۱۴/۵×۲۰سم[ف:۱۲- ۳۵]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۵/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن ابراهیم بن عبدالباقی مشهور به تاج، تا: ۱۲۲۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج ماشی، مذهب، ۵ص (۲۴۳-۲۴۸)، ۲۴ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۷ - ۱۹۵]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۸۲۹/۱۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۳۷۲]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۶۲۲/۳۷

بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۳۳ق، جا: قزوین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی مذهب،۸ص(۴۲۰-۴۲۷)،۱۸سطر (۹×۱۵) [ف: ۱۲-۲۶۲۷]

۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۶۶۴/۵-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و فرغ من نسخه منشئها العبد ... فی التاسع و العشرین من صفر ۱۲۲۰

خط: تحریری، بی‌کا، تا: حدود ۱۲۳۳ق؛ ۸ص (۵۰-۵۷) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۵]

۶. کاشان؛ فرهنگ و ارشاد؛ شماره نسخه:۲۹/۱

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد خان خوانساری، تا: ۱۲۳۶ق، جا: همدان؛ جلد: تیماج مشکی، ۸گ (۱-۸)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: - ۳۸]

۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۷۰/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن رستم استرآبادی، تا: ۱۲۳۷ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۴گ (۱۵۷ر-۱۶۱پ)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۴۸۳]

۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۷۱۱/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن جعفر موسوی، تا: ۱۲۳۸ق؛ توسط حاج سید سعید طباطبایی در ۱۳۳۲ به کتابخانه تحویل گردیده؛ واقف: حسن بن علی دهنوی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۱۳۰]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۴۹/۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۹ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج روغنی، ۵گ (۴۷ر-۵۲ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۳۶]

۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۷۹۷/۵-۱۹/۱۲۷

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۲ ربیع الاول ۱۲۴۰ق؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۳گ، ۳۶ سطر چلیپائی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۴۸]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۵۵/۳۱

آغاز و انجام: برابر

کا: عبدالرحیم بن ولی محمد اردبیلی، تا: ۱۲۴۰ق؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۲ص (۳۵۹-۳۶۱)، ۳۰ سطر (۹/۵×۲۱)، اندازه: ۱۸×۲۹/۵سم [ف: ۸ - ۲۳۹]

۱۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۵۳۴/۱/۷

خط: تحریری، کا: محمد صادق بن محمد جعفر خراسانی، تا: ۱۲۴۸ق؛ ۴گ (۳۶پ-۳۹ر) [ف: ۱ - ۱۴۷]

۱۳. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:۱۴۵

کا: ابوالقاسم واعظ حسینی یزدی، تا: ۱۲۵۳ق [تراثنا: س۱۳ش۲و۳ - ۳۳۳]

۱۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۴۰/۵-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و فرغ من نسخه منشئها العبد ... فی التاسع و العشرین من صفر ۱۲۲۰

خط: نستعلیق شکسته، کا: زین العابدین بن محمد رضوی، تا: ۱۲۵۵ق؛ ۱۲ص (۱۷۹-۱۹۱) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۵]

۱۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۹۴۹/۸

خط: تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق؛ اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۴۱]

۱۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۶۴/۱۴

خط: نستعلیق، کا: عبدالرحیم بن ابوالحسن حسینی علوی همدانی، تا: ۱۲۵۳-۱۲۵۶ق؛ جلد: چرم زرد، ۳گ (۱۲۱پ-۱۲۳پ)، اندازه: ۲۱×۱۵سم [مؤید: ۱ - ۱۶۰]

۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۷۷/۸

کا: سید علی اصغر پسر محمد قاسم طباطبائی زواره‌ای، تا: ۲۸ شوال ۱۲۵۷ق، جا: کچویه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۲۶۸ر-۲۶۹ر)، ۳۵ سطر (۱۴×۲۸)، اندازه: ۲۲×۳۹سم [ف: ۱۷ - ۴۱۰]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۵۸/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۲۶۳ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۸گ (۳۲ر-۳۹پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف:۲۶-۲۹۸]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۶۵/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: جعفر بن حسین عاملی، تا: چهارشنبه ۶ ربیع الاول ۱۲۶۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۶۵ر-۷۰ر)، اندازه:

۱۳×۱۸سم [ف: ۳ - ۵۵]

۲۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۳۲/۱۴-عکسی
آغاز: برابر؛ **انجام:** و فرغ من نسخه منشئها العبد ... فی التاسع و العشرین من صفر ۱۲۲۰
خط: نسخ خوش، کا: عباس بن علی محمد زنوزی، تا: دوشنبه جمادی الثانی ۱۲۶۵ق [عکسی ف: ۱ - ۲۲۵]

۲۱. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۷۳/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن هادی، تا: ۱۰ جمادی الاول ۱۲۶۶ق، جا: اصفهان مدرسه نیماورد؛ مصحح؛ واقف: شهاب الدین مرعشی نجفی؛ ۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۳۲۲]

۲۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۵۳/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ پخته، کا: هدایت الله، تا: ۱۲۹۷ق؛ ۶گ (۳۳ر-۳۸ر) [ف: ۱ - ۱۴۷]

۲۳. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۲۳۷/۳
خط: نستعلیق، کا: عبد الله بن محمد بهبهانی، تا: ۱۲۹۹ق؛ ۸گ (۱۱۲-۱۲۰)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۱۰۷]

۲۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۶۰۰/۸
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۹ سطر (۱۳×۲۲)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱۶ - ۳۰۵]

۲۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۳۹/۱۵-عکسی
آغاز: برابر؛ **انجام:** و فرغ من نسخه منشئها العبد ... فی التاسع و العشرین من صفر ۱۲۲۰
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۰ص (۲۲۳-۲۳۲) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۵]

۲۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۸۰۱/۱۰
خط: نسخ تحریری، کا: مصطفی پسر محمد خویی، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: شیخ محمد جواد علمیه؛ جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۷گ (۱۰۳-۱۱۰)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۳ - ۱۰۵۸]

۲۷. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۲۷/۱۹
کا: زین العابدین گلپایگانی، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۲۳۷پ-۲۴۲ر)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۱۱۲]

۲۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۸۳۶/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، عصر مؤلف؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۹گ (۴۳-۵۱)، ۱۴ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۴سم [ف: ۳۰ - ۷۴]

۲۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۷۴۲/۱۴
خط: نستعلیق، کا: محمدقلی بن عوض قراچه داغی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن مشکی، ۳گ (۶۴ر-۶۷پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱/۶سم [ف: ۵ - ۱۶۴]

۳۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۹۸/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: فرنگی رویه کاغذی ساغری، ۶ص (۳۵-۴۱)، ۲۳ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [ف: ۹ - ۵۱۷]

۳۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۷۶۲/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قرمز، ۷گ (۱۳۵ر-۱۴۲ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۸۲]

۳۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۰۲۸/۱۳
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قرمز، ۳گ (۷۷ر-۷۹پ)، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۶ - ۱۹۱]

۳۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۰۸۱/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۸پ-۱۲ر)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۳ - ۲۷۲]

۳۴. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۵۸/۱۰
بی‌کا، بی‌تا [ف: ۳ - ۵۸]

۳۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۴۸۶/۷
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۴ - ۱۳۱۳]

۳۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۲۱۶/۳-۱۲/۱۰۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** وذلک لان الافلاک تسعة و الارض عاشره و الشیء الکاین قد تکون من ... و کل قبضة قد ادیرت ثلاث دورات فی الطبایع الاربع قدتکون فی
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۴۷]

۳۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۶۲۰/۳-۹/۱۷۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۵۴۸]

۳۸. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۱۷۳/۹
بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رحلی [ف: - ۲۷۶]

۳۹. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۲۸۲/۲
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴گ (۱۲۲پ-۱۲۶پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۲۰۱]

۴۰. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۲۲۴/۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۵گ (۲۷۴پ-۲۷۸ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۱۸۲]

۴۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۸۵۰/۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** لانه نزل فیه و غاب، و قال: و انه هو السرداب الموجود فی سر من رای الی الان یزار فیه
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: چرم زرد، ۱۰گ

(۶۸پ-۷۸پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۲ - ۲۸۶]

● **شرح حدیث الاسماء = شرح حدیث خلق الاسماء** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il-asmā' = š.-u ḥadīṯ-i xalq-ul asmā'

شرح مزجی بسیار مختصر است بر حدیث خلق الاسماء که مؤلف آن را به درخواست استادش نگاشته است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۶۱۴/۲

آغاز: الحمدلله الذی هدانا الی الهداة و الصلاة و السلام علی اشرف الموجودات محمد سیدالسادات؛ **انجام:** و هو مقهور تحت سلطنتها و ... سنزیدک بیاناً انشاء الله تعالی فترقب.

خط: نستعلیق، کا: قربانعلی بن شمس الدین محمد، تا: شنبه ۲۶ شوال ۱۲۶۳ق؛ ۲گ (۵۱پ-۵۲پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۶۶۰]

● **شرح حدیث الإصبعین** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il iṣba'ayn

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۶۲۲/۱۹

بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۳۳ق، جا: قزوین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۲ص (۱۹۵-۱۹۶)، ۱۸سطر (۹×۱۵) [ف: ۱۲ - ۲۶۲۵]

● **شرح حدیث «الاعمال ثلاثة امور»** / حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «ala'māl-u ṯalāṯat-u umūr»

مشک آبادی، محمد حسن بن ابراهیم، ۱۲۷۳ - ۱۳۶۳ قمری

mošk-ābādī, mohammad hasan ebn-e ebrāhīm (1857 - 1944)

شرح بسیار مختصری است بر حدیثی که از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام نقل شده: «الأعمال ثلاثة امور فرائض و فضائل و معاصی». در این شرح بیشتر مباحث توحیدی آمده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۴۵۸/۲

آغاز: الحمدلله المتفرد بالوحدانية الأزلی المتوحد بالفردانية ... فی الحدیث الشریف دقائق لطیفة لابد من البیانات الرشیقة؛ **انجام:** ظاهراً ناتمام: لعدم توافق الأمزجة کما سیظهر بعون الله ...

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۲گ (۱۳ر-۱۴پ)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۲۶ - ۳۷۷]

● **شرح حدیث امام صادق (ع) درباره نماز** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e emām sādeq dar bāra-ye namāz

خراسانی، باقر بن محمد، ق۱۳ قمری

xorāsānī, bāqer ebn-e mohammad (- 19c)

رساله کوتاهی است در شرح حدیث امام صادق (ع) درباره نماز که حماد بن عیسی روایت نموده است و مرحوم کلینی آن را در کافی آورده است، باقر بن محمد حدیث را در ضمن یک آغاز شامل دو بینش و دو نمایش و انجام گزارش کرده است.

تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۱۲/۲

آغاز: حدیث چنین است: عن حماد بن عیسی قال لی أبو عبدالله جعفر بن محمد الصادق (ع) یوماً یا حماد أتحسن أن تصلی قال فقلت یا سیدی أنا أحفظ کتاب حریز فی الصلوة فقال لاعلیک یا حماد قم فصل قال فقمت بین یدیه متوجهاً الی القبلة ... کتاب: چنین گوید حقیر سراپا تقصیر باقر بن محمد عفی الله عن جرائمهما که چون بعد از معرفت الله تعالی نماز افضل عبادات است و روشنایی. یعنی بزرگ گناهست نزد پروردگار شما آنکه بگویید و بفرمایید به مردم چیزی را که خود آن را عمل نمی‌آورده باشید؛ **انجام:** یعنی بزرگ گناهست نزد پروردگار شما آنکه بگویید و بفرمایید به مردم چیزی را که خود آن راعمل نمی‌آورده باشید.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۵گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۳۲۰]

← شرح حدیث الامام علی بن موسی الرضا (ع) > شرح حدیث رأس الجالوت

● **شرح حدیث «امر ابلیس ان یسجد لآدم»** / حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «omer-a eblīs an yasjod-a le-ādam»

میرزای قمی، ابوالقاسم بن محمد حسن، ۱۱۵۱ - ۱۲۳۱ قمری

mīrzā-ye qomī, ab-ol-qāsem ebn-e mohammad hasan (1739 - 1816)

تاریخ تألیف: سه‌شنبه ۱۴ صفر ۱۲۱۶ق؛ محل تألیف: قم

مؤلف، این حدیث را پس از طی چند مقدمه، به درخواست بعضی از اصحاب شرح کرده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۲۱۲/۶

آغاز: الحمدلله الذی جعل الکتاب و السنة منهاجاً لدینه ... پس این چند کلمه حسب الخواهش بعضی اصحاب که بمرتبه فطانت و شرافت آراسته؛ **انجام:** الحال اکتفا می‌کنیم در این مقام بهمین

قدر بعلت قلت فرصت ...
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷گ (۶۲پ-۸۸پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲۶ - ۱۷۹]

● **شرح حدیث «امر الله و لم یشاء و شاء و لم یامر»** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «amar-al-lāh-o va lam yaša' va šā'-a va lam ya'mor»

در این اثر حدیث «امر الله و لم یشاء و شاء لم یامر» که در اصول کافی آمده، به فارسی شرح شده است. با جستجو در منابع موجود نشانی از این شرح و شارح آن به دست نیامد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶۳۱/۴

آغاز: بسمله، الحمد لله الذی جعل الکتاب و السنة منهاج لدینه و فیها محکمات و متشابهات و ابتلی عباده بالافکار المتساقطه و الاراء المتضادة؛ **انجام:** دویم طریقه جمهور محدثین و فقهای امامیه است و آن این است که از اخبار قرآنی و اخبار ائمه علیهم السلام ظاهر می‌شود که حق تعالی را دو لوح است یکی لوح محفوظ که مطابق ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۹گ (۱۱پ-۱۱۹پ)، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۹ - ۲۷۸]

← شرح حدیث «الامر بین الامرین» ⟵ حاشیة الایقاظات
← شرح حدیث امیرالمؤمنین ⟵ الحکم و المواعظ (ارجوزة)

● **شرح حدیث «انا ابن الذبیحین»** / شرح حدیث / عربی

š.-e hadīs «ana ebn-oz-zabīhayn»

تفسیر حدیث منقول از حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله: «انا ابن الذبیحین ... ارادبها جده اسماعیل و ابا عبدالله».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰۲/۲۴-طباطبائی

آغاز: قال النبی صلی الله علیه و آله
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۳۴گ [ف: ۲۳ - ۷۲۲]

● **شرح حدیث «أنا اصغر من ربی بسنتین»** / عرفان و تصوف، شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs «ana asqar-o men rabbī be sanatayn»

مجذوبعلی شاه، محمد جعفر بن صفر، ۱۱۷۵ - ۱۲۳۸ قمری

majzūb-'alī-šāh, mohammad ja'far ebn-e safar (1762 - 1823)

شرح عرفانی حدیث معروف نبوی: «انا اصغر من ربی بسنتین» است در یک مقدمه و مصباح و چند «نور» و پنج «اصل»: مقدمه در فکر نمودن بعضی نکتها (کذا)؛ مصباح در سه «نور»: ۱) در بیان آن‌که مراد برب الارباب انواع کیانیه است، ۲) تحقیق بودن مراد به رب او اسمی که مختص است به ترتیب سید المرسلین؛ ۳) از موصح بودن مراد به رب ذات احدیة محضه است که مسما است به اسماء الهیه و محتاج است این بیان به ذکر چند اصل.

آغاز: بسمله. حمدله. و الصلاة و السلام علی محمد و آله الطاهرین ... و بعد چنین گوید بنده جانی محمد جعفر بن ... که در بعضی از مجالس یکی از احباء سئوال نمود از این خاکسار

انجام: و از آنجا واضح می‌شود سر آنچه فرموده اند، نزلنا عن مرتبة الالوهیة، ثم قولوا فینا ما شئتم. الحمدلله رب العالمین .

[فهرستواره منزوی ۵۳۶/۷]

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۱۶۷/۲

آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۵گ (۳۸ر-۴۲ر)، سطور چلیپایی [ف: ۳ - ۱۸۸]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۷۷۹/۷

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۳ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن تریاکی سیر، ۴گ(۲۲ر-۲۵پ)، ۲۱-۲۵ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۹/۶سم [ف: ۸ - ۸۴]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۸۱۸/۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: علینقی کبودر آهنگی (فرزند مؤلف)، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قرمز، ۷گ (۱پ-۷پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۵ - ۱۴۵]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۸۰۹

آغاز و انجام: برابر
در فهرست با عنوان «شرح حدیث علوی» آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛واقف:ملکزاده کوثر،آبان۱۳۲۶؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۷گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۵۵]

● **شرح حدیث «أنا الله لا اله الا انا ...»** / حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «ana-l-lāh-o lā elāh-a ellā ana ...»

حسینی، محمد مؤمن بن محمد، ق۱۲ قمری

hoseynī, mohammad mo'men ebn-e mohammad (-18c)

این گزارش بر حدیث «انا الله لا اله الا انا خلقت الخلق و خلقت الخیر و أجریته علی یدی من أحبیته ...» بنا به درخواست جمعی از متدینین تفلیس نوشته شده و در آن از خلق افعال سخن رفته و به آیات و احادیث و گفته‌های دانشمندان فلسفه و علم کلام استشهاد می‌کند.

آغاز: حمد بی حد و ثنای بیرون از عد حضرت قادر مختار و

جناب عادل جباری را سزاست که در مملکت هر وجودی پادشاه
انجام: و آشکار شدن کلمه حقه همین معنی که بحسب ظاهر مشکل می‌نمود علی سبیل الاستعجال بطریقه حسنی صورت ارتسام پذیرفت
چاپ: میراث حدیث شیعه، دفتر سوم، قم، مؤسسه فرهنگی دارالحدیث، ۱۳۷۸ش، با تحقیق علی فرخ

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۸۳۳/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد طاهر، تا: ۱۲۲۶–۱۲۳۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۴گ (۱۰۰ر–۱۰۳ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ – ۲۲۰]

● شرح حدیث: «ان ابابکر منی بمنزلة السمع و ان عمر ...» / فلسفه، شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i: «inna abābakr minī bi manzilat-is-sam‘ wa inna ‘umar ... »

نوری، علی بن جمشید، – ۱۲۴۶ قمری

nūrī, ‘alī ebn-e jamšīd (- 1831)

شرح حدیث «قال النبی (ص) ان ابابکر منی بمنزلة السمع و ان عمر ...» را از معانی الاخبار شیخ صدوق با توجه به حاشیه استادش محمد، بر مبنای فلسفی شرح و توضیح داده است. حدیث مورد نظر چنین است: «حدثنا ابوالقاسم علی بن احمد ... الدقاق ... عن الحسن ابن علی علیهم السلام قال قال رسول الله صلی الله علیه و آله ان ابابکر منی بمنزلة السمع و ان عمر منی بمنزلة البصر و ان عثمان بمنزلة الفؤاد قال و لما کان من الغد دخلت علیه و عنده امیرالمؤمنین علیه السلام و ابوبکر و عمر و عثمان فقلت یا «یا ا ب سمعتک تقول فی اصحابک هاؤلاء قولا فما هو فقال علیه السلام نعم ثم اشار بیده الیهم فقال: هم السمع ...». مؤلف در شرح این حدیث می‌گوید: «اقول فی حل هذا الخبر الغریب ان منزلة النبی الامی منزلة الروح الکلی الجملی الامری الالهی العلوی القدسی و منزلة امیرالمؤمنین ... منزله العقل المقدس ... و منزلة ابی بکر ... السمع و البصر و الفواد ... ان الله تبارک و تعالی یقول ان السمع و البصر و الفؤاء کل اولئک کان عنه مسئولا».

آغاز: بسمله الحمد لولی النعمه ... اما بعد فلما ظفرت بمطالعه نسخة معانی الاخبار تشرفت بملاحظه کلمه تامیه رقمت فی حاشیة النسخه بخط استادی سیدی و سندی و من الیه فی العلوم الالهیه استنادی العالم الموید آقا محمد ... علی الحدیث العجیب الذی سنقله بهذه العباره غریب فاردت ان اکشف عن وجهه الوجیه حجاب الاستتار فاقول ...

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۰/۱۰–طباطبائی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا ما الهمنی الله تعالی فی حل هذا الخبر الغریب و الله یقول الحق و هو یهدی السبیل در پس آن طوطی صفتم داشته اند ×× آنچه استاد ازل گفت بگو میگویم من الاوستاد النحریر نوری سلمه الله تعالی
خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد رحیم بن محمد بن محمد علی طالقانی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۱۰۶گ، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۲۳ – ۳۰۴]

۲. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۱۶۵/۴
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: اشرفی، عبدالله بن محمد (از شاگردان ملا علی نوری)، تا: ۱۲۳۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: – ۱۱۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۲۶۰/۳
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴ – ۸۵]

← شرح حدیث «انا الطین» ← شرح حدیث «هل رأیت رجلاً»

● شرح حدیث «انا قاسم الجنة و النار» / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «ana qāsem-ol-jannat-e va-n-nār»

حسینی، محمد زمان، ق۱۱ قمری

hoseynī, mohammad zamān (- 17c)

[فهرستواره منزوی ۳۷۳/۹]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۷۰۷/۷۸
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۴۸ق؛ ۳گ (۲۱۹ر–۲۲۱ر) [ف: ۱۷ – ۴۶۰]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۰۷۵/۲۱
آغاز: الحدیث. قال رسول الله ... انا قاسم الجنة و النار فقال رجل من ناحیة المسجد باعلی صوته یا قاسم الجنة و النار اجعلنی من اهل النار. فقال رسول الله. فهذا حله. آنچه در حل این حدیث فقیر بی بضاعت محمد زمان الحسینی را بخاطر می‌رسد؛ **انجام:** و روز قیامت بدان خواهی رسید. و سیعلم الذین ظلموا ای منقلب ... هذا ما سنخ لی فی اثناء الفکر ...
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: رنگارنگ سپاهانی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲گ (۵۹ر–۶۰ر)، اندازه: ۱۲/۸×۲۲/۶سم [ف: ۹ – ۱۳۵]

● شرح حدیث: «ان الله تعالی خلق عشرین عالماً انتم آخرهم» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i: «inn-al-lāh-a ta‘ālā xalq-a ‘išrīn-a ‘ālam-an antum āxiruhum»

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ – ۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā’ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۰۷/۵
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۸ شوال ۱۲۳۶ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه، ۲گ (۱۷پ-۱۸پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۶ - ۱۱۰]

● شرح حدیث «ان الله خلق آدم علی صورته» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «inn-al-lāh-a xalq-a ādam-a ʻalā ṣūratih»

غزالی، محمد بن محمد، ۴۵۰ - ۵۰۵ قمری
qazzālī, mohammad ebn-e mohammad (1059 - 1112)

آغاز: فصل. ان قیل ما معنی قوله صلی الله علیه و آله ان الله خلق آدم علی صورته قلنا الصورة اسم مشترک قد یطلق علی ترتیب الاشکال و وضع بعضها علی بعض و اختلاف ترکیبها و هو الصور المحسوسة و قد یطلق علی ترتیب المعانی ...
انجام: فمهما اطلع بالحقیقة علی هذه الموازنة عرف معنی قوله ص خلق آدم علی صورته و معرفة ترتیب افعال الله غامضه یحتاج فیه الی تحصیل علوم کثیرة.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۴۱/۶۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۹ق؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱گ (۱۱۱ر)، مختلف السطر (۹×۲۰)، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم[ف:۲۰-۳۹۸]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۷۱/۲۹
بندی از غزالی در باره؛ بی‌کا، تا: ۱۳۱۰ق [ف: ۶ - ۵۳]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۳/۲۵
آغاز و انجام: برابر
بخشی است از رساله یا کتابی و در آن از غزالی نقل شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸ص (۲۷۳-۲۸۰)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۹ - ۳۰۶]

● شرح حدیث «ان الله خلق آدم علی صورته» / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs «enn-al-lāh-a xalaq-a ādam-a ʻalā sūrateh»

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۴۱/۴۳
آغاز: قال النبی صل الله علیه و آله ان الله خلق آدم علی صورته و فی حدیث آخر علی صورة الرحمن ... تصدیق این اخبار و آیات به آن که انسان بما هو انسان ای بما هو مدرک للکلیات مخلوقی است به حسب ذات قایم به نفس مجرد از زمان و مکان؛ **انجام:** و به جهت بقای بعد از بوار تن ابدی است فلنصرف عنان القلم من هذه البینات. العاقل یکفیه الاشارة و السفیه لا دوآء له. قد انشدت بیتاً عند فراغ هذا السواد و هو هو:گویند که آدمی به صورت چه حد است ×× حق مثل ندارد مگر او باشد راست

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۹ق؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲گ (۱۰۰پ-۱۰۱ر)، ابعاد متن: ۹×۲۰، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۲۰ - ۳۹۳]

● شرح حدیث «ان الله خلق اسما بالحروف غیر مصوت» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «inn-al-lāh-a xalaq-a ism-an bi-l-ḥurūf-i ġayr-i muṣawwat»

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری
ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۴۸۰
آغاز: الحمد لله ... فیقول العبد المسکین
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تذکر: شماره بازیابی اصلاح شد؛ قطع: خشتی [اهدائی ف: - ۳۴۱]

● شرح حدیث «ان الله عزوجل لما اراد ان یخلق آدم بعث جبرئیل ...» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «inn-al-lāh-a ʻazz-a wa jall lammā arād-a an yaxluq-a ādam baʻaṯa jibra'īl ...»

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری
ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

تأویل حدیث مروی از امام صادق علیه السلام است که فرمود: «ان الله عزوجل لما اراد ان یخلق آدم بعث جبرئیل اول ساعة من یوم الجمعة».

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۲۰۹۰۵
بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ تذکر: شماره بازیابی تصحیح شد؛ قطع: خشتی [اهدائی ف: - ۳۲۷]

۲. سمنان؛ مدرسه صادقیه؛ شماره نسخه:۶/۷
آغاز: قال شیخنا الاحسائی رحمه الله فی تأویل حدیث مروی عن ابی عبدالله (ع) قال (ع) ان الله عزوجل لما اراد ان یخلق آدم بعث ... اقول یرید باول ساعة من یوم الجمعة دون آخر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۱۷۲پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف مخ]

● شرح حدیث «انا مدینة العلم و علی بابها» / حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «ina madīna-tl-ʻilm-i wa ʻalīy-un bābuhā»

موسوی، محمد هاشم بن زین العابدین، ق۱۳ قمری
mūsavī, mohammad hāšem ebn-e zayn-ol-ʻābedīn (- 19c)

مؤلف در این رساله وجیزه، شأن صدور حدیث مشهور «انا مدینة

العلم و علی بابها» را از مجمع البحرین عنوان و شرح کرده است. و آن کلامی که در ضمن ان حدیث از قول اعرابی «طمش طاح» الی آخره آمده، نقل و شرح شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۲۷۹

آغاز: حل اشکال و رفع عضال، قد سئلنی بعض الافاضل الاجلاء عن معنی الخبر الذی حکاه فی مجمع البحرین؛ **انجام:** رزقنا الله الفوز بالتذکر لامثاله بتوفیق الله و الاعتصام بحبل و لا ئه محمد

خط: نسخ، کا: جمال الدین بن محمد هاشم موسوی (فرزند مؤلف)، تا: ربیع الثانی ۱۳۳۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم سبز، ۷گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۷×۱۴سم [ف: ۲۸ - ۴۲۰]

● **شرح حدیث «انا مدینه العلم ... »** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «ana madīnat-ul-‘ilm ... »

این حدیث را با استفاده ازسایر احادیث به صورت مختصر شرح نموده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۵۲۰/۱-۱۸/۴۰

آغاز: بسمله القطان عن السکری عن الجوهری عن ابن عمارة عن ابیه عن ابی خالد الکابلی ... عن النبی صلی الله علیه وآله انه قال لعلی علیه السلام انت منی بمنزلة هارون من موسی؛ **انجام:** قوله صلی الله علیه وآله وعلی نفسی ای یلزمنی ملازمته ومحافظته وبیان فضله لقوله تعالی علیکم انفسکم قوله تعالی فانما علیه ما حمل یدخل فیه ذنوب الشیعة علی تفسیره علیه السلام فلاتغفل

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۳۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۵۴۵]

● **شرح حدیث: «أنا النقطة»** / شرح حدیث / عربی، فارسی

š.-e hadīs-e: «ana-n-noqta»

نیر ممقانی، محمد تقی بن محمد، ۱۲۴۷ - ۱۳۱۲ قمری

nayyer-e mamaqānī, mohammad taqī ebn-e mohammad (1832 - 1895)

آغاز: روی فی کتاب العزیز الحکیم عن مولانا أمیر المؤمنین، انه قال: أنا النقطة أنا الخط ... اقول: هذا الکلام من متشابهات کلامه. **انجام:** فهو محسوب عن العلام السفلی و یمکن أن یقال فیه وجوه کثیرة لا تخفی علی الفطن البصیر.

[فهرستواره منزوی ۱۰۴۳/۸]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۲۱۷/۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن علی اصغر قاینی، تا: ۱۲۵۵ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۳گ (۱۰۴پ-۱۰۶ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۳۳ - ۴۱۸]

● **شرح حدیث «انا نقطة الباء»** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «ana noqtt-ol-bā’»

یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۴۲/۷

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... بدان ای عزیز که این چند کلمه ای است در بیان سرقول امیرالمؤمنین و امام الموحدین علی علیه السلام بنحویکه وارد شده است؛ **انجام:** پس بعد از تمهید این مقدمات بدیهه معلوم شد سر قول آن جناب که فرمودند تمام قرآن در نقطه باء بسم الله است و آن نقطه منم.

خط: نستعلیق، کا: احمد بن مهدی یزدی، تا: ۱۲۰۵ق؛ جلد: مقوایی، ۴گ (۱۶۲پ-۱۶۵ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۴۲]

● **شرح حدیث «انا نقطة تحت الباء»** / فلسفه / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «ana nuqṭat-u taḥt-al-bā’»

شرح فلسفی مختصری است بر روایت منسوب به امیرمؤمنان علیه السلام «انا نقطة تحت الباء» و بیان مراد از نقطه و شرح مفردات بسمله.

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۷/۳

آغاز: الحمدلله الذی شرح صدورنا بنور المعرفة و الیقین و أشرق قلوبنا بضیاء الملة و الدین و نور بصائر عقولنا بمعرفة الحق و الکتاب المبین؛ **انجام:** و القدح بالتحریک واحد الاقداح التی للشرب و القدحة بالضم الغرفة یقال اعطی قدحة من مرقته و هذا أنسب کما لا یخفی.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، مجدول؛ اهدایی: صدرالاسلام اصفهانی، ۱۳۴۶؛ جلد: مقوایی، ۸گ (۱۳۰پ-۱۳۷ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [ف: ۱ - ۶۷]

● **شرح حدیث «انا و علی ابوا هذه الامة»** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «ana va ‘alīy-on abavā hāzeh-el-omma»

بهبهانی، عبدالله بن محمد، - ۱۳۲۵ ؟ قمری

behbahānī, ‘abd-ol-lāh ebn-e mohammad (- 1907)

تاریخ تألیف: شب ۱۰ شوال ۱۳۱۴ق

گزارش و تأویل حدیث «انا و علی ابوا هذه الامة» و تفسیر و تأویل آیه «و ازواجه امهاتهم ...» که مراد همسران پیامبر است. در دیباچه از «سر الابرار» خود که به عربی در این زمینه نگاشته بود و «احقاق الحق» که در رد همدانی (محمد رضا) است یاد می‌کند.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۸۰۴/۱۰-عکسی

آغاز: حمدله. صلاة. و لعنة الله علی اعدائهم اجمعین. اما بعد، چنین گوید بنده ... عبدالله بن محمد البهبهانی، که شنیده شد که

بعضی از جاهلین به اسرار و قاصرین در فهم کلمات ائمه؛ **انجام:** و لوکره المجرمون، قد تمت الرسالة بید مصنفه عبدالله بن محمد البهبهانی فی لیلة العاشر من شهر شوال المکرم ۱۳۱۴ق

خط: تحریری، بی‌کا، تا: ۱۰ شوال ۱۳۱۴ق؛ با افتادگی و افزودگی‌ها در کناره‌ها؛ ۲۰ص(۳۵۷-۳۷۶) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۵]

● **شرح حدیث «انت و مالک لأبیک»** / حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «ant-a wa māluk-a li-abīk»

امیر صنعانی، محمد بن اسماعیل، ۱۰۹۹ - ۱۱۸۲ قمری

amīr san‘ānī, mohammad ebn-e esmā‘īl (1688 - 1769)

شرحی است بر حدیث نبوی «انت و مالک لابیک» که از طرق شیعه و سنی روایت شده است. مؤلف که از علمای زیدیه است ابتدا طرق روایت را ذکر کرده سپس به شرح آن می‌پردازد.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۸۵۰

آغاز: حدیث انت و مالک لا بیک اخرجه البزاز قال: حدثنا محمد بن یحیی بن عبدالکریم، نا عبدالله بن داود؛ **انجام:** دلیل علی انه لم یکن المال للأخ المیت و دلیل علی انهم لا یملکون مع أبیهم.

نسخه اصل: کتابخانه سید هبة الدین شهرستانی-کاظمین؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ به نقل از خط فرزند مؤلف؛ تملک: نسخه «سید هبة الدین شهرستانی» یادداشتی درباره رساله و مؤلف آن نگاشته است، مجدول؛ ۷ص [عکسی ف: ۵ - ۳۱۷]

● **شرح حدیث «انزل القرآن علی سبعة احرف»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «unzil-al-qur’ān-u ‘alā sab‘at-i aḥruf»

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵ - ۱۲۸۸ قمری

kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810 - 1871)

شرحی است بر حدیث مشهور نبوی که فرموده: «ان القرآن انزل علی سبعة احرف لکل آیة منها ظهر وبطن ولکل حد و مطلع». مؤلف می گوید این حدیث را در مصادر شیعه نیافته است.

آغاز: حمدله. صلات. و بعد، فیقول العبد الاثیم کریم بن ابراهیم انه قد ارسل الی بعض الاخوان صان الله ... بحدیث مفضل من احادیث آل الله و آل الرسول ص. و انه قد جاری فی بعض طلبة العلم و وقع بینهم فی معناه الخلاف ... ان القرآن انزل علی سبعة احرف؛

انجام: و ما ذکرنا قلیل من کثیر و یکفی لبیان ظاهر المراد و الله الموفق للسداد. فیقتصر علیه و صلی الله علی محمد و آله الامجاد و لعنة الله علی اعدائهم ابد الآباد.

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۶۱۶/۲-۱۴/۶۶

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، کاتب = مؤلف، تا: یک‌شنبه سلخ جمادی الاول ۱۲۶۰ق؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۳گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۵۴۴]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۲۲/۵-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: عبدالحسین بن عبدالعلی، تا: ۱۳۲۳ق؛ ۱ص(۱۴۲) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۵]

● **شرح حدیث «انسب لنا ربک»** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs «enseb lanā rabbak»

فاضل قزوینی

fāzel-e qazvīnī

گفتاری است در شرح حدیثی که یهودیان به پیغمبر (ص) گفتند «انسب لنا ربک» و پس از سه روز سوره توحید نازل شد و پیغمبر آن سوره را در پاسخ یهود می‌خواند: «قال الفاضل القزوینی فی تفسیر ان الیهود سألوا رسول الله ع فقالوا انسب لنا ربک فمکث ثلاثا لایجیبهم فنزل ...». عبارت از فاعل نفوس ناطقه و ما تحت فلک قمر است ... .

آغاز: قال الفاضل القزوینی فی تفسیر ان الیهود سألوا رسول الله ع فقالوا انسب لنا ربک فمکث ثلاثا لایجیبهم فنزل ... عبارت از فاعل نفوس ناطقه و ما تحت فلک قمر است ...

[فهرستواره منزوی ۵۳۶/۷]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۴۲/۶

کا: جعفر میر بابا تبریزی، تا: قرن ۱۳؛ ۱ص(۷۲) [ف: ۹ - ۵۱۲]

← شرح حدیث «ان الشیطان لم یکن ...» ← تمثل الشیطان فی الرؤیا

● **شرح حدیث «ان الغضب من الشیطان»** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs «enn-al-qazab-a men-aš-šaytān»

مختار گلپایگانی، احمد بن علی، ق۱۳ قمری

moxtār-e golpāygānī, ahmad ebn-e ‘alī (- 19c)

تاریخ تألیف: شب دوشنبه ۲۳ جمادی الثانی ۱۲۴۳ق

شرحی است مفصل بر حدیثی که از پیامبر اکرم (ص) روایت شده است: «ان الغضب من الشیطان خلق من النار و انما یطفأ النار بالماء». این شرح به نام یکی از شاهزادگان نگاشته شده که نامش در مقدمه نیامده است. دارای یک «مقدمه» و چهار «فصل» و یک «خاتمه» می‌باشد: مقدمه: در فوائدی چند که دانستن آنها سودمند است؛ فصل ۱. معنی حدیث؛ ۲. معنی جمله «خلق من النار»؛ ۳. معنی جمله «و انما یطفأ النار بالماء»؛ ۴. معنی جمله «فاذا غضب أحدکم فلیتوضأ»؛ خاتمه: در بیان پاره‌ای از فوائد.

چاپ: ایران، مشهد، بنیاد پژوهشهای آستان قدس رضوی، ۱۳۸۸ شمسی، رضا استادی، حروفی، ۱، وزیری، ضمن بیست رساله فارسی

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۴۹۴/۹

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... چنین گوید کمینه خادم شریعت سید ابرار و چاکر طریقت ائمه اثنی عشر أطهار؛ **انجام:** و مخالفی از اصحاب ما نیز بنظر نرسیده و لکن الله سبحانه و رسوله و أمناؤه أعلم بالصواب

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا، مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶گ (۲۸۶پ–۳۰۱پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۹ - ۲۹۴]

● شرح حدیث «ان القدر سر من سر الله» / حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «inna-al-qadr-a sirr-un min sirr-il-lāh»

شرحی است مختصر و عرفانی بر حدیث مروی از امیر مؤمنان علی علیه السلام «ان القدر سر من سر الله و ستر من ستر الله و حرز من حرز الله و امر من امر الله».

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۱۱/۴

آغاز: وجیزة لطیفة فی بیان معنی الحدیث ... اقول اعلم ان أمر الله علی قسمین امر فعلی عرفناه من قوله تعالی انما امره

نسخه اصل: کتابخانه کاشف الغطاء–نجف اشرف؛ خط: نسخ، کا: محمد قلی بن مرزا (میرزا) محمد (خویی)، تا: شب عرفه ۹ ذیحجه ۱۲۳۹ق، جا: کربلا؛ احتمالاً ناقص مانده؛ ۳ص (۲۵–۲۷) [عکسی ف: ۵ - ۳۶۶]

● شرح حدیث «ان للقرآن ظهرا و بطنا و لبطنه بطنا الی سبعة ابطن» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «inna li-l-qurān-i ẓahr-an wa baṭn-an wa li-baṭn-ih-ī baṭn-an ila sab‘at-i abṭun»

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۳/۱۴-ف

نسخه اصل: شهید علی پاشا ش ۲۷۰۳؛ خط: نسخ، کا: عبدالمجید سیفی،تا:۷۲۱ق؛۳گ(۲۰۹پ–۲۱۱پ)،۲۵سطر[فیلمها ف:۱ - ۵۱۶]

● شرح حدیث «ان لله سبعین حجابا من نور و ظلمة» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «inna li-l-lāh-i sab‘īn-a ḥijāb-an min nūr-in wa ẓulma»

غزالی، محمد بن محمد، ۴۵۰ - ۵۰۵ قمری

qazzālī, mohammad ebn-e mohammad (1059 - 1112)

شرحی است بر حدیث «ان لله سبعین حجاب من نور و ظلمة ...» برگرفته از کتب غزالی.

آغاز: بسمله حمدله والصلوة والسلام علی محمد و آله الطیبین الاطهرین الغر المیامین و بعد فقد ذکر الامام الغزالی فی تفسیر الحدیث المشهور ان لله سبعین الف حجاب من نور و ظلمة و انه لوکشفها لاعرفت سبحات وجهه

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۹۴۷/۴-۳۵/۱۲۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** او بالنور المحض المتعال انتهی کلامه اعلی الله والانصاف انه کلام دقیق وتحقیق رشیق یلیق ان یکتب بالنور فی صفحات خدود الحور رزقنا الله وایاکم الوصول بابه والوصول ...

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن جعفر خشکبیجاری، تا: محرم ۱۲۷۰ق؛ جلد: گالینگور سرخ، ۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۵۴۵]

● شرح حدیث «ان لله علمین علم مکنون ... » / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «enna le-l-lāh-e ‘elmayn ‘elm-on maknūn ...»

شرح کوتاهی است بر حدیثی که کلینی درکافی از امام صادق (ع) نقل نموده که: «ان الله علمین علم مکنون مخزون لایعلمه الا مؤمن ذلک یکون البداء و علم علمه ملائکته و رسله و انبیائه فنحن نعلمه». این شرح در پاسخ به سؤال کسی نگاشته شده و مؤلف در آخر آورده است: «قد فرغ من تسوید هذه الاوراق الفلان فی یوم الفلان اجابة لمسألة بعض الاخوان».

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۷۴/۲-۶/۱۶۴

آغاز: بسمله سئوال عرضه داشت مخلص صمیمی و ارادت کیش قدیمی به حضور باهر النور آن کعبه حقیقی که قبله اهل علم ... که کشف حجاب ورفع نقاب فرمایند از حدیث ... محمد بن یعقوب کلینی رحمه الله در اصول کافی درباب بدا از امام هدی جعفر بن محمد الصادق ... ان لله علمین علم مکنون مخزون ... که آیا این دوعلم هر دو عین ذات احد ... الجواب شکی نیست در اینکه بین؛ **انجام:** در این صورت رد برکلام او واجب و اهانه خودش اوجب است خداوند خود همه را از جهل و فساد و شرور نفس محافظت فرماید قدفرغ من تسویده هذه الاوراق الفلان فی یوم الفلان اجابة لمسئلة بعض الاخوان

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۴۶]

● شرح حدیث «انما الاعمال بالنیات» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «innam-al-a‘māl-u bi-n-nīyyāt»

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۷۸/۱۵ ـ ج

آغاز: بسمله الحمد لله الذی طهر قلوب اولیائه بصفائه نورانیته؛

انجام: و قفل هذاالباب و الدخول فی زمرة اولی الاباب

گویا از سید داماد باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۷ محرم ۱۰۴۳ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۷۵پ-۱۷۶پ)، ۲۲ سطر(۱۱×۲۰)، اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم [ف: ۱ - ۱۶۴]

● **شرح حدیث «ان المهر ما تراضیا علیه الناس»** / فقه / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «innial-mahr-a mā tarāḍayā ʻalayh-in-nās»

مفید، محمد بن محمد، ۳۳۶ - ۴۱۳ قمری

mofīd, mohammad ebn-e mohammad (948 - 1023)

شرح حدیث «ان المهر ما تراضیا علیه الناس» می‌شود که از حضرت صادق علیه السلام روایت شده است.

آغاز: ذکرت اعجابک ایها الاخ الفاضل بجواب ذلک الشیخ الفاضل حین سئل عین معنی قول الصادق علیه السلام ان المهر ما تراضی علیه الناس ...

[الذریعه ۳۹۶/۲۰]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۵۵/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و فیما بیناه و شرحناه کفایة لمن ترک الهوی و أنصف من نفسه.

خط: نسخ، کا: عبدالحمید بن محمد مقیم خطیب عبدالعظیمی، تا: ۱۷ ربیع الثانی ۱۰۵۶ق؛ جلد: مقوایی، ۶گ (۲پ-۷پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵/۵سم [ف: ۱ - ۲۸۱]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۱۱/۲۱

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه مرتضوی - مشهد مقدس؛ خط: نسخ، کا: عزیزالله بن عبدالعلی فراهانی، تا: ۱۰۷۴ق؛ ۹ص (۱۴۲-۱۵۰) [عکسی ف: ۷ - ۲۰۸]

● **شرح حدیث «ان المیت یبلی جسده»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «inn-al-mayyit-a yublā jasad-u-h»

نراقی، مهدی بن ابی ذر، ۱۱۲۸ - ۱۲۰۹ قمری

narāqī, mahdī ebn-e abī-zar (1716 - 1795)

بخشی از کتاب مشکلات العلوم مؤلف است که در رساله حاضر جداگانه آمده است.

اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۳۹۸/۴

خط: نسخ، کا: میرزا حسین بن احمد گرجی، تا: ذیقعده ۱۲۷۷ق؛ ۷گ (۲۰۱پ-۲۰۷پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۲ - ۲۸۴]

● **شرح حدیث «ان المیت یبلی جسده» = میعادیه** /

شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «inn-al-mayyit-a yublā jasaduh» = mīʻādīyya

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

شرح مختصری است بر روایتی که مرحوم شیخ صدوق در من لایحضره الفقیه روایت کرده که: «المیت هل یبلی جسده قال علیه السلام نعم حتی لایبقی لهم و لاعظم الا طینة التی خلق منها و ...»

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... روی الصدوق فی الفقیه عن عمار انه سئل أبو عبدالله عن المیت هل یبلی جسده قال نعم.

انجام: و لامدخل له فی الحقیقة فانما هو بمنزلة الثوب لبسته ثم ترکته و لبست غیره فافهم.

[الذریعه ۱۸۹/۱۳ و ۱۹۰رقم ۶۶۰؛ فهرستگان حدیث، ج۴، ص۱۷۵-۱۷۶]

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۰۳/۱۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۷ق [ف: ۳ - ۳۴]

۲. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۳۱/۲

خط: نستعلیق هندی، کا: حسن بن امان الله دهلوی عظیم آبادی، تا: چهارشنبه ۲۵ شعبان ۱۲۴۳ق، جا: کربلا؛ جلد: تیماج قرمز، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۸۹]

۳. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:۱۵۵

کا: أبوالقاسم واعظ حسینی یزدی، تا: ۱۲۵۳ق [تراثنا: س۱۳ش۲و۳ - ۳۳۸]

۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۶۱۴/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۵۵ق؛ مصحح؛ ۲گ (۷۵پ-۷۶)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۷۹]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۳۳/۱۵

آغاز: سئل الشیخ الجلیل الحبر النبیل الشیخ احمد الاحسائی ... و الجواب منه ادام الله ظلاله ممتد الازمان اعلم ان الانسان الموجود الان له جسمان؛ **انجام:** برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: میرزا بابا سواد کوهی، تا: ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: ترمه و پسته‌ای، جلد: میشن مشکی، ۱۸ سطر [ف: ۵ - ۱۲۱]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۰۵/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲۴ ربیع الثانی ۱۲۷۰ق؛ کاغذ: فرنگی و دست ساز، جلد: تیماج عنابی، ۲گ (۳۸ ر-۳۸ پ)، ۹-۱۷ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۱/۹×۱۸/۶سم [ف: ۲۹/۱ - ۱۶]

۷. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۲۲۴/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** لأنه یحب زیداً و هذا من التوسم و لکن لایقطع علی جهة الحتم فان أعلمه زید انه یحبه اطمئن قلبه.

خط: نسخ، کا: محمد مهدی بن محمد باقر تفتی، تا: ۱۵ جمادی

الاول ۱۲۷۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲گ(۲۳۴ر–۲۵۵ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ – ۱۸۱]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۸۸/۵–طباطبائی

انجام: برابر

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در ذیل رساله بخشی از پاسخ احسائی به سؤال از رجعت و فرق آن با معاد به خط برغانی در چند سطر آورده شده؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قرمز، ۱گ (۱۴۰)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۲ – ۲۸۸]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۹۵/۷

آغاز: برابر ؛ **انجام:** مالها لعنها الله او تکننی لاخبرتکم.

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد نصیر هزار جریبی دانکه، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن مشکی، ۷ص(۲۶۲–۲۶۸)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ – ۱۰۱]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۶۱۱/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲گ (۲۱–۲۲)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۸۷۸]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۷۶/۲عکسی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ ۲ص(۴–۵)، ۲۱ سطر [عکسی ف: ۴ – ۵۱۸]

۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۸۹/۱۳

آغاز: اعلم ان الانسان الموجود الآن له جسمان و جسدان فالجسم الاول هو الحامل للعقل و الروح و هو اشد الاربعة قوة و تحققا؛ **انجام:** برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوایی، رویه تیماج عنابی، ۱گ (۹۱–۹۱پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۱ – ۴۷۱]

● شرح حدیث «ان النهار خلق قبل ام اللیل» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «inn-an nahār-a xuliq-a qabl-u am-il layl»

شریف، عبدالرحیم بن محمد

šarīf, ʻabd-or-rahīm ebn-e mohammad

شرح بر حدیثی که عیاشی در تفسیرش از امام رضا (ع) نقل کرده، شرح برای شیخ محمد علی بن شیخ بشارت نوشته شده است.

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۸۷۵/۲

آغاز: الحمدلله الذی خلق السموات و الارضین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۵ صفر ۱۲۴۰ق؛ ۲۲گ(۹–۳۰)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [نسخه‌پژوهی: ۳ – ۱۲۴]

● شرح حدیث «ان وصی النبی (ص) یعیش ثلاثین سنة» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «inna waṣīy-an nabīy-i ya'īš-u ṯalāṯīn-a sana»

ستری بحرانی، عبدالله بن عباس، – ۱۲۷۰ قمری

setrī bahrānī, ʻabd-ol-lāh ebn-e ʻabbās (- 1854)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۴۲۲/۱

آغاز: بسملة، الحمدلله المخرج لعباده المؤمنین من الظلمات الی النور و الصلاة و السلام علی من صارت معاجزه و فضائله کنار علی طور صلی الله علیه و آله البدور، اما بعد، فیقول ... قد سألنی بعض الإخوان عن الحدیث الذی نقله ثقة الاسلام فی أصول کافیه و الصدوق فی بعض کتبه و هو حدیث؛ **انجام:** فمن تأمل فی ذلک بعین البصیرة و هو صافی السریرة اتضح له ما قررناه فما أحسن الانصاف و أقبح رکوب جادة الاعناف و الله أعلم بمقاصد و الائمة المعصومین و الحمدلله رب العالمین ...

خط: نسخ، کا: حسین بن زین الدین، تا: صفر ۱۲۷۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۰گ (۲پ–۱۳۰پ)، ۱۸ سطر (۱۱×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۹ – ۲۰۲]

● شرح حدیث «انهم یأنسون بکم» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «innahum ya'nisūn bikum»

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، – ۱۱۷۳ قمری

xājū'ī, mohammad esmā'īl ebn-e hoseyn (- 1760)

درباره حدیث مروی از حضرت صادق (ع) که درباره زیارت قبور روایت شده «انهم یأنسون بکم فاذا غبتم عنهم استوحشوا»، و چگونگی انس و وحشت مردگان نسبت به زنده‌ها.

آغاز: الحمد له و الصلاة علیه و آله، و بعد فانی لما عثرت علی هاتین الروایتین الاتیتین وجدتهما متناقضتین .

چاپ: در مجموعه ثانیه از رسائل اعتقادیه مؤلف چاپ شده

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۵۶۵/۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الصلاة علی سید الانس و الجان محمد و آله امناء الرحمن و شرفاء ما فی حیز الامکان فی کل مکان و أوان و زمان

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۱۵۴ر–۱۶۰ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۱۴ – ۳۳۰]

● شرح حدیث «اول ما خلق الله» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «awwal-u ma xalaq-al-lāh»

رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ – ۱۲۵۹ قمری

raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۱۲۶۱/۱۲

خط: نستعلیق، کا: علی بن احمد بن حسن موسوی همدانی، تا:

۱۲۶۸ق؛ جا: همدان؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷ - ۲۷۴]

● **شرح حدیث «اول ماخلق الله»** / حدیث / فارسی
š.-e hadīs-e «avval-o māxalaq-al-lāh»
قاری، عبدالرحمن، ق۱۳ قمری
qārī, 'abd-or-rahmān (- 19c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۵۵۲
آغاز: بسمله. حمدله نقل است از حضرت محمد مصطفی (ص) اول ما خلق الله تعالی نوری محمد یعنی اول چیزیکه؛ **انجام:** الهی آخرت همه مومنان را بخیر که دانی که شک آرد کافر گردد نعوذ بالله من ذلک تمت
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۲۷۶ [رایانه]

● **شرح حدیث «اهل التوحید فی جهنم ...»** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «ahl-it-tawḥīd fī jahannam ...»
خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، - ۱۱۷۳ قمری
xājū'ī, mohammad esmā'īl ebn-e hoseyn (- 1760)
شرح و توضیح حدیثی بدین مضمون که: «لایصیب احداً من اهل التوحید الم فی النار اذا دخلوها و انما تصیبهم الإلام عند الخروج منها ...».
آغاز: اعلم انه ورد فی بعض الاخبارانه لایصیب احداً من اهل التوحید الم فی النار اذا دخلوها وانما تصیبهم الالام عند الخروج منها فتکون تلک الالام جزاء
[فهرستواره منزوی ۷/۵۳۷]

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۸۸۳/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** وتشبهوا بالابالسة دثروا الوبی والصوف وقنعوا من العظم بالغضروف فمثل هذا التأویل القبیح المسکرة یضلون ویضلون ویحسبون انهم یهتدون
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۸۳]

← شرح حدیث اهلیلجه > منبع الفیوض

● **شرح حدیث اهلیلجه** / شرح حدیث / فارسی
š.-e hadīs-e ehlīlaja
حسینی خراسانی، ذبیح الله بن هدایت الله، ق۱۳ قمری
hoseynī xorāsānī, zabīh-ol-lāh ebn-e hedāyat-ol-lāh (- 19c)
وابسته به: الاهلیلجة فی التوحید = الاهلیجیة؛ جعفر بن محمد (ع)، امام ششم (۸۰-۱۴۸)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۵۷۱/۲
آغاز: حدیث کرد مرا محرز بن سعید
خط: نستعلیق شکسته، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ روی برگ اول نسخه آمده: شرح حدیث اهلیلجه و چند جزوه آخر به خط مرحوم آقای والد است که ترجمه فرموده‌اند محض تبرک حفظ شد؛ مهر: «عبده محمد رضا بن ذبیح الله الحسینی» (چهارگوش)؛ جلد: تیماج سبز، ۸۲گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۵۱ - ۳۷]

● **شرح حدیث الاهلیلجة** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-il-ihlīlaja

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۲۰۷/۶
آغاز: بسمله. حدثنی محرز بن سعید النحوی بدمشق ... فکتب ابوعبدالله. بسمله. اما بعد وفقنا الله و ایاک؛ **انجام:** و لعل المراد بما فی عنان السماء ما یطیر فی الهواء، تم الحدیث و شرحه
خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد صادق قمی، تا: ۱۱۷۷ق؛ جلد: میشن قهوه‌ای، ۳۵ سطر [ف: ۹ - ۲۶۴]

۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۸۵/۳ حکمت
گویا از بحار مجلسی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ جلد: تیماج تریاکی، قطع: جیبی [ف: ۲ - ۵۸]

● **شرح حدیث «ایتونی بکتاب»** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «ītūnī bi kitab»
نوربخشی، محمد علی بن خلیل الله
nūrbaxšī, mohammad 'alī ebn-e xalīl-ol-lāh
در این رساله حدیث «ایتونی بکتاب اکتب لکم کتاباً لن تضلوا بعدها أبداً» که از حضرت پیغمبر (ص) روایت شده، شرح می‌نماید و گفته‌های دانشمندان اهل سنت را راجع به این روایت پاسخ می‌گوید.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۸۷/۱
آغاز: اللهم أرنا الحق حقاً و ارزقنا اتباعه و أرنا الباطل باطلا و ارزقنا اجتنابه؛ **انجام:** ان عمر خالف ما اراده النبی من اتیان ادوات الکتابة و انما وافق فی ذلک للرب، و فیه من التناقض ما لا یخفی
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: با تاریخ ۱۰۳۱ق؛ تملک: میرزا نصیر آقا، فرج الله به تاریخ ۱۰۳۱؛ جلد: مقوایی، ۱۲گ (۱پ-۱۲پ)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲ - ۹۵]

● **شرح حدیث الایمان** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u ḥadīṯ-ul-īmān
ترکه اصفهانی، علی بن محمد، - ۸۳۶ ؟ قمری
torke esfahānī, 'alī ebn-e mohammad (- 1433)
به روش عرفانی و فلسفی و حروفی.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۹۳۰/۱۳
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴۲گ (۴۶۰پ–۵۰۱پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۷/۵سم [ادبیات تهران: ف: ۳ – ۴۸]

● **شرح حدیث «این کان ربنا قبل ان ...»** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e hadīs-e «ayn-a kān-a rabbonā qabl-a an ...»
مقاله‌ای است عرفانی، ضمن ۲۶ سطر در شرح این حدیث نبوی: «عن ابی ذر بن عقیل رضی الله عنه قال قلت یا رسول الله این کان ربنا قبل ان یخلق خلقه قال (ص) کان فی غماء ما تحته هواء و ما فوقه هواء».

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۰۶۷
آغاز: ای پاک ز حیز و مبرا زمکان ×× خالی ز تو نی درون و بیرون جهان؛ **انجام:** هر حرف خطا که جسته باشد ز قلم ×× شویند بآب عفو و باران کرم
خط: شکسته نستعلیق، کا: علی اکبر بن محمد کریم طبیب سالیانی، تا: جمادی الاول ۱۲۶۳ق، جا: رشت مدرسه مستوفی؛ واقف: فهرستی، تیر ۱۳۱۰؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ – ۱۸۱]

● **شرح حدیث «این کان ربنا قبل ان ...»** / فلسفه/فارسی
š.-e hadīs-e «ayn-a kān-a rabbonā qabl-a an..»

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۵۳۰
آغاز: بسمله و به نستعین ای پاک زحیز و مبرا ز مکان؛ **انجام:** اللهم اغفرلی ولوالدی و احسن الیهما و الی
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۳ق [رایانه]

↢ شرح حدیث «بای لغة خاطبک ربک» ⟵ شرح اخبار الخمسة

● **شرح حدیث البداء** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u ḥadīṯ-il badā’
در این رساله بعد از نقل قول علامه مجلسی از بحار الانوار، مؤلف نکاتی را در خصوص مسالة بداء از دیدگاه کلامی، بیان می‌کند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۲۷/۱۷
آغاز: قال العلامة المجلسی رحمة الله فی البحار: اعلم ان البداء مما ظن الامامية قد تفردت به؛ **انجام:** فقد اقر بالبداء و ما عظم الله عز و جل بشیء افضل من اقرار بان له الخلق و الامر و التقدیم و التاخیر ... افتاده
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۳گ (۶۸–۷۰)، ۲۱ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۴/۵سم [ف: ۲۸ – ۵۲۹]

● **شرح حدیث البداء فی امامة اسماعیل** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-e ḥadīṯ-il badā’ fī imāmat-i ismā‘īl
پرسشی است که ملا محمد علی خلخالی کرده و دانشمندان رشت بدان پاسخ داده‌اند.

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۶۳/۹
خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن حاج ملا عبدالغنی تفرشی، تا: جمادی الاول ۱۲۷۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۸۲پ–۸۵ر)، ۲۰ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: – ۳۵۳]

↢ شرح حدیث بساط ⟵ کوثرنامه
↢ شرح حدیث البساط ⟵ شرح حدیث الغمامة
↢ شرح حدیث البساط ⟵ شرح مقصورة ابن درید

● **شرح حدیث البیضة** / شرح حدیث / فارسی
š.-e hadīs-el-bayza
خوانساری، رضی الدین محمد بن حسین، –۱۱۱۳قمری
xānsārī, razī-od-dīn mohammad ebn-e hoseyn (- 1702)
آغاز: ... اما بعد داعی بر نگارش این صحیفه ...
چاپ: در ضمن مائده سماویه (قم، کنگره آقا حسین خوانساری، ۱۳۷۸س) ص ۳۴۷ – ۳۷۸، با تحقیق از روی نسخه آستان قدس چاپ شده
[فهرستواره منزوی ۵۳۷/۷]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۵۶۱
آغاز: عالم امکان و جامع غرائب گوناگون است؛ **انجام:** تم بعون الله الملک القدیم ... المازندرانی میر
خط: نسخ، کا: مازندرانی، حسین بن محمد تقی، تا: ۱۱۰۹ق؛ افتادگی: آغاز [رایانه]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۶۴۷ ض
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حدیث البیضة** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u ḥadīṯ-il-bayḍa
محمد زمان بن محمد معصوم
mohammad zamān ebn-e mohammad ma‘sūm
حدیث «رایت حصنا مزلقا املس فرجة فیها ...» مشهور به حدیث بیضاء را به سبک فلسفی و عرفانی شرح نموده و در آن وحدت وجود را اثبات کرده است.
آغاز: سبحان من اظهر من حصن نور علمه الأحدیة اطلاق وحدة

الوجود ... فلنطو عرصة الكلام البديعة فی شرح حديث البيضة الرفيعة.
[الذريعه ۱۹۳/۱۳ ش ۶۷۱]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۶۹۸/۱۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و عترته الاخبار.
خط: نستعليق، بی‌کا، تا: ۱۲۰۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸گ (۹۷ر-۱۰۵ر)، ۱۹ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۶ - ۶۷۶]

۲. بابل؛ خاتم الانبياء؛ شماره نسخه:۳۱۲/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** بمرتبه المطلعه النبی و الولی ان فی ذلک لذکری لمن کان له قلب او القی السمع و هو شهيد.
خط: نستعليق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۲ تا ۱۲۳۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: - ۲۲۱]

قم؛ مرکز احياء؛ شماره نسخه:۱۷۸۸/۲
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵ - ۲۵۵]

● **شرح حديث پيامبر (ص)** / شرح حديث / فارسی
š.-e hadīs-e payāmbar

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۷۱/۷
آغاز: روی عن النبی صلی الله عليه و آله انه قال سبعة يظلمهم الله فی ظله يوم لا ضل (كذا) الا ظله امام عادل و شاب فی عبادة الله ... پادشاها هر کجا بيچاره درمانده‌ای است پناه او درگاه تست. هر کجا سوخته محنت زده‌ای است ملجا بارگاه تست. ما سوختگان وقتيم؛ **انجام:** و اگر دولتت مساعدت نکند و محتاج همچون خودی گردی نانت ندهد و آبت ببرد. قدر اين غمها بشناس. و السلام
خط: نستعليق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: ميشن مشکی، ۸گ (۱۹پ-۲۰پ و ۲۳ر-۲۸پ)، ۲۳ سطر (۹/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۶/۲×۲۶/۱سم [ف: ۲۹/۱ - ۵۰۲]

● **شرح حديث پيامبر (ص)** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e hadīs-e payāmbar

کرمانشاه؛ جليلی؛ شماره نسخه:۲۳۳/۴
آغاز: يقول النبی ص اول ما ابدع الله سبحانه هی النفوس المقدسه المطهر فانطقها بتوحيد ثم خلق بعد ذلک ساير خلقه بايد دانست که ارواح از برای بقا خلق شده اند
خط: نستعليق و شکسته خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۸۲ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تيماج عنابی، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم[ف:۲۷۹]

← شرح حديث الترجيع ⩤ الغناء

← شرح حديث تشبيه (رساله استمع وع) ⩤ شرح حديث تمثيل

● **شرح حديث تمثيل = شرح حديث تشبيه** / شرح حديث / عربی
š.-e hadīs-e tamsīl = š.-e hadīs-e tašbīh

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۳۳۹
آغاز: بسمله، ... هذه رساله فی تحقيق حديث شريف ورد فی شان مولانا؛ **انجام:** و التمسک ما هل بيه الاطهرين صلوات الله وسلا عليهم اجمعين تمام
خط: نستعليق، بی‌کا، بی‌تا [رايانه]

← شرح حديث تمثيل اميرالمؤمنين بسورة التوحيد ⩤ تفسير سورة الاخلاص

● **شرح حديث «توضؤا مما غيرت النار»** / شرح حديث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «tawaḍa'ū mimmā ġayyarat-in nār»

خواجوئی، محمد اسماعيل بن حسين، - ۱۱۷۳ قمری
xājū'ī, mohammad esmā'īl ebn-e hoseyn (- 1760)

شرح استدلالی است بر حديثی که از حضرت پيامبر اکرم (ص) نقل شده: «توضؤا مما غيرت النار» و اين‌که می‌توان با آبی که با آتش گرم شده وضو گرفت.
چاپ: در مجموعه اولی از رسائل فقهيه مؤلف چاپ شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۵۶۵/۶
آغاز: الحمدلله الذی أباح لنا الوضوء مما غيرت النار و الصلاة علی رسوله محمد سيد الابرار و علی عترته المعصومين أسانيد الاخيار؛ **انجام:** فانه كما عرفته مشتمل علی تكلفات مستغن عنها بما ذكرناه فتأمل
خط: نستعليق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تيماج مشکی، ۵گ (۱۱۷پ-۱۲۱ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۱۴ - ۳۲۷]

← شرح حديث الثقلين ⩤ حديث الثقلين

● **شرح حديث «ثلاثة لا أدری أيهم اعظم جرماً»** / حديث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «ṯalāṯat-un lā adrī ayyuhum a'ẓam-u jurm-an»

حسينی لاهيجانی، محمد بن احمد، ق۱۲ قمری
hoseynī lāhījānī, mohammad ebn-e ahmad (- 18c)

شرح دو حديث است که شيخ صدوق در کتاب خصال نقل کرده و با جمله «ثلاثة لا أدری أيهم اعظم جرماً» شروع می‌شوند.

این دو حدیث طی هفت موضع شرح شده‌اند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۰۹۹/۳

آغاز: الحمدلله العالم بخفیات الصدور و معضلات الأمور و صلی الله علی محمد و آله عدد اللیالی و الدهور؛ **انجام:** و الله سبحانه أعلم بحقائق الأحکام و حججه الکرام علیهم الصلاة و السلام

خط: نستعلیق، کا: مفید بن ابوسعید بن قطب الدین محمد لاهیجی، تا: ۱۱۰۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ (۱۲۴پ-۱۳۳ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۱۸ - ۲۵۳]

● شرح حدیث«ثلاثة یذهبن عن قلب» / شرح حدیث / فارسی

š.-e hdys-e «salāsat-on yozhebn-a ‘an qalb-en»

رساله‌ای است در شرح حدیثی که از امام سجاد علیه السلام وارد شده درباره سه چیز که حزن را از قلب می‌زداید. مؤلف می‌گوید در حضور شاه سخن از حدیث مذکور به میان آمد، شرح آن در آن مقام میسور نبود، رساله حاضر دراین باره نگاشته شد.

قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۱۰۱/۴

آغاز: بسمله و به نستعین حمد کثیر وسپاس بی نظیر حکیمی را سزاست که سحاب الثقال رحمت بی پایان وی محیط دایره امکان گردیده و از یک اشاره کن؛ **انجام:** و رفع حزن و اندوه به قطع این علایق است هم چنانکه محقق گردید جعلنا الله و ایاکم من السالکین لطریقة المستحقین بتوفیقه المستعدین لالهام تحققه المستبصرین بتجلی هدایته و توفیقه.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف مخ - ۱ - ۲۸۵]

● شرح حدیث «ثلاث مهلکات و ثلاث منجیات» / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «salās-on mohlekāt va salās-on monjīyāt»

عبدالرزاق کاشی، عبدالرزاق بن احمد، - ۷۳۶ ؟ قمری

‘abd-or-razzāq-e kāšī, ‘abd-or-razzāq ebn-e ahmad (-1336)

شرح عرفانی کوتاهی حدیث نبوی: «ثلاث مهلکات و ثلاث منجیات فالثلاث المهلکات شح مطاع و هوی متبع و اعجاب المرء بنفسه و الثلاث المنجیات خشیة الله فی السر و العلانیه و القصد فی الفقر و الغنی و العدل فی الغضب و الرضا».

آغاز: ایضا من فوائده فی تفسیر حدیث النبی (ص) ... حصر خصال ... هر یک در این سه قسم به جهت آن است که مبادی افعال ارادی به حرکات اختیاری در مردم کی دواعی و عزائم از آن منبعث گردد سه نفس اند نفس بهیمی و سبعی و ملکی و هر یکی از این سه گانه امیری و حاکمیست کسی جز بدانچ ملایم و موافق او باشد نفرماید.

انجام: و سخا و حسن خلق با کفر صورت نبندد و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب.

[الذریعه: ۱۹۵/۱۳؛ فهرستواره منزوی ۵۰۷/۶ و ۳۷۵/۹]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۰/۶-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، کا: یوسف بن حسن بن علی بن احمد جاستی، تا: قرن ۸؛کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۱۹۱-۱۹۳)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۲۲ - ۳۶]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۹۴/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: نصرالله بن احمد نراقی، تا: ۱۲۹۴ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۴ص (۱۷۲-۱۷۵)، ۱۶ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۱۲ - ۲۸۸۱]

۳. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۴۹/۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و صاحب این مقام از نقصان و آفت حدثان و امکان ایمن و بمعنی السلام علینا و علی عباده الصالحین و اصل، و السلام علی أهل السلام.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ پس از اتمام رساله فایده‌ای درباره اسم رحمن و شکر از عبدالرزاق کاشانی؛ ۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۳۲۴]

● شرح حدیث جابلقا و جابلسا / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i jābalqā wa jābalsā

کرمانی، زین العابدین بن محمد کریم، ۱۲۷۶-۱۳۶۰ قمری

kermānī, zayn-ol-‘ābedīn ebn-e mohammad karīm (1860 - 1941)

تاریخ تألیف: جمعه ۷ رجب ۱۳۴۴ق

روایت‌هایی است درباره دو شهر افسانه‌ای یکی در خاور و یکی در باختر و مردمان افسانه‌ای آن دو شهر که ابلیس را نمی‌شناختند. در پاسخ شیخ محمد بن امان الله بهبهانی که از بهبهان به خدمت شیخ رسیده بوده است.

[ابراهیمی ۵۸۲: رساله، که می‌گوید ضمن مجمع الرسائل زیر چاپ است]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۵۱۷/۲

آغاز: بسمله، حمدله، صلات. و بعد، فیقول العبد المسکین ابن محمد کریم زین العابدین ان من منن الله عزوجل و نعمه علی؛ **انجام:** و لعنة الله علی اعدائهم اجمعین ... و قد تمت علی ید العبد الاثیم زین العابدین بن ... راجیاً عفو ربه

خط: نسخ پخته، کا: عبدالحسین بن عبدالکریم، تا: ۱۳۴۴ق؛

۱۶گ (۷۳پ–۸۸پ) [ف: ۱ – ۱۴۷]

● **شرح حدیث الجبر و الاختیار من الکافی** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il jabr wa-l ixtīyār min-al kāfī

وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (–۳۲۹)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۹۰۵/۷

خط: نستعلیق، کا: محمد تقی بن محمد باقر قاضی زاده، تا: ۱۱۲۳ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱گ (۱۷۴پ–۱۷۵پ)، ۲۴ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱۶ – ۳۹۳]

● **شرح حدیث «جسد المیت و انه یبلی الا طینته»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «jasad-ul-mayyit wa anna-hu yublā illā ṭīnat-u-h»

نراقی، احمد بن محمد مهدی، ۱۱۸۵؟ – ۱۲۴۵ ؟ قمری

narāqī, ahmad ebn-e mohammad mahdī (1772 - 1830)

رساله کوتاهی در شرح حدیثی است از حضرت امام صادق که راوی سؤال می‌کند: آیا جسد میت از میان می‌رود یا نه؟ در پاسخ گفته شده: تمامی اعضای بدن انسان از بین می‌رود، ولی طینت او که انسان از آن خلق شده باقی می‌ماند. شارح از منظر فلسفی به شرح و بیان این حدیث پرداخته است.

[الذریعه ۱۹۵/۱۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۲۱۷/۱۲

آغاز: و فی الکافی و الفقیه عن عمار الطاباطی ... سئل عن المیت هل یبلی جسده؟ قال نعم، حتی لا یبقی له عظم و لا لحم الا طینته التی خلق منها فانها لاتبلی؛ **انجام:** فان کل مرکب من الحیوان و النبات و الجماد، انما یترکب عند خلقه من العناصر، فتدبر.

خط: نستعلیق، کا: محمد بن علس اصغر قاینی، تا: ۱۲۵۵ق؛ کاغذ: فرنگی،۲گ(۱۰۳ر–۱۰۴پ)،۲۳سطر،اندازه:۹×۱۵سم[ف:۳۳-۴۱۷]

۲. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۱۵۲/۹

خط: نسخ، کا: سید ابوالقاسم موسوی اصفهانی، تا: ذیحجه ۱۳۲۳ق؛ در روی رساله این کتاب به ملا مهدی بن ابی ذر نراقی پدر مؤلف نسبت داده شده و این نکته را صاحب الذریعه متذکر شده؛ جلد: تیماج زرد، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۱-۱۱۳]

● **شرح حدیث جهاد النفس افضل الجهاد** / حدیث /عربی

š.-u ḥadīṯ-i jihād-un-nafs-i afḍal-ul-jihād

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۱۳۴/۷

آغاز: قال المیرالمؤمنین علی علیه السلام ان رسول الله (ص) بعث سریه فلما رجعوا؛ **انجام:** علیک من خفایا العوالم المقدسة الملکی تم

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ضمیمه نسخه ش ۱۱۱۳۴ [رایانه]

● **شرح حدیث «حبب الی من دنیاکم ثلاثة»** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs «habbaba elay-a men donyākom salāsa»

فانی شیرازی دهدار، محمد بن محمود، ۹۴۷ – ۱۰۱۶ قمری

fānī šīrāzī dehdār, mohammad ebn-e mahmūd (1541 - 1608)

رساله‌ای در تبیین حدیث «حب الی من دنیاکم ثلاثة: النساء و الطیب و جعلت قرة عینی فی الصلاة» تا مبحث «تشریق عدالت». این رساله به وقت بیان توحید بسیار جالب توجه است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۹۹/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ ۱۶گ (۱۳–۲۸)، ۲۱ سطر حمایلی، اندازه: ۸/۵×۲۶سم [ف: ۶ – ۷۵۵]

● **شرح حدیث «حبنا اهل البیت یکفر الذنوب»** / حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «ḥubunā ahl-il-bayt yukaffir-uḏ ḏnūb»

بحرانی، علی بن عبدالله، – ۱۳۱۹ قمری

bahrānī, 'alī ebn-e 'abd-ol-lāh (- 1902)

تاریخ تألیف: ربیع الثانی ۱۳۱۷ق

شرح حدیثی است مروی در کتاب «المنتخب» شیخ فخرالدین طریحی نجفی از حضرت پیامبر اکرم (ص): «حبنا اهل البیت یکفر الذنوب»، با استفاده از ادله عقلی کلامی.

آغاز: الحمدلله الذی وعد من اطاعه بجزیل الثواب و اوعد من عصاه بألیم العقاب و الصلاة و السلام علی من جاء من عندالله باکمل شرع و ابلغ کتاب ...

چاپ: مجله تراثنا، شماره ۵۷، تحقیق مشتاق مظفر؛ میراث حدیث شیعه، دفتر ششم، قم، مؤسسه فرهنگی دارالحدیث، ۱۳۸۰ش، ص ۳۷۲ – ۳۸۵، تحقیق سید صادق حسینی اشکوری

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۴۶/۲۱ و ۷۱۲/۲۱ عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و القواعد الکلامیة و ارجو انی وقفت فیه لسلوک منهج الصواب انشاء الله تعالی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴، نزدیک عصر مؤلف؛ جلد: مخمل نیلی، ۸گ (۱۲۹پ–۱۳۶ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۱ – ۲۰۸] و [عکسی ف: ۲ – ۳۶۲]

● **شرح حدیث حدوث الاسماء** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i ḥudūṯ-il asmā’

رفیعا، محمد بن حیدر، ۹۹۷ - ۱۰۸۰ ؟ قمری

rafī‘ā, mohammad ebn-e heydar (1589 - 1670)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۳۸/۱۰

آغاز: قال (ع) الله تعالی خلق اسماء بالحروف غیر متصوف الخ. فی اکثر النسخ اسماء بلفظ الجمع، و فی بعضها اسماء بالافراد؛ **انجام:** و یستوی فیه صحة التعبیر عنه بها. هذه من افاداته میرزا رفیعا فی حاشیة المدرسة فی اصول الکافی. و السلام علی من اتبع الهدی. و لعنة الله علی اعدائهم الی یوم الدین.

خط: نسخ، کا: احسائی، احمد بن زین الدین، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج، ۲گ (۱۰۹پ-۱۱۰پ)، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۳۶]

● **شرح حدیث حدوث الاسماء** / حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i ḥudūṯ-il asmā’

سماهیجی، عبدالله بن صالح، ۱۰۷۶؟ - ۱۱۳۵ قمری

samāhījī, ‘abd-ol-lāh ebn-e sāleh (1666 - 1723)

تاریخ تألیف: ۱۵ ذیقعده ۱۱۱۷ق

شرح حدیثی است مروی از حضرت صادق علیه السلام که فرمود: «ان الله خلق اسماء بالحروف غیر مصوت»، مزجی شرح شده با مقدمه ای دارای پنج فصل.

قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۴۹۴/۹

آغاز: اما بعد حمد لله علی ماله من الایادی و الصلاة علی محمد و آله سادات اهل الحضر و البوادی؛ **انجام:** اصلح الله تعالی احواله و حسن بالصالحات اعماله ...

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ (۱۰۹پ-۱۲۲پ)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۲ - ۳۱۴]

● **شرح حدیث حدوث الاسماء** / فلسفه / عربی

š.-u ḥadīṯ-i ḥudūṯ-il asmā’

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā’ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

آغاز: بسمله، الحمد لله رالع الدرجات و مقیل العثرات و قابل الحسنات و الصلوة و السلام علی خیر خلقه ...

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۳۲۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** بکل اسم من هذه الاسماء اربعة ارکان ... لک اثنی عشر رکنا

خط: نسخ، کا: کاظمی، حسن، تا: ۱۲۳۸ق؛ افتادگی: انجام؛ ضمیمه نسخه ش ۲۹۳۲۶ [رایانه]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۱۲۱

آغاز: بسمله. الحمد لله ... اما بعد فیقول العلد المسکین؛ **انجام:** الهجره النبویه علی مهاجرها السلام

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۱۵۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** من جهه طریق الحدیث ... کان الله له و لو الدیه تمت

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

● **شرح حدیث حدوث الاسماء** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u ḥadīṯ-i ḥudūṯ-ul-asmā’

رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ - ۱۲۵۹ قمری

raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)

وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۶۰۴/۱۰

خط: نسخ، کا: عبدالکریم بن حاج عدارم، تا: ۱۲۶۳ق؛ ۵گ (۱۶۵پ-۱۶۹ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۰۹]

● **شرح حدیث الحر و البرد** / حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il-ḥarr-i wa-l-bard

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵ - ۱۲۸۸ قمری

kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810 - 1871)

تاریخ تألیف: شب ۱۶ جمادی الاول ۱۲۷۱ق

شرح حدیثی است که از حضرت صادق علیه السلام روایت شده و در آن حرارت زمین و سردی آن را به مریخ و زحل نسبت داده است. این رساله در پاسخ سؤال میرزا محمد شفیع صاحب دیوان نگاشته شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۰۶۳/۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... انه بعد ما کتبت رسالة فی جواب ما سأله صاحب الجلالة و الفخامة و البسالة و الشهامة والی الریاستین؛ **انجام:** فاتضح الأمر و تبین معنی الخبر و الحمدلله، و اذ قد انتهی بنا الکلام الی هنا فلنختم به الرسالة ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۲۷۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ (۱۶۱پ-۱۷۲پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲۱ - ۶۵]

● **شرح حدیث حروف مقطعه قرآنی** / حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e horūf-e moqatta‘e qor’ānī

تاریخ تألیف: ۱۳۳۳ق

شرحی است بر حدیث معروف امام صادق علیه السلام که در آن به بیان برخی از اسرار حروف مقطعه قرآنی جهت ابولبید مخزومی پرداخته است.

اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۴۸۳/۳

آغاز: و فی الحدیث ما رواه العیاشی عن أبی لبید المخزومی عیاشی محمد بن مسعود بن عیاشی است و از روات ثقه جلیل القدر و از عیون اصحاب روایت می‌باشد؛ **انجام:** و حال آنکه ماها در سال یکهزار و سیصد و سی و سه از هجرت می‌باشیم و امر چنان است که مشاهده می‌شود و می‌بینی فافهم ذلک و اغتنم.

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۷۲پ-۷۹پ)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲ - ۳۴۸]

● **شرح حدیث الحسن و الحسین** / حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il ḥasan wa-l ḥusayn

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۹۹۲۲

خط: نسخ، کا: ابوالحسن، تا: ۱۲۶۲ق [الفبائی: - ۳۳۳]

● **شرح حدیث «حسین منی و انا من حسین ع»** /

حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «ḥusayn-un minī wa ana min ḥusayn»

محمد ابراهیم، ق۱۴ قمری

mohammad ebrāhīm (- 20c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۲/۸

آغاز: بسمله. قال سلمه الله تع و ما معنی حسین منی و انا من حسین اقول هذا تعبیر عن کونها و الطیبین من؛ **انجام:** فیما لایحتمله المقام و المقال و لکن لایسقط المیسور بالمعسور و الی الله ترجع الامور

خط: نستعلیق، کا: محمد رضی تبریزی، تا: ۱۲۶۴ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۵۲ [رایانه]

← شرح حدیث حضرت رضا و عمران صابی ‹ شرح حدیث عمران الصابی
← شرح حدیث حقیقت ‹ درة السلطانی
← شرح حدیث حقیقت ‹ اسناد سلسله ذهبیه
← شرح حدیث الحقیقة ‹ نفائس التحقیق و جواهر التدقیق

● **شرح حدیث الحقیقة = الکمیلیة** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il-ḥaqīqa = al-kumaylīyya

علامه حلی، حسن بن یوسف، ۶۴۸ - ۷۲۶ قمری

ʻallāme-ye hellī, hasan ebn-e yūsof (1251 - 1326)

وابسته به: حدیث الحقیقة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

این شرح را به علامه حلی منسوب داشته‌اند و با همین نسبت در ضمن مجموعه کلمات المحققین به چاپ رسیده است و در فهرست دانشگاه نیز با این نسبت آمده اما (همانگونه که صاحب الذریعه نیز اشاره کرده‌اند) این نسبت دور از صواب می‌نماید. از دیباچه کتاب فهمیده می‌شود که مؤلف صاحب شغلی بزرگ (ظاهراً دیوانی) و در کار تدبیر مصالح امور مردم بوده: «فشرعت فی شرح هذه الالفاظ لکلمات العلویه العلویه ... باذن الباطن ... مع اشتغالی بمصالح الخلائق و تعلقی بانواع العلائق». مؤلف می‌گوید این رساله را در یک مجلس و «من غیر رویه و تفکر و تأمل و تدبر» نوشته است. همچنین مؤلف در دنباله شرح آخرین جملات حدیث کمیل می‌گوید: «و ما قلت فی شرح هذه الکلمات الجامعه جمیع الکمالات و اصول الطریقه و الحقیقه ذرة من جبل البیان و قطرة من بحر العرفان و ما کنت ماذونا بان اطول الکلام ...».

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی نطق ذاته بصفاته و حجب صفاته بافعاله ... اما بعد فقد التمس منی اخ فی الدین ان اکتب رسالة موجزة فی شرح کلام اخ سید المرسلین و امام العارفین علی بن ابی طالب امیرالمومنین صلوات الله علیه و سلامه حین سأله کمیل بن زیاد النخعی قدس سره عنه الحقیقة فقال صلوات الله علیه مالک و الحقیقة فقال کمیل اولست صاحب سرک قال بلی

انجام: و ما قلت فی شرح هذه الکلمات الجامعة جمیع الکمالات و اصول الطریقة و الحقیقة ذرة منه ... و قطرة من بحر العرفان و ما کنت ما ذونا بان اطول الکلام فیها ... فی زمرة المومنین المتقین العارفین الواصلین من الانبیاء و المشایخ من الاولین و الاخرین ... آمین یا رب العالمین

چاپ: میراث حدیث شیعه، دفتر سوم، قم، مؤسسه فرهنگی دارالحدیث، ۱۳۷۸ش، تحقیق مهدی مهریزی، ص ۱۸۳ - ۱۹۸؛ طهران، سنگی، ۱۳۱۵ق، وزیری (کلمات المحققین: ج۲، صص۱۶۰-۱۶۴)؛ [تهران]، سنگی، ۱۳۱۵، رقعی، ۱۵ص (صص۷۴-۸۸)

[الذریعة ۱۹۶/۱۳؛ مکتبة العلامة الحلی ۱۳۲]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۵۶۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۸ق؛ واقف: رضا نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱ص، ۷۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۶سم [ف: ۲۶ - ۳۰۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۰۰/۳۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۸ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۷۴ر-۷۵ر)، ۲۵ سطر (۱۵×۲۹)، اندازه: ۲۳×۳۵سم [ف: ۱۴ - ۶۷]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۵/۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۸ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج

قرمز، ۲ص (۱۴۵-۱۴۷)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۹ - ۳۴۵]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۳۳۷/۱۶
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶ - ۴۰۳]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۳۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: تعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۰۴ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۱۰ر-۱۱ر)، ۱۵ سطر (۸×۱۵) سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۳ - ۴۶۱]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۱۱۲/۳
آغاز: برابر
بی‌کا، تا: ۱۱۰۶ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۵ص (۲۴-۲۸)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۹ - ۹۹]

۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۴۵/۱۲
آغاز: برابر
گزیده‌ای است از آن؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۱۰ق؛ ۲گ (۹۱پ-۹۲پ) [ف: ۳ - ۲۷۴]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۰۰/۱۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم، تا: ۱۲۸۷ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج حنایی، ۲گ (۸۰پ-۸۲)، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱۳ - ۱۵۰]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۴۹۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** الحرام من الحاوی و الاربعین و الثلثمائه بعد الالف ۱۳۴۱
خط: نستعلیق، کا: صفائی خوانساری، احمد بن محمد رضا، تا: ۱۳۴۰ق؛ اهدایی: رهبری، ۱۳۷۳ [رایانه]

۹. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۲۲۶/۶
بی‌کا، بی‌تا؛ این رساله را جلال الدین محمد بن شیخ ابوتراب شیرازی مرودشتی از روی نسخه آستان قدس رضوی در ۷ شوال ۱۳۳۳ استنساخ کرده؛ ۲گ (۶۴-۶۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۰۲]

۱۰. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۳۰/۴ - د
انجام: و اشاراتها و دقائقها و الصلوة و السلام علی محمد و آله
این رساله در آغاز مانند نسخه دانشگاه و چاپی و در انجام با آن یکی نیست و کم دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [ف: - ۳۷۳]

● **شرح حدیث الحقیقة = الکمیلیة** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u ḥadīṯ-il ḥaqīqa = al-kumaylīyya
نطنزی، محمود بن علی، - ۷۳۵ قمری
natanzī, mahmūd ebn-e ʻalī (- 1335)
وابسته به: حدیث الحقیقة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)
شرح بسیار مختصری است بر حدیثی که گویند کمیل بن زیاد در آن درباره حقیقت از حضرت امیر المؤمنین علیه السلام سؤال نمود با عنوان «ما الحقیقة». وی در آغاز رساله تمام متن حدیث را یک‌جا می‌آورد.
آغاز: قال الشیخ العالم عز الملة و الدین ... فی تفسیر سوال کمیل بن زیاد اعلم ان الحقیقة فعلیة من حق یحق حقا فهو حقیق اذا ثبت و التاء فیها للخروج من الوصفیة
انجام: کما قیل فی المثل اذا طلع الصباح استغنی عن المصباح و الله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم.
[الذریعه ۲۲۳/۱۱ و ۱۹۷/۱۳؛ فهرستواره منزوی ۷۷۰/۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۰/۸-طباطبائی
آغاز و انجام: برابر
خط: تعلیق، کا: یوسف بن حسن بن علی بن احمد جاستی، تا: قرن ۸؛ مجدول؛ کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۹۳-۱۹۴)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۲۲ - ۳۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۱۲۰/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۶ر-۷ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷سم [ف: ۲۶ - ۸۶]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۶۵۰/۲۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد متطبب تولمی گیلانی، تا: ۸۶۶ق؛ جلد: مخمل قرمز، ۳گ (۲۱۳پ-۲۱۵ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷سم [ف: ۱۲ - ۲۳۱]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۲۷/۱۱
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کا: محتملاً محمد بن شیخ علی، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج مشکی، ۳ص (۲۸۰-۲۸۳)، ۱۷ سطر (۵/۵×۹/۵)، اندازه: ۹×۱۰/۵سم [ف: ۲ - ۲۳۸]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۲/۷-طباطبائی
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترکی، جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۳۷-۳۹)، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [ف: ۲۲ - ۵۹]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۷۱۰/۳۸
خط: نستعلیق ریز، کا: نصیرالدین محمدرضوی شاگرد آقا حسین خوانساری، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۱گ (۱۰۵پ هامش)، ۴۲ سطر (۱۳×۲۳)، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۱۶ - ۳۴۱]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۲۵/۷
خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۲گ (۹۵پ-۹۶ر)، ۱۶ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۸ - ۵۳۷]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۶۴/۹
بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج مشکی، ۱ص (۱۴۹-۱۵۰)، ۲۳ سطر (۱۳×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف:۱۲-۲۸۴۳]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۲۲/۲

خط: نستعلیق، کا: محمد قاسم فاضل خلخالی، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۹-۱۲)، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۰)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۱۱ - ۲۳۰۵]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰۲/۳۵-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۴۱گ [ف: ۲۳ - ۷۲۵]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۳۷۳/۲

خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابوطالب عبدالواسع بن محمد هادی فاری، تا: ۱۲۲۲-۱۲۲۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱ص (۴پ)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۲۱ - ۳۳۹]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۷۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۱۸ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳ - ۴۶۱]

۱۳. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۰/۱۱ فرخ

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: غره جمادی الثانی تا رمضان ۱۲۷۲ق؛ کاغذ ترمه؛ جلد: تیماج سبز، ۲۱ سطر (۸/۳×۱۶/۵)، قطع: رقعی [ف: - ۲۰۴]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶۹۵/۱

آغاز و انجام: برابر

تذکر: با توجه به آغاز و انجام نسخه نام مؤلف تغییر یافت؛ خط: نستعلیق، کا: حاج محمد حسن، تا: ۱۲۷۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰ص (۲۶-۳۵)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۵سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۷۰]

۱۵. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۳۸/۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: محمد جسیم، تا: ۱۲۷۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، رویه کاغذی، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: - ۲۱۸]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۹۴/۵

خط: نستعلیق، کا: نصرالله بن احمد نراقی، تا: ۱۲۹۴ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی، ۳ص (۱۶۶-۱۶۸)، ۱۶ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۱۲ - ۲۸۸۰]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۹۶/۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عنایت الله بن عبدالله، تا: ۱۳۰۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱گ (۱۷۹ر و پ)، ابعاد متن: ۹×۱۷، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۵۴]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۱۶۳/۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: فهرستی، تیر ۱۳۱۰؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۹گ، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۷۳]

● **شرح حدیث الحقیقة = الکمیلیة** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il-ḥaqīqa = al-kumaylīyya

عبدالرزاق کاشی، عبدالرزاق بن احمد، - ۷۳۶ ؟ قمری

ʻabd-or-razzāq-e kāšī, ʻabd-or-razzāq ebn-e ahmad (-1336)

وابسته به: حدیث الحقیقة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

شرح عرفانی مختصری است بر سؤال کمیل بن زیاد نخعی از معنی حقیقت از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام. در بعضی از نوشته‌ها این رساله را به ملا عبدالرزاق لاهیجی نسبت داده‌اند؛ ولی این نسبت درست نیست زیرا به نام کاشانی در اول تمام نسخه‌ها تصریح شده است.

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین ... و بعد فهذا مما املاه الشیخ ... هادی ارباب الطریقه ... عبدالرزاق الکاشی ما اجاب به امیر المؤمنین ... عن سؤال کمیل بن زیاد عن الحقیقة. فقال: مالک و الحقیقة؟ قال کمیل: او لست بصاحب سرک؟ ... قال الشارح ... الحقیقة هنا هو الشیء الثابت الواجب بذاته الذی لایمکن تغیره بوجه ما

انجام: فقدطلع علیک تباشیر نور الحق و اوائله التی هی بالنسبة الیه کنسبة نور الصبح الی نور الشمس وقت الاستواء و عند الابتلاج لایحتاج الی السراج

چاپ: مجموعه رسائل و مصنفات کاشانی (تهران، میراث مکتوب)

[الذریعه: ۱۹۶/۱۳ و ۱۴۰/۱۸؛ فهرست نسخه‌های منزوی: ۱۳۳۱/۲]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۹۴/۲

خط: نستعلیق، کا: محمود بن محمد آشتیانی اصفهانی، تا: ۷۴۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۱۳۰پ-۱۳۲ر)، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۳۶۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۰/۵-طباطبائی

خط: تعلیق، کا: یوسف بن حسن بن علی بن احمد جاستی، تا: قرن ۸؛ مجدول؛ کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۱۸۸-۱۹۱)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۲۲ - ۳۶]

۳. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:الف-۳۰/۱

آغاز: بسمله، الحمد لله رب العالمین و الصلوات الزاکیات علی محمد و اهل بیته الطاهرین؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق بد، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۸۵۰ق؛ دارای حواشی است؛ اهدایی: محمد و حسینعلی الهی؛ کاغذ: کاهی سفید، جلد: مقوای ساغری مشکی، ۹ص، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: - ۳۱]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۱/۸

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن ۹؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷ص (۲۸۳-۲۸۹)، ابعاد متن: ۶×۱۴، اندازه: ۹×۱۹سم [سنا: ف: ۱ - ۱۴۰]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۱۵/۱۰
آغاز و انجام: برابر
خط: تعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۱۳ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج، ۴گ (۲۱پ–۲۴ر)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۳ – ۴۶۳]
۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۲۳۸ ض
بی‌کا، تا: قرن ۱۰ [د.ث. مجلس]
۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۴۶۰
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ جلد: پارچه، ۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۲۲ – ۴۸]
۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۸۱/۱۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بل فتح الله بسطامی، تا: جمعه ۱ ربیع الاول ۱۰۰۴ق، جا: قزوین مدرسه رزم سارية؛ ۴گ (۴۲–۴۵ر) [ف: ۳ – ۴۶۳]
۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۹۲۰/۱۹
بی‌کا، تا: ۱۰۸۰ق، جا: اصفهان؛ جلد: میشن قهوه‌ای، ۴گ (۱۵۱پ–۱۵۵ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۵ – ۳۹۸]
۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۵۹۴/۱
خط: نستعلیق، کا: میر محمد مؤمن حسینی، تا: ۱۰۸۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۹ص (۱–۹)، ۲۱ سطر (۵×۱۳/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۹سم [ف: ۹ – ۱۴۳۴]
۱۱. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه:۱۳۸/۱۳
بی‌کا، تا: ۱۰۸۹ق [نشریه: ۵ – ۲۲۵]
۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۳۴۶۵
آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** و الصلوه علی خیر خلقه محمد و آله
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۴ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج [الفبائی: – ۴۷۱]
۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۳۵/۳۳
خط: نسخ، کا: شهاب الدین علی حسنی حسینی دیباجی، تا: شعبان ۱۰۹۸ق، جا: کرمان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳ص (۲۸۳–۲۸۵)، سطور چلیپا (۱۱/۴×۲۰)، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۳ – ۴۶۴]
۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۲۹۸۸۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۸ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۹۸۸۰ [رایانه]
۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۰۱/۱۵
خط: نستعلیق، کا: رضا بن موسی کشمیری، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج عنابی، ۴ص (۱۸۳–۱۸۶)، ۲۸ سطر (۱۳/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۹ – ۱۰۱۴]
۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۴۰/۵
خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوایی، ۳گ (۲۶پ–۲۸پ)، ۱۷ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۸ – ۵۵۷]
۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۷۱۰/۳۷
خط: نستعلیق ریز، کا: نصیرالدین محمد رضوی شاگرد آقا حسین خوانساری، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۱ص (۱۰۵پ)، ۴۲ سطر (۱۳×۲۳)، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۱۶ – ۳۴۱]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۵۶/۳۰
آغاز: برابر
نسخه اصل: همان نسخه بالا؛ در پایان این رساله چند فائده دیگر از مؤلف در بیان معنی حدیث: ما طاب ظاهره طاب باطنه (۱۸۹–۱۹۰) و حدیث «ثلاث مهلکات و ثلاث منجیات» (۱۹۰)، در معنی «لان شکرتم لازیدنکم» (۱۹۱)، و حدیث «الراحمون یترحمهم الرحمن» (۱۹۱) و شرح حدیث «من عرف الله و عظمه منع فاه من الکلام ...» ظاهرا از شیخ بهائی (۱۹۲–۱۹۳) آمده؛ ۱۸۹ص [عکسی ف: ۴ – ۱۷۸]
۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۱۹۱
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۳ص (۲۴۹–۲۵۱ حاشیه) [ف: ۱۱ – ؛ فهرست رایانه‌ای ص ۶۲۱]
۱۹. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۸۶۸/۱۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: حیدر بن علی بن اسماعیل کرکی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی آبی و زرد، جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [نشریه: ۱۳ – ۲۴۵]
۲۰. قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه:نامعلوم
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ از روی نسخه اصل؛ ۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [صد و شصت نسخه: – ۲۲]
۲۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۳۳/۱
بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ – ۹۲۸]
۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۸۱۷
آغاز و انجام: برابر
در رایانه ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ضمیمه نسخه ش ۱۷۷۸۸ [رایانه]
۲۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۴۴/۴
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۱۱۴پ–۱۱۷پ)،۱۸سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۸۸۰]
۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۴۶/۳۵ط
آغاز: بسمله. الحمد لله رب العالمین ... و بعد فهذا شرح سؤال کمیل بن زیاد رضی الله عنه لما سأل امیر المومنین علیه السلام؛ **انجام:** و اولاده الطیبین الطاهرین من دنس الطبیعه و سلم.
خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابراهیم بن رحمت الله حسینی نجفی، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ جلد: تیماج سرخ، ۴ص (۳۰۷–۳۱۰)، اندازه: ۱۷×۳۰سم [ف: ۲۴/۳ – ۸۱]
۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۶۳۶
آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ مورب، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ضمیمه: صدراً ضمن شش برگ «دعای صباح» و دعای «اللهم لاتحوجنی الی أحد من خلقك ...» و «اقوال الحکماء حول غرق نصف کرة الأرض» آمده است؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۲گ، ۳۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۶۱]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۵۷۷/۲

آغاز: بسمله، سأل کمیل بن زیاد امیرالمؤمنین علیا علیه السلام فقال ما الحقیقه فقال امیرالمومنین مالك و الحقیقه ... الحقیقه هو الشیء الثابت الواجب الذی لایمکن تغییره باعتبار ما و لما کان کمیل من اصحاب القلوب؛ **انجام:** و عند الابتلاج لایحتاج الی السراج و الله اعلم بحقایق اسراره

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج سرخ، ۷ص (۱۳۷-۱۴۳)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۱۵۴۵]

۲۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۷۹۷/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲گ (۳۴۱ر-۳۴۲ر)، ۲۶ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: ۳۷ - ۴۰۱]

۲۸. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۴۰۲۷/۱۳

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فستقی، جلد: رویه میشن قهوه‌ای، ۵گ (۹۵ر-۹۹پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۹/۸×۱۵/۷سم [ف: ۷ - ۱۵۰]

۲۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۷۹۹/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ تملك: اعتضاد السلطنه ۱۲۸۳ق؛ واقف: سپهسالار، ۱۲۹۷ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، اندازه: ۲۴×۳۸سم [ف: ۴ - ۳۰۴]

۳۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۹۴۴/۸

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد یوسف بن محمد علی، تا: ۱۱۰۵ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۳۹ر-۴۱پ)، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۲۳ - ۱۱۶]

۳۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۳۵۳/۱۸

کا: محمد مهدی بن علینقی حسینی قمی مشهور به توحید، تا: ۱۰۸۴-۱۱۰۷ق؛ جلد: تیماج، ۲گ (۵۰ر-۵۱پ)، اندازه: ۱۲/۵×۲۳سم [ف: ۱۱ - ۳۴۰]

۳۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۵۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: نورالدین محمد بن مرتضی، تا: ۱۱۱۵ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۶۱گ (۱۰پ-۱۱ر)، ۲۰ سطر (۱۱×۱۹/۵)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۳ - ۴۶۲]

۳۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۳۶/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۱۶ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۱گ (۱۱ ر و پ)، ۱۵ سطر (۸×۱۵) سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۳ - ۴۶۲]

۳۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۶۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: علی محمد امیر کلالی، تا: ۹ رمضان ۱۱۸۷ق؛ سپس «کازرونیه» از همین نویسنده؛ ۴گ (۱۹پ-۲۲ر) [ف: ۳ - ۲۷۴]

۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۲۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خفی، کا: طه بن یحیی سلیمان بن محمد کردی خوشناری، تا: ۱۱۹۲ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۴گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۶۰]

۳۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۶/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: طه بن یحیی بن سلیمان بن محمد کردی خوشناری، تا: ۱۱۹۲ق، جا: دمشق؛ جلد: چرم سیاه، ۴گ (۶۷پ-۷۰ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [مؤید: ۳ - ۵۶۵]

۳۷. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۸۷/۱ - ج

خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در برگ ۵ «شبهة الاستلزام» میرزا رفیعا است مورخ ۱۲۲۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۵پ-۶پ)، ۲۰ سطر (۱۰×۱)، اندازه: ۱۷/۵×۲۳/۵سم [ف: - ۳۷۳]

۳۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۲۲/۱

خط: نستعلیق، کا: محمد قاسم فاضل خلخالی، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹گ (۱-۹)، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۰)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۱۱ - ۲۳۰۵]

۳۹. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۲۷/۲

انجام: لأن صاحبه لایصلح للهدایة و التکمیل ما لم یرجع فی الجمع الی التفصیل و من الوحدة ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۷گ (۹۱ر-۹۷پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۳/۵سم [ف: ۱ - ۳۴]

۴۰. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۳۳۷/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج، ۵گ (۱پ-۵ر)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱ - ۲۳۸]

۴۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۳۴/۲

بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۳ - ۳۷]

۴۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۵۲۸

آغاز: بسمله. قال الشیخ العارف المحقق عزه المله و الدین؛ **انجام:** استغنی عن المصابیح ... صراط مستقیم تمت الرساله

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۴۳. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۶۴۶/۳۱

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۱۶ق؛ ۲ص (۷۳۶-

۷۳۸)، قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۴۳۱]

۴۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۶۵۰/۷

خط: نسخ، کا: علی اصغر شاه کوهی، تا: ۱۲۲۶ق؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج سرخ، ۱۱ص (۱۰۴-۱۱۴)، ۱۸ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۴ - ۳۵۹۴]

۴۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۰۴/۲

آغاز و انجام: برابر

نسخه پاکیزه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۲۲گ، ۱۲ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۷/۵×۲۳/۵سم [ف: ۵۱ - ۱۵۳]

۴۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۲۳۶/۴

خط:نستعلیق،کا:محمد علی بن عبدالکریم مروزی،تا:شنبه۲۴رجب ۱۲۳۶ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه، ۱۴ سطر [ف: ۵ - ۲۵۰]

۴۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۸۷/۱۳

خط: نستعلیق، کا: محمد اسماعیل بن علی اصغر موسوی هزارجریبی، تا: ۱۲۵۱ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۵ سطر [ف: ۵ - ۳۳۴]

۴۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۴۴۵/۱۴

خط: نستعلیق، کا: مهرعلی تبریزی، تا: شعبان ۱۲۵۱ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱گ (۲۶۳ر-۲۶۴پ)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۹ - ۲۳۷]

۴۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۷۷/۱۱

کا: سید علی اصغر پسر محمد قاسم طباطبائی زواره‌ای، تا: چهارشنبه ۱۹ ذیحجه ۱۲۵۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱گ (۲۷۹ر-۲۷۹پ)، ۳۵ سطر (۱۴×۲۸)، اندازه: ۲۲×۳۹سم [ف: ۱۷ - ۴۱۰]

۵۰. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:۱۵مجموعه بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق [دلیل المخطوطات: ۱ - ۱۵۱]

۵۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰۸۷/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۲۶۰ق؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶ص (۳۲۳-۳۲۸)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۴۴ - ۲۴۱]

۵۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۳۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۲۶۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۵۷پ-۶۳ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۸۰]

۵۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۰۸۵

آغاز: بسمله، رب وفقنی لما فیه الحمد لله رب العالمین؛ **انجام:** برابر

بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق [رایانه]

۵۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۲/۳ط

آغاز: برابر؛ **انجام:** اذا طلع الصباح استغنی عن المصباح ... ظاهراً و باطناً.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۲ص (۱۰۱-۱۱۲)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱/۵سم [ف: ۲۴/۳ - ۹۵]

۵۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۱۶۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه ظاهراً پیش از سال ۱۲۶۹ نوشته شده؛ واقف: فهرستی، تیر ۱۳۱۰؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۹گ، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۷۳]

۵۶. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۰/۱۰ فرخ

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: غره جمادی الثانی تا رمضان ۱۲۷۲ق؛ کاغذ ترمه؛ جلد: تیماج سبز، ۲۱ سطر (۸/۳×۱۶/۵)، قطع: رقعی [ف: - ۲۰۴]

۵۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۶۸/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۷۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سرخ، ۴گ (۱۲۵پ-۱۲۹پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۳۲۶]

۵۸. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۳۸/۱۲

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نسخ خوش، کا: محمد جسیم، تا: ۱۲۷۴ق؛ در پایان این رساله به حدود نیم صفحه قول «بعض العارفین» درباره احتجاب ذات الهی از طریق نور ظهور آن آمده و در صفحه ۵۵ تا اوایل صفحه ۵۶ نامه شیخ ابوسعید ابوالخیر به شیخ الرئیس بوعلی سینا درباره خروج از اسلام مجازی و دخول در کفر حقیقی سؤالی آمده و بوعلی درباره این سؤال می‌گوید «اوصلنی هذه الکلمات الی ما وصل مأئة الف سنة فی العبادة» در ذیل این قول بوعلی از «سعد الملة و الدین الکانولی» توضیحاتی در حل این کلمات داده شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، رویه کاغذی الوان، ۶گ (۴۹-۵۴)، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: - ۲۱۸]

۵۹. شاهرود؛ مدرسه اسماعیلیه؛ شماره نسخه:۸۹/۴

کا: علی نقی بن محمد علی بسطامی، تا: با تاریخ ۱۲۷۶ق [ف: ۱۹]

۶۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۴۵/۲

خط: نسخ، کا: غلامحسین الطبیب، تا: ۱۲۷۷ق، جا: مشهد رضوی مدرسه صالحیه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن زرد، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۳×۱۷/۶سم [ف: ۷ - ۴۴۸]

۶۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۵۰۷

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد علی، تا: ۱۲۷۷ق؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: نخودی، ۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۸سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار ۱ - ۳۷۳]

۶۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۵۰۷

آغاز و انجام: برابر

نسخه فاقد مقدمه و تحمید است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد علی، تا: ۱۲۷۷ق، محشی؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ:

نخودی، ۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۸سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۶۱]

۶۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۹۴/۱۲

خط: نستعلیق، کا: نصرالله بن احمد نراقی، تا: ۱۲۹۴ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۷ص (۱۹۴-۲۰۰)، ۱۶ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۱۲ - ۲۸۸۲]

۱۹. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۴۷۸/۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: اسد الله تنکابنی، تا: ۱۲۹۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۲۸۱پ-۲۸۵ر)، ۱۱ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲ - ۹۰]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۵۴۹/۲

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ، کا: محمود بن محمد حسین خانی، تا: ۳ ربیع الاول ۱۲۹۶ق، جا: نجف اشرف؛ در آغاز اشعاری از ابن ابی الحدید (۳ر - ۴پ)، ابن سینا (۵ر-۵پ) و قصیده شیخ ابو محمد بن شیخ صنعان در مدح امام علی بن موسی الرضا علیه اسلام (۶ر-۷ر) منقول است بدین مطلع: «کفی بک زجرا ان تری الشیب ناهیا ×× و حسبک حزنا ان تکن عنه لاهیا»، و نیز مسائل منقوله از شیخ ابوطالب بن شیخ اسماعیل رازی؛ مهر: «عبدالجواد» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۷۳پ - ۷۸پ)، ۹ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۱/۵سم [ف: ۴۳ - ۱۵۸]

۶۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۹۶/۸

آغاز: برابر

خط:نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۷ق؛ این رساله تنها یک صفحه آغاز کتاب را دارد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱ص (۱۴۱پ)، ابعاد متن: ۹×۱۷، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۴۸]

۶۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۷۱/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، کا: محمد علی، تا: نزدیک ۱۳۰۱ق؛ ۱گ (۸پ) [ف: ۳ - ۴۶۳]

۶۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۱۶۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین، تا: ۱۱ جمادی الثانی ۱۳۰۴ق؛ واقف: نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۸گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۸۳]

۶۷. گلپایگان؛ امام جمعه، محمد حسن؛ شماره نسخه:۶۱/۳

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین، تا: ۱۳۰۴ق؛ جلد: مقوایی، ۳گ (۲۱پ-۲۳ر)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف:۱۷۰]

۶۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۴۰۰

آغاز: بسمله، مما کتبه الفاضل النحریر ملا عبدالرزاق الکاشانی؛

انجام: من العشر الاول من المانه الرابعه من الالف الثانی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۴ق [رایانه]

۶۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۹۶/۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عنایت الله بن عبدالله، تا: ۱۳۳۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۷۸ر-۱۷۹ر)، ابعاد متن: ۹×۱۷، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۵۴]

۷۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۸۶/۲۲-ف

نسخه اصل: نسخه آقای شیخ آقا بزرگ تهرانی؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۳۵۰ق؛ ۵گ (۱۹۲پ-۱۹۷پ) [فیلمها ف: ۱ - ۷۵۲]

۷۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۹۹/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۳گ (۱۴۴پ-۱۴۶ر)، اندازه: ۱۱×۲۵سم [ف: ۸ - ۷۲۷]

۷۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۱۳/۱۲

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۳گ (۱۰۸پ-۱۴۰ر). [ف: ۵ - ۱۳۷۷]

۷۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۲/۱۰

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵ص (۱۲۸-۱۳۳)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۹ - ۴۲۱]

۷۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۵۹/۲۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید و زرد، جلد: تیماج مشکی، ۶ص (۸۴-۸۹)، اندازه: ۸×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۱۹۸]

۷۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۸۲۴/۳

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: میشن آلبالویی، ۱۵ سطر [ف: ۹ - ۵۸]

۷۶. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۴۹/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۳۲۱]

۷۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۹۶۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ صدر رساله با شنگرف نوشته شده: «رسالة الکمیلیة من تحقیقات مولانا محمد محسن»؛ واقف: نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۷۴]

۷۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۹۲۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: قائم مقام، بهمن ۱۳۱۶؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۲گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۷۴]

۷۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۱۵/۱۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۲۵۸ر-۲۶۱پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۳ - ۲۱۰]

۸۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۸۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۲گ (۵۰پ-۵۲پ)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۲۱۸]

۸۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۳۵۴/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۸۴]

۸۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۴۳۷

آغاز: بسمله. حمدله ... و بعد فهذا شرح سؤالات کمیل؛ **انجام:** استغنی عن المصباح و الحمد لله اولا و اخرا و ظاهرا و باطنا

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● شرح حدیث الحقیقة = کمیلیه / عرفان و تصوف، شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-ol-haqīqa = komaylīyye

؟نعمة الله ولی، نعمة الله بن عبدالله، ۷۳۰؟ - ۸۳۴ قمری

ne‘mat-ol-lāh-e valī, ne‘mat-ol-lāh ebn-e ‘abd-ol-lāh (1330 - 1431)

وابسته به: حدیث الحقیقة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

رساله کوتاهی است به نظم و نثر در شرح حدیث حقیقت، که در این نسخه به نقل از «جنگ المهمات» حبیب الدین جرفادقانی آمده است و او نیز از شاه نعمت الله ولی نقل کرده است.

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و الصلوه و السلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین اما بعد روایتست که کمیل بن زیاد قدس سره سؤال کرد از حضرت امیرالمؤمنین ... ما الحقیقه امام (ع) فرمود مالك و الحقیقه ... حمد حق واجب است بر عاقل ×× خوش بگو حمد او همیشه بدل / گر چه حمدش چنانکه لایق اوست ×× کس نگوید بغیر اوای دوست ...

انجام: چو آفتاب بر آید ستاره ننماید ×× کدام ذره در آن حال در حساب آید / این رساله یادگار است از امام ×× سیدی شرحش نوشته و السلام

[نسخه‌های منزوی: ۱۳۳۲/۲؛ فهرستواره منزوی ۷۷۰/۷]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۲۹۸/۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: شیخ السلام بن حسین بن علی کاتب، تا: غره ذیحجه ۸۶۰ق؛ در هامش؛ کاغذ: ترمه، جلد: کاغذ سبز، ۴گ (۱۰۵پ-۱۰۹پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۲×۲۳/۶سم [ف: ۸ - ۲۶۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۷۲/۵۰

خط: نستعلیق، کا: محمد مظفر بن محمد حکیم، تا: ۱۰۸۴ق؛ ۳۳ سطر (۹×۲۰)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [سنا: ف: ۱ - ۲۱۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۴۶/۳۷ط

آغاز: برابر؛ **انجام:** سجع عقل بگو تا فرونشیند زود و الحمد لله اولا و آخراً و ظاهراً و باطنا.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابراهیم بن رحمت الله حسینی نجفی، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ جلد: تیماج سرخ، ۶ص (۳۱۱-۳۱۶)، اندازه: ۱۷×۳۰سم [ف: ۲۴/۳ - ۸۱]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۲۶۲/۷۲

در گزارش «ما الحقیقة»؛ خط: نستعلیق، کا: میرغلام محی الدین، تا: ۱۱۰۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن قهوه‌ای، ۳گ (۳۶۴ر-۳۶۷ر)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۴ - ۶۷۷]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۶۴/۲۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۳۴ق؛ کاغذ: فرنگی، ۵۵ص (۱۷۹-۲۳۴)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۹سم [ف: ۳ - ۵۲۱]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۱۸۹/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن قرمز، ۸گ (۳۵پ-۴۲ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰/۳×۱۵/۴سم [ف: ۷ - ۲۳۷]

۷. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۵۶۲/۶

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... سؤال و جوابی چه آب حیات؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج زرشکی، ۷ص (۱۸۸-۱۹۴)، اندازه: ۱۷×۱۷سم [ف: ۲ - ۲۱۰]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۰۷/۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد ابن فاضل سبزواری، تا: ۱۲۲۲ق، حسب فرموده محمد حسن خان خلف مرحوم فتحعلی خان بختیاری؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۱گ، ۲۳ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۵۱ - ۶۱]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۳۰۳/۱۱

خط: نستعلیق تحریری، کا: خدارحم بن خداکرم بروجردی، تا: ۱۶ ربیع الثانی ۱۲۴۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳ص (۵۵-۵۷)، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۲ - ۳۱۰]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۱۹/۵۰

خط: نسخ ریز، کا: عباس بن حاجی محمد شیرازی الاصل همدانی المسکن، تا: ۱۲۶۴ق؛ ۳ص (۲۸۲-۲۸۵)، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۳۲سم [ف: ۳۲ - ۱۴۹]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۵۳۰

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: عباس بن محمد شیرازی همدانی، تا: ۱۲۶۴ق؛ جلد: گالینگور مشکی، ۲گ (۱۴۶-۱۴۷)، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۸/۵×۴۰سم [الفبائی: - ۳۴۱]

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۰/۵۱ عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [ف: ۳ - ۱۳۱۰]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۰۶۷/۴۹

آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ مجدول مذهب؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۳ص (۱۷۹-۱۸۲)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۰ - ۵۹۸]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۱۹۷

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی هدانا بوسیله النبی المختار فی ظلمة الأستار الی ... باز ساقی سر سبو بگشاد ×× ساغر می گرفت و ما را داد. روایت است که کمیل بن زیاد علیه الرحمة از حضرت کامل مکمل کاشف اسرار الهیه و عارف ... سؤال نمود که ما الحقیقة؛ **انجام:** شرح این حدیث بوجهی که مذکور شد از جناب ... شاه نعمت الله ولی می‌باشد، شرحی است بسیار موجز و معضل که درک آن از برای غیر اهل اصطلاح در سلسله نعمت اللهیه ممکن نخواهد بود بلکه از برای غیر ایشان لایزید الا بعداً و ضلالاً
خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد بن علی اصغر جرفادقانی، تا: ۹ ربیع الاول ۱۲۶۶ق، جا: ملایر؛ اهدایی: رهبری، شهریور ۱۳۸۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ، اندازه: ۱۷/۵×۲۳/۸سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۶۱]

۱۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۶۸/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۵ ذیحجه ۱۲۷۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سرخ، ۱۱گ (۱۳۰ر-۱۴۱پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۳۲۶]

۱۵. تهران؛ موزه آستان حضرت عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۳۸/۷

آغاز: الحمدلله الذی هدانا بوسیلة النبی المختار فی ظلمة الاستار الی نور الأنوار و الصلوة علی صورة الحق محمد المختار و آله خیر الآبرار و النظار، نظم: باز ساقی سر سبو بگشاد ×× ساغر می‌گرفت و ما را داد؛ **انجام:** چو آفتاب برآید ستاره ننماید، اذا بلغ الکلام الی الله فامسکوا، از قراری که جناب مولانا العارف الربانی حبیب الدین محمد الکوکدی الجرفادقانی دامت برکاته معلوم ... در جنگ المهمات خودشان مسطور داشته ... شرح این حدیث بر وجهی که مذکور شد از جناب قطب الاقطاب سید العرفاء شاه نعمت الله ولی می‌باشد.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ذیقعده ۱۲۷۴ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج روغنی مذهب، ۲گ (۳۲ر-۳۳ر)، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [حوزه و موزه عبدالعظیم: ف: - ۱۱۶]

۱۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۲۹۸/۳

بی‌کا، تا: ۱۲۹۷ق [نشریه: ۱۳ - ۳۸۴]

۱۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۱۸/۵

خط: نسخ، کا: سید محمد باقر گلپایگانی، تا: ۱۲۹۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا رویه ابری، ۵ص (۴۱-۴۶)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶/۷×۲۱/۶سم [ف: ۵ - ۵۲]

۱۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۳۱/۱۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۶ص (۲۲۹-۲۳۵) [ف: ۱۰ - ۱۶۷۲]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۲/۶-فیروز

خط: شکسته نستعلیق، کا: میرزا احمد نعمت اللهی کرمانی، تا: ۱۳۰۴ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج عنابی، ۹ص (۷۹-۸۸)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۲۱ - ۲۴۹]

۲۰. گلپایگان؛ مسجد جامع گلپایگان؛ شماره نسخه:۴/۶

خط: نسخ، کا: محمد جواد بن آقا رضا گلپایگانی، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۳۷ر-۱۳۸پ)، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۱۸۸]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۷۸۱/۲

آغاز: حمد حق واجب است بر عاقل ×× خوش بگو حمد او همیشه بدل / گر چه حمدش چنانکه لایق اوست ×× کس نگوید بغیر اوای دوست؛ **انجام:** ×× بشمع عقل بگو تا فرو نشیند زود
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۶گ (۶۸پ-۷۳ر)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۲ - ۳۴۵]

● شرح حدیث الحقیقة = کمیلیه / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e hadīs-ol-haqīqa = komaylīyye

کمال خوارزمی، حسین بن حسن، - ۸۳۹ ؟ قمری

kamāl xārazmī, hoseyn ebn-e hasan (- 1436)

وابسته به: حدیث الحقیقة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

شرح کوتاهی است با انشائی عالی و شواهدی از آیات و احادیث اهل بیت بر حدیث معروف «ما الحقیقة» که می گویند کمیل بن زیاد نخعی از حضرت امیر المؤمنین علیه السلام پرسیده است. در نسخه‌ای از این رساله که در شماره ۱۰۸۴۱ در دانشگاه تهران هست آن را بخشی از کشکول معرفی کرده‌اند. نسخه شماره ۱۸۰۳/۳۴ مجلس هم از آنجا که دقیقاً از روی مجموعه ش ۱۰۸۴۱ دانشگاه کتابت شده همانند آن مأخذش را کشکول ذکر کرده است. در فهرست آن جا (ج۹، ص ۳۱۳) حدس زده‌اند این کشکول از شیخ بهایی باشد اما حدیث حقیقت و این شرح را در کشکول شیخ بهایی نیست.

آغاز: بسمله، آورده اند که کمیل بن زیاد از حضرت امیر المومنین (ع) سوال کرد که ما الحقیقه یعنی چیست و کمیل از اصحاب قبول و مستکشف اسرار غیوب بود چون از حقیقت پرسید امیر المومنین (ع) فرمود مالک و الحقیقه یعنی ترا با حقیقت چکار که هنوز خداوند دلی ...

انجام: چون قلم اینجا رسیده سر بشکست اینست بیان اجمال کلمات امیر المومنین (ع) و تمامی کتاب مثنوی با شرحش بلکه مؤلفات اولین و آخرین از خواص حضرت رب العالمین شرح این کلماتست و من بنده در شرح هر کلمه از این جهت استشهاد به ابیات مولوی کردم تا شمه ای از ریاض کمالات به مشام جانت رسیده باشد و به حکم اذا لم تستطع امراً فدعه در ذکر حضرت امیرالمؤمنین بدین قدر اکتفا کنیم. ذاتی که وصافی او

حضرت الهی قیام نموده باشد در اوصاف او چگونه کسی عاجز نشد اما می‌گویم: من بنده گر چه مدح و ثنای تو می‌کنم ×× مدح و ثنای تو نه سزای تو می‌کنم/ و السلام. تمت

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۴۹۸/۴
آغاز: حمد بیحد و غایت و ثنای بیعد و نهایت حضرت پادشاهی را که در سرادق نمیر بفردانیت معروف است؛ **انجام:** اندران محضر خردها شد ز دست ×× چون قلم اینجا رسید سر بشکست
تذکر: نام مؤلف به استناد توضیح فهرست مرعشی (۱۹۹/۳۸) ذکر شد؛ خط: نستعلیق، کا: کمال الدین حسین، تا: شعبان ۱۰۷۰ق؛ جلد: مقوایی، ۴گ (۱۷ر-۲۰ر)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱۹ - ۲۹۳]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۴۱/۲۷
آغاز: برابر
کامل؛ خط: نسخ، کا: ملا حمزه علم براقوشی از نواحی تبریز، تا: ۱۱۲۸ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۳گ (۴۹پ-۵۱ر)، ابعاد متن: ۹×۲۰، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۲۰ - ۳۸۷]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۸۱/۱۱
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام مؤلف در فهرست به احتمال شیخ بهائی دانسته شده که با توجه به توضیح مرعشی (۱۹۹/۳۸) نام مؤلف تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۱۶۹ر-۱۷۰پ)، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۰ - ۱۸۰]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۰۷۸/۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۳گ (۶۵-۶۷)، ۱۹ سطر، اندازه: ۷×۱۳سم [ف: ۳۸ - ۱۹۸]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۳/۳۴
آغاز و انجام: برابر
در فهرست، رساله را بخشی از کشکول شیخ بهائی می‌داند که با توجه به توضیح فهرست مرعشی (۱۹۹/۳۸) نام مؤلف ذکر شد؛ خط:نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵ص (۳۶۵-۳۷۰)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۹ - ۳۱۳]

۶. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۸-ح/۶۵۴
آغاز: برابر
در فهرست ناشناس آمده که با توجه به آغاز نام مؤلف ذکر شد؛ بی‌کا، بی‌تا [ف: ۲ - ۲۳۸]

● **شرح حدیث الحقیقة = کمیلیه** / شرح حدیث / فارسی
š.-e hadīs-ol-haqīqa = komaylīyya

داعی شیرازی، نظام الدین محمود، ۸۱۰ - ۸۷۰ قمری
dā'ī šīrāzī, nezām-od-dīn mahmūd (1408 - 1466)

مؤلف ابتدا رساله‌ای دقیق و فنی در شرح حدیث حقیقت که امیر المؤمنین (ع) به کمیل بن زیاد نخعی فرموده بود نوشته بود ولی بزرگی از وی خواست که آن را به صورتی که مردم عادی نیز فهم کنند شرح کند، پس وی این رساله را نگاشت. این رساله در برخی فهرست‌ها به محمد دهدار (۱۰۱۶ق) منسوب شده است و با انتساب به او در میراث حدیث شیعه به چاپ رسیده است. فهرستواره منزوی (۷۶۸/۷) آن را به قطع از داعی شیرازی دانسته و انتساب آن را به دهدار صحیح نمی‌داند. در آن سخنی از خواجه عبدالله انصاری و شعرهایی از شیخ عراقی در لمعات و سعدی و حافظ و شیخ اوحدی و سید نعمة الله و سید قاسم انوار و مولانا محمد شیرین آورده شده و از خود او که دارد: «داعی گوید».

آغاز: بسمله حمد بیحد و ثنای بیعد حضرت احد قدیم و خداوند کریم ... نوبتی داعی مسکین قدم قلم در ساحت اشارت امام الموحدین امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب ... روان کرده بود که در جواب کمیل بن زیاد فرموده و بزرگی فصیح گفت که مغلق نوشته اگر چنان فصیح بنویسی که عامه فهم کنند فائده آن عام تر. فرمان مشتمل شد و در بیان واضح شروع نمود و از الله تعالی توفیق اتمام خواست انه ولی الاجابة و الانعام. کمیل بن زیاد که یکی از ملازمان حضرت امیر بود روزی از آن حضرت سؤال کرد که ما الحقیقة؟ ...

انجام: اطف السراج فقد طلع. چراغ باز کش که صبح طالع شد یعنی سخن در پایه حقیقت بیان بپایان رسید و قصه از بیان و گفتار بعیان و دیدار انجامید. شمع بنشان که آفتاب برآمد ×× رخ معشوق از نقاب برآمد؛ بیت:زهی نادان که آن خورشید تابان ×× بنور شمع جوید در بیابان؛ بیت: روشن تر از این نمیتوان گفت ×× پیدا تر از این نمیتوان گفت؛ قطعه:آنچنان مست است عاشق کز شراب آمد بهوش ×× آنچنان فاش است شاهد کز خودش آمد حجاب / هیچ می‌هرگز نخواهد کرد زین می‌مست تر ×× هیچ شاهد فاش تر زین برنیندازد نقاب.

[نسخه‌های منزوی ۱۳۳۱/۲؛ الذریعة ۱۴۰/۱۸؛ فهرستگان حدیث ۲۵۳/۴؛ فهرستواره منزوی ۷۶۹/۷]

۱. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۲۵۹/۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** پیداتر ازین نمی‌توان آنچنان
در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۳ق؛ افتادگی: انجام [نشریه: ۲ - ۹۸]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۵۹۴/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: میر محمد مؤمن حسینی، تا: ۱۰۸۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۷ص (۹-۱۵)، ۲۱ سطر (۵×۱۳/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۹سم [ف: ۹ - ۱۴۳۴]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۰۲۷/۱۴
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فستقی، جلد: رویه میشن قهوه‌ای، ۵گ

(۹۹پ-۱۰۳پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۹/۸×۱۵/۷سم [ف: ۷ - ۱۵۱]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۴۶/۳۸ط

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابراهیم بن رحمت الله حسینی نجفی، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ جلد: تیماج سرخ، ۳ص (۳۱۶-۳۱۸)، اندازه: ۱۷×۳۰سم [ف: ۲۴/۳ - ۸۱]

۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۳۶۴/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۴گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف مخ - ۴ - ۱۶۱۷]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۳۶۲

آغاز: بسمله. حمد جلال احدیت نه حد زبان هر کس است و سپاس حضرت عزت نه به اندازه ترجمان انسان؛ **انجام:** چندان که ذکر کردم چندان که فکر کردم ×× چندان که ره سپردم بیرون ز تو ندیدم

در فهرست از داعی شیرازی دانسته شده؛ خط: نستعلیق، کا: شریف بن خضر بن شریف بن محمود، تا: دوم رمضان ۱۲۱۳ق، جا: سنندج؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۳سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۶۲]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۲۲۲/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** اگر سر آن داری اینک میدان مردان و اگر نه برو بازی کن با کودکان

در فهرست از داعی شیرازی دانسته شده؛ خط: نسخ، کا: محمد حسن ابن جعفر اسکویی، تا: ۱۲۳۶ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۵گ (۲۵ر - ۳۰ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۰ - ۲۰]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۱۳/۱۳

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۴گ (۱۰۸پ-۱۱۱پ) [ف: ۵ - ۱۳۷۸]

● شرح حدیث الحقیقة / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il ḥaqīqa

میبدی، حسین بن معین الدین، - ۹۱۱ ؟ قمری

meybodī ‹hoseyn ebn-e mo‘īn-od-dīn (- 1506)

وابسته به: حدیث الحقیقة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

در این شرح بسیار کوتاه سوال کمیل بن زیاد نخعی از حضرت امیر المومنین علیه السلام درباره معنی حقیقت («ما الحقیقة») توضیح داده شده و در پایان نسخه به قاضی میر حسین نسبت داده شده و باید تحقیق شود.

آغاز: سأل کمیل بن زیاد علیا علیه السلام فقال ما الحقیقة هی الشی الثابت الواجب لذاته ... و قد یطلق علی منتهی مقامات السالکین

انجام: قال اطف السراج ای اترک السوال فقد طلع الصبح و تبین الرشد من الغی

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۸۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: زین العابدین بن شاه محمد استرآبادی، تا: ۱۰۰۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱گ (۱ر)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۲۷ - ۳۰۱]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱/۱۰۳۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته تعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۵۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲گ (۹۷پ-۹۸ر)، ۳۱ سطر (۹/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۱×۲۶سم [ف: ۳ - ۴۶۴]

● شرح حدیث الحقیقة = کمیلیه / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-ol-haqīqa = komaylīyye

ابن همام شیرازی، ق ۱۰ قمری

ebn-e hammām-e šīrāzī (- 16c)

وابسته به: حدیث الحقیقة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

شرح حدیث کمیل:«ما الحقیقه ...»

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۶۵۴/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۹ سطر (۶×۱۴) [ف: ۱۰ - ۱۵۲۴]

● شرح حدیث الحقیقة / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il-ḥaqīqa

آقا جمال خوانساری، محمد بن حسین، - ۱۱۲۵ قمری

āqā jamāl-e xānsārī, mohammad ebn-e hoseyn (- 1713)

وابسته به: حدیث الحقیقة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۹۳۲/۱۲

آغاز: بسمله، سبحان من احتجب عن الخلائق بسبحات جلاله و تجلی لهم فی الآفاق و الانفس فی مرایا جماله سبحان من اختفی عن العیون من شدة ظهوره؛ **انجام:** بقوله نور یشرق من صبح الازل علی هیاکل التوحید آثاره اشارة لی بیان معنی الفرق فی عین الجمع و هو بعینه معنی احدیة الفرق و الجمع تمت و محمد لمشاهده.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۹گ (۱۱۱ر-۱۵۹ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲ - ۲۰۰]

● **شرح حدیث الحقیقة = کمیلیه** / عرفان و تصوف، شعر / فارسی

š.-e hadīs-ol-haqīqa = komaylīyya

مظفر علیشاه کرمانی، محمد تقی بن محمد کاظم، ۱۱۵۰ - ۱۲۱۵ قمری

mozaffar-'alī-šāh-e kermānī, mohammad taqī ebn-e mohammad kāzem (1738 - 1801)

وابسته به: حدیث الحقیقة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

در این منظومه که دویست و هفده بیت می‌باشد، سؤال کمیل بن زیاد نخعی «ما الحقیقة» و پاسخ حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام به نظم کشیده شده و حدیث را از دید عرفان و تصوف شرح کرده است. آن را بخشی از «بحر الاسرار» او دانسته‌اند.

آغاز: بسمله. در حدیث معتبر وارد شده است که شبی جناب امیرالمؤمنین میرفتند. مرتضی آن پادشاه پاک دین ×× رشحه فیض حقیقت بر کمیل / گفت با او آن کمیل پاک دین ×× ما الحقیقة یا امیرالمؤمنین

انجام: سر لو کشف الغطا از آن جناب ×× این بود و الله أعلم بالصواب

[فهرستواره منزوی ۷۶۹/۷؛ فهرستگان حدیث، ج ۴، ص۲۶۳-۲۶۴؛ الذریعه، ج۱۳، ص۱۹۷]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۳۴۱/۱۳

آغاز و انجام: برابر

کا: رستم بن بیجن، تا: ۱۲۵۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۱۷۳ر-۱۸۰پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۹ - ۱۳۸]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۱۸۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** خود بود معروف و خود عارف بود ×× خود بود مکشوف و خود کاشف بود

با دیباچه ای به نثر و جزوی از بحر الاسرار او است؛ خط: نستعلیق، کا: خانلر بن احمد مازندرانی، تا: دوشنبه ۳ شعبان ۱۲۷۰ق؛ با یک سرلوح زرین، مذهب، مجدول؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: رویه ساغری، ۱۹گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰/۳×۱۷/۲سم [ف: ۳ - ۵۰۰]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۷۴۹/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** خود بود معروف و خود عارف بود ×× خود بود مکشوف و خود کاشف بود.

مثنوی کمیلیه است، قسمتی از «بحر الاسرار»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۴ق؛ واقف: حاج محمد ایرانی مجرد، بهمن ۱۳۵۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۳۳ص (۱۲۸-۱۶۱)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰/۴×۱۷سم [ف: ۱۷ - ۴۵۵]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۱۹/۳۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** یافت تلقین دم ذکر خفی ×× در حضور پیر روشن دل صفی / در میان چون نرد عشق امد درست ×× خوش را دریافت در داو نخست/ انجامه: «یا علی مدد. در کاسیان (؟) شرف اتمام یافت شهر صفر ۱۲۸۹».

در نسخه با نام «شرح حدیث کمیل از مظفر علی شاه کرمانی»؛ خط: نستعلیق و شکسته، کا: محمود بن جلال الدین محمد نصیر قلندرشاه خویی، تا: صفر ۱۲۸۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، مذهب، ۱۲گ (۲۵۰ر-۲۶۱پ)، اندازه: ۱۲/۸×۲۱/۵سم [ف: ۲۹/۱ - ۳۳۴]

۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۶۱۷/۳

آغاز: برابر

در فهرست از محمد حسین صفای اصفهانی دانسته شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج عنابی، ۷گ (۷۸-۸۴)، ۱۷ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۷۳۲]

● **شرح حدیث الحقیقة** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il-ḥaqīqa

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

وابسته به: حدیث الحقیقة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

چاپ: دارالسلطنه تبریز، دارالطباعه مشهدی حاجی آقا، سنگی، ۱۲۷۶ق، رحلی (جوامع الکلم: ج۲،صص۳۱۳-۳۲۴)

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۵۰۷/۲

خط: نسخ، کا: ابوالحسن حسینی، تا: ۱۲۶۸ق [ف: ۲ - ۴۴۳]

۲. یزد؛ مدرسه خان؛ شماره نسخه:۲۲/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۲۱گ (۷۴پ-۹۵ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: - ۲۰]

● **شرح حدیث الحقیقة** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il-ḥaqīqa

مراغی، حسن بن عبدالرحیم، - ۱۳۰۰ قمری

marāqī, hasan ebn-e 'abd-or-rahīm (- 1883)

وابسته به: حدیث الحقیقة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

شرح مزجی بسیار مختصری است برحدیث منسوب به امام علی (ع) و مشهور به حدیث حقیقت.

آغاز: بسمله سئل کمیل ابن زیاد عن امیرالمؤمنین علیه السلام فقال ما الحقیقة واراد مطلق الحقیقة من دون اعتبار شیء معها اصلاً

انجام: و ارفع عین وجهک ثم تعال فقد طلع صبح التوحید و استضاء لمن القی السمع وهو شهید. تمت بعون الله تبارک و

تعالی

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱/۶۷۰۰-۳۴/۷۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۹ق؛ جلد: تیماج زیتونی، ۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۴۸]

● **شرح حدیث الحقیقة = کمیلیه** / عرفان و تصوف، شرح حدیث / فارسی
š.-e hadīs-ol-haqīqa = komaylīyye
مقیم کاشانی، ق۱۳ قمری
moqīm-e kāšānī (- 19c)
وابسته به: حدیث الحقیقة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)
گزارشی است بر حدیث منسوب به کمیل بن زیاد، به شیوه عرفانی.
آغاز: بسمله. باعث بر تسوید این کلمات قدسی سمات آنکه چون پیوسته از راه راستی طبع و درستی فهم و سعادت خدادادا ... این معترف بقصور و نادانی مقیم کاشانی ...
[فهرستواره منزوی ۷/۷۷۰]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱/۱۸۶۰۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** و گر تو عاقلی سودا بینداز ×× تو امروزی غم فردا بینداز
خط: نسخ، کا: محمد ابن فاضل سبزواری، تا: ۱۲۲۲ق، حسب فرموده محمد حسن خان خلف مرحوم فتحعلی خان بختیاری؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۱گ، ۲۳ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۵۱ - ۶۰]
۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۷۷۹/۱۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** معنی نهی است از سئوال که لیس وراء عبادان قریة، و السلام علی من تابع الهدی. تمت الرسالة ... فی الثانی و العشرون من شهر ذیحجة الحرام ۱۲۶۳.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۲۶۳ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن تریاکی، ۶گ (۳۰پ-۳۶پ)، ۲۱-۲۵ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۹/۶سم [ف: ۸ - ۸۵]
۳. گلپایگان؛ امام جمعه، محمد حسن؛ شماره نسخه:۲۹/۲
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ (۲۵پ-۳۱پ)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۱۳۹]

● **شرح حدیث الحقیقة = کمیلیه** / شرح حدیث / فارسی
š.-e hadīs-el-haqīqa = komaylīyya
تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴ - ۱۳۰۲ قمری
tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819 - 1885)
شرح مزجی مختصری است بر حدیث معروف کمیل بن زیاد که به «کمیلیه» مشهور است.

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۹۳۷/۱۳
آغاز: الحمد علی نواله و الصلاة علی محمد و آله اما بعد چون حدیث آتیه بسیار ملغز و مرمز بود و حقیر فقیر سراپا تقصیر در جستجوی حل این تا این که توفیق حضرت؛ **انجام:** این چند کلمه به عرصه تحریر در آمد امید که ارباب عبرت را پند و طلاب علوم حقه حقیقیه را سودمند آید و قد وقع تألیف تلک الرسالة ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۲۰گ (۴۸پ-۶۸پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲ - ۲۰۸]

● **شرح حدیث الحقیقة = کمیلیه** / شرح حدیث / فارسی
š.-e hadīs-ol-haqīqa = komaylīyye
همدانی شیخی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۳۹ - ۱۳۱۹ قمری
hamadānī šayxī, mohammad bāqer ebn-e mohammad ja‘far (1824 - 1902)
وابسته به: حدیث الحقیقة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۵۴۱
آغاز: بسمله. حمدله یقول العبد الخاسر ابن محمد جعفر الباقر الشریف طباطبائی القمی انه قدامرنی من یلوائه قراری؛ **انجام:** و لم اقدر علی بسط ازید هما بان و لاسیما جناب الامر سلمهالله کان مستغنیا ... و هی الدین
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۴ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۱۶۷ [رایانه]
۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۸۶۲/۷
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با تیماج ماشی، ۶ص (۲۳۷-۲۴۳) [ف: ۵ - ۱۸۲۵]

● **شرح حدیث الحقیقة = الکمیلیة** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-il-ḥaqīqa = al-kumaylīyya
اصطهباناتی، ابوالحسن بن اسماعیل، ۱۲۵۰؟ - ۱۳۳۸ قمری
estahbānātī ‹ab-ol-hasan ebn-e esmā‘īl (1835 - 1920)
وابسته به: حدیث الحقیقة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)
شرح فلسفی کوتاهی بعنوان «قوله - قوله»؛ این گفتاری به عربی که در پایان به فارسی گراییده است: بنشان که آفتاب بر آمد، رخ معشوق ...

آغاز: بسمله – الحمد لله الذی خلق الانسان و کرمه بتعلیم البیان ... و بعد، فانموذج القصر و النقصان الحاج میرزا ابوالحسن الاصطهباناتی

انجام: زهی نادان که او خورشید تابان ×× به نور شمع جوید در بیابان. هذا آخر ما وقفت بمدد حضرة الولایة لبیان هذه الجواهر النفسیة فانظر فیه بعین الرضا ... رب العالمین.

[فهرستواره منزوی ۷۶۸/۷]

۱. **شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:ف۲/۲۷۷**

آغاز و انجام: برابر

کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، ۱۱گ، ۱۲ سطر[ف: ۱– ۲۵۸]

۲. **تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۶۴/۲**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ پخته، کا: محمد مهدی اصطهباناتی، تا: قرن ۱۴؛ ۱۰گ (۱۴۸پ–۱۵۷پ) [ف: ۳ – ۲۷۴]

۳. **اصفهان؛ سید کشفی؛ شماره نسخه:۲مجوعه بدون شماره**

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱ – ۵۱]

● **شرح حدیث الحقیقة (منظوم)** / شعر، شرح حدیث /فارسی

š.-e hadīs-el-haqīqa (manzūm)

دهکردی، محمد باقر بن محمد جواد، – ۱۳۶۷ قمری

dehkordī, mohammad bāqer ebn-e mohammad javād (-1948)

شرحی است عرفانی و زیبا که به اشاره آیة الله سید ابوالقاسم دهکردی در قالب مثنوی سروده شده است.

۱. **اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۱۶۹/۳**

آغاز: همچو طوطی بازم آن شکر دهن ×× می‌نهد اندر دهان من سخن؛

بی‌کا، تا: ۱۳۳۰ق؛ تاریخ انشاء: ۱۳۳۰ و تاریخ املاء: ۱۳۵۵؛ ۱۴سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: – ۱۱۲]

۲. **اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۱۶۹/۱**

آغاز: ای به مرغ نطق بخشیده زبان ×× بر دهانش بر زده قفل دهان / هم بدو بخشید پر و بال ها ×× در قفس حبسش نموده سال ها

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۳۳۵ق؛ ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: – ۱۱۱]

۳. **اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۱۶۹/۴**

آغاز: گوش کن جانا به گفتار قلم ×× می‌زند بر لوح نقشی خوش رقم / رازهای خوش نگارش می‌کند ×× لیک بر کتمان سفارش می‌کند؛

بی‌کا، تا: رجب ۱۳۳۶ق؛ ۱۴سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۱۲]

● **شرح حدیث الحقیقة** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il-ḥaqīqa

ازبکه‌ای، ابوالحسن بن صالح، ق۱۴ قمری

ozbake'ī ‹ab-ol-hasan-e bn-e sāleh (- 20c)

وابسته به: حدیث الحقیقة منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (–۴۰)

تاریخ تألیف: جمادی الثانی ۱۲۹۶ق

شرحی است بر حدیث معروف که کمیل بن زیاد نخعی از حضرت امیر مؤمنان علیه السلام نقل شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۳۲۹/۳

آغاز: الذکر جمیل و الحق کفیل کما قال الدعونی استجب لکم لانه حقیق؛ **انجام:** و اذا اجاب لامحل لسؤال السائل فافهم فانه لطیف

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۸ص (۴۴پ– ۴۸ر)، اندازه: ۱۱/۲×۱۸/۴سم [ف: ۴۳ – ۲۵]

● **شرح حدیث الحقیقة = کمیلیه** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-ol-haqīqa = komaylīyya

فائزی، مجتبی، ق۱۴ قمری

fā'ezī, mojtabā (- 20c)

وابسته به: حدیث الحقیقة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (–۴۰)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۷۹

۵۰۰ بیت، پایان نامه، به راهنمائی حسین خطیبی؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۲۸ بهمن ۱۳۳۳ش [مختصر ف: – ۴۸۳]

● **شرح حدیث الحقیقة** / حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il ḥaqīqa

وابسته به: حدیث الحقیقة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (–۴۰)

شرحی است آمیخته به مطالب عرفانی فلسفی بر حدیث معروفی که کمیل بن زیاد نخعی از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام از معنی حقیقت سؤال می‌کند و آن حضرت با رمز و اشاره پاسخ می‌گوید.

آغاز: الحمدلله الذی تجلی لقلوب العارفین لیروا آثار جلاله فی کل شیء وتعرف نفسه للوالهین المحبین بشهود أنوارجماله فی کل نور وفیء.

انجام: الحمد لله الواهب المنان و الصلاة و السلام علی رسوله و آله الذین اصطفاهم الله من کل البریة فجعلهم قائد اصحاب العرفان و المکاشفة و العیان.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۵۳۹/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج سبز، ۹گ (۷ر-۱۵پ)، ۱۱-۱۲ و ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱/۴×۱۸/۲سم [ف: ۴۳ - ۱۵۳]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۶۶۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، کا: حسن بن علی نوری، تا: ۱۲۰۶ق، جا: دارالسلطنه اصفهان؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ جلد: تیماج عنابی، ۴گ، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۶۳]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۹۸۲/۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: تیماج فرنگی، ۱۵ص (۸۴۳-۸۵۹)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۴۴ - ۱۷۶]

۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۱۶۸/۳

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ (۷۷ر-۸۲پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳ - ۴۱۷]

۵. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۵۶/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم قرمز، ۴گ (۱۲۵پ-۱۲۹پ)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [مؤید: ۲ - ۵۸]

● **شرح حدیث الحقیقة** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il ḥaqīqa

وابسته به: حدیث الحقیقة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

نامعلوم و ظاهرا غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۰/۳-طباطبائی

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین ... و بعد فهذا شرح سؤالات کمیل بن زیاد رضی الله عنه امیرالمؤمنین ... ما الحقیقه

شرح حدیث کمیل است که پرسش از او و پاسخ از حضرت مولی علی است درباره حقیقت؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد رحیم بن محمد بن محمد علی طالقانی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، گ ۱۲ (متن و حواشی)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۲۳ - ۳۰۱]

۲. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۶۷۵/۶الف

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرمی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [رشت و همدان: ف: - ۱۲۲۴]

۳. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه:۱۰/۳

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵ - ۲۱۸]

● **شرح حدیث الحقیقة = کمیلیه** / حدیث / فارسی

š.-e hadīs-ol-haqīqa = komaylīyya

وابسته به: حدیث الحقیقة منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

نامعلوم و ظاهرا غیر همانند:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۶۷/۲

آغاز: افتاده: خوانند چه چیز است امیر فرمود مالک و الحقیقة چه کار داری تو با سوال از حقیقت؛ **انجام:** هیچ می‌هرگز نخواهد بود زین می‌مست تر ×× هیچ شاهد فاش تر زین بر نیندازد نقاب

در آن از سید نعمة الله و لمعات عراقی یاد شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۰۸۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج، ۴گ (۸۷ر-۹۱ر)، ۱۵ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۳۶۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۳۵/۳۴

آغاز: قال امیرالمؤمنین (ع) فی جواب کمیل ابن زیاد که: ماالحقیقة. قال (ع) مالك و الحقیقة. قال او مثلك بخیب سائلا. قال کشف سبحات الجلال من غیر اشارة. حقیقت کشف انوار جلال است - و لیکن دل چه داند کین چه حال است - فروغ روز او از غیم امکان - چو ظاهر شد حقیقت گشت پنهان؛ **انجام:** اطف السراج فقد طلع الصبح. جوابش داد گفت ای رفته از دست - چرا گشتی چنین شیدا و سرمست ... علم چون بر فرازد شاه فرخار - چراغ آنجا نماید چون شب تار.

ترجمه و گزارش آن به نظمی شیوا و روان در ۳۲ بیت که این خبر در پنج بند در آن آورده و گزارش شد؛ خط: نسخ، کا: شهاب الدین علی حسنی حسینی دیباجی، تا: با تاریخ ۱۰۹۸ق، جا: کرمان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱ص (۲۸۵)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۳ - ۴۶۴]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۶۲۲

آغاز: بسمله، آورده اند که روزی حضرت امیرالمؤمنین؛ **انجام:** آخوند ملا عبدالله سلمه الله نوشته اند فی سنه ۱۲۵۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق [رایانه]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۶۸/۶

آغاز: حمد بی حد و ثنای بی عد حضرت احد قدیم و خداوند کریم است؛ **انجام:** هیچ شاهد فاش تر زین بر نمی‌دارد نقاب

در آن شعر سید قاسم و اوحدی عراقی و دیگران آمده؛ خط: نستعلیق،بی‌کا،تا:با تاریخ۱۲۷۲ق؛کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سرخ، ۳گ (۱۴۲ر-۱۴۵پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۳۲۶]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۰۱۰/۲

آغاز: سأل کمیل بن زیاد ... حاصل مفاد این حدیث شریف با این بیان لطیف آنکه کمیل بن زیاد؛ **انجام:** و تمامی کتاب مثنوی از اول تا آخر گویا شرح حدیث این کلمات است کما لا یخفی علی العارف العاقل المنصف.

شرح عرفانی مختصری است بر حدیث کمیل درباره حقیقت، در

آغاز این شرح گفته ملا عبدالرزاق کاشانی را آورده پس از آن خودش شرح می‌کند؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی،۲گ(۸۰ر-۸۱پ)،۱۷سطر،اندازه:۱۴×۲۰/۵سم[ف:۶-۱۳]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۷۰۷/۲

آغاز: بسمله. حمدله. و صلی الله علی مظاهر اولیاء اهل السموات و الارضین و منابع حکمه فی الاولین و الآخرین محمد و آله الطاهرین ... و بعد چون یکی از اخلاء روحانی سلمه الله تعالی مکرر اصرار و مبالغه نموده است در بیان مراد مولینا علی علیه السلام در جواب کمیل؛ **انجام:** معروف در السنه و افواه نیز غیر معقولست. السلام علی من اتبع الهدی و صلی الله علی محمد و آله اجمعین.

شرح عرفانی مختصری است بر حدیث حقیقت که جناب کمیل بن زیاد از امیرالمؤمنین (ع) نقل کرده است. در این شرح از آیات و روایات استفاده شده است. غیر از شروحی است ک در فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث (۲۴۹/۴-۲۶۵) معرفی شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا رویه کاغذ ابر و باد، ۱۴گ (۲۵پ-۴۸ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۴۴ - ۱۳]

● **شرح حدیث «حقیق علی الله أن یدخل الضلال الجنة»** / حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «ḥaqīq-un ʻala-l-lāh-i an yadxul-aḍ ḍullāl-al-janna»

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵ - ۱۲۸۸ قمری

kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810 - 1871)

تاریخ تألیف: چهارشنبه ۸ ربیع الاول ۱۲۷۱ق

پاسخی است به پرسش حاج محمد حسن خان سردار درباره حدیث منسوب به حضرت رسول (ص)، که توسط میرزا محمد شفیع صاحب دیوان به کرمانی تقدیم شده و در پاسخ به امامت و امام ناطق و صامت اشاره می‌نماید و از آیات بسیار و روایات بهره برده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۰۶۳/۵

آغاز: الحمدلله الذی انزل القرآن و علمنا البیان و الصلاة علی سید الانس و الجان و آیة الرحمن و آله الذین بهم فتح الله الاکوان؛ **انجام:** و لکن لم یکن أزید من ذلک فی السؤال و القلب أیضاً متبلبل لاختلال الحال و فیما ذکرت کفایة و بلاغ

خط: نسخ، کا: جعفر بن علی اکبر شیرازی، تا: ذیحجه ۱۲۷۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳گ (۱۸۸ر-۲۰۰پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲۱ - ۶۶]

● **شرح حدیث «حلال محمد»** / پاسخ پرسشها، شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «halāl-u mohammd»

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵ - ۱۲۸۸ قمری

kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810 - 1871)

پاسخ به پرسشی است در حدیث مشهور «حلال محمد حلال الی یوم القیامة و حرامه الی یوم القیامة» و سبب اختلاف علماء در برخی از مسائل.

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۰/۶

کا: عبدالحسین بن عزیز بن حسن بن منصور همدانی، تا: ۱۰ رجب ۱۳۰۴ق، جلد: تیماج قهوه‌ای ساغری، ۱۰گ (۱۷۰ر-۱۷۹ر)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱ - ۱۴۹]

● **شرح حدیث حلیة الرسول** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e helyat-ur-rasūl

حسینی قزوینی، محمد بن محمد صادق، ق۱۲ قمری

hoseynī qazvīnī, mohammad ebn-e mohammad sādeq (- 18c)

تاریخ تألیف: جمعه ۱۷ شوال ۱۰۷۸ق

شرح حدیثی است که صدوق در عیون اخبار الرضا روایت کرده در باره صفات نبی و اخلاق و افعال آن حضرت.

قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: الحمد لله الذی خلق الانسان فی احسن تقویم و الصلاة علی حبیبه المنعوت فی کتابه الکریم؛ **انجام:** هزاران درود و هزاران سلام - ز ما بر محمد و آلش تمام

کاتب = مؤلف، تا: جمعه ۱۷ شوال ۱۰۷۸ق [ف: - ۳۲]

← شرح حدیث حلیة رسول الله ص ← شمایل النبی
← شرح حدیث حماد ← آداب نماز

● **شرح حدیث الحوت و قرن الثور** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il ḥūt wa qarn-uṯ ṯawr

نوری، علی بن جمشید، - ۱۲۴۶ قمری

nūrī, ʻalī ebn-e jamšīd (- 1831)

شرح حدیثی که در «روضه» کافی کلینی و تفسیر قمی آمده است، درباره استقرار زمین بر پشت ماهی و ماهی در آب است و این آب بر روی صخره‌ای قرار دارد که آن صخره خود بر شاخ گاو نری است که آن گاو نیز بر روی خاک نمناک است. حکیم نوری در صدد تفسیر این روایت بر آمده و مفاد آن را به مراتب طینت و اخلاق در انسان سوق داده و به تأویل آن پرداخته است که تفسیر او نیز همانند خود روایت دارای پیچیدگی و دشواری است.

آغاز: بسمله. یقول النوری ... قال: سألت عن الارض علی ان شیء هی ؟ قال: هی علی حوت. قلت: فالحوت علی ان شیء هی ؟ قال: علی الماء قلت فالماء علی ای شیء هو ؟ قال: علی صخرة. قلت: فالصخرة علی ای شیء هی ؟ قال: علی قرن ثور املس ...
انجام: ... هکذا یجری الامر بین الصورة و الهیولی، هذا هو ما حظر و خطر لی بالبال علی رسم العجالة فی ترجمة هذا الحدیث و حل عقدته المعروفة بین العامة و الخاصة. و الله اعلم
چاپ: ضمن میراث حدیث شیعه، دفتر پانزدهم، قم، مؤسسه فرهنگی دار الحدیث، ۱۳۸۵ش، با تصحیح حمید ناجی اصفهانی

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱/۵۳۴/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: تحریری، کا: محمد صادق بن محمد جعفر (شاگرد مؤلف)، تا: ۱۲۴۸ق؛ ۲گ (۲۸پ-۲۹پ) [ف: ۱ - ۱۴۷]

← شرح حدیث خاطبنی ربی بلسان علی (ع) ⟵ شرح اخبار الخمسة

● شرح حدیث خضر / شرح حدیث / عربی

š.-e hadīs-e xezr

مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۰۳۷-۱۱۱۰ قمری
majlesī, mohammad bāqer ebn-e mohammad taqī (1628 - 1699)

تاریخ تألیف: ربیع الثانی ۱۱۰۲ق
شرح مختصریست بر حدیثی که از عیون الاخبار و علل الشرایع شیخ صدوق نقل شده در اینکه حضرت خضر از حضرت امیر علیه السلام چند سؤال نموده و حضرت از آنها پاسخ گفته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۸۷/۲۸
آغاز: الحمدلله و سلام علی عباده ... أخبر عدة من الافاضل الکرام و جم غفیر من العلماء الاعلام؛ **انجام:** جعله الله مقتدیاً بمن شرف بلقبه المرتضی علماً و عملا و فتح له من طرق النجاة الی أجداده الهداة سبلا.
خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: ۱۱۲۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۲۶۹ر-۲۷۲ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۲۱۵]

← شرح حدیث خلق الاسماء ⟵ شرح حدیث الاسماء

● شرح حدیث: «خلق الله آدم علی صورته» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i: «xalq-al-lāh-u ādam-a ʻalā ṣūratih

کیشی، شمس الدین محمد بن احمد، ۶۱۵؟ - ۶۹۵؟ قمری
kīšī, šams-od-dīn mohammad ebn-e ahmad (1219 - 1296)

شرح فلسفی مختصری است بر حدیث مذکور که به شمس الدین کیشی منسوب شده است.
آغاز: بسمله. إعلمو إخوانی رحمکم الله و إیانا أن الإنسان لا یتصور شیئاً إلا بامقایسة بنفسه لأن العلم حضور الشء عند النفس الناطقه و قد حققت الکلام ...
انجام: اوصلنا الله و جمیع الطالبین الی هذه المقامات السنیة و الدرجات العلیة انه ولی التوفیق و باستماحة التوحید حقیق و الصلوة علی جمیع النفوس الکاملة و علی آله و اصحابه و سلم تسلیما

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۶۳/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: صاحب مجموعه، تا: قرن ۱۱؛ مهر: محمد مکی شهید، از نوادگان شهید اول (مربع)؛ کاغذ: شرقی، ۲گ(۲۱-۲۲)، ۱۷ سطر، اندازه: ۵×۸/۵سم [ف: ۳۶ - ۲۷۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۲۹۴/۱۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ(۳۰پ-۳۱ر)، سطور مورب، اندازه: ۹/۵×۲۰سم [ف: ۳۰ - ۵۹]

● شرح حدیث «خلق الله آدم علی صورته» (منظوم) / شعر - فارسی

š.-e hadīs-e «xalq-al-lāh-o ādam-a ʻalā sūrateh» (manzūm)

دهکردی، محمد باقر بن محمد جواد، - ۱۳۶۷ قمری
dehkordī, mohammad bāqer ebn-e mohammad javād (- 1948)

اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۱۶۹/۲
آغاز: شمع نطقم مدتی خاموش بود ×× دیگ دل پوشیده سر در جوش بود
بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: - ۱۱۲]

● شرح حدیث «خلق الله الاشیاء بالمشیة» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «xalq-al-lāh-ul-ašyā’-a bi-l-mašīyya»

شرح مختصری است بر حدیث مروی از امام صادق علیه السلام: «خلق الله الاشیاء بالمشیة و خلق المشیة بنفسها». این حدیث در کافی نقل شده و این رساله در پاسخ به سؤال کسی نوشته شده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۷۴/۱-۶/۱۶۴

آغاز: بسمله قال اطال الله بقاه ... ما معنی قول مولینا الصادق علیه السلام المروی فی الکافی خلق الله الاشیاء بالمشیة وخلق المشیة بنفسها أقول أراد الامام علیه الصلوات ان یبنه بهذا الکلام؛ **انجام:** ولو أنی جعلتک فی عیونی الی یوم القیامة ما کفانی فاحفظ ما القینا الیک والله خلیفتی علیک

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ با خط خوردگی؛ ۱۰گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۴۲]

● **شرح حدیث «خلق الله الاشیاء بالمشیة»** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «xalaq-al-lāh-ol-ašyā'-a be-l-mašīyya»

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۲۸۱۰

کا: ابوالقاسم خوانساری، بی‌تا [الفبائی: - ۳۳۳]

← شرح حدیث خلقت ذره ← اجوبة مسائل السید محمد بن عبدالنبی بن علی القاری

● **شرح حدیث خلقة العلویات** / شرح حدیث

š.-e hadīs-e xelqat-ol-'olvīyyāt

مشهد؛ مدیر شانه چی؛ شماره نسخه:۶۲

از یکی از شاگردان فیض کاشانی به روش اشراق و عرفانی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۵۹۷]

● **شرح حدیث «خیر الصفوف فی الصلوة المقدم»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «xayr-uṣ-ṣufūf-i fi-ṣ-ṣalāt- al-muqaddam»

مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۰۳۷-۱۱۱۰ قمری

majlesī, mohammad bāqer ebn-e mohammad taqī (1628 - 1699)

نوشته‌ای است به نقل از بحار الانوار محمد باقر مجلسی (مجلد ۱۸-کتاب الصلوة).

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۱۵۰/۴

آغاز: قال (ص) خیر الصفوف فی الصلوة المقدم و خیر الصفوف للنساء فی الجنائز المؤخر قیل یا رسول الله و لم قال (ص) سترة اقول من رأیت من اصحابنا کلامهم حملوا هذا الخبر علی ان

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱ص(۱۲۰)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۱۰ - ۷۳۰]

● **شرح حدیث «دولتنا فی آخر الزمان»** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «dovlatonā fī āxer-ez-zamān»

اهداء به: شاه طهماسب صفوی (-۹۷۴ق)

تاریخ تألیف: قرن ۱۰

در این رساله سعی شده است که دولتی که در حدیث «لکل أناس دولة و دولتنا فی آخر الزمان» را با دولت صفویه تطبیق دهد، و برای این موضوع دوازده دلیل آورده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۸۱

آغاز: استفتاح ابواب فیض واهب متعال در افتتاح هر مقال میمون فال و استجلاب اسباب توفیق خداوند ذوالجلال؛ **انجام:** و دعاء بقاء أیام سلطنة هذا السلطان عالی الانعام لیکون وردیة المفتتح مسکیة الختام.

نسخه اصل: کتابخانه چستربیتی، ش ۴۳۹۷؛خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: ۱۰۱۷ق؛ مجدول، دارای سرلوح رنگین؛ جلد: تیماج، ۳۲گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۰/۵× ۱۷سم [ف: ۴ - ۱۵۴]

● **شرح حدیث «الدنیا مزرعة الاخرة»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «ad-dunyā mazra'at-ul āxira»

شهید ثانی، زین الدین بن علی، ۹۱۱ - ۹۶۵ قمری

šahīd-e sānī, zayn-od-dīn ebn-e 'alī (1506 - 1558)

شرح مختصری است بر حدیث مشهور نبوی «الدنیا مزرعة الآخرة». مؤلف در این شرح با بیانی جذاب و آموزنده دنیا را به مزرعه و محل تجارت، و اعمال صالحه را به کشت و زرع و تجارت، زمان معامله را به عمر و حیات آدمی، و حاصل آن را به بهشت جاودانی و لذایذ آن تشبیه فرموده‌اند.

آغاز: بسمله الحمدلله حق حمده و الصلوة علی محمد نبیه و عبده وعلی آله و صحبه ... اما بعد فقد قال النبی الدنیا مزرعة الآخرة فنظرنا بعین الاعتبار و تأملنا بطریق الاستبصار

انجام: فما ظنک بترک الزرع اصلا فهذا مجمل القول فی سر قول النبی صلی الله علیه و آله الدنیا مزرعة الاخره و الحمدلله علی ذلک.

چاپ: رسائل الشهید الثانی، جزء الثانی، ص ۸۲۰ - ۸۳۲

[الذریعة ۱۹۸/۱۳؛ ریحانة الأدب ۲۸۲/۳]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۸۸۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اعترفت بذنبی فاغفرلی فانه الذنوب الا انت.

خط: نسخ، کا: علی بن شجاع کرکی، تا: دوشنبه ۶ ربیع الاول ۹۸۹ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۱×۱۸سم [ف: ۱۴ - ۲۸۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۱/۵۵-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شیخ محمد علی بن محمود تبریز، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۵۴پ-۱۵۵ر)، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۲۳ - ۸۳۶]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۲۲/۳

در فهرست با عنوان «رسالة فی صفة الدنیا» آمده که احتمالاً همان شرح حدیث الدنیا ... است؛ کا: حسینی تفرشی، علی بن یونس، تا: شعبان ۱۰۳۶ق، جا: اشرف؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج آلبالویی، ابعاد متن: ۱۲×۱۵، اندازه: ۱۷×۲۴سم [سنا: ف: ۱ - ۳۲۲]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۷۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ظلمت نفسی و اعترفت بذنبی فاغفرلی فانه لایغفر الذنوب الا أنت.

خط: نستعلیق، کا: علی فرزند محمد فرزند حسن فرزند زین الدین عاملی، تا: ۱۱ ذیقعده ۱۰۸۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۵۱۱-۵۱۲)، ۳۳ سطر (۱۰/۵×۱۸)، اندازه: ۱۸/۵×۲۵/۵سم [ف: ۳۰ - ۶۷۷]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۰۶۲/۳-۲۰/۱۸۲

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، جلد: تیماج مشکی، ۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۵۴۴]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۱۰۷/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** قل فیهما أیضاً رب ظلمت نفسی و اعترفت بذنبی فاغفرلی فانه لایغفر الذنوب الا أنت.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قرمز، ۵گ (۱۳۲پ-۱۳۷پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۸۰]

۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۶۱/۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۱ق؛ کاغذ: فرنگی، ۷گ (۹۶پ-۱۰۲ر)، ۱۳ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: - ۳۲۹]

۸. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۰۷/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی آخر الوقت بمنزلة الزرع فی آخره لایدرک من غلته ما یدرکه المبادر فان انضم الی ذلک فساد الارض و قلة الماء و غیرها فسد راساً فما ظنک بمن ترک الزرع.

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز به دست آمد؛ بی‌کا، تا: ۱۲۹۳ق؛ جلد: پارچه، ۳گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: - ۲۶۵]

۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۹۵۸/۲-۳۵/۱۳۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** فاغفرلی فانه لایغفر الذنوب الاانت. تم الرسالة. بحمدالله و لطفه و منه بحسن توفیقه الرب.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۴۳]

← شرح حدیث رأس الجالوت ← الفوائد الرضویة

● شرح حدیث رأس الجالوت = حل رموز رضویه /

شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e ra's-ol-jālūt = hall-e romūz-e razavīyya

دماوندی، عبدالرحیم بن محمد یونس، ق۱۲ قمری

damāvandī, 'abd-or-rahīm ebn-e mohammad yūnos (-18c)

شرحی است فلسفی بر جمله منسوب به حضرت امام رضا علیه السلام که فرموده «بینا انت انت صرنا نحن نحن» در این شرح از احادیث و اشعار عرفا و گفته‌های ملاصدرا استفاده شده است. این شرح کوتاهی به التماس بعضی از برادران ایمانی نگاشته شده و در آن حل رموز حدیث را می‌نماید. این شرح عرفانی مبتنی بر گفته‌های بزرگان تصوف می‌باشد.

آغاز: بسم الله و الصلاة علی محمد و آله الطاهرین، اما بعد چنین گوید تراب اقدام مؤمنین و ملتجی بحرم خامس آل عبا

انجام: بینهما برزخ لا یبغان بعضی نوری ناری نمی‌شود و بالعکس

[فهرستواره منزوی ۳۱۶/۷ و ۵۳۷]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۷۸۷/۴

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا، جلد: تیماج، ۳گ (۱۴پ-۱۶ر)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۲ - ۳۲۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۷۱۳/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد سعید خلخالی، تا: جمادی الاول ۱۱۹۰ق؛ جلد: مقوایی، ۲گ (۱۰۴پ-۱۰۵پ)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۷ - ۲۷۰]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۵۲/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و انک ولی الهل و وصی رسوله و معدن علمه حقاً حقاً

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن حسینی خویی زنوزی، تا: غره شوال ۱۲۰۶ق، جا: تهران؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۶۰ر-۶۲ر)، اندازه: ۱۰/۵× ۱۴/۵سم [ف: ۵ - ۳۱۹]

۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۱۹۴/۲

انجام: جز صاحب کالا را، هر چند که حمال بگردن دارد

خط: نستعلیق، کا: مهر علی، تا: ۱۲۳۲ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۲ص (۲۴-۲۵)، ۲۴سطر(۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۱۵۶۶]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۰/۱۳

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۸×۱۷سم [سنا: ف: ۱ - ۱۳۹]

● شرح حدیث رأس الجالوت / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i ra's-il-jālūt

نراقی، مهدی بن ابی ذر، ۱۱۲۸ – ۱۲۰۹ قمری
narāqī, mahdī ebn-e abī-zar (1716 - 1795)
چاپ: تهران، سنگی، ۱۳۲۲–۱۳۲۱، وزیری، ۲۷۶–۲۸۲صص

مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۱۸۱/۳
بی‌کا، بی‌تا [اوراق عتیق: ۱ – ۲۵۲]

● شرح حدیث رأس الجالوت / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i ra'’s-il-jālūt
میرزای قمی، ابوالقاسم بن محمد حسن، ۱۱۵۱ – ۱۲۳۱ قمری
mīrzā-ye qomī, ab-ol-qāsem ebn-e mohammad hasan (1739 - 1816)

تاریخ تألیف: ۱۲۰۰ق
شرحی فلسفی به حدیث مروی از حضرت رضا علیه السلام به نام «رأس الجالوت» که بزرگ یهودیان در مسائل اعتقادی از آن حضرت نموده و پاسخ شنیده است.
آغاز: بسمله الحمدلله و کفی و الصلوة علی عباده الذین اصطفی محمد و آله ... اما بعد فقد روی بعض اصحاب الصالحین ... سئل رأس الجالوت عن الرضا(ع) بان قال یا مولای ما الکفر و الایمان
انجام: ثم قال و یقال الشهیق رد النفس و الزفیر اخراجه و الشهقة کالصیحة یقال شهق فلان شهقة فمات
[معجم مؤلفی الشیعة ۳۲۲]

۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۸۱۸/۱۲
بی‌کا، تا: ۱۲۰۰ق [ف: ۱ – ۶۷]
۲. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۳۷/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابوطالب بن محمد حسن آرانی کاشانی، تا: با تاریخ ۱۲۲۵ق؛ جلد: گالینگور قرمز، ۶گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ – – ۹۴]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۲/۷
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ – ۳۰۳]
۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۲۰/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۶ق [ف: ۵ – ۱۱۹۶]
۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۵۹/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: غلام رضا بن محمد حسین اصفهانی، تا: ۱۴ جمادی الاول ۱۲۵۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۳۵پ–۴۲ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴ – ۶۱]
۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۷۴۵/۵-۳۴/۱۱۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: علی رضا بن ازهیر قمی، تا: ۱۱ محرم ۱۲۶۱ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ – ۲۵۴۹]
۶. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۶۹۳/۴
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ،بی‌کا،تا: قرن ۱۳، در حیات مؤلف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲ص (۲۷۷–۲۸۸)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲ – ۱۵۰]
۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۷۸/۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته تحریری، کا: محمد رضا بن محمد، تهرانی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۸۱– ۸۸)، ۱۷ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۱×۲۲سم [ف: ۲۸ – ۶۳۷]
۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۱۶۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد حسین، تا: ۱۱ جمادی الثانی ۱۳۰۴ق؛ واقف: نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۸گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ – ۱۸۳]
۹. گلپایگان؛ امام جمعه، محمد حسن؛ شماره نسخه:۶۱/۲
خط: نستعلیق، کا: محمد حسین، تا: ۱۰ ربیع الثانی ۱۳۰۴ق؛ جلد: مقوا، ۷گ (۱۵پ–۲۱ر)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: – ۱۷۰]
۱۰. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۸/۲
خط: نستعلیق، کا: محمد حسین، تا: چهارشنبه ۲۸ محرم ۱۳۰۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ (۱۳پ–۱۹ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: – ۸۳]
۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۵۳/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته، کا: عباس بن محمد رضا محدث قمی، تا: ۱۳۱۵ق؛ کاغذ: فرنگی کاهی، ۹گ (۱۰۶-۱۱۴)، ۱۷ سطر، اندازه: ۶×۱۱/۵سم [ف: ۳۶ – ۲۵۲]
۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۲۱۲/۱
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ(۴پ–۸پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲۶ – ۱۷۷]
۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۳۲۸/۱
خط: نسخ، کا: محمد مهدی بن الله قلی همدانی، بی‌تا؛ از روی نسخه مؤلف؛ جلد: مقوایی،۴گ(۲پ–۵پ)، اندازه: ۲۰×۳۳/۵سم [ف: ۱۴ – ۱۱۳]

● شرح حدیث رأس الجالوت / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i ra'’s-il-jālūt
احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ – ۱۲۴۱ ؟ قمری
ahsā’ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)
این رساله پاسخ سؤالی است که کسی به جهت آزمایش از

احسائی پرسیده و او در این رساله به چند اشاره بسنده می‌کند و از تفصیل می‌پرهیزد.
آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد فیقول العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی قد التمس منی من یجب علی طاعته ان اشیر الی بعض بیان حدیث نقل عن بعض المشایخ و ان لم یجد سنده ...
انجام: و شهق شهقة و اسلم. و الحمدلله ... و آله الطاهرین وقع الفراغ من تسوید هذه الاحرف من العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسایی بعد ظهر یوم الثلاثا السادس عشر من جمادی الاولی سنة (۱۲۲۵ق) و الحمدلله رب العالمین و لاحول و لاقوة الا بالله العلی العظیم و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین.
چاپ: دارالسلطنه تبریز: دارالطباعه مشهدی حاجی آقا، سنگی، ۱۲۷۶ق، رحلی (جوامع الکلم: ج۲؛صص۲۷۶-۲۸۰)
[موسوعة مؤلفی الامامیة: ۵۳۶/۳؛ فهرست مشایخ عظام: ۲۲۵]

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۹۹۷/۶-عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ ثلث،کا:کاظم بن علی نقی سمنانی،تا: جمعه ۲۶ جمادی الاول ۱۲۲۵ق؛ محشی از همان سمنانی [عکسی ف: ۱ - ۲۲۷]
۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۳۴۱/۳
کا: محمد بن علی، تا: ۱۲۲۷ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ (۱۰۳-۱۰۸)، ۲۰ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۳ - ۹۳۴]
۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۸۲۶/۴-عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: دوشنبه صفر ۱۲۳۸ق [عکسی ف: ۱ - ۲۲۷]
۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۵۵/۳۴
آغاز و انجام: برابر
کا: عبدالرحیم بن ولی محمد اردبیلی، تا: ۱۲۴۰ق؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۳ص (۳۷۲-۳۷۴)، ۳۰ سطر (۹/۵×۲۱)، اندازه: ۱۸×۲۹/۵سم [ف: ۸ - ۲۴۱]
۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۸۰۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: شیرعلی همدانی، تا: ۱۲۴۴ق؛ مذیل است به شرح رساله توحید از علی نقی بن احمد زین الدین احسائی؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: نیلی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۷×۲۱/۷سم [ف: ۱۴ - ۲۸۷]
۶. بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه:۷۸/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حمزه بن کربلایی ابوالحسن بشرویگی، تا: ۱۲۵۳ق؛ جلد: مقوای، ۷گ (۴۸پ-۵۴ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف مخ]
۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۵۸/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۲۶۳ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱گ (۷۴ر-۸۴ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف:۲۶-۲۹۹]
۸. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۷۳/۱۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن هادی، تا: جمادی الاول ۱۲۶۶ق، جا: اصفهان مدرسه نیماورد؛ واقف: شهاب الدین مرعشی نجفی؛ ۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۳۲۲]
۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۵۳/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ پخته، کا: هدایت الله، تا: ۱۲۹۷ق؛ ۷گ(۲۶پ-۳۲پ) [ف: ۱ - ۱۴۷]
۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۰۴۰
آغاز: له قال یابن ابیه ای شی تقول و ممن تقول؛ **انجام:** لعدم ثبوت نبوه محمد صلی الله علیه و آله عنده ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]
۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۶۲۶/۴
آغاز و انجام: برابر
خط:شکسته نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛کاغذ: فرنگی، ۴گ (۸۱پ-۸۴پ)، سطور چلیپایی، اندازه: ۸/۵×۱۴/۵سم [ف: ۳۹ - ۵۷۶]

● شرح حدیث رأس الجالوت / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i ra’s-il-jālūt

نظری، محمد حسن بن احمد
nazarī ‹mohammad hasan ebn-e ahmad

مؤلف، غوامض و مشکلات و نکات ظریف و دقیق را که در سؤال رأس الجالوت رهبر دینی یهودان از امام رضا (ع) و پاسخ آن حضرت آمده است شرح و بیان می‌نماید. وی آن را به درخواست یکی از دوستانش نوشته است.
آغاز: ربنا افتح و بین قومنا بالحق ... یقول الفقیر ... لقد سألتنی أیها العالم الموفق و الأخ الصادق المصدق أن أبین لك حدیثاً غامضاً ...

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۰۵۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** و لایخافون یوم التناد ... آمین یارب العالمین.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شوال ۱۲۹۵ق؛ واقف: میرزا رضاخان نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۱سم [ف: ۱۴ - ۲۸۶]
۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۱۴/۵
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه مرتضوی - مشهد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۶ق؛ ۲۰ص (۲۴۵-۲۶۴) [عکسی ف: ۷ - ۲۲۰]

● **شرح حدیث رأس الجالوت** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i ra’s-il-jālūt
نراقی، عبدالصاحب محمد بن احمد، ۱۲۱۵؟ - ۱۲۹۷ قمری
narāqī, ‘abd-os-sāheb mohammad ebn-e ahmad (1801 - 1880)
شرح کوتاهی است با عناوین «قوله، قوله» بر حدیث معروف رأس الجالوت (رهبر دینی یهودان). این شرح به درخواست یکی از دوستان نوشته شده است. در الذریعه (۱۹۹/۱۳) اصل این شرح را از ملا مهدی نراقی دانسته که نوه‌اش آن را تکمیل کرده، ولی در این نسخه دلیل چنین مطلبی را نیافتیم.
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد یقول الراجی الی رحمة ربه الباری ... ان بعض الفضلاء الازکیاء ...
انجام: و الاستعاذة عن الشیطان المخلوق فی فعاله للغوایة تکمیلا للامتحان، و الحمدلله أولا و آخراً و ظاهراً و باطناً.
چاپ: میراث حدیث شیعه، دفتر دوم، قم، مؤسسه فرهنگی دارالحدیث، ۱۳۷۸ش، ص ۲۳۳ - ۲۵۴، تحقیق سید محمد رضا حسینی؛ ایران، سنگی، ۱۲۸۴، جیبی
[الذریعه، ۱۹۹/۳؛ مشار عربی، ص ۵۴۵؛ فهرستگان حدیث، ۲۷۶/۴]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۸۹۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۸ جمادی الاول ۱۲۷۹ق؛ جلد: مقوایی، ۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۱۵ - ۲۷۲]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۳/۱ط
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق ریز، کا: ناصرالدین قمی، تا: محرم ۱۲۸۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲ص (۱-۲۲)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۸سم [ف: ۲۴ - ۳]
۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۱۷۵/۴
خط: نسخ، کا: عبدالباقی بن محمد تقی طباطبائی بیدگلی، تا: ۱۲۸۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۱۰۴پ-۱۰۷پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۲۱ - ۱۵۷]

● **شرح حدیث رأس الجالوت** / شرح حدیث / فارسی
š.-e hadīs-e ra’s-ol-jālūt
اصفهانی، محمد اسماعیل بن محمد جعفر، ق۱۳ قمری
esfahānī, mohammad esmā‘īl ebn-e mohammad ja‘far (- 19c)

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۲۸۳/۳
خط: رقاع، کا: عباسقلی بن محمد زکی خان نوری سردار فارس و کرمان، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی [نشریه: ۲ - ۱۰۷]

● **شرح حدیث رأس الجالوت** / شرح حدیث / فارسی
š.-e hadīs-e ra’s-ol-jālūt
اصفهانی، محمد حسین بن عبدالله، ق۱۳ قمری
esfahānī, mohammad hoseyn ebn-e ‘abd-ol-lāh (- 19c)
اهدا به: حاج میرزا آقاسی (-۱۲۶۵ق)
تاریخ تألیف: ۱۲۶۴ق
شرحی است مزجی بر سوالی که راس الجالوت از حضرت رضا کرده در خصوص کفر و ایمان و جواب آن.
آغاز: بسمله بعد الحمد و الثنا یقول المذنب ابن عبدالله محمد حسین الاصفهانی لما سئلنی جناب الاکرم ...
[فهرستگان حدیث ۲۷۷/۴؛ فهرستواره منزوی ۵۳۸/۷]

۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۵۶/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** تشکیکی در آنچه شهادت دارم نیست حق است حق والحمدلله.
خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۱ - ۳۳۲]
۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۵۶/۳
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۶۵ق؛ پاکنویس نسخه بالاست، آغاز و انجام همان است با مختصر اصلاحی که شده، تاریخ تحریر ظهر جمعه محرم ۱۲۶۵ و در اصل ۱۲۶۴ بوده با قرمز تغییر یافته در آخر نسخه با شنگرف که گویا خط مؤلف باشد چنین دارد: «قدفرغت من اتمامه فی اول جلوس السلطان العادل الروف الرحیم السلطان بن السلطان و الخاقان بن الخاقان ناصر الدین شاه قاجار»؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۸گ، ۸ سطر(۶/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰/۵× ۱۵سم [ف: ۱ - ۳۳۲]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۰۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** لایمکن انکاره تدبر فی قلة لفظه و کثرة معناه ... اللهم اغفر لکاتبه و لوالدیه بمحمد و آله
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۶۴ق؛ در برگ اول تحریر شده: «لم یظفر بهذا الکتاب صاحب الذریعة»؛ جلد: تیماج سبز، ۳۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۳۲ - ۱۳۲]

● **شرح حدیث رأس الجالوت** / شرح حدیث / عربی، فارسی
š.-u ḥadīṯ-i ra’s-il-jālūt
انجدانی، نجفقلی، ق۱۳ قمری
anjodānī, najafqolī (- 19c)
[الذریعة ۱۹۹/۱۳]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۲۵۴/۳
آغاز: حدیث سئل رأس الجالوت عن الرضا (ع) و قال یا مولای ما الکفر و الایمان و ما الجنة و النیران و الشیطان؛ **انجام:** و از آن باز دارد که رضای او در آن نیست. قلم اینجا رسید و سر بشکست ××

سخن اینجا رسید و آخر شد
خط: نسخ، کا: نجفعلی الانجدانی، تا: ۱۲۴۵ق، جا: تهران مدرسه ام السلطان؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۷ص (۲۳۲–۲۳۸)، ۱۷–۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۰ – ۸۳۸]

● **شرح حدیث رأس الجالوت** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i ra’s-il-jālūt

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰۲/۱۲–طباطبائی

آغاز: قد ورد عن امیر المومنین علیه السلام از سئل هل رایت فی الدنیا رجلا فقال رایت رجلا ... ما خطر بالبال فی شرح هذا المقال ... ان المراد بالرجل ... الانسان الکامل ... و قوله و انا الی الان اسئل عنه معناه ... استفیدمنه لانی لم اتحد معه کمال الاتحاد؛ **انجام:** و اذ رایتنی و عرفتنی فامسک عما سوی الله ... هذا ما وصل الیه فهمی و من الله السداد و الله ولی الرشاد ... قد جئت ببضاعة مزجاة و اوف لنا الکیل و تصدق علی بالعفو عن الزلل و الخطاه ان الله یجزی المتصدقین

شرحی است بر حدیث راس الجالوت. این شرح به زبان عرفان است و نویسنده گوید احتمالا مقصود از «رجلا» حقیقت محمدیه است که همان رب الارباب است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا، تا: قرن ۱۳، ۲گ(۲۲–۲۳) [ف: ۲۳ – ۷۱۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۰۳۸/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد، فقد سئلنی بعض الاخلاء الذین یجب علی اجابتهم بتبیان معنی ما روی عن مولانا الرضا (ع) حیث سئله (ع) فقال یا مولای ما الکفر و ما الایمان و مالجنة و ما النیران و ما الشیطان الذان کلا هما المرجوان؛ **انجام:** و مبادی الکائنات الائمة الاطهار علیهم صلوات الزکیات من رب البریات ...

مقدمه رساله‌ای است در شرح حدیث رأس الجالوت که از حضرت امام علی بن موسی الرضا (ع) پرسیده شده و ایشان پاسخ فرموده‌اند. این نسخه، متأسفانه فقط مشتمل بر مقدمه این شرح و ناتمام مانده است. خط این رساله، شباهت بسیار به رساله بعدی این مجموعه دارد، چنانچه رساله بعدی به خط مؤلف باشد (که احتمالاً چنین است) این رساله نیز شاید از محمد علی بن محمد بهبهانی باشد؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۲گ (۶۴–۶۵)، ۱۳ سطر، اندازه: ۷×۱۱سم [ف: ۳۸ – ۹۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۵۲۲ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حدیث رأس الجالوت** / شرح حدیث / فارسی
š.-e hadīs-e ra’s-ol-jālūt

گزارشی است از حدیث راس الجالوت به روش عرفانی شیعی و در آن دارد: «قال العارف ابوالخیر: الان کما کان» و شعرهای «از جمادی مردم و نامی شدم ...» از مثنوی مولوی در آن آمده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۶۱/۲

آغاز: سأل رأس الجالوت عن الرضا فقال یا مولای ما الکفر و ما الایمان و ما الکفر ان و ما الجنة و النیران ... اقول ... الذی یخطر بفاطر البال فی حل المقال ... هو انه رای رأس الجالوت استفسر عن الحقیقة الانسانیة التی هی خلیفة الله؛ **انجام:** هذا ما سخ بفاتر البال ... و العفو عن الزلل و الخطا مامول و حسبنا الله و نعم الوکیل و الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی محمد و آله الطاهرین.

خط: نستعلیق ریز، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ(۳۳۸–۳۳۹ر) [ف: ۵ – ۱۳۷۴]

● **شرح حدیث رأس مائة** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i ra’s-i mi’a

حسینی میبدی، علی بن محمد علی، – ۱۳۱۳ قمری
hoseynī meybodī, ‘alī ebn-e mohammad ‘alī (- 1896)

تاریخ تألیف: ۲۸ ربیع الثانی ۱۳۰۰ق

شرح حدیثی است که اهل سنت از پیامبر اکرم (ص) نقل می‌کنند که فرمود: در آغاز هر صد سال (هر قرن) شخصی پیدا می‌شود که دین را تجدید می‌کند و زنده می‌سازد. در این شرح، بنا بر قبول روایت که مشکوک است، ضمن سه «امر» درباره حدیث گفتگو می‌شود: ۱. بیان معنی الحدیث و ما یتعلق بظاهره؛ ۲. کیفیة وقوع الاندراس؛ ۳. کیفیة التجدید الموعود به فی الحدیث.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... جری القضاء و القدر بعد بلوغنا فی حد الأربعین بدخولنا فی هذه المائة و هی تمام الألف و ثلاثمائة من الهجرة

انجام: هذا تمام الکلام فی شرح الحدیث وضیق المجال لا یناسب ازید من ذلک

مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۱۵/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالکریم بن محمد اسماعیل بروجردی کرمانشاهی، تا: پنج‌شنبه ۵ محرم ۱۳۰۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹ص (۲۲۳–۲۳۱)، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۱×۳۵/۵سم [ف: ۱ – ۴۵]

کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۱۵/۶مشهد

همان نسخه بالا [ف: – ۱۵۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۱۳۹/۷

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶ – ۱۸۳]

● **شرح حدیث الرحمة** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-ir-raḥma

عبدالرزاق کاشی، عبدالرزاق بن احمد، – ۷۳۶ ؟ قمری
'abd-or-razzāq-e kāšī, 'abd-or-razzāq ebn-e ahmad (-1336)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۹۴/۹

آغاز: ایضا من افاداته علیه الرحمة فی بیان قول النبی س:«الراجعون یتوحمهم الرحمن ارحموا من فی الارض یرحکم من فی السماء» اعلم ان الاسماء الالهیة تباین باعتبار المعانی الوضعیة؛ **انجام:** و لاخطر علی قلب بشر و الله اعلم بحقائق الامور

خط: نستعلیق، کا: نصرالله بن احمد نراقی، تا: ۱۲۹۴ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۶ص (۱۷۹-۱۸۴)، ۱۶ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۱۲ – ۲۸۸۱]

● **شرح حدیث رد الشمس** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i radd-iš-šams

بحرانی، سلیمان بن عبدالله، ۱۰۷۵؟ – ۱۱۲۱ قمری
bahrānī, soleymān ebn-e 'abd-ol-lāh (1665 - 1710)

رساله‌ای است در شرح حدیث رد شمس دارای «مقدمه»ای در پنج «بحث» و چند «باب»: باب ۱. الاخبار الناطقة بارتداد الشمس لامیرالمومنین علیه السلام من طرق العامة؛ باب ۲. الاخبار الناطقة بذلک من طرق اصحابنا الامامیة؛ باب ۳. فیما یدل علی ذلک بدلالة العموم؛ باب ۴. رفع الاستبعاد الصادر عن بعض اهل العناد؛ باب ۵. الکلام علی تأخیره علیه السلام صلاة العصر حتی خرج الوقت.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۵۰۲/۴

آغاز: علی مقدمة و ابواب مستعینا بملهم الصواب فی کل باب اما المقدمة ففیها ابحاث البحث الاول اعلم ان الحکما قالوا ان الافلاک باجمعها حیة ناطقة؛ **انجام:** لزوال الکراهة ح ففیه ان المفهوم و مما رواه الصدوق

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ در نسخه تنها همین پنج باب موجود است. مؤلف از شیخ حرعاملی با عنوان «بعض من عاصرناه من ائمة الحدیث» یاد می‌کند. در ابتدای نسخه احتمال انتساب رساله به شیخ سلیمان بحرانی مطرح شده است، ملااسماعیل خواجویی نیز رساله‌ای در این باره دارد؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳گ (۴۰ ر– ۶۲پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۹×۱۴/۵سم [ف: ۳۰ – ۱۷۷]

● **شرح حدیث الرضا «بسم الله ... اقرب»** / اسماء الله / عربی
š.-u ḥadīṯ-ir-riḍā «bism-il-lāh ... aqrab»

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۳۶/۷

آغاز: بسمله قال الرضا (ع) ما معناه ان بسم الله الرحمن الرحیم اقرب الی اسم الاعظم من سواد العین الذی هو الناظر الی بیاضها

خط: نسخ، کا: محمد هادی بن محمد صادق یزدی، تا: ۱۲۵۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۸گ (۸۲-۹۰)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۳ – ۱۱۰۰]

۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۵۸/۱۴

آغاز: بسم الله ... اقرب الاسم الی الاسم الاعظم من سواد العین

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۳ – ۵۸]

● **شرح حدیث الرضا فی القضاء و القدر** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-ir-riḍā fī-l-qaḍā' wa-l-qadr

به روش بهائی.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۱۵/۷

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی ابدع ما فی السموات و الارض بامره ... اما بعد قد اطلعت بما سئلت من معنی حدیث الرضا (ع) حیث قال عز ذکره ما من فعل یفعله العبد من خیر و شر الا والله فیه قضاء؛ **انجام:** فاذا عرفت ما عرفت، فاشهد سر القدر فی حکم مقدر و الا فاسلم تسلم، و سبحان الله رب العرش عما یصفون

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: میشن قهوه‌ای، ۲گ (۲۴ر-۲۵ر)، ۱۹ سطر [ف: ۹ – ۱۷۲]

← شرح حدیث رضوی ≻ شرح حدیث رأس الجالوت

● **شرح حدیث الرفع** / اصول فقه / عربی
š.-u ḥadīṯ-ir-raf'

زنجانی، اسدالله، ق۱۴ قمری
zanjānī, asad-ol-lāh (- 20c)

مؤلف از شاگردان شیخ انصاری است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۴۸۵/۳

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین ... فیقول العاجز المسکین الشیخ اسدالله الزنجانی هذ الشرح الرفع علی وجه ... ببرکته مقصد المحقق الانصاری قد، و تندقع الشبهات؛ **انجام:** شیخنا الانام الانصاری قده بل الکلام ذو مجاز فی الاسناد علی ما یراه سیدنا الاستاد الاکبر قده و اصحابه و مقلدیه

خط: نسخ و نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: مشقی شطرنجی، جلد: مقوا، ۶گ (۲۸-۳۳)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۶ – ۴۱۴]

● **شرح حدیث الرؤیة** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-ir-ru'ya

حسینی قزوینی، محمد بن محمد صادق، ق۱۲ قمری
hoseynī qazvīnī, mohammad ebn-e mohammad sādeq (- 18c)

شرح حدیثی است که حضرت امام رضا علیه السلام انکار دیدن خدا را در دنیا و آخرت کافی «باب الرؤیة» روایت شده است. در این شرح مزجی گفته‌های ملا خلیل قزوینی در شرح کافی نقل می‌شود و در آنها رد و ایراد می‌نماید. مؤلف شاگرد آقا رضی قزوینی است (مذکور در طبقات اعلام الشیعه، قرن ۱۲: ۳۸۱).

۱. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:۱۹۶

کاتب = مؤلف، تا: ۱۱۰۹ق [تراثنا: س۱۳ش۲و۳ - ۳۵۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۵۹۸/۳

آغاز: بعد الحمد و الصلاة هذه کلمات سنحت لی فی حدیث الامام الثامن مولانا علی بن موسی الرضا؛ **انجام:** وبیان مفسدة الرؤیة فی کل منهما لیظهر بطلان الرؤیة علی جمیع الشقوق و التقادیر

خط: نستعلیق، کا: صدر الدین محمد حسینی، تا: ۱۸ ربیع الاول ۱۱۰۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۸گ (۲۵۹پ-۲۶۷ر)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۷ - ۱۷۳]

● **شرح حدیث الرؤیة** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-ir-ru’ya

نائینی، محمد رضا بن رشید، ق۱۲ قمری
nā’īnī, mohammad rezā ebn-e rašīd (- 18c)

شرح حدیثی است منقول از کتاب التوحید صدوق در باب رؤیت، از محرر جنگ.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۳۲/۲۳-طباطبائی

آغاز: بسمله روی الشیخ الصدوق ... فی کتاب التوحید فی باب الرؤیه ... فکتب علیه السلام لایجوز الرؤیه ما لم یکن بین الرائی و المربی هواء ینفذه البصر ... اقول شرح کلامه الشریف علی فهمی القاصر ان الرؤیه لایجوز؛ **انجام:** اذلنفی الجسمیه مقام آخر و هذا دلیل بعد کونه مفروغا عنه فتامل و الله یعلم لمحرره العاصی ابن محمد رشید النایینی ... فی شهر ربیع الثانی ... سنه ۱۱۲۳ من الهجره

کاتب = مؤلف، تا: ربیع الثانی ۱۱۲۳ق؛ پس از رساله بالا چند یادداشت به فارسی و عربی درباره حقیقت ایمان و چند حدیث آمده (گ ۳۳پ-۳۴ر)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۳۲پ-۳۳پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۳ - ۳۲۹]

● **شرح حدیث الزندیق** / کلام و اعتقادات / فارسی
š.-e hadīs-ez-zendīq

حسینی قزوینی، محمد ابراهیم بن محمد معصوم، - ۱۱۴۹ ؟ قمری
hoseynī qazvīnī ‹mohammad ebrāhīm ebn-e mohammad ma‘sūm (- 1737)

گفتگوی زندیقی است با حضرت ابوعبدالله (ع) به روایت هشام بن الحکم و بایستی تاریخ نگارش ۱۱۳۷ق باشد که در انجامه آمده است.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۰۰۰/۱۰

آغاز: عن هشام بن الحکم فی حدیث الزندیق الذی اتی اباعبدالله (ع). قولک انهما اثنان. من ان یکونا قدیمین (قویین) او یکونا ضعیفین او یکونا احدهما قویاً و الاخر ضعیفا؛ **انجام:** و مضیها الی العدم. هذا آخر ما اردنا ایراده فی شرح هذا الحدیث الشریف. و الحمدلله اولاً و آخر، ۱۱۳۷ق.

خط: نستعلیق تحریری، کا: عبدالله کجوری، تا: ۱۳۳۳ق، جا: تهران؛ به دنبال «علم الباری» از همان قزوینی؛ ۸گ (۴۷پ-۵۴پ) [ف: ۲ - ۱۵۲]

● **شرح حدیث زینب العطارة** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i zaynab-il ‘aṭṭāra

صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم، ۹۷۹-۱۰۵۰ قمری
sadr-od-dīn-e šīrāzī, mohammad ebn-e ebrāhīm (1572 - 1641)

در کتاب توحید کافی شیخ صدوق با سلسله و اسناد حدیثی نقل می‌کند مبنی بر اینکه زینب عطاره روزی به منزل پیغمبر وارد شد و چون عطرفروش خاندان رسالت بود پیغمبر به محض ورود به خانه از دیدن او گفت مرحبا بر تو که با فروش عطر خود منزل ما را عطرآگین کردی و او گفت یا رسول الله من نه بهر عطرفروشی بدینجا آمدم بلکه بر آن آمدم تا از تو راجع به عظمت خدا سؤال کنم. پس از این سؤال پیغمبر شروع به شرح مفصل درباره خدا نمود و عظمت او را بیان کرد. این حدیث از طریق ملا صدرا شرح می‌شود و نکات دقیق آن ذکر می‌گردد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۴/۵

آغاز: فی الکافی و توحید الصدوق باسناد هما عن ابی عبدالله قال جائت؛ **انجام:** و امامه ... الاجنحه ستمانه مما لم یظهر لی الان وارجو من الله فهمه انه المرجوا لکل آمل قدیم الافادة.

کا: محمد صادق بن محمد جعفر خراسانی، تا: ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: روغنی، مذهب، ۷ص (۴۴۳-۴۴۹)، ۸ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۷ - ۲۳۸]

● **شرح حدیث زینب العطارة** / فلسفه، شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i zaynab-il-‘aṭṭāra

نوری، علی بن جمشید، – ۱۲۴۶ قمری

nūrī, ‘alī ebn-e jamšīd (- 1831)

تاریخ تألیف: سه‌شنبه ۱۷ ذیحجه ۱۲۴۲ق؛

شرحی است مبسوط و عرفانی فلسفی بر حدیث زینب عطرفروش که نقل شده به خدمت حضرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم رسید و از چگونگی خلقت جهان و زمین و آسمان از آن حضرت پرسید و پاسخ حضرت پر رمز و راز است و نیاز به شرح و تفسیر دارد و مؤلف به شرح و تفسیر آن پرداخته که مطالبش خالی از غرابت و صعوبت نیست. این حدیث در روضه کتاب کافی و در توحید شیخ صدوق آورده شده ولی مصدر نقل ملا علی نوری کتاب کافی کلینی است. آغاز حدیث این است: «جائت زینب العطاره الحولاء الی نساء النبی (ص) و بناته و کانت تبیع منهن العطر فجاء النبی و هی عند هن فقال اذا اتیتنا طابت بیوتنا فقالت بیوتک بریحک اطیب یا رسول الله قال اذا بعت احسنی و لاتغشی فانه اتقی و ابقی للمال فقال یا رسول الله ما اتیت من بیعی و انما اتیت اسالک عن عظمة الله فقال(ص) ساحدثک عن بعض ذلک ثم قال ان هذه الارض بمن علیها عندالتی تحتها کحلقه ملقاة فی فلاة قی ... و السبع الارضین بمن فیهن علی ظهر الدیک ... و الدیک له جناح فی المشرق و جناح فی المغرب الی آخر الحدیث». ملا علی نوری پس از پایان متن حدیث، نخست سخنی از صاحب وافی آورده که خلاصه‌اش اعتراف به عجز از درک معنی حدیث است. آن‌گاه خود به شرح غریب و توجیه تشبیه کرسی زمین در حدیث به پشت خروس و دیگر اشارات آن پرداخته است. وی در این رساله برخی از اشعار فارسی خود را نیز به مناسبت آورده و از آن جمله شعری است که از رساله خود در توحید نقل کرده و این شعر یک مثنوی است که بدین‌گونه آغاز می‌گردد:» آدم اگر زاده آب و گل است ×× زاده آدم گل پاک دل است / ماحصل از کشته این آب و خاک ×× خود دل روشن بود و جان پاک». بنا به تحقیق به عمل آمده به نظر می‌رسد که مؤلف دو شرح بر این حدیث نگاشته است و نسخه‌ها گرچه در دو سه خط آغازین با هم همانندند اما در ادامه با دو شرح متفاوت مواجه می‌شویم.

آغاز: الحمدلله الذی له ما فی السموات و ما فی الارض و ما بینهما و ما تحت الثری و صلی الله علی المرکز المحیط بمحیطات دوائر حقائق الاشیاء ... اما بعد حمد الله ... فیقول النوری الحافی فی الروضة من الکافی حدیث زینب العطارة.

انجام: أی علی وجه بسیط أعلی کما یعرفه العارفون بعلم النفس.

چاپ: ضمن میراث حدیث شیعه، دفتر هیجدهم، قم، مؤسسه فرهنگی دار الحدیث، ۱۳۸۷ش، با تحقیق حامد ناجی اصفهانی

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۰۹۲/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** حامدا مصلیا و مسلما.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۷ ذیحجه ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۴گ(۲۲۷–۳۳۰)، ۲۳ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱۱ – ۲۰۳۸]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱/۵۳۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فاحس التأمل فیه و الافاضة من لدیه. الی هنا کتب الاستاد اعلی الله مقامه بخطه الشریف ... و ما وصل الحدیث الشریف شرحه الی الاتمام ...

خط: تحریری، کا: یکی از شاگردان مؤلف، تا: ۱۲۴۸ق؛ ۲۲گ (۱ر–۲۲پ) [ف: ۱ – ۱۴۷]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۰۱۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق؛ محشی از مؤلف که شخصی آنها را نوشته و بروز پنج‌شنبه هشتم صفر ۱۲۵۷ پس از گذشت یازده روز از عید نوروز در اصفهان بپایان برده؛ جلد: مقوایی، ۷۸گ (۱پ–۷۸پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۶ – ۱۳]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۹۳۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو نشأة القلم الادنی المعروف بین العام کالقصب المعروف بالقلمیه و غیره من الاقلام المعروفة و مبدأ الکل و مرجعه تلک الحقیقة الالهیه المحمدیه و کذلک حکم اللوح و روح معناه الذی هو اللوح الصالح لقبول الصور و النقوش بای وجه کان.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛کاغذ: فرنگی، جلد:تیماج مشکی،۴۶ص(۱–۴۶)،اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۹ – ۶۴۳]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۱۶۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و النقوش بای وجه کان.

در فهرست با عنوان «عرشیات»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه‌ای، ۲۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [الفبائی: – ۴۰۲]

● **شرح حدیث سبق نور محمد (ص)** / فضایل و مناقب / فارسی

š.-e hadīs-e sabq-e nūr-e mohammad

همدانی شیخی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۳۹ – ۱۳۱۹ قمری

hamadānī šayxī, mohammad bāqer ebn-e mohammad ja‘far (1824 - 1902)

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۷۸۴/۲

خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن عبد الله رضوی، تا: پنج‌شنبه ۳ رجب؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: – ۱۵۵۳]

● **شرح حدیث «ستة أشیاء لیس للعباد فیها صنع»** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «settat-o ašyā'-en lays-a le-l-'ebād-e fīhā son'»

شیروانی، محمد بن حسن، ۱۰۳۳ – ۱۰۹۸ قمری

šīrvānī, mohammad ebn-e hasan (1624 - 1687)

رساله‌ای فلسفی در شرح حدیثی که در کافی مذکور است، باب البیان و التعریف و لزوم الحجه: «ستة اشیاء لیس للعباد فیها صنع المعرفة و الجهل و الرضا و الغضب و النوم و الیقظه».

آغاز: پس از خطبه و نام شارح: محمد بن یعقوب کلینی رضی الله عنه روایت کرده است از محمد ابی عبدالله باسنادی که دارد از حضرت صادق صلوات الله علیه قال ستة اشیاء

انجام: و حمل آنها بر دقایق گوناگون ناچار و ضرور افتاده آن استبعاد زایل و مضمحل میگردد

[نسخه‌های منزوی ۱۲۲۷/۲؛ فهرستواره منزوی ۵۳۸/۷]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۱۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: فهرستی، تیر ۱۳۱۰؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۱۵۶]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۱۹۱/۸ و ۲۴۸۹/۸-ف

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ یا ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۶ - ۴۸۰] و [فیلمها ف: ۱ - ۷۰۲]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۰۰۸/۱۱

خط: نسخ، کا: حاجی محمد بن خواجه علی انصاری، تا: ۱۱۰۷ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج آلبالویی، ۱۱گ (۲۹پ-۳۹پ)، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۹سم [ف: ۱۶ - ۴۲۶]

۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۶۵/۱۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۱۳]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۱۳۰/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۸۲پ-۸۹پ)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱۱ - ۱۴۸]

● شرح حدیث «ستة أشیاء لیس للعباد فیها صنع» /

شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «settat-o ašyā'-en lays-a le-l-'ebād-e fīhā son'»

مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۰۳۷-۱۱۱۰ قمری

majlesī, mohammad bāqer ebn-e mohammad taqī (1628 - 1699)

ترجمه و شرح کوتاهی است از روایتی که شیخ کلینی در کتاب کافی از امام صادق علیه السلام نقل شده: «ستة اشیاء لیس للعباد فیها صنع: المعرفة و الجهل و الرضا و الغضب و النوم و الیقظة». شارح با ذکر تأویلات گوناگون از زوایای مختلف به ویژه از جنبه عرفانی حدیث را تفسیر کرده است.

آغاز: بسمله. الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی محمد و آله خیرة الوری شیخ جلیل محمد بن یعقوب کلینی از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است: ستة اشیاء لیس للعباد فیها صنع: المعرفة و الجهل و الرضا و الغضب و النوم و الیقظه.

انجام: بهمین قدر اکتفا نمود هدانا الله ... الی الصراط المستقیم.

چاپ: ضمن رسائل اعتقادی علامه مجلسی، تصحیح سید مهدی رجائی چاپ شده

[الذریعه ۹۶/۴ و ۱۹۹/۱۳ شماره ۶۹۹؛ فهرستواره منزوی ۵۳۸/۷]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۸۷/۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: ۱۱۲۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۷۵پ-۷۷ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۲۰۹]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۴۵۳/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن محمد باقر، تا: محرم ۱۱۲۶ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۶گ (۵۱پ-۵۶ر)، ۱۱ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۳ - ۳۴۰۹]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۰۷۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۵پ-۷پ)، اندازه: ۹/۵×۱۵/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۸۲]

۴. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۷۹/۱۵

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: ۲۶ رمضان ۱۲۷۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۱۵۱پ-۱۵۴ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲ - ۲۸]

۵. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۸۰/۵

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد حسین بن عبدالغنی یزدی اردکانی، تا: چهارشنبه ۱۰ رمضان ۱۳۲۵ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۳گ (۳۴پ-۳۷ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱ - ۶۷]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۳۳۳/۷

بدون نام مؤلف؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [ف: ۱۳ - ۳۲۹۲]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۵۸/۱۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ای همیشه حاجت ما را پناه ×× بار دیگر ما غلط کردیم راه

خط: نستعلیق، کا: علی اکبر طبیب بن محمد کریم، تا: پایان ربیع الاول ۱۲۶۹ق، جا: قمشه؛ کاغذ: فستقی، جلد: رویه میشن قهوه‌ای، ۸گ (۸۳ر-۹۰پ)، اندازه: ۱۴/۸×۲۱سم [ف: ۷ - ۴۸۳]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۷۰۴/۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** از جمله مقدمات حصول مدعاست که از

جانب خداست. تمت.
درفهرست بدون نام مؤلف؛خط:نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛جلد:گالینگور سیاه، ۲۰ص(۱۰۵-۱۲۴)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۷۷]

● **شرح حدیث «ستفترق امتی ثلاثا و سبعین»** / شرح حدیث / فارسی
š.-e hadīs-e «sataftareq-o ommatī salās-an va sab'īn»
غزالی، محمد بن محمد، ۴۵۰ - ۵۰۵ قمری
qazzālī, mohammad ebn-e mohammad (1059 - 1112)
با عنوان «فصل، مسئله».
آغاز: بسمله، قال رسول الله (ص) ستفرق امتی نیف و سبعون فرقة، الناجیة منها واحدة. فرمود که امت من هفتاد و چند باشند و زشتکار، از جمله یک فریق باشند و باقی همه هلاک شوند، و سبب این افتراق ...
[فهرستواره منزوی ۵۳۸/۷]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۶۸۵/۱
آغاز: بسمله، قال رسول الله (ص) ستفرق امتی نیف و سبعون فرقة، الناجیة منها واحدة. فرمود که امت من هفتاد و چند باشند و زشتکار، از جمله یک فریق باشند و باقی همه هلاک شوند، و سبب این افتراق؛ **انجام:** این طمع محال بود، والسلام. شعر: و من یک ذاقم مر مریض ×× تجد مراً به الماء الزلالا
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۹۷ق؛ کاغذ: متن ترمه زرد، ۵گ (۱پ-۵ر)، ۴۱ سطر، اندازه: ۹/۸×۲۲سم [ف: ۸ - ۴۵۷]

● **شرح حدیث «ستفترق امتی ثلاثا و سبعین»** / شرح حدیث / عربی
š.-u hadīs-i «sataftareq-u ummatī salās-an wa sab'īn»
کرمانی، عبدالواحد بن احمد
kermānī, 'abd-ol-vāhed ebn-e ahmad
چاپ: به اهتمام محمد تقی دانش پژوه، نشریه دانشکده ادبیات تبریز، ۱۶: ۳۰-۳۸

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۶/۱۱-ف
نسخه اصل: راغب پاشا ش ۱۴۶۴؛ خط: نسخ، کا: صدقه بن حسین، تا: ۵۲۵ق؛ ۴گ (۶۷-۷۰)، ۲۵ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۴۱۸]

● **شرح حدیث «السعید سعید فی بطن امه»** / کلام و اعتقادات، شرح حدیث / فارسی
š.-e hadīs-e «as-sa'īd-u sa'īd-on fī batn-e ommeh»

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۵۹۷/۴
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [ف: ۵ - ۳۰۲]

● **شرح حدیث «السعید من سعد فی بطن امه»** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «as-sa'īd-u man sa'ad fī baṭn-i ummih»
موسوی خلخالی، قوام الدین بن حبیب الله
mūsavī xalxālī, qavām-od-dīn ebn-e habīb-ol-lāh
اهداء به: تهماسب میرزا.
آغاز: پس از بسمله و حمد ... قد امرنی طهماسب میرزا ... ان اکتب شرحاً للحدیث المشهور و الخبر المأثور:«السعید من سعد فی بطن امه و الشقی فی بطن امه» لیذلل صعابه و یکشف نقابه و یبدی اسراره ...
انجام: و هذا فی الخلق الثانی صور سبحانه کل احد بصورة اجابته انکاره فترتبت السعادة و الشقاوة علی الصورة التی هی الام فتمت کلمته و بلغت حجته و ما ربک بظلام للعبید

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۱۵/۱۳
آغاز: پس از بسمله و حمد ... قد امرنی طهماسب میرزا ... ان اکتب شرحاً للحدیث المشهور و الخبر المأثور:«السعید من سعد فی بطن امه و الشقی فی بطن امه» لیذلل صعابه و یکشف نقابه و یبدی اسراره؛ **انجام:** و هذا فی الخلق الثانی صور سبحانه کل احد بصورة اجابته انکاره فترتبت السعادة و الشقاوة علی الصورة التی هی الام فتمت کلمته و بلغت حجته و ما ربک بظلام للعبید
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید و آبی، جلد: تیماج تریاکی، ۸ص (۲۸۸-۲۹۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [سنا: ف: ۲ - ۴۲]
تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۸۷۵/۱۳
همان نسخه بالا [نشریه: ۷ - ۲۶۱]

● **شرح حدیث «شرح الصدر»** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «sarh-uṣ-ṣadr»
غزالی، محمد بن محمد، ۴۵۰ - ۵۰۵ قمری
qazzālī, mohammad ebn-e mohammad (1059 - 1112)
رساله مختصری است در شرح حدیث نبوی که از آن حضرت سؤال شد درباره شرح صدر، فرمود: «هو نور یقذف فی القلب فیشرح به الصدر»، از علامت آن پرسیدند فرمود: «التجافی عن دار الغرور ... و الاستعداد للموت قبل نزوله»، سؤال کردند: «وما الاستعداد»، فرمود: «اکثرهم للموت ذکراً ...». این رساله در پاسخ کسی که از استعداد و شروط و اسباب آن سؤال نموده، نگاشته شده است با توجه به حدیث مذکور در سه رکن و هر رکن شامل چند قسم: رکن ۱. اعداد الزاد للطریق؛ رکن ۲. قطع العلایق المانعة له عن الانتهاض؛ رکن ۳. التحفة المقربة الی الله تعالی.
آغاز: بسمله قال الله تعالی فمن شرح الله صدره للاسلام فهو علی نور من ربه ... فسألت وفقک الله تعالی عن الاستعداد و شروطه و اسبابه.

انجام: و اذا اعتقد فی رسول الله (ص) انه صادق فی جمیع ما اخبر عنه کفاه ذلک و ان لم یعلم تفصیل ما اخبر عنه ... فهذا هو الاستعداد للموت و الله اعلم.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۱۵/۲۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: تاج الدین حسین مشهور به صاعد، تا: قرن ۱۰؛ ۶ص (۶۸۶-۶۹۱)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۳۲ - ۱۳۹]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶/۱۲۰-۱۰۳۰/۲
آغاز و انجام: برابر
در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۵۱]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۷۱۷/۷
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام کتاب در فهرست زاد الآخرة ثبت شده است؛ بی‌کا، تا: ۱۰۵۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴ص (۱۹۹-۲۰۲)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۹۲]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲۸۰/۱۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۰ق؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای مذهب، ۱گ (۴۲ر و پ)، ۲۱-۳۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۳۸ - ۳۹۴]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۱۹/۱۲ ط
خط: نستعلیق، کا: گویا محمد تقی تاری، تا: قرن ۱۲؛ ۵ص (۱۴۲-۱۴۶)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۲۴/۳ - ۱۱۸]

● شرح حدیث «الشریعة اقوالی و الطریقة افعالی» /
عرفان و تصوف / فارسی

š.-e hadīs-e «aš-šarī'-t-u aqvālī va-t-tarīqat-u af'ālī»

شرح عرفانی زیبایی است بر حدیثی که گویند از حضرت پیامبر اکرم (ص) روایت شده که فرمود «الشریعة اقوالی و الطریقة افعالی و الحقیقة احوالی ...». در این شرح به آیات و احادیث تمسک جسته و حکایت و اشعاری از بزرگان عرفان و تصوف نقل می‌نماید.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۴۲/۳۴-ف
نسخه اصل: بادلیان اکسفورد ش ۹۴ والکر (ش ۱۲۹۸)؛ بی‌کا، تا: ۱۰۹۵ق [فیلمها ف: ۱ - ۵۶۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۱۱۹/۳
آغاز: قال النبی صلی الله علیه و آله الشریعة أقوالی ... می‌فرماید که شریعت گفت من است و طریقت کرد من است؛ **انجام:** جان لباس فقر دارد و رضا ×× گر تو در فقری فقیر اینک در آ
خط: نستعلیق، کا: اسدالله افشار، تا: ۱۲۶۳ق؛ از روی بیاض حاجی محمد سمیع؛ جلد: تیماج مشکی، ۹گ (۵پ-۱۳پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۸ - ۳۴۷]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۸۴۷
آغاز: قال النبی صلی الله علیه و اله الشریعه اقوالی و الطریقه افعالی ... بدانکه چهارده مرابت را که مقتدای زمره حقیقت و پیشوای؛
انجام: که عمر عزیز گرانمایه خود را بحبه حرام فروخته و خرمن طاعت بر افق معصیت سوخته
خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد محسن متخلص به آقا کوچک، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۲گ (۷۲پ-۷۴)، ۱۱ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [رایانه]

● شرح حدیث «شق صدر النبی (ص)» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «šaqq-u ṣadar-in-nabī»

اشخر یمنی، محمد بن ابی بکر، ۹۴۵ - ۹۹۱ قمری
ašxar yamanī, mohammad ebn-e abī bakr (1539 - 1583)

سؤالی از مؤلف درباره حدیث شق صدر یا شق بطن نبی (ص) شده، مؤلف ابتدا حدیث مورد سؤال را با روایت‌های گوناگون آورده و سپس به پاسخ‌گویی پرداخته است. در آخر این رساله از مؤلف با عنوان «شیخنا و سیدنا الفقیه الامام العلامة بقیة المجتهدین المحققین جمال الدین محمد بن ابی بکر کان الله تعالی امین» یاد شده است
[معجم المؤلفین،کحاله ۱۰۶/۹]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱/۱۰-۱۰/۱
آغاز: بسمله، حمداً لمن أفاض علی قلوب من اختار من عباده؛
انجام: عادة الله تعالی فی حقه صلی الله علیه و سلم من اختیار المختار له یقدح فی الذهن الصافی فی انتفا اهلیة الحدید لشق صدره المجید و لو صح ذلک لقیل ما فضلته علی سایر الجواهر والله اعلم
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۲گ، ۴۰ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۸ - ۴۴۳۸]

● شرح حدیث «الشقی من شقی ...» / شرح حدیث/ فارسی

š.-e hadīs-e «aš-šaqīyy-u man šaqīy-a ... »

شرح حدیث نبوی (ص) «الشقی من شقی فی بطن امه و السعید ...»

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۴۲/۷
آغاز: بسمله قال رسول الله علیه ... یعنی که بدبخت آن بدبخت باشد که در شکم مادر بدبخت شود ... از ظاهر این حدیث لازم آید؛ **انجام:** و علم خدا را بیان نتوانند کرد و به آخر رسید و الله اعلم.
خط: تحریری، کا: محمد رسید بن جلال الدین عبدالمطلبی

بابانکی، تا: ۱۲۴۵ق؛ جلد: گالینگور قرمز، ۴ص (۱۷۰-۱۷۳)، ۲۰سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳۲ - ۲۷۷]

● **شرح حدیث: «الشمس جزأ من نور العرش»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i:«aš-šams-u juz'-un min nūr-il-'arš»

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

شرح حدیث «الشمس جزأ من نور العرش» و عبارتی هم منقول.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۲۹۵/۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲ ذیقعده ۱۲۹۴ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲۲ سطر [ف: ۱۱ - ۳۵۳]

↩ شرح حدیث الصلاة معراج المؤمن ⟵ تشریح الصلاة

● **شرح حدیث «صورته عاریة عن المواد عالیة عن القوة والاستعداد ...»** / شرح حدیث / عربی، فارسی

š.-e hadīs-e «sūrat-o-hū 'ārīyat-on 'an-el mavādd-e 'ālīyat-on 'an-el qovvat-e va-l-este'dād ...»

دماوندی، عبدالرحیم بن محمد یونس، ق۱۲ قمری

damāvandī, 'abd-or-rahīm ebn-e mohammad yūnos (-18c)

به درخواست: سید حسن بن محمد امین موسوی حائری

محل تألیف: کربلا

شرح فلسفی است بر حدیث علوی که در غرر و درر آمدی نقل شده که امام علی(ع) فرموده است در پاسخ به کسی که از عالم علوی پرسیده بود: «صورته عاریة عن المواد عالیة عن القوة و الاستعداد تجلی لها فاشرقت ...».

آغاز: بسمله، الحمد لله المبدع القول و باریء النفوس و خالق الاجسام ... اما بعد، فیقول ... بن محمد ... قد التمس منی ... الفاضل الکامل السید ... محمد امین الموسوی الحایری أن اشرح

انجام: اللهم اسقنی من حبهم کأساً حتی تفنی نفسی و ... جرعه چون ریخت ساقی الست بر سر این شورخاک زیردست ... الحمدلله بجمیع محامده کلها علی جمیع نعمه کلها و صلی الله علی محمد و آله خیر خلایقه کلها تمت

[الذریعه ۲۰۲/۱۳؛ نسخه‌های منزوی ۱۲۲۸/۲؛ فهرستواره منزوی ۵۳۹/۷]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۷۱۳/۳

خط: نستعلیق، کا: محمد سعید خلخالی، تا: جمادی الاول ۱۱۹۰ق؛ جلد: مقوایی، ۵گ (۱۰۰ر-۱۰۴پ)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۷ - ۲۷۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۵۲/۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** جوش کرد آن خاک و مازان جوششیم ×× جرعه دیگر که بس بی کوششیم

خط: نستعلیق، کا: محمدحسن حسینی خویی زنوزی، تا: غره شوال ۱۲۰۶ق، جا: تهران؛ ۱۱گ (۷۰ر-۸۰ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۴/۵سم [ف: ۵ - ۳۲۱]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۱۹۴/۴

خط: نستعلیق، کا: مهر علی، تا: ۱۲۳۲ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۸ص (۲۷-۳۴)، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۱۵۶۶]

۴. اراک؛ کتابخانه مدرسه حاج محمد ابراهیم؛ شماره نسخه:۲۵/۵

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: ۱۲۶۱ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۴گ (۱۰۲پ-۱۳۵ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [دو کتابخانه اراک: - ۴۳]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶۰۰/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** جوش کرد آن خاک و ما زان جوششیم ×× جرعه دیگر که بس بی کوششیم و الحمدلله بجمیع محامده کلها علی جمیع نعمه کلها وصلی الله علی محمد و آله الطیبین الانجبین.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۵ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج پوست اناری، ۱۰گ (۱۴پ-۲۳پ)، ۲۵-۳۵ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۰/۷×۱۶سم [ف: ۱۹ - ۲۳۷]

۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۷۱/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** جوش کرد آن خاک و مازان جوششیم ×× جرعه ای دیگر که بس بی کوششیم

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: ۱۲۸۱ق؛ نام مؤلف را در نسخه در دست پاک کرده اند، تنها «... بن محمد ...» خوانده می‌شود؛ ۱۰گ (۱۷پ-۲۶ر) [ف: ۱ - ۱۴۸]

۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۳۵۱/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** از عالم امکان بشهرستان وجود تواند کرد

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: میشن مشکی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [فهرست عراقی: ۱ - ۴۵۱]

۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۶۴/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** جوش کرد آن خاک، مازان جوششیم ×× جرعه دیگر که بس بی کوششیم.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۳گ (۸۱-۹۳)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۶۴]

۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۶۶۸/۴-۹/۲۱۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۴/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۴۲]

● **شرح حدیث «صورته عاریة عن المواد عالیة عن القوة والاستعداد ...»** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «sūrat-o-hū ‘ārīyat-on ‘an-el mavādd-e ‘ālīyat-on ‘an-el qovvat-e va-l este‘dād ...»

خلخالی، محمد صالح بن محمد سعید، ۱۰۹۵ - ۱۱۷۵ قمری

xalxālī, mohammad sāleh ebn-e mohammad sa‘īd (1684 - 1762)

شرحی است تحقیقی و فلسفی بر حدیث معروف مروی از حضرت امیرالمؤمنین (ع): «سئل عنه (ع) عن العالم العلوی قال صورة عارية عن المواد خالية عن القوة و الاستعداد». كه در كتاب غرر الحكم آمدی ذكر شده است. در دیباچه آورده: «در این وقت برخوردم بر شرحی كه عالم فاضل اخ فی الله مولانا عبدالرحیم رحمه الله تعالی دماوندی كرده بود چون خوض در مراتب علوم ربانی نداشته است به دور این كلام گردیده به مخ معانی و مدعا نرسیده و از كتب مصنفین بنابر مناسبت عبارات و مسائل نقل كرده است اصل حدیث بكر مانده است لهذا بدین حقیر واجب به قدر حوصله خود شرحی نمایم كه مستعدین فایده برند به شرطی كه اول تزكیه نفس خود نموده». در آن از صدرای شیرازی نقل نموده است.

آغاز: ۱: الحمد لله الذی ابدع العقل ابداعا عظيما و اختراع النفس اختراعا لطيفا ... اما بعد میگوید مفتقر بسوی رحمت الله

۲: سئل علیه السلام عن العالم العلوی فقال صور عالیة عن المواد عالیة عن الاقوة و الاستعداد

انجام: با انكه در جسم بودن جوهر محل حرف و اختلاف است

[الذریعه ۱۳: ۲۰۲؛ فهرستواره منزوی ۱۷۷/۶ و ۵۶۸/۷]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۴۱/۴۱

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** همه را به خلعت وجود مخلع ساخته و از برای انقیاد امر ادبر متوجه عالم علوی شده و در مقعد صدق عند ملیک مقتدر آرمید. رزقنا الله و ایاكم الوصول الیه

خط: نسخ، بی‌كا، تا: ۱۱۲۹ق؛ جلد: تیماج مشكی مذهب، ۲گ (۹۹پ-۱۰۰ر)، مختلف السطر (۹×۲۰)، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۲۰ - ۳۹۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۷۱۳/۷

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، كا: محمد سعید خلخالی، تا: جمادی الاول ۱۱۹۰ق؛ جلد: مقوایی، ۱۰گ (۱۱۲پ-۱۲۱ر)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۷ - ۲۷۱]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۱۹۴/۵

خط: نستعلیق، كا: مهر علی، تا: ۱۲۳۲ق؛ كاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشكی، ۱۰ص (۳۴-۴۳)، ۲۴ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۱۵۶۶]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۱۶۵

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** و مع هذا اختلاف شده در جنس بودن جوهر

خط: نستعلیق، كا: علی اكبر بن محمد كريم سالیانی، تا: سه‌شنبه ۱۱ شوال ۱۲۵۸ق، جا: رشت مدرسه حاج میرزا بابا مستوفی گیلانی؛ واقف: فهرستی، تیر ۱۳۱۰؛ كاغذ: نباتی، جلد: مقوا، ۱۳گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۱۷۵]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۳/۱۵

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** متوجه عالم علوی شده و در مقعد صدق عند ملیك مقتدر آرمیده ارزقنا الله و ایاكم بالوصول الیه

این رساله بخشی است از شرح محمد صالح خلخالی؛ خط: نسخ، بی‌كا، تا: ۱۲۶۷ق؛ كاغذ: شكری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲ص (۲۴۳-۲۴۴)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۹ - ۳۰۱]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶۹۵/۳

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌كا، تا: ۱۲۷۶ق، جلد: مقوا، ۳۶ص (۴۲-۷۷)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۷۰]

● شرح حدیث الضب / حدیث / عربی

š.-e hadīs-uz-zabb

گلپایگانی، زین العابدین، ۱۲۱۸ - ۱۲۸۹ قمری

golpāygānī, zayn-ol-‘ābedīn (1804 - 1872)

گلپایگان؛ كتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴/۳

خط: نستعلیق، بی‌كا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشكی، ۵گ (۷۷پ-۸۱ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۹/۵سم [كتابخانه‌های گلپایگان: ف: ۱۳ -]

● شرح حدیث «الطلاق بید من اخذ بالساق» / فقه / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «aṭ-ṭalāq-u bi-yad-i man axaḏ-a bi-s-sāq»

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، - ۱۱۷۳ قمری

xājū’ī, mohammad esmā‘īl ebn-e hoseyn (- 1760)

در این گفتار كوتاه حدیث مذكور شرح شده و استدلال می‌نماید بر اینكه وكیل و ولی در طلاق مانند زوج می‌باشند و حكم او را دارند.

آغاز: قال رسول الله ... الطلاق مشتق من الاطلاق یقال أطلق قیده اذا احله ثم نقل الی ازاله قید النكاح.

انجام: و لم یدل علی كونه ممنوعاً من غیره فلیقتصر علیه فیما خالف الاصل، و بالله التوفیق.

چاپ: در مجموعه اولی از رسائل فقهیه مؤلف چاپ شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۰۵۳/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، كا: محمد حسین بن محمد باقر اصفهانی، تا: اواسط ذیقعده ۱۲۴۷ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۴گ (۶۶پ-۶۹پ)،

۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۱۶ - ۵۶]

← شرح حدیث طلب العلم > منهاج النجاة

● **شرح حدیث طینت** / فلسفه / عربی

š.-e hadīs-e tīnat

سبزواری، هادی بن مهدی، ۱۲۱۲ - ۱۲۸۹ قمری

sabzevārī, hādī ebn-e mahdī (1798 - 1872)

تاریخ تألیف: ۲۲ محرم ۱۲۷۴ق

شیخ محمد ابراهیم تهرانی درباره حدیث «طینت» و عذاب ابدی و آیه «ادعونی استجب لکم» پرسش‌هایی از استادش سبزواری کرده و وی بدانها پاسخ گفته است. فهرست آن، چنین است: مسئله ۱. حدیث طینت؛ ۲. خلقت شقی؛ ۳. چرا به جهت ترک عبادت و ایمان باید شخص معذب شود؟؛ ۴. در زمان غیبت چه دلیل است بر وجوب اسلام و ایمان از برای شخص کافر؟؛ ۵. از آیه شریفه «لو کان فیهما آلهة الا الله لفسدتا» چه فسادی لازم می‌آید؟؛ ۶. آنکه بعض اشخاص هستند که طالب معارف ...؛ ۷. آن‌که اطفال بی‌گناه به صدمات شدیده از قبیل مرض‌های صعب مبتلا می‌شوند با عدل خداوند چگونه مناسبت دارد؟؛ ۸ دلیل عقلی در عدالت خداوند چیست؟؛ ۹. کافری که صد سال ترک عبادت کند چرا ابد الآباد معذب بوده باشد؟؛ ۱۰. دلیل عقلی بر نبوت خاصه چیست؟

آغاز: الحمدلله الذی خلق الانسان علمه البیان و لقنه البرهان و خلق طینة الکامل منه من الروح و البیان ... و بعد، فیقول الهادی ... قد سئلنی العالم الماجد

انجام: و الحمدلله علی جماله و جلاله و السلام علی محمد و آله و قد فرغت من تحریره ...

چاپ: مجموعه رسائل فیلسوف کبیر حاج ملا هادی سبزواری، تصحیح سید جلال الدین آشتیانی، رساله سوم، ۴۴ص

[الذریعة ۱۹۵/۵؛ ریحانة الادب ۴۲۲/۲]

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۵۳۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد علی کرمانشاهی، تا: پایان قرن ۱۳؛ از روی خط مؤلف نوشته شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۸گ (۲۴پ-۳۱پ)، اندازه: ۱۲× ۱۸سم [ف: ۳ - ۲۷۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۳۶۳/۶

خط: نسخ، کا: شیخ ابراهیم تهرانی، تا: ذیحجه ۱۲۷۳ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: مقوا، ۱۷ سطر [ف: ۱۱ - ۳۴۸]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۵۱۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شیخ محمد ابراهیم تهرانی، تا: ۱۲۷۴ق؛ از روی نسخه اصل؛ مصحح؛ واقف: شهاب الدین مرعشی نجفی، ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی، ۳۱گ (۱-۳۱)، ۱۷ سطر، اندازه: ۷×۱۶سم [ف: ۳۴ - ۲۹۰]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۴۸۸/۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: درویش عبدالمجید ملقب بن نور علی شاه خاکسار حکمی سبزواری فرزند حاجی ملا اسماعیل، تا: با تاریخ ۱۳۱۰ق، جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۳۵ص (۳۲۹-۳۶۳)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۴۵ - ۲۶۴]

۵. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۴۴/۸

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۳ - ۳۸]

● **شرح حدیث طینت** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e tīnat

درباره حدیث طینت و این‌که ارواح شیعه از طینت اجساد امامان ساخته شده و چگونه می‌شود که برخی از سادات مخالف دین و حنفی می‌شوند. در آن از «اظهار الحق و معیار الصدق» امیر احمد بن زین العابدین علوی و از دست‌غیب و نسب‌نامچه سادات دشتکی و شاه اسماعیل و شاه تهماسب یاد شده است.

آغاز: بعد حمدالله الکریم الآلاء العظیم العظماء ... چنین گوید محرر این حروف غبار راه شیعیان.

انجام: و چون از عهده حق اخوان ایمان بیرون آمدیم فلنحبس عنان الیراعة حامدین مصلین علی رسوله و آله الطاهرین.

[فهرستواره منزوی ۱۹۱/۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۶۳۰/۱

آغاز: بعد حمدالله الکریم الآلاء العظیم العظماء ... چنین گوید محرر این حروف غبار راه شیعیان؛ **انجام:** و چون از عهده حق اخوان ایمان بیرون آمدیم فلنحبس عنان الیراعة حامدین مصلین علی رسوله و آله الطاهرین.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با دو سرلوح، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۴۰ص (۱-۴۰)، ۱۲ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۱۴ - ۳۵۶۷]

● **شرح حدیث طینت** / شرح حدیث / عربی

š.-e hadīs-e tīnat

شرح حدیثی است مفصل در باب جبر و قدر و منقول در کافی از امام محمد باقر (ع). نویسنده این رساله، نخست سخنان فیض کاشانی را در شرح این حدیث (از وافی) و سپس سخنان محقق خوانساری را در حاشیه یاد کرده است.

آغاز: بسمله تعالی-قال صاحب الوافی فیه و قد اطلعت علی حدیث مبسوط فی الطینات و بدو الخلایق جامعا لاکثر مما صد مماتا بی نفسی الاایراده فی هذا المقام لتضمنه فوائد ...

انجام: هی انه کان ینبغی ان لایکون شرفی العالم اصلا کان ذاته

تعالی عین الوجود و محض الخیر و الجود و مستلزم لوجود جمیع ما فی العالم، انتهی ما اردنا نقله عن حاشیة المحقق الخوانساری

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۲۳/۱۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج نارنجی، ۱۴ص (۳۶۹-۳۸۲)، اندازه: ۱۷/۵×۳۲سم [ف: ۱۰ - ۱۰۹۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۵۱۲/۹
آغاز: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ ۴گ (۶۱-۶۴) [ف: ۱۰ - ۱۴۶۶]

← شرح حدیث عالم علوی ⟵ شرح حدیث «صورته عاریة عن المواد عالیة عن القوة والاستعداد ... »
← شرح حدیث عالم علوی ⟵ حدیث نفس کمیل

● شرح حدیث «العبودیة جوهرة کنهها الربوبیة» /

شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «al-‘ubūdīyyat-u jawharat-un kunh-u-h-ar rubūbīyya»

رضوی قمی، محمد بن محمد باقر، ۱۱۰۰-۱۱۶۰؟قمری
razavī qomī ‹mohammad ebn-e mohammad bāqer (1689 - 1747)

شرح مختصریست بر حدیث «العبودیه جوهرة کنهها الربوبیه» که در مصباح الشریعه منسوب به حضرت صادق (ع) نقل شده است.
[الذریعه ۱۳/۲۰۲]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۲/۱۳
آغاز: فی مصباح الشریعه عن الصادق (ع) العبودیة جوهرة ... اقول المراد بالکنه؛ **انجام:** و یخفی عنا هذا ما سخ بالبال من غیر تامل و تفکر
بی‌کا، بی‌تا؛ تذکر: نام مؤلف از ص ۲۴۰ جلد ۵ نقل شد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۳ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۹ - ۴۲۳]

● شرح حدیث «العبودیة جوهرة کنهها الربوبیة» /

کلام و اعتقادات / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «al-‘ubūdīyyat-u jawharat-un kunh-uh-ar-rubūbīyya»

هادی، فرج الله
hādī, faraj-ol-lāh

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۱۱۶/۶
آغاز: بسم الله خیر الاسماء، العبودیة جوهرة کنهها الربوبیة فما فقد فی العبودیة وجد فد الربوبیة و ما؛ **انجام:** ان عرف فخلقت الخلق لکدی اعرف، هذا آخر ما انعم الله علی فی المقام و الحمدلله اولا و آخراً و الصلوة و السلام علی محمد و آله الطاهرین و هو الهادی فی النشأتین و الفقیر المضل فی البوادی المسمی بفرج الله الهادی التمس منکم یکسانین ؟
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای فرنگی، جلد: میشن قرمز، ۳گ (۵۷ر-۵۹ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۷سم [ف: ۶ - ۲۲۷]

● شرح حدیث «العبودیة جوهرة کنهها الربوبیة» /

شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «al-‘ubūdīyyat-u jawharat-un kunh-uh-ar rubūbīyya»

شرحی است کوتاه بر روایت منقول از امام صادق (ع) «العبودیة جوهرة کنهها الربوبیة».

خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۷۱۱/۲
خط: نستعلیق، کا: سمیع بن غلامعلی قمی، بی‌تا؛ در اول نسخه مطلبی از مولانا عبدالرشید در وحدت وجود و بیان آن؛ جلد: تیماج مشکی، ۲ص (۴-۵)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: - ۳۸۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۵۵۲/۲
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴ - ۳۷۴]

● شرح حدیث العقل و الجهل و جنودهما = حدیث جنود العقل و الجهل / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il ‘aql wa-l jahl wa junūd-i-himā = ḥadīṯ-u junūd-il ‘aql wa-l jahl

شرح تحقیقی، حکمی و عرفانی بر حدیث «العقل و الجهل» که سماعة بن مهران از امام صادق (ع) روایت نموده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۵۳۴
آغاز: بسمله. عن سماعة بن مهران قال کنت عند ابی عبدالله (ع) و عند جماعة من موالیه فجری ذکر العقل؛ **انجام:** قد امتحن الله قلبه للایمان ای اختبره بالشداید و المحن و الریاضیات و الفتن لتحقق الایمان قد تم
خط: نستعلیق تحریری، کا: حسن حسینی، تا: یک‌شنبه ۲۲ شعبان ۱۲۶۲ق، جا: رودک؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور، ۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۲/۲سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۷۵]

← شرح حدیث علة خلق الذر ⟵ اجوبة مسائل السید محمد بن عبدالنبی بن علی القاری

● **شرح حدیث «علماء امتی افضل من انبیاء بنی اسرائیل»** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «‘ulamā’-u ummatī afḍal min anbīyā’-i banī isrā’īl»»

گوهر قراجه داغی، حسن بن علی، - ۱۲۶۶ قمری
gohar qarāje-dāqī, hasan ebn-e ‘alī (- 1850)

تاریخ تألیف: شنبه ۲۱ رجب ۱۲۴۰ق
در شب جمعه از ماه رجب ۱۲۴۰ مشاجره‌ای واقع شد بین مؤلف و تنی چند از فضلاء در نجف اشرف حول این حدیث مشهور نبوی «علماء امتی ...» که مراد از علماء ائمه معصومین هستند یا عموم علماء، در اثر این بحث مؤلف این رساله را تألیف نمود.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۲۹/۵
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... فیقول العبد ... اجتمعت مع بعض الافاضل فی المشهد الغری صلی الله علی مشرفها وآله؛ **انجام:** قلت لو لا بیانهم ذلک لما عرفنا افضلیتهم عن الانبیاء وهذا من جملة بیانهم والحمدلله رب العالمین.
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: شنبه ۲۱ رجب ۱۲۴۰ق؛ جلد: مقوایی، ۳گ (۵۵ر-۵۸ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۷۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۱۸۰/۵
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶ - ۲۲۶]

● **شرح حدیث «علماء امتی کانبیاء بنی اسرائیل»** / شرح حدیث
š.-e hadīs-e «‘olamā’-o ommatī ka anbīyā’-e banī esrā’īl»

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵ - ۱۲۸۸ قمری
kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810 - 1871)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۴۳۴/۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۴ و ۱۲۹۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج ماشی، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۵ - ۱۶۵۲]

← شرح حدیث «العلم ثلاثه ... » > اعتقادات

● **شرح حدیث العلم نقطة کثرها الجاهلون** / شرح حدیث / فارسی
š.-e hadīs-e al-‘elm-o noqtat-on kassarah-al jāhelūn

عنقا طالقانی، ابوالفضل بن علی، ۱۲۶۶ - ۱۳۳۳ قمری
‘anqā tāleqānī, ab-ol-fazl ebn-e ‘alī (1850 - 1915)

اهداء به: عبدالقادر جهرمی شیرازی اویسی
در بحر مثنوی، در ۱۱۰ بیت، بنام آقا عبدالقادر جهرمی شیرازی اویسی پیر طریقت او.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴-عنقا
آغاز: نکته ای گویم چو در شاهوار ×× هر که را گوش است سازد گوشوار / هر کرا گوش است گوییدش تعال ×× هاخذ العلم من افواه الرجال؛ **انجام:** با خدا بگذار ایدل کارها ×× کامر قادر حل کند دشوارها
کاتب = مؤلف، بی‌تا [نشریه: ۵ - ۷۵۴]

● **شرح حدیث علوی** / شرح حدیث / عربی
š.-e hadīs-e ‘alavī

ترکه اصفهانی، علی بن محمد، - ۸۳۶ ؟ قمری
torke esfahānī, ‘alī ebn-e mohammad (- 1433)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۱۸۴
آغاز: بسمله الحمد لله مفیض الحکم؛ **انجام:** ذکر حقایق بیش ازین طور مختصرنیست و الله یقول الحق و هو یهدی السبیل و صلی الله علی محمد و ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۳۳]

● **شرح حدیث علوی** / شرح حدیث / فارسی
š.-e hadīs-e ‘alavī

محمد یوسف بن عبدالحمید، ق۱۳ قمری
mohammad yūsof ebn-e ‘abd-ol-hamīd (- 19c)

به خواهش: حاج محمد ابراهیم بن کاظم واعظ
رساله‌ای کوتاه درشرح و ترجمه حدیثی مروی از علی بن ابیطالب که از طریق طارق بن شهاب روایت شده است، آغاز روایت چنین است: «انه علیه السلام قال یا طارق الامام کلمة الله و حجة الله و وجد الله و نور الله و حجاب الله و آیة الله ...».

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۵۰۰/۳
آغاز: الحمدلله کما هو اهله و الصلاة علی من هو حبیبه و نبیه و علی من هو عینه و ولیه و علی آله الذین هم ولاة امره و حججه اما بعد چنین سراید الکن عباد حضرت یزدان مجید؛ **انجام:** عجباً لمن یدعی السلوک فی العقل و هو لایعرف العقل و جنوده من لم یعرف الفقه فقد صنف فیه و لقد ضل فی الجهل جهلاً و لم یعرف الجهل وجنوده
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۶ رمضان ۱۳۱۹ق؛ ۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۸۴]

← شرح حدیث علوی > شرح حدیث «معرفتی بالنورانیة»

● **شرح حدیث العلوی «انا لا نملک مع الله شیئا» /**
شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-il ʻalawī «enna lā-namik-u ma'-al-lāh-i šay'-an»

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، - ۱۱۷۳ قمری
xājū'ī, mohammad esmā'īl ebn-e hoseyn (- 1760)

رساله شرحی تحقیقی در شرح حدیث معروف مروی از حضرت امیرالمؤمنین (ع): «انا لانملک مع الله شیئا و لانملک الا ما ملکنا فمتی ملکنا ما هو املک به منا کلفنا و متی اخذه منا وضع تکلیفه عنا» است که در بیان معنی «لا حول و لا قوة الا بالله» فرموده است. حدیث مذکور از کلمات قصار آن حضرت (ع) و مندرج در نهج البلاغه است و در بیان نفی جبر و تفویض (مسلک اشاعره و معتزله) و اثبات امر بین الامرین (معتقد امامیه) است. شارح در طی شرح به توضیح این حدیث: «ویحک لعلک ظننت قضاء لازما و قدرا حاتما» که از جوامع کلم و مندرج در نهج البلاغه است نیز پرداخته است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۴۱

آغاز: الحمدلله الذی امرنا بما یصلحنا و ینفعنا تخییرا و نهانا عما یفسدنا و یضرنا فی دیننا تحذیرا و کلفنا بعد ما ملکنا ما هو املک به منا بلطفه یسیرا و وضع تکلیفه عنا حین ما اخذنا مناطة منا بل لم یکلفنا باحسانه عسیرا و اعطانا بفضله و کرمه علی قلیل من اعمالنا ثوابا جزیلا و اجرا کثیرا؛ **انجام:** قد فصلنا القول فیه فی بعض رسائلنا فمن اراد الوقوف علیه فلیرجع الیه و الی الله المرجع و المآب و منه افاضة الحق و الصواب

بی‌کا، بی‌تا؛ پس از این ضمن ۱۷ صفحه فوایدی است حدیثی و تفسیری از مؤلف رساله: ۱. شرح حدیث نبوی منقول در معانی الاخبار: «ملعون من کمه اعمی الخ»، ۲. تفسیر: «یا ایها الذین آمنوا انما المشرکون نجس الخ»، ۳. شرح حدیث مروی از امام صادق (ع) در کتاب تهذیب: «کن نساء النبی (ص) اذا اغتسلن من الجنابة الخ»، ۴. شرح حدیث مروی از امام صادق (ع): «کل من نظر الی حلالنا و حرامنا و عرف احکامنا فاتخذوه قاضیاً الخ»، ۵. شرح حدیث مروی در باب حدود از کتاب تهذیب: «سألت ابالحسن (ع) عن رجل تزوج امرأة لها زوج قال یفرق بینهما الخ»؛ واقف: نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۲۸گ، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۱۷۶]

← شرح حدیث «علی باطن الانبیاء» ← حملیة

● **شرح حدیث علی بن رئاب** / فقه، شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i ʻalī-yi-bn-i ri'āb

میسی، لطف الله بن عبدالکریم، - ۱۰۳۲ قمری
mīsī, lotf-ol-lāh ebn-e ʻabd-ol-karīm (- 1623)

بعضی از معاصران میسی، حدیث علی بن رئاب را «کان یحفی راسه اذا جزه» به غلط «یحفی راسه اذا جره» خوانده و نتیجه فقهی نادرست گرفته است. در این رساله وجه صحیح در آن بیان شده و از جهت فقهی حمل بر تقیه می‌نماید.

قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۳۵۵/۱۳

آغاز: الحمد الله رب العالمین ... و بعد فقد بلغنی ممن اثق بهم من المعتمدین ان بعض المتفقهین القاصرین من المعاصرین صحف الحدیث؛ **انجام:** لان ذلک القاصر انما ضر نفسه و هذا عاب الامام علیه السلام و هو ضرر فی الدین، فافهم ان کنت من العارفین ...

خط: نستعلیق نازیبا، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح، دارای خط خوردگی؛ جلد: پارچه‌ای، ۱گ (۱۴۳ر-۱۴۳پ)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱ - ۲۱۳]

● **شرح حدیث عماء** / عرفان و تصوف، شرح حدیث / فارسی
š.-e hadīs-e ʻamā'

ترکه اصفهانی، علی بن محمد، - ۸۳۶ ؟ قمری
torke esfahānī, ʻalī ebn-e mohammad (- 1433)

شرح حدیث نبوی (ص) که به حدیث عماء مشهور است، که از پیامبر(ص) سؤال شد خداوند پیش از آفرینش مخلوقات کجا بود؟ فرمود: «کان فی عماء ما فوقه هواء و ما تحته هوا».
آغاز: سئل رسول الله صلی الله علیه و آله ... ظاهر این حدیث آنست که سؤال از حضرت رسالت کردند
انجام: و ضیق وقت آبیست از بیان آن، یک نکته از این دفتر گفتیم و همین باشد، و الله اعلم بالصواب
چاپ: ضمن چهارده رساله فارسی به تصحیح دکتر بهبهانی و دیباجی چاپ شده است.
[فهرستواره منزوی ۵۳۹/۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۹۶/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۲۸-۸۴۱ق؛ تملک: محمد حسین حسینی در تبریز در۱۰۱۶ق؛مهر:«عبده علی نوری۱۱۹۶ هـ» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی،۱۱۹ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۳۲ - ۲۳۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۰۴/۱۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** طبقات معانی ارجمند هست که ... اجمعین
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۰۳ و ۹۰۴ق، جا: مسعودیه یزد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳ص(۲۶۸-۲۷۰)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [ف: ۳۲ - ۱۶]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۰۳۵/۶
آغاز و انجام:برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد صالح اصفهانی، تا: یک‌شنبه ۱۷ جمادی الثانی ۱۰۸۴ق؛ جلد: تیماج، ۲گ (۴۳پ-۴۴پ)، ۱۵ سطر، اندازه:

۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۸ - ۲۲۹]

● **شرح حدیث عماء** / شرح حدیث / فارسی
š.-e hadīs-e ‘amā’
نوربخش خراسانی، محمد بن محمد، ۷۹۵ -۸۶۹ قمری
nūrbaxš-e xorāsānī, mohammad ebn-e mohammad (1393 - 1465)

جز آنچه از جامی دانسته شده است.
آغاز: بسمله. سئل رسول الله (ص) این کان ربنا قبل ان یخلق الخلق فقال (ص) فی عماء ما فوقه هواء ... ترجمه این حدیث آن است که از حضرت رسالت سؤال کردند ...
انجام: اهل تقلید را برچشمه تحقیق برساناد، بحرمة کمل اولیائه من الاقطاب و الافراد. تم.
[نسخه‌های منزوی ۱۲۲۹؛ مکتبة امیرالمؤمنین ۴۳۸/۲؛ فهرستواره منزوی ۵۴۰/۷]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۱۹۰/۸
آغاز و انجام: برابر
کا: محمد بن غیاث الدین نوربخشی، تا: ۸۷۶ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن یشمی، ۲گ (۷۴پ-۷۵ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۲×۱۷/۶سم [ف: ۷ - ۲۴۰]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۶۵۴/۱۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: علی عسکر بن مؤمن تولمی، تا: ۱۲۲۲-۱۲۲۴ق، برای آقا محمد علی پسر حاجی حسین رشتی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱گ (۳۰پ)، ۲۹ سطر (۱۲×۲۳) [ف: ۱۲ - ۲۶۶۳]

● **شرح حدیث عماء** / شرح حدیث / فارسی
š.-e hadīs-e ‘amā’
جامی، عبدالرحمن بن احمد، ۸۱۷ - ۸۹۸ قمری
jāmī, ‘abd-or-rahmān ebn-e ahmad (1415 - 1493)

شرح کوتاه عرفانی است بر حدیثی که از ابورزین عقیلی روایت شده که گویند شخصی از حضرت پیامبر اکرم (ص) پرسید: «این کان ربنا قبل ان یخلق الخلق» که شائبه تجسیم از پاسخ حضرت می‌آید. وی دو اشکالی را که بر آن وارد می‌شود برمی‌دارد: یکی اینکه خدای نیازمند به جایگاه پنداشته می‌شود اگر بگوییم که پیش از آفرینش در «عماء» که ابر نازک است بوده است، دیگر این‌که این حدیث می‌رساند که خدا پس از آفرینش در خود آفریدگان خواهد بود و این حلول است.
آغاز: ای پاک ز حیز و مبرا ز مکان ×× خالی ز تو نی درون و بیرون جهان / از کنه تو کس نه نام باشد نه نشان ×× در سر عماست دیده عقل و گمان ... عن ابی رزین العقیلی (رض) انه قال: قلت یا رسول الله ... صدور این کلمه جامعه از مشکوة نبوت
انجام: هر حرف خطا که جسته باشد ز قلم× × شویند به آب عفود باران کرم
[نسخه‌های منزوی ۱۲۲۸/۲؛ فهرستواره منزوی ۵۳۹/۷]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۵۹/۷-ف
نسخه اصل: دهلی نو ش ۵۰۴ (۱۸۱)؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۸۶۷ق [فیلمها ف: ۱ - ۱۶۳]
۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۷۹۵/۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۹۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱گ (۳۳۰پ)، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۵/۲×۳۴سم [ف: ۸ - ۹۳]
۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۴۱/۱۵-ف
نسخه اصل: بایزید ولی الدین ش ۱۸۱۹؛ بی‌کا، تا: قرن ۹؛ ۱گ (۱۰۲) [فیلمها ف: ۱ - ۴۷۴]
۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۳۸۰/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۴۴-۴۴پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۸۳]
۵. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۳۱۶/۱۵
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: بخارایی شکری، جلد: مقوای روکش تیماج زیتونی، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۴×۳۶/۵سم [ف: ۳ - ۲۴۵]
۶. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۳۱۴/۹
خط: نستعلیق، کا: ظهوری، تا: ۹۰۲ق؛ کاغذ: بخارایی شکری، جلد: مقوای روکش تیماج لاکی مذهب، اندازه: ۲۶×۳۶سم [ف: ۳ - ۲۴۸]
۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۷۴۴/۱۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با سر لوح؛ جلد: مقوایی، ۲گ (۴۹۸پ-۴۹۹ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸× ۲۶سم [ف: ۱۷ - ۲۹۷]
۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۲۴۱/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: گویا به خط عبدالله بن عبدالرزاق رضوی حسینی، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۱گ (۱۸۱)، ۳۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۳۸ - ۷۰۲]
۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۲۴۱/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالله بن عبدالرزاق رضوی حسینی (گویا)، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۱گ (۱۸۱)، ۳۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۳۸ - ۷۰۲]
۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۷۴/۱۸
خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: ۱۰۳۷ق؛ افتاده؛ کاغذ: سپاهانی،

جلد: تیماج آلبالویی، ۳گ (۲۶-۲۸)، ۱۸ سطر (۸×۱۹)، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۱۶ - ۶۳۴]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۲۹/۲۰-فیروز

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد رضا پسر علی جان طرشتی، تا: ۱۰۸۹ق؛ کاغذ: کاهی، جلد: مقوا با روکش مشمع، ۲ص (۲۳۷-۲۳۸)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۲۱ - ۳۰۳]

۱۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۵۷/۱۴-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و مرتبه معدوم. بران مرتبه اول و هو سبحانه اجل و اعلی.

اصل نسخه: دانشگاه ۷۵۹۸ (دانشگاه ۶۴۸/۱۶)؛ خط: نستعلیق شکسته، بی کا، تا: ۱۰۹۲ق؛ ۱گ (۴۹) [عکسی ف: ۲ - ۱۷۰]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۰۱۳/۹

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: مقوایی، ۱گ (۱۶۱ر)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۳۸ - ۲۸]

۱۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۰۲۷/۱۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و مرتبه مقدم بر آن اولی. و هو سبحانه و تعالی اجل و اعلی. والله اعلم بالصواب ...

بی کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فستقی، جلد: رویه میشن قهوه‌ای، ۱۶ سطر، اندازه: ۹/۸×۱۵/۷سم [ف: ۷ - ۱۵۱]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۶۷/۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، کا: عباسعلی بن نعمت الله کرمانی احمد آبادی، تا: ۱۲۱۳ق؛ ۳گ (۲۵۲پ-۲۵۴ر)، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۳ - ۴۵۴]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۵۷۳/۱۳

خط: نستعلیق، کا: سید احمد خرسوه وی، تا: ۱۲۶۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۱گ (۱۳۵ر و پ)، ۱۴ سطر (۸×۱۴)، قطع: ربعی [ف: ۱۷ - ۱۶۴]

۱۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۶۳/۶

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن حاج ملا عبدالغنی تفرشی، تا: جمادی الاول ۱۲۷۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۶۴پ-۶۵پ)، ۲۰ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف:- ۳۵۲]

۱۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۶۱۷/۲

آغاز: عن ابی زرین العقیلی رضی الله عنه قال قلت یا رسول الله این کان ربنا قبل ان یخلق خلقه قال کان فی عماء ... صدور این کلمه جامعه از مشکوة نبوت بصحت پیوسته است ... پس از آن شش برگ نانویس هست

خط: شکسته، نستعلیق، کا: غلامحسین درویش همدانی ولد درویش جعفر، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ الوان؛ جلد: تیماج عنابی، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳ - ۷۸۷]

۱۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۱۳/۱۴

آغاز و انجام: برابر

بی کا، بی تا؛ ۳گ (۱۱۱پ-۱۱۳ر) [ف: ۵ - ۱۳۷۵]

۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۵۴/۸-ف

نسخه اصل: موزه بریتانیا ش Add. 26294 (ریو ۸۶۲)؛ بی کا، بی تا [فیلمها ف: ۱ - ۶۰۲]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۶۱۸/۹

خط: نستعلیق، بی کا، بی تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱ص (۵۹)، ۲۳ سطر (۱۱/۵×۲۲)، اندازه: ۱۷×۲۸سم [ف: ۹-۱۴۸۴]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۷۰/۱۰-ف

نسخه اصل: ایا صوفیا ۴۲۰۹؛ خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ ۱گ (۸۴۹)، ۲۷ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۱۶۲]

● شرح حدیث عماء / شرح حدیث / عربی

š.-e hadīs-e ‘amā’

شرح مزجی است بر حدیث نبوی که در پاسخ ابورزین عقیلی فرموده است. سائل پرسید: «این مقام ربنا من قبلنا»، حضرت فرمود: «لامقام ربنا عماء ما تحته و فوقه ...». گویا شارح حدیث مذکور را ابتداء به نظم کشیده و سپس آن نظم را به صورت مزجی شرح کرده و به نظر می‌رسد این رساله نیز ازآثار محمد ابراهیم سمنانی باشد که در ضمن شرح حدیث عما حدیث قدسی «کنت کنزاً مخفیاً ...» را نیز آورده و شرح می کند.

سمنان؛ عمومی؛ شماره نسخه:۲۲/۵

آغاز: قد سئل سائل هو ابورزین العقیلی عن نبینا محمد صلی الله علیه وآله وسلم ان من قبلنا ای من قبل خلقتنا این مقام ربنا قال علیه السلام فی جواب السائل بان مقام ربنا عماء الذی؛ **انجام:** قوس النزول فی الوجود هکذا ×× قوساً صعودیاً بعکس ذا، ای بعکس القوس النزولی مفعول مقدم لقوله خذا ...

خط: متن نسخ و شرح نستعلیق، بی کا، بی تا؛ مصحح؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۳گ(۳۳ر-۳۶ر)، ۲۱ سطر [ف مخ]

● شرح حدیث عماء / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e ‘amā’

غیر همانند:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۹۸/۲۰

روایت شده از ابن رزین عقیلی، به فارسی، نه از جامی؛ خط: نستعلیق چلیپا، بی کا، تا: ۱۰۹۲ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر (۱۱×۱۸/۵)، اندازه: ۱۹/۵×۲۴سم [ف: ۱۶ - ۶۴۸]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۴۲/۲۸-ف

نسخه اصل: بادلیان اکسفورد ش ۹۴ والکر (ش ۱۲۹۸)؛ بی کا، تا: ۱۰۹۵ق [فیلمها ف: ۱ - ۵۶۸]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۶۰۳/۱۵-ف

نسخه اصل:نسخه آقای افشار شیرازی؛بی کا،بی تا[فیلمها ف:۱-۷۱۹]

↤ شرح حدیث عمار ساباطی ← شرح حدیث «ان المیت یبلی جسده»
↤ شرح حدیث عمامه ← شرح حدیث «من کنت مولاه»

● **شرح حدیث عمران الصابی** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i ʻimrān-iṣ-ṣābī
قاضی سعید قمی، محمد سعید بن محمد مفید، ۱۰۴۹ - ۱۱۰۳ ؟ قمری
qāzī saʻīd-e qomī, mohammad saʻīd ebn-e mohammad mofīd (1640 - 1692)

شرحی فلسفی و عرفانی است طی چند «شارق» که شیخ صدوق آن را در دو کتاب «عیون» و «توحید» به اسناد خود از حسن بن محمد نوفلی نقل می‌نماید که در مجلس مأمون گروهی از اهل ادیان باطله از جمله جاثلیق و رأس الجالوت و دیگران که جهت مناظره با امام رضا گرد آمده بودند حضرت خطاب به آنان فرمود اگر در میان شما کسی مخالف اسلام است و قصد سؤال دارد بدون شرم و حیا بپرسد. عمران صابی سؤالات خود را ابراز و حضرت پاسخ فرمودند. در آغاز حدیث نقل شده پس از آن بعضی از مفردات شرح می‌شود و بعد از آن هفت «شارق» می‌آورد که در آنها چند نکته مهم از حدیث گزارش شده است. این شرح به قاضی سعید نسبت داده شده است.

آغاز: ماروی الشیخ الاجل صدوق الطائفة فی کتاب عیون اخبار الرضا علیه السلام و کتاب التوحید ...

انجام: و الا فقد سبق أن العقل هو کل شیء عقلا بسیطاً فلا تقدم و لا تأخر بالحقیقة فتبصر

چاپ: شرح الاربعین، قاضی سعید قمی، تصحیح نجفقلی حبیبی، تهران، مرکز نشر میراث مکتوب، ۱۳۷۹س، ص ۲۶۱ - ۳۴۵

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۷۶۳/۳
خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۲گ (۱۰۴ر-۱۴۵پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۳۲۴]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۲۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: امیر عبدالهدی بن سید رضا، تا: ۱۲۵۰؛ کاغذ: شکری، ۴۹گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۶سم [ف: ۱۴ - ۲۸۹]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۴۴۵/۱۲
آغاز و انجام: برابر
خط:نستعلیق، کا: مهر علی تبریزی، تا: شعبان ۱۲۵۱ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲گ (۱۸۹ر-۲۱۰ر)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۹-۲۳۷]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۰۰۵/۱
خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶گ (۱ر-۲۶ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۳ - ۲۰۲]

● **شرح حدیث عمران الصابی** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i ʻimrān-iṣ-ṣābī
قائنی اصفهانی، خلیل بن محمد اشرف، - ۱۱۳۶ قمری
qā’enī esfahānī, xalīl ebn-e mohammad ašraf (- 1724)

تاریخ تألیف: ۲۱ محرم ۱۱۲۳ق

شرحی است مفصل بر حدیث عمران صابی که مشتمل بر مباحث فلسفی و عرفانی است و شیخ صدوق آن را در کتاب عیون اخبار الرضا نقل کرده است. آن را به دستور کسی که ناگزیر بوده از فرمانبرداری از او نگارش داده است و در آن گاهی شعرهای فارسی را گواه می‌آورد. درباره اینکه لطف خدا شامل همه ذات‌ها است و آن را نقصی نیست و کمبود و نقص در قوابل است این بیت حافظ را آورده: «هر چه هست از قامت ناساز بی اندام ماست ×× ورنه تشریف تو بر بالای کس کوتاه نیست».

آغاز: الحمدلله الذی هو نور کل شییء ... اما بعد فیقول ... محمد خلیل بن اشرف القاینی ...

انجام: لئلا یورث الکلال لاولی الالباب و الحمدلله رب العالمین اولا و آخراً.

[الذریعه ۵۴/۳ و ۲۰۳/۱۳]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۲۰۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سرخ، ۷۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۶×۱۹سم [ف: ۱ - ۲۸۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۵۷۷/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج سرخ، ۱۳۵ص (۲-۱۳۶)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۱۵۴۵]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۲۴۰
آغاز: الاعلام، لان یکشف عن وجوهها ... و الذین جاهدوا فینا فلنهدینهم سبلنا ... اقول. انه مسطور فی عیون الاخبار الرضا «ان المأمون امر بان یجمع فی مجمع الاصحاب المقالات و الآراه»
خط: نسخ خوش، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: «عبده جلال الدین» (بیضی)، «بهاء الدین محمد»؛ تملک: محمد امین الحارثی الجزائری و مهر «محمد امین الله ۱۱۸۳» (چهارگوش)، جلال الدین بن مؤید الدوله؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۷۰گ، ۱۸ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۸۹]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۹۰۵/۶
آغاز و انجام: برابر
کا: محمد تقی بن محمد باقر قاضی زاده، تا: سه‌شنبه ذیحجه

۱۱۲۰ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۴۶گ (۱۲۹ر-۱۷۴ر)، ۲۴ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱۶ - ۳۹۳]

۵. بیرجند؛ دیانی؛ شماره نسخه:۱۴۲/۱

خط: نستعلیق، کا: عبدالرزاق بن محمد مقیم عربشاهی سبزواری، تا: ۱۴ رجب ۱۱۲۷ق؛ افتادگی: انجام؛ ۶۴گ (۱پ-۶۴پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: - ۱۰۹]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۰۹۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد مهدی بن حسنعلی خراسانی محولاتی، تا: دوشنبه ۱۱ ذیقعده ۱۱۳۲ق، جا: اصفهان؛ محشی با جملات «منه مدظله العالی»؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن مشکی، ۴۹گ، اندازه: ۱۰/۳×۱۸/۲سم [ف: ۱۴ - ۲۸۸]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۳۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه را مؤلف به جهت ملا عبدالله فرزند ملا محمد باقر مجلسی تصحیح کرده؛ تملک: آقا میرزا، میر محمد علی، ابوالقاسم بتاریخ ۱۲ صفر ۱۱۳۶؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵ ×۱۸سم [ف: ۹ - ۱۱۵]

۸. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۳۵۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر رمضان ۱۱۳۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۷گ، ۱۰سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: - ۶۳]

۹. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۹۳۳/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۸ رجب ۱۱۵۹ق؛ ۱۱۱گ (۱-۱۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۹/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۲۵]

۱۰. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه:۴۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و حافظوا علیهن من قوله تع و مهیمنا علیه و قیل ... فقلبت الهمزة ها و المیم

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: وسط و انجام؛ محشی؛ کاغذ: زرد، جلد: گالینگور سبز، اندازه: ۹/۵×۱۶/۵سم [مطالعات اسلامی: ف: - ۴۱]

۱۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۷۰/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۳ - ۳۱]

۱۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۸۲۷/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین زنوزی تبریزی، تا: ۱۲۰۳ق، جا: مشهد رضوی؛ با علامت بلاغ؛ مهر: «عبده الراجی ابراهیم»؛ کاغذ شکری؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۸گ، ۱۹-۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۳۰]

۱۳. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۴۲/۸

خط: نستعلیق، کا: احمد بن مهدی یزدی، تا: ۱۲۰۵ق؛ ۶۹گ (۱۶۶پ-۲۳۴پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۴۲]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۹۹۵/۵

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: جمعه ۹ شوال ۱۲۰۸ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۲ص (۱۹۱-۳۰۲)، اندازه: ۱۵/۵× ۲۰/۵سم [ف: ۹-۷۰۲]

۱۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۶۷۵-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۲۲ص، ۱۶ سطر (۱۰×۲۸)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ - ۲۲۷]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۳۵۱/۱

انجام: و لیس له فعل جدید بل فعل ما فعله فی الازل و لیس له اثر حادث ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: در عصر مؤلف؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی از مؤلف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۹گ (۳پ-۱۰۱پ)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۴ - ۱۳۵]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۶۹۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی از مؤلف، با یادداشت محمد اسماعیل محلاتی؛ مهر: «العبد محمد اسماعیل» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۸۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۲ - ۲۷۷]

● شرح حدیث عمران الصابی / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i ʻimrān-iṣ-ṣābī

حسینی نائینی، محمد بن محمد باقر، ۱۰۸۰؟-۱۱۴۰؟ قمری

hoseynī nā'īnī, mohammad ebn-e mohammad bāqer (1670 - 1728)

این شرح ردی است بر ایراد علامه مجلسی درباره سؤال عمران «هل کان الکائن معلوما فی نفسه عند نفسه». مجلسی می‌فرماید این سؤال و جواب بسیار مبهم و پیچیده است و چهار وجه در حل آن به نظر می‌رسد که هیچیک خالی از اشکال نیست. شارح به همه این وجوه ایراد گرفته و به آنها مشروحاً پاسخ می‌دهد.

آغاز: بسمله، فی حدیث طویل فی باب مناظرة الرضا علیه السلام مع ارباب الملل و مع عمران الصابی. رواه الصدوق فی عیون اخبار الرضا و الاستاد العلامة فی المجلد الرابع من بحار الانوار ...

انجام: فسبحان الله عما یصفون و هذا ما خطر ببال الحقیر علی ربه الغنی بهاء الدین ...

چاپ: میراث حدیث شیعه، دفتر ششم، قم، مؤسسه فرهنگی دارالحدیث، ۱۳۸۰ش، تصحیح علیرضا هزار

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۹۳۴

آغاز: بسمله، فی حدیث طویل فی باب مناظرة الرضا علیه السلام مع ارباب الملل و مع عمران الصابی؛ **انجام:** فسبحان الله عما یصفون و هذا ما خطر ببال الحقیر علی ربه الغنی بهاء الدین ...

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۱۰۹ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج عنابی،۳ص، ۳۰و۳۱سطر،اندازه:۲۰/۷×۲۹/۸سم[ف:۱۴-۲۸۷]

● **شرح حدیث عمران الصابی** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i ʻimrān-iṣ-ṣābī
رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ - ۱۲۵۹ قمری
raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)
تاریخ تألیف: ۷ شوال ۱۲۴۱ق
شرحی است مفصل بر حدیث عمران صابی که حاوی مسایل فلسفی است و شیخ صدوق آن را در کتاب عیون اخبار الرضا نقل و ذکر نموده است. شارح این کتاب را به خواهش میرزا زین العابدین نامی تألیف کرده است.
آغاز: حمدله. صلاة ... فیقول العبد الجانی ... کاظم بن قاسم الحسینی الرشتی. ان جناب الاکرم ... الامیر زین العابدین ... قد التمس منی ان اکتب کلمات فی شرح حدیث العمران الصابی و حل رموزه و فتح معضله ...
انجام: صدقات بلغ فاصاب الرغایب هذا آخر الحدیث. و الحمدلله اولاً و آخراً و ظاهراً و باطناً.
چاپ: چاپ شده
[الذریعه ج۱۳- ۲۰۴، ۲۰۴؛ فهرست کتب مشایخ ۲۹۲ش ۱۴۱ «شرح حدیث ...»]

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۷۶۰/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: دوشنبه ۷ شوال ۱۲۴۱ق؛ کاغذ: مختلف، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۶گ (۱۶۰-۲۷۵)، ۲۰ سطر [ف: ۲ - ۶۴۳]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۵/۷ خوئی
آغاز و انجام: برابر
خط:نستعلیق،بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یشمی، ۳۳ص (۹۹-۱۳۱)، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۷ - ۱۵۵]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۳۷/۱
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ و نستعلیق،بی‌کا،تا:۱۲۴۱ق؛کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۲۵۴ص (۱-۲۵۴)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۹ - ۷۹]
۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۸۶۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و رابعها ان المراد من المرآة نفس الزجاجة لانفس الصورة و النور الذی هو الدلیل لنفس الشیخ و الشعاع و لاشک ان
خط: نستعلیق، کا: علی نقی بن محمد رضا همدانی، تا: ۱۲۵۳ق؛ واقف: ملکزاده کوثر، آبان ۱۳۲۶؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، رویه پارچه خاکستری، ۴۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۶ - ۳۰۷]
۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۴۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد جعفر، تا: ۱۲۵۶ق؛ واقف: نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج خرمایی، ۱۳۵گ، ۲۰سطر، اندازه:۱۴× ۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۱۷۸]
۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۵۵/۱
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... ان جناب الاکرم الامجد الانجد اللوذعی الالمعی طالب البصیرة العلیا فی الدین؛ **انجام:** برابر
خط:نسخ،کا:حیدر علی بن محمد هاشم قرطمانی،تا:۱۲۶۲ق؛جلد: تیماج مشکی،۱۵۹گ،۲۰سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۳۵۳]
۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۷۲۴/۵
بی‌کا، تا: رجب ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن تریاکی، ۱۴۵گ (۶۹ر-۲۱۳ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۶سم [ف: ۵-۱۶۰]
۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۹۹۴/۱-عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ خوش،کا: میرعلی، تا: شوال ۱۲۶۴ق [عکسی ف: ۱-۲۲۷]
۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۷۷/۱۳
کا: سید علی اصغر پسر محمد قاسم طباطبائی زواره‌ای، تا: شنبه ۱۶ ذیحجه ۱۲۶۵ق؛ در ۳۲۳پ-۳۲۵ر از عیون اخبار الرضا نقل شده «باب ۱۳ ذکر مجلس الرضامع سلیمان المروزی متکلم خراسان»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴۰گ (۲۸۴پ-۳۲۳)، ۳۵ سطر (۱۴×۲۸)، اندازه: ۲۲×۳۹سم [ف: ۱۷ - ۴۱۱]
۱۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۸۰۵/۱
آغاز: برابر **انجام:** ایها النور الذی من ضوئه ×× قامت الارکان فی کل الوجود / انت باب الفیض للحق و قد ×× اظهر الله بک الفیض وجود / یا ابا ... لو لاک ×× ما بدی عابد و لا معبود
کامل؛ خط: نسخ، کا: ابوالحسن بن عبد الله حسینی، تا: ۲۵ ذیقعده ۱۲۶۷ق؛ جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۸۵گ، [ف: ۲ - ۶۸۰]

● **شرح حدیث عمران الصابی** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i ʻimrān-iṣ-ṣābī
ملک الاطباء رشتی، محمدکاظم بن محمد، ق۱۳ قمری
malek-ol atebbā' raštī, mohammad kāzem ebn-e mohammad (- 19c)

رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۱۸/۲ار
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق، اندازه: ۱۵×۲۱سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۸۹]

● **شرح حدیث عمران الصابی** / شرح حدیث / فارسی
š.-e hadīs-e ʻemrān-es-sābī
برغانی، محمد جعفر بن محمد تقی، - ۱۳۰۶ قمری
baraqānī, mohammad jaʻfar ebn-e mohammad taqī (- 1889)
آغاز: الحمدلله خالق البریات و مبدع الذوات و الصفات و منشی المداد و النقطة ... و بعد، معروض رای مبارک نواب اشرف والا

می‌دارد. این اذل اقل افقر ابن محمد تقی الشهید محمد جعفر ... در ماه قبل هنگام نزول اجلال ملا زمان عالی در دارالسلطنه قزوین ...
انجام: ختم عرایض خود کرده تمنای عفو از خطا و لغزش ها در عبارت دارد. و لاحول و لاقوة الا بالله و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین و رهطه المخلصین و لعنة الله علی اعدائهم و ناصبی شیعتهم و منکر فضائلهم اجمعین

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۹۳۵/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابوطالب بن محمد تقی مشهور به میرزا آقا، تا: ۱۲۷۲-۱۲۷۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۴گ (۲۲۵پ-۲۵۸پ)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۸ - ۱۳۲]

۱۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۹۷۸/۶-عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: حدود ۱۳۰۱ق؛ ۹۳ص (۲۸۰-۳۷۲) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۶]

● **شرح حدیث عمران الصابی** / شرح حدیث / فارسی
š.-e hadīs-e ʻemrān-es-sābī

غیر همانند:
۱. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۴۲/۳
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد بدانکه حدیث مشهوری است که ابن بابویه رحمة تعالی علیه روایت کرده است در کتاب توحید؛ **انجام:** وجود از عین ذات او باشد بعین ذات او مطابق مفهوم وجود باشد زیرا که فرق است میانه امور انتزاعیه حقیقیه ثابته و میانه.
خط: نستعلیق، کا: احمد بن مهدی یزدی، تا: ۱۲۰۵ق؛ ۶گ (۴۱ر-۴۶پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۴۱]

۲. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۴۲/۵
از: مؤلف از شاگردان ملاصدراست. ظاهراً دنباله رساله شماره ۳ همین مجموعه است؛ خط: نستعلیق، کا: احمد بن مهدی یزدی، تا: ۱۲۰۵ق؛ ۹۵گ (۵۷پ-۱۵۱پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۱- ۴۱]

← شرح حدیث عمران صابی > التحفة الرضویة

● **شرح حدیث «عینان لاتمسه النار عین بکت فی جوف اللیل»** / اخلاق / فارسی
š.-e hadīs-e «ʻaynān lātamaso-h-on nār ʻayn-on bakat fī jawf-el layl»

شرحی است عرفانی.
[فهرستواره منزوی ۵۴۰/۷]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۲۵/۲
آغاز: باسمه سبحانه، قال النبی صلی الله ... عینان لاتمسه النار عین بکت ... یعنی دو چشم است که آتش دوزخ بدان نبری یکی چشم با آبست و دیگری چشم بیخواب؛ **انجام:** اگر چه گناهان بزرگ کردی اما شفیع بزرگ هم آوردی یبدل الله سیئاتک الحسنات
خط: شکسته نستعلیق چلیپا، کا: محمد کاظم اصفهانی، تا: رجب ۱۰۶۰ق، جا: حیدرآباد؛ مجدول؛ جلد: ساغری مشکی، ۸ص (۷۳-۸۰)، ۱۲ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶/۹سم [ف: ۵ - ۵۷]

← شرح حدیث الغمامة > شرح حدیث القاف

● **شرح حدیث الغمامة = شرح حدیث البساط** / شرح حدیث / فارسی
š.-e hadīs-ol-qamāma = š.-e hadīs-ol-basāt

ترکستانی، فخرالدین، ق۱۱ قمری
torkestānī ‹faxr-od-dīn (- 17c)

اهدا به: شاه عباس دوم (۱۰۵۲-۱۰۷۸ق) برای مرتضی قلیخان شاملو
تاریخ تألیف: ۷ رجب ۱۰۶۹ق؛ محل تألیف: قم
شرح حدیثی است که داستان بر بساط نشستن حضرت امیر المؤمنین علیه السلام و بعضی از یارانشان و رفتن به کوه قاف و سد اسکندر را بازگو می‌کند. در این شرح فقره‌ای از فقرات حدیث آمده و ترجمه و شرح هر فقره را ذیل آن می‌آورد و ثواب این کار را به روح شاه اسماعیل ماضی صفوی تقدیم داشته؛ کتاب در سه فصل تنظیم شده: ۱. ذکر حدیث قاف؛ ۲. ذکر قصه اسحاق بن ابراهیم؛ ۳. ترجمه حدیثی از سعد بن عبدالله قمی اشعری که مروی است در احتجاج و کمال الدین و ترجمه حدیثی که علامه حلی در منهاج الکرامه (منهج ۴) آورده و مشعر به ظهور دولت صفویه است.
آغاز: ثنای نامحدود و شکر نامعدود معبودیرا سزاست که انعام لایحصی و افضال بیمنتها چه از عطایای سابقه بر وجود و چه از مزایای لاحقه بعد از هستی و بود درباره مخلوق انسانی و بنی ادم ارزانی و مسلم داشته
[فهرستواره منزوی ۵۴۰/۷ و ۲۰۷/۹]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۴۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** علی صحبتها الف التسلیم و التحیه حامدا مصلیاً
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ واقف: نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۸گ، ۲۳سطر، اندازه: ۲۵/۵×۴۲/۵سم [ف: ۵ - ۷۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۵۳۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** بظهور دولت قائم آل محمد علیهم السلام

پیوند دهی بحق رسولک الأمین.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ تملک: محمد تقی رصاص به تاریخ دوم شعبان ۱۱۲۷؛ مهر: «افوض امری الی الله عبده محمد زمان» (مربع)؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۰۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۴ – ۲۸۳]

● **شرح حدیث الغمامة = شرح حدیث البساط** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il-ġamāma = š.-u ḥadīṯ-il-basāṭ

قاضی سعید قمی، محمد سعید بن محمد مفید، ۱۰۴۹ – ۱۱۰۳ ؟ قمری

qāzī sa'īd-e qomī, mohammad sa'īd ebn-e mohammad mofīd (1640 - 1692)

تاریخ تألیف: شعبان ۱۰۹۹ق؛ محل تألیف: اصفهان
شرح مبسوطی است بر حدیث معروف به «حدیث الغمامة» که از معجزات حضرت امیرعلیه السلام دانسته شده است؛ این شرح دارای «مقدمه»ای است در دو «مطلب»: ۱) احادیثی مناسب موضوع، ۲) تمهیداتی مفید برای خواننده و این شرح. پس از آن قطعه‌ای از حدیث را می‌آورد و با عنوان «متن، شرح» آن را شرح می‌کند. این رساله به چند نام آمده: شرح حدیث البساط، شرح حدیث البساطة، شرح حدیث الغمام و یا غمامه که تمامی آنها نام یک حدیث طولانی است که آن را حسن بن سلیمان در کتاب «المحتضر» نقل کرده است. قاضی سعید می‌گوید از دیرباز بر آن بودم که همواره از انوار قدس کسب نور کنم و از نفحات انس استشمام نفحه انس پس به معروفترین حدیث حضرت علی علیه السلام حدیث غمامه دست یافتم و آنچه سال‌ها آرزو داشتم که شرح این حدیث کنم به انجام آن موفق شدم چه در بلده اصفهان آن را شرح کردم و هدیه احباب نمودم. وی از کتاب الاربعین و شرح کتاب التوحید خویش یاد می‌کند. مؤلف در مقدمه از حالات و مقامات سلمان فارسی سخن گفته است.

آغاز: بسمله الحمدلله مدبر الادوار و معید الاکوار طبقاً عن طبق و عالماً بعد عالم لیجزی الذین أساؤا بما عملوا، و یجزی الذین احسنوا الحسنی عدلا منه ... و بعد فیقول کاسد رأس المال و راصد اسرار الآل محمد المدعو بسعید الشریف القمی ...

انجام: اعاذنا الله من الشک و الارتیاب انه ولی الخیر و ملهم الصواب و لکن هذا آخرما اردنا ایراده من کشف بعض اسرار هذا الخبر فان اصبنا فی ذلک فمن الله الاکبر و من الانوار الائمة الاثنی عشر و ان اخطانا فمن انفسنا منبع الشر و الضرر و نستغفر الله من هفوات للسان ... و من الله اسئل العصمة عن الخطاء و الی الله المشتکی قد تم

[الذریعة ۱۹۰/۱۳ و ۱۹۱ رقم ۶۶۳؛ فهرستگان حدیث ۳۱۱/۴–۳۱۵؛ دنا ۶۱۶/۶–۶۱۷]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۶۷۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۲۱۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱/۶×۱۸/۲سم [ف: ۱۴ – ۲۹۰]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۸۴۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** والحمدلله رب العالمین ووقع ذلک ایام وقوفی بدرالسلطنه اصفهان صینت عن الحدثان
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۰۳ق؛ از روی نسخه اصل؛ محشی از مؤلف؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: چرمی، ۱۰۹ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱ – ۲۶۴]

۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۷۸۷
آغاز: و منها باسناده عن ربعی بن عبدالله؛ **انجام:** و اقول انا یا اخی و یا خلیلی و یا قرة عینی اسمع منی انی قد وفیت بما عهدت لک من شرح خطبة البیان بذکر هذه الخبر ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ ۱۵۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۱ – ۱۴۳]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۷۶۳/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ سید هدایت الله موسوی مراغی می‌نویسد که مجموعه را از میرزا محمد تقی امانت گرفته؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۲گ (۱پ–۱۰۲پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۲ – ۳۲۴]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۶۵۷
آغازو انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری خفی، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: الوان فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۳۹گ، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ – ۳۷۱]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۴۲۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج سبز، ۱۸۷گ، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۸۸۱]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۸۷۹
خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۷۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۷/۳×۲۲/۲سم [ف: ۱ – ۲۸۷]

۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۵۳۱-۲۳/۵۱
آغاز و انجام:برابر
خط: نسخ، کا: زین العابدین، تا: قرن ۱۳؛ جلد: کاغذی، ۷۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۵ – ۲۵۴۴]

۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۳۵/۴-عکسی
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمدلله اولاً و آخراً و ظاهراً. اتفق الفراغ من هذه النمیقة فی سنة الف و مایة علی یدی مؤلفه المفتاق الی رحمة بارئه اللطیف محمد المدعو بسعید الشریف عفی الله عنه ...
خط: نسخ خوش، کا: ابراهیم بن سعید محصص، تا: قرن ۱۳؛

۱۱۸ص (۲۰۴-۳۲۱) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۶]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۵۴۷

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام [د.ث. مجلس]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۶۱۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۱گ (۸۸ر-۱۵۸ر)، ۱۸ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۳۷ - ۳۲]

۱۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۹۶۵/۱

خط: نستعلیق پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۸۳گ (۱پ -۸۳پ) [ف: ۲ - ۱۵۲]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۲۱ ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۱۱۹گ (دو برگ نانوشته در آغاز و ۸ برگ در انجام)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲۴/۲ - ۷۱]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۵۰۰/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹گ (۵۶ر-۹۴پ)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۴۰۱]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۷۴۰/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی اصغر نجف آبادی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۲۰۴ص (۱۳۳-۳۳۷)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۱۷۲۴]

۱۶. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۶۴۶/۲

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۲۱ق؛ ۸۵ص (۵۷-۱۴۲)، قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۴۲۲]

۱۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۱۸۴-۳۱/۶۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اسدالله، تا: یک‌شنبه ۱۵ جمادی الثانی ۱۲۳۷ق؛ مصحح؛ تملک: مراغی در ۱۲۶۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۷گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۵۴۴]

۱۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۳۱/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمدلله رب العالمین و العاقبه للمتقین و صلی الله علی اشرف الاولین الاخرین

کا: غیاث الدین بن سید صدر الدین بار فروشی مازندرانی، تا: ۱۲۴۰ق، جا: اصفهان؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه، فستقی، جلد: روغنی مذهب، ۴ص (۱۰۵-۲۰۹)، ۲۰ سطر، اندازه: ۷/۸×۱۵/۵سم [ف: ۸ - ۳۳۳]

۱۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۲۶/۱

خط: نسخ، کا: محمد کهنلو، تا: ۱۷ ربیع الثانی ۱۲۴۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷۳گ (۲پ-۷۴ر)، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: - ۳۴۲]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۵۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و حدیث المفضل عن مولانا الصادق الذی ذکره الصفار فی آخر بصار الدرجات تتمة للشرح و استشهاداً للمراد و استحکاماً للبیان.

ناتمام؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۰ شوال ۱۲۴۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۴گ (۲۲پ-۵۵پ)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۴ - ۲۴۴]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: امیر عبدالهدی بن سید رضا، تا: ۱۲۵۰ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۶سم [ف: ۱۴ - ۲۸۹]

۲۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: سید علی، تا: ۱۲۵۰ق؛ در پایان قصیده عرفانی است با سرآغاز: «منم آن بنده مخلص کز آن روز که زادم ×× دل و جانرا ز تو دیدم، دل و جانرا به تو دادم»؛ مهر: «علی الحسینی ۱۲۶» (بیضی)؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۲گ، ۱۶ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲ - ۱۵۱]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۰۳/۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** حتی صارتا کانهما بساطان وارئحتمهما کالمسک الازخر فقال لنا امیرالمؤمنین اجلسوا علی الغمام فجلسنا واخذنا مواضعنا ثم قال.

خط:نسخ و نستعلیق،بی‌کا،تا: ۳ شوال ۱۲۵۰ق، جا: تبریز؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی نخودی و حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۲۲ص (۱۱۵-۱۳۶)، اندازه: ۱۴/۳×۲۰/۱سم [ف: ۲۹/۱ - ۲۷۳]

۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۴۴۵/۱۳

خط: نستعلیق، کا: مهرعلی تبریزی، تا: شعبان ۱۲۵۱ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۲گ (۲۱۲ر-۲۶۴پ)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۹ - ۲۳۷]

۲۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۲۱۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن علی اصغر قاینی، تا: چهارشنبه ۲۷ ذیحجه ۱۲۵۴ق، جا: اصفهان (دار المعصیة و الطغیان)؛ مصحح، محشی با نشان «مجمع، محمد عفی عنه»؛ کاغذ: فرنگی، ۵۱گ (۲پ-۵۲ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۳۳ - ۴۰۹]

۲۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۶۵۹/۱

خط: نسخ، کا: محمد بن علی مدد، تا: دوشنبه ۲۴ صفر ۱۲۶۱ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۲گ (۱پ-۱۰۲پ)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۵ - ۶۰]

۲۷. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۸۵۶

انجام: واتفقت عنایة الله عز شانه لتمام هذه النعمة ... لسنة مایة الا واحده من الالف الثانی

خط: نسخ، کا: علی بن جعفر نجف آبادی، تا: ۱۲۶۲ق؛ افتادگی:

آغاز (چند برگ افتاده)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۹×۲۱سم [نشریه: ۱۳ – ۲۲۳]

۲۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۰۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین فرزند حاج محمد ابراهیم سپاهانی، تا: ۱۲۶۳ق؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج، ۱۱۶گ، ۱۷ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳ – ۴۵۵]

۲۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۴۵۲/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه اواخر محرم ۱۲۶۴ق؛ مصحح، محشی با عنوان «مهدی بن علی»؛ تملک: محمد مهدی بن علی بن یوسف حسنی حسینی طباطبائی در پنجم ذیقعده ۱۳۱۴ با مهر «مهدی بن علی الحسینی» (مربع)؛ ۱۰۳گ (۱پ–۱۰۳پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۸۸۱]

۳۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: جعفر بن سید عبدالله شبر حسینی، تا: ۲۱ رجب ۱۲۶۴ق، جا: اصفهان؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۵۶گ (۱پ–۵۶پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳۹ – ۴۶۴]

۳۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۳۵۱/۵

انجام: و کان عند آصف بن برخیا حرف و احد فتکلم به فخسف الله عزوجل ما بینه ...

کا: نصیر بن میرزا باقر رشتی مشهور به ملاآقا بزرگ، تا: ۱۲۶۵ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۴گ (۷۹پ–۱۰۲ر) [ف: ۱۹ – ۱۵۱]

۳۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۵۶/۲

خط: شکسته، کا: محمد قاضی، تا: ۱۲۶۵ق؛ محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: پسته‌ای فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۷۱گ (۱۳۲پ–۲۰۲ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۶ – ۱۴۲]

۳۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۱۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱۰ – ۶۰۴]

۳۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۵۵۳/۱

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن محمد تقی طسوجی، تا: ۱۲۶۸–۱۲۶۹ق؛ جلد: تیماج، ۵۲گ (۳پ–۵۵پ)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲۲ – ۱۲۷]

۳۵. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۸۸۸/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: الله قلی بن محمد آقا بیک من طایفه بیات ساکن دارالمرز ملایر، تا: ۲۰ رمضان ۱۲۶۹ق؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۸۶گ (۱۵۳پ–۲۳۶پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [میراث اسلامی: دفتر دهم – ۷۶۷]

۳۶. خوی؛ ملا علی خوئی (شریف)؛ شماره نسخه:۴۳/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۵ صفر ۱۲۷۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۵۶گ (۱۴۶–۲۰۲)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اوراق عتیق: ۱ – ۱۳۵]

۳۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۵۲۵/۱

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد هادی سبزواری، تا: ۴ شعبان ۱۲۷۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرشکی، ۸۱گ (۲پ–۸۳پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۴۱ – ۳۲]

۳۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۹۱۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: آقا کوچک بن ملا علی شاهرودی، تا: دوشنبه ۲۷ ربیع الاول ۱۲۷۷ق؛ واقف: غیاثی، ۱۳۳۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۶۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲/۵سم [ف: ۵ – ۳۰۳]

۳۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۲۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** الی رحمة بارئه اللطیف محمد المدعو بسعید الشریف عفی الله عنه فی الاخرة و الاولی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۱۰۶گ، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۰ – ۲۲]

۴۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۹۵۱/۱

خط: نستعلیق، کا: محمد عبدالصمد نجومی، تا: ۱۲۸۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۱۱۴ص (۱–۱۱۵)، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶/۵سم [ف: ۱۷ – ۳۳۵]

۴۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۲۵۶

خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن حسن، تا: شنبه ۱۷ ربیع الثانی ۱۲۸۱ق؛ مجدول؛ مهر «العبد المذنب محمود الطباطبائی» (بیضی)، «ابوالمجد الطباطبائی» (بیضی) با تاریخ ۱۳۱۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۶ – ۲۴۱]

۴۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۷۰۷

خط: نسخ زیبا، کا: حاج اسماعیل، تا: ۱۲۸۵ق؛ تملک: ریحان الله موسوی به تاریخ رجب ۱۳۱۹ و مهر «العبد ریحان الله الموسوی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۳۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱۰ – ۱۰۷]

۴۳. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۶۹۱

خط: نسخ، کا: اسمعیل، تا: ۱۲۸۶ق [نشریه: ۲ – ۱۵۷]

۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۵۶۶/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لیکن هذا آخر ما اردنا ایراده فی کشف بعض اسرار هذا الخبر ... اتفقت عنایة الله ... لتمام هذه النعمة فی ... و صلی الله علی سید المرسلین و اخیه سید الوصیین و آلهما الاطیبین و عترتهم الانجبین و الحمدلله رب العالمین.

خط: نسخ، کا: ابوالقاسم خوانساری، تا: رمضان ۱۲۸۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۳گ (۶۴پ–۱۷۶پ)، ۱۴ سطر [ف: ۳۶ – ۱۰۲]

۴۵. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۵۰

آغاز: الحمدلله مدیر الادوار و معید الاکوار طبقاً عن طبق و عالماً بعد عالم لیجزی الذین اساؤا بما عملوا و یجزی الذین احسنوا بالحسنی عدلا منه؛ **انجام:** و من انوار الائمة الاثنی عشر و ان اخطا ممن انفسنا منبع الشر و تستغفر من هفوات اللسان و ترهات اهل الشک و العدوان

کامل؛ خط: نسخ جلی زیبا، کا: محمد شریف رضوی حسینی، تا: ۱۸ جمادی الثانی ۱۲۸۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: - ۸۱]

۴۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۸۷ ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ ممتاز، بی‌کا، تا: ۱۲۸۷ق؛ دارای کتیبه و سرلوح مذهب و مرصع، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخابی مذهب، ۱۴۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۲۴/۲ - ۱۹۵]

۴۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۲۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا البیان الی هنا ثم شرح الخبر الشریف ...

خط: نستعلیق و ثلث، کا: مهدی قمی، تا: ۱۲۹۷ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی با روکش تیماج ماشی، ۷۱گ (۱۱۷پ-۱۸۸)، ۱۴ سطر (۱۱×۱۶/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [رایانه]

۴۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۰۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق شکسته، کا: علی اکبر حاجی محمد صالح، تا: ۱۳۰۵ق؛ کاغذ: فرنگی فلفل نمکی، جلد: مقوایی، رویه کاغذ رنگی، ۲۰۱ص (۳۵-۲۳۶)، ۲۴ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۴۱]

۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۲۶۱

انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن محمد رضا حسینی خوانساری، تا: سه‌شنبه ۲۲ شوال ۱۳۱۵ق؛ محشی با رمز «منه ره»؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مذهب، ۶۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۷۱]

۵۰. اصفهان؛ تویسرکانی؛ شماره نسخه:۵/۱

کا: ملاعلی یزدی، تا: ۱۳۳۹ق؛ اندازه: ۱۵×۲۱سم [مجله ادبیات اصفهان: ش ۱۶ و ۱۷ - ۱۳۶]

۵۱. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۳۰۷/۳

خط: نسخ، کا: احمد بن علی اکبر بروجردی (حاج احمد خادمی)، تا: ۱۳۴۴ق؛ ۷۲گ (۱۹۲پ-۲۶۴پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۸۱]

۵۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۹۰۱/۱

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۸ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۳۹۲]

۵۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۵۰۰/۸

خط:نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۱گ (۱۱۵پ-۱۷۵پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۴۰۲]

۵۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۴۲/۱-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر؛ اتفقت عنایة الله عز شأنه لتمام هذه النعمة فی خامس عشر شهر رسول الله الخاتم شعبان المعظم لسنة مأة واحده من الالف الثانی علی یدی ناقدها الجانی ... و وقع ذلک ایام وقوفی بدارالسلطنة اصبهان صینت عن الحدثان.

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۴۴ص (۱-۴۴)، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۲۳ - ۱۳۵]

۵۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۰۲/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹گ (۳۳۴پ-۳۷۳پ) [ف: ۱۰ - ۱۵۸۳]

۵۶. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:۳مجموعه بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱ - ۱۵۵]

۵۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۳۵۵ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۵۸. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۵۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم قرمز، ۳۴گ (۱پ-۳۵پ)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [مؤید: ۲ - ۵۶]

۵۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۰۸۱/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۷گ (۴۶ر-۱۱۳ر)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۳ - ۲۷۳]

۶۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۰۰۵/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۲گ (۲۸پ-۸۰ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۳ - ۲۰۲]

● شرح حدیث غمامه و بساط / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e qamāma va basāt

خوانساری، حیدر بن محمد، - ۱۰۵۰ ؟ قمری

xānsārī, heydar ebn-e mohammad (- 1641)

شرح دو حدیث است: حدیث اول حدیث غمامه یا سحابه یا حدیث قاف که سلمان نقل کرده و در کتاب «المحتضر» حسن بن سلیمان حلی آمده است. حدیث دوم حدیث بساط است با این آغاز: «... عن انس بن مالک قال أهدی لرسول الله بساط من خندق. فقال لی: یا انس ابسطه، فبسطه، ثم قال: ادع العشرة ...» که در «العمدة» ابن بطریق آمده است.

[بحار الانوار، مجلسی، ۳۴/۲۷؛ العمدة، ابن بطریق، ص ۳۷۲]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۷۹۲/۴

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۵ - ۱۷۸]

● شرح حدیث «فان قال فلم جعل صوم السنة» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «fa-in qāl-a fa-lima ju‘il-aṣ ṣawm-us sana»

حسینی لاهیجانی، محمد بن احمد، ق۱۲ قمری
hoseynī lāhījānī, mohammad ebn-e ahmad (- 18c)
شرح قطعه‌ای از روایتی است که شیخ صدوق در کتاب «عیون اخبار الرضا» از حضرت امام رضا علیه السلام نقل کرده که آن حضرت سر تشریع بعضی از احکام را بیان می‌فرماید. این شرح با عناوین «قوله، قوله» می‌باشد و به درخواست بعضی از اجلاء نوشته شده است.
آغاز: الحمدلله الذی لم یکلف عباده الادون القدرة و سلام علی أشرف خلقه محمد و عترته خیر عترة الذین کلموا الناس علی قدر العقول الفطرة
انجام: علیک باستخراج تفصیل المقال اذ الکلام فیه وسعة المجال بمن کان له استقامة البال و انه سبحانه أعلم بحقیقة الحال

۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۸۶/۲
آغاز و انجام: برابر
کاتب = مؤلف، تا: غره محرم و ماه صفر ۱۱۱۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ، [ف: ۱ - ۳۸۲]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۰۹۹/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: مفید بن ابوسعید بن قطب الدین محمد لاهیجی، تا: ۱۱۰۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶گ (۱۰۹پ-۱۲۴ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۱۸ - ۲۵۲]

● **شرح حدیث الفرجة** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-il-furja
قزوینی، خلیل بن محمد زمان، ق۱۲ قمری
qazvīnī, xalīl ebn-e mohammad zamān (- 18c)
تاریخ تألیف: ۱۱۳۷ق
مناظره‌ای است به نقل از هشام بن حکم که زندیقی نزد امام صادق (ع) آمد و از وحدانیت خداوند و تصور وجود ثانی برای وی سؤال کرده که امام به آن پاسخ داده و مؤلف آن مناظره را شرح کرده است. وجه این تسمیه آن است که در این حدیث از زبان امام صادق (ع) این جمله نقل شده: «فلو کانا اثنین فلابد من فرجة بینهما حتی یکونا اثنین فصارت الفرجه ثالثا بینها قدیما معها». راوی این مناظره هشام بن حکم است و کلینی در اوائل کتاب التوحید اصول کافی آن را به تفاریق آورده است. صدوق نیز در کتاب توحید آن را نقل کرده است. قاضی سعید قمی در شرح بر توحید و مجلسی در بحار و فیض کاشانی در وافی نیز این حدیث را شرح کرده‌اند و درباره دلیلی که در آن بر توحید اقامه شده و تطبیق آن با ادله متداوله سخن گفته‌اند.
آغاز: بسمله، الله احمد علی ما فرج فی حل حدیث الفرجه بعد ما مضی علم عدم انحلاله قرب الف سنین و علی نبیه و اوصیائه ... اصلی علی ما لقنونی لتوحید الله حل حلاله حججا لاینطرق الیه شبهه رئیس الشیاطین فالمنصف البصیر الناظر فیما قیل فی حل هذاالحدیث الشریف و ما اقول، خبیر بانی ما ادعیت خلافا ... فروی شیخنا الجلیل ... عن هشام بن الحکم فی حدیث الزندیق الذی اتی ابا عبدالله (ع) ... اقول الضمیر فی قوله انهما اثنان راجع الی المبدأ القدیم الذی لامبدأ له
انجام: الوجود و الدهر اسم لقوة تصرفها و تولیها ثم الوجود هذا آخر ما اردنا ایراده فی شرح هذا الحدیث الشریف و الحمدلله اولا و آخر ما اردنا ایراده فی شرح هذا الحدیث الشریف و الحمدلله اولا و آخراً و ظاهراً و باطناً

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۲/۴
آغاز و انجام: برابر ... تمت سنة ۱۱۳۷
خط:شکسته نستعلیق،کاتب=مؤلف،تا:۱۱۴۷ق؛جلد: جرم قهوه‌ای، ۴۴ص (۱۱۳-۱۵۶)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۹ - ۵۳۵]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۸۸۸/۴
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳ - ۸۲]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۶/۸
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۹ص (۷۲-۹۰)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۹ - ۵۴۳]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۳۳۸/۵
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶ - ۴۲۷]
۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۸۶/۱-ف
نسخه اصل: نسخه آقای شیخ آقا بزرگ تهرانی؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: شیخ آقا بزرگ تهرانی، تا: چهارشنبه ۱۰ ربیع الاول ۱۳۶۵ق؛ از روی نسخه مورخ ۱۹ شعبان ۱۱۹۷ نوشته ملك محمد بن عبدالله؛ قطع: ربعی [فیلمها ف: ۱ - ۷۵۰]
۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۲۱۲/۲
آغاز و انجام: برابر
در فهرست از قاضی سعید قمی دانسته شده؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گ (۱۱ر-۱۹پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲۶ - ۱۷۷]

● **شرح حدیث «فضلت علی آدم بخصلتین»** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «fuḍḍilt-u ‘alā ādam bi-xaṣlatayn»
بحرانی، سلیمان بن عبدالله، ۱۰۷۵؟ - ۱۱۲۱ قمری
bahrānī, soleymān ebn-e ‘abd-ol-lāh (1665 - 1710)
درباره حدیثی که از پیامبر اکرم (ص) نقل شده و حضرت بیان فضیلت خود را بر آدم در این می‌داند که حوا را به گناه و خوردن از شجره منهیه دعوت کرد و همسران پیامبر کمك وی بودند در اطاعت و بندگی خدا، و حال آنکه بعضی از همسران پیامبر گناه‌کار بودند و از اطاعت پرودگار به دور.

آغاز: الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی، فضلت علی آدم بخصلتین کانت زوجته عونا له علی المعصیة و ازواجی اعوان لی علی الطاعة
انجام: و لنقبض عنان القلم فی هذا المقام و الا فمجال البحث واسع و الله الهادی.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۴/۴ و ۷۱۳/۴ عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمود بن عبدالسلام المفتی بحرانی، تا: ۱۱۰۸ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۲گ (۲۰ر-۲۱پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۱ - ۲۷۳] و [عکسی ف: ۲ - ۳۶۶]

● شرح حدیث «فضلت علی آدم لخصلتین» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «fuḍḍilt-u ʻalā ādam li-xaṣlatayn»

شرح و تأویل حدیث «فضلت علی آدم لخصلتین ... الخ». مؤلف در این رساله با رد قول فخر رازی، می گوید این حدیث دلالت بر تزکیه ازواج النبی (ص) نمی‌کند و در ادامه کلام بار دیگر حدیث را تأویل عرفانی نموده و در پایان از تأویل عدول نموده و حمل بر ظاهر را ترجیح می‌دهد. مؤلف به واسطه جد و پدر جد خود از محجه نقل می کند: «جدی من ابی عن المحجة» و شاید مراد محجة البیضاء فیض کاشانی باشد. به هر حال نام مؤلف را نیافتیم، لیکن به‌نظر می‌رسد مؤلف بعد از قرن ۱۱ ق می‌زیسته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۲۵۳/۲
آغاز: قال رسول الله - صل الله علیه و اله و سلم - فضیلت علی آدم لخصلتین کانت زوجته عونا له علی المعصیة؛ **انجام:** و لعلة اظهر و اطهر منه الحمل علی الحقیقة لعدم تعذرها فلا یجب المصیر الی المجاز بل لا یکاد و یحسن
خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ(۱۱۱- ۱۱۵)، ۱۴ سطر، اندازه: ۷×۱۴سم [ف: ۲۸ - ۳۶۹]

● شرح حدیث «الفقر سواد الوجه فی الدارین» / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e hadīs-e «al-faqr-o savād-ol-vajh-e fe-d-dārayn»

خواجگی کاسانی، احمد بن جلال الدین، - ۹۴۹ قمری

xājegī kāsānī, ahmad ebn-e jalāl-od-dīn (- 1543)

رساله در فقر حقیقی به نظم و نثر، در این رساله از خواجه احرار ناصرالدین عبیدالله و میرزا بابر کلان و نظام الدین خاموش نام برده است. با شرح حدیث «الفقر سواد الوجه فی الدارین» آغاز می‌شود و از تعلق و وابسته شدن انسان و از فقری که پیامدش بی‌نیازی است سخن می گوید. زندگانی پیران را به‌گونه داستان و گواه به کوتاهی می‌آورد.
آغاز: الحمدلله الذی نور قلوب العارفین بانوار جماله و جلاله و طهر نفوس السالکین بتجلیات اسمائه و صفات کماله ...
انجام: ندانسته‌اند که آن سمت که درین زمان از ایشان ظاهر شود از ایشان نیست همه از آن جنابست سبحانه و تعالی.
[دانشنامه ادب فارسی آسیای مرکزی ۵۵/۱؛ فهرستواره منزوی ۴۹۸/۷؛ مشترک پاکستان ۱۵۶۶/۳ (۴ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۶۰/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق هندی، کا: بابا گلکار، تا: قرن ۱۰؛ مجدول؛ جلد: تیماج سرخ، ۷گ (۳۵پ-۴۱ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۳/۱ - ۹۷]

۲. تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه:۱۸۷/۷
تذکر: در فهرست این رساله بدون نام مؤلف آمده؛ خط: نستعلیق، کا: حسن خان جوهر، تا: ۱۰۵۴ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر (۹/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۶×۲۳سم [نشریه: ۳ - ۲۳۲]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۷۴۱/۹
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: میرک، تا: با تاریخ ۱۰۶۸ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوایی با تیماج عنابی، ۹ص (۱۶۱-۱۶۹)، ابعاد متن: ۱۰×۱۸، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۵ - ۱۷۷۷]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۵/۶-فیروز
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق هندی، کا: محمد جمیل بن عبدالر حمن، تا: قرن ۱۲؛ دارای جداول طلائی، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرشکی، ۷گ (۸۹پ-۹۵ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۶سم [ف: ۲۱ - ۳۰۹]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۵۳۷/۱۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** نقشبندیه عجب قافله سالارانند ×× که برند از ره پنهان بحرم قافله را
خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شرقی، ۷گ (۲۳۱-۲۳۷)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۸/۵سم [ف: ۳۱ - ۶۰۱]

۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۶۷/۱۰-عکسی
آغاز و انجام: برابر
اصل نسخه: گنج بخش، ش ۱۴۰۱ (گنج ۶۶۶/۲، ۷۱۵)؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد امین، تا: ۱۲۸۰ق؛ ۶گ (۱۲۴-۱۳۰) [عکسی ف: ۲ - ۱۶۳]

● شرح حدیث فی الثواب و العقاب / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-in fi-ṯ ṯawāb wa-l ʻiqāb

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، - ۱۱۷۳ قمری

xājū'ī, mohammad esmāʻīl ebn-e hoseyn (- 1760)

شرح حدیثی از پیامبر (ص) ثواب و عقاب که در ضاهر با استحقاب ثواب و عقاب منافات دارد.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۰۶/۱۳

خط: نسخ، کا: محمد کاظم پسر میرزا محمد، تا: ۱۲۴۷ق، جا: اصفهان مدرسه جده؛ ۶گ (۱۲۰پ - ۱۲۵پ) [ف: ۵ - ۳۰۵]

● **شرح حدیث فی الحج** / فقه، شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-in fi-l ḥajj

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، - ۱۱۷۳ قمری

xājū'ī, mohammad esmā'īl ebn-e hoseyn (- 1760)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۰۶/۱۱

آغاز: شرح حدیث من التهذیب فی الحج فی روایة عن حریز عن الصادق فی رجل اعطی رحلا حجة تحج بها عنه من الکوفة فحج من البصرة

خط: نسخ، کا: محمد کاظم پسر میرزا محمد، تا: ۱۲۴۷ق، جا: اصفهان مدرسه جده؛ ۲گ(۱۱۵ر - ۱۱۶پ) [ف: ۵ - ۳۰۵]

● **شرح حدیث فی خلق العرش** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-in fī xalq-il-'arš

مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۰۳۷-۱۱۱۰ قمری

majlesī, mohammad bāqer ebn-e mohammad taqī (1628 - 1699)

چند خبر منقول است در کافی به این مضمون که عرش را خداوند از انوار اربعه قرمز و سبز و زرد و نور سفید آفریده است. نویسنده شرح که ظاهراً مولی محمد باقر مجلسی است، نخست چند توجیه نقل می‌کند و سپس وجهی را که از پدرش شنیده است بهترین می‌داند و می‌گوید: «احسن ما سمعته فی هذا المقام ما استفدته من الوالد العلامه ... و هو مما ظهر له من انوار الکشف و الیقین عند طی مقامات السالکین فاذکر منه علی الاجمال ما یناسب فهم اواسط الرجال ...». نویسنده به طور خلاصه انوار را درجات علم می‌داند و به حواشی خود بر اصول کافی احالت می‌دهد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۴/۵-طباطبائی

آغاز: هذا کلام یشتمل علی تحقیق غریب اعلم انه قد ورد خبر غامض فی خلق العرش رواه فی الکافی؛ **انجام:** هذا غایة ما یصل الیه افهامنا القاصره ... و قد فصلنا الکلام بعض التفصیل فی حواشینا علی اصول الکافی فتدبر.

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن محمد ربیع (یا حاج ربیع) اشتهاردی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قرمز، ۱گ (۱۶۴)، اندازه: ۱×۱۰سم [ف: ۲۲ - ۳۴۱]

● **شرح حدیث «فی رجل یتزوج متعة»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-in «fī rajul-in yatazawaj-u mut'at-an»

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، - ۱۱۷۳ قمری

xājū'ī, mohammad esmā'īl ebn-e hoseyn (- 1760)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۰۶/۵

آغاز: شرح حدیث محمد بن یحیی عن الرضا فی رجل یتزوج متعة و یملها من بلد الی بلد من نوادر الکافی

خط: نسخ، کا: محمد کاظم پسر میرزا محمد، تا: ۱۲۴۷ق، جا: اصفهان مدرسه جده؛ ۲گ (۷۹پ - ۸۰ر) [ف: ۵ - ۳۰۵]

● **شرح حدیث فی العلل و الامراض** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-in fi-l 'ilal wa-l amrāḍ

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، - ۱۱۷۳ قمری

xājū'ī, mohammad esmā'īl ebn-e hoseyn (- 1760)

وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)

شرح حدیث داود بن زرین در باب علل و امراض از کتاب الکافی.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۰۶/۳۵

خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم پسر میرزا محمد، تا: ۱۲۴۷ق، جا: اصفهان مدرسه جده؛ ۲گ(۳۳۴ر - ۳۳۵ر) [ف: ۵ - ۳۰۷]

● **شرح حدیث فی کتاب الاحتجاج** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-in fī k.-il iḥtijāj

قاضی سعید قمی، محمد سعید بن محمد مفید، ۱۰۴۹ - ۱۱۰۳ ؟ قمری

qāzī sa'īd-e qomī, mohammad sa'īd ebn-e mohammad mofīd (1640 - 1692)

مشتمل بر چند «بارقه»

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۰۰۶/۴

آغاز: روی شیخنا الطبرسی فی کتاب الاحتجاج باسناده عن ثوبان، انه قال ان یهودیا جاء الی رسول الله

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش گالینگور سبز، ۴ص (۱۲۳-۱۱۹)، ۲۲ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۱۵۰۳]

● **شرح حدیث فی معرفة الحلال و الحرام** / حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-in fī ma'rifat-il ḥalāl wa-l ḥarām

خراسانی، محمد جعفر بن محمد طاهر، ۱۰۸۰ - ۱۱۷۵

؟ قمری
xorāsānī, mohammad ja‘far ebn-e mohammad tāher (1670 - 1762)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۰۱/۵

آغاز: الحمد لله رب العالمین و الصلوة علی محمد و آله الطاهرین. بعد فهذه کراسة نبهت فیها الی روایة لم اطلع علیها فی کتاب من کتب اصحابنا الاکتاب دعائم الاسلام فی معرفة الحلال و الحرام تألیف الشیخ الثقة محمد بن احمد بن الجنید قدس الله روحه و بهذه الروایة قد یسهل الامر فی مواضع شتی فلا ینبغی الغفلة عنها و لنتکلم اولا فی حال ابن الجنید ثم فی صحة اخبار الکتاب حتی یتم مطوبنا فی صحة العمل بها و الاخذ بمضمونها؛ **انجام:** و من المعلوم صحة القصد اذا کان هی من یعتقد حلها و یعتقد حرمتها. منه.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ذیقعده ۱۱۲۷ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن مشکی، ۵گ (۱۳۳ر-۱۳۷ر)، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱/۹×۱۸/۷سم [ف: ۲۹/۱ – ۲۷۰]

● **شرح حدیث فی الوضوء** / فقه,شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-in fi-l wuḍū’

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، – ۱۱۷۳ قمری

xājū’ī, mohammad esmā‘īl ebn-e hoseyn (- 1760)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۰۶/۱۲

آغاز: شرح حدیث فی الوضوء مما غیرته النار و مما سختته الشمس

خط: نسخ، کا: محمد کاظم پسر میرزا محمد، تا: ۱۲۴۷ق، جا: اصفهان مدرسه جده؛ ۴گ(۱۱۷ر – ۱۲۰ر) [ف: ۵ – ۳۰۵]

● **شرح حدیث القاف = شرح حدیث الغمامة** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-el-qāf = š.-e hadīs-el-qamāma

بعد از ذکر مقداری از روایت آن را ترجمه می‌کند به همراه ذکر وقایع تاریخی و اشعار مناسب.

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۰۴/۲۱

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب۱۲۳۳ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ – ۱۵۶]

● **شرح حدیث القدر** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il-qadr

؟ رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲– ۱۲۵۹ قمری

raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798-1844)

احتمالاً از سید کاظم رشتی. نام نگارنده در دیباچه نیامده است. به قرینه مجموعه و نشانی‌ای که ابراهیمی (ص ۲۹۲) از یک چاپ آن داده است، نام نگارنده برگزیده شد. این غیر از تفسیر سورة القدر اوست که چاپ شده است (مشار، مؤلفین ۳۸/۵).

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۶۹/۴

آغاز: بسمله ... فی بیان الحدیث الشریف المروی عن مولانا امیرالمؤمنین ... ان القدر سر من سرالله و ستر من ستر الله، و حرز من حرز الله و امر من امر الله، مختوم بخاتم الله ... اقول: اعلم ان امرالله قسمین، امر فعلی عرفناه من قوله تعالی امره اذا اراد شیئاً أن یقول له کن فیکون؛ **انجام:** اقتل منهم سبعةً او عشرةً ×× فکلهم اهل فسوق فجرة. قد فرغ ...

خط: نسخ پخته، کا: عبدالصمد بن علی اصغر تبریزی، تا: ۹ صفر ۱۲۸۶ق؛ ۱۰گ (۹۱پ–۱۰۰پ) [ف: ۱ – ۱۴۸]

● **شرح حدیث قدسی** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e qudsī

بهاء الله، حسینعلی بن میرزا بزرگ، ۱۲۳۳–۱۳۰۹ قمری

bahā’-ol-lāh, hoseyn-‘alī ebn-e mīrzā bozorg (1818 - 1892)

گویا از خود بهاء الله است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۹۶/۲

آغاز: بسمله. الحمد الله الذی قد حرک افلاک الذوات بحرکة جذب حمد امنیته ... و بعد بر ناظر این کلمات ... معلوم و مشهود بود؛ **انجام:** از کرم پاک و بری احسان نما.

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی سفید و آبی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴گ(۹۴–۱۰۷پ)، ۲۸ سطر(۷×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۳ – ۳۱۶۷]

● **شرح حدیث «قد صعدنا ذری الحقایق ...»** / حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «qad ṣa‘adnā ḏary-al-ḥaqāyiq ...»

میبدی، حسین بن معین الدین، – ۹۱۱ ؟ قمری

meybodī, hoseyn ebn-e mo‘īn-od-dīn (- 1506)

شرح حدیثی است که گفته شده در پشت کتابی، به خط امام عسکری دیده شده است. این رساله در کتاب ریحانة الادب، به استناد ریاض العلماء به «حسین میبدی» شارح دیوان نسبت داده شده؛ لکن صاحب اعیان الشیعه، به خوبی دانسته است که او «حسین بن معین الدین»، همان شارح دیوان نیست؛ به همین علت، نام او را جدا از نام «شارح دیوان» آورده و به روشنی از کلام صاحب ریاض، آشکار می‌شود که مقصود او، جز «قاضی امیر حسین میبدی» بوده است. شارح، در این رساله، بر اساس

حروف مرموزه متن، به قیام «سید محمد» رهبر مشعشعیان، اشاره نموده؛ سپس از «شاه اسماعیل صفوی» با لقب «امیر المؤمین» یاد و ستایش کرده است.

[اعیان الشیعه: ۱۷۴/۶؛ الذریعة: ۲۰۰/۱۳؛ ریاض العماء: ۱۸۱/۲؛ ریحانة الادب: ۴۸/۶]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۷۰۳/۱

آغاز: و جد بخط الامام الحسن العسکری [علیه السلام] ما هذه صورته: قد صعدنا ذری الحقایق بأقدام الفتوة و الولاء و نور ناسبع طرائق بأعلام النبوة و الهدایة؛ **انجام:** و بحر الحکمة نفس الامام علیه لاسلام و رحمة الله و حکمته التی هی بمنزلة الجبل و حکمته التبی هی بمنزلة البحر.

خط: شکسته نستعلیق تحریری و نسخ، کا: علامه مجلسی، تا: قرن ۱۱؛ به خط «علامه مجلسی» کتابت و در حاشیه تصحیح شده؛ کاغذ:شرقی،۲گ(۱-۲)،۱۶سطر،اندازه:۱۲×۱۷سم [ف: ۳۲ - ۲۹۱]

● شرح حدیث «قد علم اولوالالباب ... » / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «qad ‘alim-a ol-ol-albāb ... »

رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ - ۱۲۵۹ قمری

raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)

در تفسیر گفتار امام رضا: «قد علم اولو الالبابان الاستدلال علی ما هناک لایعلم الا بما ههنا».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۵۶/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳گ (۲پ-۱۴ر)، ۲۲ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۸ - ۶۸۵]

● شرح حدیث «القرآن کله تقریع و باطنه تقریب» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «al-qurān kull-u-hū taqrī‘-un wa bāṭin-u-hū taqrīb»

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۶۸/۶

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۶ - ۴۹]

● شرح حدیث «قلوب العارفین لها عیون ...» (منظوم) / حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «qulūb-ul ‘ārifīn lahā ‘uyūn ...» (manẓūm)

نجفی، حسین، ق۱۳ قمری

najafī, hoseyn (- 19c)

تاریخ تألیف: ۱۴ محرم ۱۲۳۲ق

مجموعه ۶۵ بیت در شرح حدیث حضرت علی (ع): «قلوب العارفین لها عیون تری ما لایراه الناظر و ...» و در آن حدیث مزبور را با توجه به مذاق عرفانی و حکمی شرح و تفسیر شده است.

قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۹۶/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با تاریخ ۱۱۲۵؛ جلد: تیماج، ۱۹ سطر [ف: ۱ - ۳۸۰]

● شرح حدیث «کاد الفقران یکون کفرا» / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «kād-al-faqr-o an yakūn-a kofrā»

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۶۰۳/۱۷-ف

نسخه اصل: نسخه آقای افشار شیرازی؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱ - ۷۱۹]

● شرح حدیث «کفی بالموت واعظا» / حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «kafā bi-l-mawt-i wā‘iẓā»

ساچقلی زاده، محمد بن ابی بکر، - ۱۱۵۰ قمری

sāčqolī-zāde, mohammad ebn-e abī-bakr (- 1738)

[معجم التاریخ التراث الاسلامی ۲۴۷۹/۴ (۱نسخه)]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۷۲/۱۹

آغاز: بسم الله و نحمده من محمد المدعو باچقلی زاده الدائر فی در دئر الحیرة الراقد رفدة الغفلة الی اخیه احمد الصوفی ... اما النقیب عفا الله عنه فقد استیقظ ورعظ جمعا عظیما فابلغ؛ **انجام:** فان ما فات و قبل ان یطحنکم الثری و یکیل رؤسکم التراب فیا رب ارحم عبدا اتاک و نزل یک ولیس یرجوه سواک.تم تم. هذا شرح قوله علیه السلام کفی بالموت واعظا.

کامل؛ خط: نسخ، کا: درویش محمد بن حاج ولی بن حاج رسول طرسوسی برازی حنفی قادری ملقب به قوپرانی از گروه پیجان، تا: پنج‌شنبه ۲۱ محرم ۱۱۳۶ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن زیتونی، ۲گ (۲۸۳ر-۲۸۴پ)، ۱۲-۱۳ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۲/۳×۱۵/۴سم [ف: ۲۹/۱ - ۲۰۳]

● شرح حدیث کلاله / فقه / فارسی

š.-e hadīs-e kalāla

قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۸۶/۵

آغاز: اصل و ان ترک اخا لام وابن اخ لاب فلاخ للام السدس وما بقی فلابن الاخ للاب والام

از: [آخوند ملا] جلیل؛ کا: صدر الدین محمد حسینی نایب

الصدارة قزوین، تا: ۷ شوال ۱۱۰۳ق؛ در ادامه این رساله حواشی کاتب فاضل بر ذیل آ ن، فوائدی بر سهو در رکوع در ذیحجه ۱۱۰۳ق، فوائدی بر سهو در سجود در همان تاریخ، فوائدی در شک در سجود از کاتب (۵ برگ) و نیز حواشی بر فوائد مزبور توسط محمد مومن حسینی در ۱۹ ذیقعده ۱۱۰۳ق آمده، در انتها تعالیقی بر اوائل رساله حاشیه عدة الاحکام از ملا علی اصغر دیده می‌شود؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ [ف: ۱ - ۳۸۳]

← شرح حدیث کمیل ‹ شرح حدیث الحقیقة

● **شرح حدیث کمیل** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e komayl

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۵۹۷/۲

پرسش و پاسخ در گزارش حدیث کمیل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [ف: ۵ - ۳۰۲]

● **شرح حدیث «کنت کنزا مخفیا» = سیر و سلوک (رساله در)** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e hadīs-e «kont-o kanz-an maxfīyy-an» = seyr va solūk (r. dar)

نجم الدین کبری، احمد بن عمر، ۵۴۰ - ۶۱۸ ؟ قمری

najm-od-dīn-e kobrā, ahmad ebn-e ‘omar (1146 - 1222)

بیانی است عرفانی با اشاره به آیات قرآنی و احادیث و درج اشعار فارسی با عنوان «ای جان من» و «هیهات هیهات» [این عنوان‌ها در همه نسخه‌ها نیامده]. این رساله به ملا جعفر کبودرآهنگی نیز نسبت داده شده است. شباهت‌هایی آغاز و انجام و سیاق نوشته بین این رساله و رساله «فوائد العاشقین = خیالات العشاق» منسوب به محمد بن محمود ناگوری (-۶۴۳ق) وجود دارد که هم ظن وجود نسبت بین این دو رساله را تقویت می‌کند و هم بعید نیست که بعضی از نسخه‌هایی که در فهرست‌ها نام و مؤلفشان تشخیص داده نشده است، در فنخا بین این دو عنوان جابه‌جا شده باشند.

آغاز: الله لا اله الا هو درود بیحد بر آن ظهور که مشهود است و مقصود صفات است. ندارم روا با تو از خویشتن ×× که گویم تویی در جهان یا که من. چون آن گل نازک در گلشن بی نشانی بر بستر ناز در خواب مستی چنان بی خود بود که از هستی خود خبر نداشت ناگاه مشاطه قضا از خلوتخانه کنت کنزا مخفیا سر بر کرد و زمزمه فاحببت به گوشش فرو خواند و با سماع آن در جوشش آورد و به کشش «ان اعرف» بیدارش کرد

انجام: و اما در تفرقه چندین متفرق مباش نفس و شیطان و خلق و دنیا و کفر و اسلام و خیر و شر و بهشت و دوزخ همه را در دایره محبت جمع کن و در هاون اخلاص بسای و به دست توکل غلوله بند و در دریای معرفت پرتاب کن و از خود فارغ آی. و لایشرک بعبادة ربه احدا.

چاپ: به تصحیح محمد تقی دانش پژوه، مجله جاویدان خرد، سال ۳ (۱۳۵۶) ش ۱: ۲۷-۳۱

[فهرستواره منزوی ۵۴۱/۷]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۴۷۰/۱۴

انجام: س اول چیزی که حق تعالی ظاهر کرد چه بود ج نزد عرفاء روح محمد بود ... و نورانیت او از نورانیت قدس الهیت است.

در فهرست به احتمال به نجم دایه نسبت داده شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان‌های س، ج، دیگر؛ کاغذ: استانبولی، جلد: مقوا، ۲گ (۱۴۷ر-۱۴۸پ)، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱۷ - ۳۷۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۶۹۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و آن در اشارت ماند هیهات هیهات اگر مؤمن و عارف و موحد ... ما را چه و اگر منافق و مشرک ما را چه

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی ضخیم، جلد: تیماج مشکی، ۶ص(۲۳-۲۸)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۷ - ۱۴۲]

۳. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۵۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: علی اکبر، تا: ۲۳ محرم ۱۱۴۸ق؛ کاغذ: ایرانی، جلد: مقوایی، ۹۴ص، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲ - ۲۰۲]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۷۱/۱

آغاز و انجام: برابر

در فهرست با عنوان «رساله در سیر و سلوک» بدون مؤلف؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۰۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۱۹ص(۲-۲۰)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۰ - ۲۲۰]

۵. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۴۶۲/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۲۲ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶گ (۱۲۹پ-۱۴۴پ)، اندازه: ۱۰× ۱۴/۵سم [مؤید: ۳ - ۳۷۵]

۶. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۷۴۵/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد شفیع حسینی طالقانی اورازانی، تا: ۱۲۵۳ق؛ در پشت نسخه و نیز در حاشیه صفحه اول (با خط دیگر) از ملا محمد جعفر کبودرآهنگی با عنوان مؤلف رساله یاد شده است؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قرمز، ۲۹گ (۶۴-۹۲پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [نشریه: ۱۳ - ۱۳۲]

همدان؛ برنا، قاسم؛ شماره نسخه:۴۵/۳

همان نسخه بالا؛ در فهرست از مجذوبعلی شاه دانسته شده [نشریه: ۵ - ۳۷۸]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۱۷۵/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد حسین بن محمد ابراهیم اصفهانی، تا: محرم ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن یشمی، ۴۸گ (۶۵پ-۱۱۲ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۶ - ۲۵۵]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۳۷۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: محمد باقر خوانساری، تا: ۱۲۵۹ق؛ واگذاری بنیاد مستضعفان در شهریور ۱۳۶۷؛ کاغذ: نخودی و نباتی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۲ص (۷۶-۱۴۷)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۴۴۳]

۹. شیراز؛ بنیاد فارس‌شناسی؛ شماره نسخه:۶۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق زیبا، کا: محمد کاظم بن محمد متخلص به ناظم، تا: قرن ۱۳؛ ۳۶گ (۳۹پ-۷۴ر)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: - ۸۷]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۴۹۷/۵

آغاز و انجام: برابر

در فهرست با عنوان «رساله در سیر و سلوک» بدون مؤلف؛ خط: نسخ، کا: حسین علی حیرت ذهبی خراباتی زنجانی، تا: جمادی الثانی ۱۳۱۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۵۷ص (۱۰۳-۱۵۹)، ۱۷ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۲ - ۲۵۰۶]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۷۲۰

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۱۲. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۱۲۷/۱

آغاز و انجام: برابر

تذکر: در فهرست با عنوان «کتاب العرفا» با مؤلف ناشناس؛ خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سبز، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [ف: ۱ - ۹۲]

۱۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۹۷۱/۱

آغاز و انجام: برابر

در فهرست با عنوان «رساله عرفانی» بدون مؤلف؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۱×۱۹/۴سم [ف: ۷ - ۱۲۳]

● شرح حدیث «کنت کنزا مخفیا» = الاعیان الثابتة /

شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «kunt-u kanz-an maxfīyyā» = al-a‘yān-uṯ-ṯābita

ابن عربی، محمد بن علی، ۵۶۰ - ۶۳۸ قمری

ebn-e ‘arabī, mohammad ebn-e ‘alī (1166 - 1241)

نویسنده می‌گوید که یکی از اهل علم حدیث قدسی «کنت کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لاعرف» را طرح کرده است و از هر کس پرسیده جواب درستی دریافت نکرده، لذا شرح آن را از او خواسته است و پاسخ قانع‌کننده‌ای شنیده است. اشکال این است که شرط خفای چیزی مخلوق بودن است و حق تعالی منزه است از این امر. مؤلف درجواب این اشکال چهار وجه را بیان می‌کند: ۱. اینکه مراد از خفا، عدم وجود عارف به ذات او باشد؛ ۲. اینکه اشیاء دارای دو وجود هستند یکی وجود علمی که به آنها «اعیان ثابته» گویند و دیگری وجود خارجی و مراد از خفاء، به نسبت به اعیان ثابته بوده؛ ۳. ممکن است بگوییم خفاء از اضداد است که هم به معنی کتمان و خفاء آمده و هم به معنی ظهور و در این حدیث هم مراد ظهور باشد؛ ۴. مراد از کنز مخفی، در غایت ظهور بودن است ... . (فاضل)

این رساله در سال‌های اخیر با استناد به دلائل و شواهد ناکافی در مجموعه رسائل فلسفی صدرالمتالهین و با انتساب به او چاپ شده است و در برخی منابع آن را به علاء الدوله سمنانی منسوب کرده‌اند بنابر این این رساله به چهار نفر نسبت داده شده و اکثراً از محی الدین دانسته‌اند و عثمان یحیی در ضمن مؤلفات ابن عربی از رساله‌ای با عنوان «شرح حدیث قدسی و مسائل» یاد می‌کند که همین رساله است.

آغاز: بسمله. اعلم وفقك الله لما يحب و يرضى ان بعض اهل العلم اورد على الحديث القدسى و هو قوله تعالى: كنت كنزا ... اشكالا عظيما. و ذكر انه سئل عن كثير من علمائنا و لم يذكروا له جوابا شافيا فلما تاملت فيها الهمنى الله اربعة جوابا فاذكر ما اورده ثم اردفه بالاجوبة التى انعم الله بها على و هو ان الخفاء من الامور النسبية.

انجام: فخلقت الخلق، فسبحان من جعل الظهور مانعا للادراك و الستر و الحجاب سببا للظهور و الادراك، و هو اعلم بالحقايق.

چاپ: مشار عربی، ص۴۲۵؛ طهران، سنگی، ۱۳۱۵ق، وزیری، (کلمات المحققین: ج۲، صص ۱۸۵-۱۸۶)، با انتساب به ابن عربی؛ ضمن گنجینه بهارستان، بخش علوم قرآنی و روائی-۱، مسلسل ۳، تهران، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۰ش، با تصحیح فاطمه فنا

[کشف الظنون، الذریعة ۲۰۵/۱۳؛ ریحانة الادب ۲۵۵/۵؛ مؤلفات ابن عربی، چاپ سال ۱۴۱۳ هـ صفحه ۳۹۰]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۴۲۶/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مهر: علم الهدی إبن فیض کاشانی با نشان «بمحمد علم الهدی علم الهدی علم الهدی ۱۰۷۲» (بیضی)، «الراجی محمد محسن الفیضی» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، ۲گ(۶۷-۶۸)، ۱۹ سطر، اندازه:۷ × ۱۴سم [ف: ۳۴ - ۶۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۰۶/۱۱-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر؛ من شیخ بهاء الدین محمد العاملی. ره.

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۲۲۱ر)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۲۲ - ۷۵]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲۸۰/۴۵

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۸۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲گ (۱۱۰پ-۱۱۱ر)، ۲۱-۳۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۳۸ - ۴۰۲]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۶۳/۲

خط: نسخ، کا: ابوطالب عبدالواسع بن محمد هادی قزوینی، تا: قرن ۱۲، جا: قزوین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۵۵ص (۲۱-۷۵)، ۱۲ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۸ - ۲۳۲]

۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۸۷۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: گالینگور لاجوردی، ۱۶ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۱۸۲]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۳۵/۴۲

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، کا: شهاب الدین علی حسنی حسینی دیباجی، تا: با تاریخ ۱۱۰۴ق، جا: کرمان؛ در ص ۳۵۳ گفتگوی خیام است با غزالی درباره قطب آسمان‌ها؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱ص (۳۵۲)، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۳ - ۴۶۹]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۴۵۵/۲۰۲

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: بین ۱۰۶۳ تا ۱۱۴۱ق؛ منقول از خط میر حسن رضوی قایینی است؛ جلد: تیماج قرمز، ۱ص (۲۷۲)، اندازه: ۱۵/۵×۳۳سم [ف: ۱۰ - ۱۳۵۸]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۶۵۴/۴

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ، کا: علی عسکر بن مؤمن تولمی، تا: ۱۲۲۲-۱۲۲۴ق، برای آقا محمد علی پسر حاجی حسین رشتی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱گ (۲۵ر و پ)، ۲۹سطر(۱۲×۲۳) [ف: ۱۲ - ۲۶۶۱]

۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۹۱۳/۳

خط: نستعلیق، کا: سید صادق مرزون آبادی، تا: ۱۲۳۹ق؛ ۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۳ - ۳۷]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۰۶۹

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: علی اکبر بن محمد کریم طبیب سالیانی، تا: جمادی الاول ۱۲۶۳ق، جا: رشت؛ واقف: فهرستی، تیر ۱۳۱۰؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۷۹]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۵۳۱

آغاز و انجام: برابر؛ تمت فی مدرسه المستوفی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۳ق [رایانه]

۱۲. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۰/۳ فرخ

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: غره جمادی الثانی تا رمضان ۱۲۷۲ق؛ به طور چلیپا؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج سبز، ۲۱ سطر (۸/۳×۱۶/۵)، قطع: رقعی [ف: - ۲۰۳]

۱۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۶۳/۸

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن حاج ملا عبدالغنی تفرشی، تا: جمادی الاول ۱۲۷۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۸۲ر و پ)، ۲۰ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۳۵۳]

۱۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۹۳۶/۸

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ تحریری، کا: مهدی بن احمد لاهجی جیلانی، تا: ۱۲۹۴ق، جا: اصفهان مدرسه نیماورد؛ با نشان: پیر انصاری؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوا، رویه تیماج سرخ، ۲گ (۱۲۳پ-۱۲۴ر)، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۷ - ۲۰۵]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۱۳/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد بن ابراهیم شریف غروی، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۵پ-۱۶ر)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۷۷]

۱۶. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۷۷۷/۲

آغاز: برابر

در فهرست با عنوان «فوائد متفرقه حدیثی، تفسیری و لغوی» و ناشناس آمده آغاز نسخه با رساله ابن عربی هماهنگ است؛ خط: نسخ، کا: محمد امین بن سید احمد صحاف، تا: دوشنبه صفر ۱۲۹۷ق؛جلد:مقوا،۷گ(۷پ-۱۳پ)،اندازه:۱۵×۲۱سم[ف:۲- ۵۴]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۵۲۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن محمدرضا حسینی خوانساری، تا: ۱۳۴۰ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۱گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۱]

۱۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۸۱۶/۱۰

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول شنگرف؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۱گ(۵۴ ر و پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱۶ - ۳۶۸]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۵۲ ض

در فهرست با عنوان «رفع اشکال بر حدیث کنت کنزا مخفیا»؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ(۱۶پ-۱۷پ) [ف: ۵ - ۳۲۵]

۲۰. همدان؛ سیرلو، حمید؛ شماره نسخه:بدون شماره ض ۲۵

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱گ (۱۴۴ر-۱۴۴پ) [رشت و همدان: ف: - ۱۷۱۴]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۲۰/۸

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۲ص، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۱۹۵۷]

۲۲. سمنان؛ مدرسه صادقیه؛ شماره نسخه:۶/۵

آغاز: برابر

در فهرست با عنوان «الاعیان الثابتة» آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ(۱۷۲ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف مخ]

● شرح حدیث «کنت کنزا مخفیا» / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e hadīs-e «kont-o kanz-an maxfīyy-an»

حموی، محمد بن مؤید، ۵۸۶ - ۶۴۹ ؟ قمری

hamavī, mohammad ebn-e mo’ayyed (1191 - 1252)

شرح عرفانی کوتاهی است در یک مقدمه و چند فصل بر حدیث قدسی «کنت کنزا مخفیا فاحببت أن أعرف».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۵۲/۱

آغاز: شکر و سپاس منوری را که تنویر آفتاب معنی قلب عارفان بر افروخت؛ **انجام:** و بصورت جمیع قائم شدند بنور وجه باقی، این است سر کنت کنزاً مخفیاً

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن حسینی خویی زنوزی، تا: غره شوال ۱۲۰۶ق، جا: تهران؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۱۴پ-۱۶پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۴/۵سم [ف: ۵ - ۳۱۸]

● شرح حدیث «کنت کنزا مخفیا» / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «kont-o kanz-an maxfīyy-an»

بداوی، محمد بن احمد، ۶۳۴ - ۷۲۵ قمری

badāvī, mohammad-e bn-e ahmad (1237 - 1326)

رساله‌ای است به نثر آمیخته به نظم در توحید وجودی. مؤلف احتمالاً این اثر را به درخواست «شیخ حسام الدین» نگاشته و کلامش را با شرح «کنت کنزاً مخفیاً» شروع می‌کند. این رساله در فهرست آستان قدس (۳۰۹/۲۶) با عنوان «شرح حدیث کنزاً مخفیاً» و در فهرستواره منزوی با عنوان «مکتوب نظام بدایونی» و «توحید» و در فهرست نسخه‌های منزوی (۱۴۵۰/۲) با عنوان «نظام الدین اولیاء» و در صدر نسخه ذیل با عنوان «مکتوب در توحید» شناسانده شده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۹۸۶

آغاز: بسمله. مکتوب در بیان توحید برادرم شخ حسام الدین دوام عشق باد از (بنده فقیر) نظام الدین احمد بداونی که دوستدار عالم مطالعه می‌باشد، بسمله کنت کنزاً مخیاً؛ **انجام:** هر که خود را احد داند او مشرک است، همیشه آنجا معدود به عدد رسد کی بود ما ز ما جدا مانده ... معشوق و عشق (و) عاشق هر سه یکیست اینجا

خط: شکسته نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۲گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۶۰]

● شرح حدیث «کنت کنزا مخفیا» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «kunt-u kanz-an maxfīyyā»

علاء الدوله سمنانی، احمد بن محمد، ۶۵۹ - ۷۳۶ ؟ قمری

‘alā‘-od dowle-ye semnānī, ahmad ebn-e mohammad (1262 - 1336)

در پایان این نسخه آمده: «من افادات الشیخ علاء الدولة السمنانی» نه از محیی الدین. همانکه اکثراً از ابن عربی دانسته‌اند.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۰۹۲/۲

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۲۰۱-۲۰۲)، ۲۳ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱۱ - ۲۰۳۸]

● شرح حدیث «کنت کنزا مخفیا» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «kunt-u kanz-an maxfīyyā»

صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم، ۹۷۹ - ۱۰۵۰ قمری

sadr-od-dīn-e šīrāzī, mohammad ebn-e ebrāhīm (1572 - 1641)

رساله‌ای در رفع اشکال این حدیث از ملا صدر؛ گویا فقره‌ای است منقول از یکی از مؤلفات او. در الذریعه و یادنامه نیامده است. این رساله به محیی الدین ابن عربی نیز نسبت داده شده است.

آغاز: بسمله قال الشیخ محیی الدین رحمه الله تعالی اعلم وفقک الله لما یحب و یرضی ان بعض اهل العلم اورد علی هذا الحدیث القدسی و هو قوله تعالی کنت کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لاعرف اشکالا عظیما و ذکر انه سال عن کثیر من علماء زماننا.

انجام: فسبحان من جعل الظهور مانعا لادراک و الستر و الحجاب سببا للظهور و هو اعلم بالحقایق.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۲۱/۳۳

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ در آغاز این رساله از محیی الدین یاد شده و در برخی از نسخه‌ها این رساله (به خطا) به او منسوب شده است. محیی الدین نیز شرحی دارد که در دانشگاه و کتابخانه رضوی

نسخه آن موجود است؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سبز، ۲ص (۴۹۷-۴۹۸)، قطع: بیاض رقعی [ف: ۱۰ - ۹۹۳]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۳۰/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالصمد بن حسین بن محمد شوشتری، تا: قرن ۱۳، جا: اصفهان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱ص(۱۷۰) [ف: ۱۰ - ۱۶۶۸]

۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۷۳۹/۱

آغاز: برابر

رساله در پاسخ اشکالی که به حدیث «کنت کنزاً ... » شده است از ملا صدرا یا محیی الدین عربی؛ خط: تحریری، کا: میرزا علی بن عبدالخالق خوئینی، تا: ۱۳۵۳-۱۳۵۴ق؛ ۱گ، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۲۶]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۲/۳۹

آغاز و انجام: برابر؛ من افادات مولانا صدر الدین الشیرازی

مؤلف طبق جلد ۲۴۱/۵ ملاصدرای شیرازی است و در فهرست به غلط به محی الدین عربی نسبت داده؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای،۲ص(۳۰۴-۳۰۵)،۲۰سطر،اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۹ - ۴۳۵]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۲/۴۱

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰۷ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۹ - ۴۳۵]

● شرح حدیث «کنت کنزا مخفیا» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ «kunt-u kanz-an maxfīyyā»

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۷۱/۵

خط: نستعلیق، کا: ابوالحسن بن هادی حسینی، تا: ۱۲۴۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱ص، ۱۷ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۶ - ۲۷۲]

● شرح حدیث «کنت کنزا مخفیا» / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «kont-o kanz-an maxfīyy-an»

مجتهد ساروی، موسی بن حسن، ۱۲۸۵ - ۱۳۳۹ قمری

mojtahed-e sāravī ،mūsā ben hasan (1869 - 1921)

سید احمد کسروی تبریزی نخستین کسی است که به معرفی این رساله در کتاب «ده سال در عدلیه» خویش پرداخته و مؤلف آن را ستوده است. میرزا موسی این رساله را در رد اصالت این حدیث قدسی نوشته و ایراداتی بر جملات عربی آن گرفته و از جمله گفته‌اند: «خفی یخفی» لازم است و از فعل لازم اسم مفعول نتوان آورد این است که «مخفی» غلط و ما آن را در عربی نیز نمی‌یابیم بلکه بجای آن «خفی» را می‌یابیم.

آغاز: قبل از شروع لابدیم از تمهید چند مقدمه، مقدمه اولی، در تفسیر الفاظ مفرده واقعه در حدیث بدانکه لفظ «کنز» معرب (گنج) است.

[فهرستواره منزوی ۵۴۱/۷]

۱. ساری؛ طاهری شهاب؛ شماره نسخه:۲۱۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** حرره العبد العاصی محمد بن غلام حسین قاجار فی شانزدهم ذی قعدة الحرام قوی ئیل ۱۳۲۵

خط: نستعلیق زیبا، کا: محمد بن غلام حسین قاجار، تا: ۱۶ ذیقعده ۱۳۲۵ق؛ ۲۵ص، ۱۴ سطر(۱۷×۲۱) [نشریه: ۶ - ۶۲۳]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۲۱۷

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** سیصد و بیست و پنج من الهجره النبویه

احتمال دارد همان نسخه بالا باشد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن غلامحسین قاجار، تا: ۱۳۲۵ق، کتابت شده به نام: موسی مجتهد ساروی؛ واقف: موسی مجتهد ساروی؛ کاغذ: نخودی، ۱۹گ، ۱۴ سطر [الفبائی: - ۳۳۴]

● شرح حدیث «کنت کنزا مخفیا» / بهائیت / فارسی

š.-e hadīs-e «kont-o kanz-an maxfīyy-an»

عبدالبهاء، عباس بن حسینعلی، ۱۲۶۰ - ۱۳۴۰ قمری

'abd-ol-bahā', 'abbās ebn-e hoseyn-'alī (1844 - 1922)

بنا به خواهش دوست درویشان علی شوکت پاشا ولد آغاز حسین پاشا و برای او گزارش این حدیث چهار مقام: کنز مخفی، مقام محبت، مقام خلعت و مقام معرفت را شرح داده است.

آغاز: الحمدلله الذی قد حرک افلاک بحرکة جذب ... و بعد، بر ناظر این کلمات و واقف این اشارات معلوم بود.

[نسخه‌های منزوی ۱۷۴۳/۲؛ فهرستواره منزوی ۵۴۰/۷]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۱۴/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** حد نیکو است حال نفسی که بنفس خود بانوار این ضیاء قدس صمدانی منیر گردد، فهنیئا للعارفین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: رنگارنگ، جلد: میشن قرمز، ۳۰گ (۱۹پ-۴۸پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۶×۱۹سم [ف: ۹- ۱۶۸]

۲. مشهد؛ اصغرزاده، سید علی اصغر؛ شماره نسخه:۶

آغاز: والصفات علی اول نور استنار به زجاجة القلوب عند تجلی الذات و اول نفس حاج؛ **انجام:** چشم را از غیر دوست بر بست و به جمال مشهود گشود و سابقه را از کل اذکار پاک و مطهر ساخت تا از مزامیر آل داود الحان بدیع ملک محمود استماع نمود

کا: حبیب الله، تا: ۱۲۹۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۴ص [نشریه: ۵ - ۶۱۴]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۵۶۱/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** سامعه را از کل اذکار و مطهر ساخت، مز امیر

آل داود الحان بدیع ملیک محمود استماع نمود.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۶گ (۱۹پ-۴۴پ) [ف: ۲ - ۱۵۲]

۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۱۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** این طیور بال و پر اشکسته را ×× از کرم بال و پری احسان نما
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲ - ۷۵]

● **شرح حدیث «کنت کنزا مخفیا»** / عرفان و تصوف/ ترکی
š.-e hadīs-e «kont-o kanz-an maxfīyy-an»

رساله‌ای کوتاه در بیان شرح حدیث قدسی مشهور «کنت کنزاً مخفیاً و أحببت أن أعرف ...» و مطالبی درباره آن که از دیدگاه صوفیه نگارش یافته است. با توجه به مقدمه آن به نظر می‌رسد که در تألیف این رساله، از کتابی تحت عنوان «مفتاح ارواح» نیز استفاده شده باشد. ناگفته نماند در منابع و فهارس در دسترس، آگاهی بیشتری از این اثر به دست نیامد، ممکن است منحصر به فرد و حتی به خط مؤلف بوده باشد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۴۵/۴ کر

آغاز: مفتاح ارواحده بعض عقایده متعلق مسئله بیان ... اولمشدر بسم الله الرحمن الرحیم، ای برادر لر معلوم اولسون کی جناب واجب الوجود و معبود بالحق ازلیدر ابدیدیر حدیث قدسیده: کنت کنزاً مخفیاً؛ **انجام:** تکمیل سلوکدن صکره واقع اولسه ... مطلع حاصل اولوبده حدیث درون ... الزم لوازمندمندر بیوردیلر فهم جدای ...
خط: رقعی، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۳ یا اوایل قرن ۱۴، جا: گویا عثمانی (ترکیه)؛ ناتمام؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۱۴گ (۵۸ر-۷۱ر)، سطور در هامش [ف: ۴۰/۲ - ۱۸۰]

● **شرح حدیث «کنت کنزا مخفیا»** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «kunt-u kanz-an maxfīyyā»

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۴۷۸/۴

آغاز: قال الله تعالی فی حدیثه القدسی کنت کنزا مخفیا ... لاعرف. و لما کانت المهیات غیر مجعولة؛ **انجام:** ثم ابواه یهود انه و ینصرانه و یمجسانه حرره الشیخ نالی صوفیه وی
شرح «کنت کنزا مخفیا ...»، «حرره الشیخ نالی» الصوفیه وی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تیماج تریاکی، ۲گ (۳۱پ-۳۲ر)، ۲۳ سطر (۱۴×۱۸)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۳۸۰]

● **شرح حدیث «کنت کنزا مخفیا»** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e hadīs-e «kont-o kanz-an maxfīyy-an»

ظاهراً غیر همانند:

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۳۸۰/۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قال الله تعالی کنت کنزا مخفیا ... سؤال گفت کنزا مخفیا قبل ایجاد العالم و الآدم حق بر که مخفی بود اگر بر خود مخفی جهل لازم آید؛ **انجام:** کما قال قطب الاقطاب نجم الدین الکبری قدس الله تعالی سره عن سید العارفین ابی بکر الواسطی رحمة الله علیه قال تصادم صفة الجلال و صفة الجمال فتولد منهما الروح.
شرحی است بر حدیث قدسی «کنت کنزا مخفیا فأحببت أن أعرف» به طریقه سؤال و جواب؛ خط: نستعلیق، کا: لطف الله خالدی، تا: یک‌شنبه ۷ شوال ۹۸۱ق، از کتاب استادش عبدالعزیز کشلی در مقام سالوکده؛ با چندین تاریخ تولد به سال‌های ۱۰۲۸ و ۱۰۳۰ و ۱۰۳۳ و ۱۰۳۷ و ۱۰۴۲ از اولاد شیخ علی بن فتح الله آمده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۴۲پ-۴۳پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۷۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۶۶/۳

بی‌کا، تا: اواخر جمادی الثانی ۱۰۰۰ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سبز، ۴ص (۴۶-۴۹)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [سنا: ف: ۱ - ۱۹۸]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۸۵۰ ض

به صورت سؤال و جواب؛ بی‌کا، تا: ۱۰۱۲ق [د.ث. مجلس]

۴. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۵۳۸/۳

آغاز: کنت کنزاً مخفیاً ... یعنی حق تعالی مخفی بود و خواست که ظاهر شود پس خلق آدم کرد و او را موصوف گردانید به صفات کمال
خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن سید عبدالوهاب بن سیدخان، تا: ۱۰۶۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۲پ-۱۳پ)، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۲۱۹]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۹/۳۰

آغاز: بسمله. قال الله تعالی: «کنت کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لکی اعرف» قبل ایجاد العالم و الآدم از که مخفی بود؛ **انجام:** سئوال روح انسانی از نورذات حق بظهور آمد یا از صفات. جواب بقول بعضی از نور ذات و یقول بعضی از صفت جمال و جلال. کما قال قطب الاقطاب شیخ نجم الدین الکبری عن سید العارفین ابوبکر الواسطی رحمةالله علیهما قال: «تصادم صفة الجمال و صفة الجلال فتولد منهما الروح المحمدی. و صلی الله علی سیدنا محمد و آله. تم بعون الله.
این گفتار در شرح این عبارت بالا است که از حدیث‌های قدسی به شمار آوردند و عارفان بیشتر از آن یاد می‌کنند. شارح در آغاز اشکالی بر آن می‌کند و می‌گوید: خدا از که نهان بود و خواست خود را هویدا سازد از خود اگر نهان بود پس بخود آگاه نبود.

دیگری هم نبود که او از وی نهان باشد؛ خط: تعلیق، کا: نصیرالدین حسین حر حسینی، تا: ۱۰۷۶ق؛ ۲گ (۸۶ر-۸۷پ) [ف: ۳ - ۴۲۳]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۰/۳-طباطبائی

آغاز: فی حدیث القدسی کنت کنزا مخفیا ... بحث کرده اند که حضرت رب العزه ... مخفی بر که بود و ظاهر بر که شد

بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۲۱گ، ۱۹ ، ۲۰ و ۲۷ سطر، اندازه: ۱۰×۲۱سم [ف: ۲۳ - ۵۹]

۷. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۱۳۴/۱۱

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۶۴۴]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۰۴۱/۶

آغاز: محزون وجوب وجود را بحکم الطریق مسدود و الطلب مردود بابی نیست؛ **انجام:** پس کنت کنزا مخفیا یکی از مرتبه وجود خلقی است که جامع سر کونین و محل پی کاری می‌گردد.

این شرح با انشائی ادبی نیکو و به روش عرفا و صوفیان نگاشته شده؛ خط: نستعلیق، کا: محمد طاهر بن نجفعلی همدانی یا محمد علی، تا: ۱۲۵۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۱۴۱پ-۱۴۲پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۳ - ۱۹۸]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۳۴۸

آغاز: مکتوب قطب الاقطاب شیخ المشایخ نظام الدین اولیاء؛ **انجام:** تجلی روح است از ما سوی الله دست دهد و تجلی حق حاصل گردد

مکتوب نظام الدین اولیاء در جواب سوال حسام الدین گجراتی؛ خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۴ [رایانه]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۲۱۰/۲

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی قد حرک افلاک الدواة بحرکت جذب صمدانیة ... و بعد بر ناظرین کلمات و واقفین این اشارت معلوم و مشهود بوده؛ **انجام:** از سدرة المنتهی عوالم عرفان درگذرند و لیس ذلک علی الله بعزیز

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج فرنگی قهوه‌ای، ۱۳گ (۴۱پ-۵۳پ)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۳۰ - ۱۴]

۱۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۵۷۸/۳

آغاز: بسمله. قال النبی ... سؤال: حق تعالی که مخفی بود ... از خود مخفی بود یا از؛ **انجام:** فتولد منهما الزوج. و الله اعلم.

پرسش و پاسخی است درباره حدیث «کنت کنزا مخفیا، فاحبب ان اعراف ...»؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی زرد، جلد: تیماج سبز، ۸ص (۸۲-۸۹)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳ - ۴۸۰]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۹۸/۷-ف

بی‌کا، بی‌تا؛ در پایان آن روایتی است از نجم الدین کبری از ابوبکر واسطی به عربی. [فیلمها ف: ۱ - ۷۷۸]

۱۳. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۲۸۵/۳

آغاز: بسمله، حمد می‌گویم بر محمودی که جمیع حوامد خود را مشق گردانید؛ **انجام:** جمله نقطه است تمت الرساله بعون الله تعالی

رساله مختصری است در شرح و تفسیر حدیث «کنت کنزاً» و «احسن التقویم» بر اساس عقاید حروفیه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: مقوا با رویه پارچه گلی، ۱۱گ (۱۱۲ر-۱۲۲پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۸×۱۴سم [ف: ۲ - ۲۸۶]

● شرح حدیث «لاتسبوا الدهر» / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «lā tasobb-od-dahr»

ناصر خسرو، ۳۹۴ - ۴۸۱ قمری

nāser xosrow (1005 - 1089)

شرح حدیث «لاتسبوا الدهر» از حضرت رسول (ص) است که گویا ناصر خسرو آن را نگاشته است. در اول رساله عبارت تحقیقات ناصر خسرو آمده است در متن از کتاب بستان العقول نام برده است.

[کتابشناسی حکیم ناصر خسرو قبادیانی به کوشش علی میرانصاری، تهران، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی]

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۳۵۴/۷

آغاز: قال النبی صلی الله علیه واله: لاتسبوا الدهر، فان الله هو الدهر. وتعالی مطلق است مر ارواح مجرد را که آن پذیرای اجسام نیست؛ **انجام:** از بهر آنکه جواهر علم دین حق را نوشتها نوشته اند واندر در ... رموز نهفته. لایمسه الا المطهرون

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ درآخر رساله آمده: «و این کتاب را ابوالمعین سید اعلم ناصر بن خسرو بن ابی الحارث یمگانی قدس سره به نام امیر بدخشان علی بن الاسد ساخت اندر سال چهارصد و بیست و دو از هجرت پیغمبر صلوات الله علیهم اجمعین»، در آخر رساله فائده‌ای در فلسفه آورده شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۸۵]

● شرح حدیث «لایسئل فی القبر الا من محض الایمان» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «lā yus'al fi-l-qabr-i illa min maḥḍ-il-īmān»

تفرشی، مراد بن علی، ۹۶۵ - ۱۰۵۱ قمری

tafrešī, morād ebn-e ʻalī (1558 - 1642)

از ملا مراد (گویا تفرشی صاحب تعلیقه سجادیه) است و بخش حاضر منقول است گویا از تعلیقه سجادیه او و حاشیه بر من لایحضره الفقیه شیخ صدوق است. متن حدیث چنین است: «قال الصادق علیه السلام، لایسئل فی القبر الا من محض الایمان محضا او محض الکفر محضا و الباقون ملهو عنهم الی یوم القیامه».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰۲/۳۴-طباطبائی

آغاز: قال اصادق علیه السلام ف لا یسئل فی القبر ... قوله و الیاقون ای ماسوی الایمان و الکفر من الاعمال کالصلوة و الزکوة؛ **انجام:** کمادلت علیه الاحادیث السابقه الوارده فی التلقین. لملامراد

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۴۱گ [ف: ۲۳ - ۷۲۵]

● **شرح حدیث «لایموت لمؤمن ثلثة من الاولاد ...»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «lā yamūt-u li mu'min-in ṯalāṯat-un min-al-awlād ...»

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، - ۱۱۷۳ قمری

xājū'ī, mohammad esmā'īl ebn-e hoseyn (- 1760)

توضیحی است درباره جمله «تحلة القسم» از روایتی که از حضرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روایت شده: «لا یموت لمؤمن ثلاثة من الاولاد فتمسه النار الا تحلة القسم»، با نقل گفته‌های بعضی از علمای ادب و رد و ایراد در آنها.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۵۶۵/۱۰

آغاز: الحمدلله العلیم الحکیم القدیم الکریم القادر الغفار الستار و الصلاة علی من عزی المؤمنین؛ **انجام:** فلعله یکون من هذه الجهة مثاباً و به یصح استعمال صیغة افعل، فتأمل

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶گ (۱۳۹پ-۱۵۴ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۱۴ - ۳۲۹]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۰۶/۱۶

با حواشی منه؛ خط: نسخ، کا: محمد کاظم پسر میرزا محمد، تا: ۱۲۴۷ق، جا: اصفهان مدرسه جدة؛ ۱۴گ(۱۳۶پ - ۱۴۹پ) [ف: ۵ - ۳۰۵]

● **شرح حدیث «لسان القاضی بین جمرتین من نار»** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «lesān-ol-qāzī bayn-a jamaratayn-e men-an-nār»

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، - ۱۱۷۳ قمری

xājū'ī, mohammad esmā'īl ebn-e hoseyn (- 1760)

چاپ: در مجموعه ثانیه از رسائل فقهیه مؤلف چاپ شد.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۰۶/۳۳

خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم پسر میرزا محمد، تا: ۱۲۴۷ق، جا: اصفهان مدرسه جده؛ ۲گ (۳۲۴ر - ۳۲۵پ) [ف: ۵ - ۳۰۶]

● **شرح حدیث «لما خلق الله العقل استنطقه»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «lammā xalaq-al-lāh-ul-'aql-a istnṭaqah»

در شرح حدیث «لما خلق الله العقل استنطقه»، به عربی ناتمام و در ده مسأله که عبارت است از معنی عقل و حقیقت آن و وقت آفرینش آن و معنی سخن خواستن از آن و معنی پیش و پس رفتن آن و شرح این سخن که «ما خلقت خلقاً هواجب الی منک» و معنی اختصاص امر و نهی بدان و وجه ویژگی ثواب و عقاب بدان و نسبت خرد مردمان با آن عقل نخست و تحقیقی در مسأله اتحاد عاقل و معقول.

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۸۴/۲

آغاز: شرح: اقول قیل ان تصدیر الروایة بجملة اخبرنا ابو جعفر مع ان مصنف الکتاب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ ۵۰گ (۳۲۱-۳۷۰)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۵۳]

● **شرح حدیث «لو أن الغیاض اقلام»** / فضایل و مناقب / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «law ann-al-ġiyāḍ-a aqlām»

استرآبادی، محمد شفیع بن محمد علی، ق۱۱ قمری

estarābādī, mohammad šafī' ebn-e mohammad 'alī (-17c)

به درخواست: میرزا لطف الله

در پاره‌ای از فضایل حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام، ذیل شرح حدیثی که از طریق اهل سنت از حضرت پیامبر اکرم (ص) روایت شده که فرمود «لو أن الغیاض أقلام و البحر مداد ... ما أحصوا فضائل علی بن أبی طالب».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۱۳۰/۸

آغاز: اما بعد حمدالله علی افضاله ... فقد سألنی بعض أصدقائی ممن یقشع بذکائه ربابة المشکلات؛ **انجام:** و رتق بنظره فتق المبدد ... أمده الله بعنایته و احسانه و افاض علیه شآبیب فضله و امتنانه.

خط: نسخ، کا: محمد هادی بن میر محمد باقر موسوی همدانی، تا: ۱۱۱۱ق؛ تملک: محمد امین بن حاجی محمد مهدی؛ مهر: «انی لکم رسول امین» (مربع)، «بنده ... هدایت الله» (مربع)، «الواثق بالله الملی عبده محمد علی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۱۲۱پ-۱۲۵ر)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱۱ - ۱۵۰]

● **شرح حدیث لوح** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e lawh

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۸۸/۲

آغاز: روایتست که اول چیزی که حق تعالی از نور محمد آفرید

قلم بود و بعد از؛ **انجام:** و ثواب آن از برای شیعیان و آل محمد است

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ سفید فرنگی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ، ۱۸ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۰×۲۱سم [ف: ۱ - ۵۰۸]

● شرح حدیث «لو علم اباذر ما فی قلب سلمان لقتله» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «law ʻalim-a abāḏar mā fī qalb-i salmān la qatalah»

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، - ۱۱۷۳ قمری
xājū'ī, mohammad esmā'īl ebn-e hoseyn (- 1760)

آغاز: الحمدلله الذی منه تفیض العلوم علی العلماء و الصلاة علی أفضلهم محمد و عترته المعصومین الاتقیاء

انجام: و اذ قد وضح المرام فلنقطع الکلام حامدین لله علی الاتمام و مصلین علی رسوله و آله الکرام علیهم السلام

چاپ: در مجموعه ثانیه از رسائل اعتقادیه مؤلف چاپ شده

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۵۶۵/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۱۲۸پ-۱۳۴ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۱۴ - ۳۲۸]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۰۶/۱۴

خط: نسخ، کا: محمد کاظم پسر میرزا محمد، تا: ۱۲۴۷ق، جا: اصفهان مدرسه جدة؛ ۶گ(۱۲۶ر - ۱۳۱پ) [ف: ۵ - ۳۰۵]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۷۵/۳

خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم بن ابی الحسن حسینی، تا: ۱۲۶۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶گ(۵۵-۷۰)، ۱۵ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۶ - ۲۷۳]

● شرح حدیث «لو علم الناس کیف خلق الله الخلق ...» / شرح حدیث، پاسخ پرسش‌ها / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «law ʻalim-an-nās kayfa-a xalq-al-lāh-ul-xalq..»

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵ - ۱۲۸۸ قمری
kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810 - 1871)

تاریخ تألیف: ۱۳ رمضان ۱۲۷۱ق

در شرح حدیث «لو علم الناس کیف خلق الله الخلق لم یلد احدا احدا» که در جواب حاج خسرو خان نگاشته شده است.

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۳۲۴/۱

خط: نسخ، کا: محمد جواد بن محمد حسین ملقب به نواب، تا: ۱۳۰۳ق؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۴۶گ (۱-۴۶)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۴ - ۱۲۵۰]

● شرح حدیث «لولاک لما خلقت الافلاک» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «law lāk lamā xalaqt-ul-aflāk»

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری
ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

تاریخ تألیف: ۱۸ ربیع الثانی ۱۲۱۶ق

رساله است در شرح حدیث: «لولاک لما خلقت الافلاک و لو لا علی لما خلقتک» که در پاسخ پرسش سید مال الله بن سید محمد خطی تألیف نموده است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قد سالنی السید الاواه ... عن الحدیث القدسی و هو قوله تعالی لولاک ما خلقت الافلاک.

انجام: و فیه ایضا وجوه اخر اعرضنا عنها لغموضها و لرجوع بعضها الی ما ذکر.

چاپ: دارالسلطنه تبریز، دارالطباعه مشهدی حاجی آقا، سنگی، ۱۲۷۶ق، رحلی (جوامع الکلم: ج۲، صص۲۵۴-۲۵۵)

[فهرست مشایخ ۱۵/۲؛ ذریعه ۲۰۶/۱۳ «شرح حدیث ... »: احسائی؛ مکتبة امیرالمؤمنین ۵۸۴/۲]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۳۴۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۲۶ق؛ مذیل است به چند برگ «ترسیم دائرة العقل» از احسائی؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۷۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۸۱۱/۲

انجام: برابر

در فهرست این نسخه یک رساله دانسته شده، ولی انجام آن با این رساله هماهنگ است و به نظر می‌رسد نسخه دو رساله بوده لذا تفکیک شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۷ رمضان ۱۲۲۸ق؛ ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۳×۱۷سم [ف: ۴۱ - ۲۲۶]

۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۹۹۴/۴

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،بی‌کا، تا: پنج‌شنبه شوال ۱۲۳۱ق، جا: خرتاب رودبار تاقل رستاق؛ کاغذ: فرنگی نخودی سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۸۰پ-۸۲ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹/۵سم [ف: ۳ - ۴۸۱]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۶۲۲/۲۸

بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۳۳ق، جا: قزوین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۴ص (۲۹۵-۲۹۸)، ۱۸ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۲۶۲۶]

۵. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۱۹۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۲۳۶ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف مخ - ۱ - ۴۳۲]

۶. کاشان؛ فرهنگ و ارشاد؛ شماره نسخه:۲۹/۴

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد خان خوانساری، تا: ۱۲۳۶ق، جا: همدان؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۳۸-۴۰)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: - ۳۹]

۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۹۹۶/۲-عکسی

آغاز و انجام: برابر؛ ... و کتب جامع شواردها العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسایی فی ۱۸ شهر ربیع الآخر سنة ۱۲۱۶ق. حامداً مصلیاً مسلماً مستغفراً.

خط: نسخ پخته، کا: حسین بن علی کرمانی، تا: ۱۲۴۲ق؛ ۳ص (۱۵-۱۷) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۷]

۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۷۶۵/۱۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۱ق؛ ۲گ (۱۹۵پ-۱۹۶پ) [ف: ۵ - ۲۷]

۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۳۰/۲-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، کا: صادق بن حسن بافقی کرمانی، تا: ۱۲۵۳ق؛ ۷ص (۱۱۱-۱۱۷) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۸]

۱۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۹۴۹/۱۴

خط: تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق؛ اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۴۲]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰۵۴/۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: غلام علی بروجردی، تا: ۱۲۵۶ق، جا: بروجرد؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۱۵۶پ-۱۵۸ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: ۴۴ - ۲۱۹]

۱۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۶۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۵۷ق؛ ۲گ (۳۰ر-۳۱ر) [ف: ۱-۱۴۸]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۸۷۱/۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رحیم خوئی، تا: ۱۲۶۴ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۱گ (۴۱پ-۴۱پ)، اندازه: ۱۳×۲۶سم [ف: ۲۳ - ۵۸]

۱۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۷۶۵/۲

آغاز و انجام: برابر

کا: محمد نقی نیریزی (تبریزی)، تا: دوشنبه ۸ رجب ۱۲۷۰ق؛ مجدول؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۲گ (۱۴ر-۱۵پ)، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۴۴]

۱۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۳/۵

خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، تا: ۱۲ جمادی الثانی ۱۲۸۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۲۰۰-۲۰۱)، ۲۵ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۹]

۱۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۶۲۳/۲

خط: نستعلیق، کا: علی بن احمد موسوی، تا: دوشنبه ۵ جمادی الثانی ۱۲۹۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج آلبالویی، ۴گ (۳۰ر-۳۳پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۶ - ۷۳]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۰/۱۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در این مجموعه یادداشتی آمده که همه مجموعه را به خط مؤلف (احسائی) دانسته است؛ کاغذ: آبی، جلد: تیماج سبز، ۵ص (۲۶۵-۲۶۹)، ۱۷ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [سنا: ف: ۱ - ۵۷]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۸۷/۱۸

آغاز: برابر

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴ - ۲۴۱]

۱۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۷۴۲/۱۰

خط: نستعلیق، کا: محمد قلی بن عوض قراچه داغی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن مشکی، ۲گ(۵۰ر-۵۱ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱/۶سم [ف: ۵ - ۱۶۳]

۱۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۳۷/۲۳

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۲۲۷ر-۲۲۸پ)، ۲۱ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: - ۳۴۵]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۸۳۶/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، در عصر مؤلف؛ کاغذ: فرنگی، ۱گ (۴۲)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳۰ - ۷۴]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۷۷/۲۸

کا: سید علی اصغر پسر محمد قاسم طباطبائی زواره‌ای، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴گ (۲۱۳پ-۲۱۶پ)، ۳۵ سطر (۱۴×۲۸)، اندازه: ۲×۳۹سم [ف: ۱۷ - ۴۱۲]

۲۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۸۸۴/۱

کا: سید محمد بن نعمت الله موسوی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲ص (۱-۲)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳- ۱۰۸۴]

۲۳. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۲۷/۲۲

کا: زین العابدین گلپایگانی، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۲۶۱ر-۲۶۳ر)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۱۱۲]

۲۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۴۹۷/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲گ (۱۸۹ر-۱۹۰ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۸۴]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۲۱۴۸۰

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تذکر: شماره بازیابی اصلاح شد؛ قطع: خشتی [اهدائی ف: - ۳۴۱]

۲۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۲۶/۳

بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۵ - ۲۷]

۲۷. **قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۴۳۱/۶**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۵گ (۲۹۲-۲۹۶)، ۱۷-۲۱ سطر (۶/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۴۲]

۲۸. **قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۷۳۲/۳**
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳گ (۶۱-۶۳)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳ - ۱۲۳]

۲۹. **تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۰۳/۱۲**
بی‌کا، بی‌تا [ف: ۳ - ۳۴]

۳۰. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۷۹۷/۸-۱۹/۱۲۷**
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۰۰]

۳۱. **بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۴۴/۳**
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۱۷۴]

۳۲. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۹۰۳**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۳ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۷۹]

۳۳. **مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۶۳/۵**
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم زرد، ۲گ (۱۲۵ر-۱۲۶ر)، اندازه: ۱۵/۵× ۲۱/۵سم [مؤید: ۱ - ۱۵۴]

۳۴. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۰۳۱/۱۶**
کا: محمد بن صالح، بی‌تا؛ کاغذ: کبود فرنگی، جلد: مشکی، ۵گ (۱۰۵پ-۱۰۹پ)، ۲۸ سطر (۲۵×۳۰)، اندازه: ۳۴×۴۰سم [ف: ۱۷ - ۵۲۹]

۳۵. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۷۶عکسی**
آغاز: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ ۴ص(۱-۴) [عکسی ف: ۴ - ۵۱۸]

● شرح حدیث «لولاک لماخلقت الافلاک» / حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «law lāk lamā xalaqt-ul-aflāk»

قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۳۱۰/۲
آغاز: حمدله اما بعد سمعت مشافهة عن الشیخ احمد بن زین الدین الاحسایی ناقلا عن قطب العلما اقا باقر بهبهانی؛ **انجام:** لان النبی من غیر معجزة لیس بنبی اصلا و هذا ما وصل الیه فکری القاصر عجالة لدلالة سادتنا و هدایتهم و لتعلم من شیعتهم ... صلی الله علیه و آله. تمت.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن۱۳؛ ۱گ(۶۶ر-۶۶پ)، ۳۶سطر [ف: - ۶۴]

● شرح حدیث «لولا محمد و علی و الائمة ما خلق الله الخلق» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «law lā muḥammad wa ʻalī wa-l-a'imma mā xalq-al-lāh-ul-xalq»

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵ - ۱۲۸۸ قمری
kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810 - 1871)

به درخواست: حاج محمد علی رشتی
تاریخ تألیف: شنبه ۱۵ محرم ۱۲۸۵ق
حدیث «لولا محمد رسول الله و علی وصیه الامام و الائمة الاحد عشر من ولده ما خلق الله الخلق و هم من نور واحد» را که مشتمل بر فضایل و مناقب بسیار می‌باشد، سید هاشم بحرانی در کتاب «غایة المرام» آن را روایت کرده است. در این شرح فرازهایی نقل شده و شرح می‌شود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۶۵۴/۲
آغاز: الحمدلله الذی تجلی بنور عظمته لعباده لیعرفوه و نهاهم بما عرفهم من قدسه أن یصفوه؛ **انجام:** و استغفر الله من زلة الاقدام و انحراف الاقلام و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم ...
خط: نسخ، کا: علی بن محمد کرمانی مشهور به مؤذن، تا: ۱۲۸۵ق؛ جلد: تیماج سبز، ۸۷گ (۱۰۷پ-۱۹۳پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۵ - ۵۱]

● شرح حدیث «لولا نا ما عرف الله» / حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «law lā nā mā ʻurifa-l-lāh»

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری
ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۰۵۳
آغاز: بسمله. من البرسی قال علی امیرالمؤمنین علیه السلام؛ **انجام:** ابد الابدین و دهر الداهرین تمت فی رعایت حقوق اخو انی المومنین
خط: نسخ، کا: خراسانی، عبدالله، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

● شرح حدیث «لیت شعری ایتکن صاحبة الجمل الارب» / حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «layt-a šiʻrī ayyatukunn-a ṣāḥibat-ul-jamal-il-irab»

بحرانی، علی بن عبدالله، - ۱۳۱۹ قمری
bahrānī, ʻalī ebn-e ʻabd-ol-lāh (- 1902)

تاریخ تألیف: ۲۸ شوال ۱۳۱۵ق

گفتگویی است با ابن ابی الحدید که در شرح نهج البلاغه ذیل حدیث پیامبر اکرم (ص) «لیت شعری ایتکن صاحبة الجمل الارب» عایشه را نجات یافته دانسته و بحرانی از دید ادبی و حدیثی و تاریخی نظریه اورا رد می‌کند.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۴۶/۱۹

آغاز: الحمدلله ... فهذه مناظرة مع الشیخ عزالدین عبدالحمید بن ابی الحدید المعتزلی فی تاویل حدیث مشهور بین الامة من الامامیة و محدثی العامة و المعتزلة؛ **انجام:** و لیکن هذا آخر ما نمليه فی هذه الاجوبة السدیدة.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴، نزدیک عصر مؤلف؛ جلد: مخمل نیلی،۸گ(۱۱۹ر-۱۲۶پ)،۱۷سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۱-۲۰۷]

● **شرح حدیث «لیس من امام یمضی الا اوتی مثله» /** شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «lays-a min imām-in yamḍā illa ūtīy-a miṯluh»

همدانی شیخی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۳۹ - ۱۳۱۹ قمری

hamadānī šayxī, mohammad bāqer ebn-e mohammad ja‘far (1824 - 1902)

تاریخ تألیف: ذیحجه ۱۲۸۳ق؛ محل تألیف: همدان

در شرح حدیث روایت شده در «البصائر» از حضرت ابوعبدالله (ع) که گفته‌اند: «لیس من امام یمضی الا و أوتی الذی من بعده مثل ما اوتی الاول و زیادة خمسة اجزاء فیه». با دید عرفانی.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۴۵/۲

آغاز: حمداً یرقی به الی رضاه. و یبلغ به الحامد الی غایة ما یتمناه و الصلاة ... و اما بعد، فقد ظفرت فی هذا الاوان بحدیث مروی فی البصائر فیه بعضی الاشکال؛ **انجام:** الحمدلله اولاً و آخر. و قد تمت علی یدی الدائر فی العشر الاواخر من (۱۲۸۳) فی بلدة همدان صانها من طوارق الحدثان. الاطارقا بطرق بخیران ...

خط: نستعلیق پخته، بی‌کا، تا: ۱۲ ذیقعده قرن ۱۳؛ ۸گ (۱۰۲پ-۱۰۹پ) [ف: ۳ - ۱۸۹]

● **شرح حدیث: «ما الحق الله صبیانا ...»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i: «mā alḥaq-al-lāh-u ṣibyān-an..»

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵ - ۱۲۸۸ قمری

kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810 - 1871)

تاریخ تألیف: شب یک‌شنبه ۱۰ جمادی الثانی ۱۲۶۳ق

رساله، توضیح حدیث: «ما الحق الله صبیاناً برجال کاملی العقول الا هؤلاء الاربعه» الخ، است که در تفسیر صافی، ذیل آیه ۳۵ از سوره آل عمران و آیه ۱۵ از سوره مریم از تفسیر امام عسکری (ع) نقل نموده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۲۱

آغاز: پس از خطبه و نام مؤلف: انه قد سألنی بعض الاجلة عن حدیث عجیب مشکل ارسل الیه بعض الاخوان ان یسالنی عنه و هو مارواه فی الصافی؛ **انجام:** و لم نتعرض لما ذکرنا

خط:نسخ،بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۹گ، ۱۰سطر، اندازه: ۱۱× ۱۸سم [ف: ۵ - ۱۵۷]

● **شرح حدیث «مابین حوضی و منبری روض من ریاض الجنة»** / عرفان و تصوف / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «mā bayn-a ḥawḍī wa minbarī rawz-un min rīyāḍ-il janna»

کاتب در صدر نسخه نوشته است: «رساله للحکیم شرف الملة و الدین الجووندی رحمه الله». مقاله شرحی است عرفانی ضمن ۳۵ سطر بر این حدیث: «ما بین حوضی و منبری روضة من ریاض الجنة».

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۰۶۴

آغاز: پس از تسمیه: رب انعمت فزد و لا تنقص نقل عن خاتم الانبیاء و امام الانبیاء محمد العربی الابطحی صلی الله علیه و علی آله ائمة الهدی و اصحابه مصابیح الدجی انه قال ما بین حوضی و منبری؛ **انجام:** یکون فی روضة من ریاض الجنة هذا آخر ما خطر لی فی معنی هذا الحدیث علی سبیل الاختصار و بالله التوفیق.

خط: نسخ ریحان، بی‌کا، تا: قرن ۸، ضمیمه این مقاله است شش صفحه حاوی فوائد متفرقه از خواجه نصیرالدین طوسی و غیرها: ۱. «اعلم انا لا نشک فی کون الاحکام الیقینیة التی قد حکم بها اذهاننا مثلا کالحکم بان الواحد نصف الاثنین»، ۲. «قالت الحکما العلة التامة لا تنفک عن معلومها بتمامه»، ۳. «نامه عربی از خواجه به شیخ جمال الدین جیلی»، ۴. «الطبیعة باشتراک الاسم یطلق تارة علی ما هو مبدأ الحرکة»، ۵. «در بیان عینیت ماهیت و وجود واجب تعالی»، ۶. «طریق سلوک»، ۷. «یوجد فی بعض النسخ من الاشارات هذه الاشاره و هی اشارة الی المقولات الاجناس العشرة فاما الاجناس العشرة»، ۸. رساله قدر از شیخ الرئیس، ۹. چند سطری از رساله اغراض مابعدالطبیعه ابونصر فارابی؛ واقف: ملکزاده کوثر، آبان ۱۳۲۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۴گ، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۵ - ۱۸۰]

● **شرح حدیث «ما ترددت فی شیء أنا فاعله»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «mā taraddadt-u fī šaay'-in ana fā'il-uh»

یزدی، عبدالخالق بن عبدالرحیم، - ۱۲۶۸ قمری

yazdī, 'abd-ol-xāleq ebn-e 'abd-or-rahīm (- 1852)

تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۱۸/۱۱

آغاز: قال رسول الله ، قال الله عزوجل؛ **انجام:** وقت لقائه و هو مستلزم کرهة.

کا: احمد بن محمد حسن نعمة اللهی، تا: ۱۳۵۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد:مقوایی،۳ص(۴۵۶-۴۵۸)،اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۲۴]

● **شرح حدیث «ما ترددت فی شیء أنا فاعله»** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «mā taraddadt-o fī šay'-en ana fā'el-oh»

یزدی، عبدالخالق بن عبدالرحیم، - ۱۲۶۸ قمری

yazdī, 'abd-ol-xāleq ebn-e 'abd-or-rahīm (- 1852)

تاریخ تألیف: ۲۶ محرم ۱۲۶۶ق

در مصادر شیعه و سنی و با سندهای متعدد و کمی اختلاف در واژگان، حدیث قدسی «ما ترددت فی شیئی کترددی فی قبض روح عبدی المؤمن» نقل شده که مضمون آن به تردد خداوند که از صفات مخلوق است پرداخته و آن را به خداوند نسبت داده است. عده‌ای از شارحان حدیث به تبیین و شرح آن پرداخته اند از آن جمله ملا عبدالخالق یزدی از شاگردان شریف العلماء و شیخ احمد احسائی. او در این رساله در مقام بیان و توضیح این روایت است. او پس از توضیح اشکال، سه وجه برای دفع اشکال آورده است: یکی آن که بر معنای مجاز حمل شود و مراد از تردد، بیان عظمت مؤمن نزد خداوند باشد؛ یا این که تردد از صفات فعل باشد نه ذات؛ یا این که تردد، فعل مؤمن است و نسبت آن به خداوند از باب شرف مؤمن است. و جز آن نویسنده مطالب دیگری را مطرح کرده از قبیل اسباب تردد و چگونگی رفع آن.

آغاز: بسمله، حمدله ... چنین گوید عبدالخالق یزدی که از جمله احادیث مشکله قدسیه ...

انجام: و در ترجمه این حدیث شریف جای سخنان بسیار است لکن به همین قدر اختصار شد به جهت ضیق مجال و تبلبل بال أسأل الله الحشر مع النبی و الآل علیهم الصلاة و السلام ...

چاپ: مجله علوم حدیث فارسی، ش ۳، ۱۳۶۷ش، ص ۷۶ - ۹۱، با تصحیح مهدی مهریزی.

[فهرستواره منزوی ۳۷۵/۹]

۱. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۳۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۶ محرم ۱۲۶۶ق؛ مصحح، با علامت بلاغ در صفحه آخر با عبارت «بلغ قبالا مع الاصل»؛ جلد: مقوا، ۴گ(۳۸پ-۴۱پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: - ۶۵]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۷۴۴/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: عباس، تا: ذیقعده ۱۲۶۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۵گ (۱۳۴پ-۱۳۸پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۶×۲۱/۸سم [ف: ۵ - ۱۶۶]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۱۸۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: جعفر تونی، تا: قرن ۱۳؛ به خط مؤلف تصحیح شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۷۶ر-۸۳ر)، اندازه: ۱۵/۸×۲۱/۵سم [ف: ۱۸ - ۳۲۴]

۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۲۰۱۷/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰گ (۱۱۱-۱۲۰)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳ - ۱۶۵]

۵. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲۵۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با رساله در فضائل امیر المؤمنین علی علیه السلام از همان مؤلف در یک مجلد؛ جلد: چرمی، ۱۷گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۲ - ۸۷۲]

● **شرح حدیث «ما ذئبان جائعان»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «mā ḏi'bān jā'i'ān»

ابن رجب، عبدالرحمن بن احمد، ۷۳۶ - ۷۹۵ قمری

ebn-e rajab, 'abd-or-rahmān ebn-e ahmad (1336 - 1393)

چاپ: با کتاب قیام اللیل و قیام رمضان، محمد بن نصر مروزی، لاهور، ۱۳۲۰ق؛ در ضمن مجموعة الرسائل المنیریة، ریاض و قاهره، مکتبة الطیبة و دار الکلمة الطیبة، ۱۳۴۶ق، جلد ۳؛ الکویت، ۱۹۸۴؛ بیروت، ۱۹۹۲/۱۴۱۳

[الاوقاف العامة بغداد ۲۶۵/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۶۱/۶عکسی

آغاز: بسمله. حمدله. و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم تسلیما کثیرا الی یوم الدین اخرج الامام احمد و النسائی و الترمذی و ابن حیان فی صحیحه من حدیث کعب بن مالک الانصاری

نسخه اصل: کتابخانه سلیمانیه در استانبول، شماره ۲۷۷؛ خط: نسخ، کا: محمد بن عثمان بن سفیان بن مرادخان، تا: یک‌شنبه جمادی الثانی ۱۱۱۸ق؛ مصحح، سماع‌های متعدد در اول و آخر؛ ۱۶ص (۷۵-۹۰)، ۱۵ سطر [عکسی ف: ۴ - ۱۲۷]

● **شرح حدیث «ما من احد یدخله عمله الجنة و**

ینجیه من النار» / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «mā min aḥad-in yadxulu-hū ʻamal-u-hu-l janna wa yunjīh-i min-an-nār»

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، - ۱۱۷۳ قمری
xājū'ī, mohammad esmāʻīl ebn-e hoseyn (- 1760)

در این رساله اثبات می‌شود که این روایت که به واسطه ابوهریره نقل شده مخالف با قرآن کریم و احادیث معتبر دیگر می‌باشد و بدین جهت مردود است، و این‌که میزان نجات و عقاب اعمال انسان است پس از حصول رحمت الهی.

چاپ: در مجموعه ثانیه از رسائل اعتقادیه مؤلف چاپ شده

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۵۶۵/۷

آغاز: الحمدلله الذی یدخل من یشاء من عباده الجنة و ینجیه من النار برحمته و فضله؛ **انجام:** و الثانی تسلیم الله الامور الیه و اباحته له بحیث لا یکون له تعالی قدرة علی صرفه و منعه فتأمل

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۵گ (۱۲۲پ-۱۲۶پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۱۴ - ۳۲۸]

● **شرح حدیث محبة امیرالمؤمنین** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i maḥabbat-i amīr-il-mu'minīn

گلپایگانی، زین العابدین، ۱۲۱۸ - ۱۲۸۹ قمری
golpāygānī, zayn-ol-ʻābedīn (1804 - 1872)

آغاز: بسمله حمدله والصلوة والسلام علی اشرف الانبیاء و المرسلین و علی ابن عمه و کاشف غمه علی و اهل بیته ... قال النبی (ص) لو اجتمع الناس علی حب علی ... بیان مالعله یحتاج الی البیان فی هذا الحدیث قوله لواه هی حرف شرط

انجام: و اصلح من استن بسنته وطرقیته والحمدلله الذی هدانا لهذا و ما کنا لنهتدی لولا ان هدانا الله

چاپ: ضمن «انوار الولایة» مؤلف به چاپ رسیده است

[معجم المطبوعات، رفاعی ص ۱۳۰]

۱. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۲۴/۱۲

خط:نستعلیق، کا: ملا زین العابدین گلپایگانی، بی‌تا؛ ۵گ (۲۵۵ر-۲۵۹ر)، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: ۱۰۵]

۲. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴/۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵گ (۸۹پ-۹۳ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۹/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۱۳]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۵۱۸/۳

نسخه اصل:کتابخانه مدرسه آیة الله خوئی-مشهد۶۶؛خط:نستعلیق، کا: محمد حسین، بی‌تا؛ ۱۲ص (۴۲۴-۴۳۵) [عکسی ف: ۴ - ۳۳۳]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳/۶۶۷۲-۳۴/۴۲

آغاز و انجام:برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با نشان «منه ره»؛ جلد: مقوایی، ۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۵۵۰]

● **شرح حدیث مشکل فی باب الزکاة** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-in muškil-in fī bāb-iz zakāt

به روایت از کلینی و در آن آمده: «قال استادی مولانا محمد باقر دام ظله العالی فی شرح الارشاد ... قال ... صاحب المنتقی».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۵۰/۲

خط: نستعلیق چلیپا، کا: محمد بن ابی الفتح تنکابنی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۳گ (۲-۴)، ۲۸ سطر (۱۰/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۸سم [ف: ۱۶ - ۶۲۳]

● **شرح حدیث «المعدة بیت کل داء»** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «al-miʻdat-u bayt-u kull-i dā'»

سنوسی، محمد بن یوسف، ۸۳۲ - ۸۹۵ قمری
sanūsī ‹mohammad ebn-e yūsof (1429 - 1490)

در گزارش حدیث نبوی: «المعدة بیت الداء و الحمیة رأس الدواء، و اصل کل داء البردة».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۱۳۸/۲

آغاز: مقدمة سیدی العارف بالله محمد بن یوسف السنوسی ... بسمله. و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم، قال. محمد بن یوسف السنوسی رضی الله عنه الحمدلله المتفرد بالقدم، مخترع الوجود من العدم، الذی نور العالم بمن اوتی جوامع الکلم. اما بعد فقد جرابینی و بین اخوانی کلاماً فی فضل صناعة الطب؛ **انجام:** فتستقیم لذالک الصحه باذن الله عزوجل. و صلی علی سیدنا محمد ... و ابی بکر و عمر و بقیة الصحابة. و الحمدلله رب العالمین، (و کان الفراغ من تسویده فی ربیع الاول سنه ۱۱۷۰)

در فهرست با عنوان «المقدمة» آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۱۷۰ق؛ کاغذ: سپاهانی، ۳گ (۱۶۱ر-۱۶۳ر)، ۲۹ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۱۱ - ۱۳۹]

● **شرح حدیث المعراج** / حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-il-miʻrāj

زواره ای اصفهانی، حسین بن مرتضی، ق۱۳ قمری
zavvāre'ī esfahānī, hoseyn ebn-e morteza (- 19c)

تاریخ تألیف: شوال ۱۲۶۸ق

اشکالی است در دو ضمیر که در حدیث معراج آمده و مؤلف چهار وجه در آنها ذکر کرده و برای رفع اشکال گفتگو می‌کند.

آغاز: الحمد لله الذی ارسل رسوله بلسان قومه و الصلاة و السلام علی محمد الذی عرج الی السماوات لشرافته

انجام: و الوقعات النفسی اللازم للبشریة کما انها غیر محذور علی غیره و فیه ما سمعت

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۵۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۲گ (۷ر–۸پ)، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۲۷ – ۲۶۹]

● **شرح حدیث المعرفة** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il ma'rifa

گلپایگانی، زین العابدین، ۱۲۱۸ – ۱۲۸۹ قمری

golpāygānī, zayn-ol-'ābedīn (1804 - 1872)

شرحی است بر حدیث «من عرف الله و عظمه منع فاه من الکلام و بطنه من الطعام و عنی نفسه بالصیام و القیام قالوا بآبائنا و امهاتنا یا رسول الله هولاء اولیاء الله قال ان اولیاء الله سکتوا فکان سکوتهم فکرا وتکلموا فکان کلامهم ذکراً ...» احتمالاً از تألیفات شیخ زین العابدین گلپایگانی است.

آغاز: بسمله حمدله والصلوة و السلام علی اشرف الانبیاء ... روی الشیخ الصدوق ثقة الاسلام و المسلمین عن الامام جعفر بن محمد الصادق ... قال رسول الله (ص) من عرف الله و عظمه منع فاه من الکلام ... بیان مالعله یحتاج الی البیان فی هذا الحدیث الشریف من عرف الله الشارح الشیخ بهاء الدین العاملی قدس سره وقال البعض الاعلام اکثر ما یطلق المعرفة ...

انجام: مرتبة الی ما لانهایة له بعضها فوق بعض رزقنا الله الوصول الی هذه الدرجات العلیة و المراتب السنیة واعاذنا من حرمانها بحق من وجدها و وصل الیها و الحمدلله وصلی الله علی محمد وآله

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۵۱۸/۲

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه مدرسه آیة الله خوئی – مشهد ۶۶؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسین، تا: سه‌شنبه ۱۴ رجب ۱۳۱۶ق؛ ۱۵ص (۴۱۰–۴۲۴) [عکسی ف: ۴ – ۳۳۳]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۶۷۲/۲-۳۴/۴۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشان «منه ره»؛ جلد: مقوایی، ۹گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ – ۲۵۵۰]

۳. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۶گ (۸۴پ–۸۹ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۹/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: – ۱۳]

● **شرح حدیث المعرفة** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-il ma'rifa

حسین بن عبد علی

hoseyn ebn-e 'abd 'alī

مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۱۸۱/۵

بی‌کا، بی‌تا [اوراق عتیق: ۱ – ۲۵۲]

← شرح حدیث المعرفة بالنورانیة ← مواعظ

● **شرح حدیث «المعرفة بالنورانیة»** / کلام و اعتقادات، شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «al-ma'rifat-u bi-n-nūrānīyya»

نوری، علی بن جمشید، – ۱۲۴۶ قمری

nūrī, 'alī ebn-e jamšīd (- 1831)

شرحی است مزجی بر حدیث معروف «معرفتی بالنورانیة معرفة الله عز و جل معرفتی بالنورانیة و هو الدین الخالص». حدیث نورانیت بنا بر روایت علامه مجلسی در بحار الانوار (ج ۲۶، ص ۱–۷) آمده که در آن علامه به نقل از پدر خود آورده: «ذکر والدی انه رأی فی کتاب عتیق جمعه بعض محدثی اصحابنا فی فضائل امیرالمؤمنین (ع) هذا الخبر و وجدته فی کتاب عتیق مشتمل علی اخبار کثیرة» که کتاب مذکور در دسترس نیست. حدیث نورانیت توسط حکیم ملا علی نوری (–۱۲۴۶ق) و ملا هادی سبزواری (–۱۲۸۹ق) شرح شده که شرح ملا علی نوری صبغه‌ای عرفانی – روایی دارد و شرح سبزواری که چندین برابر شرح نوری است صبغه فلسفی. ملا علی نوری با بیان سه مقدمه به شرح مفاد حدیث پرداخته و در پی آن با معرفی جایگاه امامت و مقام ائمه، بحث را در شرح چنین احادیثی واضح می‌داند که دارای عناوینی چون تبصره، تکمله است.

آغاز: الحمدلله الذی هدانا لهذا ... و الله یقول الحق و هو ولی الافاضة فی بحار الانوار باب النادر فی معرفتهم علیهم السلام بالنورانیة و فیه ذکر جمل من فضلهم ...

انجام: کما تقرر فی محله و بالجمله و هم الوجه الذی قال فی حقه کل شیء هالک الا وجهه و الجمله جملة اسمیة و الحمدلله اولاً و اخراً

چاپ: ضمن میراث حدیث شیعه، دفتر پانزدهم، قم، مؤسسه فرهنگی دار الحدیث، ۱۳۸۵ش، با تصحیح حامد ناجی اصفهانی

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۲۸۷/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۶۴ق؛ واقف: محمد صالح علامه حائری، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج عنابی، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [ف: ۱۵ – ۳۰۳]

۲. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۷۰۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: سید یعقوب لاسمی لاریجانی مازندرانی، تا: شنبه ۹ شوال ۱۳۱۴ق، جا: تهران مدرسه صدر؛ ۱۴گ (۱پ-۱۴پ)، ابعاد متن: ۱۳×۲۰ [ف: ۲ - ۳۴۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۳۵۳ ض

بی کا، بی تا [د.ث. مجلس]

● **شرح حدیث «معرفتی بالنورانیة»** / شعر، شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «ma‘refatī be-n-nūrānīyya»

نیریزی، قطب الدین محمد، ۱۱۰۰ - ۱۱۷۳ قمری

neyrīzī, qotb-od-dīn mohammad (1689 - 1760)

در بحار الانوار مجلسی (ج ۷، باب ۸۴) حدیث «معرفتهم بالنورانیة، معرفة الله» از قول پدر خویش نقل نموده که ایشان در کتابی قدیمی این حدیث را دیده است و خودش نیز می‌گوید که آن را در کتابی که دارای اخبار بسیاری بوده، دیده است ولیکن در بحار الانوار، آن کتاب قدیمی معرفی نشده است. البته این حدیث در کتاب «مشارق انوار الیقین فی اسرار امیرالمؤمنین» تحت عنوان «معرفة الامام بالنورانیة» آمده است و احتمالاً علامه مجلسی و والد بزرگوارش این حدیث را در کتاب مذکور دیده باشند زیرا منبع دیگری از جوامع حدیثی این روایت را نقل نکرده است. حاجی ملا هادی سبزواری این حدیث را جهت ذوالفقار خان بن علی اکبر خان بسطامی نیز شرح نموده است. قطب الدین نیریزی نیز ابتدا بخشی از این حدیث را آورده و سپس به شعر فارسی ترجمه کرده است.

آغاز: بسمله، باب معرفة علی علیه السلام بالنورانیة فمن کفر بما فیه أوشک او انکر کان کمن قال الله عزوجل فیه: بل کذبوا بما لم یحیطوا بعلمه، و اذا لم یهتدوا به فسیقولون هذا افک قدیم

به بسم الله کردم نامه آغاز ×× که نامش آورد جانرا به پرواز / پس آنگه حمد اورا ساز کردم ×× در شکر و ستایش باز کردم

انجام: سر آید عمرها اندر ولایت ×× کسی بی بهره نبود زین هدایت / زدنیا چون به عقبی باز گردیم ×× بحب شاه دین دمساز کردیم

چاپ: گنجینه بهارستان، بخش علوم قرآنی و روائی-۲، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، تهران، زمستان ۱۳۸۳ش، با تصحیح علی رضا هزاره

[الذریعه (ج ۱۳:۲۰۷؛ کتابخانه ملی ۵۰۱/۶ با عنوان «حدیث نورانیه» و ناشناس که در دنا ۵۷۴/۴ نیز آمده که باید اصلاح شود]

۱. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۶۰۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و مکنون خزائنه ... الهدی.

در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۱۰ص (۲-۱۱)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۲۴۴]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۴۷/۴

آغاز و انجام: برابر

در فهرست با عنوان «حدیث نورانیه» و ناشناس آمده؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محسن بن حسنعلی مشهور به حالی، تا: ۱۳۳۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی تریاکی مذهب، ۴۲ص (۲۴۰-۲۸۱)، ۲۴ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۶ - ۵۰۱]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۵۵/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: حسن بن ملاحسن خوشنویس اردبیلی، تا: ۱۹ شعبان ۱۳۳۷ق؛ ۱۵گ (۷۰پ-۸۴پ) [ف: ۱۵ - ۲۳۲]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۰۷۹/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا و نستعلیق، کا: حاج محسن عماد مدرس اردبیلی پسر ملا حسن علی خوشنویس، تا: پنج‌شنبه ۲ شعبان ۱۳۵۹ق، جا: اردبیل؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶گ (۹۵-۱۱۰)، ۱۵ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۱ - ۷۸]

● **شرح حدیث «معرفتی بالنورانیة»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «ma‘rifatī bi-n-nūrānīyya»

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵ - ۱۲۸۸ قمری

kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810 - 1871)

تاریخ تألیف: ۴ شوال ۱۲۸۲ق

شرح مفصلی است بر حدیثی که می‌گوید سلمان و ابوذر از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام از شناخت امام و شناختن خود آن حضرت به معرفت نورانی پرسیدند و آن حضرت به تفصیل پاسخ گفته و پاره‌ای از فضایل و مناقب خود را بیان فرموده است. در این شرح فرازهایی از متن نقل شده و به روش مخصوص شیخیه گزارش شده است و این کار به درخواست میرزا محمد رضا فرزند حاج محمد باقر آهوئی قمی نخعی انجام شده است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطیبین و رهطه المخلصین ... ان زماناً قبل ذلک اتانی کتاب کریم و خطاب جسیم من صاحب المفاخر.

انجام: و قد قدر الاتیان بذلک علی حسب المیسور، و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم ...

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۰۹۵

آغاز: ... ان زمان قبل ذلک اتانی کتاب کریم؛ **انجام:** و لیکن یمنعنی ما ذکرت ما اکتفی بما ذکرنا و انما اقلت من ذکر الشواهد الاخبار ... لان مسائل کتبی مملو من تلک الآثار ...

خط: نسخ، کا: حسام الدین پسر ملا مصطفی، تا: ۴ شوال ۱۲۸۳ق؛ مهر: «میرزا احمد»؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: چرمی

ماشی، ۱۱۵گ، ۱۹ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳- ۸۵۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۶۵۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن محمد کرمانی مشهور به مؤذن، تا: ۱۲۸۴ق، جا: لنگر کرمان؛ جلد: تیماج سبز، ۱۰۵گ (۱پ-۱۰۵ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۵ – ۵۱]

۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۵ شعبان ۱۲۸۵ق، جا: تهران؛ محشی، با بلاغ؛ جلد: چرم سبز، ۲۲۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [مؤید: ۲ – ۲۰۳]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۵۹۰

آغاز: بغیره بخلاف الماهیه فانما هی هویه الشی؛ **انجام:** و اطلع علی سرمن الله و یکنون خزائنه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ چهل سوره از توارت ترجمه امیرالمؤمنین ضمیمه است؛ ۶گ، ۲۱ سطر [رایانه]

۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۳۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۲گ، ۱۷ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: – ۵۷۳]

● شرح حدیث «معرفتی بالنورانیة» / فلسفه، شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «ma‘rifatī bi-n-nūrānīyya»

سبزواری، هادی بن مهدی، ۱۲۱۲ – ۱۲۸۹ قمری

sabzevārī, hādī ebn-e mahdī (1798 - 1872)

وابسته به: سؤال بسطامی از سبزواری؛ بسطامی، ذوالفقار خان بن علی اکبر

به درخواست: ذوالفقار خان بن علی اکبر خان بسطامی

تاریخ تألیف: محرم ۱۲۷۷ق

شرح نسبتاً مفصلی است بر این حدیث که ضمن شرح شواهدی از آیات و حادیث آورده می‌شود. در آغاز نسخه سؤال بسطامی که مشتمل بر خود حدیث و مورد سؤال وی و قصیده‌ای در مدح و ثنای سبزواری از همو، نیز آمده است. سبزواری در این رساله نخست برای مقدمه در چند قاعده به تعریف نور، وجود، معانی عقل انسان کامل و تحقیق آنها مطابق اصطلاح و مذاق حکمت اشراق پرداخته و پس از آن شرح و تفسیر عبارت حدیث را به چند طریق بیان می‌دارد و به گفته خود او پس از تشید قواعد خانه به بنای سقف آن می‌پردازد.

بیشترین توجه سائل و شارح به توضیح فقرات سه‌گانه زیر است: ۱. قوله علیه السلام معرفتی بالنورانیة معرفة الله و معرفة الله معرفتی؛ ۲. قوله علیه السلام صار محمد الناطق و صرت انا الصامت و لابد فی کل عصر من الاعصار ان یکون فیه ناطق و صامت؛ ۳. شرح قوله علیه السلام انا نظهر فی کل زمان و وقت و اوان فی ای صورة شئنا باذن الله. سائل در پایان سؤالاتش قصیده‌ای به فارسی در مدح حکیم سبزواری سروده است.

آغاز: آغاز سؤال: الحمدلله الذی خلقنا لوصول عرفانه ثم رزقنا لحصول امتنانه ثم یمیتنا لجلال سلطانه ثم یحیینا لکمال احسانه.

آغاز جواب: بسمله الحمدلله الذی اراد تعریف ذاته فتجلی فی صور اسمائه ... و بعد فقد سئلنی قرة عینی و مهجة قلبی ... ان اشرح الحدیث المعروف.

انجام: انجام سؤال: از فیض این وجود مقدس هماره باد ×× دادار سبزوار نگهدار سبزوار؛ انجام جواب: ... و ترکت التحریر مدة مدیدة لانه سافر و لما طلب الجواب بعد مرة حررت هذا لکن لابأس لاعضال المطلب اللهم اجعل محیانا محیا محمد و آل محمد ... و الحمدلله اولاً و آخراً و ظاهراً و باطناً.

چاپ: ضمن مجموعه رسائل فیلسوف کبیر ملا هادی سبزواری، تصحیح سید جلال آشتیانی، ص ۳۷۱ – ۴۸۷

[الذریعه ۲۰۷/۱۳ که آغاز نقل شده در آن تفاوت دارد]

شرح و حواشی:

۱- شرح حدیث «معرفتی بالنورانیة»؛ سبزواری، هادی بن مهدی (۱۲۱۲–۱۲۸۹)

۲- سؤال بسطامی از سبزواری؛ بسطامی، ذوالفقار خان بن علی اکبر

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۰۴۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: نوروز علی بن ملا علی میقانی، تا: دوشنبه ۱۲ جمادی الاول ۱۲۸۰ق؛ واقف: غیاثی، بهمن ۱۳۳۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۵ – ۴۲۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۷۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: قربانعلی بدشی، تا: ۱۲۸۴ق، به دستور جناب مولوی؛ مهر: «مولوی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۶۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵× ۱۸سم [ف: ۲۶ – ۳۱۲]

۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۰۶۰

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،کا: صالح بن محمد تقی تنکابنی، تا: ۱۲۸۸ق؛ کاغذ: شکری، ۷۱گ، ۱۲ و ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۵ – ۴۴۵]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۶۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، کا: قربانعلی البدشی، تا: ۸ شعبان ۱۲۹۰ق؛ یادداشتی از سید جلال الدین آشیانی نوشته‌شده در ۷ شعبان ۱۳۸۹ که در آن اظهار شده نسخه حاضر صحیح‌ترین نسخه‌های موجود از این کتاب است؛ تملک: عبدالعلی بن شیخ محمد بن شیخ عبدالعلی بسطامی صاحبی فرجی؛ جلد: تیماج، مشکی، ۶۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳۶ – ۲۲۵]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۰۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و فقرة حديث المفضل علمت مما حققناه سابقا مفصلا تمت الاجوبه و الاسؤله علی يد اضعف العباد ... ابوالحسن بن محمد الحسينی الشيروانی فی ارض اقدس ... ۱۲۸۱.
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳۲ص (۷-۳۸)، قطع: خشتی [ف: ۱۰ - ۱۸۱۲]

۶. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۵۰/۴ر

خط: شکسته نستعلیق، کا: احمد بن محمد بن علی محمد بن محمد گیلانی، تا: ۱۳۰۱ق؛ اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۹۴]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۴۸۸/۵

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: درویش عبدالمجید ملقب به نورعلی شاه خاکسار حکمی سبزواری فرزند حاجی ملا اسماعیل، تا: با تاریخ ۱۳۱۰ق؛ مهر: «معاون الحکماء ۱۳۱۴» (بیضی)؛ جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۱۲ص(۱۴۹-۱۶۰)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۴۵ - ۲۶۳]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۲۵

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: علی سبزواری، ۱۳۵۱؛ کاغذ: فرنگی نباتی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۷۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۵ - ۱۷۷]

● **شرح حدیث «معرفتی بالنورانية»** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «ma'rifatī bi-n-nūrānīyya»

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳-۸۴۹۵/۳-۵۷/۱۶۵

حديث المعرفة بالنورانية؛ خط: نسخ، کا: حاج محمد حسین رشتی، بی‌تا؛ ۸گ (۲۳۶-۲۴۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳ - ۱۶۰۳]

← شرح حدیث مفضل ← شرح التوحید للمفضل

● **شرح حدیث المفضل** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-il-mufaḍḍal

شرح حدیث مروی از مفضل در پاسخ یکی از همکیشان، مورخ ۲۲ شوال ۱۳۳.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۱۵/۲۴

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی يتفضل الذی علی من يشاء ... و بعد قد قرأت كتابك و اطلعت بثنائك؛ **انجام:** تفرع عليه احكام المفضل، و اتكل علی الله فان الله قال و من يتوكل علی الله فهو حسبه ان الله بالغ امره ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۹ سطر [ف: ۹ - ۱۷۶]

● **شرح حدیث «ملعون من كمه اعمی»** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «mal'ūwn-un man kamih-a a'mā»

شیروانی، محمد بن حسن، ۱۰۳۳ - ۱۰۹۸ قمری
šīrvānī ‹mohammad ebn-e hasan (1624 - 1687)

تفسیر و تأویل روایت: «ملعون ملعون من كمه اعمی، ملعون ملعون من عبد الدينار و الدرهم، ملعون ملعون من ينكح بهيمة».

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۱۹۱/۷ و ۲۴۸۹/۷-ف

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ یا ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۶ - ۴۸۰] و [فیلمها ف: ۱ - ۷۰۲]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۰۰۸/۹

خط: نسخ، کا: حاجی محمد بن خواجه علی انصاری، تا: ۱۱۰۷ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج آلبالویی، ۲گ (۲۱پ-۲۲ر)، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۹سم [ف: ۱۶ - ۴۲۶]

۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۶۵/۱۰

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۱۳]

● **شرح حدیث «من أحبنا اهل البيت فليعد للفقر جلبابا»** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «man aḥabbanā ahl-al-bayt fa layu'idd-a li-l-faqr-i jilbāb»

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، - ۱۱۷۳ قمری
xājū'ī, mohammad esmā'īl ebn-e hoseyn (- 1760)

در شرح این حدیث که از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت شده، درباره حب و دوستی اهل بیت علیهم السلام و معنی فقر گفتگو شده و به روایت‌های دیگر بسیار استشهاد می‌نماید.
آغاز: بسمله. بعد الحمد و الصلاة. اقول و انا العبد الفاتر خاطراً و القاصر ظاهراً محمد بن الحسين المشتهر به اسماعيل ... لما كان هذا الخبر من غريب الاخبار اختلف فی معناه العلماء الاخيار
انجام: غير مختص بمرض دون مرض و لا علة دون علة بل هو نافع لجميع العلل و الامراض، فتأمل فيه
چاپ: در مجموعه ثانیه از رسائل اعتقادیه مؤلف چاپ شده

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۹۷۳/۲

خط: نستعلیق، کا: لطف الله کوپائی، تا: ۱۱۷۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۱۰۶پ-۱۱۱پ)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۳ - ۱۶۹]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۰۶/۳۴

خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن میرزا محمد، تا: ۱۲۴۷ق، جا:

اصفهان مدرسه جدة؛ ۸گ(۳۲۶ر – ۳۳۳پ) [ف: ۵ – ۳۰۷]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۵۲۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فوق کلام المخلوق و دون کلام الخالق صلی الله علیه و آله و علی من انتسب بالتجر الیه، تمت

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۴گ (۸۵پ–۸۸پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵/۴×۲۱/۴سم [ف: ۶ – ۴۶۳]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۱۱۲/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۱۲۸ر–۱۳۵پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۸ – ۳۳۷]

● **شرح الحدیث (المناظرة مع الزندیق)** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-ḥadīṯ (al-munāẓara ma‘-az-zindīq)

؟ بحرانی، محمد بن عبدالله، ق۱۲ قمری

bahrānī, mohammad ebn-e ‘abd-ol-lāh (- 18c)

شرح یکی از روایات اصول کافی، حدیث مزبور عبارت است از مناظره زندیق با امام صادق بروایت هشام بن حکم. مؤلف گویا همان بحرانی باشد.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۹۳/۲

آغاز: الحمدلله کاشف استار الشبه عن وجوه اخبار الراسخین فی العلم و ناسف اطواد اطوار الاشکال المشتبه؛ **انجام:** بانکشاف غوامض الاسرار فی اخبار اولیائه الاطهار والحمدلله وحده وصلی الله علی محمد وآله الابرار

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین»؛ کاغذ سپاهانی؛ جلد: تیماج تریاکی، ۶گ، ۱۷ و ۲۱ سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱ – ۴۶۳]

● **شرح حدیث منافات قتل و مرگ** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e monāfāt-e qatl va marg

به درخواست: حاجی محمد ولی میرزا

رساله‌ای است در فرق میان قتل و مرگ و خواب که عیاشی در حدیثی به نقل از امام باقر علیه السلام آورده است. عنوان کتاب با توجه به موضوع حدیث انتخاب شد.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۴۵۴/۲

آغاز: حمدله ... چون همواره خاطر خطیر و ضمیر منیر عنایت کمیر سرکار نواب مستطاب فلک جناب اشرف والا حاجی محمدولی میرزا؛ **انجام:** چنان که در حال خلسه‌ها و مکاشفه‌هایی که از برای صاحبان

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، مجدول، ۶۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۸۵]

● **شرح حدیث «من سأل عن التوحید فهو جاهل»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «man sa’ala ‘an-it-tawḥīd-i fa-huwa jāhil»

شیرازی، عبدالنبی بن محمد مفید، – ۱۱۹۲ قمری

šīrāzī, ‘abd-on-nabī ebn-e mohammad mofīd (- 1778)

شرح حدیث نبوی: «من سأل عن التوحید فهو جاهل و من أجاب به فهو مشرک و من عرف التوحید فهو ملحد و من لم یعرف فهو کافر ...»

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۳۱۰/۴

آغاز: الحمدلله الهادی الی فهم کلامه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۴گ (۸۰پ–۸۳ر)، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ – ۹۰]

● **شرح حدیث «من سأل عن التوحید فهو جاهل»** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «man sa’ala ‘an-et-towhīd-e fa-hova jāhel»

همدانی شیخی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۳۹ – ۱۳۱۹ قمری

hamadānī šayxī, mohammad bāqer ebn-e mohammad ja‘far (1824 - 1902)

رساله‌ای است که به درخواست یکی از برادران دینی در شرح حدیث «من سئل عن التوحید فهو جاهل و من اجاب فهو مشرک و من یعرف فهو ملحد و من لایعرف فهو کافر» نگاشته شده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۴۳/۱۸–۶/۱۳۳

آغاز: بسمله الحمدلله و السلام علی الذین اصطفی و بعد این چند کلمه را در جواب یکی از برادران دینی به اشاره یکی از اعیان عظام سؤال نموده ... عرض می‌شود که از برای این عبارت معنی؛ **انجام:** شما که با شعور و ادراک هستید اولی هستید به اینکه آنها را به زنا ندارید و ایشان را اکراه به زنا نکنید و صلی الله علی محمد و آله و لعنة الله علی اعدائه

کا: غلامحسین شریف، تا: ۲۴ شوال ۱۲۸۴ق؛ ۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ – ۲۵۴۳]

● **شرح حدیث «من سود اسمه فی دیوان»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «man sawwad ismuh-ū fī dīwān»

رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ – ۱۲۵۹ قمری

raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)

همدان؛ برنا، قاسم؛ شماره نسخه:۳۹/۵

بی‌کا، تا: قرن ۱۴ [نشریه: ۵ - ۳۷۷]

● **شرح حدیث «من عرف الحق لم یعبد الحق»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «man ʻarafa-al-ḥaqq-a lam yaʻbud-il-ḥaqq»

نویسنده این شرح ۷۲ و جه فلسفی و عرفانی در توجیه این حدیث آورده و در پایان گوید: «فهذه اثنان و سبعون وجها استخرجناها من هذا الحدیث و یمکن ان یستخرج منه وجوه آخر تر کناها مخافة الاطناب».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۲/۳۷

آغاز: روی عن رسول الله (ص) انه قال من عرف ... اقول یمکن توجیه هذا الحدیث بوجوه الاول ان یکون العباده بمعنی الانکار و الجحود

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵ص (۲۶۸-۲۷۲)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۹ - ۴۳۳]

● **شرح حدیث «من عرف مواقع الصفة بلغ قرار المعرفة»** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs- «man ʻaraf-a mavāqeʻ-as-sefa balaq qarār-al-maʻrif»

همدانی شیخی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۳۹ - ۱۳۱۹ قمری

hamadānī šayxī, mohammad bāqer ebn-e mohammad jaʻfar (1824 - 1902)

تاریخ تألیف: جمعه ۲۸ شوال ۱۲۹۸ق

رساله کوتاهی است در شرح حدیث مذکور که به دستور بعضی از آقایان عظام نگاشته است.

آغاز: الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی و لعنة علی من سلك سبیل الردی. باعث بر تحریر این مختصر آن که بعضی از آقایان عظام ... امر فرموده بودند که این فقره شریفه از حدیث شریف را معنی کنم که فرموده اند من عرف مواقع الصفة بلغ قرار المعرفة.

انجام: بعد از آن دیگر احتیاج به تعلم خاصی در این نظر نخواهد بود وفقنا الله تعالی و ایاکم لما یحب و یرضی و جنبا عن کل ماسواهما بمحمد و آله صلوات الله علیهم أجمعین.

[فهرستواره منزوی ۳۷۵/۹]

تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۰۲/۲۰

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱ - ۳۲۳]

← شرح حدیث من عرف نفسه > معرفة النفس
← شرح حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه» > اسرار الدقائق
← شرح حدیث من عرف نفسه عرف ربه > جام جم
← شرح حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه» > زبدة المعانی
← شرح حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه» > العوالم الخمس الکلیة
← شرح حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه» > العوالم الخمس الکلیة (ترجمه)
← شرح حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه» > عینیة الوجود
← شرح حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه» > قبس المقتبس
← شرح حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه» > معرفة السلوك
← شرح حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه» > النوریة

● **شرح حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه» = کتاب الاجوبة = کتاب الالف** / شرح حدیث / عربی

š.-e hadīs «man ʻaraf-a nafs-a-h faqad ʻaraf-a rabbah» = k.-ol ajvaba = k.-ol alef

ابن عربی، محمد بن علی، ۵۶۰ - ۶۳۸ قمری

ebn-e ʻarabī, mohammad ebn-e ʻalī (1166 - 1241)

رساله‌ای است به صورت پرسش و پاسخ که در آن از طرق معرفة الله، موت معنوی معنی لا اله الا الله و ... بحث شده است.

آغاز: بسمله الحمدلله الذی لم یکن قبل وحدانیته قبل الا و القبل هو لم یکن بعد ...

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۳۹/۱۰-ف

نسخه اصل: بادلیان Ind. Inst M Arahb S. 20؛ خط: نستعلیق، کا: میر علی نقی بن نورالدین محمد گیلانی، تا: ربیع الثانی ۱۰۸۵ق؛ ۲۳ سطر چلیپایی [فیلمها ف: ۱ - ۵۶۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۶۱/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** وفقنا الله تعالی لما یجب و یرضی من القول ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۸ص (۴۳-۵۰)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳۲ - ۱۹۵]

۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۰۹۵۶/۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوا، ۵گ (۱-۵)، ۲۵ سطر (۱۲/۵×۲۱/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۲۸سم [ف: ۲ - ۵۳۴]

● **شرح حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «man ʻarafa nafash faqad ʻarafa rabbah»

مقدس اردبیلی، احمد بن محمد، - ۹۹۳ قمری

moqaddas-e ardabīlī, ahmad ebn-e mohammad (- 1585)

در رساله اثبات الواجب خویش به شرح حدیث «من عرف نفسه عرف ربه» پرداخته است.
آغاز: ذکر الفاضل المقدس الاردبیلی فی رساله اثبات الواجب للحدیث المشهور من عرف نفسه ... معانی اربعه الاول و هو المتبادر ... ان من بلغ من العمر حدا عرف نفسه فقد عرف ربه
انجام: الحادی عشرانه من باب تعلیق المحال علی المحال یعنی کما لا یعرف حقیقه النفس لا یعرف حقیقه الرب
[الذریعه ۱۰۳/۱]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰۲/۲۷-طباطبائی
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ ۳۵گ [ف: ۲۳ - ۷۲۳]

● شرح حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه» = المعارف الالهیة / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «man ‘arafa nafash faqad ‘arafa rabbah» = al-ma‘ārif-ul ilāhīyya

علوی عاملی، احمد بن زین العابدین، - ۱۰۵۴ قمری
‘alavī ‘āmelī, ahmad ebn-e zayn-ol-‘ābedīn (- 1645)

چون سید ماجد بحرانی حدیث مشهور «من عرف نفسه عرف ربه» را شرح نموده بود، شارح آن را دیده و نقطه نظرات خود را بدان اضافه نموده و ابتداء مطالب سید ماجد را آورده و سپس اضافات خود را متذکر شده است. در واقع ردی است بر رساله سید ماجد بن هاشم بن علی بحرانی.
آغاز: الحمدلله الذی جعل الانسان مظهراً لما فی الاکوان و الصلاة علی رسوله المبعوث الی الانس و الجان و آله الهادین الی رحیق العرفان. اما بعد فلما وصل الینا ما سلکه فی معنی الحدیث المرتضوی بعض اماجد زماننا و افاضل اواننا لا زال کاسمه ماجدا ادام الله تعالی مجده بجوده ابدا ...
انجام: و الرازق و المرزوق مناسبة رأساً فکیف یحکم الحاکم بالقسط بقوله من عرف نفسه عرف ربه.
چاپ: میراث حدیث شیعه، دفتر دوازدهم، ص ۱۴۳-۱۷۲، تحقیق مهدی مهریزی
[از این رساله با یک آغاز به افراد گوناگونی نسبت داده شده و برخی با انجام همانند؛ ریاض العلماء ۵/۵]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۶۴/۱۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** من عرف نفسه بالفناء عرف ربه بالبقاء فمن عرف نفسه کما هی عرف ربه کما هو ...
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ (۱۶۵پ-۱۷۰ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۳۰ - ۱۵۲]
۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۹۹۳/۳
آغاز و انجام: برابر
خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۲؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۵گ (۱۴۲ر-۱۴۶پ)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۲-۸۸۴]
۳. یزد؛ علومی، شیخ علی؛ شماره نسخه:۶۲/۲
بی کا، بی تا؛ افتادگی: انجام؛ قطع: ربعی [نشریه: ۴ - ۴۴۷]

● شرح حدیث «من عرف نفسه ...» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «man ‘arafa nafsah ...»

پنجهزاری، عماد الدین بن یونس، ق۱۱ قمری
panjhezārī, ‘emād-od-dīn ebn-e yūnos (- 17c)

شرح است بر حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه ...» منقول از حضرت پیغمبر (ص). وی می گوید: «چون حدیث (من عرف ...) دارای نکته‌های بسیار بود درباره اصول دین و صفات ثبوتیه و سلبیه و بعثت رسول (ص) و نسب امامان و روز واپسین لذا به قدر فهم خویش آن را بیان کردم و به اصول من عرف موسوم ساختم». این رساله دارای این عنوان‌ها است: ۱. شناسائی صانع؛ ۲. صفات ثبوتیه؛ ۳. صفات سلبیه؛ ۴. عدل؛ ۵. نبوت؛ ۶. اماکت؛ ۷. معاد.
آغاز: بسمله، الحمد لله الواحد الاحد الصمد الذی لیس کمثله شی و هو السمیع البصیر و صلی الله علی محمد البشیر النذیر و آله
انجام: و هذا آخرما اردنا ایراده علی وجه الاختصار و آخر دعوای ان الحمد لله رب العالمین
[الذریعه ۱- ۲۱۲؛ فهرستواره منزوی ۹۷/۷]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۴۱/۱
آغاز و انجام: برابر؛ قد فرغ من تألیفها مؤلفها المذنب ضحو یوم الثلث سلخ شهر جمادی الثانی سنة ۱۰۵۵ و کان ذلک فی الزوایة. تمت بالخیر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۹ق، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۴گ (۱پ-۴پ)، ابعاد متن: ۹×۲۰، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۲۰ - ۳۷۵]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۳/۶
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳ص (۲۰۸-۲۲۰)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۹ - ۲۹۶]

● شرح حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه» / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīse «man ‘araf-a nafsah faqad ‘arafa rabbah»

شوشتری، فرج الله
šūštarī ‹faraj-ol-lāh

رساله‌ای در تعریف و تبیین «من عرف نفسه فقد عرف ربه» در یک «مقدمه» و دو «وقفه» و یک «خاتمه»: مقدمه در ظهور این که نفس در آیات و اخبار به چند معنی آمده؛ وقفه ۱. در ظهور معنی نزد ارباب برهان؛ وقفه ۲. در ظهور حدیث نزد اهل ایقان؛

خاتمه: تبصره‌ای است مر طالبان را در مراتب سه گانه اعتبار وجود مطلق.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۹۹/۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲، جلد: میشن مشکی، ۷گ (۳۹-۴۵)، ۲۱ سطر حمایلی، اندازه: ۸/۵×۲۶سم [ف: ۶ - ۷۵۵]

● شرح حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «man ʻarafa nafash faqad ʻarafa rabbah»

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsāʼī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

تاریخ تألیف: ۳ صفر ۱۳۳۰ یا ۱۲۳۵ق

شیخ محمد مهدی استرآبادی از شیخ احمد احسایی تفسیر حدیث مشهور من عرف نفسه فقد عرف ربه را می‌خواهد و می‌گوید حتی اگر طریق اطناب پوییده شود بی‌اشکال است. شیخ نیز به جواب می‌پردازد و مفصل از دید خود آن را تفسیر می‌کند. (عبدالله انوار)

آغاز: و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین. اما بعد، فیقول العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی انه عرض علی جناب الفاضل الاکرم ... الشیخ محمد مهدی بن ذی الشأن الرفیع الاکرم محمد شفیع الاسترآبادی اخذالله بیده ... بمسألة عزیزة المنال قد کثر فیها القیل و القال ...

انجام: بیان قوله (ع) من عرف نفسه فقد عرف ربه. کفایة لاولی الالباب. و صلی الله علی محمد و آله الاطیاب.

چاپ: تبریز، ۱۲۷۳ق، ضمن جلد اول جوامع الکلم؛ تبریز، ۱۲۷۶ق، ضمن جلد دوم جوامع الکلم

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۰۰۰/۵-عکسی

آغاز و انجام: برابر. و قد الفراغ من تسوید هذه الکلمات بقلم منشئها العبد المسکین احمد بن زی الدین الاحسایی الهجری فی ... من یوم الثالث من صفر سنة ثلاثین و مأتین بعد الالف من الهجرة ...

در انجامه نگارنده تاریخ به پایان رسیدن نگارش ۳ صفر ۱۲۳۵ق آمده؛ خط: نسخ پخته، کا: علی اکبر بن محمد قاسم سمنانی، تا: ۴ جمادی الاول ۱۲۳۵ق؛ ۹ص(۱۸۳-۱۹۱) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۸]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۸۲۶/۲-عکسی

آغاز و انجام: برابر؛ و قد الفراغ من تسوید هذه الکلمات بقلم منشئها العبد المسکین احمد بن زی الدین الاحسایی الهجری فی ... من یوم الثالث من صفر سنة ثلاثین و مأتین بعد الالف من الهجرة ...

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: چهارشنبه صفر ۱۲۳۸ق؛ ۱۰ص(۱۴-۲۳) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۸]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۴۴۵/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** وقع الفراغ من تسوید هذه الکلمات بقلم ... احمد بن ... الاحسائی فی الساعة الرابعة من الیوم الثانی ... و الحمدلله رب العالمین

کا: محمد بن علی گنجوی تبریزی، تا: ۱۲۳۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن، ۳گ (۱۳۶ر-۱۳۸پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم[ف:۱۶-۳۴۸]

۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۴۴/۱

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه کاشف الغطاء -نجف اشرف؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق؛ مصحح؛ ۶ص (۱-۶) [عکسی ف: ۵ - ۴۰۶]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۵۵/۴۴

آغاز و انجام: برابر

کا: عبدالرحیم بن ولی محمد اردبیلی، تا: ۱۲۴۰ق؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۳ص (۳۹۹-۴۰۱)، ۳۰ سطر (۹/۵×۲۱)، اندازه: ۱۸×۲۹/۵سم [ف: ۸ - ۲۵۲]

۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۹۹۸/۲-عکسی

آغاز و انجام: برابر؛ و قد الفراغ من تسوید هذه الکلمات بقلم منشئها العبد المسکین احمد بن زی الدین الاحسایی الهجری فی ... من یوم الثالث من صفر سنة ثلاثین و مأتین بعد الالف من الهجرة ...

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: شنبه رمضان ۱۲۴۸ق؛ ۱۴ص (۵۸-۷۰) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۸]

۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۹۹۴/۲-عکسی

آغاز و انجام: برابر

تاریخ به پایان رسیدن کار در این نسخه ۳ صفر ۱۲۳۰ق؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۶۳-۱۲۶۴ق؛ ۸ص(۲۶۳-۲۷۰) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۸]

۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۴۱۲/۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۱۸۴ر-۱۸۶ر)، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۸۵]

۹. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۶۹۷/۳

آغاز: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۶گ (۱۰۵-۱۱۰)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۱۴]

۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۱۸۱/۳-۲۱/۱۰۱

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۰۷]

۱۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۴۹۷/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، مصحح؛ ۳گ (۱۹۱پ-۱۹۳پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۸۴]

۱۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۷۴۲/۵

خط: نستعلیق، کا: محمد قلی بن عوض قراچه داغی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن مشکی، ۳گ (۱۹ر–۲۱پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱/۶سم [ف: ۵ – ۱۶۳]

۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۹۸/۲۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: فرنگی رویه کاغذی ساغری، ۷ص (۲۴۸–۲۵۴)، ۲۳ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [ف: ۹ – ۵۳۱]

۱۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۵۵۰/۵–۳۳/۱۰۰

آغاز و انجام: برابر؛ وقع الفراغ من تسوید هذه الکلمات بقلم منشئها العبد ... صفر سنة خمس وثلاثین و مأتین والف ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ – ۱۳۱۷]

● **شرح حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه»** / شرح حدیث / فارسی

š.-u ḥadīṯ-i «man ‘arafa nafash faqad ‘arafa rabbah»

کاشف دزفولی، صدرالدین بن محمد باقر، ۱۱۷۴ – ۱۲۵۸ قمری

kāšef-e dezfūlī, sadr-od-dīn ebn-e mohammad bāqer (1761 - 1842)

در الذریعه چند شرح برای این حدیث یاد شده است.

آغاز: قال امیر المومنین و امام المتقین اسد الله الغالب علی ابن ابی طالب علیه السلام الصلوة من عرف نفسه فقد عرف ربه حاصل کلام امام علیه السلام آنست که معرفت ...

انجام: و صفات شناخت پرودگار خویش را هر کس این شناخت از شناختن پرودگار خویش محروم ماند و الله اعلم بالصواب

[الذریعه ۲۰۸/۱۳؛ فهرستواره منزوی ۵۴۱/۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۲۸/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالحسین بن عبدالرحیم شوشتری مالمیری، تا: ۱۲۴۴ق؛ از روی خط مؤلف نوشته؛ ۲۷ص (۴۱–۶۷)، اندازه: ۱۲×۱۲/۵سم [ف: ۳۲ – ۱۶۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۲/۲۵

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵ص (۲۱۷–۲۲۱)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۹ – ۴۳۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۲/۲۸

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۵ص (۲۱۷–۲۲۱) [ف: ۹ – ۴۳۰]

● **شرح حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «man ‘arafa nafash faqad ‘arafa rabbah»

اصفهانی، عبدالرحیم، ق۱۳ قمری

esfahānī, ‘abd-or-rahīm (- 19c)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۷۰۳/۸

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۶۶ق؛ ۵گ (۳۸۹–۳۹۳) [ف: ۱۴ – ۳۶۴۹]

● **شرح حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «man ‘arafa nafash faqad ‘arafa rabbah»

بروجردی، حسین بن علی عبدالعلی، ق۱۳ قمری

borūjerdī, hoseyn ebn-e ‘alī ‘abd-ol-‘alī (- 19c)

در مورد توحید، شناخت خداوند و تهذیب نفس و چگونگی حصول علم است

تهران؛ مدارک فرهنگی؛ شماره نسخه:۸۲/۴

آغاز: بسمله ... هذه مختصر فی بیان کلام مولانا و مولی الکونین امیرالمؤمنین؛ **انجام:** تفعل بنا ما انت اهله و لا تفعل بناما نحن اهله و عاملنا ... فرغت من تسوید یوم الاحد سابع

خط: نسخ متوسط، کا: صدرالدین ابن محمد باقر موسوی دزفولی، تا: ۱۱۹۴ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی روکش تیماج، ۲۴گ (۶۷پ–۹۰پ)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: – ۷۴]

● **شرح حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «man ‘arafa nafash faqad ‘arafa rabbah»

موسوی تنکابنی، محمد مهدی بن محمد جعفر، ق۱۳ قمری

mūsavī tonekābonī, mohammad mahdī ebn-e mohammad ja‘far (- 19c)

تاریخ تألیف: رجب ۱۲۶۸ق

هفده معنی برای حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه» نموده و به مناسبت مقام بعضی از احادیث و گفته‌های بزرگان را نقل می‌کند. در این رساله مطالب غیر لازمی دیده می‌شود که به ارتباط و انسجام مطالب لطمه می‌زند.

آغاز: الحمدلله الذی عرفنا نفسه بمعرفة نفوسنا و عرف رسوله کذلک بها و عرف ولیه کذلک بها و عرف کتابه کذلک بها و عرف دینه کذلک بها و الصلاة علی الرسول الذی ...

انجام: المریخ حار رطب أو حار یابس.

چاپ: در ضمن میراث حدیث شیعه، قم، مؤسسه فرهنگی

دارالحدیث، دفتر اول، ۱۳۷۷ش، ص ۱۴۳ - ۱۷۲، تحقیق مهدی مهریزی.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۶۹۵/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۶۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۸گ (۷۱پ-۷۸پ)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱۵ - ۹۴]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۳۴۷
آغاز: برابر
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: میشن مشکی، ۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴/۳سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار ۱ - ۳۷۶]

۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۱۳/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** یذکره علی الدوام فی جمیع الایام بکل الالسنة و الاوهام
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم مشکی، ۶گ (۲۲پ-۲۷ر)، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [مؤید: ۲ - ۱۲۱]

● شرح حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «man ʻarafa nafash faqad ʻarafa rabbah»

نامعلوم:

۱. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۳۹۹/۴
آغاز: قال النبی صلی الله علیه و آله من عرف نفسه فقد عرف ربه، و قد ظهر من هذا الحدیث ما یجب کشفه و یستحب و صفه؛
انجام: جل ذاتا و صفاتا و سما ×× فتعالا قدره عما اقول.
در این شرح بسیار کوتاه نه وجه برای شناخت خالق از راه خود شناختی ذکر شده است با قصیده ای لامیة مناسب موضوع در پایان از نگارنده رساله؛ خط: نسخ، کا: عبدعلی بن محمد رماحی نجفی، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج قرمز، ۲گ (۴۰پ-۴۱پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۲۴۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۰۰/۹۷
آغاز: قیل ان قول علی (ع) من عرف نفسه ... له وجوه الاول ان الروح واحدة فی البدن و الله واحدة تعالی واحدة
بنقل از کشکول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵ سطر (۱۵×۲۹)، اندازه: ۲۳×۳۵سم [ف: ۱۴ - ۱۰۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۴/۲-طباطبائی
توضیح مختصری است منقول از بحار الانوار و نویسنده ده وجه به اختصار برای این ملازمه یاد می‌کند؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن محمد ربیع (یا حاج ربیع) اشتهاردی، تا: ۱۲۳۸ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قرمز، ۲گ (۱۴۸پ-۱۴۹ر)، اندازه: ۱×۱۰سم [ف: ۲۲ - ۳۴۰]

۴. اراک؛ کتابخانه مدرسه حاج محمد ابراهیم؛ شماره نسخه:۱۱۷/۲۶
آغاز: و تحقیق المقام یتوقف علی بیلن اقسام العرفه و بیان ما یمکن حصوله للعباد ... فاقول المعرفه علی اقسام الاول
شرح نسبتاً طولانی بر حدیث من عرف نفسه فقد عرف ربه، در آن از شیخ یوسف بحرانی و کتابش الدرر النجفیه و آقا محمد بیدآبادی و کتاب سرمایه ایمان عبدالرزاق لاهیجی یاد شده است؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۹۹ق؛ کاغذ: نخودی، ۱۵گ (۳۴۹-۳۶۳ر)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [دو کتابخانه اراک: - ۱۴۸]

۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۵۰۲/۷
گزارشی است برای حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه» به روش حروفیان؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد علی کرمانشاهی، تا: آغاز قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج حنایی، ۱گ (۲۱۳ر-۲۱۳پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳ - ۴۸۲]

۶. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۲۱۳/۳
آغاز: بسمله، رب وفق یا کریم،قال النبی ص من عرف ... و قد ظهر من سر هذا الحدیث ما یجب کشفه
خط: نستعلیق، کا: محمد بن یوسف بن علم بحرینی بلدا و عراد من سماهیج منشاء، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۴گ (۱۰۷-۱۱۰)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۹۹]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۹۴۰/۳
در وجه در تفسیر حدیث مذکور است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج فرنگی، ۱گ (۷ر)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۴۴ - ۱۴۵]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳/۱۱ خوئی
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی-شکری، جلد: تیماج یشمی رنگ، ۲۸۳ص، ۱۴+۱۷ سطر، اندازه: ۵×۲۰سم [ف: ۷ - ۲۶۴]

● شرح حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه» / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīse «man ʻaraf-a nafsah faqad ʻarafa rabbah»

غیر معلوم:

۱. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۸۲۲/۸
بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ سطور چلیپایی، قطع: ربعی [نشریه: ۷ - ۲۵۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۹/۱۵
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷ص (۸۹-۹۵)، ۲۰ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [سنا: ف: ۱ - ۷۴]

۳. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۷۹۲/۲
آغاز: بسمله. اما بعد من قول (نسخه قوله) علی بن ابی طالب که فرمودند من عرف ... که پروردگار جل شانه از چهار عنصر وجود

انسان را ترتیب داد
دیباجه و خطبه ندارد در اواخر رساله مطالب متفرقه است که ربطی به موضوع رساله ندارد؛ خط: نستعلیق و شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۴ق؛ کاغذ: فرنگی چند رنگ، جلد: گالینگور مشکی، ۴گ (۳۲ر-۳۵ر)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [نشریه: ۱۳ - ۱۷۰]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۵۶/۱

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... قال امیر المؤمنین ... من عرف نفسه فقد عرف ربه که پروردگار عالم جل شأنه از چهار عنصر بسیار مختصر با توضیح معنای چهار عنصر و روح و نور؛ خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۳۱۳ق، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ(۱پ-۵پ)،۹و ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۶سم [ف: ۴۳ - ۱۰۲]

۵. همدان؛ برنا، قاسم؛ شماره نسخه:۴۲/۲

خط: شکسته نستعلیق، کا: سید محمد حسینی، بی‌تا [نشریه: ۵ - ۳۷۸]

۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۰۸۸/۲

آغاز: بسمله. امیر کرم الله وجهه فرمود که: من عرف نفسه فقد عرف ربه. آنکه نفس گفته می‌شود کدامست ؟؛ **انجام:** و منکر مقبول بگردد و آیر هـ هـ نگذرد. و الوصیة للوالدین و الاقربین و لذی القربی. اللهم صل علی محمد و آله الطیبین الطاهرین.
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: ساغری آبی، ۳گ (۹۵پ-۹۷ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۴۸۱]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۱۸۹/۸

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... این رساله ایست که حکما از کتب قدما اختیار کرده اند و فواید بسیار در ضمن هر حرفی مرقوم است؛ **انجام:** خوشنود بودن مادر و پدر خدمت کردن علما حکما شفقت به خلق خدا، تم.
خط: شکسته نستعلیق، کا: خلیل الله بن حبیب الله میرزای، تا: با سال ۱۲۷۷ق، جلد: مقوایی با روکش کاغذی کرم، ۴ص (۳۸۹-۳۹۲)، ۱۵-۱۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۳سم [ف: ۴۵ - ۷۰]

● شرح حدیث «من کنت مولاه» / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «man kunt-u mawlāh»

در درستی و شرح حدیث «من کنت مولاه» که از دلایل امامت شیعیان است. با سربندهای «و القایل» برای نشانی: «و القایل بان الله عالم بالکلیات لا بالجزئیات نظراً الی علمنا. و حذراً من حدوث الشیی فی علمه مما یوجب التغیر، و یقول انه عالم بالجزئیات علی طریق الکلی لایجوز تکفیره لانه طالب کمال الحق المتعال فیما یقول، بل یجب تنبیه لئلا یقیس علم الواجب».

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۷۹-عکسی

آغاز: المتتابعة شیئا فشیئا و السلطان عالم بجمیعها دفعة واحدة؛ **انجام:** و متی لم یصل نقطة الفیض الحکمی المطلق لنقطة الفیض.

خط: نسخ خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۲۴ص (۲۶۷ تا ۲۹۰) [عکسی ف: ۲ - ۱۷۱]

← شرح حدیث «من کنت مولاه فعلی مولاه» ⩾ معنی المولی

● شرح حدیث «من مات قامت قیامته» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «man māt-a qāmt qīyāmatuh»

غزالی، محمد بن محمد، ۴۵۰ - ۵۰۵ قمری

qazzālī, mohammad ebn-e mohammad (1059 - 1112)

این رساله را غزالی در پاسخ سؤالی که از او کرده‌اند درباره تفسیر حدیث «من مات قامت قیامة» نوشته است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۱۴/۱۰

آغاز: و سئل الامام حجة الاسلام محمد الغزالی برد الله مضجعه عن قول النبی (ص) من مات فقد قامت قیامته فقال لیس المعنی به ما المراد بالقیامة المطلقه بل هی قیامة خاصة؛ **انجام:** و قد صرح به الشرع تصر بحافهم ذلک منه علی الضروریة یوجب الایمان به و الله اعلم و الحمدلله رب العالمین.
خط: نسخ، کا: رجب علی اصفهانی، تا: ۱۱۱۸ق؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج یشمی، ۳ص (۳۹۱-۳۹۳)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۱۱۶]

← شرح حدیث: «من مات و هو لا یعرف امام زمانه» ⩾ الغیبة

● شرح حدیث «من هم بحسنة» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «man hamma bi ḥasanat-in»

بحرانی، احمد بن صالح، ق۱۳ قمری

bahrānī, ahmad ebn-e sāleh (- 19c)

به درخواست: شیخ محمد بن مبارک بن علی
تاریخ تألیف: ۲۱ شوال ۱۲۴۳ق
شرح بر حدیث منقول در کافی است «ان الله جعل لادم فی ذریته من هم بحسنة ...». در نیمه دوم این رساله گفته‌های ملا صالح مازندرانی را درباره حدیث می‌آورد و از آنها با عناوین «قال، اقول» خرده‌گیری می‌کند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۳۵۸/۲

آغاز: و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم ... قد سألنی سلالة العلماء الصالحین و خلاصة الاخلاء الناصحین؛ **انجام:** فلم یظهر به وجه الجمع و ان رفع الاشکال و الله أعلم بحقیقة الحال.
خط: نسخ، کا: زرع بن محمد علی بن حسین بن زرع خطی بحرانی، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۳گ (۴۵پ-۵۷پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۶ - ۳۳۴]

● **شرح حدیث «موتوا قبل ان تموتوا»** / شرح حدیث / فارسی

š.-u ḥadīṯ-i «mūtū qabl-a an tamūtū»

کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۲۳۳/۲

آغاز: بدان ای عزیز که راههای طالبان حق بجناب احدیت بیشتر از آن است که آنرا حضر توان

خط: نستعلیق و شکسته خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۸۲ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم[ف:۲۷۹]

← شرح حدیث المهلکات و المنجیات ‹ شرح حدیث «ثلاث مهلکات و ثلاث منجیات»

● **شرح حدیث «الناس نیام اذا ماتوا انتبهوا»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «an-nās-u nīyām-un iḏā māʾtū intabahū»

با عنوان‌های عالم روحانی، عالم جسمانی، فی حقیقة النوم، حقیقت موت، موت و حیات.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۱۶۸/۹

آغاز: بسمله، اعلم انه لا ریب عند من اشتغل بتحقیق العلوم و انفتح من خلدة روزنة؛ **انجام:** و الصلواة علی النبی محمد و صحابته، من اخر شرح قصیدة النفس المغروة الی ابن سینا للفاضل المناوی شارح الجامع الصغیر و الکبیر رحمه الله تعالی رحمة واسعة آمین یا رب العالمین

خط: نستعلیق، کا: محمد علی از طلاب مدرسه سپهسالار، تا: ۱۳۳۰ق، جا: تهران، مدرسه سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۶گ (۱۸۸ر-۲۰۳پ)، ۱۴ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱×۱۸سم[ف: ۱۱ - ۱۷۵]

● **شرح حدیث نبوی (ص)** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e nabavī (s)

ترکه اصفهانی، علی بن محمد، - ۸۳۶ ؟ قمری

torke esfahānī, ʻalī ebn-e mohammad (- 1433)

در شرح حدیث نبوی (ص): «اما بعد فان خیر الحدیث کتاب الله ...» گویا از ترکه اصفهانی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۹۶/۱۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۲۸-۸۴۱ق؛ تملک: محمد حسین حسینی در تبریز در۱۰۱۶ق؛مهر:«عبده علی نوری۱۱۹۶ هـ» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی،۱۲۲ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۳۲ - ۲۳۷]

● **شرح الحدیث النبوی «الراحمون یرحمهم الرحمن»** / شرح حدیث / عربی

š.-ul-ḥadīṯ-in-nabawī «ar-rāḥimūn yarḥamuhum-ur-raḥmān»

عبدالرزاق کاشی، عبدالرزاق بن احمد، - ۷۳۶ ؟ قمری

ʻabd-or-razzāq-e kāšī, ʻabd-or-razzāq ebn-e ahmad (- 1336)

شرح حدیث نبوی (ص) است که فرموده: «الراحمون یترحمهم الرحمن ارحموا من فی الارض یرحکم من فی السماء».

آغاز: فی بیان قول النبی (ص) الراحمون یترحمهم الرحمن ارحموا من فی الأرض یرحمکم من فی السماء، اعلم ان الأسماء الالهیة تتباین باعتبار المعانی الوصفیة ...

[الاوقاف العامة بغداد ۲۶۶/۱]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۹۶/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لاخطر علی قلب بشر و الله اعلم بحقایق الامور (کاشی).

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۴گ (۳۰ر-۳۳پ)، ۱۵ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۸ - ۷۲۲]

۲. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه:۱۳۸/۱۱

بی‌کا، تا: ۱۰۸۹ق [نشریه: ۵ - ۲۲۵]

۳. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۴۹/۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** انتهی الی علم هو عین الذات فلیکن العلم الأول کذلک و قد حصل المطلوب اذا العلم صفة واحدة لاصفات کثرة.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۳۲۴]

● **شرح حدیث «نحن معاشر الانبیاء لانورث»** / کلام و اعتقادات، شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «naḥn-u maʻāšir-al-anbīyāʼ lā nuriṯ»

مفید، محمد بن محمد، ۳۳۶ - ۴۱۳ قمری

mofīd, mohammad ebn-e mohammad (948 - 1023)

این حدیث منسوب به حضرت رسول (ص) را به چند وجه معنی می‌کند، و به گفته‌های سنیان در این حدیث پاسخ می‌گوید.

آغاز: اذا سلم للخصوم ما ادعوه علی النبی من قوله: نحن معاشر الانبیاء لانورث.

انجام: و حمل السنة علی وفاق العموم أولی من حمله علی خلاف ذلک و الله نسأل التوفیق.

[الذریعة ۳۹۴/۲۰؛ مکتبة امیرالمؤمنین ۵۸۴/۲]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸/۲۳ خوئی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد، ۳ص (۳۱۰-۳۱۲)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳/۳×۲۶/۲سم [ف: ۷ - ۱۰۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۵۵/۲۰

خط: نسخ، کا: عبدالحمید بن محمد مقیم خطیب عبدالعظیمی، تا: ۱۷ ربیع الثانی ۱۰۵۶ق؛ جلد: مقوایی، ۳گ (۱۵۸پ-۱۶۰ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵/۵سم [ف: ۱ - ۲۸۶]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۱۱/۵

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه مرتضوی - مشهد مقدس؛ خط: نسخ، کا: عزیز الله بن عبدالعلی فراهانی، تا: ۱۰۷۴ق؛ ۳ص (۳۳-۳۵) [عکسی ف: ۷ - ۲۰۲]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۹۶۹

آغاز و انجام:برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۴؛ کاغذ: نخودی، ۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۷۷]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۸/۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۲گ (۱۵۶پ-۱۵۷پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۹۴]

۶. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۱۲۳/۶

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد حسن تبریزی نجفی، تا: قرن ۱۴؛ ۲گ (۳۶پ-۳۷ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [اوراق عتیق: ۲-۳۳۹]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۱۷۴/۱۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لانورث ما ترکناه هو صدقه.

خط: نسخ تعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۲۹ق؛ مصحح؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۲گ (۹۲-۹۳)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۴۷/۲ - ۵۴]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۸۰۷/۸

آغاز و انجام:برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۳۶ق؛ کاغذ: دفتری، ۳گ (۳۳پ-۳۵پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۸×۱۵/۵سم [ف: ۳۲ - ۵۲۵]

۹. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۴۳۰/۲

خط: نسخ، کا: عبدالله تبریزی و حسن خوشنویس همدانی، تا: ۱۳۷۰ق؛۴گ(۸پ-۱۱ر)،۱۱سطر،اندازه:۱۸×۲۱/۵سم[ف:۲- ۲۷۱]

۱۰. اصفهان؛ شفتی، مهدی؛ شماره نسخه:۴۹/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۱۹۰پ-۱۹۱پ)، ۱۷ سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: - ۱۹۰]

● **شرح حدیث «النظر الی وجه العالم عبادة»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «an-naẓr-u ilā wajh-il-‘ālim-i ‘ibāda»

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، - ۱۱۷۳ قمری

xājū’ī, mohammad esmā‘īl ebn-e hoseyn (- 1760)

چاپ: در مجموعه ثانیه از رسائل اعتقادیه مؤلف چاپ شده.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۰۶/۲۱

خط: نسخ، کا: محمد کاظم پسر میرزا محمد، تا: ۱۲۴۷ق، جا: اصفهان مدرسه جده؛ ۴گ (۲۶۰پ - ۲۶۳پ) [ف: ۵ - ۳۰۶]

● **شرح حدیث النفس = حدیث الکمیل** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-in-nafs = ḥadīṯ-ul-kumayl

حسینی عسکری، علی بن ابوالقاسم، ق۱۲ قمری

hoseynī ‘askarī, ‘alī ebn-e ab-ol-qāsem (- 18c)

[فهرستواره منزوی ۵۴۴/۷]

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۲۰۲۲/۴

آغاز: نحمدک یا من له الملک و الملکوت

بی‌کا، بی‌تا؛ ۷۷گ، اندازه: ۷×۱۱سم [ف: ۳ - ۱۶۷]

← شرح حدیث نقطه ⩥ الرسالة القدسیة فی اسرار النقطة الحسیة

← شرح حدیث نقطه ⩥ معنی «انا نقطة التی تحت الباء»

← شرح حدیث نورانیة ⩥ معرفة الائمة

← شرح حدیث النورانیة ⩥ شرح حدیث «المعرفة بالنورانیة»

● **شرح حدیث نورانیه** / حدیث / فارسی و عربی

š.-e hadīs-e nūrānīyya

شرح منظوم حدیث نورانیه است که متن و ترجمه منظوم آن در پی هم آمده است.

اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۱۳۵/۲۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۲ق؛ ۲۰گ (۵۷۱پ-۵۹۰ر)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۶۰]

● **شرح حدیث «نیة المؤمن خیر من عمله»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «nīyyat-ul-mu’min-i xayr-un min ‘amalih»

علم الهدی، علی بن حسین، ۳۵۵ - ۴۳۶ قمری

‘alam-ol-hodā, ‘alī ebn-e hoseyn (967 - 1045)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۹۷/۴۶عکسی

آغاز: مسئلة فیما روی عن النبی (ص) نیة المؤمن خیر من عمله قال الأجل المرتضی قدس الله روحه جری بالحضرة السامیة الوزیریة العادلة

نسخه اصل: آستان‌قدس، ش ض۲۱۵۰۹؛ خط: نسخ، کا: سید احمد بن محمد رضا حسینی صفایی خوانساری، بی‌تا؛ مصحح، محشی از کاتب و غیر او، رکابه‌دار؛ ۲ص (۱۴۰-۱۴۱)، ۲۲ سطر [عکسی ف: ۴ - ۳۹۳]

● **شرح حدیث «نیة المؤمن خیر من عمله»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «nīyyat-ul-mu'min-i xayr-un min 'amalih»

بحرانی، سلیمان بن عبدالله، ۱۰۷۵؟ - ۱۱۲۱ قمری

bahrānī, soleymān ebn-e 'abd-ol-lāh (1665 - 1710)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۱۵/۲

آغاز: بسمله. مسئلة روی الخاصة و العامة عن النبی انه قال نیة المومن خیر من عمله؛ **انجام:** لا یخفی علی المتامل و لیکن هذا آخر ما جری به القلم ... و تسهیل طریقه و الصلوة علی محمد و آله الطاهرین

خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد شریف بن محمد شفیع نوایی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۸گ (۶۸پ-۷۵ر)، ۱۹ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۹ - ۸۹۱]

● **شرح حدیث «نیة المؤمن خیر من عمله»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «nīyyat-ul-mu'min-i xayr-un min 'amalih»

کربلائی، حسین بن علی، ق۱۲ قمری

karbalāīī, hoseyn ebn-e 'alī (- 18c)

شرح نیکویی است بر حدیث معروف «نیة المؤمن خیر من عمله»، برگرفته شده از «الاربعین حدیثاً» مؤلف با افزودگی‌ها و نقل گفته‌های بعضی از علمای مشهور و گفتگو در آنها، پس از آن توجیه حدیث چنان‌که خود مؤلف نظر دارد و می‌گوید که کسی در این نظر بر وی سبقت نگرفته است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۱۴۸/۳

آغاز: الحمدلله المطلع علی النیات عالم السر و الخفیات و الصلاة و السلام علی محمد و آله أشرف البریات؛ **انجام:** و نجیب عن بحث الشهید رحمه الله بأن احتمال التطرق کاف فی المفضولیة و ان کان المراد به الخالی عن الریاء و العجب.

خط: نسخ، کا: بابا ابن مولانا یحیی دزجی از محال همدان، تا: ۱۱۲۴ق، به دستور الیاس خان بکا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷گ (۱۴۴پ-۱۶۰پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۳۸۷]

● **شرح حدیث «نیة المؤمن خیر من عمله»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «nīyyat-ul-mu'min-i xayr-un min 'amalih»

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

پاسخ به سؤالی است درباره حدیث «نیة المؤمن خیر من عمله و نیة الکافر شر من عمله و افضل الاعمال احمزها» و تنافی بین حدیث مذکور با حدیث «لا مؤاخذة علی النیات و قصد الخیر یکتب حسنة و قصد الشر لایکتب». احتمالاً باید پاسخ پرسش دوم از اجوبة المسائل محمد مهدی بن شفیع استرآبادی (الثالث) باشد.

سمنان؛ مدرسه صادقیه؛ شماره نسخه:۶/۶

آغاز: قد سئل عن الشیخ المعاصر احمد بن زین الدین احسایی انه اشتهر ان نیة المؤمن خیر من عمله و نیة الکافر شر من عمله و افضل الاعمال احمزها و التنافی بینهما ظاهر علی انه ورد لا مؤاخذة علی النیات

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۱۷۲پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف مخ]

● **شرح حدیث «نیة المؤمن خیر من عمله»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «nīyyat-ul-mu'min-i xayr-un min 'amalih»

از: مسیح؛ رساله کوتاهی در معنی حدیث نیة المؤمن خیر من عمله، نوشته شده به درخواست زین العابدین (صاحب سفینه).

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۶۶/۲

آغاز: بسم الله سبحانه و الحمدلله و الصلوة علی محمد و آله و بعد فقد طالما رغبنی السید الامجد الاکریم الاوحد لازال کاسمه زینا للعابدین ان افکر فی معنی قول [رسول] الله صلوات الله و سلامه علیه و آله نیة المؤمن خیر من عمله و ان احرر ما تقرر عندی لیکون منی لدیه. فلما امعنت النظر فیه وجدت اکثر العلماء الاعلام سالکین فیه مسلکاً واحداً؛ **انجام:** یکون نیته ابداً و فضل مما یأتی به من العمل و یؤید ما ذکرته کثیر من الاخبار و الله اعلم بالصواب. من افادة اوجد الاوان و فرید العصر و الدوران الحکیم مسیح الزمان سلمه الله و ابقاه و اوصله الا ما تیمناه

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ پس از آن چند حدیث در همین موضوع از من لایحضره الفقیه و علل الشرایع نقل شده است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۶۲ر-۶۲پ)، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۲۰ - ۴۳۴]

● **شرح حدیث «نیة المؤمن خیر من عمله»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «nīyyat-ul-mu'min-i xayr-un min 'amalih»

غیر همانند:

۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۸۹۴/۵

آغاز: بسمله قال النبی نیة المؤمن ... قال قلت ما تقول فی السؤالین الواردین علی ظاهر
درباره این حدیث دو پرسش شده و باین دو سؤال بیست پاسخ داده شده است؛ خط: نسخ، کا: احمد بن ملا عبدالرحیم قزنچائی اندری، تا: ۱۳۰۴ق، جا: بارفروش مدرسه صدر؛ کاغذ: فرنگی؛ جلد: تیماج تریاکی، ۲گ، ۱۷ – ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ – ۲۱۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶۲۲/۹
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای [ف: ۳۱ – ۲۰]

← شرح حدیث الولد سرابیه ‹ شرح «الولد سر ابیه»

● شرح حدیث هشام بن الحکم / شرح حدیث / فارسی
š.-e hadīs-e hešām-e bn-el-hakam
شرحی است بر حدیث هشام بن الحکم با زندیقی که به خدمت امام صادق علیه السلام رسیده، مشتمل بر سه «مقصد».

یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۴۲/۱
آغاز: علی بن ابراهیم، عن ابیه ... شرح ابن حدیث شریف مشتمل است بر سه مقصد اول اثبات می‌کند که مدبر عالم واحد لاشریک است؛ **انجام:** هرگاه خواهی کشف این مطلب بر تو بشود معنای دیگر می‌خواهد.
خط: نستعلیق، کا: احمد بن مهدی یزدی، تا: ۲۴ شعبان ۱۲۰۴ق، جا: خوی؛ جهت سید احمد یزدی؛ ۲۰گ(۱ر–۲۰پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۱ – ۴۰]

● شرح حدیث «هل رأیت ربک» / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-e «hal ra'ayt-a rabbuk»
شرح حدیث منسوب به حضرت علی (ع) در پاسخ اعرابی و به شیوه عرفانی.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۵۵/۸
آغاز: بسمله. حدثنا علی بن احمد بن محمد بن عمران الدقاق؛ **انجام:** و ذلک کله من تأیید العقل.
خط: نستعلیق، کا: کرمعلی خراسانی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فستقی آبی، ۱گ (۱۲۶ر–۱۲۶پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۶×۱۸/۵سم [ف: ۷ – ۴۵۸]

← شرح حدیث هل رأیت رجلاً ‹ حقیقة العرفان

● شرح حدیث «هل رأیت رجلاً» = شرح حدیث «انا الطین» / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «hal ra'ayt-a rajul-an» = š.-u ḥadīṯ-i «an-aṭ-ṭīn»
قاضی سعید قمی، محمد سعید بن محمد مفید، ۱۰۴۹ – ۱۱۰۳ ؟ قمری
qāzī sa'īd-e qomī, mohammad sa'īd ebn-e mohammad mofīd (1640 - 1692)

قائن؛ حسینی قهستانی؛ شماره نسخه:۸/۲
خط: نسخ، کا: معصوم بن رضی بن جحی بن معصوم بن ناصر حسینی قائنی خراسانی، تا: ۱۳ جمادی الاول ۱۳۴۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۳۱پ–۳۲ر)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [مدرسه جعفریه زهان: ف: – ۱۱۸]

● شرح حدیث «هل رأیت رجلاً» = شرح حدیث «انا الطین» / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «hal ra'ayt-a rajul-an» = š.-u ḥadīṯ-i «an-aṭ-ṭīn»
نراقی، مهدی بن ابی ذر، ۱۱۲۸ – ۱۲۰۹ قمری
narāqī, mahdī ebn-e abī-zar (1716 - 1795)
شرح بر حدیث مروی از امیرالمؤمنین (ع) که حافظ رجب برسی (بعد از ۸۱۳ق) در «مشارق انوار الیقین» بدون ذکر سند آورده است. وی در این شرح از کلمات خود «برسی» که در شرح حدیث نقل نموده استفاده کرده است.
چاپ: در «مشکلات العلوم» وی در تهران به سال ۱۳۶۷ش، به کوشش حسن نراقی (صص ۲۱۳–۲۱۵) به چاپ رسیده

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۰۷۱
آغاز: بسمله. خبر مشکل منسوب الی امیرالمؤمنین علیه السلام و قد اورده الحافظ ... و هو انه سئل (ع) هل رأیت؛ **انجام:** انا انا ثم اشار الی وجه ... یقوله انا ذات الذوات الی آخره و توضیحه کما تقدم تمت
خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد علی راهجردی، تا: ۱۲۳۵ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶ سطر [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ – ۳۷۷]

۲. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۶۰۶/۳
آغاز: ما ذکره علیه السلام من مخاطبة سرهت الملکوتی اعنی نفسه القدسیة؛ **انجام:** و توضیحه کما تقدم من مشکلات العلوم للفاضل النراقی.
بخشی از کتاب مشکلات العلوم نراقی است در شرح این حدیث؛ خط: نستعلیق، کا: زین العابدین بن سید قاسم اصفهانی، تا: ۱۲۶۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۲ص (۱۳۳–۱۳۴)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۲ – ۲۴۹]

● شرح حدیث «هل رأیت رجلاً» = شرح حدیث «انا

الطین» / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «hal ra'ayt-a rajul-an» = š.-u ḥadīṯ-i «an-aṭ-ṭīn»

مشهدی، میرزامحمد مهدی، - ۱۲۱۷ ؟ قمری
mašhadī, mīrzāmohammad mahdī (- 1803)

رساله‌ای است کوتاه و فلسفی در شرح «انا انا انا ذات الذوات ...» چنین می‌گوید: «ای الجواهر المدبر عقل تاسع من وجه و عاشر من وجه و نفس من وجه و عقل من وجه لکونه جاعلا من وجه و مجعولا من وجه و متصورا بتصور شوقیه من وجه»؛ که در آن ابیاتی از مثنوی نیز درج شده است.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰۲/۴۳-طباطبائی
آغاز: من افادات میرزا محمد مهدی مشهدی روی عن امیر المومنین ... رایت رجلا هو الجوهر المدبر لعالم الکون؛ **انجام:** و انه علیه السلام استاد جبریل و لذلک ارمه بامساک الاسرار من الغیر من الملائکه
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۴۶گ [ف: ۲۳ - ۷۲۸]

۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۸۵۰/۱۴
للمولی محمد مهدی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: چرم زرد، ۲گ (۱۵۸پ-۱۵۹پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۲ - ۲۸۸]

۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۰۳/۲
آغاز: خبر مشکل منسوب الی امیرالمومنین علیه السلام و قد اورده الحافظ البرسی فی بعض رسائله؛ **انجام:** و یحتمل ان یکون «انا» غلطا من الناسخ، والاصل کان انت
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم مشکی، ۴گ (۱۳۷ر-۱۴۰پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [مؤید: ۲ - ۱۱۲]

● **شرح حدیث «هل رأیت رجلاً» = شرح حدیث «انا الطین»** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «hal ra'ayt-a rajul-an» = š.-u ḥadīṯ-i «an-aṭ-ṭīyn»

میرزای قمی، ابوالقاسم بن محمد حسن، ۱۱۵۱ - ۱۲۳۱ قمری
mīrzā-ye qomī, ab-ol-qāsem ebn-e mohammad hasan (1739 - 1816)

در شرح حدیث وارده در مشارق الانوار است: «سئل امیرالمؤمنین علیه السلام هل رأیت فی الدنیا رجلا فقال رایت رجلا و انا الی الان اسئل عنه فقلت له من انت فقال انا الطین فقلت من این فقال من الطین فقلت الی این فقال الی الطین ...». مؤلف این رساله استناد این حدیث را به امام علیه السلام غیرثابت می‌داند و با احتیاط شایسته مقام فقیه به شرح آن میپردازد. مولی علی نوری نیز در شرح این حدیث رساله‌ای دارد که به درخواست جمعی نوشت و در آن بر رساله قمی خرده‌گیری کرد.

آغاز: بسمله الحمد لله باعث الوسائل و معطی النوائل ... اما بعد فهذه اجابة لما اقتضاه بعض اذ کیاء الا کابر من اخوانا الدیانین ... فی حل کلام ملغز و مرام مرمز الی مولانا ... و ان لم اک اره فی کتاب و لم اسمعه من احد من مشایخی ... لکنه لما کان ... مضلة للاذ کیاء ... فکتبت هذه الکلمات علی سبیل العجل ... و لا اظن احدا من اهل الدیانه اطلع علی حالی لم ینصفنی فی فلتات لسانی ... و الروایة هی هذه ... سئل امیر المومنین علیه السلام هل رایت رجلا قال نعم و الی الان اسئل عنه فقلت من انت
انجام: امسک هذا ای لاتفش هذا السر بغیر اهله و کن به ضنینا الا عن اهله هذا ما اقتضاه الحال الخاطر و بادر به الفکر الکاسر ... مع ضیق المجال و بلبل فرج الله عنا المنعام المفضال و کتبه الفقیر ... ابن الحسن الجیلانی ابو القاسم نزیل دار الایمان قم صینت عن التلاطم
چاپ: دارالخلافه طهران، سنگی، بی‌ناشر، ۱۳۱۹ق، رحلی، ۴ص (صص۷۵۷-۷۶۰) با غنائم الایام و جوامع الرسائل
[الذریعه ۱۳/۲۰۹ - ۲۱۰]

شرح و حواشی:
۱- حقیقة العرفان = شرح حدیث هل رأیت رجلاً = تراب الألباب؛ تنکابنی، محمد بن سلیمان (۱۲۳۴-۱۳۰۲)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰۲/۱۱-طباطبائی
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۳گ (۲۰-۲۲) [ف: ۲۳ - ۷۱۶]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۵۲/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** خیر صحبه و آل. کتبه ... ابن الحسن الجیلانی ابوالقاسم نزیل ... قم ... ظاهرا باطنا
در فهرست با عنوان «حل کلام لغز و مرام مرمز علی» آمده؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۸گ (۴۲پ-۴۹ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۹ - ۹۰۷]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۷۹۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۱۵ق، محشی با امضای «جعفر»؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۶گ، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۱۵۴]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۰/۳-طباطبائی
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۳ق، محشی از مؤلف با نشان «منه»؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۱۱۵پ-۱۲۲پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲۳ - ۸۰۹]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۳۷۳/۹
خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابوطالب عبدالواسع بن محمد هادی فاری، تا: ۱۲۲۲-۱۲۲۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۵۵پ-۵۸ر)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۲۱ - ۳۴۱]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۲۱۷/۱۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد بن علی اصغر قاینی، تا: ۱۲۵۵ق؛ کاغذ: فرنگی،۴گ(۹۸پ-۱۰۱پ)،۲۳سطر،اندازه:۹×۱۵سم[ف:۳۳-۴۱۷]
۷. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۸۲/۹
آغاز:برابر؛**انجام:** امسک هذا یعنی لا تفتش هذا السر لغیر اهله وکن به ضنینا الا من اهله هذا ما اقتضاه الحال ...
خط: شکسته نستعلیق، بی کا، تا: ۱۲۷۰ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱ سطر [ف: ۱ - ۳۵۸]
۸. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۴۰/۳
آغاز و انجام: برابر
در فهرست ناشناس آمده؛ کا: مقصود علی بن حسین قلی کلاردشتی،تا:۱۳۰۱ق؛جلد:تیماج سیاه،اندازه:۱۲×۱۸سم[ف:-۲۷۹]
۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۲۹۷/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: یحیی بن میرزا علی محمد حسینی لاریجانی سیدالحکماء بقائی، تا: ۱۳۰۷ -۱۳۰۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ (۴۱پ-۴۶پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۹ - ۸۵]
۱۰. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۶۶۳/۴
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز تعیین شد؛ خط: نسخ، بی کا، بی‌تا؛ محشی با نشان: «ج غ ف عفی عنه»؛ جلد: تیماج زرد، ۴گ، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: - ۵۲۷]

● **شرح حدیث «هل رأیت رجلاً» = شرح حدیث «انا الطین»** / عرفان و تصوف، شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «hal ra'ayt-a rajul-an» = š.-u ḥadīṯ-i «an-aṭ-ṭīn»
مجذوبعلی شاه، محمد جعفر بن صفر، ۱۱۷۵ - ۱۲۳۸ قمری
majzūb-'alī-šāh, mohammad ja'far ebn-e safar (1762 - 1823)
رساله‌ای کوتاه عرفانی در شرح حدیث منسوب به امیرالمومنین و معروف به «هل رایت رجلاً» که به اصرار عده‌ای از پیروانش نگاشته شده است.
آغاز: الحمدلله الذی کتب علی نفیه الرحمة و اثبت علی ذاته العلم و الحکمة و ازاح عن ابصار احبائه الظلمة و عمی الجهالة احمل الاشیاء کلها فی قلمه و قضائه.
آغاز حدیث: قد ورد عن امیرالمؤمنین علیه السلام انه سئل هل رأیت رجلا؟ فقال: رأیت رجلا و انا الی الان اسأل عنه. فقلت له: من انت فقال انا الطین.
انجام: فتمسنی النار یوم العرض الاکبر الحمدلله اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا، سرا و علانیة و جهرا و اخفاتا، سراء و ضراء

۱. کاشان؛ جعفری؛ شماره نسخه:۷۷/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ]
۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۶۴۶/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، بی کا، تا: با تاریخ ۱۲۲۱ق؛ ۸ص (۱۴۳-۱۵۰)، قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۴۲۲]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۵۷۱/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۳۳۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴ص (۴۵-۵۸)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۲۶ - ۶۲]
۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۷۷۹/۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمدلله رب العالمین ما دامت السموات و الارضین، یا ارحمن الراحمین.
خط: نسخ و نستعلیق، بی کا، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن تریاکی، ۵گ (۱۷ر-۲۱پ)، ۲۱-۲۵ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۹/۶سم [ف: ۸ - ۸۴]

● **شرح حدیث «هل رأیت رجلاً» = شرح حدیث «انا الطین»** / شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «hal ra'ayt-a rajul-an» = š.-u ḥadīṯ-i «an-aṭ-ṭīn»
احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری
ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۶۲۲/۱۷
بی کا، تا: با تاریخ ۱۲۳۳ق، جا: قزوین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۲ص (۱۸۰-۱۸۱)، ۱۸ سطر (۹×۱۵) [ف: ۱۲ - ۲۶۲۵]

● **شرح حدیث «هل رأیت رجلاً» = شرح حدیث «انا الطین»** / فلسفه، شرح حدیث / عربی
š.-u ḥadīṯ-i «hal ra'ayt-a rajul-an» = š.-u ḥadīṯ-i «an-aṭ-ṭīn»
نوری، علی بن جمشید، - ۱۲۴۶ قمری
nūrī, 'alī ebn-e jamšīd (- 1831)
شرحی است بسیار مختصر بر حدیث منسوب به امیرالمؤمنین علی (ع) که به گفته خود مؤلف ترجمه‌ای است بر این حدیث و فقط مراد هر یک از کلمات را نوشته و کلمات متشابه در حدیث را از دیگری متمایز ساخته است. مؤلف دو شرح بر این حدیث نوشته و هر دو به چاپ رسیده است.
آغاز: آغاز شرح اول: بسمله رب اشرح لی صدری و یسرلی امری ... و لنذکر قبل الخوض فی شرح الحدیث الشریف معانی

بعض الالفاظ التی وقعت فیه ...
آغاز شرح دوم: مما اشتهر فی الالسنة انه قد روی عن مولی العارفین یعسوب الدین ... هذه الترجمة منی مبنی علی ضرب من الاحتمال
انجام: انجام شرح اول: و الذات فی الذات للذات واللام للملک و العطف للتفسیر و فائدته دفع توهم الشریک هذا و اما علی الاحتمال الثانی فی الرجل المسئول عنه فمعنی الفقرات الشریفة یظهر بالتامل فتامل واستقم کما امرت
انجام شرح دوم: و رد علیهم ائمتنا و سادتنا معادن العلم و الحکمة علیهم صلوات الله تعالی و سلامه الاوفی. و السلام
چاپ: هر دو شرح در میراث حدیث شیعه، دفتر سوم، ص ۱۴۱ – ۱۶۰ با تحقیق حامد ناجی اصفهانی، با عنوان «شرحان لحدیث هل رأیت رجلا» چاپ شده.
شرح و حواشی:
۱– حقیقة العرفان = شرح حدیث هل رأیت رجلاً = تراب الألباب؛ تنکابنی، محمد بن سلیمان (۱۲۳۴–۱۳۰۲)

۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۵۷۰/۲
آغاز: برابر شرح دوم
بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۴۴ق؛ ۸گ (۳۶–۴۳)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳ – ۱۰۲]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۴۲/۲–طباطبائی
آغاز و انجام: برابر شرح اول
بی‌کا، تا: ۱۲۷۲ق، جا: نیاوران؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۲ص (۴۴–۴۵)، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۲۳ – ۱۳۶]
۳. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۲۲۷/۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱گ (۱۰۲ر–۱۰۲پ)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱ – ۱۶۰]
۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۱۹/۱۴
آغاز و انجام: برابر شرح دوم
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۲ص (۳۳۵–۳۳۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۹ – ۲۶۰]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۹۰۹/۱۴
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳ – ۱۱۵]
۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۶۲۲
آغاز و انجام: برابر شرح اول
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور، ۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ – ۲۶۹]
۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۷۸/۲
آغاز و انجام: برابر شرح دوم
خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد جعفر نوری، تا: نیمه نخست قرن ۱۳؛ ترقیمه: «نوری دام ظله العالی، نوری دام ظله العالی»؛ مصحح، محشی با نشان «منه دام ظله العالی»؛ کاغذ: فرنگی، ۱گ(۹)، سطور مورب، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۴۰ – ۶۶۶]
۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۲۹۷/۷
خط: نستعلیق، کا: یحیی بن میرزا علی محمد حسینی لاریجانی سید الحکما بقائی، تا: ۱۳۰۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۴۸پ–۵۱ر)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۹ – ۸۶]
۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۹۰۴/۳
آغاز و انجام: برابر شرح اول
خط: نستعلیق، کا: سید حسن حسینی برغانی، تا: ذیحجه ۱۳۲۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۸۶]
۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۸۴۰/۶
آغاز و انجام: برابر شرح اول
خط: نستعلیق، کا: ابوالحسن گیلانی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۹۳ر–۹۶ر)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۰ – ۲۲۴]
۱۰. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۰۵/۳
آغاز و انجام: برابر شرح اول
خط: نستعلیق،بی‌کا، بی‌تا؛ نام مؤلف با توجه به آغاز و انجام معلوم گردید؛ ۴گ(۳۴ر–۳۷پ)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [مؤید: ۲ – ۸]

● شرح حدیث «هل رأیت رجلاً» = شرح حدیث «انا الطین» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «hal ra'ayt-a rajul-an» = š.-u ḥadīṯ-i «an-aṭ-ṭīn»

رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ – ۱۲۵۹ قمری
raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)

به درخواست: شیخ جواد برکت
تاریخ تألیف: دوشنبه ۹ جمادی الثانی ۱۲۵۸ق
رساله مختصری است در جواب سؤال شیخ جواد برکت در مورد یک حدیث که از امیر مؤمنان (ع) نقل شده که مردی از آن حضرت سؤال کرد که «هل رایت رجلاً فی الدنیا فقال علیه السلام: رایت رجلاً و انا الی الآن اسأل عنه فقلت له من انت قال انا الطین ...».
آغاز: حمدله. صلاة ... فیقول العبد ... کاظم بن قاسم الحسینی الرشتی ان الاخ الامجد الجواد الشیخ جواد سلمه الله تعالی و حرسه و وقاه، قد اتی الحدیث صعب مستعصب من قولهم ... هل رایت رجلاً فی الدنیا، فقال(ع) رایت رجلاً و انا الی الان اسأل عنه ...
انجام: شرح جمیع ما اعرف من معانیه لاقتضی مجلداً کبیراً و انا فی شغل عن ذلک و الحمدلله اولاً و آخراً و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین.
چاپ: چاپ شده
[فهرست کتب مشایخ ۲۹۴ «رساله طینت»]

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۳۹/۱۶-عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۵ص (۲۳۲-۲۴۶) [عکسی ف: ۱ - ۲۵۸]
۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۸۸
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۹]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۰۵۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: خراسانی، عبدالله، تا: قرن ۱۳ [رایانه]
۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۰۴۱/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد طاهر بن نجفعلی همدانی یا محمد علی، تا: ۱۲۵۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۱۱۲پ-۱۱۸پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۳ - ۱۹۷]
۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۷۷/۶
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ،کا:عبدالعلی بن محمد صالح مراغی،تا:۱۲۶۲ق؛مصحح؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج حنایی مذهب، ۷گ (۳۵پ-۴۱پ)، ۲۵ سطر (۱۰×۱۹)، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۱۶ - ۴۲۱]
۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۳۷/۴-عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: حدود ۱۲۶۲ق؛ ۲۰ص(۷۹-۹۸) [عکسی ف: ۱ - ۲۵۸]
۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۰۹۷/۳-عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: حدود ۱۲۶۲ق؛ ۲۹ص(۱۲۸-۱۵۶) [عکسی ف: ۱ - ۲۵۸]
۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۲۲۹/۲۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و فیما ذکرنا کفایة لکل ناظر اذا تفهم ما نقول و الله ولی التوفیق ... الطاهرین.
تذکر: انجام نسخه با رساله «حملیه» مؤلف منطبق است؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۲۲ جمادی الثانی ۱۲۶۸ق؛ ۳۲ص (۳۳۷-۳۶۸)، ۱۹ و ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۱/۳سم [ف: ۴۵ - ۹۹]
۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۷۶۵/۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵گ(۱۵۵-۱۶۹)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۳ - ۱۰۴۷]
۱۰. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۴۰۷/۲
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: ابومحمد طهماسبقلی بن علی کرمرودی نجمتانی، تا: ۱۰ ذیقعده ۱۲۸۴ق؛ ۱۲گ (۶پ-۱۷پ)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۰۰]
۱۱. بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه:۶۴/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد رفیع بن حاجی ملا محمد نصیر، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۱۴۱-۱۴۸پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف مخ]

● شرح حدیث «هل رأیت رجلاً» = شرح حدیث «انا الطین» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «hal ra'ayt-a rajul-an» = š.-u ḥadīṯ-i «an-aṭ-ṭīn»

عارف اسفراینی، اسماعیل بن قربانعلی، ۱۲۲۰؟ - ۱۲۸۸ قمری

'āref-e esfarāyenī, esmā'īl ebn-e qorbān-'alī (1806 - 1871)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۴۲۸/۷
آغاز: روی عن امیرالمؤمنین علیه السلام ... انه سئل هل رأیت فی الدنیا رجلاً ... فیقول العبد الذلیل ... ان هذا الحدیث الشریف من المتشابهات التی لایعلم تأویله الا الله و رسوله و الراسخون فی العلم و لکن نحن بقدر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱گ (۱۴پ)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۳۸ - ۵۶۶]

● شرح حدیث «هل رأیت رجلاً» = شرح حدیث «انا الطین» / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «hal ra'ayt-a rajul-an» = š.-u ḥadīṯ-i «an-aṭ-ṭīn»

قمشه ای، مصطفی، ق۱۳ قمری

qomše'ī, mostafā (- 19c)

شرح مزجی مختصری است که با شیوه فلسفی نگارش یافته است.
آغاز: بسمله ورد عن مولانا امیرلمؤمنین علیه السلام سئل هل رایت فی الدنیا رجلا فقال رایت رجلا و انا الی الان اسئل عنه شرح ما خطر بالبالی فی شرح هذا المقال ... ان المراد بالرجل فی السؤال الانسان الکامل ... فکان السائل قال هل رایت انسانا کاملا فی الانسانیه.
انجام: لان کل عین یشتمل علی جمیع ما تحته و علی کل من المعنیین ... لما هو معلوله و تحته. قدتم شرح مولانا مصطفی القمیوشی (کذا) فی یوم الجمعه فی سنه ۱۲۱۸.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۰/۶-طباطبائی
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد رحیم بن محمد بن محمد علی

طالقانی، تا: قرن ۱۳؛ در ذیل نسخه ابیاتی از فردوسی و غیره و نیز دو بیت فارسی از میرداماد درباره ملاصدرا [دو بیت مزبور این است: صدرا جاهت گرفته باج از گردون ×× داده است به فضل تو خراج افلاطون / در مسند تحقیق نیاید چون تو ×× یک سر ز گریبان حقیقت بیرون] و برهان توحید با نشان «منه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۲ص (۳۴-۳۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۲۳ - ۳۰۲]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱/۴ خوئی

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ این رساله در فهرست نیامده است (فهرست رایانه ای ۶۲۱) [ف: ۷ - ۲۶۱]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۳۷۳/۱۸

خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابوطالب عبدالواسع بن محمد هادی فاری، تا: ۱۲۲۲-۱۲۲۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۱۳۳ر-۱۳۳پ)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۲۱ - ۳۴۴]

۴. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۶۰۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قس علیه و امثاله منه فاحفظ فانه صعب من صعوبات.

در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نستعلیق، کا: میر زین العابدین بن سید قاسم اصفهانی، تا: ۱۲۶۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۲ص (۱۳۲-۱۳۳)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۲ - ۲۴۹]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۹۶۵/۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** اللهم اجعلنی من المستعدین لفهم هذه المطالب العالیة و الاسرار الغامضة.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۲ق، جلد: مقوا، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۷۲]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۲۹۷/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا ما وصل الیه فهمی و من الله السداد ...

خط: نستعلیق، کا: یحیی بن میرزا علی محمد حسینی لاریجانی سید الحکما بقائی، تا: ۱۳۰۷-۱۳۰۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۴۷ر-۴۸پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۹ - ۸۵]

● **شرح حدیث «هل رأیت رجلاً» = شرح حدیث «انا الطین»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «hal ra'ayt-a rajul-an» = š.-u ḥadīṯ-i «an-aṭ ṭīn»

مدرس، ابوالقاسم، ق۱۳ قمری

modarres, ab-ol-qāsem (- 19c)

در شرح حدیث «هل رایت رجلا» به روایت از علی (ع).

آغاز: بسمله. الحمدلله الباعث الوسائل و معطی النوائل ...

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۱۳۴/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** تم بیان معنی الحدیث المشکل من مولانا میرزا ابی القاسم المدرس الاصفهانی.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۳۵/۴۴

خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مخمل آبی، ۱۴ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۱۶ - ۶۱۶]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۰۷/۱

خط: نستعلیق، کا: صدرالدین موسوی شاهان دشتی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی کبود و سفید، جلد: مقوا، ۸گ (۱-۸)، ۱۸ سطر (۱۰×۲۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۵۹۹]

● **شرح حدیث «هل رأیت رجلاً» = شرح حدیث «انا الطین»** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «hal ra'ayt-a rajul-an» = š.-u ḥadīṯ-i «an-aṭ-ṭīn»

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶۹۵/۹

آغاز: بسمله سئل عن مولانا امیرالمؤمنین (ع) هل رأیت رجلاً فی الدنیا فقال (ع) رأیت رجلاً و اما الی الآن اسأل عنه فقلت له من انت ... اقول ما ذکره علیه السلام من مخاطبة سره الملکوتی ان نفسه القدسیة؛ **انجام:** ثم اشار الی وجه المغیرة بقوله انا و انت الذوات الی آخره و توضیحه کما قدم.

شرح حدیثی منقول از حضرت امیرالمؤمنین (ع) است که شخصی از آن حضرت پرسید «هل رایت رجلاً» و حضرت خود را در این حدیث «طین» و «ابوتراب» می‌نامد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۶ق، جا: تهران؛ جلد: مقوا، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۳۳/۱-۱۷۲]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۹۶/۱۴

آغاز: بسملة. حمدلة. و الصلاة و السلام علی اهل بیت النبوة ... و بعد: لما کان من الاحادیث المفصلة الغامضة؛ **انجام:** اما ابوذر فلما لم یکن فی اول الأمر فی هذا المقام فلو علم من اسرار سلمان ... لقتله و کفره، لعدم الطاقة و الصبر له بتحمله و ان صار بعد هو ایضاً من اهل السر:قد تم شرح الحدیث علی یداقل السادات عنایت الله بن الحسین السرآبادی فی شهر البادکوبة فی سنة ۱۲۹۷هـ

رساله‌ای است درباره مسأله طینت و جوهر ذاتی آدمی که عالم صغیر است، که الهی یا شیطانی است، و آیا تغییرپذیر است یا نه؟ چند رساله مانند این در الذریعه (ج۵ص۱۹۷) معرفی شده است. یکی از آنها تألیف میرزا ابوالقاسم قمی (۱۱۵۴-۱۲۳۱) است که دنبال کتاب «غنائم» به سال ۱۳۱۹ چاپ شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا،تا:۱۳۰۳ق؛کاغذ:فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۱۶۳ر-۱۶۷ر)، ابعاد متن: ۹×۱۷، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۵۲]

● **شرح حدیث «هل رأیت رجلا فی الدنیا..»** / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīs-e «hal ra’ayt-a rajol-an fe-d-donyā ...»

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۲۷/۱۹

خط: نسخ و نستعلیق، کا: سردار کابلی، تا: قرن ۱۴؛ جلد: مشما و مقوایی، ۳گ (۳۸۰-۳۸۲)، ۷×۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [سنا: ف: ۲ - ۱۲۶]

● **شرح حدیث همام = شرح خطبة همام** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i humām = š.-u xuṭbat-i humām

از ناشناسی که نام او در آغاز و پایان نیامده است. در الذریعه (۲۲۵/۱۳-۲۲۶) هفت شرح از این گونه به نام «شرح خطبة همام» نشانی داده شده است. حدیثی است به روایت عبدالله بن یونس، که می‌گوید: هنگامی که حضرت علی (ع) به خطبه‌ای می‌پرداخت، کسی همام نام و پارسا، برخاسته و صفت‌های یک مؤمن را از ایشان می‌پرسید و حضرت در پاسخ او این صفت‌ها را برمی‌شمارد. و این کتاب شرح آن خطبه است. در هفتاد و شش بند: ۱. الکیس القطن؛ ۱۰. رضین الوفاء قلیل الاذی؛ ۲۰. شقیق وصول، حلیم خمول، قلیل الفضول؛ ۳۰. لایختار و لایقادر و لایخیف بشراً؛ ۴۰. مذکر للعالم، معلم للجاهل؛ ۵۰. دقیق النظر، عظیم الحذر؛ ۶۰. لایسأس علی مافاته و لایحزن علی ما اصابه و لایرجو ما لایجوز له؛ ۷۰. یخالط الناس لیعلم و یصمت لیسلم و یسأل لیفهم و یتیحیر لیغنم؛ ۷۶. فهو امام لمن بعده من اهل البر. برای نشانی: «۵۰. قوله (ع) دقیق النظر، عظیم الحذر، فنقول الدقیق خلاف الغلیظ و الامر الغامض. و النظر تأمل الشیی بالعین و التدبر و التفکر فیه. و یقال نظرت فی الامر، تدبرت و نظرت الیه ابصرته و الحذر بالکسر».

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۷۵

آغاز: بسمله. فاعلم ان من اوصافه ما فی روایة عبدالله بن یونس عن ابی عبدالله. قال قام رجل یقال له همام. و کان عابداً ناسکاً مجتهداً الی امیرالمؤمنین (ع) و هو یخطب. فقال یا امیرالمؤمنین صف لنا صفة المؤمن؛ **انجام:** «ارشاد» قال الشیخ البرسی (ق) قرائة المؤمن مائة و ستة و ثلاثین مرة. امان من شر الثقلین. تمت ...

خط: نسخ خوش، کا: محمد باقر بن محمد حسن بروجنی، تا: ۱۲۹۵ق؛ محشی به فارسی، گویا از همین سردار کابلی، مجدول؛ تملک: حیدرعلی بن نور محمد خان کابلی، ۱۴ محرم ۱۳۳۸ق، کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج آلبالویی، ۳۰۹گ، ۱۰سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۳ - ۱۹۰]

● **شرح حدیث «... هی من فساد الخاصة» (منظومة فی)** / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ «... hiy-a min fasād-il-xāṣṣa» (mnẓ. fī)

ارجوزه‌ای حدود ۱۷۰ بیت که در توضیح و شرح حدیث منقول از امیرالمؤمنین (ع) سروده شده است، حدیث مزبور عبارت است از «سئل علی (ع) عن احوال العامة فقال هی من فساد الخاصة و انما الخاصة لتقسمون علی خمسة اقسام العلماء ...».

چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۳۱/۲

آغاز: الحمدلله وسیع الرحمة ×× ترزق من تشاء نور الحکمة / صل علی حامل حکمة الهدی ×× لطالب و قد یزکی و اهتدی؛ **انجام:** و اکملوا الصلوة و السلام ×× علی الرسول سید الانام / و آله الاماجد الاطهار ×× و صحبه الاعاظم الاطهار

خط: نسخ جلی زیبا، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۲۸۴ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ [ف: - ۲۷۶]

● **شرح حدیث «یا بن آدم اطعنی اجعلک مثلی»** / حدیث / عربی

š.-u ḥadīṯ-i «ya-bn-a ādam aṭi‘nī aj‘aluk-a miṯlī»

مامقانی، حسین بن محمد، ق۱۳ قمری

māmaqānī, hoseyn ebn-e mohammad (- 19c)

تاریخ تألیف: ۲۰ جمادی الثانی ۱۲۶۵ق

رساله‌ای در خصوص منافات داشتن حدیث قدسی «اطعنی اجعلک مثلی» با آیه «لیس کمثله شئ» که سؤال شده و وی پاسخی اجمالی به آن داده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۴۱/۴

آغاز: بسمله الحمد لله المتجلی لخلقه بخلقه و الظاهر لقلوبهم بحجته الدال؛ **انجام:** فتون من الهالکین و الحمد لله رب العالمین ... الطاهرین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۶۹ق؛ با یادداشت‌هایی از جمله مناجات ویس قرنی، دعای امیر(ع) در لیلة المبیت، چند لغت عربی همراه با ترجمه، و چند یادداشت از جمله آداب نماز میت و چند شعر؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸ص (۱۲۹-۱۴۶)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۳۲ - ۵۷]

● **شرح حدیث «یا ثار الله و ابن ثاره»** / کلام و اعتقادات / فارسی

š.e hadīs-e «yā sār-al-lāh va bn-a sāreh»

لاری، علی اکبر بن محمد امین، ق۱۳ قمری

lārī, ‘alī akbar ebn-e mohammad amīn (- 19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۸۴ق

در محفلی در نجف اشرف گفتگویی درباره جمله «یا ثار الله و ابن ثاره» پیش آمده و ضمن سخنان مؤلف شخصی مدعی نجاست خون امامان گردید. مؤلف رساله حاضر را در پاسخ آن شخص به رشته تحریر کشید و اثبات طهارت خون آنان را نمود

با بحث‌هایی درباره اثبات عصمت و نفی سهو و جز اینها، در یک «مقدمه» و شش «فصل» و یک «خاتمه»: مقدمه: در وجوب تعلیم اعتقادات؛ فصل ۱. خلقت وسائط بین خدا و مردم؛ ۲. صفات آن وسائط؛ ۳. عصمت ائمه علیهم السلام؛ ۴. ادله این مسأله؛ ۵. اخبار جواز سهو بر نبی و پاسخ آن؛ ۶. پیرامون آیه تطهیر؛ خاتمه: در خلاصه بحث.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۰۸۶/۱

آغاز: الحمدلله الذی طهر رجس الذنوب ... چنین گوید اقل ناس عملا و اکثرهم زللا که چون در سنه؛ **انجام:** عجب است از کسی که اندک عقلی داشته باشد و چنین سؤالات نماید، اعاذنا الله من شرور أنفسنا و سیئات أعمالنا.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۵گ (۱پ-۳۵ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۱ - ۹۹]

● شرح حدیثی در تفسیر آیه «ان السمع و البصر و الفوآد» / شرح حدیث / فارسی

š.-e hadīsī dar tafsīr-e āye-ye «enn-as sam'-a va-l basar-a va-l fo'ād»

انجدانی، نجفقلی، ق۱۳ قمری

anjodānī, najafqolī (- 19c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۲۵۴/۵

آغاز: حدثنا ابوالقاسم علی بن احمد بن موسی ... قال قال رسول الله یا بابکر انت منی بمنزلة السمع ... ترجمه این حدیث آنستکه؛ **انجام:** مثل انجذاب فرزند پدر.

خط: نسخ، کا: نجفعلی الانجدانی، تا: ۱۲۴۵ق، جا: تهران مدرسه ام السلطان؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۵ص(۲۴۰-۲۴۴)، ۱۷-۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف:۱۰-۸۳۸]

● شرح حدیثین / شرح حدیث / عربی

š.-u ḥadīyṯayn

رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ - ۱۲۵۹ قمری

raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)

گزارشی از دو حدیث است که یکی از برادران از او خواسته است؛ اما دو حدیث: ۱. ما معنی قوله علیه السلام لیس الذکر قولاً باللسان و لا اخطاراً بالبال و الاول للذکر و الثانی للمذکور؛ ۲. فی الحدیث علی ما فی الکافی الی ان قال اخبرنی عن وصی محمد کم یعیش من بعد و هل یموت او یقتل قال امیر المومنین یا هرونی یعیش بعد ثلاثین سنة لاتزید یوماً و لا تنقص یوماً ثم یضرب ضربة هیهنا یعنی علی قرنه فیخضب هذه من هذه.

آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد، فیقول العبد الفقیر ... کاظم بن قاسم الحسینی الرشتی، ان بعض الاخوان حرسه الله تعالی ... قد امرنی ان املی علی حدیثین الاتیین الشریفین ما یحظر بالبال ... «ما معنی قوله (ع) لیس الذکر قولاً باللسان و لااخطاراً بالبال».

انجام: و العمدة عدم اقبالی و سکون بالی. و فیما ذکرنا کفایة لاولی الدرایة. و الله الموفق للصواب و لاحول و لاقوة الا بالله العلی العظیم و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین.

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۵۵/۲۰

آغاز و انجام: برابر

کا: عبدالرحیم بن ولی محمد اردبیلی، تا: ۱۲۴۰ق؛ کاغذ: فرنگی، فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۴ص (۲۶۹-۲۷۲)، ۳۰ سطر (۹/۵×۲۱)، اندازه: ۱۸×۲۹/۵سم [ف: ۸ - ۲۲۸]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۲۸/۱۰-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق؛ ۹ص (۱۷۱-۱۷۹) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۸]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۲۲۹/۱۵

آغاز و انجام: برابر

تذکر: این رساله در فهرست از احسائی دانسته شده که با توجه به آغاز و انجام آن نام مؤلف تغییر کرد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۸ق؛ ۱۰ص (۸۴-۹۳)، ۱۹ و ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۱/۳سم [ف: ۴۵ - ۹۸]

۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۱۰۰/۹-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود ۱۲۷۳ق؛ مقابله شده، یادداشت ستاره شناسانه محمد بن علی بن محمد [...] اصفهانی؛ ۵ص (۸۶-۹۰) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۸]

● شرح حدیثین / حدیث / عربی

š.-u ḥadīyṯayn

بحرانی، علی بن عبدالله، - ۱۳۱۹ قمری

bahrānī, 'alī ebn-e 'abd-ol-lāh (- 1902)

تاریخ تألیف: ۷ شعبان ۱۳۰۲ق

شخصی از معنی دو حدیث که از پیامبر اکرم (ص) نقل شده سؤال می‌کند که عبارت است از: «ان الثابتین علی القول به فی زمان غیبته لاعز من الکبریت الاحمر» و «اول ما عصی الله به ست». مؤلف همراه با استدلال به آن پاسخ داده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۴۶/۱۱ و ۷۱۲/۱۱ عکسی

آغاز: الحمدلله ملهم الصواب ... و بعد فقد سالتنی بعض الاخوان عن معنی کلامین مرویین عن النبی مبتغیا منی الجواب؛ **انجام:** هذا ما بلغ الیه فهمی القاصر فی معنی هذا الخبر و اقتبسته من اشارات الایات و فحاوی الاخبار.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴، نزدیک عصر مؤلف؛ جلد: مخمل

نیلی، ۶گ (۷۷پ-۸۲پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۱-۲۰۴] و [عکسی ف: ۲ - ۳۵۸]

● **شرح حديقة الحقيقة = حاشيه حديقة الحقيقة /**
عرفان و تصوف / فارسی
š.-e hadīqat-ol-haqīqa = hāšīya-ya hadīqat-ol-haqīqa
وابسته به: حديقة الحقيقة و شريعة الطريقة = فخری نامه؛ سنایی، مجدود بن آدم (۴۷۳-۵۲۵)
شرح یا حاشیه‌ای است بسیار کوتاه بر بخش‌هایی از «حديقة الحقيقة» سنایی غزنوی. این نسخه، در حاشیه کتاب «قدسیه» کتابت شده و از انجام، نانوشته مانده است. امضای شارح با نشان «۱۲» می‌باشد و در موارد بسیاری این نشان، آمده است. جهت بررسی درباره «حديقة الحقيقة» به الذريعة (۳۸۲/۶) و کشف الظنون (۶۴۵/۱) رجوع شود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۲۲۵/۲
آغاز: ای درون پرور برون آرای ×× ای خرد بخش و بیخرد بخشای یعنی [اعضای] باطن روح و جگر ... و دل و غیره آراسته کشته یعنی در طفل کی بی خردی است وقتی که ... شدی عقل بخشنده؛ **انجام:** [زندگی] کفر و مردگی دین است ×× هر چه گفتند مغز آن اینست. موتوا قبلان تموتوا.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: شرقی، ۳۲گ (۱-۳۲)، ۱۲-۱۵ سطر مورب [ف: ۳۸ - ۶۴۲]

● **شرح حديقة المتقين** / فقه / فارسی
š.-e hadīqat-ol-mottaqīn
نقوی نصیرآبادی، دلدار علی بن محمد معین، ۱۱۶۶ - ۱۲۳۵ قمری
naqavī nasīr-ābādī, deldār-'alī ebn-e mohammad mo'īn (1753 - 1820)
وابسته به: حديقة المتقين فی معرفة احكام الدين لإرتقاء معارج اليقين؛ مجلسی، محمد تقی بن مقصود علی (۱۰۰۳-۱۰۷۰)
شرح استدلالی است بر حدیقة المتقین مجلسی با عناوین «متن، شرح».

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۳۰۱۹
آغاز: بسمله. سبحان من تنزه عن صفات المخلوقین؛ **انجام:** اگر واجب باشد قضا هم می‌کند کما عرفت
شرح «باب الصوم»؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج فرنگی، ۳۰۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵/۵سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۸۳]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۸۳۷
آغاز: و بحسب شرع در غیر این در صورتی است که زوال خبث؛ **انجام:** و لم یقل به احد و معهذا شک نیست که ...
بخشی از کتاب طهارت؛خط:نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۲؛ کاغذ: نخودی، ۴۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۸۲]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۹۲۶
آغاز: بسمله. الحمد للغنی الذی لایحوم حوله الفقر و الاحتیاج؛ **انجام:** شرح تفصیل این در ما تقدم در معرض بیان آمده من شاء فلیرجع الیه
باب سوم (زکات و خمس) است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲ شعبان۱۲۷۵ق؛اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۸۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۸۲]

← شرح حديقه سنایی > لطائف اللغات
← شرح حرز الامانی > ترجمة الجريدة فی شرح القصيدة
← شرح حرز الامانی > كنز المعانی فی شرح حزر الامانی
← شرح حرز الامانی > إبراز المعانی من حرز الامانی
← شرح حرز الامانی > بحر الفوائد

● **شرح حرز الامانی و وجه التهانی** / تجويد / عربی
š.-u ḥirz-il-amānī wa wajh-it-tahānī
ابن ربيعه، شهاب الدين احمد
ebn-e rabī 'e, šehāb-od-dīn ahmad
وابسته به: حرز الامانی و وجه التهانی = قصيدة الشاطبية؛ شاطبی، قاسم بن فيره (۵۳۸-۵۹۰)
شرح مختصری است بر«حرز الامانی و وجه التهانی» معروف به شاطبیه که بیشتر نظر به بیان معانی ابیات دارد و آنها را مختصراً شرح نموده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۶۸۱
آغاز: الحمدلله ذی النعم الجليلة والصفات الجميلة واشهدان لااله الا الله وحده لاشريك له؛ **انجام:** و وجوب رحمتك و عزائم مغفرتك والفوز بالجنة والنجاة من النار برحمتك ياارحم الراحمين.
خط: نسخ، کا: عبدالله بن يحيی بن علی بحرانی، تا: چهارشنبه ۲۴ جمادی الثانی ۹۵۲ق؛ مصحح، محشی، با قصیده غاية الامنية فی کشف رموز الشاطبية؛ تملک: حسین بن حیدربن قمر حسینی کرکی، حیدرقلی بن نورمحمد خان کابلی در ۱۵ ذیقعده ۱۳۴۴ در قزوین؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۸۵]

● **شرح حرز الامانی** / تجويد / فارسی
š.-e herz-ol-amānī

اصفهانی، کمال الدین طاهر
esfahānī, kamāl-od-dīn tāher
وابسته به: حرز الامانی و وجه التهانی = قصیدة الشاطبیة؛ شاطبی، قاسم بن فیره (۵۳۸-۵۹۰)
شرح مفصلی است بر قصیده معروف شاطبیه که دنبال هر بیت معانی لغوی آن با عنوان «اللغة» و اعراب با عنوان «الاعراب» و شرح و توضیح آن با عنوان «المعنی» و در بعضی ابیات توضیحات اضافه‌ای با عنوان «تنبیه» یا «تنبیهات» داده می‌شود. نام مؤلف روی برگ اول به خطی جز خط نسخه آمده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۱۳
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... بدأت ببسم الله فی النظم أولاً ... النظم پیوستن، تبارک بزرگوار و بلند و با برکت شدن؛ **انجام:** آنرا اصول خوانند مانند باب ادغام و اماله راءات و لامات و سایر اصول
خط: نستعلیق، کا: یوسف بن عبدالعالم، تا: دوشنبه ۱۴ جمادی الاول ۹۷۳ق؛ یادداشت نصرالله بن محمد ولی میرزا به تاریخ سوم شوال ۱۲۷۷؛ تملک: نعمت الله بن علی بن حاجی قاری کاشانی؛ مهر: «... شاه مردان نعمت الله» (هشت گوش)، «و من یتوکل علی الله فهو حسبه العبد فخرالدین» (مربع)؛ جلد: مقوایی، ۴۳۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [ف: ۲۶ - ۲۴۹]

● **شرح حرز الامانی و وجه التهانی** / تجوید / عربی
š.-u ḥirz-il-amānī wa wajh-it-tahānī
سورکوئی، نور علی بن حاجب خان، ق۱۲ قمری
sūrkū'ī, nūr 'alī ebn-e hājeb xān (- 18c)
وابسته به: حرز الامانی و وجه التهانی = قصیدة الشاطبیة؛ شاطبی، قاسم بن فیره (۵۳۸-۵۹۰)
شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر قصیده «حرز الامانی و وجه التهانی» مشهور به شاطبیه. در این شرح بیشتر به شرح جنبه‌های ادبی و نحوی این قصیده توجه شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۱۵۱
آغاز: قول المصنف بدأت ببسم الله فی النظم الخ الاسم مشتق من الوسم و هو العلامة او من السمو لان کل ما سمی و سم اوتوه باسمه و الله اعلم لذاته الباری تعالی مشتق؛ **انجام:** کما ان الصحابة فی الصلوة تتبع النبی صلی الله علیه و علیهم اجمعین و ارزقنا شفاعتهم فی یوم الدین و الحمدلله اولاً و آخراً و ظاهراً و باطناً و سلم تسلیماً کثیراً.
خط: نسخ تحریری، کاتب = مؤلف، تا: چهارشنبه آخر محرم ۱۱۵۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۱۹/۵سم [ف: ۳۵ - ۱۵۰]

● **شرح حرز الامانی = شرح شاطبیه** / تجوید / فارسی
š.-e herz-ol-amānī = š.-e šāitbiyya
لاهیجی، محمد سعید بن محمد
lāhījī, mohammad sa'īd ebn-e mohammad
وابسته به: حرز الامانی و وجه التهانی = قصیدة الشاطبیة؛ شاطبی، قاسم بن فیره (۵۳۸-۵۹۰)
شرح مفصلی بر قصیده «حرز الامانی و وجه التهانی» مشهور به «قصیده شاطبیه» ابو محمد قاسم بن فیره شافعی شاطبی. در این شرح اول ترجمه هر بیت آورده می‌شود با رمز «ج»، پس از آن ترکیب آن با رمز «ب»، پس از آن شرح و بیان حاصل معنی بیت با رمز «ن». قبل از شرح مقدمه مفصلی است دارای ده «فائده» بدین ترتیب: فضیلت قرآن، ثواب تلاوت، ختم قرآن در مدت مخصوص، صفات قراء و اصناف ایشان، آداب خواندن قرآن، دعای قبل از شروع بقرائت، حکم غناء در قرائت، فضائل و فوائد بعضی از آیات و سوره‌ها، سجده‌های واجب و مستحب، حکم محو نمودن قرآن، بعضی از اصلاحات اهل عروض، ترکیب بسمله. چون آغاز کتاب در اول نسخه حاضر نبود و آخر آن نیز ناتمام است اشتباهاً روی برگی قبل از نسخه، کتاب به سید عبدالحسین خواتون آبادی صاحب کتاب «وقایع السنین» نسبت داده شده، و این نسبت نادرست به الذریعه (۳۱۲/۱۳) سرایت کرده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۰۴
آغاز: بدأت بسم الله فی النظم أولا، ابتدا کردم به بسم الله در نظم اول؛ **انجام:** و در سنه عشرین و مائه در مکه معظمه وفات یافت و تقطیع بیت ظاهر است.
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ دارای خط خوردگی بسیار بود مؤلف نسخه را رونویس نموده با اضافه مقدمه‌ای که تفصیلش رفت، ولی در این رونویس و تنظیم کتاب به پایان نرسیده و فقط شرح چند بیت اول را دارد؛ مهر: «العبد ریحان الله الموسوی» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۱۷۹گ، اندازه: ۱۹×۲۴سم [ف: ۳ - ۳]

● **شرح حرزالامانی و وجه التهانی** / تجوید / عربی
š.-u ḥirz-il-amānī wa wajh-it-tahānī
وابسته به: حرز الامانی و وجه التهانی = قصیدة الشاطبیة شاطبی، قاسم بن فیره (۵۳۸-۵۹۰)

غیر همانند:
۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۰۴۹
آغاز: بسمله، قال الشیخ الجلیل ... الحمدلله حمدا نستمنح به منه جزیل افضاله ... بدأت ببسم الله فی النظم اولا ... کل من افتتح امرا قایلا بسم الله الرحمن الرحیم مضمر الجالب لهذه الباء؛ **انجام:** من حدث عایشه رضی الله عنها و عن ابو

نام شارح با فحص بلیغ به دست نیامد. در حاشیه برگ ۴۶ نسخه ضمن مبحث اشباع و در تکمله شرح بیت: «و فی الکل قصر الهاء بان لسانه تخلف و فی طه بوجهین بجلا» از قصیده (حرز الامانی ابو محمد شاطبی) به خط کاتب متن آمده است: «سمعت عن استادی و هو المشهور بحافظ علی البیرجندی و هو روی عن العالم الفاضل الکامل خواجه حافظ محمد الروحی اعلی الله تعالی ... و قرب الیه ...» که می‌نمایاند شارح از تلامذه حافظ علی بیرجندی بوده است و مسلم آن‌که نسخه از شروح اولیه و شارح از قاریان و حافظان حدود قرن هفتم و به ضبط برگ ۷۱ نسخه سطر ۱۵ وی در ابتدا از شاگردان والدش بوده است و در واقع کتاب شرحی است مفصل تحقیقی بیشتر متکی به نقل اختلاف قراء که آن را مصدر نموده بر نه «فصل»: ۱. معرفة حلا الشیخ ابی القاسم ناظم هذه القصیده، ۲. بیان الرخصة فی قرآة القران علی الوجوه، ۳. فی ان قرآة القران سنة متبعة باخذها الآخر عن الاول، ۴. بیان ما یقبل الان من القراآت و یقرا به و الضابط الذلک، ۵. بیان القراات التی یقرا بها الناس الیوم، ۶. بیان ما العلة التی من اجاها اشبهد، ۷. بیان لم جعل القراء الذین، اختیروا للقرآة سبعه، ۸ بیان هل کان القرآن مجموعا علی عهد النبی (ص)، ۹. بیان ما السبب الذی من اجله جمع عثمان»، موجودی نسخه: از ابتدا تا شرح اوایل باب مخارج الحروف؛ خط: نسخ کم اعجام، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ مصحح، و برخی کلمات زیر نویس شده به ترجمه فارسی؛ واقف: ابن خاتون عاملی، ۱۰۶۷ق؛ کاغذ: خانبالغ ایرانی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۹گ، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۲۳ - ۱۱۰]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۶۷۲

آغاز: الحمدلله علی ما سیح من المقال. و الصلاة علی سیدنا محمد و آله خیر الآل. اما بعد، فهذه حواشی یشتمل ایضاح ما عساه ... بدأت بسم الله فی النظم اولا - تبارک ... قال ص. کل امرء ذی بال لم یتدا به اسم الله فهو ابتر. ای بهذا اللفظ المعین فصار بسم الله بمنزلة کلمة واحدة؛ **انجام:** ولاکنها تبغی من الناس کفوها - اخائقة یعفو تجملا (؟). لما جعلها حسما میمونة ... فیکون مثلها اخائقة ...

شرح در دست از ناشناس. شرح حامل متن، که نگارنده در آغاز از آن به «حاشیه» تعبیر کرده است؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ محشی، با یادداشت نامورخ کهن «وقف الشیخ زین قدس سره، علی طریق وقف خزانته» و «و قد استعاره منی ولد المرحوم السید فخرالدین عفی الله لهم»؛ کاغذ: ضخیم نخودی، جلد: مقوایی تیماج زیتونی، ۲۷۱گ، ۱۸ سطر (۹/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۱۵۴]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۳۱/۱

آغاز: بسمله قال الشیخ الامام العلامة فرید الدهر وحید العصر معجزة رسول الله ... ابوالقاسم احمد بن خلف بن محمد الرعینی ثم الشاطبی بدات ببسم الله فی النظم اولا تبارکت رحمان رحیما و موئلا ای قدمت لفظ بسم الله الرحمن الرحیم فی اول نظم هذا یقال بدات بکذا اذا قدمته؛ **انجام:** ابج دهر حطی کلم نصع فصق رشت لها الشاطبی اختار رمزا لتجلا

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ کاغذ: ترمه بخارایی، جلد: میشن مشکی، ۱۵ سطر [ف: ۵ - ۶۳]

۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۳۶۲

آغاز: فیما عرفتك من رام الاستشراف علی هذا لعلم الفصل الاول فی معرفة حال الشیخ ابوالقاسم ناظم هذه القصیده رحمه الله؛ **انجام:** ورقها یشبه ورق الخلاف مستطیل بین الصفرة و الخضرة یشبه لایحه الاترنج هذا ما یسره الله ایراده و جمعه و اساله تعالی ان یعظم لطالبیه نفعه بلطفه.

شرح حاضر چون نسخه از اول ناقص بوده، نام شارح دست نداد. البته جز ابراز المعانی من حرز الامانی ابی شامه است، شرحی است متوسط و متقن، پس از دیباچه به ذکر نه «فصل» پرداخته: ۱. معرفت حال شیخ شاطبی ناظم ابیات، ۲. بیان رخصت در قراءات قراء، ۳. در اینکه قرائت قرآن سنتی است متبع، ۴. بیان قراءات کنونی که خوانده می‌شود، ۵. قرائت‌هایی که امروزه می‌خوانند و به قراء سبعه نسبت می‌دهند، ۶. بیان این‌که چرا قرائت‌های قراء سبعه مشهور شده اند، ... ۹. چرا عثمان قرآن را به یک لغت گرد آورد و مردم آن را پذیرفتند؟؛ خط: نسخ معرب، کا: علی بن عمر بن محمد حافظ تبریزی، تا: ۵ رمضان ۷۲۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: کتابخانه مجدالدین؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۹۷گ، ۲۵ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [ف: ۱ - ۲۹۸]

۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۹۷۱/۲

آغاز: باب فرش الحروف، اعلم انما سمی فرشا لانتشار القرآن فی جمیع السور

خط: نستعلیق، کا: سید حسین بن نعمت الله حسینی، تا: پنج‌شنبه ۷ شعبان ۹۷۰ق؛ مصحح؛ ۱۴۳گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۹]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۹۶۵

آغاز: قال الشیخ الامام ... بدات ببسم الله فی النظم اولا ... ای قدمت لفظ بسم الله الرحمن فی نظمی هذا؛ **انجام:** لانهم فی الصلاة تبع لرسول الله فلهذا اصابتهم نفحاتها و برکاتها رضی الله عنهم اجمعین

شرح توضیحی مختصری است بر منظومه شاطبیه «حرز الامانی» بیتی را آورده و شرح می‌کند با نقل بعضی اختلاف قراء در پاره‌ای از بیت‌ها؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۷ - ۳۷۵]

۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۴۰۷-۲۷/۷۷

آغاز: البیت ثلاث قران مع قرایها و لم یأت بینها بواو الفصل لعدم اللبس و مثلی قوله و یتخذ عیب؛ **انجام:** تقدمه الراء علی ما سیأتی فی باب الامالة ان شاء الله تعالی وامیلت الهمزة ثم الالف الاخیرة اتباعا لامالة.

شرح مفصلی است بر قصیده حرز الامانی مشهور به شاطبیه،

مؤلف ابتدا یک بیت می‌آورد و شرح می‌دهد بعد به بیت بعدی می‌پردازد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا، ۶۱گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۳۷]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۵۴۴/۴

آغاز: الحمدلله رافع اهل الکتاب و أشهد أن لا اله الا الله وحده لا شریک له تعظیماً لجنابه؛ **انجام:** و قد تطفلت بهذا الشرح علی جنابه رجاء الدخول فی زمرة اصحابه ...

شرح مزجی است بر منظومه لامیه شاطبیه «حرزالامانی و وجه التهانی»، گروهی از دانشمندان علم قرائت این منظومه را شرح کرده اند و مؤلف شرح حاضر را نشناختیم؛ خط: نسخ، کا: عبدالخبیر بن محمد مفید رازی، تا: سه‌شنبه ۱۴ رجب ۱۱۳۰ق، جا: مکه مکرمه؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۲گ (۵۳پ-۱۲۴ر)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۷ - ۱۲۸]

۹. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:بدون شماره

کا: محمد اسکاعیل بن محمد الخسروشاهی، تا: پنج‌شنبه ۸ جمادی الاول ۱۱۶۰ق، جا: گیلان [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۳۸]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۹۲۷/۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۶گ (۸۲پ-۹۷پ)، ۱۹ سطر (۸×۱۶)، قطع: ربعی [ف: ۱۷ - ۲۵۲]

۱۱. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۱۶۳

آغاز: ... لفظ یلحدون بفتح الضم ای ضم یائه و الکسر ای کسرهائه و قوله فضلا ای بین و الفه للاشباع و المراد ان حمزة المرموز بالفاء قرأ یلحدون ... و فی النحل والاه الکسائی ...؛ **انجام:** لقوله فلا تظلم نفس شیئا وقیل معنی الیک بهم و هذا اشارة الی ان کان تامة. جذا ذا بکسر الضم راو ونونه لیحصنکم صاف وانث عن کلا ...

و از اواخر سوره اعراف تا اوایل سوره انبیاء را در بردارد. شرح متوسطی است بر قصیده «حرز الامانی» شاطبی که در دنبال هر بیت مباحث ادبی بیان شده و مقاصد ناظم توضیح داده شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ تملک: اسمعیل با مهر «عبده اسمعیل» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۱۵۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [ف مخ]

۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۳۴۳

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی؛ اندازه: ۱۶×۲۱سم [رایانه]

۱۳. یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه:۱۴۷/۴

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۴ - ۳۹۷]

● شرح حرزالامانی و وجه التهانی / تجوید / فارسی

š.-u ḥirz-il-amānī wa wajh-it-tahānī

وابسته به: حرز الامانی و وجه التهانی = قصیدة الشاطبیة؛ شاطبی، قاسم بن فیره (۵۳۸-۵۹۰)

غیر همانند:

۱. تهران؛ مدارک فرهنگی؛ شماره نسخه:۵۱

آغاز: و از وی راضی شود و مراد بحبیب خواننده قرآن است یعنی حق تعالی ویرا چندانی کرامت و رحمت بدهند؛ **انجام:** یعنی این صلوات که ذکر شده ... نفحاتها یعنی بوی خوش از تغیر تباه یعنی دائم بی نهایت ... رجب المرجب سنه ثلث و سبعین و سبعمائة الهجریة

خط: شکسته نستعلیق متوسط، کا: عبادالله ابن ابی سعید معتصم بالله شیخی حیرانی، تا: رجب ۷۳۳ق، جا: قصیه اردبا؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ مصحح؛ مهر: «ابن محمدصالح اسماعیل» (چهارگوش)؛ کاغذ: اصفهانی حنایی، جلد: مقوایی روکش تیماج مشکی، ۲۰۵گ، ۱۷ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: - ۴۹]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۵۰

آغاز: تحف تحایا تقدیس و تمجید نثار بارگاه؛ **انجام:** تمه الرساله المرسومه ترجمه الشاط بی ...

خط: نستعلیق، کا: عصار، مبارکشاه بن محمد بن محمود، تا: ۷۶۶ق؛ ۸۳گ [رایانه]

۳. تهران؛ حوزه آستان حضرت عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۷۷

آغاز: جعبری گفته است و قیل بعمران هشام محقق ... باب الهمزتین من کلمتین أی حکم الهمزتین الواقعیتین من کلمتین بالشروط الآتیة یعنی این باب حکم دو همزه است که دو کلمه بهم رسند ... و اسقط الاولی فی اتفاقهما معاً. اذا کانتا من کلمتین فتی العلا / اللغة معاً و اهم الاسقاط الاولی فی اتفاقهما معاً. اذا کانتا من کلمتین فتی العلا / اللغة معاً و اهم الاسقاط انداختن الاعراب اسقط فعل ماضی است و فاعل وی فتی العلا و قصرش از جهت وقف؛ **انجام:** و بدانی تنبیه را در آنچه دانسته اصل آن را با ماله یا غیرها پس تمثیل کرد و گفت هدی و اشتریه و الهوی و هدیهم. و فی الف التأنیث فی الکل میلا / اللغة التمثیل مثل الاماله الاعراب هدی خیر مبتدا است ای الممال مثل هدی.

شرحی فارسی است بر قصیده شاطبیه سروده قاسم بن فیره شافعی شاطبی (۵۹۰ق) در قرائت و تجوید. این شرح که شامل ابواب متعدد است، در ابتداء بیت عربی را آورده، سپس ترجمه لغات بیت را می‌آورد و پس از آن اعراب کلمات بیت و سپس حاصل معنا و توضیحاتی به عنوان تنبیهات یا اشارات مطرح می‌کند؛ خط: تعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ تملک: ملاحسین شیروانی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۰گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [حوزه و موزه عبدالعظیم: ف: - ۳۹]

۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۸۴/۱

آغاز: وباللفظ استغنی عن القید انجلا یعنی در بعضی مواضع مخالفت شروط مذکور کنیم یعنی و اوفضل نیاورم و آن وقتی باشد که؛ **انجام:** وقرفل معروف است والله اعلم بالصواب والیه المرجع المآب تمت

شارح شناخته نشد، در آخر کتاب چنین آمده تمت الکتاب الارباب اعلم قراءات فی یوم ... این شرح به فارسی است، شارح در ابتدا یک بیت یا بیشتر از اصل منظومه را ذکر می‌کند سپس به فارسی آن را ترجمه و شرح می‌نماید، و در برخی از موارد اگر احتیاج به توضیح بیشتر داشته باشد تحت عنوان قوله یا تنبیه یا تنبیهات آب مطلب را توضیح می‌دهد، ابواب منظومه شاطبی نیز ذکر شده، آخرین باب کتاب باب صفات الحروف، و جهر و رخو و انفتاح صفاتها ... در آخر این باب شارح فصلی دارد که باین عبارت شروع می‌شود: فصل بدانکه حروف مذکوره بیست و نه حروف اند؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: علیرضا بن محمد حسینی، تا: سه‌شنبه ۱۸ رجب ۱۰۶۱ق؛ کاغذ سفید فرنگی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۶گ، ۱۸ سطر (۹/۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۳۲۵]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۱۴۸

آغاز: بسمله، قال الشیخ الامام ... بدات ببسم الله فی النظم اولا ... معنی جنین میباشد که ابتدا کردم به بسم الله در اول کبام نظم خود و یا گویم که مقدم داشتم لفظ بسم الله را در نظم کردن خود و یا چنین کریم که ابتدا کردم بنام خداوند د رنظم خود که که هیچ کسی سبقت نگرفته است بر نظم من؛ **انجام:** ورقها بشبه ورق الخلاف وقیل الزرنب نوع من الطیب فی العرب و الله تعالی اعلم بالصواب و الیه المرجع و الماب تمت

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: رهبری، فروردین۱۳۷۴؛ کاغذ: نخودی هندی، جلد: مقوا، ۱۸۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۱علوم قرآن - ۳۴۰] و [ف: ۲۳-۱۰۹]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۹۹۰

آغاز: بسمله، وقال المصنف بدات ببسم الله فی النظم اولا ... بداءالشی بدا بالشی بمعنی قدم الشی وقتی که در صله بدابا آید بمعنی قدم است ای قدمت یعنی تقدیم کردم این قول راک؛ **انجام:** و متو کلا و متو کلم من باب الاستعاذه

از ابتدا تا باب استعاذه، لذا اوراق اولیه کتاب موجود است. نام شارح شناخته نشده. کتاب شرح است مختصر به شیوه ترجمه بد قصیده شاطبیه که بدون ذکر مقدمه و خطبه با ترجمه و شرح ابیات آغاز می‌گردد؛ خط: نسخ خوانا، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: حنایی روشن کشمیری، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۱۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲۳ - ۱۰۸]

۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۸۳۸/۲

آغاز: ومیم بن ام اکسر معا کفو ء صیحته ... یعنی مدلول کاف کفو ء و صحبته بن عامر و شعبه و حمزه ... تنبیهات فرمود اکسر که بجر گردان تا تنبیه باشد بدانچه کسره؛ **انجام:** و تبدی علی اصحابه نفحاتها بغیر تناه زرینا وقرنفلا و ظاهر کند این صلوات بر اصحاب رسول ... ورق او مانند ورق بید و قرنفل معروفست والله اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب.

از اوایل سوره اعراف تا آخر را دارد. در آغاز، یک یا چند بیت از اشعار عربی را آورده، پس از آن ترجمه ابیات مذکوره را بیان داشته و سپس توضیحاتی تحت عنوان «تنبیهات» دارد و شرح فرش سور و مخارج حروف و ... و مترجم و شارح را نشناختم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ یادداشتی به خط سلطان القراء مورخ ۱۳۰۵ق که این نسخه را در مشهد رضوی خریداری کرده؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸سطر(۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۱۳۵]

۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۳۱۶-۵۶/۱۶۶

آغاز: تیسیر استثناء آن نکرده لیکن در ایجاز البیان و غیره تصریح باستثناء آن کرده و به آن اکتفا کرده

شرح فارسی است بر قصیده «حرز الامانی و وجه التهانی»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۸۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۵۵۱]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۵۱

آغاز: حمد و سپاس بیحد و قیاس خالق مرید و فاعل ما یرید و باعث شهید را که از جنس مخلوقات نوع انسان را؛ **انجام:** ثم رجع فقراً رفعاً دلالت بر منع ندارد بلکه جواز امرین و قراءت ابن عامر از طریق وی نیز ثبوت یافته

این شرح فارسی مفصل در آغاز سه فصل می‌آورد در فضل ناظم و اسناد شارح به وی، و معنی احرف سبعه، و بیان قراءات و مقری و قاری و آنچه ایشان را لازم است. در شرح هر بیت با عنوان «اللغة، الاعراب، المعنی» بحث می‌شود. موضوعاتی که قصیده شاطبیه از کتاب‌های قراءات دیگر زیادی دارد در جای خود ذکر می‌کند و اعتراضات شارحین را پاسخ می‌گوید. چنانچه از مقدمه مفصل کتاب برمی‌آید: شارح از شاگردان محمد بن محمد ابن الجزری (-۸۳۳) است، و از سال ۸۲۲ تا سال ۸۳۳ در شیراز نزد وی تلمذ نموده است، پس از در گذشتش در مدرسه جنب مقبره استاد درس تجوید می‌داد، و گروهی از شاگردانش خواهش نمودند تا قصیده شاطبیه را بفارسی شرح کند. در فهرست نسخه‌های خطی فارسی (۹۰/۱) این شرح را نسبت به یکی از شاگردان شاطبی داده است، و از گفته‌های بالا معلوم شد که این نسبت درست نیست؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ تملک: ابا الهدی؛ جلد: تیماج قرمز، ۵۱۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۲ - ۱۵۲]

← شرح حرز یمانی > شرح دعاء سیفی
← شرح الحرز الیمانی > شرح دعاء السیفی

● شرح حرز یمانی / شرح دعا / فارسی

š.-e herz-e yamānī

وابسته به: حرز یمانی = دعای سیفی؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰ق)

غیر همانند:

۱. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۱

آغاز: بعد الحمد و الصلاة نموده می‌شود که حرز یمانی سیفی اعظم ادعیه مأثوره از حضرت والی ابرار؛ **انجام:** الذین کفروا بغیظهم لو ینالوا خیراً و کفی الله المؤمنین القتال و کان الله قویاً عزیزاً

شرحی است مختصر بر دعای حرز یمانی به نقل از امیرمؤمنان؛، دارای هفت «فصل» و هر فصل هفت «بخش»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۵۵]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶۳۱/۲

آغاز: شرح حرز یمانی این است: روایت است از عبد الله عباس و عبد الله بن جعفر طیار که گفتند یک روز نزد حضرت امیر المومنین نشسته بودیم که؛ **انجام:** و ها انا مقبل علیک ملتجی ء الیک باعد بینی و بین اعدایی کما با عدت بین المشرق و المغرب احطف عنی.

در این اثر حرز یمانی مشهور به دعای سیفی منسوب به حضرت امیر المومنین (ع) با شرح مختصری به فارسی آورده شده؛ خط: نسخ، کا: محمد بن سید احمد حسینی نجفی، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی و آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ (۱۰۰-۱۰۹پ)، ۱۶ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۹ - ۲۷۶]

● شرح الحرمین / شعر، سفرنامه / فارسی

š.-ol-haramayn

منتخب فتوح الحرمنین.

[فهرستواره منزوی ۱۴۴/۱-۱۴۵]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۴۱/۹۷

آغاز: فواید از فتوح الحرمین تصنیف محیی علیه الرحمة. در تعریف بنای کعبه که عمارت کرده خلیل است به فرمان جبار جلیل / حرف شناسان خط شوق و بیم ×× راز گشایان کلام قدیم؛ **انجام:** ریخت بر اوراق سمن مشک ناب ×× کرد رقم باعث نظم کتاب

خط: نسخ و نستعلیق، کا: جمال الدین محمد حسنی، تا: یک‌شنبه ۱۲ جمادی الاول ۱۱۱۸ق؛ کاغذ: شرقی نخودی، جلد: میشین مشکی، ۱ص (۵۸۱)، اندازه: ۲۲/۳×۳۴/۹سم [ف: ۲۹/۱ - ۱۰۲]

● شرح حروف بسمله / بهائیت

š.-e horūf-e basmalah

باب، علی محمد بن محمد رضا، ۱۲۳۶؟ - ۱۲۶۶ قمری

bāb, ‘alī mohammad ebn-e mohammad rezā (1821 - 1850)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۷۲۵/۱

خط: نسخ، کا: غلامرضا متخلص به حیران، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش تیماج، ۲۰ص (۲۱-۲)، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۱۷۶۴]

● شرح حروف بیست و هشت گانه / فلسفه / فارسی

š.-e horūf-e bīst va hašt gāna

حسینی، ابن عبداللطیف

hoseynī ‹ebn-e ‘abd-ol-latīf

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۲۷۹

آغاز: بسمله، حمد و سپاس بیقیاس مالک الملکی که بنوک قلم محرف ... کاف و نون نقش بوقلمون؛ **انجام:** برو منکشف شود ... عرب ناحیه و جانب باشد در قرآن بیست و پنج هزار یاست تمام شد معانی حروف تهجی ... و عترته اجمعین

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● شرح حزب البحر / شرح دعا / عربی

š.-u ḥizb-il-baḥr

زروق، احمد بن احمد، ۸۴۶ - ۸۹۹ قمری

zarrūq, ahmad ebn-e ahmad (1443 - 1494)

وابسته به: الحزب الکبیر = حزب البر = حزب ابوالحسن شاذلی؛ شاذلی، علی بن عبدالله (۵۹۱-۶۵۶)

حزب البحر دعائی است که شیخ ابوالحسن شاذلی یمنی در کشتی هنگام سفر انشاء نموده و برای آن آثاری را معتقدند. این شرح دارای «مقدمه»ای است مشتمل بر سه «فصل» در حقیقت حزب و شرایط وضع آن و بحث درباره حزب البحر، پس از آن حزب شرح شده با عناوین «قال، قلت» و در شرح بیشتر جنبه‌های عرفانی بحث شده، پس از آن خاتمه‌ای است مشتمل بر سه فصل مهم در اعتقاد و استناد و تشبیه.

[کشف الظنون ۶۶۱/۱]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۳۶۳/۳

آغاز: یقول العبد المعترف بذنبه ... الحمدلله الذی فتح لاولیائه طرق الوسائل و أجری علی أیدیهم الکریمة أنواع الفضائل؛ **انجام:** و من ذلک الاکتفاء بالتوبة عن رد المظالم و أداء ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی، ۴۹گ (۳۹پ-۸۷پ)، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱۱ - ۳۶۲]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۴۹۹/۲

آغاز: قال الشیخ الشاذلی ابوالحسن و الله لقد اخذت حزبی البحر عن رسول الله صلی الله علیه و سلم تلقیناً بتلقین و قد کان الشیخ الشاذلی ابوالحسن شیخاً کبیراً و مرشداً عظیماً؛ **انجام:** لا حول عند المعاصی او عن غیر اللائق للسلوک و لاقوة فی تحصیل

المأمورات و الطاعات و اللائق للنفوس السائرات الا بالله العلی العظیم.
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۸ص (۹۷-۱۰۴)، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [ف: ۳۵ - ۴۴۴]

● شرح حزب البحر / دعا / فارسی

š.-e hezb-ol-bahr

قاری هروی، علی بن سلطان محمد، - ۱۰۱۴ قمری

qārī heravī, ʻalī ebn-e soltān mohammad (- 1606)

وابسته به: الحزب الکبیر = حزب البر = حزب ابوالحسن شاذلی؛ شاذلی، علی بن عبدالله (۵۹۱-۶۵۶)

احتمالاً از قاری هروی باشد. ابتدا آداب مختصر پیش از خواندن دعا به فارسی و اعتصام آن آمده و بعد از دعا شرح و خواص و کیفیت قرائت حزب البحر بیان شده است.
[فهرستواره منزوی ۳۰۳/۷ و ۵۴۲/۷]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۱۳۳
آغاز: بسمله، طریق خواندن حزب مبارک بطریق اختصار؛ **انجام:** و یک بار فاتحه و آیه الکرسی: سه بار اخلاص بخواند
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مذیل است به دو برگ مناجات نامه فارسی و ترتیب خواندن نماز استخاره غوث الثقلین و نماز جهت خواب دیدن مراد و مطلب به عربی؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۴؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: مقوا، ۱۱گ، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۱۴]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۸۱۰
آغاز: بدانکه جزب البحر شیخ ابوالحسن شاذلی در جمیع مهات دینی و دنیوی مجرب است؛ **انجام:** که از استاد اجازه داشتند گرفته شد درگجرات
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: محمد ایرانی، ۱۳۵۰ [الفبائی: - ۳۳۴]

● شرح حزب البحر / شرح دعا / عربی

š.-u ḥizb-il-baḥr

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۷۶/۱۲
انجام: و لا شک ان رقص الانسان علی مقدار تنشیط الزمان و ما توفیقی الا بالله ... و علی سائر الانبیاء و المرسلین و الحمد لله رب العالمین.
بخشی از آن؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۴۴ص(۲۶۳-۳۰۶)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۳سم [ف: ۵۰ - ۹۹]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۶۳/۴
آغاز: بسمله، هذا شرح حزب البحر و شرح فضائله و کیفیه قرائته، بسمله اعلم انه روی عن اکابر العلماء و اعیان الفضلاء ان الدعا المشهور بحزب البحر من الادعیه اللطیفه؛ **انجام:** ثم یقرء انا انزلنا و اذا جاء و الاخلاص و المعوذتین و الفاتحه و آیه الکرسی.
شرحی است بر دعای «حزب البحر» و شرح فضائل و خواص و کیفیت قرائت آن. دعای «حزب البحر» را شیخ ابوالحسن شاذلی - رئیس فرقه شاذلیه از متصوفه - به طریقه استفاضه روحانی و الهام از رسول الله (ص) روایت نموده و به اعتقاد برخی، این دعا در بردارنده اسم اعظم است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۳۱ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا با روکش کاغذی، ۱۱گ (۲۳پ-۳۳)، ۱۱ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۶-۳۹۶]

● شرح الحزب النووی / شرح دعا / عربی

š.-ul-ḥizb-un-nawawī

ابن طیب، محمد بن طیب، ۱۱۱۰ - ۱۱۷۰ قمری

ebn-e tayyeb, mohammad ebn-e tayyeb (1699 - 1757)

تاریخ تألیف: دوشنبه ۹ صفر ۱۱۵۲ق؛ محل تألیف: مدینه منوره، زیر مناره سلیمانیه مسجد نبوی

شرح مزجی استدلالی بر کتاب «الحزب» محیی الدین یحیی بن شرف نووی (۶۳۱-۶۷۶ق). مؤلف در ابتدای کتاب ضمن ۱۰ مقدمه به بیان اثبات و انکار احزاب، وضع آنها و جواز استفاده از احزاب با استناد به اقوال علما پرداخته است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۱۱۱
آغاز: [المقدمه الاولی] ... فی مطالع تلمیذه ابن قرقول و فی القاموس الحزب بالکسر الورد و الطایفه و السلاح ... قال الشیخ محیی النووی رحمه ... بسم الله اقتداء بالکتاب العزیز و تحفظاً باسم الله؛ **انجام:** و یجعله خالصاً لوجهه الکریم و قایداً بکرمه الی جنات النعیم فمن زحزح عن النار و ادخل الجنة فقد فاز بالنصر و جاه الفتح قال مؤلفه عبدالله تعالی الفقیر الی عفوه و مغفرته محمد بن الطیب بن محمد الفاسی ثم المدنی کان الله له و جعله ممن لولایة اهله و افق الفراغ منه ضحوه الاثنین التاسع من صفر الخیر عام اثنین و خمسین و مائه و الف بمنزلی بالمدینه المنوره تحت المناره السلیمانیه من امسجد النبوی الشریف صلی الله علی مشرفه و علی آله و صحبه و سلم
خط: نسخ، کا: سعید بن احمد حضرمی، تا: دوشنبه ۹ شوال ۱۱۵۲ق؛ افتادگی: آغاز (یک برگ)؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن عنابی فرنگی مذهب، ۲۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۱۳]

● شرح حساب خطائین / ریاضیات / عربی

š.-u ḥisāb-i xaṭā'yn

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۹۸۶/۴

آغاز: اعلم ان حساب الخطائين كالجبر و المقابلة
خط: نستعليق، كا: على بن احمد، تا: ۱۲۷۵ق؛ ۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳ – ۱۶۰]

← شرح حصن الحصين > مفتاح حصن الحصين
← شرح حصن الحصين > فتح مبين

● **شرح الحصن الحصين** / شرح دعا / عربى
š.-ul-ḥiṣn-il-ḥaṣīn
حنفى تبريزى، شمس الدين محمد، ق۱۰ قمرى
hanafī tabrīzī, šams-od-dīn mohammad (- 16c)
وابسته به: الحصن الحصين من كلام سيد المرسلين؛ ابن جزرى، محمد بن محمد (۷۵۱–۸۳۳)
شرحى است بر كتاب الحصن الحصين محمد بن محمد جزرى(د:۸۳۳ق). با عنوان «قوله –قوله».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۱۱۷
آغاز: بسمله قال علامة عصره و وحيد دهره ... اللهم صلى على سيد الخلق محمد معناه عظه فى الدنيا باعلاء ذكره و اظهار دعوته و ابقاء شريعته؛ **انجام:** فقوله على نبيك من قبل وضع المظهر ... على ان منشا الحكم المذكور هو وصف النبوة.
نسخه نادر؛ خط: نسخ، كا: عبدالرحيم، تا: احتمالاً قرن ۱۰، جا: بيجابور؛ مجدول، يادداشت مقابله با تاريخ ۱۱۰۳ق، مصحح، محشى با نشان «منه»، با اين يادداشت: «اين خط حضرت خواجه عبدالقيوم است كه جد اعلى راقم آثم محمد هاشم حسن مجددى هستند و مزار اقدس ايشان در قندهار است و سال گذشته بزيارت آن مشرف و مستفيض شده ام ...»؛ تملك: عبدالقيوم سرهندى فاروقى مجددى معصومى به تاريخ ۱۲۶۰ق؛ تاريخ وقف: ۱۱۰۳ق؛ جلد: مقوايى با روكش كاغذى آبى، ۶۳۵ص، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵۰ – ۱۹]

● **شرح الحصن الحصين = شرح أسماء الحسنى** / اسماء الله / عربى
š.-ul-ḥiṣn-il ḥaṣīn = š.-u asmā'-il ḥusnā

قم؛ مرعشى؛ شماره نسخه:۱۱۰۶۵
آغاز: الحمدلله الذى علم آدم الاسماء كلها ثم عرضهم على الملائكة ... اما بعد فلما تشوق بعض اعزتى الى علم الحديث؛ **انجام:** الحمد لله الذى معانى اسمائه على ما الهمنى، ربنا اتمم لنا نورنا و اغفر لنا
مشتمل بر شرح اسماء حسنى از كتاب الحصن الحصين مى‌باشد و به بخش‌هاى ديگر نپرداخته است؛ خط: نستعليق تحريرى، كا: سيد محمد هدايت الحسن، رضوى موهانى حنفى، تا: سه‌شنبه ۲۰ محرم ۱۳۱۴ق، جا: هندوستان؛ مصحح، محشى؛ كاغذ: فرنگى، جلد: مشمعى مشكى، ۲۶گ، ۱۴ سطر (۱۴×۲۱)، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۲۸ – ۹۱]

● **شرح الحصن الحصين** / شرح دعا / عربى
š.-ul-ḥiṣn-il-ḥaṣīn
وابسته به: الحصن الحصين من كلام سيد المرسلين؛ ابن جزرى، محمد بن محمد (۷۵۱–۸۳۳)

غير همانند:
۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۵۰۰
آغاز: قال علامة عصره و وحيد دهره تغده الله بغفرانه و اسكنه بحبوحة جنانه اللهم صل على سيد الخلق محمد و آله و صحبه و سلم معناه عظمه فى الدنيا باعلاء ذكره و ابقاء شريعته و فى الاخرة بتشفيعة فى امته و تضعيف اجره و مثوبته؛ **انجام:** فقوله على نبيك من قبيل وضع المظهر موضع المضمر تبينا على أن منشأ الحكم المذكور هو وصف النبوة.
شرحى است بر كتاب «الحصن الحصين» محمد بن محمد جزرى، اين شرح با عنوان «قوله – قوله» برگزار شده و در روز شنبه اوائل ربيع الاول ۹۸۰ق به پايان رسيده است؛ در آخر نسخه، نام آن «مدخل الحسن»ذكر شده؛خط:نستعليق،بى‌كا،بى‌تا؛جلد: گالينگور، قهوه‌اى، ۸۴گ، ۱۸سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۳۵ – ۴۴۹]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۴۲
آغاز: اللهم اصله يا الله حذف حرف النداء و عوض عنه الميمان؛ **انجام:** قد انتهى تقرير بيان المرام الكتاب ... عند الخواص و العوام ارجوا ان يقبل عند الكرام و لو مر على مقاساتى يوم القيمة و لايوخذ ... اظن الملك العلام و كان ذلك بسنة ثمان و اربعين و تسعمائة من الهجرة سيد المرسلين عليه افضل الصلوة من السابقين باقضل الله تعالى على احد من المخلوقين.
خط: نسخ، بى‌كا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگى: آغاز؛ جلد: گالينگور، ۱۲۹گ، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف:۵۱–۱۲۷]

● **شرح حفظ الصحة** / طب / فارسى
š.-e hefz-os-sehha
قزوينى، عبدالكريم بن محمد يحيى، ق۱۲ قمرى
qazvīnī, ‘abd-ol-karīm ebn-e mohammad yahyā (- 18c)
وابسته به: حفظ الصحة؛ ابن سينا، حسين بن عبدالله (۳۷۰–۴۲۸)
اهدا به: رستم خان سپهسالار
تاريخ تأليف: ۱۱۰۵ق
ترجمه و شرح بر رساله حفظ الصحه ابن سينا كه او خود آن را «الدر النفيس للشيخ الرئيس» مى‌خواند. او در ديباچه ملتزم شده كه باب ۹ رساله شيخ را كه در باب آداب باده‌نوشى است، براى رعايت تقيد فراوان رستم خان به متابعت شرع ترجمه نكند:

«چون ذات ملکی صفات ... که پرورده آب و هوای چمن همیشه بهار متابعت شریعت غرای نبوی ... است فصلی را که مؤلف رساله در بیان کیفیت شرب مدام ایراد نموده بود ... اسقاط کرد». اما شارح به‌جای اسقاط باب ۹ رساله، به نقل دلایل بدی و نکوهش میخواری پرداخته و در انجام باب، روش ساختن «شراب حلال» را بیان می‌کند. همچنین شارح (بدون این‌که در دیباچه تذکر دهد) نام برخی از بازی‌هایی را که ابن سینا در باب ۱۳ رساله به عنوان ورزش توصیه و تأکید می‌کند (مانند نرد و شطرنج) حذف کرده است. شارح یک باب نیز بر رساله افزوده (باب ۱۴) در بیان احوال آب‌های نیک و بد و در خاتمه این باب درباره هوا و موجبات فساد و شرایط خوب و بد آن سخن می‌گوید. قزوینی در این باب چند روش برای شیرین کردن و تصفیه آب نیز نشان می‌دهد. شیوه وی در این شرح آن است که نخست یک کلمه یا جمله از آغاز هر باب را نقل و سپس به ترجمه و شرح و تفصیل می‌پردازد.

آغاز: حمد بیحد و سپاس افزون از عد حافظی را سزاست ... (و پس از دیباچه بسیار مبسوط) الباب الاول فی ذوی الکیفیات الی آخره باب اول در بیان صاحبان کیفیات است بدانکه اول کیفیاتی که الله تعالی به حکمت بالغه مدار دیگر کیفیات بر آن گذارده ... چهار است.

انجام: و گلاب معطر نماید و الله اعلم بالصواب قدوقع الفراغ من تنمیقه ... بیمین مؤلفه و مترجمه ... عبدالکریم بن محمد یحیی القزوینی فی الشهر الثالث من السنة الخامسه من العشر الاول من المائه الثانیه من الالف الثانی و المرجو ... الصفح عما زلت به القدم او طغی به القلم.

چاپ: گنجینه بهارستان، علوم و فنون-۲، پزشکی-۲، مسلسل ۱۰، تهران، کتابخانه مجلس شورای اسلامی،تابستان ۱۳۸۶ش، به کوشش مرکز پژوهش‌های کتابخانه مجلس شورای اسلامی، با تصحیح منصوره عرب و دکتر سید حسین رضوی برقعی.

[فهرستواره منزوی ۳۵۱۱/۵]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۱۱۲/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۶۲ص (۴۹۶-۵۵۷)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۹ - ۱۰۱]

● شرح حقیقة الروح مع مایتوقف علیه الفتوح / عرفان و تصوف / عربی

š.-u ḥaqīqat-ir-rūḥ ma‘-a mā yatawaqaf-u ‘alayh-il-futūḥ

مراغی، حسن بن عبدالرحیم، - ۱۳۰۰ قمری

marāqī, hasan ebn-e ‘abd-or-rahīm (- 1883)

تاریخ تألیف: ۱۲۵۹ق

بحثی است کوتاه راجع به روح و تفسیر الفاظ «روح» که در آیات و اخبار نقل شده و تمام اینها را بروح مجرد تأویل می‌نماید.

آغاز: الحمدلله رب الانفس و الارواح و مالک الاجساد و الاشباح ... اما بعد فقد امرنی من یجب علی مثلی طاعته و لایسع مخالفته

انجام: و الروح هو الاسم الاعظم و الذکر الحکیم فهما الرحمن الرحیم

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۸۰/۳

آغاز و انجام:برابر

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۳ص (۸۵-۸۸)، ۱۹ سطر (۸×۱۸)، اندازه: ۱۵/۵×۲۶/۵سم [ف: ۸ - ۲۷۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۳۶/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۴گ (۱۶-۱۹)، ۲۰ سطر، اندازه: ۸×۱۶سم [ف: ۳۸ - ۴۱۷]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۰۲۷/۴

خط:نسخ زیبا،کا:رستم بن بیجن، تا: ۱۲۵۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ (۲۱پ-۲۷ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۶ - ۳۳]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۸۴/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن احمد قراچه داغی، تا: ۱۲۸۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۸۲ر-۸۳پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳ - ۷۷]

● شرح حقیقة العقول مع ما یناسبها من الاصول / فلسفه / عربی

š.-u ḥaqīqat-il-‘uqūl ma‘- mā yunasibuhā min-al-uṣūl

مراغی، حسن بن عبدالرحیم، - ۱۳۰۰ قمری

marāqī, hasan ebn-e ‘abd-or-rahīm (- 1883)

به درخواست: آخوند ملا عبدالفیاض

تاریخ تألیف: ۱۲۵۹ق

حقیقة و معنی عقل را به امر خداوند متعال که سبب ایجاد تمام اشیاء است، تفسیر می‌نماید و از آیات و احادیث بر این موضوع شاهد می‌آورد.

آغاز: الحمدلله رب الارباب و مسبب الاسباب و مدبر الاسباب و واهب العلوم و معلم الاداب

انجام: و التکوین یوافق التشریع و یطابقه فی التفریع بل التشریع روح التکوین و به حیاة العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین.

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۸۰/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۴ص (۸۱-۸۴)، ۱۹ سطر (۸×۱۸)، اندازه: ۱۵/۵×۲۶/۵سم [ف: ۸ – ۲۷۹]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۳۶/۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ صورت ترقیمه مؤلف در پایان نسخه، چنین است: «و کتب ذلک العبد الفقیراللاجی الی رحمة رب الکریم حسن بن عبدالرحیم المراغی»؛ کاغذ: فرنگی، ۴گ (۲۸-۳۱)، ۲۰ سطر، اندازه:۸ × ۱۶سم [ف: ۳۸ – ۴۲۱]
۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۰۲۷/۷
تذکر: نام کتاب در فهرست «العقل» آمده که به استناد ج (۴۲۱/۳۸) تصحیح شد؛ خط: نسخ زیبا، کا: رستم بن بیجن، تا: ۱۲۵۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۴۷پ-۵۴پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۶ – ۳۴]
۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۸۴/۶
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام کتاب در فهرست «العقل» آمده که به استناد ج (۴۲۱/۳۸) تصحیح شد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن احمد قراچه‌داغی، تا: ۱۲۸۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۸۷پ-۸۹پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱× ۱۸سم [ف: ۳ – ۷۸]

● شرح حقیقة المراد من رفع القلم فی بعض الاعیاد /
کلام و اعتقادات / عربی

š.-u ḥaqīqat-il murād min raf‘-il qalam fī ba‘ḍ-il a‘yād

مراغی، حسن بن عبدالرحیم، - ۱۳۰۰ قمری

marāqī, hasan ebn-e ‘abd-or-rahīm (- 1883)

اهدا به: شجاع السلطنة
تاریخ تألیف: ۱۲۵۹ق

در بعضی روایات آمده است که در بعضی از عیدهای اسلامی رفع قلم می‌شود از گناهان مؤمنین. این روایت‌ها را تفسیر می‌کند بر این‌که در این روزها مؤمنین بیشتر به طاعات و ولایت ائمه علیهم السلام متوجه می‌شوند پس گناهی از آنها سر نمی‌زند تا چیزی در نامه عمل آنها نوشته شود، و همچنین تمام مراتب و نعم بهشتی را به ولایت و عذاب‌های دوزخی را به دشمنی ائمه معنی می‌کند. نویسنده می‌گوید شاهزاده شجاع السلطنه از من خواست که مراد از رفع قلم در بعضی از اعیاد را برای او بیان می‌کنم و بگویم غرض از این خبر چه باشد. من هم بهر تبیین مراد او دست به تألیف این رساله زدم و در آن نشان دادم که مقصود از رفع قلم چیست و اعمالی که در بعضی از اعیاد باید انجام داد چه می‌باشد و چه اعمالی جایز و مرفوع القلم است.
آغاز: «الحمدلله الجلیل السبحان والملک العزی القدیر المنان ... اما بعد، فقد اشار الی من اشارته حکم و اطاعته حتم و استرضاه غنم ...
انجام: و اذقنا حلاوة الود و لذة المغفرة ... و اخرج حب الدنیا من قلوبنا ... بالرأفة والرحمة یا ارحم الراحمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین.

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۸۰/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۴ص(۸۸-۹۱)، ۱۹ سطر (۸×۱۸)، اندازه: ۱۵/۵×۲۶/۵سم [ف: ۸ – ۲۸۰]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۳۶/۷
آغاز و انجام:برابر
خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۵گ (۲۴-۲۸)، ۲۰ سطر، اندازه: ۸×۱۶سم [ف: ۳۸ – ۴۱۹]
۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۰۲۷/۶
خط: نسخ زیبا، کا: رستم بن بیجن، تا: ۱۲۵۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۳۷پ-۴۴پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۶ – ۳۳]
۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۸۴/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن احمد قراچه داغی، تا: ۱۲۸۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۸۵ر-۸۷ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳ – ۷۷]

● شرح الحکمة / فلسفه / عربی

š.-ul-ḥekma

در شرح از خفری یاد می‌شود، متن باید از سید داماد باشد و شارح از شاگردان اوست.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۴/۲
آغاز: ... الاول الاسماء الظاهره و الثانی الضمایر و اسماء الاشارة و الموصولات و لفظه هو؛ **انجام:** الیس هو سبحانه و تعالی فی مرتبة ذاته الخ ... اعلم ان بهذاالتحقیق ان یکون العلم مشترکا لفظیاً فیدفع الشبهه المشهورة و هی ان
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی، مقابله شده با خط محشی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سرخ (۱۶۸۰۳)، ۹۶ص (۸۰-۱۷۵)، ابعاد متن: ۷×۱۳، اندازه: ۱۲×۱۹سم [سنا: ف: ۲ – ۸۳]

← شرح حکمة الاشراق (میرداماد) ⟵ جواب الامیر ابی الحسن الفراهانی

● شرح حکمة الإشراق / فلسفه / عربی

š.-u ḥikmat-il-i'šrāq

شهرزوری، محمد بن محمود، ق۷ قمری

šahrzūrī, mohammad ebn-e mahmūd (- 13c)

وابسته به: حکمة الاشراق؛ سهروردی، یحیی بن حبش (۵۴۹-۵۸۷)

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۶

از قسم ثانی تا پایان کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷۲۷ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۲۱۲گ، ۱۹ سطر (۱۲×۱۹)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: - ۵۷۳]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۸۸-ف و ۵۰۴۲-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۱ و ۳ - ۱۲۶]

● شرح حكمة الإشراق / فلسفه / عربی

š.-u ḥikmat-il i'šrāq

قطب الدین شیرازی، محمود بن مسعود، ۶۳۴-۷۱۰ قمری

qotb-od-dīn šīrāzī, mahmūd ebn-e mas'ūd (1237-1311)

وابسته به: حکمة الاشراق؛ سهروردی، یحیی بن حبش (۵۴۹-۵۸۷)

اهداء به:علی بن محمد دستجردی

تاریخ تألیف: ۶۹۴ق

شرحی است مزجی بر متن وجیز حکمت الاشراق تألیف شیخ اشراق شهاب الدین یحیی سهروردی مقتول. این متن موجز در بیان لباب حکمت ذوقی و خلاصه آراء و اندیشه‌های اشراقیون است و حاوی بر دو «بخش» است: ۱. در ضوابط فکر و روش اندیشیدن ضمن سه «مقاله» (این بخش راجع به منطق و امور عامه است)؛ ۲. در انوار الهیه ضمن پنج «مقاله» (در مسائل ربوبی است). به تصریح مصنف در دیباچه و انجام این متن را پس از کتاب تلویحات تألیف کرده است. در این شرح مباحث مهم شرح داده شده و از رد و ایرادهای غیرضروری اجتناب شده است.

آغاز: بسمله الاشراق سبیلك اللهم و الاشواق دلیلك انت ربنا ... اما بعد فان احوج خلق الله ...

انجام: و الله ولی السداد و الرشاد منه المبدأ و الیه المعاد ... بحق من قال لانبی بعد و السلام.

چاپ: این کتاب به سالهای ۱۳۱۳ و ۱۳۱۵ به تصحیح اسدالله یزدی هراتی در تهران به چاپ رسیده است؛ هانری کربن نیز در حاشیه چاپ حکمة الاشراق گزیده‌ای از این حاشیه چاپ کرده [کشف الظنون ۶۸۴/۱]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح حکمة الاشراق؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)

۲- حاشیة شرح حکمة الاشراق؛ صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم (۹۷۹-۱۰۵۰)

۳- الجمل الاشراقیة؛ شریف رازی، عباسقلی بن قنبر علی (۱۲۹۱-۱۳۷۴)

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۸

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ مصحح؛ مهر: «الراجی رحمة الاله ظهیر بن سعدالله»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سبز، ۱۰۷گ، ۲۶ سطر (۱۳×۲۰)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: - ۵۷۳]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۷۸

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ - ۱۰۱]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۸۹-ف و ۵۰۴۳-ف و ۵۶۳۹-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۱ و ۳ - ۱۲۶ و ۱۷۳]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۴۷ و ۵۶۳۷-ف

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: رکن الدین محمد بن علی فارسی استرابادی گرگانی، تا: دوشنبه ۹ محرم ۷۱۸ق، جا: نجف اشرف؛ کاتب آن دانشمند و شاگرد علامه حلی (۶۴۸-۷۲۶) و خواجه طوسی (۵۹۷-۶۷۲) بوده است. او اوصاف الاشراف و اساس الاقتباس و اخلاق ناصری و الفصول فی الاصول و شرح کتاب ثمره بطلیموس و جبر و قدر طوسی را از پارسی به تازی کرد، رکن الدین نوشتن این نسخه را برای خود در نجف از روی نسخه بدی به پایان رسانده سپس آن را با نسخه دیگر (گویا نسخه اصل) برابر نمود و این مقابله او در روز چهارشنبه ۹ جمادی الثانی سال ۷۲۳ به انجام رسید، شرف الدین حسن بن عبدالکریم فتال غروی خادم روضه غروی استاد ابن ابی جمهور احسائی و روایت کننده از جمال الدین حسن بن حسین بن مطر جزائری از ابن فهد حلی (۷۵۷-۸۴۱) این نسخه را نگریسته و از آن بهره برد و در بامداد روز سه‌شنبه دوم ربیع یکم سال ۸۷۰ از خواندن آن بیاسود، این نسخه در دست جلال الدین محمد دوانی (۸۲۸-۹۰۸) بوده و بر آن به خط خود حاشیه‌هایی نوشته که در پایان بیشتر آنها نشانه «مح» دیده می‌شود و در سه جا نیز بدین‌گونه نوشته است: «لمعلقه محمد بن اسعد _ للفقیر الجانی محمد بن اسعد الدوانی - لکاتبه الفقیر الجانی محمد بن اسعد الدوانی» (گ ۹۸ر- ۱۱۳ر)، دوانی در حاشیه خود (گ ۶ر) از کلمة التصوف سهروردی یاد نمود؛ این نسخه را محمد باقر جهرمی شیرازی کربلائی در کاظمین بسال ۱۲۵۳ خریداری کرده است؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: مقوا زرد، ۲۰۲گ، ۲۴ سطر (۱۳/۵×۲۰)، اندازه: ۱۷/۸×۲۶سم [ف: ۳ - ۴۵۵] و [فیلمها ف: ۳ - ۱۷۳]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۹۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: حسین بن عبد الله تبریزی، تا: ۷۳۲ق، جا: تبریز؛ مجدول؛ با سواد اجازت قطب الدین محمود شیرازی؛

کاغذ: اصفهانی، جلد: میشن عنابی، ۲۸۵گ، ۲۳ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۲/۵×۲۴/۵سم [ف: ۷ - ۴۱۳]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۹۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن محمد فیروزانی، تا: ۷۵۴ق، جا: یزد؛ مهر: ناصر الدین شاه؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۸گ، ۲۷ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۷ - ۸۸]

۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۵۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ تملک: عبدالرحمن بن علی بن موید با تاریخ ذیقعده ۹۰۷ در قسطنطنیه، عبدالکریم بن حسام الدین الکاتب القدسی با تاریخ ۹۷۰ در قسطنطنیه، ابراهیم سید حسن الشروانی که عبدالکریم نامبرده به وی بخشیده است (دمشق)، محمد بن شمس الدین بن محمد الدروسی با تاریخ ۱۰۰۱، محمد باقر بن محمد رضا موسوی، از کتب موقوفه میرسید حسین با تاریخ ۱۲۳۴، دست فاضل تونی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۰گ، ۳۳ سطر (۹/۵×۱۹)، اندازه: ۱۳/۵×۲۵سم [ف: - ۵۷۳]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۶۳۸-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۳ - ۱۷۳]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۷۷۰

خط: نسخ، کا: سید احمد محمود معروف به ابن کابت، تا: شنبه سلخ جمادی الاول۸۷۸ق؛ مجدول، مصحح، محشی؛ جلد: تیماج، ۳۰۱گ،۲۱سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۸۶]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۵۴

آغاز: قال مولانا و استادنا افضل الوری؛ **انجام:** قد اتفق الفراغ من تسوید هذه الصحائف و تلك اللطائف، الفقیر حسن بن علی الکوبنایی فی اوائل شهر شوال سنه احدی و عشرین و ثمانماه ببلدة هراة ...

خط: نسخ تحریری، کا: ابو نصر بن شهاب الدین بن حاجی بن حسن بن علی کوبنانی، تا: ۸۷۹ق، جا: هرات؛ از روی نسخه‌ای که در ۸۲۱ به دست جد کاتب (حسن بن علی کوبنانی) نوشته شده بوده، مصحح، محشی؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۴۴۰ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶× ۲۵سم [ف: ۵ - ۳۲۳]

۸. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۵۳۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱ صفر ۸۹۶ق، با سرلوح و مجدول؛ تملك: ضیاء لشکر تقی بن علی نقی، محمد مهدی بن رضی الدین، یمین الدین در ۱۲۸۴؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: ساغری مشکی، ۲۵۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۰/۳×۱۸سم [ف: ۱ - ۲۸۸]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۲۶۶

آغاز: قال المصنف رضی الله عنه بعد ذکر بسم الله الرحمن الرحیم تبركاً و تیمناً به جل ذکرك اللهم هو من الجلالة؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: محمود بن محمد بن محمود تبریزی، تا: جمعه ۱۷ صفر ۸۹۷ق؛ مصحح، محشی؛ تملك: حسین الحسینی (خلیفه سلطان)؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۰۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۶۸]

۱۰. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۲۸۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و فیهم الاشارات من الکائنات الی قدس الله عز و جل و هو ان یکون السالك مع مراقبة احوال نفسه و حضوره مع ربه ... و دوام الذکر لجلال الله یفضی الی هذه الامور ای الشریعة.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ تملك: محمد یوسف بن زین العابدین رضوی طبیب؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸۹گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف مخ]

۱۱. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۱۶ح

جلد ۲ از «فی بیان انقسام الشیء الی النور و الظلمة فصل فی ان الشیءاما نور او ظلمة» (ص ۲۸۵ چاپ سنگی ایران) تا پایان؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ اندازه: ۲۲/۵×۳۱/۵سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۳۸]

۱۲. قزوین؛ میر حسینا قزوینی؛ شماره نسخه:۱۲۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ [نشریه: ۶ - ۳۴۴]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۵۵ ط

آغاز: برابر الله؛ **انجام:** و مزاولة الاشغال الدنیویه من غیر معاودة تنقیح و لامراجعة تهذیب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۲۴۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۳سم [ف: ۲۴/۲ - ۴۶]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۶۹۳

آغاز: ... المبرأ عن الشکوك و نقاوة ... الکریم و حصوله علی ما هو فیه من لذة النعیم؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج حنایی مذهب؛ ۲۶۴گ، ۲۱ سطر (۱۱/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۷سم [ف: ۲۹ - ۴۷۵]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۷۴/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۰۹ص (۱-۲۰۹)، ۲۸ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۶×۲۹سم [سنا: ف: ۱ - ۲۱۳]

۱۶. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۷۵۸

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: کاغذ فستقی، جلد: میشن سرخ، ۲۸۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۶×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۲۸۸]

۱۷. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۱۲۹۹

از فصل سوم «فی بعض الحکومات تا فصل فی سبب الانذارات»؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تاریخ وقف: ۱۱۱۹؛ کاغذ: کاغذ فستقی، جلد: میشن سرخ، ۱۰۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸/۷×۲۸/۸سم [ف:۱-۲۸۸]

۱۸. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۲۷۰۸

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۲۷۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۲۸۸]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۵۲۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الیه المرجع و المعاد و الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین الطیبین الطاهرین المعصومین و سلم تسلیما.
خط: نستعلیق خوش، کا: نورالدین محمد بن بدرالدین علی، تا: احتمالاً قرن ۱۱؛ با صورت نامه عربی بلیغی از مولانا شریعت اصفهانی (متوفی در ربیع الثانی ۱۳۳۹)؛ واقف: فرید محسنی؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن زرشکی، ۲۳۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۲سم [ف: ۱۱ – ۱۹۲]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۴۸۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** بالضرورت و هذا عند الطوفانات العظیمة المائیة أظهر لأنه إذا إزداد مقدار عنصر الماء ...
ناتمام؛ خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با سر لوح مرصع صفوی، مجدول، مصحح؛ کاغذ: شرقی، جلد: چرم قرمز، ۱۴۸گ، ۱۷ سطر (۸×۱۷/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [ف: ۳۶ – ۴۷۶]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، کا: عبدالغنی بن محمد حسینی مشهدی، تا: جمادی الاول ۱۰۲۱ق؛ واقف: نادرشاه افشار، ۱۱۴۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۲۹۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱ – ۱۴۷]

۲۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۰۰
خط: نستعلیق، کا: فرج الله، تا: دوشنبه ۲۴ جمادی الثانی ۱۰۲۴ق، جا: اجمیر هند؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول، محشی با نشان «تلویحات، منه»؛ تملک: علی اصغر بارانی؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۱گ، ۲۱ سطر (۹×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: – ۵۷۴]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۸۳۸
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: مخفی لاری، تا: ۲۷ ربیع الاول ۱۰۳۰ق؛ تملک: محمد شفیع بن مرحوم شیخ شمس الدین ... در ۱۰۹۱، عبدالحمید بن معین الدین محمد حسینی صفوی؛ مهر: «صفی الدین محمد ۱۱۰۳(؟)» (بیضی)؛ جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۲۴۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۳×۲۵سم [ف: ۴۱ – ۲۳۸]

۲۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۰۶۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: یحیی بن شهاب الدین حسینی، تا: شنبه ۱ رجب ۱۰۳۶ق، جا: قم مدرسه فاطمیه؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد رضا بن محمد صفی حسینی کاشانی؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۸۳گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۶/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۸۸۵]

۲۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۱۶۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد صفی بن اسکندر طبیب، تا: ۲۱ رمضان ۱۰۵۷ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: کاتب «بنده آل محمدصفی» (بیضی) و «لااله الاهو المجیب الدعاء» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۸۸۶]

۲۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۴۴۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۱۰۵۸ق؛ مصحح، با امضای بلاغ، محشی؛ تملک: محمد بن حسین عقیلی استرآبادی با مهر «العبد محمد العقیلی» (بیضی)؛ مهر: «محمد حسن بن احمد احسن الله حاله» (بیضی)؛ جلد: تیماج، ۲۷۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۸۸۶]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۰
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۶۲ق؛ ۱۷۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۹×۲۱سم [ف: ۲ – ۶۸]

۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۵۵
خط: نسخ تحریری، کا: محمد، تا: ۲۳ رمضان ۱۰۶۷ق؛ محشی با نشان «م، ح، د»؛ مهر: سید محمد بن محمد مقیم رضوی؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۲۲ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف:۵–۳۲۴]

۲۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۵۹
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۵ شوال ۱۰۷۲ق؛ تملک: محمد رفیع بن محمد ظهیر با تاریخ ۱۱۸۲، غلام حسین، ضیاء الدین دری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۶گ، ۲۳ سطر(۶/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: – ۵۷۴]

۳۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۷۶۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: آخر ذیحجه ۱۰۷۳ق؛ تملک: محمد باقر بن محمد یوسف طبیب؛ جلد: مقوایی، ۱۱۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹/۵× ۲۶سم [ف: ۱۷ – ۳۱۱]

۳۱. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۹۳۹
آغاز: قال مولانا و استادنا فضل الوری و قدوة العلما المتبحرین سلطان الحکما المحققین حجة الله علی الخلق اجمعین مفخر افاضل الایام مالک ازمة القضاوة و الحکام قطب الملة و الحق و الدین ادام الله ظلال جلاله؛ **انجام:** بقوله تعالی و اذکر و الله کثیرا و لا تموتن الا و انتم مسلمون ای اجتهد و ان لا تموتوا الا و انتم مسلمون منقادون للحق و الحمد لله الشکورا المعبود فیاض الجود و واهب الوجود و له الشکر وحده ابدا و الصلوة علی رسوله و انبیائه خصوصا علی سیدنا محمد و آله صلوة دائمة زاکیه مبارکة نامیه و سلم تسلیما کثیرا هذا آخر المقالة الخامسة و بتمامها تم الکتاب ...
خط: نسخ خوب، کا: محمد صادق بن ابراهیم الحسینی، تا: ۶ ربیع الاول ۱۰۷۴ق؛ مهر: ناصرالدین شاه قاجار، محمد باقر العلوم؛ مجدول، یک نیم ترنج و یک کتیبه مذهب منقش؛ کاغذ: سمرقندی نباتی، جلد: مقوای روکش چرم ساغری مذهب، ۷۰۸ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۷ – ۴۸۷]

۳۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۰۳۱

خط: نسخ، کا: صفر کرمانی، تا: سه‌شنبه ۲۵ جمادی الاول ۱۰۸۰ق؛ اندازه: ۲۱×۱۲سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۹]

۳۳. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۵۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۷ق، جا: اصفهان؛ محشی [نشریه: ۷ - ۱۸۳]

۳۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۸۰/۱

آغاز: فی شیء منهما. و الاول قسم واحد و الثانی ستة اقسام لان المتوغل فی احدیهما؛ **انجام:** و انما یصح هذا مع اختلاف ارادتهما و لایلزم من استحالة العین بهذه الصفة استحالة العین

شرح منطق از کتاب؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز (۸ برگ)؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج تریاکی، ۷۰گ (۱-۷۰)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۳ - ۳۹۷]

۳۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۵۳

آغاز: (بسمله) قال مولانا و استادنا افضل الوری قدوة العلماء المتبحرین سلطان الحکماء المحققین ... مالک ازمة القضاة و الحکام قطب الملة و الدین ادام الله ضلال جلاله و متعنا بفضله و افضاله؛ **انجام:** فصل و لنرجع الی المقصود الذی کنا ... فاعلم ان النفوس اذا دامت علیها الاشراقات ... بناء علی ان العله لا یقتضی شیئاً لا یکون موجودا ... اذ لیس کل مسخن بحار و لا کل مبرد بارد فان الشعاع و الحرکه یقتضیان السخونه و لیست (کلمه اخیر بجای را ده ص بعد نوشته شده)

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ناقص است؛ بی واسطه یا با واسطه از روی نسخه‌ای رونویس شده که در زندگی قطب کتابت شده بوده، محشی با نشان «ص درحمه الله» و گویا از حاشیه صدرالمتالهین است؛ ۳۳۸ص، ۱۸ سطر چلیپایی، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۵ - ۳۲۲]

۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۰۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲ ذیقعده ۱۱۰۹ق؛ واقف: نائینی، ۲۷۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۴ - ۱۷۴]

۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۲۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** مجتنبین طریق المراء و العناد.

خط: متن نسخ و شرح نستعلیق، بی‌کا، تا: پیش از ۱۱۸۰ق؛ افتادگی: انجام؛ با اشعاری از شیخ بهائی و کمال خجندی و ملا سبحانی و بوعلی سینا و نظامی و غیرهم؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۲۵۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف:۱۱-۱۹۳]

۳۸. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۶۵۶

خط: شکسته نستعلیق، کا: اسمعیل بن سمیع بن اسمعیل، تا: ۲۴ صفر ۱۱۸۸ق؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۴]

۳۹. شیراز؛ مدرسه حکیم؛ شماره نسخه:بدون شماره

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:۱۱۸۸ق؛ مصحح؛ تملک: عبدالنبی در اواخر جمادی الثانی ۱۲۹۸هـ؛ اندازه: ۱۷×۲۰/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۱ - ۴۵]

۴۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۳۷۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** هو عبارة عن نفس الظهور و هو حقیقه الا نائیدالتی هی ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۱۸۴گ، ۱۷ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۹ - ۳۷۱]

۴۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۹۷۵/۱

آغاز: جل ذکرک اللهم، هو من الجلالة و هی کبر القدر و فخامة الامر، و المعنی کبر ذکرک اللهم بما یذکر به من الاسماء و الصفات؛ **انجام:** برابر

فاقد خطبه؛ خط: شکسته نستعلیق و نسخ، کا: سید عبدالحسین بن میرزا ابوالفضل شهیر به میرزا آقا همدانی، تا: ربیع الثانی ۱۲۹۲ق، جا: نجف اشرف؛ مصحح، محشی؛ مهر: «اهدایی سید کاظم کمالی الحسینی همدانی» (بیضی)؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، ۱۵۳گ (۱-۱۵۳)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۴۰ - ۴۷۷]

۴۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴/۶ خوئی

خط: نسخ، کا: مهدی بن معصوم بن جعفر حسینی اشکوری کیارمشی، تا: دوشنبه ۱۲ ذیقعده ۱۲۹۷ق، جا: تهران مدرسه محمدیه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۶۱۷ص (۶۹-۷۸۳)، ۱۵ و ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۷ - ۱۵۵]

۴۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۸ق؛ مجدول؛ ۲۶۱گ، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۶۸]

۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۵۲

آغاز و انجام: برابر؛ و فرغ المصنف الشارح ادام الله غفرانه من تألیفه ... شهر الله: رجب ... سنه اربع و تسعین و ستمئة هجریه. وقع الفراغ من کتابة هذه النسخه ... سنة الف و ثلثماة و الف ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۰۳ق؛ مهر: «حسن بن علی» متعلق به پسر آقا علی مدرس زنوزی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قرمز، ۴۲۹ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۳۲۱]

۴۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۹

آغاز: برابر

خط: نستعلیق ریز، بی‌کا، بی‌تا؛ با سر لوح؛ ۲۵۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۶۷]

۴۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲۲۲

آغاز: قال مولانا و استادنا ... قطب الملة و الحق و الدین ... اما بعد فان احوج خلق الله الیه محمود بن مسعود الشیرازی؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی از محمد مهدی حسنی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۹۱گ، ۲۱ سطر(۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۵ - ۲۸]

۴۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۶۵

آغاز: بسمله، عونک یا لطیف قال مولانا و استاذنا افضل الوری قدوة العلماء المتبحرین حجة الله علی الخق اجمعین؛ **انجام:** تشبه

الالغاز السیاله التی لا تقف علی حد معین فلعل الله یوفق الناظرین فیه للاطلاع علیه ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ مهر: «عبده محمد جعفر بن محمد علی»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی، ۱۹۹گ، ۳۵ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۴ - ۷۳]

۴۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۸۵۰
آغاز: وجوده حتی زعم قوم؛ **انجام:** فما منه الی جهة غیرما.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی روکش کاغذ آبی، ۹۵گ، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۴ - ۱۴۵۰]

۴۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۸۵۷
آغاز: فی النمط الالهی و النهج السلوکی؛ **انجام:** کالعالم الذی لا یتوقف وجوده علی غیر شیی.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری، ۱۱۷گ، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۴ - ۱۴۵۲]

۵۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۷۵۷
آغاز: بالتی هی احسن؛ **انجام:** علی نسق واحد
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری، ۲۳۹گ، ۱۶ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۱۷۸۵]

۵۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۴۴۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق مخلوط بشکسته کم اعجام، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: محمد صالح علامه حایری؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۰۷گ، اندازه: ۱۲/۵× ۲۵سم [ف: ۱۱ - ۱۹۴]

۵۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۰
آغاز: ای البصایر و فی شدة النور الباطنی النفسی الذی هو انسب فی ادراک؛ **انجام:** دالاً فلواستحکم طریقتهم مقتصراً علی البحث غیر محب لنوره لایکون.
خط: نسخ تحریری بد خط وکم نقطه، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام (از آغاز شش برگ و از انجام ۲ برگ)؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۳۶گ، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۱۴۸]

۵۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۳۸۱/۲-۵۷/۵۱
آغاز: الاستعمال مبین فیه اشیاء کانت فی طریقتهم غیر محصله و لامهذبه و لهذا قال وانظم واضبط
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ ۱۵۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۵۵۲]

۵۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۳۱
آغاز و انجام:برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج سبز، ۱۹۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۸۶]

● شرح حکمة الاشراق / فلسفه / فارسی
š.-e hekmat-ol ešrāq

میرداماد، محمد باقر بن محمد، - ۱۰۴۱ ؟ قمری
mīrdāmād, mohammad bāqer ebn-e mohammad (-1632)

وابسته به: حکمة الاشراق؛ سهروردی، یحیی بن حبش (۵۴۹-۵۸۷)
شرح بندی از حکمة الاشراق از سابع خامسه آن بدین گونه: «وقع الله فی السفر ... سربال النار» برای امیر ابوالحسنا. این اثر همراه با اصل نسخه زیر پیش‌تر در فنخا (ج: ۱۰: ص ۸۵۶) با عنوان «جواب الامیر ابی الحسن الفراهانی» معرفی شده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۱۰/۱-ف و ۳۴۵۲/۱-ف
آغاز: بسمله. والتقة بالعزیز العلیم بعد الحمد لواهب الحیاة ... سمیر ضمیر مستینی می‌دارد
نسخه اصل: مجلس شورا ۱۲۸۴ طباطبائی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۲۹ق؛ ۱۱ص (۱-۱۱) [فیلمها ف: ۲ - ۱۰۰ و ۱۴۶]

● شرح حکمة الاشراق / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e hekmat-ol-ešrāq

جیلانی، محمد باقر
jīlānī, mohammad bāqer

وابسته به: حکمة الاشراق؛ سهروردی، یحیی بن حبش (۵۴۹-۵۸۷)
شرح مقاله پنجم از قسم دوم کتاب حکمة الإشراق تألیف شهاب الدین سهرودی می‌باشد. مؤلف بیشتر به جمله «قضی إلی الروح الأمین لیجیب دعوة کل مظلوم بانظلامه ... و لیلبس الفاجر سربال العار» که سهرودی در قسم دوم مقاله پنجم آورده، نظر دارد و از حیث تناسخ بحث می‌کند. این رساله شامل «مقدمه» و «تبصره» و «تختمه» است.
[فهرستواره منزوی ۵۴۴/۷]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۶۱۹/۲۴
آغاز: الحمدلله حق حمده و الصلاة علی نبیه محمد و آله الذین هم طریق الحق من بعده أما بعد چنین گوید معتصم بلطف عمیم ربانی؛ **انجام:** و ههنا نطلب فی بعض المواضع لنا انتهی عبارته بألفاظه.
مشتمل بر مقدمه و بخشی از تبصره؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد نصیر فرزند ملا حسن، بالانکابی جیلانی، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۵گ (۱۱۹-۱۲۳)، ۲۲ سطر، اندازه: ۶×۱۵سم [ف: ۲۹ - ۳۸۰].

← شرح الحكمة البالغة > الشمس البازغة
← شرح الحكمة العرشيه > قرابادين

● **شرح الحكمة العرشية = شرح العرشية** / فلسفه / عربی
š.-ul-ḥikmat-il ‘aršīyya = š.-ul ‘aršīyya
احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری
ahsā’ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)
وابسته به: الحكمة العرشية = عرشية؛ صدرالدين شيرازی، محمد بن ابراهيم (۹۷۹-۱۰۵۰)
به درخواست: آخوند ملا مشهد بن ملا حسينعلی شبستری
تاريخ تأليف: ۲۷ ربيع الاول ۱۲۳۶ق؛ محل تأليف: كرمانشاه
شرح مفصلی است به عنوان «قال، قال»، بر كتاب عرشيه ملاصدرا كه در سه جزء نگاشته است: جزء اول فی المبدأ كه در ۲۶ ذيحجه ۱۲۳۴ق پايان يافت و جزء سوم فی المعاد كه در چهارشنبه ۲۷ ربيع الاول ۱۲۳۶ق در كرمانشاهان به پايان رسيد؛ مشتمل بر مباحثی درباره مبدأ و معاد و نشأه آخرة و نظر شارح بيشتر بر رد متن است.
آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمين الرحمن الرحيم مالك يوم الدين ... اما بعد فيقول العبد المسكين احمد بن زين الدين الاحسائی ان جناب المحترم ... الملا حسين علی الشبستری ... قد التمس منی ...
انجام: الی هنا انتهی كلامه و اراد بعلماء السوء علماء الظاهر ... و صلی الله علی محمد وآله سادات الزمان الی هنا ما اردت كتابتة علی هذه الرساله المسماة بالعرشيه التی وضعها فی المبدء و المعاد وقع الفراغ و من تسويدها بقلم مؤلفها العبدا المسكين احمد بن زين الدين ابراهيم بن صفوبن ابراهيم ... سبع ساعات و نصف تقريبا من ليلة الاربعاء السابع و العشرين من شهر ربيع المولود سنه السادسة و الثلاثين بعد المأتين و الالف ... بدار الامارة كرمان شاهان ... حامداً مصلياً تائبا مستغفراً

چاپ: كرمان، سعادت، ۱۳۶۱ش، ۳ جلد
[فهرست كتب شيخ احسايی ص ۳۲؛ ۵۸/۷ و الذريعه ۳۳۴/۱۳ رقم ۱۲۲۷ و ۲۴۴/۱۵و ۳۶۸/۱۳؛ ريحانة الادب ۴۲/۱]
شرح و حواشی:
۱- حاشية شرح العرشية؛ بارفروشی مازندرانی، محمد بن مقيم (۱۱۹۶-۱۲۸۱)

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعليق، كاتب = مؤلف، تا: ۱۲۳۶ق؛ كاغذ: فرنگی، جلد: تيماج زرد مذهب، ۲۵۷گ، ۲۹ سطر (۱۹×۸/۵)، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۷ - ۳۸۸]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۲۸
آغاز: الحمدلله رب العالمين ... قال قاعدة فی النفختين، قال الله تعالی و نفخ فی الصور فصعق من فی السماوات؛ **انجام:** ليكشف هذه المحنة و يزيل هذه الغمة عن هذه الامة ... وقع الفراغ منه و من تسويده بقلم مؤلفه العبد ...
جزء سوم، از موضوع نفخ صور تا آخر كتاب؛ خط: نسخ، كاتب = مؤلف (شايد)، بی‌تا؛ مصحح؛ تملك: مؤلف با مهر «احمد بن زين الدين» (بيضی)، فرزند مؤلف علی بن احمد بن زين الدين با مهر «علی بن احمد بن زين الدين» (مربع)؛ جلد: تيماج قرمز، ۱۱۹گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۲۵]
۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۲۹
آغاز: الحمدلله رب العالمين ... قال المشرق الثانی فی المعاد و فيه اشراقات الاول فی معرفة النفس؛ **انجام:** و كل منها مقبل عليه و قاصد له بالاذية و لا ملجأ له عنها لانها لازمة له كلزوم ...
جلد دوم، از مباحث مشرق دوم در معاد شروع ميشود؛ خط: نسخ، كاتب=مؤلف(شايد)،بی‌تا؛افتادگی: انجام؛ مصحح؛ تملك: مؤلف با مهر «احمد بن زين الدين» (بيضی)، فرزند مؤلف علی بن الشيخ احمد بن زين الدين با مهر «علی بن احمد بن زين الدين»؛ جلد: تيماج قهوه‌ای، ۱۱۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۲۶]
۴. شيراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷-ش/۴۹۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمدلله رب العالمين - تم الجزء الاول فی المبدء من شرح العرشيه و تيلوه الجزء الثانی فی المعاد
جزء اول؛ خط: نسخ، كا: محمد بن حسن بن باقر حسينی خراسانی، تا: ۵ شوال ۱۲۳۵ق؛ از روی نسخه اصل؛ محشی؛ كاغذ: فرنگی شكری، جلد: مقوا با تيماج قهوه‌ای، ۱۲۳ص، ۲۳ سطر (۱۵×۹/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم[ف: ۲ - ۸۷]
۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۵۴/۱
جزو اول؛ خط: نسخ، بی‌كا، تا: ۱۲۳۶ق؛ افتادگی: انجام؛ كاغذ: فرنگی، جلد: تيماج قهوه‌ای، ۱۸۱گ (۱پ-۱۸۱پ)، ۱۷ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۸ - ۲۲۵]
۶. تهران؛ الهيات؛ شماره نسخه:۱۷۵/۲
جزو دوم؛ خط: نسخ، كا: محمد كاظم بن ميرزا محمد تاجر تبريزی، تا: ۱۲۳۶ق، جا: كرمانشاه؛ كاغذ: فرنگی، جلد: تيماج سرخ، ۲۲ سطر (۷×۱۳) [ف: - ۷۸۱]
۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۸۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌كا، تا: ۱۲۳۶ق، جا: كرمانشاه؛ كاغذ: فرنگی، جلد: تيماج زرد، ۲۴۷گ، ۲۸ سطر (۱۱×۲۱)، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۱۰ - ۲۶۸]
۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۶۸
خط: نسخ پخته، كا: حسن بن محمد بن قدير سمنانی، تا: ۱۲۳۶ق، جا: كرمانشاه؛ كاغذ: نباتی، جلد: تيماج قهوه‌ای، ۳۱۵گ، ۱۷ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۴/۵×۳۰/۵سم [ف: ۳ - ۱۹۶]
۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۶۹

جلد ۲؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۷ ربیع الاول ۱۲۳۶ق، جا: کرمانشاهان؛ کاغذ: نباتی، ۲۵۰گ، ۲۳ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۹۶]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۹۰۶

آغاز: بسمله. الحمد لله رب العالمین؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: رضا، تا: ۱۲۳۷ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج، ۲۳ سطر(۷×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [رایانه]

۱۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۷۵/۳

جزو سوم؛ خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن میرزا محمد تاجر تبریزی، تا: سه‌شنبه ۴ جمادی الثانی ۱۲۳۷ق، جا: کرمانشاه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۲ سطر (۷×۱۳) [ف: - ۷۸۱]

۱۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۷۵/۱

جزو یکم تا آغاز معاد؛ خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن میرزا محمد تاجر تبریزی، تا: جمعه ۲۵ ربیع الثانی ۱۲۳۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۲۲ سطر (۷×۱۳) [ف: - ۷۸۰]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۵۷

انجام: قد تشرف باتمام کتابه هذه النسخه الشریفه احمد بن علی محمد الرشتی الشهیر بخوش نویس یوم الجمعه غرة شهر صفر ... السابعه و الثلثین بعد الماتین و الالف ... بعد الفراغ من صلوة الصبح و تعقیبها ... صلوات الله علیهم اجمعین

جلد دوم، از آغاز بخش دوم تا پایان کتاب؛ خط: نسخ تحریری، کا: احمد پسر علی محمد رشتی مشهور به خوشنویس، تا: ۱۲۳۷ق؛ محشی از احسایی با نشان «منه» و از کافی و تفسیر صافی؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۳۷ص، برخی صفحات ۱۵ سطر و برخی ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۳۲۵]

۱۴. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۳۰۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** لیکشف هذه المحنة و یزیل هذه الغمة عن هذه الامة ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۸ شوال ۱۲۳۷ق، جلد دوم دوشنبه ۲۷ ربیع الاول ۱۲۳۶ق؛ با نسخه اصل مقابله شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: - ۲۱۵]

۱۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۰۹۵/۴-عکسی

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قال المشرق الثانی فی علم المعاد وفیه اشراقات الاول فی معرفة النفس و فیه قواعد؛ **انجام:** لایظهر الا فی مکان و وقت. و الحمدلله رب العالمین. تم الجزء الاول فی المبداء من شرح العشریة و یتلوه الجزء الثانی فی المعاد. و الصلاة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین. اللهم اجعله خالصاً لوجهك الکریم و اجعلنا من المؤمنین یا رب العالمین.

جزء یکم؛ خط: تحریری شکسته، کا: محمد قلی بن عوض، تا: ۱۲۳۷ق؛ ۲۳۸ص (۳۳۸-۵۷۵) [عکسی ف: ۱ - ۲۳۳]

۱۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۸۴۴

انجام: منها ما حاصله فی الدنیا خاصة کدفع البلایا و الاعراض و ادرار الارزاق

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۳ محرم ۱۲۳۹ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: آبی سیر، جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۱۱۲گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۰۷۲]

۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۶۸۲

خط: نسخ، کا: قربانعلی، تا: دوشنبه ۱۲۴۰ق، برای ملا آقا حسین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳۲۱گ، ۲۱ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۲۶۸۶]

۱۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۲۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی مراد بن علی محمد شیرازی، تا: ذیحجه ۱۲۴۰ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۶گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۸×۳۱سم [ف: ۵ - ۶۰۴]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۵۰۵

آغاز: پس از سوره حمد: و صلی الله علی الامین محمد و آله المیامین الذین بینوا الدین؛ **انجام:** الی هنا ما اردت کتابته علی الرسالة المسماة بالعرشیة التی وضعها فی المبدأ و المعاد.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه سلخ شعبان ۱۲۴۱ق؛ واقف: حسین کی استوان؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۴۱۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۱۱ - ۲۰۰]

۲۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۱۴۵

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قال المشرق الثانی فی علم المعاد وفیه اشراقات الاول فی معرفة النفس و فیه قواعد؛ **انجام:** لیکشف هذه المحنة و یزیل هذه النعمة عن هذه الأمة لاحول و لاقوة الابالله العلی العظیم و صلی الله ... وقع الفراغ منها ...

جلد دوم و سوم؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن عبدالصمد مازندرانی، تا: پنج‌شنبه ۳ جمادی الثانی ۱۲۴۱ق؛ کاغذ: الوان، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۵۴]

۲۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۱۶

کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۳ق؛ اهدایی: شیخ محمد طاهری؛ کاغذ: کبود، جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۲۳۶گ، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۳ - ۱۰۹۴]

۲۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۵۲۳

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی محمد و آله الطاهرین و بعد قال العبد المسکین ... قال قاعدة فی النفختین قال الله؛ **انجام:** برابر

جزء سوم؛ خط: نسخ، کا: محمد تقی بن عبدالرحیم مازندرانی، تا: پنج شنبه ۹ شوال ۱۲۴۶ق؛ از روی نسخه خط مؤلف؛ مهر: کاتب «لا اله الا الله الملك الحق المبین محمد تقی» (چهارگوش)؛ تملك: محمد تقی بن محمد ربیع کزازی طبیب مورخ ۱۲۴۸ق با مهر «محمد تقی بن محمد ربیع» (بیضی)؛ جلد: تیماج زرد، ۲۰ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۴ - ۲۰۸۳]

۲۳. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۲۲

خط: نسخ، کا: جعفر بن ملاعلی محمد رشتی، تا: ۱۲۵۰ق؛ ۲۴۹گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: - ۱۵]

۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۸۱۴

جلد سوم؛ خط: نسخ، کا: حبیب الله موسوی اصفهانی، تا: ۱۵ ذیقعده ۱۲۵۲ق، به دستور آمیر محمد حسین؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۳ - ۱۶]

۲۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۲۰

آغاز و انجام: برابر

هر سه جزء؛ خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: ۱۲۵۴ق؛ مهر: «المتوکل علی الله محمد حسین بن عبدالصمد» (بیضی)؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج عنابی، ۲۷۹گ، ۲۵ سطر (۹/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۱ - ۱۵۲]

۲۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۱۱۰

آغاز و انجام: برابر

هر سه بخش کتاب؛ خط: نسخ، کا: حسن بن جعفر شاه ویردی آذربایجانی خویی، تا: ۱۲۵۵ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۲۸۵گ، ۲۵ سطر (۱۳×۲۲) [ف: ۱۴ - ۲۳۵]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۵۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد صادق پسر محمد حسین یزدی، تا: ۱۲۵۷ق، جا: قزوین؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۲۵ص، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۳×۳۶/۵سم [ف: ۵ - ۳۲۴]

۲۸. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۴۶۵/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** مقدم علیها بالذات الا أنه لایظهر فی مکان و وقت و الحمدلله رب العالمین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۳ رجب ۱۲۵۸ق؛ جلد: چرم مشکی، ۱۰۹گ (۱پ-۱۰۹پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [مؤید: ۱ - ۳۷۵]

۲۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۸۸۱-۱۵/۱۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال الاشراق الثانی فی حقیقة المعاد وکیفیة احشر الاجساد ... اقول شرع فی بیان خصوص المعاد وکیفیة حشر الاجساد ... وان کان التحقیق فیه فوق ما حصلوه وضبطوه

خط: نسخ، کا: علی بن رضا تبریزی، تا: ۱۲۵۹ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۹۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۴۷]

۳۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۰۰۴

جزو اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن تریاکی، ۱۴۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۸سم [ف:۱-۲۸۸]

۳۱. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۱۶۵/۲ - ج

جزء سوم؛ خط: نسخ، کا: محمد رضای قانع بن محمد صالح خوانساری، تا: ربیع الاول ۱۲۶۱ق؛ محمد طاهر آن را در رجب ۱۲۷۵ مقابله و تدریس و بحث کرده؛ ۱۰۹گ (۸۹پ۱۹۷ر) [ف: - ۳۷۱]

۳۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۳۳۵

جزء اول؛ خط: نسخ، کا: محمد نبی بن حاج زین العابدین، تا: ۱۲۶۲ق؛ ۱۱۵گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۵۱]

۳۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۱۹۸

ج۱؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی،۱۳۱گ،۲۰سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱۶-۲۱۶]

۳۴. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۱۹۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ ۲۷۴گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۵۵]

۳۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۴۰۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فالزمان هو المکث الوقتی خلقه الله مع المکان والجسم دفعة فی الظهور الوجودی وان تقدم علیها بالذات الا انه یظهر الا فی مکان و وقت. تمت

خط: نستعلیق، کا: رجبعلی اصفهانی، تا: ۲۸ شوال ۱۲۶۵ق؛ ۱۳۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۸]

۳۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۷۳۱

کا: محمد کریم، تا: ۱۲۶۷ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۳۶۸گ، اندازه: ۱۶/۶×۲۶/۴سم [رایانه]

۳۷. نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه:۳۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قد سمعت ما قلنا فی رد قوله ان کل ما فی الآخرة من نوع الاعتقادات و النیات، تمت و الحمدلله ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲ شعبان ۱۲۶۸ق؛ واقف: سید ناصرالدین حجت؛ جلد: مقوا با روکش پارچه‌ای، ۲۲۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: - ۶۲]

۳۸. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۴۵/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد تقی بن ملا اسمعیل کجوری مشهور به قاضی، تا: ۱۲۷۱ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: - ۱۹۷]

۳۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۳۶

خط: نسخ، کا: حسین بن احمد حسینی، تا: جمعه ۱۷ ربیع الثانی ۱۲۹۲ق، جا: کربلا؛ تملک: فاضل تونی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۸گ، ۱۶ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: - ۵۸۰]

۴۰. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۳۷

هر سه مجلد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز (آغاز تا بحث «عینیة الصفات لذاته تعالی» افتاده)؛ مقابله شده؛ ۲۰۱گ، قطع: ربعی [چند نسخه-ف: - ۲۴]

۴۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۷۵۰

آغاز: بکنز الدقایق و بحر الغرائب فی تفسیر قوله و ان تستقسموا بالازلام

خط: نستعلیق، کا: سید احمد، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ:

فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۱۰گ، ۱۸ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۰۴۳]

۴۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۴۶۲/۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد فیقول ... هذا الجزء الثانی من شرح العرشیة لصدر الدین الشیرازی المشهر به ملاصدرا؛ **انجام:** فیکون فی المعادن مثلاً قوة لمس معدنیة و فی البنات قوة لمس نباتیة و فی الحیوان قوة لمس حیوانیة ...

جلد دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۱۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۸]

۴۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۰۴۸-۲۵/۱۳۸

آغاز: بسمله حمدله فیقول العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی الهجری هذا هو الجزء الثانی من شرح العرشیة؛ **انجام:** ولم یفقدها من رتبها فی الامکان قبل ان یوجدها حتی تکون قد علمها فی الاکوان قبل ان اوجدها و تلک

جلد دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج یشمی، ۱۳۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۴۷]

۴۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۹۵۹

آغاز: بسمله، حمدله، اما بعد فیقول العبد المسکین احمد ... هذا الجزء الثانی من شرح العرشیة لصدر الدین شیرازی الشهیر بملاصدرا قال المشرق الثانی فی علم المعاد و فیه اشراقات؛ **انجام:** و قد سمعت ما قلنا فی رد قوله ان کل ما فی الاخرة من نوع الاعتقادات و النباتات.

جلد دوم، از مبحث معاد تا اصناف الناس؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۶۶گ، ۲۲ - ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۳۴۳]

۴۵. کاشان؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷ - ۳۵]

۴۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۶۴۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۱۵۳گ، ۲۳ سطر (۱۳×۲۶)، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۱۷ - ۱۸۷]

۴۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۵۶۹/۳۲

یک برگ از آغاز جز سوم است؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲ص (۱۸۱-۱۸۲)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۷ - ۷۸]

۴۸. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۲۸۳ - ج

از مسئله ابصار است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، ۲۸۷گ، ۲۳ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: - ۳۷۱]

۴۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰۲/۹-طباطبائی

آغاز: و اما البصر فقد قال علماء التشریح انه ثبت من الدماغ سبعة ازواج من العصب لسائر القوی ... قاعدة الابصار لیس بخروج الشعاع من البصر کما ذهب الیه الریاضیون؛ **انجام:** و قد تقدم عند ذکره اتحاد العاقل فی هذه الرساله و فی المشاعر فی شرحنا علیه ... و الحق ... ما ذهب الیه اصحاب القول الثانی ... و ترد علیه ایرادات. و لیس هذا محل ذکرها و انمالم نذکرها بطولها و ... و هذا یستلزم تألیف کتاب علی حده (من شرح العرشیه)

قسمتی از شرح حکمة عرشی و سپس بخشی از شرح مشاعر آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲گ (۱۴-۱۵) [ف: ۲۳-۷۱۵]

۵۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۴۲۶/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۲۲گ (۱۳۸-۱۵۹)، ۳۰ سطر (۱۳/۵×۲۲)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۲ - ۱۱۵]

۵۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۲۱۵

جلد ۳؛ خط: نسخ پخته، کا: احمد حسینی، تا: ۲۴ شعبان قرن ۱۳؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۷گ، ۲۰ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۹۶]

۵۲. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۴۰۹/۲

آغاز: الحمدا ... قال: قاعدة فی النفختین، قال الله تعالی: و نفح فی الصور؛ **انجام:** و ان اراد بیان هذا النمط بالحق هو ما ذکره فالاعتراض متوجه ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۳؛ ۶۲ص (۷۵-۱۳۶)، ۱۷ سطر [ف: ۲ - ۵۰۶]

۵۳. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۴۰۹/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** علی ما سمعت من کلامهم مع ان الملامحسن فی کتابه قرة العیون

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۳؛ ۲۶ص (۱۳۸-۱۶۳)، ۱۷ سطر [ف: ۲ - ۵۰۷]

۵۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۲/۱

از آغاز جزء سوم تا پایان کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۹۳گ (۳پ-۱۹۵پ)، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: - ۲۱۴]

۵۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۹۲

جزء اول و دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۹۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۵۲]

۵۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۰۸

جزء ۱ و ۲و ۳؛ خط: نسخ، کا: جواد بن حاج قاسم نجار، بی‌تا؛ ۳۳۹گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۵۱]

۵۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۵۹۹

آغاز: بسمله، حمدله، صلوات ... و بعد قال العبد المسکین احمد بن زین الدین احسائی هذا الجزء الثالث من شرح العرشیه لصدر الدین شیرازی ... الخ

جزء سوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۴۲۷ و ۱۲۳۶ (که ظاهراً تاریخ تألیف است)؛ اهدایی: وزیری؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۰گ، ۲۷ سطر (۸/۵×۱۹)، اندازه: ۱۴/۵×۲۶سم [ف: ۳ - ۹۹۸]

۵۸. بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه:۷۸/۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و النباتات و معاقباتها علی المخالفة و ما اعجب

... من ینکر ذلک و لا یقبل التعریف ممن یعرف و ما هو الا کما عن الشاعر بقوله ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۱۶۸گ (۵۶پ-۲۲۳پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف مخ]

۵۹. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۵۳۶

آغاز: بسمله حمدله وصلی الله علی محمد وآله الطاهرین اما بعد فیقول العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی الهجری هذا الجزء الثانی من شرح العرشیة لصدر الدین الشیرازی؛ **انجام:** وقد سمعت ما قلنا فی رد قوله ان کل ما فی الاخرة من نوع الاعتقادات و النیات تم الجزء الثانی
جلد دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۷۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف مخ - ۱ - ۲۹۵]

۶۰. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۲۱۰

آغاز: الحمدلله رب العالمین وصلی الله علی محمد وآله الطاهرین اما بعد فیقول العبد المسکین احمد ... هذا الجزء الثانی من شرح العرشیة لصدر الدین الشیرازی الشهیر بملاصدرا قال المشرق الثانی؛ **انجام:** برابر
جلد دوم و سوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج سبز و قهوه‌ای، ۲۴۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ]

۶۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۷۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** قد فرغت من تسوید هذا الکتاب المستطاب و انا العبد ... جواد بن مرحوم الحاج قاسم النجار حامد الله شاکرا و الحمدلله و آخرا
خط: نسخ، کا: جواد بن مرحوم الحاج قاسم النجار، بی‌تا؛کاغذ: سفید، جلد: میشن قهوه‌ای، ۶۷۸ص، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۵۲]

۶۲. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۶۸/۴-۶۰۰۹

جزء اول؛ خط: نسخ، کا: مهدی بن عبدالرحیم، بی‌تا؛ از روی نسخه نوشته شده از روی اصل در روز دوشنبه جمادی الاول ۱۲۳۶ نوشته شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۲۰۲گ، ۱۷ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۳۲]

۶۳. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۶۷۸

خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛نسخه از خود شارح بوده و سپس به فرزندش علی رسیده با مهر او؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: ۱۳۳۴]

● شرح الحکمة العرشیة = شرح العرشیة / فلسفه / عربی

š.-ul-ḥikmat-il-ʻaršīyya = š.-ul-ʻaršīyya

واحدالعین، اسماعیل بن محمد سمیع، - ۱۲۷۷ ؟ قمری

vahed-ol-ʻeyn, esmāʻīl ebn-e mohammad samīʻ (-1861)

وابسته به: الحکمة العرشیة = عرشیة؛ صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم (۹۷۹-۱۰۵۰)

شرح مزجی است بر رساله «الحکمة العرشیة» ملا صدرا در مبداء و معاد. در این شرح سعی شده تا ضمن تبیین مراد و منظور الفاظ و عبارات و اصطلاحات ملاصدرا، به ایرادت شیخ احمد احسائی در شرح ایشان بر «الحکمة العرشیة» پاسخ داده شود. مؤلف از شاگردان ملا علی نوری فیلسوف و دانشمند است، برای پاسخ به خرده‌گیری‌های احسایی بر صدرالمتالهین در الحکمة العرشیه، خود بر عرشیه شرحی نگاشته و در دیباچه آن می‌گوید: «شیخ احسایی مطالب صدرالمتالهین را به درستی درک نکرد و از این رو شرحی نگاشت که در حقیقت جرح است نه شرح». مولی اسماعیل این شرح را در زندگی احسایی نوشته و همه جا از او چنین یاد می‌کند: «قال الشیخ سلمه الله». وی خود حاشیه‌هایی نیز بر این شرح خود نوشته که در کنار برخی از نسخه‌ها دیده می‌شود.

آغاز: الحمدلله الذی خلقنا بقدرته ثم هدانا الی سبیل معرفته فارانا فی مرایا الافاق و مجالی الانفس ... فیقول اقل الخلیفة جرما و اکثر هم جرما العبد الذلیل ...

انجام: علی جمیع الممکنات لانه اذا کان علمه بالاشیاء وعین وجود الاشیاء او کان علمه بالمعلول الاول عین وجوده ولم یراه بالصورة الحاصلة فی المعلول الاول ... بما سواه تعالی عن ذلک علواً کبیراً

چاپ: مشار عربی، صص۱۶۰-۱۶۱؛ طهران، سنگی، ۱۳۱۹ق، رحلی، ۶۳ص (صص۳۰-۶۴ هامش و صص ۹۳-۱۲۰ متن و هامش)، ذیل اسرار الایات؛ ایران، تهران، ۱۳۱۵ قمری، با تصحیح و مقابله شیخ محمد باقر قوچانی، سنگی، رقعی، ۱۰۱ص ص، به سعی و اهتمام حاج شیخ احمد شیرازی، (صص۱۱۰-۲۱۰) در هامش و متن (از ص۲۰۴) در حایشه کتاب مشاعر

[الذریعة ۳۶۸/۱۳؛ طبقات اعلام الشیعه ج ص ۱۴۱؛ یادنامه ملاصدرا ص ۱۱۰-۱۱۱؛ کتابشناسی جامع ملاصدرا ص ۲۵۰]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۱۹

آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه مسجد چهل ستون-زنجان؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: عبدالحمید بن ابوطالب بن (جعفر؟) شیرازی، تا: چهارشنبه ۴ شوال ۱۲۸۶ق، جا: ییلاق تخت در سه فرسخی زنجان؛ از روی نسخه اصل که از گیلان برای کاتب آورده شده بود و کاتب به اعتقاد اینکه شارح مراجعه ثانویه نداشته و عبارات خالی از ضعف نیست، آنچه توانسته اصلاح کرده؛ ۱۰۳ص [عکسی ف: ۱ - ۱۴۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۰۲۶

خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد مهدی بن محمد کاظم خوانساری، تا: ۱۲ جمادی الاول ۱۲۸۶ق [مختصر ف: - ۴۹۵]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۰۱۱

آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق جلی، کا: شیرازی، عبدالحمید بن ابوطالب،

تا: ۱۲۸۹ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مذهب، ۱۹ سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۲۹سم [رایانه]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۴۶/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۱۵۲گ (۱۶۸-۳۱۹)، ۱۱ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۶۱]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۱۴۹-۲۱/۶۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** ثم تلی ع قوله تعالی من کل خلقنا زوجین لعلکم تذکرون ستشهد بذلک انتهی اقول قد علمت ان المراد بتقدم بسائط المرکب ... فلو خلق الله شیئا فردا قائما بذاته دون غیره لم یعلم منه وجوده تعالی فجعل

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوای سبز، ۸۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۲سم [ف: ۵ - ۲۴۴۷]

۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۰۷۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۷]

۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۵/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۵۴گ (۱پ-۵۴ر)، ۱۷ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: - ۲۴۶]

۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۳۷

آغاز و انجام:برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا با روکش کاغذی، ۹۸گ، ۲۰ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۳ - ۳۴۲]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۲۶۴/۱

خط: نستعلیق، کا: عبدالحسین بن حاجی محمد ربیع اصفهانی، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز؛ با حاشیه «منه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۱ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی [ف: ۱۷ - ۹۳]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۳۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** صلوات الله وسلامه علیهم اجمعین وعلی هذین التقدیرین لاینافی ما ذکره المصنف قدس سره لما لایخفی وکذا

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ مصحح، یادداشتی از «عبدالباقی اعتضاد الاطباء» آمده که نوشته در چند نسخه‌ای که از کتاب ملاحظه شد به همان مطلب فوق ختم شده است و ظاهراً شرح تمام نشده؛ جلد: مقوایی، ۸۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۵۳]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۷۵/۲۴

خط: نسخ، کا: محمد درجزینی، تا: ۱۳۱۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۲۰۶گ (۴۶۶-۶۷۱)، ۲۲ سطر (۱۰×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۲۳۲]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۶۷۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو شهید، یعلم ان الله سبحانه لم یخلق شیئا فردا قائما بذاته انه دونه غیره للذی اراد من الدلالة علی نفسه و اثبات، ثم تلی قوله تعالی: و من کل شیئ خلقنا زوجین، لعلکم تذکرون، ستشهد بذلک انتهی.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه‌ای نفیس و هنری، مصحح، دارای سرلوح، مجدول مذهب؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۸گ، ۱۵ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [ف: ۳۷ - ۱۶۳]

۱۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۳۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: مقوا، ۱۰۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۷]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۱۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** لیندرج فیه الواحد الغیر الحقیقی لانقسامه

خط: شکسته نستعلیق و نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: وسط و انجام؛ واقف: نائینی؛ ۷۶گ، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۴ - ۱۸۳]

۱۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۵۸/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۸۶گ (۴۱-۱۲۶)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳ - ۶۲]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۵۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: چرم قرمز، ۲۸۱ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۵ - ۳۲۶]

۱۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۲۶/۱

خط: نسخ، کا: موسی بن فتح الله طبری نوری، تا: ۱۳۰۴ق؛ کاغذ: فلفل نمکی، جلد: میشن قرمز، ۱۲۰گ (۶پ-۱۲۵پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۶ - ۱۲۴]

● شرح الحکمة العرشیة / فلسفه / عربی

š.-ul-ḥikmat-il-ʻaršīyya

قراچه داغی، محمد علی بن احمد، - ۱۳۱۰ قمری

qarāče-dāqī, mohammad ʻalī ebn-e ahmad (- 1893)

وابسته به: الحکمة العرشیة = عرشیة؛ صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم (۹۷۹-۱۰۵۰)

بخشی از شرح العرشیه باید از محمد علی حافظ انصاری قراچه داغی باشد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۸/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ناقص؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۱۷ص (۱۲۷-۱۴۳) [سنا: ف: ۲ - ۱۳۲]

● شرح الحکمة العرشیة / فلسفه / عربی

š.-ul-ḥikmat-il ʻaršīyya

حسنی حسینی، محمد هادی بن محمد تقی

hasanī hoseynī, mohammad hādī ebn-e mohammad taqī

وابسته به: الحکمة العرشیة = عرشیة؛ صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم (۹۷۹–۱۰۵۰)

تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۹۳۸

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم – الحمدلله الذی شرح صدورنا بمعرفة الملة و الدین و اشرق قلوبنا بنور المعرفة و الیقین و نور بصائر عقولنا بضیا معرفة الحق و الکتاب المبین؛ **انجام:** کتبه العبد الاقل الجانی عبدالله شکسته نویس الاصفهانی فی محروسه الاصفهان صانها الله تعالی عن الحدثان

خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالله شکسته نویس اصفهانی، بی‌تا، جا: اصفهان؛ مجدول مذهب، یک سرلوح، مذهب؛ مهر: مشیرالسلطنه، حسین بن هدایت الله، رضا حسینی، ناصرالدین شاه قاجار؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوای روکش، مذهب، ۴۰۶ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۱ – ۶۶۸]

● شرح حکمة العرشیة = حاشیة حکمة العرشیة / فلسفه / عربی

š.-u ḥikmat-il ‘aršīyya = ḥāšīyat-u ḥikmat-il ‘aršīyya

وابسته به: الحکمة العرشیة = عرشیة؛ صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم (۹۷۹–۱۰۵۰)

حاشیه‌ای است با عناوین «قوله–قوله» بر رساله حکمة العرشیة ملاصدرا که در آن متعرض مقدمه و خاتمه آن نشده است. در فهرست رساله‌های مجموعه که در برگ نخست آمده این حاشیه از تقریرات ملا علی نوری یا ملا اسمعیل اصفهانی دانسته شده است. شرحی از ملا اسمعیل اصفهانی بر رساله عرشیه چاپ شده و در آن خطبه به تفصیل شرح داده شده است و با نسخه موجود همخوانی ندارد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۹۳۷/۱۰

آغاز: قوله فی اول الحکمةالعرشیة ان الموجود اما حقیقة الوجود او غیرها اقول لما کان الموضوع فی العلم الاعلی و هو العلم اللهی هو الموجود بما هو موجود؛ **انجام:** فالی الجحیم الذی اشتعل من نفرته عن اعدائه یحشر اعدائه و الی الجنة یحشر احبائه فتدبر تم.

از: ناشناخته، در گذشته: حدود قرن ۱۳؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی، در پایان حدود یک و نیم صفحه با عنوان «حواشی لاواخر الحکمة العرشیة» آمده که مربوط به اوایل می‌باشد و عبارات آن نیز مشابه عبارت رساله پیشین می‌باشد، همچنین مطالب فلسفی پراکنده در سه برگ آمده که عناوین آن چنین است: الف– حاشیه‌ای بر فرمایش ملاصدرا در اول اسفار (احدها السفر من الخلق الی الحق)، ب– حاشیه بر تعریف موضوع علم در شواهد ربوبیه)، ج– حاشیه از آخوند ملا اسمعیل بر اصل سوم و چهارم از علل اربعه مبحث علت و معلول اسفار؛ کاغذ: فرنگی، ۱۶گ (۲۴۴ر–۲۵۹پ)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۳۵ – ۳۶۵]

● شرح الحکمة العرشیة / فلسفه / عربی

š.-ul-ḥikmat-il-‘aršīyya

وابسته به: الحکمة العرشیة = عرشیة؛ صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم (۹۷۹–۱۰۵۰)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۱۶۶

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

← شرح حکمة العین ≻ ایضاح المقاصد من حکمة عین القواعد

● شرح حکمة العین / فلسفه / عربی

š.-u ḥikmat-il-‘ayn

میرک بخاری، محمد بن مبارکشاه، – ۷۴۰ قمری

mīrak-e boxārī, mohammad ebn-e mobārak-šāh (-1340)

وابسته به: حکمة العین = کتاب العین = عین القواعد فی الحکمة؛ کاتبی قزوینی، علی بن عمر (۶۰۰–۶۷۵)

شرحی است مزجی بر حکمت العین نجم الدین علی بن عمر شافعی معروف به کاتبی قزوینی شاگرد خواجه نصیر الدین طوسی و استاد علامه حلی و شرح از شمس الدین محمد بن مبارک شاه بخارائی که در آن همه حواشی قطب الدین شیرازی را آورده و به بسیاری از نظرات و شبهات وی پاسخ داده است، این کتاب در حکمت الهی و طبیعی است. بخش منطق را جدا و افراد در تألیف داشته است. هر بخش در پنج «مقاله» می‌باشد.

پس از ابن سینا (۳۸۵–۴۲۸ق) به سبب چیرگی سنیان و خلیفه بغداد و دعوت ایشان از سلجوقیان آسیای میانه و سقوط بغداد در ۴۴۷ق به دست این قوم که سنی‌تر از خلیفگان عرب بودند و دشمنی ایشان با علم و فلاسفه از آنان بیش بود، فلسفه از پیشرفت بماند و رو به سستی نهاد و جز در زیر پوشش کلامی جواز انتشار نمی‌یافت. صورت کلامی آن نیز روز به روز قشری‌تر و سنی‌نماتر می‌شد. این عقب گرد پی در پی از آثار عبدالجبار همدانی استرآبادی معتزلی (۳۵۹–۴۱۵ق) و ابوالبرکات ابن ملکا یهودی سنی شده بغدادی (۴۵۴–۵۴۷ق) به‌خوبی و آشکارا دیده می‌شود. سنیان در این دوران برای ارضای خلیفه به رد و نقد فلسفه و خردگرایی راوندی و ابوالعباس ایرانشهری و زکریای رازی و حتی ابن سینا پرداختند. گذشته از ابوالبرکات بغدادی، فخرالدین رازی (۵۴۳–۶۰۶ق) که خود متهم به اسماعیلی‌گری بود برای رفع این تهمت از خود، بر اشارات ابن سینا ردیه نگاشت. با سقوط خلافت عرب

سنی در بغداد (به سال ۶۵۶ق) به دست خواجه نصیر طوسی (۵۹۷-۶۷۲ق) علم و فلسفه آزادی نسبی به دست آورد. ریاضیات و هنر در مدرسه بغداد و رصدخانه مراغه رونق گرفت و به دست شاگردان وی گسترش یافت. خواجه نصیر خود نیز شرحی بر اشارات ابن سینا نگاشت و از او در برابر اعتراضات فخر رازی و ابن ملکا دفاع نمود. شاگردان خواجه نیز به راه وی رفتند. دبیران قزوینی (۶۰۰-۶۷۵ق) نجم الدین بوالحسن علی پسر عمر پسر علی منطقی فیلسوف از شاگردان عالی مقام خواجه نصیر طوسی است. او در رجب زاده شد و در ماه رمضان در ۷۵ سالگی درگذشت. وی «شمسیه» و «عین القواعد» را در منطق نگاشت و «حکمة العین» را به دنبال آنها نهاد که جای گفتگوی ما است. او در دیباچه این کتاب می گوید: گروهی از دانشجویان از من خواستند بحث‌های الهی و طبیعی را نیز برای رساله «عین» که در منطق ساخته بودم فراهم سازم.

حکمة العین متنی کوتاه و پرمغز در فلسفه است و بدون حمله به دشمنان فلسفه به راه ابن سینا می‌رود و چون بسیار کوتاه نگاشته شده بود، دانشمندان پس از مؤلف به شرح و حاشیه‌نویسی بر آن پرداختند. کهن‌ترین شرح بر حکمة العین شرحی است به «قال - اقول» که شاگرد مؤلف علامه حلی (۶۴۸-۷۲۶ق) به نام «ایضاح المقاصد» نگاشته است. دومین شرح حکمة العین شرحی مزجی نگارش میرک بخاری جنگی شمس الدین محمد پسر مبارکشاه است که شرح او جای گفتگوی ما است.

بخش‌بندی حکمة العین: حکمت العین در دو بخش است بخش اول الهی و بخش دوم طبیعی است قسم اول که الهی است دو «مقالت» دارد: مقالت ۱. امور عامه در پنج بحث: ۱) وجود و عدم، ۲) ماهیت، ۳) وحدت و کثرت، ۴) وجوب، امکان و امتناع، ۵) حدوث یا قدم جهان؛ مقالت ۲. علت و معلول در شش بحث است: ۱) در پیدایش به چه چیز نیاز هست؟، ۲) گفته فخر رازی در اثبات خدا، ۳) یک معلول نمی‌تواند دو علت داشته باشد، ۴) از یکی جز یکی نزاید، ۵) یک چیز از یک راه نمی‌تواند هم علت و هم معلول باشد و ۶) یک چیز نمی‌تواند بی‌نهایت حرکت داشته باشد؛ مقالت ۳. جواهر و اعراض، هشت مبحث دارد: ۱) جوهر و عرض چیست، ۲) هیولا، ۳) نفس ناطقه، ۴) نفس فلکی، ۵) عقل جوهر مفارق است، ۶) جوهر جنس بخش‌های زیرین آن است، ۷) عرض و اقسام آن، ۸) کم و تناهی ابعاد اقسام کیفیت: کیفیات نفسانی، کیفیات مخصوص به کمیات؛ مقالت ۴. اثبات واجب؛ مقالت ۵. احکام نفس ناطقه. بخش دوم کتاب: علم طبیعیات: چند مقالت دارد: مقالت ۱. جسم که چند مبحث دارد: ۱) جزء لایتجزی، ۲) شکل هر جسم ۳) مکان و ۴) جهت؛ مقالت ۲. حرارات؛ مقالت ۳. افلاک؛ مقالت ۴. کون و فساد =کرویت زمین و مزاج؛ مقالت ۵. نفس‌های نباتی و حیوانی. (علینقی منزوی)

آغاز: بسمله اما بعد حمداً لله فاطر ذوات العقول النورية و مظهر خفيات الاسرار الربوبية المبدع بنوره المشرق محركات الاجرام العلوية ... فان الفقير ... محمد بن مبارك شاه البخارائى ... يقول قد التمس منى ... ان الكتب لكتاب حكمة العين ... شرحاً يذلل صعابها ... فشرعت فى تحريره ... مورداً فيه لحواشى كتبها ... قطب الدين الشيرازى مشيراً اليها بقولى: و فى الحواشى القطبية ... فالمؤلف افتتح بعد ذكره بسم الله الرحمان الرحيم تبركاً بقوله: [سبحانك اللهم يا واجب الوجود] نظراً الى الاعتبار الاول، و اردفه بقوله [يا مفيض الخير و الجود] نظراً الى الاعتبار الثانى ...

انجام: قوة محررة عن المادة للعز، فى الالهى، و ليكن هذا آخر ما اردنا ايراده فى هذه الرسالة، و لواهب العقل الحمد بلانهاية، و الحمدلله رب العالمين و الصلاة ...

چاپ: تصحیح جعفر زاهدی، مشهد، دانشگاه فردوسی: ۱۳۵۴؛ قازان، المطبعة الاميرية: ۱۳۲۱ق.

[الذريعة ۲۱۳/۱۳ و ۱۲۱/۱۶؛ ريحانة الأدب ۱۳۱/۴، ۷۷/۶؛ كشف الظنون ۶۸۵/۱؛ معجم المطبوعات ۱۶۳۲/۱؛ الاوقاف العامة موصل ۱۰۹/۲ و ۱۵۳/۳]

شرح و حواشی:

۱- حاشية شرح حكمة العين؛ جرجانى، على بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)
۲- حاشية شرح حكمة العين؛ دشتكى شيرازى، مير صدرالدين محمد (۸۲۸-۹۰۳)
۳- حاشية شرح حكمة العين؛ شيروانى، كمال الدين مسعود (-۹۰۵)
۴- ضياء العين = حاشية شرح حكمة العين؛ دشتكى شيرازى، منصور بن صدرالدين محمد (-۹۴۸)
۵- سواد العين فى شرح حكمة العين = حاشية شرح حكمة العين؛ خفرى، محمد بن احمد (-۹۵۷)
۶- حاشية شرح حكمة العين؛ ميرزا جان باغنوى، حبيب الله (-۹۹۴)
۷- حاشية شرح حكمة العين؛ شيروانى، محمد بن حسن (۱۰۳۳-۱۰۹۸)
۸- حاشية حاشية شرح حكمة العين؛ ملا شمسا، شمس الدين محمد (۱۰۱۶-۱۰۹۸)
۹- شرح حاشية شرح حكمة العين؛ رانكوئى، عبدالرزاق بن ملا مير (-۱۱)
۱۰- حاشية شرح حكمة العين؛ وابكنى، عناية الله بن عبدالله (-۱۱۷۶)
۱۱- حاشية شرح حكمة العين؛ شيرازى، شاه تقى الدين محمد
۱۲- حاشية شرح حكمة العين؛ كنبدى، احمد بن ابراهيم
۱۳- تعليقات على الحاشية المشهورة بالمحاذيات على شرح حكمة العين
۱۴- حاشية حاشية الشيروانى على شرح حكمة العين (۲ عنوان)
۱۵- حاشية حاشية شرح حكمة العين (۲ عنوان)
۱۶- حاشية شرح حكمة العين (۱۷ عنوان)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۲۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم الحسن بن داود بن حسن ابرقوه ، تا:

جمعه ۲۱ ربیع الاول ۷۵۴ق، جا: دمشق خانقاه سمیساطه؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۵گ، ۲۳ سطر (۱۱/۵×۱۶/۸)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۶ – ۵۵]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۹۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی سید المرسلین و علی آله الطیبین الطاهرین.

خط: نستعلیق، کا: احمد بن یعقوب، تا: ۸۲۳ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج زرد، ۲۴۶گ، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: ۹ – ۸۲]

۳. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۲

آغاز: برابر ؛ **انجام:** و یمکن ان یزال عنه النظر بانه لا موافقه و لا ممانعة من تاثیراته ... و اذا لم یحس القاسة المتحول به کان وجوده کعدمه بالنسبة الیه ...

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:۸۲۵ق؛افتادگی:انجام؛ مهر: «سعدالله» (مربع)؛ جلد: شمیز، ۱۷۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳/۵سم [ف: ۱ – ۲۴]

۴. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۲۶۶

آغاز: ... المبحث الثانی فی المهیة ان لکل شی حقیقه هویها فحقیقه الشی ما به الشی هو هو وقد یطلق الحقیقه و المهیة و الذات عل سبیل الترادف و لما ذکر ان لکل شی حقیقه؛ **انجام:** قوة الحس و الحرکه لانتفائها عن العضو المفلوج والا لکان العضو المفلوج حساسا متحرکا فلم یکن مفلوجا وفیه نظر لجواز ان یکون قوة الحس و الحرکة باقیه فی العضو المفلوج الا ان ...

از بحث ثانی مقاله ثانیه تا آخر قسم اول (الهیات) و از ابتدا تا مقاله خامسه قسم دوم را در بردارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۳۲ صفر ۸۳۹ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۵گ، ۱۷ و ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف مخ – – ۹۴]

۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۹۷

خط: نستعلیق، کا: محمد بن مولانا امین الدین خطایی، تا: رجب ۸۸۷ق، جا: تبریز؛ محشی با نشان «س قدس سره، سید، م ح» مالك حسن بن محمد و محمد کاظم، در برگ ۲۴۰ پ تعاریف و صحت و خجل و حزن و حیا و غضب و عقل و جز اینها؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سبز، ۲۴۷گ، ۱۹ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [ف: – ۵۷۴]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۰۷۳

آغاز: بسمله، قوله صحه انتقال الجسم الی غیره ای مع بقاءالمنتقل عنه و الیه بحالهما و هی بهذا المعنی خاصه للمکان لایشارکه فیها غیره من المعقولات؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: زین العابدین بن عماد الدین بن مظفر جنابدی، تا: ۸۹۲ق؛ مصحح، محشی با رموز «م» و «ش»؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: میشن تریاکی مذهب، ۲۹۳گ، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۷ – ۴۰۰]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۴۱۴

خط: نستعلیق، کا: علی بن صوفی ابن زین الدین بن جمال الدین، تا: ۲۳ ذیقعده ۸۹۶ق؛ مهر: یحیی بن ابوالمعالی رضوی حسنی ۱۲۵۸؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۲۳۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱/۲×۱۷/۵سم [ف: ۱۶ – ۳۲۲]

۸. قائن؛ حسینی قهستانی؛ شماره نسخه:۲۸

آغاز: قلل الجبال و دونهن حتوف الرجل حافیه و مالی مرکب و الکف صفر و الطریق مخوف؛ **انجام:** فوقوع نصفها قبل وقوع کلها و وقوع نصف نصفها قبل وقوع ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اصل نسخه از سده نهم ولی برخی صفحات در سده دهم بازنویسی شده؛ مصحح، محشی؛ تملك: معوم بن رضی قائنی خراسانی به سال ۱۳۴۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [مدرسه جعفریه زهان: ف: – ۱۳۸]

۹. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۲۱ح

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [رشت و همدان: ف: – ۱۱۳۸]

۱۰. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۴۱

آغاز: الحواشی القطبیه فیه نظر لانه ان ارید بالفصول الموجوده مایکون الوجود داخل فیها و هو نوع؛ **انجام:** و هذا کله بحسب القوة النظریه و ما ما هو بحسب القوة العملیة فالیه اشاره بقوله ثم یحصل لها بعد ذلك التنزه عن الهیه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ دو عنوان «البحث الثانی فی الماهیة ان لکل شئی حقیقة هو بها هو فحقیقة الشئی ما به الشئی هو هو» و «المقالة الخامسة فی احکام النفس الناطقة و اعلم النفس الناطقة و اعلم ان افلاطن و من تقدمه من المتالهین ذهبوا الی ان النفس الناطقة قدیمة»؛ ۲۸۵ص، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [نشریه: ۳ – ۳۷۶]

۱۱. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۲۵۶ – ج

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «س»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج زرد، ۱۲۸گ، ۲۵ سطر (۱۲×۱۸)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: – ۳۷۲]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۶۵۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۲۹۸گ، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۴/۵)،اندازه: ×۲۱سم [ف: ۱۷ – ۱۸۷]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۹۱۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الامام لما ذکر فی الملخص، احوال النفس بعد المفارقة و ذکر ما یمیلها قال: و بالجملة معرفة الاحوال بعد العینیة غیره لا یعلمها بالحقیقة، الا الله سبحانه و تعالی و لیکن آخر ما نورده فی العلم الالهی و یتلوه القسم الثانی فی الطبیعی ...

خط: نستعلیق، کا: محمد نظر، تا: حدود قرن ۱۰؛ مصحح، محشی با نشان «سید، م ن»؛ کاغذ: شرقی، جلد: مشمع مشکی، ۱۳۲گ، ۲۵ سطر (۷×۱۷)، اندازه:۱۴×۲۵سم [ف: ۳۷ – ۵۶۱]

۱۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۶۷

از آغاز تا میانه بحث سادس «ان القوة الجسمانية»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی با نشان «شریف، کنز، منه، صلاح الدین، حاشیة مطالع السید»؛ تملک: علیقلی بن عزیز؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۲۴گ، ۱۶ سطر (۴/۵×۱۱)، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: - ۵۷۵]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی از دوانی و قطب شیرازی و خفری و نصیرا و سید شریف؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سرخ، ۱۲۱گ، ۱۳ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۹سم [سنا: ف: ۱ - ۸۳]

۱۶. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۶۴۵

از بحث «زیادة الوجود علی الماهیات الممکنة» تا آخر کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه رمضان قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ محشی از شارح و سید شریف و دیگران؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۳گ، ۱۷ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۸×۱۳سم [ف: ۲ - ۲۸۱]

۱۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۶۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولا یقال الظلمة کیفیة محسوسة ولا شیء من العدم ککک.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی به نشانه «۱۲» و غیره؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: حنایی سمرقندی، جلد: مقوایی با کاغذ ابری، ۸۴گ، ۲۵سطر(۷×۱۸)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۲ - ۵۸۹]

۱۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۸۴۸

انجام: أقول فیه نظر لان المراد من التجزی امکان فرض شی، دون شیء ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ یا ۱۰؛ مصحح، محشی؛ تملک: ریحان الله بن جعفر موسوی به سال ۱۳۲۱، حاجی محمد بن درویش علی نظام دامغانی»، یوسف بن بایزید شیخ محمود خداشانی جوینی، احمد چلبی؛ جلد: تیماج، ۱۰۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۸۷]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۳۹۹

انجام: فی القوة الشوقیة عند نظرها الیها هیئات انفعالیة کالضحک و هو انفعال نفسانی تابع ...

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن ۱۰؛افتادگی:انجام؛ مصحح، محشی؛ تملک: یوسف بن مصطفی رومی، محمد نظیر بن ملک محمد به تاریخ دهم ذیقعده ۱۱۰۹ با مهر «عبده محمد نظیر» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲۱ - ۳۶۶]

۲۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۷۰۲

آغاز: و وجوه متاخر عن تأثیر المؤثر فیه المتاخر عن خاصة الیه المتأخر عن علة

بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه کاغذ ابری، ۱۸۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۳×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۲۸۹]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۷۸/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** الذی یتولد منه الآراء التی یتعلق باعمال و المقدمات المشهورة الرابعة التابعة مثل ان العدل حسن و الظلم قبیح و هی ای النفس قوة مجرة عن المادة لما مر فی الالهی.

تمام دو قسم کتاب الهیات – طبیعیات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ با سرلوح، مجدول، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۴۵ص (۱۵۰–۴۹۴)، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۱۱]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۸۳۴

آغاز: مسکنار الاجرام ... ینابیع الصور النوعیه المنیر لقوابل؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۸۹ق؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۰ خوئی

بی‌کا، تا: ۹۹۰ق؛ در پایان نسخه نام کاتب از شاه الدین محمد شیرازی یاد کرده، محشی از محمد باقر داماد، میرزا رفیعا، نصیرا همدانی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ساغری، ۳۴۲ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۱۳سم [ف: ۷ - ۱۵۶]

۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۱۵۸

خط: نسخ، کا: حافظ محمد امین بن دوست محمد بخاری، تا: ۹۹۲ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: ابوطالب بن عبدالکریم با مهر «افوض امری الی الله عبده ابوطالب» (مربع)، محمد قاسم بن حسن اشرفی به تاریخ ۱۰۷۰؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۶۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۲۱ - ۱۴۵]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۱۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: لطف الله پسر اسماعیل قریشی سیالکوتی، تا: شعبان ۹۹۴ق، جا: لاهور؛ محشی با نشان «سید قدس سره»، پشت آخرین برگ، نسخه ابوالقاسم حسینی بخشی از تحصیل بهمنیار را یادداشت نموده و در پایان سطر آخر نوشته: «کتبه ابوالقاسم حسینی»؛ تملک: محمد باقر حسینی در اصفهان؛ مهر: «العبد العاصی اسماعیل» (بیضی)، «علی افضل» (بیضی)؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۱۰ - ۱۲۳]

۲۶. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۱۲۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ اندازه: ۱۲×۱۸سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۹]

۲۷. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۳۲۶ - ج

خط: نسخ، کا: عباس بن عبدالکریم، تا: قرن ۱۱؛ محشی از «نوری مد ظله العالی» با نشان «س، رفیع، میرزا رفیع الدین (آقا رفیعا م ۱۰۸۱)، میرزا جان (باغنوی)، منه، شاه ناصرالدین، استادی مدظله»؛ واقف: مهد علیا، پنج‌شنبه ۱۸ ربیع الاول ۱۲۷۲ق؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۳۶۲گ، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۲/۵سم [ف: - ۳۷۲]

۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۵۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** لایوجب عدمه و لان غیر المشهود انا الاجناس العالیه من الاعراض اربعة ... و هو الذی و هو العرض الذی و کذا فی جمیع التسعة یقبل القسمه و التجزی لذاته و هو جمیع.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ:

اصفهانی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۳۶ص، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴/۵سم [ف: ۱۰ – ۱۴۶۸]

۲۹. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۶۳۲

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: خشتی [ف: – ۱۵۶]

۳۰. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۳۴۴/۲

محشی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۲ – ۱۱۴]

۳۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۵۷۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، قطع: ربعی [ف: ۱۷ – ۱۶۵]

۳۲. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۷۳۶

انجام: فحرکات الکل متناهیة لاغیر متناهیة لأن انضمام المتناهی الی المتناهی لایوجب اللامتناهی و انما قال ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: سید علی نجف آبادی؛ ۶۸گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۳ – ۵۴۵]

۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۳۸۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** انما یلزم ان لو کانت الحرکات ... تمت الامور العامه.

خط: نسخ و نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ یادداشت محمد حسین بن محمد امین مدرس مبنی بر اینکه این نسخه را مصطفی دباغ به او هبه کرده؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۲۷گ (۱پ–۱۲۷ر)، ۱۶–۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹/۵سم [ف: ۳۲ – ۳۵۲]

۳۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۶۹

نیمه نخستین کتاب تا مباحث حرکت و افتاده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشان «سید قدس سره»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۸۳گ، ۱۹ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۹ – ۹۶۸]

۳۵. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه:۸۲

بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۵ – ۲۱۴]

۳۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۷۷۱/۷

آغاز: ... إخبار عن العدم المطلق فإن الإخبار عن العدم المطلق بعدم الإخبار عنه؛ **انجام:** و یعلم الأشیاء بذاته لأنه یعلم ذاته التی هی مبدأ تفاصیل الأشیاء.

خط: نسخ و شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با نشان اختصاری: «ئع، س، ط، هی» و گاهی با عبارات در حاشیه عناوین مطالب حاشیه میر سید شریف جرجانی، شرح حکمة العین،آورده شده؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب؛ ۱۴۳گ (۲۲۳–۳۶۵)، ۱۵ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۲۹ – ۵۷۲]

۳۷. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۲۱۶

انجام: فلا ینتهض النقطة و الوحدة نقضاً علی ما ادعینا لأنهما لیسا جنسین ...

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ ۱۲۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۱ – ۱۶۹]

۳۸. یزد؛ صدوقی یزدی؛ شماره نسخه:۴۰

انجام: و یخرج عنه الواجب لذاته اذ لیس له ماهیة وراء الوجود ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ ۱۵۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: – ۳۲]

۳۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۲۳۴

آغاز: البخاری برد الله مضجعه یقول؛ **انجام:** نعم ربما یقال الجسم حقیقته یبقی بعد ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی، ۱۱۸گ، ۱۶ سطر (۴/۵×۱۳)، اندازه: ۹/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳ – ۹۰۲]

۴۰. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۲۵/۲

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشان «میرزا رفیعا، س، شرح قف»؛ کاغذ: فرنگی آبی و سفید، جلد: تیماج زرد، ۶۸گ (۱۵۱پ–۲۱۸پ)، ۱۴–۱۶ سطر (۶×۱۱/۵–۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: – ۳۷۲]

۴۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۰

آغاز: العلماء فی العالمین قطب الحق و الدین الشیرازی جمیعاً مشیر الیها بقولی فی الحواش القطبیه ... و اعلم ان الطالب السالک الی الله اذا الحظه بماله من صفات الجلال؛ **انجام:** فلا میل حیث لا مدافعة و لا ممانعه ... فانه قد لا یحس به مع وجوده لضعفه کما فی تبنة و نحوها و اذا لم یجیء القاسر المحرک کان وجوده کعدمه بالنسبة الیه و فیه المطلوب

این نسخه قسمت بیشتر دیباچه محمد بن مبارکشاه را فاقد است و تنها چند سطر از آن را دارد و نیز طبیعیات را تا پایان مقاله دوم (مبحث ۸–میل) و مقاله ۳–۵ را ندارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ از روی نسخه‌ای که به دست اسعد بن محمد موسوی حسینی یکی از شاگردان سید شریف در ۷۹۵ نوشته بوده، اسعد پسر محمد کاتب نسخه اصل این نسخه، در ذیل الهیات و پس از آغاز بخش طبیعی چنین رقم کرده: «فرغ من کتابة القسم الاول من هذا الکتاب الزی هو بحر عمیق العبد المذنب المتاع الاحقر اسعد بن محمد بن جعفر بن احمد الحسینی ثم الموسوی فی اواخر ربیع الاخر لسنة خمس و تسعین و سبعماه حامد الله و مصلیا علی جدمة ... مع الحواشی التی املاها الاستاد المخدوم المولی ... زین الملة و الحق و الدین علی المشتهر بسید شریف اعلی الله ... شانه و مدالله تعالی ظلاله علی مستفیدیه». از نوشته کاتب نسخه اصل پیداست حاشیه‌های سید شریف را نیز در نسخه ثبت کرده اما کاتب نسخه با آنها را رونویس نکرده و تنها چند فقره از حواشی گرگانی در کنار نخستین صفحات این نسخه با نشان «س قدس سره» یا «س» آورده؛ چند فقره حاشیه از خطائی، تاریخی که در این نسخه یاد شده در کوچک ساختن دائره تردید درباره عصر زندگی مؤلف تأثیر دارد؛ مهر: «عبده زین العابدین» (بیضی)؛ کاغذ: شکری، ۳۷۲ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵× ۲۴سم [ف: ۵ – ۳۳۰]

۴۲. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۳۱۸

آغاز: اخوانی فی الدین و شرکایی فی طلب الیقین ... حکمة العین ... شرحاً یذلل من الألفاظ صعابها؛ **انجام:** فلا محالة یکون ذلک الامر مختلف أو یلزم منه.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با امضای «س»؛ واقف: احمد طاهری، جلد: مقوا، ۱۴۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۱ – ۳۲۴]

۴۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۳۷۵/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان لوکانت الحرکات مجتمعة فی الوجود بالفعل و هو ممنوع.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۱۹۷گ، ۲۳ سطر (۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۹ – ۳۷۳]

۴۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۱۱۶

می‌رسد به بحث در جسم فلکی و ناتمام است؛ خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی از میر سید شریف؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۸۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷/۱×۲۵/۵سم [ف: ۱ – ۲۸۹]

۴۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۵۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۲۳۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۱/۳×۱۹/۶سم [ف: ۱–۲۸۹]

۴۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۷۷۰

از آغاز تا اول جواهر و اعراض؛ خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی، نسخه نونویسی شده و برخی اوراق وصالی گردیده است؛ مهر: «عبده الراجی احمد الحسینی»، «لا اله الا الله الملک الحق المبین احمد الحسینی»؛ فاقد جلد، ۶۴گ، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۳ – ۹۰۱]

۴۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۵۵۱

آغاز: شرعت فی تحریر رسالة مشتملة علی القواعد الکلیة للعلمین المذکورین ... لما کان البحث فی هذا المختصر مقصوراً علی بیان بعض اجزاء الحکمة؛ **انجام:** و حصول المقبول للقابل بالفعل لا یخرجه عن کونه قابلاً له فاعلم ذلک.

شامل مقاله اول و دوم و سوم از قسم اول کتاب را دارد از بخش الهیات تا بحث هفتم در اقسام عرض؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با بلاغ با تاریخ ۱۰۹۵ هـ ق؛ محشی با امضای «سید قدس سره»؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: گالینگور لاجوردی، ۱۴۷گ، ۱۲ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۴ – ۲۱۰۶]

۴۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۶۷۹/۱

خط:نسخ و نستعلیق،بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج تریاکی، ۱۷ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲–۷۸۸]

۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۵۵۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** من الحراره فان الهوا اسرع قبولا لذالک من الماء

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۵۰. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۹۰۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** احدهما ضعف القوة الطبیعیة و الاخر لکاشف البروج للبرد الحادث ... و الاحتمال من البروج و یمنع ذلک اضداد.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی با رموز مختلف و عناوین «ش»، «م ن»، «مولانا میرزا» و غیره؛ واقف: محمد بن حسن رضوی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴× ۲۳/۵سم [ف: ۵ – ۲۹۷]

۵۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۷۲۲/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله: انما یلزم لو ثبت ان ما یجب اه: هذه المقدمه ...

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۱؛محشی؛جلد:گالینگور سرخ، ۱۱۱گ (۱۵۲پ–۲۶۲پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۳/۱ – ۱۹۹]

۵۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۱/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ برخی از برگ‌ها به خط محمد علی در ۱۵ ذیحجه ۱۲۱۱ در مدرسه جده بازنویسی شده، مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۴گ (۲پ–۹۵پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۲ – ۴۵۸]

۵۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۳۰۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان النفس قوه مجرده ... فی اواخر شهر ربیع الاول

خط: نستعلیق، کا: حاجی محمد سمرقندی، تا: ۱۰۰۲ق [الفبائی: ۳۳۵]

۵۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۸۶۷

خط: نستعلیق، کا: جمال، تا: یک‌شنبه ۱۹ ذیحجه ۱۰۰۸ق، برای مولانا عبد الله فراهی؛ مصحح، محشی، مجدول، دارای سرلوح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۴۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲۰ – ۲۰۶]

۵۵. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۱۷

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد شکوری کیاسائی، تا: فصل ربیع ۱۰۲۰ق؛ ۱۵۹گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۱ – ۱۶]

۵۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۳۹۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۲۱ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: مقوایی، تیماج مشکی، مذهب، ۳۷۸گ، ۱۷ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: ۹ – ۴۱۲]

۵۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۲۲ق، جا: مشهد رضوی مدرسه میر افضل؛مهر:ناصر الدین شاه؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج آلبالویی، ۲۰۴گ، ۲۰ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۷ – ۱۳۰]

۵۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۸۳۶

خط: نستعلیق، کا: جارالله گیلانی، تا: با تاریخ ۱۰۳۲؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد امین الفراهانی بتاریخ ۷۲، تملکی پاک شده بتاریخ ۱۰۳۲، تملک محمد حسین بروجردی؛ جلد: مقوایی، ۱۷۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۲۳]

۵۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۰۳۸۶/۱

آغاز: برابر

از آغاز تا آخر امور عامه؛ خط: نستعلیق، کا: محمد رضا بن صدرالدین محمد، تا: رمضان ۱۰۳۷ق؛ مصحح، محشی منقول از میر محمد باقر داماد و حواشی با رمز «س قدس سره»؛ مهر: «عبده محمد حسین بن محمد علی الحسینی»، «افوض امری الی الله عبده محمد قاسم» (چهارگوش)؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج مذهب، ۱۹ سطر (۴/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۴۵۶]

۶۰. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۸۹۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۳ شوال ۱۰۳۷ق؛ محشی؛ تملک: محمد معصوم بن صفی الدین حسینی حسنی؛ اندازه: ۱۲×۲۰سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۹]

۶۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۶۲/۴

قسم اول کتاب؛ خط: نسخ، کا: ابن معزالدین محمد رکن الدین محمد حسینی هاشمی ادهمی کناری، تا: شنبه ۹ محرم ۱۰۴۳ق؛ محشی با نشان «س، صحاح، م ن، ک، م ی، شرح الملخص»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۴گ (۱۰۴پ-۲۲۷ر)، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم [ف: - ۱۹۷]

۶۲. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۴۰ فیاض

خط: نسخ، کا: محمد علی بن یعقوب استرآبادی، تا: ذیحجه ۱۰۴۴ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹ سطر (۶×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: - ۱۱۱]

تهران؛ فیاض؛ شماره نسخه:۱۲۲

همان نسخه بالا [نشریه: ۷ - ۶۹۷]

۶۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۶۶-۴/۱۳۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** بمجرد وجودها فی العقل فیلزم ان لایقدر العقل علی تقطها اسف هذا آخر ما تیسرنا فی الابحاث المتعلقة بمباحث الامور العامة

از اول تا آخر مباحث عامه؛ خط: نستعلیق، کا: محمد جیلانی، تا: رمضان ۱۰۴۵ق؛ مصحح، محشی به امضاء «منه» ودیگر حواشی؛ واقف: محمد جعفر لاهیجانی، ۱۲۴۹؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۳گ، ۱۹-۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۵۳]

۶۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۷۷۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۳ ذیقعده ۱۰۴۶ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۲گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۵× ۲۷سم [ف: ۲۷-۱۹۹]

۶۵. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۲۲۹

آغاز: سبحانک اللهم یا واجب الوجود. نظراً الی الاول و أردفه ... بعد از خطبه کتاب در صفحه۴: شرعت فی تحریر رسالة مشتملة ... لما کان البحث فی هذا المختصر مقصوداً به بیان بعض؛ **انجام:** الحرکات مجتمعة من الوجود بالفعل و هو ممنوع.تمت.

شامل قسم الهیات آن است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد بن حسن همدانی، تا: جمادی الثانی ۱۰۴۶ق؛ مصحح، محشی با امضاء «س،م ن،ش ش،س قدس سره»؛ وقفی مدرسه خیراتخان؛ واقف: علی مردان خان تیموری (نصرت الملک)، ۱۵ شعبان ۱۳۰۳ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۴گ، ۱۶ سطر(۶×۱۲)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: - ۲۰۵]

مشهد؛ مدرسه خیرات خان؛ شماره نسخه:۱۲

همان نسخه بالا [رشت و همدان: ف: - ۱۷۴۶]

۶۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۷۱۱

خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن مولانا یوسف مازندرانی مظاهری اسدی،تا:۱۰۴۷ق؛۱۰۰گ،۱۹سطر،اندازه:۱۰×۱۸سم [ف: ۱ - ۱۴۳]

۶۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۲۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و انما یلزم ان لو کانت الحرکات ... و هو ممنوع.

امور عامه؛ خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن قوام الدین حسینی کاتب شیرازی، تا: سلخ ربیع الثانی ۱۰۵۳ق؛ مصحح، محشی، مجدول، با سرلوح مذهب؛ جلد: تیماج یشمی، ۲۶۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳۲ - ۲۶۲]

۶۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۹۷۶-۵۹/۱۹۶

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بیگ بن آقا بیگ بسطامی، تا: یک‌شنبه ۲۴ شوال ۱۰۵۵ق، جا: شیراز؛ ۱۲۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۵۵۳]

۶۹. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۶۴

از اول تا المقالة الثانیة فی احکام الجواهر و الاعراض؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۶۲ق؛ در اولش مطلبی با علامت «رفیعا دام ظله»؛ تملک: سید علی خلف سید مهدی فریکناری با مهر «عبده محمد مهدی الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: - ۱۸۹]

۷۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۵۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** لا عقلیاً و هذا اخر الامور العامه.

امور عامه؛ خط: نستعلیق خوش، کا: محمد صالح بن محمد سعید حسینی،تا:۱۰۶۲ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوایی، رویه کاغذ فرنگی،۱۰۰گ،۱۷ سطر (۴×۱۲)، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۹ - ۴۸۶]

۷۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۵۲

انجام: انما یلزم ان لو کانت الحرکات مجتمعة فی الوجود بالفعل هو مم. تمت مباحث امر العام بعون الله تعالی فی سنة ۱۰۶۷ من الهجرة النبویة. حرر الورق الخاتمة العبد الضعیف محمد یحیی بن محمد شریف عفی لهما

خط: نستعلیق، کا: محمد یحیی بن محمد شریف، تا: ۱۰۶۷ق؛ محشی با نشان «منه، محمد بن مرتضی المدعو بنور الدین، احمد بن علی محمد، س قدس سره، س، شریف (میر شریف)، ملا

شمسا»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز ضربی، ۵۴گ، ۲۱ سطر(۷×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱۱ - ۲۲۱۱]

۷۲. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:۱۹۷

آغاز: برابر

کا: محمد حسین، تا: ۱۰۷۱ق؛ محشی با نشان: «س» قدس سره، و عدد ۹۹۹ بعد الحاشية [تراثنا: س۱۳ش۲و۳ - ۳۵۴]

۷۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۱۰

آغاز: يجب ان يكون متقدما عليه؛ **انجام:** برابر

خط: مختلف، کا: محمد شفیع خالی، تا: ۱۰۷۳ق [الفبائی: - ۳۳۵]

۷۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۸۳۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** «وانما يلزم ان لو كانت الحركات مجتمعةفى الوجود بالفعل وهو ممنوع».

خط: نسخ، کا: محمد طالب بن حاج محمد تقی خسوقانی قهپائی، تا: سلخ محرم ۱۰۷۳ق؛ مصحح، محشی، مجدول؛ جلد: تیماج کرمی، ۸۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۸۷]

۷۵. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۳۴

آغاز: برابر ؛ **انجام:** و بالجملة معرفة احوال ... و يتلوه قسم الثاني في الطبيعي ... اجمعين.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۷۴ق، نوشته شده نزدیک روزگار مؤلف؛ محشی از: ح (ع طم) (م ح ق)، (م ظ)، (ش قدس سره)، (م ن)، کشاف (هـ ج ن) قاضی زاده، شمسا رشتی، ملا میرزا جان، میر صدر بر شمسیه، فخر الدین، مواقف، ملا مسعود شیروانی، قوشچی، ملا صدری، عطاء الله، کاتب نسخه با امضاء کاتب، میر غیاث الدین منصور و حاشیه‌ای از میرزا ر فیعا و نیز این یادداشت آمده: «اقل خلق الله طاعة و اعظمهم معصية محمد جعفر بن ملا عبدالباقی رودسری گیلانی در یازدهم ربیع الاول لسنة هزار و هفتاد و چهار داخل دار السلطنه اصفهان برای اکتساب علوم دینیه و تکمیل اخلاق مستحسنه مرضیه مع رضای خدای مجازی و والد حقیقی شد ... اتبع الهدی»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج یشمی مقوایی، ۲۲۶ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: ۱ - ۴۴]

۷۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا المنع يرد على الاول ايضا لا نا قول لا نسلم وقوع ...

خط: نسخ، کا: محمد علی، تا: ۱۰۷۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۰۱گ، ۱۶ سطر (۵/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۷ - ۱۲۶]

۷۷. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۳۹

تا آخر مباحث الامور العامة؛ خط: نستعلیق، کا: رجب علی بن محمد امیر قزوینی، تا: ۱۰۷۴ق؛ مصحح؛ جلد: چرم مشکی، ۶۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [مؤید: ۲ - ۲۱۸]

۷۸. قم؛ مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره

کا: مسیح الزمان بن حکیم خضر لاهیجی، تا: جمعه ۱۲ رجب ۱۰۷۵ق، برای حکیم مسیحا [تراثنا: س۱۸ش۱و۲ - ۲۲۰]

۷۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۹۷۴

تا امور عامه است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۷۹ (= ۱۰۷۹)ق؛ محشی از غیاث الدین منصور و سید؛کاغذ:سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۰۷گ، ۱۶ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۱۵ - ۴۰۷۳]

۸۰. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۲۷۹۴

خط: نسخ، کا: سطان محمد حسینی دامغانی، تا: ۱۰۸۲ق، جا: کرمان؛ محشی با امضاهای «قدس سره، سلطان، میرزا رفیعا و غیره»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۳۹۲ص، ۲۲ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱ - ۲۵۹]

۸۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۰۵۳

جلد ۱؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه جمادی الثانی ۱۰۸۶ق؛ محشی با نشان «س»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۴۴گ، ۲۰ سطر (۴/۵×۱۳)، اندازه: ۹×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۴۳۹]

۸۲. تهران؛ مدرسه معمارباشی؛ شماره نسخه:۸۸/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** وانما يلزم ان لو كانت الحركات مجتمعة في الوجود بالعقل و هو متم المقالة الثالثة في الجواهر و الاعراض.

بی‌کا،تا:سلخ ربیع الثانی۱۰۸۷ق؛ ۶۲گ (۶۶پ-۱۲۷پ) [ف: ۱۰۳]

۸۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۱۳۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و انما يلزم ان لو كانت الحركات مجتمعة في الوجود بالفعل و هو ممنوع ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۷ق، جا: اصفهان؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با امضای غیاث الدین، میر محمد باقر داماد، ملا حیدرعلی، میرزا رفیعا، محمد صالح مازندرانی و ...؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۱گ (۱پ-۱۰۱)، ۱۵-۱۹ سطر (۴/۵×۱۱-۴/۵×۱۳)، اندازه:۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۱۸ - ۴۷]

۸۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۳۰

آغاز: الرساله المسماه بالعين في علم المنطق التي الفتها في سالف الزمان؛ **انجام:** و انما يلزم لو كانت الحركات مجتمعه في الوجود بالفعل و هو ممنوع

خط: نسخ، کا: محمد کشمیری، تا: ۱۰۸۸ق، جا: اصفهان؛ افتادگی: آغاز؛ محشی از قطب الدین شیرازی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج زرشکی، ۷۶گ، ۲۶ سطر (۶/۵×۱۹)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۱۵ - ۲۴۵]

۸۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۰۸۸

آغاز: للمرتبه الاولى يسمى عقلا هيولائيا و للثانية عقلا بالملكه و للثالثه عقلا بالفعل؛ **انجام:** تمت مباحث الامور العامة من شرح حكمة العين

خط:نستعلیق،کا: محمد مسعود بن محمد امین، تا: شعبان ۱۰۸۸ق؛ اهدایی:وزیری؛کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری، ۸۰گ، ۱۷ سطر (۴×۱۲)، اندازه: ۹/۵×۱۹سم [ف: ۴ - ۱۱۶۰]

۸۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۶۴/۲

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد علی بن محمد، تا: ۱۰۸۹ق؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «عبدالرحیم، سید شریف، برهان الدین، شرح یقه، محی الدین، ع ل»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۸گ (۳۵ر–۸۲پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۰/۵)، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: – ۳۵۳]

۸۷. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۵

خط: تعلیق، کا: محمد شریف پسر محمد رضای لاهیجانی، تا: دوشنبه ۱۳ ربیع الثانی ۱۰۹۰ق؛ محشی از شمسای گیلانی و ملارفیعا و دیگران؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ – ۹۰۳]

۸۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۰۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** من حیث هو اتصال

تا قدری از بحث دوم از مقاله سوم را دارد؛ خط: نسخ، کا: ملا اسمعیل بن ملا محمد صالح، تا: جمادی الاول ۱۰۹۳ق؛ محشی؛ واقف: نائینی، ۱۲۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۲۳سم [ف: ۴ – ۱۷۶]

۸۹. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۷۰/۱

خط: نستعلیق، کا: ابوالعلاء حسینی، تا: شنبه ۲۰ جمادی الاول ۱۰۹۷ق؛ ۱۴۵گ (۳پ–۱۴۷ر)، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱ – ۱۵۰]

۹۰. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۲۹۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۹۸ق؛ در سال ۱۰۹۸ مقابله شده [ف: – ۶۴]

۹۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** تحقیق ماهیة الجوهر و العرض کل امرین حل احد هما فی الاخر.

از ابتداء تا مقالهٔ ثالثه در جواهر و اعراض؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: رویه میشن لاکی مذهب، ۹۸گ، ۱۵ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۰ – ۳۹۲]

۹۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۸۴۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و فی الحواشی القطیفة فی أن الافتقار علی هذا الوجه دون عکسه نظر و أقول ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان «س»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرشکی، ۱۰۳گ (۴۷–۱۴۹)، ۱۷ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۰ – ۸۶]

۹۳. مشهد؛ مدیر شانه چی؛ شماره نسخه:۶۳

انجام: المقالة الثالثة فی احکام الجواهر و الاعراض

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ – ۵۹۷]

۹۴. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه:۸۰

بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [نشریه: ۵ – ۲۱۳]

۹۵. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۴۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی با رمز: س؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۴گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۱سم [ف: – ۶۱]

۹۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۰۵۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** مع المتصل، ان ارادوا بالاتصال الامر الاضافی.

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۸۶گ (۱۴پ–۹۹پ) [ف: ۲ – ۱۵۲]

۹۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۹۸۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: وسط؛ محشی با نشان «س سره»، انجام در مقاله سوم افتاده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا ابره پارچه کبود، ۱۰۳گ، ۱۴ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۵ – ۴۰۷۸]

۹۸. زهان؛ مدرسه جعفریه زهان؛ شماره نسخه:۹۳

آغاز: قوله سبحانه ما اعظم شأنه السبحان اما مصدر کغفران فالمعنی سبحت سبحانه؛ **انجام:** فان الملزوم مجموع الظنین الظنین لاالظن لکل واحد بانفراده و انت خبیر بان المقدم فی الملازمة

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد حسین، غلامحسین مقدس بن محمد حسن بن عبدالنعیم زهانی با تاریخ ۱۳۰۸؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵/۵سم [ف: – ۷۷]

۹۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۵۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و یمکن ان یکون ما ذکره بعض المتأخرین من المتألهین من ان قول المشائین التعقل هو التجرد عن الماده ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۴۵ص(۱–۴۵)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱۰ – ۱۱۷۱]

۱۰۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۸۲۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و زعم بعض ... مفهوم الوجود عین مفهوم الوحده

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [رایانه]

۱۰۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۲۶۳

آغاز: ... بالوحدة و اما لو کان مفسرا بالمهیات التی عرضت لها انها اعداد فکان لقاتل ان یمنع تقومه بالوحدة؛ **انجام:** لو کانت الحرکات مجتمعة فی الوجود بالفعل و هم ... تم المقالة الثالثة فی احکام الجواهر و الاعرض، تمت.

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۲۲ص، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۷×۲۰/۶سم [ف: ۴۵ – ۱۲۲]

۱۰۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۳۸–طباطبائی

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان العرض لیس که رتبة التحریک و ان القوة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱–۱۲؛ افتادگی: انجام؛ حواشی بخش الهیات، تعلیقات میرسید شریف جرجانی؛ تملک: مؤمن موسوی؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج سیاه، ۲۳۸گ، ۱۷سطر، قطع: وزیری [ف: ۲۴ – ۱۶۷]

۱۰۳. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۱۹۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی بعضاً از قطب الدین شیرازی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۲گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [اوراق عتیق: ۲ – ۳۲۴]

۱۰۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۷۴

خط: نسخ، کا: جعفر بن محمد امین شیرازی، تا: سه‌شنبه ۱۱ ربیع الاول ۱۱۰۱ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۱۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱× ۱۷/۵سم [ف: ۴ - ۱۴۶]

۱۰۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۴۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان حرکت نصف القوه جسمه من ذلک المبدا الی غیر النهایه و انما یلزم ان لو کانت الحرکات مجتمعه فی الوجود بالفعل و هو ممنوع.

کا: محمد طاهر بن عبدالجبار کازرونی، تا: ۱۱۰۵ق؛ با سرلوح، محشی با امضای «س، س احمد، س م س، س م، و منه»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج زیتونی، ۱۲۲ص (۳-۱۲۴)، ۱۴ سطر (۵/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۱۴ - ۴۸]

۱۰۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۷۶۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** وقوع الزیادة علی غیر المتناهی. ان حرکت نصف القوة الجسمیة من ذلک المبدء الی غیر النهایة وانما یلزم لوکانت الحرکات تجتمعه فی الوجود بالفعل

خط: نسخ، کا: محمد تقی، تا: ۱۱۱۷ق، جا: شیراز؛ جلد: تیماج زرشکی، ۶۸گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۸۷]

۱۰۷. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۵۱

خط: نستعلیق، کا: بولاقی، تا: پنج‌شنبه ۱۶ ربیع الثانی ۱۱۲۰ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین رضا بن محمد باقر» (مربع)؛ جلد: تیماج، ۳۰۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: - ۳۲]

۱۰۸. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۲-ش/۲۵۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان لو کانت الحر کات مجتمعه فی الوجود بالفعل و هو ثم القدر الباعث بعون الله الواهب ...

خط: نستعلیق، کا: ملا مهر علی ابن خواجه محمود، تا: ۱۱۲۰ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوا با تیماج مشکی، ۸۷گ، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۴سم[ف: ۱ - ۲۳۵]

۱۰۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۹۴

آغاز: برابر

خط: نسخ مایل به نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۲۹ق؛ محشی با نشان «سید»، «س»، «س س»، «کنز»، «قاضی زاده»، «محمد»، «مصادر» دارد، تنها دو مقالت از بخش اول کتاب (الهیات) را دارد مقالت یکم گ ۵ تا ۷۷، مقالت دوم علت و معلول؛ کاغذ: نخودی، فرنگی، جلد: مقوایی رویه تیماج مذهب، ۹۲گ، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۴۸۳]

۱۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الاول محال لانها محتاجة الی الجسم یوجه ما.

از آغاز کتاب تا بحث خامس از مقاله ثالثه در جواهر و اعراض است؛خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۴۵ق؛ افتادگی: انجام؛ مجدول، محشی؛ واقف: نادرشاه افشار، ۱۱۴۵؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۴۹]

۱۱۱. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۷۴۸

از آغاز کتاب تا آغاز مقاله سوم؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد صالح، بی‌تا؛ محشی از «م ن، س و س قدس سره»، در تاریخ ۱۱۹۶ مباحثه و تحشیه و مقابله شده؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۴]

۱۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۱۵۵/۲-۱۲/۴۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** وجوابه أن القوة الجسمانية المتشابهة مختلف باختلاف الاجسام

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: گالینگور زیتونی، ۱۳۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۵۵۳]

۱۱۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۴۳۱-۲۲/۱۵۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ذلک یوجب نفی المجعولیة بالکلیة و هذا الاستدال رخولانه ... وح لم یلزم تعدد الواجب وان قیل المراد بکون البسائط مجعولة ان.

بخش اول کتاب؛ خط: شکسته، تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوای کرم، ۲۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۵۳]

۱۱۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۴۲۹

آغاز: برابر

از آغاز تا مقداری از مبحث پنجم در حدوث و قدم؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: مشمع مشکی، ۸۷گ، ۱۷-۱۴ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۵۳۶]

۱۱۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۷۹۴/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا لمنع یرد علی الاول ایضا، انا نقول لا. و قرغ الزیادة علی غیر المتناهی ان حرکة النصف القوة حسب من ذلک المبدء الی غیر النهایة، فانما یلزم ان لو کانت محرکات مجتمعة فی الوجود بالفعل، و هو ممنوع. تمت المباحث العمدة

خط: نستعلیق، کا: محمد علی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۱۹ و ۲۱ سطر [ف: ۹ - ۴۲]

۱۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۸۱۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** نقول قولاً لوجوب مقتضی اثبات الوجود تناقض قوله الوجوب نفس مهیة واجب ...

خط:نسخ خوش،بی‌کا،تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۴۰گ (۱-۴۰)، ۲۱ سطر، اندازه: ۸×۱۴سم [ف: ۳۰ - ۳۳]

۱۱۷. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۴۰۲

انجام: لأنه لما كان تركب الماهيات المعقولة من أجزاء غير متناهية مستحيلاً فيجب انتهاؤها بالتحليل إلى ما ينقسم كالجنس العالي و الفصل ...

خط:نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛جلد:مقوایی،۶۹گ،۲۳سطر،اندازه:۱۶×۲۵سم [ف: ۲ - ۹۵]

۱۱۸. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۳۸۱

انجام: لأنه لما كان الماهيات المعقولة من أجزاء غير متناهية مستحيلاً فيجب انتهاؤها بالتحليل أجزاء غير متناهية مستحيلاً فيجب انتهاؤها بالتحليل إلى ما ينقسم كالجنس العالی و الفصل ...
خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛جلد:مقوایی،۶۹گ،۲۳سطر،اندازه:۱۶×۲۵سم [ف: ۲ - ۸۰]

۱۱۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۳۶

از ۵ مقاله کتاب، مباحث مقاله اول و دوم را دربردارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه دوم قرن ۱۲ یا نیمه اول قرن ۱۳؛ مصحح، محشی از ملا علی گیلانی و میرزا رفیعا و با امضای «ح ی عفی عنه» و «م ح ق»، نسخه با امضای «سید شریف» و «س قدس سره» و «سید احمد» و «منه»؛ مهر: «عبده محمد حسن الموسوی، ۱۲۰۴»، «عبده الراجی جواد الحسینی ۱۲۲۷»، «عبده احمد الحسینی، ۱۳۰۰»؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۰گ، ۱۷ سطر (۵×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۱۳ - ۳۴۲]

۱۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۲۱۴

آغاز: بتزکیة الباطن بتخلیته عن الملکات الردته و تجلیته بالصفات ... فاعلموا اخوانی ان جماعة من رفقای وقفکم الله و ایاهم الاطلاع؛ **انجام:** ولیکن هذا آخر ما نورده فی العلم الالهی و یتلوه القسم الثانی فی الطبیعی ... ولیکن هذا آخر ما اردنا ایراده فی شرح هذا القسم و لواهب العقل ... و سلم تسلیما.
خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲-۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۲۵۱ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۷سم [ف: ۴۷/۲ - ۷۴]

۱۲۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۰۰۹-۵۹/۲۲۹

آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۱۰ق؛ ۱۶۹گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۵۵۳]

۱۲۲. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۱۸ فرخ

خط: نسخ، کا: میرنظام بن محمد شفیع بخاری، تا: شوال ۱۲۱۳ق؛ محشی با رمز «سید قدس» کاغذ: فرنگی، جلد: روغنی عنابی، ۲۹۸گ، ۱۹ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۳× ۲۳/۵سم [ف: - ۱۱۲]

۱۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۲۰ معزی

آغاز: برابر
بی‌کا، تا: ۱۲۲۲ق؛ محشی با امضای «س»؛ تملک: محمد طاهر؛ ۶۲گ، ۲۱ و ۲۲ سطر (۶/۵×۱۳) [ف: ۳۹ - ۱۳۶]

۱۲۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۸۸-۴/۵۸

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد ناصر بن محمد شفیع بخاری، تا: دوشنبه ۲۸ رمضان ۱۲۲۴ق؛ مجدول، محشی بسیار از «سید ره»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۸۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۵۵۲]

۱۲۵. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۸۱۸

الهیات؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: عبد الرزاق بن عبد الصمد بن ملا محمد ابراهیم جلالی، تا: ۱۰ ذیقعده ۱۲۲۴ق؛ قطع: جیبی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۴]

۱۲۶. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۳۴

خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر بن محمد صالح کرمانی، تا: ۲۷ ذیقعده ۱۲۲۶ق، جا: اصفهان [ف: ۳ - ۹۲]

۱۲۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۷۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هی أی النفس قوة مجردة عن المادة فی الالهی، و لیکن هذا آخر ما اردنا ایراده فی هذه الرسالة ...
خط: نستعلیق، کا: محمد مؤمن بن ترنی رینه کشمیری، تا: با تاریخ ۱۲۲۶ق؛ از روی نسخه ای که از روی نسخه جلال الدین دوانی در شوال ۱۰۹۷ نوشته شده بود، مصحح، محشی؛ تملک: سید عبدالرحمن تراب به تاریخ ۱۲۲۶ در حلب؛ مهر: «مرحوم خربوتی قاضی عسکر اسماعیل سیف الدین افندینک وقفیدر» (دایره)؛ جلد: مقوایی، ۱۶۶گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۲/۴×۲۵سم [ف: ۴ - ۷۳]

۱۲۸. رامسر؛ فرید تنکابنی، عبدالوهاب؛ شماره نسخه:۴۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** ثم علی الاضافة العارضة لهما وجود جزئی منها یلزم ها الطبیعة ای یلزم الطبیعة.
خط: نسخ، کا: محمد رحیم ابن محمد شفیع الحسینی، تا: ۱۲۲۷ق؛ کاغذ: آبی ایرانی، جلد: سوخته نقاشی شده، ۲۱ سطر (۱۳/۵×۵/۵)، اندازه: ۱۰/۶×۲۰/۲سم [نشریه: ۷ - ۷۸۷]

۱۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۴۰۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** کالبیاض بالنسبة الی ما حل فیه بعد.
از اول کتاب تا سطوری از مقاله سوم مباحث جواهر و اعراض؛
خط: نسخ، کا: ظاهراً عبدالباقی بن حاج احمد، تا: ۲۳ جمادی الاول ۱۲۳۰ق؛محشی؛واقف:حسین کی استوان؛کاغذ:فستقی،جلد: تیماج خرمایی، ۱۰۰گ،۱۵سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۱۱ - ۱۹۵]

۱۳۰. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۶۴/۳-۶۲۲۷

خط: نستعلیق، کا: عبدالحمید، تا: ذیقعده ۱۲۳۹ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۳۰۷گ، ۱۲ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۳۲]

۱۳۱. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۲۴/۲

انجام: مغایرة مفهوم الکل المفهوم الجزء و ان کان المراد أن الانسان موصوف بالحیوانیة کان
خط: نستعلیق، کا: ملا زین العابدین گلپایگانی، تا: ۱۲۳۹ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴گ (۴۶پ-۶۹پ)، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۱۰۴]

۱۳۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۷۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** تمت الکتاب ... فی ید اقل الطلاب صالح بن غلامعلی جیلانی در ۲۵ شهر رمضان در دارالسلطنه اصفهان ... فی سنه ۱۲۴۱
خط: نستعلیق و متن کتاب نسخ، کا: صالح بن غلامعلی جیلانی، تا:۲۵رمضان ۱۲۴۱ق،جا:اصفهان؛کاغذ:شکری،جلد: میشن مشکی، ۱۵۲ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۵۱]

۱۳۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۲۱۷

امور عامه؛ خط: نستعلیق، کا: صالح بن غلامعلی جیلانی، تا: ۱۲۴۱ق، جا: اصفهان مدرسه چهار باغ؛ ۷۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۴۳]

۱۳۴. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۵۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** عن المادة فی الالهی، و لیکن هذا آخر ما اردنا ایراده فی هذه الرساله.

شامل قسم امور عامه؛ خط: نستعلیق، کا: میرزا علی فرزند کربلائی محمدعلی ملقب به اسکندر ذی القرنین، تا: ۱۲۴۳ق؛ تملک: محمد بن ملا مهدی هزار جریبی ساکن ساری در ۱۰ شعبان ۱۲۴۵؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۱۸۵]

۱۳۵. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۷۷/۱

آغاز: أما بعد حمدالله فاطر ذوات العقول النوریة و مظهر خفیات الأسرار الربوبیة؛ **انجام:** و انما یلزم ان لو کانت الحرکات مجتمعة فی الوجود بالفعل.

بی‌کا، تا: محرم ۱۲۴۶ق، جلد: چرم سبزرنگ، ۸۹گ (۱پ-۸۹ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [مؤید: ۱ - ۲۴۶]

۱۳۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۹۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** لایعلمها بالحقیقة الا الله سبحانه و تعالی. ولکن هذا آخر ما تورد فی العلم الالهی و نتلوه القسم الثانی فی الطبیعی. و الحمدلله علی الاتمام و الصلوة علی محمد ...

شرح قسم اول در الهیات؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابراهیم خواجه خوارزمی، تا: ۱۲۵۷ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج پوست اناری مذهب، ۱۹۵گ (۵۲پ-۲۴۶)، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱۳ - ۲۸۴]

۱۳۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۶۶

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: سید محمد، تا: ۱۲۶۷ق؛ محشی با نشان «شریف ۱۲۶۷»؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: فرنگی حنایی، جلد: مقوایی با تیماج عنابی، ۱۲۵گ، ۱۳ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۳ - ۱۱۰۸]

۱۳۸. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۶۴۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ اهدایی: حسن بن ابوالحسن نصیری اصفهانی، ۱۳۲۴ش؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۴۷۰]

۱۳۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۳۸۷-۸/۹۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۷۱ق؛ مصحح، محشی؛ یادداشتی به تاریخ ۱۲۷۱؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶۷گ، ۲۲-۲۳ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۴/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۵۲]

۱۴۰. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۸۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** علی ما قال بعض علی هذا فیندفع عنه ما أورده الشارح فتأمل ثم اعلم أنه کما ان للجزء.

خط: نسخ، کا: حاجی یوسف بن حاجی حضرتقلی، تا: ۱۲۷۲ق؛ محشی به امضای «سید قدس سره» و «میر هاشم»؛ تملک: حاج شیخ حسن در ۱۳۱۲، احمد بن محمد علی طهرانی در ۱۳۳۱؛ واقف: شهاب الدین مرعشی نجفی، ۱۳۳۸؛ جلد: تیماج سبز، ۲۰۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۴سم [ف: ۱ - ۳۲۵]

۱۴۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۸۶۲-۳۵/۴۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولیکن هذا آخرما اوردنا ایراده فی شرح هذا القسم و لواهب العقل و الحیاة و مفیض العدل و الخیرات حمداً لاتعد ... و الصلاة والسلام علی ... تمت.

قسم اول (الهیات)؛ خط: نستعلیق، کا: ملا ساطلق گورکانی ولد یعقوب، تا: ۱۴ رجب ۱۲۹۵ق، جا: بخارا مدرسه محمد امین توبچی باشی؛ محشی مفصل «سید قدس سره» و بعضی حواشی دیگر؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۷سم [ف: ۵ - ۲۵۵۳]

۱۴۲. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۱۸۵

در سه مقاله مرتب گردیده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۳ و ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ ۱۹۸گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۲۴۶]

۱۴۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۱

آغاز: برابر

دیباچه محمد بن مبارکشاه و همچنین سرآغازی را که گویا یکی از شاگردان محمد بن مبارکشاه نوشته و در نسخه چاپ قازان و برخی نسخ هست پیش از شروع سخن شارح هست، داراست؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۱۳۰۳ق؛ از نسخه‌ای مورخ ۸۹۰ که به دست جبار داد، محشی با نشان «ص» «س» «لاری» «س س» و نیز فقراتی به نقل از کنز اللغه و صحاح و حاشیه‌هایی بدون نشان، در مقاله هندسه، اشکال هندسی، بسیار دقیق و زیبا رسم شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۱۲ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴/۵سم [ف: ۵ - ۳۳۱]

۱۴۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۹۸۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** عن المادة لما مر فی الالهی ... سنه تسعین و ثلاثمائه بعد الالف

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۹ق [رایانه]

۱۴۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۰۹۷

آغاز: و ان لم یکن ای العالم موصوف به؛ **انجام:** حرکة الی غیر الفهامه

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

۱۴۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۱۴۰

آغاز: بما فیها و ما لیس فیها و لما تقرر هذا؛ **انجام:** و سمی ربنا سمیعا لانجزت فیه السمع به الصوت

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۱۴۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۱۵۸

آغاز: ... معوقه و لاعرضه فهو کما ... نسبه النفس الی البدان؛

انجام: ولیکن هذا اخرما اردنا ... و الصلوه علی رسوله ... بخاری
خط: نستعلیق تحریری، کا: بخاری، محمد بن شیرعلی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۱۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۵۸۹

آغاز: بسمله، اعلم ان ... هذا الکتاب ... اما بعد حمدالله؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۱۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۷۳۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** المقالة الثالثة فی احکام الجواهر و الاعراض
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ضمیمه نسخه ش ۲۵۷۳۴ [رایانه]

۱۵۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۹۹۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** لکمال ظهوره کالمذکور و لم یفسره
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ضمیمه نسخه ش ۲۵۹۹۷ [رایانه]

۱۵۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۵۰۲

آغاز: بسمله. و علیک الاعتبار یا کریم، اما بعد حمدالله؛ **انجام:** یفعل و ینفعل شئی واحد من جهتین
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۱۵۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۳/۱ط

آغاز: و لان تلک القوه مختلفة بحسب الشدة والضعف؛ **انجام:** فیلزم منه ان یکون ... اقول یلوح من هذا الکلام ان للنتیجة.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج عنابی، مذهب، ۱۲۸ص (۱–۱۲۸)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲۴/۳ – ۱۹]

۱۵۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۳۹۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و انما یلزم ان لو کانت ... بالفعل و هو ممنوع.
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۴۳ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۳۲ – ۳۵۵]

۱۵۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۷/۱ معزی

آغاز: برابر؛ **انجام:** وفی الحواشی القطبیة هذه المستند ضعف اذ لامدخل لاجتماع فی الحکم بالزیادة و النقصان.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ ۱۳۷گ (۱پ–۱۳۷پ)،۱۴سطر(۶×۱۳)،اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۳۹ – ۵۷]

۱۵۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۵۹

آغاز: اعلم ان الطالب السالک الی الله تعالی اذا لاحظه بما له من صفات الجلال؛ **انجام:** و هی ای النفس قوه مجرده عن الماده فی الالهی و لکن هذا آخر ما اردنا ایراده فی هذه الرساله و لواهب العقل الحمد بلا نهایة نسختها بنسخة مولانا الدوانی جلال الدین محمدا مصححا بتصحیحه. تم الکتاب ... فی ۱۵ شهر ربیع الثانی ۱۱۰۴ خمس و ماه الف

فاقد دیباچه محمد بن مبارکشاه است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ از نسخه دوانی سال ۱۱۰۵ رونویس شده، محشی با نشان س (شاید سوادالعین) و یا بدون نشان؛ مهر: محمد شریف هرندی محمد محسن، آقای علی مدرس؛ جلد: تیماج قرمز، ۵۰۰ص، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۵ – ۳۲۷]

۱۵۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۲

آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ناتمام، قسمت الهیات محشی ؛ ۲۲۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۸×۱۳/۵سم [ف: ۲ – ۶۹]

۱۵۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۵۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لقائل یقول ان کان النزاع فی لین و ات الممکن و فی غیر اعتبار رافع الموانع لایجوز ان یکون العله التامه
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۵۶ص (۱–۵۶)، ۱۷ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۴ – ۱۷۰]

۱۵۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۴۸

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۲۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ – ۱۴۳]

۱۵۹. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۸۷/۷

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۳۵گ (۲۵۳–۲۸۷)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱ – ۹۰]

۱۶۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۸۷/۱-۴/۵۷

آغاز: بین کون الشیء موجوداً و بین کونه معدوماً و بعضهم اثبت بینهما الواسطة و سماها بالحال و عرفها بانها صفة الوجود و لایوصف؛ **انجام:** لقوله العدم المطلق لایخبر عنه بل العدم.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ ۶۳گ [ف: ۵ – ۲۵۵۳]

۱۶۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۰۷۷/۱-۱۱/۱۷۷

آغاز: زمان آخر و انه محال و حکی الامام عن القائلین بهذا القول وجوها جسدها انه لوصح اعادته لصح اتصافه بالمکان العود بان یقال امکان العود حاصل له وهو محال لان الامکان صفة وجود؛ **انجام:** قلنا هو تعریف لما صدق علیه الحساس لالمفهومه الذی هو معنی المشتق ولو قصد به تعریفه لم یصح لاستلزامه تعریف الاحساس ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: ساغری مشکی، ۱۰۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۵ – ۲۵۵۴]

۱۶۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۷۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان حرکت نصف القوة جسمه من ذلک المبدأ الی غیر النهایة وانما یلزم ان لوکانت الحرکات مجتمعة فی الوجود بالفعل وهو ممنوع
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «افوض امری الی الله عبده علی» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۷گ، اندازه: ۱۱/۵×۲۳/۵سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۸۷]

۱۶۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۹۵۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولیکن هذا آخر ما اوردناه فی [...] الالهی ویتلوه [الصم ...] فی الطبیعی و الحمدلله علی الاتمام و صلوته علی

محمد وآله الکرام و لیکن هذا [...] فی شرح هذا القسم ولواهب العقل والحیوة
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک عبدالکریم بن علی رشتی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۶گ، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۸۷]

۱۶۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۸۷۶

آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از میرداماد، مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۷گ، ۱۹ سطر(۵/۵×۱۱)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲ - ۱۸۵]

۱۶۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۴۴۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و انما کان ذلک ان لو کانت الحرکات مجتمعة فی الجود بالقوی و هو ممنوع.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با رمز، س سید؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۷۸گ، ۱۳ و ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۱]

۱۶۶. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۹۵/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۸۶گ (۲پ-۸۷ر)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: - ۶۲]

۱۶۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۹۷/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۴ و ۲۵ سطر (۶×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱ - ۲۶۸]

۱۶۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۷۶۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الامور المزایلة عیر الحسمیة التامه.
تا قدری از مبحث اعراض؛ خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ واقف: محمد ایرانی مجرد؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۲۰۳گ، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۱۹۵]

۱۶۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۵۴۳

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با رقم: «س سره»؛ واقف: فرید محسنی؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن مشکی، ۲۲۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۱ - ۱۹۴]

۱۷۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا سمیت بالنسبة المتکرره و الملک و قدیق لهذه المقوله الجده ایضا.
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۷۷گ، ۲۱- ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۶/۵سم [ف: ۱ - ۱۴۹]

۱۷۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۱۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** یحتمل ان یصدر عنه احدهما بواسطه کالصوره
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: وسط و انجام؛ محشی از میر سید شریف؛ ۸۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۴ - ۱۷۶]

۱۷۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۰۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** مستند الی مشرک فیکون مستندا الی مختص
تا اواخر بحث دوم از مقاله اول الهیات «مبحث ماهیت»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با امضاهای «عبدالغفار گیلانی و حم و س و ح ص و م ن» و غیرها؛ ۴۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۷۶]

۱۷۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۰۶

آغاز: القسم الثانی فی العلم الطبیعی و فیه مقالات؛ **انجام:** حصلت فی المتوسط فاذن التماس
بخش طبیعیات را تا اوایل مبحث امتزاج عناصر؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول مذهب؛ واقف: نائینی، ۸۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۴ - ۱۷۶]

۱۷۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۱۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: فهرستی؛ ۳۵۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲× ۱۸سم [ف: ۴ - ۱۷۵]

۱۷۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و السوداء و البلغم و الیه اشار بقوله
تا بخشی از شرح (قوه هاضمه) است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مجدول مذهب؛ واقف: حاج ناظم دفتر، مهر ۱۳۰۷؛ ۲۲۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۴ - ۱۷۵]

۱۷۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۰۹

آغاز: اما بعد حمدالله؛ **انجام:** او تساوی النقیصین اعنی روالی ح ۲ ب ه علی ما یظهر
تا قدری از نوع چهارم از انواع کیف را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از میر سید شریف و غیره، مجدول؛ ۱۱۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۶سم [ف: ۴ - ۱۷۵]

۱۷۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۱۸۹/۱

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳ - ۳۷۵]

۱۷۸. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۸۰/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: چرم قرمز، ۹۰گ (۱پ-۹۰ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [مؤید: ۲ - ۱۸۳]

۱۷۹. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۶۳

قسمت دوم از طبیعیات که در آن شش مبحث است این نسخه فقط دو مبحث اول و دوم را دارد؛ بی‌کا، بی‌تا [ف: - ۱۳۳]

۱۸۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۵۷۹

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [د.ث. مجلس]

۱۸۱. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۸۷۴/۱

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۵گ (۲-۱۶) [نشریه: ۱۳ - ۲۷۲]

۱۸۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۸۰۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** لایعلمنا بالحقیقه الا الله سبحانه و تعالی ... ملا نور محمد غجدوانی غفرله
خط: نستعلیق، کا: نورمحمد غجدوانی، بی‌تا [الفبائی: - ۳۳۵]

۱۸۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۱۱۰
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۳۵]
۱۸۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۶۷۲
آغاز: بسمله. الحکمه استکحال النفس؛ **انجام:** لوکانت طبیعه جنیه مشترکه بین
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۳۵]
۱۸۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۴۴۲۹
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۳۵]
۱۸۶. تنکابن؛ عمومی؛ شماره نسخه:۶/۱
آغاز: برابر
تا آخر مقاله ی سوم در احکام جواهر و اعراض؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: احمد بن محمد جیلانی الاصل تنکابنی المسکن، بی‌تا؛ ۱۸ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [عمومی ساری و تنکابن: ف: - ۱۴۵]
۱۸۷. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:ب-۳۶
آغاز: ... لکونه مبدء الکل ما بعده من الموجودات؛ **انجام:** و انما یلزم ان لو کانت الحرکات مجتمعة فی الوجود بالفعل و هو ... تمت الکتاب.
خط: نستعلیق بد، کا: اسماعیل بن محمد کاتب شیرازی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ ضمیمه این کتاب ذیلی است بدون انجام به خط کاتب، دارای حواشی که آغاز آن «من قوة الکتابه و وسطها کما یکون ...» و انجام موجود «و لان تلک القوة مختلفه بحسب الشدة ...» می‌باشد؛ اهدایی: محمد و حسینعلی الهی؛ کاغذ: کاهی سفید، جلد: مقوای ساغری مشکی، ۲۰۲ص، ۱۶ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: - ۲۵]
۱۸۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۴۴۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** قلنا فعلی هذا الانسلم ان اقتضاء
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [الفبائی: - ۶۵۱]
۱۸۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۴۷۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** من تلک الاجزاء و الاکانت ... علیه
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [الفبائی: - ۶۵۱]
۱۹۰. مشهد؛ صحت، رضا (دکتر)؛ شماره نسخه:بدون شماره/۱
بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷ - ۵۶۰]
۱۹۱. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:بدون شماره/۱
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۵۴۱]
۱۹۲. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۴۰۶/۵
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [نشریه: ۲ - ۱۱۷]
۱۹۳. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۵۲۵/۱
بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [ف: - ۲۸۵]
۱۹۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۹۷۳/۱
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشان «منه، س سره»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۳گ (۱پ-۱۰۳ر)، ۱۴ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱۵ - ۴۰۷۳]
۱۹۵. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۷۷۱
الهیات تا آغاز مقاله سوم؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۴]
۱۹۶. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۷۴۰
الهی و طبیعی؛ خط: شکسته نستعلیق خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از میر غیاث الدین منصور و «س قدس سره»؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۴]
۱۹۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۴۵/۲۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اما ما ذکروه لبطلان التالی الاول و فی بعض النسخ قالی الاولی ای تالی الشرطیة ...
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج تریاکی، ۲۰ص (۶۸۲-۷۰۱)، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۹ - ۱۰۹]
۱۹۸. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲-ش/۵۷۳
انجام: من ذلک المبدء الی غیر النهایة و حرکات الکل زاید من حرکاته لامتناع الاستقراء فی المعلول اعنی الحرکة مع الاختلاف فی العلة اعنی کل ...
خط: نسخ ریز، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: محشی؛ جلد: مقوا با تیماج مشکی، ۳۹گ، ۲۱ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم[ف: ۲- ۱۶۲]
۱۹۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** قوه مجردة عن المادة لما مر فی الالهی و لیکن هذا آخر ما اردنا ایراده فی هذه الرساله و الحمدلله رب العالمین و الصلوة ... علی سیدنا محمد ... و اله و اصحابه اللذین من اقتدی بهم اهتدی.
از آغاز کتاب است تا مبحث ۲ (نفس حیوانی) از مقاله ۵ (نفس نباتی حیوانی) در آنجا که از نفس انسانی گفتگو می‌کند؛ خط: تعلیق ریز، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: ترمه سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۲۰۵گ، ۱۹ سطر (۵/۱۲×۸)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف:۳-۲۷۸]

● شرح حکمة العین / فلسفه / عربی

š.-u ḥikmat-il-‘ayn

تالجی، محمد بن موسی، - ۸۸۷ قمری

tālejī, mohammad ebn-e mūsā (- 1483)

وابسته به: حکمة العین = کتاب العین = عین القواعد فی الحکمة؛ کاتبی قزوینی، علی بن عمر (۶۰۰-۶۷۵)
اهدا به: سلطان یعقوب بن امیر حسن بیک آق قوینلو (- ۸۹۶)
شرحی است مزجی.
آغاز: الحمدلله الذی ابدع بعین الحکمة اعیان الموجودات و اخترع بحکمة العین اکوان المصنوعات و الف بقدرته البالغة بین المعاندات و انشأمنها
انجام: وهی من النفس الانسانیة قوة مجردة عن المادة لمامر فی الالهی و لنختم الکلام علیه لیکون البدایة منه والانتهاء الیه
[الذریعه ج۱۳ ص ۲۱۲]

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۹۸
آغاز و انجام:برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالکریم طالشی، تا: سه‌شنبه ۲۷ صفر ۸۹۰ق؛ محشی با نشان «منه سلمه الله»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سرخ، ۲۵۴گ، ۲۳ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: - ۵۷۵]

۲. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۲۷۱۲
آغاز: مطلقا ذهنا کان او خارجیا عبارة عن کون الشی فی الاعیان تعمیم الوجود الذهنی و الخارجی مستفاد مما سبقوة ... و لاشک ان الموجودات باسرها مشرکه فی هذالمعنی فانا اذا قطعنا النظر عن لفظ الوجود؛ **انجام:** برابر؛ هر چه در این تخته قلم نقش بست ×× زان همه جز باد نیامد بدست / ترک هوس کرده پیش گیر ×× ره بسوی مصلحت خویش گیر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سیاه، ۵۳۲ص، ۲۳ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۸×۱۶سم [ف: ۱ - ۲۶۰]

● شرح حکمة العین / فلسفه / عربی

š.-u ḥikmat-il-ʻayn

وابسته به: حکمة العین = کتاب العین = عین القواعد فی الحکمة کاتبی قزوینی، علی بن عمر (۶۰۰-۶۷۵)

غیر همانند:

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۰۶۸
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از سید مرتضی علی حسینی [رایانه]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۲۹۰
بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۹۳گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۵/۵سم [رایانه]

● شرح حکمة العین و حواشیها / فلسفه / عربی

š.-u ḥikmat-il-ʻayn wa ḥawāšīhā

گیلانی، علی بن فضل الله، ق۱۱ قمری

gīlānī, ʻalī ebn-e fazl-ol-lāh (- 17c)

وابسته به: حکمة العین = کتاب العین = عین القواعد فی الحکمة؛ کاتبی قزوینی، علی بن عمر (۶۰۰-۶۷۵)

وی این شرح را بر حکمة العین کاتبی و شروح و حواشی آن نگاشته، عبارت حکمة العین را با «قال المصنف» یاد کرده و از شرح میرک و حاشیه میرزا جان و سید شریف هر جا آورده نام برده است. فومنی در این حاشیه بیشتر به حاشیه سید شریف نظر دارد و درباره آن دقت و تحقیق کافی به عمل آورده است. او می‌گوید برخی از حواشی سید را که متعلق به شرح مطالع و دیگر کتاب‌ها بوده در حواشی او بر شرح حکمة العین وارد ساخته است (از جمله فقره‌ای که در آغاز برخی از نسخ حاشیه سید هست و بسیار مورد نظر و تحقیق قرار گرفته متعلق به اولین جمله شرح میرک: «الحمدلله فاطر ذوات العقول ...» است).

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد فیقول اضعف عبادالله ... علی بن شیخ فضل الله الجیلانی الفومنی الزاهدی لاالتمس منی اخوان الدین ... بابن نبین بعض اشکالات شرح حکمة العین و حواشیه علی الوجه المبین یجب لحصل الیقین ... مشیراً الی حلها و نقدها و ردها حتی لامجال للانکار بعدها ... قال الشارح اما بعد حمدالله و فیه اشعار بانه حمدالله اولا

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۵۱/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** والاول مختارنا فی حاشیتنا فی شرح الشفا لاستادنا قدس الله روحه مع ایرادات و تحقیقات قررناها و لامزید علیها و ان شئت فلتطلبها
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی شده، جلد: تیماج قرمز، ۹۰ص (۴۶-۱۳۵)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱۰ - ۱۱۷۲]

۲. مشهد؛ صحت، رضا (دکتر)؛ شماره نسخه:بدون شماره/۲
بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷ - ۵۶۰]

۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۸۲/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲گ (۱۹ر-۲۰پ)، ۱۸ و ۱۹ سطر (۶/۵-۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: - ۳۱۱]

● شرح الحکمة فی طب الرحمة / طب / فارسی

š.-ol hekma fī tebb-er rahma

اسماعیل بن احمد، ق۱۳ قمری

esmāʻīl ebn-e ahmad (- 19c)

وابسته به: الرحمة فی الطب و الحکمة؛ مهجمی، محمد مهدی بن علی (-۸۱۵)

اهداء به: حسن پاشا پسر ابوالحسن سلیمان پاشا، سلطان اکراد عراق (اواخر سده ۱۲ق)

تاریخ تألیف: ۲۲ ربیع الاول ۱۲۰۳ق

ترجمه کتاب طب الرحمة و یا الرحمة فی الطب و الحکمة است که در نسبت اصل کتاب اختلاف است؛ برخی به غزالی نسبت داده‌اند؛ در کشف الظنون به «شیخ مهدی بن علی بن ابراهیم صبیری مهجمی» نسبت داده شده است. این کتاب دارای پنج «باب» است: ۱. علم طبیعت؛ ۲. طبایع اغذیه و ادویه و منافع آنها؛ ۳. بیان چیزهای مصلح بدن در حالت صحت؛ ۴. علاج چیزهای خاصه به هر عضوی از اعضای انسان؛ ۵. علاج امراض عامه که منتقل در بدن می‌گردد.

آغاز: حمد و سپاس بیقیاس مر خداوندی را سزاست که در کارخانه غیبی از دواء مختلف ...

[مؤلفات الغزالی، عبدالرحمن بدوی، قاهره:۱۳۸۰ق،ص۳۶۳؛ تاریخ مشاهیر کرد، بابامردوخ روحانی کرد(شیوا)، ۳/۲، ص۴۶۳]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۴۲۳/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** مصلحت حیات مجربات است، و الله اعلم بالصواب.
متن در پنج باب است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۸سم [ف: ۷ - ۳۹۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۶۰۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** و این حقیر جزاء آمرین را بحد نصاب رسانده استدعای آنکه از بدل آفرین، دعای درباره بنده لطف نماید.
خط: نستعلیق و شکسته نستعلیق، کا: محمد تقی فرزند قاسم بیک، تا: ۱۴ جمادی الاول ۱۲۶۹ق؛ مصحح، در آغاز ۲ برگ مدح «آقا علی نظام العلماء» از کلام کاتب «محمد تقی فرزند قاسم بیک» که گویا در شعر هم دستی داشته؛ مهر: «گشته سر فراز ... مشرقین سراق سید محمد حسین» (مربع)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب،۴۶گ، ۱۳ سطر (۱۰/۵×۱۶)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۲۹ - ۳۴۳]

● **شرح حکم الطلاق بدعوی الوکالة** / فقه / عربی
š.-u ḥukm-iṭ ṭalāq bi-da‘w-al wikāla
وابسته به: حکم الطلاق بدعوی الوکالة؛ میرزای قمی، ابوالقاسم بن محمد حسن (۱۱۵۱-۱۲۳۱)
در این مسأله که کسی وکالت در طلاق باشد و زوج، این وکالت را انکار کند. شرح از یکی از شاگردان اوست.

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۳۷۳/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۳۸گ، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۳ - ۸۷]

● **شرح الحکم العطائیة = تنبیه ذوی الهمم** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u ḥikam-il-‘aṭā’īyya = tanbīh-u ḏaw-il-himam
زروق، احمد بن احمد، ۸۴۶ - ۸۹۹ قمری
zarrūq, ahmad ebn-e ahmad (1443 - 1494)
وابسته به: الحکم العطائیة = الفوائد؛ ابن عطاءالله، احمد بن محمد (-۷۰۹)
تاریخ تألیف: صفر ۸۹۶ق
«الحکم العطائیة» گفتارهای کوتاهی است در تصوف و آداب صوفیان و این شرح با استفاده از نوشته‌های ابی عبدالله ابن عباد (یکی دیگر از شارحین همین گفته‌ها) پرداخته شده است.
چاپ: قاهره، الشعب، ۱۳۸۸ق، ۵۲۷ص؛ طرابلس، مکتبة النجاة، محقق عبدالحکیم محمود و محمود بن الشریف، چاپ جدید، ۱۳۸۸ق،۴۷۶ص.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۲۹۵
آغاز: الحمدلله حمد عاجز عن حمده الا بحمده و الصلاة و التسلیم علی محمد نبیه و عبده و علی آله و أصحابه و ازواجه و أهل وده؛
انجام: و التمس لاخیه العذر و لکافة المسلمین اجمعین و هو حسبنا و نعم الوکیل.
خط: مغربی، کا: عیسی بن محمد ثعالبی، تا: اوایل صفر ۱۰۵۶ق؛ مصحح، با یادداشتی که عبدالله بن محمد بخشی نوشته؛ جلد: مقوایی، ۴۰گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۶ - ۲۸۰]

● **شرح الحکم العطائیة** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u ḥikam-il ‘aṭā’īyya
مقدسی، احمد بن محمد، ۹۹۱ - ۱۰۷۱ قمری
moqaddasī, ahmad ebn-e mohammad (1583 - 1661)
وابسته به: الحکم العطائیة = الفوائد؛ ابن عطاءالله، احمد بن محمد (-۷۰۹)
شرح بر الحکم العطائیة ابن عطاء الله اسکندرانی است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶۲۳
آغاز: قال من علامة النجح فی النهایات الرجوع الی الله فی البدایات، للمرید بدایة و نهایة؛ **انجام:** قال ابوعثمان رضی الله عنه فی قوله تعالی ادعوا تضرعاً و خیفة، قال التضرع فی الدعاء ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۸گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۳۶]

● **شرح الحکم العطائیة** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u ḥikam-il-‘aṭā’īyya
وابسته به: الحکم العطائیة = الفوائد؛ ابن عطاءالله، احمد بن محمد (-۷۰۹)
از محمد عم حسن بن احمد اهدلی بر «حکم عطائیه» ابن عطاء الله اسکندری.

قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۲۹۴/۲
آغاز: بسلمه ... یقول العبد الفقیر الذلیل الحقیر المعترف
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۰۶ق؛ ۶۵گ، ۱۹سطر، قطع: خشتی [ف: - ۱۰۳]

● **شرح حکمیات معراج** / کلام و اعتقادات / فارسی
š.-e hakamīyāt-e me‘rāj
قزوینی، صدرالدین بن محمد حسن، ق۱۳ قمری
qazvīnī, sadr-od-dīn ebn-e mohammad hasan (- 19c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۹۰۷/۲
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ ۱۰۸گ(۹۱ر-۱۹۸پ)

[مختصر ف: - ۳۹۷]

← شرح حکومت قم > تفصیل حالات قم
← شرح الحماسة > الحماسة ذات الحواشي

● **شرح الحماسة** / ادبیات / عربی
š.-ul-ḥimāsa
شرح ادبی لغوی است بر اشعاری که به نام «الحماسة» گردآوری شده است. ابو تمام و بحتری اشعار حماسه را جمع کرده و شروح فراوانی بر آنها نوشته شده است ولی این شرح معلوم نشد که از کیست، به کشف الظنون (۶۹۱/۱) رجوع شود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۴۸۶/۲
آغاز: قال فی أول الحماسة رجل من بالعنبر قال الشیخ الاصل فیه رجل من بنی العنبر فسقطت الیاء لالتقاء الساکنین؛ **انجام:** أحدث من لاقیت یوماً بلاءه ×× و هم یحسبون اننی غیر صادق
ظاهراً ناتمام مانده؛ خط: نسخ، کا: علی بن شهاب بلخی، تا: پنج‌شنبه ۲۸ صفر ۷۰۱ق، جا: دامغان؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۳گ (۶۰پ-۱۲۲ر)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۹ - ۲۸۴]

← شرح حماسة ابی تمام > شرح دیوان الحماسة

● **شرح حماسة ابی تمام = اعراب الحماسة** / ادبیات / عربی
š.-u ḥamāsat-i abi tamām = i'rāb-ul-ḥamāsa
ابن جنی، عثمان بن جنی، ۳۰۰ - ۳۹۲ ؟ قمری
ebn-e jennī, 'osmān ebn-e jennī (913 - 1003)
وابسته به: دیوان ابوتمام؛ دیوان الحماسة؛ ابوتمام، حبیب بن اوس (۱۹۰-۲۳۱ق)
این شرح فقط مشکلات اشعار را توضیح می‌دهد.

تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۷۵۸/۱
آغاز: الحمد لله علی ایادیه و حسن العاقبة للمتقیه
بی‌کا، تا: ۱۰۳۲ق، ۱۵۲گ، قطع: وزیری [ف: - ۳۰۶]

● **شرح حماسة ابی تمام** / ادبیات / عربی
š.-u ḥamāsat-i abi tamām
خطیب تبریزی، یحیی بن علی، ۴۲۱ - ۵۰۲ قمری
xatīb-e tabrīzī, yahyā ben 'alī (1031 - 1109)
وابسته به: دیوان ابوتمام = دیوان الحماسة؛ ابوتمام، حبیب بن اوس (۱۹۰-۲۳۱)
به قول حاجی خلیفه و یاقوت، خطیب تبریزی سه شرح صغیر و متوسط و طویل بر حماسه ابوتمام نگاشته که نسخه حاضر شرح متوسط او است. متن اصلی حماسه، دارای ده باب می‌باشد که «حماسه»، نام کامل آن است و به همان نام مشهور است؛ بقیه ابواب در موضوعات مراثی ادب، ههجاء مذمة النساء و غیر اینها می‌باشد. بنابر آنچه در کشف الظنون آمده ابوتمام در راه بازگشت از خراسان و عبور از شهر همدان، وارد منزل «ابوالوفاء بن سلمه»، می‌شود و پس از چندی، برف بسیار سنگینی در همدان باریده و راه را برای مسافران بسته و باعث اندوه بسیار ابوتمام شده و به عکس، ابوالوفاء را که مقدم ابوتمام را بسیار نیکو می‌داشته، به وجد و سرور آورده، لذا ابوالوفاء، مهمان خود را که تن به قضای الهی داده بود، به کتابخانه شخصی خود راهنمایی نموده تا اوقات فراغت خود را با کتاب‌ها بگذراند. ابوتمام فرصت را غنیمت شمرده، دست به تألیف ۵ کتاب می‌زند که اولین آنها، «الحماسة» می‌باشد. بر این کتاب، شروح بسیاری نوشته شده که تفصیل آنان در کشف الظنون آمده است.
آغاز: بسمله الحمدلله حمد الشاکرین اما بعد حمد الله الذی لا یبلغ صفاته الواصفوان و لا یدرک یقینه العارفون ...
[بروکلمان ۲۷۹:۱ و ۳۳۱؛ معجم الادباء ۲۷:۲۰؛ کشف الظنون ۶۹۲:۱؛ معجم المطبوعات ۷۶۷:۱]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۲۲۱
آغاز: بسمله ... و قال رحل من بنی نصر بن قعین یجوز آن یکون قعین تحقیر اقعن من القعن و هو قصر قی الأنف فاحش رجل أقعن و إمرأة قعناء؛ **انجام:** و معنی افی الحق انی لست رائیاهذا القتی الا متوهماً أبد الدهر و قوله توهماً مصدر فی موضع الحال ...
ناتمام؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۶؛ از روی نسخه مؤلف کتابت و یا مقابله گردیده، مصحح؛ کاغذ: شرقی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۴۷گ، ۱۵ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۸/۵×۲۷سم [ف: ۳۶ - ۳۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۰۷ط
آغاز: برابر؛ **انجام:** و انتم تنظرون الینا غضابا متغیطین علینا نجز الجزء الاول من شرح ... و صحبه و سلم.
جزء اول؛ خط: نسخ معرب، کا: ابوبکر محمد بن ابی العز بن مشرف بن بیان انصاری، تا: قرن ۷؛ با نسخه اصل به خط مؤلف مقابله شده و بر مشایخی که نامشان را یاد کرده قرائت کرده و فراغ از مقابله در محرم ۶۴۳ق یاد شده؛ تملک: علمی بغدادی کاتب، محمد بن احمد، هادی بن محمد بن محمد امین شریف استرآبادی در ۷ ذیحجه ۱۰۹۵؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹۲ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۵/۵سم [ف: ۲۴/۳ - ۱۱۳]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۶۷-طباطبائی
آغاز: برابر؛ **انجام:** اتنسی دفاعی عنک اذا انت مسلم و قد سال من ذل علیک قراقر و الحمدلله وحده و لا شریک له و صلی الله علی سیدنا محمد و آله
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در پایان نسخه، فهرست نام شاعران حماسه سرا و عدد اشعار و صدر اشعار ایشان در دو صفحه به خط

مرحوم سید محمد طباطبایی سنگلجی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی مذهب، ۱۰۶گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۸×۲۸/۵سم [ف: ۲۴ - ۲۵۱]

← شرح حماسه ابو تمام ≻ شرح دیوان الحماسة

● شرح حمد معکوس / علوم غریبه / فارسی

š.-e hamd-i m'kūs

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۱۹/۱۴-فیروز

آغاز: منقول است از رسول (ص) و ایشان فرمودند که این سوره تمام علم را بر پای دارد و این فاتحه چهارده اسم دارد اول نیما؛ **انجام:** اگر کسی خواهد که قل هو الله معکوس بخواند به این طریق ... و هلق

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ پس از این رساله (ص ۱۷۲-۲۲۰) فوائد مختلف است در ابطال سحر، انواع طلسمات، احضار جن تستر اعمال و خواص اسماء؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۴ص (۱۶۹-۱۷۲)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۱ - ۲۹۴]

● شرح الحمدیة / متفرقه / عربی

š.-ul ḥamdīyya

آل عصفور بحرانی، احمد بن ابراهیم، ۱۰۸۴ - ۱۱۳۱ قمری

āl-e 'osfūr-e bahrānī, ahmad ebn-e ebrāhīm (1674 - 1719)

شرح شیخ احمد بن ابراهیم بحرانی (پدر صاحب حدائق) بر حمدیه شیخ سلیمان ماحوزی (- ۱۱۱۰ق). رساله حمدیه در تحقیق معنی حمد است و در جلد ۱۳ الذریعه در لولوة البحرین چاپی «الرسالة المحمدیه» چاپ شده و مسلماً غلط است زیرا خود شیخ یوسف در لؤلؤة و نیز در اجازه بزرگ، شرح حاضر را به نام شرح الحمدیه یاد کرده است. شیخ احمد بحرانی دیباچه این شرح را به نام استاد خود (مؤلف رساله حمدیه) کرده و او را بسیار ستاید و گوید استاد بارها مرا به تألیف این شرح مأمور فرمود و پس از مدتی تأخیر خود را ناچار از انجام دادن امر او یافتم ... .

[الذریعه ۷: ۹۰، ۱۳: ۲۸۶ لولوة البحرین چاپ سنگی ص ۹؛ فوائد الرضویه قمی ج ۱: ۱۳]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۰۱/۱

آغاز: بسمله حمدا لک یا واجب الموجود علی ما افضت من الخیر و الجود ... و بعد فیقول ... احمد بن ابراهیم بحرانی ... و مما انتظم من جواهر کلامه ... رساله الفها فی تحقیق الحمد لم تکتحل عین الدهر لها بنظیر و لا احتوی مثل ازهار الفاظ و در رمعاینها روض نضیر جمع تحقیقات ابت ان تاتی بمثلها ابناء الزمان ... لم یجتمع الی الان فی کتاب ... و کان قد امر نی دام ظله ... ان اشرحها شرحا یکشف عن رموزها الخفیة؛ **انجام:** تم تمامه و ختم ختامه ... و کان الفراغ من کتابتها عصر یوم الثلاثا تاسع عشر شهر جمادی الثانیة سنة الثلاثین بعد المایه و الالف علی ید ... محمد بن علی بن عبد الله بن محمد البلادی البحرانی ... الطاهرین.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد فرزند علی فرزند عبد الله فرزند محمد بلادی بحرانی، تا: سه‌شنبه ۱۹ جمادی الثانی ۱۱۳۰ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سرخ مذهب، ۱۳۲ص (۲-۱۳۳)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: ۹ - ۳]

● شرح الحوراء لشرح الزوراء / عرفان و تصوف / فارسی

š.-ol-hawrā' le-š.-ez zawrā'

حسینی اصفهانی، شجاع الدین

hoseynī esfahānī, šojā'-od-dīn

وابسته به: شرح الزوراء = الحوراء فی شرح الزوراء؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸ق)

نویسنده می‌گوید از عهد جوانی همیشه در طلب حقیقت پویا و از شهری به شهری حق را جویا بودم تا آنکه به حلب افتادم و در آن شهر دوستی از من خواست که به شرح «حوراء لشرح زورا» بپردازم چه اصل آن به حدی مختصر است که ایجاز به اعجاز کشیده است من به شرح پرداختم و هنوز کتاب به پایان نرفته طاعون به شهر افتاد ناچار رخت از شام بردم و در مدینه و مکه بار انداختم در مکه متوجه شدم که پیمانی بر شرح «حورا» بسته‌ام لذا دست به تحریر شرح فارسی آن زدم و از مطالب موجز کتاب پرده برداشتم و تا آنجا که امانت اجازه می‌داد دست در اصل کتاب بردم اما کتاب: حاوی مباحثی درباره «ماهیت» و «علت و معلول» و «مسائلی راجع بعلت اولی» و «ذات باری تعالی» و «نصایحی چند درباره سالک است» و علاوه برین مباحث نویسنده در مقدمه خود به تعریف «تمهید» و «تذکره» و «استبصار» و «تنبیه» و «ازاحة» و «وهم» و «اناره» پرداخته است.

آغاز: بسمله و به نستعین فی التتمیم ستایش و سپاس آنرا سزد که همه سپاس ...

انجام: تا بروشنائی اواین راه قطع توانند کرد بحق پیغمبر و یاران و تابعان ایشان علیهم صلوات الملک المنان

[دنا ۶۴۸/۶؛ فهرستواره منزوی ۱۰۴/۶]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۹۴/۴

آغاز: بسمله و به نستعین فی التتمیم ستایش و سپاس آنرا سزد که همه سپاس؛ **انجام:** تا بروشنائی اوا‌ین راه قطع توانند کرد بحق پیغمبر و یاران و تابعان ایشان علیهم صلوات الملک المنان

خط: نستعلیق، کا: محمد باقر، تا: ۱۰۴۰-۱۰۴۵ق، جا: برهانپور

دکن؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۲۳ص (۲۵۴- ۲۷۶)، ۱۸ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۴ - ۴۹۶]

← شرح حوقله ← شرح «لاحول ولا قوة الا بالله»

● **شرح الحولية** / کیمیا / فارسی

š.-ul ḥawlīyya

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۳۳۵/۴

خط: نستعلیق ریز، کا: یوسف بن میرزا محمد علی، تا: یک‌شنبه ۲۲ ربیع الثانی ۱۲۶۵ق، جا: همدان [نشریه: ۲ - ۱۱۳]

● **شرح الخاتم ابی حامد** / علوم غریبه / عربی

š.-ul-xātam-i abi ḥāmid

وابسته به: خاتم ابی حامد الغزالی؛ غزالی، محمد بن محمد (۴۵۰-۵۰۵)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۵۰/۱

آغاز: بسمله قال الشیخ الامام العالم بقیة السلف..الاستاد ابوحامد الغزالی فی خاتمة المشروح و هو الزوج و المفرد کلاما؛ **انجام:** و الاحسن ان تصنع کلما ذکرناه لک بطالع الاجساد یصح لک العمل انشاء الله تعالی.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، ۳۸ص (۱-۳۸)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۳۲ - ۱۸۶]

● **شرح خاتم منسوب به علی «ع»** / - فارسی

š.-e xātam-e mansūb be ʻalī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۰/۳۶

که به عبرانی و عربی بوده به فارسی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۱ص، اندازه: ۱۲×۲۱سم [سنا: ف: ۱ - ۲۳۲]

● **شرح خاصیت دائره** / رمل / فارسی

š.-e xāsīyyat-e dā'era

ابن جلال حمصی، احمد بن عبدالکریم، ق۷ قمری

ebn-e jalāl-e hemsī, ahmad ebn-e ʻabd-ol-karīm (- 13c)

وابسته به: خاصیت دایره؛ نصیبی، محمد بن طلحه (۵۸۲-۶۵۲)

تاریخ تألیف: ۱۴ شوال ۶۶۲ق

گزارش رساله خاصیت دائره کمال الدین ابوسالم محمد بن طلحه عددی است در معنی خاصیت دایره به شیوه عرفانی و حروفی.

آغاز: آغاز: بسمله. این شرح بعضی مشکلات رساله مذکوره است که احمد بن عبدالکریم بن سالم ... در چهاردهم شوال اثنین و ستین و ستمائه نوشته است.

[فهرستواره منزوی ۵۶۴/۷]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۴۶۶/۵

آغاز: بسمله. این شرح بعضی مشکلات رساله مذکوره است که احمد بن عبدالکریم بن سالم ... در چهاردهم شوال اثنین و ستین و ستمائه نوشته است؛ **انجام:** و الشفیع رسول الله.

در آن نکته‌های تاریخی است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: شریف محمد پسر احمد مهدی حسینی، تا: گویا قرن ۱۰ و ۱۱؛ ۱۰ص (۲۰۸-۲۱۷) [ف: ۶ - ۴۳۸]

● **شرح الخافية** / جفر / عربی، فارسی

š.-ul xāfīya

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۴۲/۸۷

نام برخی از کتاب‌ها است و دو بیت شعر فارسی و نقل برخی از آراء فیلسوفان و شعر «لو ان المرتضی ابدا محله ... » و چند معما از کشکول بهایی و رد بر فیلسوفان و سخنی از ابوالحسن اشعری درباره مبانی و اصول؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۷گ (۳۸۵ر-۳۸۸ر و ۳۸۸-۳۹۰پ)، ۲۴ - ۳۳ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۱۷/۵×۲۷سم [ف: ۱۴۹]

● **شرح خاقانی** / ادبیات / فارسی

š.-e xāqānī

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۴۹۷

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: دکتر امیر عباس جلالی، ۱۳۸۶ [رایانه]

← شرح خبر کمیل ← شرح حدیث الحقیقة

● **شرح ختم برای فتح مهمات و حاجات** / دعا / فارسی

š.-e xatm barāye fath-e mohemmāt va hājāt

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۸۰/۵۹

خط: نسخ و نستعلیق و شکسته، کا: محمد مهدی بن محمد صالح الرضوی، تا: با تاریخ ۱۰۹۶ق؛ جلد: میشن تریاکی، مذهب، ۱ص (۳۳۴حاشیه)، اندازه: ۱۳/۹×۲۳/۷سم [ف: ۲۹/۱ - ۲۲۲]

● **شرح «خذ اللباب و اطرح القشور»** / فلسفه / عربی

š.-u «xuḏ-il lubāb wa-ṭraḥ-il qušūr»

محمد بن محمد رفیع

mohammad ebn-e mohammad rafīʻ

رساله فلسفی است در شرح جمله «خذاللباب و اطرح القشور» و کیفیت لباب را پیروی نمودن و از زوائد دوری جستن. این بحث را خاتم المحققین والد جمال الملة و الدین (؟) در پاسخ یکی از دوستان نوشته است.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۷۸۷/۵

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا، جلد: تیماج، ۳گ (۲۱پ-۲۳ر)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۲ - ۳۲۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۷۴/۳

آغاز: قال خاتم المحققین ... العجب کل العجب توهم المنافاة بین قولنا خذاللباب و بین حفظ ظواهر الشریعة الحقة؛ **انجام:** و الله یقول الحق و هو یهدی السبیل. من آنچه شرط بلاغ است با تو خود گفتم ×× تو خواه از سخنم پند گیر و خواه ملال

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ(۱۰ر-۱۲پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲ - ۲۶۹]

← شرح الخزرجیة > رفع حاجب العیون الغامزة عن کنوز الرامزة

● **شرح الخزرجیة فی العروض و القافیة** / ادبیات / عربی

š.-ul-xazrajīyya fī-l ʻarūḍ wa-l qāfīya

شیخ بخاری، محمد بن محمد، ق۹ قمری

šayx boxārī, mohammad ebn-e mohammad (- 15c)

وابسته به: الرامزة = خزرجیة = الرامزة الوافیة = قصیده رامزه؛ خزرجی، عبدالله بن محمد (-۶۲۶)

تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۱۴ شعبان ۸۶۱ق

شرح قصیده خزرجیه.

[معجم المؤمنین، کحاله: ۲۹۹/۱۱؛ کشف الظنون: ۱۲۵۲/۲]

تهران؛ مدرسه معمارباشی؛ شماره نسخه:۷۰/۲

آغاز: الحمدلله الذی اضمر ابتداء فی طی صدور بنی آدم عروضاً موصلة الی ضروب فواصل المعارف باسباب ذات اوتاد؛ **انجام:** یصیر ماهراً فی معرفة الاشعار العربیة و الابیات الفارسیة و الله تعالی اعلم فله الحمد اولا و آخراً ... و التسلیمات.

کاتب: خیرالدین محمد بن محمد قاسم قاری عاملی مشهور به کاشی نزیل الغری به محروسه حیدر آباد، تا: ۴ شوال ۱۰۵۶ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۷۲گ (۱۳پ-۸۴ر)، ۹ و ۱۸ سطر [ف: - ۷۸]

● **شرح الخصال المکفرة للذنوب** / اخلاق / عربی

š.-ul xiṣāl-il mukafirat li-ḏ-ḏunūb

بیتوشی کردی، عبدالله بن محمد، ۱۱۶۱ - ۱۲۲۱ قمری

beytūšī kordī, ʻabd-ol-lāh ebn-e mohammad (1748 - 1806)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۵۳/۱

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی یعفو عن الکثیر بالعمل الیسیر، و الصلوة و السلام علی البشیر النذیر و علی آله و اصحابه و اتباعه الجم الغفیر و بعد فیقول العبد المذنب عبدالله بن محمد الکردی البیتوشی افاض الله علیه من نعمه فی البکر و العشی.لما نظمت «الخصال المکفرة للذنوب المتقدمة و المتاخرة» اردت أن اضع علیه شرحاً وجیزاً یتضمن ذکر الماخذ لتلک الخصال عن لاحادیث النبویة تنشیطاً للعاملین و تنبیهاً للغافلین فعملت ذلک جامعاً فیه لباب تألیفی الامامین ابن حجر العسقلانی و محمد بن محمد الرعیی الشهیر بالخطاب المکی المالکی ... آغاز قصیده: بسمله، احمد من من عنده الالاء ×× یغفر ما یشاء لمن یشاء؛ **انجام:** انجام قصیده: و اسئل الله عموم الرحمة ×× لی و لا سلافی و کل الامة؛ انجام شرح: عدم دخول بعض النار لصدقها بان تعم افراد المسلمین دون ما علیهم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۱۲ق، جا: قریه سیف الدین؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰گ، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۵۱ - ۱۳۰]

● **شرح خطب الاربعین** / حدیث / عربی

š.-u xutab-il arbaʻīn

بارجیلغی، عبدالعزیز بن احمد، - ۷۵۰ قمری

bārjeyloqī, ʻabd-ol-ʻazīz ebn-e ahmad (- 1350)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۵۱۹

آغاز: بسمله. الحمدلله الصانع القدیم الباری الحکیم؛ **انجام:** و انما العید لمن سعد بالمقدور

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

● **شرح خطبة = شرح قصیدة السید کاظم الرشتی** / ادبیات / عربی

š.-u xuṭba = š.-u qaṣīdat-is sayyid kāẓim-ir-raštī

هروی، محمد تقی بن حسینعلی، ۱۲۱۷ - ۱۲۹۹ قمری

heravī, mohammad taqī ebn-e hoseyn-ʻalī (1803 - 1882)

تاریخ تألیف: ۱۲۶۱ق؛ محل تألیف: نجف اشرف

در آن آمده که سید مذکور در نیمه دوم شعبان ۱۲۵۹ق به تدریس شرح خطبه آغاز و در ذیقعده همان سال در سامرا به انجام رسانده و در یازدهم ذیحجه‌اش در کربلا درگذشته است. و این رساله تقریر همان درس است که به دستور استاد گرد آورده است.

قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۴۷۸

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۷۴ق؛ ۱۴گ، قطع: خشتی [ف: - ۶۴]

● **شرح خطبة** / شرح حدیث / فارسی

š.-e xotba

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۲۱/۴

شرح خطبه «اما بعد حمدالله الذی جعل الحمد ثمنا لنعمائه» از آغاز نهج البلاغه به فارسی با عنوان ۲۸ و ۲۹ و چنین می‌انجامد: «غرض از تألیف این احادیث شریفه آن بود که کافه خلایق ازو انتفاع یابند»؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۳ گ (۴۱پ-۴۳پ)، ۱۸ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۷ - ۳۹۲]

● **شرح خطبه آدم** / دعا / فارسی

š.-e xotbe-ye ādam

دراین شرح کیفیت و فضیلت دعایی که به خطبه آدم علیه السلام شهرت یافته بیان شده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۹۹۸/۴

آغاز: منقول است به نقل صحیح از حضرت رسول خدا محمد بن عبدالله صلی الله علیه و آله که آن حضرت فرمود که هر که این خطبه آدم علیه السلام را پیش از طلوع آفتاب سه مرتبه بخواند؛ **انجام:** و اگر با روزه باشد بهتر اثر کند و به اعتقاد درست بخواند که خواننده هرگز محتاج نشود ان شاء الله دعای خطبه آدم علیه السلام الحمد ثنائی و الکبریاء ردائی و العظمة ازاری

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی، ۵گ، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۸۸]

● **شرح خطبه آدم (ع)** / دعا / فارسی

š.-e xotbe-ye ādam

شرح خواص و متن خطبه آدم است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۸۰/۱۸

آغاز: چنین روایت کرده اند که چون کسی خواهد که دم او گیرا باشد باید که هزار و یک نوبت این خطبه بخواند؛ **انجام:** و لاتقربا شجرتی سلام علیکما و رحمتی و برکتی برحمتک یا ارحم الراحمین.

خط: نسخ و نستعلیق و شکسته، کا: محمد مهدی ابن محمد صالح رضوی، تا: با تاریخ ۱۰۹۶ق؛ جلد: میشن تریاکی، مذهب، ۳ص (۷۳-۷۵ حاشیه)، اندازه: ۱۳/۹×۲۳/۷سم [ف: ۲۹/۱ - ۲۱۷]

● **شرح خطبة الاستعارات** / ادبیات / عربی

š.-u xuṭbat-il isti‘ārāt

محمد بن عرب

mohammad ebn-e ‘arab

وابسته به: الاستعارات؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۸۸۴۷

کا: فرج الله، بی‌تا [الفبائی: - ۳۳۵]

● **شرح خطبة الالهیة** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u xuṭbat-il-ilāhīyya

تبریزی، محمد بن عبدالواحد

tabrīzī, mohammad ebn-e ‘abd-ol-vāhed

وابسته به: الخطبة التوحیدیة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸ق)

به درخواست: صفی الدین محمد بن شیخ اوحدالدین علی بن احمد بلخی

خطبه الهیة از ابن سینا (سبحان الملک الجبار) گزارش از محمد بن عبدالواحد تبریزی. در دیباچه می‌نویسد که در این کار از مباحث و الملخص استاد خود الداعی الی الله محمد بن عمر رازی (رض) بهره برده‌ام. آن‌گاه متن خطبه را می‌آورد و سپس در چهار «فصل» به گزارش آن می‌پردازد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۲۸/۴

آغاز: بسمله. و به نستعین. اسبح الله غایة سبحانه، و احمده علی درایة احسانه ... هذا و ان عبدالله الفقیر الی رحمة الله محمد بن عبدالواحد التبریزی یقول قدرای بعض الافاضل من احبای و الاکابر ... و هو الامام الاجل صفی الدین محمد بن الشیخ الامام السعید اوحد الدین علی بن احمد البلخی رحمه الله افسر الخطبة الهیة للشیخ الرئیس ابی علی بن سینا؛ **انجام:** و انت المبداه الاول، اسألک التوفیق و العصمة ... انک ذلک و مبداه و مسئول کل سائل و انت اهله. و الحمدلله اولاً و آخراً و هو حسبنا و نعم الوکیل و لاحول و لاقوة الا بالله ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۲ص (۱۱۷-۱۶۸)، ۱۷ - ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [ف: ۱۳ - ۲۴۳]

● **شرح خطبه امیرالمؤمنین** / شرح حدیث / فارسی

š.-e xotba-ye amīr-al-mo’menīn

خلخالی، محمد قاسم، ق۱۴ قمری

xalxālī, mohammad qāsem (- 20c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۶۵۶

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح خطبه امیرالمومنین «اول الدیانة به معرفته و کمال معرفته»** / شرح حدیث / فارسی

š.-e xotbe-ye amīr-al-mo'menīn «avval-od-dīyānat-e be-h ma'refat-o-h va kamāl-o ma'refat-eh»

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۵/۲

خط: نستعلیق، بی کا، تا: سه‌شنبه ۶ ربیع الثانی ۱۲۲۶ق (گویا تاریخ تألیف باشد)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲گ (۵۲پ–۶۳پ)، ۱۴–۱۷ سطر (۹/۵×۱۰ و ۱۶ و ۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: – ۷۳۰]

● **شرح خطبة انوار التنزیل** / ادبیات / عربی

š.-u xuṭbat-i anwār-it-tanzīl

وابسته به: انوار التنزیل و اسرار التأویل = تفسیر بیضاوی؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (–۶۸۵)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۶۸/۷

آغاز: الحمد لله افتتاح بالتحمید بعد التسمیة اقتفاء بکتاب الله تعالی و اقتباس لطیف؛ **انجام:** بل اشترط فیه شرایط کثیرة کما فصلها صاحب الکشاف فیه و الله اعلم

خط: نسخ مایل به نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۳ص (۵۹–۶۲)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۳سم [ف: ۴۳ – ۱۱۰]

← شرح خطبة البیان > حدیقة الاسلام

← شرح خطبة البیان > حقایق الاسرار فی کشف الاستار

← شرح خطبة البیان > خطبة البیان (ترجمه)

← شرح خطبة البیان > معراجنامه

← شرح خطبة البیان > خلاصة الترجمان فی تأویل خطبة البیان

● **شرح خطبة البیان** / شرح حدیث / فارسی

š.-e xotbat-ol-bayān

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰ – ۸۱۶ قمری

jorjānī, 'alī ebn-e mohammad (1340 - 1414)

وابسته به: خطبة البیان = خطبة الافتخار = الملحمة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (–۴۰)

یکی از شرایط بزرگواری در نزد عرب نیروی سخنرانی و توانایی سخنوری بوده و شک نیست که حضرت علی (ع) یکی از سخنوران نامبردار قرن یکم هجرت است و سخنرانی‌های وی زبانزد مردم بوده و تا پایان قرن دوم و آغاز سوم متن این سخنرانی‌ها سینه به سینه آمده است؛ در قرن سوم و چهارم با فزونی و کاهش‌ها که در این مدت در آنها راه یافته بود، نوشته شد و سخنرانی‌ها دیگر ساخته شد و بر آنها افزوده گردید. در آغاز قرن پنجم سید رضی از میان آنها آنچه را به ذوق خود از حضرت علی (ع) شناخت گلچین کرد و در «نهج البلاغه» آورد. در همین زمان پاره‌های دیگر از سخنرانی‌ها بوده که به حضرت علی (ع) نسبت داده می‌شده ولی سید رضی، به سبب نابرابری متن‌ها و بی‌اعتباری زنجیره سندها و ناسازگاری با عقیده سید رضی و دور بودن از اندیشه او آنها را نپسندیده و رها کرده است. آنچه از این سخنرانی‌ها در نهج البلاغه نوشته گردید تا اندازه‌ای از دست‌برد به دور ماند و آنچه در بیرون ماند دست‌انداز غرض‌رانان و بازیگران مذاهب و آیین‌های گوناگون گردید. مانند آنها سخنرانی‌ها (خطبه‌ها) ساخته و به نام‌های گوناگون خوانده شد.

کهن‌ترین جایی‌که نام چند سخنرانی حضرت علی (ع) دیده شده که برخی از آنها در نهج البلاغه نیست کتاب «مناقب» نگارش ابن شهر آشوب می‌باشد که محمد باقر مجلسی از آن نقل کرده است. در اینجا نام خطبه‌های توحید، شقشقیة، هدایة، ملاحم، لؤلؤة، غراء، قاصعه، افتخار، اشباح دره یتیمه، اقالیم، وسیله، طالوتیه، قصبیه، نخیله، سلمانیه، ناطقه، دامغه، فاضحه، مونقه خالی از الف و خطبه دیگر خالی از حرف نقطه دار، یاد شده است و از مدرک آنها نام نهج البلاغه سید رضی و «کتاب الخطب» اسماعیل پسر مهران و «کتاب الخطب» زید پسر وهب را آورده است. در قرن هفت و هشت غوغای مغولان همه آوازها را خاموش کرده و در آغاز قرن نهم باز زمزمه پنهان‌کاری و باطنی‌گری از نو به‌وسیله دسته حروفیان در کردستان و نقطویان (پسیخانیان) در گیلان شنیده می‌شود طرز فکر و عقاید این دسته ها و به‌ویژه حروفیان بیش از افکار باطنیان پیش از مغول در پوسته مذهبی پوشیده و پایه علنی آن کمتر می‌باشد. یکی از بهترین دستگیره‌های ایشان در مبارزه و استوارترین دلیل‌هایشان در استدلال، همین سخنرانی‌ها (خطبه‌ها) بوده، بر آنها می‌افزودند و از آنها می‌کاستند، و به نام آنها و مانند آنها می‌ساختند و به بزرگان مذهبی نسبت می‌دادند. در پایان قرن هشتم مردی به نام شیخ رجب برسی [حافظ رضی الدین رجب پسر محمد پسر رجب برسی حلی، نگارنده مشارق الانوار (ن–۷۷۳) و مشارق الامان (ن–۸۱۱) و کتاب‌های دیگر که همه پر است از تندروی‌ها و گزافه‌گویی‌ها در ستایش بزرگان مذهبی شیعه] و دیگری به نام فضل الله استرآبادی و دیگری به نام محمود مطرود (پسیخانی) می‌بینیم که خود و شاگردان ایشان افکار صوفیانه و فلسفه اشراق سهروردی را با پندارهایی درباره سحر و طلسم در آمیخته، برای دعا و ذکر، و بر زبان راندن واژه‌ها و حروف و شماره‌ها نیرویی می‌پنداشته‌اند. در کتاب‌های اینان سخنرانی‌هایی دیده می‌شود که به حضرت علی (ع) نسبت داده شده است. نام برخی از این سخنرانی‌ها همان نام‌های کهن است که در کتاب‌های پیشینیان نیز یافت می‌شود، لیکن روش انشاء و مطلب آنها از آن قرن هشتم و نهم می‌باشد. برخی از آنها روش‌های گوناگون دارد؛ بخشی از آن در قرن سوم و چهارم ساخته شده و بخش دیگر ساخته قرن هشتم و نهم است. برای برخی از آنها نام نوینی نیز نهاده‌اند. چنان‌که شیخ برسی در

مشارق الانوار سخنرانی به نام «خطبه تطنجیه» از حضرت علی (ع) آورده که در پایان آن از اقالیم چهارگانه یاد شده و صاحب الذریعه می‌گوید این همان «خطبة الاقالیم» است که ابن شهر آشوب نامبرده است (الذریعه ج۸ ص ۱۹۹، ۲۰۱، ۲۰۲) و همچنین شیخ برسی سخنرانی دیگری را به نام «خطبة الافتخار» آورده و می‌نماید که همان یاد کرده ابن شهر آشوب باشد. ولی مطلب آن با مضمون سخنرانی که امروز به «خطبة البیان» نامبردار است یکی است، پس آشکار می‌شود که «خطبة الافتخار» با گذشت زمان تغییر شکل و تغییر نام داده و «خطبة البیان» گردیده است. در کشف الظنون می‌گوید: این خطبه هفتاد کلمه است و برخی آن را ساختگی شمرند. صاحب الذریعه می‌گوید: شیخ علی بارچینی یزدی (-۱۳۳۳ق) در «الزام الناصب» چاپ تهران سه نسخه از این خطبه را آورده است. یک نسخه آن را از «الدر المنظم فی السر الاعظم» نگارش محمد پسر طلحه شافعی (-۶۵۲ق) آورده است و در نسخه دیگر نام‌های والیان و امیران صاحب الزمان بر شهرها و یاران وی یاد شده است. نسخه دیگر همراه خطبة الاقالیم در کتابخانه رضوی هست که به تاریخ ۹۲۳ق نوشته شده است. سید شبر نیز نسخه‌ای از آن را در کتاب «علامات الظهور» آورده است. قاضی سعید قمی (-۱۱۰۳ق) نیز نسخه کوتاهی از آن را در «شرح حدیث غمامه» آورده و ابوالقاسم قمی (-۱۲۳۱) بخشی از آن را شرح کرده و در دنبال کتاب «جامع الشتات» چاپ شده است. این خطبه نسخه‌های گوناگون، کوتاه و بلند دارد، آغاز نسخه‌ها نیز گوناگون است. کشف الظنون و الذریعه آغاز آن را چنین آورده‌اند: «الحمدلله بدیع السماوات و فاطرها، و ساطح المدحیات و قادرها ... و مدبر الافلاک و مسیرها، الی أن قال سلمان: فقام الیه سوید بن نوفل الهلالی من لفیف الخوارج ... أنا آیة الجبار، انا حقیقة الاسرار ... انا الاول انا الاخر ...» سپس مالک اشتر برخاسته پرسشی می‌کند و پاسخی می‌شنود و حضرت علی باز به سخنرانی ادامه داده «انا ... انا ...» می‌گوید، ناگاه سوید پسر نوفل فریاد کشیده می‌میرد. سپس مقداد پسر اسود برخاسته پرسشی کرده و پاسخی شنیده و تا سخنرانی پایان می‌یابد. گزارش دیگر این خطبه به میر سید شریف گرگانی (-۸۱۶) نسبت داده شده است. (علینقی منزوی)
هدف نویسنده توضیح بیان برخی از نکات مهم و دقیق خطبة البیان به خصوص فرموده حضرت علی (ع) «انا الاول و الاخر و الظاهر و الباطن و انا بکل شیء علیم» است که در ادامه آن به نکات ظریف برخی دیگر از عبارات این خطبه نیز اشاره نموده است ولی کلیه مباحث آن حول محور همان جمله «انا الاول» می‌گردد. در این رساله بیشتر به اشکالاتی که بر خطبه وارد شده از جنبه اعتقادی پاسخ می‌گوید و در گفته‌های خود به آیات کریمه و روایات و اشعار استشهاد می‌کند، در برخی نسخه‌ها تألیف آن به میر سید شریف گرگانی نسبت داده شده است.

آغاز: سپاس نامحصور نثار ذات علی عظیمی است که خطبه بیان معنی بدیع او را بر منابر وجود هر موجود بنهج بلاغت متذکر می‌گردد

انجام: هر که داند علی بدین توجیه ×× می‌شود سرور بنی آدم. انا باب حطتهم و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم و صلی الله علی محمد و آله ... اجمعین

[دنا ۶۴۹/۶ (۱۰ نسخه)؛ مکتبة امیرالمؤمنین ۴۴۰/۲ و ۴۴۱/۲؛ الذریعه ۲۱۹/۱۳؛ فهرستواره منزوی ۵۴۵/۷]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۱۵/۲۶

خط: نستعلیق ترک، بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۱۳ق؛ در پایان برگ ۶۷ نام چند فرقه از شیعه؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۱۹۹]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق ترک، کا: محمد بن سعدالله، تا: ۹۱۳ق؛ در پایان نسخه چنین نوشته شده: «تمت بحمدالله و فیضه رسالة شرح خطبة البیان سید شریف (ره)»، و بدین سبب من در این فهرست ج۱ص ۱۹۹ آن را منسوب به میرسید شریف گرگانی (-۸۱۶ق) یادداشت کردم، ولی تندروی‌ها و غلوهایی که در این رساله درباره علی (ع) هست با فکر میرسید شرف ناسازگار است، و شاید که این کتابچه از سید شریف نگارنده «ذره نامه» باشد؛ ۷گ [ف: ۲ - ۱۰۸]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۹۴۳

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه پارچه مشکی، ۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۸×۲۰سم [ف: ۲۶ - ۳۱۰]

۴. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۴۶/۲ - ج

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ در متن آن خود خطبة البیان است با ترجمه پاره‌ای از بندهای آن به فارسی، پس از این بندی است از تاج الشیوخ به فارسی درباره لقب خواستن محمود غزنوی از دربار خلافت، نسخه را محمد رضا برای شمسا میرزا صادق نوشته؛ ۴گ (هامش ۱۴پ-۱۷پ) [ف: - ۱۴۶]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۴۷/۲۳

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس آمده؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۰ص(۵۵۶-۵۶۵)،اندازه:۹/۸×۱۸/۷سم[ف: ۵ - ۷۰]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۹۶/۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** که بلند است و بزرگ است و صلی الله علی محمد و آله اجمعین و صلوات بر محمد و آل و برهمه ایشان

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد طاهر، تا: ذیحجه ۱۲۱۰ق؛

کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۱۵۲-۱۵۷)، ۳۱ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۳/۵×۲۴سم [ف: ۱۰ - ۱۷۴۴]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۶۱۲/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** یعنی منم بنده خدای خویش و نیست هیچ احوال گردیدن من و هیچ قوت و نصرت الا به تو که خدایی و از او بالاتر هیچ نیست و صلی الله ...

در فهرست ناشناس آمده؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۵۴ص (۸۶-۱۳۹) [ف: ۳۶ - ۱۷۰]

۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۷۵۲

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۸گ (۷پ-۱۴)، ۱۴ سطر (۸/۵×۱۷)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [رایانه]

۹. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۴۷۶/۲

آغاز: برابر

در فهرست ناشناس آمده؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۴گ (۲۹پ-۴۲ر)، اندازه: ۹×۱۵/۵سم [ف: ۲ - ۱۶۶]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۲۹۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گ (۹پ-۱۷ر)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۶ - ۲۷۵]

● **شرح خطبة البیان** / شرح حدیث / ترکی

š.-e xotbat-ol-bayān

حسین بن سید غیبی

hoseyn ebn-e seyyed-e qeybī

وابسته به: خطبة البیان = خطبة الافتخار = الملحمة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

شرحی است ترکی بر خطبه البیان منسوب به امیرالمؤمنین علیه السلام، مؤلف این خطبه را در هفتاد بخش شرح کرده و هر قسمت از خطبه البیان را یک «کلمه» نامیده است (کلمه اول، کلمه دوم ... کلمه هفتادم). نسخه‌ای از آن در کتابخانه گلپایگانی است که از حسین بن سید غیبی دانسته شده است.

آغاز: بسمله حمد بی حد و ستایش بی عد الذی لم یلد و لم یولد ... اما بعد ای طالب اگر بیلمك دیلر سنگ که کیمدر اول شاه اولیا ... کلمه اول اما خطبة البیانونك اول کلمه سنده بویور مشدوراول امام تمام وهمام نظام یعنی حضرت علی علیه السلام انه قال: أنا الذی عندی مفاتح لایعلمها بعد محمد غیری

انجام: و بیله اهل نه وجه ایله گمراه اولدوغی بیلنه بسی خطبة البیان تمام اولدی و الله اعلم بالصواب.

[کشف الظنون ۷۱۵/۱؛ دنا ۶۵۰/۶]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۴۱-۶/۱۳۱

آغاز و انجام: برابر

از اول تا آخر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۹۸۵ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۱گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۵۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۱۴۴

آغاز: نه بحر ایدی آننك کو نکلی عجب کیم ×× سو زیننك هر بری پر کوهر ایدی؛ **انجام:** برابر

در فهرست بدون نام مؤلف است؛ خط: نسخ، کا: ولی الله بن ملافدا علی، تا: ۱۱۴۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۱۳ - ۳۴۹]

۳. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۱۶

خط: ادعیه نسخ معرب، کا: مصطفی رسمی چاووش زاده، بی‌تا؛ مجدول [ف: - ۱۳]

● **شرح خطبة البیان** / شرح حدیث / فارسی

š.-e xotbat-ol-bayān

مجلسی، محمد تقی بن مقصود علی، ۱۰۰۳؟ - ۱۰۷۰ قمری

majlesī, mohammad taqī ebn-e maqsūd ‘alī (1595 - 1660)

وابسته به: خطبة البیان = خطبة الافتخار = الملحمة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

اهداء به: شاه عباس صفوی

شرح مختصری است بر خطبة البیان مولی امیر المؤمنین از محمد تقی مجلسی که در دیباچه آن از خود نام برده است. در آغاز مقدمه‌ای از آیات و روایات در فضایل امام علی و اهل بیت علیهم السلام آورده است.

آغاز: سبحان من تقدس بجلال عظمته عن أن تحیط به اوهام العارفین و تعالی بعظمة کبریائه عن أن تناله افکار الواصلین

انجام: و این مقام گنجایش آنها ندارد. تمام شد بتوفیق الله تعالی.

۱. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۱۵۷۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن یشمی، ۱۲۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۶×۲۰/۸سم [ف: ۳ - ۵۰۱]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۲۵۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** تاسعهم مهدیهم و قائمهم لایفارقون کتاب الله و لایفارقهم حتی یردوا علی رسول الله صلی الله علیه و آله حوضه.

ظاهراً فقط مقدمه را داراست؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ یا ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۸۷]

● **شرح خطبة البیان** / شرح حدیث / فارسی

š.-e xotbat-ol bayān

میرزای قمی، ابوالقاسم بن محمد حسن، ۱۱۵۱ - ۱۲۳۱ قمری

mīrzā-ye qomī, ab-ol-qāsem ebn-e mohammad hasan (1739 - 1816)

وابسته به: خطبة البيان = خطبة الافتخار = الملحمة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

تاریخ تألیف: ۸ رمضان ۱۳۱۳ق؛ محل تألیف: قم

مولی علی اصغر می‌پرسد که جمله «انا خالق السماوات و الارض و انا الرازق» در خطبة البیان منسوب به امام علی علیه السلام دیده می‌شود، آیا این جمله صحیح است و معنی آن چیست؟ مؤلف در پاسخ این سؤال رساله حاضر را در دو «فصل» نگاشته: ۱. معنی جمله بنا بر این‌که این گفته صحت نداشته باشد؛ ۲. بنا بر این‌که صحت داشته باشد.

آغاز: سبحان من دانت له السموات و الارض بالعبودية و حمداً لمن شهود له جميع الخلايق ... اما بعد، این چند کلمه ای است حسب الاقتضای عالی جناب ... مولانا علی اصغر ... و حاصل آن اینکه در خطبة البیان که منسوب است به جناب یعسوب الدین ...

انجام: پس باید چشم گشود و از حقیقت غافل نشد باینجا ختم می‌کنم کلام را ختم الله امورنا بالحسنی. و جعل لنا الآخرة خيراً من الاولى ... و الحمد لله أولاً و آخراً و باطناً.

چاپ: طهران، سنگی، ۱۳۱۱ق، رحلی (جامع الشتات: صص ۷۸۶-۷۹۶)

[دنا ۶/۶۵۰؛ الذريعة ۲۱۰/۱۳؛ مكتبة اميرالمؤمنين ۱۸۸/۱]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۰۶عکسی

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: کتابخانه شخصی مرحوم آیت الله حاج سیدحسن سید قمی؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: پنج‌شنبه ۸ رمضان ۱۲۱۳ق، جا: قم؛ مصحح، محشی از مؤلف، باخط خوردگی؛ مهر: «از کتب موقوفه مرحوم میرزا ابو طالب قمی»؛ ۲۴ص، ۲۸ سطر [عکسی ف: ۴ - ۲۱۰]

۲. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۱۳/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: هادی، تا: ۱۳ شعبان ۱۲۲۴ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم[ف مخ-۱۱۲]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۲۰/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۲۶ق؛ ۱۸گ (۹۱پ-۱۰۸ر). [ف: ۵ - ۱۱۹۳]

۴. گلپایگان؛ امام جمعه، محمد حسن؛ شماره نسخه:۳/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲ ربیع الاول ۱۲۲۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۸گ (۱۲۲پ-۱۲۹پ)، ۳۶ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۲۹/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۱۱۸]

۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۶۲۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عباس بن محمد حسین دیزجی، تا: پنج‌شنبه ۱۵ صفر ۱۲۴۹ق؛ ۱۶گ (۱-۱۶پ)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۸۸]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۸۲۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: سلیمان بن حسن، تا: ۱۲۹۵ق؛ مجدول؛ جلد: مقوایی، ۲۵گ (۱پ-۲۵ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۸ - ۲۴]

● شرح خطبة البیان / شرح حدیث / فارسی

š.-e xotbat-ol-bayān

قدس شریفی، فهیم السلطان، ق۱۴ قمری

qods šarīfī, fahīm-os-soltān (- 20c)

وابسته به: خطبة البيان = خطبة الافتخار = الملحمة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

شرح و ترجمه‌ای است از خطبة البیان منسوب به امیرالمؤمنین (ع) که نویسنده با استفاده از کتاب‌های شرح این خطبه ازجمله کتاب‌های مشرق الانوار حافظ رجب برسی و معالم التأویل و البیان راز شیرازی و غیره بدان دست زده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۸۷

آغاز: با کمک و اسعانت از رب جلیل و خالق عظیم و توجه نظر اعلیحضرت اقدس ولی عصر عجل الله فرجه و بدون هیچ شائبه غرض و تعصبی در تألیفات موجز و مختصر و مفید خودمان؛

انجام: امید دام زودتر وسایل چاپ آن را تهیه فرماید که در دسترس برادران دینی ام قرار گیرد.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹ شوال ۱۳۹۳ق؛ بالغ بر نصف کتاب تایپ شده و نصف دیگر خطی و دستنویس است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۹گ، اندازه: ۲۰×۲۳سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۱۸]

● شرح خطبة البیان / شرح حدیث / فارسی

š.-e xotbat-ol-bayān

وابسته به: خطبة البيان = خطبة الافتخار = الملحمة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

غیر همانند:

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۰۵۸/۴

آغاز: بسمله، حمدله، هذا خطبة البيان عن امير المؤمنين علی بن ابيطالب علی منبر البصرة ثم قال يا اهل البصرة ... گفت توانگران امت محمد بشام اند و درویشان است محمد ببصره و کوفه؛

انجام: و پر از نعمت و کوه سیاه بی میوه بدست چپ وی رود
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۸۵ق؛ کاغذ: ختایی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۵گ (۸۲پ-۸۶ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳/۴×۱۷/۹سم [ف: ۵- ۴۱۷]

۲. فردوس؛ مدرسه حبیبیه؛ شماره نسخه:۲۰/۳۸ درحاشیه

آغاز: بسمله روایتست از ابن عبدالفتاح رضی الله عنه که او از محبان خاندان بود و او از عبدالرحمن مکی که چون عثمان را بقتل آوردند بعد از چند روی معاویه ابن ابو سفیان؛ **انجام:** انا موصوف بالف صفة من اوصاف الله غیر الالوهیه، یعنی منم که موصوفم بهر از صفت از اوصاف خدای تعالی بغیر الوهیت او و امر خدایی او کما قال سبحانه و تعالی الاله الخلق ...
خط: نستعلیق، کا: معین شیرازی، تا: ۹۰۹ق، جا: تبریز؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰گ (۴۸۱ر-۴۹۰ر)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف مخ]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۹۸/۳۳

آغاز: روایت است از ابن عبدالفتاح رض که او از محبان خاندان بود؛ **انجام:** بغیر الوهیت او و امر حقیقی او کما قال سبحانه و تعالی الا له الخلق و الامر تبارک الله ... و آله اجمعین
بروایت از ابن عبدالفتاح از عبدالرحمن که علی آن را برای معاویه پس از مرگ عثمان بعنوان اثبات برتری خود ساخته است؛ بی‌کا، تا: ۹۲۰ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱ص (۳۷۹-۳۹۹)، ۲۰ سطر (۱۲×۲۰)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [ف: ۹ - ۱۰۰۸]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۰۴۸/۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی رسوله محمد افضل المرسلین و علی آله و عترته الطاهرین. اما بعد بدان که ابتدای خطبه البیان که حضرت امیرالمومنین و امام المتقین علی بن ابی طالب علیه الصلوة و السلم فرموده بود این است که انا الذی عندی مفاتیح الغیب لا یعلمها بعد محمد غیری؛ **انجام:** یعنی منم موصوف به هزار صفت از اوصاف خدای تعالی به غیر الوهیت او و امر حقیقی اوکما قال الله تعالی الا له الخلق و الامر تبارک الله رب العالمین و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین الطیبین الطاهرین برحمتک یا ارحم الراحمین.
در این شرح خطبه ۶۸ بند دارد که همه در حاشیه شماره گذاری شده‌اند؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۵۸ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن مشکی، ۱۵گ (۲۱۲پ -۲۲۶ر)، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲/۲×۱۸/۶سم [ف: ۲۹/۲ - ۶۶۷]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۴۴۵/۳۶

آغاز: بسمله، من کلام اکرم الاولیا و افضل اوصیاء و الانام المرتضی لافضل ... انا الذی عندی مفاتیح الغیب ... نقلست باسناد متصل که تأویل این کلمات آنست که معاویة بن ابی سفیان امیرالمؤمنین (ع) را گفت که دست بیعت بمن ده؛ **انجام:** یعنی منم که موصوف شده ام ... اوصاف خدایتعالی بغیر الوهیت، کما قال الله تعالی الا له الخلق و الامر تبارک الله رب العالمین و لاحول و لا قوة الا بالله ...
ترجمه و شرح است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد شاه قاضی، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ جلد: میشن تریاکی، ۹گ (۲۰پ-۲۹ر)، اندازه: ۱۴/۸×۲۶/۱سم [ف: ۸ - ۳۸۵]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۳۷۹/۲۵

آغاز: بسمله. روایتست از ابن عبدالفتاح (رضی) که او از محبان خاندان بود، و او از عبدالرحمان مکی، که چون عثمان را بقتل آوردند بعد از چند روزی معاویة بن ابی سفیان به نزدیک امیرالمؤمنین (ع) فرستاد؛ **انجام:** بغیر الوهیت او و امر حقیقی او، کما قال سبحانه و تعالی: الا اله الحق و الامر تبارک الله رب العالمین. لاحول و لاقوة الا بالله ... و آله اجمعین.
متن منسوب به حضرت علی به روایت از ابن عبدالفتاح، از ناشناس؛ کا: محمد تقی بن حسین خاتون آبادی اصفهانی، تا: ۱۰۵۶ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: ساغری سیاه، ۸گ (۸۵پ-۹۲پ هامش)، اندازه: ۲۱/۱×۳۵/۲سم [ف: ۷ - ۳۷۲]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۲۱/۵

آغاز: هذا شرح لخطبة البیان و هی خطبة لعلی علیه السلام اذ طلب معاویة علیه اللعنة عن امیرالمؤمنین علیه البیعة و الانقیاد نقل جماعة من الثقات - بسمله. الحمدلله العلی المستعان ثم الصلوة علی النبی اولی الامان من بعد هذا اعلم بان المرتضی قد قال فی تفضیله خطبة البیان ... روایت است باسناد متصل؛ **انجام:** واجب الوجود است لاحول و لاقوة الا بالله العلی العظیم و صلی الله علی محمد و آله الطیبین الطاهرین.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۷ق؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج سرخ، ۱۰گ (۱۴۸ر-۱۵۷ر)، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [ف: ۸ - ۶۳۹]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۵۷۲

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین ... اما بعد این ذکریست در شرح خطبةالبیان ... انا الذی عند مفاتیح الغیب؛ **انجام:** اما از برای عزت و ادب حضرت خدای خویش جل جلاله و عم نواله در آخر خطبة.
مشتمل است بر منتخبی از خطبه مفصل و منسوب به حضرت امام علی (ع) که آن را در کوفه، یا بصره در اوصاف و فضایل و علوم و معجزات خود و همچنین برخی از علایم آخرالزمان ایراد فرموده‌اند. مترجم پس از آوردن هر فقره از خطبه به ترجمه و توضیح و بیان آن پرداخته و با آوردن دلایل قرآنی و روایی و اقوال علما به تأویل و توجیه و اثبات گفتار آن حضرت می‌پردازد. مترجم شناخته نشد لکن کلماتی چون امیرالمؤمنین عثمان و مصطفی صلی الله علیه و سلم به ظاهر چنین می‌نماید که وی اهل سنت باشد. ولی مطالب او و تجزیه و تحلیل‌هایش حکایت از تشیع او دارد. اینک توجه شما را به برخی از بیانات و تفسیرات او جلب می‌کنیم «علی علیه السلام فرموده انا اعلم بتأویل القرآن و الکتب السالفة ... دلیل برصحت قول وی آنست که خدای تعالی فرموده است لایعلم الا الله والراسخون فی العلم ... و اجماع علماء

اهل البیت آن است که راسخون علم بعد از پیغامبر صلی الله علیه و سلم ائمه معصومین اند سؤال اگر گویند بغیر از ایشان نیز راسخ علم بوده اند چگونه تو استثنا بائمه صادقین علیهم السلام کردی جواب از بهرانک ایشان اهل بیت رسولند و ایزد تعالی علم بخاندان رسول فرستاد و غیر ایشان راسخان مجازی باشند ... انا متکلم بکل لغة فی الدنیا دلیل برصحت این قول آنست که اجماع امتست که امیرالمؤمنین علی علیه السلام بهفتاد و دو زبان که درعالم مشهور ست با همه زبان ایشان سخن گفته است و این یک علامت بود از علامت امامت ... انا معصوم من عندالله ... دلیل بر صحت این قول آنست که اگر امیرالمؤمنین علی علیه السلام بنور امامت معصوم نبودی ایزد تعالی روز غدیر خم بحکم آیة یا ایها الرسول بلغ ما انزل الیك او را وصی محمد نکردی زیرا وصی محمد بحق کسی باشد که همچون پیغامبر علیه الصلوة و السلم معصوم بود و از واجب العصمة علی علیه السلم دریازده فرزندان علیهم السلم عصمت اثر کرده زیرا که عصمت در امام شرطست ...»، این گفتارها و دیگر بیانات او نشانه تشیع اوست. نسخه ذیلاً ناقص و موجودی تا انا موصوف بتسعمائة و تسع و تسعون صفات ... می‌باشد؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ دارای سرلوح مذهب، مجدول؛ کاغذ: نخودی، ۴۸گ، ۱۰ سطر (۱۱/۱×۳/۵)، اندازه: ۹×۱۵/۸سم [ف: ۱۴ - ۱۳۶]

۹. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۴۵/۲

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اما بعد این راساله ای است در بیان شرح خطبة البیان حضرت شاه مردان و میر میدان اما متقیان و حبیب حضرت سبحان

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۱۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲گ (۶۶پ-۷۶پ)، اندازه: ۱۵/۵×۱۹سم [ف: ۲ - ۴۱۷]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۵۰۳

آغاز: بسمله، سخن اول بنام آن معبود کوست فی الارض و السماء موجود؛ **انجام:** روز دریا گذشت همچون برق گشت فرعون ناسلیان غرق

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ ضمیمه نسخه ش ۲۸۵۰۲ [رایانه]

۱۱. فردوس؛ مدرسه حبیبیه؛ شماره نسخه:۸۹/۳

آغاز: روایتست از عبدالفتاح رضی الله عنه که او از محبان خاندان بود و او از عبدالرحمن مکی؛ **انجام:** یعنی منم که موصوفم بهزار صفت از اوصاف خدای تعالی بغیر از الوهیت او و امر ... او کما قال الله سبحانه و تعالی الا له الخلق و الامر و تبارک الله.

مؤلف در این رساله قسمت‌هایی از خطبة البیان امیرالمؤمنین علیه السلام را ذکر کرده و به تأویل و تفسیر آن با استفاده از آیات و روایات پرداخته است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ (۲۴پ-۳۵ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ]

۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۶۶۵/۲۴-۵۸/۱۱۵

آغاز: ومنه حسبک الله و من اتبعک ای هو کافیک. والحسیب المحاسب ومنه: قل کفی بنفسک الیوم علیك حسیبا

شرح مزجی است بر خطبة البیان که به امام علی علیه السلام منسوب است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۰گ (۱۶۴-۱۷۳)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۵۵۴]

← شرح الخطبة البطیحیة > شرح الخطبة التطنجیة

● شرح خطبة تحریر القواعد المنطقیة / منطق / عربی

š.-u xuṭbat-i taḥrīr-il-qawā‘id-il-manṭiqīyya

وابسته به: تحریر القواعد المنطقیة فی شرح رسالة الشمسیة؛ قطب الدین رازی، محمد بن محمد (۶۹۴-۷۶۶ق)

شرحی مزجی است بر خطبه شرح شمسیه قطب الدین رازی.

اراک؛ کتابخانه مدرسه حاج محمد ابراهیم؛ شماره نسخه:۷۵/۴

آغاز: بسمله ان ابهی درر اعلم ان للمنطقین طرفا فی تصدیر الکتاب بعضهم یصدر الکتاب بالاجمله الاسمیة الدلاله علی الدوام؛ **انجام:** و هی الجارجة و المراد و مهنا النعمة لانه اذا جمع الید علی الایدی علی الایادی یکون المراد منها النعم و اما اذاکان بمعنی الجارجة فلا یجمع علی الایادی الله یعلم تم سنه ۱۲۳۱

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۱ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ (۲۹۶ر-۳۰۲ر)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [دو کتابخانه اراک: - ۱۰۳]

● شرح خطبة تحریر القواعد المنطقیة / منطق / عربی

š.-u xuṭbat-i taḥrīr-il qawā‘id-il manṭiqīyya

وابسته به: تحریر القواعد المنطقیة فی شرح رسالة الشمسیة؛ قطب الدین رازی، محمد بن محمد (۶۹۴-۷۶۶ق)

اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۷۲/۳

آغاز: ان ابهی درر تنظم بنان البیان ابهی اسم ان و هو افعل التفضیل من البهاء و هو الحسن الفائق

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۶گ (۱۵۲پ-۱۵۷ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۲ - ۲۰]

← شرح خطبه تطنجیه > شرح الخطبة التطنجیة

● شرح الخطبة التطنجیة = شرح الخطبة البطیحیة = ارشاد المسترشدین / شرح حدیث / عربی

š.-ul xuṭbat-it taṭnajīyya = š.-ul xuṭbat-il baṭīḥīyya = iršād-ul mustaršidīn

رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ - ۱۲۵۹ قمری

raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)

وابسته به: الخطبة الطنتجیة = الخطبة التطنجیة؛ منسوب به علی بن

ابی طالب (ع)، امام اول (–۴۰)
تاریخ تألیف: ذیقعده ۱۲۳۵ق
شرحی است مفصل بر خطبه موسوم به طتنجیه منسوب به حضرت امیرالمؤمنین (ع). این خطبه در کتاب نهج البلاغه مندرج نیست. حافظ رجب آن را در کتاب مشارق الانوار آورده و درباره آن گفته است: «ظاهرها انیق و باطنها عمیق فلیحذر من سوء ظنه فان فیها من تنزیه الخالق ما لایطیقها احد من الخلایق». گفته می‌شود در منزلی بین مدینه و کوفه بیان فرموده‌اند و مشتمل بر حکمت و فضایل بسیار می‌باشد. مؤلف ابتدا قسمتی از خطبه را آورده سپس مفصلاً به شرح می‌پردازد. نویسنده که آن را به درخواست عده‌ای شرح کرد آراء علما را در قبول یا رد این خطبه و امثال آن چون خطبة البیان، خطبة الافتخار و ... به چهار دسته تقسیم نموده و گفته است: «ان العلماء ... تشعبوا علی اربع شعب»: الاولی: طرحوا هذه الاخبار و اسقطوها من نظر الاعتبار و قالوا انها اخبار احاد لاتفید علما و عملا ...؛ الثانیة: توقفوا فی تصدیقها و تکذیبها حیث را و شیوع هذه الاخبار و تکررها و نوارها فی کتب الفرقة المحقة و ورود الادعیة الکثیرة بمضمونها ...؛ الثالثة: تلقوها بالقبول و شهدوا علی حقیقتها لکنهم حاولوا معرفتها بالعقول و لم یستندوا الی آل الرسول علیهم السلام ...؛ الرابعة: عملوا بمقتضی قوله تعالی فلا و ربک لایومنون ... و هم المتبعون لقادة الدین الائمة الهادین ...

آغاز: الحمدلله ... اما بعد فیقول العبد الفقیر ... ان بعض السادات الاجلاء النبلاء حرسه الله تعالی عن کل ضراء والاواء وایده بصنوف النعماء والالاء

انجام: فاذا فهمت هذه الدقیقة فهمت ان اللحوق مساوق للادراک.

چاپ: مکرر چاپ شده

[الذریعة ۲۰۱/۷: متن، رقم ۱۸۹ و ۲۱۹/۱۳ رقم ۷۷۸ و۲۱۱/۱۳: شرح؛ دنا ۶۵۱/۶ (۲۸ نسخه)]

۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۳۸۸/۵

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۲۵ق [باید ۱۲۳۵ باشد و احتمالاً صرفاً تاریخ تألیف است]؛ جلد: تیماج عنابی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ – ۲۳۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۳۴۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۳۵ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۲۸گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ – ۳۷۹]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۳۴

همان نسخه بالا [اهدائی ف: – ۱۵۰]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۳ق؛ از روی نسخه به خط مؤلف انتساخ شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ مذهب، ۲۲۳گ، ۳۱ سطر (۹×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۵/۵سم [ف: ۷ – ۳۶۸]

۴. کرمانشاه؛ مدرسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۵۱/۲

جلد اول؛ خط: نسخ، کا: محمد قاسم بن حسنقلی سرجامی، تا: ۱۲۵۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۵گ (۲۲پ–۲۱۶پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: – ۴۴]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۹۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: مراغی، حسن بن محمد باقر، تا: ۱۲۵۴ق؛ صدر نسخه ۸ برگ در فضائل امیر المونین علی (ع) از بحارالانوار آمد [رایانه]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۳۷۰

آغاز: بسمله الحمد لله رب العالمین ... فیقول العبد ... هذا هو الجزء الثانی فی شرح الخطبة الشریفة المشهورة بالطتنجیة؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: عبدالجلیل بن محمد حسین، تا: جمعه ۱۸ شوال ۱۲۵۷ق، جا: کربلا؛ مصحح؛ مهر: کتابخانه فضل الله نوری؛ جلد: میشن عنابی، ۲۰۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۷/۲ – ۸۳]

۷. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۹۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالعلی بن محمد صالح، تا: ۱۲۵۷–۱۲۵۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۳۶۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۳۱/۵ سم [ف: ۲ – ۸۶۴]

۸. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۳۳۵

جزء دوم؛ خط: نسخ، کا: محمد حسین قائنی شاهد ختی، تا: دهه دوم ربیع الاول ۱۲۵۹ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ – ۴۲]

۹. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۳۵۴

جزء اول؛ خط: نسخ، کا: محمد حسین شاهد ختی قائنی، تا: دهه دوم محرم ۱۲۵۹ق، جا: مشهد رضوی، برای برادرش ملا عبدالمطلب؛ با علامت بلاغ؛ جلد: تیماج زرد مذهب، ۲۴۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ – ۵۲]

۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۱۳۵–۵۵/۱۰۵

آغاز: لتنبیه و ارشاد المسترشدین مقدمة اعلم ان العلماء فی هذه الخطبة الشریفة و امثالها من الخطب لخطبة البیان و خطبة الافتخار و غیرها

جزء اول و دوم؛ خط: نسخ، کا: مهدی بن محمد ولی خوئی، تا: جمعه ۲۴ جمادی الاول ۱۲۵۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: ملا محمد علی مازندرانی؛ ۳۲۷گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ – ۲۴۳۰]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۸۶۶

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین؛ **انجام:** برابر

ج۲؛ خط: نسخ، کا: محمدتقی، تا: ۱۲۶۰ق؛ واقف: قطب المحدثین، بهمن ۱۳۳۸؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج ماشی، ۲۱۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹/۲سم [ف: ۱۴ - ۲۹۱]

۱۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۷

خط: نسخ، کا: محمد مهدی بن حاج علی اکبر، تا: دوشنبه ۲۴ رجب ۱۲۶۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰۲گ، ۲۰ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: - ۵۷۵]

۱۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۲۵

آغاز: بسمله، حمدله، صلات. فیقول ... محمد کاظم بن محمد قاسم الحسینی الرشتی. هذه هو الجزء الثانی من شرح الخطبة الشریفة؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲۴ صفر ۱۲۶۰ق؛ از روی نسخه‌ای نوشته شده که سخن شارح به پایان نرسیده بوده؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۵گ، ۱۹ سطر (۵/۵×۱۵)، اندازه: ۱۱×۲۶سم [ف: ۱ - ۱۴۹]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۵۴۱

آغاز و انجام: برابر

شامل هر دو جزء اول و دوم؛ خط: نسخ، کا: علی اصغر بن جبار دهنوی، تا: رمضان ۱۲۶۴ق؛ مجدول، دارای کمند؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶۰گ، ۲۹سطر (۱۱×۲۰/۵)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۵۱ - ۲۴]

۱۵. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۸۳

خط: نسخ، کا: علی رضا بن حسن، تا: ربیع الثانی ۱۲۶۴ق [ف: ۳ - ۹۲]

۱۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۶۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** فقد القیت علیك بذرا من الجنة وسقتها بماء الكوثر یا اسعدك لوحفظتها عن الضیاع والله خلیفتی علیك و لاحول و لاقوة

جزء اول و دوم؛ خط: نسخ، کا: عبدالله بن ابراهیم تبریزی، تا: شوال ۱۲۶۵ق؛ مهر: «یا رب سهل امور جواد» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۳۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۳۱سم [ف مخ - ۳- ۱۱۹۰]

۱۷. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۱۷۵

هر دو جلد؛ خط: نسخ خوب، کا: علی اصغر بن عبدالجبار دهنوی، تا: ۱۲۶۶ق؛ حدیث «ولایة علی بن ابیطالب حصنی» را با اسناد و رواة و خواص آن با خط شکسته خوبی نوشته و در آخر می‌نویسد (در شهر رجب ۱۲۷۲ در نمازخانه ارک دارالعلم شیراز تحریر شد)؛ مهر: علی بن محمد جعفر [ف: - ۸۱]

۱۸. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۳۸

جز دوم کتاب؛ خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد حسینی کدکنی خراسانی، تا: عصر مؤلف، جا: کاظمین؛ با اشعاری از حضرت امیرالمومنین (ع) و یادداشتی به نقل از شیخ احمد احسایی؛ تاریخ وقف: رجب ۱۲۶۷ق؛ جلد: تیماج سبز، ۱۸۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۲۴]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۴۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد مهدی اصطهباناتی شیرازی، تا: سه‌شنبه ۲۷ شوال ۱۲۷۵ق؛ واقف: نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۴۴گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۰×۳۳سم [ف: ۵ - ۱۸۲]

۲۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۳۸/۲-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا كالقدرة و بالغ الحكمة اما تری الرجل فانه مرة ...

حدود یک چهارم جلد یکم آن؛ خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: پیش از ۱۲۸۹ق؛ افتادگی: انجام؛ ۲۳۳ص (۱۸۲-۴۱۴) [عکسی ف: ۱ - ۲۲۹]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۳۱

جزو یکم؛خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در پایان حدیث «بئر ذات العلم»است در ۴ص، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۶گ، ۲۵ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۲۶۵]

۲۲. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۴۴

آغاز: فان كان قد حبست الابدان كلها فی البدن السافل كانت المدارك و المشاعر ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، در عصر مؤلف؛ افتادگی: انجام؛ ۲۹۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۴۳]

۲۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۶۱۴-عکسی

آغاز: برابر

با یادداشت «این کتاب مشتمل بر جزء اول و دوم شرح خطبه طتنجیه [چنین] است»؛ خط: نسخ خوب، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۵۷۱ص، ۲۴ سطر (۱۲/۵×۲۱)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ - ۲۲۹]

۲۴. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۱۳

جلد دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۳ - ۹۲]

۲۵. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۱۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۱۹۰گ، ۲۱ سطر (۱۰×۱۹)، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۱ - ۵۶]

۲۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۲۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی رشتی، تا: قرن ۱۳؛ با یادداشتی به خط کاتب: «این کتاب شرح خطبه تطنجیه - از مصنفات مرحوم حاجی سید کاظم رشتی اعلی الله مقامه که آن مرحوم بجهة والد مرحوم کاتب الحروف علی ... رشتی داده در کربلای معلی و این متعلق به خود کاتب الحروف است. محرم الحرام ۱۲۹۵»؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۸ سطر (۱۱/۵×۲۱/۵)، اندازه: ۲۰/۵×۳۰/۵سم [ف: ۴ - ۱۸۵۷]

۲۷. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا؛ یک مجلد کلفت [نشریه: ۷ - ۵۳۵]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۲۹۶

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱۱ - ۱۳۹]

۲۹. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۲۷۹

خط: نسخ و شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رحلی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۴]

● شرح خطبة التطنجية / شرح حدیث -

š.-u xuṭbat-it-taṭanjīyya

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵ - ۱۲۸۸ قمری

kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810 - 1871)

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۵۵۷/۲

خط: نسخ، کا: محمد شفیع بن محمود ارموی، تا: ۱۲۹۱-۱۲۹۹ق، جا: کربلا؛ همراه آن یک رساله از زین العابدین بن محمد حسین کرمانی است که در ۱۴ ذیحجه ۱۲۹۱ نوشته شده است، پس از این رساله عرفانی یک فائده است و پس از شرح خطبه تطنجیه پاسخ سید حسن است و فائده‌ای از آقا علی؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹/۵سم [ف: ۵ - ۴۵]

← شرح خطبه تمجیدیه > شرح خطبة التوحید

● شرح خطبة التوحید = ترجمه خطبة الغراء / فلسفه / فارسی

š.-e xotbat-ot-tovhīd = t.-ye xotbat-ol-qarrā’

خیام، عمر بن ابراهیم، - ۵۱۷ ؟ قمری

xayyām, ‘omar ebn-e ebrāhīm (- 1124)

وابسته به: الخطبة التوحیدیة = الخطبة الغراء = التمجید = العطیة الالهیة = التسبیحیة = الکلمة الالهیة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

تاریخ تألیف: ۴۷۲ق؛ محل تألیف: اصفهان

متن از ابوعلی سیناست، ترجمه منسوب به عمر خیام است و در سرآغاز نسخه شماره ۱۰۴۶ دانشگاه تهران آمده که آن را به سال ۴۷۲ق به خواهش مردم اصفهان ترجمه کرده است.

آغاز: خطبه و مناجات: سبحانک الجبار الا له القهار، لاتدرکه الابصار اولا یمثله الافکار ... شرح: قال الشیخ نادرة الفلک ابو الفتح عمر بن ابراهیم الخیام: لقد استدعی منی جماعة من الاخوان باصفهان فی سنة اثنین و سبعین و اربعمائة ترجمه الخطبة التی انشاها الشیخ الرئیس ابو علی ابن سینا، فاجبتهم الی ذلک و اقول: پاکا پادشاه کامکار و ایزد کامکار خداوندی که آغاز همه چیزها از اوست و انجام همه چیزها بدوست و ایزد جل جلاله جوهر نیست.

انجام: شرح: خداوند ما و آفریدگار ما وخداوند و افریدگار مبادی، ما ترا جوئیم و ترا پرستیم و از تو خواهیم و توکل بر تو کنیم، که آغاز همه چیزها از توست و بازگشت همه چیزها بتو است.

چاپ: به کوشش سعید نفیسی، شرق، ۱: ۴۴۹-۴۶۲.

[دنا ۶۵۲/۶ (۱۳ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۸۰۷/۲؛ الذریعة ۲۰۲/۷ و ۲۱۲/۱۳؛ ریحانة الادب: ۱۹۸/۲؛ فهرست مصنفات ابن سینا: ۹۹؛ معجم المؤلفین: ۲۶۹/۷؛ فهرستواره منزوی ۱۰۱/۶]

شرح و حواشی:

۱- تفسیر «سبحان الملک القهار»؛ خیام، عمر بن ابراهیم (-۵۱۷)

۲- شرح خطبة الغراء

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۵۹۰/۷۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: ابوالمجد تبریزی، تا: شنبه ۲۶ صفر ۷۲۳ق؛ جلد: تیماج کرم قهوه‌ای، ۲ص (۳۲۳-۳۲۴)، ۴۱ سطر، اندازه: ۱۹×۳۲سم [ف: ۴۱ - ۸۵]

۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۴۱۰/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۵گ (۱پ-۵ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۹۵]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۹۴/۲

آغاز: فصل ... پاک پادشاه دادار ایزد کامیاب، خود هست که آغاز چیزها ازوست، و انجام و بازگشت همه چیزها بدوست؛

انجام: برابر

خط: نستعلیق بی نقطه، کا: عبدالقادر اردوبادی، تا: قرن ۱۱، جا: شیراز؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۱گ (۹۴ر-۹۴پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲/۳سم [ف: ۸ - ۴۱]

۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۴۲/۸

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱گ (۳۳ر)، ۲۴-۳۳ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۱۷/۵×۲۷سم [ف: - ۱۴۴]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۷۴۸/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۱؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، جلد: مشمعی مشکی، ۳گ (۱۵۹-۱۶۱)، ۲۱ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۳۲ - ۴۰۴]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۴۶/۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: رجبعلی بن جواد علی، تا: ۱۰۶۲ق؛ در میان خطبه این عبارت آمده: «صور عارية عن المواد عالية عن القوة و الاستعداد تجلی لها فاشرقت و طالعها فتلئلئت. فالقی فی هویتها مثاله فاظهر عنها امثالها. و پس از چند سطر: و خلق الانسان ذا نفس ناطقة ان زکیها بالعلم و العمل فقد شابه جواهر لوائل العلل. اذا اعتدل مزاجه و عدم الاضداد شاکل بها السبع الشداد ...» اتفاقا در برگ ۵۶پ مجموعه شماره ۴۰۲ این کتابخانه این دو عبارت را

به یکدیگر وصل کرده‌اند و در ابتدای آن جمله «سئل امیر المومنین عن العالم العلوی فاجاب: صور عارية ...» افزوده‌اند، عبارت این ترجمه با دیباچه منظوم ویس و رامین فخرالدین گرگانی (ن-۴۴۶) بسیار شباهت دارد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۹۶-۹۸)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۱ - ۱۳۴]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۶۱۶/۳

خط: نسخ، کا: احمد سروی، تا: ۱۰۷۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۳گ (۲پ-۴ر)، ۲۷ سطر (۱۰×۲۱)، اندازه: ۱۸×۳۱سم [ف: ۱۶ - ۳۰۹]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۸۶/۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: شاه مراد بن نقد علی فراهانی ورامینی، تا: ۱۰۷۲ق؛ در فهرست (۱: ۳۱۵) با شماره ۲۸۶/۶ آمده؛ کاغذ: شرقی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۴۸ر-۴۹ر)، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷/۵سم [میراث شهاب: ۴۲ - ۱۲۱]

۹. یزد؛ علومی یزدی، محمود؛ شماره نسخه:بدون شماره/۴

بی‌کا، تا: ۱۰۷۹ق [نشریه: ۷ - ۷۱۲]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۲۹۲/۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۲ و ۱۰۸۳ق؛ با نشان «بلغ قبالا» مقابله شده؛ جلد: تیماج سیاه، ۴ص (۲۱۲-۲۱۵)، سطور چلیپا، قطع: بیاضی [ف: ۳۳/۲ - ۶۷]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۶۱۲۳

بی‌کا، تا: ۱۰۹۴ق [الفبائی: - ۳۳۵]

۱۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۲۱۶/۵

بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱ص(۱۱) [ف: ۳ - ۴۱۰]

۱۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۹۱۲/۹۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۶ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج حنایی، ۱گ (۲۷۱ر-۲۷۱پ)، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۱×۳۵سم [ف: ۳ - ۴۱۰]

● شرح خطبة التوحيد = ترجمه و شرح خطبه توحیدیه حضرت رضا (ع) / شرح حدیث / فارسی

š.-e xotbat-ot towhīd = t. va š.-e xotbe-ye towhīdīyye-ye hazrat-e rezā

مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۰۳۷-۱۱۱۰ قمری

majlesī, mohammad bāqer ebn-e mohammad taqī (1628 - 1699)

وابسته به: خطبة التوحید؛ علی بن موسی (ع)، امام هشتم (۱۵۳-۲۰۳)

شرح استدلالی و تحقیقی است بر خطبه حضرت علی بن موسی الرضا (ع) که آن را در مجلس مأمون عباسی در توحید و شناخت حضرت باری تعالی ایراد فرموده و صدوق آن را در کتاب عیون الاخبار نقل کرده است. در این خطبه شریفه راه‌های معرفت و خداشناسی به نحو مبسوط و جامعی بیان گردیده و علامه مجلسی ترجمه بسیار ساده و روانی از آن ارائه داده و به مناسبت ترجمه فقرات خطبه متعرض بعضی نکات بسیار مهم و علمی می‌شوند. مجلسی می‌گوید: «چون خطبه‌ای از حضرت بضعة سید المرسلین و قره عین سید اشرف الوصین و محرم اسرار رب العالمین ... در توحید و طریق معرفة جناب مقدس ایزدی تعالی شأنه داده شده ... بعضی از محرمان دولت معانی ... این بی‌بضاعت را مأمور ساخته که آن خطبه را به لغت فارسی ترجمه نمایم تا اکثر طوایف انام از آن مائده نعمت ربانی بهره توانند ...».

آغاز: بسمله حمدله وصلاة اما بعد تراب اقدام سالکان مالک یقین محمدباقر بن محمدتقی ... که چون خطبه‌ای از حضرت بضعة سید المرسلین

انجام: و سایر خطبها که مضامین آنها مشارکتی با این خطبه دارد درکتاب بحار الانوار شده است. و الحمدلله اولا و آخراً و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین المقدسین. تمت.

چاپ: تهران، ۱۲۸۸، سنگی؛ ایران، قم، کتابخانه آیة الله مرعشی نجفی، ۱۴۱۲ قمری، سید مهدی رجائی، ۱، در بیست و پنج رساله فارسی

[الذریعة ۹۹/۴ و ۲۱۲/۱۳؛ فیضی قدسی. ص ۹؛ فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث ۶۹/۳؛ کتابشناسی مجلسی ۱۸۴؛ دنا ۶۵۳/۶ (۲۹ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۱۷۷/۶ و ۲۰۵/۹]

۱. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۲۹۰/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با شرح آن در چند فائده، با پنج پیشانی و یک سرلوح [نشریه: ۷ - ۲۳۲]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۰۵۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد کریم بن اسماعیل قاضی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: میشن زرشکی، ۸۳ص (۱-۸۳)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۰ - ۵۰۵]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۹۳/۱۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود ۱۱۲۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ایی، ۳۸ص (۱۸-۵۶)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۸سم [ف: ۵ - ۹۷]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۸۷/۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: ۱۱۲۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶گ (۳۶۲پ-۳۷۷ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۲۱۷]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۶۸/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** مجال بهمین التفات شده و الحمد لله اولا و آخرا و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین.

بی‌کا، تا: ۱۰۶۷-۱۱۲۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، تیماج

مشکی، ۱۵ سطر(۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۰ - ۲۵۰]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۵۱۶/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رضا بن میرعبدالله حسینی دریاباری، تا: ۱۱۲۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷گ(۲۱۰پ-۲۲۶ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۳۰ - ۱۸۸]

۷. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۵۶۴/۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: شمس الدین محمد حسین بن میر محمد یوسف، تا: جمادی الاول ۱۱۳۱ق؛ تملک: باقر بن محمد جعفر نهاوندی واعظ ۱۳۷۰؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶ص (۵۶۹-۵۹۵)، ۱۹ سطر (۱۲/۵×۲۰)، اندازه: ۱۹/۵×۲۸/۵سم [ف: ۲ - ۲۰۳]

۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۶۲۳/۳

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه سلخ رمضان ۱۱۳۱ق؛ مجدول، مصحح، با علامت مقابله؛ ۲۱گ (۴۹پ-۶۹پ)، سطور چلیپایی، اندازه: ۱۰×۱۷سم [محدث ارموی مخ: ۱ - ۳۶۲]

۹. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۲۱۹/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۲ - ۹۷]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۲۸۲/۲

آغاز: آن کلام معجز نظام توانم نمود ومخالفت امر برادران ایمانی و مخادیم روحانی روانی نبود؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد هادی بن ابوطالبا، تا: قرن ۱۲؛ مقابله شده با نسخه ای که از نسخه مؤلف نوشته شده بود؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹گ (۷۳ر-۹۱ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [محدث ارموی مخ: ۱ - ۳۶۲]

۱۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۱۷۳/۸

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی و فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۹گ (۸۳پ-۹۱پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۳ - ۴۱۰]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۸۳۹/۲۴ و ۱۱۸۶/۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ (۳۳۶پ-۳۴۷پ)، اندازه: ۱۵× ۲۳سم [ف: ۲۳ - ۳۱] و [عکسی ف: ۳ - ۴۴۶]

۱۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۸/۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵گ (۸۳ر-۹۷ر)، ۱۸-۲۶ سطر (۹/۵-۱۱× ۱۵-۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۴/۵سم [ف: - ۷۱۲]

۱۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۰۹۰/۱

آغاز: آن کلام معجز نظام توانم نمود و مخالفت امر برادران ایمانی و مخادیم روحانی روانی نبود؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۹گ (۱پ-۲۹پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱ - ۳۶۲]

۱۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۰۶/۴-۵/۱۹۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: مقوا کرم، ۲۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۲ - ۹۱۲]

۱۶. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۱۵/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۳۷گ (۱۲۳پ-۱۵۹ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۲ - ۱۳۶]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۶۴۷/۱

آغاز: و نعم الوکیل بدانکه شیخ صدوق

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۷ق؛ ضمیمه: یک صفحه گفتاری مختصر در اصول دین منقول از رساله محقق قمی و هم مقالی مختصر در صفات کمالی؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج خرمایی، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۳۲۹]

۱۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۷۷/۲۴

کا: سید علی اصغر پسر محمد قاسم طباطبائی زواره‌ای، تا: ۱۳ ذیحجه ۱۲۵۷ق؛ در ۶۷ ر و پ از اصول کافی، در ۶۸ ر-۷۰ر از توحید ابن بابویه و مجالس مفید و امالی طوسی و احتجاج طبرسی و کافی کلینی با تاریخ ۹ صفر ۱۲۶۶، در ۶۹پ و پایان شوال ۱۲۵۷ در ۷۰ر، عنوان «الفرق بین اهل الادیان فی الناس» در ۷۰ر-۷۲ر، از عیون الخبار الرضا و بحار (نوشته ۲۰ شعبان ۱۲۶۰) و صافی فیض کاشانی در ۷۳ر، از مصباح الشریعة و کافی در ۱۰۴ر-۱۰۵ر و از مشارق الانوار و جز آن و از کلمات مکنونه کاشانی در ۱۰۵پ-۱۱۱پ، از اسفار صدرای شیرازی در ۱۱۳ر، از کشف الحقایق نسفی در ۱۱۳پ نوشته شب سه‌شنبه ۲۴ محرم ۱۲۶۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۶۱پ-۶۷ر)، ۳۵ سطر (۱۴×۲۸)، اندازه: ۲۲×۳۹سم [ف: ۱۷ - ۴۱۲]

۱۹. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۲۶۰/۴

خط: نستعلیق، کا: عبدالرحیم بن میر عبدالباقی حسینی، تا: ۱۲۵۸ق، جا: اصفهان (سپاهان)؛ کاغذ: ترمه [نشریه: ۲ - ۹۹]

۲۰. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۳۷۰۶/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: قنبر علی لواسانی، تا: شعبان ۱۲۶۲ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴گ، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲ - ۵۵]

۲۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۹/۴-۵/۷۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن محمد صادق حسنی حسینی خاتون آبادی، تا: شنبه ۱۳ ربیع الاول ۱۲۸۰ق، جا: تهران؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴گ، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۹۱۲]

۲۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۸۰۳/۵-۳۴/۱۷۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابن میرزا اسدالله قدسی، تا: ۱۳ صفر ۱۲۸۴ق؛

مصحح؛ تملک: محسن حسینی جرفادقانی؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲ - ۹۱۱]

۲۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۹۶۷/۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۵ صفر ۱۳۰۹ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف مخ - ۱ - ۴۰۵]

۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۳۹۰

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۶ محرم ۱۳۴۲ق [رایانه]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۹۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: سید احمد بن محمد رضا حسینی خوانساری، تا: اواخر جمادی الاول ۱۳۵۱ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۱گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۱۷/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۸۰]

۲۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۶۶۴

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق و نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۴۴گ (۲پ-۴۵پ)، ۱۱ سطر (۵/۵×۱۱/۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [رایانه]

۲۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۰۳۵/۱

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳ - ۳۵۷]

۲۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۷۲۹/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف مخ - ۱ - ۴۱۱]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۲۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: طباطبائی، عبدالله بن محمد، بی‌تا [رایانه]

● شرح خطبة التوحید / شرح حدیث / عربی

š.-u xuṭbat-it-tawḥīd

ساروی، یحیی بن محمد رضا، ق۱۳ قمری

sāravī, yahyā ebn-e mohammad rezā (- 19c)

وابسته به: خطبة التوحید؛ علی بن موسی (ع)، امام هشتم (۱۵۳-۲۰۳)

تاریخ تألیف: دوشنبه ۵ شعبان ۱۲۰۷ق

شرحی است بر خطبة التوحید منسوب به حضرت رضا (ع). در این گزارش، شرح و متن با هم و دارای هیچ عنوانی نیست و به شیوه فیلسوفان و متکلمان نگارش یافته و در آن کمتر نکته‌های ادبی دیده می‌شود. در آغاز کتاب تمام متن خطبه را با سند آن آورده است. صاحب الذریعه سه گزارش از آن یاد نموده است که هیچیک گزارش مورد گفتگو نیست.

آغاز: بسمله، و به نستعین، بحمدک اللهم یا من ضلت لطائف الاوهام فی بیداء کبریائه و جلاله و کلت السن الفصحاء و مصاقع الخطباء دون نعوت ذاته و وصف جماله و نضبت عن الاشارة الیه

[دنا ۶۵۴/۶؛ الذریعة ۲۱۲/۱۳-۲۱۳]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۹۹۵/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** الغنی یحیی بن محمد علی بن محمد رضا السروی المازندرانی غفرالله له و لو الدیه و لاخو انه المؤمنین و الحمدلله وحده و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین سنه ۱۲۰۷

بی‌کا، تا: ۱۲۰۸ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۵ص (۳۰۶-۴۳۰)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۹ - ۷۰۳]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۴۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** تبدلات و تحولات و مما یناسب ذکره فی هذا المقام هاروی فی الکافی عن ابی عبدالله علیه السلام حیث

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۱گ (۲۶۷پ-۳۰۷پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۸۸]

● شرح خطبة التوحید / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u xuṭbat-it-tawḥīd

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:بدون شماره/۴

از محمد الرازی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [میراث شهاب: س۷ش۱-۲ - ۲۹]

← شرح خطبه توحید امام رضا (ع) ⟵ فیروزجات طوسیه

← شرح خطبه تهلیلیه ⟵ شرح خطبة التوحید

● شرح خطبه حضرت آدم (ع)= خواص خطبه حضرت آدم / شرح دعا / عربی و فارسی

š.-e xotbe-ye hazrat-e ādam = xavass-e xotbe-ye hazrat-e ādam

خطبه‌ای منقول و منسوب به حضرت آدم (ع) که وی می‌خوانده است و در مقدمه آن خواص و فواید بسیاری برای دعا (خطبه) ذکر شده، و در آن آمده که: این خطبه را حضرت اسدالله الغالب علی بن ابی طالب (ع)، هرگز از خود دور نگردانید. نسخه‌ای فارسی با عنوان «رسالة فی خواص خطبة آدم» از مؤلفی ناشناخته در دارالکتب المصریه در قاهره (شماره ۲۲ مجامیع فارسی) موجود است، که ممکن است نظیری برای همین رساله بوده باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:ذیل ۱۴۷

آغاز: اولا اینکه اگر این خطبه نبودی، میان حلال و حرام فرق نبودی و اصل و نصب نیز نبودی و محبت و دوستی نبودی و

جمال و کمال نبودی ...، به برکت این خطبه صدو بیست و چهار هزار پیغمبر آفریده شد ...، (۹۷ر) بسم الله الرحمن الرحیم ثنائی، هو الذی لا اله هو بحق الوهیتک و بحق وحدانیتک؛ **انجام:** و الذین امنوا اشد حباً لله و لو یری الذین ظلموا اذ یرون العذاب، ان القوة لله جمیعاً و ان شدید العقاب

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۹۵ر-۹۹ر)، ۱۵ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [میراث شهاب: س۱۳ ش۱و۲ - ۱۵۶]

● **شرح خطبه حضرت زهرا (ع)** / شرح حدیث / فارسی

š.-e xotbe-ye hazrat-e zahrā

مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۰۳۷-۱۱۱۰ قمری

majlesī, mohammad bāqer ebn-e mohammad taqī (1628 - 1699)

[الذریعة ۲۲۰/۱۳]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۰۲۳/۵-۲۰/۱۴۳

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین والصلوة علی سید الموحدین محمد و عترته المقدسین ... تراب اقدام سالکین مسالک یقین محمد باقر ... بموقف عرض طالبان معارف ربانی ومتعطشان زلال حقایق ایمانی؛ **انجام:** وقد تعداه من اشتمله واز او اول آنکه مراد از اشتمال او نموده است

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۵۵۶]

● **شرح خطبه حضرت علی (ع)** / شرح حدیث / فارسی

š.-e xotba-ye hazrat-e ʻalī

بهبهانی، عبدالله بن محمد، - ۱۳۲۵ ؟ قمری

behbahānī, ʻabd-ol-lāh ebn-e mohammad (- 1907)

شرح خطبه‌ای است که شیخ طوسی در کتاب مصباح المتهجد خود نقل کرده که حضرت امیر المؤمنین علیه السلام در روزهای عید غدیر و جمعه بیان می‌فرموده است. این شرح به روش شیخ احمد احسائی و سید کاظم رشتی نوشته شده و در آن روایات بسیاری نقل می‌کند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۱۹۲/۴

آغاز: روی الشیخ الطوسی فی مصباح متهجده ... و أشهد أن محمداً عبده و رسوله استخلصه فی القدم علی سائر الامم؛ **انجام:** و مقام و مرتبه او بأو ملحق می‌شوند و در زیارت جامعه است فبلغ الله بکم اشرف محل المکرمین و أعلی منازل المقربین

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۱۲گ (۲۲۱ر-۳۳۲پ)، اندازه: ۱۷×۲۰/۵سم [ف: ۱۳ - ۳۹۸]

← شرح خطبة الرضا (ع) ← اللمعات الرضویة فی شرح الخطبة الرضویة

● **شرح خطبة الزوراء = حاشیة خطبة رسالة الزوراء** /

فلسفه / عربی

š.-u xuṭbat-iz zawrā’ = ḥāšīyat-u xuṭbat-i r.-iz zawrā’

دوانی، محمد بن اسعد، ۸۳۰ - ۹۰۸ ؟ قمری

davvānī, mohammad ebn-e as‘ad (1427 - 1503)

وابسته به: الزوراء = تنبیه الراقدین؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)

گزارشی است بر عبارتی از خطبه زوراء: «و الصلوة منه علی المرتبة الجامعة لجمیع صفاته» که ملا قطب الدین محیوی انصاری آن را دشوار دیده و از آن خرده گرفت و از دوانی خواسته شد درباره آن کاوش کند. او با روشی عرفانی این گزارش را نوشت و در آن شعرهایی فارسی از حافظ و جامی آورده است. شوشتری در مجالس المؤمنین آن را «حاشیه صغیر» خوانده است. (دانش پژوه)

آغاز: بسمله. کتب الی بعض اصحابی کتابا و شکی عما وقع من بعض الناس من الانکار علی عبارة الزوراء فی الخطبة حیث قیل: و الصلوة منه علی مرتبته الجامعة لجمیع صفاته. فقلت فی جوابه: سئلت یا اخی ایدک الله بروح منه و حسن المنزلتین و التوفیق، و رقاک من حضیض التقلید الی بقاع التحقیق عما ورد فی خطبه الزوارء من قوله «و الصلوة منه علی مرتبته الجامعة لجمیع الصفات» و ذکرت انه قد اغلطک ما ابداه بعض الدهماء من النکرة فی ذلک و التعبیر عنه و التمست ان اذکر لک ما یدفع ما ابدی ...

انجام: فی المکاره لسان الجدال، و عاد معالهم فی الآخرة الی سواء الحال، و اذا لم یهتدوا به فیقولون هذا افک قدیم، و الله هو السمیع العلیم و الهادی الی سواء المستقیم و الدین القویم و السلام علی محمد و آله اجمعین.

چاپ: ضمن سبع رسائل، مرکز نشر میراث مکتوب، تهران، ۱۳۸۱، تحقیق دکتر سید احمد تویسرکانی؛ این حاشیه به همراه رساله زوراء سال ۱۲۸۶ق در چاپخانه تصویر افکار استانبول به چاپ رسیده

[الذریعه ۱۰۳/۶ و ۶۳/۱۲ و ۳۰۳/۱۳؛ مجالس المومنین ۲۲۱/۲؛ دنا ۶۵۴/۶ (۱۷ نسخه)؛ ریحانة الادب ۲۳۲/۲]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۵۷۶/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** اقدمت علی هذه الکلمات والله یجعلها سبباً الا نتفاع الطالبین الصادقین و یعصمها عن رذائل اخلاق الهمج المنافقین ... بسعادة النشأتین و سیادة المنزلین

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۰۹ق؛ محشی با نشان «منه رحمه الله»؛ کاغذ: شرقی، ۴گ (۹پ-۱۲ر)، ۲۲ سطر، اندازه:۸ × ۱۶سم [ف:

۳۶ - ۶۱۲]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۴۵۰۵/۱

انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: مغیث الدین بن شرف الدین بن مغیث الدین اصفهانی، تا: سه‌شنبه ۸ رجب ۹۳۳ق؛ مجدول، محشی؛ کاغذ: سپاهانی سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۲پ-۴پ)، ۲۹ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۵ - ۱۹۶]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۲۸/۲

خط: شکسته نستعلیق، کا: صفی الدین محمد بن غیاث علی بن ابراهیم زواری، تا: دهه سوم ذیقعده ۹۴۴ق، جا: مشهد رضوی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۷ص (۱۲-۱۸)، ۱۶ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۸ - ۵۴۲]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۵۰/۸-ف

آغاز: برابر؛ **انجام:** الفائزین سعادة النشأتین و سیادة المنزلتین. تم الکتاب بعون الله الوهاب

نسخه اصل: سعد افندی ش ۳۷۱۷؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: مصطفی بن محمد واداری، تا: ۹۵۵ق، جا: قسطنطنیه؛ ۱۰ص (۱۵۹-۱۶۸) [فیلمها ف: ۱ - ۴۹۷]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۵۲/۸-عکسی و ۳۸۰/۸-عکسی

اصل نسخه: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۹۴]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۷۲/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و علی آله و اصحابه المزکین من کل شین الغابرین بسعادت النشأتین و سیادة المنزلین.

کا: نظر علی، تا: ۹۹۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، تیماج ماشی، ۱۶ سطر (۴×۱۰)، اندازه: ۹/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۰ - ۳۵۳]

۶. خوانسار؛ مدرسه علوی؛ شماره نسخه:ض۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و علی آله و اصحابه المنزهین من کل شین، الفائزین بسعادة النشأتین و سیادة المنزلتین

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن ابراهیم بن عیسی اوالی، تا: قرن ۱۰؛ ۴گ (۱۳۳-۱۳۶)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [آینه پژوهش: سال۴ش۲۲ - ۱۰۴]

۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۵۵/۲

خط: نستعلیق، کا: محمد شریف بن شمس الدین، تا: پنج‌شنبه ۲۹ محرم ۱۰۰۹ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲گ (۶پ-۱۷ر)، ۲۱ سطر (۴×۱۳)، اندازه: ۹×۱۹/۵سم [ف: - ۳۸۴]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۰۹۹/۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الصلوة علی من دنی و تدلی ... و علی آله و اصحابه المزکین من کل شین، الفائزین بسعادة النشأتین و سیادة المنزلین.

خط: نستعلیق، کا: محمدسعید بن قاسم طباطبایی، تا: ۱۰۳۵ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: شرقی، ۴گ (۷۳پ-۷۶پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۵×۱۴/۵سم [ف: ۳۵ - ۶۱۷]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۴۶/۲۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و علی اصحابه المزکین من کل شین الفائزین سعادة النشأتین و سیادة المنزلتین.

خط: شکسته تعلیق، کا: رجبعلی بن جواد علی مازندرانی، تا: ۱۰۶۲ق؛ ۳گ (۱۳۶پ-۱۳۸ر) [ف: ۳ - ۲۸۰]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۵۴/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: میر جعفر بن عبدالله حسینی، تا: ۱۰۶۸ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: روغنی، ۶گ (۶۰پ-۶۵ر)، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱۴ - ۲۳۵]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۲۸۳/۵۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۱۰۸۰ق؛ ۳گ (۱۳۶پ-۱۳۸پ) [ف: ۱۶ - ۱۹۴]

۱۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۲۱/۱۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۸۰ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی [ف: ۵ - ۳۱۰]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۵/۵۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۱ق؛ ۴ص (۳۷۸-۳۸۱) [ف: ۵ - ۳۳۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۳۳۷/۴۸

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶ - ۴۱۶]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۰۰/۷۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۱۹۶پ-۱۹۸ر)، ۲۵سطر (۱۵×۲۹)، اندازه: ۲۳×۳۵سم [ف: ۱۴ - ۸۹]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۷۵/۴

خط: نسخ، کا: محمود بن محمد قاسم شریف سیستانی، تا: ۱۰۸۸ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۸ص (۱۷۰-۱۷۸)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۰ - ۲۱۲۰]

۱۶. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۵۹/۷ حکمت

خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن علاء الدین محمد نائینی منوچهری، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج تریاکی، ۲گ (۱۳۰ر-۱۳۱ر)، قطع: وزیری [ف: ۲ - ۴۵]

۱۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۸۷۱/۶

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: خشتی [ف: ۳ - ۱۴۲]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۲۳۶/۲۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۹گ (۱۳۴-۱۴۲)، ۱۴ سطر، اندازه: ۷×۱۴سم [ف: ۳۸ - ۶۷۹]

۱۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۹۳/۳۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز،

۳گ (۱۱۱پ-۱۱۳پ)، ۲۴ سطر (۱۲/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۲۴سم [ف: - ۲۰۱]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۵۹/۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۱۲۲ق؛ ۷ص (۲۱۵-۲۲۱)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۲ - ۸۱]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۶۶۰/۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ تملک: لطفعلی صدر الافاضل؛ جلد: تیماج بنفش آبی، ۶گ (۵۷پ-۶۲ر)، اندازه: ۱۲/۶×۱۸/۸سم [ف: ۴۳ - ۲۲۴]

۲۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۶۹/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** الی جاوز قاب قوسین و علی اله و اصحابه المزکین ... و سیادة المنزلین.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۹ص (۶۹-۸۷)، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۰)، اندازه: ۱۱/۵×۱۶سم [ف: ۹ - ۲۵۸]

۲۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۵۵/۶۱

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،کا:کرمعلی خراسانی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فستقی آبی، ۳گ(۲۵۸ر-۲۶۰ر)،۲۲سطر، اندازه: ۱۴/۶×۱۸/۵سم [ف: ۷ - ۴۶۶]

۲۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۰۰/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فتم تحریر هذه الرسالة المشتملة علی جواهر التحقیق المنطویة علی فراید التوفیق ... و السلام علی محمد و آله اجمعین ما دامت السماوات و الارضین

خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم، تا: ۱۲۸۷ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج حنایی، ۳گ (۱۴-۱۶پ)، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱۳ - ۱۴۰]

۲۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۳۱۹/۳

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۱ص (۲۳-۳۳) [ف: ۵ - ۱۹۶]

۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۸۹۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و سلم تسلیما کثیرا مبارکا فیه

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ ۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۷۶]

← شرح خطبة الزهراء علیها السلام ← کشف المحجة فی شرح خطبة اللمة

● **شرح خطبة الزهرا (ع)** / شرح حدیث / عربی

š.-u xuṭbat-iz zahrā

موسوی اصفهانی، جعفر بن حسین، ۱۰۹۰-۱۱۵۸ قمری

mūsavī esfahānī, ja‘far ebn-e hoseyn (1679 - 1745)

وابسته به: خطبة الزهرا (س) = خطبة اللمة فاطمه زهرا (س) (-

(۱۱)

شرح مزجی بر خطبه صدیقه طاهره حضرت زهرا علیها السلام است که در میان جمعی (فی لمة) از زنان بنی هاشم و مهاجر و انصار در مسجد پیامبر در محاجه با خلیفه اول در مسئله غصب فدک و غصب خلافت و مسئله ارث پیامبران القاء فرموده، شارح ابتد به سند اشاره می‌نماید، آن‌گاه به غوامض و مشکلات آن در معارف الهیه که از لسان سیده زنان عالم گذشته به قدر فهم و وسع توضیح می‌دهد. گویا شارح موفق به اتمام آن نشده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۶۵۵

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین و الصلاة و السلام علی سید المرسلین محمد النبی الامی و علی اهل بیته الطیبین الطاهرین ... هذه جملة مختصرة فی ذکر ما وجدته فی هذا الوقت؛ **انجام:** برز من قالب التصنیف افاض الله تعالی من شعایب رحمته و اسکنه فی بحبوحة جنته

خط: نسخ و نستعلیق، کا: احمد بن محمدرضا حسینی خوانساری، تا: ۱۳۱۶ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نباتی، جلد: میشن زرشکی، ۳۴گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۸۱]

● **شرح خطبة شرایع الاسلام** / ادبیات / عربی

š.-u xuṭbat-i šarāyi‘-il islām

حسینی استرآبادی، محمد تقی بن حسن، ق۱۱ قمری

hoseynī estarābādī, mohammad taqī ebn-e hasan (-17c)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

تاریخ تألیف: غره ربیع الاول ۱۰۵۴ق

شرحی است ادبی و بلاغی بر خطبه شرایع الاسلام محقق حلی با عناوین «قوله، قوله» جهت توضیح مبهمات و شرح مشکلات آن.

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم و من جناب فضلک أمر الاستفاضة یا علیم یا حکیم نحمدک و الحمد من آلائک ...

[الذریعه ۲۱۳/۱۳؛ دنا ۶۵۵/۶]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:بدون شماره/۴

کا: محمد هاشم بن محمد شریف حسینی، تا: جمعه ۳ شوال ۱۰۴۹ق؛ قطع: رقعی [میراث شهاب: س۷ش۱-۲ - ۳۳]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۴۱۳/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و یطلق تغلیبا علی باقی الائمة لاستحقاق کل واحد منهم الصلاة للأخیر.

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن پیرعلی خبوشانی، تا: ۱۱۲۳ق؛

افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی، ۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۷×۱۳سم [ف: ۵ - ۷۴۲]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۵۸۵/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و مصلین علی رسوله و علی آله الطیبین و حامته الاقربین ...

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۱۲گ (۵۴پ-۶۶ر)، اندازه: ۱۰ × ۱۷سم [ف: ۱۴ - ۳۴۹]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۸۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** علی المحتاج الجلال ... الاقربین تمت

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۳۵]

● شرح خطبة شرح الشمسية / منطق / عربی

š.-e xotbat-i š.-iš-šamsīyya

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۶۸/۱

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم و علیك التوکل یا کریم و لك الحمد و التسلیم الحمد [لله] الذی سن مزان العدل فی القضایا؛ **انجام:** و الصواب فی الفکر و تحیز ای یتعدی و الازمة جمع زمان البعیر و الله اعلم بالصواب

شرحی است بر خطبه شرح شمسیه که مؤلف از آن به «الحواشی القطبیة» تعبیر کرده است، نگاشته شده برای فرزند مؤلف شمس الدین محمد؛ خط: نسخ مایل به نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۵ص(۲ - ۶)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۳سم [ف: ۴۳ - ۱۰۹]

۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۸۱۶/۲

آغاز: ان ابهی درر، اعلم ان للمصنفین طرقا فی تصدیر الکتاب؛

خط: نستعلیق، کا: محمد مومن بن عبدالرضا موسوی خطیب قزوینی، تا: رجب ۱۰۲۱ق؛ ۴گ(۳۵-۳۸)، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۱۹]

● شرح خطبة شرح قصيدة العمرى / فضایل و مناقب / عربی

š.-u xuṭbat-i š.-i qaṣīdat-il-‘amrī

کرمانی، زین العابدین بن محمد کریم، ۱۲۷۶ - ۱۳۶۰ قمری

kermānī, zayn-ol-‘ābedīn ebn-e mohammad karīm (1860 - 1941)

وابسته به: شرح القصیدة اللامیة؛ رشتی، کاظم بن قاسم (۱۲۱۲-۱۲۵۹ق)

به درخواست: شیخ محمد باقر بن علی رضا یزدی

تاریخ تألیف: چهارشنبه ۱۹ رجب ۱۳۳۶ق

شرح جامعی است بر خطبه شرح سید کاظم رشتی بر قصیده عبدالباقی عمری که در مدح حضرت موسی بن جعفر علیه السلام سروده است. در آن جهات ادبی و مطالب عقلی و علمی که بدانها در خطبه مذکور اشاره شده بیان می‌شود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۹۹۴

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قد اتانی شهوراً قبل ذلك کتاب کریم و خطاب فخیم من الجناب المستطاب؛ **انجام:** و شرح هذه الاسرار و لکن قد ذکرنا أن المیسور لایسقط بالمعسور و الی الله ترجع الامور ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملك: محمد جواد بهبهانی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۳ - ۱۸۷]

← شرح خطبة شرح الوافية (المتوسط) ≻ شرح الفاظ خطبة الوافية فی شرح الکافية

● شرح خطبة شرح المطالع / ادبیات / عربی

š.-u xuṭbat-i š.-il-maṭāli‘

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۶۸/۵

آغاز: الحمد لله حق حمده[و] الصلاة علی رسوله و عبده، الحمد لله قد کفانا مؤنته بما سیجئ ان شاء الله تعالی و فیاض صیغة مبالغة فی الاصل؛ **انجام:** تسهیلا للامر علی المتبدی و الا فشرحها علی ما ینبغی لا یتم الا فی المجلدات

خط: نسخ مایل به نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۴ص(۳۶-۴۹)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۳سم [ف: ۴۳ - ۱۱۰]

● شرح خطبة شرح الملخص / هیئت / عربی

š.-u xuṭbat-i š.-il-mulaxxas

وابسته به: شرح الملخص فی الهیئة؛ قاضی زاده رومی، موسی بن محمود (-۸۱۵)

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۲۱۰/۳

آغاز: الحمد ای جنسه اوجمیع افراده اوالفرد الاکمل منها لله ثبوتیا قصریا کما یفیده لام الاختصاص علی المشهوروهو اما حقیقی اواضافی و الاول علی الاخیر خال عن التکلیف عند الکل بخلاف؛ **انجام:** و اما کون الجمیل صفة للفعل و هو اختیاری لاحاجة الی التقیه ففیه ما فیه و ربما یوجد فیهذا المقام حاشیه منسوبة الی الشارح و لم یثبت نسبتها الیه

«شرح الملخص فی الهیئة» نگاشته قاضی زاده رومی ۸۱۵ق متنی معروف در نجوم است دراین رساله کسی به شرح و تحشیه خطبه و دیباچه این شرح مبادرت ورزیده است احتمال دارد این خود حاشیه شرح الملخص بوده که تا آخر ادامه داشته ولی کاتب تنها بخش حاشیه دیباچه را کتابت کرده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۸۹]

← شرح خطبه شعبانیه > ایضاح الجوامع فی شرح خطبة الشعبانیة

● **شرح خطبه شعبانیه** / شرح حدیث / فارسی
š.-e xotbe-ye šaʻbānīyya
ترجمه و شرح خطبه حضرت رسول اکرم (ص) است که در پایان ماه شعبان ایراد فرمود و در آن به اصحاب پند و اندرز می‌گوید و اهمیت عبادت در ماه مبارک رمضان را بازگو می‌فرماید. این کتاب به خط سید محمد بن عبدالحسین مقدس اصفهانی است و شاید تألیف وی باشد.

اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۱۳۴
آغاز: آخرین خطبه ای که حضرت ختمی مرتبت (ص) در مدینه منوره انشاء فرمودند بنابر آنچه که شیخ صدوق علیه الرحمه در آخر کتاب ثواب الأعمال و عقاب الأعمال از ابن عباس و ابو هریره نقل فرموده است
خط: نسخ، کا: سید محمد بن عبدالحسین مقدس اصفهانی (شاید مؤلف)، تا: قرن ۱۴؛ مصحح، با خط خوردگی و اضافات، برخی از مباحث ناتمام مانده؛ ۷۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم
[اوراق عتیق: ۲ – ۳۲۵]

● **شرح خطبة الشقشقية** / شرح حدیث / فارسی
š.-e xotbat-oš šeqšeqīyya
کاشانی، فتح الله بن شکرالله، – ۹۸۸ قمری
kāšānī, fath-ol-lāh ebn-e šokr-ol-lāh (- 1581)
وابسته به: خطبة الشقشقیة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (–۴۰)
از شرح نهج البلاغه ملافتح الله.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۲۱/۶
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۷ق؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج سرخ، ۱۳گ (۱۵۷پ–۱۶۹ر)، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم
[ف: ۸ – ۶۴۰]

● **شرح خطبة الشقشقية** / شرح حدیث / فارسی
š.-e xotbat-oš-šeqšeqīyya
حسینی، شریف بن نورالله، ق۱۱ قمری
hoseynī, šarīf ebn-e nūr-ol-lāh (- 17c)
وابسته به: خطبة الشقشقیة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (–۴۰)
ترجمه و شرح کوتاهی است از «خطبه شقشقیه» حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام، و نیمه دوم این رساله هفت مقاله و یک خاتمه است در اثبات امامت امیرالمؤمنین و رد امامت دیگران. نام مؤلف چنان‌که گفتیم در پایان رساله از کاتب آمده، و گمان می‌رود که سید شریف الدین فرزند قاضی نورالله شوشتری باشد که به سال ۱۰۲۰ درگذشته است.
آغاز: بلیغ ترین کلامی که ناهجان نهج بلاغت و سالکان منهاج براعت جمال جمیله عبارت بآن آرایند
انجام: و انتقم بولیک من أعداء الدین و اشف به صدورنا و صدور قوم مؤمنین بحق الحق و أهله
[دنا ۶۵۵/۶؛ فهرستواره منزوی ۳۷۵/۹]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۰۰۸/۱۹ حاشیه
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: ابوالحسن بهاری، تا: ۱۰۴۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳گ (۲۶۳پ–۲۷۵پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۲×۳۴سم
[ف: ۸ – ۱۹۳]

● **شرح خطبة الشقشقية** / شرح حدیث / فارسی
š.-e xotbat-oš šeqšeqīyya
حسینی جرجانی، ابراهیم بن محمد، ق۱۱ قمری
hoseynī jorjānī, ebrāhīm ebn-e mohammad (- 17c)
وابسته به: خطبة الشقشقیة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (–۴۰)
ترجمه و شرح مختصری است بر خطبه مشهور شقشقیه با ایراد و مقدمه‌ای در پاسخ به برخی از شبهاتی که بر این خطبه وارد است. در آن از شیخ علی طبرسی در تحفة الابرار و طوسی در تجرید و از کنز اللغة یاد شده است.
آغاز: بسمله. یا من دل علی ذاته بذاته شکر و سپاس واجب الوجودی را که دلائل وجود او حاصل از ذات با وجود اوست ... اما بعد معلوم بر ارباب دین و ملت اینکه حضرت مرتضی علی (ع) در کلام خود که مشهور شده بخطبه شقشقیه از کلام نهج البلاغه شکایت نمود از ابابکر و عمر و عثمان و شیعیان و محبان عجم از معنی آن کلا بی بهره اند فقیر حقیر ابراهیم بن محمد حسن الجرجانی الفاظ آن خطبه را بی زیاده و نقصان مگر بجهت توضیح و بیان بلغت فارسی ترجمه نمودم.
انجام: یا آنکه طلب شفاعت نموده از وارث او بر او اسقاط حاصل کند والله اعلم – ترجمه خطبه شقشقیه از کلام حضرت مرتضی علی (ع) که از جمله خطب کتاب نهج البلاغه است.
[دنا ۶۵۵/۶؛ فهرستواره منزوی ۳۷۶/۹]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۳۹۰/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: شاهمیرزاد، تا: قرن ۱۱، جا: ملتان؛ مصحح؛ مهر: «اللهم ارزقنا شفاعة الحسین» (مربع)؛ جلد: مقوایی، ۳۴گ، اندازه: ۱۱×۱۸سم [محدث ارموی مخ: –]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۳۸/۱۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۳۶گ (۱۴۱-۱۷۷)، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۲۱۹۸]

● **شرح خطبة الشقشقية** / شرح حديث / فارسی
š.-e xotbat-oš-šeqšeqīyya
نائینی، محمد رضا بن رشید، ق۱۲ قمری
nā'īnī, mohammad rezā ebn-e rašīd (- 18c)
وابسته به: خطبة الشقشقية؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۳۲/۳۵-طباطبائی
آغاز: بسمله و مه الهدايه ... بلیغ ترین کلامی که ناهجان نهج بلاغت و سالکان منهاج براعت و فصیح ترین مقالی که که مالکان خطه سخن وری ... زبان به تقریر و بیان آن گشایند تحیت و درود رسالت پناهی است ... در این اوقات ... این فقیر حقیر به اشاره من لزم له علی الاطاعه بعد از استخاره ... قدم جرأت بر بساط ترجمانی نهاده و به قدر فهم قاصر ... ادای معانی ... آن داده ... بدان ثبتک الله ... که آن خطیب منبر سلونی ... ابتداء ... این خطبه کریمه به قسم نمود؛ **انجام:** آن حضرت فرمود به خدا سوگند که او محبوب تر است نزد من از عمارت شما. تمت بعون الله تعالی فی سنه ۱۱۳۴.
کاتب = مؤلف، تا: ۱۱۳۴ق؛ نام شارح و کاتب نسخه (بر خلاف دیگر رساله‌های موجود در این مجموعه حاضر) در این نسخه نیامده است اما خط آن بدون تردید از همان محمدرضا نائینی است و تألیف نیز باید از او باشد. حاشیه‌هایی چند نیز در کنار صفحات با همان خط است و بدون نشان و امضاء، در ذیل شرح خطبه یادداشتی است در تفسیر آیه «کل من علیها فان ...»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۶۱پ-۶۷پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۳ - ۳۳۴]

● **شرح خطبة الشقشقية** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u xuṭbat-iš šiqšiqīyya
رضوی، محمد صادق، ق۱۳ قمری
razavī, mohammad sādeq (- 19c)
وابسته به: خطبة الشقشقية؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)
شرح و بسطی است با استناد به آثار و اخبار اهل بیت عصمت و طهارت بر «منظومه عقل و جهل» و لشگریان و درگیری‌های آنها با شرح خطبه شقشقیه که آن نیز به همین منظور تفسیر و تبیین گردیده است. گفتنی است منظومه مزبور نیز از منشآت مؤلف می‌باشد که آن را قبلاً سروده بوده و جهت استفاده همگان به شرح آن پرداخته است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۸۶۸
آغاز: بسمله، الحمدلله کما هو اهله فی عزجلاله و الصلوة علی خيرخلقه محمد و آله؛ **انجام:** بلغ منه حيث اراد من الغرض المقصود كشف الحجاب و ايقاظ اولی الالباب.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصدر است به اجازه روایتی مفصل از سید محمد تقی به مؤلف؛ واقف: تقی مدرس رضوی، آبان ۱۳۵۹؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۴ - ۳۰۳]

● **شرح الخطبة الشقشقية** / شرح حديث / عربی
š.-ul-xuṭbat-iš šiqšiqīyya
کلباسی، ابوالمعالی بن محمد ابراهیم، ۱۲۴۷-۱۳۱۵ قمری
kalbāsī, ab-ol-ma'ālī ebn-e mohammad ebrāhīm (1832 - 1898)
وابسته به: خطبة الشقشقية؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)
تاریخ تألیف: ۲۳ رمضان ۱۲۸۶ق
از مهم‌ترین خطبه‌های حضرت علی علیه السلام که در آن از حقانیت خود و ناحق بودن دیگر خلفا سخن می‌گوید، خطبه «شقشقیه» است. برخی اعتبار سندی این خطبه را انکار کرده و آن را از ساخته‌های سید رضی، گردآورنده نهج البلاغة دانسته‌اند. در مقابل، کسانی همچون ابن ابی الحدید، این ادعا را رد کرده‌اند و برخی دیگر هم چون ابن میثم، با اشاره به همین اختلاف، هر چند ساختار ظاهری خطبه را از آن امیر مؤمنان علیه السلام نمی‌دانند، ولی محتوایش را می‌پذیرند. علامه مجلسی با ارائه سندهای متعدد، از آن به عنوان خطبه‌ای مشهور میان عامه و خاصه یاد می‌کند. علامه امینی در کتاب الغدیر، به طور مفصل، سند این خطبه را بررسی می‌کند و آن را از خطب امام علی علیه السلام می‌شمارد. او در اثبات مدعای خود، ۲۸ طریق دیگر می‌آورد که جز طریق سید رضی اند و برخی هر چند مربوط به روزگار پس از رضی اند، اما سلسله راویان آنها متفاوت است. امتیاز علی خان عرشی در کتاب گرانقدر استناد نهج البلاغه می‌نویسد: خطبه شقشقیه بیش از همه خطبه‌ها هدف نقد و ایراد قرار گرفته است؛ زیرا امیرالمؤمنین علیه السلام در این خطبه، از موضوع خلافت سخن می‌گوید و از اسرار غصب خلافت پرده برمی‌دارد ...، این خطبه را بسیاری از متفکران و نویسندگان که قبل از رضی می‌زیسته‌اند در کتاب‌ها و آثار خود ثبت کرده‌اند. درباره این خطبه در دانش‌نامه امام علی علیه السلام به تفصیل بحث شده و دانشمندان شیعه و سنی ده‌ها شرح و ترجمه و رساله به زبان‌های عربی، فارسی و اردو بر آن نگاشته‌اند. از جمله شرح

ابوالمعالی کلباسی است که شرحی است با عناوین «قوله، قوله» که بیش‌تر به جنبه‌های ادبی پرداخته است.
آغاز: بسمله اما و الله لقد تقمصها فلان قوله (ع) اما بالفتح و التحفیف حرف التنبیه نحو الا و المعربون یعبرون عنها علی ما یظهر من المعنی لحرف الاستفتاح و یکثر قبل القسم
انجام: و ربما حکی ابن میثم عن جماعة من الشیعة دعوی تواتر هذه الخطبة بل غیرها مما اشتمل علیه نهج البلاغه و لیس فی محله ... انه جواد کریم لایخیب لدیه الامال و الحمدلله علی کل حال.
[دنا ۶۵۵/۶؛ الذریعه، ج۱۳، ص ۲۲۲؛ دانشنامه امام علی علیه السلام،ج۵، ص ۱۵۸-۱۶۴ و ج ۱۲، ص ۶۲-۶۴]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۷۸-۶/۱۶۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۸۶ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه عفی عنه» وخط خوردگی درمتن؛ جلد: مقوا سبز، ۴۳گ، ۹-۱۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۵ – ۲۴۳۱]
۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۰۴۲-۲۰/۱۶۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۸۶ق، جلد: مقوا، ۵۰گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ – ۲۴۳۱]
قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۰۸عکسی
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳ – ۲۸]

● **شرح خطبة الشقشقية** / شرح حدیث / عربی
š.-u xuṭbat-iš šiqšiqīyya
وابسته به: خطبة الشقشقية؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

غیر همانند:
۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۰۳
آغاز: بسمله، اما و الله لقد تقمصها فلان و انه لیعلم ان کلی منها محل القطب؛ **انجام:** ما طلعت علیه الشمس و المطلع الموت قال الجوهری
در این شرح ابتداء قول حضرت امیر می‌آید و سپس شرح آن قول ذکر می‌گردد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۴گ، ۱۹سطر(۱۱×۱۸/۵)، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۸ – ۳]
۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۶
آغاز: بسمله، اما والله لقد ... وفلان و انه لیعلم ان؛ **انجام:** و هو عقاب الله تعالی یعنی لیس المرجو ... اللذات فی الدنیا.
ابتداء قسمتی از خطبه آمده و سپس آن خطبه شرح گردیده یعنی یکایک لغات آن ابتداء شرح می‌شود و پس از آن فحوای عبارات شرح می‌گردد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۱۷۲گ، ۲۱ سطر (۹×۱۶/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۴/۵سم [ف: ۷ – ۳۱۵]
۳. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۶۷۴/۳
آغاز: و من خطبته علیه السلام المعروف بالشقیقیة و تعرف الخطبة بضم الخاء تختص بالموعظة و الکلام المخطوب به و لذا یعدی بنفسه فیقال خطبنا رسول الله (ص) ای؛ **انجام:** بل لا مردینی و غرض صحیح حتمی کسایر الانبیاء و الاوصیاء و کسلیمان و داوود علیه السلام ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جلد: تیماج، ۱۵گ، ۲۴ و ۲۵ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۹×۱۲سم [ف: – ۵۳۵]

● **شرح خطبة الشقشقية** / شرح حدیث / فارسی
š.-e xotbat-oš šeqšeqīyya
وابسته به: خطبة الشقشقية؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

غیر همانند:
۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۳۵۴
آغاز: سید رضی رضی الله عنه در کتاب نهج البلاغه بطریق روایت خود از ابن عباس نقل فرموده است؛ **انجام:** کاش امیرالمؤمنین علیه السلام می‌رسید بجائی که می‌خواست
ترجمه تحت اللفظی و شرح کوتاه توضیحی است بر خطبه معروف به شقشقیه که در نهج البلاغه آمده، جمله‌ای از خطبه نقل شده پس از آن ترجمه و توضیح داده می‌شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۳ صفر ۱۲۳۵ق؛ جلد: مقوایی، ۳۷گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۲۱ – ۳۱۱]
۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۷۵/۱
آغاز: و من خطبته (ع) بالشقشقية و المقتص. از جمله خطبه ای است که مر آن حضرت است (ع) خطبه ای است که مشهورست شکایت آنحضرت و تظلم او در امر خلافت؛ **انجام:** یعنی درنگ نکنند، و قرار نگیرند. در دستهای ما و سرباز کشیدن آنها بسوی گردنها باشد. چهار صد و سی و دو تمام شد
شرحی است مزجی. بیشتر به ترجمه می‌ماند؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: میشن آلبالویی، ۱۳گ (۱پ-۱۳پ)، اندازه: ۱۲/۸×۳۲سم [ف: ۹ – ۲۱۶]

● **شرح خطبة الشمسية** / منطق / فارسی
š.-e xotbat-oš šamsīyya

یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۳۷۴/۵
آغاز: لما به اعتبار صورت دو احتمال دارد مخففه یا مشدده مخفف دو احتمال دارد بفتح لام یا به کسر لام

خط: نستعلیق، کا: ملا توره، تا: قرن ۱۳؛ ۸گ (۱۴۹پ-۱۵۶پ)، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۲ - ۸۰]

● **شرح خطبة الشمسیه** / منطق / عربی
š.-u xuṭbat-iš-šamsīyya
اهدا به: شمس الدین محمد بن بهاء الدین محمد جوینی

شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:ف۳۰۶/۲
آغاز: بسمله - الحمد لله الذی ابدع نظام الوحود بدابالثنا علی الذات المستجمعه؛ **انجام:** و خاتمه معتصما بحبل التوفیق من واهب العقل و متو کلا علی جوده المفیض بالخیر و العدل انه خیر موفق و معین
بی‌کا، بی‌تا؛ ۴گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۷×۱۲سم[ف: ۱ - ۲۸۶]

● **شرح خطبه صرف میر** / صرف / فارسی
š.-e xotba-ye sarf-e mīr
وابسته به: صرف میر؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶ق)

یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۲۷۸/۶
آغاز: بحث کردند که اول علم کدام است و آخر علم کدام است جواب می‌گوئیم که اول علم شناختن لله است
خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، بی‌تا؛ ۶گ (۱۶۷پ-۱۷۲ر)، اندازه: ۱۶/۵×۲۶/۵سم [ف: ۲ - ۷]

● **شرح خطبه طاووسیه (با ترجمه)** / شرح حدیث / فارسی
š.-e xotba-ye tāvūsīyya (bā t.)
ادیب کاشانی، عبدالمطلب، ق۱۴ قمری
adīb kāšānī, ‘abd-ol-motalleb (- 20c)
به نام: ناصرالدین شاه
اهداء به: وزیر اعظم میرزا حسین خان صدر
تاریخ تألیف: ۱۲۸۲ق
ترجمه مزجی خطبه معروف طاووسیه از روی شرح «ابن ابی الحدید معتزلی» که در آن علی (ع) به بیان عجائب خلقت طاووس پرداخته است، در هر فقره‌ای با عنوان «مترجم گوید» کلمات و توضیحاتی اضافه شده است.
آغاز: الحمدلله الذی لقانا السرور و الراحة و وقانا الشرور و الفضاحة و بقانا فی الحبور و الاستراحة لمیامین دولة السلطان الندی الراحة المعطاء الکثیر السماحة ... السلطان ناصرالدین شاه قاجار
انجام: پشم آن شتر و وسیع است پوستهای آن. تمام شد ترجمه خطبه طاووسیه از خطب نهج البلاغه.
[دنا ۶۵۶/۶؛ فهرستواره منزوی ۳۸۳/۶]

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۶۲۹
آغاز: ترجمة الاصل و من خطبة له علیه السلام یذکر فیها عجیب خلقة الطاووس و از خطبه از آن حضرت علیه السلام که ذکر می‌فرماید درآن خلقت عجیب طاووس را مترجم گوید غرض از؛
انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: احتمالاً مترجم، تا: ۴ شعبان ۱۲۸۲ق؛ مجدول، مصحح، محشی از مترجم؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۱گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف مخ - ۱ - ۴۱۲]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۹۶۶
آغاز و انجام: برابر
خط:نستعلیق شکسته،بی‌کا،تا:ربیع الاول ۱۲۸۲ق؛ مجدول، محشی با نشان «منه»؛ تملک: لطفعلی صدرالافاضل در ربیع الاول ۱۳۳۷ق که گوید این نسخه از ترکه شاهزاده رکن الدوله بوده؛ جلد: تیماج زرد، ۳۷گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۴۴ - ۱۶۱]
۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۶۲۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۹ق؛ با سرلوح وکتیبه، مجدول؛ جلد: مقوا، ۶۰گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۸۹]

● **شرح خطبة الطوالع** / ادبیات / عربی
š.-u xuṭbat-iṭ ṭawāli‘

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۶۸/۶
آغاز: قال ره: الحمد لمن وجب وجوده و بقاؤه و امتنع عده و فناؤه، اعلم ان خطبة کل کتاب؛ **انجام:** هناك انسان محصوس (کذا) فاسد، و آخر معقول مجرد دائم لا یتغیر ابدا
خط: نسخ مایل به نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۸ص (۵۰-۵۷)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۳سم [ف: ۴۳ - ۱۱۰]

● **شرح خطبة طوالع الانوار** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u xuṭbat-i ṭawāli‘-il-anwār
تستری، محمد بن اسعد، - ۷۳۲ قمری
tostarī, mohammad ebn-e as‘ad (- 1332)
وابسته به: طوالع الانوار من مطالع الانظار؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (-۶۸۵)
طوالع الانوار کتاب مختصری است در کلام که مورد التفات کثیری از عالمان واقع شده و بر آن شروح متعددی نوشته‌اند که از آن جمله است این شرح.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۵۲/۱
آغاز: بسم الله تیمناً بذکره الاعلی قوله الحمد اعلم ان الحمد محتو علی اکثر؛ **انجام:** و الاول الکتاب الثانی و الثانی الاول و الثالث الکتاب اللثالث.

خط: نسخ، کا: جلال بن حاجی جمال طبسی، تا: ۷۹۸ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج زرد، ۷ص (۱–۷)، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۹ – ۲۳۹]

● **شرح خطبة طوالع الانوار = شرح دیباچه طوالع الانوار** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u xuṭbat-i ṭawāli'-il-anwār

دوانی، محمد بن اسعد، ۸۳۰ – ۹۰۸ ؟ قمری

davvānī, mohammad ebn-e as'ad (1427 - 1503)

وابسته به: طوالع الانوار من مطالع الانظار؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (–۶۸۵)

تاریخ تألیف: دوشنبه ۳۰ ربیع الثانی ۸۵۳ق؛ محل تألیف: شیراز در کوی بغدادی

مقالهای است در توضیح دیباچه کتاب طوالع الانوار قاضی بیضاوی.

آغاز: بسمله. قال استادنا العالم المحقق المدقق جحلال الملة و الدین محمد بن اسعد اسعده الله الصمد ... قال المصنف الحمد لمن وجب وجوده و بقائه. عدل عن التصریح بالاسم الی الموصول الدال علی التفخیم اشارة الی انه لاسبیل الی العالم به الابواسطة الصفات و لاسبیل الی العلم بذاته من حیث هی تعالی

انجام: یهتدی بها الی المقاصد و یستنجح بها الاوطار و الله الحمد علی ما هدانا و له الشکر علی ما اولانا تمت الرسالة.

[دنا ۶۵۶/۶ (۷ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۰۲/۲ و ۱۶۵ و ۱۱۱۷/۲]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۹۱۸/۲۶

آغاز و انجام: برابر

بیکا، تا: قرن ۹؛ محشی از دوانی با نشان «منه مد ظله»؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوهای، ۲۲ص (۲۳۵–۲۵۶)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۹ – ۶۱۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۴۷۲/۱

خط: نستعلیق، بیکا، تا: ۱۲ رجب ۹۲۱ق [مختصر ف: – ۴۸۷]

۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۱۳۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بعد اشار اولا الی امهات مباحث هذا العلم اجمالا رعایة لبراعة الاستهلال.

خط: نستعلیق، بیکا، تا: اوایل قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ نسخه مذیل به دو برگ در دعا، آغاز موجود ذیل: «و النصر علی الاعداء اللهم انی انزل بک حاجتی»، انجام موجود: «یا الله یا الله یا الله»؛ کاغذ: حنایی و نخودی، جلد: میشن زرشکی، ۱۲ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۳سم [ف: ۵ – ۵۱۷]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۷۵/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمود بن محمد قاسم شریف سیستانی، تا: ۱۰۸۸ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۵ص (۳۲۳–۳۳۷)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۰ – ۲۱۲۲]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۵۹/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بیکا، تا: ۱۱۲۲ق؛ ۱۴ص (۱۶۵–۱۷۸)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۲ – ۸۰]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۵۰۸/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالله حسینی نجفی، تا: ۱۰ و ۱۱ق؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۸گ (۱۰۳پ–۱۱۰پ)، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۲۸ – ۷۸]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۸۷۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بیکا، بیتا؛ واقف: نائینی؛ ۱۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۴ – ۱۷۷]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۸۹۰

آغاز: قال المصنف روح (کذا) روحه الحمد؛ **انجام:** و انما هو شان خالق القوی و القدر و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله و صحبه الطیبین الطاهرین اجمعین و سلم تسلیما کثیرا

خط: نستعلیق، بیکا، بیتا؛ مجدول؛ ۱۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۴ – ۱۷۷]

● **شرح خطبة طوالع الانوار** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u xuṭbat-i ṭawāli'-il-anwār

وابسته به: طوالع الانوار من مطالع الانظار؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (–۶۸۵)

شرح آن خطبه است. شارح در ابتداء مطالبی درباره خطبه و خواص آن میآورد و سپس آن را شرح میکند.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۵۲/۲

آغاز: بسمله و به نستعین، الحمد لمن وجب وجوده و بقاؤه و امتنع عدمه؛ **انجام:** ان الواجب لذاته و الممتنع لذاته و لایراد بکونه اعم و الله اعلم بالصواب.

خط: نسخ، کا: جلال بن حاجی جمال طبسی، تا: ۷۹۸ق، جا: کرمان (مدرسه قطبیه مشتهر بمدرسه ترکانیه)؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج زرد، ۱۰ص (۸–۱۷)، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۹ – ۲۳۹]

● **شرح الخطبة العجماء = شرح خطبة البیان** / حدیث، شرح حدیث / عربی

š.-u xuṭbat-il 'ajmā' = š.-u xuṭbat-il bayān

محمد بن علی (ع)، امام پنجم، ۵۷ – ۱۱۴ قمری

mohammad ebn-e 'alī, emām-e panjom (678-733)

وابسته به: خطبة البیان؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام

اول (-۴۰ق)
شرح خطبه معروف به «عجماء» منسوب به حضرت علی (ع) است از حضرت محمد باقر (ع).

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۷/۳/۳

آغاز: تفسیر الخطبة العجماء. بسمله. ما نظمته الخطبة من الفاظ مولانا امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه و هی العجماء ذات البیان و عجائب ما ذکر فیها صلوات الله علیه. قال مولانا محمد الباقر ان هذا الامر یصیر الی من یلوی به اعنة الخیل فی الآفاق و هو المظهر علی الدین کله و مالک آیاتها و کافاتها و دلالاتها علیه. هذا الامام الباقر علیه. قال الحسین بن علی بن المرزبان بحذف الاسناد عن جابر بن عبدالله الانصاری عن مولانا محمد بن علی الباقر فقلت مولای اخبرنی عن کلام مولانا امیرالمؤمنین فی الخطبة العجماء ؟ فقال مولانا الباقر علیه ان جماعة دخلوا علی علی علیه و هو یخطب علی منبر الکوفة فقالوا ان معاویة یقول انه اولی بهذا الامر منک فصعب علی علی علیه فقال کیف یکون ما قاله صحیحا (صحیح - نسخه) و انا دحوت ارضها و ارسیت جبالها و فجرت عیونها و شققت انهارها و غرست اشجارها ... انا الاول و الآخر و الظاهر و الباطن (در اینجا حضرت باقر (ع) به درخواست جابر همه این عبارت‌ها را آن‌چنان تفسیر می‌کند که غلوی در آنها نباشد)؛ **انجام:** قوله انا الاول و الآخر و الظاهر و الباطن یقول انا اول من صدق بمحمد ... و آخر الناس عهدا به لانه آخر من لحده ورقا قبره و الظاهر علی المنافقین لان علیا علیه ظهر علیهم و اطفاهم و الباطن یقول ابطنت دین محمد ... علمنی علمه دقیقه و جلیله. و هذا (ما) وجد من تفسیر هذه الخطبة. بحمدالله و حسن توفیقه.

خط: نسخ درشت، کا: محمد بن حسن حر عاملی (ظاهراً)، بی‌تا؛ در درون جلد از سوی راست نوشته است: «عده اوراق فیها خطب و اخبار بخط شیخنا محمد بن الحسن الحر صاحب صاحب الوسائل رضوان الله علیه ظاهرا»؛ شرح این خطبه با سه خطبه منسوب به حضرت علی (ع) همراه است بدین قرار: ۱. خطبه بیان = خطبه عجماء (گ۶۷-۷۸)، ۲. خطبه تطنجیه (گ۷۸-۸۴)، ۳. خطبه نهروان که گفتگویی است میان حضرت علی (ع) و دهقان ایرانی درباره پیش بینی و ستاره شماری او (۸۵پ-۸۶پ)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۸۳ب-۸۵ب)، ۱۹ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۲۹۹]

● شرح خطبة الغراء / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u xuṭbat-il-ġarrā’

مسعودی غزنوی، محمد بن مسعود، ق۶ قمری

mas‘ūdī qaznavī, mohammad ebn-e mas‘ūd (- 12c)

وابسته به: الخطبة التوحیدیة = الخطبة الغراء = التمجید = العطیة الالهیة = التسبیحیة = الکلمة الالهیة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

در آن از حدوث دهری جهان بحث شده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۹۹-ف

نسخه اصل: بغداد لی وهبی ش ۸۳۴؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۳۹گ [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۱]

● شرح خطبة الغراء / فلسفه / عربی

š.-u xuṭbat-il-ġarrā’

وابسته به: الخطبة التوحیدیة = الخطبة الغراء = التمجید = العطیة الالهیة = التسبیحیة = الکلمة الالهیة ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

ظاهرا غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۰/۱۵

شرح خطبه شیخ الرئیس ابن سینا در بعض معانی حکمیة؛ بی‌کا، تا: قرن ۸؛ اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۲ - ۳۹۱]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۸۰۷/۲۰

آغاز: لحمد لواهب العقل حمدا یلیق بخصائص اوصافه الازلیة ... و بعد فان الخطبة المشهورة شیخ الرئیس ابی علی سینا ... خطبة بلیغة مشتملة علی الرموز و الاشارات؛ **انجام:** و ان یتطرق الیها درایة ذوی الافهام اسئلک یا ذاالجلال والاکرام انا یوفقنی بمتابعة سید انبیائک محمد (ص س)ختم بالخیر و السعادة

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۳۱گ (۱۷۹پ-۲۰۹ر)، اندازه: ۱۳/۶×۱۷/۳سم [ف: ۵ - ۱۹۱]

۳. تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۱۱۷بخش۳

نسخه اصل: ایاصوفیا ۲۴۲۵ (فیلمها ۱۳۰/۱)؛ بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱۰۸]

● شرح خطبة الغراء / فلسفه / فارسی

š.-e xotbat-ol-qarrā’

وابسته به: الخطبة التوحیدیة = الخطبة الغراء = التمجید = العطیة الالهیة = التسبیحیة = الکلمة الالهیة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

اهدا به: شهاب الدوله و الدین صاحب نصاب الحکمة

در پانزده مبحث به فارسی. محمد بن عبدالواحد تبریزی شاگرد امام رازی شرحی بر آن به عربی دارد در چهار فصل، همچنین شرف الدین محمد مسعودی مروزی بخاری شرحی به عربی بر آن نوشته است.

آغاز: حمد بی حد و ثنای بی عد و سپاس بی قیاس ... و بعد چون عنایت ازل وجود اول آثار خرد ...

[نسخه‌های منزوی ۸۰۸؛ فهرست مهدوی ش ۷۰؛ ذریعه ۳۱۵/۱۳؛ فهرستواره منزوی ۱۰۲/۶]

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۴۷/۷

به نام شهاب الدین صاحب نصاب الحکمة شارح از غزالی یاد می‌کند؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۱۴ صفر ۱۰۴۰ق، جا: برهانپور؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۱۲گ (۱۳۸پ–۱۴۹ر)، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: – ۳۴۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۳۰/۳–ف

نسخه اصل: بادلیان ش ۹۵ اوزلی (۱۴۲۲)؛ بی‌کا، تا: ۱۰۴۲ق [فیلمها ف: ۱ – ۵۵۷]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۹۸/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و نفس چون موجود باقی است.

خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: ۱۰۹۲ق؛ افتادگی: انجام (این نسخه به نیمه بند ۲۱ می‌رسد و ناقص)؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶گ (۱–۱۶)، ۱۷ سطر (۱۱×۱۸/۵)، اندازه: ۱۹/۵×۲۴سم [ف: ۱۶ – ۶۴۷]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۵۷/۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ – ۱۷۱]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۶۷–ف

نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۲۴۲۵؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۵۷گ [فیلمها ف: ۱ – ۱۳۰]

● شرح خطبة فرائد القلائد / ادبیات / عربی

š.-u xuṭbat-i farā'id-il-qalā'id

بدرالعینی، محمود بن احمد، ۷۶۲ – ۸۵۵ قمری

badr-ol-'eynī, mahmūd ebn-e ahmad (1361 - 1452)

وابسته به: فرائد القلائد فی مختصر شرح الشواهد = شواهد صغری = شواهد عینی؛ بدرالعینی، محمود بن احمد (۷۶۲–۸۵۵)

شرحی است بر دیباچه کتاب خود او به نام «فرائد القلاید فی شرح مختصر الشواهد». شارح در این شرح واژه‌های دیباچه را یکایک شرح می‌دهد و ریشه و بنیه آنها را ذکر می‌کند.

آغاز: بسمله قوله حمدا تقدیره حمدت الله حمدا اواحمد الله حمدا فیکون انتصاب حمدا علی انه مفعول

انجام: قوله و قولبع اسم للعبه و هذا ایضا کنایة عن کون هولاء ... فافهم قوله ثم شرح الدبیاجه

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۵۳۰/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد صالح بن حسین علی قاینی، تا: ۱۰۹۱ق، جا: شیراز مدرسه دارالهدایه؛ اندازه: ۱۴×۲۰سم [نسخه‌پژوهی: ۳ – ۱۰۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۶۵/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله و قولبع اسم للعبه و هذا ایضا کنایة عن کون هولاء ... فافهم قوله ثم شرح الدبیاجه

خط: نسخ، کا: ابراهیم فرزند علی بن موسی عاملی، بی‌تا؛ جلد: تیماج عنابی،۴۴ص(۲–۴۵)،۲۱سطر،اندازه:۱۸×۲۴سم[ف:۹– ۱۷۳]

● شرح خطبة فرائد القلائد / ادبیات / عربی

š.-u xuṭbat-i farā'id-il-qalā'id

وابسته به: فرائد القلائد فی مختصر شرح الشواهد = شواهد صغری = شواهد عینی؛ بدرالعینی، محمود بن احمد (۷۶۲–۸۵۵)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۱۶/۱

آغاز: فأسل الله ان ینفع به الراغبین کما ینفع باصله الطالبین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج زرشکی، ۲۲۴گ، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۵۱ – ۶۹]

● شرح خطبة القاموس / ادبیات / عربی

š.-u xuṭbat-il-qāmūs

عیسی بن عبدالرحیم

'īsā ebn-e 'abd-or-rahīm

وابسته به: قاموس المحیط = قاموس اللغة = قاموس المحیط و القابوس الوسیط = الجامع لما ذهب من کلام العرب؛ فیروزآبادی، محمد بن یعقوب (۷۲۹–۸۱۷)

شرح مزجی مفصلی است بر خطبه و دیباچه «قاموس المحیط» فیروزآبادی که به سفارش برخی دوستان ترتیب داده و معانی غریب و نکات مشکل آن را توضیح داده است.

آغاز: الحمدالله و سلام علی عباده الذین اصطفی و بمیامنهم یزول قلق الریب و یحصل طمأنینة الیقن و الشفاء و بعد فقد سألنی بعض الاخوان من اعیان الزمان ان اشرح لهم خطبة القاموس لما فیها من الغرابة التی بها عمیت علی الاذهان و استعصمت یهتدی للمراد علی الافهام فهی مستورة علیها الی الان ... فکتبت لها شرحا یزیل خفاء بذکر معانی غریبها و استعاراتها و بندمها یتعلق بعلم البیان و الله المستعان و لیه التکلان. قال المصنف رحمه الله الحمدالله منطق البلغاء ای جاعلهم ناطقین باللغی جمع لغة و هی اصوات یعبر بها کل قول ...

انجام: فان الانسان محل النسیان و ان اول ناس اول الناس و علیه التکلان. قاله و کتبه الفقیر الی عفو مولاه الکریم عیسی ابن عبدالرحیم معتذرا بان بداء الکلام فی مثل المرام ما لم یستبق فی احد من الانام ... و ان تصفح الصفح الجمیل و الله یقول الحق و هو یهدی السبیل و یمن علی عبیده بالتوفیق و اعطا الجزیل.

[دنا ۶/ ۶۵۷ (۳ نسخه)]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۲۸۵۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، مجدول؛ تملک: حسن بن محمد حسینی در مکه مشرفه؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۸۱؛ کاغذ: فرنگی نباتی، جلد: تیماج سبز مذهب، ۷گ (۱پ–۷ر)، ۳۷ سطر، اندازه: ۱۹/۸×۳۱/۳سم [اهدائی رهبر: ۱۰ – ۳۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۲۲۲۸۴

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ معرب، کا: سلیمان بن احمد بن محمد بن محمود بن حمزه عجماوی شافعی (پایان قاموس المحیط)، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن عنابی، ۷گ (۸پ-۱۴پ)، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۷سم
[اهدائی رهبر: ۱۰ - ۳۹]

۳. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۲۱/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: ۱۰ و ۱۱؛ ۸گ (۱-۸)، قطع: وزیری
[چند نسخه-ف: - ۴۱]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۶۸۲/۱-۲۹/۲۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۵ - ۲۵۵۶]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۴۵/۱
خط: نسخ، کا: غلامحسین الطبیب، تا: ۱۲۷۷ق، جا: مشهد رضوی مدرسه صالحیه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن زرد، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۳×۱۷/۶سم [ف: ۷ - ۴۴۷]

● شرح خطبه القاموس / ادبیات / فارسی

š.-u xuṭbat-il-qāmūs

وابسته به: قاموس المحیط = قاموس اللغة = قاموس المحیط و القابوس الوسیط = الجامع لما ذهب من کلام العرب؛ فیروزآبادی، محمد بن یعقوب (۷۲۹-۸۱۷)

شرح گسترده‌ای بر مقدمه قاموس المحیط است؛ بدین صورت که ابتدا بخشی از متن نقل، سپس به فارسی گزارش شده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۲۲۲۸۴
آغاز: الحمدالله منطق البلغاء بالغی فی البوادی. منطق کمکرم اسم فاعل از باب افعال. بلغا جمع بلیغ به معنی رعایت کننده بلاغت کلام و مقتضی حال را. لغت او از آدمی برای تعبیر مقصود؛
انجام: و هر جا که لفظ کمعلم می‌نویسد اسم مفعول از باب تفعیل مراد می‌دارد و از لفظ کمحدث اسم فاعل از تفصیل می‌خواهد.
خط: نسخ خوش معرب، کا: سلیمان بن احمد بن محمد بن محمود بن حمزه عجماوی شافعی، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن عنابی، ۷گ (۱۴پ-۸پ)، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۷سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۳۹]

● شرح خطبة القاموس / ادبیات

š.-e xotbat-ol-qāmūs

وابسته به: قاموس المحیط = قاموس اللغة = قاموس المحیط و القابوس الوسیط = الجامع لما ذهب من کلام العرب؛ فیروزآبادی، محمد بن یعقوب (۷۲۹-۸۱۷)

شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه:۱۰/۴
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵ - ۲۱۸]

● شرح خطبة الکافیة / نحو / عربی

š.-u xuṭbat-il kāfīya

دهلوی، اسحاق بن محمد، ق۹ قمری

dehlavī, eshāq ebn-e mohammad (- 15c)

وابسته به: الکافیة فی النحو = المقدمة الکافیة فی النحو = کافیة ذوی الادب فی علم کلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

حاشیه‌ای است بر موضوع تعریف کلمه، در دیباچه کتاب کافیه «ابن حاجب» از دیدگاه منطق و کلام و سایر علوم. مؤلف این رساله، شرحی نیز بر کتاب کافیه دارد؛ در این حاشیه از خواجه نصیر الدین طوسی، فخر رازی و کاتبی قزونی یاد شده است.
[دنا ۶/۶۵۷؛ کشف الظنون: ۱۳۷۴/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۷۰۲/۲
آغاز: قال الشیخ المحقق و البحر المدقق ... الکلمة لفظ وضع لمعنی مفرد یقول الامام المحقق الهمام المدقق ... ان فی هذا التعریف شکوکاً الاول؛ **انجام:** ان قوله لفظ اعم من وضع لوجوده بدونه کما فی المهملات فلا تکون لفظ موصوفاً وضع.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نیمه قرن ۹؛ کاتب این نسخه نیز به احتمال زیاد همان کاتب رساله قبلی، امیر حاج بن سلار می‌باشد؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، جلد: مقوایی با روکش پارچه سبز، ۲گ (۱۷۵-۱۷۶)، ۲۰ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۳۲ - ۲۹۰]

● شرح خطبة الکافیة / نحو / عربی

š.-u xuṭbat-il kāfīya

وابسته به: الکافیة فی النحو = المقدمة الکافیة فی النحو = کافیة ذوی الادب فی علم کلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۴۵۹/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [نشریه: ۲ - ۱۱۸]

● شرح خطبة الکشاف / عرفان و تصوف / عربی

š.-u xuṭbat-il kaššāf

جیلانی، عبدالکریم بن ابراهیم، ۷۶۷ - ۸۳۲ قمری

jīlānī, ‘abd-ol-karīm ebn-e ebrāhīm (1366 - 1429)

وابسته به: الکشاف عن حقایق غوامض التنزیل و عیون الاقاویل فی وجوه التأویل = تفسیر کشاف؛ زمخشری، محمود بن عمر

(۵۳۸-۴۶۷)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۴۲/۴-ف

نسخه اصل: بایزید ولی الدین ش ۱۸۲۵؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۵ ربیع الاول ۸۵۱ق، جا: ابرقوه؛ ۳گ (۲۱-۲۳)، ۱۹ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۴۷۷]

● **شرح خطبة الكشاف** / علوم قرآن / عربی

š.-u xuṭbat-il-kaššāf

ترکه اصفهانی، علی بن محمد، - ۸۳۶ ؟ قمری

torke esfahānī, ʻalī ebn-e mohammad (- 1433)

وابسته به: الكشاف عن حقایق غوامض التنزیل و عیون الاقاویل فی وجوه التأویل = تفسیر کشاف؛ زمخشری، محمود بن عمر (۵۳۸-۴۶۷)

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۹۳۰/۱۰

بی‌کا، بی‌تا؛ ۵گ (۲۷۷پ-۲۸۱ر) [ادبیات تهران: ف: ۳ - ۴۸]

● **شرح خطبة لعلی (ع)** / ادبیات / عربی

š.-u xuṭbat-in li-ʻalī

بحرانی، علی بن عبدالله، - ۱۳۱۹ قمری

bahrānī, ʻalī ebn-e ʻabd-ol-lāh (- 1902)

شرحی است نسبتاً مفصل در چند مقام بر خطبه حضرت امیرالمومنین علیه السلام «من الایمان ما یکون ثابتا مستقرا فی القلوب». با در نظر گرفتن گفته‌های ابن ابی الحدید معتزلی در شرح نهج البلاغه و رد و ایراد در آنها. در این نسخه ناتمام شش مقام آمده و در هر مقام فرازی از خطبه نقل شده و آن را شرح می‌کند.

آغاز: الحمدلله الخالق الرزاق الذی دحی الارض و بث فیها من اصناف الخلائق و خلق فوقهم سبع طرائق ...

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۴۶/۲۲ و ۷۱۲/۲۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** بقوله علیه السلام فی الخطبة التی اشرنا الیها فی اول الفصل ان امرنا صعب مستصعب لایعرف کنهه الاملک مقرب.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴، نزدیک عصر مؤلف؛ جلد: مخمل نیلی، ۱۶گ (۱۳۶پ-۱۵۱پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۱ - ۲۰۹] و [عکسی ف: ۲ - ۳۶۲]

● **شرح خطبة لعلی (ع)** / شرح حدیث / عربی

š.-u xuṭbat-in li-ʻalī

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:بدون شماره/۵

شرح خطبة بعد الانصراف من صفین و الخطبة الشقشقیة من خطب امیرالمؤمنین (ع). از محمد الرازی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [میراث شهاب: س۷ش۱-۲ - ۲۹]

← شرح خطبة اللمة ‹ شرح خطبة الزهرا (ع)

● **شرح خطبة المختصر** / ادبیات / عربی

š.-u xuṭbat-il muxtaṣar

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۶۸/۴

آغاز: قوله نحمدک اثر طریقه الخطاب و النداء بعد ذکر اسم المعبود بالحق المستجمع لجمیع صفات الکمال؛ **انجام:** لو کان ذلک التقدیر ثابتا فی نفس الامر یتم ما ذکرنا و ان لم یکن یلزم العلة و ههنا یحصل المطلوب

خط: نسخ مایل به نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۰ص (۲۶-۳۵)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۳سم [ف: ۴۳ - ۱۱۰]

● **شرح خطبة المطول** / بلاغت / عربی

š.-u xuṭbat-il muṭawwal

ملا عبدالله بن حسین یزدی، - ۹۸۱ ؟ قمری

mollā ʻabd-ol-lāh ebn-e hoseyn-e yazdī (- 1574)

وابسته به: المطول فی شرح تلخیص المفتاح = مطول؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۳۹۶ ض

بی‌کا، تا: ۱۲۲۱ق [د.ث. مجلس]

● **شرح خطبة المطول** / بلاغت / عربی

š.-u xuṭbat-il-muṭawwal

وابسته به: المطول فی شرح تلخیص المفتاح = مطول؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۴۶/۵

آغاز: الحمد لله الذی، و هو قد ذکر معناه فکنانا مونته الهمنا الالهام ایقاع الشی من الخیر فی القلب؛ **انجام:** یصالح الدعاء الاجل و ان یشکر الی الجمیل ... فی العاجل و الحمد لله بالصواب.

شرح خطبه مطول تفتازانی (م-۷۹۲)؛ خط: نسخ، کا: عبد الکریم بن محمد بن مولا عبد الکریم، تا: ۸۳۱ق؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج مذهب، ۱۷ص (۳۷۰-۳۸۶)، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۹ - ۱۱۲]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۰۹/۱

آغاز: بسمله. متو کلابکرمه العمیم ... فیقول ... محمد بن عرب بن حاجی بن عرب ... لما کان صدر شرح ... التفتازانی ... مشحونا

بالاستعارات؛ **انجام:** بلاخفاء و الله یعلم. (تمت الاستعارة ... علی ید ... مناف بن مرزخان ...)
از محمد بن عرب بن حاجی بن عرب به درخواست شاگردان خود که یکی از آنها محمد بن رمضان نامیده می‌شده؛ خط: نستعلیق، کا: مناف بن مرزخان، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۴گ (۳پ-۶ر)، ۱۵ سطر (۱۰×۱۶/۵) و ۹ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۸ - ۲۰۲]

● **شرح خطبة المقاصد** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u xuṭbat-il maqāṣid
وابسته به: مقاصد الطالبین فی اصول الدین = المقاصد فی علم الکلام = مقاصد الکلام = مقاصد الکلام و عقاید الاسلام؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)
شرح است بر خطبه کتاب مقاصد تفتازانی که از کتب معروف علم کلام است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۴۶/۶
آغاز: ضمن خطبته کتابه الاشارة الی مقاصد علم الکلام انما آثر الاشارة علی العبارة لا متنا عها هیهنا لان الثابت؛ **انجام:** لتوقفها علی احوال الممکنات و اما تقدم الالهیات علی السمعیات فظاهر لا یحتاج الی البیان.
خط: نسخ، کا: عبدالکریم بن محمد بن مولا عبدالکریم، تا: ۸۳۱ق؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج مذهب، ۱۵ص (۳۸۶-۴۰۰)، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۹ - ۱۱۲]

● **شرح خطبة مقالات الحریری** / ادبیات / عربی
š.-u xuṭbat-i maqālāt-il ḥarīrī
طباطبائی زواره ای، جلال الدین محمد، ق۱۱ قمری
tabātabā'ī zavvāre'ī, jalāl-od-dīn mohammad (- 17c)
از نوشته کاتب استفاده می‌شود که این رساله شرح خطبه کتاب مقالات حریری است که بدین صورت به دست آمده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۲۵۱/۹
آغاز: الحمدلله الذی انطق الحصئاة بابلغ الکلام و افصح اللسان و اخرس الفصحاة اولی البیان المشار الیهم بالبیان؛ **انجام:** ولله الحمد اولا و آخرا و باطنا و ظاهرا و علی رسوله اکمل الصلوات و علی آله
خط: شکسته نستعلیق، کا: ابوالحسن بن محمد سعید، تا: قرن ۱۱؛ محشی، برای میرزا غیاث الدین محمد بن امیر فیض الله طباطبائی نوشته؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۱۱۲- ۱۱۵)، ۲۰ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۸/۵×۱۶/۵سم [ف: ۲۸ - ۳۶۵]

← شرح خطبة الوافیة ← شرح الفاظ خطبة الوافیة فی شرح الکافیة

● **شرح خطبة الوسیلة** / شرح حدیث / عربی
š.-u xuṭbat-il-wasīla
نیریزی، قطب الدین محمد، ۱۱۰۰ - ۱۱۷۳ قمری
neyrīzī, qotb-od-dīn mohammad (1689 - 1760)
وابسته به: خطبة الوسیلة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰ق)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۵/۳
بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۱۱ص (۶۸-۷۸)، ۱۲ سطر (۷×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [سنا: ف: ۱ - ۲۸۴]

● **شرح خطبة الهدایة** / فقه / عربی
š.-u xuṭbat-il-hidāya
وابسته به: الهدایة فی شرح البدایة = هدایة الفروع = شرح بدایة المبتدی؛ مرغینانی، علی بن ابی بکر (۵۳۰-۵۹۳)
شرح کوتاهی است بر خطبه کتاب الهدایة تألیف علی بن ابوبکر مرغینانی که در آن به تشریح و توضیح لغات خطبه پرداخته است.

ظاهرا غیر همانند:
۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۹۷۴/۲
آغاز: شرح غریب خطبه الهدایة المعالم بکسر اللام جمع معلم بفتح المیم؛ **انجام:** جدیر بالدال المهملة ای خلق و حقیق و الله اعلم بالصواب.
از: ناشناخته؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۳۱۱پ) [ف: ۳۵ - ۴۲۹]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۴۶/۴
آغاز: الحمد لله رب العالمین و الصلوة علی نبیه و محمد وآله اجمعین. الحمد لله افتتح الکتاب بالبسملة و التحمید جرجا علی قضیة ماورد فی الحدیث؛ **انجام:** علی ما یشاء و بالاجابة لرعایة السجع و هو جدیر لکذا ای حقیق به والفعل جدیر بالضم و الله اعلم بالصوات تمت هذه الحاشیة فی غرة ذی الحجه سنة اربعین و ثمانمایة
کا: عبد الکریم بن محمد بن مولا عبد الکریم، تا: ۸۳۱ق؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج، ۷ص (۳۶۲-۳۶۸)، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۹ - ۱۱۱]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۶۸/۸
آغاز: الحمد لله اعلم ان الحمد یوافق الحمد من وجه و هو الثناء و النداء علی الجمیل من نعمة و غیرها؛ **انجام:** هذا الدعاء عند لقاء العدو ... و اطلب الصولة علیهم ... فمن ناله نال أقصی المنی
خط: نسخ مایل به نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛

جلد: چرم قهوه‌ای، ۶ص (۶۳-۶۸)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۳سم [ف: ۴۳ - ۱۱۰]

● **شرح خطبه همام** / شرح حدیث / فارسی

š.-e xotbe-ye homām

مجلسی، محمدتقی بن مقصودعلی،۱۰۰۳؟-۱۰۷۰قمری

majlesī, mohammad taqī ebn-e maqsūd ʻalī (1595 - 1660)

وابسته به: خطبة همام = خطبة المتقین؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

تاریخ تألیف: جمادی الثانی ۱۰۶۹ق

شرح مختصری است با انشایی روان و جالب بر خطبه‌ای که حضرت امیر المؤمنین علیه السلام در آن اوصاف متقین را برای همام بازگو فرموده و در نهج البلاغه و منابع حدیثی دیگر نقل شده است. در آغاز این شرح تمام خطبه به عربی آمده پس از آن جمله جمله به فارسی گزارش شده است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد فقد حدثنی و اخبرنی مشایخی معنعناً الی الشیخ الصدوق محمد بن یعقوب الکلینی

انجام: و ملتمس از مؤمنان آنست که این شکسته را در مظان اجابت دعوات فراموش نفرمایند

[دنا ۶۵۸/۶ (۵ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۵۰۷/۶ و ۳۷۷/۹؛ الذریعه، ج۱۳، ص۲۲۶؛ ریاض العلماء، ج۵، ص۴۷؛ فهرستگان حدیث، ج۴، ص۳۸۵]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۷۶۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خوش، کا: محمد رضا، تا: ۱۰۷۳ق؛ جلد: روغنی، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [ف: ۲۵ - ۱۰۶]

۲. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۷۰/۶

تذکر: در فهرست به محمد باقر بن محمد تقی مجلسی انتساب داده شده که احتمالاً همین کتاب باشد؛ خط: نستعلیق، کا: خدابخش، تا: ۱۰۸۸-۱۰۸۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱گ (۹۷پ-۱۲۷ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: - ۵۶]

۳. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۷/۲

کا: محمد صادق بن محمد تقی، تا: اواسط ربیع الثانی ۱۰۹۱ق؛ مصحح، مقابله شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ (۳۲پ-۶۳ر)، اندازه: ۱۱× ۱۹/۵سم [ف: - ۱۴]

۴. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۱۸۵/۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲۶ شوال ۱۰۹۶ق، جلد: تیماج قرمز، ۲۸گ (۱۳۳پ-۱۶۰ر)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۴۰]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۱۲/۲

آغاز و انجام: برابر؛ نمقه محمد تقی بن مجلسی عفی عنهما ... من الهجرة القدسیة و الحمد لله رب العالمین و الصلوة علی محمد و اله المعصومین.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛کاغذ: نخودی، جلد: زیتونی مذهب، ۳۶ص (۵۸-۹۳)، اندازه: ۹/۸×۱۴/۳سم [ف: ۲۹/۱ - ۳۰۸]

۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۹۹۴/۱۳

آغاز و انجام: برابر؛ نمقه محمد تقی بن مجلسی عفی عنهما ... و کان ذلک فی شهر (ج ۱۰۶۹/۲ ق). و الحمدلله رب العالمین ...

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: ۱۱۱۰ق، جا: بندر سورت؛ مصحح؛ با انجامه ترقیمه محمدرضا ۱۰۷۳ق از روی نوشته نگارنده (که بایستی نسخه منقول عنه باشد)؛ ۱۵گ (۱۱۴پ-۱۲۸پ) [ف: ۲ - ۱۷۷]

۷. قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه:نامعلوم/۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۷ق؛ ۴۰گ (۳-۴۲)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [صد و شصت نسخه: - ۶۸]

● **شرح خطب و کلمات قصار معصومین** / شرح حدیث / فارسی

š.-e xotab va kalamāt-e qesār-e maʻsūmīn

خلخالی، محمد قاسم، ق۱۴ قمری

xalxālī, mohammad qāsem (- 20c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۶۵۸

خطب و کلمات پس از حضرت علی؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

← شرح الخلاصة ≻ شرح خلاصة الفقه

● **شرح الخلاصة** / فقه / عربی

š.-ul-xulāṣa

در اصول و فروع حنفی است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۷۲/۲

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی رفع قاعدة الفقه حتی وفقنا علی مراد خیر التابعین ابی حنیفة ... اما بعد فلما ارتحل من هذه الدار خیار هذه الامة الابرار ... فی هذین العلمین المولانا لطف الله النسفی الفنین انموذ جاراً مضبوطاً نافعاً فی الدارین ... فصرفنا الی شرح له کاف للمهمات؛ **انجام:** من الجر الافتتاح بالاختتام ... لعله یقول منهن اولا هن صوالح الاعمال یوم العید سنة سبع و اربعین و تسعمائة من اعوام و السنین ارجوا بهذه التتمة حسن العاقبة و الخاتمة

بی‌کا، تا: ۱۲۴۶ق، عصر امیر نصرالله بهادرخان؛ در ۴۷پ-۴۹ر «فصل سی و پنجم در بیان خواندن نماز فیء زوال» است یا دائره نجومی فیء زوال و نظم صدرالشریعه درباره همین فیء همه به فارسی و مورخ ۱۲۴۶؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز مذهب،

۲۸گ (۲۰پ-۴۷ر)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۸ - ۶۹۹]

● **شرح خلاصة الابحاث فی مسائل المیراث** / فقه / عربی

š.-u xolāsat-il abḥāṯ fī masā'il-il l-mīrāṯ

مشهدی، محمد فاضل بن محمد مهدی، ق۱۱ قمری

mašhadī, mohammad fāzel ebn-e mohammad mahdī (-17c)

وابسته به: خلاصة الابحاث فی مسائل المیراث = ارجوزة فی المیراث؛ حر عاملی، محمد بن حسن (۱۰۳۳-۱۱۰۴)

تاریخ تألیف: ذیحجه ۱۰۸۶ق

شرح بر ارجوزه استادش در میراث موسوم به «خلاصة الابحاث فی مسائل المیراث» اثر شیخ حرعاملی که به درخواست جمعی از طلاب انجام پذیرفته است. بیت اول منظومه متن: «یقول راجی العفو من ذی المنن ×× عبیده محمد بن الحسن»، بیت آخر: «دایرة مادارت الافلاک ×× و ... خالقها الافلاک». شیخ حر عاملی در ۱۰۸۸ ق تقریظی بر این شرح نگاشته است. شارح از ماتن اجازه روایتی در شعبان ۱۰۸۵ دریافت نموده که در الذریعه (ج۱ ص ۲۳۴ رقم ۱۲۲۸) از آن یاد شده است. وی همچنین اجازه روایتی از علامه محمد باقر مجلسی داشته است. (الذریعه ج ۱ ص ۱۵۳ رقم ۷۴۱).

آغاز: الحمدلله الذی جعل العلماء ورثة الانبیاء و فضل مدادهم علی دماء الشهدا و الصلوة و السلام علی محمد و آله الکرام الذین بموالاتهم تمت السنن و الفرایض..و بعد فیقول ... محمد فاضل بن محمد مهدی المشهدی، انی لما اشتغلت ... بمباحثة المنظومة فی المواریث ...

انجام: شاکرین له علی نعمائه الفخام مصلین علی نبیه و آله خیر الانام ...

[دنا ۶۵۹/۶ (۸ نسخه)؛ دیباچه امل الامل ۱۷ و ۳۱؛ الذریعة ۲۲۶/۱۳ و ۲۰۰/۷؛ طبقات اعلام الشیعة قرن ۱۲ ص ۵۷۵]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۱۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: محرم ۱۰۸۸ق؛ مصحح، محشی از مؤلف؛ تملک: فرهاد میرزا به تاریخ نهم جمادی الاول ۱۲۸۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲× ۱۸/۵سم [ف: ۱۳ - ۳۲۹]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۸۲۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اتصال الزمان امتداد الآجال و ان کان بحمدالله بهم نقتدی و علی امثلهم نحتذی.

کامل؛ خط: نسخ، کا: حاج محمد جاجرمی، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، مقابله شده، محشی به لفظ «منه»؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲۰ - ۲۶۷]

۳. نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه:۱۲۵/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۰۸۷ق؛ ۴۴گ (۱۶۱پ-۲۰۴پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: - ۱۸۶]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۴۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** من طریق البغی و الاعتساف فان اول ناس اول الناس و کم ترک الاولاد.

مشتمل است بر مقدمه و سیزده «فصل»: مقدمه: فی موجبات الارث، فصل فی السهام المفروضة للوارث فی القرآن، فصل فی الحبوة و الولد الاکبر، فصل الحمل شرط ارثه تحقق الحیاة بعد الوضع، فصل فی میراث الاخوة، فصل فی میراث الاجداد، فصل فی میراث الاعمام و الاخوال، فصل فی میراث الازواج و الزوج و الزوجة، فصل فی ولاء العتق، فصل فی ولاء ضمان الجریرة، فصل فی میراث ابن الملاعنة، فصل فی التبری، فصل فی میراث الخنثی، فصل فی میراث المجوس؛ خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ واقف: محمد صالح علامه حائری، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۷۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۲۰ - ۲۶۶]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۷۹۹

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته، نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن زرد، ۷۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۶×۱۷/۲سم [ف: ۱ - ۲۸۹]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۸۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: زین العابدین، تا: ۱۶ ربیع الاول ۱۱۱۵ق؛ پس از این، ضمن دو صفحه مقاله‌ای است ظاهراً از افادات مؤلف؛ واقف: میرزا محمد رضوی، ۱۲۱۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۳۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۵ - ۵۴۷]

۷. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۴/۳

خط: نسخ، کا: علی اصغر بن زین العابدین نجف آبادی، تا: ۲۸ شعبان ۱۲۵۶ق، جا: اصفهان؛ [نشریه: ۱۱ - ۹۲۳]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۳۲/۱

آغاز: برابر

کا: علی اصغر بن زین العابدین نجف آبادی اصفهانی، تا: ذیقعده ۱۲۵۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۳گ (۱پ-۳۳پ)، ۲۰ سطر (۹×۱۴) [ف: ۱۲ - ۲۳]

● **شرح خلاصة الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u xolāsat-il uṣūl

آرانی کاشانی، محمد علی بن محمد مهدی، ۱۲۵۰ - ۱۳۲۵ قمری

ārānī kāšānī, mohammad 'alī ebn-e mohammad mahdī (1835 - 1907)

وابسته به: خلاصة الاصول کرمانشاهی، محمد محسن بن محمد

سمیع (-۱۲۲۳)
«خلاصة الاصول» ارجوزه‌ای مختصر و موجز در اصول فقه است که توسط «محسن بن سمیع بن حسین بن علم الهدی بن فیض کاشانی» سروده شده است. این رساله شرحی مزجی در شرح و بسط آن است که در مباحث الفاظ، ادله عقلیه، اصول عملیه و تعادل و تراجیح نگاشته شده است.
آغاز: سبحانه عما لایلیق بذاته نزه من لایزال فی جمیع العوالم محسنا الی ما عداه عموما والاحسان العام افاضة الوجود واثاره المختلفة کیفیة وکمیة باختلاف اصناف المکونات و ...

آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۲۰۸/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ما اشتهر بینهم ای الاحکام تابعة [...] ناظر الی الثانی ای الحکم الکلی الثابت من الدلیل الشرعی لموضوع تابع لصدق هذا الموضوع من حیث جعله موضوعا له کما عرفت انتهی کلامه.
تا شرح بیت «کذلک القضاء و المقدمة ×× کالجزء وصلة لذی المقدمة» را در بردارد؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۷ ذیقعده ۱۲۸۲ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۴۸ص (۱۵۷-۳۰۴)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف مخ - - ۹۱]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۹۱/۲
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ - ۳۴۴]

← شرح الخلاصة الالفیة > الدرة المضیئة فی شرح الالفیة
← شرح خلاصة الحساب > خلاصة الحساب (ترجمه)
← شرح خلاصة الحساب > حل الخلاصة لاهل الریاسة
← شرح خلاصة الحساب > کشف الخلاصه
← شرح خلاصة الحساب > تحفه قطب شاهی
← شرح خلاصة الحساب > مصباح اللباب فی شرح خلاصة الحساب
← شرح خلاصة الحساب > رشح السحاب فی شرح نظم الحساب
← شرح خلاصة الحساب > کنز الحساب
← شرح خلاصة الحساب > ایضاح الحساب

● **شرح خلاصة الحساب** / ریاضیات / فارسی
š.-e xolāsat-ol-hesāb
استرآبادی، شرف الدین علی، - ۹۶۵ قمری
estarābādī, šaraf-od-dīn ʻalī (- 1558)
وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
تاریخ تألیف: ربیع الاول ۱۰۷۹ق؛ محل تألیف: کشمیر (در خانه میرزا محمد هاشم)
آغاز: شکر و سپاس واجب الوجودی را لایق و سزاوار است.
انجام: سبب رفع تقصیرات شده مستحق رحمت الهی گردد.
[دنا ۶/۶۶۰؛ فهرستواره منزوی ۲۶۷۲/۴]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۰۸۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۶۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۳×۲۰/۸سم [ف: ۳ - ۵۰۱]

● **شرح خلاصة الحساب = کنز الحساب** / ریاضیات / عربی
š.-u xolāsat-il-ḥisāb = kanz-ul-ḥisāb
فاضل جواد، جواد بن سعید، - ۱۰۶۵ قمری
fāzel javād, javād ebn-e saʻīd (- 1655)
وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
شرح مزجی نسبتاً مفصلی است بر کتاب خلاصة الحساب شیخ بهائی که با عناوین «باب، فصل، قاعده، مسأله» گزارش شده است. در مقدمه آورده است که چون خالی از براهین بود بر آن شدم که آن را شرح استدلالی با ذکر برهان پردازم.
آغاز: بسمله، الحمد لله الواحد العظیم و الفرد القدیم الذی تقصر العد عن الإئه و یتعذر الحصر عن اقل نعمائه ... فیقول ... جواد بن اسعد بن جواد لما کان علم الحساب مما اشتهر علو مرتبته عند اولی الالباب ...
انجام: و انا ایضا اوصیک ایها الاخ بما اوصی به المصنف فان فی هذا الشرح نفائس یجب صیانتها ممن لیس اهلها.
چاپ: مشار عربی، صص۵۴۶-۵۴۷؛ تهران، سنگی، ۱۳۱۶، خشتی، ۴۲ص (صص۲-۴۳) در هامش؛ ۱۲۷۹ق، بدون شماره صفحه (در هامش)؛ دارالخلافه طهران، ۱۲۷۳ق، وزیری، ۱۱۶ برگ (۲۳۲ص)؛ بی ناشر، ۱۳۰۱ق
[سرگذشت و آثار بهائی از سعید نفیسی:۱۱۰ علم الفلک فی العراق عزاوی در مجله مجمع العلمی دمشق ۴۰۰/۲۹؛ دنا ۶/۶۶۰-۶۶۲ (۷۴ نسخه)]
شرح و حواشی:
۱- شرح خلاصة الحساب (منتخب)

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۳۴/۵
خط: نسخ نزدیک به نستعلیق، کا: شرف الدین نورالدین، تا: ۴ رجب ۱۰۵۳ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوایی، رویه کاغذ زرد، ۵۴ص (۵۳-۱۰۶)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۱ - ۳۷۷]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۶۱
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۴ رجب ۱۰۵۳ق، در زمان خود کاظمی از روی خط او نوشته شده؛ محشی با نشانه «منه» و با «منه دام ظله» و با نشان «احمد بن عب» و «م شیخ شریف، شیخ محمد شریف، م

ش، محمد شریف»، در خیلی جاها متن خط خورده و سیاه کرده شد و گویا به دستور خود کاظمی بوده؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۱گ، ۲۰ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۶ – ۲۲۸۷]

۳. یزد؛ صدوقی یزدی؛ شماره نسخه:۱۹۹

خط: نسخ، کا: محمد علی بن عبدالحسین، تا: ربیع الثانی ۱۰۵۶ق؛ ۱۴۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۱۳/۵سم [ف: – ۱۵۵]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۷۵۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۷ شوال۱۰۶۹ق؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی خراسانی، جلد: مقوا، ۱۲۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵/۵سم [اهدائی رهبر: ۹ – ۱۵۱]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۸۳

همان نسخه بالا [اهدائی ف: – ۱۵۰]

۵. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۶۰۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** من لا نبی بعده ... و النهار

خط: نسخ، کا: علی بن یحیی بن علی حسینی، تا: ربیع الاول ۱۰۷۰ق؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج مشکی، ۳۳۶ص، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ – ۲۴۷]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۳۵

بی‌کا، تا: ۱۰۷۵ق [د.ث. مجلس]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۷۹

خط: نسخ خوش، کا: میرزا محمد بن محمد صالح شهمیرزادی، تا: شنبه ۱۴ رمضان ۱۰۷۹ق، جا: مشهد رضوی؛ افتادگی: آغاز؛ نسخه با این عبارت شروع می‌شود: «خالیا عن البراهین لم یحصل التصدیق بمسائله علی التعیین فاحببت ان اشرحه ...» (گ۲) که برابر با سطر دهم برگ ۱ نسخه انوار است، انجام نیز برابر همان نسخه می‌باشد؛ تملک: گویا صدر الافاضل؛ واقف: ابواسماعیل عبدالرزاق حسینی حسنی سمنانی؛ کاغذ: اصفهانی، نخودی، جلد: تیماج زرشکی، ۱۵۹گ، ۱۷ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۱۱ – ۲۵۰]

۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۱۸/۱

خط: نستعلیق، کا: ابونصر تویسرکانی، تا: شنبه ۲۴ رمضان ۱۰۸۰ق؛ کاغذ: نخودی؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۷ سطر (۵×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱ – ۴۳۴]

۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۳۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و حیث انتهی کلام المصنف فلنقطع الکلام حامدین لله علی توفیقه و الهدایه الی سوا طریقه. ما اختلف اللیل و النهار.

خط: نستعلیق، کا: میر علی اردلانی، تا: ۱۰۸۶ق؛ مصحح، محشی با امضای «منه رحمه الله»؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: میشن تریاکی، ۱۴۳گ (۲پ-۱۴۴)، ۱۹ سطر (۷×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۶ – ۶۷]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۴۲۹/۱

همان نسخه بالا [نشریه: ۷ – ۲۳۹]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۲۷۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمد لله وحده و الصلاة علی من لا نبی بعده و آله الأبرار الحجج الاطهار ما اختلف اللیل و النهار.

خط: نسخ، کا: محمد یونس بن یس، تا: ۱۵ جمادی الاول ۱۰۹۶ق، جا: نجف اشرف؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی، روی برگی قبل از کتاب معرفی آن به خط سید محمد علی روضاتی به تاریخ ذیقعده۱۳۹۵در اصفهان؛ تملک: محمد حسین شراره؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲۴ – ۶۶]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۰۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فالمسئلة مستحیلة الثانیه اذا قسم عدد الابناء بقسمین یکون مضروب ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ کاغذ: سمرقندی و ترمه، جلد: تیماج تریاکی، ۱۳۰ص (۱-۱۳۰)، ۲۱ سطر (۹×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۹ – ۴۱۸]

۱۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۸

خط: نسخ، کا: شیخ عبدالعلی، تا: قرن ۱۲؛ محشی با نشان «منه»؛ تملک: سلیمان عاملی با تاریخ ۱۱۸۹؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۰ سطر(۷/۵×۱۴) [ف: – ۷۷۸]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۸۵۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ واقف: محمد ایرانی مجرد؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۸۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۸ – ۸۱]

۱۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۸۲۵

خط: نسخ، کا: کربلایی محمد علی حکم آبادی، تا: قرن ۱۲؛ مهر: محمد علی در ۱۲۵۲؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن مشکی، ۱۲۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۱×۲۰/۶سم [ف: ۱ – ۲۹۲]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۸۵۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ تملک: سید اسدالله بن عماد؛ اهدایی: دکتر سید جعفر شمسا، ۲۷/۹/۲۰ش؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۹۲گ، ۲۳ سطر (۵×۱۴)، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف:۱۴-۳۸۶۷]

۱۶. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۱۰۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۲۱۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱ – ۸۱]

۱۷. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۳۵۸/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [نشریه: ۲ – ۱۱۶]

۱۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۹۱۴

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: آبی، ۱۸۰گ، ۱۷-۱۹ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲ – ۱۵۲]

۱۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۸۱

خط: نسخ، کا: علی نقی بن محمد کاظم، تا: ۴ رمضان ۱۱۰۵ق؛

مهر: «لا اله الا الله الملك الحق المبين محمد بن حسين ابوالقاسم»؛ جلد: پارچه‌ای، ۱۵۳گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۶۶]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۲۸۱

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۳۸]

۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۵۹

آغاز: الاعداد المعلومة مثلا فی القسمة؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد مهدی بن ملاعبدالمطلب، تا: ۱۸ شهر الحرام ۱۱۰۷ق، جا: اصفهان؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری؛ کاغذ: نخودی، ۲۰۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲× ۱۸سم [ف: ۱۸ - ۸۰]

۲۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۵۴

خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم پسر ملاعبدالرحیم شیروانی، تا: ۱۱۱۰ق؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۴]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۹۰

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: مراد بن صفیقلی بیک ذوالقدر، تا: پنج‌شنبه ۱۹ شوال ۱۱۱۹ق؛ محشی برخی با نشان «احمد دام ظله» و «منه قدس سره»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۵گ، ۲۱ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۶ - ۲۲۸۷]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۱۶۰/۲

تنها بخشی از مسائل ضرب است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۶ق؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸ص (۱۷۸-۱۸۵)، ۷-۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۹ - ۱۵۱]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۵۹۵

آغاز: برابر

خط: نستعلیق مایل به نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲ محرم ۱۱۲۷ق؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۰۵گ، ۱۷ سطر بخش اول ۲۳ سطر بخش دوم، اندازه: ۱۶/۵×۲۴/۵سم [ف: ۴۱ - ۱۱۶]

۲۵. تبریز؛ قاضی طباطبائی؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۱۲۷ق، جا: شیراز مدرسه مقیمیه؛ تملک: شیخ احمد احسائی، [نشریه: ۷ - ۵۱۶]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۲۸۰/۲

آغاز: قاعدة ضرب التوشیح و قد یسمی ضرب الطول ایضا و حاصله ان یوضع المضروبان طولا؛ **انجام:** و قد استبان مما قلناه سابقا ان نسبة المتفاوتین اذا لم یکن کنسبه الخطاطین لم یکن العمل صحیحا ... فالمجهول نصف ذلك العدد المعلوم و قیس علیه. جواد.

کا: عطاء الله بن محمد زکی اصفهانی، تا: ۱۱۷۳ق؛ با اشکال هندسی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱ص (۷۰-۸۰)، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۱۰ - ۸۸۸]

۲۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۲۱/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۳ محرم ۱۱۹۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۸ سطر (۱۱×۱۵)، اندازه: ۱۹×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۲۲۱]

۲۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۴۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** حقیق بالاستتار عن اهل هذاالزمان ...

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: ورثه شیخ مهدی خاتمی، جلد: تیماج ماشی، ۳۳۲ص، ۱۱ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۹/۵×۱۶سم [ف: ۳ - ۹۵۲]

۲۹. تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۴۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: خشتی [نشریه: ۶ - ۶۵۲]

۳۰. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۷۵۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در متن و هامش؛ واقف: سید سعید طباطبائی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹ سطر، قطع: جیبی [ف: ۵ - ۱۷۴]

۳۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۰۹۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، کا: محسن بن حسین، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فستقی، جلد: چرمی، ۱۵۴گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۰/۷)، اندازه: ۱۱×۱۵/۷سم [ف: ۸ - ۲۱۲]

۳۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۱۳

انجام:.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۳ - ۹۲]

۳۳. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۱۹۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی با نشان «منه» و «اب عفی عنه»؛ واقف: شهاب الدین مرعشی نجفی، ۱۳۳۹ش؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۱-۳۲۵]

۳۴. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۹۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: عبدالله نوری در سال ۱۲۶۵، محمد صادق سروستانی در ۱۳۱۶، محمد حسن خان نوری؛ ۹۴گ، ۱۸ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵× ۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۵۶]

۳۵. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۶۲۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و فی الصورة الثانیة اعنی عند زوال الخیط و تطابق الشاقول و العمود اعلی راه

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۵۰گ، ۲۵ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۶×۲۶/۵سم [ف: ۲ - ۲۴۹]

۳۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۸۵۸

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ، بی‌کا، تا: ۲ صفر ۱۲۰۱ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۹۰]

۳۷. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۲۲۹

خط: نستعلیق، کا: محسن بن محمد حسین قزوینی، تا: ۱۲۰۲ق [ف: - ۶۵]

۳۸. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۰۲ق؛ تملک: معزالدین محمددر ۱۲۰۲ ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: - ۸۳]

۳۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۷۹۳/۱

خط: نسخ، کا: هرندی (نام کاتب به رمز و اعداد نوشته شده)، تا: دوشنبه ۱۹ ربیع الثانی ۱۲۰۴ق؛ با اشکال هندسی، مجدول، مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۳گ (۱پ-۱۲۳ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۰ - ۲۶۲]

۴۰. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۳

خط: نسخ، کا: زین العابدین بن خداویردی، تا: ۱۲۲۰ق [ف: ۲۲۳]

۴۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۹۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** دعا لهما بالخیر و السعاده مع ایهتهما القاوءه.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۱ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی تیماج تریاکی، ۱۱۷گ، ۱۷ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۰ - ۲۷۸]

۴۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۷۴۶

آغاز: برابر

کامل؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۲۲ق؛ تملک: نجم الدین بن گل محمد؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف:۲-۸۵۸]

۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۹۰۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد علی همدانی، تا: ۱۲۲۷ق، جا: اصفهان مدرسه مبارکیه؛ واقف: درة السلطنه ملکزاده کوثر، آبان ۱۳۲۶؛ کاغذ: فلفل نمکی، جلد: تیماج آلبالویی، ۱۲۰گ، ۲۰سطر(۸×۱۵)، اندازه: ۱۵/۲×۲۱سم [ف: ۸ - ۲۱۱]

۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۹۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۷ق؛ ۱۳۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲ - ۱۰۶]

۴۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۳۱۸/۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: نو، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۱۶ - ۵۱۱]

۴۶. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۸۷/۴-۵۲۵۴

خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن شیخ جعفر، تا: ۱۲۳۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۸۹گ، ۲۰ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۳۳]

۴۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۴۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج عنابی، ۸۹ص (۲-۹۰)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۱سم [ف: ۱۹ - ۳۷]

۴۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۰۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه محرم ۱۲۳۴ق؛ مصحح؛ مهر: کاتب «عبدالوهاب بن محمد حسین ۱۲۳۹» (هشت گوش)؛ انتقالی از مدرسه آیت الله بروجردی شهر ری در اردیبهشت ۱۳۷۰؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۲گ (۱پ-۱۱۲ر)، ۱۸ و ۷ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۵۹]

۴۹. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۹۰۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** بمعنی انه حال النقصان کذلک یکون له جذرو حال الزیادة ایضا کذلک یکون له جذر کان وجوده فی غایة الاشکال و الله العالم بحقایق الاحوال.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۴۳ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۲ - ۱۷۳]

۵۰. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۵۵۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۴۴ق؛ مصحح؛ اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۹]

۵۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۰۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: اکبر بن حسنعلی محمد باقر، تا: ۱۲۵۱ق؛ با اشکال هندسی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۷۹گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۰ - ۲۹۶]

۵۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۲۴

خط: نسخ، کا: آخوند ملا اسد الله بن آخوند ملا محمد حسن تر کمون، تا: ۱۲۵۴ق، جا: تبریز؛ ۱۴۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۴۴]

۵۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۴۴۲

خط: شکسته، نستعلیق، کا: اسماعیل بن آقا خان خویی قزوینی، تا: ۱ محرم ۱۲۵۵ق، برای محمد مهدی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن یشمی، ۱۱۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۶سم [ف: ۱ - ۲۹۲]

۵۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۵۵ق؛ ۱۵۵گ (۱پ-۱۵۵ر) [ف: ۱ - ۱۴۹]

۵۵. تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۲۳۰/۲

خط: نسخ، کا: زین العابدین بن حاج ملا ابوالحسن مراغه‌ای، تا: ذیقعده ۱۲۵۹ق؛ جلد: تیماج تریاکی، قطع: خشتی [نشریه: ۳-۴۰۱]

۵۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۲۶۲-۳۱/۱۴۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالجبار بن ابراهیم حکم آبادی، تا: جمعه ۱۶ رمضان ۱۲۶۰ق؛ مصحح، محشی با امضای «منه رحمه الله»؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵- ۲۵۶۰]

۵۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۴۰۹

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: کبود اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵۵گ، ۱۹ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۳ - ۹۵۲]

۵۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۷۰۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** فاضرب ك ه فی طح و اقسمه علی ك ح احد الطرفین لیخرج عمق البئر الذی هو ه ف و هو المطلوب.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۸ صفر ۱۲۶۴ق؛ واقف: سید سعید طباطبائی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۸ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۵ - ۱۲۲]

۵۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۷۰۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۴ق [رایانه]

۶۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۷۶۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شوال ۱۲۷۰ق؛ معلق به حواشی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی صنعتی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۱۵۲]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۱۵

همان نسخه بالا [مؤید: ۲ - ۱۷]

۶۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۷۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف، برای یکی از علما؛ تملك: بدون نام به تاریخ اواخر ذیقعده ۱۲۷۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۰گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۰۸]

۶۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۸۳۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۹ جمادی الاول ۱۲۷۹ق؛ با اشکال ریاضی؛ واقف: عبدالباقی آیت اللهی شیرازی، اسفند ۱۳۷۴؛ کاغذ: فرنگی شکری و نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف:۱۸-۸۲]

۶۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۴۰ط

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لیس وحدة و هیالعرض الذی لحق فردا من افراد العقول او غیرها من البسایط.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ جلد: گالینگور، ۱۱ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۴/۳ - ۱۲۷]

۶۴. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۵۸۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شیخ عبدالجبار بن محمد زنجانی، تا: جمعه ۱۰ ذیقعده ۱۳۲۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۰۲ص، ۱۹ و ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۲۳۲]

۶۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۸۱۴

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۶۶. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۵۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۵گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: - ۱۰۴]

۶۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۷۹۹

در پایان نسخه اشعار عربی؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۶۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۰۵۰

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مهردخت همایی [رایانه]

۶۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۲۷۶

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۲۳۵گ، اندازه: ۹×۱۸سم [رایانه]

۷۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۴۱/۸

خط: شکسته نستعلیق، تحریری، کا: مهدی بن ابی الحسن محمد علی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹۹ص (۹۸-۱۹۷)، ۱۷ سطر، قطع: خشتی [ف: ۱۹ - ۳۶۳]

۷۱. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۴۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: شهی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۲۸۶]

۷۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۱۴۴-۵۵/۱۲۴

آغاز: برابر

از اول کتاب تا اول «خاتمه»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۱۰۴گ، ۲۹-۲۸ سطر، اندازه: ۹×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۶۰]

● شرح خلاصة الحساب (منتخب) / ریاضیات / عربی

š.-u xolāsat-il-ḥisāb (mn.)

وابسته به: شرح خلاصة الحساب = کنز الحساب؛ فاضل جواد، جواد بن سعید (-۱۰۶۵)

متن از شیخ بهائی و شرح از شیخ جواد بن سعد بن جواد شاگرد شیخ است. در این منتخب فقط براهین حذف گردیده است و انتخاب کننده معلوم نیست.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۶۳۶

آغاز: بسمله، هذا شرح للخلاصة الحساب قد انتخبته من شرح الجواد قدس سره قال المص ره بسمله، نحمدك یا من لایحیط بجمیع نعمه عدد؛ **انجام:** کان وجوده فی غایة الاشکال والله العالم بحقایق الامور

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، واقف: عماد فهرستی، تیر ۱۳۱۰؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۷۵گ، اندازه: ۱۷/۳×۲۲/۳سم [ف: ۸ - ۴۴۸]

● شرح خلاصة الحساب / ریاضیات / عربی

š.-u xolāsat-il-ḥisāb

ملا شمسا، شمس الدین محمد، ۱۰۱۶ - ۱۰۹۸ ؟ قمری

mollā šamsā, šams-od-dīn mohammad (1608 - 1687)

وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

گزارشی است بر خلاصة الحساب استادش شیخ بهائی و از ضرب توشیح و محاذات و اصفار که می‌گوید در کتاب‌های مشهور نیامده گفتگو نموده است.
آغاز: بسمله، و ضرب التوشیح هو ای یضع المضروب ...

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۰۳۹/۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** فاجمع الحواصل هکذا !!!
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۵۸ق، جا: جزیرة المکلا؛ با سرلوح منقوش کم کار، با جداول ریاضی؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۱۰ - ۲۰۳]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۷/۷
آغاز: بسمله. هذه نبذة من بیان اقسام الضرب الذی لم یذکر فی الکتب المشهور من التوشیح و المحاذات و الاصفار؛ **انجام:** فاجمع الحواصل هکذا ... و بذلک تم شرح میر شمس محمد الجیلانی علی خلاصة الحساب و هو من تلامیذ المصنف رحمه الله.
خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن محمد حسین بن بدیع الزمان حسینی منجم،تا:رمضان۱۲۵۷ق؛۳گ(۱۰۱ر-۱۰۳ر) [ف: ۴ - ۸۳۳]

● شرح خلاصة الحساب / ریاضیات / عربی

š.-u xolāsat-il-ḥisāb

یزدی، حسین، ق۱۱ قمری

yazdī, hoseyn (- 17c)

وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

خلاصة الحساب از شیخ بهائی است، و برآن شروح متعدد و فراوانی نوشته‌اند. از جمله شارحین آن یکی هم حاجی حسین یزدی از شاگردان شیخ است که دو شرح بر آن نوشته، یکی همین شرح که فقط شامل قسمت اصول حساب و خالی از هر گونه استدلال ریاضی و فاقد نام به خصوصی است، و دیگر شرح موسوم به «المبین»، که مفصل‌تر و علمی‌تر و دارای استدلالات و براهین ریاضی است. شارح، استاد علم ریاضی سلطان العلماء (۱۰۰۱-۱۰۶۴ق) و ملا خلیل قزوینی (۱۰۰۱-۱۰۸۹ق) و فیض کاشانی (۱۰۰۷-۱۰۹۱ق) و شاه فتح الله شیرازی و ملا مفید قمی شمرده شده و خود شاگرد شیخ بهائی بوده. وی این شرح را در زندگانی استادش بهائی نگاشته و استاد تقریظی بر یک نسخه آن نوشته، که صاحب الذریعه آن را دیده است. چون شارح پیش از تکمیل آن درگذشت شاگرد وی محمد اشرف آن را تکمیل نمود.
آغاز: بسمله، نحمدک یا من هو منه الابتداء و الاختتام و عجز عن تحمیده السنة الانام ...
انجام: فالجواب اربعة اسداس و سبعاسدس هذا مایتعلق باصول الحساب وفقنا الله لشرح باقی الابواب بحرمة محمد وآله

[دنا ۶۶۲/۶ (۱۸ نسخه)؛ الذریعة ۲۲۹/۱۳]

۱. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۳۶/۱
خط: شکسته نستعلیق، کا: میر شرف الدین عارف یوسف انصاری، تا: پنج‌شنبه ۲ محرم ۱۰۰۶ق؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۸۴]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۰۳۹/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۵۸ق، جا: جزیرة المکلا؛ با سرلوح منقش کم کار، با جداول ریاضی؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۱۰ - ۲۰۱]

۳. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۴۳۶
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۳ محرم ۱۰۶۱ق؛ ۹۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰/۵× ۱۹/۵سم [ف: ۲ - ۲۷۶]

۴. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۳۵۸/۳
خط: نسخ، کا: نجم الدین بن سید محمد حسینی جزایری، تا: ۲۲ ذیحجه ۱۰۹۳ق، از روی نسخه نوشته یوسف بن شرف الدین عارف انصاری در روز پنج‌شنبه ۲ محرم ۱۰۰۶ [نشریه: ۲ - ۱۱۶]

۵. قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه:نامعلوم/۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۶۷گ (۶۸-۱۳۴)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [صد و شصت نسخه: - ۵۷]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۳۷۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا با روکش پارچه خاکستری، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱۸-۱۱۹]

۷. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۲۶۳/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** یکون مرفوعاً فمرفوع خمسه عشر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۹ص (۳۷-۷۵)، ۱۱ سطر، اندازه: ۹×۱۵/۵سم [ف: ۲۴۸]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۴۹۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر: «توکلت علی الله الغنی عبده محمد ولی»؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۴۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۹×۱۸سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۱۵۵]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۳۵۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن محمد ابراهیم سجستانی، تا: ۱۱۰۹ق؛ واقف: آقا زین العابدین خادم اصفهانی، ۱۱۶۶ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: پارچه‌ای، ۲۴گ، ۱۸ سطر (۱۲/۸×۷/۳)، اندازه: ۱۲/۲×۱۹/۴سم [ف: ۸ - ۲۱۱]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۰۶۹/۴
آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۱۹گ (۳۶پ-۵۴)،۲۱سطر،اندازه:۱۱×۱۵/۵سم[محدث ارموی مخ:۲-۸۸۹]

۱۱. یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه:۱۷۰/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: ربعی [نشریه: ۴ - ۴۰۵]

۱۲. شاهرود؛ مدرسه اسماعیلیه؛ شماره نسخه:۸۳/۲

بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: - ۲۱]

۱۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۴۰۲/۲

بی‌کا، تا: ۱۳۰۸ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۷۰گ، ۱۲ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳ - ۹۵۰]

۱۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۴۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فهوای المجهول فی المثال الاول اثنان و خمسان یحصل من قسمة مسطح الماخذ و المعلوم ... و هو خمسة عشر علی الواسطة و هو الاربعة فی الثالث ایضاً اثنان و خمسان ...

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «منه رحمه الله»؛ کاغذ: نخودی، اصفهانی، جلد: مقوایی، رویه تیماج مشکی، ۶۱گ (۴۵-۱۰۵)، ۱۹ سطر (۵×۱۳/۵)، اندازه: ۹×۱۸سم [ف: ۱۱ - ۱۴۱]

۱۵. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۵۴/۲

انجام: فان کان احد الطرفین و ذلک علی وجهین احدهما جعل الثالث تالیا للنسبة المطلوب

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۶۱گ (۲۷پ-۸۷پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۲ - ۷]

۱۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۰۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ صورت وقف کتاب از مال محمد ولی؛ جلد: چرم زرد، ۵۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [مؤید: ۲ - ۶]

۱۷. تبریز؛ قاضی طباطبائی؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۵۱۶]

● شرح خلاصة الحساب / ریاضیات / عربی

š.-u xolāsat-il-ḥisāb

حسینی طباطبائی، محمد اشرف بن حبیب الله، ق۱۱ قمری

hoseynī tabātabā'ī, mohammad ašraf ebn-e habīb-ol-lāh (- 17c)

وابسته به: خلاصة الحساب شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

اهدا به: میرحبیب الله صدر

تاریخ تألیف: یک‌شنبه ۹ ذیقعده ۱۰۳۸ق

شارح که از شاگردان شیخ بوده می‌گوید که پیش از وی استاد علامه مولی حاج حسین یزدی قسمتی از آن کتاب را که اصول حساب باشد شرح کرده بود، و طلاب از او خواستند که شرحی بر تمام کتاب بنویسد. ابتدا باب سوم از «خلاصة الحساب» را برای تکمیل شرح استادش حسین یزدی نگاشت، سپس به شرح دو باب اول آن پرداخت تا شرح کاملی فراهم آورده باشد.

آغاز: بسمله، بعد حمدالله الاحد الصمد و الصلوة علی النبی و آله بلا عدد ... یقول (الفقیر) الی الله الغنی محمد اشرف بن حبیب الله الحسینی الحسنی الشریفی الطالقانی لما کانت الرساله الموسومه بخلاصة الحساب ... ممتازة عن سایر کتب الحساب ... و قد شرح الاستاد العلامه مولانا الحاج حسین الیزدی شطراً منها و هو اصول الحساب، ... التمس منی بعض الطلبه ان اکتب لباقیها شرحایذلل الصعاب ... ثم بعد اتمامه التمس بعض آخر منهم ان اکتب لاصوله شرحا کشرح الفروع لیکون المجموع فی هذا الباب ... قال المصنف بعد اتمام الخطبه و بیان سبب تصنیفها و رتبتها ای الرسالة المذکورة علی مقدمه ... و عشرة ابواب ...

انجام: و ما توفیقنا الا بالله و علیه الاعتماد یوم الحساب فاحفظ وصیتی و الله حفیظ علیک ان شاء الله هذا آخر ما اوردناه من شرح خلاصة الحساب ...

[الذریعه ۱۳/۲۲۷ -۲۲۹؛ کشف الحجب ۳۳۳؛ دنا ۶/۶۶۳ (۲۵ نسخه)]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۳۱۲

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ در پایان جدولی است به عربی در شناختن روز یکم هر ماه عربی گویا از شارح؛ مهر: اسمعیل بن لطفعلی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۱۴۷گ، ۱۷ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱۳ - ۳۲۷۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۱۱۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** قوانین الحساب فیه استعارات. تم الکتاب فی لیلة تحویل الشمس فی الحمل ... سبعة و ثمانین و الف فی بلده شیراز علی ید الفقیر محمد نصیر بن محمد مشهدی.

خط: نستعلیق، کا: محمد نصیر بن محمد مشهدی، تا: ۱۰۸۷ق، جا: شیراز؛ کاتب دیباچه شارح را که در نسخه حاضر در حاشیه نوشته و از نوشته مرحوم نفیسی بر می‌آید که برخی از نسخ، این دیباچه را ندارد، محشی از شارح و نیز یک حاشیه مفصل از حواشی بهائی بر خلاصه (که شیخ در آن از بحر الحساب خود یاد می‌کند)؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۴ص (۲-۲۲۵)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۱۹ - ۱۰۵]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۵۷۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد شریف ممسنی، تا: ۳۰ رمضان ۱۰۸۷ق، جا: شیراز مدرسه خان؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: اصفهانی، ۱۳۵گ، ۱۵ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰/۲سم [ف: ۸ - ۲۱۳]

۴. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۵۵۷

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد شاه اصطهباناتی، تا: سه‌شنبه ۲ ذیقعده ۱۰۹۸ق؛ با حواشی «منه رحمه الله» تصحیح شده؛ ۱۲۳گ، اندازه: ۱۴×۲۰سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۹]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۴۴۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد، تا: قرن ۱۲؛ رجب ۱۳۰۸ داخل کتابخانه میرزا محمد خان مستوفی گردیده؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج، ۸۸گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۶)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۳۴۴]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۷۲۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۲؛مصحح با امضای«منه ره» و یا «رونویس از خط مؤلف»، با جداول و اشکال هندسی؛ مهر: «محمد کافور ...»؛ تملک: مصطفی حسین صفایی خوانساری در ۱۳۶۸؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج زرشکی، ۱۵۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [اهدائی رهبر: ۹-۱۵۳]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۰۶

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۵۰]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۱۸۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۱۲۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۸ - ۸۴]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۵۱۲

آغاز: لمئاتها و علی هذا فقس و اما الاشارة إلی الارقام فکما قال ره؛ **انجام:** من مسطح المخرجین.

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واگذاری بنیاد مستضعفین در شهریور ۱۳۶۷؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۱×۱۸/۲سم [ف: ۱۸ - ۸۳]

۹. تهران؛ شهشهانی ، حسین؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۱۰۷ق [میراث اسلامی: ۵ - ۵۹۹]

۱۰. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۴/۱

از مولانا حسن یزدی و شاگردش سید محمد اشرف حسینی طباطبائی که از باب سوم به پایان رسانده است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر پسر محمد صالح گرمرودی، تا: ۱۱۰۸ق؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۳۶]

اصفهان؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۵/۱

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۳۰۳]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۵۷/۱-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۳ - ۷۲]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۵۷۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲۵ ذیقعده ۱۱۱۱ق، جا: اصفهان؛ واقف: حاج قائم مقام، بهمن ۱۳۱۶؛ کاغذ: اصفهانی، ۷۶گ، ۲۰ سطر (۶/۵×۱۳/۷)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۸ - ۲۱۴]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن جمال الدین محمد بن شجاع الدین محمد اردستانی، تا: سه‌شنبه ۲۸ محرم ۱۱۱۶ق؛ مهر: «عبدالباقی بن ... الحی الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۰۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۱ - ۴۴]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه صفر ۱۱۲۵ق؛ از روی نسخه نوشته از روی اصل نگارنده؛ گ ۱۲۱پ-۱۲۳ر مسئله‌ها و قاعده‌هایی است در حساب که پاره‌ای از آنها از همان شیرازی می‌باشد؛ تملک: عبدالله بن حسین در ۱۲۷۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۳گ، ۱۷ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۴ - ۹۱۱]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۹۳۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۱۵ شوال ۱۱۷۶ق؛ مصحح؛ تملک: حیدر بن محمد بن ...؛ جلد: مقوایی، ۱۲۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۸ - ۱۳۴]

۱۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۳/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** من مطالبها حری، ای حقیق بالصیانة. و هذا آخر ما اردناه من شرح خلاصة الحساب بعون الملک ... یوم الاحد التاسع من شهر ذیقعدة ...

خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد محمد جعفر [چنین]، تا: چهارشنبه ۷ ذیحجه ۱۱۹۶ق؛ ۸۷گ (۱۳پ-۹۹پ) [ف: ۱ - ۱۴۹]

۱۶. شاهرود؛ مدرسه اسماعیلیه؛ شماره نسخه:۸۳/۳

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام [ف: - ۲۱]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۹۷۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** اذا ارید تضعیفها و یقسم عددها الحاصل.

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ضمیمه: قطعه از ترجمه خلاصة الحساب از مبحث کسور تا آخر کتاب، سه برگ آخر نسخه قطعه از شرح عربی باب هشتم خلاصة الحساب؛ واقف: حاج سید عبدالباقی آیت اللهی شیرازی؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۴×۱۷سم [ف: ۱۸ - ۸۳]

۱۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۲۴۹-۲۶/۱۲۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۸ محرم ۱۲۳۷ق، جا: رباط؛ جلد: تیماج سرخ، ۶۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۶۱]

۱۹. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۱۹/۳

آغاز: و النجابة و الهدایة و الاقبال منبع بحار الفضل و الافضال مرکز دائرة الفخر و الکمال؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد جواد بن محمد مهدی گلپایگانی ساکن نهاوند، تا: ۱۲۷۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۸گ (۹۹پ-۱۶۶پ)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: - ۲۲]

۲۰. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۱۴۳

خط: نستعلیق نازیبا، کا: کرم علی بن علی رضا مشهور به ابن الخباز، تا: ۱۲۹۷ق؛ ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: - ۹۸]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۹۱/۱ معزی
آغاز و انجام: برابر
کا: حاج نظر علی بن ابوالقاسم، تا: جمادی الاول ۱۲۹۸ق؛ تملک: محمدرضا بن محمد جواد معزی در ۲۸ شعبان ۱۳۰۹؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۲گ (۳پ-۱۱۴پ)، ۱۶ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۳۹ - ۱۱۹]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷/۲ معزی
آغاز: برابر؛ **انجام:** اعطیتنی ربع ما معک اونصف او ثلثه او غیر ذلک من المال علی ما معی ثم لی سبب اعطائک الرابع ثمتها فکم مالا مع کل واحد منها ای من الرجلین و کم الثمن.
از باب سوم خلاصة الحساب آغاز می‌شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قرمز، ۵۶گ (۵۵پ-۱۱۰پ)، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۸/۵ سم [ف: ۳۹ - ۳۰]

۲۳. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۱۵۹
خط: نسخ خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: - ۹۷]

۲۴. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۲۶۸
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ از نسخه‌ای که به خط مصنف بوده در نیمه ربیع الاول ... نوشته شده؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: ۱۳۳۴]

۲۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۰۶۴
خط: نسخ، کا: محمدحسن بن حسن بن محمد مجدالدین حسینی حسنی، تا: دوشنبه ۳۰ جمادی الاول، جا: لار؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۷۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۲۳ - ۲۱۷]

۲۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۸۳۵/۲
آغاز: احمد الله علی عواطف کرمه و سوابغ نعمه و تضاعف قسمه ... نحمدک یا من لا یحیط بجمیع نعمه عدد، فیه براعة الاستهلال؛
انجام: هذا آخر ما اقتبسناه من شرح خلاصة الحساب المنسوب الی الفاضل الشیرازی ...
خط: نسخ، کا: علی بن عبدالله (گویا همین شخص کتاب را مختصر کرده)، تا: شنبه ۱۳ ذیحجه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۷گ (۳۲ر-۱۰۸پ)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳ - ۴۶]

● **شرح خلاصة الحساب** / حساب / عربی
š.-u xolāsat-il-ḥisāb
حسینی، محمد حکیم بن علاء الدوله، ق۱۱ قمری
hoseynī, hakīm ebn-e ‘alā-od-dole (- 17c)
وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
به درخواست: مجدالدین حسن
شرحی است مزجی بر «خلاصة الحساب» شیخ بهائی.
آغاز: احمد الله علی عواطف کرمه و لسوابغ نعمه و تضاعف قسمه و او من به اولا بادیا و استهدیه قریبا هادیا و اتوکل علیه ناصرا کافیا ...

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۵۸۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** ثم حبیبه یستخرج تطردا ... و هو فی المثال طول الحبیب المستوی عشرة اذرع و الحبیب المعکوس خمسة اذرع.
خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: رجب ۱۰۹۵ق؛ مجدول، مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۲۰-۱۴۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۵۴/۴
خط: نسخ، کا: حسین، تا: ۵ شوال ۱۱۱۱ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۸۱گ (۴۸پ-۱۲۸ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲۰ - ۳۰۵]

۳. قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه:بدون شماره
کا: محمد بن نعمة الله حسینی یزدی، تا: ۲۹ ربیع الثانی ۱۲۱۵ق [ف: - ۳۰]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۷۶۰/۱
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ با اشکال هندس، مجدول، مصحح، محشی و برخی با عنوان «من افادات استادی مولانا مظفر ادام الله»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۸گ (۱پ-۷۸ر)، اندازه: ۱۰/۵×۲۰سم [ف: ۲۰ - ۲۴۱]

● **شرح خلاصة الحساب** / ریاضیات / فارسی
š.-e xolāsat-ol-hesāb
اصفهانی، محمد طالب بن حیدر، ق۱۱ قمری
esfahānī, mohammad tāleb ebn-e heydar (- 17c)
وابسته به: خلاصة الحساب شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
دریک «مقدمه» و ده «باب» درآن افزودگی‌هایی بر متن است و از اوست: ترجمه مسایل حسابیه، که به سال ۱۰۶۰ پایان یافته است.
آغاز: بسمله، حمدبی غایت وثنای بلانهایت واحدی را سزاست که از وصمت اثنینیت مبراست وفردی را لایق است که از شائبه زوجیت معراست
انجام: وتطویل کلام درآن مسأله موقوف بر قواعد سابقه باشد و ... که بتکرار همه ملکه حاصل شود
[دنا ۶۶۲/۶؛ الذریعة ۲۳۰/۱۳؛ نسخه‌های منزوی ۱۸۰/۱؛ فهرستواره منزوی ۲۶۷۲/۴]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۵۴۶/۲-۱۸/۶۶
آغاز و انجام: برابر
خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:جمعه۲۹ذیقعده۱۲۵۹ق؛مصحح؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۵۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۶۰]

● **شرح خلاصة الحساب** / ریاضیات / عربی
š.-u xolāsat-il ḥisāb

اصفهانی، محمد قاسم بن محمد کاظم
esfahānī, mohammad qāsem ebn-e mohammad kāzem

وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۰۹۹

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی جبر نعمائه مراتب الاعداد؛ **انجام:** المستثنی مأتان حتی کان له ثمانمأة و عنه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: خاندان فرساد؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۱۲۵گ، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۸۵۳]

● **شرح خلاصة الحساب** / ریاضیات / عربی
š.-u xolāsat-il ḥisāb

حسینی تبریزی، محمد باقر بن ابی القاسم، ق۱۱ قمری
hoseynī tabrīzī, mohammad bāqer ebn-e abe-l-qāsem (-17c)

وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرحی است بر«خلاصة الحساب» شیخ بهایی با عنوان «قال، اقول». شارح از معاصرین علامه مجلسی است. از همین مؤلف «میزان المقادیر» در الذریعة معرفی شده است.

آغاز: بسمله، نحمدک اللهم علی ما اعطیتنا من اقسام نعمک و جمعت فینا من ضرب قسمک ... اما بعد فیقول ... ابن ابی القاسم الحسینی محمد باقر النیریزی ...

انجام: و للموصی له الثالث خمسه و علیه یقاس ما یقع فی ابواب الوصایا. قد وقع الفراغ من تسوید هذه الاوراق.

[دنا ۶۶۲/۶ (۶ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۲۶۱۱/۴ و ۲۶۷۳؛ الذریعة ۲۲۶/۱۱ و ۳۱۸/۲۳]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۲۹۰/۱-۳۱/۱۷۰

آغاز: بفقهه ثم لما کانت الرسالة المسماة بخلاصة الحساب الی جناب قدوة ... قال طاب ثرده نحمدک یا من لایحیط بجمع نعمه ... اقول النکتة فی الابتداء بالبسملة و ارداف ههنا بالتحمید و اختیار الحمد علی اخویه؛ **انجام:** برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه انجام نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۵۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۷۵/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۱۴۶ص (۹۵-۲۴۰)، ۱۸ سطر [سنا: ف: ۲ - ۱۵۶]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۳۷۰/۲

همان نسخه بالا [نشریه: ۷ - ۲۳۶]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۰۷۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: نور محمد بن حاجی میرزا محمد در ارومی، تا: ۱۲۲۷ق؛ تملک: محمد علی بن حاجی محمد اسمعیل؛ کاغذ: کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۵۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۷×۲۰/۸سم [ف: ۱ - ۲۹۲]

۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۳۳۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۷ق، جا: ارومیه؛ مصحح؛ ۵۳گ (۱پ-۵۳پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۹۱]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۳۶/۱-۲/۱۵۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ ۵۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۵۷]

● **شرح خلاصة الحساب** / ریاضیات / عربی
š.-u xolāsat-il-ḥisāb

حسینی خلخالی، علی بن محمد، ق۱۱ قمری
hoseynī xalxālī, ʻalī ebn-e mohammad (- 17c)

وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرح مزجی توضیحی مختصری است بر کتاب «خلاصة الحساب» استادش شیخ بهاءالدین عاملی که در روزگار وی نگاشته و مخصوصاً به قواعدی که ترک شده بیشتر نظر دارد.

آغاز: بسمله الحمدلله الفرد بلاندو الواحد بغیر ضد لاترکیب فی ذاته الازلیة لیتحلل و لاتحلیل فی صفاته ... اما بعد فاعلم ایها الذکی المتوقد ان الحساب علم لایخفی علی شانه ...

انجام: و ان وجدت فیه شیئا یسر طبعک العالی و ادعوا المغفره للمذنب القصر شمس الدین ... والحمدلله علی ختم الکتاب والصلواة علی من اوتی الحکمة و فصل الخطاب و علی آله و اصحابه خیر آل و اصحاب.

[دنا ۶/ ۶۶۲-۶۶۳ (۱۵ نسخه)؛ الذریعه ۲۳۱/۳]

۱. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۲۸۳

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ خوب،کا:حاجی محمد،تا:۱۰۶۹ق؛کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۵۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹/۵سم [ف: - ۱۵۵]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۰۶۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بدیع بن رفیع الدین محمد فراش حرم محترم، تا: رمضان ۱۰۸۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قرمز، اندازه:

۱۲×۱۸سم [ف: ۶ - ۱۹۷]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۷۰۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با جمله دعایی «منه رحمة الله»؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی کشمیری، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۳۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۱۵۲]
مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۶۳
همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۵۰]
۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۴۶۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** یحصل مخرج الکسور التسعة المشهورة ... و الحاصل فی السبع و الحاصل فی العشرة.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: وسط و انجام؛ محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: میشن سیاه، ۳۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷/۴×۲۴/۷سم [ف: ۱ - ۲۹۱]
۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۰۷۵
خط: نسخ، کا: محمد رفیع بن محمد شریف حسینی، تا: ۱۱۰۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سرخ، ۱۱۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۳×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۲۹۱]
۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۶۸/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد باقر بن حاجی محمد سمیع طبسی گیلکی، تا: دهه دوم محرم ۱۱۱۴ق، نیم اول آن را خود و نیم دوم آن را پدرش نگاشته؛ توسط کاتب قرائت شده، دارای بلاغ، مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۱۴۶۴]
۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۵۴۱
انجام: و اعترض علیه بانه لو کان موضوع الحساب هو العدد من
خط: نستعلیق، کا: خواجه کریم الله، تا: ۱۲ جمادی الاول ۱۱۷۰ق؛ افتادگی: انجام؛ تملک: فرهاد بن ولیعهد در جمادی الاول ۱۲۸۵؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن عنابی، ۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۱۵۳]
۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۷۶۷
خط: نستعلیق، کا: عبدالحسین بن ابوالحسن حسینی تنکابنی، تا: شنبه ۲۲ رمضان ۱۱۹۱ق؛ با جدول‌ها و اشکال هندسی، مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۴۶]
۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۲۲۷۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۴ رمضان ۱۲۳۱ق؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: حنایی فرنگی، جلد: تیماج زیتونی، ۷۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۱۵۳]
۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۷۰۴
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کا: مهدی تهرانی، تا: ۱۲۳۷ق [الفبائی: ۳۳۶]
۱۱. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۱۹۶/۱
خط: نسخ، کا: علی بن محمد باقر، تا: ۲۲ جمادی الاول ۱۲۳۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۴۴]
۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۰۴۴/۲
خط: نستعلیق، کا: حسین علی بن آقا جان مازندرانی بارفروشی «بابلی»، تا: ۳ ربیع الثانی ۱۲۷۲ق؛ قطع: رقعی [میراث شهاب: س۹ش۲ - ۳۸]
۱۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۲۲۹/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اعترض علیه بانه لو کان موضوع الحساب هو العدد من حیث ...
فقط دو برگ از این کتاب را دارد. تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج زرشکی، ۲گ (۱پ-۲پ)، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [مؤید: ۳ - ۱۹۴]
۱۴. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۵-ش/۲۳۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: مقوا با تیماج قهوه‌ای، ۱۱۱گ، ۱۸ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم[ف: ۱ - ۲۱۰]
۱۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۴/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد قاسم بن امر الله یزدی، بی‌تا؛ ۱۴۹گ(۴۷پ-۱۹۵پ) [ف: ۱ - ۱۴۹]
۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۴۰۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۲۰۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۱ - ۳۶۶]

● شرح خلاصة الحساب = ترجمه خلاصة الحساب /

ریاضیات / فارسی

š.-e xolāsat-ol-hesāb = t.-ye xolāsat-ol-hesāb

قزوینی، عبدالله بن شاه منصور، ق۱۱ قمری

qazvīnī, ‘abd-ol-lāh ebn-e šāh mansūr (- 17c)

وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

محل تألیف: مشهد

شرحی است بر خلاصة الحساب استادش شیخ بهائی در یک مقدمه و ده باب به همان ترتیب اصل که در زمان حیات شیخ بهائی از تألیف آن در مشهد رضوی علیه السلام فارغ شده است.
آغاز: حمدی که مقدور نباشد حصرش و محصور نگردد قدرش و منسی نشود ذکرش و مطوی نگردد سرش و منتهی نشود

عددش
انجام: گرچه صدفش زاده عبدالله است ×× اما گهرش اخذ ز روح الله است
[دنا ۶۶۳/۶؛ الذریعه ۲۳۱/۱۳ شماره ۸۲۸، نسخه‌های منزوی ۱۴۸/۱ و ۱۴۹؛ فهرستواره منزوی ۲۶۷۵/۴]

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۸۵/۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۶۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۳۷گ(۱۰۰پ-۱۳۶ر)،۱۷سطر(۹×۱۷)،اندازه:۱۶×۲۶سم[ف: ۱۴۱]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۰۶۹/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی بعضاً با عناوین «علی محمد»؛ جلد: مقوایی، ۲۰گ (۱۷پ-۳۶)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۸۹]

● شرح خلاصة الحساب / ریاضیات / عربی
š.-u xolāsat-il-ḥisāb

یزدی، محمد باقر بن زین العابدین، ق۱۱ قمری
yazdī, mohammad bāqer ebn-e zayn-ol-‘ābedīn (- 17c)
وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرحی مزجی بر خلاصة الحساب شیخ بهائی؛ در آنجا که بهایی از کتاب بزرگ خود «بحر الحساب» یاد و براهین مسئله «اخذ ارتفاع در مسئله چاه» را بدان کتاب احاله می‌کند، یزدی می‌گوید «تا کنون بر این کتاب دست نیافته‌ام گویا وی آن را تمام نکرده است». نسخه‌ای دیگر از این شرح در کتابخانه عارف حکمت (شماره ۵۰ ریاضی) موجود و تاریخ کتابت آن ۱۰۹۷ق است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۴۱/۷
آغاز: الریاضی اذ هو علم یبحث فیه عن احوال ما یفتقر فی الوجود الخارجی دون التعقل الی الماده و فیه کلام قال فی الحاشیه ذکر الشیخ فی الشفا ... و نقل عن المصنف انه یرد علی الشیخ انا نعلم قطعاً ان المحاسب لیبحث عن احوال العدد ... لیکون الحساب من الالهی؛ **انجام:** و فی بعض النسخ او نقصناها منه الثالث اقران له عشره الا جذر مالعمر و ولعمر و خمسه (دنبال مسئله ۳ خاتمه)
برگ اول حاشیه را ندارد و فقط تا اندکی از خاتمه است و بعد از آن نانوشته مانده (گویا بیش از این تألیف نشده)؛ خط: شکسته نستعلیق، تحریری، کا: مهدی بن ابی الحسن محمد علی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶۲ص (۳۷-۹۸)، ۱۷ سطر، قطع: خشتی [ف: ۱۹ - ۳۶۲]

● شرح خلاصة الحساب / ریاضیات / عربی
š.-u xolāsat-il ḥisāb

یزدی، حسین بن غیاث الدین منصور
yazdī, hoseyn ebn-e qīyās-od-dīn mansūr
وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
اهداء به: شاه عباس صفوی

وی آن را به دستور شیخ بهائی و به درخواست گروهی از طلاب شرح مزجی کرده و مطالب مشکل و پیچیده را با بهترین وجه توضیح داده است. این شرح در زمان حیات مؤلف نگاشته شده است.

آغاز: بسمله. الحمد لله الواحد الاحد الفرد الواجد الصمد الذی لم یلدو لم یولد و لم یکن له کفوا احد ... و الصلاة و السلام علی الرسول و الولی زوج الزهراء البتول و اولادهما الاحد عشر الی یوم الحساب و المحشر. یقول اضعف خلق الله و احوجهم الی غفران و به السرمدی حاجی حسین بن غیاث الدین منصور الیزدی لما کان علم الحساب عما لا یکاد یستغنی عنه احد من الانام ... و کانت الرسالة ... خلاصة الحساب لشیخنا و مولانا العلامة المحقق للحق و الصواب ... الشیخ بهاء الدین محمد ادام الله ظله له علی المخلصین ... فحدانی ذلک و رخصة حضرة المصنف دام ظله العالی ...

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۶۲۴/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و جزء من احد عشر و جزء من ثلثة عشر و قد یسمی الاقسام الثلثة الاخیرة مؤلفة و قد یطلق المفرد علی الاولی و المرکب علی الاخیرین و اطلاق المفرد علی مالین بمکرر و لا مرکب شایع ذایع و اذا رسمت.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، در حیات مؤلف؛ افتادگی: انجام؛ محشی به لفظ «منه سلمه الله»؛ مهر: «عبده محمد بن هاشم وجیه الملک»، «لا اله الا الله الملک الحق المبین» (مربع)، «عبده احمد بن ابوالقاسم» (بیضی)، «ناد علیامظهر العجایب / تجده عونا لک فی النوائب / و کل هم و غم سینجلی / بولایتک یاعلی یا علی یا علی» (بیضی)؛ کاغذ: حنایی، ۴۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹/۵سم [ف: ۵ - ۳۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۲۹۲/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و المکسور اذا کان المخرج زوجا ان ینصف المخرج و یقسم.
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور سبز، ۵۷ص (۲-۵۸)، ۲۱ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۸سم [ف: ۴۷/۲ - ۱۲۴]

● شرح خلاصة الحساب / ریاضیات / عربی
š.-u xolāsat-il-ḥisāb

مرعشی، عبدالرحیم بن ابی بکر، - ۱۱۴۹ قمری

mar'ašī, 'abd-or-rahīm ebn-e abī bakr (- 1737)
وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
به درخواست: محمد صادق حنفی
شرح مزجی نسبتاً مختصری است بر «خلاصة الحساب» شیخ بهاءالدین عاملی، گرفته شده از کتاب‌های دیگر با آنچه شارح استنباط کرده است. در یک سال و نیم تألیف شده است.
آغاز: نحمدك یا من لا یجمع جذور أقسامه الافهام و لا یحیط بجمیع ضروب نعمه الارقام.
انجام: و لاستخراج هذه المسألة و نظائرها طرف آخر تطلب مع براهینها من کتابنا الکبیر وفقنا الله تعالی لاتمامه.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۲۰۷
آغاز و انجام: برابر
خط: رقعی، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تاریخ وقف: ۱۲۴۶؛ جلد: مقوایی، ۷۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۰۸]

● **شرح خلاصة الحساب** / ریاضیات / عربی
š.-u xolāsat-il-ḥisāb
برسوی، عبدالرحمن بن عبدالله، - ۱۱۶۱ قمری
borsavī, 'abd-or-rahmān ebn-e 'abd-ol-lāh (- 1748)
وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
تاریخ تألیف: ۱۱۲۱ق
شرحی بر خلاصة الحساب شیخ بهائی از عبدالرحمن بن عبدالله بروسوی حنفی مشهور به موج زاده، و از جمله آثار اوست: حاشیه بر تفسیر بیضاوی و شرح مفتاح الغیب.
آغاز: بسمله، الحمدلله الذی قسم ضروب الامثال، التی لا واحداً واحداً و لاعدداً ...
انجام: علی تقدیر النقصان جذر، هذا ما تیسرلی فی شرح الرسالة البهائیة، و قد وقع الفراغ من تبییضه فی الیوم الثامن و العشرین من ربیع الاول لسنة احدی و عشرین و مائة و الف من هجرة من له العز و الشرف صلوات الله علیه و علی سایر النبیین

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۲۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی منقول از شرح جواد بن اسعد عاملی؛ کاغذ: فستقی فرنگی، ۷۵گ، ۲۱ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۸ - ۲۱۳]

● **شرح خلاصة الحساب** / ریاضیات / فارسی
š.-e xolāsat-ol-hesāb
لاهیجانی، محمد بن جلال الدین احمد، ق۱۲ قمری
lāhījānī, mohammad ebn-e jalāl-od-dīn ahmad (- 18c)
وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
اهدا به: شاه سلیمان
کتابی است در ریاضیات مشتمل بر یک «مقدمه» و ده «حدیقه» و یک «خاتمه»: مقدمه: در بیان ماهیت علم حساب و موضوع و تعریف آن؛ حدیقه ۱. در شش بوستان (جمع، تنصیف، تفریق، ضرب، قسمت و جذر)؛ حدیقه ۲. حساب کسور در سه مقدمه (نسب اربعه، مخرج کسور، تجنیس و رفع) و شش مسلک (جمع کسور و تصنیف، تصنیف کسور، ضرب آنها، قسمت کسور، استخراج جذر و تحویل کسر)؛ حدیقه ۳. بیان استخراج مجهولات؛ حدیقه ۴. استخراج مجهولات به حساب خطائین؛ حدیقه ۵. استخراج مجهولات به تحلیل و تعاکس؛ حدیقه ۶. بیان مساحت در یک مقدمه و سه مسلک (مهیة مساحت، مساحت از بقیه سطوح و مساحت اجسام)؛ حدیقه ۷. بیان توابع مساحت است در سه مسلک (وزن ارض، معرفت مرتفعات، معرفت عروض انهار و عمق آبار)؛ حدیقه ۸ استخراج مجهولات به طریق جبر و مقابله در دو مسلک (مقدمات و الفاظ مصطلحه و بیان مسائل سته جبریه)؛ حدیقه ۹. بیان قواعد شریفه و فواید لطیفه که محاسب را از دانستن آن چاره نیست در دوازده قاعده؛ حدیقه ۱۰. مسائل متفرقه و خاتمه در ذکر هفت مسئله لاینحل. این رساله بعد از رحلت شیخ بهاء الدین عاملی تألیف شده و مؤلف از خواجه نصیر الدین طوسی در چند موضع نام برده است.
آغاز: خلاصه کلام و نقاوة ما قال الانام حمد منعمی است که احصاء نعم نا متناهی او از عدد نشاید و توصیف الاناء محدود ... که آنچه تفسیر یافته زبدة قواعد علم حساب است و خلاصه مقوله لؤلو الالباب ...
انجام: جذر باشد به طریق مانعة الخلو و السلام علی من اتبع الهدی
[دنا ۶۶۲/۶؛ فهرستواره منزوی ۲۶۷۶/۴؛ الکواکب المنتشره ۶۹۶]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۱۲۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عشور علی بن رمضان، تا: ۱۰۸۹ق؛ مصحح، محشی با نشان «هـ» و «منه»، با دستخط محمد علی احدیان؛ تملک: محمدعلی بن محمد با مهر «عبده محمدعلی بن محمد» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: پارچه سورمه‌ای، ۶۴ص، ۱۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۳۵ - ۶۸۶]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۶۰/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: ملا محمد شریف، تا: ۲۵ ربیع الاول ۱۱۲۶ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سبز، ۱۵ سطر [سنا: ف: ۲ - ۲۳۵]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۳۶/۲
همان نسخه بالا [نشریه: ۷ - ۲۲۲]

● شرح خلاصة الحساب / ریاضیات / عربی
š.-u xolāsat-il-ḥisāb

مائی چلبی، عمر بن احمد، ق۱۲ قمری
mā'ī čalabī, 'omar ben ahmad (- 18c)

وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر خلاصة الحساب شیخ بهائی. خطبه خلاصة الحساب را در این شرح به سبک نگارشات اهل سنت در آورده‌اند. در دیباچه آن می‌گوید: بر رساله بهائیه که بین دانشمندان مشهور است حاشیه‌هایی نوشته بودم ... تا در این ایام که نیز عده‌ای آن را نزد من می‌خواستند که آن حواشی را جمع‌آوری کنم.

آغاز: یا من عجزت عن جمع تضاعف نعمه اقلام افهام العقلاء و تحیر ... و بعد فیقول ... عمر بن احمد الشهیر بالمائی و الچلبی، انی، رسمت فیما مضی فی ایام التحصیل ...

انجام: فمجموع الرمح اثنا عشر ذراعا و نصف و هو المطلوب

[دنا ۶۶۴/۶ (۷ نسخه)؛ بروکلمان ۲۸۰/۲ ذیل ب ۲۸۸ ف ۵۹۶؛ الاوقاف العامة موصل ۹۴/۲ و ۳۱۶/۲]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۴۳۷/۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: همت پسر محمد علی، تا: ۱۰۹۶ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: رویه میشن سبز، ۵۲گ (۱۸۰پ-۲۳۱پ)، ۱۸و ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۶ - ۴۱۶]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۶/۲
آغاز و انجام: برابر
کا: علی بن مصطفی، تا: ۱۱۲۴ق، جا: ارز روم؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷۹ص (۵۱-۱۲۹)، ۱۷ و ۲۸ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۷ - ۱۶۱]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۶۷۴
آغاز و انجام: برابر
تا آخر باب هشتم (فی استخراج المجهولات بطریق الحبر و المقابلة) است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۴ق؛ محشی با رمز «منه»؛ اهدایی:رهبری،۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۱۵۵]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۱۳/۱-طباطبائی
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ محشی از مؤلف با نشان «منه» و از عمر السعدی؛ کاغذ: سفید فرنگی و ترکی، جلد: تیماج مشکی، ۷۹ص (۱-۷۹)،۱۹و۲۲ و ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۳ - ۱۰۲]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۰۴۰
انجام: فاضرب المجهول فی الرابع یحصل ستة و ثلاثون قسم الحاصل علی ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی با رمز «منه»؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۵۸گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۱۵۶]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۳۳۳/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر بن ابی القاسم تبریزی، تا: ۲۰ ذیقعده ۱۲۶۸ق؛ مصحح، محشی؛ ۷۱گ (۵۵پ-۱۲۵پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۹۰]

۷. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۶۸۶/۲
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن محمد صادق الوندی، تا: ۱۲۷۰ق [ف: ۱۱۹]

۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۸۵۴/۲
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۶۹گ، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳ - ۳۱]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۵۶۴
آغاز: ... ثم اثبت ضعف هدا المضروب تحت النقطة التی تلاها و انقل الضعف الاول تحت المضاعف الثانی؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: «عبده زین العابدین الحسینی» (بیضی)؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۳۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲/۸×۲۱/۶سم [ف: ۴۳ - ۱۶۴]

۱۰. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۵۸/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** فاضرب الأول فی الرابع یحصل ستة و ثلاثون و اقسم الحاصل ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «منه»؛ ۵۹گ (۱۷ر-۷۵پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۱ - ۲۳۲]

● شرح خلاصة الحساب / حساب / عربی
š.-u xolāsat-il-ḥisāb

موسوی عاملی، حیدر بن محمد حسن، ق۱۲ قمری
mūsavī 'āmelī ،heydar ebn-e mohammad hasan (- 18c)

وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

تاریخ تألیف: ۲ محرم ۱۱۸۲ق

شرح مزجی مفصلی است بر «خلاصة الحساب» شیخ بهاءالدین عاملی که شارح آن را پس از دو کتاب دیگر خود «محک القلاید فی شرح الشواهد» و «یتیمة الدهر فی موالید الاربعة عشر» نگاشته است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۷۱۷

آغاز: المفعول فمعناه حینئذ ان جنس المحمودية أو جميع أفراده قائم به تعالی و الاولی انه مبنی للفاعل و فاعله هو الله تعالی دون غيره

نسخه اصل: کتابخانه‌ای در نجف اشرف؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ ظاهراً به خط مؤلف تصحیح شده با برخی خط‌خوردگی‌ها و اضافات در حاشیه؛ ۴۲۶ص [عکسی ف: ۷ - ۳۱۲]

● شرح خلاصة الحساب / ریاضیات / عربی

š.-u xolāsat-il-ḥisāb

یزدی، محمد باقر بن محمد حسین بن محمد باقر، ق۱۲ قمری

yazdī, mohammad bāqer ebn-e mohammad hoseyn ebn-e mohammad bāqer (- 18c)

وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

اهداء به: نظام الملک بن غياث الدين عليخان

تاریخ تألیف: ۲۴ شوال ۱۰۹۹ق

شرح مزجی متوسطی بر «خلاصة الحساب» بهاءالدین محمد عاملی است. شارح در مقدمه خود می‌گوید که: «چون دیدم خلاصة الحساب خیلی مورد توجه طالبان علم ریاضی است درصدد بر آمدم که شرحی بنگارم تا مشکلات و معضلات خلاصة الحساب را بر طرف سازد از این رو این شرح را ترتیب دادم» و در ضمن به کتاب جد خود «محمد باقر بن زین العابدین یزدی متوفای قرن ۱۱ اشاره می‌کند که به نظر می‌رسد همان عیون الحساب باشد که شرح آن به نام «کفاية الالباب فی شرح مشکلات عیون الحساب» از همین شارح معرفی شده است.

آغاز: الحمد لله الذی لایحصی جذور قسمه اعداد و اوهام و لا یبلغ کنه جلاله عقول و افهام ... و بعد فیقول ... ان الطباع قد تقاصرت عن ضبط انواع الحساب و تکاسلت عن الانهاک فيه ذوی الالباب

انجام: فان کثیراً من مطالبها حری بالصيانة والکتمان حقيق بالاستتار عن اکثر اهل هذا الزمان فاحتفظ وصيتی اليک والله حفيظ عليک

[دنا ۶۶۵/۶ (۶ نسخه)]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۵۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: ۲۴ شوال ۱۰۹۹ق؛ واقف: حاج آقا رضا موسوی زنجانی، شوال ۱۳۷۵؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۱۰۲گ، ۱۷ سطر (۵/۵×۹/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۲سم [ف: ۸ - ۲۱۴]

۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۹۵۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** تم علی ید مصنفها محمد باقر بن محمد حسین الیزدی ...

کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۱۲۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱ - ۱۴۵]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۵۳ ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن زین العابدین یزدی، تا: ۱۰۹۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۲۴/۲ - ۱۷]

۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۴۵۵

آغاز: قوله: سیطیح منه استخراج المجهولات الحساب نوعان علمی ونظری وهو المسمی؛ **انجام:** برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه انجام نسخه تغییر یافت؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۱۱۰۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ مهر: «العبد محمد صادق» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۹۰]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۸۹۴

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق و نسخ، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۱۴۸ق؛ مصحح، از روی نسخ اصل کتابت و مقابله شده با این عبارت: «واستکتب من نسخة نسخه الشارح رحمه الله بخطه و قوبل منها ایضاً»، محشی با رمز «منه رحمه الله»، مجدول؛ تملک: رضی الدین محمد قزوینی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۲۶گ، ۱۴ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳۲ - ۷۰۲]

۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۷۹۰

آغاز: قاعدة فی ضرب مابین العشرة و العشرين فيما بين العشرين و المائه بل فيما بين العشرة و المائه و لعل التخصيص تقدم ذکر مضروب مابين العشرين بعضه فی بعض من المرکبات الاولی؛

انجام: الاولی ان تنجس المقسومين و بعد جعلها من جنس واحد تقسم المقسوم علی سدس المقسوم عليه

تذکر: نام مؤلف به استناد کتابشناسی شیخ بهائی ۳۱۵ ذکر شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ جلد: مقوا اسلیمی، ۶۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۹×۱۹سم [ف مخ -۳-۱۱۹۰]

● شرح خلاصة الحساب / ریاضیات / فارسی

š.-e xolāsat-ol-hesāb

انصاری، روشن علی، ق۱۳ قمری

ansārī, rošan ʻalī (- 19c)

وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شارح این اثر را به شیوه خلاصة الحساب شیخ بهائی تنظیم و تألیف کرده است: مقدمه در تعریف علم حساب و تعریف عدد؛ باب ۱. حساب صحاح شش فصل؛ باب ۲. حساب کسور؛ ... و

باب ۱۰. در مسائل متفرقه که با هم مناسبتی ندارند.
آغاز: نحمدک یا من لایحیط بجمع نعمه عدد، سپاس می‌کنم ترا ای آنکه احاطه نمی‌کند بفراهم آوردن نعمتهای او هیچ عدد ...
انجام: شکرست مرخدای راکه آسان کننده است اتمام هر چیز را و توفیق دهنده است برای تمام گردانیدن هر چیز خصوصا این رساله

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۰۰۴
آغاز: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مقوا، ۲۷گ، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۴ - ۳۰۲]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۷۵۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** ولا وجدوا علیها دلیلا و نیافتند بر حل آنها راه نمائیده و راه
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج فرنگی یشمی، ۱۴۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۱۴۷]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۶۱۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** والصلوة علی رسوله و اصحابه و آله خیر أصحاب و آل تمام شد ترجمه خلاصة الحساب.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: حنایی، ۱۳۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۱۸ - ۳۶]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۴۹۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: زینت النساء بنت سید شاه الله دستگیر، تا: ۸ربیع الثانی۱۲۴۹ق،جا:اکبر آباد هندوستان؛کاغذ:شکری، جلد: مقوایی، ۱۷۶گ، ۱۵ سطر (۹/۵×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۸ - ۸۵]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۵۸۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و میزان کسر اگر باشد آن را افزایند پس این مجموع اگر با میزان مکعب مخالف بود عمل بالیقین خطاست.
نام مؤلف به قرینه آغاز تعیین شد؛ خط: نستعلیق هندی، کا: محمد ولی الدین، تا: ۱۷ جمادی الثانی ۱۲۵۳ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۰ - ۱۳۹]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۲۰۹
انجام: پس یاد دار صیت مرا که سوی تست و خدای سبحانه نگاهبانست بر تو و الحمدالله المسیر الاتمام و الموفق الاختتام ... و اصحابه و آله خیر اصحاب و آل باختتام رسید
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی صنعتی، جلد: تیماج فرنگی، ۱۸۹گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۱۴۸]

● **شرح خلاصة الحساب** / ریاضیات / عربی
š.-u xolāsat-il-ḥisāb

طبری، محمد کاظم بن رضا، ق۱۳ قمری
tabarī, mohammad kāzem ebn-e rezā (- 19c)

وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
شرح مزجی و مبسوط بر کتاب خلاصة الحساب شیخ بهایی که به درخواست بعضی از علما نوشته شده است.
آغاز: بسمله الحمدلله علی توفیقه فی کل باب و منه البدایة ... اما بعد فیقول الحکیم الاوحدی محمد بن الرضا الکاظم الطبری

۱. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۲۷
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۰۱گ، ۲۱ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱ - ۵۶]

۲. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۸۴
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۶۴گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۳ - ۵۶]

۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۷۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** و فوق العلامة الثالثة الدرجة و فی الرابعه الدقیقة و هکذا و هذا آخر ما اردنا ذکره فی هذا المختصر ... قد تمت
خط: نستعلیق زیبا، کا: صفی قلی ابن عبدالرزاق نوری، تا: ربیع الاول ۱۲۷۰ق، حسب امر آقا میرزا محمد حسین؛ مجدول، مصحح؛ اهدایی: جواد کمالیان؛ جلد: تیماج زیتونی، ۱۷۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ - ۴۰۴]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۳۲/۱
نسخه اصل: نسخه آقای حسن نراقی؛ بی‌کا، تا: جمعه ۱۶ ذیحجه ۱۲۸۱ق [فیلمها ف: ۱ - ۶۰۰]

● **شرح خلاصة الحساب** / ریاضیات / عربی
š.-u xolāsat-il-ḥisāb

رضوی حسینی، محمد رضا بن عبدالرزاق
razavī hoseynī, mohammad rezā ebn-e ‘abd-or-razzāq

وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
شرح مزجی مختصری است بر «خلاصة الحساب» شیخ بهائی.

قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۷۶۱
آغاز: الحمد لله الذی لا نفی نور صنوف نغمه مربعات صفوت الاعداد و لا یحیط بجمع ضرب و قسمه مکعبات الابعاد و الصلوة و السلام علی مقنن قوانینه مصحح موازین سطور الاعتقاد محمد؛
انجام: اذا وقع فی عشرات ذلک المضروب و تأخذ بتلک النسبة.

خط:نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی از محمد باقر؛۲۱سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲–۳۸۸]

● **شرح خلاصة الحساب** / ریاضیات / عربی

š.-u xulāsat-il ḥisāb

موسوی خوانساری، امیر محمد صادق

mūsavī xānsārī ،amīr mohammad sādeq

وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳–۱۰۳۰)

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۹۵۰

آغاز: الحمد لله الواحد الاحد لا بجمع عدد الملک الغنی الصمد لا بعدید و عدد؛ **انجام:** فلو قال فان کان صفر کان اولی و اخصر.

کاتب = مؤلف (گویا)، بی‌تا؛ ۱۲۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱ – ۱۴۵]

● **شرح خلاصة الحساب** / ریاضیات / عربی

š.-u xolāsat-il-ḥisāb

وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳–۱۰۳۰)

ظاهراً غیر همانند:

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۳۳/۲

آغاز: المسائل الست الجبریه بعد عملک؛ **انجام:** من لم یعلم صعو بتها و نقرها بالسوال عنها و جمیعها غنیة عن البیان و قدحان لنا ان نختم الکلام هیهنا حامدین لولی کل خیر و جمیل و الهادی الی السبیل و مصلین علی نبیه و خیر خلقه محمد مو اله و مسلمین تسلیماً کثیراً.

در فهرست با عنوان «نبذة من شرح البهائیة». شیخ بهائی که از ریاضیدانان دوره صفوی است در مبحث جبر و مقابله مطالبی تازه آورده و مسائل متعددی طرح نموده است این رساله که بعدها آن مسائل را شرح داده به نام «شرح البهائیه» معروف است. در اینجا قسمتی از آن بدین قرار است: ابتداء قول ماتن آمده و سپس قول شارح به صورت «قال و اقوال»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۸۴ق؛ کاغذ: بخارایی و اصفهانی، جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۴۳ص (۱–۴۳)، ۲۰ و ۱۲ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه:۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۶ – ۱۹۰]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۴۴۳

آغاز: و سیجیء تعریفه انشاء الله تعالی فی المقدمة لایحفی علق شأنه لاحتیاج کثیر من العلوم الیه؛ **انجام:** أو کان مما بین العشرین و المائة تضرب انت عدة عشرات الاقل من..

شرح مزجی توضیحی مختصری است بر «خلاصة الحساب» شیخ بهاءالدین محمد عاملی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول، مصحح، محشی با نشان «منه سلمه الله»؛ جلد: مقوایی، ۹۳گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۸۸۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۲۰/۱–طباطبائی

آغاز: المشهور فیما بین اولی العقول و الالباب لیذکروا آیاته و لیعلموا عدد السنین و الحساب، و املاه اثناء اشتغاله بکتب آخر غیر هذا الکتاب، و رجی من الله ان ینفعه یوم الجمع و التفریق و المآب و سلک فیه مسلک التوسط و الانصاف و تجنب طریق الجور و الاعتساف ... ابتداء ... بالحمد له کما یاتی اقتداء بالکتاب العزیز و عملا بخبر کل امر ذی بال لم یبدا فیه ببسم الله فهو قطع؛ **انجام:** و طول الرمح کالجواب الاول و هذه صورته، و لیکن هذا آخر الکلام، و الحمد الله علی التمام حمدا مع الصلوة، و السلام علی محمد سید الانام و آله صحبه الکرام. ویر جوه الفقیر العلام ان یکون تحت هولاء الاعلام، فی یرم الجمع و الحشر و القیام.

برای شیخ یحیی نوشته شده. مؤلف شرح از او چنین نام می‌برد: «محیی سنة سیدنا و سید المرسلین شیخ العلماء و المشایخ شرقا و غربا یحیی الذی حیی الاسلام به بعدا و قربا جعلت شرحی تحفة لحضرته العلی»؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۱۲گ (۱–۱۱۲) [ف: ۲۲ – ۱۱۲]

۴. یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه:۸۹

آغاز: بسمله. لحمدلله الذی جبر نعماؤه مراتب الاعداد و عجزت مقابلة تفریق

این رساله به نام «شرح الاصفهانی و التوشیح» است و به «قال – اقول» و او شرحی هم بر جبر و مقابله خواجه طوسی دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ قطع: ربعی [نشریه: ۴–۳۸۶]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۱۳/۵

خط: نستعلیق ریز، کا: محمد یوسف بن محمد مهدی حسینی آملی، تا: جمعه ۲۳ صفر ۱۰۲۰ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱ص (۱۱۲ر)، ۲۲ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۷ – ۳۸۹]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۲۶/۲–۳۹/۱۰۶

آغاز: عن عدد صحیح مرکب عن هذه الاجزاء الثلثة وان کانت الکسور ناقصة عن المخرج فیجب ان ینسب الکسور الی المخرج فما یحصل منه هو المطلوب کالسدس والثلث؛ **انجام:** الباب الثالث فی استخراج المجهولات بالاربعة المتناسبة اه الما فرغ من الباب الثانی من الابواب العشرة شرع فی الباب الثالث منها وهو فی کیفیة استخراج المجهولات من العدد ... الخمسة بان تضربها عن مخرج الکسر صار المجنس خمسة

قطعه‌ای از کتابی است درحساب بصورت شرح مزجی بر «خلاصة الحساب» شیخ بهایی که به دلیل افتادگی طرفین نسخه نام شارح به دست نیامد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوا، ۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۵ – ۲۵۵۸]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۵۰

آغاز: بسمله و به نستعین و رتبتها ای الرساله علی مقدمه فی المبادی و هی ما یتوقف علیها المقاصد؛ **انجام:** یعلم ذلک لشیء بخصوصه و هو الجبر و المقابله فصلان تمم بعون الله تعالی و حسن توفیقه

روش کار در این شرح آن است که در ابتداء قول خلاصه الحساب می‌آید و سپس در ذیل، آن قول شرح و تفسیر می‌گردد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۸گ، ۱۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۸ – ۳۵۱]

۸. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۲۶۸

آغاز: الأهم من اصوله ای ... کلیة من علم الحساب؛ **انجام:** و هو فی المثال طول الجیب ... خمسه اذرع تم بعونه ... رب العالمین.

شرح توضیحی خلاصة الحساب بهاءالدین عاملی است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان «منه»؛ مهر: «افوض امری الی الله عبده محمد ۱۲۵۹»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۳۰ص، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲ – ۱۵]

۹. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۰۴/۱

آغاز: الحمد الله رب العالمین ... اما بعد فلما کانت الجبریات بین الاعمال اعظم نفعا و افضل عملا و اشکل فکرا؛ **انجام:** خاتمة ای عدد اذا نقص منه نصفه الا ثلاثة الا اربعة الا خمسة حصل سبعة و اربعون؛ فاستحرجه بالاعمال جعلنا الله و ایاکم من العالمین ...

شرحی است بر بخش جبریات رساله «خلاصة الحساب» شیخ بهاء الدین عاملی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مذهب، ۲۲گ(۱پ–۲۲ر)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ – ۸۴]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۳۷/۱–طباطبائی

آغاز: بسمله الحمد لله رب العالمین ... اما بعد فهذه فوائد ممزوجه بفرائد و عوائد مخلوطه بعوائد کافیه لفهم رسالة خلاصة الحساب ... شرحت فیها مرتجلا ... حسب قرائة بعض الاخوان مهر ولا ... قال الشیخ الامام ... بسم الله ... نحمدک یا من لا یحیط بجمیع نعمه عدد ... و بعد فان الفقیر الی الله ... بهاء الدین محمد بن الحسین ... و جعلتها تحفة لحضرة ... و رتبتها علی مقدمه و عشره ابواب ثم قال مقدمه للعلم لافادة بصیرة الشارع و فیها فصول الاول فی حد العلم المشروع فیه لان العلم کثرة یجمعها جهة واحدة اصلها الموضوع ... فاعلم ان الحساب علم لهذا العلم؛ **انجام:** و احفظ وصیتی الیک و الله خلیفتی علیک فیجاز یک ان بدات ما سمعت و اقول انی قد بذلت الجهد فی حل الفاظها ما زجا بینها و بین کلامی ... معرضا عن ایراد ما لیس له فی حل الکتاب مدخل ... لوجوه الاول ان لا یکون لی کلام براسه ... و الثانی عدم ظفری باکثر الکتب ... لاسیما الکتاب الکبیر للمصنف مع انه الحری ان ینقل ما فیه الی هنا و الثالث قصور بضاعتی ... و الرابع سهو له فهمه علی المبتدیین و الخامس غایة استعجالی فی تألیفه حتی لو استمررت علیه لتم فی عشرة ایام لکن ... لم یتم الا فی اکثر من سنه کما کان قد اخبرنی به من اخبرنی فی المنام و قد وقع الفراغ من تألیفه فی منتصف لیلة الاربعاء ... الثمانین بعد الالف. الحمد لله رب العالمین. و قد وقع الفراغ من تنسیخه ... فی سنه المائه و العشرین بعد الالف بید ... سلیمان بن حبیب الله ... بحق محمد و آله اجمعین.

شرح مزجی مختصری است بر آن رساله که در ۱۰۸۰ تألیف آن پایان یافته و نویسنده شرح، نام خویش را نمی‌آورد و در پایان کتاب می‌گوید نگارش آن بیش از یک سال به طول انجامید و نیز چند عذر برای شدت اختصار شرح می‌آورد. در آغاز شرح تمام متن دیباجه مؤلف را ذکر می‌کند و در این دیباچه نام حمزه میرزا یاد شده است؛ خط: نستعلیق، کا: سلیمان بن حبیب الله، تا: ۱۱۲۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶۳گ (۱پ–۶۳ر)، اندازه: ۹×۱۹سم [ف: ۲۲ – ۲۵۰]

۱۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۴۱۵–۱۳/۹۵

آغاز: قوله و علی آله و اصحابه و الإل هو الاهل و اهل الرجل اخص الناس به و بعضهم اشترط کون الاختصاص بالقرابة؛ **انجام:** و المائتین کالاثنین و کذلک الی تسع مائة و الالف کالعشرة فی الیه الیمنی من الیسری و کذا الالفاه و ما عداها و الله اعلم بحقیقة الاحوال

شرح مفصلی است با عنوان‌های «قوله – قوله» بر خلاصه الحساب شیخ بهایی، این شرح غیر از «قوانین الحساب فی شرح خلاصة الحساب» شیخ جواد کاظمی، است؛ خط: نسخ، کا: محمد بن علی بن علی حسن منصور، تا: دوشنبه جمادی الاول ۱۱۲۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ – ۲۵۵۷]

۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۰۲۳

آغاز: ... و خاتمه المقدمة الحساب علم یستعلم منه استخراج المجهولات العددیه من معلومات مخصوصه؛ **انجام:** و انا اوردت فی هذه الرسالة

شرح خلاصة الحساب شیخ بهایی است. در آن از شرح جواد (جواد بن سعد کاظمی مشهور به فاضل جواد) استفاده شده، همچنین شرح‌هایی با امضاهای چلبی، منه ره، حسین و ... نیز دارد.؛ بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: رویه کاغذ روغنی صورتی، ۲۹گ، ۱۶ سطر (۶×۱۳/۵) ، اندازه: ۱۱×۲۰/۸سم [رایانه]

۱۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۳۱۷/۳

آغاز: بسمله، الفصل الثانی من الفصلین المذکورین لاستخراج المجهول بطریق الجبر و المقابلة فی المسائل الستة الجبریة؛ **انجام:** الدرجة و فی الرابعة الدقیقة، و هکذا، و هذا آخر ما اردنا ذکره فی هذه المختصر و نسئل الله ان یجعله خالصاً لوجهه الکریم، و ینفعنا به و سایر المحصلین الی یوم الدین

گزارش بر بخشی از خلاصة الحساب بهائی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا،

تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فستقی، جلد: رویه میشن قهوه‌ای، ۴۰گ (۱۸۰پ-۲۱۹پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۳×۲۰/۸سم [ف: ۶ - ۳۷۲]

۱۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۳۱۷/۲

آغاز: ... لان له الجذر و المخرج و هو الاربعة ... قسمت جذر الکسر علی جذر المخررج ان کان اکثر؛ **انجام:** اعداد الاجناس بعضها علی بعض هذا آخر ما اردناه

گزارش جبر و مقابله «خلاصة الحساب» است (متن آمیخته با گزارش است)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فستقی، جلد: رویه میشن قهوه‌ای، ۴۰گ (۱۴۰ر-۱۷۹ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۳×۲۰/۸سم [ف: ۶ - ۳۷۱]

۱۵. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۴۱/۲

آغاز: الحمد لاهله و الصلوة علی رسوله و عترته و بعد فهذا تعلیقة علقتها علی مسائل الجبریه و متعلقات التی اوردها الشیخ الفرقة المحقة و رئیس الطائفة الناجیة بهاء الدین و الملة قدس روحه فی کتاب خلاصة الحساب؛ **انجام:** و الاشیاء الی تلک النبة بصیر المال معادلا لخمة اعداد و نصف شیئی و مربع نصف عدد الاشیاء و مضافاً الی الخمسة خمسة و نصف ثمن جذره اثنان و ربع تزید ... نصف نصف الشیئی و هو الربع ...

شرح قسمت جبر خلاصة الحساب؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: محرم ۱۲۵۶ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۱۷گ، ۱۸ سطر، اندازه:۱۴/۵×۲۷سم [ف: ۲ - ۸۹۱]

۱۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۸۸/۶

آغاز: بسم الله تعالی، موضوع الحساب و نقسیمه و مراتبه و الاشارة الی ارقامه اما التعریف. الخ؛ **انجام:** فقد انقضت الاجارة المقدمة الثالثة فی التجنیس و الرفع.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۳۳گ، ۱۸ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱ - ۴۲۷]

۱۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۱۱۴

آغاز: نحمدک یا من لا یحیط بجمع نعمه عدد. ابتدأ بالتسمیة و التحمید اقتداء بخیرالکلام؛ **انجام:** و الله حفیظ علیک.

خط: نستعلیق، کا: فرج الله، تا: ۱۲۶۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۸۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۱×۲۱سم [ف: ۱ - ۲۹۱]

۱۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۸۲

آغاز: هی النصف و حاشیه الفواقانیه واحد و نصف و لما یرد ... بعد از یک برگ الحق انه او الواحد لیس بعد دلان العدد ینقسیم بالذات؛ **انجام:** المسلک الاول ضرب الجدول ... بعد از سه برگ ثم اضرب الاثنتین فی السته ... و اکتب واحد العشرة فوق الرابعة ثم اضربه فی الاربعه وارسم ثمانیه

شارح شناخته نشد ولی از موجود به دست می‌آید که کتاب در ده باب و هر باب مشتمل فصولی و مسلک هست فن کلام ما را نقل می‌کند سلمه الله گوید است که از زمان مؤلف نوشته شده و در سطر یک از دو برگ دوم نسخه ما که آمده: «... اوردته فی الترجمة الفارسی لهذه الرسالة فاطلب منها»، از این عبارت فهمیده می‌شود که شارح را شرح دیگری به فارسی بوده، بنابراین گمان می‌رود صاحب کتاب شیخ عبدالله بن شاه منصور قزوینی نزیل مشهد رضوی شاگرد مصنف باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام، کاغذ فرنگی؛ ۷۰گ، ۱۳ سطر (۹/۵×۳/۵)، اندازه: ۱۱×۱۴/۵سم [ف: ۱ - ۱۶۷]

۱۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۹۷۳

آغاز: ... بسمله، نحمدک یا من لایحیط بجمع نعمه عدد.بسمک اولا اقتداء بخیر الکلام و لما ورد فیه الحدیث عن سید الانام ثم حمدک ثانیا

موجود: وجه و اتم بیان فعسی ان ینتفع به الطالب؛ **انجام:** بان یفرض طول الرمح خمسة عشر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: سید محمد حسین قریشی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج، ۱۵۶گ، ۱۷ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۴ - ۱۴۹۱]

۲۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۸۰/۲

آغاز: و اعلم ان الشهاب بن الهاشم ذکر فی کتابه المسمی به مرشد الطالب ان انس المطالب ما حاصله ان الضرب ینقسم؛ **انجام:** حصل مائتان و قسمنا الحاصل کذلک ای علی الثلثین خرج ستة و ثلثان.

چند برگ متعلق به یکی از شرح‌های خلاصه‌ای است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۸ص (۲۴-۳۱)، ابعاد متن: ۸×۱۵، اندازه: ۱۷×۲۳/۵ [ف: ۱۴ - ۲۰۲]

۲۱. شیراز؛ موزه پارس؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: الفصل الاول فی الجمع قسم العددین الذین ... جمعها متجاذین أی تحصیل مرتبة الآد من کل منها؛ **انجام:** کان الغائب عشرة و بین المطلع و الرأس

شرحی مزجی بر خلاصة الحساب شیخ بهائی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰۳گ، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [نسخه‌پژوهی: ۱ - ۵۷]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۳/۴

آغاز: بسمله - الاصل: نحمدک یا من لایحیط بجمع نعمه عدد ... الاحاطة هی الاشتمال و الاستیعاب فالمحاط لابدان یکون متناهی

همه شرح را ندارد و از ۱۲ قاعده ضرب مرکب در مرکب تا ششمین آن را که ضرب با صفار باشد میآورد و بدین عبارت «ثم رسمنا الاثنین فی جنب السبعة فصار علی هذه الصورة ۲۷۳۴۶۸۵ و هو المطلوب الطریق» پایان می‌یابد. گزارشی است آمیخته با متن و در آن از خلخالی (۲۰۷پ و ۲۰۸ر) و شارح جواد (۲۴۷پ-۲۴۹ر) یاد می‌شود و گزارنده شیعی است و در ضرب چند رقمی در چند رقمی ۱۲ قاعده به نام ۱۲ پیشوا می‌خواهد بیاورد و این چند راه ضرب (توشیح و محاذات و تنقیل با عل و منقح و اصفار و مورب) در نسخه ما هست؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشان «منه»؛ مهر: میرزا آقا پسر آخوند ملا سلمان سماکی؛ کاغذ:

فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۵۲گ، ۲۶ سطر (۱۳×۱۹/۵)، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۴ - ۹۱۳]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۰۱۷

آغاز: العدد الاکثر و الاکثر؛ **انجام:** ما هو خیرلنا فی الدارین ... و اله صحیحه اجمعین

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۳۶]

۲۴. مشهد؛ اصغر زاده؛ شماره نسخه:۳۴

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۷۷۰]

۲۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۲۰۹/۳

آغاز: ... علی البرایا و البلاد، اعنی الخاقان الاعظم مالك رقاب سلاطین الامم، باسط مهاد العدل و الامن و الامان فی العالم علی نهج لم یسمعه احد؛ **انجام:** ترسم المربع المشتمل علی المربعات ...

گزارش کاظمی و محمد اشرف شیرازی و خلخالی نیست، شاید از شمس الدین محمد گیلانی شاگرد بهائی باشد. در دیباچه از شاه عباس صفوی ستایش شده، سپس آمده: «مقدمة فی امور ستة: تعریف علم الحساب و بیان موضوعه، و تعریف العدد و تقسیمه و مراتبه و اشارة الی ارقامه. و اما التعریف فکما قال دام ظله»، عبارت «قال دام ظله» در متن چند جا تکرار شده. الباب الاول فی حساب الصحاح؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با نشان «منه مد ظله السامی»؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن قهوه‌ای، ۲۰گ (۵۱ر-۷۰ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۹×۱۹/۸سم [ف: ۶ - ۳۰۱]

● **شرح خلاصة الحساب** / ریاضیات / فارسی

š.-e xolāsat-ol-hesāb

وابسته به: خلاصة الحساب؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

ظاهرا غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۹۳۱/۱

آغاز: پنجاه و شش شد و این حاصل الضرب هفت است در هشت، قاعده ضرب آحاد در مائین؛ **انجام:** عبارت مصنف را مدظله در آخر این کتاب نقل کرده، قال المصنف قد وقع للحکماء الراسخین فی هذا الفن

ترجمه و شرح توضیحی مختصری است بر «خلاصة الحساب» شیخ بهاء الدین عاملی که در روزگار وی نگاشته شده. عناوین مطالب را آورده و شرح می‌کند با نقل مطالبی اندك از کتاب‌های دیگر؛ خط: نستعلیق، کا: جمال الدین محمد بن نظام الدین انصاری، تا: ۱۰۱۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوایی، ۴۹گ (۲ر-۵۰پ)، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۲۵ - ۲۱۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۵۵

آغاز: ... رحمة الله علیه بیان هیئت این علم و بیان موضوع او کرد؛ **انجام:** تکون معلقاً للدر فی اعناق الکلاب فان کثیراً من مطالبها ...

شاید مصباح اللباب از مسبب سبزواری (- ۱۰۵۳) باشد که نسخه‌ای از آن در مرعشی (۸۱۲/۳۴-۸۱۴ ش ۱۳۷۸۴) معرفی شده است، در عین حال خلاصة الحساب شروح گزیده که قابل تطبیق با این کتاب باشد فراوان دارد. به نظر می‌رسد شرح حاضر نزدیک عصر شیخ بهائی تألیف شده باشد؛ خط: نسخ خوب، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کتاب را محمدباقر بن محمد علی اصطهباناتی به فرزندش عبدالمولی فروخته و ده ریال گرفته؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [ف: ۴۱ - ۱۹۸]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۲۸۱/۲-۲۶/۱۶۱

آغاز: بسمله الحساب علم یستعلم منه استخراج المجهولات العددیة من معلومات مخصوصة یعنی تعریف مهیة حساب آنست که حساب علم است که دانسته می‌شود از رعایت کردن؛ **انجام:** ثم امسح من موقفك الی اصله و زد قامتك علی الحاصل فالمجتمع هو المطلوب یعنی و این طریقی دیگر است در دانستن ارتفاع بلندیها و این چنانست که بگذاری سبطیه ارتفاع را بر

شرح متوسطی است بر خلاف الحساب شیخ بهایی در نسخه حاضر خطبه شرح تحریر نشده است؛ خط: تحریری، کا: محمد باقر، تا: ۱۱۱۴ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج، ۵۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۵۸]

۴. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۷۹/۲

آغاز: الحساب یعنی علم حساب و این علم حساب بر دو نوع می‌باشد نظری می‌شود و عملی؛ **انجام:** دوازده گز و نیم می‌شد این خارج قسمت طول مجموع نیزه است و او مطلوب است.

شرح فارسی مزجی است بر خلاصه الحساب شیخ عاملی؛ خط: نستعلیق، کا: محسن بن حبیب بن آقا جان المشیری، تا: ۱۲ شعبان ۱۳۰۶ق؛ مهر: «الراجی الی الله محسن بن حبیب الله» (بیضی)؛ تاریخ وقف: ۲۸ جمادی الاول ۱۳۲۶؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: - ۱۹۸]

۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۸۸/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... نحمدك یا من لایحیط بجمع نعمه عدد ... یعنی حمد می‌کنم ترا ای کسی که احاطه نکرده است بجمع نعمتهایش عددی؛ **انجام:** تطلب مع براهینها من کتابنا الکبیر وفقنا الله لاتمامه، یعنی این مسئله ایست ...

ترجمه و شرح کوتاهی است بر کتاب معروف «خلاصة الحساب» شیخ بهاء الدین عاملی، فرازی از اصل با عناوین «قوله، قوله» آورده شده و به ترجمه و شرح می‌پردازد و شرح فقط جنبه توضیح مشکلات کتاب و بیان مقاصد مؤلف را دربر دارد و به بحث‌های مفصل نمی‌پردازد؛ خط: عبارات عربی نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۳گ (۵۹پ-۱۱۱پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۴ - ۲۲۱]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۴۹ ض

از مؤلفی ناشناخته و نادر؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]
۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۱۶۸
آغاز: بسمله. قوله سیما الاربعة المتناسبة الخ اقول اربعیة متناسبة عبارت است از آنکه نسبت اول بسوی شافی مثل نسبت ثالث است به سوی رابع؛ **انجام:** بس مابقی شش ساعت و شش سبع است
شرح مفصل با عناوین «قوله، قوله» بر «خلاصة الحساب» شیخ بهایی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۳۸گ، اندازه: ۱۷×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۱۵۴]
مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۰۴۲/۱
همان نسخه بالا؛ ۳۷گ (۲ر-۳۸ر) [مؤید: ۳ - ۵۳]

● شرح خلاصة الصلاة / فقه / عربی
š.-u xolāsat-iṣ-ṣalāt

مولی فصیح الدین
mawlā fasīh-od-dīn

وابسته به: خلاصة الفقه الکیدانی؛ نسفی کیدانی، لطف الله (-۹۰۰ق)
شرح مختصر توضیحی بر «خلاصة الصلاة» لطف الله نسفی مشهور به فاضل کیدانی. کتاب «خلاصة الصلاة» مرتب بر هشت «باب» می‌باشد: الفرایض، الواجبات، السنن، المستحبات، المحرمات، المکروهات، المباحات.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۰۴۷
آغاز: بسمله الحمدلله افتتح کتابه بالتسمیة ثم التحمید؛ **انجام:** و الاعجب بلفظ الحدث و لو فیه نکتة اللهم اجعلنا من المنصفین لا من المتعسفین
خط: نستعلیق، کا: محمد بن میر محمد خواجه دوردی، تا: رجب ۱۲۹۵ق، جا: مرو شاهجان؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور، ۴۴گ، ۱۳سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۸۳]

● شرح خلاصة العقاید / فلسفه / عربی
š.-u xulāsat-il ‘aqāyid

کردی، عبدالقادر بن محمد سعید، ۱۲۱۱ -۱۳۰۴ قمری
kordī, ‘abd-ol-qāder ben mohammad sa‘īd (1797 - 1887)

اهداء به: عمر پاشا
نویسنده می‌گوید چون رساله خلاصة العقاید درباره مسائل وجود را پرداختم که در عین ایجاز دارای مطالب بسیار بود، بر آن شدم که رفع اختصار از آن کنم و آن را شرح کنم، پس این شرح را پرداختم که مباشر بحث مطالب خلاصة العقاید است و آن را تقدیم به عمر پاشا (به ظاهر باید امیری باشد، زیرا در وصف او قلمفرسایی بسیار کرده است) می‌نمایم. او در این رساله ابتدا تقسیم عقلی وجود را ذکر می‌کند و سپس در ذیل آن تقسیم شرح مبسوطی می‌آورد.

تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۳۸/۱۳
آغاز: آغاز: بسمله - الحمدلله الذی کشف حجاب معرفته بافاضة؛ **انجام:** پایان کتاب: هذا آخر ما اردنا ایراده فی هذه الرساله و شرحها و الحمدلله اولاً و آخرا.
خط: نسخ خوش، کا: محمد جسیم، تا: ۱۲۷۵ق، جا: سلیمانیه؛ در این رساله روی قول خلاصة العقاید با مرکب قرمز خط‌کشی شده و خود رساله نیز حاوی حواشی است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، رویه کاغذی الوان، ۳۰ص (۵۶-۸۵)، ۱۵ سطر (۱۵/۵×۸/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: - ۲۱۹]

● شرح خلاصة العقاید (الثانی) / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u xulāsat-il-a‘qāyid (aṯ-ṯānī)

کردی، عبدالقادر بن محمد سعید، ۱۲۱۱-۱۳۰۴ قمری
kordī, ‘abd-ol-qāder ben mohammad sa‘īd (1797 - 1887)

تاریخ تألیف: ۱۲۷۶ق
نویسنده می‌گوید به سابق رساله‌ای در عقاید پرداختم و بعد به من رجوع شد که شرحی بر آن پیردازم و آن را به نام واحدی از لشکر سلطان عبدالمجید خان کنم. من چنین کردم. بعد باز به من رجوع شد که شرح دیگر درباره آن بپردازم. محض اتیان امر این شرح مجدد را درباره رساله عقاید پرداختم و آغاز آن از تسمیه کردم و سپس مسائل وجود را که در رساله عقاید آورده بودم در اینجا به شرح کشیدم. این رساله به احتمال اقرب به یقین از شیخ عبدالقادر مذکور در رسائل قبل است.

تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۳۸/۱۹
آغاز: نحمده علی ما اخرجنا من ظلمة العدم؛ **انجام:** پایان کتاب: هذا آخر الشرح الثانی للرسالة الموسومة ... یوم الاحد سادس و عشرین من شهر شعبان المعظم من شهور سنه ۱۲۷۶ بعد الهجرة النبویه.
خط: نسخ خوش، کا: محمد جسیم، تا: ۱۲۷۶ق؛ محشی؛ از صفحه ۳۲۴ تا ۳۲۸ اقوالی در مسائل مختلف فقهی اهل سنت و اشعاری پراکنده آمده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، رویه کاغذی الوان، ۲۳ص (۳۰۱-۳۲۳)، ۱۵ سطر (۱۵/۵×۸/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: - ۲۲۲]

● شرح خلاصة الفقه = شرح الخلاصة / فقه / عربی
š.-u xolāṣat-il-fiqh = š.-ul-xulāṣa

تفتازانی، مسعود بن عمر، ۷۲۲ - ۷۹۲ ؟ قمری
taftāzānī, mas'ūd ebn-e 'omar (1323 - 1390)
وابسته به: خلاصة الفقه الکیدانی = مطالب المصلی؛ نسفی کیدانی، لطف الله (-۹۰۰)
خلاصه الفقه از لطف الله نسفی معروف به فاضل کیدانی و این شرح از تفتازانی است.
آغاز: بسمله، معنی التسمیه بالفارسیه علی التحقیق بنام خدای بیهمتای آغاز میکنم خدائیکه روزی دهنده است مر مؤمن و کافر را و بخشاینده است مر مؤمنان را سمعت عن استاذی طاب الله تعالی ثراه که کتابیست در لغت خواجه ابوالحفص کبیر را ...
[دنا ۶۶۸/۶]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۵۴۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** و یتوضاء و یبنی علیه بقیة صلوته و الله اعلم بالصواب قد وجدت الفراغة من تحریر هذه النسخه المکتوبه عند اوان الصبیحه فی یوم الجمعه ... عند وقت الضحی و هو یوم ثمان عشرون من شهر الربیع الاول سنه سبعین و الف.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ برخی مطالب در حاشیه شرح گردیده و یا نقائص متن را جبران کرده؛ کاغذ: ترکی شکری، جلد: تیماج زرشکی، ۱۰۰ص، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۰ - ۱۵۰۸]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۷۲/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** استخراج الاحکام و المحیط و الفتاوی الخانیة و الکبیری و الهدایة و حاشیتها و المتفق و میزان الاصول و اللباب (تمت شرح خلاصة من تصنیف علامة التفتازانی سنه ۱۲۳۶)
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز مذهب، ۲۱گ(۵۰پ-۷۰پ)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۸ - ۶۹۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۴۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** جاز ان ینصرف للتوضی و یتوضاء و یبنی علیه بقیة صلوة.
در فهرست بدون نام مؤلف؛ خط: نستعلیق، کا: سید مراد خاجه بخاری فی موزع قصابان، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوایی، ۳۷گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۵۱ - ۱۲۹]

● **شرح خلاصة الفقه الکیدانی** / فقه / عربی
š.-u xolāṣat-il-fiqh-il-kiydānī

خراسانی قهستانی، شمس الدین محمد، - ۹۶۲ ؟ قمری
xorāsānī-ye qohestānī, šams-od-dīn mohammad (- 1555)
وابسته به: خلاصة الفقه الکیدانی = مطالب المصلی؛ نسفی کیدانی، لطف الله (-۹۰۰)
تاریخ تألیف: ۹۴۷ق
شرح مختصری است بر «فقه کیدانی» در فروع حنفی. این شرح مانند اصلش شامل نه فصل و هشت باب است.
آغاز: آغاز دیباچه: الحمد لله رب العالمین والصلوة علی رسول محمد و آله اجمعین اعلم بأن العبد مبتلی بین ان یطیع الله تعالی فیثاب و بین ان یعصیه فیعاقب
آغاز شرح: الحمد لله الذی رفع قاعدة الفقه حتی وفقنا علی مراد خیر التابعین
انجام: و لعل هذا الیسیر نافع للانام بحرمة النبی علیه الصلوة والسلام ما انجر الافتتاح بالاختتام ... للخاطبین الراغبین من فحول الرجال لعله بتولد منهن اولاد من صوالح الاعمال
چاپ: تاشکند، ۱۸۹۳م
[سرکیس ۱۵۳۳/۲ و ۱۵۸۱؛ مخطوطات مکتبة المتحف العراقی، الفقهیه ۱۱۱ ش ۲۰۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۷۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یوم العید ۱۱۰۷ق، با سرلوح مزدوج، با کتیبه مذهب مرصع، مجدول، محشی به امضاء «منه» و ...؛ تملک: محمد القاضی بدلاخلافة المدعو به شیخ زاده؛ مهر: «السید علی یکتا ۱۲۸۹» (بیضی)؛ جلد: مقوایی روغنی، ۶۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۳۷ - ۳۰۹]

۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۷۷۵/۳
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا کرم، ۴۸گ (۲۶پ-۷۳ر)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۲ - ۵۲]

● **شرح خلاصة الفقه الکیدانی** / فقه / عربی
š.-u xulāṣat-il fiqh-il kiydānī

بخاری، ابراهیم بن میر درویش، ق ۱۰ قمری
boxārī, ebrāhīm ebn-e mīr darvīš (- 16c)
وابسته به: خلاصة الفقه الکیدانی = مطالب المصلی؛ نسفی کیدانی، لطف الله (-۹۰۰)
اهداء به: سلطان سلیمان بن سلطان سلیم عثمانی (- ۹۷۴ق)
شرح مبسوطی است بر خلاصه فقه فاضل کیدانی؛ شارح در مقدمه می‌گوید: «چون کتاب خلاصه فاضل کیدانی بسیار کوتاه و مفید به نظر می‌رسد، لیکن برخی از عبارات آن، نیاز به شرح و توضیح بیشتر دارد، از این رو شرحی بر آن ترتیب دادم».
[فهرس مخطوطات دارالکتب الظاهریة الفقه الحنفی ۴۴۷/۱؛ معجم المطبوعات ۱۵۸۰/۲-۱۵۸۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۶۴۳/۹
آغاز: بسمله، الحمدلله المحیط علمه الوافی بالاسرار و المضمرات، الکافی فی الوقایة عن النوازل و کفایةالمهمات ... و بعد فیقول: ... ان فضیلة العلم اظهر من ان تخفی علی ارباب العقل؛ **انجام:** و

لنقتصر علی هذا القدر، فی شرح هذه الرسالة، لئلا ینجر الی الاملال، و الله اعلم بحقیقة الحال ...

خط: نسخ، کا: محمد شمس الدین بن یحیی، تا: جمادی الثانی ۱۰۱۵ق؛ مصحح؛ ترقیمه: «و قد کتبت هذه النسخة المبارکة من نسخة، کتبت بالروضة الشریفة النبویة فقابلت تلک النسخة من خط المؤلف، قال فی آخرها: «و قد فرغت من تألیفه و تحریره فی العشر الثالث، من الشهر العاشر من السنة الخامسة من العشر الخامس من المائة العاشرة من الهجرة النبویة المصطفویة علیه و علی آله و صحبه الصلاة و السلام و التحیة، ما تعاقب الغداة و العشیة، و وافق الفراغ من کتابة هذه النسخة المبارکة، فی یوم الجمعة المبارک، سابع عشر شهر جمادی الآخر من شهور سنة خمسة عشر و الف، احسن الله غاقبتها، علی ید احقر العباد ... محمد شمس الدین بن یحیی شرف الدین بن محمد بن عبدالحق بن سعید ... الشافع»؛ با عبارت «وقف لاولادی و اولاد اولادی فان انقرضوا فلعلماء مدینة قونیة و انا الاحوج، احمد الکوسج»؛ کاغذ: شرقی، ۵۴گ (۸۰پ–۱۳۳ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۵سم [ف: ۳۷ – ۹۳]

● شرح خلاصة الفقه الکیدانی / فقه / عربی

š.-u xulāṣat-il fiqh-il kiydānī

وابسته به: خلاصة الفقه الکیدانی = مطالب المصلی؛ نسفی کیدانی، لطف الله (–۹۰۰)

شرح مزجی رساله ملا لطف الله کیدانی است در فقه حنفی، شامل توضیح مشکلات آن با نقل بعضی گفته‌ها و رد و ایراد مختصر در آنها.

مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۳۷۷/۱

آغاز: الحمدلله الذی رفع قاعدة الفقه علی مراد خیر التابعین ابی حنیفة و اصحابه رضی الله عنهم و عن اسلافنا اجمعین؛ **انجام:** و الخلاصة و الذخیرة و الجامع الصغیر الخانی بتوفیق البرهان.

خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷–۱۲۶۸ق؛ مهر: «ملامحمد عمر صحاف»؛ جلد: تیماج زرشکی، ۲۶گ (۱پ–۲۶پ)، اندازه: ۱۶/۵×۲۷سم [ف: ۲ – ۷۵]

← شرح خلاصة الفقه کیدانی ⪢ معراج المؤمنین

شرح خلاصة الفقه کیدانی / فقه / فارسی

š.e xolāsat-ol feqh-e keydānī

وابسته به: خلاصة الفقه الکیدانی = مطالب المصلی؛ نسفی کیدانی، لطف الله (–۹۰۰)

متن عربی کتاب بنا بر قولی از لطف الله نسفی مشهور به فاضل کیدانی فقیه حنفی (حوالی ۹۰۰ق) است که با «الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین و الصلاة علی رسوله محمد و آله اجمعین، اعلم ان العبد مبتلی بین ان یطیع الله تعالی فیثاب و بین ان یعصیه فیعاقب و الابتلاء متعلقة بالمشروع و غیر المشروع فعلاً و ترکا» آغاز می‌گردد. آن را «مقدمة الصلاة» یا «مطالب المصلی» یا انواع «مشروعات و غیره مشروعات» نیز نامیده‌اند و برخی «مقدمة الصلاة» شمس الدین محمد فناری را همین «مقدمة الصلاة» دانسته‌اند. رساله حاضر شرحی است فارسی بر خلاصه مذکور که به عنوان ۸ مقوله: فرض، واجب، سنت، مستحب، مباح، محرم، مکروه و مفسد بحث کرده است. در مورد نماز مختصری بسط داده و چنین نگاشته که نماز چهار مقوله اولیه را دارا می‌باشد و امکان دارد مقوله اخیر نیز در آن صدق باید، برای تشریح این مراتب در خصوص نماز هشت باب تنظیم نموده است: ۱. فرایض، ۲. واجبات، ۳. سنن، ۴. مستحبات، ۵. محرمات، ۶. مکروهات، ۷. مباحات، ۷. مفسدات (= مبطلات).

قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۵۷/۱

آغاز: بسمله. اگر سئوال کرده شود که چرا مصنف کتاب خود را به بسم الله ابتدا؛ **انجام:** بلا عذر داخل است از برای آنکه طهارت از جمله شرایط است.تمت

خط:نستعلیق،بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق؛ کاغذ: آبی، جلد: یک طبله تیماج سیاه، ۷۸ص (۳–۸۰)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲ – ۲۷۷]

● شرح خلاصة الفقه کیدانی / فقه / فارسی

š.e xolāsat-ol-feqh-e keydānī

وابسته به: خلاصة الفقه الکیدانی = مطالب المصلی؛ نسفی کیدانی، لطف الله (–۹۰۰)

شاید از احمد الله بن صوفی جهانگیر نگری بغدادی حنفی. «خلاصة الصلاة» معروف به خلاصه کیدانی از لطف الله نسفی معروف به فاضل کیدانی می‌باشد، در هشت باب درباره احکام نماز مطابق با فقه حنفی، و از کتاب‌های درسی شبه قاره هند و پاکستان است. در این شرح ابتدا متن عربی را آورده و سپس به ترجمه و توضیح مختصر آن می‌پردازد.

[فهرست گنج بخش ۲۲۲۴/۴ ش ۲۶۲۰؛ فهرست مشترک ۵۱۴/۱۴–۵۱۵]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۳۲/۱

آغاز: ... والمستحب ما فعل النبی ص مرة و ترکه مرة اخری ...

ترجمه: معنی مستحب در لغت دوست داشته شده است

نسخه اصل: کتابخانه گنج بخش – پاکستان ۳۱۴۸؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۷ ذیقعده ۱۲۵۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۱۹ص (۱–۱۱۹) [عکسی ف: ۶ – ۴۸]

← شرح الخلاصة فی اصول الحدیث ⪢ خلاصة الخلاصة
← شرح الخلاصة فی النحو ⪢ شرح الفیة ابن مالک
← شرح الخلاصة فی النحو ⪢ البهجة المرضیة فی شرح الالفیة

● **شرح خلاصة الکتاب** / حساب / عربی
š.-u xolāṣat-il-kitāb

عبدالهاشم بن زین العابدین، - ۱۳۲۳ قمری
ʻabd-ol-hāšem ebn-e zayn-ol-ʻābedīn (- 1905)

شرح مزجی و مبسوط «خلاصة الکتاب» است. شارح به دلیل اینکه طلاب به علت عدم مؤانست با اصطلاحات کتاب و یا به علت عدم اطلاع از مطالب و مرادات مؤلف، به این کتاب بی اعتنا شده بودند، اقدام به نگارش این شرح نموده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۴۰۳

آغاز: الحمدلله الواحد الفرد الصمد الذی لا یملکن جمع نعمه و آلائه بالعدد و لا یوصف؛ **انجام:** و نیفع بها بعدی بعض الإنتفاع و تکون بین یدی فی الظلم کالسراج قد وقع الفراغ من تسویدها فی اللیلة الرابعة عشر من شهور سنة «۱۳۰۴»

خط: نستعلیق تحریری، کا: شیخ عبدالله بن محمد حسن مامقانی، تا: ۱۳۰۷ق، جا: نجف اشرف؛ آن را ظاهراً در سن «۱۷» سالگی نگاشته؛ مهر تملک: کاتب «هو المالک کالکه فی الصورة و مفارقه بالضرورة، عبدالله بن الشیخ محمد حسن المامقانی مدظله»؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی فلفل نمکی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۹۹گ، ۱۴ سطر(۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۳۶ - ۳۴۸]

↩ شرح خلاصه کیدانی ← شرح خلاصة الصلاة
↩ شرح خلاصه کیدانی ← دستور المصلی
↩ شرح الخلاصة لالفیة ← شرح الفیة ابن مالک

● **شرح الخلاصة النافعة بالادلة القاطعة** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-ul-xulāṣat-un nāfīʻa bi-l-addilat-il qāṭiʻa

اسعد بن منصور
asʻad ebn-e mansūr

وابسته به: الخلاصة النافعة بالأدلة القاطعة فی فوائد التابعة؛ رصاص، احمد بن حسن (-۶۵۶)

شرحی است بر کتاب «الخلاصة النافعة بالادلة القاطعة فی فوائد التابعة» شمس الدین احمد بن حسن رصاص که در چهار «باب» در عقاید زیدیه تألیف شده است. نسخه دیگری از این شرح در کتاب «مؤلفات زیدیه» معرفی شده است.
[دنا ۶/۶۶۹؛ مؤلفات زیدیه ۱/۴۴۴ و ۲/۱۵۵]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۶۰۲/۳

آغاز: بسمله. کلام الشیخ فی هذا الکتاب یشتمل علی اربعة فصول احدها فی وجه ما بدا به و ثنا به؛ **انجام:** لان تنفید هذه الاحکام لایکون الا من جهتهم لقوله صلی الله علیه و سلم اربعة الی الولاة الخبر.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ربیع الاول ۱۰۵۰ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۹گ (۱۰۶پ-۱۷۴پ)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲۶ - ۱۰۳]

↩ شرح خمریه ابن فارض ← لوامع انوار الکشف و الشهود علی قلوب ارباب الذوق و الجود

● **شرح الخمسة ابیات المشتملة علی اصول البحور الستة عشر** / عروض و قافیه / عربی
š.-ul-xamsat-i abyāt al-muštamilat-i ʻalā usūl-il-buḥūr-is-sitta ʻašar

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۲۵۳/۶

لصدرالشریعة البخاری؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: جلال الدین عاملی، تا: قرن ۸ و ۹ [ف: ۶ - ۳۳۷]

● **شرح خواص الاسماء الحسنی** / دعا / عربی
š.-e xavass-ol-asmā'-el hosnā

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۶/۹

از الجنة الواقیة کفعمی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۳۳]

● **شرح خواص الاسماء الحسنی** / دعا / فارسی
š.-e xavass-ol-asmā'-el-hosnā

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۳۳۴

آغاز: تیر المطالب ماجر مالک الملک مانع حبین مجید ملک ملیک ممیت منان مهین؛ **انجام:** از آن مسطور می‌گرد و بعضی از علماء این فین گفته اند که حرف الف در اعمال ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ضمیمه نسخه ش ۱۵۷۹۵ [رایانه]

↩ شرح خواص جنة الاسماء ← شرح جنة الاسماء

● **شرح خواص چهار اسم** / علوم غریبه / فارسی
š.-e xavass-e čahār esm

در اسامی: کافی، غنی، فتاح و رزاق.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۴۲۳/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۲ص [ف: ۷ - ۳۹۷]

● **شرح خواص چهل اسم ادریس** / دعا / فارسی

š.-e xavass-e čehel esm-e edrīs

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۴۶

آغاز: شرح خواص چهل اسم ادریس علی نبینا و علیه السلام در کتاب مهج الدعوات مسطور است و از شیخ بهائی؛ **انجام:** هر یک مال یک اسمش که ورق دیگر نیست نمانند و رفتار نمایند بعون الله تعالی.
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۳۰۱ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۲۱۱ [رایانه]

● **شرح خواص چهل اسم اعظم** / اسماء الله / فارسی
š.-e xavass-e čehel esm-e a'zam

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۰/۳۴

آغاز: شرح خواص چهل اسم اعظم حضرت حق سبحانه و تع [تعالی]که از صاحبان دعوت منقول است در شرح صغیر فاما انچه در شرح کبیر مسطور است دانسته باشد و شرایط را به جای آورده و آنچه از آن برین کیفیت در شرح صغیر نوشته می‌شود عمل کند ... اسم اول سبحانک لا اله الا انت یا رب کل شیء و وراثه؛ **انجام:** اسم بیست و دوم. یا مبدع البدایع ... چندان علم و معرفت که از بنی آدم در حجاب است بر وی کشف شوذد و بسیار نفع یابد و به مردم.
خط: نسخ و نستعلیق و شکسته، کا: محمد مهدی ابن محمد صالح رضوی، تا: با تاریخ ۱۰۹۶ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: الوان، جلد: میشن تریاکی مذهب، ۱۰ص (۱۶۶–۱۷۵ حاشیه)، اندازه: ۱۳/۹×۲۳/۷سم [ف: ۲۹/۱ - ۲۱۹]

● **شرح خواص دهن عقرب** / طب / فارسی
š.-e xavass-e dohn-e aqrab

فروی، محمد

faravī, mohammad

از افادات شیخ محمد فروی است که به‌وسیله یکی از شاگردانش نوشته شده است.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۲۶/۴

آغاز: شرح خواص دهن عقرب از کتب معتبره دهن عقرب یعنی روغن گوگرد است که ویرا بزبان هند کندک ویند؛ **انجام:** که در هر کاری او را چه قدر تست والله اعلم بالصواب
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «فخرم همین بس است که نامم محمد است»، «محمد حسین = ۱۱۱۴»؛ کاغذ: ترمه حنایی، ۳ص، ۱۵ سطر به شیوه هندی، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۱ - ۳۸۶]

● **شرح خواص سوره‌های قرآنی** / علوم قرآن / فارسی
š.-e xavass-e sūre-hā-ye qor'ānī

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۵۷۴/۵

آغاز: بسمله شرح سوره ابراهیم روایت است از بزرگان دین که هرکه این سوره ها بر مویز خواند
ناشناخته. از سوره ابراهیم تا زلزال؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ فستقی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳گ (۷۱–۹۳)، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۳ - ۷۵۷]

● **شرح خواص سوره یس** / علوم قرآن -
š.-e xavass-e sūre-ye yāsīn

شیخ بهائی، محمد بن حسین، ۹۵۳ - ۱۰۳۰ قمری
šeyx-e bahā'ī, mohammad ebn-e hoseyn (1547 - 1621)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۰/۶۰

خط: نسخ و نستعلیق و شکسته، کا: محمد مهدی بن محمد صالح الرضوی، تا: با تاریخ ۱۰۹۶ق؛ جلد: میشن تریاکی مذهب، ۱ص (۳۳۵)، اندازه: ۱۳/۹×۲۳/۷سم [ف: ۲۹/۱ - ۲۲۲]

● **شرح خواص سوره یس** / علوم قرآن / فارسی
š.-e xavass-e sūre-ye yāsīn

فوائد مختلفی از خواص سوره مبارکه یس است که هیچ‌گونه سند معتبری همراه مطالب آن دیده نمی‌شود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۰۳۷/۳

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم، روایت کرده اند که هر که خواهد بسوره یس عمل کند که دم او گیرا شود هر عملی که بکند آن اثر کلی دهد ... می‌باید که سوره یس هفت بار بر کاسه آب خواند و آن آبرا بخورد؛ **انجام:** بحق ایاک نعبد و ایاک نستعین و شرح این سوره بسیار است اما مختصر کردیم، تمت.
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: شرقی، ۵گ (۵۱–۵۵)، ۱۳ سطر، اندازه: ۷×۱۲سم [ف: ۳۰ - ۴۰۰]

● **شرح خواص عرق** / طب / فارسی

š.e xavass-e 'araq

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۳۲/۱-ف

نسخه اصل: بادلیان اوزلی ۱۲۵ (۱۶۱۹)؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱ - ۵۵۹]

● **شرح خواص عزیمت قبطیه (رساله)** / علوم غریبه/ فارسی
š.-e xavass-e 'azīmat-e qebtīye (r.)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۲۶۰

آغاز: بسمله، اما بعد حمدله اما بعد این رساله در شرح خواص عزیمت قبطیه مرویست از ابوسعید؛ **انجام:** و دیگر چون کسی از خانه خود بیرون رود از جهت سفر یا غیر ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ صدرا ۶۴برگ در علوم غریبه ضمیمه دارد. [رایانه]

● **شرح خواص مجمل بعضی سوره‌های قرآن** / علوم قرآن / فارسی

š.-e xavass-e mojmal-e ba‘zī sūre-hā-ye qor’ān

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۳۳/۶

آغاز: بسمله شرح و خواص مجمل ... پس از حضرت رسول الله منقول است که هر چیز را؛ **انجام:** زبان جمله خلقان درباره او بسته شود انشاء الله تعالی

بضمیمه شرح دعای قرشی منقول. از سوره یس به بعد برخی از سوره‌ها و خواص آنها را ذکر کرده؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالحمید منجم، تا: ۱۳۰۴ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج عنابی، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۴)، قطع: ربعی [ف: ۱ - ۴۷۵]

● **شرح خواص نود و نه نام باری تعالی** / اسماء الله / فارسی

š.-e xavass-e navad va noh nām-e bārī ta‘ālā

تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲۴۰/۳

آغاز: صدر هر کاری به بسم الله کن ×× تا شود کارت به سامان در جهان / زانکه از دست نیاید هیچ کار ×× تا نرانی نام ایزد بر زبان؛ **انجام:** در مصیبت هر که را امری رسد ×× گر نباشد طاقت و صبرش مدام / گر بخواند از صبور او یک هزار ×× حق در آن صبرش ببخشد و السلام» تمت

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول و مذهب، با شرح خواص چهل اسم و خواص قرآن به نظم در یک مجلد است؛ ۱۲گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۲ - ۸۷۵]

● **شرح خوان خلیل** / ادبیات / فارسی

š.-e xān-e xalīl

سورتی، عبدالرزاق بن محمد اسحاق، ق۱۳ قمری

sūrtī, ‘abd-or-razzāq ebn-e mohammad eshāq (- 19c)

وابسته به: خوان خلیل = دیباجه خوان خلیل؛ ظهوری ترشیزی، نورالدین محمد (-۱۰۲۶)

شرحی است مختصر بر خوان خلیل نورالدین محمد ظهورالدین ترشیزی و چند تن از امیران روزگار او به نثر آمیخته به نظم.

قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۳۴۹

آغاز: آغاز، پس از ترجمه ترشیزی: ای از تو بر اهل تخت و اکلیل سبیل ×× گر ذکر جمیل است و گر قدر جلیل. از: حرفی است که به معنی علت و ابتدا و تجرید و بیان می‌آید، و دیگر معنی ها دارد؛ **انجام:** و واگوئی به کاف فارسی بازگفتن، حرف، حرف شنیده را و واگویه یعنی جرجا به هر دو جیم فارسی در زبان هندی باشد.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: شمیز، ۶۲گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۳۳۵]

● **شرح الخیار فی البیع** / فقه / عربی

š.-ul xīyār fi-l bay‘

قزوینی، حسین بن محمد ابراهیم، ۱۱۲۶؟-۱۲۰۸ قمری

qazvīnī, hoseyn ebn-e mohammad ebrāhīm (1714-1794)

وابسته به: الخیار فی البیع؛ محقق کرکی، علی بن حسین (۸۹۰-۹۴۰)

شرح مزجی استدلالی است بر رساله «الخیار فی البیع» محقق کرکی.

اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۷۸۹/۱

آغاز: الحمدلله الذی أحل البیع و حرم الربا و جعل الوفاء بالشرط من لوازم عهد ارباب التقی و الصلاة و السلام علی من شرع لنا الشرائع؛ **انجام:** فتأمل فی اطراف المقال حتی تصل الی حقیقة الحال و الاستعانة من الله المتعال فی المبدأ و المآل.

خط: نسخ، کا: محمد شفیع بن عبدالحمید حسینی، بی‌تا؛ مصحح؛ ۱۴گ (۱پ-۱۴ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۵۹۰]

● **شرح داستان ابی زبید الطائی و بشیر بن عوانه** / داستان / فارسی

š.-e dāstān-e ab-ez-zobayd-et tā’ī va bašīr ebn-e ‘avāne

وقار شیرازی، احمد بن محمد شفیع، ۱۲۳۲-۱۲۹۸ قمری

vagār-e šīrāzī, ahmad ebn-e mohammad šafī‘ (1817-1881)

به درخواست: حسام السلطنه

دومی مقامه‌ای از مقامات بدیع الزمان است.

تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۱۱۹

خط: نسخ، کا: عبدالله بن وصال، تا: ۱۲۸۶ق؛ مجدول زرین؛ ۵۰گ، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف: - ۳۲۵]

● **شرح داستان چهار برادر** / معما / فارسی

š.-e dāstān-e čahār barādar

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۷۹۳/۴

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... آغاز معما گفته بودند که ما چهار برادر بودیم از نه ده یکی برهنه بود و سه جامه نداشت و آن برادر برهنه دو سه زر در آستین داشت ... آغاز جواب: ایها الاخوان آنچه گفت ما چهار برادر بودیم از نه ده اعلم العقل و الهیولا و النفس و الطبع یعنی ما چهار نور بودیم اول روح نامیه نباتی؛ **انجام:** و در روضه نشستیم و بتی مسافرانه گفتیم: شاه ما را به عشق می‌سازد ×× اهبطوا را بار حق درماند

خط: نستعلیق، کا: صنیع الله، تا: ۱۰۶۹ق؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۲گ (۶۳پ-۷۴ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۸ - ۲۶۹]

● شرح داستان مرموز / داستان / فارسی

š.-e dāstān-e marmūz

حکیم مؤمن، محمد مؤمن بن محمد زمان، ق۱۱ قمری

hakīm mo’men, mohammad mo’men ebn-e mohammad zamān (- 17c)

شرحی فلسفی بر داستانی رمزی که (به نوشته او) از هندوستان به خراسان فرستاده شده و میر قوام الدین سنجانی خوافی نخست شرحی با تکلف و ناتمام بر آن نوشته است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۶۴/۷

آغاز: بسمله حکایت مرموزی که بر سبیل امتحان از هندوستان بخراسان فرستاده بودند و میر قوام الملة و الدین سنجانی که از اکابر خواف بوده شرحی بر آن نوشته و ظاهراً تکلف بسیار در این شرح واقع شده و تطبیق تمام نداشته و بخاطر فاتر حقیر محمد مؤمن الحسینی طبیب تنکابنی رسید که آنچه او فق بداند بتحریر آورد و اگر فی الواقع اصلی نداشته باشد ثمره فکر بی اصلی نیست. حکایت ما چهار برادر بودیم از نه پدر سه برهنه بودند؛ **انجام:** و بسلامت روان شدن کنایه از عدم موانع راهزنان و عقبات عالم بقاست نه تعلقات عالم حسی تمت بعون الله الحکیم

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۱؛کاغذ:اصفهانی شکری، جلد: مقوایی بنفش، ۵ص (۱۰۶-۱۱۰)، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۱۰-۱۱۹۸]

● شرح دانشنامه علائی / فلسفه / فارسی

š.-e dāneš nāma-ye ‘alā’ī

وابسته به: دانشنامه علائی = حکمت علائی؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

کتاب دانش‌نامه علائی که به زبان فارسی است از تألیفات شیخ الرئیس ابوعلی سینا است، اما این‌کتاب شرحی است بر دانشنامه که نویسنده آن ذکر نشده است. شارح در مقدمه آن چنین نوشته است: «هیچ کتابی نیافتم که آنچه در حکمت به کار آید از ریاضی و منطقی و طبیعی و الهی جمله در وی باشد مگر دانشنامه و آن لفظی است سخت مشکل و بیشتر اشارت است و بعضی رمز و در آن حشو بسیار است ... پس رای مجلس سامی اجل بهاء الدین سیف الملوک شجاع الملک شمس الخواص تیمور گور کان الدام اله عمره چنان اتفاق افتاد که انی ضعیف آن کتاب را به پارسی دری نقل کند و هر چه حشو است از او دور کند و هر آنچه مرموز است آشکارا کند و از حد رمز تصریح کند ...».

شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۱۰

آغاز: حرکت سکون کرد تا حرکت فاعل حرارت شد و سکون عافل برودت شد؛ **انجام:** و فعل بعد چون در نفس ناطقه صورت پذیرفت هرگز آن صورت از او جدا نشود و هر نفس که نقش صورت او باشد هرگز بسوات نرسد

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۵گ، ۱۷ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱ - ۹۵]

← شرح دوازده خانه رمل ≻ شرح مفتاح الکنوز

● شرح دائرة الارتفاع / هیئت / عربی

š.-u dā’irat-il irtifā‘

جوانی، سعید بن عبدالرحیم

javānī, sa‘īd ebn-e ‘abd-or-rahīm

وابسته به: الملکیة فی تحقیق الدائرة الارتفاع؛ الغ بیک، محمد بن شاهرخ (۷۹۶-۸۵۳)

محل تألیف: سمرقند

شرح مزجی مختصر توضیحی است بر مقاله «دائرة الارتفاع» الغ بیک گورکانی، که شارح حل مشکلات آن را از قاضی زاده رومی بهره می‌برده و این شرح را پرداخته است تا هنگام احتیاج بدان رجوع کند.

کاشان؛ فرهنگ و ارشاد؛ شماره نسخه:۲۷/۳

آغاز: الحمدلله الذی جعل درجات العالمین فی دائرة الارتفاع مختلفة المراتب و صیرهم لمسیر العالمین فی ممر الاستقامة کالنجوم و الکواکب؛ **انجام:** وهو اول ما اشتغلت بتألیفه بعون الله و توفیقه

خط: نسخ، کا: محمد کریم بن نعمة الله طبیب، تا: رجب ۱۰۷۳ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۱گ (۱۴۱-۱۷۱)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: - ۳۷]

● شرح دایرة ارسطاطالیس الحکیم / علوم غریبه / عربی

š.-u dāyirat-i arisṭāṭālīs-il ḥakīm

بونی، احمد بن علی، -۶۲۲ قمری

būnī, ahmad ebn-e ‘alī (-1225)

فصلی است مستخرج از شمس المعارف و لطایف العوارف شهاب الدین احمد بن حسن بونی (-۶۲۲ق) در علوم غریبه و خفیه و حروف خاص آن و خواص هر یک با جداول و دوایر طلسمات.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۳۵۹/۲

آغاز: بسمله، فصل فی شرح دایرة ارسطاطالیس ... صنفه ابوالعباس احمد التونی (کذا) قدس الله روحه ... فحینئذ بلغ الخبر الی الحکیم افلاطون

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۱۹ص (۲۳-۴۱)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۴۵ - ۱۸۱]

● **شرح دائرة جنة الماوی** / علوم غریبه / عربی

š.-u dā'irat-i jannat-il-mā'wā

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۷۳۱

آغاز: بسمله. قد ... الی مرکز دایره المکارم و المناقب و قطب وحی المقاصد؛ **انجام:** فی کل واحده من الدوائر المثلث تسعه عشر حرفا

به روایت ابی المنذر عبدالله بن حسان کوفی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۳۶]

● **شرح دائرة الشجرة النعمانية فی الدولة العثمانية** / جفر / عربی

š.-u dā'irat-iš šajarat-in nu'mānīyya fi-d dawlat-il 'uṯmānīyya

ابن عربی، محمد بن علی، ۵۶۰ - ۶۳۸ قمری

ebn-e 'arabī, mohammad ebn-e 'alī (1166 - 1241)

در علم حروف است.

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۳۴۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [نشریه: ۲ - ۱۵۷]

← شرح دائرة علی بن ابی طالب ≻ شرح خواص جنة الاسماء

← شرح دائرة علی بن ابی طالب ≻ شرح جنة الاسماء

● **شرح دائرة الكبريت الاحمر** / عرفان و تصوف / عربی

š.-u dā'irat-il kibrīt-il aḥmar

شرح دعایی است موسوم به «دائرة الکبریت الاحمر و معدن الدر و الجوهر» که منسوب به ابوالحسن علی بن عبدالله بن عبدالجبار حسنی شاذلی (-۶۵۶ق) بنیانگذار طریقه شاذلیه می‌باشد. شرح دیگری بر این دایره در کتابخانه برلین آلمان به شماره ۴۱۴۰ موجود است. این شرح در شش «فصل» برگزار شده است: ۱. فی فضلها و خواصها؛ ۲. فیما اودعه الله تعالی فی کل اسم منها؛ ۳. کیفیة وضعها و ترکیبها؛ ۴. ضبط الفاظها المعجمة؛ ۵. التکلم علی الاسم الاعظم و ضبط حروفه؛ ۶. التکلم علی معنی الآیة الکریمة. شارح در آغاز شرح، دو سند روایت خود را به این کتاب بدین ترتیب ذکر نموده: ۱) شارح از تقی الدین احمد بن العباس زین الدین از پدرش شیخ ابی اسحق از الشاذلی؛ ۲) شارح از پدرش از شهاب الدین از احمد بن ابی العباس شهاب الدین مشهور به عبدالوارث البکری از ابی العباس المرشی از ابی الحسن الشاذلی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۶۰۱/۱

آغاز: الحمد لله الذی وفق اولیائه لفهم اسراره ونظمهم بفضله فی سلک ابراره ... وبعد اشار الی من تمتثل اشارته و لایسع العبد الا اجابته ان اکتب له الدایرة المنسوبة لسیدنا قطب الافطاب ... شیخنا الشاذلی؛ **انجام:** فانه یکون من امر عظیم والله سبحانه و تعالی اعلم و صلی الله علی ...

خط: نسخ، کا: محمد رضا بن محمد باقر، تا: شعبان ۱۱۶۳ق؛ جلد: تیماج آبی، ۲۴گ (۱ر-۲۴ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۲۶ - ۹۹]

● **شرح دائرة محمد بن طلحه** / علوم غریبه / عربی

š.-u dā'irat-i muḥammad-i bn-i ṭalḥa

قوچان؛ مدرسه عوضیه؛ شماره نسخه:۷۵/۴

آغاز: وهذه مبدء القول فیها کما ذکره محمد بن طلحه رحمه الله و افاض علینا من برکات علومه اعلم ان الکلام اولاً فیما وقعت البدایة به فان لکل أمر مبدأ و المبدأ الأول هو الواحد الفرد سبحانه؛ **انجام:** و حروف المبادی و هی ثلاثة مقابلة عام البیعة و ما بعده الی الهمزه فذلک ثلاثة عشر عاماً و تمت الکلام کتبت فی وزیعة اخری فلیطلب هناک.

مؤلف در این رساله صفات حروف را معرفی می‌کند؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۴۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۱۸۶ر-۱۹۲)، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ]

● **شرح درایه** / درایه

š.-e derāya

فخرالزمانی، عبدالنبی بن خلف، ۹۹۰ - ۱۰۳۷ قمری

faxr-oz-zamānī, 'abd-on-nabī ebn-e xalaf (1582 - 1628)

تهران؛ شهشهانی ، حسین؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۰۷۸ق [میراث اسلامی: ۵ - ۶۰۳]

● **شرح الدرة** / قرائت / فارسی

š.-od-dorra

مرشدی، احمد بن عبدالله، ق ۱۰ قمری

moršedī, ahmad ebn-e ʻabd-ol-lāh (- 16c)

وابسته به: الدرة المضیئة؛ ابن جزری، محمد بن محمد (۷۵۱–۸۳۳ق)

در گزارش قصیده الدرة در قرآآت سه‌گانه که به شیوه قصیده شاطبیه در قرآآت هفت‌گانه سروده شده است. نام شارح در دیباچه آمده است.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۲۷۴/۱

آغاز: بسمله. بعد از حمد حضرت منزل قرآن مجید بر هفت حرف شافعی از برای تسهیل برامت مرحومه؛ **انجام:** یعنی رسول خدای (ص) و بر آل او اصحاب و پیروان آن سید و سند اولی الالباب. تمام شد این شرح شریف بر دست ... و الحمدلله رب العالمین فی التاسع من شهر جمادی الاولی سنة ۹۹۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۹۹۸ق؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۵۱گ (۱پ–۱۵۱)، ۱۴ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶/۲سم [ف: ۹ – ۳۰۱]

● **شرح الدرة** / فقه / عربی

š.-ud durra

اشرفی مازندرانی، خضر بن اسماعیل، – ۱۳۳۶ ؟ قمری

ašrafī māzandarānī, xezr ebn-e esmāʻīl (- 1918)

وابسته به: الدرة البهیة = الدرة النجفیة = الدرة المنظومة = الدرة الغالیة فی مسائل العالیة؛ بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی (۱۱۵۵–۱۲۱۲)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۹۳۹

آغاز: بسمله، ... و هو اهله و نظر علی محمد و اله قال ... ابواب..؛
انجام: بیه بعد الشروع فی الصوم ... الدروس ... سنه ۱۳۳۴
شرح اصول؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۲۴ق [رایانه]

● **شرح الدرة** / فقه / عربی

š.-ud-durra

وابسته به: الدرة البهیة = الدرة النجفیة = الدرة المنظومة = الدرة الغالیة فی مسائل العالیة؛ بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی (۱۱۵۵–۱۲۱۲)

غیر همانند:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۹۳۸

آغاز: بسمله حمد له. الماء هو العنصر الذی هو احد اسطقسات المکونات منه خلق الکائنات؛ **انجام:** تغتسل، الحدیث و هذه.
آمیخته و مزجی متن از بحر العلوم است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: محمد تقی شریف یزدی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج آلبالویی،۳۶۵گ،۲۲سطر(۹×۱۵)،اندازه:۱۵×۲۲سم[ف: ۱۶ – ۴۰۶]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۹۰۸

در طهارت؛ خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن یشمی، ۲۵۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱/۳×۱۷/۸سم [ف: ۱ – ۲۹۲]

۳. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:۱۹۶/۲

آغاز: قال السید السند ... ابدء بالحمد و بالصلاة کما قال الله تعالی ان الله و ملائکته یصلون ... فتدبر فان الاولی ذکر السلام بعد الصلاة کما فی آخر الآیة فتأمل؛ **انجام:** و لم یکن شاهد معتبر للجمع نعمل بظاهر المعتبرة و نؤل غیرها لئلا یطرح فتدبر فانه نافع للاعتماد یصلح و السلام علی من اتبع الهدی.
شرح مختصری است بر رساله سابق که پس از آوردن یک بیت به شرح آن پرداخته است، نسخه حاضر فقط مقدمات منظومه در اصول فقه را داراست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۷گ (۱۳پ–۷۹ر)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [اوراق عتیق: ۱ – ۱۹۲]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۹۱۷

آغاز: بسمله، حمدله اما بعد فهذا کتاب الصلاة من المنظومة النجفیة و الدرة الغرویة؛ **انجام:** فادع عقیب الفرض بالمأثور فیه من الدعاء الموجز المشهور و قد انتهی الی هنا النظم الشریف ... و مزقهم تمزیقاً انشاءالله.
مشتمل بر بخش صلاة است که در سال ۱۲۹۳ق، به پایان رسیده؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۳ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۳ – ۳۸۶]

● **شرح الدرة** / فقه / عربی

š.-ud-durra

شرح مزجی است بر ارجوزه «الدرر البهیه» شیخ احمد بن مصطفی بن احمد خوئینی در احکام دیات که به سال ۱۲۶۴ق به نظم کشیده شده است. این شرح بیشتر جنبه توضیحی و بیان مراد مؤلف را دارد با مثال‌هایی برای مبتدئین.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۱۰۰/۲

آغاز: الحمد لمن هو جامع لجمیع صفات الکمال و الشکر لمن له الانعام و الافضال و الصلاة و السلام علی محمد و آله خیر آل؛
انجام: باسم الاله و النبی أختم، و الحمدلله علی أن وفقنی لاتمام الشرح و قضی الله بعد ذلک لتحصیل المعارف الحقة و الکمالات
خط: نستعلیق، کا: محمد بن حسن خوئینی، تا: جمعه ۲۳ ذیقعده ۱۳۲۳ق؛ جلد: مقوایی، ۲۱گ (۷۰ر–۹۰ر)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۸ – ۳۲۳]

● **شرح الدرة** / منطق / عربی

š.-ud-durra

وابسته به: الدرة فی المنطق = ترجمة صغری فی المنطق = الغرة الغراء = الغرة فی المنطق؛ جرجانی، محمد بن علی (-۸۳۸ق)
میر سید شریف جرجانی کتابی در منطق دارد به نام «کبری» دارد که آن را فرزندش سید شمس الدین محمد به زبان عربی برگردانیده و به نام «الدرة» نامیده، این کتاب نیز دارای شروحی است که نسخه ما نیز یکی از آن شروح است.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۸۵/۲

آغاز: و کل من التصور و التصدیق ان حصل من غیر افتقار الی الفکر سمی بدیهیا و ضروریا فالبدهی و الضروری مترادفان کما ان الکسبی؛ **انجام:** الحمدلله اولا و آخرا ظاهرا و باطنا، تم تسوید هذه الرسالة المسماة بالدرة المنطق و تعریبها فی اواسط ذی القعده من شهور سنة ثلث وعشرین فثمانیه مائه هجریه ببعض احوال شیراز وهو قریة ماکوان معدن المرض و انواع المضمار والصلوة علی سیدنا محمدوآله الابرار هذا آخر مااردت جمعه حامدالله مصلیا علی صاحب الرسالة ... تمت الکتاب

خط: نستعلیق، کا: محمود بن مولانا اسمعیل هزارکدی، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۱ - ۳۱۲]

● **شرح الدرة الالفیة** / نحو / عربی

š.-ud-durrat-il alfīyya

ابن قواس، عبدالعزیز بن جمعه، ۶۲۸ - ۶۹۶ قمری

ebn qavvās, ‘abd-ol-‘azīz ebn-e jom‘e (1231 - 1297)

وابسته به: الدرة الالفیة فی علم العربیة؛ ابن معطی، یحیی بن عبدالمعطی (۵۶۴-۶۲۸ق)
از منظومه‌های مشهوری که در نحو سروده شده منظومه‌ای است موسوم به «الدرة الالفیة فی علم العربیة» که تا قبل از آن که ابن مالک (- ۶۷۲ق) ارجوزه مسمی به «خلاصه» و مشهور به «الفیه» خود را به‌موازنه آن بسراید در بین عموم طلاب علوم ادبی محل توجه فراوان بود، ناظم آن ابوالحسین زین الدین ابوزکریا یحیی بن معطی بن عبدالنور الزواوی الجزائری از ائمه مبرز ادب عربی است که کتب دیگری نیز از قبیل «العقود و القوانین» و «شرح الجمل» و «حواشی بر اصول ابن السراج» (هر سه کتاب در نحو) و کتاب دیوان الخطب و کتاب المثلث و کتاب الفصول (ایضا در نحو) تألیف نموده و علاوه بر آن جمهره ابن درید و قسمتی از صحاح جوهری را نیز به نظم درآورده و قصیده مطولی هم در قرآات سبع گفته است. وی به موجب قول ابوشامه در ذیل الروضتین (ص ۱۶۰) از آیات ناس در حفظ کلام نحویین بود و چنان که نوشته‌اند صحاح مذکور را از حفظ داشت. الفیه او که با این بیت آغاز می‌شود: «یقول راجی ربه الغفور ×× یحیی بن معطی بن عبدالنور» و بر این منظومه یعنی درة الالفیة شروح متعددی نوشته‌اند از آن جمله: شرح محمد بن احمد اندلسی موسوم به «التعلیقات الوفیة» در دو مجلد، شرح مسمی به «الغرة المخفیة» تألیف شمس الدین ابوالعباس احمد بن حسین بن احمد معروف به ابن الخباز، شرح عبدالمطلب بن مرتضی جزری موسوم به «ضوء الدرر»، شرح محمد بن محمود حنفی به نام «الصدفة الملبیة بالدرة الالفیة»، شرح شیخ محمد بن محمد بن جابر در هشت مجلد، شرح عزالدین ابوالفضل عبدالعزیز بن جمعه موصلی معروف به ابن قواس (۶۲۸-۶۹۶) از مشاهیر نحویین و از شارحین معروف کافیه ابن حاجب که در وقت توقف خواجه نصیرالدین طوسی در بغداد ملازمت او را داشته و در مستنصریه از معیدان طایفه مالکیه بوده است؛ این نسخه صدراً و ذیلاً ناقص است و احتمال می‌رود که شرح همین ابن قواس باشد.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۴۳

آغاز: و یدل علیه منع صرف اعلی و صرف خیر و شر و سوید و اعتبار الیاء المحذوفة فی بقاء نحو کسرة قاض و زوال اعتبارها فی نحوید و دم و قوله: والعجمة اشرط ان تکون فی العلم ×× منقولة کذاک فی وضع العجم / و ان تزید علی ثلث فی القدر ×× و قیل او تحرک نحوشتر؛ **انجام:** لکن لاستدراکها مشارفة ×× بین کلامین علی المخالفة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ واقف: رضا نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه پارچه، ۹۰گ، ۱۷ سطر (۱۱/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱۲ - ۱۵۴]

← شرح الدرة البهیة ⟵ الفیروزجة الطوسیة فی شرح الدرة النجفیة

● **شرح الدرة البهیة** / فقه / عربی

š.-ud-durrat-il-bahīyya

شیخ محمد حسین بن محمد باقر، ق۱۳ قمری

šayx mohammad hoseyn ebn-e mohammad bāqer (-19c)

وابسته به: الدرة البهیة = الدرة النجفیة = الدرة المنظومة = الدرة الغالیة فی مسائل العالیة؛ بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی (۱۱۵۵-۱۲۱۲)

تاریخ تألیف: سه‌شنبه ۲۲ ذیحجه ۱۲۸۲ق

شرحی است استدلالی بر «الدرة النجفیه» سید مهدی بحرالعلوم. این کتاب تا آخر «احکام البئر» تدوین شده است. مؤلف پدر صاحب وقایه است و تفسیر سوره حمد او به نام مجد البیان چاپ شده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۹۱۶

آغاز: بسمله، نحمدک یا من کرم بنی آدم من بین المکونات و فضلهم علی جمع کثیر و جم غفیر من المخلوقات؛ **انجام:** و کذا الحکم فیما لو تغیر ماء البئر و لم یعلم استناده الی وصول ماء البالوعة الیها والحمدلله علی اتمام احکام البئر ... علی هاجرها الف سلام و تحیة.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخرقرن ۱۳؛ محشی به لفظ «منه عفی عنه» و «منه دام ظله العالی»؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۷۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم

[اهدائی رهبر: ۳ - ۳۸۵]

● **شرح الدرة البهیة = الجوهرة النجفیة = البهجة المرتضویة فی شرح الدرة البهیة** / فقه / عربی

š.-ud durrat-il bahīyya = al-jawharat-un najafīyya = al-bahjat-ul murtaḍawīyya fī š.-id-durrat-il bahīyya

یزدی، محمد صادق بن محمد، ق۱۳ قمری

yazdī, mohammad sādeq ebn-e mohammad (- 19c)

وابسته به: الدرة البهیة = الدرة النجفیة = الدرة المنظومة = الدرة الغالیة فی مسائل العالیة؛ بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی (۱۱۵۵-۱۲۱۲)

تاریخ تألیف: ۹ ربیع الاول ۱۲۷۶ق؛ محل تألیف: نجف اشرف

شرحی است بر منظومه «الدرة النجفیة» سید محمد هادی بحر العلوم که پس از آوردن یک یا چند بیت از اصل به شرح آن پرداخته است و در غره رمضان ۱۲۷۴ شروع به تألیف و در ۹ ربیع الاول ۱۲۷۶ در نجف اشرف از تألیف جلد اول (کتاب الطهارة) فارغ شده است. ناظم تا بحث صلات طواف را بیشتر پیش نرفته و شرح نیز تا همانجاست. با این عناوین در بخش طهارت: کتاب الطهارة: المقالة الاولی: فی المیاه؛ القول فی تطهیر المیاه المتنجسه باقسامها؛ القول فیما یتطهر به من الاحداث و الاخباث، القول فی احکام المشتبه بالنجس او المغصوب او المضاف؛ المقالة الثانیة: فی الطهارة المائیة، المقام الاول: فی الوضو، القول فی الاسباب الموجبة للوضوء و الناقضة له، القول فی احکام التخلی و التفرغ من البول والغائط و آدابه فعلاً و ترکاً، القول فی فرائض الوضوء و واجباته الداخله الشطریه و ما یتبعها، القول فی الشرائط التی لادخل لها فی اصل ماهیة الوضوء و مفهومه، القول فی سنن الوضوء، القول فی وضوء المضطر و هو العاجز عن اتمام الوضوء لفقد بعض الاعضاء او لکونه ذاجبیرة، القول فی احکام الخلل الواقع فی الوضوء، القول فی الغسل و اقسامه و احکامه و شرائطه، القول فی بیان واجبات الغسل و احکامه بعد تفسیره، القول فی سنن الغسل و آدابه فعلاً و ترکا، القول فی سبب الجنابة و احکامها، القول فی بیان احکام الحیض و الاستحاضة و النفاس، القول فی مس الاموات و بیان احکامه، القول فی التیمم، القول فی التطهیر من الخبث، القول فی المتنجسات، القول فی الاحکام الطهارة و بیان شرطیة الطهارة عن الاخباث للصلاة، القول فی آداب الحمام و الاستطابة و تنظیف البشرة، القول فی الاوانی، القول فی احکام الجنائز.

[دانشنامه مشاهیر یزد ۸۵۰/۲؛ الذریعه ۱۱۰/۸]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۶۲۸

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی هدانا الی شرایع الاسلام بتمهید قواعد الاحکام؛ **انجام:** و حینئذ فانتقاله الیهم من باب التعبد لا علی وجه الارض.

از ابتدا تا انتهای طهارت؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ واقف: حسن فرید محسنی، شهریور ۱۳۵۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۷۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۲۰ - ۱۱۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۷۲۶/۱

آغاز: بسمله، الحمد لله رب العالمین ... قال ان الصلاة هی افضل القرب، فقد سال معویة بن وهب فی الصحیح ابا عبدالله (ع) عن افضل ما یتقرب به العباد الی ربهم و احب ذلک الی الله تعالی، فقال ما اعلم شیئا بعد المعرفة افضل من هذه الصلاة؛ **انجام:** من الدعاء الموجز المختصر المشهود، تقول: الحمد لله بمحامده کلها علی نعماه کلها حتی ینتهی الحمد الی ما تحب ربی و ترضی اللهم صل علی محمد و آل محمد و تقبل منی و زک عملی و الله العالم بحقائق احکامه ...

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ربیع الثانی ۱۲۸۲ق، جا: نجف اشرف؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ ترقیمه: «و نحن نقول: الحمدلله اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا، علی شرح صدورنا و انطق السنتنا و اجری اقلامنا فی کشف الاستار عن وجوه فرائد هذا الشرح المنیف التصنیف اللطیف و نساله ان یمن علینا بشرح سائر المباحث، حتی یکون وافیا لعمدة ما یحتاج الیه من المسائل و قد بسطنا القول فیه، فی طی رسائل مفردات منفصلات، فی تذییلات للکتاب و ها انا اشرع فی ذلک مستعینا بالله و متوکلا علیه و متوسلا الیه، باحب خلقه لدیه محمد و آله صلوات الله علیهم اجمعین ... و قد وقع الفراغ من تسوید هذا الاوراق، فی البلد المبارکة الطیبة، و الارض المقدسة الطاهرة و التربة الزکیة الزاکیة المرتضویة، علی مشرفها آلاف سلام و صلاة و تحیة، فی خامس شهر ربیع الثانی، سنة الاثنین و الثمانین، من بعد الالف و الماتین، و انا العبد محمد بن محمد المدعو بالصادق»؛ تملک: محمد درجزینی به سال ۱۲۹۲ق، محمد علی بن محمد جعفر؛ کاغذ: فرنگی، ۱۴۲گ (۱-۱۴۲ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۳۷ - ۲۹۸]

● **شرح الدرة البهیة** / اصول فقه / عربی

š.-ud-durrat-il-bahīyya

کرمانشاهی، عبدالرحیم بن عبدالرحمن، ۱۲۲۳ - ۱۳۰۵ قمری

kermānšāhī, ʻabd-or-rahīm ebn-e ʻabd-or-rahmān

(1888 - 1808)

وابسته به: الدرة البهية = الدرة النجفية = الدرة المنظومة = الدرة الغالية فی مسائل العالية؛ بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی (۱۱۵۵-۱۲۱۲)

تاریخ تألیف: ۱۲۸۳ق

کتاب شرحی است مفصل بر «منظومه دره غرویه» علامه سید محمد مهدی بحرالعلوم.

کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۲۷۸

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین الذی شرح صدور العلماء الراشدین بتمهید اصول الفقه؛ **انجام:** ان لا یفرق بیننا و بین مسأله مقرون رضاهم برضاه بمحمد و آله الطاهرین

خط: نسخ، کا: محمد علی کرمانی، تا: جمادی الثانی ۱۲۸۷ق، جا: کرمانشاه؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج دارچینی، ۱۲۵گ، ۹ سطر، اندازه: ۹×۱۴/۵سم [ف: - ۱۵۶]

↩ شرح الدرة الغروية ← شرح الدرة النجفية

↩ شرح دره غرویه ← الفيروزجة الطوسية فی شرح الدرة النجفية

● شرح الدرة الفاخرة / فلسفه / عربی

š.-ud-durrat-il-fāxira

وابسته به: الدرة الفاخرة = اثبات الواجب = دره فاخره؛ جامی، عبدالرحمن بن احمد (۸۱۷-۸۹۸)

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۲۵۹/۴

آغاز: الحمدلله الذی تجلی ذاته لذاته، ای علم ذاته بذاته، لابعلم زائد علی ذاته و هذه علم علی وجه کلی حمل و اشار به الی التعیین الاول فتعیین فی باطن علمه

حاشیه بر مبحث «وجود» است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۰۲۰ق؛ ۲۰گ (۲۲۶-۲۴۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۸۶]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۳۴۴

آغاز: بسمله، قوله، الحمدلله الذی تجلی بذاته لذاته ای علم ذاته بذاته؛ **انجام:** و تکثیر لقواعد البحث من غیر ضروره

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۹۱۰ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه‌ای [رایانه]

● شرح الدرة المضيئة فی قرائة الثلاثة المرضية / قرائت / عربی

š.-ud-durrat-il-muḍī'a fī qirā'at-iṯ-ṯalāṯat-il-marḍīyya

وابسته به: الدرة المضیئة؛ ابن جزری، محمد بن محمد (۷۵۱-۸۳۳)

تاریخ تألیف: ۲۳ جمادی الثانی ۸۲۸ق؛ محل تألیف: زبید

شمس الدین محمد بن محمد جزری شافعی منظومه‌ای به وزن و روی منظومه «حرز الامانی» سروده است در ۲۴۰ بیت در بیان قراءت سه تن از قراء عشره: ۱. قراءت ابو محمد خلف بن هاشم بزاز بغدادی؛ ۲. قراءت ابو جعفر یزید بن قعقاع مخزومی مدنی؛ ۳. قراءت ابومحمد یعقوب بن اسحق حضرمی بصری. جزری، این منظومه را به نام «الدرة المضیئه ...» موسوم داشته است. این منظومه، تکمله منظومه حرز الامانی می‌باشد و دارای شروحی است که از آن جمله شرح حاضر است که توسط یکی از شاگردان جزری در مجالس متعددی که آخر آن مجالس در شنبه ۲۳ جمادی الثانی ۸۲۸ق در مسجد اشاعره داخل شهر زبید بوده است گزارش گردیده است. نام شارح معلوم نیست. چلبی شرحی از جمال الدین بن علی الحصنی (- ۹۵۳) به نام «العزه» و شرحی به نام «عقد الدرر» یاد کرده است.

آغاز: بسمله الحمدلله الذی تولی حفظ کتابه المکنون فقال تعالی انا نحن نزلنا ... فتلقاه العدول عن العدول و اتصلت ... وقد استخرت ... الله تعالی واردت ایضاح منظومة الدرة المضیئه ... وقد قراتها علیه فی مجالس آخرها بعد عصر یوم السبت الثالث و العشرین من جمادی الاخرة سنه ثمان و عشرین وثمانمائه بمسجد الاشاعر داخل مدینة زبید و سمعها بقرائتی جماعة کثیرون ... [کشف الظنون ۷۴۳/۱]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۱۰/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ایصاله الی حرم النبی (ص) و بلغه مراده من جمع شمله باولاده ... و ازواجه الطاهرین و التابعین لهم باحسان الی یوم الدین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه، قرن ۱۰ و ۱۱؛ کاغذ: فستقی اسلامبولی، جلد: میشن مشکی، ۵۶گ (۱۱۱-۱۶۶)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۱×۲۰/۳سم [ف: ۵ - ۲۲]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۲۶۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و من یجمع الشمل و اغفر ذنوبنا ×× و صل علی خیر الانام و من تلا. تمت.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با یادداشتی به تاریخ ۲۰ رجب ۱۲۸۹ق درباره قحطی زمان ناصرالدین شاه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۶گ (۱۶۱-۱۷۶)، ۲۵ سطر (۱۰/۵×۲۱/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۹سم [ف: ۴ - ۱۸۸۶]

↩ شرح الدرة المنظومة ← الفيروزجة الطوسية فی شرح الدرة النجفية

● شرح الدرة المنظومة / فقه / عربی

š.-ud-durrat-il-manẕūma

محمد حسین بن محمد حسن

mohammad hoseyn ebn-e mohammad hasan

وابسته به: الدرة البهية = الدرة النجفية = الدرة المنظومة = الدرة الغالية فی مسائل العالية؛ بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی (۱۲۱۲-۱۱۵۵)

در فقه، از طهارت و نماز تا نماز طواف، با این سرآغاز: «افتتح المقال بعد البسملة ×× بمحمد خیر منعم و الشکر له». نخست واژه یا عبارتی از متن را آورده، سپس به گزارش گسترده آن می‌پردازد.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۹۹

آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد، فیقول العبد الراجی ... محمد حسین بن محمد حسن ... لما ساعدنی مواعد التوفیقات الریاسة و التائیدات ... «افتتح المقال» المراد بالافتتاح لابتداء لما ورد کل امرء ذی بال؛ **انجام:** «للنص» المتقدم و هو صحیحة ...

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: «محمد حسین» (بیضی)؛ کاغذ: نخودی کاهی، ۱۰۵گ، اندازه: ۱۵/۵×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۹۰]

← شرح الدرة النجفية > شرح الدرة

● شرح الدرة النجفية / فقه / عربی

š.-ud-durrat-in-najafīyya

گلپایگانی، زین العابدین، ۱۲۱۸ - ۱۲۸۹ قمری

golpāygānī, zayn-ol-‘ābedīn (1804 - 1872)

وابسته به: الدرة البهية = الدرة النجفية = الدرة المنظومة = الدرة الغالية فی مسائل العالية؛ بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی (۱۲۱۲-۱۱۵۵)

شرح مزجی مفصلی است بر منظومه «الدرة النجفیة» سید بحرالعلوم. در این شرح نقل گفته‌های بسیاری از بزرگان فقها شده ورد و ایراد فراوان می‌کند. بنا به گفته الذریعه (۲۳۷/۱۳) ابواب احکام صلاة مسافر و صلاة جماعت را که در خود «دره» نیامده بود، در این شرح افزوده است.

[الذریعه ۲۳۷/۱۳؛ دنا ۶۷۲/۶]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۶۱۶

آغاز: کتاب الصلاة و هی لغة الدعاء و الرحمة و الاستغفار و حسن الثناء من الله عزوجل؛ **انجام:** و أما الموثقة فهی و ان لم تصرح بذلک الا أنها صرحت بالجواز کیف ما قدر بعد العجز..

از آغاز کتاب الصلاة تا احکام قیام؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ تملک: غلام حسین بن محمد جعفر با مهر «عبده الراجی غلام حسین» (بیضی)، محمد علی قمی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۴گ، ۳۴ سطر، اندازه: ۲۱×۳۴/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۸۰]

● شرح الدرة النجفية = شرح الدرة الغروية / فقه / عربی

š.-ud durrat-in najafīyya = š.-ud durrat-il ġarawīyya

حسینی مرعشی، محمد بن عبدالمهدی، ق۱۳ قمری

hoseynī mar‘ašī, mohammad ebn-e ‘abd-ol-mahdī (- 19c)

وابسته به: الدرة البهية = الدرة النجفية = الدرة المنظومة = الدرة الغالية فی مسائل العالية؛ بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی (۱۲۱۲-۱۱۵۵)

شرح مزجی استدلالی است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۶۹۸

آغاز: بسمله، الحمدلله علی الائه والشکر لله علی نعمائه؛ **انجام:** خلافاً لمن زعم انه یتطهر و یقضی ... او لم یجد ...

کتاب طهارت و مشتمل بر مباحث: فی المیاه، فی الماء المضاف و الاسآر و غیرهما، فیها یتطهر به من الاحداث و الاخباث، فی الوضوء، فی اسباب الموجبة للوضوء، فی احکام التخلی، فی واجبات الوضوء، فی وضوء المضطر، احکام الخلل فی الوضوء، فی الغسل؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ محشی از مؤلف؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۷۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۳سم [ف: ۲۰ - ۲۶۸]

● شرح الدرة النجفية / فقه / عربی

š.-ud-durrat-in-najafīyya

موسوی، جمال الدین بن علی، ق۱۳ قمری

mūsavī, jamāl-od-dīn ebn-e ‘alī (- 19c)

وابسته به: الدرة البهية = الدرة النجفية = الدرة المنظومة = الدرة الغالية فی مسائل العالية؛ بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی (۱۲۱۲-۱۱۵۵)

شرح استدلالی متوسطی است در این شرح یک یا چند بیت آورده شده و شرح می‌شود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۹۲۸/۱

آغاز: الغسل غسل عم کل البشره ×× بنیة فی مثله مقرره. الباء بمعنی مع فمعناه مع النیة التی هی فی مثله؛ **انجام:** ناتمام: لا خلاف فی وجوب القضاء علیها مع تمکنها من الاداء بأن یمکن فی صحة الاتیان بجمیع الشرائط من الطهارة و غیرها

فقط احکام غسل از کتاب طهارت آمده؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ ۴۸گ (۱ر-۴۸پ)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۸ - ۱۲۰]

● شرح الدرة النجفية / فقه / عربی

š.-ud-durrat-in najafīyya

کاشف الغطاء، عباس بن حسن، - ۱۳۲۳ قمری

kāšef-ol-qetā’, ‘abbās ebn-e hasan (- 1905)

وابسته به: الدرة البهية = الدرة النجفية = الدرة المنظومة = الدرة الغالية فی مسائل العالية؛ بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی (۱۱۵۵-۱۲۱۲)

شرحی است مختصر توضیحی منظوم بر «الدرة النجفية» سید محمد مهدی بحرالعلوم نجفی تا اواخر بحث کفن میت، با اشاره به ادله مسائل و بعضی اقوال فقهاء بزرگ. این شرح با نظمی روان و متین سروده شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۴۰۶

آغاز: حمداً لک اللهم باریء النسم ×× و الحمد للحامد من خیر النعم / وفقت احساناً و فضلاً و منن ×× خیراً لنجل جعفر و ابن الحسن؛ **انجام:** و مقتضی الاصول فی الانظار ×× مؤیداً بالنقض فی الاخبار

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: از عصر مؤلف؛ روی برگی این شرح به سید علی سید الاطباء حسینی مرعشی نسبت داده شده و این نسبت نادرست است؛ تملک: ریحان الله موسوی به تاریخ ۲۴ جمادی الثانی ۱۳۱۹ با مهر «العبد ریحان الله الموسوی» (بیضی)، سید کاظم گلپایگانی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۶ - ۳۳۵]

● شرح الدرة النجفية / فقه / عربی

š.-ud-durrat-in-najafīyya

مدرس چهاردهی، محمد علی بن محمد نصیر، ۱۲۵۲ - ۱۳۳۴ قمری

modarres-e čahārdehī, mohammad ʻalī ebn-e mohammad nasīr (1837 - 1916)

وابسته به: الدرة البهية = الدرة النجفية = الدرة المنظومة = الدرة الغالية فی مسائل العالية؛ بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی (۱۱۵۵-۱۲۱۲)

شرح مزجی مختصری است، شامل بیان لغات و توضیح آنچه از عبارات مشکل می‌نمود، به اضافه ابیاتی از شارح و شرح آنها در جاهائی که اضافه لازم بود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۵۰۳

آغاز: الحمدلله الواحد الأحد الصمد الذی رفع السماء بلا عمد و لا و تد و وضع الأرض علی سطح ماء جمد و خلق الخلق فیها من دون نصب و تعب؛ **انجام:** انما هو فی مقام الاختیار و التمکن لا مطلقا و بالجملة فالتکلیف علی قدر ما تیسر و وسع.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۸۹۱گ، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۲ - ۹۰]

● شرح الدرة النجفية / فقه / عربی

š.-ud-durrat-in najafīyya

خوئی، علی بن علیرضا، ۱۲۹۲ - ۱۳۵۰ قمری

xū'ī, ʻalī ebn-e ʻalī-rezā (1875 - 1932)

وابسته به: الدرة البهية = الدرة النجفية = الدرة المنظومة = الدرة الغالية فی مسائل العالية؛ بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی (۱۱۵۵-۱۲۱۲)

شرح استدلالی است و در این نسخه فقط شرح چند بیت اول آمده و احتمالاً تألیف آن ناتمام مانده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۹۸۰/۱۱

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... و بعد لما کان الدرة الثمینة التی نظمها السید الطباطبائی فی الحقیقة لؤلؤة اخرجها غواص الصنع بید قدرته

خط: نستعلیق، کا: خاکمردانی خوئی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ (۳۲۳پ-۳۳۳پ)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۷ - ۳۹۲]

● شرح الدرة النجفية / فقه / عربی

š.-ud-durrat-in najafīyya

آرانی کاشانی، محمد حسین بن محمد باقر، ق۱۴ قمری

ārānī kāšānī, mohammad hoseyn ebn-e mohammad bāqer (- 20c)

وابسته به: الدرة البهية = الدرة النجفية = الدرة المنظومة = الدرة الغالية فی مسائل العالية؛ بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی (۱۱۵۵-۱۲۱۲)

شرح مفصل مزجی است و پایان بحث بالوعه در روز سه‌شنبه ۲۲ ذیحجه ۱۲۸۲ و طهوریت ماء در سال ۱۲۸۳ و پایان کتاب حیض در جمادی الاول ۱۲۸۵ به پایان رسیده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۴۷۹/۱

آغاز: نحمدک یامن کرم بنی آدم من بین المکونات و فضلهم علی جمع کثیر و جم عفیر من المخلوقات بأن منحهم الاستعداد للارتقاء الی اعلی الدرجات؛ **انجام:** و فی المروی عن العلل المتقدم أیضاً ایماء الیه فتبصر و کیف کان فلاریب ان القضاء احوط.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۸۲-۱۲۸۵ق؛ مصحح توسط مؤلف، محشی؛ ۳۳۶گ (۳پ-۳۳۸پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۴۴]

● شرح الدرة النجفية / فقه / عربی

š.-ud durrat-in najafīyya

کازرونی، محمد تقی بن محمد شفیع، ۱۳۰۵-ق۱۴ قمری

kāzerūnī, mohammad taqī ebn-e mohammad šafīʻ

(1888 - 20c)

وابسته به: الدرة البهية = الدرة النجفية = الدرة المنظومة = الدرة الغالية فی مسائل العالیة؛ بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی (۱۱۵۵–۱۲۱۲)

شرح مزجی بر منظومه «الدرة النجفیه» بحر العلوم است.

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۹۳۱

آغاز: الحمد الله رب العالمین و الصلاة علی سیدنا محمد و آله الطاهرین اما بعد فیقول ... لما کان منظومة سیدنا بحر العلوم رحمة الله علیه فی علم الفقه متنا ملخصا؛ **انجام:** قیل و لما وقف القاضی البیضاوی علی هذا الجواب استحسنه جدا و اثنی علی العلامة.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: شعبان ۱۳۲۳ق؛ جلد: مقوا، ۵۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲ – ۱۹۵]

● شرح الدرة النجفية / فقه / عربی

š.-ud-durrat-in-najafīyya

وابسته به: الدرة البهية = الدرة النجفية = الدرة المنظومة = الدرة الغالية فی مسائل العالیة؛ بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی (۱۱۵۵–۱۲۱۲)

شرحی است مفصل بر دره نجفیه بحرالعلوم که شامل کتاب طهارة و صلوة تا نماز طواف می‌باشد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۳۳۶

آغاز: بسمله، کتاب الطهارة الکتاب مصدر کتب یقال کتبه کتبا و کتابا و کتابة ای جمعه؛ **انجام:** المخلوق فیهن لتعدیة الولد و تربیته بخلاف الاستحاضة و غیرها فانه لافة.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۶۶ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴۵ – ۱۶۳]

← شرح درة النظمیة > مفتاح خزائن الکلام

● شرح درج المضامين / قرائت / عربی

š.-u durj-il maḍāmīn

استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین، ۱۱۹۸ – ۱۲۶۳ قمری

estarābādī, mohammad ja'far ebn-e sayf-od-dīn (1784 - 1847)

وابسته به: درج مضامین = لؤلؤ درج مضامین؛ اعمی اصفهانی، مختار (-۱۰)

تاریخ تألیف: شب یک‌شنبه ۱۰ شوال ۱۲۲۱ق

گزارشی است مزجی که در آغاز یک بیت از اصل را ذکر می‌کند سپس آن را شرح می‌دهد. متن فارسی و منظوم بوده و شارح آن را به عربی گزارش کرده است.

آغاز: الحمدلله الذی جعل القران علی العباده دلیلا و امر بتجوید قراءته بقوله ورتل القران ترتیلا ... فقال بسم الله الرحمن الرحیم یعنی ابتدا فی التصنیف او اصنف تمعونة الله ...

انجام: در حق مختار اعنی صفاهانی دعا و مرجوی ایضا من القراء ان یدعونی بدعاء الخیرقد فرغت من تتمیم هذا الشرح فی لیلة الاحد من العشر الاول من الشهر العاشر من السنة الاولی من العشر الثالث من العشر الثالث من الالف الثانی

[دنا ۶۷۴/۶ (۶ نسخه)؛ الذریعه ۲۴۲/۱۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۰۶۷/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ (۲۷ر–۳۷پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۸ – ۲۹۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۳۲۴

خط: نسخ، کا: نصر الله بن حسن حسینی استرابادی، تا: پنج‌شنبه سلخ جمادی الاول ۱۲۳۰ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰× ۱۶/۵سم [ف: ۹ – ۱۰۲]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۴۱۷/۴

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰ رجب ۱۲۳۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ائی، ۱۴سطر [ف: ۱۶ – ۳۲۵]

۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۶۱۲/۱۰

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: سید محمد بن محمد باقر بن قوام الدین محمد بن مفید موسوی استرآبادی، تا: ۱۲۳۸ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴گ (۷۷–۱۰۰)، ۱۵ و ۱۶ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۳ – ۷۸۲]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۴۴۳/۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان یدعو بدعاء قد فرغت من تتمیم هذا الشرح فی یوم الاثنین من العشر الآخر من الشهر الآخر من السنة الخمس و ثلثین و ماتین بعد الالف ... الی یوم الدین.

در فهرست بدون نام مؤلف؛ بی‌کا، تا: دوشنبه دهه سوم ذیحجه ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: سپاهانی و فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۴۲گ (۲۱۳–۲۵۴)، ۱۳ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۱ – ۲۴۵۴]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۶۲۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوانا، کا: محمد علی بن محمد حسن کاشانی ارانی، تا: دوشنبه ۲۴ جمادی الثانی ۱۲۶۱ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۲۳ – ۱۱۱]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۲۰/۳

آغاز: بسمله. بعد تحمید خدا تمجید احمد نعمت آل ×× از علی بن محمد جعفر از اخلاص بلا / گفت تجوید است اهل الله خاصان را ضرور ×× پند گیرد پند ده نوریست در ظلمات گور / لولو درج المضامین چون مضامینش نکو است ×× لیک اخلاطی

در اوزان وی و تعبیر او است؛ **انجام:** شکر لله شد تمام این بوستان ذو شرف ×× ابتدا درغرس کردم ختم کردم در غرف
این رساله «تجوید منظوم» علی بن محمد جعفر استرآبادی است که به سیاق درج المضامین سروده شده و اشتباها در اینجا آمده و باید در ذیل تجوید منظوم به جلد هشتم منتقل شودکه دو نسخه دیگر هم از آن معرفی شده؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۷ص(۷۶-۸۳) [ف: ۹ - ۱۳۱۶]

● شرح درج المضامین = شرح تجوید ملامختار اعمی / تجوید / فارسی

š.e dorj-ol-mazāmīn = š.-e tajvīd-e mollā moxtār-e a‘mā

محمد محسن بن سلیمان، ق۱۳ قمری
mohammad mohsen ebn-e soleymān (- 19c)

وابسته به: درج مضامین = لؤلؤ درج مضامین؛ اعمی اصفهانی، مختار (-۱۰)
تاریخ تألیف: چهارشنبه ۱۸ رمضان ۱۲۵۷ق
شرح کوتاهی است بر منظومه ملامختار قاری در قواعد تجوید که فقط جنبه توضیح عبارات آن را دارد و به جهت بعضی از اخلاء روحانی شرح شده است.
آغاز: الحمدلله الذی جعل قراءة القرآن سببا لمرتقی الی الدرجات العالیات ... و بعد چنین گوید المفتقر الی الله تعالی فی کل موطن ...
انجام: لؤلؤ که عبارت است از هفتاد ودو به حساب ابجد که لؤلؤ خوانده شود که دو واو دوازده محسوب است نه همزه عدد ابیات این منظومه می‌باشد و روح المضامین که رقم آن می‌باشد.تم
[الذریعة ۲۴۲/۱۳؛ دنا ۶۷۳/۶؛ نسخه‌های خطی،منزوی ۹۱/۱]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۱۰۶/۱-۱۶/۱۱۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد جعفر بن محمد، تا: اواخر شعبان ۱۲۴۵ق؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۲۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۵۶۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۲۹۱/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۷ق؛ مهر: کاتب «عبده نعمت الله» (بیضی) و «المتوکل علی الله عبده نعمت الله»؛ جلد: مقوایی، ۳۶گ (۱پ-۳۶ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۱۶ - ۲۶۳]

۳. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۲۶۲/۵
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالجواد بن کربلائی مصطفی مسگر اردبیلی، تا: یک‌شنبه ۲۶ شعبان ۱۲۶۳ق؛ جلد: گالینگور مشکی، ۲۸گ (۷۹پ-۱۰۶پ)، اندازه: ۱۱/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱ - ۲۲۸]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۱۰۸/۲-۱۱/۲۰۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** عشر اثنین از صفر عاشر.شمر ابیات آن لؤلؤ روح المضامین نام سالش را بدان لؤلؤ عبارت است از هفتاد ودو ... تاریخ تألیف سنه هزار وصد وهشتاد وشش می‌باشد. تمت
خط: نسخ و نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۹ جمادی الثانی ۱۲۸۴ق؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۶گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۵۲۳]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۴۱۶/۲
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: محمد شریف ارجقی، تا: ۱۲۸۷ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۷ - ۱۶]

۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۹۳۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** یعنی لؤلؤ که عبارت است از ۷۲ به حساب به ابجد کبیر که لؤلؤ خوانده شود دوواو را وترده می‌شود به همزه ودولام که شصت می‌شود عدد ابیات این منظومه می‌باشد
خط: نسخ، کا: ابوالفتح، تا: چهارشنبه ۱۱ رمضان ۱۲۹۹ق؛ جلد: مقوا، ۲۲گ، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۹۱]

۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۸۱۰-۲۹/۱۵۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** مدواجب بودن همزه است بعدش متصل ×× یا سکون لازمی مد جایز اندر منفصل / لازمی دروقف وصل مظهرش درساکن است ×× وز مشدد مدغمش دروقف عارف ممکنست
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۱۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۲۳]

● شرح درر البحار / فقه / عربی

š.-u durar-il biḥār

عینی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ۸۳۷ - ۸۹۳ قمری
‘aynī, ‘abd-or-rahmān ebn-e abī-bakr (1434 - 1488)

وابسته به: درر البحار علی اختلاف الائمة الاربعة الاخیار؛ قونوی، محمد یوسف (-۷۸۸ق)
شرح مزجی مختصری است بر کتاب «درر البحار» شیخ شمس الدین محمد یوسف قونوی دمشقی؛ شارح در مقدمه خود می‌گوید که این شرح فقط به جهت حل الفاظ اصل می‌باشد با ذکر ادله به طور مختصر.
آغاز: الحمدلله الذی شرح بفقه العلوم صدور عبیده و وفقهم للتحلی بدرر بحاره فارتقوا بروح سعوده
[دنا ۶۷۴/۶؛ الاوقاف العامة بغداد ۴۷۳/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۷۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** فتقسم الترکة علی سهام الام والعلم أثلاثاً اثنان للام و واحد للعم ...

خط: نسخ نازیبا، کا: حسن بن علی بن عبید بن احمد بن ابراهیم مرداوی سعدی، تا: ۱۲ شعبان ۸۸۳ق؛ از روی نسخه مصنف؛ تملک: محمد بن علی مدرس در مدرسه عبدالله، رشید الدین القاضی به تاریخ ۱۰۴۵؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۶گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۱ – ۳۰۱]

● **شرح الدرر البهية** / اصول فقه / عربی

š.-ud durar-il bahīyya

کرمانشاهی، محمد محسن بن محمد سمیع، – ۱۲۲۳ قمری

kermānšāhī, mohammad mohsen ebn-e mohammad samī' (- 1808)

وابسته به: الدرر البهية فی النظائر الفقهية؛ کرمانشاهی، محمد محسن بن محمد سمیع (–۱۲۲۳)

شرحی استدلالی است بر الدرة البهية که منظومه‌ای است در اصول فقه و اصل و شرح آن از محمد محسن بن محمد سمیع کرمانشاهی است.

آغاز: سبحانه من لایزال محسنا ×× حمدی الیه الملک المهیمنا ... یقول المفتاق ... ابن محمد سمیع محمد محسن ...

۱. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره/۲

کاتب = مؤلف، بی‌تا [تراثنا: س۲ش۴ – ۵۸]

۲. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره/۱

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا [تراثنا: س۲ش۴ – ۵۲]

۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۲۱۳

آغاز: برابر **انجام:** فائدة – هل مقتضی الفور علی القول بکون الامرله التوقیف باول از منة الامکان ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ همراه با متفرقاتی از مباحث اصول و نحو و غیره در ۱۲۰گ؛۳۳گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱–۱۴۶]

● **شرح الدرر اللوامع لعمل الأقدام و الأصابع** / هیئت / عربی

š.-ud durar-il lawāmi' li-'amal-il aqdām wa-l aṣābi'

زمزمی، ابوالفتح بن اسماعیل، ق ۹قمری

zamzamī, abolfath ebn-e esmā'īl

شرح متین و راه‌گشایی است بر منظوم الدرر اللوامع لعمل الاقدام و الأصابع، از «ابراهیم بن علی الزمزمی» (–۸۶۴ق) که عموی شارح بوده است. موضوع این شرح و متن منظوم آن، توضیح قواعد ریاضی و فلکی در شناختن اوقات شرعی می‌باشد که در ضمن آن، فواید دیگری از قبیل تطبیق تاریخ هجری و شمسی (قطبی) آمده است. تاریخ نظم ارجوزه الدرر اللوامع بنا به نوشته شارح، سال ۸۲۹ق بوده و زمان تألیف این شرح، بنا به استرحام در نقل ناظم (قال رحمه الله تعالی) پس از سال ۸۶۴ق می‌باشد.

[دنا ۶۷۴/۶؛ شذرات الذهب ۴۴۲/۷؛ الضوء اللامع ۱۲۲/۱۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۵۵۸/۲

آغاز: الحمد لفاطر السموات و مبدع المخلوقات و مدبر الکائنات ... أما بعد فإنه لما کان علم المیقات و توابعه؛ **انجام:** و الآن و الأصحاب و الأزواج ×× ما اختلط الضیاء بالدیاج. عدد أبیاتها أحد و تسعین و فیها من النجوم ستین نجماً و الله أعلم و الحمدلله

خط: نسخ، کا: خطاب بن شعبان جلماوی وفائی کتبی مقدسی، تا: قرن ۹؛ مصحح؛ در دنباله نام شارح «خادم السقایة العباسیة» نوشته شده؛ کاغذ: خانبالغ، ۲۰گ (۴۹–۶۸)، ۱۷ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۲/۵سم [ف: ۲۹ – ۲۳۷]

● **شرح الدر النضید فی فقه الصلاة** / فقه / عربی

š.-ud durr-in naḍīd fī fiqh-iṣ ṣalāt

اسدی، عابد بن عبدالسمیع، ق ۱۰ قمری

asadī ،'ābed ebn-e 'abd-os-samī'

تاریخ تألیف: یک‌شنبه ۱۸ صفر ۹۱۸ق؛ محل تألیف: حله

شرحی است بر الدر النضید ابن فهد حلی از غیاث الدین بن عبدالسمیع اسدی. عبدالسمیع بن فیاض بن محمد اسدی (تراجم الرجال ۲۹۲/۱) از شاگردان ابن فهد. آثار: الفوائد الباهره (الذریعه ۱۶/۸۳۳، ش۲۹۷) و کفایة الطالبین (الذریعه ۹۲/۱۸، ۸۳۰).

[مکتبه علامه حلی، ص ۹۹–۱۰۰]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۳/۱ معزی

آغاز: المرشد و الهادی الی المقاصد و فی الاصطلاح ما یلزم من العلمبه العلم بمدلوله؛ **انجام:** و هکذا صلوة الجنازة اذ لاوقت لها معینا شرعا ... وکذا النذر المطبق ش لعدم تعیین وقت له و الحمدالله اولا و آخرا و له الشکر باطنا و ظاهرا تم الشرح الفرید الدر النضید فی الحلة السیفیه ... علی ید العبد الضعیف عابد بن من عبدالسمیع الاسدی عفا الله عنهما.

خط: نسخ، کا: عبدالخضر بن جلال الدین بن محمد بن شمس الدین، تا: ۲۰ صفر ۱۰۶۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوایی، ۶۳گ (۲ر–۶۴ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳۹ – ۱۰۹]

● **شرح در المختار** / فقه / عربی

š.-u durr-il muxtār

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۴۸۲

آغاز: و حق الحبس فی الکل ثابت له ... باب ما یصح رهنه و الرهن به و ما لا یصح رهنه لا یصح رهن مشاع؛ **انجام:** «باب

الوصیه بالثلث فی وصیة بالثلث ماله لزید ... یقسم الثلث بینهما» مشتمل بر کتب رهن، جنایات و دیات می‌باشد؛ خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن خرمایی، ۲۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۸/۵سم [اهدائی رهبر: ۳ – ۳۸۳]

● **شرح درود مستغاث** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e dorūd-e mostaqās

چنابی، گل محمد بن محمد افضل

čenābī, gol mohammad ebn-e mohammad afzal

ترجمه و شرحی است بر درود مستغاث. کتاب درود مستغاث عباراتی است که جمله با «المستغاث الی حضرت الله تعالی الصلوة و السلام علیك یا رسول الله» شروع می‌شود.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۲۵

آغاز: بسمله، جواهر حمد و یواقیت ثنا که از معدن اخلاص و کان خلوص رو بحصول آورده نثار بارگاه جلال احدیت؛ **انجام:** یعنی ذنوب کسی که بهم زاده اند آن والدین او را و این دعاءیست برای برادران و همشیرات ... و رحم کن آن والدین مرا رحمتی که مماثل باشد تربیته کرد انها مرا در وقت صفرا.

در اوراد؛ خط: نستعلیق، کا: یوسف، تا: ۱۵ صفر ۱۱۳۴ق؛ متن عربی به خط نسخ معرب؛ جلد: گالینگور، ۱۵گ، ۱۵ سطر (۱۰×۱۸)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵۱ – ۱۲۰]

● **شرح الدروس الشرعیة فی فقه الامامیة** / فقه / عربی

š.-ud durūs-iš šar'īyya fī fiqh-il imāmīyya

فاضل جواد، جواد بن سعید، – ۱۰۶۵ قمری

fāzel javād, javād ebn-e sa'īd (- 1655)

وابسته به: الدروس الشرعیة فی فقه الامامیة؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴–۷۸۶)

تاریخ تألیف: ۱۰۴۰ق؛ نجف اشرف

شرح استدلالی مفصل و تحقیقی است با عناوین «قوله» بر «الدروس الشرعیه» شهید اول. این شرح چنان‌که از منابع استفاده می‌شود ناتمام و آنچه از قلم مؤلف خارج شده تا بخشی از حج می‌باشد.

[الذریعة ۲۳۴/۱۳؛ دنا ۶۷۴/۶]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۲۲۰

انجام: فی کفارات الاحرام ان شاء الله تعالی تم الجزو الثالث من شرح الدروس ... و تحیاته علی مشرفه و الحمدلله رب العالمین، نسخه جزو سوم است و میگوید که جزو چهارم در شروط تمتع باید باشد.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: چهارشنبه ۱ ربیع الثانی ۱۰۴۰ق، جا: نجف اشرف؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۱۴گ، ۲۵ سطر (۱۴×۲۲/۵)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۵ – ۴۱۶۲]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۳۴۰

آغاز: بسمله، کتاب الصوم کان المناسب ایراد بعض الأحادیث المتعلقة بالصوم من المرغبات فیه کما فعل فی الزکاة؛ **انجام:** و یقوی حملها علی الاستحباب ایضا و سیجیء لهذا تتمة فی کفارات الاحرام ان شاء الله تعالی ... علی ید مؤلفه جواد بن سعد بن جواد ... و الحمدلله رب العالمین.

ج۳، از ابتدای صوم تا انتهای جزء سوم و آغاز «شروط التمتع» از کتاب حج؛ خط: نسخ، کا: حسن بن محمد ابراهیم خوانساری، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۱۸۲گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [اهدائی رهبر: ۳ – ۳۸۴]

۳. قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه:بدون شماره

طهارت و صلات؛ کا: محمد هاشم بن محمد قاسم افشاری، تا: دوشنبه ۸ شعبان ۱۲۴۶ق [ف: – ۱۹]

● **شرح الدروس الشرعیة فی فقه الامامیة** / فقه / عربی

š.-ud durūs-iš šar'īyya fī fiqh-il imāmīyya

خوانساری، رضی الدین محمد بن حسین، –۱۱۱۳ قمری

Xānsārī, razī-od-dīn mohammad ebn-e hoseyn (- 1702)

وابسته به: الدروس الشرعیة فی فقه الامامیة؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴–۷۸۶)

اهداء به: شاه سلطان حسین صفوی

تاریخ تألیف: غره محرم ۱۱۱۲ق

شرح مزجی استدلالی است بر کتاب صوم و اعتکاف «الدروس الشرعیة» تألیف شهید اول. مرحوم آقا حسین خوانساری پدر شارح از ابتدای این کتاب تا پایان کتاب الطهارة آن را شرح کرده، و چون نا تمام مانده بود لذا فرزندش شرح این دو کتاب را به آن اضافه کرده است.

آغاز: الحمد لله الذی زین مدارس العلوم الفاخرة بدروس احکام الشرعیة الزاهرة و حفظ ... و اما بعد فاقول و انا المفتقر الی عفو ربه الباری ...

چاپ: همراه شرح پدرش موسوم به «مشارق الشموس فی شرح الدروس» به طبع رسیده

[الذریعة ۲۴۴/۱۳؛ دنا ۶۷۵/۶ (۵ نسخه)]

۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۷۴۴

خط: نسخ، کا: محمد صادق بن حیدر جهرمی، تا: ۱۱۳۰ق؛ ۲۰۲گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۱ – ۱۴۶]

۲. تهران؛ فیاض؛ شماره نسخه:۱۳۵

بر صوم دروس؛ خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۲ [نشریه: ۷ – ۶۹۷]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۰۳۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان یجعله ذخر الیوم الحساب بحق نبیه محمد خیر من اوتی الکتاب و آله الذین هم لمدینة العلم بمنزلة الأبواب و وقع الفراغ من تسوید عن ید مؤلفه الراجی ... علی مهاجرها الف الف سلام و تحیة.

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن محمد ربیع خوانساری، تا: ۱۲۰۸ق؛ مصحح؛ تملک: سید مصطفی صفایی خوانساری در ۱۳۷۵؛ اهدایی:رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۳ – ۳۸۵]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۴۴۶

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴ – ۲۷۱]

۴. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۱۲۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و تحقیق هذه المسألة فی الاصول لا من خصوصیات الاعتکاف من فروع الفوریة فی الامر المطلق و تحقیق هذه المسألة فی الاصول ... انتهی ما قصدناایراده ... الف الف سلام و تحیة.

تمام مباحث (کتاب الصوم والاعتکاف)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ]

● شرح الدروس الشرعیة فی فقه الامامیة / فقه / عربی

š.-ud durūs-iš šar'īyya fī fiqh-il imāmīyya

طباطبائی کربلائی، علی بن محمد علی، ۱۱۶۱ – ۱۲۳۱ قمری

tabātabā'ī karbalā'ī, 'alī ebn-e mohammad 'alī (1748 - 1816)

وابسته به: الدروس الشرعیة فی فقه الامامیة؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۷۱۲/۱

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد تقی بن محمد اسماعیل هزارجریبی استرآبادی، تا: رجب ۱۲۳۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳۲ سطر (۱۵×۲۶)، اندازه: ۲۰×۳۲سم [ف: ۱۶-۶۸۲]

● شرح الدروس الشرعیة فی فقه الامامیة / فقه / عربی

š.-ud durūs-iš šar'īyya fī fiqh-il imāmīyya

وابسته به: الدروس الشرعیة فی فقه الامامیة؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

ظاهرا غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۴۰/۳۰

آغاز: ... و هو غسل الوجه و هو رکن و کذا غسل باقی الاعضاء المراد بالرکن الجزء و یلزم الرکنیة بطلان الوضوء؛ **انجام:** اذ لا دلیل علی انحصار رفع الحدث الاصغر فی الوضوء، لم لا یجوز ان یکون الغسل رافعا للحدثین ... ناتمام

شرح استدلالی بر بخشی از باب وضوء از متن کتاب الدروس اثر شهید اول است، مؤلف شناخته نشد ولی به دلیل نقل قول از شیخ بهائی در برگ نخست، از متاخرین عصر صفویه است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ کاغذ: شرقی، ۱۰گ (۲۸۸– ۲۹۷)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲۸ – ۵۷۷]

۲. تهران؛ فیاض؛ شماره نسخه:۱۴۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [نشریه: ۷ – ۶۹۷]

۳. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۷۲

آغاز: بسمله و اما استحبابه فلما من المسارعة والا سباق الی الخیر و حصول الطهارة المطلوبة من الشارع کما یظهر من الکتاب و السنة و التحفظ من طریان المفسد فی الغسل و لفتوی جمیع من الصحاب باستحبابه قال المصنف فی الذکری؛ **انجام:** بل یقول ان اصل اللغة للقید المشترک والا یلزم التجوز قیل اولا انه علی هذا لاوجه نقول التسمیة ثابتة شرعا الا ان یقال المراد بالتسمیة الاطلاق و الاستعمال تمت.

جزء دوم کتاب است. شرحی مفصل و دقیق با عنوان «قال المصنف فی الذکری، اقول» بر کتاب «الدروس الشرعیه فی فقه الامامیه» تألیف شهید اول شمس الدین محمد بن مکی عاملی است که در آن به بسط و توضیح کلام مؤلف و جرح و نقد آراء شهید پرداخته است؛خط:نسخ،کا:محمد ابراهیم بن محمد قزوینی، تا: دوشنبه ۱۰ جمادی الثانی ۱۲۳۷ق؛ واقف: عبدالوهاب قزوینی، رجب ۱۲۳۷؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۱۱گ، ۱۸ سطر [ف: ۱ – ۱۵۵]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۳۰۱

ناشناس؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● شرح دستور العلاج / طب / عربی

š.-u dustūr-il-'alāj

سبزواری، محمد حسن بن زین العابدین، ق۱۳ قمری

sabzevārī, mohammad hasan ebn-e zayn-ol-'ābedīn (-19c)

شرح مزجی مختصری است از حسن بن زین العابدین سبزواری بر ارجوزه طبی خود او موسوم به دستور العلاج.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۷۸

آغاز: الحمدلله الطبیب الشافی ×× الواهب الصحة و المعافی؛ **انجام:** فی فن الطب ما اجتهدت فی تلفیقه و ترکیبه و الحمدلله علی توفیقه.

خط: نستعلیق شکسته، کا: = مؤلف، تا: ربیع الثانی۱۲۹۴ق؛ واقف: عماد فهرستی، تیر ۱۳۱۰؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا با رویه پارچه، ۶۹گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۹ – ۲۹۴]

● **شرح دستور معما** / معما / فارسی

š.-e dastūr-e mo‘ammā

عبدالغنی بن داود

‘abd-ol-qanī ebn-e dāvūd

رساله‌ای کوتاه در دستور ساختن معما و حل آن در بیست و شش «قاعده» و یک «خاتمه» در معماهای اهل هند در هشت قسم بیان نموده و در هر مورد معماهای منظوم از شعرا آورده و حل آنها را توضیح داده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۶۷۵/۴

آغاز: به معنی معمایی مرکب، چنانچه مولانا اعظم علامة الدهر مولانا شرف الدین یزدی علی رحمته فرموده اند بیت: از ستم ماتم نداریم از برون است از شمار ×× زیر و بالا گفتم ای آرام جان مغدور دار؛ **انجام:** و اگر خطایی و سهوی واقع شده باشد به سبب وفور تعلق وبال پریشان باید که اصلاح از صلاح دانند له الحمد شفی الاواخر و السلام علی من اتبع الهدی

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۲۲گ (۷۴پ-۹۵پ)، ۱۲ سطر [ف: ۳۷ - ۲۰۱]

● **شرح دستور معما** / معما / فارسی

š.-e dastūr-e mo‘ammā

وابسته به: معما = دستور معما؛ حسینی نیشابوری، حسین بن محمد (-۹۰۴ق)

شرحی است مزجی و کوتاه بر رساله «دستور معما» تألیف میر حسین بن محمد نیشابوری این شرح با شرح‌های گزارش شده همخوانی ندارد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۰۸۴/۳

آغاز: ... رفعت که مراد از آن ری ملفوظ است جای کرده و لفظ امیر علی بحصول پیوسته و لفظ شی که ماه انجم اشارت به آن است؛ **انجام:** غیاث آنچه واسطه حصول اسم مقصود است و تصحیف آن لفظ عنایتی است ... حرف اول نامش را بنهند لفظ با یا راست حصول یابد.

خط: نستعلیق، کا: خواجه میر بلخی، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با نشان «هـ»، در پایان این رباعی آمده: «قاریا بر من مکن قهر و عطاب ×× گر خطایی رفته باشد در کتاب / آن خطای رفته را تصحیح کن ... و الله اعلم بالصواب»؛ کاغذ: شرقی، جلد: مشمع قهوه‌ای، ۲۵گ (۶۵پ-۸۹پ)، ۱۷ سطر (۱۲×۷/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳۵ - ۵۹۰]

● **شرح دستور معما** / معما / فارسی

š.-e dastūr-e mo‘ammā

وابسته به: معما = دستور معما؛ حسینی نیشابوری، حسین بن محمد (-۹۰۴ق)

یک بیت شعر درباره آن آمده و در ادامه شعر تفسیر و تشریح شده و معما حل شده است. احتمالاً شرح مزجی دستور معما میرحسین حسینی نیشابوری باشد.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۷۷۶

آغاز: گو مژه هر در که دارد کن بمهر او نثار ×× گودل ما را بغواصی مراد خود برآر. مراد از غواصی بدریا درآمدن است واز مراد خود برآوردن است حصول گوهر بر بالا وچنانکه دراسم شمس؛ **انجام:** از واسطه نام تو آخردل زار ×× از آتش غم سوخته باشد

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با امضای «س»، مجدول، برخی صفحات و سطور خط خورده و تصحیح شده؛۴۸گ،۱۲سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف مخ -۳-۱۱۹۲]

● **شرح دستور معمای جامی** / معما / فارسی

š.-e dastūr-e mo‘ammā-ye jāmī

عجمی، محمود بن نصرالله، ق۱۰ قمری

‘ajamī, mahmūd ebn-e nasr-ol-lāh (- 16c)

وابسته به: معما (۳) = رساله صغیر؛ جامی، عبدالرحمن بن احمد (۸۱۷-۸۹۸ق)

اهدا به: علی پاشا

تاریخ تألیف: ۱۰ رمضان ۹۵۹ق

رساله صغیره معمای جامی را در آن شرح کرده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۵۲۰

آغاز: متن: ای اسم تو گنج هر طلسمی ×× قانع ز تو هر کسی به اسمی / هم اسم تویی و هم مسما ×× عاجز شده عقل ازین معما؛ معما کلامی است موزون که دلالت کند بر اسمی از اسماء به طریق اشارت و ایماء ...؛ شرح: حمد و ثنای بی قیاس حضرت واجب الوجودی را ... که انسان را به تعلیم اسماء حسنای خویش معزز ساخته؛ **انجام:** متن: در اسم برهان : برد جامی ره سوی در باز عجب رمزی شنید ×× کامد از فکرت درو نام دلارامی پدید؛ شرح: و شارحه ... محمود بن نصرالله بن احمد العجمی الطالشی عفی الله عنهم و عن من یستحق العفو و الحمد الله رب العالمین و الصلاة و السلام علی سیدنا محمد و آله و صحبه اجمعین.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: میانه‌های صفر ۹۶۰ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۹۲گ، ۱۴ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۶ - ۲۸۴]

← شرح دستور معمای نیشابوری ﴾ معما

← شرح دستور معمای نیشابوری ﴾ شرح معمیات

● **شرح دستور معمای نیشابوری** / معما، اسماء الله / فارسی
š.-e dastūr-e mo'ammā-ye neyšābūrī

لامعی برسوی، محمود بن عثمان، - ۹۳۸ قمری
lāme'ī borsavī, mahmūd ebn-e 'osmān (- 1532)

وابسته به: نود و نه نام خدای = معمای اسماء الحسنی؛ حسینی نیشابوری، حسین بن محمد (-۹۰۴)

در اسماء الله (از الله تا الصبور) انشاء گردیده و در خود متن و شرح نامی از منشی و مؤلف آن نیست در حدود ۳۰۰ بیت می‌باشد. در کشف الظنون زیر عنوان «شرح معماء اسماء الله الحسنی» نوشته شده از محمود بن عثمان لامعی برسوی می‌باشد (شاید این شرح باشد).

آغاز: بسمله الله. نیست حد خامه از نام اله ×× دم زدن باید زبان دارد نگاه. از خامه که مسمای الف است در لفظ الله اسم خواسته هرگاه بیحد شود فااسقاط یابد ...

[کشف الظنون ۵۷/۲؛ دنا ۶۷۵/۶]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۰۴۰/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** الصبور - از دل آنچه باید درو دار، چشم جانش با نشان نور دار، از بال بی دور شود و صاد بامشابه نور باشد منظوم؛ خط: نسخ، کا: هدایة الله متخلص به طبعی سمنانی، تا: ۱۲ محرم ۹۷۳ق؛ در برگ ۱۰پ-۱۵ر شعر فارسی نظام و میرزا صائب و روزهای نحس و اشعار فارسی دیگر؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۱۰گ (۱پ-۱۰ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۴۱۲]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۶۱۶/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** رشته جان را ز فکر ناصواب ×× جاودان یابی دلا پر پیچ و تاب

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۸۲ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج تریاکی، ۳ص (۲۶-۲۸)، ۱۱-۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۷ - ۶۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۳/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق خوب، کا: صالح بن عمر، تا: ۱۰۳۶ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج، ۲۴ص (۱-۲۴)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳ - ۱۲۱]

● **شرح دستور معمای نیشابوری** / معما / فارسی
š.-e dastūr-e mo'ammā-ye neyšābūrī

حسینی، ابوالقاسم بن فتح الله
hoseynī, ab-ol-qāsem ebn-e fath-ol-lāh

وابسته به: نود و نه نام خدای = معمای اسماء الحسنی؛ حسینی نیشابوری، حسین بن محمد (-۹۰۴)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۰۴۰/۲

آغاز: بسمله. لطیف ترین سمنی از چمن سخنرانی و لطف ترین یاسمنی از دمن گهر فشانی؛ **انجام:** خاک روب آستان آن قامع و دافع اهل ضلال و جدال سیراب و شاداب سازد

خط: شکسته نستعلیق، کا: ولی بن محمد امین سمنانی، تا: ۱۲ ۹۷۳ق، جا: احمد نگر؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۸۸گ (۱۶پ-۱۰۳ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۴۱۲]

● **شرح دستور معمای نیشابوری = شرح رکنی** / معما / فارسی
š.-e dastūr-e mo'ammā-ye neyšābūrī = š.-e roknī

رکنای نیشابوری، صادق، ق ۱۰ قمری
roknā-ye neyšābūrī ‹sādeq (- 16c)

وابسته به: معما = دستور معما = معمیات = معمانامه = کتاب المعما؛ حسینی نیشابوری، حسین بن محمد (-۹۰۴)

تاریخ تألیف: ۹۱۶ق= مطابق جمله «شرح رکنی بنویس»

به‌طوری‌که از مقدمه کتاب بر می‌آید امیرعلیشیر نوائی مؤلف این کتاب را به میر حسین بن محمد حسینی نیشابوری معرفی و سفارش کرده‌اند و شاگرد او گردید چنان‌که خود می‌گوید: «و این فقیر هم چون در پرده نعمت حضرت امیر علیشیر و ایشان فقیر را سفارش کردند به میر حسین و شاگرد ساختند». در آغاز مقدمه می‌گوید که مخترع و مدون این علم شرف الدین علی یزدی می‌باشد و بعد از او مولانا نورالدین عبدالرحمن جامی است.

آغاز: بسمله. بنام آنکه از تألیف و ترکیب ×× معمای جهان را داد ترتیب. اما بعد، معروض آنکه حقیر صادق، رکنی عاشق می‌گوید که در زمان جوانی و ایام کامرانی به عشق و عاشقی و به شعر و شاعری و به جونی معمایی میل داشتم، از آن در ملازمت جناب سیادت پناهی فضیلت دستگاهی امیر کمال الدین حسین بن محمد الحسینی المشهور بمیر حسین النیشابوری کسب علم معما می‌کردم و معمایی که می‌گفتند یاد می‌کردم و آنچه خود نمی‌یافتم شرح و حل آن را از ایشان می‌شنودم و حضرت میر چون معماهای خود را جمع کردند شرحی در خور آن ننوشتند، لازم شد که چون حق استادی در گردن این حقیر دارند، شرحی لایق بنویسم بتفصیل ... و به همان ترتیب که ایشان رساله را ترتیب داده‌اند شرح نوشتم، و چند بیت توحید که ایشان فرموده بودند همان بیتها در اول این شرح درآوردم ... و حضرت میرحسین نود و نه نام را گفته‌اند و در رساله خود در نیاورده‌اند و کم‌یاب است از برای تیمن و تبرک در اول این رساله درج کردم ... الله

انجام: وشارح تاریخ شرح خود رابه شرح رکنی بنویس گفته وآن این است: ای دوست کتاب شرح رکنی بنویس ×× این لب لباب شرح رکنی بنویس / تاریخ کتاب شرح اگر می‌طلبی ×× بنویس حساب «شرح رکنی بنویس»

[نسخه‌های منزوی ۲۱۸۶/۳ و۲۱۸۹؛ الذریعة ۳۸۴/۹؛ مشترک پاکستان ۱۲/۱۴؛ دنا ۶۷۶/۶ (۱۶ نسخه)]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۴۷

خط: نسخ و نستعلیق، کا: شمس الدین علی بن شرف الدین حسن حسینی مازندرانی مرعشی، تا: ۹۹۴ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۵۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۱۲/۳سم [ف: ۳ – ۵۰۳]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۸۴۸

خط:نستعلیق،بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۱۲۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۱۰سم [ف: ۳ – ۵۰۳]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۰۹۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [مختصر ف: – ۷۷۶]

۴. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۱۰۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: اسماعیل بن محمد حسینی، تا: ۲۰ جمادی الاول ۱۰۷۴ق؛ شارح وفات استادش میرحسین نیشابوری را در چهارشنبه ۹ ذیقعده ۹۰۴ ضبط نموده و این شعر را آورده: «سید حسین قدوه ارباب فضل کو ×× رفت از جهان فانی و تاریخ فوت او / بر اهل تعمیه همه فایق فتاده بود ×× با هجرت رسول موافق فتاده بود»؛ ۱۴۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۱۲سم [ف: – ۱۰۳]

۵. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۹۵

خط: نستعلیق، کا: اسکندر بن سید یعلی لاریجانی، تا: ۱۲ رجب ۱۰۷۵ق، برای آخوند ملا محمد شریف مازندرانی [ف: ۳ – ۲۱]

۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۴۷۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ای دوست کتاب شرح رکنی بنویس ×× وین لب لباب شرح رکنی بنویس / تاریخ کتاب شرح اگر می‌طلبی ×× بنویس کتاب «شرح رکنی بنویس»

خط: نستعلیق، کا: نظرعلی، تا: شعبان ۱۰۸۲ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۳۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۹×۱۰سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۹۲]

۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۰۸۷/۱۳-۲۵/۱۷۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** جریان قواعد معمایی درنثر نیز واقعست که چنانچه از بعض الفاظ مذکور یعنی از عبارت بوجه صحیح دال باشد براسم نام قاسم استخراج میاید.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج سرخ، ۷گ، اندازه: ۲۰×۱۲سم [ف: ۵ – ۲۶۷۴]

۸. کرمانشاه؛ مدرسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۵۸/۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۵۵گ (۶۰پ-۱۱۴پ)، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۴×۱۲سم [ف: – ۴۷]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۸۱۳

آغاز: مشهور به حسین نیشابوری کسب علم معما می‌کردم و معمایی که می‌گفتند یاد می‌گرفتم؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: بابرخان، تا: ۲۲ رجب ۱۱۰۹ق، به دستور آقا عبدالعظیم؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۱۲/۵سم [ف: ۳۱ – ۹۹]

۱۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۸۵۳/۱

آغاز: شرحی لایق بنویسم به تفصیل تا عزیزان از معماهای ایشان فیض برند و بدانند که معما عبارت از [...] ایشان است و دیگرها بازی طفلان است؛ **انجام:** برابر

خط:نستعلیق،بی‌کا، تا: ۲۱ صفر ۱۱۱۵ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۲۰×۱۵سم [ف مخ -۳-۱۱۹۳]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۳۰۰/۶

آغاز: شاگرد ملا میر حسین معمائیست، چنانچه شرحی بمعمای ملا میرحسین نوشته و در تاریخ گفتن دستی دارد

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵-۱۶ سطر، اندازه: ۱۵/۶×۱۰/۳سم [ف: ۱۷ – ۵۰۴]

۱۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۱۴/۴

آغاز: بسمله که چنین معمای پیدا می‌شود من رساله‌های معما نمی نوشتم عزیزی از ایشان پرسیده که شماچنین فرموده اید ... چون میرحسین از عالم برود متروک خواهد ماند ... لازم شدکه چون حق استادی در گردن این فقیر دارند شرحی لایق بنویسم بتفصیل تا عزیزان از معماهای ایشان فیض برند ... و من الله التوفیق الله نیست حدخامه از نام اله. دم زدن باید زبان دارد نگاه ×× نیست حد خامه از نام اله؛ **انجام:** پوشیده نماند که از عبادت دلها شیداش شادیشاه بحصول پیوندد.

خط: نستعلیق، کا: عبدالصمد بن حسین محلاتی، تا: ۲۰ ربیع الثانی ۱۲۸۴ق، جا: اصفهان مدرسه میرزا حسین؛ مهر: فضل الله محمد بن علی؛ کاغذ: کاهی، جلد: مقوا، ۹۶گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۲۲×۱۸سم [ف: ۱ – ۳۹۰]

۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۰۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** علی نعمائه المتوافره و شاکرا علی آلائه المتکاثره ... العالمین.

کاتب: ابوالفضل بن مهدی بن حاجی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، رویه کاغذ قرمز، ۱۳۴گ، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۲۰×۱۰سم [ف: ۱۰ – ۲۹۳]

۱۴. اصفهان؛ روضاتی، سید محمد علی؛ شماره نسخه:۴/۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** الصبور: از دل او آنچه باید دور دار ×× چشم وجانش با نشان نور دار. از دل او آنچه باید گفته یعنی ... الصبور به ظهور پیوسته. مقدمه. بر ارباب فهم دانش پوشیده نماند که مخترع و مدون علم شریف ... مولانا شرف الملة و الدین علی یزدی در منتخب معما فرموده اند: تعریف معما ... یعنی از عبارت بوجه صحیح دال باشد بر اسم، نام قاسم استخراج می‌نماید

ذیل همین عنوان به مولی عبدالوهاب نیشابوری نسبت داده شده در جای دیگر (۳۸۴/۹) ذیل عنوان «دیوان ملارکنی نیشابوری» به همان ملارکنی نیشابوری، گویا رکنی نامش عبدالوهاب باشد؛

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، اندازه: ۱۱×۱۸سم [نشریه: ۵ - ۱۴۹]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۸۱/۲

خط:نسخ،کا: علی بن عبدالله، تا: شوال؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج مشکی، ۱۸ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۲۷۵]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۹۳۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** که ذا اشارت باوست الماج شود، ند سرکش گفته و نون ند ساقط ساخته الماجد شده ... سوزد

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲ص(۲-۱۳)، ۱۰-۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۷ - ۳۲۰]

۱۷. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۴۶/۱۷ - ج

آغاز: برابر؛ **انجام:** یعنی حروفی که در ساکن متحر کند ساقط شوند آن بماند نعمان شود (الختم الدعاء الدعا قرار داد خاطر آن بود که رساله مزبور بالتمام نقل شود چون حضرت اشرف السادات و الاشراف شاه ابوتراب فرمودند که در سفینه همین کافی است لهذا بآنچه قلمی شده بود اختصار نمود. الدعاء)

کامل نیست؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ ۹گ (۲۸۹ر-۲۹۷ر) [ف: - ۱۵۰]

● شرح دستور معمای نیشابوری / معما / فارسی

š.-e dastūr-e mo‘ammā-ye neyšābūrī

رومی، حسن بن عبد الشکور، ق۱۰ قمری

rūmī, hasan ebn-e ‘abd-oš-šakūr (- 16c)

وابسته به: معما = دستور معما = معمیات = معمانامه = کتاب المعما؛ حسینی نیشابوری، حسین بن محمد (-۹۰۴)

تاریخ تألیف: چهارشنبه ۲۹ رمضان ۹۵۳ق؛ محل تألیف: مکه مکرمه

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۵۲

آغاز: باسمه الابتداء یا فتاح. این عبارت از رساله میر است و درین لفظ اسم و اسم فتاح براعت استهلال باشد؛ **انجام:** و رضی الله عن اصحاب رسول الله اجمعین.

خط: نستعلیق، کا: مصطفی بن حسن سلانیکی، تا: اواخر صفر ۹۶۳ق؛ کاغذ: فستقی استامبولی، جلد: میشن مشکی، ۱۲۷گ، ۲۱ سطر [ف: ۳ - ۵۰۲]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۸۱۴

آغاز: عطا دلش را بنواخت و از جاه دلخواهش ترقی ساخت؛ **انجام:** باشد که سبب حصول بعضی از حروف باشد و الله اعلم بالصواب

خط: نستعلیق، کا: مصطفی بساطی، تا: یک‌شنبه ۱۶ صفر ۱۰۱۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با نشان «منه» و «لمحرره»؛ جلد: تیماج سبز، ۱۲۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۱ - ۹۹]

● شرح دستور معمای نیشابوری / معما / فارسی

š.-e dastūr-e mo‘ammā-ye neyšābūrī

فکری، قرن ۱۰ قمری

fekrī (-16c)

وابسته به: معما = دستور معما = معمیات = معمانامه = کتاب المعما؛ حسینی نیشابوری، حسین بن محمد (-۹۰۴)

تاریخ تألیف: ۹۳۰ق

شرح مزجی و توضیحی مفصلی است بر دستور معمای حسین نیشابوری. شارح تاریخ اتمام این شرح را کلمه «مفیض = ۹۳۰» گفته است. در بیت‌های آخر کتاب می‌گوید: «فکری غزل و ذکر رباعی تا چند ×× حرف لغز و شرح معما تا کی». منزوی (۲۲۰۱/۳) معمیات از ملا عنایت فکری هروی مشهدی (ح ۹۷۳) معرفی کرده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۸۰۸/۱

آغاز: بنام آنکه از تألیف و ترکیب ×× معمای جهانرا داد ترتیب. ظاهر آن می‌نماید که لفظ بنام که جار و مجرورست متعلق باشد بلفظ ابتدا که ملحوظ اکثر مصنفین می‌باشد؛ **انجام:** بملاحظه آنکه گفته شده که باشد برو نیز ختم کلام ... به اهل فهم فیض رساننده است از آن ×× تیریخ شد مفیض برای تمامیش

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۳۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۳گ (۱پ-۲۴۳پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۳۱ - ۹۷]

● شرح دستور معمای نیشابوری / معما / فارسی

š.-e dastūr-e mo‘ammā-ye neyšābūrī

نامی، خواجگی بلخی

nāmī, xājegī-ye balxī

وابسته به: معما = دستور معما = معمیات = معمانامه = کتاب المعما؛ حسینی نیشابوری، حسین بن محمد (-۹۰۴)

شرح مختصری است بر معماهای منظومی که میر حسین حسینی نیشابوری گرد آورده است بدون گزارش مقدمه آن که دارای قواعد معماسازی و جز اینهاست، تاریخ تألیف این شرح موافق «بگو شرح معماهای میر است» می‌باشد.

آغاز: بسمله. حمد نامحدود کاملی را که معمای حقیقت ذاتش مبرا از تشبیه و معرا از تبدیل است ... چنین گوید ... خواجگی البلخی المتخلص بالنامی که درین اوقات مطالعه رساله طوطی شکرستان بلاغت ... امیر حسین ... کرده میشد چنان بخاطر فاتر خطور میکرد که معمیاتی که خدمت مشار الیه روح الله روحه متوجه بیان آن نشده اند نقاب اجمال از چهره تفصیل آنها گشاده گردد

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۲۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و غرض آنست که اگر شین را نویسی یعنی

حاصل کنی لفظ نه نون خود را بسوزد.
خط: نستعلیق، کا: عزیزالله بن ناصرالدین رازی، تا: قرن ۱۰، جا: اگره؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۴۶ص (۱-۴۶)، ۱۵ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۲۸۰۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۰۱۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** بیمن و همت مردان نوشتم ×× برو شرحی که بیحد دلپذیر است / اگر از سال تاریخش بپرسند ×× بگو شرح معماهای میر است
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۷۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۶ - ۱۴]

● شرح دستور معمای نیشابوری / معما / فارسی

š.-e dastūr-e mo‘ammā-ye neyšābūrī

نعیمی، ق۱۱ قمری

na‘īmī (- 17c)

وابسته به: معما = دستور معما = معمیات = معمانامه = کتاب المعما؛ حسینی نیشابوری، حسین بن محمد (-۹۰۴)
شرح است بر دستور معمای میر حسین بن محمد حسینی نیشابوری.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۸۰۱

آغاز: بسمله. الحمدلله المبدی و المعید الفعال اما یرید ... قوله باسمک الابتداء یا فتاح یعنی بنام تست ابتدای این رساله و افتتاح این مقاله.؛ **انجام:** از واسطه نام تو آخر دل زار ×× در آتش غم سوخته باشد صد بار
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، متن با خط خوردگی، رکابه‌دار؛ جلد: مقوا رویه کاغذ ابر و باد، ۱۰۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۷سم [ف: ۳۱ - ۹۴]

● شرح دستور معمای نیشابوری / معما / فارسی

š.-e dastūr-e mo‘ammā-ye neyšābūrī

وابسته به: معما = دستور معما = معمیات = معمانامه = کتاب المعما؛ حسینی نیشابوری، حسین بن محمد (-۹۰۴)

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۵۴۳/۲۶

آغاز: بنام آنکه از ترکیب و تألیف ... ظاهر آن می‌نماید که بنام که بعنی جار و مجرور است متعلق باشد بلفظ ابتدأ؛ **انجام:** ظاهر آنست که لفظ باقی متمم تألیف باشد ...
شرح مزجی است با شواهدی بسیار. این رساله در متن یا حاشیه با متن و حاشیه نوشته شده و در مجموعه فوائد بسیاری از دعا و مطالب فلسفی و کلامی و شعر و جز اینها آمده و گویا بعضی از برگها از نسخه افتاده یا پس و پیش شده؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: کرم الله بن عطاء، تا: دوشنبه ۱۸ شوال ۱۰۸۳ق، جا: مکه مکرمه؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۲گ (۱۷۶ر-۲۰۷پ)، اندازه: ۲۳×۳۶/۵سم [ف: ۱۷ - ۱۳۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۸۰۷/۱

آغاز: بسمله. حامدا لله و مصلیا علی نبیه و آله. بیت: چو کاری بی فضول من برآید ×× مرا در سخن گفتن نشاید. پس از فضول این فقیر است که در نظر اعیان حضرت خداوندی سخن می‌راند ... این چند کلمه باسلوب توضیح و تنقیح معماء میرحسین نیشابوری عفی عنه الباری در قلم آمد؛ **انجام:** پوشیده نماند که بحرف یاری است ازو لفظ پرحاصل گشت برو ختم شد کلام که میم است یافت دید اعلم و احکم
کتابی است در توضیح و تنقیح دستور معمای حسین نیشابوری. جز شرح‌های رکنی و نواندکی و فکری است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۷ ذیحجه ۱۰۸۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۳گ (۱پ-۷۳ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۵سم [ف: ۳۱ - ۹۶]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۶۵۲-۲۸/۷۲

آغاز: صاف می‌جو که همانا سازد ×× دل زوسواس طهارت پاکش. ماده بعض از اسم لفظ همانا است که بواسطه ترکیب واسطها مقصود به حصول پیوندد؛ **انجام:** بیار است اول ا زآن نام به ×× که باشد بر او نیز ختم کلام. تألیف شروح الرساله ... وقت ظهره قریب زمانده بود از فنادن داربقایله ایله میشلی رحمة الله علیه رحمة واسعة
شرح مفصلی است بر رساله میر حسین نیشابوری معمایی و این شرح در سال ۹۴۱ به پایان رسیده. درفهرست سابق کتابخانه ۸۸/۳ این شرح را از خواجگی بلخی متخلص به نامی دانسته‌اند ولی در این اثر هیچ مؤیدی بر آن وجود ندارد؛ خط: نستعلیق، کا: سید صالح شریف ابن حاجی یوسف، تا: ۱۲۲۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با رمز «ضاء» گویا مراد ضمیری باشد و دیگری با رمزء «صاء»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۵۶۳]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۷۲/۱

آغاز: همان آغاز کتاب میر حسین است: بنام آنکه از تألیف و ترکیب ×× معمای جهان را داد ترتیب؛ آغاز شرح: در برگ (۲-ب): وقف شد دولتی یعنی «تی» دولت مبدل شد بهی
شارح و گزارنده آن شناخته نیست، و مانند حاشیه فقط در برخی جاها مطالبی بر متن افزوده است، و آغاز آن تا دو صفحه همان آغاز متن میر حسین است، و در صفحه سوم، که بیت دوم غزل میر حسین را گزارش نموده، شرح را آغاز کرده است. و نامی از نگارنده در آن دیده نمی‌شود. در برگ ۳پ می‌گوید: «پوشیده نماند که حضرت مخدمی استاد میر حسین نیشابوری بمتابعت استاد خود مولانا نورالدین عبدالرحمان جامی اعمال معما را بر چهار قسم نهاده ...» و در چند جای دیگر نگارنده متن را به نام «ملای زمان میرحسین» یاد کرده. در برگ ۴ر گوید: «چنانچه

شارح علیه ما یستحق گوید در اسم میرک و کافی: از خدا هرگه که خواهم مقصد و مقصود خویش ×× می‌نهم بر خاک آن در روی گرد آلود خویش. ولی من نمی‌دانستم کدام یک از گزارندگان «دستور معما» میر حسین این شعر را ساخته است. در برگ ۶پ از رساله کبیر جامی نقل کرده. در برگ ۲۲ر از کتابچه معمای کمال الدین محمد بدخشی نقل کرده در برگ ۳۰پ از عشق بازی میر حسین بایکی از غلام بچگان میر علی شیر به نام اسماعیل داستانی آورده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ بخش چهارم کتاب را ندارد؛ مصحح؛ کاغذ: ترمه نخودی، جلد: تیماج حنایی، ۸۷گ، ۱۹ سطر (۶/۶×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۴۰۴]

● **شرح دعاء** / شرح دعا / عربی

š.-u du‘ā’

بحرانی، محمد بن عبدالله، ق۱۲ قمری

bahrānī, mohammad ebn-e ‘abd-ol-lāh (- 18c)

تاریخ تألیف: ۱۱ رمضان ۱۱۷۳ق

شرح یک دعاء که حضرت رسول (ص) بعد از نماز صبح می‌خوانده‌اند.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۹۳/۳

آغاز: آغاز دعاء: اللهم اغفرلی ما قدمت وما اخرت و ما اسررت و ما اعلنت. اما بعد حمدالله الاتم والصلوة علی رسوله صلی الله علیه وآله، فهذه سانحه علی سبیل العجالة احببت ان اشیرفیها الی لمعة من؛ **انجام:** ولیس المعصوم الا من عصمه الله ولاحول ولاقوة الا بالله وکتب مسودها فی هذه الاوراق خادم علماء الافاق الاحقر الجانی محمد بن عبدالله بن علی بحرانی حامدا مصلیا بتاریخ ۱۱ شهر رمضان

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج ترپاکی، ۳۷گ، ۱۷ و ۲۱ سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱ - ۴۶۳]

● **شرح الدعاء** / شرح دعا / فارسی

š.-od-du‘ā’

نامعلوم:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۷۵/۴-ف

نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۲۰۴۹. درباره کلاهی شگفت انگیز که ابن عباس در یمن دیده و دعای سرخ باد و افسون خنام؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۳۳-۳۴) [فیلمها ف: ۱ - ۴۶۱]

۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۲۹۵/۴

شرح مفصلی بر یک دعا؛ بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رحلی [ف: - ۲۷۸]

● **شرح دعائی از صحیفه سجادیه** / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’ī az sahīfe-ye sajjādīyya

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

دعایی را که در صحیفه سجادیه برای ازاله هموم و غموم وارد شده در این رساله ترجمه و شرح مختصری شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۴۸۱/۲

آغاز: مقدمة الجیش جنود دعا و صدر الصدور عرض حاجت و مدعا حمد و ثنای فراوان و سپاس و ستایش بی پایان مستجیب الدعواتی را سزاست که از شفقت بی غایت و مرحمت بلانهایت دلالت و ترغیب به دعا فرموده؛ **انجام:** اگر چه نیستم سزاوار از جانب تو ای خداوند و صاحب عرش عظیم تم و آلاء الهنا قد عم.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا سفید، ۷ص (۲۳-۲۹)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [ف: ۳۵ - ۴۳۵]

← شرح دعای ابوحمزه ثمالی ≻ غرر اللئالی فی شرح دعاء ابی حمزة الثمالی

● **شرح دعاء ابی حمزة الثمالی** / شرح دعا / عربی

š.-u do‘ā’-i abi ḥamzat-iṯ-ṯumālī

هروی، محمد تقی بن حسینعلی، ۱۲۱۷ - ۱۲۹۹ قمری

heravī, mohammad taqī ebn-e hoseyn-‘alī (1803- 1882)

وابسته به: دعاء ابوحمزه ثمالی؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴ق)

گزارشی است از دعای «ابوحمزة ثمالی» به روایت ابومحمد هارون بن موسی تلعکبری به زنجیره‌ای می‌رسد به حضرت سجاد (ع) که هنگام سحرهای شب‌های رمضان می‌خواندند. نسخه شرح همه دعا نیست. در الذریعه نیز آمده که شرح بخش آغازین آن است.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۶۵/۲

آغاز: الحمدلله و سلام علی عاده الذین اصطفی ... فیقول المفتقر الی الله القوی، محمد تقی بن حسینعلی الهروی، غفرالله لهما. ان هذه ما خطرت بالبال مع قلة المجال و کثرة الاستعجال کتبتها حین النظر فی دعاء مولینا السجاد؛ **انجام:** التی طبخها لافطاره لیبلغ الله فی المؤمن الغایة فی اختیار ایمانه، و فی تفسیر الامام، ذکرت حکایة السمکه مبسوطة، فارجع الیه.

خط:نسخ پخته،بی‌کا،تا:۱۲۸۳ق؛۱۶گ(۱۹پ-۳۴ر) [ف: ۳ - ۱۹۰]

● **شرح دعاء ابوحمزه ثمالی** / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e abū hamze-ye somālī

گواری، ملا محمد باقر بن سلطانعلی، - ۱۳۲۵ قمری

govārī, mollā mohammad bāqer ben soltān-‘alī (-

1907)

وابسته به: دعاء ابوحمزه ثمالی؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴ق)

شرح دعای شریف ابوحمزه ثمالی منسوب به سید الساجدین حضرت علی بن حسین (ع) می‌باشد که در سحرهای ماه مبارک رمضان تلاوت می‌فرمودند و شیعیان هم به تأسی از آن حضرت تلاوت می‌نمایند. به این لحاظ این دعا نزد شیعه دارای اهمیت است، مؤلف ابتدا بر این نیت بوده تا دعای مذکور را به زبان عربی شرح نماید، اما جناب حاج رضا قلی خان از وی خواهش کرد تا آن را به زبان فارسی تقریر کند چون اغلب اشخاصی که به تلاوت این دعا اشتغال دارند از اوساط اوناس اند به ملاحظه در حق ایشان امتثال امر عالی گردید و کتاب حاضر مرتب شده به یک مقدمه (در تمهید حقیقت دعا و شرایط اوقات آن) و بعد شرح دعا، به دنبال جمله و یا سطری شرح آن آمده است.

اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۳۵

آغاز: بسمله و به نستعین، الحمدلله الذی غلب فئته القلیلة بنصره علی فئة کثیرة مذمومة بفضله و امدهم بما هو من عنده علی ما ... بعد چون حقیر فقیر الخاسر ابن سلطانعلی محمد باقر الکزازی عفی الله عن.؛ **انجام:** که رحم تو از همه راحمین بیشتر است و هر چه می‌کنی به اندازه رحم تو است، و هذا آخر ما اوردناه من شرح و هذا الدعاء ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۷ محرم ۱۲۹۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۳۸گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۵۲]

● **شرح دعاء ابوحمزه ثمالی** / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e abū hamze-ye somālī

طباطبائی، محمد بن علی، ق۱۴ قمری

tabātabā’ī, mohammad ebn-e ‘alī (- 20c)

وابسته به: دعاء ابوحمزه ثمالی؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴ق)

اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۱۲۰

خط: نسخ معرب و نستعلیق، کا: محمد باقر گواری، تا: جمعه ۵ صفر ۱۲۹۵ق؛ ۳۷۱گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۳۲]

● **شرح دعاء ابوحمزه ثمالی** / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e abū hamze-ye somālī

طواری یزدی، عباس بن محمد، ق۱۵ قمری

tavārī yazdī, ‘abbās-e bn-e mohammad (- 21c)

وابسته به: دعاء ابوحمزه ثمالی؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴ق)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۳۲۷

بی‌کا، تا: ۱۴۱۷ق [نشریه: ۱۳ - ۳۸۸]

● **شرح دعاء ابوحمزه ثمالی** / شرح دعا / عربی و فارسی

š.-e do‘ā’-e abū hamza-ye somālī

دعائی است که ابوحمزه به مناسبت شکسته شدن دست پسرش از امام زین العابدین تعلیم یافته است. نخست متن عربی حدیث و سپس اعتصام دعا و متن دعا (با ترجمه زیر سطور) و بعد از آن ترجمه حدیث و آنگاه شرح فارسی دعاء است.

تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۸۷۳/۲

آغاز: آغاز متن حدیث: قال ابوحمزة الثمالی انکسرت یدا بنی مرة. آغاز ترجمه و شرح فارسی: بسمله، و هو ثقتی سید جلیل ... رضی الدین ابن طاوس ... در کتاب مهج الدعوات از ابوحمزه ثمالی ... روایت کرده که ابوحمزه گفت دست پسر من شکست، او را اوردم نزد یحیی بن عبدالله شکسته بند پس چون یحیی نگاه کرد سوی او گفت شکستگی بدی می‌بینم ... مرا به خاطر رسید همان ساعت دعائی را از حضرت ... یاد داشتم؛ **انجام:** و آن چه تو سزاوار آنی با من بکن ای رحم کننده ترین رحم کنندگان

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز مذهب، ۱۰گ (۵۳-۶۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [نشریه: ۱۳ - ۲۷۰]

← شرح دعای ابی دجانه انصاری ≻ شرح دعاء ام الصبیان

● **شرح دعاء الاستسقاء** / شرح دعا / عربی

š.-u do‘ā’-il-istisqā’

نائینی، محمد رضا بن رشید، ق۱۲ قمری

nā’īnī, mohammad rezā ebn-e rašīd (- 18c)

در شرح دعاء استسقاء (دعاء باران) از صحیفه سجادیه.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۳۲/۱۶-طباطبائی

آغاز: بسمله الحمدلله محیی الارض بالماء و الصلوة علی خاتم الانبیاء الذی به ینزل الغیث من السماء ... و بعد فیقول العبد ... محمد رضا بن محمد رشید النایینی ... انی اردت شرح دعاء الاستسقاء من الصحیفة السجادیه لاشتماله علی عبارات انیقه ... فاقول شارعا فیه ... و کان من دعائه عند الاستسقاء بعد الجدب. الاستسقاء طلب السقیا و هو انواع ادناه الدعاء بلاصلوة؛ **انجام:** پایان: و اکد ذلک بقوله انک علی کل شی قدیر تمت ... تحریرا فی رابع شهر رمضان ۱۱۳۵ فی محروسة اصفهان ... فی المدرسة ... السلطانیه لم یزل فیها الافاضل و الطلبه

کاتب = مؤلف، تا: رمضان ۱۱۳۵ق، جا: اصفهان مدرسه سلطانیه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۱۹پ-۲۰پ)، اندازه:

۱۴×۲۰سم [ف: ۲۳ - ۳۲۶]

● **شرح دعاء الاستعاذة** / دعا / عربی
š.-u do'ā'-il-isti'āḏa
مطالبی است درباره حقیقت جن و شیاطین که از کتاب ریاض السالکین سید علی خان مدنی، در شرح صحیفه سجادیه نقل شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۱۴/۲۱
آغاز: ... قال السید فی شرح السجادیة - ریاض السالکین - فی شرح دعاء الاستعاذة من الشیطان؛ **انجام:** یا موسی انک صلیت، وضعت خدک علی التراب او قال علی الارض و الاخبار فی هذا المعنی کثیرة
خط: نستعلیق شکسته تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۴گ (۲۰۸-۲۱۱)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵× ۱۵سم [ف: ۲۸ - ۴۹۱]

● **شرح دعاء الاستغفار** / شرح دعا / عربی
š.-u do'ā'-il istiġfār

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۳۹۲/۶
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۶ص (۶۹-۷۳)، ۱۰ و ۱۳ و ۱۹ سطر، اندازه: ۷×۱۵سم [ف: ۴۵ - ۲۰۸]

● **شرح دعاء اسم اعظم باری تعالی** / شرح دعا / فارسی
š.-e do'ā'-e esm-e a'zam-e bārī ta'ālā

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۱۹۷/۲
آغاز: پس از خطبه مختصر:«اما بعد این مجموع غیاث النفوس بهاءالخاکی رحمة الله علیه چنین گوید که مدت سال متواتر اسم الله اعظم را طلب میکردم از علما و فضلا و مشایخ و ارباب قلوب و رجاءالله و ابدالان و مجانین و مطلوب میسر نمیشد بعد از آن رجوع بکتب آدم و چند هزار پاره کتاب مطالعه کردم روی نمی نمود ... و آنچه بمدت عمر در سی سال طلب میکردم آنشب به برکت روح مطهر حضرت رسالت پناه محمد صلی الله علیه و آله روزی شد
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نخودی و حنایی فرنگی، اندازه: ۹/۵×۱۳/۷سم [ف: ۱۵ - ۱۵۱]

● **شرح دعاء الاعتراف بالتقصیر** / شرح دعا / عربی
š.-u do'ā'-il i'tirāf-i bi-t taqṣīr
نائینی، محمد رضا بن رشید، ق۱۲ قمری
nā'īnī, mohammad rezā ebn-e rašīd (- 18c)

دعائی است که در «مفاتیح الفلاح» شیخ بهایی نقل شده است و نایینی جامع این جنگ حاضر به شرح آن پرداخته است در شرح یک از فقرات دعا به سخن فاضل خوانساری در ترجمه دعا اشارت رفته و مقصود آقا جمال خوانساری است در ترجمه مفتاح الفلاح.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۳۲/۲۶-طباطبائی
آغاز: بسمله الحمدلله الذی جعل شکر العباد علی نعمه و مننه الاعتراف بالتقصیر ... و بعد فیقول العبد الفقیر ... محمد رضا بن محمد رشید ... لما رایت شرح دعاء الاعتراف ... شکراً و رایت انه تلقی بعض فی بعض فقرانه عسرا ... فشرعت فی شرحه شگراً و ارجوبه فی کل الامور یسراً؛ **انجام:** پایان: و الباقی لایحتاج الی الشرح و امنن علی بالمنن یاذا المن انک منان کریم و بالعباد رحیم و اتممتها فی سادس شهر الشوال ... سنه ۱۱۳۲
کاتب = مؤلف، تا: ۶ شوال ۱۱۳۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۴۱پ-۴۳ر)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۳ - ۳۳۰]

● **شرح دعاء «اللهم انی اسألك باسمك الذی به ابتدعت عجائب الخلق»** / شرح دعا / عربی
š.-u do'ā'-i «allāhumm-a innī as'aluk-a bi-smik al-laḏī bihī ibtda't-a 'ajā'ib-al-xalq»
کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵ - ۱۲۸۸ قمری
kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810 - 1871)

تاریخ تألیف: ۲۰ ربیع الثانی ۱۲۵۲ق
شرح مزجی مختصری است بر دعائی که شیخ طوسی در مصباح المتهجد از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده: :«اللهم انی اسالك باسمك الذی به ابتدعت عجائب الخلق فی غامض العلم بجود جمال و جهك». بعضی از اهالی مازندران شرح آن دعا را از سید کاظم رشتی خواسته بودند وی به کرمانی محول کرده است.
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... ان هذه کلمات وجیزة کتبتها تبییناً لبعض معانی الدعاء الجلیل القدر
انجام: فهذه قلیل من کثیر ما شحن به هذا الدعاء الجلیل و قطرة من بحار ما انطوی علیه هذا الذکر النبیل
[دنا ۶۷۸/۶]

۱. اصفهان؛ علامه فانی (ضیاء الدین)؛ شماره نسخه:۲۹/۲
خط: نسخ، کا: محمد بن محمد رفیع الموتی شورستانی، تا: قرن ۱۳؛ ۷گ (۷۲پ-۷۸پ) [سه کتابخانه اصفهان: ف: ۱۰۹]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۱۰۸/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن رحیم تبریزی، تا: ۱۳۰۲ق، جا: کرمان؛

جلد: تیماج قرمز، ۱۱گ (۱۰۴پ-۱۱۴ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۸ - ۲۶۳]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۲۰۶/۷

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه مشایخ - کرمان الف ۷؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۷ص (۵۸-۷۴) [عکسی ف: ۶ - ۲۵۸]

● شرح دعاء «اللهم انی توسلت الیک بملائکتک» /

شرح دعا / عربی

š.-u do‘ā’-i «allāhumm-a innī tawassalt-u ilayk-a bi malā’ikatik»

این دعاکه از ساخته‌های دعانویسان مجهول می‌باشد و برای دفع دشمن ساخته شده در پنج باب شرح شده و چگونگی خواندن این دعا و بهره‌برداری از آن را در این باب‌ها بیان می‌کنند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۵۸۸/۲

آغاز: اللهم انی اتوسل الیك بملائکتك و بحملة عرشك و بانبیائك ... فصل فی شرح الدعوة المتقدمة؛ **انجام:** و صونها بجهدك عن غیر اهلها من السفهاء و الفساق و الظلام و لاتاکل ذی روح فی مدة المعلومة

خط: نستعلیق، کا: علی اکبر بن محمد تقی بن محمد جعفر کرمانشاهی، تا: ۱۲۹۷ق؛ جلد: مقوایی، ۷گ (۴۱پ-۴۷ر)، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۱۷ - ۱۶۳]

● شرح دعاء اللهم نور ظاهری بطاعتک / شرح دعا / عربی

š.-u do‘ā’-i allāhumm-a nawwir ẓāhirī bi ṭā‘atik

مجذوبعلی شاه، محمد جعفر بن صفر، ۱۱۷۵ - ۱۲۳۸ قمری

majzūb-‘alī-šāh, mohammad ja‘far ebn-e safar (1762 - 1823)

شرحی است کوتاه و عرفانی بر دعای منسوب به حضرت امیر (ع): «اللهم نور ظاهری بطاعتك و باطنی بمحبتك و قلبی بمعرفتك و روحی بمشاهدتك و سری باستقلال اتصال حضرتك یا ذوالجلال و الاکرام». رساله مورد گفتگوی ما شرح این چند جمله است از نظر عرفانی. شارح نام خود را در دیباچه نوشته و پیش از آغاز شرح پنج مقدمه یاد کرده است. شرح عربی است لیکن شعرهای عارفانه فارسی بسیار آورده است.

آغاز: بسمله،نحمدك یا من جل عن مطارح اضواء الفکر جلاله ... و بعد فیقول ... محمد جعفر بن صفر خان الهمدانی این هذه نبذة من المعارف و الاسرار

انجام: مع التقصیر فیها الحمد لله اولا و آخرا ... ابدالآبدین

چاپ: طهران، سنگی، بدون تاریخ، جیبی، ۳۵ص (صص۱۰۵-۱۶۰)

[دنا ۶۷۸/۶ (۹ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۵۴۷/۷]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۴۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد سبزواری، تا: ۴ شعبان ۱۲۱۱ق، جا: کبودرآهنگ؛ از روی نسخه مؤلف؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۲گ (۱ر-۱۲ر)، اندازه: ۱۰×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۳۰۸]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۶۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** منبع جل الحسنات و ما حی السیات بمنه وجوده و کرمه ...

خط: نسخ متوسط، کا: محمد تقی بن محمد خوئی، تا: ۱۵ رجب ۱۲۵۴ق، جا: شیراز، در حضور برخی اخوان (منهم مولانا حاج محمد علی سیاح)؛ کاغذ: آبی فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۲۴گ، ۱۸ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۱ - ۱۳۶]

۳. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۲۸۱/۳

آغاز و انجام: برابر

کا: یوسف گرگانی بن میرزا محمد علی، تا: ۱۲۶۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یشمی، ۴۲ص (۲۲۶-۲۶۷)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲ - ۲۷]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۴/۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۲ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی، ۱۲۱ص (۱۶۷-۲۸۷)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [سنا: ف: ۱- ۱۴۳]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۳۰۶/۲

خط: نسخ، کا: آقا بابا ملا محمد مهدی شهمیرزادی، تا: ۱۲۸۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۵)، قطع: ربعی [ف: ۱۷ - ۱۰۳]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۲۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لا ینتمی شجرة الطاعات الا من کانت ... و ماحی السیئات بمنه و کرمه بمحمد و آله الطاهرین

خط: شکسته نستعلیق، کا: غلامحسین یزدی، تا: ۱۲۸۳ق؛ تملك: کتابخانه مجدالدین؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶ص، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۳۲ - ۱۵۴]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۳۲

با شعرهای فارسی؛ خط: نستعلیق، کا: مصطفی قلی، تا: ۲۷ جمادی الاول ۱۲۹۷ق، برای آقا نجف قلی بیك؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۷۶ص، ۹ سطر (۴×۹/۵)، اندازه: ۸/۵×۱۶سم [ف: ۱۶ - ۶۱۲]

۸. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۲۸/۲ ـ د

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۸گ (۶۰پ-۸۷پ) [ف: ۱ - ۳۲۷]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۹۴۱/۲

انجام: ثم قال له اقبل فأقبل الحدیث و الفرق بین ...

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد باقر، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛

مجدول؛ جلد: تیماج سبز، ۷گ (۱۵۳پ-۱۵۹پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱۳ - ۱۳۹]

● **شرح دعاء ام الصبیان** / شرح دعا / عربی
š.-u do‘ā’-i umm-uṣ ṣibyān
شرح دعاء ام الصبیان مشهور به ابی دجانه انصاری.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۳۹۲/۲
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۷ص (۱۶-۲۲)، ۱۰ و ۱۳ و ۱۹ سطر، اندازه: ۷×۱۵سم [ف: ۴۵ - ۲۰۸]

● **شرح دعاء باد سرخ** / شرح دعا / فارسی
š.e do‘ā’-e bād-e sorx

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۴۹/۲
نسخه اصل: پاریس S. P. 1356. به روایت وهب بن منبه از مقاتل بن سلیمان از کعب الاحبار؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۷۷ق؛ ۱گ (۱۱۶پ)، ۱۷ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۵۴۲]

● **شرح دعاء «بزرگوار»** / شرح دعا / فارسی و عربی
š.e do‘ā’-e «bozorgvār»

قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۲/۷۸/۲-۵۷۷۹
شأن نزول است به فارسی و خود دعاء به عربی؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۵ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۲۱۱]

← شرح دعای تمخیشا ← تسخیرات

● **شرح دعاء الجلجلوتیة** / علوم غریبه / عربی
š.-u do‘ā’-il-jaljalūtīyya

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۵۲۳
آغاز: بسمله. برات ببسم الله روحی به اهتدت الی کشف اسراری بباطنه انطوت هذا البیت؛ **انجام:** و القرحه و العدم المزمن بری باذن الله تعالی و هذا الخاتم کماتری قد تم.
خط: نسخ، کا: الپنکی کندی ف احمد بن خضرپ، تا: ۱۳۲۷ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۱۴۸ [رایانه]

← شرح دعای جوشن صغیر ← حرز سلیمانی

● **شرح دعاء الجوشن الصغیر** / شرح دعا / عربی
š.-u do‘ā’-il jawšan-iṣ ṣaġīr

سمنانی، محمد تقی بن محمد مقیم، ق۱۲ قمری
semnānī, mohammad taqī ebn-e mohammad moqīm (-18c)
شرحی است بر دعای جوشن صغیر که ابن طاوس در مهج الدعوات نقل کرده، و بیشتر در آن به جهات لغوی پرداخته است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۳۱۵
آغاز: الحمد لله الذی جعل الادعیة دروعاً واقیة للعباد حفظاً من الشرور و حثنا علی المواظبة بها نجاة من سخط یوم التناد؛ **انجام:** ... قالو حسبنا الله و نعم الوکیل مذکور فی الکتب فلیطالع ثمة.
خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح، با خط خوردگی و اصلاحات؛ تملک: فتحعلی زند در دهه اول جمادی الثانی ۱۲۶۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۲×۱۹/۵سم [ف: ۴۳ - ۱۶]

● **شرح دعاء الجوشن الصغیر** / شرح دعا / عربی
š.-u do‘ā’-il-jawšan-iṣ-ṣaġīr

ابوطالب بن رجب
abo-tāleb ebn-e rajab

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۶۷/۱۱
آغاز: یقول الفقیر الی الله تعلی ... وجدت دعاء الجوشن و خیره و فضله وفی کتاب من کتب جدی السعید تقی الدین الحسن بن داود
بی‌کا، بی‌تا؛ جا: نجف اشرف؛ جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۹×۲۰سم [ف: ۱ - ۲۴۶]

● **شرح دعاء الجوشن الصغیر** / شرح دعا / عربی
š.-u do‘ā’-il-jawšan-iṣ-ṣaġīr

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۱۳۱
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳ - ۳۶۸]

● **شرح دعاء الجوشن الصغیر** / شرح دعا / فارسی
š.-e do‘ā’-el jawšan-es saqīr

غیر همانند:
۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۰۸/۲
آغاز: آنچه ابوطالب بن رجب نقل نموده، این است که، یافتم دعای جوشن و فضل آن را در کتابی از کتابهای جد خودم حسن بن داود، که آن کتاب مشتمل بود بر «مهج الدعوات» و غیر آن؛ **انجام:** آمین یا رب العالمین.
گزارش دعای جوشن صغیر است با این سرآغاز: «الهی کم من

عدو انتضی علی سیف عدا و انه ...»، دو دعای «الجوشن صغیر» و «الجوشن کبیر» منسوب به حضرت امام موسی بن جعفر (ع) هستند؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۱-قرن ۱۲؛ ۴۷گ(۱۸۴پ-۲۳۰) [ف: ۳ - ۱۹۱]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۱۷/۴

آغاز: روایتیست از امام موسی کاظم که روایت نموده از پدر خود از جد خود از امام حسین علیه السلام که آن حضرت فرمود که بمن گفت؛ **انجام:** و اجعلنی لنعمائک من الذاکرین و لالائک من الشاکرین و ارحمنی برحمتک یا ارحم الراحمین

در ذکر فضائل دعای جوشن صغیر است ولی شرحی برای متن دعا در نظر گرفته نشده است، دعای جوشن صغیر از ادعیه ماثوره و دارای اسناد غیر قابل تردید است و بخش قابل توجه آن به لسان مبارک حضرت امام زین العابدین در صحیفه کامله سجادیه است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۴گ (۶۴-۶۷)، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۲۸ - ۴۹۸]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۵۸۰/۵

انجام: پس پناه دادی مرا از یأس او به توانایی خود.

خط:نستعلیق تحریری،بی‌کا،تا:ربیع الثانی۱۲۴۴ق؛ افتادگی: انجام؛ واقف: شیخ محمد جواد علمیه (اهدایی)؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۶گ(۵۶-۶۱)، اندازه: ۷×۱۵/۵سم [ف: ۴ - ۱۳۵۱]

● شرح دعاء جوشن کبیر / دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e jovšan-e kabīr

مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۰۳۷-۱۱۱۰ قمری

majlesī, mohammad bāqer ebn-e mohammad taqī (1628 - 1699)

اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۷۹/۱۶

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: ۲۷ رمضان ۱۲۷۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۱۵۴پ-۱۵۷ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲ - ۲۸]

● شرح دعاء الجوشن الکبیر = شرح الاسماء الحسنی / شرح دعا / عربی

š.-u do‘ā’-il-jawšan-il-kabīr = š.-ul-asmā’-il-ḥusnā

سبزواری، هادی بن مهدی، ۱۲۱۲ - ۱۲۸۹ قمری

sabzevārī, hādī ebn-e mahdī (1798 - 1872)

تاریخ تألیف: ۸ رجب ۱۲۶۰ق

کتاب شرحی است محققانه بر دعای جلیل القدرجوشن کبیر.

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی افضل المصلین و اشرف الداعین و آله الذین هم اهل الذکر اجمعین و بعد فیقول المفتاق الی رحمة الباری و الهادی بن المهدی السبزواری ...

انجام: فاجعل خاتمة کتاب وجودنا الخیر و السلام ... و المجمل المفضل المنعام و صلی علی محمد و آله الذین لفسطاط الوجود قوام و لکتاب الکون بدو و ختام

چاپ: مشار عربی، ص۵۴۰؛ تهران، سنگی، ۱۲۸۳ق، وزیری بزرگ، ۲۸۸ص؛ به تصحیح نجفقلی حبیبی، تهران ۱۳۸۵ش

[الذریعة ۱۳/ ۹۰ و ۲۴۸؛ دنا ۶/ ۶۷۹ (۱۷ نسخه)]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۹۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۲۲۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۲×۲۱/۸سم [ف: ۱ - ۲۸۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۷۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی، تا: سه‌شنبه ۱ شعبان ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۵-۳۳۳]

۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۸۰

خط: نسخ، کا: سیدحسین بن سیدعلی حسینی، تا: ۱۲۶۱ق، به خواهش حاجی عبدالوهاب؛ جلد: میشن سبز، ۱۶۰گ، ۲۳ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۱۶۶]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۲۹۶

بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۵×۲۶سم [رایانه]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۱۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالوهاب بن عبدالجواد مشهور به صفی الدین، تا: ۶ صفر ۱۲۶۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۰گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۵ - ۲۷۸]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۵۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمدرضا، تا: ۱۴ جمادی الاول ۱۲۶۷ق؛ جلد: میشین مشکی، ۱۶۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۵ - ۳۱۱]

۷. سبزوار؛ صد و بیست و پنج نسخه؛ شماره نسخه:۲۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: محمد ایوبی، تا: ۱۲۶۷ق؛ مصحح با رمز «ص» و «۱۲»، محشی برخی از آنها نام «محمد اسماعیل»؛ مهر: «العبد المذنب محمد اسماعیل» (بیضی)؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن تریاکی، ۱۶۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۷۰]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۳۸۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تاریخ وقف: دوازدهم رجب ۱۲۷۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۹ - ۱۸۳]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۷۷۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** سبحانک یا لا اله الا انت الغوث الغوث خلصنا من النار یا رب اللهم احفظنا العثره و الذلل و سددنا للصواب فی العلم و العمل اللهم کما وفقتنا للاختتام.
خط: نستعلیق و شکسته، کا: غلام علی مازندرانی، تا: ۲۱ صفر ۱۲۷۳ق؛ واقف: علی زرین قلم، دی ۱۳۵۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج ماشی، ۱۲۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۱۵ - ۳۰۰]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۴۹۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد سبزواری (فرزند شارح)، تا: ۱۲۷۴ق؛ مصحح؛ مهر: «عبده محمد مهدی الحسینی»؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۸۵ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۵۰ - ۲۳۰]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۲۷۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** سبحانک یا لا اله الا انت الغوث الغوث خلصنا من النار یا رب اللهم احفظنا العثره و الذلل و سددنا للصواب فی العلم و العمل اللهم کما وفقتنا للاختتام.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۳ جمادی الثانی ۱۲۷۵ق؛ واقف: حاج احمد آقا فاضل، اسفند ۱۳۶۵؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج خرمایی، ۲۱۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۵ - ۳۰۱]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۹۸۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** سبحانک یا لا اله الا انت الغوث الغوث خلصنا من النار یا رب اللهم احفظنا العثره و الذلل و سددنا للصواب فی العلم و العمل اللهم کما وفقتنا للاختتام.
خط: نسخ، کا: ابراهیم طهرانی از شاگردان شارح، تا: ذیحجه ۱۲۷۵ق؛ محشی از مؤلف و کاتب؛ واقف: فاضلخان؛ کاغذ: حنایی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۹×۲۳سم [ف: ۱۵ - ۳۰۲]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۷۴۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد محسن ملقب به فیض بن ملا عباس کوه سرخی،تا:یک‌شنبه شعبان ۱۲۷۶ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی آبی، ۲۰۴گ (۱-۲۰۴)، ۱۷سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۳۴ - ۷۲۳]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۰۳۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و قال صلوات الله علیه هو فی الاشیاء علی غیر الممازجة خارج منها ...
خط: نستعلیق، کا: ابوالحسن بن محمد نقی نهاوندی، تا: ۱۲۸۶ق؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۵۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۱۱]

۱۵. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:ف۲۵۱/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** کیف یشا و هو دائم الفضل قدیم الاعطا
خط: نسخ و شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ ۱۲۹گ، ۱۹ سطر، ابعاد متن: ۹/۵×۱۵/۵، اندازه: ۱۲/۵×۱۶/۵سم[ف:۱-۲۳۲]

۱۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۰۶۰/۱
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳ - ۳۶۰]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۰۲۹
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۱۸. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۰۲۱/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الوجود خمس مراتب، ذاتی و حسی و خیالی و عقلی و شبهی و لأجل الغفلة ...
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۳گ (۸۴پ-۱۳۶پ)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [مؤید: ۳ - ۳۴]

● شرح دعاء الجوشن الکبیر / دعا / عربی و فارسی
š.-u do‘ā’-il-jawšan-il-kabīr

حسینی، موسی بن فضل الله، ق۱۳ قمری
hoseynī, mūsā ebn-e fazl-o-llāh (- 19c)

شرحی است عرفانی و بر فرازهایی از دعای جوشن کبیر که شامل هزار نام از نام‌های الهی میباشد. بیشتر آن از شرح استادش حاج ملا هادی سبزورای (- ۱۲۸۹ق) برداشت شده است.
[مرآة الشرق ۱۳۳۷/۲؛ اعیان الشیعة ۱۹۳/۱۰؛ موسوعة طبقات الفقهاء ۸۶۱/۱۴؛ شرح دعاء الجوشن الکبیر ملا هادی سبزواری]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۱۸/۶
آغاز: هذه مقامات عرفانیة و مسالک ربانیة جمعها العبد ... الاول قد اشتهر فی الألسنة ان العلة حد تام [للمعلول]؛ **انجام:** بالنور الذی هو نور لنفسه غیر محتجب بالماهیة و المادة و لواحقها و هو بسیط الحقیقة ...
خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: اواخر قرن ۱۳، جا: کرمان؛ افتادگی: انجام؛ شارح در برگ ۲۶۹پ نسخه، چنین نوشته: «در منزل متمتع بها مسماة فاطمه در کرمان نوشته شد»، با قلم خوردگی، مصحح؛ مهر: «اهدایی سید کاظم کمالی الحسینی همدانی» (بیضی)؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، ۲۱گ (۲۵۸-۲۷۸)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۴۰ - ۵۵۶]

● شرح دعاء الجوشن الکبیر / شرح دعا / عربی
š.-u do‘ā’-il-jawšan-il-kabīr

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۲۲۲/۳
آغاز: بسمله. شرح دعاء الجوشن، و هو الف اسم و اسم. قال الامام علی بن ابی طالب (ع) لولده الحسین انی اعلمک سرا من اسرار النبوة؛ **انجام:** و کان عبدالله جلیل القدر و کل الله به ملکین یحفظانه، و هو فی امان الله طول حیاته و بعد مماته. فقال..
خط: نستعلیق بی نقطه، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ در متن و هامش؛ کاغذ: سپاهانی، ۲گ (۱۷۵-۱۷۶پ)، ۱۶ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه:

۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۶ - ۵۵]

● **شرح دعاء چهارده اسم مبارک** / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e čahārdah esm-e mobārak

مازندرانی، محمود بن محمد علی، ق۱۳ قمری

māzandarānī, mahmūd ebn-e mohammad ‘alī (- 19c)

این رساله به خط همان محمود مازندرانی و ظاهرا تألیف اوست. پس از بیان خواص و فهرست اسماء دو فصل دارد.

تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۸۷۱/۴

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین اما بعد این که شرح دعای چهارده اسم مبارک ... و هر نامی خاصیتی دارد اسم اعظم باری تعالی است و شرح بسیار دارد نهایت مختصر نمودم؛ **انجام:** سود بسیار حاصل شود و از نقصان و زیان ایمن و سالم ماند

کاتب: محمود بن محمد علی مازندرانی، تا: ۱۲۹۴ق، جا: حاجی ترخان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوای سفید، ۳گ (۴۵-۴۷)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [نشریه: ۱۳ - ۲۶۷]

● **شرح دعاء چهل اسم** / دعا / ترکی

š.-e do‘ā’-e čehel esm

بنا به دعوی مؤلف، چهل اسم از سخنان حضرت ادریس نبی و شیخ شهاب الدین مقتول استخراج و در این رساله شرح شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۴۹۵/۵

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... أما بعد بو شرح چهل اسمک شرحدور و ادریس نبی علیه السلام؛ **انجام:** شرحی چو قدور أما بونده مختصر اولدی و الله أعلم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: شرقی، ۲۴گ (۶۵-۸۸)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹/۵سم [ف: ۳۶ - ۴۸۷]

● **شرح دعاء چهل اسم و خواص آنها** / علوم غریبه / فارسی

š.-e do‘ā’-e čehel esm va xavass-e ānhā

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۴۱۰/۱

آغاز: از شیخ شهاب الدین مقتول منقول است. روایت است از امیر المؤمنین علی علیه السلام که چون خواجه کائنات و خلاصه موجودات؛ **انجام:** علی محمد وآله اجمعین الطیبین الطاهرین المعصومین برحمتک یا ارحم الراحمین

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۱۷ محرم ۱۰۶۶ق؛ ۱۷گ (۲پ-۱۸پ) [ف: ۹ - ۳۷۱]

● **شرح دعاء حاجت** / شرح دعا / عربی

š.-e do‘ā’-e hājat

رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ - ۱۲۵۹ قمری

raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)

این شرح در پاسخ یکی از دانشمندان انجام گرفته است.

اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۱۴۵/۳

کا: محمد ابراهیم ابن علی انجدانی از محال عراق، تا: ۲۶ جمادی الاول؛کاتب در حاشیه صفحه پایانی افزوده: «این نسخه را از روی خط شریف علامه به تاریخ۲۶ جمادی الاول سال مذکور استنساخ نموده؛ ۱۳گ (۱۸۹ر-۲۰۱ر)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۸۹]

← شرح دعای حزب البحر ← هوامع

● **شرح دعاء حزب البحر** / شرح دعا / عربی، فارسی

š.-e do‘ā’-e hezb-ol-bahr

غیر همانند:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۳۱۱/۳

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۲گ (۴۵ر-۶۶ر)، ۱۴ سطر (۵×۱۴)، قطع: بغلی [ف: ۱۷ - ۱۰۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۵۹/۳۳

آغاز: نقل است از حضرت سلطان الاولیاء ... خواجه بهاءالدین یزدی قدس سره فرموده که بما رسیده از استاد صحیح از مشایخ طریقت که حزب البحر؛ **انجام:** یا حلیما لایعجل یا جواداً لایبخل اقض حاجاتی و مراداتی بحق محمد و آله اجمعین.

شرح دعاء حزب البحر و طریق آن منقول از سید حسن شاذلی و این شرح بجز شرحی است که در ش ۳ همین دفتر (شماره ۲۸۵۹/۳ کتابخانه مجلس) معرفی گردیده است در پایان شرح این دعا طریق خواندن دعاء چهارشنبه سوری نقل شده و نیز دعایی برای اختتام دعاء حزب البحر به دو طریق یاد شده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید و زرد، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۸ص(۱۱-۱۱۸)، اندازه: ۸×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۲۰۰]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۲۵۷/۳

آغاز: حمدله. صلاة. بدانکه شیخ کامل عارف و امام عالم عامل سید (ابو) حسن شاذلی ق. س. فرموده است که دعی حزب البحر در مقاصد دینی و دنیوی اثری تمام دارد

به روایت شیخ ابوالحسن شاذلی (د ۶۵۶ق) دعاهایی است عرفانی به نام‌های حزب البحر، حزب البر و حزب الکبیر به عربی از وی چاپ شده است. گزارش و آداب بجا آوردن آن است به فارسی؛ خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: ۲۷ جمادی الثانی ۱۲۸۳ق؛ ۱۳گ (۱۵۰ر-۱۶۲پ) [ف: ۳ - ۱۹۲]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۵۹/۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی محمد و آله الطاهرین بدانکه حزب البحر سید حسن شاذلی قدس سره در

جمیع مهمات دینی و دینوی مجربست و مشایخ طریقت و پیران حقیقت فرموده‌اند که در هر مهمی عددی معین و شرحی مبین دارد و این معنی از اسرار خفیه است؛ **انجام:** یا لطیف الصنع یا حلیماً لایعجل یا جواداً لایبخل اقض حاجاتی و مراداتی و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین.

این دعاء منسوب به سید حسن شاذلی. مشایخ اجازه قرائت این دعا بر طبق نوشته شارح چنین است: مشایخ سلسله مولا سعدالدین و ایشان از شیخ سعدالدین محمد رواسی اجازه این حرزاز حضرت حاجی ابراهیم و او از حضرت شیخ شرف الدین جوینی و او از شیخ مجدالشیخ مجدالدین فیروز آبادی و او سید یاقوت حبشی و او از سید حسن شاذلی؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید و زرد، جلد: تیماج مشکی، ۱۵ص (۱۲–۲۶)، اندازه: ۸×۱۸سم [ف: ۱۰ – ۱۵۵]

● **شرح دعاء حضرت آدم (ع)** / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e hazrat-e ādam

شرح سبب صدور و خواص دعایی است منسوب به حضرت آدم که بدین‌گونه آغاز می‌گردد: «لا اله الا الله العزیز الغفار لا اله الا الله الجلیل الجبار ...»

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۰۲۹/۴

آغاز: (بسمله) شرح دعای حضرت آدم در کوه سر اندیب این دعا را بخواند از کلمات خلاص شد این دعا را روایت سلمان فارسی که رسول (ص) بجنگ قلعه سلاسل رفت؛ **انجام:** فانصرنا علی القوم الکافرین برحمتك ارحم الراحمین

خط:شکسته نستعلیق،بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۴ص (۱۱۹–۱۲۲)، اندازه: ۱۶/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۰–۴۷۸]

● **شرح دعاء خضر و الیاس** / دعا / ترکی

š.-e do‘ā’-e xezr va elyās

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۹۷۵/۶

خط: نسخ خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ بسیار نفیس؛ قطع: رحلی [میراث شهاب: س۹ش۲ – ۴۱]

← شرح دعای رجب ← شرح «اللهم انی اسألك بمعانی جمیع ما یدعوك»

● **شرح دعاء رجب** / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e rajab

همدانی شیخی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۳۹ – ۱۳۱۹ قمری

hamadānī šayxī, mohammad bāqer ebn-e mohammad ja‘far (1824 - 1902)

تاریخ تألیف: دوشنبه ۷ ربیع ۱۲۹۶ق

شرحی است عرفانی بر دعای ماه رجب که از توقیعات وارده از ناحیه مقدسه است. مؤلف ابتداء فقره‌ای از دعا را نقل نموده و سپس به شرح آن می‌پردازد.

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۴۳/۵–۶/۱۳۳

آغاز: بسمله حمدله و صلاة ... و بعد چنین گوید بنده قاصر محمدباقر بن محمد جعفر ... که بعضی از برادران ایمانی خواهش نمودند که به زبان فارسی ... اللهم انی اسئلك بمعانی جمیع ما یدعوك ... بدانکه الفاظ و کلمات قطع نظر؛ **انجام:** و می‌رسد به آنکه باید برسد فرموده و ما بعده من الایام و الاعوام یا ذاالجلال و الاکرام تمام شد ... و لعنة الله علی اعدائهم تمت حامداً مصلیاً مستغراً

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ – ۲۵۶۷]

۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۲۴۱/۵

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ صادره از ناحیه مقدسه حضرت حجت؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: – ۱۴۰۶]

● **شرح دعاء الرجب** / شرح دعا / عربی

š.-u du‘ā’-ir-rajab

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۸۰/۲

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی هدانی للاسلام و اکرمنی بالایمان ... اما بعد فیقول العبد المسکین الوحید من غیر معین ... ماحدانی الی الشرح و البیان دعاء صدر من صاحب الزمان ... و هو المرجب الذی دعی به فی کل یوم من شهر رجب؛ **انجام:** فان مقتضی الاکرام الاتمام.

خط: نستعلیق، کا: محمد باقر، تا: جمعه ۱۹ رمضان ۱۳۰۲ق؛ در ذیحجه ۱۳۱۰ مقابله شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۵۵گ (۴۱پ–۹۵ر)،۱۹سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۲ – ۲۵۹۷]

● **شرح دعاء رجبیه** / شرح دعا / عربی

š.-u do‘ā’-i rajabyya

موسوی اصفهانی، عبدالحمید بن محمد حسین، ق۱۳ قمری

mūsavī esfahānī, ‘abd-ol-hamīd ebn-e mohammad hoseyn (- 19c)

تاریخ تألیف: جمعه ۱۶ جمادی الاول ۱۲۹۶ق

شرحی است مختصر و مفید بر دعای مأثوره پس از تعقیبات نماز در روزهای ماه مبارک رجب: «یا من ارجوه لکل خیر ...» که شارح به درخواست دوستان خود نگاشته است. مؤلف در این

کتاب به دیگر آثارش نیز اشاره می‌کند از جمله کتاب الکفایة فی شرح المرضیه که منظومه نحویه است و رساله در الف و لام، و همچنین به کتاب «اجابة المضطرین» سید جعفر دارابی (-۱۲۶۷ق) اشاره می کند.

آغاز: بسمله یا من خلقنی و یهدین و ارجوه ان یطعمنی و یسقین ... اما بعد لما سئلنی جمع من الاحباء و الصدیقین و جمع من الاخلاء المشفقین ان اشرح ...

انجام: من العذاب الدنیا و الآخرة کما هو المطلوب و قد فرغت من هذه الترجمة للدعاء المعلومة الموسومة الشریفة مع انی کنت فی غایة الکلالة و الملالة و العسرة الشدیده لقلة المؤنة بتوفیق ... تمت الکتاب مسمی بشرح الدعاء الرجب ...

[دنا ۶/۶۸۰؛ اقبال الاعمال ۲۱۱/۳؛ بحار الانوار ۳۶۰/۹۲]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۳۴۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** مع اشتغالی فی اکثر اللیالی بالقیام و فی اغلب الایام بالصیام و علی الله التوکل و به الاعتصام

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۶ جمادی الاول ۱۲۹۶ق؛ مهر: «عبده الراجی محمد علی بن عبدالجواد» (بیضی)، کتابخانه مجد الدین؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۶گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۴۳ - ۳۶]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۴۳۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی صیقلی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۱گ (۱-۴۱)، ۱۱ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴ - ۲۰۱۳]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۸۲-۲/۱۰۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۷ شوال ۱۳۰۱ق؛ مصحح، در برگ اول نوشته‌ای در ۲۱ سطر در اعتراض و انتقاد به این رساله و مؤلف آن و شغل او را مکتب‌داری در اصفهان معرفی کرده و بی‌سوادش می‌خواند؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۶۷]

● شرح دعاء رجبیه / شرح دعا / عربی

š.-u do‘ā’-i rajabyya

کرمانی، محمد بن محمد کریم، ۱۲۶۳ - ۱۳۲۴ قمری

kermānī, mohammad ebn-e mohammad karīm (1847 - 1906)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۴۲۱

خط: نسخ، کا: محمود بن غلام علی اصفهانی، بی‌تا؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۲۳۵گ، ۱۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳ - ۹۵۵]

● شرح دعاء سباسب و خواص آن / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e sabāseb va xavass-e ān

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۴۲۲/۵

آغاز: بدان که دعوت سباسب درمیان خواص و عوام اعتباری عظیم دارد؛ **انجام:** و خواندن ۷ د دعوت هفت مرتبه یفعل کذا.

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳گ (۱۱۶ر-۱۱۸ر)، اندازه: ۲۰×۳۴سم [ف: ۹ - ۳۸۳]

● شرح دعاء سجاد / شرح دعا

š.-e do‘ā’-e sajjād

هروی، محمد تقی بن حسینعلی، ۱۲۱۷ - ۱۲۹۹ قمری

heravī, mohammad taqī ebn-e hoseyn-‘alī (1803- 1882)

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۶/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۷ق؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱ - ۹۲۹]

← شرح دعاء سحر ← شرح دعاء سحر

● شرح دعاء السحر / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-es-sahar

قزوینی، ابوتراب بن حسین، - ۱۲۶۰ قمری

qazvīnī, abū-torāb ebn-e hoseyn (- 1844)

شرح دعاء «بهاء». این شرح دارای ۶ «اشاره»است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳/۶ خوئی

آغاز: الحمدلله رب العالمین و سلام علی عباده الادلاء علیه.؛ **انجام:** آن نور بحال خود بود تا اینکه بحضرت عظمی رسیدیم

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج یشمی، ۱۰ص (۲۶۰-۲۶۹)، ۱۴+۱۷ سطر، اندازه: ۵×۲۰سم [ف: ۷ - ۱۵۶]

● شرح دعاء السحر / شرح دعا / عربی

š.-u do‘ā’-is-saḥar

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵ - ۱۲۸۸ قمری

kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810 - 1871)

به درخواست: نواب حمزه میرزا حشمت الدوله

تاریخ تألیف: ۲۹ جمادی الاول ۱۲۷۴ق

شرحی است فلسفی بر دعای سحر ماه مبارک رمضان: «اللهم انی اسئلک من بهائک». مؤلف ابتدا فرازی از دعا را آورده و از حیث لغت و معنی بررسی و شرح می‌کند. دارای «مقدمه»ای در چهار «مقصد»: ۱. بیان بعض ما یشترک فیها الفصول من الالفاظ التی لابد من شرحها؛ ۲. بیان الاسم و الصفة و المسمی و

الموصوف؛ ۳. ... ان جمیع ماسوی الله عزوجل اسماوه و صفاته فاقول هنا ان یدور علی اقطاب ثلثة؛ ۴. اعلم ان لکل موجود مخلوق من مبدئه الی منتهاه خمس مقامات. بعد هر فقره از دعا را در یک فصل مجموعاً ۲۱ «فصل» و در پایان دارای «خاتمه»ای است.

آغاز: حمدله. صلاة. و بعد، یقول العبد الاثیم کریم بن ابراهیم، انه قد القی الی کتاب کریم و خطاب عظیم من کافی الکفاة ...

انجام: و یلزم قضاء حقوق جمیع السائلین و کان فیما ذکرنا کفایة و بلاغ راتب ان اختم الکتاب هنا، فکان الفراغ منه عصر یوم السبت (۲۹ جمادی الاول ۱۲۷۴ق)

چاپ: کرمان، ۱۳۵۱ق

[دنا ۶۸۰/۶ (۱۴ نسخه)]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۲۰۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۷۴ق؛ واقف: سید حسین مجتهد یزدی (بن سید جعفر بتوسط محمد بن حسن شریف کرمانی)، ۱۴ ذیقعده ۱۳۳۶؛ کاغذ: فستقی فرنگی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۲۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۴سم [ف: ۱۵ – ۳۰۴]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۵۶۵۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** سنة اربع و سبعین بعد المآتین و الف حامداً مصلیا مستغفراً.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۲۵ شوال ۱۲۷۴ق؛ کاغذ: فرنگی، ۱۲۳گ، ۱۶ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۵ – ۴۵]

۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۰۳۶۵/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد کدکنی، تا: ۲۷ شوال ۱۲۷۵ق؛ مصحح، مقابله شده؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲ – ۴۳۳]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۳۷۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوب و ریز، کا: عبدالله بن محمد رضا اصفهانی، تا: دوشنبه ۷ شوال ۱۲۷۸ق، جا: کربلا؛ واقف: نائینی، ۱۱۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۶ – ۲۵۲]

۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۸۹۶/۲

آغاز: حمد له. و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین و رهطه المخلصین؛ **انجام:** وطغیان الضالین و لعب الجاهلین بالدین المبین.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۹۵ق؛ اهدایی: ورثه محمد خان عسکری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با تیماج تریاکی، ۱۳۰ص (۹۷–۲۲۶)، ۱۷ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲ – ۷۴۱]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۵۰۶ و ۱۸۴۴ عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲ – ۱۲۵] و [عکسی ف: ۵ – ۳۱۰]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۲۶۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی سفید و آبی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۸۱گ، اندازه: ۱۱/۲×۱۷/۴سم [ف: ۱ – ۲۹۳]

۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۱۷۲گ، ۱۲ سطر (۵/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۳ – ۱۹۱]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۰۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ با یادداشت شب دوشنبه ۱ ربیع الاول ۱۲۷۷ در بالای تخت تهران؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۵۶گ، ۱۸ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۶ – ۲۶۰]

۱۰. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۴۷۲/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن میرزا محمد سلماسی، تا: سلخ شوال ۱۳۰۲ق؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵× ۲۲سم [ف: – ۲۴۴]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۱۵۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد تقی بن محمد رضا شیرازی، تا: ۱۳۰۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۵ص (۱–۱۸۵)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۴۷/۲ – ۴۳]

۱۲. گلپایگان؛ امام جمعه، محمد حسن؛ شماره نسخه:۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:شنبه۱۹رمضان۱۳۱۱ق؛جلد:مقوایی،۱۲۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: – ۱۶۳]

۱۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۵۷۴/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اما الباطن منها فان الاخذ البهاء مقامه صلی الله علیه و آله الذی هو مقام الرحمانیة الممهیمنة علی ارکان عرش الولایة فمقام الجمال هنامقام الرکن المقدم الایمن

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۹۳]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۹۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳۵ – ۲۷۸]

● **شرح دعاء السحر** / شرح دعا / عربی

š.-u do‘ā’-is-saḥar

خلخالی، محمد قاسم، ق۱۴ قمری

xalxālī, mohammad qāsem (- 20c)

تاریخ تألیف: از رمضان ۱۳۱۸ق تا ۱۷ شوال ۱۳۲۳ق؛ محل تألیف: تهران
شرح مفصل مزجی بر دعای سحر «اللهم انی اسألک من بهائک بأبهاه» با مباحث فلسفی و عرفانی و نقل احادیث و کلمات بزرگان حکمای اشراقیین و مشائین و عرفاء.
آغاز: بسم الله خیر الابتداء و الحمد لله جامع الاسماء الحسنی. - کنت برهة من الزمان کلما قرأت فی لیالی شهر رمضان ...

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۴۲۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** الامن یعصمه الرحمن من هفوات الشیطان، فقد فرغ بحمد الله تعالی من تسویده و تألیفه ...
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۷۹گ، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۱]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۹۰
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۹۰]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۶۵۷
کاتب = مؤلف، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح دعاء السحر** / عرفان و تصوف، شرح دعا / عربی
š.-u do‘ā’-is-saḥar

رفیعی قزوینی، ابوالحسن بن ابراهیم (خلیل)، ۱۲۶۸ - ۱۳۵۳ شمسی
rafī‘ī-ye qazvīnī, ab-ol-hasan ebn-e ebrāhīm (xalīl) (1889 - 1974)

تاریخ تألیف: سه‌شنبه ۲ شعبان ۱۳۷۰ق؛ محل تألیف: تهران
شرح فلسفی متوسطی است بر دعای سحر «اللهم انی اسألک من بهائک بأبهاه» که مؤلف آن را در طهران منزل حاج مهدی یزدی قزوینی نگاشته است.
آغاز: الحمدلله الذی جعل الدعاء وسیلة الی رقاء العبد و سعادته لفلاحه و اکرامه و وعداً لاجابته و بشراً بالاستجابة
انجام: و ان یحشرنا فی زمرة عباده المخلصین انه ارحم الراحمین

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۲۱۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ روی برگ اول نسخه را به خط مؤلف دانسته اند و نباید درست باشد زیرا دارای غلطهایی است که از مؤلف نمی‌تواند باشد؛ جلد: تیماج زرد، ۱۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۲۶ - ۱۷۶]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۵۴۴
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۱۳۲]

● **شرح دعاء السحر** / شرح دعا / عربی
š.-u do‘ā’-is-saḥar

شرحی است بر دعای مباهله یا دعای سحر که در سحرهای ماه مبارک رمضان خوانده می‌شود، دعا را در بیست و یک فصل تقسیم نموده و قطعات مختلف آن را شرح کرده است و خاتمه در شرح فقرتین اخیرتین دعاست که «اللهم انی اسألک من الشأن و الجبروت ...».

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۵۶۸-۳۸/۱۸۸
آغاز: وهو النفی المشار الیه فی قول الصادق (ع) النفی شیء وذلک ان الماهیة نفی الوجود ... وهذا القسم من الصفات تسمی بالذاتیة لانک تصف بها الاحدیة التی هی الذات الظاهرة؛ **انجام:** وانت لاتعرفه الا انک تعلم ان صاحبک حتم علی نفسه الاجابة لمن سئله بحقه فانت اذا
از فصل نهم تا خاتمه؛خط:نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوایی، ۵۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۶۴]

● **شرح دعاء السحر** / شرح دعا / فارسی و عربی
š.-u do‘ā’-is-saḥar

غیر همانند:
۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۱/۷
شرح فارسی علی دعاء السحر الذی أوله: «اللهم انی أسالک من بهائک بأبهاه». آخر الرسالة ناقصة؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم زرد، ۲گ (۱۰۰ر-۱۱۱ر)، اندازه: ۱۰×۲۱سم [مؤید: ۳ - ۵۵۸]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۱۳۵
آغاز: بسمله. حمد و ثنای بیقیاس خداوندی راست که بهای عبودیت و بندگی را رستگاری و فلاح قد افلح المؤمنون ... خواسته و مقربان قدس عبودیتش ... حقائق نمای اخوان صفا و هوشمندان ... مخفی نماناد ... این بنده فقیر محتاج بعفو باری (جای ام مؤلف خالی) که شرحی بر آن نوشته باشم؛ **انجام:** مراد از امضی مقدم ایشان که ملقب بعلویه علیاست و مسمی شده بکتاب مبین که می‌فرماید و لا رطب و لا یابس الا فی کتاب مبین
شرح عرفانی مفصلی بر دعای معروف سحر به روایت حضرت امام رضا(ع) از جد بزرگوارشان امام محمد باقر(ع) (۵۷-۱۱۴ق) است که در سحرهای ماه رمضان می‌خوانده اند با مطلع: «اللهم انی اسئلک من بهائک بأبهاه». شارح قبل از شرح به صورت مبسوط درباره دو مقام حضرت حق و وجود مطلق (۱. مقام ذات اقدس که حق حقیقی است، ۲. مقام فعل مقدس که حق اضافی است) سخن گفته است. نسخه حاضر ظاهراً ناتمام رها شده یا اینکه در اصل همین مقدار بوده است. موجودی نسخه تا اواسط دعا یعنی تا فقره «اللهم انی اسئلک من مشیتک بأمضاها ...» می‌باشد؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۵۸ق؛ ضمیمه: مذیل است به ۱۲ برگ در ادعیه اسبوع، دعای صباح و تعقیبات نمازها، مطالبی از تفسیر الجوامع و ...؛ اهدایی: رهبری، مهر۱۳۸۶؛ کاغذ:

نباتی، جلد: تیماج، ۱۱گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۰×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۶ – ۳۱۵]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۷۱۱

آغاز: الهی ای معبود بحق من لا تو دبنی بعقوبتک ادب آموزی مفرمای مرا بطریق عقوبت کرد فی که مختص تو است؛ **انجام:** واعف عنی الکثیر و عفو کن از من گناه بسیار انک انت الرحیم الغفور ... یهب لمن یشاء اناثا و یهب لمن یشاء الذکور.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۰۹ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۸۰۳ [رایانه]

● **شرح دعاء سدرة المنتهی** / شرح دعا / فارسی

š.-e do'ā'-e sedrat-ol-montahā

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۸۰/۴۸

آغاز: نقلست که از حضرت امیر المؤمنین و امام المتقین علی بن ابی طالب علیه السلم گفت هر ان مؤمن که این دعا را بخواند یا با خود دارد

خط: نسخ و نستعلیق و شکسته، کا: محمد مهدی ابن محمد صالح رضوی، تا: با تاریخ ۱۰۹۶ق؛ جلد: میشن تریاکی مذهب، ۵ص (۲۶۷–۲۷۱)، اندازه: ۱۳/۹×۲۳/۷سم [ف: ۲۹/۱ – ۲۲۱]

↩ شرح دعاء السمات ⟵ تحقیق اربع کلمات من دعا السمات
↩ شرح دعاء السمات ⟵ کشف الحجاب عن الدعاء المستجاب

● **شرح دعاء السمات** / شرح دعا / عربی

š.-u do'ā'-is-samāt

؟ شاه طاهر انجدانی دکنی، – ۹۵۲ ؟ قمری

šāh tāher-e anjodānī dakanī (- 1546)

تاریخ تألیف: ۱۷ رمضان ۹۵۰ق

شرحی است مزجی بر دعای معروف به دعای سمات: «الله انی اسألک باسمک العظیم الاعظم الاعز الاجل الاکرم الذی اذا دعیت به علی مغالق ابواب السماء بالرحمة للفتح انفتحت ...»، با مقدمه‌ای مشتمل بر فضل و آداب دعا. در برخی نسخه‌ها تألیف آن به سید طاهر رکنی نسبت داده شده است.

آغاز: بسمله. نحمدک و ندعوک فی السراء و نرجوک للاجابة فی الضراء و بعد فهذه و ریقات اخطها ... فی شرح الدعاء السمات ...

انجام: و علی غرباء المؤمنین و المونات ... برحمتک یا ارحم الراحمین.

[دنا ۶/۶۸۱ (۸ نسخه)؛ الذریعه ۱۳:۲۵۱؛ مکتبة امیر المؤمنین ۴۴۳/۲]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۳۸۰/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** یا من یحول بین المرء و قلبه، یا من هو بالمنظر الأعلی یا من لیس کمثله شی یا سمیع یا بصیر صل علی محمد و آله الطاهرین

بخشی از شرح می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ با افزودگی‌هایی شامل احادیثی از أربعین شیخ بهاء الدین عاملی و کتاب‌های شیخ طوسی قبل از آغاز آمده، دستخط آیت الله مرعشی نجفی در برگ نخست: «مجموعة فیها رسالة شیخنا البهائی فی حل عبارة من قواعد العلامة الحلی، شهاب الدین الحسینی المرعشی النجفی»؛ کاغذ:شرقی،جلد:مقوا با کاغذ سبز،۳گ(۴پ–۶ر)، ۲۴ سطر (۱۳/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۶سم [ف: ۳۹ – ۱۰۷]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۳۷۳

آغاز و انجام: برابر؛ فرغت من تحریره و تألیفه لیلة الجمعة حلعت[کذا] سبعة عشر من رمضان المبارک بسنة خمسین و تسعمائة من الهجرة النبویة علی مشرفها افضل الصلوة و التحیة و الحمدلله علی التوفیق و صلی الله علی نبینا ... تسلیما کثیرا کثیرا

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، مهر۱۳۷۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۳۱سم [اهدائی رهبر: ۶ – ۳۱۶]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۴۲۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و فی بعض الروایات اللهم انی اسئلک بحرمة هذا الدعاء أن تنفضل علی و صلی اله علی محمد و آله الطاهرین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری، مهر۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۶ – ۳۱۸]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۵۶/۱۲

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۴گ (۱۱۲پ–۱۲۵پ)، ۲۰ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۸ – ۱۷۸]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۰۵

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ و نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۹گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳/۲×۲۱/۵سم [ف: ۴۳ – ۷۳]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۵۱۷/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد جدید الاسم إبن حسین خراسانی، تا: ۴ ذیقعده ۱۲۶۷ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۱۷گ (۱۴۸–۱۶۴)، ۱۹سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۳۴ – ۳۰۰]

۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۴۵۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** یقال فلان مأن القوم ای احتمل قوتهم أو مفعلة من الأون و هو أحد جانبی الخرج و هو کالعدل.

در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوایی زرشکی، ۱۴گ (۲۳پ–۳۶پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۸۹۱]

۸. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۵۲۳/۲
آغاز: برابر
در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نستعلیق، کا: حاج شیخ علی اکبر نهاوندی، تا: ۱۳۳۱ق [ف: - ۱۱۲]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۵۶۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: مصطفی بن احمد صفائی خوانساری، تا: ۱۳۴۳ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۱۸]

۱۰. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۴۱۰/۱
آغاز و انجام: برابر
در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی به رسم «م ق م»؛ جلد: چرم زرد، ۱۱گ (۲پ-۱۲ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [مؤید: ۱ - ۳۳۴]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۰/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالائمة بن عبدالحسین نجفی خادم حرف نجف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰گ (۳پ-۲۲پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۳۰۳]

● **شرح دعاء السمات** / شرح دعا / عربی
š.-u do‘ā’-is-samāt
بحرانی بلادی، محمد بن عبدالله، ق۱۱ قمری
bahrānī belādī, mohammad ebn-e ‘abd-ol-lāh (- 17c)
تاریخ تألیف: ۵ محرم ۱۱۶۶ق
شرح مزجی که اندکی تفصیل و تطویل دارد، شارح به مباحث ادبی و کلامی اهتمام دارد همراه با نقل یرخی شواهد حدیثی.

مشهد؛ مرتضوی؛ شماره نسخه:بدون شماره
آغاز: عن حواس الخلق و نقل ایضا طاب ثراه عن الباقر علیه السلام و الله احد ای المعبود الذی یاله الخلق عن ادراکه
کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [ف: - ۲۰]

● **شرح دعاء السمات** / دعا / عربی
š.-u do‘ā’-is-samāt
عاملی، محمد، ق۱۱ قمری
‘āmelī, mohammad (- 17c)
شرحی است با عناوین «قوله-قوله» بر دعاء سمات مشتمل بر نکات لغوی و ادبی و مسائل کلامی و تفسیری، و باید شارح از دانشمند قرن یازدهم باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۳۹۶
آغاز: فی عارض و من عرق الرکض فی وابل و فی البیت هی احیاء العفاة بفضله؛ **انجام:** اذا رأی موجبة سهو سترها و أحادیث عیب غفرها أو هفوة لسان سددها.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ مهر: «عبده احمد بن ضیاء» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۸۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۶ - ۳۷۷]

● **شرح دعاء السمات** / شرح دعا / عربی
š.-u do‘ā’-is-samāt
حسینی، محمد بن محمد باقر، ق۱۲ قمری
hoseynī, mohammad ebn-e mohammad bāqer (- 18c)
[الذریعه ۳۲۸/۱۱]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۲۶۱/۱
آغاز: بسمله. و به نستعین. یروی عن النبی ان فی یوم الجمعة ساعة یستجاب فیها الدعاء و مما ورد؛ **انجام:** و ما یناسب ذلک و من الله اسئل و الیه ابتهل فی اتمام سایر الریاض من هذا الکتاب المسمی بریاض الصالحین
گویا بخشی از آن است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج عنابی، ۲۰ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۱۱ - ۲۷۷]

● **شرح دعاء السمات** / شرح دعا / فارسی
š.-e do‘ā’-es-samāt
دماوندی، عبدالرحیم بن محمد یونس، ق۱۲ قمری
damāvandī, ‘abd-or-rahīm ebn-e mohammad yūnos (- 18c)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۰۳۸/۳
بی‌کا، تا: ۱۲۲۷ق [نشریه: ۱۳ - ۳۵۷]

● **شرح دعاء السمات** / شرح دعا / فارسی
š.-e do‘ā’-es-samāt
سمنانی، محمد تقی بن محمد مقیم، ق۱۲ قمری
semnānī, mohammad taqī ebn-e mohammad moqīm (- 18c)
اهداء به: نورالله خان.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۴۹۸
آغاز: بسمله حمد و ثنای بیرون از حد و شکر و ستایش لا یحصی و لا یعد شایسته معبودی است؛ **انجام:** من مالک الارض و السماء.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۹۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ×۱۶/۴۰سم [ف: ۳ - ۵۰۴]

● **شرح دعاء السمات** / دعا / فارسی

š.-e do'ā'-es-samāt

محمد مؤمن بن علی نقی، ق۱۲ قمری

mohammad mo'men ebn-e 'alī naqī (- 18c)

ترجمه و شرح مختصری است بر دعای معروف به سمات، و گویا بیشتر بهره شارح در این شرح از کتاب «صفوة الصفات» کفعمی می‌باشد که در شرح همین دعا نگاشته شده است.

آغاز: الحمدلله الذی جعل الدعاء ذریعة لنیل المطالب و المرام ... و بعد بمسامع ارباب ذکا و بصیرت می‌رساند

[دنا ۶۸۲/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۴۸/۷]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۸۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و در حدیث دیگر وارد است که درجه ایست

خط: نسخ معرب و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ مهر: «افوض امری الی الله عبده سید محمد الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۲گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶سم [ف: ۱۸ - ۱۸]

● **شرح دعاء السمات** / شرح دعا / عربی

š.-u do'ā'-is-samāt

حسینی، عبدالله بن محمد رضا

hoseynī, 'abd-ol-lāh ebn-e mohammad rezā

تاریخ تألیف: جمادی الثانی ۱۲۱۳ق

شرح مزجی مختصری است بر دعای سمات.

آغاز: بسمله الحمد لله الذی جعل الدعاء ذریعة الی کشف الغماء و وسیلة الی دفع البلاء ...

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۳۵۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا آخر ما جری به القلم و سمحت به البر الخاطئة ... فقد تم ... علی ید مؤلفه و صلی الله علی محمد و آله اجمعین.

خط: نسخ تحریری، کاتب = مؤلف، تا: غره جمادی الثانی ۱۲۱۳ق؛ مصحح؛ از ص۱ تا ۵ مطالبی در خصوص دعای سمات به فارسی؛ مهر: «عبده محمد الموسوی»؛ در پایان نسخه بندی در فقه از افادات سید مهدی خراسانی؛ واقف: محمد بن حسن بن علی موسوی، ۱۴ رجب ۱۲۷۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۰ص، ۱۲ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۵۰ - ۱۳۷]

● **شرح دعاء السمات** / شرح دعا / عربی

š.-u do'ā'-is-samāt

رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ - ۱۲۵۹ قمری

raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)

به درخواست: ملا علی اصغر نیشابوری

تاریخ تألیف: یک‌شنبه ۵ شعبان ۱۲۳۸ق؛ محل تألیف: کوفه

شرحی است مزجی بر دعای سمات، مشتمل بر ترجمه متن دعا و توضیح جهات ادبی و لطائف عرفانی و مصدر به مطالب مقدماتی از فائده و آداب دعاء و سند این دعاء.

آغاز: الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین و لعنة الله علی اعدائهم اجمعین اما بعد ... ان المولی الافخر و النور الازهر ذاالفهم السلیم و الادراک المستقیم ... قد طلب من الفقیر ... بیان بعض اشارات الدعاء العظیم المشهور بدعاء السمات ...

انجام: ولما کانت الاسماء مضمحلة فانیة عند المسمی فنقول لایعرفها سواه و المعنی فی کلتا الحالتین واحد لایتغیر فافهم هذا السر المنمنم الرمز المعمی و بسط المقال مقام اخر ولکن هذا ایراده فی شرح الدعاء علی نهج الاجمال و الاختصار و صلی الله علی محمد و اله الطاهرین

چاپ: ضمن «مجموعه رسائل» مؤلف چاپ شده است.

[دنا ۶۸۲/۶ (۲۴ نسخه)؛ الذریعه ۲۵/۱۸ «کشف الحجاب عن دعاء المستجاب»؛ فهرستواره منزوی ۵۴۸/۷]

۱. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۵۴۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** قد فرغ من تسوید هذه ... فی سنة ۱۲۳۸ فی جامع الکوفه ...

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۳۸ق، جا: کوفه؛ محشی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۴۷ص، ۲۳ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۲۲۶]

۲. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۳۱/۱

آغاز: متقربا من قرون الغنم و یقرأ کالواحد منهم فی القرن هذا الدعاء

خط:نستعلیق هندی، کا: حسن بن امان الله دهلوی عظیم آبادی، تا: چهارشنبه ۲۵ شعبان ۱۲۴۳ق، جا: کربلا؛ افتادگی: آغاز؛ از روی خط مؤلف؛ جلد: تیماج قرمز، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۸۹]

۳. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۳۶۳/۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۴۳ق، جا: کوفه؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۲ص، اندازه: ۱۱× ۱۵سم [ف: ۳۴۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۸۷۵/۳

نسخه اصلی: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳ - ۶۶]

۴. تبریز؛ خادم حسینی؛ شماره نسخه:۲۰

آغاز: بسمله، حمدله، اما بعد فیقول ... ان المولی الافخر والنور الازهر ذالفهم؛ **انجام:** وقد قال الشاعر: ومن حضر السماع بغیر قلب ×× ولم یطرب فلا یلم المغنی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۲۱ شوال ۱۲۴۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [اوراق عتیق: ۱ - ۸۹]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۶۲۴/۶-۹/۱۷۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن حسن لاهیجانی، تا: چهارشنبه ۲۰

رجب ۱۲۴۶ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۱۰/۵سم [ف: ۵ – ۲۵۶۵]

۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۸۰۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: زین العابدین مشهور به خداداد بن غلامعلی، تا: ۱۲۴۷ق؛ واقف: سید فضل الله بنافتی مازندرانی؛ جلد: مقوا، ۳۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۹۴]

۷. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۱۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوانا، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۲۴۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۷گ (۲۵پ–۷۱پ)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ – ۵۲۸]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۹۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: مراغی، حسن بن محمد باقر، تا: ۱۲۵۴ق [رایانه]

۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۳۲/۱۰

آغاز: برابر

کا: محمد علی بن عبد علی دشتستانی، تا: غره ربیع الاول ۱۲۵۵ق؛ افتادگی: انجام؛ ۴۰گ (۳۹۰–۴۲۹) [عکسی ف: ۵ – ۷۲]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۸۵۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن محمد علی بن حبیب الله رضوی، تا: جمادی الاول ۱۲۵۸ق؛ واقف: حاج قطب المحدثین، بهمن ۱۳۳۸؛ ۴۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۶ – ۲۵۲]

۱۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۵۱۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۴ صفر ۱۲۶۳ق، جا: اصفهان؛ مصحح، محشی، پس از کتاب چند صفحه دارای فرازی است از جواب‌های سید به میرزا حسین در پاسخ به اشکال‌هایی که بر شرح نموده؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴ – ۳۶۸]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۲۸۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۶۴ق؛ واقف: شیخ محمد صالح علامه حائری، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۲۸۲گ، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [ف: ۱۵ – ۳۰۲]

۱۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۳۲/۱۱-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** لیل العمی الناظرون من الضیاء. نقلت من اسرار العبادة لجناب السید اعلی الله مقامه.

خط: نسخ خوش، کا: عباس بن علی محمد زنوزی، تا: ۱۲۶۶ق؛ ۶۲ص (۲۲۴–۲۸۵) [عکسی ف: ۱ – ۲۲۹]

۱۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵/۱۷۲-۸۸۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن امام الدین، تا: ۱۲۷۴ق؛ مقابله شده به تاریخ ۱۲۷۴؛ جلد: تیماج زیتونی، ۳۹گ، ۱۵-۱۶ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۵ – ۲۴۳۶]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۹۰۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد علی مرتضی بن ابی الحسن حسین عریضی یزدی، تا: ۱۲۹۰ق، جا: رود از قرای نیشابور؛ برای آخوند ملا محمد حسین؛ جلد: پارچه، ۶۲گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۲۵ – ۱۹۷]

قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه:نامعلوم

همان نسخه بالا [صد و شصت نسخه: – ۲۲]

۱۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۰۱/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** خامس شهر شعبان المعظم ۱۲۳۸ هـ‍ق، فی جامع الکوفة زادها الله شرفا ... مستغفرا.

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۳۰ص (۱۲۱– ۱۵۰)، ۱۷ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۰ – ۵۵۸]

۱۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۲۷۵/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** جعل الظلمانیة سبب ظهور.

تا «و قدرتها منازل فاحسنت تقدیرها»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۸گ (۹۲پ–۹۹پ) [ف: ۵ – ۳۸]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۶۰۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، اهدایی: رهبری، مهر۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی مویی، جلد: میشن زرشکی، ۲۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۶ – ۳۱۸]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۷۵۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** قد فرغ ... فی جامع الکوفه زادها ... فی سنه ۱۳۱۶

خط: نستعلیق شکسته، کا: آل عصفور، محمد علی بن محمد تقی، تا: ۱۳۱۶ق [رایانه]

۲۰. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۴۵/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم قرمز، ۲۶گ (۴۷پ–۷۲ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [مؤید: ۱ – ۱۳۸]

۲۱. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:بدون شماره/۴

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ – ۵۴۰]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۶/۲ خوئی

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۴ص (۱۳۳–۱۶۶) [ف: ۷ – ۲۹۷]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۲/۹ خوئی

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۴ص (۱۳۳–۱۶۶) [ف: ۷ – ۱۵۷]

۲۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۷۹/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و جعلت لها مطالع و مجاری فان کل کوکب له سبعین الف ملك یجرونه بالکلالیب و یظهرونه من مطلعه الخاص حیث ماطلب من الله سبحانه ایاه بمکنون سره و حقیقة لبه علی اختلاف شهواته وتفاوت مراتب هیولاته
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۹۴]

۲۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۷۷۳/۳

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف مخ – ۳ – ۱۱۹۴]

● شرح دعاء السمات / شرح دعا / عربی

š.-u do'ā'-is-samāt

خوانساری، یوسف بن محمد مهدی، ق۱۴ قمری

xānsārī, yūsof ebn-e mohammad mahdī (- 20c)

تاریخ تألیف: ۲۹ شوال ۱۳۲۱ق؛ محل تألیف: خوانسار (قصبه)
شرحی مفصل و مزجی در توضیح لغات و معضلات فقرات دعا با استناد به روایت نبوی و علوی علیهم السلام. مقدمه کتاب در وجه تسمیه دعا و اوقات مخصوصه قرآءت و خواص آن و در آخر ضمن ۱۲ مبحث و یک خاتمه به بیان تاثیر ذکر صلوات در استجابت دعا پرداخته است. وی متعرض شرح اعتصام و اختتام دعا نشده است.
آغاز: بعد از خطبه مختصر: اما بعد فالکلام فی هذا المقام انما هو فی شرح دعاء السمات لما فیه فی الآثار البینات و الفقرات المشکلات و قبل الشروع فی ذلك ینبغی الاشاره الی جملة من الجهات المرتبطه به سنداً و متناً و تسمیة و غیرها فنقول الجهة الاولی فی سند الدعاء ...

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۸۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فقالوا له لیس ذلك الا من جانب الله ... علی ذلك السید العالم قامو باخراجه من البیت و استعفاه عما صدر فیه علیه فعفاه فوقف الدم و قد قال الله تع امن یجیب المضطر اذا دعا و یکشف السوء.
خط: نسخ تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۵ – ۳۰۳]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۸۰

همان نسخه بالا [اهدائی ف: – ۱۵۱]

● شرح دعاء السمات / شرح دعا / عربی

š.-u do'ā'-is-samāt

غیر همانند:

۱. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۱۵۹۷/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [ف: ۵ – ۳۰۲]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۱۶/۲-۶/۱۰۶

آغاز: بسمله نحمدك و ندعوك فی السراء ونرجوك للاجابة فی الضراء ... و بعد فهذه وریقات لخلة خلتی وایجلباً ... فی شرح الدعاء المسمی بدعاء السمات؛ **انجام:** اما فعوله من المان بمعنی القوة یقال فلان مأن القوم ای احتمل قوتهم أو مفعله
شرح مزجی مختصری است بر دعای سمات با مقدمه‌ای در فضل دعا و آداب آن، در این شرح بیشتر به جنبه ادبی توجه شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ ۲۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ – ۲۵۶۴]

۳. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۴۲۶/۶

در وجه تسمیه آن؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱ص [ف: ۵ – ۲۷]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۰/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی، ۲۱ص(۳۹۳-۴۱۳)، ۱۵ سطر [سنا: ف: ۲ – ۱۲۷]

● شرح دعاء السمات = ترجمه دعای سمات / شرح دعا / فارسی

š.-e do'ā'-es-samāt = t.-ye do'ā-ye samāt

ترجمه است با توضیح مختصری.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۱۸۸

آغاز: دعاهای عظیم الشأنست جرأت نمود امید که مقبول افتد و حرجی نباشد که المأمور معذور ... (در برگ ۵ آمده:) ولیکن فقیر در این وقت آنچه حاضر داشتم و از کلام شارح دعا با سایر علما خوانده بودم نگاشتم مطابق حاجت ملتمس و غرض آن برادر که مرا باین امر نمود. اللهم انی اسالك باسمك العظیم. مسئلت می‌کنم از تو بنام بزرگ بزرگتر، بزرگتر عزیزتر جلیل تر گرامیتر و کریمتر. الذی اذا ادعیت؛ **انجام:** و تو بر هر چیز قادر و توانائی. تمت الترجمه السمات فی دارالسلطنه اصفهان..
خط: نستعلیق زیبا، کا: محمد هاشم بن محمدکاظم، تا: جمعه ۱۷ جمادی الثانی ۱۱۰۵ق، جا: اصفهان؛ افتادگی: آغاز؛ بر سبیل یادگاری به جهت برادر صوری و معنوی میرزا محمدخان، مجدول مذهب؛ مهر: حاج سید سعید، «عبده ابوالقاسم الحسینی» (چهارگوش)؛ کاغذ: صیقلی، جلد: تیماج مشکی، ۹ سطر (۴/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۳ – ۱۶۴۶]

● شرح دعاء سیفی / شرح دعا / فارسی

š.-e do'ā'-e sayfī

حسینی خوارزمی، محمد بن احمد

hoseynī xārazmī, mohammad ebn-e ahmad

وابسته به: دعاء السیفی = اعتصام السیفی = الحرز الیمانی؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (–۴۰)

کتاب شرحی است توضیحی در خواص دعاء سیفی یا حرز یمانی مروی از امیرمومنان حضرت علی علیه السلام. وی بدون نگارش ترجمه دعا به توضیح مندرجات عناوین ذیل پرداخته است: خواص سیفی علی ما ذکره العاملون، شرایط دعوت، اسامی حرز یمانی، سلسله روایة، ذکر اعتصامات دعاء، فصولی در شرایط مندل، سلسله اسناد دعاء بطرق متفاوت. مؤلف سبب تألیف این شرح را که گردآوری خواص این دعا از کتاب‌های مختلف است را به رؤیا دیدن حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام و امر ایشان به جمع‌آوری ذکر کرده است. تفاوت بسیاری در آغاز و انجام نسخه‌ها دیده می‌شود.

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین ... اما بعد چنین گوید: این بنده ضعیف نحیف الفقیر الی الله الغنی محمد بن احمد بن محمد الخوارزمی الحسینی ...

[دنا ۶/۶۸۳]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۲۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ببرکت این حرز مبارک مقاصدش حاصل شده بود و الحمدلله رب العالمین.

خط: نستعلیق ریز، کا: محتملاً محمد بن شیخ علی، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲ص، ۱۷ سطر (۵/۵×۹/۵)، اندازه: ۹×۱۰/۵سم [ف: ۲ - ۲۳۳]

۲. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۸۶۹ض

آغاز: سپاس و ستایش خداوندی را سزاست که از غایت کرم بی منت بندگان را به طریق دعا هدایت نمود ... اما بعد مخفی نیست ... که بنده محتاج در هجوم احتیاج به جذب منافع و دفع مضار به اسلحه دعا متوسل شد لشکر هموم را از خود دور گرداند و به ترین ادعیه حرز یمانی است که به سیفی مشهور است ... و بعضی از دانستن معنی الفاظ عربیه و کلمات ادبیه عاجزند

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۶گ (۳۷-۴۲)، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [نشریه: ۱۳ - ۲۶۲]

۳. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۱۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** اجب الی ما دعوک الله العجل العجل. آنگاه سه نقش خاتم سیفی بطور عجیبی ذکر شده است.

خط:نسخ و نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با کاغذ سبز، ۶۲ص، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۲۲۱]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۷۵۶

آغاز: روی ثقة عن ثقة و عدل عن عدل عن امیرالمؤمنین ع علی ابن ابی طالب انه قال علمنی رسول الله (ص)؛ **انجام:** و بعد از سلام هفت بار یا چهل یکبار حرز یمانی بخواند و بحسب حال صدقه دهد و نان بسگ ماده دهد دشمن مقهور شود.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۳؛ محشی به فارسی؛ واقف: محمد ایرانی مجرد، بهمن ۱۳۵۰؛ کاغذ: نباتی، جلد: میشن سبز، ۴۱گ، اندازه: ۱۷/۳×۲۲/۳سم [ف: ۱۵ - ۳۰۵]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۲۱۴

آغاز: روی ثقه عن تقیة و عدل عن امیرالمومنین(ع) علی بن ابی طالب؛ **انجام:** بحق هذه النقش الخاتم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳. [رایانه]

۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۹۹۸/۵

آغاز: الحمدلله ... که بسیار کتب خواص دعوات دیدم و از خودم به هیچ خواص و دعایی مستجاب تر و مجرب تر از خواص دعای سیفی نیافتم و خواص دعای سیفی را در کتب مختلفه؛ **انجام:** و فرصتی نگذرد که پادشاه شود بی لشکره و خزاین و سپاه اما باید به اعتقاد درست بخوند و السلام علی من اتبع الهدی. بسمله. اللهم انت الله الملک الحق الذی لا اله الا انت انت ربی وانا

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۹۵]

● شرح دعاء سیفی = شرح حرز یمانی / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e sayfī = š.-e herz-e yamānī

جرفادقانی، محمد بن علی اصغر، ق۱۳ قمری

jorfādeqānī, mohammad ebn-e ‘alī asqar (- 19c)

وابسته به: دعاء السیفی = اعتصام السیفی = الحرز الیمانی؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

شرح مفصلی است بر دعای سیفی(حرز یمانی) مروی از حضرت علی(ع) همراه با شرایط و آداب و نیز اعتصامات و اختتامات این حرز که علماء و مشایخ با وجوه مختلف و معتبر ایراد نموده‌اند. مؤلف قبلا شرحی مختصر و مجمل بر این حرز نگاشته که چندان مورد اعتماد نبوده و منجر به نوشتن این شرح شده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۶۶۷

آغاز: بسمله. حمد له. صلات. اما بعد بدانکه حرز یمانی که آن را دعاء سیفی نیز گویند از احراز عظیمه است؛ **انجام:** فقیرک ببابک و ذلیلک مسکینک ببابک یا رب العالمین بدان که این حرز بزرگوار..چند سال قبل از این شرحی مختصر مجمل مسطور داشته و بآن نسخه اعتمادی نبود حال که این نسخه معتبر صحیح ... با اختتامات معتبره چنانچه اختتامات و اعتصامات معتبره آن را با آداب و شرایط مقرره مسطور داشتم و علیه التکلان

خط: نستعلیق شکسته، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مذیل است به ۱۱ برگ «دعای سیفی» به خط نسخ و منتخب «تبصرة العوام» جمال للدین مرتضی محمد بن حسین رازی (الذریعه۱۲۳/۲۴) به خط نستعلیق مورب و «شرح حال زرتشت» و «اعتقادات امامیه» و «فائده مهمة» از خود کاتب؛ اهدایی: رهبری، شهریور ۱۳۸۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳/۸سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۲۰]

● شرح دعاء سیفی / شرح دعا / عربی

š.-e do‘ā’-e sayfī
وابسته به: دعاء السیفی = اعتصام السیفی = الحرز الیمانی؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

۱. تبریز؛ قاضی طباطبائی؛ شماره نسخه:بدون شماره
در سال ۸۶۱ تألیف شده؛ بی‌کا، تا: ۱۰۶۰ق؛ افتادگی: آغاز [نشریه: ۷ - ۵۱۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۶۵۲/۲
آغاز: الحمد لله الذی أوحی الی من شاء من عباده بأنواع ثلاث فهی منه أعظم الموهبات؛ **انجام:** و آله و أصحابه و أشیاعه و أنصاره و أصهاره و عترته و محبیه و أمته و سلم تسلیماً کثیراً دائماً أبداً الی یوم الدین.
شرح مزجی توضیحی مختصری است بر دعای معروف به «السیفی» که آغاز آن چنین است «اللهم انت الملك الحق الذی لا اله الا انت ربی و أنا عبدك» در این شرح به مطالب ادبی و اعتقادی بیشتر اهمیت داده شده و روز ۲۶ ذیقعده ۸۶۱ به پایان رسیده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۲۶گ (۶۹پ-۹۴ر)، اندازه: ۱۸/۵×۲۵سم [ف: ۲۰ - ۵۱]

۳. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۳۲۶۱ش
خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۳۶ق؛ مجدول [رشت و همدان: ف: - ۱۲۱۹]

۴. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۷۵۰/۲
آغاز: بسمله - الحمد ثنائی الله اسمیه و اسم ذاتی هو الله الذی لا اله الا هو الحی القیوم - اللهم بحق الهیتك و وحدانیتك و بحق عظمتك و قوتك و قدرتك و سلطانك سخرلی الجن و الانس و الشیاطین و السلاطین؛ **انجام:** اللهم عنی کل هم و غم یا مجیب و یا کریم اجبنی برحمتك یا ارحم الراحمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین و الاحفاد و لاقوة الا بالله العلی العظیم.
دعای سیفی محتوی اسرار خفیه و اسم اعظم است که گویند هر که آن را بخواند و بداند جن و انس و شیاطین و سلاطین مسخر او میشوند و بر اسرار خزائن غیب اطلاع می‌یابد. این شرح را ابوعبدالله از قول شیخ عبدالرحمن الوصمعی که مقیم مکه بوده است نقل می‌نماید و به زبان عربی است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با کاغذ سبز، ۲۱ص، ۱۷ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۶×۲۱ [ف: ۱ - ۲۴۰]

● **شرح دعاء سیفی** / شرح دعا / عربی - فارسی
š.-e do‘ā’-e sayfī
وابسته به: دعاء السیفی = اعتصام السیفی = الحرز الیمانی؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

غیر همانند:
۱. اصفهان؛ روضاتی، سید محمد علی؛ شماره نسخه:۱/۱۸
آغاز: بسم. روایت می‌کند امام ابوالفضل کرمانی رحمة الله علیه از تمیم ثقفی و او روایت می‌کند از امیرالمومنین حسن بن علی رضی الله عنها
شرح «حرز یمانی» و اصل دعاء؛ خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ:چهاربغل،۱۱گ(۷۷پ-۸۸)،اندازه:۱۳×۱۵سم[نشریه:۵-۱۳۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:ذیل ۳۰۰
آغاز: بسملة، الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین و الصلاة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین. اما بعد، فهذا هو الحرز الیمانی الشهیر بالدعاء السیفی و هو ما یجب تعظیمه و (اکرامه)، حتی قیل انه سبعون الف ملك یسالون عن الله تعالی اجابة دعوته؛ **انجام:** هذه قواعد دعاء السیفی المخفی و موقوف علی الاجازة ... این همه اکسیر است که موقوف است بر نظر اولیا و لله الحمد و المنة و الحمدلله وحده، تمام شد شرح دعای سیفی به عون الله تبارك و تعالی.
شرح دعای سیفی مشهور به حرز یمانی و قواعد و اداب خواندن این دعاست، که در آن به سی قاعده و دستور اشاره شده است. خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج، ۲گ (۵۸ر-۵۹ر)، اندازه: ۱۶×۳۰سم [میراث شهاب: س۱۳ ش۱و۲ - ۱۵۸]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۰۲۵
آغاز: اللهم انت الحی الذی لا اله الا انت؛ **انجام:** هیچ تشویش بخاطر خود راه ندهد.
دعای سیفی با شرح آن به فارسی که سبك تحریر آن قرن ششم را می‌رساند (سعید نفیسی). در میان سطور تا ص ۶۸ با خطی جدید ترجمه‌ای نازیبا و مغلوط نوشته و بسا که ترجمه سطور زیرین بدون جدول و با خطی کج نوشته شده چنان‌که این جمله «و المعائب و اللوازب و اللوازم و الهموم التی قد ساورتنی فیها الهموم ... لا اذکر منك الا الجمیل» را چنین ترجمه کرده است: «و از همه عیبهاء لازمه و از همه قصدهائی که غالب باشد مراغمها در آن قصدها ذکر نمی‌کنم از تو الاجمیل» اما نمونه‌هایی از سبك کهن کتابت در این ترجمه نیز دیده می‌شوند مانند: زیرا تو بر هر شی ای، ممکن قدیری (ص ۴۵ از نسخه)؛ خط: نسخ خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ خط و کاغذ تذهیب معمول قرن ششم؛ کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: میشن سیاه، ۷۴ص، ۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: ۶ - ۲۴]

۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۰۷۸/۳
آغاز: بسمله. روایت می‌کند امام ابوالفضل کرمانی (رح) از تمیم ثقفی. و او روایت می‌کند از امیرالمؤمنین حسن بن علی؛ **انجام:** بدانچه تواند، که شرط چنین است. تمت الاسناد.
از ناشناس. گزارش دعای مشهور به سیفی، با این سرآغاز: «اللهم انت الملك الحق الذی لا اله الا انت، انت ربی و انا عبدك»؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ ۵گ (۷۷پ-۸۱پ) [ف: ۲ - ۱۵۲]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:ذیل ۳۰۰

آغاز: بسمله، بعد الحمد و الصلاة نموده میشود که حرز یمانی سیفی اعظم ادعیه ماثوره از حضرت والی ابرار و ولی مختار قسیم الجنة و النار امیرالمومنین و یعسوب المسلمین الغالب علی کا غالب ابوالحسنین علی ابن ابی طالب– علیه الصلاة و السلام– است که به واسطه جبرئیل؛ **انجام:** لم ینالوا خیراً و کفی الله المومنین القتال و کان الله قویا عزیزا تمت الدعا بعون الله و حسن توفیقه و باذنه التوفیق

شرح دعای سیفی مشهور به «حرز یمانی» و آداب قرائت ان است که منسوب به امیر المومنین علی بن ابی طالب (ع) بوده که بر پایه مقدمه نسخه، به واسطه جبرئیل امین (ع) بر حضرت خاتم انبیا محمد مصطفی(ص) وارد شده. در وجه تسمیه این دعای شریف به سیفی در مقدمه نسخه چنین آمده است: «... روایتی است که سیف ذوالنیرین که ملک یمن بوده، مغلوب دشمن شده و زمام امور ملک از قبضه قدرتش بیرون رفته و از خصم فرار نموده به عتبه علیه علویه، التجا برده و بعد از عرض حال به قرائت این حرز ماذون شده و چهل روز متوالی التزام قرائت نموده و قبل از انقضا اربعین، خبر مقهور شدن دشمن به او رسیده، به ملک یمن معاودت کرده و سلطنت باز به او قرار گرفته ...» گفتنی است که نسخه دیگری از این اثر به شماره ۱۱۳۱۷/۲ در همین کتابخانه موجود است [نسخه بعد]، البته نسخه حاضر نسبت به آن نسخه اضافاتی دارد، از آن جمله متن دعای سیفی به نقل از مهج الدعوات و اختتام آن دعاست؛ خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی، مجدول، بین برگ‌های «۷۷پ–۹۵ر» فوایدی در روش استخاره و دعای مصری به نقل از مهج الدعوات سید بن طاووس آمده که ممکن است بخشی از الدره البیضا تألیف مرحوم میرداماد (– ۱۰۴۰ق) بوده باشد؛ مهر: «افوض امری الی الله عبده محمد مهدی ۱۱۲۴» (مربع)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰گ (۵۸ر–۷۷ر)، ۱۱ و ۲۱ سطر (۸/۵×۱۸)، اندازه: ۱۶×۳۰سم [میراث شهاب: س۱۳ ش۱و۲ – ۱۵۶]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۱۷/۲

آغاز: بعد الحمد و الصلاة نموده می‌شود که حرز سیفی بمانی اعظم ادعیه از حضرت والی ابرار و ولی مختار؛ **انجام:** و صلی الله علی محمد و آله اجمعین و سلم تسلیما دائما ابدا فضلا کثیرا و الحمدلله رب العالمین

رساله‌ای است که دستور العمل‌های مختلفی را برای خواندن دعا و همچنین ذکر مواردی از شدائد که برای انسان پیش می‌آید و کیفیت خواندن دعا در آن هنگام. این دعا را مرحوم محدث قمی به نقل از محدث نوری در مفاتیح الجنان آورده؛ خط: نسخ و نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی قدیم، ۵گ (۵۶– ۶۰)، ۲۸ سطر، اندازه: ۹×۱۶/۵سم [ف: ۲۸ – ۴۹۷]

۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۲۵۷/۲

آغاز: بسمله. در خبر است که روزی حضرت خیرالانام (ع) در مسجد نشسته بود، حضرت امیرالمؤمنین ... کرم وجهه در خدمت داشت، که شخصی از در درآمد و سلام کرد حضرت ازو پرسید که از کجا می‌آیی؛ **انجام:** الانبیاء و المرسلین و الحمدلله رب العالمین.

گزارش از ناشناس. نخست ۴۰ خاصیت جادویی آن، سپس شرح و آداب برگزاری آن را آورده؛ خط: نسخ زیبا، کا: عبدالله محمود، تا: ۱۲۵۱ق، برای میرزا محمد شری؛ با سرلوح زرین؛ ۴۵گ(۱۰۵ر–۱۴۹پ) [ف: ۳ – ۱۹۲]

۸. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۲۸/۶

برای شاهرخ خان؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۸ رمضان ۱۲۵۳ق [ف: ۳ – ۵۵]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۹۱

آغاز: در خواص حرز یمانی؛ از عبدالله هلال ماثور است که اگر کسی را دشمنی باشد؛ **انجام:** یا حی یا قیوم یا ذالجلال و الاکرام و صلی الله علی محمد و آله اجمعین برحمتك یا ارحم الراحمین.

رساله‌ای است در بیان آثار، نتایج وآداب مختلف در خواندن دعای سیفی، حرز یمانی و دعاهای اعتصام در مواردی از شدائد که برای انسان پیش می‌آید. این دعا را مرحوم محدث قمی به نقل از محدث نوری در مفاتیح الجنان آورده است؛ خط: نسخ، کا: محمد مهدی کرجی، تا: شعبان ۱۲۸۶ق، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۹۰گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳۳/۲ – ۱۰۸]

۱۰. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۵۶۰/۵

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و الصلوه و السلام علی سیدنا محمد و آله اجمعین الطیبین الطاهرین المعصومین و بعد بدان وقفك الله که شرایط دعوت سیفی اول آنست که بناحق از برای قتل هیچ مسلمانی نخوانند

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی، جلد: مقوا، اندازه: ۱۱/۵×۱۶/۵سم [ف: ۲ – ۴۰۹]

۱۱. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۶۰۷۷/۱۵

آغاز: این دعا را از جهت آن سیفی گویند که در قطع و فصل مهمات چون شمشیر قاطع است؛ **انجام:** برحمتك یا ارحم الراحمین

شرح و آداب خواندن این دعا است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۱گ (۱۵۳پ–۱۷۳ر)، ۱۲ و ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵/۹×۲۱/۷سم [ف: ۹ – ۱۴۱]

● شرح دعاء الشاذلی / شرح دعا / عربی

š.-u do'ā'-iš šāḏilī

شاذلی، علی بن عبدالله، ۵۹۱ – ۶۵۶ قمری

šāzelī, 'alī ebn-e 'abd-ol-lāh (1196 - 1259)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۴۸۳

آغاز: بسمله. صلاة ... مساله سالها بعض الاخوان ... و هی قول الشیخ ابوالحسن رضی الله عنه؛ **انجام:** فرغ من تعلیقه ... سبع و

خمسین مائة
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۵۹ق؛ ضمیمه نسخه ش ۶۱۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج؛ ۱۶گ، ۱۹ سطر [رایانه]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۴۸۲

آغاز: بسمله. الحمد لله ... و سلام علی عباده ... و لیس من الکرم ان لا یحسن الا لمن احسن الیک و انت؛ **انجام:** و لک الخواتم لاولیاء ... رب العالمین
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۵۹ق؛ ضمیمه نسخه ش ۶۱۸۶؛ ۹گ، ۲۲ سطر [رایانه]

↩ شرح دعای شب جمعه ⩤ المواهب الرضویة
↩ شرح دعای صباح ⩤ مفتاح الفتوح و النجاح
↩ شرح دعای صباح ⩤ الدرة البیضاء
↩ شرح دعای صباح ⩤ مصاریع النجاح
↩ شرح دعاء صباح ⩤ عرفان الحق
↩ شرح دعاء صباح ⩤ شرح دعاء الصباح
↩ شرح دعاء الصباح ⩤ مفتاح الفلاح و مصباح النجاح فی شرح دعاء الصباح

● شرح دعاء صباح / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e sabāh

امینی، ابراهیم بن قاسم، - ۹۴۱ قمری

amīnī, ebrāhīm ebn-e qāsem (- 1535)

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)
اهدا به: خواجه حبیب الله و یا سلطان شجاع الدولة و السلطنة محمود
تاریخ تألیف: ۹۲۹ق

شرحی است ادبی و کوتاه، همراه با اشعاری از مؤلف، بر دعای صباح منسوب به حضرت امام علی بن ابیطالب علیهما السلام، و حدود سال ۹۲۹ق موافق جمله «تم دعاء لصباح الامیر» در خراسان، به نام خواجه حبیب الله (ظاهراً همان که خواند میر، حبیب السیر را به نام او ساخته) که به خراسان آمده بوده، به پایان برده است. در دیباچه نسخه کتابخانه مجلس، به شجاع الدولة ملک سلطان محمود، تقدیم شده ولی در نسخه کتابخانه دانشگاه به خواجه حبیب الله پیشکش شده است. شیوه این شرح چنین است که پس از نقل فقراتی کوچک از دعاء صباح مؤلف به ترجمه آن فقره و بحث در معانی معنوی و رموز دعاء عنوان نکته یافته پرداخته است. در ذیل هر فقره ابیات و رباعیاتی از خود و دیگران نیز آورده است. از قاضی میر حسین یزدی میبدی و شرح او بر دیوان منسوب به حضرت علی (ع) و از مشکوة الانوار غزالی و فتوحات محیی الدین یاد کرده است.

آغاز: (بسمله) خیر غره طلع من غیب لیل المداد علی صباح اهل التیقن و الاعتقاد حمد من دلع لسان الصباح ... و بعد بلسان دعاگویی دربان تناجولی بعرض میرساند داعی یقینی ابراهیم امینی که بحکم امر نافذ فرمان قل ادعوا الله ... استدعای مقاصد بدعا از حضرت عزت عز و علا فعلی است لازم ... تا درین و لا که بعد از وفور مرور محنت و بلا که لازم سفر و ملازم جلالست، نوبت دیگر آفتاب جهانتاب مقاصد از مطلع امانی طالع گشته ... پرچم حضرت اعلی شاه دین پناه پرتو توجه برساحت حالت اهالی خراسان انداخت ... فقیر کثیر الحق (حیر کسیر البدن بوطن آمد و بتقریبی رقعه نیازی بسده سینه عالیجاهی ارسال داشت ... آن دین پناهی که ظل دولتش در تموز نیمروز مورث برد الیقین و غم اندوزست ... نگین تمکین والد ماجدش با نظم بدیع، زئدست کسی که در دیارش، ماند خلفی بیادگارش، یا سجع خذالکتاب بقوه و نقش خاتم اتمش و آتیناه الحکم صبیا ناصب مناصب العدل و الجود ناهج مناهج النصفه بصفة الانصاف فی الوجود ... الکریم بن الکریم سلطان الملوک و ملک السلاطین شجاع الدوله و السلطنه و الاقبال ملک سلطان محمود ... و بعد از مطالعه آن ضریعه ... باستفار و استخبار احوال این پایمال گشوده بودند ...

انجام: بحمدالله ای دل که از فیض عام ×× به سیرابی این بوستان شد تمام / در آن هر طرف رنگی از گل شگفت ×× ز هر نکته ریحان و سنبل شگفت / بنام کسی یافت زیب تمام ×× کزو یافت ملک ریاست نظام / ز تر کی و چر کس غلامان دلیر ×× یخ و برف افکنده در گرمسیر / ... رخش مهبط نور اقبال و جاه ×× خدای جهان داردش در پناه

چاپ: گنجینه بهارستان، بخش علوم قرآنی و روائی-۲، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، تهران، زمستان ۱۳۸۳ش، با تصحیح علی رضا هزاره.

[دنا ۶۸۴/۶ (۴ نسخه)؛ معجم المؤلفین ۷۶/۱؛ فهرستواره منزوی ۵۴۷/۷]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۵۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** کرد رقم از پی تاریخ آن ×× «تم دعاء لصباح الامیر» (۹۲۹) و الحمدلله ... المعصومین الکرام
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۵۲ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۶۷ص (۲۱-۸۹)، ۲۷ سطر (۸×۱۶/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۵/۵سم [ف: ۹ - ۱۱۹۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۰۳۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مذهب مجدول، نیم سرلوح مذهب؛کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۰ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵× ۱۸سم [ف: ۱۰ - ۵۵۸]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۴۷۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** کرد رقم از پی تاریخ آن ×× تم دعاء لصباح الامیر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۴ ربیع الثانی ۱۰۷۶ق؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج زرشکی، ۵۲گ (۷۱-۱۲۲)، ۱۴ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳۴ - ۲۰۵]

۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۸۹۸/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: علی بن احمد، تا: ۱۲۵۵ق؛ ۳۱گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۴۷]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۵۶۷/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** کرد رقم از پی تاریخ آن تم دعائی لصباح الامیر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج خرمایی، ۶۶گ (۲-۶۷)، اندازه: ۱۳/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۵۳۴]

● شرح دعاء صباح / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e sabāh

استرآبادی، سیف الدین احمد

estarābādī, sayf-od-dīn ahmad

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

شرح گزیده‌ای است بر دعای شریف «صباح»، منسوب به حضرت امیر المؤمنین (ع) بسیار ادیبانه و عالمانه، مشحون و مزین به اشعار نغز پارسی، به صورت تک بیت و رباعی، از خود شارح و دیگران، صاحب الذریعه این رساله را منظوم پنداشته و احتمال داده که شارح، برادر «محمد جعفر استرآبادی» باشد؛ لکن دانسته شد که این رساله منظوم نیست و تاریخ کتابت نسخه و قدمت نثر آن، آن احتمال را نیز نفی می‌کند.

آغاز: دیباچه گفتار همان ته نهد کس ×× بر نام خداوند تعالی و تقدس

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۷۳/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** بر بنده محتاج خود ای رب کریم ×× از راه کرم بلطف رحمت فرمای

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۴۸ق؛ در ادامه نسخه یادداشت‌هایی آمده از آن جمله صورت مکتوب «محقق کرکی» به عنوان شهادت به عقاید حقه همچنین صورت استفتاآت و پاسخ آن و سواد مکتوب «شمس الملة و الشریعة و الطریقة، محمد»؛ مهر: «رق عباسعلی» (بیضی) (یعنی غلام عباس، علی)؛ کاغذ: شرقی، ۱۴گ (۶۳-۷۶)، ۱۸ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۲/۵سم [ف: ۳۶ - ۳۰۱]

۲. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۵۹۸/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** برحمتک یا ارحم الراحمین پس رحمت عام و مرحمت تمام تو ای رحم کنند ترین رحم کنندگان ... بر بنده محتاج خودت رب کریم ×× از راه کرم بلطف رحمت فرمای

خط: نسخ ادعیه معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول مذهب؛ ۲۶گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۳۲۶]

● شرح دعاء صباح = ترجمه دعاء صباح / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e sabāh = t.-ye do‘ā’-e sabāh

میرکی، قاسم، ق ۱۰ قمری

mīrakī, qāsem (- 16c)

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

تاریخ تألیف: ۹۷۶ق

شرحی است فارسی بر دعای صباح منسوب به امیرالمؤمنین علی (ع) در یک عنوان و یک اصل و یک ذیل مرتب شده و عنوان مشتمل بر دوکلمه است: نخستین کلمه در فضایل و خصایص دعای صباح، کلمه دوم در بیان صبح و حد آن. سپس طریق لعن چهار ضرب و چهار دعای کوچک آمده است. اصل کتاب در ترجمه این دعای شریف است که توسط کمال الدین حسین استر آبادی از علمای وقت تصحیح شده است.

آغاز: نحمدک یا من خلق صبح اصابة الثناء و فلق فلق اجابة الدعاء و نصلی علی شمس فلک الرسالة و الاصطفاء ... بر ضمایر انجم نظایر اهل خبرت و اعتبار و بصایر دقیقه الانظار اولی الافهام و الابصار ... علی ذلک التقدیر بنده کمترین میرکی تجاوز الله عنه دعای صبح را ... اما عنوان مشتمل است بر دو کلمه ...

انجام: یا کریم یا کریم ای بخشنده گناهکاران برحمتک یا ارحم الراحمین امیدوارم برحمت تو ای رحم کننده

[دنا ۶۸۴/۶ (۱۲ نسخه)؛ ذریعه ۱۰۲/۴ ترجمه دعاء صباح از قاسم یاد شده است؛ فهرستواره منزوی ۵۵۰/۷]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۳۸۰/۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** در اقتصار کوشیده بدین قدر اختصار نموده و الحمدلله علی التوفیق لاعلی المرام و اتمام الکلام.

خط: نستعلیق، کا: لطف الله بن نصرالله رانکوئی خالدی، تا: شنبه از محرم ۹۸۳ق، جا: مقام سالوکده از قرای لاهیجان؛ مصحح، در پنج برگ بعد از رساله حاضر (۱۳۲پ-۱۳۶ر) مطالبی به نقل از ذخیرة الملوک میر سید علی همدانی و یادداشت‌هایی با عناوین «من کتاب ملا سلیمان متقی سلمه الله» و متفرقاتی دیگر؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۱۲۸پ-۱۳۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۹۳]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۷۵/۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق چلیپا،بی‌کا،تا:حدود۱۰۲۵ق؛کاغذ:ترمه،جلد: میشن مشکی، ۴۲ص (۲۰۰-۲۴۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۵ - ۱۴۴]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۷۵/۱۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: حدود ۱۰۲۵ق؛ ۲۱گ (۱۰۰پ – ۱۲۱پ)، ۱۹ سطر [ف: ۵ – ۱۴۵]

۴. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۳۵۹/۱
خط: نستعلیق، کا: شیخ علی فندرسکی، تا: محرم ۱۰۶۸ق؛ نسخه را ملاحسین استرآبادی تصحیح نموده؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۹ص (۵–۲۳)، ۱۶سطر، اندازه: ۱۸×۳۵سم [ف: ۲ – ۸۵]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۰۹/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد شفیع بن علی نقی ابهری، تا: ۱۱۲۴ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶ص (۹۱–۱۱۶)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۹ – ۲۹۱]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۲۱۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با رویه گالینگور، ۱۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۶ – ۲۶۷]

۷. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۹۱۵/۲
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالکریم بن مشهدی پیر محمد بن علی قلی بن فداعی بن مرتضی قلی، تا: ۱۲۳۸ق، جا: خوی؛ جلد: مقوایی سرخ، ۸گ (۶۸پ–۷۵پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [میراث اسلامی: دفتر دهم – ۷۷۸]

۸. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۱۶۳/۳
آغاز: خداوند انواع خوفها و ترسها که در دل آنها می‌انداخته و چون عادیان در عظم جثه و طول قامت مشهورند
خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر بن ابوالحسن موسوی عریضی، تا: اول ذیقعده ۱۲۴۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ (۳۱پ–۴۲پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱ – ۱۴۷]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۲۸/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** از شرایط داعی اینست که با خضوع مشغول شود ... در سجده این مناجات می‌خوانده اند: الهی قلبی محجوب ... محمد و آله الطاهرین
خط:نسخ،بی‌کا،تا:۱۲۴۶ق؛کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قرمز، ۳۹گ (۱–۳۹)، ۱۲ و ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱/۲×۱۷/۸سم [ف: ۹ – ۱۸۵]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۳۷۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق خوب، کا: علیمحمد حسینی، تا: ۱۲۸۷ق؛ واقف: حاج قائم مقام؛ ۱۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۶ – ۲۵۴]

۱۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۱۸۹/۱–۷/۸۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** فاصفح اللهم عما کان منی من زللی و خطایی صفح اعراض است و زلل جمع ذلت وزلت لغزیدن و خطا بمعنی گناهست.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: کاغذی، ۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: ۵ – ۲۵۶۸]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۹۲۰/۲
آغاز: یا من دلع لسان الصباح بنطق تبلجه، دلع أی أخرج و تبلج أی اضاء یعنی بیرون آورده است زبان صباح را؛ **انجام:** در اقتصار کوشیده بدین قدر اختصار نموده و الحمدلله علی التوفیق لاعلی المرام و اتمام الکلام
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مطالب فارسی نستعلیق؛ جلد: تیماج مشکی، ۹گ (۲۲۷ر–۲۳۵پ)، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱۰ – ۲۹۹]

۱۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۵۹/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** بدین قدر اقتصار نمود و الحمدلله علی التوفیق لاعلام المرام و اتمام الکلام
بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰گ (۶۲ر–۷۱ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۱– ۲۳۴]

● شرح دعاء الصباح / شرح دعا / فارسی
š.-e do‘ā’-es sabāh

سالک دهی، حیدر بن عبدالجلیل، – ۱۰۰۶ قمری
sālek dehī, heydar ebn-e ‘abd-ol-jalīl (- 1598)

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (–۴۰)
برای: خواجه محمد شفیع وزیر گیلان وزیر فرهاد خان قرامانلو
از حیدر بن عبدالجلیل سالک دهی که برای میرزای عالمیان خواجه محمد شفیع وزیر گیلان وزیر فرهاد خان قرامانلو کشته در هرات به سال ۱۰۰۶ق نوشته است.

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۱۲/۱ ـ د
آغاز: بسمله و ایاک نستعین، سپاس بلاغت اساس که رشک افزای صبح صادق الانفاس است پروردگاری را که همت بلند هستی پیوند است؛ **انجام:** و حق کسی بمقتضی بخشایش و انعام است و السلام علی من اتبع الهدی
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ دوشنبه ۸ جمادی الثانی ۱۰۴۴ از نویسنده نسخه حسن بیک بن شعبان در بندی دارد و گویا نسخه ما از روی آن نوشته شده باشد نه اینکه نوشته خود او باشد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۷۱ص، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱ – ۳۳۱]

● شرح دعاء صباح / شرح دعا / فارسی
š.-e do‘ā’-e sabāh

شوشتری، نورالله بن شرف الدین، ۹۵۶ – ۱۰۱۹ قمری
šūštarī, nūr-ol-lāh ebn-e šaraf-od-dīn (1550 - 1611)

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (–۴۰)
اهدا به: سلطان خیرات بگم

تاریخ تألیف: ۱۵ شعبان ۹۹۰ق
شرح متوسط و ادیبانه بر دعای صباح منسوب به امیرالمومنین که پس از ذکر هر فقره و توضیح معانی الفاظ مشکله به شرح کلامی و ذوقی مضامین آن فقرات پرداخته شده است، و در لابه‌لا از نام استادش مولانا عبدالواحد شوشتری و کتابش در حاشیه تهذیب المنطق یاد کرده است.
آغاز: مبارکترین صباحی که بنان بیان مشکین نفحات اجابت دعا به مشام جان رساند و لطیفترین رواحی که زبان خامه عنبرین غمامه رشحات اصابت مدعا بکام جان چکاند صبح فرخنده افتتاح ...
انجام: الهی بحق وصی رسول ×× که از وی دعا راست عزقبول / کزاهل اجابت درین کهنه دیر ×× بودصرف عمرش دعاهای خیر
چاپ: ایران، مشهد، تحقیق آقای وفادار مرادی
[دنا ۶۸۴/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۴۹/۷]

۱. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۵۰۸/۱
خط: نستعلیق، کا: اسماعیل، تا: ۱۰ ربیع الاول ۱۰۴۷ق، جا: حجاز؛ از روی نسخه اصل [نشریه: ۲ - ۱۲۰]
۲. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه:۲۰۷/۱
کا: حیدر علی بن حکیم محمد مازندرانی متخلص به امانی، تا: ۳ محرم ۱۰۸۴ق [نشریه: ۵ - ۲۲۲]
۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۰۶/۲۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۰۹۶ق، جا: تهران؛ مصحح، با افزودگی‌هایی شامل برخی احادیث از منابع گوناگون در سبب برخی رخدادها، در برگ‌های «۲۳۱-۲۴۷» آمده به سال ۱۰۸۹ق در اصفهان نگارش یافته؛ کاغذ: شرقی، ۲۱گ (۲۰۶ر-۲۲۶پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳۹ - ۳۶۷]
۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۸۸۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر: «حداقیت الله» (بیضی)؛ جلد: تیماج سیاه، ۴۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف مخ -۳-۱۱۹۶]
۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۱۵۲/۲
آغاز و انجام: برابر
با توجه به آغاز و پی نوشت فهرست آستان قدس (ج۱۶: ۲۸۰) نام مؤلف معین گردید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۵گ (۸۷-۱۰۱)، ۲۱ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۵سم [محدث ارموی مخ: ۲-۸۹۴]
۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۳۸۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** حاجت خود را پس بازمگردان مرا از بخششهای رفیع خود ای صاحب جود و بخشش تمت الکتاب
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۰۲۸ [رایانه]
۷. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۲۱۶
خط: نستعلیق، کا: غلامحسین، تا: صفر ۱۳۰۳ق، برای حاج محمد حسن [نشریه: ۲ - ۶۹]
۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۹۲۶
آغاز و انجام: برابر
با توجه به پی نوشت فهرست آستان قدس (ج۱۶: ۲۸۰) نام مؤلف معین گردید؛ خط: نسخ، کا: مصطفی بن احمد حسینی خوانساری، تا: دهه آخر ربیع الثانی ۱۳۴۱ق؛ مصحح، مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا، ۳۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱۵ - ۳۰۶] و [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۲۵]
۹. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:۱مجموعه بدون شماره
آغاز: برابر
با توجه به پی نوشت فهرست آستان قدس (ج۱۶: ۲۸۰) نام مؤلف معین گردید؛ بی‌کا، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱ - ۱۴۶]
۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۰۲۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** ای صاحب جود و بخشش، تمت الکتاب بعون الملک العلام
بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۴۸۱/۱۸
آغاز و انجام: برابر
بدون نام مؤلف؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا، جا: کشمیر [رایانه]

● شرح دعاء صباح / شرح دعا / فارسی

š.-e do'ā'-e sabāh

حسینی جامی، محمود بن ابی نصر، ق۱۱ قمری
hoseynī jāmī, mahmūd ebn-e abī nasr (- 17c)

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)
ترجمه و شرح مختصری است بر دعای صباح حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام؛ در این ترجمه و شرح بیشتر مباحث ادبی آورده شده است. در مقدمه آورده: در نسخه‌های این دعا اختلاف بسیار بود اما نسخه‌ای پیدا شد که به دو واسطه تصحیح یافته بود به نسخه‌ای که حضرت امیر المؤمنین علیه السلام به خط کوفی بر ورق آهو نوشته بودند ...
آغاز: سپاس بیقیاس حضرت واجب الوجودی را جل جلاله و عم نواله که زبان صبح نورانی از کام شب ظلمانی بیرون آورد تااین کلام با نظام ...
انجام: و اقض لی حوائجی بحق القرآن العظیم و النبی الکریم محمد و آله الطاهرین.
چاپ: ضمن میراث حدیث شیعه، قم، مؤسسه فرهنگی دارالحدیث، دفتر اول، ۱۳۷۷ش، با تصحیح سید محمد رضا حسینی
[دنا ۶۸۵/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۴۹/۷]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۵۴۳/۲

خط: نسخ و نستعلیق، کا: کرم الله بن عطاء، تا: دوشنبه ۱۸ شوال ۱۰۸۳ق، جا: مکه مکرمه؛ جلد: تیماج قرمز، ۴گ (۱۴پ-۱۷ر)، اندازه: ۲۳×۳۶/۵سم [ف: ۱۷ - ۱۲۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۸۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳ رجب ۱۰۹۲ق؛ جلد: پارچه، ۵گ (۱پ-۵ر)، اندازه: ۱۳/۵×۲۴سم [ف: ۱ - ۴۰۲]

● شرح دعاء صباح / شرح دعا / فارسی

š.-e do'ā'-e sabāh

قمی، محمد شریف بن محمد مقیم، ق۱۱ قمری

qomī, mohammad šarīf ebn-e mohammad moqīm (-17c)

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۰۰۷

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در الذریعه نیامده و تاکنون چاپ نشده؛ مجدول؛ قطع: جانمازی [میراث شهاب: س۸ش۲ - ۱۸]

● شرح دعاء الصباح / شرح دعا / عربی

š.-u do'ā'-iṣ ṣabāḥ

مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۰۳۷-۱۱۱۰ قمری

majlesī, mohammad bāqer ebn-e mohammad taqī (1628 - 1699)

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

این شرح از کتاب «بحارالانوار» علامه مجلسی استخراج شده است.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۰/۳

خط: نستعلیق، کا: عبدالائمة بن عبدالحسین نجفی خادم حرم نجف، تا: پنج‌شنبه ۳ ذیحجه ۱۱۲۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ (۳۳پ-۴۲پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۳۰۳]

۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۶/۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۹ق؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۳۳]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۴۹۸۹

آغاز: بسمله. شرح دعاء الصباح من المجلد التاسع عشر من البحار هذا الدعاء من الادعیة المشهورة و لم اجده فی الکتب المعتبرة الا فی مصباح السید؛ **انجام:** لا حول ای لا قوة فی الظاهر و لا قوة ای فی الباطن الا بالله العلی العظیم بذاته العظیم بصفاته

خط: نستعلیق شکسته، کا: علامه سید ابوالحسن بن سید علی رضوی کشمیری، تا: ۱۲۸۳ق؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۲۱]

● شرح دعاء صباح / شرح دعا / فارسی

š.-e do'ā'-e sabāh

مازندرانی، محمد هادی بن محمد صالح، -۱۱۲۰ قمری

māzandarānī, mohammad hādī ebn-e mohammad sāleh (- 1709)

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

تاریخ تألیف: ۱۳ رمضان ۱۱۰۸ق؛ محل تألیف: نجف آباد اصفهان

شرح مبسوطی است بر دعای صباح مروی از حضرت امیرالمؤمنین (ع)؛ ترجمه تحت اللفظی و شرح مزجی این دعا است با تکیه بر جهات دستوری و ادبی کلامی و با بهره‌گیری از اخبار و احادیث. مؤلف ذیل فراز «الهی ان لم تبتدئنی الرحمة منک ...»، در این دعا بحث نسبتاً مفصلی در جبر و تفویض و نقد دیدگاه اهل سنت آورده است.

آغاز: اللهم یا من دلع لسان الصباح ... خداوندا ای آنکه بیرون کرده زبان سپیده دم را به گفتار روشنایی آن و خلاصه معنی آنکه ...

انجام: بیامرز گناهان مرا ای آمرزنده گناهان و بپوشان عیبهای مرا ای پوشاننده عیبها ای سخت گیر به عقوبت، ای آمرزگار، ای مهربان، ای مهربان.

[دنا ۶/۶۸۵؛ فهرستواره منزوی ۵۴۹/۷]

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۳۷۷/۳

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،بی‌کا،تا:۱۳رمضان ۱۱۰۸ق، جا: نجف آباد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف مخ - ۱ - ۴۴۱]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۲۶۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد حسن بن محمد کاظم ملقب به چوپان، تا: ذیقعده ۱۱۳۰ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه»، نام این کتاب در ذیل آ ثار محمد هادی مازندرانی و نیز در هیچیک از منابع در دست دیگر بجز فهرست مسجد اعظم نیامده است [لازم بذکر است که در ذیل نسخه الهیات مشهد و نسخه مجلس به تاریخ تألیف و نام مؤلف و محل تألیف تصریح شده] تاریخ کتابت نسخه مسجد اعظم ۱۱۰۸ق است. پس تألیف این کتاب باید قبل از این تاریخ باشد از طرفی تاریخ درگذشت محمد هادی بن محمد صالح مازندرانی ۱۱۲۰ق ثبت شده است و از طرف دیگر در حاشیه نسخه حاضر که تحریری ۱۱۳۰ق است، حواشی

پراکنده ای با نشان «منه ظله، منه دام ظله، منه عفی عنه» دارد. افتادگی چند کلمه قبل از نام محمد هادی در انجام نسخه در دست این شبهه را پیش می‌آورد که شاید مؤلف کتاب یکی از چهار فرزند وی یعنی محمد تقی (۱۳۳۲ق) (مفهرس اعلام الذریعه ۳۹۰/۱) یا محمد مهدی (۱۱۳۴ق) (همان ۲۴۲۷/۳) یا محمد علی (همان ۱۶۳۷/۲) یا علی اصغر (همان ۱۴۹۷/۲) باشد. لکن در منابع ذیل آثار هیچیک از ایشان نیز نام این کتاب نیامده است شاید حواشی نسخه ما عینا به نقل از کتابی که در زمان حیات مؤلف نوشته شده رونویسی شده باشد، توضیحات صحافی: جای گ ۴۲۹ بین گ ۴۳۰ و ۴۳۱ است؛ خرید از آقای قاسمی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۲گ (۳۹۳پ-۴۳۴)، ۲۰ سطر (۱۱/۳×۲۱)، اندازه: ۱۹/۵×۲۹سم [رایانه]

۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۳۱۷/۱

آغاز و انجام: برابر؛ فرغت من تحریر هذه الترجمة فی ثالث عشر من شهر رمضان المبارک سنه ۱۱۰۸ هـ ق، الذلیل محمد هادی بن محمد صالح المازندرانی فی قریة نجف آباد من قری اصفهان.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: جلال الدین محمد مازندرانی، تا: شعبان ۱۱۳۲ق؛ مهر: «احمد بن علی محمد»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹ سطر (۵/۵×۱۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۳۷۹]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۱۵۱

آغاز و انجام: برابر؛ فرغت من تحریر هذه الترجمة فی ثالث عشر من شهر رمضان المبارک سنه ۱۱۰۸ و انا مترجمه الذلیل محمد هادی بن محمد صالح المازندرانی فی قریة نجف آباد». انجامه: «الی هنا کلامه اعلی الله مقامه و کتب ابنه محمد تقی فی بلدة عظیم آباد فی سنة ۱۱۳۷».

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد تقی بن ملا محمد هادی مازندرانی (پسر مؤلف)، تا: ۱۱۳۷ق؛ مذهب، با سر لوح و کتیبه، مجدول؛ مهر: کتابخانه جعفر سلطان القرایی؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، رویه پارچه‌ای، ۵گ، ۱۱ سطر (۴×۸/۳)، اندازه: ۷/۲×۱۲سم [ف: ۲۹/۲ - ۸۱۱]

● شرح دعاء صباح / شرح دعا / فارسی

š.-e do'ā'-e sabāh

حسینی علوی، محمد اشرف بن عبدالحسیب، - ۱۱۲۱ ؟ قمری

hoseynī 'alavī, mohammad ašraf ebn-e 'abd-ol-hasīb (-1710)

روش شرح: هر فقره از دعاء مشتمل بر سه قسمت ممتاز می‌باشد، وی بعد از نقل بخشی از دعا متذکر نکات ادبی، نحوی و معانی کلمات گردیده و در پایان ترجمه سلیس آن را به همراه شرح فقره مذکور تحت عنوان «المعنی» نگاشته است. به صورت نمونه یک فقره آن نقل می‌گردد: «و سرح قطع اللیل المظلم بغیا هب تلجلجه تسریح را معنیش ارسالست فی الصحاح تسریح الشعر ارساله القطع جمع القطعه پاره [الاظلام تاریک شدن صح] المظلم تاریک ... المعنی ای آن کسی که ارسال کرد پارهای شب نیک تاریک را ارسال کردنی که ملابس و مقارن بود آن پارهای شب [نیک صح] تاریک به تاریکی‌هایی که متعلق به تردد و تحرک اوست ...». در معرفی بیشتر سبک نگارش شارح بخشی از شرح فقره «و علم بما کان قبل از یکون علم» از دعا به‌عینه نقل می‌گردد: «بدانکه محققان در تحقیق علم الله باشیاء جنین کفته‌اند که علم حق تعالی به اشیا زمانی نیست و ازلاً همه موجودات و حوادث نزد او حاضرند بی نسبتی مضی و حال و استقبال به او و توضیح این کلام آن است که حضرت حق تعالی جون مکانی نیست بس نسبت او به جمیع امکنه یکسان است جنانکه هیچ یک از مکان نسبت به او قریب و بعید و متوسط نتواند بود و همجنین او و صفات حقیقی او زمانی نیست بس مجموع موجودات و حوادث از ازل تا ابد نزد او حاضرند». این شرح بیشتر به جهات ادبی بیان نکات و دستوری توجه دارد.

آغاز: بسمله. یا من دلع لسان الصباح بنطق تبلجه، و در بعضی نسخ اللهم یا من دلع واقع شده، اللهم در اصل یا الله بوده است حذف حرف ندا شده است. و عوض او میم مشدده مفتوحه آورده شده ...

[دنا ۶۸۵/۶؛ الذریعه ۲۵۳/۱۳؛ فهرستواره منزوی ۵۴۹/۷]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۶۸۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** سنی مواهبک جنان است که مواهبک السنیه اضافه صفت بموصوفست برحمتک یا ارحم الراحمین

در فهرست ناشناخته و به استناد فهرستواره (۵۴۹/۷) نام مؤلف قطعی شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قبل از قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ ضمیمه: ضمن دو برگ آخر نسخه فضیلت دعاء صباح مروی از حضرت رضا (ع) به خط مغایر، انجام نسخه: «شرح و اسناد این دعا بسیار است بدین مقدار اختصار کرده شده بجهه عدم فرصت»، مصحح؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن تریاکی، ۴۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱/۷×۱۶/۳سم [ف: ۱۵ - ۳۰۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۴۷۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** معنی چنین می‌شود که به جانب تو فرود آورده ام حاجت خود را از این جهت رد نمیفرمایی یا از این جهت که رد نمی‌فرمایی مرا از مواهب سنیه خود نومید و بی بهره.

خط: نستعلیق، کا: محمد ربیع بن میرزا محمد خواجه، تا: جمعه ۴ ربیع الثانی ۱۲۶۴ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا سفید، ۱۳ص (۱۴-۳۶)، ۱۹سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۵ - ۴۲۷]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۰۹/۵-طباطبائی

آغاز: برابر **انجام:** از مواهب رفیعه و مراحم سنیه خود ناامید و بی بهره، یا کریم یا کریم در بعضی از نسخ واقع است. برحمتک یا ارحم الراحمین، و صل الله علی سیدنا محمد و آله الطاهرین. تمت

بمنه تعالی.
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوا با روکش پارچه سبز، ۴گ (۴۳-۴۶)، سطور چلیپایی، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۲۲ - ۹۹]

● **شرح دعاء صباح** / شرح دعا / فارسی
š.-e do‘ā’-e sabāh

حسنی طباطبائی، صدرالدین محمد، - ۱۱۵۴ قمری
hasanī tabātabā’ī, sadr-od-dīn mohammad (- 1742)
وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)
ملخص از شرح دعای صباح امیر المومنین است.

یزد؛ مدرسی؛ شماره نسخه:بدون شماره/۳
آغاز: یا من دلع لسان الصباح بنطق تبلجه؛ **انجام:** دویم آنکه اهل و سزاوار خانه نبوت و پیغمبری بودند.
خط: نسخ، کا: میرزا سید احمد مدرس یزدی، بی‌تا؛ قبل از رساله ده برگ در شرح و ثواب دعای صباح و نیز مطالب دیگری است؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۱گ (۹۰-۱۲۰)، ۱۶ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [میراث اسلامی: ۸ - ۴۶۶]

● **شرح دعاء صباح** / شرح دعا / عربی، فارسی
š.-e do‘ā’-e sabāh

نیریزی، قطب الدین محمد، ۱۱۰۰ - ۱۱۷۳ قمری
neyrīzī, qotb-od-dīn mohammad (1689 - 1760)
وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)
ترجمه و نظم فارسی است از «دعای صباح» منسوب به امام علی علیه السلام. دعاها را از نسخه‌ای به خط کوفی به سال ۱۱۳۰ در قزوین نزد میرابراهیم قزوینی و به سال ۱۱۵۹ از روی نسخه دیگر به خط کوفی تصحیح نموده و به درخواست بعضی از مؤمنین ترجمه کرده و فرازهایی از آن را در چند رباعی به نظم درآورده است. ظاهراً نیریزی شرحی به عربی بر این دعا نیز دارد.
آغاز: ۱: ان ابهی نور صباح طلع متجلیاً من لیل المداد بضیاء الاهتداء حمد من دلع لسان العرفاء و الحکماء ... اما بعد فان من مواهب الله سبحانه علی الفقیر الی الله الغنی محمد المدعو بقطب الدین الحسینی ان شرفنی بزیارة الدعاة المبارک المنقول من خط جدی و سیدی و مولای الذی هو داعی الخلق الی الحق بالحق الوصی للخلافة و الامامة بالنص المطلق ...
۲: نورانی ترین صبحی چون صفای مرآت که در هر بامداد از خامه زمان اهل اشتیاق ... اما بعد چون بعضی از برادران دینی و دوستان یقینی از این فقیر اقل ... ای اسم تو حادث شده از ذات قدیم ×× مذکور در ابتدای قرآن کریم / خود را به نشان تو نماییم نشان ××ای آن که تو اللهی و رحمان و رحیم
یا من دلع لسان الصباح بنطق تبلجه. ای رقص کنان چو ذره بهرت خورشید ×× مهر تو ضیابخش دل اهل امید
انجام: یا رب تو بفضل خویش این مسکین را ×× این بنده معروف بقطب الدین را / محشورش کن بمصطفی و آلش ×× مصحوبش کن کتاب علیین را
چاپ: میراث حدیث شیعه، دفتر ششم، قم، مؤسسه فرهنگی دارالحدیث، ۱۳۸۰ش، با تصحیح محمد ترابیان فردوسی
[دنا ۶۸۵/۶-۶۸۶ (۱۶ نسخه)؛ الذریعة ۲۵۵/۱۳؛ فهرستواره منزوی ۵۵۰/۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۴۷/۱
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** لیس ذلک النور الواحد بل لیس نور الشمس الظاهر بذاتها فی السماء فی واحد منهما ثم قال علیه السلام بعد هذا التمثیل و لهذا امثال.
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا ؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۱ص (۱-۲۱)، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [ف: ۳۵ - ۳۰۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۴۷/۲
آغاز: برابر ۲؛ **انجام:** رحمت فرستد خدا بر آقای ما محمد و آلش که پاکیزگانند ای ارحم راحمان از آن رحمت خاص ×× بفرست سوی سید سادات خواص / هر دم بادا هزار صلوات و سلام ×× بر احمد و آل او به صدق و اخلاص.
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۵ص (۲۲-۳۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [ف: ۳۵ - ۳۰۵]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۴۰۱/۱
آغاز: ای صبح بحمد تو دل افروز شده ×× ازفیض تو روشن شده تا روز شده / دلهای محبان توهرشام وسحر ×× از نور ستایش تو فیروز شده؛ **انجام:** برابر
فاقد دیباچه است؛ خط: نسخ عالی و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ ۱۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف مخ - ۲ - ۸۸۹]

۴. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:/۱بدون شماره
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر
خط: متن نسخ معرب و ترجمه نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲گ (۱پ-۱۲پ)، اندازه: ۱۳×۱۷سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۴۴]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۸۹/۴
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: حسن بن محمد حسینی، تا: رمضان ۱۲۰۳ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴گ (۱۸پ-۳۱ر)، ۱۲ سطر (۸×۱۰/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۴ - ۳۳]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۲۹۱/۲-۳۷/۸۱
آغاز: در راه طلب ستاره رهبر ما ... اما بعد چون بعضی برادران دینی و دوستان یقینی از این فقیر ... المدعو به قطب الدین حسینی درخواست تصحیح و ترجمه دعای صباح؛ **انجام:** ای اسم تو

حادث شده از ذات قدیم ×× مذکور درابتدای قرآن کریم / ای رحمت راحمان از آن رحمت خاص ×× بفرست سوی سید سادات خواص / هر دم بادا هزار صلوات و سلام ×× بر احمد و آل او به صدق اخلاص

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ با یادداشت‌هایی به تاریخ ۱۲۰۵ و ۱۲۴۸ و ۱۲۸۸ق؛ جلد: مقوا با روکش کاغذی، ۱۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۶۹]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۴۹۹/۷

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** به صدق و اخلاص

خط: شکسته نستعلیق و نسخ، کا: عبدالله بن ابی الحسن، تا: ۱۲۳۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۲گ (۱۰۵-۱۲۶)، ۱۵ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۶ - ۵۹۴]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۸۹۷/۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** از بلند مرتبه بخشایشت ناامیدی ای کریم ای کریم.

بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۴۱ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی [ف: ۱۱ - ۳۵۹]

۹. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۴۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** کتبه چاکرب جان نثار چنگیز قاجار ۱۲۶۲ هجری قمری

در نسخه قسمتی از رباعیات شیخ ابوسعید ابوالخیر نیز نقل و به رشته تحریر در آمده؛ خط: نستعلیق خوش، کا: چنگیز قاجار، تا: ۱۲۶۲ق؛ مجدول، کمندکشی زرین، با سرلوح مذهب مرصع ممتاز؛ مهر: مشیرالسلنه، حسین بن هدایت الله، رضا الحسینی، ناصرالدین؛ کاغذ: خانبالغ سیلو رنگ، جلد: تیماج مذهب، ۷۸ص، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۶۷۴]

۱۰. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۲۰۳۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** تمت الرسالة الشریفه المسمی بشرح دعاء الصباح امیرالمومنین و افضل الخلق بعید رسول رب العالمین و ابیات سلطان العارفین شیخ ابوسعید شرح اسماء حسنی تحفه حضور الطاف ظهور نواب مستطاب ...

خط: نستعلیق خوش، کا: چنگیز قاجار، تا: ۱۲۶۲ق؛ مجدول، کمندکشی زرین، با سرلوح به طرح نیم ترنج مذهب مرصع؛ مهر: مشیر السلطنه، حسین بن هدایت الله، رضا حسینی، ناصر الدین شاه قاجار؛ کاغذ: فرنگی زنگاری رنگ، جلد: چرم لاکی، ۷۸ص، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳/۹×۱۹/۹سم [ف: ۱ - ۱۴۳]

۱۱. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۳۶/۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** ای ارحم راحمان از آن رحمت خاص ×× بفرست سوی سید سادات خواص / هر دم بادا هزار صلوات سلام ×× بر احمد و آل او بصدق اخلاص

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد نبی بن عبدللعلی دونایی نوری اوزرودی، تا: ۱۲۶۶ق؛ محشی؛ واقف: کاتب، ۱۲۶۶ق، با مهر «عبده محمد نبی بن عبدالعلی دینائی» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: - ۲۱۵]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۵۷۴

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد باقر حسینی صفوی، تا: ۱۲۷۴ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۷گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۲۱]

۱۳. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۱۶۰/۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: میرزا محمدعلی، تا: ۱۶ شوال ۱۲۸۳ق، جلد: تیماج سرخ، ۱۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۵سم [ف مخ - ۱-۱۲۴]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۴۶۰

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** ارحمنی یا علی ادرکن برحمتک یا ارحم الراحمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین و الحمدلله رب العالمین.

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۸۹ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۶ص، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم[ف:۴۵-۲۵۰]

۱۵. ساوه؛ کتابخانه هاشمی نژاد؛ شماره نسخه:۴۲/۲

آغاز: ای اسم تو حادث تو از ذات قدیم ×× مذکور در ابتدای قرآن کریم / خود را به نشان تو بیابیم نشان ×× ای آن که تو اله و رحمن و رحیم؛ **انجام:** ای ارحم راحمان از آن رحمت خاص ×× بفرست سوی سید سادات خواص / هر دم باد از صلوات و سلام ×× بر احمد و آل او بصدق و صفا

خط: نسخ معرب و نستعلیق، کا: علی بن سلطان علی اندآبادی الاصل زنجانی المسکن، تا: ۵ ذیقعده ۱۳۱۰ق، جا: محروسه اصفهان؛ اهدایی: واعظ تهرانی؛ کاغذ: شیری، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۴گ (۴۶۱ر-۴۷۴پ)، ۵ سطر، اندازه: ۲۱×۲۶سم [اوراق عتیق: ۲ - ۴۸۱]

۱۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۰۴۵/۳

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ ۸گ (۸۸پ-۹۵پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۳ - ۵۶]

۱۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۲۵۹/۵-۲۱/۱۷۹

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** و صلی الله علی سیدنا محمد و آله الطاهرین بر خواجه و آقای ما محمد و آل او که پاکانند ای ارحم راحمان از آن رحمت خاصی ... هردم باد هزار صلوات و سلام بر احمد و آل او به صدق و اخلاص.

خط: نسخ و نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۹گ، ۱۵-۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲ - ۹۰۱]

۱۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۰۳۳/۲-۱۱/۱۳۳

آغاز: هذا الدعاء المسمی بدعاء الصباح روی عن مولانا وسیدنا امیرالمؤمنین صلوات الله علیه ... این است دعایی که مسمی است به دعایی که درصبح خوانده می‌شود روایت شده است ... در این نسخه هر جا که خطی جلی است سوادی زخط علی ولی است؛

انجام: و درود خدای بر آقای ما محمد و آل او پاکیزگانند. ای ارحم راحمان از آن رحمت خاص بفرست سوی سید سادات و خاص هر دم باد ازما درود و صلوات ×× بر احمد و آل او به صدق اخلاص ... المعصومین من آل طه و یس وصلی الله ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲ - ۹۰۶]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۰۹۲/۳

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد رضا بن محمد کاظم مازندرانی، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج سبز، ۱۲گ (۱۴۷پ-۱۵۸ر)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۱ - ۱۰۹]

۲۰. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۲۷۴/۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** بحق رحتمتت ای رحم کننده ترین رحم کنندگان و رحمت فرست خدایا بر آقای ما محمد (ص) و آلش که پاکیزگانند.الهی قلبی محجوب ...

خط:نستعلیق زیبا،بی‌کا،بی‌تا؛دعاها نسخ معرب؛جلد:تیماج حنایی، ۱۱گ (۵۴ر-۶۴پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱ - ۲۷۰]

● شرح دعاء صباح / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e sabāh

شوشتری، رضی الدین محمد، ق۱۲ قمری

šoštarī, razī-od-dīn mohammad (- 18c)

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

اهدا به: مریم سلطان بیگم (در نسخه مرعشی به شاه سلطان حسین صفوی)

شرح نسبتا مفصلی است بر دعاء صباح امیرالمؤمنین علیه السلام که پس از آوردن مقداری از دعا آن را ترجمه و سپس به شرح آن پرداخته و از آیات و روایات بسیار نقل نموده و در ابتدا مقدمه بسیار مفصلی در اثبات صانع آورده است.

آغاز: حمد و ثنای بی منتها نثار درگاه بدایع آثار متکلمی که به امر نافذ هو الله الخالق الباری زبان صباح را از کتم عدم بدار الملک وجود متوجه نموده طریق مسالک نجاح و فلاح به آحاد عباد آموخت ...

انجام: یا ذاالجلال و الاکرام من جمیع الذنوب و الآثام و الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله اجمعین.

چاپ: قم، میراث حدیث شیعه، دفتر دوازدهم، ۱۳۸۳ش، با تحقیق سید جعفر حسینی اشکوری، صص ۶۰ - ۲۳۱

[دنا ۶/۶۸۶]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۱۷۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول، دارای سرلوح زرین؛ تملک: علی اکبر مروج الاسلام در رجب ۱۳۴۰؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۹۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۵۹۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱ رمضان ۱۲۶۳ق، جا: تاج دولتشاه، برای مولانا حسین کاشانی؛ در برگی قبل از کتاب اجازه اجتهادی است که اسدالله برای محمد رضا نوشته است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۲۷ - ۷۱]

● شرح دعاء صباح / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e sabāh

شیرازی، محمد جعفر، ق۱۲ قمری

šīrāzī, mohammad ja‘far (- 18c)

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

اهداء به: نواب معلی القاب مرتضی قلی خان

تاریخ تألیف: ۶ محرم ۱۱۰۵ق

شرحی است بر دعای صباح منسوب به امیرالمؤمنین علیه السلام در این شرح مطالبی مربوط به موضوعات لغوی و پاسخ‌هایی از گفته‌های اهل سنت آمده است.

آغاز: الحمدلله سامع الدعاء و مجیب النداء ... أما بعد بر ضمیر منیر مؤمنان نیک اعتقاد مخفی نماند که چون دعا از اعظم عبادات است

انجام: ببرکت علی بن ابی طالب علیه صلوات الملک الغالب بأندک روزی بسمط تحریر در آمد.

[دنا ۶/۶۸۶]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۵۰۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، کا: محمد مؤمن بن اکمل الدین کازرونی شیرازی، تا: اواخر دهه سوم رجب ۱۱۰۷ق؛ مجدول، با تقریظی که آخوند محمد مسیح بن اسماعیل (مسیحا) بر کتاب نوشته؛ وقف‌نامه کتاب به نام مرتضی قلی خان نوشته شده که بر مدرسه وی (ظاهراً همان مدرسه خان قم) وقف شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۸گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۰/۵سم [ف: ۹ - ۳۰۶]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۰۶/۲-۵/۱۹۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** پس باز مگردان مرا از بخششهای رفیع خود ای کریم ای کریم به برکت علی بن ابی طالب به اندک روزی به سمط تحریر درآمد و قد فرغت من شرح هذا الکلام الرفیع فی سادس شهر محرم الحرام سنه خمس و مائة و الف الهجری

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی به امضاء «منه»؛

جلد:مقوا کرم،۳۱گ،۲۰سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۵-۲۵۶۸]

● **شرح دعاء صباح** / شرح دعا / فارسی

š.-e do'ā'-e sabāh

ملک، حیدر بن محمد، ق۱۲ قمری

malek, heydar ebn-e mohammad (- 18c)

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

پیش از مؤلف آخوند ملامحمود نامی دعاء صباح را شرح و ترجمه کرده بود ولی نادرست بود و او با توجه به ترجمه و شرح نامبرده و رجوع به کتب لغت این شرح را نوشته (دیباچه نسخه). عناوین این رساله «یعنی، حل، توضیح» است.

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۱/۴

آغاز: بسمله الحمدلله الذی جعل الدعاء سلما یعرج ... نزد ارباب زهد و صلاح سالکان مسالک فوز و صلاح هویداست که مقصود از ذکر امری ... لهذا این دعای جلیل القدر عظیم الشان را که منسوب بحضرت امیرمومنان علیه سلام الله الرحیم الرحمان و مسمی باسم مفتاح الجنان و مشهور به دعاء صباح است؛ **انجام:** و اختلاف اعداد ذکر را اختلاف مراتب این حالت باعث میتواند بود و العلم عندالله الحکیم العلیم و السلام علی من اتبع الهدی

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ذیقعده ۱۱۲۸ق؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج سرخ، ۲۴گ (۱۴۹پ-۱۷۲پ)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: - ۷۳۷]

● **شرح دعاء صباح** / شرح دعا / فارسی و عربی

š.-e do'ā'-e sabāh

استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین، ۱۱۹۸ - ۱۲۶۳ قمری

estarābādī, mohammad ja'far ebn-e sayf-od-dīn (1784 - 1847)

شارح پس از ذکر فقرات دعای صباح (مروی از حضرات امیرالمؤمنین (ع)) به ترجمه و شرح الفاظ و عبارات،کشف رموز و اشارات و حقایق و توضیح مشکلات به بیان بعضی اشعار عرفانی پرداخته است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۲۱۰۲

آغاز: دیباچه گفتار همان به که نهد کس ×× برنام خداوند تعالی و تقدس؛ **انجام:** بر بنده محتاج خود ای رب کریم ×× از راه کرم بلطف رحمت فرمای

خط: نستعلیق تحریری، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۲۳]

● **شرح دعاء الصباح = شرح مفتاح الفلاح و مصباح النجاة** / شرح دعا / عربی

š.-u do'ā'-iṣ-ṣabāḥ = š.-u miftāḥ-il-falāḥ wa miṣbāḥ-in-najāt

سبزواری، هادی بن مهدی، ۱۲۱۲ - ۱۲۸۹ قمری

sabzevārī, hādī ebn-e mahdī (1798 - 1872)

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

تاریخ تألیف: ۱۷ رمضان ۱۲۶۷ق

شرحی است عرفانی و تحقیقی در بیان نکات و دقایق معنوی دعاء معروف ماثور. وی در توصیف شرح خود می‌نگارد: «اردت ان اشرحه شرحا یذلل صعابه و یکشف نقابه و یوضح اغلاق لفظه و معناه و یبین اعماق قشره و مغزاه و ما تقاعدت فی منازل تفسیر ظاهره و تنزیله بل استشرفت الی ذروة مقام باطنه و تاویله».

آغاز: بسمله الحمدلله الذی مد سیر نوره فی المجالی والمواد من صباح الازال الی مسا الآبار

انجام: بقوله فلا تردنی من سنی مواهبک خائبا یا کریم یا کریم یا کریم و هو التکریم بالخلافة عن الکریم و صلی الله علی محمد و آله.

چاپ: مشار عربی، ص۵۴۷؛ تهران، سنگی، ۱۲۸۳ق، وزیری بزرگ، ۱۱۴ص

[الذریعة ۲۵۵/۱۳؛ دنا ۶۸۷/۶ (۲۸ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۵۴۹/۷]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۷۳۴

کا: محمد المجتهد، تا: ۱۲۳۷ق [تاریخ ناصحیح است]؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۱۳۴گ، اندازه: ۱۵/۹×۲۱/۷سم [رایانه]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۱۳۶

آغاز و انجام: برابر

کا: حسن بن محمد سبزواری، تا: ۱۲۶۷ق، نسخه چهل روز پس از تألیف کتاب است؛ مؤلف تعلیقات و حواشی خود را بر این کتاب به خط خویش در حاشیه همین نسخه مرقوم فرموده‌اند؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج، ۱۳۲ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۳۵]

۳. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۳۸۵

آغاز: غالیه و ما ادریک ما هیه جنة عالیه؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد ایزدی سبزواری، تا: ۱۷ رمضان ۱۲۶۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: - ۶۵]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۴۵

آغاز: برابر

خط: نسخ ممتاز، کا: محمد سبزواری، تا: ۱۷ رمضان ۱۲۶۷ق؛ در

آغاز خط محمد بن ابوطالب وانشانی گلپایگانی در ۱۸ شوال ۱۳۴۳ آمده که نسخه را برای فرزندش مسیح خریده با مهر «المستعین بالله محمد بن ابوطالب» (بیضی)، ذیل آن کسی با مداد تذکر داده که کاتب خطاط معروف دوره محمد علی شاه قاجار بوده است؛ مهر: «محمد قلی بن عبدالله ۱۲۶۱» (بیضی)؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۲۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۴سم [ف: ۴۳ - ۹۵]

۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۳۹۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسن بن محمد سبزواری، تا: ۱۰ ربیع الاول ۱۲۶۸ق؛ ۱۴۰گ (۱-۱۴۰)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [نشریه: ۱۳ - ۳۹۶]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۸۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن کربلائی علی ایزقی سبزواری، تا: یک‌شنبه ۲۳ محرم ۱۲۶۸ق؛ جلد: مقوایی، ۱۱۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۵۰۶]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۳۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد صادق خبوشانی، تا: صفر ۱۲۶۹ق؛ واقف: احمد آقا فاضل، اسفند ۱۳۶۵؛ کاغذ: حنایی فرنگی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۱۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۵ - ۳۱۰]

۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۲۵۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اسحاق خبوشانی، تا: ۲۷ شعبان ۱۲۷۱ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۵ - ۶۳۱]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۶۶۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن آقا کوچک طهرانی، تا: سه‌شنبه ۲۴ رجب ۱۲۷۲ق، جا: سبزوار؛ نشانی امانت سید حسن بن حاجی سید نصر الله؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱۲ - ۲۵۵]

۱۰. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:الف-۵۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** قد وقع الفراغ عن تألیفه سابع عشر رمضان المبارک من شهور سنه.

خط: نسخ خوب، کا: محمد سبزواری، تا: ذیحجه ۱۲۷۲ق؛ اهدایی: محمد و حسینعلی الهی؛ کاغذ: کاهی صیقلی زرد، جلد: مقوای چرمی جگری، ۲۹۰ص، ۱۴ سطر (۵/۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: - ۹]

۱۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۱۸

خط:نسخ،کا:محمد سبزواری، تا: جمادی الثانی ۱۲۷۴ق؛ مجدول، با سرلوح اکلیل؛ بخشیده محمد جعفر میرزا در ۱۲۷۷ به کسی؛ مهر: کتابخانه حاجی محتشم السلطنه؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن یشمی، ۱۳۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۲۹۳]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۷۴۳/۲

آغاز: ... غالیه و ما ادراک ماهیه جنة عالیة لیس لها ثانیة ... یا من دلع لسان الصباح بنطق تبلجه، فی بعض النسخ اللهم یا من دلع، اللهم اصله یا الله؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد محسن ملقب به فیض بن ملا عباس کوه سرخی، تا: دوشنبه ۱۲ ذیحجه ۱۲۷۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۶۴گ (۲۰۵-۲۶۸)، ۱۷ سطر (۹×۱۵)، اندازه:۱۷×۲۲سم [ف: ۳۴ - ۷۲۴]

۱۳. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۶۷۷

خط: نسخ، کا: محمد سبزواری، تا: ۱۲۷۹ق؛ افتادگی: انجام [نشریه: ۲ - ۱۷۲]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۱۳۱

خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم بن محمد علی کاشانی، تا: ۱۸ رجب ۱۲۷۹ق؛ کاتب کتاب را نزد مؤلف خوانده، مصحح، پس از کتاب سه برگ است شامل چند دعا که نصرالله آشتیانی در ماه رجب ۱۳۴۳ نوشته؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۶ - ۱۳۲]

۱۵. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۵۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق [ف: ۳ - ۱۰۶]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۳۳۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلا تردنی من سنی مواهبک خایبا یا کریم یا کریم یا کریم.

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن محمد علی سمنانی، تا: ۱۷ رجب ۱۲۸۴ق، جا: سمنان؛ محشی از شارح؛ واقف: محمد صالح علامه حایری، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج خرمایی، ۱۲۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۷×۱۶سم [ف: ۱۵ - ۳۱۰]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۹۸۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی منقول از مجمع و مراح؛ با صورت وقف به مدرسه فاضلخان؛ واقف: قاسمعلی برسی، ۱۳۴۴ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۷۱گ، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۱۵ - ۳۱۱]

۱۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۶۱۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در پشت صفحه اول آمده: «این نسخه بخط مرحوم حاجی سبزواری است که بتوسط مرحوم حاج میرزا ابراهیم شریعتمدار به جناب آقا حسین رسیده»؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۱۱گ، ۱۵ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۷۲۸]

۱۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۰۴۴

خط: نسخ، کا: ملا حسین، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: عطف میشن قهوه‌ای، ۱۶۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳/۶×۲۲سم [ف:۱-۵۲۳]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۲/۵

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج

تریاکی، ۱۰۴ص (۱۲۷-۲۳۰)، ۱۶ سطر [سنا: ف: ۲ - ۱۲۷]

۲۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۴۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** المصراعات فی الابواب بابان منصوبان ینضمان جمیعا مدخلهما.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن تریاکی، ۴۵ص (۲۷۰-۳۱۴)، ۲۱ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۰ - ۲۲۵]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۴۳۲

آغاز: قال بسمله یا من دلع لسان الصباح بنطق تبلجه و فی بعض النسخ اللهم یا من دلع اللهم اصله یا الله فالمیم عوض عن یاء فلهذا؛ **انجام:** ان النفوس الفلکیة بعد ما کملت التحقت بعالم العقل و تعقلت بالافلاک بدلها من النفوس

فاقد خطبه و دیباچه می‌باشد و میزان کسری حدود ۳ برگ است؛

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج مذهب، ۸۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۲۲]

۲۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۱۹۲/۱-۳۶/۱۹۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ معرب، کا: محمد علی بن عالیجاه مجدت، تا: پنج‌شنبه ۱۵ ربیع الثانی ۱۳۰۰ق، جا: یزد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۶۵]

۲۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۶۷۲/۵-۳۴/۴۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین، تا: غره رجب ۱۳۱۶ق؛ جلد: مقوایی، ۷۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۵۶۵]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۴۲۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و صلی الله علی محمد و آله قد وقع الفراغ فی سنه ۱۲۷۳

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۳۲۴ق؛ تملک: سید محمود قدسی نیا [رایانه]

۲۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۳۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد دامغانی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۹۵]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۴۴۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الافاضة و الانارة و الاجادة و نظایرها ذاتیة له تعالی و فی حصول الذاتی من ذی الذاتی لایقع.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: میشن مشکی، ۶۵گ، ۲۲سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۳۵ - ۳۹۴]

۲۸. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۵۹۵/۶

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: وزیری [رشت و همدان: ف: - ۱۵۰۶]

۲۹. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۷۲۷/۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۴۹۱]

۳۰. قم؛ علامة طباطبائی؛ شماره نسخه:بدون شماره

کا: معصوم الحسینی، بی‌تا [تراثنا: س۲ش۳ - ۱۵۴]

● شرح دعاء صباح / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e sabāh

خوئی، مصطفی بن محمد، ق۱۳ قمری

xū’ī, mostafā ben mohammad (- 19c)

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

اهداء به: ابوالمکارم خانلر میرزا فرزند عباس میرزا نایب السلطنه (-۱۲۷۸ق)

شرحی است مزجی و تحقیقی بر دعای صباح. روش شرح: پس از ترجمه روان یک فقره از دعا شرح لغات و نکات نحوی را در عنوان «مصباح فیه افصاح» و توضیحات لازمه را در عنوان «فائده» ارائه نموده است. این شرح مشحون به اشعار فارسی است و میرزا علی ترک بر فقره «و علم بما کان قبل ان یکون» تعریضی نگاشته که به انضمام جواب آن در حاشیه نسخه [آستان قدرس] آمده است. تاریخ تألیف کتاب مسلماً بعد از رحلت عباس میرزا بوده و اگر مرقومه پشت صفحه اول این نسخه «به خط مغایر» مبنی بر تألیف آن در دارالعباد یزد صحیح باشد، تاریخ شرح خلال سنوات ۱۲۵۳-۱۲۵۱ق متقارن با ایام حکومت خانلر میرزا در یزد خواهد بود.

آغاز: بهترین دعایی که ترتیل آن در هر صباح باعث رستگاری نشأتین است ثنای کبریائیست جلت عظمته.الخ.

[دنا ۶/۶۸۶؛ فهرستواره منزوی ۵۴۹/۷]

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۸۲۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** دویم آ نکه اهل و سزاوار خانه نبوت و پیغمبری بودند تمت

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ با یادداشتی از محمد هادی بن مصطفی که گویا فرزند نگارنده است مبنی بر اینکه نسخه‌ای از دعای صباح را که به خط کوفی بوده و در خزانه ناصر الدین شاه بوده و منسوب به حضرت علی است گرفته و با دعای متن مطابقه داده؛ جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۸۰گ، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲ - ۶۹۹]

۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۲۳۳

خط: نسخ، کا: علی بن محمد صفار، تا: ۲۶ ربیع الاول ۱۲۸۶ق؛ محشی؛ مهر: «یا علی مدد»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۸۰گ، ۱۸ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۹۰۲]

یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه:۹۰

همان نسخه بالا [نشریه: ۴ - ۳۸۷]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۱۰۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** دویم آنکه اهل و سزا دار خانه نبوت و

پیغمبری بودند
خط: نستعلیق زیبا، کا: محمد حسین مهاجر هروی ملقب به حشمة الایاله، تا: جمعه ۲۰ ذیقعده ۱۳۳۳ق، به دستور آقای عدالة السلطنه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱سم [ف: ۲۱ - ۱۰۸]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۹۴۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** اگر زمان پیغمبر ص را در میافتند بایست تربیت و تعیش در خانه پیغمبر کنند و محرم بیت باشند و دویم آنکه اهل و سزاوار خانه نبوت و پیغمبری بودند.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، دارای سرلوح مزدوج کم کار؛ تملک: جواد طالقانی ۱۳۷۰؛ واگذاری بنیاد مستضعفان شهریور ۱۳۶۷؛ کاغذ: فرنگی نباتی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۲۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۲سم [ف: ۱۵ - ۳۰۹]

● **شرح دعاء صباح** / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e sabāh

یزدی، احمد بن حسن، - ۱۳۱۰ ؟ قمری

yazdī, ahmad ebn-e hasan (- 1893)

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

ترجمه و شرح مختصری است بر دعای صباح حضرت امیرالمؤمنین (ع): «اللهم یا من دلع لسان الصباح بنطق تبلجه».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۴۰۷/۳

آغاز: بدانکه دعای صباح بخط مبارك امیرالمؤمنین یافت شده و حضرت آنرا باین اسم مسمی نموده؛ **انجام:** و مرا از مواهب سنیه خود نرسید و بی بهره نمی‌کنی.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ شاید به خط مؤلف؛ مصحح؛ جلد: تیماج سبز، ۱۱گ(۱۸۱ر-۱۹۱ر)، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۲×۳۴سم [ف: ۷ - ۹]

● **شرح دعاء الصباح** / شرح دعا / عربی

š.-u do‘ā’-iṣ-ṣabāḥ

عراقی، نورالدین بن شفیع، - ۱۳۴۱ قمری

‘erāqī, nūr-od-dīn ebn-e šafī‘ (- 1923)

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

تاریخ تألیف: جمعه ۱۶ و ۱۷ شوال ۱۳۳۶ق؛ محل تألیف: اسلامبول

شرح مزجی است دارای اشاراتی عقلیه. شارح آن را پس از شرح فارسی بر همین دعا نوشته است.

مشهد؛ مرتضوی؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: اعلم انه مذهب الامامیة یلزم ان یکون النبی و الامام معصومین من الذنوب و من السهو و النسیان؛ **انجام:** و اعلم ان النسبة بینهما عموم من وجه و لا اعلم ان ایهما ارجح لعدم نسخة منه عندی و الله الهادی
کاتب = مؤلف، بی‌تا [ف: - ۲۰]

● **شرح دعاء الصباح** / شرح دعا / عربی

š.-u do‘ā’-iṣ ṣabāḥ

خوئی، علی بن علیرضا، ۱۲۹۲ - ۱۳۵۰ قمری

xū’ī, ‘alī ebn-e ‘alī-rezā (1875 - 1932)

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

تاریخ تألیف: ۲۷ رجب ۱۲۱۹ق

شرح نسبتاً مفصلی است بر دعای صباح حضرت امیر المومنین علیه السلام در سه مرحله در هر جمله (لغت، محسنات بلاغتی، معنی) با آوردن شواهدی از آیات و روایات و شعر فارسی.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۹۸۰/۲

آغاز: اللهم یا من دلع لسان الصباح بنطق تبلجه ... لا یخفی علی الناقد المتدرب ان المعصومین سلام الله علیهم علی ما هم علیه؛ **انجام:** و وفقنا للعلم و العمل و نجنا عن الهم و الکسل
خط: نستعلیق، کا: خاکمردانی خوئی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸گ(۵۰ر-۷۷پ)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۷ - ۳۸۹]

● **شرح دعاء صباح** / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e sabāh

بنان الشریعه، جواد، - ۱۳۷۹ قمری

banān-oš-šarī‘e, javād (- 1960)

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

مؤلف نخست آن دعاء عالی مضمون را جمله جمله ترجمه تحت اللفظی نموده سپس به جهات ادبی و نکات معنوی آن پرداخته است.

[دنا ۶۸۸/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۴۹/۷]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۶۲۴

آغاز: اللهم یا من دلع لسان الصباح بنطق تبلجه ای خدائیکه بیرون آوردی زبان صبح را با گویائی و روشنائی او؛ **انجام:** این همه از بخشش و التفات ایشان نصیب من افتاد.
خط: شکسته ریز، کا: = مؤلف، تا: ربیع الثانی ۱۳۶۵ق؛ پس از این ضمن پنج صفحه تفریظی است اثر خامه حاج میرزا مهدی آشتیانی (۱۳۰۶-۱۳۷۲ق)؛ واقف: بنان الشریعه، جواد، اسفند ۱۳۳۷؛ ۶۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۰سم [ف: ۶ - ۲۵۴]

● **شرح دعاء صباح** / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e sabāh

کازرونی، محمد تقی بن محمد شفیع، ۱۳۰۵-قرن ۱۴ قمری

kāzerūnī, mohammad taqī ebn-e mohammad šafī‘ (1888 - 20c)

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

شرح مزجی مختصری است بر دعای صباح منسوب به امیر المومنین علی علیه السلام که شروح زیادی بر آن نگاشته شده است و بنا به گفته مؤلف «این نسخه از روی نسخه منقوله به خط امام علیه السلام است» که شرح کرده است.

آغاز: بسمله اللهم یا من دلع لسان الصباح ... ترجمه ظاهرش اینکه می‌خوانم آن خدایی را که بیرون آورد به حکمت کامله و قدرت شامله زبان صباح را ...

انجام: فلا تردنی من سنی مواهبک خائبا سنی رفیع است و مراد از سنی مواهب مواهب سنه ایست از قبیل اضافه صفت است بموصوف ... و از جمله ادعیه روز جمعه که در ساعت آخر روز جمعه باید بخواند ... تا آخر همه آنها در کتاب ادعیه هست.

چاپ: ضمن میراث حدیث شیعه، دفتر نهم، قم، مؤسسه فرهنگی دار الحدیث، ۱۳۷۷ش، با تصحیح رمضانعلی انتظاری

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۷۵۳

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،کاتب=مؤلف،تا:سه‌شنبه۱۸رمضان۱۳۲۱ق؛با سرلوح، مجدول؛ ۱۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۳]

● **شرح دعاء صباح** / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e sabāh

کرمانی، علیرضا بن محمد باقر، ق۱۴ قمری

kermānī, ‘alī-rezā ben mohammad bāqer (- 20c)

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

اهداء به: ناصرالدین شاه

شرح مفصلی است با عناوین «اشارة، انارة» بر دعای صباح حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام (اللهم یا من دلع لسان الصباح بنطق تبلجه)، در اشارات جهات ادبی جمله‌های دعا و در انارات جهات معنوی آنها بیان می‌شود. شارح نام مستوفی الممالک را در مقدمه‌اش می‌آورد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۷۶

آغاز: بهترین کلامی فصاحت شیم و خوشترین مبانی بلاغت توأم که عارفان آگاه را زیب زبان و زبان بدان گویا؛ **انجام:** یا تو کم کن حاجت من را همی ×× یا مکن غافل مرا از خود دمی / کردم از فضلت [کلامم] خاتمه؟ ×× کن شفیعم مرتضی و فاطمه

خط:نسخ و نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛شاید به خط مؤلف؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی،۱۴۴گ،۱۱سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۵ - ۳۵۰]

● **شرح دعاء صباح** / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e sabāh

مشهدی، معین الدین محمد

mašhadī, mo‘īn-od-dīn mohammad

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

[دنا ۶۸۸/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۵۰/۷]

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۵۸۵/۷

آغاز: بسمله، گوهر محمدی که پرورده صدف خواطر غواصان بحر تحقیق باشد نثار فرق ثنای کریمی است جل شانه؛ **انجام:** ای بخشاینده تر از هر بخشاینده.

بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۲۱گ(۱۳۷-۱۵۷)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف:۴-۱۳۵۴]

● **شرح دعاء الصباح** / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-es-sabāh

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

اهداء به: شاه سلیمان صفوی (-۱۱۰۶ق)

شرحی است ادبی و لغوی بر دعای صباح که خود مؤلف می‌گوید: «این بنده خاکسار و ذره بی مقدار قدری از اوقات را صرف ترجمه لغات و شرح بعضی از عبارات دعای منسوب به حضرت امام المتقین و قدوة اصحاب الحق و الیقین امیرالمؤمنین ...». در متن کتاب از «شاه سلیمان الصفوی الموسی الحسینی خلدالله تعالی علی رؤس العالمین» نام برده است.

آغاز: مفتاح خزائن بر و نوال و مصباح طریق وصول به مقاصد و آمال چه تواند بود بجز افتتاح بحمد مجیب الدعوات

انجام: به جانب تو فرود آورده حاجت خود را از این جهت رد نمی‌فرمائی مرا یا از این جهت که رد نمی‌فرمائی مرا از مواهب سنیه خود نومید و بی بهره.

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۶۶۷/۲-۳۴/۳۷

آغاز: و وثیقه حصول هر مدعا وذریعه وصول به مراتب ودرجات علیا نتواند بود جز ... و بعد برکافه انام از خاص وعام واضح ولایح است که ... مشهور به دعای صباح و مسمی بمفتاح الفتوح و النجاح؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: مراد بن رستم، تا: یک‌شنبه ۱۷ شعبان ۱۱۲۲ق؛

افتادگی: آغاز؛ محشی با امضای «منه»؛ ۳۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۵۶۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۰/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** باستعاره حبال برای ایشان از حیثیت که تمسک بدیشان سبب ترقی است بأوج هدایت و راه یابی

فقط تا جمله «و علقت بأطراف حبالك أنامل ولائی» شرح شده؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالائمة بن عبدالحسین نجفی خادم حرم نجف، تا: ۱۱۲۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۸گ (۴۳پ-۹۰پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۳۰۴]

۳. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۷۸

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد مومن ملقب به برهان، تا: جمعه ۷ ربیع الثانی ۱۱۳۵ق؛ اهدایی: ورثه حاج محمد نصیری؛ ۷۲گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۴/۵سم [ف: ۲ - ۲۶]

۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۵۷۰/۸

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،کا: محمد رضا، تا: ۱۵ رجب ۱۲۷۳ق، حسب امر آقا سید حسین؛ در آخر رساله فوائدی در اشعار منسوب به علی (ع) و اشعاری از حادثه ابن المعتز، صفی الدین حلی آمده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۹۶]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲ /۸۱۶۲-۵۶/۱۲

آغاز: بسمله، اللهم یا من دلع لسان الصباح بنطق تبلجه. کلمه اللهم در بعضی از نسخ دعا واقع شده و در اصل آن بنا بر مشهور نزد ادبا

فاقد مقدمه است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸ ذیقعده ۱۲۹۰ق؛ ۹گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۰×۳۴سم [ف: ۵ - ۲۵۷۰]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۴۹۳/۱

آغاز: و بعد بر کافه انام از خواص و عوام واضح و لایح است دعای جلیله سلسله ولایت نشان صفیه صفویه ادام الله تعالی ظلال نضفتها علی مفارق الانام؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد اسماعیل خوانساری، تا: سه‌شنبه ربیع الثانی ۱۲۹۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با امضای «منه»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۳۳/۲ - ۱۵۲]

۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۴۵۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: فضل الله بن احمد ترکی تبریزی، تا: جمعه ۲۴ رجب ۱۳۲۹ق؛ مصحح؛ جلد: مقوایی زرشکی، ۲۳گ (۱پ-۲۳ر)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۹۴]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۴۸۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه مقدمه‌ای دارد که در نسخه شماره ۱۲۴۷۳ مجلس وجود ندارد. در این مقدمه کتاب به شاه سلیمان صفوی تقدیم شده؛ جلد: مقوا سفید، ۲۳ص(۱-۲۳)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۳سم [ف: ۳۵ - ۴۳۵]

● **شرح دعاء الصباح** / شرح دعا / عربی

š.-u do'ā'-iṣ-ṣabāḥ

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

غیر همانند:

۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۱۶/۵

آغاز: حمدا لک یا من اعطانا صباح العقل المنجی من غیاهب الجهالات لنستدل به علی وجودک و عملك لایقان صنع ما فی الارض؛ **انجام:** و فی بعض النسخ وتکراره لتاکید والمبالغة فهذا ما تیسرنا من تفسیر هذا الدعا علی سبیل الاستعجال والحمدلله.

کامل، رساله‌ای متوسط در شرح مزجی دعای صباح که به دعای «مفتاح الفتوح ورموز الکنوز» معروف است. از نام مؤلف اطلاعی به دست نیامد، در ضمن این رساله با حدود ۲۵ شرح دعای صباح که نوشته شده تطبیق شده با هیچکدامشان مطابق نبود؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۰۸۸ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج با مقوا، ۳۵گ [ف: ۱ - ۳۱۸]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۱۲۲/۲

آغاز: زبرها و بنیتها حیث ان کلا منهما ستون و هذا من خاصیه هذا الحرف العلی و الانسان الکامل میزان الله تعالی لمعادله؛ **انجام:** و لیدع الوطر حتی یقضی الوطر و هو ام المطالب و اصل المارب و سنی المواهب کما اشار الیه علیه السلام بقوله فلا تردنی من سنی المواهب خائبا یا کریم یا کریم یا کریم ...

شرحی مزجی است بر دعای صباح منسوب به حضرت علی (ع) که به سال ۱۲۶۷ق تألیف شده محتملاً همان شرح ملا هادی سبزواری است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۷ق، جا: تهران؛ افتادگی: آغاز (حدود ۳-۴ برگ)؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۴ص (۱۴۵-۲۱۸)، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳/۳×۲۰/۳سم [ف: ۱۸ - ۳۶]

۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۳۰

آغاز: اللهم اصله یاالله فالمیم عوض عن یاء فلهذا لایجتمعان؛ **انجام:** والتوجه الغریزی للکل الی الله فکل وجهة هو مولیها و ما من دابة الا ...

شرح علی دعاء الصباح لامیرالمومنین علیه السلام الذی اوله: «یا من دلع لسان الصباح»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: چرم زرد، ۸۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [مؤید: ۲ - ۳۲]

● **شرح دعاء الصباح** / شرح دعا / فارسی

š.-e do'ā'-es-sabāh

وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی

طالب (ع)، امام اول (-۴۰)
در آغاز متن دعا بند بند ترجمه و سپس شرح ادبی لغات آمده است.
آغاز: بسمله و به ثقتی اللهم یا من دلع لسان الصباح بنطق تبلجه خداوند ای آنکه بیرون کرده ای زبان سپیده دم را به گفتار روشنایی آن اللهم در اصل یا الله بوده چون کلمه طیبه بسیار بکار برده می‌شد در دعاها برای تخفیف حرف نداء افتاده و عوض آن میم مشدده در آخر در آمده گویند دلع لسانه یعنی اخرجه و در ان ...
انجام: اغفرلی ذنوبی یا غفار الذنوب و استر عیوبی یا ستار العیوب ... بیامرز گناهان مرا ای آمرزنده گناهان و بپوشان عیبهای مرا ای پوشاننده عیبها ای سخت گیر به عقوبت، ای آمرزگار ای مهربان ای مهربان

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۵۴/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳ رمضان ۱۱۰۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۷۰گ (۳۹پ-۱۰۸ر)، ۲۰ سطر (۶×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱×۱۹/۵سم [ف: - ۲۶۸]
۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۸۲۱
آغاز و انجام: برابر؛ تمت الرسالة بالخیر و السعادة فی ضحوة یوم الجمعه چهارم شهر جمادی الثانی من شهور ۱۲۳۶.
خط: شکسته نستعلیق و نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۴ جمادی الثانی ۱۲۳۶ق؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: - ۱۲۵۹]
۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۹۹۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن محمد نوری دنائی مازندرانی، تا: ۱۲۷۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۴۳گ (۹پ-۵۱ر)، ۱۸ و ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۶ - ۱۸۲]

● شرح دعاء صباح / شرح دعا / فارسی
š.-e do‘ā’-e sabāh

نامعلوم:
۱. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۵۵۲/۳ر
بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [رشت و همدان: ف: - ۱۲۲۰]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۶۸۱
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]
۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۳۶۴
آغاز: حامدالله ومصلیا علی الرسوله خاتم الانبیاء و وصیه اتم اوصیاء و آله الازکیاء ... بی نام تو هیج نامه نام نیافت ×× بی ذکر تو هیج خامه کام نیافت / تا نام مبارکت نیامد به زبان ×× آن نامه به هیچ صورت انجام نیافت؛ **انجام:** شر از واجب تعالی نیست بلکه فاعل شر عبداست خلافا للاشاعره واما قول بر آنکه تخصیص خیر به مقتضای مقام است
مؤلف دراین شرح مختصر، بیشتر بر شرح لفظی آن نظر داشته است. از کتاب لمعات عراقی، التعلیق ابوالعباس احمد بن علی القرشی البون، کشاف زمخشری نام برده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوا، ۳۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۹۶]

← شرح دعاء الصباح (مختصر) ⩾ مفتاح الفلاح فی شرح دعاء الصباح

● شرح دعاء الصباح و السمات / شرح دعا / عربی
š.-u do‘ā’-iṣ-ṣabāḥ wa-s-samāt

مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۰۳۷-۱۱۱۰ قمری
majlesī, mohammad bāqer ebn-e mohammad taqī (1628 - 1699)
وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)
شرح دعای صباح و سمات است که از بحار الانوار نقل شده این شرح بیشتر بر تفسیر لغوی تکیه دارد
[بحار الانوار ۳۳۹/۸۷-۳۵۵]

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۳۷۷/۲
آغاز: من کتاب بحار الانوار ... قال السید ابن الباقی رحمه الله فی کتاب مصباحه المسمی بالاختیار کان امیرالمؤمنین علیه السلام یدعو بعدرکعتی الفجر بهذا الدعا: بسمله. اللهم یا من دلع لسان الصباح؛ **انجام:** فاخذنا منه بعض فوائده ولکونه من الادعیة المشهورة وقد اشتمل علی الفاظ غریبة تحتاج الی الشرح والبیان والله المستعان
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۲گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۹۷]

● شرح دعاء الصباح و المساء / شرح دعا / عربی
š.-u do‘ā’-iṣ-ṣabāḥ wa-l-masā’

محمد صادق بن زین العابدین، ق۱۱ قمری
mohammad sādeq ebn-e zayn-ol-‘ābedīn (- 17c)
تاریخ تألیف: صفر ۱۰۶۲ق
شرح مزجی ادبی است بر دعای شش از ادعیه صحیفه سجادیه که شارح بیشتر به مباحث کلامی و بیان مفردات لغوی و مسائل مشکل ادبی آن پرداخته و چنانچه در در بعضی نسخ آمده در ذیحجه ۱۰۶۱ شروع بدان و در صفر ۱۰۶۲ آن را خاتمه داده است.

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۵۴۳

آغاز: الحمدلله فالق الإصباح و خالق المساء و الصباح و مزوج الارواح بالاشباح و الصلاة علی سید البشر
نسخه اصل: کتابخانه مرتضوی - مشهد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ به خط یکی از شاگردان مؤلف، مصحح، محشی از مؤلف با عنوان «منه دام ظله»؛ تملک: محمد اسماعیل بن سمیع؛ ۷۶ص [عکسی ف: ۷ - ۱۴۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۱
آغاز: محمد و آله الانجبین و عترته الاطهرین الاطیبین؛ **انجام:** و اقام مقامه مقام الذلول المغفول و الله المعطی للسؤل و هو المرجو و المأمول.
در ماه صفر سال ۱۰۶۲ پایان یافته، در فهرست بدون نام مؤلف؛ خط: نستعلیق نازیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با علامت «منه»؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۵گ، ۹ سطر، اندازه:۱۰ × ۱۴سم [ف: ۱ - ۳۲]

● شرح دعاء صباح و مسای صحیفه / شرح دعا / فارسی
š.-e do'ā'-e sabāh va masāy-e sahīfa
حویزی، جعفر بن عبدالله، - ۱۱۱۵ قمری
hovayzī, ja'far ebn-e 'abd-ol-lāh (- 1704)
اهداء به: شاه عباس صفوی
در منابع از آن یاد نشده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۲۱/۶
آغاز: بسمله الله اکبر فالق الاصباح و منور الارواح و الاشباح لآلی حمدی؛ **انجام:** ذکر این اوصاف از برای مدح ایشان است ... و الصلوة علی النبی و آله علیه و علیهم السلام
خط:نستعلیق ریز، کا: محمدرضا بن محمد حسین طالقانی، تا: قرن ۱۲،جا:قزوین؛تملک:محمد بن احمد موسوی؛جلد:تیماج قهوه‌ای، ۱۹ص (۵۶-۷۴)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۳۲ - ۳۱]

● شرح دعاء صنمی قریش / شرح دعا / فارسی
š.-e do'ā'-e sanamay qorayš
نصیری طوسی، یوسف بن حسین، ق۸ قمری
nasīrī tūsī, yūsof ebn-e hoseyn (- 14c)
وابسته به: دعاء صنمی قریش = دعاء الصنمین؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)
تاریخ تألیف: اواخر ربیع الاول ۷۴۰ق
شرح مختصری است بر دعای «اللهم العن صنمی قریش» که گویند حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام این دعا را در قنوت نماز می‌خوانده است.
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد علی رغم اهل البغض و الحسد ... بتوفیق احد صمد بوجه اختصار و استعداد
[دنا ۶/۶۹۰؛ الذریعة ۲۵۶/۱۳؛ فهرستواره منزوی ۵۵۰/۷]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۴۸۰/۱
آغاز: اللهم العن صنمی قریش وجبتیهما و طاغوتیهما یعنی خداوندا لعنت کن بدان دو بت قریش؛ **انجام:** و نقش القلب دارند آنجا که فرموده است أستر ذهابک و مذهبک، برحمتک یا أرحم الراحمین.
تذکر: نام مؤلف به استناد فهرستواره منزوی (۵۵۰/۷) ذکر شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود ۱۰۳۷ق؛ مصحح؛ مطالب نسخه افتادگی دارد؛ کاغذ: شرقی، ۲۶گ(۲-۲۷)، ۱۲ سطر، اندازه: ۹×۴سم [ف: ۲۹ - ۱۰۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۳۵۷/۴
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمود بن محمد صابر واعظ فهنانجی، تا: اواسط صفر ۱۰۴۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گ (۱۱۳پ-۱۲۱پ)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۶ - ۳۱۹]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۰۰۸/۱۵ حاشیه
آغاز: برابر؛ **انجام:** و صلی الله علی سید المرسلین و خاتم النبیین محمد و آله الطیبین الطاهرین و سلم تسلیماً کثیراً کثیراً
خط:نستعلیق،کا:ابوالحسن بهاری، تا: ۱۰۴۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۴گ (۲۳۸ر-۲۴۱پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۲×۳۴سم [ف: ۸ - ۱۹۱]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۵۷۰/۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** گفت چیست نام او ؟ فرمود که نام او محمد است ...
خط: نسخ و نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج زرشکی، ۱۰گ (۱۳۳-۱۴۲)، ۱۵ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲۹ - ۲۶۸]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۹۳۳ ض
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● شرح دعاء صنمی قریش / دعا / فارسی
š.-e do'ā'-e sanamay qorayš
مدرس چهاردهی، محمد علی بن محمد نصیر، ۱۲۵۲ - ۱۳۳۴ قمری
modarres-e čahārdehī, mohammad 'alī ebn-e mohammad nasīr (1837 - 1916)
وابسته به: دعاء صنمی قریش = دعاء الصنمین؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)
ترجمه و شرح کوتاهی است در صد اصل بر دعای معروف صنمی قریش که نقل شده حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام در قنوت نماز می‌خوانده، در هر اصلی کلمه یا جمله‌ای شرح شده و ضمناً به بعضی از فضایل و مناقب آن حضرت اشاره می‌شود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۷۸۰
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... زمانی بود که خیال آن شده که شرح دعای صنمی قریش نمایم فحمدالله که توفیق مساعدت

نمود؛ **انجام:** و جمع بستن از روی مبالغه در استغراق و جمع بواو و نون از باب تغلیب الأشرف است.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ به خط مؤلف تصحیح شده؛ جلد: مقوایی، ۲۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۲ - ۳۱۲]

● شرح دعاء صنمی قریش / شرح دعا / فارسی

š.-e do'ā'-e sanamay qorayš

وابسته به: دعاء صنمی قریش = دعاء الصنمین؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

بعضاً همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۲۳۵

آغاز: ای سالک از شناخته سوی خدا؛ **انجام:** فردا رسد زعزت اوشد ترا جزا
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۷۵ق [رایانه]

۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۸۵

آغاز: بسمله حمد بیحد و مدح بیعد خداوندی را سزد که این صفت دارد که پروردگار عالمیان است؛ **انجام:** الحدیث الاربعون ان علیا امیر المؤمنین و سید المرسلین صلوات الله علیه ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: شیخ مصطفی علمیه؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۶۶گ، ۱۴ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳ - ۱۱۱۷]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۱۸۷/۲-۳۶/۱۸۷

آغاز: بسمله حمد بی حد و مدح بی قدح خداوندی را سزد که نوع انسان را بحلیه عقل و زیور نطق مکرم گردانید کما قال الله تعالی و لقد کرمنا بنی آدم ... اما بعد چون بر مقتضی من یردالله ان یهدیه یشرح صدره للاسلام ذات شریف وعنصر لطیف جناب صاحب اعظم ... علی الطبسی؛ **انجام:** که اللهم عذبهم بگوید اشعار باشد بآن جماعت و آن افعال قبیحه ایشان تمام شد شرح دعا و صلی الله علی محمد وآله
ترجمه و شرحی است بر «دعای صنمی قریش» منسوب به امیرالمؤمنین (ع)، که شارح به دستور علی طبسی که او نیز شرحی بر دعای مذکور داشت، این شرح را به فارسی دری نوشته است. درباره علی طبسی نگاه کنید به طبقات اعلام الشیعه (قرن ۱۱ ص ۴۰۵)؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۸ رجب ۱۰۴۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۷گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۵۷۰]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۵۶/۱۱

آغاز: بسمله. حمدله. اما بعد بدان اسعدک الله تعالی که این دعا از غوامض اسرار و کرائم اوراد امیرالمؤمنین علی ... است؛ **انجام:** و نجات آخرت کرامت کناد و عاقبت همه بخیر گرداناد بحق محمد و عترته و الامجاد.
جز ذخر العالمین است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۲۴گ (۸۸پ-۱۱۱ر)، ۲۰ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۸ - ۱۷۸]

۵. همدان؛ برنا، قاسم؛ شماره نسخه:۲۵

آغاز: حمد وافری که در احاطه بیان نیاید؛ **انجام:** بفریاد آیند و فغان نمایند و الله اعلم بالصواب
شارح می‌گوید که من پیشتر شرحی به عربی نوشتم و اکنون این را به فارسی می‌نویسم؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [نشریه: ۵ - ۳۷۵]

۶. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۸۲۵

آغاز: آغاز شرح: حمد وافری که در احاطه بیان نیاید ... باید دانست که به روایات صحیحه به نبوت پیوسته که امیرالمومنین (ع) دعایی را در وتر بعد از قنوت همیشه می‌خواندند و چون ... بعضی اشارات که احتیاج به بیان دارد. بنابراین شرحی بر آن به عبارت عربی تحریر یافت و بیان اکثری از آن اشارات را از کتب حدیث استخراج نمود شد و بعد از آن به خاطر رسید که ترجمه آن به عبارات فارسی نوشته شود؛ **انجام:** بی ثبات گردند و به فریاد آیند و فغان نمایند و الله اعلم بالصواب
ترجمه و شرحی است که ظاهراً در حدود قرن ۱۲-۱۳ فراهم آمده و به جز شرح یوسف بن حسین اندرودی و به جز ذخر العالمین شرح محمد مهدی بن علی اصغر قزوینی معاصر شاه سلطان حسین و نیز جز از ضیاء الخافقین است که آن نیز در عصر سلطان حسین صفوی فراهم شده. در الذریعه از چند شرح فارسی دیگر یاد شده بدون ذکر خصوصیات؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ پشت برگ اول نوشته‌ای است از زین العابدین محمد تقی خوانساری؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: کاغذ آبی، ۳۶گ، ۹ و ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [نشریه: ۱۳ - ۱۹۵]

۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۳۹۷-۵۷/۶۷

آغاز: بسمله اللهم العن صنمی قریش و جبتیها و طاغوتیها و افکیها لعن طرد و ابعاد است از رحمت پروردگار
شرح مفصل مزجی است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ از انجام ناتمام مانده است؛ ۷۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۵۷۱]

۸. قم؛ لاجوردی، سید مهدی؛ شماره نسخه:۳۰/۵

آغاز: بسمله. اللهم العن صنمی قریش اشارة الی الامامین الظالمین الضالین المضلین. ایشان را بت خوانده است
بی‌کا، بی‌تا [چند نسخه-ف: - ۱۱۶]

۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۳۵۱/۳

آغاز: بسمله، حمد بی حد و مدح بی عد خداوندی را سزد که انسان را به حلیه عقل و زیور نطق مکرم گردانید؛ **انجام:** تا ترا از خود دور کرد
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی با گالینگور مشکی، ۴۰ص (۱۰۸-۱۴۷)، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۱۶۲۴]

● **شرح دعاء طمطام** / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e tamtām

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰۲/۹۲-طباطبائی

آغاز: وقت خواندن این دعا پیش از خواندن ... ده مرتبه صلوات بفرستد

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱گ (۷۹پ) [ف: ۲۳ – ۷۴۱]

● **شرح دعای طیر رومی= شرح دعای مرغ رومی** / شرح دعا / عربی و فارسی

š.-e do‘ā-ye tayr-e rūmī= š.-e do‘ā-ye morq-e rūmī

داستان مرغ رومی به روایت فردی به نام ابوجعفر فقیه (شاید ابوجعفر محمدبن جریر طبری متوفای ۳۱۰ق) به اسنادش (در این متن نیامده) است، در آن آمده که: مرغی از آسمان بر مردی در حال طواف کعبه هنگام سحر هویدا شده و دعایی به وی تعلیم می‌نماید. فضل بن عباس (عموزاده رسول الله (ص)) نیز گفتار وی را با ذکر حدیثی از رسول الله (ص) تصدیق می‌نماید: «ابن عباس گفت راست می‌کویذ من از رسول (ص) شنیدم که مرغی هست در ولایت روم، وقتی یکی از امت من آنجا در دست کافران کرفتار بوذ و ان مرغ هر سحرکاه بیایذ و حق سبحانه و تعالی را تسبیح کند، به زبانی فصیح جنانک، کسی جنان ثنا نکویذ و ان ثنا امت من بیاموزذ و از دست کافران خلاص بیابذ ...». در ادامه باز هم تایید همین دعا از محمد بن اسامه المقری نقل قول می‌نماید: «... که جون خواب بدیذم بیدار شذم، دانستم که این حقیقت است از انج دیو خوذ را به صورت پیغمبر (ع) دروغ نکویذ، در وقت برخاستم و خاستم تا آبدست کنم، جون آبدست تمام کردم، کتاب خدای را بیش نهاذم و آنج رسول (ع) فرموذه بوذ بکردم ...».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:ذیل ۲۸۷

آغاز: روایت کند مه فقیه ابوجعفر به اسنادها، درست از امامان ثقه که مردی را دیذم نورانی اندر کعبه طواف نموذ و غظیم به کار خوذ مانده بوذم ...، شبی وقتی سبیذه دم مرغی بیامذ و بر سر آن مطموره نشست، به زبان فصیح این دعا بخواند و نوری از دهان وب بیرون آمذ؛ **انجام:** و قیل الحمدلله رب العالمین، فلله الحمد رب السموات و رب الارض، رب العالمین یسبح لله ما فی السموات و ما فی الارض، له الملک و هو علی کل شیء قدیر

خط: نسخ مایل به نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۷ یا اوایل قرن ۸؛ گفتنی است که همچنین بخشی از همین رساله در برگ‌های «۲۷۹پ–۲۸۰ر» این مجموعه با اندکی تغییرات مجددا تکرار شده است. ناگفته نماند که متن فارسی و نوع نگارش کهن این اثر از نظر ادبی بسیار حائز اهمیت و توجه است؛ کاغذ: شرقی نخودی، جلد: تیماج، ۲گ (۱۳۷ر–۱۳۸ر)، ۲۰ سطر (۱۵×۲۳/۵)، اندازه: ۲۰/۵×۲۸سم [میراث شهاب: س۱۳ ش۱و۲ – ۱۵۹]

← شرح دعای عدیله > العقائد الناجیة
← شرح دعای عدیله > توشه قبر

● **شرح دعاء العدیلة** / شرح دعا / عربی

š.-u du‘ā’-il-‘adīla

ملک، حیدر بن محمد، ق۱۲ قمری

malek, heydar ebn-e mohammad (- 18c)

با عناوین «اصل (متن دعا)، توضیح، اشارة، افادة»

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۱/۵

آغاز: اصل بسمله. شهد الله لا اله والا هو والملئکة و اولو العلم قائما بالقسط ... توضیح هذا اقتباس من کلام الله تعالی من سورة آل عمران فحقیقة الشهادة الاخبار بالشیء عن مشاهدة او بما یقوم مقام المشاهدة؛ **انجام:** و رزقنا الله تعالی و لجیمع الاحباء بمنه و کرمه قد فرغ من تألیفه یوم الجمعة الثانی من شهر ربیع الاول سنة العاشر من العشر الثالث من الماة الثامنة من الالف الثانی من الهجرة النبویة صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله حامدا و مسبحا و مصلیا و ان العبد الاحقر ابن محمد حیدر المقلب بملک و السلام علی من اتبع الهدی اللهم فضلک ... فرده علی وقت حضور موتی برحمتک یا ارحم الراحمین

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: جمعه ۲ ربیع الاول ۱۱۲۹ق؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج سرخ، ۸گ (۱۷۳ر–۱۸۰ر)، ۲۲ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: – ۷۳۶]

● **شرح دعاء العدیلة** / شرح دعا / عربی

š.-u do‘ā’-il-‘adīla

تبریزی، علی بن خداوردی، ق۱۳ قمری

tabrīzī, ‘alī ebn-e xodāverdī (- 19c)

به درخواست: آخوند ملا عباس گاوگانی (جاوجانی)
تاریخ تألیف: ۱۱ ربیع الثانی ۱۲۴۶ق؛ محل تألیف: نجف اشرف
شرح مزجی دعای عدیله منسوب به حضرت امیرالمومنین علی علیه السلام است.

[الذریعة ۲۵۷/۱۳]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۸۲۸

آغاز: بسماة، الحمدلله الذی لا یبلغ مدحته القائلون و لا یحصی نعمائه العادون ... أما بعد فیقول العبد ... قد التمس عن الحقیر أن یشرح له دعاء العدیلة ... بسم الله الرحمن الرحیم و اما معناها فهو ما قد تکاد جمیع الخلق؛ **انجام:** اللهم صل علی محمد و آل محمد ... الحمد لله رب و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم جعله الله زاد الیوم الدین و نفع به طالب ... و فرغ من تسویده مؤلفه الحقیر علی

بن خداوردی التبریزی فی بلدة الغری عند مولاه الوفی و سیده الجلی و إمامه الحفی و صاحبه الرضی أخ النبی البهی سراج الله المضیئی حلال المشاکل أبوالحسن علی صلوات الله و سلامه علیه و آله الصفی الو لی فی لیلة الاحدی عشرة من شهر ربیع الثانی فی سنة ۱۲۴۶ ... تم الکتاب بعون الملك الوهاب.
خط: نسخ، آیات معرب، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۴۶ق، جا: نجف اشرف؛ مصحح، در برگ آغاز دو بیت شعر عربی در مدح امیرالمومنین علیه السلام چنین آمده است: «و مناق بشهد العدو بفضلها ×× و الفضل لم تشهد به الاعدا / کملیحه شهدت لها ضرتها ×× و الحسن لم تشهد به الضرا»، و نیز ابیاتی از محمد بن ابی ابکر که در مجمع البحرین نیز با مطلع زیر آمده است: «یا أبنانا قد وجدنا ما صلح ×× خاب من أنت أبوه و أفتضح»؛ مهر: «الله اکبر ۱۲۴۰» (مربع)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع قهوه‌ای، ۶۹ص، ۲۱ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۵ – ۱۱۱]

● **شرح دعاء عدیله** / دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e ‘adīla

حسینی قزوینی، محمد تقی بن امیر مؤمن، –۱۲۷۰قمری

hoseynī qazvīnī, mohammad taqī ebn-e amīr mo’men (- 1854)

تاریخ تألیف: آخرربیع الثانی ۱۲۴۸ق
ترجمه و شرح کوتاهی است از دعای معروف عدیله. این شرح را مؤلف برای بیان عقاید حقه نگاشته و در خاتمه موعظه‌ای را که حضرت علی علیه السلام به یکی از اصحابش نموده، ترجمه کرده است.
آغاز: الحمدلله کما هو اهله و الصلوة علی محمد و آله اما بعد این مختصری است در تحقیق عقاید حقه دینیه و ایمانیه و ضبط آنها با ادله تفصیلیه در ضمن شرح ...
[دنا ۶۹۱/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۵۱/۷]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۴۶۶
آغاز: الحمدلله کما هو اهله و الصلوة علی محمد و آله اما بعد این مختصری است در تحقیق عقاید حقه دینیه و ایمانیه و ضبط آنها با ادله تفصیلیه در ضمن شرح؛ **انجام:** و ملأ ضمائرها عن انوار الأیمان و اسکنها فی فرادیس الجنان تم بعون الله تعالی فی یوم الاثنین من سلخ شهر ربیع الاولی ۱۲۴۸.
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: آخر ربیع الاول ۱۲۴۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم[ف:۳۵-۴۲۰]

● **شرح دعاء العدیله** / شرح دعا / عربی

š.-u do‘ā’-il ‘adīla

شیخ علی کرمانشاهی، ق۱۴ قمری

šayx ‘alī kermānšāhī (- 20c)

تاریخ تألیف: صفر ۱۳۴۵ق
آن را به درخواست یاران و با نداشتن کتاب ساخته است. در ذریعه (۲۵۷/۱۳–۲۵۸) از این شرح یاد نشده است.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۴۵/۱
آغاز: بسمله. حمد له ... نسب الی بعض الائمة المعصومین ع الدعاء المعروف الموسوم بالعدیلة و هو و ان لم یتضح سنده الا انه ربما یقال ان علو مضامینه و رفعة بیاناته ... یغنینا عن البحث عنه؛ **انجام:** و منفس الکرب یا ارحم الراحمین.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۸گ (۳پ-۱۰پ)،۲۴سطر(۱۱×۱۹)،اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۱۳ – ۳۴۸۹]

۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۰۵/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۴ق؛ آن گاه شرح ابیات فارابی «کمل حقیقتك التی لم تکمل - و الجسم دعه فی الحضیض الاسفل ...» به عربی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: – ۲۷۸]

● **شرح دعاء عدیله** / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e ‘adīla

بهبهانی، عبدالله بن محمد، – ۱۳۲۵ ؟ قمری

behbahānī, ‘abd-ol-lāh ebn-e mohammad (- 1907)

شرحی است تحقیقی و کلامی بر دعاء عدیله کبری، در تعریف کتاب در مقدمه آورده است: «چون سابقاً شرح مبسوطی بر عدیله کبری در تفاصیل اصول عقاید خمسه دینیه توحید و عدل و نبوت و امامت و معاد نوشته بودم که فهم مطالب غامضه و معانی دقیقه مندرجه در آن زیاده از حوصله و طاقت عامه ناس بود لهذا بعضی از اخوان ایمانی از این حقیر خواهش کردند که شرح مختصری به قدر فهم و به اندازه حوصله عوام بر دعاء مزبور نویسد». وی موفق به اتمام این شرح نشده است.
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... جمعی از اخوان ایمانی و اخلاء روحانی از این حقیر خواهش نمودند
[فهرستواره منزوی ۵۵۱/۷]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۸۹۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** مرتبه سیم از مراتب اربعه توحید توحید افعالی است.
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: حدود اواخر قرن ۱۳؛ ضمیمه: ضمن دو برگ آغاز نسخه یادداشت‌هایی در خلقت انسان و مراتب سته به اصطلاح صوفیان؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه مشکی، ۷۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱۵ – ۳۱۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۱۹۲/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** یعنی در منع و فعل خود حکیم است و هر چیز را ایجاد بموقع خود کرده ...

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۴۵گ (۱ر-۱۴۵ر)، اندازه: ۱۷×۲۰/۵سم [ف: ۱۳ - ۳۹۶]

● **شرح دعاء عدیله** / شرح دعا / فارسی

š.-e do'ā'-e 'adīla

ظاهراً غیر همانند:

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۴۴۵/۵۵

شرح دعای عدیله کبیر و سپس عدیله صغیر؛ خط: نستعلیق، کا: محمد شاه قاضی، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ جلد: میشن تریاکی، اندازه: ۱۴/۸×۲۶/۱سم [ف: ۸ - ۳۸۹]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۹۴

آغاز: شهدالله انه لا اله الا هو و الملائكة ... بدانكه اصل شهادت به معنی حضور را می‌گویند. پس وقتی که گفته شود انی اشهد بکذا. معنی چنین می‌شود که انی اعلم یعلم العیان بکذا. پس معنی شهادت؛ **انجام:** این عالم آسمانی دارد و زمینی دارد و آفتاب و ماهتابی ...

ناشناخته، و بنا بر یادداشتی از میرزا محمد بن عبدالنبی بن عبدالصانع اخباری نیشابوری (۱۷۸-۱۲۳۲ق) است. نسخه در دست دیباچه ای را ندارد. عقاید است عهد و وصیت به شیوه دعا. با سرآغاز: «اللهم خاطر السماوات و الارض» [ذریعه]. شرحی است حامل متن. برای نشانی: «ازاح العلل فی التکلیف. ازاح به معنی ازاله است، علل جمع علت است به معنی مرض و ضعف و تکلیف امری را گویند» (در اینجا هفت شبهه ابلیس را آورده، سپس با سربندهای «اما جواب شبهه اول» تا «جواب شبهه هفتم» به شبهه‌ها را می‌کند)؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشانی «ملک الواعظین»؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۲۲۷گ، ۲۱ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳ - ۱۹۲]

۳. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۸۳۰/۳

شرح دعای عدیله و دعای توبه. شرح دعای عدیله آن مشتمل بر نه سطر در فضیلت دعای مزبور از حضرت امیر و امام صادق (ع)؛ بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: جیبی [رشت و همدان: ف: - ۱۴۵۶]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۴۷۴

آغاز: شهد الله انه لا اله الاهو و الملئكه وا ولو العلم قائما بالقسط؛ **انجام:** مثل این عالم آسمانی دارد و زمینی دارد و آفتابی و ماهتابی

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

← شرح دعای عرفه > مظهر الغرائب و مظهر العجایب

● **شرح دعاء العرفة** / دعا / عربی

š.-u du'ā'-il-'arafa

حسینی بحرانی، محمد بن ابراهیم، ق۱۱ قمری

hoseynī bahrānī, mohammad ebn-e ebrāhīm (- 17c)

وابسته به: دعاء عرفه؛ حسین بن علی (ع)؛ امام سوم (۴-۶۱ق)

شرح جمله «ها انا أتوسل الیک بفقری الیک و کیف أتوسل بما هو محال أن یصل الیک» از دعای عرفه حضرت امام حسین علیه السلام و رفع تناقضی که به نظر بعضی در این جمله می‌رسد، در یک «مقدمه» و سه «مقاله»: المقدمة: در آداب تضرع و معنی فقر؛ مقاله ۱. در حل جمله به روش صوفیه و عرفاً؛ مقاله ۲. در حل آن به رأی اشاعره؛ مقاله ۳. در حل آن به رأی حکما.

چاپ: در مجله میقات حج، شماره ۳

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۰۲۵/۳

آغاز: الحمدلله ذی الطول و الاحسان و النعم الجلائل و الصلاة علی محمد و آله اولی الفواضل و الفضائل؛ **انجام:** و هو بهذه الجهة و الاعتبار اثر منه تعالی، هذا آخر ما أردنا ایراده و الحمدلله أولا و آخراً..

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سال ۱۱۵۱-۱۱۵۲ق، جا: کاشان مدرسه عمادیه؛ کاتب یکی از شاگردان سید ماجد می‌باشد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ (۲۴ر-۳۳ر)، اندازه: ۸/۵×۱۲/۵سم [ف: ۱۶ - ۲۶]

● **شرح دعاء عرفه** / شرح دعا / عربی

š.-u do'ā'-i 'arafa

قاری، مصطفی بن ابراهیم، ۱۰۰۷ - ۱۰۸۰ قمری

qārī, mostafā ben ebrāhīm (1599 - 1670)

وابسته به: دعاء عرفه؛ حسین بن علی (ع)؛ امام سوم (۴-۶۱ق)

اهدا به: نظام الدین احمد بن معصوم حسینی

تاریخ تألیف: آخر ربیع الاول ۱۰۶۴ق

شرحی است بر دعای عرفه حضرت امام حسین. این شرح را مؤلف از حواشی استادش شمس الدین حسینی بن محمد شیرازی مکی (متوفای بعد از ۱۰۶۴ق) که بر حاشیه دعای عرفه نوشته بود، استخراج و تنظیم نموده است. در آن از شرح دعای عرفه سید خلف شوشتری که به التماس میرزا محمد استرآبادی شرح نموده، یاد می‌کند.

[الذریعة ۵۱۶/۱ و ۴۰۷/۳]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۵۷

آغاز: الحمدلله الذی علم عباده الدعاء و امرهم به و ندبهم الیه بقوله ... و بعد فان الطلبة القاطنین فی البلد الامین اراد ان یقابلوا الدعاء؛ **انجام:** اما لمراعاته رقبة المحفوظ و اما لرفعة رقبته قال تعالی و ارتقبوا انی معکم رقیب انک علی کل شی قدیر ای علی کل الممکنات المقدورات کما مر.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱ ربیع الثانی ۱۰۶۴ق؛ محشی از مؤلف؛ جلد: تیماج، مجدول، مذهب، ۱۳۴گ، ۱۵ سطر، اندازه:

۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۳۵ - ۳۱۶]

● **شرح دعاء العرفة** / شرح دعا / عربی
š.-u du'ā'-il 'arafa

سبزواری، محمد علی بن عباسعلی، ۱۲۶۲-۱۳۶۲ قمری
sabzevārī, mohammad 'alī ebn-e 'abbās'alī (1846-1943)

تاریخ تألیف: ۱۳۴۱ق
شرحی است تحقیقی بر دعای عرفه که به هنگام بازگشت از سفر زیارت عتبات مقدسه بر حسب عهدی که داشت به تألیف آن پرداخت و عمرش وفا به اتمام آن نکرد. مأثور خامه‌اش تا اوایل دعاء شرح جمله «و وفقتنی لما تزلفنی لیدک» است.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۸۵۷
آغاز: بسمله، قال سبط الرسول قرة عین البتول الحمدلله الذی لیس لقضائه دافع؛ **انجام:** یا کل کما یاکلون و یمشی کما یمشون کا قال الله تعالی قل ما انا الا بشر مثلکم.
خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ احتمالاً مسوده اصلی و رعایت ترتیب اوراق نشده؛ واقف: احمد فاضل، اسفند ۱۳۶۶؛ کاغذ: شطرنجی مشقی، ۷۰گ، ۲۴ و ۲۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲/۸سم [ف: ۱۵ - ۳۱۳]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۷۴۶
آغاز: آغاز پس از تسمیه: قال علیه السلام الحمدلله الذی لیس لقضآئه دافع الحمد هو الثناءعلی الجمیل الاختیاری. الله اسم لذات المستجمع لجمیع صفات الکمال و الحمد مصدر یقع بمعنی الفاعل و المفعول و کلاهما صحیح اما بمعنی الثانی؛ **انجام:** ان لنا مع الله حالات لایسعها ملك مقرب و فی مقام البشر کاحد الناس یاکل کما یأکلون و یمشی کما یمشون کما قال الله تعالی و ما انا الابشر مثلکم.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اردیبهشت ۱۳۱۴ق؛ واقف: حاج احمد آقا فاضل، تیر ۱۳۲۵؛ ۷۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۶-۲۵۴]

● **شرح دعاء عرفه** / دعا / فارسی
š.-e do'ā'-e 'arafa

طواری یزدی، عباس بن محمد، ق۱۵ قمری
tavārī yazdī, 'abbās-e bn-e mohammad (- 21c)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۳۲۶
بی‌کا، تا: ۱۴۱۵ق [نشریه: ۱۳ - ۳۸۸]

● **شرح دعاء عکاشه** / شرح دعا / عربی و فارسی
š.-e do'ā'-e 'okāša

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۰۱۱
آغاز: سیدی و مولایی و حبیبی عبدالله صلی الله علیه و آله السلام علیك یا اباالقاسم؛ **انجام:** عملا صالحا ترضی به عنی اللهم انی اسئلك بکل اسم هو لك
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [رایانه]

● **شرح دعاء علوی مصری** / شرح دعا / فارسی
š.-e do'ā'-e 'alavī mesrī

غیر همانند:
۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۹۳۲/۷
آغاز: در کتاب مهج الدعوات مذکورست آنچه معنیش بدین راجع میشود که روایت کرده حسن بن علی بن حماد البصری که خبر داد مرا ابوعبدالله حسن بن محمد العلوی که گفت حدیث کرد مرا محمد بن الحسن؛ **انجام:** کردم دعا را یافتم دانستم که بد کرده بودم زنهار هر کس بدین دعا مواظبت نماید باید که همین قاعده مرعی دارد تا از خوف ایمن باشد.
با تلخیص و ترجمه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۹۹ق؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج قرمز، ۷۳ص (۷-۷۹)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۹ - ۶۳۹]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۹۵۵
آغاز: بسمله، شرح دعای علوی مصری روایت کرد حسن بن علی حماد البصری از عبدالله بن حسن بن محمد الحسینی العلوی المصری که مراغمی و المی سخت روی نمود؛ **انجام:** و اخصص محمد بأفضل الصلوات و التسلیم اللهم ارحمنا فیهم و اغفرلنا معهم برحمتك یا أرحم الراحمین ...
مطالبی کوتاه در توضیح فقرات دعا. دعایی است که راوی پس از پناه جستن در حایر حسینی (ع) در عالم رؤیا از حضرت صاب الزمان (عج) فرا گرفته. ابتدا شرح واقعه راوی و طریق استخلاص وی و سپس طریقه ختم این دعا آمده. در پایان دعایی که باید پس از دعای مذکور خوانده شود آمده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج، ۳۷ص (۱-۳۷)، ۱۰ و ۱۱ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۵سم [رایانه]

● **شرح دعاء عهدنامه صاحب الزمان** / شرح دعا / فارسی
š.-e do'ā'-e ahd-nāme-ye sāheb-az-zamān

هرندی، محمد بن محمد حسن، ق۱۳ قمری
harandī, mohammad ebn-e mohammad hasan (- 19c)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۸۶۶/۲
آغاز: بسمله. حمد له ... اما بعد این شرح دعا عهدنامه حضرت صاحب العصر و الزمان؛ **انجام:** و سر آن اینستکه همه این اصول مستفاد از کتاب وسنت می‌شود ... الی یوم الدین.
کاتب = مؤلف، تا: ۲۱ ذیحجه ۱۲۸۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد:

تیماج تریاکی، ۱۵ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۶- ۱۱۴]

● **شرح دعاء الغيبة المروی فی الکافی** / شرح حدیث / عربی

š.-u do'ā'-il ġayba al-marwī fi-l kāfī

باب، علی محمد بن محمد رضا، ۱۲۳۶؟ - ۱۲۶۶ قمری

bāb, 'alī mohammad ebn-e mohammad rezā (1821 - 1850)

وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۷۲۵/۵

خط: نسخ، کا: غلامرضا متخلص به حیران، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش تیماج، ۳۹ص (۱۶۴-۱۲۶)، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۱۷۶۴]

● **شرح دعاء فاضل بزرگوار** / شرح دعا

š.-e do'ā'-e fāzel-e bozorgvār

اصفهان؛ روضاتی، سید محمد علی؛ شماره نسخه:۱/۱۵

خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: چهار بغل، ۴گ (۶۹پ-۷۲)، اندازه: ۱۳×۱۵سم [نشریه: ۵ - ۱۳۳]

● **شرح دعاء قدح** / شرح دعا / ترکی

š.-e do'ā'-e qadh

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۹۷۵/۷

خط:نسخ خوش،بی‌کا،بی‌تا؛قطع:رحلی[میراث شهاب:س۹ش۲-۴۱]

● **شرح دعاء القنوت** / شرح دعا / عربی

š.-e do'ā'-el-qonūt

رساله مختصری است در شرح دعای قنوت به نقل از کتاب «مشارق الانوار القدسية فی بيان العهود المحمديه» شيخ عبدالوهاب بن احمد شعرانی (زنده ۹۵۸ق).

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۹۵۴/۴

آغاز: بسمله، القنوت الطاعة و الدعاء و القيام و المشهول الدعاء و ... اللهم الميم المشددة فيه عوض عن باء النداء؛ **انجام:** اذا ادخل الله تعالى الموحدين بالنار اماتهم فيها فاذا اراد ان يخرجهم منها امستهم الم العذاب تلك الساعة كذا.

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۵۰پ-۵۴پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۲ - ۲۲۲]

● **شرح دعاء کلید محبت** / شرح دعا / فارسی

š.-e do'ā'-e kelīd-e mahabbat

چند دعا برای ایجاد محبت آورده است که از جمله آنها «دعای چهل کلید» است که منسوب به فاطمه زهرا سلام الله علیها نموده که چهل آیه قرآنی است که روز جمعه بعد از غسل آن را اگر بخوانند و به آب بدهند و به خورد هر کس دهند محبت در قلب او ایجاد می‌شود و اگر میان زن و شوهر اختلافی باشد برطرف می‌گردد.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۹۱۵/۲

آغاز: شرح دعای کلید جهت محبت روایت است از طنطنه خاتون که روزجمعه داخل شدم برخاتون خودم فاطمه زهرا علیها السلام دیدم به دست مبارک خود ظرفی آب گرفته دعا می‌خواند و می‌دمد؛ **انجام:** یا طرتائیل سامعا مطیعا بحق بحق الاسماء الاعظم ان تقضی لناحاجاتنا برحمتک یا ارحم الراحمین بحق همه انبیاء خود بحق همه اولیاء خود به حق هم اصفیاء خود به حق تمام مخلوقات خود این بنده روسیاه را ناامید مکن

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۱۱گ، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۹۷]

← شرح دعای کمیل > کاشف الاسرار

← شرح دعای کمیل > جذبة الحقيقة

● **شرح دعاء الکمیل** / شرح دعا / عربی

š.-u du'ā'-il-kumayl

نطنزی، محمود بن علی، - ۷۳۵ قمری

natanzī, mahmūd ebn-e 'alī (- 1335)

وابسته به: دعاء کمیل؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۶۱۲ ض

نسخه نادر؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح دعاء الکمیل** / دعا / عربی

š.-u du'ā'-il kumayl

اشرفی، صفرعلی، - ۱۲۵۷ قمری

ašrafī, safar'alī (- 1841)

وابسته به: دعاء کمیل؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

شرح مزجی متوسطی است بر دعای حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام که شب‌های جمعه خوانده می‌شود و کمیل بن زیاد نخعی آن را روایت کرده است. در این شرح مطالب فلسفی بسیار نقل شده و بیشتر آنها از ملاصدرا می‌باشد.

آغاز: الحمد لله الذی يجيب دعوة الداعين و يعطی مسألة السائلين

و یسمع صرخة الملحین و یری بکاء الباکین ...

۱. قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه:نامعلوم

آغاز: برابر

تا شرح عبارت «ان تخلد فیها المعاندین» می‌رسد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ گویا اصل؛ ۱۲۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [صد و شصت نسخه: - ۲۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۹۹۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ناتمام: علی خلاف ما یقتضی الاخر بالمعنی الذی ذکرنا من ذی بعد فتامل

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۳ - ۱۸۵]

● شرح دعاء الکمیل / شرح دعا / عربی

š.-u du‘ā’-il-kumayl

ساروی، محمد بن محمد محسن

sāravī, mohammad ebn-e mohammad mohsen

وابسته به: دعاء کمیل؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

شرح مختصری است بر دعای کمیل مروی از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام «اللهم انی اسألك برحمتك التی وسعت کل شیء». در این شرح گفته‌های فلاسفه و بعضی از عرفا نقل شده و گاهی به احادیث نیز استشهاد می‌کند. به دستور حاجی میرزا مجتبی رفیق و مرشد مؤلف تألیف شده و در سرآغاز کتاب تجلیل فراوانی از وی می‌کند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۶۷۲/۱

آغاز: نحمدك یا من تکمل ذاتك بذاتك و استکمل عبادك بذاتك و بجودك الفایض من ذاتك؛ **انجام:** الذی قد مضی فی صدر الکتاب اسمه المستطاب و انه قد شرف و وشح باسمه ادام الله تأییدات الملك الوهاب ...

خط: نستعلیق، کا: محمد خلیل بن محمد حسین بیرجندی قائنی، تا: ۱۲۶۹ق؛ جلد: تیماج سبز، ۳۴گ(۴پ-۳۷پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۱۰ - ۶۴]

● شرح دعاء الکمیل / شرح دعا / عربی

š.-u du‘ā’-il kumayl

قاضی سبزواری، عبدالاعلی بن محمد، ق۱۴ قمری

qāżī-ye sabzevārī, ‘abd-ol-a‘lā ben mohammad (- 20c)

وابسته به: دعاء کمیل؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

تاریخ تألیف: ۲۸ رمضان ۱۲۸۸ق؛ محل تألیف: سبزوار

شرحی عرفانی بر دعای کمیل است که در شب‌های جمعه می‌خوانند. مؤلف در مقدمه از ناصرالدین شاه به عظمت یاد می‌کند. در موارد اندکی از اشعار و جملات فارسی آورده است.

آغاز: بسمله. الحمدلله الفرد العلی الذی اشرق بسبحات وجهه نجوم السموات الارواح

انجام: و ما انت الا اهل العفو و المغفرة ... بمحمد و آله الطیبین الطاهرین المعصومین

چاپ: ایران، مطبعه علمی، ۱۳۴۳ق، سنگی، جیبی، ۲۰۰ص، به درخواست (تذکارا) حاج سید علی رضا سبزواری، به سعی و اهتمام حاج میرزا احمد«کتابفروش» طهرانی

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۲۷۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۸ رمضان ۱۲۸۸ق، گویا به خط مؤلف که برای پیشکش به وزارت سبزوار آقا میرزا سلمان مستوفی دیوان اعلی کتابت کرده؛ مصحح، رکابه‌دار؛ مهر: مؤلف «هو الاعلی ۱۲۸۲»؛ جلد: تیماج سرخ مذهب، ۸۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۳۰ - ۴۷]

● شرح دعاء کمیل / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e komayl

طواری یزدی، عباس بن محمد، ق۱۵ قمری

tavārī yazdī , ‘abbās-e bn-e mohammad (- 21c)

وابسته به: دعاء کمیل؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۴۲۰

کاتب = مؤلف، تا: ۱۴۰۳ق [نشریه: ۱۳ - ۴۰۰]

● شرح دعاء کمیل / شرح دعا / عربی

š.-e do‘ā’-e komayl

وابسته به: دعاء کمیل؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

ظاهرا غیر همانند:

۱. تهران؛ شهشهانی ، حسین؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۰۸۴ق [میراث اسلامی: ۵ - ۶۰۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۸۲۶/۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد فانی کنت برهة من الزمان راجیاً من الله تعالی أن ییسرلی و یوفقنی لان اکتب شیئاً؛ **انجام:** ناتمام: و فی الدعاء اللهم امکر لی و لا تمکر بی أراد بمکر الله ایقاع بلائه بأعدائه دون أولیائه

همان شرح شماره ۲۸۲۶/۲ [نسخه بعدی] است با دگرگونی‌هایی و به اضافه سرآغاز کتاب و به خط خود مؤلف، و گویا نسخه

بعدی پس از تجدید نظر به خط کاتبی نوشته شده است و شرح در این نسخه نیز ناتمام است؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۸گ (۲۳۱پ-۲۶۸ر)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۸ - ۳۲]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۸۲۶/۲

آغاز: روی کمیل بن زیاد النخعی و هو أحد من خواص مولانا امیر المؤمنین علی بن ابی طالب و ابنه ابی محمد الحسن صلوات الله علیهما؛ **انجام:** فأوحی الله عزوجل الیه داهنوا أهل المعاصی و لم یغضبوا لغضبی

شرحی است با عناوین «قوله-قال» بر دعاء کمیل، در این شرح گفته‌های فلاسفه و صوفیه نقل شده و احادیث بسیار می‌آورد و به جنبه‌های ادبی اهمیت داده، و شرح ناتمام مانده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۹گ (۱۸۲ر-۲۳۰ر)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۸ - ۳۲]

● **شرح دعاء کمیل** / شرح دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e komayl

وابسته به: دعاء کمیل؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

غیر همانند:

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۱۶۳/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۴گ (۶۷پ-۷۰ر) [ف: ۶- ۲۵۱]

۲. تهران؛ مدارک فرهنگی؛ شماره نسخه:۶۱

آغاز: و به اعتمادی و علیه توکلی و توسلی بسم الله الرحمن الرحیم حمد بی حد و ستایش بی عدد مر خداوندی را سزد که درگاه رحمتش پناه درماندگان؛ **انجام:** مثل سرابیل و مضامین و قواریر که جمع منتهی الجموعیه پس ان اصلی است ... محمدرضا الخوانساری فی یوم السابع من شهر رمضان المبارک

کتاب در توضیح و شرح دعای کمیل می‌باشد به تفصیل که شارح آن نیز مشخص نشد؛ خط: نستعلیق و نسخ خوش، کا: محمد حسن بن مولینا محمد رضا خوانساری، تا: ۱۳۲۲ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی روکش تیماج مذهب، ۱۲۲گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: - ۵۸]

● **شرح دعاء «لک یا الهی وحدانیة العدد»** / شرح دعا

š.-u do‘ā’-i «lak-a yā ilāhī waḥdānīyyat-ul-‘adad»

وابسته به: صحیفه

شرح کوتاه فقره دعای صحیفه سجادیه «لک یا الهی وحدانیة العدد».

اراک؛ کتابخانه مدرسه حاج محمد ابراهیم؛ شماره نسخه:۱۱۷/۲۳

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۹۹ق؛ توضیح چند حدیث دیگر؛ کاغذ: نخودی، ۲گ (۳۲۳ر-۳۲۴پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [دو کتابخانه اراک: - ۱۴۷]

↩ شرح دعای مرغ رومی ⟵ شرح دعای طیر رومی

● **شرح دعاء مشلول** / شرح دعا

š.-e do‘ā’-e mašlūl

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۹۷۹ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح دعاء المصباح = شرح دعاء الصباح** / شرح دعا / عربی

š.-u du‘ā’-il miṣbāḥ = š.-u du‘ā’-iṣ ṣabāḥ

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵ - ۱۲۸۸ قمری

kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810 - 1871)

برای حاج سید کاظم.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۵۳۴/۴

آغاز: بسمله. حمدله، و الصلاة علی محمد و آله الطاهرین و بعد یقول ... کریم بن ابراهیم الکرمانی ان هذه کلمات وجیزة کتبتها تبینا لبعض معانی الدعاء الجلیل. المصباح

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ با مهر: «عبده الراجی محمد کاظم الحسینی» مورخ ۱۲۴۸؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۸ص (۱۷۸پ-۱۸۵ر)، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۴۲۳]

۲. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۱۴۵/۴

خط: نستعلیق، کا: محمد ابراهیم ابن علی انجدانی از محال عراق، تا: پنج‌شنبه رجب؛ ۱۰گ (۲۰۲پ-۲۱۱ر)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۸۹]

● **شرح دعاء مکارم الاخلاق** / شرح حدیث / عربی

š.-u do‘ā’-i makārim-il-axlāq

مدنی، علی خان بن احمد، ۱۰۵۲ - ۱۱۱۸ ؟ قمری

madanī, ‘alī xān ebn-e ahmad (1643 - 1707)

بخشی از شرح صحیفه سجادیه مؤلف است که به نام «ریاض السالکین» خوانده می‌شود، درشرح دعای مکارم الاخلاق.

[الذریعه ۲۶۰/۱۳]

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۲۲/۱۶

خط:شکسته،نستعلیق،کا:ملا محمد تقی گلپایگانی،تا:قرن۱۳؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۶ص (۲۵۳-۲۶۸)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۱ - ۱۷۵]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۲۰۴/۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶ – ۲۵۵]

● **شرح دعاء مكارم الاخلاق** / دعا / عربی

š.-u du‘ā’-i makārim-il axlāq

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۷۵۳

آغاز: منا العبادات و عاملنا فی الطلب معامله الطفل؛ **انجام:** للاخبار المتواتره بمدح هذه الحيوه لانها

خط: نسخ، کا: دهستانی، حسن بن محمد، تا: ۱۱۷۱ق؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

● **شرح دعاء مکسور و شکستگی** / شرح دعا / فارسی و عربی

š.-e do‘ā’-e maksūr va šekastegī

قاضی، جعفر

qāzī, ja‘far

ترجمه و شروحی است کوتاه بر دعای مکسور و شکستگی (دعایی که برای شفای شکستگی خوانده می‌شود) که ابوحمزه ثمالی که از اصحاب حضرت امام زین العابدین علی بن الحسین بوده، از آن حضرت روایت کرده است. این دعا همان‌گونه که شارح در آغاز کتاب آورده، در کتاب مهج الدعوات سید رضی الدین ابن طاووس حلی آمده است. این دعا به صورت زیرنویس به فارسی ترجمه شده و هر جا نیاز به شرح داشته به تفصیل به شرح آن پرداخته است. این شرح در آغاز نسخه با خطی غیراصلی به شیخ جعفر قاضی نسبت داده شده و ما غیر این یادداشت دلیل دیگری بر آن نیافتیم.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۶۵۲

آغاز: سید جلیل عظیم القدر و المنزلة سید رضی الدین بن طاووس ... از او حمزه ثمالی که از اصحاب حضرت ... یا حی قبلکل حی یا حی بعد کل حی یاحی مع کل حی؛ **انجام:** و رحمت بر محمد و اهلبیت او بفرست و آنچه تو سزاوار آنی با من بکن ای رحم کننده ترین رحم کنندگان.

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: نیمه قرن ۱۲؛ مصحح، محشی، دارای رکابه‌دار، دارای سر لوح، مجدول مذهب، حرز احتجاب منسوب به حضرت علی بن ابی طالب و دعای توسل منقول از کتاب مزار ابن بابویه به خط کلب علی بن محمد حسن حکمی به سال ۱۱۵۸ق در حاشیه این نسخه آمده است، دعاهایی به خط کلب علی در برگ ۵ و ۱۱ آمده که جهت برادرش ملامحمد حسین نگاشته شده؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۱گ، ۱۱ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۳۲ – ۱۴۱]

● **شرح دعاء الندبة** / دعا / عربی

š.-u du‘ā’-in nudba

حسنی طباطبائی، صدرالدین محمد، - ۱۱۵۴ قمری

hasanī tabātabā’ī, sadr-od-dīn mohammad (- 1742)

شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر دعای مشهور ندبه، که شارح پس از آوردن مقداری از متن، به شرح آن پرداخته است.

۱. یزد؛ مدرسی؛ شماره نسخه:بدون شماره/۶

آغاز: قال مولانا محمد صالح المازندرانی فی شرحه للکافی نفی الرجس عنهم علی وجه المبالغة حیث أكد ذلك بوجوه؛ **انجام:** من فعل بالكسر الری و التروی كالترضی، سیراب شدن.

قسمت اول شرح دعای ندبه در نسخه دیگری توسط کاتب فوق الذکر استنساخ گردیده و در اینجا از شرح «الا المودة فی القربی» موجود است؛ خط: نسخ تحریری، کا: سید احمد بن محمد بن مرتضی بن میرزا مدرس بن محمد بن مرتضی بن محمد بن صدرالدین، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ با مهر: «عبده الراجی احمد الطباطبائی» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۸گ (۳۸–۴۵)، ۱۶ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [میراث اسلامی: ۸ – ۴۶۵]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۷۶۱/۶

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵ – ۲۱۸]

۲. یزد؛ مدرسی؛ شماره نسخه:بدون شماره/۱۴

آغاز: اما بعد حمد الله المدعو بكل لسان المرجو؛ **انجام:** الری و التری كالترضی. سیراب شدن.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: سید جواد بن سید احمد مدرس یزدی، بی‌تا؛ جلد: تیماج تریاکی، ۱۷گ (۱۲۴–۱۴۰)، ۲۶ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۱/۵×۲۱سم [میراث اسلامی: ۸ – ۴۶۰]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۷۰۸–ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ – ۳۴۲]

● **شرح دعاء ندبه** / دعا / فارسی

š.-e do‘ā’-e nodba

طواری یزدی، عباس بن محمد، ق۱۵ قمری

tavārī yazdī, ‘abbās-e bn-e mohammad (- 21c)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۳۲۹

بی‌کا، تا: ۱۴۱۷ق [نشریه: ۱۳ – ۳۸۸]

● **شرح دعاء النور** / فلسفه / عربی

š.-u du‘ā’-in-nūr

صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم، ۹۷۹ – ۱۰۵۰ قمری

sadr-od-dīn-e šīrāzī, mohammad ebn-e ebrāhīm (1572 - 1641)

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۲۳۵/۴

خط: نستعلیق، کا: محمد مومن بن محمد صادق دزفولی، تا: یکشنبه ۲۹ ربیع الاول ۱۲۳۱ق؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: - ۱۴۰۱]

← شرح دعاهای روزانه ماه رمضان > عنوان الکلام فی شرح ادعیة الصیام

● **شرح دعاهای روزهای ماه رمضان** / شرح دعا / فارسی

š.-e do'ā hā-ye rūz hā-ye māh-e ramazān

کوکدی گلپایگانی، محمد رضا بن علی، ق۱۳ قمری

kūkadī golpāygānī, mohammad rezā ebn-e 'alī (- 19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۶۸ق

شرحی است بر دعاهای روزهای ماه رمضان.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۱۶۵/۵-۳۱/۴۵

آغاز: الحمدلله و سلامه علی عباده الذین اصطفی محمد و آله خیر الوری و بعد چنین گوید ... محمد رضا بن علی الکوکدی الجرفادقانی که چون همه ساله دروعظ ایام ماه مبارک رمضان؛ **انجام:** با اعتراف نخواهد وفقنا الله تعالی للتضرع و الاعتراف و التوجة و الرجوع و السلام

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۶۸ق؛ مصحح؛ متن خط خوردگی دارد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۶۶]

● **شرح دعاء الهلال** / دعا / عربی

š.-u do'ā'-il-hilāl

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴ق)

شرحی است بر دعای چهل و سوم صحیفه سجادیه که حضرت سجاد (ع) آن را به هنگام دیدن هلال ماه می‌خوانده‌اند. شاید شرح حاضر مقداری از «الحدیقه‌الهلالیه» شیخ بهائی باشد.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۲۲۰/۴

آغاز: قوله و کان من دعائه علیه السلام اذا نظرالی الهلال الهلال و احد الأهلة و هوفی اللغة مایری من جرم القمر فی أول الشهر و النسان الذی له شعبتان؛ **انجام:** فالمنکسف أولاً غربی الشمس و کذلک المنجلی أولاً غربتها وهذه صورة الکسوف علی السطیح الجسمی.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱گ (۱۰۴--۱۱۴پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۹۱]

● **شرح دعاء «یا سامع الدعا»** / شرح دعا / عربی

š.-u du'ā'-i «yā sāmi'-ud du'ā»

شرح است بر دعاء منسوب به حضرت علی (ع) معروف به «یا سامع الدعاء». نویسنده شرح از علماء عامه است و این شرح در قرن ۱۰ یا پیش از آن نوشته شده (نسخه حاضر از قرن ۱۰ است). توجه شارح بیشتر به توضیح مبهمات و نکات ادبی و دستوری دعا است. شارح از رضی الدین استرآبادی ــ شارح کافیه و شافیه ابن حاجب ــ ابن مالک و تفتازانی مکرر یاد کرده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۵۶۷/۴

آغاز: بسمله، الحمدلله و سلام و علی عباده الذین اصطفی ... و بعد فهذه شمة من شرح الثناء الحسن و الحسین و الدعاء المرضی المرتضوی علی ما تیسر للمدون المقل حسب طبعه المخل و ها هو نشرع فی التدویه ... قال رضی الله عنه و ارضاه و کرم وجهه ... یا سامع الدعاء و یا فاطر السماء؛ **انجام:** و انعام الجوار الذی لاینحل التام العام هذا آخر الکلام و اوان الاختتام ولله الحمد میسر کل مامول و مرام و علی کرام اخیاره افضل الصلوة و السلام.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج خرمایی، ۴۱ص (۱۱۰-۱۵۰)، اندازه: ۱۳/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۵۳۵]

← شرح دعاء «یا من ارجوه اکل خیر» > شرح دعاء رجبیه

● **شرح دعاء «یا من ارجوه لکل خیر ...»** / دعا / عربی

š.-u du'ā'-i «yā man arjūhu li-kull-i xayr ...»

موسوی ، عبدالمحمد، ق ۱۳قمری

mūsavī, 'abd-ol-mohammad

تاریخ تألیف: ۱۲۷۴ق

شرح مزجی مختصری است بر دعای «یا من ارجوه لکل خیر» که در تعقیب نمازهای ایام ماه رجب خوانده می‌شود. این شرح ادبی را شارح در تعطیل نوروزی ۱۲۷۴ق نوشته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۵۷۲/۳

آغاز: هذه ترجمة للدعاء المشهور الذی ورد به روایات کثیرة و أخبار متواترة فی قراءته عقیب کل صلاة؛ **انجام:** بمجرد حصول التوفیق من الملک العلام

خط: نسخ، کا: جعفر بن محمد شیرازی نمازی، تا: ۱۲۸۰ق؛ جلد: تیماج مشکی،۱۳گ(۷۴پ-۸۶ر)،اندازه:۱۲×۱۸سم[ف:۱۴ - ۳۳۶]

● **شرح دعاء «یا من تحل به عقد المکاره»** / شرح دعا / فارسی

š.-e do'ā'-e «yā man tahell-o bihī 'oqad-ol makāreh»

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴ق)

شرحی است مزجی بر دعای منسوب به امام زین العابدین که در صحیفه سجادیه آمده است. شارح می‌نویسد که ابن طاوس در کتاب «مهج الدعوات» خود می‌نویسد: الیسع بن حمزه قمی از اخذ و غصب اموال خود توسط وزیر معتصم نزد امام هادی علیه السلام شکایت برد. امام دستور داد که الیسع دعای «یا من تحل» را بخواند تا از گرفتاری وزیر معتصم رهایی یابد و در امورش گشایش ایجاد شود. او چنین کرد و چنان شد که می‌بایست. دعایی که ابن طاوس در مهج الدعوات بیان کرده با دعای موجود در صحیفه مقداری متفاوت است. این شرح بیشتر به توضیح لغوی پرداخته و در آغاز خواص و منابع آن را بیان می‌کند.

آغاز: بسمله مقدمة الجیش جنود دعا و صدر الصدور عرض حاجت و مدعا حمد مجیب الدعواتی سزاست که از غایت شفقت بیغایت و نهایت مرحمت بلا نهایت ... اما بعد اشعه انوار این مدعا بر پیشگاه انتباه هوشمندان آگاه تابان است که در اشتغال به دعا و طلب و سؤال ار درگاه واهب العطایا ...

انجام: و اگر چه نیستم من سزاوار آن از جانب تو ای خداوند و صاحب عرش عظیم

چاپ: ضمن میراث حدیث شیعه، قم، مؤسسه فرهنگی دار الحدیث، دفتر هشتم، ۱۳۸۱ش، تحقیق سید محمد رضا حسینی

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۸۱/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷گ (۵۶پ-۷۲ر)، ۱۲ سطر (۱۱/۵×۱۸)، اندازه: ۱۱×۱۹/۵سم [ف: - ۳۶۱]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱/۸۸۰۸-۵۹/۲۸

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱۰گ (۱-۱۰)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۵۷۱]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱/۶۶۶۷-۳۴/۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۲ شعبان ۱۱۲۲ق؛ مصحح؛ ۱۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۵۷۱]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالائمة بن عبدالحسین نجفی خادم حرف نجف، تا: ۱۱۲۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گ (۲۳پ-۳۱پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۳۰۳]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۴۹۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد اسماعیل خوانساری، تا: ۱۴ ربیع الثانی ۱۲۹۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با امضای منه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۳۳/۲ - ۱۵۲]

← شرح دعوات الاسماء ← شرح اسماء الحسنی (شرح کبیر)

● **شرح دعوات الاسماء (ترجمه شرح صغیر) = شرح دعوات سهروردی** / اسماء الله / فارسی

š.-e da‘avāt-ol asmā’ (t.-ye š.-e saqīr) = š.-e da‘avāt-e sohravardī

نخجوانی، محمد بن سعد، ق۸ قمری

naxjavānī, mohammad ebn-e sa‘d (- 14c)

وابسته به: دعوات الاسماء (دعوات صغیر) = الاوراد = شرح اسماء الله = اسماء الادریسیة؛ سهروردی، یحیی بن حبش (۵۴۹-۵۸۷)

ترجمه‌ای است از کتاب «الدعوات» شهاب الدین سهروردی. همین مترجم رساله دیگری در علوم غریبه دارد موسوم به «حل المشکلات» که اصل آن از حکیم طمطام هندی است که از کتب اساتید جمع‌آوری نموده و ابن ساوجی به فارسی ترجمه نموده است.

[دنا ۶۹۴/۶؛ الذریعه ۷۴/۷]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱/۲۹۱۰-۱۵/۱۵۰

آغاز: اسم اول: سبحانک یا لااله الا انت رب کل شیء ووارثه برای نزدیکی حکام و حصول مطلب در روی وی هفده مرتبه بخواند؛ **انجام:** خلاصی از شکر عیش و زندان و حبس. هرکس این اسم چهل نود و نه بار آن را بخواند به نیت هرکدام از مذکورات ان شاء الله خلاص یا بد. تم.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۸۳۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۴۷/۲-طباطبائی

آغاز: خاصیت اسم اول آن است که هر که خواهد پیش ملوک رود هفده نوبت این اسم را بیک مجلس بخواند و بر روی ایشان بدمد و محبت وی در باطن او پیدا شود؛ **انجام:** اسم چهلم یا مجیب فلاتنطق الالسن بکل آلاته و ثنائه. کاتب افزوده است: تمام شد کتاب چهل اسم حضرت ادریس (ع) در روز یک‌شنبه ۱۴ شهر ربیع الثانی سنه ۱۲۶۶ کاتبه محمد حسن تمام شد.

در فهرست ناشناس است و با عنوان «چهل اسم ادریس»؛ کا: محمد حسن طهرانی، تا: یک‌شنبه ۱۴ ربیع الثانی ۱۲۶۶ق؛ کاغذ: فرنگی سفید و شکری، جلد: تیماج کبود، ۸ص (۱۵-۲۸)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲۳ - ۱۳۷]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۵۷۵/۵

آغاز: الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین و الصلوة علی خیر خلقه محمد خاتم النبیین و آله الطاهرین و صحبه اما بعد چنین گوید مترجم این عبارت مختصر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ جلد: قهوه‌ای، ۱۷ص (۳۱۱-۳۲۷) [ف: ۳۶ - ۱۱۶]

← شرح دعوات سهروردی ⟵ شرح دعوات الاسماء (ترجمه شرح صغیر)

● **شرح دعوة الاطباء** / طب / عربی
š.-u da‘wat-il aṭibbā’

ابن اثردی، علی بن هبة الله، - ۵۰۷ ؟ قمری
ebn asardī, ‘alī ebn-e hebat-ol-lāh (- 1114)

اهداء به: ابی العلاء محفوظ
شرحی است بر «دعوة الاطباء» ابن بطلان ابوالحسن یوانیس مختار بن حسن بن سعدون بن عبدون نصرانی بغدادی که به ساخت کلیله و دمنه و در ۱۲ قسم است. او آن را در دیر قسطنطین بیرون قسطنطیه در ۴۵۰ق ساخته است. همین متن در مصر به چاپ رسیده است. شرح به روش پرسش و پاسخ در مسائل طباعی و کحالی و جرائحی و فصد وصیدلانی و مسئله‌های دیگر (روی هم ۱۹) و در ۵۰۷ق ساخته شده است (چلبی ۴۹۳/۱). نسخه ما هم به همین روش و باید از ابن البردی باشد.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۰۴ و ۶۱۹۷-ف
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۱۲گ، ۲۷ سطر (۱۲×۱۹)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۸ - ۵۱۸] و [فیلمها ف: ۳ - ۲۰۹]

● **شرح دعوت وسیط حزب البحر** / متفرقه / عربی، فارسی
š.-e da‘vat-e vasīt-e hezb-ol-bahr

آداب خواندن دعای حزب البحر

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۰۴/۳۷
خط: نسخ و نستعلیق و تحریری، کا: کلب علی بن جواد کاظمی، تا: با تاریخ ۱۰۷۲ق؛ در حاشیه برگ ۱۰ر هم مطلبی در همین خصوص از «مسوده خط شاه عبدالله شاه ولد شاه عارف مشهور به شاه جی» نقل شده؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۹پ-۱۰پ)، اندازه: ۱۴/۹×۲۵/۳سم [ف: ۲۹/۱ - ۲۸۲]

← شرح دفتر ابوالفضل ⟵ مرآت الضمایر

● **شرح دلائل الخیرات** / کلام و اعتقادات / فارسی
š.-e dalā’el-ol-xayrāt

وابسته به: دلائل الخیرات الاعتقادیة؛ هندسی نصیرآبادی، کلب باقر بن کلب حسین (-۱۳۲۹)
چاپ: لکهنو، سنگی، بدون تاریخ، وزیری بزرگ، ۱۹۸+۲۴صص (در هامش)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۲۲۸
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از رضا میدانی [رایانه]

● **شرح دلائل الخیرات الاعتقادیة** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u dalā’il-ul-xayrāt-il-i‘tiqādīyya

خوانساری، محمد حسن، - ۱۳۳۶ قمری
xānsārī ،mohammad hasan (- 1918)

وابسته به: دلائل الخیرات الاعتقادیة؛ هندسی نصیرآبادی، کلب باقر بن کلب حسین (-۱۳۲۹)
شرحی است بر منظومه کلب باقر تقوی.

اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۱۲۹/۲
آغاز: شرح: لما یتوقف علیه ما هو دافع لخوف الضرر کما سیجیء فیکون النظر ایضاً داخل
شارح ابیات را شماره‌گذاری کرده و از آخر ناتمام مانده، در برگ الحاقی آغاز نسخه چنین آمده: «... و علیه تعلیقات مع شارحه منضمه به، کتب الکتاب السید الفاضل محمد حسن الخوانساری فی ۱۳۳۶ و توفی فی العراق و دفن فی صحن امامزاده»؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد حسن بن محمد یوسف خوانساری، تا: ۱۳۳۶ق؛ ۱۴۴گ (۲ر-۱۴۵)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱ - ۱۴۲]

● **شرح دلوک الشمس** / هیئت / عربی
š.-u dulūk-iš-šams

خلخالی، حسین بن حسن، - ۱۰۱۴ قمری
xalxālī, hoseyn ebn-e hasan (- 1606)

نویسنده می‌گوید چون نماز از واجبات دین است و پیغمبر درباره اوقات آن فرمود: «اقم الصلوة لدلوک الشمس الی غسق اللیل» و فسر «آن الفجر» بین اهل فن اختلاف در معنی «دلوک الشمس» شده است بعضی ها دلوک الشمس را غروب شمس و اکثر دلوک الشمس را زوال شمس از کبد آسمان دانسته‌اند و این قول مختار ماست پس بر آنم در این رأی تفصیل بیشتر دهم و به شرح آن دست یازم ولی چه این رأی و چه رأی مخالف هر دو احتیاج به اطلاع از علمی دارند که برای رصدبندی لازم است و آن در شرح الوقایه آمده است. باری به تبیین مسأله همت گماشتم قصد از آن ملتمس دوستان و برادران بسیاری بود. او سپس به مسائل نجومی (برای روشنگری طلوع و غروب و زوال شمس) می‌پردازد که با اطلاع آن می‌توان ظهر شرعی را تعیین کرد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۹۶/۲
آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی نبیه محمد سید الاولین و الآخرین و علی آه و اصحابه اجمعین اما بعد؛

انجام: من المشرق و المغرب و الشمال و الجنوب.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶ص (۱۴۳– ۱۴۸)، ۲۲ سطر (۱۱×۱۷/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۰ – ۳۷۷]

● شرح الدماء الثلاثة = كتاب الحيض / فقه / عربی

š.-ud-dimā'-iṯ-ṯalāṯa = k.-il-ḥayḍ

شرحی است بر کتابی در دماء ثلاثه (حیض و نفاس و استحاضه) و احکام متعلق به آنها. متن کتاب شامل یک مقدمه و شش فصل است و مؤلف متن در سال ۹۸۱ ق درگذشته و شارح در سال ۱۱۰۰ق مشغول تألیف شرح بوده است. مؤلف کتاب و شارح هر دو پیرو مذهب حنفی هستند.

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۳۰۴

آغاز: عائدة اليها لا اليه ذكره فی النهاية تبعاً للحاكم لكن قال العالمة الحلبی تبعاً للكنز؛ **انجام:** فيكون الدرهم و مادونه قولاً كما مر و الباعث لكتبا هذا المقول رضوان الله المقول و غفرانه
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی به امضای «منه»؛ اهدایی: جواد کمالیان، ۱۳۵۴ش؛ جلد: مقوا قهوه‌ای، ۱۷۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱ – ۲۷۲]

← شرح الدنيا مزرعة الآخرة ← بطيخيه

● شرح دوازده اسم شریف / - فارسی

š.-e davāzdah esm-e šarīf

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۷۸/۴۲

به نثر؛ کا: محمد بن حاجی احسن القاسانی، تا: صفر ۱۱۲۶ق؛ محشی و فهرست؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۸ص (۴۸۶-۵۲۳) [سنا: ف: ۲ – ۱۵۹]

← شرح دوازده امام ← شرح الصلوات
← شرح دوازده امام ← اثنی عشرية

● شرح دوازده امام / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e davāzdah emām

گلپایگانی، اسدالله بن محمود، ۱۳۰۳ – ۱۳۶۶ قمری

golpāyganī, asad-ol-lāh ebn-e mahmūd (1886 - 1947)

وابسته به: دوازده امام = مناقب = صلواتیه = التحية الاثنی عشرية = درود = الصلوات و التحيات؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰–۶۳۸)
به درخواست: سید خلیل خان عرب شاهی خلیفه سلطانی صفوی
تاریخ تألیف: ۴ جمادی الثانی ۱۳۲۹ق

شرحی است بر «دوازده امام» محیی الدین ابوبکر محمد بن علی بن محمد طائی. مؤلف این کتاب را به درخواست ناظم مدرسه مبارکه نیر اعظم جناب آقای آقا میرزا سید خلیل خان عرب شاهی خلیفه سلطانی صفوی که خواسته کتابی نوشته شود که سبک و مسلک این مدرسه معلوم شود و بهتر از دوازده امام محیی الدین نیافته، بر عهده گرفته تا آن را شرح کرده و اجمالی از شرح حال مؤلف و اجمالی از تواریخ ائمه علیهم السلام را نیز بیافزاید. مؤلف معتقد است محیی الدین از اجله علماء ظاهر و باطن بوده، در ظاهر به مسلک اهل سنت و در باطن از اثنا عشریان با ایمان و عرفای سترگ بوده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۹۷

آغاز: نیکوترین ثنا و بهترین حمد یگانه ای را سزاست که ساحت توحیدش از حدو عد مبراست؛ **انجام:** پس له الخلق و اله الامر است همین ×× مظهر الله رب العالمین
خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: ۴ جمادی الثانی ۱۳۲۹ق؛ مجدول، دارای سر لوح عادی؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸/۲×۲۲/۴سم [ف: ۴۳ – ۱۲۶]

● شرح دوازده امام / دعا / فارسی

š.-e davāzdah emām

وابسته به: دوازده امام؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷–۶۷۲ق)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۸۵/۱۶

آغاز: شرح دوزاده امام خواجه نصیرالملة و الدین الطوسی. نقل است از آن حضرت علیه الرحمة و الرضوان کهدر شهر بغداد»؛ **انجام:** «زین المنابر و المساجد ولی الملك الماجد قتيل الكافر الماجد صاحب المحنة و الكرب
در آن ادعا شده که خواجه نصیر این دوزاده امام را در خواب از امیرالمؤمنین (ع) آموخته است؛ خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن زیتونی، ۱گ (۱۷پ)، اندازه: ۱۵/۶×۲۵/۸سم [ف: ۲۹/۱ – ۲۳۱]

← شرح دوازده امام خواجه نصیر ← ذريعة المآرب

● شرح دوازده بند بحرالعلوم / - فارسی

š.-e davāzdah band-e bahr-ol-'olūm

نواب شیرازی، ابوطالب بن علی اکبر، – ۱۳۰۱ قمری

navāb-e šīrāzī, abo-tāleb ebn-e 'alī akbar (- 1884)

وابسته به: الاثنی عشريات فی المراثی؛ بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی (۱۱۵۵–۱۲۱۲ق)
کتاب، شرح یازده بند است و شارح در آخر گفته که چون در

نسخه وی بند دوازدهم غلط زیاد داشته و دیگر نسخه‌ها بند دوازدهم را نداشته، آن را شرح نکرده است.
آغاز: سپاس بی قیاس آغاز بی انبازی را رواست که موجودات را از ممکن نیستی به عرصه هستی آورده
انجام: اگر ان شاء الله نسخه صحیحی بدست آید آن ترجمه شود، و الحمدلله رب العالمین

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۸۳۷
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ ۵۳گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [نسخه‌پژوهی: ۱ - ۳۷] و [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۰]
۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۸۰۷/۱
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام کتاب و مؤلف به استناد آغاز نسخه کامل شد؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۶۵ق، جا: شاه چراغ؛ در گ۴۷ تخمیسات سید حسین نبیره بحرالعلوم گویا سید حسین بن رضا (۱۲۲۱-۳۰۶) که در دیباچه الرجال ص ۱۳۰ از او یاد شده است)؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه، ۴۵گ (۲پ-۴۶پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۳۶۸]

● **شرح دوازده گانه اسماء مبارکه** / شرح دعا / فارسی
š.-e davāzdah-gāne-ye asmā’-e mobārake

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۴۲۲/۴
آغاز: و بشمخ چهار حرف آتشی و بادی و آبی و خاکی است و بشمخ چهار حرف است شرقی و غربی؛ **انجام:** اللهم یا بشمخ ... فسبحان الذی بیده ملکوت کل شیء و الیه ترجعون
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲گ (۱۱۵ر-۱۱۶ر)، اندازه: ۲۰×۳۴سم [ف: ۹ - ۳۸۳]

● **شرح دو بیت** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e do beyt

دوانی، محمد بن اسعد، ۸۳۰ - ۹۰۸ ؟ قمری
davvānī, mohammad ebn-e as‘ad (1427 - 1503)

شرح بیتی از گلشن راز: «تفکر رفتن از باطل سوی حق» و بیتی از خواجه شیراز است: «پیر ما گفت خطا بر قلم صنع نرفت» از ملا جلال الدین محمد دوانی و هر دو چاپ شده است، و به دنبال آن فواید متفرقه‌ای است از رسالة العدالة تألیف دوانی در وصف سلطان یعقوب و سطری چند از جام جهان نما تألیف غیاث الدین منصور دشتکی شیرازی و شرح مختصری در اصول بحث و مناظره به عربی از ملا حامد.
چاپ: به کوشش اسماعیل واعظ جوادی، تحقیق، ج۱ ش۹: ۱۳-۲۵

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۵۲۸
آغاز: بسمله، ملا جلال دوانی در شرح این بیت گلشن راز؛ **انجام:** و مورثات البلادة و الاعوجاج.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: شکری، جلد: پارچه‌ای، ۶گ، اندازه: ۱۳×۱۹/۲سم [ف: ۷ - ۶۰۵]

● **شرح دو بیت از جامی** / عرفان و تصوف / فارسی
š.e do beyt az jāmī

شرح مختصری بر دو بیت از جامی است که بیت اول آن چنین است: «عشق جز نایی و ما جز نی نیئیم ×× او دمی با ما و ما بی وی نیئیم».

قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۸۲/۳
آغاز: این چند سطریست بعضی منثور وبعضی منظوم که به قلم صدق نیت و خلوص طویت مرقوم در بیان معنی نی وحکایت شکایت؛ **انجام:** که یکی هست وهیچ نیست جز او ×× وحده لا اله الا هو
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۱۶ جمادی الاول ۱۲۶۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ، ۲۱ سطر [ف: ۱ - ۳۵۷]

● **شرح دو بیت از دیوان امیرالمؤمنین** / شرح حدیث / فارسی
š.-e do beyt az d.-e amīr-al-mo’menīn

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰۲/۴۹-طباطبائی
آغاز: لا یبلغ المرء بالاحجام همته ×× حتی یواصل من نفسه بتعزیر
نرسد مرد به و ا پس شدن به همت خود
در صدر این بخش نوشته است: «من دیوان علی علیه السلام در بیان آن که شربت مراد کشیدن موقوف است به زهر محنت چشیدن»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، ۴۹گ [ف: ۲۳ - ۷۲۹]

● **شرح دوبیت فارسی در نسبت مؤلفه** / ادبیات / فارسی
š.-e do beyt-e fārsī dar nesbat-e moalafa

تهران؛ فرمانفرمائیان، حافظ (دکتر)؛ شماره نسخه:بدون شماره/۱
بی‌کا، بی‌تا؛ ۱گ (۱۵۷ر) [نشریه: ۷ - ۵۵۰]

● **شرح دو بیت گلشن راز** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e do beyt-e golšan-e rāz

وابسته به: گلشن راز؛ شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰ق)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۷۹۱۱

بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۳۸]

← شرح دو بیت مثنوی ≻ نی نامه
← شرح دو بیت مثنوی ≻ سعد و نحس ایام سی روزه ماه
← شرح دو بیت مثنوی ≻ اشعار
← شرح دو بیت مثنوی ≻ شرح بیت امیر خسرو «ز دریای شهادت ...»

● **شرح دو بیت مثنوی** / ادبیات / فارسی
š.-e do beyt-e masnavī

لاهیجی، محمد بن یحیی، ۸۴۰ - ۹۱۲ قمری
lāhījī, mohammad ebn-e yahyā (1437 - 1507)

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی کانت أحدیتة الذاتیة منقطعة الاشارات ... و بعد یکی از برادران دینی معنی این دو بیت مثنوی

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۵۰۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** مخالفت داشته باشد و توجیه اول با ابیات لاحق انسبو اولی می‌نماید کما لایخفی علی المتأمل
خط: نستعلیق، کا: محمد شفیع فیروزآبادی، تا: ۱۰۸۳ق، جا: حیدرآباد؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۱۲]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۰۲۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** باداب الروحانیین لیظهر علیکم
خط: نسخ، کا: نوربخش، عبدالله بن محمد امین، بی‌تا، ضمیمه ۲۳۰۱۵می باشد. [رایانه]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۴۹۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** محمد سید المرسلین و آله و عترته المعصومین اجمیعن تمت
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● **شرح دو بیت مثنوی** / ادبیات / فارسی
š.-e do beyt-e masnavī

شرح نخستین بیت مثنوی مولوی است به نظم و نثر در بیان معنی نی و حکایت و شکایت وی از نورالدین عبدالرحمن جامی.
چاپ: به سال ۱۳۲۹ق در حاشیه اشعة اللمعات در طهران به طبع سنگی رسیده؛ در کابل نیز به ضمیمه نی نامه چرخی چاپ شده

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۵۹۴۱
آغاز: بسمله. عشق جز نایی و ما جز نی نییم او دمی بی ما و بی وی نییم (اصل نسخه این است: نه ایم) نی که مردم نغمه آرایی کند در حقیقت از دم نایی کند؛ **انجام:** با شکر خایان هم آوا بوده یی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [الفبائی: - ۳۳۸]

● **شرح دو بیت مثنوی** / ادبیات / فارسی
š.-e do beyt-e masnavī

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۴۳/۹-ف
نسخه اصل: پاریس S. P. 968 (بلوشه ۱۱۳)؛ بی‌کا، تا: ۸ رمضان ۱۰۰۹ق [فیلمها ف: ۱ - ۵۳۴]

← شرح دو حدیث ≻ پنجاه موقف

● **شرح دو حدیث در ستایش حمیری** / شرح حدیث / عربی
š.-e do hadīs dar setāyeš-e hemyarī

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۷۹۲/۱
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰ سطر [ف: ۵ - ۱۷۷]

● **شرح دو حدیث نبوی** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e do hadīs-e nabavī

ترکه اصفهانی، علی بن محمد، - ۸۳۶ ؟ قمری
torke esfahānī, ʻalī ebn-e mohammad (- 1433)

پاسخ مؤلف است به پرسش در باره دو حدیث نبوی(ص) «ان لکل شئ قلبا و قلب قرآن یس» و نیز «انزل القرآن علی سبعة احرف». این پرسش و پاسخ در هرات صورت گرفته است.
آغاز: بعد از سپاس و ستایش و صلاة برگزیده عالم آمیزش و آلایش بباید دانست که رسیدن فهم بلطایف و اشارات انبیا
انجام: چه در نص قرآن چند جا روشن گشته از آن جمله قوله تعالی و لا رطب و لا یابس الا فی کتاب مبین
چاپ: ایران، انتشارات آیت اشراق، ۱۳۹۱ شمسی، سید محمود طاهری، ۱، در چهارده رساله فارسی او

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۰۴/۱۷
آغاز: بسمله رب سهل و تمم قال النبی صلعم ان کلك شئ قلبا..؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۰۳ و ۹۰۴ق، جا: مسعودیه یزد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴ص (۲۷۰-۲۷۳)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [ف: ۳۲ - ۱۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۰۳۵/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد صالح اصفهانی، تا: یک‌شنبه ۱۷ جمادی الثانی ۱۰۸۴ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۲گ (۴۵پ-۴۶پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۸ - ۲۳۰]

● **شرح دو رباعی** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e do robāʻī
شرح عرفانی و ذوقی دو دوبیتی زیر است: «من بحر محیط را بزورق دیدم ×× در یک زورق دو بحر مطلق دیدم / هفت گوهر شب چراغ یزدانی را ×× در طاق جرسدان معلق دیدم»، «آنم که جهان چو حقه در مشت منست ×× وین قوه حق ز قوه پشت منست / کونین و جهان و هر چه در عالم هست ×× در قبضه قدرت دو انگشت منست».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۷۲۱/۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول، با لوح مختصر؛ جلد: گالینگور با روکش اسلیمی، ۹ص (۲۴۸–۲۵۶)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳۳/۱ – ۱۹۸]

● **شرح دو غزل حافظ** / ادبیات / فارسی
š.-e do qazal-e hāfez
لاهیجی، حسام الدین بن یحیی، ق۱۱ قمری
lāhījī, hesām-od-dīn ebn-e yahyā (- 17c)
آغاز غزل نخستین: «نه هر که چهره برافروخت دلبری داند».
آغاز غزل دوم: «دوش وقت سحر از غصه نجاتم دادند».
آغاز: بسمله. بعد از حمد و ثناء قادر توانا که اربعه متضاده متبانیه را در سلک انتظام متناسبه در آورده نظم و نسق کارخانه وجود خود را منتظم ساخت
[دنا ۶۹۶/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۵۷/۷]

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۸۸/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** دل بمعشوق حقیقی بستن و غفلت از ما سوای او بنفس من القاء کرد و الحال آن نغمه از باطن بظاهر جلوه ظهور می‌نماید و الله اعلم بحقایق الامور.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۹گ(۳۵پ–۶۳ر)، ۱۷ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۹/۵سم [ف: – ۳۱۲]

● **شرح دو قطعه شعر** / ادبیات / عربی
š.-e do qetʻa šeʻr
این رساله در شرح دو قطعه شعر عربی است: ۱. قطعه‌ای است با این مطلع: «خدا نبیضه الشقراء و انزع قشورها ×× فان لها تحت القشور لباباً». یکایک ابیات این قطعه در این رساله شرح می‌شود و در این شرح کیفیت تکوین نطفه مونث و مذکر بیان می‌گردد و نیز نشان داده می‌شود که چه اعمالی باید انجام شود تا سرانجام به نتیجه تکوینی رسد؛ ۲. قطعه‌ای است با این مطلع: «خد الطیار و الطاقا ×× و شبی البرقا». این قطعه نیز بیت بیت شرح می‌گردد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۱۹/۴
آغاز: بسمله و به نستعین: خدا لبیضه الشقراء و انزاع قشورها؛
انجام: و صاحب هذا الرفیق فانه صدیق صدیق ... فانه رفیق رفیق
خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن ابوالقاسم دست غیب شیرازی، تا: محتملاً قرن ۱۳، جا: قزوین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۰ص (۱۸۵– ۱۹۴)، ۱۶ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۶ – ۲۷]

● **شرح ده بیت ابن عربی** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e dah beyt-e ebn-e ʻarabī
ترکه اصفهانی، علی بن محمد، – ۸۳۶ ؟ قمری
torke esfahānī, ʻalī ebn-e mohammad (- 1433)
شرح و گزارش ده بیت عربی است درباره وجود و تعریف مراتب آن که ابن عربی در آغاز آنها می‌گوید: «ان الوجود لحرف أنت معناه ×× دلیل لی امل فی الکون الا هو». این شرح به درخواست یکی از سالکان را دین نگاشته شده است.
آغاز: بعد از حمد و سپاس خدای و درود بر مهتر راهنمای محمد مصطفی صلوات الله و سلامه علیه و علی آله اجمعین
انجام: این بود ترجمه و مؤدای ظاهر این ده بیت و لله الحمد علی نعمائه ...
چاپ: ایران، قم، انتشارات آیت اشراق، ۱۳۹۱ شمسی، سید محمود طاهری، ۱، در چهارده رساله فارسی او
[دنا ۶۹۴/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۲۳/۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۹۶/۳۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۲۸–۸۴۱ق؛ تملک: محمد حسین حسینی در تبریز در ۱۰۱۶ق؛ مهر: «عبده علی نوری ۱۱۹۶ هـ» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۲ص (۲۲۵–۲۲۶)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۳۲ – ۲۴۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۰۴/۱۰
آغاز: برابر **انجام:** وز زبان بلبل و گل ماجرایی بشنوید ... و لله الحمد ... الاکرمین و اجتائه
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۰۳ و ۹۰۴ق، جا: مسعودیه یزد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶ص (۲۰۴–۲۰۹)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [ف: ۳۲ – ۱۴]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۰۳۵/۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد صالح اصفهانی، تا: یک‌شنبه ۱۷ جمادی الثانی ۱۰۸۴ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۵گ (۷۰پ–۷۴پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۸ – ۲۳۱]

● **شرح ده قاعده نجم الدین کبری** / عرفان و تصوف /

فارسی
š.-e dah qā‘ede-ye najm-od-dīn kobrā

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۶۳/۳
آغاز: بسمله و به نستعین الحمدلله الذی هدانا و لهذا ما کنا لنهتدی لولان هدانا الیه؛ **انجام:** و هر چند اقرب میشود ادراک او ابسط و انسب می‌افتد و معنی دوم آنکه اگر یاد کنند مرا
خط: نسخ، کا: محمد بن عبداله محمد مولائی و سلطان محمد بن شیخ علی، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۱۴ص، ۱۹ سطر (۱۰×۱۶/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۲۹]

● **شرح دهن عقرب** / طب / فارسی
š.-e dohn-e aqrab
شرحی است درباره خواص روغن عقرب که از کتاب تذکره شیخ محمد قزوینی نقل و انتخاب شده است.

تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۵۴/۳
آغاز: الحمد لله الذی انزل ... در وجود بین آدم چهار هزار؛ **انجام:** اشاره به تندی او است و استاد صاحب تجربه می‌باید به عمل آورد تا به خلق خاصیت ها بخشد انشاء الله تعالی.
بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۶ص (۲۹-۳۴)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱ - ۷۸]

● **شرح دیباجة الاستبصار** / حدیث / عربی
š.-u dībājat-il-istibṣār
وابسته به: الاستبصار فیما اختلف من الاخبار؛ شیخ طوسی، محمد بن حسن (۳۸۵-۴۶۰ق)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۴۲۳
آغاز: بسمله. اما بعد حمدالله الذی خلقنا و علمنا البیان؛ **انجام:** و طرقها اصحابنا عن النبی (ص) و الائمة فانها صحیحة علی ما قدمناه
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کتابت شده به نام محمد بن حسن؛ اهدایی: کتابخانه آیت الله شیخ محمد صالح علامه حائری، تیر ۱۳۵۱؛ ۸گ، ۲۱ سطر [رایانه]

● **شرح دیباجة تحریر القواعد المنطقیة = حاشیة تحریر القواعد المنطقیة = برهانیة** / منطق / عربی
š.-u dībājat-i taḥrīr-il qawā‘id-il manṭiqīya = ḥāšīyat-u taḥrīr-il qawā‘id-il manṭiqīya = burhānīyya
برهان الدین بن کمال الدین حمید، ق۹ قمری
borhān-od-dīn ebn-e kamāl-od-dīn hamīd (- 15c)
وابسته به: تحریر القواعد المنطقیة فی شرح رسالة الشمسیة = شرح شمسیه قطبی؛ قطب الدین رازی، محمد بن محمد (۶۹۴-۷۶۶)
از آنجا که خطبه آغازین قطب الدین رازی در شرح «الرساله الشمسیه» همراه با استعارات لفظی و تشبیهات بلیغ بوده، بنا به درخواست برخی از بزرگان از برهان الدین مبنی بر شرح خطبه مذکور، ایشان هم در رساله حاضر به شرح خطبه آغازین «تحریر القواعد المنطقیة» با عنوان «قوله» پرداخت.
آغاز: بسمله. متوکلا بکرمه العمیم و مصلیا ... و بعد فیقول ... برهان الدین بن کمال الدین بن حمید ... لما کان صدر شرح ... الرازی للرسالة الشمسیة مشحوناً بالاستعارات ...
انجام: قوله عن الخطل ای فساد الکلام و الانحراف من طریق السداد تم ما اردنا من شرح الدیباچه الحمدلله اولا و آخراً و الصلاة علی رسوله باطناً و ظاهراً
[کشف الظنون ۱۰۶۳/۲؛ الذریعة ۳۷/۶؛ دنا ۶۹۸/۶- ۶۹۹ (۴۸ نسخه)]

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۰۲۴/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ محشی با نشان «منه»، در ۲پ-۳پ حاشیه سید علی است؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۷گ (۳پ-۹پ)،۱۹سطر(۷/۵×۱۹)،اندازه:۱۱/۵×۲۴/۵سم[ف:۴ - ۱۵۳]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۴۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی؛ واقف: نادرشاه افشار، ۱۱۴۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۴گ، ۲۰ سطر، اندازه:۱۰× ۱۷سم [ف: ۱ - ۲۷۹]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۱۲۱۴۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح؛ واقف: سید جلال الدین تهرانی، مرداد ۱۳۶۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۲×۱۹/۲سم [ف: ۲۴ - ۲۱۴]
۴. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۰/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱- ۹۴۴]
۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۲۱۱/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: نو، ۲۰ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۴۹۰]
۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۱۰۶۵۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ واقف: دکتر محمد زهرائی، تیر ۱۳۵۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲۴ - ۲۱۵]
۷. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۸۵/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالکریم، تا: قرن ۱۱؛ ۵گ، سطور چلیپایی،

اندازه: ۱۵×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۳۲۷]
۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۰۴۰۶/۲
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج عنابی، ۱۸- ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [ف: ۲ - ۴۸۰]
۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۷۰/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق تحریری، کا: محمد شریف بن شیخ ابوتراب داودی استرآبادی، تا: ۱۰۷۷ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۸گ (۱پ-۸)، ابعاد متن: ۶×۱۳، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۱۳ - ۳۸۶]
۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۶۹۸
خط: نسخ خوش، کا: محمد حسین بن ملا عباس، تا: ۱۰۸۴ق؛ قطع: رقعی [میراث شهاب: س۹ش۲ - ۱۲]
۱۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۷/۱
خط: نستعلیق، کا: محمد محسن بن محمد مقیم موسوی حسینی صفوی، تا: ۱۰۸۴ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۴گ (۱پ-۴پ)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱ - ۱۴۵]
۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۰۸۷/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۸ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج حنایی، ۶گ (۱۴۵پ-۱۵۰)، ۲۰ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۱۷ - ۴۳۱]
۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۳۸
آغاز: ص ۱ بسمله هذه حاشیه لبرهان الدین بن کمال الدین بن حمید علی الرسالة الشمسیه؛ **انجام:** تنتج موجبه جزئیه و ثلثه آخر.
از ابتدای شرح تا مباحث قیاسات حملی آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۸۳گ، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۳۱۹]
۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۶۸۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ واقف: آخوند ملا محمد رضا، ۱۲۷۵؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۳گ، ۱۲ سطر (۴×۱۱)، اندازه: ۹×۱۱سم [ف: ۱۶ - ۶۷۰]
۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۵۸/۱۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ (۲۲۷-۲۳۳)، ۱۴ سطر (۱۳×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۳۰ - ۶۵۳]
۱۶. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۰۴/۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** فیکون هذا الشرح منقحا و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج زیتونی مذهب، ۹گ (۵۱پ-۵۹پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۸۶]
۱۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۹۲/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** خصوصاً فی تنقیح هذا الشرح فقط المقدم علی هذه الدیباجه فیکون هذا الشرح منقحا و لله الحمد التام و علی رسوله الصلاة و السلام علی آله و صحبه مصباح الظلام. تمت.
خط:نسخ تحریری،بی‌کا،تا: قرن ۱۲؛ ۵گ (۱ر-۵پ) [ف: ۳ - ۹۳]
۱۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۳۴/۲
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ با یادداشت مقابله ۱۲۳۸ق؛ ۵گ (۴۹پ-۵۳ر) [ف: ۳ - ۹۳]
۱۹. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۳۶۳/۴
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: ابی بکربن حمزه، تا: شوال ۱۱۱۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۱۸۳]
۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۶۱۴
آغاز: الحمد بالابداع الشمول النعمه و غیر ... قوله و شکر منعم اغرق؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق مغلوط، کا: محمد باقر بن محمد حسینی، تا: پنج‌شنبه شوال ۱۱۱۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۷سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۶۳]
۲۱. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۲۴۴/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمدباقر بن محمد، تا: ۲۵ صفر ۱۱۳۰ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف مخ - ۱ - ۲۸۷]
۲۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۴۰۶/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن مصطفی بن داود، تا: ۱۵ صفر ۱۱۳۰ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۵گ (۸ر-۱۲پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۹۵]
۲۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۳۷۳۰/۴
آغاز: برابر
تذکر: نام مؤلف و کتاب به قرینه آغاز ذکر شد؛ خط: نسخ و نستعلیق،بی‌کا،تا: ربیع الاول ۱۱۳۷ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ (۱۳۹-۱۴۵)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳ - ۹۹۱]
۲۴. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۱۴۱/۱
خط: نستعلیق، کا: عبدالرحمن بن خضر بن حسن بن عبدالله بن رمضان،تا:۱۱۴۵ق؛۴گ(۲پ-۵ر)،اندازه:۱۶×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۰۴]
۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰۱۳/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: شوال ۱۱۵۰ق؛ محشی؛ جلد: مقوا رویه کاغذ سبز، ۷ص (۱۲۶-۱۳۲)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۴۴-۱۹۸]
۲۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۵۲/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فیکون هذا الشرح منقحا
خط:نستعلیق،کا:حسین بن ابراهیم،تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز،۷گ(۵۰پ-۵۶پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۹ - ۹۰۸]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۷۰/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** حال للصدق و الصواب خصوصا فی حال تنقیح الشرح المقدمه علی هذه الدیبا چه فیکون هذا الشرح ... تمت کتابة شرح خطبه الشمسیه بید. الفقیر محمد حسن ... فی یوم الجمعخ خاص شهر رجب المرجب من شهور سنه ۱۲۲۴
خط: نسخ و نستعلیق شکسته، کا: محمد حسن، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷ص (۲۴۴-۲۵۰)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۹ - ۲۰۰]

۲۸. اصفهان؛ علامه فانی (ضیاء الدین)؛ شماره نسخه:۲۴/۳
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالمطلب بن سلیمان، تا: ۱۲۰۰ق، جهت ملا عنایة الله افندی شیخ زاده؛ ۲گ (۲۸پ-۲۹ر) [سه کتابخانه اصفهان: ف: - ۱۰۴]

۲۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۷۸۶/۲
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: جانمازی [میراث شهاب: س۹ش۲ - ۳۵]

۳۰. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۸۲/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** بل الغرض أسأل فی کل حال للصدق و الصواب خصوصاً فی حال تنقیح الشرح المقدم علی هذه الدیباجة فیکون هذا الشرح منقحاً، قد تمت هذه الرسالة ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۳۲۷]

۳۱. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۳۳۳/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۱ق [ف: - ۱۰۵]

۳۲. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۲۵۲/۱
آغاز: و أفاض برحمته محرکات اجرام الفلکیة و الصلاة و السلام علی ذوات الانفس القدسیة؛ **انجام:** و الصواب فی تنقیح هذا الشرح بالعرض فی رسال فی کل حال و الصواب فی تنقیح الشرح للقدم علی هذا الدیباجة فیکون هذا منضماً
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۱۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ - ۱۱۳]

۳۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۳۰/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد تقی آقاسی، تا: ۱۲۱۸ق؛ مصحح؛ جلد: چرم زرد، ۶گ (۲۷پ-۳۲پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۲۱سم [مؤید: ۲ - ۱۳۹]

۳۴. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:ب-۶/۱
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: ۱۲۲۴ق، اهدایی: محمود موید زاده؛ کاغذ: کاهی آبی، جلد: مقوای چرمی، ۱۳ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۶×۱۹/۵سم[ف:۲۰]

۳۵. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۵۲۲/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۵ق؛ واقف: مشهدی فریدون، رجب ۱۳۱۳ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: - ۴۲۶]

۳۶. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۱۴/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** بل الغرض أسأل فی کل حال للصدق و الصواب خصوصاً فی حال تنقیح الشرح المقدم علی هذه الدیباجة فیکون هذا الشرح منقحاً، قد تمت هذه الرسالة ...
خط: نسخ، کا: محمد جعفر بن آقا بابا، تا: پنج‌شنبه ۲۳ ربیع الاول ۱۲۳۱ق؛ ۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۳۲۷]

۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۴۰۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد تقی آقاسی، تا: ۱۲۱۸ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۶۴]

۳۸. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۲۷۱/۲
خط: نستعلیق، کا: سلطانعلی گواری کزازی، تا: ۲۹ شوال ۱۲۳۳ق، جا: کرمانشاه مدرسه حاجی شهباز خان؛ کاغذ: شکری، جلد: چرم مشکی، ۵گ (۱۶۴ر-۱۶۸پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲ - ۳۶۷]

۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۳۹۳/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۳۴ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر [ف: ۱۱ - ۴۶۶]

۴۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۱۰۶/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ ریز، کا: مصطفی بن محمد بن خالد بغدادی، تا: با تاریخ ۱۲۳۷ق؛ کاغذ: فرنگی، فستقی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۱۹گ، ۱۷ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۹ - ۱۰۰]

۴۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۵۷/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** بمعنی انه لایحتاج الی تربیة الغیربل الکل محتاج الی ذلک
خط: نستعلیق نازیبا، کا: عبدالعظیم لواسانی، تا: ۱۲۴۰ق، جا: نجف اشرف؛ جلد: مقوایی، ۸گ (۲۳۷پ-۲۴۴ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۵ - ۳۳۰]

۴۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۲۱۹/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** بل الغرض اسال فی کل حال للصدق و الصواب خصوصا فی تنقیح الشرح المقدم علی هذه الدیباجه فیکون هذا الشرح منقحا. قد تمت هذه الرساله ...
خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن حاجی ملا مصطفی، تا: ۱۲۵۸ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۲پ-۸پ)، ۱۵ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱۸ - ۱۶۹]

۴۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۸۱۳/۳

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالرزاق بن عبدالرحیم خلخالی، تا: دوشنبه محرم ۱۲۸۷ق، جا: زنجان مدرسه سید؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۹۱پ-۹۵پ)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۸ - ۱۵]

۴۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۹۶/۲۱
خط: نسخ تحریری، کا: محمد، تا: ۱۳۳۰ق؛ ۴گ (۱۷۲ر-۱۷۵ر) [ف: ۳ - ۹۳]

۴۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۸۳/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ ترکی، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲گ (۱۴۸پ-۱۵۰پ)، ۲۲ سطر (۷×۱۳ و ۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۰ - ۴۵۹]

۴۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۸۶۳/۳
آغاز: برابر
نام مؤلف به قرینه آغاز تصحیح شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جا: سلیمانیه؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۶۸]

۴۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۶۴۶/۲-۵۸/۹۶
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۲گ (۷۶-۷۷)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۷۴]

۴۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۲۲۳/۱-۵۶/۷۳
آغاز: برابر
از اول تا آخر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳گ(۱-۳)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۷۴]

۴۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۳۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالعظیم، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج تریاکی،ابعاد متن:۱۰×۱۹، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۱۱ - ۳۷۰]

۵۰. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۴۹/۲
خط: نسخ، کا: احمد بن محمد غریب، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ(۱۷۷ر-۱۸۰ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: - ۴۴]

۵۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۶۳۲/۹
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: محمد مؤمن بن حاج علی اصغر قزوینی، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۴۳پ-۴۸پ)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۲ - ۱۹۶]

۵۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۰۷۸/۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۴۲پ-۴۶پ)، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [ف: ۱۳ - ۲۶۹]

۵۳. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۴۸۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** و قدبق الصدق و الصواب مترادفان و کذلک مایقا بلهما؛ قوله ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوا با کاغذ سبز، ۸ص، ۲۰ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲ - ۳۵۶]

۵۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۸۷۷
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۵۵. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۲۴۰
بی‌کا، بی‌تا [ف: - ۱۳۷]

● شرح دیباجة تحریر القواعد المنطقیة / منطق / عربی
š.-u dībājat-i taḥrīr-il qawā'id-il manṭiqīyya

حنفی حجازی، محمد، ق۱۲ قمری
hanafī hejāzī, mohammad (- 18c)

وابسته به: تحریر القواعد المنطقیة فی شرح رسالة الشمسیة = شرح شمسیه قطبی؛ قطب الدین رازی، محمد بن محمد (۶۹۴-۷۶۶)

شرح مزجی است بر دیباچه شمسیه قطبی «تحریر القواعد المنطقیه».

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۰۴/۹
آغاز: افتتح کتابه بالاستعارات الدالة علی ان احسن الکلام حمد مبدع ذی الانعام؛ **انجام:** قد قال شارح الخطبة - تغمده الله بغفرانه واسکنه بحبوحة جنانه بعد الفراغ عن شرح الخطبة - هذا ما تیسر للعبد الفقیر محمد الحنفی الحجاز ی.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج زیتونی مذهب، ۸گ (۶۰پ-۶۷پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۸۶]

● شرح دیباجة تحریر القواعد المنطقیة / منطق / عربی
š.-u dībājat-i taḥrīr-il-qawā'id-il-manṭiqīyya

وابسته به: تحریر القواعد المنطقیة فی شرح رسالة الشمسیة = شرح شمسیه قطبی؛ قطب الدین رازی، محمد بن محمد (۶۹۴-۷۶۶)

شرحی است مزجی بر خطبه شرح شمسیه قطب الدین رازی که به جنبه‌های ادبی و بلاغتی آن توجه شده است.

آغاز: افتتح کتابه بالاستعارات الدالة علی أحسن الکلام حمد مبدع ذی الأنعام تنبیها علی ان صدور الحدعنه فی صدر المقاله ... لیس عن تقلیده و جهل بکیفیة الحال

انجام: عن الطریق أی طریق السداد، إنه ولی التوفیق و بیده أزمة التحقیق جمع زمام.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۳۶/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** یجنبنی عن الخطل ای الخطاء و الاضطراب انه ولی التوفیق و بیده ازمة التحقیق جمع زمام و الحمدلله رب العالمین فی سابع من شهر محرم الحرام علی ید افقر العباد ابوالصادق

الشهیر بملا عباس عفی عنه رب الناس.
شرح دیباجه شرح قطب الدین رازی بر رساله شمسیه کاتبی در فهرست دارالکتب پس از ذکر نسخه‌ای از شرح تفتازانی بر شمسیه آمده و ضمیمه آن شرح دیباجه آن است از ولی قمانی؛ بی‌کا،تا:۱۰۷۱ق؛کاغذ:نخودی،جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۵ص (۱۳۶-۱۵۰)، ۱۵ و ۲۴ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۰-۲۰۴۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۹۶/۲-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا؛ کا: ملاعباس ابوالصادق، تا: محرم ۱۰۷۱ق [فیلمها ف: ۱ - ۶۶۹]

۲. مشهد؛ مدرسه خیرات خان؛ شماره نسخه:۸۱/۲

آغا و انجام: برابر

حاشیه‌ای است مزجی بر مقدمه شمسیه از جمله «ان ابهی درر ...» هست تا «و تجبنی عن الخطل و الاضطراب، انه ولی التحقیق»؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: سعید بن محمد باقر بن ملا عبدالرزاق، تا: جمعه غره ذیقعده ۱۰۹۴ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ، ۱۴ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [رشت و همدان: ف: - ۱۷۸۹]

۳. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۵۹۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمدبن محمد باقر بن مولا عبدالرزاق (منجم؟) معروف به سعید، تا: ذیقعده ۱۰۹۴ق، واقف: علی مردان خان تیموری (نصرت الملک)؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج عنابی، ۱۳ سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۴۷۷]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۰۲۵/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سال ۱۱۵۱-۱۱۵۲ق، جا: کاشان مدرسه عمادیه؛ کاتب یکی از شاگردان سید ماجد می‌باشد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای،۱۳گ (۳۳پ-۴۵ر)، اندازه: ۸/۵×۱۲/۵سم [ف: ۱۶ - ۲۷]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۵۱۵ض

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۱۸ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۹/۵سم [ف: ۱۱ - ۴۸۲]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۵۶۴/۲

آغاز و انجام: برابر

به‌درخواست محمد شریف معروف به پیرانی زاده تألیف شده؛ خط: نسخ، کا: احمد، ماردینی، تا: ۱۲۷۳ق، جا: مدرسه مسعودیه؛ از روی نسخه کاتب دیگر به نام مصطفی التاجی الجرمیکی، کتابت شده؛ کاغذ: فرنگی، ۱۷گ (۳۹-۵۵)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۲۹ - ۲۵۷]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۸۱۳/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالرزاق بن عبدالرحیم خلخالی، تا: دوشنبه محرم ۱۲۸۷ق، جا: زنجان مدرسه سید؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۹۶ر-۱۰۱ر)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۸ - ۱۵]

۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۹۶/۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۱گ، ۱۶ سطر (۴/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۱ - ۳۱۷]

● شرح دیباجة تحریر القواعد المنطقیة / ادبیات / عربی

š.-u dībājat-i taḥrīr-il-qawā‘id-il-manṭiqīyya

وابسته به: تحریر القواعد المنطقیة فی شرح رسالة الشمسیة = شرح شمسیه قطبی قطب الدین رازی، محمد بن محمد (۶۹۴-۷۶۶)

ظاهرا غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۳۸۸/۱

آغاز: نقاب عن وجوه استعاراتها للنواظر و یجلو عرائس اشاراتها علی خواطب الخواطر؛ فاجبته باسعاف المقصود؛ رجاء الثواب من المعبود فجاء بحمد؛ **انجام:** علیه و علیهم الصلوة و السلام و التحیة و الاکرام ما سطع النور من الظلام و لمع البرق من الغمام، تم و الله اعلم

دیباچه کتاب تحریر القواعد المنطقیة، از دیدگاه ادبی، مورد توجه دانشمندان قرار گرفته و به طور مستقل به شرح آن پرداخته اند، شرح حاضر، یکی از بهترین شرح‌های دیباچه است، لکن شارح آن شناخته نشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، ۷گ (۱-۷)، ۱۷ سطر، اندازه: ۶ × ۱۴سم [ف: ۳۱ - ۳۰۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۷۷۲

آغاز: بسمله قال ان ابهی درر الی قوله باکمل التحیات اقول ان ابهی اسم ان و هو افعل التفضیل من البهاء؛ **انجام:** ای یبعدنی و یخلصنی الخطل الفحش

شرحی است با عناوین «قال- اقول» بر خطبه تحریر القواعد المنطقیة تألیف قطب الدین رازی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: زین الدین جعفر زاهدی، دی ۱۳۷۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۴ - ۲۱۶]

۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۴۹۲/۶

آغاز: الحمد بالابداع الشمول للنعمة و غیره سبب؛ **انجام:** من الخلل ای فساد الکلام و الانحراف عن ...

شرح دیباجه کتاب شرح الشمسیة فی المنطق؛ خط: نستعلیق، کا: حاجی باقر بن میر محمد حسینی، تا: ۱۱۱۶ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: چرم زرد، ۲گ (۶۲ر-۶۳پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [مؤید: ۱ - ۴۰۲]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۱۴۵/۲۳

کا: اسماعیل بن حاجی محمد کریم شیرازی، تا: ۱۲۱۶ق، جا: سجاس؛ جلد: تیماج [ف: ۱۰ - ۲۲۴]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۸۲/۱-۴/۱۵۲

آغاز: حسب الاضمع فی الکلام النشر لعطاء النظم مغیر واما الثانی فبان تشبیه الاوصاف الجمیلة الواقعه فی الحمد بالزهر والمرغوبیه قیستعار بهالفظ الزهر ... قوله حمد مبدع جزان الابداع؛ **انجام:** قوله عن الخلل ای فساد الکلام والانحراف عن طریق السداد تم ما اردناه من شرح الصدر بفضله وکرمه العمیم

شرحی است بر دیباچه «تحریر القواعد المنطقیة فی شرح الشمسیة»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان «منه»؛ ۴گ، ۱۷ سطر [ف: ۵ - ۲۵۷۳]

۶. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۷۸۲/۱

آغاز: بالمعقول و اعتباراً لکونه أشهر و أظهر من المحسوس مبالغة سبیل الإدعاء؛ **انجام:** و قد یقال الصدق و الصواب مترادفان و کذلک ما یقابلها عن الخلل أی فساد الکلام و الانحراف عن طریق السداد.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۹گ (۱ر-۹ر)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳ - ۵۸۵]

۷. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۶۳۰/۲

آغاز: اعنی البنان علی سبیل الاستعارة التخیلیة ویجوز ان یکون الاضافة فی بنان البیان؛ **انجام:** قوله عن الخطل ای عن فساد الکلام والاعراض عن طریق السداد تم ما ا وردنا من شرح الدیباجة الحمدلله اولا وآخرا والصلوة علی رسوله باطنا وظاهراً تمت

شرح مختصری است بر دیباچه «تحریر القواعد المنطقیة فی شرح الشمسیة» قطب الدین رازی با عناوین «قوله - قوله» که بیشتر به جنبه ادبی وبلاغت توجه نموده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف مخ - ۱ - ۲۸۷]

● شرح دیباجة جواهر النحو / نحو / عربی

š.-u dībājat-i jawāhir-in-naḥw

زواری، ابوسعید بن احمد، ق۹ قمری

zavvārī, abū-sa'īd ebn-e ahmad (- 15c)

وابسته به: جواهر النحو فی علم الاعراب؛ طبرسی، فضل بن حسن (۴۶۸-۵۴۸)

صاحب روضات می‌گوید که «الجواهر فی النحو» که منسوب به شیخ ابوعلی طبرسی است محتمل است که از تألیفات شیخ شمس الدین طبرسی نحوی باشد. شارح قاضی ابوسعید زواری است که فقط دیباچه کتاب جواهر النحو را از نظر نحوی و موضوع اعراب شرح کرده است.

تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۸۰

بی‌کا، بی‌تا [ف: - ۲۴۱]

● شرح دیباجة حاشیة تهذیب المنطق / منطق / فارسی

š.-e dībājat-e hāšīya-ye tahzīb-ol-manteq

وابسته به: حاشیة تهذیب المنطق (ترجمه) = حاشیة تهذیب المنطق = حاشیه ملا عبدالله = شرح تهذیب المنطق؛ ملا عبدالله بن حسین یزدی (-۹۸۱)

شرح فارسی بر دیباجة شرح المولی عبدالله الیزدی علی تهذیب المنطق للتفتازانی.

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۴۹۲/۲

آغاز: الحمدلله الذی هدانا سواء الطریق و جعل لنا التوفیق خیر رفیق؛ **انجام:** و نامیدن او بسورة توحید باعتبار آخر سوره است: و لم یکن له کفواً احد

خط: نستعلیق، کا: حاجی باقر بن میر محمد حسینی، تا: ۱۱۱۶ق؛ جلد: چرم زرد، ۳گ (۵۰پ-۵۲ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [مؤید: ۱ - ۴۰۱]

● شرح دیباجة الرسالة الجعفریة / فقه / عربی

š.-u dībājat-ir r.-il ja'farīyya

رضوی، محمد مهدی بن محمد صالح، ق۱۱ قمری

razavī, mohammad mahdī ebn-e mohammad sāleh (- 17c)

وابسته به: الجعفریة = واجبات الصلاة؛ محقق کرکی، علی بن حسین (۸۹۰-۹۴۰)

تاریخ تألیف: ۹۵۴ق؛ محل تألیف: مشهد رضوی

شرح مزجی مختصری است بر دیباجه رسالة الجعفریة محقق کرکی. اهتمام شارح به مباحث ادبی و لغوی است. شارح در مقدمه از اثر دیگر خود که تعلیقه‌ای بر ارشاد است چنین نام برده «و التصدی لاتمام ما رقمته علی کتاب الارشاد ...». وی معاصر استرآبادی شارح جعفریه بوده و از وی در مقدمه به عنوان فاضل معاصر استرآبادی یاد نموده است.

آغاز: الحمدلله علی جزیل احسانه و الصلاة علی محمد شارع أشرف أدیانه و علی صادع شرایعه و واضع قواعد برهانه ...

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۹۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فما یاتی علیه المناقشات لذکره و ان وجهه علی طریق الامتاع و الارسال مما لایخفی و الحمدلله ولی الحمد و حریة اولا (تاریخ تألیف)

خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن حاج میرزا علی، تا: ۹۸۴ق؛ محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۲پ-۶ر)، ۲۳ سطر (۶/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۴×۱۵سم [ف: - ۷۱۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۱۱۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان کان وجهه بطریق الاقناع و الارسال مما لا یخفی ... فرغ عن توصیفه و تألیفه ... فی المشهد المقدسة الرضویة ... محمدمهدی الرضوی المشهدی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۱۲ق؛ از روی خط مؤلف کتابت شده؛ کاغذ: شرقی، ۱۱گ (۱۳پ-۲۳پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۸×۱۳سم [ف: ۳۵ - ۶۵۹]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۳۷۰/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و فرغ مؤلفه من ترصیفه و ارقمه بالنصر تراب عینیه سیده و سنده وجده و مولاه ثامن الائمة الطاهرین ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۶ ذیقعده ۱۰۱۴ق، جا: شیراز مدرسه خواجه مقصود بیکی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ (۴پ-۱۰پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۴ - ۱۵۴]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۹۳-۲/۱۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** سبحان رب العرش الکریم ولاحول ولاقوة الا بالله العلی العظیم ... و باقی الصلوات المندوبة مذکورة فی کتب الاصحاب من اراد فلیطلب هناک.

خط: نستعلیق، کا: طهماسب بن سپاه مدد، تا: ۸ ذیحجه ۱۰۷۵ق؛ مصحح، محشی با امضای «ع ک» و «منه رحمه الله» و «زی رحمه الله»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۷۳]

● شرح دیباجة شرح التصریف / صرف / عربی

š.-u dībājat-i š.-it-taṣrīf

مسعود بن عرب

mas'ūd ebn-e 'arab

وابسته به: شرح العزی فی التصریف = شرح التصریف = شرح تصریف الزنجانی؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

رساله‌ای کوتاه در شرح و توضیح مقدمه شرح التصریف سعدالدین تفتازانی که به خواهش شاگردش به ویژه محمد بن رمضان الولادی به نگارش درآمده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۴۰۱/۱

آغاز: متوکلاً بکرمه ... و رسوله الذی هو للمومنین روؤف رحیم، فیقول المحتاج الی الله الملک القدیر ... لما کان صدر شرح الامام الفاضل الکامل ذروة المحققین ... التمست منی الاعزة من تلامیذی؛ **انجام:** و اعلم ان فی بعض النسخ انشرح و المراد بالتصریف هیهنا عین علم التصریف بالعین المهملة ثم الیاء ثم النون فرد علی هذه النسخة ذلک [...] بلاخفاء والله اعلم تمت

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۱۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۹۹]

● شرح دیباجة شرح الشمسیة فی القواعد المنطقیة / منطق / عربی

š.-u dībājat-i š.-iš šamsīyya fī-l qawā'id-il manṭiqīyya

قرامانی، ولی الدین محمد بن مصطفی

qarāmānī, valī-od-dīn mohammad ebn-e mostafā

وابسته به: شرح الشمسیة فی القواعد المنطقیة؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

شرحی است بر دیباچه شرح سعدالدین تفتازانی بر رساله شمسیه نجم الدین عمر بن علی قزوینی معروف به کاتبی.

آغاز: بسمله. الفیاض المنزه افعاله عن العلل و الاغراض مبدع البدایع بحکمة الکامله و مخترع الحقایق بقدرته الشامله ...

انجام: آیات القرآن فهو اخص مطلقاً من المعجزات هذا آخر ما اردنا ایراده و الله [اعلم] بالصواب.

[کشف الظنون، ج۲، ستون ۱۰۶۳؛ دنا ۷۰۰/۶]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۰۲۶/۲

آغاز و انجام: برابر

تنها حاشیه است بر شرح دیباچه آن. نام مؤلف به استناد آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۸ به نام سلیمان؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۷گ (۷پ-۱۳ر)، ۱۷ سطر (۶×۱۱/۵)، ابعادمتن: ربعی [ف: ۱۷ - ۲۷۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۵۳/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هی غیر القرینة الداله علی تعین المراد و الله اعلم بالصواب.

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین گردید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۴۶ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: گالینگور آبی، ۶۲ص (۶۸-۱۲۹)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳۲ - ۲۸۴]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۸۷۰ق؛ واقف: میرزا ابوالقاسم حسینی؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۹گ، ۱۶-۱۸ سطر، اندازه: ۱۲× ۱۷سم [ف: ۱ - ۳۳۰]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۴۶۶/۶-۵۷/۱۳۶

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی وعد لمن ذکره ذکره بین الملائکة المقربین ... و بعد فیقول العبد المفتقر الی الله محمد بن مصطفی

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۸گ (۴۱-۴۸)، ۱۵-۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۵۷۴]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۵۰۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، کا: عبد اللطیف بن صولان بن یزید، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۸گ (۳پ-۱۰پ)، ۲۳ سطر (۵/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۱×۲۵/۵سم [ف: ۱۹ - ۱۲۷]

● شرح دیباجة شرح مفتاح العلوم / ادبیات / عربی

š.-u dībājat-i š.-i miftāḥ-il-'ulūm

وابسته به: مفتاح العلوم؛ سکاکی، یوسف بن ابی بکر (۵۵۵-۶۲۶)

شرحی است با عناوین «قوله- اقول» بر دیباچه «شرح مفتاح

العلوم» سکاکی.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۱۳۰/۲-۳۶/۳۰

آغاز: بسمله ای باستعانة اسمه اؤلف وابتدأ تألیفی واصل اسم سمو بمعنی الارتفاع عند البصرین؛ **انجام:** قوله وهو ان ذکر اه اقول المراد منه تعریف الوضع النوعی ففیه نظر من وجهین ... هو یفیدان ذکر الدال علی الملزم جایز خبر ان المشدده هذا ما تفردت به بتوفیق الله

خط: نستعلیق، کا: علی، تا: دوشنبه ذیحجه ۱۲۵۷ق؛ مصحح، محشی از «احمد» و «ابن حیدر» و «مصباح»؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۷۴]

● **شرح دیباجة العجالة** / ادبیات / عربی

š.-u dībājat-il ʻujāla

ملا عبدالله بن حسین یزدی، - ۹۸۱ ؟ قمری

mollā ʻabd-ol-lāh ebn-e hoseyn-e yazdī (- 1574)

وابسته به: حاشیة تهذیب المنطق = العجالة = حاشیة الدوانی؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)

شرح مزجی مختصری است توضیحی بر مقدمه رساله «العجالة فی شرح تهذیب المنطق» دوانی.

مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۳۸۲/۲

آغاز: الحمدلله علی ما أنعم علینا ظاهراً و باطناً و الصلاة و السلام علی من هو شفیع اللعاصین شارحاً و ماتناً؛ **انجام:** و عین الخطأ علیلة و رمیدة و الله الحمید الأعلی و رسوله صلاة من العلی و علی آله و صحبه المقتدی.

خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ جلد: تیماج سبز، ۴گ (۵پ-۸پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۶سم [ف: ۲ - ۸۱]

● **شرح دیباجة فرائد القلاید** / ادبیات / عربی

š.-u dībājat-i farā'id-il-qalāyd

وابسته به: فرائد القلائد فی مختصر شرح الشواهد؛ بدرالعینی، محمود بن احمد (۷۶۲-۸۵۵ق)

شرحی است با عنوان‌های «قوله، قوله» بر دیباچه «فراید القلاید فی مختصر شرح الشواهد» عینی.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۷۳۷/۲-۲۴/۳۷

آغاز: الحمدلله الذی شرف لسان العرب و جعله عمدة لمن بعد و اقترب و لم تزل العلماء یفتقرون الیه و یقولون فی جمیع اقوالهم علیه کیف لا ... و صحبه و عترته و حزبه اما بعد فان هذا شرح لطیف و انموذج ظریف؛ **انجام:** قوله و قلوبع بفتح القاف و اللام و سکون الواو و فتح الباء الموحدة قال ابن فارس قلوبع اسم للعبة و هذا ایضا کنایة ... و لایلتفت الیها لحقادها فانهم قدتم شرح خطبة شرح مختصر الشواهد و بالله التوفیق والاعانة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مذهب، ۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۷سم [ف: ۵ - ۲۵۷۶]

● **شرح دیباجة القاموس** / ادبیات / عربی

š.-u dībājat-il-qāmūs

سلیمانی، مقصود بن شاه ولی

soleymānī, maqsūd ebn-e šāh valī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶۸۶/۳

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی علم آدم الاسماء ثم عرضهم علی الملائکة ... لما کان کتاب القاموس دستور العمل فی اللغة العربیة ... ان اشرح دیباجته مع نبذة من مقاصده لیکون عونا لهم فی الطب؛ **انجام:** علی زنة واحدة و لنکتف بهذا القدر من الشرح و التفصیل ... علیه التوریت و الانجیل و الحمدلله الکریم الجلیل ...

خط:نسخ،کا:فیض الله بن اسماعیل، تا: اواخر رجب ۱۱۶۲ق؛ جلد: مقوا، ۱۸گ (۱۰۶پ-۱۲۳ر)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۳۱ - ۵۱]

● **شرح دیباجة القاموس المحیط** / لغت / عربی

š.-u dībājat-il-qāmūs-il-muḥīṭ

شاخوری، سلیمان بن علی، - ۱۱۰۱ قمری

šāxūrī, soleymān ebn-e ʻalī (- 1690)

وابسته به: القاموس المحیط = قاموس اللغة = قاموس المحیط و القابوس الوسیط = الجامع لما ذهب من کلام العرب شماطیط؛ فیروزآبادی، محمد بن یعقوب (۷۲۹-۸۱۷)

شرح مزجی زیبایی است بر دیباچه قاموس المحیط فیروز آبادی که مؤلف بعد از ذکر قسمتی از مقدمه آن را شرح می‌کند، و بیشتر نظر به توضیح لغات و بیان نکات ادبی مقدمه دارد.

[الذریعه ۲۶۲/۱۳ و ۲۶۳؛ دنا ۶۹۷/۶]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۸۰۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه دوم قرن ۱۳؛ در سال ۱۲۸۸ قمری مقابله و تصحیح شده، در فهرست اصل به خط مؤلف دانسته شده اما سال کتابت با تاریخ حیات مؤلف تطبیق نمی‌کند؛ شماره بازیابی موقت است؛ قطع: وزیری [میراث شهاب: س۷ش۳-۴ - ۲۵]

۲. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۷۹

آغاز: بسم الله ... و به صحة کل سقیم الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی

جزء اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ یادداشتی از کشکول فرزند مؤلف منقول است، یادداشتی دارد از «احمد بن سلیمان» ابن مؤلف؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱ - ۶۰]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۶

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ - ۲۰]

● شرح دیباجة القاموس المحيط / ادبیات / عربی

š.-u dībājat-il-qāmūs-il-muḥīṭ

مرتضی زبیدی، محمد بن محمد، ۱۱۴۵ - ۱۲۰۵ قمری

mortażā zobaydī, mohammad ebn-e mohammad (1733 - 1791)

وابسته به: القاموس المحيط = قاموس اللغة = قاموس المحيط و القابوس الوسيط = الجامع لما ذهب من کلام العرب شماطيط؛ فیروزآبادی، محمد بن یعقوب (۷۲۹-۸۱۷)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۶/۱۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی، ۱۵ص (۲۲۶-۲۴۰) [سنا: ف: ۲ - ۱۳۱]

● شرح دیباجة القاموس المحيط / ادبیات / عربی

š.-u dībājat-il-qāmūs-il-muḥīṭ

وابسته به: القاموس المحيط = قاموس اللغة = قاموس المحيط و القابوس الوسيط = الجامع لما ذهب من کلام العرب شماطيط؛ فیروزآبادی، محمد بن یعقوب (۷۲۹-۸۱۷)

آغاز: الحمد لله منطق البلغاء باللغی فی البوادی الانطاق جعل الشيی ناطقا و اللغی جمع لغة و هی اصوات یعبر عنها کل قوم عن اغراضهم

انجام: فالانسان محل النسيان و اول ناس اول الناس و على الله التكلان

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۱؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ تملک: حسن بن احمد حماد در سال ۱۱۹۹؛ جلد: تیماج یشمی، ۸گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴/۷سم [ف: ۴۳ - ۸۸]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۲۰۷/۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ درشت، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۰گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۱۸/۷×۲۹/۷سم [ف: ۹ - ۲۶۶]

← شرح دیباجة الکافیة ← شرح الفاظ خطبة الوافية فی شرح الکافیة

● شرح دیباجة کتاب الصلاة / ادبیات / عربی

š.-u dībājat-i k.-iṣ ṣalāt

وابسته به: غنية المتملی (المستملی) فی شرح منية المصلی؛ حلبی، ابراهیم بن محمد (-۹۵۶)

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۷۱۹/۲-۱۴/۱۶۹

در نسخه حاضر دو شرح کوتاه بر کتابی در صلاة موجود است. آغاز کتاب متن چنین است: «الحمدلله الذی جعل العبادة مفتح السعادة»؛ خط: نسخ، کا: محمد بن علی سافری، تا: ۱۱۹۴ق؛ جلد: مقوا، ۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۷۶]

● شرح دیباجة المحرر / فقه / عربی

š.-u dībājat-il-muḥarrir

وابسته به: المحرر فی الفقه = محرر التدوین = المحرر فی الفروع الشافعية؛ رافعی قزوینی، عبدالکریم بن محمد (۵۵۷-۶۲۳)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۰۱۱/۲

شرحی است بر دیباجه المحرر عبدالکریم بن محمد رافعی قزوینی؛ خط: نسخ، کا: عبدالمحسن بن ملا شیخ حسن خلخالی، تا: حدود ۱۱۱۳ق؛ ۳گ (۴پ-۶پ) [مختصر ف: - ۴۸۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۰۱۱/۱

خط: نسخ، کا: عبدالمحسن بن ملا شیخ حسن خلخالی، تا: ۱۱۱۳ق؛ ۴گ (۱پ-۴ ر) [مختصر ف: - ۴۸۷]

● شرح دیباجة مختصرالمعانی / معانی بیان / عربی

š.-u dībājat-i muxtaṣar-il ma'ānī

رومی، عضدالدین بن عبدالسعاد، ق۱۱ قمری

rūmī, 'azod-od-dīn ebn-e 'abd-os-sa'ād (- 17c)

وابسته به: مختصر المعانی = المختصر فی شرح تلخیص المفتاح = شرح تلخیص المفتاح = المختصر فی شرح التلخیص؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

به گفته مؤلف: چون دیباچه کتاب «المختصر فی شرح تلخیص المفتاح» تفتازانی، حاوی استعارات حیرت‌انگیز و نکات دقیق بود و ادراک آن برای همگان میسر نبود بر آن شدم که لطائف و نکات دقیق و لغات مشکل آن را بیان کنم و به سؤالاتی که احیانا به ذهن می‌رسد پاسخ دهم.

آغاز: الحمدالله الذی اخرجنا عن ظلمة الکفر الی نور الایمان بان ارسل الینا الرسول بالمعجزات الباهرة و النصوص المفيدة ... نحمدک یا من شرح الخ قيل آثر فی بادية الحمد ما یدل علی التجدد و الحدوث ...

انجام: قال فی تفسير قوله تعالی فسلموا علی انفسکم تحية من عندالله الآية قوله تحية مصدر من معنی سلموا لان سلم و حيا بمعنی واحد

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۰۵۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ربیع الثانی ۱۰۴۷ق؛ توسط منتجب الدین در اسفند ۱۳۰۹ به کتابخانه تحویل شده؛ کاغذ: شکری،

جلد: مقوا، ۳۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۵ - ۹۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۱۹۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: میر علی بن نظر شاه اردلانی، تا: ۱۰۶۵ق، جا: اصفهان؛ کم تصحیح دارد؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۳۴گ (۹۹پ-۱۳۳پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۱۴۲]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۴۲۹/۲

همان نسخه بالا؛ تذکر: نام مؤلف در فهرست عضدالدین بن عبدالقادر آمده که با توجه به آغاز آن و به استناد فهرست آستان قدش تصحیح شد؛ ۳۵گ (۹۵پ-۱۲۹پ) [مؤید: ۱ - ۳۴۷]

● شرح دیباجة مصابیح الهدی / اصول فقه / عربی

š.-u dībājat-i maṣābīḥ-il-hudā

وابسته به: مصابیح الهدی؛ بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی (۱۱۵۵-۱۲۱۲)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۴۳۹/۳

آغاز: ... بسمله، الحمدلله الذی اوضح مسالک الافهام بمصابیح البیان ... اما بعد فطال ما اشتدت الاشواق و اعتدت العیون و الاعناق؛ **انجام:** و مثله منتف فی الشرع و مما ینعطف هذا آخر ما وجدناه من الرسالة الشریفة و هی مقدمة المصابیح للاوحدی السید مهدی

خط: نسخ، کا: محمد صالح خوانساری و حاج قاسم بن علی اکبر، تا: ۱۲۳۳ق؛ کاغذ: فستقی، رویه کاغذی مقوایی، ۹گ (۶۶ر-۷۴ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۲سم [ف: ۶ - ۱۶]

← شرح دیباجة المصباح > اعراب دیباجة المصباح

← شرح دیباجة المصباح > الاصباح فی شرح دیباجة المصباح

● شرح دیباجة المصباح / نحو / عربی

š.-u dībājat-il-miṣbāḥ

وابسته به: المصباح فی النحو؛ مطرزی، ناصر بن عبدالسید (۵۳۸-۶۱۰)

ظاهرا غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۴۴۶۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۹۹ق [الفبائی: - ۳۳۸]

۲. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۳/۹۸/۲-۵۸۶۰

خط: نستعلیق ترک، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تازه، ۹ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۲۰۰]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۳۴

آغاز: الحمد لمن شرف الانسان باللسان و نور قلوبنا بالعلم و الایمان ... و بعد فان دیباجة المصباح فی علم الاعراب لایخفی علی ذوی العقول و أولی الألباب؛ **انجام:** الرابع أن یکونا معرفتین أو مشابهتین للمعرفة و ههنا الشرط الأخیر مفقود فکیف یصح أن یکون الفصل، تمت بعون الله الملک الوهاب.

شرح دیباچه المصباح مطرزی (م۶۱۰ق) است که به نام «فاضل محمد چلبی مشهور به ابن عبدالکریم» تألیف یافته است. در این کتاب از میر سید شریف و تفتازانی نقل شده است. در مقدمه کتاب آمده: «چون دیباچه کتاب المصباح فی علم الاعراب حاوی فوائد و قواعد لطیف و مشتمل بر دقائق اسرار زبان عربی و مباحث ادبی و متضمن رموز نحوی و بلاغی از تشبیه و استعاره ... بود [بر آن شدم] کشف غطاء از آنها نموده [و به شرح آن بپردازم]»؛ خط: نسخ، کا: سلیمان فرزند یوسف موروی، تا: جمادی الثانی ۱۰۱۲ق، جا: فنار تکیه حاجی؛ مصحح، محشی با عناوین «سید علی داده»، «مختصر»، «اختری» و ... دارد که برخی به ترکی نگاشته شده، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمعی مشکی، ۳۹گ، ۱۹ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۳۰ - ۵۸۴]

← شرح دیباجة الوافیة فی شرح الکافیة > شرح الفاظ خطبة الوافیة فی شرح الکافیة

● شرح دیباچه خشخاش نامه / گوناگون / فارسی

š.-e dībāče-ye xašxāš nāma

تائب تبریزی، اسماعیل بن حسین، - ۱۳۷۴ قمری

tā’eb-e tabrīzī, esmā‘īl ebn-e hoseyn (- 1955)

وابسته به: خشخاش نامه؛ تائب تبریزی، اسماعیل بن حسین (-۱۳۷۴ق)

تاریخ تألیف: ۲۴ ذیقعده ۱۳۵۳ق؛ محل تألیف: مشهد رضوی

«خشخاش نامه» یکی از مثنوی‌های تائب است دارای دیباچه‌ای به نثر آکنده از اشارات علمی و ادبی. تائب می‌گوید که این دیباچه را به گروهی از دانشمندان ایران فرستادم و خواستم که آن را شرح کنند ولی هیچکدام این کار نتوانستند ناچار خودم به شرح آن پرداختم. در این شرح پراکنده‌های بسیاری به نثر و نظم از مطالب علمی و تاریخی و ادبی آمده است با عناوین «متن، شرح».

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۱۹۵

آغاز: الحمدلله الحنان المنان الذی خلق الانسان علمه البیان و هدانا بالایمان من قبل أن نعرف شکر الامتنان؛ **انجام:** و معنی دیگر اینکه از این بالاتر هم نویسندگان در عالم هستند، تمام شد شرح دیباچه خشخاش نامه ...

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ ۴۷گ، اندازه: ۱۴×۱۵سم [ف: ۳ - ۴۵۶]

● **شرح دیباجة الشافیة** / ادبیات / عربی
š.-u dībājat-iš šāfīya
وابسته به: الشافیة فی الصرف؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶ق)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۰۹۲
آغاز: شرح الدیباچة. بسمله و به نستعین و ثقی (کذا؛ ثقتی). قوله سألنی فعل ماض و المتصل به ضمیر المفعول ای التمس و طلب منی من المسئلی و هو السوال و الطلب، قوله من موصول او موصوف سئل الرفع علی الفاء؛ **انجام:** کان مفعولا به ای سائلا نفعه و ان تعلق بالثانی کان مفعولا له لاشعارة بالعلیة ای متضرعا لاجل نفعه. تم شرح الدیباچة.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاتب بخش اصلی: محمد تقی بن محمد موسوی،تاریخ تحریر بخش اصلی:۶شوال۱۲۴۵ق؛اهدایی:رهبری، مهر۱۳۸۶؛کاغذ:فرنگی شکری،جلد: تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۱گ (۲ر-۲پ)، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۴۴]

● **شرح دیباچه شرح التصریف** / صرف / فارسی
š.-e dībāča-ye š.-ot-tasrīf
وابسته به: شرح العزی فی التصریف = شرح التصریف = شرح تصریف الزنجانی؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

ظاهرا غیر همانند:
۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۰۸۹/۱۹
آغاز: ان اروی زهر الی قوله حمدالله سبحانه مقصود شارح به ایراد این جمله اثبات آنست که حمدالله تعالی احسن حمدها است و افضل کلامهای فصیح؛ **انجام:** و ذکره ... که از خواص مشبه به است، ترشیح استعاره افراغ آنست و السلام.
توضیح و حاشیه‌ای است بر شرح تصریف تفتازانی؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: ملا محمد طاهر نوری، تا: ۱۲۴۸ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: مشکی، ۳گ (۱۹۱پ-۱۹۴ر)، ابعاد متن: (۵/۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۹ - ۶۵]
۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۱۵۲/۶
آغاز: بسمله قوله ان ارو ازهر الی قوله حمدالله سبحانه و تعالی. مقصود شارح بایراد این جمله اثبات آنست که حمدالله تعالی احسن حمدها است؛ **انجام:** که از خواص مشبه به است ترشیح استعاره افراغ است. تمت.
یادداشت‌هایی مختصر است بر دیباچه شرح تصریف؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۱۰۲-۱۰۵)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶/۵سم [ف: ۳ - ۱۵۹۸]
۳. اصفهان؛ علامه فانی (ضیاء الدین)؛ شماره نسخه:۳۴/۳
آغاز: قوله ان اروی زهر یخرج فی ریاض الکلام من الاکمام ... مقصود شارح به ایراد این جمله اثبات آن است که حمد خدای تعالی احسن حمدها است
شرحی است بر دیباچه شرح تصریف سعدالدین تفتازانی؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۳گ (۵۴ر-۵۶پ) [سه کتابخانه اصفهان: ف: - ۱۱۶]
۴. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۵۹۳۴-۳/۱۲۲/۶
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲ محرم ۱۲۱۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج پسته‌ای، ۷ص، ۲۵ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۲۰۱]
۵. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۶۶۹/۲
آغاز: بسمله قوله ان اروی زهر الی قوله حمد الله تعالی مقصود شارح بایراد این جمله اثبات آن است که حمدالله تعالی احسن حمدها است و افضل کلامهای فصیح؛ **انجام:** و ذکر قالب که از خواص مشبه به است ترشیح استعاره افراغ است قد تم هذه الرسالة الشریفة فی بیان التشبیه و الاستعارة
رساله کوتاهی است در شرح خطبه تفتازانی در شرح تصریف که تشبیهات و استعارات به کار برده در آن را شرح می‌دهد به صورت «قوله - قوله»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ، اندازه: ۹×۱۵سم [ف مخ - ۱ - ۲۸۸]
۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۰/۳
آغاز: بسمله، قوله ان اروی زهر تخرج فی ریاض الکلام الی قوله حمد الله سبحانه و تعالی مقصود شارح بایراد این جمله اثبات آنست که حمد الله احسن حمدها است و افضل کلامهای فصیح و معنی حقیقی فقره اولی این است که احسن کلام فصیح تخریج من لسان الفصحاء حمد الله تعالی و حصول این معنی بنابر استعاره ای است؛ **انجام:** افراغ که لفظ مستعاره است پس استعاره در آخر نمته تابع استعاره افراغ است که مقدمه است و ذکر قالب که از خواص مشبهه به است ترشیح استعاره افراغ است.
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷ص (۵۴-۶۰)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۹ - ۴۱۲]
۷. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۰۸/۳
آغاز: ان اروی زهر الی قوله حمدالله سبحانه مقصود شارح بایراد این جمله اثبات این است؛ **انجام:** و ذکر غالب از خواص مشبه به است ترشیح استعاره افراغ است
شرح خطبة کتاب شرح التصریف تفتازانی که از جهت بلاغی به آن پرداخته است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: پوست مشکی، ۸گ (۴۲ر-۴۹ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [مؤید: ۲ - ۱۱۷]

← شرح دیباچه شمسیه ﴾ اللطائف السنیة فی شرح دیباجة الرسالة الشمسیة
← شرح دیباچه طوالع الانوار ﴾ شرح خطبة طوالع الانوار

● **شرح دیباچه فرائد القلائد فی مختصر شرح الشواهد** / ادبیات / عربی
š.-e dībāče-ye farā'ed-ol qalā'ed fī moxtasar-e š.-eš šavāhed

وابسته به: فرائد القلائد فی مختصر شرح الشواهد؛ بدرالعینی، محمود بن احمد (۷۶۲–۸۵۵ق)
شرح کوتاهی بر دیباچه فرائد القلائد فی مختصر شرح الشواهد عینی است با عناوین «قوله–قوله».
آغاز: وصف المال کثیرا و المراد احمدالله حمدا سائغا کثیرا. قوله شرجعا و فی العباب الشرجع الطویل و قال ابن عباد الناقة الطویلة و وصف الحمد بالطول واراد به حمد لا ینقطع. قوله شعلعا معناه کمعنا شرجع ...
انجام: الطعنة عنده بمنزلة هذه اللعبة التی لا یأبها و لا یلتفت الیها بحقارتها فافهم. تم نفسیر الدیباجة و الحمدالله اولا و آخرا.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۲۳۹
آغاز: فلذلک انتصبته من همی الماء و الدمع یهمی همیا و همیانا اذا سأل و وصف الشکر؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، با بلاغ مقابله؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۳گ (۲۲۱ر–۲۲۴پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [اهدائی رهبر: ۱۰ – ۲۴۵]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۶۹۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ خطبه کوتاه آغاز کتاب را ندارد؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا، ۵گ (۲۲۰پ–۲۲۴ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۱۰ – ۲۴۵]

● شرح دیباچه فوائد ضیائیة / ادبیات / فارسی

š.-e dībāče-ye favā’ed-e zīyā’yya

وابسته به: الفوائد الضیائیة فی شرح الکافیة = شرح الکافیة لابن الحاجب = شرح ملاجامی؛ جامی، عبدالرحمن بن احمد (۸۱۷–۸۹۸)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۶۱۲
آغاز: الحمد لولیه و الصلوة علی نبیه و علی آله و اصحابه المتأدبین بآدابه. یعنی سپاس و ستایش مختص است از برای ولی حمد درود و تحیات بر نبی او باد که آن حضرت محمد است و همچنین درود و تحیات بر آل و اصحاب او باد؛ **انجام:** و ضیاء الدین یوسف هم در ذهن و هم در خارج مقدم است. پس ضیاءالدین یوسف حقیقة علت غایی نیست بلکه مثل آن است در سبب شدن تصنیف.
خط: نستعلیق، کا: حاجی باقر بن میر محمد حسینی، تا: جمعه ۱۳ ربیع الثانی ۱۱۱۶ق؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۵۶پ–۶۰ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۷سم [اهدائی رهبر: ۱۰ – ۲۴۶]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۴۹۲/۴
همان نسخه بالا [مؤید: ۱ – ۴۰۱]

● شرح دیباچه کبری فی المنطق / منطق / فارسی

š.-e dībāča-ye kobrā fe-l-manteq

وابسته به: کبری در منطق؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰–۸۱۶)
شرح مزجی مختصری بر دیباچه کتاب «کبری» میر سید شریف جرجانی (۸۱۶ق) است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۶۱۳
آغاز: بسمله. بدان که آدمی را قوتیست دراکه یعنی بغایة الغایة دریابنده که آنرا عقل؛ **انجام:** سیم انفصالی چنانکه شبی این عدد یا زوج باشد یا فرد یا
خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، کا: محمد باقر بن محمد حسینی، تا: ۱۱۱۶ق؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۷سم [اهدائی رهبر: ۵ – ۳۶۴]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۴۹۲/۵
همان نسخه بالا [مؤید: ۱ – ۴۰۲]

● شرح دیباچه گلستان / ادبیات / عربی

š.-e dībāča-ye golestān

قصوری، غلام محیی الدین بن غلام مصطفی، ۱۲۰۲ – ۱۲۷۰ قمری

qosūrī, qolām mohī-od-dīn ebn-e qolām mostafā (1788 - 1854)

وابسته به: گلستان سعدی؛ سعدی، مصلح بن عبدالله (–۶۹۱)
شرح مختصری است بر مفردات دیباچه گلستان سعدی. مؤلف شرحی به زبان فارسی بر سروده‌های دشوار گلستان نیز دارد.
[گنج‌بخش منزوی۳/۱۲۹۱–۱۲۹۲؛ مشترک پاکستان ۸۰۵/۱ و ۱۰۳/۱۴–۱۰۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۷۷
نسخه اصل: کتابخانه گنج بخش – پاکستان ۶۶۲۰؛ خط: نستعلیق، کا: غلام محیی الدین، تا: ۱۲۲۵ق؛ با یادداشتی از پروفسور محمد اقبال مجددی در ۱۶نوامبر ۱۹۷۷م که کاتب نسخه را همان مؤلف دانسته؛ محشی؛ ۵۲ص [عکسی ف: ۶ – ۱۰۵]

● شرح دیباچه گلستان / ادبیات / فارسی

š.-e dībāče-ye golestān

حاجی گل، محمد عارف بن غلام سرور

hājī gol, mohammad ‘āref ebn-e qolām sarvar

وابسته به: گلستان سعدی؛ سعدی، مصلح بن عبدالله (–۶۹۱)
شرحی است بر ابیات آغازین بوستان سعدی تا ابتدای «در

ستایش پیامبر (ص)»؛ بدین ترتیب که ابتدا ابیات را با فاصله نوشته و سپس زیر سطور و در حاشیه به شرح و توضیح موارد مختلف پرداخته است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۲۸۹

خط: نستعلیق متوسط، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ محشی با امضای عفی عنه، اللهم اغفر لکاتبه و ...؛ خریداری از بهزاد زارع؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوایی، ۶گ (۳۱-۳۶پ)، ۷ سطر (۱۰/۵×۲۲/۵)، اندازه: ۲۱×۳۴/۳سم [رایانه]

● **شرح دیباچه مثنوی** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e dībāče-ye masnavī

حسینی، محمد

hoseynī, mohammad

وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)

شیراز؛ بنیاد فارس‌شناسی؛ شماره نسخه:۳۴/۴

آغاز: بسمله. الحمدلله الخبیر بعواقب الامور العالم بما تخفیه الضمائر فی الصدور ... و بعد هذا کتاب المثنوی یعنی این کتابی است که در او بیان می‌شود از ترک معاصی؛ **انجام:** بتاریخ یوم پنج‌شنبه شهر شعبان المعظم من شهور سنة اربع و تسعین و ماتین بعد الالف من الهجرة النبویة علی مهاجرها الف الف صلوات و سلامه و تحیة بتسوید شرح دیباچه مجلدات مثنوی مولوی قدس الله سره العزیز که از زاده مفکره سحر نگار و نتایج طبع بدایع آثار و اختر برج ضمیر منیر و گوهر بحر خواطر فیض تخمیر و مساوقه القلم انمل در ربار و ثمرات المدة کلک سبحانه مولینا الاعظم ملاذ الائمة فی العالم حبر النحریر المتبحر الکامل المکمل الفاضل المفضل کاشف الحقایق و الدقایق کهف الواصلین و ملجأ المحققین قطب الملة و الحق و الدین حامی الحقیقة مهدی الطریقة محمود الخلیفة مفخر الحاج الحاج محمد حسینا طول الله ظله العالی علی مفارق المحتبین مادامات السماء یظل علی مافی و علی الارضین میبود حسب الفرمایش صاحبی ملاذی دیباچه دفتر دانش و بینش و انتباه عنوان صحیفه شعور و فهم بالاکتناه زبدة الناهجین الی المنهج الاعلی قدوة السالکین الی المسلک الاقصی فخر الحاج آقا محمد مدظله العالی الشهیر بالشیرازی پرداخت حرره اقل الطلبة علی اکبر

شرح دیباچه مجلدات مثنوی مولوی؛ خط: نسخ، کا: علی اکبر ورامین، تا: ۱۲۹۴ق؛ جلد: تیماج سبز، ۳۳گ (۳۱پ-۶۳ر)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: - ۵۶]

● **شرح دیباچه نامه دلنواز ...** / - فارسی

š.-e dībāčae-ye nāma-ye delnavāz ...

تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۲۵/۲

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۳]

● **شرح دیباچه نهج البلاغه و چند خطبه دیگر** / شرح حدیث / عربی

š.-e dībāče-ye nahj-ol-balāqa va čand xotba-ye dīgar

علم الهدی، مرتضی بن داعی، ق۶ قمری

'alam-ol-hodā, mortazā ben dā'ī (- 12c)

وابسته به: نهج البلاغة؛ شریف الرضی، محمد بن حسین (۳۵۹-۴۰۶)

دیباچه و چند خطبه از نهج البلاغه را به عربی شرح شده که متأسفانه در این نسخه پایان رساله به‌واسطه افتادگی معلوم نیست.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۹۹/۸

آغاز: بسمله، الله احمد علی مرائی اسرار انوار توحیده و ایاه اشکر علی مناظر انوار اسرار تمجیده محمد و آله الاطهار الاطیاب الاطهرین الاطیبین؛ **انجام:** من کل منهما مستلزم لخلافه مع الاخرو ان فرض

خط:شکسته نستعلیق و نسخ بد،بی‌کا،تا: محتملاً قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج مشکی، ۵۸ص (۸۸- ۱۴۵)، ۱۸- ۱۹ سطر (۱۲×۱۶/۵)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۸۵]

● **شرح دیوان** / ادبیات / فارسی و عربی

š.-e dīvan

عنوان‌های بندها به فارسی است و شرح فارسی پس از بیت‌های دیوان علی (ع) با رمز «ش» می‌آید و سپس یک رباعی فارسی در شرح هر بیت از این دیوان.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۴۱۱

آغاز: بسمله. انتخبت هذه الابیات من دیوان ... امیر المومنین ... نفی نسب طینی و اثبات حسب دینی. الناس من جهة التمثال اکفاء ... ش می‌فرماید جمعی که افراد انسانند از روی صورت یکسانند چه پدر ایشان آدم است و مادر ایشان حوا؛ **انجام:** و آب کرم این راه خدا است راست.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ در ۱۷ برگ پایان شعر عربی است با ترجمه فارسی در مرثیه فاطمه (ع) و قصیده حمیری با ترجمه فارسی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۷۱گ، ۱۹ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۷×۱۵سم [ف: ۱۳ - ۳۳۷۴]

● **شرح دیوان ابن فارض = البحر الفائض فی شرح دیوان ابن الفارض** / ادبیات / عربی

š.-u d.-i ibn-i fāriḍ = al-baḥr-ul-fā'iḍ fī š.-i d.-i ibn-i fāriḍ

بورینی، حسن بن محمد، ۹۶۳ - ۱۰۲۴ قمری
būrīnī, hasan ebn-e mohammad (1556 - 1615)
وابسته به: دیوان ابن فارض؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶-۶۳۲)
تاریخ تألیف: ۱۰۱۰ق
عمر بن علی بن رشید بن فارض اندلسی مغربی مشهور به شرف الدین ابن الفارض از اکابر شعرا و عرفای اوایل قرن هفتم هجری قمری بوده است. تصنیفاتی عرفانی در اصطلاحات عرفا و صوفیه و دیوان اشعاری بسیار فصیح و بلیغ به زبان عرب از وی به جای مانده است که بارها وسیله ادبا و فضلا شرح و تفسیر شده است. شیخ ابوالضیا بدرالدین حسن بن محمد بن محمد البورینی از مشاهیر ادبا و فضلای نیمه اول قرن یازدهم هجری قمری. شروح و تعلیقات متعددی از شعرا و فضلای نامدار سلف از وی به جای مانده است که یکی از آن شرح بر قصاید ابن فارض می‌باشد.
آغاز: بسمله و به نستعین. الحمد لله الذی اورد احبائه مناهل الصفا و هداهم بلطفه الی سلوک سبیل المروة و الوفا ... اما بعد فیقول العبد الفقیر الی الله الحسن ابن محمد البورینی الشافعی لطف الله به و آله و صحبه ... لان الافکار السلیمه و الطباع مستقیمه اختص الاستاد الکامل فی خلل الفضائل سیدی الشیخ عمر بن الفارض سقی الله قبره شریف ... اعلق له شرحا علی دیوانه العجیب الجامع من عقود البلاغه لکل عقد غریب ...
انجام: و لنفسی غیرها ان سکنت ×× یا خلیلی سلاها ما سلاها و من تأمل دقة هذا الکلام ورقة ما فیه من المرام فقد رأی عجبا ... الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سیدنا و مولانا محمد ... الی یوم الدین ...
چاپ: بولاق، ۱۲۸۹ق؛ المطبوعات الخیریة، ۱۳۲۰ق؛ الطبوعات الازهریة، ۱۳۲۹ق؛ (ج۱-۲): مصر، سنگی، ۱۲۷۹ق، وزیری، ۳۱۱ص
[الاوقاف العامة ۱۳۲/۳؛ معجم المطبوعات ۲۰۰ و۶۰۲؛ دنا ۷۰۱/۶]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۴۷۹
خط: نسخ، کا: صفی الدین بن سلیمان بن صفی الدین، تا: ۲۱ ربیع الثانی ۱۰۵۷ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۲۶۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۰/۲×۳۱سم [ف: ۱ - ۲۹۳]
۲. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۱۷۶۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله رضی الله عنه و ارضاه. و لنفسی غیرها ان سکنت ×× یا خلیلی سلاها ما سلاها هذا الترکیب فی غایة الاشکال و لکن التبادر من اللفظ ان تکون الام فی لنفسی زائدة و یکون ...
خط: نسخ کهن، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ تملک: از ناشناس در ۱۱۳۰ق، احمد بن صالح در ۱۱۶۳ق؛ مهر: ناصرالدین شاه؛ کاغذ: ترکی، جلد: مقوای روکش تیماج تریاکی، مذهب، ۵۰۸ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۷ - ۴۷۲]
۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۵۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن آبی، ۲۷۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۲سم [ف: ۱ - ۲۹۳]
۴. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۴۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: نور محمد علی قراجه داغی، تا: ۱۲۷۴ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: چرمی، ۲۱۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۸/۵سم [ف: ۲ - ۹۰۳]

● **شرح دیوان ابن فارض** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u d.-i ibn-i fāriḍ
دحداح، رشید بن غالب، ۱۸۱۳ - ۱۸۸۹ میلادی
dahdāh, rašīd ebn-e qāleb (1813 - 1889)
وابسته به: دیوان ابن فارض؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶-۶۳۲)
آن را از روی شرح شیخ حسن بورینی و شرح شیخ عبدالغنی نابلسی دمشقی صوفی ساخته است.
چاپ: (ج۱-۲): مصر، ۱۲۷۹ق، وزیری، ۳۱۱ص

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۳ عکسی
عکسی از روی نسخه چاپ بولاق، مطبعه خیریه، ۱۲۸۹ق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۵۳گ، اندازه: ۲۰/۵×۲۹/۵سم [ف: ۳ - ۱۳۲۱]

● **شرح دیوان ابن فارض** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u d.-i ibn-i fāriḍ
وابسته به: دیوان ابن فارض؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶-۶۳۲)

۱. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۱۱۴/۵
آغاز: شربنا علی ذکر الحبیب مدامة ... شربنا ای معاشر السالکین فی طریق الله تعالی بالهمم العالیة و الانفاس الغالیة
در این برگ‌ها شرح قصیده میمیه خمریه و قصیده جیمیه و قصیده عینیه ابن فارض آمده است؛ خط: نسخ مغلوط، کا: محمد تقی بن محمد کاظم همدانی، تا: ۱۲۶۹ق؛ ۶۳گ (۱۲۹پ-۱۹۱ر)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۷۷]
۲. تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه:بدون شماره
رشید بن غالب که دو شرح حسن یورینی و عبدالغنی نابلسی را یکجا گردآورده و آن در مصر به سال ۱۳۰۶ به چاپ رسیده؛ بی‌کا، بی‌تا؛ تنها عکس آغاز کتاب با یادداشت آقای فرزانه پور [نشریه: ۳ - ۱۸۸]

● **شرح دیوان ابن مقرب** / ادبیات / عربی
š.-u d.-i ibn-i muqarrab
وابسته به: دیوان ابن المقرب؛ ابن مقرب، علی بن مقرب (۵۷۵-

(۶۲۹

ظاهرا غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۹۰۹

آغاز: کیف ... علی الفراش؛ **انجام:** نستعیذ بالله من هذه الحان و ... و لجمیع المسلمین آمین

خط: نسخ، کا: ابراهیم حنفی، تا: ۷۲۸ق، جا: حلب؛ افتادگی: آغاز [الفبائی: - ۳۳۸]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۵

آغاز: الم تجب یا معداذ دعوتا ×× و نلت ما کفت بنا جوتا؛ **انجام:** و ذلک اسد لعدوه درس القوم بن احمد ابن معتز رئیس عامه.

ابن مقرب احسائی یکی از شاعران معروف قرن هفتم است و اشعار او که در مدح و مسائل زندگی می‌باشد حاوی لغات و اصطلاحات خاص زبان عربی است. این کتاب بعدها شرح شده؛

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: ناصر الدین شاه؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سبز، مذهب، ۳۵۴گ، ۱۵ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۷ - ۱۸۵]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۳۳

آغاز: بسمله، الحمدلله المتفرد باستحقاق وجوب الوجود؛ **انجام:** و ملک السلطان الاعظم خلدالله ملکه فی ذی الحجة سنة ثلاث و ثلاثین و ستمایة.

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن حسن، تا: قرن ۱۳؛ از روی نسخه مورخ ۹۶۳ استنساخ شده؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: چرمی دارچینی، ۳۱۴گ، اندازه: ۱۹/۷×۳۰/۵سم [ف: ۷ - ۶۰۶]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۰۰۳

آغاز: بسمله. لم ارجع الزفراخ فی احشائی؛ **انجام:** بجیث فی ملتقاها ببطل البطل

خط: نسخ و ثلث، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخ و ثلث کهن [الفبائی: - ۳۳۹]

● شرح دیوان ابی فراس / ادبیات / عربی

š.-u d.-i abi firās

بهائی، عبداللطیف بن بهاء الدین، - ۱۰۸۲ قمری

šāmī, ‘abd-ol-latīf ebn-e bahā’-od-dīn (- 1672)

وابسته به: دیوان ابوفراس؛ ابوفراس حمدانی، حارث بن سعید (۳۲۰-۳۵۷)

تاریخ تألیف: ۱۰۷۵ق

نویسنده می‌گوید جمعی از برادران و علاقه‌مندان به علم ادب عرب و زبان و شعر عربی از من خواستند که دست به شرح دیوان و اشعار ابو فراس الحارثی بن ابی العلاء سعید بن حمدان ابن عم ناصر الدوله و سیف الدوله ابن حمدان برم. من هم بهر برآوردن ملتمس ایشان دست به شرح این دیوان زدم و تا آنجا که توانستم عقده‌ها و فروبسته‌های آن را در این شرح باز گشودم. او پس از مقدمه‌ای در شرح حال ابو فراس اشعار این شاعر را بازگو می‌کند و در زیر آن به شرح آنها می‌پردازد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۰

آغاز: بسمله، الحمد لله الذی خلق الانسان و علمه البیان و انزل القرآن هدی للناس؛ **انجام:** اتممت شره بعون الله توفیقه و هدایته الی تحریره و تنمیقه فی عشرین یوما من اقصر الایام و الحمد لله اولا و آخرا ظاهرا و باطنا و لا حول و لا قوه الا بالله العلی العظیم و کان الفراغ من اتمامه فی مدینه طرابلس الشام لیله السبت ثلاث خلون من جمادی الاخره لسنه خمس و سبعین و الف من الهجره النبویه علی مهاجرها افضل الصلوه و اتم السلام.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۰۷۵ق؛ کاغذ: فرنگی و ترمه، جلد: تیماج قرمز، ۱۳۴گ، ۲۱ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [ف: ۷ - ۲۵۸]

● شرح دیوان ابی محجن الثقفی / ادبیات / عربی

š.-u d.-i abi miḥjan-iṯ-ṯaqafī

ابوهلال عسکری، حسن بن عبدالله، - ۳۹۵ ؟ قمری

abū-helāl-e ‘askarī, hasan ebn-e ‘abd-ol-lāh (- 1006)

چاپ: قاهره، محقق: یوسف عبدالوهاب، مکتبة القرآن، ۱۹۹۵م.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۳/۱-ف

نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۳۸۸۱؛ خط: نسخ، کا: یاقوت مستعصمی، تا: شوال ۶۸۱ق؛ ۳۳گ (۲-۳۴) [فیلمها ف: ۱ - ۴۶۶]

● شرح دیوان ابی نواس / ادبیات / عربی

š.-u d.-i abi nuwās

وابسته به: دیوان ابی نواس؛ ابونواس، حسن بن هانی (۱۴۵-۱۹۶)

شرح قدیم است بر دیوان أبی نؤاس و طبق موضوعات آن در ده باب ترتیب یافته که از باب خمریات شروع شده و به باب زهدیات ختم می‌شود.

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۳۰۷

آغاز: و أمرتنی أعلی الله أمرک و رفع قدرک أن أجمع لک شعر أبی نؤاس فی فنونه العشرة الخمر و الطرد و المذکر؛ **انجام:** و لم نجد له شعرا فی الزهد علی قافیة الیاء تمت أشعار أبی نؤاس فی الزهد ...

خط: نسخ زیبا، کا: عبدالله بن ابراهیم تبریزی، تا: ۱۲۷۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۳۰سم [ف: ۲ - ۲۳]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۸۳

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ - ۱۰۵]

● شرح دیوان ابیوردی / ادبیات / عربی

š.-u d.-i abīwardī

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۳۵/۲

آغاز: ان احق ما تصرف الیه الهمم فی المجمل الحق نقیض الباطل
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ ۳۶گ (۳۳–۶۸)، ۲۱سطر، اندازه: ۹×۲۲سم [ف: ۳ – ۹۱]

● **شرح دیوان اخطل** / ادبیات / عربی

š.-u d.-i axṭal

دیوان اخطل؛ اخطل، غیاث بن غوث (۱۹–۹۰ق)
غیاث الدین بن غوث بن الصلت بن طارقة بن عمرو بن سبحان معروف به اخطل یکی از شاعران معروف اسلام است. او اشعاری در مدح بزرگان عرب دارد و این نسخه حاوی پاره‌ای از آن قصاید با شرح مشکلات آن قصاید است.
چاپ: بیروت، محقق: ایلیاحاوی، دار الثقافه، ۱۹۶۸م ودار المشرق، ۶۷۴ص، ۱۹۶۹م.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۳۳۵

آغاز: بسمله، قال الاخطل و اسمه غیاث بن غوث؛ **انجام:** هذا آخر شعر الاخطل من روایه ابن الاعرابی ... و نقلته من اصله بخطه و صلواته علی محمد و اله الطاهرین و سلم تسلیماً کثیرا.
خط: نسخ، کا: مهدی بن علینقی تبریزی، تا: ۱۲۸۵ق؛ جلد: تیماج مقوایی، ۱۷۰گ، ۱۵سطر(۷×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۹ – ۳۳۰]

● **شرح دیوان اعجوبة الزمان** / ادبیات / عربی

š.-u d.-i u'jūbat-iz-zamān

حسینی بخاری، عطا محمد بن فتح الله

hoseynī boxārī, 'atā mohammad ebn-e fath-ol-lāh

«اعجوبة الزمان» دیوان عربی مؤلف است که دارای قصاید عرفانی می‌باشد و در این شرح هر بیت را در سه مرحله شرح می‌کند: «ألفاظه» در معنی مفردات لغوی، «تفسیره» معنی بیت به عربی، «بیانه» معنی بیت به فارسی. دیوان مذکور دارای اجزاء و قصاید متعددی است از جمله قصیده‌های: یائیه، همزیه، عینیه، لامیه، هائیه، دالیه، بائیه و ... . مؤلف برای برخی از قطعات این شرح خطبه مستقلی انشاء نموده و نام جداگانه‌ای انتخاب کرده است. مانند «ذخیرة الملوك فی مشاهد السلوك» و «منازل السالکین و مقاصد السایرین». (حافظیان)
آغاز: الحمدلله ذی المن و النعم و مولی الآلاء بالفضل و الکرم و منشیء الاکوان من العدم ...

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۸ و ۱۱۱۶ عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** زیرا چه بدرستی دل من مقیم شده است بر کرانه فنا و نیست مرا از همان بی نیازی و فراموشی.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ تملک: میر عبدالرحیم حسینی و مهر «عبده عبدالرحیم» (مربع)؛ مهر: «شاه جهان شده مخلص حسین ۱۰۳۷» (دایره)، «عبده اعتماد الدوله» (دایره)؛ جلد: تیماج قرمز، ۵۳۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ – ۱۶۷] و [عکسی ف: ۳ – ۲۴۵]

● **شرح دیوان الامام السجاد (ع)** / اخلاق / عربی

š.-u d.-il imām-is sajjād

حمیدی، محمد بن نبی، ق ۱۰ قمری

hamīdī, mohammad ebn-e nabī (- 16c)

وابسته به: دیوان الامام السجاد علیه السلام؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸–۹۴)
شرحی است بر دیوان منسوب به امام سجاد امام چهارم شیعیان؛ شارح ابتداء شعر را نقل و سپس از لحاظ اعرابی و دستوری آن را تجزیه و تحلیل کرده است و در آخر آن اشعار را معنی نموده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۳۷

آغاز: بسمله و به نستعین، الحمد لله الذی هو بالحمد جدیر و الصلوة علی سیدنا محمد البشیر النذیر؛ **انجام:** فی آیه آخری یبدل الله سیئاتهم حسنات الحمد لله علی الاتمام و علی رسوله محمد افضل الصلوة و اتم السلام و علی آله الکریم و اصحابه العظام.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۳۲ق؛ از روی نسخه به خط مؤلف انتساخ وبا آن مقابله گردیده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، تیماج تریاکی، ۷۳گ، ۱۹سطر(۱۰×۱۴/۵)، اندازه:۱۶×۲۲سم[ف:۱۰– ۴۱۷]

● **شرح دیوان الامام السجاد (ع) = اعراب دیوان الامام السجاد** / ادبیات / عربی

š.-u d.-il imām-is sajjād = i'rāb-i d.-il imām-is sajjād

وابسته به: دیوان الامام السجاد علیه السلام؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸–۹۴)
شرح ادبی و لغوی است بر دیوان منسوب به امام «زین العابدین علی بن الحسین». شارح به درخواست برخی از دوستان در واقع دیوان آن حضرت را اعراب‌گذاری و ترکیب کرده و به ندرت می‌توان گفت شرح نموده، اصل دیوان آن حضرت حدود ۱۵۰ بیت ترتیب یافته بر حروف قوافی و برای هر حرف، ۵ بیت آورده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۷۸۰

آغاز: احمد الله حمد العارفین جلال عظمته و اصلی علی خیر خلقه محمد و عترته و اسلم تسلیماً کثیراً اما بعد فبعض الاوداء الذین معهم وداد فی حقهم اعتقاد ولم یکن لهم قط عناد ... قافیه الالف، تبارك ذو العلی ... تبارك التی تعالی و هو فعل ماض و مشتق من

التبارک، و ذو بمعنی صاحب؛ **انجام:** لانه جواب الشرط المضر تتلق مواعظی فانک ان تلق تفر و حلولی مجرداً بالاضافة و کذلک ... و هو اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب.
کامل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۷۴۲ق؛ مصحح، محشی، ۶ بیت شعر فارسی از مهستی گنجوی به خط کاتب در انجام آمده؛ ترقیمه: «فرغ من تعلیق هذه الابیات ... الداعی لدولة صاحبها ... کمال الدین الیزدی ... فی ذی القعدة من اثنین و اربعین و سبعمائة و الحمد لله علی نواله»؛ کاغذ: شرقی، جلد: مشمعی زرشکی، ۱۹گ، ۳۴ سطر (۸×۱۸)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۳۲ - ۴۶۰]

● شرح دیوان الامام السجاد (ع) / ادبیات / عربی

š.-u d.-il-imām-is-sajjād

وابسته به: دیوان الامام السجاد علیه السلام؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

غیر همانند:

۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵/۱

آغاز: قافیة الألف. قال حسین بن علی رضی الله عنهما: تبارک ذوالعلی و الکبریاء؛ **انجام:** بمعنی أمن جاره من سواء کان ذلک الجار قریبا منه أو بعیدا أو یقال ...
شرحی است بر دیوان منسوب به امام سجاد، علی بن حسین (ع). دیوان مذکور شامل ۱۵۰ بیت است که به ترتیب حروف الفبایی آخر قوافی تنظیم شده و در هر حرف، پنج بیت درج شده است، بدین جهت در برخی منابع به عنوان «المخمسات» معرفی شده است. موضوع این اشعار، مباحث عبادی، اخلاقی و پند و اندرز است. در این شرح نیز اعراب ابیات و مسائل ادبی و لغوی بیشتر مورد توجه قرار گرفته است. شارح باید از دانشمندان اهل سنت باشد. وی در بیان معانی برخی کلمات از تفاسیر سنیان استفاده می‌کند و از پیامبر اکرم با دعای «صلی الله علیه و سلم» و از امام با دعای «رضی الله عنه» یاد می‌کند. شارح آشنای به زبان فارسی بوده چنان که در جایی بیتی به فارسی آورده است: «کما قال الشاعر: در این عالم کسی بی غم نباشد ×× اگر باشد بنی آدم نباشد»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۴۰ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: چرم زرد، ۴۲گ (۱پ-۴۲پ)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [مؤید: ۳ - ۵۲۹]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۰۲عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴ - ۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۹۵/۱

آغاز: آغاز شرح بعد از خطبه: قافیة الالف: تبارک ذوالعلی و الکبریاء ×× تفرد بالجلال و بالبقاء. تبارک تفاعل من البرکة و هی ثبوت الخیر التی فی شئ و سمی بذلک لثبوت الخیر؛ **انجام:** و موبق نفسه کسلاً و جهلاً ×× و موردها مخوفات الهلاک ... وذلک ان القایل اذا قال اخاف ان یقع امر کذا کانه یقول اعلم و انما یخاف لعلمه بوقوعه فاستعمل الخوف فی العلم قال تعالی و انذر به الذین یخافون
خطبه شارح را ندارد. شرحی است بر دیوان منسوب به امام سجاد علی بن حسین(ع) این شرح به جنبه‌های ادبی دیوان پرداخته است. از این شرح شیخ آغاز بزرگ در الذریعه (۴۳۱/۹) یاد نموده لکن نسخه‌ای معرفی نکرده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۳۴گ (۱پ-۳۴پ) [ف: ۳۷ - ۳۴۲]

● شرح دیوان امرء القیس / ادبیات / عربی

š.-u d.-i imra'ulqays

بطلیوسی، عاصم بن ایوب، - ۴۹۴ قمری

batalyūsī, 'āsem ebn-e ayyūb (- 1102)

وابسته به: دیوان امرؤالقیس؛ امرؤالقیس، جندح بن حجر (۱۳۰ق.هـ-۸۰ق.هـ)

گزارشی است از ادیب نحوی لغوی، ابوبکر عاصم بن ایوب بطلیوسی وزیر بر دیوان امرؤالقیس بن حجر کندی.

آغاز: بسمله، قال الوزیر صاحب المظالم ابوبکر عاصم بن ایوب ابقاه الله بحمدالله نستفتح و بالصلوة علی محمد نستنبح اعلم ابقاک الله ان للشعر اغراظ تدل عنها العلماء.

انجام: کما یراث برأس الفلکة الوبر.ویروی کمایلات ... الوبر. بم شعرامرء القیس بن حجر الکندی مرتبا احسن الترتیب

چاپ: المطبوعات الخیریة، ۱۵۲ص، ۱۳۰۷ و ۱۳۰۸ق؛ ایران، تهران، ۱۲۷۶ق، سنگی، رقعی، ۲۲۵ص، به سعی و اهتمام قومپانیه (کمپانی) چاپ کتب ادبیه؛ مصر، مطبوعات محمد شاهین، ۱۲۸۲ قمری، ۱۷۹ص ص

[معجم المطبوعات ۵۶۹ و ۴۷۲؛ دارالکتب ۲۰۰/۳؛ کشف الظنون ۱۰۴۱/۲ و ۷۷۶/۱؛ هدیةالعارفین ۴۳۵/۱؛ سزگین ۵۱/۲ و ۷۰ و ۱۰۹ و ۱۲۲ و ۱۲۵؛ زرکلی ۱۲/۴؛ کحاله ۵۱/۵؛ دنا ج۶، ص ۷۰۳؛ معجم التاریخ التراث الاسلامی، ج۲، ص ۱۳۲۰؛ دانشنامه جهان اسلام ج۳، ص ۵۰۱]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** ماتح یترع دلوا من بئرقد تجرد لذلک والله اعلم
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یشمی، ۲۱۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۷ - ۲۹۸]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۶۶۸

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: صیقلی، جلد: تیماج مشکی، ۵۵گ، ۲۶ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۷۷۶]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۳۴

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶۵گ، ۲۳ سطر (۱۱×۱۹)، اندازه:

۱۹/۷×۲۹/۵سم [ف: ۷ - ۶۰۷]

۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۱۶۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** حتی سکنت نفسی من خوفها و احشاالانسان تضطرب من الخوف و جعلهم مصابیح الظلام ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی، یادداشت مفصلی درباره لرستان به نقل ازکتاب علی سیاح هراتی؛ تملک: فرهاد بن ولیعهد به سال ۱۲۴۹ با مهر «عبده الراجی فرهاد» (بیضی)، محمد خراسانی به سال ۱۳۲۲ در تهران با مهر «هو المغرالراجی محمد بن عبدالکریم» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۶/۵سم [محدث ارموی مخ:۲-۸۹۶]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳/۱-طباطبائی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۰یا ۱۲۰۵؛ با یادداشتی درباره امریء القیس نقل از ادب الکاتب به خط مطالعه کننده فاضلی که در سراسر مجموعه حواشی سودمندی دارد و در حاشیه ص ۲-۳ نیز سخن ابن الانباری را می‌آورد درباره نسب امری القیس و اختلاف و اضطراب روایات دیوان او. این الانباری می‌گوید: «رایت دیوان امری القیس مختلف الروایات و مضطرب الاقوال و العبارات باختلاف جامعیه ... احببت ان اجمعه بروایاته و اصحح الاقوال من عباراته و اذکر نسبه الی آدم (ع) و احل بعض لغته العویصه ...»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۹گ (۱-۱۲۹)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۲۲ - ۴۶]

۶. کاشان؛ عاطفی، افشین؛ شماره نسخه:۱۰۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: محمد حسین حجة الاسلام، ۱۳۲۲؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۱۲گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: - ۸۸]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۷۲۱/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود ۱۲۴۷ق [مختصر ف: - ۴۸۷]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن عبدالعلی، تا: ۱۲۴۸ق؛ واقف: قائم مقام؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۸۹گ، ۱۸ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۷ - ۶۰۷]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۴۷۹/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۴ محرم ۱۲۴۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۷۹گ (۱پ-۷۹ر)، ۱۹ سطر [ف: ۶ - ۲۳]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۳۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسن بن کاظم حسینی همدانی، تا: ۱۲۴۹ق؛ کاغذ: سفید فرنگی، ۱۰۸ص (۲-۱۰۹)، ۲۳ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۴/۵سم [ف: ۷ - ۷۶۰]

۱۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۸۷/۱-۴/۱۵۷

آغاز و انجام: برابر

در فهرست از ابوبکر والبی دانسته شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۴۹ق؛ ۱۰۶گ، ۱۵ سطر [ف: ۵ - ۲۵۷۷]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۵۱/۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، کا: میرزا علیرضای رشتی مستوفی، تا: با تاریخ ۱۲۵۰ق، جا: تهران؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۷گ (۱۵۹پ-۱۸۵پ)، ۲۷ سطر (۱۰/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۷/۹×۲۸/۶سم [ف: ۲۹/۱ - ۴۵۹]

۱۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۱۹۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قرمز، ۸۶گ (۱پ-۸۶پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳/۶×۲۰/۸سم [ف:۸-۲۳۹]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۴۰/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق؛ ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۲۵۸]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۶۶/۴

آغاز: بسمله، قال علقمة بن عبده بن النعمان؛ **انجام:** قد نجرد لذلک و الله اعلم.

در این نسخه قصاید زیر از علقمه آمده است: ۱. قصیده به مطلع: «طحابک قلب فی الحان طروب»، ۲. قصیده بمطلع: «هل ما علمت و ما استودعت مکتوم»، ۳. قصیده به مطلع: «ذهبت من الهجران غیر مذهب»، ۴. قصیده به مطلع: «دافعت عنه بشعری»، ۵. قصیده به مطلع: «و من رجل احلوه رحلی و ناقتی»، ۶. قصیده به مطلع: «ترائت و استار من البین دونها»، ۷. قصیده به مطلع: «و دنفیر للمکاوز انهم»، ۸. قصیده به مطلع: «و مولی کمولی الزبرفان و ملته» (خالدین علقمه بن عبده آن را سروده است)، ۹. قصیده با مطلع: «و شامت بی لا تخفی عداوته» (عبدالرحمن بن علی بن علقمه سروده است)، ۱۰. قصیده با مطلع: «وجدت امن الناس قیس بن عثعث» (شاس بن علقمه سروده است)، ۱۱. قصیده با مطلع: «و نحن جلبنا من ضریه خلینا» ۱۲. قصیده با مطلع: «و یلم الذات الشبا معیشه»؛ بی‌کا، تا: ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۸ص (۳۸۱-۴۰۸)، ۲۵ سطر (۱۱×۲۱)، اندازه: ۱۹×۳۱/۵سم [ف: ۱۰ - ۹۳]

۱۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۶۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** کمل جمیع شعر امروء القیس بروایاته و الحمدلله حمدا کثیرا کما هو اهله.

در این نسخه این قصاید از امروء القیس آمده: ۱. قصیده رائیه با مطلع: احار بن عمرو کافی حمر ×× ولید و علی المرء مایاتمر، ۲. قصیده لامیه با مطلع: قفانبک من ذکری جیب و منزل ...، ۳. قصیده لامیه با مطلع: الاعم صباحا ایها الطلل البالی، ۴. قصیده بائیه با مطلع: خلیلی مرا بی علی ام جندب ...، ۵. قصیده با مطلع: بمالک شوق لبد ماکان ...، ۶. قصیده با مطلع: اعنی علی برق اراه و میص، ۷. قصیده بمطلع: الان ان قوما کنتم امس دونهم، ۸. قصیده با

مطلع: غشیت دیار الحی بالبکرات، ۹. قصیده با مطلع: لمن طلل ابصرته فشجانی، ۱۰. قصیده با مطلع: قفانبک من ذکری حبیب و عرفان، ۱۱. قصیده با مطلع: دع عنک نهبا صیح فی حجراته، ۱۲. قصیده با مطلع: ارانا موضعین لحتم غیب، ۱۳. قصیده با مطلع: لعمرک ما قلبی الی اهله بحر، ۱۴. قصیده با مطلع: الماعلی الربع القدیم بعسعسا، ۱۵. قصیده با مطلع: دیمه هطلاء فیها وطف، ۱۶. قصیده با مطلع: اماوی هل لی عندکم من معرس، ۱۷. قصیده با مطلع: یادارماریه بالحائل، ۱۸. قصیده با مطلع: رب رام من بنی ثعل ...، ۱۹. قصیده با مطلع: ایا هندلا تنکحی بوهه، ۲۰. قصیده با مطلع: الا قبح الله البراحم کلها، ۲۱. قصیده با مطلع: و الله لا یذهب شجی باطلا، ۲۲. قصیده مدحیه با مطلع: ان بنی عوف ابتنوا حسنا، ۲۳. قصیده با مطلع: الا یا لهف هند اثر قوم، ۲۴. قصیده مدحیه معلی با مطلع: کافی اذ نزلت علی المعلی، ۲۵. قصیده با مطلع: لنعم الفتی تعشوالی ضوء ناره، ۲۶. قصیده با مطلع: ابعد الحارث الملک بن عمرو، ۲۷. قصیده با مطلع: انی حلفت یمینا غیر کاذبه، ۲۸. قصیده با مطلع: الا انعم صباحا ایها الربع فانطق، ۲۹. قصیده با مطلع: امن ذکر سلمی ان ناتک تنوض، ۳۰. قصیده با مطلع: تطاول لیلک بالاثمد ...، ۳۱. قصیده با مطلع: و ذا ظطب غامضا کله، ۳۲. قصیده با مطلع: و شمائلی ما قد علمت و ما؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۸ص (۱۹۳ - ۳۰۰)، ۲۵ سطر (۱۱×۲۱)، اندازه: ۱۹×۳۱/۵سم [ف: ۱۰ - ۸۸]

۱۷. تهران؛ ذکاء، یحیی؛ شماره نسخه:۱۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۲ شعبان ۱۲۶۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [نشریه: ۳-۱۳۹]

۱۸. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۴۳ ـ د

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۹ جمادی الثانی ۱۲۷۴ق؛ مجدول، با سرلوح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۱۰۴گ، ۱۷ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱ - ۳۳۱]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۹۵۰/۲

خط: نسخ، کا: موسوی درب امامی، تا: ۱۲۷۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۱۳۱ص (۱۳۰-۲۶۰)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۷ - ۳۳۵]

۲۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۴۲۷

آغاز: بسمله، احاربن عمر کانی خمر، و یعدو علی المرء ما یاتمر، و قوله احار ترخیم حارث و الخمر الذی قد خامره داء او وجع ای خالطه و یعدو علی المرء ای یصیبه. علاقطنا بالشیم ایمن صوبه، و ایسره اعلی السنا فیذبل ... ایمنه یکون علی اقطن و ایسرة علی السناء و یذبل

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد حسین بن نصرالله علی آبادی، تا: سه‌شنبه ۱۸ ذیحجه ۱۲۷۵ق؛ با سرلوح زرین، مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه روغنی مذهب، ۱۱۷گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۶سم [ف: ۱ - ۲۹۳]

۲۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۷۳۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲۷ جمادی الاول ۱۲۷۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن یشمی، ۲۱۸گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱/۶×۲۲/۲سم [ف: ۱ - ۲۹۴]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۵۸۶

آغاز: آغاز قصیده امرؤ القیس:احار ابن عمرو کأنی خمر ×× و یعدو علی المرء ما یأتمر. قوله احار ترخیم حارث و الخمر الذی قد خامره داء أو وجع؛ **انجام:** و قرت به العینان بدلت آخرا ... و انما شکر تغیر الدهر علیه و قلة موافقته له بتغیره و تغیر کل شئ فیه.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۵گ، ۲۳ - ۳۵ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۲/۷سم [ف: ۴۳ - ۱۷۵]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۲۰۴/۱

آغاز و انجام: برابر

در فهرست با عنوان «دیوان امرؤ القیس» آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶گ (۱پ-۶۲پ)، ۲۰ سطر [ف: ۲۵ - ۲۰۳]

● شرح دیوان امرء القیس / شعر / عربی

š.-u d.-i imra'ulqays

والبی، ابوبکر

vālbī, ābū-bakr

وابسته به: دیوان امرؤالقیس؛ امرؤالقیس، جندح بن حجر (۱۳۰ق.هـ-۸۰ق.هـ)

[کشف الظنون ۷۷۶/۱؛ تاریخ نگارشهای عربی ج۲ ص ۲۱۳؛ دنا ج ۶، ص ۷۰۳؛ معجم التاریخ التراث الاسلامی، ج ۲، ص ۱۳۲۰؛ دانشنامه جهان اسلام ج ۳، ص ۵۰۱]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۲۸۸/۷-۳۱/۱۶۸

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین ... حدث ابوبکر الوالبی قال حدثنی ابوجعونه الذهلی عن ابی العالیة عن رجل من ... ویقول: مضی زمنٌ والناس یستشفعون لی ×× فهل لی الی لیلی الغداة شفیع؛ **انجام:** هذه جملة ما تناهی الینا من اخبار المجنون واشعاره خارجاً عما لم نکتبه وما کان منحولاً من قصیدة او خبراً عرضنا عن کتابته

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: ۱۲۷۶ق، جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۳۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۷۷]

● شرح دیوان امرؤ القیس / شعر / عربی

š.-u d.-i imra'ulqays

وابسته به: دیوان امرؤالقیس؛ امرؤالقیس، جندح بن حجر (۱۳۰ق.هـ-۸۰ق.هـ)

اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۱۷۷/۴

آغاز: قال امرؤالقیس بن حجر بن الحارث بن عمر و المقصور و معنی المقصور انه اقتصر به علی
خط: نستعلیق زیبا، کا: محمد علی ابن حاج محمد صادق دهکردی، تا: ۱۳۰۰ق؛ ۲۶۰گ (۲۷ر–۲۸۶پ)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۱ – ۲۳۵]

● **شرح دیوان امیر المومنین (ع)** / ادبیات / فارسی
š.-e d.-e amīr-al-mo'menīn

میبدی، حسین بن معین الدین، – ۹۱۱ ؟ قمری
meybodī, hoseyn ebn-e mo'īn-od-dīn (- 1506)

وابسته به: دیوان امیر المؤمنین علی علیه السلام؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (–۴۰)
تاریخ تألیف: صفر ۸۹۰ق
شرح فارسی به نظم و نثر از حسین بن معین الدین میبدی یزدی بر دیوان حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام، در «مقدمه» با «هفت» فاتحه برای توضیح مطالب و عقاید و پس از ترجمه هر شعر یک رباعی ایراد شده است. صاحب روضات الجنات می‌گوید ابن شهرآشوب نام این دیوان را «تاج الاشعار و سلوة الشیعة» نوشته و جمع و ترتیب آن را از علی بن احمد ادیب نشابوری معاصر سید رضی دانسته و نجاشی کتاب شعر علی را از کتب عبدالعزیز بن یحی جلودی شمرده است. ارباب اطلاع در انتساب دیوان به حضرت علی علیه السلام تردید داشته و گفته‌اند به استثناء چند قطعه مختصر باقی اشعار را دیگران ساخته‌اند. مجلسی در بحارالانوار چنین بیان می‌کند: «و کتاب الدیوان انتسابه الیه مشهور و کثیر من الاشعار المذکورة فیه مرویة فی سائر الکتب و یشکل الحکم یصحة جمیعها». در کتاب «انوار العقول من اشعار وصی الرسول» که مؤلفش معلوم نیست چنین ملاحظه شد: «و لست ادعی ان کل فلق فیه سمع من فلق فیه و انه علیه السلام قطعاً و یقیناً ناظمه و منشئه بل فی کثیر منه آخذ بالظن و لتخمین اذ من الشذر فی مثله الحکم بالیقین». خود شارح نیز در دیباچه به این معنی اشارت کرده: «و هر چند یقین معلوم نیست که این بحر از خاشاک غیرصافی است اگر یک بیت شعر اوست مرا در دنیا و عقبی کافی است». احمد زکی صفوت مؤلف کتاب «ترجمة علی بن ابیطالب» می‌نویسد: «دیوان شعر که به امام نسبت داده‌اند تقریباً هزار و چهار صد بیت را شامل است. اشعار دیوان از صناعت شعری بی بهره بوده بلاغت و جزالت کلام امام در آنها دیده نمی‌شود، بعضی بر آنند این شعرها از شریف رضی جامع نهج البلاغه است و ما این سخن را تصدیق نتوانیم کرد چه میان این اشعار و اسلوب شعر رضی فرق بسیار ست، اشعار امام و ارجوزه‌های او در تاریخ طبری العمده ابن رشیق و مروج الذهب و العقد الفرید ذکر شده اما ادباء در ازمنه مختلفه بر مقدار قلیل اشعار آن حضرت افزوده و این دیوان را به وجود آورده‌اند.» (یوسف اعتصامی)

عناوین فواتح چنین است: فاتحه ۱. بیان راه راست که مسلوک اصفیاست؛ ۲. ذات خدا تقدس و تعالی؛ ۳. اسماء و صفات الهی؛ ۴. انسان کبیر؛ ۵. انسان صغیر؛ ۶. نبوت و ولایت؛ ۷. فضایل و احوال علی مرتضی علیه السلام. در برخی از نسخه‌ها، مقدمه میبدی افراد در کتابت شده است.
آغاز: مقدمه: بسمله. سپاس سعادت اساس و شکر عبادت لباس، معبودی را که اعلام نبوت ... اما بعد بر مسافران مراحل طریقت و مجاوران منازل حقیقت ...
آغاز شرح: الناس من جهة التمثال اکفاء ×× ابوهم آدم و الام حواء. مفهوم تعریف اشارت است به تعیین و تمیز معنی در ذهن سامع و حرف تعریف نزد سیبویه لام ...
انجام: مقدمه: وایراد رباعی برطبق آن در حکایات حوادث و [...] حروب تفصیل قصص خواهد شد با خصر بیان و احتراز تکرار لغات التزام شده، چه فهم آن از ترجمه می‌توان و اسئل الله اتمام الکتاب فانه منعم الصدق و الصواب
پایان شرح: یحصی مناقب اهل البیت حاصرها ×× لو کان یضبط عد ارمل برینا / مهما تراوصف عقد من مدیحهم ×× فی نظمه ود زهرة الحر تضمینا
چاپ: مشار فارسی، ج۳، ص۳۲۳۰؛ تهران، نشر میراث مکتوب، محقق، ۱۳۸۰ش؛ تهران، سنگی، ۱۲۸۵ق، وزیری، ۴۵۴ص؛ دارالخلافه طهران، ۱۳۵۶ق، رحلی، ۳۴۲ص (در هامش و متن)؛
[دنا ۷۰۳/۶– ۷۰۷ (۱۲۳ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۱۳۰۳/۲و ۳۴۶۸/۵؛ الذریعة ۲۶۶/۱۳و ۳۶۴/۱۶؛ مشترک پاکستان ۱۷۶۲/۳ و ۲۱۸۷/۹؛ ریحانة الأدب ۴۹/۶؛ کشف الظنون ۲۰۲/۲ به نام فواتح الاسرار؛ مکتبة امیرالمؤمنین ۴۴۶/۲؛ فهرستواره منزوی ۶۰۸/۶ و ۹۲۰/۸ با عنوان «مفاتیح کنوز حقایق» و ناشناس که عناوین ذکر شده نشان می‌دهد همان دیباچه شرح میبدی است؛ فهرستگان حدیث ۳۹۰/۴-۳۹۸]

شرح و حواشی:
۱– حاشیه مقدمه شرح میبدی بر دیوان حضرت علی بن ابیطالب (ع)؛ شریف کاشانی، فضل الله بن محمد (–۱۱)
۲– خلاصه فواتح در شرح دیوان امام علی (ع) (مختصر)؛ جرفادقانی، محمد بن حسن (–۱۳)
۳– شرح دیوان امیر المومنین (ع)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲۰۲
آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** شخصی آمد و گفت جاریه پادشاه را مرضی شده و طبیبان فرموده اند که گوهر را صلایه کنند و به آن دهند و پادشاه می‌فرماید که گوهر را زود بشکن و صلایه کرده بیاور.
خط: نسخ، کا: شیر علی بن قاسم بن شیخ حاجی الهروی، تا: صفر ۸۹۰ق؛ با سرلوح مزدوج مذهب، مجدول، مصحح، محشی، با نسخه اصل مقابله شده؛ جلد: مقوایی، ۲۹۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۲×۳۳/۵سم [ف: ۳۸ – ۲۸۳]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۸۶

خط: نسخ، کا: شهاب بن محمد بن حسین بن ابی بکر بیضاوی، تا: ۸ ذیحجه ۸۹۳ق؛ با یادداشت مورخ ۹۹۴ در بقعه ذاعویه، مجدول، با ترنج و سرلوح، محشی از محمد بن موسی بسنوی بر مسأله جذر اصم میبدی؛ مهر: محمد حسینی مورخ ۱۲۴۳؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن مشکی، ۲۴۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۳-۵۰۷]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۳۱۷

آغاز و انجام: برابر مقدمه

مقدمه شرح میبدی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۰۳ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج [الفبائی: - ۵۴۸]

۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۳۳۶

آغاز و انجام: برابر مقدمه

تنها مقدمه؛ خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: آخر ربیع الاول ۹۰۹ق؛ تملک: سید محمد اسعد با مهر «پیرو آل محمد احمد ۱۲۱۰» (دایره)؛ جلد: گالینگور آبی، ۶۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۰۰]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۳۵۰

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد الحافظ الکاتب، تا: نیمه ربیع الثانی ۹۱۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ نشانی بخشیدن کتاب به محمد علی به تاریخ محرم ۱۱۴۱ با مهر «المؤمن حی فی الدارین» (بیضی)؛ تملک: رکن الدین با مهر «المؤمن حی فی الدارین» (مربع)؛ مهر: نراقی «المهدی من هدیت» (بیضی)، «عبده کمال الدین حسین» (دایره)؛ واقف: مهدی نراقی، ذیقعده ۱۲۰۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۲۴ - ۱۴۲]

۶. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۱۹۳

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۲۲ رمضان ۹۲۷ق؛ ۲۵۱گ، ۲۳سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۱ - ۲۵۴]

۷. تهران؛ شهشهانی ، حسین؛ شماره نسخه:بدون شماره

کا: محمد بن علی عریضی، تا: ۹۳۴ق [میراث اسلامی: ۵ - ۵۹۹]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۰۴۸/۱

آغاز: برابر شرح؛ **انجام:** و طبیبان فرموده اند که گوهر را صلایه کنند و به او بدهند و پادشاه می‌فرمایند زود بشکن و صلایه کرده بیاور.

مقدمه مؤلف را ندارد؛ خط: نسخ، کا: محمد بن علی بن حسن عریضی حسینی، تا: ۲۱ ربیع الثانی ۹۳۵ق؛ محشی؛ تملک: باقر بن محمد اصفهانی در ربیع الاول ۱۰۶۰ق، سعید بن حاجی عبدالقادر عاشق آبادی؛ مهر: «یا حسین بن علی ادرکنی ۱۲۱۵»، «یا محمد الهاشمی ادرکنی» (بیضی)، کتابخانه جعفر سلطان القرایی؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن مشکی، ۲۰۶گ (۱پ-۲۰۶ر)، ۱۷ سطر (۱۲×۷/۵)، اندازه: ۱۲/۲×۱۸/۶سم [ف: ۲۹/۲ - ۶۶۷]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۰۳۶

خط: نسخ، کا: محمود بن محمد بن امیر قلعلی سبزواری، تا: ذیقعده ۹۵۲ق؛ مجدول، دارای سرلوح مختصر؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۰۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۲۳ - ۱۹۳]

۱۰. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۲۰۸

خط:نسخ،کا: جارالله بن جارالله، تا: ۱ محرم ۹۵۹ق [نشریه: ۲ - ۸۵]

۱۱. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۳۸۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: داود بن حاجی، تا: رمضان ۹۶۱ق، جا: کشمیر؛ مجدول؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۶۵۰ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۲ - ۹۹]

۱۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خوش، کا: عبد الله بن عبدالجبار سمرقندی، تا: ۹۶۱ق، جا: کلکته؛ مجدول، دارای سرلوح، یادداشت محمد حسین حسینی و این‌که کتاب به میرزا عبدالکریم به تاریخ سه‌شنبه ۱۹ ذیقعده ۱۲۸۸ بخشیده شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۰۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۲ - ۶۰]

۱۳. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۱۲۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۰ ذیحجه ۹۸۰ق؛ با مناجات زین العابدین در پایان؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷ - ۱۸۳]

۱۴. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۸۳۲

آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** و ان یعتق الله رقابنا و رقاب آبائنا و امهاتنا من النار بفضله و جوده و کرمه یوم السبت عشر جمادی الاخر ... لعل الهی یعف عنی بفضله ×× و یغفر تقصیری و سوء فعالیا / در خانقه و مدرسه گشتیم بسی ×× انصاف که در هر دو ندیدیم کسی / دیدیم بلی فسانه گویی چندی ×× قانع شده از دوست ببانگ جرسی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۹۸۰ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: چرمی، ۳۹۲گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۸۷۸]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۴۱۱/۱

آغاز: هر نفس ناطقه که بزیور حکمت آراسته گشت در سلک فرشته است

خط: نسخ، کا: احمد، تا: صفر ۹۸۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۶گ (۱ر-۲۷۶پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۲۴ - ۱۸۴]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۱۰۰

آغاز: و مجاوران منازل حقیقت مخفی نیست که علم روشن تر ستاره ایست که در آسمان ماهیت انسان تابد و نازلتر غنچه ایست که در چمن حقیقت او شمه شکفتن یابد؛ **انجام:** برابر شرح

دیباچه «فواتح سبعه» و تمامی شرح را شامل است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۹۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول، محشی از مؤلف و دیگران؛ جلد: مقوایی، ۳۵۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۳۸ - ۱۲۹]

۱۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۷۲۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: وسط؛ مجدول، با

سرلوح زرین؛ معزالدین محمد بن شکرالله حسینی خضرشاهی ایزدی آن را در محرم ۱۰۲۳ از نوابی گرفته؛ تملک: محمد بن افضل الدین اصفهانی در ۱۰۲۵؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۳۳۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۷سم [ف: ۳ - ۵۰۷]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۳۶۰

آغاز: اهل العلم احیاء و الناس مرضی و هم ... علم مفتاح کنوز حقایق؛ **انجام:** واسطه خلاص و نجات و رابطه رفعت درجات شود لمؤلفه

خط:شرح نستعلیق و اشعار نسخ،بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: نادر میانجیان، فروردین ۱۳۶۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج زرشکی،۲۴۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۷ - ۳۰۵]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۷۷۳

آغاز: و من انسب است تا لهم را فایده معتد به باشد میفرماید؛ **انجام:** و هزیمة بر لشکر کفار افتاد ... الصدر نهد مصدر ×× هو اللیث معدیا علیه و عاد ...

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزوای، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۵۶گ، ۲۲ و ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵/۴×۲۲/۹سم [ف: ۱۷ - ۳۰۵]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۶۰۲-۹۶۰۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ دو جلد یک نسخه است که در دو بخش جلد شده؛ مجدول، مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۴۱۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۵ - ۴]

۲۱. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۸۳ - ب

تا شرح بند «ارشاد به تفویض و توکل بر خالق جز و کل» (۴ سطر) دارد، دیباچه هم در آغاز هست؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ یادداشت مورخ جمادی الاول ۹۶۳ در فومن و یادداشت مورخ شعبان ۱۱۰۹؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۳۳۰گ، ۲۱ سطر (۱۰/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۲۰×۲۸/۵سم [ف: - ۱۴۹]

۲۲. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۱۷۱ - ج

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مجدول، با دو سر لوح، محشی؛ تملک: علی جزایری در ۱۰۱۷، زین العابدین نامی؛ در صفحه عنوان آمده که نواب خان اعظم میرزا محمد عزیز مشتهر به میرزا کو که از هند به مکه و مدینه رفته و به یمن رفته و در ۱۰۰۱ حج کرده بود و به سوی هند رهسپار شده بود این نسخه را با جنگی نفیس به صفی الدین طبیب بخشید، و او این دو را به پسر خود محمد حسین داده، این مطالب به خط صفی الدین است مورخ ۱۰۰۳؛ تملک: معز الدوله که آن را در ۱۲۹۲ از سید عبدالرحمن خریده؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۵۱۳گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: - ۱۴۹]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۱ خوئی

آغاز و انجام: برابر مقدمه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ یا اول ۱۱؛کاغذ: اصفهانی شکری، ۲۲۸ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴/۵سم [ف: ۷ - ۱۵۷]

۲۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۳۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** مقدمه: ... و احتراز از تکرار لغات التزام شده، چه فهم آن از ترجمه می‌تواند. و اسأل الله توفیق اتمام ... ؛ انجام موجود: ... ربیعة السامعة المطیعة ...

خط:نستعلیق پخته،بی‌کا،تا:قرن۱۰؛کاغذ:حنایی،جلد:تیماج عنابی، ۱۴۴گ، ۲۳ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۵۰]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۹۶۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ [مختصر ف: - ۴۸۸]

۲۶. همدان؛ آرامگاه بوعلی؛ شماره نسخه:بدون شماره

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۳۰۷گ، ۹ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [نشریه: ۵ - ۳۳۰]

۲۷. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۳۷

تنها فواتح است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ [نشریه: ۷ - ۱۸۳]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۷۱۹

آغاز و انجام: برابر مقدمه

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ واقف: میر حامد حسین [رایانه]

۲۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۶۶/۶

از شرح دیوان او؛ خط: نستعلیق، کا: علی بن شعبان رومی علائی، تا: ۱۰۰۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۵گ(۲۷پ-۳۱ر)، اندازه: ۱۲×۱۳سم [ف: ۵ - ۳۲۳]

۳۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۸۷

فواتح را هم دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول، محشی با نشان «منه»، با بلاغ؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج زرد، ۱۱۳گ، ۲۲ سطر (۸×۱۷)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱۴ - ۳۵۱۹]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۶۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول، مصحح؛ واقف: سید علی مازندرانی، جلد: تیماج مشکی، ۳۱۹گ، ۱۹ سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۷سم [ف: ۵۱ - ۹۵]

۳۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۶۵۴

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول، دارای سرلوح؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۱۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۲۲ - ۲۱۱]

۳۳. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۱

انجام: در آن برج سعادت انجام امید آنکه از غیر محرم محفوظ و از نزد درویشان محفوظ باشد

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ ۱۷۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۳/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۷۴]

۳۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان:

«کشف الکشاف سعدالدین تفتازانی، فخرالدین، صحاح، شرح مقامات حریری، عزیز، انوار، شرح مواقف، مفردات راغب، مغنی اللبیب، تاج، مغرب، نفیسی شرح موجز، شرح فصوص قیصری، ذخیره، کشاف، فانی، از اهیر بیهقی، فائق، الکشاف، مهذب، اصطلاحات کاشی، شرح شافیه، شرح مصابیح قاضی»؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج سرخ، ۱۰۸گ، ۱۹ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۵/۵سم [ف: - ۸۳]

۳۵. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۵۲

همان مقدمه است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول، با سرلوح زرین [ف: ۳ - ۲۰]

۳۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۶۹/۱

کا: عین علی، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ کاغذ: سفید و آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۰ص (۱-۱۳۰)، ۲۵ سطر (۹×۱۹)، اندازه: ۱۵×۲۶سم [سنا: ف: ۱ - ۲۰۲]

۳۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۱۲/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۱ص (۱۵۶-۳۹۶)، ابعاد متن: ۵×۱۲، اندازه: ۱۰×۱۹سم [سنا: ف: ۱ - ۹۹]

۳۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۷۷-۱/۱۷۷

آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** و با امیرالمؤمنین می‌گفت قاتلان عثمان را به من سپار و امیر مصلحت درین نمی‌دید و روزی فرمود

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۱؛ افتادگی: انجام؛ تملک: محمد رضا؛ جلد:گالینگور، ۵۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۶ - ۳۱۳۶]

۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۲۱

آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** و علی بعد از نبی، ولی و وارث وامام و وصی بود، اما خلیفه نبود و بعد از عثمان خلیفه شد.

فواتحی است به عنوان مقدمه بر شرح دیوان حضرت امیر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، مجدول؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوایی، ۱۸گ، سطور چلیپایی (۱۸×۳۵/۵)، اندازه: ۲۶×۴۳/۵سم [ف: ۷ - ۸۴۱]

۴۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۱۴/۷

آغاز: بعضی گویند هر یک از کواکب سیراه مانند دل است و افلاک جزئیه او مانند اعضا و نفس متعلق است اول به کوکب؛ **انجام:** کسی که حدة نظر و قوت عروج ندارد و مشاهد احوال هر شیء از مراتب تنزلات او کند نتیجه خواب او زود ظاهر شود.

تنها بخشی از دیباچه کتاب است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی نخودی،، جلد: میشن زیتونی مذهب، ۳۱ص (۲۲-۵۲)، اندازه: ۱۲/۳×۲۳/۶سم [ف: ۲۹/۱ - ۳۱۱]

۴۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۱۴۷

آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** پادشاه می‌فرماید که گوهر را زود بشکن و صلایه کرده زود بیاور. تمام شد شرح دیوان سرور و ... و بر اندازنده سر سروران ابطال و شجاعان کفر و ظلم ... امام مطلق علیه الصلوه و السلام.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی منقول از قیصری، نهایه شرح مواقف، انوار، فصل الخطاب، شرح منازل السائرین، شرح حکمة الاشراق، در النظیم، صحاح، تاج، مهذب، الاسماء، شافیه، طیبی، شرح مقامات حریری، مجمع الامثال، مفردات راغب، شرح مصابیح، مغرب و نشانه‌های صح، ص ۵، منه، ۱۲؛ مهر وقف ملا محمد جعفر مجتهد طهرانی؛ اهدایی: ناصر کاتوزیان؛ کاغذ: سپاهانی نخودی و شکری، جلد: تیماج مشکی، ۳۳۹گ، ۱۵ سطر (۹/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۲۴سم [ف: ۱۹ - ۱۶۷]

۴۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۶۹

آغاز: بلا مراجع نه ترجیح بلا مرجح و حکیم می‌گوید ترجیح بلا مرجح نیز محال است و منتهی سلسله اسباب ذات حق است و او منشأ اردات است

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۰یاقرن۱۱؛افتادگی:آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۷گ، اندازه: ۱۹×۲۴سم [ف: ۲ - ۴۳۶]

۴۳. تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۲۷۷

آغاز: برابر مقدمه

همان فواتح کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ با سرلوح، مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، قطع: ربعی [نشریه: ۳- ۳۹۷]

۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوب، کا: محمد باقر بن محمد قاسم خراسانی، تا: اواخر جمادی الثانی ۱۰۰۵ق؛ با سرلوح متوسط، مجدول، از نسخه مورخ ربیع الاول ۸۹۱ به فرموده خواجه محمد بن خواجکی استنساخ شده؛ تملک: خلیفه سلطان به تاریخ ۱۰۴۹؛ مهر: «لا اله الا الله ملک الحق المبین عبده محمد تقی»، «ابوالقاسم ۱۲۵»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۰۸گ، ۲۲ سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۱۳ - ۱۱۵]

۴۵. یزد؛ صدوقی یزدی؛ شماره نسخه:۵۰

دارای فواتح سبعه مقدمه می‌باشد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد رضا حسینی خادم رازی، تا: جمعه ۹ رمضان ۱۰۰۹ق، جا: مشهد رضوی مدرسه میر افضل؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۲۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۷/۵سم [ف: - ۳۹]

۴۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۹۰۸

آغاز: النهر اسد ای قبل وصولک؛ **انجام:** برابر شرح

خط: نستعلیق، کا: غیاث الدین محمود، تا: ۱۰۱۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: محمد سعید بن محمد هادی در ۱۱۹۷ [رایانه]

۴۷. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۵۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۱۲ق؛ محشی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سرخ، ۳۹۸ص، اندازه: ۱۶×۲۳/۵سم [ف: ۱ - ۳۰۹]

۴۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۵۰

خط: نسخ معرب و نستعلیق، کا: غیاث الدین محمود بن حسن لاهیجانی، تا: چهارشنبه ۲۱ ربیع الاول ۱۰۱۳ق؛ افتادگی: انجام؛

تملک: محمد صفی بن ابی الفضل؛ جلد: تیماج عنابی، ۳۹۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۵ - ۳۸۰]

۴۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۹۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۱۶ق؛ افتادگی: وسط؛ کاغذ حنایی و فستقی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۰گ، ۲۳ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [ف: ۱ - ۲۱۲]

۵۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷-فیروز

خط: نسخ، کا: اوحد بن سیدی محمد نصرالله عطائی، تا: ۱۰۱۶ق؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج قرمز، ۱۹۹ص، ۲۳ سطر، اندازه: ×۱۷سم [ف: ۲۱ - ۱۲۶]

۵۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۲۴۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۱۷ق [رایانه]

۵۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۲۹۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: وجیه الدین بن اسماعیل، تا: جمعه ۵ محرم ۱۰۱۸ق؛ دارای ترنج و سرلوح زرین، مجدول؛ مهر: کیکاوس مورخ ۱۲۳۴؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: میشن، ۳۴۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱۱ - ۳۰۸]

۵۳. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۹۶۱

خط: نستعلیق، کا: محمد بن قاضی عمادالدین مسعود شریف قاضی، تا: ۲۵ ربیع الاول ۱۰۳۴ق؛ اندازه: ۱۲/۵×۲۴/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۰]

۵۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۷۶۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۳۴ق؛ با سرلوح، مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: ساغری، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۳ - ۵۰۷]

۵۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۴۹۹

فقط هفت فاتحه مقدمه آمده و در پایان این نسخه «فتحیه» نامیده شده؛ خط: نستعلیق زیبا، کا: احمد، تا: ۱۰۳۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول، دارای سرلوح رنگین، مذهب؛ جلد: روغنی مذهب، ۱۲۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۹سم [ف: ۲۴ - ۲۵۳]

۵۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۵۲۵/۲۱

آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** و لقمان شاگرد او بود و فیثاغورس شاگرد سلیمان ...

خط: نستعلیق، کا: محمد تبریزی معروف به برهان المنجمین، تا: ۱۰۴۲ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج سبز، ۱۷گ (۱۳۵پ-۱۵۱پ)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱۷ - ۱۱۱]

۵۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۹۹۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۸ ذیحجه ۱۰۴۲ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۲۹گ، ۱۶ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۱۲ - ۲۹۸۴]

۵۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۷۱۶-۳۴/۸۶

آغاز: ... می‌فرماید به درستی که من می‌گویم مرنفسی خود را وحال آنکه او ... بیان آنکه فرح لازم شرح است ... اذا شتملت علی الیأس القلوب ×× وضاق لما به القدر الرحیب؛ **انجام:** برابر شرح

خط: نسخ معرب و نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه اواخر ربیع الاول ۱۰۴۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ مهر: محمد محسن (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۵- ۲۵۷۸]

۵۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۰۹

آغاز: از جوار ما بیرون رفتی و بر ما جفا کردی پس متوجه بزیارت رسول صلی الله علیه و سلم شد؛ **انجام:** برابر شرح

چون از آغاز افتاده فواتح را ندارد؛ خط: نسخ زیبا، کا: یارمحمد بن فیض الله عباسی هاشمی، تا: ۱۴ رجب ۱۰۴۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول، محشی از کتاب‌های ادبی و تفسیر؛ جلد: تیماج سبز، ۲۴۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۳ - ۹۹]

۶۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۴۹ق، قسمتی در قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، رویه سبز، ۳۸۳گ، ۱۹ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [ف: ۳ - ۱۳]

۶۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۹۷

خط: نسخ و نستعلیق، کا: حاجی محمد بن کرم الله سیاف شوشتری، تا: ۱۷ ذیحجه ۱۰۵۰ق؛ مجدول؛ تملک: مهدیقلی شاملو، حسین قلی بن حسنقلی شاملو؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سرخ، ۲۱۲گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۴/۵×۲۳سم [ف: - ۸۳]

۶۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۴۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبد الرشید بن عبد الواحد، شوشتری، تا: جمعه ۲۳ شعبان ۱۰۵۳ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «عبده محمد صالح الحسینی»؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج حنایی، ۲۹۷گ، ۲۰ سطر (۸/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۲۸ - ۵۸۰]

۶۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۹۹۷

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: سلخ رمضان ۱۰۵۴ق؛ مجدول، با سرلوح رنگین، مصحح؛ مهر: «جعفر قلی بن رضا قلی» (بیضی)؛ جلد: تیماج، ۲۶۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱۰ - ۳۷۲]

۶۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۶۹

آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** واسطه خلاص و نجات و رابطه رفع درجات شود.

خط: نسخ، کا: عبدالرشیدبن عبدالواحد شوشتری، تا: ۱۰۵۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج مشکی، ۲۳۰گ، ۲۰ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۶ - ۸۸]

۶۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۴۵

آغاز و انجام: برابر مقدمه

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد کاظم اصفهانی، تا: محرم

۱۰۵۵ق، جا: اردبیل؛ مجدول، تملک: حاجی محمد حیدر؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد مذهب، ۲۴۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۸×۱۸/۵سم [ف: ۱۰ – ۱۷۲]

۶۶. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۱۰۴

خط: نسخ، کا: محمد رضا بن نجم الدین تستری، تا: پنج‌شنبه ۱۴ شعبان ۱۰۵۷ق؛ تملک: محمد جواد بهبهانی اردکانی؛ اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ – ۱۸۰]

۶۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۳۸

آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** و در آخرت واسطه خلاص و نجات و رابطه رفعت درجات شود.

خط: نسخ، کا: محمد رضا بن نجم الدین، تا: ۴ ذیقعده ۱۰۵۷ق؛ دارای یک سرلوح؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: شکری و مجدول، جلد: میشن بنفش، ۲۹۸گ، ۲۰ سطر (۱۷/۵×۸/۵)، اندازه: ۱۶×۲۹سم [ف: ۷ – ۶۰۸]

۶۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱–فیروز

خط: نستعلیق، کا: محمد رضا فیروزآبادی، تا: ۱۰۶۱ق؛ افتادگی: انجام (قسمتی از دیباچه را ندارد)؛ مجدول؛ کاغذ: بخارایی، جلد: تیماج قرمز، ۲۷ص، سطور چلیپایی، اندازه: ۹×۱۵سم [ف:۲۱-۱۲۶]

۶۹. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۲۱۹

آغاز: برابر مقدمه

خط: نستعلیق خوب، کا: محمد سعید، تا: ۲۰ رمضان ۱۰۶۵ق؛ مجدول، با یک سرلوح مذهب، مذهب؛ مهر: مشیرالسلطنه، حسین بن هدایت الله، رضا الحسینی»، «عبده عبدالوهاب الموسوی»، ناصرالدین شاه (شاه شاهان ناصرالدین)؛ کاغذ: اصفهانی آبی، جلد: مقوای روکش چرم، مذهب، ۵۲۴ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۳۲سم [ف: ۱ – ۶۷۰]

۷۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۱/۱۲–طباطبائی

آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** و علی بعد از نبی ولی و وارث و امام و وصی بود اما خلیفه نبود و بعد از عثمان هم خلیفه شد. تمت التوشیح.

بی‌کا، تا: ۱۰۸۵ یا ۱۰۶۵ق؛ در حاشیه صفحه اول کتاب فائده‌ای است درباره طریق و کیفیت درک لیلة القدر به نقل از ابو الحسن خرقانی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۸گ (۸۴پ–۱۵۱پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [ف: ۲۲ – ۲۱۰]

۷۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۷۹۹/۱۲

خط: نستعلیق، کا: صفی بن محمد ظهیر، تا: شوال ۱۰۷۴ق؛ در ربیع الاول ۱۲۲۶ق در قزوین خریده شده؛ تملک: اعتضاد السلطنه ۱۲۸۳ق؛ واقف: سپهسالار، ۱۲۹۷ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۸۷ص (۴۱–۱۲۷)، اندازه: ۲۴×۳۸سم [ف: ۴ –]

۷۲. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه:۹۰

آغاز: در چمن حقیقت او سمت شکفتن یابد هر نفس ناطقه که بزیور حکمت آراسته گشت در سلک فرشته است

خط: نسخ خوش، کا: محمد امین بن فتح الدین، تا: ۱۰ رجب ۱۰۷۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ تاریخ وقف: ۱۱۰۱؛ جلد: تیماج، ۲۸۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۶سم [ف: – ۹۰]

۷۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۴۱۷

خط: نسخ و ثلث، کا: محمد مظفر بن محمد حکیم، تا: شنبه ۱۵ شوال ۱۰۸۰ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، مقابله شده در شعبان ۱۰۸۲، مجدول، دارای سرلوح رنگین؛ نشانی بخشیدن کتاب از طهمورث میرزا فرزند حسام السلطنه به امیر اسماعیل قاجار به تاریخ ۲۵ صفر ۱۲۸۷ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴/۵سم [ف: ۱۹ – ۲۳۱]

۷۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۶

آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** و پادشاه می‌فرماید که گوهر را زود بشکن و صلایه کرده بیاور تمام شد این ارقام پریشان بیمن همت درویشان در تاریخ رفیع الشأن فیض نشان در بیست و ششم ربیع الاول سنه ۱۰۸۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۶ ربیع الاول ۱۰۸۳ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج، ۳۷۵گ، ۱۷ سطر (۱۴/۵/۸)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۱ – ۲۹۰]

۷۵. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۲۲۰

آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** قد فرغ من تحریر هذه الدیوان لامام الانس و الجن کاشف اسرار لدنی معدن العلم الاولین و الاخرین امیرالمومنین علی بن ابی طالب علیه السلام ... فی شهر محرم الحرام سنه سبع و ثمانین بعد الالف من الهجرة النبویه ... کتبه المذنب الحقیر مجنون بهبهانی غفرالله ذنوبه و ستر عیوبه. غرض نقشی است کز ما باز ماند ×× که هستی را نمی‌بینم بقائی / مگر صاحبدلی روزی برحمت ×× کند بر حال مسکینان دعائی

خط: نستعلیق خوش، کا: مجنون بهبهانی، تا: محرم ۱۰۸۷ق؛ مهر: مشیرالسلطنه، حسین بن هدایت الله، محمد رضا الحسینی، ناصرالدین شاه قاجار؛ کاغذ: اصفهانی دولت آبادی، جلد: تیماج مشکی، ۴۶۲ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۳۰سم [ف: ۱ – ۹۵۴]

۷۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۰۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ با سرلوحه مذهب، مجدول؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: روغنی، مذهب، ۵۳۸گ، ۱۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۵ – ۳۰۲]

۷۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق بد و نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قرمز، ۲۸۷گ، ۲۱ سطر (۱۲×۲۱)، اندازه: ۱۹/۵×۲۹سم [ف: ۱ – ۱۵]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۸۰۵–ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ – ۱۳۱]

۷۸. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۵۶۱

آغاز: لایصدر من الکریم الا الکرم بکرم عمیم و لطف جسیم ...،

الناس من جهة التمثال اکفاء × أبوهم آدم و الأم حواء / جمعی که افراد حقیقت انسانند از روی صروت و مثال یکسانند
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۰گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱ - ۳۲۶]

۷۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۰۴۰/۱

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۸×۲۲/۸سم [ف: ۷ - ۱۵۹]

۸۰. تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه:۱۸۴

خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن محمد شریف، تا: ۱۱۲۹ق؛ تملک: فرهاد میرزا در ۱۲۶۶؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [نشریه: ۳ - ۱۸۸]

۸۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۱۵۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد فیاض بکری، بی‌تا، جا: تته؛ مصحح، محشی؛ مهر: «الواثق بالله الغنی عبده ابراهیم بن باقر الحسینی ۱۲۴۹» (مربع)، «عبده الراجی آقا کوچک» (مربع)، «عبده محمد هادی الحسینی ۱۱۶۷» (بیضی)، «دکتر ابوالحسن»، «امید شفاعت دارد محمد باقر» (مربع)؛ جلد: تیماج، مشکی، ۲۶۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۸سم [ف: ۱ - ۱۲۷]

۸۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۸۰۷

آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** قم ابا التراب ... یلزمه المجعولیه

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۸۶ق [رایانه]

۸۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۷۵۶

آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** و در آخرت واسطه خلاص و نجات و رابطه رفعت و درجات شود.

خط: نستعلیق، کا: حبیب الله بن علی اکبر تاجر کاشانی، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یشمی، ۸۱۸ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۸/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۷۴۰]

۸۴. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۳۰۷/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ بی دیباچه [نشریه: ۲ - ۱۱۰]

۸۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۲۱۶

فاقد خطبه کتاب و فاتحه‌های آغاز آن؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: «صالح الحسینی» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱×۲۳/۵سم [ف: ۱۴ - ۱۵]

۸۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۰

آغاز: علم روشنتر ستاره ایست که در آسمان ماهیت انسانی تا بدو نازکتر غنچه ایست که در چمن حقیقت او شکفتن یابد؛ **انجام:** برابر شرح

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قرمز، مذهب، ۳۲۳گ، ۱۷ سطر (۹×۲۰/۵)، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۱ - ۱۱۳]

۸۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۱۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۱ق؛ افتادگی: انجام؛ ۲۱۸گ، ۲۱ و ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۲ - ۲۴۱]

۸۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین آقا میرزا محمد حسینی، تا: دوشنبه ۲۴ ذیحجه ۱۲۳۸ق؛ مفتاح رموز اشعار استشهادی بدین قرار: ض: ابن فارض، م: مولانا صاحب مثنوی، ظ: خواجه حافظ، د: شیخ محمود شبستری، مح: شیخ محیی الدین اعرابی، س: خود مؤلف؛ کاغذ: بغدادی، جلد: تیماج قرمز، مذهب، ۳۲۷گ، ۲۰ سطر (۶/۵×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۱ - ۱۳۸]

۸۹. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۱۹۶/۲ک

آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** و در آخرت واسطه خلاص و نجات و رفعت درجات شود آمین یا رب العالمین الخاتمة.

بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۲۴۴ق؛ کاغذ: آبی، ۱۸ سطر (۸×۱۷/۵)، اندازه: ۱۵×۲۶سم [رشت و همدان: ف: - ۱۲۱۲]

۹۰. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۱۹۶/۳ک

آغاز: بسمله. اما بعد نفی نسب طینی و مدح علم دینی «الناس من جهة التمثل اکفاء ابو هم آدم و الام حواء» مفهوم تعریف اشارت است به تعین و تمیز معنی ذهن سامع و حرف تعریف که نزد سیبویه لام و نزد (...) همزه و نزد خلیل مجموع همزه و لام است اشارت است به حقیقت؛ **انجام:** عقد من مدیحهم همزه و لام است اشارت است به حقیقت.

بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۲۴۴ق؛ مجدول؛ ۱۸ سطر (۸×۱۷/۵)، اندازه: ۱۵×۲۶سم [رشت و همدان: ف: - ۱۲۱۳]

۹۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۳۰

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد مهدی اصفهانی، تا: ۱۲۵۳ق؛ مقدمه این شرح است؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج سرخ، ۱۳۷گ، ۱۴ سطر (۵/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: - ۸۳]

۹۲. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۴۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ معرب، کا: عبدالله بن جعفر ایروانی، تا: پنج‌شنبه سلخ رمضان۱۲۵۹ق،جهت فرزندش عبدالحمید؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: مقوا، ۲۵۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۱۵۶]

۹۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۵

خط: نسخ زیبا، کا: محمد ابراهیم، تا: ذیقعده ۱۲۵۹ق، جا: همدان، جهت حاج میرزا محمد بن محمد شریف همدانی؛ با دو سرلوح، مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۱گ، ۲۰سطر، اندازه: ۱۶×۲۷سم [ف: ۱ - ۱۶۶]

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۲۰

همان نسخه بالا [نشریه: ۱۱ - ۹۰۴]

۹۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۲۵۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن امامقلی کرکری، تا: شنبه ۱۱ جمادی

الثانی ۱۲۶۵ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۵۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۹۶]

۹۵. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۲۶۸/۶

خط: نسخ، کا: مسیح کمره‌ای، تا: ۱۲۹۴ق [نشریه: ۲ - ۱۰۰]

۹۶. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۷۸ حکمت

هفت فاتحه آغاز کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: تیماج مشکی، قطع: ربعی [ف: ۲ - ۲۵]

۹۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۰۶۹-۲۵/۱۵۹

آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** حکایة امام یافعی درروض الریاحین فرماید که پادشاهی گوهری بملازم خود سپرده طفل او آن گوهر را بشکست ... وپادشاهی فرماید که گوهر را زود بشکن وصلایه کرده زود بیاور تمام

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۴۳۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۷۸]

۹۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۷۲۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق خوش و استادانه، کا: ابراهیم فرزند ملا درویش محمد، کازرونی، تا: جمعه ۲۹ رمضان ۱۳۰۳ق، جا: شیراز؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۰گ، ۱۹ سطر (۱۳×۲۴)، اندازه: ۲۰/۵×۳۲/۵سم [ف: ۲۹- ۵۰۵]

۹۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۵۷/۱

آغاز: بسمله، هذا فتوحات سبعه فاضل العقول حسین ابن معین الدین میبدی؛ **انجام:** استساخ گردیده در رشت حینی که اشتغال بکار گذاری نیز داشت فی جمادی الاول ۱۳۱۱ فی تسع و خموس (= خمسین) من عمری.

خط: نستعلیق، کا: میرزا علی اکبر خان حسینی شیرازی، تا: ۱۳۱۱ق، جا: رشت؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۲۶۶ص (۱-۲۶۶)، ۱۱ سطر (۱۱×۱۵/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۶ - ۷۴]

۱۰۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۴۸۳

آغاز: برابر مقدمه

نسخه اصل: کتابخانه محمد باقر سنگلجی - تبریز؛ خط: نستعلیق، کا: محمد باقر شریعت سنگلجی، بی‌تا؛ کاتب تخرجات و پاورقی‌های متعددی در این نسخه افزوده است؛ ۲۸۴ص [عکسی ف: ۴ - ۳۰۹]

۱۰۱. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۷۷۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: - ۱۲۶۰]

۱۰۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۱۳

آغاز: برابر مقدمه

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ دارای سرلوح خوب؛ ۲۹۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۲ - ۲۴۰]

۱۰۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۴۳۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۳۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۴ - ۲۱۵]

۱۰۴. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۱۱

آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** مولانا جلال الدین محمد رومی وهر جا به «س» شد مراد مؤلف خود است وهر جا در اشعار عربی به «ض» شده ابن فارض است العلم عندالله العلام وبه الاعتصام تمت.

جلد اول از کتاب؛ خط: نسخ جلی، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: محمد بن عبد الرزاق نوری؛جلد:تیماج سیاه،۱۹۵گ، ۱۱ سطر [ف: ۱ - ۱۵۶]

۱۰۵. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۱۷۷/۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۸۵گ (۱-۸۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۹۶]

۱۰۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۸۸۰

آغاز: برابر مقدمه

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای سرلوح و کتیبه، مجدول؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۷۹گ، ۱۷ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۵ - ۱۸۳۱]

۱۰۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۳۶-۵/۲۶

آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** وگویند مهاجرین نزد پیغمبر صلی الله علیه وسلم تفاخر می‌کردند ...

از اول تا شرح «و أنا المسقی کأساً لذة الانفس فیها هبة الله فمن مثلی فی الدنیا شبیهاً»؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۵ - ۲۵۷۸]

۱۰۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۲۷۶-۷/۱۷۶

آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** ذنوبی بلائی فلاحیلتی ×× إذا کنت فی النفس حمالها / فنسیت المعادفیا ویلتی ×× وأعطیت للنفس آمالها / فردا که من ازبیم شوم بی می‌مست ×× وزبار گناه معصیت باشم پست

همراه با فواتح سبعه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ با سرلوح مزدوج، مجدول مذهب؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۱۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۹/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۷۸]

۱۰۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۳۴-۶/۱۲۴

آغاز: وقل لی هی الخمر و لا تسقی سراً اذ امکن الجهر و من اسم من اهوی و دعنی عن الکنی ... جمعی پندارند که دانش منحصر در علوم رسمیه است؛ **انجام:** و علی بعد از نبی ولی و وارث و امام و وصی بود اما خلیفه نبود و بعد از عثمان خلیفه هم شد. تمت الفواتیح.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۲۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۶-۳۱۳۶]

۱۱۰. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۳۱۸/۲

آغاز و انجام: برابر مقدمه

از اول تا آخر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: مقوا، ۱۰۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف مخ - ۱ - ۳۶۲]

۱۱۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۰۰۰/۲

آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** درویش اخلاق الهی دارد. در ملک وجود پادشاهی دارد چون قدر او زماه [...] دانستن خیر تا کماهی دارد ذکر صفاء ارباب کمال و نعوت اصحاب
خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مهر: «الواثق بالله الغنی محمد علی بن حسینعلی» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۳۸گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۰۰]

۱۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۸۱۷

آغاز: لا شک ان الله تعالی یرید الأمر و النهی؛ **انجام:** انا خادم اهل الیقین حسین بن معین جعله الله من الفنا و رزقه رحیق البقا
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ واقف: محمد ایرانی مجرد؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۴۴۴گ، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۹ - ۱۸۶]

۱۱۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۵۰۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۲-۷۰۶]

۱۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۶۶/۹

آغاز: المطلب الاول فی النی و الولی و عرفان احوالهما ... متکلمان گویند نبی انسانیت؛ **انجام:** قوله (ص) کما تنامون و کما تستیقظون
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: تیماج قرمز، ۲۳گ (۲۴۷-۲۶۹)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۱۲۰۶]

۱۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۷

آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** و از نظر درویشان محفوظ باشد، و در آخرت واسطه خلاص و نجات، و رابطه رفعت درجات شود. من منظومات الشارح: ان النبی محمداً و وصیه ×× و ابنیه و ابنته البتول الطاهرة ... (تا چهار بیت، و سپس:) لله درکم یا آل یاسینا ×× یا انجم الحق اعلام الهدی فنیا ... (تا هشت بیت. پنج بیت از این هشت بیت در نسخه این کتابخانه در متن نوشته شده، و سه بیت از خامه نویسنده افتاده، و کسی که گویا خود نگارنده (میبدی) باشد آنرا در حاشیه افزوده است)
خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ نام نویسنده و تاریخ ندارد. لیکن در طرف چپ و پائین برگ ۲۳۹پ این جمله دیده می‌شود «کتبه العبد الفقیر عبدالحی عبدالرحمان (چنین) عفی الله عنهما الغفران (چنین) تاریخ سنة تسع مائه»، پس از آن اجازه‌ای برای کسی به نام تقیا الدین محمد نوشته شده، محشی با رمز «منه» و «هـ» و «۱۲» و «قطب الدین محمد شریف» و «صحاح» و «قاموس» و «هـ ص» و «مهذب الاسماء» و «مجمل» و «مغرب» و «دیوان» و «فایق» و «شرح مصابیح قاضی» و «نهایه» و «مغنی اللبیب» و «بیهقی» و «کفایة التعلیم» و «انوار» و «کشاف» و «مجمع الامثال» و «تاج المصادر» و «اصطلاحات کاشی» و «قیصری» و «حکمت اشراق» و «مواقف» و «شرح تجرید قوشچی» و «فصل الخطاب» و جز آن، مجدول، دارای یک سرلوح؛ کاغذ: ترمه نخودی، جلد: تیماج، ۲۴۱گ، ۲۵ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۲ - ۱۱۶]

۱۱۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۳۹۶/۲۵

گزیده فواتح؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۵ - ۲۶۳]

۱۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۵۵۶/۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۷ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱۶ - ۲۹۷]

۱۱۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۸۱۱/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی کبود و نخودی و سپاهانی، جلد: پارچه گرد، ۶۹گ (۱پ-۶۹پ)، ۱۹ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱۴ - ۳۸۴۷]

۱۱۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۱۶/۱۶-ف

نسخه اصل: آغاز و انجام چند نسخه از کتابخانه‌های یوگسلاوی؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱ - ۶۳۶]

۱۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۹۶/۲-ف

نسخه اصل: بادلیان Ind. Ist. Pers. 78 (۲۷۸۵)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر، جا: اجمیر [فیلمها ف: ۱ - ۵۵۲]

۱۲۱. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه‌ای است گرانبها و موزه‌ای است، برگ‌ها زراندود شده با خط بسیار زیبا و دارای سرلوح جالب می‌باشد [نشریه: ۷ - ۵۳۶]

۱۲۲. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۲۱۸

آغاز: و دلی که به سکه دانش نرسیده از غایت قلبی روان نیست؛ **انجام:** حررة هذا الحروف للاخ الروف مرکز دایرة الهدایة دایره مرکز الدرایه ... و انا خادم اهل الیقین حسین بن معین جعله الله من اهل الفناء و رزقه رحیق البقاء ...
صفحه اول ساقط شده؛ خط: نسخ و نستعلیق خوش و استادانه، بی‌کا،بی‌تا؛مجدول؛کاغذ:اصفهانی دولت آبادی،جلد:تیماج لاکی مذهب، ۵۸۸ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۹/۵سم [ف: ۱-۶۷۲]

۱۲۳. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۴۹۱

آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** تمام شد این ارقام پریشان به یمن همت درویشان ... الملک الوهاب.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج یشمی مذهب، ۶۵۸ص، ۲۴سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۶۷]

۱۲۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۲۸

آغاز: و چون ذره خاک رو قطره بی مقدار حسین بن معین الدین ... در شرح ابیات محکمة المبانی: الناس من جهته التمثال اکفاء ابوهم آدم و الام حواء؛ **انجام:** برابر شرح
بخشی از کتاب فواتح و به شرح؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۵۹گ (۱۱پ-۶۹)، ۲۴-۲۹ سطر (۱۱/۵×۱۶/۵ و ۱۲×۱۷) اندازه: ۱۵×۲۱سم [رایانه]

۱۲۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۷۷۹

مقدمه شرح دیوان امیرالمومنین؛ بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه:۱۰/۵×۱۹سم [رایانه]

۱۲۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۷۷۷
آغاز: ... نور تو قدم کردند محققان اسرار قدم؛ **انجام:** شخصی آمد و گفت جاریه پادشاه را مرضی شده و طبیبان فرموده‌اند که گوهر را صلایه کند ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۳۶۹گ، ۱۷ سطر (۸×۱۶/۸)، اندازه: ۱۵/۸×۲۴/۳سم [رایانه]

۱۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۱۷۴
آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** و رزقه رحیق البقاء ... فی سنه الف و عشرین اثنی
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۱۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۴۲۰
آغاز: لباس معبودی را که اعلام ... و ارقام حقایق انجام حدس؛ **انجام:** غبی کوک و هم شتاب کن میفرماید ای جوینده علی را بدرستی که من بینم ترا نادان ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: محمد باقر سروقد رضوی [رایانه]

۱۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۸۳۸
آغاز: برابر مقدمه؛ **انجام:** و اولو الارحام ... سابع شهر جمادی الثانی سنه..
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۱۳۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۱۸/۴
آغاز و انجام: برابر مقدمه
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۶گ (۴۰پ-۱۵۵پ)، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۳۳/۱ - ۷۰]

۱۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴ معزی
آغاز: آنروز که آفریده شد لوح و قلم ×× در بزم عیان نهاد نور تو قدم / کردند محققان اسرار قدم ×× بر صفحه دل حرف وفای تو رقم؛ **انجام:** و قارن اذا قارنت حرا مودبا / فتی من بنی الاحرار زین المشاهد کلا هر دو ولا باعد نفیض الاقارب و زکی پارسا و انجزا راست کردن وعده و الموعودة.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ رکابه‌دار؛ تملک: محمدطاهر معزی در شعبان ۱۲۹۳ق، یادداشت هبه ملاعلی به محمدطاهر و او (ملاعلی) از میرزا حسین؛ جلد: مقوایی، ۲۲۱گ، ۱۵ سطر (۹×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۹ - ۹۳]

● **شرح دیوان امیر المومنین (ع)** / ادبیات / فارسی
š.-e d.-e amīr-al-mo‘menīn

وابسته به: شرح دیوان امیر المؤمنین (ع)؛ میبدی، حسین بن معین الدین (-۹۱۱ق

شرح دیوان مولای متقیان حضرت علی (ع) که در سال ۸۹۰ تألیف شده و این کتاب تلخیص ترجمه آن است، شاید توسط آقا جلال نامی به سال ۱۳۰۱ خلاصه گردیده است. چند عنوان نسخه: مرتبه حضرت خاتم صلی الله علیه و آله / پند به حضرت فاطمه (س) حسن، حسین / خطاب به فرزند خود محمد حنفیه / خطاب به عمر و عاص در صفین / خطاب ابوطالب به مرتضی علی / پیام به معاویة بن ابی سفیان / خطاب به فاطمه برای اطعام مسکین / شکایت از مشرکان، منافقان، دشمنان و ...

اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۱۹۲
آغاز: و ودیعه نطفه اند تا بپرورند و باز سپارند؛ **انجام:** باید که به حق کنی توجه شب و روز ×× تا غصه و غم شود به فضلش زایل. در عصر چهارشنبه هفتم شهر ربیع الاخر درید اقل احقر عبادالله محمد علی بیاری خدای تعالی اتمام پذیرفت ... که مرحوم آقا جلال راقم کل الاه سه جزء که دو جزء را حقیر سراپا تقصیر نوشته ... ۱۳۰۱ ق‌ق». الهی بیامرز خواننده را ×× ببخشای یا رب نویسنده را / الهی بحق نبی و وصی ×× که بگذر ز جرم محمد علی / خصوصاً کسی را که پیشش نوشت ×× مقامش تو بنمای باغ بهشت
خط: نستعلیق، کا: آقا جلال و محمد علی، تا: چهارشنبه ۷ ربیع الثانی ۱۳۰۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۳۴۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱ - ۲۵۳]

● **شرح دیوان امیر المومنین (ع)** / ادبیات / فارسی
š.-e d.-e amīr-al-mo‘menīn

حسینی، حسین بن اسماعیل، ق۱۱ قمری
hoseynī, hoseyn ebn-e esmā‘īl (- 17c)

وابسته به: دیوان امیر المؤمنین علی علیه السلام؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

مؤلف این شرح بنا بر تصریح در مقدمه، حسین بن اسماعیل حسینی است که «حسینی» تخلص می‌کند و در این شرح از کتب عرفا همچون محیی الدین ابن العربی و سهروردی، احیاء العلوم غزالی و اخلاق ناصری نقل‌ها نموده و به اشعار مولوی و حافظ و قاسم انوار و جامی تمثل جسته و مسلماً در اوایل قرن دهم، زنده بوده و پیش از شروع به شرح دیوان به‌عنوان مقدمه حدیث کمیل را شرح کرده است و طرز این شرح دیوان این است که یک یا چند بیت از دیوان را نقل و به ترجمه فارسی آن پرداخته پس از آن همان معنی و مراد را در یک رباعی فارسی انشا نموده و در ذیل آن زیر عنوان «اشراق» به شرح عرفانی آن بیت یا بیت‌ها پرداخته و در این بخش نیز رباعی‌هایی گذارده و گاهی در شرح عرفانی ابیات چند اشراق دارد. در این شرح بسیاری از ابیات از خود شارح موجود است و تمام این شرح در حدود ۳۴۰۰ بیت می‌باشد و شرح منتخبی از ابیات دیوان است. (ابن یوسف شیرازی)

آغاز: ما من دابة الاهو آخذ بناصیتها ان ربی علی صراط مستقیم الحمد لله الذی هدانا طریق مشاهدة حقیقة کل شی کماهو و

بذلک شهدنا انه لا اله الا هو، رباعیه: پیدا و نهان و غائب و حاضر اوست ×× طغرای نشان مظهر و ظاهر اوست / زان چشم که در چشم تو است ارنگری ×× بینی بیقین که اول و آخر اوست
[دنا ۷۰۷/۶؛ الذریعه ۲۶۶/۱۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۴۱۱/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** صاحب تعانق اطراف است و تبعیت ... باطن است باعث حرفها که از حروف.
در فهرست با عنوان «شرح حدیث الحقیقة» آمده؛ خط: نسخ، کا: احمد، تا: صفر ۹۸۸ق؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۷گ (۲۸۱پ-۳۳۷پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۲۴ - ۱۸۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۱۴
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: یار محمد سرندی، تا: ۱۰۲۷ق؛ مصحح، محشی با امضاء «منه رحمه الله»؛ کاغذ: بخارایی، جلد: میشن، ۱۸۴ص (۱۰۱+۸۳)، ۱۷ و ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۳ - ۳۶۱]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۷۹۷
با عنوان «شرح حدیث الحقیقة» آمده؛ خط: نستعلیق، کا: شیخ محمد، تا: ۲۷ رجب ۱۰۸۹ق؛ تملک: ابوتراب بن حسین قزوینی با مهر «یا ابو تراب» (بیضی)، ظهور الله بن صدر الاسلام قادری، احمد بن حمزه موسوی؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۲۵ - ۱۲۸]

قم؛ لاجوردی، سید مهدی؛ شماره نسخه:۳۹
آغاز: برابر
همان نسخه بالا [چند نسخه-ف: - ۱۱۵]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۰۶/۱۰-طباطبائی
آغاز: برابر؛ **انجام:** در آخر طلسم اشارت بود به آن که کمال ظهوری او که هواست الله می‌شود، که در اول طلسم است هو الاول و الاخر و الظاهر و الباطن و هو بکل شی علیم کاتب در ذیل نسخه آرد: نکته ها چون تیغ فولادست تیز ×× چون نداری تو سپر وا پس گریز
خط: نسخ روشن، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۰گ (۹۱پ-۲۲۰)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۲۲ - ۷۵]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۱۶/۱
آغاز: العلم انهم علی الهدی لمن استهدی..؛ **انجام:** لیکن می‌جوی چو خضر آب حیوة از ظلمات.
خط: نستعلیق، کا: علی اکبر و آقا محمد ابراهیم، تا: ۱۲۷۶-۱۲۷۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ جلد: تیماج جگری، ۱۲۲ص (۱-۱۲۲)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۳۲ - ۲۵۸]

● شرح دیوان امیر المومنین (ع) / ادبیات / ترکی

š.-e d.-e amīr-al-mo‘menīn

مستقیم زاده، سلیمان بن عبد الرحمن، - ۱۲۰۲ قمری
mostaqīm-zāde, soleymān ebn-e ‘abd-or-rahmān (-1788)

وابسته به: دیوان امیر المؤمنین علی علیه السلام؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)
تاریخ تألیف: ۱۱۸۶ق

قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۵۱۵
آغاز: حمد سعادت اساس و شکر فضیلت لباس؛ **انجام:** اللهم صل علی محمد و آل محمد بعدد کل حرف ... و علی کل خال و نعمة ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۸ق، با صورت تقریظ ۹ نفر از دانشمندان معاصر مؤلف که به ترتیب عبارتند از: ۱. محمد حمید نیلی زاده قاضی سابق دارالسلطنة العلیه، ۲. حاج ابراهیم حنیف شارح الشفاء الشریف قاضی سابق بورسه، ۳. سید عبدالله هاشمزاده قاضی، ۴. میر سلمان عارف امین دفتر خاقانی، ۵. سید محمد حاکم وقایع نویس، ۶. امیر بن شیخ محمد حسین، ۷. محمد صالح افندی زاده محمد امین مفتی دولت علیه، ۸. عثمان زاده پیری زاده مفتی دولت علیه، ۹. سید محمد سعید بن شیخ الاسلام شیخ محمد میر زاده نقیب قاضی عسکر سابق عسکر روم؛ ۲۲۰گ، ۲۹ سطر، قطع: رحلی [ف: - ۹۸]

● شرح دیوان امیرالمؤمنین (ع) / ادبیات / فارسی و عربی

š.-e d.-e amīr-al-mo‘menīn

وابسته به: انوار العقول من اشعار وصی الرسول = دیوان امیرالمؤمنین علی (ع)؛ بیهقی نیشابوری کیدری (قرن ۶)
شرحی است به نظم و نثر از یکی از متأخران بر دیوان منسوب به علی (ع) و در آن از تحفة الملوک سید جعفر بروجردی کشفی عبارتی آمده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۲۵۱
آغاز: قوله علیه السلام: الناس من جهة التمثال اه: انسان که بصورت همه چون یکدیگرند - باید که بعین مهر در هم نگرند؛
انجام: و شبحی اندوهناک و السلام علی من اتبع الهدی.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۸۴گ، ۱۸ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف:۱۳-۳۲۲۲]

● شرح دیوان امیر المومنین (ع) / ادبیات / عربی، فارسی

š.-e d.-e amīr-al-mo‘menīn

وابسته به: دیوان امیر المؤمنین علی علیه السلام؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

نامعلوم:

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۷۳۵

آغاز: (در حرف باء افتاده): صبور علی ریب الزمان صلیب، می‌فرماید اگر پرسی [مردی] را که چگونه ای تو. حریص علی ان لا تری به کاتبة، پس بدرستی که من صبوری بر بدبختی روزگار؛ **انجام:** در حرف یاء افتاده: بزرگوار سخت سینه او شیر بود حمله کرده.

شعرها در آن به ترتیب قافیه شرح و ترجمه شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه کاغذ سرمه‌ای، ۷۶گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳/۳×۲۰/۸سم [ف: ۳ - ۵۰۸]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۹۹۴

ترجمه اشعار؛ کا: محمد بن شمس الدین، تا: ۱۰۱۴ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۴/۳×۲۲سم [رایانه]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۵۷۷

آغاز: از ثانی و حذف خبر عیسی در بیت ثانی برای اشعار باطلاع حقتعالی بر مقاصد و مطالب عباد؛ **انجام:** و واسطه خلاص و نجات و رابطه رفعت درجات شود انه ولی الاجابة

عناوین این شرح مسجع و در صفر ۸۹۰ق موافق اسفند ۴۰۶ جلالی به پایان رسیده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷ ربیع الثانی ۱۰۵۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۲۲ - ۱۵۳]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۶۴۹

آغاز: بسمله و به نستعین فی التتمیم. الحمدلله العلی الکبیر المبین العالی المتعالی الذی اعلی مراتب العباد العباد بمتابعة نبیه و ولیه الی اعلی علیین ... مجامع محامد و ثنا و طوالع لوامع عزت و کبریا لایق است مر حضرت واجب الوجودی را ... که بنی آدم را بشرف نطق و مزیت عقل ... برگزید ... اما بعد نزد اکابر ... مقرر ... کشته که بعد از ادای واجبات اسلام ... اطاعت و فرمان برداری فرزندان ایشان ... واجب و لازم است؛ **انجام:** و احذر مصاحبة اللئام فانهم ... و اذا منعت فسمهم منقع، میفرماید حذر کن از مصاحبت لئیمان و ناکسان که ایشان باز دارند از تو صفای دوستی خود و آرایند خود را، ایشان اهل محبت و دوستند مادام که خشنود داری ایشان را از خود چیزی.

شرحی است به فارسی بر دیوان منسوب به علی (ع) از یکی از شاگردان نظام الدین عبدالحق و به نام سرکار قاین و قهستان امیر علاء الدین سید علی، او چندین بار همین دیوان را نزد همین نظام الدین گذرانده و اجازه خواندن و نوشتن آن را از او گرفته و لغات آن را نزدش تصحیح کرده و با ترجمه روشن او این شرح را نوشته و از شرح قاضی میر حسین یزدی بهره برده و رباعی‌هایی که همین یزد در شرح خود آورده در این شرح پس از هر بندی گنجانده است. متن او همان انوار العقول است و مناجات علی که «سید مرتضی» به ترتیب تهجی گرد آورده است (دیباچه)، عنوان‌ها فارسی است و پس از هر بندی با عنوان «می‌فرماید» ترجمه فارسی است. گویا از همان عبدالحق و آنگاه پس از عنوان «رباعیه» یک رباعی فارسی است گویا از همان میبدی یزدی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۰۰گ، ۱۶ سطر (۱۳×۲۱)، اندازه: ۲۰×۲۶سم [ف: ۱۲ - ۲۶۵۲]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۲۸۷

آغاز: باز گردان نفس را سوی حیا و حفظ کن ×× از جهان ایمن مباش و در ره تقوی گذر / انما حبتها لتسقل الموت ×× و ادخلتها لتخرج عنها؛ **انجام:** الهی ینحی ذکر طولك لوعتی ×× و ذکر خطا یا العین منی تدمع

ترجمه ابیات به نظم گزارش شده؛ خط: متن نسخ، ترجمه نستعلیق،بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۵۹گ، ۶ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۷سم [ف: ۱۷ - ۳۰۷]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۸۳۳/۵

آغاز: سپاس سعادت اساس و شکر عبادت لباس معبودی را که اعلام نبوت و ولایت در میدان فتوت و هدایت برافراشت؛ **انجام:** امام و مقتدای خلق اینست ×× چنین مولی امیرالمؤمنین است

این شرح منتخب از گزارشی است که قاضی میرحسین بن معین الدین میبدی بر دیوان حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام نوشته است. شخصی که این شرح را از آن گزارش برگزیده ظاهراً از خود چیزی نیفزوده و حتی دیباچه تازه‌ای بر آن ننوشته و با دیباچه اصل کتاب را آغاز می‌کند؛ خط: نستعلیق، کا: محمد طاهر، تا: ۱۲۲۶-۱۲۳۲ق، جلد: تیماج مشکی، ۳۰گ (۵۵پ-۸۴ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۱۹]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۵۷۲

آغاز: بسمله و نستعین، قال امیرالمؤمنین و امام المتقین و وارث علم النبیین ... الناس من جهة التمثال اکفاء ×× ابوهم ادم و الام حواء. جمعی که حقیقة افراد انسانند از روی صورت یکسانند ... انسان که بصورة، همه از یکدگرند ×× باید که بعین مهر درهم نگرند؛ **انجام:** فردا که زقیدش شود روح خلاص ×× یابد بهشت هر چه خواهد دل من ... / عترة البر النبی المصطفی ×× و علی الورد بین الجحفلین

از شارحی ناشناس که دیوان مرتضی (انوار العقول) را نخست به نثر گزارش می‌کند و سپس در یک رباعی آن را به نظم درمی‌آورد و در انتها اشعاری از حضرت امام حسین علیه السلام در ۵ برگ به نقل از ابو مخنف ذکر شده است. ضمایم این نسخه عبارتند از: ۱. احادیثی از حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم (ص ۲۳۲-۲۴۱)، ۲. صد حدیث در مدح حضرت علی علیه السلام (ص۲۴۲-۲۴۶)، ۳. احادیث قدسی (ص ۲۴۸-۲۷۵)، ۴. قصه ذوالقرنین و ادریس به نقل از قطب راوندی (ص ۲۷۹-۳۴۰)؛ خط: متن نسخ، ترجمه نستعلیق، کا: محمد طاهر، تا: ذیحجه تا رمضان ۱۲۵۳ق؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج دارچینی،

۱۷۱گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۷ – ۳۰۶]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۱۷۷

آغاز: بسمله و به نستعین، الحمد لولیه و الصلوة علی نبیه محمد و آله اجمعین ... الناس من جهة التمثال اکفاء ×× ابوهم آدم و الام حواء / آدمی از ره تمثال بهم مانند نه ×× که پدر آدم (ع) و حوا همه را شد مادر؛ **انجام:** فان قیل فی الاسفار ذل و محنة ×× و قطع الفیافی و ارتکاب و الشداید

در این نسخه شارح اشعار را به نظم در آورده و در هر موضوع قافیه و وزن جداگانه‌ای را رعایت کرده و شرح ناتمام مانده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج زرشکی، ۲۲۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۲×۲۰/۸سم [ف: ۱۷ – ۳۰۸]

۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۲۷۴-۳۷/۳۷

آغاز: بسمله الحمدلله العلی الکبیر العالی المتعالی الذی علی مراتب العباد العباد بمتابعة نبیه و ولیه ... اما بعد نزد اکابر ا زاهل یقین و ارباب بصایر از علمای راسخین؛ **انجام:** پس هر امر عظیمی آسان می‌شود هرگاه توسل بجویی به پیغمبر صلعم و جزع مکن هر گاه فرود آید تو را امر عظیم پس چه بسیار است از برای خدا الطاف خفیه

شرحی است به فارسی بر دیوان منسوب به امیر المؤمنین (ع) از یکی از شاگردان نظام الدین عبدالحق؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، ترجمه به نثر فارسی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۵ – ۲۶۹۹]

۱۰. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۷۹/۲

آغاز: الناس من جهة التمثال اکفاء ... فرماید جمعی که حقیقت افراد انسانند از روی صورت یکسانند چه پدر ایشان آدم و مادر حواست

ترجمه و شرح مختصری است بر دیوان مشهور منسوب به امام علی علیه السلام که پس از آوردن یک یا چند بیت به ترجمه و سپس شرح مختصر آن پرداخته است؛ خط: نسخ نازیبا، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ ۹۵گ (۱۴ر–۱۰۸ر)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ – ۶۵]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۳۱۴

آغاز: ای عاشق دنیا بغیر تست روی او و بحق تعالی که هر آئینه پشیمان خواهی شدن؛ **انجام:** باید که بحق کنی توجه شب و روز ×× تا غصه و غم شود بفضلش زایل

گویا مختصری است از شرح دیوان امیرالمومنین علی (ع) که حسین بن معین الدین میبدی تألیف کرده؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد لطیف بن محمد تقی حسینی شاهرودی، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ از ص۱–۱۹ مطالب پراکنده از جمله دستور طبی از رستم الحکماء، روایت نبوی(ص) منقول از علی (ع) با ترجمه زیرنویس فارسی و با آغاز: «ما من عبد یکتب صفتی هذه ثم یضعها فی بیته الا لم یقرب ذلک البیت شیطان و لا سلطان ...» (ص۱۷–۱)، در برگ آخر منظومه چهارده معصوم گویا از شیخ بهاء الدین الحسینی یا الحسنی (؟) با مطلع: «بحبیب حسبی و نجیب نسبی ×× و طبیب ادبی و ادیب نجبی»؛ جلد: گالینگور مشکی، ۲۹۷ص، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۵۰ – ۱۱۵]

● شرح دیوان انوری / ادبیات / فارسی

š.-e d.-e anvarī

عمرانی، علی بن محمد، – ۵۶۰ ؟ قمری

ʻemrānī, ʻalī ebn-e mohammad (- 1166)

وابسته به: دیوان انوری ابیوردی؛ انوری، محمد بن محمد (– ۵۸۳)

شرحی ادیبانه بر دیوان «حکیم اوحدالدین علی بن اسحاق انوری ابیوردی» می‌باشد.

[دنا ۷۰۸/۶؛ ریحانة الأدب ۱۹۷/۱ و ۲۰۵/۴؛ معجم المؤلفین ۲۱۵/۷]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۴۱

آغاز: سپاسی که از روی گواهی خرد بر ذمه خانواده امکان لازمست آنست که؛ **انجام:** در اعتراض بر کسی که خود معترف بخطایست نکوشند و السلام علی من اتبع الهدی.

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱ محرم ۱۱۴۴ق؛ مجدول، مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع مشکی، ۱۰۱گ، ۱۵ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۰ – ۶۰۰]

● شرح دیوان انوری / ادبیات / فارسی

š.-e d.-e anvarī

شادی آبادی، محمد بن داود، ۸۰۶ – ۹۵۶ قمری

šādī-ābādī, mohammad ebn-e dāvūd (1404 - 1550)

وابسته به: دیوان انوری ابیوردی؛ انوری، محمد بن محمد (– ۵۸۳)

شرح مختصری است بر دیوان انوری، شارح اول بیتی را ذکر می‌کند سپس به شرح مختصر ومفید آن می‌پردازد.

آغاز: سپاس بی قیاس مرصانع قدیم را که به امر کن جمله مکونات را از نهان خانه کتم عدم بور صحراء وجود آورد واز جنس حیوان انسان را به درجه

[نسخه‌های منزوی ۳۴۶۲/۵؛ دنا ۷۰۹/۶]

۱. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۴۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** آنگه به شهور نه به ایام ×× معنیش هر آینه بدانیم

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ کاغذ: بخارایی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۴۴ص، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: – ۸۸]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۸۵۴

آغاز: ... اما بعد می‌گوید جامع این ابیات غریب و شارح این

نکات عجیب، کمترین بندگان حضرت محمدی داود بن [چنین] محمد علوی شادی آبادی نورالله قلبه بنور عرفان الحقیقة؛ **انجام:** حکیم نوری می‌گوید من پیش از این چنان تو فکر بودم که روز. بیت: بادی الله سال شاد تا هست / (۱۲ سطر بعد): حکیم انوری می‌گوید: من پیش از این چنان تو فکر بودم که روز ...

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: دکتر صادق کیا؛ کاغذ: ایرانی نخودی، جلد: مقوا تیماج، ۱۶۸گ، ۱۵ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۱/۵×۲۲سم [ف: ۳ - ۱۹۲]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۲۳

آغاز: باز این چه جوانی و جمالست جهانرا ×× وین حال که نو گشت زمین را وزمانرا؛ **انجام:** ابو الفرج شاعریست معروف از رونه از جمله خراسانست فرخی شاعریست معروف از سیستان

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۲۸ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج، قرمز، ۲۵۰گ، ۱۴ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۲۳/۵سم [ف: ۴ - ۳۸۱]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۵۸۷-ف

نسخه اصل: سپهسالار ش ۲۰۴؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ با تملک ۱۲۷۲ و ۱۲۹۷؛ ۱۵۵گ، ۲۱ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۱۳۰]

۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۳۴۸

خط: نستعلیق شکسته، کا: عنایت الله، تا: سه‌شنبه ۲۵ شعبان ۱۲۵۷ق، جا: ارومی؛ اندازه: ۱۵×۲۴سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۷۷]

۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۷۳۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** از بی روغنی چراغ در خانه من نمی‌افروزد و همه شب در تاریکی خانه منتظر می‌باشم که تاکی صبح [...] و آفتاب برآید [...] خانه از نور چراغ می‌دهد و از شعاع مهتاب نیز مراد باشد

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «العبد محمد مبین» (بیضی)؛ جلد: تیاج قهوه‌ای مذهب، ۱۱۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۰۰]

● شرح دیوان انوری = شرح مشکلات / ادبیات / فارسی

š.-e d.-e anvarī = š.-e moškelāt

فراهانی، ابوالحسن، - ۱۰۴۰ قمری

farāhānī, abo-ol-hasan (- 1631)

وابسته به: دیوان انوری ابیوردی؛ انوری، محمد بن محمد (- ۵۸۳)

در دو بخش: ۱. شرح قصاید، ۲- شرح مقطعات او. در پایان شرح قصاید از وجود اغلاط در آن چنین پوزش می‌خواهد: «چون اول تألیفی است که در اوائل سن توجه به ترتیب آن گماشته و بواسطه بعضی موانع که لازمه ایام جوانی است فرصت تفحص و استکشاف و عرض کردن بر یاران صاحب انصاف نداشته‌ام و پیش از آنکه من راضی به انتشار باشم منتشر شد خطاهای این کثیر الخطا را بذیل اصلاح بپوشند».

وی در این کتاب فقط شعرها و واژه‌های دشوار را گزارش نموده است. نخست یک یا چند بیت را نویسد و گزارش می‌نماید و سپس واژه‌های چند شعر دیگر دنبال آن را آورده و گزارش می‌نماید. از شعر شاعران بزرگ گواه می‌آورد و از کتاب‌های کلاسیک زمان خود نقل کند. وی در این کتاب از کتاب‌های زیر نقل می‌کند: التفهیم بیرونی (-۴۴۰ق)، شرف‌نامه منیری، نزهة القلوب مستوفی (-۷۵۰ق)، اصطلاحات الشعراء آذری، جوهریه خواجه نصیر طوسی (-۶۷۲ق)، مجمل التواریخ، شرح دیوان خاقانی از شیخ آذری، اداة الفضلاء دهلوی، شرح هیاکل النور دوانی (-۹۰۷ق)، کفایة الحساب غیاث الدین منصور دشتکی (۹۴۸)، شرح تذکره از شمس الدین، روضة الصفا از میر خوند، فرهنگ حسین وفائی، حدایق العجم، مجمع الامثال میدانی، منتخب کتاب تکمیل از میر عطاءالله، معیار الاشعار خواجه نصیر، المعجم فی معاییر اشعار العجم از شمس قیس، حاشیه شرح جدید تجرید از ترمذی، ترجمه فارسی معاد از بوعلی، تأویلات عبدالرزاق کاشی (-۷۳۰ق)، فرهنگ میرزا، تحفه، حدیقه سنائی، فرهنگ شمس فخری، ربیع الابرار زمخشری، امامت خواجه نصیر، جام جهان نما از غیاث الدین منصور، رساله از رسایل فرس به خط قدیم، شرح مقامات حریری از جوهری، عجایب المخلوقات، شرح دیوان از قاضی میر حسین، السامی فی الاسامی، اشعار حافظ شیرازی، خفاف، مهجة التوحید. نسخه‌های این شرح بسیار مختلف است.

آغاز: (دیباچه:) سپاسی که از روی خرد بر ذمه جمله خانواده امکان لازم است آنست که بفریب ادراک لاف ستایش یزدان پاک نزنند ... فهم رازش نکنم او عربی من عجمی -لاف مهرش چه زنم او قرشی من حبشی شرائف الصلوة ... علیه و علی اهل بیته الطاهر ... اما بعد خامه جهان نورد این گوشه نشین بساط سخن ابوالحسن با آنکه بر مرکب بیان سوار بود، یا چندان سیاحت اقلیم خیال نمود که نعلین دوات از پایش افتاد و آبله‌های قدمش سیاه شد بتازگی از شهرستان سخن میرسد پست و بلند الفاظ و معانی طی کرده بسر چشمه فیض الهی پی برده غرائب شگرف و عجائب ژرف دیده، بحکم آنکه مسافرانرا ره آوردی در کارست شرح قصائد دیوان رفیع بنیان حکم نکته طراز ... اوحدالدین انوری ... ارمغان وار آورد تا در مذاق دوستان سخن رس و عزیزان صبح نفس خوشگوار آید. گرچه پیشت نکرد کس تعریف ×× که مرا چیست پایه و مقدار / سخنم خود معرف هنر است ×× چون نسیمی که آید از گلزار. امید که بزرگان بساط سخن خرده نگیرند و این بضاعت مزجاة را درپذیرند ... پنهان نماند که چون بسیاری از شاهدان ابیات این کتاب از نقاب خفا خلیع العذار بود ... به شرح ابیات مشکله قناعت نمود و بعد از فراغ از شرح اشعار معضله تفسیر لغات مشکله ابیات غیر مشروحه در هر مقام نمود به ترتیب طبیعی آن ابیات مگر جایی که لغات مشکله آن مقام سبق ذکر یافته باشد ...

باز این چه جوانی و جمالست جهان را
۲ (آغاز قصاید): بازین چه جوانی و جمال است ×× وینحال که نو گشت زمین و زمان را / هم جمره برآورد فرو برده نفس را ×× هم فاخته بگشاد فرو بسته زبان را. جمره بنا بمشهور بخاریست که در آخر زمستان براید
۳ (آغاز مقطعات): ای نام تو قالب عبارترا روح ×× در راه تو پای عقل و دانش مجروح / عمرم همه صرف شرح گردید و نشد ×× یکقطعه ز دیوان کمالت مشروح. تعالی الله چه قادریست متعال ... و بعد شیرازه بند شیرازه بند حیرانی ابوالحسن الحسینی الفراهانی را قرار در خاطر چنان و اراده آن بود که قبل از شروع در شرح مقطعات این دیوان رفیع بنیان و در اصطلاح شرح قصاید
انجام: ۱ (انجام قصاید): تعلیم کسی را چیزی آموختن و مراد از تعلیم رسن تابی تعلیم رفتن و برگشتن است دول بضم دال دلو آبی پر، اینست آنچه بی تأویل در شرح قصائد بر زبان قلم آمد توقع از رأی صواب نمای صاحبان فطرت و فطنت که این نسخه بمطالعه ایشان مشرف میشود آنست که چون اول تألیفی است که در اوایل سن ... و اعتراض بر کسی که خود معترف بخطاست نپوشند والسلام علی من اتبع الهدی.
۲ (انجام مقطعات): چخی بفتح جیم فارسی یعنی بر روی او خیره شوی و عتاب کنی. حبل رشته. ابوالفرج شاعریست معروف از رو نه که از جمله خراسان است. فرخی شاعریست معروف از سیستان و الله اعلم.
چاپ: ۱۳۴۰ق، به کوشش مدرس رضوی
[دنا ۷۰۹/۶– ۷۱۲ (۱۰۵ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۳۴۵۹/۵ و ۱۲۵/۲؛ الذریعة ۱۶۵/۱۳ و ۲۶۵/۱۳ و ۱۰۹/۹؛ فارسنامه ناصری ۱۳۸/۱و۱۴۵؛ تذکره نصرآبادی ص۲۷۶–۲۷۷]

۱. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۵۱۵
آغاز و انجام: برابر۱
خط: نسخ خفی، کا: زین العابدین بن شرف الدین حسن زیناء شیرازی، تا: شنبه ۱۸ رمضان ۱۰۲۱ق؛ مجدول، با سرلوح و دو کتیبه مذهب منقش بسیار خوب؛ مهر: ناصرالدین شاه، عبدالله نوری، مشیر السلطنه؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: چرم ساغری مذهب، ۳۸۸ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷/۳سم [ف: ۷ - ۵۰۲]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۱۶
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۵ و ۱۲ ربیع الثانی۱۰۲۲ق؛ مقدمه اول را ندارد؛محشی با عبارت:«منه سلمه الله»؛کاغذ: نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۴۲گ، ۱۷سطر، اندازه: ۲۰×۱۲سم [ف: ۷ - ۶۳۲]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۰۵
آغاز: ای نام تو قالب عبارت را روح ×× در راه تو پای عقل و دانش مجروح / آغاز شرح: باز این چه جوانی و جمال است جهان را ×× وین حال که نو گشت زمین را و زمان را
شرح قصاید و مقطعات؛ خط: نستعلیق خوب، کا: محمد صلاح بن حسن حسینی، تا: ۱۰۲۷ و ۱۰۲۸ق؛ مجدول؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج، ۱۶۹گ، ۱۵سطر، اندازه: ۲۴/۳×۱۴سم [ف: ۳ - ۳۵۲]
۴. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۹۵۰
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۲ جمادی الاول ۱۰۳۲ق [نشریه: ۷ - ۱۸۳]
۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۷۷۷
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** مضرابی بکسر میم تعلم کسی را چیزی آموختن و مراد از تعلیم رسن تا بی پس روست.
خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابراهیم گیلانی، تا: ذیحجه ۱۰۳۵ق؛ مهر: «کمترین بنده ...» (مربع)، «مظهر لطف الهی نوروز ۱۱۱۲»، «شعاع ۱۳۰۵» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۲گ، ۱۴ سطر (۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۲۹ - ۵۸۰]
۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۵۴
خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم نصیری طوسی، تا: ۱۰۴۰ق؛ محشی؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن تریاکی، ۱۵۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۹/۶سم [ف: ۳ - ۵۰۴]
۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۶۰۱-۹/۱۵۱
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** فراغ از نوشتن این رساله موجزه روی نمود اگر صاحب نظرانی که نظر برین نسخه افکنند بدعای آمرزشی که رحمت حضرت رحیم بهار جوست و هر آینه نیکانرا خوروح مجروح این سراپا تقصیر را مرهمی مرحمت کنند
شرح قصاید و قطعات (کام)؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن هدایت الله اصفهانی سراپاشنی، تا: ۱۹ رمضان ۱۰۴۶ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه»، مهر: «شعاع ۱۳۱۵» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۶/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۷۹]
۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۱۷/۱
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲
خط:نستعلیق،کا:محمد طالب بن حاجی حیدر جلیلی، تا: ۱۰۴۹ق، جا:اورنگ آباد دکن؛کاغذ:دولت آبادی،جلد:تیماج قرمز،مذهب، ۱۴۹گ، ۱۸ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۳ - ۲۵۲]
۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۰۱۸
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر ۲
خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: ۱۲ جمادی الثانی ۱۰۵۳ق؛ آغاز دیباچه افتاده است: از حوصله ادراک و انس اندوزان عرصه خاک در کشف مقطعات؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۳گ، ۱۷سطر(۴/۵×۱۳)، اندازه: ۹/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۴]
۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۳۶۵
آغاز: برابر۳؛ **انجام:** برابر۱
خط: نستعلیق، کا: منصور، تا: ۱۰۵۸ق [الفبائی: - ۳۳۹]
۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۰
خط: نستعلیق، کا: جمال الدین علی، تا: ۱۰ ذیحجه ۱۰۶۰ق؛ مهر: علی نقی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سبز، ۱۷۴گ، ۱۲ سطر

(۵×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [سنا: ف: ۱ - ۲۷]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۵۴۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، کا: محمد یوسف بن مولانا شعیب طالقانی جزنی، تا: اواخر ربیع الاول ۱۰۶۲ق؛ مصحح، با نشانی بلاغ، محشی؛ تملک: لطفعلی بن محمد کاظم تبریزی صدرالافاضل در سال ۱۲۹۶؛ جلد: تیماج سورمه‌ای، ۱۱۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۹/۸×۱۸سم [ف: ۴۳ - ۱۵۵]

۱۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۳۵۲

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر۲

شامل شرح ابیات مشکله و شرح قصاید می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر ذیقعده ۱۰۶۹ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۰۱]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۶۷۱/۳

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** یخصک بالعبادة، و قصد آن کند که عبادت را بتو مخصوص میسازم، با آنکه ظاهر از این کلام عکس این معنی است و امثال این در کلام ایشان بسیار است.

گزارش قصاید اوست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۳ ربیع الثانی ۱۰۷۷ق؛مجدول؛کاغذ:سپاهانی،جلد:تیماج قهوه‌ای،۵۰ص (۱۳۸- ۱۸۷)، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۱۳ - ۵۴]

۱۵. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۵۴

شرح قصائد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۰۸۵ق؛ مجدول، محشی [ف: ۳ - ۲۰]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۲۸/۵

گزیده است؛ خط: نستعلیق، کا: حامد بن محمد شریف فاروقی، تا: ۲۴ محرم ۱۰۸۹ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سیاه، ۳۹گ (۳۹پ-۷۷)، ۲۱ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱۶ - ۱۵۸]

۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۲۵۵

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** گفتم او را کله چگونه نهم که کلاهی ببایدش. زد و برد نجیب سپهسالار که با حکیم مصاحب و مرید ... چون نجیب از نهایت بزرگی که در سر دارد دو عدد

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ مهر: محمد ابراهیم ۱۲۴۴؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۳۴گ، ۱۴ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۹/۵×۱۶سم [ف: ۱۵ - ۴۱۸۱]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۴۴۲

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح [میراث شهاب: س۸ش۴ - ۵۹]

۱۹. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۲۳۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲ [نشریه: ۲ - ۸۵]

۲۰. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۸۱/۴-۸۳۲۵

آغاز: نمونه در آغاز: در ده کیمیای جان آتش چام بیهقی ×× طلق حلال ناردان طلق روان گوهری. کیمیای جان عبارت از شراب انگوری است و کیمیا اکسیر را گویند؛ **انجام:** نمونه در انجام: ای بدرگاه تو بر قصه رسان صاحب ری ×× ره نشین سر کوی کرمت حاتم طی. در مدح سید السادات مجدالدین جعفر علوی گفته (ص ۵۰۷ دیوان انوری چاپ مدرس) ... وحدت نوع تو بر شخص تو مقصور کند ×× عقل صرفی که نظیرت ندهد «مطلب ای»؛ (ص ۵۰۸) سؤال به «مطلب ای» چنانکه در مقام خود مبین شده یا از فصل است که ممیز ذات است. (ص ۲۰۳ شرح مشکلات دیوان انوری چاپ مدرس رضوی)

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۳۲گ، ۱۰ سطر، قطع: بغلی [آستانه قم: - ۱۳۳]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۳۹

شرح قصاید است و مقطعات؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۸۷گ، ۱۸ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۲۸۲۳]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۹۷۵

شرح قطعات و از انجام یک برگ و از میانه مقداری افتادگی دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹۴گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳۱ - ۱۶۰]

۲۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۷۲

دو بخش را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶۰گ، ۱۵ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۸ - ۵۸۴]

۲۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۳۴۷

آغاز: برابر۳ ...؛ برابر۲؛ آغاز: آنچنان محمود سیرت مهتر مسعود طالع ×× نام سیرت داد آنرا نام طالع کرد این را. یعنی پسران خود را مسعود محمود نام گذاشت؛ **انجام:** شرح قصیده: برابر۱؛ شرح مقطعات: انجام: ای رای ملک شه معظم ×× مه پرور و سال بخش ثانی. رای وزیر، مصرع ثانی مدح هر یک از پادشاه و وزیر میتواند بود (تمت الکتاب بعون الملک الوهاب)

خط:شکسته نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۹۶گ، ۲۱ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۸ - ۳۵]

۲۵. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۲۹ ـ ج

دیباچه را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول، در پایان ستایش علی است که نویسنده نسخه به دستور معتمد الدوله سروده است؛ نخجوانی تبریزی در ۱۸ دسامبر ۱۹۲۵ بقزوینی بخشیده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۱۸۴گ، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۳۳]

۲۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۸۵/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سرخ، ۱۵ و ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۶ - ۶۱]

۲۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۸۲۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سفید، ۱۲۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۲×۱۵/۵سم [ف: ۳ - ۵۰۴]

۲۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۰۷۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** که در فصل خزان بشهر ری رفته سری بکشد و غرض بدان متعلق بوده که پیش از ...

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۷گ، ۱۱ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۳۸ - ۱۸۱]

۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۷۰۷

آغاز و انجام: برابر۱

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:۱۱۰۵ق، جا: احمد آباد؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج سبز، ۲۳۵ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۱۷ - ۱۶۰]

۳۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۸۵۷

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** (بخش یکم): برابر۱، (بخش دوم): برابر۲

هر دو بخش را دارد؛ خط: نستعلیق ریز و خوش، بی‌کا، تا: پیش از ۱۱۳۴ق؛ تملک: محمد حسین بن میرزا عبدالرحیم در جمادی الاول ۱۱۳۴ق؛ مهر: «نظر علی محمد»؟ (بیضی)؛ اهدایی: دکتر صادق کیا؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج سرخ، ۱۸۰گ، ۱۴ سطر (۶×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۹۳]

۳۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۳۲۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۸ جمادی الثانی ۱۱۵۶ یا ۱۲۵۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [مؤید: ۳ - ۲۷۲]

۳۲. کاشان؛ عاطفی، حسن؛ شماره نسخه:۶

آغاز: برابر۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۵×۲۶سم [نشریه: ۱۱ - ۹۵۲]

۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۱ سرود

شامل دو بخش: شرح قصاید و شرح مقطعات؛ خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی شکری رنگ، جلد: تیماج مشکی، قطع: رقعی [نشریه: ۱۳ - ۴۱۵]

۳۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸/۳ سرود

بخش قصاید، ناقص؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [نشریه: ۱۳ - ۴۱۷]

۳۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷۲۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

شرح بخش قصاید اوست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۱۰۸گ، ۱۴ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۷/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱۳ - ۱۰۴]

۳۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۲۶۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۱۹ سطر (۶/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۷ - ۹۳]

۳۷. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۲۶ ـ ج

شرح قصاید از ص ۵ است تا ص ۱۴۵ و شرح مقطعات از ص ۱- ۶۲؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۳گ، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۳۲]

۳۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۴۹/۱-طباطبائی

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** به واسطه آن که جرم ماه میان قرص آفتاب و بصر حائل میشود چون مراد.

از آغاز شرح قصاید انوری است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۶۴ص (۱-۶۴)، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۲۳ - ۳۵۰]

۳۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۷۷۱

آغاز: برابر۳؛ **انجام:** اعم از آنکه حرفی ساکن واسطه باشد چنانکه درین ترکیب دوست خواست گریست.

شرح قطعات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۳۱ - ۸۴]

۴۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۱۳۴/۱

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

دیباچه مؤلف را ندارد و از آغاز شرح ابیات مشکله شروع می‌شود و تا پایان کتاب؛ خط: نسخ و شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ به چندین خط که هر قسمت را کاتبی کتابت کرده و سپس آنها را به هم پیوند زده و یک کتاب را تشکیل داده اند؛ مصحح، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶۵ص(۱-۲۶۵)، اندازه: ۱۳/۴×۲۱/۶سم [ف: ۲۷/۱ - ۲۵۱]

۴۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۷۳

شرح قصاید و مقطعات؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۱گ، ۱۷ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۶ - ۲۷۳]

۴۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۸۲۹/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، ۴۲گ (۳۴ر-۷۵پ)، ۱۹ سطر (۹×۱۵)، قطع: ربعی [ف: ۱۷ - ۲۳۱]

۴۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۸۸۳

شرح قصاید؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: پارچه مشکی، ۹۶گ، ۱۴ سطر (۹×۱۲)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۳۸۹]

۴۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۷۵۹/۲

قصاید و قطعات هر دو؛ خط: نستعلیق، کا: حسین شادان شارح دره نادره، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: گالینگور، ۱۵ سطر (۱۱×۲۰)، اندازه: ۱۷×۲۸سم [ف: ۱۶ - ۶۹۲]

۴۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۰۱/۲-۲/۱۲۱

آغاز: برابر۳؛ **انجام:** برابر۱

شرح قصاید؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی با نشان «منه» و «محمدرضا»؛ مهر: «عبده الراجلی امامقلی» (بیضی)، «عباسقلی»؛ ۱۱۹گ، ۱۸ سطر [ف: ۵ - ۲۵۸۰]

۴۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۷۵۸

آغاز: برابر ۳

گزارش مقطعات؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: میشن قرمز، ۶۹گ، ۱۴ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸/۵سم[ف:۳-۸۹۰]

۴۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۶۲

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** و من الاعراب من یو من الله عرب خوشحال شده گفت: ایها القاصی العصا.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۲گ، ۱۷ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۶ - ۷۱۳]

۴۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۸۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۱۶ق؛ مهر: «عبدالمتوکل علی الله محمد حسین حسینی»؛ کاغذ فستقی؛ ۱۶۵گ، ۱۳ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه:۱۱×۱۷سم [ف: ۱ - ۱۷۶]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۲۸۳

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۳۸]

۴۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۹۳/۱

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** و بیت چهارم مبتنی است بر مسند مشهوره فهی ملاحظة

خط: شکسته نستعلیق و نسخ، کا: حسین علی بن زین العابدین رودباری (ظاهرا)، تا: ۱۲۲۰ق؛ مصحح، محشی؛ وقفنامه هدایت الله نوری به سال [۱۲۵۰ق] در آغاز؛ کاغذ: فرنگی، ۵۳گ (۱-۵۳)، ۲۰-۲۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۴۰ - ۷۰۰]

۵۰. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۱۰۹/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۲۴ق؛ کاغذ: کبود، قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۶۴۲]

۵۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۳۸۴/۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۲۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۴گ (۴۰پ-۱۷۳پ)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۶ - ۳۴۱]

۵۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۰۶

آغاز: که بفسوس خواهش بی تمیز پلاس کهنه لفظ راببهای پرند معنوی بفروشد

شامل دو بخش (شرح قصاید و شرح مقطعات) می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۰ق؛ افتادگی: انجام (از آخر شرح مقطعات در حدود هفتاد و چهار بیت نگارش نیافته)؛ برگ نئوشته‌ای که پیش از نسخه است نیز دارای یادداشتی مختصر به خط عزالدوله عبدالصمد میرزای قاجار به سال ۱۳۳۵ می‌باشد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۱۵۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۳ - ۳۵۳]

۵۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۴۷۱/۴

مقطعات؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۱ق؛ ۱۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۳ - ۱۳]

۵۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۹۱۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۳ق، واقف: محمد ایرانی مجرد؛ کاغذ: نباتی، جلد: پارچه‌ای، ۱۳۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۹ - ۱۹۶]

۵۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۵/۲-طباطبائی

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، کا: محمد امین بیک، تا: ۱۲۳۳ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مذهب، ۴۶گ (۱۰۶-۱۵۱)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۲۲ - ۵۱]

۵۶. سبزوار؛ صد و بیست و پنج نسخه؛ شماره نسخه:۷۲/۲

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، کا: محمد علی حسینی، تا: صفر ۱۲۳۳ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: شکری، جلد: تیمج قهوه‌ای، ۹۷گ (۱۰۹-۲۰۵)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۹۰]

۵۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۵۶۶/۱

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

در دو بخش: ۱. گزارش قصیده‌ها، ۲. گزارش مقطعات؛ خط: نستعلیق، بی‌کا،تا:شنبه۲۷جمادی الاول۱۲۳۳ق،جلد:تیماج مشکی، ۷۹گ (۱پ-۷۹ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۰ - ۲۲۴]

۵۸. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۷۲۷/۱

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** بخش ۱: برابر۱؛ بخش ۲: برابر۲

شرح در دو بخش است: ۱. گزارش قصیده‌ها، ۲. گزارش تنها بیت‌های دشوار؛خط:نستعلیق،بی‌کا،تا: ۱۲۳۴ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج مشکی،۱۳۶گ (۱پ-۱۳۶پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۵]

۵۹. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۴۵

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی نرم، ۹۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۸۸۱]

۶۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۹-طباطبائی

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: نسخ، کا: عبدالرحیم بن زین العابدین، تا: ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سیاه، ۱۱۳گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۴ - ۷۶]

۶۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۳

آغاز: که بفسون خواهش بی تمیز پلاس کهنه لفظ را ببهای پرند معنی بفروشد. و سرچشمه ... خامه جهان نورد این گوشه نشین بساط سخن ابوالحسن ...

آغاز بخش یکم: برابر۲؛ ... آغاز بخش دوم: برابر۳؛ **انجام:** انجام بخش نخست: سطرلاب؛ آلتیست معروف که ارتفاع ... سطر لابون یعنی ... محال؛ خطا قلابی بفتح ... تعلیم؛ کسیرا چیزی ... رسن تابی؛ پس روی ... دول؛ بضم و او آنچه بی تامل بر زبان قلم آید. اینست که ذکر شد.

فقط بخش یکم را آن هم بی دیباچه در بردارد؛ خط: نستعلیق زیبا، کا: محمد عیسی، تا: ۱۲۳۶ق؛ افتادگی: آغاز (آغاز دیباچه در نسخه افتاده)؛ با سرلوح؛ اهدایی: آقای مشکوة؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۹گ، ۱۵ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۲ - ۱۲۵]

۶۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۰۹

آغاز: برابر۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق؛ ۱۲۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۲۳۸]

۶۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۴۶۱

قصاید و مقطعات؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۳ صفر ۱۲۴۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۱۱گ، ۱۷ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۷ - ۳۷۴]

۶۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۷۱/۴

دیباچه را ندارد و شرح قصاید است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد محسن بن میرزا محمد حسین پسر میرزا عبدالغنی طبیب کرمانی، تا: ۲۶ ذیقعده ۱۲۴۵ق؛ کاغذ: فرنگی کبود و سفید فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸۰گ (۵۸پ-۱۳۷ر) [ف: ۱۰ - ۱۷۱۶]

۶۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۲۰۶-۷/۱۰۶

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر۲

شرح قصاید و مقطعات (کامل است)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۱ ذیحجه ۱۲۵۱ق؛ جلد: تیماج زرد، ۱۰۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۷۹]

۶۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۳۵۵

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

فاقد دیباچه و شرح قصاید و مقطعات است؛ خط: نستعلیق زیبا، کا: احمد بن محمد حسینی حسنی، تا: ۲۲ محرم ۱۲۵۲ق؛ مهر: «هو، کتابخانه احمدی ۱۳۳۶ شیراز» (بیضی)؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۶۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۰۱]

۶۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۶۰

خط: نستعلیق، کا: محمد صادق بن میرزا محمد جعفر آشتیانی، تا: پنج‌شنبه ۲۴۱۲۵۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۷۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۷×۲۲/۵سم [ف: ۳ - ۵۰۴]

۶۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۷۵۳/۱-۳۴/۱۲۳

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر۲

بخش ۱ و۲ قصاید و مقطعات؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۵۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۵۷۹]

۶۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۲۳

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن ملاعبدالله، تا: ۱۲۵۴ق، جا: ارومی؛ افتادگی: آغاز؛ در حاشیه و متن یک نسخه طبی است که برای میرزا محمد علی به تجویز حکیم آقایی نوشته شده؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی، ۱۰۷گ، ۱۹ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [سنا: ف: ۱ - ۴۰۰]

۷۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۱ سرود

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، قطع: خشتی [نشریه: ۱۳ - ۴۲۶]

۷۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۵۲۸/۱

شرح قصاید؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق؛ ۹۳گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۳ - ۹۷]

۷۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۵۲۸/۲

شرح مقطعات؛خط:نستعلیق، کا: محمد محسن بن هادی اردکانی، تا: ۱۲۵۶ق؛ ۴۲گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۹۷]

۷۳. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۳/۱ فیاض

خط: شکسته، نستعلیق، کا: محمد صالح تضری، تا: رجب ۱۲۵۶ق؛ کاغذ سپاهانی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵ سطر (۵/۵ ×۱۱)، قطع: ربعی [ف: - ۱۶۲]

۷۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۳۷۴/۱

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۱

شرح قصاید؛ خط: نستعلیق، کا: جعفر قلی قلیچی، تا: ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۶۵گ (۱پ-۶۵پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۶×۲۲سم [ف: ۸ - ۳۱۸]

۷۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۳۷۴/۲

آغاز: برابر۳؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، کا: جعفر قلی قلیچی، تا: ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۵گ (۶۶پ-۹۰پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۶×۲۲سم [ف: ۸ - ۳۱۸]

۷۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۹۱۴

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

شامل دو بخش است بخش اول شرح قصاید و بخش دوم شامل شرح مقطعات است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۸ق، مجدول؛ کاغذ: اصفهانی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۲ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۷ - ۳۰۲]

۷۷. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۰۲ ـ ج

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر۲

این کتاب دردو بخش است: شرح قصاید و شرح مقطعات؛ خط: نستعلیق ریز، بی‌کا، تا: ۱ جمادی الثانی ۱۲۵۸ق، به دستور آقا میرزا ابراهیم؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹۴گ، ۱۹ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱ - ۳۳۲]

۷۸. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۰۳۴/۱

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، کا: ملاحضرتقلی مکتب دار واحد العین، تا: ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵۱گ (۱پ-۱۵۱پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۳ - ۴۵]

۷۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۳۲۲

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن محمد گروسی، تا: ۱۲۶۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج ماشی، ۱۶۱گ، ۱۴ سطر (۱۴/۵×۷/۵)، اندازه:۱۵×۲۲سم [ف: ۵ – ۴۴۳]

۸۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۰۳۴-۱۱/۱۳۴

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۷ جمادی الثانی ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ – ۲۵۷۹]

۸۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۳۷

آغاز: برابر۳؛ **انجام:** برابر۱

شرح مقطعات که جزء ثانی کتابست بر شرح قصاید مقدم واقع شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۴ق؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸۱گ، ۱۷ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۲/۷×۲۳/۵سم [ف: ۷ – ۶۳۳]

۸۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۷۹۶/۲

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر۲

شامل دو بخش قصاید و قطعات و مقدمه‌ای که بر هر دو بخش نوشته شده؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد کاظم بهبهانی، تا: جمادی الاول ۱۲۶۵ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۲۰۱ص (۶۰-۲۶۰)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳/۲×۲۱/۷سم [ف: ۱۷ – ۱۱۰]

۸۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۹۲۰/۱

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر۱

خط: نستعلیق، کا: عبدالجبار، تا: ۱۲۶۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۲۳۸ص (۲-۲۳۹)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۱۷ – ۳۰۶]

۸۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۹۴۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۴ جمادی الثانی ۱۲۶۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸۵گ، ۲۰ سطر (۹×۱۶/۵)، اندازه: ۱۲×۱۵/۵سم [ف: ۱۵ – ۴۰۶۵]

۸۵. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۰۰

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۰ صفر ۱۲۶۷ق [ف: ۳ – ۲۰]

۸۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۰۶

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۱

خط: نستعلیق شکسته خوش، کا: ابوالحسن حسینی فراهانی، تا: ۲۵ صفر ۱۲۶۷ق، جا: تهران؛ اهداء به آخوند ملاعلی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۰گ، ۲۲ سطر (۱۰×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۶ – ۴۲۵]

۸۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۶۱۴/۱

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** تشبیه اول از جهت باقی و ثانی فنا بر حال خود راجح است.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۷۳ق؛ کاغذ: الوان، جلد: تیماج، ۱۰ص (۴-۱۳)، اندازه: ۱۱/۴×۱۸/۲سم [ف: ۴۳-۱۹۱]

۸۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۵۵۶-۹/۱۰۶

آغاز: برابر۳؛ **انجام:** تن تیغ تو را از تن قبایی ×× سر رمح تو را از سرکلاهی. مصرع ثانی بیت اول جمله ای است معترفه یعنی دشمنان از ننگ آنکه ... می‌دهند تا ازننگ مخالفت تو خلاص شوند

بخش دوم در گزارش تنها بیت‌های دشوار؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان «منه رحمه الله»؛ تملک: کریم با مهر وی در ۱۲۷۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۹گ، ۱۸-۲۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۵ – ۲۵۸۰]

۸۹. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۵۹

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** طریق استخراج مقاصدش چنانکه خود باز نموده مبنی بر تواریخ مشهوره است میان منجمان و بعضی اصطلاحات ایشان از لفظ ... (جای نقطه هایک برگ سفید قرار گرفته و بعد بقیه مطالب با عبارت «نیست که در مدح وزرا گویند» آغاز می‌شود). تمام شد شرح مقطعات بمبارکی و فرخی تم کتابته فی یوم الثلث و قد مضی احد و عشرین یوماً فی شهر شعبان المعظم فی سنه ۱۲۷۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۷۴ق؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده عبدالکریم»؛ کاغذ: فرنگی، ۷۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۹×۲۳سم [ف: ۲ – ۸۸۰]

۹۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۰۷

بی‌کا، تا: ۱۲۷۵ق؛ مقدمه را هم ندارد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۷۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳ – ۳۵۳]

۹۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۶/۳ سرود

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۶ق [نشریه: ۱۳ – ۴۲۳]

۹۲. کاشان؛ فرهنگ و ارشاد؛ شماره نسخه:۴۶

آغاز: برابر۲

فاقد دیباچه؛ خط: نسخ، کا: معین الدین محمد بن نظام الدین احمد سهروردی، تا: سلخ ربیع الثانی ۱۲۹۰ق؛ جلد: روغنی، ۱۶۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: – ۵۷]

۹۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۳۸۷

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۴ق؛ مقدمه شارح را ندارد؛ واقف: سردار کل یار محمد افشار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۷گ، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۷ – ۶۳۴]

۹۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۷۲۵/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن زرد، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷/۳×۲۲/۳سم [ف: ۶ – ۱۰۳]

۹۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹/۱ سرود

شرح ۶۴ قصیده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۹ق، جا: مامونه خوی؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، قطع: خشتی [نشریه: ۱۳ – ۴۳۱]

۹۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۷ سرود

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲-۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج

مشکی، قطع: وزیری کوچک [نشریه: ۱۳ – ۴۲۳]

۹۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۶۰۸

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از محمد حسین علوی [رایانه]

۹۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۳۵۸

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: – ۳۳۹]

۹۹. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۱۳۳

این کتاب ناقص است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: مرحوم آقا شیخعلی اتحاد تبریزی [ف: – ۱۷۲]

۱۰۰. مشهد؛ مدیر شانه چی؛ شماره نسخه:۲۱

بی‌کا، بی‌تا؛ از آغاز شرح قصاید و انجام شرح مقطعات افتادگی دارد. [نشریه: ۵ – ۵۸۷]

۱۰۱. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۲۳۰ – ج

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر۲

قصاید و مقطعات انوری؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در پایان بخش دوم دارد «تاریخ کتابت نسخه شهر جمادی الثانی سنه ۱۰۷۸ تمام شدن کتاب شهر ذی قعدة الحرام ۱۲۵۶»، یادداشت ۱۵ رجب ۱۳۴۵ در آغاز هست؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۴گ، ۱۵ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: – ۱۴۷]

۱۰۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۱۹/۱

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** و در منزل ایشان بسر می‌برد به همین که دست تو را بر سر خود بیبند هم در آن بساط شطرنج دعوی پادشاهی کند و پنج نوبت یعنی نقاره بر پیل شطرنج بندد.

بخش اول از جلد دوم؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۱۰۳ص (۱–۱۰۳)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲۶ – ۲۰۷]

۱۰۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۱۱/۲ و ۱۵۹۷/۲

نسخه اصل: بادلیان ۴۳ اوزلی (۵۵۷)؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۲۹گ (۷۱–۱۹۹) [فیلمها ف: ۱ – ۵۵۴]

۱۰۴. تهران؛ مدارک فرهنگی؛ شماره نسخه:۲۵

آغاز: همچون تمر بید کند مام و نشان کم ×× دریا به او دور کنون نام و نشانرا. یعنی در سایه بید از کثرت و انبوهی شاخ و برگ او نام و نشان دورست؛ **انجام:** که در او مروارید خیزد افزار حوائج و یک طعام

خط: شکسته نستعلیق خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی از شارح، مجدول؛ مهر: «محمد حسین» (بیضی)؛ کاغذ: اصفهانی مایل به حنایی، جلد: مقوایی روکش تیماج، ۱۸۱گ، ۱۳ سطر (۶×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: – ۲۳]

۱۰۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۱۰

خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۸۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۸×۱۵/۵سم [ف: ۲ – ۲۳۹]

۱۰۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۴۱۲/۳

آغاز: برابر۳؛ **انجام:** و در همه بسترها با او دخول کنند الا در بستر پدرش

مقطعات؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸گ (۵۲ر–۵۹پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۹ – ۳۷۲]

۱۰۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۴۱۲/۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** آموختن و مراد از تعلیم رسن یابی تعلیم پس روی و برگشتن است

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳۲گ (۱۹پ–۵۰پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۹ – ۳۷۲]

۱۰۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۴۷۱/۲

آغاز: برابر۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵۸گ (۵۵–۱۱۲)، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۲ – ۱۲]

۱۰۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۹۷۹

آغاز: هر چه از آن پس بر تیغ مثنی برید ×× هر چه از آن پس شکست گرز مکرر شکست. یعنی درچنین جنگی که گرز مغفرها خورد میکرد وشمشیرها وخنجرها به خون رنگین می‌شد؛ **انجام:** هجا بفتح ها، چنگ، اوتاد میخها ومراد از اوتاد زمین کوهاست، نکهت. چون کسی رو به روی مشرق بایستد بادی که از مقابل او آید، ضیاء قبول بفتح قاف خوانند وبادی که از

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ – ۳ – ۱۲۰۱]

۱۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۱۸۷

آغاز: ...: الاسرار مسطور است که بان؛ **انجام:** در کتابت عفو کن و الله اعلم بالصواب

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۱۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۷۲۸

آغاز: اخیار خوکیده ... شرح مقطعات دایر اصلاح؛ **انجام:** وی بلند آفتاب و الاماده در بهشت عیدا.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● شرح دیوان انوری / ادبیات / فارسی

š.-e d.-e anvarī

قائم مقام، ابوالقاسم بن عیسی، ۱۱۹۳ – ۱۲۵۱ قمری

qā’em-maqām, ab-ol-qāsem ebn-e ‘īsā (1779 - 1836)

وابسته به: دیوان انوری ابیوردی؛ انوری، محمد بن محمد (– ۵۸۳)

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۳/۲

شرح قصاید و مقطعات؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱ شعبان ۱۲۸۸ق؛ از روی نسخه ساریخان صفوی؛ کاغذ: فرنگی و سفید و آبی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۰گ (۱۰پ–۱۶۹پ)، ۱۲ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۸×۲۱/۵سم [ف: – ۲۲۲]

● **شرح دیوان انوری** / ادبیات / فارسی

š.-e d.-e anvarī

دنبلی، محمد بن عبد الرزاق، ق۱۳ قمری

donbalī, mohammad ebn-e ‘abd-or-razzāq (- 19c)

وابسته به: دیوان انوری ابیوردی؛ انوری، محمد بن محمد (- ۵۸۳)

تاریخ تألیف: ۱۲۴۷ق

نویسنده که از فاضلان زمان و از اولاد عبدالرزاق دنبلی دانشمند عصر فتعلی شاه قاجار است می‌گوید پس از مطالعه فقه و اصول و حکمت و کلام خواستم در شعر پیچم و در فن آن دست یازم لذا شروع به خواندن دواوین کردم که از آن جمله دیوان انوری ابیوردی بود. این دیوان از آنجا که حاوی مشکلات عدیده و رموز شطرنج و نرد و ستاره‌شناسی و نجوم و علوم زمان بود به وجهی در من اثر گذاشت که برای فهم دقیق آن، از پدر آن را آموختم و مشکلات آن را بر حسب نکته‌پردازی‌های پدر از هم بازگشودم و حاصل این کتاب شد که امیدوارم دیگران را نیز به کار آید. پس از این مقدمه نویسنده به یک یک ابیات می‌پردازد و آنها را شرح می‌دهد. (عبدالله انوار)

آغاز: بسمله، براعت استهال حمد و ستایش و بیت القصیده ثنا و نیایش تسبیح و تقدیس خالقی است که طفل یک روزه را لب روح پرور ...

انجام: هم بگذرد مدار غم ای جان که عاقبت ×× بگذارم این سرای مجازی و بگذرم. هم می‌گذرد محل دور نمودن غم و اندوه جان که آخر الامر می‌گذارم این سرا و دنیا مجاز را و بگذارم این جهان به جهان باقی یعنی آن وقت مدار غم هم می‌گذرد.

[دنا ۷۱۲/۶؛ نسخه‌های منزوی ۳۴۶۳/۵]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۲۳۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۶ - ۲۱۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۳۹۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر بن رستمعلی، تا: جمعه ذیحجه ۱۲۸۷ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵/۵سم [ف: ۲۵ - ۳۷۹]

۳. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۹۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** حمل بر تقصیر و قصور کاتب نکند چرا که در نسخه قصوری بود و بقدر امکان تصحیحش نموده ام و زیاده از این در شرح قطعات ملالست

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۳۹۱گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۵/۵سم [ف: ۲ - ۸۷۹]

● **شرح دیوان انوری** / ادبیات / فارسی

š.-e d.-e anvarī

فیض قمی، علی اکبر بن محمد، ق۱۳ قمری

feyz-e qomī, ‘alī akbar ebn-e mohammad (- 19c)

وابسته به: دیوان انوری ابیوردی؛ انوری، محمد بن محمد (- ۵۸۳)

تاریخ تألیف: ۱۲۸۱ق

شرح کوتاهی است بر بعضی از قطعات مشکل دیوان انوری که به نام شاه قاجار نگاشته شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۱۴۹

آغاز: بهترین سخن ستایش خالقی است که زبان را نعمت بیان بخشید و جسم را خلعت جان؛ **انجام:** ترهات اباطیل و هرزه است، آس بمعنی آسیاست

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مجدول؛ تملک: محمد القمی (میرزا محمد فیض) به تاریخ ۱۳۱۴؛ جلد: مقوایی، ۲۵گ، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۳ - ۳۵۳]

● **شرح دیوان انوری** / ادبیات / فارسی

š.-e d.-e anvarī

وابسته به: دیوان انوری ابیوردی؛ انوری، محمد بن محمد (- ۵۸۳)

نامعلوم:

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۴۰۷/۲

آغاز: ... مجاری احوال بر خلاف رضا است. محول گردانیده، مجاری بضم میم جمع مجری ایضاً بالضم، مجری روا شدن، در این قصیده گرفتاری خود را بمرض رشته که مرضی است معروف؛ **انجام:** وز ملکشاهیت عالم رونق از سر یافته. یعنی در ایام پادشاهی تو فلک فتنه را در قوت ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فستقی فرنگی، جلد: میشن قرمز، ۱۵گ (۷۳-۸۷)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۶سم [ف: ۸ - ۳۴۶]

۲. تهران؛ فیاض؛ شماره نسخه:۲۷/۱

خط:نستعلیق، کا: محمد صالح سقزی، تا: ۱۲۵۶ق [نشریه: ۷ - ۶۹۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۰۰/۱

آغاز: باز این چه جوانی و جمال است جهان را ×× وین حال که نوگشت زمین را و زما آن را / هم جمره برآورد و فرو برده نفس را ×× هم فاخته بگشاد فرو بسته دهان را. جمره بنا بر مشهور بخاری است که در آخر زمستان از زمین برآید و در اصطلاح تازیان حدوث ان؛ **انجام:** معن بفتح میم و سکون عین مهمله شخصی است مثل حاتم به کرم معروف، ابریق لولئین معشر به فتح میم و شین گروه ... و در اعتراض بر کسی که خود معترف به

خطاست نکوشند تدتم الکتاب بعون ...
شرح قصاید؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۲ صفر ۱۲۵۷ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج ساغری مشکی، ۱۶-۱۲ سطر (۵/۵×۱۳)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [سنا: ف: ۲ – ۳۴]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۱۹۸
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۷۷۷
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از عبدالله ناصری [رایانه]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۷۳۶
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۰۷۷
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از سید مرتضی علی حسینی [رایانه]

● شرح دیوان تمیم بن مقبل / ادبیات / عربی
š.-u d.-i tamīm-i bn-i muqbil

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۹۷۱
آغاز: کلیه لولدت منی و انجبت فترلو؛ **انجام:** اجلی شرقها او مطالع ... بالله العلی العظیم
خط: نسخ کهن، کا: علی بن ابیطالب، تا: ۳۸۰ق؛ افتادگی: آغاز [الفبائی: – ۳۳۹]

● شرح دیوان الجادرة / ادبیات / عربی
š.-u d.-il-jādira

شرح دیوان الجادرة قطبة بن اوس روایة ابی عبدالله محمد بن العباس یزیدی المبرد.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۳/۲-ف
نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۳۸۸۱؛ خط: نسخ، کا: یاقوت مستعصمی، تا: شوال ۶۸۱ق؛ ۲۷گ (۳۵-۶۱) [فیلمها ف: ۱ – ۴۶۶]

● شرح دیوان جران العود النمیری / ادبیات / عربی
š.-u d.-i jirān al-‘awd an-numayrī

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۴-ف
نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۳۹۷۸؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۶۸گ، ۱۱ سطر [فیلمها ف: ۱ – ۳۴۳]

← شرح دیوان حافظ ← مرج البحرین
← شرح دیوان حافظ ← تحفة الناظمین

● شرح دیوان حافظ / ادبیات - ترکی
š.-e d.-e hāfez

سروری، مصطفی بن شعبان، ۸۹۷ – ۹۶۹ ؟ قمری
sarvarī, mostafā ben ša‘bān (1492 - 1562)

تاریخ تألیف: چهارشنبه ۴ ذیحجه ۹۶۶ق
شارح، بر گلستان و بوستان نیز شرح نوشته است.
آغاز: آغاز ج ۱:، الحمدلله الذی حفظ الذکر عن تحریف ریب المنون.
آغاز ج ۲:الحمد لله الذی عین اعیان الدین ...
چاپ: چاپخانه بولاق قاهره، ۱۲۵۰، در ۲ جلد
[دنا ۷۱۲/۶؛ الذریعة ۱۸۰/۱۳ و ۲۲۴/۹؛ قرطای ۲۲۲۷؛ فهرستواره منزوی ۵۵۵/۷]

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۴۶۷
خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۶ ذیحجه ۹۶۶ق؛ با سرلوح مذهب، مجدول، محشی؛ ۳۲۶گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۸سم [نسخه‌پژوهی: ۲ – ۱۸۰]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۰۳-ف
نسخه اصل: بادلیان Land Or. 78 ۸۵۳۰؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۷۴ق؛ ۲۴۹گ، ۲۵ سطر [فیلمها ف: ۱ – ۱۳۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۳۶
آغاز: عاطفت پیر می فروش ×× هرگز شراب صباتتجی پیرک میلی برکتی ایله؛ **انجام:** خواجه حافظ ای هزار باغ دین ×× بر کمالت صد هزاران آفرین ... زمان ایله بولوب و بیلوب وبیرورقه یازمش ایدم شمدی آخرده ایراد قلدم ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ مهر: «عبده نظر علی ۱۲۵۸» (چهارگوش)، «فخر الاطباء»(بیضی) با تاریخ ۱۲۸۶ق؛ جلد: تیماج یشمی مذهب، ۱۷۸گ، ۲۲ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۵۱ – ۷۹]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۲۵۵
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** گرفت نافه چین بوی مشک از آن گیسو ... السلام ای شرح گیسوی تو و اللیل آمده. السلام ای شمه از وصف رویت والضحی، ز مهر ...
جلد نخست، شامل حرف «الف» تا «ص»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان «منه» و «لمحرره»؛ مهر: «یوسف بن محمد [محمود]» (بادامی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع، قهوه‌ای، ۳۳۳گ، ۱۸ سطر (۹×۱۷)، اندازه:۱۶×۲۴/۵سم [ف: ۳۸ – ۷۳۷]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۹۸۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۳۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۹۴گ، ۲۵ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱۲ – ۲۹۷۵]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۳۵
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** سحر با معجزه پهلو نزد ایمن باش ×× سامری کیست که دست از ید بیضا ببرد ... از دست که سیل غمش از جا

ببرد– الدن قومه که سیل غم.
جلد اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱ یا قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «منه»؛ تملک: فخر الاطباء در سال ۱۲۸۸؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۸۷گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵۱ - ۷۹]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۱۳۵

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** گرا یمن بودی از بادخزانی (ناقص).
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۸۸گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۴/۵)، اندازه: ۱۸×۲۲/۲سم [ف: ۷ - ۶۰۹]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۱۹۶/۴

خط:نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تیماج مشکی، ۵ص (۱۳۷–۱۴۱)،۲۴ سطر (۱۳×۲۰)، اندازه: ۱۳×۱۵سم [ف: ۱۷ - ۳۱۶]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۰–ف

نسخه اصل: بادلیان ۸۵۱، Land Or. 45؛ خط: نسخ ترکی، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۱۳گ، ۲۱ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۱۳۰]

● شرح دیوان حافظ / ادبیات / ترکی

š.-e d.-e hāfez

سودی، محمد، - ۱۰۰۰ ؟ قمری

sūdī, mohammad (- 1592)

وابسته به: دیوان حافظ شیرازی؛ حافظ شیرازی، شمس الدین محمد (–۷۹۲)

به درخواست: عمر افندی شیخ حرم یثرب
این شرح بیشتر به جنبه‌های ادبی پرداخته و یک بیت از شعر را می‌آورد و آن را شرح مینماید. کوشش شده است که معانی اشعار واضح گردد و در مباحث عرفانی وارد نمی‌شود.
چاپ: در بولاق به سال ۱۲۵۰ چاپ شده
[دنا ۷۱۳/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۵۵/۷]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۵

آغاز: الحمدلله الذی وفقنی لبیان العلوم و المعارف و لسان العرب المهذب و العجم المؤدب ... و بعده معلوم اولا که بو اوراقک؛
انجام: محصول بیت کندی حافظك او زره ... سوررسین قولا یدرهمان بنی کند کدن سورمه
خط: نسخ، کا: محمد بن کنعان مصطفی افندی سقی زاده، تا: ۱۱۳۴ق؛ مجدول، محشی از مؤلف، دارای سرلوح رنگین؛ مهر: «محمد حامد» (بیضی)، «صادق» (دایره)؛ تملک: محمد طاهر بن مصطفی حلبی هاشمی به تاریخ ۱۲۱۳ و مهر «السید محمد طاهر» (بیضی)، جلال الدین علی به تاریخ ۱۲۶۹؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۶۷گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۹سم [ف: ۳ - ۲۶۳]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۲۲۵

خط: نستعلیق ترک، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تیماج مشکی، ۴۱۷گ، ۲۷ سطر (۱۰×۲۰/۵)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۷ - ۳۲۵]

● شرح دیوان حافظ / ادبیات / فارسی

š.-e d.-e hāfez

تهتلی، عبدالرحمن

tahtalī, ‘abd-or-rahmān

وابسته به: دیوان حافظ شیرازی؛ حافظ شیرازی، شمس الدین محمد (–۷۹۲)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۹۴۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۵۶۶گ، ۲۱ سطر (۱۱×۲۰/۵)، اندازه: ۱۷×۱۸/۵سم [ف: ۱۶– ۷۴۵]

● شرح دیوان حافظ / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e d.-e hāfez

رضوی لکهنوی، محمد صادق علی، ق۱۳ قمری

razavī-e lakhanvī, mohammad sādeq ‘alī (- 19c)

وابسته به: دیوان حافظ شیرازی؛ حافظ شیرازی، شمس الدین محمد (–۷۹۲)

تاریخ تألیف: ۱۲۱۲ق؛ محل تألیف: نولکشور
شرح و تفسیری عرفانی است بر دیوان حافظ که به درخواست منشی نولکشور صاحب نوشته است.
آغاز: الا یا ایها الساقی ادرکاسا و ناولها ... الی آخر. شرح: دانا و آگاه باش یا ایها الساقی ای هر کدامی نوشاننده ادرکاساً بگردان پیاله را و ناولها و بنوش و بنوشان آن را بباید دانست که چون بعضی از الفاظ چنانکه ساقی و نافه و طره جعد آن که در کلام صوفیه اند بطریق حال و مقام او را تعبیر باید کرد و اقتصار بر معنی واحد نتوان ساخت چنانکه مولانا محمود در کتاب گلشن راز میگوید. قطعه: ندارد عالم معنی نهایت ×× کجا بیند مر او را لفظ و غایت
چاپ: مشا ر فارسی، ج۳، ص۳۲۳۱؛ نولکشور، ۱۹۰۸/۱۳۲۶؛ لکهنو، سنگی، ۱۲۹۳ق/۱۸۷۶م، وزیری، ۳۴۸–۲ص
[دنا ۷۱۳/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۵۷/۷]

۱. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۳۸ - ب

آغاز: برابر؛ **انجام:** که هر واحدی توجه بدان آرد. خاتمة الکلام فی شکر الاتمام شکر این عطایا بکدام ترنم سرایم ... در سال تاریخش –قطعه بگوش هوشم فرو خواند ... گفتا فلکم بدین بلاغت کس نیست تاریخ سواد او چه پرسی (۱۲۱۲) ... ختمی بیا و بگذر زین ماجرای ذوق
خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر بن محمد صادق عرف قریش، تا: ۲۹ جمادی الاول ۱۲۱۲ق، جا: شکار پور، برای عبدالکریم خان دوانی؛ دوباره در روز پنج‌شنبه ۳۰ جمادی الاول ۱۲۱۲ آن را مقابله نموده؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوا، ۱۲۷گ، ۲۱ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۱۸/۵×۲۹سم [ف: - ۱۴۸]

۲. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۳۲۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** دیده ماوای خیال گلعذاری ساختم ×× لیک محرومم کزان گلرخ بخاری ساختم / آنکه از سر غیب گوید راز ×× هست دیوان حافظ شیراز

تمت الکلام بعون الملک الوهاب این جواهر بی بدل که مبرا از عیب و خلل است بتاریخ بیست و پنجم شهر شوال المکرم یکهزار و دو صد و هفتاد و چهار بود که مطبوع طبع سردار و الاتبار ذوالاقتدار سردار حیدرخان خلف سردار عظمت نشان حشمت توامان جلالت بنیان سردار رحم دل خان دام عزه گردید بمبلغ دو صد و پنجاه تومان رایج کابلی هدیه گردید الهی بخیر و عاقبت همیشه مطالعه کنند.

توضیح آنکه در این نسخه تا غزل بمطلع: حالی خیالی وصلت خوش میدهد فریبم ×× تا خود چه نقش بازد این صورت خیالی، شرح و تفسیر شده است؛ خط: نستعلیق، کا: احمد ابن میرزا کاظم طهرانی، تا: ۱۲۲۰ق، به فرمایش عبدالعزیز خان؛ مجدول، مذهب؛ کاغذ: ترمه کشمیری نخودی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۷۳۶ص، ۱۱ سطر در متن و ۳۸ سطر در حواشی، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۷ - ۴۶۳]

● شرح دیوان حافظ / ادبیات / فارسی

š.-e d.-e hāfez

محمد ابراهیم بن محمد سعید

mohammad ebrāhīm ebn-e mohammad sa‘īd

وابسته به: دیوان حافظ شیرازی؛ حافظ شیرازی، شمس الدین محمد (-۷۹۲)

درباره برخی از بیت‌های دشوار آن.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۶۸/۱

آغاز: اندیشه حمد شایسته نعمتهای الهی تصوری است که از عظمت آن شهر بقیه خیال فرو ریزد ... چنین گوید ... محمد ابراهیم بن محمد سعید؛ **انجام:** همه را جمالی و مظاهر آن جمال می‌داند با همه است

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشانه «منه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سرخ، ۲۷گ (۳پ-۲۹ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۳۲۶]

● شرح دیوان حافظ / ادبیات / فارسی

š.-e d.-e hāfez

وابسته به: دیوان حافظ شیرازی؛ حافظ شیرازی، شمس الدین محمد (-۷۹۲)

نامعلوم و ظاهرا غیر همانند:

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۳۳-عکسی

آغاز: الا یا ایها الساقی ... دانا و آگاه باشید هر کدام

اصل نسخه: گنج بخش، ۸۶۶۸ (مشترک ۱۶۰۹/۲)؛ خط: نستعلیق پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۲۲گ [عکسی ف: ۲ - ۱۷۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۴۶/۱۰ط

آغاز: بسمله. اندیشه حمد شایسته نعمای الهی تصوریست که از عظمت آن شهر بند خیال فرو ریزد؛ **انجام:** و ازین جهت که همه را مجالی و مظاهر آنجمال می‌داند با همه است.

شرح برخی از ابیات است که مؤلف بر حسب تکلیف میر صابر حسینی در سفر بنگاله نگاشته است که با بیت: دوش از سوی میخانه آمد پیر ما ... آغاز می‌شود؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابراهیم بن رحمت الله حسینی نجفی، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۳ص (۹۱-۱۰۳)، اندازه: ۱۷×۳۰سم [ف: ۲۴/۳ - ۷۶]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۰۹/۴

آغاز: افراد چندی که از غیب املای قلم لسان الغیب خواجه حافظ شیرازی گردیده: دوش از مسجد سوی میخانه آمد پیر ما ... بدانکه می‌باصطلاح اهل شهود و قلاح عبارت است از کیفیت و حالت که از اجلی محبوب حقیقی بر سالک راه عشق رخ می‌نماید؛ **انجام:** ساقی حدیث سرو و کل لاله میرود ـ این بحث با ثلاثه فساله میرود بانکه جمعی که دل خود را بمصقله لاله الاالله صیقل می‌نماید ... وسعه یومیه که در وقت معین میخورند

در آن پاره‌ای از شعرهای او شرح عرفانی شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۳۶ص (۱۸۹-۲۲۴) [ف: ۱۰ - ۱۷۵۵]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۲۸۲/۱۱

آغاز: الا یا ایها الساقی ادر ... الا: حرف تنبیه و کلمه خطاب بمعنی گردانیدن؛ **انجام:** و در جام آفتابم مرا حرام کی میگوید هر کس مرا بخورد حرف و سخن صدق از او بروز خواهد کرد

خط: شکسته نستعلیق و نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در برگ ۱۰۲ر تا ۱۰۴پ چند معما به فارسی و نسخه‌های طبی از نسخه حاجی مراد موسی (موسلی) کحال نوشته روز چهارشنبه ذیقعده ۱۲۹۵ و اشعار فارسی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۲گ (۹۱پ-۱۰۲ر)، ۱۷ سطر [ف: ۵ - ۴۵۹]

۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۰۸۶

آغاز: فحش از دهن تو طیبات است. یا به طریق استفهام باشد یعنی جواب تلخ زیبنده است از لب شیرین یعنی خوب نیست لکن معنی اول بهتر است؛ **انجام:** ریو به معنی مکر وحیله وتزویر وفریب باشد ونام پسر کیکاوس هم هست که داماد طوس بود وبه دست فیروز بن سیاوش کشته شد.

شارح ابتدا برخی از لغات ابیات را معنی کرده سپس کل یک بیت را به فارسی روان و قابل فهم ترجمه کرده است و آن گاه تفسیری مطابق با آن به دست داده است. البته بعضی از اشعار را انتخاب و شرح نموده به سبک «لطیفه غیبه» دارابی و در این شرح از فیض کاشانی نیز مطالبی نقل کرده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۰۱گ، ۱۶ سطر،

اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۰۲]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۰۲۳

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مهردخت همایی [رایانه]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۲۶۱

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از رضا میدانی [رایانه]

● شرح دیوان حسان بن ثابت / ادبیات / عربی

š.-u d.-u ḥassān i-bn-i ṯābit

وابسته به: دیوان حسان بن ثابت؛ حسان بن ثابت (-۵۴)

حاوی اشعار معروف «حسان بن ثابت» شاعر مخضرم است، در ابتدای آن شرح حالی از «حسان» دارد و سپس اشعار او نقل می‌شود. طرز شرح بدین قرار است. ابتداء هر بیت می‌آید و بعد لغات آن شعر معنی می‌شود و سپس خود شعر تفسیر و شرح می‌گردد. جامع این شرح می‌گوید این اشعار حسان از کتاب محمد بن حبیب ممافری فراهم آمده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۵۱

آغاز: بسمله، قال حسان بن ثابت بن المنذربن؛ **انجام:** ابی علی الصفار انتهی تمت. الحمدلله رب العالمین تمت المقابله فی یوم اربعا فی غره ذی القعده ۱۱۶۱ هـق

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۶۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۲۸گ، ۱۵ سطر (۹×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۹ - ۴۹]

● شرح دیوان الحماسة / ادبیات / عربی

š.-u d.-il-ḥimāsa

رازی، احمد بن فارس، ۳۲۶؟ - ۳۹۵ ؟ قمری

rāzī, ahmad ebn-e fāres (939 - 1006)

وابسته به: دیوان ابوتمام = دیوان الحماسة؛ ابوتمام، حبیب بن اوس (۱۹۰-۲۳۱)

شرح متوسطی است بر کتاب «الحماسة» ابوتمام طائی، و در آن بیشتر به موارد لغات و مباحث ادبی توجه شده است.

[معجم المؤلفین ۴۰/۲؛ فهرس المخطوطات المصورة ۴۸۸/۱؛ دنا ۷۱۴/۶؛ سزگین ۶۹/۲؛ دایرة المعارف بزرگ اسلامی ۳۶۸/۴]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۰۲۲

خط: نسخ معرب، کا: محمد حسین بن محمد، تا: ۱۲۵۰ق؛ محشی؛ کاغذ: فستقی ختایی، جلد: میشن سبز، ۱۲۰گ، ۳۶ سطر، اندازه: ۲۱/۸×۳۱/۴سم [ف: ۱ - ۲۹۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۱۰۵

آغاز: قال الشیخ الامام ابوالحسین بن فارس بن زکریا (ره) سألت اتاک الله سؤلک و سهل الی کل خیر سبیلک؛ **انجام:** کانما لبست او التبست فنکاً فقلصت من حواشیه عن السوق ...

خط: نسخ، کا: اسدالله حائری بروجردی، تا: جمادی الاول ۱۲۸۶ق، جا: تهران؛ در حاشیه تفسیر لغات مشکل از صحاح اللغة، محشی از «علی اکبر فراهانی»؛ تملک: علی اکبر حسینی فراهانی اول شهر الله ۱۲۹۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۲۵ - ۱۱۶]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۵۷۷

کا: عبدالرحمن المدرس، تا: ۱۲۹۹ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۲۴۶گ، اندازه: ۱۷/۷×۲۹/۵سم [رایانه]

● شرح دیوان الحماسة = شرح حماسة ابی تمام / ادبیات / عربی

š.-u d.-il-ḥimāsa = š.-u ḥimāsat-i abi tamām

مرزوقی اصفهانی، احمد بن محمد، - ۴۲۱ ؟ قمری

marzūqī esfahānī, ahmad ebn-e mohammad (- 1031)

وابسته به: دیوان ابوتمام = دیوان الحماسة؛ ابوتمام، حبیب بن اوس (۱۹۰-۲۳۱)

شرح معروف و نسبتاً مفصلی است بر کتاب «الحماسة» ابوتمام، که در برخی موارد به تفصیل وارد شده، بیشتر به جنبه‌های لغوی و ادبی پرداخته و به زندگی‌نامه شعراء و تاریخ زندگی آنها توجه می‌کند.

آغاز: الحمدلله خالق الانسان متمیزا بما علمه من التبیین و البیان و صلی الله ... اما بعد فانک جاریتنی اطال الله بقاک فی اشمل سعادة و اکمل سلامة.

چاپ: قاهره، محقق: احمد امین، وعبدالسلام محمد هارون، مطبعة لجنة التألیف و الترجمة و النشر، ج۱ و ج۴، ۱۳۷۱ و ۱۳۷۲ق.

[دنا ۷۱۴/۶ (۱۱ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۲۳۵

آغاز: باسط ذراعیه بالوصید و یروی مما حملن به.؛ **انجام:** لکن نکاء القرح بالقرح اوجع

برخی صفحات جابجا شده و گویا اوراقی از آن ساقط شده؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: قرن ۶ یا ۷؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با یادداشتی از «متولی مضجع خاقان خلد مکان فتحعلیشاه» علی اکبر بن آقا میرزا محمد مورخ رمضان ۱۲۷۶ق مبنی بر به دست آوردن این کتاب در نجف اشرف؛ جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۱۷۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۷/۲ - ۲۲]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۷۲

تنها شرح «ابواب الملح و مهزلة النساء» است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ مقابله شده در رمضان ۷۲۰؛ تملک: فرهاد میرزا در ۱۴ ربیع الثانی ۱۲۹۹؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن مشکی، ۲۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۱۹/۷سم [ف: ۱ - ۲۹۵]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۸۴

جزو سوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ تملک: فرهاد میرزا؛

کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۵۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۰/۷سم [ف: ۱ – ۲۹۶]
۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۷۶۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۶ و ۷؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۰۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۳×۲۰/۳سم [ف: ۱ – ۲۹۵]
۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۶۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** نجومه رکد لیست بزائلة ×× کانما هن فی الجو القنادیل
خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، تیماج قرمز، مذهب، ۳۵۱گ، ۳۳ سطر (۱۱/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [ف: ۱۰ – ۶۴۲]
۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۰۲۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** نجومه رکد لیست بزائلة ×× کأنما هن فی البحر القنادیل
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ جلد: روغنی مشکی، ۲۷۳گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۵سم [ف: ۱۶ – ۱۹]
۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۲۷۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** الحرباء اعظم من العظاة و هو اغبر مادام صغیرا ثم یصفر اذا کبر فاذا جمعت الشمس علیه اخذ جلد ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مجدول، روی برگ اول یادداشتی به خط نستعلیق زیبای محمد مهدی بن محمد ابراهیم جیلانی به تاریخ چهارشنبه ۲۸ ذیحجه ۱۲۸۱ دیده می‌شود که همان شیخ مهدی کجوری دانسته شده و باید تحقیق بیشتری بشود؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰۱گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۰×۳۷سم [ف: ۴ – ۸۹]
۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۰۹/۳
بخشی از شرح الحماسه؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در برگ ۱۴۶پ قصیده ابی النجم العجلی؛ ۱۷گ (۱۲۹ر–۱۴۵ر)، ۱۷ سطر (۹/۵×۳۰)، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: – ۱۳۰]
۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۶۳۳-۳۴/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** لیل تحیر ما ینحط فی جهةِ ×× کأنه فوق متن الارض مشکول / فجومه رکد لیست بزائلة ×× کأنما هن فی الجو القنادیل
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول، مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۳۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۳۴سم [ف: ۵ – ۲۵۵۴]
۱۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۵۲۴
خط: نسخ، کا: محمد مهدی بن علی نقی تبریزی معلم، تا: چهارشنبه ذیحجه ۱۲۷۵ق، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۳۶۷گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۳۴/۲سم [ف: ۱ – ۲۹۶]
۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۰۳۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** متی اری الصبح قد لاحت مخابل ×× و اللیل قد صرقت منه السراویل / لیل تحیر ما ینحط فی جهة ×× کانه فوق متن الارض مشکول / بخرمه ر کدت لیست بزائلة ×× کانما هن فی الجو القنادیل
خط: نسخ، بی‌کا، تا: سلخ ربیع الاول ۱۲۷۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۲۷۳گ، ۲۷ سطر (۱۱×۲۴)، اندازه: ۲۱×۳۵سم [ف: ۱۵ – ۲]
۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲۰۳/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الشعراء انما اغراضهم التی یسددون نحوها و غایاتهم التی ینزعون الیها وصف الدیار و الآثار و الحنین الی المعاهد ... فانا نشتغل بما هو القصد من شرح الاختیار و الله الموفق للصواب و الصلوة علی رسوله محمد و آله الاخیار.
مقدمه این شرح است؛ بی‌کا، تا: ۱۲۹۵ق، جا: دارالخلافه؛ جلد: مقوایی زرد، ۷گ (۱۶۳پ–۱۶۹ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۵/۵سم [ف: ۳۸ – ۲۸۴]
۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۹۰۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** مشکول نجومه ... کانما هن فی الجو القنادیل
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۵ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج سرخ، ۲۸۰گ، ۲۲ سطر (۱۰/۵×۲۳)، اندازه: ۲۱/۵×۳۴/۵سم [ف: ۸ – ۴۱۲]
۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** نجومه رکد لیست بزائلة ×× کانما هن فی الجو القنادیل
دو باب اخیر دیوان الحماسة در این نسخه نیست؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۵۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۳۱سم [ف: ۲ – ۱۶۴]
۱۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۲۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** نجومه رکدت لیست بزائلة ×× کانما هن فی الجو القنادیل
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۰۰گ، ۲۸سطر، اندازه: ۲۲×۳۶سم [ف: ۱ – ۱۴۴]

← شرح دیوان الحماسة ≻ شرح المختصر علی دیوان ابی تمام

● شرح دیوان الحماسة = شرح حماسة ابی تمام /

ادبیات / عربی
š.-u d.-il-ḥimāsa = š.-u ḥimāsat-i abi tamām

خطیب تبریزی، یحیی بن علی، ۴۲۱ – ۵۰۲ قمری
xatīb-e tabrīzī, yahyā ben ʻalī (1031 - 1109)

وابسته به: دیوان ابوتمام = دیوان الحماسة؛ ابوتمام، حبیب بن اوس (۱۹۰–۲۳۱)
شرح نسبتاً مفصلی است بر حماسه ابو تمام طائی. بر اساس نوشته یاقوت و حاجی خلیفه «ابو زکریا یحیی بن علی التبریزی» سه شرح بر حماسه ابوتمام نوشته است: صغیر، متوسط و طویل.
آغاز: بسمله. اما بعد حمدالله النبی لا یبلغ صفاته الواصفون و لا یدرک یقینه السارفون کشف بنوره الدجی و اسعف الراجی بما رجا ...

چاپ: بیروت، دار الکتاب العربی، با مقدمه و تعلیق اسمر، راجی، ۲ جلد در ۱ مجلد

[معجم المؤلفین ۲۱۴/۳؛ فهرس المخطوطات المصورة ۴۸۸/۱؛ بروکلمان ۱/(۲۷۹)۳۳۱؛ معجم الادباء ۲۷/۲۰؛ کشف الظنون ۶۹۲/۱؛ دنا ۷۱۴/۶؛ الاوقاف العامة موصل ۱۱۲/۲]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۰۲عکسی

آغاز: و قال یزید بن الحکم الثقفی یعظ ابنه بدراً، یا بدر و الامثال یضربها ×× لذی اللب الحکیم؛ **انجام:** و اذا تأمله المنصف حق التامل وجده جامعاً لأغراض الکتاب، و معانیه نافعاً لملتمس الفایدة مما یحویه، و الله الموفق للصواب ...

نسخه اصل: چستربیتی، ش ۳۸۶۹ (اربری، فهرست خطی عربی ۴۲/۴). ظاهراً جزء چهارم، از شرح کبیر باشد، الا اینکه از برگ پنجاه و نهم تجزئه دیگری شروع می‌شود و روی این برگ با خطی کهنه «الجزء الرابع من شرح الحماسة» نوشته شده که دلالت بر این دارد از اول نسخه تا این برگ ۵۹ تتمه جزء سوم باشد. به هر حال این نسخه از هشت یا نه مطلع باقیمانده از باب ادب شروع و به پایان کتاب ختم می‌شود؛ خط: نسخ معرب، کا: محمد بن مهدی بن یوسف بن حجاج مکناسی مالکی، تا: ۲۹ محرم ۵۹۱ق؛ از روی نسخه خط مهلب بن حسن مهلبی که او نسخه خود را از روی نسخه‌ای که بر مصنف قرائت شده و اجازه‌ای به خط مؤلف بر آن بوده نوشته است، مصحح؛ ؛ ۲۰۹گ [عکسی ف: ۲ - ۲۷۸]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۵۰-ف

نسخه اصل: کتابخانه دکتر مهدوی ش ۷۱۰؛ خط: نسخ، کا: حسین بن حسن بن حسین ابی القاسم، تا: پنج‌شنبه ۱۱ رجب ۵۹۳ق، جا: قم؛ ۲۳۳گ، ۲۱ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۲]

۲. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۱۸۴۹

آغاز: بسمله. و ما توفیقی الا بالله قال الشیخ الامام ابوزکریا یحیی ابن علی الخطیب التبریزی رحمة الله. اما بعد حمدالله النبی لا یبلغ صفاته الواصفون و لا یدرک یقینه السارفون کشف بنوره الدجی و اسعف الراجی بمارجا؛ **انجام:** و نقله ابو تمام فقاله. اما الهجا فدق عرضک دونه و المدح عنک کما عرفت جلیل فاذهب مانت طلیق عرضک انه عرض عززت به و انت خلیل تم الجزء الاول من شرح الحماسة لابی زکریا یحیی بن علی الخطی التبریزی رحمة الله تعالی و یتلوه فی الجزء الثانی ان شاء الله تعالی و قال آخر الا ابلغا خلتی راشدا و صنوی قدیما اذا ما القبل و الحمد لله رب العالمین ...

جزء اول شرح بر حماسه؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: قرن ۶؛ مهر: ناصرالدین شاه قاجار؛ کاغذ: بغدادی، جلد: مقوای روکش چرم، ۳۵۴ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۷ - ۴۹۰]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۵۲۲

آغاز: فصاویلم و قدویلم کما قیل الحمدلله و الحمدلله اتباعا لاحدی الحرکتین و قصده الی مدح الشباب؛ **انجام:** و قد زاحت العلل ... الیمین علیها زاحت

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ از روی نسخه اصل با یک واسطه که در ۲۷ ذیحجه ۶۵۴ نوشته شده بود؛ با چند یادداشت: ۱. از محمد بن ناصر بن محمد بن علی که می‌گوید ابو زکریا یحیی بن علی بن حسن بن محمد شیبانی لغوی تبریزی کتار را در روز پنج‌شنبه ۱۶ رجب سال ۵۰۰ بر من خوانده است، ۲. از ابن الجوالیقی محمد که می‌نویسد کتاب را ابوالقاسم عبدالملک بن ابی بکر قزوینی نزد همان خطیب تبریزی در ربیع الثانی ۵۰۰ خوانده و ابوالوفاء احمد بن عبدالواحد عبد کوی قزوینی می‌شنیده است. از این یادداشت بر می‌آید که نسخه اصل کهن را همان ابن الجوالیقی نوشته بوده است، ۳. اجازه روایت همان ابن الجوالیقی موهوب بن احمد در ۵۲۲ به ابوالعباس احمد بن مروان، ۴. گواهی بر اینکه نسخه دارای این سماعها و اجازه‌ها که از روی اصل شارح نوشته شده بود در ۲۷ ذیحجه ۶۵۴ به انجام رسیده بوده؛ تملک: ابراهیم بن مهدی بن حسین بن عیسی بن علی بن عرفات قدیجی خطی نجفی معروف به ابراهیم بحرانی؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن سیاه، ۱۸۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵/۵سم [ف: ۱ - ۲۹۴]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۶۷ط

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [مختصر ف: - ۴۸۳]

● شرح دیوان الحماسة = الباهر فی الحماسة / ادبیات / عربی

š.-u d.-il-ḥimāsa = al-bāhir fī-l-ḥimāsa

طبرسی، فضل بن حسن، ۴۶۸؟ - ۵۴۸ ؟ قمری

tabarsī, fazl ebn-e hasan (1076 - 1154)

وابسته به: دیوان ابوتمام = دیوان الحماسة؛ ابوتمام، حبیب بن اوس (۱۹۰-۲۳۱)

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۴۴۶

آغاز: الحمدلله الحکیم الحمید العلی المجید الذی خلق الانسان و علمه البیان و فضل لسان العرب علی لسان

نسخه اصل: کتابخانه فیض الله افندی - ترکیه ۱۶۴۲؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ نسخه قدیمی؛ مصحح، محشی؛ تملک: فیض الله مفتی سلطنت عثمانی؛ ۳۰۰ص [عکسی ف: ۷-۶۰]

● شرح دیوان الحماسة / ادبیات / عربی

š.-u d.-il-ḥimāsa

وابسته به: دیوان ابوتمام = دیوان الحماسة؛ ابوتمام، حبیب بن اوس (۱۹۰-۲۳۱)

غیر همانند:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۴۰-ف

نسخه اصل: بایزید ولی الدین ش ۵۴۷۹؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛

۹۸گ، ۱۴ سطر [فیلمها ف: ۱ – ۳۴۲]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۳۷۸

آغاز: باب المراثی قال ابوخراس الهذلی؛ **انجام:** و بتمامه تم کتاب الحماسه و الحمد لله رب العالمین

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ آقای غلامعلی عرفانیان کارشناس محترم کتب خطی با زحمات فراوان پس از استخراج عنوان صحیح نسخه و تنظیم اوراق آشفته کتب و مقابله آن با نسخه چاپی ابواب کتاب را بر آن اساس تنظیم نمودند. [رایانه]

● **شرح دیوان خاقانی** / ادبیات / فارسی

š.-e d.-e xāqānī

شادی آبادی، محمد بن داود، ۸۰۶ – ۹۵۶ قمری

šādī ābādī, mohammad ebn-e dāvūd (1404 - 1550)

وابسته به: دیوان خاقانی شیروانی؛ خاقانی، بدیل بن علی (۵۲۰–۵۹۵)

مؤلف در روزگار شاه ناصر الدین خلجی (۹۰۶–۹۱۶ب) می‌زیسته و دیوان انوری را نیز گزارش کرده است. وی نخست بیتی را می‌آورد و سپس واژه‌های دشوار آن را گزارش کرده و روی هم بیت را شرح نموده است.

آغاز: جواهر زواهر سپاس بی قیاس نثار حضرت صمدیت سزاوار است که بکرم عمیم ... اما بعد شارح قصاید شریفه و فاتح این جراید لطیفه محمد بن داود ... دل من پیر تعلیمست و من طفل ... بدانکه دل نفس ناطقه را گویند که روح انسانی است و آن لطیفه ایست ... شرح بعضی ابیات مشکله قصاید و اشعار معضله دیوان ... عثمان بن علی المعروف بامام خاقانی نورالله مضجحه ...

انجام: درخشنده از خوان عنکبوت می‌سپرد و بالا بر می‌آید بر سر او رنگ سرخست

[نسخه‌های منزوی ۳۴۶۵/۵؛ الذریعه ۲۸۰/۹–۲۸۱ و ۹: ۲۸؛ دنا ۷۱۵/۶ –۷۱۶ (۲۸ نسخه)]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۲۳

آغاز: بیت مرا در بوته تلقین چنان بگداخت کاندر من ×× نه شیطان ماند و وسواسش نه آدم ماند و عصیانش؛ **انجام:** چون کاسه یوزش جهان حلقه بگوش است آنچنان ×× کز تاج شیر شیستان نعلین سکبان هلمنش

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز (ظاهراً صفحه اول آن ساقط است)؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج قرمز، مذهب، ۱۴۱گ، ۲۱ سطر (۸×۱۸)، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۴ – ۱۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۴۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** هفت بتان کنایه از هفت ستاره ایست که شب و روز گرد خانه می‌گردند و سه پنج عبارت از پانزده عدد نقش کعبتین است و کعبتین قرعه شش پهلو را گویند و بدان نرد بازند

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی، ۱۷۴گ (۱پ–۱۷۴ر) [ف: ۳۷ – ۲۷۹]

۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۱ ـ ج

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان خبر سیرو کند نابینای که فرد مایه (؟)و الله اعلم و الحمد لله علی الاتمام و الصلاة و السلام علی افضل الانام (قد استراح القلم من تنمیق هذا الشرح بقصیدة الخاقانی من شهر ربیع الاول روز چهارشنبه سنه ـافتاده)

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ مهر: «عبده محمود بن محمد الرضوی ۱۲۶۱ و ۱۲۹۱»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۲۷۲گ، ۲۱ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۴۷/۵×۲۵سم [ف: ۱ – ۳۳۳]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۱۷۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** که کوی دبور حورا آراسته کرده برون آورده باسم ومن اینچنین عمل چگونه کنم.

خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرگی، جلد: تیماج ماشی، ۴۱۶گ، ۱۶ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۳ – ۲۰۷]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۸۰۱

آغاز: ستاره بر او بود با آن بهم؛ **انجام:** زود برو و شراب و نقل درخوانچه کن.

خط: نستعلیق، کا: عبدالرشید ولد شیخ اولیا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ کاتب ساکن اوده؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۲۲۴گ، ۲۴ سطر (۷/۵×۱۷/۳)، اندازه: ۱۳/۵×۲۴سم [ف: ۷– ۶۰۹]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۱۷۵–۵۶/۲۵

آغاز: آنچه در باب ارباب مثلثات در جدول نوشته شده نسبت بر درست ... کوکب اول در مرتبه دویم است ... در مدح تهمتن پهلوان ایران در بحر مضارع مثمن احزاب؛ بر وزن فعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن بیت: روزم فزون شد از غم هم غمخوری ندارم ×× رازم بر آمد از دل هم دلبری ندارم / ریحان هر سفالی بی کژدمی نیابم ×× جلاب هر طبیبی بی نشتری ندارم

از شرح بیت: «زانیانند که در دارقمامه جمع اند ×× من از آن جمع چه نقصان بخراسان یابم» تا شرح قصیده در مدح جلال الدین شروانشاه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۲۴۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۵ – ۲۵۸۱]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی رسوله محمد عبدك و نبیك و آله ... اما بعد این تحفه تذکره ایست بلکه تبصره عقلای وقت؛ **انجام:** یکی شکم دوم رحم سیوم مشیمه زن می‌پرورد و آراسته می‌گرداند تا بچه می‌شود. و الله اعلم بالصواب و الحمدلله علی الاتمام و الصلوة و السلام علی افضل الانام. آخر نسخه: قد استراح القلم من تنمیق (چند کلمه سیاه شده) جمادی الاخیر سنه ۱۰۳۲ ق تمام شد

ابتدای نسخه از شرح بیت پانزدهم یعنی: «نبشتم ابجد تجرید بس چون نشره طفلان ×× نگاریدم بسرخ و زرد ز اشک و چهره

هزمانش»؛ خط: نستعلیق بد و نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۰۳۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ با سرلوح، مجدول؛ کاغذ: بخارایی و دولت آبادی و اصفهانی آبی، جلد: تیماج زرد، مذهب، ۳۱۷گ، ۱۷ سطر (۱۱×۲۰)، اندازه: ۱۵/۵×۲۸سم [ف: ۱ - ۱۴]

۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۷۴

آغاز: بعد شارح این قصائد منیف و فاتح این جرائد لطیف؛ **انجام:** و شراب و نقل در خوانچه کن

خط: نستعلیق، کا: شرف الدین کرد، تا: ۱۰۴۷ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سبز، ۲۵۲ص، ۱۷ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۳/۵×۲۴/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۳]

۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۱۵۱-۳۶/۱۵۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** لیس من اهلک بگوش عالم اندرگفت عقل ×× آن زمان کز روی فطرت ناف زد مادرم؛ فطرت آفرینش ناف زدن عبارت از فضله ناف بریدن است ... طوفان بر سر کوه آمد وقریب شد که کنعان غرق گردد از آنجا شفقت پدری است نوح

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۸۱]

۱۰. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۶۰۵

شرح ۵۳ قصیده از دیوان خاقانی که فهرست مطلع قصیده‌ها آخر نسخه آمده؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۲۰۶گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۶سم [ف: ۳ - ۵۷]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۹۷

شرح برخی از ابیات و قصاید دیوان خاقانی، افضل الدین عثمان بن علی؛ خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کتابت ۱۱ رجب سال ۱۲۳۱ق، این تاریخ کتابت مربوط به ۶ برگ آغازین و ۲۲ برگ پایانی نسخه است و بقیه برگها در قرن ۱۲ق کتابت شده [میراث شهاب: س۹ش۲ - ۱۶]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۹۶۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مذهب، ۲۹۹گ، ۲۳ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۱۶ - ۷۵۱]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۶۱

آغاز: از دیباچه افتاده: دل این داعی غایت رسوخ و نهایت وثوق یافته بود ... تا مثاب شوند. قصیده: دل من پیر تعلیم است و من طفل زبان دانش ×× دم تسلیم سر عشر و سر زانو دبستانش؛ بدانکه دل نفس ناطقه گویند؛ **انجام:** زحل آنکس را هلاک کند. نظم: پا کاملکا قد فلك را ×× جز بهر سجود خم نکردی / آن چیست که از بدی نکردم ×× و آن چیست که از کرم نکردی / خاقانی را که مرغ عشق است ×× جز نامزد حرم نکردی / گفتم که دهی جزای جرمم ×× چون وقت رسید هم نکردی

خط: نستعلیق، کا: محمد فاضل بن محمد شفیع، تا: یک‌شنبه ۱۶ رمضان ۱۱۱۰ق، جا: احمد آباد؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۱۰۶گ، ۲۱ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۹ - ۱۲۰۰]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۶۶

بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز [د.ث. مجلس]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۱۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۰۵گ، ۲۱ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۶ - ۶۴۲]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۶۷۰/۱

آغاز: این قصیده را تحفة الحرمین و مفاخر الثقلین گویند در نعت حضرت علیا گفته است و پیش حضرت کعبه اتفاق افتاده فاما بر سر روضه مخدوم آفرینش محمد صلی الله علیه و آله است؛ **انجام:** و بی خرد و وحشی اند و به سخنهای شیرین مقید شوند و به چرب زبانی و شیرین گوئی چون گاوان دشتی به لعاب شیر مقید شوند مطیع خودگران

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۹۰گ (۲ر-۹۱ر)، اندازه: ۱۷×۲۰/۵سم [ف: ۲۸ - ۲۰۰]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۵/۱-طباطبائی

انجام: پس به یک لفظ اتفاق همه حکم کردند که تو جاوید بقائی یعنی همیشه زنده و پاینده در عالم مانی.

دیباجه موجود در نسخه شماره ۱۱۱۳ را ندارد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد امین بیک، تا: ۱۲۳۳ق؛کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۰۴گ (۱-۱۰۴)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۲۲ - ۵۱]

۱۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۸۷

آغاز: رسوخ و نهایت وثوق یافته بود و اطاعت امر ایشان دلپذیر؛ **انجام:** ای ذره ها برخورد بیرون اندازد

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۷گ، ۱۶ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۶ - ۱۱۸]

۱۹. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۱۳۶

آغاز: دل من پیر تعلیم است و من طفل زباندانش ×× دم تسلیم سر عشر و سر زا نود بستانش / بدانکه دل نفس ناطقه را گویند ×× که روح انسانی است؛ **انجام:** و بیت آخرین در این نسخه این سه بیت است که در حقشیروانشاه گوید: از طالع میلاد تو دیدند رصدها ×× اختر شمران رومی و یونانی و مائی / تسییر براندند و براهین بفزودند ×× هیلاج نمودند که جاوید بقائی / کردند همه حکم که در پانصد و هشتاد ×× ابخاز بدست آوری و روم گشائی

کا: عبدالرحیم، تا: ۱۲۴۴ق؛ مجدول [ف: - ۱۶۹]

۲۰. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۰۶۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن عبدالله، تا: ۱۲۴۹ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۱گ، ۱۸سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [مؤید: ۳ - ۷۲]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۶۹۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: نصرالله بن مشهدی علی، تا: ۱۲۴۹ق، به جهت میرزا مهدی خلف ارشد مصطفی بک لله باشی؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد مذهب، ۲۷۴ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۷ - ۱۵۳]
۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۱۳
آغاز: برابر
خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:۱۲۶۱ق؛ دیباجه را هم دارد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۱۲۸گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۳ - ۳۵۸]
۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۶۴۷
آغاز: برابر
خط: نسخ زیبا، کا: غلام علی بن امر نظام الملک محمد باقر، تا: ۱۰ شعبان ۱۲۷۳ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج تریاکی، ۲۲۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۴۳ - ۲۱۲]
۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۵۶۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** ای چاه مربع بگو از آنکه دریا منم.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۲۸۹ق؛ با فهرست قصاید در آغاز، ولی کامل نیست؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۲۶۷گ، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۷ - ۶۱۰]
۲۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۸۸۷-۱۵/۱۲۷
آغاز: بیت: دل من پیر تعلیم است و من طفل زبان دانش، دم تسلیم سر عشر وسرزانو دبستانش بدانکه دل نفس ناطقه را گویند که روح انسانی است وآن لطیفه ربانی است که تعلیم به ارواح؛
انجام: بیت: الحق نهنگ هندوی دریانما از نیکویی ... الحق راست وسزاوار واینجا به معنی زهی است ... بر وی پرده پیدا شود وبدان سبب بینایی از چشم برود.
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵- ۲۶۳۰]
۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰-طباطبائی
آغاز: بعضی از ابیات مشکله قصاید و اشعار ... به عبارتی اسهل و موجز؛ **انجام:** شراب سرخ رنگ شده است و او سیاه است و مانند مریخ بروح
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰-۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج زرشکی، ۲۰۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۲۴ - ۱۳۱]
۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲۰۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** آن کس که یافت طوبی و طرف ریاض خلد ×× طرفه بود که چشم به طرفا برافکند؛ طرف گوشه، ریاض روضه، خلد بهشت، طرفه عجب، طرفا درخت گز و این بیت نیز نظیر ابیات بالا است ... و طرف و طرفه و طرفا صنعت اشتقاق و تجنیس است.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در برگ ۳۸ر نوشته‌ای از لطفعلی و در برگ ۲۱۳پ نوشته‌ای از همو به تاریخ ۱۲۹۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۵۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۳۸ - ۲۸۵]
۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۸۰۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** ببلغار آمد و قندر نشاند اهل بابل بر زمنش نزل و کران افشاند تاریکی ظلمات را ...
خط: نستعلیق، کا: عبدالرشید، بی‌تا، جا: اوده؛ افتادگی: انجام [الفبائی: - ۳۳۹]

● شرح دیوان خاقانی / ادبیات / فارسی

š.-e d.-e xāqānī

معموری، عبدالوهاب بن محمد، ق۱۱ قمری

ma‘mūrī, ‘abd-ol-vahhāb ebn-e mohammad (- 17c)

وابسته به: دیوان خاقانی شیروانی؛ خاقانی، بدیل بن علی (۵۲۰-۵۹۵)
تاریخ تألیف: ۱۰۱۸ق
اهداء به: صدرالدین محمد

شارح می‌گوید بسی از مرد مانند که در ذم شعرای بزرگ بیخود سخن می‌گویند و از آنچه لایق ایشان نیست دم می‌زنند از آن جمله است عرفی که گفته: «در کلیات او (= خاقانی) که مظهر جزئیات است تخمیناً در پانصد بیت زیاده احتمال معنی را راه نیست». بعد از ملاحظه این حال جمعی از رفقا از من خواستند تا در شرح و توضیح دقایق دیوان آن امام انام اقدام کنم ولی این فکر در بوته اجمال بود تا آنکه فرزندی اعز صدرالدین محمد از من مؤکداً خواست که به شرح بپردازم و من هم به خاطر او آغاز به شرح کردم. ابتدای آن از شرح این بیت است: «دل من پیر تعلیمست و من طفل زبان دانش ×× دم تسلیم سر عشر و سر زانو دبستانش»؛ و پس از ان قصاید و غزلیات و رباعیات شرح می‌گردد. البته درپاره‌ای از مواضع فقط بیت مشکل شرح ولی ابیات آسان بدون شرح است. (عبدالله انوار)

وی در این کتاب از کسان و کتاب‌های زیر نام برده است: فردوسی، انوری، گرشاسبنامه اسدی، کسائی، سیف اسفرنگ، ظهیر فاریابی، عطار، مولوی، منطق الطیر امیر خسرو، ازرقی، خلاق المعانی، نظامی گنجری، شمس فخری، شرح مخزن الاسرار نظامی، لغت فرس اسدی، صحاح جوهری، شرفنامه، ادات الفضلاء (آداب الفضلاء)، فرهنگ شیخ عبدالرحیم بهاری معاصر شمس الدین محمد خفری، دستور اللغة، فرهنگ سروری کاشانی، نصاب الصبیان، کنز اللغة، مطول تفتازانی، تفسیر کبیر، تفسیر بیضاوی، شهر بانو مادر امام زین العابدین، شهرهای جابلقا و جابلسا، تاریخ طبری، چکامه بوعلی سینا، ابن عربی، سعد حموی، عبدالرزاق کاشی، شیخ سری سقطی، ملاحسین کاشفی.

آغاز: خاقانی کشور سخنوری و سلطانی ملک بلاغت گستری سزاوار اقلیم گیر بلاغت و براعتست ...
انجام: یعنی چه احسان و انسانیت به بخت کنم که ترا از من باز

نگیرد، و وصال ترا بمن ارزانی دارد
چاپ: این شرح در پاورقی دیوان خاقانی چاپ عبدالرسولی به طبع رسیده است.
[دنا ۷۱۶/۶؛ نسخه‌های منزوی ۳۴۶۵/۵؛ الذریعة ۷۹۲/۹]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** خربط؛ بط کلان است که آنرا قاز گویند، و آنرا شکل ابلهانه است، و سفید میباشد. و بمعنی ابله و نادان نیز آمده. و در این مقام معنی نانی مراد است تمت
خط: نستعلیق، کا: محمد معصوم پسر محمد باقر منشی، تا: ۱۲ جمادی الاول ۱۰۳۷ق، به دستور آق اولی خان برادر آقا علی خان پسر سلمان خان خوشنویس؛ تملک: حسن علی پسر عبدالله پسر حسن شوشتری؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج حنایی، ۳۶۴گ، ۱۲ – ۱۵سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲ – ۱۲۹]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۳–ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ – ۱۳۱]
۲. همدان؛ اعتماد الدوله؛ شماره نسخه:۵۸
بی‌کا، تا: ۱۶صفر ۱۰۴۴ق؛ مقابله شده [نشریه: ۵ – ۳۴۳]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۰۹۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شب عید مبارک ۱۰۵۴ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۷گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۳۸-۱۱۶]
۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۵۶۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و آن را شکل ابلهانه است و سفید می‌باشد و بمعنی ابله و نادان نیز آمده است و در این مقام ثانی مراد است.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۲۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۳۳/۲ – ۱۸۰]
۵. کاشان؛ عاطفی، حسن؛ شماره نسخه:بدون شماره
آغاز: برابر
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ ظاهراً از دوره مصنف؛ مهر: «محمد علی» (چهارگوش)؛ جلد: تیماج سرخ، اندازه: ۱۱/۵×۲۱سم [نشریه: ۷ – ۷۳۶]
۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۳۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: الصمد ابن جانمحمد، تا: رجب ۱۱۲۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۳۰۰گ، ۲۳ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۶×۲۷سم [ف: ۵ – ۲۹]
۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰۹
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: آبی، جلد: تیماج تریاکی، ۴۸۲گ، ۱۹ سطر (۱۳×۲۳)، اندازه: ۲۱×۳۳سم [سنا: ف: ۲ – ۱۶۸]
۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۶۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** هر نیم شبی بت مراتب بینی ×× و زتبخاله آبله بر لب بینی.

خط: نستعلیق، کا: عباس میرزا، تا: ۴ جمادی الثانی ۱۲۳۳ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، مذهب، ۴۸۶گ، ۱۹ سطر (۱۲/۵×۲۳)، اندازه: ۲۲×۳۶سم [ف: ۳ – ۸۳]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۸۱–ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ – ۱۳۱]
۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۳۶۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۳۳ق؛ کاغذ: فستقی شکری، جلد: تیماج، ۱۵۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۱سم [ف: ۹ – ۱۸۶]
۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۱۱
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۲۸۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۲ – ۲۳۹]
۱۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۳۱۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** افکند بستگی حلق رباب اشاره به بندی است که بر رباب نصب نموده
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سبز، ۴۶گ، ۲۰سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [مؤید: ۳ – ۲۶۵]

● شرح دیوان خاقانی / ادبیات / فارسی

š.-e d.-e xāqānī
وابسته به: دیوان خاقانی شیروانی؛ خاقانی، بدیل بن علی (۵۲۰–۵۹۵)

غیر همانند:
۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۰۵۹
آغاز: دریا صفت است باز بین از غم مژگان درد آمیخته اند یعنی خاک در ممدوح را دریا وار تأثیری است که اشک داد خواهان چون بر ان زمین می‌افتد مبدل به در می‌شود؛ **انجام:** دست تو شمس و خط تو خط استواست کاقلیم شرک را تبعیدی برافکند نزاکت درین بیت در لفظ تربت یعنی همچنانکه خط استوا اطراف شمالی و جنوبی کره ارض را.
در این نسخه آغاز قصیده یا غزل آمده و سپس شرح آن است و پس از آوردن چند بیتی از آنها سبب سرودن و وزن شعری آنها یاد می‌شود؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: ترمه، ۱۱۹گ، اندازه: ۱۱/۷×۲۳/۳سم [ف: ۳ – ۵۰۶]
۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۲۱-عکسی
آغاز: رومیان است و آن مدت بودن آفتاب در برج حمل است
اصل نسخه: گنج بخش، ش ۸۵۲ (گنج ۱۴۴۳/۳). گزارش قصیده‌های اوست: نخست بیتی را آورده، سپس اگر لازم باشد، تک – تک واژه‌ها را گزارش می‌کند، آنگاه به قافیه و قاعده دستوری آنها می‌پردازد. با سربندهای: «و له فی العزلة و التجرید» و «فی الفقر و القناعة». برای نشانی: «و له فی العزلة ... ضمان دار

سلامت شد دل من / چون به دارالملك یافت مسکن. ضماندار میانجی و بد رفتار. دارالملك شهری است که تخت سلاطین باشد، عزلت گوشه گیری، و معنی بیت آن است که» (ص ۱۰۹)؛ خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۵۳۶ص، ۲۱ سطر [عکسی ف: ۲ - ۱۷۱]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۵۰۷

آغاز: شرح قصاید امام خاقانی علیه الرحمة: عروس عافیت آن کس قبول کرد ×× که عمر پیش بهاداد پیش شیر بها؛ عافیت تندرستی شیر بهادست پیمان که از طرف داماد پدر عروس را وقت کار خیر دهند به نقد؛ **انجام:** و شعری گیاهی است که زلف خوبان بدو نسبت کنند و آن را آویشن گویند.

شرح قصاید اوست؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر: ابوالقاسم؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج آلبالویی، ۱۹۰گ، ۲۱ سطر (۱۱×۵/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۲۵]

۴. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۵۶۰۹

آغاز: بسمله. اما بعد در این نسخه که یکی از جواهرات بی قیمت و بی نظیر دنیا ... و از کلام انوشیروان عادل است؛ **انجام:** باز سوی منزل آغاز رفت ×× از همان راهی که آمد باز رفت. تمام شد کتاب مختصر و پر معانی ... بتاریخ دوازدهم شهر شوال ۱۱۱۲.

همان فتح علی شاه قاجار (- ۱۱۸۳) که در دیباچه نامش آمده است ولی در ص ع نسخه ما یادداشتی است که دور است این شعرها از او باشد. چه او را آن اندازه پایه و مایه علمی نبوده است که بتواند آنها را بسراید. در آن قصاید است و رباعی‌ها با تخلص «خاقان»؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالله شیرازی، تا: ۱۲ شوال ۱۱۱۲ق؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: میشن سرخ، ۲۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴/۸سم [ف: ۳ - ۵۰۵]

۵. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۷۷

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام [ف: ۳ - ۲۰]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۵۳۸

ناقص؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [د.ث. مجلس]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۲۸۲/۲

آغاز: بسمله. این قصیده را نزهت الارواح و نزهت الاشباح گویند در کعبه معظمه انشا کرده اول صفت مقصد عشق؛ **انجام:** بدانکه پدر خاقانی نجار و جد او جولاه بود بمناسبت گفته ...

شارح معاصر فتح علیشاه قاجار است؛بی‌کا،تا:قرن۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۴گ (۵۹پ- ۱۳۲ر)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۳۰ - ۵۱]

۸. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۳۷۸/۲

آغاز: دل من پیر تعلیم است و من طفل زبان دانش

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [نشریه: ۷ - ۲۳۶]

۹. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۹۷۸/۲

شرح قصیده خاقانی «دل من پیر تعلیم است و من طفل سخن دانش»؛خط:نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷- ۲۶۴]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۴۲

آغاز: قصاید و اشعار سایر سلف مطلع گشت بالتماس بعضی از احباب که انیس پرده خلت؛ **انجام:** حله و احیا هر دو قصبه اند در سرحد بادیه و نیز مسافران حاج مانده شده آنجا قرار گیرند.

شرح عرفانی مفصلی است بر دیوان خاقانی؛ در این شرح بیتی آورده می‌شود و شرح می‌گردد؛ خط: نستعلیق زیبا، کا: حسن بن محمد ابراهیم کوهنی تفریشی، تا: پنجشنبه ۱۱ ربیع الاول ۱۲۵۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۲۹]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۸۰۲-ف

آغاز: بسمله. حمدله. اما بعد این تحفه تذکره‌ای است بلکه تبصره عقلای وقت؛ **انجام:** آراسته می‌گرداند به آنچه میدان و الله اعلم بالصواب ... افضل الانام

نسخه اصل: کتابخانه ملی ۳۰۸۰-۱۳۴۸ [تذکر: این شرح در فهرست انوار از شادی آبادی دانسته شده]. این شرح از شادی آبادی و معموری غنائی نیست؛ بی‌کا، بی‌تا؛ [فیلمها ف: ۱ - ۱۳۱]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۴۸۶/۱

آغاز: دل من پیر تعلیم است من طفل زبان دانش ×× دم تسلیم سر عشر و سر زانو دبستانش؛ پیر تعلیم استاد را گویند، طفل زبان و آن طفل نوآموز

در این شرح کوتاه مفردات لغوی و اصطلاحات عرفانی گزارش شده و به مباحث مفصل نمی‌پردازد. و این جز شرحی است که به شماره ۹۴۲ گذشت؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵۵گ (۴پ-۱۵۸ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱۴ - ۲۶۸]

← شرح دیوان خواجه حافظ شیرازی ← لطیفه غیبیه

● شرح دیوان زهیر بن ابی سلمی / ادبیات / عربی

š.-u d.-i zuhayr-i-bn-i abi sulmā

فرازی، عمر بن علی

farāzī, ʻomar ebn-e ʻalī

وابسته به: دیوان زهیر؛ زهیر بن ابی سلمی (-۱۳)

شارح: قاضی ابوالعباس عمر بن علی فرازی. زهیر بن ابی سلمی یکی از شاعران سبعه معلقه دوره جاهلی است در این نسخه همه اشعار او با شرح آمده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۱۰

آغاز: بسمله، قال القاضی ابوالعباس احمد بن عمربن علی الفرازی؛

انجام: ایسار صدق، علمتهم عند التشاء و قله الازاء ... لله رب العالمین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۰؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: میشن تریاکی، مذهب، ۱۳۳گ، ۱۵ سطر (۹/۵×۲۰/۵)، اندازه:

۱۹/۵×۲۹/۵سم [ف: ۸ - ۹۳]

● **شرح دیوان سیف اسفرانگ** / ادبیات / فارسی
š.-e d.-e sayf-e esferāng

خواجه محمد سروقد
xāje mohammad-e sarvqad

وابسته به: دیوان سیف اسفرنگ؛ سیف اسفرنگی (۵۸۱-۶۶۶)
از خواجه محمد سروقد، که روزگارش به دست نیامد. گزارش بیت‌های دشوار سروده‌های سیف اسفرانک می‌باشد. در منابع در دسترس، از این شرح نشانی به دست نیامد.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۰۷۰/۷

آغاز: شرحی که خواجه سرو قد بر بعضی اشعار مشکله سیف اسفرنک نوشته. گر عقاب قلمت عین ز توقیع برد ×× کرکسان کاف بر آرند برون (بر نون خ. ل) از دل بم؛ کرکسان گفته و نسرین فلک خواسته و از کاف سر کرکسان مراد است. و نون ماهی را گویند؛ **انجام:** و این هر سه بیت بر یک و تیره است. و در سخنان سیف اسفرنک از این قسم سخن بسیار است.

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: دکتر علینقی منزوی؛ ۳گ (۱۶ر-۱۸پ) [ف: ۲ - ۱۵۳]

● **شرح دیوان شذور الذهب** / کیمیا / عربی
š.-u d.-i šuḏūr-iḏ ḏahab

عراقی، محمد بن احمد، - ۵۸۰ ؟ قمری
ʻerāqī, mohammad ebn-e ahmad (- 1185)

وابسته به: شذور الذهب؛ انصاری مغربی، علی بن موسی (۵۱۵-۵۹۳ق)

برهان الدین، ابوالحسن علی بن ابی القاسم موسی بن ارفع رأس، مجریطی اندلسی مسائل علم کیمیا را به صورت رمزی، در دیوانی به ترتیب حروف تهجی به نظم کشیده و آن را «شذور الذهب» نام نهاده است. به جز خودش، افراد مختلفی از جمله «ابوالقاسم، محمد بن احمد سیماوی» آن را شرح نموده‌اند. نسخه حاضر همان شرح سیماوی است که در منابع نامی از این شرح نیافتیم. شارح بخشی از عبارت دیوان را آورده و با عنوان «قوله، قوله» و «الشرح» به شرح آن پرداخته و در مقدمه شرح می‌گوید: «وقتی دیدم در صفت کیمیا کسی که علاوه بر کیمیا، بر دیگر علوم چون ادبیات و ریاضیات تسلط کامل دارد، دیوانی ترتیب داده و اشعاری سروده که سرآمد منظومه‌های بسیار است که در علم کیمیا نگاشته شده است و یک بیت آن به تمامی آن منظومه‌ها برتری دارد، از این رو تصمیم بایسته است ادا نکرده‌اند». ناگفته نماندکه بعد از این شرح «ایدمر جلدکی» نیز شرح‌های گوناگونی بر این دیوان نگاشته که مفصل‌ترین آنها «غایة السرور فی شرح الشذور» است. (سید محمود مرعشی)

آغاز: قال الشارح، نحمدك اللهم حمد العارفين بوحدانيتك، المعترفين بربوبيتك الخاضعين بعصمتك، المعتبرين بحكمتك؛ **انجام:** اذا لم يفعل التساولى لم يبلغ الاوزان الطبيعية مزاجها و هذا آخر الشرح المبارك و الحمد لله اولاً و آخراً ...

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۰۸۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ معرب، کا: محمد بن آقبقاز جاجی، تا: ۱۸ جمادی الثانی ۷۳۳ق؛ مجدول مذهب، مصحح، عبارت «بلغ مقابلة» مقابله شده، محشی، افزودگی‌هایی در خصوص شارح و سهروردی، منظومه‌ای منسوب به امیر المؤمنین همراه حدیثی از آن حضرت در برگ‌های قبل از آغاز و بعد از انجام به صورت پراکنده آمده است؛ مهر: «الواثق بالله محمد شریف» (بیضی)، «عبده محمد شریف»، «سید اسدالله خان غالب قسمت لنا علم و للاعداء مال رضیا الجبار فینا» (مربع) به تاریخ ۱۱۵۴ق؛ تملک: سید مهدی لاجوردی حسینی با مهر «مهدی اللاجوردی الحسینی» (بیضی) به تاریخ ۱۳۸۰ق؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۱۶۹گ، ۲۱ سطر (۱۴/۵×۲۱/۵)، اندازه: ۱۹×۲۸سم [ف: ۳۳- ۱۵۶]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۷۶۷

خط: نسخ، کا: محمد نصیر، تا: ۱۲۷۸ق [الفبائی: - ۲۴۴]

● **شرح دیوان شمس** / ادبیات / فارسی
š.-e d.-e šams

وابسته به: دیوان شمس تبریزی؛ شمس تبریزی، محمد بن علی (۵۸۲-۶۴۵)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۱۷۳

بی‌کا، تا: قرن ۱۳، خریداری از رضا شیخان [رایانه]

● **شرح دیوان شوکت** / ادبیات / ترکی
š.-e d.-e šowkat

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۰۰۷/۱

خط: نستعلیق ترک، کا: سید محمد نوری مهندس، تا: رجب ۱۲۷۶ق؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تیماج مشکی، ۲۷گ (۱پ-۲۷ر)، ۱۹ سطر (۱۰×۱۶/۵)، قطع: ربعی [ف: ۱۷ - ۲۷۳]

← شرح دیوان عرفی ← طراز معنی

● **شرح دیوان عرفی** / شعر / فارسی
š.-e d.-e ʻorfī

صفی پوری، احمد بن عبدالرحیم، ق۱۳ قمری
safī pūrī, ahmad ebn-e ʻabd-or-rahīm (- 19c)

وابسته به: دیوان عرفی شیرازی؛ عرفی شیرازی، محمد بن علی (۹۶۳-۹۹۹)
تاریخ تألیف: غره رجب ۱۲۵۴ق
شرحی است نسبتاً مختصر بر چهل و هشت قصیده از دیوان جمال الدین محمد عرفی شیرازی. در این شرح پس از آوردن یا چند بیت لغات را توضیح داده وانگهی معنی می کند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۴۰
آغاز: سپاس بی غایت و ثنای بی نهایت هر سلطانی را سزد که فسحت آباد ازل و ابد در جنب ملک قدیمش چون قطره به محیط ناپدید؛ **انجام:** بل چاهی بیژن که تیره و تاریک است یعنی شعله شمع بروشنی خاطر شاه نماند
خط: نستعلیق، کا: محمد عبدالرحمن بن محمد صلاح الدین هارونی، تا: دوشنبه ۲۶ شعبان ۱۳۱۶ق؛ جلد: مقوایی، ۱۸۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۳۰سم [ف: ۵ - ۳۰۶]

● شرح دیوان عرفی / ادبیات / فارسی

š.-e d.-e ʻorfī

شاه جهانپوری، لاله عوض رای مسرت

šāh jahānpūrī, lāle ʻavaz ray masarrat

وابسته به: دیوان عرفی شیرازی؛ عرفی شیرازی، محمد بن علی (۹۶۳-۹۹۹)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۶۷۷
آغاز: بسمله. ای زمعنی ... از شرح و بیان انداخته راز پنهان بر زبانها از بیان انداخته و آن دو حرفی کذا خط بیتی نشان دادی تمام؛ **انجام:** شرح انشراح جان فزاست و حساب جمیله جمیل باین الفاظ در ستایش گویاست شد ختم این کتاب برحمت ... سنه ۱۲۷۳
خط: نستعلیق، کا: ضیاءالدین بن سلیم بن شیخ محمد اشرف، تا: ۱۲۷۳ق [رایانه]

● شرح دیوان علقمة / ادبیات / عربی

š.-u d.-i ʻalqama

بطلیوسی، عاصم بن ایوب، - ۴۹۴ قمری

batalyūsī, ʻāsem ebn-e ayyūb (- 1102)

وابسته به: دیوان علقمة؛ علقمة الفحل (-۲۰ق.هـ)
شرح ادیبانه‌ای بر قصیده بائیه «علقمة بن عبدة بن قیس عبیدی تمیمی» معروف به فحل است که وی در وصف برادرش «شاس بن عبده» که توسط «حرث بن ابی شمر غانی» اسیر شده بود سروده است.
آغاز: بسمله، قال علقمة بن عبدة بن النعمان ... و هو الذی یقال له الفحل لانه خلف امرء القیس علی امراته فسمی الفحل و قیل ان فی رهطه رجل یقال له علقمة الخصی و کان لعلقمة بن عبدة اخ یقال له شاس.
انجام: ینزح دلوا من بئر قد تجرد ذلک و الله اعلم.
[دنا ۷۱۷/۶ (۴ نسخه)؛ کشف الظنون ۸۰۲/۱؛ سزگین ۱۲۰/۲و ۱۲۲؛ بروکلمان ترجمه عربی ۱۰۱/۲؛ سرکیس ۱۳۴۷/۲؛ معجم التاریخ التراث الاسلامی، ج ۲، ص ۱۳۲۰؛ معهد المخطوطات، ادب، ج۴، ص ۱۳۸-۱۳۹]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳/۲-طباطبائی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۰یا ۱۲۰۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مذهب،۳۴گ(۱۲۹-۱۶۲)،۱۶سطر،اندازه:۱۲×۲۱سم [ف: ۲۲ - ۴۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۲۰۴/۳
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ،کا:محمد تقی بن محمد کاظم همدانی،تا:۱۲۴۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳گ (۱۰۷پ-۱۲۹پ)، ۲۰ سطر [ف: ۲۵ - ۲۰۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۷۲۱/۴
قصیده علقمه است از او (با حاشیه)؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۷ق [مختصر ف: - ۶۲۶]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۳۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۸ق؛ واقف: حاج قائم مقام؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۲۷گ، ۱۸ سطر (۷/۳×۱۳)، اندازه: ۱۳/۴×۲۱سم [ف: ۷ - ۶۱۰]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۴۷۹/۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۴۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۲۳گ (۱۳۲پ-۱۵۴ر)، ۱۹ سطر [ف: ۶ - ۲۳]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۳۵/۳
آغاز و انجام: برابر
در فهرست با عنوان «دیوان علقمه» و بدون نام مؤلف آمده؛ خط: نسخ، کا: حسن بن کاظم حسینی همدانی، تا: ۱۲۴۹ق؛ کاغذ: سفید فرنگی، ۳۳ص (۱۸۲-۲۱۴)، ۲۳ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۴/۵سم [ف: ۷ - ۷۶۰]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۳۶۳
آغاز و انجام: برابر
در فهرست «دیوان علقمه» آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۹ق [رایانه]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۵۱/۲۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته، کا: میرزا علیرضای رشتی مستوفی، تا: با تاریخ ۱۲۵۰ق، جا: تهران؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۸گ (۱۸۶پ-۱۹۳پ)، ۲۷ سطر (۱۰/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۷/۹×۲۸/۶سم [ف: ۲۹/۱ - ۴۶۰]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۱۹۰/۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قرمز، ۲۶گ (۸۷ر–۱۱۲ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳/۶×۲۰/۸سم [ف:۸–۲۳۹]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۴۰/۳
آغاز: طحابک قلب فی الحسان طروب
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق؛ اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲– ۲۵۸]

۱۱. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۲۶۰/۲
آغاز و انجام: برابر
در فهرست بدون نام مؤلف؛ کا: احمد بن محمدعلی اصفهانی، تا: ۲۴ شوال ۱۲۷۸ق، به خواهش آقا سید فرج الله؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲گ (۴۱پ–۶۲ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف مخ]

۱۲. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۱۷۷/۳
آغاز: برابر
خط: نستعلیق زیبا، کا: محمد علی ابن حاج محمد صادق دهکردی، تا: قرن ۱۳؛ ۱۳گ (۲۶۳پ–۲۷۵ر)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۱ – ۲۳۴]

۱۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۸۷/۳–۴/۱۵۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** وذلک ان فی الکلام معنی التعجب ولما کثر استعمال ویلم فی الدعاء بها حذفت الهمزة ...
در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۳۰گ، ۱۵ سطر [ف: ۵ – ۲۵۸۱]

● شرح دیوان علوی / ادبیات / فارسی
š.-e d.-e ‘alavī

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۲۱۱
آغاز: و سه‌شنبه بعالم عقول و نفوس مجرده و چهارشنبه بعالم مثال و پنج‌شنبه بعالم شهادت؛ **انجام:** سنیه او شیر بود حمله کرده برو و حمه کننده باید که بگرید
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۳۵۴گ، ۱۴ سطر [رایانه]

← شرح دیوان فارسی ‹ گنجینه معارف
← شرح دیوان متنبی ‹ محبی شرح دیوان متنبی
← شرح دیوان متنبی ‹ مجمل التواریخ و القصص
← شرح دیوان متنبی ‹ التبیان فی شرح الدیوان
← شرح دیوان متنبی ‹ شرح دیوان المتنبی

● شرح دیوان المتنبی / ادبیات / عربی
š.-u d.-il-mutanabbī

ربعی، علی بن عیسی، ۳۲۸ – ۴۲۰ قمری
raba‘ī, ‘alī ebn-e ‘īsā (941 - 1030)

وابسته به: دیوان المتنبی؛ متنبی، احمد بن حسین (۳۰۳–۳۵۴)
[معجم المؤلفین ۱۶۲/۷]

رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۴د
از: ابو الحسن علی بن عیسی ربعی شیرازی بغدادی مؤلف التنبیه علی خطا ابن جنی فی تفسیر شعر المتنبی؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۶ ربیع الثانی ۱۲۶۶ق؛ با حواشی و ضمائم؛ اندازه: ۱۴/۵×۲۵/۵سم [رشت و همدان: ف: – ۱۱۳۸]

● شرح دیوان المتنبی / ادبیات / عربی
š.-u d.-il-mutanabbī

ابوالعلاء معری، احمد بن عبدالله، ۳۶۳ – ۴۴۹ قمری
ab-ol-‘alā‘ ma‘arrī, ahmad ebn-e ‘abd-ol-lāh (974 - 1058)

وابسته به: دیوان المتنبی؛ متنبی، احمد بن حسین (۳۰۳–۳۵۴)
چاپ: قاهره، محقق: عبدالمجید دیاب، دار المعارف، مطابع الدار، ۴ج، ۱۹۸۶م.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۷–ف
نسخه اصل: سلیمانیه حمیدیه ش ۱۱۴۸. به نام لامع العزیزی با معجز احمد. مقابله شده با اصل در چهار صد و هفتاد (؟)؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۴۹گ، ۲۶ سطر [فیلمها ف: ۱ – ۳۴۳]

● شرح دیوان المتنبی / ادبیات / عربی
š.-u d.-il-mutanabbī

واحدی، علی بن احمد، – ۴۶۸ قمری
vāhedī, ‘alī ebn-e ahmad (- 1076)

وابسته به: دیوان المتنبی؛ متنبی، احمد بن حسین (۳۰۳–۳۵۴)
تاریخ تألیف: ۱۶ ربیع الثانی ۴۶۲ق
یکی از قدیم‌ترین شروح دیوان متنبی است بر اسلوب قدیم و بدون ترتیب و تنظیم قوافی. در آغاز، مؤلف مقدمه‌ای متضمن بحث درباره نویسندگان شرح بر دیوان متنبی و ناقدین آن نگاشته و بر هر یک از آن شروح خرده گرفته است. حاجی خلیفه در کتابش تصریح کرده است که این شرح بهتر از تمام شرح‌هایی است که بر دیوان متنبی نوشته‌اند. ناگفته نماند که بر دیوان متنبی به جز این شرح شروح بسیاری نوشته شده و به نوشته برخی از نویسندگان متجاوز بر ۵۰ شرح است.
آغاز: الحمدلله علی سوابغ النعم، و له الشکر علی حلائل القسم، ربنا الذی علم بالقلم، علم الانسان ما لم یعلم ...
انجام: هذا آخر ما اشتمل علیه دیوانه الذی رتبه لنفسه ... و الله تعالی ذکره یتغمدنا و ایاه بسعة رحمته ... انه الغفور المنان.
چاپ: مشار عربی، ص۵۴۸؛ بمبئی، ۱۲۷۱ق، چاپ سنگی؛ بمبئی، سنگی، ۱۳۰۲ق، وزیری، ۲۷۰ص (در هامش) با عنوان

خلاصة شرح دیوان متنبی؛ خلاصة شرح دیوان متنبی: بندر بمبئی، سنگی، ۱۲۶۹-۱۲۷۱، رحلی کوچک (خشتی)، ۴+۳۵۸صص

[کشف الظنون ۸۰۹/۱ و ۵۲۰/۱؛ الذریعة ۲۷۶/۱۳؛ دارالکتب ۲۰۶/۳؛ معجم المطبوعات ۱۹۰/۵؛ بروکلمان ۱/(۱۲ و ۴۱۱) ۵۲۴؛ سرکیس ۱۹۰۵/۲؛ الاوقاف العامة موصل ۵۳/۲؛ دنا ۷۱۷/۶ (۳۲ نسخه)]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۰۱عکسی

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: فیض الله افندی – استانبول، ش ۱۶۴۹؛ خط: نسخ، کا: حسن بن علی، تا: سه‌شنبه ۱۷ شوال۵۹۳ق؛ مصحح، با نشان بلاغ؛ تملک: فیض الله افندی؛ ۲۰۱گ [عکسی ف: ۲ – ۲۷۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۳۶ ط

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا مثل معناه یسهل علیه ما یشق علی غیره فالمرتقی الصعب له حذور سهل

جزء اول این شرح ؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ احمد بن محمد بن حسن کواکبی (مفتی قسطنطنیه در ق ۱۱) تعلیقاتی بر این شرح دارد که در نسخه آنها را به خط نویسنده در بردارد، با این یادداشت به قلم نسخ کهن: «عرض هذا الکتاب علی امام الثابت بحماة حسبما رسم به و هو الشیخ الامام العروة شیخ الشیوخ شمس ابی عبدالله محمد بن الصفدی»، با ابیاتی به عربی در مدح حسین پاشا مورخ ۱۰۰۱؛ تملک: جعفر بن علی تبریزی، ابراهیم بن عمر حنفی مورخ ۸۵۷، محمد بن عمر نصیبی شافعی از اعلام قرن ۹ و از قضاة دمشق و حلب، عمر بن داود بن شیخ سلمان فارسی، رستم بن احمد شیروانی، محمد طرسوسی، محمد سلیم کاتب محرم ۱۱۱۵؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۷۳گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵/۵سم [ف: ۲۴/۲ – ۳۹]

۳. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۱۷۶۵

آغاز: الا لا اری الا حداث حمدا و لا ذما فما بطشها جهلا و لا کفها حلما. یقول لاالحمد الحوادث السارة و لا اذم الحوادث الضاره فانها اذا بطشت بنا و ضرت لم یکن ذلک جهلا منها و اذا کفت عن الضرر لم یکن ذلک حلما منها یعنی ان الفعل فی جمیع ذلک لله تعالی لالها و انما تنسب الافعال الیها استعارة و مجازاً؛ **انجام:** اذا سال الانسان ایامه الغنی و انت علی بعد جعلتک موعدا الی الدهر یحیل علیک من اقترح علیه الغنی ... محو شده) علیه باتیانک کما قال ابو تمام شکرت الی الزمان بحول حالی ... محو شده) عبدالحمید ... محو شده). المبتنی بحمدالله تعالی و منه کرمه و ذلک فی شهور سنه خمس و ثمانین و ستمائه للهلاک و صلی الله علی سیدنا محمد النبی الامی و آله الطاهرین.

خط: نسخ و ثلث، بی‌کا، تا: ۶۸۵ق؛ مهر: ناصرالدین شاه قاجار؛ کاغذ: بغدادی، جلد: مقوای روکش چرم، ۵۶۱ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۷ – ۴۷۰]

۴. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۱۹۷۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۸؛ کاغذ: بغدادی، جلد: مقوای روکش تیماج، ۹۲۹ص، ۲۳-۲۵ سطر، اندازه: ۱۴/۷×۲۰/۵سم [ف: ۷ – ۴۶۶]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۴۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قال: قال الناس أما کفته سماحته فی البلد حتی أبرز بیته الی الطریق.

نیمه اول شرح؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: حسن بن علی الحقیر به تاریخ ۹۹۰ از ترکه مرحوم معمارزاده، محمد بن محمد خفاجی، علمی بغدادی کاتب به تاریخ ۱۰۰۹ در قسطنطنیه؛ تاریخ وقف: ۱۲۱۱؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۴ – ۱۲۰]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۳۱

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج عنابی، ۳۲۸گ، ۲۵ سطر (۱۲/۵×۲۱/۵)، اندازه: ۱۲×۳۰/۵سم [ف: ۹ – ۹۵۴]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۴۹۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۲۵گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۱/۲×۳۱/۳سم [ف: ۱ – ۲۹۶]

۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۹

خط: نسخ، کا: ناصر بن جمال حسینی، تا: دوشنبه ۴ جمادی الثانی ۱۰۷۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۲۱۴گ، ۲۳ سطر (۱۱/۵×۱۹)، اندازه: ۱۸×۲۸/۵سم [ف: – ۵۷۶]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۶۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد صالح اصفهانی، تا: ۱۰۸۴ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴۷۶ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۲۹سم [ف: ۴ – ۳۹۱]

۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۰۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قتل بعده ولده محسن و الحمدلله وحده و صلی الله علی سیدنا محمد و اله و سلم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی (فستقی)، جلد: تیماج، ۲۲۳گ، ۲۹ سطر (۱۲/۵×۲۱)، اندازه: ۲۲/۵×۳۴سم [ف: ۸ – ۱۶۵]

۱۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۷۵۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول، با پیشانی زرین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن تریاکی، ۲۱۵گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۸/۱×۲۷/۸سم [ف: ۱ – ۲۹۷]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۴۰

آغاز: ولد ابوالطیب احمد بن الحسین؛ **انجام:** و جمیل عفوه، انه لغفور المنان.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد علی بن محمد حسین طالقانی، تا: قرن ۱۲؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج عنابی،

۳۰۰گ، ۲۱ سطر (۹/۴×۱۵/۸)، اندازه: ۱۷×۲۴/۵سم [ف: ۷ – ۶۱۱]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۳-طباطبائی

آغاز: برابر؛ **انجام:** هل تغنی الرسایل فی عدوی ×× اذا مالم یکن ظبار قاقا هذا استفهام

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی مذهب، ۱۸۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۹سم [ف: ۲۴ – ۱۰۷]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۴۸۰

آغاز: بسمله، رب اتمم بالخیر، قال ابوطالب احمد بن الحسین بن الحسن المتنبی ابنی الهوی اسفاً یوم النوی بدنی؛ **انجام:** سبب قتله و قتل ابنه و ذهاب ماله فرحمه الله و رحمنا اذا صرنا الیه و الحمدلله رب العالمین.

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۲؛ جلد: تیماج کرم قهوه‌ای، ۲۱۴ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۱سم [ف: ۴۵ – ۲۵۸]

۱۵. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۱۷۵۹

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم. الحمدلله الذی علم السرایر و خبر الضمایر له الاحاطة بکل شیئی و الغلبة لکل شیئی و القوه علی کل شیئی و اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ و ثلث، بی‌کا، تا:۹ محرم ۱۱۷۴ق؛ مجدول، با یک سرلوح مذهب کار اصفهان؛ مهر: ناصرالدین شاه قاجار؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: میشن مذهب، ۱۳۰۶ص، ۱۵سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۷ – ۴۶۸]

۱۶. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۷۳۸

جزو یکم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، به دستور میرزا محمد علی مستوفی دیوان؛ کاغذ: ترمه [نشریه: ۲ – ۱۵۷]

۱۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۸۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۲۶گ، ۲۰ سطر (۹×۱۹)، اندازه: ۱۷×۲۸سم [ف: – ۵۷۶]

۱۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۳۶۵گ، ۱۷ سطر(۱۰×۱۹)، اندازه: ۱۸×۲۷/۵سم [ف: – ۵۷۶]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۰۱۹

آغاز: بسمله. الحمد لله علی سوانج النعم وله الشکر؛ **انجام:** یطلق علیه اسمه ن تم ... و صلوته علی نبیه محمد و آله اجمعین سنه ۱۲۴۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۵ق [الفبائی: – ۳۳۹]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۶۱

آغاز: برابر **انجام:** و یقطعها عن البریة فمن این تسبه فعله فعل السیف حتی یطلق علیه اسمه.

جلد اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۶۴گ، ۱۸ سطر(۱۱× ۱۸)، اندازه: ۱۸× ۲۳سم [ف: ۱۲ – ۷۳]

۲۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۷۲۰

خط: نسخ، کا: محمد بن جعفر، تا: ۱۲۴۷ق؛ تملک: لطف علی بن مؤید الدوله قاجار در ۱۲۸۹؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۲۴۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹/۵سم [ف: ۱ – ۲۹۶]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۴۸

از قافیه میم: «یمدحه و قد عزم علی الرحیل عن انطاکیه» است؛ خط: نسخ، کا: احمد بن ابوالفتح شریف حایری اصفهانی، تا: دوشنبه ۱۴ رمضان ۱۲۵۱ق، جا: کرمانشاه؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۰گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۹)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [سنا: ف: ۲ – ۲۳۰]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۸۷۰

همان نسخه بالا [نشریه: ۷ – ۱۸۳]

۲۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۳۹۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** فمن أین یشبه فعله فعل السیف حتی یطلق علیه اسمه. تم الجزء الأول ...

جلد اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۵ ذیقعده ۱۲۵۵ق؛ محشی؛ جلد: چرم مشکی، ۱۱۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۹/۵سم [مؤید: ۱ – ۳۲۴]

۲۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۷۴۸

خط: نسخ، کا: علی بن محمد علی قراچه‌داغی، تا: جمعه ۱۵ ربیع الاول ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۱۸۸گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۷/۷×۲۸/۷سم [ف: ۱ – ۲۹۶]

۲۵. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۳۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ما کل سیف یقطع الهام حده ×× و تقطع ازمات الزمان مکارمه ذکر فضله فی هذا البیت علی السیف یقول قد ینبو حد السیف ... قد فرغت من تسوید هذه اوراق ... حیی من الهی ان یرانی ×× و قد فارقت دارک و اصطفاکاثم انه سارمعه و معه خیل مختارة و مطایا منتخبة ... و غلام له یقال له مفلح و اخذ جمیع ما کان معه بعد ان ابلی فهیم و ذلک فی یوم الاثنین ...

خط: نسخ، کا: علی بن محمد، تا: ۱۲۷۷ق؛ در خاتمه قسمتی از امثال وارده در دیوان را از مجمع الامثال نقل کرده‌اند؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۳۰۳گ، ۷۴-۲۲ سطر، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۲ – ۸۷۵]

۲۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۵۳۷/۱

جزء اول شرح است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰۲گ (۲پ-۲۰۳پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۱×۳۵سم [ف: ۱۷ – ۱۱۸]

۲۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۱۷۱

خط: نسخ، کا: محمود بن سید محمد صحاف، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۲۱۵گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۸/۴سم [ف: ۱ – ۲۹۶]

۲۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۹۶۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۸ ربیع الاول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای

مذهب، ۳۰۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۲×۳۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۰۲]

۲۹. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۶۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ما کل سیف یقطع الهام حده ×× و یقطع ازبات الزمان مکارمه ذکر فضله فی هذا البیت علی کبیت یقول قد ینبو حد السیف ...

جلد اول؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد حسین، بی‌تا؛ مهر: «حسن الطباطبائی»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۲۰۰گ، ۲۰سطر، اندازه: ۲۰×۳۴سم [ف: ۲ - ۸۷۶]

۳۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۶۱۴

آغاز: کانها فی نفوسهم شیم تصفهم نقا الاعراض و الوجوه و الشیم لولاک لم اترک البحیرة و العورد فی ماؤها شیم..؛ **انجام:** قال الزجاج هو الانحطاط و العثور و اهل اللغة یقولون تعس بفتح العین یتعس فهو تاعس.

خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۵۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۲۶ - ۱۱۵]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۶۴۹

آغاز: بسمله و قال یمدح ابا علی هرون بن عبدالعزیز الارواحی الکاتب: امن ازدیارک فی الدجا الرقبا ×× إذ حیث کنت من الظلام ضیاء؛ **انجام:** ابی خلق الدنیا حبیبا تدیمه ×× فما طلبنی منها حبیبا ترده

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مجدول محرر مذهب مرصع، با سرلوح مزدوج مرصع مذهب، در آخر نسخه قصیده‌ای از بشر بن عوانه بن عربی؛ جلد: تیماج زرد، ۶۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۲۶ - ۱۴۶]

۳۲. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۶۷

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از ابوالمجد شیخ محمد رضا نجفی اصفهانی، بعضی از آنها دارای تاریخ ۱۷ محرم ۱۳۵۵-۱۰صفر ۱۳۵۶ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۵۸ص، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۳/۵×۳۲سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۲۵]

● **شرح دیوان المتنبی** / ادبیات / عربی

š.-u d.-il-mutanabbī

ابن محمد بن عبدالجلیل غازی

ebn-e mohammad ebn-e ʻabd-ol-jalīl qāzī

وابسته به: دیوان المتنبی؛ متنبی، احمد بن حسین (۳۰۳-۳۵۴)
مؤلف کتاب ظاهرا از شاگردان ابوبکر خوارزمی است و از وی با عنوان «الاستاد» یاد می‌کند. شرحی است غیرمعروف بر دیوان متنبی که از سیاق کلام ذیل در شرح یکی از ابیات ص ۲۸ نسخه جای سخن، می‌توان به نام مؤلف پی برد: «قال ابن فورجه دعوی ابی الفتح انه دون علیها ثلاثا و ابوالطیب لم یرد ما ذهب الیه و لیس بواجب ان یکون اسمها هذا الذی وقف به. قال بن محمد بن عبدالجلیل الغازی کتب هذا من شرح الاوحدی». شارح در شرح این بیت: «ما ینتهی لک فی ایامه کرم ×× فلا انتهی لک فی اعوامه عم»، بیت فارسی زیر را نقل می‌کند: «مهرگانیت واشمار نبود ×× زندگانیت واشمار مباد». در این شرح علاوه بر ابن فورجه و ابن جنی کراراً از دو شرح العنبری و عبدالملک رامنی نقل می‌شود.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۴۹ط

آغاز: ما اهتز (ناخوانا) بمعنی و الفاعل الاهیف و المتقی هو العاشق ... و یروی بترس من تجلده..؛ **انجام:** علی وجههک المیمون فی کل غارة ×× صلاة توالی منهم و سلام

خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ تملک: جعفر بن علی تبریزی در ۱۲۸۸؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مذهب، ۳۷۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۲۴/۲ - ۴۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۲۷۳

آغاز: عینیه یقول وفاؤ کما بان تسعدانی؛ **انجام:** لان عاقر النافة اشقی ثمود

خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: «عبده جواد» (بیضی)؛ جلد: میشن یشمی، مذهب، ۱۶۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۲۷/۲ - ۴۷]

● **شرح دیوان المتنبی** / ادبیات / عربی

š.-u d.-il-mutanabbī

تبریزی، محمد جعفر بن قاسم

tabrīzī, mohammad jaʻfar ebn-e qāsem

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۱۷۱/۵

آغاز: بسمله و به نستعین نحمدک اللهم یا من خلق الانسان و علمه بحکمة البیان ... ابلی الهوی اسفا یوم النوی ×× و فرق الهجر بین الجفن و الوسن. بلی الثوب یبلی بلاء و بلی؛ **انجام:** قضاعة تعلم انی الفتی الذی ادخرت لصروف الزمان. قضاعة ابوحی من الیمن ... عن اقدامه فی المهالک.

خط: نستعلیق ریز، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸گ (۱۰۹پ-۱۲۶پ)، ۱۳ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۵ - ۴۱۳۶]

● **شرح دیوان المتنبی** / ادبیات / عربی

š.-u d.-il-mutanabbī

برقوقی، عبدالرحمن بن عبدالرحمن،۱۲۹۳-۱۳۶۳قمری

baraqūqī ،ʻabd-or-rahmān ebn-e ʻabd-or-rahmān (1876 - 1944)

وابسته به: دیوان المتنبی؛ متنبی، احمد بن حسین (۳۰۳-۳۵۴)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۸۰

خط: نستعلیق خوش، کا: رفیع بن محمد علی اصفهانی، بی‌تا؛ قطع:

رقعی بزرگ [میراث شهاب: س۹ش۲ - ۱۶]

● شرح دیوان المتنبی / ادبیات / عربی

š.-u d.-il-mutanabbī

وابسته به: دیوان المتنبی؛ متنبی، احمد بن حسین (۳۰۳-۳۵۴)

غیر همانند:

۱. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۶۰۵

آغاز: و قال لمعاذ و هو یعذله: ابا عبد الاله معاذ انی ×× خفی عنك فی الهیجا مقامی، ای خفی عنك ای علیك فی الهیجاء. ای فی الحرب ما افعله و ابا شره من مقامی ای موضعی؛ **انجام:** و نفسی له نفس الفداء لنفسه ×× و لکن بعض المالکین عنیف؛ یقول ابو الطیب نفسی له ای ممدوح الفداء فی حالتی الاساءة و الاحسان ثم استرجع فقال ... یتلوه الجزء الثانی و هو السیفیات نفع الله به مالکه بمنه و کرمه ... الحمدلله علی نعمه الباطنة و الظاهرة و صلی الله علی سیدنا محمد و عترته الطاهرین ...

شارح معلوم نشد ولی با شرح «برقوقی» و «واحدی» و «یازیجی» تطبیق گردید هیچکدام از آنها نبود؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۰۴ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: چرمی، ۳۹۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۷/۵سم [ف: ۲ - ۸۸۱]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۲۲۲

آغاز: افتاده در باب یکم: ولست بمستبق اخالا تلمه، علی شعث ای الرجال المهذب، و قوله من ذا الذی استفهام انکاری؛ **انجام:** و انشد بعده و هو الانشاد الخامس و الثلاثون بعد المأتین و منهل وردته عن منهل علی ان عن فیه بمعنی بعد قال ابوحیان هذا مذهب کوفی و تبعهم القتبی و هذا المصنف و استدل.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۲۵۲گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۰/۷×۲۹/۹سم [ف: ۱ - ۲۹۶]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۱۲۷

آغاز: بسمله، قال ابوالطیب احمد بن حسین بن الحسن المتنبی ابلی الهوی اسفاً یوم النوی بدنی وفرق الهجر بین الجفن والوسن روح تردد فی مثل الحلال اذا طارت الریح؛ **انجام:** اللب العقل والعقل زین القلب فکذلك انت زین ابیه کانه فضله علی ابیه ومن ینوه رنین ابایه ×× کانها النور علی قضبه

دیباچه کتاب موجود نیست. شرحی متوسط بر دیوان معروف متنبی ابوالطیب احمد بن حسین بن حسن که به صورت «قوله - قوله» تنظیم شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مهر: «مشیر الممالك» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۲گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۰۳]

۴. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۶۰۵

آغاز: وابدعوا فی المعانی غرائب اوصخوابها طرقا فجاجا حتی اصبحت روضة الشعر متضمنه الانوار یائعة الانوار ... فمن اول قوله: ابلی الهوی اسفاً یوم النوی بدنی ×× وفرق الهجر بین الجفن والدسن، یقال بلی الثوب بلا وابلاه غیره ابلاءً؛ **انجام:** ولو فارقت نفسی الیك حیاتها ×× لقلت اصابت غیر مذمومة العهد، یرید لو ان نفسی فارقت حیاتها واثرتك علی الحیاة لم انسبها الی سوء العهد تم

شرحی است مفصل بر دیوان متنبی، مالك این نسخه «سید خلف بن سید عبدالمطلب موسوی حسینی» مقدمه‌ای بر آن افزوده است مؤلف شرح حاضر شناخته نشد؛ خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول، مصحح؛ درآخر نسخه در دو صفحه تعدادی اسامی به ترتیب حروف الفباء درج شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف مخ - ۱ - ۲۸۸]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۳۱۸

از جزو ۱۱است سپس جزو ۱ تا جزو ۳۴؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن۱۲ و ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۳۲۱گ، ۳۱سطر (۱۱×۲۲)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱۶ - ۲۴۱]

۶. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه:۲۶۶

کا: خلف بن سید عبدالمطلب موسوی، بی‌تا [نشریه: ۵ - ۲۱۴]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۵۴۳

آغاز: قال یمدح الامیر سیف الدوله: و فاوکما کا لربع الشجاه طاسمه ×× بان تسعدا و الدمع اشفاه ساجمه؛ **انجام:** کذا قال الرامنی و عزت و عامت سجت فی تداك فی عطاك و عاموا: علی وجهك المیمون فی کل غارة صلوة توالی منهم و سلام.

جلد دوم یکی از این شروح می‌باشد، با شروح موجود در منابع تطبیق نمی‌کرد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: گالینگور یشمی، ۱۶۵گ، ۱۷ سطر (۸/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۷/۳×۳۰/۲سم [ف: ۱۹ - ۱۷۳]

۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۱۱۱

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

● شرح دیوان نابغة الذبیانی / ادبیات / عربی

š.-u d.-i nābiġat-iḏ ḏibyānī

بطلیوسی، عاصم بن ایوب، - ۴۹۴ قمری

batalyūsī, ʻāsem ebn-e ayyūb (- 1102)

وابسته به: دیوان نابغه؛ نابغه ذبیانی، زیاد بن معاویه (- ۱۸ق از هجرت)

اصل از نابغه ذبیانی، ابوامامه زیاد بن معاویه از شعرای نامی جاهلیت و شرح از ادیب نحوی لغوی ابوبکر وزیر عاصم بن ایوب بطلیوسی.

آغاز: بسمله قال الوزیر ابوبکر صاحب المظالم عاصم بن ایوب ابقاه الله ... یمدح النعمان بن المنذر و یعتذر الیه ...

انجام: وصف بالبیت ان العرب و الترک و العجم کانوا یأملونه و یرجون خیره.

چاپ: قاهره، مطبعة الوهبیة ۷۹ص، ۱۲۹۳ق.

[تاریخ نگارشهای عربی ج۲، ص ۱۹۵-۱۹۸؛ دنا ۷۱۹/۶ (۶ نسخه)؛ معهد المخطوطات ادب ج۴، ص ۱۵۲-۱۵۳]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۱ ط
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۱ صفر ۱۲۰۵ق؛ مهر: «آرایش خسروی محمد محسن» (مربع)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۴/۲ - ۷۷]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۷۰۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۴۸ق؛ مهر: شاهزاده فرهاد میرزا معتمد الدوله «عبده الراجی فرهاد» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۵گ، ۱۸ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۸۱۴]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۴۷۹/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۴ صفر ۱۲۴۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۵۲گ (۸۰پ-۱۳۱ر)، ۱۹ سطر [ف: ۶ - ۲۳]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۴۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۸ق، واقف: نائینی؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۲۸گ، ۲۷ سطر (۱۱×۲۱)، اندازه: ۱۹/۵×۲۹/۵سم [ف: ۷ - ۶۱۲]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۵۱/۲۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته، کا: میرزا علیرضای رشتی مستوفی، تا: ۴ جمادی الاول ۱۲۵۱ق، جا: تهران؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۸گ (۱۹۴پ-۲۱۱ر)، ۲۷ سطر (۱۰/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۷/۹×۲۸/۶سم [ف: ۲۹/۱ - ۴۶۰]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۴۰/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق؛ ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۲۵۸]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۶۶/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷۹ص (۳۰۱-۳۷۹)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۹×۳۱/۵سم [ف: ۱۰ - ۹۱]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۴۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمود حسینی فراهانی، تا: ۱۶ ربیع الاول ۱۲۹۲ق؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: مقوایی، ۸۳گ، ۱۶ سطر (۷×۱۴/۷)، اندازه: ۱۶/۸×۲۲/۵سم [ف: ۷ - ۶۱۱]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۴۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۵۳گ، ۱۸ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳/۶×۲۱/۲سم [ف: ۷ - ۶۱۲]

● **شرح دیوان نابغه** / ادبیات / عربی
š.-u d.-i nābiġa
وابسته به: دیوان نابغه؛ نابغه ذبیانی، زیاد بن معاویه (-۱۸)

غیر همانند:
۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۶
آغاز: بسمله، کان من حدیث النابغه و اسمه زیاد بن معویه بن جابر بن ضباب بن یربوع؛ **انجام:** رابیه الکفل نخبه شعر النابغه الذبیانی و الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد و اله و سلم تسلیما.
حاوی شرح اشعار نابغه دبیانی شاعر معروف عرب است. نابغه که از بزرگان ادب عرب می‌باشد در این نسخه اشعار او شرح شده و طرز شرح بدین سان است که ابتدا هر بیت او می‌آید و سپس آن بیت در ابتدا لغت به لغت و سپس خود بیت به وجه کامل شرح می‌گردد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ مهر: ناصر الدین شاه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۵۵گ، ۱۹ سطر (۶×۱۴/۵)، اندازه: ۱۱×۱۹/۵سم [ف: ۷ - ۱۱۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۳۱۰
آغاز: بسمله، کان من حدیث النابغة؛ **انجام:** نجز شعر النابغة الذبیانی.
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: درة السلطنه ملکزاده کوثر؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۵۱گ، اندازه: ۱۵×۲۱/۲سم [ف: ۷ - ۶۱۲]

۳. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۲۶۰/۱
آغاز: بسمله کان من حدیث النابغة واسمه زیادبن معاویة بن جابر بن ضباب بن یربوع ... و بدء غضب النعمن کانت المتجردة وکان النعمن قصیرا دمیما ابرش وکان ما ردا وکان النابغة. «فقال النابغة: من ال میة رائح او مغتدی ×× عجلان ذازاد وغیر مزود؛ **انجام:** فاصبحتم والله یفعل ذلکم ×× یعدکم مولی موالیکم حجل / اذا شاء منهم ناشی دونحت له ×× لطیفة طی الکشح رابیة الکفل
در رساله حاضر به شرح قصاید و اشعار وی پرداخته شده و پس از ذکر هر بیتی مشکلات ادبی و لفظی آن برطرف و معنی روانی از آن ارائه شده؛ خط: نسخ جلی، کا: احمدبن محمدعلی اصفهانی، تا: ۲۸ رمضان ۱۲۸۰ق، به خواهش آقا سید فرج الله؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف مخ]

● **شرح ذات الشفاء فی سیرة المصطفی** / تاریخ پیامبر اکرم / عربی
š.-u ḏāt-iš-šifā’ fī sīrat-il muṣṭafā
وابسته به: ذات الشفاء فی سیرة المصطفی و من بعده من الخلفاء؛ ابن جزری، محمد بن محمد (۷۵۱-۸۳۳)
شرحی است بر نظم «الشفاء فی تعریف حقوق المصطفی» تألیف

قاضی عیاض. ناظم (ابن جزری) منظومه‌اش را به نام سلطان بایزید عثمانی سروده است. این شرح به صورت مزجی برگزار شده است و ناظم و شارح هر دو از عالمان عهد عثمانی ترکیه بوده‌اند. تعداد ابیات این منظومه حدود ۵۰۰ پانصد بیت است و در ۷۹۸ق سرودن آن پایان یافته است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۴۰۰-۵۷/۷۰

آغاز: لکونها فی ای معی کما فی قوله تعالی ادخلوا فی امم ای معهم غاية اختصار وايجاز
از شرح «برسم سلطان ... محمد ×× صاحب الشیراز الرضی المويد»
تا شرح «فهو الذی کسر هم بنفسه ×× لما اذاقهم اليم باسه»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۲۸۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۵۸۲]

↩ شرح الرامزة ≻ الجواهر السنية فی شرح الخزرجية
↩ شرح الرامزة ≻ شرح قصيدة الخزرجية

● شرح الرامزة = شرح عروض الخزرجية / عروض و قافیه / عربی

š.-ur rāmiza = š.-u ʻarūḍ-il-xazrajīyya

غرناطی، محمد بن احمد، ۶۹۷ - ۷۶۰ قمری

qarnātī, mohammad ebn-e ahmad (1298 - 1359)

وابسته به: الرامزة = خزرجية = الرامزة الوافية = قصیده رامزه؛ خزرجی، عبدالله بن محمد (-۶۲۶)

در این شرح نیکو که با عناوین «ص-ش» می‌باشد، شارح به شواهد و بعضی از بحث‌های ادبی نیز پرداخته و سعی می‌کند که مشکلات و مغلقات قصیده را بیان کند. شارح پس از آوردن یک یا دو بیت از متن به شرح آن پرداخته است.

آغاز: الحمدلله الذی بحمده نستفتح و هو الفتاح العليم و بهداه نسترشد فبنور ارشاده ينجلی لنا عن المشکلات ليلها البهيم.

انجام: و قد کملت ستاً و تسعين فالذی توسط فی ذا العلم توسعه حياً و سيأل عبدالله ضياء الدين محمد الخزرجی من مطالعه الحاقه بالدعاء.

[دنا ۷۲۰/۶ (۹ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۳۳۷/۲؛ ظاهریه، علوم لغت ص۴۰۶-۴۰۸]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۱۷۵/۶

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: محمود بن محمد بن علی بن حمزه لاهیجی گیلانی، تا: ۹۶۵ق؛ جلد: مقوایی، ۳۴گ (۷۰پ-۱۰۳پ)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳ - ۴۲۹]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۱۷/۳

خط: نسخ و نستعلیق، کا: قطب الدین نعمة الله بن اسماعیل حسینی دشتکی، تا: سه‌شنبه ۲۶ جمادی الاول ۹۸۷ق؛ مقابله شده با منقول در شب یک‌شنبه ۷ رجب ۹۸۷؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه کاغذ مغزی میشن قهوه‌ای، ۷۲گ (۵۴پ-۱۲۵ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۶ - ۳۱]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۴۲۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسن بن علی بحرانی، تا: جمعه ۲۷ ربیع الثانی ۱۰۷۳ق، جا: اصفهان؛ مصحح؛ تملک: کاتب با مهر «الواثق بالله الولی عبده حسن بن علی» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۴۵]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۹۶۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** وقع الفراغ من تسويد هذه الرساله المسماه بالخزرجيه

خط: نسخ تحریری، کا: حسام الدین بن سعد المشرفی، تا: ۱۰۹۹ق، جا: مدرسه شیخ محمد بن یوسف بحرانی؛ محشی؛ مهر: «لا اله الا الله الملك الحق المبين محمد الحسينی»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با رویه تیماج، مذهب، ۳۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۶×۲۰سم [رایانه]

۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۹۵۸

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: ثلث، کا: محمد اشرف مظفرآبادی، تا: چهارشنبه محرم ۱۱۰۹ق؛ مقابله شده؛ جلد: تیماج، ۵۸گ، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲ - ۱۵۹]

۶. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۸۵۶/۱

آغاز: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ بی‌کا، تا: ۱۱۲۰ق؛ ۶۴گ، قطع: رقعی [ف: - ۳۱۶]

۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۵۳/۱

آغاز: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد بن عبدالله بن علی بن غانم بن حمد عسکر احسائی، تا: ۱۱۷۳ق؛ تملک: علی بن شیخ احسائی؛ ۵۴گ (۱-۵۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۶۱]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ مهر: «بن محمد قلی عبدالله» (بیضی)، «لا اله الاالله الملك الحق المبين عبده علی بن باقر الحسينی» (مستطیل)، «یا مظهر العجايب یا مرتضی علی» (مربع)، «یا قاهر العز و یا والی الباب»؛ کاغذ: شرقی نخودی، جلد: میشن مشکی، ۸۱گ، ۱۵-۱۶ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۷/۱سم [ف: ۲۹/۱ - ۱۵۹]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۹۱۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۹۱گ (۱۲پ-۱۰۲پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۲۶ - ۳۹۵]

● **شرح الرامزة = تعلیق علی الرامزة** / عروض و قافیه/ عربی
š.-ur-rāmiza = ta'līq-un 'ala-r-rāmiza

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۷۳۲/۴

آغاز: الحمدلله ذی الطول و النعمة و الصلوة و السلام علی النبی الرحمة القائل ان من الشعر لحكمة، اما بعد، فهذا تعلیق لطیف علی الرامزة فی علمی العروض و القافیة للشیخ عبدالله ضیاءالدین الخزرجی ... قال الناظم رح: بسم الله الرحمن الرحمی، افتتح و للشعر العربی و هو كلام ... میزان یسمی عروضه لائه یعرض علیه الشعر؛ **انجام:** ضرورة ائه یوقف علیها بالماء و القاعدة فی علم الخط ان تكتب ...

اصل قصیده رامزه شامل ۱۰۲ بیت است و این نسخه تا شرح بیت ۴۱ به انجام رسیده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، ۱۰گ (۴۱-۵۰)، ۱۹ سطر، اندازه: ۶×۱۴سم [ف: ۴۰ - ۵۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۹۱۴/۱

آغاز: قصیده: و للشعر میزان تسمی عروضة ×× بها النقص و الرجحان یدریها الفتی. آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم قال الامام الشیخ الاجل ضیاءالدین ابو محمد عبدالله الخزرجی تغمده الله برحمته؛ **انجام:** (و جوزه فی حدس) كجهز و شطر اجواز (لزط و انهل لزی) كذا عقلا ای الجواز.

شرحی است کوتاه بر قصیده رامزه، معروف به عروض خروجیه، ضیاءالدین عبدالله بن محمد مالکی خزرجی معروف به ابن ابی جیش (۶۲۶ق) که در علم عروض و قافیه سروده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۰گ (۱پ-۱۰پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۲۶ - ۳۹۵]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۷۰۶

آغاز: ان اثقل شعریوزن بمیزان؛ **انجام:** اقصی حل الخزرجیه از غلام نقشبند لكهنوی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۳۹]

↩ شرح الرامزة الخزرجیة ⊳ العیون الغامزة علی خبایا الرامزة
↩ شرح رباعی ابوسعید ⊳ حورائیه

● **شرح رباعی ابوسعید ابوالخیر** / عرفان و تصوف / فارسی
š.e robā'ī abū sa'īd-e ab-ol-xayr

وابسته به: رباعیات ابوسعید؛ ابوسعید ابوالخیر (۳۵۷-۴۴۰)

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۹۴/۳۳

آغاز: آغاز رباعی: یک بوسه سلیمان به لب آصف زد ×× حورابه نظاره نگارم صف زد

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱ص(۹۵پ) [ف: ۳۷ - ۳۴۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۷۹۳/۳

آغاز: د بر سر گور ... المعنی آنكه گفت دی بر سر گور ذله غارت كردم غرض از دی خطاب متكلم است تنبیه ماضیه و از گور جسم و جسد ایشان را گویند؛ **انجام:** جزئی كه وجود او به خود نیست ×× مستیش نهادن از خرد نیست

شرح این رباعی از قاسم انوار و اسیری و لاهیجی و عبدالرحمن جامی و شیخ بهائی و محمد مؤمن تنكابنی در دست است؛ خط: نستعلیق، کا: صنیع الله، تا: ۱۰۶۹ق؛ جلد: تیماج عنابی، ۴گ (۶۰پ-۶۳ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۸ - ۲۶۸]

۳. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... حورا بنظاره و نگارم ... حورا عبارتست از ارواح كه مستعد شهود و جمال حضرت حق اند

بی‌کا، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱ - ۱۵۲]

● **شرح رباعیات = شرح رباعیات فارسیات** / فلسفه / فارسی
š.-e robā'īyyāt = š.-e robā'īyyāt-e fārsīyyāt

دوانی، محمد بن اسعد، ۸۳۰ - ۹۰۸ ؟ قمری
davvānī, mohammad ebn-e as'ad (1427 - 1503)

اهدا به: ایلدروم با یزید (۸۸۶-۹۱۸ق)

گزارشی است بر سروده خود او كه در جوانی سروده بود، در این‌كه وجود واجب الوجود عین ذاتش هست با مطلع: «هستی تو بذات و ما بتو هست نما ...» و همچنین گزارشی است بر رباعی دیگری با مطلع: «اعیان كه باصطلاح ماهیاتست ...» و چند رباعی دیگر. در دیباچه آن آمده در جوانی رباعیاتی سروده بودم و اكنون به خواهش جمعی از برادران آنها را شرح می‌كنم. مؤلف در شرح این رباعی: «تا چند كنی نقل فتوحات و نصوص ×× حق را طلب از نصوص خاتم نه فصوص»، به نقد پاره‌ای از سخنان شیخ ابن العربی و صدرالدین قونوی می‌پردازد و پیروی از تعلیمات آنان را در آنجا كه با ظواهر شرع موافقت ندارد، ناروا می‌شمارد، خاصه در سخنان محیی الدین را درباره «خاتم الولایة المحمدیه» مورد اعتراض قرار می‌دهد. در پایان از محیی الدین عذر می‌خواهد و نیز همه جا از او با احترام فراوان یاد می‌كند. دوانی در شرح این رباعی: «در دیده تحقیق سرابی است جهان ×× بر سیل فنا نقش حیاتی است جهان» می‌گوید: «و در نزد این طایفه مقرر است كه بقاء صفتی است مخصوص به حضرت حق چنانكه شیخ اشعری آن را ثامن صفات سبعه داشته

و بقائی که ممکنات را می‌نماید نزد محققان به تجدد امثال است».

آغاز: حمداً لا له غمر الخلق آلائه - لامعبود سواه بل لیس سواه ... حمد سزاوار سرادق کبریا تقدس و تعالی ... و بعد، در سوالف ایام که عنفوان جوانی و ریعان زندگانی و عنوان شادمانی بود ...

انجام: به سر قصه سیمرغ و غصه هدهد ×× کسی رسد که شناسای منطق الطیر است / تو چه دانی زبان مرغان را ×× که ندیدی دمی سلیمان را - نسئل الله تعالی الاطلاع علی حقایق اسراره و الاستیضاء بلوامع انواره.

چاپ: تهران، ۱۳۶۸ش، با تصحیح و شرح دکتر مهدی دهباشی

[نسخه‌های منزوی ۸۱۰و۳۴۷۳؛فهرستواره منزوی۱۷۸/۶؛ دنا ۷۲۰-۷۲۱ و ۷۲۵]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۵۸/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج سبز، ۱۶گ (۱۰۱-۱۱۶)، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱۰ - ۱۸۵۳]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۷۲-ف

نسخه اصل: نسخه آقای کتابی در اصفهان؛ بی‌کا، تا: ۱۷ شوال ۹۷۰ق، جا: قزوین [فیلمها ف: ۱ - ۱۳۱]

۳. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه:۱۴۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: غیاث الدین محمود بن محمدباقر، تا: شعبان ۹۸۳ق؛ کاغذ: زرد، جلد: مقوایی، ۱۲گ، ۲۰ سطر (۱۲/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: - ۱۱۰]

۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۸۹/۵

خط: نستعلیق، کا: مظفر حسین بن احسان الدین، تا: ۱۰۱۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۳۴گ (۶۱ر-۹۴پ)، اندازه: ۹/۵×۳۰سم [ف: - ۲۵۶]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۷۴/۱۹

خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: ۱۰۳۷ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج آلبالویی، ۲۲گ (۲۹-۵۰)، ۱۸ سطر (۸×۱۹)، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۱۶ - ۶۳۴]

۶. اصفهان؛ ابوالبرکات، رضا؛ شماره نسخه:۴۵/۱۱

آغاز: رباعیة فی الاشارة الی تفاوت الموجودات فی النقص و الکمال و الخیر و الشر و سائر الاحوال: هر حال که داری تو در اطوار وجود ×× آن لازم ذات توست در طور شهود؛ **انجام:** نزد اهل تحقیق مقرر است که کمال هر صفتی در آن است که با ضد خود».

بی‌کا، تا: ۱۰۳۸ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۸۸ر-۹۱پ)، ۱۵ سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: - ۴۷]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۰۷/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** پس تعلق و ارتباط در آن مرتبه نمیگنجد این سخن خالی از غموضی نیست باید که به نظر دقیق در آن تأمل و امعان نمایند.

خط:نسخ،بی‌کا،تا:۲۰رمضان۱۰۴۵ق؛افتادگی:وسط؛ کاغذ: حنایی و نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ (۱پ و ۳۹پ و ۵۲ ر - ۵۶ ر)، ۱۳-۱۴ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۹/۹×۱۷/۲سم [ف: ۲۹/۱ - ۲۹۲]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۴۶/۲۶

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، کا: رجبعلی بن جواد علی مازندرانی دربار فروشده، تا: ۲۰ صفر ۱۰۶۲ق؛ ۱۹گ (۱۱۲پ-۱۳۰ر) [ف: ۳ - ۴۶۵]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۱/۱۵-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: ۱۰۸۵یا ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴گ(۱۷۳پ-۱۹۶پ)،۲۱سطر،اندازه:۱۴/۵×۱۹سم[ف:۲۲- ۲۱۲]

۱۰. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۳۰۱/۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: با تاریخ شنبه ۵ رجب ۱۰۶۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج سبز، ۲۱ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۹/۵سم [ف: - ۲۵۳]

۱۱. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۶۷/۱

آغاز: برابر

تذکر: در فهرست شرح رباعیات جامی از خود او دانسته شده اما نام کتاب و مؤلف با توجه به آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: شکسته نستعلیق عالی، بی‌کا، تا: ۱۰۸۲ق؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۷ - ۴۹۲]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۲۹۲/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۲ و ۱۰۸۳ق؛ با نشان «بلغ قبالا» مقابله شده؛ جلد: تیماج سیاه، ۳۲ص (۱۷۲-۲۰۳)، سطور چلیپایی، قطع: بیاضی [ف: ۳۳/۲ - ۶۶]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۰۸۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۸ شعبان ۱۰۸۵ق؛ در پایان اشعاری از زلالی، عبدالله بن نجم الدین قندهاری می‌نویسد که نسخه در قندهار در ۱۲۴۴ از کتاب‌های ملا سیف الله افغان سنی به من رسیده؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج، ۳۵گ، ۲۴ سطر (۵×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱۳ - ۳۰۶۰]

۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۴۲/۳-ف

نسخه اصل: بادلیان اکسفورد ش ۹۴ والکر (ش ۱۲۹۸)؛ بی‌کا، تا: ۱۰۹۵ق [فیلمها ف: ۱ - ۵۶۷]

۱۵. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۲۲/۲

خط: نستعلیق، کا: عماد الدین حسینی، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۷ - ۲۲۲]

۱۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۹۲۵/۲-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۹۶ص (۱۶۲-۲۵۷) [عکسی ف: ۱ - ۲۳۰]

۱۷. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۶۶۰/۳۵
خط:نسخ،کا:اسدالله بن ظهیرالدین علی دوانی،تا:قرن۱۱[ف:- ۳۵۹]
۱۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۷۱۰/۱
آغاز: برابر
خط: نستعلیق ریز، کا: نصیرالدین محمد رضوی شاگرد آقا حسین خوانساری، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۷گ (۱پ-۷پ)، ۴۲ سطر (۱۳×۲۳)، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۱۶ - ۳۳۸]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۵۶/۱
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴ - ۱۶۴]
۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۵۰۲
آغاز: بسمله. حمدا لاله هو بالحمد حقیق؛ **انجام:** علی مدارج فهم ... و السلام علی من اتبع الهدی
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [رایانه]
۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۲۷۰/۱۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** رباعیة فی الاشارة الی ان الحق [تعالی] متصف ازلاً و ابداً بالصفات الکمالیة التی الی عین ذاته و الی دفع الوهم الذی ...
خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۱؛افتادگی:انجام؛مصحح؛کاغذ:شرقی، ۸گ (۱۰۴-۱۱۱)، ۲۷ سطر، اندازه: ۹×۲۱سم [ف: ۳۸ - ۷۷۰]
۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۸۹۷/۲
خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۲؛کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج، ۵۷گ (۲۲-۷۸)، ۱۹ سطر (۶×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۱۶-۱۳۷]
۲۲. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۸۹۵/۱۷
از شرح رباعیات؛ خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ مجدول؛ قطع: رحلی [نشریه: ۷ - ۱۳۶]
۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۰۷۰/۱۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم بن محمد حسن، تویسرکانی، تا: قرن ۱۲؛ «امثال عرب» و «دفع شبهه»؛ کاغذ: سمرقندی، ۲۱گ (۸۹-۱۰۹)، ۱۵ سطر، اندازه: ۵/۵×۱۲سم [ف: ۲۸ - ۱۰۴]
۲۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۳۹/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۱۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن زرد، ۱۷ سطر [ف: ۵ - ۳۱۸]
۲۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۷۱۸/۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، برای بدیع الملک میرزا؛ اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۷۲]
۲۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۰۳۳/۱
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۰۶ق، جا: اکبر آباد؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۹گ (۱-۱۱۹)، ۱۷ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۳ - ۳۰۲۱]
۲۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۵۷۰
نسخه اصل: کتابخانه‌ای در نجف اشرف؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسن، تا: اواخر ربیع الثانی۱۲۳۶ق؛ مصحح؛ واقف: ملك الاطباء؛ ۵۰ص [عکسی ف: ۷ - ۱۶۲]
۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۹۸/۲
آغاز: بسمله فی الاشاره الی کون وجود الواجب عین ذاته و بیان وجود الممکن و نسبته الی وجود الواجب؛ هستی تو به ذات و ما به تو هست نما ×× الله که تفاوت از کجا تا به کجا
خط: نسخ، کا: محمود بن محمد طبیب، تا: ۱۲۵۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۰ص (۶۱-۱۷۰)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۰ - ۱۹۲۲]
۲۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۵۸/۱۲
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کا: عبدالرحیم فرزند محمد تقی، تا: پایان رجب ۱۲۶۵ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۲۵گ (۱۴۲-۱۶۶)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۳۰ - ۶۴۹]
۳۰. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۷۷۸/۱م
بی‌کا، تا: ۱۳۰۱ق، جا: تهران؛ جلد: چرمی، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [رشت و همدان: ف: - ۱۲۲۹]
۳۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۷۱/۱۵
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۱۰ق؛ ۲۴گ (۵۶پ-۷۹) [ف: ۶ - ۵۱]
۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۹۸۲/۴۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: تیماج فرنگی، ۹۴ص (۶۷۷-۷۷۰)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۴۴ - ۱۷۶]
۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۳۶۸
بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۳۹]
۳۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۱۱۳۴
آغاز: هذه نسخه موافقه میرزا ابراهیم المنقوله عن الفاضل ملا محمد شفیع ... بسمله حمد الاله غمر الخلق؛ **انجام:** شارح میبدی در شرح دیوان امیر (ع) تمت الرساله الموسومه بشرح رباعیات
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۳۹]
۳۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۱۲۳/۶
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج سبز، ۶۵ص (۵۱-۱۱۵)، ۱۲ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: ۱۱ - ۱۲۰]
۳۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۱۹۱
بی‌کا، بی‌تا؛ ماشین شده، زیر صفحات حواشی مایل هروی دانشمند کابلی است به خط محمد انور هروی در ۲۹ حوت ۱۳۲۹ش، با تصحیح و مقدمه خود مایل به خط خود در ۱۶ جوزای ۱۳۴۴ش، از روی نسخه اصل نوشته محمد انور هروی؛ کاغذ: فرنگی، ۹۹گ، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۲۱/۵×۳۰سم [ف: ۱۷ - ۵۰]

۳۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۴۹/۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱گ (۶۲پ-۸۲پ)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: - ۳۸۰]

۳۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۸۲۴/۷

آغاز: فی شرح رباعیة فی بیان الواجب و وجود الممکن و النسبة الی الوجود الواجبی. هستی تو بذات هست و ما هست نما ×× الله چه تفاوت از کجا تا بکجا ... محققان اصحاب عناوین و مدققان ارباب برهان چنین دیده

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: میشن آلبالویی، ۱۵ سطر [ف: ۹ - ۵۸]

۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۹۱۱/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: حنایی و نخودی، جلد: مقوایی، ۳۶ص (۴۲-۷۷)، اندازه: ۱۳×۲۴/۵سم [ف: ۱۷ - ۴۱۹]

۳۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۳۸۸/۷

آغاز: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۶گ (۴۴-۹۹)، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۵) [ف: ۱ - ۳۱۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۵۰/۷-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۶۴۷]

۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۱۹۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۴۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۴۹۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● **شرح رباعیات** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e robā‘īyyāt

کاشانی، حبیب الله بن علی مدد، ۱۲۶۲ - ۱۳۴۰ قمری

kāšānī, habīb-ol-lāh ebn-e ‘alī madad (1846 - 1922)

چندین رباعی در مدح مولی امیرالمؤمنین علی علیه السلام انتخاب و شرح مختصری نموده است.

یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۱۱۸/۳

آغاز: هذه رباعیات مشتملة علی نبذ من مناقب مولانا امیرالمؤمنین و یعسوب الموحدین علی بن ابی طالب علیه السلام؛ **انجام:** و می‌تواند شد که اشاره به کلمه لا اله الا الله باشد که هر که او را نگوید مؤمن نیست و الله أعلم.

خط: نسخ زیبا، کا: هادی دامغانی، بی‌تا؛ ۸گ (۴۷پ-۵۴ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱ - ۹۹]

● **شرح رباعیات** / ادبیات / فارسی

š.-e robā‘īyyāt

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۸/۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۴ شوال ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج، ۲۸ص (۱۴۱-۱۶۸)، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [سنا: ف: ۱ - ۶۱]

● **شرح رباعیات ابوسعید ابوالخیر** / ادبیات / فارسی

š.-e robā‘īyyāt-e abū sa‘īd-e ab-ol-xayr

فانی شیرازی دهدار، محمد بن محمود، ۹۴۷ - ۱۰۱۶ قمری

fānī šīrāzī dehdār, mohammad ebn-e mahmūd (1541 - 1608)

نویسنده‌ای رساله از پیروان طریقه ذهبیه بوده و ظاهراً این رساله نیز از همان محمد دهدار است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۹۶/۵

آغاز: حمد الا له هو بالحمد حقیق؛ **انجام:** الاسماء الحسنی و لسمات المحدثات.

خط: نستعلیق تحریری، کا: محمدعلی، تا: ۱۳۰۸ق؛ کاتب نخست عنوان کتاب را «کتاب مرات الحقایق فی شرح گلشن راز» نوشته و سپس روی آن خط کشیده و «شرح رباعیات شیخ ابوسعید» نوشته است و در آغاز نسخه پس از بسمله این رباعی را نوشته: «همسایه و همنشین و همره همه اوست ×× با دلق که او اطلسی شد همه اوست / در انجمن فرق و نهان خانه جمع ×× بالله همه اوست ثم بالله همه اوست»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن خرمایی، ۱۳ص (۱۳۷-۱۴۹)، ۱۷سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۶۵]

● **شرح رباعیات ابوسعید ابوالخیر** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e robā‘īyyāt-e abū sa‘īd-e ab-ol-xayr

عبیدالله بن محمود

‘obeyd-ol-lāh ebn-e mahmūd

وابسته به: رباعیات ابوسعید؛ ابوسعید ابوالخیر (۳۵۷-۴۴۰)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۵۴/۴-ف

نسخه اصل: موزه بریتانیا ش Add. 26294 (ریو ۸۶۲)؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱ - ۶۰۲]

● **شرح رباعیات ابوسعید ابوالخیر** / ادبیات / فارسی

š.-e robā‘īyyāt-e abū sa‘īd-e ab-ol-xayr

وابسته به: رباعیات ابوسعید؛ ابوسعید ابوالخیر (۳۵۷-۴۴۰)

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۵/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: محمد مهدی تفنگدار محلاتی متخلص به فدائی مورخه ۱۳۱۴؛ جلد: تیماج مشکی، اندازه:

۱۷×۲۲/۵سم [ف: ۱ - ۴۹۴]

● شرح رباعیات ابوسعید ابی الخیر = خواص رباعیات ابوسعید / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e robāʻīyyāt-e abū saʻīd-e abe-l-xeyr = xavass-e robāʻīyyāt-e abū saʻīd

وابسته به: رباعیات ابوسعید؛ ابوسعید ابوالخیر (۳۵۷-۴۴۰)

در خواص و آداب و شرایط خواندن آنها برای درمان بیماری‌ها و برآورده شدن حوایج و سایر امورات است.

آغاز: بدان ایدک الله فی الدارین که این رباعیات حضرت سلطان السالکین و مرشد العارفین قطب الاقطاب شیخ ابوسعید ابوالخیر خراسانی قدس سره گوگرد احمر است در وصول به سعادات و حصول مدعیات و جلب روزی و تسخیر قلوب و دفع عاهات تأثیر تمامی دارد ...

[دنا ۷۲۲/۶؛ ریحانة الأدب: ۱۳۱/۷؛ الذریعة: ۱۰/۶۷-۶۸]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۴۱/۲۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** به جهت تفریق اعادی و همصحبتان محل از مجلس ده بار بخواند: این کیدی کبر از کجا پیدا شد ×× این صورت قبر از کجا پیدا شد / خورشید مرا ز چشم من پنهان کرد ×× این لکه ابر از کجا پیدا شد

خط: نسخ، کا: محمد حسین، تا: ۱۱۲۹ق؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲گ (۵۲ر-۵۳پ)، ابعاد متن: ۹×۲۰، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۲۰ - ۳۸۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۹۶۲/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** هر گاه کسی خواهد که کسی را بخواب بیند ده مرتبه بخواند اللهم اجعل عاقبة أمورنا خیراً و اجعلنا مع محمد و آله فی الدنیا و الآخرة بمحمد و آله صلی الله علیه و آله.

بخشی از خواص رباعیات ابو سعید آمده؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ این رساله از برگ «۱۴ب» آغاز شده و ادامه آن در برگهای پیشین «۱۳ب و ۱۴ الف» آمده، در میان برگ‌ها ابیاتی با عنوان «موعظه فارسیه»، ابیاتی منسوب به امام صادق و دیگران به عربی و نیز اشعاری از شیخ بهایی رحمة الله علیه و در پایان نیز توقیع حضرت امام حسن عسکری بهابن بابویه قمی رحمة الله علیه آمده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمعی مشکی، ۲گ (۱۳پ-۱۴پ)،سطور مورب(۱۲×۱۸)،اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۳۲ - ۸۶۵]

۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۱۴۴/۱

آغاز: برابر **انجام:** یا رب سبب حیواة حیوان بفرست ×× در خان کرم نعمت الوان بفرست.

خط:شکسته نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۳ سطر (۵/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۵۸۵]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۳۴۴/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** رضوان بتواند که کند منع بهسی (؟) ×× یک سوز در خانه صاحب بتوان راند

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: پسته آبی، جلد: میشن سیاه، ۵گ (۸۵پ-۸۹پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۴۷۰]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۵۳/۷-طباطبائی

آغاز: برابر؛ **انجام:** از هجر تو ای نگار اندر نارم ×× میسوزم و می‌ساز م و دم در نارم

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در ذیل شرح خواص هر رباعی اسامی الهی متناسب با موضوع حاجت یاد شده؛ جلد: تیماج قرمز، ۶گ (۳۹پ-۴۴پ)، اندازه: ۱۱×۲۱/۵سم [ف: ۲۲ - ۲۵۸]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۴۹۳/۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** سر دل خویش را چه گویم با تو ×× چون عالم سر و الخفیات توئی

برای هر یک از رباعیات معروف ابوسعید ابوالخیر فواید مخصوص ذکر شده و گزارش دهنده در آغاز آداب خواندن رباعیات را به اختصار آورده و مجموع آنها را ۷۰ رباعی می‌داند؛ خط:نسخ و نستعلیق،کا:عباس بن محمد شیرازی،تا: ۱۲۵۶ق؛ جلد: مقوایی، ۸گ (۹۳پ-۱۰۰پ)، اندازه: ۱۱×۱۹/۵سم [ف: ۴ - ۳۴۶]

۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۷۲۶/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۶۱ق؛ ۱۶گ (۲پ-۱۷)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۷۴]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۳/۳۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** بجهت رفع فقر و فاقه چهل و یکروز هر روز هزار و پانصد مرتبه دریک مجلس بخواند از فقر و فاقه برهد انشاء الله تعالی: یا علی یا علی مرا دریاب ×× که فرو مانده ام در این گرداب / چون تو را قدر تست در هر باب ×× بخدا یا علی مرا دریاب

خط:نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲ص (۳۸۸-۳۹۹)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۹ - ۳۱۶]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۶۴/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** بجهة گشایش مهمات بخواند؛ بکار ما چه درنگ است یا علی مرتضی.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد حسن، تا: ۱۲۷۰ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج خرمایی، ۲۰ص (۱۴۶-۱۶۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱۷ - ۴۴۹]

۱۰. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۱۲۰۳/۵م

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرمی، ۱ص (۸۶پ)، ۱۴ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [رشت و همدان: ف: - ۱۲۳۶]

● شرح رباعیات جامی / عرفان و تصوف، شعر / فارسی

š.-e robāʻīyyāt-e jāmī

جامی، عبدالرحمن بن احمد، ۸۱۷ - ۸۹۸ قمری
jāmī, ʻabd-or-rahmān ebn-e ahmad (1415 - 1493)
تاریخ تألیف: ۱ رجب ۸۷۶ق
شرحی است بر ۴۳ رباعی که در مسئله وجود سروده است و آن رباعیات را چنین توصیف نموده: «رباعی چند در اثبات وحدت وجود و بیان تنزلانش بمراتب شهود با تنبه بر کیفیت دریافتن آن علی سبیل الکشف و العرفان و رسیدن آن بطریق الذوق و الوجدان». (مهدی ولایی)
آغاز: حمد الاله هو بالحمد حقیق ×× در بحر نوالش همه ذرات غریق / نا کرده ز فضل محض توفیق رفیق ×× نسپرده طریق شکر او هیچ غریق، پاکا یگانه‌ای که کثرت ثنویت صفت و موصوف را گرد سراپرده عزت وحدتش راه نیست ... اما بعد نموده می‌شود که پیش از انشای این نامه نامی و افشای این صحیفه گرامی رباعی چند در اثبات وحدت وجود و بیان تنزلاتش [به] مراتب شهود با تنبیه بر کیفیت یافتن آن علی سبیل الکشف و العرفان و رسیدن بآن بطریق الذوق و الوجد ان سمت اتمام گرفته بود و صورت انتظام پذیرفته اما چون ترجمان زبان را بواسطه رعایت قافیه میدان عبارت تنگ بود و ره نورد بیان را بجهت محافظت بر وزن پای اشارت لنگ ... لاجرم در ذیل آن رباعیات ... کلمه ای چند منثور از سخنان کبرای دین و عرفای اهل یقین مرقوم و مسطور می‌گردد
انجام: و حضرت مخدومی ... در ذیل ... این دو بیت مثنوی که موافق حال و مطابق قال کمینه است نوشته‌اند: حرف درویشان بدزد دمرددون ×× تا بخواند بر سلیمی آن فسون / کار مردان روشنی و گرمی است ×× کار دو نان حمله و بی شرمی است؛ رباعی: جامی که نه مرد خانقا هست و نه دیر ×× نی با خبر از وقفه نه آگاه ز سیر / هم فاتحه هم خاتمه‌اش جمله نوشت ×× فافتح بالخیر رب و اختم بالخیر
چاپ: تهران، ۱۳۴۳؛ حدود ۱۳۱۰ همراه چند کتاب دیگر در حیدر آباد هند؛ تهران، با مقدمه ایرج افشار با رساله در تصوف بهمراه لوامع و لوایح
[دنا ۶/۷۲۲-۷۲۵ (۸۳ نسخه)؛ الذریعه ۶۸/۱۰ و۲۷۹/۱۳؛ نسخه‌های منزوی ۸۰۹ و۸۰۸/۴ و۳۴۷۲/۵؛ مکتبة امیرالمؤمنین ۴۴۷/۲؛ فهرستواره منزوی ۱۷۸/۶-۱۷۹]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۴۱/۱۲-ف
نسخه اصل: بایزید ولی الدین ش ۱۸۱۹؛ بی‌کا، تا: قرن ۹؛ ۲۶گ (۷۴-۹۹) [فیلمها ف: ۱ - ۴۷۴]
۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۶۴۶/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ روی گ ۵۶ یک رباعی به خط عبدالرحمان جامی است: «هر چند نه در شمار درویشانم ×× بیرون ز صف جمع صفا کیشانم / بر نقل حدیثشان حریصم، یعنی ×× من معتقد معتقد ایشانم الفقیر عبدالرحمن الجامی عفی عنه، کتبه فی شهور سنة ۸۷۸». و بالای همین صفحه آمده: «رأیت فی المنام فی العشر المتوسط من محرم سنة عشرین و تسعمائة فی بلدة مصر بالزاویة البسطامیة مصنف هذا الکتاب الشارح لفصوص الحکم یقرأ علی بصو رفیع: آگه ز تلخ کامی جامی گهی شوی ×× کز جام هجر هنچو خودی جرعه ای چشی، هذا الشرح و هذا البیت لمولانا عبدالرحمن الجامی رحمه الله تعالی، کاتبه صاحب الواقعة اسماعیل البروانی عفی عنه»؛ ۵۷گ (۵۶-۱۱۲)، اندازه: ۹/۵×۱۶سم [نسخه‌پژوهی: ۱ - ۳۳] و [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۶۱]
۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۰/۳-ف و ۲۲۷۱/۳-ف
نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۳۸۳۲؛ خط: نسخ، کا: محمود کاتب گیلانی فومنی، تا: ۲۲ رمضان ۸۶۶ق، جا: دمشق؛ ۵۷گ (۳۲۴-۳۸۰)، ۱۵ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۴۰۸] و [فیلمها ف: ۱ - ۶۶۷]
تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۲۳۰بخش۳ و ۲۳۱بخش۳
نسخه اصل: همان نسخه اصل بالا [ف: - ۱۲۷]
۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۵۹/۱۱-ف
نسخه اصل: دهلی نو ش ۵۰۴ (۱۸۱)؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۸۶۷ق [فیلمها ف: ۱ - ۱۶۳]
۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۱۹/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه سلخ رجب ۸۷۶ق، جا: برهانپور هند؛ کاغذ سمرقندی؛ جلد: مشمع سبز، ۱۹ سطر (۵/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۱ - ۳۴۳]
مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۵۱۹
همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۷۷]
۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶/۴-ف
نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۴۲۰۷؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۲ شعبان ۸۷۷ق، جا: بغداد؛ ۱۱گ (۲۹۲-۳۰۲)، ۳۰ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۱۶۱]
۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۷۹۵/۱۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۹۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۰گ(۳۳۱ر-۳۴۰پ)، ۳۱سطر، اندازه: ۲۵/۲×۳۴سم [ف: ۸ - ۹۴]
۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶۰۰/۲
شرح بر رباعیات خود او؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰ [مختصر ف: - ۴۸۹]
۹. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۳۱۶/۱۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: بخارایی شکری، جلد: مقوای روکش تیماج، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۴×۳۶/۵سم [ف: ۳- ۲۴۴]
۱۰. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۳۱۴/۵
خط: نستعلیق، کا: ظهوری، تا: ۹۰۲ق؛ کاغذ: بخارایی شکری، جلد: مقوای روکش تیماج، مذهب، اندازه: ۲۶×۳۶سم[ف:۳-۲۴۸]
۱۱. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۷۲/۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۰۲ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: چرمی

سیاه، ۳۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۲ - ۸۸۲]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۱۰۴/۹-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۲ - ۷۷]
۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۶۱/۳
خط: نستعلیق، کا: محمود بن علاء الملک، تا: ۵ جمادی الثانی ۹۰۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۳گ (۶۲پ-۹۴ر)، اندازه: ۱۲×۱۶/۵سم [ف: ۲۶ - ۳۰۳]
۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۲۵۳/۱۷
خط: نسخ، کا: محمد بن حسن معروف هروی، تا: شوال ۹۰۹ق؛ کاغذ: سمرقندی، ۲۷ سطر (۲/۵×۱۵)، اندازه: ۲۳/۵×۳۳/۵سم [ف: ۱۷ - ۹۰]
۱۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۰۵۶/۲۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۴۰ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن، ۲۴گ (۲۶۷ر-۲۹۰پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۷ - ۱۷۹]
۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۳۷۷/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد بن عتیق الله، تا: ۹۹۴ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج ماشی، ۱۰۵ص (۱۹۶-۳۰۰)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۷ - ۴۰۱]
۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۵۸/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شوال ۹۹۷ق، جا: احمد نگر؛ جلد: تیماج سبز، ۳۷گ (۱۱۸-۱۵۴)، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱۰ - ۱۸۵۳]
۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۰۸۸/۲
آغاز: علم و معرفتش برهانی ساطع. شعر: شاه عربی قبله ارباب نجات ×× کاینه ذات آمد و مرآت صفات ... اما بعد نموده می‌شود؛ **انجام:** نظم بیابانست هایل کعبه مقصود را در ره که بی.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با سرلوح و جدول زرین؛کاغذ:سپاهانی،جلد: تیماج مشکی، ۹۱گ (۱۰۳ر-۱۹۳پ)، ۱۴ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۰۳۴]
۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۶۶۴/۷
آغاز: ای فضل تو دستگیر من دستم گیر ×× سیر آمده ام ز خویشتن دستم گیر؛ **انجام:** رو دل بکسی ده که در اطوار وجود ×× بو دست همیشه با تو و خواهد بود
رباعیات او؛ خط: نستعلیق کتابتی، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۶گ (۵۱۹-۵۳۴)، ۳۰ سطر (۱۱×۲۰)، اندازه: ۱۷×۲۸/۵سم [ف: ۸ - ۴۱۷]
۱۹. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۴۵/۲
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی با عبارت «منه»؛ جلد: تیماج شتری مذهب، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۱ - ۲۱۳]
۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۷۴۴/۱۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: مقوایی، ۱۲گ (۴۷۷پ-۴۸۸ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۱۷ - ۲۹۶]
۲۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۰۳/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و بآن انفاس متبر که مسکیة الختام گردد و هی هذه
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ کاغذ: بخارایی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۴ص (۸۵-۱۰۸)، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۵ - ۵۲۰]
۲۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۶۵/۷
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۵۸گ (۲۰۶پ-۲۶۳ر)، ۱۴ سطر (۵×۱۲/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۷/۵سم [ف: - ۳۹۱]
۲۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۶۶/۱۵
خط: نستعلیق، کا: علی بن شعبان رومی علائی، تا: ۱۰۰۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۳گ (۲۲۳ر-۲۲۵ر)، اندازه: ۱۲×۱۳سم [ف: ۵ - ۳۲۴]
۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۲۷۰/۱۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: درویش مصطفی مولوی سهروردی، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۱۷گ (۸۷-۱۰۳)، ۳۰ سطر، اندازه: ۹×۲۰سم [ف: ۳۸ - ۷۶۸]
۲۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۸۰۲/۱
آغاز: و بعد نموده می‌شود که پیش از انشاء این نامه نامی و افشاء این صحیفه گرامی رباعی چند در اثبات وحدت وجود؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۵ جمادی الاول ۱۰۳۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۴گ (۱پ-۵۴پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۵ - ۱۹۰]
۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۱/۱۹-طباطبائی
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: ۱۰۸۵ یا ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰گ (۲۶۵پ-۲۸۴پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [ف: ۲۲ - ۲۱۵]
۲۷. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۳۰۱/۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** بحق قطب دائرة الایجاد و بحرمة الابدال و الاوتاد و السلام ...
خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: با تاریخ شنبه ۵ رجب ۱۰۶۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج سبز، ۲۶گ (۶۳-۸۸)، ۲۱ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۹/۵سم [ف: - ۲۵۲]
۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۷۲۲/۹
خط: نستعلیق خوش، کا: محمد عارف بن محمد صالح غزنوی، تا: ۱۰۷۲ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، اندازه: ۹×۱۷/۵سم

[ف: ۱۱ - ۳۱۶]

۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۴۴/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالکریم بن نظام الدین علی درمیانی قاینی، تا: دوشنبه ۱۱ محرم ۱۰۷۸ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن مشکی، مذهب، ۳۹ص (۲۶۱-۲۹۹)، ابعاد متن: ۱۰/۵×۱۲، اندازه: ۱۵/۷×۲۸/۶سم [ف: ۲۹/۱ - ۴۱۶]

۳۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۲۹۲/۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** جامی نه مرد خانقاه است و نه دیر ×× نی با خبر از وقفه نه آگاه زسیر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۲ و ۱۰۸۳ق؛ با نشان «بلغ قبالا» مقابله شده؛ جلد: تیماج سیاه، ۲۳ص (۱۵۰-۱۷۲)، سطور چلیپایی، قطع: بیاضی [ف: ۳۳/۲ - ۶۶]

۳۱. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۸۴۷/۱۲

خط: نسخ، کا: علی اکبر، تا: ۱۰۹۱ تا ۱۰۹۲ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گ (۹۸ر - ۹۸ رساله و ۱۰۲ر - ۱۰۹پ)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [میراث اسلامی: دفتر نهم - ۹۸]

۳۲. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۸۴۷/۱۴

تتمه شرح رباعیات وحدت وجود؛ خط: نسخ، کا: علی اکبر، تا: ۱۰۹۱ تا ۱۰۹۲ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۱۰۲ر - ۱۰۹ر)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [میراث اسلامی: دفتر نهم - ۹۹]

۳۳. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۸۴۷/۲۹

تتمه شرح رباعیات وحدت وجود؛ خط: نسخ، کا: علی اکبر، تا: ۱۰۹۱ تا ۱۰۹۲ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۱۴۸ر - ۱۵۱پ)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [میراث اسلامی: دفتر نهم - ۱۰۰]

۳۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۴۲/۴-ف

نسخه اصل: بادلیان اکسفورد ش ۹۴ والکر (ش ۱۲۹۸)؛ بی‌کا، تا: ۱۰۹۵ق [فیلمها ف: ۱ - ۵۶۷]

۳۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۷۸۵/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: هندی، جلد: کاغذی، ۳۳گ (۸ر-۴۰ر)، ۵ سطر (۶/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف: ۱۷ - ۴۸۲]

۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: میر سرور علی، تا: ۲۰ صفر ۱۱۳۰ق؛ واقف: نائینی؛ ۵۱گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۴ - ۱۷۷]

۳۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۱۹/۳

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳۱ص (۲۸-۵۸)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۸سم [ف: ۱۰ - ۱۹۵۱]

۳۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۴۲/۱۱۱

در شرح قصیده‌ای از لوامع خود او؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: ابوالقاسم وفا،تا:قرن۱۳؛ ۳۰گ(۲۰۹-۲۳۸ در هامش) [ف: ۶ - ۱۳۷]

۳۹. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۴۶/۱۰ حکمت

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۷=۱۲۰۷ق؛ جلد: تیماج تریاکی، قطع: جیبی [ف: ۲ - ۶۲]

۴۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۸۴۰/۵

آغاز: منصف آنکه چون این ضعیف بعجز معترفست و بقصور متصف؛ **انجام:** برابر

در فهرست ناشناس؛ بی‌کا، تا: ۱۲۲۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۴ص (۱۲۱-۱۴۴)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف:۳-۱۰۷۱]

یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه:۱۵۲/۵

همان نسخه بالا [نشریه: ۴ - ۳۹۹]

۴۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۳۷/۷-۱/۱۳۷

آغاز: استغفار با زبان موافق داردوباسم یا فعال بحسب معنی د ردل مشغول شدن در دفع وسواس اصلی تمام دارد واگر باین نیز دفع نشود در دل چند نوبت تأمل کلمه لا اله الا الله بکند بدین طریقه که لا موجود الا الله تصور کند؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: یحیی بن شاهقلی قزوینی، تا: ۷ ذیحجه ۱۲۲۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۸۲]

۴۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۶/۶

خط: نستعلیق، کا: علی نقی بن امین، تا: جمادی الاول ۱۲۲۹ق؛ محشی؛ کاغذ: سفید و آبی، جلد: تیماج حنایی، ۱۷ص (۳۷۹-۳۹۵)، ابعاد متن: ۱۰×۱۹، اندازه: ۲۰×۲۹سم [سنا: ف: ۲ - ۵۸]

۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۶۱۴/۸حاشیه

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: شکرالله اردلانی سنندجی، تا: ۱۲۳۱ق، برای میرزا معصوم طبیب اصفهانی؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: چرمی، ابعاد متن: ۱۱/۵×۲۳، اندازه: ۲۱/۵×۳۱/۲سم [ف: ۷ - ۶۷۳]

۴۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۵۳/۶-عکسی

آغاز و انجام: برابر

اصل نسخه: گنج بخش، ش ۳۷۷ گنج (۱۶۲۹/۳)؛ خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق؛ ۳۶گ (۴۳-۷۸) [عکسی ف: ۲ - ۱۷۲]

۴۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۱۰/۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۲۰ سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۵۴]

۴۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۵۸/۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالرحیم فرزند محمد تقی، تا: اوایل شعبان ۱۲۶۵ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۱۸گ (۱۷۸-۱۹۵)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۳۰ - ۶۵۰]

۴۷. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۱۲۰۶/۹

خط: نستعلیق ریز، کا: محمد هاشم تبریزی، تا: ۱۲۷۰ق؛ قطع:

ربعی [نشریه: ۷ – ۲۷۰]

۴۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۴۳۱/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و از تعینات اسماء و صفات و تلبس به مظاهر کاینات و این ممتنع است مر غیر حق سبحانه را

خط: نستعلیق، کا: اسماعیل، تا: ۱۲۷۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۹گ (۶۰پ–۶۸ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۹ – ۳۸۸]

۴۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۵۶/۱-ف

نسخه اصل: بادلیان E 65 (ش ۲۶۳۰)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۷ محرم ۱۲۸۶ق؛ ۱۶ سطر [فیلمها ف: ۱ – ۵۷۳]

۵۰. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۳۳۶/۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۷ رمضان ۱۲۸۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۵۵پ–۵۷پ)، ۱۶ سطر [ف: – ۱۸۱]

۵۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۲۹۸/۵

بی‌کا، تا: ۱۲۹۷ق [نشریه: ۱۳ – ۳۸۵]

۵۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۸۷۱/۱

خط: نستعلیق، کا: قادر بن حسین حسنی ماهدشتی، تا: ۱۲۹۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳گ (۱ر–۲۳پ)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۸ – ۶۵]

۵۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۳۳۲/۱۱

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف و کتاب به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: محمد علی کرمانشاهی، تا: ۱۳۰۳ق؛ ۵۰گ (۲۱۶پ–۲۶۵ر) [ف: ۵ – ۱۴]

۵۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۴۰/۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** در قید کتابت آورده میشود تا این رساله بآن کلمات قدسیه تمام شود و بآن انفاس متبرکه مسکیه انختام گردد و هی هذه.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۵ق؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۲ص (۱۳۷–۱۷۸)، ۱۹ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۳ – ۲۶۴]

۵۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۳۲۶/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد حسین عشقی ذهبی ابن میرزا محمد فایق، تا: ۱۳۰۶ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۸۵ص (۵۴–۱۳۸)، ۱۴سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۳۲ – ۳۲۵]

۵۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۸۶/۱۳-ف

نسخه اصل: نسخه آقای شیخ آقا بزرگ تهرانی؛ کا: زنجانی، تا: ۱۳۵۰ق؛ ۱۶گ (۸۷ر–۱۰۳پ)، قطع: ربعی [فیلمها ف: ۱ – ۷۵۱]

۵۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۳۳/۲-ف

نسخه اصل: بادلیان ۲۶۹۲ وینفیلد ۷۴ (فهرست ۵۱/۳)؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱ – ۷۴۲]

۵۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۳۵/۲-ف

بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱ – ۵۶۶]

۵۹. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:کلیات۶۸

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۲ – ۸۵]

۶۰. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:۲مجموعه بدون شماره

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱ – ۲۵۷]

۶۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۶۴۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و افتح بهذا المحمل مفصلة و کن بطینتک لله و من کان لله کان لله له

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سرخ، ۸گ (۵ر–۱۲پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴/۵سم [ف: ۳۷ – ۱۷۳]

۶۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۷۰/۱۲-ف

نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۴۲۰۹؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۶گ (۸۶۲–۸۸۷)، ۲۷ سطر [فیلمها ف: ۱ – ۱۶۲]

۶۳. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۹-ر/۳/۵۸۸

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نسخ، کا: حاجی محمود، بی‌تا؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷گ، ۲۱ سطر (۴/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۸/۵سم[ف: ۲ – ۱۷۷]

۶۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۴۹۰ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۶۵. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۸/۶

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج تریاکی، ۵۲ص (۱۴۴–۱۹۵)، ۲۳ و ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۱ – ۱۲]

۶۶. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۱۴۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸۳ص (۲–۸۴)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۱ – ۱۶۶]

۶۷. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۱۱۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج قرمز، ۵۸ص (۶۵–۱۲۲)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ – ۱۴۵]

۶۸. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۸۸/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** واقع شود یا قصوری دست دهد.

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج زرد، ۴۸ص (۲–۴۹)، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۱ – ۱۱۳]

۶۹. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۶۳۹/۸

آغاز: اما بعد نموده می‌شود که پیش از انشای این نامه نامی و افشای این صحیفه گرامی رباعی چند در اثبات وحدت وجود و بیان تنزلاتش؛ **انجام:** و مشایخ طریقت قدس الله ارواحهم از جمله اذکار لا اله الا الله را اختیار کرده اند و حدیث نبوی علیه الصلوة و السلام

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۱۹گ (۱۳۸پ-۱۵۶پ)، ابعاد متن: ۵/۵×۱۶، اندازه: ۹×۱۹سم [ف: ۲ - ۲۷۶]

۷۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۹۱۷/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محمد رفیع بن عبدالغفار استکتاب کرده؛ محشی از یوسف بن هادی خان تنکابنی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲گ (۴۱پ-۶۲ر)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲۷ - ۳۳۰]

۷۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: فهرستی؛ ۲۹گ، ۱۶ و ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۷۸]

۷۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** کارد و نان حیله و بی شرمی است رباعیه فی الخاتمه

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ واقف: نائینی؛ ۴۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۴ - ۱۷۸]

۷۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۴۰۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** از نور معنی تهی سازد.

خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ واقف: شمس الدین پرویزی؛ کاغذ: فرنگی، ۳۰گ، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۱ - ۱۹۶]

۷۴. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۷۳۵/۱

آغاز: برابر

خط:نستعلیق،بی‌کا، بی‌تا؛ در اولش «از کتب داداش حاجی موسی اعلی الله مقامه است حرره احمد بن محمد حسن»؛ واقف: امین پناهنده؛جلد:تیماج مذهب،۱۸سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: - ۳۹۵]

۷۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۹۱۱/۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: حنایی و نخودی، جلد: مقوایی با، ۲۵ص (۱۵۳-۱۷۷)، اندازه: ۱۳×۲۴/۵سم [ف: ۱۷- ۴۲۰]

۷۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۳۱/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، مجدول زرین؛ مهر: کتابخانه باقر ترقی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۴/۵سم [ف: ۳۲ - ۲۶۶]

۷۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۱۹۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** در انجمن فرق و نهانخانه ... و السعاده

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● شرح رباعیات خان = شرح «کل مولود یولد علی الفطرة» / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e robāʿīyyāt-e xān = š.-e «koll-o mowlūd-en yūlad-o ʿala-lfetra»

خواجگی کاسانی، احمد بن جلال الدین، - ۹۴۹ قمری

xājegī kāsānī, ahmad ebn-e jalāl-od-dīn (- 1543)

شرح ۱۲ رباعی عبیدالله خان ازبک (۹۴۰-۹۴۶ق) است که از وی به روشنی نام می‌برد، به نثر آمیخته به نظم. آغاز می‌کند به شرح حدیث «کل مولود یولد علی الفطرة ...» و آیه «صبغة الله و من احسن من صبغة الله» و در دنبال مطلبی عرفانی عبارتی است به این گونه: «چنانکه رباعی خان عالی شأن دلالت بر آن می‌کند»، آنگاه رباعی خان را می‌آورد. (احمد منزوی)

آغاز: الحمدلله الذی طهر قلوب الطالبین و العاشقین بنور تجلیات اسمائه و صفاته و کحل عیون العارفین و المحققین لمشاهدة جماله و جلاله ... بدان ای طالب صادق ...

انجام: خدمت ترا بکنگره کبریا باشد ×× این شفقت گاه را به ازین نردبان مخواه

[نفیسی ۴۰۰/۱ «رساله در شرح کل مولود یولد علی الفطرة» که بایستی همین رساله باشد؛ مشترک پاکستان ۱۶۱۳/۳؛ فهرستواره منزوی ۵۶۱/۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۶۰/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق هندی، کا: بابا گلکار، تا: قرن ۱۰؛ مجدول؛ جلد: تیماج سرخ، ۹گ (۸۲پ-۹۰ر)، ۱۵سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۳/۱ - ۹۸]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۶۷/۱۵-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** بر جمله بار لیغینی بو قلو فاسا ... تمت ...

اصل نسخه: گنج بخش، ش ۱۴۱۰ (گنج ۶۶۸/۲ و ۱۵۰۸)؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد امین، تا: ۱۲۸۰ق؛ ۹گ (۱۶۷-۱۷۵) [عکسی ف: ۲ - ۱۷۲]

← شرح رباعیات خواجه پارسا ≻ حواشی مؤلفات پارسا

● شرح رباعیات خیام / ادبیات / فارسی

š.-e robāʿīyyāt-e xayyām

زنجانی، ابراهیم، ق۱۴ قمری

zanjānī, ebrāhīm (- 20c)

وابسته به: رباعیات خیام؛ خیام، عمر بن ابراهیم (-۵۱۷)

تاریخ تألیف: ۱۶ محرم ۱۳۴۴ق

میرزا حسین خان دانش قزوینی در ایام اقامت خود در اسلامبول، رباعیات منسوب به عمر خیام نیشابوری را به ترکی ترجمه و شرح نموده است و در آغاز شرح حال خیام را به صورت گسترده نگاشته است. زنجانی در کتاب حاضر، شرح مذکور را به فارسی ترجمه نموده و خود مقدمه‌ای در هفت صفحه بر آن افزوده است. او در این مقدمه از عقب‌ماندگی ملت ایران و عدم توجه به سرگذشت علما شکایت می‌کند. (عبدالحسین حائری)

آغاز: الحمدلله و الصلوة علی رسول الله این بنده ابراهیم زنجانی

پس از اینکه در عمر خود و عوالمی که در وطن من سیر آن ممکن بود سیر کرده و از قضا ...
انجام: ارباب فضل ایران لازم دانسته این اقدام را کردم و شایسته است که آن را با صورتهایی که در کتاب مطبوع ترکی است به طبع رساند ختم فی ۱۶ محرم الحرام ۱۳۴۴هجری.
[دنا ۷۲۵/۶؛ الذریعه ۳۱۷/۹، ش ۱۸۷۸؛ مشار، مؤلفین ۵۸/۱؛ فهرستواره منزوی ۱۷۹/۶]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۱۸۳
آغاز و انجام: برابر
خط:نستعلیق،کا:تقی خاتمی،تا:۱۷اردیبهشت۱۳۱۱ق؛مقدمه مؤلف در نسخه حاضر تا صفحه ۲۶۴ ادامه یافته و بعد از آن رباعیات به ترتیب شماره مسلسل شرح شده است؛ تقی خاتمی در اول نسخه آورده که زنجانی طبع این کتاب را به وی سپرده؛ جلد: گالینگور، آبی، ۱۴۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۲۵ – ۱۸۴]

← شرح رباعیات در وحدت وجود ⟵ شرح رباعیات جامی

● **شرح رباعیات عرفانی** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e robāʿīyyāt-e ʿerfānī
شرحی است بر ابیات عرفانی؛ اول یک بیت را می‌آورد و سپس به صورت مختصر شرح می‌دهد. این ابیات که به صورت رباعی و تک‌بیتی می‌باشند از جهت شعری و ادبی پایین هستند. آغاز اشعار: «هر ذره که می‌بینی ×× خورشید درو پیداست / در دیده ما بیند ×× چشمی که به حق بیناست / نیرین اعظمین بحسب اعتبار جرمین متغیرانند ... فی الحقیقه نور شمس است حق را به خلق هر که شناسد نه عارفست / حق را بحق شناس که عارف چنین بود. هر کجا صورتی که می‌بینی / معنیش حضرت خداوندیست. در شهادت هر چه بینی او بود ×× هر چه گوید لاجرم نیکو بود». در آغاز نسخه، نام کتاب «مفاتیح» نوشته شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۹۰۳/۲
آغاز: الحمدلله الجواد بظهور الوجود فی مراتب الغیب و الشهود و الصلوة و السلام علی صاحب المقام المحمود محمد و آله اجمعین بدانکه حضرت مفتح الابواب بمفتاح و عنده مفاتح الغیب دری از خزانه وجود بگشود؛ **انجام:** پس در حال عدم باشد و چون حادیث باشد فاعل، فاعل آن موجب می‌تواند بود پس واجب الوجود مختار باشد و الله اعلم.
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۰۹۴ق؛ جلد: تیماج زیتونی، ۲۲گ(۴۰پ–۶۱پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۸×۲۰سم [ف: ۲۶ – ۳۸۲]

● **شرح رباعیات غامضه** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e robāʿīyyāt-e qāmeza
نقشبندی، خواجه محمد باقی
naqšbandī, xāje mohammad bāqī

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۵۲۷/۴
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع جیبی جانمازی؛ قطع: جیبی [میراث شهاب: س۹ش۲ – ۳۰]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۵۰۹/۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع جیبی جانمازی؛ کاغذ: آبی فرنگی، قطع: جیبی [میراث شهاب: س۸ش۴ – ۷۰]

← شرح رباعیات فارسیات ⟵ شرح رباعیات

● **شرح رباعیات کجوری** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e robāʿīyyāt-e kajūrī
تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴ – ۱۳۰۲ قمری
tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819 - 1885)
شرح چند رباعی است از عارف جزایر کجوری که به زبان محلی سروده شده و تنکابنی آنها را گزارش داده و از جنبه ظاهر و باطن در آنها بحث می‌کند. شارح، تابستانی به دهات کوهستانی رفته و مردم را دیده است که این رباعی‌ها را می‌خوانند برای سرگرمی این شرح را نگاشته است.
آغاز: سپاس بی قیاس مر ذات کامل الصفات حکیمی را سزاست که نور منیرش بر مرآة مصفات قلوب عارفان تجلی نموده
[دنا ۷۲۵/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۶۳/۷]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۸۴۰/۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** و این رساله را در همین مقام ختم می‌کنم و بقیه اشعار امیر از ما سطر و زبر منظور عرفا خواهد بود
خط: نستعلیق، کا: ابوالحسن گیلانی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ(۱۰۸ر–۱۱۵ر)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۰ – ۲۲۴]

● **شرح رباعیات محتشم** / ادبیات / فارسی
š.-e robāʿīyyāt-e mohtašam
وقار شیرازی، احمد بن محمد شفیع،۱۲۳۲–۱۲۹۸قمری
vaqār-e šīrāzī, ahmad ebn-e mohammad šafīʿ (1817 - 1881)
اهدا به: معتمد الدوله فرهاد میرزا
وی این رساله را به امر معتمد الدوله فرهاد میرزا در شرح شش رباعی معروف محتشم کاشانی که در ماده تاریخ جلوس شاه اسماعیل ثانی (به سال ۹۸۴) سروده و شیوه استخراج یکهزار و یکصد و بیست و هشت تاریخ از ۲۴ مصراع آن، تألیف کرده است و در آغاز رساله سبب نگارش آن را به تفصیل بیان داشته

است. وی می‌گوید: «در چند سال قبل یکی از اعاظم دفترخانه پادشاهی ... در این مرحله مسمایی به عمل آورده ... و کشف قناع از چهر شاهد مطلوب فرموده» و سپس در حاشیه پیشین راس نو صفحه می‌نویسد: «منظور از کاشف قناع [شارح رباعیات] ... آقا میرزا علینقی است که روزگاری در رأس دفتر دار الانشاء دارالخلافه بوده و اکنون به لقب میر لشگر نیز ملقب آمده».

این رساله را وقار (پس از یکسال) در یازده «مقدمه» (فصل) و یک «بیان» و «خاتمه» ساخته است. اینک فهرست مندرجات: فصل ۱. شمه‌ای از حال محتشم. وقار در این فصل نمونه‌هایی از قصاید و غزلیات و قطعات محتشم را می‌آورد و خود می‌گوید: «اینگونه اشعار نه مقبول طباع است و نه قابل سماع ... منظور از ایراد این اشعار سپاس نعمت ملوك عهد و ولاة عصر است ... که پس از دولت زندیه که بازار هنر به‌کلی کاسد و کار هنرپروران چون امور مملکت دارای فاسد گردید خاقان بزرگ ... فتحعلیشاه تأکید این اساس و تجدید این بنیان نمود و شیوه سخن سنجی دوباره ... رونق گرفت ... تا اکنون که بحمدالله و منه سی و اند سال است که پادشاهی هنر پرست ... مالك رقاب ... اهل ایران گردید (مقصود ناصرالدین شاه است)»؛ ۲. مجملی از حال شاه اسمعیل صفوی؛ ۳. معنی تاریخ و اشتقاق آن؛ ۴. تواریخ معروف و مشهور و عدد آنها و مبداء هر یک. این فصل و فصل بعد نشان‌دهنده اطلاعات وسیع و عمیق وقار است از تاریخ گاه‌شماری و مصادر علم نجوم و تقویم پیش از اسلام و پس از اسلام؛ ۵. ظهور و مبدأ تاریخ اسلام؛ ۶. اندر فائده علم تاریخ. در پایان این فصل قصیده‌ای از خود یاد کرده است؛ ۷. تعریف شعر؛ ۸. حروف مقطعه و معجمه؛ ۹. حروف تهجی و تطبیق آن با اعداد فصل و قاعده تطبیق و استخراج اعداد از حروف و جملات شعر و نثر؛ ۱۰. ایراد شش رباعی معروف از محتشم که هر مصراع آن نهصد و هشتاد و چهار عدد است؛ ۱۱. قاعده جذر گرفتن و افزایش و کاهش در اعداد در علم حساب؛ بیان – پس از این یازده فصل در ذیل «بیان» به ذکر مقصود اصلی و توضیح و شرح استخراج تاریخ فوت شاه اسماعیل از ۶ رباعی مزبور پرداخته است؛ خاتمه– در عذر خواهی از تأخیر در تألیف رساله و در پایان قصیده‌ای در مدح فرهاد میرزا و پس از چند مقدمه مجموعه ای از اشعار او است.

آغاز: افتتاح هر فن و آغاز هر سخن بنام خداوندی یگانه سزاوار است ... اما بعد چنین گوید ... احمد الموعو بالوقار که هماره سیرت ارباب سیرت.

انجام: چشم امیدم بدست حق بود آری ×× چشم گدایان بود به دست کریمان

چاپ: به اهتمام ذوالریاستین شیرازی، به صورت ناتمام، با یادداشت موجز مرحوم وحید دستگردی، در مجله ارمغان، سال ۱۴، شماره ۱۰، صص ۷۱۳–۷۲۲، سال ۱۵، شماره ۱، فروردین ۱۳۱۳، صص ۷۳–۷۷، سال ۱۵، شماره ۲، اردیبهشت ۱۳۱۳، صص ۱۰۰–۱۰۷، سال ۱۵، شماره ۳، خرداد ۱۳۱۳، صص ۲۲۶–۲۳۶؛ گنجینه بهارستان، بخش تاریخ ۱، به کوشش سید سعید میر محمد صادق، تهران، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، بهار ۱۳۸۴ش، با تصحیح بهروز ایمانی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۷۴۴

آغاز و انجام: برابر

کا: رحمت پسر وقار، تا: ۱۲۹۶ق؛ فرهاد میرزا در برگ اول نسخه نوشته «این کتاب را رحمت پسر میرزای وقار برای من نوشته حرره فرهاد سنه ۱۹۶»، در کنار ص ۱۹–۲۰ حاشیه‌ای است، نشان «منه» که ظاهرا به خط وقار است نه بخط رحمت؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۹۸ص، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۱۷ – ۱۸۴]

● شرح رباعیات محتشم / ادبیات / فارسی

š.-e robā‘īyyāt-e mohtašam

نائینی، علینقی بن محمد، ق۱۳ قمری

nā’īnī, ‘alī-naqī ebn-e mohammad (- 19c)

محتشم کاشانی (–۹۹۶ق) شش رباعی در تاریخ جلوس شاه اسماعیل دوم صفوی (۹۸۴ق) سروده که از هر مصراع آن چند ماده تاریخ به ترتیب خاصی استفاده می‌شود. این رباعی‌ها در رساله حاضر به نام شاهزاده معتمد الدوله شرح شده و تمام آن ماده‌ها را بیان می‌کند. روز پنج‌شنبه ۱۸ رجب ۱۲۹۰ق به نگارش این رساله مأمور شده و روز جمعه آن را به پایان برده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۲۶۵

آغاز: الحمدلله الذی جعل عباده المحتشمین مکرماً بجنود العقل و الدرایة و معتمد التفویض أزمة الانام الیهم لفرط الکفایة؛ **انجام:** و یوم السبت بنظر انور والا انشاءالله خواهد رسید.

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ شاید به خط شارح؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۶گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۶ – ۲۵۱]

● شرح رباعیات مؤید الدین رضی / ادبیات / فارسی

š.-e robā‘īyyāt-e mo’ayyed-od-dīn razī

شرح رباعیات مؤید الدین رضی شیخ محمد باقر نقشبندی به فارسی.

[فهرستواره منزوی ۵۶۳/۷]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۷۱/۲۴

آغاز: بسمله، حمدله، اما بعد نموده می‌آید که این مسوده ایست در شرح بعضی از رباعیات مشرحه که شیخنا و مولانا و استادنا فی الطریقه ... سپاس و ستایش خداوندی راست جل سلطانه که حجاب سراپرده؛ **انجام:** تا ساعتی از آن بار تخفیف یابند فلیکن

هذا آخر الرسالة ... و علی آله الابرار و صحبه الاخیار
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۱۰ق؛ کاغذ: فرنگی فلفل نمکی، جلد: سیاه، ۸گ (۹۲پ-۹۹ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۶ - ۵۲]

● **شرح رباعی «احول نیم ای دوست»** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e robā'ī-ye «ahval nīyam ey dūst»

خواجگی کاسانی، احمد بن جلال الدین، - **۹۴۹** قمری

xājegī kāsānī, ahmad ebn-e jalāl-od-dīn (- 1543)

در دیباچه می‌گوید: «پادشاه پادشاهان. مخلص و معتقد درویشان»، از آن‌گونه اوصافی که در دیگر رساله‌های خود، از آن میان «بابریه» و «چهار کلمه» به سلطان روزگار خود (عبیدالله خان ازبک ۹۴۰-۹۴۶ق) داده است. آن شاه رباعی زیر را سروده است: «احول نیم ای دوست، یکی دو بینم ×× هر چیز که بینم، همه با او بینم / مستغرق هو چنان شدم در همه حال ×× هو گویم، هو بشنوم و هو بینم». وی می‌گوید: چون این رباعی به مجلس فقرا رسیده، یکی گفته است، این سخن از ایشان نبایستی. جواب به مخالفان آن است که: کم و بیش از ۱۵ سال قبل، او به پرورش این خان قیام کرده است، و ایشان (خان) گاهی غزل و رباعی یا بیتی به من می‌داده و این ضعیف به قدر وسع شرح آن کرده. (احمد منزوی)

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... بعد از حمد خدا و درود رسول مجتبی ... آنکه به تبریز دید یک نظر شمس دین ×طعنه زند بر دهه سخره کند بر چله

[دنا ۷۲۵/۶ (۱ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۵۵۹/۷]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۵۳۷/۱۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** هر که کشتش غلام شاه شود ×× ملک و انس را پناه شود

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۸ق؛ کاغذ: شرقی، ۳۰گ (۲۰۲-۲۳۱)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۸/۵سم [ف: ۳۱ - ۶۰۰]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۶۷/۲۷-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** بس کنم، خود زیرکان را این بس است ×× بانگ دو کردم، اگر در ده کس است. الحمدلله رب العالمین ...

اصل نسخه: گنج بخش، ش ۱۴۰۱ (گنج ۶۷۳/۲)؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد امین بن خلیفه حاجی قربان، تا: محرم ۱۲۸۰ق؛ ۶گ (۲۹۷-۳۰۲) [عکسی ف: ۲ - ۱۷۳]

● **شرح رباعی «از پنجه پنج و ...»** / عرفان و تصوف، ادبیات / فارسی

š.-e robā'ī-ye «az panja-ye panj va ...»

لاهیجی، محمد بن یحیی، ۸۴۰ - ۹۱۲ قمری

lāhījī, mohammad ebn-e yahyā (1437 - 1507)

شرح است بر این دو بیت که از او سؤال شده بوده است: «از پنجه و پنج و ششدر و شش بدر آن ×× وز کشمکش سپهر سرکش بدر آی / خواهی که چشمی ذوق خوشی‌های عدم ×× از ناخوشی وجود خش خش بدر آی»

آغاز: بسمله. و به استعین. حمد و سپاس و ثنای بی قیاس حضرت واجب الوجودی را که اعیان ممکنات را از عالم غیب و علم بنور تجلی شهودی در عالم عین و شهادت منور گردانید ... سائل صاحب بصیرت مسعود سیرت از معنی این رباعی سئوال فرمودند که: از پنجه و پنج شش بدرای ×× وز کش مکش سپهر سرکش بدرای / خواهی که چشی ذوق خوشیهای عدم ×× از ناخوشی وجود خوش خوش بدرای

[نسخه‌های منزوی ۱۲۳۵/۲؛ الذریعه ۲۸۱/۳؛ دنا ۷۲۵/۶؛ فهرستواره ۵۶۲/۷]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۷۹۴/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** امید که از علم با یقین و از گوش با هوش آیند و الله یقول الحق و هو یهدی السبیل.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، ۳ص (۱۰-۱۲)، ۲۰ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۴ - ۳۸۳۶]

۲. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۶۶۰/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** التوحید اسقاط الاضافات بیت: جهان را نیست هستی جز مجازی ×× سراسر کار او لهو است و بازی

خط: نستعلیق، کا: محمد علی پسر محمد صادق رازی، تا: ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۴گ(۷ر-۱۰ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [نشریه: ۱۳ - ۴۷]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۵۱۲/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** کلمه‌ای چند درقید الفاظ و حروف مقید گردانیده شد امید که از علم بعین و از کوشش بآغوش آیند.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شاید از سده ۱۱؛ مصحح؛ جلد: پارچه سفید، ۲گ (۱۳۵پ-۱۳۶ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۸۹]

● **شرح رباعی «با من بودی منت نمیدانستم»** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e robā'ī-ye «ba man būdy manat nemī dānestam»

دهدار، محمد تقی بن محمد، ق۱۲ قمری

dehdār, mohammad taqī ebn-e mohammad (- 18c)

شرحی است مختصر بر رباعی فیض کاشانی (-۱۰۹۱): «با من بودی منت نمی‌دانستم ×× یا من بودی منت نمی‌دانستم / رفتم چو من از میان ترا دانستم ×× تا من بودی منت نمی‌دانستم». این شرح در حیات وی نگاشته شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۴۰۴/۵

آغاز: از واردات خاطر ملکوت ناظر دانشمند ... با من بودی منت نمیدانستم ... الشرح، چون مذکور میشود که بعضی از اعزه به درستی این شعر قائل هستند؛ **انجام:** در قرینه علم و عین پی نمیتوان برد و این حال ها هویت است و الله اعلم
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مهر: «عبدالباقی بن صدرالدین محمد الفیضی» (بیضی)، نصیرالدین سلیمان بن محمد علم الهدی أبن فیض کاشانی «... نصیرالدین سلیمان ... بمحمد علم الهدی سنه ۱۱۱۷»؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج زرشکی، ۲گ (۴۸-۴۹)، ۱۵ سطر (۵×۱۳)، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۳۴ - ۲۰]

● **شرح رباعی جامی** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e robāʻī-ye jāmī

شرح یک رباعی از رباعیات جامی در عرفان و فلسفه: «صوفی به چهار قسم باشد بشناس ×× دیگر همه افتاده درین قید لباس / عارف و عاشق و موحد نیز است ×× دیگر ز همه محققی بیوسواس». در منابع شارح این رباعی پیدا نشد البته خود جامی نیز رباعیات خود را شرح نموده است، لیکن رباعی فوق یافت نشد.

[مشترک پاکستان ۲:۹۶۵ -۹۶۷؛ فهرستواره منزوی ۶:۱۷۸، ۲۵۱]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۳۱۸

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم عزیزی سوال که دگر رباعی مولوی که صوفی بچهار قسم باشد بشناس دیگر همه افتاده درین قید لباس؛ **انجام:** و ریاضیات و مجاهدات برای کشف اینمعنی بطریق وجدان و ذوق حاصل گردد بلکه سود و امل این مرتبه را محقق و ذوالعینی و ذوالعقلی نیز مینمامند
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۳؛ مجدول، با سرلوح ساده طلاپوش، کتیبه با نقش بسم الله الرحمن الرحیم؛ کاغذ: هندی نخودی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۲گ (۱۹پ-۲۰پ)، ۲۰ سطر (۸/۶×۱۸/۳)، اندازه:۱۵/۵×۲۵/۴سم [رایانه]

● **شرح رباعی «چون خالص گشت ...»** / ادبیات / فارسی

š.-e robāʻī-ye «čon xāles gašt ...»

شرحی است منسوب به شهاب الدین بر این رباعی: «چون خالص گشت نقد قلب از قلبی ×× کفرش باطل نماید ایمان سلبی / در حضرت راز دان جوابی است قبول ×× لم تومن را لیطمئن قلبی».

[فهرستواره منزوی ۷/۵۶۰]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۳/۲۴

انجام: نیست و الله اعلم بحقیقه الحال اینست آنچه اند تتبع کلمات مطابقه در حل این رباعی بخاطر میرسد و الله الهادی الی سبیله قد فرغت من تسویده فی لیله الجمعه سادس و عشرین شهر ربیع الثانی من شهور سنه ۱۲۶۷

خط:نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴ص (۲۶۹-۲۷۲)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۹ - ۳۰۵]

← شرح رباعی حورائیه ← حورائیه

● **شرح رباعی در تناسخ** / فلسفه / فارسی

š.-e robāʻī dar tanāsox

[دنا ۶/۷۲۷؛ فهرستواره منزوی ۶/۱۷۸]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۱۳۷/۷۵

آغاز: رباعیة علی رأی اهل التناسخ: در سیر وجود سوی رسخ افتادم ×× و ز عالم رسخ پس بفسخ افتادم / کردم گذر از فسخ سوی عالم مسخ ×× چون مسخ شدم باز بنسخ افتادم. این رباعی حکایتی است از بیان حال مذهب تناسخ و معتقد ایشان و توضیح این موقوف است بر تقدیر اعتقاد ایشان. بباید دانست که ایشان فسخ دارند و مسخ و نسخ و رسخ، چهار مرتبه؛ **انجام:** پس منع ایشان کردن مشکلست، و لیکن اعتقاد بجمیع مسایل ایشان ناکردن آسانست من حیث المجموع. والله اعلم بحقایق الامور ۱۰۷۰.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۴۱-۱۰۵۰ق؛ کاغذ: ترمه، ۲گ (۱۵۱پ-۱۵۲ر)، اندازه: ۱۵/۹×۲۹/۵سم [ف: ۷ - ۲۲۱]

● **شرح رباعی در معرفت نفس** / عرفان و تصوف / عربی

š.-e robāʻī dar maʻrefat-e nafs

شیخ محمد حنفی

šayx mohammad hanafī

شرحی است بر این رباعی غزالی که به صورت رمز سروده است: «توضی بماء الغیب ان کنت زایر لاوصل صلاة الفجر فی اول العصر / فهذه صلوة العارفین بربهم ×× فان کنت منهم فاتضح البر بالبحر».

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۵۴/۱۳

آغاز: قال القطب الکبیر الشیخ محمد الحنفی بلغنی عن الغزالی انه کان یقول تعاطی بعض الصوفیة بعض المحرمات فی ظاهر الشرع ... المراد بالوضوء طهارت اعضاء الصفات القلبیة من النجاسات المعنویة؛ **انجام:** فلا تفاوت بینهما بل الجمیع عنده سوی و الله اعلم تمت الرسالة
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۲۷۵ر-۲۸۱پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۸۳]

● **شرح رباعی در وحدت وجود** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e robāʻī dar vahdat-e vojūd

نشاط اصفهانی، عبدالوهاب بن محمد رحیم، ۱۱۷۵ - ۱۲۴۴ قمری

nešāt-e esfahānī, ‘abd-ol-vahhāb ebn-e mohammad rahīm (1762 - 1829)

نویسنده پس از حمد خدا و نعت رسول می‌گوید: «پیش از انشای این نامه نامی» یک رباعی در وحدت وجود گفته بودم و چون مجال شعر را برای بیان این گونه مباحث تنگ یافتم بر آن شدم که ابتدا مطلب خود را در بیان وحدت وجود به نثر باز گویم و سپس رباعی مزبور را تبیین نمایم. او در ابتدا موجودات را به سه قسم تقسیم می‌کند: ۱. موجودی که وجود وی مغایر ذات وی می‌باشد؛ ۲. موجودی که حقیقت وی مغایر وجود وی می‌باشد؛ ۳. موجودی که وجود او عین ذات اوست. او پس از این تقسیم یکایک موجودات را شرح می‌دهد و بعد به شرح وحدت می‌پردازد و سپس این رباعی را تبیین می‌کند. در آخر رساله جوابی آمده است که سعدالدین کاشغری در جواب بعضی از اصدقاء برای ذکر نوشته و آداب آن را بازگو می‌نماید. شارح خود چندین رباعی در وحدت وجود گفته و سپس شرح کرده است (دیباچه) این هم گویا از نشاط باشد.

آغاز: بسمله.و به نستعین حمداً لاله هو بالحمد حقیق ×× در بحر ذاتش همه ذرات غریق ...

[دنا ۷۲۷/۶]

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۰۹/۴ ـ ج

آغاز: برابر؛ **انجام:** و از دیدین متعقل نمیپردازد والله اعلم بالصواب (حضرت مخدومی قدس الله تعالی روحه در ذیل این کلمات قدسیه این دو بیت مثنوی که موافق حال و مطابق فیل و قال این کمینه است و نوشته بودند: حرف درویشان بدزدد مرد دون ×× تا بخواند بر سلیمی آن فسون / جامی که نمود خانقاه است و نه دیر ×× نع با خبر از فقیر ناگاه زمیر / ... ×× حرره مؤمن خاکسار هشت چار)

بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۷گ (۵۳پ-۷۹پ) [ف: ۱ - ۱۶۶]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۲۶/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** تا این رساله آن کلمات قدسیه تمام شود و بآن انفاس متبرکه مسکیة الختام گردد. پایان: جامی که نه مرد خانقاه است و نه دیر ××نی با خبر از وقف و نه آگاه از دیر

تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه دانشکده ادبیات تهران ش ۱۰۹/۴ ذکر شد؛ بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۰؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵ص (۶۲-۸۶)، ۱۷ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۶ - ۶۵۵]

● شرح رباعی دیباچه چکامه / ادبیات / فارسی

š.-e robā‘ī-ye dībāče-ye čakāme

یزدی، علی اصغر، - ۱۲۴۰ قمری

yazdī, ‘alī asqar (- 1825)

دیباچه چکامه اثر بدیع و ادیبانه میراز لطفعلی بن محمد کاظم دانش پس از انتشار مورد توجه برخی واقع و شروح و تعلیقاتی بدان نگاشته شد، شارح حاضر توضیحات رباعی واقع در ابتدای دیباچه چکامه را که یکی از افاضل شرح نموده نپسندیده و خود شرح دوباره‌ای بدان زده است، بیت اول رباعی عبارت است از: «ای دربن بودت شده اندیشه تباه ×× نایافته دانش مهین سوی سوی تو راه».

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۱۲۵/۳

آغاز: الحمدلله الذی شرح صدورنا لفهم اسرار المعانی والبیان ... اما بعد چنین گوید العبد الاحقر ... چون چندی بمطالعه دیباچه شرح حکامه پارسی مشغول وباستفاده از آن خزینه؛ **انجام:** وپیش از این هرکس خواهد بشجره اخرب و اخرم از کتب قوم رجوع نماید چون دستور و معیار و رساله سیفی و جمع مختصر وحقیر این مختصر را بر لفظ مختصر ختم نمود والله تعالی هو ولی التوفیق نعم المولی ونعم النصیر

خط: نستعلیق، کا: هدایت الله بن فتح الله، تا: رمضان ۱۲۹۷ق، جا: تهران؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۰۳]

● شرح رباعی «دی بر سر گور ذله غارت کردم» /

عرفان و تصوف / فارسی

š.-e robā‘ī-ye «dī bar sar gūr zalla qārat kardam»

جامی، عبدالرحمن بن احمد، ۸۱۷ - ۸۹۸ قمری

jāmī, ‘abd-or-rahmān ebn-e ahmad (1415 - 1493)

شرح است بر رباعی منسوب به ابو سعید ابوالخیر و یا به شهاب الدین سهروردی: «دی بر سر گور ذله غارت کردم ×× مر پاکان را جنب زیارت کردم / شکرانه آن که روزه خوردم رمضان ×× در عید نماز بی طهارت کردم».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۱/۲۸-طباطبائی

آغاز: هذا شرح مولانا المحقق عبدالرحمان جامی علی هذه الرباعیه ... مراد از گور ابدان کمل است که مدفن اسرار و معارف است و مراد از ذله معانی ذوقیه است؛ **انجام:** چه در این سهو و فنا نیز فانی گشته بودم.

بی‌کا، تا: ۱۰۸۵ یا ۱۰۶۵؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای،۱گ(۳۱۴ر)،۲۱سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [ف: ۲۲ - ۲۱۸]

● شرح رباعی «دی بر سر گور ذله غارت کردم» /

عرفان و تصوف، ادبیات / فارسی

š.-e robā‘ī-ye «dī bar sar gūr zalla qārat kardam»

لاهیجی، محمد بن یحیی، ۸۴۰ - ۹۱۲ قمری

lāhījī, mohammad ebn-e yahyā (1437 - 1507)

شرح مختصر است بر دوبیت شعر: «دی بر سر گور زله غارت کردم ×× مر پا کانرا جنب زیارت کردم / کفاره آنکه روزه خوردم رمضان ×× در عید نماز بی طهارت کردم».
آغاز: هو الحق المبین. دی بر سر گور زله غارت کردم ×× مر پا کان را جنب زیارت کردم / کفارت آنکه روزه خوردم رمضان ×× در عید نماز بی طهارت کردم، گو عبارت از بدن انسان است که روح در و مستتر و پنهان است و زله عبارت از قوای نفسانی است ...

[نسخه‌های منزوی ۱۲۳۵/۲؛ دنا ۷۲۸/۶ (۱۰ نسخه)؛ الذریعه ۲۸۱/۳؛ فهرستواره منزوی ۵۶۲/۷]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۴۴/۲۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** داب اهل الله نیست ... لیظهر علیکم
کا: عنایت بن حسین شیرازی، تا: ۹۸۸ق؛ کاغذ: سپاهانی و فرنگی، جلد: مقوا با پارچه زری، ۴ص (۳۶۶-۳۶۹)، اندازه: ۱۰/۵×۲۳سم [ف: ۹ - ۸۲۵]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۷۹۴/۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، ۲ص(۴-۵)، ۲۰ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۴ - ۳۸۳۶]

۳. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۸۳۷/۱۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** سایه را مایه زشخص آمد پدید ×× ورنه سایه خود بخود چیزی ندید
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج مشکی، ۱گ (۲۶۴ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۱۹/۵سم [ف مخ - ۱ - ۲۸۹]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۲۷۳/۵
خط: نستعلیق، کا: عباس بن محمد علی دزفولی، تا: ۱۲۲۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲گ (۱۹۴پ-۱۹۵ر)، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۵ - ۴۱۹۰]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۳۸/۹
در نسخه ما از شیخ بهائی دانسته شده؛ خط: نستعلیق، کا: علی بن ابی الحسن حسینی مازندرانی، تا: ۱۲۴۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۱ص (۱۰۳)، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۲۱۹۷]

۶. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۶۶۰/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اگر بسط این معانی خواهند رساله‌ای مطول می‌توان نوشت فاما علم را از کتاب جستن دأب اهل الله نیست. خذ العلم من افواه الرجال و ابواب الروحانیة
خط: نستعلیق، کا: محمد علی پسر محمد صادق رازی، تا: ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۲گ (۱۰ر-۱۱ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [نشریه: ۱۳ - ۴۸]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۰۷۷/۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** و کفاره سیات من شد ذلک فضل الله یوتیه من یشاء و الله ذو الفضل العظیم من اشارات الاهیة
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۳گ (۴۰پ-۴۲ر) [ف: ۱۵- ۳۸]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۱۶۷/۷
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۲گ(۲۶۳-۲۶۴)، ۱۶ سطر (۵/۵×۱۳)، اندازه: ۱۰/۵×۲۰سم [ف: ۱۱ - ۲۱۳۲]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۴۴۰/۷
آغاز: شرح رباعیه شیخ شهاب الدین سهروردی «دی بر سر گور زله غارت کردم ... طهارت کردم» المعنی قطب الاقطاب حضرت شاه قاسم الانوار فرموده‌اند؛ **انجام:** منقور نمی‌دهیم.
خط: نستعلیق ترک، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: استانبولی، جلد: مقوا، ۴ص (۲۲۰-۲۲۳)، ۱۸ سطر (۱۲/۵×۱۸)، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۱۷ - ۳۶۹]

۱۰. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۶۳۶/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** که بی طهارتی عبارت از آنست نماز می‌گذارم وصول به مقام توحید مرا حاصلست والله اعلم بالصواب
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف مخ - ۱ - ۲۸۹]

● شرح رباعی «دی بر سر گور ذله غارت کردم» /

عرفان و تصوف / فارسی

š.-e robā‘ī-ye «dī bar sar gūr zalla qārat kardam»

شیخ بهائی، محمد بن حسین، ۹۵۳ - ۱۰۳۰ قمری

šeyx-e bahā’ī, mohammad ebn-e hoseyn (1547 - 1621)

شرح کوتاهی است بر این رباعی شیخ ابوسعید ابوالخیر و یا سهروردی: «دی بر سر گور ذله غارت کردم ×× مر پاکان را جنب زیارت کردم / کفاره آنکه روزه خودم رمضان ×× در عید نماز بی طهارت کردم».
آغاز: هذا شرح آخر علی هذه الرباعیه للشیخ الکامل بهاء الدین محمد العاملی رحمه الله. بر ارباب فهم مخفی نماند که اگر قائل این رباعی مباحی و یا مقید بوده اظهار لاابالی و بی باکی خود نموده و اگر موحد بوده، احتیاج به تاویل دارد. بدان که دی عبارت ماضی است و لکن زمان حال مراد است
انجام: و نماز میت بر نفس گذاردم چه در نماز میت طهارت شرط نیست.

[دنا ۷۲۸/۶؛ نسخه‌های منزوی ۱۲۳۶/۲؛ فهرستواره منزوی ۵۶۲/۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۸۸۲/۳
آغاز: هو الله تعالی دی بر سر گور ذله غارت کردم ×× مر پاکان را جنب زیارت کردم / شکرانه آنکه روزه خوردم رمضان ×× در عید نماز بی طهارت کردم
خط:نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۴۳ق؛کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج عنابی، ۳ص (۴۶۵-۴۶۷)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۷-۲۷۸]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۷۵/۲

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳ - ۱۵۲]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۱/۲۹-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: ۱۰۸۵ یا ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۳۱۴ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم[ف:۲۲-۲۱۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۱۶۵/۵

آغاز: برابر

درفهرست بدون مؤلف آمده با استناد به نسخه شماره «۵۱۱/۲۹- طباطبائی» مجلس شورا نام مؤلف تعیین گردید؛ خط: نسخ، کا: احمد بن محمد علی جزایری صیمری، تا: ۱۰۹۲ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۶۸ر)، ۲۳ سطر [ف: ۳۶ - ۲۵۳]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۹۰/۲۱

آغاز: هو الله تعالی. گور ذله غارت کردم ×× مر پاکان را جنب زیارت کردم ... بدانکه دی عبارت از زمان ماضی و زمان گذشته و حال است و عبارت است فرعون انسانی؛ **انجام:** برابر

چند سطر آغازین نسخه مغایر با دیگر نسخه هاست؛ خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مخملی بنفش، ۱ص (۱۰۹حاشیه)، سطور چلیپایی (۱۱/۵×۱۹)، اندازه: ۱۳/۹×۲۱/۵سم [ف: ۲۹/۱ - ۵۷۲]

● **شرح رباعی «دی بر سر گور ذله غارت کردم» /** ادبیات / فارسی

š.-e robā'ī-ye «dī bar sar gūr zalla qārat kardam»

حکیم مؤمن، محمد مؤمن بن محمد زمان، ق۱۱ قمری

hakīm mo'men, mohammad mo'men ebn-e mohammad zamān (- 17c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۲۱/۳۶

آغاز: (پس از رباعی) دی عبارت از ماضی مرکب به حال است و ذله عبارت از اخلاق ذمیمه و غارت کنایه از دور ساختن آن از نفس قدسی؛ **انجام:** نماز میت است که وضوء لازم ندارد و نماز میت کردن بر نفس اماره اشاره بمردن او است. بسبب بی هذه و الله اعلم بالصواب کذا خط ببالی و انا الحقیر محمد مؤمن الحسین الطبیب غفرالله و لوالدیه.

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سبز، ۱ص (۵۰۸)، اندازه: ۸×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۹۹۴]

● **شرح رباعی «دی بر سر گور ذله غارت کردم» /** عرفان و تصوف / فارسی

š.-e robā'ī-ye «dī bar sar gūr zalla qārat kardam»

نامعلوم:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۴۲/۴۳-ف

نسخه اصل: بادلیان اکسفورد ش ۹۴ والکر (ش ۱۲۹۸)؛ بی‌کا، تا: ۱۰۹۵ق [فیلمها ف: ۱ - ۵۶۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۸۷/۶

رساله در شرح این دو بیت: «دی بر سر گور زله غارت کردم ...»، در سی بیت می‌باشد؛ خط: نسخ، کا: محمد بن فاضل سبزواری، تا: ۱۲۱۸ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج، ۲ص (۳۱۹-۳۲۰)، ۴۱ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳ - ۴۷۹]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۶۰۳/۲۰-ف

نسخه اصل:نسخه آقای افشار شیرازی؛بی‌کا،بی‌تا[فیلمهاف:۱-۷۱۹]

● **شرح رباعی «زلفش بکشی ...» /** عرفان و تصوف / فارسی

š.-e robā'ī-ye «zolfaš bekašī ...»

حکیم مؤمن، محمد مؤمن بن محمد زمان، ق۱۱ قمری

hakīm mo'men, mohammad mo'men ebn-e mohammad zamān (- 17c)

در شرح این رباعی شیخ ابوسعید که علامه حلی در پاسخ سؤال از قاعده فلسفی «لایصدر عن الواحد الا الواحد» انشاء کرده است. رباعی این است: «زلفش بکشی دراز کار آید از او ×× ور بگذاری جنگل بار آید از او / ور پیچ و خمش ز یکدیگر بگشایی ×× عالم عالم مشک طرار آید از او». حکیم مؤمن این رباعی را شرح و توجیه کرده است.

آغاز: (بسمله) منقول است که از علامه حلی قدس سره از معنی لایصدر عن الواحد الا الواحد سؤال نمودند و جناب رفیع ایشان این رباعی شیخ ابو سعید ابوالخیر طاب ثراه را در جواب فرمودند ... و تطبیق آن بخاطر قاصر حقیر محمد مؤمن الحسینی الطبیب چنین رسیده که تشبیه ممکن که مقدور واجب عز شانه است بزلف به سبب ظلمت عدم اوست ...

انجام: باید صادر اول واحدی باشد متصف بکمال و جمال قادر واحد مختار عز شانه و السلام علی من اتبع الهدی.

[فهرستواره منزوی ۱۷۸/۶]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۲۱/۴۳

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ در ذیل صفحه ۵۲۲ نوشته است از معتمد الدوله (درویش عبدی) در معرفی مؤلف و نویسنده این رساله؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سبز، ۲ص (۵۲۱-۵۲۲)، قطع: بیاض رقعی [ف: ۱۰ - ۹۹۷]

● **شرح رباعی سحاب الدین /** عرفان و تصوف / فارسی

š.-e robā'ī-ye sahāb-od-dīn

قزوینی، خلیل بن محمد زمان، ق۱۲ قمری

qazvīnī, xalīl ebn-e mohammad zamān (- 18c)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۴۱/۵۸

آغاز: مما ینسب الی الشیخ العارف سحاب الدین قدس سره: چون خالص کسب نقد قلب از قلبی ×× کفرش باطل نماید ایمان سلبی / در حضرت رازدان خواست قبول ×× لم تؤمن را لیطمئن قلبی. تصویر مفاد این رباعی موقوف بر تذکر مقدمه ای است که اکثر کلمات این طایفه از اشاره به آن و اعتنای به آن خالی نیست. و آن این است که سالک مقامات سالکین و سائر منازل موجدین را در هر مقامی سه حالت ضروری است؛ **انجام:** و با قطع نظر این مقدمه اسقاط این کلام چنان که کلام مجید از فایده تنقید خالی از اندک صعوبتی نیست. و الله اعلم بحقیقة الحال. این است آن چه از تتبع کلمات این طایفه در حل این رباعی به خاطر می‌رسد و الله الهادی الی سبیل الرشاد

خط: نسخ، کا: خلیل بن حاج محمد زمان قزوینی، تا: ۱۱۲۹ق؛ انجامه: «و انا العبد خلیل بن محمد زمان القزوینی عفی عنهما بالنبی و الوصی»؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲گ (۱۰۹پ-۱۱۰ر)، ابعاد متن: ۹×۲۰، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۲۰ - ۳۹۸]

● شرح رباعی عینان عینان / ادبیات / عربی

š.-u rbāʻī ʻaynān ʻaynān

شروانی، محمد امین بن صدرالدین، - ۱۰۳۶ ؟ قمری

šervānī, mohammad amīn ebn-e sadr-od-dīn (- 1627)

شرحی است بر رباعی عربی که به درخواست ضیاء الدین نگاشته است. رباعی این است: «عینان عینان لک تکحل جفونهما ×× فی کل عین من العینین نونان / نونان نونان لم یخططهما قلم ×× فی کل نون من النونین عینان».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۸۸۶/۵۳

آغاز: ان ابهی درر تنظم ببنان البیان حمدالله الذی ... و بعد ... ان اشرح البیتن اللذین استصعبما القوم ... العین یطلق علی الحدقة التی هی عبارة عن مجموع طبقات؛ **انجام:** ولقد سمعت ان بعض الاخوان من خلص الخلان کتب فی شرح هذین البیتین رسالة و اودع فیها نکات غریبة و دقایق عجیبة و فصل فیها الکلام

بی‌کا،تا:قرن۱۱؛جلد:مقوای، ۲گ (۱۵۱پ-۱۵۲ر) [ف: ۳۷ - ۴۷۷]

↩ شرح رباعی «هستی تو به ذات ... » ← شرح رباعیات

● شرح الربع المجیب = شرح رسالة الجیب = شرح رسالة فی العمل بالربع المجیب / هیئت / عربی

š.-ur-rubʻ-il mujīb = š.-u r.-il jayb = š.-u r.-in fi-l ʻamal-i bi-r rubʻ-il mujīb

سنباطی، احمد بن احمد، - ۹۹۵ قمری

sanbātī, ahmad ebn-e ahmad (- 1587)

وابسته به: الربع المجیب = الفتحیة فی الاعمال الجیبیة = العمل بالربع المجیب (رسالة فی)؛ سبط ماردینی، محمد بن محمد (۸۲۶-۹۰۷)

رساله‌ای است کوتاه در شرح «رسالة فی العمل بالربع المجیب» از بدرالدین ماردینی. نام دقیق شارح، احمد بن احمد بن عبدالحق سنباطی می‌باشد ولی در نسخه موجود و کشف الظنون به عنوان احمد بن عبدالحق سنباطی آمده است. کتاب دارای «مقدمه» و ۲۰ «باب» است.

[کشف الظنون ۸۵۹/۱؛ معجم المؤلفین ۱۴۹/۱؛ هدیة العارفین ۱۴۹/۱؛ دنا ۷۲۹/۶؛ بروکلمان ۳۶۸/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۷۴۷/۶

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد، فیقول العبد الفقیر الی الله تعالی ... هذا توضیح لطیف علی الرسالة الموضوعة فی العمل بالربع المجیب؛ **انجام:** و مضی من درجاته قدر ذلک فهو اول طلوع الفجر و الله اعلم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۰؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۲۰گ (۸۹-۱۰۸)، ۲۱ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۳سم [ف: ۳۴ - ۷۳۳]

● شرح الربع المجیب / هیئت / عربی

š.-ur rubʻ-il mujīb

غیر همانند:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۴۳/۵

آغاز: بسمله و به نستعین. احمدک یا من اطلع عباده علی اوقات العبادة ... و بعد فلما کان الربع المجیب انفع الالات التی یتوسل بها الی معرفة سمت القبله و الاوقات و کانت من رسائله المقبولة الرسالة الماردینیة اذ فیها اسهل طرق کل عمل یتعلق بالامور الدینیة لکن یقع فی مواضع منها خلل کثیر اردت اصلاحها فسلکت مسلک التغییر و زدت ما یتعلق بالمحسنات بعد اتمام الامور اللازمة و جعلت الترتیب علی مقدمة و عشرین بابا و خاتمة. المقدمة (فی تعریفات رسومه) ای امور ترسم علی الربع المجیب؛ **انجام:** (... علی تقاطع الخیط معها) ای مع تلک القوس الثانیة (فیلزم المری علی قدر جیب التمام).

ربع مجیب افزاری است در ستاره‌شناسی که درجه‌ها و دقیقه‌های جیب قوس‌ها در آن نگار شده و در قرن ۴ و ۵ دانشمندان ایرانی آن را ساخته و دریافتن ارتفاع و سعه مشرق و سمت و قوس فلکی به کار می‌بردند (گاهنامه ۱۳۱۱ص۱۱۱). ابی العباس احمد بن محمد قسطلانی نگارنده مواهب (- ۹۲۳ق) رساله‌ای در آن دارد و همچنین عطاء الله عجمی که محیی الدین محمد بن قاسم شهیر باخوین (- نزدیک ۹۰۰ق) بر آن گزارش نوشته است. شعبان بن حسن قسطمونی رساله‌ای در «عمل بربع مجیب» نوشته در یک مقدمه و چند باب و نیز درباره ربع مقنطرات و درباره رخامات هر دو به ترکی. همچنین شیخ غرس الدین ابراهیم بن شهاب الدین

بن شیخ احمد نقیب در یک مقدمه و ۲۰ باب درباره ربع مجیب رساله‌ای نوشت. قاضی زاده رومی موسی بن محمود نیز رساله‌ای در این باره دارد که در طوس هست (ش ۱۰۰) و از محمود بن محمد بن قاضی زاده رومی پنداشتند. مولی میرم چلبی محمود بن محمد بن قاضی زاده رومی (- ۹۳۲ق) دو رساله به فارسی به نام سلطان بایزید نوشت یکی در ۲۰ باب در ربع مقنطرات دیگری در ربع مجیب (چلبی در «رسالة فی الربع المجیب» - گاهنامه ۳۱۰ص۷۸- دو نسخه از ربع مقنطرات و ربع مجیب در فهرست بلوشه ج ۲ ش ۷۸۳ شناسانده شده همچنین ربع مقنطرات میرم چلبی در ش ۷۹۲ آنجا). این رساله ما گزارشی است آمیخته بر رساله ماردینیه در «الربع المجیب» در یک مقدمه و بیست باب؛
خط: نستعلیق، کا: اسماعیل بن علی بن عثمان، تا: رمضان ۱۱۱۷ق، جا: ارز روم؛ محشی؛ ۱۱گ (۴۰پ-۵۰ر) [ف: ۴ - ۹۱۳]

۲. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۶۹۳/۲

آغاز: متن: بسمله الحمد لله خالق الاصباح و جاعل اللیل ... شرح: ... الاسم مشتق من السمو و هو العلو
در یک مقدمه و ۱۷ باب و خاتمه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۳۶ق؛ ۲۵گ، قطع: خشتی [ف: - ۱۱۹]

↩ شرح رجال الصحیحین ← اسماء رجال الصحیحین

● شرح رجال الغیب / عرفان و تصوف / ترکی

š.-e rejāl-ol-qayb

شرح اجمالی رجال الغیب «محیی الدین ابن عربی» است که به ترکی نگاشته شده و افزون بر آن دعای معروف رجال الغیب و دایره آن بعد از شرح گنجانده شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۱۰۸/۳

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اما بعده، شیخ المحققین و قطب العارفین ... بیومشدر که مثلاً هر ایک هر کوننده اطراف عالمدن؛
انجام: یا مغیث یا مغیث یا مغیث، و اغوثاه و اغوثاه و اغوثاه، برحمتک یا ارحم الراحمین.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ شکل دایره رجال الغیب حاوی اعداد و کلمات، قبل از انجام آمده، پس از انجام افزودگی‌هایی در ساعات ایام هفتگانه، سیر افلاک و اخترشناسی، افلاک و منزل بروج و بیان قوس و قزح م همراه اشکال هندسی اختر شناسی در ۶ برگ؛ کاغذ: فرنگی، ۲گ (۲۲پ-۲۳پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۷×۱۳سم [ف: ۳۳ - ۲۲۱]

● شرح الرحبیة = شرح المنظومة الرحبیة = شرح بغیة الباحث عن جمل الموارث / فقه / عربی

š.-ur raḥbīyya = š.-ul manẓūmat-ir raḥbīyya = š.-u buġyat-il bāḥiṯ ʻan jumal-il mawāriṯ

سبط ماردینی، محمد بن محمد، ۸۲۶ - ۹۰۷ قمری

sebt-e mārdīnī, mohammad ebn-e mohammad (1423 - 1502)

وابسته به: بغیة الباحث عن جمل الموارث = الارجوزة الرحبیة؛ ابن متفننه، محمد بن علی (۴۹۷-۵۷۷)

شرح مزجی استدلالی بر کتاب «ارجوزه فی علم الفرایض» معروف به الرحبیه بدرالدین ماردینی است. مؤلف در این کتاب با بیان مسائل علم فرائض به اقوال ائمه و علمای اهل سنت استناد جسته است.

آغاز: یقول الشیخ ... محمد سبط الماردنی ... حمدله. اما بعد، فهذا شرح لطیف مختصر علی المقدمة المسماة بالرحبیة فی علم الفرائض. نافع انشاءالله. قال: اول ما تستفتح المقالا ...

چاپ: این شرح با حاشیه علامه بقری، به سال ۱۴۰۴هـ در دمشق تحقیق و به چاپ رسیده است.

[زرکلی ۵۴/۷ چند کارش از آن میان «شرح الرحبیة» که می‌گوید خطی است؛ دنا ۷۲۹/۶؛ کشف الظنون ۱۲۴۶/۲؛ الاوقاف العامة موصل ۳۰۵/۲ و ۱۶۹/۳ و ۱۸۵/۳]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة علی شرح فرائض الرحبیة؛ بیلی، احمد

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۳۸/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و عفو ما کان من الذنوب. و سترها شأن من العیوب.
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱۵گ (۳ر-۱۷پ) [ف: ۲ - ۱۵۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۶۲۲/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قد کمل هذ الشرح المبارک و اسال الله تعالی ان ینفع به قاریه و الناظر فیه و هو حسبی ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۴ صفر ۱۱۵۵ق؛ مصحح، مقابله شده، دارای سرلوح زرین، مجدول مذهب؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۵۰گ (۵۴پ-۱۰۳پ)، ۱۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳۷ - ۴۵]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۳۰۳۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** یتقبل ذلک منه بمنه و کرمه ... و آله العز ذو المناقب و صحبه الاماجد الابرار الصفوة الاکابر الاخیار
توضیح: نام مؤلف با آغاز معلوم گردید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۷۱ق؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج فرنگی مذهب، ۲۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۲سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۸۶]

● شرح الرحمن السریانی / عرفان و تصوف / فارسی

š.-or rahmān-os soryānī

وابسته به: القصیدة السریانیة = قصیدة انا الموجود فاطلبنی تجدنی

دیباچه‌ای است بر «القصیدة السریانیة» و درباره فضایل این مناجات

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۴/۱۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ قطع: ربعی [نشریه: ۶ - ۶۷۱]

← شرح الرسائل > شرح فرائد الاصول
← شرح الرسائل > حاشیة فرائد الاصول

● **شرح الرسائل** / اصول فقه / عربی

š.-ur-rasā'il

حسینی خراسانی، ذبیح الله بن هدایت الله، ق۱۳ قمری

hoseynī xorāsānī, zabīh-ol-lāh ebn-e hedāyat-ol-lāh (-19c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۹۱

آغاز: بسمله، قوله لان الشک الخ اقول حاصل هذا التقسیم ان الحالة السابقة اما ان یکون ملحوظة

خط: نستعلیق شکسته بی نقطه، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ با خط خوردگی و اصطلاحات زیاد توسط مؤلف، روی برگ اول آمده: «هذا مما الفتها فی المشهد الغروی مستعجلا و کان مشتملا لما فی رسالة شیخنا الاستاذ الشیخ المرتضی زید ظله مختصرا و بعد ... (ناخوانا، شاید: بالمدة) لایساعدنی الزمان ان اراجعه ثانیا فکان فیه من السهو و النسیان یحسب اللفظ و البیان اکثر من ان یخص ... (ناخوانا) من السهو فی اصل المطالب ارجو عدم وجوده او قلته و کیف کان فالنظر فیه بعین الدقة و الغض عما فیه من السهو جدیر لمن تامل فیه»، زیر آن آمده: «خط مبارک مرحوم آقا است»؛ مهر: «عبده محمد رضا بن ذبیح الله الحسینی» (چهارگوش)؛ جلد: تیماج کرمی، ۱۹۳گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۵۱ - ۱۴۷]

● **شرح رسائل أرسطو فی المنطق** / منطق / عربی

š.-u rasā'il-i arasṭū fi-l-manṭiq

شرح بر چند رساله است که همگی از ارسطو هستند. رساله اول ناقص الاول است، دومی قاطیغوریاس، سومی باری ارمیناس، چهارمی انولوطیقا الاولی و الثانی است که قیاس و برهان است.

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۴۸۷

آغاز: ... لیست اکثر من العلم بنظام الموجودات؛ **انجام:** قد أتینا علی المطلب و فرغنا مما کنا و عدنا به

خط: نستعلیق، کا: مؤمن بن حاجی محمد شیرازی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: چرم قرمز، ۱۴۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [مؤید: ۱ - ۳۹۵]

● **شرح رسالة ابن ابی زید القیروانی** / فقه / عربی

š.-u r.-i ibn-i abi zayd-il-qīrwānī

جرجانی، احمد بن محمد، - ۴۸۲ قمری

jorjānī, ahmad ebn-e mohammad (- 1090)

وابسته به: الفقه المالکی و اصوله (رسالة فی ...)؛ ابن ابی زید، عبدالله بن عبدالرحمن (۳۱۰-۳۸۶)

با عنوان «اصل، قوله».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۹۶

فقه است و می‌رسد به نکاح؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: سفید کهنه، جلد: مقوایی، ۱۹۰گ، ۲۳ سطر (۱۴×۲۲)، اندازه: ۲۱×۲۸سم [سنا: ف: ۲ - ۲۴۴]

● **شرح رسالة ابن أبی زید القیروانی** / فقه / عربی

š.-u r.-i ibn-i abi zayd-il-qīrwānī

انفاسی، یوسف بن عمر، ۶۶۱ - ۷۶۱ قمری

anfāsī, yūsof ebn-e 'omar (1263 - 1360)

وابسته به: الفقه المالکی و اصوله (رسالة فی ...)؛ ابن ابی زید، عبدالله بن عبدالرحمن (۳۱۰-۳۸۶)

رساله ابن ابی زید متن کوتاه فقه مالکی است که نزد فقیهان مالکی اهمیت شایان دارد، از این رو شرح‌های بسیار بر این کتاب نگاشته اند که یکی از آن شرح‌ها، نسخه حاضر است که به عنوان «قوله - قوله» ترتیب یافته است. عباراتی را از اصل کتاب برگزیده و به تفصیل شرح داده است. این نسخه طبق وقف‌نامه احمد بن محمد نجار که در آغاز آمده از یوسف بن عمر انفاسی دانسته شده و نسخه‌ای که بتوانیم با آن دقیقاً تطبیق و بررسی کنیم، یافت نگردید.

[معجم المؤلفین ۳۲۰/۱۳؛ موسوعة أعلام المغرب ۶۶۸/۲؛ إیضاح المکنون ۵۵۷/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۵۷۴

آغاز: باب الجهاد قال أبو عمران الجوراء و هذا الباب مبتدأ النصف الثانی من هذا الکتاب قوله باب فی الجهاد و الباب کنایة عن المدخل؛ **انجام:** قوله: و لا حول و لا قوة إلا بالله العلی العظیم ... لینبغی للانسان أن یقولها بقصد ثوابها

از آغاز نیمه دوم (باب جهاد) تا پایان کتاب؛ خط: مغربی، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ محشی؛ وقفنامه احمد بن محمد نجار و یادداشتی دیگر در آغاز نسخه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمعی مشکی، ۱۲۰گ، ۶ سطر (۱۷×۲۳/۵)، اندازه: ۲۲/۵×۲۸/۵سم [ف: ۳۱ - ۶۵۹]

● **شرح رسالة ابن ابی زید القیروانی** / فقه / عربی

š.-u r.-i ibn-i abi zayd-il-qīrwānī

وابسته به: الفقه المالکی و اصوله (رسالة فی ...)؛ ابن ابی زید،

عبدالله بن عبدالرحمن (۳۱۰-۳۸۶)
شرحی با عناوین «قوله، قوله» بر رساله ابومحمد عبدالله بن ابی زید مالکی است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۴۲۷
آغاز: بسمله ... الحمدلله علی قسمین مطلق و مقید و المطلق لاینقسم و المقید علی قسمین مقید بالنفی و مقید بالاثبات؛ **انجام:** قوله و من اسلم الی ثلاثة ایام بقبضه او فی البلد الذی اسلم فیه ...
خط: مغربی، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۰گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲۵ - ۴۰۷]

● **شرح رساله ابن زیدون** / ادبیات / عربی
š.-u r.-i ibn-i zaydūn

نامعلوم:
۱. اصفهان؛ جابری انصاری؛ شماره نسخه:۱۶
خط:نستعلیق،کا:علی انصاری، تا: رمضان ۱۲۸۷ق [نشریه: ۶ - ۵۹۵]
۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۲۸۶
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از بانو فرانک علی آبادی [رایانه]

● **شرح رسالة ابن سینا** / فلسفه / عربی
š.-u r.-i ibn-i sīnā
نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد، ۵۹۷ - ۶۷۲ قمری
nasīr-od-dīn-e tūsī, mohammad ebn-e mohammad (1201 - 1274)
رساله‌ای است در پاسخ به امین الدوله که ظاهراً از خواجه درخواست کرده شرحی بر رساله ابن سینا بنویسد که درباره آن است که برای حیوان و نبات اصل ثابتی است. خواجه در این رساله نسبتاً کوتاه با عنوان «اقول» شرحی بر قسمتی از کلمات ابن سینا در این باره دارد. در آغاز رساله چنین به نظر می‌رسد که ابن سینا در این باره رساله‌ای مجزا دارد و هنوز بر من معلوم نشده که آیا او را چنین رساله‌ای است و یا قسمتی از نظرات او در کتاب‌های دیگر است.
چاپ: این رساله در آخر تلخیص المحصل همراه با چند رساله کوتاه دیگر از روی همین نسخه به چاپ رسیده است.

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۱۸۷/۵۷
آغاز: اتفق فی شهور سنة احدی و سبعین و ستمائة ان التمس الاخ العزیز امین الدولة ... هذه الرسالة و کشف قناع ما استعضل من مسائلها فکتب بخطه ادام الله ایامه: یقول کاتب هذه الاسطر احوج خلق الله تعالی محمد بن محمد بن الحسن الطوسی: المسالة التی اشار الیها الشیخ الرئیس فی هذه الرسالة بقوله: و اما المسائل التی سالها فهی مسائل علمیة جلیلیة لا سیما هذه المسائل ... اقول: المسالة التی یشیر الیها هی ان اجزاء اجسام النباتات و الحیوانات التی هی بمنزلة موادها انما تتبدل بالغذاء؛ **انجام:** و الدلیل الذی استدلو علی تبدل الصور بتبدل محالها لم یدل الا علی الساریة منها دون غیرها فهذا ما عندی و الله ملهم الحق و الصواب ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ یا ۱۱؛ با سرلوح‌های زرین؛ کاغذ: اصفهانی نازک، ۴گ (پ۲۵۸-۲۶۱)، ۲۴ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [رشت و همدان: ف: - ۱۴۷۷]

● **شرح رسالة ابن سینا الی ابی سعید** / فلسفه / عربی
š.-u r.-i ibn-i sīnā ilā abi sa‘īd
قسطمونی، قاسم بن قاضی
qastamūnī, qāsem ebn-e qāzī
شرح رساله شیخ الرئیس به ابی سعید ابی الخیر در الارشاد.

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۶۶۱/۴
آغاز: الحمد لله الذی عجز الساکنون فی روضة قدسه عن ادراک کنه جهده؛ **انجام:** و لا نقد لک من جلة الوجودین ای من الوجود الحقیقی للحق لان ذلک الوجود لیس للسالک بل للحق.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: - ۱۴۳۴]

← شرح رسالة اثبات الجوهر المفارق ≻ شرح رسالة نفس الامر

● **شرح رسالة الاثیریة** / منطق / عربی
š.-u r.-il aṯīrīyya
گلنبوی، اسماعیل بن مصطفی، - ۱۲۰۵ قمری
golnabavī, esmā‘īl-e bn-e mostafā (- 1791)
وابسته به: ایساغوجی = الکلیات الخمس = المدخل الی علم المنطق؛ اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰ق)
رساله اثیریه در منطق و از کتب مشهور ابهری است آن رساله را گلنبوی شرح کرده آن شرح مزج است.

تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۲۵/۱
آغاز: بسمله - الحمدلله الذی خصص نوع الانسان من جنس الحیوان؛ **انجام:** قد کمل هذا الشرح اللطیف للرسالة الاثیریة المیزانیة للفاضل ... النحریر المشهور بالکلنبوی علیه رحمة ربه القوی.
خط: نسخ، کا: محمد التیلکوی (از طایفه دونار)، تا: ۱۳۳۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۳۱ص (۱-۱۳۱)، ۱۵ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [ف: - ۱۹۹]

● **شرح رسالة الاثیریه** / منطق / عربی
š.-u r.-il aṯīrīyya
وابسته به: ایساغوجی = الکلیات الخمس = المدخل الی علم

المنطق؛ اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰ق)
شرح منطق ایساغوجی ابهری است با عناوین «قال-اقول».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۲/۱ معزی
آغاز: بسمله. الحمدالله الذی نور قلوبنا بنور التصور و التصدیق ... قال نحمد الله علی توفیقه أقول لما انعم الله علیه بافاضته النفس الناطقة؛ **انجام:** قال و المغالطة قیاس مؤلف من مقدمات ... اقول المغالطة عی قیاس فاسد ... فلابد من مراعات جمیع ذلک واعلم ان ما علیه التعویل من هذه القیاسات انما هو البرهان لکونه مرکبا من المقدمات الیقینیة و الله تعالی اعلم.
بی‌کا، بی‌تا؛ از کتابخانه مولوی محمدصالح بخاری از وکیل او امام خان به تاریخ ۱۱ محرم ۱۲۷۱ خریداری شده؛ جلد: مقوایی با روکش کاغذ شکری، ۲۷گ (۱ر-۲۷پ)، ۱۳ و ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۳۹ - ۳۹]

● شرح الرسالة الاثیریة فی المیزان / منطق / عربی
š.-ur-r.-il-aṯīrīyya fī-l-mīzān

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۴۵/۸-ف
بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۲ - ۱۴]

● شرح رسالة الاستعارة = شرح الرسالة السمرقندیة / بلاغت / عربی
š.-u r.-il-isti'āra = š.-ur-r.-is-samarqandīyya
عمری، احمد بن محمد، - ۹۵۰ ؟ قمری
'omarī, ahmad ebn-e mohammad (- 1544)
وابسته به: الاستعارة = فرائد العوائد فی معانی الاستعارة و اقسامها = الرسالة السمرقندیة = الفریدة =رسالة الاستعارة و العقود = فرائد الفوائد = بلوغ الارب = فوائد العوائد؛ لیثی سمرقندی، ابو القاسم بن ابی بکر (-۸۸۸)
شرح مزجی مختصری است بر رساله استعاره سمرقندی مشتمل بر توضیح عبارات متن بدون رد و ایراد در آنها.
آغاز: الحمدلله الممجد و الصلاة علی رسوله محمد و آله و اصحابه من الازل الی الابد، بسمل المصنف رحمه الله اولا تیمناً و عملاً بموجب الحدیث ... الحمد جنس وجمیع افراده مختص وثابت لواجب جنس العطیة اوجمیع افرادها التی من جملتها

۱. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه:۶۴/۷
آغاز: برابر
قطعه‌ای از آغاز شرح آمده؛ کا: شاهمیر بن زین العابدین حسنی، تا: ۱۵ رجب ۱۰۰۹ق؛ جلد: مقوایی، ۶گ (۶۶پ-۷۱پ)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: - ۶۹]
۲. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۲۴۵/۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** او الاستعارة التخییلیة التحقیقیة هذا آخر ما اردناه فی شرح الرسالة والحمدلله اولاً وآخراً ثم کتبناه مع تفرق البال وتغلغل الحال لعدم خلوه عن بعض الاشکال ... لمطابقة معنی الحال و الحقیر قل احمد بن خضر المحاردوانی شیروانی
خط: نسخ، کا: محمد بن سید علی بن سید خضر نکبی، تا: ۱۱۳۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۱ - ۳۸۲]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۴۲/۳ کر
آغاز: برابر؛ **انجام:** اختصرنا ما فیه حذراً عن الإملال و رعایة المطابقة مقتضی الحال و أما الفقیر قول أحمد بن محمد بن خضر غفرالله ذنوبه التی من جملتها فعله هذا إو ذنوب أباه إنه هو الغفور الرحیم المبدل للسیئات حسنات بکرمه و لطفه العمیم الحمدلله علی التمام و الصلوة علی رسوله ... تمت
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی با نشان «مصنفک»، مجدول؛ رقم کاتب: «تمت الرسالة الموسومة بقول أحمد الشرح علی المتن العضدیة»!؛ مهر: «محمد ۱۲۵۱» (دایره)؛ کاغذ: فرنگی سفید، ۱۰گ (۱۹پ-۲۸پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۵سم [ف: ۴۰/۲ - ۱۶۶]
۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۳۷۳/۵
آغاز: برابر **انجام:** و اختصرنا ما فیه حذراً من الاملال و رعایة لمقتضی الحال
خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابوطالب عبدالواسع بن محمد هادی فاری، تا: ۱۲۲۲-۱۲۲۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ (۲۷ر-۳۲پ)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۲۱ - ۳۴۰]

● شرح رسالة الاستعارة = شرح الرسالة السمرقندیة / معانی بیان / عربی
š.-u r.-il-isti'āra = š.-ur-r.-is-samarqandīyya
عصام الدین اسفراینی، ابراهیم بن محمد، ۸۷۳ - ۹۵۱ ؟ قمری
'esām-od-dīn-e esfarāyenī, ebrāhīm ebn-e mohammad (1469 - 1545)
وابسته به: الاستعارة = فرائد العوائد فی معانی الاستعارة و اقسامها = الرسالة السمرقندیة = الفریدة =رسالة الاستعارة و العقود = فرائد الفوائد = بلوغ الارب = فوائد العوائد؛ لیثی سمرقندی، ابو القاسم بن ابی بکر (-۸۸۸)
شرح مزجی تحقیقی است بر رساله سمرقندیه ابوالقاسم لیثی سمرقندی؛ در سه «عقد» و هر عقد دارای چند «فریده»: عقد ۱. انواع المجاز؛ عقد ۲. تحقیق معنی الاستعارة بالکنایة؛ عقد ۳. تحقیق قرینة الاستعارة بالکنایة و ما یذکر زیادة علیها من ملایمات المشبه به. شارح از فوائد الغیاثیه عضدالدین و شرح شرح مختصر الاصول تفتازانی یاد می‌کند.
آغاز: بسمله. یقول العبد المفتقر الی الطاف ربه الخفیة عصام

الدين بن محمد ان احسن مایزاد به النعم الوفية و يدفع به البلية فی البكرة و العشية ... اما بعد اما هذه لمجرد التاكيد لا التفصيل المجمل مع التاكيد

انجام: و الا ظهر ان ما يحضر به السامع اولا فهو القرينة و ما سواه ترشيح و لك ان تجعل الجميع قرينة فی مقام شدة الاهتمام بالايضاح الحمدلله على تمام الاصباح بعد الظلام المحوج الى المصباح و نرجوا الانتظام فی سلك دعاء من طلبة الصلحاء فی الصباح و الرواح.

[دنا ۶/۷۳۰-۷۳۱ (۴۰ نسخه)؛ کشف الظنون ۸۴۵/۱؛ فهرس مخطوطات العربية فی مكتبة عبدالله بن العباس بمدينة الطائف ص ۳۴۹؛ هدية العارفين ۲۶/۱-۲۷؛ الاوقاف العامة موصل ۱۳۴/۲ و ۲۴۲/۲ و ۲۴۴/۲ و ۲۴۶/۲ و ۱۴۳/۳ و ۱۴۵/۳ و ۱۶۹/۳]

شرح و حواشی:

۱- حاشية شرح الرسالة السمرقندية = حاشية شرح رسالة الاستعارات = الزيبارية؛ زیباری، حسن بن محمد (-۱۰۵۰)

۲- حاشية شرح رسالة الاستعارة؛ سمرقندی، علی بن صدرالدین (-۱۱)

۳- حاشية شرح رسالة الاستعارة؛ کردی حسین آبادی، عبدالله بن حیدر (-۱۱۰۷)

۴- حاشية شرح الرسالة السمرقندية؛ کفوی، محمد بن حمید (-۱۱۷۴)

۵- حاشية شرح رسالة الاستعارة؛ کردی حسین آبادی، احمد بن حیدر (-۱۲)

۶- حاشية شرح رسالة الاستعارة؛ صبان، محمد بن علی (-۱۲۰۶)

۷- حاشية شرح الرسالة السمرقندية؛ ارزنجانی، محمد صادق بن عبدالرحیم (-۱۲۲۳)

۸- حاشية شرح الرسالة السمرقندية؛ کورانی، الیاس

۹- حاشية شرح رسالة الاستعارة

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۲۸۴/۱۴

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۹۶۲ق؛ در پایان آمده: «و نقلت عن خط المصنف رحمه الله»، محشی به نشانی «منه رحمه الله» و «فتح سلمه الله» [ف: ۱۶ – ۲۰۸]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۲۴/۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۴ شوال ۹۶۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۱۳گ (۵۴ر-۶۶ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۶-۱۲۳]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۵۷/۳

خط: نستعلیق، کا: کلب علی بن پیر غیب کلبی، تا: ۹۸۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰گ(۱۴پ-۲۳ر)،اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۳ – ۱۴۶]

۴. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۲۰۷/۱

بی‌کا، تا: ۹۹۹ق، جا: اسکندریه [اوراق عتیق: ۱ – ۲۵۴]

۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۲۴

آغاز: برابر

کا: محمود بن سلیمان، تا: قرن ۱۱؛ در آخر چند دعاء به نقل از احياء العلوم در دفع بلاء طاعون و غيره نوشته شده؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۴ص، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲ – ۴۲۴]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۹۵۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** (ناتمام) ... على ما صرحوا به يجب ان يكون وجه الشبه منتزعه من عده امور و كذا الطرفان ...

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «چلبی»، منه ره، شیرانشی، محمد قره باغی؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: رویه کاغذی مقوایی، ۱۳گ (۱پ-۱۳پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۶ – ۱۷۱]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۹۷۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شیخ اسماعیل بن عبدالوهاب بن سعید، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ کاغذ: ترمه، ۱۶گ (۱۱۲پ-۱۲۷پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۶ – ۱۷۵]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۱/۵۶-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شیخ محمد علی بن محمود تبریز، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۱۵۶پ-۱۶۳ر)، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۲۳ – ۸۳۷]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۷۹۲/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابوبکر بن رجب الطولوین، تا: چهارشنبه ۲۴ رمضان ۱۰۸۱ق؛ در جلد ۱۲ (ص ۴۰۸) همین فهرست نیز معرفی شده؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج خرمایی، ۱۴گ (۷۲-۸۵)، اندازه: ۱۴/۳×۱۹/۷سم [ف: ۱۱ – ۴۹۷]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۰۲۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، کا: ابراهیم بن احمد بن خضر، تا: ۱۰۹۲ق؛ محشی از: حسن، ابراهیم، جامی و دیگران؛ واقف: درة السلطنه ملک زاده کوثر، آبان ۱۳۲۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۵ – ۹۹]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۵۱/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** اذ المعتبر الوضع.

خط: نسخ، کا: سید بن حاجی جبرئیل نزد شیخ شمس الدین، تا: ۱۰۹۷- ۱۰۹۸ق، جا: در قیره بیلوه از ناحیه بانه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۰گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۵۱ – ۱۷۸]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۲۹۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** ق، فهذا التنبيه بمنزلة الدليل على التنبيه السابق و حاصله ان يقال ... لان استعمال بعض الالفاظ بمعنى بعض لا يوجب اتحادهما فی المعنى ... الحمدلله

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی با علامت احمد بن

حیدر، منه، عبدالله بن حیدر، عرانشی، جزری، جامی، حسن عرب، ابن محمد؛ تملک: ملا ابراهیم کومه شنی؛ مهر: خدا عادلست محمد ابن؛ جلد: مقوایی، ۱۶گ (۱-۱۶پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۹)، اندازه: ۱۷×۲۲/۷سم [ف: ۱۱ - ۳۱۳]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۴۹۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، ۲۲گ، ۱۵ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۷ - ۳۸۵]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۲۹

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن زرشکی، ۲۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۲۵ - ۱۰۱]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۲۱۳۲

آغاز و انجام: برابر

کامل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول، مصحح، محشی؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن مشکی، ۲۴گ (۷پ-۳۰ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۹×۱۹/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۱۴۳]

۱۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۷۹/۳

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ ۲۲گ (۶۸پ-۸۹ر) [ف: ۳ - ۱۸۲]

۱۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۷۹/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۱۰۹ق؛ محشی؛ ۱۷گ(۹۰ر-۱۰۶پ) [ف: ۳ - ۱۸۲]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۵۴/۲

خط: نسخ، کا: عبدالواحد بن عبدالحمید حسنی حسینی طباطبائی کرمانی، تا: ذیقعده ۱۱۰۹ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۵گ (۱۹پ-۳۳ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲۰ - ۳۰۵]

۱۹. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۹۰/۱

خط: نسخ ترکی، کا: محمد بن مصطفی بسنوی، تا: ۱۱۱۱ق، جا: آماسیه [ف: ۳ - ۳۲]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰۱۳/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۴۹ق؛ محشی؛ جلد: مقوا رویه کاغذ سبز، ۴۵ص (۲۸۴-۳۲۸)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۴۴ - ۱۹۸]

۲۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۳۲۰/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: مصطفی بن ابراهیم بن محمد، تا: ۱۱۶۰ق، جا: دارالحدیث سلیمانی؛ محشی؛ جلد: تیماج بنفشه‌ای مذهب، ۱۵گ، ۱۹ سطر (۶/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۲ - ۳۹۰]

۲۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی عمر، دمهوی محوی مالکی، تا: چهارشنبه ۱۸ ربیع الاول ۱۱۶۶ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب،۲۴گ،۱۹سطر(۷/۵×۱۴)،اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۲۸ - ۵۹۴]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۵۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، کا: ابراهیم ادهمی، تا: صفر ۱۱۷۹ق؛ جلد: روغنی مشکی،۲۵گ(۱پ-۲۵ر)،۲۱سطر،اندازه:۱۳×۲۰سم [ف: ۲ - ۳۶۱]

۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۱۰۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** فقد فتح اقفال خزائن علم البیان بالاقلید و خرج بتوفیق الله عن سجن التقلید.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۳ شوال ۱۱۸۴ق؛ محشی از: قار آباد و غیره؛ واقف: زین الدین جعفر زاهدی، دی ۱۳۷۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲۵ - ۱۰۰]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۸۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** بما استثناه لک غیر مرة الی ان حصل لک الاستقلال فعلینا

خط: نسخ، کا: داود بن محمد اشکنیه، تا: ۱۱۸۵ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۴گ (۱پ-۱۴پ)، ۱۱-۱۵ سطر، اندازه: ۱۸/۳×۲۲/۳سم [ف: ۴۳ - ۱۲۰]

۲۶. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۲۴۵/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن یوسف حریری از کهی، تا: ۱۱۸۹ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۱ - ۲۸۹]

۲۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۵۵/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حاج صادق بن حاج محمد صادق، تا: پنج‌شنبه صفر ۱۱۹۲ق، جا: مدرسه عبدی؛ محشی با نشان «عبدالرحمن، گلچی، حسن «دیناری، مطول»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۱گ (۶۳ر-۷۳ر)، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: - ۲۴۸]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۲۰۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالرحمن بن محمد رضائی اورامانی، تا: ۱۱۹۲ق؛ مصحح، محشی به نشان‌هایی مانند «احمد بن حیدر» و «سید» و «عبدالله» و «جامی» و «ابن عصام الدین» و «منه» و «ملا خسن» و «ابراهیم» و «حسن رحمه الله» و «شرانسی» و «س س» و «میان» و جز آنها؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا، ۱۴گ (۲۵پ-۳۸ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۱۴۲]

۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۱۷۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۹۲ق؛ مصحح، محشی، صفحات به شیوه چلیپا؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۳۴گ (۲۷-۶۰)، ۱۲ سطر، اندازه:

۱۶×۲۲سم [ف: ۴۷/۲ – ۵۸]

۳۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۴۲/۲ کر

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی با نشان «شرح، منه، زین الدین، س، ح، حسن زیباری، اسمعیل، حسن و ...»، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، ۱۵گ (۴پ–۱۸پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۵سم [ف: ۴۰/۲ – ۱۶۴]

۳۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۱۴/۳

آغاز: برابر

نسخه اصلی: کتابخانه واتیکان –رم ۱۰۷۸؛ خط: نسخ، کا: هاشم بن محمد بن هاشم شامی، تا: یک‌شنبه ۲۲ رجب ۱۲۰۰ق؛ ۴۳ص (۹۸–۱۴۰) [عکسی ف: ۵ – ۳۸]

۳۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۹۰/۹

خط: نسخ مایل به رقعی، کا: ابراهیم بن محمد، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۱۲گ (۱۰۹پ–۱۲۰ر)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۴ – ۲۹۰]

۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۷۴/۷

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن ابراهیم بن حسن، تا: قرن ۱۲ یا ۱۳؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۹۶گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۵۱ – ۱۴۱]

۳۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۹۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: سید احمد رشید بن سلیمان مفتی باغروس، تا: جمادی الثانی ۱۲۰۷ق؛ محشی از حسن زیباری، علی بن صدر الدین بن عصام، مفتی زاده، حمید کفوی و علی افندی؛ واقف: جعفر زاهدی، دی ۱۳۷۷؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۲۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۵ – ۱۰۰]

۳۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۴۸/۶

خط: نسخ تحریری، کا: موسی بن عبدالله بن محمد صالح، تا: ۱۹ رجب ۱۲۰۹ق، در خیمه دامادش استاد محمود الدرینی؛ ۳۷گ (۳۱ر–۶۷ر) [ف: ۳ – ۱۸۲]

۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۷۲۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۹ق [الفبائی: – ۳۲۲]

۳۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۲۹۸/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عیسی بن علی الفاوجی، تا: ۱۲۲۰ق؛ مصحح، محشی؛ ۱۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ – ۱۲۰۴]

۳۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۵۹۵/۳–۱۴/۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۰ق، جلد: مقوا، ۱۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۵ – ۲۵۸۳]

۳۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۸۴/۱

خط: نسخ تحریری، کا: محمد بن عبدالله، تا: ۱۲۳۳ق؛ محشی؛ ۱۳گ(۱پ–۱۳ر) [ف: ۳ – ۱۸۲]

۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۹۴۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۵ ذیقعده ۱۲۳۶ق؛ محشی از سنان، زین الدین، ابوالقاسم و دیگران؛ اهدایی: سازمان حج و اوقاف، آبان ۱۳۶۹؛ کاغذ: نخودی، ۱۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹×۲۱/۵سم [ف: ۲۵ – ۱۰۰]

۴۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۶۴۱/۵–۲۸/۶۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالحکیم بن حسن، تا: ۱۲۴۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۳گ، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ – ۲۵۸۳]

۴۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۶۰۶/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۴ق؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: ترمه، جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۱۶ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۴ – ۱۳۶۲]

۴۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۶۷/۳

خط: نسخ پخته، کا: عبدالرحمان بن شیخ حسن کاخی مشکاتی الاصل، تا: ۱۲۷۴ق؛ ۲۰گ (۲۵ر–۴۴پ) [ف: ۳ – ۱۸۲]

۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۵۶/۴

آغاز: بسمله،هذه للایماء الی المعانی المترتبة الموجودة فی التعقل فقط علی تقدیر تقدم الدیباجة؛ **انجام:** اذا المعتبر الوضع لک الحمد علی ما وفقتنا و هدیتنا علی دین الاسلام و الصلوة علی نبیک المبعوث الی الانام و علی آله الکرام و صحبه العظام.

خط: نسخ، کا: محمد رضا ابن محمد رحیم، تا: بین سال‌های ۱۲۶۹ تا ۱۲۸۸ق؛ جلد: مقوایی، ۱۹۴گ، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۵۱ – ۱۳۳]

۴۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۳۱/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۹ق؛ انجامه: «تمت فحمداً له ثم شکراً له کتبه الکلنی»؛ مصحح، محشی به امضاهای: «منه» و «حسن الچوری» (مورخ ۱۲۹۱ق، برگ ۲۹پ) و «پینجوینی» و «گلنبوی» و «برهان ره»و «عباس» (یکی از آنها در شب جمعه ۱۴ جمادی الثانی ۱۳۴۶ق، برگ ۸ر) و «یوسف» و «عبدالله یزدی» و «عباس احمدی» و «عباس» (در سوله مبارکه شب دوشنبه اول شعبان ۱۳۴۶ق، برگ ۷۹ر و در قریه حور یک‌شنبه ۴ جمادی الاول ۱۳۴۶ق) و «قزلجی مدظله» و «میر ابوالفتح» و «شروینی» و «حسین خلخالی» و «جمال الدین» و «احمد بن حیدر» و «زیباری» و «ق» و «کنز» و «جامی» (ضیعه الحروف عبدالرحمن سنه ۱۳۲۷، و ... و کاتب نسخه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۰گ (۱۷۰ر–۱۸۹پ)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۰ – ۳۶۱]

۴۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۶۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد الکزانی، تا: ۱۲۹۰ق؛ مصحح، محشی؛

اهدایی:رهبری،مهر۱۳۸۶؛کاغذ:صنعتی نخودی،جلد: مقوا، ۱۹گ (۳۷پ-۵۵پ)،۱۱سطر،اندازه: ۱/۵×۲۳سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۱۴۳]

۴۷. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۲۲۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا الشرح الرفیع الشأن لهم و للإخوان و الخلائق اذ به یمکن الاقدار علی البدیع و البیان نرجوا من الله ان ... متمسکا بردیف الاولیاء و متبوع العلماء.

خط: نسخ، کا: یوسف ملقب به شمس برهان، تا: ۱۳۲۶ق؛ محشی به امضای «جامی چوری و حسن زیباری»؛ ۲۷گ (۱پ-۲۷ر)، ۱۳سطر [ف: - ۱۵۶]

۴۸. قم؛ حافظیان، ابوالفضل؛ شماره نسخه:۳۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** اذ به یمکن الاقتدار علی البدیع والبیان نرجوا من الله ان یعیننا علیه بحرمة حبیب الدیان ومتمسکاً بردیف الاولیاء

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۲۶ق؛ مصحح، محشی از زیباری و جامی و ...؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸گ (۱پ-۲۸ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف مخ]

۴۹. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۴۱/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد داشاغلوجی، تا: ۱۳۴۹ق، جا: ساوجبلاغ مکری؛ توضیح: از صفحه ۱۰۶ تا ۱۰۸ مطالبی شرح مزج گونه از فاضل قزلجی درباره قول قوشجی شارح رساله «عضدیه» آمده به احتمال این قسمت مندرج در اینجا قسمتی از کتابی بوده که در این صفحات فقط قول شارح، یعنی قول قوشجی در سماء «حروف مبانی» مثل الف و باء و لفظ تعیین به ابتدا مورد بحث قرار گرفته و بعد اسماء کتب و الفاظ موضوعه و اسماء اعداد اسماء افعال و اسماء علوم شرح داده شده و سپس عبارت «لفظ التعیین» مورد بحث واقع شده و در تحت آن ضمن بحث‌های دوباره به اشتقاق کلمه مسأله وضع پیش کشیده می‌شود و در آخر این قول می‌آید که اعتراض قوشجی بر قاضی عضد وارد نیست. در این سه صفحه حواشی توضیحی و انتقادی مفیدی که اشاره به مباحث دقیق علم الالفاظ است وجود دارد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، رویه کاغذی، ۶۲ص (۴۳-۱۰۵)، ۱۴ سطر (۱۱×۱۴/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱سم [ف: - ۲۲۹]

۵۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۸۸۵/۱

آغاز: ولوقال وعلی آله العلیه لکان احسن سبکاً واعلی منزلةً عندا صحاب الرویه ذوی النفوس الزکیه ای المفلحه قال الله تعالی قدافلح من زکیها؛ **انجام:** برابر

تذکر: نام کتاب و مؤلف به قرینه انجام به دست آمد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: گالینگور سبز، ۲۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۱ - ۱۶۲]

۵۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۵۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۱۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶× ۲۲سم [ف: ۳ - ۱۴۳]

۵۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۵۳۶ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۵۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۷۷۷/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۱۴گ (۵۴ر-۶۷ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۵۵]

۵۴. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۲۶۱/۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشان «رسول رحمه الله، عبد الملک، عبد الله، حسن و زیباوی»؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: - ۱۴۸۶]

● شرح رسالة الاستعارة / بلاغت / عربی

š.-u r.-il-isti‘āra

خواجکی جامی، یوسف بن ابی المعالی، ق ۱۰ قمری

xājakī-ye jāmī, yūsof ebn-e ab-el-ma‘ālī (- 16c)

وابسته به: الاستعارة = فرائد العوائد فی معانی الاستعارة و اقسامها = الرسالة السمرقندیة = الفریدة =رسالة الاستعارة و العقود = فرائد الفوائد = بلوغ الارب = فوائد العوائد؛ لیثی سمرقندی، ابو القاسم بن ابی بکر (-۸۸۸)

تاریخ تألیف: سه‌شنبه ۴ جمادی الاول ۹۱۵ق؛ محل تألیف: سمرقند

شرح مزجی متوسطی است بر رساله «الاستعاره» ابوالقاسم بن ابی بکر لیثی سمرقندی در بیان انواع استعارات. در این شرح، معضلات و پیچیدگی‌های متن رساله مذکور کشف و مشکلات آن حل شده است.

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی خلق الانسان علمه البیان و جعل اللسان مفتاحا یفتح باب الجنان اترک کلامه علی وفق ما یقتضیه الحال ... و بعد فیقول الی الله ... ان اولی ما یرکض فی مضمار بیانه جواد الفکر و الانظار ... قال رحمه الله: الحمد لواهب العطیه، صدرالرساله بحمدالله سبحانه ...

انجام: ولیکن هذا آخر ما اوردنا فی شرح هذه الرساله من کشف المعضلات و حل ما یجب حله من المشکلات معترضین عن الاطناب الممل و الایجاز المخل ...

۱. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۲۱۰/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه شوال ۹۶۷ق؛ از روی نسخه خط عبدالباسط ترکستانی در ذیحجه ۹۳۹ [نشریه: ۷ - ۲۲۹]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۱۲/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ کهن، کا: عبدالباسط برکستانی، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶ص (۱۳۲-۱۵۷)، ۱۱-۱۹ سطر (۶/۵×۱۳ و ۷/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۶ - ۲۴]

● **شرح رسالة الاستعارة** / بلاغت / عربی
š.-u r.-il-isti'āra
قرق اغاجی، سلیمان
qoroq āqājī, soleymān
شرح مزجی مختصری است بر «رسالة الاستعارة» محمود بن عبدالله انطاکی (-۱۱۶۰ق) و شارح می‌گوید که وجوهی که در این رساله احتمال داده شده ۱۶۸ وجه یا بیشتر می‌باشد.
آغاز: الحمد لمن افرد الحقائق و الصلاة علی من رشح بأعلی الدقائق و علی آله المجردین عن ملائم العلائق.
انجام: و من لایشکر الناس لایشکر رب من یقولون؟ سبحان ربک رب العزة عما یصفون و سلام علی المرسلین و الحمدلله رب العالمین.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۶۴۷/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق و رقعی، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵گ (۹۲پ-۱۱۶پ)، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۷ - ۲۲۹]

● **شرح رسالة الاستعارة** / بلاغت / عربی
š.-u r.-il-isti'āra
وابسته به: الاستعارة = فرائد العوائد فی معانی الاستعارة و اقسامها = الرسالة السمرقندیة = الفریدة =رسالة الاستعارة و العقود = فرائد الفوائد = بلوغ الارب = فوائد العوائد؛ لیثی سمرقندی، ابو القاسم بن ابی بکر (-۸۸۸)

خوانسار؛ مدرسه علوی؛ شماره نسخه:ض۱۸
آغاز: الحمدلله المجد[کذا] و الصلاة علی رسوله محمد و علی آله و اصحابه من الازل الی الأبد؛ **انجام:** هذا آخر ما اوردناه فی شرح الرسالة و الحمدلله اولا و آخراً ...
خط: نسخ ونستعلیق خفی، کا: محمد بن ابراهیم بن عیسی اوالیی، تا: قرن ۱۰؛ ۹گ (۱۹۱-۱۹۹)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [آینه پژوهش: سال۴ش۲۲ - ۱۰۴]

● **شرح رسالة الاسطرلاب** / اسطرلاب / عربی
š.-u r.-il-usṭurlāb
رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ - ۱۲۵۹ قمری
raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)
وابسته به: الصفیحة الاسطرلابیة = الصفحة = صفیحة الامکان؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
شرح مختصری است با عناوین «قال، اقول» بر رساله اسطرلاب شیخ بهائی و تطبیق آنها با مراتب عرفانی «عالم کبیر» که انسان «عالم صغیر» آن است.
آغاز: حمدله. صلاة. و لعنة الله علی اعدائهم و مخالفیهم ... اما بعد، فیقول ... کاظم بن ... ان هذه عجالة کتبتها شرحاً علی الرسالة الوجیزة التی صنفها العالم الشیخ محمد بهاءالدین العاملی ... فی علم الاسطرلاب علی جهة البسط و الاطناب. و اذکر فیه انشاء الله ما لم یذکر فی کتاب ... لان اهل هذه العلم انما نظروا فیه من الوجه الواحد الظاهر ... قال رح الاسطرلاب آلة مشتملة علی اجزاء یتحرک بعظها فتحکی الاوضاع الفلکیه ...
[الذریعه ۲۸۳/۱۳؛ فهرست کتب مشایخ، ۲۸۸ش ۱۳۳«رساله اسطرلابیة»؛ دنا ۷۳۱/۶]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۰۶۷/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** و تسمی تلک الاقسام خطوط الساعات المعوجة و ربما یرسمون قسیا تمر علی مرکز ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰گ (۲۰۰پ-۲۱۹)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۹۷]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۳۹/۷-عکسی
آغاز: برابر؛ **انجام:** ربما یرسمون قسماً علی مرکز ص و صلی الله علی محمد و آله اجمعین.
خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۸ص (۷۲-۸۹) [ف: ۱ - ۲۴]

● **شرح الرسالة الافلاطونیة** / کیمیا / عربی
š.-ur r.-il aflāṭūnīyya
اهداء به: سلطان ابوالنصر بایزید خان بن محمد خان بن مرادخان
شارح به درخواست سلطان ابوالفتح خداوندگار کلمه‌ای از کلمات افلاطون (اذا کان الجسم مختلطا من جرمین معلومین و اردنا ان نعلم کم فیه من کل واحد منهما) را شرح نموده است.

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۳۷/۴
آغاز: الحمد لله جاعل الجواهر العقلیة و الحسیة و باری النفوس القدسیة و الانسیة عالم تفاصیل اشخاص الموجودات
نسخه اصل: کتابخانه دانشگاه کراچی - پاکستان ۱۹۹۹۳؛ خط: نسخ، کا: محمود حمدی، تا: شنبه ۲۵ رجب ۱۳۴۵ق؛ از روی نسخه دار الکتب المصریه به شماره ۱۳ و به خط مصلح لدین بن مولانا سنان کتابت روز جمعه ۸ رجب ۹۰۵؛ ۸ص (۱۰۹-۱۱۶) [عکسی ف: ۶ - ۶۱]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۴۹/۳
نسخه اصل: کتابخانه دانشگاه کراچی - پاکستان ۱۹۹۷۹؛ خط: نسخ، کا: محمود حمدی، تا: چهارشنبه ۳ رمضان ۱۳۴۴ق؛ از نسخه دارالکتب المصریه ش ۱۲ کیمیا؛ ۹ص (۳۸۱-۳۸۹) [عکسی ف: ۶ - ۷۳]

● **شرح رسالة الفاظ الکفر** / فقه / عربی
š.-u r.-i alfāẓ-il-kufr

قاری هروی، علی بن سلطان محمد، - ۱۰۱۴ قمری
qārī heravī, ʻalī ebn-e soltān mohammad (- 1606)
وابسته به: الفاظ الکفر = الالفاظ التی یکفربها قائلها؛ رشید، محمد بن اسماعیل (-۷۶۸)
شرح مزجی بسیار مختصری است بر رساله «الالفاظ التی یکفر بها قائلها» رشیدی حنفی. در این شرح توضیح بسیار مختصر داده شده و به مدارک اشاره می‌شود و در آن کلمات و جملاتی که به زبان آوردن آنها در مذهب حنفی منجر به کفر می‌شود بازگو و شرح شده است.
آغاز: الحمدالله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد و اله و صحبه اجمعین. ثم اعلم ان الشیخ العلامة المعروف ببدر الرشید من الائمة الحنفیة علیهم الحمة جمع اکثر کلمات الکفریة بالاشارات الایمائیة فها انا ابین رموزها ...
[دنا ۷۳۱/۶؛ توپقاپوسرای ۵۳۹/۲؛ معجم التاریخ التراث الاسلامی ۲۱۷۹/۳-۲۱۸۰]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۳۸۰
آغاز: قال الشیخ ... أما بعد فان الناس لما فسدت قلوبهم فسد سائر بدنهم و فشا منهم ما فشا من الکذب؛ **انجام:** و یحفظنا فی هذا المحل الادنی و یرزقنا اللقاء الاعلی فانه الناصر و المدلی و الحمدلله سبحانه أولا و آخراً ...
در فهرست مؤلف ملاعلی بن قاری دانسته شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۱۲۳ق؛ مجدول؛ مهر: «السید حمید فهمی» (دایره)؛ جلد: مقوایی، ۶۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۱ - ۳۸۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۷۲/۱۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** انت علام الغیوب و لاحول و لا قوة الا بالله العلی العظیم و هذا خاتمة ما قصدناه و تتمة ما اردناه ... اخرا والسلام علی نبیه باطنا و ظاهرا امین یا رب العالمین و یرحم الله عبدا قال امینا.
کامل؛ خط: نسخ، کا: درویش محمد بن حاج ولی بن حاج رسول طرسوسی برازی حنفی قادری ملقب به قوپرانی از گروه پیجان، تا: ۱۱۲۷ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن زیتونی، ۲۵گ (۱۹۲پ-۲۱۶ر)، ۱۲-۱۳ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۲/۳×۱۵/۴سم [ف: ۲۹/۱ - ۲۰۲]

← شرح رسالة الالفیة ← حاشیة الالفیة

● **شرح رساله اوزان** / فقه / فارسی
š.-e r.-ye owzān

قطب الدین

qotb-od-dīn
وابسته به: تحفه = تحدید کر؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
شرح قطب الدین بر رساله اوزانیه و مساحت شیخ بهائی.

تبریز؛ محقق (آقای)؛ شماره نسخه:۱۳/۲۱
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۴ - ۳۳۳]

● **شرح رساله‌ای در رمل** / رمل / فارسی
š.-e r.-ī dar raml

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۰۹۸/۳
آغاز: بسمله متن باب هفتم در معرفت میزان العمل و آن موقوفست بر چند اصل، شرح، بدانکه بنای میزان العمل؛ **انجام:** از خانه اول ابتدا نموده می‌شمارند به هر خانه که ... آن میزان خواهد بود.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۲۶ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۱۵۴پ-۱۵۶ر)، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۹ - ۷۹]

● **شرح رساله‌ای در صرف و نحو** / ادبیات / فارسی
š.-e r.-ī dar sarf va nahv

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶/۲ خوئی
آغاز: و باقی قیود از تعریف بمنزله فصل است و بیرون میکند اشیاء ... قوله و هی اسم و فعل و حرف الخ بدانکه ضمیر هی راجع بلفظ که مصدر است و تذکیر و تأنیث در و یکسانست؛ **انجام:** و تقول فی التثنیه و الجمع المؤنث اضربان و اضربنان پس این قول مذکور بمنزله استثنا باشد ... فی هل ترون باسقاط نون جمع و الحاق نون تأکید و ضم و او همچنانکه ضمه یافته.
اصل این کتاب بزبان عربی و شرح است بر کتابی به عربی در صرف و نحو؛ خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ناقص است؛ ۲۲۷ص (۳-۲۲۹) [ف: ۷ - ۱۵۸]

● **شرح رساله‌ای در طب** / طب / فارسی
š.-e r.- ī dar teb

نوری مازندرانی، مرتضی قلی بن میرزا بابا، ق۱۳ قمری
nūrī māzandarānī, morteza qolī ben mīrzā bābā (- 19c)
تاریخ تألیف: ۱۲۷۵ق
شرح مختصری است بر رساله‌ای در پزشکی دارای چند ماده که بیشتر به رد نظریات مؤلف رساله پرداخته است. چون برگ دوم رساله حاضر افتادگی دارد نام رساله و مؤلف اصل شناخته نشد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۶۹۰/۷
آغاز: منت خدای را که در اراده اش تبدیل نیست و ذات پاکش

را مثل نه اطباء نفوس کامله را وسایط افاضات فرموده؛ **انجام:** و دست توسل بر دامن شافی مطلق و حکیم علی الاطلاق زده از او علاج جمیع دردها استدعا کنند و این حقیر را به دعای خیری یاد و به فاتحه ای شاد نمایند.
خط:نستعلیق،کاتب=مؤلف،تا:۱۲۷۵ق؛جلد:تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۱۰گ (۱۰۷پ-۲۱۶ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۰۵]

● **شرح رساله‌ای در کیمیا** / کیمیا
š.-e r.-ī dar kīmīyā
بخشی از شرح رساله‌ای در کیمیا، با عناوین «قال الحکیم».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۷۹۲/۸
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۰۴ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج مشکی، ۴گ (۶۴پ-۶۷ر)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۶۱]

● **شرح رساله‌ای در کیمیا** / کیمیا / فارسی
š.-e r.-ī dar kīmīyā

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۹۰۷/۹
آغاز: بسمله، اول حجر را هفت کرت تقطیر باید کرد و هر کرت آب را رومی باید کرد؛ **انجام:** لهذا الاکسیر القمری خمسة امثاله من النفس بالتجزیة و التقطیر فاذا شربها تم عمل الحمرة ...
نسخه منقول از خط سید حبیب ابراهیم مشعشع می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج زیتونی، ۳گ (۱۳۴پ-۱۳۶پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲ - ۱۷۳]

● **شرح رساله‌ای منظوم در علم تصریف** / صرف / عربی
š.-e r.-ī manzūm dar ʻelm-e tasrīf

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۳۳/۶
آغاز: ق و آله المراد بالآل الامة فلا یرد قصور ترک الأصحاب ق الفقیر صفحة مشبهة من فقر؛ **انجام:** و تلک فی محاوز الثلاثی کاسم مفعول مع القیاس
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: مقوایی، ۷گ (۵۹ر-۶۵ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۴۵۹]

● **شرح رساله بابا طاهر همدانی** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e r.-i bābā tāher-e hamadānī

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۴۲/۵۰-ف
نسخه اصل: بادلیان اکسفورد ش ۹۴ والکر (ش ۱۲۹۸)؛ بی‌کا، تا: ۱۰۹۵ق [فیلمها ف: ۱ - ۵۶۹]

● **شرح الرسالة البحرانیة** / طب / عربی
š.-ur r.-il baḥrānīyya
محمد ولی بن محمد جعفر، ق۱۳ قمری
mohammad valī ebn-e mohammad jaʻfar (- 19c)
تاریخ تألیف: ۲۵ محرم ۱۲۷۲ق
شرح مزجی توضیحی است بر رساله «بحرانیه» ملک الأطباء محمد تقی مشهور به آقا بابا طبیب شیرازی، نوشته شده به نام حاج میرزا محمود و به درخواست میرزا مهدی طبیب فراهانی و شب دوشنبه ۲۵ محرم ۱۲۷۲ بدان شروع کرده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۲۹۸/۱
آغاز: الحمد لله الذی أیدنا بفصل الخطاب فی أصل الرد و وصل الجواب و أرشدنا صوب الصواب برفع الاحجاب؛ **انجام:** و اسقفنا من رحیق التحقیق العذب الزلال اسائغ کا لسلسال بمحمد و آله خیر نبی و آل.
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۶۰گ (۱پ-۶۰ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲۴ - ۸۷]

● **شرح الرسالة البدیعة** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-ur-r.-il-badīʻa
تختی کردستانی، عبدالکریم بن عبدالقادر، ق۱۴ قمری
taxtī kordestānī, ʻabd-ol-karīm ebn-e ʻabd-ol-qāder (- 20c)
در دیباچه آمده است، که از پدرم رساله‌ای کوتاه در علم کلم در دست بود، دربرگیرنده اثبات ذات و صفات و رستاخیر و پیامبری، و از نظر اهمیت خواستم آن را گزارش کنم. نام ویژه‌ای به متن و کار خود نداده است، جز آنکه می‌توان از عبارت‌های پایانی، بدان نام «الرسالة البدیعة» داد. بخش‌بندی نشده. برای نشانی از متن: «بسمله. بعد الحمدلله الواجب وجوده و العمیم جوده علیکل ما به وجوده و الصلاة و السلام علی من کمله».

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۹۶/۷
آغاز: الحمدلله الذی دل علی وجوب وجوده ایجاد الممکنات و علی کمال قدرته ... و بعد، فیقول العبد ... ابن الشیخ عبدالقادر، عبدالکریم، لما کان اکثر الطلاب لقلة الاکثرات بالعلوم؛ **انجام:** المراد الکاملین اؤ مخصصة «و یتجلی» ای ینکشف «عن الشبه معارفهم» و المراد دفع الشبهات عندهم فی معارفهم الدینیة المنسوبة الی نبینا محمد (ص) کلما ذکره الذاکرون و غفله عن ذکره الغافلون و سلم تسلیماً کثیرا.
خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: ۱۳۴۰ق؛ ۱۰گ (۳۹ر-۴۸پ) [ف: ۳ - ۱۹۴]

● **شرح رساله برکوی** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u r.-i barkawī

حسینی داغستانی، حسین
hoseynī dāqestānī, hoseyn

شرحی است بر رساله محمد برکوی در کلمه توحید.

تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۷۱۴/۸

آغاز: بسمله، فال مبارك یجری علی اجر جزیل لا اله الا الله حمد و دعا و یهدی من یشاء الی سواء السبیل محمد رسول الله ... اما بعد فلما اشتهر بین الناس ان کلمة لا اله الا الله نفی و اثبات توهم الوهم ... فشرع ... الحسین الحسینی المشتهر بالداغستانی بعد ما جری بینه و بین العالم محمد ظریف البخاری ... الکلمات اللطیفه الغزیه المنسوبة الی البرکوی ان هذا الحکم محمول علی الحقیقه و فی هذا المقام نفی و نافی و منفی اثبات و مثبت و مثبت ... وقع کلمات لطیفه لغزیه من قلم افضل العلماء ... محمد البرکوی ... فشرع فی حلها محتاج المهاجرین ... الحسین الحسینی المشتهر الداغستانی بعد ما جری بینه و بین العالم محمد ظریف البخاری مباحثة طویلة خارجه عن التحریر؛ **انجام:** عن وجوه الامرار لتصلح ان تکون عرشا لتجلی الله علیها و محلا لنظر الحق الیها هذا ما تیسر لی من الختام ... مؤلفه المذنب الحسین الحسینی حسین تألیفه ... فی دار السلطنه القسطنطنیه ۱۲۵۶

عنوان نسخه چنین است که در بالا یاد شد بدون ذکر نام مؤلف متن و شرح؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالقادر کرکوکی، تا: ۱۲۷۹ق، جا: قسطنطنیه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۵ص (۱۱۶-۱۲۰)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [نشریه: ۱۳ - ۸۸]

← شرح رساله بهشتی ⪢ شرح رسالة الحساب

● **شرح رساله تجلی ذاتی = شرح کلمات ابن هود** /
عرفان و تصوف / عربی
š.-u r.-i tajallī-yi ḏātī = š.-u kalamāt-i ibn-i hūd

ترکه اصفهانی، علی بن محمد، - ۸۳۶ ؟ قمری
torke esfahānī, ʻalī ebn-e mohammad (- 1433)

گزارشی است بر رساله ابن هود مغربی.

آغاز: بسمله. قال الحکیم النحریر ابن هود المغربی ... لماتجلی الله لذاته بذاته من ذاته فی ذاته علی ذاته فتجسد ما تجسد فکان الاول عرشا و الثانی کرسیا ... و السابع سرا قال الفقیر ... اعلم ان تحقیق هذا الکلام و تبیین مقاصده متوقف عل تمهید مقدمات ... متوسلا فی ذلك الی من ختم باسمه کنوز ... من ذلک ما یستمد من اصول العدد علی ما علیه رای القدماء من الانبیاء و هو ان الاربعه لاحتوائها علی المرتبة الکمالیه شملت جمیع مراتب الوجود ...

انجام: و المحقق مثلنا لانا و ایاهم بمیزان الاحسان. تمت الرسالة و الصلواة علی خاتم الرسالة محمد و آله.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۳۳/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته تعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۸۴ق؛ کاغذ: ترمه سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۴گ (۸پ-۱۱پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۳ - ۴۶۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۹۱۳/۸۸

بی‌کا، تا: ۱۰۸۶ق؛ ۲گ (۱۷۴پ - ۱۷۵ پ) [ف: ۴۷/۱ - ۲۶]

۳. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۸۶۸/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حیدر بن علی بن اسماعیل کرکی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی آبی و زرد، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [نشریه: ۱۳ - ۲۴۳]

۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۹۳۰/۷

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۱گ (۱۲۱پ-۱۴۱ر) [ادبیات تهران: ف: ۳ - ۴۸]

← شرح رسالة التوحید ⪢ فتح الرحمن لشرح رسالة الولی ارسلان

● **شرح رسالة التوحید** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u r.-it-tawḥīd

احسائی، علی نقی بن احمد، - ۱۲۴۶ قمری
ahsā'ī, ʻalī naqī ebn-e ahmad (- 1831)

تاریخ تألیف: جمعه سلخ جمادی الثانی ۱۲۲۴ق؛ محل تألیف: یزد

شرحی است با عناوین «قال-اقول» بر رساله توحید تألیف عبدالکریم بن ابراهیم گیلانی که چون کتاب وی را دارای لغزش‌هایی دیده به شرح آن پرداخته است.

آغاز: آغاز رساله گیلانی: بسمله، حمدالله بصفاته توحیده بذاته فهو الواحد لاعن توحید و المحمود قبل الحمد و التحمید ... آغاز شرح: بسمله، الحمدلله رب العالمین الذی جل عن التشاکل و التشابه ... و اشکره بما بدی و الصلوة و السلام علی عبده و رسوله ... و بعد فیقول العبد علی نقی بن احمد بن زین الدین انه لما وقع نظری الفاتر علی رساله ...

انجام: و ایاک من الخطاء و الزلل و هذا آخر ما اردته فی شرح توحید عبدالکریم بن ابراهیم الجیلانی وقع الفراغ من هذا الشرح علی ید مؤلفه علی نقی بن احمد بن زین الدین الهجری ضحی یوم الجمعه آخر جمادی الاخر.

[دنا ۷۳۲/۶؛ الذریعه ۲۸۴/۱۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۳۱۳/۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق، جلد: تیماج، ۳۶گ (۱پ-۳۶ر)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۴ - ۱۰۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۰۸/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد مهدی حسینی بیدگلی کاشانی، تا: ۱۲۴۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: گالینگور، ۱۰۰ص (۱-۱۰۰)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۰ - ۹۵۹]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۱۲۹/۱
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ،کا:مهدی بن علی نقی تبریزی،بی‌تا،سه‌شنبه ۱۷ جمادی الاول ۱۲۸۱ق؛ از روی نسخه‌ای که از نسخه مؤلف نقل کرده، مصحح،با علامت بلاغ؛ تملک: محمد تقی تبریزی ممقانی به سال ۱۲۸۲ با مهر «محمد تقی بن محمد» (مربع)؛ ۸۵گ (۲پ-۸۶پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۹۷]

۴. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۱۷۳/۲
بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رحلی [ف: - ۲۷۵]

۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۶۸۸/۱
کامل؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن یوسف بحرانی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۴۸گ (۱-۴۸)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۴ - ۱۳۹۱]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۰۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۷۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۴ - ۱۷۸]

۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۵۵۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** بصیر بالمبصرات و کلها راجعة.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۳۳گ (۱۲۲ر-۱۵۴پ) [ف: ۵ - ۳۳]

۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۵۵۳/۲
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵۶گ (۱۲ر-۶۷ر) [ف: ۵ - ۳۳]

● شرح رساله توحید / فلسفه / فارسی

š.-e r.-ye towhīd

شرحی است با عنوان «قوله- قوله» با بحث مفصلی در اینکه لایق به نام «واجب الوجود» مبدعات اند. در پایان تصریح شده که این شرح بیشتر از مقابس اشراقات صدرالدین محمد قوامی شیرازی می‌باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۵۲/۱۲
آغاز: قوله دام افاداته و شک نیست که مجموع زید و عمرو موجود ثالثی خواهد بود؛ **انجام:** بمحک محکمات آیات و متواترات روایات زده و آزموده، الحمدلله الذی هدانا لهذا و ما کنا لنهتدی لولا أن هدانا الله
خط: نستعلیق، کا: محمد حسن حسینی خویی زنوزی، تا: غره شوال ۱۲۰۶ق، جا: تهران؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱گ (۱۰۶ر-۱۱۶ر)، مختلف السطر راسته و چلیپا، اندازه: ۱۰/۵×۱۴/۵سم [ف: ۵ - ۳۲۲]

← شرح رسالة الجبر و التفویض > نور البصر بحل مسئلة الجبر و القدر
← شرح رسالة الجبر و المقابلة > شرح رسالة الحساب

● شرح رسالة الجبر و المقابلة / حساب / عربی

š.-u r.-il jabr wa-l muqābala

حسینی، ابوالمعالی بن حسن، ق۱۰ قمری

hoseynī, abolma‘ālī ebn-e hasan (- 16c)

وابسته به: الجبر و المقابلة؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)
تاریخ تألیف: ۲۴ رمضان ۹۲۹ق؛ محل تألیف: نجف اشرف
شرح مزجی مختصری است بر رساله «الجبر و المقابلة و الحساب» خواجه نصیرالدین طوسی. بیشتر آن توضیحی است و گاهی به گفتگو می‌پردازد.
[دنا ۷۳۳/۶؛ الذریعة ۲۸۵/۱۳]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹۸۶
آغاز: الحمد لواحد غیر معدود عدد نعمته و لامکسور ضرب قسمته و الصلاة علی من لاینجبر نقصان الاعمال الا بتکمیل شفاعته؛ **انجام:** والا فلیرسم بما یرید لاعید الکلام فیه اذا وجدت فرصة من الزمان ... و هذا ما اتفق فی الرابع و العشرین من شهر رمضان المبارک
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۲۰ - ۳۸۲]

۲. کاشان؛ فرهنگ و ارشاد؛ شماره نسخه:۲۷/۱
آغاز: و بعد فقد سالنی بعض الاصدقاء ... اشار بلفظ البعض الی انه ترک البعض کعمل الجذر و الکعب و میزان الاعمال؛ **انجام:** لاعید الکلام فیه اذا وجدت فرصة من الزمان انشاء الله تعالی وهو حسبی و نعم الوکیل
خط: نسخ، کا: محمد کریم بن نعمة الله طبیب، تا: رجب ۱۰۷۳ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۷۶گ (۲-۷۷)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: - ۳۵]

← شرح رسالة الجیب > شرح الربع المجیب

● شرح رسالة حدوث العالم / فلسفه / عربی

š.-u r.-i ḥudūṯ-il-‘ālam

شیرازی، عبدالنبی بن محمد مفید، - ۱۱۹۲ قمری
šīrāzī, ‘abd-on-nabī ebn-e mohammad mofīd (- 1778)
تعالیقی است در عنوان «قال، اقول» بر «رساله در ابطال زمان موهوم».

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۱۰۲
آغاز: الحمدلله الذی دلنا الی منهج الصواب و هدانا الی صراطه و منه الامر فی المبدأ و المآب؛ **انجام:** و ما سوی ذلک من الکلمات المتداولة بینهم دائر بین التفریط و الافراط و الله ولی التوفیق و هو الهادی الی سوآء الصراط.
خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: ۱۱۸۶ق؛ ضمیمه: گفتاری است به فارسی در پنج صفحه از ملا صادق اردستانی در مبدأ و معاد که به این جملات آغاز می‌گردد: «نسبت مجعول بجاعل ممکن نیست که بنحو قرابت باشد چه فرد اگر چه در تصور محتاج است بتصور طبیعت» الخ و هم هفت صفحه عبارتی از «شرح ارشاد» شهید ثانی در مسئله قرائت در نماز جماعت؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۷۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۱ - ۱۹۶]

● **شرح رساله الحدود و الرسوم** / فلسفه / عربی
š.-u r.-il-ḥudūd-i wa-r-rusūm
آل عصفور، محمد علی بن محمد نقی، ۱۲۸۹ - ۱۳۵۰ قمری
āl-e ‘osfūr, mohammad ‘alī ebn-e mohammad naqī (1872 - 1932)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۹۶۹
آغاز: الحمدلله الذی خلق الانسان و علمه البیان و صلی الله علی محمد و آله؛ **انجام:** من عمل و علم فذلک یدعی عظیما فی ملکوت السموات و الارض
خط: نستعلیق شکسته، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴ [رایانه]

● **شرح رسالة الحساب = شرح رسالة الجبر و المقابلة** / حساب / عربی
š.-u r.-il-ḥisāb = š.-u r.-il-jabr-i wa-l-muqābala
اصفهانی، ملک محمد بن حسین، ق ۱۰ قمری
esfahānī, malek mohammad ebn-e hoseyn (- 16c)
وابسته به: الحساب و الجبر و المقابلة = رسالة البهشتیة = ما لابد للفقیه من الحساب؛ بهشتی اسفراینی، محمد بن احمد (-۷۴۹)
تاریخ تألیف: اواخر جمادی الاول ۹۷۱ق
شرحی مزجی است بر رساله «الحساب» ابوالعلاء محمد بن احمد بهشتی اسفراینی به اضافه فوایدی چند که لازم بوده و در کتاب نیامده است.
آغاز: الحمد لله الذی لا یعده عدد بلا نهایة و الاخر الذی لا یحده امد بلاغایة الواحد الذی لا ینسب الیه بوجه من الوجوه کثرة
انجام: مذکور فی المطولات و لقد اشبعنا الکلام ... و آله و ذریته الغرر الکرام صلاة دائمة لا ینقطع بانصرام الشهور و الاعوام
[دنا ۷۳۳/۶؛ الاوقاف العامة موصل ۱۵۱/۴؛ فهرستواره منزوی ۲۷۰۳/۴]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۶۷۳/۲
آغاز: ... جرت عادة الحکماء من المحدثین و القدماء بتقدیم تعلم الریاضیات علی الالهیات و الطبیعیات لا تخاذها للقوة الفکریة و اعداد للقوة النظریة
خط: تحریری، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ دارای خط خوردگی و اصلاحات، نسخه را محمد علی بن محمود تبریزی در سال ۱۰۴۰ (یا ۱۰۰۴) مقابله کرده، محشی، مصحح؛ واقف: حاج محمد علی بن آقا محمد رضا، جلد: تیماج زرشکی، ۳۵گ (۲۰ر- ۵۴پ)، ۱۷ - ۲۳ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [مختصر ف: - ۴۸۹]

۲. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:۱مجموعه بدون شماره
آغاز و انجام: برابر
کا:امین الدین محمدبن نظام الدین احمد سمنانی غروی،تا:دوشنبه ۱۱ شوال ۹۸۲ق، جا: مشهد رضوی [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۶۸]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۷۱/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن محمد بحرانی، تا: ۱۷ رمضان ۱۰۲۹ق؛ جلد: مقوایی، ۶۸گ(۲پ-۶۹ر)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۲۷- ۲۹۱]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۶۱۰
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۳۶ق؛ از روی خط مصنف، در حاشیه صفحه آخر صورت خط مصنف که نسخه را به جهت مولانا کمال بن مقتدی از سواد به بیاض آورده در همان سال تألیف نقل شده، در آغاز نسخه خط علامه محمد باقر مجلسی است که نوشته «از قرة العینی محمد رضاست»؛ مهر بیضوی «محمد باقر العلوم»، کتاب را محمد طاهر بن کمال بن اشرف طباطبائی حسنی حسینی استکتاب کرده با مهر «المذنب محمد طاهر الطباطبائی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۸×۱۶/۵سم [مختصر ف: - ۵۰۷]

● **شرح رسالة حسابیه** / ریاضیات / عربی
š.-u r.-in ḥisābīyya

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۲۹۹۹
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۳۴]

← شرح الرسالة الحسینیة > شرح آداب البحث و المناظرة

● **شرح الرسالة الحسينية** / منطق / عربی
š.-ur-r.-il-ḥusaynīyya

دارندی، محمد بن عمر، - ۱۱۵۲ قمری
Dārandī, mohammad ebn-e ‘omar (- 1740)

وابسته به: آداب البحث و المناظرة = الرسالة الحسينية؛ انطاکی، شاه حسین (-۹۱۸ق)

شارح گوید: پیش از این، حواشی بر شرح رساله حسینیه در آداب نگاشتم که مورد قبول و پسند فحول قرار گرفت، تصمیم گرفتم شرح مستقلی بر رساله مذکور بنویسم که مشحون از فوائد باشد و پس از پشت سرگذاشتن سختی ها و گرفتاریها رساله حاضر را نگاشتم.

آغاز: الحمد لمن قدر الوظائف على أحسن النظام و الصلوة على من أفحم المكابرين بساطع الحجج و الصمصام ... و بعد فانی قد اتيت فيما مضى على شرح الرسالة الحسنية ... بحاشية فاستحسنها الفحول ... ثم كان يخالج صدرى ان اتى للمتن بشرح غنى عن الشرح ... (يا من وفقنا) عدل عن المشهور تنبيها على كفاية ذكر ما ينبیء عن الصفة الكمالية ... (لوظايف البحث فى التحريرات و التحقيقات) المراد بالوظائف اما الموجهة او الاعم منها ...

انجام: الخاتمة فى آداب المناظرة ... و منها التحرز عن المباحثة مع من لا يعلم قوانين المناظرة و آدابها ... فى العشرة حزماًيقول الفقير الى الله الغنى محمد بن عمر الدارندى هذا آخرما يتعلق بالرسالة الحسينية فى الآداب على وجه يكشف عن وجوه جرائدها قناع الاحتجاب ... و اليه الرجعى و حسن مآب.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشانه «منه»؛ مجدول، با سرلوح آراسته؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۶گ، ۲۱ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۸ - ۶۵۴]

۲. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۰۰/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی به نقل از «منه من الحاشية»؛ ۴۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۳۲۸]

● **شرح الرسالة الحسينية فی آداب البحث** / منطق / عربی
š.-ur-r.-il-ḥusaynīyya fī ādāb-i- baḥt̠

؟ محمد چلبی
mohammad-e čalabī

وابسته به: آداب البحث و المناظرة = الرسالة الحسينية؛ انطاکی، شاه حسین (-۹۱۸ق)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۶۷۳/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشان «منه» رحمه الله، منیب رحمه الله؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳۶گ (۲۵پ-۶۰ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶ - ۹۰]

● **شرح الرسالة الحسينية فی آداب البحث = شرح آداب البحث** / منطق / عربی
š.-ur r.-il ḥusaynīyya fī ādāb-i- baḥt̠ = š.-u ādāb-il-baḥt̠

وابسته به: آداب البحث و المناظرة = الرسالة الحسينية؛ انطاکی، شاه حسین (-۹۱۸ق)

شرح مزجی و کوتاهی است بر رساله «الحسينية فی آداب البحث» از حسین شاه چلبی آماسیه وی، مشهور به حسین افندی. توضیح آن‌که در فهرس مخطوطات دارالکتب الظاهرية، الفلسفة و المنطق و آداب البحث (ص ۱۹۲) این رساله با عنوان اشتباه «الرسالة الحسينية فی آداب البحث» از حسین افندی دانسته شده است. فهرست‌نگار کتابخانه گلپایگانی (ج۵: ص ۲۳۹۸) به‌درستی متوجه شده است که نسخه معرفی شده در کتابخانه ظاهریه شرح رساله الحسینیة است و نه خود آن (بنگرید به مجلس ج۳۸: ص ۱۴۵) اما به اشتباه تصور کرده است که حسین افندی مؤلف شرح رساله الحسینیة است و نه خود رساله الحسینیة. این اشتباه به دنا (ج۶: ۳۹۵) و حتی فنخا (ج۱۸: ذیل عنوان «شرح آداب البحث و المناظرة») راه پیدا کرده است که در اینجا تصحیح می‌شود.

آغاز: يا من وفقنا لوظائف البحث و كلمة «يا» مشتركة بين الاحوال الثلث فلا يحتاج الى توجيه العلامة و المراد بها غاية معناها و هى الاجابة

انجام: فيكون مغلوب الخصم الضعيف بالافحام مع أن هذا من [اشنع] وجوه الالزام و على الله تعالى التوكل و به الاعتصام.

[الذريعة ۵۴/۱۳: به اشتباه شرح آداب البحث شمس الدين محمد بن اشرف سمرقندی دانسته شده؛ عثمانلی مؤلفلری ۲۷۴/۱؛ بروکلمان ذیل ۲: ۴۸۲؛ فهرس المخطوطات العربية بمكتبة عبدالله بن العباس بمدينة الطائف: ۱۳۷: اشتباهاً به عنوان «حاشية على شرح الرسالة العضدية فی الآداب» از حسین افندی معرفی شده؛ مخطوطات دارالکتب الظاهرية، الفلسفة و المنطق و آداب البحث: ۱۹۲: اشتباهاً به عنوان «الرسالة الحسينية فی آداب البحث» از حسین افندی؟ آمده؛ الاوقاف العامة موصل ۱۰۶/۲؛ دنا ۳۹۵/۶: با عنوان «شرح آداب البحث و المناظرة» از حسین افندی دانسته شده]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۰۴۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۰ق؛ جلد: مقوایی، ۲۴گ (۷۵پ-۹۸ر)، اندازه: ۱۹/۵×۳۰سم [ف: ۱۳ - ۲۴۱]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۱۸۹/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق ترک، کا: خلیل بن محمد بن علی، تا: ۲۹ رجب ۱۱۲۴ق، جلد: تیماج مشکی، ۲۶گ (۴۹پ-۷۴پ)، اندازه:

۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۴۴۷]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲/۲۰۳۹-۱۱/۱۳۹

آغاز و انجام: برابر

در فهرست از حسین افندی دانسته شده؛ خط: نسخ، کا: اسماعیل بن عبدالرحمن میلاسی، تا: دوشنبه رمضان ۱۱۲۹ق، جا: ارکلی مدرسه طرقلی؛ جلد: روغنی مذهب، ۲۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۳۹۸]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۹۹۲/۳-۵۴/۸۲

آغاز: برابر

در فهرست از حسین افندی دانسته شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۳۳ق؛ ۲۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۳۹۸]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۸۵/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۰ رجب ۱۱۶۱ق؛ مجدول، محشی [ف: ۳ - ۶۰]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۶۷۳/۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۱۵ محرم ۱۱۸۹ق؛ محشی با نشان «یوسف رحمه الله، حاج زاده، منه، ابوبکر رحمه الله، احمد قزوینی؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۱گ (۶۱پ-۸۱ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶ - ۹۰]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۷۴۶/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید احمد بن مصطفی بن علی حنفی، تا: رجب ۱۱۹۰ق؛ مصحح، محشی با نشان «احمد طرسوسی، عبدالرحمن» و دیگران؛ کاغذ: فرنگی، ۱۶گ (۵۱-۶۶)، ۲۳ سطر، اندازه: ۷×۱۴سم [ف: ۴۰ - ۷۵]

۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۸۰۹/۱-۵۹/۲۹

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۲۲گ (۱-۸ و ۸-۲۱)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۳۹۸]

● شرح رساله حقوق حضرت سجاد (ع) / اخلاق - فارسی

š.-e r.-e hoqūq-e hazrat-e sajjād

میر تقی، مصطفی

mīr taqī ‹mostafā

وابسته به: رساله حقوق؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۲۶۵

بی‌کا، تا: ۱۳۷۰ش [نشریه: ۱۳ - ۳۸۱]

● شرح رسالة الحكمة / فلسفه / عربی

š.-u r.-il-ḥikma

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۲/۶

آمیخته و مزجی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳ص (۶۱-۶۳)، ۲۶ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۹×۱۶سم [سنا: ف: ۱ - ۳۸۸]

● شرح رسالة الخلقة / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u r.-il-xilqa

میرداماد، محمد باقر بن محمد، - ۱۰۴۱ ؟ قمری

mīrdāmād, mohammad bāqer ebn-e mohammad (-1632)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۰۷۴/۵-ف

نسخه اصل: کتابخانه رایلند منچستر ش p. 97 (۶۸۶)؛ خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [فیلمها ف: ۳ - ۱۳۱]

● شرح رساله خواجه نصیر /

š.-e r.-e xāja nasīr

شیروانی، فتح الله بن ابی یزید، ۸۲۰؟ - ۸۹۱ قمری

šīrvānī, fath-ol-lāh ebn-e abī-yazīd (1418 - 1486)

شیراز؛ بغایری، عبدالرزاق؛ شماره نسخه:بدون شماره۴/

مقداری از اشعار در اول رساله؛ بی‌کا، تا: ۱۱۰۳ق [میراث اسلامی: ۵ - ۵۷۴]

● شرح رساله در ارث / فقه / فارسی

š.-e r. dar ers

ترجمه و شرح کوتاهی است از رساله‌ای به عربی در احکام ارث و بیان طبقات وارثان، فرازی از اصل آورده شده و ترجمه و شرح می‌شود.

کاشان؛ فرهنگ و ارشاد؛ شماره نسخه:۴۰/۲

آغاز: کرد پس اگر ظاهر شد که طلب را فایده یا احتمال فایده هست طلب باید کرد؛ **انجام:** این است تفصیل این مسئله و بر این ختم رساله شد

خط:نستعلیق خوب،بی‌کا،تا:اوایل جمادی الثانی۱۰۰۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ با یادداشت سلطان حسین به تاریخ محرم ۱۰۱۵؛ جلد: گالینگور مشکی، ۷۳گ (۳۱-۱۰۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: - ۴۶]

● شرح رساله در کیمیا / کیمیا / فارسی

š.-e r. dar kīmīyā

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۰۸۵۵

آغاز: بسمله و به نستعین. الحمد لله ثم الحمد لله رب العالمین و اما

بعد معلوم باشد این عبدالفقیر و حقیر المعترف؛ **انجام:** ربعی دیگر داده مستحق کرده تا آنکه وزنش را بخورد
متن از عثمان بیلانی؛ بی‌کا، تا: ۱۲۹۸ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن [الفبائی: - ۳۵۷]

● **شرح رساله دوران** / عرفان و تصوف / ترکی
š.-e r.-ye dowrān

بلوی، مصطفی بن علی
balavī, mostafā ebn-e ʻalī

متن از حاج شیخ علی خلوتی از اقطاب خلوتیه و شرح از مصطفی بن علی بلوی (چلبی از چند رساله دوران یاد کرده است، جز این یکی).

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۷۰۴/۲
آغاز: بسمله، الحمدلله الذی تنزه عن ان یطیر قدس ذاته ... اما بعد بو فقیر قلیل البضاعه مصطفی بن علی البلوی طریق خلوتیه ده حضرت پیر ثانی؛ **انجام:** و رضی الله عنه و نفعناه باسراره فی ید عثمان رفعت ... البوز ... اللهم ارزقنا من اسرارهم ... یا ارحمن الراحمین.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی پوست پیازی، جلد: کاغذ ابری، ۲۹گ (۷پ-۳۵پ)، ۴۳ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۳سم [ف: ۸ - ۴۷۰]

← شرح الرسالة الذهبیة ← رساله محمودیه

● **شرح الرسالة الذهبية = ترجمه رساله ذهبیه = ترجمه طب الرضا** / طب، حدیث / فارسی
š.or r.-ez zahabīyya = t.-ye r.-ye zahabīyye = t.-ye tebb-or-rezā

طبیب تهرانی، محمد هاشم بن محمد طاهر، ق۱۱ قمری
tabīb-e tehrānī, mohammad hāšem ebn-e mohammad tāher (- 17c)

وابسته به: الرسالة الذهبية = طب الرضا = الذهبية الطبية = الرسالة المذهبة؛ علی بن موسی (ع)، امام هشتم (۱۵۳-۲۰۳)
اهداء به: سلطان سلیمان صفوی (۱۰-۱۱۰۵ق)
رساله‌ای مفصل در ترجمه و شرح و توضیح رساله طبیه منسوب به امام رضا (ع).
آغاز: بسمله سپاس بی قیاس وستایش بی آلایش وحمد مطلق وثنای بحق مختص بمعبودیست سرمدی و خداوندی ابدی که ظهور موجودات برهیأت خاصی دلیلی است بر ارادت او و انتظام ...
انجام: عطای عافیت وصحت می‌نماید هر کسی را می‌خواهد و می‌بخشد اورا صحت شکر و سپاس مرخدایرا که پروردگار عالمیان است و رحمت و سلام بر بهترین خلق خدا که حضرت محمد است و بر اهل بیت و عاقبت خیر و نیکو از برای مرد پرهیزکارانست
[الذریعة۱۳/۳۶۴ رقم ۱۳۵۵؛ دنا ۶/۷۴۴ (۴ نسخه)]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۶۵۳
آغاز: (بعد از یک برگ کسری): شاخسار نهال عالم نشو و نما یافته ورقیست از معرفت کردگار؛ **انجام:** حالت کرمی بهتر از سردیست مکر حرارت بحد افراط باشد و وقت رطوبت بدن بهتر از خشکی است
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، ۱۶۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۳۰۴]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۶۵۳
آغاز: شاخسار علم نشو نما یافته در قسمت؛ **انجام:** افراطباشد و وقت رطوبت بدل بهتر از خشکی است و بعد از
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۲۸
همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۷۳]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۱۷۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ در برگ اول نام کتاب و مؤلف به خط شیخ آقا بزرگ تهرانی آمده؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [محدث ارموی مخ: ۱ - ۳۷۹]

۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۱۹۳/۲
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، خطوط چلیپا و راسته، در پایان یادداشتی فقهی در ارث و یادداشتی بتاریخ ۱۵ رمضان ۱۱۹۰؛ تملک: محمد محسن بن محمد باقر بن محمد مهدی هرندی» به تاریخ ۱۱۸۹؛ ۴۶گ (۱۲۳پ-۱۶۸پ)، اندازه: ۱۲/۵×۲۴سم [محدث ارموی مخ: ۱ - ۳۷۹]

۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۲۶۴
آغاز و انجام: برابر
خط: متن نسخ و شرح نستعلیق، کا: محمد قلی بن مشهدی احمد خویی، تا: ۱۴ رمضان ۱۱۹۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۰۶]

● **شرح الرسالة الذهبية** / شرح حدیث / فارسی
š.or-r.-ez-zahabīyya

کلاتی، زین الدین حسین
kalātī, zayn-od-dīn hoseyn

وابسته به: الرسالة الذهبية = طب الرضا = الذهبية الطبية = الرسالة المذهبة؛ علی بن موسی (ع)، امام هشتم (۱۵۳-۲۰۳)
آغاز: فاتحة الکتاب حمد حکیمی است که اجزای نسخه نظام

کل را به قانون اتم اکمل و منهاج احسن افضل ترتیب و ترکیب نموده است.
[دنا ۷۳۴/۶؛ فهرستواره منزوی ۳۴۷۴/۵]

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۰۸
خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۴]
اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۱۵
آغاز: برابر
همان نسخه بالا؛ ۸۹گ، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲ - ۳۹۹]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۶۵-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۳ - ۷۳]

● **شرح الرسالة الذهبية** / طب، حدیث / عربی
š.-ur-r.-id̲-d̲ahabīyya
مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۰۳۷-۱۱۱۰ قمری
majlesī, mohammad bāqer ebn-e mohammad taqī (1628 - 1699)
وابسته به: الرسالة الذهبية = طب الرضا = الذهبية الطبية = الرسالة المذهبة؛ علی بن موسی (ع)، امام هشتم (۱۵۳-۲۰۳)
شرح و بیان مجلسی است بر آن رساله. در پایان شرح، مجلسی مطلبی را که در برخی از نسخه‌های ذهبیه است نقل و بر آن اعتراض فقهی می کند. مراجعه به آن خالی از فائدتی نیست.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۴۰/۲-طباطبائی
آغاز: و لنوضح بعض ما اشتبه علی الناظر فیها. قوله علی مثال الملک بالضم؛ **انجام:** و علی الاخیر یمکن ان یقرا علی بناء المجهول علی الحذف و الایصال.
بی کا،تا:۱۲۳۴ق؛افتادگی:انجام؛کاغذ:فرنگی نخودی، جلد: تیماج قرمز، ۱۹گ (۱۵ر-۳۳پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۲ - ۳۴۴]

● **شرح الرسالة الذهبية** / طب / عربی
š.-ur-r.-id̲-d̲ahabīyya
موسوی فخاری، بشر بن محمد، ق۱۲ قمری
mūsavī faxxārī ،bašar ebn-e mohammad (- 18c)
وابسته به: الرسالة الذهبية = طب الرضا = الذهبية الطبية = الرسالة المذهبة علی بن موسی (ع)، امام هشتم (۱۵۳-۲۰۳)
تاریخ تألیف: رمضان ۱۱۶۸ق
شرح است مختصر با عناوین «قال، اقول» بر رساله‌ای که حضرت رضا علیه السلام برای مأمون عباسی در دستورات پزشکی نوشته است. این شرح توضیحی به والی شهر بصره تقدیم شده است.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۵۸۸/۱
آغاز: الحمدلله الوافی الکافی الممرض الشافی مسبب الاسباب مالک الرقاب ... فیقول المتمسک باصحاب الصراط السوی؛
انجام: لازال مویدا بالنصروب التمکین اللهم آمین و الحمدلله رب العالمین
خط: نسخ، کا: علی اکبر بن محمد تقی بن محمد جعفر کرمانشاهی، تا: ۱۲۹۷ق، جلد: مقوایی، ۳۷گ (۱پ-۳۷ر)، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۱۷ - ۱۶۳]

● **شرح الرسالة الذهبية** / طب، حدیث / فارسی
š.or-r.-ez-zahabīyya
غلام مکنون، محمد باقر بن محمد حسین
qolām maknūn, mohammad bāqer ebn-e mohammad hoseyn
وابسته به: الرسالة الذهبية = طب الرضا = الذهبية الطبية = الرسالة المذهبة علی بن موسی (ع)، امام هشتم (۱۵۳-۲۰۳)
اهدا به: محمد مؤمن خان اعتماد الدوله
آغاز: بسمله. الحمدلله الذی من علینا بخیر النبیین و تفضل بنا بآله المعصومین ... اما بعد بر ارباب دانش و اصحاب پیش مخفی نماناد که رساله ذهبیه سلاله حضرت خیر الوری
انجام: مشیت ازلی بر صحبت بدن او تحقق پذیرفته باشد و الحمدلله رب العالمین
[فهرستواره منزوی ۳۵۱۱/۵]

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۵۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۷۹گ، ۹ سطر (۴/۵×۹/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۸۳]

● **شرح الرسالة الذهبية** / طب / عربی
š.-ur r.-id̲ d̲ahabīyya
طباطبائی رضوی، میرزا ابوالحسن، ق۱۳ قمری
tabātabā'ī razavī, mīrzā ab-ol-hasan (- 19c)
وابسته به: الرسالة الذهبية = طب الرضا = الذهبية الطبية = الرسالة المذهبة؛ علی بن موسی (ع)، امام هشتم (۱۵۳-۲۰۳)
تاریخ تألیف: ربیع الثانی ۱۲۸۴ق؛ محل تألیف: اصفهان
شرح مختصری است بر «الرسالة الذهبية» که می گویند حضرت امام رضا (ع) آن را بدرخواست مأمون عباسی نوشته است. هنگامی که شارح به اصفهان آمد و خواست به خدمت سید اسدالله (فرزند حجة الاسلام شفتی) برسد این شرح را تألیف نمود تا بعنوان هدیه به وی تقدیم نماید. دارای یک «مقدمه» و سه «باب» و یک «خاتمه»: المقدمة: فی الاخبار الواردة فی فضل الطب؛ باب ۱. الامور التی قدمها الامام علی المقصود؛ ۲. حفظ صحة الجسد؛ ۳. کیفیة خلق الابدان و حقیقة النفس الناطقة؛ الخاتمة: فی حفظ صحة الانسان و دفع مرضه.

آغاز: اعتصام الوری بمغفرتک /عجز الواصفون عن صفتک/ تب علینا فاننا بشر / ما عرفناک حق معرفتک
انجام: اطال الله بقاءک و بلغک آمالک بمحمد و آله، قد تشرفت باتمامها جمعاً و کتباً ...

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۰۵۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۹۹گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۸ – ۲۷۰]

● شرح الرسالة الذهبية / شرح حدیث / عربی

š.-ur-r.-iḏ-ḏahabīyya

وابسته به: الرسالة الذهبية = طب الرضا = الذهبية الطبية = الرسالة المذهبة؛ علی بن موسی (ع)، امام هشتم (۱۵۳–۲۰۳)
شارح از اعلام امامیه قرن ۱۱ به بعد است که شناخته نشد.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۹۵
آغاز: قال المحقق المجلسی رحمه الله فی البحار وجدت بخط الشیخ الاجل؛ **انجام:** و هو غیر محمودة لان یحدث الامراض
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: فهرستی؛ تیر ۱۳۱۰؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۹۴گ، ۱۷ و ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ – ۱۸۴]

● شرح رساله رمل خواجه نصیر / رمل / فارسی

š.-e r.-ye raml-e xāja nasīr

ابهری، نورالدین بن فتح الله

abharī, nor-od-dīn ebn-e fath-ol-lāh

خواجه نصیر طوسی دو رساله در رمل تألیف نموده با این خصوصیات: الف– رساله در رمل: این رساله را خواجه برای هلاکو نوشته و پس از دیباچه، از موضوع رمل، شانزده خانه رمل و سپس اشکال و خواص کلی بیوت سخن می‌گوید؛ ب– تسکین دایره بدوح: خواجه این رساله را بعد از رساله اول نگاشته است. نسخه حاضر شرح رساله دوم خواجه است. ابهری در مقدمه شرح می‌گوید: «حضرت افضل المتأخرین به جهت هلاکو ... رساله‌ای در دائره عدد به ترکی نوشته بود یکی از فضلا دائره عدد را به فارسی نقل کرده، اما آن در کمال ایجاز و ... بود بنده کم بضاعت نورالدین فتح الله را به خاطر رسید حسب الوسع در بیان آن جهد مبذول دارد». (صدرایی خوئی)
البته تسکین دایره بدوح رساله‌ای مجزا نیست بلکه قسمت آخر همان رساله رمل است که خواجه بر آن افزوده و این شرح بر همان قسمت است.
آغاز: الحمد لله الذی هدانا الی طریق الرمل و معرفة الحساب ... اما بعد پوشیده نیست بر ارباب بصیرت که افضل الحکماء المتاخرین و اکمل العلماء المحققین نصیرالملة و الدین محمد الطوسی ... به جهت هلاکوخان بن طغرل بن چنگیز خان رساله‌ای در مقدمات اشکال رمل از عدد دایره ابدح بترکی نوشته بود یکی از فضلا دایره عدد را از ترکی به فارسی نقل کرده.

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۴۵۶/۱۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** بر این قیاس تأمل، فانه دقیق، و الله المستعان و علیه التکلان و الحمدلله رب العالمین ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن قرمز، ۱۲گ (۱۱۷پ–۱۲۸پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۶ – ۴۳۳]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۲۱۹/۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن سبز، ۱۱ سطر، اندازه: ۸×۱۶سم [ف: ۶ – ۳۰۶]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۲۸/۲
آغاز: اما بعد چنین گوید بنده دعا گوی نصیر الدین محمد طوسی که بر لیغ جهان مطاع فاقد شد؛ **انجام:** و اگر سال کبیسه باشد از امهات ۹ و ۱۰ رمل مذکور تا احکام راست آید فاختم
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۲۴گ(۹– ۳۲)، ۲۳ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۱سم [ف: ۲۸ – ۵۳۲]

۴. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۱۳۱/۱
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: ابوالقاسم الشریف، تا: ۱۲۸۴ق؛ ۶۶گ (۱پ–۶۶ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۹×۱۲سم [ف: – ۸۵]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۵۳۶/۱
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴ – ۳۵۴]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۶۲۳/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** این مسطورات پرده عصمت را از نظر نامحرمان مسطور دارد و انه علی ذلک قدیر و بالاجابة جدیر ...
خط: نستعلیق و شکسته، کا: علی اکبر بن شیخ علی، تا: چهارشنبه ۲۲ جمادی الاول ۱۳۲۸ق؛ مصحح، با قلم خوردگی، دارای جداول حروف و اعداد؛ کاغذ: فرنگی، ۳۳گ(۱پ–۳۳ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶سم [ف: ۳۷ – ۴۶]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۵۰۹/۲
آغاز: مساحت گفته شود بدانکه در مساحت رمل اسرار بسیار است اما عمل ساخت چنان است که چون رمل بزدی؛ **انجام:** و دیگر استادان حمل، ثور، جوزا، سرطان، اسد، سنبله، میزان، عقرب، قوس، جدی، دلو ف حوت.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج سبز، ۱۸۷گ (۱۸ر–۲۰۴پ)، ۲۲ سطر [ف: ۳۶ – ۱۹]

۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۶۴۹/۱–۵۸/۹۹

آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۷۱گ (۱-۷۱)، ۱۷ و ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۸۶]

● شرح رسالة الزاوية / هندسه / عربی

š.-u r.-iz-zāwīya

فارسی، حسن بن علی، ۶۶۸ - ۷۱۸ ؟ قمری

fārsī, hasan ebn-e ʻalī (1270 - 1319)

وابسته به: الزاوية = رسالة الی ابی سهل المسيحی؛ ابن سينا، حسين بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۵۸۴/۲

خط: نستعلیق، کا: محمد نصرالله بن احمد، تا: سه‌شنبه ۳ رمضان ۱۰۳۷ق؛ مصحح؛ جلد: تيماج قهوه‌ای، ۲۸گ (۲۷پ-۵۴پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۰ - ۱۳۸]

← شرح رسالة الزوراء > شرح الزوراء

● شرح رسالة الزينون الكبير / فلسفه / عربی

š.-u r.-iz zīnūn-il kabīr

فارابی، محمد بن محمد، ۲۶۰؟ - ۳۳۹ قمری

fārābī, mohammad ebn-e mohammad (875 - 951)

گزارشی کوتاه بر رساله زينون است که چون شرح برخی از شارحان نصرانی برای فارابی رضايت‌بخش نبوده آن را شرح نموده است. رساله زينون دارای شش بخش بوده که در گزارش فارابی بر آن، متن و شرح درهم آميخته و تمايز آن ميسر نيست. بخش‌های اين رساله عبارت اند از ۱. اثبات واجب الوجود که با بهره از برهان امکان به اثبات واجب پرداخته و در پی آن با استفاده از برهان «اسد و اخضر»، «تضايف»، و «وسط و طرف» به رد تسلسل پرداخته است؛ ۲. در صفات واجب الوجود که به برهان توحيد، عدم جسميت و عدم نقطه بودن واجب پرداخته و به بحث اتحاد عاقل به معقول در خداوند اشاره شده و در نهايت با اشاره‌ای مختصر به صفات حيات، علم، حکمت، و فريد بودن واجب دارد؛ ۳. در بيان نسبت اشياء به خداوند که به قاعده الواحد تمسک کرده و به شرح عقول ده‌گانه پرداخته شده است. که در پايان گزارشی از ارسطو در بيان کيفيت صدور کثير از واحد ارائه کرده است؛ ۴. در بيان نبوت که به جايگاه مقام نبوت و تشريع آن اشاره‌ای کوتاه دارد؛ ۵. در بيان شريعت در چند سطر کوتاه به فلسفه تنصيص احکام و جايگاه آن در تربيت نفوس پرداخته شده است؛ ۶. در بيان معاد که در ذيل چند عبارت کوتاه اساس اعتقاد معاد را بر بنياد شرع و اخبار نبوت استوار دانسته و بر همين اساس لذات آن جهان را هم در ظرف عقليات دانسته و هم در حسيات. پايان اين رساله، روايتی باقيمانده از سقراط آمده که توسط افلاطون برای ارسطو نقل شده و سقراط گزارشی از ويژگی‌های طلاب حکمت را ارائه کرده است که در پی آن فارابی، افزون بر گفته سقراط، با موعظه‌ای کوتاه به ارزش دانش آموختن در نزد غير اشاره نموده و معتقد است که هر کسی می‌تواند از افراد مادون خود حکمت بياموزد و سپس خود با شرايطی حکمت را ياد دهد.

آغاز: رب اعنی فی جميع الاحوال و الاقوال و تمم امورنا فی الحال و الاستقبال قال الحکيم ابو نصر الفارابی ... رايت لزينون الكبير تلميذ ارسطاطاليس و للشيخ اليونانی رسائل قد شرحها النصاری شروحا ترکوا بعضها و زادوا فشرحت اما کما وجب علی الشارح شرح نص، فاول هذه الرسالة رسالة الزينون الكبير اليونانی. قال الزينون ۱- فی الدلالة علی وجود المبداء الأول ...

انجام: فإذا فارقته نفسه بقيت فی حيرة و بلاء نعوذ بالله من عذاب الآخرة، تمت

چاپ: حيدرآباد، ۱۹۳۰ و ۱۹۳۱؛ بمبئی، ۱۹۳۷، ضمن رسائل فارابی؛ گنجينه بهارستان، حکمت ۲، مسلسل ۱۱، تهران، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، ۱۳۷۹ش، با تصحيح حامد ناجی اصفهانی؛ اسماعيل واعظ جوادی آن را به فارسی ترجمه و در مجله تحقی، جلد ۲، ش ۷، صص ۱۱-۸ چاپ کرده است

[دنا ۷۳۵/۶ (۲۵ نسخه)؛ الذريعة ۲۸۶/۱۳، رقم ۱۰۳۹ با عنوان «شرح رسالة زينون الاول»؛ مؤلفات الفارابی ۳۹]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۷۲۵/۱۰

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعليق، بی‌کا، تا: ۱۰۵۶ق؛ رکابه‌دار؛ جلد: تيماج قهوه‌ای، ۶گ (۹۲پ-۹۷ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۴۴ - ۲۶]

۲. شيراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۸۹۴ض

آغاز: برابر
خط: نستعليق شکسته، کا: حکيم مظفر، تا: ۱۰۵۹ق، جا: اردستان؛ ۵گ، اندازه: ۹/۵×۱۶سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۴۹]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۹/۳۲

خط: تعليق، کا: نصيرالدين حسين حر حسينی، تا: ۱۰۷۶ق؛ ۲گ (۹۰ر-۹۱ر) [ف: ۳ - ۲۷۹]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۵۰۸۸

خط: نستعليق، کا: محمد مؤمن، تا: ۱۰۷۸ق [الفبائی: - ۶۵۲]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲۸۰/۴۰

آغاز: برابر
خط:نستعليق،بی‌کا، تا: ۱۰۸۰ق؛ جلد: تيماج قهوه‌ای مذهب، ۲گ (۱۰۴ر-۱۰۵پ)، ۲۱-۳۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۳۸ - ۴۰۰]

۶. مشهد؛ ادبيات؛ شماره نسخه:۲۲۸/۱ فرخ

آغاز: برابر؛ **انجام:** وهذا آخرما وجد من هذه المقالة من نقل سعيد بن يعقوب دمشقی

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۳ق؛ کاغذ سپاهانی؛ جلد: تیماج، ۴ص (۲-۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۹/۵سم [ف: - ۲۰۸]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۳۷۳/۷

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: سید محمد بن عبدالحسین نخعی جزائری نجفی، تا: ۱۰۸۴ق؛ جلد: چرم مشکی، ۸ص (۸۰-۸۷)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۴۵ - ۱۹۴]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۵۷۹/۲

خط: نستعلیق، کا: علی قلی بن قرچغای، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۶ص(۷۷-۸۲)، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۹ - ۱۳۸۰]

۹. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۲۸۱۳/۱۳

بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۴ - ۴۷۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۵۲۳/۱۳-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۷۱۱]

۱۰. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۸۵۹/۴

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالرضا (عبدالرزاق) بن قاضی علی شولستانی، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ ۳گ (۱۴۴-۱۴۶)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۲۱]

۱۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۷۰۰/۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۲گ (۱۷۶-۱۷۷)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۶۹]

۱۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۳۹۶/۴

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، ۱۷ سطر [ف: ۷ - ۳۸۲]

۱۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۴۲/۱

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۲گ (۳پ-۴پ)، ۲۴-۳۳ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۱۷/۵×۲۷سم [ف: - ۱۴۳]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۵۸۹/۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط:شکسته نستعلیق،بی‌کا،تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: شرقی، ۲گ(۹۷پ-۹۸ر)، سطور چلیپایی، اندازه: ۱۴/۵×۲۸/۵سم [ف: ۳۱ - ۷۰۵]

۱۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۸۲۷/۷

آغاز: بسمله قال المعلم الثانی ... الاول فی الدلالة علی وجود المبدء

خط: شکسته نستعلیق و نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۱۱۷-۱۲۲)، ۱۰-۱۹ سطر (۵×۱۳/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳ - ۱۱۲۳]

۱۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۶۸۸/۸

آغاز: برابر

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵ و ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲ - ۵۵۶]

۱۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۸۹۰/۶

بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۰۷ق؛ در آخر آن آمده «کتبه ملا محمد رفیع مشهدی»؛جلد:تیماج خرمایی،۶گ،اندازه:۱۶×۲۳سم[ف:۲ - ۲۰۱]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۸۳/۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** کما ان الطبیب لایعطی الصحة بل یهیی لقبول الصحة اسبابا

تذکر: نام مؤلف به استناد آغاز و انجام نسخه به دست آمد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۱۱ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۷ص (۷۳-۷۹)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳۲ - ۲۱۷]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸/۷ معزی

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوایی با روکش کاغذی ابرو باد، ۵گ (۸۴پ-۸۸ر)، ۱۷ سطر (۶×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۳۹ - ۳۲]

۲۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۹۱۲/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۶ق؛ افتادگی: وسط؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج حنایی، ۳۲۱گ، ۳۰ سطر (۱۳/۵×۲۷)، اندازه: ۲۱×۳۵سم [ف: ۵ - ۱۹۳]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۹۲۴/۳

آغاز و انجام: برابر؛ کاتب سپس چنین افزوده: در روز سیزده شهر صفر ۱۳۱۰ بعد از اوایل نماز صبح مشغول شدم حالاکه اول ظهر است باتمام رساندم که انشاءالله تعالی نماز ظهر خوانده و قبول درگاه احدیت شود و بحمام بروم ادباری روز سیزده را بمدد دلاکها زایل نمایم.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۹۰ق؛ کاغذ: فرنگی آبی، ۱۱ص (۲۵-۳۵)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۹ - ۶۲۲]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴/۵ خوئی

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۴ص (۱۵۹-۱۶۲) [ف: ۷ - ۱۸۷]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۳۷/۲

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰ص (۲۷-۳۶) [ف: ۹ - ۴۹۵]

۲۴. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۱۱۲/۴ - ب

بی‌کا، بی‌تا؛ ۳گ (۲۴پ-۲۶ر) [ف: - ۵۱۰]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۴۰۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ وحدت خط نسخه با نسخه ۷۱۹ می‌رساند که این نسخه نیز در ۱۰۹۵ نوشته شده؛ ۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۴ - ۱۷۸]

۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: نائینی؛ ۴گ، ۱۶ سطر،

اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۷۹]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۰۵

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، اندازه: ۶×۲۵سم [ف: ۴ - ۱۷۹]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۸۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ضمیمه نسخه ش ۲۹۸۵۱ [رایانه]

● شرح رساله زینون کبیر / فلسفه / فارسی

š.-e r.-ye zīnūn-e kabīr

تهران؛ بیانی، مهدی (دکتر)؛ شماره نسخه:۲۳۷/۳۳

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: ربعی [نشریه: ۶ - ۶۹۴]

● شرح رسالة سفر آدم / جفر / عربی

š.-u r.-i sefr-e ādam

رکن الدین شیرازی، مسعود، - ۷۴۴ قمری

rokn-od-dīn-e šīrāzī, mas'ūd (- 1344)

شرحی است بسیار کوتاه بر رساله سفر آدم در علم جفر، مؤلف، در پایان رساله، از استادان خود، شیخ محمد مغربی و ملا عماد الدین باغانی شیرازی نام برده است.

[دنا ۷۳۵/۶؛ فرهنگ سخنوران: ص ۲۳۷؛ دانشمندان و سخن سرایان فارس: ۶۳۵/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۶۸۳/۴

آغاز: قال الشسیخ المرشد رکن الملة و الدین ... لما رأیت هذه الرسالة مغلقة بعیدة عن الفهم و الضبط و کنت عرفت ذلک من غیر ذلک الکتاب؛ **انجام:** وال شک ان نصیبک نصیبک وهو المعطی و الهادی هوالله تعالی و صلی الله علی محمد المصطفی و آله الطیبین و الحمد لله رب العالمین.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نیمه دوم قرن ۱۰؛ کاغذ: شرقی، ۱گ (۲۶-۲۶)، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۳۲ - ۲۵۲]

← شرح الرسالة السمرقندیة ≻ شرح رسالة الاستعارة
← شرح رسالة السمرقندیة ≻ شرح اسماء الحسنی
← شرح رساله سلوک ≻ سیر و سلوک (ترجمه)

● شرح الرسالة الشرطیة / فقه / عربی

š.-ur-r.-iš-šarṭīyya

شرح مزجی متوسطی است بر یکی از تألیفات نگاشته شده در موضوع شرط در ضمن عقد که نامی از آن نبرده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۵۳۷

آغاز: بسمله، الحمد لله رب العالمین ... فلما کان مسألة الشرط فی ضمن العقد المتداول فی السنة العلماء فی جیع الاعصار و الامصار من مشکلات الفن و عویصاته ... اقول: لما کان الشرط فی اصطلاح النحاة؛ **انجام:** (فقضی علی (ع) ان علی الرجل النفقة و بیده) منفرداً عن الزوجة (الجماع و الطلاق و ذلک) ...

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ تملک: ریحان الله موسوی در سال ۱۳۱۵؛ جلد: مقوای شومیز کرم، ۵۷گ، ۲۴ - ۲۶ سطر، اندازه: ۱۱/۱×۱۷/۴سم [ف: ۴۱ - ۳۷]

● شرح الرسالة الشریفة / تجوید / عربی

š.-ur-r.-iš-šarīfa

شیروانی تبریزی، شریف بن رضا، ق۱۳ قمری

šīrvānī tabrīzī, šarīf ebn-e rezā (- 19c)

به دستور: ملا محمد شریف اردبیلی

تاریخ تألیف: ۱۱۱۶ق

شرح مزجی مختصری است با اضافه بعضی مسائل، بر «الرسالة الشریفة» استادش حاج محمد کاظم بیک دربندی. این رساله دارای یک «مقدمه» و هشت «باب» و یک «خاتمه»: المقدمة: فی ما ورد فی فضیلة قراءة القرآن؛ باب ۱. أحکام النون الساکنة و التنوین؛ ۲. أحکام الراءات؛ ۳. أحکام لفظ الجلالة؛ ۴. أحکام المدات؛ ۵. أحکام الوقف؛ ۶. احکام الادغام؛ ۷. مخارج الحروف؛ ۸ بیان صفات الحروف؛ الخاتمة: فی قواعد متفرقة.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۰۷۶/۲

آغاز: الحمدلله الذی أنزل الفرقان علی عبده لیکون للعالمین بشیراً و نذیراً و الصلاة و السلام علی حبیبه محمد بعثه للناس هادیاً و ظهیراً؛ **انجام:** و هذا ای ما ذکر آخر ما ذکرنا من القواعد فی علم التجوید.

خط: نسخ، کا: اسکندر بن اسدالله، تا: پنج‌شنبه ۲۹ شوال ۱۳۱۲ق؛ جلد: گالینگور صورتی، ۲۸گ (۶پ-۳۳پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۶ - ۸۹]

● شرح الرسالة الشریفیة فی آداب المناظرة / منطق / عربی

š.-ur r.-iš šarīfīyya fī ādāb-il munāẓara

وابسته به: شرح آداب البحث للعضدی؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۵۲۳/۱

آغاز: بسمله، الحمد لمن لامانع لعطائه و لا مناقض لقضایه

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۵گ (۳۲-۳۶)، اندازه: ۱۰×۱۵سم

[ف: ۴ - ۱۳۲۸]

● **شرح الرسالة الشمسیة** / منطق / عربی
š.-ur-r.-iš-šamsīyya
مصنفک، علی بن محمد، ۸۰۳ - ۸۷۵ قمری
mosannefak, ʻalī ebn-e mohammad (1401 - 1471)
وابسته به: الشمسیة فی القواعد المنطقیة = الرسالة الشمسیة؛ کاتبی قزوینی، علی بن عمر (۶۰۰-۶۷۵)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۰۹-ف
نسخه اصل: قاهره ش ۲ فلسفه و منطق طلعت؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۲ - ۲۵۲]

● **شرح الرسالة الشمسیة** / منطق / عربی
š.-ur-r.-iš šamsīyya
جزایری، نعمة الله بن عبدالله، ۱۰۵۰ - ۱۱۱۲ قمری
jazāyerī, neʻmat-ol-lāh ebn-e ʻabd-ol-lāh (1641 - 1701)
وابسته به: الشمسیة فی القواعد المنطقیة = الرسالة الشمسیة؛ کاتبی قزوینی، علی بن عمر (۶۰۰-۶۷۵)
در شرح شمسیه منطق

رامسر؛ فرید تنکابنی، عبدالوهاب؛ شماره نسخه:۶۱
بی‌کا، بی‌تا؛ در سال ۱۲۲۵ استنساخ گردیده؛ کاغذ: سفید و آبی، جلد: مقوایی، ۲۳ سطر (۷×۱۶/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [نشریه: ۷ - ۷۹۱]

● **شرح الرسالة الشمسیة** / منطق / عربی
š.-ur-r.-iš-šamsīyya
وابسته به: الشمسیة فی القواعد المنطقیة = الرسالة الشمسیة؛ کاتبی قزوینی، علی بن عمر (۶۰۰-۶۷۵)

نامعلوم و ظاهراً غیر همانند:
۱. اصفهان؛ جابری انصاری؛ شماره نسخه:۳۲
در یک مقدمه و سه مقاله و خاتمه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸ [نشریه: ۶ - ۵۹۶]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۵۸۷/۱
آغاز: أیضاً فکان فی عبارة الشرح اشارة الی ذلک حیث قال فالاولی و لم یقل فالصواب؛ **انجام:** فلا یکون أیضاً جزءاً علی حدة بل مندرجاً فی المبادیء التصدیقیة
شرحی است مختصر با عناوین «قوله، اقول» و اشارات مختصر به گفته‌های بعضی از شارحین این کتاب و نقل اقوال شیخ الرئیس و امثال وی، این شرح ظاهراً جز دو شرح قطب الدین رازی و تفتازانی می‌باشد؛ خط: نستعلیق، کا: حاجی بابا بن محمد، تا: ۸۸۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۷گ (۱ر-۹۷ر)، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [ف: ۱۴ - ۳۵۱]
۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۰۲-۳۹/۸۲
آغاز: الاسماء انما تکون عن تمام الماهیة المشترکة اما اذا سئل عن الانسان وحده فلاتصح ان یقال فی جوابه ... قال واما الثانی الی قوله کما فی المشترکین اقول القسم الثانی وهوان یکون الکلس جزء الماهیة؛ **انجام:** فی وقت ذون سائر الاوقات فتحقیقة ان الشیء اذا کان له لازم ضروری غیر مستقر تؤدی ذلک
کتابی است در علم منطق به صورت حاشیه بر متن، با عناوین «قال - اقول» کتاب متن دارای مقالات و فصول است، فی الجمله به دست آمد که شرح بر شمسیه است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوا با، ۳۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۴۴۳]
۴. یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه:۱۷۳/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [نشریه: ۴ - ۴۰۶]
۵. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۴/۱ش
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اندازه: ۱۱/۵×۱۹/۵سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۸۷]
۶. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۲۸۴/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۶ق [ف: - ۱۰۳]
۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۱۲۱
بی‌کا، تا: ۱۲۳۳ق؛ خریداری از آزیتا نامجو [رایانه]
۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۹۷۲
آغاز: قال الرسالة مرتبة هذه المقدمة تمهید لبیان ما هو المذکور فی الاجزاء الخمسة لان بیان الحصر الذی هو المقصود بالذات متدفق علیه و بیان لمرجعی الضمیر والمراد من الرسالة؛ **انجام:** وانه جوز ذلک لقد استراح بنان البیان بعون الملک المنان عن کشف القناع من وجوه فرائد ما اودع فی الکتابین بحیث یجتلی علی منصة التحقیق ورفع الاستار الشکوک والاوهام
شرح مختصری است با عناوین «قال - قال» بر کتاب «رسالة الشمسیة» کاتبی قزوینی. این شرح غیر از شرح معروف «تحریر القواعد المنطقیة» رازی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: کتابفروشی محمد امین مصری مهاباد؛ جلد: مقوا، ۲۲۷گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۱]
۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷۰/۵ کر
آغاز: ... علیهما اما حملیتان لترکب الشرطیة من قضیتین و القضیة إما حملیة أو متصلة أو منفصلة ... و فی المنفصلات ستة؛ الأول المرکبة من حملیتین ... الثانی المرکبة من متصلتین ... الثالث المرکبة من منفصلتین ... الرابع؛ **انجام:** فائدة مهمة اعلم أن صفة الشرط ... , تتمة: اعلم أن حرف الشرط یختلف ... فصل التناقض؛ لما فرغ المصنف من تعریف القضیة و أقسامها ... بحیث لایلزم ذلک بل لو کان أحدهما صادقة و الأخری کاذبة نحو زید ساکن لیس بمتحرک فإنهما قضیتان مختلفتان ایجاباً و سلباً لکن

اختلافهما لا ...

شرحی مفصل بر الرسالة الشمسیة (فی القواعد المنطقیة) تألیف نجم الدین عمر بن علی کاتبی قزوینی که به جهت افتادگی بخش قابل توجهی از آغاز و ناتمام ماندن انجام نسخه، مورد شناسایی دقیق قرار نگرفت، البته قدر متیقن این است که این شرح، تحریر القواعد المنطقیة تألیف قطب الدین محمد بن محمد رازی تحتانی بویهی (- ۷۶۶ق) نمی‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی سفید، ۳گ (۱۰۹ر-۱۱۱پ)، ۲۲سطر، اندازه: ۸×۱۴/۵سم [ف: ۴۰/۲ - ۳۵۰]

۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۲۸-۳۹/۲۰۸

آغاز: او السلبیه عن الموضوع اما ذاتی و وصفی فان کان ... قوله او بفعلیتها ای بتحقیق النسبة قوله فمطلقه عامه هی التی حکم؛ **انجام:** قوله والبرهان ای الطریق الی الوقوف علی الحق ای الیقین ان کان المط علما نظریاً والی الوقوف علیه والعمل به ان کان علما علمیاً ... بالمشهورات او المسلمات او المشتبهات ولاتذعن غجر وحسن الظن

شرحی است بر رساله شمسیه در منطق به صورت «قوله، قوله»؛ خط: نستعلیق، کا: کریم، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوا، ۵۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۹×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۴۴۲]

۱۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۸۱/۲-۳۹/۱۶۱

آغاز: یلیق به ان یترتب فی هذه الاشیاء الخمسة فهذه الرسالة یلیق بها ... قوله او من حیث المادة فهو الخاتمة اقول اورد علیه ان الخاتمة کما ذکرت اولاً مشتملة علی المادة؛ **انجام:** قوله واما علی رأی الحکما فالتصدیق هو الحکم فقط اقول هذا هو الحق لان تقسیم العلم الی هذین القسمین انماهو لامتیاز کل واحد منها

شرحی است بر رساله شمسیه در منطق به صورت «قوله، اقول»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با نشان «داود رحمه الله» و «منه رحمه الله»؛ جلد: مقوای سفید، ۷گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۴۳]

۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۱۱۱/۲

آغاز: دلالة علی معنی و ذلك المعنی بعض المعنی مقصود من اللفظ و دلاله الجزء علی بعض المعنی المفصل مقصوده فیکون ذلك المعنی مقصوده؛ **انجام:** و قال بعضهم میاة من الصغری و الکبری شکل اعلم ان الاحتیاج الی وضع الاشکال لان نسبه محمول المط الی موضوعه مجهوله ...

شرح مزجی مختصری است بر «الشمسیة فی القواعد المنطقیة» اثر کاتبی قزوینی. نسخه حاضر به علت افتادگی از آغاز و انجام، تا اواخر مقاله دوم را در بردارد؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ در برگ‌های ۶۳ و ۶۴ اشعار و پندهایی منسوب به لقمان حکیم و طریقه ختم سوره مبارکه فتح نوشته شده؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵گ (۲۸-۶۲پ)، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۸سم [ف: ۱۸ - ۲۲]

۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۱۴۴

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۲/۷×۲۰/۳سم [رایانه]

۱۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۱۸۸

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۱/۹×۱۸/۹سم [رایانه]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۲۱۷

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از عبدالله ناصری [رایانه]

۱۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۸۷۲

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۸۸۸

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۱۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۹۶۸

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه عصر کرمان [رایانه]

۱۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۰۳۴

شامل شرح شمسیه و چند رساله دیگر؛ بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۲۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۷۸۶

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۱/۶×۲۳سم [رایانه]

۲۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۱۰۸

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مهردخت همایی [رایانه]

۲۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۴۳۴

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از محمد مهدی موید محسنی [رایانه]

۲۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۰۰۱

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

۲۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۰۰۹

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از ذبیح الله محسنی کبیر [رایانه]

۲۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۴۵۷

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی؛ اندازه: ۱۷/۳×۲۳/۶سم [رایانه]

● شرح الرسالة الشمسية / منطق / فارسی

š.-or-r.-eš-šamsīyya

وابسته به: الشمسیة فی القواعد المنطقیة = الرسالة الشمسیة؛ کاتبی قزوینی، علی بن عمر (۶۰۰-۶۷۵)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۳۳۹

آغاز: اما الانتقاض بدلالة التضمن ... یعنی پس بعلت آنکه شان چنین است زمانیکه اطلاق بشود امکان و اراده بشود باو؛ **انجام:** اگر مراد از تصور حضور ذهنی مطلق باشد انقسام شیء بنفسه و بغیره لازم میاید و اگر مراد.

نسخه نادر؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز و

انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوایی ابر و باد، ۳۰۵ص، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۵۰ - ۱۲۸]

● **شرح رساله شیخ احمد احسایی** / - عربی
š.-e r.-ye šeyx ahmad-e ehsāyī
قسیریری، محمد بن محمد

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۴۴۷
بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۴/۲×۲۰سم [رایانه]

● **شرح رساله شیخ اسماعیل** / -
š.-e r.-ye šeyx esmā'īl

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۵۶/۴-ف
نسخه اصل: بادلیان E 65 (ش ۲۶۸۵)؛ بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۷ محرم ۱۲۸۶ق [فیلمها ف: ۱ - ۵۷۳]

← شرح رسالة الصلاة ﴿ شرح الرسالة الصلاتية

● **شرح رسالة الصلاة** / فقه / عربی
š.-u r.-iṣ-ṣalāt
بلادی بحرانی، احمد بن عبدالله، - ۱۱۳۷ قمری
belādī bahrānī, ahmad ebn-e 'abd-ol-lāh (- 1725)
وابسته به: واجبات الصلاة و شرائطها و احكامها اللابدية؛ بحرانی، سلیمان بن عبدالله (۱۰۷۵-۱۱۲۱)
شرح مزجی استدلالی است بر «رسالة الصلاة» استادش شیخ سلیمان بن عبدالله ماحوزی.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۱۱۴
آغاز: بسمله، الحمدلله سابغ النعم دافع النقم و خالق الأمم؛ **انجام:** و يحتمل عدمه لانه يجوز كونه نفلا فلا يعدل عنه الى الفرض وليكن هذا آخر ماجرى به القلم ... مع ضعف باعى و قصر ذراعى ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی با رمز «منه ره»؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۳-۳۸۷]

● **شرح رسالة الصلاة** / فقه / عربی
š.-u r.-iṣ ṣalāt

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۲۱/۴
آغاز: بسمله، معنى التسمية بالفارسية على التحقيق بنام خداى بى همتا آغاز ميكنم من خداى كه روزى دهنده ات مر مومنان را و كافران را و بخشنده است مومنان را. و بيان ذلك اتفقوا على ان فى التسمية؛ **انجام:** كمن يصلى فسبقه حدث جاز ان ينصرف المتوضى و يتوضأ و يبنى عليه بقيت صلوته.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۱۵۸گ، ۱۹ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۵۱ - ۱۶۲]

● **شرح رسالة الصلاة** / فقه / عربی
š.-u r.-iṣ-ṣalāt
شرحی است بر «رسالة الصلاة» که در شماره ۱۸۸۲۱ مجلس آمده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۲۳
آغاز: بسمله، الحمدلله الذى وفقت على طاعة عباده و جعل الصلوة بعد توحيده اخص العبادة ... فهذه حاشية مترجمة بيان اساس الدين فى كشف عويصاة الكتب المخلص المتين
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ جلد: گالینگور، ۴۵گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۷/۵سم [ف: ۵۱ - ۱۶۲]

● **شرح الرسالة الصلاتية = شرح رسالة الصلاة** / فقه / عربی
š.-ur r.-iṣ ṣalātīyya = š.-u r.-iṣ ṣalāt
بحرانی، یوسف بن احمد، ۱۱۰۷ - ۱۱۸۶ قمری
bahrānī, yūsef ebn-e ahmad (1696 - 1773)
وابسته به: احكام الصلاة = رسالة فى الصلاة؛ بحرانی، یوسف بن احمد (۱۱۰۷-۱۱۸۶)
تاریخ تألیف: ۷ ربیع الثانی ۱۱۷۰ق؛ محل تألیف: کربلا
شرحی است مزجی بر «رسالة الصلاة» خود مؤلف. وی در دیباچه می‌گوید: نخستین با رساله‌ای موجز در احکام نماز نوشتم و پس از آن حاشیه‌هایی بر آن نگارش دادم تا مسائل موجز به تفصیل بیان گردد. از من خواستند که این حواشی را در متن وارد ساخته و آن را به منزله شرح قرار دهم. عناوین ابواب کتاب چنین است: ۱. الطهارة؛ ۲. مقدمات الصلاة؛ ۳. الكيفية؛ ۴. حكم الخلل الواقع فيها؛ ۵. باقى الصلاة؛ ۶. اللواحق.
آغاز: اما بعد حمد الله على انعامه و الصلاة على خيرته من أنامه محمد و آله ... و ليعلم أنا بعد أن كتبنا هذه الرسالة على ما اشرنا اليه من الايجاز و الاختصار
انجام: و هذا ما سمحت به القريحة الجامدة و الروية الخامدة على توزع البال و ترادف الاشتغال
[دنا ۷۳۷/۶ (۱۰ نسخه)؛ الذريعة ۲۸۷/۱۳]

۱. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۱۷۸
آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷ ربیع الثانی ۱۱۷۰ق؛ مصحح، محشی با عبارت «منه دام ظله تعالی»؛ تملک: محمد علی خوانساری امامی با مهر «محمد علی» (بیضی)؛ مهر: «محمد حسن» (مربع)؛ جلد: پلاستیکی، ۸۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۳۰]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۷۵

نسخه اصلی: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ - ۳۱۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۴۵۰/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: علی بن علی شوشتر، تا: ۱۱۷۲-۱۱۷۵ق، جا: کربلا؛ از روی خط مؤلف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۶گ (۴۹پ-۱۵۴ر)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [ف: ۹ - ۲۴۳]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۴۱۴

خط: نسخ، کا: مال الله بن خلف بن طه بن احمد، تا: ۲۹ ذیقعده ۱۱۸۵ق؛ مصحح؛ مهر: «حسین منی و انا من حسین» (بیضی)، «سلطان العلما جعفر بن محمد» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲۲ - ۱۳]

۴. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۴۳۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن ابراهیم درازی بحرانی قطیفی، تا: ۱۱۹۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۶ص (۲۳۴-۲۵۹)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۱۳۲]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۴۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲؛ مصحح؛ با قلم‌خوردگی؛ کاغذ: فرنگی، ۱۳۷گ (۱-۱۳۷)، ۱۹ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۳۰ - ۵۹۸]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۵۹۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: در عصر مؤلف؛ تملک: محمد بن اسماعیل به تاریخ ۱۲۴۲؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۲ - ۱۷۴]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۸۰۹

آغاز و انجام: برابر

تاریخ تألیف در نسخه موجود، ۱۷ ربیع الثانی ۱۱۷۵ق در کربلای معلا؛ خط: نسخ، کا: عباس بن علی کرزکانی [بحرانی]، تا: ۱۲۵۶ق؛ مصحح، محشی، کاتب نسخه نیز ظاهراً از عالمان و بزرگان بحرین بوده است. مطالبی پیرامون کتاب، مؤلف و کاتب، در آغاز آورده، یادآوری می‌شود: علی بن عباس بن علی کرزکانی بحرانی که چند نسخه از همین جلد فهرست به خط اوست به احتمال بسیار فرزند همین عباس بن علی می‌باشد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۸گ، ۲۱ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۴۰ - ۱۹۸]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۷۶۷/۶

خط: نسخ، کا: حسن بن علی بن محمد توبلی بحرانی، تا: ۱۳۱۴-۱۳۱۸ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۸گ (۲۶۲پ-۳۰۹ر)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۲ - ۳۰۳]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۰۱۳

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: وسط و انجام؛ جلد: تیماج سبز؛ تاریخ وقف: جمادی الثانی ۱۳۱۶ق؛ ۱۷۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۳ - ۱۶۸]

۱۰. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱ - ۱۱۴]

← شرح رسالة الطیر ≻ الطیر (ترجمه و شرح)

● شرح رسالة الطیر / فلسفه / عربی

š.-u r.-iṭ-ṭayr

هاشمی بغدادی، بشر بن ناصر

hāšemī baqdādī, bašar ebn-e nāser

وابسته به: الطیر = الرسالة المرموزة فی وصف ... = الشبکة و الطیر؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

متن از شیخ الرئیس بوعلی سینا. شرح از بشر بن ناصر الهاشمی بغدادی. تمایز میان شرح و متن با کلمات: «فص»، «التفسیر»، «تفسیره».

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶۷/۳-ف

نسخه اصل: احمد ۳ ش ۳۲۶۸؛ خط: نسخ، کا: محمد بن عیسی بن علی بن هیاج طبیب، تا: ذیحجه ۵۸۰ق [فیلمها ف: ۱ - ۵۵۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۸۳/۶

آغاز: رسالة الطیر المرموزه عملها قبل حصوله بالحبل (کذ) فسرها الشریف بشر بن ناصر الهاشمی فص هل لاحد من اخوانی ان یهب لی من سمعه قدر ما القی الیه طرفا من اشجانی

خط: نسخ، کا: عیسی بن ابی نصر بن سعد بن جریر متطبب مسیحی، تا: ۱۵ رمضان ۶۲۷ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، مذهب، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۳۳/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۹۸]

● شرح رسالة الطیر / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e r.-et-tayr

وابسته به: الطیر = الرسالة المرموزة فی وصف ... = الشبکة و الطیر؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

ترجمه و شرح رسالة الطیر شیخ الرئیس است، شارح و مترجم شناخته نشد. رسالة الطیر داستان کوچک عربی است در عرفان و تهذیب و تکمیل نفس که آغازش این است: «هل لاحد من اخوانی فی ان یحب لی من سمعه قدر ما القی الیه من اشجانی عساه یحتمل عنی».

آغاز: کثرت التماس دوستان از من مرا دلیر گردانید بر شرح

کردن رسالت طیر از املاک ملک الحکماء و الفضلا شیخ رئیس ابوعلی بن سینا روح الله رمسه.
انجام: پس از این گفت خواجه که به اشارت گفت من رسولی فرستم تا این بند از شما بردارد و شما آزاد شوید.
چاپ: به اهتمام محمد حسین اکبری (تهران، انتشارات الزهرا: ۱۳۷۰)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۲۴۳
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲ جمادی الاول ۱۲۷۳ق؛ کاغذ: آبی؛ واقف: فهرستی؛ ۲۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱× ۱۷سم [ف: ۴ – ۱۷۹]

● **شرح رسالة الطير** / فلسفه / فارسی
š.-e r.-et-tayr
وابسته به: الطیر = الرسالة المرموزة فی وصف ... = الشبکة و الطیر؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰–۴۲۸)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۴۱/۲
خط: نسخ، کا: محمود بن علی بن ابن علی عبدیل، تا: ۶۷۹ق؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ جلد: مقوایی، ۲۲ص (۳۳–۵۴)، ۲۳ سطر (۱۲×۱۳)، اندازه: ۱۹×۲۸سم [سنا: ف: ۱ – ۱۲۰]

← شرح رساله عبدالقادر گیلانی ⟵ نشاط العشق

● **شرح رساله عجیبه در تصوف** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e r.-ye ‘ajība dar tasavvof
چشتی بلگرامی، عبدالواحد ابراهیم، ۹۱۶– ۱۰۱۷ قمری
češtī belegrāmī, ‘abd-ol-vāhed ebrāhīm (1511 - 1609)
شرحی است بر برخی عبارات عجیب عرفانی که از عرفا صادر شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲۰۹/۱۳۰
آغاز: اما بعد حمدالله علی نواله و الصلاة علی نبیه محمد و آله می‌گوید موضح این
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۱؛ جلد: پارچه‌ای سرخ، ۵ص (۳۴۹–۳۵۳)، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۳۸ – ۲۹۷]

← شرح رساله عرفانی طوسی ⟵ تجلی الاشراق
← شرح الرسالة العضدية ⟵ شرح آداب المناظرة
← شرح الرسالة العقودية ⟵ شرح رسالة الاستعارة

● **شرح رسالة العلم = کیفیة علم الواجب = اجوبة مسائل البحرانی** / فلسفه / عربی
š.-u r.-il-‘ilm = kayfīyyat-u ‘ilm-il wājib = ajwibat-u masā’il-il baḥrānī
نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد، ۵۹۷ – ۶۷۲ قمری
nasīr-od-dīn-e tūsī, mohammad ebn-e mohammad (1201 - 1274)
وابسته به: رسالة العلم؛ بحرانی، احمد بن علی (–۷)
احمد بن سعاده بحرانی در مسئله علم تحقیقی کرده و اصلی ساخته و بر اصل مذکور ۲۴ مسئله متفرع گردانیده و این ۲۴ مسئله را در آخر رساله خود فهرست‌وار یاد کرد ولی خود نتوانست آن مسائل را توضیح دهد و توفیق نیافت و پس از درگذشت او اسماعیل بن سلیمان بحرانی ملقب به جمال الدین که خود شاگرد احمد بن سعاده و استاد کمال الدین بن میثم بحرانی بود، نوشته استاد را عیناً به نزد خواجه نصیر طوسی فرستاد تا وی درباره تفریعات مذکور تحقیق کند و برای آن ۲۴ مسئله شرح نویسد. خواجه نامه جمال الدین بحرانی را با نامه‌ای مبسوط پاسخ گفت و صاحب رساله را در ابتدای شرح خود ستوده و از او با احترام و بزرگی یاد می‌کند و سپس به شرح و تعلیق بر تمام رساله علم بحرانی پرداخت (و به نوشتن تفصیل ۲۴ مسئله مزبور بسنده نکرد) و به شیوه «قال، اقول»، و با سربندهای «المسئلة الاولی، المسئلة الثانیة ...» مبوب ساخت و در برخی موارد نظرات ابن سعادة را رد کرد. جمال الدین علی بحرانی کتاب استاد خود را به ضمیمه پاسخ خواجه به نامه خود و رساله خواجه در شرح رساله علم، به صورت یک رساله (کتاب مورد سخن) درآورد و بر آن دیباچه‌ای نوشت. در بسیاری از نسخ، در آغاز رساله و یا در آغاز شرح خواجه، به‌جای قال جمال الدین علی بن سلیمان «قال کمال الدین علی بن میثم» است و آن موجب آن شده است که برخی مانند صاحب کشف الحجب (ص ۳۳۵) مؤلف رساله العلم را کمال الدین بن میثم بحرانی شاگرد جمال الدین بن سلیمان تصور کنند. (عبدالحسین حائری)
آغاز: آغاز دیباچه جمال الدین بحرانی: «الحمد لله علی ما اولانا من ملامح مناهج التوفیق و هدانا من مطارح مدارج التحقیق و دلنا من مسارح معارج سواء الطریق و الصلوة علی افضل الاولین و الآخرین و اکمل النبیین و المرسلین محمد المصطفی و عترته الطاهرین.اما بعد فان الله سبحانه و تعالی لما وفقنی فیما مضی من الایام و القی زمامی بید المولی الامام ... کمال الملة و الدین ابی جعفر احمد بن علی بن سعید بن سعادة تلقاه الله باکمل ... فرفعتها معتمدا فی الوصول الی اغوارها و النزول علی سرائرها و اسرارها علی وحدانی الزمان و ربانی البیان ... محمد بن محمد الطوسی ...
آغاز رساله احمد بن سعاده: (بسمله) اعلم ادام الله ایام هدایتک ان المتکلمین اطلقوا القول بان العلم تابع للمعلوم ...
آغاز پاسخ خواجه: (بسمله) اتانی کتاب فی البلاغة متنه ×× الی غایة لیست تقارب بالوصف ... فمنظومة کالدر حاو نظامه ×× و

منثوره مثل الدراری فی اللطف / دقیق المعانی فی جزالة لفظه ×× یحیر فی نظم الغموض الی الکشف / کغانیة حار العقول بحسنها ×× تمرض عیناها و ملثمها یشفی ... / فصادفت هذا البیت فی شرح قصتی ×× و ایضاح ما عاینته جملة یکفی. وردت رسالة شریفة و مقالة لطیفة ... من الجناب الکریم السیدی السندی العالمی العملی، الفاضلی المفضلی المحققی المدققی الجمالی الکمالی ادام الله جماله و حرس الله کماله الی الداعی الضعیف المحروم اللهیف محمد الطوسی ... قد سالنی الکلام فیها و کشف القناع عن مطاویها و این انا من المبارزة مع فرسان الکلام ... فقد ادرکت طلبتی و الا فلیعذرنی اذ قدمت معذرتی و الله المستعان و علیه التکلان

انجام: قال رضی الله عنه: و ینبغی ان نتکلم فی هذه المسائل علی سبیل الاختصار لیعرف صحة ما ذکرناه من ان هذه المسائل تتفرع علی هذا الاصل الذی قدمناه. اقول: الاصل الذی تمهد فی هذا الباب مستغن عن ایراد هذه المسائل و انما اوردت هذه المسائل اقتفاء لکلام اهل البحث عن هذه المسائل و لنختم الکلام ههنا و الحمدلله ولی التوفیق و الحمد لله و صلواته علی محمد و آله و السلام علی من اتبع الهدی.

چاپ: ضمن اجوبة المسائل النصیریة، به اهتمام عبدالله نورانی، ۱۳۸۳ش؛ با تحقیق و مقدمه عبدالله نورانی، مشهد، دانشگاه مشهد، ۱۳۸۵ق – ۱۳۴۵ش، ۴۸ ص

[الذریعه ۳۱۵/۱۶ «رسالة العلم»، ذریعه ۲۸۷/۱۳ «شرح رسالة العلم»؛ دنا، ج۶، ص۷۳۸–۷۳۹ (۵۳ نسخه)؛ احوال و آثار خواجه نصیر، ص۴۷۵–۴۷۹]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۲۲/۸

تذکر: در فهرست با عنوان «اجوبة المسائل البحرانی» آمده است؛ خط: نسخ، کا: سید حیدر آملی، تا: ۷۶۱ق؛ نخست پرسش بحرانی است آنگاه با انداختن میانه هر بندی آمده است در کنار صفحه‌ها نوشته شده که با اصل برابر گردید، در گ ۱۴۸ر گفتاری است در اینکه ممتنع در ذهن هست پس در خارج نخواهد بود و پاسخ آن؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۸گ (۱۳۰ر–۱۴۷پ)، اندازه: ۱۲×۱۶/۵سم [ف: ۳ – ۱۸۱]

۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۹۰/۲ ـ د

بی‌کا، تا: قرن ۸؛ ۱۵گ (۵پ – ۱۹ر) [ف: ۱ – ۳۳۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۰/۱۱

آغاز: برابر آغاز پاسخ خواجه

بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۲ – ۳۹۰]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۳۶

آغاز: برابر آغاز پاسخ خواجه؛ **انجام:** برابر

کا: یوسف بن محمد بن ابراهیم، تا: ۱۵ ذیقعده ۸۶۷ق؛ ضمیمه: صدر نسخه یک صفحه عبارتی منقول از کتاب عبدالمحمود بن داود (در پرسش حجاج از مسئله قضاء و قدر از حسن بصری و عمر و بن عبید و واصل بن عطاء و عامر شعبی و پاسخ آنان) و در آخر نسخه هفت صفحه شامل این فوائد و عبارات: دعائی به انشائی عرفانی از علامه ... چکامه قافیه که در قبه روضه رضوی نوشته شده بوده. گفتاری کوتاه در علم حق تعالی. جملاتی (که می‌نماید حدیث باشد) به خط حسن بن علی عکبری در تاریخ ۲۵۴ که در قبه روضه مطهره رضوی نوشته شده بوده. عبارتی از ابن شهر آشوب. حدیثی از پیغمبر اکرم (ص) اشعاری عربی از شهاب الدین سهروردی هنگام قتل، قصیده عینیه بوعلی سینا؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۲۰گ، اندازه: ۱۳× ۱۸سم [ف: ۱۱–۱۹۸]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۶۲۷/۲

آغاز: برابر آغاز پاسخ خواجه؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: قاسم بن احمد، تا: ۲۰ ذیقعده ۹۲۹ق؛ کاغذ: شرقی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵گ (۱۰پ–۳۴ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۰ – ۲۶]

۶. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۲۲/۴ حکمت

خط: نستعلیق، کا: عنایت الله حسینی، تا: جمعه ۸ ذیقعده ۹۴۶ق، جا: تبریز؛ مقابله شده؛ جلد: تیماج تریاکی مذهب، قطع: ربعی [ف: ۲ – ۵۹]

۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۳۱۸/۱

خط: نسخ، کا: صفی الدین محمد کرمانی، تا: ۹۵۵ق، جا: اصفهان، اهدایی: وزیری؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج مشکی، ۱۸گ (۱–۱۸)، ابعاد متن: ۵×۱۱، اندازه: ۷×۱۷سم [ف: ۴ – ۱۲۴۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۶۵/۱-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ – ۶۹۸]

۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۵۹۰/۳-۳۳/۱۴۰

آغاز: برابر آغاز پاسخ خواجه؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: احمد، تا: عیدغدیر۹۹۳ق؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۵ – ۲۵۸۴]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۴۰۷

آغاز: برابر آغاز پاسخ خواجه؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ صدر نسخه پیش از این رساله ضمن دو صفحه مقاله‌ای است مربوط به قاعده «الواحد لایصدر عنه الا الواحد» از میرزا ابراهیم همدانی. آغاز مقاله پس از نام مؤلف این است: «نقل ان بهمنیار لما طالب البرهان عن الشیخ علی ان الواحد الحقیقی لا یصدر عنه الا الواحد کتب الشیخ له»؛ واقف: تقی موسوی، ۱۱۱۹؛ ۶۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۴ – ۱۸۰]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۵۳۹/۱

دیباچه را ندارد؛ خط: نسخ، کا: حسین بن شمس الدین حلی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۴۱ص (۱–۴۱)، ۱۹ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۹ – ۱۳۳۵]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۰۱/۱۰

خط: نستعلیق، کا: رضا بن موسی کشمیری، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج عنابی، ۲۰ص (۱۰۲–۱۲۱)، ۲۸ سطر

(۱۳/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۹ - ۱۰۱۳]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۱۴/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۷گ (۱۳پ-۲۹ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۲۰ - ۲۸۱]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۶۸۷

آغاز: برابر آغاز پاسخ خواجه؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [رایانه]

۱۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۰۹۵/۲

بی‌کا، تا: ۱۰۰۳ق؛ ۱۸گ (۹ر-۲۶پ) [ف: ۵ - ۱۹۳]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۸۲/۲

آغاز: برابر آغاز پاسخ خواجه؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: زین العابدین بن شاه محمد استرآبادی، تا: ۱۲ جمادی الثانی ۱۰۰۶ق؛ کاغذ: شرقی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱گ (۱پ-۲۱پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۲۷ - ۳۰۲]

۱۶. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۲۳/۲

آغاز: برابر

در آغاز متن رسالة العلم علی بن سلیمان بحرانی و سپس شرح خواجه آمده؛ خط: نستعلیق، کا: حسین، تا: ۲۲ ذیقعده ۱۰۰۸ق؛ ۱۷گ (۲۴پ-۴۰پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱ - ۳۱]

۱۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۸۴/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۴ شوال ۱۰۲۱ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ابعاد متن: ۸/۵×۱۶/۵، اندازه: ۱۰/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۳۵۲]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۴۸۴/۲

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۶۹]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۳۸/۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر

خط:نسخ،بی‌کا،تا:۱۰۳۷ق،۷گ(۹۰-۹۶)،۳۷سطر [ف: ۱۵ - ۱۳۲]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۹۱۱/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۴ جمادی الثانی ۱۰۴۴ق؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۱۹گ (۴۴پ-۶۲پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۳/۵سم [ف: ۳۲ - ۷۲۶]

۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۴۶/۳

آغاز: بسمله حمدالک یا مفیض الخیر و الجود و الصلوة علی صاحب مقام المحمود و آله خیر المخلوقین فی دائرة الوجود. الاول فی قسمة العلم الی الاقسام التی ینبغی ان یکون ... (۲۴ مسئله را فهرست می‌دهد) فینبغی ان نتکلم فی هذه المسائل لیکون ذخر الی فی المعاد و حجة لی علی العباد قال صاحب الرسالة اعلم ادام الله هدایتک ان المتکلمین اطلقوا القول بان العلم تابع للمعلوم؛

انجام: برابر

خط: شکسته تعلیق، کا: محمد شریف پسر محمد قائمی، تا: شنبه ۲ ربیع الثانی ۱۰۵۹ق؛ نامه و دیباچه ش ۳۸۹/۳ و ۱۰۲۲/۸ را ندارد؛ ۱۲گ(۲۵پ-۳۶پ) [ف: ۳ - ۶۳۴]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۱۵/۱۲

آغاز: اعلم ان الشیخ الرئیس قال فی الاشارات فی کیفیة اتصاف الجوهر العاقل بکمالاته انه یکون علی سبیل نور شی فی شی آخر حیث قال ان کملا یعقل فانه ذات موجود ... قال المولی العلامه نصیر الحق والدین محمد الطوسی رحمه الله تعالی و لا شک فی ان القول بتقرر لوازم الاول فی ذاته قول بکون الشی الواحد فاعلا و قابلا لان هذا اعتراف بان الموثر فی تلک الصور العقلیة ذاته تعالی؛

انجام: انکشفت لک کیفیة احاطته تعالی بجمیع الاشیاء الکلیة و الجزئیة و ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء و الله یعلم الصواب و منه التوفیق و الیه المآب.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۶۰ق؛ در نسخه با نام «مسئلة فی کیفیة علم الله تعالی بمعلوماته من مخترعات المولی العلامة نصیر الحق والدین محمد الطوسی رحمه الله»؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۵ص (۱۷۱-۱۷۵)، ۱۷ سطر (۵×۱۳)، اندازه: ۱۰/۸×۱۸/۷سم [ف: ۲۹/۱ - ۳۲۳]

۲۲. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۳۰۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: با تاریخ شنبه ۵ رجب ۱۰۶۹ق؛ مهر: «وقف نمود این کتاب را با ۴۲ جلد دیگر حاجی محمد رضا ارجستانی بر کافه طلبه مشهد مقدس» (دایره)؛ واقف: محمد رضا ارجستانی؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج سبز، ۱۸گ (۱-۱۸)، ۲۱ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۹/۵×۱۹/۵سم [ف: - ۲۵۰]

۲۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۶۱۶/۴۶

بی‌کا، تا: ۱۰۷۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۳گ (۲۰۱پ-۲۱۳ر)،۲۷سطر(۱۰×۲۱)،اندازه:۱۸×۳۱سم[ف:۱۶ - ۳۱۱]

۲۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۷۰۳/۴

رسالة العلم شامل ۲۴ مساله درباره علم خدای متعال از شیخ احمد بن سعادة بحرانی و شرح بخشی از آن از خود او و شرح بخش دیگر از خواجه طوسی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۲ق؛ اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳ - ۱۲۰]

۲۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۸۴۴/۳

آغاز: برابر آغاز پاسخ خواجه؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: شمس الدین محمد بن خواجه احمد بن خلیل گیلانی لاهیجی، تا: ۲۰ محرم ۱۰۷۳ق، جا: پتنه هند؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ (۲۳ر-۳۶ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۲۰ - ۱۹۰]

۲۶. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۵۱۰/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۷ ذیحجه ۱۰۷۳ق؛ ۱۹گ (۱پ-۱۹ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۲ - ۳۷۲]

۲۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۱۳/۸-عکسی

آغاز: برابر آغاز پاسخ خواجه؛ **انجام:** برابر

خط: تحریری شکسته، بی‌کا، تا: حدود ۱۰۷۵ق؛ ۱۹ص (۲۶۴-

۲۸۲) [عکسی ف: ۱ - ۲۳۱]

۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۵۵/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد مؤمن بن ملا حسین فشکلی؟، تا: ۲ جمادی الثانی ۱۰۷۶ق، جا: قزوین؛ مصحح، مجدول زرین؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱ص (۵۹-۸۹)، اندازه: ۱۱/۵×۲۳سم [ف: ۳۲ - ۶۷]

۲۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۱۸/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۷ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۸ سطر (۴/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱ - ۴۳۴]

۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۵۰۸۸

خط: نستعلیق، کا: محمد مؤمن، تا: ۱۰۷۸ق [الفبائی: - ۶۵۲]

۳۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۰۴۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** الرساله الشریفه المساه بشرح رساله العلم ... ربیع الاول ۱۰۸۵

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۵ق [الفبائی: - ۶۵۲]

۳۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۲۰۱/۳

آغاز: برابر آغاز پاسخ خواجه؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد اکبر الشریف، تا: ۳ ربیع الثانی ۱۰۹۸ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴گ (۹۲پ-۱۱۵ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹/۵سم [ف: ۲۶ - ۱۶۶]

۳۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۸۷/۱۷

آغاز: برابر آغاز پاسخ خواجه؛ **انجام:** برابر

شرح خواجه نصیر را دربردارد؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: شهاب الدین حسین بن ناصرالدین حسین حسنی حسینی جعفری دیباجی، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوا با روکش گالینگور، ۸گ (۶۶پ-۷۳)، ابعاد متن: ۱۰/۵×۲۰، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۳ - ۲۷۷]

۳۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۴۵۳

آغاز: قال سید المحققین و افضل سید حکماء المتالهین؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، ضمیمه ۸۷۶می باشد[رایانه]

۳۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۴۰۴/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۱ق، اندازه: ۱۲/۵×۲۴/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۹۴]

۳۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط:تعلیق،بی‌کا،تا:۲۴صفر۱۱۰۲ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۴۸گ، ۱۶ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۹/۵×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۸۰]

۳۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۰۷/۴

آغاز: برابر آغاز پاسخ خواجه؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد کاظم نیشابوری، تا: ربیع الاول ۱۱۰۳ق، جا: مشهد رضوی؛ نامه جمال الدین و متن جداگانه رساله احمد بن سعاره نقل نشده؛ کاغذ: ایرانی اصفهانی، جلد: تیماج مذهب، ۱۷ص (۹۸-۱۱۴)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۹۵۶]

۳۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۵۶۳/۲

آغاز: برابر آغاز پاسخ خواجه؛ **انجام:** برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد حسین، مازندرانی، تا: دوشنبه رجب ۱۱۱۳ق، جا: عباس آباد اصفهان مدرسه آقا کمال ریش سفید؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۲۰گ (۱۲-۳۱)، ۱۴ سطر، اندازه: ۷×۱۴سم [ف: ۲۹ - ۲۵۲]

۳۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۲/۱

آغاز: برابر آغاز پاسخ خواجه؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق شکسته زیبا، کا: خلیل قزوینی مسمی به محمد زمان، تا: ۱۱۴۷ق؛ کاتب نسخه مردی اهل دانش بوده و چند رساله از رساله‌های موجود در دفتر تألیف او است. وی فهرست رساله‌های موجود در دفتر را بر پشت نخستین برگ نوشته و در زیر چند رساله که تألیف خود او است نوشته: «لکاتبه خلیل القزوینی» و یکی از دارندگان و مطالعه کنندگان نسخه، این خلیل قزوینی را همان ملا خلیل غازی قزوینی شارح کافی پنداشته و در چند جای صفحه مذکور نوشته که نویسنده و مؤلف این رساله ملا خلیل غازی شارح کافی است در صورتی که غازی شارح کافی در ۱۰۸۹ در گذشته و این دفتر بین سال‌های ۱۱۳۶-۱۱۴۷ تحریر شده؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۴۷ص (۱-۴۷)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۳۳۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۸۸۸/۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳ - ۸۱]

۴۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۶/۹

آغاز: بسمله، اعلم وقفنا الیه و ایاک و انه لابد من معرفة العلم و العالم و المعلوم فالعلم تصور النفس المطمئنه الناطقه الکلیه حقایق الاشیاء المجرده؛ **انجام:** من یشاء من عباده و حسبنا الله و نعم الوکیل تمت الرساله المنسوبة الی المحقق الطوسی نصیرالدین محمد قدس سره فی العلم اللدنی.

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۲ص(۹۰-۹۱)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۹ - ۵۴۳]

۴۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۷۷

خط: نسخ، کا: محمد علی کرمانشاهی، تا: جمعه ۳ ربیع الاول ۱۲۰۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۶گ، ۱۱ سطر (۵/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: - ۵۷۷]

۴۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۱۱/۴

بی‌کا، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۳ص (۵۴-۵۶)، ۱۸ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۱۴۸]

۴۳. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۳۶۴/۳۰

کا: علی بن احمد رشتی، تا: یک‌شنبه ۹ جمادی الثانی ۱۲۶۹ق، جا: یزد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۹ سطر، قطع: جیبی [نشریه: ۲ - ۱۷۹]

۴۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۱۱۰/۳

آغاز: برابر با آغاز پاسخ خواجه؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن عبد الکریم، تفرشی، تا: ربیع الاول ۱۲۷۶ق؛ مصحح، محشی، مقابله شده؛ کاغذ: فرنگی، ۶گ (۱۵- ۲۰)، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵× ۱۶/سم [ف: ۲۸ - ۱۶۵]

۴۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶۵۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۸۰ق؛ مهر: «علی الحسینی ۱۲۴۰» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۹ص (۳۶۶-۴۲۴)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۵۲]

۴۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۰۱/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۰۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۲گ (۴۲پ-۵۳پ)، ۱۷ سطر (۱۱×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: - ۳۳۸]

۴۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۱۵۲/۲

کا: مرتضی موسوی خوانساری، تا: ۱۳۰۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۳۰گ (۱۳-۴۲)، ۱۹ سطر (۶×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۱۰۸]

۴۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۲۹۷/۱۰

آغاز: بسمله. اعلم ادام الله هدایتک و بعد ان المتکلمین اطلقوا القول ان العلم تابع للمعلوم؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: یحیی بن میرزا علی محمد حسینی لاریجانی سید الحکما بقائی، تا: ۲۵ رجب ۱۳۰۹ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱گ (۸۷پ-۱۰۷ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۹ - ۸۷]

۴۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۰۰۰/۸

آغاز: برابر با آغاز پاسخ خواجه؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: عبدالله کجوری، تا: ۱۳۳۳ق، جا: تهران؛ ۱۰گ (۳۵پ-۴۴پ) [ف: ۲ - ۱۵۴]

۵۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۹۸/۲۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۱۷گ (۱۵۹پ-۱۷۵پ)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۹ - ۸۸۱]

۵۱. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:بدون شماره/۱

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۵۳۹]

۵۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۹۷

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۵۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۵۶/۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم قرمز، ۹گ (۱۴۸پ-۱۵۶ر)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [مؤید: ۲ - ۵۹]

۵۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۱۸۹/۲

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳ - ۳۷۵]

۵۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۶۷

آغاز: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، با نشانی بلاغ؛ ۴۱ص [عکسی ف: ۱ - ۸۰]

۵۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۱۷/۴

آغاز و انجام: برابر

به ترتیب شامل دیباچه علی بن سلیمان، رساله احمد بن سعاده، رساله خواجه در شرح رساله العلم و پاسخ به علی بن سلیمان است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ ۱۶۴ص (۲۴۸- ۴۱۱) [ف: ۵ - ۳۳۲]

۵۷. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۳۴/۷

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: شهید، جلد: تیماج سرخ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: - ۲۷۴]

● شرح رسالة العلم = شرح لباب الکلام / فلسفه و کلام / عربی

š.-u r.-il-‘ilm = š.-u lubāb-il-kalām

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā’ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

وابسته به: اللباب = علم الله تعالی = لباب الکلام؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)

به خواهش: میرزا باقر نواب

تاریخ تألیف: جمعه ۵ ربیع الثانی ۱۲۳۰ق؛ محل تألیف: کرمانشاهان

ملا فیض کاشانی، محمد بن مرتضی، رساله‌ای در کیفیت علم باری تعالی به اشیاء جزئی و کلی و محسوسات و معقولات برای فرزندش علم الهدی در سال ۱۰۴۱ق نگاشته است که این کتاب در سال ۱۲۲۸ق در اصفهان به دست شیخ احمد احسائی افتاده است و وی در ۱۲۳۰ق شرحی بر آن نگاشته و به برخی مطالب آن رساله طبق مذهب شیخیه پاسخ داده است. این شرح به شیوه «قال، اقول» نگاشته شده است.

آغاز: بسمله الحمد لله رب العالمین ... اما بعد فیقول العبد ... ان علم الله قد تکلم فیه العلماء و الحکماء ... و اکثر هم قدا خطاء سمت الحق ...

انجام: فان قلت بل بما تقصد فهکذا و الله فعلت لا غیر ما توفیقی الا بالله علیه توکلت و الیه أنیب و لاحول و لاقوة الا بالله العلی العظیم و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین. وقع الفراغ من هذه الکلمات فی یوم الجمعة الخامس من شهر ربیع الثانی (۱۲۳۰) الهجرة النبویة ... بید مؤلفها العبد المسکین ... الاحسایی، المطیر فی البلد المحروسه کرمانشاهان حامداً مصلیاً مستغفراً تائباً.

چاپ: تبریز، ۱۲۷۳، در جوامع الحکم

[دنا ۷۳۹/۶-۷۴۱ (۵ نسخه)؛ الذریعة ۲۸۸/۱۳ و ۳۲۲/۱۵ و ۲۷۸/۱۸ و ۳۱۵/۱۵ و ۳۱۸ و ۳۱۷؛ فهرست‌های خودنوشت فیض کاشانی ص ۲۳۳]

شرح و حواشی:

۱- المحاکمات و المقاومات سبزواری، هادی بن مهدی (۱۲۱۲-۱۲۸۹)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۳۸/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ جا: کرمانشاه؛ جلد: تیماج، ۶۴گ (۳۹ر-۱۰۲پ)، ۱۸ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۳۵]

۲. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۴۲/۲ - ج

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: احمد بن علی محمد رشتی گیلانی، تا: ۱ جمادی الاول ۱۲۳۰ق، جا: کرمانشاه؛ ۴۰گ (۲۵۵پ-۲۹۴پ) [ف: - ۳۷۳]

۳. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۱۷۲/۱۲

بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۳۳ق؛ قطع: رحلی [ف: - ۲۷۵]

۴. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۸/۲

خط: نستعلیق، کا: محمد بن اسماعیل، تا: ۲۰ ذیقعده ۱۲۳۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۹گ (۲۲۹ر-۲۶۷ر)، اندازه: ۱۸/۵×۲۸/۵سم [ف: ۱ - ۱۶۷]

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۳/۲

همان نسخه بالا [نشریه: ۱۱ - ۹۴۰]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۶۸/۲

آغاز و انجام: برابر

کا: عبدالله بن محمد تبریزی، تا: ۱۲۳۴ق، جا: کرمانشاه؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج عنابی، ۸۱ص (۲۸۵-۳۶۵)، ۲۶ سطر (۱۰×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۹ - ۶۳]

۶. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۱۶۱

خط: نسخ مغلوط، کا: جعفر بن محمد نه بندانی، تا: دوشنبه غره ربیع الثانی ۱۲۳۵ق؛ ۹۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۳۱]

۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۲۷/۶-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: حدود ۱۲۳۵ق؛ ۱۹۹ص(۱۶۶-۳۶۴) [عکسی ف: ۱ - ۲۳۰]

۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۲۶/۱۱-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لا تقولوا ما لانقول فانکم ان قلتم و قلنا متنم و متنا ثم بعثکم الله و بعثنا فکنتم حیث شاه الله و کنا هی و الاحادیث.

خط: تحریری، بی‌کا، تا: حدود ۱۲۳۷ق؛ افتادگی: انجام؛ ۱۲۵ص (۳-۱۲۷) [عکسی ف: ۱ - ۲۳۰]

۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۰۰۰/۱-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ پخته، کا: علی اکبر بن محمد قاسم سمنانی، تا: ۱۴ ذیحجه ۱۲۳۷ق، جا: مشهد رضوی؛ [عکسی ف: ۱ - ۲۳۰]

۱۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۰۹۵/۳-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، کا: محمد قلی بن عوض، تا: ۲۵ ربیع الاول ۱۲۳۷ق، جا: کرمانشاه [عکسی ف: ۱ - ۲۳۰]

۱۱. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۶۷۱/۴

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن محمد حسن حسینی زنوزی، تا: ۱۲۳۷ق، جا: کربلا؛ واقف: شهید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲×۳۱سم [ف: - ۳۶۵]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۸۳۶/۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق و نستعلیق تحریری، کا: محمد کاظم فرزند میرزای فومنی،تا:صفر۱۲۳۸ق؛مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۵۱گ (۱۴۰-۱۹۰)، ۲۳ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه:۱۵×۲۱سم [ف: ۳۰ - ۸۱]

۱۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۷۱۲/۱

خط:نسخ،کا:احمد بن جعفر موسوی،تا:رمضان ۱۲۳۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۷ سطر، قطع: جیبی [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۳۲۲]

۱۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۷۱۱/۱

آغاز: و مأتین و الف من الهجرة النبویة حین مررنا بهم و نحن متوجهون لزیارة العتبات العالیات علی مشرفها افضل الصلاة؛

انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن جعفر موسوی، تا: ۱۲۳۸ق؛ افتادگی: آغاز (برگ اول)؛ واقف: حسن بن علی دهنوی، ۱۲۵۲؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۱۲۷]

۱۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۰۱۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالکریم بن محمد رفیع آذربایجانی، تا: جمعه رمضان ۱۲۳۹ق، به فرموده آخوند ملا محمد تقی؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۳۹۳]

۱۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۶۵/۱-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۳۹ق؛ ۱۰۴ص (۲-۱۰۵) [عکسی ف: ۱ - ۲۳۰]

۱۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۴۴/۲

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه کاشف الغطاء -نجف اشرف؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۴۰ق؛ با تصحیحات اندک؛ ۷۹ص (۸-۸۶) [عکسی ف: ۵ - ۴۰۷]

۱۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۵۵/۸

آغاز و انجام: برابر
کا: عبدالرحیم بن ولی محمد اردبیلی، تا: ۱۲۴۰ق؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۲۸گ (۱۵۷-۱۸۴)، ۳۰ سطر (۹/۵×۲۱)، اندازه: ۱۸×۲۹/۵سم [ف: ۸ - ۲۱۸]
۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۴۲۰۹
کا: قوام الدین خلخالی، تا: ۱۲۴۲ق [الفبائی: - ۲۷۹]
۲۰. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۷۴۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۱۸ شوال ۱۲۴۶ق [نشریه: ۲ - ۱۵۷]
۲۱. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۱۶۶/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمدتقی بن محمدباقر اصفهانی، تا: وسط رجب ۱۲۴۶ق، جا: کاشان؛ مهر: «محمدعلی بن محمدباقر» (مربع)؛ جلد: گالینگور سبز، ۵۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲/۵سم [ف مخ]
۲۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۰۰۳/۱-عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: تحریری، کا: حسین بن ملا عبدالله، تا: پیش از ۱۲۴۷ق؛ تملک: جواد بن مرادعلی با تاریخ ۱۲۴۷ق؛ ۱۴۴ص (۲-۱۴۵) [عکسی ف: ۱ - ۲۳۰]
۲۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۹۴۳/۲-۵۹/۱۶۳
آغاز: ائمتک افمن یهدی الی الحق احق ان یتبع ... وهذا اوان الشروع فی المقصد فاقول قال عفی الله عنه: بسم الله الرحمن الرحیم الحمدلله العلیم الحکیم
خط: نسخ، کا: امامقلی بن فتحعلی عالیشا، تا: ۱۵ ذیقعده ۱۲۴۸ق، جا: مشهد رضوی تحت قبه امام رضا؛ افتادگی: آغاز؛ ۴۲گ (۸۰-۱۲۱)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۵۸۵]
۲۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۱۲۳/۲
آغاز: برابر
بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۴۸ق؛ اهدایی: حاج غلامحسین صالح زاده؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج، ۵گ (۲۸-۳۲)، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۴ - ۱۱۷۴]
۲۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۰۶۶/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: حسن عظیم آبادی، تا: جمعه ۵ ربیع الثانی ۱۲۵۱ق، جا: کربلا؛ کاغذ: فستق، ۵۲گ (۷۲-۱۲۳ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۱سم [ف: ۹ - ۱۳۰]
۲۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۳۶/۶
خط: نسخ، کا: محمد هادی بن محمد صادق یزدی، تا: ۱۲۵۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۴۵ص (۳۸-۸۲)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۱۰۰]
۲۷. بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه:۱۴۴/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حسن ملقب به شیخ تونی ابن مرحوم ملا ابوطالب تونی، تا: ۱۰ شوال ۱۲۵۲ق؛ جلد: گالینگور، ۵۰گ (۱پ-۵۰ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۵×۲۱سم [ف مخ]
۲۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۲۳۹/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: احمد هروی، تا: ۱۲۵۲ق؛ کاغذ: شکری، ۹۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۶۰۸]
۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰۵۴/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** اثر العلم الذاتی علی المعلوم و اثره حادث و یأتی تمام هذا الکلام و ان قلنا انه.
خط: نستعلیق، کا: غلام علی بروجردی، تا: ۱۲۵۶ق، جا: بروجرد؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۲پ-۳پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: ۴۴ - ۲۱۶]
۳۰. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۸۴۹/۱
آغاز: الطاهر و القابل بعینه هو الفاعل فالعین الغیر المجعولة
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق؛ مصحح؛ ۳۴گ (۱ر-۳۴پ)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [مؤید: ۲ - ۲۸۴]
۳۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۶۴/۱
خط: نستعلیق، کا: عبدالرحیم (محمد رحیم) بن ابوالحسن حسینی علوی همدانی، تا: ۱۲۵۳-۱۲۵۶ق، جلد: چرم زرد، ۳۶گ (۱پ-۳۶پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۱ - ۱۵۷]
۳۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۳۲/۳
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه سید حسین شیرازی -قم؛ بی‌کا، تا: ۲۳ ربیع الاول ۱۲۵۷ق؛ ۸۸ص (۷۴-۱۶۱) [عکسی ف: ۵ - ۶۸]
۳۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۸۲۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: سلطان بن خلف بن حسن سلطان، تا: سه‌شنبه ۲۰ ذیقعده ۱۲۵۷ق؛ تملک: علی کرمانی به تاریخ ۱۲۵۸؛ مهر: «علی الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵× ۲۱سم [ف: ۲۵ - ۱۵۲]
۳۴. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۸۸۸/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه شوال ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۴۹گ (۱پ- ۱۴۹ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [میراث اسلامی: دفتر دهم - ۷۶۷]
۳۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۳۵ و ۲۷۴۹ عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوب، کا: محمد علی، تا: ربیع الاول ۱۲۶۷ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۰۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۴ - ۱۶۴] و [عکسی ف: ۷ - ۳۴۵]
۳۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ متوسط، کا: عبدالمطلب شیرازی، تا: ۱۲۷۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف:۴-۱۵۹]

۳۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۱۶۶/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۲ق؛ مصحح، محشی با امضای احسایی، محمد حسین ره؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۵گ (۴۸پ-۹۲پ)، ۲۲ سطر (۹×۱۳)، اندازه: ۱۴/۳×۲۰/۳سم [ف: ۱۸ - ۹۴]

۳۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۷۷/۱-طباطبائی
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اما مذهب ائمتنا اهل بیت محمد صلی اله علیه و آله فهو ما سمعت من افان الحادث لا یکون ازلیا بحال من الاحوال و امام قوله جمیعا فهو ما یقوله اهل التصوف من ان ...
خط: نستعلیق، کا: محمد سعید بن عبد الحفیظ بن محمد رضا بن محمد علی بن محمد حسین بن محمد حسن تفرشی، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۱۶گ (۱-۱۶) [ف: ۲۳ - ۶۷۶]

۳۹. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۶۹۷/۱
آغاز: برابر
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۶۰گ (۳ر-۶۲ر)، اندازه: ۱۰/۵× ۱۷سم [ف: ۳ - ۱۱۳]

۴۰. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۸۶۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: حسن بن ابوالحسن نصیری اصفهانی، ۱۳۲۴ش؛ ۶۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳ - ۶۴۹]

۴۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۷۵۷/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ ۵۱گ (۱-۵۱ر)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۷۶]

۴۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۷۴۲/۱۷
خط: نستعلیق، کا: محمد قلی بن عوض قراچه داغی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن مشکی، ۴۲گ (۸۱ر-۱۲۲پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱/۶سم [ف: ۵ - ۱۶۴]

۴۳. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۷۱۴/۷
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: - ۱۲۴]

۴۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۴۱۲/۲
آغاز و انجام: برابر
خط:نستعلیق،بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۹گ (۱۶پ -۷۵ر)،۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۷]

۴۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰۶۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ذیقعده ۱۳۲۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸/۵سم [ف: ۴۴ - ۲۲۹]

۴۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۰۴۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۴۷. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۰۳/۱۵
بی‌کا، بی‌تا [ف: ۳ - ۳۴]

۴۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۶۳/۱
آغاز: لا تخل من ان یکون فی الازل و فی الحدوث و ان کانت فی الازل کانت معه؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، ۳۰گ (۳ر-۳۲ر)، ۲۵ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۲۶۹]

۴۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۰۲۸/۳
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قرمز، ۳۱گ (۱۱۵پ-۱۴۵ر)، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۶ - ۱۹۰]

۵۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۶۷۴/۳-۳۴/۴۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۵۸۵]

۵۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۶۸۴/۱
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مهر: «عبده الراجی آقا جان»، «لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم»؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۵۴۹]

۵۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۹۳/۳
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۳گ (۸۹پ-۱۱۱پ) [مؤید: ۱ - ۱۰۷]

۵۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۴۷۷/۱
بی‌کا، بی‌تا؛ ۹۶گ (۱۷پ-۱۱۲پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۱ - ۳۸۵]

← شرح رساله علمیه فیض کاشانی ﴿ شرح رسالة العلم

● شرح الرسالة الغوثية / عرفان و تصوف / عربی، فارسی

š.-or-r.-el-qawsīyya

حسینی، حسین بن اسماعیل، ق۱۱ قمری

hoseynī, hoseyn ebn-e esmā'īl (- 17c)

وابسته به: الغوثیة = الرسالة الغوثیة = الواردات عبدالقادر؛ جیلانی، عبدالقادر بن موسی (۴۷۱-۵۶۱)

شرحی است مزجی به عربی بر رساله غوثیه محی الدین ابن عربی همراه با ذکر اشعار عرفانی فارسی متناسب با مطالب شرح.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶۸۴/۱
آغاز: بسمله، سبحانک لا علم لنا الا ما علمتنا انک انت العلیم الحکیم؛ **انجام:** و منهم من یحلم کذا و لم یقل مثل هذا ای علم ان الحق مرآة مصقولة.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۲-۹)، ۱۰ سطر (۵/۵×۱۰)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۱۹ - ۳۵۲]

● **شرح الرسالة الغوثیة** / عرفان و تصوف / عربی، فارسی
š.-or-r.-el-qavsīyya
وابسته به: الغوثیة = الرسالة الغوثیة = الواردات؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

غیر همانند:
۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۰۴۷
از یک عارف قادری به فارسی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، ۳۸گ، ۱۳ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱۷ - ۲۸۰]
۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:بدون شماره
آغاز: پیش از مرگ که بدان امر فرمود سلطان انبیاء صلی الله علیه و سلم فرموده موتوا قبل ان تموتوا؛ **انجام:** اللهم ارزقنا هذه الصلوه بحق سید کائنات محمد المحبوب المسجود و اله المسعود و صلی الله علی خیر خلقه محمد و اله اجمعین برحمتک یا ارحم اراحمین. انجامه: تمت شرح غوثیه بالخیر و العافیه ... فی ید الفقیر الحقیر شمس الدین هر که خواند دعا طمع دارم ز انکه بنده ای گنه کارم.
خط: نستعلیق بد، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی با روکشی از کاغذ، ۲۲گ (۱-۲۲)، ۱۵ سطر (۱۱/۵×۱۷)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [رایانه]

● **شرح رسالة فقهیة** / فقه / عربی
š.-u r.-in fiqhīyya

غیر همانند:
۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۰۸۱/۴
آغاز: بسمله حمد له الصلوة و هی لغة الدعا و شرعا العبادة المخصوصه بکیفیاتها المعهوده و عدها جماعة من اهل اللغة من جملة معانیها اللغویة؛ **انجام:** و هو الفجر الاول و للاسکافی هنا قول آخر فقال فیه لا استحب صلوة.
کا: علی نقی، تا: ۱۲۴۱ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج تریاکی، ۸گ (۷۳-۸۰)، ۱۹ و ۲۸، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۴ - ۱۱۵۳]
۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۰۸۱/۱۲
آغاز: بسمله ... و ارکانه اربعه، فی المیاه، جمعه باعتبار تعداد افراده و اراد بها الاعم من الحقیقة و المجاز؛ **انجام:** و هل المازجة المذکورة علی فاقد الماء المتمکن من تحصیله بها واجبة ام لا قولان اظهر هما.
کا: علی نقی، تا: ۱۲۴۱ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج تریاکی، ۹گ (۲۰۴-۲۱۲)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۴ - ۱۱۵۳]
مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۳۴۸
آغاز: لاترانی بهاو لا تشبها؛ **انجام:** ذلک الیوم وروی الشیخ
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا [الفبائی: - ۳۵۰]

● **شرح رسالة فلسفیة** / فلسفه / عربی
š.-u r.-in falsafīyya

اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۶۱/۲
آغاز: انما نبحث فی هذا المختصر عن قسمی الحکمة النظریة ای الالهی و الطبیعی مع تقدیم الطبیعی ... قال: الفصل الاول فی ابطال الجزء الذی لایتجزی؛ **انجام:** اللذة ادراک الملایم من حیث هو ملایم کالحلو عند الذوق والنور عند البصر
خط: نسخ، کا: محمد هاشم بن میرزا محمد خوسفی، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج عنابی، ۸۲گ (۱۲۳-۲۰۴)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: - ۶۹]

● **شرح رسالة فی احکام ذی الرأسین** / فقه / عربی
š.-u r.-in fī aḥkām-i ḏi-r-ra’sayn

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۲۶۶
تألیف قرن ۱۳؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [مختصر ف: - ۴۹۰]

● **شرح رسالة فی الارث** / فقه / عربی
š.-u r.-in fī-l-irṯ
شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر رساله‌ای در ارث به طریق عامه، دارای ابواب و فواید ازجمله: باب میراث الغرقی؛ الباب الثانی فی الولا؛ الباب الثالث فی قسمة الترکات؛ الباب الرابع فی المسایل الملقبات. از «شرح الترتیب» نقل می‌کند.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۹/۲۰۷-۷۸۲۷/۲
آغاز: خرج میتا فیکون المال کله للاخ قوله ولایعطی الابن شیئاً عندنا حتی تصنع ای لانه بتقدیر عدم الحمل له الباقی کله وهو سبعة اثمان ... باب میراث الغرقی الخ قوله اعلم ان شروط الارث ثلاثة الخ؛ **انجام:** واما مقدمة الکتاب فهی اسم لطائفه من کلامه قدمت امام المقصود لارتباط له بها وانتفاع بها فیه
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۱۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۵۸۵]

● **شرح رسالة فی الاصول** / اصول فقه / عربی
š.-u r.-in fī-l-uṣūl

نامعلوم:
۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۸۸/۱
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر(۶×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۶ - ۲۳۵]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۲۹۱/۱

آغاز: بسمله. فصل الدليل عندنا ای عند الاصوليين مايمكن التوصل بصحيح النظر، قيد به ليخرج نظر الفاسد لانه ليس بدليل؛ **انجام:** المطلب الثانی فی مبادی الاحكام الحكم الشرعی ... ليس من الاحكام الخمسة المتقدمة او منه ای من المكروه بارجاعها ای بارجاع ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ با متن در هامش؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه، ۲۴گ (۱پ-۲۴پ)، ۲۱ سطر [ف: ۵ - ۴۶۰]

● شرح رسالة فی التجوید / علوم قرآن / عربی

š.-u r.-in fi-t-tajvīd

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۸۱۹

آغاز: احمدالله حمداً كثيراً علی تواتر نعمائه و سلام علی خير خلقه محمد و آله و اصحابه اجمعين و بعد فلما كان القرآن افضل اكتب (كذ) و يكون باحسن الالفاظ؛ **انجام:** خصوصاً فی تلاوة كتابک الكريم لاحول و لاقوة الا بالله العلی العظيم.

خط: نسخ، کا: ملا جانمحمد، بی‌تا؛ مغلوط؛ ۳۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷× ۲۳سم [ف: ۶ - ۱۷۱]

● شرح رسالة فی توجیه التشبیه / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u r.-in fī tawjīh-it-tašbīh

وابسته به: صلواتیه = توجیه تشبیه صلوات علی محمد و آله بالصلوات علی ابراهیم و آله = فضل الصلواة؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)

محقق دوانی رساله‌ای در نقض و ابرام کلام فردی به نام سید عبدالرحمن حسینی (یا) حسین الحسنی در خصوص صلوات مشهور نبوی نگاشته و در آن به توجیه عبارت «کما» و وجه تشبیه مذکور پرداخته بود. بر نوشته دوانی تعلیقات و شروحی چند نگاشته شده که از آن جمله همین شرح است.

آغاز: بسملة، اعلم ان العالم الربانی المحقق الدوانی- قدس سره السامی- قد نقل عن بعض كبراء زمانه، توجيهاً فی تصحيح التشبيه الذی يتضمنه قوله: اللهم صل علی محمد و آل محمد، كما صليت علی ابراهيم و علی ابراهيم؛حيث نورد بحسب الطاقة، ان هذه العبارة يقتضی ان يكون الصلاة الصلاة و التسليمات علی محمد و علی آله ...

انجام: قالوا ذلک فی محمد و آل محمد، كما اجبتها عندما قالوا فی ال ابراهيم الموجودين حينئذ و لذلک ختم به الاية و هو قوله:(انه حميد مجيد)

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۹۷۵/۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شیخ اسماعیل بن عبدالوهاب بن سعید، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ کاغذ: ترمه، ۳گ (۱۴۹ر-۱۵۱پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۶ - ۱۷۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:ذیل ۳۳۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۵۰۴پ-۵۰۵ر)، سطور چلیپایی (۱۶×۲۷)، اندازه: ۱۹×۳۱/۵سم [میراث شهاب: س۱۳ ش۱و۲ - ۱۶۱]

● شرح رسالة فی الجفر / جفر / فارسی

š.-e r.-on fe-l jafr

شرح مختصری است به فارسی بر رساله‌ای در علم جفر. در پایان این اثر یادداشتی با عبارت ذیل آمده: «شرح رساله علم با این ورقات از جفر و غیره از نسخه مرحوم آخوند ملابابای مسمی به ملاشریف نوشته‌ام». با جستجو در منابع موجود، اثر از این شرح و شارح آن و نیز مؤلف متن به دست نیامد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۱۶۶/۹

آغاز: فائده هرگاه کسی باشد که مستقبلی را بداند و ان مطلبی مخفی را بحروف مقطع از جناب الهی بدین نوع سوال کند؛ **انجام:** و يسمی ذلک بالحقيقی معلولا لكونه من بعد اسقاط شعر ... و الجسم فی صحة عما قريب يصل بمصره فی عامهم ثم عادبنا.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۲ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۹۵پ-۹۶)، ۲۲ سطر (۹×۱۳)، اندازه: ۱۴/۳×۲۰/۳سم [ف: ۱۸ - ۹۷]

● شرح رسالة فی الحساب / ریاضیات / عربی

š.-u r.-in fi-l-ḥisāb

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶۲۱/۹

با عنوان الباب الثانی فی حساب الکسور؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: هندی، جلد: روغنی، ۶گ (۱۴۵ر-۱۵۰پ)، ۲۳ سطر (۹×۱۷/۵)، اندازه: ۱۵×۲۶/۵سم [ف: ۱۷ - ۴۳۸]

← شرح رسالة فی الحکمة ← شرح الزوراء

● شرح رسالة فی الحکمة / فلسفه / عربی

š.-u r.-in fi-l-ḥikma

شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۶۳

آغاز: بسمله - قوله - الوحدة يكون بالجنس الخ - المراد بالجنس هو الحقيقه و المراد بالوحدة فيه هو اتحاد الشئين؛ **انجام:** بين العام و الخاص المطلقين من بعض صور المعارضه مشعرا بقلته بل هو

الاغلب (فت) قال المح و اما.
این رساله به زبان عربی و در حکمت است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی آبی، فاقد جلد، ۱۷۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم[ف: ۲ - ۳۴۷]

● **شرح رسالة فی دماء الثلاثه و الزکاة** / فقه / عربی
š.-u r.-in fī dimā'-iṯ ṯalāṯa wa-z zakāt

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۰۸۱/۳
آغاز: پس از ۲ سطر خطبه: قال المصنف رحمة الله تعالی و قدس روحه و رتبتها ای الرسالة علی مطالب ثلثة المطلب الاول فی الحیض الذی هو فی اللغة؛ **انجام:** بل هو اولی من الولی فی الضمان الثالث و الرابع ان
مؤلف و شارح به دست نیامد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۱۳۱۴ق؛ کاغذ: فرنگی حنایی، جلد: مقوا، ۵۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۳۳۴]

● **شرح رسالة فی الروح** / فلسفه / عربی
š.-u r.-in fi-r-rūḥ
در حقیقت و کیفیت روح و معاد جسمانی و روحانی.

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۶۴۶/۹
آغاز: کا الرغوة و السوداء کالدردی و البغم کانه دم فج غیر نضیج ... اقول و فی احادیث ائمة الهدی علیهم السلام ان فی الانسان ارواحا متعدده نقل بعض الاعلام من بصائر الدرجات انه روی عن جابر عن ابی جعفر علیه السلام ما ملخصه هو ان الله تعالی خلق الانسان علی اصناف ثلثه اصحاب المیمنه ... (و پس ۶ صفحه) الفصل الثانی فیما یطلق علیه النفس اعلم ان لفظ النفس ... الفصل الثالث فیما یقال علیه القلب وللقلب ایضا معان کثیرة ... الفصل الرابع فی نقل الاقوال فی حقیقة الانسان اعلم ان العلم الضروری؛ **انجام:** و تحقیق هذا المقام یحتاج الی نوع آخر من الکلام و ذکر مقدمات غیر مانوسة للاکثر الانام و فیما ذکرناه کفایة لمن شم روحا من مجته ذی الجلال و الاکرام انتهی ما اردت من کلامه زید فی اکرامه تمت الرساله و الصلوة علی ...
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۲۱ق؛ ۶۷ص (۲۶۱-۳۲۷)، قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۴۲۵]

● **شرح رسالة فی الصلاة** / فقه / عربی
š.-u r.-in fi-ṣ-ṣalāt
رضوی قمی، محمد بن محمدباقر، ۱۱۰۰-۱۱۶۰؟ قمری
razavī qomī, mohammad ebn-e mohammad bāqer (1689 - 1747)
تاریخ تألیف: ۱۱۴۹ق

شرح رساله سماهیجی [عبدالله بن صالح (-۱۰۳۵)] است در احکام صلوة مسافر با عنوان «قال - اقول». مؤلف در آغاز این رساله به اتمام کتاب «فی مسایل القصر و الاتمام» که پیش از این نگاشته است اشاره می‌کند.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۴۲۴/۲
آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی افضل المرسلین و آله الطاهرین المعصومین انی بعد ما فرغت من رسالتی التی الفتها فی مسائل القصر و الاتمام ظفرت برسالة لطیفة للشیخ المدقق الفقیه الفاضل الشیخ عبدالله السماهیجی البحرینی؛ **انجام:** تأمل کاف شاف بلغ فی التحقیق الغایة و جاوز النهایة رزقنا الله تعالی الوصول الیه هذا آخر ما اردناه و ... فرغ من تألیفه الفقیر الی رحمة ربه و شفاعة ائمة محمد بن محمد بن علی الرضوی المدعو بصدرالدین حامداً مصلیاً فی الیوم الرابع عشر من شهر صفر ختم بالخیر سنه تسع و اربعین بعد مائه و الف من الهجرة علی مهاجرها الآف السلام و التحیة هذا آخر ما اردناه و الحمدلله اولا و آخراً و ظاهراً و باطناً و صلی الله علی نبیه و آله.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: گالینگور مشکی، ۲۴گ (۱۴پ-۳۷پ)، ۱۶ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: ۱۹ - ۵۷۰]

● **شرح رسالة فی الصلاة** / فقه / عربی
š.-u r.-in fi-ṣ-ṣalāt
عبدالله بن مبارک، - ۱۲۴۲ قمری
'abd-ol-lāh ebn-e mobārak (- 1827)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۱۲۹/۲
کا: محمد بن علی بن محمد حجری بحرانی، تا: ۱۵ جمادی الاول ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: فرنگی، قطع: جیبی [میراث شهاب: س۸ش۲ - ۲۵]

● **شرح رسالة فی الصلاة** / فقه / عربی
š.-u r.-in fi-ṣ ṣalāt

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۴۴/۳
آغاز: بسمله ... قوله تقربا الی الله کأنه اراد به الرد علی السید حیث حکی عنه ان الصلاة الواقعة ریاء شرعیة ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه اواخر جمادی الاول ۱۰۰۶ق؛ مصحح، محشی با عبارت «منه»؛ تملک: محمد اسمعیل بن هادی با تاریخ۱۲۱۲؛جلد:تیماج قهوه‌ای،اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۲۱۲]

● **شرح رسالة فی الصلاة** / فقه / فارسی
š.-e r.-in fe-s salāt

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۳۲۳/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ به فارسی و متن عربی؛ سپس دو بند فارسی از آخوند ملا محمد علی واعظ در ۳ص؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۴گ (۴۹ر-۷۲پ)، ۱۴ سطر (۷×۱۹)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۷ - ۳۴۸]

← شرح الرسالة فی العقائد ⟵ اثبات التوحید و النبوة و الامامة و المعاد

● **شرح رسالة فی العقد للمحرمية** / فقه / عربی

š.-u r.-in fi-l-‘aqd-il-maḥramīyya

؟ عسکری، محمد حسن بن هدایت الله، ۱۲۱۱-۱۲۸۰ قمری

‘askarī, mohammad hasan ebn-e hedāyat-ol-lāh (1797 - 1864)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۰۳/۲

آغاز: معنی القول بالاشتراط الخ اقول و من اصحاب العصمة التوفیق ان المصلحة و الغبطة؛ **انجام:** و کثرة التشویش من الطاعون ... مسلما مستغفرا فی اوائل ذیحجه سنه ۱۱۸۶؟

در این رساله تاریخ تألیف ۱۱۸۶ دانسته شده که با تاریخ وفات مؤلف ناهمگون است و به نظر می‌رسد تاریخ ۱۲۸۶ صحیح باشد و تاریخ کتابت آن باشد نه تألیف چون مؤلف ۱۲۸۰ فوت کرده؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۸۶؟ احتمالا ۱۲۸۶ق؛ ۳ص (۳-۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳۲ - ۱۲۵]

● **شرح رسالة فی علم الحساب** / ریاضیات / عربی

š.-u r.-in fī ‘ilm-il ḥisāb

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۲۳۸/۲

آغاز: مقدمة ای هذه مقدمة و لا بدان یذکر فیها امور ثلاثة تعریف العلم و موضوعه و غایته اما الاول ... فقال الحساب علم اعلم ان العلم یطلق علی معان کثیرة منها الصورة الحاصلة فی الذهن او حصول الصلوة او الادراک او الا نتقاش و الاول من مقولة الکیف؛ **انجام:** و تجزیته بمتساویة بعدة آحاد عدد آخر هو المقسوم علیه قسمته و هی عکس الضرب کما لا یخفی و تحصیل ما تالف من تربیعه و هو ضربه فی نفسه کما مر تجذیر و هذه الاعمال هی اصول الحساب ...

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: - ۱۴۰۳]

← شرح رسالة فی العمل بالربع المجیب ⟵ شرح الربع المجیب

● **شرح رسالة فی القراءة و التجوید** / تجوید / عربی

š.-u r.-in fi-l-qirā’at-i wa-t-tajvīd

شرح مزجی است بر رساله‌ای در تجوید، و ظاهراً بخشی از شرح الشافیة نظام الدین نیشابوری است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹۳۸/۶

آغاز: غیر مفتوحة سقطت فی الاستفهام لعدم اللبس نحو ابنک بار استخراج المال و اما سکونها و هو و هی و فهو و فهی و کهو ولهی فعارض فیصح؛ **انجام:** فاوزان هذه الثلاثیات فنعل بفتح الفاء و العین بسکون النون و فاعل بفتح الفاء و سکون الهمزة و فتح العین و فعال بفتح

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ (۶۲ر-۷۱پ)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲۰ - ۳۵۵]

● **شرح رسالة فی الکلام** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u r.-in fi-l-kalām

نامعلوم:

۱. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۲/۱**

آغاز: (ناقص) نقب الکثرة ترابه و قد یکون التراب بقدر نصف نطقة الرجل او ثلثها او ربعها او قلالی ربع الربع تقریبا و کل ما قل ضعف عقله و فهمه و دینه و کل ما کثر قوی عقله و فهمه و دینه و ذلک علی حسب مقتضی قوابلهم و ماربک بظلام للعبید فتبغی ... و التراب المصلح لهما و الافلاک المذکورة تدور علیه و کل منها؛ **انجام:** و هو المخبر بذلک فان کان قوله حقا و الالزمهم اما انه لم یعرف اوانه یقول کرم الله جنابه الشریف عن النقائص و الرذائل فحسب المسلمین منهم ان یقولوا آمنا به کل من عند ربنا سمعنا و اطعنا و قبلنا و صدقنا فان ... ذلک و الافحسبهم الایمان بماجاء من عند الله و من عند رسوله صلی الله و حسب الجاهدین و المشککین انهار و الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین.

شرح الهیات و شارح در آغاز نقل کلام مؤلف قال سلمه الله یا «امده الله» می‌گوید. مؤلف از میرزا جان و حاشیه او بر شرح مطالع یاد کرده؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳ص (۳-۱۵)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۹ - ۴۱۶]

۲. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۴۲**

آغاز: بسمله، و بعد فهذا شرح رسالة فی علم الکلام شرعت بتحریره؛ **انجام:** و الثواب و العقاب. اللهم احشرنا فی زمرة المومنین و المستغفرین بحق محمد و آله اجمعین.

شرح مزجی مختصری بر رساله‌ای کوتاه در علم کلام است. رساله شامل مباحث ایمان و اصول اعتقادات، توحید تا معاد است. شارح در ابتدا توضیح داده که نوشتن این شرح را یک روزه - از صبح تا عصر- به پایان رسانده است. در این رساله از کتاب فصول خواجه نصیرالدین نام برده شده؛ خط: نستعلیق خوش جلی، بی‌کا،

بی‌تا؛ مصحح، محشی با نشان «۱۲»؛ مهر: با نقش آیه شریفه «فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه. ان الله سمیع علیم» (دایره)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۱۰گ (۱۳۰پ-۱۳۹پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [رایانه]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۴۶۹

آغاز: فامکان التخلف یکون ایضاً محالا لان امکان المحال محال؛
انجام: و هو اخبار عن المغیبات الماضیة فکاخبار عماوقع

شارح از اهل سنت و صاحب کتاب الایضاح میباشد؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوایی روکش گالینگور، ۸۰گ، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵ - ۱۶۶۵]

● شرح رسالة فی کیفیة السلوک / عرفان و تصوف / عربی

š.-u r.-in fī kayfīyyat-is-sulūk

نامبوب شرحی است به‌طور مزجی در کیفیت سلوک و سیر و از کلمه «اجبت سولک ایها المولی الکریم» معلوم می‌شود شخصی از مؤلف استدعای شرح رساله را کرده و وی دعوت او را پذیرفته است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۳۸/۲۶

آغاز: الحمد لله الذی هو اظهار الکمال من مرتبتی الجمع و الفرق خالص الله المطلق عن جمیع القیود واهب العقل من حیث ذاته ان کان عبارة عن قایم بنفسه و الافمن حیث صفاته و مبدعه ... و السلوک عبارة عن الانتقال من منزل عباده الی منزل عباده بالمعنی؛
انجام: فلا یزال العالم بکسر اللام متعطشا فی کل مشاهده تحصیل له الی مشاهدة هی فوقها دائما ابدا و الرغبة فی حصول ما تعطش له و الوهب من قواته و عدم الوصول الیه یتعلق دایما ابداو لمثل هذا فلیعمل العاملونو و فی هذا فلیتنافس المتنافسون. قد تم بحمد الله

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۱گ (۱۵۸) [ف: ۱۵ - ۱۴۲]

● شرح رسالة فی کیمیا / کیمیا / عربی

š.-u r.-in fī kīmīyā

تمیمی، محمد بن امیل، - ۱۷۰ قمری

tamīmī, mohammad ebn-e omayl (- 787)

گویا متن و شرح هر دو از ابو عبدالله محمد بن امیل تمیمی.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۳۴۶/۵

آغاز: بسمله. و صلی الله تعالی علی سیدنا محمد و آله اجمعین. قال المصنف رحمه الله تعالی هذا شرح بلا حد و لا رمز فسرته ههنا منثورا کما بینته منظوماً و افسره بمعونة الله ... اعلم یا اخی؛
انجام: علی درس کتبهم و اعمال الفکر فیما یمر من رموزهم، و الله الموفق للصواب و به نستعین و السلام علی جمیع اخواننا المسلمین المؤمنین و الله تعالی یجزی المحسنین

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۵ جمادی الثانی ۱۱۵۵ق؛ جلد: میشن سرخ، ۳۴گ (۱۴۵پ-۱۷۸ر)، اندازه: ۱۶/۷×۲۹/۶سم [ف:۸-۳۰۳]

● شرح رسالة فی المنطق / منطق / عربی

š.-u r.-in fi-l-manṭiq

نامعلوم و احتمالا غیر همانند:

۱. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۶۸/۴

آغاز: بسمله ... قال المصنف رحمه الله بعد التسمیة هذه فائدة المشار الیه بهذه العبارات الذهنیة التی اراد کتابتها ...

خط: نستعلیق، کا: ابوالفضل بن محمد علی طبیب همدانی، تا: ۱۱۸۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۰/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۲۴۹]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۳۶۹/۶

آغاز: عاما و تیسر هذا الکتاب غیر مخصوص ببعض الاخوان دون بعض ... قال و الله خیر المیسرین و الموفقین اقول و الله خیر المیسیرین اشارة الی ازالته التعسر بدون تعمیم التسیر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۱۶ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳۳گ (۶۶ر-۹۸پ)، اندازه: ۱۷×۲۱سم[ف:۹-۳۵۸]

۳. اصفهان؛ ابوالبرکات، رضا؛ شماره نسخه:۳۰/۱

آغاز: فلا یکون تقسیمه منطبقا عل شی من المذهبین ... قال: اما ان یکون قسم الشیء قسیما له اقول: قسم الشیء هو ما یکون مندرجا

خط: نسخ، کا: زین العابدین بن سید علی حسینی خراسانی، تا: ۱۲۳۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۶۶گ (۱ر-۶۶پ)، ۱۷ سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: - ۳۴]

● شرح رسالة فی النحو / نحو / عربی

š.-u r.-in fi-n-naḥw

نامعلوم:

۱. تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۵۵/۳

آغاز: الباب الاول فی شرح الجملة و ذکر اقسامها و احکامها، اربع مسائل المسالة الاول فی شرحها ای الجملة؛ **انجام:** حیث قال و من الله استمد التوفیق والهدایة الی اقوم الطریق بمنه و کرمه و ختم ابتدء و الله اعلم بالصواب.

دارای یک مقدمه در چهار باب؛ خط: نسخ، کا: عبدالخالق، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۶ - ۶۷۸]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۷۲۱

آغاز: من فعل و اسم جمله منصوب علی انه مفعول لان لقوله یسمی و قول یسمی و قوله یسمی جمله بعد تمام تعریف؛ **انجام:** جاءنی زید کاتب و لا شاعر و لا فرق بین الجملتین فی ...

شرحی مزجی است بر کتابی در نحو که به علت افتادگی از آغاز و انجام آن معلوم نشد از کیست؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با امضای شرح، کرانی، هندی، حدائق، زوزنی اللباب، حلبی و ...؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد:

تیماج قهوه‌ای، ۹۶گ، ۱۸ سطر (۱۲×۱۷)، اندازه:۱۷/۵×۲۲/۸سم [رایانه]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۸۴۲

آغاز: رایت عبدالله و اکرمته دون و اکرمت عبدالله و یجوز ان یکپن بمعنی مع قاله ابن جماعة؛ **انجام:** و یاء التنیث و نون الاعراب فقل فی اخرجن ...

شرحی مزجی است بر کتابی در نحو؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۸گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۲/۷×۲۱/۵سم [رایانه]

← شرح رسالة فی نفس الامر ⪢ روضة الناظر
← شرح رسالة فی وحدة الوجود ⪢ شرح العقائد الصوفیة
← شرح رسالة فی الوضع ⪢ شرح الرسالة الوضعیة العضدیة

● شرح رسالة قبس القابس فی تدبیر هرمس الهرامس / کیمیا / عربی

š.-u r.-i qabas-ul-qābis fī tadbir-i hirmis-il-harāmis

جلدکی، علی بن ایدمر، - ۷۶۲ قمری

jeldakī, 'alī ebn-e aydamor (- 1361)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۱۸۶/۴

آغاز: بسمله، الحمدلله مکون الاکوان و مقدار الزمان و مولی الثقلان ... و بعد فهذه رسالة لطیفة سمیتها برسالة قبس القابس فی تدبیر هرمس الهرامس ... اعلم یا اخی وفقک الله تعالی الی سبیله و هداک الی رشده ان هرمس هو اخنوج و هو ادریس النبی علیه السلام و هرمس سریانیة؛ **انجام:** و اطبخ الی ان تقطع رطوبته و دهنه ثم اکسر القدرة و اجعله آلة التصعید، و السلام خیر ختام بمحمد و آله خیر الانام

خط: نستعلیق، کا: محمد علی طهرانی، تا: ۱۳۰۳ق؛ کاغذ: فرنگی آبی فلفل نمکی، جلد: میشن، ۱۱ص (۳۹-۴۹)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۲×۲۰/۷سم [ف: ۶ - ۲۷۲]

← شرح رسالة القدر ⪢ القدر فی افعال العباد

● شرح رسالة القدر ابن سینا / فلسفه / عربی

š.-u r.-il-qadr-i ibn-i sīnā

جوزجانی، عبدالواحد بن محمد، - ۴۳۸ قمری

jawzjānī, 'abd-ol-vāhed ebn-e mohammad (- 1047)

گویا از ابوعبدالله عبدالواحد بن محمد جوزجانی همان‌که شرح فارسی حی بن یقظان نیز باید از او باشد. سبک این دو شرح یکی است. متن را ابن سینا در پایان محرم ۴۲۴ق در راه اصفهان نگاشته و شرح باید از ۴۲۴ تا ۴۳۸ ساخته شده باشد. (دانش پژوه)

[دنا ۷۴۳/۶؛ پورسینا از نفیسی ص ۱۴ و ۱۲۶ و ۱۲۷؛ ابن سینا و تمثیلات عرفانی ۷/۱ دیباچه و ۱۵۱/۲؛ فهرست مصنفات ابن سینا از مهدوی ص ۱۹۷؛ فهرست قنواتی ص ۲۴۹؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی ص ۷۶۰]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۰۵۱-ف

نسخه اصل: احمد ثالث ش ۱۸۵۴/۲۴؛ مقابله شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵۲گ (۱۸۶ر-۲۳۷ر) [فیلمها ف: ۲ - ۴۵]

● شرح رسالة القطب ارسلان / عرفان و تصوف / عربی

š.-u r.-il-quṭb arsalān

کردی بانی، حسن بن موسی، - ۱۱۴۸ قمری

kordī bānī, hasan ebn-e mūsā (- 1736)

وابسته به: توحید (رساله)؛ جعبری، ارسلان بن یعقوب (-۶۹۹ق)

شرح مزجی است بر «رسالة التوحید» شیخ ارسلان بن یعقوب جعبری دمشقی. شارح در این شرح به بیان مبانی وحدت وجود و شرافت و جایگاه علم توحید پرداخته است. وی در ابتدا از شرح مفصل دیگر خویش بر رساله شیخ ارسلان و شرح قاضی زکریا انصاری (-۹۱۰ق) یاد کرده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۲۱۴

آغاز: بسمله. قال سیدنا و مولانا مهبط الانوار الحسیه ... بسمله الحمدلله الذی توحیده توحیده اياه و ما جعل لاجد طریقاً الی معرفته سواه؛ **انجام:** و المقصود من هذا کلهت ان تمشی فی کل شیء بالتوحید مع التمسک بالشرع المجید ... ان الحمدلله رب العالمین

خط: نسخ، کا: احمد کردی ژاژلیتی، تا: ۱۱۹۲ق، به نام شیخ طه بن یحیی کردی خوشناوی؛ با نسخه اصل مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۵۰گ، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۱۳]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۶/۷

همان نسخه بالا [مؤید: ۳ - ۵۶۶]

● شرح الرسالة القیاسیة / منطق / عربی

š.-ur-r.-il-qīyāsīyya

ارضرومی، محمد بن مصطفی، ق۱۳ قمری

arzrūmī, mohammad ebn-e mostafā (- 19c)

وابسته به: الرسالة القیاسیة؛ پهلوانی، موسی

شرح مزجی مختصری است بر رساله قیاسیه موسی کلیم پهلوانی، که شارح به درخواست بعضی از طلاب نوشته و فقط خواسته است دقایق آن را بیان کند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۹۰/۴

آغاز: نحمدک يا من فضلنا بالمنطق الفصيح و أنطقنا على الصواب بالفكر الصحيح و نشكرک يا من سهل لنا كل غامض عسير؛ **انجام:** تأمل فى هذا المقام فانه من مزالق الاقدام و الحمدلله الذى يسرلنا الختم و الاتمام ...
خط: نسخ مايل به رقعی، کا: ابراهیم بن محمد، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۸گ (۳۵پ-۴۲پ)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۴ - ۲۸۸]

● **شرح رساله کلامی** / كلام و اعتقادات / عربی

š.-e r.-ye kalāmī

نامعلوم:

۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۳/۱

خط: نستعلیق، کا: علی رضا، تا: رمضان ۱۰۴۳ق، جا: مدرسه خان؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۴۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۵/۱

آغاز: مفاده ارجح يتجه اختياره على غيره ثم فى ... احدها لايجوز لانه التزمه و ان لم يجب التزام ما لايزام غير ملزوم؛ **انجام:** و هو يفول كلام موفق و الله و لاالتفات لمن رما هم فى جملة الصوفيه بالزندقة عند الخليفة سلطان حتى امر بضرب اعناقهم ...
از تقلید و نظر تا خلافت به روش سنی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سبز، ۱۶ص (۱-۱۶) [سنا: ف: ۲ - ۱۷۷]

● **شرح رساله کیفیت تعلق علم خداوند به معلومات** / كلام و اعتقادات / عربی

š.-e r.-ye keyfīyat-e ta'alloq-e 'elm-e xodāvand be ma'lūmāt

گوهر قراجه داغی، حسن بن علی، - ۱۲۶۶ قمری

gohar qarāje dāqī, hasan ebn-e 'alī (- 1850)

مؤلف نخست «فائده در کیفیت تعلق علم خداوند به معلومات» استادش شیخ احمد احسایی را نوشته و سپس قسمت‌هایی از آن را شرح کرده است.

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۹۶۵/۶

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۹گ (۱۳۴پ-۱۴۲پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲ - ۲۳۱]

● **شرح رسالة كيميائية** / كيميا / عربی

š.-u r.-in kīmīyā'yya

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۲۴۶/۲

آغاز: ... و يقوم من اجزاء الانسان بفرده، و اعوانه هذه من الخواص ... قال الشيخ و من اشاراتهم فى الموت و الحيوة و يريدون به جوهراً يمكن خروج لطيفة منه ... الشرح: قد قدمنا لک ما يتعلق بالحيوان؛ **انجام:** مكشوفة بغير رمز و لاحجاب و لما انتهى شرح كلام الشيخ رضى الله عنه و ارضاه فى آخر الكتاب، فليكن هذا الكلام آخر هذه «الفوائد» من هذا الكتاب ...
با عنوان «قال الشیخ، الشرح»؛ خط: نستعلیق بد، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: پسته‌ای آبی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۶گ (۹ر-۱۴پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۲سم [ف: ۶ - ۳۲۹]

← شرح رسالة المشروعات و غير المشروعات و احكامها ≻ شرح مقدمة الصلاة

← شرح رسالة المعاد ≻ المعاد

← شرح رسالة المعاد ≻ المعاد الجسمانى

← شرح رسالة المعما باسماء الله التسعة و التسعين ≻ شرح مثنوى اسماء الله

← شرح الرسالة المعمولة فى التصور و التصديق ≻ حاشية مير زاهد على الرسالة القطبية

● **شرح رسالة منطقية** / منطق / عربی

š.-u r.-in manṭiqīyya

بابل؛ خاتم الانبياء؛ شماره نسخه:۳۱۶/۳

شرح یک رساله منطقی است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: - ۲۲۵]

● **شرح الرسالة الموسوية** / منطق / عربی

š.-ur r.-il mūsavīya

حسینی، ابراهیم، ق۱۴ قمری

hoseynī, ebrāhīm (- 20c)

رساله موسویه رساله‌ای است در قیاسات منطقی و اقسام آن و در آن اشکال قیاس و ضروب منتج و غیر منتج می‌آید. پس از مدت‌ها که این رساله مورد عنایت طلاب بوده از شارح فوق عده‌ای می‌خواهند که شرح کند و او به خواست طلاب علاقه مند به شرح آن می‌کوشد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۳/۷

آغاز: بسمله، الحمد لله رب العالمين و الصلوه على حبيبه الذى ارسل رحمه للعالمين و على خادمى؛ **انجام:** شرحه ان لا يحوم حولها القصه بسوء القصد و الظن و من الله فى دفعه التوفيق و العون.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۷۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: ابره کاغذی، ۱۷ص (۱۵۷-۱۷۳)، ۱۹ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۷ - ۲۷۲]

↩ شرح رسالة نفس الامر ⟵ شرح اثبات الجوهر المفارق

● **شرح رسالة نفس الامر = شرح رسالة اثبات الجوهر المفارق** / فلسفه / عربی

š.-u r.-i nafs-il-amr = š.-u r.-i iṯbāt-i jowhar-il-mufāriq

جندی، احمد بن محمد، ق۹ قمری

jondī, ahmad ebn-e mohammad (- 15c)

وابسته به: اثبات الجوهر المفارق = عقل الکل = اثبات العقل = العقل = اثبات العقل المجرد المسمی بالعقل الکل = رسالة نفس الامر = اثبات الجوهر المجرد؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

شیخ احمد جندی مرید با کمال جندی ترکستانی مرید شیخ ابوالجناب نجم الدین طامه کبری خیوقی چنانکه کاتب در پایان نسخه نوشته است اگر چه در ص ع به سعد تفتازانی نسبت داده شده است.

آغاز: قال المحقق الطوسی المؤید من عندالله الحکیم انا لا نشك ... نجزم یقینا ... الاقرب هوان یراد بالحکم الیقینی ما یتعلق به الیقین

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۱۹/۱-ف

نسخه اصل: مدرسه نواب ش ۳۱ تا ۳۵؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱ - ۶۴۴]

● **شرح رساله نفس الامر** / فلسفه / عربی

š.-u r.-i nafs-il-amr

دوانی، محمد بن اسعد، ۸۳۰ - ۹۰۸ ؟ قمری

davvānī, mohammad ebn-e as'ad (1427 - 1503)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:بدون شماره/۱۱

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، قطع: رقعی [میراث شهاب: س۶ش۴ - ۱۸]

● **شرح رسالة نفس الامر** / فلسفه / عربی

š.-u r.-i nafs-il-amr

وابسته به: اثبات الجوهر المفارق = عقل الکل = اثبات العقل = العقل = اثبات العقل المجرد المسمی بالعقل الکل = رسالة نفس الامر = اثبات الجوهر المجرد؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

متن رساله از خواجه طوسی است، شمس الدین محمد کیشی و ملا جلال دوانی و مولانا محمد حنفی هروی و شیخ بهاء الدین عاملی و مولی ابراهیم شروانی و مولی حسین الهی اردبیلی بران شرح و حاشیه و تعلیق دارند. در این شرح (نسخه ما) از خواجه طوسی و کیشی یاد شده و روشن نشد که از کیست.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۰۹۵/۱

انجام: فانهم لم یطلقوا لفظ الموجود علی المعدوم قط و اذ قدو فینا بالوعود و خلصنا الی المقصود فلنختم الرسالة و الله المحمود.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۰۱ و ۱۰۰۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۶گ (۳ر-۸پ)، ۱۹ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۵ - ۱۹۴]

● **شرح الرسالة النقشبندية** / عرفان و تصوف / عربی

š.-ur r.-in naqšbandiyya

وابسته به: تربیة السالکین = الرسالة النقشبندیة = الطریقة النقشبندیة = شرائط النقشبندیة = الرسالة الخادمیة؛ خادمی، محمد بن مصطفی (-۱۱۷۶)

رساله‌ای در شرح الرسالة النقشبندیة اثر محمد مفتی خادمی که به صورت مزجی نگاشته شده است و شارح در پایان شرح، خاتمه ای شامل ده رشحه به رساله اضافه نموده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۲۷/۳

آغاز: الحمدلله الذی فتح الکنوز حقایق القلوب للابرار بمدارمه ذکر الاذکار و منح نفائس انوار التجلی للاخیار بمراقبة سر الاسرار؛ **انجام:** تعلق بانوار المجال تعشقاً ×× حتی یلتق لوصل الجمال تقدماً

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: مقوا با روکش اسلیمی لولادار، ۴۹گ (۳۱پ-۷۹پ)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۳۳/۱ - ۷۶]

● **شرح رسالة الوجود** / فلسفه / عربی

š.-u r.-il-wujūd

معتمد الاسلام کردستانی، محمد، ق۱۳ قمری

mo'tamed-ol-eslām-e kordestānī, mohammad (- 19c)

نویسنده که شارح کتاب شیخ عبدالقادر است می‌گوید عالیجناب ملافتح الله از من خواست که تعلیقه‌ای بر کتابی بنویسم که ملاشیخ عبدالقادر در باب وجود نوشته و من به اطاعت از امر او این تعلیقه را پرداختم. بعد او در این تعلیقه اقوال شیخ عبدالقادر را درباره وجود به اول می‌آورد و بعد در ذیل آن قول گفتار او را شرح می‌کند. شرح او شرحی توضیحی و تبیینی است نه انتقادی و تأسیسی و فقط در پاره‌ای از موارد اشاراتی به عقیده خود در این موضوع دارد که تازه آن منبعث از اقوال مشهوره است. اصل بحث هم دو مسأله اصلی کلام است: مسأله «علم الهی» و «خلق اعمال».

تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۳۸/۹

آغاز: بسمله - الحمدلله و الصلوة ... و بعد فیقول العبد؛ **انجام:** علی ما تمم به الرسالة من مسئلتی العلم و خلق الاعمال و هما فی الحقیقة خارجتان عن مقصودها و الحمدلله اولاً و اخراً.

خط: نسخ خوش، کا: محمد جسیم، تا: ۱۲۷۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، رویه کاغذی، ۶ص (۳۵-۴۰)، ۱۵ سطر (۱۵/۵×۸/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: - ۲۱۷]

● **شرح الرسالة الوجودية = شرح الوجود و الماهية** / فلسفه / عربی

š.-ur r.-il wujūdīyya = š.-ul wujū wa-l māhīyya

اسدالله، ق ۱۰ قمری

asad-ol-lāh (- 16c)

وابسته به: وجودية؛ جامی، عبدالرحمن بن احمد (۸۱۷-۸۹۸ق)

شرح مزجی است بر رساله «الوجود و الماهية» عبدالرحمن جامی. در این شرح مطالب متن توضیح داده شده و مطالبی که شارح به تعقل و تأمل دریافته افزوده شده است. نام یاد شده به عنوان شارح، به نظر نمی‌رسد صحیح باشد و گمان می‌رود به عنوان نعت در جمله: «یقول المتمسک بحبل الوصی اسداله هذه فوائد ...» برای کلمه «الوصی» آمده است. در فهرست کتابخانه اهدایی آیت الله سید محمد مشکوة به دانشگاه تهران نسخه دیگری از این رساله، گزارش شده که بر اساس اطلاعات داده شده از آن نسخه، و از حواشی آن، شارح باید از پیروان مکتب «دشتکی‌ها» و صاحب یکی از رساله‌های «الحاکمات بین الطبقات» (یعنی طبقات الصدرية و الجلالية) بوده باشد.

نکته دیگر اینکه بعضی از کتاب‌پژوهان معاصر، شارح را «ملا اسدالله مشهدی» دانسته‌اند، با توجه به تاریخ نسخه مرعشی که ۹۵۶ق است و تاریخ زندگانی آن عالم که کتابخانه خود را در تاریخ ۱۰۶۷ق وقف آستان قدس رضوی نموده است، سازگار نیست؛ مگر اینکه شارح را «اسد الله صدر شوشتری» (شاهمیر) بدانیم. (سید محمود مرعشی)

در آن از شرح رباعیات مصنف و سخنی از امیر صدرالدین محمد شیرازی (چنان‌که در حاشیه آمده است) و از حاشیه میر سید شریف بر شرح حكمة العين و شرح تجرید و برخی از محققین که دوانی باشد و از محاکمات مصنف که حاشیه‌ای است بر برخی از رسائل او (چنان‌که در حاشیه یاد شده) و از «السند المحقق السيد المرتاض» و پاسخ و پرسش طوسی و قونوی و شرح مفتاح الغیب علامه شمس الدین فناری و رساله تحقیق کلیات شارح مطالع و شرح مواقف و «استادنا المدقق» یاد شده است. (دانش پژوه)

آغاز: بسمله. و اياه استعين. سبحان من حقيقته الوجوه و ليس فى الحقيقة غير موجود ... و بعد يقول المستمسک بحبل الوصى اسدالله هذه فوائد متعلقة بالرسالة الوجودية رقمتها بالتماس من له الى طريق الوداد ...

انجام: فلا يجدى ذلک الإدخال نفعاً و ليكن هذا آخر الكلام و الحمدلله على الإتمام.

[دنا ۷۴۴/۶ (۳ نسخه)]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۴۵/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: بهرام بن بهرام، تا: ۹۵۶ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، ۱۵گ (۲۱-۳۵)، ۱۶ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۲سم [ف: ۳۶ - ۲۳۶]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۶۴/۱

آغاز: برابر **انجام:** لو کان هناک امر آخر ...

تذکر: نام مؤلف با تطبیق آغاز نسخه به دست آمد؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۰۷۴ق؛ ۱۶گ (۱پ-۱۶پ) [ف: ۱ - ۲۶۷]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۵۷/۲۱

آغاز و انجام: برابر؛ (قد فرغت من تسويده ثالث شهر ذى قعدة الحرام حجة ست و ثمانين فوق الالف و انا فقير ربه الغنى على ابن حاجى محمد امين القارى الساروى اطال الله بقاه)

کا: علی بن محمد امین قاری ساروی، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۸۰پ-۸۷پ)، ۲۶ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۷ - ۲۶۷۰]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۳۷۳/۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابوطالب عبدالواسع بن محمد هادی فاری، تا: ۱۲۲۲-۱۲۲۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ (۵۹ر-۶۸پ)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۲۱ - ۳۴۲]

● **شرح رساله وجيزه** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e r.-ye vajīze

حزین، محمد علی بن ابی طالب، ۱۱۰۳ - ۱۱۸۰ قمری

hazīn, mohammad ‘alī ebn-e abī-tāleb (1692 - 1767)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۲۹۶/۴

شرح بر خاتمه آن رساله است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۶گ (۵۸ر- ۶۳پ) [مختصر ف: - ۴۹۰]

● **شرح رسالة الوضع = تحفة الطالبين** / منطق / عربی

š.-u r.-il-waḍ‘ = tuḥfat-uṭ-ṭālibīn

حمودی، عبدالله، ق۱۳ قمری

hamūdī, ‘abd-ol-lāh (- 19c)

وابسته به: الوضعية = علم الوضع = الرسالة الوضع؛ رستمی، ابوبکر (-۱۳)

شرح مختصر مزجی است بر «رسالة الوضع» ملا ابوبکر میر رستمی هواری. شارح از شاگردان هواری بوده و «رسالة الوضع» را نزد استادش قرائت کرده و سپس این شرح را ساخته است.

آغاز: الحمدلله الذى تنزه ذاته و صفاته عن أن يتطرق اليهما الفناء، و نطق بوجوب وجوده كل شىء عن الاشياء و اقرت بالوهيته نفوس جميع العباد

انجام: او کلیا کلیث و اسد فان کلا منهما موضوع لمعنی واحد کلی هو الحیوان المفترس. و الحمدلله علی ما قدمت لنا الاء المتواترة و النعماء الوافرة ... و صلی الله علی سیدنا محمد ... الی یوم الدین. آمین یا رب العالمین

[مخطوطات مکتبة الاوقاف المرکزیة فی السلیمانیة ۲۱۳/۵]

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۷۲/۱۲

آغاز و انجام: برابر

توضیح: نام کتاب و مؤلف از آغاز معلوم گردید؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۲۲ ذیحجه ۱۳۰۶ق؛ مقابله شده محمد امین کلانی مشکاتی ۱۳۷۷ق؛ ۲۴گ (۱۶۲پ-۱۸۵پ) [ف: ۳ - ۱۹۵]

۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۸۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، کا: حسن لاجل (عنایت گیان) سروری کاکه عنایة، تا: ربیع الاول ۱۳۳۹ق؛ جلد: مقوا، ۲۵گ (۲۸ر-۵۲پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱ - ۵۸۶]

● **شرح الرسالة الوضعیة** / معانی بیان / عربی

š.-ur r.-il waḍʻīyya

اشرفی جرجانی، عبدالحی بن عبدالوهاب، -۹۵۹؟قمری

ašrafī jorjānī, ʻabd-ol-hayy ebn-e ʻabd-ol-vahhāb (-1552)

وابسته به: الرسالة الوضعیة = الرسالة العضدیة = رسالة فی الوضع عضدالدین؛ ایجی، عبدالرحمن بن احمد (۷۰۰-۷۵۶)

آغاز: بسمله قوله هذه فایدة یشتمل علی مقدمة و تقسیم و خاتمه ... المشار الیه بهذه العبارات المعلومة التی قصد بها افادة لطایف مخصوصة و ارید الان الابتداء بکتابتها و بیان اجزائها

انجام: لکنها موضوعة لها وضعاعا (ما) کما مضی لا وضعا خاصا کزید فلا یکون اعلاما بخلافه. تم.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۷۶۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالعلی بن حسن شوشتری، تا: ۱۶ رجب ۹۷۱ق؛ تملک: محمد زمان بن محمد رضا، محمد رضا بن حاجی فتح الدین با مهر «جلال الدین محمد رضا»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰گ، ۱۹ سطر (۵×۱۲/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳ - ۸۹۳]

مشهد؛ مدیر شانه چی؛ شماره نسخه:۶۴

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۵۹۸]

● **شرح رسالة الوضعیة** / نحو / عربی

š.-u r.-il-waḍʻīyya

قوشچی، علی بن محمد، - ۸۷۹ قمری

qūščī, ʻalī ebn-e mohammad (- 1475)

وابسته به: الرسالة الوضعیة = الرسالة العضدیة = رسالة فی الوضع؛ عضدالدین ایجی، عبدالرحمن بن احمد (۷۰۰-۷۵۶)

اهداء به: امیر مغیث الدین عبدالکریم

شرحی است مزجی و زماناً متأخر از شرح ابوالقاسم لیثی است. مؤلف معلوم نیست ولی به قرینه این که بعضی از فقرات منقول به لفظ «قیل» در شرح لیثی عیناً مطابقت دارد با همان فقرات در شرح ما نحن فیه و از آن طرف به قرینه این که فقرات مسبوق به لفظ «قیل» در آنجا منقول از مولانا علی سمرقندی و به لفظ «ذکر» منقول از ابوالقاسم لیثی است باری به موجب این دو قرینه تقریباً بل تحقیقاً یقین حاصل می‌شود که شرح ما نحن فیه باید متعلق باشد به سمرقندی، و مخفی نماند که اولاً حاجی خلیفه در نقل عبارات ابتدای این شرح با شرح لیثی به‌کلی سهو نموده و آنها را به جای یکدیگر نوشته است، و ثانیاً در دفاتر ثبت این کتابخانه یعنی کتابخانه آستان قدس و در ورقه ملصق به ابتدای نسخه شرح ما نحن فیه (شناسنامه) این شرح را به طریق رجم بالغیب از لیثی ثبت کرده‌اند. (عرفانیان).

این رساله در کشف الظنون از لیثی سمرقندی دانسته شده و آغاز همین رساله را آورده که ظاهراً خطاست و آغاز رساله لیثی جز این است که کشف الظنون با عنوان رساله‌ای ناشناس آورده؛ و برخی آن را از علی سمرقندی دانسته‌اند که عده‌ای معتقداند همان علی قوشچی است و چندان دور نیست و برخی آن را از علی بن محمد جرجانی (-۸۱۶ق) دانسته‌اند. در مجموع می‌توان گفت تا یافتن دلایل متقن‌تر، باید آن را از قوشچی دانست و محتملاً علی سمرقندی نیز نام دیگری از اوست و ما نیز با همین منظر همه نسخه‌های موجود با این سرآغاز را به قوشچی نسبت داده‌ایم. تشتت در نسبت این رساله بسیار است.

آغاز: الحمدالله الذی خص الانسان بمعرفة اوضاع الکلام و مبانیه و جعل الحروف اصول کلمته و ظروف معانیه و الصلوة علی المشتق من مصدر الفضل و الحکم ... و بعد فلما شاع فی الامصار و ظهر ظهور الشمس فی الانهار الرسالة العضدیة التی أفادها المولی المحقق ... عضدالحق و الدین ... و کانت مشتملة علی مسائل دقیقة و تحقیقات عمیقة مع غایة الایجاز ... فنوال الامیر بدة عین ... مغیث الدولة و الدین الامیر عبدالکریم ... قال المصنف بعد التسمیة هذه فائدة المشار إلیه بهذه العبارات التی اراد کتابتها ...

انجام: و وجه الدفع ما ذکر ان المتعبر فی الالفاظ هو حال الوضع و الموضوع له فی ذو امر کلی و ان استعمل ههنا فی شخص فلا یکون جزئیا بخلاف زید فانه جزئی لوضعه لذلک الشخص و کذا الحال فی مثل هذه الصورة. قئ وقع الفراغ من تسوید شرح الرسالة العضدیة.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۱۹/۳

آغاز: قد تطول فی تحقیق معنی الحرف بلاطایل اذ یقرب من المقصود تارة و یبعد عنه تارة اخری و نحن نشیر الیه خفیه ... فنقول کما ان فی الخارج موجودا قایما بذاته؛ **انجام:** ولما کان وضعتها لتلک الجزئیات وضعا و احد لم یلزم ان یکون لفظه من شرکة بینها. هذه من حواشی السید الرضی و رحماالله

در فهرست از جرجانی دانسته شده. در این بخش پاره‌ای از بررسیهایی که در الرسالة الحرفیه در تحقیق معنی حرفی و نسبی گفته، آورده است؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: ابراهیم بن علی بن حاجی یوسف خانیساری، تا: ۹۲۴ق، جلد: تیماج مذهب، ۹ص، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [ف: ۹ - ۴۰]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۴۰۸

آغاز و انجام: برابر

خطبه آغاز کتاب را ندارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۷۴ق، جا: کاشان؛ مصحح، محشی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: روغنی مذهب، ۱۰گ (۴۱پ-۵۰ر)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۱۴۳]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۴۳۰/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۸۹ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴گ (۱۴۶-۱۶۹)، ۱۷ سطر (۱۱/۵×۱۷)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱۱ - ۲۴۴۱]

۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۰۳۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، کا: یوسف بن ابراهیم بن حسن بن کاکوری مشهور به برزنجی، تا: قرن ۱۱؛ ۲۰گ (۳پ-۲۲ر) [ف: ۲ - ۱۵۳]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۸۰۸/۱

آغاز و انجام: برابر

در فهرست از میر سید شریف دانسته؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی و فرنگی، ۱۶گ (۱ر-۱۶پ)، ۱۶سطر (۷×۱۱)، قطع: بغلی [ف: ۱۷ - ۲۲۵]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۰۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ به شیوه ترکی، کا: ابراهیم بن احمد بن خضر، تا: قرن ۱۱، جا: ماریه ماون؛ محشی؛ واقف: درة السلطنه ملك زاده کوثر، آبان ۱۳۲۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۲۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۱۵۷]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۵/۱ کر

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن علی بن مصطفی، تا: اواخر قرن ۱۱؛ مصحح، محشی با نشان‌های «شرح، حاشیه، میر ابوالبقاء، عبدالغفور، منه، احمد طرسوسی رحمه الله، رم رحمه الله، ایرانی، سید علی رحمه الله، جلال الدین، عصام الدین، عبدالرحمن، حامد چلبی، فناری و ...»؛ تملک: شیخ یعقوب، ... پاشا زاده، اسعد در سال ۱۰۹۷ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: مقوایی با روکش کاغذی کرم، ۱۷گ (۱پ-۱۷پ)، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۴۰/۲ - ۱۴۲]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۶۱/۲ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن خالد، تا: ۱۰۹۰ق؛ محشی؛ جلد: تیماج نارنجی، ۲۱ص (۳۴-۵۴)، ۲۱-۲۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۴/۳ - ۴۴]

۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۷۱۱/۴

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: حسن بن ملا خان بداق، تا: ۱۱۲۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۵۸۱]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۱۸۹/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق ترک، کا: خلیل بن محمد بن علی، تا: ۱۱۲۷ق، جا: ارز روم؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳گ (۱۲۳پ-۱۴۵ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۴۴۸]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۵/۱-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن بابکر، تا: ۱۰۶۰ق، جا: بدلیس؛ کاغذ: اصفهانی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۲۲ص (۱-۲۲)، ۱۱ و ۱۸ و ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۳ - ۷۷]

۱۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۳۱/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** الحادی عشر المقصود من هذا التنبیه الاشارة علی تفرقة بین الحرف و بین الاسماء

خط: نسخ، کا: عبدالرحمن الجنازی، تا: ۱۱۶۲ق؛ افتادگی: انجام؛ ۱۶گ (۸۱پ-۹۶پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ - ۴۵۶]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۸۹۰/۲

آغاز: قوله و هی مشتملة وجه الضبط ان المذکور فیها اما ان یکون مقصودا؛ **انجام:** اذ لاعبرة الا للموضوع فافهم

از جرجانی دانسته شده؛ خط: نستعلیق، کا: خواجه زاده کاتب محمد از نویسندگان دولت عثمانی، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۱۰ص (۷-۱۶)، ۱۳ سطر (۴/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۷ - ۵۰۱]

۱۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۳/۶

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۷۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: ابره کاغذی، ۱۹ص (۱۳۸-۱۵۶)، ۱۹ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۷ - ۲۷۲]

۱۵. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۲۴۵/۳

آغاز و انجام: برابر؛ تمت الرسالة الوضعیة التی الفها مولانا خواجه علی السمرقندی

خط: نسخ، کا: احمد، تا: سه‌شنبه ذیحجه ۱۱۸۹ق؛ محشی از

«عصام الدین»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۱ - ۲۹۰]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۲۰۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمود بن یاسین زردوی الاصل، تا: ۱۳ ربیع الاول ۱۱۹۰ق، جا: مدرسه مولانا سلیم در حکمة خسرو خان؛ مصحح، محشی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۱۵گ (۱۰ر-۲۴ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۱۴۵]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۴۲/۴ کر

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ رقم کاتب: «تم إزادة شرح الرسالة الوضعیة للسید الشریف الجرجانی»!، مصحح، محشی با نشان «عبدالرحمن و ...»، مجدول؛ کاغذ: فرنگی سفید، ۱۸گ (۲۹پ-۴۶پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۵سم [ف: ۴۰/۲ - ۱۶۷]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۷۴/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن ابراهیم بن حسن، تا: ۱۲ یا قرن ۱۳؛ جلد: مقوایی، ۹۶گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۵۱ - ۱۴۰]

۱۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۴۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، کا: موسی بن مولانا عبدالله بن محمد صالح بن مصطفی بن حسین بن ... کاشانی، تا: ۱۲۰۸ق؛ محشی؛ ۱۳گ (۲ر-۱۴ر) [ف: ۳ - ۱۹۴]

۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۱۰۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن حسن، تا: ۱۲۱۶ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۵۱۰۵ [رایانه]

۲۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۶۴۱/۲-۲۸/۶۱

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام کتاب و مؤلف به قرینه آغاز نسخه تغییر یافت؛ خط: نسخ، کا: عبدالحکیم بن حسن، تا: ۱۲۴۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۷گ، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۱۹]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۵۶/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رضا ابن محمد رحیم، تا: بین سال‌های ۱۲۶۹ تا ۱۲۸۸ق، جلد: مقوایی، ۱۹۴گ، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۵۱ - ۱۳۴]

۲۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۴۷۰

بی‌کا، تا: ۱۳۲۳ق؛ خریداری از شهریار معصومی؛ ۳۳۴گ، اندازه: ۲۲/۳×۳۴/۲سم [رایانه]

۲۴. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۴۱/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: جلال الدین حسینی، تا: ۱۳۳۴ق، جا: ساوجبلاغ مکری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، رویه کاغذی، ۴۰ص (۱۱۴-۱۵۳)، ۱۴ سطر (۱۱×۱۴/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱سم [ف: - ۲۳۱]

۲۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۱۸۳/۴

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف در فهرست عبدالرحمن قمری آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۹گ (۱۱۷ر-۱۲۵ر)، ۲۳ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف:۱۷-۳۱۲]

۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۵۳۹

آغاز: بسمله. قوله قد یوضع لشخص بعینه کما اذا تصور ذات زید؛

انجام: اذ لا عبرة الا للوضع. تمت الرسالة الشریفة

از جرجانی دانسته شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا [رایانه]

۲۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۹۷۱/۴

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۴گ، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۳ - ۴۵]

۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰۱۳/۵

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز و انجام دانسته شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: مقوا رویه کاغذ سبز، ۳۹ص (۲۴۶-۲۸۴)، ۱۲سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۴۴ - ۱۹۸]

۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۶۸۸ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۳۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۱۷۸/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** مکان بعض اذ المعتبر الوضع.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۲۷گ (۱-۲۷)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۴۷/۲ - ۵۸]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۱۱۰/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان المعتبر فی الالفاظ هو حال الوضع و الموضوع له فی ذو امر کلی و ان استعمل ههنا فی شخص فلا یکون جزئیا بخلاف زید فانه جزئی لوضعه تمت.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۱۴گ (۱۴۳پ-۱۵۶ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۸ - ۱۴۴]

۳۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۸۸۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور سبز، ۲۴گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۰۵]

● شرح الرسالة الوضعیة العضدیة / بلاغت / عربی

š.-ur r.-il waḍʻīyyat-il ʻaḍudīyya

لیثی سمرقندی، ابو القاسم بن ابی بکر، - ۸۸۸ ؟ قمری

laysī samarqandī, ab-ol-qāsem ebn-e abī-bakr (- 1484)

وابسته به: الرسالة الوضعیة = الرسالة العضدیة = رسالة فی الوضع؛

عضدالدین ایجی، عبدالرحمن بن احمد (۷۰۰-۷۵۶)
تاریخ تألیف: شعبان ۸۸۸ق
شرحی است مزجی از ابوالقاسم ابن ابوبکر نسفی لیثی سمرقندی از رجال نیمه دوم قرن نهم بر رساله وضعیه از تصانیف بسیار موجز قاضی عضدالدین ایجی از فضلای معروف عصر آل مظفر. مؤلف آن را به ذیل بدون خطبه‌ای که خود او علی حده به‌جهت تکمیل فایده در ضبط معانی و متعلقات استعارات نوشته بوده (در شعبان سنه ۸۸۸) در سه «عقد» مذیل کرده: ۱. انواع مجاز مشتمل بر شش فریده؛ ۲. تحقیق معنی استعاره بالکنایه در چهار فریده؛ ۳. تحقیق قرینه استعاره بالکنایه در پنج فریده. این ذیل آغازش چنین است: «تذییل فی ضبط معانی الاستعارات و ما یتعلق بها و هو مشتمل علی ثلثة عقود» و ختامش چنین: «و الترشیح قوة الاختصاص بالمشبه به فایهما اقوی اختصاصا و تعلقاته فهو القرینه و ما هو سواه الترشیح». (غلامعلی عرفانیان)
آغاز: سبحان من انطق بذکره اللسان تسبیحا و تهلیلا و فصل الانسان علی کثیر من خلقه تفصیلا ... جلت اسمائه عن ان تعرضها ... ثم الصلوه علی المشتق من مصدر الکرم و السماحه العلم فی جنس الفصاحه و البلاغه محمد المنوط برسالته ...
انجام: الوضع علی الوجوه المعتبره فی الاقسام و لنقصر فی شرح هذه الرساله علی هذا القدر من الکلام ... ما افتقر الانسان فی تعریف ما فی ضمیره الی البیان.
چاپ: آستانه، دار الطباعة، ۲۲ص، ۱۲۶۷ق.
[کشف الظنون ۸۹۸/۱؛ اعلام زرکلی ۱۷۳/۵؛ معجم المطبوعات العربیه ۱۰۴۵/۱؛ الاوقاف العامة موصل ۲۴۵/۲ و ۲۴۶ و ۱۵۷/۳]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۷۴۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق کم نقطه، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی به لفظ «منه رحمه الله»؛ واقف: فاضل خان؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا رویه پارچه، ۲۳گ (۲+۲۱)، ۲۵ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۱۵۶]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۱۲/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: ۹۳۸ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹گ (۱۰۱پ-۱۲۹پ)، ۱۱-۱۹ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۶ - ۲۲]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۲۱۰/۲
همان نسخه بالا [نشریه: ۷ - ۲۲۸]

۳. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۴۸۴/۲
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: غلامعلی بن حاجی محمد بن احمد، تا: ۲۴ ذیحجه ۹۴۸ق، جا: یزد مسجد جامع؛ ۲۲گ (۲۳پ-۴۴ر)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۳۴۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۱۹/۲
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۷ - ۲۲۶]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۰۷/۳-۳/۱۲۷
آغاز: بسمله، قال المصنف رحمه الله هذه أی الرسالة المحققة أو المنوبة المنزلة لتمیز منزلة المشار إلیه المحسوس المشاهد ... لفائدة علی مقدمة وتقسیم وخاتمة لان؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: موسی بن علی بن شعبان بن موسی بن علی، تا: ۱۰۵۷ق؛ مصحح، محشی با امضای «منه»؛ ۲۱گ، ۱۹ سطر [ف: ۵ - ۲۴۳۲]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۸۹۹/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۵گ (۲۳۱پ-۲۷۵پ)، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۲۵ - ۱۹۳]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۰۵۰/۱۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** ملحوظا بأمر عام هو هذا المفهوم هی ما به یمتاز شخص عن شخص و هذا ممالم یوجد فی کلام أحد.
تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۲گ (۵۰-۵۱پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۷۰]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۲۷۲۲
خط: نستعلیق، کا: محمد امانت، تا: ۱۱۱۳ق [الفبائی: - ۳۶۹]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۸۴/۲
آغاز: ... یخارج منها لا یذکر فیها فان کان الاول فهو التقسیم
خط: نسخ، کا: داود بن محمد اشکنیه، تا: ۱۱۸۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۳گ (۱۵ر-۲۷پ)، ۱۱-۱۵ سطر، اندازه: ۱۸/۲×۲۲/۳سم [ف: ۴۳ - ۱۲۱]

۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۱۴/۶
آغاز: برابر
نسخه اصلی: کتابخانه واتیکان -رم ۱۰۷۸؛ خط: نسخ، کا: علی بن اسماعیل، تا: جمعه ۸ جمادی الاول ۱۲۰۲ق؛ مصحح در شعبان همان سال؛ ۶۳ص (۱۴۶-۲۰۸) [عکسی ف: ۵ - ۳۹]

۱۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۸۴/۳
خط: نسخ تحریری، کا: محمد بن عبدالله سنندجی، تا: شوال ۱۲۳۳ق؛ ۱۱گ (۳۱پ-۴۱ر) [ف: ۳ - ۱۹۵]

۱۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۷۹/۹
خط: نسخ تحریری، کا: فتح الله الفاوجی، تا: ۴ ذیحجه ۱۲۶۰ق؛ ۱۳گ (۱۹۲پ-۲۰۴پ) [ف: ۳ - ۱۹۵]

● شرح الرسالة الوضعية العضدية / بلاغت / عربی

š.-ur r.-il waḍʻīyyat-il-ʻaḍudīyya

جامی، عبدالرحمن بن احمد، ۸۱۷ - ۸۹۸ قمری
jāmī, ʻabd-or-rahmān ebn-e ahmad (1415 - 1493)
وابسته به: الرسالة الوضعية = الرسالة العضدية = رسالة فی الوضع؛

عضدالدین ایجی، عبدالرحمن بن احمد (۷۰۰-۷۵۶)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۸۹۰/۸

آغاز: هذه المشار الیه بهذه اما تلک العبارات؛ **انجام:** اذا المعتبر الوضع.

تذکر: گرچه در فهرست این رساله به جامی نسبت داده شده است ولی غیر از این نسخه رساله‌ای به این نام از وی نقل نشده، لذا به احتمال قوی از عصام الدین اسفراینی باشد؛ خط: نستعلیق، کا: خواجه زاره کاتب محمد از نویسندگان، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۳ص (۴۰-۷۲)، ۱۳ سطر (۲۱×۴/۵)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۷ - ۵۰۱]

● شرح الرسالة الوضعية العضدية = شرح رسالة فی الوضع / بلاغت / عربی

š.-ur r.-il waḍʻīyyat-il ʻaḍudīyya = š.-u r.-in fi-l waḍʻ

عصام الدین اسفراینی، ابراهیم بن محمد، ۸۷۳ - ۹۵۱ ؟ قمری

ʻesām-od-dīn-e esfarāyenī, ebrāhīm ebn-e mohammad (1469 - 1545)

وابسته به: الرسالة الوضعية =الرسالة العضدية = رسالة فی الوضع؛ عضدالدین ایجی، عبدالرحمن بن احمد (۷۰۰-۷۵۶)

شرح مفصل مزجی است که درکیفیت وضع الفاظ به جهت معانی فراهم آمده و خود رساله مشتمل است بر یک مقدمه و یک تقسیم و یک خاتمه. با ذکر عبارت‌هایی از شرح تلخیص تفتازانی، قطب الدین رازی، شرح مفتاح، شرح رساله شمسیه و فواید غیاثیه خود ایجی، متن «وضعیه» را شرح نموده است.

آغاز: بسمله نسألك فائده تملا وجودنا تنزلها من السماء یا من من علینا بتعلیم الاسماء وتقسیم انواع النعماء ... وبعد فیقول العبد ... ابراهیم بن محمد بن عربشاه الاسفرانی عصمه الله من الخطاء ... هذه للایماء الی المعانی المرتبة الموجودة فی التعقل ... مشتمل علی مقدمة و تقسیم و خاتمة من قبیل وصف الکل ...

انجام: غیر ممنوع وفی ظنه لایدفعه قوله اذا المعتبر الوضع والله اعلم بالصواب تمت الکتاب المسمی بعصام الدین فی علم الوضع

[کشف الظنون ۸۹۸/۱؛ الاعلام زرکلی ۶۶/۱؛ الاوقاف العامة موصل ۸۲/۲ و ۲۴۵/۲ و ۱۵۶/۳؛ دنا ۷۴۵/۶-۷۴۶ (۱۷ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- حاشية شرح الرسالة الوضعية (۶ عنوان)

۲- حاشية شرح الرسالة الوضعية؛ کروی، محمد

۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۰۳۸۰/۱۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن شاه میر حسینی، تا: رمضان ۹۵۷ تا جمادی الاول ۹۵۹ق، جا: اردبیل؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با امضاء «منه سلمه الله تعالی»؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۳ سطر (۸×۳/۵)، اندازه: ۹×۱۳سم [ف: ۲ - ۴۵۲]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۷۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق کم نقطه، کا: شیخ محمود بن شیخ محمد بن زین العابدین، تا: شعبان ۹۷۵ق؛ محشی بلفظ «منه رحمه الله»، مقابله شده؛ واقف: فاضل خان؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا رویه پارچه، ۳۲گ، ۲۵سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۱۵۸]

۳. خوانسار؛ مدرسه علوی؛ شماره نسخه:ض۱۷

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن ابراهیم بن عیسی اوالی، تا: قرن ۱۰؛ ۳۳گ (۱۵۸-۱۹۰)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [آینه پژوهش: سال۴ش۲۲ - ۱۰۴]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۰۷/۴-۳/۱۲۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: موسی بن علی، تا: ۱۰۵۷ق؛ مصحح، محشی با امضای «منه»، «عب»، « ع ه»، «ع سلمه الله» وجز اینها؛ ۳۹گ، ۱۹ سطر [ف: ۵ - ۲۴۳۳]

۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۶۵/۵

آغاز و انجام: برابر

دیباچه را ندارد؛ خط: نسخ تحریری، کا: عیسی بن قاسم بن خضر لبان، تا: ذیحجه ۱۰۶۸ق؛ ۴۵گ (۳۳پ-۷۷پ) [ف: ۳ - ۱۹۴]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۵/۲ کر

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۹ق؛ مصحح، محشی با نشان‌های «قره داود، منه، فیضی، سید و ...»؛ کاغذ: فرنگی سفید، ۵۰گ (۱۹ر-۶۸ر)، ۱۷سطر، اندازه: ۶×۱۴سم [ف: ۴۰/۲ - ۱۴۳]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۸۹۹/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، جلد: تیماج قرمز، ۶۷گ (۱۰۲پ-۱۶۸پ)، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۲۵ - ۱۹۳]

۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۷۹/۵

دیباچه را ندارد؛ خط: نسخ تحریری، کا: کمال الدین بن عبدالکریم، تا: ۱۱۱۷ق، برای یوسف بن حاجی علی؛ ۵۹گ (۱۰۷پ-۱۶۵پ) [ف: ۳ - ۱۹۴]

۹. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۲۴۵/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۴۴ق؛ محشی با نشان «منه» و «حیدر بن احمد» و «حسین» و«محمد بن حسین»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۰گ (۸۱پ-۱۲۰پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۱ - ۲۹۰]

۱۰. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۸۶۳/۴

آغاز: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۰ق، جا: سنندج؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹گ،

اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۶۸]

۱۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۶۴۱/۳-۲۸/۶۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالحکیم بن حسن، تا: جمعه ۳ رمضان ۱۲۴۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۴۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۳۳]

۱۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۰۸۴/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمود، تا: ۱۲۴۱ق؛ محشی؛ جلد: مقوا، ۶۷گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۰۵]

۱۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۸۴/۶

دیباچه را ندارد؛ خط: نسخ تحریری، کا: محمد بن عبدالله سنندجی، تا: ۱۲۴۴ق؛ از روی نسخه نوشته امام الدین؛ ۴۲گ(۴۳پ-۸۴پ) [ف: ۳ - ۱۹۴]

۱۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۱۵/۶

آغاز: برابر

با دیباچه؛ خط: نسخ پخته، کا: عبدالرحمان بن حسن کافی مشکانی، تا: صفر ۱۲۸۰ق؛ ۵۷گ (۱۰۰ر-۱۵۶پ) [ف: ۳ - ۱۹۴]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۲۹/۱

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: عبدالله بن جلال الدین حسینی جوری، تا: محرم ۱۲۸۳ق، جا: سنندج؛ محشی با نشان‌های «حیدر»، «محمد بن حسین»، «احمد ابوعثمان» و «مناهج»، در حاشیه دارد: «قرء علی اخی عبدالرحمان فی ۲۸ ذیحجة ۱۲۹۹»؛ کاغذ: نخودی، فرنگی، جلد: تیماج سبز تریاکی، مذهب، ۵۲گ (۴پ-۵۵پ)، ابعاد متن: ۹×۱۶، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۱ - ۳۵۸]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۶۳۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد مشهور به کزانیه، تا: ۱۲۹۱ق، جا: مسجد حاجی ماموساء عنبریه؛ مصحح، محشی با نشان‌ها مختلف مانند «شرانشی» و «علی بن رسول» و «احمد بن حیدر» و «عبدالله» و «حسن چلبی» و «یوسف الاصم» و «جامی» و «احمد بن عثمان» و «شرح طوالع» و «رسول سورچی» و «رسول زکی» و خود کاتب و دیگران؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: صنعتی نخودی، جلد: مقوا، ۵۱گ (۵۶پ-۱۰۶پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۱۴۶]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۹۸/۲

همان نسخه بالا [مؤید: ۱ - ۱۹۳]

۱۷. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۷۶۵/۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: محمد حسین بن حاجی علی خویی ۱۲۹۸؛ ۱۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۴۱۲]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۸۳/۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن عبدالکریم السنتی، تا: با تاریخ ۱۳۲۲ق، جا: سنندج؛ محشی، در حاشیه صفحه پایانی چنین نگاشته: «کتبه و ختمه و صححه علی بن عبدالکریم السنتی فی قصبة ساوجبلاغ» در سال ۱۳۲۹؛ جلد: مقوایی با روکش کاغذی کرم، ۱۰۰ص (۲۶۰ - ۳۵۹)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۷/۴×۱۸/۲سم [ف: ۴۳ - ۱۲۰]

۱۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۳۸

آغاز: برابر

دیباچه را ندارد؛ خط: نسخ تحریری، کا: عبدالکریم دولت آبادی، تا: چهارشنبه ۱۴ شوال ۱۳۴۹ق، در خدمت ملا محمود جوانرودی؛ مهر: «عبدالحکیم ۱۳۴۱» (بیضی)؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: مقوا و پارچه گلدار سرمه‌ای، ۱۲گ، ۱۰ سطر (۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۹۴]

۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۹۰۵

آغاز: بسمله، قال ... رحمه الله بعد تسمیه هذه فائده؛ **انجام:** تمت هذه الرساله العضدیه فی شهر رمضان(کذا)

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: حنایی [رایانه]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰۱۳/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: مقوا رویه کاغذ سبز، ۱۱۳ص (۱۳۳-۲۴۵)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۴۴ - ۱۹۸]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۲۹۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق بد، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با علامت احمد بن حیدر و ابن احمد؛ ۶۳گ (۱۷پ-۷۹پ)، ۱۳ سطر [ف: ۱۱ - ۳۱۳]

۲۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۲۲۵/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لم یتنبه لاشتراط عدم القرینة و لا یبعد کل البعد ان توفق بین کلامیه بوقوعهما فی

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا قهوه‌ای، ۸گ (۱پ-۸پ)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۹۶]

۲۴. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۱۲۷

بی‌کا، بی‌تا؛ ۴۰گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: - ۸۲]

۲۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۸۸۵/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور سبز، ۷۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۰۵]

● شرح الرسالة الوضعية العضدية / بلاغت / عربی

š.-ur-r.-il-waḍʻīyyat-il-ʻaḍudīyya

قاضی عسکر، عبدالاول

qāzī ʻaskar, ʻabd-ol-avval

وابسته به: الرسالة الوضعية = الرسالة العضدية = رسالة فی الوضع؛ عضدالدین ایجی، عبدالرحمن بن احمد (۷۰۰-۷۵۶)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۱۸۳/۵

آغاز: الحمدلله الذی خلق الانسان علمه البیان؛ **انجام:** و لیک هذا آخر شرحنا فی هذه الرسالة بعثنا الله تعالی فی کل لواء فقرة الرسالة مع الال ... بعد المطالعة.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پایان ربیع الاول ۱۰۰۲ق، جا: قسطنطنیه؛ محشی با نشان «منه ره»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۱گ (۱۲۵پ-۱۳۵ر)، ۲۳ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۳۱۳]

● **شرح الرسالة الوضعية العضدية** / بلاغت / عربی

š.-ur-r.-il-waḍʻīyyat-il-ʻaḍudīyya

یزدی هروی، مظفرالدین

yazdī heravī, mozaffar-ed-dīn

وابسته به: الرسالة الوضعية = الرسالة العضدية = رسالة فی الوضع؛ عضدالدین ایجی، عبدالرحمن بن احمد (۷۰۰-۷۵۶)

شرحی است مزجی.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۱۴/۱۱

آغاز: نحمدک یا من أفضت علینا ببوالغ الحکم سوابغ النعم و نصلی علی محمد حبیبک الهادی للأمم الی النهج الامم

نسخه اصلی: کتابخانه واتیکان -رم ۱۰۷۸؛ خط: نسخ، کا: علی بن عبدالله الجلال، تا: با تاریخ ۱۲۱۳ق؛ توسط کاتب تصحیح شده است؛ ۲۹ص (۴۶۲-۴۹۰) [عکسی ف: ۵ - ۴۱]

● **شرح الرسالة الوضعية العضدية** / بلاغت / عربی

š.-ur-r.-il-waḍʻīyyat-il-ʻaḍudīyya

وابسته به: الرسالة الوضعية = الرسالة العضدية = رسالة فی الوضع؛ عضدالدین ایجی، عبدالرحمن بن احمد (۷۰۰-۷۵۶)

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۷۳/۱

آغاز: حامداً لله بأسمائه علی رسوله مصدر کلمة الجمع و مظهر جماله الخالص، به وضعه العام أحکام الرسالة بأبلغ مقالة و علی توابعه الموصوفین بنعمت البدل عنه أصحابه و آله و الموصول بضمیرهم وراثته المستملة علی علومه و احواله؛ **انجام:** محتاجة إلی المسند الیه و لإستقلالهما صح الحکم بهما و أما الحکم علیهما

شرح نسبتاً مفصلی است، بر «رساله الوضع»، قاضی عضدالدین؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ مهر: کتابخانه «فخر الدین نصیری»؛ کاغذ: شرقی، ۱۳گ (۱-۱۳)، ۱۳ سطر، اندازه: ۶×۱۲سم [ف: ۳۶ - ۲۹۸]

۲. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۳۰۸/۳

آغاز: قال المصنف هذه - ای الرسالة - هی عبارة عن العبارات المخصوصة

گویا شرح رساله وضعیه عضدی باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۳۴ق، جا: هرات مدرسه دارالسیادة؛ ۲۴گ، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف: - ۳۸۰]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۳۷۷/۲۱

آغاز: بسمله، قال المصنف هذا ای الرسالة التی هی عبارة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۶۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی روکش کاغذ عنابی، ۱۸گ (۱۵۴-۱۷۱)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۴- ۱۲۷۰]

۴. تبریز؛ خادم حسینی؛ شماره نسخه:۸۷/۵

آغاز: السلاطین فی الاصل وانسب ... قال المصنف رحمه الله بعد التسمیة هذه فایدة المشار الیه بهذه العبارات ... علی مقدمه و تقسیم و خاتمه؛ **انجام:** وقوله بحیث لایقبل الشرکة تایید لما یستفاد من المشخص بمعنی

بخش اول از شرحی است بر رساله وضعیه عضدالدین ایجی، این شرح به نام غیاث الدین امیر عبدالکریم نگاشته شده [محتملا از قوشچی است]؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالرشید حسینی، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۲۹-۳۱)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [اوراق عتیق: ۱ - ۱۱۷]

۵. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۳۲۶/۳

آغاز: لک الحمد جعل الحمد مخطبا تنبیهیا علی القرب، ان اللایق حال الحامدین ان یلاحظ المحمود اولا حاضرا و مشاهدا

شرح مختصر مزجی بر رساله وضعیه عضدالدین ایجی می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲ شعبان ۱۰۵۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۲۳۰]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۴۷۵/۲-۳۸/۹۵

آغاز: بسمله و اذا عرفت ان الوضع تعیین اللفظ بازاء المعنی عرفت ان الوضع نسبة بینهما فصح التعریف بقوله فهو ای الوضع لکونه نسبة و علاقة بینهما ای بین اللفظ والمعنی ای لابد للواضع اذا وضع؛ **انجام:** بخلاف المشتق فان مفهومه لکونه کلیا یجوز ان یکون الوضع فیه عاما لموضوع له کذلک وهذا ما سمعت من استادنا المحقق و مخدومنا المدقق بل عامة ما اوردنا من فرائده شرح الوضع

شرح مزجی مختصری است بر «الرسالة الوضعیة» ایجی؛ خط: نسخ، کا: حسین بن سید محمد واژی، تا: یک‌شنبه ۱۰ شعبان ۱۳۴۵ق، جا: برده رش مدرسه ملا عبدالقادر؛ جلد: تیماج سرخ، ۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۳۲]

۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۸۴۴/۵-۵۹/۶۴

آغاز: بسمله قوله اللفظ قد یوضع الی اخره کما اذا تصورت ذات زید ووضع لفظ زید بازائه

شرحی است بر رساله وضعیه، عضدالدین ایجی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ در پایان رساله در دو برگ مطلبی در تعریف خیال و

وهم و قوه متصرفه و متخلیه آمده؛ ۳گ (۱۳۵–۱۳۷)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ – ۲۵۸۶]

۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۱۸/۴

آغاز: ذکره مبنی علی قوله ... التنبیه السابع (گ۱۲۷ر) الموصول عکس الحرف ... التنبیه الثامن الفعل و الحرف مشترکان فی انهما یدلان علی معنی باعتبار کونه ثابتة للغیر. هذا اشارة الی علة امتناع الحکم علی الفعل ... التنبیه الثانی عشر: لایریبک ای لایوقعک فی ریبة ... فانه جزئی لوضعه لمشخص و کذا الحال فی مثل هذه الصورة. تمت الکتاب الشریف المسمی بالرسالة الوضعیة؛ **انجام:** تمت الکتاب الشریف المسمی بالرسالة الوضعیة من ید حیدر بن محمد بن مصطفی غفرالله لی تم ... فی لیلة الاحد من شهر ربیع الاول و هو السابع عشر

شرحی بر رساله عضدی است که شارح آن به سبب افتادگی آغاز شناخته نمی‌شود؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۳ص (۱۲۷–۱۲۹) [ف: ۱۱ – ۹۵]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۵۳۸

آغاز: بسمله قال الشارح المحقق المولانا المدقق لانها السبب؛ **انجام:** بالناطق یفهم من المرکب الوضعی ... و الصلوة علی نبیه

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا [رایانه]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۵۴۰

آغاز: بسمله. قوله هذه فائدة تشتمل علی وجه ضبط الاقسام؛ **انجام:** قوله تعاور الفاظ التعاور التناوب ... الیه المرجع و الماب

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا [رایانه]

● شرح رسم الخط / خط / عربی

š.-u rasm-il-xaṭ

وابسته به: رسم الخط (رسالة فی)؛ اجهوری، علی بن محمد (۹۶۷–۱۰۶۶)

شرحی است بر منظومه اجهوری در رسم خط عربی.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۷۹۲/۵

آغاز: یقول ذوالعجز و ذوالتقصیر ×× علی الشهیر بالاجهوری / لله حمدی مع صلاة و السلام ×× علی النبی و الال و الصحب الکرام / و بعد فالعلم برسم الخط ×× امر مهم عند اهل الضبط. آغاز شرح: ش الخط عربی و غره کما ان اللفظ کذلک؛ **انجام:** قیل ان المد الثالث المنقلب عن یاء الواقع فی المنکر یرسم الفا.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۱ق؛ کاغذ: حنایی روشن، جلد: میشن، ۶گ (۸۶–۹۱)، اندازه: ۱۴/۳×۱۹/۷سم [ف: ۱۲ – ۴۰۸]

← شرح الرشیدیة ⟵ شرح آداب البحث

← شرح الرشیدیة ⟵ شرح آداب البحث والمناظرة

● شرح الرضاعیة = شرح ارجوزة الرضاعیة / فقه / عربی

š.-ur-riḍā‘īyya = š.-u urjūzat-ir-riḍā‘īyya

عاملی اصفهانی، محمد بن صالح، – ۱۲۶۳ قمری

‘āmelī esfahānī, mohammad ebn-e sāleh (- 1847)

وابسته به: الرضاعیة = ارجوزة فی الرضاع؛ عاملی اصفهانی، محمد بن صالح (–۱۲۶۳)

شرح متوسطی بر «ارجوزة الرضاعیة» اثر خود شارح که در ۷۱ بیت سروده شده و فروعات مختلف رضاع با استفاده از اقوال دیگر فقها به شرح و بسط گذارده شده است. برخی از عناوین آن: فی شروط الرضاع، فی نسب الرضاع، کیفیة اتحاد الفحل، فی ذی عموم المنزلة، فیما خرج عن عموم المنزلة بالدلیل، احکام المصاهرة فی الرضاع، فی رضاع کل من الزوجتین من ذوی الآخر، فی رضاع بعض الازواج من بعض. آن را به خاطر فرزندش ساخته و در آخر آنهم اجازه روایت از طریق مشایخ خود را به او داده است و فوائدی درباره کتب روایی به آن افزوده است. همچنین میرزا محمد تقی شیرازی نیز بر آن شرح نوشته است.

آغاز: الحمدلله ادر اخلاف طوله بعموم فضله و خصوص عدله والصلوة علی افضل رسله والخیرة المصطفین من اهله و بعد فهذه منظومة فی الرضاع ... آغاز ارجوزة: ان احرز الرضاع شرطه نشر ×× تحریم تزویج و تحلیل نظر / وفی انعتاق من یملک ینعتق ×× خلف و عندی انه لیس برق / ولیس فی المخطور من مخدور ×× ان یشتبه فیما عدا الحصور ...

انجام: و الثالث ما یتزلزل معه النکاح علی الاظهر و هو الارتضاع ... و الرابع مالا یحدث به فی النکاح حدث البتة هو الارتضاع من اعمال الکبری و اخرا لها و وضوح هذا القسم اغنی عن التنبیه علیه فی النظم.

[دنا ۷۴۷/۶ (۱۱ نسخه)؛ کرام البررة۶۷۰/۲؛ الذریعه ۴۷۶/۱–۷۱/۱۳ و ۹۱/۱۴؛ تکملة امل الآمل ۲۳۵–۲۴۴؛ مکتبة امیر المومنین ۸۳/۱]

۱. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۲۴۷/۴

چند برگ آغازین را داراست؛خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۶گ (۴۵پ–۵۰ر)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ – ۱۷۲]

۲. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۱۱۱/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: غلامرضا بن محمدعلی آرانی، تا: ۱۴ جمادی الاول ۱۲۴۳ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج سبز، ۳۲گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ – – ۹۱]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۷۲۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: زین العابدین، تا: رمضان ۱۲۴۹ق؛ مصحح، محشی با نشانی «عبدالجبار»؛ جلد: مقوایی، ۲۴گ (۱پ–۲۴ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۰ – ۱۲۲]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۶۶/۲ معزی

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ملانظر علی بت ابوالقاسم، تا: رمضان ۱۲۷۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۸گ (۸پ-۵۵پ)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۳۹ - ۱۶۷]

۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۰۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ملا علی بن حاجی ملا حسین شیرازی، تا: ۱۳۱۱ق؛ ۵۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۳۵]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۴۲ط
خط: نستعلیق، کا: سید محمد طباطبائی سنگلجی، محمد شفیع، تا: ۱۳۱۱ق [مختصر ف: - ۴۶۹]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۴۲-طباطبائی
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد طباطبایی سنگلجی و محمد شفیع بن محمود ارومیه‌ای، تا: ۱۳۱۱ق، جا: سامراء؛ از صفحه ۱ تا ۷۰ نسخه به خط نستعلیق تحریری سید محمد طباطبایی سنگلجی و باقی نسخه به خط نسخ محمد شفیع بن محمود ارومیه‌ای است مورخ ۱۳۱۱ در سامراء؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۰۸گ، ۱۵و ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۴ - ۳۹۶]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۷۳۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۱۵ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی و حنایی، ۲۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۷۶]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۱۰ معزی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: آخوند ملانظر علی بن ملا ابوالقاسم، تا: یک‌شنبه ربیع الاول ۱۳۳۹ق؛ برای مهدی بن محمدرضا؛ جلد: مقوایی، ۵۳گ، ۱۵ سطر (۱۱×۱۹)، اندازه: ۱۷×۲۴/۵سم [ف: ۳۹ - ۱۹۶]

۱۰. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۶۸
خط: نستعلیق، کا: علی حسینی نجف آبادی، تا: ۹ رمضان ۱۳۵۹ق؛ ۲۹گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱ - ۵۸]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۴۵۹/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ روی برگ آغاز آمده: «ارجوزة الرضاع للعلامة السید صدرالدین محمد بن السید صالح بن محمد بن شرف الدین ابراهیم الموسوی العاملی الشحوری الاصفهانی المولود سنة ۱۱۶۳ و المتوفی سنه ۱۲۶۳ و قد شرحها الناظم بهذا الشرح و شرحها ایضاً العلامة میرزا محمد تقی الشیرازی حرره. فتوحی»؛ کاغذ: ترمه، جلد: ابری مقوایی، ۴۶ص (۳۷-۸۲)، ۲۰سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۳۶۴]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۱۲۱
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: محمد باقر بن اسد الله، تملکی بدون نام به تاریخ ششم شعبان ۱۲۹۸؛ جلد: مقوایی، ۵۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۳ - ۳۲۵]

↩ شرح الرضوی > الانوار الرضویة
↩ شرح رضوی > الفقه الرضوی
↩ شرح رضی > شرح مغنی اللبیب
↩ شرح رضی > شرح الکافیة
↩ شرح رکنی > معما
↩ شرح رکنی > شرح دستور معمای نیشابوری

● شرح رمزهای کتابهای حدیث / علوم حدیث
š.-e ramzhāy-e ketābhā-ye hadīs

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۷۰۶/۲
خط:شکسته نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛۲گ(۲۵پ-۲۶پ) [ف: ۶ - ۹۶]

● شرح رمل امیرالمؤمنین (ع) / رمل / فارسی
š.-e raml-e amīr-al-mo’menīn

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۷۷۰/۱
آغاز: امیر المؤمنین شیر خدا بود ×× سر مردان عالم مرتضی بود؛
انجام: بیابی عشرت و حرمت دری راه ×× برآید حاجتت انشاء الله
نسخه اصل: کتابخانه ندوة العلماء، لکهنو، هند، شماره ۱۱. از شاعری ناشناخته؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ مهر: «محمد کاظم» (مربع)؛ ۲گ (۱-۲)، ۱۷ سطر [عکسی ف: ۵ - ۲۱۸]

۲. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۳۶۸/۲
آغاز: قاعده آن است که به طریق ممکن سه نقطه که از ... وهرچه درنظم آید عمل کند. اگر ماند یکی آن زهره باشد ×× کرا با تو مجال زهره باشد
منظومه مختصری است همراه با مقدمه‌ای کوتاه به نثر، در بیان کیفیت قواعدی که در رمل از امام علی (ع) نقل شده است؛ خط: نستعلیق، کا: محمود گرگانی، تا: ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف مخ - ۱ - ۲۹۱]

● شرح رموز و اشارات / فلسفه / فارسی
š.-e romūz va ešārāt

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۴۴
آغاز: بسمله. احمدها بی حد و احصاء بی حصر منتهی؛ **انجام:** بدان لذت مبتحج بودمی سنه ۱۲۸۴
بی‌کا، تا: ۱۲۸۴ق [الفبائی: - ۳۴۰]

● **شرح روایات فی الروح و التوحید و الإستخارة /** شرح حدیث / عربی

š.-u riwāyāt-in fi-r rūḥ wa-t tawḥīd wa-l istixāra

بحرانی درازی، احمد بن ابراهیم، ق۱۲ قمری

bahrānī derāzī, ahmad ebn-e ebrāhīm (- 18c)

شرح سه حدیث از ائمه طاهرین علیهم السلام است در خصوص توحید، روح و استخاره، با استفاده از سایر روایات که به شرح و توضیح آنها پرداخته شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۴۲۴/۲

آغاز: بسملة، قال علیه السلام: ان الروح متعلق بالهوی و قال علیه السلام فی جواب من سأله: أین کان الله قبل خلق السموات و الأرض قال علیه السلام: کان فی ماء تحته هواء و فوقه هواء فالمراد بالماء فی هذا الحدیث الشریف؛ **انجام:** و اما بالنظر الی هذه الروایة المشتملة علی الشقوق الثلاثة فلا ینبغی معاودة الخیرة فی مقابل ما خرج مطلقاً لاشتمالها علی التفصیل القاطع للإحتمال و الله العالم بحقیقته ...

خط: نسخ، کا: احمد بن ابراهیم درازی بحرانی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۲گ (۲۵۴پ–۲۵۵پ)، ۲۴ سطر (۱۳×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۳۹ – ۲۰۷]

● **شرح الروض** / فقه / عربی

š.-ur-rawḍ

وابسته به: الروض؛ ابن مقری، اسماعیل بن ابی بکر (۷۵۵–۸۳۷)

شرح مزجی و استدلالی مفصلی است بر کتاب الروض شرف الدین اسماعیل بن ابی بکر معروف به ابن مقری یمنی شافعی در فقه شافعی که آن نیز مختصر الروضة فی الفروع نووی است. احمد بن علی معروف به ابن حجر عسقلانی (–۸۵۲ق) و زکریا بن محمد انصاری و دمیاطی بر الروض شرح نگاشته‌اند.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۱۱

آغاز: اشتراط فیرجع للعرف کسایر الالفاظ المطلقة و بعضهم کابن سریج و الرویانی خصص جواز بیع المعاطاة؛ **انجام:** لعدم قبول اقراره فیما یضر بغیره فی الماضی الا ان یصدقه المقذوف فیحد حد الارقا. تم الجزء الثانی من شرح الروض ...

جزء دوم؛ خط: نسخ، کا: سلیمان بن حمزه بن ... بن عیسی میناوی، تا: ۲۸ ربیع الثانی ۹۹۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، با بلاغ مقابله، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج فرنگی، ۲۸۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۷سم [ف: ۳۰ – ۱۱۶]

← شرح الروضة البهیة ≻ اللمعان

← شرح الروضة البهیة ≻ قبله و وقت

● **شرح الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة** / فقه / عربی

š.-ur-rawḍat-il-bahīyya fī š.-il-lum'at-id-dimašqīyya

استرآبادی، اسماعیل بن خداداد، ق۱۳ قمری

Estarābādī, esmā'īl ebn-e xodādād (- 19c)

وابسته به: الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة؛ شهید ثانی، زین الدین بن علی (۹۱۱–۹۶۵)

تاریخ تألیف: ۱۲۲۶ق

شرح کتاب الصلاة است.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۷۴۷

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ واقف: ملا اسماعیل؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۲گ، ۲۲ سطر (۱۲×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۶ – ۶۸۸]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۲۹۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دهه دوم ربیع الاول ۱۲۲۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی کبود، ۲۹۳گ، ۲۳ سطر (۱۳×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۶ – ۵۰۶]

● **شرح الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة** / فقه / عربی

š.-ur-rawḍat-il-bahīyya fī š.-il-lum'at-id-dimašqīyya

حسینی مرعشی، محمد بن عبدالمهدی، ق۱۳ قمری

hoseynī mar'ašī, mohammad ebn-e 'abd-ol-mahdī (- 19c)

وابسته به: الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة؛ شهید ثانی، زین الدین بن علی (۹۱۱–۹۶۵)

شرح استدلالی مختصری است بر کتاب ارث «الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة» شهید دوم. گفته‌های شهید اول با عناوین «قال المصنف» و گفته‌های شهید دوم با عناوین «قوله» شرح شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۷۷۷

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... ان هذه جملة وافیة متعلقة بأحکام المیراث کتبتها لایضاح کتاب المیراث من الروضة البهیة؛ **انجام:** ناتمام: لا بما ذکره شیخنا الجلیل فی الجواهر بشمول آیة الوصیة لهم، قال المصنف یحی الولد الاکبر.

شرح کتاب المیراث من الروضة البهیة؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح، با اضافه و خط خوردگی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ – ۳۴۱]

● **شرح الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة** / فقه / عربی

š.-ur-rawḍat-il-bahīyya fī š.-il-lum‘at-id-dimašqīyya
هزار جریبی، عبدالله بن محمد تقی، ق۱۳ قمری
hezār-jarībī, ‘abd-ol-lāh ebn-e mohammad taqī (- 19c)
وابسته به: الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة؛ شهید ثانی، زین الدین بن علی (۹۱۱-۹۶۵)
شرح نسبتاً مفصلی است بر روضة البهیة شهید ثانی با عناوین «قوله - قوله» که با نقل نظر فقها متقدم و متأخر به فراوانی همراه شده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۸۵
آغاز: حمدله ... قوله کتاب النکاح لم یتعرض الشارح طاب ثراه لتعریفه هنا وبیان ماهو حقیقة فیه لغة وشرعا کما تعرض له فی سالک لابتناء وضع الکتاب علی ایجاز والاختصار؛ **انجام:** والحمل الذی ذکره الشارح وقبله المحقق بعید بحسب السیاق الا انه لابأس به جمعا بینها وبین الاصول مع ان الروایة لاعموم فیها لانها قضیة فی واقعة فلاتتعدی
نکاح تا آخر ضمان را دارد؛ خط: نسخ، کا: محمد حسین بن مراد علی، تا: ربیع الثانی ۱۲۳۳ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۴۰گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۱×۳۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۰۶]

● **شرح الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة** / فقه / فارسی
š.-or-ravazt-ol-bahīyya fī š.-el-lom‘t-od-demašqīyya
قائنی خراسانی، محمد بن حسین
qā’enī-ye xorāsānī, mohammad ebn-e hoseyn
وابسته به: الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة؛ شهید ثانی، زین الدین بن علی (۹۱۱-۹۶۵)
شرحی است مختصر بر شرح شهید ثانی بر لمعه شهید اول.

بیرجند؛ دیانی؛ شماره نسخه:۱۱۸
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد ... که چون شرح لمعه مصنفی است اصعب همه مصنفات و فهم آن به غایت صعب است مقداری از کتاب الطهارة تا پایان کتاب الخلع و المبارات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ ۱۴۹گ، اندازه: ۲۲×۳۵سم [ف: - ۹۱]

● **شرح الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة** / فقه / عربی
š.-ur rawḍat-il bahīyya fī š.-il-lum‘at-id-dimašqīyya
داماد، محمد صالح بن حسن، ۱۲۱۲ - ۱۳۰۳ قمری
dāmād, mohammad sāleh ebn-e hasan (1798 - 1886)
وابسته به: الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة؛ شهید ثانی، زین الدین بن علی (۹۱۱-۹۶۵)
تاریخ تألیف: شب چهارشنبه ۱۱ صفر ۱۲۷۴ق
شرح مفصل، مزجی و استدلالی است بر کتاب «روضة البهیة» مؤلفه شهید ثانی. نقل است از مؤلف که می‌فرمود: اگر نام «روضة الصفاء» نبود این حاشیه را به «صفاء الروضه» می‌نامیدم. الذریعة (۶: ۹۵) این کتاب را در عداد حواشی بر «روضة البهیة» یاد کرده و نام آن را «صفاء الروضة» دانسته است. این نسخه از فصل دوم باب طهارت «اغسال» تا اواسط احکام جنابت و از اول باب تجارت، تا اول مسأله حرمت کهانت و تمام باب «وکالت» و اوایل باب «شفعه» و تمام باب جعاله و از باب وصیت، تا اوایل فصل دوم آن و تمام باب مواریث را دارد. ظاهراً باب حدود و دیارت را شرح نکرده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۸۵۱
آغاز: الفصل الثانی فی الغسل بالضم و هو فی الاصل اسم مصدر و فی الشرع حقیقة شرعیة؛ **انجام:** فاذا طرحنا نصیب الاب ... فاذا طرح نصیبة بقی خمسة للزوج ثلثة و للاب اثنان فتدبر ... من شهور سنة الاربعة والسبعین بعد الالف والمأتین.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: درة السلطنة ملکزاده کوثر، آبان ۱۳۲۶؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن قهوه‌ای، ۴۸۶گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۲×۳۴سم [ف: ۲۰ - ۲۵۷]

● **شرح الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة** / فقه / عربی
š.-ur-rawḍat-il-bahīyya fī š.-il-lum‘at-id-dimašqīyya
عریضی خراسانی، حسن بن محمد علی، - ۱۳۰۶ قمری
‘arīzī xorāsānī, hasan ebn-e mohammad ‘alī (- 1889)
وابسته به: الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة؛ شهید ثانی، زین الدین بن علی (۹۱۱-۹۶۵)
شرح نسبتاً مفصلی است بر «الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة» شهید ثانی با عناوین «قال، اقول» که در آن بیشتر به احادیث و اقوال بزرگان استشهاد نموده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۴۱۹
آغاز: قال القول فی احکام الاموات ... اقول لما اراد بیان غسل المیت غسل المیت ذکر سائر احکامه ایضاً تبعاً و استطراداً کما فعله غیره من الاصحاب
نسخه اصل: کتابخانه مدرسه علمیه بشرویه-تون۹۹. از احکام اموات تا فصل هفتم از کتاب الصلاة در احکام خلل؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ اهدایی: آقای نجفی، ۱۳۳۷ [عکسی ف: ۷ - ۲۱]

● **شرح الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة** / فقه / عربی

š.-ur-rawḏat-il-bahīyya fī š.-il-lum‘at-id-dimašqīyya
نجفی، جواد بن عبدالحسین، - ۱۳۱۱ قمری
najafī, javād ebn-e ‘abd-ol-hoseyn (- 1894)
وابسته به: الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة؛ شهید ثانی، زین الدین بن علی (۹۱۱-۹۶۵)
گزارشی است بر «روضة البهیة» شهید ثانی.
[الذریعه ۲۹۲/۱۳]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۳۱
آغاز: بسمله، قوله کتاب الدین و فیه قسمان الاول الفرض؛ **انجام:** و یکون بمنزلة ما اذا تجرد عن العوض هو الاقوی.
از آغاز دین است تا پایان سبق و رمایه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳-۱۴؛ مهر: «عبده محمد رحیم بن محمد صالح محمد آبادی» و تاریخ ۱۳۲۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۵۹گ، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۲۲]

● **شرح الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة** / فقه / عربی
š.-ur-rawḏat-il-bahīyya fī š.-il-lum‘at-id-dimašqīyya
مدرس چهاردهی، محمد علی بن محمد نصیر، ۱۲۵۲ - ۱۳۳۴ قمری
modarres-e čahārdehī, mohammad ‘alī ebn-e mohammad nasīr (1837 - 1916)
وابسته به: الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة؛ شهید ثانی، زین الدین بن علی (۹۱۱-۹۶۵)
شرح استدلالی و تحقیقی است با عناوین «قوله» بر روضة البهیه شهید ثانی. شارح ضمن توضیح عبارات متن به رد و ایراد نیز پرداخته است.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۳۶۴
آغاز: بسمله فالحمدلله الواحد الصمد و الصلاة علی خیر مبعوث لم یخلق مثله احد؛ **انجام:** قوله بذلک ای بالانقباض و عدمه قوله استعماله مطلقاً اختیاراً او اضطراراً ...
از ابتدای طهارت تا اواخر صید و ذباحه؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: اوایل قرن ۱۴؛ واقف: مرتضی مدرس چهاردهی، اردیبهشت ۱۳۶۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن زرشکی، ۲۸۹گ، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۱/۱ - ۸۷۲]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۸۶۵
آغاز: الحمدلله الواحد الاحد المعبود المطاع الصمد ... فانی احببت و رجوت فی سالف الزمان ان اکتب وجیزة فی توضیح الوقت و القبلة؛ **انجام:** هذا آخر ما کتبت بیدی العاصیة الجانیة..
شرح مبحث الوقت و القبلة؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۵۵گ، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۲۳ - ۵۰]

● **شرح الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة** / فقه / فارسی
š.-or rowzat-el bahīyye fī š.-el-lom‘at-ed demešqīyya
حسینی همدانی، محمد بن موسی، - ۱۳۴۹ قمری
hoseynī-ye hamadānī ‹mohammad ebn-e mūsā (- 1931)
وابسته به: الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة؛ شهید ثانی، زین الدین بن علی (۹۱۱-۹۶۵)
شرحی است بر عباراتی از «الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة» شهید ثانی درباره مبحث وقت نماز ظهر.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۱۵/۱
آغاز: قوله فللظهر من الوقت زوال الشمس عن وسط السماء الخ تصویر معنی این عبارت، اجمالا این است چونکه زمین را؛ **انجام:** پس از این بیانات، معلوم شده [ادله] قول مصنف و الضابط الخ
خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: نیمه نخست قرن ۱۴؛ با قلم خوردگی، مصحح؛ مهر: «اهدایی سید کاظم کمالی الحسینی همدانی» (بیضی)؛ وقفنامه به خط مؤلف با مهر «محمد بن موسی الحسینی» (بیضی)؛ اهدایی: سید کاظم کمالی حسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، ۸گ (۴-۱۱)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۴۰ - ۵۴۶]

● **شرح الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة** / فقه / عربی
š.-ur rawḏat-il bahīyya fī š.-il-lum‘at-id-dimašqīyya
وابسته به: الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة؛ شهید ثانی، زین الدین بن علی (۹۱۱-۹۶۵)
استرآبادی تهرانی ، مسیح بن محمد سعید — ۱۲۶۳ق
estarābādī-ye tehrānī ‹masīh ebn-e mohammad sa‘īd
شرح مزجی استدلالی است بر کتاب «اللمعة الدمشقیه» شهید اول.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۸۷۰
آغاز: الفصل التاسع فی الخیار. و هو الاسم من الاختیار کما قال الجوهری؛ **انجام:** الی ما ذکره المصنف فی التذکرة و ضعف الوجهین ظاهر.
مشتمل مباحث: فی الخیار، کتاب الدین، کتاب الصلح، فی الوکالة، فی الاجارة، فی احیاء ارض الموات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: فاضلخان، ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: نباتی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۰- ۲۶۰]

● **شرح الروضة البهیة** / فقه / عربی
š.-ur-rawḏat-il-bahīyya
ترکه، غیاث الدین

torke, qīyās-od-dīn
وابسته به: الروضة البهية فی شرح اللمعة الدمشقية؛ شهيد ثانی، زين الدين بن علی (۹۱۱-۹۶۵)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۰۰۷
شرح لمعه با حواشی؛ بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مهردخت همایی [رایانه]

● **شرح الروضة البهية** / فقه / عربی
š.-ur rawḍat-il bahīyya
وابسته به: الروضة البهية فی شرح اللمعة الدمشقية؛ شهيد ثانی، زين الدين بن علی (۹۱۱-۹۶۵)

● **شرح الروضة البهية فی شرح اللمعة الدمشقية** / فقه / عربی
š.-ur-rawḍat-il-bahīyya fī š.-il-lum'at-id-dimašqīyya
وابسته به: الروضة البهية فی شرح اللمعة الدمشقية؛ شهيد ثانی، زين الدين بن علی (۹۱۱-۹۶۵)

نامعلوم:
۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۴۰۹/۴
آغاز: (بعد بسمله:) اما بعد فهذه بيانات و كواشف لكتاب شرح اللمعة؛ **انجام:** قوله مع الدلالة علی وجوده تعالی الی نقلب شرعاً الی ...
شرحی است با سبک «قال، اقول» بر شرح لمعه شهید ثانی که مؤلف آن را برای طالبین خصوصاً فرزندش اسمعیل، ترتیب داده است. قسمتی از دیباچه کتاب است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۹ص (۱۶۶-۱۸۴)، ۱۹ سطر [ف: ۲ - ۵۰۷]
۲. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۴۹/۲
آغاز: قوله و اما الحيض فهو، ای الدم الذی تراه المراة بعدا كمالها تسع سنين ... اعلم انه قد صرح جمع من الاصحاب ان لفظ الحيض.؛
از حیض تا پایان صلاة استخاره. در آن از فاضل شارح و مصابیح و مفتاح الکرامه یاد می‌شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ با یادداشت در پایان از جمله یکی با رقم «حرره سيد محمد سنه ۱۲۷۸»؛ تملک: احمد بن نصرالله الهاشمی ۱۲۷۰؛ ۵۱گ (۱۵۳ر-۲۰۳ر)، قطع: ربعی [چند نسخه-ف: - ۴۸]
۳. قم؛ حجت کوهکمری؛ شماره نسخه:۴۲/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای حواشی مختصر [ف: - ۴۲]
۴. قم؛ حجت کوهکمری؛ شماره نسخه:۴۲/۱
مرحوم حجت نوشته اند که احتمالا مؤلف از تلامیذ مرحوم کلباسی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی [ف: - ۴۲]

● **شرح روض الطالب** / فقه / عربی
š.-u rawz-uṭ-ṭālib
شرح مزجی مفصلی است بر کتاب «روض الطالب» شر ف الدين اسماعیل بن ابی بکر معروف بابن المقری یمنی شافعی که در آن کتاب «الروضه» نووی را تلخیص نموده است. بر کتاب «روض الطالب» شروح متعددی نوشته شده. ولی این شرح شناخته نشد.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۵۸۲-۱۴/۳۲
آغاز: ... احمده حمد من رتع فی روض مواهبه جمع موهبه؛ **انجام:** الاول والثانی العاقدان وامرها واضح ممامر فی البيع ونحوه ... والثالث الصيغه فالايجاب المتصل به.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۳۳۳گ، ۳۳-۳۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۵ - ۲۵۸۷]

● **شرح روضة الطالبين** / فقه / عربی
š.-u rawḍat-iṭ-ṭālibīn
وابسته به: روضة الطالبين و عمدة المفتين = الروضة فی الفروع؛ نووی، یحیی بن شرف (۶۳۱-۶۷۶)
شرح مزجی است بر روضة الطالبين محيی الدين نووی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۷۱۶
آغاز: كتاب الجنايات و هی القتل و القطع و الجرح الذی لا يزهق و لايبين القتل ظلماً و هو مراد الاصل يقوله قتل النفس بغير حق اكبر الكبائر بعد الكفر؛ **انجام:** المحرمة عليه بنسب او رضاع او مصاهرة حر نسيب و هی مستولدة لكن يعزر بوطيها ان علم التحريم و لايجد لشبهة الملك.
از کتاب الجنایات تا امهات الاولاد را داراست؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ جلد: تیماج سبز، ۲۴۲گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۷سم [ف: ۲۸ - ۲۱۹]

← شرح رياض المسائل ﴿ مفتاح الرياض

● **شرح زاد المسافر و لهنة المقيم** / تاریخ / عربی
š.-u zād-il-musāfir wa luhnat-il-muqīm
کعبی، فتح الله بن علوان، ۱۰۵۳ - ۱۱۳۰ قمری
ka'bī, fath-ol-lāh ebn-e 'alvān (1644 - 1718)
وابسته به: زاد المسافر و لهنة المقيم و المسافر؛ کعبی، فتح الله بن علوان (۱۰۵۳-۱۱۳۰)
ماتن و شارح یکی است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۲۹۸

خط: تحریری، بی‌کا، تا: حدود ۱۱۵۴ق؛ در هامش نسخه [مختصر ف: - ۴۹۰]

← شرح زایجة السبتی ◁ شرح زایرجة السبتی

● **شرح زایجه طالع** / هیئت / فارسی

š.-e zāyeja-ye tāle‘

شرح زایجه طالع میرزا ابوالفتح بن ابی القاسم از اعیان و معاری هندوستان است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۱۳۳/۲

آغاز: بسمله، حمد و سپاس واجب الوجودی را جل جلاله که هستی جمیع کاینات آثار بدایع قدرت اوست؛ **انجام:** امید بخیر و سلامتی مبدل شود

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول، مذهب؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۳۰/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۴۶]

● **شرح زایجه محمد شاه** / طالع بینی / فارسی

š.-e zāyeja-ye mohammad šāh

نویسنده این زایجه، که برادر میرزا محمد حسن منجم خاصه است، می‌گوید: در سال یکهزار و دویست و بیست و دو قمری به افق تبریز استخراج درجه طالع نمودم، هیجده درجه و نوزده دقیقه برج حمل حاصل شد و سپس برای صحت تشخیص خود به نمودار رجوع کردم. برادرم میرزا محمد حسن منجم محاسبات دقیق کرد و سرانجام آنچه به نظر آمد اقبال و سعادت محمد شاه بود. این کتاب حاوی جداول و اطلاعات زیادی درباره طالع و هیئت قدیم نیز است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۱۷

آغاز: بسمله، تبارک الذی خلق سبع سموات طباقا و جعل القمر فیه نوراً و جعل الشمس سراجاً؛ **انجام:** به استرضای خاطر مبارک پرداخته ضمیر منیر مبارک را آسودگی و فراغت تمام بهمرسد والله اعلم بالصواب و عنده علم الکتاب.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جا: تبریز (احتمالا)؛ با سرلوح مذهب، مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج قرمز، ۲۳گ، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۳سم [ف: ۲ - ۱۳]

● **شرح زایجه و طالع محمد شاه غازی** / طالع بینی/ فارسی

š.-e zāyeja va tāle‘-e mohammad šāh-e qāzī

در این رساله به طور مفصل به رسم طالع‌بینان قدیم زایجه و طالع محمد شاه قاجار آمده و نیز ضمن جداولی پیش‌گویی‌هایی از وقایع آینده زمان حیات محمد شاه شده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۳

آغاز: طالع تولد شاهنشاه عالم پناه و روحناه فداه لا یعلم الغیب الا هو ظهور کواکب سعد فیروز فلک ششم از افق سلطنت و شهریاری ظل اللهی ادام الله زمان اقباله؛ **انجام:** از طرف حکام و امراء بحضور مبارک حضرت شهریاری روحی و روح عالمیان فداه خواهند آورد انشاء الله

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جا: تهران؛ دارای جدول‌های متعدد طالع؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قرمز، ۶۷گ، ۱۶ سطر (۱۱/۵×۱۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۴۳]

← شرح زایچه ◁ شرح زایرجه

● **شرح زایرجه** / علوم غریبه / عربی

š.-u zāyirja

فیومی، احمد بن محمد، - ۷۷۰ ؟ قمری

fayyūmī, ahmad ebn-e mohammad (- 1369)

ظاهراً بخشی است از رساله‌ای در جفر.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۱۹/۵-فیروز

آغاز: بسمله. قال الشیخ شهاب الدین احمد المعروف بالعلام القسم الرابع فی معرفة القواعد السته عشریه و الدخول فی الجدول و قد ضربنا لذلک ستین مثالا علی اسئله قد وفقت من غیر افراض و هی نظم و نثر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۰ص (۱۹-۲۸)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۱ - ۲۹۱]

● **شرح زایرجه = شرح زایجه** / طالع بینی / عربی

š.-u zāyirja = š.-u zāyja

مرجانی، عبدالله بن عبدالملک، ق۸ قمری

marjānī, ‘abd-ol-lāh ebn-e ‘abd-ol-malek (- 14c)

اصل از ابوالعباس احمد بن محمد بن عثمان ازدی مراکشی خزرجی سبتی معروف به ابن البنا (- ۷۲۱ق) که از اعلام صوفیه مغرب بوده است. گمان می‌رود شارح، عبدالله بن عبدالملک مرجانی باشد. رساله‌های متعددی است در زایچه که زایرجه تصحیف شده زایچه فارسی است. در استخراج امور غیبی و در آن قواعد بسیاری هست که به علم‌های شگفت‌آوری منتهی می‌شود و بسیاری از خواص، برای استفاده از امور غیبی اهتمام و دلبستگی فراوان بدان نشان می‌دهند.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۹۰۳

آغاز: المعتبر بالطول والعرض واقیس بتدبیری وسیاستی ... فقصدت المغرب الاسنی؛ **انجام:** ایا طالبا الطب مع علم جابر ××

ومرتقيا للسراضع واعملا
موجودی این نسخه عبارت است از مقدمه و اصول به صورت سئوال و جواب. کیفیت ترکیب مسائل. عمل در وضع ادوار و استخراج حروف که شامل دوازده دور است و در هر دور سؤال و جواب. پس از آن رساله‌ای است در طالع مشتمل بر ۱۲ دور حمل و میزان پس از آن جدول استخراج امور جزئیه. (پس از این قسمتی افتاده است) سپس قسم چهارم از شرح زایرچه =زایچه در معرفت قواعد شانزده‌گانه بعد از آن فصلی است در بیان صور به شعر عربی در نود بیت و در آخر شرح سبتیه به شعر که ناقص الآخر است و موجودی این رساله حدود ۲۰۴ بیت دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: گالینگور لاجوردی، ۵۰گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳ - ۱۲۲۳]

● **شرح زایرجة السبتی = شرح زایجة السبتی** / علوم غریبه / عربی

š.-u zāyirjat-is-sabtī = š.-u zāyijat-is-sabtī

رساله‌ای است مختصر در شرح زایرجه شیخ سبتی در علم زایچه و طوالع از احکام نجوم. صاحب متن شیخ ابوالعباس احمد سبتی از عارفان قرن ۶ ق در مراکش بوده است.
[کشف الظنون ۹۴۸/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۷۵۵/۸

آغاز: فایدة فی شرح زایرجة الشیخ السبتی قال اذا اردت العمل بها؛ **انجام:** و هو القطب أحرف متفرقة س و ال ع ظ ی ... ج رم ث ل.

خط: نسخ، کا: حسن فرزند صدیق فرزند جحا فرزند محمد فرزند احمد فرزند جحا،گیلانی، تا: ۱۳۱۳ق؛ در انجام برگ‌های ۱۴۸-۱۴۹ ارجوزه‌ای لامیه در یازده بیت با عنوان طریقة الزایرجة منسوب به فرزند ابن عربی با عنوان «احمد بن محیی الدین ابن عربی» آمده که ممکن است از خود «ابن عربی» باشد، در مؤلفات ابن عربی تألیف عثمان یحیی رساله‌ای با عنوان طریقة فی علم الزایرجة که نام دیگر منظومة کشف الران است، آمده و محتمل است نسخه حاضر همان رساله باشد، مطلع این ارجوزه چنین است: «أجبتك أرجوا الأجر من ملهم الهدی ×× حروف السؤال الکتب متفرقاً تلا»، بعد از این أرجوزه (۱۴۹-۱۵۱) مطلبی با عنوان: «فصل فی معرفة شرف الکواکب السبعة» آمده که احکام نجوم است و در پایان جدولی در زایرجه دیده می‌شود؛ کاغذ: فرنگی، ۲گ (۱۴۷-۱۴۸)، ۱۶ سطر، اندازه: ۷×۱۲سم[ف:۲۹-۵۴۸]

← شرح الزبدة > شرح مختصر منار الانوار

● **شرح زبدة** / صرف / فارسی

š.-e zobda

وصیمی، قطب بن حامد

vasīmī, qotb ebn-e hāmed

شرح کتاب زبدة در علم صرف است که مؤلف متن (زبده)، بنا بر آنچه در حاشیه کتاب آمده، محمود فرزند مسعود علوی است. در شرح کتاب، شعری که به شیخ بهایی، منسوب است (و ضمسکح ...) در قاعده معتل، بدون ذکر نام شیخ آورده شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۴۱۵

آغاز: نحمدك حمداً صحیحاً غیر ناقص و نشکرك شکراً کثیراً بلا واقص و نمدح مدحاً وافراً بلامثال؛ **انجام:** هر جا که دو تاء اول کلمه جمع شوند روا باشد که یکی را حذف کنند برای تخفیف چون تتنزل و تتناهی؛ تمت

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۵ رجب ۱۲۰۶ق، جا: سوری جینکر هند؛ کاغذ: فرنگی، جلد: کاغذی با مقوا، ۳۱گ، ۱۱ سطر (۱۱۲×۲۰)، اندازه: ۱۹×۲۸سم [ف: ۲۹ - ۲۳]

← شرح زبدة الاصول > عمدة الوصول الی زبدة الاصول
← شرح زبدة الاصول > غایة المأمول فی شرح زبدة الاصول
← شرح زبدة الاصول > کشف الغطاء
← شرح زبدة الاصول > ملین الحدید

● **شرح زبدة الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u zubdat-il-uṣūl

مازندرانی، محمد صالح بن احمد، - ۱۰۸۱ ؟ قمری

māzandarānī, mohammad sāleh ebn-e ahmad (- 1671)

وابسته به: زبدة الاصول؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

تاریخ تألیف: ۱۰۳۸ق = «تم الشرح بحمده»

شرح مزجی مبسوطی است، با عناوین «فصل، فصل» بر «زبدة الاصول» شیخ بهایی. این شرح یکی از شروح بسیار خوب و معروف این کتاب است و با اختصاری که دارد مشتمل بر اقوال علماء عامه و خاصه در مسائل این فن می‌باشد. صاحب الذریعه می‌گوید که این شرح از شرح وی بر معالم الاصول مبسوط‌تر و بهتر است.

آغاز: بسمله الحمد لمن اصول نعمائه ظاهرة و فروع آلائه باهرة فأرانی الی الشکر سبیلا و الشکر لمن تزهه تنزیهاً ...

انجام: فاتبع منها الاقوی و الزم ما هو اقرب للتقوی و الحمدلله علی نعمائه و الصلوة و علی افضل انبیائه و اشرف اولیائه محمد و علی و عترتهما الطیبین الطاهرین صلوات الله اجمعین.

[دنا ۷۵۰/۶- ۷۵۲ (۷۹ نسخه)؛ الذریعة ۳۰۰/۱۳؛ ریحانة الأدب ۱۴۷/۵؛ کتابشناسی شیخ بهائی ص ۳۸۲-۳۸۴]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح زبدة الاصول؛ حجت کوه کمری، محمد بن علی (۱۳۱۰-۱۳۷۲)

۱. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۳۷۶**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: نوروز بن اسمعیل اصفهانی، تا: جمعه ۱۶ ربیع الاول ۱۰۶۶ق؛ در آخر نسخه اجازه‌ای است به خط مؤلف به شیخ ابراهیم بن غزال حلی؛ ۳۹۸گ، ۱۴ و ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۶ - ۵۴]

۲. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۷۷۱**
آغاز و انجام: برابر؛
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۰۶۸ق؛ محشی با رموز «منه رحمه الله، فخرالدین»، مجدول مذهب؛ مهر: «بهادر فیروز جنگ» (مربع)؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۲۴۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۲۹۶]

۳. **قم؛ روحانی، مهدی؛ شماره نسخه:۱۴/۱**
بی‌کا، تا: شعبان۱۰۸۱ق [چند نسخه-ف: - ۴۴۸]

۴. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۵۶۸**
آغاز و انجام: برابر؛ قد فرغ النحتاج ... محمد صالح بن احمد المازندرانی ... ان یمن علیه فی اصلاح ذلک بحسن فعاله و اجره فی ذلک علی الله و محمد و آله
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی اصفهانی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۰۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۲۹۷]

۵. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۷۷۶**
آغاز: ... مستحکمة اغصانه باوتاد الدلائب ... فاحببت ان اشرحه شرحا یبین معضلانه و ینحل به مشکلاته؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با نشان «۵» «منه»؛ مهر: «بنده آل محمدصالح» (بیضی) [این مهر گویا از مؤلف باشد]؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۷گ، ۱۸ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۴۰ - ۱۱۶]

۶. **رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۲۷ح**
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اندازه: ۱۶/۵×۲۶سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۳۸]

۷. **قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۵۷۴/۱**
انجام: افتاده: و قالت طائفة و ضعها لمناسبة فهی منقولات شرعیة عندهم، و ذهب القاضی ...
خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی از مؤلف؛ جلد: مقوایی، ۱۱۱گ (۱پ-۱۱۱پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۶۰]

۸. **تبریز؛ واعظ چرندابی؛ شماره نسخه:۳**
بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [نشریه: ۴ - ۳۳۷]

۹. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۵۵۸**
آغاز و انجام: برابر؛
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی با رمز «منه رحمه الله»؛ در ظهر صفحه اول آمده «وقف اهالی کشمیر به کتابخانه آستان قدس رضوی»؛ اهدایی: رهبری، تیر ۱۳۸۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۸گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۲۹۸]

۱۰. **مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۵۸۴**
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی با امضاء «منه رحمه الله»، مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۸گ، ۲۰ سطر (۶/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۷۶۵]

۱۱. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۸۷۷**
آغاز و انجام: برابر؛
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی از مؤلف؛ واقف: عباسقلی واعظ چرندابی، اسفند ۱۳۴۶؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۵۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۲۷۵]

۱۲. **تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۰۱**
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی، با سرلوح و جدول؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۷۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۹×۱۷/۲سم [ف: ۱ - ۲۹۷]

۱۳. **تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۶۱**
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ این نسخه از سود گرمابه میدان نقش جهان در اصفهان از اوقاف سلطان سلیمان نوشته شده؛ واقف: محمد حسین بن عبدالباقی حسینی، محرم ۱۲۲۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۶/۵) [ف: - ۷۷۹]

۱۴. **تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۹۷**
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان «منه»، مقابله شده [ف: ۳ - ۹۳]

۱۵. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۱۳۵**
انجام: و العالم قبل اجتهاده لا یعلم فوجب علیه السؤال و الجواب
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مهر: «المتوکل علی الله عبده محمد شریف» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۸ - ۲۸۴]

۱۶. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۷۶۸**
آغاز: المشترک بینهما و اما البواقی من المعانی التی یستعمل النهی فیها کالتحقیر و بیان العاقبة؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۶۹گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۲۹۸]

۱۷. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۴۵۱**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع مشکی، ۲۲۶گ، ۱۸ سطر

(۱۵/۵×۷/۵)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۳۹ - ۲۶۲]

۱۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۸۲۸-۱۹/۱۵۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید محمد بن سید ناصر جماز الحصیناوی، تا: سلخ ربیع الثانی ۱۱۰۲ق؛ مصحح، باعلامت بلاغ مقابله، از روی نسخه‌ای که از نسخه مؤلف نوشته شده بود استنساخ شده، محشی با نشان «منه» و غیر آن؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۸۹]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۰۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان یمن علیه فی اصلاح ذلک بحسن افعاله و اقواله ... ابن المرحوم حسین محمد نصیر البسطامی ... فی یوم الخامس تاسع عشرین شهر ربیع الاول سنه ثلث و مایة الف

خط: نستعلیق، کا: محمد نصیر بسطامی فرزند حسین، تا: پنج‌شنبه ۱۹ ربیع الاول ۱۱۰۳ق؛ کاغذ: متوسط، جلد: چرمی قهوه‌ای، ۴۰۸ص، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۴/۵سم [ف: ۹ - ۹]

۲۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۸۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** تاریخه «تم الشرح بحمده»

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۴ق؛ ۲۴۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۱ - ۱۴۷]

۲۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۵۷-۲/۷۷

آغاز: فقط فقایدته اما بیان الماهیة أودفع توهم ارادة الجمیع بین الحقیقة والمجاز؛ **انجام:** برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه انجام نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: حسن بن محمد، تا: ۱۱۱۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با امضای «منه» و «ع ص» و«ح د ره»؛ جلد: مقوا زرد، ۲۱۴گ، ۲۰-۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۸۸]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۴۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۱ق؛ مهر: «سید احسان علی» (هشت ضلعی)؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مذهب، ۲۷۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۳سم[اهدائی رهبر:۱۱-۲۹۷]

۲۳. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۷۰

آغاز: فصل الحد عندنا معاشر الاصولیین و احترز عما علیه المنطقیون؛ **انجام:** برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه انجام نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۱۲۸ق؛ افتادگی: آغاز (۴۰ صفحه از اول)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۴۹گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: - ۱۹۲]

۲۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۷۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** صلوات اله علیهم اجمعین قد فرغ المحتاج الی رحمة ربه ... و تفترق حاله ملتسما ممن القی الفکر علیه فوجد ما فیه ...

خط: نسخ و نستعلیق، کا: یوسفعلی بن ملا حسین، تا: ۱۱۸۰ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی و شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۸گ (۱۲۰پ-۲۵۸ر)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۳ - ۳۹۵]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۷۰ ط

آغاز: ... من اکمل المرام مع ما فیه من موافقة الکلام (کذا) الملک العلام و حدیث النبی (ع) ابتدأ المصنف رحمه الله و قال بسم الله الرحمن الرحیم؛ **انجام:** و تترک المجازات مثنی و ثلاث و رباع فصاعداً ... و الحمدلله ... قد فرغ المحتاج الی رحمة ربه (مؤلف) ... ملتمساً ممن القی الفکر علیه أن تمن علیه (کذا) فی اصلاح ذلک بحسن فعاله و اجره فی ذلک علی الله و علی محمد و آله.

خط: نستعلیق، کا: معین بن حسین بن مفضل حسینی موسوی گیلانی البحجری، تا: جمعه ۷ ربیع الثانی ۱۱۸۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ یادداشتی از سید محمد بن محسن مورخ ۱۲۱۴ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۱۴۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۴/۲ - ۱۶۴]

۲۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۹۰۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۳ ذیحجه ۱۱۹۴ق، جا: کربلا حائر حسینی؛ مصحح؛ مهر: «عبده نظام الدین بن محمد» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۹۹]

۲۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۷۶۳/۲

خط: نستعلیق، کا: علی نقی بن محمد حسینی دهدشتی، تا: ربیع الثانی ۱۱۹۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۶گ (۱۶۹پ-۲۵۴ر)، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۰ - ۱۵۳]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۱۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد نبی بن محمد حسن حسینی مازندرانی، تا: شنبه ۱۰ ربیع الاول ۱۱۹۹ق؛ محشی از مؤلف؛ واقف: شیخ محمد صالح علامه مازندرانی، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۲۷۳]

۲۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۵۱۹-۳۸/۱۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه دهه اول جمادی الثانی ۱۲۰۰ق؛ محشی با نشان «منه ره»، از روی نسخه‌ای که از روی خط مؤلف استنساخ شده بود، کتابت شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۸۹]

۳۰. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۳۹۲/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: - ۱۰۶]

۳۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۷۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی از مؤلف؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۴۸۹]

۳۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۴۲۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: «عبده محمد باقر الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۹گ، ۲۰ سطر، اندازه:

۱۵×۲۱سم [ف: ۲۸ – ۳۶]

۳۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۹۷۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** دون الثانیه لاعتضادها بالمعاضدات ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۳۴. همدان؛ دبیرستان امیر کبیر؛ شماره نسخه:۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ با حواشی «منه» [نشریه: ۵ – ۳۴۷]

۳۵. قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه:نامعلوم

خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد اسماعیل حسینی قمی، تا: قرن ۱۳؛ گویا از روی نسخه خط علاء الدین محمد بن سلیمان بسطامی؛ ۱۹۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [صد و شصت نسخه: – ۲۲]

۳۶. قم؛ حجت کوهکمری؛ شماره نسخه:۲۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ یا ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ با یادداشتی به تاریخ ۱۲۵۸ [ف: – ۳۰]

۳۷. مشهد؛ حیدری؛ شماره نسخه:۸

بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [اندیشه حوزه: س۲، ش۷ – ۲۱۰]

۳۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۷۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی با نشان «منه»، «منه رحمه الله» و «ه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع مشکی، ۱۶۶گ، ۱۹–۲۱ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۳۸ – ۵۳۶]

۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۶۵۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و زیادة الثقة فخبر الاوثق برجح علی خبر الثقة و خبر من علم وثوقة بالاخبار یرجح علی خبر الموثق

موجودی آن تا اوایل منهج پنجم است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۸گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۷سم [اهدائی رهبر: ۱۱ – ۲۹۹]

۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۳۱۹۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز (میزان کسری آغاز فقط مقدمه است)؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور سبز، ۱۴۶گ، ۲۵ و ۲۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۱۱ – ۲۹۹]

۴۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۷۵

کامل؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: لطفعلی بن عبدالکریم شالی، تا: قرن ۱۳؛ وقف‌نامه‌ای به تاریخ ۱۲۷۳ با مهر «علینقی» (بیضی)؛ ۲۰۵گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ – ۲۰۵]

۴۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۷۳۴/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۰۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۳۰ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۲سم[ف:۱۶–۶۸۶]

۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۹۸۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: یوسف بن احمد اشرفی، تا: ۱۲۱۳ق [رایانه]

۴۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۹۶۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن عبدالباقی حسینی سماکی استرآبادی، تا: ربیع الثانی ۱۲۱۶ق؛ واقف: صدر الدین بن علی محمد استرآبادی؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، رویه گالینگور، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ – ۳۴۸]

۴۵. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۹۷۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: میر عبدالرحیم بن میر نعمت الله موسوی، تا: ۲۳ شوال ۱۲۱۶ق؛ محشی؛ مهر: «الواثق بالله الغنی عبدالرحیم الموسوی» (بیضی)؛ واقف: میر عبدالرحیم بن میر نعمت الله موسوی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ – ۲۰۴]

۴۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۷۹۳

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: حاج بابا پسر رجبعلی، تا: یک‌شنبه ۱۰ ذیحجه ۱۲۱۷ق؛ واقف: اسماعیل صدری اردکانی؛ جلد: تیماج تریاکی،۱۴۵گ،۲۲سطر(۸/۵×۱۵)،اندازه:۱۵×۲۱سم[ف:۳- ۱۰۵۶]

۴۷. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۲۲۱

خط: نسخ، کا: محمد باقر بن حاج ابراهیم تبریزی، تا: ۱۲۱۹ق [ف: – ۶۵]

۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۱۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: زین العابدین بن محمد بن عباس بن صالح سرچاهی قاینی، تا: ۱۲۱۹ق، جا: اصفهان در مدرسه جده؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج یک لای مشکی،۱۸۷گ،۱۹سطر،اندازه:۱۶×۲۱/۵سم[اهدائی رهبر:۱۱- ۲۹۷]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۶۶

همان نسخه بالا [مؤید: ۱ – ۱۶۳]

۴۹. تهران؛ مدرسه معمارباشی؛ شماره نسخه:۵۵/۲

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: ۲۴ رمضان ۱۲۲۳ق؛ ۸۷گ (۱۵پ–۱۰۱پ) [ف: – ۵۹]

۵۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۷۹۹

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: فرج الله بن رحیماء بروجردی، تا: دوشنبه ربیع الثانی ۱۲۲۳ق؛ تملک: محمد طباطبائی؛ اهدایی: سیگاری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵۱گ، ۲۰ سطر (۱۰×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ – ۱۰۵۷]

۵۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۳۲۱–۵۶/۱۷۱

آغاز: و رتبتها علی خمسة مناهج. قال رحمه الله فی حاشیة وجه الحصر ان المذکور فیها اما مقصود بالذات

خط:نسخ،بی کا،بی تا؛افتادگی: آغاز (یک برگ)؛ محشی به امضاء «منه»؛ مهر: «عبده محمد شریف ۱۲۲۴» (بیضی)؛ تملک: محمد شریف عاملی؛۱۱۶گ،۱۹سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۵۹۰]

۵۲. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۱۸۶

خط: نسخ، کا: معصوم بن رضی، تا: ۱۲۲۵ق [ف: - ۶۵]

۵۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۹۶۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** اذا عثر الخروج فکره عن منهج السداد وزواله ان یمن علیه فی اصلاح ذلک بحس فعاله واجره علی الله وعلی محمد وآله.

خط: نسخ خوب، کا: میرمحمد تقی بن محمد صادق کرهرودی، تا: ۱۲۲۶ق؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن، ۲۴۳ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵× ۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۵۸۴]

۵۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۱۱۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی احمد بن میرزا ابراهیم سنائی، تا: جمعه ۱۵ رمضان ۱۲۲۶ق؛ محشی با رموز «ص، ق، ه، ع ن، عفی عنه»؛ تملک: محمد حسین کلباسی در ۱۳۸۳ق؛ اهدایی: رهبری، شهریور ۱۳۸۷؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۷۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۴×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۲۹۷]

۵۵. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۹۰۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن ابراهیم علی سمنانی، تا: ۱۲۲۶ق، جا: سنگسر؛ محشی؛ مهر: «صراط علی حق عبدالله» (مربع)، «محمد علی الشهیر بنور علی»؛ کاغذ: آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲ - ۲۰۴]

۵۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۷۸۹

خط: نسخ، کا: محمد، تا: ۱۵ محرم ۱۲۲۷ق؛ نشانی بخشیدن کتاب به میرزا علیرضا؛ مهر: «الراجی فضل الله الحسینی» (بیضی)، «عبده عباس الحسنی» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۱۴۸]

۵۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۰۵۰/۱

خط: نسخ، کا: احمد بن حسین عبدالعالی، تا: ۱۲۲۷ق؛ مصحح، محشی؛ در برگ ۲۱۱پ مطلبی در بیان شکر و حمد اعم از لغوی و اصطلاحی آن و رابطه منطقی بین آنها؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج سیاه، ۲۱۱گ (۱پ-۲۱۱)، ۲۰ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۷ - ۳۶۲]

۵۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۷۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لما فرغ عن تقسیمها الیهما اشار الی تقسیم الحملیة باعتبار الموضوع بقوله و موضوع الحملیة، و انما قدمها قطعه‌ای از اول کتاب؛ خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ افتادگی: انجام؛ با یادداشت‌هایی به تاریخ شوال ۱۲۲۷؛ ۳۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۲ - ۲۶۷]

۵۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۸۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی، تا: ۸ شعبان ۱۲۲۹ق؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نباتی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۵گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۳سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۲۹۸]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۳۱

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۵۲]

۶۰. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۳۹۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن ابراهیم قاری، تا: ۱۲۳۰ق؛ محشی از مؤلف؛ تملک: عبدالاحد کرمانشاهی در رمضان ۱۲۴۰؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۵۶گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: - ۱۵۷]

۶۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۲۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: کلب رضا بن سلطان حسین، تا: ۱۲۳۱ق، جا: کربلا؛ مصحح؛ جلد: تیماج جگری، ۱۸۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۹۸]

۶۲. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۳۰

آغاز: العلماء إلی بحار تدقیقه متراکم، و هو مع إیجازه محتو علی کنوز حقایق الاولین و مع اقتصاره مشتمل علی رموز دقایق الآخرین

خط: نسخ، بی کا، تا: ذیقعده ۱۲۳۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: - ۳۲]

۶۳. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:بدون شماره

کا: فاضل کرمانشاهی، تا: ۱۲۳۳ق [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۳۸]

۶۴. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۰۱۶۹/۱

خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۲۳۴ق؛ اندازه: ۱۵×۲۱سم [رشت و همدان: ف: - ۱۵۸۹]

۶۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۲۹۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: علی نقی بن محمد حسین بافقی، تا: ۱۲۳۴ق؛ محشی با علامت: منه؛ مهر: محمد الموسوی؛ جلد: میشن، ۱۴۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۰/۸سم[ف: ۱۱ - ۳۰۴]

۶۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۸۹۱-۵۹/۱۱۱

آغاز: ادعاء لعظم و اعتبار ارتفاع مکانها محمد من تنزه ای تباعد و التفعل قد یجییء بغیر التکلیف

خط: نستعلیق، کا: محمد بن قمی، تا: ۵ شوال ۱۲۳۵ق؛ افتادگی: آغاز (مقداری از شرح مقدمه افتادگی دارد)؛ ۱۸۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۵۹۰]

۶۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۰۱۰

خط: نسخ، بی کا، تا: چهارشنبه از دهه دوم جمادی الاول ۱۲۳۵ق؛ مصحح، محشی از مؤلف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۳ - ۲۰۵]

۶۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۲۶۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری خفی، بی‌کا، تا: چهارشنبه دهه دوم جمادی الاول ۱۲۳۵ق؛ محشی فراوان با رمز «منه»؛ تملک: حسن تفلیسی، محمد حسین کلباسی»؛ مهر: «العبد المذنب آقا بابا» (مستطیل)؛ اهدایی: رهبری، شهریور ۱۳۸۷؛ کاغذ: شکری و نباتی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۲۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵/۴×۲۱/۴سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۲۹۸]

۶۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۵۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان یمن علیه فی اصطلاح ذلک بحسن فعاله و اجره فی ذلک علی الله و علی محمد و آله

کامل؛ خط: نسخ، کا: مکی بن علی بن هاشم موسوی خطی، تا: شنبه ۱۱ رمضان ۱۲۳۵ق، جا: بصره؛ مصحح؛ مهر: «اللهم صل علی محمد و آل محمد» (بیضی)؛ انتقالی از مدرسه آیت الله بروجردی شهر ری در اردیبهشت ۱۳۷۰؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۲۹گ، ۲۵ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۲۰ - ۴۹]

۷۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۵۹۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: فرزند ملا محمد باقر، اسفندارانی، تا: ذیقعده ۱۲۴۰ق؛محشی با نشان«منه»؛ مهر: «المتوکل علی الله عبده یوسف» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۱۵۴گ (۶۲-۲۱۵)، ۲۲ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۹ - ۳۱۳]

۷۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۳۷/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** یخروج فکره من منهج السداد و زوله ان یمن علی فی اصلاح ذلک بحسن فعاله و اجره علی الله و علی محمد و آله

خط: نسخ، کا: اسدالله بن محمد هاشم تبریزی، تا: ۱۲۴۲ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۸گ (۱۱۷پ-۲۶۴)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱ - ۳۶۶]

۷۲. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۳۰

خط: نسخ، کا: محمد صادق، تا: ۱۱ رجب ۱۲۴۴ق؛ محشی از شارح؛ واقف: حسن صدرزاده خویی، ۱۳۴۷ش؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۲۷۱]

۷۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۰۳/۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و فیه ان الوجدان عندهم یستلزم الوجدان مطلوب لانهم من اهل اللغة و المسئلة لغویة فصل المتواتر و هو فی اللغة.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۳ شوال ۱۲۵۰ق، جا: تبریز؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی نخودی و حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۴۷ص (۴۶-۹۲)، اندازه: ۱۴/۳×۲۰/۱سم [ف: ۲۹/۱ - ۲۷۳]

۷۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۰۰۱/۱-۲۰/۱۲۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن ابوتراب حسینی نظری، تا: شنبه ۲۳ ذیحجه ۱۲۵۷ق، جا: مدرسه صدر؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۱۱گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۸۹]

۷۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۱۰۴/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید تقی بن محمد علی حسینی اصفهانی، تا: رمضان ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج ماشی، ۲۴۰گ (۶۱-۳۰۰)، ۲۱ سطر (۹×۱۹)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳ - ۸۵۷]

۷۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۴۳۲/۱

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: شنبه ۲۹ ذیحجه ۱۲۶۷ق؛ مصحح، محشی به نقل از مؤلف و برخی با عناوین «لمحرره الخاطی»؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵۰گ (۱پ-۱۵۰ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۲۸ - ۳۹]

۷۷. تهران؛ حوزه آستان حضرت عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۱۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دهه دوم ربیع الاول ۱۲۸۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۰گ (۱۰۸ر-۲۹۷ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: - ۳۹]

۷۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۵۲۱-۹/۷۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محسن حسینی، تا: ۱۲۹۰ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه»، مقابله شده، با علامت بلاغ؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۸۹]

۷۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۱۵۲

خط: نستعلیق زیبا، کا: میرزا احمد بن جعفر بن حسن بن بدیعا بن امین حسینی امین آبادی از قرای لالاباد از توابع بارفروش، تا: پنج‌شنبه ۱۵ صفر ۱۳۰۴ق، جا: مدرسه صدره؛ مهر: کاتب «عبده الراجی احمد الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۸ - ۲۹۴]

۸۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۶۱

خط:نسخ،کا:محمد جعفر،تا:۱۳۰۸ق؛محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۴۶۳ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۳۱سم [ف: ۱۰ - ۱۸۹۳]

۸۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** (و ما دلیل تأویله ارجح) من دلیل تأویل الآخر علی ذلک الآخر (و تترکب المرجحات مثنی و ثلاث و رباع ... صلوات الله علیهم اجمعین) و قد فرغ ... محمد صالح بن احمد المازندرانی و فقه الله لتحصیل کماله عن شرح الکتاب و توضیح فصوله و تفسیر مقاله فی مدة قلیلة مع قلة البضاعة و تفرق حاله ملتمسا ممن القی الفکر علیه فوجد ما فیه بکماله اذا عثر بخروج فکره عن منهج السداد و زواله ان یمن علیه فی اصلاح ذلک بحسن فعاله و اجره فی ذلک علی الله و علی محمد و آله.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد حسین بن محمد جعفر سرابی، تا: ۲۹ جمادی الاول ۱۳۱۱ق؛ کاغذ: فرنگی، ۲۱۰گ (۳پ-۲۱۲پ)، ۱۷ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۶ - ۲۴۵۵]

۸۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۳۹۲
بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲، قطع: وزیری [ف: - ۱۵۷]
۸۳. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۱۴۴/۳ - ج
حواشی «منه» دارد ریزتر؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۶۷گ (۱۷پ-۱۸۳ر) [ف: - ۳۷۴]
۸۴. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۸۸۸
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در آخر نسخه رساله سید ماجد بحرانی در مقدمة الواجب در هشت برگ آمده، با علامت بلاغ؛ جلد: چرم زرد، ۲۱۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [مؤید: ۲ - ۳۱۹]
۸۵. قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه:بدون شماره
بی‌کا، بی‌تا [ف: - ۳۱]
۸۶. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۶۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جا: مراغه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: - ۸۵]
۸۷. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:بدون شماره
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۵۳۶]
۸۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۷۸۰/۱
خط: نسخ خوش، کا: محمد علی بن حسین تبریزی، بی‌تا؛ قطع: وزیری کوچک [میراث شهاب: س۹ش۲ - ۳۳]
۸۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۷۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن محمد صالح رازی، بی‌تا، در عصر پدر و به دستور وی؛ مجدول، با نشانی بلاغی است که در صحافی بریده شده و احتمالاً به خط مؤلف می‌باشد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۱۰۴]
۹۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۸۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با امضای «منه ره»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۲۳۴گ، ۱۷ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۱۲ - ۳۳۹]
۹۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۰۰۴-۵۴/۹۴
آغاز: المسائل مستحکمة اعضائه باوتاد الدلائل و رایته؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ ۲۰۷گ، ۱۸-۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۹۰]
۹۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۷۲/۲-۵۲/۱۱۲
آغاز: برابر
از اول تا بحث اجماع؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: وسط و انجام؛ ۱۶۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۹۰]
۹۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۷۰۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از شارح و هم از فرزندش آقا هادی (متوفای ۱۱۳۴)؛ ۱۹۹گ، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۶ - ۵۵]
۹۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۹۸۸/۳
آغاز: المطلب الثانی فی السنة قدمها علی الاجماع لانها اصل له؛
انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: حسین بن عبدالله، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: هاشم قزوینی، ۱۳۸۰؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵× ۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۳۷۰]

● شرح زبدة الاصول / اصول فقه / عربی
š.-u zubdat-il-uṣūl

طبسی، محمد بن محمود، ق۱۱ قمری
tabasī, mohammad ebn-e mahmūd (- 17c)

وابسته به: زبدة الاصول؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
تاریخ تألیف: ۲۰ ذیحجه ۱۰۵۳ق تا ۲۰ شوال ۱۰۵۴ق؛ محل تألیف: شیراز مدرسه خان
شرحی است مفصل با عناوین «قال، اقول» بر «زبدة الاصول» استادش شیخ بهائی که بیشتر آن برگرفته از شرح مختصر عضدی و حاشیه تفتازانی و دیگران است. شارح می‌گوید: «و قد التمس منی بعض احبائی ... ان اشرحها شرحا یذلل صعابها و یکشف عن وجوه الفرائد نقابها ... فشمرت لشرح الکتاب فرأیت ان اکثر ما یصلح ان یکون شرحا لمختصر الحاجبی من شرح العضدی یصلح أن یکون شرحا لهذا الکتاب فجمعت لب ما فی هذا الشرح بعین عبارته مع ادراج ما ذکره التفتازانی و سایر اصحاب الحواشی فی بیان المضایق و المزالق و ادراج تحقیقاتهم مما ... و اضفت الیه ما وشحت به کتب القوم من الفرائد و وضعت فیه لب ما ذکره المتقدمون و المتأخرون ...». مؤلف این شرح را به درخواست برخی دوستان نگاشته است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۱۸۵۶
آغاز: بسمله. نحمدک یا من تفرد بالقدم و الدوام و یا من تنزه عن مشابهة الاعراض و الاجسام ... و بعد فیقول اقل الخلیفة بل اللاشیء فی الحقیقة محمد بن محمود بن مولانا الطبسی تجاوز الله عن سیئاتهم من عنایة الله تعالی بالعباد أن شرع الاحکام و بین الحلال و الحرام لیکون سببا یصلحهم فی المعاش و ینجیهم فی المعاد؛ **انجام:** فیجب علیه تتبع الارجح و الاکثر و الاقوی و ما یلزم من العمل به ملازمة التقوی قال و الحمدالله علی نعمائه ... محمد المشتهر ببهاءالدین العاملی ... و ظاهرا و باطنا انتهی کلامه اعلی الله مقامه و حیث انتهی کلام المصنف الی هذا المقام فلنقطع الکلام حامدین لله علی تواتر نعمائه و تظافر آلائه و مصلین علی سید انبیائه محمد المصطفی و آله ... صلاة لا انقطاع لها و لا انقضاء لأمدها و اسأل الله ان ینفعی به و سایر المحصلین من الانام و ان یجعله ذخرا لیوم القیام انه ولی ذلک و قد اتفق الفراغ من

تألیفه و تحریره و نقله الی البیاض فی یوم العشرین من شهر شوال بعد ما کان الشروع فیه یوم العشرین من شهر ذی الحجة الحرام من السنة السابقة فکان مجموع اوقات الاشتغال عشرة اشهر من شهور سنة اربع و خمسین بعد الالف من الهجرة النبویة فی المدرسة الخانیة من مدارس شیراز صانه الله من الاعواز و انا اقل الخلیفة محمد بن محمود بن مولانا علی الطبسی و الحمدلله ... تسلیما کثیرا تمت ... فی یوم الرابع من شهر رمضان المبارک و قد وقعت تحریره من نسخة الاصل التی حرره الشارح دام ضله و أنا الفقیر ... نصیر بن محمد المشهدی و اتفق

خط: نستعلیق، کا: نصیر بن محمد مشهدی، تا: ۴ رمضان ۱۰۸۷ق؛ از روی نسخه اصل و در حیات شارح (طبق عبارت «دام ظله») کتابت شده و نفیس است؛ تملک: حسین بن محمد بن عبدالنبی بحرانی باربازی و مهر «... نجل محمد حسین ۱۱۴۲» (هشت ضلعی)؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۸؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۳۴۵گ، ۲۷-۲۸ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۴/۴سم

[اهدائی رهبر: ۱۱ - ۳۰۰]

● شرح زبدة الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u zubdat-il-uṣūl

مدنی، علی خان بن احمد، ۱۰۵۲ - ۱۱۱۸ ؟ قمری

madanī, ʻalī xān ebn-e ahmad (1643 - 1707)

وابسته به: زبدة الاصول؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرح مزجی توضیحی بسیار مختصر است برای توضیحی عبارات متن و بیان مطالب مشکل، بدون آوردن بحث‌های مفصل و گفتگو در آنها.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۳۸۲/۳

آغاز: الحمدلله الواحد العدل و مفیض الخیر و الفضل ... و بعد فیقول فقیر رحمة ربه و أسیر صمة ذنبه؛ **انجام:** النفی الذی فیه استثناء النقیض لأن نقیض أحدهما مستلزم لعین الاخر.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: در عصر مؤلف؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ تملک: علی بن احمد بن علی بن یوسف حوری بحرانی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۸گ (۶۵پ-۱۱۲)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۹ - ۱۸۵]

● شرح زبدة الاصول / اصول فقه / فارسی

š.-e zobdat-ol usūl

کربلائی، محمد علی، ق۱۲ قمری

karbalā'ī, mohammad ʻalī (- 18c)

وابسته به: زبدة الاصول؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شارح، شاگرد ابن خاتون است و مؤلف هادیه قطب شاهی و گویا شارح شافیه (آستان قدس ۱۷/۳ ش ۵۸). صاحب الذریعه (۳۰۱/۱۳) می‌نویسد که این شرح در ۸ محرم ۱۱۹۶ به انجام رسیده است. گویا او نسخه‌ای را دیده بود که در این تاریخ نوشته شده است. شرح مختصر و متقنی است با عنوان «قوله، قوله» بر کتاب «زبدة الاصول» شیخ بهاء الدین عاملی؛ این شرح بیشتر جنبه ترجمه و توضیح دارد و به استدلال کمتر می‌پردازد. تألیف این کتاب (به ضبط نسخه ۵۷۴۱ ملک تهران) مورخ ۸ ذیحجه ۱۰۸۳ق و یا قبل از آن است.

آغاز: بسمله شکر و سپاس مرپروردگار را که گردانید این امت را امت زبده پیغمبران و سرور عالمیان وشفیع گناه کاران ...

انجام: درقرآن خدای تعالی جل شأنه گفته است وتزودوا فإن خیر الزاد التقوی والحمدلله علی نعمائه والصلاة علی سید انبیائه واشرف أولیائه

[الذریعة ۳۰۱/۱۳؛ دنا ۷۵۲/۶ (۲ نسخه)]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۷۴۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** پس عمل کن به آنچه مفید نجاست است و اگر چه خلاف اصل است زیرا که تقوی در اینست و خدای تعالی جل شأنه.

خط: شکسته، نستعلیق، کا: ابراهیم بن رحمة الله حسینی، تا: ۸ ذیحجه ۱۰۸۳ق؛ مجدول، با سرلوح زرین؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سرخ، ۱۶۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [ف: ۳ - ۵۰۸]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۶۱۰-۱۸/۱۳۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: باقر بن ملاابراهیم نجف آبادی، تا: ۱۲۶۶ق؛ مصحح، محشی از مؤلف؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۹۰]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۴۸۹۸

آغاز: ... علم هذات العلم فی الاصل مرکب اضافی فالاصول ما یبتنی علیه بشیء. یعنی علم این علم در اصل لغت همان نفس اصول فقه است که مرکب اضافی است نه باعتبار مفهوم است ... قوله و الفقه العلم بالاحکام الشرعیة الفرعیة عن ادلتها التفصیلیة فعلا او قوة فریبة و مصنف رحمة الله بیان معنی جزو ثانی علم این علم کرده است و گفته است که: و الفقه العلم الخ یعنی فقه علم است؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: حیدر علی، تا: از ۵ جمادی الثانی تا جمعه ۱۴ رمضان ۱۲۷۵ق، به درخواست منصف الدوله سید محمدباقر علیخان بهادر؛ افتادگی: آغاز (یک یا دو برگ)؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی هندی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۸۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم

[اهدائی رهبر: ۱۱ - ۳۰۲]

● شرح زبدة الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u zubdat-il uṣūl

کرمانشاهی، محمد شریف بن محمد حسین، ق۱۲ قمری

kermānšāhī, mohammad šarīf ebn-e mohammad hoseyn (- 18c)

وابسته به: زبدة الاصول؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

تاریخ تألیف: ۱۸ جمادی الثانی ۱۱۲۴ق

شارح پس از شرح مبسوطی که بر زبده نوشته و دیده که این شرح بسیار دراز است، دوم بار این شرح کوتاه را ساخته است.

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۵۰

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... لما شرحت هذا المختصر شرحا مفصلا مشتملا علی الکشف و التوضیح و التذنیب و اطنبته غایة الاطناب؛ **انجام:** و اصلح شاننا و اعمالنا و تقلبها منا و زادنا من فضله انه المستعان و علیه التکلان.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۹۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۳۴۶]

۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۵

خط: نسخ، کا: سید باقر حسینی تویسرکانی، بی‌تا؛ محشی با نشانه «منه ایده الله»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۳/۵) [ف: - ۷۷۹]

● **شرح زبدة الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u zubdat-il uṣūl

موسوی، محمد تقی

mūsavī, mohammad taqī

وابسته به: زبدة الاصول؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

کتابی است در شرح زبدة الاصول شیخ بهائی.

شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸-ش/۱۳۸

آغاز: بسمله و به نستعین - یا علی محمد - اللهم صل علی محمد و آله الطاهرین اعلی مقال یبتداء به فی فصل الخطاب و ابها کلام یتکلم به من نطق بالصواب؛ **انجام:** تم الکتاب المستطاب علی یدالاقل ابوالحسن ابن احمد صحبه الیوم الخمیس من شهر صفر المظفر من سنه ۱۲۲۵

خط: نستعلیق، کا: ابوالحسن ابن احمد، تا: ۱۲۲۵ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی و سفید، جلد: مقوا با تیماج قهوه‌ای، ۱۳۰گ، ۱۵ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم[ف: ۱ - ۱۱۸]

● **شرح زبدة الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u zubdat-il uṣūl

سندیلی، فضل الله بن شکرالله

sandīlī, fazl-ol-lāh ebn-e šokr-ol-lāh

وابسته به: زبدة الاصول؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

اهدا به: نواب ابوالمنصور خان بهادر صفدر جنگ

شرح مزجی است بر متن وجیز (زبدة الاصول) تألیف شیخ بهائی، که به امر پدرش تألیف کرده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۴۸۲

آغاز: سبحان من مهد مبانی الاسلام بآیاته الظاهرة و شید قواعد الکلام بحجته الباهرة ونور معالم الدین بانوار المعقول و المنقول؛ **انجام:** الوصول الی منهج السداد هذا آخر ما یسرلنا الله تعالی بفضله العمیم و کرمه الجسیم فی اتمام هذا الکتاب له الحمد و المنه و علی نبیه و آله الصلوة و التحیة.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۳۰ق، جا: فیض آباد از محال هندوستان؛ تملک: شاهزاده فرهاد میرزا؛ ۲۵۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۶ - ۵۵]

● **شرح زبدة الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u zubdat-il uṣūl

شریف حسینی، فتحعلی بن اسماعیل، ق۱۳ قمری

šarīf hoseynī, fath-'alī ebn-e esmā'īl (- 19c)

وابسته به: زبدة الاصول؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

تاریخ تألیف: ۱۶ محرم تا دهه اول رجب ۱۲۴۵ق

شرح مزجی است بر زبدة الاصول شیخ بهائی. مؤلف در آن تمامی حواشی که شیخ بهایی به کتابش نوشته به عنوان شرح قرار داده و خود نیز مطالبی افزوده است.

تبریز؛ خادم حسینی؛ شماره نسخه:۴۵

آغاز: نحمدک یا من خلق الانسان علمه البیان وارسل رسولا لتاسیس ما یبتنی علیه السلام؛ **انجام:** صلوة متوالیه مادامت الشمس طالعة غرض نقشی است کز ما بازماند که هستی را نمی‌بینم بقایی

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: دهه اول رجب ۱۲۴۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۸گ، ۲۴ سطر [اوراق عتیق: ۱ - ۹۶]

● **شرح زبدة الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u zubdat-il-uṣūl

نصرآبادی کاشانی، محمد، ق۱۳ قمری

nasrābādī kāšānī, mohammad (- 19c)

وابسته به: زبدة الاصول؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرح مختصری بر کتاب «زبدة الاصول» نگاشته شیخ بهایی است

که به‌صورت «قال، اقول» تنظیم شده است.

آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۴۰/۶

آغاز: ... لما ذکر المبادی اجمالا شرع فی بیانها التفصیلی وانما لم یذکر المبادی الکلامیة لکونها مدونة برأسها و مجعولة علما علی حدة فلا یفضی الحاجة الی ذکرها؛ **انجام:** اقول الشکل الرابع بحسب الهیئة عکس الاول یعنی یکون الاوسط موضوع ... کقولنا کل عبادة مقرون بالنیة وکل وضوء عبادة ینتج بعض الوضوء مقرون بالنیة.

از مبادی منطقیه تا آخر این بحث؛ خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی با امضای «منه دام ظله»؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف مخ - - ۹۵]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۶۲۷/۶

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۲۵۲]

● شرح زبدة الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u zubdat-il-uṣūl

شریف نائینی، محمد بن محمد هادی، - ۱۳۰۵ قمری

šarīf-e nā'īnī, mohammad ebn-e mohammad hādī (-1888)

وابسته به: زبدة الاصول؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرح مزجی متوسطی است برکتاب زبدة الاصول شیخ بهایی کتاب با عناوین «قال، اقول، فصل، تذنیب» برگزار شده است

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۲۰

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سید الجن و الانس اجمعین حتی الانبیاء و المرسلین محمد المبعوث علی کافة المخلوقین صلوات الله و سلامه علیه و علی اهل بیته الطاهرین؛ **انجام:** فیعامل بها معاملة [الاجل] من النظر و الترجیح و التعادل [...] فاتبع عند التعارض منها الاقوی فی النظر و الزم ما هو اقرب للتقوی من مجانبة التقصیر و المسامحات الخفیه مهما تیسرفان الخطب عظیم خطیر

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: جمادی الاول ۱۲۶۵ق، جا: اصفهان؛ بر پشت برگ اول تصریح کرده که هنگام نوشتن این شرح «شانزده ساله» بوده؛ مصحح؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۲۷گ، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۰۷]

● شرح زبدة الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u zubdat-il-uṣūl

عریضی خراسانی، حسن بن محمد علی، - ۱۳۰۶ قمری

'arīzī xorāsānī, hasan ebn-e mohammad 'alī (- 1889)

وابسته به: زبدة الاصول؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرح مزجی مبسوطی بر کتاب زبدة الاصول شیخ بهایی است.

بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه:۳۸

آغاز: بسمله الحمد للمنعم الوهاب و الصلوة علی محمد النبی و اله الاطیاب فان ابهی و اجمل اصل و احسن قاعدة یبتنی علیه اساس الخطاب؛ **انجام:** و یثبت علی الصراط المستقیم رزقنا الله الثبات علیه و اعاننا علی ما یقرب الیه ... و اولاده الائمة المنتجبین و فاطمة الصدیقة سیدة نساء العالمین و لعنة الله علی اعدائهم اجمعین

خط: نسخ، کا: حمزة بن کربلایی ابوالحسن بن ملا محمد اسماعیل بشروی خراسانی، تا: چهارشنبه از ربیع الثانی ۱۲۸۹ق؛ محشی گویا به خط مؤلف، اهدایی به مدرسه علمیه بشرویه؛ اهدایی: ورثه آقای نجفی؛ جلد: تیماج، ۲۲۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۲/۵سم [ف مخ]

● شرح زبدة الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u zubdat-il-uṣūl

آرانی کاشانی، محمد علی بن محمد مهدی، ۱۲۵۰ - ۱۳۲۵ قمری

ārānī kāšānī, mohammad 'alī ebn-e mohammad mahdī (1835 - 1907)

وابسته به: زبدة الاصول؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرح مزجی متوسطی است بر «زبدة الاصول» شیخ بهائی.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۶۲۹/۵

آغاز: (و رتبتها) ای الزبدة ای وضعت کل جزء من اجزائها فی رتبته من حیث الشرف و الضعة

نسخه اصل: کتابخانه امامزاده محمد هلال-آران ۲۰۶. فقط مقداری از منهج اول را داراست؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۰ص (۱۶۲-۱۷۱) [عکسی ف: ۲ - ۲۵۷]

● شرح زبدة الأصول / اصول فقه / عربی

š.-u zubdat-il-uṣūl

وابسته به: زبدة الاصول؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

غیر همانند:

۱. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۴۲۳

آغاز: قوله أبهی أصل البهاء الحسن و باهیة فتهیة غلبته بالحسن ... قوله الخطاب قد یراد بالخطاب الکلام الموجه؛ **انجام:** فقد ظهر مما ذکرنا ان مناط الفرق بین القولین هو تعلق الأمر بالمهیة علی الثانی و عدمه علی الأول، فتأمل.

حاشیه و شرحی است با عناوین «قوله - قوله» بر کتاب زبده الاصول شیخ بهائی در علم اصول فقه، در این شرح از میرزای قمی صاحب قوانین نقل قول شده است. اهداکننده نسخه به کتابخانه حاضر در ابتدای آن نگاشته است: «کتب هذا الشرح بقلم جدی العلام حجة الاسلام فی عصره السید فتاح ابن محسن الحسینی طاب ثراه و انا لعبد العاصی ابوالفتوح بن علی بن فتاح الحسینی العلوی»، و در عطف نسخه نام کتاب «شرح معالم سید فتاح خلخالی» ثبت شده؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، متن خط خوردگی دارد، محشی به لفظ «منه» و «فتاح»؛ مهر: «عبده الواثق بالله الغنی فتاح الحسینی ۱۲۳۰» (مربع)؛ واقف: ابوالفتح علوی خلخالی، ۱۳۴۳/۲/۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۳۳۰]

۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۲۷۰

آغاز: قوله اصل یبتنی بان یکون کالاساس له، قوله علیه الخطاب هو الکلام الموجبة

شرحی با عنوان «قوله» بر زبده شیخ بهائی؛ خط: نسخ، کا: حسین بن حسن بن علی بن علی نجار، تا: ۲۱ جمادی الثانی ۱۲۱۵ق؛ ۹۱گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۰]

۳. تهران؛ شهشهانی ، حسین؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق [میراث اسلامی: ۵ - ۵۹۹]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶۶۰/۴

آغاز: بسمله، ابهی اصل یبتنی علیه الخطاب و اولی قول فصل ینتمی الیه اولوا الالباب؛ **انجام:** فیمکن الاحتجاج بها ان لم یشترط القطع فی الاصول کما هو الاظهر ... و الحمد لله اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا.

شرحی است مختصر با عنوان‌های «قوله قوله» بر «زبدة الاصول» شیخ بهائی که به علت افتادن دیباچه، شرح حاضر با شرح‌های معرفی شده در منابع موجود مطابقت نداشت؛ خط: نستعلیق، کا: محمد تقی بن ملا احمد خوینی، تا: ۱۲۴۴ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی، روکش مشمع، ۴۶گ (۴۹-۹۴)، ۲۰ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۹ - ۳۳۳]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۰۲/۱

آغاز: الدلیل عندنا ای عند الاصولیین ما یمکن التوصل بصحیح النظر فیه به لیخرج نظر الفاسد لانه لیس بدلیل فیه ای فی نفسه او فی صفاته و احواله الی مطلوب؛ **انجام:** خلافاً للحقیقة حیث فرقوا بینها بان الباطل ما کان غیر مشروع باصله و وصفه ... کالصوم فی الایام المنهیة هو مشروع باصله لانه حسن لذاته و غیر مشروع بوصفه و هو کونه فی ذلک الیوم فصل فی بیان مقدمة الواجب ...

متن زبدة الاصول از شیخ بهایی است (۹۵۳-۱۰۳۱) که آن را در پنج منهج و چند فصل در اصول فقه نگاشته است نسخه ما شرحی مزجی است که آغاز و انجام آن افتاده است و پیش از منهج اول که مبادی و مقدمات منطقی زبده می‌باشد آغاز گردیده و قبل از منهج سوم پایان می‌یابد. شارح به تفصیل مباحث منطقی را شرح نموده و در بخش قضایای منطقی و تقسیم آنها مثال‌های فقهی می‌آورد وی همچنین به نظریات محقق داماد (-۱۰۴۱) (گ۱۹) اشاره کرده است؛ خط: نسخ، کا: عباس بن محمد بن علی بن محمد علی طباطبایی کربلائی، تا: ۱۲۵۵ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: مقوایی، رویه تیماج سیاه، مذهب، ۸۰ص (۱-۸۰)، ۱۵ سطر (۱۰/۰۵×۱۷)، اندازه: ۱۴/۰۵×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۵۱۵]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۹۴/۴-۳۹/۱۷۴

آغاز: ما یتوقف الواجب علیه مقدوراً واجب و قیل ان کان شرطاً شرعیاً والا ... اقول ما یتوقف علیه الواجب و لایتم الا به قدیکون شرطا و قدیکون سبباً و الشرط مایلزم من عدمه؛ **انجام:** القسم الرابع ان یفعل قبل وفته المقدرله باذن فی الشارع و هو تقدیم ... لما کان هو الجزء الاعظم وسبب الوجوب ... کانه السبب بتمامه واذ انزل

قطعه‌ای از شرحی است بر رساله «زبدة الاصول» شیخ بهایی در اصول فقه شیعی با عناوین «قال، اقول»؛ خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، متن خط خوردگی دارد؛ جلد: مقوا، ۱۲گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۸۸]

۷. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۸۹۰/۲

آغاز: (ابهی) اصل البهاء الحسن و باهیته فبهقه اغلبته بالحسن و تهی البیت تبهیة و سعه «یبتنی علیه الخطاب» قد یراد بالخطاب الکلام الموجه نحو الغیر؛ **انجام:** و تترکب المرجحات مثی و ثلاث و رباع فصاعدا فاتبع منها الاقوی و الزم ما هو اقرب الی التقوی

بیشتر به توضیح مطالب متن پرداخته است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی، مقابله شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۹گ (۸۱پ - ۱۵۹ر)، ۲۰سطر، اندازه:۱۶/۵×۲۳سم[میراث اسلامی: دفتر دهم - ۷۶۸]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۲۶۷/۲

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴ - ۹۲]

۸. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۸

آغاز: بسمله، ابهی اصل یتبنی علیه الخطاب ای احسن اصل او افخر اصل و هو خبر مقدم و حمد من تنزه مبتدأ موخر و اضافه افعل معنویة؛ **انجام:** و ان من قول او فعل او تقریر و یرده علی طرده الاقوال و الافعال و التقریرات العادیة کطلب الماء و الغذاء و القیام و القعود و التقریر علیها و امثالها ...

شرح متوسط و دقیقی بر کتاب «زبدة الاصول» نگاشته بهاء الدین محمد بن حسین عاملی (۱۰۳۱ق) است که در آن به شرح و بسط نظرات مؤلف و نقد و رد اقوال و دیگران پرداخته شده است؛ خط:نستعلیق نازیبا،بی‌کا،بی‌تا؛افتادگی:انجام؛مصحح،محشی؛جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۲۱×۲۴سم [ف: - ۸۶]

● شرح زبدة الاصول / اصول فقه / فارسی

š.-e zobdat-ol-usūl

وابسته به: زبدة الاصول؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳–۱۰۳۰)

ظاهرا غیر همانند:

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۵۲۸/۴

آغاز: الاحکام: به رفع خوانده می‌شود، عطف بر من تبعیضی یعنی مجموع احکام خمسه؛ **انجام:** قوله و یترکب من المرجحات مثنی و ثلث ... یعنی و مرکب می‌شود از وجود ترجیحات که گذشت ... که تقوی در این است و قال تعالی: فان خیر الزاد التقوی و الحمدلله رب العالمین و الصلوة ... و قد وقع الفراغ من تألیفها

جز شرح محمد علی کربلایی ساخته ۱۱۹۶ است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۰۴۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۱۹/۸سم [ف: ۶ – ۴۶۶]

۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۸۹۵

آغاز: اول که آن نوع اضافی است نسبت بجنسی که فوق اوست؛ **انجام:** و تزودوا فان خیر الزاد التقوی و الحمدلله علی نعمائه ...

خط: نسخ، کا: مصطفی بن بهاء الدین محمد طباطبائی، تا: ۱۲۵۵ق؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، فاقد جلد، ۱۲۹گ، ۲۵ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۳ – ۱۰۸۸]

● شرح زبده بارزیه = شرح ارجوزة / - عربی

š.-e zobda-ye bārezīya = š.-e orjūza

بارزی، هدایت الله

bārezī, hedāyat-ol-lāh

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۳۴۱

آغاز: مبالغة من رجم بتنزیله منزلة اللازم ان یجعله لازما و نقله الی فعل بالضم و الرحتمه؛ **انجام:** کما فی النفقه و یحتمل الرجوع فیه الی العرف

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ضمیمه نسخه ش ۱۵۸۸۶؛ ۲۴گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۲۱×۳۷سم [رایانه]

● شرح زبدة التصریف / صرف / فارسی

š.-e zobdat-ot-tasrīf

قادری، محمد درویش

qāderī, mohammad darvīš

شرح و متن هر دو به فارسی است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۸۰۳

آغاز: الحمدلله الذی هو الرحیم و الرحمن ... اما بعد فیقول ... محد درویش القادری ... اردت ان اشرح شرحا لزبدة التصریف ... چون کتاب مصنف رح از امر ذی بال بود مصدر کرد به تسمیه و تحمید؛ **انجام:** چنانکه گذشت فتذکر، و الله اعلم بالصواب.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: محمد غوث پسر مولوی محمد صبغة الله صاحب، احمد ابو تراب پسر مولوی محمد صبغة الله، عبیدالله پسر مولوی محمد؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوا، ۳۵گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱۷ – ۴۸۶]

● شرح زبدة الحقایق / فلسفه / عربی

š.-u zubdat-il-ḥaqāyiq

قسمت‌هایی است گزیده شده از کتاب: شرح زبدة الحقایق.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۸۷۲/۳

آغاز: بسمله المسلك السادس ما اشار الیه بعض الفضلاء و تحریره ان الممکن لا یستقل بنفسه

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «یا علی اعلی» (چهارگوشه)؛ جلد: تیماج تریاکی، ۳گ، ۲۸ و ۳۰ سطر (۷×۱۲) [ف: ۲ – ۱۸۰]

← شرح زبدة الرمل ← اشکال الرمل

● شرح زبده سکاکی / -

š.-e zobda-ye sakkākī

اهواز؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۰۵۴ق [میراث اسلامی: ۵ – ۵۹۰]

● شرح زبدة العقائد / اصول فقه / عربی

š.-u zubdat-il-‘aqā’id

طواری یزدی، عباس بن محمد، ق۱۵ قمری

tavārī yazdī, ‘abbās-e bn-e mohammad (- 21c)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۲۲۶

کاتب = مؤلف، تا: ۱۴۰۷ق [نشریه: ۱۳ – ۳۷۸]

● شرح زرادی / صرف / فارسی

š.-e zarrādī

ملتانی، محمد مسعود بن محمد یعقوب، ق۱۱ قمری

moltānī, mohammad mas‘ūd ebn-e mohammad ya‘qūb (- 17c)

وابسته به: زرادی = عثمانیه؛ زرادی، فخرالدین (۶۵۱–۷۲۸ق)

در شرح مشکلات کتاب زرادی فخرالدین زرادی دهلوی در صرف عربی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۱۹

آغاز: بسمله ثنای بی انتهائی و محامد خارج از احصاء مر حضرة

کارسازی را که تصریف احوال؛ **انجام:** و انما هو تحریک عضو فلا یدرک الاعمی و البصیر و هذا المعنی.
خط: نستعلیق، بی کا، تا: احتمالاً قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج سرخ، مذهب، ۱۴۲ص، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵۰ - ۶۷]

● **شرح زلیخا محبت نامه جامی** / ادبیات / فارسی
š.-e zolayxā mahabbat-nāme-ye jāmī

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۵۸۶
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امان الله [رایانه]

● **شرح زندگانی امام حسن (ع)** / تاریخ معصومین / عربی
š.-e zendegānī-ye emām hasan
بخشی از کتابی است در مناقب ائمه اطهار (ع) که نسخه موجود فقط شامل قسمتی از احوالات حضرت امام حسن (ع) را دارد. در این قسمت از کتاب معالم العترة النبویه، مسند احمد حنبل، الذریة الطاهره تألیف دولابی، اعلام الوری شیخ مفید، حلیة الاولیاء حافظ ابو نعیم، اسباب النزول واحدی، تفسیر ثعلبی، کتاب الصفوة و ... یاد کرده است.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۸۸۹
آغاز: فصل فی ذکر اولاده علیه و علیهم رضوان الله تعالی اجمعین: اولاد علی رضی الله عنه سبعه و عشرون ولد اما بین ذکر و انثی و هم الحسن و الحسین
خط: نسخ، بی کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سمرقندی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱گ، ۲۰ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲ - ۱۹۹]

● **شرح زندگانی میرزا آقا خان فیلسوف کرمانی** / تراجم / فارسی
š.-e zendegānī-ye mīrzā āqā xān fīlsūf-e kermānī
افضل الملک کرمانی، محمود، - ۱۳۳۰ قمری
afzal-ol-molk kermānī, mahmūd (- 1912)
شرح زندگانی میرزا آقاخان کرمانی (۱۳۱۴ق) است که در مقدمه هشت بهشت هم چاپ شده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۷۴۶
آغاز: میرزا آقا خان اسمش عبدالحسین خان در سنه هزار و دویست و هفتاد در قلعه مشیز که در سمت غربی کرمان به مسافت چهارده فرسخ و از دهات بلوک بردسیر کرمان است؛ **انجام:** و در میان مردم چهل خطابه از آن منتشر شده است. این بود مختصری از زمان حرکت میرزا آقاخان از هزار و سیصد و شش تا هزار و سیصد و سیزده که در خاک تبریز با آن دو نیر اعظم غروب نمود. و السلام
خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۴؛ روی جلد نوشته شده: «مختصری در شرح حال مرحوم میرزا آقا خان کرمانی به قلم مرحوم شیخ محمود افضل الملک برادر مرحوم شیخ احمد روحی است» با شماره ۶۱، با چند یادداشت در برگ اول نسخه که همه از علی روحی است بدین ترتیب: «این شرح حال دارای اغلاط تاریخی و اطلاعاتی است که باید تصحیح کنم و با احاطه‌ای که دارم این را تکمیل و منقح سازم. این خط و امضای مرحوم عطاء الله برادرزاده شیخ روحی ملقب به عطاء الملک روحی است و جزو کتابهای ایشان بوده. علی روحی خواهر زاده شیخ روحی در ۱۳۵۱/۷/۲۱. در تجدید نظر در خط این کتاب چنین به نظر می‌رسد که خط مرحوم میرزااسدالله معروف باشد پسر مرحوم بی بی شریفه بیگم باشد که او خودش از مستوفیان و اهل ذوق بود. با مرحوم شیخ ابوالقاسم و مرحوم شیخ محمود افضل الملک یا جدی افندی دوست می‌گردد. از کتابهای سه مکتوب و صد خطابه هم می‌دانم که نوشته بود. توضیح دیگر این که از مندرجات همین جزوه به خوبی معلوم می‌شود که نویسنده مرحوم شیخ محمود افضل الملک معروف به جدی افندی (البته در اسلامبول) می‌باشد و شکی در آن نیست مرحوم عطاءالملک این قضیه را می‌دانسته. و به نظر بنده متن مقابل از نوشته‌های مرحوم شیخ محمود افضل الملک برادر مرحوم شیخ احمد روحی است که با آنها در اسلامبول بوده و شاید نام نویسنده در صفحه مقابل زیر عنوان کتاب نوشته بوده و مرحوم عطاء الملک برای مصلحت محو نموده باشد. ولی خط شیخ محمود نیست نمی‌دانم خط کیست هر چه است انشاء شیخ محمود است ... ندارد ... نظر عطاء الملک درست [باشد]. مجدداً تجدید نظر شد و ظن غالب این است که متن خط شیخ محمود افضل الملک است. ۸ فروردین ۱۳۵۲»؛ جلد: مقوای سفید، ۱۸گ، ۱۵ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۷۱]

● **شرح زندگانی میرزا مصطفی مستوفی کرمانی** / تراجم / فارسی
š.-e zendegānī-ye mīrzā mostafā mostawfī kermānī
مستوفی کرمانی، مصطفی، - ۱۳۳۷ قمری
mostawfī kermānī, mostafā (- 1919)
شرح زندگانی مؤلف (مستوفی کرمانی) است. وی این نوشتار را از نسب خویش اغاز نموده، حوادث و رخدادهای سیاسی عصر خود را که اغلب مربوط به شهر کرمان است از تاریخ ۱۲۸۳ق همراه با ذکر تاریخ تا سال ۱۳۳۴ق که سال نهضت مشروطه در آن ناحیه از کشور بوده ادامه داده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۰۸۲

آغاز: مختصر شرح وقایع زندگانی این بنده فقیر میرزا مصطفی خان مستوفی کرمانی ابن مرحوم مبرور میرزا علینقی خان؛ **انجام:** ولی بعضی خاطرها راحت و آرام که هر چه می‌بایست بشود شد و بعضی متزلزل که آیا چه شود؛ تا صبح احدی از حقیقت امر اطلاعی حاصل نکرده بود.

خط: شکسته، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ محشی به صورت تصحیح و استدراک، با یادداشتی که مطالب آن چنین است: «مهمترین تاریخچه مرحوم اقای میرزا مصطفی خان مستوفی کرمانی – طاب الله ثراه– که به خود مرقوم داشته اند حق – جل و علا – روان او را مهبط انوار رحمت خود قرار دهد»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا با روکش مشمعی مشکی، ۸۹گ، ۱۶ سطر (۱۵×۸/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۲۸ – ۱۲۲]

● **شرح زندگانی و انکشافات علمی ولیم طمسن لورد کلفن** / تراجم / فارسی

š.-e zendegānī va enkešāfāt-e ʻelmī-ye velīm tamson lord kolfan

می‌یابد ترجمه از یکی از زبان‌های اروپایی باشد. با این عناوین: آثار علمی و اعمال حکیم بزرگ سیر ولیم طمسن لورد کلفن، تلگراف دریایی از [اختراعات او]، عقیده حکیم بزرگ سیر ولیم طمسن از جوف زمین و غلیان و جمودان، عقیده لورد کلفن در اصل حیات و کیفیت جان یافتن موجودات حیه، الکتریک و حرارت، مقالت لورد درنور، مؤلفات و اختراعات لورد کلفن سیر طمسن، امتیازات و افتخارات. نسخه ناقص است اما به نظر می‌رسد بیش از یک یا دو صفحه از انجام آن نیفتاده باشد.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۹۶۱

آغاز: نمایش. شرح زندگانی و انکشافات علمی استاد بزرگ فیلسوف کبیر طبیعی سیر ولیم طمسن لورد کلفن در ۱۸۲۴ تولد یافته و در ۱۹۰۷ وفات یافت. از وقتی که آدمی در روی زمین تمدن و تربیت پیدا کرده؛ **انجام:** به قدری با شاگردان کوچک مهر و محبت می‌نمود که هر یک از آنها او را پدر مهربان خود می‌دانند و این ترتیب و سلوک را

خط: شکسته نستعلیق تحریری خوش، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ بعضی قسمتها خط خورده و در حاشیه افزودگی‌هایی دارد که همه به خط مؤلف است؛ ۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴/۵سم [ف: ۲۰ – ۵۵۶]

● **شرح زندگی ژاندارک** / تراجم / فارسی

š.-e zendegī-ye žāndārk

پطرس

petros

از: شیلر نمسه‌ای، مترجم: پطرس روسی

اهداء به: ناصرالدین شاه

تاریخ ترجمه: **۱۲۷۳**ق

این کتاب شرح حال ژاندارک معروف فرانسوی است که شیلر نمسه‌ای ابتدا آن را از زبان فرانسه به آلمانی ترجمه کرده و پس از ترجمه ملاحظه نموده که به اغلب موارد وقایع مهم زندگی ژاندارک بدانچه ترجمه کرده نیست و مطالب متن کاملاً زندگی واقعی ژاندارک را نشان نمی‌دهد. لذا از منابع دیگر به ترجمه حال ژاندارک پرداخته و بدین ترتیب به نظر خود به شرح حال واقعی ژاندارک دست یافته است. نوشته او از نمسه‌ای به فرانسه ترجمه شده و بعد از فرانسه به‌وسیله «ژوکف سکی» به زبان روسی درآمده و سپس از روسی به فارسی برگشته و نتیجه آن برگشت، این کتاب است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶۳

آغاز: ترجمه: بعد البسمله. الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی انبیائه و اولیائه اجمعین اما بعد مخفی نماناد که این حکایت غریب و روایت عجیب؛ **انجام:** جائی بنا و قبری بپا نمودند و بر سر قبر او خاجی نصب و السلام خیر الختام

خط: نستعلیق، کا: صفا، تا: ۱۲۷۳ق، جا: تهران؛ با سرلوح مذهب، مجدول؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج قرمز، ۷۵گ، ۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ – ۴۴۷]

← شرح الزوراء ≻ کشف الغطاء عما فی الزوراء

● **شرح الزوراء = حاشیة الزوراء = الحوراء فی شرح الزوراء** / فلسفه / عربی

š.-uz-zawrā' = ḥāšīyat-uz-zawrā' = al-ḥawrā' fī š.-iz-zawrā'

دوانی، محمد بن اسعد، ۸۳۰ – ۹۰۸ ؟ قمری

davvānī, mohammad ebn-e as'ad (1427 - 1503)

وابسته به: الزوراء = تنبیه الراقدین؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰–۹۰۸)

به خواهش: شرف الدین حسن فتال

تاریخ تألیف: ربیع الثانی ۸۸۴ق؛ محل تألیف: نجف اشرف

دوانی بر «زوراء» خویش دو شرح نگاشته است. اولی گزارشی است بر بیشتر آن کتاب و در دیباچه می‌گوید: «چون دیدم «زوراء» دشوار بود به‌درخواست یکی از دانشجویان درست کار آن را گزارشی کوتاه نوشتم و در آینده گسترده‌تر از این خواهم نوشت. در این گزارش مانند متن آنچه را که تازه دریافتم آوردم». آنگاه درباره «زوراء» می‌گوید: «در کرایه (زوراء) در پیرامون بغداد امیر مؤمنان علی (ع) را دیدم که به من با روی گشاده می‌نگریست و مهر می‌ورزید و همین مرا واداشت که به نام او نامه‌ها بنگارم و گاهی که به آستان او روم و خاک درش را

ببوسم آن را برخوانم نمی‌دانستم چه بنویسم گفتم خوب است درباره دانایی بنگارم چه پیامبر درباره او «انا مدینة العلم و علی بابها» گفته است. گاهی چیزهای دیگر می‌اندیشیدم تا اینکه به آستان‌بوسی او رفتم و برگشتم یاری هوشمند نیکخوی خوشنام که «حکمة الاشراق» سهروردی نزدم می‌خواند و آنچه خود در می‌یافتم هنگام گفتگو بدو می‌آموختم از من درخواست که آنها را در نامه‌ای گرد آوردم. این بود که این نامه را نگاشتم و آن سخنان را در آن گنجاندم در آغاز نمی‌دانستم چه می‌نویسم به پایان که رسید دریافتم همان است که خواسته‌ام به نام علی سازم و باورم شد که این نامه به کمک شهر دانش و کشتی بخشش که بر دریای فرزانگی نهاده شده است گرده آمده و به نام «زوراء» که همان «دجله» باشد نامیدم تا برسانم که آن نشانی است از دیدار آستان پاکان». دوانی بندهایی از آن کتاب را آورده گزارش داد و شرح همه آن نیست. این گزارش را دوانی در پایان ربیع دوم سال ۸۸۴ق [تاریخ‌های دیگری نیز برایش ثبت شده و البته تاریخ نسخه‌ها نیز باید توجه شود] دوازده سال پس از زوراء به انجام رساند. (دانش پژوه).

این جز «حاشیه»‌ای می‌باشد که خود دوانی بر «خطبه» همین «الزوراء» نگاشته است.

آغاز: بسمله اما بعد الحمد لولیه و الصلواة علی نبیه فانی لما فرغت من تهذیب الرسالة الموسومة بالزوراء المشتملة علی زبد من الحقایق و نبذ من الدقایق و هی من خصایص الزمان اذ قد احتوت علی اسرار لم یکن مکشوفة القناع الی الآن ... التمس منی بعض الصادقین فی الطلب المتحلین بدقایق حسن الادب ممن حمدت سیرته و زکت سریرته و ذکت بصیرته ... ان اکتب علیها حواشی یرفع عنها الغواشی فاجبت الی مسؤله مراعنة الی مأموله و اکتفیت بالقدر الضروری فی تفهیم ما فیها و ما اقدمت الا علی سبیل الندرة ... فاول ما اقول: ان لهذه الرسالة شأنا و هو انی رایت فی ظاهر دار السلام ...

انجام: اعذنا الله و سائر المسلمین من الضلال و الزلل و وفقنا لما یعیننا من العقد و القول و العمل و له الحمد حمد یوافی عتید نعمه و یکافی مزید فضله و کرمه و الصلاة و السلام علی سیدنا محمد و آله و اصحابه و تابعیه و احبائه ابدا دائما

چاپ: ضمن سبع رسائل، مرکز نشر میراث مکتوب، تهران، ۱۳۸۱، تحقیق دکتر سید احمد تویسرکانی؛ چاپخانه تصویر افکار استانبول، ۱۲۸۶ق، به همراه رساله زوراء

[دنا ۷۵۴/۶-۷۵۷ (۸۹ نسخه)؛ الذریعة ۳۰۳/۱۳-۳۰۴ و ۶۳/۱۲؛ کشف الظنون: ۴۲۵/۱: زوراء؛ ریحانة الادب ۲۳۲/۲؛ معجم المطبوعات ۸۹۲/۱؛ کتاب شناسی مکتب فلسفی شیراز ۵۳-۵۵]

شرح و حواشی:

۱- تتمة شرح الزوراء؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)

۲- حاشیة شرح الزوراء؛ لاری، کمال بن محمد (-۱۰)

۱. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۰۱۸۷/۴

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۸۷۲ق [بعید است به خط مؤلف باشد]؛ محشی از ملا میرزا جان به خط خود او، حاشیه دیگری از فقیه عثمان؛ ۲۸ص (۲۴۵-۲۷۲)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [رشت و همدان: ف: - ۱۵۹۴]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۱۷/۲

[این نسخه متن زوراء است نه شرح آن و به خطا اینجا آمده و باید در ذیل متن زوراء می‌آمد]؛ خط: نسخ، کا: ناصر بن حسین بن محمد، تا: جمعه ۲۸ رمضان ۸۶۴ق [این تاریخ به احتمال از رساله قبل این مجموعه ثبت شده و صحیح نیست چون با تاریخ تألیف متن زوراء هم ناسازگار است و لذا ممکن است هم کاتب و هم تاریخ، جز این باشد]؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۵گ (۱۵۸پ-۱۶۲پ)، ۱۷ سطر (۷×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۸ - ۲۰۶]

۳. خوانسار؛ مدرسه علوی؛ شماره نسخه:ض۱۴

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن ابراهیم بن عیسی اوالی، تا: قرن ۱۰؛ ۹گ (۱۳۶-۱۴۴)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [آینه پژوهش: سال۴ش۲۲ - ۱۰۴]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۹۲۴/۶

آغاز: الحمد لذاته لولیه بذاته، الضمیر الاول راجع الی الحمد و کذا الثانی و ضمیر بذاته راجع الی الولی ای الحمد یختص من حیث ذاته بمن هو ولیه بذاته و هو الله تعالی یعنی لا یحتاج فی رجوعه الیه الی توجیه حامد؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۳۰ق؛ کاغذ: شرقی، ۹گ (۱۰۸پ-۱۱۶ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۴/۵سم [ف: ۳۲ - ۷۸۸]

۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۴۵۰۵/۳

خط: نسخ، کا: مغیث الدین بن شرف الدین بن مغیث الدین اصفهانی، تا: ۹۳۳ق؛ ۵گ (۷پ-۱۱پ) [ف: ۵ - ۱۹۷]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۵۴۳/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۹۳۸ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، اندازه: ۹×۱۵/۵سم [ف: ۱۱ - ۳۰۳]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۲۸/۳

خط: شکسته نستعلیق، کا: صفی الدین محمد بن غیاث علی بن ابراهیم زواری، تا: ۱ ذیحجه ۹۴۴ق، جا: مشهد رضوی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹ص (۲۰-۳۸)، ۱۶ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۸ - ۵۴۲]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۵۰/۷-ف

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: سعد افندی ش ۳۷۱۷؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: مصطفی بن محمد واداری، تا: با تاریخ ۹۵۵ق، جا: قسطنطنیه؛ ۲۵ص (۱۳۳-۱۵۷) [فیلمها ف: ۱ - ۴۹۷]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۵۲/۷-عکسی و ۳۸۰/۷-عکسی

اصل نسخه: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۱۷۳]

۹. تبریز؛ خادم حسینی؛ شماره نسخه:۷۹/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله ان الجنة قیعان الخ فان الحدیث یدل علی ان هذا القول یعنیه عن اسمها

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۶۷ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ (۴۵-۵۵)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [اوراق عتیق: ۱ - ۱۰۸]

۱۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۵۹۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن شهاب الدین بهابادی امامی (صاحب حاشیه تهذیب المنطق)، تا: ۹۷۵ق، جا: یزد؛ محشی؛ ۱۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۰۷]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۷۲/۶

آغاز و انجام: برابر

کا: نظر علی، تا: ۹۹۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، تیماج ماشی، ۱۶ سطر (۴×۱۰)، اندازه: ۹/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۰ - ۳۵۲]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق و شکسته، کا: محمد پسر غیاث الدین، تا: جمادی الثانی ۹۹۴ق؛ واقف: نائینی؛ ۹گ، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۴ - ۷۵]

۱۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۸۷۱/۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: جیبی [ف: ۳ - ۱۴۲]

۱۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۹۵/۲

خط: نسخ، کا: نصیرالدین حسین بن عبدالوهاب حسنی حسینی، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن ضربی قهوه‌ای، ۸گ، اندازه: ۸/۷×۱۳/۵سم [ف: ۵ - ۴۸]

۱۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۸۱/۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد قاسم بن بهزاد، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن زرد، ۴گ (۷۹ر-۸۲پ)، اندازه: ۱۶/۶×۲۵/۲سم [ف: ۸ - ۳۰]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۷۴۴/۲

خط: نسخ، کا: عبدالرحمن بن محمد امین بن حبیب الله برکشادی، تا: ۱۰۰۰ق، در خدمت استادش مولانا حسین خلخالی؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۰گ (۵پ-۱۴پ)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۲ - ۲۷۴]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۰۳۶/۳۵

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ (۲۵۱پ-۲۵۶پ)، اندازه: ۱۸/۵×۳۰سم [ف: ۱۸ - ۲۰۴]

۱۸. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۵۹/۶ حکمت

خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن علاء الدین محمد نائینی منوچهری، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج تریاکی، ۳ص (۱۲۷ر-۱۲۹پ)، قطع: وزیری [ف: ۲ - ۴۵]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۱/۲۷-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: ۱۰۸۵یا ۱۰۶۵قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ (۳۰۸ر-۳۱۴ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [ف: ۲۲ - ۲۱۸]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۲۳۶/۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، مقابله شده با نشان «بلغ»؛ کاغذ: فرنگی، ۲۱گ (۱۱۴-۱۳۴)، ۱۴ سطر، اندازه: ۷×۱۴سم [ف: ۳۸ - ۶۷۸]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۸۲/۷

خط: نستعلیق، کا: زین العابدین بن شاه محمد استرآبادی، تا: ۱۰۰۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲گ (۴۳پ-۵۴پ)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۲۷ - ۳۰۳]

۲۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۸۷۱/۳

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: ۱۰۱۴ق، جا: رشت؛ قطع: رقعی [ف: - ۳۲۰]

۲۳. نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه:۲۰/۲

آغاز و انجام: برابر

کا: محمد قاسم بن تاج الدین محمود حسینی، تا: جمعه ۱۱ شعبان ۱۰۴۰ق؛۸گ(۷پ-۱۱ر،۹۲ر-۹۴پ)،اندازه:۱/۵×۱۸سم[ف:- ۳۹]

۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۰۹۴/۴

خط: نستعلیق، کا: عبد الواسع نجیب بن محمد امین طبیب، تا: ۱۰۴۲ق؛ مصحح، محشی با نشانی «محمد حسین»؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۴گ (۶۰پ-۸۳ر)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۳ - ۲۹۲]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۱۰/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق و نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۰۵۱ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸ص (۲۱۸-۲۳۵)، ۱۷-۲۲ سطر، اندازه: ۱۱×۲۲/۵سم [ف: ۳۲ - ۲۵]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۱۰/۸

خط: نستعلیق و نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۰۵۱ق؛ ناتمام؛ محشی، مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵ص (۲۵۲-۲۵۶)، ۱۷-۲۲ سطر، اندازه: ۱۱×۲۲/۵سم [ف: ۳۲ - ۲۵]

۲۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۷۱۳/۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۵۶ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۵گ (۱۲۲ر-۱۳۶پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۳۴۵]

۲۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۹۲/۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد بن حسین عقیلی استرآبادی، تا: ۱۰۵۸ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قرمز، ۱۸ص (۲۰۳-۲۲۰)، ۲۴ سطر [ف: ۹ - ۲۳۴]

۲۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۷۰۷/۳

آغاز: شاطی الزوارء امیرالمومنین ویعسوب الموحدین علیا علیه السلام فی مبشره طویلة محصلها انها کرم لله وجهه کان ملتفتاً الی بنظر العنایة؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: جعفر بن حاج صادق، تا: شوال ۱۰۵۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۰۷]

۳۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۴۶/۲۸
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته تعلیق، کا: رجبعلی بن جواد علی مازندرانی، تا: ۱۰۶۲ق؛ ۵گ (۱۳۲پ-۱۳۶پ) [ف: ۳ - ۲۷۹]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۳۶/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: فضل الله بن محمد بن فضل الله، تا: با تاریخ ۱۰۶۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵ص (۱۱۷-۱۴۱)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۹ - ۴۸۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۹۲۳/۷
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳ - ۱۲۸]

۳۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۵۴/۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** فی اوقاتک و اشرکنی فی صالح دعواتک و الصلوة و السلام علی المقدسین خصوصاً سیدنا ... رب العالمین
خط: نسخ، کا: میر جعفر بن عبدالله الحسینی، تا: ۱۰۶۸ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: روغنی، ۱۸گ (۴۳پ-۶۰ر)، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱۴ - ۲۳۴]

۳۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۱۸/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۷۸ق؛ کاغذ: نخودی؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۸ سطر (۴/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۰×۱۸سم[ف:۱-۴۳۵]

۳۴. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۱۹۹/۶
خط: نستعلیق، کا: ملا محمد امین بن احمد لیمانی سیاهکرودی، تا: ۱۰۷۸ق، جا: قریه جوردشت؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲گ (۲۳۶پ-۲۴۷پ)، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۴۲]

۳۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۵/۴۹
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: ۱۰۷۹ق؛ ۹ص (۳۶۹-۳۷۷) [ف: ۵ - ۳۳۵]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۳۳۷/۴۷
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶ - ۴۱۶]

۳۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۰۰/۷۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۱۹۲ر-۱۹۶پ)، ۲۵ سطر (۱۵×۲۹)، اندازه: ۲۳×۳۵سم [ف: ۱۴ - ۸۸]

۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۵۸۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** علی محمد و اله اجمعین مادامت السموات و الارضین
خط: نسخ، کا: ابن دیباج، محمد بن عبدالله، تا: ۱۰۸۱ق [رایانه]

۳۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۸۴۴/۲
خط: نستعلیق، کا: شمس الدین محمد بن خواجه احمد بن خلیل گیلانی لاهیجی،تا:اواسط ربیع الاول۱۰۸۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ (۱۱پ-۱۷ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۲۰ - ۱۹۰]

۳۹. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۳/۶
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۴ صفر۱۰۸۵ق، مقابله شده؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۳۸]

اصفهان؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۴۲/۶
همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۳۰۵]

۴۰. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۰۱۰/۲
آغاز: آغاز متن: الحمد لذاته لولیه بذاته. والصلاة علی المرتبة الجامة لجمیع صفاته، اما بعد، فهذه نبذة من الحقائق، بل زبدة من الدقائق ... آغاز شرح: الحمد لذاته لولیه بذاته، الضمیر الاول راجع الی الحمد و کذا الثانی و ضمیر بذاته راجع الی الولی
خط: نسخ، کا: صدرالدین بن محمد بن صدرالدین اصطهباناتی، تا: چهارشنبه ۶ جمادی الثانی ۱۰۸۷ق؛ جلد: تیماج، ۳۱گ (۱۲۵پ-۱۵۵ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۲۹]

۴۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۷۵/۵
خط: نسخ، کا: محمود بن محمد قاسم شریف سیستانی، تا: ۱۰۸۸ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۵ص (۱۷-۲۰۱)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۰ - ۲۱۲۰]

۴۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۹۶۰
آغاز: سألت ایدک الله بروح منه؛ **انجام:** الفائزین بسعادة النشائتین و سیادة المنزلین
شرح خطبه آن است؛ خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: ۱۰۹۶ق؛ واقف: نائینی؛ ۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۴ - ۱۷۷]

۴۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۲۰۹/۷
خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۰۰ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۵ سطر [ف: ۵ - ۲۴۷]

۴۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۸۵۵/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: رویه کاغذ، ۲۲گ (۱۰پ-۳۱پ)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۵ - ۳۸۵]

۴۵. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۱۶/۶
بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [ف: ۳ - ۳۵]

۴۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۹۳/۱۲
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۶گ (۲۳ر-۲۸پ)، اندازه: ۱۳/۷×۲۵/۵سم [ف: ۸ - ۳۴]

۴۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۶۰۱/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد مسیح بن اسماعیل فسوی شیرازی، تا: اواخر قرن ۱۱ یا اوایل قرن ۱۲؛ با اشعاری از سعدی، عروه، ابن

فارض و شاعران دیگر و مطالب گوناگون؛ کاغذ: شرقی، ۶گ (۵۰-۵۵)، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۳۴ - ۴۴۷]

۴۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۲۳۹/۲
خط: نسخ، کا: محمد صالح، تا: قرن ۱۲، جا: اصفهان مدرسه جدة؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰ص (۸۴پ-۹۳ر)، ۲۰ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۸۲]

۴۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۴۹/۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۷ص (۸۴-۹۰)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳۲ - ۱۸۶]

۵۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۴۷/۱۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱۲ص (۲۰۹-۲۲۰)، اندازه: ۱۸/۵×۲۴سم [ف: ۳۲ - ۱۸۰]

۵۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۸۹۰/۱۸
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: محمد علی تونی، تا: ۱۱۰۷ق؛ جلد: تیماج خرمایی، ۲۳گ، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۲ - ۲۰۳]

۵۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۶/۲
آغاز: الا علی سبیل الندرة علی تفصیل ما فی مطاویها فان ذلک خطب عظیم یستدعی توجیهاً لایقاً و تجرداً و فائقاً
خط: نسخ، کا: بهاءالدین محمد عاملی فتونی نجفی، تا: ۱۱۱۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱گ (۳۳ر-۴۳پ)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۱ - ۱۵۵]

۵۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۶۱۸/۶
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۱۵ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰ص (هامش ۴۳-۵۲)، ۲۳ سطر (۱۱/۵×۲۲)، اندازه: ۱۷×۲۸سم [ف: ۹ - ۱۴۸۳]

۵۴. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۷/۱۰
کاتب: حسین جرپادقانی، تا: رمضان ۱۱۱۵ق؛ جلد: روغنی مذهب، ۴گ (۲۸۸ر-۲۹۱ر)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۸۲]

۵۵. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۰۴/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن عزیز بیک، تا: ۳ صفر ۱۱۱۶ق؛ جلد: تیماج مذهب، ۱۳گ (۳۲ر-۴۴پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲-۸۵]

۵۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۰/۱۷ کر
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، کا: حاج صالح قرطبی، تا: ۱۱۲۱ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۱۱گ (۴۸پ-۵۸پ)، ۲۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶/۵سم [ف: ۴۰/۲ - ۳۴۸]

۵۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۵۹/۱۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۱۲۲ق؛ ۱۷ص (۱۹۷-۲۱۳)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۲ - ۸۱]

۵۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۲۹۵/۴
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: حسن بن عبدالغفور حسینی، تا: ۱۱۲۵ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۳۶۰]

۵۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۳۹/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد شفیع بن محمد ابراهیم نجات، تا: ۱۱۲۸ق؛ مصحح، مقابله شده؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۲گ (۲۱-۳۲)، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۳ - ۱۴۲۴]

۶۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۳۹۱/۱۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش و نستعلیق کتابتی، کا: عبدالسلیم بن محمد مهدی بن محمد هادی واعظ دهخوارقانی، تا: ۱۱۵۹ق؛ کاغذ: نخودی و حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶ص (۱۳۳-۱۴۸)، اندازه: ۱۱/۴×۲۳/۵سم [ف: ۱۷ - ۴۳]

۶۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۸۸/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الصلوة و السلام علی القدسیین خصوصا علی سیدنا سید الکل فی الکل و علی آله و صحبه اجمعین و الحمدلله رب العالمین
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج ماشی، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۱ - ۳۵۵]

۶۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۰۹۶/۳۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم حسینی فرزند میرزا عزیز، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۴گ (۱۶۶پ-۱۶۹ر)، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: ۳۳ - ۱۸۸]

۶۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۶۹/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۴۸ص (۲۱-۶۸)، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۰)، اندازه: ۱۱/۵×۱۶سم [ف: ۹ - ۲۵۷]

۶۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۶۹۸/۴
شرح بزرگ او است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸گ (۳۱پ-۳۸ر)، ۱۹ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۶ - ۶۷۴]

۶۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰۲/۱۶-طباطبائی
آغاز: بسمله ... سالت ایدک الله بروح منه و حسن توفیقه و رقاک من حضیض التقلید ... و ذکرت انه قد وقع فی بعض النسخ عن مرتبته الجامعه؛ **انجام:** و لقد صدق بقراط فی الفصول کلما غذذنه فقد زدته مرضا و الله الشافی من امراض الجهل و علل الظاهر و

الباطن فی الکل
شرح بر خطبه آن رساله است در پاسخ پرسشی از او درباره این عبارت در خطبه زوراء: الصلوة علی المرتبة الجغامعه لجمیع صفاته که در برخی از نسخ «مرتبة الجامعه» آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی از مؤلف با نشان «منه»؛ ۲گ (۲۶–۲۷) [ف: ۲۳ – ۷۱۹]

۶۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۳۴۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: بارفروش، حسن بن علی، تا: ۱۲۰۶ق؛ ضمیمه نسخه شماره ۱۴۱؛ واقف: عضد الملـ، قرن ۱۳؛ کاغذ: آبی، جلد: تیماج زرشکی، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [رایانه]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۱/۲

همان نسخه بالا [ف: ۱ – ۱۲۵]

۶۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۳۵/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن عبدالقادر تبریزی، تا: ۱۲۶۱ق؛ جلد: مقوایی، ۱۰گ (۱۰۴ر–۱۱۳پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳ – ۱۲۰]

۶۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶۰۰/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبد الرحیم همدانی، تا: ۱۲۷۵ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج پوست اناری، ۲۰گ (۱۰۶–۱۲۵)، ۱۴ سطر (۵×۹/۵)، اندازه: ۱۰/۷×۱۶سم [ف: ۱۹ – ۲۴۱]

۶۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۰۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم، تا: ۱۲۸۷ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج حنایی، ۸گ (۷پ–۱۴)، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱۳ – ۱۳۹]

۷۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۴۴۰/۲

آغاز: برابر **انجام:** هذا الهواء المتوج الی خلف محفوظاً فیه هیئة التموج الاول حدث من ذلک.

خط:نسخ،کا:محمد علی، تا: رمضان ۱۳۰۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سبز، ۱۳۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱/۲×۱۸سم [ف: ۸ – ۳۸۱]

۷۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۷۱/۱

خط: نستعلیق، کا: مهدی بن میرزا باقر، تا: ۱۳۱۰ق؛ کاغذ: فرنگی فلفل نمکی، جلد: سیاه، ۵گ (۳پ–۷ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۶ – ۵۰]

۷۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۱۶۸/۱۱

آغاز: برابر **انجام:** و الحمدلله رب العالمین و لاعد و ان الاعلی الظالمین حرر بمدینة الرها لثلث بقین من شهر صفر سنة ست و ستین و مائة و الف

خط: نستعلیق، کا: محمد علی از طلاب مدرسه سپهسالار، تا: ۱۳۳۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۸گ (۲۱۲ر–۲۲۹پ)، ۱۴ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱×۱۸ سم [ف: ۱۱ – ۱۷۶]

۷۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۵۷۱/۲

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۱۲گ (۶۶–۷۷)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۲ – ۲۷۱]

۷۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۷۴۶/۲

خط: نسخ، کا: محمد راغب، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: استنبولی، جلد: پارچه زری آبی، ۱۱ص (۷–۱۷)، ۲۳ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۱۴ – ۳۷۰۴]

۷۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۲۷/۸-ف

نسخه اصل: موزه بریتانیا Or. 11313؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۱گ (۱۴۹پ–۱۵۹ر)، ۲۱ سطر [فیلمها ف: ۱ – ۵۳۲]

۷۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۶۸۸/۲

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با نشانی «محمد رضا»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ (۱۵۴پ–۱۶۵ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱۲ – ۲۷۴]

۷۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۸۸/۷

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن تریاکی، ۶گ (هامش ۹۱پ – ۹۵پ و متن ۱۰۴پ) [ف: ۵ – ۳۳۴]

۷۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۳۷/۱۰

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۲۱ص (۸۹–۲۰۹) [ف: ۵ – ۳۳۷]

۷۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۰۵

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، اندازه: ۶×۲۵سم [ف: ۴ – ۱۸۱]

۸۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۸۹۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول به لاجورد؛ ۱۱گ، ۲۱ سطر [ف: ۴ – ۷۵]

۸۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۹۶۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۸گ [ف: ۴ – ۷۵]

۸۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۸۶۹

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛ مجدول مذهب؛ ۴گ، ۲۳ سطر [ف: ۴ – ۷۵]

۸۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: نائینی؛ ۱۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۴ – ۷۵]

۸۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۳۱۹/۴

بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۷گ (۳۵–۶۱) [ف: ۵ – ۱۹۷]

۸۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۰۹۹/۱۱

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: شرقی، ۹گ (۷۶پ–۸۴ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۵/۵×۱۴/۵سم [ف: ۳۵ – ۶۱۸]

● **شرح الزوراء** / فلسفه / فارسی
š.-uz-zawrā’
حسینی، شجاع بن علی، ق ۱۰ قمری
Hoseynī, šojā‘ ebn-e ‘alī (- 16c)
وابسته به: الزوراء = تنبیه الراقدین؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰–۹۰۸)
شرحی است به فارسی بر رسالة الزوراء محقق دوانی و شارح «شجاع حسینی» از شاگردان اوست و در مدینه پس از مرگ استاد آن را شرح کرده است.
آغاز: بسمله. یا الله وفقنی بحق نبیك الكریم ستایش و سپاس آن را سزد كه همه سپاس و ستایشها از اوست ... و بعد فقیر كرم غنی شجاع حسینی ... همه روزه به فكر آنكه در قدم صاحبدلی بشب آرد.
انجام: و یاران ایشان و تابعان ایشان علیهم صلوات الله الملك المنان.
[دنا ۷۵۷/۶؛ فهرستواره منزوی ۱۸۲/۶]

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۲۲۹/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: افضل الدین محمد بن جلال الدین محمد بن احمد حسینی اصفهانی، تا: ۱۴ رمضان ۱۰۱۲ق، جا: حیدرآباد هند؛ ۷۵ص (۲۳–۹۷) [ف: ۵ – ۱۹۷]

● **شرح الزوراء = شرح زوراء الكاشفة = تحقیق الزوراء** / فلسفه / عربی
š.-uz-zawrā’ = š.-u zwrā’-il-kāšifa = taḥqīq-uz-zawrā’
لاری، کمال بن محمد، ق ۱۰ قمری
lārī, kamāl ebn-e mohammad (- 16c)
وابسته به: الزوراء = تنبیه الراقدین؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰–۹۰۸)
تاریخ تألیف: دوشنبه ۲ جمادی الثانی ۹۱۸ق
شرحی است بر متن رساله «الزوراء» و بر «شرح الزوراء» از جلال الدین محمد بن اسعد دوانی. در این شرح نسبتاً مفصل، دقایق متن توضیح و مجملات آن تفصیل و مشكلات آن حل شده است. در الذریعه از این شرح یاد شده اما به وجود نسخه‌ای اشاره نشده است.
آغاز: بسمله. و به نستعین فی التتمیم. الحمد لمن هو محمود بلسان كل حامد بل یرجع الی جناب كبریائه جمیع المحامد ... اما بعد فیقول ... كمال بن محمد بن فخر بن علی اللاری. لما كانت الرسالة المشهورة الموسومه بالزوراء ... كما قال فی شرح من خصائص الزمان ... و كان شرحه الذی صنفه الاستاد ایضا كالمتن فی غایة الایجاز و لم یتفق له شرح آخر واف بتفصیل مجملاته ... رایت ان اشرح المتن و الشرح كلیهما شرحاً موضحاً ... متوسلا به علی طریقة الاستاد الی روح هو لمدینة العلم باب ...
انجام: فان الاحكام تختلف باختلاف الحیثیات و الاعتبارات تم بحمدلله و توفیقه.
[دنا ۷۵۷/۶ (۱۵ نسخه)؛ كشف الظنون ۹۵۷/۲]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۲۰۹/۱
در چاشت روز دوشنبه ۸ جمادی الاول ۹۱۸؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ با اجازه قرائت ابراهیم محسن به ملامحمد سعید كوكنی در ۱۹ صفر ۱۰۹۳؛ كاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۵ سطر [ف: ۵ – ۲۴۶]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۲۸/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: شكسته نستعلیق، كا: صفی الدین محمد بن غیاث علی بن ابراهیم زواری، تا: ۹۴۶ق، جا: مشهد رضوی؛ كاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۳۷ص (۱۰۴–۲۴۰)، ۱۶ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۸ – ۵۴۲]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۲۶۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو المؤفق لكل خیره و كما قال و قد تم تألیف هذا الشرح ...
خط: نستعلیق، بی‌كا، تا: ۹۷۶ق، ضمیمه نسخه ش ۱۱۰۴۶ [رایانه]
۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۴۶/۳
خط: نستعلیق خوش، كا: شیخزاده، تا: صفر ۹۷۷ق؛ كاغذ: حنایی، جلد: تیماج تریاكی، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۱۱ – ۳۰۵]
۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۱۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** سنه ثمان عشر و تسعمائه من الهجرة النبویه صلی الله علیه و سلم امین و الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و سلم
خط: نسخ، بی‌كا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ با سرلوح مذهب؛ مجدول؛ كاغذ: دولت آبادی، شكری، جلد: میشن عنابی مذهب، ۱۴۲گ، ۱۳ سطر (۷×۱۳/۳)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۸ – ۳۱۶]
۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۴۹۱
آغاز: لعین العالم العلوی و السفلی ضروریا كان او معنویا؛ **انجام:** تألیف ... الشرح ... تمت ضحوة.
خط: نستعلیق، بی‌كا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، مجدول؛ كاغذ: سپاهانی، جلد: پارچه گلدار، ۴۶گ، ۱۵ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۱۳ – ۳۴۳۸]
۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۱۴
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌كا، بی‌تا؛ نسخ قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ كاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج، ۱۱۸ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱۰ – ۱۹۴۲]
۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۰۹۹/۱۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الله هو المیسر لحصول الامال و هو الموفق

لکل خیر و کمال و قد تم تألیف هذا الشرح فی ضحوة یوم الاثنین ... ثمان عشر و تسعمائه الهجرة النبویة صلی الله و سلم علیه و آله اجمعین و الحمدلله رب العالمین.
خط:نستعلیق، کا: محمدسعید بن قاسم طباطبایی، تا: قرن ۱۱؛ بیشتر مطالب رساله فاقد نقطه‌گذاری می‌باشد؛ کاغذ: شرقی، ۶۹گ (۱۰۵پ-۱۷۳ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۵×۱۴/۵سم [ف: ۳۵ - ۶۲۲]

۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۶۸۹

آغاز: ای علی حمد یکون حمداً له مجتمع صفات الکمال وفیه ای فی هذا الکلام الذی اطلق فیه مرتبة الحمد [...] الحمد ایضاً واردتها الرسول اشعار باسمه (ص) کما لایخفی فقد جعل المصنف فی هذه العبارة؛ **انجام:** مر الصوفیة و المتکلمین و الحکماء المحققین فی کل منهما مبحث متضمناً لغرائب التحقیقات وعجائب التدقیقات اذعا قنی عنها فی هذا الاوان کثرة المهمات و العلایق و منعنی عنها فی تلک الاعیان علیه المسلمات و العوائق تمت
تذکر: در فهرست نام کتاب به صورت «شرح رسالة فی الحکمة» آمده است؛ خط: نستعلیق، کا: منصور بن اسحاق، تا: شعبان ۱۰۰۶ق؛ افتادگی: آغاز (یکی دو صفحه)؛ مصحح؛ مهر: «من ولد ابی عبدالله الشریف محمد الشهید بن مکی العاملی» (مربع)؛ جلد: تیماج سیاه، ۵۹گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف مخ -۳-۱۲۰۴]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۰۳۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** اقول و انا ... کمال بن محمد بن محمد بن علی اللاری ... هذا آخر ما تیسرلی فی توضیح خفیات الکتاب و شرحه مع اقوال الطوایف من الصوفیة و المتکلمین و الحکماء المحققین فی ...
خط: نسخ، کا: مظفر حسین بن زین الدین محمد، تا: ۱۰۱۴ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۷۳گ (۲پ-۷۴پ)،۱۷سطر(۵/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۵ - ۴۰۹۳]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۰۳۹/۲

آغاز: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۳۶ق؛ مصحح، محشی با نشان‌های «منه رحمه الله، علیجان عفی عنه»؛ تملک: محمد اسماعیل با مهر «محمد اسماعیل بن محمد خلیل» (خشتی)، علیخان بن محمد؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده محمد کاظم» (خشتی)؛ کاغذ: اصفهانی و فرنگی و نخودی، ۹۴گ (۱۹پ-۱۱۲)، ۱۶ سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۹/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۷ - ۳۳۸]

۱۲. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۹-ر/۵۸۸/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو الموفق لکل خیر و کمال و قد تالف هذا الشرح فی ضحوة یوم الاثنین ثانی الجمادیین سنه ۹۱۸ ... قد تم کتابته فی یوم الجمعه من شهر صفر سنه ست ستین الف.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۰۶۶ق؛ محشی؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی شکری، جلد: مقوا با تیماج قهوه‌ای، ۷۴گ، ۲۱ سطر (۵×۱۲/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۸/۵سم[ف: ۲ - ۱۷۶]

۱۳. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۵۱۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** هو المسیر لحصول الآمال و هو الموفق لکل خیر و کمال و قد تم هذا الشرح فی سنة ثمان عشر و تسعمائة ... قد فرغ من کتابة ... عنایت الله ... سنه ۱۰۹ (کذا).
خط: نستعلیق، کا: عنایت الله، تا: ۱۰۹ (کذا) و احتمالاً ۱۰۹۰ق، جا: مدینه منوره؛ محشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با کاغذ آبی، ۶۸گ، ۲۱ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۲/۵ سم [ف: ۲ - ۳۷۰]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۶۶۰/۲

آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج بنفش آبی، ۲۳گ (۲۲پ - ۴۴ر)، اندازه: ۱۲/۶×۱۸/۸سم [ف: ۴۳ - ۲۲۳]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۹۰ ط

آغاز: برابر؛ **انجام:** اذ عاقتنی عنها فی هذا الآوان کثرة المهمات و العلایق و منعتنی عنها فی تلک الملمات و العوائق و الله هو المیسر لحصول الآمال و هو الموفق لکل خیر و کمال.
خط: نسخ، کا: علیرضا خوانساری، تا: ۱۲۹۲ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۸۱گ، ۱۸ سطر، قطع: رقعی بزرگ [ف: ۲۴/۲ - ۱۹۶]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۵۰۴-ف

نسخه اصل: گویا نسخه آقای کتابی در اصفهان؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۵۸گ، ۱۱۵ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۳]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** لک الامر بقدر ما یمکن کشف و قد ذکرنا ان المعانی الدقیقه.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ واقف: ملاموسی؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۹۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۰]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۲۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و علی آله و صحبه اجمعین و الحمدلله رب العالمین.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: محمد ایرانی مجرد؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۷۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۴سم [ف: ۱۱ - ۱۹۹]

۱۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۳۱۹/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو الموفق لکل خیر و کمال و قد تم تألیف هذا الشرح فی ضحوة یوم الاثنین ثانی شهر جمادی الثانی (تاریخ سال در نسخه نیست)
بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۸۲ص (۱۰۱-۲۸۲) [ف: ۵ - ۱۹۷]

● شرح الزوراء / فلسفه / عربی

š.-uz-zawrā’

ملا شیخم کرد، ق۱۱ قمری

mollā šayxom kord (- 17c)

وابسته به: الزوراء = تنبیه الراقدین؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰–۹۰۸)
تاریخ تألیف: ۸ رجب ۱۰۱۸ق؛ محل تألیف: مدینه منوره
وی متن زوراء و شرح (یا حاشیه) دوانی را بر زوراء در این کتاب شرح می‌کند و در آغاز متن زوراء «قال فی المتن» و در آغاز شرح زوراء «قال فی الحاشیه» می‌گوید و روش خود را در این شرح و سبب تألیف آن را، در دیباچه روشن ساخته است. مؤلف در دیباچه تألیف خود را به امیر شرفخان حاکم جزیره عمر و کردستان اهداء و در دیباچه بدین‌گونه از او یاد کرده است: «الامیر بن الامیر ناصر الشریعه القویمة سالک الطریقة المستقیمه باسط بساط العدل و الامن و الامان ... الجاهد فی اعلاء کلمة الله الساعی فی احیاء سنة رسول الله ... الامیر الکبیر امیر شرفخان بن الخان حاکم جزیره العمریه و سایر البلاد الاکرادیه فجعله تحفة لحضرته العله ...». مؤلف در پایان شرح می‌گوید: «از شرح و توضیح دو فصل اخیر (تکمله، خاتمه یا وصیت) صرفنظر کردم زیرا خود واضح است و نیازی به تفسیر ندارد». (عبدالحسین حائری)
آغاز: الحمدلله المتوحد بجلال وحدة ذاته فی کمال کثرة اسمائه و صفاته المتفرد بالتنزه و التقدس عن شائبة النقص و النقض ... لما رایت الحواشی التی علقها ... مولا جلال الملة و الدین ... علی رسالته الموسومه بالزوراء ... مستدعیة لتوضیحات یحتاج الیها المبتدی فادرجت فیها جمیع الفاظ المتن، و شرطت علی نفسی ان اجعلها کمتن واحد فالحق بها ... توضیحات ... قال رحمه الله فی خطبه الحواشی الحمد لولیه
انجام: و قد تم تحریر الاصلین الممتزجین بالتوضیحات الملحقة بها علی ید مؤلفها ... الشهیر بملا شیخم الکردی قبل الظهر الاول من الاربعاء الثامن من شهر رجب المرجب سنة ثمان و عشر بعد الالف من الهجره فی المدینة المنوره ... و تکمیل الکامل حسبنا الله و نعم الوکیل
[کشف الظنون: الحوراء و الزوراء؛ الذریعه ۳۰۳/۱۳ «شرح الزوراء»؛ دنا ۷۵۸/۶]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۴۴/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ تحریری، کا: عبدالمؤمن پسر جمال الدین خطیب، تا: رمضان ۱۱۹۲ق، برای استاد خود محمد قسیم بن احمد تختی؛ ۱۵۴ص (۲۱۳–۳۶۶) [ف: ۵ – ۳۳۷]
۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۶۳۸/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ تحریری، کا: عبدالقادر، تا: ۱۲۳۱ق، جا: سنندج، برای شیخ محمد سعید مدرس؛ ۴۰گ (۱۲پ–۵۱ر) [ف: ۲ – ۱۵۵]
۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۹۷/۲
آغاز: برابر
تذکر: با توجه به آغاز نام مؤلف معین گردید؛ خط: نسخ، کا: عبدالله بن عیسی الطائی، تا: ۱۲۴۹ق؛ ۹۲گ (۹پ–۱۰۰ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [مؤید: ۲ – ۱۰۶]

● شرح الزوراء / فلسفه / عربی

š.-uz-zawrā’

قاضی نعمة الله

qāzī ne‘mat-ol-lāh

وابسته به: الزوراء = تنبیه الراقدین؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰–۹۰۸)
در شرح آنچه خطبه آن دشوار است از روی نسخه قاضی محمد علامه بکری با چند حاشیه که از جمله آنها حاشیه خود شارح است.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۷۱/۲
آغاز: بسمله، الحمد لمن تجلی بذاته علی قلوب عباده فاراهم بنوره استغراق سایر الذوات؛ **انجام:** تلقف ای تبتلع ما صنعوا کید ساحر ... خصوصاً سیدنا الکل فی الکل و آله و صحبه اجمعین و الحمدلله رب العالمین
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۹ق؛ کاغذ: فرنگی فلفل نمکی، جلد: سیاه، ۴۸گ (۷پ–۵۴ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۶ – ۵۰]

● شرح الزوراء / فلسفه / عربی

š.-uz-zawrā’

وابسته به: الزوراء = تنبیه الراقدین؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰–۹۰۸)

غیر همانند:
۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۲/۲ ـ د
آغاز: بسمله وبه نستعین ... الحمد لله الذی تنزه فی دنوء عن التشبیه و تقدیس فی علوه عن التعطیل ... هذا خلیلی کشف الغطاء لما فی الزوراء؛ **انجام:** ذخراً لنا یوم لاینفع مال و لا بنون ... عما یصفون والحمد لله رب العالمین
شرحی است با عنوان «قوله» بر زوراء و جز دو شرح خود دوانی و لاری؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۱ محرم ۱۱۶۰ق؛ ۴۵گ (۴۸پ–۹۲پ) [ف: ۱ – ۳۳۴]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۱۴
آغاز: یتصور من قدیم لقدیم او هی ممتنع التعلق الابحاث؛ **انجام:** سبحان ربک رب العزة عما یصفون و سلام علی المرسلین و الحمدالله رب العالمین
از مضامین کتاب معلوم می‌شود که شارح از اهل سنت و جماعت است، با عبارت تاریخ فراغ: «و کان تمامه فی آخر ربیعی سنة اربع

و ثمانین و ثمانمائه»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی برخی به امضاء ملا احمد بن سلیمان؛ واقف: نائینی؛ ۳۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۴ - ۱۸۲]

← شرح زوراء الکاشفة > شرح الزوراء

● **شرح زیارت** / شرح دعا / فارسی

š.-e zīyārat

سردرودی تبریزی، محمد حسن بن محمد حسین، ۱۳۰۶ - ۱۳۷۱ قمری

sardrūdī tabrīzī, mohammad hasan ebn-e mohammad hoseyn (1889 - 1952)

شرحی است بر یکی از زیارات، و هر فقره را به‌طور نسبتاً مبسوط در چند مقاله یا مطلب یا فصل توضیح داده و گاه نکات ادبی را متذکر شده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۸۵/۲

آغاز: السلام علی آدم صفوة الله من خلیقته،ج، سلام بر آدم صاف کرده شده از آفریده شده‌های او، شرح: در شرح این فقره مبارکه؛ کاتب=مؤلف، تا: ۱۳۷۰ق؛ ۷۰ص (۸۹-۱۵۸) [عکسی ف: ۱ - ۳۳۵]

● **شرح زیارات الائمة** / شرح دعا / عربی

š.-u zīyyārāt-il-a'imma

موسوی طباطبائی، حسن بن محمد، ق۱۴ قمری

mūsavī tabātabā'ī, hasan ebn-e mohammad (- 20c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۷۳/۳

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... بعد فیقول العبد المذنب المسیء ابی محمد حسن بن محمد الموسوی؛ **انجام:** فلم ازل اری ذلک الصبی کل اربعین یوما الی ان رایته رجلا قبل قصر الی محمد علیه السلام.

خط: نستعلیق بد، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: ابری مقوایی، ۴گ (۷-۱۰)، ۲۶ سطر (۱۲×۲۰/۵)، اندازه: ۱۸/۵× ۲۴/۵سم [ف: ۱۲ - ۸۲]

● **شرح زیارة «اشهد أنک طهر طاهر مطهر»** / زیارات / عربی

š.-u zīyārat-i «ašhad-u annk-a ṭuhr-un ṭāhir-un muṭahhar»

قزوینی، ابوتراب بن حسین، - ۱۲۶۰ قمری

qazvīnī, abū-torāb ebn-e hoseyn (- 1844)

طهارت را به معنی اقبال تام و نجاست را به معنی ادبار تام گرفته و چون ائمه علیهم السلام را معصوم می‌داند به اعتبار این‌که عصمت به معنی دانستن آن چیزی است که خداوند متعال می‌خواهد و عمل طبق این دانش نمودن، پس معنی این جمله در زیارت ششم حضرت امیر المؤمنین علیه السلام واضح می گردد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۸۳۹/۵

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... سألنی بعض من سبقت له العنایة الالهیة عن تفسیر معنی قوله علیه السلام؛ **انجام:** مع انهم سبقوا کل شی ء فی کل شیء و الا لزم أن لا یکون معنی

کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گ (۵۸پ-۶۶پ) [ف: ۱۸ - ۳۴]

● **شرح زیارة الاربعین** / شرح حدیث / فارسی

š.-e zīyārat-el-arba'īn

اصفهانی، عبدالرحیم بن کرمعلی، ق۱۴ قمری

esfahānī, 'abd-or-rahīm ebn-e karam-'alī (- 20c)

مؤلف سال‌ها زیارت اربعین را می‌خوانده ولی متوجه معانی برخی از جملات آن نمی‌شده تا آنکه به سال ۱۲۸۸ق برخی از آن معانی بر وی روشن شده است، لهذا یافته‌های خود را در این رساله گرد آورده است.

اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۶۴۶/۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... سالهای بسیار در یوم اربعین زیارت اربعین را می‌خواندم و ملتفت بعضی فقرات مشکله او نمی‌شدم؛ **انجام:** و مناسب این است که اعذر فی الدعاء بمعنی بالغ باشد که در دعوت کردن خلق مبالغه و اهتمام نمود به همان نحوی که ذکر شد.

شرح بعض فقرات زیارت اربعین؛ خط: نسخ، کا: سید محمود بن محمد مهدی، بی‌تا؛ واقف: محمود بن عبدالرحیم، ۱۳۰۰؛ ۷گ(۱پ-۷ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۲ - ۴۷۳]

● **شرح زیارة الاربعین** / شرح حدیث / فارسی

š.-e zīyārat-el-arba'īn

وصف این زیارت است به روش شیعی.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۰۵۰/۴

آغاز: شرح زیارة الاربعین اخبرنا جماعة عن ابی محمد هرون بن موسی التلعکبری ... عن صفوان بن مهران الجمال گفت مولای من صادق ... در زیارت اربعین گفت زیارت کن روز اربعین وقت چاشتگاه فراخ؛ **انجام:** و باز گردد انشا الله عزوجل.

خط: نستعلیق ریز، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۵گ (۵۰-۵۴)، ۱۱ سطر (۹×۱۶/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۹۹۴]

← شرح زیارت امام هشتم (ع) ⪢ الفوائد الرضویة

● **شرح زیارت امیر المومنین (ع)** / دعا / فارسی
š.-e zīyārat-e amīr-al-mo'menīn
طواری یزدی، عباس بن محمد، ق۱۵ قمری
tavārī yazdī, 'abbās-e bn-e mohammad (- 21c)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۳۲۸
بی‌کا، تا: ۱۴۱۸ق [نشریه: ۱۳ - ۳۸۸]

● **شرح زیارة امیرالمؤمنین** / شرح دعا / عربی
š.-u zīyārat-i amīr-il-mu'minīn

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۰۲۰/۴-عکسی
آغاز: زیارة لامیرالمؤمنین. اذا شاهدت مشهد الشریف فطف سبعاً محرماً متطهراً وقف بقلب مقبل و قول موال مبتهل فیه معراج الدعوات محل الاجابات؛ **انجام:** فکن له عندالله وجیهاً یوم لقائک یا مولای. و رحمة الله و برکاته. تمت الزیارة فی ۱۲۸۲ من شهر محرم الحرام.
از ناشناس، به دنبال سه گفتار از رجب برسی. بی دیباچه؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۸ محرم ۱۲۸۲ق؛ ۸ص (۳۳۶-۳۴۳) [عکسی ف: ۱ - ۲۳۱]

● **شرح زیارة امین الله** / شرح دعا / عربی
š.-u zīyārat-i amīn-il-lāh
اصطهباناتی، محمد باقر بن ملامحسن، - ۱۳۲۶ قمری
estahbānātī, mohammad bāqer ebn-e mollāmohsen (-1908)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۷۳/۲
آغاز: السلام علیک یا امین الله فی ارضه. السلام: اصله کان سلمت سلاما؛ **انجام:** الزیارة المذکورة مناسب لکل الائمة ...
بی‌کا،تا:ذیحجه ۱۳۲۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: ابری مقوایی، ۵گ (۳-۷)،۲۳ سطر (۱۲/۵×۲۱)، اندازه: ۱۸/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱۲ - ۸۲]

← شرح زیارة الجامعة ⪢ الانوار اللامعة

● **شرح زیارة جامعه** / زیارات / فارسی
š.-e zīyārat-e jāme'a
مجلسی، محمد تقی بن مقصود علی، ۱۰۰۳؟ - ۱۰۷۰ قمری
majlesī, mohammad taqī ebn-e maqsūd 'alī (1595 - 1660)

وابسته به: زیارة الجامعة الکبیرة؛ علی بن محمد (ع)، امام دهم (۲۱۲-۲۵۴ق)
مؤلف در شرح فارسی خود بر من لایحضره الفقیه شیخ صدوق (یعنی لوامع صاحبقرانی) زیارت جامعه را به فارسی شرح نموده است. این بخش در نسخه حاضر به صورت جداگانه تحریر شده است.
آغاز: بسمله تعالی شانه زیارة جامعة ... روی محمدبن اسماعیل البرمکی قال حدثنا موسی بن عبدالله النخعی قال قلت لعلی بن محمد ... اما سند این شکسته دل چنین است که بیست و هشت سال قبل ...
[دنا ۷۵۹/۶]

۱. **شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۶۸۶/۲**
آغاز: این زیارتی است که فراگرفته است همه معصومین را صلوات الله علیهم، که هر یک را و همه را با هم زیارت می‌توان کرد.
خط: نسخ، کا: محمد اشرف، تا: ۱۱۲۰ق؛ ۴۳گ (۲۶-۶۸)، اندازه: ۱۴/۵×۲۴/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۱۴]
۲. **تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۵۷۲۸/۱**
آغاز: برابر؛ **انجام:** و مکرر اشاره بان باشد.
خط: نستعلیق، کا: علی اصغر بن ملا محمد امینی هزار جریبی، تا: ۲۶ رمضان ۱۲۲۲ق، جا: کربلا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۵گ (۱ر-۵۵ر)، ۱۵ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۴سم [ف: ۵ - ۴۸۸]
۳. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۶۷۰/۲-۱۴/۱۲۰**
آغاز: برابر؛ **انجام:** آیات بسیار در رجعت وارد شده است که قابل تاویل نیست و مکرر اشاره به آن شد تم و آلاؤه عم و الصلوة و السلام علی محمد و آله صلی الله علیه و آله اجمعین حرره ...
خط: نسخ و نستعلیق، کا: ضیاء الدین گیلانی، تا: ۱۲۲۷ق، جا: کربلا؛ مقابله شده؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۹۲]

● **شرح زیارة جامعه** / زیارات / فارسی
š.-e zīyārat-e jāme'a
مجلسی، محمد تقی بن مقصود علی، ۱۰۰۳؟ - ۱۰۷۰ قمری
majlesī, mohammad taqī ebn-e maqsūd 'alī (1595 - 1660)

وابسته به: زیارة الجامعة الکبیرة؛ علی بن محمد (ع)، امام دهم (۲۱۲-۲۵۴ق)
شرح بسیار مبسوط و مفصلی است که بر زیارت وارده از امام هادی (ع) معروف به «زیارة الجامعة الکبیرة» نگاشته شده و بالغ بر چهار جلد می‌شود. به گزارش صاحب الذریعه به نظر می رسد

که این کتاب خود شرح مستقل و جداگانه‌ای بر این زیارت باشد و در عین حال احتمال دارد بخشی از شرح من لایحضر الفقیه معروف به «روضة المتقین» باشد، چنانچه مقدمه و دیباچه آغاز نسخه حاضر نیز این معنی را تقویت می‌کند.
[الذریعة ۱۳: ۳۰۵]

چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۳۵

آغاز: اعلم ان الشیخ التقی العارف الشیخ محمد تقی منذ ذکر فی شرحه علی الفقیه [...] فی فضل هذه الزیارة ... قال (ع) السلام علیکم یا اهل بیت النبوة انما اتی بعد الوصول الی هذا المکان؛ **انجام:** وله السبق و به الشرف و هو قول علی (ع) فی هذه الخطبة بعد ذلک الکلام ... و سمایهم الی رتبته و جعلهم الدعاة بالحق الیه و ... بالارشاد یقرن قرن ...

جلد اول از کتاب و کامل؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۵گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۱۰۴]

← شرح زیارة الجامعة الکبیرة ‹ الانوار اللامعة لزوار الجامعة

● **شرح الزیارة الجامعة الکبیرة** / شرح دعا / عربی

š.-uz-zīyārat-il-jāmi‘at-il-kabīra

رازی، محمد قاسم بن محمد کاظم، ق۱۲ قمری

rāzī, mohammad qāsem ebn-e mohammad kāzem (- 18c)

وابسته به: زیارة الجامعة الکبیرة؛ علی بن محمد (ع)، امام دهم (۲۱۲-۲۵۴ق)

اهداء به: شاه سلطان حسین صفوی

تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۱۹ جمادی الثانی ۱۱۳۳ق

در الذریعه از آن یاد نشده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۹۴۳

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی اکرمنا بافضل انبیاء و ارشدنا الی سبیل الهدایة بنخبة اصفیاءه ... اما بعد فیقول ... محمد بن الحاج محمد کاظم المدعو بقاسم ... ان هذه تعلیقة شریفه و مقالة لطیفة؛ **انجام:** هذا آخر ما اوردنا جمعه و قصدنا شرحه و الحمدلله اولا و آخرا ... و قد فرغت من تألیف هذا الکتاب ... فی بلدة الطهران من اعمال الراز فی یوم الخمیس تاسع عشر شهر جمادی الاخر من السنة الثالث و الثلثین من العشر الرابع من المائة الثانیة من الالف الثانی من الهجرة ... و سلم تسلیما کثیر.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۶گ، ۱۹ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۲ - ۲۹۳۳]

● **شرح الزیارة الجامعة الکبیرة** / شرح دعا / عربی

š.-uz-zīyārat-il-jāmi‘at-il-kabīra

؟ احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱؟ قمری

ahsā’ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

وابسته به: زیارة الجامعة الکبیرة؛ علی بن محمد (ع)، امام دهم (۲۱۲-۲۵۴ق)

به خواهش: حسن بن محمد قاسم حسینی اشکوری گیلانی

تاریخ تألیف: ۱۹ ربیع الأول ۱۲۳۰ق

زیارت جامعه از معروفترین زیارات است که به‌واسطه آن می‌توان همه امامان علیهم السلام را زیارت نمود. سید حسین بن سید محمد قاسم حسینی اشکوری از شیخ احمد احسائی درخواست نموده تا به شرح همین زیارت پرداخته از اسرار آن رفع ابهام نماید. احسائی در پاسخ به آن درخواست زیارت جامعه را به‌طور مفصل و در چهار جزء شرح نموده و مطالب شرح بیشتر نمودار آراء خود شیخ به‌عنوان رئیس فرقه شیخیه می‌باشد. وی در انتها وداع این زیارت را نیز شرح کرده است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... فیقول العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی ... ان السید السند ... قد التمس منی ادام الله تأییده أن أشرح الزیارة الجامعة المشهورة و ابین اسرار الفاظها و بعض ما اراده امامنا و سیدنا علی بن محمد الهادی علیه و علی آبائه و ابنائه افضل الصلوة و السلام منها علی جهة البسط و البیان لتک المعانی

انجام: و لنقبض عنان القلم علی ما اراد سبحانه لنا من اثبات ما حصل من شرح الزیارة الجامعة الکبیرة و شرح وداعها ... حامدا مصلیا مستغفرا.

چاپ: مشار عربی، ص۵۵۰؛ دارالسلطنه تبریز، سنگی، ۱۲۷۶ق، رحلی، ۴۵۸ص

[دنا ۷۵۹/۶- ۷۶۴ (۱۵۵ نسخه)؛ الذریعه ۳۰۵/۱۳؛ ریحانة الادب ۴۱/۱]

شرح و حواشی:

۱- تلویح الاشارة فی تلخیص شرح الزیارة؛ شهرستانی، محمد حسین بن محمد علی (۱۲۵۵-۱۳۱۵)

۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۴

جزء اول و دوم وسوم؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا، جا: قزوین؛ مؤلف در سال‌های آخر عمر خود در قزوین سکونت داشت ظاهراً در این ایام به کتابت این نسخه مبادرت ورزیده است؛ تملک: محمد معینی بن محمد رضی به تاریخ ۱۲۶۸ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۲۶۵گ، ۲۷ سطر [ف: ۱ - ۱۵۷]

۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۴۳۴

آغاز: بسمه قال العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی: قال (ع): بابی انتم و امی؛ **انجام:** و فرغ من تسویده مؤلفه العبد المسکین احمد بن زین الدین بن ابراهیم بن اصغر بن ابراهیم بن ... الاحسائی فی لیلة التاسعة عشر من شهر ربیع المولود صلی الله علیه

و آله سنة ثلاثین و مأتین و الف من الهجرة النبویه علی مهاجره و آله افضل الصلوة و ازکی السلام حامدا ... مصلیا مستغفراً سنة ۱۲۳۳. ل. ر. غ

جلد دوم؛ خط: نسخ، کا: احمد بن زین الدین بن ابراهیم بن اصغر بن ابراهیم بن ... احسائی، تا: ۱۹ ربیع الاول ۱۲۳۰؛ ظاهر عدد پایان کتاب می‌نمایاند که این نسخه به‌خط مؤلف نوشته شده و مسلماً این نسخه در زمان ایشان تحریر یافته؛ واقف: محمد ابراهیم قشلاقی، شعبان ۱۲۸۸ق؛ کاغذ: سفید، جلد: میشن زرد، ۶۱۴ص، ۲۰–۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [فهرست عراقی: ۱ – ۱۶۰]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۷۵۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال (ع) عصمکم الله من الزلل و امنکم من الفتن

خط: نسخ، کا: علی بن حسین، تا: ۱۲۱۸ق [در این تاریخ تردید است]؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج [رایانه]

۴. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۰۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لعل الحق هو الامامة التی فرض الله علی نفسه و اخذ المیثاق علیه من العباد کما اخذ الربوبیة والله یعلم ... و فی زمرة المرحومین بشفاعتهم انک ارحم الراحمین.

کامل؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن رفیع حسینی یزدی، تا: ۱۲۲۲ق [در این تاریخ تردید است]، جا: کربلا؛ در برگ اول توضیح محمود بن محمد تبریزی ملقب به نظام العلماء مبنی بر تعریف وتمجید از مؤلف و این‌که ۴ سال در محضر وی تلمذ کرده به تاریخ ربیع الثانی ۱۲۶۷ق؛ واقف: حاج علیرضا وحاج یوسف پسران حاج احمد بزاز، شعبان ۱۲۳۷ ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۳۰۵گ، ۳۳ سطر [ف: ۱ – ۱۵۸]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۱۰۹/۳

آغاز: بسمله، الحمدالله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین اما بعد فیقول العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسایی ... انی لما فرغت من هذا الشرح للزیارة الجامعة الکبیرة احببت ان الحقه بشرح الوداع الملحق بها فی الروایة؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: احمد بن زین العابدین ابراهیم احسائی و قاسم بن سعید گیلانی، تا: رمضان ۱۲۲۳ق؛ کاغذ: فرنگی شکری و نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲گ (۱۳۶–۱۵۷)، ۱۰ و ۲۰ و ۲۱ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۹ – ۹۶]

۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۰۶۷

آغاز: الحسین بن ابراهیم بن احمد الکاتب عن محمد بن عبد الله الکوفی عن محمد بن اسماعیل البرمکی ...

خط:نسخ،کا:ابوالقاسم بن محمد حسن یزدی، تا: ذیحجه ۱۲۲۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۷گ، ۲۲ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۴ – ۱۱۴۶]

۷. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۰ق؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱ – ۹۰۴]

۸. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۴۲/۱ – ج

جزء سوم و چهارم؛ خط: نستعلیق، کا: احمد بن علی محمد رشتی گیلانی خوشنویس، تا: ۲۲ ربیع الثانی ۱۲۳۰ق، جا: کرمانشاه؛ از روی اصل خط احسائی در کرمانشاه، در دنبال آن شرح احسائی است بر «وداع» که او بر شرح زیارت جامعه افزوده و به‌خط همین رشتی است از روی نسخه اصل در روز پنج‌شنبه ۲۵ ربیع الثانی ۱۲۳۰، او جزء سوم را در ۸ ربیع الثانی ۱۲۳۰ نوشته؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۳۱گ (۲۲پ–۲۵۲پ)، ۱۹سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [ف: – ۳۷۴]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۶۳۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** علی مهاجرها و آله افضل ... مصلیا مستغفرا.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۰ق؛ کاغذ: شکری [رایانه]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۹۱۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۰ق؛ تملک: محمد جعفر [رایانه]

۱۱. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۰۱۷۳

خط: نسخ، کا: مجتبی حسینی، تا: ۱۲۳۲ق؛ قطع: خشتی کوچک [رشت و همدان: ف: – ۱۶۱۳]

۱۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۱۶۶

بی‌کا، تا: ۱۲۳۲ق؛ چهار نسخه به شماره ۵۱۹، ۱۶۶، ۱۶۵، ۱۶۴ یکدوره شرح زیارت جامعه است؛ واقف: محمد حسین خان مروی [ف: – ۱۵۸]

۱۳. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۵۱۹

بی‌کا، تا: ۱۲۳۲ق؛ واقف: محمد حسین خان مروی [ف: – ۱۵۸]

۱۴. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۷۹۷

جز ۱و۲ است؛ خط: نسخ، کا: محمد حسین بن زین العابدین خوانساری، تا: ۱۲۳۴ق، برای میرزا محمد علی بن میرزا محمد کاظم آشتیانی [نشریه: ۲ – ۱۵۷]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۰۷۵

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق [مختصر ف: – ۴۹۱]

۱۶. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۸/۱

جلد سوم و چهارم؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن اسماعیل، تا: ۱۸ رمضان ۱۲۳۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۸گ (۱پ–۲۱۸ر)، اندازه: ۱۸/۵×۲۸/۵سم [ف: ۱ – ۱۶۷]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۷۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق [الفبائی: – ۳۴۰]

۱۸. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۳۶

آغاز: قال العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسایی قال عصمکم الله من الزلل و آمنکم من الفتن؛ **انجام:** لان هذه المعرفة لم یثبت ... لما ثبت هذا ... کما اشرنا الیه الحمدلله الذی هدانا لهذا و ما کنا لنهتدی لولا ان هدانا الله و تمت

جلد دوم؛ خط: نسخ، کا: کاظم بن صفر علی اصفهانی، تا: ۱۲۳۴ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۵۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: – ۸۷]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۷۴
آغاز: بسمله.الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** و الحمدلله رب العالمین فی شرح جمادی الاول سنه ۱۲۳۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج [رایانه]

۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۸۳
جزو دوم؛ خط: نسخ، کا: محمد بن حسن بن باقر حسینی خراسانی، تا: چهارشنبه دهه اول صفر ۱۲۳۵ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۰گ، ۲۱ سطر (۱۷/۵×۸/۵)، اندازه: ۱۵×۱۵سم [ف: ۸ – ۷۰۷]

۲۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۰۳
آغاز: الحمدلله ... قال عصمکم الله من الزلل و امنکم من الفتن، العصمة لغة المنع؛ **انجام:** و قوله و قرب منزلتکم منه حتی قال: ... تم الجزء الثانی من شرح الزیارة الجامعه و یتلوه الجزء الثالث بعون الله و توفیقه و الحمدلله رب العالمین
جزء دوم؛ خط: نسخ، کا: صالح اردافی، تا: ۱ جمادی الاول ۱۲۳۵ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ – ۴۳۷]

۲۲. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۱۲۵
خط: نسخ، کا: علی بن محمد قائنی، تا: ۱۲ شوال ۱۲۳۵ق، جزء دوم و سوم بخط محمد حسین استرابادی؛ ۲۵۰گ، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: – ۹۰]

۲۳. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۲۴۰
آغاز و انجام: برابر
کامل، به ضمیمه زیارت وداع؛ خط: نسخ ادعیه معرب، کا: میرزا حسین بن زین العابدین خوانساری، تا: ۱۲۳۵ق؛ مصحح، محشی به لفظ: «منه طاب ثراه» و «رضی عفی عنه»؛ واقف: ابوالفتح علوی خلخالی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰۵گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۷/۵سم [ف: ۱ – ۳۳۱]

۲۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۰۱۹
ج ۱ و ۲؛ خط: شکسته، نستعلیق، کا: حسین بن عبدالله بن حسین لنگرودی گیلانی، تا: دوشنبه ۲۷ صفر ۱۲۳۵ق، جا: کربلا؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۳۲۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۰/۷×۳۰/۵سم [ف: ۱ – ۲۹۷]

۲۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۳۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن ابوطالب فراهانی، تا: ذیحجه ۱۲۳۶ق، به دستور جناب سید علی آقا؛ افتادگی: آغاز؛ نسخه با اصل به تاریخ ۲۴ جمادی الاول ۱۲۳۷ توسط سید علی صفوی (ظاهرا همان که نسخه به‌جهت وی نوشته شده) مقابله شده، مجدول، مصحح، دارای سرلوح رنگین زیبا؛ وقفنامه کتاب به تاریخ ۱۹ ذیقعده ۱۲۴۶؛ مهر: علی الصفوی (بیضی)؛ جلد: روغنی، ۳۵۸گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۹×۳۰/۵سم [ف: ۵ – ۳۸]

۲۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۷۰۸/۱
آغاز: بسمله. و به نستعین. قال العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی. قال علیه السلام: بابی انتم و امی و اهلی؛ **انجام:** برابر
جلد سوم آن است که در شوال ۱۲۲۹ و جلد چهارم آن که در ۱۹ ربیع الاول ۱۲۳۰ به انجام رسیده؛ خط: نسخ، کا: احمد بن ابوالفتح شریف حائری اصفهانی، تا: ۱۲۳۶ق، جا: کرمانشاه؛ کاغذ: فستقی، جلد: رویه میشن قهوه‌ای، ۲۰۵گ (۱پ–۲۰۵ر)، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۵/۱×۲۶/۷سم [ف: ۸ – ۵۸]

۲۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۰۱۸
خط: نسخ، کا: علی بن محمد، تا: ۲۷ جمادی الاول ۱۲۳۶ق؛ مصحح، با نشانی استعاره از شیخ مهدی واعظ به تاریخ رجب ۱۳۸۲، یادداشتی از ابوالقاسم طهرانی به تاریخ ۱۶ جمادی الثانی ۱۲۴۶؛ تملکی: شاهزاده رکن الدوله؛ مهر: «محمد اکبر الموسوی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۹۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۱۱ – ۲۲]

۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۸۶
کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰ ذیحجه ۱۲۳۶ق؛ مجدول مذهب، مصحح؛ جلد: تیماج مذهب، ۳۰۳گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۹×۲۸/۸سم [ف: ۴۳ – ۱۲۲]

۲۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۲۷۵
خط:نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲ شوال ۱۲۳۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی،۲۲۴گ،۲۳سطر(۹×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱۷ – ۹۵]

۳۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۰۹۵/۱-عکسی
آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد، فیقول العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسایی. هذا الجزء الرابع من شرح الزیارة الجامعة الکبیرة. قال علیه السلام انتم ابی و امی و نفسی و اهلی و مالی؛ **انجام:** و لیکن هذا الحدیث الشریف ختاماً لهذا الشرح لیکون ختامه مسکا نفعناالله ببرکة الائمة الطاهرین (ص) و نفع الله به طالبی الیقین من المؤمنین فی الدارین و ...
جلد ۴؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد قلی بن عوض، تا: ۱۲۳۶ق، جا: کرمانشاه؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۲۲ص (۲–۱۲۳) [عکسی ف: ۱ – ۲۳۱]

۳۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۹۵۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** و السلام علیکم و رحمه الله و برکاته و جعلهم ظاهره فی خلقه و اسمائه و اصفاته و نعمه و حجه علی ...
خط: نسخ، کا: موسوی، محمد علی بن حسین، تا: ۱۲۳۶ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج [رایانه]

۳۲. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۱۵
آغاز: راد لها مع ما کانت مشتملة علیه من المعانی الغریبة و الاسرار الصعبة و العجیبة التی کثیر منهم ینکرونها فی غیر هذه الزیارة الشریفة؛ **انجام:** و لیکن هذا الحدیث الشریف ختاماً لهذا الشرح لتکون ختامه مسکاً نعمنا الله تعالی ببرکة الائمة الطاهرین. و اسمائه و صفاته و نعمه و حججه علی خلقه و مظاهر صفاته و افعاله فی خلقه صلی الله علیهم اجمعین قد فرغ وقع الفراغ من الجزء الثانی

من شرح الزيارة الجامعة
قسمتی از جلد اول و تمامی جلد دوم؛ خط: نستعلیق، کا: محمدرضا رشتی، تا: ۱۲۳۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۷۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۶سم [ف: - ۶۲]

۳۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۵۷۹

آغاز: بسمله،و به نستعین و علیه توکلی، حمد له وصلی الله علی محمد و اله الطاهرین. امم بعد فیقول العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی؛ **انجام:** وقع الفراغ فی جزء الثالث من شرح الشریف للزیارة الشریفة الجامعة و یتلوه انشاء الله الجزء الرابع و الحمد لله رب العالمین تمت الکتاب ...
خط: نستعلیق شکسته، کا: عبد الرزاق بن عبدالصمد، تا: ۱۹ شوال ۱۲۳۷ق،اهدایی:وزیری؛کاغذ: حنایی، جلد: مقوایی با کاغذ ابری، ۳۵۸گ، ۲۰ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۲۰/۵×۳۰/۵سم [ف: ۲ - ۴۸۸]

۳۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۲۶۰

جلد اول و دوم؛ خط: نسخ، کا: ملا محمد احسن، تا: ۱۲۳۷ق؛ ۱۸۱گ، ۲۳سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱ - ۱۴۸]

۳۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۲۸۵

خط: نسخ نازیبا، کا: محمد باقر بن ملا علی بابا، تا: شنبه ۹ صفر ۱۲۳۸ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۲۱۹گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۹سم [ف: ۲۶ - ۲۳۱]

۳۶. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۸۷

آغاز: برابر
جلد اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱ ذیقعده ۱۲۳۸ق؛ واقف: شهید؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: - ۳۱۰]

۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۹۵

آغاز: بسمله و به نستعین به علی الکافرین؛ **انجام:** انک حمید مجید ... در سنه ۱۲۳۸
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۸ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج [الفبائی: - ۳۴۰]

۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۹۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** صلی الله علیهم اجمعین تم الجزء الثانی
خط: نسخ، کا: احمد، تا: ۱۲۳۸ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج [الفبائی: - ۳۴۰]

۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۹۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الیقین من عادفی المومنین ... سنه ۱۲۳۸
خط: نسخ، کا: احمد، تا: ۱۲۳۸ق، جا: مشهد رضوی؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج [الفبائی: - ۳۴۰]

۴۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۹۹ ط

آغاز: برابر؛ **انجام:** و جعلهم ظاهرة فی خلقه و اسمائه و صفاته و نعمه و حججه علی خلقه و مظاهر صفاته و افعاله فی خلقه صلی الله علیهم أجمعین. تم الجزء الثانی من شرح الزیارة الجامعة و یتلوه الجزء الثالث الحمدلله رب العالمین.
جزء اول و دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۳۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مذهب، ۲۴۸گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۲۴/۲ - ۱۹۸]

۴۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۹۹۹

آغاز: لدیه و بالعکس و قد تقدم بیان ذلک مرارا(بعد از ۹سطر) ... قال(ع)بابی انتم و امی و نفسی و اهلی و مالی و اسری اقول بابی اصله معمول ثان؛ **انجام:** فارواح المؤمنین اشعة اشعة ارواحهم صلی الله علیهم اجمعین و باقی الکلام قد تقدم الکلام علی فی شرح الزیارة الجامعة و ... نفع بن طالبی العیان و الیقین من عارفی المؤمنین و فرغ من تسویده مؤلفه العبد ... سنه ثلاثین و مائتین و الف من الهجرة ...
شامل جلد سوم و چهارم و ۹ سطر آخر جلد دوم؛ خط: نسخ خوش، کا: محمد رضا بن محمد حسین زواره ای، تا: چهارشنبه ۲۰ شعبان ۱۲۳۹ق؛ مصحح، مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۳۴گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۲۶]

۴۲. تبریز؛ خادم حسینی؛ شماره نسخه:۶۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: احمد بن علی محمد، تا: یک‌شنبه ۷ صفر ۱۲۳۹ق؛ جلد: ساغری مشکی، ۲۵۵گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۰×۳۴سم [اوراق عتیق: ۱ - ۱۰۱]

۴۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۱۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** جعله الله زادا لیوم الدین و نفع به طالب العیان و الیقین من عاد فی المومنین.
خط: نسخ، کا: صفر علی بن اسماعیل نجف آبادی، تا: سه‌شنبه ۷ ذیحجه ۱۲۳۹ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۰۹]

۴۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۳۳۳

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶ - ۳۸۸]

۴۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۲۸

جزء اول و دوم؛ خط: نسخ، کا: علی بن ملا زین العابدین منجم تبریزی، تا: ۱۲۴۰ق، جا: کربلا؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۹گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۰]

۴۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۴۱

خط: نسخ، کا: صفر علی بن اسماعیل نجف آبادی، تا: ۱۲۴۰ق؛ ۱۵۴گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۴۸]

۴۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۹۱

آغاز: بسمله و حمدله، اما بعد فیقول العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی هذا الجزء الرابع من شرح الزیاره؛ **انجام:** و ان ما اخطأه لم یکن لیصیبه و هذا کله اغصان التوکل و مدرجة الزهد ...
جلد چهارم؛ خط: نسخ، کا: احمد بن فضل الله بن محمد قاسم حسینی جیلانی اشکوری، تا: ۱۲۴۰ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج حنایی مذهب، ۱۵۰گ، ۱۸ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱ سم [ف: ۱۴ - ۱۰۰]

۴۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۷۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۹ ذیحجه ۱۲۴۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴۰گ، ۲۷ سطر (۲۰×۳۰)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۷ - ۲۷۴۰]

۴۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۲۴۱/۱

آغاز: بسمله، قال العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی قال (ع) بابی انتم و امی و اهلی و مالی و اسرتی اقول بابی اصله معمول ثان لافدی. آغاز شرح الوداع: بسمله، حمدله اما بعد فیقول العبد المسکین احمد بن زین الدین ... اجبت ان الحقه بشرح الوداع الملحق بها فی الروایة؛ **انجام:** و جلی به افئدتهم بحق الیقین بحرمة محمد الامین و آله المیامین ... و آله الطاهرین ... فی اللیلة العاشرة من شهر ربیع الاول ثلاثین و مأتین و الف من الهجرة النبویة ... انجام شرح الوداع: برابر

جزء سوم و چهارم و همچنین شرح وداع زیارت؛ خط: نسخ، کا: عبدالعظیم بن علی اردکانی یزدی، تا: ۱۲۴۰ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۶۱۱]

۵۰. بیرجند؛ دیانی؛ شماره نسخه:۲۲

خط: نسخ، کا: اسدالله بن اسماعیل بن کریم دیلمقانی سلماسی، تا: چهارشنبه۲۹جمادی الثانی۱۲۴۱ق،جا:نجف اشرف؛مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۴۷گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۹/۵سم [ف: - ۲۵]

۵۱. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۳۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** اللهم صل علی محمد و آل محمد کما صلیت علی ابراهیم و آل ابراهیم.

جزء اول؛ خط: نسخ، کا: باقر بن محمد خراسانی، تا: ۱۲۴۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: - ۱۶۸]

۵۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۷۶۴

خط: نسخ، کا: محمد رضا بن علی بن مهدی بن عزیز خوانساری، تا: ۲۶ رمضان ۱۲۴۲ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن آلبالویی، ۱۹۰گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۰/۶×۲۹/۷سم [ف: ۱ - ۲۹۷]

۵۳. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۲۱۳

آغاز: قال العبد المسکین ... قال علیه السلام عصمکم الله من الزلل وآمنکم من الفتن العصمة لغة المنع و فی الاصطلاح؛ **انجام:** و لیکن هذا الحدیث الشریف ختاماً لهذا الشرح لتکون ختامه مسکاً نغصنا الله تعالی ببرکة الائمة الطاهرین

جلد دوم؛ خط: نستعلیق، کا: محمدباقر بن محمدجواد هزار جریبی تلما دره‌ای، تا: پنج‌شنبه ۲۲ رمضان ۱۲۴۲؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰۳گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۷سم [ف مخ- ۱۱۳]

۵۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۷۵۳

آغاز: برابر

سه جزء؛ خط: نسخ، کا: محمد خلف، تا: ۱۲۴۳ق؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۳۲۵ص، ۲۸ سطر، اندازه: ۲۱×۳۲سم [ف: ۱ - ۲۶۳]

۵۵. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۱۷۵

جلد ۱-۴؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۴ق؛ وقف طلاب مدرسه سمیعیه؛ واقف: آخوند ملا عبدالله قاینی وصی ملا محمد صادق کوشی، ۲۴ رمضان ۱۲۷۵ق؛ ۳۰ سطر (۱۲/۵×۲۴)، قطع: رحلی [تراثنا: س۶ش۲ - ۹۱]

۵۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۶۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** من عاد فی المومنین و فرغ من تسوید مؤلفه ... سنه ۱۲۴۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۴ق؛ کاغذ: الوان، جلد: تیماج [رایانه]

۵۷. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۰۱۹۵

خط: نسخ، کا: خلف بن سید علی حسینی، تا: ۱۱ رمضان ۱۲۴۵ق؛ اندازه: ۱۴×۲۰سم [رشت و همدان: ف: - ۱۶۱۳]

۵۸. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۳/۱-۵۸۸۷

خط:نسخ،کا:محمد باقر بن احمد دو دانگاه ای هزار جریبی،تا: ۲۵ ذیقعده۱۲۴۵ق، به دستور آقا میرزا علی رضا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۵۳گ، ۳۵ سطر، قطع: رحلی [آستانه قم: - ۱۳۳]

۵۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۱۰/۲

آغاز: بسمله و به نستعین. قال العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی قال علیه السلام بابی انتم و امی و اهلی و مالی و اسرتی اقول بابی اصله معمول ثان لافدی؛ **انجام:** وقع الفراغ من الجزء الثالث من الشرح الشریف للزیارة الشریفة الزیارة الجامعة و یتلوه ان شاءالله الجزء الرابع.

خط: نستعلیق، کا: معصوم بن جعفر حسینی اشکوری، تا: ۱۲۴۶ق، واقف: اشکوری، جلد: تیماج زیتونی، ۱۳۴گ (۱۷-۱۵۰) [ف: ۳۴ - ۱۵]

۶۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۱۰/۳

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین اما بعد فیقول العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی هذا الجزء الرابع فی شرح الزیارة الجامعة الکبیرة قال علیه السلام بابی انتم و امی و نفسی و اهلی و مالی ذکرکم فی الذاکرین و اسماوکم فی الاسماء؛ **انجام:** و نفع الله به طالبی الیقین من المومنین فی الدین و نورالله به قلوب العارفین ... قد وقع الفراغ من تسویده بید مؤلفه العبد المسکین احمد بن زین الدین بن ابراهیم فی اللیلة العاشرة من شهر ربیع الاول سنة ثلثین و ماتین و الف من الهجرة النبویة علی مهاجرها و آله افضل الصلوة و السلام حامدا مصلیا مستغفرا

جزء چهارم؛ خط: نستعلیق، کا: معصوم بن جعفر بن محمد حسینی اشکوری، تا: ۱۲۴۶ق، واقف: اشکوری، جلد: تیماج مذهب، ۷۹گ (۱۵۱-۲۲۹) [ف: ۳۴ - ۱۵]

۶۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۳۷۹

خط: نسخ، کا: محمد باقر، تا: ۱۲۴۶ق [الفبائی: - ۳۴۰]

۶۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۶۲۴

جلد اول و از آغاز تا آخر جمله «و مناراً فی بلاده و أدلاء علی صراطه»؛ خط: نسخ، کا: اسماعیل ابن میر ابوطالب طباطبائی، تا:

رجب ۱۲۴۶ق؛ دارای یک سرلوح مرصع، مجدول؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۱۸۱گ، ۲۰ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲ - ۷۳۷]

۶۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۳۷۹

آغاز: آغاز پس از خطبه: قال علیه السلام بابی انتم

جزء سوم و چهارم؛ خط: نسخ، کا: محمد باقر بن احمد هزارجریبی، تا: ۱۲ رجب ۱۲۴۶ق؛ واقف: نائینی؛ ۲۱۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۶ - ۲۵۶]

۶۴. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۸۷

خط: نسخ، کا: محمد باقر بن احمد هزار جریبی، تا: عید نوروز سه‌شنبه ۷ شوال ۱۲۴۶ق، جا: دو دانگ هزار جریب؛ ۲۶۲گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۱۹×۲۸/۵سم [ف: ۱ - ۸۸]

۶۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۲۳۱

آغاز: بسمله، قال العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی قال علیه السلام بابی انتم و امی و اهلی و مالی و اسرتی اقول بابی اصله معمول ثان لافدی؛ **انجام:** و لا تزغ قلبی بعد اذ هدیتنی وهب لی من لدنک رحمة انک انت الوهاب ... و یتلوه انشاء الله الجزء الرابع و الحمدلله رب العالمین.

جلد ۳؛ خط: نسخ، کا: علی رضا خوانساری، تا: ۱۲۴۶ق؛ با سرلوح مزدوج؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن زرشکی مذهب، ۱۴۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۶۰۲]

۶۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۲۶۶

آغاز: بسمله، قال العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی قال (ع) عصمکم الله من الزلل و آمنکم من الفتن اقول العصمة لغة المنع؛ **انجام:** و حججه علی خلقه و مظاهر صفاته و افعاله فی خلق صلی الله علیهم اجمعین.

خط: نسخ، کا: علی رضا خوانساری، تا: یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۲۴۶ق؛ با سرلوح مزدوج مذهب زیبا، مجدول؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۱۴۱گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۶۴۱]

۶۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۲۳۳

خط: نسخ، کا: عبدالعظیم بن علی اردکانی یزدی، تا: ۱۲۴۷ق، جا: کربلا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۶۰گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۳۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۴۷]

۶۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۷۶۲

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین ... اما بعد فیقول العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی ان؛ **انجام:** عین بلعون را به دل ... و علی شیعتهم و موالیهم آمین یا رب العالمین

خط: نسخ، کا: حسن مراغی، تا: ۱۲۴۷ق؛ اهدایی: محمد ایرانی، ۱۳۵۰؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج [الفبائی: - ۳۴۰]

۶۹. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۶۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لعل الحق هو الامامة التی فرض الله علی نفسه و اخذ المیثاق علیه من العباد کما اخذ الربوبیة ... و فی زمرة المرحومین بشفاعتهم انک ارحم الراحیمن

جلد اول؛ خط: نسخ، کا: اسماعیل مراغه‌ای بن عبدالله بن ملااحمد بن علی مردان بن حاجی بابا خان بن قاضی جهان بن قاضی اقابک بن قاضی عبدالله بن قاضی علاء الدوله بن قاضی شرف الدین بن خواجه شمس الدین بن شیخ محی الدین مغربی، تا: ۲۵ رجب ۱۲۴۷ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج سیاه، ۲۷۵گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: - ۸۷]

۷۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲/۱ خوئی

آغاز: الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین اما بعد فیقول العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسایی؛ **انجام:** و هذا کله اغصان التوکل و مدارج الزهد و لیکن هذا الحدیث الشریف ختاما لهذا لشرح فیکون ختامه مسکا ... الا بالله العلی العظیم.

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۴۷ق؛ ۵۲۱ص (۲-۵۲۲) [ف: ۷ - ۱۵۸]

۷۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۹۲۶-۱۱/۲۶

آغاز: الحمدلله رب العالمین والصلوة والسلام علی سید المرسلین اما بعد فقد ابتدأ اعلی الله مقامه بذکر سند روایة هذه الزیارة علی ما فی الفقیه و التهذیب وتفصیل احوال رجالها؛ **انجام:** و السلام علیکم و رحمة الله وبرکاته وجعلهم ظاهرة فی خلقه و اسماؤه و صفاته و نعمه و حججه علی خلقه و مظاهر صفاته واقعاً له فی خلقه صلی الله علیهم اجمعین تم الجزء الثانی

جلد اول و دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۳ جمادی الثانی ۱۲۴۸ق؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۴۰گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۹سم [ف: ۵ - ۲۴۳۵]

۷۲. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۷۳

آغاز: بسمله، قال ع عصمکم الله من الزلل و امنکم من الفتن، العصمة لغة المنع و فی الاصطلاح عند العدلیة هی اللطف المانع للمکلف من ترک الواجبات وفعل المحرمات؛ **انجام:** یسبح الله باسمائه جمیع خلقه و السلام علی ارواحکم و اجسادکم و السلام علیکم و رحمة الله و برکاته و جعلهم ظاهرة فی خلقه و اسماءوه و صفاته و نعمه و حججه علی خلقه و مظاهر صفاته و افعاله فی خلقه.تم.

جلد دوم؛ خط: نستعلیق، کا: قنبر بن جعفر موشقینی الاصل و القزوینی المسکن، تا: سه‌شنبه ۱۷ ربیع الاول ۱۲۴۸ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۵گ، ۱۸ سطر [ف: ۱ - ۱۵۸]

۷۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۹۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** افضل الصلوة و ازکی السلام حامداً مصلیاً مستغفراً

جلد اول؛ خط: نسخ، کا: عبدالرحیم بن ولی محمد اردبیلی، تا: ۱۲۵۰ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج ماشی مذهب، ۴۳۴گ، ۲۹ سطر (۹×۲۱)، اندازه: ۱۷×۳۰سم [ف: ۸ - ۸۳]

۷۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۳۷۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** من عارفی المؤمنین.
خط: نسخ، کا: عبدالمطلب شاهرودی مشهدی، تا: ۱۲ رمضان ۱۲۵۰ق؛ مجدول شنجرف؛ واقف: نائینی، ۲۶۵گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۶ - ۲۵۶]

۷۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۵۰۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اجتناب نواهیه و التأدب بآدابه و الحمدلله رب العالمین اللهم صل علی محمد و آله الطاهرین قد تم الجزء الاول ...
خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۲۵۱ق؛ بدقت از روی نسخه خط مؤلف مقابله شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴ - ۲۰۶۵]

۷۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۷۰۲-۳۴/۷۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** توجب القیام بما یجب الله من معرفته صفاته و القیام باوامره و اجتنباب نواهیه و التادب بآدابه و الحمدلله رب العالمین ... انک حمید مجید
ج ۱؛ خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۷ محرم ۱۲۵۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۳۵]

۷۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۰۶۶/۴
آغاز: بسمله. هذا مما نقلنا من المجلد الرابع من شرح زیارت الجامع للشیخ احمد ...
خط: شکسته نستعلیق، کا: حسن عظیم آبادی، تا: ربیع الثانی ۱۲۵۱ق؛ کاغذ: فستقی، ۱۸گ (۵۴ر-۷۱پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۱سم [ف: ۹ - ۱۳۰]

۷۸. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۲۱۵
جلد آخر؛ خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۲۵۱ق [ف: - ۶۵]

۷۹. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۵۸۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اجتناب نواهیه و التادب بادابه و الحمدلله رب العالمین ... انک حمید مجید.
جزء اول؛ خط: نستعلیق خوش، بی کا، تا: جمعه ۷ صفر ۱۲۵۱ق؛ وقفی مدرسه خیراتخان؛ واقف: علیمردان خان تیموری (نصرت الملک)؛ کاغذ: ای، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۷گ، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: - ۴۷۵]

مشهد؛ مدرسه خیرات خان؛ شماره نسخه:۱۵
همان نسخه بالا [رشت و همدان: ف: - ۱۷۴۷]

۸۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۲۷۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** عبدالرحیم فی سابع عشرمن شهر ذیقعده ۱۲۵۲
خط: شکسته نستعلیق، کا: عبدالرحیم، تا: ۱۲۵۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج [الفبائی: - ۶۵۲]

۸۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۱۹/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** ارحم الراحمین و الحمدلله رب العالمین صلی الله علی محمد و اله.
خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۲۵۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یشمی، ۵۱۰ص، ۲۱ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۵]

۸۲. سبزوار؛ صد و بیست و پنج نسخه؛ شماره نسخه:۴۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و نعمه و حججه علی خلقه و مظاهر صفاته و افعاله فی خلقه صلی الله علیهم اجمعین.
جلد اول و دوم؛خط:نسخ عالی،بی کا، تا: ۱۲۵۳ق؛ مصحح؛ کاغذ: نباتی، ۱۸۰گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۷۷]

۸۳. بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه:۷۰
آغاز: من قبل المنصوبین للمقارة من الاصل منهم ابوالحسن محمد بن جعفر الاسدی و ربما یظهر من کتاب الحسن بن داوود انهما رجلان؛ **انجام:** کما یریدون توجب القیام بما یجب الله تعالی من معرفته و معرفة صفاته و القیام باوامره و اجتناب نواهیه و التادب بادابه و الحمدلله ... انک حمید مجید تم الجزء الاول
جزء اول؛ خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن ملا ابو علی، تا: ۱۲۵۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ اهدایی: ورثه آقای احمدی، ۳۵/۶/۴؛ جلد: تیماج مذهب، ۱۹۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف مخ]

۸۴. فردوس؛ مدرسه حبیبیه؛ شماره نسخه:۵۴
آغاز: بسمله - قال العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی عصمکم الله من الزلل و امنکم من الفتن اقول العصمة لغة المنع و فی الاصطلاح عند العدلیه هی اللطف؛ **انجام:** و رحمة الله و برکاته و جعلهم طاهرة فی خلقه و اسمائه و صفاته و نعمه و حججه علی خلقه و مظاهر معاینه و افعاله فی خلقه صلی الله علیهم اجمعین
خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۲۵۴ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف مخ]

۸۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۰۲۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و التأدب بآدابه و الحمدلله من اوله و آخره و صلی الله علی محمد و آله ...
جلد اول؛ خط: نسخ، کا: ابوطالب، تا: ۱۲۵۴ق؛ مصحح؛ مهر: «عبده الراجی مجسن بن عبدالجبار الطباطبائی» (مربع) به سال ۱۲۷۱؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۰گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۴۷]

۸۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲۸۶/۳
آغاز: بسمله و حمدله، ... اما بعد فیقول العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی هذا الجزء الرابع من شرح الزیاره؛ **انجام:** برابر
جزء چهارم؛ خط: نستعلیق، کا: حسن الکاشانی، تا: ۱۲۵۵ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵۳گ، ۱۹ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۵ - ۹۷]

۸۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۳۷۸
آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** من عادفی المومنین و فرغ من تسویده ... من برکات اهل البیت
خط: نسخ، کا: نعمت الله بن محمد مهدی، تا: سلخ شعبان ۱۲۵۶ق؛ واقف: نائینی؛ ۲۸۰گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف:

۶ – ۲۵۶]

۸۸. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۱۵

آغاز: آغاز: ألحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین أما بعد فیقول العبد المسکین؛ **انجام:** و القیام بأوامره و أجتناب نواهیه و التأدب بآدابه و الحمدلله رب العالمین اللهم صل علی محمد و آل محمد.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج ماشی مذهب، ۳۷۱ص، ۱۹ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: – ۱۹۱]

۸۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۰۹۸–۲۱/۱۸/۲۱

آغاز: برابر **انجام:** جعله زاداً لیوم الدین ونفع به طالبی البیان والیقین من عارفی المؤمنین وفرغ من تسویده مؤلفه العبد المسکین احمد بن ...

جلد اول تا چهارم؛ خط: نسخ، کا: امام ویردی بن شه سوار بن محمد ولی بن علی مردان بن علی اکبر بن رضا، تا: ۱۲۵۵ و ۱۲۵۶؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۹۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۵ – ۲۴۳۵]

۹۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۸۸۰

خط: نسخ، کا: علی بن ملا محمد مهدی، تا: ۵ محرم ۱۲۵۶ق، جا: کربلا؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج زرشکی ضربی مذهب، ۲۱۵گ، ۲۴سطر، اندازه: ۱۵/۳×۲۱/۵سم [ف: ۴۱ – ۲۵۵]

۹۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۷۷/۷

خط: نسخ و نستعلیق، کا: سید علی اصغر پسر محمد قاسم طباطبائی زواره‌ای، تا: شنبه ۱۷ شوال ۱۲۵۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۰گ (۶۸ر–۲۶۷پ)، ۳۵ سطر (۱۴×۲۸)، اندازه: ۲۲×۳۹سم [ف: ۱۷ – ۴۱۰]

۹۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۳۲

آغاز: للعقل السلیم بصحة ورودها عن ذلک الامام العظیم فان علی کل حق حقیقة؛ **انجام:** و معرفة صفاته و القیام باوامره و اجتناب نواهیه و التأدب بآدابه و الحمدلله رب العالمین

جلد اول؛خط:نسخ خوانا، بی‌کا، تا: ۱۲۵۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۵گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۱ – ۳۶۲]

۹۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۲۹۰

آغاز: بسمله.قال العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی عصمکم الله من الزلل و آمنکم من الفتن العصمة لغة المنع؛ **انجام:** و مظاهر صفاته و افعاله فی خلقه صلی الله علیهم اجمعین تم الجلد الثانی من شرح الزیارة الجامعة فی یوم الاربعاء ... ۱۲۵۷

جلد دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۱ ربیع الاول ۱۲۵۷ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۱۳۹گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶/۵سم [اهدائی رهبر: ۶ – ۳۲۷]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۳

همان نسخه بالا [مؤید: ۱ – ۸۱]

۹۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۲۲۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و فرغ من تسویده ... فصائلهم اجمعین الی یوم الدین

خط: نسخ، کا: مراغی، علی بن ابراهیم، تا: ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج [رایانه]

۹۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۶۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** الطریقه و الحقیقه کاتبه غفرالله الولدیه قدمضی من الشهر الجمادی ... و السلام سنه ۱۲۵۹م.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج [رایانه]

۹۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۸۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** لیلة التاسعة عشر من شهر ربیع المولود سنة ... من اثبات ما حصل من شرح الزیارة الجامعة ...

خط: نسخ خوش، کا: نظر علی بن محمد تقی، تا: دوشنبه ۷ ذیقعده ۱۲۵۹ق، جا: اصفهان مدرسه صدر؛ کاغذ: حنایی و نخودی فرنگی، جلد: گالینگور عنابی، ۳۲۷گ، ۳۱ سطر (۱۲×۲۵)، اندازه: ۲۱×۳۴/۵سم [ف: ۱ – ۱۵۰]

۹۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۵۴۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** وقد ملانا هذا الشرح من بیان ما اردنا هذا المعنی و انما یدلون علیها لان معرفتها کمایریدون توجبه ... و القیام باوامره و اجتناب نواهیه و التأدب بآدابه و الحمدلله رب العالمین

خط: نسخ، کا: احمدبن عبدالباقی حسینی، تا: ۱۴ شعبان ۱۲۵۹ق؛ جلد: تیماج مذهب، ۱۶۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ – ۳ – ۱۲۰۸]

۹۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۵۶۳۸

آغاز: بسمله. قال احمد ابن زین الدین الاحسائی قال ع «بابی انتم و امی و اهلی و مالی و اسرتی» اقول بابی اصله معمول ثان لا فدی؛ **انجام:** و نفع به طالبی البیان (العیان، ن ل) و الیقین من شعار المؤمنین.

خط: نسخ، کا: قاسم بن علی حسینی، تا: ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی [ف: ۵ – ۱۹۷]

۹۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۱۰۳

آغاز: قال العبد المسکین ... قال (ع) عصمکم الله من الزلل وآمنکم من الفتن العصمة لغة المنع وفی الاصطلاح عند العدلیة هی اللطف المانع للمکلف من ترک الواجبات وفعل؛ **انجام:** الحمدلله الذی هدانا لهذا و ماکنا لنهتدی لولا ان هدینا الله اللهم یا مقلب القلوب و الابصار صل علی محمد وآله الاطهار و ... وصلی الله علی محمد و اله الاطیاب

جلد دوم وسوم؛ خط: نسخ، کا: احمد بن عبدالباقی حسینی، تا: ۲۳ جمادی الاول ۱۲۶۰ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج سیاه، ۲۲۰گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ – ۳ – ۱۲۰۸]

۱۰۰. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۵۲۵

آغاز: بسمله – الحمدلله رب العالمین ... اما بعد فیقول العبد

المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی؛ **انجام:** و نفع به طالبی العیان و الیقین من عارفی المؤمنین و فرغ من تسویده مؤلفه ... سنة ثلاثین و مأتین و الف من الهجرة ... کتبه ... محمد علی بن محمد حسین الکرمانی ... تمت ۱۲۶۱.

خط: نسخ خوب، کا: محمد علی بن محمد حسین کرمانی، تا: ۱۲۶۱ق؛ صفحات کمانه سرخ؛ محشی؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوا با تیماج مشکی، ۵۴۸گ، ۲۱ سطر (۱۲/۵×۲۰)، اندازه: ۲۱/۵×۳۱/۵ سم [ف: ۱ – ۲۲۸]

۱۰۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۹۵

جزو یکم؛ خط: نسخ، کا: علی اصغر بن جبار دهنوی، تا: ۳ ذیحجه ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی مقوایی ضربی، ۱۷۴گ، ۱۸سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۸ – ۲۴۹]

۱۰۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۶۷۳-۱۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد دهنوی، تا: ۱۲۶۲ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۸۹گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف:۵-۲۴۳۴]

۱۰۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۵۳

جزو دوم؛ خط: نسخ، کا: علی اصغر بن خباز دهنوی، تا: ذیحجه ۱۲۶۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج بنفش، ۱۵۳گ، ۱۸ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۸ – ۲۲۵]

۱۰۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۵۸۷

آغاز: بسمله. حمدله ... فیقول العبد المسکین احمد بن زین الدین؛ **انجام:** و القیام باوامره و اجتناب و التأدیب بادابه و الحمدلله

خط: نستعلیق شکسته، کا: بروجردی، موسی بن محمد علی، تا: ۱۲۶۳ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج [رایانه]

۱۰۵. خوی؛ ملا علی خوئی (شریف)؛ شماره نسخه:۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسن نوایی (فرزند ملازین العابدین نوائی)، تا: ۱۲۶۴ق؛ جلد: ساغری قهوه‌ای، ۳۰۲گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۲×۳۲سم [اوراق عتیق: ۱ – ۱۳۲]

۱۰۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا کله اغصان التوکل و مدرجة الزهد. انتهی. و لیکن هذا الحدیث ختاما ...

خط: نسخ خوب، کا: محمد اسماعیل بن زین العابدین کفرانی روی دشتی اصفهانی، تا: ۱۲۶۶ق؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۴گ، ۲۵ سطر (۱۴×۲۲)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱ – ۱۴۰]

۱۰۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۰۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و التادیب بادابه ... ست و ستون ماتین بعد الالف سنه ۱۲۶۶

خط: نسخ، کا: محمد رسول اسکوئی، تا: ۱۲۶۶ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج [الفبائی: – ۳۴۱]

۱۰۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۲۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** وقد ملانا هذا الشرح من بیان ما اوردنا من هذه المعنی وانما یدلون علیها لان معرفتها کمایریدون توجب القیام بما تحب الله تعالی من معرفته صفاته والقیام باوامره و ... وال ابراهیم انک حمید مجید

جلد اول؛ خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد کریم اصفهانی، تا: محرم ۱۲۶۷ق، جا: اصفهان مدرسه جده کوچک؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ – ۳ – ۱۲۰۸]

۱۰۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۳۸۲

خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد حسین نایب الصدر قراچه داغی، تا: ۱۲۶۷ق، جا: همدان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۳۷گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۰×۳۵/۳سم [ف: ۱ – ۲۹۷]

۱۱۰. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۱۳۲

بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق، جا: تهران؛ نسخه چاپ سنگی است که به سال ۱۲۶۷ در طهران چاپ شده؛ واقف: احمد ایروانی خیام باشی، رمضان ۱۲۷۱؛ ۲۲۷گ، ۳۷ سطر، اندازه: ۲۲×۳۴/۵سم [ف:۱-۱۱۳]

۱۱۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۲۴۵

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن زین العابدین کفرانی رویدشتی اصفهانی،تا:۱۲۶۹ق؛۱۹۷گ،۳۵سطر،اندازه:۲۰×۳۰سم[ف:۱-۱۴۸]

۱۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۵۸۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و غاصبی حقوقهم ابد الابدین و دهر الداهرین الی یوم الدین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۰ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج [رایانه]

۱۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۴۵۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و صفته و نعم و محجه علی خلقه و مظاهر صفاته و افعاله فی خلقه صلی الله علیهم اجمین تم

خط: نستعلیق، کا: بیرجندی، محمد بن حسن، تا: ۱۲۷۸ق؛ واقف: محمد باقر سروقد رضوی [رایانه]

۱۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۰۹۷

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد تقی قراچه داغی، تا: سلخ ربیع الثانی ۱۲۸۲ق؛ تملک: میرزا موسی ثقةالاسلام تبریزی به تاریخ ۳ شعبان ۱۳۲۵؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۳۱گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۲۱×۳۵سم [ف: ۲۶ – ۶۶]

۱۱۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۴۷

آغاز: مقام الابواب و آثار الاحوال الثلاثة تظهر فی المقام الرابع مقام الامام فانهم قال (ع)؛ **انجام:** فمن یعمل من الصالحات و هو مؤمن فلا کفران لسعیه و اناله کاتبون بلغ بهم اشرف محل المکرمین.

جزء دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: کبود فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۱۸۷گ، ۱۸ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ – ۳۹۵]

۱۱۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۵۴۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** وهذا مجمل من نوع الاشارة الی النبوة الخاصة و الولایة المطلقه تمت الکتاب بعون الملک الوهاب.

خط: نسخ، کا: عباس بن علی، تا: اوایل قرن ۱۳؛ مهر: «محمد علی الحسینی»؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: تیماج مشکی، ۳۰۱گ، ۳۵ سطر (۲۱×۲۱)، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۲ - ۴۷۰]

۱۱۷. مشهد؛ مدرسه میرزا جعفر؛ شماره نسخه:۱۰۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ قطع: ربعی [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۳۷]

۱۱۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۳۳۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و السلام عل ارواحکم و اجسادکم و السلام علیکم و رحمة الله و برکاته الخ ... و مظاهر صفاته و افعاله فی خلقه صلی الله علیهم اجمعین.

جزء اول و دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: در سال ۱۲۵۸ به همراه مهر «... علی عبدالله ...»؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج سرمه‌ای، ۱۶۳گ، ۳۷ سطر (۱۳×۲۱)، اندازه: ۲۲×۳۴سم [ف: ۱۲ - ۷۴]

۱۱۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۸۱۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ یادداشت مورخ ۲۲ محرم ۱۲۵۶ق؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: گالینگور، ۴۲گ، ۲۴ سطر (۱۱×۲۰/۵)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۳ - ۹۳۸]

۱۲۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۳۴۸/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هم العلة الغائية لأن الله سبحانه انما خلق لهم ایابهم الیهم و حسابهم علیهم و ان کان حثیثا ...

جلد اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۴گ (۲۷۶پ-۲۹۹)، ۲۸ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۴۷]

۱۲۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۰۲۳

آغاز: قال العبد المسکین ... قال علیه السلام عصمکم الله من الزلل و آمنکم من الفتن؛ **انجام:** و السلام علی ارواحکم و اجسادکم و السلام علیکم و رحمة الله و برکاته.

جلد دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: «عبده محمد حسن بن محمد»(بیضی)؛یادداشتی به سال۱۲۴۴ آمده؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۴۳گ،۲۳سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۴۷]

۱۲۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۰۲۴

آغاز: قال العبد للمسکین ... قال علیه السلام بأبی انتم و امی و اهلی و مالی و اسرتی؛ **انجام:** بعد از هدیتنی و هب لی من لدنک رحمة انک انت الوهاب و صلی الله علی محمد و آله الاطیاب.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۳۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۴۷]

۱۲۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۰۲۵

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قال علیه السلام بأبی انتم و أمی و نفسی و أهلی رمالی ذکرکم فی الذاکرین؛ **انجام:** برابر

جلد چهارم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۳۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۴۷]

۱۲۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۱۵۸

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛کاغذ:فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۳۴۲گ، ۱۹ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۱۹۸]

۱۲۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۰۳۱

ج ۳؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۷۱گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۲۱/۸×۳۰/۱سم [ف: ۱ - ۲۹۸]

۱۲۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۳۷۸

کامل و شامل هردو جزء؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، دارای بلاغ؛مهر:حاج سید سعید؛کاغذ:فرنگی،جلد:تیماج قهوه‌ای، ۲۳۲گ، ۲۱ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۳/۵سم [ف: ۱ - ۳۱۰]

۱۲۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۹۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** کما اشار الیه سبحانه حین عاتب الکفار من النصاری حیث ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۹گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۴۶]

۱۲۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۰۸۲-۲۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج، ۳۲۱گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۵ - ۲۴۳۵]

۱۲۹. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۶۴۲

جلد اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۷۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۴۷۱]

۱۳۰. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۱۰۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** کما صلیت علی ابراهیم و آل ابراهیم انک حمید مجید تم الجزء الاول ... و لکن المنافقین لکاذبون هذا آخر ما فی المجلد الاول و نتلوه المجلد الثانی من شرح الزیارة الجامعة الکبیرة المتعالیة.

ج ۱؛ خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: مهدی دهقان، ۱۳۹۳؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۰۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۴۹۰]

۱۳۱. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۵۹/۴-۶۲۲۶

ج۲؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۲۲گ، ۱۸ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۳۳]

۱۳۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۶۶۹

بخش نخستین؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۳۷گ، ۲۳ سطر (۱۰×۱۹)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف:۱۶-۶۶۸]

۱۳۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۵۸۵

نیمه یکم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مذهب، ۳۰۷گ، ۲۲ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۱۶ - ۳۰۲]

۱۳۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۸۷۱

خط: نسخ و نستعلیق، کا: ملاعلی نوری، تا: قرن ۱۳؛ محشی با

نشان «نوری» که باید از ملاعلی نوری باشد و به‌خط او که می‌گوید بیشتر آنها اعتراضات بر مؤلف است گر چه راه حلی هم دارد؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج مشکی، ۲۳۷گ، ۲۰ سطر (۱۳×۲۴)، اندازه: ۲۲×۲۴سم [ف: ۸ - ۴۷۷]

۱۳۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۱۹

نسخه از شرح «اسرح بابی انت وامی و مالی و اسرتی» است تا پایان کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۲۸۸گ، ۲۱ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۸ - ۲۰۷]

۱۳۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۸۸

جزو یکم و دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۴۶گ، ۲۱ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۸ - ۲۴۶]

۱۳۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۲۴۷/۳

آغاز: بسمله حدثنا ابومحمد هرون بن موسی بن احمد التلعکبری ... یقول خیارکم؛ **انجام:** تقدرون علیه علی جهة الملة الحقیه

خط: نسخ و تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۴گ (۴۷۶پ-۴۹۹پ)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [مختصر ف: - ۴۹۱]

۱۳۸. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۲۲۸

آغاز: علیه من الالفاظ البلیغة و الامور البدیعة و الاسرار المنیعة و الاحوال الشریفة الرفیعة التی تشهد للعقل السلیم

جزء اول و دوم؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ واقف: والده میرزا محمد سریزدی، ۱۳۷۶؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۹۰گ، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۸۵]

۱۳۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰۲/۸۴-طباطبائی

آغاز: فثبتنی الله ابدا ما حییت علی موالاتکم

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲گ (۷۰ر-۷۱ر) [ف: ۲۳ - ۷۳۹]

۱۴۰. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۳۶۱

آغاز: قال العبد المسکین احمد بن زین الدین ... قال عصمکم الله من الزلل و آمنکم من الفتن: العصمة لغة المنع؛ **انجام:** برابر

نیمی از شرح مذکور و از فقره «عصمکم الله من الزلل ...» تا پایان شرح. شرح دعای وداع زیارت جامعه که در بعضی از نسخه‌ها می‌باشد در پایان این نسخه نیز ضمیمه است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹۹ص، ۳۳سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۲ - ۸۷]

۱۴۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۳/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱ - ۹۴۰]

۱۴۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی با عناوین «علی وفقه الله»؛ یادداشتی به خط محشی در مقداری از نامه سید کاظم رشتی که ظاهراً به او نگاشته دیده می‌شود؛ جلد: تیماج زرشکی، ۳۵۶گ، ۲۵سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۱ - ۱۷۶]

۱۴۳. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۱۵۶/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۶۴۶]

۱۴۴. تهران؛ موزه هنرهای تزئینی؛ شماره نسخه:۷۹۲۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: روغنی مذهب، ۳۳ سطر (۱۲×۲۲/۵)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [نشریه: ۳ - ۱۳۰]

۱۴۵. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۳۰

جزء اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج زرشکی،۲۱۴ص،۲۰سطر،اندازه:۱۴/۵×۲۶سم[اوراق عتیق:۲- ۳۲۵]

۱۴۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۷۶۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** الولایة المطلقة الکبری التی ذکرها الله فی کتابه ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی [رایانه]

۱۴۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۶۶۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** الطیبین الطاهرین المعصومین.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شکری [رایانه]

۱۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۳۴۳

آغاز: واتباعهم اوالمعلوم من متقدات؛ **انجام:** و لم اکن معرضانابذنبهم ولم ابل ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج [رایانه]

۱۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۶۰

آغاز: ترجع الامن کله احد الایات و هماتلک الفعله؛ **انجام:** و انمایراه محدثا للنبی صلی الله علیه و آله.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا [رایانه]

۱۵۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۲۸۶

آغاز: بسمله. قال العبد المسکین احمد ... قال علیه السلام بابی انتم و امی و اهلی و مالی و اسرتی اقول بابی اصله معمول ثان؛ **انجام:** برابر

جلد سوم و چهارم؛ خط: نسخ، کا: موسی الرضا اکبر (کذا)، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱۲گ، ۵۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۶سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۲۷]

۱۵۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۷۲۰

آغاز: بسمله قال العبد المسکین ... قال (ع) بابی انتم و امی و اهلی و مالی و اسرتی. اقول بابی صلة معمول

جزء سوم تا آخر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۸۲۷]

۱۵۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۳۷۰/۱

جزو چهارم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد:

تیماج مشکی، ۲۵ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم[ف:۱۶-۵۲۳]

۱۵۳. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۴۲۴

آغاز و انجام: برابر

جلد اول و دوم؛ خط: نسخ زیبا، کا: ابوطالب بن محمد حسن آرانی کاشانی، تا: اواخر دهه سوم محرم ۱۳۰۷ق؛ مصحح، با علامت بلاغ مقابله با نسخه اصل؛ واقف: شهاب الدین مرعشی نجفی، ۱۳۳۸؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۳۳۲]

۱۵۴. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۵۶۳/۴

آغاز: قال (ع) و موضع الرسالة. الموضع هو المحل. الرسالة: الاخبار عن مراد الله؛ **انجام:** الحاصل انهم (ع) موضع الرسالة بهذه المعانی ... سلمة الله تعالی.

تنها شرح فقره «موضع الرسالة» از زیارت جامعه است و در آن رسالت و چهار مقام زیر آمده است: ۱. سر مقنع بالسر، ۲. سر السر، ۳. مقام الابواب، ۴. مقام الامامة؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محرم ۱۴۱۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳ص (۹۶-۱۰۸)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲ - ۲۱۳]

۱۵۵. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:ب-۳۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** کما صلیت علی ابراهیم و آل ابراهیم انک حمید مجید و تمت.

جلد اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: کاهی سفید، جلد: مقوای ساغری، ۳۴۴ص، ابعاد متن: ۹/۵×۱۴، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۵۱]

۱۵۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۴

جلد سوم و چهارم؛ خط: نسخ، کا: موسی الرضا بن کربلائی، بی‌تا؛ مصحح، در صفحه آخر نام مؤلف با دعای «دام ظله العالی» آمده است؛ جلد: چرم سیاه، ۲۲۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۶سم [مؤید: ۱ - ۸۲]

۱۵۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۹۵۱

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۵/۳×۲۱/۲سم [رایانه]

۱۵۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۰۶۹

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳ - ۳۶۱]

۱۵۹. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۵۲۴

آغاز: بسمله و به نستعین - الحمدلله رب العالمین ... اما بعد فیقول العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی؛ **انجام:** فرغ من تسویده مؤلفه العبد المسکین احمد بن زین الدین بن ابراهیم ابن صقر بن ابراهیم بن داغر المطیر فی الاحسائی فی ... سنة ثلثین و مأتین و الف من الهجرة ...

خط: نسخ، کا: علی بن محمد خراسانی قاینی، بی‌تا؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوا با تیماج مذهب، ۳۰۳گ، ۲۷ سطر (۱۲/۵×۲۲)، اندازه: ۲۱×۳۱ سم [ف: ۱ - ۲۲۹]

۱۶۰. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۱۶۴

بی‌کا، بی‌تا؛ تحریر زمان حیات مؤلف؛ این چهار نسخه (ش۵۱۹-۱۶۶-۱۶۵-۱۶۴) یکدوره شرح زیارت جامعه است که وقف کتابخانه شده؛ واقف: محمد حسین خان مروی [ف: - ۱۵۸]

۱۶۱. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۱۶۵

بی‌کا، تا: تحریر زمان حیات مؤلف؛ واقف: محمد حسین خان مروی [ف: - ۱۵۸]

۱۶۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۴۳۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** قد وقع الفراغ من الجزء الثانی من شرح الزیارة الجامعة الکبیرة و یتلوه الجزء الثالث بعون الله و حسن توفیقه و الحمدلله رب العالمین و فرغ من تسویده ...

جلد اول و دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: محمد ابراهیم قشلاقی، شعبان ۱۲۸۸؛ کاغذ: سفید، جلد: میشن زرد، ۸۵۸ص، ۲۰-۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [فهرست عراقی: ۱ - ۱۶۰]

۱۶۳. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۷۹۳۴/۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: - ۱۵۷۹]

۱۶۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۱۳/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: گالینگور با روکش کاغذی لاجوردی، ۱۰۰گ، ۱۵ سطر (۶×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۱۵ - ۲۲۶]

۱۶۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۱۲۷

آغاز: بسمله، قال العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسایی قال بابی انتم و امی و اهلی؛ **انجام:** و الذی بعث محمد بالحق انه فوق فهم اهل هذا الزمان و ما قبله من الازمان و لم یطمث ما فیه قبله انس و لاجان الامؤمن امتحن الله قلبه للایمان.

از «بابی انتم و امی» شروع و با «فی بیان الاجساد و الاجساد الدنیویه و الاخرویه و تلطیفها الی آخر» خاتمه می‌یابد؛ خط: نسخ، کا: ولی محمد زین العابدین ابن کهف مراغی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج حنایی مذهب، ۱۹۸گ، ۲۵ سطر (۹/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۱۴ - ۲۴۵]

۱۶۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۱۷۱

آغاز: بالحجة لانه اذا قام الاحتمال بطل الاستدلال؛ **انجام:** و الغضب انما عرض للمنافی فهو ظاهر و لهذا تنسب الرحمة ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ جلد: مقوایی، ۱۷۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۱ - ۱۸۳]

۱۶۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۲۴۷

جلد سوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۵۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱ - ۱۴۸]

۱۶۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۵۳۹

جلد دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۳۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۴۸]

۱۶۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۵۹۴

جلد سوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۰۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۴۸]

۱۷۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۵۹۵

جلد اول و دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴۲۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۴۸]

۱۷۱. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۰۵

آغاز: بعد از خطبه و مقدمه: السلام علیکم یا اهل بیت النبوة و موضع الرسالة، النبی فعیل النباء بمعنی الفاعل ای المخبر الصادق او بمعنی المفعول ای من اخبر الیه و النبی علی هذا التفسیر بمعنی المنباء؛ **انجام:** و لعل الحق هو الامامة التی فرضها الله علی نفسه و اخذ المیثاق علیه من العباد کما اخذ لربوبیته و الله یعلم ... وفی زمرة المرحومین بشفاعتهم انک ارحم الراحمین.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز (از اول خطبه کتاب)؛ جلد: مقوایی، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۲۶۰]

۱۷۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۵۶۵۰

ج ۱ و ۲؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن عبدالصمد، بی‌تا؛ با یادداشت خریداری محمد هادی صدر العلمای گیلانی در جمادی الثانی ۱۳۱۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲ - ۵۱]

۱۷۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۰۶۸/۵

جز چند برگ اول از کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۷گ (۱۴۶پ-۱۵۲پ)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۶ - ۸۱]

۱۷۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۵۶۶۰

جلد اول؛ خط: نسخ، کا: حسین آل شیخ عباس خیقانی، تا: پنج‌شنبه ۲۰ ذیقعده؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج سبز، ۲۰۶گ، ۲۰ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۹۸]

۱۷۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۳۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** اقول قدبین فی هذا الحدیث معنی کتابتهم علی العرش و علی الاشیاء و معنی کونهم محدقین هو کونهم فی ضحضاح من نور قیاماً یصلون لان المراد بکتابتهم اثبات صورهم

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۰×۳۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۰۸]

۱۷۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۷۵۴

آغاز: برابر

جزء اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۹۵ص، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۲۹/۵سم [ف: ۱ - ۲۶۳]

۱۷۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۸۹۶-۱۵/۱۳۶

آغاز: بسمله و به نستعین قال العبد المسکین احمد ... قال علیه السلام بابی انتم و امی و اهلی و مالی و اسرتی اقول بابی صلة معمول ثان لافدی و انتم مفعول اول و المعنی افدیکم بابی و امی؛ **انجام:** علی مهاجرها افضل الصلوة و ازکی السلام علیه و آله الانجاب الکرام صلی الله علیه و علیهم اجمعین حامداً مصلیاً مسلماً مستغفراً ...

جلد سوم؛ خط: نسخ و نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۳۵]

۱۷۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۹۲۷-۱۵/۱۶۷

آغاز: بسمله قال العبد المسکین احمد ... قال علیه السلام بابی انتم و امی و اهلی و مالی و اسرتی اقول بابی صلة معمول ثان لافدی و انتم مفعول اول و المعنی افدیکم؛ **انجام:** و فراغ البال من الملال و الکلال الاحوال من الاشتغال و توجه القلب الی امور المرجع و المآل بتوفیق الملک العلام المتعال

جزء سوم؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۳۵]

۱۷۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۵۴۸-۵۱/۸

آغاز: برابر

جزء اول و دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۹۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۲×۳۶سم [ف: ۵ - ۲۵۹۱]

۱۸۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۳۴۰

آغاز: و سنشیر الی بیان بعضها؛ **انجام:** او طاعتهم و او الطاعة لهم

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با رویه پارچه [رایانه]

۱۸۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۳۸۵

آغاز: بسمله و به نستعین، الحمدلله رب العالمین، اما بعد؛ **انجام:** ولوالدی و لمن تبع دین الاسلام بمحمد و علی و الها

خط: نسخ، کا: عاشوربن کرکعلی، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج [رایانه]

● شرح زیارت جامعة / شرح دعا / فارسی

š.-e zīyārat-e jāme‘a

مدرس چهاردهی، محمد علی بن محمد نصیر، ۱۲۵۲ - ۱۳۳۴ قمری

modarres-e čahārdehī, mohammad ‘alī ebn-e mohammad nasīr (1837 - 1916)

وابسته به: زیارة الجامعة الکبیرة؛ علی بن محمد، امام دهم (۲۱۲-۲۵۴)

شرحی است حامل متن. در دیباچه سند روایت و آداب بر آوردن آن را آورده است. در اینجا از شرح شیخ احمد احسایی بر این زیارتنامه با ستایش یاد کرده است.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۰۷

آغاز: ثنا مر معبودی را سزاست که دورات افلاک و ورقات اشجار و حرکات اجسام؛ **انجام:** و دافع و رافع همومات دنیویه و اخرویة است. تم.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا ابری زرد، ۹۷گ، ۱۷-۱۸ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف:

۳ - ۱۹۵]

● **شرح الزیارة الجامعة الکبیرة** / شرح دعا / عربی
š.-uz zīyārat-il jāmi'at-il kabīra
حسینی، معین الدین بن محمد صادق
hoseynī, mo'īn-od-dīn ebn-e mohammad sādeq
وابسته به: زیارة الجامعة الکبیرة؛ علی بن محمد، امام دهم (۲۱۲-۲۵۴)

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۴۹/۱۷
شرح بعضی عبارات زیارة جامعه کبیره؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۱۸۵ر-۱۸۷ر)، ۱۸ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: - ۳۸۰]

● **شرح الزیارة الجامعة الکبیرة** / شرح دعا / عربی
š.-uz-zīyārat-il-jāmi'at-il-kabīra
وابسته به: زیارة الجامعة الکبیرة؛ علی بن محمد، امام دهم (۲۱۲-۲۵۴)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۷۳/۴
آغاز: روی الشیخ فی التهذیب و الصدوق فی الفقیه و العیون زیارة جامعة؛ **انجام:** بابی انتم و امی و نفسی و اهلی ومالی اجعلونی فی همکم من الاهتمام ...
خط: نسخ، کا: محمد گرجی، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: ابری مقوایی، ۴۷گ (۱۱-۵۷)، ۲۱ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۸/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱۲ - ۸۳]

● **شرح زیارة الحسین (ع)** / شرح دعا / عربی
š.-u zīyārat-il ḥusayn
محمد باقر بن محمد جعفر، ق۱۴ قمری
mohammad bāqer ebn-e mohammad ja'far (- 20c)
تاریخ تألیف: ۲۹ ربیع الثانی ۱۳۱۵ق
شرح بر زیارتی است که سلمة السراج از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده و بدان حضرت امام حسین علیه السلام را زیارت می‌کنند: «السلام علیك یا حجة الله و ابن حجته».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۴۹۰
آغاز: الحمدلله الذی جعل الزیارات رافعة للزائرین فی درجات الزیارات حتی و صلوا ثم اتصلوا بالمزور؛ **انجام:** و علی اتباعه و أشیاعه الملکوتیین و لعنة الله و لعنة اللاعنین علی أعدائهم الملعونین أبد الابدین.
خط: نسخ، کا: فتطهی الفیلی، تا: دوشنبه غره شعبان ۱۳۱۵ق، جا: همدان؛جلد:مقوایی،۵۶گ،۱۵سطر،اندازه:۱۱×۱۷سم [ف: ۷ - ۷۹]

● **شرح زیارت رجبیة** / شرح دعا / فارسی
š.-e zīyārat-e rajabīyya
کاشف یزدی، قاضی بن کاشف الدین محمد، - ۱۰۷۵ قمری
kāšef-e yazdī, qāzī ebn-e kāšef-od-dīn mohammad (-1665)
اهداء به: شاه صفی
زیارت از مصباح المتهجد است. جز آن است که در الذریعه (۱۳۰۶/۳) آمده است.

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۹۲۰/۱۲
آغاز: الحمدلله الذی حیانا بزیارة صفیه ... چنین گوید ... قاضی بن کاشف الدین محمد؛ **انجام:** از خدای تعالی بخواهد که مستجاب گردد
بی‌کا، تا: ۱۰۸۰ق، جا: اصفهان؛ جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۰گ (۱۱۳پ-۱۲۲ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۵ - ۳۹۸]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۲۴۸
آغاز: بسمله، حمدله چنین گوید اقل الخلقه ... این ترجمه ایست وافی و ... شافی بزبان فصاحت نشان فارسی؛ **انجام:** صلوات و درودهای خدایتعالی ما را کافیست ... سنه ... ۱۱۲۷ الطاهرین
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۷ق [رایانه]

● **شرح زیارت رجبیة** / شرح دعا / فارسی
š.-e zīyārat-e rajabīyya
قمی مشهدی، محمد بن محمد رضا، - ۱۱۰۷ قمری
qomī mašhadī, mohammad ebn-e mohammad rezā (-1696)
[دنا ۷۶۴/۶؛ مکتبة امیرالمؤمنین ۴۵۰/۲؛ فهرستواره ۵۶۵/۷]

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۲۳۱/۳
آغاز: بسمله. بعد از ادای وظایف ستایش خالق برایا و مراسم درود بر سرور اوصیا؛ **انجام:** و هو الوکیل و خدای تعالی ما را کافی است و خوب وکیلی است خدای، مخصوص به مدح محذوف است یا مقدم شده (تم تم تم).
بی‌کا، بی‌تا [ف: ۵ - ۱۹۸]

● **شرح الزیارة الرجبیة** / دعا / عربی
š.-uz-zīyārat-ir-rajabīyya
شرحی است مزجی بر زیارت رجبیه «الحمدلله الذی اشهدنا مشهد اولیائه فی رجب».

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۸۱/۵

آغاز: الحمدلله الواصل الحمد بالنعم و النعم بالشکر یعنی انه یقع النعم تفضلاً منه اولاً فنحمده علیها

نسخه اصل: کتابخانه شخصی؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۳۲۹ق؛ ۲۲ص (۱۳۹–۱۶۰) [عکسی ف: ۵ – ۴۳۵]

● شرح زيارة عاشوراء / شرح دعا / عربی

š.-u zīyārat-i ʻāšūrā'

داور شیرازی، مفید بن محمد نبی، ۱۲۵۱–۱۳۲۵ قمری

dāvar-e šīrāzī, mofīd ebn-e mohammad nabī (1836 - 1907)

وابسته به: زیارت عاشورا؛ محمد بن علی (ع)، امام پنجم (۵۷–۱۱۴)

تاریخ تألیف: از اوایل رمضان تا ۳ ذیقعده ۱۳۰۳ق؛

شرح مزجی بسیار مفصلی است که در موضوعات ادبی و تاریخی و اعتقادی بحث می‌کند. در اول کتاب مقدمه‌ای است دارای فضل زیارت امام حسین علیه السلام و معنی عاشورا.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۷۵

آغاز: الحمدلله الذی فضلنا بالعاشوراء و وعدنا الثواب الجزیل بالعویل و البکاء ... و بعد فهذا شرح شریف و ایضاح منیف؛
انجام: و ذلک متناقض فی الایة المذکورة و التناقض فی کلامه تعالی محال؛ و ههنا قد تم ما أردنا ایراده فی شرح الزیارة..

خط: نسخ معرب، کا: محمد ابراهیم بن محمد باقر شیرازی، تا: ۲۳ صفر ۱۳۰۴ق؛ مصحح، محشی با نشانی «منه»، دارای دو قصیده از میرزا آقای نقاش شیرازی (فرصت) و میرزا محمد شیرازی (قدسی) در تقریض کتاب؛ مهر: «مفید بن محمد نبی» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۳گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۲۲×۳۵سم [ف: ۱ – ۳۹۳]

● شرح زیارت عاشورا / شرح دعا / فارسی

š.-e zīyārat-e ʻāšūrā

مدرس چهاردهی، محمد علی بن محمد نصیر، ۱۲۵۲ – ۱۳۳۴ قمری

modarres-e čahārdehī, mohammad ʻalī ebn-e mohammad nasīr (1837 - 1916)

وابسته به: زیارت عاشورا؛ محمد بن علی (ع)، امام پنجم (۵۷–۱۱۴)

آغاز: بسمله. باب در کیفیت زیارت سید الشهداء در روز دهم محرم روایت حکیم ...
انجام: حفظ می‌کند مال او را از تلف ... علی مهاجرها الف سلام و تحیه

[دنا ۷۶۴/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۶۵/۷]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۳۵۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا [الفبائی: – ۳۴۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۳۷۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: علی غروی، تا: ۱۳۳۲ق [الفبائی: – ۳۴۱]

● شرح زيارة عاشوراء / شرح دعا / عربی

š.-u zīyārat-i ʻāšūrā'

کاشانی، حبیب الله بن علی مدد، ۱۲۶۲ – ۱۳۴۰ قمری

kāšānī, habīb-ol-lāh ebn-e ʻalī madad (1846 - 1922)

وابسته به: زیارت عاشورا؛ محمد بن علی (ع)، امام پنجم (۵۷–۱۱۴)

شرح مختصری است بر زیارت معروفی که از حضرت باقر (ع) روایت شده و به آن حضرت امام حسین (ع) در روز عاشورا زیارت می‌شود. بیشتر این شرح توضیحات ادبی الفاظ این زیارت می‌باشد.

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۹۰۹/۷
آغاز: الحمدلله الملک المنان الذی جعل زیارة الحسین وسیلة الی المغفرة و الرضوان و الصلاة علی محمد و آله امناء الرحمن؛
انجام: و الانشاء لیس بهذه المثابة و الی ان الخبر یجب ان یکون ثابتاً للمبتدأ و الانشاء.
خط: نسخ، کا: حسن شریف بن علی کاشانی، تا: ۱۳۰۹ق، جا: کاشان؛ افتادگی: وسط و انجام؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۲گ (۳۵پ–۴۶پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۳ – ۱۳۱]

۲. اصفهان؛ علامه فانی (ضیاء الدین)؛ شماره نسخه:۶۸/۳
آغاز: ... اللهم اجعلنی فی مقامی هذا ... مقامی ای لزیارة الحسین (ع) تناله من النیل و هو الصابة؛ **انجام:** لجواز الاشارة به الی یوم قتله و الاحتیاط بالجمع ان ینبغی ترکه.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوایی، ۵گ (۴۸ر–۵۲پ) [سه کتابخانه اصفهان: ف: – ۱۵۰]

● شرح زیارت عاشورا / شرح دعا / فارسی

š.-e zīyārat-e ʻāšūrā

موسوی یزدی، حسین بن جعفر، ق۱۴ قمری

mūsavī yazdī, hoseyn ebn-e jaʻfar (- 20c)

وابسته به: زیارت عاشورا؛ محمد بن علی (ع)، امام پنجم (۵۷–۱۱۴)

حل جملات مشکله آن

[دنا ۷۶۴/۶؛ فهرستواره ۵۶۵/۷]

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۴۱۹

آغاز: بسمله، ستایش و ثنا خداوندی راست که راه هدایت را واضح فرمود ... الخ
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۱ جمادی الاول ۱۲۹۶ق؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی کاغذ آبی، ۹۴گ، ۱۶ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۳ – ۹۵۵]

● **شرح زیارت عاشورا** / شرح دعا / فارسی
š.-e zīyārat-e ʻāšūrā
طواری یزدی، عباس بن محمد، ق۱۵ قمری
tavārī yazdī, ʻabbās-e bn-e mohammad (- 21c)
وابسته به: زیارت عاشورا؛ محمد بن علی (ع)، امام پنجم (۵۷–۱۱۴)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۴۱۴
کاتب = مؤلف، تا: ۱۴۱۷ق [نشریه: ۱۳ – ۳۹۹]

● **شرح زیارة عاشورا** / شرح دعا / عربی
š.-u zīyārat-i ʻāšūrā'
وابسته به: زیارت عاشورا؛ محمد بن علی (ع)، امام پنجم (۵۷–۱۱۴)

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۰۱۸۴/۱
آغاز: و لایدخرن لمنزلک شیئا فانه من ادخر لمنزله شیئا فی ذلک الیوم لک یبارک له فیما یدخر ... فقال یا علقمه اذا انت صلیت الرکعتین بعدان تومی الیه بالسلام ... تعم ساق الزیارة باختلاف کثیر لما فی زاد المعاد؛ **انجام:** و منها الزمان و لا یختص هذه الزیارة بیوم عاشورا و ان کانت واردة فیها ... نعم لا ریب فی کونه افضل لاشتماله علی التعظیم و کونه اخر و منها اتحاد المکان ... الی هنا جف قلمه الشریف دام ظله.
بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: – ۱۵۹۲]

● **شرح زیارت مفجعه** / دعا / فارسی
š.-e zīyārat-e mofje‘e
اهدا به: میرزا عبدالباقی ملقب به صدر
تاریخ تألیف: ۱۹ جمادی الاول ۱۲۸۳ق
عناوین زیارت را به ۱۲ عنوان تقسیم کرده و به شرح هر یک از عنوان‌ها در مجلس علیحده پرداخته و هر عنوان را دارای سه نگارش است. تاریخ تألیف ۱۹ جمادی الاول ۱۲۸۳ است که در آخر کتاب بطور منظوم بیان شده: «به عهد دولت و اقبال ناصرالدین شاه ×× شه سپهر سریر خدیو چرخ کلاه ... نهار نوزدهم از جمادی الاولی ×× ز شرح مفجعه فارغ شدم به فضل اله / ز عندلیب خرد جست عمر کوتاهش ×× بلند کرد صفیر و کشید ناله و آه / نمود رو به مدینه نهان به فاطمه گفت ×× أری حسینک طرح التراب و احزناه».

شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۲۴۵۸
آغاز: الحمدلله الذی فتح بقدرته باب العالم الامکان و الایجاد
خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر بن مرحوم حاج علی اصغر، تا: ۲۹ محرم ۱۳۴۶ق، ۱۲۹گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۰سم [ف: ۳ – ۵۷]

● **شرح زیارت ناحیه** / زیارات / فارسی
š.-e zīyārat-e nāhīya
مازندرانی اصفهانی، محمد علی بن محمد
māzandarānī esfahānī, mohammad ʻalī ebn-e mohammad
به دستور: میرزا نصرالله کوچک خان اصفهانی
ترجمه و شرح مختصری است بر زیارت معروف به ناحیة که بدان حضرت امام حسین علیه السلام در روز عاشورا زیارت می‌شود و روایت کرده‌اند که از ناحیه مقدسه امام زمان علیه السلام به سوی بعضی از نایبان آن حضرت بیرون آمده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۷۰
آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلاة علی اشرف الانبیاء و المرسلین ... و بعد امیدوار بکرم پروردگار محمد علی الموسوی اصفهانی؛ **انجام:** و دعا کن برای خود و پدر و مادر خود و هر که را خواهی.
خط: نسخ خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ در پایان نسخه روایتی در منقبت حضرت امیرالمومنین و زهرا علیهما السلام ترجمه و افزوده شده؛ جلد: تیماج سبز، ۵۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱– ۲۴۰]

↩ شرح زیارة الوداع ⪢ شرح وداع جامعة الکبیرة
↩ شرح زیارة الوداع ⪢ شرح سلم العلوم
↩ شرح زیج الغ بیک ⪢ سلم السماء

● **شرح زیج الغ بیک** / هیئت / فارسی
š.-e zīj-e oloq beyk
معین کاشانی، عبدالرزاق بن محمد، ق۹ قمری
mo‘īn-e kāšānī, ʻabd-or-razzāq ebn-e mohammad (-15c)
وابسته به: زیج الغ بیک = زیج گورکانی = زیج جدید سلطانی = زیج سلطانی گورکانی؛ الغ بیک، محمد بن شاهرخ (۷۹۶–۸۵۳)

شیراز؛ بغایری، عبدالرزاق؛ شماره نسخه:بدون شماره
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [میراث اسلامی: ۵ – ۵۶۹]

● **شرح زیج الغ بیک = دستور العلم فی تصحیح**

الجدول / هیئت / فارسی
š.-e zīj-e oloq beyk = dastūr-ol-'elm fī tashīh-el-jadval
قاضی زاده رومی، محمود بن محمد، - ۹۳۱ قمری
qāzī-zāde-ye rūmī, mahmūd ebn-e mohammad (- 1525)
وابسته به: زیج الغ بیک = زیج گورکانی = زیج جدید سلطانی = زیج سلطانی گورکانی؛ الغ بیک، محمد بن شاهرخ (۷۹۶-۸۵۳)
آغاز: بسمله و به نستعین متن مقالت اول در معرفت تواریخ و آن مشتمل بر مقدمه و هفت باب ... شرح دوازده دور ماه سیصد و پنجاه و چهار روز است
[کشف الظنون ۹۶۶/۲؛ بروکلمان ۲۴۸/۲؛ نسخه‌های منزوی ۲۶۳ و ۲۹۱ و ۳۱۸؛ دنا ۷۶۵/۶]

۱. تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۱۶۶بخش۳
نسخه اصل: حمیدیه ۸۴۸؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۳ رجب ۹۰۴ق، نوشته خود گزارنده. نویسانده سلیمان دری موقت جامع ابوالفتح سلطان محمد خان؛ واقف: سلطان عبدالحمید خان بن سلطان احمد خان، ۱۷۶گ [ف: - ۱۲۰]
۲. تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۱۶۷بخش۳
نسخه اصل: حمیدیه ۸۴۹؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ گزارنده خود را در آن به نام «داعی» یاد کرده؛ ۱۳۲گ [ف: - ۱۲۰]
۳. تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۱۶۵بخش۳
نسخه اصل: چورلولو علی پاشا. جارالله ۳۴۲؛ کا: محمد بن احمد بن محمد بن حسن بن حسین، تا: ۸ محرم ۱۰۶۰ق؛ واقف: وزیر اعظم علی پاشا؛ ۵۵گ [ف: - ۱۲۰]
۴. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۵۳۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواسط صفر ۱۱۵۶ق، جا: بغداد؛ با نسخه اصل مقابله شده؛ اندازه: ۱۵×۲۱سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۰]

● شرح زیج الغ بیگ = شرح زیج سلطانی گورکانی = حل زیج جدید سلطانی / هیئت / فارسی
š.-e zīj-e oloq beyg = š.-e zīj-e soltānī gūrkānī = hall-e zīj-e jadīd-e soltānī
بیرجندی، عبدالعلی بن محمد، - ۹۳۴ قمری
bīrjandī, 'abd-ol-'alī ebn-e mohammad (- 1528)
وابسته به: زیج الغ بیک = زیج گورکانی = زیج جدید سلطانی = زیج سلطانی گورکانی؛ الغ بیک، محمد بن شاهرخ (۷۹۶-۸۵۳)
تاریخ تألیف: ۹۲۹ق
متن از میرزا الغ بیگ فرزند شاهرخ تیموری است و شرح از نظام الدین ملاعبدالعلی بن محمد بن حسین بیرجندی و در آن مشکلات و مبهمات لفظی و معنوی را تشریح کرده است. مشتمل بر چهار «باب» است. مظفر گنابادی در «شرح بیست باب» از آن یاد کرده است.
آغاز: بسمله، اجناس حمد و سپاس معری از توهم تناهی و انواع شکر بی قیاس مبرا از تخیل نفاقی ... امل بعد چنین گوید ... عبدالعلی بن ... بیرجندی ... که اشرف صناعات و علوم علم هیأت و ...
انجام: و چون اهل احکام را تریب آثار بر تبدیل این فصول و ادوار اعتقاد تمام است آنرا ذکر کردیم
[فهرستواره منزوی ۲۹۱۳/۴؛ الذریعة ۶۸/۷ و۳۰۹/۱۳؛ دنا ۷۶۵/۶- ۷۶۶ (۴۹ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۳۱۷/۱؛ مشترک پاکستان ۲۷۴/۱]
شرح و حواشی:
۱- شرح زیج الغ بیگ (منتخب)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۰۲۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و برعکس این باشد والله اعلم باب دوم در.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ با اشکال هندسی؛ واقف: فاضلخان، ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹۳گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۱۸ - ۸۴]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۰۲۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** چهارصد و پنجاه و یک سال و مشتری را چهار.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: وسط و انجام (صفحه دوم و سوم و آخر نسخه ناقص است)؛ با اشکال هندسی؛ واقف: فاضلخان؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن نیلی، ۲۱۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۱۸ - ۸۵]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۰۳۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج جگری، ۲۴۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۱۰ - ۷۱]
۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۲۸۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ با اشکال به شنگرف؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۲۶۰گ، ۲۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷/۵سم [ف: ۱۰-۷۲]
۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۸۰
آغاز و انجام: برابر؛ در پایان آمده: تاریخ تألیف هذا الکتاب بالسنین الهجریة «تم فی رجب بعون الله» (۹۲۹) بالسنین الهجریة الفته انا العبد عبدالعلی (۸۲۹) بالسنین الرومیة، غفرالله الاحد الرؤف له و لوالدیه» (۱۸۳۴) بالسنین الجلالیة بحق محمد الحسیب الامین (۴۴۵).
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ در احمد نگرهند در ذیقعده ۱۰۰۲ مقابله شده، در صفحه عنوان عبدالعظیم حسینی می‌نویسد که این نسخه در ماه ۹ سال ۱۱۳۳، به من رسیده؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۷۰گ، ۲۴ سطر (۱۴×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۵ - ۱۹۹]

۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۲۱/۱

آغاز: متن. مقاله اول در معرفت تواریخ و آن مشتمل است بر مقدمه و هفت باب، مقدمه در معنی تاریخ و سال و ماه و اجزاء آن؛ **انجام:** حداکثر این اوضاع مأخوذ است از اصحاب احکام و مستند آن تجربه و امتحان است بلی وحی الهام و کیفیت وضع جدول ظاهر است، تمت

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: سمرقندی رنگین، جلد: مقوایی مشکی، ۱۱۴ص (۱–۱۱۴)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۱ – ۳۰۶]

۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۷۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با اشکال، مجدول، مقابله شده؛ تملک: محمد قاسم بن محسن منجم سبزواری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴گ، ۲۳ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۸×۲۵/۵سم [ف: – ۸۴]

۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۷۴

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: محمد رحیم بن سعید بن ابراهیم؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۴۸گ، ۱۶–۱۹ سطر (۹/۵ – ۱۱×۱۴– ۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: – ۴۲۲]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با یادداشت مورخ ۱۰۴۲؛ تملک: محمد کاظم حسینی، محمد بن عبدالقیوم؛ مهر: علی نقی، عبدالباقی موسوی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سبز، ۲۹۹گ، ۱۷ سطر (۱۲×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۴سم [سنا: ف: ۱ – ۲]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۷۶۰–ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ – ۱۳۱]

۱۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۴۱۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۳۱۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸/۱×۲۵/۸سم [ف: ۳ – ۵۰۹]

۱۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۴۲۲–۳۲/۱۲۲

آغاز: لوکره المشرکون ونجبات تحیات زاکیات ونخبات صلواة ... اما بعد چنین گوید معتکف زاویه خمول دردمندی عبدالعلی بن محمد بن حسین بیرجندی که از اشراف صناعات ... بسمله ... مقاله اول درمعرفت تواریخ وآن مشتمل است بر مقدمه و هفت باب مقدمه درمعرفت معنی تاریخ؛ **انجام:** فصل نصف مقوس قطر ظل بر مقوس نصف قطر قمر مساوی دو مربع ه م ه ی است وبرین

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوا با روکش پارچه مشکی، ۹۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۹سم [ف: ۵ – ۲۵۹۲]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۰۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با اشکال فلکی؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج عنابی، ۱۸۰ص، ۲۱سطر، اندازه: ۲۰×۲۶سم [ف: ۱۹ – ۲]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۶۷۴/۱ و ۶۱۴۵/۱–ف

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی از ملا مظفر منجم گونابادی و برخی با نشان «لمحرره»؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۲گ (۲پ–۱۳۳پ) [ف: ۱۰ – ۱۵۶۶] و [فیلمها ف: ۳ – ۲۰۲]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۴۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج آلبالویی مذهب، ۵۴۴گ، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [سنا: ف: ۲ – ۷۳]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۷۷۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با اشکال هندسی، مجدول، مصحح، محشی با عنوان «احمد عفی عنه»، یادداشتی از سید محمد جزائری درباره کتاب و مؤلف به سال۱۳۸۳ق؛ تملک: ابوالحسن بن عبدالله موسوی شوشتری در اورنگ آباد به سال ۱۱۰۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۳۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴/۵سم [ف: ۲۰ – ۲۵۲]

۱۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۸۹/۱

آغاز و انجام: برابر

در فهرست بدون مؤلف؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مهر: نجم التولیه مورخ ۱۳۰۴؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۳۱گ، ۱۹–۲۱ سطر (۱۰/۵× ۲۱)، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۱ – ۳۴۹]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: سلطانعلی بن حسنعلی، تا: شنبه ۴ جمادی الثانی ۱۰۰۷ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۵گ، ۲۵ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [ف: ۱۳ – ۹۷]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۰۷ق؛ ۲۵۶گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۹×۱۸سم [ف: ۲ – ۱۰۴]

۱۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:فیلم

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد زمان بن حسین خاتون آبادی، تا: ۱۵ رجب ۱۰۱۴ق؛ با سرلوح، مجدول؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۷۴گ، ۱۹سطر(۸/۵×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۱ – ۱۵۰]

۲۰. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۸ رجب ۱۰۲۰ق؛ با اشکال هندسی، مصحح، محشی از محمد صادق منجم، در پنج برگ آغازین چندین فائده نجومی پراکنده به خط محمد صادق منجم؛ تملک: محمد صادق بن محمد تقی منجم با مهر «محمد صادق دارد امید شفاعت» (بیضی) و سپس انتقال آن به فرزندش محمد اشرف با مهر «المتوکل علی الرزاق المنعم صادق المنجم» (بیضی) و انتقال آن به فرزندش محمد ابراهیم بن محمد اشرف با مهر «افوض امری الی الله عبده محمد ابراهیم» (مربع) و سپس انتقال آن به محمد حسین بن محمد یوسف ساروی مازندرانی به سال

۱۱۳۹ با مهر «رب اجعلنی من عتقاء الحسین» (هشت گوش)، ابن محمد مهدی به سال ۱۱۶۲ با مهر «محمد باقر العلوم» (مربع)؛ جلد: تیماج، ۲۷۵گ، اندازه: ۱۹/۵×۲۵/۵سم [ف: ۱ - ۱۶۴]

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۲۴

همان نسخه بالا [نشریه: ۱۱ - ۹۰۴]

۲۱. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۳۸۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۱ ذیحجه ۱۰۲۲ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷ - ۱۸۳]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۵۸-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق آمیخته با نسخ، کا: عبدالرشید فرزند جانی، تا: ۱۰۴۳ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۲۱۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۲۴ - ۲۴۶]

۲۳. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۱۰۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: امیرخان بن حسن اصفهانی (ساکن قلعه دستجرد)، تا: ۱۰ شعبان ۱۰۴۴ق؛ با اشکال هندسی، مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵۶گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف مخ]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۷۶ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حاجی محمد کاتب، تا: ۱۰ رجب ۱۰۵۵ق؛ مصحح، با چند جدول نجومی؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۴۷۲ص، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۳۰/۵سم [ف: ۲۴/۳ - ۱۶]

۲۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۴۰۵

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: دهه دوم شعبان ۱۰۵۷ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه کاغذ، ۱۸۴گ، ۱۸ و ۳۴ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۲۵/۹سم [ف: ۳ - ۵۰۹]

۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۷۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** والله اعلم بالصواب ... ابن محمد الطبسی عفی عنه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۹ق [رایانه]

۲۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۳۸۱

خط:شکسته،نستعلیق،بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۴۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۳×۲۴/۳سم [ف: ۳ - ۵۰۹]

۲۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۲۴۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۳۱۸گ، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۹)، اندازه: ۱۵×۲۵/۵سم [ف: ۵ - ۱۹۹]

۲۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ افتادگی: وسط و انجام؛ با تعدادی شکل هندسی و جدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۱۹۳گ، ۲۸ سطر (۱۲/۸×۲۱)، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۶ - ۳۴۴]

۳۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۴۰۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی و فرنگی، جلد: روغنی مذهب، ۲۰گ، ۲۵ سطر (۱۳/۵×۲۱)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱۷ - ۱۳۰]

۳۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۸۳۵

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۲۶گ، ۱۵ سطر (۱۳×۲۲)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۱۷ - ۴۹۳]

۳۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۷۶۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲؛ مصحح، محشی با نشان «میر نصیرا، ۱۲»، دارای اشکال اختر شناسی زیبا؛ کاغذ: شرقی، جلد: کاغذی نارنجی، ۱۸۵گ، ۲۵ سطر (۱۲×۲۰)، اندازه: ۲۰×۲۷سم [ف: ۳۷ - ۳۵۷]

۳۳. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۲۸۱/۴

فصل ۱ از باب ۴؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۰۵ق، جا: کرمان؛ [نشریه: ۲ - ۱۰۵]

۳۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۷۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۸ شعبان ۱۱۰۶ق؛ کاغذ: فرنگی کهن، جلد: تیماج مشکی، ۲۳ سطر (۱۰×۲۱)، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۵ - ۱۹۸]

۳۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۴۵۵/۲۹۴

آغاز: مقاله اول در معرفت تواریخ و این مشتمل بر مقدمه و هفت باب، مقدمه اول در معرفت تاریخ و سال و ماه و اجزای آن چون از همه اجرام سماوی ظاهر آفتاب و ماه است جرم و جسم هر دو؛

انجام: اضافه میان سرماه و سرماه بعد از آن به دو روز است و اعمال این باب بغایت واضح است و به تمثیل محتاج نیست

بی‌کا، تا: بین ۱۰۶۳ تا ۱۱۴۱ق، جلد: تیماج قرمز، ۴ص (۴۳۱-۴۳۴)، اندازه: ۱۵/۵×۳۳سم [ف: ۱۰ - ۱۳۷۹]

۳۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۷۱ و ۴۹۹۰-ف

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حاج علی هندی عظیم آبادی، تا: یک‌شنبه ۹ محرم ۱۲۱۳ق، جا: سپاهان؛ پس از پایان یکجدول جیب و یکجدول تناسب و ابدال و تفضیل و قلب و عکس و ترکیب و ترکیب عکس و ترکیب قلب هست، محشی از علی هندی و میرزا محمد نصیر و دیگران؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹۹گ، ۲۵ سطر (۱۲×۲۳)، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۴ - ۹۱۵] و [فیلمها ف: ۳ - ۱۲۰]

۳۷. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۶ ـ ج

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی،

۲۳۵گ، ۳۶ سطر (۸/۵×۱۹)، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۱ - ۳۳۴]

۳۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۷۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۲۴ق؛ محشی با نشان «میرزا محمد نصیر، حمدالله، من الاصول، زیج»، امانت نزد عبدالله؛ تملک: ضیاء الدین دری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۳۸گ، ۲۵ سطر (۹/۵×۱۷)، اندازه: ۱۵/۵×۲۳/۵سم [ف: - ۸۴]

۳۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۷۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۹ق؛ با اشکال هندسی و نجومی، محشی به نقل از میرزا نصیر و از اصول قلیدس؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی،۵۶۶ص،۲۱۱سطر،اندازه:۱۷×۲۶/۵سم[ف:۱۰- ۱۷۱۵]

۴۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۱۶۵-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: ثلث، کا: حسین بن محمد کرمانی، تا: غره رمضان ۱۲۹۵ق؛ افتادگی: وسط؛ ۳۵۲ص، ۲۴ سطر (۱۱/۵×۲۱/۵)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ - ۱۵۲]

۴۱. زاهدان؛ کامبوزیان کرد غفرانلو، امیر توکل؛ شماره نسخه:۲۶

آغاز: برابر

مقاله اول در معرفت تواریخ و آن مشتمل است بر مقدمه و هفت باب، مقدمه در معرفت معنی تاریخ سال و غیره؛ بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵ - ۱۱۳]

۴۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۷۶۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ از روی نسخه‌ای که در سال ۱۰۰۳ق در مکه نوشته شده بود؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۳گ (۱پ-۱۴۳پ)، ۳۱-۲۳ سطر (۸×۱۷ و ۸/۷×۱۶/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۸سم [رایانه]

۴۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۱۴۶

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: میشن خرمایی، ۶۳۶ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۶ - ۱۱۶]

۴۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با اشکال شنگرف، مصحح، محشی با نشانی «کاظم»؛ تملکی به تاریخ صفر ۱۳۰۳؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۶۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۳۰سم [ف: ۵ - ۲۹۳]

● شرح زیج الغ بیک / هیئت / فارسی

š.-e zīj-e oloq beyk

وابسته به: زیج الغ بیک = زیج گورکانی = زیج جدید سلطانی = زیج سلطانی گورکانی الغ بیک، محمد بن شاهرخ (۷۹۶-۸۵۳)

غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۰۲۳

آغاز: پس از بسمله و جمله دعآئی کاتب نسخه: متن مقاله اول در معرفت تواریخ؛ **انجام:** شرح مضمون این فصول ببسطی احتیاج ندارد و نه ببرهانی چه اکثر این اوضاع مأخوذ است از اصحاب احکام و مستند آن تجربه و امتحانست بل وحی و الهام و کیفیت وضع جداول نیز ظاهر است.

نسخه فاقد مقدمه است و شارح نامعلوم روش این شرح: عبارت متن را در عنوان متن و توضیح آن در عنوان شرح آورده شده: «در معرفت تاریخ هجری» شرح: «عرب را پیش از دولت اسلام تواریخ مختلف بوده است»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۶ شوال ۱۰۱۷ق؛ با اشکال؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۲۱۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۱۸ - ۸۵]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۱۶۰/۳

آغاز: در موالید شرح زیج من کلام بیرجندی، یکسال قمری که دوازده دور قمر باشد؛ **انجام:** دوازده ساعت ل قه ل ثانیه، تمت و السلام

بندهایی از شرح بیرجندی؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۷۵ق؛ ۵گ (۷۳پ - ۷۷پ) [ف: ۶ - ۲۵۰]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۷۱۵

آغاز: ... که مبدا شبانروز ایشانست یک و نیم از جاغ ژه و کسکو گذشته باشد و یک و نیم مانده؛ **انجام:** و مریخ را دویست و هشتاد و چهار چون این مدت بگذرد باز نوبت بافتاب رسد و الله اعلم بالصواب

شرحی است ناقص با عنوان «متن، شرح» بر زیج الغ بیگ که به دلیل افتادگی زیاد شناخته نشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج اناری، ۳۶ص (۱-۳۶)، ۲۳-۲۵ سطر (۱۶/۵×۲۶)، اندازه: ۱۹/۵×۳۱سم [رایانه]

۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۳۳۸

آغاز: اولین عنوان موجود در آخر برگ نخستین: متن باب اول در معرفت تاریخ هجری اول این تاریخ اول محرم ... شرح عرب را پیش از دولت اسلام تواریخ بسیار بوده است و چون رسول الله علیه السلام از مکه بمدینه؛ **انجام:** مستند آن تجربه و امتحان است بل وحی و الهام و کیفیت وضع جداول نیز ظاهر است. تمام شد.

از اواخر مقدمه و اول باب اول از مقاله اول را دارد تا آخر کتاب. متن از الغ بیگ محمد (۷۹۶-۸۵۳ق) ابن شاهرخ بن امیر تیمور گورکان، که به کمک چند تن از دانشمندان نگاشته شده است، همکاران عبارتند از قاضی زاده رومی، غیاث الدین جمشید کاشانی و بعد از مرگ آن دو، ملا علی قوشچی. کتاب در چهار مقاله است: ۱. تواریخ، در یک مقدمه و پنج باب، ۲. اوقات طالع در بیست و دو باب، ۳. سیر ستارگان در سیزده باب، ۴. دیگر اعمال نجومی در دو باب. چون نسخه بدون آغاز بود، شارح آن را به‌خوبی نشناختم. گمان می‌کنم از ملا عبدالعلی بیرجندی (- ۹۳۴ق) و یا از آن غیاث الدین جمشید بن مسعود کاشانی (-

۸۳۲ق) باشد که به نام «زیج الخاقانی فی تکمیل الزیج الایلخانی» موسوم است. گزارشی است که در ابتدا تحت عنوان متن تمام عبارت ماتن را آورده سپس تحت عنوان «شرح» به گزارش نسبتاً تفصیلی آن پرداخته است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل رجب ۹۹۶ق، جا: یزد؛ افتادگی: آغاز؛ با دوائر و اشکال نجومی؛ تملک: محمد اشرف بن محمد جعفر اصفهانی؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۳گ، ۲۲ سطر (۱۰×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۱ - ۲۷۹]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۲۷۳

آغاز: متن. مقالت اول در معرفت و تواریخ و آن مشتمل است بر مقدمه و هفت باب. مقدمه در معرفة معنی تواریخ و سال و ماه و اجزای آن. چون از همه اجرام سماوی ظاهرتر آفتاب و ماهست؛
انجام: مضمون این فصول بسطی احتیاج ندارد و نه برهانی، چه اکثر این اوضاع مأخوذ است از اصحاب احکام و مستند آن تجربه و امتحان است، بل وحی و الهام و کیفیت وضع جداویل نیز ظاهرست. و الله اعلم. تم

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ در برگ پشت آمده: «این کتاب را میرزا فرج بروجردی از اسلامبول بعنوان سوقات (پاک شده) بتاریخ ۱۲۳۱»؛ تملک: ابوبکر بن رستم بن احمد شیروانی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۷گ، ۱۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۸۸]

● شرح زیج الغ بیگ (منتخب) / هیئت / فارسی

š.-e zīj-e oloq beyg (mn.)

وابسته به: شرح زیج الغ بیگ = شرح زیج سلطانی گورکانی = حل زیج جدید سلطانی؛ بیرجندی، عبدالعلی بن محمد (-۹۳۴)
گزیده‌ای است از شرح ملا عبدالعلی بیرجندی بر زیج الغ بیک.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۳۲۸

آغاز: بسمله. این مسوده ایست منتخب از شرح زیج جدید گورگانی که حضرت مولانا عبدالعلی بیرجندی قلمی نموده ... چون از همه اجرام سماوی ظاهرتر آفتاب و ماه است مراد از اجرام سماوی کواکب است؛ **انجام:** و یا جنوبی تحت الارض تفاصیل میان آن (سپس دو جدول است)

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: محمد علی بن محمد اسماعیل منجم در ۱۲۴۶؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج حنایی مقوایی، ۱۹۷گ، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۶۶۱]

← شرح زیج ایلخانی > الزیج المحقق السلطانی علی اصول الرصد الایلخانی
← شرح زیج ایلخانی > کشف حقایق زیج ایلخانی

شرح زیج ایلخانی طوسی / هیئت / فارسی

š.-e zīj-e īlxānī tūsī

کوبنانی، ابواسحاق، - ۸۸۶ قمری

kūbnānī, ābūeshāq (- 1482)

وابسته به: زیج ایلخانی؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

گزارشی بر فصل چهارم مقاله دوم آن در «بسط تقاویم کواکب».

آغاز: بسمله. لله المنة علی نعمه المتوالیة المتظاهرة ... اما بعد چون بیامن اسعاد توفیق عز استعداد بشرف محبت و دولت صحبت خیر سعادت اکتساب معالی انتساب نقابت نقاب سیادت پناه مخدوم جمال غره غرای عترت طاهره کمال دره زهرای حکمت باهره نصرالله تعالی لمحبی اهل بیت نبیه و الفتح لابواب آمال موالی حبیبه و صفیه مستسعد گشته
انجام: یکسان بگیرند و الله اعلم بالصواب تم فی جمادی الآخرة.

[دنا ۷۶۷/۶؛ فهرستواره منزوی ۲۹۵۱/۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۱۷/۴

آغاز و انجام: برابر

کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج عنابی، ۲۴ص (۳۹۷-۴۲۰)، ۱۴ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۹ - ۱۰۵۴]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۵۷۶/۵-عکسی

اصل نسخه: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۱۷۳]

← شرح زیج سلطانی گورکانی > سلم السماء
← شرح زیج سلطانی گورکانی > کنوز الصحة
← شرح زیج سلطانی گورکانی > شرح زیج الغ بیگ

● شرح زیج محمد شاهی / هیئت / فارسی

š.-e zīj-e mohammad šāhī

شارح معلوم نیست، ولی از قرائن پیداست که از مردم هند و یا مقیم هند بوده، از جمله این‌که در صفحه ۲۲ آمده است: «بعد از بیان تحقیق ظل و جیب بامثله استاد کرام پرداخته شد که در مرشد آباد بنگاله بجهت سرمشق مبتدیان نقل فرموده بود، از آنجمله رویه اوساط شمس در سال شانزدهم ناقصه محمد شاهی مطابق هزار و صد و چهل و شش ناقصه هجریه ماه ذی قعده روز دوشنبه تاریخ سی ام ناقصه وسطی بطول موضع سوای جی پور ... از موضع رصد بطرف مغرب واقع شده بود». ظاهراً این شرح از محمد معروف به شیرخان است که نسخه دیگر آن در مجلس (۲۴۵۶/۲ ص ۲۳۱-۵۶۶) موجودست (رک: نسخه‌های خطی ۱۸۴/۵ و منزوی ۳۱۹/۱) متن به نشان «م» و شرح به نشان «ش» نمودار است و در آن از تاریخ محمد شاهی (ص ۱) و زیج

ایلخانی و زیج گورکانی (ص ۴۲) و زیج خاقانی (ص ۴۸) و دو جا از سنه ناقصه ۱۱۴۶ هجریه (ص ۲۲ و ۳۳۹) یاد شده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۴۷۵

آغاز: در بیان تحصیل اوساط و نفاق ممر کواکب، اولا تاریخ مطلوب را از تاریخ محمد شاهی معلوم کنند؛ **انجام:** و عرض آن از خط استوا «لر» است

خط: نسخ و نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: حاج وزیر وظایف؛ کاغذ: فستقی الوان، جلد: تیماج عنابی، ۱۶۹گ، اندازه: ۱۷× ۲۱/۴سم [ف: ۸ – ۲۱۵]

● شرح «سبحانک اللهم و بحمدک ...» / فقه / عربی

š.-u «subḥānak-al-lāhumma wa bi ḥamdik ...»

رساله‌ای بسیار مختصر در شرح عبارت «سبحانک اللهم و بحمدک و تبارک اسمک و تعالی جدک و لااله غیرک ...» که پس از تکبیرة الاحرام گفته می‌شود، می‌باشد.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۳۳۲/۲

آغاز: سبحان من تنزه عن الفحشاء ... واعلم ان قرائة الثناء فی الصلاة بعد تکبیرة الافتتاح سنة و هو سبحانک اللهم؛ **انجام:** قال الملائکة اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمداً عبده ورسوله

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ در آخر کتاب اسم «شیخ ابراهیم الشهیر بعرب امام» در حاشیه، حاشیه‌ای کوتاه با «تقریر مولانا توقیع نورالله مرقده» آمده؛ از موقوفات حاج محمد رمضانی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ – ۳ – ۱۲۰۹]

● شرح «سبحانه ما اعظم شأنه» / فلسفه / فارسی

š.-e «sobhānahū mā a‘zam š’nah»

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۱۰۳۴۰

آغاز: بسمله. قوله سبحانه ما اعظم شانه؛ **انجام:** ناشیا من اللفظا ذا من العلم بالواضح

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [الفبائی: – ۳۴۱]

● شرح السبع العلویات / ادبیات / عربی

š.-us sab‘-il ‘ulwīyyāt

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶۷۳/۲

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر (۱۴×۷/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۷ – ۴۴۹]

● شرح سبع مقالات / ریاضیات / عربی

š.-u sab‘-i maqālāt

نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد، ۵۹۷ – ۶۷۲ قمری

nasīr-od-dīn-e tūsī, mohammad ebn-e mohammad (1201 - 1274)

شارح می‌گوید علم مخروطات از علوم دقیقه و از امهات و مشکلات هندسه است. ابلونیوس (=آپولونیوس) در این زمینه کار کرد و هشت مقاله در آن فراهم آورد ولی بر اثر استنساخ‌های غلط و مشکل بودن مطلب اغلاط بی‌شمار به آن راه یافت تا آنکه اوطوقیوس چهار مقاله نخستین آن را بعدها تصحیح کرد و پس از تصحیح در دسترس عموم گذارد ولی باز بعد از او اغلاط بسیار به آن راه جست تا آنکه هفت مقاله آن به دست من افتاد. من بر آن شدم که به ترجمه آن دست یازم ولی بر اثر غلط‌های بسیار امکان آن حاصل نگشت. به ناچار کتاب را به حسن بن موسی سپردم او پس از مدتی کار و نگرش مقاله‌ای در این زمینه برحمت ایزدی پیوست و بعد از او احمد بن موسی در تعقیب بر آمد و با زحمت زیاد هفت مقاله آن را تنقیح کرد که از این هفت مقاله چهار مقاله آن ترجمه احمد بن موسی هلال بن ابی هلال حمصی و سه مقاله دیگر ترجمه ثابت بن قره حرانی است. من این هفت مقاله را که پس از ترجمه احمد بن موسی تنقیح کرده است با اضافات در صور و اشکال و حفظ ترتیب چهار مقاله بر ترتیب اوطوقیوس و سه مقاله بر ترتیب ابولونیوس در این کتاب آوردم به اضافه صدری که اپولونیوس به آن اضافه کرده است. (عبدالله انوار)

در شرح احوال و آثار خواجه از «المقالات الست» یاد شده که جرجی زیدان در آداب اللغة العربیة و زرکلی در الاعلام آن را از مؤلفات خواجه دانسته‌اند ولی توضیحی بیشتر نداده و از آن نسخه‌ای نیافتم ولی از شرح سبع مقالات سخنی نیامده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۷۰

آغاز: بسمله، ان موقع علم ما یقع فی المخروطات من القطوع و ما تعرض فیها؛ **انجام:** فقد تبین ما اردنا جمیع الجهات التی یمکن ان نتوهم علیه القسمة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ با اشکال هندسی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵۸گ، ۲۳ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۶/۵×۲۷سم [ف: ۸ – ۲۶۷]

● شرح سبعین / کیمیا / عربی

š.-u sab‘īn

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۸۷۶

آغاز: بسمله. هذه رسالة فی شرح کتاب السبعین فی تراکیب الاجساد ... و بعد ان مثال؛ **انجام:** و ایاک ان تمازج الاجساد بالاجساد الا بالحل، تمت المیزان و شرحه و صلی الله علی محمد و آله الاجمعین

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۴۱]

● **شرح سخن امام صادق (ع)** / شرح حدیث / فارسی

š.-e soxan-e emām-e sādeq

در شریعت و طریقت و حقیقت، با عنوان‌های «اگر پرسند، جواب بگو».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۷۲/۳

خط: نستعلیق، کا: حسین بن حاج محمد ترشیزی، تا: ۱۸ ذیقعده ۱۰۹۴ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۹گ (۲۰–۲۸)، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶ – ۱۷۱]

● **شرح سخنان حلاج** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e soxanān-e hallāj

اوحدالدین

awhad-od-dīn

شرح کلام حسین بن منصور حلاج است که گفته: «ستر الله ظاهر الشریعة عنک و کشف باطن الکفر لک فان ظاهر الشریعة کنز مخفی و باطن الکفر معرفة جلیة» از شیخ اوحد الدین (؟).

[فهرستواره منزوی ۴۷۱/۷ و ۵۶۵/۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۹۹/۴

آغاز: سخن قدوة الواصلین شیخ حسین بن منصور حلاج که گفته است سترالله ظاهر الشریعة عنک و کشف باطن الکفر لک فان ظاهر الشریعة کنز مخفی و باطن الکفر معرفة جلیة. شیخ بزرگوتر اوحدالدین فرموده است در مذمت..؛ **انجام:** همه حق را بیند و همه اجزای ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸ و ۹؛ ۱گ (۴۵ر) [ف: ۱۱ – ۲۲۷۸]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۰۱/۲

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ – ۱۷۴]

⟵ شرح سدیدی ⟩ المغنی فی شرح الموجز

⟵ شرح سراجی ⟩ انوار الفرائض

⟵ شرح السراجیة ⟩ شرح الفرائض السجاوندی

● **شرح (سرگذشت) استعمال چای** / تاریخ / فارسی

š. (srgozašt)-e este‘māl-e čāy

تاریخ کشف گیاه چای و استعمال آن است و دنباله آن از دفتر ساقط شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۴۷/۵–طباطبائی

آغاز: شرح استعمال چای و اطلاعات از وضع کاشتن این نبات معطر ... در زمان خلافت عبد الملک ... چند نفر سفیر ... به چین فرستاد ... و فرمود روزنامه مسافرت خود را بنویسند. سفراء در ضمن سایر مطالب نوشته بودند ... هر روز ما را به وقت عصر به جای ... با صفائی دعوت می‌نمودند و منقوع معطری که رنگ قرمز داشت به ما می‌نوشانیدند

بی‌کا، بی‌تا؛ ۷۱گ [ف: ۲۳ – ۶۱۶]

⟵ الشرح السعیدی ⟩ شرح الکافیة

⟵ الشرح السعیدی ⟩ کتاب الاقوال الکافیة و الفصول الشافیه

● **شرح سفر السعادة = طریق القویم فی شرح صراط المستقیم** / تاریخ پیامبر اکرم (ص) / فارسی

š.-e safar-os-sa‘āda = tarīq-ol-qavīm fī š.-e serāt-il-mostaqīm

عبدالحق دهلوی، عبدالحق بن سیف الدین، ۹۵۸ – ۱۰۵۲ قمری

‘abd-ol-haqq-e dehlavī, ‘abd-ol-haqq ebn-e sayf-od-dīn (1551 - 1643)

وابسته به: سفر السعادة = صراط المستقیم؛ فیروزآبادی، محمد بن یعقوب (۷۲۹–۸۱۷)

تاریخ تألیف: ۱۰۱۶ق

متن «الصراط المستقیم» معروف به «سفر السعادة» به فارسی از محمد بن یعقوب فیروز آبادی؛ شامل یک «فاتحه» و پنج «قسمت». این کتاب توسط ابوالجواد محمد بن محمود مخزومی حنفی مصری به عربی ترجمه شده و به نام «سفر السعادة» به چاپ رسیده است. محدث دهلوی در رساله حاضر متن فارسی و ترجمه عربی را شرح نموده است. در اخلاق و رفتار پیامبر (ص) بر پایه حدیث می‌باشد. شرحی است گسترده و حامل متن و در منابع به نام‌های گوناگون آمده است. نخست دیباچه است که در آن نام خود و نگارنده متن را یاد کرده است و این که نام متن «سفر السعادات که آن را صراط المستقیم نیز خوانند» است و خود به شرح نامی نداده است و در منابع به نام‌های گوناگون و برخی نادرست آمده و پیش از آغاز «مقدمه»ای آورده «در آنچه دانستن آن پیش از مقصود واجب و مناسب باشد» در دو «قسم»: ۱. در مصطلحات علم حدیث، احوال کتب سته؛ ۲. احوال ائمه مذاهب اربعه. این دو بخش با سربندهای «وصل» است.

آغاز: سبحانک لاعلم لنا الاما علمتنا انک انت العلیم الحکیم اللهم صل علی محمد ... اما بعد فیقول العبد الضعیف الفقیر الی الله القوی الغنی ... حمد و سپاس صانع پروردگار کلمته و عمت

انجام: و این فرقه همه اهل قبله اند و تکفیر آنها مذهب اهل سنت و جماعت نه اگر چه کفر بر آنها لازم آمده و در این مقام مقال بسیار است والله اعلم ... محمد و آله و صحبه واتباعه اجمعین

چاپ: نولکشو، ۱۲۹۲ق، سنگی، ۵۸۵ص

[دنا ۷۶۸/۶ (۴ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۴۴۸۷/۶؛ گنج بخش۹۳۸/۲؛ کشف الظنون ج ۲ص ۹۹۱؛ فهرستواره منزوی ۱۷۱۶/۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۳۹۶
آغاز: این سخن در مقدمه شرح و بسط و تفصیل تر از این بیان کنیم چنانکه نزد انصاف شبهه بر حقانیت آن نماند؛ **انجام:** برابر
در فهرست بدون نام مؤلف؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالحق بن سیف الدین، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۹۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۵/۵سم [ف: ۲۱ - ۳۶۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۹۰۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۴ ربیع الاول ۱۱۰۴ق؛ مجدول، با سرلوح، مصحح، محشی به امضاء «منه»؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۴۱۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶/۵سم [ف: ۳۷ - ۴۹۸]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۹۱۳
نسخه پاکیزه و خوش خط؛ بی‌کا، تا: ۱۱۰۷ق [د.ث. مجلس]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۳۰۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نیمه دوم قرن ۱۳؛ مصحح، محشی، مجدول؛ مهر: «سگ چارپار است عبدالغفور» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۶۰۵گ، ۲۱ سطر (۱۱×۲۰)، اندازه: ۱۷/۵×۲۶/۵سم [ف: ۳۹ - ۱۵]

۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۷۰۹
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: وسط (برگ ما قبل آخر)؛ مهر تملک: «کفاک ذاکراً بالموت واعظا عثمان سنه ۱۱۱۸»؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج قرمز، ۵۶۷گ (۱۲+۵۵۵)، ۲۱ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۵ - ۱۷۵۷]

یزد؛ آصف پور؛ شماره نسخه:بدون شماره
همان نسخه بالا [نشریه: ۷ - ۷۰۹]

● شرح سفیر الغبراء / هیئت / عربی

š.-u safīr-il-ġabrā’

قاینی، فضل بن محمد، ق۱۱ قمری

qāyenī, fazl ebn-e mohammad (- 17c)

وابسته به: سفیر الغبراء و الخضراء = السفیر؛ دشتکی شیرازی، منصور بن صدرالدین محمد (-۹۴۸)
اهداء به: شاه اسمعیل ثانی صفوی (۹۸۳-۹۸۴ق)

متن از غیاث الدین منصور دشتکی است و شرح از مولانا فضل بن محمد قاینی. شارح از شاگردان غیاث الدین منصور و مدرس علوم ریاضی در مشهد مقدس رضوی بوده است و بعضی از دانشمندان بنام از قبیل شیخ بهاءالدین محمد عاملی و ملا احمد بن نصرالله تتوی در خدمتش تلمذ کرده‌اند. (رک: عالم آرای عباسی، ۱: ۱۵۶)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۵۷۵
آغاز: بسمله، یسبح الله ما فی السموات و ما فی الارض؛ **انجام:** وصل توضیح المرام الی هذا المقام فلنختم الکلام
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: حنایی اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۹۰گ، ۱۵ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۸ - ۲۱۶]

← شرح سقط الزند > التنویر علی سقط الزند

شرح سقط الزند = ضوء السقط = ضوء سقط الزند / ادبیات / عربی

š.-u siqṭ-iz zand = ḍaw’-us siqṭ = ḍaw’-u siqṭ-iz zand

خطیب تبریزی، یحیی بن علی، ۴۲۱ - ۵۰۲ قمری

xatīb-e tabrīzī, yahyā ben ‘alī (1031 - 1109)

وابسته به: سقط الزند = دیوان ابوالعلاء؛ ابوالعلاء معری، احمد بن عبدالله (۳۶۳-۴۴۹)

شرحی است از خطیب تبریزی شاگرد ابوالعلاء معری بر سقط الزند او. ابوالعلاء اشعارش را در مجموعه‌ای به نام «سقط الزند»گردآوری کرده و مؤلف این اشعار را در نزد وی تلمذ نموده و این کتاب را در توضیح معانی «سقط الزند» به‌گونه‌ای مختصر جمع‌آوری کرده و در مواردی نادر استشهاد به بعضی از اشعار دیگران نموده است. مؤلف می‌گوید من به نزد احمد بن سلیمان تنوخی معری (ابوالعلا معری) حاضر می‌شدم و به نزد او کتب لغات و ادب می‌خواندم. او کتاب‌های خود را نیز به من می‌آموخت ولی همواره از تعلیم کتاب سقط الزند خود ابا می‌داشت تا آن‌که ایام چندی گذشت و من از او به دور افتادم پس چند کس که از علاقه‌مندان کار ابوالعلاء بودند از من خواستند که از او بخواهم تا او به شرح این دیوان بایستد. او از مستملی خواست تا بدین کار دست یازد. مستملی آن‌طور که باید و شاید نتوانست مشکلات را باز گشاید به ناچار خیلی از معضلات را فرو گذاشت. پس به خواهش عده‌ای از اهل ادب من دامن به شرح بستم و به رفع مشکلات نشستم. حاصل کارم این شرح شد.

آغاز: بسمله. الحمد لله حمد الشاکرین و صلواته علی سیدنا محمد النبی و آله الطاهرین. و بعد فانی لما حضرت ابالعلا احمد بن عبدالله بن سلیمان التنوخی المعری رحمه الله قرات علیه کثیرا من کتب اللغه و من تصانیفه فرایته یکره ان یقرء علیه شعره فی صباه الملقب بسقط الزند و کان یغیر الکلمه منه بعد الکلمه اذا قرات علیه ... ثم اتفق بعد مفارقتی ایاه ان بعض اهل الادب ساله ان یشرح له ما یشکل علیه من سقط الزند ... و هذا اول شعره و ما ... ؟ به خاطره فشبهه بذلک و ما املاه فیه سماه ضوء السقط ...

چاپ: حلب، دار القلم العربی، تحقیق فخرالدین قباوه
[دنا ۷۶۸/۶ (۷ نسخه)؛ الاوقاف العامة موصل ۱۰۸/۴]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۵۸۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** وکان عمره ستاً و ثمانین سنة ... رابعة و عشرین یوماً لم یاکل اللحم منها خمساً و اربعین سنة
خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۵؛ افتادگی: انجام (از آخر شرح حال ابوالعلاء معری چند برگ افتادگی دارد)؛ مصحح، مقابله شده؛ جلد: تیماج سرخ مذهب، ۳۳۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۳۷ - ۹۹]

۲. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۱۷۷۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** و دفع الفراغ من کتبه لیلة السبت وقته العشاء الاخرة التاسع فیشهر الله المبارک رجب سنه خمس و تسعین و خمس مئه و هذا خط اضعف عبادالله و احوجه الحاجة محمد بن ابی طالب الحسنی شمس المعالی الحسینی الابی فی بلدة قاسان حماهاالله فی حمده حامدا مصلیا ستبقی خطوطی فی الدفاتر برهة و الملتی تحت التراب رمیم.
تذکر: در فهرست کتاب را به ابوالعلای معری نسبت داده است که با توجه به نسخه‌های مشابه و آغاز کتاب صحیح نیست؛ خط: نسخ کهن، کا: شمس المعالی حسینی الابی، تا: ۵۹۵ق؛ مهر: ناصرالدین شاه قاجار؛ کاغذ: بغدادی، جلد: چرم مشکی مذهب، ۴۶۶ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۷ - ۵۱۷]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۱۵۲
آغاز: بسمله و به نستعین، قال الشیخ الامام ابوزکریا یحیی بن علی الخطیب تبریزی؛ **انجام:** و هو ابن احدی عشرة سنه و اثنتی عشرة سنة و الحمد لله ... و صلی الله علی سیدنا محمد النبی ... و سلامه.
خط: نسخ، کا: محمد بن عبدالله، تا: ۶۱۴ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۸۸گ، ۲۱ سطر (۱۲×۱۹)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۹ - ۱۴۲]

۴. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۷۵
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: حمید الدین بن عمر شافعی، تا: ۷ محرم ۹۵۷ق؛ مصحح، به دستور احمد شبلی بن حسن شبلی مقابله شده؛ تملک: درویش حشمت مولوی، سید ابو المواهب احمد المعروف بالعرضی؛ از موقوفات رمضانیه آقا ابراهیم ۱۲۳۰؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۶۹۱ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۲×۱۱/۵سم [ف: - ۳۰۲]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۸۲۳
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳ - ۲۲]

۵. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۷۷۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: بغدادی نخودی [نشریه: ۲ - ۱۵۷]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۷۰۰
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۴ ربیع الاول ۱۰۸۹ق، به دستور سید جرموتری؟؛ مجدول، دارای سرلوح مذهب مذیل به کتیبه مذهب، محشی با نشانی «منه» و «ض» و «لمحرره» رکابه‌دار؛ تملک: ابراهیم بن عبدالله طیار، ابراهیم حارثی فارسی در محرم ۱۱۲۶؛ جلد: مقوا، ۳۴۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۳۱ - ۵۸]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۲۸۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** ای بمثل هذه المرأة دعی السقط ادمع امریء القیس فقال قفانبک من ذکری حبیب و منزل.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۴۰ق؛ مصحح، محشی با نشان «ق»، «شیخ علی»، «لراقمه سلمه الله»، «لمحرره محمدجعفر سلمه الله»، «لمحرره» و غیر آن؛ مهر: «محمد الطباطبایی» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۱گ، ۲۱ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۸/۵×۲۹سم [ف: ۳۸ - ۸۰۴]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۰۱
خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق، جا: تبریز؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی مشکی، ۱۹۰گ، ۱۸ سطر سه ستونی (۸×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [سنا: ف: ۲ - ۳۴]

۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۹۲۶/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** یفجعنا اابن دابة بابن انس نفارقه فلا تبغ المحمولا. ابن دابة الغراب کانه یخبر بالفراق و ابن انس صاحب و رفیق و منه: کیف انی انسک ابن صاحبک و قیل للغراب.
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۱۳۱گ (۲۶پ-۱۱۲پ و ۱۷۴ر-۲۱۷پ) [ف: ۵ - ۲۰۰]

۱۰. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۴۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** کانک البدر و الدنیا منازله ×× فما تلقیک الا لیلة دار هذا آخر کتاب الایضاح فی شرح سقط الزند و ضوء من شعر ابی العلاء احمد بن عبدالله بن سلیمان التنوحی المعری من معرة النعمان من املاء الشیخ الادیب ابی زکریا یحیی بن علی الخطیب التبریزی رحمه الله تعالی برحمة منه و فضل و الحمدلله وحده و صلی الله علی نبیه محمد و علی آله و اصحابه و سلم تسلیماً کثیرا
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای یک مقدمه‌ای است از خطیب تبریزی که در چاپ مصر نیامده؛ جلد: چرمی، ۱۶۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴/۵سم [ف: ۲ - ۸۷۷]

● شرح سقط الزند / ادبیات / عربی

š.-u siqṭ-iz-zand

عاملی، علی بن زین الدین، - ۱۱۰۴ قمری

ʻāmelī, ʻalī ebn-e zayn-od-dīn (- 1693)

وابسته به: سقط الزند = دیوان ابوالعلاء؛ ابوالعلاء معری، احمد بن عبدالله (۳۶۳-۴۴۹)
تاریخ تألیف: ۱۱۰۲ق
متن از ابوالعلاء معری است و شرح از علی بن زین الدین بن محمد عاملی با عنوان‌های: اللغة، الاعراب، المعنی.

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۹۶

آغاز: او ممدوح او غیره ... قال اما بعد اما حرف شرط بدلیل لزوم الفاء بعدها و لایتوهم کونها عاطفة لدخولها علی الخبر عند ارادة التفصیل او التوکید ... قال سنة تسعین و ثلثائة لسعد الدولة ابی الفضائل بن سعدالدولة ابی المعالی بن سعدالدولة اعن و خد القلاص کشفت حالا ... اللغة: الوخد للبعیر الاسراع و القلوص من الابل الشابة و الناقة الطویلة القوائم من الاناث و المال معروف و یطلق علی الرجل الضخم السمین ایضا. المعنی: یخاطب النفس و ینکر اسراعها الی ما تهواه من غیر تامل و تدبر اسراع الابل الشابة القویة؛ **انجام:** تفدیک المکارم ... فانت لها لسان. الاعراب: المکارم فاعل تفدیک ... المعنی ان المکارم تفدیک ... لانک یدها و لسانها و کتب هذه القطعة مؤلفها ... علی بن زین الدین بن محمد العاملی و التألیف فی سنة ۱۱۸۲ [باید ۱۱۰۲ باشد]

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹۳گ، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۵۷۷]

● **شرح سقط الزند** / ادبیات / عربی

š.-u siqṭ-iz-zand

وابسته به: سقط الزند = دیوان ابوالعلاء ابوالعلاء معری، احمد بن عبدالله (۳۶۳-۴۴۹)

سقط الزند ابی العلاء معری را چند شرح است: از خود او به نام ضوء السقط و ابی زکریا یحیی تبریزی (۴۲۱-۵۰۲ق) و ابن السدید محمد عبدالله بطلمیوسی (۴۴۴-۵۲۱ق) و از ابی الفضل صدرالافاضل قاسم خوارزمی (۵۵۵-۶۱۷ق) به نام ضرام السقط و ابی رشاد اخسیکثی (- ۵۲۸ق) و ابی یعقوب بن یوسف طاهر خویی که به نام التنویر است و در ۵۴۱ نوشته است و امام فخر رازی و قاضی شرف الدین هبة الله بن عبدالرحیم بارزی (- ۷۳۸ق) به نام العمدة. شارح در نسخه ما از شرح خویی که با ضرام السقط در تبریز به اندازه خشتی در ۱۲۷۶ به چاپ سنگی رسیده بهره برده است و گویا از شیعیان متاخر قرن سیزدهم باشد (دیباچه شروح سقط الزند چاپ مصر در ۱۹۴۵ مصر).

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۳۲۱

آغاز: بسمله. بواتر الانتصار ینافح بکلی ما ذی القرار بلیل النار ملوک الشقار ... و علی المرتضی التقی الوفی اسدالله ... فان الشعر دیوان العرب و به نفید آدابه ... اما بعد فالشعراء کافراس تتابعن فی مدی ... اعن و خدالقلاص کشفت حالا ... القلوص الناقة الفتیة و هی اسم للانثی خاصة و هی من جنس الابل

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج سرخ، ۲۸۳گ، ۱۷ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۰۰]

● **شرح سکندرنامه** / ادبیات / فارسی

š.-e sekandar nāma

اکرم، محمد

akram, mohammad

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۹۲۵

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۱۶۶گ، اندازه:۱۹/۸×۲۸/۸سم [رایانه]

● **شرح سکندرنامه نظامی = شرح اسکندرنامه** / ادبیات / فارسی

š.-e sekandar nāma-ye nezāmī = š.-e eskandar nāma

کرمانی، محمد نصیر بن سلطان، ق۱۳ قمری

kermānī, mohammad nasīr ebn-e soltān (- 19c)

وابسته به: اسکندرنامه = شرف نامه = اقبال نامه؛ نظامی، الیاس بن یوسف (۵۳۰-۶۱۴)

تاریخ تألیف: ۱۲۶۲ق

«اسکندرنامه» پنجمین مثنوی از «پنج گنج» نظامی است در داستان حماسی اسکندر مقدونی، در دو بخش: شرفنامه، اقبال نامه یا خردنامه. گزارش تنها بخش یکم آن است.

آغاز: حمد و سپاس متوافره و ثناء و تحیت متکاثره مر خالقی را که ظلمتکده حروف اشباح انسان را ... چنین گوید شیرازه ی بند پریشانی ...

[دنا ۷۶۹/۶ (۳ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۱۸۲/۱۰]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۰۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** ای قریب و نجیب باشد وانکه بیگانه است باصل خود گراید

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی به نشان «سلطانیه» و «ملا سلطان» و «علیشیر»؛ یادداشتی مبنی بر هبه این نسخه از ملا محمد شریف به محمد هاشم مورخ ۱۳۷۳ق؛ جلد: گالینگور مشکی، ۱۸۶ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۸/۳سم [ف: ۵۰ - ۵۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۵۸/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** یعنی بسیار خراب کننده و طرب آباد و میخانه خراب کننده.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج کرمی، ۹۴گ، ۲۱ سطر (۱۱×۲۰)، اندازه: ۱۹×۲۶/۵سم [ف: ۵۱ - ۱۳۵]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۵۵۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** حضرت مولانا خلقه غیاص الدین ... و جعل الجنة مثواه تمام شد

شرح اسکندر نامه نظامی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق [رایانه]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۸۸۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** مستشهد بیت متن دهقان پیر می‌انگوری.

خط: نستعلیق، کا: حاجی سرور، تا: پنج‌شنبه ۷ رمضان ۱۲۶۶ق، جا: قندهار احمد شاهی؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۶۰گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۶سم[ف:۱۷-۲۴۲]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۵۸-عکسی

اصل نسخه: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۱۶۹]

● شرح سلطنت ناصرالدین شاه و صدارت میرزا تقی خان / تاریخ - فارسی

š.-e saltanat-e nāser-od-dīn šāh va sedārat-e mīrzā taqī xān

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۴۲۰-ف

فصل پنجم از تاریخ مملکت ایران از کتابی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۳۱ص (۱۶-۱۴۶) [فیلمها ف: ۳ - ۸۰]

● شرح سلم العلوم / منطق / عربی

š.-u sullam-il-‘ulūm

فاروقی کوفاموی، محمد مبارک بن محمد، - ۱۱۶۲ قمری

fārūqī kūfāmavī, mohammad mobārak ebn-e mohammad (- 1749)

وابسته به: سلم العلوم فی صناعة المیزان؛ بهاری، محب الله بن عبدالشکور (-۱۱۱۹)

این کتاب شرحی است مفصل با عنوان «قوله، قوله» بر «سلم العلوم» تألیف شیخ محب الله بیهاری هندی حنفی و در حاشیه کتاب تعلیقات خود شارح بر شرح است که شاگردش عبدالرسول سهارنفوری آن را بعد از فوتش جمع کرده است. این شرح در سال ۱۱۴۳ق (ترقیمه نسخه ۱۸۸۳۰ رضوی) و یا در ۱۱۳۹ق (یادداشت کاتب نسخه ۱۸۷۲۶ رضوی) به انجام رسیده است.

آغاز: بسمله. سبحانک اللهم انا نحمدک بآلائک و نشکرک بنعمائک لک الحمد و المنة ... اما بعد فیقول ... ان علم الصناعة لما کان ابین العلوم تبیانا و ارفعها ...

چاپ: لکهنو، ۱۲۶۵ق و ۱۲۸۲ و ۱۳۱۶ق

[دنا ۷۶۹/۶؛ معجم المطبوعات ۱۶۱۲/۲]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۷۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و العنایة باللتی یمکن اجتماعها مع المقدم و ان کانت محالة فی نفسها

فاقد مقدمه. شامل مبحث تصورات (چند برگ) و قسمت اعظم تصدیقات است؛ خط: نسخ، کا: محمد رفیع سنبهلی، تا: ۱۱۳۹ق؛ افتادگی: وسط و انجام؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۲؛ کاغذ: نخودی، ۵۶گ، ۲۱سطر، اندازه:۱۴/۵×۲۲/۵سم[اهدائی رهبر:۵- ۳۷۰]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۸۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** من الادراک اه یظهر منه ای الادراک جنس و الاعتقاد و التصور الساوج نوعان لله حقیقة

موجودی نسخه تنها ۱۲ برگ است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۶۹]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۸۳۰

آغاز: من أجلی آه هذا هو المختار عندالمحقین و انما اختفی جوهر ذاته؛ **انجام:** وعدها من الوسائل و أما تصور الموضوع فهو من المبادی و التصدیق به من المقدمات کما عرفت قد تم الشرح للسلم بفضل الله ... تصنیف عبده محمد مبارک فی سنة الف و مائة و ثلث و أربعین من الهجرة ... و أصحابه أجمعین

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۷۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۶۹]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۸۳۰

آغاز: من اجلی هذا هو المختار عند الحقیقی و انما اختفی؛ **انجام:** قدتم الشرح للمسلم بفضل الله تبارک و تعالی فقیر عبده محمد مبارک

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۳۲۰

آغاز: الحمد لمن جعل معلوماته حج قاطعة علی توحیده و براهین ساطعة علی تکحیدة وحید علم المیزان سلما برتفع الی علوم حکیمه و ... مکنونه و؛ **انجام:** یحصل الاخر الا بعد تحصله فیکون عقل کل منها موقوف علی تحصل الاخر و هی الدور اعترض علیه بان الایراد یاتی بحاله فان حامل الایراد ان المراد بالتحصیل اما ارتفاع الایهام؟ فلاتم ؟ ان تحصل

خط: نستعلیق تحریری، کا: فضل بن فضل امام خیر آبادی، تا: ۱۲۲۴ق، جا: شاه جهان آباد؛ مصحح، محشی، با قلم خوردگی؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوایی با روکش تیماج عنابی، ۶۲گ، ۲۳-۲۵ سطر (۱۵×۲۴/۷ و ۱۴/۷×)، اندازه: ۲۱/۱×۳۳/۶سم [رایانه]

۶. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۶۰۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۶ ذیقعده ۱۲۵۳ق، برای عبدالرحیم خان؛ محشی با نشان «منه»؛ اندازه: ۲۰×۳۱سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۰]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۹۰۹

مبحث تصور و تصدیق؛ بی‌کا، تا: ۱۲۹۷ق [د.ث. مجلس]

۸. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۹

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ متن سلم العلوم در بالای صفحات نوشته شده؛ ۳۲۲گ، اندازه:۱۶/۵ × ۳۰/۵سم [ف: ۱ - ۵۷]

● شرح سلم العلوم / منطق / عربی

š.-u sullam-il-ʻulūm

سهروردی، عبدالغفور بن عبدالعزیز

sohravardī, ʻabd-ol-qafūr ebn-e ʻabd-ol-ʻazīz

وابسته به: سلم العلوم فی صناعة المیزان؛ بهاری، محب الله بن عبدالشکور (-۱۱۱۹)

مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۳۵۱/۲

کا: مولوی رضا حسن خان بهادر، تا: ۱۲۶۲ق [اوراق عتیق: ۱-۲۵۴]

● شرح سلم العلوم / منطق / عربی

š.-u sullam-il-ʻulūm

لکهنوی، محمد حسن بن غلام مصطفی، ق۱۳ قمری

lakahnavī ‹mohammad hasan ebn-e qolām mostafā (-19c)

وابسته به: سلم العلوم فی صناعة المیزان؛ بهاری، محب الله بن عبدالشکور (-۱۱۱۹)

شرحی مزجی بر مبحث تصورات کتاب «سلم العلوم» محب الله بهاری است. مؤلف، صاحب «حاشیه حاشیه تهذیب» و «حاشیه حاشیه حاشیه تهذیب» نیز می‌باشد.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۸۸۵

آغاز: بسمله. سبحانه الظاهر انه اسم بمعنی التسبیح و منصوب بفعل مضمر و هو سبحت؛ **انجام:** اکثر وقوعاً من النقل و اللفظ انما یحمل علی المعنی الأغلب الأعم و المجاز بالذات انما هو فی الاسم و أما الفعل و سائر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن قهوه‌ایی، ۴۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۶۸]

● شرح سلم العلوم / منطق / عربی

š.-u sullam-il-ʻulūm

سندیلوی، حمدالله بن فضل الله

sandīlavī, hamd-ol-lāh ebn-e fazl-ol-lāh

وابسته به: سلم العلوم فی صناعة المیزان؛ بهاری، محب الله بن عبدالشکور (-۱۱۱۹)

شرح مزجی دقیق و مشهوری با عناوین «قوله، قوله» بر مبحث تصدیقات از کتاب «سلم العلوم» محب الله بهاری است. حواشی متعددی بر آن نوشته شده است.

آغاز: بسمله. الحکم منه اجمالی و هو انکشاف الاتحاد بین الأمرین دفعة واحدة ... قوله الحکم منه اجمالی آه الظاهر أن المراد من الحکم التصدیق و الاذعان ...

انجام: وجه المسامحة ظ و هو کون المبادی وسائل الی ادراک المسائل و هو موقوف علیها کالأجزاء هذا ما یسر الله هذا العبد الضعیف فی شرح هذا الکتاب ... افتح علینا ابواب رحمتک بفضلک یا ارحم الراحمین

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۸۸۶

آغاز: برابر **انجام:** فیتحقق فی الحمل الاول و المقابل للمتعارف و الا شبه ال اه لان

حدود یک پنجم رساله است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۶۷]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۰۹۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد محسن، تا: ۲۶ ذیحجه ۱۲۴۸ق؛ با کمند به لاجورد، مجدول، محشی؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۸۷گ، ۱۵ و ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۶۷]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۵۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** خاتمة اجزاء العلوم هی المسائل و المبادی من الوسائل قال فی الحاشیة هذا هو الحق و اما جعل اجزاء العلوم ثلاثة فحطاء اؤ مسامحة ... کالاجزاء. هذا آخر ما یسرالله لهذا العبد الضعیف فی شرح هذا الکتاب و هو الموفق الحق و ملهم الصواب. الحمدلله ...

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲-۱۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۸۴گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۶/۵×۲۴/۵سم [ف: ۳ - ۱۹۶]

← شرح سلم المرونق ⟵ ایضاح المبهم من معانی السلم

● شرح السلم المرونق فی علم المنطق = شرح السلم المنورق فی علم المنطق / منطق / عربی

š.-us-sullam-il-murawnaq fī ʻilm-il-manṭiq

اخضری، عبدالرحمن بن محمد، ۹۱۸ - ۹۸۳ قمری

axzarī, ʻabd-or-rahmān ebn-e mohammad (1513 - 1576)

وابسته به: السلم المرونق فی المنطق = السلم المنورق؛ اخضری، عبدالرحمن بن محمد (۹۱۸-۹۸۳)

تاریخ تألیف: ۹۴۱ق

عبدالرحمن جزایری اخضری ایساغوجی ابهری را در ۹۴۱ به نام «السلم المرونق» به نظم در آورده و سپس خود او آن را شرح کرده و در آن هنگام بیست و یکسال داشته است.

آغاز: آغاز: بسمله. الحمدلله الذی جعل قلوب العلماء سماوات تتجلی فیها شموس المعارف؛ آغاز نظم: الحمدلله الذی قد اخرجا ×× نتایج الفکر لارباب الحجی

انجام: نظم: ما قطعت شمس النهار ابرجا ×× و طلع البدر المنیر فی الدجا؛ انجام شرح: و آخر دعوانا الحمدلله رب العالمین و حسبنا الله.
چاپ: با ایضاح المبهم من معانی السلم از احمد دمنهوری، ۱۳۰۸ق چاپ شده.
[چلبی ۳۰/۲؛ معجم المطبوعات ص ۴۰۶؛ دنا ۷۶۹/۶]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۲۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۱۷گ، ۲۳ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱۰ - ۱۶۶۳]
۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۶۸۴/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: سعد الدین سعدی شافعی اشعری، تا: ۱۱۷۸ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: مقوا، ۷۷گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۰۱]

← شرح السلم المنورق فی علم المنطق > شرح السلم المرونق فی علم المنطق

● **شرح السلم المرونق** / منطق، شعر / عربی
š.-us sullam-il murawnaq
الجزائری نجار، سعید بن ابراهیم، - ۱۰۶۶ قمری
al-jazāyerī-ye najjār, sa'īd ebn-e ebrāhīm (- 1656)
وابسته به: السلم المرونق فی المنطق = السلم المنورق اخضری، عبدالرحمن بن محمد (۹۱۸-۹۸۳)
به نظم از سعید بن ابراهیم العذورة (القدوری) الجزائری التونسی النجار.
چاپ: مصر، بولاق، مطبعة الامیریة، چاپ۱، ۱۳۱۸ق، ۲۲۰ص، بهامش شرح البناتی.
[دنا ۷۶۹/۶؛ کحاله ۲۱۹/۴؛ بروکلمان ۳۵۵/۲؛ ذیل ۵۴۵/۱ و ۱۳۰۷/۳]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۷۳۷/۲-ف
نسخه اصل:موزه بریتانیاAdd.9620؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳ - ۹۸]

● **شرح السماع الطبیعی** / طبیعیات / عربی
š.-us samā'-iṭ ṭabī'ī
ابن باجه، محمد بن یحیی، - ۵۳۳ ؟ قمری
ebn-e bājja, mohammad ebn-e yahyā (- 1139)
وابسته به: السماع الطبیعی؛ ارسطو (۳۸۴-۳۲۲)
شرح کتاب سماع طبیعی (سمع الکیان) یا همان فیزیک ارسطو است در ۹ مقاله.
چاپ: به کوشش ماجد فخری (بیروت، دارالنهار: ۱۹۶۸م)؛ به کوشش معن زیاة (بیروت، دارالکندی و دار الفکر: ۱۹۷۸م)
[سلطنتی برلین ۴: ۳۹۶]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۷/۱ عکسی
نسخه اصل: کتابخانه بودلیان در آکسفورد، شماره ۲۰۶. من قوله علی مقالات السماع. من قوله علی المقالة الخامسة، من قوله علی المقالة السادسة، من قوله علی المقالة السابعة، من قوله علی المقالة الثامنة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵۴۷ق، ۲۷ و ۳۲ سطر [عکسی ف: ۴ - ۴۸۹]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۸۹/۱ عکسی
آغاز: بسمله ... قال أبوبکر محمد بن یحیی بن الصایغ رحمه الله فی شرح کتاب السماع. قال أبوبکر کل صناعیة نظریة فلها علی ما عدد فی مواضع اخر ثلاثة أصناف ... و لنقل فی سایر المبادی الطبیعیة فارسطو یحد اولا الطبیعیة؛ **انجام:** قال الرسطو ان الموجودات منها ما هی بالطبیعة و منها ... و علی التألیف فهذا هی لکن تنفرد بها المهن
نسخه اصل: کتابخانه سلطنتی برلین، شماره ۵۰۶۰. در ۹ مقاله؛ خط: مغربی، کا: عبدالله بن محمد بن یحیی بن اصبغ انصاری، تا: ۶۶۷ق؛ ۷۷گ (۳پ-۷۹پ)، ۲۸ سطر، اندازه: ۲۰×۲۷سم [عکسی ف: ۳ - ۶۴۴]

← شرح سمرقندی > حاشیة شرح التجرید
← شرح سمرقندیة > شرح اسماء الحسنی
← شرح سمرقندیة > شرح رسالة الاستعارة

● **شرح السمطیة** / ادبیات / عربی
š.-us-smṭīyya
صاغانی، حسن بن محمد، ۵۷۷ - ۶۵۰ قمری
sāqānī, hasan ebn-e mohammad (1182 - 1253)
شرحی است ادبی بر اشعاری که خود مؤلف سروده است.
آغاز: الحمدلله عالم السر و العلن و کاشف الضر و المحن و الصلاة علی خیر من ظعن و قطن المروی بشرعه القویم حتی ضرب الناس بعطن
انجام: و اللزبة مثل الازمة و المختضع الخاضع و الابتهاج السرور و الازدهاء الاستحفاف.

۱. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۱۴۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عمر بن اسماعیل بن محمود جریشی، تا: چهارشنبه از دهه آخر جمادی الثانی۷۶۸ق،جا:مدرسه لالا؛ مصحح، محشی؛ اهدایی:حسن بن ابوالحسن نصیری اصفهانی،۱۳۲۴ش؛جلد: تیماج مشکی، ۷۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۱۰۵]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۵۶۰
آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۰۷۸ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج [الفبائی: – ۳۴۱]

● **شرح السنة** / فقه / عربی

š.-us-sunna

بغوی، حسین بن مسعود، ۴۳۶ – ۵۱۰ ؟ قمری

baqavī, hoseyn ebn-e mas‘ūd (1045 - 1117)

در فقه شافعی است و در آن آمده است: «فهذا کتاب فی شرح السنة، يتضمن إن شاء الله سبحانه و تعالى كثيراً من علوم الأحاديث، و فوائد الأخبار المروية عن رسول الله صلى الله عليه و سلم، من حل مشكلها، و تفسير غريبها، و بيان أحكامها، [و ما] يترتب عليها من الفقه، و اختلاف العلماء، جمل لايستغنى عن معرفتها المرجوع إليه فى الأحكام و المعول عليه فى دين الاسلام، و لم أودع هذا الكتاب من الأحاديث إلا ما اعتمده أئمة السلف الذين هم أهل الصنعة المسلم لهم الأمر من أهل عصرهم ... »

چاپ: بیروت، المکتب الاسلامی، ۱۳۹۰ق؛ دمشق، محقق: شعیب الارناؤوط، المکتب الاسلامی، ۱۳۹۰ق.

[دنا ۷۶۹/۶؛ مجمع علمی عراقی ۳۸/۱ و ۴۰/۱ و ۴۱/۱؛ الاوقاف العامة بغداد ۲۵۹/۱]

۱. قزوین؛ میر حسینا قزوینی؛ شماره نسخه:۱۲۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ [نشریه: ۶ – ۳۴۴]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۹۳۷

آغاز: بسمله، کتاب الزکوة در لغت بمعنی ... و تطهیر آیه؛ **انجام:** مقصود بیان فضیلت نماز است در این بقعه شریفه که حکم عمره و حج دارد ... سنه ۱۰۹۶ تم

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۰۹۶ق [رایانه]

● **شرح السؤال و الجواب المنظومين (لابن غانم المقدسی و ابن عربی) = شرح الابيات المشكلة** / فلسفه / عربی

š.-u su’āl wa-l jawāb-ul manẓūmiyn (li-ibn-i ġānim-il amqdisī wa ibn-i ‘arabī) = š.-ul abyāt-ul muškila

شرح عرفانی مختصر و لطیفی است بر سؤال و جواب منظومی که بین عزالدین [محمد بن] عبدالسلام بن احمد بن غانم مقدسی شافعی (۶۷۸ق) و شیخ اکبر محیی الدین ابن عربی (۶۳۸ق) رد و بدل شده است. وی در این شرح به بیان علم توحید و شرافت آن وحدت وجود و کیفیت صدور موجودات از مبدأ اول پرداخته و با یک خاتمه در وصیت، آن را به انجام رسانده است.

سؤال ابن غانم در دو بیت با مطلع «مقصدی منک سیدی ×× علم تفصیل مجملک» و جواب ابن عربی در شانزده بیت با مطلع زیر آمده است: «ایها السائل استمع ×× و اتبع قول من سلک».

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۷۶۳

آغاز: بسمله. صورة سؤال سأله سيدنا ... ابن غانم المقدسی مقصدی منك سيدی ... إجابه الشيخ الاكبر ايها الناس استمع ... هذا هو جواب الشيخ الاكبر ... سألنی من عنده محبة البيان و قريحة تحثه على طلب العيان فی حل مشكلات هذه الابيات فأجبته ... اقول الحمدلله كما ينبغی لشرف ذاته؛ **انجام:** و الله يتولى هداك خاتمة بوصية ينبغی ... و من علامات ذلك الفرد أن يكون قبلة محجوجة حرماً آمناً يتخطف

خط: نسخ، کا: ابوبکر بن زاهر بن عبدالله بن محمد یمانی حضرمی شافعی، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام (یک با دو برگ)؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۱گ، ۲۶ و ۲۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۵ – ۱۰۲]

● **شرح السوانح فی العشق** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-os-savāneh fe-l-‘ešq

؟ ناگوری، حسین، – ۹۰۱ قمری

nagūrī, hoseyn (- 1496)

وابسته به: السوانح فی العشق = سوانح العشاق؛ غزالی، احمد بن محمد (–۵۲۰)

با عنوان‌های: «قوله، قوله» و فصل‌هایی. شارح در بعضی موارد دو شرح بر یک مطلب داده است و شرح دوم را با اصطلاح «معنی دیگر» شروع می‌کند. انشای شرح متأخرتر از قرن دهم نمی‌تواند باشد. شارح نیز به فلسفه و مباحث آن و مصطلحات فلسفی آشنایی دارد. شارح، هنگام شرح، نسخه‌های متعددی از سوانح در دست داشته، به طوری که در بعضی موارد اختلاف نسخ را ذکر می‌کند و شرح می‌دهد و در یک جا نیز از غزالی با لفظ «شیخ» نام می‌برد.

آغاز: بسمله. الحمد لوليه و الصلاة على نبيه. قوله، و تعلق بهيج جانب ندارد، نه بجانب خالق و نه بجانب مخلوق. قوله، در حقایق

چاپ: ایران، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۸ شمسی، احمد مجاهد، ۱، در ضمن کتاب شروح سوانح العشاق

[الذریعه ۳۷۲:۱۸؛ نسخه‌های منزوی ۱۲۳۸؛ دنا ۷۶۹/۶؛ مجموعه آثار فارسی احمد غزالی از مجاهد ص ۲۵۲؛ فهرستواره منزوی ۵۰۶/۷]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۱۹۶/۵

آغاز: بسمله. الحمد لوليه و الصلاة على نبيه. قوله، و تعلق بهيج جانب ندارد، نه بجانب خالق و نه بجانب مخلوق. قوله، در حقایق عشق، أی ذات مطلق عشق؛ **انجام:** مبتدی باشد، و هر روز کار از سر گیرد، و طلاطم موضع و اصل طلب. تمت. هذه الكتاب المسمی بشرح سوانح.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۱۷ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۱۵ص (۵۳–۶۷)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴/۶×۲۵/۷سم [ف:

۷ - ۲۵۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۸۲۱-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۳ - ۱۱۰]

● **شرح السوانح فی العشق** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-os-savāneh fe-l-‘ešq

وابسته به: السوانح فی العشق = سوانح العشاق؛ غزالی، احمد بن محمد (-۵۲۰)

شارح یکی از اقطاب و مؤلفان سلسه چشتیه است، اما به سبب تعدد اسماء، «محمد چشتی» صاحب این شرح و زمان آن شناخته نشد. شارح شاعر هم هست و در بعضی موارد اشعاری با عنوان «لمؤلفه» می‌آورد. در صفحه ۱۸۳ کتاب، بیتی از صائب متوفای ۱۰۸۱ق آمده که می‌رساند شارح معاصر صائب یا بعد از او بوده است. نثر شرح روان و نسبتاً ادیبانه است. (احمد مجاهد)

این کتاب به نظم و نثر است و از اشعار مولوی و شبستری و حکیم سنائی و میرحسینی و خود شارح یاری می‌جوید. نسخه موجود از اول سوانح تا آخر این کتاب را شرح کرده است. در شماره فصل‌ها و بیان مطلب متن با نسخه چاپی سوانح بسیار اختلاف است.

چاپ: ایران، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۸ شمسی، احمد مجاهد، ۱، ضمن شروح سوانح العشاق

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۱۲۳/۶

آغاز: قدس الله سره که شیخ و مرشد اکابر مشایخ عظام است مثل شیخ الاسلام ضیاء الدین ابوالنجیب سهروردی و عاشق ربانی عین القضاة همدانی که غیرهما من الکبراء بزبان فارسی در بیان حالات عشق و معشوق و عاشق تصنیف نموده ... لهذا در خاطر فاتر این ضعیف نحیف فقیر حقیر شیخ محمد چشتی ؟ عامله الله بلطفه الخفی؛ **انجام:** شعر اگر بساغر دریا هزار باده کشد

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۱۵۶۴]

● **شرح السوانح فی العشق** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-os-savāneh fe-l-‘ešq

وابسته به: السوانح فی العشق = سوانح العشاق؛ غزالی، احمد بن محمد (-۵۲۰)

انشای شرح متعلق به حدود قرن نهم می‌نماید.

آغاز: الحمد لله رب العالمین و صلوته علی سیدنا محمد و آله اجمعین. و بعد، ملازمانی که در صحبت ما اقتضای خاطر ایشان استکشاف برقع حجاب بود از روی مخدرات کلمات خواجه امام احمد غزالی ــ قدس الله روحه العزیز ــ که در سوانح تقریر فرموده

انجام: و هر یگانگی که روی به احدیت اصل آرد غرق اصل گردد. که احدیت را اصل راستی است که هر واحد که به آستان اصالت احدیت رسد، از راه فنای آن واحد عددی از احد بلاعدد طرح و محو افتد. و الله اعلم.

چاپ: ایران، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۸ شمسی، احمد مجاهد، ۱، در ضمن کتاب شروح سوانح العشاق

[دنا ۷۷۰/۶؛ فهرستواره ۵۰۴/۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۸۵/۱-ف

نسخه اصل: نور عثمانی ش ۲۴۶۷؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۶۲گ (۱-۶۲)، ۱۵ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۴۹۲]

● **شرح سوانح العشاق** / ادبیات / فارسی

š.-u sawāniḥ-il-‘uššāq

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۳۷۷

آغاز: ای خداوند آشکار و نهان؛ **انجام:** منشی نظم را عطا ... یا همین جمع

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج [رایانه]

← شرح سیاحت مسیو چیریکف روسی ⟵ سفرنامه ایران

● **شرح السید صدرالدین** / اصول فقه / عربی

š.-us-sayyid ṣadr-id-dīn

اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۲۰۵

کتاب اصول است؛ خط: نسخ زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ حاشیه‌های جالبی دارد که معلوم نیست از کیست و بعضی از حاشیه‌ها از خود شارح است؛ ۱۰۱گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۲۹/۵سم [ف: - ۱۲۷]

● **شرح سیرة اصحاب البشر** / تاریخ اسلام / عربی

š.-u sīrat-i aṣḥāb-il-bašar

یمنی، احمد بن یحیی، ۷۷۵ - ۸۴۰ قمری

yamanī, ahmad ebn-e yahyā (1374 - 1437)

زندگانی و سیرت خلفای اربعه در نظر عامه را بررسی کرده و بیشتر به زندگانی امیر المؤمنین علی علیه السلام پرداخته است. گویا این کتاب بخشی از کتاب «یواقیت السیر فی شرح سیرة سید البشر و اصحابه العشرة الغرر و الائمة المنتجبین الزهر» باشد که در آن سیره امامان زیدیه را از امیرالمؤمنین علی علیه السلام تا عصر خویش نگاشته است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۲۸/۱

آغاز: یا امیر المؤمنین فهو علی بن ابی طالب علیه السلام و نسبه

معروف و امه فاطمة بنت اسد بن هاشم
نسخه اصل: کتابخانه آکادمی لینچی-رم ۳۱۹؛ خط: نسخ، کا: احمد بن ناصر ختمی، تا: یک‌شنبه ۲۴ رجب ۱۰۶۰ق؛ مصحح به تاریخ پنج‌شنبه ۱۹ رمضان همان سال از روی نسخه مؤلف؛ ۴۲ص (۵-۴۶) [عکسی ف: ۵ - ۶۲]

● **شرح سیر العباد الی المعاد** / کلام و اعتقادات - فارسی
š.-e sayr-ol-'ebād ela-l-ma'ād
وابسته به: سیر العباد الی المعاد؛ سنایی، مجدود بن آدم (۴۷۳-۵۲۵)
اصل از سنائی است به نثر با عنوان «فصل».

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۸۸-ف و ۱۵۳۴-ف
نسخه اصل: نافذ پاشا ش ۴۱۰؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۶۷۴ق؛ وقف مولوی خانه باب جدید؛ ۱۷۴گ، ۹ سطر [فیلمها ف:۱-۱۳۱]
تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۱۰۰بخش۳
نسخه اصل: همان نسخه اصل بالا [ف: - ۱۰۵]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۹-ف و ۱۲۴/۱-ف
نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۳۲۴۱؛ خط: نستعلیق، کا: گلشنی هروی خوشنویس مشهور، تا: ۸۸۵ق؛ واقف: محمودخان [فیلمها ف: ۱ - ۱۳۲ و ۴۱۲]
تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۹۹بخش۳
نسخه اصل: همان نسخه اصل بالا [ف: - ۱۰۵]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۵۳۴
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... بدان الهمک الله طریق ... و ایضاً عقل فلک قمر که فوق وی است مفید و مدبر و محرک عقل فعال است؛ **انجام:** جوهر علوی به پدر باز داد ×× کالبد خاک به مادر سپرد
تألیف جهت امیر کبیر حاجی بیک بن جلال الدین یولقتتغ؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ مهر: «جلیله خانم» (بیضی)، «ابن محمد حسین محمد جعفر» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۹×۱۸سم [ف: ۲۸ - ۸۸]
۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۴۸-ف
نسخه اصل: ش ۴۸۰۳ از ترکیه؛ خط: متن دعا نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ ۹۵گ [فیلمها ف: ۱ - ۱۳۱]

● **شرح سیزده نام** / علوم غریبه / فارسی
š.-e sīzdah nām
شرح خواص طلسمی است به نام سیزده نام.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۷۸/۶-طباطبائی
آغاز: این سیزده نام است از نامهای خدای هر یک بجهت مهمی بنویسد حاجت روی روا شود

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سیاه، ۱گ (۱۲ ر)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۲۲ - ۱۳۲]

← شرح سی فصل > تحفه نظامیه
← شرح سی فصل > شرح ثلاثون فصلا
← شرح سی فصل > ربیع المنجمین فی شرح الفصول الثلاثین
← شرح سی فصل > وقایع و حوادث ماه‌های قمری

● **شرح سی فصل** / هیئت / فارسی
š.-e sī fasl
؟کاشغری، محمد بن محمد، - ۷۰۵ قمری
kāšqarī, mohammad ebn-e mohammad (- 1306)
وابسته به: المختصر فی معرفة التقاویم = ثلاثون فصل = سی فصل = مختصر در معرفت تقویم؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)
تاریخ تألیف: ۷۱۰ق
متن از خواجه نصیر الدین طوسی. تحریر تازه از محمد بن محمد کاشغری که گویا در ۷۱۰ق بدین کار پرداخته است. در دیباچه می‌گوید که کار خواجه را نسبت به افهام جمعی از مبتدیان و قومی از معلمان، موقوف بر تحریر جداول و دوایر یافته و آن را تحریر و تهذیب کرده است. پس از دیباچه فهرست سی فصل را آورده است (احمد منزوی)
ظاهراً باید غیر از محمد بن محمد بن رشید بن علی سدید الدین کاشغری حنفی نزیل مدینه منوره (- ۷۰۵ق) مؤلف تاج السعادة و طلبة الطلبه و مجمع الغرائب و مختصر اسد الغابه و منیة المصلی باشد، چون در فصل بیست و دوم آمده است: «و محرر جداول و مصور دوایر این کتاب در سال ششصد و هشتاد و یک یزدجردی که مطابق سنه عشر و سبعمایه هجری بود اوجات کواکب شش گانه را بر موجب اصول زیج خانی استخراج کرد حاصل آمد برین تفصیل ...».
آغاز: شکر بیحد و غایت و سپاس بیعد و نهایت نثار بارکاه جلال و درکاه کمال پادشاهی باد که مبدع دل و جانست.
انجام: و ما درین مختصر برین اختصار کردیم پس اکر کسی زیاده ازین خواهد بدیکر کتب این علم رجوع کند.
[دنا ۷۷۰/۶ (۱۱ نسخه)؛ مدرس رضوی ۳۹۴؛ کشف الظنون ۱۰۱۰/۲؛ نسخه‌های منزوی ۳۱۴؛ فهرستواره منزوی ۲۹۷۶/۴]

۱. کاشان؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** و آهسته شدن کارها. والله اعلم
خط: نسخ تحریری، کا: حسین بن حسن، تا: سه‌شنبه ۵ شوال ۷۰۴ق؛ تملک: اوحد بن اسعد بن بهرام مستوفی که در ۷۱۰ آن را تهذیب و تحریر کرده است؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷ - ۳۶]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۴۴-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۲ - ۱۷۶]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۵۲۴

آغاز: ... و سعادت آسمانی به شرف مطالعه کتاب معرفت تقویم؛

انجام: برابر

خط: نستعلیق پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز (در دیباچه افتاده)؛ مجدول؛ ۳۱گ، ۱۷ سطر (۸/۵× ۱۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۱ - ۱۵۱]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۷۲۵/۲

خط: نسخ، کا: حسن علی بن عبدالعزیزی مازندرانی، تا: ۱۰۴۹ق؛ با اشکال هندسی، مجدول، مصحح، محشی؛ جلد: پارچه‌ای آبی، ۴۳گ (۲۶پ-۶۸ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۷/۵سم [ف:۲۰-۲۲۲]

۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۸/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و جدولی که متضمن این معانی بود، این است. و الله اعلم بالصواب

خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، کا: علی النقی بن محمد امین قاری، تا: ۱۰۷۳ق؛ ۲۳گ (۴۲پ-۶۴پ) [ف: ۱ - ۱۵۱]

۵. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱- ۹۰۴]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۴۸۷/۱

آغاز: برابر

چند برگی از آغاز کتاب آمده؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱گ (۱پ-۱۱پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۲ - ۷۳]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۲۳۷/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** ملتمس از ناظران در این مختصر آنست که اگر بر سهوی یا خطابی اطلاع یابند اصلاح فرمایند ... و الحمد لله

خط: نسخ، کا: صفر علی بن میرزا محمد، تا: پنج‌شنبه ۱۷ ذیقعده ۱۲۳۳ق؛ مجدول؛ در پایان خطوط کواکب هفتگانه ترسیم شده؛ کاغذ: فرنگی، ۳۶گ (۳۲- ۶۷)، ۱۶ سطر، اندازه: ۶×۱۰/۵سم [ف: ۲۸ - ۳۴۲]

۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۵۷۷/۳

آغاز: بسمله شکر بی حد و نهایت و سپاس بی عد و غایت نثار بارگاه جلال درگاه کمال مر پادشاهی را ... اما بعد چنین گوید محرر این فصول و مقرر این اصول محمد بن محمد کاشغری ایده الله تعالی بکمالات روحانیه و سعادت جسمانیه ... بشرف مطالعه معرفت که مولانا معظم قدوة علماء العالم ... نصیرالحق و الدین

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۱۴ رجب ۱۲۵۹ق؛ محشی؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸گ (۲۵-۴۲)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۶۸۳]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۳۱۸/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه مشکی، ۱۵ و ۱۶ سطر [ف: ۱۸ - ۱۱۹]

۱۰. تبریز؛ محقق (آقای)؛ شماره نسخه:۱۳/۲

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۴ - ۳۳۲]

۱۱. تهران؛ شهشهانی ، حسین؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [میراث اسلامی: ۵ - ۶۰۶]

● شرح سی فصل / هیئت / فارسی

š.-e sī fasl

؟ حسینی، نظام الدین حبیب، ق۸ قمری

hoseynī ‹nezām-ol-dīn habīb (- 14c)

وابسته به: المختصر فی معرفة التقاویم = ثلاثون فصل = سی فصل = مختصر در معرفت تقویم؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

تاریخ تألیف: ۱۸ ربیع الاول ۷۲۷ق

شرحی است بر رساله «سی فصل» خواجه نصیرالدین طوسی. به گفته شارح، رساله «سی فصل» دربردارنده بیشتر فوائد نجومی است و شرح حاضر، پوشیدگی‌های آن متن را واضح و آسانی فوائد رساله را برای نوآموزان معلوم می‌گرداند. در اواخر فصل ششم آمده است: «و نوروز سلطانی در سال صد و بیست و پنجم از جلوس چنگیزخان روز آدینه هجدهم ربیع الاخر سال بر هفتصد و بیست و هفت از سال هجرت مصطفی». در کتاب احوال و آثار خواجه نصیرالدین سال ۷۲۷ را احتمالاً سال تألیف دانسته. در فصل ۲۲ مذکور است: «و درین تاریخ که ششصد و پنجاه و هشت از تاریخ هجری اوج زحل در دهم درجه قوس است» و این می‌رساند که سال ۶۵۸ق سال تألیف این شرح است. نام مؤلف آن به‌درستی معلوم نشده و فهرست‌نویس آستان قدس که به احتمال از جلال الدین دوانی نام برده، با توجه به این‌که در حدود سال ۷۲۸ق تألیف شده، از دوانی نیست. در نسخه مرعشی نام مؤلف به احتمال نظام الدین حبیب حسینی آمده که بر ما معلوم نشد کیست و فعلاً تا یافتن قراین بهتر نسخه‌های مشابه را نیز به نام او منتسب نمودیم.

آغاز: بسمله، الله احمده علی نعمائه و اشکره علی آلائه ... اما بعد چون از تقدیر باری عزاسمه و واسطه تأثیر اجرام علوی و تربیت ابوین و تعلیم استادین اسعدهم الله فی الدارین قابلیت مطالعه کتب استادان حاصل شد، و از درر معانی مندرجه ایشان بعضی بدست آمد، علی الخصوص از فواضل فواید افضل المتأخرین سلطان المتبحرین مولانا نصیرالحق و الدین الطوسی البسه الله تعالی حلل غفرانه بر رساله یی که آنرا مختصر نام کرده است درمعرفت تقویم مشتمل بر سی فصل و این رساله متضمن اکثر فواید نجومی است، بعضی از معانی آن مضمر یافته شد و بعضی مظهر، و جماعتی که این رساله را بحث میکردند، التماس شرحی کردند مر این رساله را، امید هست که مضمرات آن بقدر وسع خود ایضاح کرده شود، تا به مبتدی فواید آن آسان معلوم گردد

[دنا ۷۷۲/۶ (بدون نام مؤلف) (۱۴ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۳۱۹؛ الذریعة ۳۱۱/۱۳؛ درباره این کتاب رجوع کنید به گاهنامه ۱۳۱۱ ص ۱۴۷؛ فهرستواره منزوی ۲۹۷۵/۴]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶/۱ خوئی

آغاز: برابر؛ **انجام:** پس اگر زیاده ازین خواهد بکتب این علم رجوع کند و الله علی کل الامور محیط.

تذکر: نام مؤلف به استناد فهرست مرعشی ج ۵۳۸/۳۸ ذکر شد؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ دارای اشکالی است، محشی، مغلوط، در فصل ۲۲ بجال ششصد و هشتاد و پنج کرده تألیف متن سی فصل است «صد و هشتاد و پنج از تاریخ هجری» آمده؛ کاغذ: خانبالغ، جلد: مقوا، ۶۲ص(۴- ۶۵) [ف: ۷ - ۱۶۰]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۸۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اگر کسی زیادت از این خواهد با دیگر کتب این علم رجوع کند والله اعلم توقع بالطاف غیر فضیلت آنکه چون بر عثرات این اطناب واقف گردند پرده اغضاء و مبرقع اصلاح دریغ نفرمایند تم.

در فهرست بدون مؤلف. نسخه موجود از فصل ۲۲، در دیباچه آمده است که جماعتی که این رساله را بحث می‌کردند التماس شرحی کردند مرین رساله را اجابت استدعای ایشان را ...؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: شیخ احمد بن حسن اصفهانی درشماخی، تا: ۹۱۸ق؛ با دوائر و جداول نجومی؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج سبز، ۳۰گ (۱۷-۴۶)، ۱۵ سطر (۱۱×۵/۵)، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۱۴۹۳]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۹۳۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** توقع بالطاف ناقدان فضیلت آنکه ... اصلاح دریغ نفرمایند

تذکر: نام مؤلف به استناد فهرست مرعشی ج ۵۳۸/۳۸ ذکر شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۲۳ق؛ با اشکال شنگرف؛ جلد: مقوایی، ۳۱گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۲۵ - ۲۱۷]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۲۵

آغاز: حمل کردند و مصنف رساله تغمده الله بغفرانه در مطلع رساله مذکوره فصلی یاد کرده است م در حروف جمل و آن بر ترتیب ابجد است بدین گونه (از فصل یکم)؛ **انجام:** و برین قیاس و ما درین مختصر برین قدر اختصار کردیم اگر کسی زیادت ازین خواهد با دیگر کتب ازین فن رجوع باید کرد و الله اعلم ح توقع بالطاف ناقدان فضیلت آنکه چون بر عثرات این [بی] بضاعت که از کم بضاعتی صادر شده است واقف گردند پرده اعفا و برقع اصلاح دریغ نفرمایند. تم سنة تسع و عشرین و تسعمائة.

در فهرست بدون مؤلف. تاریخ تألیف در روز آدینه ۱۸ ربیع الثانی ۷۲۷ (۱۹ خرداد ۶۹۶) در فصل ۶ دیده می‌شود؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۲۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ سی فصل دارد دومی آن در نشانه‌های روزهای هفته و ماهها و سی ام «در معرفت اصولی که بدان احتیاج افتد در اختیارات»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۳۸گ، ۱۵ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۳ - ۳۴۷۵]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۴۹۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** اگر کسی خواهد زیاده ازین با دیگر کتب ابن فن رجوع باید کرد، و الحمدلله رب العالمین.

در فهرست بدون مؤلف؛ خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم، تا: ۸ ربیع الثانی ۹۳۷ق، جا: ساوه؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۳۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۵×۱۰/۹سم [ف: ۳ - ۵۱۰]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۹۵۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و مقارنه نحوس مذموم و برین قیاس و مادرین مختصر برین قدر اختصار کردمی اگر کسی از این زیادت خواهد با دیگر کتب این رجوع باید کرد و الله اعلم

تذکر: نام مؤلف به استناد فهرست مرعشی ج ۵۳۸/۳۸ ذکر شد؛ خط: نسخ خوانا، کا: ناصرالدین محمد بن حافظ قاسم علی، تا: ذیحجه ۹۶۹ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «... بوذر غفاری» (مربع)، «یا باقر العلوم» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹گ (۲پ-۴۰)، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [رایانه]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۲۷۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** توقع بالطاف ناقدان فضیلت آنکه ... اصلاح دریغ نفرمایند

تذکر: نام مؤلف به استناد فهرست مرعشی ج ۵۳۸/۳۸ ذکر شد؛ خط: نستعلیق، کا: افضل بن صدرالملک کاتبی اصفهانی، تا: ۱۵ ذیقعده ۹۹۰ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۵گ (۲۵پ-۶۹پ)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۱ - ۲۳۲]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۳۴۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** مقارنه منحوس و مذموم و برین قیاس مادرین مختصر بدین قدر اختیارات (کذا) کردیم اگر کسی زیاده خواهد دیگر ما کتبه الله علم (کذا) رجوع باید کرده (فصل سی ام را ندارد)

۹. بدون نام مؤلف؛ خط: نستعلیق بسیار مغلوط هند، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: آقا زین العابدین خادم اصفهانی، ۱۱۶۶ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه‌ای، ۳۲گ، ۱۹ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۸ - ۲۱۷]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۶۰۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** توقع بالطاف ناقدان عین فضیلت آنکه چون بر عشرات این اطناب واقف گردند پرده اغماض و برقع عفو دریغ نفرمایند و الحمدالله ... و آله الطیبین

در فهرست از دوانی دانسته که خطاست؛ خط: نستعلیق، کا: محمد صادق بن محمد رضا اصفهانی، تا: جمعه ۲ محرم ۱۰۳۸ق، جا: اصفهان؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۸×۱۲سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۷۷]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۱۸۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** درین مختصر برین قدر اختصار کردیم اگر کسی زیادت ازین خواهد با دیگر کتب اهل این فن رجوع باید کرد.
در فهرست بدون مؤلف؛ خط: نستعلیق، کا: محمد امین بن محمد هاشم نصرآبادی، تا: شعبان ۱۰۷۴ق؛ محشی از خواجه زاده؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد، ۸۹ص (۸۷-۱۷۵)، ۱۳-۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۷۶۸]

۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۳۸/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و در شری باید که متصل بعدی بود بر این قیاس و ما در این مختصر بدین قدر اختصار کردیم پس اگر زیاده از این خواهد به کتب این علم رجوع کند.
در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد صالح بن محمد طاهر، تا: ۱۰۸۱ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۳۰گ (۱۷پ-۴۶)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۱۳ - ۳۴۵]

۱۳. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۶۹/۱۰
آغاز: برابر
در فهرست ناشناس؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۹۸ق؛ جلد: تیماج، ۷گ (۹۰ر - ۹۶پ)، اندازه: ۱۲/۵×۲۵سم [ف: ۱ - ۲۵۳]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۶۱۰/۱۰
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۲۱۲]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۷۵۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** و پوشیده کردن کارها و در استقبال بضدان باشد.
در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ضمیمه: در صدر نسخه یک برگ از رساله سی فصل. در آخر نسخه به خط مغایر ۵ صفحه: دعاء، ابیاتی فارسی در اسم اعظم، دائره نجومی در بیان احکام سکریلدوز مناجات منسوب به سید الساجدین (ع)، استخراج قبله منقول از بحارالانوار؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ واقف: میرزا ابوتراب؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۴۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۸ - ۸۶]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۰۲/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** اگر کسی زیاده از این خواهد باید بدیگر کتب این فن رجوع کند و الله اعلم.
در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم محلاتی، تا: ۱۱۱۱ق؛ ۱۹گ (۷۹پ-۹۷ر) [ف: ۴ - ۹۱۶]

۱۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۸۸۱/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** اگر کسی زیارت ازین خواهد باید دیگر کتب این علوم رجوع باید کرد توقع بالطاف ناقدان عین فضیلت آنکه چون بر عثرات این اطناب واقف گردند پرده عفو وبرقع اصلاح دریغ نفرمایند والسلام
در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۳ ذیحجه ۱۱۹۶ق؛ افتادگی: وسط؛ با جداول و اشکال نجومی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۲گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۱]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۸۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ما درین مختصر برین قدر اختصار کردیم اگر کسی زیاده ازین خواهد با دیگر کتب این علم رجوع باید کرد، و الله اعلم، توقع بألطاف ناقدان عین فضیلت آنکه چون بر عثرات این اطناب واقف گردند پرده اغماض و بر رفع عفو دریغ نفرمایند، والحمد لله حق حمده ...
خط: نستعلیق، کا: محمد شریف بن [رجبعلی] مازندرانی، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی، بر روی برگ نخست، عبارت «یادگاری میرزا محمد علی ولد ملا محمد شریف مازندرانی مرحوم باقی و السلام» آمده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۴۵گ، ۱۴ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۸ - ۵۳۸]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۶۶۱/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** اگر قران سعدین بود، راحت و فراخی نعمت و آسایش خلق، و الله اعلم بالصواب
بدون نام مؤلف؛ خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن محمد تبریزی، تا: ۱۲۶۶ق؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: چرمی، ۶۰ص (۳۰۱-۳۶۰)، ۱۹ سطر (۶/۵×۱۲/۷)، اندازه: ۱۱×۱۶/۲سم [ف: ۸ - ۳۱۳]

۱۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۳۱۵/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** اما در بیع منصرف از سعد و شرا را متصل به سعد و بر این قیاس باید کرد و ما در این مختصر بدین قدر اختصار کردیم.
در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۱]

● شرح سی فصل / هیئت / فارسی

š.-e sī fasl

طبری، بدرالدین، ق۹ قمری

tabarī, badr-od-dīn (- 15c)

وابسته به: المختصر فی معرفة التقاویم = ثلاثون فصل = سی فصل = مختصر در معرفت تقویم؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

تاریخ تألیف: ۱۸ ربیع الاول ۸۲۴ق

متن کتاب رساله‌ای است از خواجه نصیرالدین طوسی در معرفت تقویم که چون در سی فصل نوشته شده به سی فصل معروف است و رایج‌ترین کتاب فارسی در این فن است. شارح به زمان خود اشاره نمی‌کند و ظاهراً در قرن نهم می‌زیسته است و در این شرح نخست عین عبارات متن را نقل می‌کند و سپس به شرح آنها می‌پردازد. (سعید نفیسی)

مدرس رضوی در شرح آثار خواجه، سرآغازی برای این رساله آورده که با سرآغاز نسخه‌های موجود تفاوت دارد و ظاهراً از نسخه ملک است و آن این است: آغاز: «شکر و ستایش مر خدای را که هر دو جهان بیافرید و آفتاب و مهتاب در آسمان

جاری کرد». این سرآغاز در نسخه‌های دیگر ایران دیده نشد.
آغاز: حمد نامعدود و مدح نامحدود حضرت واجب الوجود قدیمی را که عقل کل قدمش قدمی فرابیش ننهد قدیری که بدست قدرت انواع اشخاص منیر از قالب تصویر بر آورد مقدری که هزار مهره بلور در دوازده برج این گنبد گردان گردان کرد ... و بعد چنین گوید محرر این سطور بدر الطبری وفقه الله لما یحب و یرضاه ...
انجام: ما درین مختصر بدین قدر اختصار کنیم اگر زیادت ازین خواهند با کتب این علم رجوع کنند و الله اعلم بباید دانست که هر یک از کواکب و خانه منسوب اند بکاری و چون خواهند که اختیار کنند از برای هر کاری میباید که آن کواکب و خانه که بآن کار منسوبست نیک حال باشند و قمر در برجی باشد که مناسب آن کار باشد ... چنانک جامه نو بریدن و پوشیدن چون از برای زینت است ناچار قمر در برجی غیر ثابت باید که باشد و متصل زهره که کوکب زینت است. و مجموع را بدین قیاس باید کرد و از برای مثال مصنف نه مهم آورد و بحق اینجا قطع کردیم. تمت الکتاب بعون الملک الوهاب ...
چاپ: در سال ۱۲۹۳ و ۱۳۰۱ چاپ سنگی شده
[دنا ۷۷۱/۶ (۱۰ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۳۱۹؛ الذریعة ۳۱۱/۱۳؛ شرح آثار خواجه، مدرس رضوی، چاپ جدید، ص ۳۹۳؛ فهرستواره منزوی ۲۹۷۵/۴]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۳۹۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن یشمی، ۸۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷/۲×۲۵سم [ف: ۳ - ۵۱۰]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۸۹۷/۱
آغاز: ... اهل ایمان از در طاعت غفلت و ضلالت از تشبث بحبل اعتصام او؛ **انجام:** و ثالثاً انک قمر از نحس منصرف شود ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی:آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۲۷گ (۳ر-۱۲۹پ)، اندازه: ۱۲×۱۶/۵سم [ف: ۱۳ - ۷۱]
۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۶۷/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: نظام بن مولانا جمال بن مولانا فخرالدین بن مولانا شمس الدین بن مولانا حاجی رضا منجم آملی، تا: ۶ صفر ۸۳۰ق؛ کاغذ نخودی؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۰۵گ، ۱۵ سطر (۹×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۴۰۱]
۴. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۳۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۷۷ق؛ مجدول و مذهب؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: چرمی، ۱۲۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۲ - ۸۸۷]
۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۱۴۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۳ جمادی الاول ۸۸۶ق؛ کاغذ: ترمه، جلد:میشن سیاه،۱۵۹گ،۱۵سطر،اندازه:۹/۶×۱۶/۲سم[ف:۳- ۵۱۰]
۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۱۴۷
آغاز و انجام: برابر
خط: تحریری متوسط، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ در پایان نسخه کاتب رقمی داشته که روی آن، کاغذ چسبانیده و به‌خط دیگری نوشته‌اند: «الفقیر صدرالدین علی الاصفهانی»؛ کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: میشن تریاکی، ۱۳۵ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۶ - ۱۱۶]
۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۴۵/۱
خط: نسخ، کا: طاهر بن محمد، تا: ۱۰۳۴ق؛ اندازه: ۱۲/۵× ۲۳/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۴۵]
۸. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۷۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: درویش علی بن عبدالله، تا: ۱۰۸۴ق؛ مجدول؛ کاغذ:، جلد: چرمی، ۱۲۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۹۱۴]
۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۶۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد تقی بختیار شهمیرزادی، تا: ۱۱۰۲ق؛ مصحح، محشی؛ دستخط احمد رشتی و فرزندش علی و فرزند علی به نام ابوالحسن همراه مهر «ابوالحسن ...» (بیضی)؛ مهر: «افوض امری الی الله ...» (مستطیل)، «... محمد ... [ببخش] ...» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم سبز مذهب، ۱۴۷گ، ۱۴ سطر (۸×۱۴)، اندازه:۱۵×۲۱سم [ف: ۴۰ - ۶۴۱]
۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۹۳
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۲۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۲ - ۱۰۶]
۱۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۵۴۸/۱
آغاز: بسمله، شکر و ستایش مر خدائی را که هر دو جهان بیافرید؛
انجام: اگر زیادت از این خواهند دیگر کتابها بجویند که مقصود حاصل آید، ان شاء الله تعالی
خط: نسخ، کا: حسن بن ملا حسین، بی‌تا؛ حواشی در ۱ محرم ۱۲۰۶، آغاز همان است که مدرس رضوی آورده و انجام هم جز آن است؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن زرد، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۶سم [ف: ۶ - ۴۸۱]

● شرح سی فصل / هیئت / فارسی

š.-e sī fasl

خاکسار، عباسقلی، ق۱۱ قمری

xāksār, ʻabbās-qolī (- 17c)

وابسته به: المختصر فی معرفة التقاویم = ثلاثون فصل = سی فصل = مختصر در معرفت تقویم؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن

محمد (۵۹۷-۶۷۲)
تاریخ تألیف: ۱۰۷۵ق
شرح عباسقلی خاکسار بر سی فصل خواجه نصیر در تقویم. این شرح در ۱۰۷۵ق (به گفته مؤلف ۴۱۷ سال سال پس از تألیف کتاب) نوشته شده است.

تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۷۰۹
آغاز: بسمله. لك الحمد یا ذاالجود ... اما بعد این کلمه چند است در شرح تحریر رساله عدیم النظیر ... معروف به سی فصل امید که پسندیده مخاطر مخادیم ... به موجب یاد آوری..علی قلی خاکسار که شارح است گردد؛ **انجام:** و اگر کسی زیاده بر این خواهد با کتب این عالم رجوع کند
خط: نسخ، کا: عبدالله، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سیاه، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [نشریه: ۱۳ - ۸۲]

● **شرح سی فصل** / هیئت / فارسی

š.-e sī fasl

مولانا عبدالصمد

mowlānā ʻabd-os-samad

وابسته به: المختصر فی معرفة التقاویم = ثلاثون فصل = سی فصل = مختصر در معرفت تقویم؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)
در این رساله عبارات، الفاظ، تعریفات و جدول‌هایی بر رساله سی فصل خواجه طوسی افزوده شده است و کار مولانا عبدالصمد است، در سرگذشت طوسی از این یاد نشده است. ممکن است عبدالصمد همان برادر شیخ بهائی باشد.
آغاز: امداد شکر و سپاس و اعداد حمد بی قیاس حضرت جلیل آفریدگاری را ... و بعد از حمد باری ... پوشیده نیست که معرفت علم نجوم ... خدمت مولانا الاعظم ... خواجه نصیرالدین محمد طوسی ... این مختصریست که انشاء کرد در موسوم به «سی فصل» در معرفت تقویم و خدمت مولانا ... عبدالصمد عبارت و الفاظ و تعریفات این کتاب را جداولی چند که قابل هر محل و موضعی بود مستزاد کرد.
انجام: و برین قیاس و ما درین مختصر باین قدر اختصار کردیم، پس اگر کسی زیاده ازین خواهد با کتب این علم رجوع کند.
[دنا ۷۷۱/۶ (۳ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۳۰۹/۱: نشانی یک نسخه؛ فهرستواره منزوی ۲۹۷۶/۴]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۷۹۷/۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با اشکال هندسی و جداو، مصحح؛ واقف: ملاعلی بن تقی اردکانی، ۱۲۱۴ق؛ جلد: تیماج، ۲۵گ (۱۱۳پ-۱۳۷ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۲۰ - ۲۶۶]
۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۵/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ ۲۲گ (۱پ-۲۲ر) [ف: ۱ - ۱۵۱]
۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۴۲۱/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۱ جمادی الاول ۱۲۳۱ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشی، ۲۰گ (۱پ-۲۰ر)، ۱۷ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: ۵ - ۱۲۷]
۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۳۵۰ ض
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح سی فصل** = **شرح معرفت تقویم** / هیئت / فارسی
š.-e sī fasl = š.-e maʻrefat-e taqvīm

بسمل شیرازی، علی اکبر بن علی، ۱۱۸۷-۱۲۶۳ قمری
besmel-e šīrāzī, ʻalī akbar ebn-e ʻalī (1774 - 1847)

وابسته به: المختصر فی معرفة التقاویم = ثلاثون فصل = سی فصل = مختصر در معرفت تقویم؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)
اهدا به: فتحعلیشاه قاجار (۱۲۱۱-۱۲۵۰ق)
تاریخ تألیف: ۱۲۳۰ق
شرحی است بر رساله سی فصل خواجه که شارح در خطبه کتاب شعری را که در مدح حضرت علی بن ابیطالب سلام الله علیه سروده آورده است. مطلع آن چنین است: «آن والی کشور ولایت ×× آن هادی وادی هدایت / یعنی در شهر علم احمد ×× مخلوق زطینت محمد / پرورده دست کنت مولاه ×× هم خلوت ان لی مع الله / دیباچه دفتر امامت ×× عنوان صحیفه کرامت الخ». این شرح باید غیر از آن شرحی باشد که ریو از آن نام برده و گوید که نام شارح در نسخه مذکور نیست (فهرست نسخ فارسی موزه بریتانیا، ۲: ۴۵۲) [از اینکه در شرحی که ریو معرفی کرده شارح به‌خصوص از اوضاع کواکب در سال ۸۲۴ یاد نموده و از طرف دیگر از خارج هم می‌دانیم که مؤلف کتاب لطائف الکلام از هفتم ربیع الاول همین سال به عنوان سالی یاد کرده که در آن استخراج طالع تحویل سال عالم نموده تقریباً این ظن حاصل می‌شود که شارح سی فصل خواجه همان مؤلف لطائف الکلام فی احکام الاعوام یعنی محمد الحسینی المدعو سید منجم و شرح مذکور نیز همان شرح موسوم به وسیله است که نام تألیف دیگر سید منجم باشد.] (عرفانیان)
آغاز: بسمله. حمد خداوندیرا سزاست که چشم نجوم در مطالعه مطالع عظمت و جلالش متحیر ... و بعد چنین گوید ... علی اکبر شیرازی
انجام: و گویند این درجه صورت حشرات دارد و الله یعلم.
[الذریعة ۳۱۱/۱۳و ۱۳۷/۹؛ دنا ۷۷۱/۶-۷۷۲ (۱۸ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۳۲۰/۱: نشانی ۴ نسخه؛ فهرستواره منزوی ۲۹۷۴/۴]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۵۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** سیزدهم تیر ماه بود گویند در زمان ملوک عجم چند سال باران نیامد و درین روز این جماعة ...

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا، جا: تهران؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیما ماشی، مذهب، ۸۰گ، ۱۴ سطر (۵/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳ - ۵۱۴]

۲. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۲۲۵

خط:نسخ،بی‌کا،تا:در عصر مؤلف قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح به خط مؤلف؛ ۸۰گ، اندازه: ۱۵× ۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۵۷]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۱۹۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالله محجوب فسایی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سرخ، ۱۲۲گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۷سم [ف: ۳ - ۵۱۱]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۰۹۲

انجام: اینجا کافی است و زیاده از این به تطویل انجامد و الله خیر الموافقین قد تمت و کملت تشریح هذه الابواب بعون الملک ... فی خامس شهر ربیع الاول، به خط حقیر ... محمد رحیم و رستگار باشیم، ان الله لا یضیع اجر المحسنین.

خط: نسخ، کا: محمد رحیم، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۱۲۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۶سم [ف: ۳-۵۱۱]

۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۸۳۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۰۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۰]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۴۵۰-۲۷/۱۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۱گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۹۳]

۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ پخته، کا: حسن [ابجویمی؟]، تا: سه‌شنبه ۳ شعبان ۱۲۲۷ق؛ محشی با نشان «منه مدظله»؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج عنابی، ۷۹گ، ۱۵ سطر (۶×۹)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم[ف:۱-۱۵۱]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۹۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسن جویمی، تا: سه‌شنبه ۲ ربیع الثانی ۱۲۳۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸۱گ، ۱۴ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۳ - ۳۱۶۲]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۰۵۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن ملامحمد رضا زرقانی، تا: ۱۲۳۳ق؛ با اشکال و ارقام نجومی؛ کاغذ: نخودی، جلد: چرمی، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۰ - ۲۰۹]

۱۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۴۴۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محبعلی بن محمد علی، میرزا گلشن، تا: ربیع الثانی ۱۲۳۴ق؛ با جداول واشکال نجومی ، مصحح؛ مهر: «عبده محبعلی» (بیضی)؛ جلد: مقوا، ۵۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۰]

۱۱. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۴۷۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۱۵ ربیع الثانی ۱۲۳۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۵۰۱ص (۲۶-۵۲۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۵۱]

۱۲. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:ف۳۷۲/۱

آغاز و انجام: برابر

کاتب: احتمالاً مترجم است، تا: ۱۲۵۸ق؛ با جدول و اشکال هندسی؛ ۸۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۷×۱۱سم[ف: ۱ - ۳۵۱]

۱۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۴

خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، کا: ابوالقاسم حسینی طبیب بن حاج میرزا باقر طبیب، تا: جمعه ۱۷ محرم ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج مشکی، ۸۳گ، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۱/۵)، اندازه:۱۰×۱۵سم [ف: ۱ - ۱۵۱]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۰/۱ سرود

با حواشی از مؤلف؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۳ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قرمز، قطع: رقعی [نشریه: ۱۳ - ۴۱۴]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۵۸۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۷۳ق، به جهت میرزا سید علی؛ مجدول، مصحح، محشی از مؤلف؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۲۴ - ۳۲۲]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۳۰۲

خط: نستعلیق، کا: علی قلی بن سیف الملوک میرزا، تا: پنج‌شنبه ۲۸ شوال ۱۲۷۷ق؛ محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۳۸گ، ۱۶ سطر (۹×۱۳)، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۱۷ - ۱۰۲]

۱۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۲

خط: نستعلیق خوش، کا: حسن علی بن محسن اردکانی، تا: ۱۳۵۰ق، جا: شیراز؛ کاغذ: حنایی فرنگی، ۸۴گ، ابعاد متن: ۷/۵×۱۴، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۵۱]

۱۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۹۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۷۴گ (۳۶۳-۴۳۶)، ۱۷ سطر (۱۳/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف:۱۰-۱۹۲۸]

● **شرح سی فصل** / هیئت / فارسی

š.-e sī fasl

کوکانی، عبدالعلی بن احمد، - ۱۳۲۵ قمری

kūkānī, ʻabd-ol-ʻalī ebn-e ahmad (- 1907)

وابسته به: المختصر فی معرفة التقاویم = ثلاثون فصل = سی فصل = مختصر در معرفت تقویم؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

در این شرح که بر سی فصل خواجه نصیرالدین طوسی نگاشته شده، فواید متن اظهار شده و پنهانی‌های آن آشکار می‌گردد با اشکال و جدول‌هایی برای توضیح مسائل کتاب، عناوین فصول را آورده و توضیح می‌دهد و در آغاز کتاب مطالبی که دانستن آنها لازم می‌نمود، افزوده شده است.

آغاز: حمد و ثنا حکیمی را سزاست که بحکمت ازلی اطباق سماوات را برافراشت

انجام: اگر کسی زیاده از این خواهد به کتب این علم که در اختیارات نوشته اند رجوع نماید

چاپ: تبریز، ۱۳۲۲

[دنا ۶/۷۷۲؛ فهرستواره منزوی ۲۹۷۴/۴؛ احوال و آثار خواجه، مدرس، ص ۳۹۷؛ دانشمندان آذربایجان ۲۵۸]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۸۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۱ شوال ۱۳۲۱ق؛ با اشکال و جدول‌ها؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۲۵ - ۱۴۵]

● **شرح سی فصل** / هیئت / عربی

š.-u sī fasl

عبدالواحد بن محمد

ʻabd-ol-vāhed ebn-e mohammad

وابسته به: المختصر فی معرفة التقاویم = ثلاثون فصل = سی فصل = مختصر در معرفت تقویم؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

شرحی مزجی است بر رساله سی فصل خواجه نصیرالدین طوسی در قواعد تقویم.

آغاز: سبحان من زین الرقیع بالانجم الزهراء وبین بها طرق الهدایة فی الحج الداماء الذی نثرها کغرر الدرر علی ادیم الحضراء ونظمها فی سلک المدارات علی بسیط السماء

[دنا ۶/۷۷۲؛ فهرستواره منزوی ۲۹۷۶/۴]

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۴۰۲/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** وجرم المریخ ثمان درجات کذلک الثامن جانبیه وجرم الشمس

تا فصل ۲۷ را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۴۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۱۷سم [ف مخ -۳- ۱۲۱۰]

● **شرح سی فصل** / تقویم / عربی

š.-u sī fasl

وابسته به: زبدة الهیئة = سی باب = سی فصل = معرفت تقویم؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

غیر همانند:

۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۵/۱

آغاز: آغاز شرح: «لما کانت الکتب المؤلفة فی علم النجوم من الدفاتر و غیرها منبیة علی حساب الجمل مرقومة بحروف المعجم طلباً للاختصار»

شرح مختصری است بر «سی فصل» خواجه نصیرطوسی که پس از آوردن فصلی از رساله به ترجمه و شرح آن پرداخته است، نسخه حاضر تا فصل بیست و سوم را دارا و سپس فقط متن کتاب آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۰۸ق؛ چند برگ پایانی به تاریخ ۱۲۰۸ بازنویسی شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶گ(۱پ-۲۶ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۱ - ۵۸]

۲. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۲۶/۳

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی جعل الاحوال الجزئیة فی السفلیات مربوطة بالاوضاع الفلکیة؛ **انجام:** تسمی تلک الساعات بالزمانیات و المعوجات

خط: نستعلیق، کا: عمر بن محمد بن علی نهاوندی معروف به اقع، بی‌تا؛ ۳۴گ (۷۶-۱۰۹)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: - ۳۹]

● **شرح سی فصل** / تقویم / فارسی

š.-e sī fasl

وابسته به: المختصر فی معرفة التقاویم = ثلاثون فصل = سی فصل = مختصر در معرفت تقویم؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

غیر همانند:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۱۶۹

از فصل ۶ تا ۲۸ در مدلولات از طبقات مردم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۷۹گ، ۱۸ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم[ف:۱۷-۴۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۰۹/۴

آغاز: قوله هذا مختصر میگوییم این مختصری است در معرفت تقاویم و مشتمل است بر سی فصل و معرفت عبارت است از ادراک بسایط و بعضی گفته اند که عبارت است از ادراک جزئیات؛ **انجام:** و چون خواهند که شرائی کنند باید که قمر در برج منقلب بود و متصل به سعد تا این بیع و شرا مبارک بود

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۷ق، جا: برهانپور؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱گ (۱۶۰ر-۱۹۰پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۵سم [ف: ۲۰ - ۲۷۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۵/۱۱

یک صفحه از دیباجه؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی، ۱۶ سطر (۱۷×۲۳)، اندازه: ۲۸×۳۵سم [سنا: ف: ۲ - ۳۰]

۴. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۵-هـ/۴۱۰

انجام: و خوف سفرها و امهات ازواج و سعادت خدم و سعادت اولاد باشد و خانه.

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۶۰ص، ۱۵ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه:۱۱/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۱۰]

← شرح السینوسیة > شرح ام البراهین
← شرح سیوطی > شرح البهجة المرضیة فی شرح الالفیة
← شرح سیوطی > شرح البهجة المرضیة
← شرح شارع النجات > تجلی الاشراق
← شرح شاطبیه > جامع الفوائد فی شرح اسنی القصائد
← شرح شاطبیه > شرح حرز الامانی
← شرح الشاطبیة > کنز المعانی فی شرح حرز الامانی
← شرح الشاطبیة > شرح حرزالامانی و وجه التهانی

● شرح الشاطبیه = شرح عماد / تجوید / عربی

š.-uš-šāṭibīyya = š.-u ʻimād

عمادی، محمد بن عمر، ق۸ قمری

ʻemādī, mohammad ebn-e ʻomar (- 14c)

وابسته به: حرز الامانی و وجه التهانی = قصیدة الشاطبیة؛ شاطبی، قاسم بن فیره (۵۳۸-۵۹۰)

شرحی است بر باب مخارج حروف قصیده شاطبیه موسوم به حرز الامانی و وجه التهانی شاطبی. در این نسخه در بالای هر بیت، شرح به صورت چلیپا تحریر یافته است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۱۵/۸

آغاز: باب مخارج الحروف و صفاتها التی یحتاج القاری الیها ... هاك اسم فعل ای خذ وجها و جهابذة جمع جهبذ ... و هاك موازین الحروف و ما حکی

خط: تحریری، کا: روزی محمد لب یابی یا لب آبی، تا: ۱۲۱۱ق؛ جلد: تیماج سرخ مذهب، ۴ص (۵۶-۵۸)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۳/۵سم [ف: ۵۰ - ۶۴]

● شرح الشاطبیة / قرائت / عربی

š.-uš-šāṭibīyya

احمد بن عبدالحق

ahmad ebn-e ʻabd-ol-haqq

وابسته به: حرز الامانی و وجه التهانی = قصیدة الشاطبیة؛ شاطبی، قاسم بن فیره (۵۳۸-۵۹۰)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۹۴۷/۲

آغاز: بسمله. و به نستعین. قال المؤلف رحمه الله. بسمله. بدات ببسم الله فی النظم اولا ای بدات فی اول منظوم بقولی بسم الله تبارک ای تنزه عن صفات المحدثین؛ **انجام:** و تنزل بالتاء الفوقیة کذلك میله و تنزل بالنون منبیا بالفاعل کذلك لابن کثیر و ابی عمر المدلول علیهما ... و یستثنی من ذلك

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۵۹گ (۱۱۱پ- ۱۶۹ر)، ابعاد متن: ۱۰×۱۵، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۳۴ - ۹۲]

● شرح شاطبیه / قرائت / فارسی

š.-e šātebīyya

وابسته به: حرز الامانی و وجه التهانی = قصیدة الشاطبیة؛ شاطبی، قاسم بن فیره (۵۳۸-۵۹۰)

مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۱۹۰/۴

تحریر فارسی‌ای است از چکامه شاطبیه؛ بی‌کا، بی‌تا [اوراق عتیق: ۱ - ۲۵۲]

← شرح الشافیة > روضة
← شرح شافیه > من لا یحضره الادیب
← شرح شافیه > شرح الشافیة فی الصرف
← شرح شافیه > ترکیب الکافیه

● شرح الشافیة / صرف / عربی

š.-uš-šāfīya

ابن حاجب، عثمان بن عمر، ۵۷۰؟ - ۶۴۶ ؟ قمری

ebn-e hājeb, oʻsmān ebn-e ʻomar (1175 - 1249)

وابسته به: الشافیة فی الصرف؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

شرح توضیحی مختصری است با عناوین «قال» و «قوله» بدون رد و ایراد و گفتگو در نظرات دانشمندان این فن. در کشف الظنون (۱۰۲۰/۲) تصریح کرده که ابن الحاجب شرحی بر شافیه خود دارد.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۴۰

آغاز: یزید الاصول ... قال و یعبر عنها بالفاء و العین و اللام الی آخره یعنی الاصول المذکورة و مازاد ای و مازاد علی الثلثة الاصول زیدت اللام فی؛ **انجام:** و اما حتی فلحملها علی الی لانها بمعناها الاصلی فی الغایة و الله اعلم.

بی‌کا، تا: ۶۶۸ق؛ افتادگی: آغاز (چندین برگ افتاده)؛ محشی؛ کاغذ: کاهی، جلد: مقوایی، ۲۳۰ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۹۱سم [ف: ۴ - ۳۴۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۹۴۶

آغاز: قال شیخنا و سیدنا ... التصریف علم باصول ... قال لا یمکن حد نوع من العلم الا باعتبار متعلقه فلذلک قال علم باصول؛ **انجام:** فلیحملها علی الی لانها بمعناها الاصلی فی الغایة و بالله التوفیق و القوة و العصمة و الحول و التسیر و القوة

خط: نسخ معرب، کا: محمد بن محمود کاتب شیرازی، تا: ۱ محرم ۶۸۰ق؛ مجدول، با سرلوح مختصر؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۲۷ - ۳۵۲]

● شرح الشافیة / صرف / عربی

š.-uš šāfīya

رضی الدین استرآبادی، محمد بن حسن، -۶۸۶؟ قمری

razī-yod-dīn-e estarābādī, mohammad ebn-e hasan (-1288)

وابسته به: الشافیة فی الصرف؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

شرح مفصل و دقیق بر کتاب «الشافیة» تألیف ابن حاجب مصری که در قواعد و اصول علم صرف و حل مشکلات متن نگاشته شده است. سیوطی این شرح را بهترین شرحی که تاکنون نظیر آن نگاشته نشده معرفی کرده است. این کتاب که به‌صورت «قوله، ش» تنظیم شده در قبل از سال ۶۸۳ق در مشهد علوی پایان یافته است.

آغاز: رب وفق لاکماله بحق محمد و آله اما بعد حمدالله تعالی و الصلوة علی محمد و عترته المعصومین فقد عزمت علی ان اشرح مقدمة ابن الحاجب فی التصریف و الخط و ابسط الکلام فی شرحها ...

انجام: قال المصنف و امالتها تدل علی الیاء لان الکسرة لاتمال لها الف ثالثة عن و او قدمر الکلام علیها فی باب الامالة قوله ... و اما حتی فللحمل علی الی.

چاپ: مشار عربی، ص۵۶۰؛ تهران، سنگی، ۱۳۱۱ق، وزیری، ۲۹۶ص؛ دارالسلطنه تبریز، ۱۲۷۴ق، رحلی، ۳۲۷+۱صص؛ ۱۲۷۵ق، بدون شماره صفحه

[الذریعة ۳۱۳/۱۳؛ دنا ۷۷۴/۶-۷۷۵ (۲۹ نسخه)؛ کشف الظنون: ۱۰۲۱/۲؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی ۱۷۹/۸؛ امل الامال ۲۵۵/۱؛ النوار الساطعة فی المائة السابعة ۱۵۵]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۷۷۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۶۸۸ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۲۱۲گ، ۲۱ سطر (۱۱/۵×۱۸)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۸ - ۳۰۵]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۸۶

خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن یوسف بن ابی نصر بن ابی طاهر خانیساری، تا: دوشنبه پایان رجب ۷۳۲ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۸گ، ۲۳ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱۲ - ۲۵۹۹]

۳. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۰۶۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ مصحح؛ اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۱]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۴۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قد ذکرنا ما علی هذا الکلام فی آخر شرح الکافیة و الاولی ان عدم القلب فی.

خط: نسخ و تعلیق، بی‌کا، تا: اواخرقرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ واقف: حاج وزیر وظائف، اسفند ۱۳۰۹؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۲۳۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵۲×۲۷سم [ف: ۱۲ - ۱۶۵]

۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۷۰۶

آغاز: بسمله، قال الشیخ العالم جمال الملة و الدین ابو عمر عثمان المالکی الخ؛ **انجام:** بنیت مثل قنفخر من عمل قلت عنمل

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛اهدایی:اخوان مصلایی؛کاغذ:اصفهانی،جلد:تیماج مشکی، ۲۷۵گ، ۲۷ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۲ - ۵۹۹]

۶. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۵۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۴۶ق؛ تملک: مصلح الدین محمد لاری در ۹۴۶؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج سرخ، ۵۰۴ص، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۸۴]

۷. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۵۶۹

خط: نسخ، کا: محمد بن احمد بن سید ناصر الدین علوی، تا: سه‌شنبه ۲۶ رجب ۹۵۹ق؛ قطع: وزیری [رشت و همدان: ف: ۱۳۳۵]

۸. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۹۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ اندازه: ۱۶/۵×۲۶سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۱]

۹. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ از روی نسخه افضل المتاخرین مولانا عبدالسلام لاهوری و حواشی از نسخه‌ای که در درس مخدوم اعظم مولانا عبدالحکیم استنساخ شده بود رونویس شده؛ ۲۰۰گ، قطع: رحلی [چند نسخه-ف: - ۲۱]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۱۲۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لا یجتمع کسرتان نحو قیمات و دعات و قد جاء فی فعله فعال کلقاح و حقاق کذا ...

تا مبحث جمع را دارد و حدود نیمی از آن نانوشته مانده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، ۱۴۳گ (۱پ-۱۴۳پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۵×۱۳سم [ف: ۳۵ - ۶۸۹]

۱۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۴۰۰

خط: نستعلیق، کا: محمد ابراهیم بن محمد امین فیروز آبادی، تا:

۱۰۳۰ق؛ ۲۳۰گ، ۲۵سطر، اندازه: ۱۲×۲۶سم [ف: ۱ - ۱۴۹]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۴۸۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و طبع علی قلوبهم او کان ساکنا. (ناقص)

خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: شنبه پنج‌شنبه ربیع الاول ۱۰۵۳ق؛ مجدول، مصحح، محشی، مقابله شده در سال ۱۰۸۵ به دست بهاءالدین محمد بن تاج الدین حسن اصفهانی ملقب به فاضل هندی؛ مهر: «الفقیر الی الله الصمد عبده بهاءالدین محمد، ۱۰۷۸»؛ یادداشت سید محمد باقر موسوی خوانساری صاحب روضات الجنات؛ واقف: خان بابامشار، خرداد ۱۳۴۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۰گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱۲– ۱۶۵]

۱۳. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۸۷۶

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه جمادی الثانی ۱۰۵۵ق؛ در پایان آن سه برگ از کتاب «الارج فی الفرج» تألیف کمال الدین ابی بکر محمد سیوطی قاهری شافعی که در آنها کتاب «الفرج بعد الشدة» حافظ ابی بکر ابن الدنیا را خلاصه کرده، موجود است؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۱گ، ۳۸-۳۹ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۷/۵سم [میراث اسلامی: دفتر دهم - ۷۶۲]

۱۴. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۱۶ ـ ب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۰ ذیحجه ۱۰۹۴ق؛ محشی از قزوینی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۳گ، ۱۹ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۶/۵×۲۶سم [ف: ۱ - ۳۳۵]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۸۰/۶۲

منتخباتی از آن؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ ۷ص (۲۵۱–۲۵۷) [مختصر ف: - ۴۹۲]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۳۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و طبع علی قلوبهم او کان ساکنا. (ناقص).

خط: نستعلیق و نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ واقف: تاج ماه بیگم؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۱۹۶گ، ۲۵ و ۲۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴/۵سم [ف: ۱۲–۱۶۴]

۱۷. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۲۶۴

آغاز: ما سقط فی بعضه کو او قعود فقد سقط فی قعدتم أرید تعلیم المتعلمین

خط: نستعلیق، کا: محمد تقی بن محمد یوسف، تا: ۵ محرم ۱۱۴۰ق، جا: ایلوند از اعمال بورود؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۳۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: - ۱۴۱]

۱۸. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۷ش

خط: شکسته نستعلیق، کا: آخوند ملا رضا، تا: قرن ۱۳؛ اندازه: ۱۲×۲۳سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۳۸]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۳۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** ضم خائه فی الجمع بل یکسر علی.

از آغاز کتاب تا تقریباً اواخر مبحث جموع تکسیر؛ خط: نسخ، بی‌کا،تا:قرن۱۳؛افتادگی:انجام؛واقف:تاج ماه بیگم؛کاغذ: شکری، ۷۷گ، ۹ سطر (۸/۵۱×۱۵/۲)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۶۴]

۲۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۵۷۲

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ مهر: «الراجی محمد حسین بن محمد جعفر» (بیضی) به سال ۱۲۹۷؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱۴/۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۵۱]

۲۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۵۲۷-۲۷/۱۹۷

آغاز: ابواب التصریف اعنی الاصول التی یعرف بها ابنیة الماضی و المضارع و الامر ... قال وابنیة الاسم الاصول ثلاثیة ... اقول لم یتصرفی النحاة لابنیة الحروف؛ **انجام:** اقول یعنی ان کان الماضی ... وانما کسر ما قبل الاخر غیر ما فی ادلة التاء لانه یتغیر اوله فی المضارع

بخشی از اول شرح؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛جلد:مقوا،۳۱گ،۲۱سطر،اندازه:۱۳×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۴۳۷]

۲۲. مشهد؛ حیدری؛ شماره نسخه:۵۵

کا: غلامعلی بن شرف الدین، تا: رجب ۱۲۲۷ق [اندیشه حوزه: س۲، ش۷ - ۲۱۶]

۲۳. قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه:بدون شماره

کا: محمد هادی بن عبدالرحیم قزوینی، تا: ۱۲۴۰ق؛ افتادگی: آغاز [ف: - ۱۹]

۲۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۸۷۷

خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر بن محمد نصیر حسینی موسوی، تا: ۱۶ رجب ۱۲۵۰ق، به دستور سید حسین خراسانی؛ محشی با نشان «قوله»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱۸گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۰۳]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۴۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه دهه آخر شعبان ۱۲۵۶ق؛ مصحح، محشی؛ با چند بیت شعر به خط شیخ عبدالمحسن سیف الشریعة فسوی در چهارشنبه ۱۹ برج حوت برابر جمادی الاول ۱۳۳۴ق؛ تملك: مصطفی صفایی خوانساری در محرم ۱۳۹۸ق؛ مهر: «عبده علی اکبر الموسوی» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن مشکی، ۱۲۶گ (۱پ-۱۲۶پ)، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۴۷]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۷/1

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۲۶۵]

۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد موسوی، تا: رمضان ۱۲۶۳ق؛ واقف: رضا نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۲۷۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵۲×۲۲/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۶۵]

۲۷. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۱۳۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «نعم المولی و نعم النصیر» (مربع)، «ان الله کان عفواً عفورا ۱۱۵۰» (مربع)؛ جلد: تیماج زرشکی، ۲۳۵گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف مخ - - ۹۶]
۲۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۳۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای سر لوح و کتیبه، مجدول، محشی؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۷۰گ، ۲۳ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۴۲۴]
۲۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۵
خط: نسخ، کا: محمد علی پسر محمد حسین خراسانی، بی‌تا؛ محشی از آقای میرزا یدالله نظر پاک استاد دانشکده علوم معقول و منقول تهران به خط خود ایشان و با امضاهای «هادی» و «نظام» و «صراح» و دیگر کتاب‌ها و برخی «یدالله» است و همه به خط میرزا یدالله نظر پاک؛ جلد: تیماج حنایی، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۲ - ۴۰۷]

● **شرح الشافیة = شرح نظام** / صرف / عربی
š.-uš šāfīya

نظام الاعرج، حسن بن محمد، - ۷۲۸ ؟ قمری
nezām-ol-a‘raj, hasan ebn-e mohammad (- 1328)

وابسته به: الشافیة فی الصرف؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)
به درخواست: مجدالدین اسمعیل بن قاضی رکن الدین یحیی بن اسمعیل
شرح مزجی و مشهوری بر رساله «الشافیة» ابن حاجب مصری است و از قدیم الایام با عنوان و نام «شرح نظام» معروف و یکی از کتب درسی طلاب در مدارس اسلامی بوده است.
آغاز: أحمدك اللهم علی أن وفقتنی لصرف ریعان الشباب فی اقتناء العلوم و الاداب و اسألك یاذا المن تثبیتی ...
انجام: و ذلك لمجیء الامالة فیه و الی و علی لقولهم الیك و علیك و حتی لكونه بمعنی الی. قال المفتقر الی عفو ربه الكریم الحسن بن محمد النیسابوری المعروف بنظام نظم الله احواله فی اولاه و آخراه هذا آخر ما قصدته من ایراد امال بی بها فی الدارین مال ... و تمتع بمیامینها الخاص و العام و لایحرمنا ثوابه اذا فیض فی اللحد المقام و یرحم الله عبداً قال آمینا تمت
چاپ: مشار عربی، صص ۵۵۱-۵۵۲ (نشانی ۱۲ چاپ)؛ قاهره، مطبعة حجازی، ۱۳۵۶ و ۱۳۵۸ق؛ مطبعة الشركة الصحافیة العثمانیة، ج ۱-۲، ۱۳۱۰ق.
[دنا ۷۷۵/۶-۷۸۰ (۱۷۰ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۰۲۱/۲؛ الذریعة ۱۰۸/۴ و ۳۱۳/۱۳؛ معجم المطبوعات ۵۲۷؛ ریحانة الادب ۲۰۸/۴؛ روضات الجنات: ۲۲۴؛ الاوقاف العامة موصل ۱۹۰/۲؛ بروکلمان ۳۲۸/۵]

شرح و حواشی:
۱- شرح شرح النظام؛ مازندرانی، محمد هادی بن محمد صالح (-۱۱۲۰)
۲- شرح شرح النظام؛ شیخ کبیر، محمد حسن بن صفر علی (-۱۳۴۵)
۳- حاشیة شرح الشافیة؛ نراقی، مجدالدین بن ابوالقاسم (-۱۴)
۴- کشف النظام = حاشیة شرح الشافیة؛ موسوی بیدلی کوه گیلانی، محمد علی بن محمد معصوم

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۰۹۸
انجام: كتب ما كتب فی آخرها بعبارته و هی هذه قال المفتقر الی عفو.
متن را کامل دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۲۲ق، جا: لار؛ محشی منقول از جاربردی و رضی؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۲ - ۱۶۹]
۲. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۱۴۷
آغاز: برابر
خط: نسخ جلی، کا: محمدبن قطب الطبیب، تا: ۲۲ صفر ۸۲۸ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: حسن المدرس بمدینة بروسه با مهر «عبده حسن حافظ» (کروی)؛ از موقوفات رمضانیه؛ واقف: ابراهیم شریف حسینی، ۱۲۳۰؛ جلد: روغنی، ۹۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: - ۸۳]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۲۴
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۲۱]
۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۶
خط: نستعلیق نزدیک به نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۸۵۹ق؛ محشی با امضای «۱۲» و «شرح آقا هادی»، یادداشت‌های برخی دانشمندان مانند سید جواد پسر کاظم پسر محسن پسر حسن اعرجی در (۱۲۳۵ق) و مانند: حبیب پسر اسحاق پسر عثمان پسر محمد، و نیز پسر او یحیی پسر حبیب الله فی شهور سنة تسع و خمسین و ثمانمایه؛ کاغذ: سمرقندی نخودی، جلد: تیماج حنایی، ۸۷گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۴۰۵]
۴. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۸/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ یا ۱۰؛ مصحح؛ جلد: تیماج جگری، ۱۱۸گ (۱پ-۱۱۸پ)، اندازه: ۱۱/۵×۱۶سم [ف: ۱ - ۱۶۰]
۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۳۰۷
آغاز: كالیس فان وزنه عفل و لوانه مقلوب؛ **انجام:** موضوعه علی حرب واحد و بخلاف
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: نخودی، ۱۲ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [رایانه]
۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۶۷/۱۷
آغاز: الخط المشهور تصویر اللفظ المقصود تصویره بحروف هجائه و حروف الهجا و التهجی عی الحروف التی عددت مخارجها؛ **انجام:** برابر

بخش مربوط به خط کتاب است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن محمد بن سینا خلیل عقیلی، تا: شنبه ۵ صفر ۹۴۱ق، جا: مدرسه شریفیه؛ کاغذ: نباتی و نخودی، جلد: گالینکور سبز، ۷گ (۲۰ر–۲۶پ)، اندازه: ۱۲/۴×۱۸/۸سم [ف: ۲۹/۱ – ۱۷۵]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۷۶۶

خط: نسخ، کا: امین الدین محمد بن حبیب الله سنفری، تا: سه‌شنبه ۲۷ رجب ۹۸۳ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: میرزا حسین بن محمد حسین ... عمران به سال ۱۱۸۴ق با مهر «یا امام حسین» (بیضی)؛ مهر: «موسی کاظم» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۹گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۲۸ – ۲۴۹]

۸. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۰۷/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: سمرقندی [نشریه: ۱۱ – ۹۴۶]

۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۵۱۸

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ از روی نسخه خط مؤلف، محشی؛ مهر تملک: «نعم المولی و نعم النصیر»؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی روکش تیماج مشکی، ۱۸۷گ، ۱۶ سطر (۶×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۴ – ۱۳۲۶]

۱۰. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۲۸۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن اسماعیل، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی به امضای «جار» و حواشی دیگر؛ تملک: مصطفی بن حاجی سید علی الحسینی به تاریخ ۱۲۸۹؛ مهر: «لا اله الا الله الملك الحق المبین عبده علی الحسینی ۱۲۶۱» (بیضی)، «و اجعله رب رضیا» (بیضی)، «افوض امری الی الله عبده محمد بن زین العابدین ۱۱۴۱» (بیضی)؛ اهدایی: مرحوم شیخ حسین مصباح قوچانی، ۱۳۵۶/۷/۱۰ش؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۲۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱ – ۲۵۵]

۱۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۱۱۴

انجام: فنقصان الالف لما قلنا ... و نقصوا من نحو بنك

خط: نسخ شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: اخوان مصلایی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج آلبالویی، ۱۴۱گ، ۱۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۴×۲۹سم [ف: ۳ – ۸۶۲]

۱۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۱۵۷

آغاز: الزائد و احد امثل جعفر و دحرج؛ **انجام:** وکلایکتب علی الوجهین بالالفان و بالیاء

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی ابری، ۱۸۱گ، ۱۴ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۳ – ۸۷۵]

۱۳. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه:۱۳۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، جا: مشهد رضوی؛ مصحح، محشی؛ تملک: بزرگ الحسینی، محمد بن محمد علی بمرودی خوسفی قائنی که نوشته کتاب به خط جد او «میرزا محمد خوسفی» است، محمد بن محمد علی؛ مهر: «عبده شاه میرزا الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۶۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [کتابخانه‌های قائن: ف: – ۱۳۵]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۴۲۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱۲ – ۱۶۷]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۴۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: جعفر بن فضل الله رضوی، تا: یک‌شنبه ۱۳ ربیع الاول ۱۰۱۱ق، جا: کاشان؛ واقف: نائینی؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه، ۱۱۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۲ – ۱۷۱]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۶۷۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: نبی بن کمال بن جلال الدین قزوینی، تا: سه‌شنبه ۱۷ جمادی الاول ۱۰۲۹ق؛ کاغذ: نخودی، ۱۰۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۸×۱۹سم [ف: ۱۲ – ۱۶۸]

۱۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۸۱–۵۲/۱۲۱

آغاز: سؤالهم و توجهت زناد مأمولهم سالکاً فی موضع الکلام طریقة عذراء

خط: نسخ، کا: محسن بن موسی، تا: رجب ۱۰۵۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۶۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ – ۲۴۴۱]

۱۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۹۲۸

آغاز: المده، اذلوکان فیه مده لم یکن زائده مده اخری مکغیلم؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق متوسط، کا: محمد ریف جیلانی، تا: ۱۰۵۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ کاغذ: نخودی اصفهانی، جلد: مقوا رویه تیماج، مذهب، ۱۳۳گ، ۱۵–۱۸ سطر (۵/۵–۶/۵×۱۲/۵–۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۱۷ – ۱۸۴]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد تقی ابن محمد طالب خلخالی، تا: ۱۰۶۲ق؛ واقف: رضا نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۴۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۲ – ۱۷۱]

۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۳۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: رضی الدین محمد بن محمود بافقی، تا: ۱۵ صفر ۱۰۶۳ق، واقف: حاذقی، آبان ۱۳۴۹؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۰۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۲ – ۱۷۰]

۲۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۳۵۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: طاهر بن حسین بافقی، تا: ۱۰۶۴ق؛

افتادگی: وسط (اوایل شرح کامل نیست)؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۷۹گ (۳-۱۸۱)، ۱۵ سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲/۷×۱۹/۷سم [ف: ۱۲ - ۱۰۰]

۲۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۳۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن قاسم شولستانی، تا: ۱۰۶۹ق، جا: المدرسه العلیه؛ محشی با امضای «۵»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج زرشکی، ۱۹۳گ، ۱۶ سطر (۴×۱۳)، اندازه: ۱۰/۵×۲۰سم [ف: ۱۵ - ۱۲۳]

۲۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۹۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ملا محمد زمان بن جلال الدین، تا: ۲ شوال ۱۰۷۳ق؛اهدایی: مستوفی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج آلبالویی، ۱۳۲گ، ۲۳ سطر (۷×۱۹)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱-۳۶۰]

۲۴. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۱۳۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۱۹ ربیع الثانی ۱۰۷۳ق؛ محشی؛ ۱۴۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۹×۱۸/۵سم [ف: - ۸۵]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۳۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، کا: حسین بن محمد رضا، تا: غره ربیع الاول ۱۰۷۶ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: میرزا محمد رضا طهرانی در ۱۲۶۱ق؛ مهر: «علیرضا»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۷۹ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۵۰ - ۱۳۷]

۲۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۰۱۶

آغاز: العین لیست من ابنیة المجموع

خط: نسخ، کا: محمد محسن، تا: یک‌شنبه ۷ جمادی الاول ۱۰۷۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: استاد محمد حسین جعفری معمار؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری، ۱۳۱گ، ۱۸ سطر (۷×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۵۰۶]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۵۶۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۸ق؛ کاغذ: حنایی، ۲۱ سطر (۷×۱۸)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [رایانه]

۲۸. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۵۸

خط: نستعلیق، کا: محمد هادی حمیرسی، تا: پنج‌شنبه ۲۰ ذیقعده ۱۰۸۱ق؛ ۱۱۰گ، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۵۲]

۲۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۴۸

آغاز: ... جاء معتل العین مهموز اللام فاصله جائی؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: فتح الله بن محمد باقر فراهانی، تا: چهارشنبه اواخر رجب ۱۰۸۴ق، جا: مشهد رضوی؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۹×۱۶/۵سم [ف: ۱-۴۵۶]

۳۰. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۲۳۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸ شعبان ۱۰۸۹ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۸۲گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۱۱۴]

۳۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۸۹۶

خط: نسخ، کا: محمد اشرف ابن حاجی قاسم اصفهانی، تا: ۱۰۸۹ق، جا: توس؛ محشی از شرح جاربردی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۴گ، ۱۶ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۰۳]

۳۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۸۴۳

کا: محمد شریف بن شهاب الدین محمد شهمیرزادی، تا: ۱۰۸۹ق؛ قطع: رقعی [ف: - ۱۵۸]

۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۱۰/۲

آغاز و انجام: برابر

با حواشی میرزا کمالا، رضی؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد نصیر حسینی بروجردی، تا: شنبه ۱۵ ذیحجه ۱۰۸۹ق؛ مصحح، محشی با رمز «جاربردی»، «رضی» و «میرزا کمالا»؛ مهر: «العبد محمد رضا» (چهارگوش)، «عبده محمد علی الموسوی ۱۲۳۴» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۴۶گ، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۵۱ - ۶۶]

۳۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۸۷۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۹ق [رایانه]

۳۵. کاشان؛ فرهنگ و ارشاد؛ شماره نسخه:۹۲

خط: نسخ، کا: محمد علی بن ملاعلی شاه، تا: ۱۷ صفر ۱۰۹۱ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۴۵گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: - ۸۹]

۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۱۹۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد طالب بن محمد تقی، تا: ۱۰۹۷ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۷ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [رایانه]

۳۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۸۵۸/۲-۱۹/۱۸۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد هادی ابن محمد باقر حسینی تبریزی، تا: شنبه ۳ ذیحجه ۱۰۹۸ق، جا: مدرسه ملا عبدالله، برای فرزندش سیدرضی الدین حسینی تبریزی؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۳۹]

۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۰۴۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: ابوالقاسم، تا: محرم ۱۰۹۸ق؛ مصدر است به شافیه از تألیفات امام علامه جمال الدین ابو عمرو عثمان بن عمر بن ابی بکر بن یونس مالکی معروف به ابن حاجب، محشی؛ کاغذ: شکری، ۸۷گ، ۲۳ و ۲۴ سطر (۹/۴×۱۷/۵) [ف: ۱۲ - ۱۶۸]

۳۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۷۳۵/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد صفی بن بدیع رضوی، تا: رمضان ۱۰۹۹ق؛ تملک: اسماعیل سیستانی با مهر «و اذکر فی الکتاب اسمعیل»؛ مهر: «ماشاالله لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم»؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۸ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۶۰۴]

۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۷۸۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۲ - ۱۶۹]

۴۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۳۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** بالالف لانه القیاس و قد کتب الصلوة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام (به قدر یک ورق رقعی)؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۷۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۲۸سم [ف: ۱۲ - ۱۷۰]

۴۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۲۳۵-۲۱/۱۵۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۴۰]

۴۳. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۴۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** یجیء بعد تمام الکلمة و من ثم کتبوا ضربوا ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف مخ - ۱۱۴]

۴۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۸۴۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ با یادداشت جمادی الثانی ۱۲۷۴ در مدرسه خان مروی؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۸۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۰/۳سم [ف: ۱ - ۲۹۸]

۴۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۸۹۴

خط: نستعلیق، کا: یوسف بن علی بن سلیمان بحرانی، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ جا: کازرون؛ محشی از شرح رضی و جز آن، مجدول؛ تملک: عبدالعلی در ۱۲۸۶؛ خط فرهاد میرزا مورخ ۱۲۸۶؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۱۲۵گ، ۱۷ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۲۳×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۰۲]

۴۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۶۱۵/۳

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۴گ (۱۱۹-۱۹۲)، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۷۳۰]

۴۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۳۴۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** لیس فی کلامهم بافادة [...] علی وجه ویکون العین و اواً نحو شوی فان اللهم حینئذ یکون یاءاً اذ لیس فی کلامهم ما عینه ولامه واو ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج سیاه، ۵۹گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف مخ -۳-۱۲۱۲]

۴۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۷۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی لغوی و جز آن؛ کاغذ: فرنگی، ۱۶ سطر (۸/۵×۱۴) [ف: - ۷۸۰]

۴۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۹۴۹

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۱۰۳گ، ۲۰ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۲۶۰]

۵۰. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۲۹۷

کا: عبدالله بن احمد درازی بحرانی، تا: قرن ۱۲؛ کاتب یکی از برادران محدث بزرگ شیخ یوسف بحرانی بود. [اوراق عتیق: ۱ - ۲۴۶]

۵۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۶۱۷

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد باقر بن محمد مهدی مشهدی، تا: شعبان قرن ۱۲؛ مصحح، محشی به نقل از رضی الدین استرآبادی، جاربردی و غیره؛ مهر: «عبده السید محمد الطباطبائی ۱۱۴۵» (مربع)، «بالله حسن ظنی» (مستطیل)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۷۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۸سم [ف: ۴۱ - ۱۲۶]

۵۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۷۲۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: جمعه ۵ جمادی الثانی ۱۱۰۱ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۹۹گ، اندازه: ۱۴×۱۹/۲سم [ف: ۱۲ - ۱۶۸]

۵۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۴۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد نصیر نیشابوری، تا: ۱۱۰۲ق؛ محشی؛ واقف: اسفند ۱۳۰۹؛ کاغذ: حنایی و شکری، جلد: پارچه، ۲۲۹گ، ۱۲ سطر [ف: ۱۲ - ۱۶۶]

۵۴. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۵۹

خط:نسخ،کا:محمد هاشم بن محمد مهدی،تا:۱۱۰۴ق،جا: اصفهان مدرسه جده؛ ۱۲۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: - ۶۷]

۵۵. تهران؛ شهشهانی ، حسین؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۱۰۶ق [میراث اسلامی: ۵ - ۵۹۹]

۵۶. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۱۶

خط: نسخ، کا: محمد حافظ بن محمد امین رکنابادی، تا: جمادی الثانی ۱۱۱۱ق، جا: مدرسه شفیعیه؛ واقف: نرجس خاتون بنت خالو کاظم، ۱۲۶۹؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۲۰۹]

۵۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۲۷

آغاز: برابر

کا: امامقلی استرابادی، تا: ۱۱۱۲ق؛ افتادگی: آغاز (ورق اول کتاب که شامل قسمتی از دیباچه بوده افتاده)؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: میشن، ۲۱۴ص، ۱۵ سطر، اندازه:

۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۳۵۱]

۵۸. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۱۸۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** والجأ اليه تكن حدياها. و المؤمل من حضره الرحمن ...

خط: نسخ، کا: ملا محمد حسین بن ملا شمس الدین، تا: ۱۱۱۲ق، جا: مدرسه نواب ابوصالح؛ مرحوم شانه چی نوشته اند که این کتاب از جاربردی است که اشتباه است؛ مهر: «علی اکبر الشریف» (بیضی)؛ تملک: محمد ربیع بن ملا محمد قاسم؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۲۲گ، ۱۹ سطر (۹×۱۷) [ف: - ۱۶۳]

۵۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۴۶۱

آغاز: ... على انه قهقر بتشديد الراء و بطنان فعلان لا فعلال لندوره و قرطاس بضم القاف ضعيف و الفصيح بكسرها و ندور فعلال هو الثبت المقتضی؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: یاسین بن صلاح بن علی بن ناصر بن علی بحرانی، تا: جمادی الاول ۱۱۱۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی، با عبارت «بلغت قرائة و بلغ قرائة ...» مقابله شده، مجدول؛ مهر: «عبده محمد مهدی» (بیضی)، «محمد بن علیرضا» (دایره)؛ کاغذ: شرقی، جلد: مشمع مشکی، ۷۴گ، ۲۰ سطر (۹/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۹ - ۲۷۶]

۶۰. قوچان؛ مدرسه عوضیه؛ شماره نسخه:۲۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رضی مشهدی، تا: ۱۱۱۴ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۶۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف مخ]

۶۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۷۸۷

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کا:محمد بن میر محمد قاسم حسینی جوینی،تا: دوشنبه ۱ شعبان ۱۱۱۴ق، جا: مشهد رضوی؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۶۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲۰ - ۱۴۷]

۶۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۳۲

آغاز: برابر

کامل؛ خط: نسخ، کا: محمد بن حاجی جمال اردستانی، تا: ۱۱۱۵ق؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: کاهی، جلد: تیماج، ۱۵۸ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۵/۵سم [ف: ۲ - ۳۵۱]

۶۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۹۷۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۱۵ق؛ بخشی از کتاب توسط محمد جواد در ذیحجه ۱۱۱۵ق. کسرنویسی شده؛ مهر: «المذنب حسن» (بیضی)، حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوا، ۱۳ و ۱۲ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۳ - ۱۳۳۵]

۶۴. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۹-ش/۱۷۸

انجام: و يرحم الله عبدا على خير خلقه ... تمت ...

خط: نسخ درشت، بی‌کا، تا: ۷ صفر ۱۱۱۶ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۸/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۴]

۶۵. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۲۶۹۲

خط: نستعلیق، کا: حبیب الله بن میرزا حسین حسینی استرآبادی، تا: دوشنبه جمادی الاول ۱۱۲۰ق، جا: مشهد رضوی مدرسه فاضلیه؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۶]

۶۶. مشهد؛ مدرسه خیرات خان؛ شماره نسخه:۸۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** (وصیتنامه نظام به اولادش) ... امین یا رب العالمین..

خط:نسخ،کا:محمد شریف بن محمد حسین،تا:دوشنبه ۲۶ جمادی الاول۱۱۲۳ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۸گ، ۱۵– ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [رشت و همدان: ف: ۱۷۸۹]

۶۷. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۵۹۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد شریف بن محمد حسین، تا: دوشنبه ۲۶ جمادی الاول ۱۱۲۳ق؛ واقف: احمد دامغانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۴۷۹]

۶۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۳۷۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد یوسف بن میر محمد محسن حسینی، تا: شنبه ۱۲ جمادی الاول ۱۱۲۶ق؛ محشی به امضاء «جاربردی»، «ص» و دیگر حواشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۳۸ - ۴۹۹]

۶۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶۳ ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: مرتضی بن الحسین بن طاهر، تا: ۳ جمادی الاول ۱۱۲۶ق؛ مصحح، محشی با علامت «س ب ج، آقا هادی» و نیز تعلیقاتی به نقل از شرح جاربردی بر شافیه، با یادداشتی درباره تقویت حافظه در اثر خواندن آیه شریفه: «لهم دارالسلام عند ربهم»؛ تملک: جعفر حسینی طباطبایی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عسلی، ۱۶۹گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۴/۲ - ۸۶]

۷۰. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۴۰

آغاز: و مدلوله شامل لمطلق افراد الفعل و لا شی من الکلمات؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد امین بن محمد شاه سقلعینی، تا: ۱۱ ربیع الاول ۱۱۲۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج زرد، ۲۸۲ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۱ - ۵۰]

۷۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۸۹۲

خط: نسخ، کا: ابن محمد کاظم، تا: ۱۱۲۸ق؛ محشی با نشان «رضی، ق» و جز اینها؛ تملک: ابوالقاسم نامی در مدرسه حکیم شیرازی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۹گ، ۱۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۰۲]

۷۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۲۳۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و كان احرى جزماً ان يكتب بالتبر فی بطون

الاحداق لابالحبر فی بطون الاوراق رحمه الله مصنفه و شکر سعیه شکراً جزیلاً.
خط: نسخ، کا: مشرف بن احمد بن مشرف عجمی، تا: ۹ جمادی الثانی ۱۱۲۹ق؛ مصحح، مقابله شده؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۲۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۰×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۲]

۷۳. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۶۵۰
خط: نستعلیق و متن کتاب نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۳۳ق؛ ۱۱۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۲ - ۴۷۹]

۷۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۶۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۳۵ق؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: تیماج عنابی،۱۳۷گ،۲۱سطر(۷×۱۶/۵)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۹ - ۴۹۱]

۷۵. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:بدون شماره
بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۴۳ق؛ محشی؛ تملک: عبدالرزاق بن اسماعیل حسینی سمنانی به تاریخ ۱۱۴۳ [دلیل المخطوطات: ۱-۲۳۸]

۷۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۸۷۸/۱-۲۴/۱۷۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۶ صفر ۱۱۴۴ق؛ با مهر بزرگ موقوفات حاجی ملا احمد قهپایه‌ای؛ جلد: تیماج زیتونی، ۱۶۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۴۴۰]

۷۷. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۷۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۴۶ق؛ افتادگی: وسط (ما بین برگ اول و دوم ناقص)؛ جلد: چرمی، ۱۳۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵ سم [ف: ۲ - ۹۲۰]

۷۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۴۸۴-۵۷/۱۵۴
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۴۷ق؛ مهر: «فمن بدله بعد ماسمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم» (بیضی)؛ واقف: معزالدین الحسینی، ۱۱۴۷؛ ۱۶۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۴۰]

۷۹. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۵۶۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۱۴۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۱گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۳۳۳]

۸۰. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۶۰/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۵۱ق، جا: مدرسه اسماعیلیه؛ مهر: «افوض امری الی الله عبده سید محمد حسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج عنابی، ۲۳ سطر (۱۰×۱۷/۵) [ف: - ۷۰]

۸۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۸۲/۲
بخشی از شرح الشافیه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۸۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۸گ (۱۸۷ر-۱۹۴ر)، ۱۹ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: - ۲۲۸]

۸۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۸۴۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۱۱۹۴ق؛ مصحح، محشی؛ ۱۶۸گ،۱۶سطر،اندازه:۱۱/۵×۲۰/۳سم[محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۵۰]

۸۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۸۹۵
خط: نستعلیق، کا: مسیح بن رضای لاهیجی، تا: شنبه ۱۴ ربیع الاول ۱۱۹۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۱۵۵گ، ۱۶ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۰۳]

۸۴. تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه:۱۹۰
خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:۱۶صفر۱۱۹۴ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۳۵ سطر (۷/۵×۱۸)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [نشریه: ۳ - ۱۸۸]

۸۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۵۳-۵۳/۶۳
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: وسط؛ ۱۲۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۴۴۱]

۸۶. دزفول؛ نبوی، سید محمد؛ شماره نسخه:بدون شماره
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح و دارای تعلیقات [ف: - ۱۶]

۸۷. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۱۸۳
آغاز: و خماسیة و أبنیة الفعل ثلاثیة و رباعیة و یعبر عنها بالفاء و العین و اللام و ما زاد بلام ثانیة و ثالثة؛ **انجام:** و ان کان متحرکا کتب بحرکة ما قبله کیف کانت مثل قراء و یقوی و أدو و لم یقرأ
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ جلد: گالینگور، ۱۸۰گ، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: - ۱۵۲]

۸۸. اراک؛ کتابخانه مدرسه حاج محمد ابراهیم؛ شماره نسخه:۱۰۲
آغاز: برابر **انجام:** و ان کانت اصلیة لکنها لیست فی کلمة الساکن تا مبحث التقاء ساکنین را داراست؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ (گویا)؛ افتادگی: انجام؛ محشی از: کنز، محمدعلی، برخی با امضا «۱۲»؛ مهر: «یا اسدالله الغالب» (بیضی)، «سلام علی ابراهیم»، «وقف کتابخانه مدرسه مرحوم حاج محمد ابراهیم»؛ تملک: محمد یوسف؛ کاغذ: شکری، ۴۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [دو کتابخانه اراک: - ۱۳۰]

۸۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۲۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** و نحو الذین فی التثنیه نصباً و جراً بلامین للفرق بینه و بین الجمع لنقله اولی.
دیباچه را ندارد و از ابتداء شرح عبارات شافیه شروع گردیده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ شرح قواعد الاعراب یا موصل الطلاب ضمیمه این شرح می‌باشد؛ محشی به امضاء محمد علی؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی و سمرقندی، جلد: میشن مطلا، ۱۰۳ص، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۳۵۱]

۹۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۹۷۰-۱۱/۷۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** واختص الاسم بالزیادة لانه اولی بالتصرف فیه من الحرف

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۶گ، ۲۲–۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۵ – ۲۴۴۱]

۹۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۲۵۶-۱۲/۱۴۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** وزادوا فی اولی و اوافر قابینها وبین الی واجری اولو علیه واما النقص فانهم کتبوا کل مشدد من کلمة حرفا واحد

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۰گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ – ۲۴۴۱]

۹۲. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۲۵۰

آغاز: الکلمات المفردة بازاء الالفاظ المرکبة کلفظ الجملة و الخبر فکیف یکون موضوعاً؛ **انجام:** و لعل للترجی الانشائیة فلا یدخل علی المستحیل و معناه توقع أمر مرجواً و مخوف

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ واقف: میرزا آقای ترابی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۶گ، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف مخ – ۱۱۴]

۹۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۰۰۳-۲۰/۱۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۴۴گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ – ۲۴۴۰]

۹۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۸۰۰

آغاز: منطقیة علی ما تحته من الجزئیات یرادف القانون و القاعدة و امثالهما؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: غلامرضا عرب، تیر ۱۳۵۷؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج دارچینی، ۱۷۱گ، ۱۵ و ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۲ – ۱۷۱]

۹۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۲۶

کامل؛ خط: نسخ، کا: محمد طباطبائی، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۱۶۱گ، ۱۶ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ – ۱۰۹۶]

۹۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۶۲۱-۲۳/۱۴۱

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،بی‌کا،تا: قرن ۱۳، بخش نونویس در ۱۳۲۲؛ جلد: تیماج مشکی مذهب،۱۹۱گ،۱۵سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵ – ۲۴۴۰]

۹۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۰۴۱

خط: نسخ، کا: عبدالوهاب، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج مشکی، ۲۳۳گ، ۱۵ سطر (۶×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۳ – ۸۳۱]

۹۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۶۵/۴

آغاز: فالاولی حذف الخامس؛ **انجام:** فلم یکتب منها بالیاء، غیر بلی و الی و علی و حتی. و الله اعلم بالصواب و الحمدلله علی الاتمام ...

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز [ف: ۳ – ۱۹۶]

۹۹. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۱۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۲۰۱ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۲۱۱گ، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف مخ – – ۹۶]

۱۰۰. سمنان؛ مدرسه صادقیه؛ شماره نسخه:۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: خان محمد بن میرزا محمد درزی کلایی، تا: ۲۱ محرم ۱۲۰۲ق؛ محشی به نقل از شرهادی مازندرانی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف مخ]

۱۰۱. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۵۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد صادق بن محمد هادی طالقانی، تا: ۱۲۲۱ق؛ جلد: تیماج سیاه، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: – ۲۱۹]

۱۰۲. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۵۰

خط: نسخ، کا: احمد شهر بابکی، تا: رجب ۱۲۲۱ق؛ تملک: ابراهیم بن محمد حسنی حسینی شهشهانی اصفهانی به سال ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج، ۱۷۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [اوراق عتیق: ۲ – ۳۲۵]

۱۰۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۵۲۲

آغاز: یحوی هذه الاوصاف؛ **انجام:** فی الاقطار ریاها.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۲۴ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: «ابن ابو العادی عبده محمد علی الطباطبائی۱۲۲۴»؛ اهدایی: احمد شیشه بری؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج زرد، ۱۳۹گ، ۱۸ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۴ – ۱۳۲۷]

۱۰۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۴۱۵-۲۷/۸۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: بی‌کا، تا: جمعه ۲۹ ذیحجه ۱۲۲۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۷گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ – ۲۴۴۰]

۱۰۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۳۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۵ق؛ افتادگی: وسط (ورق دوم را ندارد)؛ مذیل است به برده کعب بن زهیر: «بانت سعاد و قلبی الیوم متبول ×× متیم اثر هالم یفد مکبول الخ»، و ابیاتی دیگر از سید رضی و شیخ بهائی، آغاز ورق سوم: «سایلا متضرعا ان ینفع بهما»، محشی منقول از ج ی (=جاربردی) و رضی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج زرشکی، ۱۴۱گ، اندازه: ۱۰×۲۹سم [ف: ۱۲ – ۱۷۰]

۱۰۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۶۶۹/۱-۳۴/۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: خدابخشی بن رستم باسندی، تا: چهارشنبه ۶ شوال ۱۲۲۹ق، جا: اشرف مازندران؛ جلد: گالینگور سبز، ۷۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۵ – ۲۴۴۰]

۱۰۷. اراک؛ کتابخانه مدرسه حاج محمد ابراهیم؛ شماره نسخه:۱۱۸

آغاز: ... الساکن الثانی ان لام کلمه براسها و نحو اختیاره اعنی اختیار الضم فی نحو؛ **انجام:** برابر

از مبحث «لام تعریف باب الابتدا» می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا،

تا: ۱۲۲۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی از: محمدعلی، آخر نسخه صورت حکم استفتائی است که شیخ موسی بن شیخ جعفر به جهت مولی سید محمدباقر نوشته‌اند؛ مهر: «عبده الراجی علی ابن محمد الحسینی» (بیضی)، «عبده الراجی محمد علی»، «کتابخانه مدرسه حاج محمد ابراهیم»؛ کاغذ: نخودی، ۸۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [دو کتابخانه اراک: - ۱۵۰]

۱۰۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۴۵۹-۳۸/۷۹

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کا:رضا حسین حسینی،تا:۱۲۳۱ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۴۰]

۱۰۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۲۸۱

آغاز: ... التصریف علم باصول تعرف بها احوال ابنیة الکلم التی لیست باعراب فالعلم کالجنس وقید بالاصول لانه لایتمکن حد نوع من العلم الا باعتبار متعلقاته التی یبحث ذلک العلم؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد تقی، تا: جمادی الثانی۱۲۳۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوا، ۱۲۱گ، ۱۲ و ۱۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۳]

۱۱۰. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۲۲/۴-۶۳۲۳

خط: نسخ، کا: نظر علی بن محمد باقر ترشیزی خلیل آبادی، تا: ۱۲۳۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۹۸گ، ۱۸ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۳۴]

۱۱۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۱۰۷/۱-۶۰/۴۷

آغاز: دون الیاء و یا ابن ام ویا ابن عم خاصة مثل باب یا غلامی و قالوا یا ابن ام و یا ابن عم ویابن ام و یابن عم

از بحث منادی تا آخر؛ خط: نسخ، کا: ابراهیم بن سیادت پناه، تا: چهارشنبه ۱۸ شوال ۱۲۳۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۳۵گ (۱-۳۵)، ۹ سطر، اندازه: ۱۵×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۴۴۱]

۱۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۷۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خفی، کا: سرچاهی، احمد بن اسماعی، تا: ۱۲۴۰ق؛ کاغذ: آبی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [رایانه]

۱۱۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۹۳۴-۲۰/۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن محمد محسن بن محمدباقر بن محمدمهدی هرندی اصفهانی، تا: ذیقعده ۱۲۴۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۴۰]

۱۱۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۷۸۹/۱

خط: نسخ، کا: ابوالحسن بن مرحوم ملا ابوالقاسم بن ملا علی اشرف، تا: ۱۲۴۱ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۳گ (۱پ-۱۴۳ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۷۰]

۱۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۱۷۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: رستم بن بیجن، تا: ۱۲۴۲ق؛ محشی؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۱۶۹]

۱۱۶. قم؛ ارگانی بهبهانی؛ شماره نسخه:۱۲

آغاز: ... الخمسة کان مزیداً فیها و أبنیة الفعل الأصول ثلاثیة و رباعیة لا أقل منها إلا محذوفاً منه شیء»؛ **انجام:** برابر

خط:نسخ،بی‌کا،تا:۵رجب۱۲۴۴ق؛افتادگی:آغاز؛ مصحح، با نشانی بلاغ، مجدول؛ ۱۲۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۱سم [ف: - ۳۶]

۱۱۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۲۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: میرزا محمد القاری، تا: ۱۲۴۵ق؛ تملک: ملا محمد رضا؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۳۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۲]

۱۱۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۸۳۳

خط: نسخ، کا: محمد باقر بن قربانعلی مازندرانی، تا: ۱۲۴۵ق؛ محشی؛ ۲۱۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۵۰]

۱۱۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۴۴۹/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی زارجی، تا: ۱۲۴۵ق؛ محشی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری، ۱۰۸ص (۱-۱۰۸)، ۱۹ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۶۵۸]

۱۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۵۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خفی، کا: جواد بن محمد حسین، تا: ۱۲۴۷ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [رایانه]

۱۲۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۳۸۲

آغاز: مطاوع دحرج و احرنجم القوم از دحموا؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن محمد، تا: ذیحجه ۱۲۴۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: «الواثق بالله الغنی عبده محمدعلی»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۸گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۶۳۴]

۱۲۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۸۳

خط: نسخ، کا: محمد مرندانی، تا: چهارشنبه سلخ ذیحجه ۱۲۴۸ق؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۸گ، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۱ - ۱۶۹]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۲۸۸

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۳۹]

۱۲۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۳۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۱۵ رجب ۱۲۵۳ق [ف: ۳ - ۹۳]

۱۲۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۹۹۲

خط:نسخ،کا:محمد حسین بن محمد علی، تا: یک‌شنبه ۲۵ ذیقعده ۱۲۵۴ق؛ کاغذ: ترمه، ۱۳۵گ، ۱۸ سطر (۱۴×۸/۵) [ف: ۴ - ۱۴۹۷]

۱۲۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۳۵۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: فرج الله بن سید هاشم حسینی، تا: جمادی الثانی ۱۲۵۵ق؛ مصحح، محشی؛ ۱۰۷گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۲]

۱۲۶. نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه:۶۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی بن حاجی کرونی، تا: ۲۲ صفر ۱۲۵۷ق؛ جلد: مقوای قرمز، ۸۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۳۰/۵سم [ف: - ۹۴]

۱۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۱۸۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۵ - ۱۸۷]

۱۲۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۶۸۲/۴

خط: نسخ، کا: سید حسین بن سید مرتضی، تا: جمادی الاول ۱۲۶۰ق؛ اهدایی: حاج صدر؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۶گ (۲۲۸-۳۳۳)، ۲۰ سطر (۱۰×۱۵) [ف: ۴ - ۱۳۸۹]

۱۲۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲۳۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد میراندا، تا: ۱۲۶۱ق؛ تملک: علی بن محمد رضا مورخ به سال ۱۲۶۱ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۲۵گ، ۱۶ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۵ - ۳۶]

۱۳۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۲۴۱

خط: نسخ، کا: محمد بن حسن رکن آبادی، تا: ۱۲۶۱ق؛ محشی؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۱۶۵گ، ۱۵سطر (۵/۵×۱۰)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۴ - ۱۲۱۵]

۱۳۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۹۷۲

خط:نسخ،کا:حسین بن محمد موسوی، تا: رجب ۱۲۶۲ق؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش تیماج مذهب، ۱۳۶گ، ۱۷ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۴۹۱]

۱۳۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۹۷۲-۲۵/۶۲

آغاز: وجودها بعد فی الفصیح و نحو قفل یجوز فیه قفل بضمتین علی رای المجیء عسر ویسر فان الضم فرع السکون فیهما؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: ملاقاسم، تا: ۱۲۶۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: کاغذی، ۱۲۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۴۱]

۱۳۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۸۹۲

بی‌کا، تا: ۱۲۶۳ق، خریداری از عباس محسنی [رایانه]

۱۳۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۳۳۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۱گ، ۱۸ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۶۱۸]

۱۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۳۰۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** اغفر لصاحبه ... و لناظهر ... و ... الکاتب السنه ۱۲۶۶

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن میرزا سلیمان، تا: ۱۲۶۶ق، جا: سبزوار؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج، ۱۹ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [رایانه]

۱۳۶. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۲۵۶

آغاز: الرفع و اللذین و اللتین فی حال النصب و الجر و اللذون فی جمع المذکر بفتح الذال و ضم الیاء و تشدیدها من المبهمات؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: - ۱۵۲]

۱۳۷. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۹۴

آغاز: و تغافل و تکلم و التاء فی اوائل هذه الابنیة لیست للالحاق لأن الاتحاد لا یکون فی اوائل الکلمة و انما هی لتحقیق معنی المطاوعة فی الملحق به

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۰ رجب ۱۲۶۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۳گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۷۲]

۱۳۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۵۹۲/۳

آغاز: برابر

تنها آغاز آن را دارد؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۶۹ق؛ ۱ص (۱۸۷ر) [ف: ۲ - ۱۵۴]

۱۳۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۲۱۲

کامل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۰ق؛ محشی به علامت (۱۲)؛ اهدایی:شیخ حسین شیخی زاده؛کاغذ:ترمه،جلد: با تیماج مشکی، ۹۰گ، ۲۰ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۲۰۳]

۱۴۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۷۳۷/۲

خط: نسخ، کا: سید رضا پسر سید اسمعیل، تا: دوشنبه ۲۵ محرم ۱۲۷۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۵گ (۱۱-۱۰۵)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۰۴۰]

۱۴۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۲۲۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۲ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۵۴گ، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۲]

۱۴۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۴۰۱-۵۷/۷۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالمحمود بن محمدباقر حسینی، تا: ۱۸ جمادی الثانی ۱۲۸۱ق؛ افتادگی: وسط؛ ۱۴۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۴۱]

۱۴۳. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۱۱۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛

جلد: تیماج مشکی، ۱۲۶گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۷۳]
۱۴۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱/۴۴۶۷-۲۲/۱۸۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: خدارحم بن محمود ومیرزا محمداکبر، تا: شنبه ۱۵ رجب ۱۳۰۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۴۰]
۱۴۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۶۹۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: میرزا علی اصغر، تا: پنج‌شنبه ۳ ذیحجه ۱۳۱۱ق؛ کاتب ملقب به علی آقا بن میرزا ابراهیم مجتهد سلمه الله که نسخه را در خدمت پدرش خوانده و بعضی از حواشی و تصحیحات هم از اوست؛ مصحح، محشی با نشانی «آقا» و «علی آقا» و «علی اصغر الحسینی» و «علی بن ابراهیم الحسینی» دارد (همه آنها مربوط به کاتب است)؛ با یادداشت علی اصغر قاجار مشهور به پرویز بن مرحوم سنجر میرزا بن جهانگیر میرزا بن عباس میرزا بن سلطان فتحعلی قاجار در سه‌شنبه ۲۰ ربیع الاول ۱۳۱۹ق، یادداشت یادگاری ولی الله در سال ۱۳۱۴ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا، ۱۷۸گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۴۷]
مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۱۱
همان نسخه بالا [مؤید: ۲ - ۲۰۰]
۱۴۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۵۱
کامل؛ خط: نسخ، کا: مرتضی حسینی، تا: ۱۳۲۳ق؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: فرنگی حنایی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری، ۱۱۶گ، ۱۷سطر (۱۱×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۳ - ۱۱۰۴]
۱۴۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۳۲۱۶
خط:نستعلیق، کا: کاظم مدیر شانه چی، تا: ۱۳۶۲ق [الفبائی: - ۳۴۲]
۱۴۸. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره
بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از محمد شریف کرمانشاهی [تراثنا: س۲ش۴ - ۳۴]
۱۴۹. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۱۹۲
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: ملا محمد کاظم مجتهد همدانی؛ کاغذ: فرنگی، ۱۰ سطر (۸×۱۲/۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [تراثنا: س۶ش۲ - ۹۸]
۱۵۰. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۱۹۳
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۶ سطر (۷/۵×۱۵/۵)، قطع: رقعی [تراثنا: س۶ش۲ - ۹۸]
۱۵۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۲۸
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ اهدایی: جواد کمالیان، ۱۳۵۴؛ جلد: مقوا زرد، ۱۲۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۲ - ۱۰۳]
۱۵۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۳۴
آغاز: لانه مکرر اذ لا عبرة بالمدة الفاصلة و لا سبب للعدول عن القاعدة الممهدة؛ **انجام:** و حذفت الیاء فی الجمیع ... لتاکید الاتصال و وصلوا
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ دارای علامات بلاغ، مصحح؛ ۱۹۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۲ - ۱۰۶]
۱۵۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۷۳
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، دارای علامات بلاغ؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲ - ۱۳۱]
۱۵۴. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:بدون شماره/۱
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۵۴۱]
۱۵۵. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۲۸۲
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۷۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۶سم [ف: ۲ - ۳۷۷]
۱۵۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۱۲۰
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از آزیتا نامجو [رایانه]
۱۵۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۱۵۶
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از عباس محسنی [رایانه]
۱۵۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۸۱۱
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]
۱۵۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۹۵۱
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]
۱۶۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۳۱۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با امضای «محمد موسوی» و جزء او؛ خرید از خانم خامنوی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوایی، ۱۶۸گ، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۳/۷)، اندازه: ۱۲/۷×۱۹/۶سم [رایانه]
۱۶۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۴۳۲/۳
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۳۱گ (۱۵۳-۱۸۳)، ابعاد متن: ۶×۱۲، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۶ - ۵۶۹]
۱۶۲. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶-ش/۱۳۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** مل اطیه و من الکیس و هما من الصفات الجاریه مجری الاسماء لانهما
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ مهر: «لا اله الا الله الملك الحق المبین عبده آقا بابا»؛ واقف: آقا بابا خان، صفر ۱۲۴۹ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: مقوا با تیماج، ۱۸۴گ، ۱۲ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۱سم[ف: ۱ - ۱۱۶]
۱۶۳. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۹-ش/۱۴۰
انجام: و له المکارم و العل و الجواد- قدوقع الفراغ من تحریر یوم الاثنین من عشر الامن شهر محرم الحرام
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۰گ، ۱۶سطر (۸×۱۲/۵)، اندازه:۱۵×۲۰/۵سم[ف:۱- ۱۲۰]
۱۶۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۴۸۶/۲

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن ابراهیم، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۷ص (۱۲۷–۳۷۳)، ۱۵ سطر [ف: ۲۵ - ۴۵۶]

۱۶۵. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۶-ش/۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۲گ، ۲۰ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱- ۵۲]

۱۶۶. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۲۲

انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۸گ، ۱۳ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۱۴]

۱۶۷. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۰۱۶۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: ۱۶۱۳]

۱۶۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۷۳۱

انجام: و بالمضارع نحو یرمی.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: آقای صدر؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج عنابی، ۲۲۴گ، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۴ - ۱۴۰۶]

۱۶۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۲۶۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۸گ، ۱۹ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۷سم [ف: ۱۸ - ۲۲۳]

۱۷۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۵۱/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لهذا لماسئل ابوعلی عن مثل ما شاء الله من اولق لم یبن منه لأجل ما یشاء. و ههنا تمت الابواب المحتاج الیها فی التصریف، بتوفیق الملک ... فی غرة شعبان و الله اعلم بالصواب

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ سپس مطلبی درباره خط بود که اکنون سه صفحه از آن باقی و پس از آن افتاده است و چنین آغاز می‌شود: الخط المشهور تصویر اللفظ ... کما یجی ء فی آخر الکتاب ... من اجل ان مبنی الکتابة علی الابتداء و الوقف کتب تاء التأنیث (افتاده است)؛کاغذ: نخودی، اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۵۷گ (۷۳پ–۲۲۹پ) [ف: ۱۱ - ۶۴۷]

۱۷۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۳۶۱

آغاز: و قصد نحو المحیط خفیف و بعد فقد اقترحت الواردة علی المختلفه لدی اقتراحا امتد مداه؛ **انجام:** او للفرق بینه و بین الجمع صورة و الجمع الی نا المتکلم فانه لایخدف الیاء ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوایی با روکش کاغذی فستقی، ۱۴۵گ، ۱۵–۱۷ سطر (۶–۶/۵×۱۰/۵–۱۳/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۸ - ۳۳۵]

۱۷۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۷۵۳

خط: نسخ شکسته، کا: محمد هادی بن مصطفی، بی‌تا؛ اهدایی: شیخ محمد جواد علمیه؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۹گ، ۱۵ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۰۴۴]

۱۷۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۰۸۶

کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۵۹گ، ۱۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۴ - ۱۱۶۰]

۱۷۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۹۳۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۵۰]

۱۷۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۰۲۶

آغاز: و ایضا تصغیرها علی اشیاء یمنع ذلک؛ **انجام:** و لکنهم کتبوه علی لفظه لتعسر تبینه ای تبین هذا الاصل ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: تقی رسولیان؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۰۶گ، ۱۶ سطر (۹/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۴ - ۱۱۳۳]

۱۷۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۱۴۰

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: سید علی امام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۲۶۰گ، ۱۲ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۵۴۷]

۱۷۷. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۱۵۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۷۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف مخ - - ۹۶]

۱۷۸. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۱۵۰/۱

آغاز و انجام: برابر

کامل؛ خط: نسخ، کا: غلامرضا بن محمدعلی آرانی کاشانی، بی‌تا؛ محشی؛ نسخه وقف اولاد ذکور ملاغلامرضا آرانی است؛ جلد:تیماج سیاه،۱۸۸گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف مخ- ۹۵]

۱۷۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۳۵۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد طاهر بن محمد صفی سرکانی، تا: ۲۹ ذیحجه، جا: مدرسه ملا عبدالله؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۲]

۱۸۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۰۷۹/۵

آغاز: وعن الکسائی انه یبنی فی نحو شاعرنی فشعرته مما عینه اولامه حرف حلق، اشعره بالفتح فی الغابر استثقالاً والاولی عدم الفرق؛ **انجام:** بخلاف ان المخففة نحو علمت ان لایقوم فرقا بینهما ولم یعکس، اما القلة هذه وکون الکثیر بالتخفیف اولی.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: گالینگور سبز،، ۹۸گ (۶۶ر–۱۶۳پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۳]

۱۸۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۰۷۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: وسط؛ مصحح؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۶۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۳]

۱۸۲. بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه:۱۰۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بالنوع نحو رمیة و غزوة و ... الی نفسک نحو رمیت و غزوت ... نحو یرمی و یغزو و یکون ... وعی و یکون العین و او انحو ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۳گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف مخ]

۱۸۳. قوچان؛ سلطان ابراهیم؛ شماره نسخه:۵۵

آغاز: و ادوية و غوية و معية و الاصل ان يقال فی تصغيرها عطی و اُدیبه و غویته و مغیته بالیاات الثلث اما فی عطیی فا الاولی باء التصغیر و الثانی منقلبة عن الف عطا؛ **انجام:** برابر

از بحث تصغیر تا آخر؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ ۱۱۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ]

۱۸۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۴۹۴-۵۷/۱۶۴

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۳۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۴۰]

۱۸۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۳۰۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج، ۱۷ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [رایانه]

۱۸۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۳۰۵

آغاز: من صح بمقدمه اختلال الادیان؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج، ۱۰ سطر(۸×۱۲)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [رایانه]

۱۸۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۰۹۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لمن نظر فیه بحرمت المصطفی ... اغفر ولو الدی اجمعین

خط: نسخ، کا: چولای، محمد، بی‌تا؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج، ۱۵ سطر(۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [رایانه]

۱۸۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۱۲۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** الحاذق و الراعب الصادق تحفة ... کذا

خط: نسخ خفی ممتاز، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۱۷ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [رایانه]

● شرح الشافية / صرف / عربی

š.-uš-šāfīya

جاربردی، احمد بن حسن، - ۷۴۶ قمری

jārbardī, ahmad ebn-e hasan (- 1346)

وابسته به: الشافیة فی الصرف؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

اهدا به: خواجه سعدالدین محمد بن تاج الدین علی ساوی وزیر غازان خان و اولجایتو (سلطان محمد خدابنده)

شرح شافیه جاربردی از کتاب‌های درسی در علم صرف می‌باشد و از بدو تألیف تا کنون هماره مورد مراجعه علما و استفاده دانشجویان بوده است. شارح در هنگام شرح به شرح مصنف بر شافیه نظر داشته و مشکلات شافیه و شروح پیشین آن را بدون اطناب ممل و ایجاز مخل حل نموده و دارای مطالبی است که درکتب دیگر کمتر یافت می‌شود.

آغاز: بسمله نحمدک یا من بیده الخیر و الجود و لیس فی الحقیقة غیره بموجود و نصلی علی رسولک محمد طیب العرق و العود الموعود بالبعث فی مقام محمود ...

انجام: و لم یکتب شی من المعروف بالیاء غیر هذه و هی یلی لامالتها و علی لقولهم علیک و إلی لقولهم إلیک و حتی حملاً علیها لانها بمعناها فی الغایة و الانتهاء.

چاپ: معجم المطبوعات ۶۷۰؛ تهران، سنگی، ۱۲۷۱، خشتی؛ آستانه، ۱۳۱۰ق ضمن مجموعه‌ای

[دنا ۶/۷۸۰-۷۸۳ (۱۲۸ نسخه)؛ معجم المطبوعات ۶۷۰/۱؛ کشف الظنون ۱۰۲۱/۲ و ج ۲-۴۴؛ مخطوطات اللغوية فی المتحف العراقی ص ۴۲؛ تلخیص مجمع الاداب ۷۴/۱؛ الاوقاف العامة موصل ۱۲۷/۴]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح الشافیة؛ ابن جماعه، محمد بن ابی بکر (۷۴۹-۸۱۹)

۲- حاشیة شرح الجاربردی علی الشافیة

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۹۹۷

آغاز: ربنا افرغ علینا صبراً و ثبت اقدامنا؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: فخرالدین سماکی پسر عزالدین حسینی، تا: ۱۹ رمضان ۶۲۲ق، جا: سبزوار؛ یادداشتی از واقف که این نسخه را در ۱۰۹۰ برای دانشجویان شیراز وقف نموده با مهر «المتمسک بر به الغنی و بنیه و آل النبی عبده محمود» (بیضی)، یادداشت دیگری درباره تولیت این نسخه که در آن از حاجی شیخ محمد هاشم پسر مرحوم شیخ محمد مفید و حاجی محمد حسن یاد شده با تاریخ ۲۲ شوال ۱۲۳۸ با مهر «لا اله الا الله الملک الحق المبین محمد» (چهارگوش)؛ واقف: محمود، ۱۰۹۰؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۸۱ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۱۰-۴۴۷]

۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۳۳۱

خط: نستعلیق، کا: مسعود بن محمد، تا: ۱۷ ذیحجه ۷۱۷ق، جا: نیشابور مدرسه سلطان؛ ۱۲۶گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۴۹]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۶۷

خط: نسخ، کا: عبدالعز بن ابی بکر بن عبدالعز الحافظ، تا: شنبه ۱۰ ربیع الثانی ۷۲۱ق، جا: تبریز؛ مصحح؛ تملک: حسن علی بن عبدالله؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶/۵سم [ف: ۵ - ۳۳۸]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۲۸۰

آغاز: ینحل به الفاظه و معانیه و تنکشف عباراته و مبانیه؛ **انجام:** ولم یبقوا کما فی بئس بل فکتبوها الفا.
خط:نسخ،کا:ابراهیم بن محمد بن حمزه اردبیلی، تا: اواسط رجب ۷۲۷ق، جا: تبریز مدرسه خالویه؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۲۵ - ۲۷۵]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۹۵

آغاز: ... اما بعد فیقول المولی المعظم ... قدوة المحققین ... لما کان کتاب التصریف؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ کهن، کا: حسن بن حاجی ادریس بن حسن، تا: ۷۶۲ق؛ مهر: «رجب مولی ایله محبوب اوله یار محمد» (بیضی)؛ تملک: شریف پاشا، سید محمد اسعد المولی به تاریخ ۱۲۹۰؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج پوست اناری مذهب، ۱۵۷گ، ۱۹ سطر (۱۳×۱۹)، اندازه: ۱۸/۵×۲۵/۵سم [رایانه]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۶۸

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عمر بن میکائیل، تا: ۷۶۴ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۲۱۸گ، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷سم [ف: ۱۰ - ۳۴۶]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۶۲

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن محمد بن محمد حسینی کازرونی، تا: جمعه ۲۵ ربیع الاول ۷۶۶ق (این تاریخ قطعاً درست نیست و باید نسخه از قرن یازدهم باشد)؛ مصحح، محشی؛ مهر: «صراط علی حق نمسکه» (مربع)؛ جلد: تیماج سبز، ۱۶۸گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۴ - ۶۷]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۰۰۷

آغاز: ألفاً و ان کان کسرة قلبت یاءً و ان کان ضمة قلبت واواً سواء کانت الهمزة الساکنة مع المتحرک؛ **انجام:** برابر
تذکر: در فهرست نام کتاب حاشیة الکافیة و بدون مؤلف آمده است که به قرینه انجام نسخه تصحیح شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۲ ذیحجه ۷۶۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۴۱گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۶ - ۷]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۳۰

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: رکان بن عادل بن منصور، تا: سه‌شنبه آخر ذیقعده ۷۶۸ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: ابراهیم حلبی؛ جلد: مقوایی، ۱۶۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۳ - ۱۱۵]

۱۰. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۱۶۸

آغاز: برابر
خط: نسخ نازیبا، کا: موفق بن سعید، تا: جمعه ۵ رمضان ۷۷۳ق، جا: مصر خانقاه شیخونیه؛ مصحح، محشی، با دو بیت شعر در مدح علم و نام کتاب و مؤلف آن به خط محمد ابن محمد علی خوانساری در سال ۱۳۳۴؛ جلد: مقوایی، ۹۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۱ - ۱۲۵]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۱۳۷

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳ - ۴۱۷]

۱۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۰۱ و ۲۱۶۵ عکسی

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عطاء الله بن عبدالغفار بن عبدالکریم، تا: شنبه سلخ صفر ۷۷۵ق، جا: بغداد مدرسه مرجانیه؛ مصحح، محشی، رساله‌ای در عوامل نحوی و یادداشتی از عیسی اربلی در تاریخ غرق بغداد؛ مهر: «ابوالقاسم بن حسن الموسوی» (بیضی)؛ تملک: عبدالله، عبدالعزیز بن فتح الله بن محمد، عبدالسمیع اصفهانی»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۴۸] و [عکسی ف: ۶ - ۲۰۶]

۱۲. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۴۰

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ کم اعجام، کا: خضر بن عبدالصمد بن ابو میثم بن یعقوب، تا: ۳ ذیقعده ۷۷۷ق؛ با چند یادداشت نگاشته شده: «کتاب جاربردی شرح شافیه للمولی الامام کمال الدین محمد الدمیری اکرم الله»، «من کتب فقیر علی المنفصل عن مدرسه مراد پاشا غفی عنه صفر ۱۱۳۷»؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۱۱۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [ف: - ۱۵۷]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۸۰۸/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و منهم من لا یتعرض لوزنه و الحکم علیه بزیادة فی البعض و اصالة فی البعض و یقول انما ثبت ذلک.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: وسط؛ مصحح، محشی با رمز قاضی زکریا و شیخ الاسلام؛ تملک: عبدالمحسن بن السید حسن حکیم؛ کاغذ: شرقی، ۹۳گ (۱پ-۹۳پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۵/۵سم [ف: ۳۲ - ۵۳۳]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۷۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ جلد: مقوایی، ۲۴۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹سم [ف: ۲۷ - ۲۹۷]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۲۶۴

آغاز: فان جمیع ذلک راجع الی احوال الابنیة لا الی نفس الابنیة یدل علیه قول المصنف فیما بعد؛ **انجام:** و غزوة و برد الفعل الی نفسک نحو غزوت و رمیت و المضارع.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳/۳×۲۰/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۶۰]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۰۹۷

آغاز: ینحل به الفاظه و معانیه و تنکشف عباراته و مبانیه؛ **انجام:** ولم یبقوا کما فی بئس بل فکتبوها الفا.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۸ و ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۱۴۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۲ - ۱۶۱]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۶۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ نسخه بر قوام الدین خوانده و مقابله شده، مصحح، با چند نوشته کهن درباره سلسه روایت سید سراج الدین اسفراینی و درباره اشکال اربعه منطق؛ کاغذ: سمرقندی نباتی، جلد: مقوایی با روکش کاغذ چینی، ۲۵۴ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۷ – ۹۳]

۱۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمود بن حسین، تا: ۸۳۱ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۸۲گ، ۲۷ سطر (۱۲×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۵/۵سم [ف: ۹ – ۵۰۰]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۹۰۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیقعده ۸۴۲ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۱گ، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲۰ – ۲۳۶]

۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۴۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۶ ذیحجه ۸۵۷ق؛ مجدول، محشی؛ واقف: رضا نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ – ۱۵۹]

۲۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۱۷۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۹۵ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۵گ، ۲۱ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۱۴ – ۲۸۸]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۹۶۴

همان نسخه بالا [نشریه: ۷ – ۱۸۳]

۲۲. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۹۶۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ دیباچه را ندارد و از نخستین بند متن و شرح آن آغاز می‌شود؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷ – ۱۸۴]

۲۳. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۴۲۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** حرکة ما قبله یأکله شیء و یأس لان تخفیفها کذلک و ان کانت.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ واقف: شهاب الدین مرعشی نجفی، ۱۳۳۸؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ – ۳۳۳]

۲۴. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۱۲۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ یا ۱۰؛ ۲۳۳گ، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ – ۹۴]

۲۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ واقف: ملا باقر خراسانی، ۱۲۸۳؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۸۵گ، ۴ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۹ – ۹۰۰]

۲۶. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۸۶

آغاز: مثلاً فی حالة کالتضعیف فی حالة اخری و لا اثر لکون التغییر فی بضع الصور بالحرف؛ **انجام:** فعلم ان الف رمی من الیاء و الف غزا من الواو و بالنوع نحو رمیه و غزوه ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲ – ۵۳۲]

۲۷. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۴۹۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوائل ذیحجه ۹۶۱ق؛ با سرلوح با کتیبه مذهب، مجدول مذهب؛ مهر: «سید محمد زکی ۱۱۹۸» (کروی)، «فخر عالم خاک پای مصطفی» (کروی)؛ واقف: شهید؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: – ۲۵۶]

۲۸. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۲۳۹

آغاز: اذا ذل و خضع ای مار له کون خلاف کونه کما یقال استحال اذا تغیر؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: قاسم بن مته {کذا}، تا: شنبه ۲ صفر ۹۶۴ق، جا: مسجد قاضی شکرالله؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: کاتب «و ما توفیقی الا بالله الغنی العبد قاسم بن مته العرسی ۹۷۵» (بیضی)؛ ۱۱۸گ، ۲۷ سطر (۹×۱۷/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: – ۲۱۱]

۲۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۹۷۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق متوسط، کا: مصطفی بن مبارک، تا: ۹۷۲ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۳۱گ، ۱۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۹/۳سم [رایانه]

۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۳۳

آغاز: بسمله، التصریف لما کان علم شاملا للمقصود و غیر المقصود؛ **انجام:** ولم یبقوا کما فی بئس بل فکتبوها الفا.

کاتب خطبه و دیباچه شرح و شرح خطبه متن را ننوشته است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن مقصود مازندرانی، تا: ذیحجه ۹۸۹ق، جا: دکن؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ واقف: ملاموسی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۶۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۱۲ – ۱۶۳]

۳۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۰۸۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۲۵۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۱×۲۱/۹سم [ف: ۱۲ – ۴۹۵]

۳۲. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۷۳

خط: نسخ، کا: نجفعلی بن محمد کاظم قزوینی، تا: قرن ۱۱؛ تملک: محمدکاظم به تاریخ ۱۲۳۴ در اصفهان با مهر «امام کاظم ادرکنی» (بیضی)؛ مهر: «حسین منی و انا من حسین» (دایره)، «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده محمد کاظم» (بیضی)، «عبده محمد رفیع» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۰گ، ۲۴ سطر،

اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: - ۴۸]

۳۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۱۷

آغاز: برابر

خط:نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ به سال ۱۲۶۱ داخل کتابخانه اعتضاد السلطنه گردیده؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: کاهی، جلد: میشن مطلا، ۱۳۰ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۰×۲۸/۵سم [ف: ۲ - ۳۴۹]

۳۴. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۵۴ک

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۳۹]

۳۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۳۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و نقصوا مع الالف و اللام فی نحو للحم و للپن مما اوله لام اما نقص الالف فلمامر و اما نقص اللام فلئلا یجتمع ثلث الفات.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۱۵۸گ، ۲۳ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۰۹۸]

۳۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۷۵۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، مقابله شده با دو نشانی یکی به تاریخ شعبان ۱۰۸۷؛ تملک: محمد صادق حسینی با مهر «عبده محمد تقی» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۵۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۵ - ۹۹]

۳۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۵۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۱؛ تملک: حاج محمد زمان در ۱۰۷۱؛ اهدایی: اخوان مصلایی؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوایی با تیماج آلبالویی، ۱۵۶گ، ۲۵ سطر (۷/۵×۱۸)، اندازه: ۲۳×۲۳/۵سم [ف: ۲ - ۴۵۰]

۳۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۸۹

آغاز: قوله و یعبر عنها ای عن الاصول و ذلک لانه لابد له من میزان یتمیز به عن الاصلی فوضعوا لذلک فعل لانه اعم الافعال؛ **انجام:** قوله و نحوهم یرید انه اذا ادغم آخر کلمة فی اول الاخری فخلاف.

تذکر: نام مؤلف در فهرست نیامده است و از دفتر ثبت مجلس ذکر شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۰۳گ، ۱۹ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۵۱ - ۱۰۴]

۳۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۹۹۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ نسخه ناقص است؛ کاغذ: ترکی، جلد:تیماج، ۲۱۰ص،۲۱سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۷-۳۸۳]

۴۰. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۸۸۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** التصغیر لایدخل الحروف و الافعال

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: تیماج زرشکی، ۳۵۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۲ - ۴۶۴]

۴۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۹۵۰

آغاز: برابر **انجام:** و نقصوا الالف و اللام فی نحو اللحم و اللبن مما اوله لام اما نقص الالف فلما مر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ یا اوایل قرن ۱۱؛ جلد: تیماج، ۱۴۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۴۶۴]

۴۲. یزد؛ صدوقی یزدی؛ شماره نسخه:۷

آغاز: السنیة مکاناً لا لا و حق من قول من قال لقد ذلت له سبل المعالی

خط: نستعلیق، کا: محمد امین بن ...، تا: جمعه ۸ ذیقعده ۱۰۱۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج، ۲۰۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۷سم [ف: - ۹]

۴۳. ساوه؛ کتابخانه هاشمی نژاد؛ شماره نسخه:۸۴

آغاز: قال لتعذلت له سبل المعانی وفاق الخلق؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: زین الدین علی بن مولانا میرزا علی الجاری، تا: سلخ صفر ۱۰۳۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی از شرح شافیه، نیشابوری، م ص سلمه الله و ۱۲؛ مهر: «عبدالله» (بیضی)؛ اهدایی: واعظ تهرانی؛ کاغذ: لیمویی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۵گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [اوراق عتیق: ۲ - ۴۹۵]

۴۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۰۲۷

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ و نستعلیق،بی‌کا،تا:جمعه۴رمضان ۱۰۳۳ق؛ محشی؛ مهر: «ابن محمد مؤمن محمد حسن»،«عبده محمد رحیم ۱۰۸۴»؛تملک: محمد بن ملا محمد باقر؛ کاغذ: الوان، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۰۸گ، ۱۹ و ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۵ - ۴۰۹]

۴۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۲۷

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۳۳ق؛ محشی؛ کاغذ: سفید و سرخ، ۲۱ سطر، قطع: ربعی [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۳۲۳]

۴۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۹۷۹

آغاز: ربنا افرغ علینا صبرا و ثبت اقدامنا ... اما بعد فیقول ... احمد بن السید الحسن الجاربیردی؛ **انجام:** حسن الترکیب فی النظم ایضا و یظهر هذه القصص منه سبحانه لا منهم تمت بعون الملک الوهاب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۴۷ق؛ مصحح؛ تملک: عبدالرحمان در ۱۰۴۷؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم، ۱۷۸گ، ۱۹-۲۰ سطر (۱۰×۱۳/۵ و ۱۰/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۱۷ - ۲۷۱]

۴۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۲۸۱

خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد علی بن حسین مازندرانی، تا: سلخ شعبان ۱۰۶۴ق [مختصر ف: - ۴۹۲]

۴۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۷۸۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۶۵-۱۰۸۴ق؛ جلد: مقوایی، ۲۷۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱۷ - ۳۲۲]

۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۶۰۵

آغاز: ینحل به الفاظه و معانیه و تنکشف عباراته و مبانیه؛ **انجام:**

ولم یبقوا کما فی بئس بل فکتبوها الفا.
خط: نسخ، کا: احمد بن ابراهیم، تا: ۱۰۶۵ق؛ مذیل است به رساله موسوم به نسیم السحر در چهار ورق در لغت از تألیفات ابومنصور عبدالملک ابن محمد الثعالبی (۳۵۰–۴۲۹) صاحب کتاب معروف یتیمة الدهر؛ محشی؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۱۸۲گ (۳+۱۷۹)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۴سم [ف: ۱۲ – ۱۶۱]

۵۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۷۷۱

خط: نستعلیق، کا: رمضان قلی بن امام وردی تبریزی، تا: ۱۰۶۷ق؛ ۱۹۳گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ – ۲۰۱]

۵۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۵۵

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالباقی بن عبد الغفور بن عبدالباقی حسینی شکرابی، تا: شنبه ۷ ذیحجه ۱۰۶۸ق، جا: اصفهان مدرسه شیخ لطف الله؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۸۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۲ – ۶۴]

۵۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۱۲ معزی

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: علی بن محمد شولستانی، تا: چهارشنبه رمضان ۱۰۷۴ق، جا: شیراز؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۸۵گ، ۱۷ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۳۹ – ۱۹۷]

۵۳. مشهد؛ حیدری؛ شماره نسخه:۴۱

کا: عنایت الله بن محمد شیرازی، تا: ۱۰۷۶ق؛ افتادگی: آغاز [اندیشه حوزه: س۲، ش۷ – ۲۱۵]

۵۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۴۱۶

آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ، کا: طالقانی، محمد صادق بن محمدصالح، تا: ۱۰۷۸ق؛ کاغذ: نخودی، ۲۲ سطر (۶×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [رایانه]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۸۱

همان نسخه بالا [اهدائی ف: – ۱۵۳]

۵۵. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۹۳۵

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد مهدی بن حاج محمد قاسم بوهرودی، تا: ۱۵ ذیحجه ۱۰۷۸ق؛ محشی؛ واقف: محمدمهدی بن حاج محمدقاسم بوهرودی؛ جلد: پارچه، ۲۰۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۵/۵سم [ف: ۲ – ۴۶۴]

۵۶. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۱۳۷

خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمدشفیع حسنی سبزواری، تا: ۲۸ رجب ۱۰۷۹ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ – ۱۲۷]

۵۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۹۵۸

آغاز: فصارت ادیوة ثم انقلبت الواویا؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ خفی، بی‌کا، تا: ۱۰۷۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: محمد حسنی حرمانی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۶سم [رایانه]

۵۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۷۷۳

خط: نسخ، کا: ابوالحسن بن عبدالله گیلانی، تا: ۱۹ جمادی الثانی ۱۰۸۲ق؛ تملک: محمد باقر بن نظام الدین با حواشی «هادی»؛ کاغذ: فرنگی سفید، ۲۱۴گ، ۲۳ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۵ – ۲۰۱]

۵۹. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۲۶۱

آغاز: ... للتجدید شرعت فیه لاشرحه ان شاءالله تعالی شرحا یوضحه غایة الایضاح و یغنی عن بقیة الشروح اغناء الصباح عن المصباح ... قوله التصریف علم باصول تعرف بها احوال ابنیة الکلم؛ **انجام:** برابر
از ابتدا یک برگ افتادگی دارد؛ خط: نسخ، کا: خواجه محمد کوچه باغی نوبخونی (تلمیذ ملا ایمان کاتب)، تا: ۱۰۸۲ق؛ افتادگی: آغاز (یک برگ)؛ جلد: تیماج مذهب، ۲۹۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف مخ]

۶۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۱-فیروز

خط: نسخ، کا: محمد نبی بن محمد سلمان گلپایگانی، تا: ۱۰۸۲ق؛ افتادگی: آغاز (صفحاتی را از اول ندارد)؛ محشی با نشان مطهر و غیره؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: روغنی، ۵۲۶ص، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۲۱ – ۱۲۶]

۶۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۶۲۰/۲

آغاز و انجام: برابر
خط: تحریری، بی‌کا، تا: رجب ۱۰۸۴ق؛ فوائدی در شرح باء در بسم ...، ذکرقنوت امیر المؤمنین علیه السلام، در فضیلت امیر المومنین علیه السلام؛ جلد: تیماج زرشکی، ۸۲گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف مخ – ۳ – ۱۲۱۴]

۶۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۲۸۰

آغاز: فاما أن یکون فاء او عیناً أو لاماً فان کان فاءً یسمی مثالاً لمماثلته الصحیح؛
خط: نسخ، کا: عبدالغنی بن معزالدین حسینی، تا: ذیحجه ۱۰۸۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی از کاتب نسخه و فرزندش میرزا حسن و دیگران؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۱ – ۲۴۰]

۶۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۷۰

خط: نسخ مایل به رقعی، کا: یعقوب بن ابراهیم، تا: دوشنبه ۲۲ رجب ۱۰۸۶ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۵۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۴ – ۱۹۷]

شیراز؛ هاشمی، نورالدین (خاندان)؛ شماره نسخه:۸

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ – ۲۸۶]

۶۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۱۱۸

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد حسین نوری، تا: ۲۲ محرم ۱۰۸۶ق؛ تملک: جعفر قلی بن امین الوزرا در محرم ۱۳۰۲؛ واقف: مهدی دهقان،

۱۳۹۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۸گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۵ - ۵۰۲]

۶۵. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۲۶۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه جمادی الثانی ۱۰۸۷ق؛ مصحح؛ واقف: شهاب الدین مرعشی نجفی؛ جلد: تیماج مذهب، ۱۷۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۱ - ۳۳۳]

۶۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۹۴۶

آغاز و انجام: برابر

کامل؛ خط: نسخ، کا: میرزا علی مشهدی، تا: ۷ شوال ۱۰۸۹ق، جا: مدرسه منصوریه دارالفضل شیراز؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد رحیم بن محمد سعید با مهر «بسم الله الرحمن الرحیم سلام قولا من رب رحیم» (مستطیل)، محمد رضا بن محمد علی دار شیرازی با مهر «الواثق بالله الغنی عبده بن محمد علی محمد رضا ۱۲۳۷» (چهارگوش)، محمد حسن بن مرحوم علی آقا با مهر «یا امام حسن ادرکنی» (چهارگوش)؛ مهر: «عبدالعظیم بن محمدرضا الحسینی» (مستطیل)، «ای نگارنده ... جلی؟ / قلم کش بنام علی» (هشت گوش)، «عبده علی محمد ۱۱۲۸» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری،مهر۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۲۳۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۴۹]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۹۱

همان نسخه بالا [مؤید: ۲ - ۱۸۸]

۶۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۹۶

خط: نسخ، کا: کلبعلی، تا: سلخ جمادی الاول ۱۰۹۴ق؛ اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۱]

۶۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۴۵

آغاز: شذ ابی یا بی و اما قلی یقلی فغایة و رکن یرکن؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد زکی کشمیری، تا: ۱۰۹۴ق، جا: قم مدرسه فاطمه بنت موسی بن جعفر؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج یشمی، ۱۳۶گ، ۲۳ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۹ - ۲۲۹]

۶۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۹۱۹

آغاز: ینحل به الفاظه و معانیه و تنکشف عباراته و مبانیه؛ **انجام:** ولم یبقوا کما فی بئس بل فکتبوها الفا.

خط: نسخ، کا: عنایت الله بیک، تا: رمضان ۱۰۹۶ق، واقف: فاضل خان؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۶۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۶۳]

۷۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۹۱۶

آغاز: لانهما حرکتان ثقیلتان متباینتان؛ **انجام:** و هذا یدل علی جواز الامرین فی ... و قوة یستطیع ... علی ان حذف.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ آغاز نسخه از اوایل ابنیه اسم ثلاثی مجرد است به همین جهت یعنی به جهت نقص نسخه آن را شرح جامی بر کافیه یعنی فوائد الضیائیه توهم نموده‌اند؛ واقف: فاضل خان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۰گ، ۲۰سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۲ - ۱۶۲]

۷۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۰۱۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد باقر بن محمد حسین مجتهد آرانی به سال ۱۲۹۵؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۴۹]

۷۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۸۳۸

انجام: فانه یکتب یاءً فرقاً بینهما علمین و بینهما فعلاً أو صفة و لم یعکسوا ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۴۹]

۷۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۷۹۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: وسط و انجام؛ مهر: «العبد المذنب احمد بن طاهر رضوی»؛ جلد: مقوا، ۷۹گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۱)، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۳ - ۹۲۰]

۷۴. اراک؛ کتابخانه مدرسه حاج محمد ابراهیم؛ شماره نسخه:۱۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، مقابله شده به گواهی «قوبل النصف الاول من الکتاب ... و ثلث نسخ مع التستجیر قدر الوسع تمت المقابله یوم الاربعا (ناخوان) ذی الحجه سبع و ثلثین»، رکابه‌دار؛ مهر: «وقف کتابخانه مدرسه حاج محمد ابراهیم»؛ کاغذ: لیمویی، جلد: چرم مشکی، ۱۷۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [دو کتابخانه اراک: - ۱۴۰]

۷۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۳۰۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** الابتداء الساکن ما یحتمل ثلث حرکات غیر صورته کمیم عمرو و المتحرک ما یحتمل حرکتین غیر صورته کعین عمرو و الحرف الذی یبتدء به لایکون الا متحرکا لان الحرف المنطوق ...

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج سیاه، ۵۲گ، ۱۷ و ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ -۳- ۱۲۱۴]

۷۶. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۱۸۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱۴۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱ - ۱۴۴]

۷۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۱۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ استنساخ از نسخه مکتوب در سلخ ربیع الاخر ۷۱۳ که در آن آمده: «قرأت الکتاب من اوله الی آخره عند مصنفه مرة و سمعته مرة و انا العبد محمود بن اسمعیل البغدادی فی سنة اربع عشر و سبعمائة بمدینة تبریز»، مصحح، محشی؛ اندازه: ۱۳×۲۵/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۰]

۷۸. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۱۱۱/۱ - ج

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ تملک: محمد با مهر ۱۱۷۰، میرزا محمد مؤذن، محمد بن سید علی بحرانی در ۱۲۸۵؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۲۱۵گ (۱پ-۲۱۵پ)، ۱۴ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: - ۳۷۵]

۷۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۶۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** قلة استعمال المقلوب فان ارامال کان اکثر استعمالاً ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۱ و ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی، یادداشتی از سید عبدالحسین بن سیدرضا طباطبائی یا طباطائی؛ تملک: سید موسی خرم آبادی؛ جلد: تیماج زرشکی، ۶۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۸سم [ف: ۴۱ - ۲۰۴]

۸۰. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۵۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: - ۶۴]

۸۱. مشهد؛ مرتضوی؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: قرن ۱۲، اوراق اخیر را فضل الله در سال ۱۲۲۴ به امر مولانا احمد شیخ الاسلام طهران نوشته [ف: - ۲۱]

۸۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۰۰۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی هذا الفرایض ان القصد الی النون لان هذه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج [رایانه]

۸۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۷۷۲

خط: نسخ، کا: محمد رضا ابن معصوم قاینی حسینی، تا: پایان رجب ۱۱۰۳ق؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: روغنی سرخ، ۲۳۴گ، ۱۶ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۸سم[ف:۵-۲۰۱]

۸۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۹۳۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: عبدالله، تا: ۱۱۰۵ق؛ مصحح، محشی با نشان ع ن، شرح، مقابلت شده؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: چرم، ۲۰۵گ، ۱۷ سطر (۹×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [ف: ۱۷ - ۲۱۸]

۸۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۲۵۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بدیع بن نظام الدین دهدشتی، تا: پنج‌شنبه ۷ ذیقعده ۱۱۰۵ق؛ محشی؛ مهر: «علی بن علینقی (؟) الموسوی البحرانی» (بیضی)؛ جلد: چرم مشکی، ۳۲۳ص (۸۴-۴۰۶)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۷/۸سم [ف: ۴۵ - ۱۱۵]

۸۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۳ خوئی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ ترکی، کا: محمد پسر اخلاص، تا: ۱۱۱۱ق؛ محشی از قاضی خوافی، سلمان، شخ زاده، سیدی شرح اللباب، محصول و غیره است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴۷۸ص، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۷ - ۱۵۹]

۸۷. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۳۴

خط: نسخ، کا: محمد سابق بن محمد رفیع اردستانی، تا: سه‌شنبه ۲۸ رمضان ۱۱۱۲ق؛ افتادگی: وسط؛ ۱۹۴گ، ۱۹ سطر، قطع: وزیری [چند نسخه-ف: - ۲۲]

۸۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۴۶۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** ارجو من کرم من نظر الیه ان لامتانی من الدعا

خط: نستعلیق، کا: خباز، نقی بن محمد تقی، تا: ۱۱۱۲ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۲۰ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۲×۲۴سم [رایانه]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۸۹

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۵۳]

۸۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۷۹۱-۱۵/۳۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن علی اصفهانی، تا: آخر ذیقعده ۱۱۱۳ق؛ تملک: نظام بن محمد فاضل خوانساری به سال ۱۱۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۷۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۴۳۸]

۹۰. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۸۱۴

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن محمد حسین حسینی فدشکوئی (؟)، تا: ۸ رمضان۱۱۲۱ق، جا: توابع فسا؛ مصحح؛ جلد: چرم نیلگون، ۱۸۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [مؤید: ۲ - ۲۵۸]

۹۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۴۳۶

آغاز: و صرح فی شرح الهادی بانها للتانیث و کلام المصنف ههنا و فی شرح المفصل ایض یدل علیه لانه؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۴ق؛ افتادگی: آغاز (فاقد ۷۰ برگ)؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵۱گ، ۱۶ و ۱۷ سطر (۸/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۶×۱۹سم [ف: ۱۹ - ۵۴]

۹۲. کاشان؛ عاطفی، حسن؛ شماره نسخه:بدون شماره

کا: امام قلی بن محب علی، تا: چهارشنبه ۲۳ جمادی الاول ۱۱۲۶ق، جا: نیریز مدرسه غیاثیه؛ مهر: «احمد بن حاجی عبدالرحیم» (تبریزی کاشانی) که به سال ۱۲۷۵ نسخه را خریده، «احمد بن حاجی عبدالرحیم» [نشریه: ۷ - ۷۳۷]

۹۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۳۶۱-۱۳/۴۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۵ جمادی الاول ۱۱۳۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۳۷]

۹۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۶۴۱

آغاز: فللتنبیه علی انهم ارادوا تکریر ما قبلها و ذلک انهم یکرهون اجتماع الحرفین من جنس واحد

خط: نسخ، کا: محمد بن نصر الله کازرونی، تا: سه‌شنبه ۱۷ رمضان ۱۱۴۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی، کاتب کتاب را نزد شیخ محمد امین بن محمد صادق حلی خوانده؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۰۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۲۷ - ۱۰۰]

۹۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۰۹۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد مقیم بن محمد زمان حسنی ارجانی نباکی، تا: ۱۳ شوال ۱۱۴۱ق، جا: مدرسه مؤمنیه قم؛ محشی با نشان‌های «صح، هـ ص، یزدی، مصادر»؛ با یادداشت وقف حاج ملا طاهر نوری در ربیع الاول ۱۲۳۰ق با مهر وقف ملا محمد طاهر نوری به تاریخ ۱۲۳۸ق و مهر وقف ملا محمد جعفر مجتهد طهرانی؛ مهر: کاتب «محمد مقیم» (بیضی)؛ اهدایی: ناصر کاتوزیان؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۳گ، ۲۰سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۱۹ - ۶۶]

۹۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۳۰۱

خط: نسخ، کا: امین المغسی، تا: ۱۱۶۹ق، برای ملا غلودی بخاری نوشته شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۵ - ۲۹۰]

۹۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴ معزی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسن بن علی، تا: ربیع الثانی ۱۱۹۳ق؛ مصحح، رکابه‌دار؛ تملک: محمدطاهر بن محسن، حسن بن علی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۹۸گ، ۱۴ سطر (۹/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۳۹ - ۵۵]

۹۸. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۲۹۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: محمد نصیر بن محمد علی ملاباشی به سال ۱۲۵۷؛ ۹۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۲۰۸]

۹۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۲۸/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی سفید آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۴گ (۱۸۸پ-۳۰۱پ)، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: - ۷۱۷]

۱۰۰. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۳۱۶۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۳ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سیاه، ۲۶۴ص، ۲۳ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۲۶۱]

۱۰۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۲۶۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی بن مرحوم احمد بیدگلی کاشانی بادست چپ، تا: ۱۴ ذیقعده ۱۲۲۲ق، جا: بلده پیکان از بلوک جرقویه اصفهان؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد حسین بن محمد بن زین العابدین موسوی خوانساری در غره جمادی الثانی ۱۲۸۲ق با مهر «عبده محمد حسین بن محمد الموسوی ۱۲۶۲» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۲گ، ۱۹-۱۸ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۴۹]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵

همان نسخه بالا [مؤید: ۱ - ۴۴]

۱۰۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۵۳۲

خط: نسخ، کا: قاسم بن محمد حسینی، تا: ۱۲۲۷ق؛ مذهب؛ جلد: تیماج،مشکی،۱۸۷گ،۲۱سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۲۶ - ۳۲]

۱۰۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۷

خط: نسخ، کا: عبدالعزیز بن نظام الدین سلیمانی، تا: ۱۲۲۹ق؛ به سه واسطه از نسخه مؤلف استنساخ و در ۸ شعبان ۱۲۳۰ قرائت و تصحیح شده، یکی از واسطه ها باید نسخه مورخ پایان رمضان ۱۱۰۸ باشد، محشی با نشانه «عبدالعزیز، کتبنا بعدالدرس»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸ سطر (۱۲×۲۱) [ف: - ۷۸۰]

۱۰۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۳۸۱

آغاز: بسم الله، چنین گوید افقر العباد نظام الدین ابن ملا محمد اردبیلی؛ **انجام:** همزه تین است بین بین یعنی میان همزه و الف.

خط: نسخ، کا: محمد صالح ارداقی من محال قزوین، تا: ۱۲۳۰ق؛ ۱۵۳گ، اندازه: ۱۶×۲۰سم [نشریه: ۱۳ - ۳۹۴]

۱۰۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۴۳۰-۱۳/۱۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۳۳ق؛ جلد: تیماج مذهب، ۲۴۲گ، ۱۴-۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۳۸]

۱۰۶. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۴۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۲ق؛ محشی از ملا محسن؛ ۲۵۴ص (۸۰-۳۳۳)، ۱۵ سطر [ف: ۲ - ۲۶۹]

۱۰۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۱۰۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۴۴ق؛ واقف: ابوالوفا معتمدی کردستانی،شهریور۱۳۵۱؛کاغذ:شکری،جلد:تیماج مشکی،۸۷گ، ۲۵-۲۶ سطر (۱۲×۲۰/۵)، اندازه: ۱۹/۵۳×۲۹/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۶۱]

۱۰۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۰۹۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد تقی بن محمد موسوی، تا: ۶ شوال ۱۲۴۵ق؛ مصحح، محشی به امضاهای «۱۲» و «کمال الدین» و «س»؛ مهر: «یا موسی ۱۲۵۸» (بیضی)؛ تملک: ابوالقاسم بن شیخ زین الدین جیلانی با مهر «ابالقاسم ۱۲۷۵» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۲۳گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۵۰]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۷۹

همان نسخه بالا [مؤید: ۲ - ۲۴۰]

۱۰۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۵۲۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خفی، کا: جرفادقانی، محمد علی بن محمد صادق، تا: ۱۲۴۶ق؛ کاغذ: نباتی، ابعاد متن: ۸×۲۰، اندازه: ۱۳/۵×۲۷/۳سم [رایانه]

۱۱۰. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۸۱

آغاز: بین الاکثار الممل و الایجاز المخل مسو قافیه الکلام علی وجه ینحل به المواضع المشکلة من الشرح المنسوب الی المصنف. اصل: نحمدک یا من بیده الخیر و الجود، و لیس فی الحقیقه غیره بموجود و نصلی علی رسولک محمد طیب العرق و العود؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۵ صفر ۱۲۵۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج حنایی، ۲۳۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱-۱۰۰]

۱۱۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۳۷۶-۱۳/۵۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد هاشم موسوی خوانساری، تا: ۸ صفر ۱۲۵۲ق، در عصر محمدشاه قاجار؛ جلد: تیماج زیتونی، ۱۴۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۳۸]

۱۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۹۱۸

آغاز: ینحل به الفاظه و معانیه و تنکشف عباراته و مبانیه؛ **انجام:** ولم یبقوا کما فی بئس بل فکتبوها الفا.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۹ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: فاضل خان؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۲ - ۱۶۲]

۱۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۰۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: جعفر بن محمد رسول کاشانی، تا: ۱۲۷۱ق؛ مصحح، محشی با نشان «۱۲»؛ مهر: کاتب «جعفر بن محمد رسول»، «المتوکل علی الله عبده محمد جعفر» (خشتی)، «افوض امری الی الله عبده محمد جعفر» (بیضی) که ظاهراً مهرهای کاتب باشد، «عبده الراجی حاجی بابا» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۵۳گ (۷۴پ-۳۲۶پ)، ۱۷ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۲۹۸]

۱۱۴. گلپایگان؛ امام جمعه، محمد حسن؛ شماره نسخه:۴۲/۲

خط: نسخ، کا: محمد صادق بن سید حسن موسوی گلپایگانی، تا: یک‌شنبه ۶ شوال ۱۲۸۱ق؛ محشی؛ جلد: تیماج کرمی، ۱۱۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۱۵۴]

۱۱۵. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۸۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد یوسف بن عبدالحمید قاری، تا: ۱۸ شعبان ۱۲۸۵ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «کاظم الحسینی» (بیضی) در تاریخ ۱۳۱۹ق؛ واقف: ملا یوسف قزوینی؛ جلد: تیماج سبز، ۲۰۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲ - ۴۶۳]

۱۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۰۲۸

آغاز: ینحل به الفاظه و معانیه و تنکشف عباراته و مبانیه؛ **انجام:** ولم یبقوا کما فی بئس بل فکتبوها الفا.

کامل؛ خط: نستعلیق، کا: یحیی بن احمد حسینی کبودر آهنگی، تا: اواخر قرن ۱۴؛ محشی منقول از تفتازانی و سید رکن الدین و سید عبدالله؛ واقف: درة السلطنه ملک زاده کوثر، آبان ۱۳۲۶؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج خرمایی، ۹۰گ، اندازه: ۲۰/۵×۳۲سم [ف: ۱۲ - ۱۶۳]

۱۱۷. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۲۲۴/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲ جمادی الاول ۱۳۲۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۱گ (۲۵پ-۱۶۵ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۲۳۰]

۱۱۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۴۶۲

آغاز: و یخرج من قشره لبابه فمخدراته بعد لم یکشف فی شرح عنها القناع فلینظر فی شرح مواضعه المشکلة؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با امضای منه و اغلب بدون امضا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۲۸۹گ، ۱۳ سطر (۸/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۱۸/۷سم [ف: ۱۹ - ۷۹]

۱۱۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۷۴

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام (دو صفحه)؛ یک صفحه سفرنامه از قزوین به قم با تاریخ سه‌شنبه ۵ جمادی الثانی ۱۳۲۰ نوشته شده؛ تملک با تاریخ ۱۳۱۷؛ کاغذ: کبود فرنگی، جلد: مقوایی رویه تیماج مذهب، ۱۷۸گ، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۱۱ - ۶۸۲]

۱۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۳۴

آغاز: ما کان مکرمة الا و کان لها حائزاً و لا محمدة الا و کان بها فائزاً تاج الملة و الدین علی الساوی؛ **انجام:** فان لامه حینئذ لا یکون واواً لانه لیس ما ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۴ - ۳۴]

۱۲۱. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۴۶۹/۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ در اول شرح شافیه حکمی از سوی دربار قاجار به محمد علی خان؛ تملک نصرالله بن حاجی سید حسن دلال اقمشه با مهر «عبده الراجی نصر الله حسینی» (بیضی)؛ مهر: «صالح بن ابراهیم» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: - ۲۴۳]

۱۲۲. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۳۳۴/۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: حسن بن سید عبدالله حسینی؛ جلد: مقوایی، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: - ۱۶۶]

۱۲۳. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۱۹۷

آغاز: لتصریف فی الوزن لتخالف موضع الیائین وقد یخالف ذلک فی اوزان التصغیر فیقال اوزان التصغیر ثلثة فعیل و فعیعل و فعیعیل؛ **انجام:** علی الامتزاج المعنوی قوله نقصوا الالفین ذلک و اولیک من الثلث و الثلثین لکثرة الاستعمال و ... کثیر من الکتاب الواو من داود لاجتماع الواوین و بعضهم یکتبهها

از «قوله ویعبر عنها بالفاء و العین و اللام و مازاد بلام ثانیة و ثالثة» تا «قوله کل مشدد من کلمة احتراز من نحو اشکر ربک»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ ۲۰۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف مخ - ۱ - ۲۹۱]

۱۲۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۰۹۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بالمرة نحو رمية و غزد فعلم ان الف رمى من الياء و الف غزانى الواو و بالنوع نحو رمية و ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مذهب، ۱۹۹گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۴/۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۴]

۱۲۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۷۵۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۳۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۴]

۱۲۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۳۵۰/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** فصل بینهما حرف اولا لاملتبساً یثبت ای بدلیل دال علی عدم قصد التکرار فهو استثناء مفرغ منصوب المحل علی الحال ...
تنها چهار برگ از اول رساله موجود است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴گ، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۴]

۱۲۷. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۱۸۰
تذکر: نام کتاب در مأخذ شرح شرح الشافیة ذکر شده است ولی مؤلف چنین کتابی ندارد لذا تصحیح شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: عبدالسمیع؛ کاغذ: سپاهانی، ۱۶ سطر (۹/۵×۱۷/۵)، قطع: مستطیلی [تراثنا: س۶ش۲ - ۹۳]

۱۲۸. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۱۸
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [ف: - ۲۴۳]

۱۲۹. شیراز؛ واجد (آقای)؛ شماره نسخه:۱
خط: نسخ معرب، کا: خاص بن عبیدالله بن حبیب الله بن مولانا حسین بن ابی سعید شهابی، بی‌تا؛ محشی از عبدالحسین بن حاجی محمد علی بزاز؛ واقف: عبدالحسین بن حاجی محمد علی بزاز، ۱۲۱۰ [نشریه: ۵ - ۲۸۵]

۱۳۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۰۷۶
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از سید مرتضی علی حسینی [رایانه]

۱۳۱. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴-ت/۳۲۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** امر للجمع المذکر و کان قیاس ... کتب بوادو الف لام ... اذا وقفت اسقطت نون التاکید
تذکر: نام مؤلف در این فهرست ذکر نشده و به استناد فهرست الهیات مشهد ۱۸۲/۲ ذکر شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی بغدادی، جلد: مقوا با تیماج مشکی، ۱۰۷گ، ۱۹ و ۲۳ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم[ف: ۱ - ۳۰۷]

۱۳۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۲۳
آغاز: الامانی ... خللت من المکارم فی ذاها، ففیها انت کا السبع المثانی فلا زالت ... قوله التصریق لما کان قوله علم شاملا للمقصود و غیر المقصود؛ **انجام:** قوله فان خرجتا لما فرغ من القسم الاول و هو ان یخرج الکلمة عن الاصول ... قوله فان لم یخرج فیهما رجح بالاظهار ... فان بقیت فی احدهما فقیل یرجح بالاظهار.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۵]

۱۳۳. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۲۶۰
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۵]

۱۳۴. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۶۰۴
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۶]

۱۳۵. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۶۸۰
بی‌کا، بی‌تا؛ گویا کهن باشد؛ قطع: خشتی [ف: - ۱۵۸]

۱۳۶. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۷۷۹
بی‌کا، بی‌تا؛ شاید کهن باشد؛ قطع: خشتی [ف: - ۱۵۸]

۱۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۶۲۹
آغاز و انجام: برابر
کامل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با نشانی‌های مختلف مانند «محمد علی عفی عنه» و «زکریا» و «۱۲» و «ط» و «ص» و «نیسابوری»؛ یادداشت امانت آقا محمد جعفر؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: شرقی و فرنگی نخودی، جلد: تیماج نیلی، ۱۸۳گ، ۱۶-۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۴۹]

۱۳۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷ معزی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ رکابه‌دار، مصحح، محشی، قصیده میمیه فرزدق در وصف امام سجاد و چند صفحه شعر فارسی در انتهای نسخه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۲گ، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۳۹ - ۸۲]

۱۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۰۰۷
آغاز: الشارحین بانه غیر مانع لدخول المبنیات..؛ **انجام:** الا عند الاجتماع و من القرآ جماعه من النحویین فلا ...
خط: نسخ خفی، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج، ۱۹ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [رایانه]

۱۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۳۸۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خفی، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج، ۱۸ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [رایانه]

۱۴۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۶۲
آغاز: بسمله. الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی و بعد فقه؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۱۴۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۳۶۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● شرح الشافیة / صرف / عربی

š.-uš-šāfīya

نقره کار، عبدالله بن محمد، ۷۰۶ - ۷۷۶ قمری

noqre kār ،‘abd-ol-lāh ebn-e mohammad (1307 - 1375)
وابسته به: الشافیة فی الصرف؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)
اهدا به: سیف الدین الامیر الحامی
شرحی است بر شافیه یا مقدمه صرف ابن حاجب.
آغاز: الحمدلله الذی علا بحوله و دناء بطوله مانح کل غنیمه و فضل ... و بعد فان من اراد ان یکون له منیحة من الکتاب الالهی ... اعلم ان التصریف تفعیل من الصرف و یسمی هذا العلم التصریف لکثرة الاستعمال بسببه فی ابنیة اللغة العربیة ...
انجام: غیر بلی لامالة الفه و علی والی لانقلاب الفهما الی الیاء فی علیك والیك و غیر حتی فانه یکتب بالیاء حملا لها علی الی.
چاپ: آستانه، چاپ سنگی، ۳۲۴ص، ۱۲۷۶ق؛ قاهره، مطبعة دار احیاء الکتب العربیة، ۲۳۷ص، ف ۱ص، ۱۲۷۹ق.
[دنا ۷۸۳/۶ (۵ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۰۲۱/۱]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۲۳۷
آغاز: قال الشیخ الامام العالم جمال الدین ابوعمر و عثمان ... اعلم ان التصریف تفعیل من الصرف و یسمی هذا العلم التصریف لکثرة التصرف بسببه فی ابنیة اللغة العربیة؛ **انجام:** برابر
خطبه مؤلف را ندارد؛ خط: نستعلیق، کا: محمود بن محمد النحیف، تا: شب قدر رمضان ۹۶۹ق، جا: مدرسه احدی الثمان چوای زاده افندی؛ مصحح، محشی به امضاهای «منه» و «۱۲» و «اه» و «مولانا جاربیردی» و جز آنها؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۵۰]
مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۸۸
همان نسخه بالا [مؤید: ۲ - ۲۴۴]
۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۰۷۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰ و ۱۱؛ واقف: محمد هاشم میرزا شیخ الرئیس افسر خراسانی، ۱۳۲۲ش؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: مقوا، ۱۱۴گ، ۲۱ سطر (۱۰×۱۰/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۰۱]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۳۹۰
آغاز: بسمله، احمدك اللهم علی ان وفقتنی تصرف و بیان؛ **انجام:** و الحمد لله ... محمد و آله اجمعین. تم
خط: نسخ خفی، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور، ۱۶ سطر (۶/۳×۱۲/۳)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [رایانه]
۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۴۷۵-۲۷/۱۴۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: نصرالله بن میر محمد، تا: ۱۸ رجب ۱۰۲۴ق؛ بعد از پایان نسخه شرح دیباچه شافیه در دو صفحه تحریر شده، با این سرآغاز: «الحمد هو الثناء علی الجمیل اختیاری من نعمة او غیرها و المدح هو الثناء»؛ جلد: گالینگور، ۷۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۳۸]
۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۷۴۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۳۲ق؛ مصحح، محشی به امضاهای مختلف مانند «قزلجی» و «چاربیردی» و «جارالله» و «ا س م» و «اختری» و حواشی لغوی از کتاب‌های مانند مختار و صحاح و مهذب و قاموس؛ مهر: «بسم الله الرحمن الرحیم۱۲۱۲» (بیضی)، «توکلی علی خالقی عبده اسمعیل ۱۲۶۰» (هشت گوش)؛ تملك: اسمعیل بن حاج عمر بن ... با مهر «مظهر فیض خلیل اسمعیل ...» (هشت گوش)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نباتی، جلد: مقوا، ۱۰۰گ (۱۱پ-۱۱۰پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۵۱]
۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۳۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن عثمان، تا: ۱۰۴۹ق، جا: قسطنطنیه؛ در پایان نسخه بحثی دارد در دو صفحه به زبان عربی راجع به صوم و فطر منقول از کتاب ملا خسرو موسوم به درر و غرر و کتاب سید حموی مسمی به کشف الرمز عن خبایا الکنز که به این عبارات شروع می‌شود: «الحمدلله قال المنلا خسرو فی کتابه الدرر و الغرر و بعد صوم ثلاثین بقول عدلین» و چنین خاتمه می‌یابد: «عند کمال العدة لانه یثبت بهذه الشهادة» (کاتب لاحقه عبدالرحمن بن مصطفی قوجوی)، (تاریخ تحریر لاحقه شوال ۱۱۵۷)؛ محشی منقول از رضی و جاربردی؛ واقف: عضدالملك، ۱۲۷۶؛ کاغذ: شکری و حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۱۵۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۲ - ۱۷۲]
۷. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۱۶۸
آغاز و انجام: برابر
در فهرست نام مؤلف «سید عبدالله» آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۶۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۱سم [ف: - ۸۵]
۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۷۶۱
آغاز: بسمله، رب زدنی علما؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ خفی، کا: قاینی، احمد بن حسین، تا: ۱۲۶۲؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج، ۲۱ سطر (۱۴×۲۱)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [رایانه]
۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۱۳۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** ثم ذکر لمکسور العین اربعة امثلة ایضا لانه علی اربعة اقسام سعد ولازم وعین مضارعه مفتوح او مکسور فقال وشربه متعد ومضارعه مفتوح العین.
خط: نستعلیق تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ جلد: گالینگور سبز،۲۳۸گ،۱۷سطر،اندازه:۱۱×۱۷سم[ف مخ-۳- ۱۲۱۵]

● **شرح الشافية** / صرف / عربی

š.-uš-šāfīya

یزدی، ملا خضر، ق۸ قمری

yazdī ،mollā xezr (- 14c)

وابسته به: الشافية فی الصرف؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

تاریخ تألیف: ۲۵ صفر ۷۲۰ق

شرح مفید ممتع جامعی است از ملا خضر یزدی از فضلا و ادبای قرن هشتم.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۳۲

آغاز: بسمله، ربنا اتنا من لدنک رحمة و هيئ لنا من امرنا رشدا ... قال مولانا الامام المحقق المتقن العلامة جمال الملة والدين ... فی حدا لتصريف التصريف علم؛ **انجام:** لكونهما بمعنى الانتهاء الغاية و هذه غاية هذا الكتاب.

خط: نسخ، کا: هلال بن کامل بن منصور بن سعید بن ترکی بن نزار الوردی، تا: ۹۰۹ق؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۳۳سم [ف: ۱۲ - ۱۷۴]

● **شرح الشافية** / صرف / عربی

š.-uš-šāfīya

عصام الدین اسفراینی، ابراهیم بن محمد، ۸۷۳ - ۹۵۱ ؟ قمری

'esām-od-dīn-e esfarāyenī, ebrāhīm ebn-e mohammad (1469 - 1545)

وابسته به: الشافية فی الصرف؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

حاشیه مانند است با عنوان «قوله».

رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۱ح

آغاز: قوله و العاقبة للمتقين العاقبة آخر كل شیء و الولد كذا فی القاموس و هو عطف على العالمين ای رب العاقبة للمتقين و جاعل آخر امر هم خيرا من اوله قال الله تعالى و للاخرة خير لک من الاول فقوله رب العالمين بمنزلة الرحمن فی التسمية و رب العاقبة للمتقين كالرحيم فاحفظه فانه الصراط المستقيم قوله فقد سالنی من لا تسعنی مخالفته يعنی طلب عنی على سبيل الخضوع من كان له مرتبة الحكم علی و هذا مما يلجیء الى القبول قوله بمقدمتی فی الاعراب سماه مقدمة اشارة الى انها بمنزلة المقدمة فی علم الاعراب و لا تكفی لاستغنائه او انها مع اختيها مقدمةتحصيل العلوم لانه الخط و اللفظ طريقا الاستفادة و يكفی لتعيين المقدمة ذكر الاعراب كما كان يكفی ان يقول فی البناء فلا يرد انه ينبغی ان يقول فی الاعراب و البناء و لا حاجة الى ان يقال اراد به الاعراب و البناء و هو الشايع قوله على نحوها ای نحو مقدمة الاعراب فی الحجم و لذا لم؛ **انجام:** ان المراد انه لم يحذف لخروجها عن القاعدة لعدم المدة الداعی اما عدم الحذف الليس بالجمع و ان الجمع اولی بالتخفيف لانه ثقل و الحمد لله تعالى على اتمامه.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مجدول، با سر لوح زرین؛ مهر: اعتضاد العلماء؛ تملک: محمد وفا (مهر)؛ اندازه: ۱۰×۱۷سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۳۸]

● **شرح الشافية** / صرف / فارسی

š.-oš-šāfīya

حسینی، محمد حسین بن محمد، ق۱۱ قمری

hoseynī, mohammad hoseyn ebn-e mohammad (- 17c)

وابسته به: الشافية فی الصرف؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

شرح نسبتاً مفصلی است بر «شافیه» ابن حاجب که شارح به درخواست بعضی آن را شرح نموده و در آن کلام شارحین دیگر را نیز متذکر شده و بعضی مطالب را از کتب دیگران به عربی در حاشیه آورده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۹۵۲

آغاز: الحمدلله المتعالی بتضاعيف جلاله عن الاعتلال بالشبه و المثال المتقدس بتناظيف كبريائه عن التصاريف و الزوال و الانتقال؛ **انجام:** از جهت قول ایشان علیک و الیک و حتی را حمل نموده اند برالی زیرا که بمعنای الی است در غایت و انتها.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد سعید بن عبدالکاظم حسینی جربادقانی، تا: پنج‌شنبه ۲۷ ذیحجه ۱۰۲۰ق؛ مصحح، محشی با عبارت «منه سلمه الله»؛ یادداشتی از مؤلف که کتاب را به فرزندش «ابوالبقاء عمادالدین محمود حسنی حسینی» هبه نموده و یادداشتی دیگر از وی که کتاب را به «محمد مؤمن بن عبدالعلی» داده؛ جلد: پارچه‌ای، ۸۳گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۵۰]

● **شرح الشافية** / صرف / فارسی

š.-oš-šāfīya

؟ قزوینی، محمد مهدی، ق۱۱ قمری

qazvīnī, mohammad mehdī (- 17c)

وابسته به: الشافية فی الصرف؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

ترجمه و شرح مختصری بر کتاب شافیه ابوعمرو عثمان بن عمر معروف به ابن حاجب است. شارح پس از آوردن بندی از متن به ترجمه و شرح آن پرداخته است.

[دنا ۷۸۴/۶؛ ذریعه ۳۱۴/۱۳]

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۷۸۶

آغاز: یایین پس بدرستی که ایشان بنا کرده می‌شوند بر فعلته افعله بفتح عین در ماضی و کسر عین در مضارع مثل و اعدنی فوعدته اعده و با یعنی فبعته ابیعه و واعدنی فوعدته اعده؛ **انجام:** از جهت عدم ثبوت او پس باقی نماند چیزی مگر این که گفته شود که او بر وزن فعال نیست و مشتق ازاسط است.

شاید آقا هادی بن محمد صالح مترجم سروی مازندرانی کشته در ۱۱۲۰ که برای نواب حسین علی خان ساخته است؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: احتمالا محمد مهدی قزوینی، تا: دوشنبه ۲۰ ربیع الاول ۱۰۸۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: سید سعید طباطبایی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۸×۱۲سم [ف: ۵ - ۲۰۸]

● شرح الشافیة فی الصرف = شرح شافیه / صرف / فارسی

š.-oš šāfīya fe-s sarf = š.-e šāfīya

مازندرانی، محمد هادی بن محمد صالح، -۱۱۲۰ قمری

māzandarānī, mohammad hādī ebn-e mohammad sāleh (- 1709)

وابسته به: الشافیة فی الصرف؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

اهدا به: نواب حسین علی خان

ترجمه و شرح مزجی مختصری است از کتاب «الشافیة» ابن حاجب و مترجم از شیخ رضی بسیار یاد کرده و از شروح دیگر نیز استفاده نموده است. در مقدمه می‌گوید که فقط جنبه توضیح مشکلات را دارد.

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و اله الطاهرین المعصومین. اما بعد چنین گوید ذره بی مقدار تراب اقدام شیعیان ائمه اطهار علیهم صلوات الله الملک الجبار محمد هادی بن محمد صالح المازندرانی که این کمینه به حسب فرمان واجب الاذعان نواب مستطاب معلی القاب منادی آداب ... حسین علی خان ... همت به جانب شرح شافیه صرف نمود بر نحوی که بیان معانی و ایضاح مشکلات او تواند نمود ... و بعد فقد سألنی من لا یسعنی مخالفته ... الکلمة التی لیست باعراب صفت احوال است یعنی تصریف علمی است متعلق به اصول و قواعدی که

انجام: و حتی از جهت حمل او برای چه با او شریک است در معنی انتهاء غایت.

چاپ: مشار فارسی، ص۵۵۱؛ تهران، ۱۲۶۸؛ طهران، سنگی، ۱۲۶۹ق، خشتی

[الذریعة ۳۱۴/۱۳ شماره ۱۱۶۰؛ نسخه‌های منزوی ۲۰۶۰/۳؛ دنا ۷۸۴/۶-۷۸۵ (۳۲ نسخه)؛ کشف الحجب ۳۳۸]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۸۳۳

خط:نسخ،کا:علی نقی شهمیرزادی،تا:۲۳ربیع الثانی ۱۰۲۳ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۲۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۱۳ - ۳۰]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: شرف الدین بن زین الدین نائینی، تا: یک‌شنبه هفته دوم ذیقعده ۱۰۹۶ق؛ مصحح، محشی به امضای «منه دام ظله» و «منه سلمه الله»؛ تملک: محمد حسین بن محمد علی اصفهانی در ۱۰۹۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوی رویه کاغذ، ۲۲۳گ، ۲۱ سطر (۱۵/۷×۹/۷)، اندازه: ۱۷/۳×۲۳/۸سم [ف: ۲ - ۴۰۷]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد باقر کنکازی، تا: جمعه ۲۳ صفر ۱۰۹۷ق؛ مجدول، دارای سرلوح؛ تملک: محمد خلف بن ملا محمد جعفر؛ مهر: «عبدالرحیم» (بیضی)، «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده عبدالرحیم» (مربع)؛ جلد: مقوایی، ۲۴۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۴ - ۳۷۵]

۴. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۸۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۳۳۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴/۵سم [ف: - ۹۲]

۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۹۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، در عصر مؤلف؛ مصحح، محشی با نشان «منه دام ظله»؛ تملک: محمد باقر بن محمد رضا، محمد طاهر بن عبدالرضا دهدشتی با مهر «محمد طاهر» (بیضی)، محمد باقر با مهر «محمد باقر العلوم» (مربع)، هبه کتاب از «مشیرالدوله» به فرزندش«معتمد الملک»به سال ۱۳۰۰؛جلد:تیماج مشکی، ۲۹۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۰]

۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۱۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با نشانه «منه دام ظله»؛ کاغذ: فرنگی، ۱۹ سطر (۶/۵×۱۵/۵ و ۱۲/۵×۲۲) [ف: - ۷۰۸]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۳۴۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: اواسط قرن ۱۲؛ مجدول مذهب، دارای کمند، محشی منقول از جاربردی به خط اویس ابن اویس در زمان حکومت محمود پاشا برادر احمد پاشا؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج خرمایی، ۳۴۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۲ - ۱۷۵]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۳۹۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد معین بن محمد فصیح، تا: رجب ۱۱۰۸ق؛ مصحح، مقابله شده در دارالسلطنه به تاریخ ۱۱۰۹،

محشی به امضاء «منه ره»؛ تملک: حسن بن محمد حسینی؛ جلد: تیماج سبز، ۲۴۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۲۵ – ۳۸۰]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۲۰۰

خط: نسخ، کا: محمد شفیع بن علی نقی قهپایه‌ای، تا: ۲۶ شعبان ۱۱۱۵ق [مختصر ف: – ۴۹۲]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۷۸۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد زکی بن محمد مهدی اردستانی، تا: ۵ ربیع الاول ۱۱۲۳ق؛ مصحح، با علامت بلاغ، محشی به نشان‌های «منه نور ضریحه» و «منه ره» و «منه»؛ تملک: ابوطالب بن سید رضی حسینی در ربیع الاول ۱۱۶۱ق با مهر «ابوطالب الحسینی ۱۱۳» (مستطیل)؛ مهر: «العبد میرزا محمد خان الحسینی» (بیضی) با تاریخ ۱۱۶۶ق، «ابوالقاسم الحسینی ۱۲۶۶» (بیضی)، «ابوالقاسم الحسینی۱۲۹۳» (بیضی)، «عبده لطیف الحسینی» (بیضی)، «علی اکبر» (بیضی) با تاریخی که احتمال ۱۳۱۴ باشد؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ – ۲۵۲]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۱۰۰

همان نسخه بالا [مؤید: ۳ – ۹۸]

۱۱. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۴

خط: نسخ، کا: محمد شریف بن ملاشیر علی ابهری، تا: چهارشنبه ۱۶ ذیحجه ۱۱۲۸ق؛ محشی با نشان «منه دام ظله»؛ دو برگ آغازین فهرست مطالب کتاب و فهرست کتابخانه محمد بن محمد حسینی به سال ۱۳۷۰؛ تملک: محمد حسین بن حاج آقا بابا اردکانی نجفی به سال ۱۲۵۶؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۹۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۲۰×۲۶/۵سم [ف: ۱ – ۴۱]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۷۵۰

خط: نسخ، کا: محمد شریف بن ملا شیر علی محمد ابهری، تا: ۵ شنبه ۲۷ ربیع الاول ۱۱۲۹ق؛ مصحح، محشی از مؤلف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۱۷-۳۰۳]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۶۶۲

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کا:فرخ حسینی،تا:سه‌شنبه ۱۱ ذیقعده ۱۱۳۱ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد بن محمد طاهر جهرازی؛ مهر: «محمد حسین الحسینی» (مستطیل)؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج، ۲۲۹گ، ۲۲ سطر (۹×۱۸/۵)، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [ف: ۲۹ – ۴۴۲]

۱۴. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۱۷۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۱۰ ربیع الثانی ۱۱۳۳ق؛ مصحح، محشی با امضای «منه عفی عنه»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای [ف: ۱ – ۳۳۲]

۱۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۱۸

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد ظهیر ابن حاجی محمد زمان، تا: ۱۱۳۳ق؛ محش از شارح و غیر ایشان، دارای سرلوح؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: کاهی، جلد: میشن، ۱۸۸ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۵سم [ف: ۲ – ۳۵۲]

۱۶. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۲۰۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۸۳ق؛ تملک: حاج میرزا عبدالوهاب در ۱۳۰۷؛ مهر: «یا وهاب» (مربع)؛ جلد: تیماج حنایی، ۲۷۹گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۷/۵سم [ف: ۱ – ۲۱۹]

۱۷. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۲۷ش

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اندازه: ۱۶/۵×۲۷/۵سم [رشت و همدان: ف: – ۱۱۳۹]

۱۸. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۱۹۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۲۳۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۱ – ۱۶۱]

۱۹. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۸۳/۱

انجام: و این مثال از قبیل اشتقاق واضح است چنانکه مذکور شد که ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۴گ (۱پ–۷۴پ)، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۲ – ۵۳۰]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶۹۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** از دو جهت یکی آنکه اصل در لام تعریف سکون است و این حرکت عارضی است

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۷گ (۱پ–۱۱۷پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۱ – ۵۷]

۲۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کا:محمد علی بن محمد حسین اصفهانی ورنوسفادرانی، تا: شنبه ۵ صفر ۱۲۰۲ق، به دستور میرزا محمد اسماعیل بن حسین بن علی حسینی فروشانی؛ محشی از مؤلف؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۱ – ۱۹۸]

۲۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۴۶-۴/۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابن محمد رحیم، تا: دوشنبه ۶ ذیحجه ۱۲۱۸ق، جا: نجف آباد؛ مصحح، با علامت بلاغ، محشی با نشان «منه»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۳گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [ف: ۵ – ۲۵۹۵]

۲۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۰۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷ ذیحجه ۱۲۳۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۹۶گ، ۲۴ سطر (۱۰×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۱ – ۲۱۶۶]

۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۶۶۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۷ محرم ۱۲۵۶ق؛ مهر: «محمود الطباطبائی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۱گ، ۲۸ سطر،

اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۷ - ۲۴۱]

۲۵. قم؛ گلپايگانی؛ شماره نسخه:۲۲۳۷-۱۲/۱۲۷

آغاز: و العين و اللام و مازاد بلام ثانية و ثالثة و يعبر عن الزايد بلفظه به صيغه مضارع مجهول است و جار و مجرور ثانی يعنی با الفاظ لعو متعلق است به يعبر و مادر مازاد؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: سيد محمد بن محمد ابراهيم ساوجی حسينی، تا: ۱۲۶۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تيماج مشکی، ۲۴۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۹۵]

۲۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۵۹۲/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۶۹ق؛ محشی؛ ۵۵گ (۱۸۷پ-۲۴۱ر) [ف: ۲ - ۱۵۴]

۲۷. قزوين؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۹۶۸

آغاز: و بامثلة اشتقاقه کالجاه و الحادی و القسی،دوم از جهات شناختن قلب در؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذيحجه ۱۲۹۱ق، جا: روستای حسين آباد؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تيماج قرمز، ۲۲۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۲ - ۳۳۹]

۲۸. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۶۱

آغاز: که متعلق به جزئيات بوده باشد و به سبب تقييد او به اصول بيرون می‌رود از تعريف تصريف؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: ابراهيم بن محمدباقر محمد آبادی دامغانی، تا: جمعه ۴ ربيع الاول ۱۳۱۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تيماج قهوه‌ای، ۲۵۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۳/۵سم [ف مخ - ۱۱۴]

۲۹. قم؛ گلپايگانی؛ شماره نسخه:۳۸۵۵-۱۹/۱۸۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** يا جايز نيست چه اصل آن الغات معلوم نيست واماله نيز درآنها جاری

خط: نستعليق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تيماج قهوه‌ای، ۴۵۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۹۵]

۳۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۰۱۳

آغاز: باشد ولا ثالث لهما دلالت دارد بر اين که در غير اين دواسم اين حالت نباشد پس اين دو لفظ متناقضان خواهند بود و ديگر اين که در غير اين دو اسم نيز اين حالت را تجويز نموده‌اند؛ **انجام:** برابر

چاپی است؛خط:نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: گالينگور سبز، ۲۱۰گ،۲۴سطر،اندازه:۱۵×۱۹سم[ف مخ-۱ - ۴۱۹]

۳۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۶۰۵

آغاز: بنا بر مذهب بعضی از جهة آن که عسر و يسر بضم سين در قرآن مجيد وکلام فصحا آمده وحال آن که دراصل وضع ساکن العين بوده‌اند؛ **انجام:** برابر

خط: نستعليق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با امضای «منه»؛ جلد: مقوای سبز، ۱۹۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۱]

۳۲. قم؛ حجتيه؛ شماره نسخه:۳۱۶

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ نام نواب حسين خان که در ديباچه نسخه‌های ديگر آمده در اين نسخه نيست. [ف: - ۱۷]

۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۸۹۴

آغاز: الثانی الحرف آنکه دلالت نمی‌کند بر معنی که در نفس اوست حرفست و او را حرف می‌گويند زيرا که حرف در لغت طرفست؛ **انجام:** همچنانکه در تثنيه لام الفعل را رد می‌کنند و مفتوح می‌گردانند پس می‌گويند اغزوا و ارميا.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: گالينگور مشکی، ۲۰۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲۶ - ۳۷۳]

۳۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۷۷۶

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● شرح الشافية = العجالة / صرف / عربی

š.-uš-šāfīya = al-‘ijāla

فارسی، محمد بن محمد، - ۱۱۳۴ قمری

fārsī, mohammad ebn-e mohammad (- 1722)

وابسته به: الشافية فی الصرف؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

تاريخ تأليف: پايان رمضان ۱۱۰۸ق

ابن حاجب نحوی کتاب مختصری در علم صرف نوشته است و در آخر آن قسمتی از قواعد نگارش کلمات را آورده به نام «شافيه» که پيوسته در حوزه‌های علميه تدريس می‌شده است. بر کتاب شافيه، شروح و حواشی و تعليقات بسياری به زبان فارسی و عربی و ترکی نوشته شده است و از جمله شرح حاضر که از ميرزا کمال الدين محمد بن معين الدين محمد فارسی شيرازی فسوی اصفهانی است که فقيهی برجسته و مفسری اديب و فاضلی کامل و داماد ملا محمد تقی مجلسی اول بوده است. اين شرح مزجی و مفصل و تحقيقی است (همين مؤلف، شرح ديگری بر شافيه ابن حاجب نگاشته به نام «القيود الوافيه فی شرح الشافيه» که تاريخ فراغت از اين شرح ۲۳ جمادی الاول ۱۱۱۸ق در احمد آباد بوده است). (فاضل)

آغاز: بسمله. رب اشرح لی صدری و يسرلی امری انک علی کل شیء قدير ... الحمدلله الذی امال قلوبنا برحمته الی صرف الهمم نحو اقتناء الکمال و تفضل علينا بر أفته بادغام النعم علی کل حال ... اما بعد فيقول افقر المذنبين الی عفو ربه و رحمته و شفاعة سيد المرسلين و عترته محمد الشهير بکمال الدين ... هذه عجالة اجريتها مجری الشرح الشافية ... و اقتصرت فيها علی کشف المقاصد..

انجام: و العذر عما فيه من السهو و الخلل لقلة البضاعة و کثرة الشواغل و توفر الدواعی الی العجل ...

[دنا ۷۸۵۷۸۶/۶ (۴۷ نسخه)؛ الذريعة ۳۱۴/۱۳ رقم ۱۱۵۹]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۵۲۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** فانها و ان لم يتقلب الفها ياء فيما ندر اتصها لها بالضمير

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رمضان ۱۱۰۸ق؛ کاغذ:، جلد: تیماج سرخ، ۱۳۴گ، ۲۵ سطر (۸/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۶سم [ف:۱۶-۴۱۵]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۳۰۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و احمدالله المحمود في افعاله و الصلوة على سيد رسله و آله

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۸ق؛ تملک: عبدالباقی بن علی نقی، زین الدین جعفر زاهدی در ۱۳۵۴ق [رایانه]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۴۴۹

آغاز: الشواغل عن الامعان في التحقيق و التدقيق و قلة البضاعة خصوصاً في هذه الصناعة

خط: نستعلیق، کا: حسن بن زین العابدین حسینی خراسانی، تا: غره جمادی الثانی ۱۱۱۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ از روی نسخه مؤلف، مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۲۰۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۳سم [ف: ۱۴ - ۲۳۲]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الخلوص في ولائهم ذخره لاولاه و اخراه في عدة أشهر ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۵ صفر ۱۱۲۲ق؛ از روی نسخه مؤلف و در عصرش، محشی با نشانی‌های «منه مد ظله العالی»؛ مهر: «عبده محمد صادق بن محمد حسين الحسيني» (بیضی)، «عبده محمد حسين الحسيني»؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۶۶گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱ - ۱۰۹]

۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۳۵۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** فتمال اسماً و ليكن هذا اخر العجالة التي قصد تعليقها على هذه الرساله ... و اتفق تعليقها على يد مؤلفها ... في عدة اشهر خاتمتها خاتمة شهر رمضان المبارك ۱۱۰۸ هـ ق ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۵ق؛ محشی با امضاء «منه دام ظله، منه دام عزه، منه سلمه الله»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج زرد، ۲۱ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۴ - ۱۹۵۰]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۲۸۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** خاتمتها خاتمه شهر رمضان ... على سيد رسله و آله

خط: نسخ، کا: محمد باقر بن محمد باقر، تا: ۱۸ ربیع الاول ۱۱۲۸ق؛ مصحح، محشی به نشان «منه مد ظله» و غیر آن؛ تملک: محمد کاظم مورخ ۱۲۴۲ق، محمد باقر بن محمد با مهر «محمد باقر بن محمد باقر» (بیضی)؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۵۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۶/۵سم [ف: ۲۷/۲ - ۴۹]

۷. اصفهان؛ کتابخانه‌های اصفهان؛ شماره نسخه:۷۹

آغاز و انجام: برابر؛ و اتفق تعليقها على يد مؤلفها المذنب الراجي عفو ربه و مولاه ... في عدة أشهر خاتمتها خاتمة شهر رمضان المبارك من السنة الثامنة من المائة الثانية من الألف الثانى من الهجرة، و الحمدلله المحمود فى أفعاله و الصلوة على سيد رسله و آله. قد وقع الفراغ من تسويدها في يوم الجمعة ثامن عشر شهر ربيع المولود من شهور سنة ثمان و عشرين و مائة بعد الألف. تمت.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۱۸ ربیع الاول ۱۱۲۸ق؛ محشی به لفظ «منه» یا «منه، مدظله العالی» یا «منه، زیدت برکاته» و أمثالها و از «محمد کاظم قزوینی» دارنده نسخه و «محمدصادق» و «سید محمد، دام ظله»؛ تملک: محمد کاظم مورخ جمادی الاول ۱۲۴۲؛ مهر «محمد باقر بن محمد باقر»؛ کاغذ: چار بغل، جلد: تیماج قرمز، ۱۵۲گ، ۲۵ سطر در متن (۹/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [فهرست روضاتی: - ۳۸۵]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۳۰

خط: نسخ، کا: قنبر بن سلیمان، تا: یک‌شنبه ۱۲ جمادی الثانی ۱۱۲۹ق؛ از روی نسخه‌ای که مؤلف آن را تصحیح نموده، محشی با نشانی «منه دام ظله»؛ جلد: تیماج، ۱۳۲گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۱ - ۲۵۶]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۸۸۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** مع ان الفها رابعة في الطرف فتمال اسماً.

خط:نستعلیق تحریری،کا:محمد شریف طارمی،تا:۱۱۲۹ق؛ محشی بعضی به لفظ «منه دام ظله العالی» و بعضی منقول از رضی و جاربردی؛ واقف: محمد ایرانی مجرد، بهمن ۱۳۵۰؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مذهب، ۲۶۵گ، اندازه: ۱۳×۲۶/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۷۴]

۱۰. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۵۷

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد کاظم سبزواری، تا: جمادی الثانی ۱۱۳۱ق، برای محمد صادق کرمانی؛ ۱۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳/۵سم [ف: - ۶۵]

۱۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۷۰۸-۱۹/۳۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** وليكن هذا آخر العجالة التى قصد تعليقها على هذه الرسالة ... و الحمدلله المحمود فى افعاله و الصلاة على سيد رسلنا و آله.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۹ ذیقعده ۱۱۳۳ق؛ مصحح، محشی با امضای «منه مدظله»؛ مهر: «عبده محمد صادق بن زين العابدين الموسوى ۱۲۶۲» (بیضی)، «عبده محمد ابراهيم بن محمدصادق الموسوى»؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۶۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۴/۵سم [ف: - ۲۴۳۹]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۸۹۷

خط: نسخ، کا: احمد بن محمد علی، تا: اواسط ربیع الاول ۱۱۸۰ق؛ مصحح، محشی از مؤلف؛ تملک: محمد بن قاسم حسینی به تاریخ ۱۲۰۴؛ مهر: «عبده حسين الحسينى» (بیضی)، «العبد المذنب محمد خليل الموسوى» (مربع)، «العبد المذنب محمد حسين»؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۵۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۳۰]

۱۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۸۲/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۸۳ق؛ محشی با نشان «منه رحمه الله، منه دام ظله، جاربردی، لمحرره محمد حسین، البافقی»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۷۹گ (۸پ-۱۸۶ر)، ۱۹ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: - ۲۲۸]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۷۶۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: عصر مؤلف؛ مصحح، محشی از مؤلف؛ تملک: محمد سمیع مازندرانی که به تاریخ ۱۱۸۶ کتاب را میرزا محمد علی به وی بخشیده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۳۲۳]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۸۰
آغاز: بسمله، رب اشرح لی صدری و یسر لی امری؛ **انجام:** بان توصله ... باسناده الی نفسک.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: هندی، جلد: میشن مشکی، مذهب، ۱۸۶گ، ۲۳ سطر (۹/۵×۱۸)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵/۵سم [ف: ۹ - ۵۰۲]

۱۶. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۲۴
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ محشی؛ قطع: خشتی [نشریه: ۵ - ۶۵۴]

۱۷. یزد؛ علومی، شیخ علی؛ شماره نسخه:۳۷
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ قطع: خشتی [نشریه: ۴ - ۴۴۰]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۰۵۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۲؛ رکابه‌دار، محشی بسیار که گر چه به یک خط است ولی دو امضا دارد: «منه رحمه الله» و «منه دام ظله العالی»که این شاید دو معنی داشته باشد: حواشی از روی نسخه‌ای که در عصر مؤلف حاشیه خورده بوده کتابت شده و کاتب در برخی موارد امضای «دام ظله» را از آنجا نقل کرده و یا اینکه در اواخر حیات مؤلف نوشته شده و برخی را در عصر حیات وی و تعدادی را زمانی که وی درگذشته بوده نوشته است؛ تملک: میرزا ابوالقاسم بن محمد محسن بن محمد باقر بن ملا محمد مهدی اصفهانی در ۱۲۱۴، محمد حسن ابن مرحوم میرزا ابوالقاسم محرر (؟) اصفهانی، علی مدرس؛ جلد: مقوایی با روکش تیماج، ۱۶۱گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۰/۵سم [ف: ۲۷/۱ - ۹۹]

۱۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۴۴۸
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی با نشان «منه دامت افاداته، منه دام ظله العالی»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۰۹گ، ۲۰ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۱۶ - ۵۷۵]

۲۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۷۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، نزدیک عصر مؤلف؛ مصحح، محشی از مؤلف و دیگران؛ جلد: گالینگور مشکی، ۲۰۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [ف: ۵ - ۹۲]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۷۷۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی با نشان «منه دام عزه، منه دام ظله، منه زید عزه» وقف بر طلاب یزد؛ تملک: ملا محمد سمیع قزوینی که در رجب ۱۲۰۴ به محمد اسماعیل موسوی پسر سید ابوالحسن فروخته بوده؛ واقف: ابوالقاسم رشتی وصی حاجی محمد باقر بن حاجی لطف الله، رجب ۱۲۴۳؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۶۱گ، ۱۹ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۱۶ - ۳۵۷]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۴۱۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** فی النسبة الیهما بالقرائن من غیر تعویض فی المصغر لئلا یلتبس بالنسبة الی الواوی لان عدم الالتباس به.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشانی «منه»؛ تملک: مصطفی صفایی خوانساری در ۱۳۴۲، فضل الله موسوی در ۱۲۵۸ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن مشکی، ۱۹گ (۱۲۷پ-۱۴۵پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۵۱]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۷/۲
همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۲۶۵]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۷۸۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و یکتب ما سواء و هو المرفوع و المجرور بالیاء للنکتة المذکورة و یتعرف الواو التی هی اصل الالف من الیا التی هی ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ مهر: «افوض امری الی الله عبده [احمد] ۱۲۱۲» (مربع)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم قهوه‌ای مذهب، ۲۰۱گ، ۱۹ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۴۰ - ۱۲۹]

۲۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۳۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و لیکن هذا آخر العجالة التی قصد تعلیقها علی هذه الرساله
خط: نسخ، کا: محمد بن محمد مؤمن بن علیقلی بیک، تا: ۱۲۲۲ق، جا: سلیمانیه؛ مهر: «عبدالقادر» (بیضی)؛ جلد: مقوایی سرخ، ۱۲۸گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ - ۴۵۷]

۲۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۲۵
کامل؛ خط: نسخ، کا: علی بن عبدالعظیم، تا: ۱۲۲۲ق؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۲۴۹گ، ۱۷ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۰۹۶]

۲۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۲۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و لیکن هذا آخر العجالة ... و الخلوص فی ولائهم ذخرة لأولاه و أخراه فی عدة أشهر ...
خط: نسخ خوش و شکسته نستعلیق، کا: محمد مهدی فرزند محمد باقر، تا: دهه اول ربیع الثانی ۱۲۴۰ق؛ مصحح، محشی با

نشانهای «منه دام ظله»، «منه مد ظله»، «منه دام عزه»، «منه»، «منه سلمه الله»، «الموسوی»، «شرح رضی»، «ق»، «صحاح»، «المحرر الموسوی»، «شرح نظام»؛ تملک: محمد بن محمد علی حسینی؛ واقف: شیخ محمد علی ربانی جلگه رخی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرشکی، ۲۵۵گ، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۳۰ - ۵۷۰]

۲۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۶۴۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد ابراهیم بن محمد غفور، تا: جمادی الثانی ۱۲۴۷ق؛ اهدایی: حاج غلامحسین صالح زاده؛ کاغذ: حنایی اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۶گ، ۲۶ سطر (۸×۱۸)، اندازه: ۱۶×۲۶/۵سم [ف: ۲ - ۵۴۳]

۲۸. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۰۷۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۷ق، برای میرزا عبدالرحیم؛ اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۲۰۶]

۲۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسن بن ملا محمد رفیع ندوشنی یزدی، تا: ۲۵ ذیحجه ۱۲۴۸ق؛ تملک: محمد رضا با تاریخ ۱۲۷۷؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۲۳۱گ، ۱۹ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۹ - ۹۵۶]

۳۰. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۲۴۱

خط: نستعلیق، کا: محمد بن حاج محسن، تا: دهه سوم رجب ۱۲۵۴ق؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۶]

۳۱. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۳-ش/۱۹۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** خاتمه شهر رمضان المبارک من السنه الثامنه من المائه الثانیه من الالف الثانی من الهجره

خط: نسخ، کا: حسین بن محمد موسوی، تا: ۱۳ ذیحجه ۱۲۵۹ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: مقوا با تیماج مشکی، ۲۲۵گ، ۱۸ سطر (۱۲×۲۰/۵)، اندازه: ۱۹/۵×۳۰سم [ف: ۱ - ۱۶۸]

۳۲. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۲۵۴

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن عبدالغفور یزدی، تا: دهه اول ذیقعده ۱۲۵۹ق؛ ۱۷۸گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷/۵سم [ف: ۱ - ۲۰۴]

یزد؛ محمود آبادی، میرزا حسن؛ شماره نسخه:۱۲

آغاز: الشواغل عن الامعان

همان نسخه بالا [نشریه: ۴ - ۴۵۲]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۶۱-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۳]

۳۳. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۳۵۷

خط: نسخ، کا: سید جعفر عقدائی، تا: چهارشنبه ۷ رمضان ۱۲۶۶ق، جا: اصفهان مدرسه نیماورد؛ تملک: محسن حسنی نهاوندی، نشانی امانت فخر الدین از نهاوندی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱ - ۲۱۶]

۳۴. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۲۲۵

خط: نسخ، کا: حسن بن ملا رفیع ندوشخال یزدی، تا: ۱۸ جمادی الاول ۱۲۶۸ق؛ اهدایی: میرزا حسن محمود آبادی؛ ۲۲۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۸۳]

۳۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۸۷۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد صادق بن علی، تا: پنج‌شنبه ۲۱ شعبان ۱۲۶۸ق؛ محشی با نشان «منه و کنز و جز اینها»؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲۶گ، ۱۷ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۳۱۳]

۳۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۰۰۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد حسن نائینی، تا: دهه وسط رجب ۱۲۶۹ق؛ مصحح، محشی، با علامت مقابله؛ تملک: مهدی بن میرزا محمد تقی نائینی؛ جلد: تیماج سبز، ۱۸۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۶/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۴۹]

۳۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۹۰۲

خط: نسخ، کا: محمد رفیع بن حاج ابراهیم، تا: صفر ۱۲۶۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۶۶گ، ۲۳ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۳۹۲]

۳۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۰۷۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** خاتمها خاتمة شهر رمضان المبارک من السنة الثامنة من المائة الثانیة من الالف من الهجرة و الحمدلله المحمود فی افعاله و الصلوة علی سید رسله محمد و آله الامجاد.

خط:نسخ،کا: علی بروجردی، تا: پنج‌شنبه ۱۲ ربیع الثانی ۱۲۷۳ق؛ محشی از «مؤلف» و «میرزا هادی»، مصحح، مقابله شده؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۵ - ۸۶]

۳۹. اصفهان؛ جابری انصاری؛ شماره نسخه:۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۰ق [نشریه: ۶ - ۵۹۴]

۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۰۶۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد سعید مریوانی، تا: ۱۳۲۴ق؛ محشی منقول از چاربردی (کذا به همین هیأت و گویا صحیح تر از جاربردی باشد)، سید عبدالله، مهدی تلمیذ شارح، شرفکندی، اشمونی و غیره و بعضی بلفظ «منه»؛ تاریخ وقف: شهریور ۱۳۶۷؛ کاغذ: حنایی فرنگی، جلد: مقوا، ۲۳۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷/۶×۲۲/۲سم [ف: ۱۲ - ۴۹۷]

۴۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۴۵۴

آغاز: بسمله، الخط مصدر کالکتابة

کامل. تذکر: نام مؤلف وکتاب با تطبیق با کتابشناسی(روضاتی) موجود تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: علی بن عباس، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی روکش کاغذ رنگین، ۴۵گ، ۱۲سطر

(۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۴ - ۱۳۰۰]

یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه:۱۲۳

همان نسخه بالا [نشریه: ۴ - ۳۹۲]

۴۲. یزد؛ علومی، شیخ علی؛ شماره نسخه:۳۶

کا:میرزا محمد تقی یزدی، بی‌تا؛ در متن و هامش [نشریه: ۴ - ۴۴۰]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۵۲۸-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۳]

۴۳. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولیکن هذا آخر العجالة التی قصد تعلقها علی هذه الرساله ... من السنة الثانية من المأة الثانية من الالف الثانی من الهجرة و الحمدلله فی افعاله و الصلوة علی سید رسله و آله تمت.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ نسخه حاوی حواشی، در صفحات ۴۹۱ و ۴۹۲ و ۴۹۳ محمد بن آدم بن عبدالله به شرح کتاب «عویصة الاعلال» ابن کمال پرداخته و محمد داشلوغوجی به سال ۱۳۴۹ق آن را کتابت کرده است؛ تملک: محمد حسینی آمده که از ملامحمد سعدالدین ترجانی در شهر ساوجبلاغ به سال ۱۳۴۸ق خریده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، رویه کاغذی، ۴۹۳ص، ۲۱ سطر (۱۱/۵×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۲۰۰]

۴۴. قم؛ مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ مصحح، محشی [تراثنا: س۱۸ش۱و۲ - ۲۲۱]

۴۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۸۰۰

خط: نسخ، کا: ابوطالب بن محمد رضی فراهانی معروف به اصفهانی، بی‌تا؛ محشی با نشان «منه»؛ اندازه: ۱۴×۲۳سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۱]

● شرح الشافية / صرف / فارسی

š.-oš šāfīya

کربلائی، محمد علی، ق۱۲ قمری

karbalā'ī, mohammad 'alī (- 18c)

وابسته به: الشافية فی الصرف؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

شرحی است به قول و مبسوط تألیف محمد علی مشهور به کربلائی.

آغاز: بسمله، حمد و سپاس مر خدای را که ملهم گردانید جمیع مخلوقات را بر هستی ذات بی همتای خود و مطلع گردانید به آیات باهره ظاهره مکلفین را بر علم و قدرت کامله خود ... اما بعد چون که دید فقیر حقیر ... که شافیه حاجبی از روی معنی در غایت حجاب بود ...

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۳۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اما الحروف فلم یکتب منها بالیاء غیر بلی والی و علی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۶۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۱۲ - ۱۷۵]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۰۶۲-۱۶/۷۲

آغاز: از حروف صورتی مختص به آن دارد چون همزه چه صورت مشترک است میان او و الف و در بعضی از حروف کتابت بر خلاف اصل واقع می‌شود؛ **انجام:** فلم یکتب منها بالیاء غیر بلی و الی و علی و حتی و الله اعلم بالصواب. هر کلمه که درآخر او الف مقصوره باشد ... چنانکه در لدیک و کلا به دو نحو نوشته می‌شود یکی به الف

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با امضاء «منه سلمه الله»؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۹۶]

● شرح الشافية = شرح قصیده میمیة / ادبیات / فارسی

š.-oš šāfīye = š.-e qasīde-ye maymīyya

حلبی، محمد بن عبدالملک

halabī, mohammad ebn-e 'abd-ol-malek

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۴۸۶

آغاز: بسمله، سئلت وفقک الله الخیرات و جنبک المنکرات؛ **انجام:** فهم للهوری کهف و معتصم تم شرح القصیده الشافیه تألیف ابی المکارم ... بمحمد و آله الطاهرین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۳ق [رایانه]

● شرح الشافية / صرف / عربی

š.-uš šāfīya

ابن زهری گیلانی، محمد جعفر بن محمد صالح، ق۱۳ قمری

ebn-e zahrī gīlānī, mohammad ja'far ebn-e mohammad sāleh (- 19c)

وابسته به: الشافية فی الصرف؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

تاریخ تألیف: از ۲ شعبان تا ۶ رمضان ۱۲۳۹ق

شرح مزجی نسبتاً مختصری است بر کتاب «الشافية» ابن حاجب.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۱۴

آغاز: احمدک الله اللهم یا خالق مادة کل اصل و مزید و یا واهب صورة کل صحیح و معتل و مهموز و شدید؛ **انجام:** و حتی لکونه بمعنی ال آخر ما کتبناه علی الشافية ... و لم یکن عندی فی العربیة الامتنه. فالحمدله و الصلوة لنبیه و آله

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ از نسخه‌ای با خط مؤلف؛ مهر: «عبدالله بن محمد باقر الموسوی»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا با روکش

کاغذی نارنجی، ۱۰۴گ، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۳ - ۲۶]

● **شرح الشافية** / صرف / فارسی

š.-oš-šāfīya

همدانی، محمد هادی، ق۱۳ قمری

hamadānī, mohammad hādī (- 19c)

وابسته به: الشافية فی الصرف؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

شرحی است مزجی توضیحی بر کتاب «شافیه» ابن حاجب و شارح بیشتر از شروح نجم الائمه رضی الدین استرآبادی و غیر آن نقل به فارسی دارد.

۱. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۱۴۱

آغاز: والله ولی التوفیق مصنف مع احبته بعد از بسمله و تحمید و صلوات از جهت تیمن و تبرک؛ **انجام:** پس راهی از برای معرفت قصر و مد آن بغیر از سماع نخواهد بود و چون مص فارغ شد از احکام مقصور و ممدود بیان مینماید احکام ذو الزیاده را باین قول که انشاء الله تعالی بعد از این گفته خواهد شد

تا احکام مقصور و ممدود را دارد؛ خط: نسخ خوانا، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ تملک: فرزند مؤلف محمد مهدی بن محمد هادی همدانی؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج جگری، ۲۹۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۱۹/۵سم [ف: - ۱۵۸]

۲. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۷

آغاز: بسمله ذوالزیادة و حروفها الیوم ... ذوالزیاده خبر مبتداء محذوفست و فی الحقیقة مبتدا و خبر هر دو محذوفند؛ **انجام:** و از جهت محل او الی چه با او ش یک است در معنی انتهی غایت تمام شد کتاب بعون ملک وهاب در ماه جمادی الاول هزار صد چهل هشت از دست کمترین خلق الله محمد بن محمد شفیع

جلد دوم، از مبحث اسم تا آخر؛ خط: نسخ خوانا، کا: محمد بن محمد شفیع، تا: قرن ۱۳؛ واقف: عبدالاحد بن عبدالجلیل، ۱۲۴۶؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۸۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: - ۱۵۹]

● **شرح الشافية** / صرف و نحو / عربی

š.-uš-šāfīya

وابسته به: الشافية فی الصرف؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۲۲۱

آغاز: وزن المفعول من ذالک الباب؛ **انجام:** فی مصدرهما و هذا بخلاف الحی و اطیر فی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

۲. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۵۰۸

آغاز: فاجتمع همزتان اولاهما مفتوحة و الثانية ساكنة فقلبت الثانية الفا فصار آرام و ارء ام؛ **انجام:** و علی والی لا نقلاب الفهما الی الیاء فی الیک و علیک و غیر حتی فانه یکتب بالیاء حملا لها علی الی.

شرح مزجی توضیحی است؛ خط: نسخ، کا: حسن بن عبدالله، تا: شوال ۹۵۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۸۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۲ - ۳۲۴]

۳. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۷۵۷

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد فقد سألنی ... اعلم ان التصریف تفعیل من الصرف و سمی هذا العلم التصریف لكثرة التصرف بسببه فی ابنیة العربیة؛ **انجام:** و علی و الی لانقلاب ... فی علیک و الیک و غیر حتی فانه یکتب بالیاء حملاً لها علی الی.

شرح مزجی است بر «شافیه» ابن حاجب؛ خط: نسخ، کا: محمد قولی، تا: قرن ۱۱، جا: مکه مکرمه؛ اهدایی: سید علی نجف آبادی؛ ۱۹۶گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳ - ۵۶۴]

۴. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۱۲/۲

شرح مزجی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ اندازه: ۱۴×۲۳سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۱۵]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۷۹۰

آغاز: قوله التصریف لما كان قول المصنف علم شاملا للمقصود وغیر المقصود اردفه بما یخرج سوی المحدود و فخرج بقوله یعرف بها اصول ابنیة الكلم التی سوی النحو و الصرف؛ **انجام:** ان یكون المنسوب هو المنسوب الیه و الثانی ان الذی الحق بآخره یاء مشددة لا یدل علی نسبة الی المجرد عنها لانها واحد

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ تملک: مصطفی صفایی خوانساری در رمضان ۱۴۰۱ق با مهر «مصطفی الحسینی ۱۳۴۲» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۴۶گ (۱پ-۴۶پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۵۳]

۶. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۳۲۷

آغاز: التصریف علم باصول ... فالعلم كالجنس و قید باصول لانه

دیباچه مؤلف در این نسخه نیامده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ ۱۷۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱- ۱۹۱]

۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۹۷

آغاز: الواهب الصمد، علی ان اعود و العود احمد الی الحضرة السماء

در زمان پادشاهی ابوالنصر دیباج بن سلطان حسام الدین نوشته شده؛ خط: نسخ، کا: احمد بن حسن بن محمد بن یحیی خطی، تا: ۱۳ شوال ۱۱۰۴ق، برای شیخ عبدالله بن حاج اسعد بن حاج صالح سماهیجی؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ اندازه: ۱۴×۲۰سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۱]

۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۷۶۴

آغاز: قال الشیخ الامام ... ابو عمر ... الحمدلله رب العالمین ... اعلم ان التصریف تفعیل من الصرف و یسمی هذا العلم التصریف لکثرة التصرف؛ **انجام:** فانه یکتب بالیاء حملا لها علی الی.

این شرح از نظام و رضی و نقره کار نیست؛ خط: نسخ، کا: الدگز میخ اغلو علی بن حسین، تا: ۱۱۱۸ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: مقوا، ۱۷۹گ، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۰۳]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۹۳/۲ معزی

آغاز: یمنعنی عن اسعاف سؤلهم والعلایق تردعنی عن انجاح مامولهم الی ان ساعد الجد السعید وراود السعید الجدید؛ **انجام:** و الاصل فزت من الفوز و فی اجتمعوا واجرز فی قوله فقلت لصاحبی لاتجسانا بنزع اصوله و اجرز.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲-۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۶گ (۱۱۷ر-۲۰۲پ)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳۹ - ۱۲۱]

۱۰. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۶۳۷/۱

آغاز: لازم کله لان معناه حصول الاثر و لهذا قال مطاوع فعل المتعدی غالبا نحو کسرته فانکسر؛ **انجام:** و لهذا لما سئل ابو علی عن مثل ماشاء الله من اولق لم یبن منه الی حل ما شاء.

خط: نسخ، کا: زین العابدین، تا: سه‌شنبه ۱۰ شوال ۱۲۲۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۵۱گ (۱ر-۱۵۱ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۴۶۷]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۰/۱۸-طباطبائی

آغاز: الخط المشهور تصویر اللفظ المقصود تصویره؛ **انجام:** (پس از پایان بحث خط) کاتب چنین آورده: بحمدالله و حسن توفیقه ... علی ید العبد الضعیف ... میرزا عبدالباقی الحسینی الکاشانی در بلده کرمان جهنم اساس در اوان تحصیل، تفرقه حواس ... فی سنه سبع و اربعین ماتین بعد الالف ۱۲۴۷.

مبحث خط؛ کا: سید عبدالباقی حسینی کاشانی، تا: ۱۲۴۷ق، جا: کرمان؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۰ص (۲۳۵-۲۴۴)، اندازه: ۱۰/۵×۱۴سم [ف: ۲۳ - ۳۶۴]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۴۳۴/۵

آغاز: بسملة، التصریف علم بأصول تعرف بها أحوال الکلم التی لیست باعراب و أبنیة الإسم الأصول ثلاثیة و رباعیة و خماسیة و أبنیة الفعل؛ **انجام:** ان الخلیل لما سألهم قائلاً کیف تتطقون بالجیم من جعفر، قالوا: جیم، قال: انما نطقتم بالإسم و لم تنطقوا بالمسئول عنه و الجواب: ج، لانه المسمی. انتهی کلامه فی مسألة التمرین ...

شرح مزجی است بر کتاب شافیه ابن حاجب، شارح در پایان فصول، خواننده را به کتاب مفصل خود با نام مجمع العلوم ارجاع داده است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد رضی بن احمد، تا: ربیع الثانی ۱۲۷۳ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۱۵گ (۱۰۲پ-۱۱۶پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۳۹ - ۲۲۲]

۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۶۲۸

بی‌کا، تا: ۱۲۹۶ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۱۴۷گ، اندازه: ۱۵/۲×۲۱/۹سم [رایانه]

۱۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۴۲۴-۱۳/۱۰۴

آغاز: اعلم انه اقدجاء مهلک و میسر ... و لاغیرهما نظرو یحیی مصدر المیمی من غیر الثلاثی المزید و الرباعی المجرد و المزید فیه ... و مستخرج و کذلک الباقی لمنطلق؛ **انجام:** و طلب معروفک قال الشاعر: واعفر عور الکریم ادخاره و اعرض عن شتم الکریم تکرما ای لادجاره و للتکرم و تقول

شرح مزجی است بر «الشافیه» ابن حاجب، این شرح غیر از شرح نظام نیشابوری و جاربردی است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۶۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۳۶]

۱۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۷۳۳

آغاز: انه مهموز العین دون نایناً لکونه اجوف مهموز اللام علم ان نایناً مقلوب نای ینای فوزنهما قلع یقلع و یا مثله اشتقاقه ای المقلوب وهی الکلمات التی علم رجوعها کلها الی اصل واحد؛ **انجام:** و بالمرة ای بما یدل علیها نحو رمیة و غزوة و بالنوع ای بما یدل علیه نحو رمیة و غزوة و یرد الفعل الی نفسک

شرحی مزجی متوسطی است بر «الشافیه» ابن حاجب نحوی که از «نظام» (۸۲۸ ق) نیز نقل کرده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: گالینگور سبز، ۲۰۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۵]

۱۶. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۶۶

آغاز: قال الشیخ ... ابنحاجب التصریف علم باصول یعرف بها اصول ابنیة الکلم التی لیست باعراب قال لایمکن حد نوع من العلم الاباعتبار فلذالک قیل علم باصول و انما قال احوال و لم یقل؛ **انجام:** امابلی فلقوة امالتها لکونها یستعمل غالباً واما حتی فلحملها علی الی لانها بمعناها الاصلی فی الغایة تم.

شرحی است مزجی و مبسوط بر شافیه ابن حاجب؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: محمد بن ابراهیم طربزونی مدرس مدرسه سهیل؛ از موقوفات رمضانیه آقا ابراهیم ۱۲۳۰؛ جلد: تیماج روغنی، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۲۹۸]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۳۵

آغاز: همانند متن شافیه چنین می‌آغازد: [الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی و بعد: فقد سألنی من لا یسعنی مخالفته ... و الله الموفق] الحمد هو الثناء علی الجمیل من نعمه و غیرها. تقول حمدت الرجل علی انعمامه و حمدته علی حسبه ... قوله (التصریف علم باصول یعرف بها احوال ابنیة الکلم التی لیست باعراب) لما کان قوله علم شامل للمقصود و غیر المقصود ... فخرج بقوله یعرف بها احوال ابنیة الکلم، سوی النحو و التصریف و بقوله لیست باعراب، علم النحو ... (و پس از پنج صفحه) ... ثم لو وقع فی کتابنا هذا دقایق و تحقیقات یخالف ما ذکر فی الشرح المنسوب الی المصنف، فلا بأس فانا قد سمعنا ان هذا الشرح لیس

من تصانیفه بل قد کان أملی علیهم أشیاء فتصر فوافیها بالزیادة و النقصان(گ۵ر) ... قوله: (و ابنیة الاسم الاصول ثلاثیة و رباعیة و خماسیة و ابنیة الفعل ثلاثیة و رباعیة) اعلم ان الاصل فی کل کلمة ان یکون واسطة؛ **انجام:** و نقصوا الالف من «ذلک» و «اولئک» و من «الثلث» و«الثلثین» و من «لکن» للاختصار (و پس از چند سطر): نحو لدیک و کلا، یکتب علی الوجهین لاحتمال ان یکون ألفه عن الواو بدلیل قلبها تاءً فی کلتا و احتمال کونها عن الیاء ... حملو علیها لانها بمعناها فی الغایة و الانتهاء. و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب تم

در برگ ۱۳۰ نوشته است: این کتاب جاربردی بر شافیه است لیکن من آن را با نسخه ش ۱۴۷۶ معرفی شده در ج۹ص۵۰۰ تطبیق کردم و آن نبود. در برگ ۱۲۹پ جدولی هست که تعیین می‌کند، روز اول هر ماه در همه تاریخ هجری قمری چند شنبه بوده است. متن شافیة از ابن حاجب، و از شرح‌هایش «شرح نظام» و شرح جاربردی و شرح فسائی شناخته شده. جای گفتگو نیز شرح شافیه است لیکن با هیچ یک از آن سه برابر نیست؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: وسط؛ کاغذ: اصفهانی، نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۹گ، نوشته‌های نسخ ۲۵سطر و نوشته‌های نستعلیق ۲۹–۳۱ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۴/۲×۲۳/۲سم [ف: ۱۱ – ۱۲۷]

۱۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۸۸۲–عکسی

آغاز: اما بعد، فقد [...] الواردة علی المختلفة لدی اقتراحا [...] ان اشرح لهم التصریف المنسوب الی الامام [...] ابی عمرو عثمان المعروف بابن الحاجب ...

آغاز در دیباچه پیش از «اما بعد» چند سطری افتاده: اعتدال الادیان و اعم فی بعثته صلاح الانسان ثم علی آله المنتسبین؛ **انجام:** لان قلبه الفه تاء کما فی کلتا مشعر ...

گزارش از ناشناس، که در دیباچه از شرح‌ها پیشین یاد می‌کند: «قاصداً ان یکون مکتوبی فی سایر الشروح کالروح من الابدان و کالانسان من العین و العین من الانسان». «شرح نظام» یعنی نظام الدین حسن قمی نیشابوری نیست؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۴۷۲ص، ۱۵سطر (۵/۵×۷–۷/۵)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ – ۲۳۲]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۰۲۰

آغاز: الامر ماخوذ من المضارع فلذلک جوزوا؛ **انجام:** و هی التی یتقصع ای یدخل فیها و نوافق فی نافقاء و هو احدی

خط: نسخ و نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: نخودی، اندازه: ۱۰×۱۸سم [رایانه]

● شرح شافیة ابی فراس فی مناقب آل الرسول و مثالب بنی العباس / فضایل و مناقب / عربی

š.-u šāfīyat-i abi firās fī manāqib-i āl-ir rasūl wa maṯālib-i ban-il-'abbās

حاج حسینی، محمد بن امیر، – ۱۱۷۴ ؟ قمری

hāj hoseynī, mohammad ebn-e amīr (- 1761)

وابسته به: الشافیة؛ ابوفراس حمدانی، حارث بن سعید (۳۲۰–۳۵۷)

تاریخ تألیف: ۱۱۸۳ق

ابوفراس حمدانی، قصیده‌ای میمه‌ای سروده است و در آن بنی هاشم را مدح نموده است و بنی العباس را مذمت کرده است. ابوفراس، این قصیده را در جواب «قصیده شر العباد» سروده که عبدالله بن معتز عباسی گفته است و ابن معتر در این قصیده، سادات آل ابوطالب را قدح نموده است. قصیده شافیه ابو فراس، دارای چندین شرح است که از آن جمله نسخه حاضر می‌باشد. شارح، ابن امیرالحاج، ابو جعفر محمد بن امیر الحاج حسینی است که آن را بین سال‌های ۱۱۷۴–۱۱۸۳ق ساخته است.

آغاز: الحمدلله الذی أنزل ن والقلم وما یسطرون وجعل المعانی فی الکلام کالارواح فی الاجسام ...

انجام: ومعتصم اسم مفعول عصمه الله تعالی من المکروه من باب ضرب حفظه و وقاه.

چاپ: ایران، تهران، ۱۲۹۶ق، سنگی، وزیری، ۲۸۷ص (صص۱–۲۸۷)؛ ایران، تبریز، مطبعه مشهدی اسد اقا، ۱۳۱۹ق، سنگی، وزیری، ۱+۲۸۲ص، به سعی و اهتمام حسین خان آشتیانی

[دنا ۷۸۷/۶–۷۸۸ (۲۱ نسخه)؛ الذریعة ۳۱۵/۱۳؛ مکتبة امیرالمؤمنین (ع) ۱۱۰]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۹۱۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۷۴ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۲۲۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۲سم [ف: ۱ – ۲۹۸]

۲. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۶۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ آغاز قصیده: «الحق مهتضم و الدین مخترم ×× و فیيء آل رسول الله مقتسم ...»، انجام قصیده: «صلی الاله علیهم کلما سجعت ×× ورق فهم للوری کهف و معتصم»؛ مجدول؛ واقف: محمد صادق بن فاضل بسطامی، رجب ۱۳۱۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۲گ، ۱۹ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: – ۷۹]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۳۸۷

انجام: فی شرح لامیة العجم للصفدی قتل المتوکل بیدیر ابنه المنتصر ...

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فستقی، جلد: مقوایی، ۱۸۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ – ۲۹۸]

۴. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۴۳۷/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ اندازه: ۱۵×۲۵/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ – ۱۴۸]

۵. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۶۶۳

خط: نسخ، کا: عبد الحسین بن شیخ احمد جزائری، تا: سه‌شنبه ۱۲

رمضان ۱۲۱۵ق؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۶]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۵۲۶

خط: نسخ، کا: موسی بن حسن بن محمد بن نصار شیبانی نجفی، تا: سه‌شنبه ۲۱ شوال ۱۲۱۷ق؛ مصحح؛ تملک: فرهاد بن ولیعهد در ۱۴ جمادی الاول ۱۲۹۰؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۰]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۰۱۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** تم هذا الکتاب بعون الملك الوهاب ... ادکنی یا علی

خط: نسخ، کا: شیبانی، موسی بن حسن، تا: ۱۲۱۷ق [رایانه]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۰۰۶

آغاز: و ما علمناه الشعرا و الصلاة علی من قال أعطیت جوامع الکلم و لا فخزوان من الشعر لحکمة

خط:نسخ،بی‌کا، تا: آخر ربیع الاول ۱۲۲۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوایی، ۱۵۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۸ - ۱۷۹]

۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۵۹۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد تقی بن علی موسوی گلپایگانی، تا: ۲۱ ذیقعده ۱۲۳۴ق؛ با چند بیت شعر فارسی از «فضل الله» به تاریخ ۱۲۴۹؛ جلد: روغنی، ۲۴۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۹۹]

۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۳۸-۵/۱۲۸

آغاز و انجام: برابر

از اول تا آخر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹ رجب ۱۲۴۱ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۹۴]

۱۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۰۷۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن حسین بن عبدالله بن کاظم ازری حلی، تا: چهارشنبه ۱۳ شعبان ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج زرد، ۲۱۸گ، ۱۹ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۰۳]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۴۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابوتراب محلاتی، تا: ۱۲۷۷ق؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: چرمی عنابی، ۱۲۳گ، ۲۲ سطر (۱۱/۵×۲۴)، اندازه: ۲۱/۵×۳۵/۵سم [ف: ۷ - ۶۱۵]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۵۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** عندالنبی جز اشرحی الشافیه

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد تقی بن محمد حسین خویینی، تا: ۲۷ صفر ۱۲۸۱ق؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: چرمی نارنجی، ۱۶۱گ، ۱۸ سطر (۱۰/۴×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶/۵× ۲۱/۵سم [ف: ۷ - ۶۱۶]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۳۷۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد جعفر بن محمد حسن، تا: ربیع الاول ۱۲۸۳ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۹ - ۱۵۶]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۰۰۷

آغاز: شعر عبدالله بن المعتز العباسی و عند ناقدی الشعر ان ابا فراس کان اشعر منه؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۸۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ دارای رکابه؛ کاغذ: آبی، جلد: مقوایی با روکش تیماج مذهب، ۲۴۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹/۷سم [ف: ۲۷/۱ - ۲۳]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۴۱۳

آغاز: شعر عبدالله بن المعتز العباسی و عندنا قدی الشعر ان ابا فراس کان اشعر منه (س ۳ از پایین ص ۳ چاپ سنگی ۱۳۱۵)؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۲۴گ، ۲۱ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۳۴۱۳]

۱۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۲۶۴

خط: نسخ، کا: مسیح بن محمد باقر کمره‌ای، تا: چهارشنبه ۴ صفر ۱۲۸۵ق؛ افتادگی: آغاز (برابر است با ص ۴ س ۴ از پائین نسخه چاپی و در پایان نیز از چاپی دو سطری کمتر دارد)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی مقوایی، ۱۲۶گ، ۲۱ سطر (۱۸/۵×۱۰)، اندازه: ۱۷/۵×۲۹سم [ف: ۵ - ۲۰۴]

۱۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۵۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: قاسم بن سید احمد بن سید صالح فحام، تا: ۸ رجب ۱۲۸۶ق؛ پس از آن، قصیده‌ای از سید شریف رضی در شانزده برگ آمده با مطلع «مالعینی قد غاب عنها کراها ...»؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۸ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۴ - ۲۰۹۱]

۱۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۲۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی شریف، تا: ۱۲۸۶ق، جا: مشهد رضوی؛ محشی؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج سورمه‌ای، ۲۰۶گ، ۲۳ سطر (۶/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۱×۲۱/۲سم [ف: ۸ - ۳۳۰]

۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۱

آغاز: آغاز چکامه شافیه: الحق مهتضم و الدین مخترم ×× وفیئی آل رسول الله مقتسم؛ آغاز آنچه هست: شعر عبدالله بن المعتز العباسی و عند ناقدی الشعر ان ابا فراس کان اشعر منه

خط:نسخ زیبا، کا: احمد پسر اسماعیل حسینی، تا: رجب ۱۲۸۶ق؛ افتادگی:آغاز؛مجدول؛کاغذ:اصفهانی نخودی، جلد: تیماج سرخ، ۲۰۴گ، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۷۱۳]

۲۱. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۳۸۷۸

خط: نسخ، کا: آقا بابا بن محمد مهدی شهمیرزادی، تا: ۱۶ رجب

۱۲۸۷ق، برای تیمور میرزا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن یشمی، ۲۵۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۶×۲۲/۴سم [ف: ۱ - ۲۹۸]

۲۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۷۳۷

آغاز: شعر عبدالله بن المعتز العباسی و عندنا قدی الشعران ابافراس کان اشعر منه

خط: نسخ، کا: سید محمد طباطبائی، تا: شوال ۱۲۹۵ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۰]

۲۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۵۱۳-۳۸/۱۳۳

آغاز: لما رأی قافیة الامیر الاعظم ابی فراس بیلاغتها المسهلة الممتنعة لانقاس ... اذالم یجعل الله لشمس ذلحائه من دونها ستراً الشافیة التی تشفی و بیعة ومضر؛ **انجام:** الرکن و البیت و الاستار منزلهم ×× و زمزم و الصفا و الخیف و الحرم ... و عاد الی حاله فومنا ان یفتح لنا مذل الباب لم ینفتح فعلمنا ان ذلک من امرالله

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۹۴]

● شرح شجرة الامانی / بلاغت / فارسی

š.-e šajart-ol-amānī

وابسته به: شجرة الامانی؛ محمد حسن قتیل بن درگاهی کایته‌ای (-۱۲۴۰)

شجرة الامانی تألیف میرزا محدحسن قتیل در علم بلاغت است و به سال ۱۳۱۵ هجری در هند به چاپ رسیده است. رساله حاضر شرحی است که در حیات مؤلف نگاشته شده و با عبارت «قوله سلمه الله» به شرح عبارات پرداخته است.

[شجرة الامانی، چاپ هند، ۱۳۱۵ هجری]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۳۲۴/۲

آغاز: قوله سلمه اللهس تعالی بدانحکه کلمه لفظی را گویند که موضوع بادش برای معنی مفرد، چون نارکه موضوع است برای آتش یعنی برای جسم آتش؛ **انجام:** واین قیود در غزل بکار می‌آید و در قصاید ودیگر اقسام نظم ضرور نیست.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۰ق؛ کاغذ: شرقی، جلد: پارچه‌ای قرمز، ۲۲گ (۵۰پ-۷۱پ)، ۱۸ سطر (۱۳/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۲۰×۲۸سم [ف: ۳۳ - ۵۶۰]

● شرح شجرة النعمانية / علوم غریبه / عربی

š.-u šajarat-in-nu‘mānīyya

صدرالدین قونیوی، محمد بن اسحاق، ۶۰۷-۶۷۳ قمری

sadr-od-dīn qūnīyavī, mohammad ebn-e eshāq (1211 - 1275)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۱۳/۵

آغاز: بسمله. الحمدلله واهب الاسرار لا الاستبصار؛ **انجام:** و هو القادر علی کل شئ لا اله الا هو و لا معبود سواه ... و سلم تسلیما کثرا کثیرا

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۰۵ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۱۰۱۳ [رایانه]

● شرح الشجرة النعمانية فی الدولة العثمانية / جفر / عربی

š.-ul šajara-in nu‘mā’īyya fī-d dawlat-il ‘uṯmānīyya

ابن عربی، محمد بن علی، ۵۶۰ - ۶۳۸ قمری

ebn-e ‘arabī, mohammad ebn-e ‘alī (1166 - 1241)

وابسته به: الشجرة النعمانية؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸ق)

[دنا ۷۸۸/۶؛ عثمان یحیی ش ۶۶۵؛ بروکلمان ۱:۴۴۷ و ذیل ۷۹۹/۱ (۱۲۶)؛ بنگرید به فنخا مدخل «شرح دائرة الشجرة النعمانية فی الدولة العثمانية»]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۰۷۰/۲

انجام: حتی یظهر مکنونها و یتضح مصونها و الله یتولی هذاک بمنه و کرمه و خفی لطفه و الحمدلله وحده و السلام

خط: نسخ، کا: محمد بن مصطفی قسطنطی المیلاد معروف به قلوی، تا: سلخ سنه غعط ۱۰۷۹ق؛ نمی‌دانم این نیمه متن است یا یکی از پنج شرح آن که او یاد کرده است؛ کاغذ: ترمه استانبولی، جلد: رویه ابری، ۱۶گ (۲۰پ-۳۵پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۲×۲۰/۳سم [ف: ۶ - ۱۹۸]

● شرح الشذور / کیمیا / فارسی و عربی

š.-oš-šozūr

وابسته به: شذور الذهب؛ انصاری مغربی، علی بن موسی (۵۱۵-۵۹۲)

از شیخ احمد احسائی یا سید حسین بحرانی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۳/۲۵

کا: شیخ احمد بن محمد جعفر خوانساری ساغر، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج زرد، ۷ص (۲۱۹-۲۲۵)، ابعاد متن: ۷×۱۳، اندازه: ۱۱×۱۸سم [سنا: ف: ۱ - ۷۸]

← شرح شذور الذهب > البدر المنیر فی معرفة اسرار الاکسیر فی شرح شذور الذهب

● شرح شذور الذهب / کیمیا / عربی

š.-u šuḏūr-iḏ-ḏahab

جلدکی، علی بن ایدمر، - ۷۶۲ قمری

jeldakī, ‘alī ebn-e aydamor (- 1361)

وابسته به: شذور الذهب؛ انصاری مغربی، علی بن موسی (۵۱۵-۵۹۲)

شرحی است بر ابیات برهان الدین ابوالحسن علی بن ابی القاسم موسی بن ارفع مجریطی اندلسی انصاری در کیمیا که به «شذور الذهب» موسوم است. جلدکی شروح متعددی بر این منظومه نگاشته و شرح حاضر نیز به نظم است و شارح از ماتن به عنوان «قال الاستاد الکبیر رضی الله عنه» یاد می‌کند.
شروح جلدکی عبارتند از: ۱. الدر المنثور؛ ۲. کشف الستور؛ ۳. غاية السرور؛ ۴. طوالع البدور؛ ۵. قلائد النحور؛ ۶. البدر المنير فی معرفة أسرار الأكسير؛ ۷. الشمس المنير فی تحقيق الأكسير؛ ۸ مطالع البدور بقلائد النحور فی شرح صدر أبيات الشذور.
آغاز: بسمله قال المصنف رحمه الله: خذ البيضة الشقراء فانزع قشورها ×× فان لها تحت القشور لباباً؛ الشرح يريد بالبيضة الشقراء الذكر تحت قشوره لبابا الاشقر الذی اختاروه لتدبيرهم وهذا اللون الاشقر الذی سماه اللباب مغيبا تحت قشور هذه البيضة اعنی بيضة الدجاجة
انجام: قد استوعينا الشرح فی ذکر المدة ... وقد قال فی هذه الديوان فی قافية البا مايدل علی المدة التی ذکر شرحها ... طوبی حاله من فهم قصدهم ورموزهم بفهم ذکی الله يوفقنا و يوفقكم ايها الطلاب هذا العلم الشريف ...
چاپ: ایران، چاپ سنگی، ۱۵۲ص، ۱۲۹۸م؛ بمبئی، چاپ سنگی، ۱۵۲ص، ۱۲۹۸م.
[دنا ۷۸۸/۶؛ کشف الظنون ۱۰۲۹/۲]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۶۷۸/۴–۳۹/۵۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: وسط؛ جلد: مقوا، ۶گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۵ – ۲۵۹۶]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۷/۱۸
خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ به تاریخ ۶ رجب ۱۱۰۵ تخاقوی ئیل داخل عرض شده، به تاریخ ۱۶ ذیقعده ۱۱۲ داخل عرض شده؛ مهر: امام ویردی، محمد علی ۱۰۳۰، غلام حسین؛ کاغذ: سفید سمرقندی، جلد: تیماج آلبالوئی، ۱۷ص (۴۲۰–۴۳۶)، ابعاد متن: ۱۰×۱۴، اندازه: ۱۴×۲۰سم [سنا: ف: ۱ – ۳۹۴]
۳. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۳۴/۵
آغاز: قال أيدمر الجلدكی عليه ما عليه اعلم ان فی صدر ديوان الشيخ بيتاً أخفاه أهل الوصول لما فيه من نتيجة قريبة و هو هذا البيت: قال: وادوع اصباغ النجوم عطارداً ×× لقوم اقاموا للثبوت لواءات و اعلم ان النتيجة مدفونة فيه ان عطارد اذا طبخ بالمفتاح؛
انجام: و كذلك تفعل الجميع الاكاسير هذه النكتة الشريفة و السلام.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱ – ۳۳۵]
۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۱۲۸–۷/۲۸
آغاز: و هم الشعری العبور انما ... عن المجرة واختها الشعری العميصا و هذا من ... ثم قال الشيخ رضی الله عنه وان الثريا دونه ورقيبها ×× له قدم آثار موقعها يقف الشرح اذا الثريا فهی نجوم؛
انجام: ثم قال الاستاد رحمة الله عليه اذا عاهدته محبة اهتز قفها ×× فاصبح فی ثوب من السندس. القف، الشرح: قوله اذا عاهدته ... ويظهر النوادرمما فی باطن تلك الارض مما هو مخصوص بهما
خط: نسخ، بی‌کا، تا: بی تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، در اول نسخه این رساله با عنوان شرح بر رساله محی الدین اعرابی معرفی شده؛ جلد: تیماج سرخ، ۸۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۰×۲۶/۵سم [ف: ۵ – ۲۵۹۶]

● شرح شذور الذهب / کیمیا / عربی

š.-u šuḏūr-iḏ-ḏahab

انصاری، محمد بن عبدالله

ansārī, mohammad ebn-e ʻabd-ol-lāh

وابسته به: شذور الذهب؛ انصاری مغربی، علی بن موسی (۵۱۵–۵۹۲)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۲۸۹/۱
آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمين و الصلوة و السلام ... اما بعد قال الفاضل ... ابوالقاسم محمد بن عبدالله الانصاری ... سئلت سيدی ... ابوالحسن علی بن موسی الاندلسی ... ليس فی قضية النجوم قضيه اصدق عنه منه عن معنی قوله فی الديوان الذی؛
انجام: فلم اتوقف فی ذلك كتوقف جعفر لجابر بل بادرت و احببت الی ذلك و لله الحمد و المنة علی كل حال.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۲ق؛ مصحح، با نشان بلاغ؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۴ص (۱–۲۲۴)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۴۷/۲ – ۱۲۲]

● شرح شذور الذهب / کیمیا / عربی

š.-u šuḏūr-iḏ-ḏahab

وابسته به: شذور الذهب = الشذور فی الصنعة = ديوان الشذور؛ انصاری مغربی، علی بن موسی (۵۱۵–۵۹۳)
ابی الحسن علی بن موسی حکیم اندلسی کتابی در اکسیر نگاشته است به نام «شذور الذهب». این کتاب را شرف الدین محمد بن موسی قدسی کاتب تخمیس نموده است و دیوانش را به ترتیب حروف مرتب نموده است و شروحی بر آن نگاشته شده است که از آن جمله شرح حاضر می‌باشد و هر بیتی را ذکر کرده سپس به گزارش آن می‌پردازد. این نسخه به پیش‌نویس مؤلف می‌ماند که به نظر می‌رسد دو تحریر در این کتاب نگاشته است که در پشت صفحه تحریر دوم آمده است. منتخب از شذور مکتسب، غایت السرود، نهایة المطلب، تحریر اول تا آخر قافیه ذال را دارد.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۲۵۷

آغاز: آغاز تحریر اول: بسمله و به نستعین و صلی الله علی محمد و آله اجمعین الطیبین الطاهرین قال الشیخ برهان الدین فی قافیة الالف اذا ثلث المریخ بالزهره امرء اقول ان القوم اطلقوا اسم المریخ علی الکواکب ... آغاز تحریر دوم: بسمله الحمد لمسبب الاسباب الذی منه السبب و الصلوة و السلام من انتجب من النوع المنتخب بین العجم و العرب ... لقد صرفت عمری فی اللهو و اللعب اربعین عاماً او اقرب اذا رأیت کتاب الشذور و المکتسب فطالعت فتمنیت شرحها غایة السرور و نهایة الطلب ایها الناظر ... و اقول مبتدیا بقول المصنف فی صدر دیوانه هذا ... اذا ثلث المریخ بالزهرة امرء، اقول ان القوم قد اطلقوا اسم المریخ.

خط: نسخ، کا: = مؤلف، بی‌تا؛ یادداشتی از محسن البرزکوهی مورخ ۱۲۵۰ق؛ کاغذ فستقی؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۹۷گ، ۲۲ و ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۳۱۵]

● شرح شذور الذهب فی معرفة کلام العرب / نحو / عربی

š.-u šuḏūr-iḏ ḏahab fī ma‘rifat-i kalām-il ‘arab

ابن هشام، عبدالله بن یوسف، ۷۰۸ - ۷۶۱ قمری

ebn-e hešām, ‘abd-ol-lāh ebn-e yūsof (1309 - 1360)

وابسته به: شذور الذهب فی معرفة کلام العرب؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)

شرحی است با عناوین «قلت، و أقول»؛ شرح و متن هر دو از جمال الدین ابومحمد هشام انصاری است. این کتاب شرح معمولی نیست بلکه مؤلف کتاب اول خود را بسط داده است و متن و شرح جدا نیست. در متانت لفظ و حسن عبارت و سهولت بیان از شروح ممتاز و بسیار مشهور آن به شمار می‌رود.

آغاز: أول ما اقول: انی أحمدالله العلی الأکرم الذی علم بالقلم علم الانسان ما لم یعلم ثم أتبع ذلک بالصلاة و التسلیم ...

انجام: فلذلک اختصرت اعادته فی هذا الموضع من المقدمة و الحمدلله علی احسانه و قد اتیت علی ما اردت ایراده فی شرح هذه المقدمة الی یوم الدین.

چاپ: بولاق، ۱۶۰ص، ۱۲۸۲ق؛ مصر، ۱۹۴ص، ۱۲۵۳ق؛ المطبوعات الشرفیه، ۱۳۰۳ق؛ المطبوعات المیمنیه، ۱۳۰۵ق؛ آستانه، ۱۲۵۳ق.

[کشف الظنون ۱۰۲۹/۲؛ دنا ۶/ ۷۸۹ (۲۰ نسخه)؛ دارالکتب ۱۲۷/۲؛ معجم المطبوعات ۲۷۵؛ الاوقاف العامة موصل ۱۹۳/۲]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح شذور الذهب؛ سنباوی، محمد بن محمد (۱۱۵۴-۱۲۳۲)

۲- حاشیة شرح شذور الذهب

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۰۱۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن احمد بن القصیف، تا: جمعه ۲۳ جمادی الاول ۸۴۶ق، برای کتابخانه صدر المدرسین ابو عبدالله محمد بن برهان الدین ابواسحاق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۱گ (۲پ-۱۳۲ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [ف: ۲۱ - ۳۰]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۱۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۹۵ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۲گ (۲-۱۵۳پ)، ۱۵ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۳ - ۲۷]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۷۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** والکلام علیها فی موضعین احدهما.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام (تا اوایل باب عدد را بیشتر ندارد)؛ واقف: سید محمد شوشتری ابن محمد تقی بن محمد بن ابوالحسن بن عبدالله بن نورالدین بن سید نعمت الله جزائری، رمضان ۱۳۰۹؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۶سم [ف: ۱۲ - ۱۷۸]

۴. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۷۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۱]

۵. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۵۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: صالح بن رمضان المسائلی اصلا و الجزائری مسکنا، تا: یک‌شنبه ۱۴ شوال ۱۰۶۲ق، جا: شیراز مدرسه منصوریه؛ جلد: چرم زرد، ۱۳۲گ (۲پ-۱۳۳ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۲۱سم [مؤید: ۲ - ۶۵]

۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۲۹۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: حسین بن حاجی علی بن مقاعد حنفی، تا: اواسط ربیع الثانی ۱۰۶۲ق؛ جلد: مقوا، ۲۱ سطر (۹×۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۳۵۷]

۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۸۷۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ملا قربان علی، تا: ۱۰۷۷ق؛ محشی با نشان «شواهد، ص»؛ کاغذ: اصفهانی سفید، جلد: تیماج سرخ، ۱۴۲گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۲۰۴]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۲۷۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسن بن احمد بن قاسم جزایری، تا: سه‌شنبه ۱۱ شعبان ۱۰۸۷ق، جا: شیراز مدرسه نظامیه؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۵گ، ۱۸-۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۳×۲۰/۸سم [ف: ۱۲ - ۱۷۷]

۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۴۱۱-۲۷/۸۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه شعبان ۱۰۸۹ق، جلد: مقوا، ۷۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ – ۲۵۹۷]

۱۰. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۶۰

خط: نسخ، کا: خلیل بن عبدالله، تا: یک‌شنبه نزدیک به پایان شعبان ۱۰۹۵ق؛ تملک: محمد نصیر بن زین العابدین طبیب حسینی؛ کاغذ: فرنگی، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۳/۵) [ف: – ۷۸۰]

۱۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۶۹/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۲۴ ربیع الثانی ۱۰۹۶ق؛ جلد: چرم زرد، ۹۵گ (۴۱پ–۱۳۵ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [مؤید: ۲ – ۷۶]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۰۹

خط: نسخ، کا: تقی حسینی، تا: محرم ۱۱۰۴ق؛ جلد: تیماج زیتونی، ۱۶۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۶ – ۲۰۰]

۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۶۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد تقی بن احمد، تا: چهارشنبه ۶ ربیع الثانی ۱۱۱۱ق؛ محشی با نشان «صالح» که گویا همان صیمری نویسنده اجازه برای محمد تقی در گ ۷۶ باشد، با عبارت «بلغ سماعا أید الله تعالی»، با خطی دیگر بلغ المقابلة در گ ۲۲، با این اجازه: «انها هو فقه الله من اوله الی آخره ... سماع محصل و استماع مدرک و هو الولد التقی النقی لازال کاسمه تقیا. فاجزته حیث استجازنی. کتبه الداعی له ابن جار الله صالح الصیمری العینی بتاریخ السابع من جمادی الثانی ۱۱۱۱ حاملاً مصلیاً علی محمد و آله»؛ در برگ ۲ نام سه تن از دانشمندان را آورده است، که هر یک شعری به مناسبت به نیمه رسیدن ماه رمضان و تاسف بر به پایان رسیدن آن ماه گفته است، این سه تن عبارتند از: ۱. امامنا المرحوم الشیخ صالح بن عبدالکریم البحرانی، ۲. ذوالقدر العلی، علی التمامی، ۳. شیخ کامل صالح بن مرحوم جار الله الصیمری دام ظله؛ مهر: «محمد تقی ... » (شش پهلو) و دور نیست محمد تقی اصفهانی معروف به ملا تقیا باشد که در طبقات اعلام شیعه قرن ۱۲ص ۱۱۵ معرفی شده؛ کاغذ: نخودی، اصفهانی، ۱۸سطر [ف: ۱۱ – ۲۲۷]

۱۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۰۲۷

خط: نسخ، کا: علی یار بن قربان علی، تا: ۲۳ شعبان ۱۱۲۶ق؛ محشی؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۷۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۳×۱۸/۶سم [ف: ۱ – ۲۹۸]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۲۹/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الاستفهامیه المجرورة کالاحد عشر و المائة و الحمد لله و کفی و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله و صحبه و سلم تسلیما کثیرا.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۵۱ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی با روکش کاغذی مذهب، ۱۲گ (۳۲–۴۳)، ابعاد متن: ۹/۵×۱۵/۵، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۲ – ۴۱۴]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۳ ط

آغاز: بسمله اول ما اقول انی احمدالله العلی الاکرم الذی علم بالقلم ... بعد فهذا کتاب شرحت به مختصری المسمی بشذور الذهب؛ **انجام:** لاننی قد ذکرته فی باب التمییز ... و سلامه علی اشرف خلقه محمد النبی ... و ذریاته المنتجبین و سلم تسلیماً کثیراً مبارکاً یا کریم یا کریم.

خط: نسخ، کا: محمد بن علی عیثان احساوی قاری، تا: ۱۱۸۲ق، جا: شاخور بحرین؛ تملک: شیخ احمد بن عیثان، شیخ احمد بن علی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سیاه، ۱۰۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۴/۲ – ۷۸]

۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۱۰۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه اول قرن ۱۳؛ محشی به نقل از الفیه ابن مالک و نشانه ح؛ تملک: مرتضی بن احمد حسینی دشتی، صالح بن عبدالوقام ابراهیمی؛ یادداشت هبه شرعی حسن بن ساجد ماجد موسوی در ۱۲۴۲ق؛ یادداشت امانت نسخه میرزا مسیح بن محمد جعفر طهرانی از آقا شیخ عبدالحسین فرزند آخوند ملا محمد مشهور به سیبویه در ذیقعده ۱۳۱۰ ؛ مهر: وقف ملا محمد طاهر نوری (چهارگوش)، ملا محمد جعفر مجتهد طهرانی (بیضی)، «همایی» (بیضی)، «ماجد» (چهارگوش)؛ اهدایی: ناصر کاتوزیان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۸۸گ، ۲۳ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۹ – ۸۷]

۱۸. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۳۸۳

خط: رقعی، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ ۱۲۰گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ – ۲۷۳]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۴۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شیخ عبدالحسین بن حاج ملا مهدی طرخورانی تفرشی، تا: ۱۳۱۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲۶ – ۲۳۰]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۲۴۸/۱

آغاز: حلق جاز فیه لغة رابعة و هی اتباع الاول الثانی فی الکسر نحو فخذ و شهد و اما معناها فاحدهما اصطلاحی و هو ما ذکرت؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جا: اصفهان؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۰گ (۲ر–۸۱ر)، ۲۰ سطر [ف: ۲۵ – ۲۴۷]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۲۸۰

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کا: میر طاهر حسینی جوینی، بی‌تا؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۱۳۱گ، ۱۹ و ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۱۲ – ۱۷۶]

● شرح شذور الذهب فی معرفة کلام العرب / نحو / عربی

š.-u šuḏūr-iḏ ḏahab fī maʻrifat-i kalām-il-ʻarab

وابسته به: شذور الذهب فی معرفة کلام العرب؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)
شرح مختصری است با عناوین «قال الشیخ، ش» بر رساله «شذور الذهب» ابن هشام نحوی چون آغاز نسخه افتاده معلوم نشد از کیست.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۱۱۹/۴

آغاز: و احترزنا نحن بقولنا الساکنة من تاء التأنیث التی تلحق الاسماء لانها متحرکة؛ **انجام:** لکنها حقیقة من حیث انهم لم ینو فیها الا الانفصال.
خط: نسخ، کا: عبدالعزیز بن محمد بن عبدالله بن ناصر بن یوسف ناصری،تا:چهارشنبه۱۳جمادی الاول ۸۹۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوایی، ۶۳گ (۹۰ر-۱۵۲ر)، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [ف: ۱۱ - ۱۳۶]

← شرح شرایع > مدارک الاحکام فی شرح شرایع الاسلام
← شرح شرایع > المسند
← شرح شرایع > تقریرات الفقه
← شرح شرایع > مسالک الافهام الی تنقیح (فی شرح) شرایع الاسلام
← شرح شرایع > اللقطة
← شرح شرایع الاسلام > الطهارة
← شرح شرایع الاسلام > فرادیس الفقه
← شرح شرایع الاسلام > احیاء الموات
← شرح شرایع الاسلام > الاجارة
← شرح شرایع الاسلام > مصباح الفقیه
← شرح شرایع الاسلام > الوقف
← شرح شرایع الاسلام > ذخائر النبوة
← شرح شرایع الاسلام > تقریرات الفقه
← شرح شرایع الاسلام > البیع
← شرح شرایع الاسلام > الزکاة
← شرح شرایع الاسلام > الغصب
← شرح شرایع الاسلام > البیع
← شرح شرایع الاسلام > هدایة الانام فی شرح شرایع الاسلام

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi'-il-islām
سبط الشهید، محمد بن حسن، ۹۸۰ - ۱۰۳۰ قمری
sebt-oš-šahīd, mohammad ebn-e hasan (1573 - 1621)
وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
شرحی است استدلالی بر کتاب طهارت شرایع الاسلام. مشتمل بر چهار «رکن» و هفت «طرف» و نه «فصل»: کتاب الطهارة: رکن ۱. المیاه: طرف ۱) الماء المطلق، ۲) المضاف، ۳) فی الأسآر؛ رکن ۲. الطهارة المائیة: فصل ۱) الاحداث الموجبة للوضوء، ۲) احکام الخلوة، ۳) کیفیة الوضوء، ۴) احکام الوضوء؛ الغسل: الواجب و المندوب: فصل ۱) الجنابة، ۲) الحیض، ۳) الاستحاضه، ۴) النفاس، ۵) احکام الاموات؛ رکن ۳. الطهارة الترابیة: طرف ۱) فی ما یصح معه التیمم، ۲) فیما یجوز التیمم به، ۳) کیفیة التیمم، ۴) احکامه؛ رکن ۴. النجاسات و احکامها.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۸۰۶

آغاز: الطهارة و هو اسم للوضوء او الغسل او التیمم علی وجه له تأثیر؛ **انجام:** یکون قدراً قال بغسل ثلث مرات ... فیه الماء و یحرک و یفرغ و الجواب ان الاحتیاط لیس بدلیل شرعی ...
خط: نستعلیق تحریری، کا: اردشیر بن اسماعیل میرزا، تا: ۱۲۶۷ق؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ ارسالی از اداره رایزنی فرهنگی ایران در سوریه خرداد ۱۳۶۷؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۱۱۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۷۳]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi'-il-islām
محمد سبط ابن عاشور
mohammad sebt ebn-e 'āšūr
وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷/۲ خوئی

خط: نسخ تحریری، کا: علوان بن یاسین، تا: ۱۱۷۴ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قرمز، ۳۹۲ص (۴-۳۹۵)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱/۵×۲۱/۵سم [ف: ۷ - ۲۶۹]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi'-il-islām
رضوی مشهدی، محمد بن حبیب الله، - ۱۲۶۶ قمری
razavī mašhadī, mohammad ebn-e habīb-ol-lāh (-1850)
وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
کتاب، شرحی است مزجی بر مبحث خلل تا اواخر فصل قضاء صلوات شرح این عبارت: «اما اللواحق فمسائل الاولی من فاتته فریضة».
آغاز: بسمله، الرکن الرابع من ارکان الصلاة فی التوابع لها و فیه فصول اربعة، الفصل الاول: فی الخلل الواقع فی الصلاة
انجام: فلا فرق حینئذ بین زیادة رکعة او رکعتین او نقیصتها فی الابطال.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۴۹۳
آغاز و انجام: برابر
جلد دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوای مذهب، ۱۶۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۶سم [ف: ۲۰ - ۲۹۳] و [ف: ۵ - ۵۵۰]

● شرح شرایع الاسلام / فقه / عربی

š.-u šarāyi‘-il-islām

قزوینی، مولی مصطفی، - ۱۲۷۰ قمری

qazvīnī, maolā mostafā (- 1854)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

در شرح شرایع است طهارت تا آخر کتاب حج. مؤلف از شاگردان صاحب جواهر است که ظاهراً با این تألیف موفق به اخذ اجازه از استاد خویش شده است.

[دنا ۷۹۰/۶؛ الذریعة ۲۵۳:۶ و ۳۲۹:۱۳]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۹۲-طباطبائی
مشتمل بر بخش طهارت از شرح شرایع است به صورت ناتمام؛ خط: نسخ متوسط، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ توضیحات: آغاز نسخه دو برگ به خط شیخ محمد حسن صاحب جواهر دیده می‌شود که اولین آنها اجازه‌ای است که به مؤلف یعنی مولی مصطفی قزوینی داده است و برگ دیگر تقریظ صاحب جواهر است بر کتاب حاضر که بعد از مطالعه آن را نگاشته است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۷گ، ۲۰ سطر، قطع: وزیری [ف: ۲۴ - ۲۰۵]

● شرح شرایع الاسلام / فقه / عربی

š.-u šarāyi‘-il-islām

شروقی، محمد حسن بن موسی، - ۱۲۷۷ قمری

šorūqī, mohammad hasan ebn-e mūsā (- 1861)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

شرح استدلالی مفصلی است بر «شرائع الاسلام» محقق حلی. شارح از صاحب جواهر به عنوان «شیخنا فی جواهره» و از صاحب حدائق بسیار نقل کرده است.

[دنا ۷۹۰/۶؛ الذریعه ۳۲/۱۳ شماره ۱۱۸۲]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۲۷۱
آغاز: کتاب الخمس و هو بضم الخاء و اسکان المیم و بضمتین ایضا لغة جزء من خمسة و شرعا حق مالی ثبت لبنی هاشم فی مال مخصوص
نسخه اصل: کتابخانه کاشف الغطاء - نجف اشرف. مشتمل بر کتاب الخمس می‌باشد؛ خط: نسخ، کا: محمد علی قفطان، تا: آخر جمادی الاول ۱۲۶۹ق (شاید تاریخ تألیف باشد چنانچه صاحب ذریعه قائل شده)؛ تملک: محمد رضا کاشف الغطاء؛ ۹۶ص [عکسی ف: ۶ - ۳۱۵]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۲۷۲
آغاز: کتاب الزکاة التی افترضها الله تعالی علی العباد و قرنها فی کثیر من آی الکتاب مع الصلاة التی هی للاعمال عمود و عماد؛
نسخه اصل: کتابخانه کاشف الغطاء - نجف اشرف. کتاب الزکاة می‌باشد؛ خط: نسخ، کا: محمد بن محمد حسن (فرزند مؤلف)، تا: ۱۶رجب۱۲۷۳ق؛تملک:هادی بن عباس آل کاشف الغطاء به سال ۱۳۱۵، یادداشتی از عبدالحسین جعفری در استعاره کتاب به سال ۱۳۱۱، تملک کاتب به سال ۱۲۸۹؛ ۳۷۶ص [عکسی ف: ۶ - ۳۱۶]

● شرح شرایع الاسلام / فقه / عربی

š.-u šarāyi‘-il-islām

بارفروشی مازندرانی، محمد بن مقیم، ۱۱۹۶ - ۱۲۸۱ قمری

bārforūšī māzandarānī, mohammad ebn-e moqīm (1782 - 1865)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

شرح استدلالی نسبتاً مفصلی است بر کتاب «شرائع الاسلام» محقق حلی با نقل اقوال بزرگان فقه. بخش استدلالی این کتاب تقریرات شیخ مرتضی انصاری است که با عنوان «قال الاستاد» آمده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۱۰۶
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... أما بعد قال المحقق رحمه الله فی الشرائع فی آخر مسألة الجبائر و اذا زال العذر استأنف الطهارة؛
انجام: و ثالثها مارواه الشیخ عن السکونی عن جعفر عن ابیه قال قال النبی ما کان الله لیجعل حیضاً مع حبل ...
شامل احکام جبائر تا احکام استحاضه می‌باشد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ مهر: «عبده الراجی حیدر علی» (بیضی)، «یا باقی» (بیضی)، «اللهم صل علی محمد و آل محمد» (بیضی)، «عبده یعقوب» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۱۰۶گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶ - ۱۲۰]

● شرح شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام / فقه / عربی

š.-u šarāyi‘-il islām fī masā’il-il ḥalāl wa-l ḥarām

قمشه‌ای اصفهانی، ملا مهدی، - ۱۲۸۱ قمری

qomše’ī esfahānī, mollā mahdī (- 1865)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام محقق حلی،

جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
مؤلف که از شاگردان شیخ محمد حسن صاحب جواهر و حاج کلباسی و حجة الاسلام شفتی بوده، شرحی مفصل ــ با تفصیلی بیشتر از «جواهر الکلام» ــ بر کتاب «شرایع الاسلام» محقق حلی نگاشته است.
[الذریعة ۳۲۹/۱۳]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۲۵/۲
آغاز: قوله الصوم، و هو الکف عن المفطرات مع النیة. اورد علیه بوجوه، احدها انه منقوض فی طرده بالکف عن المفطرات مع النیة زمانا و ان قل؛ **انجام:** قوله من وطیء زوجته فی شهر رمضان ... و مختاری هنا هو المختار هنالک من التفرقه
شرح بخشی از کتاب الصوم - حدود ثلث آن - را دربردارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ضمیمه: در اوراق ۲۹۶ تا ۳۰۱، چند برگ از متن و شرحی فقهی با عنوان «قوله» در مبحث وضو و غسل از کتاب الطهارة الحاق شده و با توجه به عبارت «وقال المصنف فی المنتهی» در سطر ۶ برگ اول، احتمال دارد شرحی یکی از کتب فقهی علامه حلی باشد، آغاز ضمیمه: «الحائض ... و من ثم اختلف العلما فی تعریفها و قد عرفها المصنف هنا بانها ... قوله فالوضو یجب للواجب من الصلوة، بالاصل او العارض ...»، انجام ضمیمه: «قوله و المدینة و مسجد النبی ... و قال فی الدروس و البیان و الدلائل و کتاب الاشراف و النزهة و الجامع علی ما نقل عنها انه یستحب»؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوایی، ۱۲۵گ (۱۷۰-۲۹۴پ)، ۲۹ سطر (۱۳×۲۰/۵)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱۳ - ۳۹]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi‘-il-islām
شیخ العراقین، عبد الحسین بن علی، - ۱۲۸۶ قمری
šayx-ol-‘erāqayn, ‘abd-ol-hoseyn ebn-e ‘alī (- 1870)
وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
شرح مفصلی است با عناوین «قوله، قوله». در آن از شیخ مرتضی انصاری با عنوان «بعض مشایخنا دام تشیده» و صاحب جواهر یاد شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۴۷۵
آغاز: بسمله - قوله کتاب القضاء بالمد و القصر اقول القضاء کما صرح به جماعة یأتی لمعان کثیرة، الخلق و منه قوله تعالی فقضهن سبع سموات ای خلقهن؛ **انجام:** و النزاع انما هو فی دعوی انطباق کل قول علی معادها فی غیر محله ... لایترک الاحتیاط بالجمع بین القصر و الاتمام بحال لانه سبیل النجاة و الله العالم.
نسخه حاضر شرح کتاب‌های قضا، زکوة، طهارت (بحث حیض) و صلوة (بحث الخلل الواقع فی الصلوة و صلوة المسافر) را شامل است؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا، بی‌تا؛ بعضی از عبارات توسط مؤلف خط خورده و اصلاح شده؛ با اجازه اجتهاد به شیخ عبدالحسین الطهرانی از طرف (؟) با مهر مجیز «و آمنوا بما نزل علی محمد» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۶۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [ف: ۳۸ - ۶۲۹]

● **شرح شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام** /
فقه / عربی
š.-u šarāyi‘-il-islām fī masā’il-il-ḥalāl-i wa-l-ḥarām
حائری، علی نقی بن حسن، - ۱۲۸۹ قمری
hā’erī, ‘alī naqī ebn-e hasan (- 1872)
وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
از حاجی میرزا علینقی بن سید حسن مشهور به حاج آقا بن سید محمد مجاهد بن سید علی طباطبائی. (احمد منزوی)
چاپ: مشار عربی، ص۳۵۸؛ تهران، سنگی، بی تا، وزیری بزرگ
[احسن الودیعه ۱۹۳/۱-۱۹۵]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۴۲۶
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز؛ با حواشی منه، با یادداشتی از پسر مؤلف به نام جعفر؛ جلد: تیماج قرمز، ۷۳گ، ۲۰سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۳۳۱]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi‘-il-islām
روزدری، علی، - ۱۲۹۰ قمری
rūzdarī, ‘alī (- 1873)
وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
شرح استدلالی نسبتاً مفصلی است با عناوین «قال، أقول». این جلد مشتمل بر احکام خلل نماز و نماز جماعت می‌باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۵۷۴
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قال المصنف الرکن الرابع فی التوابع ... اقول لایندرج فی أحد الثلاثة الخلل الواقع عن سبق اللسان؛ **انجام:** و صلاة فی مسجد السوق تعدل اثنتی عشرة صلاة و صلاة الرجل فی بیته وحده صلاة واحدة.
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ با خط خوردگی و اضافه دارد، نام مؤلف بخط آیة الله مرعشی روی برگ اول آمده؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۲۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۷ - ۱۶۲]

● **شرح شرایع الاسلام = حاشیة علی الشرایع** / فقه /

عربی
š.-u šarāyi'-il-islām = ḥāšīyat-un 'ala-š-šarāyi'
موسوی شفتی، اسدالله بن محمد باقر، ۱۲۲۷؟ - ۱۲۹۰ ؟ قمری
mūsavī šaftī, asad-ol-lāh ebn-e mohammad bāqer (1812 - 1873)
وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
شرح استدلالی مفصلی است با عناوین «قوله، قوله» مشتمل بر نقل اقوال فقهای بزرگ و رد و ایراد در آنها. احکام خلل صلاة تا دو سجده سهو آن در روز شنبه یا ۶ ماه رجب ۱۲۵۶ پایان یافته است و کتاب الحج در ۵ شوال ۱۲۶۹ در نجف اشرف تألیف شده است.

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۸۴
آغاز: قوله الرکن الرابع فی التوابع ... اعلم ان العمداتیان الشیء او ترکه مع القصد و التذکر و الالتفات
خط: نستعلیق و متن کتاب نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح، با خط خوردگی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۴گ، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۴ - ۲۱۳]

۲. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۲۲۳
کتاب الصوم و بین سالهای ۱۲۷۰ و ۱۲۷۱ در نجف اشرف تألیف شده؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۲۰۶گ، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۵۵]

۳. اصفهان؛ شفتی، مهدی؛ شماره نسخه:۳۲
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۱۶۱گ، ۲۲ سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: - ۱۷۸]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۴۱۳
آغاز: بسمله. قوله العقد هو اللفظ الدال علی نقل الملك ... اضطرب تعاریف الأصحاب للبیع فمنهم من عرفه بتعریف المصنف و منهم من عرفه بانه الایجاب و القبول؛ **انجام:** و تکون المنفعة المذکورة سبباً لاعتاقة العبد فالظاهر عدم اللزوم هنا کما لایخفی السابع
از «الفصل الثانی فی عقد البیع» شروع شده و در اواخر «الفصل الرابع فی احکام العقود» ناتمام مانده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ توسط علامه شیخ محمد علی بن محمدباقر بن محمد تقی در سوم ذیحجه ۱۲۹۷، تصحیح و مقابله شده (خط و مهر او در پایان نسخه شاهد آن است)؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی و شکری، جلد: میشن نیلی، ۲۳۴گ، ۲۴سطر، اندازه: ۱۷×۲۴/۵سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۲۳۱]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۶۶
همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۰۲]

۵. اصفهان؛ شفتی، مهدی؛ شماره نسخه:۲۳
شرح مبحث نماز جماعت است و در ماه رجب ۱۲۷۲ تألیف شده؛ خط: نسخ، کا: محمد تقی بن محمد حسن خوانساری، تا: شنبه ۹ رجب ۱۲۹۲ق؛ ۱۰۹گ، ۲۴سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: - ۱۷۳]

۶. اصفهان؛ شفتی، مهدی؛ شماره نسخه:۲۹/۱
شامل کتاب الامر بالمعروف و النهی عن المنکر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۶۸گ (۱پ-۶۸پ)، ۱۱سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: - ۱۷۶]

۷. اصفهان؛ شفتی، مهدی؛ شماره نسخه:۲۷
بخشی از کتاب طهارت و احکام نجاسات است که در ۲۳ جمادی الثانی ۱۲۸۷ تألیف شده؛ خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۳۹گ، ۲۳ سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: - ۱۷۵]

۸. اصفهان؛ شفتی، مهدی؛ شماره نسخه:۲۰
احکام شك و سهو در نماز است و در ماه رجب ۱۲۵۶ تألیف شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۹۱گ، ۲۳ سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: - ۱۷۱]

۹. اصفهان؛ شفتی، مهدی؛ شماره نسخه:۲۲
شرح کیفیت وضو است که در ربیع الاول ۱۲۵۸ به اتمام رسیده؛ خط: نسخ، کا: محمد تقی بن محمد حسن خوانساری، تا: اواخر قرن ۱۳؛ ۱۳۰گ، ۲۴سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: - ۱۷۳]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۴۱۳
آغاز: بسمله، قوله العقد هو اللفظ الدال علی نقل الملك ... اضطرب تعاریف الأصحاب للبیع فمنهم من عرفه بتعریف المصنف و منهم من عرفه بانه الایجاب و القبول؛ **انجام:** و تکون المنفعة المذکورة سبباً لاعتاقه العبد فالظاهر عدم اللزوم هنا کما لایخفی السابع.
از «الفصل الثانی فی عقد البیع» شروع شده و در اواخر «الفصل الرابع فی احکام العقود» ناتمام مانده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ نسخه توسط علامه شیخ محمد علی بن محمد باقر بن محمد تقی در سوم ذیحجه ۱۲۹۷، تصحیح و مقابله شده (خط و مهر او در پایان نسخه شاهد آن است)؛ اهدایی: رهبری، ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی و شکری، جلد: میشن نیلی، ۲۳۴گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴/۵سم [ف: ۲۱/۱ - ۴۸۶]

● شرح شرایع الاسلام / فقه / عربی

š.-u šarāyi'-il-islām
آقا میرزا بابا سبزواری، - ۱۲۹۳ قمری
āqā mīrzā bābā sabzevārī (- 1876)
وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
شرح استدلالی است بر شرایع الاسلام محقق حلی که آن را به عنوان حاشیه با عناوین «قوله، قوله» شرح کرده و مشتمل بر کتب تجارت، ودیعه، عاریه، وقوف و صدقات، سکنی و حبس، نکاح و برخی از احکام صلات و غیره می‌باشد.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۱۱۶

آغاز: لاشبهة ان الجهل بالموضوع لایوجب الاعادة؛ **انجام:** الظاهر عدم صحة تزویجه لأن الأصل فی الشرایط ان یکون واقعیة خرج منها ما کان المطلق مخالفاً و بقی الباقی.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: اوایل قرن ۱۳؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۸گ، اندازه: ۱۵/۳×۲۱/۴سم [ف: ۲۰-۲۹۰]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۱۷۲

آغاز: قوله و جوائز الظالم ان علمت حراماً بعینها الخ لا خصوصیة لجوائز الظالم بل کان من استولی یده علی مال الغیر غصبا؛ **انجام:** لانا نقول مع الفرق بین دفع الدین و العین لحصول الثانی ... له الزامه و قهره علی الدفع الیه.

از ششمین مسأله از کتاب التجاره شروع و به «لو انکر المقر له حفظها الحاکم»از کتاب القضا ختم گردیده؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ با وقف‌نامه کتب مؤلف توسط شیخ محمد رحیم در سال ۱۲۹۳ق؛ کاغذ: نخودی و فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۹گ، ۲۳ و ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۸۹]

۳. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۱۱۶

آغاز: المسألة الاولی: ینجس الماء بجمیع أصنافه و أقسامه بالتغییر بالنجاسة فی أحد أوصافه ...

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا، واقف: میرزا بابا سبزواری، رمضان ۱۲۹۳ق؛ کاغذ: فرنگی، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [تراثنا: س۶ش۱ - ۱۰۸]

● شرح شرایع الاسلام / فقه / عربی

š.-u šarāyi‘-il-islām

کجوری مازندرانی، مهدی، ۱۲۱۶ - ۱۲۹۳ قمری

kajūrī māzandarānī, mahdī (1802 - 1876)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

یکی از این شروح است که در الذریعه نیامده و شارح از علمای قرن ۱۳ق و شاگرد صاحب جواهر می‌باشد. این شرح بسیار مبسوط و حاوی نکات استدلالی و ذکر آراء بسیاری از فقهای متقدم و متأخر و معاصرین شارح از جمله محقق نراقی و فاض قطیفی بوده و در کتاب از صاحب جواهر کراراً با عنوان «استاد» یاد شده است.

۱. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۸۴۴/۱

آغاز: بسمله - کتاب الاجاره هی لغة علی ما فی و الاجرة بمعنی و هو کری الاجر؛ **انجام:** و ان کان ظنی لایغنی عن الحق شیئاً و کان ذلک فی النصف الاخر من ذیقعده سنه ۱۲۵۴.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۵۴ق؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوا با کاغذ سفید، ۱۴۰ص، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۱۷۵]

۲. شیراز؛ وصال (دکتر)؛ شماره نسخه:۲۴

کا: محمد ابراهیم بن محمد شریف از روی خط شارح، تا: ۱۳۰۲ق [نشریه: ۵ - ۲۹۲]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۹۰۹

آغاز: بسمله، کتاب التجاره و المراد بها فی المقام هو المعاوضة قصد بها الاکتساب أو القلوب؛ **انجام:** کون شرط ترک الواجب مثلاً شرطا مخالفاً لکتاب و قد عرفت منعه الا أن المنع مکابرة.

شامل کتاب التجارة تا فصل سوم (خیارات) بوده و احتمالاً شارح قصد اتمام کتاب تجارت را داشته ولی موفق به اتمام آن نشده است؛ خط: نسخ خوش، کا: محمد ابراهیم ابن محمد شریف، تا: ۱۳۰۲ق؛ مصحح، محشی از شارح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج پوست اناری، ۵۶۹گ، ۳۱ سطر (۱۳×۲۴)، اندازه: ۲۱/۵×۳۶سم [رایانه]

● شرح شرایع الاسلام / فقه / عربی

š.-u šarāyi‘-il-islām

رشتی، اسدالله

raštī, asad-ol-lāh

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

شرح استدلالی مفصلی است به‌عنوان «قال، قال» و نام مؤلف از یادداشتی است که روی برگ اول آمده است. این نسخه دارای کتاب الفرائض (ارث) می‌باشد.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۵۲۳-۱۸/۴۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قال ره کتاب الفرائض، الفرائض فی الاصل جمع فریضة من الفرض بمعنی التقدیر کما قیل او بمعنی الایجاب؛ **انجام:** فاذا اجتمع سببان فی الانساب ورث ذوالبنین ارثین مع عدم الحجب ومع الحجب من جهة المانع کما تقدم والله هو العالم.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، علی میرزا اصفهانی کتاب را با سید عبدالعظیم با نسخه مؤلف مقابله کرده و به سال ۱۲۹۴ پایان یافته؛ مهر: «عبده الراجی علی میرزا» (بیضی)، «عبده عبدالعظیم بن حسن الموسوی»؛ جلد: تیماج نیلی، ۱۵۰گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۰۱]

● شرح شرایع الاسلام / فقه / عربی

š.-u šarāyi‘-il-islām

مجتهد یزدی، یحیی

mojtahed-e yazdī, yahyā

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۰۴۴

بی‌کا، تا: ۱۲۹۵ق [نشریه: ۱۳ - ۳۵۸]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی

š.-u šarāyi'-il-islām

تهرانی، علی بن خلیل، - ۱۲۹۶ قمری

tehrānī, 'alī ebn-e xalīl (- 1879)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

تاریخ تألیف: شنبه آخر ذیقعده ۱۲۸۰ق

شرح مزجی و استدلالی است بر «شرایع الاسلام» محقق حلی و معلوم نیست شارح غیر از این بخش (کتاب الوصایا)، بخش‌های دیگر کتاب شرایع را شرح نموده یا نه.

[دنا ۷۹۱/۶؛ الذریعة ۳۲۶/۱۳، ش ۱۲۰۱]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۰۶۰

آغاز: الحمدلله و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین و لعنة الله علی اعدائهم اجمعین ... کتاب الوصایا اقول هی جمع وصایة لا الوصیة کما تخلیه فی الریاض و ان کانت الوصأة و الوصایة و الوصیة بمعنی؛ **انجام:** مسئلة لو اعتق امة تستوی ثلث ماله فاصدقها بثلث ماله ... فهل لها مهر المثل ام لا تردد المحقق فیه و تبعه آخرون و منشأ لزوم الدور ان ذلک بمنزلة ارش الجنایة ولیکن هذا آخر ... و ظاهرا و باطنا.

شرح «کتاب الوصایا»؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: شنبه سلخ ذیقعده ۱۲۸۰ق؛ مصحح، مقابله شده؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲/۵سم [ف: ۳۸ - ۸۴]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی

š.-u šarāyi'-il-islām

اهاری، محمد امین، ق۱۳ قمری

ahārī, mohammad amīn (- 19c)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

شرح استدلالی متوسطی است با عناوین «قوله، قوله» با نقل اقوال بزرگان فقهاء. از اینکه در چند جا ارجاع به نوشته سابق خود می‌دهد به نظر می‌رسد، که مقدمه‌ای در اصول فقه برای همین کتاب نوشته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۳۰۷

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... انی لما اطلعت علی کتب الاستدلالیة لفقهائنا المتأخرین الامامیة رضوان الله علیهم

از آغاز کتاب طهارت تا احکام اوانی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح بعضی گویا به خط مؤلف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۹×۲۴سم [ف: ۶ - ۲۹۰]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی

š.-u šarāyi'-il-islām

برغانی، صادق بن محمد صالح، ق۱۳ قمری

baraqānī, sādeq ebn-e mohammad sāleh (- 19c)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

شرح استدلالی نسبتا مفصلی است بر «خلل الصلوة شرایع الاسلام» محقق حلی.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۵۴۳

آغاز: بسمله، حمدله، الرکن الرابع فی التوابع و فیه فصول، الفصل الاول فی الخلل الواقع فی الصلاة الیومیة و ان شارک فی بعض احکامها غیرها؛ **انجام:** و دخل فی الفریضة او هو بعد فی تلک الناقلة اتمها ناقلة و ... و الله تعالی اعلم بحقایق الامور و احکامه.

مشتمل است بر: الرکن الرابع: فی التوابع: الفصل الاول: فی الخلل الواقع فی الصلاة؛ خاتمة: فی سجدتی السهو؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه،۱۵۷گ،۱۶سطر،اندازه:۱۵×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۲۸۷]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۴۶

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۵۳]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی

š.-u šarāyi'-il-islām

بفروئی یزدی، علی اصغر بن محمد حسین، ق۱۳ قمری

bafrū'ī yazdī, 'alī asqar ebn-e mohammad hoseyn (- 19c)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

شرح مزجی استدلالی است با نقل اقوال فقهای بزرگ بر کتاب القضاء و الشهادات «شرایع الاسلام» محقق حلی.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۳۶۷

آغاز: بسمله، کتاب الشهادات جمع شهادة و هی لغة اما من شهد بمعنی حضر و منه الشاهد یری مالا یراه الغایب و قوله تعالی فمن شهد منکم الشهر فلیصمه؛ **انجام:** و ههنا فروعات مذکورة فی کتب العامة و الخاصة مرجعها الی القواعد العامة اذ لانص فیها بالخصوص ترکنا للاشتغال بالاهم منها ... علی مهاجرها الف سلام و تحیة.

فقط شرح شهادات می‌باشد که در جمعه ۲۱ ذیحجه ۱۲۰۷ق نگاشته شده؛ خط: نسخ، کا: مهدی دامغانی، تا: ۲۳ جمادی الاول ۱۲۷۱ق؛ مصحح، مقابله شده؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: اسقاطی، ۹۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۹۲]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی

š.-u šarāyi'-il-islām

جعفری، نوح بن قاسم، - ۱۳۰۰ قمری

ja'farī, nūh ebn-e qāsem (- 1883)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

شرح مزجی استدلالی است بر شرایع الاسلام محقق حلی.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۵۴۰

آغاز: بسمله، حمدله ... کتاب الزکوة و هی لغة الطهارة و منه قوله؛ **انجام:** و ابن ادریس المنع من اخذ الرهن علی مالها.

مشتمل است بر مباحث: ۱. کتاب الزکاة: القسم الاول فی زکاة المال: النظر الاول: فی من تجب علیه الزکاة، النظر الثانی: فی ما تجب فیه الزکاة، النظر الثالث: فی من تصرف الیه الزکاة، القسم الثانی: فی زکاة الفطرة، ۲. کتاب الرهن: ۱) فی الرهن، ۲) فی شرائط الرهن، ۳) فی الحق؛ خط: نسخ، کا: محمد موسوی شوشتری، تا: پنج‌شنبه ۱۸ ربیع الثانی ۱۲۹۴ق؛ کاغذ: شکری و نخودی، جلد: میشن عنابی مذهب، ۱۶۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۲۸۰]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی

š.-u šarāyi'-il-islām

حسینی، موسی بن فضل الله، ق۱۳ قمری

hoseynī, mūsā ebn-e fazl-ol-lāh (- 19c)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

شرحی است با عناوین «قوله» یا «قوله، اقول» و یا به صورت مزجی بر کتاب شرایع الاسلام محقق حلی.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۴۲

آغاز: ... و المحرم انواع، الاول، الاعیان النجسة ذاتا کالخمر و الانبذة المسکرة و الفقاع و غیرها من النجاسات؛ **انجام:** و من نماء هذا الملک المنفعة الدائمة، فاذا استوفاها المشتری بالاجارة فلا وجه ...

از اول کتاب بیع، تا پایان مسائل خیارات؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: اواخر قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با قلم خوردگی، مصحح؛ مهر: «اهدایی سید کاظم کمالی الحسینی همدانی» (بیضی)؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی آبی و سفید، جلد: چرم صورتی، ۴۷۵گ، ۱۹ سطر (۱۲×۱۸)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۴۰ - ۵۹۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۹۸۰/۲

آغاز: المسئلة الثانیة فی مأخوذیة قصد القربة و عدم مأخوذیتها فی الوقف و یمکن ان یکون نزاعهم ... قال استادنا المدقق ان المشهور بین القدماء الی العلامة ... برگ ۳۹: قوله و اذا تم کان لازما لایجوز الرجوع، یعنی اذا تم الوقف بای شیء کان ... قوله و لو وقف و وهب ... اقول: وجه الابتداء فی الاول المنجزات؛ **انجام:** و قد عرفت انه الحق الذی ینبغی البناء علیه و الاخذ به، و الله العالم بحقائق الامور، و الحمدلله اولا و آخرا ...

کتاب وقف؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: اواخر قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم مشکی، ۱۷۱گ (۳۳-۲۰۳)، ۲۴ سطر (۱۰×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۴۰ - ۴۸۷]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۹۸۸

آغاز: الفصل الثالث فی کیفیة الوضوءو فروضه و خمسة، و فی المنافع سبعة باضافة المولاة و الترتیب و لعل غرض المص و من ذهب مذهبه؛ **انجام:** ربما یشکل عدم الکفارة ح ... الافطار فی المقام من العالم العامد و لو بملاحظة الاصل الشرعی ... نوشته نیست.

از فصل سوم در کیفیت وضو، تا بخشی از مسائل صوم؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: اواخر قرن ۱۳، جا: زین الدین رباط شاه عباسی واقع در مسیر کرمان؛ با قلم خوردگی، مصحح؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم مشکی، ۴۶۳گ، ۲۰-۲۵ سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱سم [ف: ۴۰ - ۴۹۵]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۹۶۴/۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قوله کتاب الزکوة، اقول ان الزکوة قد فسرت بمعنیین الطهارة و الزیادة و النمو، و من الاول قوله تعالی قد افلح من زکیها؛ **انجام:** فلیس کونه وقتا لها امرا معلوما ان لم ... انه معلوم العدم ...

کتاب الزکاة؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: اواخر قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ با قلم خوردگی، مصحح؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، ۱۶۳گ (۱-۱۶۳)، ۱۵-۲۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۴۰ - ۴۵۸]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۱۹

آغاز: الرکن الرابع فی التوابع و فیه فصول، الفصل الاول فی الخلل الواقع فی الصلوة المفروضة الیومیة و ان شارکها غیرها من الفرائض و النوافل فی کثیر من الاحکام؛ **انجام:** و لیکن هذا آخر ما اردنا ایراده فی باب الصلوة و یتلوه البحث فی بقیة العبادات من الزکوة و الخمس و الصوم و غیرها ان شاء الله تعالی، و انفق الفراغ منه ...

شامل رکن رابع در خلل صلاة است تا پایان مسائل صلاة؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: جمعه ۱۰ شوال ۱۲۸۱ق، جا: یزد؛ با قلم خوردگی، مصحح؛ یک فقره حاشیه به خط مؤلف در برگ ۹۶پ آمده که به سال ۱۲۸۶ق در تهران نوشته شده؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم مشکی، ۲۹۹گ، ۲۵-۲۶ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه:

۱۸×۲۳/۵سم [ف: ۴۰ – ۵۶۳]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۲۱

آغاز: الرکن الثانی فی افعال مجموعها یسمی بالصلوة و هی واجبة لایجوز ترکها و مسنونة یجوز ترکها فالواجبات ثمانیة او عشرة باضافة الترتیب و الموالاة فی الافعال و الاحوال؛ **انجام:** و انه لا یخرج عن عهدة الامر بالعصیان، و لیکن هذا آخر الکلام فی الصلوة و ما تتعلق بها من الاجزاء و الشرائط و یتلوه الکلام فی بقیة الصلوت ان شاءالله [تعالی]، و قد وقع الفراغ من تسویده ...

شامل رکن دوم، در افعال صلاة و در روز سه‌شنبه، پنجم رجب سال ۱۲۸۱ق در یزد، به انجام رسیده است؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۸۱ق، جا: یزد؛ با قلم خوردگی، مصحح؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم مشکی، ۲۸۴گ، ۲۳–۲۴ سطر (۱۲×۱۹)، اندازه: ۱۸×۲۳/۵سم [ف: ۴۰ – ۵۶۵]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۴۰

آغاز: کتاب الجهاد من الجهد بالفتح و هو المشقة او منه بالضم بمعنی الوسع و الطاقة، هذا بحسب اللغة؛ **انجام:** کما ان ظاهره فی غیر المتعمد بترک الوضوء فالتعمیم للامرین محتاج الی دلیل آخر غیره

از کتاب جهاد آغاز شده، سپس امر به معروف و نهی از منکر، نماز کسوف، نماز میت و تا پایان کتاب طهارت به انجام می‌رسد. کتاب جهاد، در لیلة الرغائب (اول ماه رجب) سال ۱۲۸۳ق به پایان رسیده؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: غره رجب ۱۲۸۳ ق؛ با قلم خوردگ، مصحح؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۳۲۸گ، ۲۲–۲۴ سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۴۰ – ۵۹۵]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۹۸۹

آغاز: ... و یجب بعد فرض احراز الشرائط علی الفور اجماعا محکیا من حملة من العبائر و یدل علیه [ایضا] الاخبار الناهیة عن استنابة المستطیع؛ **انجام:** و مع التعارض ینبغی ملاحظة المیزان و ازننا الله و ایاکم بحسن احسانه و ألطافه، و الحمدالله اولا و آخرا ... فرغ من تسویده ...

کتاب‌های حج، خمس و زکات. و در میانه آن مباحث پراکنده‌ای درباره عدالت و وجوب تقدیم فائته بر حاضره آمده است؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: دوشنبه جمادی الاول ۱۲۸۳ق، جا: همدان؛ افتادگی: آغاز؛ با قلم خوردگی، مصحح؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم زرشکی، ۳۸۲گ، ۲۲–۲۳ سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴۰ – ۴۹۶]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۹۸۴

آغاز: الحمدالله رب العالمین، کتاب الحدود و التعزیرات، جمع حد و تعزیر و هما لغة کما عن لک و غیرها المنع و التأدیب و شرعا عقوبة حاصلة تتعلق؛ **انجام:** لکن التحقیق عدم عقد المسلم للکافر و بالعکس لاتقطاع المودة بینهم و الانتصار ... اتینا بما قصدناه و وفینا بما وعدناه فلنحمدالله ... و ان یجعلنا من خلصنالء شیعتهم الداخلین فی شفاعتهم انه ولی ذلک

از حدود و تعریزات، تا پایان دیات؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: رمضان ۱۲۸۹ق، جا: همدان؛ با قلم‌خوردگی، مصحح؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۳۳۲گ، ۱۹–۲۱ سطر (۱۲×۱۸)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۴۰ – ۴۹۲]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۹۹۹

آغاز: کتاب الضمان، مشتق من الضمن ینقل ما کان فی ذمته فی المال و یجعله و ضمن ذمة اخری؛ **انجام:** و ان علم المشتری ان یده علیه ید موکله و هذا واضح، و قد فرغنا ...

از کتاب الضمان تا پایان کتاب الوکالة به فرجام رسیده. این جلد، در روز ۱۲ ربیع الثانی سال ۱۲۸۹ق در همدان، به پایان رسیده است؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲ ربیع الثانی ۱۲۸۹ق،جا:همدان؛با قلم خوردگ،مصحح؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛کاغذ:فرنگی، جلد: چرم بنفش، ۲۴۱گ، ۱۸–۲۱ سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲/۵سم [ف: ۴۰ – ۵۱۰]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۹۸۳/۱

آغاز: مسئلة فی الخلل الواقع فی الصلوة و هو کما فی یع اما عن او سهو او شک، قد یقال ان الشک بنفسه خلل فی الصلوة؛ **انجام:** و مما ذکرنا ظهر حال العنوان الثانی اعنی عنوان هاشمی بل و حال غیره من سایر العناوین و اتضح حکم المسئلة بحمدالله تعالی و الله العالم

از باب الخلل الواقع فی الصلاة تا پایان کتاب الخمس؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: (باب الخلل) محرم ۱۲۹۲ق، جا: نجف اشرف؛ با قلم خوردگی، مصحح؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، ۲۲۲گ (۱–۲۲۲)، ۲۴–۳۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۴۰ – ۴۹۰]

۱۲. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۳۶

ازکتاب القضاء (انجام در شنبه ۱۹ شوال ۱۲۵۸)، صید و ذباحه، غصب، شفعه، احیاء موات، لقطه، ودیعه (انجام در ۹ محرم ۱۲۹۰ در همدان)؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۹ محرم ۱۲۹۰ق، جا: همدان؛ کاغذ: سفید و الوان، ۴۱۶گ، قطع: وزیری [چند نسخه-ف: – ۲۲]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۹۷۹

آغاز: کتاب الوقوف و الصدقات و النظر فی العقد و الشرائط و اللواحق، الاول الوقف عقد ثمرته تجبیس الاصل و اطلاق المنفعة کما فی جملة من الکتب؛ **انجام:** و لتمام الکلام فی ذلک محل آخر و هو باب العتق من الفقه، قد تفقه بتألیف هذا المجلد ...

از کتاب وقوف و صدقات، تا پایان کتاب وصایا، کتاب سبق و رمایه در ۲۸ رمضان ۱۲۸۲ق در سعیدآباد سیرجان، از توابع کرمان، و کتاب وصایا در چهارم ذیقعده ۱۲۸۲ق در همان مکان

به انجام رسیده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۲ق، جا: سعیدآباد سیرجان از توابع کرمان؛ با قلم خوردگی، مصحح؛ اهدایی: سید کاظم کمالی حسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم مشکی، ۲۶۳گ، ۲۰-۲۲ سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۴۰ - ۴۸۵]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۹۹۰/۱چ

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... کتاب احکام الصلوة التی هی نتهی عن الفحشاء و المنکر ... فالعلم بها ای الصلوة یستدعی اربعة ارکان، الاول فی المقدمات بفتح الدال او کسرها ... و هی سبع، الاول فی اعداد الصلوة؛ **انجام:** قال بعض الافاضل حتی استعمله علماء العصر فعلا و تقریرا الا انی لم اجد به خبرا و لا من ذکره من الاصحاب، قد اتفق الفراغ من بحث مقدمات الصلوة علی ید مؤلف العبد ...

از کتاب الصلاة تا پایان رکن نخست در مقدمات نماز؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا:سه‌شنبه ۱۷ ربیع الثانی ۱۲۸۲ق، جا: یزد؛ با قلم خوردگی، مصحح؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، ۲۷۴گ (۱-۲۷۴)، ۲۴-۲۸ سطر، اندازه: ۱۴×۱۷سم [ف: ۴۰ - ۴۹۷]

● شرح شرایع الاسلام / فقه / عربی

š.-u šarāyi‘-il-islām

حسینی مرعشی، محمد بن عبدالمهدی، ق۱۳ قمری

hoseynī mar‘ašī, mohammad ebn-e ‘abd-ol-mahdī (- 19c)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

شرحی است استدلالی بر شرایع الاسلام محقق حلی.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۴۹۶

آغاز: بسمله، حمدله ... قال المصنف و هو مبنی علی اقسام اربعة الاول فی العبادات و هی عشرة؛ **انجام:** لایصدق انها قد صدرت بالنیة لان الکل.

از ابتدای طهارت تا فی کیفیة الوضوء؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی شکری، جلد: میشن ماشی، ۱۸۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۲۷۷]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۴۹۹

آغاز: بسمله، حمدله ... و بعد فیقول العبد المذنب الراجی عفور به الغنی صدرالدین محمد بن عبدالمهدی الحسینی؛ **انجام:** و اما الثانی فلان عموم الاخر یشمله بلا معارض و منها انه.

مباحث: الرکن الثانی: فی افعال الصلاة: الاول: النیة، الثانی: تکبیرة الاحرام، الثالث: القیام، الرابع: القراءة؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۵۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۲۷۹]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۵۰۴

آغاز: بسمله، قوله کتاب النکاح، النکاح لغة حقیقة فی الوطی؛ **انجام:** قد کان صحیحاً له فیستصحب بعده فان قلت. (ناقص)

مباحث: کتاب النکاح: القسم الاول: فصل ۱) آداب العقد، ۲) العقد، ۳) اولیاء العقد، کتاب الوصایا: فصل ۱) الوصیة، ۲) الموصی، ۳) الموصی به، ۴) الموصی له، ۵) الاوصیاء؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۱۳گ، ۱۹ سطر [ف: ۲۰ - ۲۷۲]

● شرح شرایع الاسلام / فقه / عربی

š.-u šarāyi‘-il-islām

خوانساری، محمد علی بن زین العابدین، ق۱۳ قمری

xānsārī, mohammad ‘alī ebn-e zeyn-ol-‘ābedīn (- 19c)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۳۷۹/۳

فقط کتاب الزکاة آمده که با عناوین «قوله-اقول» و استدلالی مفصل می‌باشد؛خط:نسخ و نستعلیق،بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۹گ (۴۲۱پ-۴۶۹)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۴-۱۶۸]

● شرح شرایع الاسلام / فقه / عربی

š.-u šarāyi‘-il-islām

رانکوئی حائری، محمد طاهر، ق۱۳ قمری

rānko’ī hā’erī, mohammad tāher (- 19c)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

شرح مفصل استدلالی است با نقل اقوال بزرگان فقهاء. این نسخه مشتمل بر کتاب صلاة از احکام مکان مصلی و کتاب صوم می‌باشد و بسیاری از مباحث آن ناتمام مانده، و احکام قرائت از کتاب صلاة به روز ششم شعبان ۱۲۶۵ در کربلا به پایان رسیده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۳۲۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... المقدمة الخامسة فی مکان المصلی و هو الحیز الذی یشغله المصلی مع ماعلیه من ثیابه؛ **انجام:** و علی فرضه لایلزمه أن یکون شیئاً حراماً بالنسبة الی شخص و حلالا بالنسبة الی آخر.

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ با خط خوردگی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۲۳گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶ - ۳۰۲]

● شرح شرایع الاسلام / فقه / عربی

š.-u šarāyi‘-il-islām

رضوی، محمد بن محمد حسن، ق۱۳ قمری

razavī, mohammad ebn-e mohammad hasan (- 19c)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

شرح استدلالی مبسوطی است با عناوین «قال-اقول» بر مبحث قضای فریضه و همچنین صفات قاضی از کتاب شرایع الاسلام محقق حلی.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۶۴۸

آغاز: صلاة: بسمله، حمدله، قال المصنف ره و یجوز ان یقضی الفرائض الخمس فی کل وقت ... اقول ان هنا مسائل احدها جواز قضاء الفرائض الیومیة فی وقت الحاضرة بل مطلق اداء الصلوات المفروضات کالخسوفین و الزلزلة و صلاة الخوف الواجب؛ **انجام:** فالوجوب الکفائی من حیث هو غیر مانع من تأثیر الاجارة و جواز اخذ الاجرة علیه

خط: نستعلیق شکسته، کاتب = مؤلف، تا: در سال‌های ۱۲۹۲-۱۲۹۴ق؛ پشت برگ اول صلاة و قضاء دستخط مؤلف درباره مطالب تدوین شده و خط محمد ابراهیم بن محمد بن محمد حسن رضوی فرزند مؤلف؛ واقف: سید علی اصغر اصغرزاده موسوی، اردیبهشت ۱۳۳۸؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه پارچه مشکی، ۱۴۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۲۰ - ۲۸۶]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی

š.-u šarāyi'-il-islām

زاهد نجفی، عیسی بن حسین، ق۱۳ قمری

zāhed najafī, 'īsā ben hoseyn (- 19c)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

شرح مزجی مفصلی است بر کتاب «شرائع الاسلام» محقق حلی، با نقل بعضی از گفته‌های فقها و گفتگو در آنها. این نسخه مشتمل بر افعال صلاة تا آخر کتاب صلاة و از آغاز عقود تا بیع می‌باشد و کتاب آخر سال ۱۲۵۵ پایان یافته و مؤلف تصریح می‌کند که بعضی از شرح را در نجف یا مشهد یا قم نگاشته است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۰۵

آغاز: الرکن الثانی من الأرکان التی یستدعیها العلم بالصلاة فی افعال الصلاة و هی واجبة و مسنونة

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: گویا از عصر مؤلف؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۸۱گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۳×۳۶سم [ف: ۵ - ۳۳۰]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی

š.-u šarāyi'-il-islām

سید اسدالله، ق۱۳ قمری

seyyed asad-ol-lāh (- 19c)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

تاریخ تألیف: رجب ۱۲۵۰ق

شرحی است استدلالی و بسیار مفید و مبسوط و حاوی اقوال متقدمین و متأخرین و نقد و بررسی اقوال که پس از آن، نظر خاص خویش را به‌گونه‌ای مستدل بیان می‌دارد.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۸۸۹

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و لا سیما علی امیرالمؤمنین وصیه و وزیره و ناصره و مستودع علمه

کتاب حج و تا احکام احرام را دارد، پنجم شوال ۱۲۶۹ به پایان رسیده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲ ربیع الثانی ۱۲۸۳ق، جا: نائین (یکی از دهات)، به دستور مؤلف؛ تملک: سید محمد مهدی سدهی؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۳۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۵ - ۲۶۹]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۳۳۰

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی محمد و آله اجمعین قوله الرکن الرابع فی التوابع و فیه فصول الفصل الاول فی الخلل الواقع فی الصلوة ... اعلم ان العمداتیان الشیئی او ترکه مع القصد و التذکر؛ **انجام:** آخرین عنوان موجود که شش برگ به آخر مانده است: قوله و لو اهملهما عمدا لم تبطل الصلوة و علیه الاتیان بهما و لو طالت المدة. و تحقیق الحال فی ذلک یقتضی بسط الکلام فی بیان امور احدها انه ... و الظاهر انه عین القول باعتبار سهوه و الصلوة علی محمد و آله و الحمدلله علی منه و افضاله و قد وقع الفراغ منه ...

خط: نسخ زیبا، کا: محمد تقی خوانساری، تا: جمعه ۴ رمضان ۱۲۹۳ق، متصدی استکتاب، سید محمد حسن، محشی با امضاء «منه عفی عنه»، در آخر نسخه، ستایش علی میرزا لنجانی از این کتاب و مؤلف در ۱۲۹۳ق با مهر «عبدالراجی علی میرزا» (بیضی)، تصحیح و مقابله شده؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج نیلی مذهب، در سرترنجها نام جلد ساز آمده «ابراهیم بن محمد باقر»، ۱۳۷گ، ۲۴ سطر (۱۰/۵×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۴ - ۱۹۲۹]

۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۳۳۱

آغاز: بسمله قوله ره و هما مستحبان فی الصلوة الخمس المفروضه اداءً و قضاء ... اعلم انه اختلف الاصحاب فی الاذان و الاقامه علی اقوال؛ **انجام:** قال امرنی ابو عبدالله (ع) ان اقرء المعوذتین فی المکتوبة الی غیر ذالک من الاخبار.

شامل شرح مقدمه هفتم در اذان و اقامه از کتاب صلوة شرایع تا مسأله پنجم از رکن دوم که در افعال نماز است، و مطابق شرایع چاپ سنگی ۱۳۲۰ق با قطع رحلی از صفحه ۲۱ دو سطر به آخر مانده - و هما مستحبان فی الصلات ... - و ۲۲ و ۲۳ تا آخر صفحه ۲۴ شرح شده است؛ خط: نستعلیق زیبا، کا: محمد تقی بن محمد

حسن خوانساری، تا: ۱۲۹۳ق، به دستور حاج سید جعفر؛ در هامش صفحه آخر یادداشت مقابله علی میرزا لنجانی در شوال ۱۲۹۴ق با مهر «عبدالراجی علی میرزا» (بیضی)، در هامش برگ ۱۰۰ چنین آمده: «این بیست و دو ورق که خط جناب مخدومی آقا سید عبدالعظیم حفظه الله الملک الکریم است با ایشان بدقت این اقل آن را مقابله نمودم فی شهر رمضان ۱۲۹۴» با مهر «العبد المذنب محمد رضا» (بیضی)، تصحیح و مقابله شده؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج نیلی، ۱۴۰گ، ۲۴ سطر (۱۰/۵×۱۸)، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [ف: ۴ - ۱۹۳۱]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی

š.-u šarāyi'-il-islām

شفتی اصفهانی، محمد علی بن محمد باقر، ق۱۳ قمری

šaftī esfahānī, mohammad 'alī ebn-e mohammad bāqer (- 19c)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

شرح استدلالی متوسطی است با نقل اقوال بسیاری از فقها. نسخه حاضر دارای کتاب وصیت می‌باشد و ظاهراً پاره‌ای از کتاب‌های دیگر نیز نوشته شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۹۵/۳

آغاز: کتاب الوصایا جمع وصیة من أوصی یوصی أو وصی یوصی

خط: نسخ، کا: میرزا محمد بن محمد ابراهیم، تا: ۱۲۶۳ق، جا: نجف اشرف؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۵گ (۸۱پ-۱۵۵ر)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۳۶۷]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی

š.-u šarāyi'-il-islām

علی بن عبدالغفار، ق۱۳ قمری

'alī ebn-e 'abd-ol-qaffār (- 19c)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

شرح مزجی استدلالی متوسطی است با نقل اقوال بسیاری از فقهای قدیم. نسخه حاضر که کتاب الوصایاست در ۱۷ ذیحجه ۱۲۸۸ به پایان رسیده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۳۹۳/۲

آغاز: آغاز نسخه: کتاب الوصایا التی هی جمع الوصیة التی اسم مصدر من وصی بالتشدید أو أوصی کما هو محکمی القاموس

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۷ ذیحجه ۱۲۸۸ق؛ جلد: مقوایی تیماج مشکی، ۱۴۶گ (۴پ-۱۴۹ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۹ - ۱۸۰]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی

š.-u šarāyi'-il-islām

قزوینی، عبدالمطلب بن محمد کاظم، ق۱۳ قمری

qazvīnī, 'abd-ol-motalleb ebn-e mohammad kāzem (-19c)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

شرح مفصل استدلالی است با عناوین «قوله، قوله» بر کتاب «شرائع الاسلام» محقق حلی و رد و ایراد بسیار مخصوصاً در گفته‌های قدمای از فقها.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۶۱۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قال المصنف الرکن الثالث فی الطهارة الترابیة قبل قدم هذا الرکن علی الرابع

جلد سوم از کتاب طهارت می‌باشد که در ماه جمادی الثانی ۱۲۵۷ در قزوین پایان یافته؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۵۷ق، جا: قزوین؛ تملک: ریحان الله الموسوی به تاریخ چهارم شوال ۱۳۲۱ با مهر «ریحان الله الموسوی» (بیضی)، محمد علی خونساری به تاریخ ۱۹ رمضان ۱۳۹۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۵ - ۱۴]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی

š.-u šarāyi'-il-islām

گلپایگانی، ابراهیم بن محسن، ق۱۳ قمری

golpāygānī, ebrāhīm ebn-e mohsen (- 19c)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

شرح مزجی متوسطی است بر کتاب «شرایع الاسلام» محقق حلی شارح از شاگردان صاحب جواهر و شیخ مرتضی انصاری بوده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۵۰۲/۲-۹/۵۲

آغاز: بسمله حمدله وصلی الله علی محمد و آله الطاهرین کتاب الوصایا و فیه فصول الفصل الاول الوصیة مصدر وصی یوصی بالتشدید او اوصی یوصی او اسم مصدرلهما و هی عرفاً و لغة؛

انجام: والالما کان کل واحد من الجنسین باحد المداعیین و دعوی ان الروایة ظاهرة فی الاجنبه

کتاب الوصایا، میراث، طهارت، قضاء، یمین؛ خط: نستعلیق، کاتب=مؤلف،تا:قرن۱۳؛مصحح،محشی به خط مؤلف؛جلد: تیماج قهوه‌ای،۱۷۸گ،۱۷-۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۹۹]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی

š.-u šarāyi'-il islām

مراغی، محمد باقر بن محمد جعفر، ق۱۳ قمری
marāqī, mohammad bāqer ebn-e mohammad ja'far (-19c)
وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
تاریخ تألیف: ۱۲۷۴ق
شرحی است استدلالی مفصل با عناوین «قال، اقول» بر کتاب «شرائع الاسلام» محقق حلی. جلد اول دهم شوال ۱۲۷۴ق به پایان رسیده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۵۰۲
آغاز: أحمدك اللهم علی ما مهدت لنا الدین و بینت لنا الاحکام و أوضحت لنا ببعثک محمداً سید المرسلین مسائل الحلال و الحرام؛ **انجام:** فالنظر أن قصد ما فی الذمة اولی، جعلنا الله من موالی الائمة المعصومین و حشرنا معهم فی علیین.
جلد اول تا پایان احکام وضو؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۰ شوال ۱۲۷۴ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۹ - ۳۰۱]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi'-il-islām
موسوی، محمد رضا، ق۱۳ قمری
mūsavī, mohammad rezā (- 19c)
وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
تاریخ تألیف: یک‌شنبه ۱۹ جمادی الثانی ۱۲۷۳ق
شرح استدلالی مفصلی است بر کتاب «شرائع الاسلام» محقق حلی با رد و ایراد بسیار و نقل گفته‌های فقها کمتر می‌شود. کتاب وصیت این شرح روز یک‌شنبه نوزدهم جمادی الثانی ۱۲۷۳ق به پایان رسیده است. مؤلف این کتاب جز سید رضا بن سید مهدی بحر العلوم طباطبائی است که در الذریعه (۳۲۲/۱۳) ذکر شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۵۴۸
خط: نسخ، کا: ابوالقاسم الشریف، تا: یک‌شنبه غره شعبان ۱۲۸۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۴گ، ۳۲ سطر، اندازه: ۲۱×۳۳/۵سم [ف: ۱۷ - ۱۳۴]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi'-il-islām
موسوی رشتی، عبدالباقی بن علی رضا، ق۱۳ قمری
mūsavī raštī, 'abd-ol-bāqī ebn-e 'alī rezā (- 19c)
وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
مباحثی است در فقه استدلالی که به صورت شرحی بر شرایع الاسلام با عنوان‌های «قوله - قوله» نگاشته شده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۶۳۷/۲-۱۴/۸۷
آغاز: اذا لم یغیر المعنی کما تری فالمعتبر منها ما تواتر نقطه من قراء السبع او العشر لا ماوافق العربیة لما عرفت ... و ان قلنا ان العبادات اسامیها موضوعة للاعم فالاطلاق و النصوص و العمومات؛ **انجام:** و النصف الجنوبی غیرمسکون لاستیلاء الحرارة و الماء و علیه النصف الشمالی المعمور فیه ایضا انما هو نصفه المتصل بخط الاستواء
کتاب الصلاة، عتق، قبله؛ خط: شکسته نستعلیق، تحریری، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ در پایان نسخه اجازه دو تن از اساتید مؤلف به وی به نام‌های مهدی نجل مرحوم شیخ علی و مهدی بن شیخ علی به خط خودشان درج شده؛ جلد: مقوا، ۱۹۳گ، ۱۴-۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۹۸]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi'-il-islām
همدانی، محمد کاظم، ق۱۳ قمری
hamadānī, mohammad kāzem (- 19c)
شرح استدلالی متوسطی است با عناوین «قال ره، اقول» بر «کتاب القضاء» و «کتاب الحدود و التعزیرات» شرایع الاسلام محقق حلی. نویسنده به اقوال علما و استادش صاحب جواهر اشاره می‌کند و رد و ایراد نیز دارد و کتاب القضاء را در دهه سوم جمادی الثانی ۱۲۵۹ق و کتاب الحدود و التعزیرات را در صفر ۱۲۶۰ق به پایان برده است.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۲۱۴
آغاز: بسمله، قال ره کتاب القضاء اقول قد صرح غیر واحد بانه لغة لمعان و قد انهاهاالاستاد فی جواهره؛ **انجام:** و سیجیئ تمام الکلام فی الدیات بتأیید من الله سبحانه قد وقع الفراغ من تسویده لمؤلفه الاثم ...
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۶۰ق؛ با یادداشتی از شیخ علی فرزند شیخ محمد کبیر قوچانی؛ واقف: محمد کاظم همدانی، ۱۲۹۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۳۵گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۵۸۹]

● **شرح شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi'-il-islām fī masā'il-il-ḥalāl-i wa-l-ḥarām
خوانساری همدانی، مولی علی، ق۱۳ قمری
xānsārī hamedānī, maolā 'alī (- 19c)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
شارح از شاگردان شیخ انصاری است.

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۷۲۱

در صلاة مسافر است؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۷۰ق؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۶]

● **شرح شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام** /
فقه / عربی
š.-u šarāyi'-il-islām fī masā'il-il-ḥalāl-i wa-l-ḥarām

نجفی، حسین بن اعسم

najafī, hoseyn ebn-e a'sam

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
به گواهی پسرش محمد در ص ع به خط خود.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۸۹۲

الصلاة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۲۱گ، ۲۱ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۳۹۰]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi'-il-islām

علی بن محمد باقر

'alī ebn-e mohammad bāqer

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۸

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... کتاب الصلاة و هی تستعمل لغة فی معان کالدعاء و الرحمة و البرکة و التعظیم و الاستغفار و غیر ذلک؛ **انجام:** فلو فرض امکان سماع النفس من دون سماع الغیر من دون تکلف لما جوز ذلک وروایته و ان لم یتضح سنده لکن دلالته لا یخلو عن تأئید

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، با خط خوردگی و اضافات در حاشیه؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۱۱گ، اندازه: ۱۸/۵×۲۴سم [ف: ۲ - ۳۶۶]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi'-il-islām

حائری مازندرانی، زین العابدین بن مسلم، ۱۲۲۷ - ۱۳۰۹ قمری

hā'erī māzandarānī, zayn-ol-'ābedīn ebn-e moslem (1812 - 1892)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
شرحی است به قول بر کتاب الحدود «شرایع الاسلام» مبحث ارتداد.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۲۲۶

آغاز: بسمله، قوله القسم الثانی من کتاب الحدود و فیه ابواب: الاول فی المرتد؛ **انجام:** من قتل مؤمنا متعمداً و نحوه والله العالم قوله الباب الثانی فی وطی البهائم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۳؛ واقف: محمد باقر مازندرانی، ۱۳۴۹؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن زرشکی، ۲۴گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۱×۳۲/۲سم [ف: ۲۰ - ۲۸۱]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi'-il-islām

قزوینی، جعفر بن حسین، - ۱۳۱۶ قمری

qazvīnī, ja'far ebn-e hoseyn (- 1899)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
کتابی مفصل در فقه استدلالی که در شرح «شرایع الاسلام» محقق حلی نگاشته شده است. مؤلف از نوادگان میر حسینا قزوینی صاحب «معارج الاحکام» است و بارها از او نام می‌برد. نام کتاب در الذریعه ذکر نشده است.

۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۳۵

آغاز: کتاب الخمس قال الله تبارک و تعالی و اعلموا انما غنمتم من شیء فان لله خمسه و للرسول ... الغنیمة لغة کما هی فی القاموس ...

کتاب‌های خمس، زکوة، صید و ذباحه، وقوف، صدقات و وقف؛ خط: شکسته نستعلیق بدخط، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح توسط مؤلف، نوه مؤلف در میانه کتاب با خط قرمز چنین نوشته است: «ما بین الدفتین کلا وطرا خط و تقریر مرحوم عالم ربانی حجت الاسلام و المسلمین آقای سید جعفر بابای حقیر می‌باشد، سید اسد الله حاج سید جوادی ۱۳۸۳ق»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۲گ [ف: ۱ - ۱۵۹]

۲. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۲۵

آغاز: بسمله، الکلام فی الزکوة الفطرة وقد فطره فطرا ای خلقه یطلق مطلقا علی الابتداء والاختراع

کتابهای زکاة فطره تا ...؛ خط: شکسته نستعلیق بدخط، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰۰گ، ۱۵ سطر [ف: ۱ - ۱۵۹]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi‘-il-islām
بهاری همدانی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۷۷ – ۱۳۳۳ قمری
bahārī hamadānī, mohammad bāqer ebn-e mohammad ja‘far (1861 - 1915)
وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶ق)
شرح مفصلی است بر شرائع الاسلام «محقق حلی» است به نحو استدلالی با عناوین «قوله، قوله» که در آن شارح از نظریات قدمای فقها، استفاده نموده و در نهایت، نظر نهایی خود را ارائه نموده است. در این شرح به جنبه‌های اصولی بیشتر پرداخته شده است.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۳۳۲/۱
آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی محمد خاتم النبیین و آله الطاهرین ... الفصل الثالث فی الجماعة؛ **انجام:** و بالجملة فالمعلوم من الشرع لیس الارفع سلطنة المالک
صلاة الجماعة و کتاب الاجارة؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ بر برگ آغازین تاریخ ذیقعده ۱۳۰۷ آمده، در حاشیه دستخط فرزند مؤلف بنام محمد حسین آمده، محشی، با قلم خوردگی؛ کاغذ: فرنگی، ۱۰۹گ (۱-۱۰۹)، ۲۰-۲۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳۱ - ۲۱۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۲۹۸/۱
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد فاقول فی تکبیرة الإحرام الحق هنا جزء من الصلاة واجب رکنی تبطل بزیادتها و نقصانها؛ **انجام:** یحکم له إذا ظهر دون الذهول و الأوجه فیه بعد ظهورها ترتیب آثارها دون الذهول المزبور فتم
خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ مصحح از سوی شارح، محشی با عناوین «منه»، بخشی از تعلیقات نیز به خط فرزند مؤلف «محمد حسین بهاری همدانی» با نشان «ظ» است، مسوده و دارای قلم‌خوردگی‌های فراوان، با دستخط مرحوم محمد حسین بهاری همدانی، در برگ ۱۰۱ تاریخ «۱۰ شوال ۱۳۰۵» دیده می‌شود که ممکن است مربوط به تألیف کتاب باشد؛ مهر: «محمد حسن» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، ۲۱۰گ (۱-۲۱۰)، ۲۰-۲۵ سطر، اندازه: ۸×۱۵/۵سم [ف: ۳۱ - ۱۶۵]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۲۹۲
آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سید الانبیاء ... فقد قال ... الرکن الرابع فی التوابع و فیه فصول؛ **انجام:** و یحکم بالنسبة الی اشاعة الاصل الذی اشرنا الیه فان ثبت شیء من الوجهین او الوفاق علی الحکم ... فیه مجال و الاحوط اطلاق الاحتیاط ثم اصل ایضاً کما لا یخفی
مباحث «خلل فی الصلوة» شرح رکن چهارم از شرائع می‌باشد. گویا در اواخر ربیع الثانی سال ۱۳۰۲ق در نجف اشرف تألیف آن به پایان رسیده؛ خط: نستعلیق و شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: اواخر ربیع الثانی ۱۳۰۲ق، جا: نجف اشرف؛ مصحح از سوی مؤلف، محشی برخی حواشی از سوی «محمد حسین بهاری همدانی» فرزند مؤلف، با قلم‌خوردگی‌های فراوان در متن، در آغاز و انجام عبارت «تتمه باافعال الصلاة مجلد شد» دیده می‌شود که منظور از تتمه مشخص نگردید، گرچه مباحث مربوط به افعال الصلاة می‌باشد؛ کاغذ: فرنگی با مهر برجسته «اثر جدید عهد همایون»، جلد: مشکی مذهب، ۱۸۵گ، ۱۹-۲۲ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۳۱ - ۱۵۶]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi‘-il-islām
کرمانشاهی، محمد مهدی بن محمد محسن، - ۱۳۴۶ قمری
kermānšāhī, mohammad mahdī ebn-e mohammad mohsen (- 1928)
وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
شرح استدلالی است مزجی نسبتاً مفصلی است بر کتاب «شرائع الاسلام» محقق حلی، با نقل گفته‌های بعض از فقها و رد و ایراد در آنها.
[الذریعه ۳۳۱/۱۳ شماره ۱۲۱۳]

۱. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره
آغاز: الحمدلله الذی أوضح لنا بمصابیح الأنوار شرائع الاسلام، و شرح صدور المهدیین بلمعة من دلائل الأحکام
کاتب = مؤلف، بی‌تا [تراثنا: س۲ش۴ - ۳۴]

۲. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره
کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مسوده نخست است [تراثنا: س۲ش۴ - ۳۵]

۳. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۱۱۳/۱
آغاز: الحمدلله الذی اوضح بمصابیح الأنوار شرائع الاسلام و شرح صدور المهدیین بلمعة من دلائل الأحکام؛ **انجام:** امر به النبی صلی الله علیه و آله و الامام علیه السلام کما عن عة و سم او نائبهما کما عن ط و یه و السرائر و الوسیلة و الجامع ...
کتاب صلاة می‌باشد و پایان آن ناتمام است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۲گ (۲پ-۱۳۳پ)، اندازه: ۱۹×۳۰/۵سم [ف: - ۸۳]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۳۴۸/۱
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶ - ۴۵۱]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi‘-il-islām

کاشانی، ابوالقاسم بن محمدرضا، - ۱۳۵۵ قمری
kāšānī, ab-ol-qāsem ebn-e mohammad-rezā (- 1936)
وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
شرح استدلالی مفصلی است بر کتاب «شرائع الاسلام» محقق حلی با رد و ایرادهای بسیار. دو تحریر به خط خود مؤلف است که به نظر می‌رسد چند سال بعد نگارش یافته است و از برخی جهت‌های فتوایی این دو نسخه با یک دیگر همخوانی ندارند. ضمناً نسخه ش ۱۲۹۸۳ مباحث فراوانی مانند مسائل رضاع دارد که در نسخه «۷۳۴۵» نیامده است و نشان می‌دهد نسخه ش ۱۲۹۸۳ مکملی بر آن نسخه است. ناگفته نماند هر چند که با عنوان شرح شرائع معرفی گردیده است لیکن مؤلف در فروع مسائل آن چنان عمیق وارد بحث می‌شود که به ذهن تبادر می‌کند کتاب مستقلی در فقه است. شارح در این کتاب از استاد خویش میرزای آشتیانی نام برده با عبارت «استفدنا من أستاذنا العلامة دام ظله العالی فی المجلس البحث»، «سمعنا من استاذنا العلامة الآشتیانی فی مجلس البحث». در این اثر از مصادر زیر سود جسته است: «المعتبر، الحدائق، الجواهر، الرسائل (شیخ انصاری) الریاض، المنتهی، المدارک، التذکرة، الروضة، النافع، السرائر، التحریر، المختلف، الذخیرة، الکفایة (سبزواری) و ...» همچنین از شخصیت‌های «شیخ مشایخنا فی الجواهر، العلامة الحلی، صاحب الکفایة، المحدث المجلسی و ...».

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۹۸۳/۸
آغاز: الحمد لله رب العالمین و الصلوة علی خیر خلقه و أشرف بریته ... کتاب الطهارة الکتاب مصدرثان للکتب لأنه یقال کتب یکتب کتباً و کتاباً و کتابة و هو بمعنی الجمع ... لذا لا یتبادر منه عند الإطلاق إلا هذا و الطهارة لغة النزاهة و هو مصدر طهر بالضم؛ **انجام:** الاستصباح و فی غیر الزیت حیث لم یجعله نجساً فظهر أن الشیخ ادعی الإجماع علی عدم جواز الانتفاع بالمتنجس ...
ناتمام؛ خط: نسخ تحریری، کاتب = مؤلف، تا: اوایل سده ۱۴ ؛ در واقع دومین نسخه اصل مؤلف (شارح) می‌باشد، مصحح از سوی خود شارح، با قلم‌خوردگی‌های فراوان؛ کاغذ: فرنگی (روسی)، ۶۵گ (۷۴پ-۱۳۸پ)، ۲۰ سطر (۱۴×۱۷/۵)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۳۲ - ۹۳۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۳۴۵/۳
آغاز: الحمدلله و الصلاة علی رسول الله ... کتاب الطهارة، الکتاب مصدرثان الکتب و المراد به أن بعض اللغویین قالوا کتب یکتب کتباً و کتاباً و کتابة
کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج سبز، ۴۰گ (۲۳۵پ-۲۷۴ر)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱۹ - ۱۴۶]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi'-il-islām

نجفی جیلانی، یوسف بن احمد، ۱۲۴۵ - ۱۳۲۷ شمسی
najafī jīlānī, yūsof ebn-e ahmad (1866 - 1948)
وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۳۵
آغاز: کتاب الزکاة فی اللغة بمعنی الطهارة و منه قد افلح من زکاها قال بعض انها بمعنی النمو
شرح کتاب زکات را ناتمام و صلاة مسافر را دارد که دومی در نجف سال ۱۳۱۵ به پایان رسیده؛ خط: نستعلیق نازیبا، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جا: نجف؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۶۰۹گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۴ - ۳۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۳۶
آغاز: البحث الثالث فی الیمین مع الشاهد ... و الکلام فیه فی مقامات اربع الاول فی انه حجة و میزان للقضاء ام لا
کتاب قضاء و شهادات و قطعه ای از کتاب صلاة را دارد و قسمت اول به تاریخ شب هجدهم جمادی الاول ۱۳۲۱ به پایان رسیده؛ خط: نستعلیق نازیبا، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۲۱ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۹۴گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۴ - ۳۵]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi'-il-islām

ابطحی، محمد علی بن محمد مهدی، - ۱۳۷۰ قمری
abtahī, mohammad 'alī ebn-e mohammad mahdī (- 1951)
وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
شرح بسیار مفصلی است بر کتاب «شرائع الاسلام» محقق حلی با نقل اقوال و استدلال بسیاری از فقهای قدیم و متأخر و رد و ایراد گفتار آنها.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۱۱۲
آغاز: استدل فی الجواهر لعدم اشتراط الجاری فی عدم انفعاله بالکریة بوجوه من الاصل بل الاصول؛ **انجام:** و فی الحاق الحیاض و نحوها بالاوانی و جهان احوطهما الثانی و ان کان دعوی القطع بالالحاق لایخرج من وجه فتأمل جیداً.
کتاب طهارت است که بعضی از ابواب آن نیز ناتمام مانده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۴۹۲گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۶ - ۱۲۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۱۱۳
آغاز: کتاب الصلاة و هی علی ما یقتضیه التأمل التام فی کلمات اللغویین و تتبع موارد الاستعمال لغة بمعنی العطف الخاص؛ **انجام:**

و فی مسجد السوق الذی لایأتیه غالباً الا اهل السوق باثنی عشر صلاة بالاخبار المستفیضة.
کتاب صلاة تا احکام مساجد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۵۷گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۶ – ۱۲۵]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi'-il-islām
اصفهانی، یحیی بن محمد شفیع، ق۱۴ قمری
esfahānī, yahyā ebn-e mohammad šafī' (- 20c)
وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲–۶۷۶)
شرح مفصل استدلالی است در چند جلد با رد و ایراد بسیار، و گویا شرح ناتمام مانده و از هر کتاب مقداری نوشته و نسخه‌ها پیش‌نویس است.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۴۷۸
قطعه‌هایی از کتاب صوم و قضاء؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ با خوردگی و افزودگی؛ جلد: تیماج سبز، ۲۲۵گ، اندازه: ۱۷/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۷ – ۷۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۴۷۷
آغاز: کتاب الطهارة و هی فی اللغة النظافة و یراد منها فی الاصطلاح ما یشتمل الوضوء و الغسل و التیمم
مقداری از کتاب طهارت و صلاة؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ با خط خورده و افزودگی؛ جلد: تیماج سبز، ۲۸۵گ، اندازه: ۱۷/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۷ – ۷۲]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi'-il-islām
تبریزی، محمد بن محمد علی، ق۱۴ قمری
tabrīzī, mohammad ebn-e mohammad 'alī (- 20c)
وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲–۶۷۶)
شرحی است مزجی و مفصل بر کتاب شریف شرایع الاسلام محقق حلی، نسخه شماره ۳۳۹۳/۲ این کتابخانه که خط آن بی‌شباهت به نسخه حاضر نیست از علی بن عبدالغفار دانسته شده لیکن در آغاز نسخه حاضر، فرزند مؤلف چنین آورده: «لوالدی المحقق العلامة الامیرزا محمد بن مولی محمد علی ابن عبدالغفار التبریزی». نامی از این شرح و مؤلف آن در منابع موجود یافت نگردید. در اعیان الشیعة (۴۱۳/۹) فقط از میرزا محمد بن محمد علی تبریزی معروف به آقا مجتهد تبریزی متوفی ۱۳۰۰ یاد کرده که شاگرد صاحب جواهر بوده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۷۵۰
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قال الشیخ ابوالقاسم نجم الدین ... کتاب التجارة، اقول هی مما ورد به النص فی الکتاب المجید؛ **انجام:** و لم یجعل الثمن عیناً یکون علی کل واحد نصف الثمن
کتاب بیع و تجارت؛ خط: نستعلیق، کا: = مؤلف (شاید)، تا: قرن ۱۳؛ محشی با نشان «منه، مصحح»؛ بر فراز بیشترین برگ‌ها عبارت: «هو الموفق و المعین» و «یا قوی اعن اضعف الضعفاء فانک الموفق و المعین» وجود دارد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۷۵گ، ۲۶ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۳۴ – ۷۳۸]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi'-il-islām
تنکابنی، محمد علی، ق۱۴ قمری
tonekābonī, mohammad 'alī (- 20c)
وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲–۶۷۶)
رساله‌ای مفصل در شرح «شرایع الاسلام» محقق حلی که به صورت «قال، اقول» تنظیم و در آن به شرح مشکلات و حل مبهمات لفظی متن پرداخته شده است.

چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۸۱
آغاز: قال المحقق اعلی الله مقامه فی الشرایع الفصل الثانی فی عقد البیع و شروطه و آدابه ... اقول العقد فی اللغة هو الشد نقیض الحل کما عن القاموس؛ **انجام:** قال الاستاذ دام ظله العالی ان النسبة بین ادلة ... علی البیع کالادلة نفی السبیل و امثالها ... عموم من وجه و الترجیح لادلة ... اقول الذی اختاره دام ظله قوی متین.
از ابتدای عقد البیع تا بحث بیع الکافر؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف ورثه مؤلف با تولیت ولد ارشد به آقا نجفی؛ تاریخ وقف: ذیحجه ۱۳۲۹ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۲۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: – ۱۰۵]

● **شرح شرایع الاسلام** / فقه / عربی
š.-u šarāyi'-il-islām
طبرسی نوری، محمد رضا بن فتح الله، ق۱۴ قمری
tabarsī nūrī, mohammad rezā ben fath-o-llāh (- 20c)
وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲–۶۷۶)
شرح مصادیق کتاب خمس شرایع الاسلام محقق حلی است که در واقع تقریرات مؤلف از افادات استادش می‌باشد.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۰۵۰/۲
آغاز: پس از خطبه مختصر: کتاب الخمس و هو لغة و فی عرف العام الکسر المشاع؛ **انجام:** و لو علم باختلاط ما له بما لیس له ما مالک خاص کالزکوة و الخمس و حاص الاوقاف العامة

خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ محشی از مؤلف؛ واقف: جمال الدین نوری، مهر ۱۳۶۴؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۳۷]

● شرح شرایع الاسلام / فقه / عربی

š.-u šarāyi‘-il-islām

نوری، حسن بن عبد الله، ق۱۴ قمری

nūrī, hasan ebn-e ‘abd-ol-lāh (- 20c)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۴۱۴

آغاز: الحمدلله الذی جعل مداد العلماء افضل من دماء الشهداء و صیرهم قدوة للعلماء و السعداء؛ **انجام:** و حینئذ لابد لاجل تحقق الاستتار من حمله علی بلد مکة لا نفس المسجد کما لا یخفی ...

احکام مسافر از کتاب صلاة؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۹۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۴ - ۲۰۲]

● شرح شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام / فقه / عربی

š.-u šarāyi‘-il-islām fī masā’il-il-ḥalāl-i wa-l-ḥarām

کاشف الغطاء، مهدی آل شیخ جعفر

kāšef-ol-qetā’, mahdī āl-e šayx ja‘far

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

شرحی است مفصل و استدلالی بر کتاب الخیارات از «شرایع الاسلام» محقق حلی.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۵۲

آغاز: قال المصنف ره: من اشتری شیئاً و لم یکن من أهل الخبرة، بقیمته وقت العقد علی تفصیل سیأتی؛ **انجام:** عدم العلم بالقدرة علی التسلیم وقت الحلول کما تقدم فراجع و تأمل، المقصد الرابع فی الإقالة ...

نسخه اصل: کتابخانه کاشف الغطاء-نجف اشرف. الخیارات، از خیار الغبن شروع شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ بایادداشت پاک شده‌ای از فرزند شارح به تاریخ ربیع الثانی ۱۳۱۷؛ تملک: هادی بن عباس بن علی (کاشف الغطاء)؛ ۲۸۱ص [عکسی ف: ۵ - ۴۱۳]

● شرح شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام / فقه / عربی

š.-u šarāyi‘-il-islām fī masā’il-il-ḥalāl-i wa-l-ḥarām

رضوی کاشانی، محمد حسین، ق۱۴ قمری

razavī kāšānī, mohammad hoseyn (- 20c)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

کاشان؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۰

فرائض است؛خط:نسخ،کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ با ستایش محمد بن محمد ابراهیم موسوی علوی به نظم عربی از این شرح مورخ روز دوشنبه ۱۴ ربیع الثانی ۱۳۳۶ در ص ع؛ قطع:رحلی [نشریه: ۷ - ۳۶]

● شرح شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام / فقه / عربی

š.-u šarāyi‘-il-islām fī masā’il-il-ḥalāl-i wa-l-ḥarām

حلاوی، صالح

hellāvī, sāleh

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

حاشیه‌ای است مختصر بر برخی مباحث فقهی مورد بحث از محقق حلی که در حین درس سید صالح حلاوی یادداشت شده و شامل مباحث زکات و دیات است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۳۷۲/۱

آغاز: اول: بسمله، الحمدلله رب العالمین ... اما بعد فقد توکلت علی الحی الذی لا یموت ... دوم: بسمله، الحمدلله رب العالمین ... قول المحقق فی کتاب الدیات و النظر فی امور اربعة؛ **انجام:** بیان احکام الاقسام المذکورة علی سبیل التفصیل انشاء الله تعالی.

خط: نستعلیق مایل به نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: تیماج مذهب، ۶۵ص(۱-۶۵)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۳سم [ف: ۴۵ - ۱۹۱]

● شرح شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام / فقه / عربی

š.-u šarāyi‘-il-islām fī masā’il-il-ḥalāl-i wa-l-ḥarām

حائری، مرتضی بن عبدالکریم، - ۱۴۰۶ قمری

hā’erī, morteză ebn-e ‘abd-ol-karīm (- 1986)

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

مؤلف در اینجا، کتاب «شرایع» محقق حلی را متن قرار داده است، اما چون فروع فقهی که در شرایع ذکر شده وافی به مطلوب نبوده، لذا مؤلف از فروعی که در کتاب «عروة الوثقی» و «جواهر الکلام» آمده استفاده نموده و به شرح استدلالی آنها پرداخته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۰عکسی

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... قال قدس الله نفسه فی الشرایع: الفصل الاول فی الصلاة؛ **انجام:** فکیف بما افاده فی العروة بقوله: نعم لوکان مع الجهل بوجوبه ... والحمد لله و له الشکر المتواصل علی ما وفق العبد القاصر لکتابته مدارک احکامه ...
نسخه اصل: کتابخانه شخصی مؤلف. متضمن مباحث مربوط به خلل می‌باشد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲ جمادی الاول ۱۳۹۴ق؛ ۳۰۹گ [عکسی ف: ۱ - ۱۴۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۲عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ - ۱۴۳]

● شرح شرایع الاسلام / فقه / فارسی

š.-u šarāyi‘-il-islām

محمد رضا بن محمد حسین

mohammad rezā ebn-e mohammad hoseyn

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

ترجمه تحت اللفظی است به اضافه بعضی از احادیث و گفته‌های علما مناسب با مسائل و آوردن دعاهایی که مصنف بدانها اشاره کرده است. در این نسخه تا پایان کتاب صوم ترجمه و شرح شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۵۸۹

آغاز: حمد و ثنای ما لایحصی و لا یعد مر خداوند احد صمد لم یلد و لم یولد و لم یکن له کفواً احدراست

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۹۶گ، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۱۲ - ۱۵۹]

● شرح شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام / فقه / عربی

š.-u šarāyi‘-il-islām fī masā’il-il-ḥalāl-i wa-l ḥarām

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

ناشناخته و ظاهرا غیر همانند:

۱. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۷۴۷

جلد دوم و از کتاب نکاح تا آخر؛ خط: نسخ، کا: حسن علی بن حاجی حسین استرآبادی، تا: ۹۷۱ق، جا: نجف اشرف؛ مهر: «عبده اکبر» (بیضی)، «یا علی بن موسی ۱۲۸۷» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: - ۴۰۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۶۷۲/۱

آغاز: ... یتصل أعلاه بالصدع ... قوله: و لایجب غسل ما استرسل من اللحیة و هو بفتحة التاء ما طال فخرج عن حد الوجهة قوله: و لاتخلیلها، أی لایجب تخلیل اللحیة و الظاهر اطلاق العبارة؛ **انجام:** قوله: و من أدرک بعض التکبیرات أتم ما بقی ... الإتیان بالأدعیة مع إمکانه و کذا إذا کان إتمام لها ماشیاً، تمت

با عناوین «قوله- قوله» به شرح عبارات پرداخته؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ترقیمة: «تمت ... تحریراً فی عاشر شهر ذی الحجة الحرام سنة سبع و عشرین و ألف سنة ۱۰۲۷»؛ کاغذ: شرقی، ۳۰گ (۱ر-۳۰پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۲/۵سم [ف: ۳۹ - ۶۴۲]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۱۵-عکسی

آغاز: لم یعتد بالطعام و فی الماء (۲۳ سطر بعد). الرکن الثانی فی الطهارة المائیة و هی وضوء و غسل و فی الوضوء فصول. الاول فی الاحداث؛ **انجام:** و ان یجعلنا من خلصاء شیعتهم الداخلین فی شفا ... و الحمدلله رب العالمین ... و فرغ من تنمیقه لنفسه اقل ... عبدالسمیع.

شرح از ناشناس، آغاز افتاده. برای نشانی: «کتاب الصلاة. و العلم بها یستدعی بیان اربعة ارکان. الاول فی المقدمات و هی سبع. الاولی فی اعداد الصلاة. و المفروض منها تسعة. صلاة الیوم و اللیلة و الجمعة و العیدین و الکسوف و الزلة و الآیات و الطواف و الاموات و ما یلتزمه الانسان بنذر و شبهه و ما عدا ذالک مسنون. و صلاة الیوم و اللیلة»؛ خط: نسخ ثلث، بی‌کا، تا: ربیع الثانی۱۰۶۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ یادداشت به مکتب آمدن نور چشمی در ۱۲ ذیحجه ۱۰۷۳ ق، و یادداشت شروع به درس «تصریف زنجانی» نور چشمی در شعبان ۱۰۸۲؛ ۶۹۵ص، ۱۸سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ - ۲۳۲]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۵۹۲

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین وص لی الله علی خیر خلقه محمدو آله الطاهرین کتاب الزکوه و هی لغة الزیادة؛ **انجام:** بکونه اقوی فهو احوط و اولی ... و الاقل حسین بن محمد التونی

خط: نسخ، کا: حسین تونی، تا: ۱۰۶۵ق [الفبائی: - ۳۴۳]

۵. مشهد؛ مدرسه سلیمانیه؛ شماره نسخه:۵۲

آغاز: بسمله. الحمدلله حمدا کثیرا یلیق بجلاله و الصلاة علی سیدنا و آله قوله ره کتاب الحج و هو یعتمد (علی) ثلاثة ارکان الاول فی المقدمات و هی اربع المقدمة الاولی الحج و ان کان فی اللغة القصد فقد صار فی الشرع

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ تملک: محمد حسن بن حاجی محمد قاسم بوده و او آن را در ۱۱۷۴ بر طالبا علم دین مشهد وقف کرده؛ قطع: خشتی [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۱۳]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۴۰

ناشناخته؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ قطع: رحلی [میراث شهاب: س۸ش۴ - ۶۴]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۱۴۱

آغاز: ... و کل واحد منها ای الثلثة التی هی الوضوء و الغسل و التیمم ینقسم باصل الشرع او بحسب العارض الی واجب؛ **انجام:** و المنتهی الاجماع و الکلام فیه کما سبق فی الجنب فلاحظه.

فقط کتاب الطهارة تا مباحثی از حیض را داراست؛ خط: نستعلیق مایل به نسخ،کاتب=مؤلف،تا:قرن۱۳؛افتادگی:آغاز؛جلد:گالینگور قهوه‌ای، ۴۰۵ص، ۳۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۴۵ – ۳۳]

۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۵۴۸-۳۳/۹۸

آغاز: بسمله قوله کتاب الطهارة المستفاد من مجموع کلمات اللغویین ان الکتاب مصدر رابع الکتب لانه قد ذکر صاحب القاموس ان الکتاب؛ **انجام:** اختصاصه بالبیوت وهذاالحال یشترک فیه جمیع الصلوات لاخصوص النوافل بل سائر الاعمال.

طهارت و صلاة. شرح استدلالی نسبتاً مفصلی است بر «شرایع الاسلام» محقق حلی (۶۷۶ق) کتاب طهارت را به صورت «قوله – قوله» وکتاب الصلاة را شرح مزجی نموده است، اقوال شارحین شرایع را نقل می‌کند. به ظن قوی مؤلف از فقهای قرن سیزدهم هجری است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، با خط خوردگی؛ مهر: «ابوالحسن بن محمد حسینی» (مربع)؛ جلد: تیماج سرخ مذهب، ۳۵۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ – ۲۵۹۹]

۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۰۶۰

آغاز: ... قوله وللطواف الواجب دلیل الوجوب ظهور الوفاق والاجماعات وقوله الطواف بالبیت صلوة حملاً لتشبیه علی العموم او علی الاحکام الظاهره التی منها الطهارة ولایضر قصور السند کما ...

آغاز کتاب الصلوة: ... قوله وهی فی اللغة الدعاء و الرحمة من الله تعالی و الاستغفار من الملائکه والمتابعة وحسن الثناء مجاز کالمعنی الشرعی علی الاقرب وفی العرف عاماً او خاصاً متشرعاً او شرعاً؛ **انجام:** اللهم املا جوفه نارا و قبره نارا وسلط علیه الحیات و العقارب و المراد بالمنافق مخالف الحق مطلقا کما مر قوله و بدعاء المستضعفین و هو اللهم اغفر للذین تابوا واتبعوا سبیلک ...

از اواسط کتاب طهارت (وجوب وضو برای مس کتاب الله تعالی) تا اواسط کتاب صلاة (بحث امام جماعت). حاشیه‌ای مفصل بر «شرایع الاسلام» محقق حلی (۶۷۶ ق) که به صورت «قوله – قوله» تنظیم شده و در آن از سید علی طباطبایی صاحب ریاض نام برده شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی از مؤلف در دو زمان حیات و مماتش با امضاهای «منه دام ظله» و «منه رحمه الله»؛ جلد: تیماج سرخ، ۳۲۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ – ۳ – ۱۲۲۰]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۴۴۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... کتاب الطهارة الکتاب فعال وهو مصدر ثالث لکتب وله مصادر ثلاثم؛ **انجام:** لان تحقق الاثناء فرع أن یکون الشیء بعدالشیء والارتماسی لیس کذلک بل هو دفعة واحدة فتأمل.

شرح استدلالی نسبتاً مفصلی است بر«شرایع الاسلام» محقق حلی. شامل کتاب الطهارة تا اواخر مبحث غسل؛ خط: نستعلیق، کا: به خط مؤلف ظاهراً، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، با خط خوردگی و اضافات؛ جلد: مقوایی، ۲۰۲گ، اندازه: ۲۱×۱۶/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۹۰۲]

۱۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۶۲۴

آغاز: الفصل الثانی فی عقد البیع و شروطه و آدابه العقد أی عندالبیع علی اعرفه المصنف و جماعة من أصحابنا؛ **انجام:** الی ذلک فی دعوی القتل لأن امره شدید و غایته لایستدرک و للخلاف فی اسبابه.

کتاب البیع تاکتاب القضاء. شرح استدلالی نسبتاً مفصلی است بر «شرایع الاسلام» محقق حلی؛ خط: نسخ، کا: مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، با خط خوردگی و اضافات در حاشیه؛ ۴۷۸گ، اندازه: ۱۶×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۹۰۲]

۱۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۱۲۷

آغاز: کتاب الوصیة اعلم انه عبر بعض بکتاب الوصایا و التعبیر بالجمع انما هو باعتبار الافراد و الاصناف؛ **انجام:** و لو کان المرجح القیاس لانه لاریب ان قوله ره ذهب ذاهب المراد من الذاهب لیس العامة بل ...

شرح مفصلی است باعناوین «قوله–قوله» برشرایع الاسلام محقق حلی و بااستفاده از درس استادش صاحب جواهر و مشتمل برکتاب الوصیة، حیض، بیع، اقرار، خلل، استبراء و در پایان برخی از مباحث اصولی الفاظ رانیز آورده است؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ دارای خط خوردگی و اضافات در حاشیه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰۷گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۹۰۱]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۴۳۸

آغاز: غیر ناسی و لا بطر علی ذکر الله عزوجل باللیل و النهار لئلا ینسی العبد سیده و مدبره؛ **انجام:** و بذلک التنافی عن کلام المصنف و الله اعلم بحقیقة الحال السادسة روی اسماعیل ابو همام بن همام فی الصحیح عن الرضا علیه السلام قال سمعته.

بخشی از کتب صلات، صوم، بیع و رهن است. شرحی مزجی استدلالی است بر شرایع الاسلام محقق حلی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: نخودی و شکری، جلد: مقوا، ۱۶۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۱/۵سم [ف: ۲۱/۱ – ۸۷۸]

۱۴. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۵۷۸

آغاز: الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین کتاب الطهارة: و هی لغة النظافة و النزاهة و لما کان شأن اللغوی التنبه علی معانی الالفاظ من دون ان یتعرض للخصوصیات؛ **انجام:** الفصل الثانی فی الحیض و هو لیس من اسماء الذوات بل من اسماء المعانی و الذی یکشف من ذلک ان اسم الذات لا یصاغ عنه المشتق ...

نسخه حاضر از اول کتاب طهارت تا قسمتی از احکام حیض را شامل است. شرح مزجی مبسوطی است بر «شرایع الاسلام» محقق حلی، تألیف در ۱۲۳۶ق؛ در آن از شیخ اسد الله و شیخنا العلامه نقل قول شده است. احتمالاً شارح از شاگردان شیخ مرتضی انصاری بوده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج

قهوه‌ای، ۲۲۲گ، ۲۱ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم[ف:۲-۲۱۴]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۸۴۵

آغاز: بسمله، حمدله، کتاب الطهاره و هو مصدر ثالث لکتب من الکتب لان مصادرها (برگ ۱پ)؛ **انجام:** ایصال الماء الی البشره التی هی من الوجه دون التخلیل نفسه

شرحی است بر باب طهارت تنها از کتاب شرایع الاسلام ازشارح ناشناس، روی برگ ۱ نوشته شده است که این کتاب طهارت مختصر شده است سپس عبارت آن ساییده شده است لیکن من متن آن را با متن شرایع تطبیق کردم فرقی نداشت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح از طرف مؤلف (ظاهراً)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۳گ، ۲۲ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۷ - ۸۱]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۴۴۰

خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [مختصر ف: - ۴۹۳]

۱۷. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۵۳۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... الفصل الثانی فی عقد البیع و الظاهر ان الاضافة فی کلامه بین العقد و البیع لیست بیانیة کما توهم؛ **انجام:** هذا آخر ما اوردناه فی مسألة الفضولی و لنشرح فی مسألة أخری لاحقة بها قال المصنف فکذا لو باع ما یملك و ما لا یملك مضی بیعه ...

مشتمل بر کتاب البیع می‌باشد. شرح مزجی استدلالی مفصلی است بر «شرائع الاسلام» که از محقق بهبهانی و صاحب ریاض نقل کرده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۱۲۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۳۸۵]

۱۸. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۱۲۹

آغاز: کتاب القضاء أی الحکم بین الناس فانه و ان اطلق لغة علی معان کاحکام الشیء و امضائه و منه قوله تعالی و قضینا الی بنی اسرائیل؛ **انجام:** و انما یجوز للمرأة التزویج اذا لم تصدق الزوجة الوکیل علی الوکالة والا لم یجزلها التزویج قبل الطلاق ...

فقه استدلالی است در بحث قضا و شهادات و حدود و تعزیرات و کتاب المتاجر شرائع الاسلام، مؤلف فرزند ملا محمد مهدی کرباسی است و در ص ۱۰ اشاره کرده که: «و جدی و والدی المحققین فی المنهاج و شرحه» که مراد منهاج الهدایة و شرح آن به نام معراج الشریعه می‌باشد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۲۷۶گ، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [ف: ۱-۹۷]

۱۹. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۷۳۱

کتاب الزکاة. شارح شناخته نشد. در یك جا گوید و حرره بعض سادات مشایخنا فی المناهل، و مناهل تألیف سید محمد مجاهد پسر صاحب ریاض است؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۳۷۳گ، قطع: خشتی [ف: - ۱۵۹]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۶۸۸

آغاز: قوله: الفصل الخامس فی صلاة المسافر، لاریب فی ثبوت القصر له، بعد الاطلاع بل الضرورة من المسلمین، حیث لم یعهد من احد مهم الخلاف فی اصله و ان اختلفوا فی الکمیة؛ **انجام:** لو کان الامتناع بسبب عدم الجزم او تقدم مقبولة من المدعی، لصغر و نحوه، او یکفی الیمین علی نفی العلم فی الاصل، و ینظر فی الثانی الی زمان الامکان، فیه و جهان لایخلو الثانی من قوة، کما یظهر بملاحظة نظایر المسالة فتامل.

شرح مفصلی است بر برخی از عبارات کتاب «شرائع الاسلام» با عنوان «قوله - قوله»؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: مؤلف، تا: حدود قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج حنایی، ۱۵۳گ، ۲۵ سطر(۱۴/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۳۷ - ۱۹۴]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۶۹۱

شرح مبسوطی است بر کتاب «شرائع الاسلام» محقق حلی، شارح به احتمال زیاد از شاگردان صاحب جواهر، شیخ محمد حسن نجفی بوده و در بین مطالب خود، ضمن نقل اقوال عالمان پیش از خود به نظریات شیخ محمد تقی برغانی معروف به شهید ثالث استناد جسته است؛ خط: نسخ، کا: مؤلف، تا: حدود قرن ۱۳؛ مصحح، محشی، با قلم خوردگی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹۳گ، ۳۱ سطر (۱۲/۵×۱۸)، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۳۷ - ۲۰۰]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۶۵۱

آغاز: بسمله، کتاب الصوم و النظر فیه یقع فی ارکانه و اقسامه و لواحقه و ارکانه اربعة، الاول: الصوم لغة علی ما صرح به جماعة من اصحابنا؛ **انجام:** و یدل علیه بعده و بعد الاصول الاختیار ... فیها خلافاً.

شرح استدلالی است از مؤلفی نامعلوم صاحب «التامل المهمة» بر بخش صوم از کتاب شرایع الاسلام محقق حلی. مشتمل است بر مباحث: کتاب الصوم: النظر الاول: فی الارکان: الاول: فی الصوم؛ الثانی: ما یمسك عنه الصائم: دارای دو مقصد: المقصد الاول: ما یجب الامساك عنه؛ المقصد الثانی: فیما یترتب علی ذلك؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ واقف: شکرالله فقیه نیا، آذرماه ۱۳۷۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۴۶گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۲۸۸]

۲۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۳۹۴-۲۲/۱۱۴

آغاز: وعلی کل حال فهی التی جعل الشارع تسعة اعشار البرکة فیها العشر الباقی فی الغنم و فیها العز و الغنی ... و کیف کان فهو مبنی علی فصول الاول فیما یکتسب به و ینقسم الی محرم و مکروح و مباح و زاد فی القواعد الواجب و المندوب لکنه؛ **انجام:** بل قدیجب مع الاضطرار و ان صح البیع مع المخالفة و لو کان للمحتکر مجتهد اجبره للمجتهد الإخر و ان کان فضولا و ان لم یکن فعدول مقلد ... غیره و الله العالم بحقیقة احکامه

کتاب البیع. شرح مهم مزجی است بر کتاب شرایع الاسلام محقق حلی، نسخه حاضر بخش کتاب بیع این شرح را شامل است و بر این بخش یکی از مجتهدان به خط خود حواشی کوتاه ولی مهم و اجتهادی نوشته که ارزش دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛

افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۰۱]

۲۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۲۱۵

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قال المصنف اعلی الله مقامه کتاب الحج و هو یعتمد ثلثه ارکان الاول فی المقدمات و هی اربع المقدمة الاولی الحج و ان کان فی اللغه القصد ... اقول قد ذکر للفظ الحج فی اللغه معان؛ **انجام:** و الحجه له بعد اطلاق کثیر من الاخبار التصریح بالتعمیم من بعضها بتصحیحه معویة بن عمار و غیرها ما خلا خلوق الکعبه و هو کما فی مسالک اخلاط خاصة من الطیب منها الزغفران و استثنائه ...

کتابت نسخه از پایان ناتمام مانده و کتاب الحج را دربردارد. رساله‌ای استدلالی و متوسط در شرح و توضیح «شرایع الاسلام» محقق حلی که با توجه به آیات و روایات و نظرات بزرگان نگاشته شده است؛ خط: نستعلیق، کا: مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با امضای «منه»، خط خوردگی و قلم زدگی؛ جلد: تیماج سیاه، ۸۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۶]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۰۵۹

آغاز: من التکبیر علی وجه لایجزی الاتصال المذکور بل قد یظهر من بعضهم انه قول فی المسألة؛ **انجام:** و انه لا یسوغ له القطع مع امکانه بمجرد عروض مطلق الحاجة

از مبحث نیت تا پایان «قواطع الصلاة» است. شرحی است با عناوین «قال، اقول» بر شرایع الاسلام محقق حلی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ محشی از یکی از فقهای هند، مصحح، مقابله شده؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۲۰۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۲۱/۱ - ۸۷۴]

۲۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۱۹۷/۲

آغاز: بسمله و به نستعین، الحمد رب العالمین و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین؛ **انجام:** فصاعداً الی نصفه ... المیت ذکراً اوانثی ویلف.

این نسخه که نویسنده آن معلوم نشد بحث از طهارت می‌کند یعنی مبحث طهارت کتاب شرایع الاسلام را به شرح کشیده و در ارکان زیر به بحث در آن می‌پردازد: رکن اول: در میاه (از ۵۵۹-۵۶۴)، رکن دوم: در طهارة مائیه و آن حاوی وضوء و غسل است. نسخه با پایان نیافتن این قسمت و بدون آنکه دو رکن دیگر را متعرض شود به پایان می‌رود؛ خط: نسخ ریز، کا: محمد حسین بن ملا رحیم قرچه داعی، تا: قرن ۱۳، جا: قزوین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۲۸ص (۵۵۹-۵۸۶)، ۲۰ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۲۰×۳۲/۵سم [ف: ۹ - ۱۸۶]

۲۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۳۷۹/۱

آغاز: قوله الفصل الاول فی الخلل ... أقول یقتضی سیاق العبارة أن یکون قوله أو شک عطفاً علی ما قبله

در شرح احکام خلل و مسافر از «شرائع الاسلام» با عناوین «قوله، قوله» استدلالی و نسبتاً مفصل. روی برگ اول به سید حسین کوهکمری نسبت داده شده و گویا تقریرات درس وی باشد که یکی از شاگردانش نوشته است. ظاهراً شرح کتاب الاجاره که در برگ‌های ۴۷۲-۵۰۵ آمده از همین مؤلف باشد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۴۵گ (۱پ-۳۴۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۴ - ۱۶۷]

۲۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۸۱۵/۳

آغاز: القضاء هو الحکم و الالزام قال الله تعالی ‹انا أنزلنا علیك الکتاب بالحق›؛ **انجام:** فمقتضی کون کل واحد سبباً ناقصاً و جزءاً لسبب الحکم بتصنیف العین بعد اعتبار الید ... ناتمام.

کتاب حاضر شرحی بر «کتاب القضاء» شرائع محقق حلی (ع) با عناوین «قوله-قوله» از شارحی ناشناخته است که در اوایل نیمه دوم قرن سیزدهم قمری این کتاب را تألیف نموده است و همچنین مشخص نگردیده که آیا سایر کتاب‌های شرائع را هم شرح نموده و یا فقط همین مقدار است؟؛ خط: نسخ و نستعلیق تحریری، کا: مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان «منه» از خود مؤلف، با قلم خوردگی؛ کاغذ: فرنگی، ۵۷گ (۴۸-۱۰۴)، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳۰ - ۳۹]

۲۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۸۴۳/۶

آغاز: ... القول فی أقسام العیوب و الضابط فیها علی ما طفحت به عباراتهم مع اختلاف یسیر؛ **انجام:** و فیه عندنا خلافاً لأحد وجهی الشافعیة فاعتبروا فی الصحة شرط القطع و لاریب فی ضعفه لانه استدامة ...

این شرح مشتمل بر کتاب تجارت بحث بیع و شاید بخشی از رساله الاجتهاد یعنی رساله شماره یك همین مجموعه باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی، با قلم خوردگی؛کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶۸گ (۲۲۳-۲۹۰)، ۲۵ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳۰ - ۹۷]

۳۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۸۰۳

آغاز: الحمد لله رب العالمین و الصلاة و السلام علی اشرف الانبیاء و المرسلین محمد و آله الطیبین الطاهرین، الفصل الثانی فی العقد لدائم و النظر فیه موضعین الصیغة و الحکم اما الاول فهو لابد منه هنا؛ **انجام:** و الرسالة الرضاعیة للسید الداماد و نهایة المرام و الریاض و انوار الفقاهة بل فی السابع علیه اجماع الأمة و هو الحجة مضافاً ... ناتمام.

از کتاب نکاح تا کتاب رضاع. شرح مبسوط و دقیقی است، مؤلف در متن کتاب از صاحب ریاض «شرح کبیر» به عنوان جد و از صاحب مناهل (سید مجاهد) با عنوان دائی خود یاد می‌کند، از این رو منحصر است به چهار نفر از فرزندان محمدتقی بحر العلوم (سید علی نقی داماد صاحب جواهر، سید حسین، سید حسن و سید محمد). در منابع موجود نام کتاب را نسبت به مؤلف خاص نیافتیم. مرحوم صاحب جواهر و شیخ حسن کاشف الغطاء نجفی طی تقریظی در آغاز کتاب، مؤلف را بسیار ستوده‌اند و نیز

تقریظ دیگری از «محمد بن حاج مهدی نجفی» در برگ نخست هست؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: نیمه نخست قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی، با عبارت «بلغ» مقابله شده؛ مهر: «رق حسن الزکی ۱۲۲۸» (بیضی)؛ صورت فروش نسخه به تاریخ ۱۲۹۴ق با مهر «ابن معین الوهاب» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای روغنی مذهب، ۷۵گ، ۲۵ سطر (۱۰/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۳۲ - ۴۹۹]

۳۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۴۸۷

آغاز: قال ره الفصل الخامس فی احکام الاموات و هی خمسة الاول فی الاختصار. الاختصار مقدمة الموت و اذا نسب الی المیت قرا بصیغة المجهول؛ **انجام:** بقی الکلام فی سایر الاغسال المستحبه و الحمدلله اولا و آخراً و ظاهراً و باطناً و لا حول و لا قوة إلا بالله العلی العظیم.

شرحی است مزجی و استدلالی تحت عنوان «قال» بر کتاب شرایع الاسلام تألیف محقق حلی، گویا شارح، از شاگردان صاحب جواهر، بوده است، چنانکه می‌گوید: «شیخنا فی جواهر الکلام. الشیخ الاستاد فی جواهر الکلام» و در آن از: مدارک، صاحب حدائق، مصابیح، جواهر، سبزواری در ذخیره، فاضل در کشف اللثام، مقدس اردبیلی در مجمع الفائده، فاضل خراسانی و فاضل اصفهانی، مولی ابوالحسن المجاور بالمشهد الغروی فی شرحه علی الکفایه و ... یاد کرده است. نسخه موجود از احکام اموات و تکفین و تدفین و غسل جمعه را دارد و چیزی شبیه نسخه شماره ۴۷۲ می‌باشد و شاید جزء بعدی آن باشد؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ درهامش مبحث: «اذا مات ولدا لحامل و امه حیه ...» کاتب نسخه مطلبی نگاشته با امضاء مرتضی الفروشانی، و در هامش مبحث: فی استحباب الکتابه علی الجرة و القمیص ... کاتب نسخه نبشته است «بواسطه بی سوادی حقیر این کلمه باقی مانده است که از نسخه اصل نتوانستم بخوانم»، محشی با امضاء «منه دام ظله العالی و زید فضله السامی» و «هکذا وجدته فی نسخه الاصل»؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۳۶۳گ، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲- ۵۹۵]

۳۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۴۶۵

آغاز: بسمله حمدله، قوله ره الرکن الثالث فی الطهارة الترابیة و النظر فی اطراف اربعة ... التیمم فی اللغة بمعنی القصد قال فی الصحاح تیممته قصدته؛ **انجام:** ثم ان فی جواهر الکلام قد توهم من الشهید و السید نسبة الاول الی ظاهر الاصحاب و لیس الامر کذالک کما عرفت.

شرحی است مزجی و استدلالی تحت عنوان «قوله، اقول» شامل مبحث تیمم است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج عنابی، ۲۰ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۴ - ۲۰۳۴]

۳۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۴۱۰

آغاز: بسمله، الحمدلله بجمیع محامده علی جمیع نعمه والصلاة علی اشرف معادن حکمه و اکرم اصول کرمه و ... فهذا کتاب الطلاق الذی هو مصدر طلقت المرئة؛ **انجام:** و انما المحرز هو الجامع بین المقتضی والمانع کما هو اوضح کما ان الاستصحاب الاول فیه نظر فتدبر.

از ابتدای «کتاب الطلاق» تا انتهای «المقصد الاول فی طلاق المریض» می‌باشد. مشتمل است بر عناوین: کتاب طلاق: النظر الاول: فی الارکان: الرکن الاول: فی المطلق، الرکن الثانی: فی المطلقة و شروطها، الرکن الثالث: فی الصیغة، الرکن الرابع: فی الارکان المتوقف علیها صحة الطلاق، النظر الثانی: فی اقسام الطلاق، النظر الثالث: فی اللواحق، المقصد الاول: فی طلاق المریض. شرح مزجی استدلالی است از مؤلفی نامعلوم بر مبحث «طلاق» از کتاب شرایع الاسلام محقق حلی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ واقف: شیخ محمد صالح علامه حائری، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۶۵گ، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۲۰ - ۲۷۰]

۳۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۱۱۵

آغاز: کتاب الطهارة: و کیف کان اتضح بحمدالله فساد ما نسب الی؛ **انجام:** و عدم التامل فی مورده فالاولی تعریف الصلح.

شرحی است استدلالی بر شرایع الاسلام محقق حلی. مشتمل است بر سه کتاب: ۱. کتاب الطهارة. الرکن الاول: فی المیاه، الرکن الثانی: فی الطهارة المائیة، آغاز موجود کتاب الطهارة: «و کیف کان اتضح بحمدالله فساد ما نسب الی ...»، انجام موجود: «و اصول الفقه و الفقه من غیر استاد فقال قده اما الاصولین فنعم و اما الفقه فلا»، ۲. کتاب القضاء. آغاز: «قال ره کتاب القضاء النظر فی صفات القاضی و ادابه و کیفیة الحکم و احکام الدعاوی اقول لما کان الترتیب الواقع فی المتن»، انجام موجود: «الجواب انشاء الله تعالی فنقول و هو المستعان» (ناقص)، ۳. کتاب الصلح. آغاز: «کتاب الصلح و لیعلم اولا ان المقصود من الصلح فی المقام هو العقد المشروع»، انجام: «و عدم التامل فی مورده فالاولی تعریف الصلح»؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شکری و حنایی، جلد: میشن، ۷۵گ، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۲۷۵]

۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۸۳۷

آغاز: الماء مطهر لغیره امر خارج عن اصل المعنی فلابد ان یکون؛ **انجام:** نقول جواز المبایعة فضولا مشعر بجوازها فیها بقیاس الاولویة.

مختصر استدلالی است از مؤلفی نامعلوم. مشتمل است بر مباحث: ۱. کتاب الطهارة: الرکن الاول: فی المیاه، الرکن الثانی: فی الطهارة المائیه، الرکن الثالث: فی الطهارة الترابیه، الرکن الرابع: فی النجاسات و احکامها، ۲. کتاب التجارة؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه گالینگور، ۱۱۱گ، ۲۳ سطر [ف: ۲۰ - ۲۷۸]

۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۲۲۶

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی خیر خلقه

محمد و آله الطاهرین کتاب التجارة فهی فی اللغة الکسب و فی الشرع علی تعریف؛ **انجام:** کما صرح به جملة من اصحابنا التاسعة ارش الخراج و دیة النفس تتعلق.
شرحی است استدلالی از مؤلفی نامعلوم، مشتمل بر مباحث: ۱. کتاب التجارة، ۲. کتاب الرهن، ۳. کتاب الحجر، ۴. کتاب الضمان، ۵. کتاب الصلح، ۶. کتاب الشرکة، ۷. کتاب المضاربة، ۸ کتاب المزارعة، ۹. کتاب المساقاة، ۱۰. کتاب الودیعة، ۱۱. کتاب العاریة، ۱۲. کتاب الاجارة، ۱۳. کتاب الوکالة، ۱۴. کتاب الوقوف و الصدقات و الهبات، ۱۵. کتاب السبق و الرمایة، ۱۶. کتاب الوصایا؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: محمد صالح حائری، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۷گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۰ – ۲۸۲]

۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۴۳

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین، الرکن الاول: فی الماء المطلق و هو من اوضح المفاهیم العرفیة الا ان تعریف؛ **انجام:** و لعل بملاحظة کلامه فی سایر کتبه فی هذا المقام مدخلاً فی حل ... سنه ۱۲۶۶.
شرحی است استدلالی بر شرایع الاسلام محقق حلی از مؤلفی نامعلوم. مشتمل بر مباحث: کتاب الطهاره: الرکن الاول: فی المیاه، الرکن الثانی: فی الطهارة المائیة: الاول: الوضوء. الفصل الاول: فی الاحداث الموجبة للوضوء، الفصل الثانی: فی احکام التخلی، الفصل الثالث: فی کیفیة الوضوء، الفصل الرابع: فی احکام الوضوء؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۰۰گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۰ – ۲۸۵]

۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۴۱

آغاز: بسمله، حمدله قوله رحمه الله تعالی الفصل الأول ... و هو اما عن عمد او سهو او شک؛ **انجام:** کشف ان الشارع خفف و رفع الیدعن الواجب الآخر و هذا مما لا اشکال فیه اصلاً و الله العالم ... اولا و آخراً و ظاهراً و باطناً ...
از «الفصل الأول فی الخلل الواقع فی الصلاة» تا انتهای «خاتمة فی سجدتی السهو». شرحی است استدلالی و تحقیقی با عناوین «قوله» بر شرایع الاسلام. متن یادداشت ظهر برگ اول «بسمه تعالی اخذ المیرزا ابوالقاسم اخو المیرزا علی نقی اول هذا الکتاب و لم یرده علی و قال انه ضاع منی فوا اسفاه ثم اخذت هذین الجزوین من بعض الأصدقاء و کتبت فیه فلیس هذان الجز آن منی هکذا کان مکتوبا علی ظهر الکتاب بخطه مؤلفه جناب العلام الصمدانی الآخوند الملا علی الهمدانی و سمعت ان مراده ببعض الاصدقاء هو جناب نادرة الأعلام المیرزا حسن الآشتیانی دام فضله.» چنین می‌نماید که مؤلف ملا علی همدانی باشد ولی با توجه به تاریخ آخر نسخه: «قد وقع الفراغ من تسویده نقلا عن خط مؤلفه فی یوم السبت خامس شهر الرابع من سنة ثمانیة و ثمانین بعد الف من الهجرة ... و تحیة سنة ۱۲۸۸.» عدم صحت این نسبت به نامبرده اظهر من الشمس است چون آخوند (ره) (۱۳۱۳-۱۴۰۱ق) در این تاریخ به دنیا نیامده بود و اگر مؤلف را میرزا حسن آشتیانی فرض کنیم و عبارت را صحیح بدانیم ایشان هم نمی‌تواند مؤلف باشد چون تاریخ مزبور (۱۰۸۸) قبل از تولد اوست و اگر کلمه «مأتین» را از قلم کاتب ساقط شده فرض کنیم این احتمال مقرون به صحت خواهد بود؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نباتی، جلد: میشن ماشی مذهب، ۲۱۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۱/۱ – ۸۷۵]

۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۰۷۹

آغاز: بسمله، الفصل الخامس فی صلاة المسافر و النظر فی الشروط و القصر و لواحقه ... ان تحقیق الکلام فی هذا المقام یتوقف علی رسم امور؛ **انجام:** من روایة عمار بن موسی المتقدمة فی مسألة ان الاعتبار فی القصر بحال الأداء و ان اختصت بنافلة الزوال فتأمل جداً و الأمر فی ذلک سهل.
شرح استدلالی است از مؤلفی نامعلوم بر مبحث صلاة مسافر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: ابوالقاسم لسانی، دی ۱۳۴۸؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۵۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۱/۱ – ۸۷۹]

۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۹۱۸

آغاز: بسمله، حمدله کتاب الاجارة و هی یحتمل وجوها احدها ان یکون مصدراً لآجر یواجر؛ **انجام:** و هو انسب بما لو شد الخیط لکل خیط لانما لو اراد فتدبر و الله العالم بحقایق الامور کتاب الوکالة.
شرح استدلالی متوسطی است از یکی از شاگردان صاحب جواهر بر کتاب اجاره شرایع الاسلام محقق حلی. شارح پنج وجه برای واژه إجاره ذکر نموده است: الف- مصدر آجر یوجر، ب- آجر یواجر، ج- أجر یأجر، د- اسم مصدر ایجاد، هـ- اسم عین (اسم برای اجرة)؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۱/۱ – ۸۸۰]

۴۱. شیراز؛ مدرسه منصوریه؛ شماره نسخه:بدون شماره

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۱ – ۵۱]

۴۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۴۴۰

آغاز: قال قدس الله نفسه: و الکر الف الخ لا یکاد یخفی ان الکر فی الاصل کان اسماً لمکیال اهل العراق و قد استعمله الشارع الصادع فی مقدار معین من الماء و استعماله فیه اما من باب المجاز؛ **انجام:** و تو هم ان الحسن معتبر فی الشهادة و ما نحن بصدده خال عنه بل من باب الاجتهاد.
شرح استدلالی مفصلی است بر کتاب «شرایع الاسلام» محقق حلی با عنوان «قال قال» که در آن از اقوال فقهای قدیم و متأخر نظیر کاشف الغطاء و صاحب جواهر و شیخنا الانصاری و میرزای قمی و صاحب حدایق بسیار نقل می‌کند. نسخه حاضر مشتمل بر طهارت، زکات، بیع، الصید و الذباحة و در پایان مباحثی در رجال

آمده است و برخی از مباحث ناتمام مانده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، با افزودگی‌هایی در حاشیه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۴۷۳گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲۸ - ۴۲]

۴۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۰۹۷

آغاز: قال الفصل الثانی فی عقد البیع و شروطه و آدابه، العقد هو اللفظ الدال علی نقل الملك من مالك الی آخر

شرح استدلالی است با عناوین «قال-اقول» بر کتاب «شرائع الاسلام» محقق حلی با افزودن بعضی از فروع که ذکر آنها لازم می‌نمود. احتمالاً بخشی از کتاب کاملی باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ با دو تقریظ از شیخ موسی بن جعفر کاشف الغطاء با مهر «موسی بن جعفر» (بیضی) و شیخ اسدالله تستری کاظمی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۶۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲۱ - ۹۹]

۴۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۴۱۰

آغاز: بسمله. الحمدلله ... کتاب الطهارة و ارکانه اربعه؛ **انجام:** و الجهل بحرمة الدعوية ففیه نظره منو اله وجه الفرق

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۴۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۰۰۷/۱

آغاز: و النظر فی الجنس و الشروط و اللواحق اما الاول؛ **انجام:** فی الوجه السابق هو التکلیف المطلق باداء الفطره و فی هذا الوجه هو الحکم الوصفی قتدبر ... الی یوم الدین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ ضمیمه نسخه ش ۶۰۰۷ [رایانه]

۴۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۵۲۲

آغاز: والنظر فی الجنس و الشروط و الاواحق؛ **انجام:** ولعنه الله علی اعدائهم اجمعین الی یوم الدین

زکات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۴۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۸۲۷/۴

آغاز: الحمد لله رب العالمین و الصلاة و السلام علی سیدنا محمد و آله ... و بعد قال: ره کتاب الزکاة و هو مصدر لزکی یزکی کرضی یرضی و اسم مصدر لزکی یزکی بالتشدید و من سماه بالمصدر أراد به ذلك کما یرشد الیه تصریحهم؛ **انجام:** و المغشوشة عن المغشوشة لانه مع احتیاجه الی کثرة التقدیر لا یلایم لبعض فقرات العبادة کقوله ان عرف و قوله فیما سیأتی و إن اخرج کما لا یخفی علی المتأمل، فتأمل.

شرح شرایع الاسلام محقق حلی است که بخشی از عبارات شرایع را آورده و به صورت مزجی مفصلاً به شرح آن پرداخته است و از شرحهای دیگر همچون جواهر الکلام و مدارك الاحکام در بین مباحث یاد می‌کند. نسخه کتاب زکات است؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن زرشکی، ۱۷۷گ (۱۱۹ر-۲۵۹پ)، ۱۹ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۲ - ۵۷۲]

۴۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۰۷-۵/۹۷

آغاز: بسمله حمدله صلاة قال المصنف اعلی الله مقامه و زاد اکرامه کتاب الطهارة الکتاب مصدرکتب کالکتب و الکتابة و معنی الکتب هنا الجمع کما عن المفسرین فی تفسیر قوله تعالی کتب الله فی قلوبهم الایمان؛ **انجام:** یغسل الاناء من جمیع النجاسات ثلاث مرات متعین و طرح موثقة عمار المعتضدة بمامر باطل و الاحتیاط فی مثل المقام لازم الحمدلله علی اتمام الکتاب و الصلوة و السلام علی من اوتی فصل الخطاب

از اول تا آخر کتاب الطهارة. شرحی است مزجی بر «شرائع الاسلام» محقق حلی، و بسیار مفصل است. تألیف کتاب الطهارة در صفر ۱۲۱۵ به پایان رسیده است و در آغاز نسخه تقریظ منظومی بر کتاب از سید محمدجواد عاملی (صاحب مفتاح الکرامة) به چشم می‌خورد. شیخ رضا بن زین العابدین اسدی عاملی (۱۲۶۹ق) از شاگردان سید محمدجواد عاملی شرح بر شرایع دارد؛ خط: نسخ، کا: مؤلف، تا: صفر ۱۲۱۵ق؛ مصحح، دارای خط خوردگی و تغییر عبارات؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۱۹گ، ۲۱-۲۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۵۹۷]

۴۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۴۷۲

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد خیر خلقه محمد و آله الطاهرین کتاب النکاح هو فی اللغه الوطیء علی الاشهر کما نقل بل علیه الاجماع فی ... و اقسامه ای الکتاب ثلثة انما قلنا ذلک؛ **انجام:** و کذا قیل لا یسقط الارث بهذااللعان و ان جوزناه لاسقاط الحد لاستقراره بالموت فلا یرفعه اللعان المتجدد و الحمدلله ...

شرحی است مزجی بر کتاب نکاح و طلاق، شرایع؛ خط: نسخ، کا: عباس بن کربلائی علی اکبر خامنه، تا: ۱۲۲۹ق؛ محشی، یادداشت محمد حسین خامنه مورخ ۱۲۶۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲ - ۶۷۵]

۵۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۱۹۹

آغاز: طهارت: بسمله، حمدله، قال المصنف زادالله اکرامه و اعلی فی دارالکرامة مقامه کتاب الطهارة و الکتاب مصدر ثالث لکتب بمعنی الخط او الجمع.

صلاة: بسمله، حمدله، کتاب الصلاة و هی افضل العبادات و اکمل الطاعات بعد المعرفة کما دلت علیه الروایة؛ **انجام:** طهارت: و بالاجماع الذی ادعاه الشیخ علی العمل بمثله بل المتقین المصیر الیه جرماً و التعویل علیه قطعاً. صلاة: فکان علیه قضائها فیما بعد و استشهد علیه بمامر من الموثق و لا بأس به.

شرح مزجی استدلالی است از شارحی نامعلوم بر کتاب شرایع الاسلام محقق حلی. این نسخه شامل کتاب طهارت و صلاة است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۱۷ رجب ۱۲۴۲ق؛ واقف: شیخ محمد صالح علامه حائری، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج مشکی [ف: ۲۰ - ۲۹۰]

۵۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶۰۴

آغاز: بسمله و الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطیبین الطاهرین القسم الرابع من الاقسام التی بنی علیها الکتاب فی الاحکام و هی اثنی عشر کتابا کتاب الصید و الذباحة ای کتاب التذکیة بالصید و الذباحة التی هی اعم من النحر؛ **انجام:** قلت لایخفی علیک ما یقتضیه القواعد العامة و الله العالم کتاب الاطعمة و الاشربة

شارح باید از دانشمندان قرن ۱۳ باشد، چنان که از کشف اللثام فاضل هندی نقل می‌کند و در جایی می‌گوید: «استوفینا الکلام فیه فی کتاب القضاء»؛ کتاب صید و ذباحه؛ خط: نسخ، کا: محمد رضا تهرانی، تا: ذیحجه ۱۲۵۲ق؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۱ - ۱۰]

۵۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۳۸۵

آغاز: القسم الثانی من الاقسام الاربعة التی بنی علیه الکتاب فی العقود جمع عقد و هو لغة ضد الحل

شرح مزجی استدلالی است بر بخش عقود «شرائع الاسلام» محقق حلی روی برگ اول، این کتاب به حاج محمد ابراهیم کرباسی نسبت داده شده و منشأ اشتباه از وقفنامه‌ای است که روی برگ اول آمده و حاج محمد ابراهیم را متولی قرار داده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ وقف‌نامه کتاب به تاریخ ربیع الثانی ۱۲۵۲ و مهر «عبده محمد کریم بن محمد حسن» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱۴ - ۱۷۶]

۵۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۴۰۲

آغاز: فائدة فی صورة تعارض البینتین أی بینة الجارح و المعدل فی الاثبات و النفی کان یشهد المعدلان بأن الفلانی یصلی و یزکی و یؤدی الخمس مثلاً؛ **انجام:** و لو تبین کون الاجارة باطلة من أصلها فهل یترتب الضمان أم لامع التلف الأقرب لا لأن کل ما لایضمن بصحیحه لایضمن بفاسده ...

شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر کتاب شرایع الاسلام محقق حلی که نسخه حاضر مشتمل بر کتاب القضاء و البیع و الودیعه و اجاره می‌باشد و ظاهراً تقریرات درس یکی از اساتید می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۴ ربیع الثانی ۱۲۵۳ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۶گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۱]

۵۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۲۱

آغاز: الخامس الرکوع و السجود علی وزن فعول بضم الفاء مصدر و الاول فی اللغة بمعنی مطلق الاغناء مالم یبلغ الی حد السجود سواء بلغ الرکبتان الی الارض ام لا و ما یظهر من الخلیل؛ **انجام:** وایسطهما علی الارض بسطا و اقبضهما الیک قبضا و ان کان تحتهما ثوب فلا یضرک و ان اقضیت بهما الی الارض فهو افضل و لاتفرجی بین اصابعک و فی سجودک ولکن ضمهن الیک جمیعاً و تدل هذه الروایه علی بعض مستحبات اخر ایضاً

رکوع و سجود را دارد. مؤلف ابتدا بخشی از متن را شرح کرده و سپس اقوال بزرگان اصحاب شیعه را نقل می‌کند از جمله از شهید و حلبی و از پدرش با عنوان «والدی روحی فداه» و نیز بعضاً از ابوحنیفه و شافعی نقل می‌کند؛ خط: نسخ، کا: احمد بن شیخ حسن قعطانی، تا: ۱۲۵۷ق، جا: نجف اشرف؛ مصحح، احتمالاً جلد قبلی نسخه شماره «۵۱۳» می‌باشد؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۲۹گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۷]

۵۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۷۲۱

آغاز: بسمله، النظر الثانی فی المهور جمع مهر و یسمی الصداق بفتح الصاد و کسرها و النحلة و الأجر؛ **انجام:** و التحقیق عدم حرمة ما لا یعد سفهاً و سرفاً منه ... فانه المنان الکریم الرحمن الرحیم و الحمدلله.

از «النظر الثانی فی المهور» تا انتهای کتاب نکاح. شرح مزجی استدلالی است از یکی از علمای قرن ۱۳ بر «شرایع الاسلام» محقق حلی؛ خط: نسخ، کا: ابراهیم القفطانی، تا: یک‌شنبه ۶ رمضان ۱۲۵۹ق، واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج خرمایی، ۱۰۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۲۱/۱ - ۸۷۶]

۵۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۴۹۵

آغاز: کتاب النکاح، هو لغة الوطی کما عن الاشهر بل علیه الاجماع ای اتفاق اهل اللغة عن لف و غیره و شرعاً العقد کما علیه الاکثر ... قوله و اقسامه ای الکتاب؛ **انجام:** و ان ادی الخراب ای ملک داراً او نحوها فترک عمارتها وانجر الی الخراب جاز ایضاً کل ذلک للاصل ... الی السرف عرفا لتضییع المال حرم ذلک، تمت.

از ابتدای نکاح تا پایان قسم عقود. شرحی مفصل بر «شرایع الاسلام» محقق حلی که به صورت «قوله - قوله» تنظیم و در آن از سید علی صاحب ریاض نام برده شده است؛ خط: نسخ جلی، کا: محمد هاشم بن محمد علی حسینی، تا: ۱۲۶۱ق، جا: اصطهبانات؛ جلد: تیماج سیاه، ۲۴۶گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۹]

۵۷. قم؛ حجت کوهکمری؛ شماره نسخه:۲۲

نسخه حاضر از ابتدای کتاب طهارت تا ابتدای کتاب تجارت را داراست. شرحی است نسبتاً مفصل بر شرایع الاسلام محقق حلی که مؤلف آن معلوم نشد؛ خط: نسخ، کا: محمد باقر بن عبدالله بصراوی، تا: ۷ ربیع الاول ۱۲۶۶ق؛ در صفحه اول عبارت از ثلث والد مرحوم محمد حجت است. [ف: - ۳۰]

۵۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۲۲/۲

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین و رحم الله علمائنا ... قال المصنف کتاب فی معرفة الصلوة و أحکامها التی هی أفضل أنواع عبادة العباد بعد معرفة واجب الاعتقاد؛ **انجام:** و أخذ الحنا فأخذه و بلغ فحینئذ فجامع، قوله و أما الغسل فواجباته خمس، النیة ... ناتمام.

مشتمل بر بخشی از طهارت و کتاب الصلاة است. شرح نسبتاً مفصلی بر شرایع الاسلام، محقق حلی است که شارح در آن از

اقوال و نظریات قدما نهایت بهره را برده است. طبق قرائن این کتاب باید در نیمه دوم قرن ۱۳ قمری شرح گردیده باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۷ شعبان ۱۲۶۸ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، با عبارت «بلغ» مقابله شده، محشی با نشان «منه» به نقل از خود شارح می‌باشد، با اندکی قلم‌خوردگی؛ تملک: آقا عبدالحسین بن ملاعباسی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج آجری مذهب، ۱۳۵گ (۳۳-۱۶۷)، ۲۱ سطر (۹×۱۶/۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۰ - ۵۶۹]

۵۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۴۰۱/۲

آغاز: و علیه الأجرة لصاحب الأرض و فی آخر عن رجل اغتصب امرأته فرجها و فی ثالث أول فرج غصبناه؛ **انجام:** فیدفع الی من یجب له قال جائز یخرج ذلک من جمیع المال انما هو بمنزلة دین لو کان علیه.

شرح مزجی نسبتاً مفصلی است بر کتاب «شرائع الاسلام» محقق حلی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۶۹ق، جا: بلد الأمین؛ افتادگی:آغاز؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۸۸گ (۲۹ر-۲۱۶ر)، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۱]

۶۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۱۳

آغاز: قال المصنف ره کتاب الزکوة وفیه قسمان الاول فی زکوة المال والنظر فیمن تجب علیه وما تجب فیه ومن تصرف الیه الزکوة کما فی المعتبر فی اللغة الزیادة و النمو و التطهیر؛ **انجام:** و ثالثها انه قد صرح جماعة بانه لاخیار للساعی بل نهی الریب عنه فی المدارک و ادعی الاجماع علیه جملة و هو کذلک ویدل علیه اخبار اداب الصدق فلاحظ قال ره و اما اللواحق فهی

مؤلف ابتدا بخشی از متن را شرح کرده و سپس اقوال بزرگان اصحاب شیعه را نقل می‌کند و از جمله از متأخرین کاشف الغطاء و جواهر الکلام از پدرش با عنوان «الوالد القدوسی» نام می‌برد و بعضا از شافعی نیز نقل کرده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۷۳ق؛ مصحح، محشی با امضای «منه»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۱۶۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۶]

۶۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۴۱۹/۲

آغاز: کتاب إحیاء الموات، الإحیاء إخراج الشیء من حد الخراب و العطلة إلی خیر الانتفاع؛ **انجام:** ثم الکلام فی أن إذن المالک أو الشارع یرفع الضمان أم لا، فقد مر مشروحاً فی أوائل کتاب الغصب، فراجع

شرحی است مفصل و مستدل با عناوین «قوله - قوله» بر کتاب شرائع اسلام محقق حلی همراه با نقل اقوال از علمای متأخرین خاصه و عامه. این شرح شامل ابواب: إحیاء الموات، کاتب اللقطة و کتاب الغصب است. باید از علمای مربوط به قرن ۱۳ق باشد؛ خط: نسخ، کا: زین العابدین فرزند محمد تقی، خوانساری، تا: حدود ۱۲۷۳ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۹۸گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۲۹ - ۲۷]

۶۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۵۱۵

آغاز: قوله ره کتاب الاجارة و فیه فصول اربعة الاول فی العقد و ثمرته ... اقول الکلام فی المقام کسائر ابواب العقود

نسخه اصل: کتابخانه فاضل خوانساری-خوانسار ۲۷۲ [با عنوان «تقریرات الفقه» معرفی شده]. کتاب الاجارة. شرحی است مزجی با عناوین «قوله-اقول» بر کتاب الاجارة «شرائع الاسلام» محقق حلی و در ضمن شارح مطالبی که از درس استادش شیخ انصاری استفاده کرده ذکر می‌کند؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۷ ربیع الثانی ۱۲۷۵ق؛ مصحح، محشی؛ ۳۳۷ص [عکسی ف: ۲ - ۱۰۸]

۶۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۴۷۲

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین قال رحمه الله القول فی احکام النجاسات تجب ازالة النجاسات من الثیاب و البدن ... لایخفی علیک ان المراد بالوجوب الوجوب الشرطی؛ **انجام:** ثم قال و لو تاب حیث تقبل توبته اجزء ذلک التطهیر علی اشکال اقول و الاشکال فی‌محله.

تألیف ۱۲۷۷ق، شرحی است مزجی و استدلالی تحت عنوان «اقول» بر کتاب شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام تألیف محقق حلی که شارح در آن بیان آراء فقها متقدم و متأخر و رد و ایراد آنها و منابع فقهی بسیاری از قدما و معاصرین پرداخته و از این حیث نسخه قابل اعتنا و اعتمادی می‌باشد، فرصتی نبود تا شارح آن به دست آید چون در هیچ جای کتاب، نام آن و نام مؤلف را نجستم و چون در مواضع متعددی جمله «... المصنف فی المعتبر» را دارد پیداست که متن شرایع است و در چند مورد گوید: «شیخنا الاستاذ فی جواهر الکلام»، و پیداست که شارح از شاگردان صاحب جواهر، شیخ محمد حسن بن شیخ باقر اصفهانی نجفی بوده است و در بحث لباس مصلی گوید «... و شیخنا رحمه الله صاحب جواهر الکلام ...» معلوم می‌شود که این کتاب را پس از سال ۱۲۶۶ق ساخته است و در آخر این بحث تصریح به این تاریخ می‌کند «جف القلم فی المقام عصر یوم الثلثا الخامس عشر من شهر شعبان سنة ۱۲۷۷». شارح از شیخنا البهائی، شیخنا المقدس المدقق اردبیلی فی مجمع الفائده، شیخ المتأخر، فی کشف الغطاء سید المتأخر فی الریاض، مولی بهبهانی، مولی امین استرآبادی، مولی الخراسانی فی المنهاج، سید نعمت الله جزائری، محقق ثانی در جامع المقاصد، صاحب معالم، صاحب حدائق، صاحب مناهج، فاضل هندی، کشف اللثام، ذکری، سبزواری در ذخیره و کفایه، شهید ثانی در روضتین و بیان، شیخ علی در حاشیه ارشاد، سید بحرالعلوم، صیمری در کشف الالتباس، مفاتیح و شرح مفاتیح و ... یاد می‌کند و نیز به فتوای پدرش اشاره می‌نماید؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۲۰ ذیقعده ۱۲۷۸ق، به دستور مؤلف؛ دارای بلاغ، محشی با امضاء «منه دام ظله»، یادداشتی به خط سید محمد باقر موسوی اصفهانی، مهر: کتابخانه مجد الدین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۲۱۴گ، ۲۰ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۵۷۷]

۶۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۴۵۴

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی محمد و آله الطاهرین و لعنة الله علی اعدائهم اجمعین الی یوم الدین قوله کتاب الزکوة اقول ان الزکوة قد فسرت لغة بمعنین الطهارة و الزیادة و النمو و من الاول قوله تعالی قد افلح من زکیها و قوله تعالی قتلت نفسا زکیة و من الثانی؛ **انجام:** و الزوجیة من الامور المضافة الی الاشخاص دون مثل الطهارة و النجاسة فی الاعیان تمت المسئله بعون الملک الوهاب بتاریخ شهر رمضان المبارک ۱۲۸۲ هـ ق.

شرحی است مزجی و تحقیقی بر باب زکوة و خمس و انفال کتاب شرایع الاسلام محقق حلی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۸۲ق؛ کاغذ؛ جلد: تیماج عنابی، ۲۲۱گ، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۶۶۲]

۶۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۳۷

آغاز: بسمله، حمدله، الرکن الثانی فی افعال الصلاة و هی واجبة و مندوبة بل الخوض فی الافعال المذکورة، ینبغی ذکر امور لها نفع فی المسائل الاتیه؛ **انجام:** فان فیها بلاغاً لخیرالدنیا و الاخرة و الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین؛ قدتم ما کتبه ... و بمحمد و آله الطاهرین.

استدلالی مبسوطی است از شارحی نامعلوم، مشتمل بر مباحث ذیل: الرکن الثانی: فی افعال الصلاة: ۱) النیة، ۲) تکبیرة الاحرام، ۳) القیام، ۴) القراءة، ۵) الرکوع، ۶) السجود، ۷) التشهد، ۸) التسلیم، المسنون فی الصلاة. نامبرده در آغاز به پاره‌ای از قواعد اصولی و فقهی اشاره نموده آنگاه با استدلال به روایات و اقوال فقها، به شرح کتاب مزبور پرداخته است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۷ ربیع الثانی ۱۲۹۴ق؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن عنابی، ۲۶۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۲۸۴]

۶۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۳۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۴ق [الفبائی: - ۳۴۳]

۶۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۳۹

آغاز: فان تاب و الا قتل کتابا و سنة و اجماعاً و لو تکرر منه الارتداد جری علیه الحکم؛ **انجام:** بعد ذلک قصراً کما یشهد له موثق عمار السابق والله اعلم بحقایق احکامه.

جلد۳. از شارحی نامعلوم از علمای اواخر قرن ۱۳. نسخه مشتمل بر بخشی از توابع الصلاة است به شرح ذیل: الفصل الثالث: فی الجماعة، الفصل الرابع: فی صلاة الخوف، الفصل الخامس: فی صلاة المسافر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۵ق؛ کاغذ: شکری و نخودی، جلد: میشن زرشکی، ۱۷۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۲۷۵]

۶۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۴۹۸-۳۳/۴۸

آغاز: بسمله حمدله و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین و لعنة الله علی اعدائهم اجمعین الی یوم الدین قوله کتاب الرهن و النظر فیه یستدعی فصولاً الاول فی الرهن و هو وثیقة المرتهن اقول قال فی ق الرهن ما وضع؛ **انجام:** قوله اذا اذن المرتهن للراهن فی البیع و رجع ... اقول لایخفی علیک ان اذهب الیه المصنف هو الذی ذهب الیه الشارح بل فی محکی ... ما افاده شیخنا دام ظله العالی فی المقام ... و الحمدلله اولا و اخراً و السلام علی محمد و آله الطاهرین ...

شرح استدلالی مفصلی است با عناوین «قوله، اقول» بر کتاب «شرایع الاسلام» محقق حلی، با رد و ایراد و ان قلت و قلت‌های فراوان و نقل اقوال علمای شیعه، خصوصاً از یکی از اساتیدش با عنوان «شیخنا العلامة» بسیار نقل می‌کند. شارح این جلد را که شامل کتاب الرهن است در ۱۲۹۷ق به پایان برده است؛ خط: تحریری، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۹۷ق؛ مصحح؛ مهر: «هوالعلی الکبیر ۱۲۷۳» (بیضی)؛ جلد: تیماج سبز، ۱۲۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۶۰۰]

۶۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۴۲

آغاز: بسمله. حمدله ... کتاب الزکاة و هی مصدر من زکی یزکو من باب قعد یقعد؛ **انجام:** بقدر المعرفة او علی قدرها و النصوص علی ذلک فوق الاستفاضة ان لم تکن متواترة تم کتاب الزکاة.

شرح مزجی استدلالی است بر شرایع الاسلام محقق حلی از شارحی نامعلوم. این نسخه حاوی کتاب زکاة است، مشتمل بر اقسام و ارکان ذیل: القسم الاول: فی زکاة المال، النظر الاول: فی من تجب علیه، النظر الثانی: ما تجب فیه و تستحب، النظر الثالث: فی من تصرف الیه، وقت التسلیم و النیة، القسم الثانی: فی زکاة الفطرة، الرکن الاول: فی من تجب علیه، الرکن الثانی: فی جنسها و قدرها، الرکن الثالث: فی وقتها، الرکن الرابع. تاریخ تألیف: ۱۳۱۶ق: فی مصرفها؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن زرشکی [ف: ۲۰ - ۲۷۶]

۷۰. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۳۳/۲

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله ... قال المصنف اعلی الله فی الفردوس مقامه و هذا الکتاب معتمد علی اربعة ارکان الرکن الاول فی المیاه و فی ثلاثة اطراف الاول فی الماء المطلق. لما کان المقسم اعم کما یفصح عنه التقسیم احتاج الی تعیین المراد؛ **انجام:** و اما اختلاف السطوح، فعدم قدحه فی الاعتصام من البدیهیات و قد از حنا الشبهات.

از آغاز طهارت تا اتصال و امتزاج؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: مقوا، ۲۳-۲۴ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: - ۵۰]

۷۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۳۹

آغاز: والحمدلله رب العالمین ... فهذا کتاب الزکوة من شرایع الاسلام. الکتاب والکتب مصدران لکتب و قد یطلق لما یجمع به الخط کالنظام لما ینظم به و قد ذکرناه و ذکرنا بعض ما یتعلق به فی کتاب الطهارة؛ **انجام:** و ح یکون التعارض بینه و بین الصحیحة تعارض التضاد حیث ان مقتضاه کون النصاب الکلی مترتباً علی ثلثمأة ...

شرح یا حاشیه‌ای است مزجی و مفصل بر کتاب شرایع الاسلام محقق حلی، و پس از نوشتن کتاب الطهارة شرایع الاسلام نگاشته شده. شارح، ظاهراً از شاگردان شیخ مرتضی انصاری بوده و این شرح را پس از درگذشت استادش نگاشته و از وی با عبارت «شیخنا الاستاد قدس سره یا الاستاد قدس سره» یاد کرده است. از صاحب جواهر، محقق قمی، فاضل نراقی، سید مجاهد (از تمامی آنان با عنوان «قدس سره» یاد کرده) و دیگران نقل کرده است. این نسخه، تا بخشی از زکات انعام را دارد و از پایان، نانوشته مانده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ مصحح، محشی؛ تملک: آیت الله سید ریحان الله بن جعفر موسوی در سال ۱۳۲۴ق در مشهد مقدس رضوی با مهر «... سید ریحان الله الموسوی ...» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۹گ، ۲۰ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۳۸ - ۴۳۰]

۷۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۱۹۳/۱

آغاز: بسمله. حمدله. قال المصنف قدس الله نفسه و اعلی فی الفردوس مقامه. کتاب الطهارة الی ان قال و هذا الکتاب معتمد علی اربعة ارکان ... و لایخفی ان تقیید الماء بالمطلق لایتصور له وجه لان اطلاقه منعنی عن التقیید؛ **انجام:** کانت الصلوة صالحة لان توقع من شخص اداء و قضاء فریضة و نافلة واجباً و مستحباً و غیر ذلک لابد فی تعیینها و الا لم توقع لشیء منها.

کتاب طهارت، کتاب صلات (قبله تا اذان) و افعال الصلاة. تقریرات درس آقا شیخ هادی طهرانی است که یکی از شاگردانش در سال ۱۳۰۲ق نوشته است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۲ق، جا: نجف اشرف؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۶۱گ، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۷]

۷۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۳۵

آغاز: والحمدلله رب العالمین وصلی الله تعالی علی خیر المبعوث محمد وآله الطیبین الطاهرین و لعنة الله علی اعدائهم اجمعین و بعد فهذا کتاب الزکاة من شرایع الاسلام الکتاب و الکتب مصدران؛ **انجام:** و عن المختلف انه یجوز دفع الذکر فی نصاب الانثی اذا کان بقیمة واحدة منها و الاقوی هو الاکتفاء بمسمی الغنم ذکراً او انثی فی زکاتها او فی زکاة الابل لاطلاق الشاة و عدم منافاته للشرکة بوجه کما عرفت و الحمدلله رب العالمین وصلی الله علی محمد وآله الطاهرین

زکات.شرح مزجی است بر «شرایع الاسلام» محقق حلی که یکی از شاگردان آقا وحید بهبهانی (۱۲۰۶ ق) نگاشته است. از مجمع البرهان، ریاض المسائل و مناهل نقل کرده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۳۰۴ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج زرشکی، مذهب، ۱۴۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۸]

۷۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۹۳۸/۴

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... کتاب الصوم و النظر فی أرکانه و أقسامه و لواحقه ... الصوم فی اللغة الامساک؛ **انجام:** ناتمام: الرابع لا یفسد الصوم ابتلاع النخامة..

کتاب صوم است. شرح مزجی استدلالی است بر کتاب الصوم «شرائع الاسلام» محقق حلی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۲۲ شوال ۱۳۱۷ق، جلد: تیماج قرمز، ۳۷گ (۱۶۳ر-۱۹۹پ)، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۲۰ - ۲۷۸]

۷۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۴۵۴/۳-۹/۴

آغاز: الخصال ۸۹ من ب عن ابیه عن احمد بن ادریس عن محمد بن احمد عن یوسف بن الحارث عن محمد بن عبدالرحمان ... الثانیة عشرة خانیة الاعین وفسروها یضمر خلاف ما یظهر مثل الایماء؛ **انجام:** قال الثالث: مالیس له قانصة ولاحوصلة ولاصیصیة فهو حرام وماله احدیهما فهو حلال مالم نیص علی تحریمه القانصة: مالیس ... ماساوی دفیفه مع صفیفه ونحو امنه قاله فی الاصباح وسلار حکم بتحلیله ولم یذکر

کتاب النکاح تا صید و ذباحه. شرحی است بالقول بر «شرایع الاسلام» محقق حلی، به صورت استدلالی و با نقل اقوال از علمای شیعی خصوصاً علامه مجلسی و نیز محقق سبزواری، با استفاده بسیار از روایات کتب اربعه که اسامی کتب حدیثی را به رمز می‌آورد. باید تألیف یکی از دانشمندان قرن سیزدهم هجری باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با نشان «منه مدظله»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۲گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۵ - ۲۵۹۸]

۷۶. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۱۳۳

آغاز: بسمله حمدله کتاب الوکالة وهو یستدعی بیان فصول الاول فی العقد وهو استثنابه فی التصرف الوکالة بفتح الواو وکسرها فی اللغة بمعنی الاستسلام؛ **انجام:** او مع مخالفة مصلحتهم لا وفی غیره نعم او لا یجب مطلقا وجوه یعرف تفصیل الکلام فیها وفی اضرابها مما مر

کتاب الوکالة و کتاب الوقوف و الصدقات. شرحی است با عناوین «قوله - قوله» بر «شرایع الاسلام» محقق حلی، شارح از جواهرالکلام و ریاض المسائل نقل می‌کند و در برخی موارد گفته‌های استادش را با دعای «دام ظله» مطرح می‌کند؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۱۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ - ۱ - ۲۹۲]

۷۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۰۰/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین باریء الخلایق اجمعین و الصلوة و السلام علی اشرف المرسلین محمدصلی الله علیه و آله خاتم النبیین و آله الغر المیامین لاسیما علی ابن ابیطالب امیر المومنین علیه السلام و لعنة الله علی اعادیهم الطغاة الی یوم الدین فهذا کتاب البیع ویق له ام المعاملات؛ **انجام:** لوباع احد المالین غیر المتعاطیین فضولة کان منهما الرد و الاجازة علی القولین فعلی القول بالملک ان اجاز المالک الاول احتمل قویا کونه رجوعا و علیه یصح البیع و یکون الثمن له و یشکل ذلک بان صحة الاجازة موقوفه ...

بیع. شرح متوسطی است بر «شرایع الاسلام» محقق حلی. از

پیشینیان و اساتید خودش با عنوان «بعض مشایخنا» و از کاشف الغطاء یاد می‌کند؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۳۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۷]

۷۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۸۵۳

تقریرات فقه جلد اول؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۷۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۸۵۵

تقریرات فقه جلد دوم؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۸۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۹۶۷

آغاز: الحمدلله رب العالمین و السلام علی نبیه و عترته الطاهرین و العاقبة للمتقین قوله قدس الله روحه کتاب الطهاره الکتاب مصدر کتب من الکتب ای الجمع و منه قوله تعالی کتب فی قلوبهم الایمان؛ **انجام:** اقول فی کل مما صنعه المصنف و الاصحاب حزازة اما الاول فلانه یوهم اتحادهما فی المحرمات و المکروهات فحسب کما مر توهمه ظاهر القید مع انه لیس کذالک و اما اطلاق الاصحاب فلعدم الاطراد و الامر فیه اسهل مما صنعه المصنف مع کون الامر فی کلیهما هنیا

طهاره و صلاة. شرح مفصلی بر «شرایع الاسلام» محقق حلی با عناوین «قوله - قوله» است و از وحید بهبهانی و سید محمد جواد صاحب مفتاح الکرامة بسیار نقل می‌کند. احتمال دارد یکی از شاگردان سید محمد جواد بوده باشد. عناوین «فوائد» نیز زیاد دیده می‌شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور سبز، ۸۴گ، اندازه: ۲۲×۳۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۸]

۸۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۶۶۸

آغاز: الکلام فی الخلل قال فی الشرایع الرکن الرابع فی التوابع و فیه فصول الفصل الاول فی الخلل الواقع فی الصلوة و هو اما عن عمدا و سهوا و شک المتن اقول؛ **انجام:** لان الکلام فی ان احتمال عدم البقاء مع قیام الدلیل المفید للظن یصحح للاستصحاب ام لافیکون کل واحد من الاستصحاب و الخبر الواحد دلیلا مستقلا یثبت لکل منهما حکم الشرعی فتامل و علی هذا فلا وجه لکلام الشیخ رحمت الله علیه فی اصوله.

صلوة وتجارت. شرح مختصری است بر «شرایع الاسلام» محقق حلی (۶۷۶ ق). مؤلف از صاحب جواهر و میرزای قمی نام برده و از استادش به «شیخنا الاستاد دام ظله» یاد می‌کند؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ دارای خط خوردگی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۸۳گ، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۹]

۸۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۶۸۶

آغاز: القسم الثانی من الاقسام الاربعه المشتمل علیه الکتاب العقود و هی جمع العقد الذی فی اللغة بمعنی العهد مطلقا او الموثق منه او هو فیها ضد الحل؛ **انجام:** و علی الوجه الثالث ایضا لیس للمورث التصرف فی الثلثین لان للورثه حق الانعتاق و ان اثبت عن هذالحق نقول للمملوک حق الحریه و ان اثبت عن هذا ایضا فلله تعالی حق فی الانعتاق العبد فتامل

تجارت وبیع و وصیت. شرح مختصری است بر «شرایع الاسلام» محقق حلی (۶۷۶ ق) که یکی از شاگردان شیخ مرتضی انصاری (۱۲۸۱ق) و صاحب جواهر (۱۲۶۶ق) می‌باشد و خود مؤلف تصریح می‌کند که در سال ۱۲۹۸ق در نجف تألیف کرده و همان سال در نجف طاعون بوده، و مادر مؤلف به این مرض در شب جمعه سیزده جمادی الاول از دنیا رفته است؛ خط: نستعلیق، کا: مؤلف، بی‌تا؛ مصحح، دارای خط خوردگی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۳گ، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۱۹]

۸۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۴۴۹

آغاز: قوله کتاب الطهارة اقول الکلام فی هذالمقام

تألیف ملا علی گویا فرزند میرزا خلیل تهرانی نجفی (- ۱۲۹۷)؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ با خط خوردگی بسیار و به حاشیه رفته؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۳۱گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶/۷×۲۳/۵سم [ف: ۱ - ۲۹۹]

۸۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۴۷۴

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... کتاب الصوم و هو من افضل الطاعات و اشرف القربات و قد ورد من طرق الخاصة و العامة؛ **انجام:** أو یستحب النیة فلیحترز المکلف من تحویل الشیء عن کونه واجباً الی جعله من ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ یا ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، با خط خوردگی و اضافات؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۲]

۸۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۲۰۱

آغاز: ... ثمرة لتحقیق احد المذهبین فی هذا المقام و ربما کان له اثر فی غیره کأفضلیة العطاء و الکفارات؛ **انجام:** لم یعتبر الشارع له ضابطاً لاختلاف الامراض فان منها ما یضر صاحبه الصوم ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: گالینگور مشکی، مذهب، ۲۹۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۲۱×۱۵/۵سم [ف: ۴۵ - ۷۸]

۸۶. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۱۳۱

آغاز: الکلام فی الخلل، قوله الرکن الرابع فی التوابع و فیه فصول الفصل الأول، اقول البحث فی الخلل تارة من حیث الزیادة؛ **انجام:** و انت خبیر بأن هذا الشک لیس شکاً مرکباً من شکوک ثلاثة بل هو شک واحد ذو اطراف و لا مقتضی للصحة فیه فافهم.

شرحی است بر مسائل بحث خلل واقع در نماز از کتاب شرائع الاسلام محقق حلی. نسخه تقریر بحث‌های یکی از اساتید شارح است و در آن از محقق نائینی و سید یزدی و آخوند خراسانی نام برده شده؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ مصحح، محشی از نگارنده به عنوان «مقرره»؛ ۱۰۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۲۵]

۸۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۸۰۵

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... قوله کتاب الطهارة الکتاب اما مصدر او اسم مصدر و علی الأول ما مصدر ثالث کما فی

المدارک
شرح مفصلی است با عناوین «قوله - قوله» بر کتاب «شرایع الاسلام» محقق حلی با ذکر شواهدی بسیار از احادیث و گفتگو در متن و سند آنها و نقل آراء فقهاء و رد و ایراد در آنها. این جلد تا احام ملاقات آب را دارد، و بعضی از بحث‌های آن آخر ماه رجب ۱۲۵۷ در نجف اشرف به پایان رسیده؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج سبز، ۲۰۲گ، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲۰ - ۱۶۴]

۸۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۷۶۷/۲

آغاز: بسمله احمده حمداً یلیقه و برضیه و اصلی علی نبیه؛ **انجام:** فلااشکال فی المسئلة بحمدالله سبحانه و تعالی
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری، ۱۰ص (۹۵-۱۰۴)، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [ف: ۵ - ۱۷۸۸]

۸۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۳۴

آغاز: کتاب النکاح هو لغه الوطی کما عن الاشهر بل علیه الاجماع ای اتفاق اهل اللغه ... و شرعا العقد کما عن الاکثر بل اجماعا کما عن جماعه و العلاقه بینه و بین الوطی السببیه و المسببیه؛ **انجام:** او الی السرف عرفا لتضییع المال حرم ذلک. و الحمدلله اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا. هذا آخر اقسام العقود و یتلوه القسم الثالث فی الایقاعات.
مبحث نکاح. شرح توضیحی متوسطی است بر کتاب «شرایع الاسلام» محقق حلی با اشاره به ادله و اقوال فقهای دیگر در برخی از مباحث آن؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ یادداشت محمد ماجد بن محمد حسین حایری مازندرانی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۲۱۵گ، ۲۳ و ۲۵سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۳۵۴]

۹۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۳۴

آغاز: قوله (ره) و یکفی فی رمضان أن ینوی انه یصوم متقرباً الی الله تعالی لا کلام فی اعتبار نیة القربة فی رمضان و غیره؛ **انجام:** فمن حفر بئراً فی ملکه، ملک ماء ها بلا اشکال لانه نماء ملکه و لانه محازه و محیاة و لا یعارضه ما مر من النصوص..
نسخه اصل: کتابخانه کاشف الغطاء -نجف اشرف. شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر شرایع الاسلام محقق حلی که برخی از کتب و مباحث آن به طور متفرقه شرح شده است؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح، با خط خوردگی و اضافات در حاشیه؛ ۱۱۴ص [عکسی ف: ۵ - ۳۹۹]

۹۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۹۸۰

آغاز: کتاب الزکاة قال الله تعالی خد من اموالهم صدقة تطهرهم و تزکیهم ... و هذه اوضح آیة وردت فی تشریفها بمساعدة الاخبار ففی صحیحة عبدالله؛ **انجام:** یکون الفریضة مع خمسة اجزاء من سته و عشرین جزة من بنت مخاض وبه یحصل ما یکون علی طبق القاعدة افضل جمع بین الادلة فلیتأمل
شرح «کتاب الزکاة». شرح مفصلی است با رد و استدلال‌های فراوان بر کتاب «شرایع الاسلام» محقق حلی. در آن از شیخ انصاری با دعای «قدس سره» در موارد زیاد نقل شده است و شارح ابتدا بخشی از متن را می‌آورد و سپس با رد و استدلال و نقل آرای فقها به شرح آن می‌پردازد؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا، با خط خوردگی؛ تملک: محمود بن ابوالقاسم؛ جلد: تیماج قهوه‌ای،۱۴۹گ، ۲۰و۳۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۳۷ - ۵۷۳]

۹۲. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۲۹۲

آغاز: متن: کتاب المضاربة و هو جائز من الطرفین سواء نفق المال او کان به عروض
مشتمل است بر کتاب‌های: مضاربه، غصب، صلح، احیاء موات، رهن، بیع عبد،مسائلی از بیع، خیارات، نقد و نسیه شروط. شرح استدلالی مزجی است بر کتاب «شرائع الاسلام» محقق حلی. روی برگ اول احتمال داده شده که از شیخ عبدالحسین تهرانی باشد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۳۵۹گ، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۱ - ۱۷۲]

۹۳. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۵۸۶

شامل کتاب‌های: شرکت، وقف، اجاره، وصیت. این کتابها ناتمام مانده و روی برگ اول احتمال داده شده است که تألیف شیخ عبدالحسین طهرانی باشد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۳۱۷گ، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۳۷۰]

۹۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۱۳۲

آغاز: قوله فی الخلل الخ: اقول مقتضی سیاق العبارة کون قوله اوشک عطفا علی قوله عمد فیکون مجرورا کما هو مقتضی کلام الشهید فی؛ **انجام:** من الروایات من کون الفرض من المضامع السهو و قدم الاغسا و به کونه اعمالا لف الشیطان من جهة کون ... به ... (؟) بنقص الصلوة و اطاعة له و المراد من نقص الصلوة.
شرحی به صورت «قوله، اقول» بر شرایع محقق حلی به عربی از یکی از علمای قرن سیزدهم است که در مواضع متعدد از استادش با عبارت «شیخنا دام ظله» یاد می‌کند که احتمالاً از شاگردان شیخ انصاری (۱۲۸۱ق) باشد. این نسخه از آنجا که با نقل‌هایی از متن شرایع پیش می‌رود، نمی‌تواند تقریرات فقهی یا اصولی باشد. آنچه در این نسخه کم حجم هست، مبحث «الخلل الواقع فی الصلوة» است. شرح مزبور را با شرح شیخ العراقین عبدالحسین بن علی حائری تهرانی (۱۲۸۶ق) که نسخه خط مؤلفش در مجلس هست سنجیدم که جدا از آن بود. تشخیص اینکه این شرح از کدام یک از آنها باشد در شرایط موجود کار دشواری به نظر می‌رسد. از آنجا که نسخه بسیار کم نقطه و ریز و دارای ویژگی‌های خط مؤلف است، احتمال دارد که نسخه اصل باشد؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج زیتونی، ۸۶گ، ۴۰ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱سم [ف: ۲۷/۱ - ۲۴۹]

۹۵. ساری؛ عمومی؛ شماره نسخه:۵۰/۴

آغاز: بسمله الرکن الرابع فی التوابع و فیه فصول الفصل الاول فی

الخلل الواقع فی الصلوة المفروضة؛ **انجام:** و ربما نقل عن الشهید الثانی و غیره التصریح بانه ان.
مبحث خلل صلوة از کتاب شرح شرایع است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲۱ص، اندازه: ۱۵×۲۱سم [عمومی ساری و تنکابن: ف: - ۴۱]

۹۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۶۰۶

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۹۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۱/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ ۲۱گ (۱۶۲-۱۸۲)، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۳ - ۵]

۹۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۶۷۰

آغاز: قال صاحب الشرایع: الفصل الثامن فی العقود و فیه خمسة ابواب و فی هذا التعداد مسامحة؛ **انجام:** قال صاحب المدارك انه لا یکفی ازالة النجاسة.
نگارنده‌اش شناخته نشد، از صاحب جواهر و شیخ انصاری یاد می‌کند؛ کا: گویا نسخه اصل، بی‌تا؛ ۱۲۰گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۵۰]

۹۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۵۶۸

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [رایانه]

۱۰۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۸۱۸/۳

آغاز: قال المصنف ره اعنی المحقق فی الشرایع فی باب الزکوة و لو امهر امرأة نصابا و حال علیه الحول فی یدها فطلقها قبل الدخول و بعد الحول کان له النصف هو؛ **انجام:** هذا کله فی حال الاختیار و اما فی حال الاضطرار فلا اشکال فی جواز قضاء العبد لعدم جریان مقتضی الحکمة حینئذ.
کتاب الزکاة و الخمس؛ خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: روغنی، ۱۳۷گ (۴۲پ-۱۷۸ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۶ - ۳۰۰]

۱۰۱. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۴۰۶/۲

آغاز: آغاز کتاب التجارة: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد و آله الطاهرین قوله القسم الثانی فی العقود و فیه. خمسة عشر کتابا. کتاب التجارة: قد سبق فی کلام المصنف فی زکاة التجارة «وکغیره» ما یدل علی ان المراد بالتجارة عقد المعاوضة؛ **انجام:** انجام کتاب التجارة:باقراره او البینة یقبل قوله فی قیمته المبتاع لان الاصل برائة دمته عن الزائد عما یقر به و الله الموفق المعین.
شرح متوسطی است با عناوین «قوله، قوله» بر کتاب تجارت و کتاب صلح و کتاب و کالت از «شرائع الاسلام» محقق حلی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کتاب التجاره: قد سبق فی کلام المصنف فی زکاة التجارة «و کغیره» مایدل علی ان المراد بالتجارة عقد المعاوضة؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۲۰۵]

۱۰۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۵۲۱

آغاز: بسمله حمد له قال ره و اما اللواحق فهی ان الزکوة تجب فی العین لا فی الذمة فاذا تمکن ... فیه احکام الاول ان الزکوة متعلقة بالعین لا بالذمة اعلم ان المعروف بین الاصحاب..؛ **انجام:** یستحب اخراج الدینار او الدینارین لما لکها فتأمل ...
شارح از شاگردان صاحب جواهر متوفی ۱۲۶۶ق بوده است، چنان‌که در زکات نقدین آمده: «و قد استدل الاستاد قدس الله روحه فی جواهر الکلام ...»، شرحی است مزجی و استدلالی بر زکوة شرایع؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با امضاء «منه دام ظله»، «منه»؛ مهر: کتابخانه مجدالدین؛ کاغذ: فرنگی ئی، جلد: تیماج عنابی، ۱۶۱گ، ۲۰ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۶۲۶]

۱۰۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۴۶۳

آغاز: بسمله. حمدله. قوله کتاب الزکاة اقول ان الزکاة قد فسرت لغة، بمعینین الطهارة و الزیادة و النمو و من الاول قوله تعالی قد افلح من
شامل مباحث زکوة و خمس است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ فرنگی؛ تملك ۲ شوال ۱۳۱۳ق؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۶۵گ، ۲۰ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۶۶۷]

۱۰۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۰۹۵

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

۱۰۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۰۲۶

آغاز: بسمله، حمدله، الرکن الثالث من الارکان الاربعة التی یعتمد علیها کتاب الطهارة الترابیة؛ **انجام:** و لایجوز الدخول به فی غیر انواع الصلاة و غیرها من الغایات المشروطة بالظهور کما هو واضح بعد عرفت من ان عمدة مستنده المانحة بل و کذلك اذا تیمم للصوم مع تمکنه من استعمال الماء والله العالم بحقایق احکامه.
شرحی است مزجی و استدلالی از شارحی نامعلوم بر «شرایع الاسلام» محقق حلی. این رساله از ابتدای «الرکن الثالث» شروع و به انتهای آن ختم گردیده است. مشتمل است بر: الرکن الثالث: «الطهارة الترابیة» دارای چهار طرف: ۱) فی ما یصح معه التیمم، ۲) فی ما یجوز به التیمم، ۳) کیفیة التیمم، ۴) احکام التیمم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: شیخ عبدالله مجتهدپور، ۱۳۶۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن زرشکی، ۹۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۲۷۱]

۱۰۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۳۸

آغاز: بسمله، قال قدس سره خاتمة قواطع الصلاة قسمان احدهما یبطلها عمداً و سهواً؛ **انجام:** و کلا هما بعید ان و الله اعلم و لو کان تارکها مستحلاً له ... قیستتاب فان تاب.
جلد ۲، مشتمل است بر دو بخش: بخش نخست: فی خاتمة قواطع الصلاة، بخش دوم: فی توابع: فی الخلل، فی قضاء الصلاة. شرح استدلالی است با عناوین «قال-اقول» از شارحی نامعلوم (از

مردمان اواخر قرن ۱۳)؛ خط: نستعلیق، بی کا، بی تا؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن زرشکی، ۱۵۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۲۹۲]

۱۰۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۵ ط

آغاز: من حجر السفیه و وجوب امساک قاله علی من کان ولیاً قبل البلوغ و این هذا من المدعی و اما فی الرابع فمنع اطلاق الاخبار المذکورة لما نحن فیه؛ **انجام:** ینفی القدرة الشرعیة و من الواضح ان الدلیل النافی للشرط لایعارض دلیل المشروط بل معه لایمکن جریان.

از یکی از شاگردان شیخ مرتضی انصاری. بخشی از شرحی است بر شرایع الاسلام محقق حلی که از پایان نانوشته مانده است؛ خط: نستعلیق و نسخ تحریری، بی کا، بی تا؛ کاغذ: فرنگی آبی و شطرنجی نخودی، جلد: تیماج قرمز مذهب، ۲۲۷گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۲۴/۲ - ۱۸۱]

۱۰۸. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۶۰/۲

آغاز: (نخستین عنوان بعد از برگ اول:) قوله: و طریق تطهیره ینزح جمیعه ان وقع فیها مسکر. المراد بالمسکر هنا ما کان مایعاً بالاصالة و اطلاق العبارة یقتضی عدم الفرق بین قلیل المسکر و کثیره؛ **انجام:** (آخرین عنوان در صفحه آخر): قوله و اوانی المشرکین طاهره حتی تعلم نجاستها. لا فرق فی الاوانی بین کونها مستعملة أم لا و فی حکم الاوانی و سایرها ... فقال ابوعبدالله (ع) صل فیه و لاتغسله.

خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج عنابی، ۲۳ سطر (۱۲×۱۸) [ف: - ۷۰]

۱۰۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۹۱۱/۶

بندی از کتابی؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی کا، بی تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵ص (۶۱-۶۵)، اندازه: ۱۹/۵×۲۷/۵سم [ف: ۴۴ - ۱۲۸]

۱۱۰. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۵۲۶/۳

آغاز: قوله الفصل الثالث فی الخیارات و النظر فی اقسامه و احکامه. الکلام فی هذا المقام یقع فی مقامین؛ **انجام:** و حینئذ نقول فی المسئلة المذکورة ان الافتراق و ان تحقق من جانب ذلک الباقی القاعد فی المجلس باختیاره.

و کتاب القضا و تقریرات فقهی، بینه و مدعی

شامل بحث خیارات؛ خط: نسخ، کا: محمد کاتب، بی تا؛ واقف: علی مردان خان تیموری (نصرت الملک)، ۱۳۰۳ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۹گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۴۳۴]

۱۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۰۷۵

آغاز: بسمله. حمدله ... و بعد فهذا کتاب الزکوة؛ **انجام:** ما دفع الیه فی غیر القضاء ارتجع الی الاشبه.

خط: نستعلیق، بی کا، بی تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

● شرح شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام / فقه / فارسی

š.-e šarāye‘-ol-eslām fī masā’el-el-halāl-e va-l-harām

وابسته به: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

نامعلوم و ظاهرا غیر همانند:

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۴۴ ـ ب

آغاز: آغاز نسخه:کتاب النکاح،کتاب درلغت بمعنی جمع است و اینجا بمعنی مجموع است؛ **انجام:** انجام نسخه:و اما نفقه دادن حیوانات مملوکه ... برای حیوان ولدی وافر میکند (پس از ۱۵سطر)

در نکاح است شرحی است فارسی بر شرایع محقق حلی و استدلالی است؛ خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۰گ، ۱۹ سطر (۱۳×۲۱/۵)، اندازه: ۲۰×۳۲سم [ف: ۱ - ۳۳۵]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۷۳۲

بی کا، بی تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۲۱/۴×۳۴/۳سم [رایانه]

← شرح الشرح > حاشیة شرح مختصر الاصول

← شرح الشرح > حاشیة تجرید الاعتقاد

← شرح الشرح > حاشیة شرح مختصر الاصول

← شرح الشرح > المحاکمات بین شرحی الاشارات

● شرح الشرح / اصول فقه / عربی

š.-uš-šarḥ

این کتاب غیر از «شرح الشرح» طوسی و شرح دوانی به «مختصر الاصول» است.

تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۳۴۱/۲

خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: چرمی، ۲۲-۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۳ - ۹۶۳]

● شرح شرح الاشارات / فلسفه / عربی

š.-u š.-il-ešārāt

وابسته به: حل مشکلات الاشارات و التنبیهات = شرح اشارات = شرح الاشارات؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

بر کتاب «الاشارات و التنبیهات» که از تألیفات مهم و معروف شیخ الرئیس ابوعلی حسین بن عبدالله بن سینا (-۴۲۷) است از سوی دانشمندان شروح و حواشی بسیاری نوشته شده از جمله شرح امام فخر رازی (-۶۰۶ق) که ایراد و اعتراضات زیادی بر شیخ نموده است و خواجه نصیر الدین طوسی در پاسخ به اعتراضات و اشکالات رازی در سال ۶۴۴ شرحی موسوم به «حل

مشکلات الاشارات» نوشته است که بر این شرح نیز حواشی و شروح زیادی نگاشته شده از جمله شروح سه گانه دانشمند نامی اسلامی شیخ حسن بن یوسف بن مطهر حلی (-۷۲۶)، «ایضاح المعضلات من شرح الاشارات»، دیگری «الاشارات الی معانی الاشارات» و سومی «بسط الاشارات». شرح حاضر هیچ یک از آنها نیست. شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر «حل مشکلات الاشارات».

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۲۰۷

آغاز: آغاز موجود منطق: فبین کلامیه تناقص و هذا تحیر فی تفسیر معنی الفکر. آغاز قسمت دوم: بسمله، لقد آتینا علی قسم المنطق من شرح الشرح موفین حقه من التحریر؛ **انجام:** انجام منطق:و هی قولنا لیس غیر الانسان ضحاکا لانها مع الکبری لیست علی تألیف منتج و لیکن هذا آخر ما اوردناه ایراده فی قسم المنطق من هذا الکتاب و الله الموفق للصواب فرغ المصنف عنه لیلة العید الاضحی سنة ست و خمسین و سبعماته. انجام قسمت دوم: هذا ما تلخص لدینا فی شرح الشرح بالافکار و المتوالیة ... وفقنا [الله] تم و جمیع طالبی الحکمة لدرک الحق علی مقامات الصدق انه علی کل شئ قدیر و بالاجابة جدیر و هو اعلم.

حاوی قسمت منطق و طبیعیات است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن محمد اسماعیل طرشتی، تا: چهارشنبه، ۱۴ صفر ۱۰۸۱ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ واقف: سید سعید طباطبایی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، رویه گالینگور، ۲۶۷گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵/۵سم [ف: ۵ - ۵۸۱]

● شرح شرح الاشارات و التنبیهات / فلسفه / عربی

š.-u š.-il-ešārāt-i wa-t-tanbīhāt

وابسته به: حل مشکلات الاشارات و التنبیهات = شرح اشارات = شرح الاشارات؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

شرحی است مزجی بر شرح الاشارات و التنبیهات خواجه نصیرالدین طوسی.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۶۳۵

آغاز: یستلزم ذلک ... لا یکون قوله لا فرق بین هذا المذهب و بین مثلین الاجزاء الا فی کون هذه الاجزاء اجساما و فی تجویز الانقسام؛ **انجام:** قوله: فی مفهوم الاولیین ... الرطوبة و الیبوسة دون الاخرین ...

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۸؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۴۱گ، ۲۵ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۳۷ - ۶۷]

← شرح شرح الافکار ← ابکار الافکار

● شرح شرح الایساغوجی / منطق / عربی

š.-u š.-il-īsāqūjī

وابسته به: شرح الایساغوجی؛ کاتی، حسام الدین حسن (-۷۶۰)

شرحی است به «قال، اقول» بر شرح حسام الدین کاتی بر رساله ایساغوجی ابهری. این شرح از بحث تعریف تجاوز نکرده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۲۵

آغاز: بسمله. قال الحمدلله الواجب وجوده الممتنع نظیره الممکن سواه و غیره اقول اعلم انا نذکر فیه ثلث مقالات الاول فی بیان هذه الاشیاء؛ **انجام:** لان الجنس ایضاً مقول علی الافراد تمت اللهم اغفر لکاتبه ... یا ارحم الراحمین.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۲۵ص (۷۸-۱۰۲)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم[ف:۱-۳۸۵]

← شرح شرح التصریف ← التوقیف فی التصریف

● شرح شرح التصریف / صرف / فارسی

š.-e š.-ot-tasrīf

اردبیلی، نظام الدین بن احمد، ق۱۲ قمری

ardabīlī, nezām-od-dīn ebn-e ahmad (- 18c)

وابسته به: شرح العزی فی التصریف = شرح التصریف = شرح تصریف الزنجانی؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

مؤلف ابیات و اشکالات و اشتباهاتی که در شرح تصریف تفتازانی به نظر وی رسیده در این رساله رفع کرده است.

آغاز: چنین گوید اضعف العباد علما و عملا نظام الدین ابن ملا احمد اردبیلی که چون فاضل کامل مدعو. بسعد التفتازانی شرحی بر تصریف ... در شواهد مشهوره مذکوره نیست فلو ان الاطبا کان حولی ...

انجام: دال فی اللفظ المصرع الاول و فی المعنی من الثانی و شاهد این بیت در وقوع موصول [موجل] است بفتح عین بزعم و و اعتقاد کسایی و این خلاف قیاس است تمام شد.

۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۰۴/۳

خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالرحمن ابن عبدالعلی نوری، تا: ۱۲۳۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱ - ۴۴۲]

۲. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۲۹۷/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۸ شوال ۱۲۴۲ق؛ اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [تراثنا: س۶ش۳ - ۱۲۳]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۱۳۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق شکسته، کا: جواد بن احمد، تا: ۱۲۵۳ق؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۳گ (۱۷۹-۱۹۱پ)، ۱۱ و ۱۲ سطر (۶/۳×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [رایانه]

۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۳۶۵/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** اعتقاد کسائی و این خلاف و نادر است.

خط: ثلث، کا: محمد علی نائینی ابن میرزا محمد تقی، تا: ۱۲۶۷ق، جا: نائین مدرسه شاهزاده؛ ۱۶گ، اندازه: ۱۵×۲۰سم [نشریه: ۱۳ - ۳۹۲]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷۶۹/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** ثانیاً وان بر سلخ بتاویل الصدر مفعول الاصلح سنحذف المضاف.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲ص (۱۷۳-۱۸۴)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۱۳ - ۱۶۷]

۶. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۲۸/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو مع عینت به تأویل العاد الحمامه فاعل عینت و بیضها متعلق به

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ [ف: - ۱۵۹]

● شرح شرح التصریف / صرف / فارسی

š.-e š.-ot-tasrīf

تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴ - ۱۳۰۲ قمری

tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819 - 1885)

وابسته به: شرح العزی فی التصریف = شرح التصریف = شرح تصریف الزنجانی؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

تاریخ تألیف: جمادی الاول ۱۲۸۵ق

ترجمه تحت اللفظی و توضیحی بسیار مختصری است بر کتاب «شرح التصریف» سعد الدین تفتازانی که برای فرزندش میرزا موسی بهنگام خواندن آن کتاب، نوشته است. رساله به صورت رد و نقد نگاشته و در ابتدایش ۵۰۰ اشکال و ایراد بر تفتازانی وارد ساخته است.

آغاز: الحمد الله العالم العلیم العلام و الصلاة و السلام علی الشفیع المشفع المبعوث علی کافة الانام ... در سالف ازمنه منظومه ای در علم صرف نوشته و شرحی بر آن نیز نوشته و شواهد آن شرح نیز در مراسله ...

انجام: که ثقیل و خفت با کثرت استعمال مطلوب است پس جز سماع دلیل دیگر نیست.

[دنا ۸۰۳/۶؛ الذریعه ۳۳۳:۱۳]

۱. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۸۵/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: ... بن یار محمد، تا: ربیع الاول۱۲۹۶ق، جا: تنکابن مدرسه سلیمانیه؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۵گ، ۱۶سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: - ۳۱۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۳۶۶

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶ - ۴۶۴]

۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۶۳۱

بی‌کا، تا: ۱۲۹۹ق؛ قطع: خشتی [ف: - ۱۵۹]

۳. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۳۳/۳

آغاز: برابر

کا: اسماعیل بن عبدالله نورسری، تا: ۱۳۰۴ق، جا: مدرسه سنگ تجین؛ جلد: گالینگور طوسی، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۲۱۷]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۱۰۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لازم نیست که تعریف شاذه را شامل باشد، و أما الضم فیما کان ما فیه علی اربعة أحرف ...

خط: نستعلیق نازیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۸گ (۶پ-۱۴۳ر)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۱۱۲]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۵۷۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق نازیبا، بی‌کا، تا: از عصر مؤلف؛ با این یادداشت: «در آخر هر جزو فوق صفحه آخر به هندسه نوشته‌ام که در این جزو چند ایراد بر شارح نموده‌ام»، دارای خط خوردگی، مصحح محتملاً از مؤلف؛ جلد: تیماج خاکستری، ۱۲۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲/۵سم [ف: ۴۱ - ۵۶]

● شرح شرح التصریف / صرف / عربی

š.-u š.-it-taṣrīf

شیخ کبیر، محمد حسن بن صفر علی، - ۱۳۴۵ قمری

šayx-e kabīr, mohammad hasan ebn-e safar ‘alī (- 1927)

گویا مؤلف شیخ محمدحسن بن صفرعلی بارفروش باشد.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۶۴/۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴گ، ۱۹ سطر (۸/۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱ - ۴۲۵]

● شرح شرح تهذیب المنطق / منطق / عربی

š.-u š.-i tahḏīb-il-manṭiq

شرحی است بر شرح جامی بر تهذیب تفتازانی در منطق. کاتب خطبه و دیباچه را از آن انداخته است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۵۷/۲

آغاز: بسمله قوله الحمدلله افتتح بحمدالله بعد البسمله ابتداء بخیر الکلام؛ **انجام:** بل المقصود من العلم العمل جعلنا الله و ایاکم من الراسخین فی الامرین و رزقنا الله بفضله وجوده سعادة الدارین.

خط: نسخ، کا: علی اکبر حسینی، تا: ۱۲۴۰ق؛ کاغذ: شکری و حنایی، ۶۳گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۴۰۴]

● شرح شرح شافیه ابن حاجب / صرف / فارسی

š.-e š.-e šāfīye-ye ebn-e hājeb

حسینی همدانی، علی، ق۱۴ قمری

hoseynī hamadānī, ʻalī (- 20c)

وابسته به: شرح الشافیة؛ نظام الاعرج، حسن بن محمد (-۷۲۸ق)

تاریخ تألیف: ۱۹ ربیع الاول ۱۳۳۳ق

شرح فارسی مزجی است بر شرح نظام الدین حسن بن محمد، اعرج نیشابوری قمی بر شافیه ابن حاجب. در برگ پایانی نسخه به عنوان «موضحه» آمده است. نامی از این شرح و مؤلف آن در منابع موجود، یافت نشد. او دو رساله از رساله‌های شماره ۱۶۰۱۳ موجود در کتابخانه مرعشی را کتابت کرده است. مؤلف، به احتمال بسیار از فرزندان سید محمد کمالی بن موسی کلانتری همدانی است و دستخطی از او به عنوان «علی کمالی» در نسخه شماره ۱۶۰۲۴ مرعشی آمده که به نام پدرش نیز تصریح کرده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۹۶۶

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد، فقد إلتمس منی من لا یسعنی مخالفته الخ، یعنی پس از حمد بر خداوند و صلوة بر محمد که این صفت دارند طاهرین اند و اصحاب آن محمد اجمین. و بعد، پس [بتحقیق] التماس کرده است و از من کسیکه ممکن نیست مخالفت او ... التصریف علم باصول، یعنی صرف ... فالعلم کالجنس، پس علم مثل جنس است؛ **انجام:** لذا چون شارح باب خط را تماما بقواعد بیان کرده است لذا این حقیر تقریرات بعد از ترجمه عبارت را ذکر نکردم و به همان ترجمه عبارت با بعضی از زیادی هایی که خود حقیر بر آن اضافه کردم به جهت توضیح اکتفا کردم. قد تمت ...

خط: شکسته نستعلیق و نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۳۳ق؛ مصحح، با قلم خوردگی؛ مهر: «اهدایی سید کاظم کمالی الحسینی همدانی» (بیضی)؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۵۹گ، ۱۵-۱۸ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۴۰ - ۴۶۱]

● **شرح شرح العقائد العضدیة** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u š.-il-ʻaqā'id-il-ʻaḍudīyya

خاتون آبادی، اسماعیل بن محمد باقر، ۱۰۳۱ - ۱۱۱۶ قمری

xātūn-ābādī, esmāʻīl ebn-e mohammad bāqer (1622 - 1705)

وابسته به: شرح العقائد العضدیة = شرح عقائد العضدی؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)

اهدا به: شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۷-۱۱۰۵)

تاریخ تألیف: سه‌شنبه دهه سوم جمادی الاول ۱۰۹۴ق

شرحی است بر شرح جلال الدین دوانی بر عقاید عضدالدین ایجی که برای شیخ علی خان وزیر و به نام شاه سلیمان صفوی ساخته و جلد یکم را در بامداد روز سه‌شنبه دهه سوم جمادی الاول ۱۰۹۴ به انجام رسانده است.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۴۵۳/۷

آغاز: بسمله، و به ثقتی. قوله قدس سره و تنبیها علی انه نعمة جزیله یستحق ان یحمد علیها لایخفی بناء علی ان تعلیق الحکم بالوصف مشعر بالعلیة ان زیادة الاوصاف الفواضلیة المفضیة الی کمال الانسان المؤدیة الی تکمیل النفوس بالعلم و العمل تزید نعمیة القرآن و جز التها و تنبه علی استحقاق؛ **انجام:** للصرف و لایلزم منه کونه شرطا له اذ لایلزم کون الملزوم شرطا للازمه لجواز ان یکون اللازم اعم و امتناع وجود المشروط.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: شکری اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۷ص (۳۱۷-۳۶۳)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۰ - ۱۳۳۱]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۸۶

آغاز: بسمله نحمدك اللهم یا من شرح متون عقود عقاید اهل الیقین بلوامع البرهان ... اما بعد فیقول ... اسمعیل الحسینی الخاتون آبادی الاصفهانی لما ساقتی القضاء الی حج بیت الله الحرام ... و اتفق الوصول الی خدمة ... شیخ ابراهیم المعروف بالکردی؛ **انجام:** و هذا اوان الفراغ من المجلد الاول و الشروع فی المجلد الثانی من شرح شرح العقائد العضدی للمحقق الدوانی صبیحة یوم الثلثا فی العشر الآخر من الجمادی الاول سنة اربع و تسعین بعد الالف من الهجرة حامدا مصلیا مسلما و الحمدلله رب العالمین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۳۰۰گ، ۱۷ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۹ - ۹۷۵]

← شرح شرح العوامل > جامع الفوائد

● **شرح شرح العوامل المائة** / نحو / فارسی

š.-e š.-ol-ʻavāmel-el-me'a

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۳۰۲ ض

بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق [د.ث. مجلس]

● **شرح شرح عوامل ملا محسن** / نحو / فارسی

š.-e š.-e ʻavāmel-e mollā mohsen

اسحاق بن میرزا مهدی

eshāq ebn-e mīrzā mahdī

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۵۵

خط: شکسته نستعلیق و نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۳گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه:

۱۰×۱۷/۵سم [ف: - ۸۴]

● **شرح شرح عوامل ملا محسن** / نحو / فارسی
š.-e š.-e ʻavāmel-e mollā mohsen

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۳۰۲ ض
بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق [د.ث. مجلس]

← شرح شرح غرر الفرائد ⊲ شرح شرح منظومة السبزواری فی الفلسفة

● **شرح شرح قصیدة شرف النبی (ص)** / ادبیات / عربی
š.-u š.-i qaṣīdat-i šaraf-in-nabī
نسخه‌ای است ناقص الاول و الاخر و از تورق مختصری که در آن شد احتمال می‌رود که شرحی باشد بر شرح قصیده‌ای که در مدح رسول اکرم (ص) سروده شده است، و در آن از: طبرانی، ابن جماعه، سیوطی، شربیسی، قاموس، محب طبری، این عبدالبر، صاحب مدارج السالکین نووی، غزالی، تاج بن عطاء الله، صاحب مفتاح و ... یاد شده است.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۴۳۲
آغاز: بسمله قال الفقیه امین الدین ابو الغنائم مسلم بن محمود الشیرازی الحمدلله الذی ابدع کل شیئی بحکمته و احوج؛ **انجام:** بل کل عبادة عند کثیرین و اية و ان لیس للانسان الا ما سعی منسوخة او.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ در آغاز دو برگ از کتاب «عادات النجوم و علامات الغیوم» تألیف امین الدین ابی الغنائم مسلم بن محمود شیرازی ضمیمه است، آغاز کتاب عادات النجوم: «بسمله قال الفقیه امین الدین ابو الغنائم مسلم بن محمود الشیرازی الحمدلله الذی ابدع کل شیئی بحکمته و احوج ...»، آغاز موجود شرح شرح قصیده: «کنانة فاحدث فیها فسمع بذلک فغضب و حلف لیسیرن الی کعبه العرب و یهدمها فامر الحبشه فتهیات ثم سار و خرج معه بالفیل فیل واحد یسمی محمود ... (در برگ ۳) و الجمادات و هی مالا روح فیه افصحت ای اظهرت و نطقت بکلام بین فصیح لا تلعثم فیه ...»، انجام موجود: «بل کل عبادة عند کثیرین و اية و ان لیس للانسان الا ما سعی منسوخة او»؛کاغذ:سمرقندی،جلد:مقوا باروکش مشمع لاجوردی، ۲۳ سطر (۱۰×۱۴/۵)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۴-۲۰۱۰]

● **شرح شرح اللآلی المنتظمة** / منطق / فارسی
š.-e š.-ol-l'āl-el montazama
حسینی همدانی، محمد بن موسی، - ۱۳۴۹ قمری
hoseynī hamadānī, mohammad ebn-e mūsā (- 1931)
وابسته به: شرح اللآلی المنتظمة؛ سبزواری، هادی بن مهدی (۱۲۱۲-۱۲۸۹)
[اعیان الشیعة ۷۸/۱۰؛ معجم المؤلفین۹۳/۱۲؛ موسوعة طبقات الفقهاء۵۹۴/۱۴]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۹۹۷
آغاز: الحمدالله رب العالمین ... قوله نحمد من علمنا البیانا، الحمد عبارة عن مطلق الثناء ... سواء کان قولا باللسان او اعتقادا بالجنان؛ **انجام:** الذی لا بعض له، تفصیل از برای او است. چنین نیسا مثلا که گاهی بخواهد بکند و گاهی نخواهد بکند، و الحمدلله علی الاتمام، و قد تمت هذه الاوراق المسودة ...
شامل نخستین جلد از شرح شرح منظومه سبزواری در منطق یا شرح شرح الثالی المنتظمة است و در روز پنج‌شنبه ۲۷ ربیع الثانی سال ۱۳۲۶ق به انجام رسیده است. این جلد، شامل تمامی بخش منطق می‌باشد؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۲۶ق؛ ترقیمه: «و قد تمت هذه الاوراق المسودة فی توضیحات کتاب منظومة المنطق علی ما [وسعنی] الی هنا بعون الله و توفیقه مستمدا من تقریرات درسة جناب الاستاد دام ضیائه و بهائه و افاضاته فی الیوم الخمیس من سبعة و عشرین من الشهر الربیع الثانی من عام ستة و عشرین و ثلاث مآت من بعد الالف من بعد الهجرة النبویة صلی الله علیه و آله ... »؛ با قلم خوردگی، مصحح؛ وقفنامه به خط مؤلف، همراه مهر «محمد بن موسی الحسینی» (بیضی)؛ مهر: «اهدایی کاظم کمالی الحسینی همدانی» (بیضی)؛ اهدایی: سید کاظم کمالی حسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم مشکی، ۱۱۹گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۴۰ - ۵۰۸]

● **شرح شرح اللمعة** / فقه / عربی
š.-u š.-il-lumʻa
وابسته به: الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة؛ شهید ثانی، زین الدین بن علی (۹۱۱-۹۶۵)

غیر همانند:
۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۲۱/۷
توضیح بحث الطواف من شرح اللمعة؛ کا: بهاء الدین حسینی، تا: ۱۱۱۴ق؛ کاغذ: سپاهانی، ۱۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۱۵۳]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۵/۵
شرح عبارات مشکلة صلوات الخوف شرح اللمعة الدمشقیة؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ با یادداشت ابوالقاسم بن حسن رشتی در ۹ج ۱۱۷۲؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی، ۷ص (۷۵-۸۱)، ۱۸ سطر [سنا: ف: ۲ - ۱۲۹]

● **شرح شرح المختصر** / - عربی
š.-e š.-il-muxtasar

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۰۰۳

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مهردخت همایی [رایانه]

● **شرح شرح مفتاح العلوم** / معانی بیان / عربی

š.-u š.-i miftāḥ-il-'ulūm

ابن کمال پاشا، احمد بن سلیمان، - ۹۴۰ قمری

ebn-e kamāl pāšā, ahmad ebn-e soleymān (- 1534)

وابسته به: شرح مفتاح العلوم؛ ابن کمال پاشا، احمد بن سلیمان (- ۹۴۰)

شرح مختصری است بر شرح خودش بر «مفتاح العلوم» سکاکی از «القانون الاول فیما یتعلق بالخبر» است تا پایان مسند الیه. در این شرح رد و ایراد کمتر دیده می‌شود.

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح شرح مفتاح العلوم؛ ابن کمال پاشا، احمد بن سلیمان (-۹۴۰)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۲۵۴۵۳

آغاز: بسمله، القانون الاول فیما یتعلق بالخبر قدم مباحث الخبر لسبقه فی الاعتبار و ذلک لکونه اقدم فی الاشتقاق و اکثر فی الاستعمال و اوفر فی الاشتمال علی الخواص و المزایا؛ **انجام:** فیه وضع الظاهر موضع ضمیر الغائب علی ما سیأتی فی المتن و الدرع محقبة و السیف مقروب

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ واقف: زین الدین جعفر زاهدی، دی ۱۳۷۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۶۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲۵ - ۱۰۱]

← شرح شرح ملخص چغمینی > نسبة ارتفاع اعظم الجبال الی قطر الارض

● **شرح شرح منظومة السبزواری فی الفلسفة** / فلسفه / عربی

š.-u š.-i manẓūmat-is sabziwārī fi-l falsafa

حسینی همدانی، محمد بن موسی، - ۱۳۴۹ قمری

hoseynī hamadānī ‹mohammad ebn-e mūsā (- 1931)

وابسته به: شرح غرر الفرائد = شرح منظومه؛ سبزواری، هادی بن مهدی (۱۲۱۲-۱۲۸۹ق)

شرح یا حاشیه‌ای است با عناوین «قوله» بر شرح منظومه حاج ملاهادی بن مهدی سبزواری. در حقیقت، شرح شرح غررالفوائد می‌باشد که بخش فلسفه منظومه سبزواری است. در اعیان الشیعة از این کتاب شارح نام برده شده است. شارح، مقدمه این بخش را به فارسی و بقیه را به عربی و برخی را به فارسی شرح نموده و از تقریرات درس استادش بهره جسته است.

[اعیان الشیعة ۷۸/۱۰؛ معجم المؤلفین ۹۳/۱۲؛ موسوعة طبقات الفقهاء ۵۹۴/۱۴]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۹۷۷

آغاز: آغاز شرح دیباچه: قوله قده: الحمدالله، حمد از امور نسبیه است که نسبت در او مأخوذ است ... قوله قده: المتجلی بنور جماله علی الملک و الملکوت، یعنی در مقام ظهور حقی که ... آغاز شرح شرح غرر الفرائد: الحمدالله رب العالمین ... قوله الهبة افادة ما ینبغی لا لعوض و لا لغرض، بمعنی انها کلفظ الکریم؛ **انجام:** فأسئل الله تبارک و تعالی من ان یعطینی التوفیق للاشتغال بما بقی من الکتاب و التعرض لتوضیحات مطالبه علی هذا المنوال بحق محمد ... و قد فرغت من تسوید تلک المسودات ...

این جلد تا پایان مقصد دوم در جوهر و عرض به انجام می‌رسد. واپسین جلد آن در روز سه‌شنبه، ۲۷ رجب (روز مبعث) سال ۱۳۲۶ق تألیفاتش به پایان رسیده است. جلد نخست بخش منطق، در روز پنج‌شنبه ۲۷ ربیع الثانی ۱۳۲۶ق به فرجام آمده؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۲۵ق؛ با قلم خوردگی، مصحح؛ یک وقف‌نامه به خط مؤلف، به همراه مهر «محمد بن موسی الحسینی»؛ مهر: «اهدایی سید کاظم کمالی الحسینی همدانی» (بیضی)؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم مشکی، ۱۶۱گ، ۱۷ سطر(۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲/۵سم [ف: ۴۰ - ۴۸۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۹۸۶

آغاز: الحمدالله رب العالمین ... المقصد الرابع فی الطبیعیات و فیه فرائد، الفریدة الاولی، قوله فی حقیقة الجسم الطبیعی، و لما کان موضوع کل علم عبارة عما یبحث فیه عن عوارضه الذاتیة؛ **انجام:** و منه هوادی الخیل لاوایلها، آن اسبهایی که پیش پیش‌های آنها میروند، سنامها ای اعلی المحاسن [مهدا] المصراع الاخیر مادة تاریخ الشروع فی تألیف المنظومة بحساب الابجد بجمیع الآحاد و العشرات و المآت، الحمدالله علی الاختتام ...

شامل آخرین جلد می‌باشد و از شرح مقصد چهارم در طبیعیات، آغاز شده و تا پایان مقصد هفتم (و در حقیقت تا پایان کتاب) به فرجام رسیده است؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا:سه‌شنبه ۲۷ رجب ۱۳۲۶ق؛ با قلم‌خوردگی، مصحح؛ مهر: «اهدایی سید کاظم کمالی الحسینی همدانی» (بیضی)؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم زرشکی، ۲۱۶گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۴۰ - ۴۹۳]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۱۷

آغاز: الحمدالله رب العالمین ... المقصد الثالث فی الالهیات بالمعنی الاخص و فیه فرائد، الفریدة الاولی فی احکام ذات الواجب بهر برهانه، المراد من الالهیات بالمعنی الاخص، العلم الباحث فیه عن احوال الموجود؛ **انجام:** قوله [قده] و کلما امتنع علی الطبیعة ... هذا آخر ما تیسر لی من التوفیق لتعرض توضیحات مطالب هذا المقصد مستمدا من تقریرات درسة جناب الاستاد دام بهائه و ضیائه و توفیقه، و الحمدالله ... و قد فرغت من تسوید ...

دومین جلد از شرح بخش فلسفه است که شامل مقصد سوم در الهیات به معنی اخص می‌باشد و در روز چهارشنبه ۲۳ محرم ۱۳۲۶ق به فرجام رسیده؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۲۳ محرم ۱۳۲۶ق؛ با قلم خوردگی، مصحح؛ مهر: «اهدایی سید کاظم کمالی الحسینی همدانی» (بیضی)؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛کاغذ:فرنگی،جلد:چرم مشکی، ۱۱۹گ، ۱۷–۱۸ سطر(۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲/۵سم [ف: ۴۰ – ۵۵۰]

← شرح شرح منظومه سبزورای در منطق ⟵ شرح شرح اللآلی المنتظمة

● **شرح شرح النظام** / صرف / فارسی

š.-e š.-on-nezām

مازندرانی، محمد هادی بن محمد صالح، – ۱۱۲۰ قمری

māzandarānī, mohammad hādī ebn-e mohammad sāleh (- 1709)

وابسته به: شرح الشافیة = شرح نظام؛ نظام الاعرج، حسن بن محمد (–۷۲۸)

شرح و ترجمه مزجی است بر «شرح نظام» نیشابوری که به درخواست حسین علی فرزند حاکم زمان نگارش یافته است. شارح ابتدا متن عربی را عیناً آورده و بعد به فارسی ترجمه و شرح کرده است.

آغاز: الحمدلله ... اما بعد چنین گوید ذره بی مقدار تراب اقدام شیعیان ... محمد هادی بن محمد صالح مازندرانی ... (متن) بعد فقد سألنی من لا یسعنی مخالفته ... (شرح) لیست باعراب صفته، احوال است یعنی تصریف علمی است متعلق به اصول و قواعدی که شناخته می‌شود به آنها احوال بناهای کلمات.

[الذریعه ۳۳۵/۱۳؛ دنا ۸۰۴/۶]

بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۱۷۴/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: – ۱۱۹]

● **شرح شرح النظام** / صرف / عربی

š.-u š.-in-niẓām

شیخ کبیر، محمد حسن بن صفر علی، – ۱۳۴۵ قمری

šayx-e kabīr, mohammad hasan ebn-e safar ʻalī (- 1927)

وابسته به: شرح الشافیة = شرح نظام؛ نظام الاعرج، حسن بن محمد (–۷۲۸)

شرحی است مختصر و مزجی بر شرح نظم الدین حسن بن محمد نیشابوری که بر شافیه ابن حاجب نگاشته بود.

بیدگل؛ مجتهد الزمان بیدگلی؛ شماره نسخه:۲۶/۷

آغاز: الحمدلله الذی جعل میزان الامور موازناً لافعالهم الصحیحة و بین شرح نظام امور الخلایق علی اعلی مراتب الحکمیة النفیسة؛ **انجام:** فالمفرد الذی یکون فی موضع اللام نحو مهدد و قردد فنقول فی ضرب ...

از ابتدا تا مباحث الحاق؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: محسن بن حبیب الله بن آقا جان مشیری الاصل بارفروش المسکن، تا: ۱۳۰۵ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ (۶۰ر–۹۱پ)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: – ۴۱]

● **شرح شرح الورقات** / اصول فقه / عربی

š.-u š.-il-waraqāt

ابن قطلوبغا، قاسم بن قطلوبغا، ۸۰۲ – ۸۷۹ قمری

ebn-o qotlūbaqā, qāsem ebn-e qotlūbaqā (1400 - 1475)

وابسته به: شرح الورقات؛ محلی، محمد بن احمد (۷۹۱–۸۶۴ق)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۹۳۳/۱

آغاز: و هو حسبی و به ثقتی و انسی ... و بعد فهذا ما دعت الیه حاجه المتفهمین لورقات ... و شرحها للعلامه المحقق و الحبر المدقق مولانا جلال الدین المحلی؛ **انجام:** انجامه: علی ید عبدالله بن مولانا بغ بن مولانا حسین بن باریاریک بن حین المشهور بالبلباس. الهم اغفرلنا و لایاتنا و لامهاتنا و لمن وصینا بالدعاء. آمین یا رب العالمین. آمین.

خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۸۶ص (۴–۱۸۹)، ۲۵ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴۷/۱ – ۴۷]

← شرح شرح نظام بر شافیه ابن حاجب ⟵ شرح شرح شافیه ابن حاجب

● **شرح شرح واجب الاعتقاد** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-e š.-il-vājeb-il-eʻteqād

حسن بن محمد بن راشد

hasan ebn-e mohammad ebn-e rāšed

وابسته به: واجب الاعتقاد علی جمیع العباد؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸–۷۲۶)

شرحی است با عناوین «قال، اقول» بر شرح مزجی جلال الدین ابو العز عبدالله بن مولی سعید شرف الدین شرف شاه حسینی بر «واجب الاعتقاد» علامه حلی حسن بن یوسف ابن المطهر. وی در این شرح آنچه ناسخان اشتباه کرده‌اند را نیز اصلاح کرده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۴۱/۶

آغاز: بعد حمد الله سبحانه حمداً یلیق بجلاله و الصلاة علی سید البریة محمد و آله ... قال الحمد لله علی نعمائه، اقول:الحمد هو الوصف بالجمیل علی جهة التعظیم والتسجیل فقولنا الوصف؛ **انجام:** و کتب التواریخ المذکورة فی اخبار المعمرین و هذا آخر ما ذکرناه من شرح مسائل الأصولیة و الحمد لله رب العالمین.

خط: نسخ کهن، کا: محمد بن خلیل بن (شیخ؟)، تا: شنبه ۴ ربیع الاول ۸۲۲ق؛ امضای بلاغ؛ تملک: مجد الدین نصیری؛ جلد: چرمی قهوه‌ای، ۲۵ص (۱۶۰-۱۸۴)، اندازه: ۱۸/۷×۱۴/۳سم [ف: ۴۳ - ۹۲]

← شرح شرعة الاسلام > مفاتیح الجنان و مصابیح الجنان

● شرح شرفنامه نظامی / ادبیات / فارسی

š.-e šaraf nāma-ye nezāmī

حاجی گل، محمد عارف بن غلام سرور

hājī gol, mohammad ʻāref ebn-e qolām sarvar

وابسته به: اسکندرنامه = شرف نامه؛ نظامی، الیاس بن یوسف (۵۳۰-۶۱۴ق)

شرحی است بر ۲۳ بیت آغاز مثنوی «شرفنامه» نظامی گنجوی.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۲۸۹

خط: نستعلیق بد، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ تملک: حاجی عبدالمجید؛ خریداری از بهزاد زارع؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی، ۶گ (۱۳پ-۱۸)، ۲۰ سطر (۱۳×۲۹/۵)، اندازه: ۲۱×۳۴/۳سم [رایانه]

← شرح شطحیات > اصطلاحات صوفیه

← شرح الشطحیات > منطق الاسرار

● شرح شطحیات / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e šatahīyāt

روزبهان بقلی، روزبهان بن ابی نصر، ۵۲۲؟-۶۰۶؟ قمری

rūzbahān-e baqlī, rūzbahān ebn-e abī-nasr (1129 - 1210)

تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۲۳ربیع الثانی ۵۷۰ق

کتابی است درباره معنای شطح، اسرار حروف تهجی و احکام متشابهات حدیث که به درخواست یکی از مریدان نوشته استو در آن علاوه بر گفتارهای رمزی صوفیان به بسیاری از آیات قرآن و احادیث نبوی و علوی استناد کرده است. این کتاب بیش از هر مطلبی به شرح سخنان حلاج و دفاع از او پرداخته، از این رو برخی آن را عمده‌ترین سند برای شناسایی احوال و حقایق زندگی حلاج شمرده‌اند.

آغاز: سپاس آن خداوندی را که بی آزال و آباد کنه ذات و صفاتش از تغایر اعصار و ادهار زمان و مکان منزه بود ... اما بعد معلوم کن ای حریف دلنواز که از بدول اول چون از راه ارادت برفتم و در سیر مقامات افتادم حقایق منازل بیافتم

انجام: هر که ایمان آورد بعد از حقیقت طلب از جمله مریدانست. من آمن بکلامنا هذا «من وراء سبعین حجابا» فهو من اهله. رزقنا الله و ایاکم فهم ما اشارت الیه الصوفیة! و رزقنا اللحوق بهم فی الدنیا و الآخرة! و الحمد لله رب العالمین، و صلواته علی محمد و آله الطاهرین و صحبه الطیبین اجمعین

چاپ: ایران، تهران، انتشارات طهوری، ۱۳۸۲ش، هنری کوربن، ۴

[دانشنامه جهان اسلام ج ۳: ص ۶۳۵]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۷۱۰

آغاز: است از امتناع صمدیت از حدث عبودیت که بر او کسی مطلع شود؛ **انجام:** تم الکتاب و ربنا المحمود و له الفضائل و العلی و الجود

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد، تا: ربیع الثانی ۸۳۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۲؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۴۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۱۴/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۰۳]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۱-عکسی

نسخه اصل: از ترکیه نسخه کتابخانه شهید علی؛ بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۹ [نشریه: ۲ - ۲۷۶]

۳. یزد؛ علومی، شیخ علی؛ شماره نسخه:۶۱/۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: ربعی [نشریه: ۴ - ۴۴۷]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۱۴۲-ف

نسخه اصل: پاریس S. P. 1851 (بلوشه ۲۰۰/۴ ش ۲۲۵۰) به نام «رسالة النکات المتصوفة الروزبهانیة». این نسخه همان بخش تعریف و تفسیر مصطلحات صوفیه است که در چاپ هنری کربن ص ۵۴۵ بند ۱۰۴۳ تا ص ۵۷۹ بند ۱۱۴۸ و ص ۶۱۳ بند ۱۲۲۲ تا ص ۶۳۵ بند ۱۳۳۲ دیده می‌شود و متن در این چاپ آشفته است؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۲ - ۸۳]

● شرح شعر «اتل توته تتل» / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e šeʻr-e «ātal tūta tatal»

؟ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، ۱۰۰۶ - ۱۰۹۱ قمری

feyz-e kāšānī, mohammad ebn-e šāh morteza (1598 - 1680)

به روش عرفانی شیعی.

[فهرستواره منزوی ۳۷/۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۲۹۱/۴

آغاز: بسمله. اتتل تو [ته] تتل، پنجه شیر مال و شکر، هفتاد میخ آهنی، ژلژل پای احمدک، احمدک جان پدر، تیشه بردار و تبر، برو بجنگ شانه سر، شانه غوغا کند، پوست بکونت واکند، بر بحوض توتیا، خود را بشوی زود بیا، در بعضی حکایات غریبه و عبارات عجیبه از فواید بعضی افاضل متاخرین صاحب صافی وافی مولانا محمد محسن کاشی و هذا عبارته: بر ضمیر ارباب دانش و اصحاب بینش مخفی نماناد که هیچ لفظی نیست که او را حقیقت در معنی نباشد ... از آن جمله اسماء الفاظ «اتتل تو [ته] تتل» است ... گویند شخصی بود محمد نام و پسری داشت احمد نام و آن پسر را نصیحت می‌نمود بزبان کودکان با وی حرف می‌زد ... بنابراین امر بفرزند خود گفتی «اتتل تو ته تتل» بدانکه همزه حرف نداایست و «تتل» منادی است یعنی: این ؟ فرزند آنچه می گویم ترا یاد بگیر بدان عمل نمایی و می‌تواند بود که «اتتل» متکلم وحده باشد باشد یعنی تلاوت می‌کنم من از برای تو چیزی را که چون بخوانی و بدان ترا اصول خمسه ذیل حاصل شود؛ **انجام:** در حالتی که راضی و خشنود شوی و الله یعلم بالصواب (تمت)

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۹گ(۲۲۳–۲۳۱)،۱۶سطر(۵×۱۴)،اندازه:۱۰×۱۹سم[ف:۱۳– ۳۲۶۰]

● شرح شعر عطار / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e še‘r-e ‘attār

شرح مختصری است بر یکی از غزلهای عطار نیشابوری با این مطلع: «ای روی درکشیده به بازار آمده ×× خلقی بدین طلسم گرفتار آمده / غیر تو هرچه هست سراب و نمایش است ×× کاینجا نه اندک است نه بسیار آمده». در این شرح از گلشن راز اشعاری نقل کرده و از محی الدین عربی و اوحدی مراغه‌ای نیز مطالبی آورده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۹۲۹/۲

آغاز: و موجب معرفت و پیدایی و منصه جمال و جلال است که مقصود اولی است که فاحببت ان اعرف واز این حیثیة ظاهریه وجود را وجه الله گویند به سبب مواجهه ممکنات فاینما تولو فثم وجه الله؛ **انجام:** اول تو وآخر تو ظاهر تو و باطن تو ×× مستور زهر چشمی درعین هویدایی / می‌رود بی روی پوش این آفتاب ×× فرط نور اوست رویش را نقاب

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا، ۱۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف مخ – ۳ – ۱۲۲۰]

● شرح شعرهای همدانی / ادبیات / فارسی

š.-e še‘r-hā-ye hamadānī

محمد خان

mohammad xān

شرحی است از محمد خان بر شعرهای عربی خواجه غلامعلی همدانی. شعرها هزلی و در وزن و اعراب هر دو نادرست است و شارح در دیباچه شاعر را مسخره کرده و از شعرها در شرح خرده گیری نموده است. در شرح از شاه عباس دوم و یکم و شاه سلیمان یادشده و چهار «باب» باید داشته باشد: ۱. ترکیب الفاظ؛ ۲. اصطلاحات شاعر؛ ۳. شرح معنی ظاهری؛ ۴. تفسیر مفهوم باطنی.

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۲۷/۵ ـ د

آغاز: بسمله و به نستعین ثمره طیبه شجره حمد اله که طوطیان انجمن ملا اعلی را قوت نطق و نغمه سرایان سرا بستان عالم قدس را قوت روح است

شرح ناقص است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۸گ (۱۱۱پ–۱۱۸پ)، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۳) [ف: ۱ – ۳۳۶]

● شرح شعری در یک معمای فقهی / فقه / عربی

š.-e še‘rī dar yek mo‘ammā-ye feqhī

صفدی، خلیل بن ایبک، ۶۹۶ – ۷۶۴ قمری

safadī, xalīl ebn-e ībak (1297 - 1363)

شعری است که صلاح الدین صفدی در شرح لامیة العجم نقل کرده و به شرح آن پرداخته است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۰/۱۴–طباطبائی

آغاز: فائدة دقیقه ... دائرة علی السنة الا فاضل فلنذکرها حسب ما قرر و هاوهی: ما یقول الفقیه ایده الله ×× و لازال عنده احسان / فی فتی علق الطلاق بشهر ×× قبل ما قبل قبله رمضان. و یمکن انشاد هذا البیت بثمانیه اوجه بالقدیم و التأخیر بشرط استعمال الالفاظ فی حقائقها؛ **انجام:** و اما خلافها من التزام المحاور و عدم النظم بل یکون الکلام نثرا فتصیر المسائل سبعهائه و عشرین مسئله.

پس از این بخش ابیاتی است به عربی در یک صفحه از ابوالعلاء، عبرتی، محمد بن و هیب و حسان و ذوالرمه؛ کا: سید عبدالباقی حسینی کاشانی، تا: ۱۲۴۷ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۳ص (۲۲۱–۲۲۳)، اندازه: ۱۰/۵×۱۴سم [ف: ۲۳ – ۳۶۳]

← شرح الشفاء ≻ حاشیة الشفاء

● شرح الشفاء (الالهیات) / فلسفه / عربی

š.-uš-šifā’ (al-ilāhīyyāt)

نراقی، مهدی بن ابی ذر، ۱۱۲۸ – ۱۲۰۹ قمری

narāqī, mahdī ebn-e abī-zar (1716 - 1795)

وابسته به: الشفاء؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰–۴۲۸)

شرحی است مزجی بر بخش الهیات کتاب الشفاء ابوعلی سینا که شامل فن سیزدهم این کتاب می‌باشد و چون بسیاری از کسانی که بر این کتاب شرحی نوشته‌اند فقط اکتفای به بیان

معضلات آن نموده‌اند، شارح در شرح خویش از توضیح وافی و تحقیق مطالب و بیان مقصود مؤلف چیزی را فروگذار نکرده است. در الذریعه می‌گوید: در لباب الالقاب تألیف این شرح را، نراقی از خط مولا احمد نراقی فرزند مؤلف نقل کرده است. به نوشته الذریعه نسخه اصل در خاندان نراقی موجود است این نسخه از آغاز الهیات تا بخشی از فصل اول از مقاله دوم که در مبحث اثبات جوهریت جسم است دارد.
آغاز: یا من لایرجی الشفاء الامن جوده، و لا یطلب النجاة الا من فیض وجوده، فی کتابه اشارات الی حقایق الملک و الملکوت ... اما بعد فیقول المفتقر الی ربه الباقی مهدی بن ابی ذر النراقی ...
[الذریعه ۳۳۵/۱۳، دنا ۸۰۴/۶؛ اعیان الشیعه ج ۴۸- ۱۲۲؛ مهدوی -۱۶۷]

۱. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۵
آغاز: برابر
شرح الهیات کتاب الشفاست و کامل است؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف (ظاهرا)، تا: ۱۲۰۱ق؛ مصحح؛ کاغذ؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۲×۲۲/۵سم [ف: ۱ - ۲۳]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۱۲
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ - ۱۳۲]

۲. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه:۱۱۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** مایلوح منه امر الظلام والله الموفق لنیل المرام
خط: نسخ و نستعلیق، کا: ملا مهدی نراقی، تا: قرن ۱۲؛ ۳۶۸گ، ۱۸ سطر (۱۰×۱۳/۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: - ۹۰]

۳. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه:۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** صب علیه من الاوهام ما یلوح ... الف الف سلام و تحیة
فن سیزدهم از کتاب شفاست در الهیات که شامل ده مقاله است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۰۳ق؛ جلد: مشکی چرمی مذهب، ۱۹۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۲سم [ف: - ۲]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۳۸
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲ محرم ۱۲۰۳ق [مختصر ف: - ۴۹۴]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۵۱-ف
نسخه اصل: نسخه آقای حسن نراقی. نسخه می‌رسد به «فصل فی تحقیق الجوهر الجسمانی»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲ محرم ۱۳۰۳ق، به دستور مؤلف از روی اصل او؛ افتادگی: انجام؛ تملک: حسین بن احمد نطنزی کاشانی؛ ۳۸۵ص، قطع: ربعی [فیلمها ف: ۲ - ۱۷۷]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۰۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** لجواز ان مالا یقتضی بنفسه شیئا من الامتداد و عدمه فی نفسه لا متداد لاغیر ممتد بل یکون ممتدا بسبب قیام الامتداد و کان بالذات موجودا مستقلا ذا وضع و تجردان توقف ذلک کله علی قیام الامتداد الذی هو لازمه ثم لو سلم ثبوته فلا معنی لقیام امتداد آخر.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ تملک: سید محمد مشکوة؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۲۹/۵سم [ف: ۹ - ۱۱]

● شرح شفا / -

š.-e šefā

استرآبادی، محمد تقی بن محمد
estarābādī, mohammad taqī ebn-e mohammad

وابسته به: الشفاء؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۲۹۴
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از محمد مهدی ابراهیمی؛ اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۸سم [رایانه]

● شرح الشفا / فلسفه / عربی

š.-uš-šifā

رازی، محمد مؤمن
rāzī, mohammad mo’men

وابسته به: الشفاء؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۴۹۶
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از الهام حمیدی [رایانه]

● شرح الشفاء بتعریف حقوق المصطفی / کلام و اعتقادات / عربی

š.-uš-šifā’ bi-ta‘rīf-i ḥuqūq-il-muṣṭafā

وابسته به: الشفاء بتعریف حقوق المصطفی؛ قاضی عیاض، عیاض بن موسی (۴۷۶-۵۴۴)

شرحی است به عنوان «قوله» بر کتاب «الشفاء بتعریف حقوق المصطفی» که به جهات اعرابی و رجالی پرداخته است. نسخه از اول و وسط و آخر، ناقص است. به این جهت شارح شناخته نشد. موجودی، از اوایل دیباچه، از شرح جمله «هیهنا فیح»، تا اواخر فصل ششم در وجه چهارم اعجاز قرآن تا شرح کلمه «مثافنه» از جمله «و لا اشتغل بمدارسة و لا مثافنه» از باب چهارم از جلد اول است. نسخه از اول و وسط و آخر، ناقص است. به این جهت شارح شناخته نشد. موجودی، از اوایل دیباچه، از شرح جمله «هیهنا فیح»، تا اواخر فصل ششم در وجه چهارم اعجاز قرآن تا شرح کلمه «مثافنه» از جمله «و لا اشتغل بمدارسة و لا مثافنه» از باب چهارم از جلد اول است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۴۵
آغاز: القفرو قال ابن رسلان بکسر المیم الاولی؛ **انجام:** و قاله الجوهری و غیره ایضا

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ واقف: نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۱۴۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵- ۱۸۴]

← شرح شفای بوعلی ⇐ حکمت (رساله در)

● **شرح شکل معظم عین علی** / - فارسی

š.-e šekl-e mo‘azzam-e ‘ayn-e ‘alī

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۴۹۰/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۶ص [ف: ۱۷ - ۱۴۷]

● **شرح شمائل** / - فارسی

š.-e šamā’el

همدانی، علی بن محمد، ۷۱۴ - ۷۸۶ قمری

hamadānī, ‘alī ebn-e mohammad (1315 - 1385)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۶۸۸

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۱۸۸گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [رایانه]

● **شرح شمائل غوث الثقلین** / تراجم / فارسی

š.-e šamā’el-e qavs-us-seqlayn

رساله‌ای کوتاه در بیان ویژگی‌ها و اخلاق و روش زندگی عبدالقادر گیلانی (۵۶۱ق) سر سلسله و مؤسس مکتب صوفیانه قادریه. این اثر در دوازده باب تنظیم شده است: ۱. ما جاء فی خلقه؛ ۲. ما جاء فی لباسه؛ ۳. ما جاء فی کلامه؛ ۴. ما جاء فی معاشه؛ ۵. ما جاء فی قبول الهدیه؛ ۶. ما جاء فی خلقه؛ ۷. ما جاء فی عبادته؛ ۸. ما جاء فی وعظه؛ ۹. ما جاء فی علمه؛ ۱۰. ما جاء فی شرف ارادته و محبته؛ ۱۱. ما جاء فی التوجه الیه للحاجات؛ ۱۲. ما جاء فی وفاته.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶۸۵/۴

آغاز: فتبارک الله احسن الخالقین رب العالمین الذی اصطفی حبیبه محمداً ... اما بعد این شرح مشتمل حضرت غوث الثقلین ملاذ الخافقین میران سید محیی الدین عبدالقادر الجیلی است؛

انجام: این ترجمه آنست که چون در تسویه این سرمست تمام رفته و خیلی مسامحات در اداء معانی و باز دادن او افتاده اگر سهوی یابند باصلاح آن فرمایند.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، در ادامه چند برگی به عنوان «مسقطات تحفة القادریة» شجره سلسله علیه عالیه قادریه به طریق مناجات، مقداری از آداب سلسله قادری و برخی فوائد دیگر آورده شده؛ ۸۳ص (۲۰۰-۲۸۲)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۶۴]

● **شرح الشمائل النبویة** / تاریخ پیامبر اکرم / عربی

š.-uš-šamā’il-in-nabawīyya

فضل الله بن روزبهان، ۸۶۰؟ - ۹۲۵ قمری

fazl-o-llāh ebn-e rūzbehān (1456 - 1519)

وابسته به: الشمائل النبویة و الخصائل المصطفویة = شمایل النبی = شمائل الترمذی؛ ترمذی، محمد بن عیسی (۲۰۹-۲۷۹)

تاریخ تألیف: شب دوشنبه ۲۲ ذیحجه ۹۱۳ق

ترجمه و شرح حال رجال حدیث کتاب «شمائل النبی» ترمذی را به طور اختصار به ترتیب حروف هجا گردآورده و در خاتمه اول ضمن دو مقصد به ترجمه مصنف «محمد بن عیسی ترمذی» و اسناد «شمائل النبی» پرداخته و در خاتمه دوم به آداب استاد و شاگرد حدیث اشاره نموده است. آخرین خاتمه که در واقع ختم خاتمه است شامل چهار مقصد در صلوات و تحیت بر نبی اکرم (ص) می‌باشد.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۱۵۰

آغاز: اسلم بریدة قبل یوم بدر و لم یشهدها و قیل اسلم بعدها روی عنه ابناه عبدالله و سلیمان قال فی التعبیر مات سنة ثلث و ستین؛

انجام: و لیس فی تلک الصیغة انک حمید مجید الا فی طریق.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۵۱گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار ۱ - ۳۸۲]

● **شرح الشمائل النبویة** / تاریخ پیامبر اکرم / فارسی

š.-oš šamā’il-en nabawīyya

پیر حاجی محمد بلخی، ق ۱۰ قمری

pīr hājī mohammad balxī (- 16c)

وابسته به: الشمائل النبویة و الخصائل المصطفویة = شمایل النبی = شمائل الترمذی؛ ترمذی، محمد بن عیسی (۲۰۹-۲۷۹)

تاریخ تألیف: جمادی الاول ۹۸۸ق = «هست شرح شمایل النبوی»؛ محل تألیف: خانقاه سید علی همدانی

ترجمه و شرحی بسیار مختصر مزجی است از کتاب «الشمائل النبویة و الخصائل المصطفویة» ابو عیسی ترمذی.

آغاز: بسمله. بهترین نوائی که بلبلان گلستان فصاحت و عندلیبان بوستان بلاغت بعد از حمد و ثنای الهی حضرت خداوندی جل ذکره ...

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۸۷۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لیس هذا الکلام الا عملا بکلامه تع و اما بنعمه ربک فحدث

خط: نستعلیق، کا: عبدالقدوس بن عبدالشکور، تا: چهارشنبه ۱۸ ذیقعده ۱۱۶۵ق؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج یشمی، ۱۵۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۸سم
[اهدائی رهبر: ۲ اخبار ۱ – ۳۸۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۰۶۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اشاره است بسوی آنکه واجب است اخذ آن از عدول و ثقات.

در فهرست ناشناس است؛ خط: نسخ معرب و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «سلطان محمود» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۹سم [ف: ۱۸ – ۲۳۲]

● **شرح الشمائل النبوية** / تاریخ پیامبر اکرم (ص)، تاریخ / عربی

š.-uš-šamā'il-in-nabawīyya

مناوی، محمد عبدالرؤف بن علی، ۹۵۲ – ۱۰۳۱ قمری

Manāvī, mohammad 'abd-or-ra'ūf ebn-e 'alī (1546 - 1622)

وابسته به: الشمائل النبوية و الخصائل المصطفوية = شمایل النبی = شمائل الترمذی؛ ترمذی، محمد بن عیسی (۲۰۹–۲۷۹)

تاریخ تألیف: ۹۹۹ق

شرح مزجی است بر شمائل النبی (ص) ترمذی. ترمذی در این کتاب احادیث مرویه درباره شمائل، اخلاق و خصایص پیامبر اکرم (ص) را به صورت مسند در طی ابواب مختلف گرد آورده است. علمای بسیاری بر این کتاب شرح و تعلیقه نوشته‌اند از جمله عبدالرؤوف مناوی. وی در این شرح از شرح عصام الدین اسفراینی و شرح ابن حجر بر شمائل النبی بهره برده است.

چاپ: طبع فی القاهرة ۱۳۱۷ق و ۱۳۱۸ق.

[الاوقاف العامة بغداد ۳۴۴/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۶۴عکسی

آغاز: بسمله، شمائل أهل الفضایل فی الحدیث و القدیم و عواید أرباب الفواید فی کل مطلع قویم حمداً لذات المتعالیة المستوجبة لکل کمال و جمال و تعظیم والصلوة علی المبعوث لکافة الخلایق ... و بعد فان کتاب الشمائل لعم الدرایة و عالم الروایة الامام الترمذی ... کتاب وحید فی بابه فرید فی ترتیبه و استیعابه لم یأت له أحد بمماثل و لا بمشابه سلك فیه منهاجاً بدیعاً و رصعه بعیون الأخبار و فنون الأثار ترصیعاً؛ **انجام:** بحدیث انما الأعمال بالنیات بلغنا الله تعالی ببرکة المصطفی صلی الله علیه و سلم أعظم الامنیات و حشرنا فی زمرته فی الحیات و بعد الممات.

نسخه اصل: در انستیتو نسخه‌های خطی باکو در آذربایجان ؟، شماره ۵۱۳۲ (۲۴۸)؛ خط: نسخ، کا: محمد بن سلیمان مکری، تا: چهار شنبه جمادی الثانی ۱۱۵۵ق؛ مصحح؛ واقف: محمود پاشا بن اسحاق پاشا؛ ۴۰۴ص، ۲۳ سطر [عکسی ف: ۴ – ۵۰۴]

● **شرح الشمائل النبوية = اخلاق المصطفی** / تاریخ پیامبر اکرم (ص) / فارسی

š.-oš-šamā'il-on-nabawīyya = axlāq-ol-mostafā

عبدالهادی بن محمد معصوم، ق۱۱ قمری

'abd-ol-hādī ebn-e mohammad ma'sūm (- 17c)

وابسته به: الشمائل النبوية و الخصائل المصطفوية = شمایل النبی = شمائل الترمذی؛ ترمذی، محمد بن عیسی (۲۰۹–۲۷۹)

اهداء به: محی الدین محمد اورنگ زیب (۱۰۶۸–۱۱۱۸ق)

مؤلف به درخواست برخی از دوستان فارسی‌زبان کتاب «شمائل النبی» ترمذی را شرح مزجی نموده است. در دیباچه نام نگارنده و مترجم و اورنگ زیب آمده جز آنکه بدان نام ویژه‌ای نداده است.

آغاز: (دیباچه): حمد نامحدود و شکر نامعدود بر آفریننده آدم را که ... و بعد، می‌گوید بنده خدای قیوم عبدالهادی ... (ترجمه): الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی سپاس و ستایش از ازل تا ابد مر خدای که واجب الوجود و مستحق

[دنا ۸۰۵/۶؛ مشترک پاکستان ۱۹۹/۱۰؛ فهرست کتابخانه گنج بخش ۱۹۸۴/۴؛ فهرستواره منزوی ۱۷۰۳/۳ «شرح ... »]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۷۲-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** در اخذ حدیث یعنی حدیث بیاموزد، از اهل دین، نه از غیر ایشان. جعلنا الله منهم بمنه و کرمه و اجری لنا من مدد سیدنا ... تم کتاب شرح الکتاب المسمی بشمائل النبی (ص) من مؤلفات الشیخ ... الترمذی صب الله علیه شابیب الغفران و اسکنه ... المسمی باخلاق المصطفی علی ید ...

اصل نسخه: گنج بخش، ش ۳۶۷ (گنج ۱۹۸۴/۴)؛ خط: نستعلیق خوش،کا:جعفر،تا:سلخ شوال۱۰۸۵ق؛ ۴۶۱ص [عکسی ف: ۲ – ۱۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۸۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶ – ۱۱۰]

● **شرح الشمائل النبوية** / تاریخ پیامبر اکرم (ص) / عربی

š.-uš-šamā'il-in-nabawīyya

وابسته به: الشمائل النبوية و الخصائل المصطفوية = شمایل النبی = شمائل الترمذی؛ ترمذی، محمد بن عیسی (۲۰۹–۲۷۹)

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۴۶۲/۳

آغاز: قال شکر الله سعیه الحمدلله، الحمد هو الثناء علی الجمیل الاختیاری من نعمة أو غیرها و المدح هو المثناء مطلقا علی الجمیل؛ **انجام:** و هذا مثل ما وقع فی أوائل اکثرکتب الحدیث انما الاعمال بالنیات، تأمل ...

شرح مزجی مختصری است بر «الشمائل النبویة» ترمذی، و به توضیح لغات و ذکر نظائری که مؤلف روایت کرده و در مصادر

دیگر آمده، اهمیت داده میشود، روز سه‌شنبه ششم جمادی الاول ۹۲۶ به پایان رسیده و شاید شرح ملا محمد حنفی باشد که ذکرش در کشف الظنون(ص ۱۰۶۰) رفته است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواسط ماه ربیع ۹۳۱ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۹گ (۱۱۹پ-۲۲۷پ)، اندازه: ۱۶/۵×۲۳سم [ف: ۹ - ۲۶۲]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۳۷۳/۲

آغاز: باسمه سبحانه و ها أنا أشرح فی فسر الکتاب فأقول معتمدا علی الکریم الوهاب الشمائل جمع شمالی بالکسر و هو الخلق یقال فلان کریم الشمائل؛ **انجام:** و لم یذکر غیر هؤلاء الثلاثة فکیف یصح قلت یمکن أن یکون الراوی للحدیث غیره أیضا و لم یذکره المؤلف رحمه الله هناک و الله أعلم بالصواب.

شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر رساله «شمائل النبی» ابوعیسی محمد بن عیسی ترمذی که در آن به شرح لغات و راویان پرداخته است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۵گ (۵۳پ-۷۷)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۳]

● **شرح شمائل النبوية و الخصائل المصطفويه** / تاریخ پیامبر اکرم (ص) / فارسی

š.-e šamā'el-on-nabavīyya val-xsā'l-ol-mostafavīyya

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۶۱۴

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امان الله [رایانه]

● **شرح الشمسية** / ریاضیات / عربی

š.-uš-šamsīyya

عبدالعلی بن حسین

'abd-ol-'alī ebn-e hoseyn

در علم ریاضیات و حساب است.

رامسر؛ فرید تنکابنی، عبدالوهاب؛ شماره نسخه:۳

آغاز: بسمله. الحمدلله الواحد الاحد المنزه عن التثلیث و الاشتراک و التماثل؛ **انجام:** علیه ربعه بلغ خمسه و عشرین و هو المط و لنتختم الکلام ههنا حامدین لله

بی‌کا، بی‌تا؛ در ضمن رساله‌ای از جابر بن الحیان در خواص الحروف و سر الطبیعة در سه صفحه است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی سیاه، ۲۵ سطر (۸/۳×۱۵)، اندازه: ۱۳/۳×۲۲سم [نشریه: ۷ - ۷۷۹]

● **شرح شمسیه** / هیأت / ترکی

š.-e šamsīyya

شمسیه کتابی است در بیان سعد و نحس ایام و پیش‌بینی حوادث و وقایع بر حسب استنتاجات نجومی، که در آن علائم و رموز و احکام نجوم به صورت رمزی آمده و کتاب حاضر در مقام شرح و بسط آنهاست، با استفاده از جدولهای نجومی. گفتنی است منظومه‌ای ترکی در احکام نجوم موسوم به «شمسیه» از صلاح الدین یازیجی (قرن ۹) می‌شناسیم که نسخه‌ای از آن در دارالکتب القومیة قاهره نگهداری می‌شود. هم چنین نسخه‌ای از رساله‌ای ترکی در نجوم به نام «شمسیه» در کتابخانه دانشگاه تهران به شماره ۲۵۲۳ موجود است. ترجمه‌ای به فارسی آن نیز موجود است.

خوی؛ مدرسه نمازی؛ شماره نسخه:۶۹۲/۱

آغاز: بسمله. حمدله. و الصلوة و السلام علی خیر خلقه سیدنا محمد و آله و أصحابه أجمعین أما بعد مؤلف شمسیه ایدر که بوکتابی جعفر صادق رضی الله عنه و جعفر صادق ادریس پیغامبر دن و لقمان و دانیال علیهما السلام و افلاطون و فیلسوف و غیر حکما لر قولندن بازدم الأن چون مراد اندن یعنی کتاب شمسیه جفالک ایله حاصله کلدی و هر علامات که انده وار جمعیسن احکامله بو وضع اوزره علی وجه الاختصار تألیف ایدوب و بو مختصر ده درج که طالب اولنلر مقصود نه وصول بولمغه آسان اوله ماه آذر؛ **انجام:** و جوان و گنج بیحد هلاک اوله، تمت هذه الکتاب ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۴ ربیع الاول ۱۱۸۰ق؛ با سرلوح با کتیبه، مجدول شنگرف؛ تملک: محمود پاشا؛ جلد: تیماح سرخ، ۱۲۰گ (۱-۱۲۰)، ۱۳ سطر ، اندازه: ۲۰×۱۴سم [ف: ۳۷۵]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۶۹/۱عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴ - ۱۴۱]

● **شرح الشمسية فی اصول الحسابية** / ریاضیات / عربی

š.-uš-šamsīyya fī usūl-il-ḥisābīyya

کوبنانی، ابواسحاق، - ۸۸۶ قمری

kūbnānī, ābū-eshāq (- 1482)

وابسته به: الشمسية فی اصول الحسابية = شمسية الحساب؛ نظام الاعرج، حسن بن محمد (-۷۲۸)

اهدا به: معین الدین عبدالکریم

تاریخ تألیف: ۲۰ جمادی الاول ۸۶۸ق

شمسية الحساب رساله‌ای است در یک «مقدمه» و دو «فن» از تألیفات نظام الدین حسن بن محمد بن حسین نیشابوری قمی معروف به نظام الاعرج و شرح آن از عبدالله بن عبدالله ابواسحق کوبنانی است. او نخست می‌خواست همان باب چهارم کتاب «شمسیه نیشابوری» را شرح کند، این بود که دیباچه‌ای به نام بهرام روزافزون پادشاه مازندران نوشته و سپس برگشت و همه کتاب را شرح نوشت. در دنبال آن چنین آمده: «هذا ما کتبت اولا فی شرح الباب الرابع من شمسية الحساب ثم شرحت ثانیا جمیع الکتاب و عنونته بالقاب السلطان المرحوم السید عبدالکریم

انار الله برهان سلطنته و سیادته و انا الفقیر ابواسحق بن عبدالله الکوبنانی». با سربندهای «فن» و «باب» و «فصل»، برای نمونه: الفن الثانی فیما یتعلق بفروع الحساب، در چهار باب: الباب الاول فی بیان منازل الاعداد و استخراج الضلع الاول لکل عدد، در سه فصل: ۱) تعریف المنازل، ۲) استخراج الجذور، ۳) استخراج الضلع الاول لعدد مفروض ...؛ الفن الثالث فی المساحة در سه فصل: ۱) فیما یجب تقدیمة، ۲) مساحة غیر الاجسام (یعنی خطوط و سطوح).

آغاز: بسمله. و به نستعین. نحمدك اللهم علی ما قسمت لنا من ضروب انعام لا یحصی عددها احد ابداً ... و بعد فانی طالما کنت عازما علی ان اکتب وریقا مرتبا ... یکون مسار اللقرایح ... ثم رایت الناس الی شمسیة الحساب راغبین

انجام: و ننصفه بقی اربعة و ثلثة اثمان، تم الکتاب فی عشرین جمادی الاولی سنة ثمان و ستین و ثمانمائة الهجریة

[دنا ۸۰۶/۶ (۶ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۰۶۲/۲؛ جامع الشروح و الحواشی ۱۳۰۷/۲؛ فهرست کتابخانه ظاهریه دمشق (ریاضیات) ۱۱۱؛ مصورات دارالکتب المصریة (العلوم) ۵۶/۳؛ موسوعة مؤلفی الامامیة ۴۷۰/۱]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۱۷/۱

آغاز و انجام: برابر

کاتب = مؤلف، تا: ۲۰ جمادی الاول ۸۶۸ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج عنابی، ۳۵۴ص (۱-۳۵۴)، ۱۴ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۹ - ۱۰۵۲]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۵۷۶/۱-عکسی

اصل نسخه: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۱۷۴]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۵۷۶/۲-عکسی

اصل نسخه: همان نسخه بالا [به واقع مکرر نسخه بالاست] [عکسی ف: ۲ - ۱۷۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۰۸۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۷۲ق؛ مصحح، محشی با نشان «هـ»، با یک سرلوح، مجدول؛ تملک: موسی زاده محمد عبدالله؛ مهر: «... طاهر ... ۱۰۹۶» (مربع)؛ واقف: محمدطاهر وزیر ابن ظهیرالدین میرزا محمد ابراهیم؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۱۱ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۸سم [ف: ۳۵ - ۵۸۴]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۲۵۷

آغاز و انجام: برابر

دیباچه شرح نخست وی نیست؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن احمد ساوی، تا: ۲۵ ذیقعده ۸۹۱ق؛ از نسخه اصل استنساخ و مقابله و تصحیح شده؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۲۲/۸سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۱۵۹]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۰/۱

همان نسخه بالا [مؤید: ۳ - ۵۹۶]

۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۱۹/۴-عکسی

اصل نسخه: گنج بخش، ش ۴۰۴۸؛ خط: ثلث، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ ۲۴گ (۲۵۵-۲۷۸) [عکسی ف: ۲ - ۱۷۴]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۴۰۵/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** ثم یقول تعدل اشیائ و عدد مربع احد قلیمه ضرب ضلعه فی عدد الاشیاء و الاخر و هو العد ضرب المضلع فی الباقی من نقصان عدد الاشیاء.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ یا اوایل قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: تیماج قرمز، ۱۷۸ص (۹۵-۲۷۲)، ۲۳ و ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۳۰سم [ف: ۱۹ - ۵۶۹]

۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۵۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** قدرت علی استنباط غوامض دقیقة متعلقة بهذا الکتاب و من الله الاعانة و الیه المآب تم الباب الرابع و به تم الکتاب

خط: نسخ نزدیک به نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ در پشت کتاب تاریخ ۵ شوال ۹۷۰ هست، محشی با نشان «منه ره، ع ب»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۱۳۰گ، ۱۷ سطر (۸×۱۷)، اندازه: ۱۳×۳۲سم [ف: ۵ - ۲۰۵]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۰۹۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن علی بن ابی بکر، تا: ۹۰۱ق؛ مصحح، محشی، مجدول، با عبارت «انتسخ من نسخة نقلت من خط الشارح و قرات علیه رحمة الله تعالی»؛ مهر: «ماشاءالله لا قوة الا بالله» (بیضی)، «من [متکلمات] الفقیر الحاج [مصطفی] صدقی [عفی عنه]» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۴۳گ، ۲۱ سطر(۵×۱۲/۵)، اندازه: ۹×۱۷/۵سم [ف: ۳۵ - ۶۰۳]

۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۱۹/۲-عکسی

آغاز: لا یکون ذلک فی شیی منها و کیفیه العمل فی الاصناف؛ **انجام:** برابر

اصل نسخه: گنج بخش، ش ۴۰۴۸؛ خط: ثلث، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۸ ربیع الثانی ۹۱۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ همراه است با «شرح شمسیه»؛ ۷۴گ (۱۲۳-۱۹۶) [عکسی ف: ۲ - ۱۷۳]

۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۴۴۳/۲-۲۷/۱۱۳

آغاز و انجام: برابر

چند برگ از پایان شرح موجود است؛ خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم شیرازی حسینی دشتکی، تا: ۱۵ شوال ۹۶۹ق، جا: قزوین؛ از روی نسخه خط مؤلف نوشته شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۶۰۳]

۱۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۸۸۹-عکسی

آغاز و انجام: برابر

در فهرست بدون مؤلف؛ خط: نستعلیق خوش، کا: نصرالله بن رستم طارمی، تا: ۹۹۴ق؛ تملک: رفیع الدین حسین یزدی؛

۳۰۰ص،۱۵سطر(۹/۵×۱۴/۵)،اندازه:۲۱×۳۰سم[عکسی ف:۱- ۲۳۳]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۰۱۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** تم الباب الرابع و به تم الکتاب و ختم الابواب بعنایة الملک الوهاب

خط: نسخ، کا: میرزا اسدالله منجم باشی دودانگه هزارجریبی مازندرانی، تا: ۱۹ ذیقعده ۱۳۱۷ق؛ کاغذ: حنایی، ۹۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۰ - ۷۳]

● شرح الشمسية فی اصول الحسابية / ریاضیات / عربی

š.-uš-šamsīyya fī usūl-il-ḥisābīyya

بیرجندی، عبدالعلی بن محمد، - ۹۳۴ قمری

bīrjandī, ʻabd-ol-ʻalī ebn-e mohammad (- 1528)

وابسته به: الشمسیة فی اصول الحسابیة = شمسیة الحساب؛ نظام الاعرج، حسن بن محمد (-۷۲۸)

شرح مزجی است بر «الشمسیة فی اصول الحسابیه» نظام الدین نیشابوری. شارح در ابتدای شرح چنین بیان داشته: رساله شمسیه نیشابوری مضبوط و پرفایده است و قواعد مورد نیاز علم حساب را در بر دارد اما برخی از مباحث رساله نیازمند به کشف بیشتر و برخی از مسائل آن نیاز به دلیل و برهان است. بنابراین شارح تصمیم می‌گیرد با شرح رساله، مجملات و مشکلات آن را توضیح داده و با براهین و دلائل هندسی و حسابی مبهمات رساله را کشف نماید.

آغاز: الحمد لله الواحد الاحد المنزه عن التثلیث و الاشتراک و التماثل الاول المفرد المقدس عن الزوج و الترکیب و التداخل.

انجام: ملکت زمام استخراج مطالب شریفة فی فن الحساب و الیه المرجع و المآب

[دنا ۸۰۶/۶ (۱۳ نسخه)؛ الذریعه ۲۲۹/۱۴ و ۳۳۶/۱۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۷۰۷

بی‌کا، تا: ۸۷۲ق؛ مصحح، دارای سرلوح مرصع، مجدول؛ تملک: میرزا محمد طاهر بن ظهیرالدین به سال ۱۰۹۶ق؛ قطع: پالتویی [میراث شهاب: س۹ش۲ - ۱۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۷۰۸

خط: نسخ زیبا، کا: احمد بن علی بن ابوبکر فیض الصمد سرمدی، تا: ۹۰۱ق؛ قطع: پالتویی [میراث شهاب: س۹ش۲ - ۱۷]

۳. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۸۶۸/۱

آغاز: برابر

کا: اسدالله ناطقی، تا: ۹۶۱ق، جا: یزد، هنگام مباحثه متن با مولانا عبدالله اردکانی؛ قطع: رقعی [ف: - ۳۱۸]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۳۰۵

انجام: نصیب مال واحد و بعد ذالک نصیف نصف الحال الواحد من الاشیاء الی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ در برگ ۷۱ حاشیه به نام میرمحمد باقر مدرس هست؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۷۷گ، ۹ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۲۲۱]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۹۲۹

آغاز: صفتان مشبهتان من الرحمة؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: حاج سید عبدالباقی آیت اللهی شیرازی، اسفند ۱۳۷۴؛ کاغذ: حنایی، ۲۸۶گ، ۱۵ سطر [ف: ۱۸ - ۸۷]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۳۶۰

آغاز: و یوضح غایة الایضاح سایر مجملاتها و معضلاتها و یکشف بالبراهین الهندسیة و الدلایل الحسابیة؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر بن محمد حسین مازندرانی، تا: یک‌شنبه ۱۸ شعبان۱۱۰۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: عضدالملک، ۱۲۷۸ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه‌ای، ۱۲۴گ، ۲۲ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹/۲سم [ف: ۸ - ۲۱۸]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۲۵۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** الشمس المنیر و قد فرغت من تألیفه و تحریره و ترصیعه فی شهور سنة اربع و عشرین و سبعمائة هجریه.

بی‌کا، تا: قرن ۱۳، مجدول؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۴؛ کاغذ: فستقی فرنگی، جلد: مقوا، ۱۱۵گ، اندازه: ۲۰×۲۷سم [ف: ۱۸ - ۸۷]

۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۹۴

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج آلبالویی، ۱۹۶گ، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۷۱]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۲۹۴

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۳۹]

۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۷۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** لکنه نافع فی تشحید الذهن و موکد لصحة العمل و العمدة هی ما ذکرناه و التوفیق من واهب الوقود ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی حنایی، جلد: تیماج زیتونی، مذهب، ۲۴۳گ (۱پ-۲۴۳)، ۱۵ سطر(۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۲ - ۴۹۶]

۱۰. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۴۹۶

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۶]

۱۱. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۳۳۳/۳

انجام: کما یقال الواحد نصف عشر العشرین اذا جعل الاثنان واسطة و انما سمی هذا النوع من السکر منطقا لأن لها اسماء موضوعة یطلق علیها ...

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۳۲گ (۱۸پ-۴۹پ)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۲۳۴]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۹۴۳

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۱۳. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۲۰۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لنختم الکلام هیهنا ... الشمس المنیر.
خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج قرمز، ۳۰۰ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [ف: ۱ - ۱۹۹]

● شرح الشمسیة فی اصول الحسابیة / ریاضیات - عربی

š.-uš-šamsīyya fī usūl-il-ḥisābīyya

وابسته به: الشمسیة فی اصول الحسابیة = شمسیة الحساب؛ نظام الاعرج، حسن بن محمد (-۷۲۸)

متن از نظام الدین حسن نیشابوری، معروف به نظام اعرج. در یک «مقدمه» و دو «فن»: مقدمه، در دو «فصل»: ۱) تعریف حساب و بیان موضوع آن، ۲) صور اعداد و مراتب آن؛ فن ۱. اصول حساب، در دو «باب»: ۱) حساب صحاح، در سه «فصل»: فصل یکم در تضعیف و تنصیف و جمع و تفریق ... . نسخه‌های در دست از شرح‌های آن می‌باشند.

[حاجی خلیفه ۱۰۶۲/۲ «الشمسیة فی الحساب»؛ الذریعه، ۳۳۶/۱۳ «شرح الشمسیة»، همانجا، ۲۲۹/۱۴ «الرسالة الشمسیة» فی اصول الحسابیه]

غیر همانند:

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۸۶۱-عکسی

آغاز: در دیباچه افتاده: و نسبة العنایة بالفرس فی الایصال الی المقصد استعارة بالکنایة؛ **انجام:** «نصف عدد الاشیاء» و رفع نصف عدد الاشیاء و ربع نصف عدد الاشیاء. یرد بر مشاعلی عدد و ناحد حدر الجملة و یرید علیه نصف عدد الاشیاء فما بلغ هو الشئ. و تمثل ذلک ستة. تمت. تمام شد کتاب عیون الحساب.

شرحی حامل متن، آغاز افتاده و نیاز به مقایسه آن با دیگر شرح ها دارد تا شناخته شود. نسخه در پایان «کتاب عیون الحساب» نامیده شده است. برای نشانی: «و سمیتها بالرسالة الشمسیة» علی سبیل التفأل لیصیر فی الاشتهار کالشمس و قیل نسبها الی المسمی بالشمس کما هو عادة المصنفین فی جعل مصنفهم باسم احد من السلاطین و الاکابر «و رتبته علی مقدمة و فنین» ...؛ خط: تحریری شکسته، بی کا، تا: قرن ۱۰-۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ صفحه آغاز رساله‌ای ناقص مانده از غیاث الدین جمشید کاشانی با این سرآغاز: «الحمدلله الذی توحد بابداع [...] بتألیف اصول الاعداد و الصلاة علی خیر خلقه» (ص ۲-۵)؛ وقف‌نامه برای گروه شیخیان کرمان نوشته ۳ ربیع الثانی ۱۲۸۹؛ ۳۰۴ص، ۲۳ سطر (۱۰×۲۲)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ - ۲۳۲]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۴۲۵/۲

آغاز: م و رتبتها ای الرساله؛ **انجام:** الواصل بین محیط القاعدة و العلیا.

کاتب بخش مقدمه را ننوشته است و نسخه ناقص و صفحه آخر وصالی شده باین جهت مؤلف شرح شناخته نشد. روش این شرح مزجی است متن به شنگرف به رمز «م» و شرح به نشانه «س» است؛ بی کا، بی تا؛ کاغذ: حنایی و نخودی، جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۱۸ - ۱۰۸]

● شرح الشمسیة فی القواعد المنطقیة / منطق / عربی

š.-uš-šamsīyya fi-l-qawā‘id-il-manṭiqīyya

تفتازانی، مسعود بن عمر، ۷۲۲ - ۷۹۲ ؟ قمری

taftāzānī, mas‘ūd ebn-e ‘omar (1323 - 1390)

وابسته به: الشمسیة فی القواعد المنطقیة = الرسالة الشمسیة؛ کاتبی قزوینی، علی بن عمر (۶۰۰-۶۷۵)

تاریخ تألیف: ۷۵۳ق؛ محل تألیف: جام

کتاب «شمسیه» تألیف نجم الدین عمر کاتبی قزوینی معروف به دبیران کاتبی می‌باشد که عده‌ای آن را شرح نموده‌اند از جمله سعدالدین تفتازانی. شرحی است تحت عنوان «قال، اقول» که ناظر بر شرح شمسیه قطب الدین رازی (- ۷۶۶ق) می‌باشد. دارای مقدمه و سه مقاله و یک خاتمه است. قبل از آن که میرسید شریف جرجانی حاشیه خود را بر شرح قطب الدین رازی بر شمسیه بنویسد، از شروح درس و متداول بین طلاب حوزه‌های علوم روزگار بوده است.

آغاز: بسمله الحمدلله الذی بصرنا بنور الهدایة و التوفیق و یسر لنا سلوک مناهج التصور و التصدیق ... قال الحمدلله اقول لما انعم الله تعالی علیه بافاضة نفسه الناطقة ...

انجام: و لنکتف بهدا القدر من المباحث الموضوع و الاعراض الذاتیة فان الاستقصاء منها مما لایلیق بهذا الکتاب.

چاپ: آستانه، ۱۳۱۲ق

[دنا ۸۰۷/۶-۸۰۸ (۴۱ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۰۶۳/۲؛ معجم سرکیس/۶۳۷؛ ریحانة الادب ۲۱۹/۱]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح الشمسیة

۲- شرح دیباجة شرح الشمسیة فی القواعد المنطقیة؛ قرامانی، ولی الدین محمد بن مصطفی

۳- حاشیة شرح الشمسیة؛ دشتکی، شهاب الدین

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۰۲۶/۵

انجام در قسم التصورات است برابر با برگ ۴۳ر شماره ۲۹۱؛ خط: نسخ تحریری، کا: سلیمان بن احمد بن امیر محمود، تا: نیمه‌های جمادی الاول ۷۸۵ق، جا: مدرسه اورخانیه بورسه؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۷ سطر (۶×۱۱/۵)، قطع:ربعی [ف: ۱۷ - ۲۷۷]

۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷/۱

خط: نسخ، کا: جمال الدین محمد بن حاجی شمس الدین محمد شاه بن امیر محمد علی بن علی کازرونی، تا: ۷۸۸ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۷۵گ (۱۰پ-۸۴ر)، ۲۵ سطر (۱۰×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: - ۲۱۴]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۵۴/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷ و ۸؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج عنابی، ۱۰۰گ (۴پ-۱۰۳ر)، ۲۰ سطر (۱۳/۵×۸/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۱ - ۲۲۱۲]

۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۸۴

خط:نستعلیق، کا: باقی بن شمس ... شیروانی، تا: دوشنبه ۳ جمادی الاول ۸۱۱ق؛ ۷۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۵۱]

۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۹۵۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،کا:یوسف بن علی بن یوسف رومی،تا:جمادی الاول ۸۲۴ق؛مهر:حاج سید سعید؛کاغذ:سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹-۱۸ سطر (۱۲×۱۰/۵)، اندازه: ۱۶×۱۸/۵سم [ف: ۳ - ۱۳۰۳]

۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۱۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۶۳ق؛ محشی با نشان «حاشیه، شرح، مطالع، فناری، فصول، سماع، حاشیه شرح مطالع، حاجی ناشد، رومی»؛ تملک: محمد قاسم بن حمزه؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۵گ، ۱۷-۱۹ سطر (۶/۵- ۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۲۲سم [ف: - ۵۷۶]

۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۵۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: قاسم بن مولانا ادریس بن حاجی محمود شاه، تا: غره شوال ۸۷۷ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: ابوالقاسم بن محمد جرپادقانی، ابن قطب الدین سبحانی به تاریخ ۱۱۴۷؛ جلد: مقوایی، ۱۳۵گ، اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۵۲]

۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۵۲۶

خط: نستعلیق، کا: نعمة الله بن حسین بن حسن، تا: ۸۷۹ق؛ ۱۴۵گ، ۲۵سطر، اندازه: ۱۲×۲۶سم [ف: ۱ - ۱۵۰]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۷۰/۱

خط: نسخ، کا: عیسی بن مزید، تا: جمعه ۱۳ رجب ۸۸۳ق؛ محشی با نشان «س م، سید علی» و جز اینها؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سبز، ۱۲۹گ (۲پ-۱۳۰پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۱ - ۲۳۶۹]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۰۵۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۰ شعبان ۸۹۲ق، جا: هرات مدرسه هاشمیه؛ وقف اولاد محمد مهدی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج حنایی،۸۴گ، ۲۱ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۴۴۰]

یزد؛ علومی، شیخ علی؛ شماره نسخه:۳۵

همان نسخه بالا [نشریه: ۴ - ۴۴۰]

۱۱. قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه:نامعلوم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۹۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۴۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [صد و شصت نسخه: - ۲۳]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۰۹۱

آغاز: اداء الحق شیء من ذلک و الا فالتوفیق للحمد و الاقدار علیه أیضاً مما یقتضی شکراً؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۴ ذیقعده ۸۹۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ مهر: «مرتضی بن محمد الحسینی» (بیضی)، «العبد محمد جعفر» (مربع)؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۳۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [ف: ۱۱ - ۱۰۷]

۱۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۲۳۳-۵۶/۸۳

آغاز: برابر

از اول تا بحث «مغالطه»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ ۱۲۰گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۹×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۴۲]

۱۴. یزد؛ علومی، شیخ علی؛ شماره نسخه:۳۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ قطع: ربعی [نشریه: ۴ - ۴۴۰]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۲۲۰/۲

انجام: فمثل کل انسان حیوان کذلک لان کل فرد هو شخص، قلنا المراد ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۷گ (۲۸پ-۷۴پ)، اندازه: ۱۳/۵×۲۳سم [ف: ۱۴ - ۱۹]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۷۵۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۰؛ محشی؛ واقف: فاضلخان؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۱۵۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۸×۲۲سم [ف: ۱۱ - ۴۸۷]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۲۵۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** انما وقع البحث عنها لا بالذات بل من جهة انها تشارک الکلیه ... ان الحکم فیها عین الافراد و لا ... [خوانده نشد]

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ واقف: سید جلال الدین طهرانی؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۵۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۱سم [ف: ۱۱ - ۴۸۸]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۷۰۹

آغاز: المنحصرة فی الاشخاص و ایجاد مثل هذه الموجودات؛ **انجام:** ثم انهم اختلفوا فی تفسیر العرض الذاتی فی ان.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۳گ، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱۱ - ۴۸۹]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۷۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۵۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۱ - ۳۳۲]

۲۰. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۱۰۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و منه اشققت الفلسفة و سوفسطانیا مأخوذ من

سوف وهی الحکم ومن اسطس وهو الملتبس و معناه الحکمة المموهة ومته استقت السفسطة قال البحث الثانی اقول اجزاء العلوم ثلثه ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ مهر: «عبده تقی الدین محمدالموسوی» (بیضی)، «عبده ابوالحسن الموسوی» (مربع)؛ واقف: علی اصغر بن علی آرانی، ۱۲۰۷ ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۳۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف مخ - - ۹۷]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۵۹۵/۱

بخش تصورات در این نسخه آمده است بدون سرآغاز کتاب؛

خط: نسخ، بی‌کا، تا» با تاریخ ۹۲۷ق؛ تاریخ ۹۲۷ در آخر رساله آمده و گویا به خط کاتب نباشد؛ جلد: مقوایی، ۱۷۲گ (۱پ-۱۷۲ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۱۴ - ۳۶۲]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۱

خط: نسخ، کا: عبداللطیف بن ابی عبداله محمد القاضی، تا: با تاریخ ۹۲۷ق؛ مقاله ۱ این نسخه بنسخ و با عنوانهای شنگرف است و عبداللطیف بن ابی عبداله محمد القاضی آنرا نوشت و مقاله ۲ آن بخط تعلیق و حیدر بن اسمعیل بن احمد المختار الحسینی الحوروقی در روز چهارشنبه ششم رمضان سال ۹۲۷ آنرا نوشته است؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: تیماج سبز ساده، ۱۲۰گ [ف: ۳ - ۶۲]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۴۶۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۶۱ق، جا: مشهد؛ محشی؛ تملک: ابن محمد قلی نجفی اصفهانی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه‌ای، ۸۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹/۳سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۵۵]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۵۷

همان نسخه بالا [مؤید: ۲ - ۱۶۴]

۲۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۱۲۴

آغاز: بسمله، قال و رتبته اقوال ابواب المنطق علی ما استقر علیه رأی الجمهور تسقة الاول الکلیات و الثانی التعریفات و الثالث القضایا؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ بدون دیباچه می‌باشد؛ محشی از سید علی و مراد؛ واقف: مهدی دهقان، ۱۳۹۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۵ - ۵۰۷]

۲۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۸۱۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۰۵۵ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ ۱۱۰گ، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۱]

۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۱۱۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد رضا بن حاج محمد شاه، تا: ۱۶ ربیع الاول ۱۰۷۲ق؛ واقف: محمد مهدی فراش حرم مطهر رضوی، رجب ۱۱۲۱؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۱۶۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۱۱ - ۴۸۸]

۲۷. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۴۵۶/۱

آغاز: ... فی مقابلة القضایا حیث قال: المقالة الثانیة فی القضایا؛ **انجام:** فی المبادی التصدیقیة. الحمدلله علی الاتمام و للرسول أفضل الصلاة و السلام و علی آله التحیة و الاکرام

خط: نستعلیق، کا: میرزا محمد بن ملا أیادبن صوفی مرزبان الناوی، تا: شنبه ۱۱ صفر ۱۰۷۸ یا ۱۰۷۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: چرم مشکی، ۱۱۳گ (۱ر-۱۱۳پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [مؤید: ۱ - ۳۶۹]

۲۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۰۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: زین الدین علی، تا: محرم ۱۰۸۸ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «الواثق بالله الغنی زین الدین علی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۳۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۳ - ۲۳۰]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۲۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فیکون الموصوف بالامتناع ایضا حاصلا فی الخارج

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ واقف: فخرالمحققین شیرازی، مرداد ۱۳۷۵؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی،۱۴۵گ،۱۵و۱۶سطر،اندازه:۱۰/۳×۱۴/۸سم [ف: ۲۴ - ۲۱۷]

۳۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۷۵۴/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** حد دلالته المطابقة دلالة التضمین فلایکون مانعاً و اذا قیدناه

خط: نستعلیق شکسته، کا: سید افضل حسین، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ ۲۷گ (۱۷پ-۴۳پ) [ف: ۲ - ۱۵۶]

۳۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۷۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ متوسط خفی، کا: محمد حسین بن حاج احمد تستری، تا: جمادی الثانی ۱۲۸۰ق، جا: مشهد رضوی؛ واقف: حاج سید محمد بن محمد تقی شوشتری، ۱۳۰۹ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۱۱۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۳۳]

۳۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۸۷۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۲۵گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۵۰]

۳۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۹۹۲/۲

انجام در اجزاء العلوم افتاده؛ خط: نسخ، کا: محمد بن موفق، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن آلبالویی، ۲۳ سطر [ف: ۵ - ۴۰۵]

۳۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۵۰۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با امضای ۱۲، م

و ...؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۱گ (۱۲۰پ-۱۳۰پ)، ۲۳ سطر (۵×۱۸)، اندازه: ۱۱×۲۵/۵سم [ف: ۱۹ - ۱۲۸]

۳۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۰۴۰

آغاز: الخمس و ما یلیق بها و وجه ضبطه ان الذکور فیه ان خارجا عن ابواب المنطق و مقاصد فهی المقدمه و الا فان کان البحث عن المفردات فهی المقاله الاولی؛ **انجام:** مع امتناع سلب فصل القمر عن المنخسف الثانی عقمها مع الشریطه الخاصه منه و ذالک

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ با یادداشت خرید نسخه به سال ۱۳۷۰ توسط رضا موسوی زنجانی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج سیاه، ۱۴۴گ، ۱۸-۲۰ سطر (۴/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۱۷ - ۳۳۹]

۳۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶۳۱/۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** اذ الدهنیات لا سیما التی محمولا بها منافیه للوجود و لا یقتضی الا الصور الموضوع حال الحکم کما فی السوالب من غیر فرق کقولنا ...

خط: نستعلیق ناخوانا، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با امضای ۱۲؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ (۳۶۹پ-۴۰۰)، ۱۹ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۹ - ۲۸۲]

۳۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۷۵/۱

خط: نسخ و نستعلیق، کا: حلب (؟) بن محمد، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی آبی و سفید، جلد: تیماج مشکی، ۹۳گ (۱ر-۹۳ر)، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: - ۳۱۰]

۳۸. همدان؛ بحرالفضائل؛ شماره نسخه:۴

آغاز: بسمله. حمد له. و الصلوة علی حبیبه محمد خاتم النبیین و آله الابرار المنتجبین؛ **انجام:** و لکن هذا آخر ما اردنا ایراده لهذه الاوراق. و الحمد لله الواجب الوجود مفیض الارزاق و الصلوة و السلم علی ... تمت فی سلخ شهر محرم الحرام سنة اربع و سبعین و الف.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: میشن قهوه‌ای، اندازه: ۱۲×۱۴سم [رشت و همدان: ف: - ۱۶۶۴]

۳۹. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۷۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** فالمناسبة تحصیص فی المقادیر بالنسبة المقداریة ... و اما علی وجه العموم فلا یعتد به فی الصناعة و لا یجعل من الأثال

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی به امضای «هـ ر» و «محی الدین» می‌باشد؛ اهدایی: جواد کمالیان؛ ۱۲۹گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱ - ۴۹۲]

۴۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۵۳۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شاه رضا بن حیدر علی کیهونی، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۵گ (۴۹پ-۱۴۳ر)، ۲۱ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۶ - ۴۱۸]

۴۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۷۱۶/۱

آغاز: بسمله. و به نستعین. و رتبته علی مقدمه؛ **انجام:** و اما العالم مطلقا فیطلق علی ما سوی الله تعالی مجردا او مادیا

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی با روکش کاغذی سرمه‌ای، ۱۵گ (۱پ- ۱۵پ)، ۱۴ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۳۴ - ۵۴]

● شرح الشمسية فی القواعد المنطقية / منطق / عربی

š.-uš šamsīyya fi-l qawā'id-il manṭiqīyya

میبدی، حسین بن معین الدین، - ۹۱۱ ؟ قمری

meybodī, hoseyn ebn-e mo'īn-od-dīn (- 1506)

وابسته به: الشمسیة فی القواعد المنطقیة = الرسالة الشمسیة؛ کاتبی قزوینی، علی بن عمر (۶۰۰-۶۷۵)

تاریخ تألیف: ۸۸۶ق

شرح توضیحی مزجی مختصری است، با عناوین «قال، قوله، اقول»، تلخیص شده از شروح و تعالیق بر این رساله و آنچه به نظر شارح رسیده است از مطالب و مباحث.

آغاز: الحمد لله الذی زین قلوبنا بتصور الحقایق ... و بعد یقول الفقیر الی الفیض الابدی حسین بن معین الدین المیبدی.

انجام: و لنختم کلامنا توصیة جلیة المآثر لبعض الأکابر و هو أن لا یعلم المنطق إلا الذکی الزکی فإن الذین لم یهذب أخلاقهم. فرغت من تألیفه فی سنة ست و ثمانین و ثمانمایه، حرره الفقیر حسین بن معین الدین المیبدی غفر الله له و لوالدیه.

[دنا ۸۰۸/۶ (۸ نسخه)؛ هدیة العارفین ۳۱۶/۱؛ ریحانة الادب ۵۰/۶-۴۸؛ کشف الظنون ۳۱۶/۵؛ الذریعه ۳۳۷/۱۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۷۰/۱عکسی

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: چستربیتی، ش ۳۷۵۹؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۸۸۶ق؛ مصحح، محشی، با صورت اجازه‌ای به تاریخ شنبه ربیع الثانی ۱۰۰۹ق که شیخ بهائی برای قطب الدین محمد علی تبریزی (نیریزی) نوشته؛ تملک: مولی خلیل بن غازی قزوینی؛ ۹۹ص (۱-۹۹)، ۱۷سطر [عکسی ف: ۲ - ۴۵۲]

۲. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۱۱۷

آغاز: النقیضین، و یجاب بأن اللازم هو اشتراط الشیء بالموصوف بنقیضه و ترکب الشی من أمر و من الموصوف ینقیض ذلک الأمر؛ **انجام:** برابر

در فهرست با عنوان «شرح کتاب فی المنطق» آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شوال ۹۸۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۷سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۸۵]

۳. مشهد؛ رجائی مغزی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [تراثنا: س۵ش۳ - ۱۰۰]

۴. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: پیر محمد بن سید نورالدین محمد، تا: ربیع الثانی ۱۰۷۱ق؛ مصحح؛ تملک: جمشید مظاهری، محمد صادق بن میرزا حسنعلی الماسی مجلسی به سال ۱۲۲۵ق با مهر «محمد صادق بن حسنعلی بن ابوطالب بن محمد تقی» (مربع)؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۹۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۲- ۳۶۱]

۵. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۸۳/۲

آغاز: قال و رتبته علی مقدمة و ثلاثه مقالات أقول هكذا وجد عبارة فی كثير من النسخ؛ **انجام:** و هذا الجواب مردود لأن الشيخ الرئيس قد صرح فی الشفاء بأن التصديق لوجود الموضوع من المبادی التصديقيه و الله تعالى الموفق و المعان

خط: نسخ و نستعلیق، کا: قربان بن میر رجبعلی امیر ستاقی، تا: ۱۲۴۳ق؛ جلد: ساغری مشکی، ۴۰گ (۸۴ر-۱۳۳ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱ - ۴۹۹]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۴۵۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: وزیری [میراث شهاب: س۸ش۴ - ۶۵]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۹۸۶

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۵۱۴/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و نسأل الله تعالى أن يثبت أقدامنا فی سلوك مناهج الصدق و الصواب، ربنا لا تزغ قلوبنا..

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: در عصر مؤلف؛ جلد: تیماج، ۷۵گ (۶۱پ-۱۳۵پ)، ۲۷ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۸سم [ف: ۲۴ - ۲۷۰]

● شرح الشمسية / منطق / عربی

š.-uš-šamsīyya

بخاری، محمود بن نعمت الله، قرن ۱۰ قمری

boxārī, mahmūd ebn-e ne‘mat-ol-lāh (16c)

وابسته به: الشمسية فی القواعد المنطقية = الرسالة الشمسية؛ کاتبی قزوینی، علی بن عمر (۶۰۰-۶۷۵)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۷/۳ معزی

آغاز: بسمله. رب یسر و تمم بالخير. الحمدالله الذی ابدع بحكمته اجناس الماهيات و انواعها ... اما بعد فهذه (ظ) نبذة قليلة من الشبه ... ما استفادها احقر عبادالله محمود بن نعمت الله من المحققين الذين؛ **انجام:** المراد بالسور هو اللفظ الكائن فی القضيه الدال على كمية ... و كون لام الاستغراق و العهد و النكرة الواقعة فی سياق النفی كذلك محل تامل ... و صورها كل و ليس بعض و بعض ليس كل يحتمل ان يراد بليس كل.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۶۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۳گ (۲۹پ-۱۲۱پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳۹ - ۷۴]

● شرح الشمسية فی القواعد المنطقية / منطق / عربی

š.-uš-šamsīyya fi-l-qawā‘id-il-manṭiqīyya

ملا یار محمد، ق ۱۰ قمری

mollā yār mohammad (- 16c)

وابسته به: الشمسية فی القواعد المنطقية = الرسالة الشمسية؛ کاتبی قزوینی، علی بن عمر (۶۰۰-۶۷۵)

حاشیه مختصری است بر شمسیة در دو بخش: بخش نخست: در بحث دلالات (مفردات)؛ بخش دوم: در بحث درباره «تمام مشترک» و دفع اشکالات وارده. نام مؤلف کتاب را بر اساس مطالب آغاز رساله و نیمه آن در بحث تمام مشترک آوردیم لیکن متأسفانه نشانی از مؤلف در منابع به دست نیامد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۲۸۴/۱

آغاز: اما المقالات فثلث الاولى المفرداة و فيها اربعة فصول و اعلم ان المنطقى من حيث انه منطقى؛ **انجام:** فهو العرض العام كالماشی فانه شامل للانسان و الفرس؛ تمت

خط: نستعلیق کهن، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی، نام مؤلف برگرفته از برگ ۱ و ۶ مطالب نسخه بدون نقطه «مهمله» است، بنابر آنچه که یادداشت شده (در برگ نخست و ششم) نسخه مسوده است و شاید مسوده مؤلف باشد؛ کاغذ: خانبالغ، ۱۰گ (۱-۱۰)، ۲۳ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۲۸ - ۴۳۲]

● شرح الشمسية / منطق / عربی

š.-uš-šamsīyya

وابسته به: الشمسية فی القواعد المنطقية = الرسالة الشمسية؛ کاتبی قزوینی، علی بن عمر (۶۰۰-۶۷۵)

نامعلوم:

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۹۷

بی‌کا، تا: ۹۶۰ق؛ خریداری از علی جدی [رایانه]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۶۰۱

بی‌کا، تا: ۱۰۸۱ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۴×۲۰سم [رایانه]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۱۰۹

آغاز: هذه الرسالة اثر من آثارها و فيض من انوارها و كان شكر المنعم واجبا صدر الرسالة بحمدالله؛ **انجام:** اعلم من ان يكون بوسط بان يكتب النظرى من نظرى آخر و آخر الى ان

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۵۵]

۴. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۱۱۷

آغاز: الحمدلله علی توفیقه و نساءله هدایة طریقه و نصلی علی محمد و آله أجمعین؛ **انجام:** فعلم أن التصور فی التصدیق هو بعینه المقابل له و إلا لم یکن لهذا الکلام معنی فالقول بتغایر هما مما لا یصح أصلاً و ههنا نظر.

توضیح: گرچه در فهرست نام کتاب «شرح شمسیه التفتازانی» و ناشناس آمده است ولی نباید صحیح باشد، نسخه‌ای با سرانجام هماهنگ با این رساله در کتابخانه مجلس به شماره ۱۰۹۷/۳ طباطبائی است که آن را «اعتراضات عشرة» نامیده و احتمال داده که شاید بخشی از شرح تفتازانی بر شمسیه باشد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ معلوم نیست این شرح از کیست و آیا چیزی از آن افتاده است یا نه و تاریخ هم ندارد؛ ۹گ، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: – ۷۷]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۱۹۸

بی‌کا، بی‌تا؛ مجموعه آقا رفیع قزوینی استاد اخلاق و فلسفه امام خمینی؛ خریداری از منصور تألهی معین الدین [رایانه]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۹۸۶

آغاز: تکرار ها و لایعتبر علی الضابط تذکارها؛ **انجام:** آخر ما نورده فی شرح الکتاب و الحمد لله رب العالمین

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۲ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [رایانه]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۲۹۹

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱ج؛ خریداری از منصور گلستانی [رایانه]

← شرح شمسیه قطبی ⋖ تحریر القواعد المنطقیة فی شرح رسالة الشمسیة

← شرح شمنی ⋖ منهج السالک الی الفیة ابن مالک

Union Catalogue of Iran Manuscripts

Volume 19

šarḥ-u asās - šarḥ-uš-šamsīyya

By

Mostafa Derayati

derayatimostafa@yahoo.com

Phone: ++ 98-511-2211106 Fax: ++ 98-511-2211108
Address: no.24/Nazer 7/Shahid Hasheminezad St. / Mashhad. Iran
Email: info@aljavad.com